excercitatio auget opus.

IN HOC VOLVMINE HABENTVR HAEC.

¶CORNVCOPIAE, siue linguæ latinæ cõmentarij diligentissime recogniti: atq; ex archetypo emendati.

¶Index copiosissimus dictionum omnium, quæ in hisce Sypontini commentarijs, libris de lingua latina, & de Analogia M. Terentij Varronis: undeuiginti librorum fragmentis Sexti Pompeij Festi: in compendijs Nonij Marcelli de proprietate sermonum continentur: sic enim hoc indice omnia comprehensa sunt: ut quæcunq; quærantur dictiones: historiæ, fabulæ, instituta, inuentores rerum, mores, prouerbia, remedia morborum inueniri facillime possint. Quin etiam ad studiosorum usum singulæ columnæ arithmeticis numeris distinctæ, ut ubicunq; c. inueneris columnam signare intelligas: ubi reliquos numeros, uersus. Græcas etiam dictiones longe plurimas hoc elencho collegimus.

¶Eiusdem Sypontini libellus, quo Plynij epistola ad Titum Vespasianum corrigitur.

¶Cornelij Vitelij in eum ipsum Sypontini libellum Annotationes.

¶M. Terentij Varronis de lingua latina libri tres Quartus. Quintus. Sextus.

¶Eiusdem de Analogia libri tres.

¶Sexti Pompeij Festi undeuiginti librorum fragmenta.

¶Nonij Marcelli Compendia, in quibus tertia ferè pars addita est: non ante impressa, idq; labore, & diligentia Iucundi nostri Veronensis: qui in Gallia Nonium cum antiquis contulit exẽplaribus. Additus præterea est longa dissertatio de generibus.

¶Huc accedunt Castigationes in hunc ipsum Nonium non contemnendæ obiterq; in Varronem & Festum ex ueterum codicum fide Michaelis Bentini opera. M. D. XXVII.

ALDVS LECTORI S.

¶Omne inuentum, quàm uis ingeniosum, & conducibile, adulterari longa die, ac potius malitia hominum, qui se sibi solum natos arbitrati, student semper, ex alienis incommodis sua ut comparent commoda, conuerti in malum constat: quemadmodum temporibus nostris accidisse uidemus in miro hoc, & quam laboriosiss. modo scribendorum librorum. nam quantum quisq; commodi ex ea re futurum sperabat, nemo est, qui non perspiciat: quantum item inde incommodi, quanta bonorum librorum pernicies, quanta ruina & iam sit, & futura (nisi Deus prohibeat) uideatur, non queo dicere. Primum enim in quorum artificum manus peruenerint sacra literarum monimenta, uidemus. deinde, qua literatura præditi quidam, libros omneis enarrare: commentari: corrigere audeant: scimus. Quamobrem periculum non mediocre est: ne beneficium hoc imprimendi libros à Deo immoortali hominibus datum, ipsi, cum liceat uel infantissimo cuiq; pro animi sui libidine temere in quem uult librum grassari, in maximum maleficium conuertamus, et interitum literarum. Sed de hoc aliâs. non enim breui epistola opus esset, si singillatim, et cumulate tractare id uelim. Illud nolo silentio præteriri, me, quod in me erit, pedibus, manibusq; (ut aiunt) facturum, ut laboranti rei literariæ consulatur. quẽadmodum hoc inlibro fecimus: in quo plurima uulnera ope, & labore nostro sanata sunt: licet multa sint prætermissa consulto, quod non esset satis otij ad curandum, quis enim in tanta operarum, ac potius inimicorum. (nam tot inimici, quod operæ.) uel festinatione, uel ignorantia, uel malitia, aliq d mediocri etiam dignum laude queat efficere? Si diem unum, aut biduum, triduum'ue ad summum mecum uiueres studiose lector, mirum diceres, sic dare, quæ damus, potuisse. Sed si, quò uolo tandem hoc saxum uoluero si potuero aliquando parere, quod iandiu, & multos annos parturio, spero uolente Iesu Deo optimo maximo, unde optimum quodq; donum, bonumq; proficiscitur, effecturum quod cupio, ac studiosis omnibus, hac nostra laboriosa prouincia, satis, abundeq; facturum. Habes nunc lector amice diligenter, ac miro ordine typis nostris excusum Perotti Sypontini Pontificis cornucopiæ. in quo siquid uel à nobis, uel ab ipso authore erratum fuerit, ignoscendum est. nobis, ob eas ipsas, quas supradiximus, rationes. Authori, quia non ipse, sed Pyrrhus ex fratre nepos hunc librum ediderit. Morte enim præuentus recognoscere non potuit suas has perdoctas, & laboriosas lucubrationes. quare & ipse de suis hisce latinæ linguæ commentarijs iure dicere moriens potuisset, Emendaturus, si licuisset, eram. Improbe igitur faciunt quidam in alieno libro ingeniosi, cum in mortuos de nobis benemeritos, inuehuntur. quin potius cum aliquo in loco dormitasse authorem, quæ humana est natura, inueniunt, non prædicando gloriari, non scriptis publicare, sed taciti, ac si ipsi opus composuissent, emendare deberent, atq; ita gratiam referre benefactori, qui quod habuit, dedit, daturus meliora, si potuisset: quiq; q̃ maxime potuit, studuit prodesse posteritati. Vale.

PYRRHI PEROTTI In Cornucopiæ, siue commentarios linguæ latinæ ad illustrem principem Federicum ducem, & ecclesiastici exercitus imperatorem inuictissimum, Proœmium.

Moriens olim P. Maro poeta optimus maximus, librum æneidos, quem tum forte in manibus habebat, testamento cremandum reliquit indignum opinor existimans opus imperfectum, & cui non dum suprema manus imposita foret, ad posteros peruenire. Durum id, atq; difficile uisum D. Octauio fuit. Hinc enim supremæ uoluntati parere iusq; fasq; suadebant, illinc commiseratio quædam tot laborũ, uigiliarũq; & communis iactura, ne id faceret, hortabatur. Tandẽ uero pietati potius in diuinum uatem, ac commodo posteritatis, q̃ legum seueritati indulgendum ratus, in hæc uerba prorupit, Frangatur potius legũ ueneranda potestas, Quam tot congestos noctesq;, diesq; labores Hauserit una dies, uiuat Maro doctus ubiq;. Ingratusq; sibi, studiorumq; inuidus orbi. Laudetur. uigeat. placeat. relegatur. ametur. Idem mihi nunc usu uenit Federice imperator. Nam cum iam supra quintum annum Pomponius fortunatus uir seculo nostro doctissimus, & Romanæ academiæ princeps, ac pleriq; alij studiosi uiri Nicolaũ Perottũ Syponti Pontificem patruũ meũ hortati essent, Vt M. Valeriũ Martialẽ optimum quidẽ poetam, sed uitio librariorũ infinitis pene erroribus plenũ pro communi studiosorũ utilitate emendandum susciperet, aggressus est ille hanc prouinciã libens, & corollariũ addidit. Etenim lepidissimũ poetã non modo emẽdauit, sed etiã interpretatus est. In qua re haud facile dictu esset, quos sustinuerit labores, quot noctes insomnes duxerit, quot græcorũ simul, ac latinorũ omni disciplinarũ genere uolumina euoluerit, tum propter multarũ rerũ, ac reconditarũ in hoc poeta uarietatẽ, quarũ etiã uocabula uix, aut nullo modo intelligi poterant, tum propter magnitudinẽ errorũ, quos emendare ferè supra uires hominis fuit, tum uero in primis, q̃d non est in eo opere communẽ interpretũ morẽ secutus. Sed ita hũc poetam exposuit, ut ne uerbũ quidẽ reliquerit intactum, uisusq; planè fuerit non unũ poetam, sed uniuersam linguã latinam uelle interpretari. Omnẽ tamen difficultatem superauit studiũ, & diligentia hominis, quiq; omnia uincit, improbus labor, talemq; post tot epotas lucubrationũ fuligines hunc poetã reddidit, ut qui supra octingentos annos a nemine fuerat intellectus, iam ab adolescentibus quoq; uel mediocriter eruditis possit intelligi. Verũ nullis unquã precibus, nullis amicorum illecebris, quinetiã nullis conuitijs adduci potuit, ut lucubrationes suas in lucem proferret, emendari duntaxat a suo cæteros codices passus est, plura ẽt loca cognitu difficilia quærentibus aperuit, edere commentarios noluit. Cuius consilij sui rationes afferebat huiusmodi. Si opus ederet, non defuturos qui se reprehenderent, q̃d iam & ætate grandior, & dignitate pontifex ad studia poetarũ, a quibus ante uigesimũ annũ sese ad cœlestem philosophiã transtulerat, nunc temere uideretur reuersus. tum multa esse apud hunc poetã uulgi iudicio obscœna, quæ interpretari pontificẽ indecens putaretur. Quãdoquidẽ sint nonnulli, qui legere ẽt Martialem nefarium censent. Ad hæc non eo aio scriptos a se commentarios, ut proferrentur in lucem, sed sua causa dũtaxat, ut quæ tanto studio, labore, uigilijs inuestigauerat, quoties opus esset, haberet in promptu. Iccirco non modo hinc, atq; hinc plenos esse totius sui codicis margines, sed multa quoq; a se seorsum non breuiter, & carptim, ut interpretum mos est, uerũ longe, diffuseq; conscripta sæpe ẽt ex libris authorũ, qui græce, latineq; scripserũt, ferè ad uerbũ sumpta, quæ si edi oporteret, in grande nimis uolumen opus excresceret, nec tam unius poetæ quam totius linguæ latinæ interpretatio uideri posset. Non deerant autẽ qui eas rõnes ita infringerẽt, nequaquã turpe esse pontifici emendare, atq; interpretari eũ librũ, quẽ nõ puduit sanctissimũ Hieronymũ non modo lectitare, sed etiã testimonio eius plerunq; inter sacras literas uti. Contẽnendũ præterea uulgi iudicium, cuius mos est dãnare, quæ nescit. Nihil apud hũc poetam esse non religiosum, & sanctum, reprehendi ab eo obscœnitate quadã uerborũ uitia, non laudari, ut mos eorũ est, qui hodieq; in templis concionantes, quos uulgo prædicatores uocant, Quod si hũc legere nefandũ sit, certe non minus illos audire. Neminẽ profecto non modo ex poetis, sed ex omnibus latinæ linguæ authoribus eligi potuisse, in quo tanta esset & uocabulorũ, & sententiarũ, & rerũ omniũ copia, tanta ubertas, tanta uarietas. Postremo breuitatem tantũ ibi custodiendam esse, ubi causa postulat. Alioquin præuaricationẽ esse transire, quæ necessaria, & utilia sunt, aut quæ inculcare, infigere, repetere oportet, cursim, breuiterq; attingere. Cõmentarios huiusmodi eo meliores esse, quo longiores, ut inter Demosthenis & M. Tullij orationes eæ feruntur optimæ esse, quæ maximæ. Ob id uero in primis expeti quod nõ modo multarũ rerum cognitionẽ habeant, sed planè oẽm latinã linguã cõprehẽdere uideantur. nec propterea minus probandos, siqua in ijs ex alijs probatissimis authoribus sumpta sunt. Quãdoquidẽ optimi quiq; scriptores idem fecere, Ita deniq; dispositos esse, atq; ordinatos, ut non sit necesse aliquos perlegere, sed tantũ quisq; ex ijs quærere possit, quãtum concupierit. & q̃d quisq; quæsierit, facile inuenire. illud ẽt pleriq; addebant, nisi cõmentarios ederet, existimaturos omnes, uel nõ recti eum esse iudicij, uel inuidere gloriæ suæ. inuidere præsentium, posteriorumq; utilitati. At surdo fabula canebatur. inter hæc pleriq; adolescentes ardentissimo mecum amore coniuncti certatim me adeunt. alij dissimulanter, & furtim, alij simpliciter, libereq; hortantes, ne amplius tot hoium desyderia protrahi sinerẽ, ederem ipse cõmentarios uel uolẽte patruo, uel inuito, audisse se a præceptoribus suis nihil fieri aut studiosis utilius, aut eruditis gratius, aut latinæ linguæ cõmodius posse, Si tantũ a me beneficiũ consequantur, oẽs mihi obnoxios ꝑpetuo futuros. Vix possem exprimere quo statim ardore flagrauerim id opus edendi. Subreptis itaq; mox ex bibliotheca patrui cõmentarijs cœpi, clam legere quæ notauerat, ubi quantũ dij boni rerũ, q̃tũ uerborũ, quãtum uetustatis, quæ interpretationes uocabulorum, quæ explicatio elegantiæ, ac proprietatis latinæ linguæ, quæ fabularum monimenta, quæ lumina historiarum, quæ dignitas exẽplorum, atq; maiestas. Certe nõ liber mihi, sed thesaurus quidã uisus est optimarum in oi genere rerũ, ac recõditarum. Hinc grãmatici, hinc Rhetores, hinc poetæ, hinc Dialectici. hinc earũ artium, quas liberales uocãt, studiosi, hinc Medici, hinc Philosophi, hinc ciuilis ac pontificij iuris antistites, hinc rei militaris periti, hinc Agricolæ, hinc Pictores, hinc Architecti, hinc fabri omnes, atq; opifices multa, & penè infinita haurire possunt eorum studijs necessaria, & ita necessaria, ut affirmare ausim plurima eos nisi hæc legerint, ad ipsorum disciplinas, artesq; maxime pertinẽtia ignoraturos, ne dicam in multis, ut nunc faciunt, ꝑmansuros, erroribus, quos si hæc legerint, aliqñ recognoscent, & hoc opus nõ unius poetæ, sed oium latinorũ authorũ cõmentarios iure optimo dici posse intelligẽt. Nõ potui patruũ meum tacitus nõ dãnare, q̃d in tanto consensu honestissima rogãtium durum se potius negãdo, q̃ cõstantẽ ostẽderet. Et q̃d Diuus Augustus fecerat, in uerba illa prorupi. Tam sacrum soluetur opus? tot bella, tot enses, In cineres dabit hora nocens, & perfidus error? Quid plura, Accinxi me statim operi, & quanto potui studio, labore, uigilãtia ab illo ubicunq; notata excerpsi, in ordinemq; redegi. Nihil autem ferè de meo addidi præterquã quod loca quædã, quæ ille quoniã impuritate quadã, atq; obscœnitate uerborum castis, ac pudicis auribus execrabilia uiderẽtur, cursim, breuiterq; tetigerit, ipse latius exposui, nihil tã fœdũ esse exi-

stimans, qđ non turpissimũ sit ignorare. Ita praeterea opus digessi, ut si qs sola huius poetae interpretatione contentus esse uelit, deterreri libri magnitudine nõ possit. habẽt .n. singula quaeq; epigrãmata sniam suã in principio summatim expressam. Deĩde ubi rubrae sunt, ac grãdiusculae literae, uis uocabuli, siue fabula, siue historia ad cognitionem authoris necessaria succincte ostenditur, qbus iĩ q̃ praeter intellectũ poetae nihil optabunt, poterunt esse cõtẽti. De caeteris uero tantũ sumere cuiq; fas erit, q̃tum uolet, cũ in fine operis, qđ singulis libris contineatur seruato literarũ ordine, ueluti qbusdã tabellis mirifice sit expressum. Properantẽ autẽ me tam expetitũ, ac desyderatũ opus emittere, illud magis, ac magis accendit, atq; inflãmat, qđ nescio quẽ uilissimũ pedagogũ non puduit nuper, ut est oĩum impudentissimus, plerasq; snĩas e sacrario patrui mei sumptas (hunc enim humanissime semper oĩbus expositũ adire frequẽs discendi gratia solebat) tanquã suas promere, & tam praeclaris inuentis impudentissime gloriari. Nullũ enim ultionis genus in hanc belluã accõmodatius fore existimo, q̃ ut omnes hac nostrae editione illius furta, uel potius sacrilegia recognoscant, & hoĩs temeritatem, scelus, ingratitudinemq; condẽnent. Recognoscẽt autẽ furta facillime poterunt ex errorũ multitudine, cuius cõmentarij eius undiq; scatent, quorum bonam partẽ patruus meus duobus epistolarũ Romanarum .s. ac Perusinarũ praeclaris uoluminibus ostendit. Quis enim ita desipiat, ut authorem alicuius praeclarae snĩae existimaturus sit eum, quẽ tam frequenter, ac pueriliter errare, labiq; cognoscat? Cũ ipse quoq;, qđ oĩum miserrimũ est, negare nõ poterit, qđ erit turpissimũ fate i. Nec uero me ab hac edendi auiditate deterret, qđ grauiter, atq; indigne hoc laturũ patruũ meum simile ueri uideatur. Neq; enim recuso, si ita res ferat, poenas luere ad honestissimũ factum, & subire optimi Pontificis qualẽcunq; indignationẽ malo, q̃ aut hanc iniuriã facere lucubrationibus eius, ut diutius in tenebris iaceant, aut hanc gloriã relinquere sordidissimo paedagogo, ut aliorum inuenta sibi ascribat, aut tot eruditorum hoĩum preces. desyderia. uota cõtẽnere, ne dicam ꝑpetuũ posteritati dãnum inferre. Sed inuenisse me modum opinor, quo patrui indignationem euitare facile possim. Nã cum te Federice princeps unum ex iĩs esse cognouerim, q hanc cõmentariorũ editionẽ maxime cõcupierũt, statui hoc opus tuo sacratissimo nomini dedicare, cuius ille uirtuti, atq; authoritati tantũ tribuit, ut te instar numinis habeat. colat. ueneretur. feret certe aequo animo patruus me abs te benigne inuitatũ lucubratões suas tibi uni fecisse cões. Tuo uero nutu prodiisse in lucem, & in eruditorũ tãdẽ manus descendisse pro sua in te obseruantia irasci nõ poterit, aut si poterit, nolet. En igitur librũ ipsum, quẽ cornucopiae, siue linguae latinae cõmentarios inscripsi, tibi princeps inuictissime mitto, ut tuo iussu, auspicijsq; edatur, ob id certe felix futurus, qđ te authore tot eruditi hoĩes ipsum laeti, alacresq; excipiẽt. cõplectentur osculabuntur, & certatim laudibus cumulabũt. Sed ob id longe felicior, qđ tu oĩum primus accipies, & in istud tuũ dignũ dijs palatiũ. dignã principe uictore gentiũ sedẽ induces, ubi cum oĩa cernet marmore, argento, auroq; nitentia, & in bibliotheca illa pulcherrima collocabitur. q̃quã mutus sit, & anima carens mirifice tamẽ sentire, laetariq; uidebitur. Legetur aliq̃n abs te in quo uirtutes oẽs uigent, quae desyderari in principe possent. experietur humanitatẽ, clementiã, benignitatẽ. continẽtiam tuã. contẽplabitur tecum porticus. aedes. delubra tanto sumptu. arte, pulchitudineq; surgentia. admirabitur in te ciuiliũ simul, ac multarũ rerũ usum. audiet res domi, ac foris gestas. uictorias oĩum opĩone maiores. strategemata. gloriã. triũphos, quae iĩsdẽ, qbus solis cursus terminus, continentur. Admirabitur in te diuinã illã corporis proceritatẽ. mẽbrorũ robur eximiũ. uenerandam oris dignitatẽ. aetatis maturã grauitatẽ. diuinã quãdã maiestatẽ cum humanitate coniunctã, totum praeterea talem, qualem esse oportebat eum principẽ, quẽ nuper põtifex maximus, & uniuersus Senatus oĩum rerũ suarũ, & totius ecclesiastici imperij ducẽ, moderatoremq; constituit. Tuorũ praeterea studiorũ, atq; sermonũ comes erit, & particeps. Videbit, atq; intelliget quẽ honorẽ dicendi magistris, quã dignationẽ sapiẽtiae doctoribus habeas, ut sub te uno spiritũ. & sanguinẽ & patriã bonarũ artiũ studia receperint. quae antehac natali solo priuata, & ꝑpetuo exilio dãnata uidebãtur. O felix, atq; iterũ felix liber. sed utinã mihi Federice princeps unã cũ suauissimo patruo meo felicitate ista ꝑfrui aliq̃n liceret. Vale princeps mitissime.

BREVIS COMMEMORATIO VITAE M. VALERII MARTIALIS.

Valerius Martialis in Hispania Bilbili nobili Celtiberiae oppido natus est, patre Frontone matre Flacilla. Venit ad urbẽ Romã studiorũ gratia, tenuiq; supellectile contẽtus, in literis dũtaxat uersatus est. Scripsit librũ Epigrãmaton, ut laudaret honesta, hortaretur hoĩes ad uirtutẽ, & uitia sui tẽporis notaret, qđ admistis semꝑ salibus, & fere cũ risu facit, ut mos est scribentiũ Epigrãmata, hoc enim à Satyris differũt, q illi uitia tantũ carpunt, hi ẽt honesta laudãt, & ad uirtutẽ hortantur. Illi graui, atq; aspera oratione stomacho semꝑ pleni, hi blando sermone, atq; iucundo scelera suorũ temporũ notant. Illi longo plerũq; lemmate, & uerborũ copia id faciunt, hi carptim, & breui sermone, atq; collecto. Vnde haec Epigrãmata hoc est inscriptiones dicũtur. Illi in ꝑsonis ẽt proprijs noĩbus inuehũtur, hi fingunt noua noĩa proprijs parcunt, qđ de se hic poeta testatur dũ inq̃t. Hũc seruare modũ nostri nouere libelli Parcere ꝑsonis, dicere de uitijs. Excessit facũdia, acumine, copia, suauitate, salibus oẽs, q ante, & post eũ carmina scripsere. Laudat simul, atq; reprehẽdit acriter, et ardẽter, nec minus polite, et ornate. Habet uelut innumerato snĩas aptas semꝑ, & crebras, grauẽ, & decoram structurã, sonantia uerba, & antiqua, quaedã ipse fingit aptissime. Sũt plerũq; in sermone eius latentes aculei. Suspẽsum ẽt aliquando lectorẽ relinq̃t, & aliq̃d uult illũ augurari potius, q̃ legere. tanta praeterea in eo copia, tanta rerũ uarietas est, atq; cognitio, quanta apud nullũ uel graecũ, uel latinũ authorẽ esse contenderim. Floruit tẽporibus Domitiani Neruae, & Traiani, qbus uarijs modis in hoc opere assentatur, idq; ea rõne facit, ut ꝑ ea, quae in iĩs esse cõmemorat, quales & ipsi, et caeteri principes esse debeant, ostendat. Hinc saepe aedificia, porticus, tẽpla, uẽationes, ludos, stratagemata imperatorũ, aliorũq; uirorũ, ac mulierũ cõmemorat. Et enĩ mos apud ueteres fuit. quoniã monere simpliciter prĩcipes ꝑiculosum uidebatur, ꝑ ironiã eos hoc est assentãdo docere. Sic oĩa huius poetae epigrãmata aut bona sunt, in qbus uidelicet simpliciter, atq; aperte ad uirtutẽ hortatur, aut mediocria, in qbus ea laudat, quae turpia non sunt, sed aliq̃d habent honesti, aut mala, in qbus uitia hoĩum carpit obscoenis uerbis, & turpibus. Hoc est qđ poeta ipse ad Auitum libro primo scribit. sunt bona, sunt quaedã mediocria, sunt mala plura, Quae legis, hic aliter non fit Auite liber. Amicos habuit Plynium secundũ oratorẽ, Stellãq;, & Siliũ poetas, ad quos saepenumero scribit. Publicis quoq; honoribus functus est, donatus equestri dignitate, praetura, et iure triũ liberorũ. ingrauescente demũ aetate, taedio urbanarũ rerũ affectus, ĩ Hispaniam redijt. obijt in natali solo inter suos magno doctorũ oĩum moerore praesertim Plynij, cuius epistola extat, in qua audisse scribit Martialẽ decessisse, idq; moleste ferre, q a uir erat ingeniosus, acutus, & q plurimũ inscribẽdo salis haberet, et fellis, nec candoris minus. Librũ hunc epigrãmaton eo ordine scripsit, quo in praesentia legitur. primis epigrãmatibus exceptis in qbus spectacula, et ludos sui temporis describit. Haec in antiq̃s codicibus nõ reperiũtur, haud tamẽ dubiũ est Martialis esse:

34

37

HISTORIAE

FABVLAE

INSTITVTA

INVENTORES

MORES

PROVERBIA

REMEDIA, ET MEDICAMENTA

PVLCHRA QVAEDAM SCITV NON INDIGNA

ΠΙΝΑΚΟΣ
ΤΕΛΟΣ

VNIVERSIS, & singulis, ad quos hæ nostræ peruenerint, salutem, & apostolicam beñ. Quoniam dilectus filius Aldus Manutius Pius Romanus, qui iam tot annos pro uirili de re literaria benemereri non cessat, in eoq; genere, ac præsertim tum exacte emendãdis, tum omni cura, & studio imprimendis græcis, latinisq; libris, atq; ijs quidẽ literis in chalybẽ tam docte, eleganterq; incisis, ut calamo scriptæ esse uideantur, magnos sumptus facit, magnos labores sustinet, ac propterea ueretur, ne sua hæc industria. & labor alijs, qui inde capere exemplum possent, lucrum magno suo cum damno pariat, Nobis humiliter supplicari fecit, ut ad eam rem pastoralem curã nostram adijcere dignaremur. Nos igitur, qui literarum, & omnium bonarum artium studiosos, quantum in nobis fuit, semper fouimus, & amplexi sumus, huiusmodi supplicationibus inclinati, ut hominum ingenia ad honestiores, utilioresq; rerum usus uel indagandos, uel inueniendos in dies magis excitentur, libriq; utriusq; linguæ longe diligentius, emendatiusq; in studiosorũ manus emittantur, atq; cum ipso Aldo, cuius doctrinam, & rectum ingenium, mirificamq; diligentiam satis cognitam, & perspectam habemus, commode, benigneq; agere cupientes, omnibus, & singulis, ad quorum notitiam præsentes nostræ peruenerint, sub excommunicationis latæ sententiæ, in nostris uero, & S.R.E. ciuitatibus, terris, & locis degentibus, nobisq; & dictæ ecclesiæ mediate, uel immediate subiectis, præterea quingentorum ducatorum auri, & amissionis omnium librorum, quos impresserint, incurrẽdis, cameræq; nostræ apostolicæ applicandis pœnis expresse inhibemus, ne per spatium quindecim annorũ à tempore cuiusuis libri tam græci quàm latini, quem ipse Aldus & antehac curauit, & posthac curauerit imprimendum ijs characteribus, quos ipse inuenit, uel edidit primus, & quibus adhuc usus est, uel quos in posterum inuenerit, imprimere, uel imprimi facere, Neue characteres eos, quos cursiuos, siue cancellarios appellant, imitari, & assimilatione adulterare, aut curare id per alios faciũdum, librosq; eiusmodi formis excudere, aut excusos uenundare ullo modo præsumant, Atq; eas ipsas pœnas incidere eos uolumus, penes quos id genus libri uenales reperirẽtur, Decernentes nihilo minus authoritate apostolica absq; alia declaratione omnes, quicunq; contra inhibitionem hanc nostram facere, ausi fuerint, antedictæ excommunicationis sentẽtiæ obnoxios ilico fieri. À subditis uero nostris, & S.R.E. ultra pœnam excommunicationis eiusmodi, ab eis incurrendam pecuniariam etiam, & amissionis omnium librorum, ut præfertur, à camera nostra apostolica irremissibiliter exigi debere, itaq; per præsentes decernimus. Atq; ut huius inhibitionis, & decreti nostri ignorantiã prætendere nemo possit, uniuersis, & singulis nostris, & apostolicæ sedis Legatis, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, & locorũ ordinarijs, eorumq; locum tenẽtibus, & Vicarijs, Gubernatoribus, præterea prætoribus, & cæteris officialibus nostris, qui præsentium nostrarum uigore fuerint requisiti, mandamus expresse, ut literas, ipsas in locis consuetis ecclesiarum, diocesum, & administrationum suarum publicari faciant, ipsiq; Aldo pro consequendo effectu decreti, & inhibitionis huius nostræ, ubi, & quoties opus fuerit, omni fauore, & auxilio suffragentur, constructionibus, & ordinationibus apostolicis, cæterisq; in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunq;. Cæterum quia difficile admodum foret præsentes nostras ad singula loca deferri, uolumus, atq; decernimus, ut his ipsis literis in plura exemplatypis excusis, & sigillo alicuius legati nostri, seu personæ in dignitate ecclesiastica cõstitutæ munitis ea prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus nostris. si exhibitæ, uel ostensæ forent, adhiberetur. Tum siquis harum nostrarũ publicationem quouis modo impedire, seu obstare ne publicẽtur, seu publicatas, & ubiuis locorum de more affixas, lacerare, delereue, aut amouere, amoueriue curare, idq; sciẽter facere præsumpserit, eũ uolumus, & declaramus supradictæ excõmunicationis pœnæ itidem subiacere. Volumus autem, et Aldum ipsum in domino hortamur, ut libros iusto pretio uendat, aut uendi faciat, ne his concessionibus nostris ad aliam, quàm honestum est, partem utatur, quod tamen eum pro sua integritate, atq; in nos obseruantia curaturũ plane confidimus. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris Die XXVIII. Nouembris M.D.XIII. Pont. nostri Anno Primo.

P. BEMBVS.

EXEMPLVM

DILECTO FILIO ALDO MANVTIO CIVI ROMANO, VTRIVSQVE LINGVAE LIBRORVM INSTAVRATORI.

IVLIVS PAPA II.

DILECTE Fili salutem, & apostolicam beñ. Cum tu, cuius personam multis uirtutum donis insigniuit altissimus, magna tui ingenij ui, uarijsq; laboribus, & excellenti doctrina deo nostro authore, quamplurima græcorum, & latinorum authorum librorum uolumina summa cura, & diligentia castigata à paucis annis citra ad communem omnium literatorũ utilitatem characteribus, quos uulgus cursiuos, seu cancellarios appellat, imprimi tam diligenter, ac pulchre curaueris, ut calamo conscripta uideantur, librosq; alios, ut pote Platonis, Aristotelis, & aliorũ philosophorum, authorumq; maiorum, ut dilectus filius nobilis uir Albertus Pius de Sabaudia Carporũ comes, carissimi in Christo filij nostri Maximiliani electi Imperatoris semper Augusti apud nos orator nobis exposuit, sis paratus eisdẽ characteribus excudere, et in lucem mittere, quæ res studiosorum animos non solũ uehementer delectabit, sed etiam mirum in modum ad studia accendet, Proinde Albertus ipse, ut bonarũ artium, ac literarum præcipuus est cultor, ita uirtutis tuæ, laborumq; tuorũ rationẽ haberi desyderãs, ut in dies de bono in melius proficere & emendandis græcis, ac latinis libris huiusmodi, quod (ut accepimus) diligentissime facis, commodius, alacriusq; uacare possis, nobis attentius pro te supplicauit, ut indemnitati tuæ, ne alius tuos sibi uẽdicet labores, atq; uigilias, honoremq;, & præmia merito tibi debita ex uirtute tua percipiat, paterne cõsulere,

ac laborum, meritorumq; tuorum, & impensarum, quas propterea te subire oportet, aliquam rationem habere uellemus. Nos igitur præmissa paterno considerantes affectu, ac singulos, qui ad bene agendum tendunt, uirtutumq; sunt cultores, quã tum cum deo possumus oportunis gratijs, & fauoribus prosequi cupientes, dictiq; Alberti, ac tuis in hac parte supplicationibus annuentes, uniuersis, & singulis impressoribus, & cæteris personis, ad quarum præsentes nostræ peruenerint, notitiam in toto Christianorum orbe constitutis sub excommunicationis, lata sententia, & in nostris, atq; Sanctæ Romanæ ecclesiæ ciuitatibus, atq; terris nobis, & eidem ecclesiæ mediate, uel immediate subiectis degentibus personis quingentorum ducatorum auri, & amissionis librorum, quos impresserint per contrafacientes incurrendis, & cammeræ apostolicæ applicandis pœnis inhibemus expresse, ne, quæ posthac quindecim annis durantibus à data præsentium inchoandis, & successiue finiendis & græce, & latine imprimenda duxeris librorum uolumina, imprimere, ne'ue latinarum literarum characteres cursiuos, siue cancellarios, ut præfertur, facere, contrafacere, aut imitari, curare'ue per alios fieri, aut imprimi, ipsis'ue characteribus libros excudere, uel impressos uenundare possint, siue debeant, aut quouis modo præsumant. Decernentes ex nunc authoritate apostolica absque alia declaratione contrafacientes, & non parentes omnes excommunicationis sententia antedicta eo ipso legatos esse, & à subditis nostris ultra illam pecuniariam, & amissionis librorum pœnam, ab exactoribus, & commissarijs nostris integre, & irremisibiliter pro eadem camera exigendam fore, & quam sic exigi uolumus, & per præsentes mandamus. Verum, ut huiusmodi inhibitionis, atq; decreti nostri ignorantiam nemo prætendere possit, Vniuersis, et singulis nostris et apostolicæ sedis legatis, nec non Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, & eorum Vicarijs, ac Gubernatoribus, Potestatibus, & cæteris officialibus nostris, qui præsentium nostrarum uigore fuerint requisiti, mandamus expresse, ut literas ipsas in locis ecclesiarum suarum, atq; diocæsum consuetis publicari, atq; obseruari faciant, non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, cæterisq; controuersijs quibuscunq;. Cæterum quia difficile admodum foret præsentes nostras literas ad singula loca deferri, uolumus, atq; decernimus, quod earundem literarum transumptis manu publici notarij subscriptis, & sigillo alicuius personæ in ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, ea prorsus ubiq; adhibeatur fides, quæ præsentibus nostris adhiberetur, si forent exhibitæ, uel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctum Petrũ sub annulo Piscatoris Die XXVII Ianuarij M. D. XIII Pontificatus nostri anno decimo.

EXEMPLVM.

ALEXANDER PAPA VI.

VNIVERSIS, & singulis præsentes literas inspecturis salutem, & apostolicam beñ. Quoniam dilectus filius Aldus Manutius Romanus ad communem doctorum utilitatem nouis excogitatis characterum formis, assiduam operam libris emendandis, imprimendisq; impendit, magnosq; in ea re labores, sumptusq; facit, ueretur q; ne insurgente inuidia, æmulationeq; excitata, aliqui sumpto de eius characteribus exemplo, ad eandem formam libros imprimant, deq; alterius inuento nouum sibi lucrum quærant, Idcirco nobis fecit humiliter supplicari, ut eius indemnitati de oportuno remedio prouidere dignaremur. Nos, quoniam ea, quæ ad literatorum commoditatem spectant libenter annuimus, huiusmodi supplicationibus inclinati, ut ingenia ad plura, melioraq; in dies inuenienda excitentur, libriq; sublata omni æmulatione diligentius prodeant impressi, & emendati, confidentes de diligentia dicti Aldi, de cuius doctrina, et in libris emendandis studio fidedignorum testimonio facti sumus certiores, omnibus, & singulis impressoribus, & artem ipsam in Italia exercentibus sub excommunicationis, illis autem, qui in Alma urbe nostra, et terris nobis mediate, uel immediate subiectis morantur, sub eadẽ, & confiscationis librorum impressorum pœnis, quas contrafacientes absq; alia declaratione eo ipso incurrere uolumus, districtius inhibemus, ne per spatium decem annorum à tempore cuiusuis libri, tam græci, quàm latini ab eodẽ Aldo impressi illis ipsis, aut similibus characterum formis pro eorum uoluntate, aut ad instantiam quarũcunq; personarum cuiuscunq; dignitatis, status, gradus, ordinis, nobilitatis, præeminentiæ, uel conditionis fuerint, quouis quæsito colore imprimere, aut imprimi facere quouis modo præsumant. Volentes, ut omnes, & singuli librorum uenditores, penes quos dicti libri, etsi extra Italiam impressi essent, inuenti forent, similes pœnas incurrant. Mandantes nihilo minus dilectis filijs nunc, & protempore locorum ordinarijs per ipsam Italiam existentibus, quatenus per se, uel alium, seu alios faciant authoritate nostra, inhibitionem nostram huiusmodi inuiolabiliter obseruari, contradictores per censuras ecclesiasticas, et alia opportuna iuris remedia appellatione postposita compescendo, inuocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis, non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, cæterisq; contrarijs quibuscunq;. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris. XVII. Decembris M. D. II. Pontificatus nostri anno Vndecimo.

Nicolai Perotti Cornucopiæ, siue Commentariorum linguæ latinæ ad illustriss. Principem Federicum Vrbini Ducem, & Ecclesiastici exercitus Imperatorem inuictiss. Liber primus.

DE AMPHITHEATRO EPIGRAMMA PRIMVM.

b ARBARA Pyramidum. Blanditur Domitiano, quod amphitheatrum eius præclara totius orbis ædificia operis magnitudine superet. Barbara, Fera, inculta moribus. Barbari ab initio dicti sunt factitio nomine, qui dure, atq; aspere loquebantur. quemadmodum Blæsos etiam, Balbosq́; dicimus, q̧ lingua impediti sunt. unde Balbutire, est cum quadam linguæ confusione trepidare. Cicero, me quidem authore etiā peripatetici, ueteresq́; Academici balbutire aliquando desinant. Metellum pontificem adeo impeditæ, ac balbutientis linguæ fuisse tradunt, ut multis mensibus fatigatus, tortusq́; fuerit, dū meditatur in dedicanda æde Opiferæ dicere. simus quippe (ut Strabo inquit) ad confingenda cognata rebus uocabula ingeniosi, qualia sunt murmur. clangor. strepitus. crepitus, et similia. sed quēadmodū ex ijs multa iā proprie proferuntur, ita hoc uocabulū Barbarus, quamuis à principio eum tantum significaret, qui crasse loquebatur, nunc tamen ad eos omneis translatum est, qui non sint græci, aut latini, quod ij mitiorem linguam habeant, ac magis cultam. quin etiā inter hos, siquis non recte proferat, barbare loq̄ dicitur. unde fit Barbarismus, qui definitur una pars orationis enuntiatione, uel scripto corrupta, & à poëtis Metaplasmus uocatur. differtq́; à solœcismo, qui ab Asinio Capitone definitur impar, & inconueniens compositura partium orationis. à nostris imparilitas, à uetustioribus latinis striboligo dicebatur à uersura, & prauitate tortuosæ orationis, tanq̄ streboligo quædam siquidem στρεβλῶ apud græcos torqueo, ac de prauo significat. unde & striblita appellata est, quod in circuitu ad restis modum torqueretur, hoc solum differens à placenta, quod sine melle coquebatur, & feruētissima edi solebat. Martialis, Circunlata diu mensis striblita secundis, Vrebat nimio sæua calore manus. Plautus, dum ludi fiunt in popinam pedissequi irruptionem facite. nunc, dum occasio est, nunc, dum striblitæ æstuant, occurrite. ueteres & latini, & græci non solœcismum, Barbarismumq́; dixerūt, sed βάρβαρον σόλοικόν τε, hoc est Barbarū, ac solœcum. solœci autem nomen à Solone deductum Laërtius Diogenes testatur, qui, cum in Cilicia urbem à suo nomine Solœ condidisset, pauci ex Atheniēsibus, quos in ea reliquit, non multo interiecto tempore, corrupto patrio sermone, inconuenienti partium structura loqui cœperunt. quapropter qui eo uitio aliquādo uterentur, dicti sunt σολοικίζειν hoc est solœcissare. à poëtis solœcismus pro errore metaphorice capitur. Iuuen. solœcismum liceat fecisse marito. Martial. Sæpe solœcismum mentula nostra facit. maiores nostri non Barbare, sed rustice loqui dicebant. quapropter Barbarismi uocabulo nemo ante Augusti ætatem usus fuit. græci à principio omneis homines, se solis exceptis, Barbaros dici uoluere. p̄ metaphorā quoq; Barbari dicuntur illiterati, malis moribus, feri, crudeles. à Barbaro fit Barbaricus eiusdem penè significationis. Apuleius, feris, ac barbaricis moribus. & barbaries, inciuilitas, incultus, feritas. & Barbaricū neutro genere, clamor exercitus, quod eo uociferandi genere barbari utantur. stulte quidam barbam hinc deductam putant, q̄d eā barbari præ longam ferre consueuerunt. Barba enim primogenium nomen est, et tam de hominibus, quàm de brutis, atq; etiam inanimatis utroq; numero dicitur, nam quod scribit Seruius, barbā hominum, barbas brutorū esse, falsum est. Ply. hircorum si mulceatur barba, mitior est. eadem præcisa non abire eos tradunt in alienum gregem. idem, pisces, qui mulli dicuntur barba gemina insigniuntur inferiori labro. idem tragopogus dicta, q̄d barbulas habeat ad hircinæ barbæ similitudinem. hæc herba est, qua in acetarijs utimur, uulgo barbam Petræ appellant. in Gallia transpadana barbula hircina dicitur ad græcorū similitudinem, τράγος quippe hircus est, πώγων barba. Alij hāc Comen uocant à comæ similitudine, q̧ folia in circuitum spargat, alij scandicem. unde per iocum Aristophanes Euripidi poëtæ obiecit, quod mater eius ne olus quidē legitimū uenditasset, sed scandicem. à barba barbatus dicitur, et contrariū eius imberbis. Barbitos quoq; non à barbaro deducitur, licet barbarū, hoc est peregrinū uocabulū sit. significat autem maiorem lyram organo similem sono. quidam latiorem partem lyræ esse existimant, & tam fœminino genere, quàm neutro reperitur. Ouidius, Non facit ad lachrymas barbitos ulla meas. Horatius. Age dic latine barbite carmen. idē, Lesboum refugit tendere barbiton. MEMPHIS. Ordo est. barbara Mēphis sileat miracula Pyramidū. Mēphis Aegyptiorū regia ē ab Ogdoo rege ædificata, cuius filia Mēphis ei nomen dedit, cū qua Nilus concubuit sub imagine tauri. ab hoc fit Mēphiticus adiectiuum. Martial. Dat chartis agiles calamos mēphitica tellus. & memphitis. Ogdous autem prius cognominatus est Vohereus, ut Diodorus Siculus testatur. SILEAT. taceat, nō amplius laudet. silere tacere ē, fictū uerbū ab S litera, quæ nota silentij est. unde in ludis literarijs, publicisq́; conuētibus, dum uolunt silentium indicere, S literam quasi sibilando pronuntiant, à quo sibilum quidam deductum existimant. & sibilare, quod ueteres etiam sifilare dixerunt, & est contumeliosa significatio uocis, unde exsibilare, siue exifilare aliquem dicimur, dum populari, & tumultuaria sibilatione eū expellimus, sicut explodere, dum eum fugamus cum plausu. Cicero. histrio, si paulū se moueat extra numerum, aut si uersus pronuntiatus est una syllaba breuior, aut longior, exibilatur, atq; exploditur, q̄d in literarijs ludis hac tempestate frequentissime fieri uidemus. quidā siphilare à græco deductū putāt. græci enim σίφλον contumeliam nominant, & quam nos dicimus exibilationem. & σιφλώζειν dicunt explodere, atq; deridere. equidē factitia hæc uocabula esse arbitror. nā plaudere, siue plodere est manibus pulsare, & strepitum facere, q̄d uel lætitiæ, uel derisionis causa fieri solet, à quo explodere est non simpliciter eijcere, sed manibus cum sono pulsantibus è domo, schola, theatro, aut alio conuentu eijcere. Cicero, quādo Pyrrhonis, Aristonis, Erilli iam pridē explosa sententia est. ueteres sibum uocabant callidum, et acutum. à sileo silentium deriuatur, q̄d taciturnitatem significat. unde silentium noctis, pro nocte intempesta ponitur, quam alij concubiū, alij conticinium nuncupant, & silenta loca, in quibus siletur, & silex secundum quosdam, quod saxi genus est, quia silentem intra se ignem habeat, qui attritu, aut percussu excitatur. silicem tenere in manu solebant iuraturi per Iouē hæc uerba dicentes, si sciens fallo, qui me despicit, salua urbe, arceq́; is me eijciat, ubi hunc ego lapidem. ab hoc siliceum dicitur quicquid ex silice est. Virg. Spem gregis ah silice in nuda connixa reliquit. & silicernium, de cuius significatione diuersi diuersa sentiūt. Pompeius genus farciminis esse scribit, quo familia à fletu in luctu purgabatur. dictum silicernium, quia cuius nomine instituebatur ea res, is iam silentium cerneret. Cæcilius, credid

me silicernium eius esse esurum. Donatus, silicerniũ inquit, cœna est, quæ infertur dijs manibus, uel qđ eam silentes cernant umbræ, uel quod, qui hæc inferunt, cernant, neq; degustent. nã de ijs, quæ libantur inferis, quisquis ederit, aut biberit, funestatur. hinc Terentius in adelphis appellat senem silicerniũ, qui iam iã silentibus umbris cernendus sit. alij silicerniũ nomen fictum à Terentio existimarunt, pro sene, quod incuruitate silices spectet. qui recte sentiunt, silicernium affirmant funebre conuiuium esse, qđ apud ueteres exhiberi senibus solebat. dictum, quod cum silentio edentes cernerẽtur, uel propter defuncti memoriam, uel quod cogitarent se mox illum secuturos, quapropter abeuntes è conuiuio ueluti se amplius non uisuri, mutuo se salutabãt. Varro, funus executi laude ad sepulchrũ antiquo more silicernium confecimus, idest conuiuium, in quo pransi discedentes dicimus alijs alij uale. silicernium ergo Terentius senem uocat, atq; decrepitum, hoc est dignum, uel cui silicernium fiat, uel qui ad silicernium uocetur. alibi capularem senem nominat, quasi mox capulo efferendum Plautus acherontium, acherontius senex uetus, decrepitus. quidam silatum quoq; à silẽdo dictum putant, sed falsum est. silatum. n. à sili deriuatur. Sile autem herba est, quam alio nomine seselin uocant, cuius uel radice, uel semine uinũ condiebant, quod ante meridiem sumere mos erat. propterea silatum antiqui dixere, quod nunc ientaculum dicimus. nec à silendo silus deducitur, nec silones, sed silus primogenium est, significatq; nasum sursum uersum, & aduncum. unde galeæ quoq; à similitudine silæ appellatæ sunt, quemadmodum simus uocatur, qui pressis est naribus, à quo simias quidam nominatas putant, & masculino genere simios, quamuis alij, quasi mimias dictas uelint, hoc est imitatrices, μιμῶμαι enim apud græcos imitor est. & græci σιμὸν simum dicunt, usurpatq; id uerbum frequenter Hesiodus de Apibus. Virg. capellas simas uocat. Dum tenera attondent simæ uirgulta capellæ. silones uero dicti sunt à Silono quodam, quem hirsutis superciliis fuisse tradunt. sunt autem silones, qui prominentia habẽt supercilia. siliquæ quoq; primogeniũ uocabulum est. sunt hæ folliculi leguminum. Vir. Grandior ut fœtus siliquis fallacibus esset. Item fructus arboris, quam græci Ceraunium, quidam ficum ægyptiam nominant, & arbor ipsa siliqua appellatur, prædulcis est, & cortex ipse manditur. digitorum hominis longitudinem habent, latitudinem uero pollicarem, & nonnunq̃ falcatæ sunt. à siliqua fit siliquor uerbum, quod est siliquas facio. Plyn. inter omnes autem constat nihil esse utilius lupini segete, prius q̃ siliquetur, aratro, uel bidentibus uersa. non defuerunt etiam, qui silentium à Græcis sumptum existimauerint, quibusdam literis commutatis, hi enim σιγὴν silentium dicunt, & σιγῶ sileo. unde Sigæum Troiæ promontoriũ appellatum est. propter Herculis taciturnitatem. hic enim, quia prohibitus hospitio fuerat, simulauit abscessum, moxq; per silẽtium aduersus Troiã ueniens eam cepit. MIRACVLA PYRAMIDVM. Admiratione, ac stupore dignas pyramides, propter earum scilicet magnitudinem. tam altæ enim quædam fuisse in Aegypto traduntur, ut magna omniũ admiratio fuerit, qua ratione in tantam altitudiné subuecta sint cementa. unam ex ijs, quæ ex arabicis lapidicinis constabat, à trecentis sexaginta hominũ millibus, annorum uiginti spatio constructam prodiderunt, et in raphanos, allium, & cepas, quibus operarij uescerentur, mille octingenta talenta erogata. neq; aliam ædificandarum pyramidũ rationem fuisse, quã regum Aegypti in erogandis pecunijs stultam ostentationem, siue ne pecuniam successoribus relinquendo insidiandi sibi causam præberent, seu ne plebs esset otiosa. treis autem inter Mẽphim, et Deltam pyramides fuisse constat, quarum duæ inter septem orbis spectacula numerantur. tertia minor est, licet impensa maior. medietas inferior ex nigro lapide constat, quo mortaria fiunt. hæc dicitur meretricis sepulchrum fuisse ab amantibus factum, quã Sappho doricam uocat fratris sui Caraxi amicam, dum è Lesbo uinũ ad Naucratem comportaret. alij Rhodopẽ nominant, cuius, cum lauaretur, alterum calceum aquila rapuit, & in gremium regis iura Memphi dantis dimisit. rex admiratus, per quiri mulierem iussit, inuentam duxit uxorem. defunctæ postea ædificata pyramis fuit. pyramides sunt moles maximæ ita constructæ, ut è lato in acutum tendant, quales Romæ adhuc extant duæ iam uetustate fatiscentes. dictæ uel qđ flammarum similitudinem habent. Græci enim πῦρ ignem uocant, uel à lapide pyropœcilo, ex quo sæpe ædificabantur. hic & thebaicus uocatur, ab ignea quadã uarietate pyropœcilos dictus, à græcis enim πῦρ ignis dicitur. ποικίλος uarius. pyramidem nostri metam uocant, quod termini agrorum, qui à metiendo hoc est mensurando metæ dicuntur, forma pyramidum ædificari solent, atq; ea figura pyramidalis uocatur. quãuis Paulus iurisconsultus metam esse dicit partem molis inferiorem, et catillum superiorẽ. differunt pyramides ab obeliscis, quod hi trabes sunt lapidei longe pyramidibus minores, solis numini sacrati, propter quod ad radiorum similitudinem fiebant. apud Aegyptios nomen habent à radio. et planè talis est radij forma, dum per fenestram intrat. græci à ueru similitudine eis nomen imposuere, apud quos ὄβελος ueru est, atq; eius diminutiuum est ὀβελίσκος. ueru à nostris à uersando deducitur, ut Varro affirmat, significatq; non modo instrumentum, quo cibi assantur, sed etiam telum ad eius similitudinem factum. Virg. Et tereti pugnant mucrone, ueruq; sabello. unde ueruta pila dicuntur, quæ uerua habent præfixa, & ueruculum de eo deducitur, quasi paruum ueru. instrumentum est, quo fabri è ferro utuntur. Plyn. spuma ex argento sublata ueruculis ferreis, atq; in ipsa flãma conuoluitur ueruculo, ut sit modica ponderis. à πῦρ etiã græca uoce ignẽ significante Pyræus deducitur. sic. n. uocitatus est Atheniensium portus ab aduentantium peregrinorum multitudine semper feruens, uel à pyræo promontorio (ut quidam sentiunt) quod radijs solis exuritur. & pyralis uermis in igne uiuens, de quo inferius dicemus, et Pyramus proprium nomen, adolescens memphiticus fuit, qui Thisbes amore ardens seipsum interemit. item est hoc nomine flumen instar Nili, limum deferens, qđ magnam Ciliciæ partem adiecit, de quo extat illud oraculum, Tũc erit undisonus lacum Pyramus olim Littora perfundens Cyprũ labetur in almam. in medijs quippe Cataoniæ campis nauigabilis defertur, & p angustias tauri in Ciliciam elabens ad oppositum hinc, & Cypro trãsitum erumpit. et Pyrene mons Hispaniæ à crebris fulminum ignibus, unde pyrenæus deducitur, quippe pyrenæi montes uocitantur, qui in Hispania à Pyrene ortum habentes, in Galliã protenduntur usq; ad alpes. item pyrenæus proprium nomen, et Pyrodes Cilicis filius, qui primus è silice excussisse ignem dicitur, quemadmodum asseruasse in ferula Prometheus, & Pyrous nomen unius ex solis equis, quasi ardens, quemadmodum alius Aethon uocitatus est ἀπὸ τοῦ αἴθω cremo. Alius phlegon παρὰ τὸ φλέγω ardeo, nam alius à lumine eous appellatus est, qđ mane assurgens orbem illuminet. ἕως enim græce lux est, unde ἑωσφόρος lucifer dicitur, pro quo nos eoum dicimus, & pyrgus turris, quod fulgureis ignibus feriri turres consueuerunt, à cuius similitudine pyrgus etiã uasis genus dicitur, quo iactari tali consueuerunt, latine turricula dicitur, de qua Martialis, Quærit cõpositos manus improba mittere talos, Si p me misit, nil nisi uota facit. à pyrgus

turrim

turrim significat, Pyrgum dictū est nobilissimum Thusciæ castellum eo tempore, quo Tyrrheni piraticam exercebant, siquidem piratæ dicuntur, qui maria latrocinijs infestant, unde ars ipsa piratica appellatur, sumpto uocabulo ab eo, qui primus hoc nomine mari infestus nauigantibus fuit. et Pyrgoteles proprium nomen, ita enim uocatus est gemmarum sculptor nobilissimus. quod Alexander Macedo edictum fecisse perhibetur, ne imagines suæ ab alio, quā à Pyrgotele sculperētur, et pyrites lapis, quod plurimus illi ignis sit, hunc nos ignarium dicimus, quidam etiā uiuum uocant, exploratoribus castrorum maxime necessarius, quia clauo, uel altero lapide percussus scintillas edit, quæ sulfuratis, aut fungis aridis, uel folijs exceptæ dicto celerius ignem trahunt. quin et molaris lapis pyrites uocatur, quod in eo quoq; ignis conspiciatur. est & alius pyrites æris similitudine in Cypro reperiri solitus, et circa Acarnaniam, cuius usus in medicina non paruus est, et Apyrotus gemma, de qua inferius dicemus, cui ignis non nocet. & pyretra herba, quam uulgo nunc draconem uocant, adurens linguam, & mordicans tam folio, quàm radice, gratissima in acetarijs, ueruntamen nec salem, nec acetum exigens, cum utriusq; saporem in se habeat. & pyra lignorum strues, in qua cremari corpora solebant. & pyromantia, de qua inferius dicemus, et (ut quidam putant) pirum, quod id genus pomi ad similitudinem pyramidis è lato in acutum tendat, flāmæ similitudinem reddens, quāuis non per ypsilon, sed per i nostrum scribi usus obtinuerit, & pyrrhus rufus à quo Pyrrhus proprium nomen, de quo inferius dicemus, & pyretus febris ab incendio appellata, quemadmodū apud nos febris à feruore. et pyriasis fomentum, quibus uocabulis medici nostri plerūq; utuntur. & pyrodes lapis, quē superius diximus pyritem appellari. pyr etiam nucleus oliuæ dicitur, qđ facile ignem concipiat. & pyros frumentū, & pyrolabes, forfex, ꝙ ea, quæ ignita sunt, capiat, sicut pyrobola malleus, quod ignita percutiat. MIRACVLA. Miraculum dicitur quicquid admirationem afferre potest, quasi sit contra naturam, propter quod ueteres mira, et miracula pro monstris, atq; horrēdis posuere. Plau. nimia memoras mira. Virgilius, Omnia commutat sese in miracula rerum. hinc Accius personas distortas, oribus deformes miriones appellat. mirius quoq; antiqui dixere pro magis mirum. Varro, nunquid hoc mirius? hæc à uerbo miror deducta sunt. mirari autem proprie est re aliqua, tanquam noua, obstupefieri. Virgilius, Artificumq; manus inter se, operumq; laborem Miratur. aliquando tamen mirari est cum uoluptate, & delectatione intueri. idem, Seu quis olympiacæ miratus præmia pugnæ, Pascit equos. sed cum dicimus me miror. te miraris. se miratur, tunc mirari significat placere, & de se magnifice sentire. Martia. qui se mirantur, in illos. ab hoc fit compositum admiror, qđ est aliquando stupore afficior. Cicero, cum ob id uehementer admiratus in urbem redijssem. aliquando ueneror. Virg. Ille operum custos, illum admirantur, & omnes Circunstant. ab hoc fit mirabile, et admirabile, qđ admiratione dignum est. & mirificum, et mirifice aduerbium, & mirum immodum, hoc est in maiorem modum, & nimirum, quod significat certe. & admiratio pro stupore, et admirabundus, hoc est plenus admiratione. ASSIDVVS IACTET NEC BABYLONA LABOR. Nullus extollat amplius mœnia Babylonis, quod tanto labore ædificata sint. Babylon Mesopotamiæ urbs est, chaldaicarū gentium caput, quæ summam claritatem obtinuit in toto orbe, propter quā reliqua pars Mesopotamiæ, Assyriæq; Babylonia appellata est. muri ambitum habet trecentorū et octuaginta quinq; stadiorum, quorum altitudo pedes duceni, latitudo quinquageni in singulos pedes ternis digitis mensura ampliore, quā nostra. uia in mœnibus ipsis tam lata, ut quadrigæ sibi inuicem occurrentes facile pertrāsire possent. quapropter inter septem orbis spectacula numerantur. hanc urbem Semiramis condidit, quam cum aliquando circa cultum corporis occupata defecisse intellexisset, soluta adhuc altera crinium parte ad eā recuperandam cucurrit, nec prius decorem capillorum redegit in ordinem, quàm urbem in suā potestatem restitutam uidit, tantæ alioqui libidinis, ut non modo filiū, sed equum quoq; usq; in coitum amauerit. quam longe in hoc ab Othone differēs, qui cum Romanis omnium gentiū fortissimis imperaret, speculum in bello ciuili contra Vitellium deferebat, ut se, dum tolli signa iuberet, armatum, comptumq; intueretur. à Babylone Babylonij dicuntur, quēadmodū à Calydone Calydonij. item babylonicus adiectiuum, unde babylonicæ uestes dictæ. NEC & non. neq; et quod ab eo per apocopen factū est, nec, in copulatiuam, & negationem resoluuntur, idest in & non. ut non feci hoc, neq; facerē. sed si sequatur enim, uel uero, simplicis negationis uim habet, ut nec enim id facerem. idest non enim facerem. ponitur nec aliquando pro etiā, Quint. persolui gratia non potest, nec malo patri. Cicero quidem hoc modo dicendi non utitur, nec unq̄, et, uel nec, pro etiam ponit, quod ferè omnes posteriores fecere. ASSIDVVS. iugis, continuus, ab assideo uerbo, quod in ea re, quam continue agimus, quasi consedisse uideamur. unde assiduitas pro diligentia ponitur, & econtrario resides dicuntur segnes, atq; otiosi. aliquando assiduus, pro frequens capitur. Virg. assiduus ueniebat. assidui etiam dicebantur, qui locupletes erant, et facile, cum id tempus postulabat, munera populo præstabant, et tunc ab asse, hoc est ære dādo dicuntur. item assiduos aliquādo dictos inuenimus, qui asse suo, hoc est sua pecunia, et sine stipendio militabant. LABOR. Opera, defatigatio in mœnibus ædificandis. antiqui in nominatiuo labos dicebant. sicut arbos. honos. colos. uapos. clamos, quæ etiam apud probatissimos authores frequenter reperiūtur, sicut econtrario. Valesius, Fusiusq; pro Valerius, et Furius, & libesum pro liberum. ab hoc nomine laboro uerbum deriuatur, quod interdum est fatigor, et cum labore ago. Seneca, iugiter fodiendo laborat, unde et laborare per metaphoram capimus pro male habere, propter quod laborare febre. laborare podagra. laborare dolore dētium dicimus. Plyn. succus eius podagra laborātibus prodest. interdum enitor, conor, qđ etiam eius compositum elaboro significat. Cicero. nihil. n. mihi ita elaborandum est, quàm ut consilia nostra nemo intelligat. & aliud compositum eius illaboro, quod significat labore uaco. unde inelaboratum, atq; illaboratum dicuntur, quæ ita inter se differunt, quod inelaboratum dicitur, quod non satis artificio excultum est, illaboratum uero, qđ sine labore uidetur factum. illud uitio dari solet, hoc laudi. Quint. de Cicerone, cū interim hæc omnia, quæ uix singula quisquam intentissima cura consequi possit, fluunt illaborata, et illa, qua nihil pulchrius auditu est, oratio præ se fert tā felicissimam facultatem. aliquando compono, colo. Virg. Arte laboratæ uestes. i. compositæ, & laboratum agrum cultum appellamus. hinc laboriosus homo dicitur laboris sustinens. et laboriosum opus difficile, & quod non sine labore perficitur, et laborinus campaniæ nobilis campus, in quo adeo pinguis terra est, ut stipulam tantæ crassitudinis faciat, quod ea incolæ pro ligno utuntur propterea dictus laborinus, qđ ingens labor est in eo colendo. quippe solū habet arduum opere, difficile cultu, bonis suis (ut Plyn. inquit) penè acrius, quàm uitijs quem pascit, affligit agricolam. græci phlegræum appellant ἀπὸ τοῦ φλέγειν, quod est urere, atq; inflammare

quoniam ea terra præliorum concitatrix fuit, dum ibi gigantum bellum exarsit. duo enim phlegræi campi sunt, alter in Græcia, ubi cum gigantibus à Ioue pugnatum est, alter in Campania, in quo Hercules cum ijs prælium commisit. de quo Strabo, Fortunatus erat et campus nomine Phlegræus, in quo res à gigantibus gestas fabulæ diuulgant, nullam aliã ob causam, ut credi fas est, q̃ quod terra ipsa suapte natura præliorum concitatrix est. de hoc campo sic scribit Plyn. quantum autem uniuersas terras campus Campanus antecedit, tantum ipsum pars eius, quæ laboriæ uocantur, finiuntur laboriæ uia ab utroq; latere consulari, quæ à Puteolis, & quæ à Cumis Capuam ducit. qdam laborem à labo dictum putant, quod non sine labore surgunt, quæ facile ceciderunt. labare enim ruere est, & repente cadere. Virg. labat ariëte crebro Ianua. à quo fit labasco. Terentius, labascit uictus uno uerbo. et utrũq; primam syllabam correptam habet, reperiturq; etiam labascor. Varro, postq̃ uidi misericordia labascã mentem infirmam populi. labor autem uerbum producit primam syllabam, & significat leuiter, ac sensim descendo. Cicero, non quasi unum ex hac urbe missum, sed quasi de cœlo delapsum in hanc urbem intuentur. labi etiam dicimus eos, qui in lubrico figentes uestigia in terram ruunt. unde lapsus aliquando pro ruina accipitur, & per translationem eos, qui uel à nimia infirmitate, uel imprudentia deliquerunt, lapsos nominamus. elabi quoq; est periculum fugere. nam quẽadmodum anguis lubricus, & murena, et anguilla manu prehensa lapsu fugiunt, quod est è manu elabuntur, ita qui è medio periculo euadunt, elapsi dicuntur. Plau. quid? cum manifesto tenetur, anguilla est, elabitur. Virgilius, Ecce autem elapsus Pyrrhi de cæde Polites. Cicero per trãslationem, hic fratre suo censore, qui proximus ante me fuerat, elapsus est, hoc est accusatorum, ueluti præsentiũ manus effugit. A labor deducitur lubricus, quasi labricus. est autem proprie lubricus, in quo quis insistere, et ingredi non potest, quin labatur. quales sunt herbæ profusæ sanguine, marmora leuigata, glacies congelata, & huiusmodi. hinc per trãslationem lubricam adolescentiam uocamus, in qua qui sunt, facile labuntur. anguilla quoq;, & murena, & similia lubrica dicuntur. et pes lubricus, quod in lubrico est, et oculi lubrici, qđ in lubrico positi sint, ita, ut non possint consistere. hinc lubrici (ut quidã existimant) appellati, de quibus inferius disseremus. item ab eodem composita fiunt allabor, quo poëtæ utuntur pro iuxta nauigo. Claudianus, Siculis allabitur oris. item interlabor, idest inter aliquid labor. delabor, deorsum labor. elabor, effugio, & eiusdem pene significationis dilabor. prolabor idem fere, qđ labor. prælabor, ante labor. illabor, intra labor. collabor, uel labor, uel simul cum aliquo labor. à labor fit labilis, qui facile labitur, & labes, quæ modo ruinam significat. Virg. Hinc mihi prima mali labes, modo maculam, tractũ ab oleo, aut alio liquore, quod in uestem lapsa, eam fœdent. hinc fit labefacere, & frequentatiuũ eius labefactare, quæ significant interficere, maculare. lassum quoq; à labore dictum pleriq; existimant. significat autem tam corpore, quàm animo fatigatum, hoc est labore affectum, unde lassitudo pro defatigatione accipitur, & ea molestia, quam ex labore suscepimus. laxum uero à lato deducitur, proprieq; latum significat, & spatij maioris. Virgilius, Et primũ laxos tenui de uimine Cyclos Ceruici subnecte. à quo laxo uerbum, dilato, remitto, & laxitas dilatatio, remissio, relaxatio. nam et relaxo ab eodem deriuatur. Cicero. Et admittenda hominum cuiusq; modi multitudo, adhibenda est cura laxitatis. Et laxum aduerbium pro late. Martialis. Et adhuc supererat centies tibi laxum. Aliquando tamen laxum significat molle, remissum, languidum. Virgilius. Et premere, & laxas sciret dare iussus habenas. unde laxi rudentes, laxi funes dicuntur, hoc est languidi, semiconsumpti. & uela laxa quando uenti non flant. A laxum fit prolixum quasi porrò laxum, quod longum, latumq; est, & aliquando superfluum. unde prolixam orationem, prolixum iter, prolixa uerba dicimus. à quo prolixe aduerbiũ, longe, lateq;, & prolixitas longitudo, quæ et prolixitudo à ueteribus dicta est. Pacuuius, oro, in me ne flectas fandi prolixitudinẽ. IACTET. Laudet, extollat. iactare proprie est frequenter iacere. Seneca, Dum lapillos iactaret in puteum, ponitur et pro suo primogenio. Vir. & dextra iactata recumbit in armo. per metaphoram autem aliquando iactare pro uoluere accipimus. idem. Atq; illũ tales iactantem pectore curas, modo pro fatigare, concutere, uexare, affligere, idem, iactatis æquore toto Troas relliquias Danaûm, atq; immitis Achilli. Cicero, iactatur domi suæ uir primarius, et homo honestissimus pro se quisq; manus afferet. ex quo apparet ridiculã esse differentiam, quam facit Seruius, cum inquit, iactamur in mari fluctibus. fatigamur in terris. cum Vir. Ipse dicat, multum ille et terris iactatus, et alto. ab hoc fit iactura pro damno. & quoniam uerba, quæ uel inaniter, uel temere effunduntur, quodãmodo iactari uidentur, factum est, ut iactare interdum sit inaniter loqui. Virgilius. Talia iactanti stridens Aquilone procella Velũ aduersa ferit. modo temere laudare, ut hoc loco, et apud eundem Virgilium, quẽ iuxta sequitur iactantior Ancus. ab hoc iactantia deriuatur. quæ est inanis de se, et stulta prædicatio. à Cicerone etiã iactatio dicitur, & definitur uoluptas gestiens, & sese efferens insolentius. iactanter aduerbiũ cum iactantia significat, et similiter iactuose, quo usus est Cicero, cum sine multa iactuose dicta, et alibi nomine eius est usus. cum sine luminosæ, & quasi iactuosæ partes duæ. iactabundus pro gloriabundo accipitur, & sese inaniter iactante. iacto à iacio deductum ẽ, quod modo significat emitto. Apuleius, multis in eum lapidibus iactis, à quo iaculum dicitur quicquid iaci in longum potest. et iaculor uerbum. Claudianus, latis iaculatus in aruis. & iaculatio pro iactu, & emissione, & iaculus serpentis genus, qui subit arbores, è quibus ui maxima uibrat, penetrat animal quodcunq; obuium fortuna fecerit. Lucanus, Et natrix uiolator aquæ, iaculiq; uolucres. & iaculamentum pro iaculatione. &, quo Apuleius utitur, iaculamen. et iaculator, et iaculatrix. modo iacio significat pono. Cicero, in quo tẽplo, quãtum in me fuit, ieci fundamenta pacis. Virg. Omnis in hac certam regio iacit arte salutem. à iacio cõposita fiunt adijcio, quod est addo, adiungo, à quo grãmatici adiectiua dixerunt, quæ substantiuis adiunguntur. dicimus autem adijcio huic rei, & adijcio ad hãc rem. circumijcio, circum aliquid iacio. interijcio inter aliquid iacio. unde circumiecta impedimenta dicimus, et interiectum tempus, hoc est interpositum. et apud grãmaticos interiectio pars orationis, quæ in oratione interponitur. obijcio, oppono. unde obiectus, oppositio cuiuscunq; rei, ac etiam uerborum dicitur, & obex, qđ proprie significat obiectum, siue obiectionem cuiuscunq; rei. Virgilius. Intra se uasti Proteus tegit obice saxi. quapropter pessulum, seramq; hostiorum obices dicimus. philosophi neutro genere obiectum uocant, quicquid cerni potest, hoc est quicquid oculis obijcitur. obijcio etiam aliquando est repente ostendo. Claudianus, Ex templo sese medijs obiecit in aruis. traijcio, quod interdum est transporto. Sallustius, iam omnem exercitum traiecerat. interdum transeo. Iustinus, postquam copiæ omnes amnem traiecere. aliquando etiam utrunq; coniunctim. Liuius, traiecit copias Hiberum. Plautus, traiecit exercitum Isaram. traie-

ctus & transfretationem, & transitum significat. est quando traijcio pro extendo positum reperiatur, Virg. & uolucrem traiecto fune columbam, Quò tendunt ferrum malo suspēdit ab alto. traiectitia pecunia (ut Modestinus affirmat) dicitur, quæ trans mare uehitur. quod si eodē loco consumatur, non est traiectitia. abijcio eiusdē ferè cum proijcio significationis, unde abiectus dicitur homo uilis, atq; contemptus. proiectus uero puer expositus, qui si educatur proiectitius uocatur. porricio quasi porrò, hoc est ualde iacio, quod uerbum solenne sacrificantibus erat. Veranius, exta porriciunto Dijs in altaria, aramue, focumue, coue, quo exta dari debebunt. Virgilius, cū sacrificiū Dijs maris faceret. Dij, quibus imperium est pelagi, quorum æquora curro Vobis lætus ego hoc candētem in littore taurum Constituam ante aras uoti reus, extaq; salsos Porriciam in fluctus, & uina liquentia fundam. Plautus, nam si sacrificem summo Ioui, atq; in manibus exta teneā, ut porriciam. interea loci si thuri quid detur, potius rem diuinam deseram. porrò interdum idem significat, quod uero, & autem, quæ ita collocantur frequenter, ut nunquā referantur, sed tantum sententiā à sententia distinguant. uerum hoc ab illis differt, quod illæ nunquam in fronte sententiæ collocantur. porrò uero sæpius. Quintilianus, porrò qui consensum defendit, non absolutionem sceleris petit, sed licentiā per illa diceremus, qui uero, uel qui autem consensum defendit. interdum uero porrò significat longe, ualde, certe, postea, ultra, ideo sæpe non in principio sententiæ, sed in medio inuenitur. Virgilius, hinc maxima porrò Accepit Roma, et patrium seruauit honorē. idest postea, uel post longum interuallum, estq; aduerbium temporis. deijcio, quod proprie est deorsum mitto. Virgilius, toto genitrix, quæ plurima coelo Deijcit in terras. aliquādo ponitur pro depello. Cicero, si me ædilitate deiecisset. aliquando pro auerto. idem, nec uero usquam, nec à republica deijciebam oculos. hinc fiunt deiectus, et deiectio notæ significationis. eijcio proprie excludo. Virg. Necnon Tarquinū eiectum Porsenna iubebat accipere. aliquando extendo. idem, eiectoq; incumbit cernuus armo. eiectum idē pro naufrago posuit. eiectum littore egentem Excepi. ab hoc fit eiectitium adiectiuum. Plynius uulua eiecto partu melior, quā edito, eiectitia uocatur illa, hæc porcaria. proijcio, abijcio, ut diximus. Cicero, quid, si eum ex urbe proieceris? aliquando porrò iacio, extendo, porrigo. Virgilius, proiectaq; saxa Pachyni, et alibi. proiecto dum pede læuo aptat se pugnæ. Sisenna. uetus, atq; ingēs erat arbor ilex, quæ circùm proiectis ramis, maiorem partem loci summi tegebat. ab hoc fit proiectus quartæ declinationis pro extensione, & porrectiōe. Lucretius, Qualibet immani proiectu corporis extet. inijcio intro iacio. Plautus, ante, quàm hæc in domum inijcias. uel in aliquid iacio. idem, inijciam in eum manum. à quo manus iniectio dicitur. est autem manus iniectio, non pulsatio, et ui facta iniuria, ut legulei nostri temporis accipiunt. sed uēdicatio rei nobis debitæ, nulla iudicum authoritate expectata. Quint. patri in filium, patrono in libertum manus iniectio sit. Paulus, si titius seruum uendidit ea lege, ut si Romæ moratus esset, manus inijcere liceret, emptor alij eadem lege uendidit, et seruūs fugit à secūdo emptore, et Romæ moratur, quæro an sit manus iniectio, & cui. Virg. Iniecere manum parcæ, hoc est traxerunt debitum sibi. subijcio modo subdo, suppono. idem, & ramea costis Subijciunt fragmenta. aliquando sub iugo. Cicero, tot sibi populis repente subiectis. unde subices Ennius pro subiectis posuit. ergo deū sublimis subices, humidus unde oritur imber sonitu sæuo, & strepitu. aliquando etiam subijcio noue pro sursum iacio ponitur. Virg. Quantum uere nouo uiridis se subijcit Alnus. reijcio modo retro iacio, repello. Virg. à flumine reijce capellas. modo refuto, abijcio. Apuleius, me uero tanquam inutilem reiecerunt. à quo reiculæ dictæ sunt oues, aut ætate, aut morbo graues. Cato, & ut in grege opilio minus idoneas oues remouere solet, quas reiculas appellant. reijcio etiam honeste pro euomo ponitur. Plyn. uini plusculum si à ieiuno sumatur, deinde reijciatur. inde reiectio & reiectus pro uomitu. idem, & uernatio utilis erit, si postq̄ sorpta fuerit, statim reiectio sequatur. Celsus. & reiectus cibi non erit inutilis, si raro fiat. amicio, induo, circumijcio, à quo amictus, indutus. & amiculum uestimenti genus, quod instar pallij humeris circumijcitur. amicinum uero utris pediculum est, ex quo uinum diffunditur. ueteres amicibor usurpauere. Plau. subnixus alis me inferam, atq; amicibor gloriose. amites uero aucupales perticæ dicuntur. conijcio interdū iacio. Virgilius, telumq; imbelle sine ictu coniecit, interdū certo. Afrā. noli matrem me præsente cum patre conijcere. aliquado ago. idem, causam conijcere hodie apud te uolo. ambon' adestis? pro futures arbitror. nonnunquam abscondo. Plau. conijce, conde, cæla, ne quis uideat. plerunq; subtiliter consydero, & quasi futurum intueor, à quo fit coniecto, & coniector eiusdem significationis, & coniectus, directio quædam rationis ad ueritatem, à quo dicta est coniectura. à quo apud rhetores status cōiecturalis. unde etiam somniorum, atque ominum interpretes coniectores uocamus. & coniecturarium dicimus efficax, atque perfectum. Cicero, illud uero mihimet coniecturarium.

MOLLES. Non duri, non solidi, atque constantes, quales sunt amphitheatri, quod duro marmore constat, & hoc inqt, propter uitigineum simulachrū, ac scalam, & cætera armamenta lignea, quæ comparatione lapidū, ex quibus ædificatum est amphitheatrum, mollia sunt. constat sanè in templo Ephesiæ Dianæ, de quo loquitur, tectum fuisse è cedrinis trabibus, simulachrum uero Deæ, uitigineum, multis additis foraminibus, ex q̄bus Nardus fluebat, ut medicatus humor aleret, contineretq; iuncturas. item scalis tectum scandi solitum uite una cypria. Valuas uero fuisse ex cupresso, quæ post quadringentos annos ita durabant, ut nouis similes uiderētur. huius templi architectus Ctesiphon traditur, incensū molim fuit ab Hierostrato ea duntaxat ratione, ut ob aliquod facinus nominaretur. rursusq; ornamentis à mulieribus collatis ædificatum. mollis proprie significat tenerum, & contrarium duri, à mouendo quasi mobilis, quod in quacunq; parte facile trahi, ac moueri possit. Virg. Quid nemora Aethiopū molli canentia lana? idem, Mollia luteola pingit uacinia calta. inde fit, quod cum homine iūctum, modo laudem significat, modo uituperationem. laudem, ut molle ingenium, quod facile discit, facileq; insculpitur, uituperationem, ut mollis homo, idest effœminatus, non seuerus, non fortis, non animi constantis, resistentisq; fortunæ. per metaphoram uero quoniam ea, quæ tenera sunt, pro uoluntate nostra facile tractamus, et quocunq; libet ducimus, mollem aliquando pro domito ponimus. Virg. Belgica, uel molli melius feret esseda collo, uel pro facili. idem, iuuat ire iugis, qua nulla priorum Castalium molli diuertitur orbita cliuo uel pro maturo, idem, sunt nobis mitia poma, Castaneæ molles, et pressi copia lactis. unde uina mollia dicuntur, idest defecata, et asperitate carentia. uel pro opportuno, ac tempestiuo. idē, Sola uiri molles aditus, et tempora noras. uel pro remisso, et contemnendo. idem, tua Mœcenas haud mollia iussa. uel pro suaui, ac iucundo. idem, mollesq; sub arbore somni. uel pro placido. Cicero, & Annibalem iuueniliter exultantem patientia sua molliebat. hinc fit mollicies, & molliter aduerbium, & mollio mollis, quod est placo. & compositum ab eo emollio. & mollesco. & mollifico. & mollificatio.

& mollefacio, & mulceo, quod est delinio, quasi molliceo. unde demulceo, mulsum, aqua mulsa, & mulciber, de quibus inferius dicemus. & mollitudo pro mollicie. Cicero, lenitudo orationis, mollitudo corporis. et mollusca genus nucis à mollicie ita appellata, de qua inferius dicemus, & malleus (ut quidam putant) fabrile instrumentum uulgo notum, uel quod res duras molliat, quasi molleus, uel quod ea, quae dura sunt, molliuntur ad ignem, ut malleis flagellentur. à malleo fit diminutiuũ malleolus, quod modo paruum malleũ significat, modo nouellum palmitem uitis innatum prioris anni flagello cognominatum ab ipsius mallei similitudine, uel quod in ea parte, quae deciditur ex ueteri sarmento, prodiens utrinq; malleoli speciem praebet. uel quod (ut Plyn. ait) solebat capitulatus utrinq; è duro surculus seri, eoq; argumento malleolus etiam nunc uocatur. & mulier quasi mollier, & mollicina uestis à mollicie. Nonius, mollicinam chiroditam, recinium. HONORES. Pulchritudines. honor enim proprie dicitur reuerentia, & dignitas, quae quauis ex causa alicui exhibetur. Virgilius, nec me tali dignor honore. Cicero, tu, cum ea, quae es à Senatu summo cũ honore tuo consecutus. quoniã uero multa sunt, propter quae exhibere honorẽ solemus, factum est, ut pro diuersitate subiectae materiae hoc uocabulum diuersa significet. hinc aliquando honorem pro pulchritudine ponimus, ut hoc loco, & apud Virgil. Frigidus & syluis Aquilo decussit honorem. aliquando pro obseruantia, & cultu. idem, semper honore meo, semper celebrabere donis. nonnunq̃ pro pudicitia. idem, & rapti Ganymedis honores. modo pro hostia. idem, meritos aris mactabat honores. interdum pro praemio. Idem, ipsis praecipue ductoribus addit honores. plerunq; pro sepultura. idem, cernit ibi moestos, & mortis honore carentes. item pro sacrificio. idẽ, forte die solennem illo rex Arcas honorem Amphitryoniadae magno, diuisq; ferebat. Item pro dilectione, & amore. idem, per siquis amatae Tangit honos animum. honorem municipalem appellat Callistratus iurisconsul. reipu. administrationem cum dignitatis gradu, siue cum sumptu, siue sine erogatione cõtingens. honori non cedere, est parem esse meritis accipientis in dandis muneribus. Virg. nec cedit honori, Textilibusq; onerat donis. ab honore dictum est ius honorarium, ius praetoris. itẽ honorarij ludi, quos & liberarios uocabant, & honoro uerbum, quod est colo, & ueneror, & honorum adiectiuum, sicut à cano canorum, & honorificum, quod est plenum honoris. unde fit honorifice aduerbium, & honorificentia nomen, & honestum, quod modo probum significat. à quo honestas, & honestitudo deducuntur, & honeste aduerbium, & honestum substantiuum, quod uirtutem, & probitatem significat. definiturq;, honestum est, quo cauetur, neqd indecore, effoeminate, libidinose, turpiter fiat, cogitetur'ue, & quamuis à nullo laudetur, est ipsa natura laudabile, modo pulchrum. unde inhonestum dicimus turpe. Terentius, Illum'ne obsecro inhonestum senem, & mulierem. LAVDENTVR. Celebrentur, extollantur. laudare. n. aliquando est uerbis extollere. Virgilius, laudato ingentia rura. aliquando nominare Plau. id ut scias, Iouem supremum testem laudo Ego. unde illaudatus dicitur, qui ne nominari quidem dignus est, hoc est illaudabilis, nec unquam nominandus, sicuti quondam à communi consilio Asiae decretum fuit, uti nomen eius, qui templum Dianae, de quo hic poëta sentit, Ephesi incenderat, nequis ullo tempore nominaret. Virgilius, quis aut Eurysthea durum, Aut illaudati nescit Busiridis aras? & elaudare ueteres usurparunt pro eo, quod est plus, quàm nominare. Varro, elaudat, nomenq; eius millies repetit. quidam tamen illaudatum dictum putant, quod nihil faciat laude dignum. nam sicut omnis culpae priuatio inculpatum facit, inculpatus autem instar est absolutae uirtutis, ita qui omni laude caret, illaudatus est, quod est finis extremae malitiae. nemo enim ita feris est moribus, quin aliquando faciat, aut dicat, quod laudari possit. unde antiquissimus ille uersus uice prouerbij celebratus est. πολλάκι καὶ κηπωρὸς ἀνὴρ μάλα καίριον εἶπεν, hoc est, saepe etiam est olitor ualde opportuna locutus. à laudo deriuatur laus, quae proprie uirtus est non aliunde proueniens, sed suis nixa radicibus. Virgilius, primam merui qui laude coronam. & laudatio, quae est ipsa laudantis oratio. interdum etiam laus pro laudatione ponitur, & laudatiuum genus apud rhetores, quod & demonstratiuum dicitur, & laudabile, quod laudari merito potest, & collaudo compositum, eiusdem cum suo simplici significationis. quidam tamen non laudem à laudo, sed laudo à laude dictum uolunt, laudem autem appellatam ἀπὸ τοῦ λαοῦ, hoc est à populo, quod proprie laus sit uox populi de aliquo recta loquentis. TEMPLO. In templo. templum hoc loco aedem sacram significat, frequenterq; in hunc sensum accipitur. proprie tamen templum est locus uel in caelo notatus ab augure, uel in terra à tuendo, hoc est conspiciendo dictum, quod ex omni parte, uel ex quo omnis pars aspici posset. primo autem coelum ipsum dictum est templum, quia ipsum primo tuemur. Ennius, Contremuit templum magnum Iouis altitonantis. eius quatuor partes dicuntur. sinistra ab oriente. dextra ab occasu. antica ad meridiem. postica ad septentrionem. in terris autem dictum templum, quod quibusdam conceptis uerbis ab augure finiebatur, unde tueri quancunq; coeli partem commode posset. à quo contemplo, siue contemplor deducta sunt, pro conspicor, & diligenter intueor. Ennius, contempla, & templum Cereris ad laeuam aspice. ponitur etiam pro considero. unde contemplatio pro consyderatione accipitur. unde contemplatiua uita, quae contemplationi dedita est, differtq; ab actiua, & extemplo aduerbium, quod significat continuo. siue (ut Varro inquit) quod omne templum debet continue septum esse, nec plus, quàm unũ introitum habere, siue quod post templum factum, ilico captantur auguria, seu quod augures statim uisis auspicijs, uel à templo coeli oculos auertebant, uel è templo terrae discedebant. ab hoc templo etiam alia loca septa, & unũ tantum introitum habentia dici templa coepere, etiam si sacra non essent, quippe curia hostilia templum erat, licet sacra non esset. deinde aedes quoq; sacrae templa appellata sunt, unde & in coelo templa dicuntur, quasi deorum aedes. Ennius. ó magna templa coeli commista stellis splendidis, et in terra. idẽ. Scrupea saxa Bacchi templa propè aggreditur, & sub terra. idẽ. acherontia templa alta orci saluete infera. item templũ uocatur tignum, quod in sacro aedificio transuersum ponitur. capitur etiam aliquando pro sepulchro. Virgilius, Praeterea fuit in tectis de marmore templum Coniugis antiqui. TRIVIAE. Dianae, quae nemorum, & syluarum Dea erat, & uenationi indulgebat, propter quod mos uenatorum erat, praedae partem huic Deae offerre. Papinius, et diues praedae tamen accipit omni Exuuias Diana Tholo. Triuia autem dicebatur, qđ triuijs praeesset, propter quod treis facies habere fingebatur. Ouid. Ora uides Hecates in treis uergentia parteis, Seruet ut internas compita secta uias. Virg. tria uirginis ora Dianae. intelligit autem templũ Dianae Ephesiae. Ephesus Lydiae urbs est Amazonũ opus. templum habuit Dianae, ducentis uiginti annis à tota Asia factum in solo palustri, ne terraemotus sentiret, rursus, ne tantae molis fundamenta in lubrico parum firma essent, ea primo carbonibus, deinde lanae uelleribus substrauere. centum uigintiseptem columnae in hoc templo fuerunt à singulis regibus factae,

bus factæ, sexaginta pedum altitudine. inter quas triginta sex cælatæ fuerunt miro artificio. Diana Iouis, & latonæ fuit filia eodem partu edita cum Apolline. hanc perpetua uirginitate insignem tradidere. quod spreto hominum consortio, syluas coluerit uenationibus uacans. & paucarum uirginum comitatu contenta, arcum ferebat, & pharetram, succincta semper incedens, et cothurnos induta. ob hanc causam syluarum, & nemorum Dea putabatur. hæc creditur luna esse dicta, quod noctu sola luceat, quasi lucens una, quapropter & in palatio noctiluca uocabatur, quod ibi noctu templum eius luceret. siue quod lumen à sole accipiat, propter quod σελήνη à græcis uocatur, quod σέλας splendorem significet, ἄνω de super. Cicero, tum illa, quæ luce lucet aliena. Diana uero icirco appellata est, quod quasi diem noctu efficiat, uel quasi duana, quod duobus temporibus die scilicet, noctéq; appareat, ab ea Dianus dicebatur locus ei Deæ consecratus. eadem & Iuno lucina appellatur. Iuno à iuuando, lucina siue, quod partum in lucem prodat, siue (ut Plynius sentit) quod oculis præsit, & luci, siue à luco, quem Romæ in exquilijs habebat. & Proserpina, uel quod græca uoce περσεφόνη uocatur, uel à serpendo. ueteres enim proserpere, & serpere dixerunt. Plu. quasi proserpens bestia. serpere enim luna uidetur, dum modo in dextram, modo in sinistram partem mouetur. propter quod etiam omniuaga nuncupatur. & Dictynna, quod, cum Minoē regem uim ei inferre uolentem fugeret, in mari sese præcipitem fertur dedisse. cadauerq; eius à piscatoribus inuentum, propter quod retibus, quæ græce δίκτυα dicuntur, nomen ei impositum. cumq; posthac pestilētia in Creta insula orta fuisset, habito responso, ut ædem Dianæ construerent, ædificatum ei templum fuisse, Dianamq; ipsam Dictynnam uocitatam, & montem, in quo templum situm erat, Dictynnum dictum. & Delia, de qua inferius, & hecate, quod Proserpina uel centum uictimis placaretur, ut instituit Menelaus, uel centum annos errare faceret insepultos. græci enim ἑκατὸν centum, à quo hecatombe centum boum sacrificium dicunt. & hecatompylon oppidum centum portarum. dicitur etiam Pergæa à Perga oppido Pamphiliæ, in quo templum habuit insigne. ideo autem præesse partui creditur hæc Dea, quod foetus aut septem, ut nō nunquam, aut plerunque nouem lunæ cursibus, quos ἀπὸ τοῦ μηνὸς menses uocant, maturescunt. DISSIMVLETQVE DEVM CORNIBVS ARA FREQVENS. Apud Nasamonas Libyæ populos colebatur Iupiter in forma arietis. in cuius templo erant aræ centum. Virg. Templa Iouis centum latis immania regnis, Centum aras posuit. de hoc templo loquitur nunc poëta. est ergo sensus, & ara frequens non dissimulet deum cornibus, hoc est non iactet se amplius magnificentia templi, in quo dissimulatur deus sub specie arietis, hoc est ita colitur, ut dissimulato deo, arietis imago ostendatur. QVE. & Vir. O terq;, quaterq; beati. aliquando pro quia accipitur. Cicero, non solum nobis nati sumus, ortusq; nostri partem patria uendicat, partem amici. aliquando pro idest. Plaut. rudis est, nescitq; quid expediat. non nunquam completiua coniunctio est. Virgilius, Alcandrumq;, Haliumq;, Hæmonaq;, Pritaniumq;. quandoq; uenustatis duntaxat gratia duplicatur, præsertim in rebus diuersis. idem, Egregiam uero laudem, & spolia ampla refertis, Tuq;, puerq; tuus. idem, ò rex hominumq;, deumq;. Sallustius, seq;, nobisq; dignum est. est quando significat etiā. Apuleius. id ei serioq; loquēti non crederem, hoc est etiam serio loquenti, quod in nec, & neq; similiter contingit. Quintilianus, persolui gratia non potest nec malo patri, hoc est etiam malo patri. componitur cū

quis. qui. quæ. quod, uel quid. & per se. ut quisque. quique, quæq;. quodq;. quidq;, & adiecta cum simul cum qui. quæ. quod, ut quicunq;. quæcunq;. quodcunq;. & præpositione abs. ut absq;, & cum aduerbio. ut neque, quod per apocopen dicitur nec, & cum coniunctione, ut atq;. quæ uero relatiuum, cum dipthongo scribitur, ad differentiam huius. quam legem & ab eo deriuata seruant, ut quænam. quædam. quæpiam. quæro, & similia. quæro enim à quæ, & res compositum esse constat, cum nihil aliud sit quærere, quàm quæ sit res aliqua inuestigare. ARA. Altare. locus, in quo Dijs sacrificia fiebant, hoc tamen inter altare, & aram interesse quidam existimant, quod aræ superis, atq; inferis dijs constituebantur. altaria tantum superis. Virg. en quatuor aras, Ecce duas tibi Daphni, duoq; altaria Phœbo. ab altitudine altaria dicta, quod ueteres dijs supis in ædificijs à terra erectis sacrificia faciebant, dijs terrestribus in terra, dijs inferis in effossa terra. aræ uero dictæ sunt quasi ansæ. Vasa enim erant, quæ tripodes dicebantur, propter quod Varro in libro rerum diuinarum scribit aras primo ansas dictas, quod esset necessarium à sacrificantibus eas teneri. ansis autem, hoc est manubrijs teneri uasa solere manifestum est. quoniam ergo qui immolabant non deos modo uoce precabantur, sed etiam manibus aras apprehēdebant, primo ansæ dictæ. deinde commutatione literarum aræ uocari cœptæ. ut Valesius. Fusius. odos. colos. labos. uapos. clamos. honos ueteres dixerunt pro ualerius. furius. color. labor. uapor. clamor. honor. item maiosibus. meliosibus. lasibus. fesijs pro melioribus. maioribus. laribus. ferijs. hinc Virgilius, Talibus orantem dictis, arasq; tenentem. idem, Tango aras, medios igneis, ac numina testor. erat tamen duntaxat ara, apud quam nulla hostia cædebatur, sed tantum solennes preces adhibebantur. Cloacius. Deli, ara est Apollinis γενήτορος, in qua nullum animal sacrificatur, quam Pythagoram uelut inuiolatam adorauisse produnt. Cato, nutrix hæc omnia faciebat in uerbenis, ac rubis sine hostijs, ut Deli ad Apollinis genitiui aram, quidam tamen aras ab ardendo dictas existimant, quod in ijs uictimæ adolerentur. ab hac ara nonnulli aream deductam existimant, quod sicut hæc ara pura est, ita areæ in urbe, siue in domo loca pura sunt, idest sine ædificio, uel q̄d sicut aræ flammis, ita areæ solis ardore torrentur. et area ubi segetes purgantur sine herbis, quamuis hanc quidam ab ariditate uocatam putant, quod exaruerit, nec possit quicquam generare. Virgilius, Area quamprimum ingenti est æquanda cylindro, & uertenda manu, & creta solidanda tenaci ne subeant herbæ, neu puluere uicta fatiscat. ab area diminutiuum est areola. hara autem cum aspiratione stabulum est porcorum. Cicero, ex hara productæ, non schola. nam ouium, boum, aliorumq; huiusmodi claustra, & receptacula mandram uocamus. Iuuenalis, & stantis conuitia mandræ Eripiunt somnum Druso. est etiam hara, si Seruio credimus, auis quædam auguralis. à qua haruspex, & hariolus sunt deducta. ego uero nihil usquam de hac aue memini me legisse. neque apud græcos Aristoteles, aut Theophrastus, neque apud nos Plyn. mentionem eius facit. itaq; potius aruspicem ab ara, hoc est uictima, quæ ad aram ducitur, inspicienda dictum existimo. hariolum uero, quasi fariolum, sicut hanula, quasi fanula, hoc est parua fana appellantur aspiratione, ut plerunque fieri solet, pro F litera posita. est enim hariolus, qui diuina mente fatur, quæ neutra sunt. neq; mihi ratio Seruij obstare uidetur, quod ara deorum primam syllabam productam habet. aruspex uero correptam, cum hoc in alijs plerisq; uideamus accidere, ut in curru, quod primam syllabam productam

habet, & curuli, quod habet primam breuem, atq; alijs similibus. Area etiam ab huius, de qua diximus, areæ similitudine uocatur morbus capitis cum profluuio capillorum, de quo inferius dicemus. quoniam uero ariditatis mentionem fecimus, sciendum est, quod areo uerbum ab ara deducitur, in qua, quæ dijs imolabātur, torreri solebant. nam arere, torrere, ac siccari est, siue torridum, ac siccum esse, à quo aridū siccum dicimus, & ariditatem siccitatem, & aride aduerbium, & comparatiua, superlatiuaq; eorum. Item diminutiua aridulum, & aridule. item arenam, de qua superius diximus, et (ut quidam putant) arenā à nimia eius ariditate. item aristam, quæ proprie est prima spicæ pars. Virgilius tamen poëtice pro frumento posuit, Chaoniam pingui glandem mutauit arista. aridum etiam per metaphoram aliquando pro eo ponimus, quod irrigari desierit. Ply. non horti hyeme aridi seruantur. itē pro nimio, siue horrifico, cum de sono loquimur, quod ea, quæ arida sunt, cum frangi cœperint, nimium, atq; horrificum sonum edunt. Virgilius, et aridus altis Montibus audiri fragor. Veteres ardum pro aridum dixere. Lucilius, ardum miserrimum, atq; infelix lignum sambucum uocant. & aritudinem pro ariditate. Varro, frigus calore, atq; humore aritudinē misceat. item ab areo assum deducitur, hoc est ad ignem torrefactum. proprie enim assum dicitur, quod est sine pigmento saporis alicuius, quemadmodum merum solum dicimus, unde assa uoce ueteres dixerunt sola uoce linguæ tantummodo, aut uocis humanæ non admistis alijs musicis. Varro, in conuiuijs pueri modesti, ut cantarent carmina antiqua, in quibus laudes erant maiorum, & assa uoce, & cum tubicine. Cato, melos autem in cantibus est bipartitum, unum, qđ est in assa uoce, alterum, quod uocant organicum. item ab areo, aresco. exsiccor, & composita perareo, exareo, subareo, inareo eiusdem ferè cum areo significationis. item arefacio, quod est exsicco, & arefio, exsiccor. sunt qui non ab ara, sed per contrarium sensum ἀπὸ τοῦ ἀρδεύειν, quod significat irrigare, aridum deriuatum putent, quod minime sit irrigatum. & ab arido areo postea deductum, & similiter ardeo, quod quæ arida sunt, facile ardeant. FREQVENS. Crebra. centum enim aræ erant (ut supra diximus) in templo Iouis Ammonis, quem sub arïetis specie colebant. qđ hoc modo tradunt institutum. cum Liber pater per deserta Libye exercitum duceret, uniuersa iam Asia deuicta, & siti admodū laboraret, implorasse à patre auxilium dicitur. quo facto, apparuisse ei extemplo arïetem, quem dum fugientem sequitur, peruenisse illo duce ad fontem amœnissimum, quapropter desyderio potitum existimasse arïetem illum fuisse Iouem, eiq; templum miræ magnitudinis in arena constituisse, & deum uocasse Ammonem, hoc est Iouem arenarium. græci enim ἄμμον arenam uocant, unde est frequens illud apud eos prouerbium de ijs, qui frustra in re difficili laborant, ἄμμον μετρεῖς, hoc est arenam mensuras. sunt qui dicant lingua ægyptia Ammum Iouem dici, hinc corrupto nomine Ammonem uocitatum. alij tradunt Ammonem dictum ab Ammone quodam pastore, qui primus illic templum ædificauit. frequens, modo crebrum significat, siue de loco siue de re animata dicitur, ut frequens miles, frequens Senatus. idest creber. copiosus. multus. item frequentes domus, frequentes aræ. hoc est crebræ, multæ. modo quod ab alijs frequentatur, ut frequens locus, frequens templum, in quo multi conueniunt, & quod multi frequentant, frequentarium ueteres dixere pro frequentem. ab hoc fit frequento uerbum, & passiuum eius frequentor. frequentare est uel sæpe adire, uel cum multis adire. frequentari uero uel sæpe adiri, uel à multis adiri. hinc fit frequentatio, & frequentia pro conuentione, & concursu. & apud grammaticos frequentatiuum uerbū, quod aliquid frequenter fieri significat. Item frequenter aduerbium pro crebro, & infrequens dicitur, uel parū frequentatum, ut infrequens forum. i. in quo pauci conueniunt, uel rarum, ut phœnix infrequens auis, hoc est quæ rara reperitur, ex quibus apparet falsum esse, quod scripsit Valla, aliud significare frequens, cum loco adiungitur, aliud cum adiungitur personæ. DISSIMVLET. Fingat. simulo, & dissimulo differunt. simulamus enim esse, quæ non sunt. Cicero, simulabat se Romam rediturum, cum in Africam nauigaturus esset. dissimulamus ea non esse, quæ sunt. Virgilius, Dissimulare etiā sperasti perfide tantum posse nefas? À simulo fit simultas, hoc est odium, quod qui simultates exercent, inter se simulata loquuntur, quamuis alij simultatem dictam uelint à contrario, quia minime sunt simul. item simulator, simulatio, & simulanter, sicut à dissimulo dissimulator, dissimulatio, & dissimulanter. Sallustius. simulator, ac dissimulator. item à simulo fit insimulo, quod est crimen ingero, à quo insimulatio falsi, aut ueri criminis incusatio. Terentius, si herum insimulabis malitiæ male audies. & simulto uerbum, quod est odium, hoc est simultatem exerceo, & simulachrum, quod sit ficta imago alicuius. simulachra enim principio ex desyderio mortuorum orta sunt, ut quæ iam defecerant, uiuere uiderentur. simulatio græce εἰρωνία, hoc est ironia dicitur, frequēs apud latinos uocabulum, unde ironice loqui dicimus, cum aliquid quasi derisionis causa per contrarium efferimus. Virg. Egregiam uero laudem, & spolia ampla refertis Tuq;, puerq; tuus, magnum, & memorabile nomen, una dolo diuum si fœmina uicta duorum est. Horatius. Optat ephippia bos piger, optat arare caballus. simulo autem à simul deductum est, quod est aduerbium congregandi. nihil enim aliud est simulare, quàm ea, quæ absunt, simul esse ostendere. aliquando tamen simul geminata reperitur, & habet quasi eandem uim, quam cum, & tum, siue partim. Quint. simul ut pleniori obsequio demererer amantissimos mei, simul ne uulgatem uiam ingressus alienis demum uestigijs insisterem. Virgilius, Obstupuit simul ipse simul perculsus Achates. Cicero pro simul posuit. una. Vnà & id, quod facio, probabit, unà & in hac causa profecto neminem præponendum mihi esse existimabit. ab hoc eodē aduerbio, fit semel, quasi unà, non diuisim. nam qđ semel fit, nullam recipit diuisionem. aliquando tamen semel pro cito usurpatur. Virgilius, qui, nequid tale uideret, Procubuit moriens, & humum semel ore momordit. Et similis, quasi simulis, unde ueteres simuliter pro similiter usurparunt. Plautus, exossabo ego eum simuliter, ut murenam cocus. Iungitur autem similis aliquando cum datiuo, aliquando cum genitiuo. cum datiuo, cum uel in forma, uel in ætate, uel in fortunis, aut alijs huiusmodi rebus similitudo est. Plynius effigie, ac lineamentis corporis patri similis. Cum genitiuo, quando paritas in alijs rebus est, ut puta in doctrina, in moribus, atq; alijs similibus. Cicero, ut aliquorum similes in dicendo ualeamus esse. Quandoque tamen hæc apud authores confunduntur. À similis fit similitudo, quæ apud ueteres etiam similitas dicebatur. Cæcilius, uide quid ferat morum similitas. Et dissimilis, atque absimilis eiusdem significationis. & contrarium eius consimilis, & dissimilitudo, & similiter, ac dissimiliter aduerbia. Et simitu, quo ueteres pro simul utebantur. Plautus, non ego cum uino simitu ebibi imperium tuum. idem, ita tres simitu res agendæ sunt, quando unam occeperis. Et similo uerbum, quod est similis sum, iungiturq; cum accusatiuo

Martialis,

Martialis, Cum sint crura tibi, simulent quæ cornua lunæ. Et assimilo, quod est comparo. Et uerisimile, quod licet non sit uerum, ueri tamen speciem habet. Ab eo uerisimilitudo, & ueri similiter. A simul fit cõpositum insimul, quod significat unà; & simulac, & simulatq;, que significant postquam. DEVM. Iouem. deus licet facilius sit dicere, quid non sit, quã quid sit, ita tamen describi potest. Deus est mens uniuersi. Vel deus est quicquid uides totum, & quicquid non uides totum. Vel deus est animus ꝑ immensas mundi partes, omnemq; naturam commeans, atq; diffusus, ex quo omnia, quæ nascuntur, animalia uitam capiunt. Vel deus est infinita mens, quæ per seipsam mouetur. Vel deus est præstans quædam natura, qua nihil est melius, cuius prouidentia mundum, quem condidit, assidue gubernat. Simonides, cum ab eo Hiero tyrannus quæsiuisset, quid esset deus, deliberandi sibi spatium unum diem postulauit. Cum idem ex eo postridie rogaret, biduum petijt. tum sæpius idem petente, duplicauit semper numerum dierum, tandem uero interroganti Hieroni cur ita faceret, quia quanto inquit, diutius consydero, tanto mihi res uidetur obscurior. Deus (ut quidam putant) à dando dictus est, quia hominibus dat quicquid commodum est. Alij deum dictum uolunt, quod nihil ei desit, uel à græco θεὸς, quod deum significat, uel ἀπὸ τοῦ θεῶ, quod est uideo, speculor, quod peruigil dei oculus omnia contempletur, & uideat. uel ἀπὸ τοῦ δέομαι, timeo, quod mortalibus sit timendus. Statius, Primus in orbe deos fecit timor. Deum, & diuum quidã indifferenter capiunt. Alij uolunt deos perpetuos esse, diuos uero ex hominibus factos, propter quod diuos imperatores uocari. Varro diuos perpetuos esse scribit, qui propter sui execrationem timentur, ut sunt dij manes. Ego diuum adiectiuũ esse existimo, & significare diuinum, quod etiam dium dicimus, quasi ἀπὸ τοῦ διὸς hoc est à Ioue genitum, uel quia ueteres in singulari dium dicebant, hoc est deum. Vnde nunc quoq; in plurali à dio dicimus dij, sicut à deo dei. Item medius fidius sicut mehercules, hoc est per Deum Fidium. Nam. Fidius deus est, qui fidei præest. Plautus, per deum Fidium credis iurato mihi. A deo deitas fit, hoc est, diuinitas. Et delubrum (ut quidam putant) quod est locus, in quo dei simulachrum dedicatum sit. Nam sicut locum, in quo figerentur candelæ, candelabrum dixerunt, ita in quo deum ponerent, delubrum. Quidam etiam delubrum aream ante aras deorum causa assumptam. Alij quod uno tecto plura complectitur numina, ut capitolium, in quo est Minerua, Iupiter, Iuno. Nonnulli templũ, in quo aqua currit, à defluendo. Sunt etiam qui delubrum dei simulachrum esse affirmant, à delibrato ligno, ita appellatum. A diuo fit uerbum diuino, quod est auguror. proprium enim dei est futura prædicere. Ab hoc fit diuinatio prouidentia futurorum, quamuis diuinatio etiam dicitur interdum iudicium, quod redditur super constituendo accusatore, eo quia diuinare quodammodo oportet iudicem, qui nam idoneus accusator sit. item diuinitas, sicut à deo deitas, & aduerbium diuinitus, & diuinipotens. Apuleius, saga inquit, & diuinipotens cœlum deponere. terram suspendere, fonteis durare. monteis diluere, manes sublimare, deos infimare, sydera extinguere, tartarum illuminare. Item diues. nam qui diues est, quasi deus nihil indigere uidetur, teste Varrone. à quo fit diuito, hoc est diuitem facio. Accius, nihil credo auguribus, qui aureis uerbis diuitant alienas, suas ut auro locupletent domos. Turpilius, dij me diuitant. & diuitior comparatiuum. Cicero, inde ille licentior, & diuitior fluxit Dithyrambus. Et diuitiæ, quæ ita ab opibus differunt, quod diuitiæ sint ut utare, opes ut alijs opitulando colare. Cicero, Sunt ergo diuitiæ ad necessarium usum, opes uero ad magnificentiam. & Dis ditis Pluto, quod diuitiæ omnes è terra sint, uel quod omnes in terram redeant. Vnde Pluto ipse apud Claudianum inquit. semperq; tenemus, Quod superi tenuere semel. Ditem etiam ueteres diuitem dixerunt, unde ditior, & ditissimus, & ditesco, quod est diues fio. Et ditio imperium. prædiues, ualde diues. ditare, diuitem facere. Dium etiam ueteres dixerunt diurnum sub cœlo lumen, unde nunc quoq; sub dio fieri dicimus, quod non fit sub tecto. Ab hoc dies dictus est, à quo diecula diminutiuum. Cicero, præterea dieculam adderem, & subdiale, quod sub dio permanet. Plynius, subdialia pauimenta græci inuenere. à quo etiam diurnus, sicut à nocte nocturnus, & diu aduerbium pro die, à quo interdiu. Plautus, nec noctu, nec diu quietus. & diurnare, quo ueteres usi sunt, pro diu uiuere. quemadmodum perennare. & iandiu, quod significat olim, quoniam diu quoq; aliquando pro longo tempore ponitur. Vnde fit diutius, hoc est longiori tempore, & diutissime, longissimo tempore, & diutile diminutiuum, quod significat aliquandiu. Gel. Cum diutile tacitus cogitando fuisset. & tandiu, tanto tempore, & quandiu, quanto tempore. Et diutinus, ac diuturnus eiusdem significationis, hoc est continuus. Cicero libertatis desyderio, tedioq; diutinæ seruitutis. Et biduum, triduum, quatriduum, pro spatio duorum, triũ, & quatuor dierũ. à quibus biduanum. triduanum. & quatriduanum deducta sunt. Et pridie, & postridie aduerbia, quasi primo die. Et postero die. Etenim pridie est quasi heri, non tamen præsentis diei. Et prostridie quasi cras, non tamen præsentis diei, sed alicuius alterius, aut præteriti, aut futuri. Præteriti sic. pridie, quàm intrares mare, serena lux fulsit. futuri sic. pridie, quàm duces uxorem, amicos conuocato. idest præcedenti die, quo intrasti mare, aut duces uxorem. Item postridie, quàm pater mortem obijt, epulum feci. & postridie, quàm uxorem duxero, mihi abeundum est. hinc deducuntur pridianus, & postridianus, qui pridie, aut postridie alicuius diei est, sicut postriduanus, qui post idus est. Sed postridianus in usu non est, pro quo abutimur crastinus non solum pro die sequenti hodiernum, sed pro quolibet alio. Virgilius, Si uero solem ad rapidũ, lunasq; sequenteis Ordine respicies, nunquam te crastina fallet. Hora. Eodem modo abutimur hesternus pro pridiano. Terentius. iure hesterno panem atrum uorent. Item à die fit hodie, quasi hoc die. à quo hodiernus, sicut ab heri hesternus, & à cras crastinus. & quotidie, hoc est omnibus diebus. à quo quotidianus. & prope diem, quasi prope est dies. Cicero, & præsens propediem loquar. idest cito. Et perendie, quod significat diem, qui crastino proximus fuit, uel erit, quasi perempto uno die. Cicero. scies igitur cras, aut ad summum perendie. Vnde dies perendinus dicitur ab hinc tertius. Et comperendinare conferre in longum de die in diem, à quo fit comperendinatio. Macrobius. ne nonarum, aut iduum religionem nouella comperendinatione corrumperet. Dies uero comperẽdinata à ueteribus dicebatur iudicium in diem tertium constitutum, & pridem quasi prius die. significat autem modo longo tempore prius, modo paruo. De paruo, Plynius, ipsi uero pridem uidemus ea omnia præter pubertatem in filio Cornelij Taciti equitis Romani. Paulus iurisconsultus. Et non mirum est, si peculium quoq; defuncti pridem filij defertur. Vlpianus, queritur enim ordinem tenere, quem pridẽ habuit. De longo Apu-

leius. quod pridem Plato affirmauerat. Eiusdem significationis sunt iampridem, quod ab eo fit, & dudum. iandudum. nuper. iandiu. omnia enim interdum de paruo tempore, interdum de longiori dicuntur. De paruo, ut si dicam, dudum intraui. nuper intraui. iandudum te expecto. iampridem ueni. Boetius, hic autem, quod nuper diximus. Curtius, qui nuper ab Alexandro missi erant. Cicero, quàm multa de balneis, quæ nuper ille uendiderat. Ab hoc Nuperum deriuatur, quod significat recens. nouum. Plautus, Recens captum hominem nuperum, nouitium. Et nuperrime aduerbium, quod significat recentissime, & nuperrimus, recentissimus. Seneca, Iampridem te expectantes ibi sederamus. De longiori Macrobius, iandudum inquit, hæc quæstio ab Aristotele & præposita est, & soluta. Plynius. somno uero, ac securitatibus iandudum hoc fuit, quod illa Helena ante cibum ministrauit. idem, quod maiores nostros iampridem fecisse manifestum est. idem, Quod genus nuper, & patrum ferè nostrorum memoria inuentum est. Quod si cum pridem, aut dudum, non, uel quàm, uel ita addamus, significat semper multo tempore ante. idem. medica non pridem uenit in Italiam, idest non multo tempore ante. Cicero, quàm pridem nomen Fannij detulisti. hoc est, quàm multo tempore ante. idem, nostra autem ciuitate non ita pridem dominatu regio liberata. idest non multo tempore ante. Plautus, quàm dudum è foro aduenisti domum, non ita dudum. Aliquando tamen iandudum, & iampridem à poëtis pro continuo ponuntur. Virgilius, iandudum sumite pœnas. Lucanus, Tollite iampridem uictricia tollite signa. Et per dius tota die aliquid agens, sicut pernox tota nocte uigilans. & diæta cœnaculum, in quo æstate cœnatur ad umbram, hyeme ad solem, quod & cœnatio dicitur, quamuis aliqui à græco deductum hoc nomen uelint. Varro ita appellatam existimat, quòd in ea die edatur. In hortis ferè ædificari solebat, licebatq; testatori diætam in hortis uxoris ædificatam diruendam legare, si fieri id sine fundi detrimento posset, cum alioqui diruendã domum testamento legare fas non esset. Ab hac diæta diætarij uocabantur, qui in aliena cœnacula furandi gratia se dirigebant, quos Vlpianus scribit plus, quàm fures esse puniendos. itaq; aut ad tempus relegandos, aut in opus publicum dãdos, aut fustibus cædendos. Diæta etiam diarium, hoc est unius diei cibum significat. Et apud græcos pro iudicio arbitrorum accipitur, & pro loco, in quo arbitri conueniunt. Quapropter & ipsos arbitros græci diætatis uocant. Et diarium à die deductum est, quod modo cibum unius diei significat (ut diximus) modo historiam, quæ per singulos dies scribitur, & à græcis dicitur ἐφημερὶς, hoc est ephemeris. Iuuenalis, in cuius manibus ceu pinguia succina tritas Cernis ephemeridas. quemadmodum annales dicuntur, cum res gestæ plurium annorum obseruato cuiusq; anni ordine componuntur. Nam historia utrunq; comprehendit, definiturq; rerum gestarum expositio. Item meridies quasi medidies, hoc est medius dies dictus, quod nunc mediam lucem significat. Veteres etiam de nocte meridiem dicebant, hoc est eam partem noctis, qua totius diei dimidium esset. Ab hoc fit meridianus, & pomeridianus, quod ad meridiem, uel post meridiem pertinent. Quintilianus, pomeridianis scholis Aristoteles præcipere artem oratoriam cœpit. Et meridio, siue meridior uerbum, quod aliquando est meridianum cibum capio. Plautus, ientando, meridiando, commessando, pergræcando uitam ducere. hinc merenda dicta est cibus, qui sumitur ante cœnam. Aliquando capio meridianum somnum. Cornelius Celsus, lõgis diebus meridiari potius ante cibum utile est. Sin minus post, cum per hyemem potius totis noctibus conquiescere. Suetonius de Caligula, gloriatusq; est expergefactæ somno Cesoniæ quantum egisset, dum ea meridiaret. Idem de Nerone, missos à Messalina uxore Claudij, qui eum meridiãtem quasi Britanici æmulum strangularent. item à die æquidiale dictum. Sic enim ueteres dixerunt, quod nunc dicimus æquinoctiale, quia nox diei potius, quàm dies nocti adnumerari debet. Sic etiam æquidium, quod nunc æquinoctium. item à die diluculum, hoc est aurora, quod tum dies lucescere incipiat. Dies apud Romanos à media nocte incipiebat. Apud Athenienses ab occasu solis ad alium occasum. Apud Babylonios à solis ortu. Sumitur autem dies tribus modis. Vno continet semel reuolutionem primi mobilis, quæ fit horis. xxiiij. Alio modo dicitur dies ab ortu solis ad occasum. ille naturalis, hic artificialis nominatur. Tertio modo dicitur dies tempus interminatum. Virgilius. Multa dies, uariusq; labor mutabilis æui Rettulit in melius. & iurisconsulti, bima, trima, quadrima die pro tempore biennij, triennij, quadriennij dicunt. & ad idem non uenit, idest præstituto tempore non uenit. Et in hac ultima significatione frequentius est fœminini generis. Virgilius, iamq; dies infanda aderat. Ab eoq; fit diminutiuum Diecula pro paruo tempore. in masculino autem genere tempus determinatum plerunq; significat, ut hesterno die ad te ueni. Nudius tertius, & nudiusquartus à die dicta sunt, quasi nunc est dies tertius. nunc est quartus, semperq; de præterito dicuntur. Dierecti quoq; à die uocati sunt crucifixi, si Marcello credimus, quasi ad diem erecti. Varro, Apage in directum à domo nostra istam insanitatem. Pompeius tamen scribit dierectum dici per antiphrasin apud ueteres, uolentes significare in alium diem. unde dierecta aduerbialiter dicimus. Plautus, quin tu i dierecta cum sucula, & cum porculis. Dierecta inquit, quasi in malam diem. Sunt etiam qui inducias à die dictas existiment, quasi in diem uti iam. Pactum enim induciarum huiusmodi est. ut in diem certum non pugnetur, nihilq; incommodi detur, sed ex eo die postea uti omnia belli iura agantur. itaq; ex ijs particulis inducias dictas, quasi in diem uti iam pugnetur. Alij non quasi in diem uti iam, sed inde uti iam appellatas inducias uolunt. nonnulli tamen inducias existimant dictas, quasi initus, atq; introitus, quod induciæ sint, cum hostes inter sese utrinq; ultro, citroq; alteri ad alteros impune, & sine pugna ineunt. Varro inducias ita definiuit, induciæ sunt pax castrensis paucorum dierum. Et alibi, induciæ sunt belli feriæ. Græci significantius cessationem istam pugnæ pactitiam ἐκεχειρίαν nominant, quasi manuum continentiam. item à dies diespiter dictus Iupiter, quasi diei pater. Sicut Dijouis appellatus est, quasi diem iuuans, quod homines die, & luce quasi uita ipsa iuuaret. unde Lucetium quoq; nominatum à ueteribus legimus. A principio Iouis appellatus est à iuuando, postea adiuncto altero uocabulo, dictus est Iupiter, quasi Iouis pater, sicut Neptunus pater, & Saturnus pater, & Ianus pater dicere solemus, e contrario uero Veiouem ueteres appellarunt deum, cui dempta esset, atq; detracta iuuandi facultas. Nam deos quosdam, ut prodessent, celebrabant, quosdam, ne obessent, placabant. Ve autem particula modo auget, ut uehemẽs, uegrande, modo στερητικὸν μόριον, hoc est priuatiua particula est, ut uecors, uesanus. Veiouis ædes Romæ inter arcem, & capitolium erat, eius simulachrum sagittas tenebat, quæ sunt uidelicet paratæ ad nocendum. Quapropter eum deum plerique Apollinem esse dixerunt. Ob hanc causam Virgiliũ tradunt numina læua in Georgicis deprecari, quod uis quædam sit huiusmodi deorum in lædendo

magis, quàm iniuuando potens. Sine. n. inquit, in tenui labor, at tenuis non gloria, siquidem Numina læua sinunt, auditq́; uocatus Apollo. Nundinas quoq; à die dictas esse manifestum est, quasi nouendinas. ita enim nundinæ à Romanis institutæ sunt, ut octo quidẽ diebus in agris rustici opus facerent. Nono autem die intermisso rure, ad mercatum, legesq́; accipiendas Romam uenirent, & ut scita, atq; consulta frequentiore populo referrẽtur, quæ trinũdino die præposita à singulis, atq; uniuersis facile cognoscebantur. Vnde etiam mos tractus, ut leges trinũdino die promulgarentur. Siquidem flaminica omnibus nundinis Ioui arietem in regia solebat immolare. Sed lege hortensia effectum est, ut fastæ essent, quo rustici, qui nundinandi causa in urbem ueniebant, lites componerent. Nefasto enim die prætori fari non licebat. Nundinarum originem quidam Romulo assignant, quem communicato cum T. Tatio imperio, sacrificijsq; et sodalitatibus institutis, nũdinas quoq; tradunt adiecisse. Alij diem nundinarum exactis regibus celebrari cœpisse commemorant, quia pleriq; ex plebe repetita Seruij Tullij memoria, ei nundinis parentarent. Primis autem Calendis, & Nonis omnibus nundinæ cauebantur, nam quoties incipiente anno dies cœpit, qui addictus est nundinis, omnis ille annus infaustus, luctuosis casibus fuit, quæ opinio lepidiano tumultu maxime confirmata fuit. Nonis autem conuentus uniuersæ multitudinis uitandus existimabatur, quoniam populus romanus exactis etiam regibus hunc diem nonarum maxime celebrabat, quem natalem Seruij Tullij existimabat esse, quia, cum incertum esset, quo mense Seruius Tullius natus esset, nonis tamen constaret esse natum, omnes nonas celebri notitia frequentabant. ueriti ergo qui diebus præerant, nequid multitudo collecta ad desyderium regis nouaret, Nonas à nundinis segregandas esse duxerunt. Nundinas etiam nundinum neutro genere appellatas inuenimus. Liuius, postq̃ uero comitia decemuiris creandis in trinundinum indicta sunt. Quintilianus, siue non trino forte nundino prolongata, siue non idoneo die, siue contra intercessionem, uel auspicia, aliud'ue, quod legibus obstet, dicitur lata esse, uel fieri. Trinundinus autem dies, uel Trinundinum, siue trinum nundinum, dicebatur dies tertiarum nundinarum, qui prædici antea solebat, ut notior esset uniuersis. idem est enim dicere trinundino, & tertijs nundinis, & in trinundinum, hoc est in tertias nundinas. Nundina uero Romanorum Dea erat à nono die nascentium nuncupata; qui lustricus appellatur. Item nouendinum nouem dierum spatium. à quo nouendialis dictus est, sacrificium, quod mortuo fieri solebat nono die postq̃ erat sepultus. Horatius, Nouendialis dissipare pulueres. Veteres die quarti, & die quartæ dixere pro eo, quod est die quarto, & die quinti, & die quintæ, & deinceps pro die quinto. Item die pristini, uel pristinæ pro die pristino. quod nos conuerso compositionis ordine pridie dicimus. Et die crastini pro die crastino. & die proximi pro die proximo. & alia multa. Videntur autem differentiam fecisse quodammodo inter die quarto, et die quartæ, ut illud de præterito sit, quod nos nudius quartus, hoc de futuro. Sunt autem hæc omnia composita, & pro aduerbijs accipiuntur. Antiqui etiam in genitiuo huius dies, uel dij dixerunt, sicut huius fames, uel fami. Cicero, equites uero daturos illius dies pœnas. Virgilius. Libra dies, somniq́; pares ubi fecerit horas. Idem, Munera, lætitiamq́; dij, hoc est diei. Cæsar in libro, quem de Analogia scripsit, huius die, & huius specie dicendum existimauit. Sallustius, uix decima parte die. Diem dicere alicui, est constituere tempus, quo uel in iudicio comparere, uel aliquid aliud agere debeat, ut nuptiarum diem dixit, hoc est tempus constituit, quo nuptiæ fieri debeant. In diem, & in dies differunt. illud plerunq; cum hoc uerbo uiuit coniungitur. Quintil. non, ut fere uolucres præsentis modo cibi memores in diem uiuunt. Aliquando etiam cum alio uerbo. Sallu. panem in diem mercari, quasi dicat præsentis diei habere rationem. Et apud iurisconsultos, in diem addicere, est rẽ uenalem ita uendere, ut nisi alius ad certum præstitutum diem maius pretium obtulerit, illius sit, qui primo obtulit. in dies uero est quotidie, sed proprie cum quodam incremento. ideoq́; plerunq; cum comparatiuo iungitur. Cicero, cum id malum serperet in dies magis. Reperitur etiã sine comparatiuo, sed tamen cum uerbo significante incrementum. Liuius, crescente in dies multitudine. Seneca, cum in dies augeretur audacia. quotidie autem etiã sine incremento dicitur, Cicero, quotidie, uel potius in dies breuiores literas ad te mitto, idest non modo quotidie breuiores, sed etiam in dies breuiores. Nam hæ quotidianæ literæ sunt breuiores ijs, quas ante mittere solebã, quæ poterant omnes esse pari breuitate, atq; in dies mitto breuiores, idest tales sunt, ut hodiernæ sint breuiores hesternis, & crastinæ hodiernis, & perendinæ crastinis, & ita deinceps. Eandem plane differentiam habent in horam, & in horas. Cicero, ne qui in horam uiuunt, non modo de fortunis, & bonis ciuium, sed ne de utilitate quidem sua cogitauerunt. Virgi. Gallo, cuius amor tantum mihi crescit in horas, Quantum uere nouo uiridis se subijcit alnus. Diem de die ducere, est rem in longum protrahere. Veteres dium iugem, ac continuum dicebant. Plautus. sol motibus dijs illustrãs terram. Sunt etiã qui à Deo dirum deductum existimant, hoc est crudele, infestum, & quasi deorum ira immissum. Virgi. prius, quàm Dira per incautum serpant contagia uulgus. hinc furiæ diræ dicuntur, quasi deorum iræ. item comparatiua, ac superlatiua eorum dirior dirissimus. dirius dirissime. item diritas. Cicero, intelligi potest ex ijs fratribus, qui in adelphis sunt, quanta in altero diritas, in altero comitas. item diruncio uerbum, quo ueteres utebantur, hoc est depurgo, &, quod dirum est, eijcio. Aliquando tamen dirum pro magno accipitur. Virgilius. Iam tunc relligio pauidos terrebat agrestes Dira loci. CORNIBVS. Effigie arietis, cuius generi conuoluta in anfractum cornua natura dedit. Cornua et multis aquatilium præsertim marinorum data sunt, et serpentibus. Sed quæ uere cornua dici possint, quadrupedi tantum generi. in ijs uero tanta uarietas, ut nullibi maior naturæ lasciuia appareat. Sparsa sunt in ramos ceruis, tantæ magnitudinis, ut ei animali nomen dederint. quippe cerui ἀπὸ τῶν κεράτων, hoc est à cornibus appellati sunt, unde et cornua ipsa nomen sumpsere, quamuis Varro à curuore cornua dicta existimet. Subulonibus uero simplicia sunt. hoc animal è ceruorum genere est, ita uocatum, quod cornua habet similia subulæ, quod instrumentum est, quo perforandis calceis, ac suendis utuntur sutores. à cuius similitudine Thusci subulones tibicines uocant. Alijs cornua sunt in palmas ficta, ac digitos, ut platicerotibus. hi sunt ex damarum genere, dicti à latitudine cornuum. πλάτος enim latitudo est, κέρας cornu. Ramosa sunt capreis, sed parua. Arieti (ut diximus) conuoluta. infesta tauris. Rupicapris in dorsum adunca similia ibicibus, in quæ se librant è montis aliquo in alium transire cupientes. Damis in aduersum erecta, & rugarum ambitu contorta, ac in leue fastigium acuminata, ut lyras decerent. Strepsiceroti, quem addacem Africa appellat, Græci à contortis cornibus indidere nomen. Armentis Phygiæ ad similitudinem aurium mobilia. Troglodytarum in terram directa, propter quod obliqua ceruice pasci ea necesse est. Singula sunt Monoceroti, & Rhinoceroti. illi medio capite, huic

naribus. de quibus paulopost dicemus. cocleis ad prætentandum iter data sunt gemina cornua, quoniam oculis carent. & talia, ut prætendãtur, ac resiliant. Mirum est, quod de Narniensibus tradunt, usqueadeo huius tam exigui animalis effigie aliquando fuisse perterritos, ut ad id arcendum pulcherrimũ illum pontem, & à scriptoribus tantopere celebratum confregerint. Vrorum cornibus barbari septentrionales pro poculis utuntur. binasq; urnas unius capitis cornua implent. Alij his pila cuspidant. Nos in laminas sectis utimur pro laternis, quoniam lumen inclusum latius infundunt. Oibus ferè caua, & in mucrone tantum concreta sunt cornua, ceruis tantũ solida, & singulis annis decidua. Bobus, cum attritas ungulas habuerint, aruina ungendo cornua mederi agricolæ solent. À cornu unicornium, & bicornium, & tricornium, & quadricornium dicimus, quod habet unum, duo, tria, & quatuor cornua. item cornutum, uel quod cornua habet, uel quod ex cornu procedit. Martialis, Occubuit tandem cornuto ardore potitus. Et cornutæ quadrupedes à ueteribus dicebantur elephanti, nam quod in ijs dentes multi dicunt, cornua sunt. ijdem & lucæ boues, siue lucanæ boues appellabantur. Næuius, atque prius pariet locusta lucam bouem. ideo dicti boues, quod nostri, cum maximam quadrupedem, quam haberent, uocarent bouem, & in Lucanis Pyrri bello primum uidissent apud hosteis elephantos, à magnitudine bouem, à Lucanis Lucas uocitauere. Alij Lucam, quasi libycam dictam uolunt, quod ex Africa huiusmodi belluæ primo fuerint in Italiam ductæ. Varro à luce lucas appellatas existimat, quod elephanti relucebant propter inauratos regios clypeos, qui in turribus ijs erectis conspiciebantur. À græco uero κέρας & sterno latino uerbo cerostratum compositum est, hoc est picturæ genus, cum ex cornibus ramenta tinguntur uarijs coloribus, deinde uermiculatim ligno inserũtur. Principio hoc ex ligni brattеis fieri cœptum, sed non satis hoc fuit. Cœpere tingi animalium cornua. dentes elephantorum secari. lignumq; ebore distingui. mox totum operiri. Testudo etiam in hunc usum secta est, & principatu Neronis inuentum, ut pigmentis perderet sese, & lignum imitata, maiori pretio uenderetur. Item à cornu fit corneum, quod ex cornu est, unde hybernæ coronæ dictæ sunt, quoniam negante tum flores terra, laminis è cornu tinctis fieri solebant. Item cornipetam dicimus taurum, siue aliam belluam cornu ferientem. & cornigerum, cornua gerentem. Vnde Bacchus corniger dictus, quoniam simulachro Liberi patris cornua adijciebantur, quod uini inuentor fuerat. Homines enim nimio uini potu truces redduntur. Per metaphoram cornua fluminum curuitates alueorum, quod multis in locis ad cornuum similitudinem flectantur. Item cornua antemnarum, utranq; partem antemnæ. Virgilius, Cornua uelatarum obuertimus antemnarum. Et in prælio cornua dicuntur utraq; pars exercitus. est enim in exercitu dextrum cornu, & sinistrum, & quod inter utrunq; est, dicitur medium; sicut alæ uocantur ab alarum similitudine equitum ordines. quod circũm legiones dextra, sinistraq; tanquam alæ in auium corporibus locabantur. Item cornu tubæ genus obtortæ, à quo cornicines dicuntur. Iuuenalis, Quadraginta dedit Gracchus sestertia dotem Cornicini, siue hic recto cantauerit ære, dictum ita, quia quod nunc ex ære est, tunc fiebat bubulo cornu. À cornu per diminutionem fit corniculum, hoc est paruum cornu, & cornigenum, quod est ex genere cornua habentium, sicut caprigenum, quod est ex genere caprarum. & per compositionem Capricornus cœleste signum, quod Pana fuisse existimant. Tradunt enim, cum plures Dij in Aegyptum conuenissent, uenisse eodem Typhona gigantem acerrimum,

deorum hostem, cuius aspectu perterritos deos in uarias sese figuras uertisse. Mercurium in ibin. Apollinem in eam, quæ Threicia auis dicitur. Dianam in chlorionẽ, propterea Aegyptios hæc auiũ genera uiolare non sinere, quod Deorum imagines dicantur. Eodem tempore Pana tradunt in flumen se deiecisse, & posteriorem partem in effigiem piscis, priorem uero in formam hirci commutasse. Cuius ingenium admiratum Iouem, hanc figuram in cœlum transtulisse. Spectat ad occasum, & toto corpore ab hyemali circulo diuiditur Aquarij læua manu subiecta. Stellam habet in naso unam. in pectore duas, in pede duas. inter scapulas septem. in uentre sex. in cauda duas. Cornucopiæ est, quod Hercules cum Acheloo in speciem tauri mutato congressus ei detraxit. hoc Naiades acceptum, & omnium fructuum primitijs refertum Copiæ consecrarunt. Vnde apud Ouidium Achelous sic inquit. rigidũ fera dextera cornu Dum tenet, infregit, truncaq; à fronte reuellit. Naiades hoc pomis, & odoro flore repletum Sacrarũt, diuesq; meo bona copia cornu est. Phocion peripateticæ disciplinæ non ignobilis philosophus librum multæ, uariæq; historiæ refertum cum composuisset, eum κέρας ἀμαλθείας, quasi Cornucopiæ inscripsit, aliam secutus fabulam. Tradunt enim Iouem Saturni, & Opis filiũ eodem partu cum Iunone editum, ne à Saturno occideretur, in Idã montem Cretæ à matre missum fuisse. ibiq; duabus nymphis Amaltheæ, & Melissæ nutriendum datum, Amaltheæ capellam fuisse, cui gemini hœdi erant, & propterea lactis ubertas. huius igitur uberibus Iouem nutriuisse. Sed cum capella cornu, quod amplissimum habebat, forte in obiecta arbore fregisset, sustulisse id nympham, & diuersis herbis cinctum, ac pomis plenum ad Iouis ora tulisse. hunc uero, postquam expulso patre, cœli regnum obtinuit, beneficij memorem tam capellam, quàm cornu inter sydera collocasse, cornu autem seruato nomine nymphæ, quæ capellæ domina fuerat, κέρας ἀμαλθείας, hoc est cornu Amaltheæ dici. Germanicus in arato. Illa putatur Nutrix esse Iouis, si uere Iuppiter infans Vbera cretææ mulsit fidissima capræ, Sydere quæ claro gratum testatur alumnum. Ouid. ille ubi res cœli tenuit, solioq; paterno Sedit, & inuicto nil Ioue maius erat, Sydera nutricem, nutricis fertile cornu Fecit, qđ dominæ nunc quoq; nomen habet. Hanc Amaltheam in urbe Oleno nutritam fuisse affirmant, quæ in Bœotia est, ab Oleno Vulcani filio ita appellata, unde olenia capella uocitata est. idẽ, Nascitur oleniæ signum pluuiale capellæ. Fuit et alia Olenus urbs Aetholiæ, iuxta quã fuit aper calydonius. À cornu etiam cornũ arborem deductã existimant, quæ ramos habet duritie, et rigiditate cornibus simileis, fructum circa solstitia reddit primo candidum, postea sanguineum. Ex eo genere fœmina post autumnum fert bacas acerbas, & cunctis animantibus ingustabileis, ligno quoq; fungoso, & inutili. Ab hac cornu cornetum dicitur locus ijs plenus, sicut à salice salicetum. ab oliua oliuetum. à pinu pinetum. & fructus eius neutro genere cornum uocatur. Virgilius, bacæ, lapidosaq; corna. hinc Corniculum oppidum uocitatum est iuxta Tarquinios, à quo oppidani corniculani sunt dicti. Et ab hac corneum dicitur, quod ex cornu ligno constat. Plautus, duram, ac corneam uirgam. Plynius cornus frequenter masculino genere usurpat, dentes mobileis confirmat ceruini cornus cinis. Idem, quidam efficaciorem ad omneis usus crudi cornus farinam arbitrantur. cornua Liberi patris simulachro adijciebantur, eo quod homines nimio uino truces fieri manifestum est. CARES populi sunt in Asia minori contra Rhodum, quorum metropolis est Alicarnasus. Caria ipsa regio est, cuius rex fuit Mausolus, quẽ Artemisia uxor usqueadeo amasse tra

ditur, ut illo mortuo, luctu, ac desyderio mariti flagrās, ossa, ac cinerem eius mista odoribus, contusaq; in aqua ebiberit. Sepulchrū præterea ædificauerit toto orbe celeberrimū, tandemq; continuo luctu, ac mœrore contabuerit. FERANT efferant, extollant. Ferre proprie portare est, Virgilius, uix illam famuli Phlegeus, Sagarisq; ferebant. Quāuis Caius iuriscon. ea ferri proprie dicat, quæ nostro corpore gestamus, portari ea, quæ iumento nobiscum ducimus, agi quæ animalia sunt. Ferre ostentare. Virg. captiuo siue ut se ferret in auro Venatrix. ferre dicere. Idem, & scelus expendisse merentem Laocoonta ferūt. Ferre, offerre. idem, Sacra Dionææ matri, diuisq; ferebā. ferre ducere. idē, Hinc uia tartarei, qua fert Acherontis ad undas. Ferre pati. Martialis, Nā tantos rogo quis ferat labores? Virg. miserere animi non digna ferētis. Ferre extollere, ut hoc loco. Quod si cum hoc uerbo præ me, uel præ te, uel præ se addatur, significat dicto, facto, uel gestu aliquid ostendere, ac confiteri, ut præ me fero laborem. præ te fers iracundiam. præ se fert auaritiam. Cicero, at beneficio sum usus tuo, quod quanquam illud ipsum, quod commemoras, præ me semper tuli, malui tamen meme tibi debere confiteri, quàm cuipiam nimis prudenti non satis gratus uideri. A` fero feræ dictæ sunt, quod toto corpore ferantur, uel quod cum impetu, & sine ratione ferantur, uel dicuntur feræ, siue fera animalia improprie omnes quadrupedes pecudibus exceptis. proprie uero quæ ferocitatē habent, ut leones, pardi, lupi, quæ, ubi mansuefacta sunt, cicures appellantur, cicurare enim (ut Varro ait) mansuefacere est. quicquid à fero discretum est, dicitur cicur. Cicero, nā aliæ sunt feræ, aliæ cicures, aliæ natantes, aliæ uolucres. Cicur ingenium dicunt mite, atq; mansuetum. A` cico natum cicur uidetur. Cicum ueteres dicebant membranam tenuem, quæ est in malo punico discrimen. Semifera uero animalia aliquando dicuntur, quæ ex fero, placidoq; nascuntur, ut ex apro, & sue. ex lupo, et cane, illa Hybridas à contumelia, ὕβρις enim apud græcos contumelia dicitur, hæc lycisças uocant à lupo, qui λύκος à græcis nominatur. Virgilius, multum latrante lycisca. Semifera etiam appellantur, quæ nec placida, nec fera sunt, sed mediæ inter utrunq; naturæ, ut in uolucribus hirundines, in campo lepores, damæ, cuniculi, in mari delphini. A` fera ferinus adiectiuum. Apuleius, ferino, ac belluino ritu. et feralis dirus à feralibus sacrificijs, quæ mortuis fieri solebant. Et feralia ipsa sacrificia, quod tunc epulas ferebant ad sepulchrum eius, cui uellent parentare. Virg. solaq; culminibus ferali carmine bubo Sæpe queri. Et ferus, qđ modo seuerū, atq; atrocem significat. Idem, inq; feri curuam cōpagibus aluum Contorsit. modo sæuum. idē, Pectebatq; ferū, puroq; i fonte lauabat. idē, ferus omnia Iuppiter argos Trāstulit. A` quo feritas dicta est naturæ quædam asperitas. differtq; à feroci, quod ferox fortis est, et præanimosus, et ipsum quoq; à fero deducitur. idem. Stat sonipes, et frena ferox spumantia mandit. Sallu. ille animo feroci negat se fusum toties Numidā pertimescere. A` quo fit ferocio uerbum, et ferociens, & aduerbium ferociter. et ferocia, ac ferocitas nomina. Ferè quod significat festinanter, & parum abest, quin quasi continue ferendo, et (ut Varro inquit) quod id, quod feratur, est in motu, atq; uentat. Vt ferè hominem occidit. hoc est parum abfuit, quin occideret. Hinc frater dictus, quasi ferè alter, à quo fratria, uxor fratris appellata. & fratrare, quod de puerarum mammis dicitur, cum primum tumescunt, quod ueluti fratres pares oriuntur, hoc etiam spica in frumento facere dicitur. Et fraterculus paruus frater, & fraternus possessiuum nomen. ut fraternus amor. fraterna caritas. & fraterne aduerbium ad similitudinem fratris. Aurelius, cum eum à teneris annis ardentissimo illo puerili amore mihi coniunctum plus, quàm fraterne amarem. Et fratrueles duorum fratrum filij, qui et fratres Patrueles à iurisconsultis dicuntur. Fratilli uero uilli sordidi in tapetis dicuntur. Sunt etiā qui Fratrem à græco deduci existiment. Græci enim φράτορας coniunctos appellant, & φρατρίαν uocant contubernium. & fermè, eiusdem proprie cum ferè significationis. Teren. iam fermè moriens me uocant. idest cum parum abesset, quin moreretur. ita tamen aliquādo hæ duæ particulæ in oratione ponuntur, ut necesse sit quandam uniuersitatem subintelligere. Quintil. hæ ferè sunt emendatæ loquendi, scribendiq; partes, idest ferè omnes. Cicero, memini in eum sermonē, incidere, qui tum ferè erat in ore. idest ferè omnibus. Plynius, hoc fermè accidit, ut eo tempore lasciuiant greges, idest ferè semper. Et fessus, hoc est fatigatus, quoniam ferendo homines fatigantur. à quo festinus, de quo cum eius deriuatiuis inferius dicemus. Et defessus, plus, quàm fatigatus. Est autem fessus generale nomen. Dicimus enim fessus animo, fessus corpore, & fessus rerum à fortuna uenientium. Virg. fessi rerum, hoc est penuria fatigati. et ferio, hoc est percutio, quasi fero, atq; agito. Vir. cornu ferit ille caueto. Vnde feralia dijs manibus sacrata festa à feriendis pecudibus appellata, siue, quod feruntur tum epulæ ad sepulchrum eius, cui parentatur. & ferculum, qđ modo dapes significat, quia in mensam ferantur. Iuuenalis, quis fercula septem Secretò cœnauit auus. modo feretrum, in quo pompa feratur. Suetonius, sed & ampliora etiam humano fastigio decerni sibi passus est. Sedem auream in curru, & pro tribunali tensam, & ferculum circensi pompa. Item feriæ ab epulis ferendis. in ijs enim epulæ fiebant ex pecorum, frugumq; prouentibus. Feriarum publicarum genera quatuor erant. Statiuæ uniuersi populi, communes, quæ certis, & constitutis diebus fiebant, in quibus præcipue seruabantur, Agonalia, Carmentalia, Lupercalia, conceptiuæ, quæ quotannis à magistratibus, uel sacerdotibus concipiebantur in dies certos. siue in incertos, ut sunt latinæ, sementinæ, paganalia, compitalia, Imperatiuæ, quas consules, uel prætores pro arbitrio indicebant. Nundinæ paganorum, ac rusticorū, quibus ad negotia & merces conueniebant. Erant præterea proprie familiarum feriæ, quas quæq; familia ex usu domesticæ celebritatis obseruabat, ut claudiæ feriæ, & Aemiliæ. Itē singulorum, ut natalium dierum, quæ natalitiæ dicuntur, & fulgurum, & funerum expiationes. Item flamminica quoties tonitrua audisset, feriata erat, donec deos placasset. Affirmabant autem pollui ferias, si in ijs opus aliquod fieret, ideo per præconem denuntiabatur, ne quod opus fieret, & præcepti negligens multabatur. Scæuola iurisconltus interrogatus, quid ferijs agere liceret, respondit quod prætermissum noceret. ut si bos in foueam decidisset, non erat piaculum patremfamilias illum adhibitis operis extrahere. nec ille ferias polluebat, qui trabem tecti fractam fulciendo ab imminenti ruina liberasset. Vnde Virgilius, cum sciret lauari ouem, et lanæ purgandæ, & scabiei curandæ gratia scripsit, tum demum mergi oues per ferias licere, si hoc remedij, non lotionis causa fieret. Balantumq; gregem fluuio mersare salubri, manifeste ostendit curandi duntaxat gratia hoc facere licere non lanæ purgandæ. A` ferijs festi dies dicti sunt feriati, hoc est, in quibus feriæ celebrantur. Item à ferio feciales dicti, quod fœdus ferirent. quippe Romani (ut Varro refert) bella non nisi tarde, nec magna licentia suscipiebant, quod bellum nullum, nisi pium putabant geri oportere. itaque prius, quàm indicerent bellum ijs, à quibus iniurias factas sciebant, Feciales legatos, quos oratores nomina-

bant, ad res repetendas mittebant, si qui legati uiolati essent; qui id fecissent, quamuis nobiles essent, uti ciuitates delerentur, statutum est. Feciales autem uiginti constituti, qui de rebus huiusmodi cognoscerent, iudicarent, statuerent. iidem bello confecto, fœdera feriebant in hunc ferè modũ. Fecialis Regem rogabat. iubés ne me rex cum patre patrato eius populi fœdus ferire? iubente Rege, Sagmina dicebat te Rex posco. Rex respondebat. Puram tollito. Fecialis ex arce uerbenam puram tollebat, postea Regem interrogabat. Rex facis ne me tu regiũ nuntium, populiq; romani quiritiũ, uasa, comitesq; meos? Rex respondebat. Quod sine fraude mea, populiq; romani quiritium fiat, facio. Tum fecialis patrem patratum faciebat, uerbena caput, capillosq; tangens, legibus deinde fœderis recitatis. Audi dicebat Iupiter, audi pater patrate populi talis, audi tu populus talis, ut illa palàm prima, postremum ex illis tabulis, ceráue recitata sunt sine dolo malo, utiq; ea hic hodie rectissime intellecta sunt. illis legibus populus Romanus prior nõ deficiet, si prior defecerit publico consilio dolo malo, tu illo die Iupiter populum Romanum sic ferito, ut ego hũc porcum hodie feriã, tantóq; magis ferito, quãto magis polles, potesq;. Vbi dixerat, porcum silice percutiebat. sua deinde carmina alter populus, suumq; iusiurandum per suos magistratus, suosq; sacerdotes peragebant. hinc etiam fœdus quidam deductum existimant, qđ in fœdere porca feriretur. de quo inferius dicemus, item à fero ferabites pro agresti. Sisenna, partim ferabite, partim lauro, ac pinu abundat. item à fero fit ferueo uerbũ, quod est bullio, feror, agitor, à quo deducitur feruor, qui non modo fit ex igni, & flammis, sed etiam ex frigore, & uento. Vnde feruere hyemem. feruere æstatem. feruere mare dicimus, à quo & deferuere, siue deferbere pro mitescere, et placidum fieri. Vir. Omnia tum pariter uẽto, nimbisq; uidebis Feruere. Et feruere opus dicimus, dum studio, et diligentia elaboratur, et hominem ira feruere, aut odio, aut calore, dum ira, aut odio, aut calore incensus est. Vnde à feruendo febris, quãuis aliqui à feritate potius morbi uocitatam uelint. ab hac per diminutionẽ febricula, à quo febriculosus. Gellius, non morbus hic febriculosus, aut nimium grauis. & uerbum febricito, hoc est febrem patior. et febrio eiusdem significationis. et febrilis adiectiuum. Apuleius, Ardore æstuans febrili. et februare à ferueo dictũ, quod est lustrare, purgare. hoc enim adolendo, et flammis feruentibus fieri solebat, à quo Februarius mensis uocitatus, quod tum, idest extremo mẽse anni populus februaretur. et Iuno februata, siue februalis, siue februlis, quod ei hoc mense sacra fiebant, eiusq; feriæ erant lupercalia, quo die mulieres februabãtur à lupercis amiculo Iunonis, idest pelle caprina. Quam ob causam is quoq; dies februatus appellabatur, et quæcunq; purgamenti causa in quibuscunq; sacrificijs adhibebãtur, februa appellabantur, & id, quod purgatum erat, februatum dicebatur. Et Februus Ditis pater uocatus est, quod ei mense Februario sacrificaretur. Quidam tamen hæc non à ferueo uerbo deducta opinantur, sed à Sabinorum lingua, qui februm, purgamentum dicunt. Item à ferueo feruidus fit, hoc est callidus, diligens. Et feruenter aduerbium, diligenter. Et fretum locus angustus in mari, ac etiam ipsum mare à similitudine (ut Varro existimat) feruentis aquæ, quod efferueat aqua maris, atq; ebulliat. Vnde transfreto, et transfretatio deducuntur. et fermentum, quod feruendo crescat. Est enim fermẽtũ farina, quæ subigitur prius quã addatur ad pultis modum decocta, & relicta, donec acescat. Vulgo autem nec sufferuere faciunt sed tantum pridie asseruata materia utuntur. Ab hoc fit fermento uerbum, cuius passiuum est fermentor. Plyn. Palamq; natura est acore fermentari.

idem. Cum fieret panis ordeacius cicerculæ farinæ admistione fermentabatur. À fermento fermẽtatio deducitur. Præterea à fero fertũ dicitur genus libi, quod sæpe ad sacra ferebatur, nec sine strue altero genere libi, quæ qui afferebant, strufertarii appellabantur. À fero arferia aqua, quæ inferis libabatur, seu uas uini, quod adhibebatur sacris. Et fiscina instrumentum rusticum, quo comportãtur fructus, ac res necessariæ. eius diminutiuum fiscella, in qua casei feruntur, & ab ea fiscelli uocitati mollis casei appetitores. quemadmodum catillones dicuntur catillorum liguritores. Ponitur tamen aliquando fiscella pro boum, mulorum ue, aut iumentorum capistro. Ply. Fiscellis capistrari boues oportet, ne germinũ tenera decerpant. À fero etiã furor, quod qui furore agitantur, huc, atq; illuc temere ferantur. Ab hoc furiosus, furio, furibundus, furiæ, furialis, de quibus inferius dicemus. Et far, quod apud ueteres de omnibus fructibus dicebatur. quia id fert terra, ab eo farina dicta. Et furfur purgamentum farinæ, à quibus farinaceus, et furfureus adiectiua. Et farcio, quod proprie est saturo, quasi farre impleo, unde per metaphoram farcire pro implere dicimus, à quo infarcio, & refercio eiusdem significationis. Item offercio, à quo offertissimum, pinguissimum. Plau. Sine sacris hæreditatem sum adeptus offertissimam. Et fertum genus libi, quod dijs in sacrificijs offerebatur. Persius, Attamen hic extis, & opimo uincere ferto intendite. Et fartus, & refertus, et farcimen intestinum uaria, ac minutim concisa carne refertum. Et farreum genus libi ex farre factum. Plyn. Cum & in sacris nihil religiosius confarrationis uocabulo erat, nouæq; nuptæ farreum præferebant. Farreũ quoq; apud ueteres horreum dicebant à farre, sicut granarium à grano, et horreum ab hordeo. & fartores nomenclatores quidam, quasi infarcirent nomina salutatorũ in aurem candidati. Et farrago, qua equi, & iumenta uerno tempore purgantur, & saginantur, quod primum in farraria segete seri cœpta sit, quamuis aliq à farciendo potius, hoc est saturando dictam farraginem uelint. Et diffarratio genus sacrificij, quod inter uirũ, et uxorem fiebat. Et dissolutio dicta diffarratio, quia fiebat farreo libo adhibito. Et à farre secando per commutationem literæ (ut Varro existimat) falx, & fartilia, quibus implentur ea, quæ decoquuntur. Plynius, iecur anserinum fartilibus crescit mira magnitudine. fructus etiam à ferundo dicuntur res illæ, quas fundus, & quæ in fundo sunt, ferunt. Vnde fructiferum dicimus fructum ferentem, hoc est pinguem, fertilem. & fructiferæ arbores appellantur, quæ fructum ferunt, distinguunturq; ab ijs, quæ neq; feruntur, neq; fructum ferunt. & propterea infelices arbores dicuntur. Et fructifico, quod est fructum facio. & fructificus, siue fructuosus, qui fructum, hoc est utilitatem præstat. Et Fructifica fructuum dea. Et frutex, qui ab herba, & arbore differt. Est enim frutex, qui ad iustam magnitudinem arboris non assurgit, et statura similis est multis herbis, sed non demoritur, neq; arescit, ut herba. uerum perennis est. à quo fit fruticor uerbum, hoc est pullulo, & quasi frutices emitto. Cicero, excisa est enim arbor, non euulsa. itaq; quasi fructicetum uides. Vnde fruticari pilum per metaphoram dicimus, & frutetum, & fruticetum, ubi multi frutices sunt, sicut uinetum, & oliuetum, ubi multæ uites, & multæ oliuæ. ueteres pro fructu fœminino genere etiam fructam dixerunt, & in genitiuo fructuis pro fructus. Varro. Quæro utrum fructuis, an delectationis causa uendatis. Dicebaturq; specialiter fructus oleum iustum ex oliuis expressum. quod uero post molam primum fluebat, flos fructus uocabatur. Et fruges, quod est generale nomen, & non modo frumenta, legumi-

naq; complectitur, sed quicquid ex fructu terrae in alimoniam uertimus. Unde frugiferae arbores dictae sunt, quaecunq; fructum ferunt. à quo fit defrugo uerbũ, quod est omni fructu spolio, omnem fructum exhaurio. Plyn. Oraculum illud magnopere custodiendum, segetem ne defruges. Columella. Constat enim segetem nimia defrugatione exinaniri. Pompeius tamen, & Seruius, & Donatus, frugis uocabulum à frumine deductum existimant, est autem frumen eminens sub mento gutturis pars, qua cibus in aluum demittitur à ferendo cibo appellatum, et alio modo dicitur rumen, à quo fit Rumino uerbum, siue ruminor, quod est reuomo, ac rursus consumo, à quo ruminatio deducitur, per quã demissus cibus reuocatur, ac mãditur. Et Rumina dea, quae rumae praeest, hoc est pueris lactẽtibus. Rumam ueteres uocabant mammam, à qua rumare pro lactare dictum est, quasi mammam in rumen immittere. unde et irrumare deductum foedae significationis uerbum, quod penis in os quasi sugendus immittatur. Et subrumi agni dicuntur, qui adhuc sub mamma habentur. Et Ruminalis ficus, sub qua lupa Remo, & Romulo dicitur mãmam praebuisse, quae et Rumula uocitata est. Ouidius quaeq; uocatur Romula nunc ficus, Rumula ficus erat, siue quod sub ea pecudes aestatis tempore frigora captantes herbas ruminare consueuerunt. Quidam strumam quoq; à ruma dictam existimant, quasi struẽs rumam, morbus est, quem uulgo à scrofis, ut opinor, quae eo morbo afflictantur, scrofulam uocant, tumor scilicet, in quo subtus concretae quaedam ex pure, & sanguine quasi glandulae oriuntur. Strumosi dicuntur, qui id uitium patiuntur. Et strumosa pars corporis, quae eo laesa est, interdum tamen ruminor per metaphoram accipitur, pro reuoco in memoriam. Varro, non modo absens de te saepius cogitabit, sed et ruminabitur humanitatem tuam. Liuius nemo haec nostrae ruminabitur mulieri. Veteres in nominatiuo frux, pro fruge dixerunt. Varro, frux, legumen, triticum, à quo frugi indeclinabile nomen deriuatur. Sunt autem frugi homines, quos graeci χρησίμους appellant, qui in omni re motus animi moderantur. Unde est Pisonis illius cognomen tantopere celebratum. inde etiã frugales dicuntur, et frugalitas dicta, quae motus animi appetẽteis regit, & sedat, moderatamq; in omni re nouit seruare constantiam. Et frugaliter aduerbium, temperate, modeste, et frumentum, quasi frugamentum, et fruor quasi ex esu frugum delectationem capio. Utor enim, & fruor differunt, quod uti, si cum homine iungatur, conuersari est. Cicero, cuius patre familiariter utebar, idest cum quo familiariter conuersabar. Si uero cum aliis iungatur, est usum habere. Martia. Utere lactucas, et mollibus utere maluis. hinc usus fit, qđ interdũ ipsam utendi significationem habet. Vir. nam neq; erat coriis usus. interdũ consuetudinẽ, conuersationem. Terẽ. sic mihi est usus. Quint. mulierem, cum qua longus illi fuerat usus. Unde usu uenire, pro accidere ponimus. Ply. id enim frequenter usu uenit, ut mali bonis praeferantur. Aliquãdo ponitur pro opus est. Vir. nũc uiribus usus, nunc manibus. Item quia solemus uti rebus, ut ex iis utilitatem percipiamus, usus aliquando, pro utilitate accipitur. Apuleius. Cum id ex usu meo non esset. Hinc utilis, et utilitas dicuntur, & aduerbium utiliter. Item apud iurisconsultos usus fructus dicitur, cum res aliqua non nostra est, sed pinde ex ea fructũ, atq; utilitatem capimus, ac si nostra esset, definiturq; ab Ulpiano ius alienis rebus utendi, fruẽdiq; salua rerum substantia. Abuti uero est perperam uti, siue nimis licenter uti. Cicero, noli abuti nimis patientia nostra. Unde abusus, & abusio dicuntur, cum aliqua re per licentiam male utimur. Item abusum dicitur, qđ utendo consumptũ est. Plau. ubi illa, quae dedi ante? abusa, si ea durarent mihi, mulier mitteretur ad te. Et usucapio abusa dicitur acquisitio, siue adiectio dominii per continuationem possessionis longi temporis definiti, utputa triginta, aut quadraginta annorum, si res immobilis sit, quam possidemus. item trium annorum, si res mobilis sit. Recentiores primam illam praescriptionem uocant, hanc uero usucapionem. Ita enim dicitur usucapio, sicut pignoricapio. Cato, haec pignoricapio ob aes militare facta est, quod aes tribuno aerario miles accipere debeat. Et usito, & usurpo eiusdem significationis. à quibus usitatio, & usurpatio dicuntur. Cicero, post inuenta conclusio est, qua credo usuros ueteres illos fuisse, si iam nota, atq; usurpata res esset, qua inuenta, omnes usos magnos oratores uidemus. & usura, quae modo pro usu accipitur. Seneca, si mihi unius diecule usuram pmisisset. modo significat foenus, à quo foenerator, à quibusdã usurarius dicitur. Frui autem est ex re, qua utimur, delectationem capere. Unde fieri potest, ut eadem re unus utatur, alter fruatur, ut si per aestum duo frigida aqua manus lauẽt, alter, ut abluat sordeis, alter, ut frigiditate illa oblectetur. Hẽt hoc uerbum tria supina. Fruitũ unde fruitio fit, quo uerbo theologi utuntur, uoluntq; ad Deum tantum referri. Et fretum, unde fit fretus, idest cõfisus. Quint. tua fretus humanitate id egerã. Et frutum, ut paulo mox ostendemus. A fruor fit fruiscor, sicut à fateor fatiscor. Lucilius, aeque fruiscor ego, ac tu. Et pfruor. quod est in totum fruor. Et defruor, omnem fructum pcipio. A quo defrutum appellatum, uini genus huiusmodi. Decoquitur mustũ ad tertiam partem mensurae, quod syreum dicitur. Graeci ἀπὸ τοῦ ἕψειν, quod est decoquere, ἕψημα uocãt, nostri à sapiditate (ut arbitror) sapam nominant. hoc si ad dimidiã partem decoquatur, fit defrutum, quod omnis fructus ex eo musto detractus sit, frutum quoq; & frutam ueteres dixerunt passiue eum, siue eam, quibus nos frui contigisset. Unde frutinal dictum est, templum Veneris frutae. Cato etiam fruniscor profruor, & frunitum dixit prudentem, hoc est eũ, quo perfrui liceret, siue econtrario infrunitum insipientem, ac stolidum, qui nulli usui esset. Sed nos frunitum, et infrunitũ à graeco potius deducta existimamus. nam graeci φρόνιμον prudentem, ἄφρονα dementem dicunt. item a ferendo frumentum dictum siue (ut quidam putant) à frugibus, quasi frugamẽtũ. Frumenta autem dici putant quaecunq; emittunt aristas. à frumento, fit frumentor uerbum, quod est frumentum colligo. Unde frumentatio collectio frumenti, & frumentator, qui frumentatum profectus est. Et frumentarium, quod ad frumentũ pertinet. ut frumentarius ager. frumentariũ cribrum. frumentaria lex de frumentis, sicut agraria de agris. Item à ferendo frustum cuiusq; rei particula, qđ facile feratur. Virg. Pars in frusta secant, uerubusq; trementia figunt. M. Cato, frusto panis conduci potest, ueluti taceat, uti loquatur. unde fit aduerbium frustatim, et frustillatim. hoc est minutatim, et per frusta. item Plautus, frustullũ, et frustillum usurpat pro paruo frusto. Frustra quoq; aduerbiũ hinc deductum quidã existimant, quod significat incassum, quasi imperfecte. à quo fit frustro uerbũ, quod est fallo, deludo. & passiuũ eius frustror, quod etiam deponens reperitur. Unde sunt uersus illi uetustissimi poëtae ab A. Gel. commemorati. Nam qui lepide postulat alterũ frustrari, Quẽ frustratur, frustra eum dicit, frustra esse. Nã qui sese frustra, quem frustrari sentit, Qui frustratur, is frustra est, si non ille est frustra. Quidam tamen haec à frangendo potius deducta existimant. A ferendo etiã furca dicta, instrumentũ, quo stramenta feruntur, à quo bifurcum, & bifurcatũ, et bifurcatim, et furcifer. à quo trifurcifer. Plautus, tu triũ literarũ homo uituperas me, & fur trifurcifer. Et furculã, et furcillã deducimus, & furcalis, quo utimur ad extrahendum fimum.

item ferax abundans, à quo feracitas, pro abundantia deducitur. Ply. ut tam ferax bonarū artium seculum uideremus. & fertile eiusdem significationis, à quo fertilitas, & fertiliter aduerbium, et Feronia nemoris dea à ferēdis arboribus. Tradunt enim, cum nemus eius aliquando fortuito arsisset incendio, & ob id transferre inde simulachrum incolæ uellent, subito nemus euiruisse. Vir. & uiridi gaudēs Feronia luco. Sunt qui scribant circa tractus Campaniæ, ubi circæi sunt, Iouem coli solitum, qui Anxurus dicebatur, quasi ἄνευ ξυροῦ, hoc est sine nouacula, quia barbam nunquam rasisset. & Iunonem, quæ Feronia uocabatur. Fontem autē fuisse in Cāpania iuxta Tarracinam, quæ aliquando Anxur est dicta. Sed illud magis constat sub monte Soracte urbē fuisse Feroniā. et in ipso monte eiusdem nominis deam, quam finitimi mira religione uenerabantur. Erat in eo loco templū eius, mirificum sacri genus habens, nam qui eius nomine afflabantur, nudis pedibus super incensos carbones, & calidissimum cinerem sine aliqua offensione ingrediebātur. ingens eò mortalium multitudo cōueniebat, & celebritatis eius, quæ quotannis fieri solebat, gratia, et spectaculi. Et ferentarij milites leuis armaturæ, qui quicquid opus esset auxilio ferrent, excursu leui, armis grauibus minime impediti, uel ab auxilio ferendo, uel quod fundis, et lapidibus pugnarent, quæ tela feruntur, non tenentur. Cato eos ferentarios dixit, qui tela, ac potiones militibus pugnantibus ministrabant, hi et uelati uocabantur. Velare enim licet proprie cooperire sit, unde & uelum pro tegmine accipitur, et ueliuolum mare dicitur, per quod uelis uolatur, & ueliuolæ naues, quæ uelis uolāt, unde et reuelare nudare ē, atq; detegere, aliquando tamen pro ligare accipitur. Pompo. Reste uelet gulam. Aliquando pro uestire. Plau. muliĕbri uelatus toga. Velati ergo uocitati sunt milites, qui uestiti, et inermes exercitum sequebātur, & in demortuorum locum substitui solebant. hi postea mutatis literis uelites appellati sunt. Et uelitaris pugna dicta, quæ fundis, ac lapidibus, interdū etiam hastis fieri ab inermibus solet. Hinc uelitor uerbum deductum est, pro contendo, et iurgor, et uelitatio contentio. Plautus, nescio quid uelitati estis inter uos. A. Gel. Cum inquinatissimis hominibus non est conuitio decertandum, neq; maledictis aduersum impudentes, et improbos uelitandum, quia tantisper similis, et compar eorum fias, dum paria, et consimilia dicas, atq; audias. À uelitor uelitatim aduerbium deducitur, quod significat per saltus, & interualla, quod uelites fundis, ac lapidibus pugnando, huiusmodi saltibus utantur. Sisenna. Nos una æstate in Asia, & Græcia gesta icirco continentia literis mandauimus, ne uelitatim, aut saltuatim scribendo, lectorum animos impediremus. Item à fero feciales dicti, quod apud eos belli, pacisq; ferēdæ ius erat. neq; enim licebat bellum alicui inferre, nisi hi et iusta causa susceptum declarauissent, & prius indixissent. Varro, itaq; bella tarde, nec magna licentia suscipiebant, qđ bellum nullū, nisi pium putabant geri oportere, & prius quā indiceretur bellū ijs, à quibus iniurias factas sciebant, Feciales legatos res repetitum mittebant quatuor, quos oratores uocabant. idem. si cuius legati uiolati essent, qui id fecissent, quamuis nobiles essent, ut ciuitati dederentur, statuerunt, fecialesq; uiginti, qui de rebus cognoscerent, iudicarent, & statuerent, constituerunt. Sunt tamen, qui feciales à faciendo uocitatos existimant, quod apud eos belli, ac pacis faciendæ ius esset. Item ferrum à ferendo quidā dictum putant, quod in agros colēdi gratia feratur. ego à feriendo potius appellatum arbitror, quod cætera eo feriantur, hoc est domentur. Ab hoc ferrugo dicitur, quæ proprie est rubigo ferri, sicut ærugo rubigo æris. Plyn. sudor uirgæ cornu arboris, lamina candente ferrea exceptus non contingente ligno illita, quæ inde ferrugo incipiētes lichenas sanat. Rubigo atq; ærugo, ut Marcel. scribit, idem sunt, sed falsum hoc esse ostendit Pl. qui de auro scribit. Super cætera non rubigo ulla, non ærugo, nō aliud ex ipso est, quod consumat bonitatē. Non coniunxisset utrunq; hoc loco Ply. nisi inter se differrent. Dicendum est igitur, rubiginem esse, quæ in metallis situ quodam contrahitur arida, & rubra, metallum paulatim absumens, qualem in ferro uidemus. Dicta rubigo à colore. Veteres enim robum, rubeum dicebant, & bouem icirco robum rustici uocabant, unde et materia, quæ plurimas huius coloris uenas habet, dicta est robur. & homines ualentes, ac boni coloris robusti. Græci hanc ἐρυσίβην uocant, quod apud eos quoq; ἐρυθρὸν rubeum dicitur, hinc uitium illud, quod segetes occupat, robigo dicitur. quod ut illa ferrum, atq; alia metalla, sic ista segetes exurit. Vnde & Robigus deus, & Robigalia dicta, qđ huic deo sacrificia fierent, ne robigo segetes occuparet, & Rubigo dea. Ouidius. Flamē in antiquum lucum Rubiginis ibat. Aerugo uero est, quæ in metallis ex humore contrahitur non rufa, et sicca, qualem diximus robiginem esse, sed uiridis, atq; humida, dicta ab ære, quod proprie æris sit ærugo, ut ferri ferrugo. Scribit Ply. æs muliebribus menstruis contactū graue uirus odoris accipere, & æruginem. ex lapide quoq;, ex quo coquitur æs, ærugo deraditur, quemadmodum ex lapide, ex quo coquitur ferrum, rubigo. sed in omnibus metallis, præsertim, quæ non pura sunt, et ærugo simul, et rubigo esse possunt. Ferrū diuturno situ rubiginem contrahit. Si citro, aut omphaco, aut alio acri tangatur, statim ærugo incessit. hoc ipsum accidit in argento, nisi purum, putumq; sit, et in ære, atq; alijs metallis. itaq; eadem sæpe metalla & rubiginosa esse, & æruginosa conspicimus. æruginem græci ἰὸν χαλκοῦ nominant. ferruginem ἰὸν σιδήρου, idest florem æris, ac ferri. Nō recte interpretatus est noster Hieronymus locum illum in sacris literis. καὶ ἔδωκε τῇ ἐρυσίβῃ τοὺς καρποὺς αὐτῶν, καὶ τοὺς πόνους αὐτῶν τῇ ἀκρίδι. Et dedit ærugini fructus eorum, et labores eorum locustæ. Rubigini enim interpretari debuit, non ærugini. À rubigine rubiginosus dicitur, sicut ab ærugine æruginosus. Ferrugo etiam per metaphoram dicitur color rufus subniger, qualis est hyacinthi floris, à colore ferri, dum est rubiginosum. Vir. Cum caput obscura nitidum ferrugine texit. Ab hoc fit ferrugineus. idē, en ferrugineus hyacinthus. manifestus est Marcelli error, qui ferrugineum colorem cæruleum esse scripsit. À ferro etiam ferreum deducitur, quod ex ferro est, & ferrariū, quod ad ferrum attinet, unde fodinas ferrarias dicimus, siue simpliciter ferrarias, sicut ærarias, argentarias, aurarias, loca, in quibus ferrum, æs, argentum, aurumq; effoditur, et ferramentum, instrumentum ferreum. unde ferramenta fabrilia, et ferramenta tonsoria dicimus, et ferratum, cui ferrū inditum est. unde ferrata spicula, ferratas lanceas, ferratas sagittas nominamus. Et saxum farratum natale oppidum meum in Piceni, atq; Vmbriæ finibus sitū, à ferro uocitatum est propter fodinas ferrarias; quas eo in loco multas fuisse earū reliquiæ ostendunt. Et urbs Sentinum à ueteribus dicebatur à Sentino amne iuxta mœnia labente, quem nunc quoq; Sentinum incolæ uocant. Itē à ferro ferrumen uocitatū, qđ gluten significat, et ferruminatio conglutinatio, atq; iunctura. Sed proprie ea, quæ fit in metallis, quāuis et ad alia trāsferatur. et ferruminare est metalla coniungere, ac, ut ita dicā, conglutinare. licet de alijs etiam dicatur. Pl. Nāq; surculo sup bina oua imposito, ac ferruminato albi glutino sublata ceruice medio æqua utrinq; libra deportāt aliò. Idē. Garris Arabiæ odpido muros, domosq; è massis salis faciunt aqua ferruminantes. Idē. sine ferrumine suo cementa componētes. À fer-

rumino conferua herba deducitur, de qua inferius dicemus. Ferrum uiuum uulgo dicitur, quod ex magnete lapide uirus accepit, idq; mira quadam utriusq; natura longo tempore retinet, aliud apprehendens ferrum, ut aliquando annulorum cathena spectetur. Fero ipsum à græco deducitur, etenim græci quoq; φέρω dicunt; à quo tam apud illos, quàm apud nos pheretrum dictum, quo uel cadauer fertur, quod & à capiendo capulus appellatur, unde Plautus capularem senem nominat morti uicinum, uel aliquid aliud cum pompa. Liuius, Spolia ducis suspensa fabricato ad id apte pheretro gerēs in capitolium ascendit, ibiq;, cum ad quercum pastoribus sacram deposuisset, templum designauit, & addidit cognomen Iupiter pheretrius. Rudes sunt, qui hunc locum deprauant pro pheretro, ferculo scribentes, cum & nomen ipsum pheretrij Iouis pheretrum esset scribendum, & græci quoq; pheretra uocent argentum, aurum, gemmas, imagines principum, spolia hostiū, & cætera, quæ in pompa feruntur. Deprehenditur etiā hoc loco Plutarchi error, qui non à ferendo, sed à feriendo dictum Iouem pheretrium scribit, & Pompeij Festi, qui ideo appellatum censet pheretrium Iouem, quod pacem ferre putaretur, quoniam ex templo eius, quod Romæ primum à Romulo ædificatum est, sumebant sceptrum, per quod iurarent, & lapidem silicem, quo fœdus ferirent. Hinc etiam arcano quodā prouidentiæ consilio factum arbitror, ut tibi quoq; Federice, ac gentibus tuis Pheretrij cognomen inditum sit, siue à spolijs hostiū, quæ toties opima domum retulisti, siue quod pacem quandoq; Italiæ eras laturus. Quis enim ignorat huius trāquillitatis, qua hæc prouincia orbis regina in præsentia fruitur, te solum esse & authorē, & arbitrū? Malo itaq; pheretriū montem à familiæ tuæ gentilitio nomine deriuari, quàm familiæ tuæ, tuumq; nomen à pheretrio monte pheretriū dici. Item à φέρω græco pharetra dicta instrumentum, quo sagittæ feruntur, & qui eam ferunt, dicuntur pharetrati. Item amphora uasis genus figulini duas ansas habēs, ita appellata, qđ ex utroq; latere capta fe atur, continet quadrantal. unde ἀμφορεόφορον græci, nos amphorarium uocamus eum, qui mercedis gratia amphoram gerit. & incitega machinula erat, in qua amphora uini constituebatur, unde uina subinde in conuiuia subministrarentur. Item epiphora, quæ latine eodem modo dicitur ἀπὸ τοῦ ἐπιφέρειν hoc est ab inferendo dicta, morbus oculorum est, quem uulgo lachrymā uocant, cum descensus humoris oculos male angit. Plyn. Caro peponum epiphoris oculorum, & doloribus prodest. Formica quoq; à ferendis micis uocitata est. Mica proprie est puluisculus ille, qui in arena, quasi argentum fulget. à quo & panis, & omniū rerū minimæ partes micæ dicuntur, quasi minutim cadentes. À mica, quæ in arena fulget, deductum est mico uerbum, quod proprie est subinde, & per internalla, ut micæ faciūt fulgeo. Virgilius, micat ignibus æther. Idem, Ardentes clypeos, atq; æra micantia cerno. Et quoniam talis quædam uariatio, dum digitis sortimur, apparet, per metaphoram micare aliquando accipimus pro digitis sortiri. Varro, Micandum erit cum græco, utrum ego illius numerum, an ille meum sequatur. Cicero, Dignum esse dicunt, qui cum in tenebris mices. Quia uero hoc per uices fit, micare etiam capimus pro eo, quod est per uices, & sine ordine mouere. Virg. micat auribus, & tremit artus. Idem, & linguis micat ore trisulcis. Ab hoc composita fiunt promico, qđ est extendo, uel longe iacio. Næuius. Siquid loq uis, non perdocere, multa longe promicanda oratio est. Emico, quod est resplendeo. Plau. Ex oculis quasi radij emicant solis. Dimico, contendo, pugno, à quo dimicatio deriuatur. À formica fit diminutiuū formicula, & formicinus, sicut à bellua belluinus. et musca muscinus. Plau. Homo formicinus, ac muscinus. & formicatio uitiū corporis, quod græci μυρμηκίαν uocant, cum parua tubercula, rotunda, pinguia corpus infestant. Plyn. Cinis muliebrium crinium, cum fuerint combusti, addito melle, sanguinem sistit ilico, & formicationem corporum. dicta formicatio, quod ueluti exesse carnem formicæ uideantur, & deformicatum à formicis submersum, qbus confoueri solitum erat. Item à fero formido, hoc est metus, cum uehemētius in mouēdo, ut ab se abeat, foras fertur. Ab hoc fit formido uerbum, hoc est timeo, & formidabile, timendū, & formidolosus, qđ modo accipitur pro eo, q formidat. Teren. Num formidolosus es mi homo? modo pro eo, qui formidatur. Sall. ita talibus uiris nō labor insolitus, non locus ullus asper, aut arduus erat, non armatus hostis formidolosus. Ab hoc formidolose aduerbiū, cum timore. Item à φέρω græco apophoreta munera, quæ dari Saturnalibus solebant. quē morem hodie quoq; seruamus mense Decembri. dicta apophoreta, quod ab ijs, quos salutabant, referrentur. ἀποφέρειν enim modo auferre, modo referre significat. Hinc Mar. nouissimum librum operis sui apophoreta inscripsit, hoc est munera Saturnaliorum. Suet. de Caligula. Agitatori Cithio comessatione quadam in apophoretis uicies sestertium contulit. Idem de Vespasiano. Sicut Saturnalibus dabat uiris apophoreta, ita per cal. Martias, fœminis. Item à ferendo forago dicitur filum, quod à textricibus fertur, ut diurnum opus distinguant, quamuis hoc à forando potius deductum existiment. Item Forda bos, prægnans, quod testatur Ouid. Forda ferens bos est. fœcundaq; dicta ferendo. hinc fordicidia dies appellati, quibus prægnantes boues immolabantur, ut Varro testatur. Fore quoq; à ferendo quidam dictum uolunt, cum nihil ferè aliud sit, quā ferri. licet enim uocem habeat infinitiui præsentis, ut esse, significationem tamen potius futuri habet. Idem sanè fore est, qđ futurum esse. licet forem. fores. foret idē sit, qđ essem. esses. esset. Quapropter fore raro cū participio, frequenter cum nomine iungitur. Cice. spero amicitiā nostram notam posteritati fore. Aliquando cum participio inueniri testatur Cæsar, quod mirum est Vallam non animaduertisse. nonnulli etiam Cæsari nuntiabant, cum castra moueri, aut signa ferri iussisset, non fore dicto audientes milites. idem, qđ non fore dicto audientes milites, neq; laturi signa dicantur. Cū participio uero futuri nunq̄ iungitur fore. Composita uero à fore, nuda, hoc est sine nomine, & sine participio ponuntur, Vir. Esse quoq; in fatis reminiscitur affore tempus. quod uerbum S[illegible]ius pro significatione præsentis accepisse uidetur. Sensit manifesto numine ductos Affore, quos nexis ambagibus augur Apollo Ediderat. Defore. Cice. Vtrum arbitrabantur non defore, qui illam restituerent. Abfore, quod rarius in usu est, unde dicuntur ab futuri. confore, & perfore, apud poëtas pro fore. Profore pro futurum esse. Hora. Quæ nocuere sequar. fugiam, quæ profore credam. Nos tamen potius fore, quasi futurū esse dictum existimamus, q̄ à ferendo deductum. ad hæc fortis à ferēdo uocitatus est, quod æquo animo ferat aduersa. unde fortitudo à Cicerone ita definitur, Scientia rerum perferendarum, uel affectio animi in patiendo, ac perferendo summæ legi parēs sine timore. & alibi, Fortitudo est consyderata periculorū susceptio, & laborum perpessio. À fortis fit aduerbium Fortiter, & fortifico pro fortem facio. Plau. Fortifica animum. & Fortesco pro fortis fio. Næuius, Crescit animus, & fortescunt uires. & forticulus diminutiuum. Cice. Quamuis idem Epicurus forticulum se in terminibus, et in strāguria sua præbeat. Fortis proprie est, qui animum habet infractum, uel qui ualidis uiribus præditus est. Vir. fortemq; Cloantū. Aliquādo tamen pro celeri ponitur. Idē, si fœmina forti fidis equo. aliquan

do pro formoso. Plau. Ecquid fortis uisa est? Nonnunq̃ etiam pro diuite. Idem, eam sororẽ spopondisse suam, in tam fortem familiam, hoc est diuitem, et copiosam. firmus quoq;, hoc est stabilis, constans à ferẽdo dictus, quod constanter omnia ferat. à quo firmitas, hoc est stabilitas, constantia, quæ & firmitudo dicitur. Plau. Si istam firmitudinem animi obtines, salui sumus. et firmiter aduerbiũ, stabiliter, inconcusse. & firmo uerbũ, quod est sisto, stabilio. à quo firmator, firmatrix, firmatio. Affirmo, quod significat asseuero. unde affirmator. affirmatrix. affirmatio. affirmatiuũ. & aduerbium affirmatiue. Offirmo idem quod firmo. Plau. Offirma pessulum. Infirmo, debilito. à quo infirmus, debilis. & infirmitas, debilitas, imbecillitas. Refirmo, rursus firmo. confirmo. approbo. roboro. à quo confirmator. confirmatrix. confirmatio. confirmatiuum, & aduerbium confirmatiue. Et fortuna à ferendo dicta, quod temere, & sine ratione feratur. Est enim fortuna accidentium rerum subitus, atq; inopinatus euẽtus. Hæc à ueteribus Dea credita est, à quibusdam etiam deus uarijs casibus humana deludens, & propterea cæca æstimata. Iuuenalis. Te facimus fortuna deã, cœloq; locamus. hæc eadem ratione & fors dicitur. Vir. Forte sua libycis tempestas appulit oris. Fors, & Fortuna, ita à quibusdã distinguuntur, ut fors casus sit, hoc est id, qđ fortuito accidit, fortuna uero ipsa Dea. Accius, nãq; audire uolo, quo captus modo, Fortunane, an forte repitur. Terẽ. O fortuna, o fors fortuna. Donatus. Aliud Fortuna est, aliud fors fortuna. Fortuna dicta est incerta res. fors fortuna, euentus Fortunæ bonus. Nã fors, fortuna est, cuius diem festum colunt, q in arte aliqua uiuunt. huius ædes trans Tyberim erat. Fortunæ uocabulum medium est. sed cum fortunam solam dicimus, intelligimus felicitatem. Vnde fortunatos felices nominamus, infortunatos uero infelices. & infortuniũ, malã Fortunam. Fortunatos tamen pro propitijs ponimus. Afranius. Deos ego omneis, ut fortunati sint, precor. Fortunare etiam prosperare est, ac bonis augere. Cice. Tibi patrimonium Dij fortunent. hinc fortunæ dicuntur diuitiæ. et fortunatim aduerbium, prospere, ac feliciter. Plau. Si dederit Iuppiter, ut fortunatim omnia succedant. et fortunatæ insulæ à fructuum ubertate dictæ sunt in mari Atlantico ultra Gorgadas, aduersæ promontorio, quod uocatur ἑσπέριον κέρας. Prima uocatur Obrion, habẽs in montibus stagnum, arboresq; ferulæ similes, ex quibus aqua exprimitur, ex nigris, amara, ex candidioribus, dulcis, & potui iucunda. Altera Iunonia appellatur, in qua una tantum ædicula erat lapide extructa, ab ea tertia eodem nomine, minor, deinde capraria lacertis grãdibus referta. in conspectu harum niuaria, aëre nebuloso, ac coacto, & propterea semper niualis. Proxima ei Canaria ita uocitata à canum multitudine ingentis magnitudinis. Omnes pomorum, & auium omnis generis copia abundant. hæc ultima etiam palmetis cariotas ferẽtibus, & nuce pinea, & melle. Papyrum quoq;, ac siluros in amnibus habet. A forte, & eundo fortuitum dicitur, quod casu accidit. Item à forte aduerbium, fortassis, fortasse, forsitan, forsan, quæ aliquando pro temere accipiuntur, aliquando sunt aduerbia dubitandi. eodem modo fors, & forte, & fortuito. Item à ferendo forũ appellatum negotiationis locus, quo uenalia feruntur, ut forum iuliũ, forum flaminium, forum sempronium ab eorum nominibus, qui ea fora custodienda curarent, quod etiam in locis priuatis, & in uijs, & in agris fieri solet. Vnde forum boarium dicimus, in quo boues uenduntur, forum olitorium, in quo herbæ uenduntur, quod erat antiquum macellum. quapropter nunc quoq; olerum locum Lacedæmonij macellum uocant. Forum piscarium, in quo pisces ueneunt. forum cupedinis, in quo uenduntur cupedia. Cupes enim, & cupedia, antiqui lautiores cibos nominabant. unde cupedinarij dicti sunt omnes, qui esculenta uẽdunt, ab eo, quod alimenta rebus cupidinis præbeant. Dicitur tamen etiã forum locus, in quo cum populo agitur, cõciones habentur, lites tractantur, quod ibi iudicia feruntur, unde & forẽses dicuntur, qui in foro uersantur, & sæpenumero interponentes se, lites dirimunt, quos græci πραγματικοὺς, hoc est pragmaticos appellant. & forensia uestes, qbus in foro utuntur. & circunforanei, qui circa forum spatiantur uẽditantes aliquid, aut ementes, aut sciscitantes, aut tempus inaniter terentes. Forũ quoq; agere dicitur is, qui prouinciæ præest, dum ciuitates uocat, & de controuersijs earum cognoscit, ac sententiam fert. Forum item ueteres appellabant, quod postea uestibulum sepulchri dictum est. Fori autem uirili genere, & multitudinis numero sunt tabulata nauium ab eo, qđ incessus ferant, siquidem per eos nautæ discurrunt. Virg. Implessemq; foros flammis. Cicero, Alij malos scandant. alij per foros cursitent. Item spectacula, hoc est loca erecta, ut ex ijs spectetur. Liui. Tum primum circo, qui maximus dicitur, designatus est locus, diuisa loca patribus, equitibusq;, ut spectacula sibi quisq; faceret, fori appellati. ex ijs minores forulos dicimus, qui aliquando armariola significant, in quibus reponũtur libri. Iuuena. Hic libros dabit, & forulos. hinc et forare penetrare, & quasi in forũ exire, à quo pforare, & foramen, & foratus quartæ declinationis. & forago filum, quo textrices diurnum opus distinguunt, à forãdo dictum. & fores, quibus ianuæ clauduntur, quod foris aperiantur, quemadmadũ ualuæ, qđ intus reuoluantur, hæ per diminutionem forulæ appellantur. unde Forculus deus, q foribus præerat, sicut Cardinea dea, quæ cardinibus præerat. & Limentinus deus, qui præerat limini. Et foramina, hoc est paruæ fores. Cice. Nam nunc quidẽ, quanq̃ foramina illa, quæ patent ad animos à corpore, callidissimo artificio natura fabricauit. Et foras, & foris, quasi ad forũ, & in foro. & forinsecus eiusdem significationis, cum foris. et foria. stercora liquidiora, quod facile ferantur foras. Vnde cõforire uerbũ, quod est stercore liquido fœdare, quod Plau. concacare dixit. Pomponius, Conforisti me. Diomedes. Et foriolus, qui uentrem habet solutum, & foria facile emittit. Laberius. Foriolus es, in coleos cacas. unde forica locus dicitur publicus, in quo licet omnibus uentrem exonerare, cum latrina in priuatos usus sit à latendo dicta. Cloaca uero locus cauus, p quẽ colluuies quædam fluit, à quo fit cloacare uerbũ, quod est inquinate deduci. Cloacæ tamen appellatione Vlpianus scribit & tubos, & fistulas contineri. Pertinebat autem ad salubritatem ciuium, & tutelam, ut foricæ purgarentur, ac cloacæ reficerentur. Nam & cœlum pestilens, & ruinam immundæ minantur. Iuue. inde reuersi Conducunt foricas. Sunt, qui frenũ etiam à ferẽdo dictum existimant, quod equos uertat, feratq; quo uelit, unde effrenes, & infrenes, atq; effrenatos dicimus, qui cohiberi, & pro arbitrio nostro agi non possunt. & freno uerbum, quod significat cohibeo. & refreno eiusdem significationis. Seneca. Cohibendus enim, ac refrenandus est cius. frenum in singulari neutri generis est, in plurali uero frena, & frenos dicimus. Quidam tamen frenum non à ferendo, sed à frangendo dictum putant, quod equorum, aliorumq; animalium ora frangat. ideoq; cum æ diphthongo scribi debere. Fistula quoq; ab aqua ferenda dicta est, quamuis alij à fundenda aqua dictam malint. proprie enim fistule sunt, ut Pompo. inquit, per quas aquas ducimus, à quarũ similitudine instrumentum musicum fistulam uocamus, cuius Pan dicitur inuentor fuisse. Vir. septem cõpacta cicutis Fistula. Eadem quoq; similitudine fistula uocatur ulcus altum, angustum, callosum, siue ex uulnere sit, siue ex uitio intus orto, quod ad suppurationẽ

peruenerit,

peruenerit, quã primo tentare specillo medicus debet, ut quõ tendat, & quàm alte perueniat, scire possit. Ab hoc fit fistulo uerbum; quod significat fistulam ago. Ply. Et punicis fistulans uice. Item for faris à fero deductum est, quamuis prima persona in usu non sit. nihil enim aliud est fari, quã ferre, hoc est loqui. Quanquam Varro inter fari, & loqui hoc interesse scribit, quod fatur is, qui primus significabilem uocem ore emittit, nullo uerborum ordine seruato. unde pueri ante, quàm id faciant, infantes dicuntur. Loquitur autem is, qui suo loco unumquodq; uerbum sciens ponit. À for, faminor in imperatiuo deducitur, quod ueteres pro dicito usurpabant. & Fabolinus deus, qui pueris primo fari incipientibus praeest. & fato dicitur, quod est multa loquor, à quo refuto, & confuto, de quibus inferius dicemus. & fatus locutus, & fama, quae proprie est inanis de aliqua re rumor sine ueri cognitione, siue bonus sit, siue malus. Et hoc tantũ differt à rumore, quod rumor semper de recenti dicitur. Cice. improbissimis rumoribus dissipatis. Liuius, Manat tota urbe rumor. Fabios ad coelum laudibus ferunt. Fama etiã saepe dicitur de re inueterata, firmataq; in hominum opinione, quamuis incerta. Mart. Quicquid fama canit, donat arena tibi. hoc est, quicquid incertum, fabulosumq; narrauit uetustas, tu opere praestas. Quint. Fama est Iouem olim in imbrem aureum conuersum puellae in gremium descendisse. Ponitur tamen frequenter pro laude, ac celebritate, ut fama Fabiorum. fama Camillorũ. fama Scipionum. Vir. Sum pius Aeneas, fama sup aethera notus. Aliquãdo pro opinione. Plyn. Huc eum liberalitatis tuae fama pduxerat. Vir. nos munera templis quippe tuis ferimus. famamq; fouemus inanẽ. Hinc fit famosum, & infame eiusdem plane significationis. Cicero, Non pol inquit audeo. nã me ad famosas uetuit mater accedere. Plau. Qui etiã me miserum famosum fecit flagitijs suis. Sall. Largitionem famosam, impudẽtemq;. Vnde infamia, &, qua Apuleius utitur, infamatio deriuantur. Et famiger. et famigero uerbum, hoc est diuulgo. & famigerabile uulgandum apud antiquos, ut Varro testatur. & famigeratio diuulgatio. Famã graeci φήμην nominant, quae similiter ἀπὸ τῆς φάσεως, hoc est à fando deriuatur. differtq; fama à gloria, quae cõstãs, & solida est, atq; ita definitur. Gloria est frequens de aliquo fama cum laude. Est tamen alia inanis gloria, uitiorũ plerunq; laudatrix, quae definitur popularis fama, ex honestatis simulatione proueniens. ab hac diminutiuum fit gloriola, & glorior uerbum notae significationis. & gloriabundus, qui gloriatur, et gloriosus, q se uel inaniter iactat, uel alterius inani laudatione effertur, & laudari quaerit. & inglorius, qui nulla laude, aut gloria dignus est, ueluti ignobilis. Rumor & aliquando pro fauore ponitur. Virg. Ergo iter inceptum peragũt rumore secundo. ab hoc rumusculus paruus rumor, et rumifero honeste dictum, pro rumores fero. Plau. Thebani uero rumiferant, probant. Quidam etiam rumigero usurparunt, & nõnulli rumito. Naeuius, Simul alius aliũde rumitãt inter sese. Item adrumauit inuenitur pro eo, quod est rumorem fecit, siue commurmuratus est. quidã haec à rumine, hoc est parte gutturis putant deduci. Fames uero, hoc est edendi cupiditas, non à fando, sed ἀπὸ τοῦ φάγω deducitur, quod est edo. unde famelicus, qui edendi cupiditate agitur, & famelicosus, qui frequenter famelicus est. unde famelicosam turrim palustrẽ ueteres uocitabant. Et fameo, esurio. à quo famesco. Falae autem à fando dictae sunt, quod Thusci coelum uocabant. sunt autem ligneae turres. Item à fando infandum, magnum, qđ uix fari qs possit. Vir. Infandum Regina iubes renouare dolorem. & infans puer, qui non dum fari coepit, quod etiã de brutis dicitur, atq; etiam auibus. Plyn. Quadrupedes infantes suos cognoscunt.

Idem, Vespertilio uolucrum sola lacte nutrit, ubera admouens geminos uolitat amplexa infantes. Itẽ de inanimalibus. idẽ de boleto, Nec tunicae iunior gratia in cibo infantis boleti, hoc est parui, & nõ dum adulti. à quo infantia fit. i. aetas infantilis. nã & ab infante, infantile deducitur. Iustinus, Hũc seu misericordia fortunae eius, seu infantilibus blãdimentis inductus diu protexit. Thusci fandum coelum uocabant. à quo falae ob altitudinem turres ligneae uocitatae sunt. à quibus falaricae dictae, telum maximum, quod in fulminis modum pugnantes de falis iaciebant. Virg. Sed magnum stridens contorta falarica uenit. Falces autem, & harpagae armorum genera erãt, murorum oppugnationibus apta. Sisenna, falces iniectas communiunt, pluteos propius collocatis harpagis deijciunt è turribus. Plutei crates sunt, corio crudo intextae, quae apponi solebãt militibus opus facientibus. ideoq; appellabantur militares. Nunc etiam tabulae, quibus qd praesepitur, eodem nomine significantur. Infantem etiam per metaphoram dicimus stultum, & quasi loqui nescientem, & infantiorem, & infantissimum, pro stultiorẽ, & stultissimum, & infantiam, hoc est stultitiam. & infantiliter, stulte, pueriliter. & infantilitas, puerilitas. Sic autem à fero fari deducunt latini, quẽadmodũ graeci ἀπὸ τοῦ φέρω φράζειν, qđ est fari, & disserere, unde phrasis deducta est, quam Qu. definit eloquentiae corpus. à qua Theophrastus appellatus, quasi diuina eloquentia praeditus. Item à fando fas dicitur, hoc est pium, et religiosum, et fari dignum. ad deos. n. refertur, sicut iustum ad homines. Vir. fas, & iura sinunt, hoc est diuina, & humana iura permittunt. cuius contrarium est nefas, hoc est impium, et execrabile. à quo fit nefandum, & nefarium, hoc est scelestum, & quod ne fari quidem liceat, q̃uis aliqui nefariũ à farre potius deductum uelint, quo scelerati, quasi uita indigni uti non debent. Item fasti dies dicti sunt, quibus licet fari praetori tria uerba. do. dico. addico. et nefasti his contrarij, quibus fari non licet. Ouidius, Ille nefastus erit, per quem tria uerba silentur, Fastus erit, per quem lege licebit agi. hinc fastorum libri appellati sunt, in quibus totius anni descriptio continebatur. De quibus idem Ouidius scribit, Sacra recognosces annalibus eruta priscis, Et quo sit merito quaeq; notata dies. Inuenies illic & festa domestica uobis. Saepe tibi pater est, saepe legendus auus. Priscis autem temporibus fastorum libri solis Pontificibus noti erant, & sacrorum Regi, quos primus Numa ad Hetruscorum imitationẽ dicitur instituisse. hos enim legens minor Pontifex, & obseruatione sacrificulo Regi patefacta, celebrato ab utroq; sacrificio, idem Pontifex calata, idest uocata in capitolium plebe, iuxta curiam calabrã, quae casae Romuli prope erat, dies populo quomodo obseruari deberent, indicebat. Sed postea fasti Cn. Flauij scribae opera, etiam inuitis patribus, in omnium notitiam puenere. Oẽs autẽ totius anni dies ex institutione Numae aut festi erãt à ferijs ita dicti, aut profesti, aut intercisi. Festi erant, in quibus uel sacrificia Dijs offerebãtur, uel dies diurnis epulationibus celebrabatur, uel ludi in honorẽ Deorum agebãtur, uel feriae obseruabantur. à quibus festiuus deducitur, & festiuitas, & festiuo uerbum, hoc est diem festum ago. et festus. a. um. festus dies dicitur res festiua, hoc est iucunda, & lepida. Frondem festiuam dicimus, quae laeta, & iucunda est, frondẽ festam, quae festis adhibetur. Profesti, qui hominibus ad rem uel priuatam, uel publicam administrandam concessi erant. Hi autem fasti erant, quibus licebat praetori ius dicere, aut comitiales, quibus licebat cum populo agere, aut comperẽdini, quibus licebat uadimoniũ iubere, aut stati, qui iudicij causa cum peregrino instituebantur. Plau. Status condictus cum hoste intercessit dies. Hostem enim hoc loco more ueterum nominat peregrinum, aut

præliares, quibus fas est res ablatas repetere, uel hostẽ lacessere. Sed eligendi ad pugnandum diei tunc Romanis erat licentia, cum ipsi bellum inferrent. Alioqui, cum exciperent, nullus obstabat dies, quo minus uel salutem suã, uel publicam defenderent dignitatem. Intercisi dies erant Deorũ, hominumq; cõmunes, hi inter se, non in alia diuidebantur. Illorum enim dierum quibusdã horis fas erat, quibusdã fas non erat ius dicere. Nam, cum hostia cædebatur, fari nefas erat, intercæsa, et porrecta fari licebat, rursus, cum adoleretur, non licebat. Dies atros uocabant prisci, quos nunc ab obseruatrice huiusmodi rerum prouincia ægyptiacos uocamus, quidã ad emendationem infausti nominis cõmunes nuncuparunt, qui ueluti infelices ad omina cauẽda sunt, quales erant apud Romanos postriduani dies, qđ Q. Sulpitius Tribunus militum ad Alliam aduersus Gallos pugnaturus rem diuinã postridie Iduum Quintilis dimicandi gratia fecerat. Item à fando fanum deducitur, hoc est templum, qđ Pontifex in dedicatiõe templi certa uerba præfari solet, quamuis sint aliq; qui ἀπὸ τοῦ φανεροῦ, dictum maline, qđ significat manifestum, qđ è fano respõsa dabantur. unde prophetæ dicti sunt antistites fanorum, & oraculorum interpretes. & hypophetæ uaticinandi ministri, quibus scilicet prophetæ imperabant. Et fanaticus, insanus dicitur, quoniam sacerdotes, cũ responsa dabant, furore pleni insanire uidebantur. Hinc Fanũ Piceni urbs dicta, in litore Adriatico inter Pisaurũ, ac Senogalliã, oĩum Italiæ urbiũ, meo iudicio, amœnissima, siue loci naturã, seu ciuium ingenia consyderes, qđ in ea pulcherrimum Fortunæ templũ fuerit, cuius adhuc reliquiæ conspiciũtur. Hinc Fanenses, siue Fanestres appellati. Item profanum irreligiosum, non sanctum. Plau. Sacrum, an profanũ habeas paruipenditur. is enim profanus est, qui fani religione nõ tenetur, quasi porrò à fano, & à religione secretus. Profanum etiam appellatur, qđ ex religioso, uel sacro in hominum usum conuersum est. Virg. Faune precor miserere inquit, tuq; optima ferrũ Terra tene, colui uestros si semp honores, Quos contra Aeneadæ bello fecere profanos. dixerat enĩ superius. Sed stirpẽ Teucri nullo discrimine sacrum Sustulerant. Hinc profanare est ex sacro humanis usibus promiscuum facere. unde profanatum templũ dicimus, cũ in eo uel dimicatum est, uel aliqđ turpe commissum. à quo profanatio deducitur. Quidam hæc oĩa à græco deducentes p ph potius, quã per f scribenda existimant. Veteres pro fanum hanũ scripsere, & hanulũ pro puo fano. À fando etiã fatuus deriuatur, hoc est simplex, insulsus, & quasi fari nesciẽs. quapropter et cibos insulsos, atq; insipidos fatuos dicimus, & fatuitatem, stultitiam. Fatui etiam dicuntur. Fauni, agrestes Dij, quod fari nesciant. unde & infatuatæ mulieres dicuntur, quæ faunorum ludibrijs agitantur. similiter infatuati uiri, quos nunc uulgus spiritu plenos nominat. quidam etiam dæmoniacos. & infatuo, atq; infatuor uerba. Item Fatua Dea dicta est terra, qđ infantes partu editi nõ prius uocẽ edunt, quàm terram attigerint. Eadẽ & Bona dea nominata, qđ omnium nobis ad uictum bonorum causa est. & Fauna, qđ omni usui animantium fauet. à qua Fauni agrestes Dij, quod è terra geniti sint. et Ops, quod ipsius ope, atq; auxilio uita constat. et Damia, quia ei in operto sacrificabatur. unde et sacerdos eius Damatrix appellabatur, et sacrificium, quod ei fiebat, damium à contrario sensu, quod minime esset δημόσιον, hoc est publicum. À fando, fateor, quasi uehementer loquor, & affirmo. fateri enim est sponte aliquid affirmare. confiteri aliquo modo coactum. profiteri ad gloriã aliquid præ se ferre. diffiteri negare. à confiteor confessio fit, et confessor, non, qui peccata alterius audit, ut imperitum uulgus usurpat, sed qui propria confitetur rogatus. Item professio, confessio

facta palàm. & professor, qui aliquid publice confitetur. unde professores bonarum artium dicimus uel eos, qui in ijs eruditi sunt, uel qui eas publice legunt. Nam & profiteri usurpamus pro publice legere. Item à fando præfari dicitur, quasi antefari. unde præfationem nominamus exordiũ, qđ et principium, & proœmium nuncupatur, & profari eiusdẽ significationis, à quo prophetæ dicuntur antistites fanorum, oraculorumq; interpretes, quos græci similiter ἀπὸ τοῦ προφαίνειν, quod ostendere est, προφήτας appellant. Præfari tamen aliquando significat per quandam ueluti præfationem id, quod dicturi sumus, uel indicare, uel remedijs quibusdam præmunire. unde præfanda dicuntur turpia. quod scilicet ea præfari oporteat. Val. Cassius nunq̃ sine præfatione publici paricidij nominandus. Quint. Vitandũ est, cum iunctura deformiter sonat, ut si cum hominibus notis loqui nos dicimus, nisi hominibus medium sit, in præfanda uidemus incidere. qđ Virg. fecit. & numerum cum nauibus æquat. Solemus autem in præfando his uerbis uti, si licet dicere. si cõmemorare fas est. qđ dictu quoq; fœdum est. honore dicto. honor sit auribus uestris, & alia huiuscemodi. Plyn. Alius os uerberat, alius pectus, & uentrem, atq; etiam, fœdum dictu, uerecũda contundit. Quint. Honor sit auribus uestris, iubet prostare gladio cinctum. Itẽ à fando fastus, quod superbiam significat, & elationem quandã cum iactantia uerborum, estq; quartæ declinationis, cum liber, qui dierum obseruationem continet, sit secundæ. Aliquando tamen & pro libro quartæ declinationis inuenitur. Lucanus. Nec meus Eudoxi uincetur fastibus annus. À fastu fit fastidio uerbũ, quod proprie est cum fastu quodam contemno. Virg. Inuenias alium. si te hic fastidit Alexis. unde & pro stomachor accipitur. à quo fit fastidium, & fastidiose aduerbiũ, hoc est stomachose, quod & fastidiliter ueteres dixerunt. & fastigium, quod proprie altitudinem, ac summitatem operis significat. Virg. & fastigia suspicit urbis. à quo fit fastigatum, quod cacuminatum significat, & quasi in fastigium erectum. Plyn. Germinat rosa omnis primo inclusa granoso cortice, quæ mox intumescente, et in uirideis alabastros fastigato paulatim rubescẽs dehiscit. Aliquãdo tamen pro imo ponitur. Vir. Forsitan & scrobibus quæ sint fastigia quæras. Item à fando fit famen, quo uerbo poëtæ pro sermone, ac locutione utuntur, & fabulor, quod est loquor. à quo confabulor, simul loquor. Apuleius, Is enim, dum unà confabularemur, hoc mihi testatus est. À confabulando confabulatio deriuatur, hoc est collocutio, & à fabulando fabula, cuius diminutiuum est fabella. est autem proprie sermo, & confabulatio. Martialis, Quodq; tibi mœchum fabula nulla dabat. Item fabula, res ad utilitatem, siue delectationem hominum conficta, ut sunt poëtarum fabulæ, & hæ, quæ, licet ab Hesiodo poëta initium acceperint, nomine tamen dicuntur æsopiæ, qđ his in primis usus fuerit Aesopus, hæ mirum in modum animos ducunt, præsertim rusticorum, & imperitorũ, qui & simplicius, quæ ficta sunt, audiunt, & ijs, quibus delectantur, facilius capti uoluptate consentiunt, qualis est nota illa de membris humanis aduersus uentrem discordantibus, qua Meneuius Agrippa plebẽ cum patribus in gratiam traditur reduxisse. aut illa, cuius mentionem facit Horat. Olim quod uulpes ægroto cauta leoni. hæc & apologus, siue apologatio dicitur, definiturq; ex rebus humilibus composita quædã forma, ac species ad uidendum. Plautus. Priusq̃ abis præsente te huic apologum agere unum uolo. Quidam fabulam, & argumentum ita distinguunt, ut fabula sit res contra naturam dicta, siue facta, siue non facta, ut de Pasiphaë. Argumentũ quicquid secundum naturam dicitur, siue factum, siue non factum est, ut de Phædra. Fabula græce μῦθος dicitur, à quo mythicus

thicus fabulosus, & mythologia sermo fabulosus. Item à fando fit fatum, qđ proprie à Chrysippo ita definitur. fatum, qđ græci εἱμαρμένην uocant, est sempiterna quædam, & indeclinabilis series rerũ, et cathena uoluens semetipsa sese, atq; implicans per æternos consequentiæ ordines, ex quibus apta, nexaq; est. Aliquando tamen fatum pro natura ponitur. Virg. Nam q̃a nec fato, merita nec morte peribat. et pro uoluntate. Idem, fatis Iunonis iniquæ. Item pro oraculo, qđ dij fantur. Idẽ, Oblitus fatorum. Item pro morte, quia nihil tam necessario impẽdet homini, quàm mors. unde fato concedere pro mori usurpamus. et fatalis dies dicitur perniciosus, et fatiferũ, mortiferum. Fatale etiam uocamus quicquid ex nobis fato debetur, siue bonum sit, siue malum. Fatidicus dicitur, qui nobis fata, hoc est decreta deorum exponit, hoc est, qui uaticinatur. & uates, quasi fates dicti. et uaticinor, quasi faticinor, hoc est fata cano. & uaticinium, quasi faticiniũ, q̃uis sint, qui à uiendis, hoc est à colligandis uersibus uates dictos existiment. hinc uaticanus collis, et uaticanus ager, & uaticanus deus agri præses appellatur, uel à uaticinijs, quæ ui, et instinctu eius dei in eo agro fieri solita erãt, uel quoniã penes hunc deũ sint uocis humanæ initia, quoniã pueri simulatq; parti sunt, eam primã uocẽ edunt, quæ prima in uaticano syllaba est, à qua fit uagire factitium uerbũ, & uagitus, uel qđ eo colle potitus fuerit populus romanus uatum responso, expulsis inde Hetruscis. Itẽ à fando effata dicuntur, quæ augures in fine auspiciorũ extra urbẽ sunt effati. Et effari templa ab auguribus dicũtur, cũ fines notantur. effari enim proprie eloqui est. Virg. sic effatus uestigia pressit. Item à fando fallo deducitur, ut Varroni placet, quod fando decipiamus, ac contra, q̃ diximus, faciamus. nã, siquis re fallit, improprie fallere dicitur. et fallax appellatur, qui mentiẽdo decipit. À fallo fit compositum refello. est enim refellere id, qđ dictum est, arguendo falsum ostendere. Teren. Cum tu horũ nihil refelles. unde Rhetores refellere, et purgare ita distingunt, ut refellere dicatur de eo, qui factũ negat, purgare uero de eo, qui fatetur quidẽ factũ, sed defendit. et falsarij dicuntur, qui decipiendi gratia publica scripta falsificant, et falsifico uerbum. à quo falsificatio, et falsus, qđ interdũ significat eum, qui deceptus est. Terẽ. falsus es. hoc est deceptus. interdũ eum, qui fallit. Paulus iuriscon. falsum esse dicit, siquis chirographũ alterius imitetur, aut libellũ, aut rationẽ intercidat, aut describat. & falsum tutorẽ, qui tutor nõ est, siue habenti tutor datus, siue non, sicut falsum testamentum, quod testamentum non est. nam falsum librum pro mendoso improprie dicimus. recte tamen appellamus falsum iudiciũ, falsum nouũ, falsam sententiã, pro non ueris, non q̃ fallendi gratia dicta sint, sed qđ opinionem hominum fefellerint. hinc fallaciæ uerba ad decipiendũ composita dicuntur, et cauillationes. est enim proprie cauillatio subdola ratio, quam conscii nobis mendacij, uincendi tamen causa proferimus. & cauillari est fallacia, & dolo uti. unde iurisconsulti cauillationem pro calumnia usurpant. utrunq; n. à caluendo, hoc est decipiendo deducitur, ut inferius docebimus. Cicero tamen pro genere quodam facetiarũ cauillationem accipit. Cum duo, inquit, sint genera facetiarũ, alterum æqualiter in omni sermone fusum, alterum peracutum, & breue, superior cauillatio, alter dicacitas nominatur. Veteres pro fallacia fallam dixere. et falsò aduerbiũ, dicitur non uere. Sallu. Falsò queritur de natura sua genus humanũ. et falsitas, et falsi crimen, cum publica scriptura falsificatur. et fallaciter, hoc est causa decipiendi. Falsissimus à scriptoribus usurpatur, quãuis falsior non sit in usu. falsum hẽre, fallere est. Sall. Neq; ea res me falsum habuit. Falsum græci ψευδὸν dicunt. hinc pseudoprophetæ falsi uates appellati sunt. et pseudopanchusa herba similis anchusæ, à quibusdam anchisa, et doris dicta, lanuginosior, q̃ anchusa, et minus pinguis, tenuioribus folijs, et lãguidioribus, contra serpentes efficax potu foliorũ, uel seminis. Anchusæ radix in usu ẽ digitali crassitudine, scinditur papyri modo, manusq; inficit sanguineo colore, præparat lanas pretiosis coloribus, uarijs ægritudinibus prodest, in primisq; lepræ, et lentigini, siliniatur. Galenus quatuor eius genera memorat, Onochilan, Lycapson, Onochilon, quartum dicit esse sine nomine. Onochilon à similitudine labiorũ asini dictum est, propter quod quidã labrum asininum nuncupauere, siue q̃ asini labijs huius herbæ libenter pascantur. Alij enchryson eã nominãt, paruo frutice, flore purpureo, asperis folijs, et ramis, radice messibus sanguinea, cætero nigra. Sunt qui eandem archenion uocant, alij rhexian, efficacissimam contra serpentes. & pseudobunion alia herba napi folia habens, fruticans palmi altitudine, laudatissima in Creta, contra tormina, atq; stranguriã efficax, ramis in potu sumptis quinis cyathis è uino. Hæc herba bunio similis est, unde nomen habet, quã aliqui arction uocant, urinã mirifice prouocantem. et pseudodictamũ, quasi falsum dictamum, qđ dictamo simile sit. dictamum cũ accentu in penultima pronuntiandũ est. Hanc herbam ceruæ monstrauere, quod dum uulneratæ sunt, si eo pascantur, statim decidunt tela. nõ est alibi, q̃ in Creta, ramis prætenue, pulegio simile feruens, & acre gustu, folijs tantum utuntur, flos ei nullus est, radix tenuis, et superuacua. In Creta quoq; non spatiose nascitur, mireq; à capris expetitur. Nam hoc, qđ uulgo pro dictamo ostenditur, ferè ubiq; nascens, pseudodictamũ est, folio simili, ramulis minoribus, à quibusdam condris uocatum, minoris effectus, statim intelligitur. Dictamum enim minima portione accendit os. Sunt qui tradãt utrũq; nasci multifariam, sed deterius in agris pinguibus, uerum quidem dictamum non nisi in asperis. & quod in Creta nascitur, ut cætera omnia in eadem insula nascentia, infinito præstat ijs, quæ eiusdẽ generis alibi gignuntur. Est et tertiũ genus dictami, qđ aliqui dictannũ uocant, sed neq; facie, neq; effectu simile. folio sisymbrij, ramis maioribus. Tradunt Arcadas, neq; hac, neq; alijs herbis uti sed lacte circa uer, quoniã tunc maxime succis herbæ turgeant. bibunt autem lac uaccinum, quoniã boues ueriferæ prorsus sint herbarũ. Potentia herbarũ in quadrupedibus manifesta est, quia circa Abderam, et Limitem, q̃ Diomedis uocatur, equi pasti inflãmantur rabie, circa Pothniam uero, et asini. pseudospecen uocãt uespã, quæ singularis uolitat. Hanc magi sinistra manu apprehensam subnectunt ad quartanas pellendas, in q̃bus medicina clinice propemodum nihil pollet, et pseudisodomon genus structuræ in ædificijs. Quippe. Græci ueteres è lapide duro, ac silice æquo construebãt, uelutĩ lateritios parietes, cũ ita fecissent, isodomon uocabãt, genus structuræ, quasi æqualiter directũ. At cũ inæquali crassitudine structa essent, pseudisodomon. Tertium genus erat euplecton tantummodo frontibus politis, quasi ἄπληκτον, hoc est leue cæsum. Reliqua. n. fortuito collocabant. et pseudesmaragdus, de quo inter lapillos dicemus, et pseudologus. falsidicus. pseudographus, falsarius. pseudomartyr. falsus testis. pseudadelphus, falsus frater. et pseudulus, falsus seruus. unde & plautinæ fabulæ pseuduli nomen inditũ, in qua pseudulus seruus introducitur, q̃ se Syrũ aliũ seruũ esse simulauit. À fando etiã facundus dicitur disertus, et q̃ ea, quæ mente concepit, ad audiẽtes facile, atq; ornate p̃fert, à quo fit facundia, hoc est facultas disserendi cum gratia. et facunde aduerbiũ pro diserte. Itẽ à fando facetus, hoc est elegans in dicendo, & delitias quasdam sermonis habens, quæ facetiæ dicũtur. à quo facete aduerbiũ, hoc est exculte, eleganter, urbane. Sunt etiam qui fatim aduerbiũ,

qđ significat abũdanter, à fando dictũ uelint, qđ uerborũ maior, q̃ rerũ copia sit, uel ꝙ fari difficile sit, à quo fit compositũ affatim, eiusdem significationis. & fatiſco, quod est abũdanter aperior, quasi affatim hiſco. Virg. rimisq; fatiſcunt, id est aperiuntur, soluuntur. et fatigo, quasi fatim ago. hoc est abũdãter ago. Proprie. n. fatigare, ẽ ad lassitudinem deducere. Virg. Veloces iaculo ceruos, cursuq; fatigat. Ponitur tamen aliquãdo pro percutere. Idem, Versaq; iuuencum terga fatigamus hasta. aliquando pro excitare. Idem, sociosq; fatigat. Praecipites uigilate uiri. & alibi, collecta fatigat Ex longo rabies, et siccae sanguine fauces. Interdum pro cogere, comprimere. Cic. Qui non uerbis sunt, & disputatione philosophorũ, sed uinclis, & carcere fatigandi. Quandoq; pro commouere, perturbare. Virg. Quae mare nunc, terrasq; metu, coelumq; fatigat. Huius passiuum est fatigor. à quo fatigatus, et fatigatio. Item à fando omnifariã, & multifariam aduerbia deriuantur, quae significant omnis generis, & multorum generũ, siue in oẽs partes, et in multas partes, siue omnibus modis, siue multis modis, quasi qđ omnibus modis, aut multis modis fari possint. Item bifariã. trifariã. quadrifariã, in duas, tres, quatuor ptes, siue duobus, tribus, quatuor modis. Item plurifariam eodem modo dicimus etiam multifarius, & oĩfarius, et plurifarius adiectiua nomina. Suet. Gladiatoria munera, plurifaria, ac multifaria exhibuit. Varro, Quod uolumen unũ nos lectitauimus postea septifarium, hoc est septifariã diuisum. Apul. Omnifario sermone depinxit. Item faueo, proprie. n. fauere, est bona fari. Virg. Ore fauete omnes. hinc fauor uox est bene precans alicui, siue alicuius cõmodum, & laudem tuens, et fauentia, bona ominatio. Nã praecones clamantes populũ fauere sacrificijs iubebant. & fautor, qui fauet, pro quo ueteres fabitorem dixere, et foeminium eius fautrix, et fauorabilis, à quo fauorem habemus, et fauorabiliter, cum fauore, pa siue. et faustum, felix, cui omnes fauent. à quo aduerbiũ fauste, hoc est feliciter. Quorum contraria sunt infaustum, & infauste, hoc est infelix, & infeliciter. & Fauna dea, quod omni animantiũ generi faueat. Praeterea à ferendo frons dicitur, qđ indicia animi prae se ferat. ẽ enim tristitiae, hilaritatis, clementiae, seueritatis indicium. Varro tamen à foraminibus potius oculorũ dictã existimat. Antiqui frontem masculino genere dixerunt. A fronte fit compositum bifrons, quod geminam frontem habet, et deriuatum frontosus, quod nonnulli pro impudẽte usurpant. Similiter à ferẽdo, frons frondis, quod frondes arborũ huc, atq; illuc à uẽto ferantur, proprieq; arborum dicuntur frondes, folia uero tã arborum, quã herbarũ, & florum, à quo frondescere arbores dicuntur, dum frondes emittunt, sicut florescere, dũ emittunt flores. Item frondeũ, quod totum ex frondibus est. et frondosum, quod abundat frondibus. & frtoondar, qui arbores amputat, & qui è frondibus manipulos facit per hyemẽ animalibus in pastum offerendos. et qui manibus uitium folia euellit, quo ardor solis uuam reddat maturiorem. et frondariũ, qđ ad frondes pertinet. Plyn. Vnus frondator quatuor frõdarias fiscinas complere in die iustum habet. et fronditius, uia cognomen, de quo inferius dicemus. Item à ferendo deducitur fraus, hoc est deceptio, quae alicui infertur. sicut ab imponendo dicitur impostura. quandoq; tamen fraus pro periculo accipitur, sicut enim in iure legitur, Fraudi erit illa res, hoc est periculo. Vir. Quis deus in fraudem? Interdum pro poena usurpatur. Idem, Iam nosces uentosa ferat cui gloria fraudem. Vlpia. de fraude, & poena sic scribit. Fraus aliud est, aliud poena. Fraus enim sine poena esse potest, poena sine fraude esse non potest. poena est noxae uindicta, fraus & ipsa noxa dicitur, et quasi poenae quaedã praeparatio. A fraus fit fraudolentus, hoc est fraudis plenus. à quo fraudolenter aduerbiũ, hoc est cum fraude. et fraudo uerbum, cuius passiuum est fraudor. Quint. Primo iuuentae flore fraudatus. et defraudo, quod est fructum minuo, uel per fraudem aliquid decerpo. Teren. Suum defraudans geniũ comparsit miser. Plau. Ten' ego defraudem, cui ipsi nihil est in manu, nisi ꝙ tu porrò uxorẽ defraudaueris. Veteres frausum, fraudatum dicebant, hoc est eum, qui ad fraudis fructum uenisset, & frausus erit, qui fraudẽ commiserit. A fraudo, et defraudo uerbalia nomina fiunt fraudator, et defraudator. Itẽ à ferendo fritilli, sunt uilli sordidi in tapetis, quod per terram ferantur. et fritilli tabulae lusoriae, quod super his tesserae ferãtur, siue (ut quidam putant) à crepitu ipso tesserarum. Mart. Dum blãda uagus alea Decẽber Incertis sonat hinc, et hinc fritillis. hi et alueoli dicuntur. Varro, Quales sunt tesserae, quibus in alueolo luditur, et fimi. Horat. Mitteret in fimum. Item à fero, fur, secundum quosdam, quod ferat, hoc est auferat res alienas, ut inferius dicemus. Item femẽ, quasi ferimen, qđ hac maxime pte sustineatur homo, atq; feratur. Praeter haec à praeterito huius uerbi, quod est tuli, fit tolero, qđ significat patienter fero. à quo toleranter aduerbium, hoc est patienter. et tolerantia, patientia. Item tollo, quod proprie significat effero. eleuo. Cic. uel in coelum nos, si fieri poterit, humeris nostris tollemus. Aliquando tamen capitur pro differo. Plau. Omnes tollo ex hoc die in alium diem. Aliquando pro neco, ut Nero matrem tulit, hoc est sustulit. interfecit. & pro aufero. differũt tamen tollo, & aufero, qđ tollimus erectum, auferimus ligatũ. Virg. Tollite cuncta inquit, coeptosq; auferte labores. Interdũ pro capio, ut tolle, quod tuum est, & abi. Nonnunquã pro educo. Iuue. tollere dulcem Cogitat haeredẽ, cariturus turture magno. modo pro suscipio. Papinianus. Mãdo meae filiae pro salute solicitus ipsius, ut quoad liberos tollat, testamentum non faciat. A. Gel scribit, tollere aliquãdo pro corrigere accipi. Varro, Vitium uxoris aut tollendũ, aut ferendũ est, qui tollit uitium, uxorẽ cõmodiorem praestat, qui fert sese meliorẽ facit. At ego hoc loco tollendũ, non pro corrigendum exponi debere existimo, sed pro auferendũ. corriguntur enim errores, qui ex parte emendantur. tolluntur, qui auferuntur in totum. est etiam, quando pro emitto accipitur. Virg. Vnius in miseri exitium conuersa tulere. & pro infero. Idem, Tollentemq; minas, et sibila colla tumentem. & pro offero, ostendo. Idẽ, cui mater media sese tulit obuia sylua. Et pro sustineo, patior. Terentius, Ego te complures aduersus ingenium meũ menses tuli. quamuis haec duo extrema à fero potius, q̃ tollo deducta uideri possint. Ab hoc composita fiunt attollo, quod aliquando significat erigo. Virg. Attollit se diua Lacinia contra. Aliquãdo aufero. Pacu. Custodite istum uos, ne eũ quis attollat, ne ue quis attingat. & extollo, quod proprie est effero. Virg. Extulit haec Decios. Ponitur tamen aliquando pro differo. Caecilius, Abi intro, atq; istaec aufer, tamen hodie extollat nuptias. Item à tollo, cũ pro suscipio accipitur fit praeteritum sustuli, qđ significat habui. etenim quẽadmodum de matre dicitur peperit filium, ita de patre sustulit filium. cum uero tollo pro educo capitur, sustuli significat educaui. Hoc idem aliquando pro submoui, & abstuli usurpamus. Virg. iubet et sublata reponi Pocula. Aliquando pro in altum tuli. Idem, et sublatum surgit in ensem. quae duo significata ex illo in Neronem epigrammate declarantur. Quis neget Aeneae natum de stirpe Neronem, Sustulit hic matrem, sustulit ille patrem. Sustulit inquit, matrem, hoc est occidit, et de medio sustulit. sustulit patrem super humeros sumpsit, et de incendio eripuit. Hinc sublatũ modo pro suscepto accipimus. Virg. Troiaeq; labores, Sublatum erudijt. modo pro ablato. Idem, Sine me hic haud mollia fatu sublatis

aperire

aperire dolis. Nonnunquam pro erecto. Terentius, Quia paululum nobis accessit pecuniæ, sublati animi sunt. Item à tollo toles dicuntur, quod tollantur, & tumeant, cuius diminutiuum est tonsillæ. eæ autem sunt tonsillæ in homine, quæ glãdulæ in sue, quamuis tonsilla etiam à tondendo uocetur palus dolatus in acumen, et in cuspide præferratus, qui nauis religandæ cã in litore figitur. Acci. Tacete, et tonsillas litore edite. Item ab eodem tollutim nonnulli deductum existimant, à tollendis equorum pedibus, & tollutariũ equum, & tollutiloquentiã, ideóq; per geminum ll scribunt. sed hoc falsum esse doctissimorum uirorum authoritate probatur. Quippe à uoluẽdo tolutim dicitur, quasi uolutim, hoc est uolubiliter. & tolutarius, quasi uolutarius equus, q̃ alio nomine ab Austria Hispaniæ regione Asturco appellatur, quemadmodũ inferius latius ostendemus. Item à fero composita fiunt affero, qđ est apporto. circũfero, circumporto. offero, quod interdum est reuerẽter tribuo. unde offerre dijs frugum primitias dicimus. interdũ bonum aliqđ, aut malum repente oculis obijcio. Virg. Strictamq́; aciem uenientibus offert. Teren. Nam uitium est oblatum uirgini olim. aliquando polliceor. Iustinus, Cum ei auxilium obtulisset. Nonnunquã sponte do. Lucilius, Homines ipsi hanc sibi molestiam, atq; erumnam offerunt. Terẽ. Offerimus iniuriam non merẽti. Hinc oblationes proprie dicuntur, quæ dijs offeruntur. Veteres, Offerumenta dicebant. perfero. tolero. aufero. tollo. Teren. Vos istæc intro auferte, idest tollite hinc, et intro ferte. Nec probandum est, qđ Donatus scribit. auferimus, quæ cum fastidio cernimus. ferimus, quæ cum honore tractamus. Siquidem & fures, & prædones ea auferunt, quæ iucundissima sunt. Defero, quod modo est adduco. Virg. Defer in Italiã, modo affero. Idem, celeris mandata per auras Detulit. modo cælatum aliquid prodo, & accuso. Cic. Certum est nomen deferre hominis. Hinc delatores occulti accusatores dicuntur, & calumniatores. Suetonius de Domitiano. Fiscales calumnias magna calũniantium pœna repressit, ferebaturq́; uox eius, princeps, qui delatores non castigat, irritat. Hinc delatio, quæ græce διαβολὴ dicitur. Macrobius, Præter categoriam, quæ est ψόγος. & præter διαβολὴν, quæ delatio est. Sunt alia duo nomina apud græcos λοιδορία, & σκῶμμα, q̃bus nec uocabula latina reperio, nisi forte dicas lœdoriam exprobrationem esse ad directam contumeliam. Scomma penè dixerim morsum figuratum, quia sæpe fraude, uel urbanitate cogitur, ut aliud sonet, aliud intelligat. Effero, quod interdum est sepelio. Lucilius, Depugnabunt pro te ipsi, et morientur, ac se ultro efferent. Nunc profero. Virg. Tunc satus Anchisa cestus pater extulit æquos. Idẽ, Vt belli signum Laurenti Turnus ab arce. Extulit. nonnunquam leuo, erigo. Idem, Ostendit dextram insurgens Entellus, et alte Extulit. interdũ proueho, extollo. Idem, Extulit hic Decios. Cic. Nimiũ forsitan hoc illi mirentur, atq; efferant. Plerunq; extra fero. Plautus. Ne pedem domo efferrem. Hinc tractum quidam existimant, ut efferri cadauer dicatur, dum celebratur funus, uel dum sepelitur, quasi extra domum ferri, sed falsum est. efferri enim dicitur, quasi prouehi, et extolli, quoniam cum pompa ferri solebat humeris clarorum uirorum pheretro suppositis, quod nunc quoq; fieri uidemus. propter quod antiqui mortuos non modo elatos. sed etiã superbos uocabant. Plautus, Faciã ego hodie te superbum, nisi hinc abis. Profero, quod modo significat protendo. Plyn. Cũ lineam protulisset longissimam, atq; rectissimam. Hinc Ennius. prolato ære dixit pro eo, quod est scuto ante se protenso. modo palã dico, pronuntio. Seneca. Ante, quã sententiam proferam. Lucilius, Proferat ergo iã noster ordo scelera, quæ in se admiserit. Hinc prolatio, hoc est pronuntiatio deriuatur. præfero, præpono. Plynius. Quod hominem rudem, atq; ignarum sibi præferret. Item antefero, qđ & ipsum à fero compositum est. Sallustius, Postquam hi, qui signa præferebant, intellecto discrimine, constitere. Vnde præfericulum dictum uas æneum, sine ansa patens, ueluti peluis, qđ præferre in sacrificijs solebant. Item ostendo. Apuleius, Et uultu impatientiã præferens. Infero, facio, quasi contra fero. unde inferre bellum. inferre iniuriam dicimus. à quo infensus dicitur, qui ira in alium elatus ẽ, & odium gerit, & infestus tam is, qui alicui malum infert, et plus quàm inimicus est, iamq́; aduersus eum fertur, q̃ is, cui aliunde malum impendet. Cice. dolebam iudices, et acerbe ferebam, si huius salus ob eam ipsam causam esset infestior, qđ is meam salutem, atq; uitam sua beneuolentia, præsidio, custodiáq; texisset. hinc infestare est crebris cursibus molestiam inferre. et signa infesta dicuntur, quæ aduersum tendunt, hoc est uexilla in hostem euntia, ut molestiã inferant. & infestatio, molestatio. unde infestuminare ueteres dixerunt, pro mare latrocinando infestare. Nigidius tamen non ab inferendo, sed à festinando dictum infestum affirmat. Nam qui instat, inquit, alicui, eumq; properans urget, & opprimere eum studet, atq; festinat, uel contra de cuius periculo, & exitio festinatur, is uterq; infestus dicitur ab instantia fraudis, quam uel facturus alicui, uel passurus est. Interdum infero, cõcludo, quasi in unũ fero. Seneca. Cum his argumentis, quod proposuerat, intulisset. suffero, sustineo, patior. Virgilius, nec claustra, nec ipsi Custodes sufferre ualent. aliquãdo suppono. Plautus, Intro ad uxorem meam, sufferamq́; & meum tergum ob iniuriam. Differo, quod modo significat prorogo, & spatium temporis extendo. Virgilius, Distulit in seram cõmissa piacula mortem. unde dilationem temporis, prorogationem appellamus. modo diuulgo. Lucilius, Gaudes cum de me ista sermonibus differs. Nonnunquam diuido, scindo, dissipo. Virgilius, atque arida differt Nubila. Terentius, Miseram me differor doloribus. Virgilius, Haud procul inde citæ Metium in diuersa quadrigæ Distulerant. Aliquando dispono. Idem, Ille etiam seras inuersum distulit ulmos. Sæpe etiam disto. Cicero, Ac uide quid differat inter nostram, & illorum opinionem. Ab hoc fit differentia, differens, & indifferens, & differenter, atque indifferenter aduerbia. Veteres pro differentia, differitatem dixere. Refero, nunc recenseo. Virgilius, Cogere donec oues stabulis, numerumq́; referre Iussit. Nunc ascribo. Suetonius, Et in deorum numerum retulit. Cicero, Si ad unum omnia referenda sunt, dignissimum esse Pompeium, hoc est si uni omnia ascribenda sunt. Modo narro, cum habet datiuum. Virgilius, referes ergo hæc, & nuntius ibis Pelidæ genitori. Si uero accusatiuum habet cum præpositione ad, in consultationem pono. Quintilianus, Non retulit ad matrem, non propinquos consuluit, non amicos. aliquando reporto, quasi retrofero. Quintilianus, Ad patrem arma non retulit. nonnunquam reuoco. Virgilius, Ille pedem referens, & inutilis, inq́; ligatus. Item reddo. Idem, O mihi præteritos referat si Iuppiter annos. Item fero, Cornelius Tacitus. Cum ex agris segetes domum referrent. Vnde refrina dicebantur ea, quæ ex segete causa auspicij domum ad sacrificium referebant. quandoq; conuerto. Virgilius, Multa dies, uariusq́; labor mutabilis æui Rettulit in melius. Plerũq; etiam renouo, & quasi rursus fero. Idem, Rettulit & priscos docuit celebrare penates. À refero relatiuum grammatici dixere, quod aliquid superius dictum referat, ut qui. quæ. quod. Item dialectici, quod aliquid referat, sine quo nec ipsum possit consistere, ut pater, & filius. dominus, et seruus, relatiua sunt, quia nec pater esse potest, nisi filium habeat. nec

dominus, nisi seruum, & talis (ut ita dicam) respectus, relatio uocatur. A relatiuo fit relatiue aduerbium. Notandum autem, quod relatiuum sæpe ad se antecedens trahit, idq; fit sæpius antecedente postposito, nec apud poëtas modo, sed etiam apud oratores. Quintilianus, Timeo, ne quos porrexerim cibos, uenena fiant. Ouidius, cædere manu quas legerat herbas. In quo etiam habita est ratio uetustatis. Cicero, Sed hoc non concedo, ut quibus rebus gloriamini in uobis, easdem in alijs reprehendatis. Virgilius, Vrbem quam statuo, uestra est. Refero acceptum, idem est, quod fateor me accepisse, & tam in bonam partem capitur, quàm in malam. Cicero, Vitam acceptam refert clementiæ tuæ. Idem, Omnia denique, quæ postea uidimus (quid autem mali non uidimus?) si recte ratiocinabimur uni accepta referemus Antonio. Acceptum fero, est habeo pro recepto, & fateor me accepisse, quod non accepi, cum nulla solutio interuenerit. unde acceptilatio dicta est, quam Iustinianus per interrogationem, & responsionem fieri dicit. referre impensum, est rationē de expensis uel facere, uel reddere. Præterea refert in tertia duntaxat persona pro utile ē, capitur. Plyn. Quippe uictimas cædi sine precatione non uidetur referre, nec deos rite consuli. Item pro interest. Virgilius, Præterea iam nec mutari pabula refert, & in his duobus non cum re præpositione componitur fert, sed cum hoc nomine res, quasi res fert, ideo cū mea. tua. sua. cuia nominatiuis coniungimus. ut mea refert, res mea fert. tua refert, res tua fert. sua refert, res sua fert. cuia refert, res cuia fert. Alioqui cum genitiuis semper iungimus, ut Platonis, et Socratis refert. idest res Platonis, & res Socratis fert, quod similiter accidit in hoc uerbo interest, cum compositum sit ex in, & re, et est, quasi in re est. Dicimus enim mea interest, hoc est mea in re, idest utilitate est. tua interest. tua in re est. Platonis, & Socratis interest, in re Platonis, ac Socratis est. & cum hoc uerbo coniuncta mea. tua. sua. cuia. ablatiui casus, non nominatiui sunt. Interdumq; separatim ponuntur. Liuius, Quid enim in re est aliud, si plebeiam patricius duxerit, si patriciam plebeius? quid iuris tandem mutatur? Plautus, Si tuam est quippiam in rem, hoc est si tua interest. Idem, Vtrum ueniat, necne, nihil in re est mea. Aliquando tamen interest, ab inter præpositione, & est componitur, significatq; in medio. Plynius, Arborum succo manantium picem, resinamq; aliæ ortæ in oriente, aliæ in Europa feruntur, quæ interest Asia utrinq; quasdam habet. hoc est, quæ in medio est siue inter utranq; partem est. Res sanè statum, ac conditionem significat. unde res publica, & res priuata dicitur. & res meæ, res tuæ, bonæ, aut non bonæ uocantur. Cicero. id enim rebus nostris minime conducebat, hoc est statui nostro. Aliquando res est, quæ à persona distinguitur. Vnde loca argumentorum sunt à rebus, & à personis. nonnunquam distinguitur à uerbis. Horatius. Verbaq; prouisam rem non inuita sequentur. Interdum accipitur pro contentione, atque commercio, ut res est mihi cū latrone nefario. & res est mihi cum homine agresti. Plerunque pro causa. unde dicimus ea re. qua de re. quam ob rem. quas ob res, idest propter quam causam. & propter quas causas, et ea de re, idest ob eam causam, & ab re. idest sine causa. Vnde res comperēdinata dicitur, cum causa, hoc est iudicium in diem tertium constitutum est, & reus, qui in rem, hoc est causam, ac iudicium uocatus est. à quo reus stipulando est, qui stipulatur. reus promittendo, qui suo nomine quid pro altero promittit. ad hæc reus uoti est, qui suscepto uoto se numinibus obligat. Damnatus autem uoti, qui promissa uota iam soluit, & sunt propria sacrorum uerba. Virgilius, Constituam ante aras, uoti reus. reum agere, est accusare. reum peragere, est condemnare. reatus est culpa, et crimen. Item pro coitu. Terentius, Miles, cum quo tum rem habebā. et pro censu. Idem, eius frater aliquantulum ad rem est auidior. Horatius, Nunquam sic facies rem. & pro imperio. Virgilius, Postquam res Asiæ, Priamiq; euertere gentem Immeritam uisum superis. & pro utilitate. Plynius, Quod ex eius re magis, quàm nostra esset. Postremo res dicitur, qua substantia, qualitas, actio comprehenduntur, quod dialectici transcendens uocant. Paulus, Rei appellatio latior est, quàm pecuniæ, quia etiam ea, quæ extra computationem patrimonij nostri sunt, continet, cum significatio pecuniæ ad ea referatur, quæ in patrimonio sunt. A res fit reor uerbum, quod est existimo, opinor. nam et opinari putare est. à quo opinio, & opinatio, hoc est existimatio, iudiciū. & inopinatum, quod præter opinionem accidit, & opinabile, quod opinione concipi potest. cuius contrarium est inopinabile. opinio græce δόξα dicitur. à quo paradoxa dicuntur, quæ admiratione digna sunt, & opinionem hominum superant. δόξα etiam gloriam significat. unde εὐδοξία uera gloria dicitur. & Eudoxus, proprium nomen, quasi gloria insignis. fuit patria Cnidius, filius Aeschinis, geometer, & astrologus summus. didicit geometriā ab Archita. primus hic (ut aliqui tradunt) annum composuit, post quem Hipparchus. postea Cæsar. fuit & alius Eudoxus Rhodius historicus. Item alius Siculus Agathoclis filius, poëta comicus. Ratus, putans. Interdū etiā certus, ac firmus, unde ratum habere, ac ratificare est approbare, ac confirmare, quod actum est. Veteres id ratare dicebant. à quo factum irritare, quod est infringere, nec ratum habere. Vnde irritum dicitur, quod improbatum est. & irritum aduerbium, pro frustra. per metaphoram quoq; irritare est ad nihilū redigere. Virgilius, Irrita perpetua soluent formidine terras. Hinc ritum uocatum existimant morem, et approbatam consuetudinem, quā omnes ratam habent. à quo rite aduerbium, quod significat bene, & secundū ritum. Item rituales Hetruscorum libri, in qbus scriptum est, quo ritu urbes condantur, aræ, ædesq; sacrentur. curiæ, tribus, & centuriæ distribuantur. Si uero irrito penultimam productam habet, significat incito. stimulo, uel ab ira, quasi in iram prouoco. uel ab irruendo, à canum similitudine, qui in eos, à quibus prouocantur, irruunt. Virgilius, Irritatq; uirum telis, & uoce lacessit. Suetonius. Princeps, qui delatores non castigat, irritat. Et rates hinc dicuntur connexæ, & recte compactæ inuicem trabes, quæ per aquam trahuntur, & abusiue à poëtis usurpantur, pro nauibus. Virgilius, Disiecitq; rates. hinc etiam ratio deriuatur, quæ est motus animi, uera à falsis distinguens, à qua fit ratiocinatio, quæ à græcis συλλογισμός dicitur, definiturq; oratio, in qua quibusdam positis, & concessis, necesse est per ea, quæ posita, & concessa sunt, aliud euenire. & rationale rationis capax. & rationabile cum ratione. Et ratiocinor συλλογίζω. Rationem habere, si cum genitiuo iungatur, est habere respectum, ut habenda est ratio salutis, ratio honoris, ratio rei familiaris. Si uero iungatur cum ablatiuo præposita cum præpositione, est habere negotium. Cicero. Rationem habet cum terra. quæ nunquam recusat imperium. Rationem constare. proprie est æquam, legitimamq; rationem ostendi, aut apparere ostendi posse. Plynius, Mirum est qua singulis diebus in urbe ratio aut constet, aut constare uideatur, pluribus, cunctisq; non constet. Ratissimum à rato superlatiuum est. Recula à re diminutiuum est, hoc est parua res. Reicula uero dicitur ouis, aut æta-

te, aut

te, aut morbo grauis. Reapse ueteres dicebant pro reipsa. Pacuius, si non est ingratus reapse, quod feci. Item à re deducitur rego, quasi rẽ populi ago, à quo regula, quæ, ut Paulus definit, rem, quæ est, breuiter enarrat. propter quod dicunt regulam esse breuem rerũ præceptionem. Regulam etiam aliquando pro norma ponunt, qua lineæ diriguntur. hanc simul cum torno, et claue Theodorus Samius inuenit. Sed de ijs, quæ à rego fiunt, deriuatiuis inferius disseremus. & uerus, quasi non fictus, non simulatus, sed ipsa res. ue enim auget, ut in uestibulum, uehemens, & deriuatiua à uero, de qbus inferius dicemus. Item à fero confero, quod aliquando significat simul fero. Cicero. Omnes meas curas, cogitationesq; in eam conferebam. Aliquando contollo. Virgilius, Et conferre gradum, & procedere longius audet. Interdũ confero. Idem. Ergo etsi conferre manum furor, iraq; monstrat. Nonnunquam comparo. Cicero, quæ conferri cum eorum studijs potest. Sæpe etiam prosum. Plynius, Et ad tussim in uino sumptum maxime confert. Quandoq; transfero. Idem. Ad hoc nos studium potissimum contulissemus. Hinc. Collatiuum sacrificium dicitur, quod ex collatione offertur. Et collatiuum uentrem, magnum, ac turgidum Plautus nominauit, quia in eum omnia edulia congeruntur. Et Collatia oppidum, ac collatina porta, & Collatina Dea, de quibus inferius dicemus. Item à fero deductum est susque deque fero, quod & Susque deque habeo dicimus, significat autem animo æquo sum, & quod accidit non magnifacio, & interdum negligo, atq; contemno. Multa præterea à fero composita fiunt, quæ enumerare omnia difficile foret. ut Legifer, ferens leges. Scutifer, ferens scutum. signifer, ferens signum. Mortifer ferens mortem. Pestifer, ferens pestem. Furcifer, ferens furcam. Hi enim furciferi dicebantur, qui ob leue dictum cogebantur à dominis ignominiæ magis, quàm supplicij gratia circa uicinias furcam in collo ferre subligatis ad eã manibus, & prædicare peccatum suum, simulq; monere cæteros, nequid simile admitterent. Terentius, Hoc uis tibi ut credam furcifer? Fatifer, idem quod mortifer. Ouifera, quæ fert oua. fœtifera, ferens fœtum. Pomifera arbor, ferens poma. Bacifera, ferens bacas. Glandifera, ferens glandem. Frugifera, ferens fruges. Odoriferum. ferens odorem, quod & odoratum dicitur. Luctiferum, ferens luctum. Letiferum, ferens mortem. Letum enim mors est, siue à contrario sensu, quod minime læta sit, siue à leo uerbo, quo ueteres utebantur, nunc solo composito eius utuntur, quod est deleo, quia mors omnia deleat. à quo deletile dicimus, non quod deleatur, sed quod deleat. Varro, Spongiam deletilem. & deletionem, consumptionem Lucilius. Deletionem nostri ad unum exercitus. Monstriferum, ferens monstrum. ostentiferum, ferens ostenta. Portentiferum, ferens portenta. Stelliferum, ferens stellas. Opiferum, ferens opem. salutiferum ferens salutem. Plynius, Folia fraxini iumentis mortifera, cæteris ruminantium innocua, in Italia nec iumentis nocent, contra serpẽtes uero succo expresso ad potum, & imposita ulceribus opifera. margaritifera, quæ fert margaritas. Idem, Concharum genera, inter quæ & margaritiferæ Cochleæ, & mille alia huiusmodi. IN ASTRA. Ad astra. In enim cum accusatiuo iuncta, aliquando intra significat, ut in nauim ingressus, in domum profectus, idest intra nauim, & intra domum. Aliquando contra. Plynius. Cum mihi sermo in adulterum esset, hoc est contra adulterum. Et Virgilius. Quid meus Aeneas in te committere tantum, Quid Troës potuere? modo pro. Idẽ, Accipit ĩ Teucros animum, mentemq; benignam. Nonnunquam ad, ut hoc loco, & apud Virgilium. Impulit in latus, idest ad latus, & Lucanũ. In puppim rediere rates, pro ad puppim. Quãdo uero hæc præpositio ablatiuo adiungitur, eandem uim habet, quam apud græcos ἐν, ut in Italia, in urbe, in tempore, & aliquando significat, uel pro ad, ut hoc est in re tua. idest ad utilitatem tuam, uel pro utilitate tua. In compositione uero aliquando priuatiua est, ut indoctus. iniustus. inutilis, impius. impurus. Aliquando intentiua, imprimo. incurso. irrumpo. impugno. incumbo. Illud in hac præpositione notandum, quod in marmore incisæ sunt literæ dicimus. in gemma. in lapide. in ligno. non autem in marmor. in gemmam. in lapidem. in lignum. E diuerso uero in æs, non in ære. Liuius. Prius, quàm urbẽ ingrederẽtur leges decemuirales, qbus duodecim tabulæ est nomen, in æs incisas in publico proposuerũt. ASTRA. Cœlum. pars pro toto. Astrum græcum uocabulum est. Græci enim ἄστρον uocant, quod à nostris dicitur sydus. Sydus, & stella differũt, quod ostendit Cicero, cum inquit, quæ sydera, et stellas uocatis. Stellæ enim sunt singulares, quæq; non admistæ alijs, solæ feruntur. Sydera uero, quæ ad aliquod signum complurium stellarum composita sunt, ut Aries. Taurus. Andromeda. Perseus, & similia. Vnde ἀπὸ τοῦ συνειδεῖν, hoc est à simul uidendo dicta sunt, quod plures stellæ simul conspiciantur. Et ἀπὸ τοῦ πλανᾶσθαι, hoc est ab errando Planetæ, unde huiusmodi stellas quidam Errones uocitauere, quod modo ad austrum ferũtur, modo ad Septentrionem, modo cum mundo. modo contra mundum. Stella uero uel à stando appellata est, quod stare stellæ uideãtur, uel, qđ aliqui senserunt, & tanquã nimis curiosum à Quintiliano reprehenditur, quod sit quasi luminis stilla. hoc est gutta. Apuleius. Et sanguinis eruptionem utriculo admoto excipit diligenter, ut nulla stilla cõpareret usquam, quãuis Palæmon Vicentinus insignis grammaticus interrogatus quondam, quid inter stillam guttamq; interesset, gutta inquit, stat, stilla cadit. A stiria autem per diminutionem dicta est stilla. Stiria proprie est aqua frigore concreta pẽdens, stillansq; guttatim. Plynius, Distillantes hyberno gelu stirias. Virg. Stiriaq; impexis induruit horrida barbis. Item ab eadem dicitur Stiricidium sicut à stilla Stillicidium, ubi è tectis guttæ fluunt. Item stillicidiũ ab Vlpiano ita distinguitur à flumine, quod stillicidium stillatim cadat, flumen continue fluat. A stilla fit stillo uerbum, quod aliquando significat guttatim fluo. Martialis, Viuebant laceri membris stillantibus artus. Aliquãdo guttatim emitto. Plynius. Frutex est resinam stillans. Ab hoc fit distillo, quod similiter aliquando est paulatim fluo. Vnde fluxus humoris à capite distillatio dicitur. Aliquando guttatim extraho humorem, unde distillare flores, distillare herbas, hoc est humorem ex ijs paulatim extrahere dicimur. & Distillatio, humoris extractio. & Substillum tempus dicitur, quod ante pluuiam, uel post pluuiam est, non siccum, sed humidum, quod aut iam stillet, aut non dum stillare desistat. Eandem differentiam græci faciunt inter Aster, & Astron. Aster enim stella una est, Astron signum stellis coactum, quod nos sydus uocamus. Quandoq; tamen authores sydus pro stella usurparunt. Cicero, Itaq; nesciunt hos syderum errores. Idem. Nam cum duo sint genera syderum, quorum alterum spatijs mutabilibus ab ortu ad occasum commeans, nullum unquam cursus sui uestigium inflectat, alterum autem conuersiones duas ijsdem spatijs, cursibusq; conficiat. Quintilianus, Quid hæc fulgentium syderum ueneranda facies, quæ quadam uelut infixa, ac coherentia perpetua semel capta sede collucent. Alia toto sparsa cœlo uagos cursus certis emetiuntur erroribus. Stellam nunquam pro sydere posuere. A stella fit uerbum Stello, quod est luceo, & quasi stellas facio. à quo fit participium, Stellans hoc est lucens. Martialis.

Et numerosa linunt stellātem splenia frontem, & Stellor passiuum. Plynius. Quoniam stellarum hyadum & numero, & dispositione stellantur. hinc stellatum stellis plenum, & stelliferum stellas ferens, utrūq; cœli epithetum est. Sed stellatum proprie dicitur, cum serenum est, & stellæ ubiq; uideri possunt. Item à stella Stellio uocitatus est, quem medici nostri temporis magno errore putant lacertum esse, cum longe aliud animal sit. est enim lacerta minor, à græcis ἀσκαλαβώτης, hoc est Ascalabotes dicitur, quod apud eos ἄσκαλος circulus est, stelliones autem circulis quibusdam depicti sunt. & ueluti lucentibus guttis, in modum stellarum, unde stelliones à nostris uocitantur pleni lentigine stridoris acerbi. Romani uulgo nunc Tarantulas uocant. Ab hoc animali stellionatus crimen apud iurisconsultos nomen sumpsit, cuius cognitio, ut Vlpianus sentit, ad præsidem spectat, cum scilicet aliquid dolo factum est, ut siquis rem alij obligatam dissimulata obligatione per calliditatem alij distraxerit, aut siquis merces supposuerit, uel corruperit. aut si imposturam fecerit, cuius nulla ordinaria pœna est, sed extraordinarie plectitur. Causa autem nominis secundum quosdam hæc fuit, quod qui huiusmodi criminis rei sunt, astu & dolo, uelut quodam stellionis medicamento homines fallunt. fit enim è stellione malum medicamentum, etenim, cum mortuus est in uino, faciem eorum, qui biberint, lentigine obducit. Propter quod in unguento necant eum formæ mulierum insidiantes, cuius rei remedium est oui luteum, & mel, ac nitrum. Nos autem causam nominis ueriorem hanc esse existimamus, quod nullū animal fraudolentius inuidere homini tradunt. ideo nomen hoc uersum est in maledictum, & quoties insidiatorem aliquem significare uolumus, stellionem nominamus, à quo Crimen stellionatus à ueteribus est deductum. Scit stellio nihil tuniculæ suæ in comicialibus morbis præferri. icirco eam simulatq; exutus est, deuorat. Propter hoc obseruant cubile eius æstate, quod est in locis hostiorum, fenestrarumq́;, ac cameris, uel sepulchris. Ibi uere incipiente caueas ex fissis arundinibus textas opponunt, quarum illi angustijs gaudentes, quo se facilius exuant, per eas egrediuntur, quapropter dimissa tunica, remeare non possunt. Est & alius stellio ex araneorum genere, qui simili modo ascalabotes à græcis dicitur, & Colotes, & Galeotes, lentiginosus in cauerniculis dehiscentis, per æstum terræ habitans. hic maiorum nostrorum temporibus in Italia uisus non fuit. Nunc frequens in Appulia uisitur. Aliquando etiā in Tarquinensi, & Corniculano agro. et uulgo similiter Tarantula uocatur. Morsus eius perraro interimit hominem, semistupidū tamen facit, & uarie afficit, Tarantulam uulgo appellant. Quidam cantu audito, aut sono, ita excitantur, ut pleni lætitia, ac semper ridentes saltent, nec nisi defatigati, ac semineces desistant. alij semper flentes, quasi desyderio suorum miserabilem uitam agant. alij uisa muliere libidinis statim ardore incensi, ueluti furentes in eam prosiliant. quidam ridendo, q̄dam flendo moriantur. Multa sunt araneorū genera, omnesq́; græco uocabulo, sed apud latinos usitato phalangia dicuntur. Vnum genus est formicæ simile, sed multo maius, rufo capite, reliqua parte corporis nigra, albis guttis respersum, uiuit maxime circa furnos, & molas. Ictus eius, quàm uespæ acerbior est. Est secundum phalangij genus, quod lupum uocant. Item tertium lanuginosum grandissimo capite, quo dissecto, inueniuntur intus uermiculi duo, adalligatiq; mulieribus ceruina pelle ante solis ortum impediunt conceptum, propterea hinc Araneus Atocius dicitur, græci enim ἀτόκιον, hoc est Atocium, uocant omne medicamentum, quod sterilitatem inducit. Quartū quoq; Phalangij genus. Rhachinon dicitur ore nigro, minimo, subalbo, pedibus breuissimis, tanquam imperfectis dolorem morsu, qualem scorpio facit. Quintum genus Asiortion distinctum uirgulis albis, cuius ictus genua labefactat. Sextum cœruleum est, lanugine nigra, caliginem concitans, & uomitus araneosos, hoc est in quibus telæ araneæ conspiciuntur. Septimum à Crabrone tantum penna differens, qđ ad maciem perducit. Mirmecion octauum formicæ simile capite, aluo nigra, guttis albis distinguentibus. Præter hæc Tetragranthij duo genera habent, peior, in quo medium caput distinguit linea alba, & transuersum altera, hic oris tumorē facit. Alter cinericius est posteriori parte candicans. Vltimus ac minime noxius, qui eodem colore telas in parietibus late texit, ueluti retia muscis capiendis. Mus araneus exiguum animal est, mustellæ similitudine per tenuissimum filum, siue gladij aciem impune ambulans μυγαλῆ à græcis dicitur. Eius morsus uenenatus est. Tradunt equos, si herbas, in quibus hi fuerint, depascantur, statim exanimari. Araneus proprie ipsum animal uocatur. Aranea tela. Sed poëtæ etiam fœmininum pro animali usurpant. Virg. Nam sæpe in foribus suspendit aranea casses. Græci ἀράχνην dicunt. Arachne puella fuit Lydia lanificij peritissima, quæ, cum se temere Mineruæ præposuisset, conuersa est in araneū. À Sydere autem fit sydereus. quod modo altum significat. Martialis. Hic ubi Sydereus propius uidet astra colossus. modo fulgentem. Virg. Et splendidus æthra syderea polus. Aliquando etiā quod ex sydere est, ut sydereus ignis, sydereus afflatus, sydereus splendor. Item præsydero uerbum. præsyderare enim dicimus, cum maturius hyberna tempestas mouetur, quasi ante syderis tempus. Item Consydero à syderum contemplatione. à quo consyderatus dicitur, q̄ agenda consyderat. Et consyderatio contemplatio, & consyderate aduerbiū cum consyderatione, & maturitate. Item Desydero à sydere deducitur, quod ueluti lucem syderis, quæ amamus optemus. à quo fit desyderium. Item à sydere Syderor, quod est sydere afflor. à quo Syderatio morbi genus, & qui eum morbum patiuntur syderati dicuntur, & qui mortui sunt, desyderati. Curtius. In eo prælio trecenti capti, quinquaginta desyderati sunt. quamuis ob id etiam desyderatos dici uideri possit, quod mortuorum desyderio tenemur, quemadmodum absentium. Est autem syderatio morbus partem aliquam corporis, sæpe etiam penè totum corpus percutiens subito, atq; exicans, & plerūq; hominem enecans, qđ cum repentino quodam impetu eueniat, non causa aliqua inferiori, sed è cœlo ui quadam syderis prouenire putatur. Vnde Plynius, Syderatio inquit tota è cœlo est, icirco à sydere nomen sumpsit. hinc morbus ille notissimus, & formidolosus omnibus, quem græco uocabulo ἀποπληξίαν, siue Epiplexiam nominamus, hoc est subitam percussionem πλήττειν enim percutere est. Syderatio etiam dicitur, quod corpus stupore quodam attonito subito conficiat. Nec in humanis tantum corporibus, sed in arboribus etiam, ac plantis, uitibusq́; syderatio est, humanæ prorsus similis, quando sub ortu canis uaporum siccitate arbores moriuntur. Græci à syderis percussione ἀστροβολίαν nominant. ἄστρον enim sydus dicunt, βάλλειν iactare, percutere. Sunt etiam qui pro astrobolia sphalecismum uocent. Martialis. Sydere percussa est subito tibi Zoile lingua. Idem. Hoc opus est, subito fias ut sydere mutus. Plautus. Syderatus est, moueri non potest. Sideritis autem non à sydere dicitur, sed ἀπὸ τοῦ σιδήρου, hoc est à ferro. est autem sideritis lapis, quem alio nomine heracleon, alio magnetem uocamus, à quo trahitur ferrum, & cum propius uenit, assistit, teneturq́;, & complexu hæret. dictus magnes ab inuētore, ut Nicāder tradit. Inuenisse aūt hic fertur in India,

dum armenta pasceret, clauis crepidarum, & cuspide baculi hærentibus. Ab astro autem astronomus, & astrologus dicti, qui astrorum scientiam profitentur, & astrolabiũ instrumentũ, ex quo astrorum motus colliguntur. Astronomia quoq;, & astrologia, hoc est scientia de syderibus. aliud enim uocabulum à lege, & norma, aliud à ratione astrorum deductũ est. Et Asteriscus signum ad stellæ similitudinem paruæ, quo utimur, cũ aliquid in scribendo omissum est, hoc modo *. Et Astreus unus ex titanibus, qui cum aurora concũbẽs, uentos genuit, & Astrea huius Astrei filia ex aurora, quam ob summam æquitatem iustitiam appellatam fuisse scribit Aratus. Nam, cum adhuc terras habitaret, Non dum uesanos rabies nudauerat enses, Nec consanguineis fuerat discordia nota. Sed postea crescentibus uitijs euolauit in cœlũ. Vnde subdit idẽ Aratus. Et cœli sortita locum, qua proximus illi Tardus in occasum sequitur sua plaustra bootes. IMMODICIS. Maximis. Modicum enim aliquando paruum, ac pusillum dicimus. Apuleius. Modico labore fatigatur. ita ediuerso immodicum, pro maximo ponimus. Modici etiam pauci dicuntur. Plautus. In angiportu turba est, domum modici introierunt. A' quo Immodicos dicimus plureis. Martialis. Atriáq; immodicis artat imaginibus. Modicum tamen proprie pro moderato usurpamus. Plautus. Cui animus modicus, continens, expers ambitionis. hinc modicum aduerbium significat parum. Idẽ, ædepol id modicum curat. modice uero moderate. Idem. Modice sapis. Cicero. Respublica ex tribus illis generibus, regali, & optimatum, & populari confusa modice. A' modo autem deriuatum est modicũ. Modus enim proprie rationem significat. Ratio uero iubet, ne quid nimis, sed omnia cum moderatione fiant, unde quomodo, & quemadmodũ dicimus. idest qua ratione. & Admodũ pro satis, quasi secundum rationem, uel pro ualde, ut ad, intensiua particula sit. et Propemodum, ferè, quasi parum absit à modo, hoc est à ratione. & mirum immodum, ac maiorem immodũ, quasi ultra rationem. et commodum, atq; accommodũ, quod proprie significat aptum, conueniens, quasi cum modo, & ratione. Virgilius. accommoda fraudi. Capitur tamen aliquando pro integro. Plautus, uiginti argenti commodas minas. & pro utili. Cornelius Celsus. Sed inter omnia maxime commodum est modice exerceri. Hinc fit Commoditas, quod interdum aptitudinem quandam, conuenientiamq́; significat, interdum utilitatem. Et Cõmode aduerbium, hoc est apte, utiliter. Item aliud aduerbiũ commodum, quod significat tiam. Apuleius. Commodum lumen euaserant, & fores ad pristinum statum integræ resurgunt. Idem. Intuli me, eumq́; accubantem exiguo admodum grabatulo, & cõmodum cœnare incipientẽ inuenio. Et Commodo uerbũ quasi in commodum do. Cõmodare enim est alicuius rei usum ad tempus concedere. Cicero. Dando, ac accipiendo, mutuandisq́; facultatibus accommodãdis, nulla re egeremus. Nec rei tantũ mobilis commodatio dicitur (ut Vlpianus existimauit) sed etiã soli. Plau. Cum ædes pauperi commodasset. differtq́; hoc uerbum à mutuo. Mutuamus enim (ut Paulus Iurisconsultus inquit) non eandem speciẽ recepturi. Mutui datio in ijs rebus est, quæ pondere, numero, mensuráue dari solent, quoniam earum rerum datione possumus in creditum ire, quia magis in genere suo functionem recipiunt per solutionem, quàm per speciem. Nam in cæteris rebus ideo ire in creditũ non possumus, quia aliud pro alio inuito creditore, solui non potest. Appellata est autem mutui datio ab eo, quod est de meo fiat tuum. Mutuatio à mutuo deducitur, & mutuum, quod sic à fœnore differt, quia mutuum sine usuris est, fœnus cum usuris. Plautus. Nam si mutuo non potero, certum est sumam fœnore. & mutuo aduerbium, quod aliquando significat inuicem, ut mutuo se amant, idest alter alterum amat. Aliquando ediuerso. Cicero. Fac me mutuo diligas, hoc est, fac mihi in amore respondeas. Mutuor uero passiue significat mutuo accipio. Plautus. Decem minas à patre mutuatus. Aliquando cõmodare, est cõmodum facere, siue commoditatem præstare. Cicero. Cui ego quibuscunq; rebus potero, libentissime commodabo. Commodatarius uocatur, cui aliquid commodatum est, sicut depositarius penes quem aliquid est depositum. Accommodare uero adiungere, & applicare est. Virgilius. Laterìq; argiuum accommodat ensem. Cicero. Qui se ad rempublicam, et ad magnas res gerendas accommodauere. interdum accommodatum significat procliue propensum. Cicero. Ad summum Græcorum otium potius, quàm ad ullam uim, aut tumultum accommodati. Interdum accommodare adhibere. Idem. Tantũ dabit amicitiæ, ut ueram amici causam esse malit, ut orandæ litis tempus, quo ad leges liceat, accommodet. Item à modo fit modifico, siue modificor, à quo Modificatio, & moderor, quod modo cum accusatiuo, modo cum datiuo coniungitur. à quo moderatio, & modestia. Cicero. Temperantem græci σώφρονα uocant, eamq; uirtutem σωφροσύνην, quam soleo equidem cum temperantiam, tum moderationem appellare. nonnunquam etiam modestiam. Item à moderor moderator, hoc est rector, gubernator. & moderate aduerbiũ, & modeste, hoc est mediocriter, & temperate. Item modestia, moderatio, modus, modicum, mediocre, hunc habent ordinem, quod modestia fundamentum, soliditas, basis ipsa uirtutis est, ex qua gignitur moderatio, quæ temperat, aurigatq́; modos, qui ex supramemoratis disciplinis in factis, & in dictis, & cæteris talibus, quæ agendi officia sunt, iunguntur. A' modo etiam modiperatores magistri, & per syncopen mos, hoc est uitæ institutum consuetudine firmatum cum deriuatis ab eo, de quo inferius dicemus. & modius mensuræ genus continens duo & uiginti sestertia. à quo Modiolus quarta pars modij. Est etiam modiolus paruum uasculum quadratum, quo cum tympanis ad hauriendum ex puteo, aut lacu, aut flumine aquam utuntur. Vitruuius. Ita cum rota à calcantibus uersabitur modioli pleni ad summum elati, & rursus ad imum reuertentes infundent in castellum ipsi pro se quod extulerunt. & modulor, quod significat cum mensura, & numerorum ratione compono. Virgilius, & modulans alterna notaui. à quo modulus ipsa compositio, & cantus. Item modulatio, & modulamen. Modus etiam aliquando, pro fine accipitur, atq; euentu. Idem. Sed quis erit modus. Idem. Quis rebus dexter modus. Modo, cum o finalem literam correptam habet, tempus significat præsens, uel, mox præteritum, uel non dum præteritum, uel statim futurum, ut modo id ago, modo ueni, modo id dicebam, modo faciam. A' quo fit, quo Apuleius, & quidam alij utuntur, amodo pro posthac. Vt nemo me amodo tam mane egredientem solum uidebit. Item postmodum, &, quod nõnulli usurpant, postmodo, & mox, quod non significat paulopost (ut Pompeius inquit) sed statim. Quippe & paulomox dicimus, hoc est statim cum paruo interuallo. Plyn. Et paulomox calefactum uulneri imponatur. Aliquando etiã modo pro tantũ accipitur, ut tace modo. à quo solũmodo, & tantũmodo deducuntur. MAVSOLEA. Mausoleum, pluralis pro singulari. Erat autem mausoleum sepulchrum Mausoli regis Cariæ ab Artemisia uxore ædificatum. Domus huic erat theatri curuaturæ similis lateritia, in imo secundum portam forum habebat. Per mediam autem curuaturam latitudinis plateam amplã, i qua media mausoleũ condidit, ita egregijs opibus constructũ, ut iter septẽ orbis miracula numeretur. Ad huius po-

stea similitudinem diuus Augustus sepulchrum sibi in campo Martio ædificauit mirabili opere, duodecim hostijs adhibitis, ad duodecim cœlestium signorum imitationem. erecto præterea ibi obelisco, quod inscriptam rerum naturæ interpretationem Aegyptiorum philosophiæ habet, cui diuus Augustus mirabilem usum addidit ad deprehendendas solis umbras, dierumq́; ac noctium magnitudines strato lapide ad obelisci magnitudinem, cui par fieret umbrarum effectus. Addidit præterea porticum pedum mille, & hortos, ac nemora miræ pulchritudinis, hoc ab illius, de quo loquitur, nomine mausoleum uocauit. Suetonius de Augusto, reliquias legerunt primores equestris ordinis tunicati, & discincti, pedibusq; nudis, ac mausoleo condiderant. Id opus inter flammineam uiam, ripamq́; Tyberis sexto consulatu suo construxerat, circumiectasq́; syluas, & ambulationes in usum populi iam tunc publicarat. PENDENTIA. Ita columnis inclusa, ut quãuis ijs subnixa essent, pendere tamen in aëre uiderentur. Patebat hoc opus ab austro, & septentrione sexagenos ternos pedes. breuius à frontibus toto circuitu pedes undecim supra quadringentos. Attollebatur in altũ uigintiquinq; cubitis. Cingebatur columnis sex, & triginta. Opus totum cælatum erat, ab oriente cælauit Scopas, à septentrione Bryaxis, à meridie Timotheas, ab occasu Leocares. Prius autem quàm opus absoluerent, regina Artemisia, quæ uiri memoriæ id opus extruxerat, extincta est. Neq; tamen illi recesserunt, nisi opere perfecto, ut gloriæ ipsorum, artisq́; monimentum relinquerẽt. Accessit & quintus artifex Theon, qui superioris pyramidis altitudini inferiorem æquauit, uigintiquatuor gradibus in metæ cacumen se cõtrahẽs. In summo quadriga erat marmorea, quam fecit Pythis, quæ adiecta centum quadraginta pedũ altitudine totum opus includebat. Pendere propriè est suspẽsum esse, tractumq́; est à pennis auium. Virgilius. dependent lychni laquearibus aureis. Hinc per metaphoram pendere pro sustentari accipitur. Ouidius, Pendet & à uestra nostra salute salus. Item pendere dicitur, qui nimio desyderio alicui rei intentus, cessat ab omni alio opere, & ad unum solicitus expectat. Idem, pendetq; iterum narrantis ab ore. Idem. Dum consulta petis, nostroq́; in limine pendes. unde pendere pro dubitare accipimus. Seneca, pendet animus, & in diuersa trahitur. Item pro cessare. Virgilius. pendent opera interrupta, minæq; Murorum ingentes. Ab hoc fit dependeo, quod modo est ex aliquo pendeo, modo sustentor, Cicero. Omnis enim illorum salus à nostra salute dependebat. Et pendulus, qui pendet. Ouidius, Lassaret uiduas pendula tela manus. Vnde pensa dicuntur manipuli lanæ, qui pendent ex colo, & fuso trahũtur. et pensiles horti, qui supra ædificia facti sunt. Et pensilis urbs, quæ subter cauata est. Plynius. Leguntur et pensiles hortos, immo uero totum oppidum fecisse nullo oppidanorum sentiente. Idem. Magnitudo, & frequentia cloacarum urbem pensilem fecit. Item pensilis homo, qui suspensus est. Plautus, Restim uolo mihi emere, qui me faciam pensilem. Certum est ante tenebras persequi tenebras. & lucernæ, siue lychni pensiles, quibus in delubris utebantur, arborum modo mala ferentiũ lucentes, qualis fuit Romæ in templo Apollinis palatini, quem Alexander Thebarum expugnatione captum in Cyma eidem deo dicauerat. Cyma oppidum est Aeolicum in Asia, & pons, quod ueluti in aëre pendeat. Significat autem omne, per quod super aquas transimus, unde & pro scala nauium ponitur. Virgilius. Interea Aeneas socios de puppibus altis Pontibus exponit. Hinc fit ponticulus paruus pons. Et depontani senes postulatores, q sexagenarij de ponte deijciebãtur. Et pontones naues, quibus in traijciendis amnibus loco pontium utimur. Papinianus. Fulmine publico interueniente uia constitui potest, si aut uado transiri potest, aut pontem habeat diuersum, si pontonibus traijciatur. Idem. Quia uia confirmari solet, uel ciuitate tenus, uel usq; ad uiam publicã, uel usq; ad flumen, in quo pontonibus traijciatur. Et pontifex, sacer magistratus, de quo inferius dicemus, quod instaurandorum pontium curam haberet. Erant autem minores, & maiores pontifices, inter quos unus summus, qui pontifex maximus, siue summus pontifex dicebatur, quod à Romanis ueteribus sumptum nostræ quoq; sectæ homines seruant. Ab hoc pontificatus dicitur, sicut à Consule Consulatus, & pontificius, à quo ius pontificium, et pontificalis, unde pontificales libri, in quibus sacræ cerimoniæ continentur. Item à ponte pons, Vmbriæ oppidum, quod pulcherrimum pontem supra Narem amnem habeat. Et tripontium aliud oppidum huic propinquum, quod treis habeat ponteis, & pontina palus iuxta Circeios, quæ uiginti quatuor quondam urbium fuit, quod pontonibus traijceretur, unde Pontia urbs dicta. Et pontia insula, sicut pandaria huic opposita. Et Romæ pontia tribus. Erat autem pontina palus iuxta uiam appiam, quæ Brundusium usq; lapidibus strata cernitur, latronibus quondam abundans. Iuuenalis. Armatæ quoties tutæ custode tenentur. Et pontina palus, & Gallinaria pinus. Lucanus, Et qua pontinas uia diuidit uda paludes. Et pendo, quod proprie significat pondero, quoniam quæ ponderantur ex libra pendent. & per translationem consydero, æstimo, unde fit magnipendo. flocipendo. paruipendo. multipendo. nihilipendo. idest in magna, parua, nulla æstimatione habeo. Et pensito, ac pensiculo eiusdem significationis. Gellius, pensicula, utrunq; modulare, reperies suo quodq; in loco sonare aptissime. À pendo pondus dictum, quod graue est. Virgilius. ignotum argenti pondus, & auri. interdum pro numero, hoc est multitudine ponitur. Varro. È Græcia comportasse magnum pondus omnium artificum. Item pondero, quod aliquando significat libro, Plautus. Dum numularius ponderaret argentum. Aliquando per metaphoram capitur pro consydero, examino. Plyn. Sed hoc pluribus uisum est. Numerantur enim sententiæ non ponderantur. Ab hoc ponderitatem ueteres pro grauitate dixere. Accius. Quod ponderitatem grauitatemq́; hominis agnoscerent. Et ponderosum, graue. Et pondo, quod licet aliquando pro libra inueniatur, proprie tamen significat pondus duodecim librarum, & indeclinabile est. Liuius, Argenti pondo bina, & sex libras in militem præstaret. Nec caret singulari, ut nonnulli existimant, sed sic pondo pro duodecim libris dicimus, ut assem pro duodecim uncijs. item dicimus duapondo, & Trepondo. Quintil. Dua, & trepondo diuersorum generum sunt barbarismi. At coniunctim Duapondo, et Trepondo usq; ad nostram ætatem ab omnibus dictum est, et recte dici Messala confirmat. Ab his Dipondium, & Tripondium deducuntur. Et assipondiũ pro unumpondo, qđ as erat libræ pondus. Pendo etiam aliquando pro soluo accipitur. Virg. tum pendere pœnas Cecropidæ iussi, quod ex eo tractum est, quia Romani ueteres penso non numerato ære utebantur. Seruius rex primus signauit æs. Argenti signati ante Pyrrhum regem deuictum usus non fuit. Hinc libram dixerunt assem, quod esset pondus duodecim unciarum, cum proprie libra instrumentum sit, quo res cum lancibus ponderantur, alio nomine bilancem uocant. Cicero, Critolaus libram constituebat, in cuius alteram lancem animi bona ponebat, in alteram corporis, & externa, tantumq́; pendere illam bonorum animi lancem putabat, ut terram, & maria deprimeret. nam statera instrumentum est, quo res sine lancibus ponderantur. À libra fit libro, quod

est pōdero, & aliquādo graue facio. Ply. Apes, si oriatur procella, apprehensis pedusculo lapillis, se librant, hoc est grauiores faciunt. Interdum suspendo. Ouidius, Et iam finitima sese librabat in herba. Et libella, quæ erat de argento parua, & æris libra ualebat, hoc est asse. Et Simbella libellæ dimidium, hoc est semis assis. Item instrumentum paruum, quo singuli numi ponderantur. Et libralis unius libræ. Et libripens stipis ponderandæ pensator. Et librile scapus libræ. Et libella instrumenta bellica, hoc est saxa ad brachij grossitudinem in modum flagellorum loris deuincta, quod librari manu, hoc est ponderari uideantur. Aliquando librare, pro examinare ponitur. Apuleius. Omnia prius, quàm aliquid statuas, libranda sunt. Et pro æquare. unde libramentum dicitur æqlibriū. Et libra cœleste signū uocatur, qđ octauo Calendarum Octobris Sol per illud transiens, æquinoctium facit. Librare etiam trutinare dicitur. Et Trutina proprie foramen est, in quo examen regitur. ponitur tamen aliquādo pro iudicio. Cicero, Quæ non artificis statera, sed populari quadam trutina examinatur. Apuleius Trutinatam sententiam uocat grauem, & recte examinatam. examen proprie lingua dicitur, qua trutina regitur. Virg. Iuppiter ipse duas æquato examine lances. Nonnulli æquamentum, alij libramentum, alij æquilibrium uocant. Nam æquimentum capitur pro mercede, ut pro eo, quod dicitur admissum. Varro, An si equam emisses quadrupedem, ut meo asino reatino admitteres, quantum poposcisses dedissem æquimenti. Hinc examinare est inquirere, & ueluti æquandi gratia inuestigare. Et examen inquisitio, & æquatio iuris. Dicitur etiam examen apum congregatio, uel locustarum, aliorumq; huiusmodi. A` pendendo ære, æris grauis pœna appellata est, cuius pluratiuum Cato protulit æribus grauibus. Et expensa in rationibus dic, & expensæ hoc est sumptus. Et impendia eiusdem significationis, & Impendio aduerbium, quod significat magis. Plautus. Atq; ille minus minusq; impendio curare. Item compendium appellamus, quod parsimonia quadam seruamus, sicut econtrario dispendium, quod uel incuria, uel negligentia, uel immoderatione dispendimus. Plyn. Bubulas carneis cauleis cuprifici magno lignorum compendio percoquunt. Idem, Magno id lignorum dispēdio fit addito sale, nam percoqui integro die uix potest. Aliquando tamen compendium pro utilitate, & lucro ponitur. Tibullus. Nec uagus ignotis repetens compendia terris, Presserat externa nauita merce ratem. Aliquando pro breuitate. unde compendiosum dicitur breue, quod ea, quæ simul pedun tur, celerius expediantur. Item a` pendendo pensio dicta, qđ pro aliqua re conducta soluitur. Et Pensionarius, qui pensionem alicui soluit. Et expendo, erogo, ab ea consuetudine. Item post numos signatos in ijs emptionibus, quæ mancupi erant, interponere libram solebant. Mancupi autem emptiones dicebantur, cum aliquid a` populo emebatur. Et Manceps uocabatur, qui a` populo aliquid emebat, conducebat'ue, quia manu sublata significabat se authorem emptionis esse. hinc Mancipia appellata serui, ancillæq; emptitiæ, quasi manu sublata accepta, uel quòd manu ab hostibus capta essent. Argentum primo signatum est anno urbis quingentesimo octogesimoquinto. Quin. Fabio consule, quinque annis ante primum bellum punicum. Et denarius pro decem libris placuit, quinarius, pro quinque. Sestertium pro dipōdio, ac semisse. Libræ autem pondus æris imminutum primo bello punico fuit, cum impensis respub. non sufficeret, institutumq;, ut asses sextantis pondere signarentur. Sic quinta parte lucri facta, omne æs alienū dissolutum fuit. Nota æris fuit, ex altera parte Ianus geminus, ex altera rostrum nauis. Nam, quia Saturnum classe deuectum

hospitio Ianus acceperat, & ab illo peritiam ruris edoctus, feram illam, ac rudem ante fruges cognitas uitam in melius redegerat, regni eum socium fecit, & quoniam naui fuerat aduectus, in signando ære ex una quidem parte sui capitis effigiem, ex altera nauis rostrum impressit, ut quantum in eo esset, Saturni memoriæ cōsuleret, & accepti ab eo beneficij, haud immemor esse uideretur. hanc signandi consuetudinem Seruius rex, qui primus post urbem conditam signare æs cœpit, rursus introduxit propter, quod in aleæ lusu diu post ea tempora pueri denarios in sublime iactantes capita, an nauim exclamare consueuerunt. Triens, & Quadrans ex ære erant. Quadrans antea triuncis dicebatur a` tribus uncijs, postea Annibale urbem infestante, dum Q. Fabius maximus dictator esset, facti sunt asses unciales, & denarius sexdecim assibus permutatus est, Quinarius octonis, Sextertium quaternis. Sic respublica dimidium lucrata est. In militari tamen stipendio semper denarius pro decem assibus datus est. Nota argenti bigæ, ac quadrigæ fuere, & inde Bigati, & Quadrigati numi appellati sunt. post hæc lege Papyriana Semunciales asses facti. Liuius. Drusus in tribunatu plebis octauam partem æris argento miscuit. Victoriatus lege Clodia percussus est, ita dictus a` signo uictoriæ, quo erat insculptus. Aureus numus sexagesimo secundo anno, post argenteum percussus est, Scrupulum ualebat sestertijs uicenis, quod faciebat in libras ratione sestertij, qui tunc erat, sestertios noningentos. Post hæc placuit ex auri libris quadraginta millia signari. Numis aureis consulum primo, deinde imperatorum capita imprimi cœperūt, & ab his sæpe nomina accepere. As proprie iurisconsulti definiunt omnem quantitatem, & omne corpus duodecim uncias continens, eius partes sunt (ut Varro tradit) uncia ab uno dicta duodecima pars assis. Sextans sexta pars assis hoc est duæ unciæ. Quadrans quarta pars assis, hoc est tres unciæ. Triens tertia pars assis, hoc est quatuor unciæ Quincunx, quinq; unciæ. Semis, dimidium assis, hoc est sex unciæ. Septunx, septem unciæ. Deunx, quasi una dempta uncia. Dextans dempto sextante. Dodrans dempto quadrante. Bes, ut olim Des, dempto triente. æris minima pars, sextula dicitur, quod sexta pars unciæ. Semuncia, dimidia pars unciæ. Sestertium dictum, quasi semis tertium. Dipondius enim, & semis antiquum sestertium facit, triuncium, & nouuncium dicitur, quo trium unnciarum, & nouem unciarū est. A` pendo composita fiunt appendo quod est adiungo, suspēdo. a` quo appendix dicitur, quod adiunctum est, quasi ex alio pendeat. Cicero, Vidit enim, quod uidendum fuit, appendicem animi esse corpus, nihilq; esse in eo magnum. Plyn. Atq; uuas iam maturas ad solem appendere. Appendo etiam est ad lancem, uel stateram pondero. Cice. Vt iam appendatur pecunia, non numeretur. Idem alibi per translationem hoc uerbo usus est pro pondero, hoc est exacte consydero, ea putaui non numerare lectori debere, sed tanquam appendere. Perpendo, quod est pondero, examino, non autem (ut uulgus putat) intelligo, & animaduerto. Idem. Quid in amicitia fieri oportet, quæ tota uirtute perpenditur. Hinc perpendiculum dictum fabrile instrumentum, quo altitudinem, seu æqualitatem operum perpendimus, cuius inuentor Dædalus fuit. a` quo Perpendiculare geometræ uocant, quod recte in aliquod incidit, ut radij solis recte ex alto, in aquam descendentes perpendiculares appellantur, illos integros, hos confractos in aquam uidemus apparere. Expendo, quod eiusdem fere` significationis est. Idem, Deinde hæc expendite, atq; æstimate. Aliquando etiam capitur pro expono, unde expensæ dictæ. Impendo, quod proprie est in aliquam rem expendo, unde impensa, & impen-

dium deriuantur. à quo ꝑ metaphoram ĩpendere operã, ĩpendere laborẽ, impendere studium dicimus, quasi exponere, & in totum expendere. Et impensa beneficia, ac merita dicuntur. Mart. Impẽsis uitam principis annumeres. Dicimus autem impendo curam huic rei, & in hanc rem, exemplis referta sunt omnia. à pendeo etiã impendeo cõpositum reperitur. est autem impẽdere penul. produ. supra caput aliquid ueluti casurũ pendere, ut impẽdent nubes. Suspendo, quod aliquando est alte ligo. Vir. Quo tendant ferrum malo suspendit ab alto. Aliquãdo solicito. Plau. Vix cõpos mentis sum, ita mihi suspendit animum. Vir. Suspensi Euripylum scitatum oracula phoebi Mittimus. Et quoniã, dũ soliciti, etiã dubij sumus, suspensum aliquãdo pro dubio capimus. Seneca. Suspẽsus animo, quid ageret, cogitabat. Itẽ suspensum pro placido, & silenti quãdoq; accipitur. Teren. Ad fores suspenso gradu placide ire perrexi. Item suspendo aliquando est pendendo strangulo. à quo suspendium. Gellius, Suspendio uitã finiuit. Dispendo, quod modo expendo significat, à quo fit Dispendiũ, & Dispenso, & dispensator, qui pecunias domini expendit, & necessaria in familia distribuit, modo expãdo, & tunc nõ à pẽdo, sed à pãdo deducitur. Plau. Vbi lubet dispendite hominẽ diuersum, atq; distendite. Rependo, quod est cõpenso. Vir. Et fatis cõtraria fata rependens. Cõpendo similiter, à quo cõpendium fit, de quo supra diximus, & cõpenso, à quo Cõpẽsatio, quæ est, ut Modestinus inquit, debiti, & crediti iter se cõtributio. VACVO AERE. In uacuo aere, hoc est uacante, ut pendere opus ostendat, quasi nõ sustentetur solo, uel uacuum, Epitheton est aeris, q̃a aer nõ habitatur. Epitheton enim figura est, quæ ĩterpretari ĩpositũ potest, quod aut ad augmentũ, aut ad diminutionem, aut ad discretionẽ poni solet, ut Cœlum profundũ. uenusta Venus, uacuus aer, & similia. Inde Epithesis, quod modo impositionem, modo imposturã significat, de qua ĩferius dicemus. Et Epithetis impostor. fraudator. Et epithima, quicquid alicui rei ĩponitur, ex quo medicamenta, quæ ad refrigerandũ cor ĩponuntur, epithimata uocamus. Vel uacuo dixit, quo magnitudinẽ operis ostentaret, ut sit in uacuo aere, in magno aeris spatio, nã, quia quæ magna sunt, plurimum uacui habere necesse est, uacuum sæpe pro magno usurpamus. Virg. uacua atria Ditis. Idem, Saltibus in uacuis errant. quod si subtiliorem rationem indagare uelimus, dicere possumus, icirco uacuũ aerem dici, quod uacua omnia impleat. Nihil enim pati natura uacuum potest, unde & inane uocamus aerem. Lucre. Longum ꝑ inane resoluit, cum inane proprie uacuum sit. Virg. Atq; illis iam sæpe rotæ ducantur inanes. Idẽ, galeã ante pedes proiecit inanẽ. à quo inanitas dicta, quod pro uacuitate aliquãdo, nonnũq̃ pro uanitate accipitur. siquidem & inane aliquando pro leui capimus. Vir. Instabiles aĩos ludo prohibebis inani. Hinc inanio uerbũ fit, & exinanio, quod modo est euacuo, modo attenuo, modo ad nihilũ redigo, & exinanitio, defectio, & inaniter aduerbiũ fit, hoc est frustra. À Vacuus uaco uerbũ deducitur, qđ proprie significat uacuus sum. Cæsar, Id ea maxime ratione fecit, qđ noluit eũ locũ, unde Heluetij discesserant, uacare. unde, si ĩ ꝑsonaliter accipiatur, significat uacuũ tempus est. Plyn. Quo magis te, cui uacat, hortor, cũ in urbẽ proxime ueneris, uenias autẽ ob hoc maturius, illi te poliẽdũ, limãdumq; ꝑmittas. Virg. O dea, si prima repetens ab origine pandam, Et uacet annales nostrorũ audire laborũ. Vaco, si cũ ablatiuo sine præpositione iungatur, pro careo accipitur, ut uacas sapientia, hoc est cares sapiẽtia, q̃q̃ carere proprie est uacare quibus ĩdiges. Cicero, Satiatis uero, & expletis iucũdius est carere, q̃ frui, q̃uis non caret is, qui non desyderat. Improprie tamen dicimus careo culpa, careo periculo, careo damno. si uero iungatur

ablatiuo cum præpositione ab, eodem modo significat uacuus sum, ut uaco à studijs, uaco ab agricultura, ab omni molestia. est etiã quãdo uacat impersonaliter acceptum ponatur pro eo, quod cura est. Quintil. Reũ oderit uerba aucupantem, & anxiũ de fama ingenij, & cui esse diserto uacet. ab hoc deriuatur uacillo, qđ est inconstans sum, & quasi alternatim moueor. à quo fit uacillatio. Idem, Est & illa indecora in dextrũ, ac læuum latus uacillatio alternis pedibus insistentium, utiq; & naues uacuæ dicuntur uacillare. Cicero de quodam præ infirma ualetudine non recte scribente inquit, uacillantibus literulis. Ad animum quoq; hoc uerbum aliquando transferimus, ut apud iurisconsultos de fide testis uacillante, qui incõstantia, & diuersa testimonia dixerit. Item uacare interdũ accipitur, pro superabundare, quod otiosum esse uideatur, quod superabundat. Vnde superuacaneũ dicitur, quod est superfluũ. idẽ etiã, quod uacuũ, hoc est otiosum sit, superuacuum dicitur. Superuacanea quoq; auis dicebatur, quæ ex summo cacumine uocẽ emisisset, ꝙ super uacuũ aera uolitet, canatq;. Itẽ à uacuo uanum deriuatur, qđ interdũ eandẽ cũ primitiuo suo significationẽ habet. Vir. sed illos Expectata seges uanis elusit auenis. ĩterdũ mendacem significat. Idẽ. Ni frustra auguriũ uani docuere parẽtes. Idẽ. nec si miserũ fortuna Sinonẽ Finxit, uanũ etiã, mẽdacemq; ĩproba finget. Ponitur etiã pro stulto, quasi mente uacuo, & qui in rebus inanibus studiũ collocat. Iuue. Sic libitum uano, qui nos distinxit, Othoni. Quidã falsum. fictũ. uanum ita distingunt, ut falsum loqui mendacis sit, fictum callidi, uanum stulti. Falsum loqui culpæ sit. fictum uirtutis, uanũ uecordiæ. falsis decipiamur, fictis delectemur, uana spernamus. Gellius tamen uanos scribit proprie dici mẽdaces, & infidos, et leuia, inaniaq; pro grauibus, & ueris astutissime cõponentes. ab hoc fit uerbum uano, quo ueteres usi sunt pro fallo. Accius. Sic illũ uanans in Angiportũ deduxit. & euanesco, qđ significat inanis fio. & in nihilũ redigor. Virg. Et procul in tenuẽ ex oculis euanuit aurã. Et uanitas. Plyn. Id uero magicæ uanitas est. Et uanitudo. Plau. Vt rẽ uideo, tu inuẽtus à uanitudine. Et uaniloquentia. Apule. Nihil hominis nauiloquẽtia commotus. Et uane aduerbiũ, quod modo stulte, modo mẽdaciter significat. Item à Vacuus fit uacuo uerbũ, & euacuo, & uacuefacio, quæ omnia significant exinanio. unde uacuatio, & euacuatio, & uacuefactio pro exinanitione ponuntur, & uacuitas pro inanitate. Itẽ à Vaco, siue uacuo deducitur uastus qđ proprie magnũ significat, Nã quæ magna sunt, fere uacare, seu uacua esse solent. Vir. Vastumq; caua trabe currimus æquor. Sed quoniã quæ magna sunt corpora, ferocia esse etiã solent, ponitur aliquando uastus pro feroci. Cicero. Quæ barbara India uastior aut augustior. Ab hoc fit Vasto, & Deuasto, quod est deprædor. spolio. profligo. & quasi uacuũ reddo. Idem. Omnẽq; eã regionẽ ferro, igniq; uastauit. Hinc uastitas, & Vastitudo deducuntur, quæ modo magnitudinem significant. Apule. Cui in primis tanti corporis uastitas horrori fuit. modo uastationem, siue deuastationem, quæ à uasto uerbo deriuantur. Acci. propterea tot, tantasq; habemus uastitates funerum. AERE. Aer proprie dicitur mediũ spatiũ, quod est inter cœlum, & terram. Virg. ubi aera uincere summum Arboris haud ullæ iactu potuere sagittæ. Idem. Aera dimouit tenebrosum, & distulit umbras. dictus est à græco ἀὴρ, quod mutatis literis ἀπὸ τῆς ἥρας deducitur, hoc est à Iunone, quæ aeris dea est, & à nostris quoq; aliquando hera appellatur. Ennius. Vosne uelit, an me regnare hera, quidue ferat sors uirtute expiamur. Ab aere fit aerius, quod aliquando altũ significat, unde aeriæ arces dicuntur, aliquãdo qđ ex aere cõstat. ut aeria corpora, aerius fulgor. Itẽ aeripes, celer, quasi

aërios pedes habens, hoc est leues. Vir. Fixerat aëripedẽ ceruam. Ab aërius aestus deducitur, quod proprie significat calorem, & aestiui flagrantiam temporis. Idem, Aestibus in medijs umbrosam exquirere uallẽ. Vnde & pro aestiuo tempore ponitur. Idem, propiusq; aestus incendia uoluunt. Significat autem fluctuationem, atq; impetum maris, qđ feruore quodã id fieri uideatur. Plaut. Quo magis te in altum capessas, aestus te in portum referet. Ab hoc fit Aestuo, qđ est ferueo, agitor. Virg. fundoq; exaestuat imo. & aestas, quae proprie significat tempus, quod incipit ab aequinoctio uernali, & finitur aequinoctio autumnali, constatq; senis mensibus, & totus annus in aestatem, hyememq; diuiditur. Idem, Incipiens stabulis edico in mollibus herbas, Carpere oues, dum mox frondosa reducitur aestas. hic. n. de Vere loqtur. Particularius tamen aestas capitur pro quarta parte anni, hoc est pro tribus mẽsibus, qui icipiũt Sole Cancrũ ingrediente. Nam sole ingrediente Librã, autumnus ẽ, Ingrediẽte Capricornũ, hyems. igrediẽte arietẽ, Ver. ab aestate fit aestiuus, unde aestiuũ tempus, aestiuũ ardorẽ, aestiuam siccitatem dicimus, et aestiua loca dicuntur umbrosa, in quibus p aestatẽ pecora uitant calorẽ. Statius. & umbrosi patuere aestiua lycei. abusiue tamen & pro gregibus usurpantur, quae morãtur in aestiuis. Vir. nec singula tantũ Corpora corripiũt, sed tota aestiua repẽte. Ab aestu ẽt aestuaria appellata. Dicuntur aũt aestuaria loca, quae marinis aquis referta sunt ex inundationibus pelagi, p quas saepe in mediterranea fluuiorũ instar nauigantes ascendunt. aliquãdo non nisi nando transiri possunt, a graecis ἀνάχυσις, hoc est inundatio dicitur. Caesar, Pedestria esse itinera concisa, aestuarijs nauigationẽ impediri. Aër unum est ex quatuor rerũ principijs, quae elementa dicuntur, ita enim disposita est haec mundi machina, ut in medio omniũ sit terra posita, circa eam aqua globũ terrae circundans parua parte immuni relicta, ad uitã animantiũ tuendã, circa aquã aër, circa aërẽ ignis purus, atq; integer lunae globum attingens. ex ijs omnia gignuntur, aluntur'q;. unde ab alẽdo elementa sunt dicta. Terra primũ elementũ est, a terẽdo dicta, quod scilicet teritur. Itaq; tera in augurũ libris cum simplici r scribi solebat. ab hac locus communis, qui circa oppidũ colonis relinquitur, territoriũ appellatur, quod maxime teratur. quãuis Põponius iurisconsultus territoriũ scribit esse uniuersitatem agrorum intra fines cuiusq; ciuitatis, dictum ab eo, qđ magistratus eius loci terẽdi ius habent. In singulari terra elemẽtũ est totũ, cum pluratiue proferimus, plures terras significamus. Virg. multum ille & terris iactatus, & alto. Ponitur tamen aliquãdo terra & pro territorio, & pro prouincia, siue regione. Cic. Eorũ, q in hac terra fuerũt, magnãq; Graeciã, quae tũ florebat ĩstitutis, & praeceptis suis erudierunt. unde cõterraneus dicitur, qui ex eadẽ terra est, quapropter Catullũ conterraneũ suũ Plynius uocat, qui non Veronae, sed in Benaci insula natus erat. A terra fit terreus, qđ ex terra est, ut uas terreum. Terrenus, & terrestris, quod uel in terra natum est, uel in terra uiuit, uel aliquid cõe cum terra habet. ut terrenũ, siue terrestre animal, terrena labes, terrestris exercitus, terrestres copiae, & terrigena, qđ ex terra natum est, unde terrigenae gigantes dicuntur. & terricola, qđ colit, hoc est habitat terras. & Terentum locus in campo Martio, qđ in eo ara Ditis patris in terra occultaretur. erat hic locus Diti, ac Proserpinae sacer, in quo omnium qui aut nascerẽtur, aut morerẽtur, nomina scribi solebant, quoties ciuitas lustrabatur, quae res initiũ habuit huiusmodi. Cum ingenti pestilẽtia urbs uastaretur, Valesius uir locuples, sed rusticae uitae duobus filijs, & filia ad desperationẽ morbo laborantibus, aquã calidã a foco petebat, ubi genibus nixus, lares familiares orauit, ut puerorũ piculũ ĩ eius caput trãsferrẽt, audita statim uox fuit, eos saluos habiturũ, si continuo Tyberi deuectos Terẽtũ deportasset, ibiq; ex Ditis patris, & Proserpinae ara petita aqua, recreasset. Quapropter mente cõfusus quasi nimis lõga, & periculosa nauigatio Terentum imparetur, pueros tamen ad ripã Tyberis statim detulit ex uilla, in qua habitabat prope uicinũ sabinae regioni fretũ, ac lintre Ostiã petẽs, intẽpesta nocte ad cãpũ Martiũ appulsus est, ubi sitientibus aegris subuenire cupiẽs, cũ ignis in nauigio non esset, a gubernatore didicit fumũ nõ procul apparere, iussusq; Terẽtũ egredi (id nomen ei loco est) hausiã calice aquã eo detulit, unde uisus fuerat fumus oriri, locũq; fumantẽ potius, q̃ ulla flãmae uestigia habẽtem tenacius cõcitans, cõtractis quae sors obtulit, nutrimentis, ptinaci flatu ignẽ exciuit, calefactãq; aquã pueris bibẽdam dedit, qua epota, salutari quiete sopiti, statim liberati sunt, & uocato patre indicauerũt ei uidisse se ĩ somnis, a nescio quo deorũ corpora sua spongia tergi, & praecipi, ut ad Ditis patris, et Proserpinae arã, a qua potus eis allatus fuerat, furuae hostiae immolarẽtur, lectisterniaq;, & ludi nocturni fierent. Is quoniã eo in loco nullã arã inspexerat, desyderari credẽs, ut a se institueretur, arã empturus in urbẽ p̃rexit, relictis qui fundamentorum gratia terrã ad solidum foderent. hi cũ ad uiginti pedũ altitudinem humo egesta peruenissent, ai aduertunt arã Diti patri, Proserpinaeq; ĩ scriptam. Quod postq̃ Valesius nuntiante seruo accepit, omisso emendae arae proposito, hostias nigras, quae antiquitus furuae dicebãtur, Terento immolauit, ludos quoq;, & lectisternia continuis tribus noctibus, quia totidem filij piculo liberati erant, fecit. Cuius exemplum Valerius publicola, qui primus cõsul fuit, studio succurrendi aegris secutus, apud eandem arã nuncupatis publicae uotis, caesisq; atris bobus, Diti maribus, Proserpinae foeminis, lectisternio, ac ludis trinoctio factis, arã terra, ut ante fuerat, obruit. Religionem deinde ludorũ crescentibus opibus lautitia secuta est. Primus Q. Catulus cãpanam imitatus luxuriã spectantium consessum uelorum umbraculis texit. Primusq; Cn. Põpeius inductis per semitas aquis, aestiuum feruorem moderatus est. hoc secularium ludorum initium fuit, qui ideo appellati sunt seculares, quod uno seculo, hoc est centũ annis semel tantũ fierẽt, q̃uis hic mos aliquando fuerit interruptus. Seculum centum annorum spatium dicitur a sene, quod longissimũ spatiũ senescendorũ hominũ id putarent, ut Varro inquit. Huiusmodi ludos pro hominum salute faciebãt, & renouari, atq; instaurari hoc sacrificio ciuitatem putabant, ac morbos omnes, praecipueq; pestilentiam expelli. Aperiebatur autem ara Terẽti in secularibus ludis, deinde rursus occultabatur. Mart. Bis mea Romano spectata est uita Terento, Et nihil extremos pdidit ante rogos. hoc est mortua sum omni mea prole superstite, bis uisis secularibus ludis, hoc est aetate prouecta. nam ludos seculares non seruato centum annorum ordine, & Augustus, & Claudius, & Domitianus ediderunt. Papinius. Nec tantũ induerint fatis noua saecula crimẽ, Aut instaurati peccauerit ara Terẽti. hoc est nõ cõmittat tantũ scelus ara Terenti, ut instauratis a Domitiano pro salute hominũ ibi sacrificijs, sinat Gallicum hoc modo pire. Item extorris, quasi extra terrã dicitur, quemadmodum exul, quasi extra solum, & terraneola auis alaudae similis, praeterq̃ qđ in capite apicem non habet, quemadmodum alauda, quae olim a galeae similitudine galerita uocabatur. postea gallico uocabulo appellata est alauda. Galli enim hoc nomine significant galeam, unde milites, qui galeis utuntur, dicti sunt alaudae. Legionis alaudarum meminit Caesar in commentarijs. Alauda a graecis uocatur κορύδαλος. κόρις enim galea est, quidam hanc parcum quoque dici existimant, sed falsum est. Parcus enim auicu-

la est, palumba minor aliquanto, sub corpore alba: colores superioris plumæ, & crista ferè similis pauoni. Dicta est autem Terraneola, quod non in arboribus, sed in terra uersetur, ibiq; nidificet. Sunt qui terreo quoq; uerbum à terra deductum existimant. est enim terrere, timorem alicui incutere, quasi eum in terram prosternere uelimus. ab hoc fit terror, hoc est timoris incussio, & terrificus timorē incutiens, & terribilis, idest formidabilis, atq; horrendus, & terrefacio, & perterreo, & perterrefacio, & exterreo, & deterreo, & absterreo, eiusdem ferè cum suo simplici significationis. Exterritum tamen aliquando pauefactum dicimus. Virgilius, plausumq́; exterrita pennis Dat tecto ingentem. modo accensum, inflāmatum. idem. Sæuit agris, asperq; siti, atq; exterritus æstu. Item à terra terræmotus dicitur, cum terræ incluso spiritu contremiscunt, magno sæpe habitantium damno, alibi prostratis urbibus, alibi hiatu profundo haustis, alibi egestis molibus, alibi emissis amnibus, nonnūquam etiam ignibus, & calidis fontibus, alibi auerso fluminum cursu, quod ipsi nostra ætate Callisto pontifice maximo in Appulia, atq; Campania uidimus, tanta earum prouinciarum ruina, ut fuerint, qui de natali solo relinquēdo perpetuo cogitauerint. Item à terra tellus, per diminutionem deducitur, quod proprie deam terræ significat. ponitur tamen pro ipsa terra. Item tripudium, quasi terræ pauium. Cicero, sed quia cum pulli pascuntur, necesse est aliquid ex ore cadere, & terram pauire. Terripauium primo, post terripudium dictum est, deinde tripudium. cum igitur offa iam cecidit ex ore pulli, tum auspicanti tripudium solistimum nuntiatur. Hanc unam rerum naturæ partem propter eximia in nos merita matris cognomento ueneramur. Hæc enim nascentes nos excipit, natos alit, semelq; editos perpetuo sustinet. Nouissime complexa gremio, & quasi à reliqua natura abdicatos tum maxime ueluti mater operit. hæc sola nunquam irascitur homini. Aer densatur nubibus, furit procellis. aquæ subeunt in imbres, rigescunt in grandines, tumescunt in fluctus, præcipitant in torrentes. ignis cuncta exiccat, cuncta comburit. At terra mitis, benigna, indulgens, ministra hominum, quæ coacta non generat? quæ sponte non fundit? hec nobis odores, ac sapores præparat, hæc succos, hæc fructus, hæc colores, hæc bona fide creditū reddit fœnus, hæc nostri causa cuncta alit, & semper homini noua parturit, hæc frugem, uinum, carnem, lignum, lapidem, herbam, ferrum, æs, argentum, aurum, cæteraq; metalla, margaritas, gemmas, & quicquid uitæ hominum nō modo utile, ac necessarium, sed etiam decorum, ac iucundum est, abunde suppeditat. Secundum elementum est aqua, quæ secundum quosdam ab æqualitate dicta est. nihil enim est illa, dum quiescit, æquabilius, ut ego sentio, quasi à qua uiuamus. Aqua enim, & ignis humanam uitam maxime continent. Vnde aqua, & igni interdici solebat damnatis. aquam, & ignem sumebant nuptæ, & qui funus prosecuti fuerant, redeuntes ignem supergrediebantur aqua aspersi, quod purgationis genus uocabant suffitionem. Hoc elementum cæteris omnibus uidetur imperare. Terras enim deuorant aquæ, flammas necant, scandunt in sublime, & ipsum quoq; sibi uendicant cœlum. Quid esse mirabilius potest, quàm stare in cœlo aquas? At illæ non modo in tantam altitudinem perueniunt ipsæ, sed secum piscium quoq; examina, & lapides rapiunt. Eædem cadentes omnium terra nascentium causa fiunt. fruges, arbores, frutices iuuant. migrant in cœlum, ut uitalem animam deferant herbis. Præterea alibi calidæ sunt, alibi frigidæ, alibi tepidæ, & penè omnibus morborum generibus auxiliantur. Aliæ sulfuris, aliæ aluminis, aliæ salis, aliæ nitri, aliæ bitūinis, aliæ ferri, aliæ æris, aliæ acidæ sunt,

aliæ salsæ, & cunctæ hominum tantum causa uidentur erupisse. Generatim neruis prosunt omnes, aliæ pedibus, aliæ coxendicibus. aliæ luxatis, aliæ fractis, aliæ exinaniunt aluos, aliæ sanant uulnera, aliæ capiti, auribusq́;, & oculis priuatim medentur, aliæ sterilitatem mulierum, & uirorum insaniam abolere produntur, nonnullæ iuuant calculosos, aliquæ prohibent abortum, sunt quæ tollunt uitiligines, aliæ podagricis prosunt, aliæ tertianas febres discutiunt, aliæ dentes sistunt, aliæ ungulas etiam iumentorum indurant, aliæ subtiliores faciunt sensus, aliæ memoriam afferunt, aliæ obliuionem inducunt, aliæ canoras uoces faciunt. Sed, ut de cæteris taceamus, Perottæ, quas ipsi paucis ante annis non mediocri opere, ac sumptu in agro uiterbiensi deduximus, letargicos, & hydropicos, & colicos curant, luxatos statim sanant, collutæ dētes sistunt, scabiem, lichenas, uitiligines mira celeritate tollunt, cruditati medentur. famem sublato omni fastidio inducunt, fœcunditatem mulieribus afferunt, Venerem, si debilitata fuerit, excitant, calculorum uitia discutiunt. Lymphaticos sudando mox sanant. aptissimæ stomacho, neruis, uniuerso corpori. Ab aqua fit aquor uerbum, quod est aquam haurio. siue aquam fero. Curtius, Cum miles aquatum profectus esset. Virgilius, Sed circum tutæ sub mœnibus urbis aquātur. à quo fit aquatio, hoc est aquæ uectio. Aquilex, qui aquā colligit. Varro. An hoc præstat Hero filius Diogenis, quod ille è uentre aquam emittit? an hoc te iactas? At hoc pacto utilior te thuscus aquilex. & aquilegium collectio aquæ. Plau. Si pluet aquilegio me iuuabo. & aquæductus, &, quod eiusdem significationis est, Aquagium, quasi aquæ agium. & aquæ licium, cum aqua pluuialis remedijs quibusdam elicitur. & aqua intercus, quod significat hydropisin. hydropici dicuntur, quos aqua inter cutem male habet, ideoq́; ἀπὸ τοῦ ὕδωρ, quod aqua est, græci hunc morbum ὕδρωπα uocant. Eius tres species sunt. Aut enim uentre uehementer intento creber intus ex motu spiritus sonus est, aut corpus inæquale est tumoribus aliter, aliterq́; per totum id orientibus, aut intus in unum aqua contrahitur, & moto corpore, ita mouetur. ut īpetus eius conspici possit. Primum tympanitem. Secundū leucopte gmantiam, uel hyposarca. Tertium asciten græci nominant. Communis omnium est humoris nimia abundantia. Item ab aqua aqualiculus dictus est, quod proprie uas est, in quo porci sorbent, per metaphoram uero pro uentre usurpatur. Persius, Cū tibi calue Pinguis aqualiculus propenso sexquipede extet. & aquarium, siue aquariolum locus, in quem sordida aqua iactatur, qui & lauacrina à lauando appellatur, & aqualis uas ad aquam tenendam, quod & matula dicitur, & matella, & matellio. Plau. Ne tu postules matellam unam tibi aquæ infundi in caput. & aquilus color subniger, ita dictus, quod, cū antiqui duos omnino naturales colores nossent, album, & nigrum; interueniret autem is quoq;, qui ita neutri similis est, ut ab utroq; proprietatem trahat, eum potissimū ab aqua denominarunt, cuius incertus est color. hinc Aquilius prænomen factum, à colore subnigro & aquila appellata, quamuis aliqui ab acute uidendo dictam potius aquilam uelint. Aquilo uero uentus ob uehementissimum uolatum ab aquila denominatus est. Item ab aqua aqueus dictus, quod ex aqua est, ut color aqueus. Item aquatus, aqua infusus, ut aquatum uinum. & aquosus, plenus aqua. ut aquosa hyems, aquosus autumnus, aquosus orion, & aquaticus, quod in aqua degit. Plyn. Terrestres, & aquatici pisces. & adaquo uerbum, quod est aquā infundo. & aquifolia arbor ex genere ilicis, quàm græci quidam similacem uocant. Theophrast. Similacem uitant arborem ilici similem, folio tamen non aculeato, sed molliori, nec

materia

materia, ut illa solida, spissáq; sed soluta, molliq; in opere. Arcades phyllodrin nuncupant. Quidam hanc fœminam ilicem putant esse. Dores agrestem ilicem uocant. Vtriusq; ilicis fructus breuior, & gracilior, q̃ quercus. Homerus autem acylon appellat roboris glandem. & æquus. idest æqualis, quod aqua, dum quiescit, perfectam æqualitatem habet, de quo, atq; deriuatis ab eo inferius dicemus. & Aquæ Galliæ urbs, iuxta quã sunt calidæ aquæ. & Aquitania regio ab obliquis aquis Ligeris. hæc à Circio oceanum habet, qui aquitanicus sinus dicitur, ab occasu Hispaniam, à septentrione Lugdunensem Prouinciam, à meridie Lugdunensem. Sunt etiam, qui Aquileiam à legendis aquis appellatam existiment urbem extra Venetiæ fines, iuxta quã defluit Timauus, in Carnorum regione, iuxta regionem Iapidum à Romanis condita, & imminentibus imposita barbaris, ad quã flumine aduerso, onerarijs nauibus per Natisonem flumen nauigatur plus stadijs sexaginta. & aquarius cœleste signum, pedes habens in hyemali circulo defixos, manum sinistram usq; ad Capricorni porrigens tergus, dextra iubam Pegasi propè contingens, spectat ad exortũ. occidit, oriturq; capite prius, q̃ reliquis membris. habet in capite stellas duas subobscuras, in utrisq; humeris singulas, magnas. in sinistro cubito grandem unam. in utrisq; mammis singulas obscuras, in lumbo interiori unam. in utrisq; genibus singulas. in dextro crure unam. in utrisque pedibus singulas. effusio aquæ cum urna ipsa, triginta. Aquarium putant Ganymedem esse Troi regis filium, quem Iupiter pulchritudine eius captus, ab aquila in cœlum raptum, ministrum suum fecisse existimatur. alij putant Deucaliona esse, qđ eo regnante tanta uis aquæ se de cœlo profuderit, ut factum sit diluuiũ. Nonnulli Cecropem esse affirmant. Cecrops enim ante uini usum regnauit, quo tempore aqua in sacrificijs deorũ usos fuisse homines manifestum est. Tertium elementum est aer, de quo diximus, hũc maiores nostri cœlum appellauere, quicquid inani simile, uitalem hunc spiritum fundit. Hinc nubila. tonitrua. fulmina. hinc grãdines. pruinæ. imbres. procellæ. turbines, hinc plurima mala, & inter se rerum naturæ discordia. Aer aliquando pro sono accipitur. Varro. Anima, ut conclusa in uesica, quãdo est arcte ligata, si perculeris, aera reddet. Ab aere aerius deducitur, & aeripedes, hoc est pedes leuissimos, & quasi aerios habẽs. Virgilius, Fixerit aeripedem ceruam, ubi secundus pes proceleusmaticus est. Quartum elementũ est ignis, ita fœcundum, ut seipsum pariat, paruisq; scintillis crescat in immensum. In Comagene urbe Samosata stagnum est emittens limum, Maltam uocant flagrantem, & cum quid solidi attigerit, hærentem. tactum præterea sequẽtem fugientis. Sic defendere muros olim oppugnante Lucullo, flagraruntq; proprijs armis milites. Similis ferè naturæ est Napthe, circa Babyloniam profluens, bituminis liquidi modo. huic magna cognatio ignium, transiliuntq; prorsus in eã undecunq; uisam. sic ferunt à Medea crematam pellicem, postquã sacrificatura ad aras accesserat, corona igne correpta. Ignem dictum existimant, quod nihil ex eo gignatur, præterquam in Cypri ærarijs fornacibus ex medio igni pennatum quadrupes, maioris muscæ magnitudine, quod Pyralis appellatur, à quibusdã Pyrausta, quãdiu est in igne, uiuit, cum euasit longiore paulo uolatu, tunc moritur. Ab igne uero igneus deducitur, quod ex igne est, ut calor igneus. fulgor igneus. & ignitus candens, ut ignitum ferrum. & ignesco, & ignefio eiusdem significationis. & ignarius lapis, ex quo ignis excutitur. & ignefacio, accendo ignem. & ignigena, ex igne genitus. & ignipotens Vulcanus, qđ ignis potestatem habeat. & igniuomum, quod ignem uomit. & ignia uitia uasorum fictilium, quæ coquendo contrahuntur. & ignitabulum, ignis receptaculũ. & ignis sacer, morbi genus, cuius duæ species sunt. alter est subrubicũdus, aut mistus cum rubore, atq; pallore, exasperatusq; per pustulas continuas, quarum nulla altera maior est. plurimæ perexiguæ, in quibus semper ferè pus est, & sæpe rubor cum calore. serpitq; id nonnunquam senescente eo, quod primum uitiatum est, fit maxime in pectore, aut lateribus, aut eminentibus partibus, præcipuéq; in plantis. Altera species est in summæ cutis exulceratione, sed sine altitudine. hoc latum est, subliuidum, inæqualiter tamen, mediumq; senescit extremis procedentibus, ac sæpe id, qđ iam sanum uidebatur, iterum exulceratur. cutis colorẽ habet ex rubro subnigrum, hoc modo corpora ferè seniora tentantur, aut quæ mali habitus sunt sed in cruribus maxime. Ignis elementum quidã æthra uocant græco uocabulo, quod ἀπὸ τοῦ αἴθω deducitur, quod est cremo. à quo fit æthra, quod ætheris splendorẽ significat. Virgilius, Nec lucibus æthra syderea polus. Interdum æther pro aere ponitur, quẽadmodum cœlum. Virgilius, Resonatq; fragoribus æther. Aristoteles Aethera pro cœlo ponit. quem sequitur Ouidius. Sic habites terras, & te desyderet æther. Cleantes physicus æthera summũ deũ esse existimauit. Quod Virgilius quoq; uidetur sensisse, cum inquit, Tum pater omnipotens fœcundis imbribus æther, Coniugis in gremium late descendit. Aethera quoq; Aegæi Athenarũ Regis coniux fuit, mater Thesei, & alia eiusdem nominis Helenæ comes. Ouidius, Cætera ꝑ socias Clymenen, Aethramq; loquamur, Quæ mihi sunt comites, consiliumq; duæ. Ab æthere fit ætherius, quod modo id, quod ex æthere est, modo altum, sublimemq; significat.

OMNIS LABOR. Omne opus labore, ac sumptu factũ. Omnis distributiua dictio est, & tamen differt à toto. Nam omnis ad numerum refertur. totus ad quãtitatem. totum dicimus corpus aliquod integrum, ut tota domus. tota urbs. omne de uniuersis dicitur, numero distinctis. ut omne pecus. omnis grex. Poëtæ tamen hãc proprietatem sæpe cõfundunt. Totus à tot deriuatur, quẽadmodũ quotus à quot, unde frequenter quotus pro quot ponitur. Martialis, Dic quotus es, quãti cupias cœnare, nec ullum Addideris uerbum, mensa parata tibi est, idest quot estis, & quot tecum habes. Cicero, Quotus enim istud quisq; fecisset, idest nullus, aut rarus. Aliquando quotus continuã quantitatem significat, et ponitur pro quantus. Iuuena. quota portio fecis achææ. À quot composita fiunt quotquot, & quotcunq;, quorum significatio nota est. & quotannis, singulis annis. & quotidie singulis diebus. à quo quotidianus. À tot, totidẽ, idest planè tot. nec plures, nec pauciores. Item à quot fit aduerbium quoties. à tot toties, notæ significationis. Ab omni uero duo aduerbia deriuantur. Omnino, quod significat prorsus. unde apud iurisconsultos omnino recessisse dicitur is, qui recessit animo permutandi domicilium, & omnifariam, qđ significat omnis generis, siue omnibus modis. Item noĩa omnigena, ex omni genere. omnipotens, omnia potens. à quo omnipotentia, omnium rerum facultas. omniualens, omnia ualens. à quo omniualẽtia. omnimodus, omniũ modorum. omniuagus, per omnia uagans. omniparens, qui omnia genuit. omnitenens, qui omnia complectitur. omnipudens, quem omnia pudent. omnifactor, qui omnia fecit. omnicreator, qui omnia creauit. omnimorbus, omnibus morbis subueniẽs. unde omnimorbiam herbam quidam maluam appellant. Tradunt enim, si quis quotidie succi eius dimidium sorbeat cyathum, omnibus morbis cariturum. Alij omnimorbiã herbã uocant helenium, quod ab Helenæ lachrymis, ex quibus natum creditur, nomen sumpsit fauet formæ, & cutem muliẽrum in facie, ac reliquo corpore nutrit incorruptam. existimant præterea quãdam gratiam ijs usu illius dari, & uenerẽ conciliari. À mal-

ua, maluaceus deriuatur, pro eo, quod ex malua est, ut maluaceus caulis, & maluaceæ frondes. CEDIT. Dat locum, uictum se fatetur. cedere enim proprie est abire, & locum dare uictori. Virgilius, Conuenit Euandri uictos discedere ad urbem. Idem, Cede deo. Cicero, Cui quidem exercitus nostri, imperatoresq; cesserunt. ab hoc per metaphorã cedere accipimus prouenire in ius alicuius, ut cedũt mihi ea bona, hoc est in ius meum ueniunt. Virgilius, Hæc omnis regio, & celsi plaga pinea montis Cedat amicitiæ Teucrorum. Idem, Aut abeat uictus, cedat Lauinia coniux. Item cedere, pro discedere accipimus. Lucilius. Quandoq; pudor ex pectore cessit. hinc cedere iræ dicimus dare locum iræ, et quasi ab ira discedere. cedere bonis, discedere à bonis, & quicquid nostrum erat, tradere creditori. cedere iuri, discedere à iure, & ius, qđ habebamus, alteri tradere, quod & de iure cedere dicimus. Item cedere capimus pro dare. Ennius, Saluete optima corpora, cedite manus uestras, measq; accipite. Hinc cedere ius nostrum alijs dicimus, hoc est dare. à quo cessio iuris, & cessio bonorum. Item cedere est subtrahere se. Virgilius, cæteriq; elapsus corpore cessit. Plautus, Cedamus imbri. cedere, cõcedere, obsequi, non repugnare. Virgilius, Cedamus Phœbo, & moniti meliora sequamur. Idẽ, Cedo equidem, nec nate tibi comes ire recuso. cedere, incedere. Varro, Cedit uelocibus iuuenis membris, leuibus, nitidis oleo. cedere, succedere. Virgil. Cesserit ausonio si fors uictoria Turno. cedere diem (ut Vlpianus inquit) est incipere pecuniã debere. Sicut uenire diem, est eum diem uenisse, in quo pecunia peti possit. non cedere honori, quẽadmodum supra diximus, est parem meritis esse, & hæc omnia in præterito faciunt cessi, ac sine diphthongo scribuntur. Ab hoc cedo fit cesso, qđ est ab opere uaco. Virgilius, Et siquid cessare potes, requiesce sub umbra. à quo concesso eiusdem significationis. Plau. Postquam aurora est, nunquam concessauimus lauari, aut fricari, aut ornari. & cessabundus, otiosus. & necesse, siue necessum, quod ui aliqua cogente, fieri opus est, quia non sit in eo cessandũ. à quo necessarium eiusdem significationis. unde fit necessario aduerbium, & necessitas, ac necessitudo eiusdem significationis. modo enim pro ui quadam urgente accipiuntur, modo pro uinculo quodam religiosæ coniunctionis. à quo necessarij dicuntur, qui iure affinitatis coniũcti sunt, quod nulla inter eos cessatio, hoc est separatio sit, uel quod necessaria inter eos officia conferantur. Cæsar. equidẽ mihi uideor pro nostra necessitate non labore, non opera, non industria defuisse. Sallustius, Coactus rerum necessitudine statuit armis certare. Item cello, quo ueteres utebantur, pro cedo, nunc compositis tantum utimur, excello, & præcello, quod est excedo, & antecedo. à quo excellẽtes, & præcellentes dicuntur, excellentia, & præcellentia, & aduerbia excellenter, & præcellenter. Item celsus, altus, sublimis, excellens. à quo celsitudo, excellentia. & à præcello, præcelsus, ab excello, excelsus. Item antecello eiusdem significationis. & præcello, quod significat differo. Lucilius, Ad nonum hoc præcellit annum. composita fiunt accedo, qđ est aduenio, appropinquo. à quo fit accessus, pro aduentu. & accessio, quod modo accessum significat, sicut decessio recessum. Cicero, Eorum neque accessione uitam meliorem fieri, neq; decessione peiorem. modo additamentum, & accumulationem. Seneca, Magna rebus nostris facta erit accessio. Intercedo, quod modo significat interuenio conciliandi gratia. Apuleius. Dum pro inope, ac calamitoso intercederem. Item intercedit mihi tecum amicitia, intercedit tibi cum illo affinitas, hoc est media est, quæ me tibi, & te illi conciliat. modo uerbis, & ui medium me oppono, ut tribuni intercesserunt, hoc est opposuerunt se, & rẽ impediuerunt. ab hoc fit intercessio, & intercessor, quæ in utroque significa

to capiuntur. Abscedo, discedo. à quo abscessus fit, quod interdum discessum significat, interdum concursum mali humoris in aliquam partem corporis, ex quo suppuratio fit, quã Græci uocant apostema. À pure suppuratio dicta. pus sanies est, et quicunq; humor in putredinem uersus. à quo fit purulentum, plenum sanie. & putreo, & putresco, quod est in purem uertor. & putrefacio, corrumpo. & putre, corruptum, ac resolutum. Virgilius, et Zephyro putris se gleba resoluit. & suppuratus locus, in quem factus est malorum humorum concursus, qui, si in saniẽ uertitur, maturari, ac maturescere dicitur. sin minus discuti, siue resolui. & putredo, & putrefactio, idest corruptio. & putridum, corruptum. & puteo, quod significat fœteo. à quo putor, fœtor. & putidum, siue putulentum, quod est odoris mali. Cicero, putidas, ac pernitiosas aureis. unde p metaphoram orationem quoq; putidam dicimus, quæ auribus austera, insuauis, & (ut ita dicam) rancida est. & putide aduerbium, fœtide, ac rancidule. & præputium, quod est ante putidum, hoc est ante id, quod putet. Est enim præputium pellicula in summitate penis, quæ operit glandẽ, quam qui mutilantur, dicuntur circuncisi, siue recutiti. & puteus, quod fœtet, dum cauatur, & aliquando hominem perimit. à quo puteal, à quo puteus cooperitur. & putearius, fossor puteorum. Plyn. Depressis puteis sulfurata, uel aluminosa occurrentia, puteários necant. & puteanus. Idem. Quod si tantum aquæ puteanæ adijcias. & puticuli quoddam uetustissimum genus sepulturæ, quia ibi cadauera putrescerent. & Puteoli urbs Cãpaniæ ab aquarum calidarum, & sulfuris fœtore, siue à multitudine puteorum huiusmodi aquarum gratia factorum. & putitius, quod Plautus pro stulto usurpauit. et pustula, quod significat tuberculum ex inflammatione quadam in summitate cutis nascens subrubicundum. Pustularum, quædam sunt humidæ, quædã siccæ. Pessima autem pustula est, quæ surgit in summitate digitorum, sæpe scabriciem unguium faciens cum dolore maximo, Martial. Feruida ne trito tibi pollice pustula surgat, Exornẽt docilem garula plectra lyram. Item à pus sputum deducitur, hoc est salina. & spuo, salinã emitto. à quo fit sputo, cuius passiuum est sputor. Plautus. Nã illic isti, qui sputatur, interdũ morbus uenit, qui sputatur inqt, hoc est in quẽ inspuitur. et conspuo actiuũ, qđ significat sputo aliquẽ fœdo, cuius passiuum est conspuor. Plau. ab omnibus derisus, atq; consputus. Item inspuo, in aliquem spuo. expuo, extra spuo. respuo repudio, & quasi consputo, per contemptum reijcio. & per metaphorã cum contemptu expello. Terentius, Vbi illam expueret miseriam ex animo. Despuo, idem quod conspuo. Præterea à spuo, spurcum, qđ proprie significat impurum, obscœnum, lutulentum. Plautus, Tot noctes reddat spurcas, quot puras habuit. aliquando per metaphoram capitur pro fœtidum. Apuleius, Tam multæ res spurcæ, & graues nares infestant. Nonnunquam pro uehemens, asperum. Cicero, iactati tempestate spurcissima. Varro. Nunc de re meliusculam spem habeo, qui rem spurcissimã gestare noluerim. Interdum pro sæuum, ac sanguinarium. Varro. Spurcus gladiator, & carnifex. ab hoc spurcitia deducitur, quæ significat immunditiam. & spurce aduerbium, hoc est turpiter, atq; immunde. & spurcum uinum, aqua admistum, aut igne calefactum, aut mustum ante, quam deferuescat, quod genus offerre in sacrificijs nefas habebatur. & spurius, non q græco uocabulo dicitur nothus, hoc est ex adulterio natus. Nam is latinum uocabulum non habet, ideoq; utimur peregrino, sed incerto patre natus, quem Modestinus uulgo conceptum appellari scribit, siue is, qui eum patrem habet, quem habere nõ licet. unde spurios etiam uersus dicimus alterius, ac incerti authoris. Ausonius de Aristarcho. Quiq; notas spurijs uersibus apposuit,

apposuit. Item à spuo, spuma dicta, quae quasi sputum est, hoc est sordes earum rerum, à quibus eiicitur. à quo fit spumeus, quod ex spuma est. & spumosus, quod spumam facit. et spumo, spumam facio. & despumo, mundo. spumam extraho. A pure etiam fit purgo uerbum, hoc est mundo, & quasi purem ago, hoc est educo. à quo purgamenta dicuntur sordes, quae purgando colliguntur. à poetis dicta purgamina. & purgatio, emundatio. Vnde purgamus corpora à ueneno, aut clystere, aut balneo, aut alio simili, & hoc purgatio dicitur. Purgationes etiam mulierum, menstrua uocantur. & ipsae purgari dicuntur, dum menstrua patiuntur. Purgo etiam per metaphoram capitur pro excuso. & purgatio apud rhetores est, cum factum quidem conceditur, sed culpa remouetur, quae treis habet parteis, imprudentiam, casum, necessitatem. Item à pure puro uerbum, quasi purem extraho. à quo depuro. unde depuratum dicimus defecatum, atque mundatum, & purum mundum, sine sorde. hinc pura uestimenta à ueteribus dicebantur, quae sacerdotes ad sacrificia sumebant, idest non obsita, non fucata, non maculam habentia. & pure lautum, quod aqua pura lotum erat. et purum aurum, quod recte expurgatum, coctumque esset, siue quod in usu profano non fuisset. & purime tenuero, pro purissime tenuero. Vlpianus purum locum esse definit, qui nec sanctus, nec sacer, nec religiosus est, sed ab omnibus huiuscemodi nominibus uacare uidetur. A puro deducitur puritas, quod modo pro munditia, modo pro inani simplicitate accipitur. huius contrarium est impuritas, hoc est turpitudo, siue improbitas, quemadmodum contrarium puri est impurus. quod modo est sordidus, contaminatus. à quibus pure, & impure aduerbia deriuantur. Cicero. Quàm multis illum ingenuis, quàm multis matribus familias in illa terra, atque impura legatione uim attulisse existimatis? modo ponitur pro improbo. Terentius. Mei loci, atque ordinis hominem haud impurum. & purifico, à quo purificatio, & quo nonnulli utuntur, purificus. Sunt etiam, qui puto uerbum à puro deductum existimant. Putare enim proprie ueteres dicebant deputare, hoc est uacantia ex quacunque re, & non necessaria, aut etiam non obstantia, & aliena auferre, atque excidere. Sic putari arbores, ac uites dicuntur. & putamina appellantur sarmenta, & cortices, & argentum, atque aurum purum, hoc est expurgatum, excoctumque, atque omni alia materia carens. hinc factum est, ut putare pro cogitare, atque animo uoluere capiamus. cogitando enim resecamus mente quae falsa, aut mutilia, aut superuacua sunt, & quod uerum, ac bonum est, hinc cogitando haeremus. Terentius, Recte putas. Virgilius, Multa putans, sortemque animo miseratus iniquam. Ob eandem causam, & putare pro conferre, & colligere usurpamus. Plautus. Putatur ratio cum argentario. & pro rarefacere. Virgilius, fingitque putando. Ab hoc composita fiunt deputo, quod pro ascribo accipitur. Apuleius, Ad ergastuli curam deputatus. Imputo, quod ad significationem exprobrantis accedit, sed citra reprehensionem. Quintilianus, Neque ego grauissimum patrem summa sua iuueni iactasse crediderim, quod haeredem filium scriberet, non est res, quae imputetur. Idem, imputas nobis propitios uentos, & secundum mare, ac ciuitatis opulentae liberalitatem, quae tantum frumenti uendidit, quantum duobus populis satis esset. Nonnunquam tamen imputo, pro adnumero, & computo ponitur. quod & ipsum à puto componitur. Vlpianus, praeterea si matrem aluit pupilli tutor, putat Labeo imputare eum posse, sed est uerius, non nisi per quem egenti dedit, imputare eum oportere. Item reputo, quod aliquando pro consydero, & recolo capitur. Apuleius. Cum id mecum saepe reputarem. Aliquando pro computo. Vlpianus, Item sumptus litis tutor reputabit, & uiatica si ex officio necesse habuit aliquo exire, uel proficisci. Disputo, hoc est disscepto, dissero. à quo disputatio, cuius diminutiuum est disputatiuncula. & amputo, quod est circuncido, quasi circumputo. Item sunt qui à pure pudorem dictum uelint. nihil enim aliud est pudor, quàm ob aliquam rem sordidam timor. Quippe ab Aristotele ita definitur. αἰχύνη ἐστὶ φόβος δικαίου ψόγου, hoc est, pudor est timor iustae reprehensionis. Quidam pudorem à uerecundia sic separant, ut pudor sit rei turpiter actae, uerecundia uero etiam recte facti, atque honesti. Ab hoc fit pudibundus, qui pudore ducitur, & pudibunde aduerbium, cum pudore, & pudenda, uirilia, quae & uerecunda dicuntur. & pudicus, castus. à quo pudice aduerbium, caste. & pudicitia, castitas, quorum contraria sunt impudicus, & impudice. ponitur & pro religiosa munditia, ac puritate. Virgilius, Casta pudicitiam seruat domus. Item pro dea gentilium. Quippe pudicitiae signum Romae colebatur, quod nefas erat attingi, nisi ab ea, quae semel nupsisset. hinc depudicare uerbum, quo ueteres utebantur, hoc est uiolare, stuprare, & quasi pudicitiam auferre. Ennius leuiter rubentem auroram pudoricolorem appellauit. Ab eodem etiam pudet uerbum deducitur, quod à piget ita distingunt, ut pudere sit in iis, quae turpiter fiunt, pigere in iis, quae cum malo, damnoque. pudere ad dedecus, pigere ad dolorem referatur. Pudet enim eius, quod turpe est. piget eius, quod dolet, ac molestum est. Alii pudere uerecundiae esse dicunt, pigere poenitentiae. Terentius, Fratris me quidem pudet, pigetque. Sallustius, Nam postea, quae fecerit, incertum habeo, pudeat, an pigeat magis. ab hoc fit impudicus, hoc est temerarius, qui nullo pudore ducitur. à quo impudenter temere, petulanter, inuerecunde. & impudentia, temeritas. quidam etiam dispudet usurparunt pro bis pudet, seu ualde pudet, ueteres etiam pudeo, et pudefio dixere. Gellius. Tibiam pudefactus oris deformitate, abiecit. & propudium, à quo pudor, & pudicitia procul sit. Decedo, quod aliquando pro discedo accipitur. proprie tamen decedere est à mandato custodiae suae loco recedere. Vnde consules, proconsules, praesides dicuntur è prouincia decedere. Item praesidia ex urbibus, aut castellis. sine appositione pro mori accipitur, quasi è custodia, & gubernatione corpora proficisci, ut eo modo dicatur decessit, quo defunctus est, & subintelligatur uita. Excedo, discedo, & simili modo pro morior usurpatur, sed additur semper uita, non subintelligitur. Cicero, In ipsa cura, & meditatione obeundi sui muneris excessit è uita. procedo, quod modo significat progredior, modo succedo. à quo fit processus, quod & progressum significat, & successum. praecedo. antecedo, quod & ipsum à cedo componitur. incedo, quod pro ambulo capitur. à quo incessus fit, siue celer sit, siue tardus, siue compositus, siue immoderatus. Proprie tamen incedere, est cum grauitate quadam, & ueluti fastu ambulare. Virgilius, Regina ad templum magna stipante caterua, Incessit. Idem, Et uera incessu patuit dea. Seneca. Tenero, ac molli passu suspendimus gradum, nec ambulamus, sed incedimus. Aliquando incedere, subire est. Vt incessit mihi cupiditas, hoc est subiit. ab hoc fit incesso, quod est accuso, impeto, molesto. Gellius, cum me maledictis incesseret. Succedo, quod modo significat in alterius locum uenio. Cicero, Vt ueros haeredes moneat, in eorum locum ipse succedat. à quo successor, & successio deducitur notae significationis. modo ingredior. Virgilius, & nostris succede penatibus hospes. Aliquando etiam succedere capimus pro euenire. unde successus pro felici euentu usurpatur. Plynius, Facessite hinc, atque à nobis discedite. aliquando hio, diuidor, distendor. Cicero, Hinc ille Giges inducitur à Platone, qui, cum terra discessisset, magnis imbribus descendit in illum hiatum. ab hoc discessus pro recessu deducitur. & di-

ſceſſio pro hiatu. recedo, abeo, diſcedo. unde receſſus pro diſceſſu. Item recedo, protrahor, extendor. à quo receſſus pro ſpatio ponitur. Curtius, In eo nemore longo receſſu domus erat. Itē retrocedo. à quo fit aduerbium receſſim, quod ſignificat retro cedendo. Plautus, Receſſim cedā ad parietem. Secedo, ſeorſum abeo, à quo ſeceſſus, quod modo diſceſſum ſignificat, modo ſinū ſecretiorem. Virgilius, eſt in ſeceſſu longo locus. Interdum etiā ſecedere ſpatiari eſt. & à negotijs uacare. unde ſeceſſus, ſiue ſeceſſiones uacationes dicuntur. Concedo, quod modo eſt trado, uel permitto. Terentius. Hui metuiſti, ſi nunc de tuo iure conceſiſſes paululum, modo cedo. Idem, Hic uideo me eſſe inuiſam immerito, tempus eſt concedere. Aliquando proficiſcor. Plautus, cum domum conceſſiſſet, inuenit patrem. Nonnunquam conſentio. Terentius, Nunquam ne hoc die concedes mihi, neq; intelliges. ab hoc conceſſio fit pro conſenſu. Eſt & aliud cædo, qd̄ ad differentiam huius cum dipthongo ſcribitur. & præteritum facit cecidi, & ſupinum cæſum. hoc proprie ſignificat flagello. Terentius, Verberibus te cæſum in piſtrinum Daue, dedam. Ponitur tamen aliquando pro excido. Virgilius, Cæditur & tilia ante iugo leuis. Cicero, Aut eius partes, quaſi membra quædam cædenda. Interdum pro occido. Virgilius, Nō aliam ob culpam Baccho caper omnibus aris Cæditur. Idem, Cædūtur uigiles. Cicero, Cædit greges armentorum. per metaphorā quoque cædo pro immolo uſurpatur. Virgilius, cædunt binas de more bidentes. & pro frango. Cicero, Cædere ianuam ſaxis, inſtare ferro. hinc cello eiuſdem ſignificationis, à quo percello, hoc eſt percutio, euerto. Varro, Alias teneram abietem ſolus percellit. procello eiuſdē ſignificationis, à quo procella, de qua tertio epigrammate diſſeremus. Item detracta una litera cælo, quod eſt ſigno, ſculpo. à quo cælata uaſa appellata ſunt, quæ ueteres anceſa uocabant, qd̄ circuncedendo fiant, & cælū, ipſum inſtrumentum, quo cælantur, ſicut ceſtrum, quo ebur cauatur. & centrum, punctum, ſiue ſtimulus. Item cælum, quod alio modo dicitur mundus, cuius circunflexu cuncta teguntur, quod cælatum, hoc eſt ſignatum ſyderibus ſit. Nam quod Varro à cauo dictum exiſtimat, nimis durum eſt. à græco uero, hoc eſt ἀπὸ τοῦ κοίλου, quod ſignificat concauum, deduci non eſt putandum, ſiquidem per œ ſcriberetur. quod nuſquā animaduertimus. A' cælū deriuatur celſus, hoc eſt altus. ſublimis. à quo fit excelſus, & præcelſus eiuſdem ſignificationis, & excelſitas. Cicero, Etenim magis eſt ſecundum naturam excelſitas animi, & magnitudo. et excello, ac præcello, hoc eſt extollor. ſupero. à quo excellens. excellentior. excellētiſſimus. præcellens præcellentior. præcellentiſſimus. excellenter, & præcellenter. excellentia, & præcellentia. excelſe, & præcelſe. & recello, quod ſignificat reclinor, humilis fio. & interdum actiue pro reclino uſurpatur. Item cæleſtis, quod ex cælo eſt. unde cæleſtia numina dicuntur, & cæleſtia auguria uocantur, quæ à cælo fiunt, cum uel fulminat, uel tonat. & cælicola habitator cæli, & cælebs, quod cæleſtem uitam agat. is enim proprie cælebs dicitur, qui caret, ſemperq; caruit uxore. abuſiue tamen ponitur pro eo, qui uxorē non habet, etiam ſi alias habuerit. Hinc cælibatus, dicitur uita, quæ agitur ſine uxore. Plautus, Vtrum nunc te cælibem eſſe mauis liberum, an maritum ſeruum ætatem agere. Suetonius, Verū amiſſa uxore lepida, duobuſq; ex ea liberis, manſit in cælibatu. Ex ijs conſtat cælibē, & maritum relatiua eſſe. quod etiam Quintilianus oſtendit. Clarus, an obſcurus. magiſtratus, an priuatus. ciuis, an peregrinus. liber, an ſeruus. maritus, an cælebs. parēs liberorum, an orbus ſit. hinc etiam cælibaris haſta dicebatur, qua caput nubentis comebatur, ea oportebat in corpore gladiatoris ſtetiſſe abiecti, occiſiq;, ut, quēadmodum illa coniuncta fuerat cum

corpore gladiatoris, ſic ipſa cum uiro eſſet, uel quia matronæ in tutela Iunonis Curitis ſint, quæ ita appellabatur à ferēda haſta, quæ Sabinorum lingua dicitur curis, uel quod fortis uiros genituram ominaretur, uel quod nuptiali iure imperio ſubijciatur nubens, quia haſta ſumma armorum, & imperij eſſet. quam ob cauſam uiri fortes ea donantur, & captiui ſub eadē ueneunt, quos græci δορυλήπτους, & δορυστρώτους nominant. Hanc conſuetudinem nunc quoque in nuptijs Romani obſeruant, pro haſta gladium ſupra caput nubentis tenentes. Item à cælo fit cælicus, hoc eſt, cæleſtis. unde cælica regna poëtæ dicunt. & cælitus aduerbium, quod ſignificat ex cælo. Ab huius cæli ſimilitudine, palatum quoque cælum appellatur. Plynius, Cerebrum, uiſcerum excellentiſſimum eſt, proximumq; cælo capitis. ſine cruore, ſine ſordibus. Ariſtoteles ὑπὸ δὲ τὸν οὐρανὸν ἐν τῷ στόματι ἡ γλῶττα τοῖς ζώοις ἐστὶ, hoc eſt, ſub cælo autem lingua animalibus eſt. idem πολλοὶ δ' ἔχουσι καὶ ἐν ταῖς γλώτταις ὀδόντας, καὶ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ideſt, multi autem habent & in linguis dentes, & in cælis. hinc cæliſtomia dicitur, cum uox quaſi in receſſu oris auditur. à cælo hoc, de quo loquimur, & στόμα, quod ſignificat os, quamuis poſſit & à concauitate oris uideri deducta. κοῖλον enim græci (ut diximus) concauum dicunt, & hoc modo per œ diphthongum ſcribendum erit, quemadmodum græci ſcribunt κοιλοστομίαν. Celeuſma uero clamor eſt nautarum, cum uno aliquid iubente, omnes uniformiter reſpondent, quaſi ſibi inuicem iubentes. ἀπὸ τοῦ κελεύω, quod eſt iubeo. Vnde & proceleuſmaticus dictus eſt pes, ex quatuor breuibus conſtans, quod uerſus hoc pede conſtans, prior cani in ſacris Mineruæ ſolebat, uel quod propter breuitatem, & quaſi curſum ſyllabarum, ſimile clamori nautico canticum facere uideatur. Item à cælum fit cælo cælas, quod eſt tego. abſcondo, quoniam cælum omnia tegit. Ouidius, Ante mare, & terras, &, quod tegit omnia, cælum. unde cælaſſo pro cælauero ueteres dixere. ab hoc cælla deriuatur, quod in ea cæletur, quod uolumus eſſe occultum. græci hanc apothecam dicunt, in qua res eſculentæ, & poculentæ reponuntur, quamuis proprie apotheca cælla uinaria ſit, capitur tamen abuſiue cælla pro omni loco, in quo qd reponitur. Virgilius Fauorum cauernas cællas apellauit. diſtendunt nectare cællas. Item loca quedā in domibus, in quibus lauamur, aut ungimur, cællæ dicuntur, ut inferius oſtendemus. & cællarium ſimiliter, quod ſic differt à penu, quod cællarium eſt paucorum dierum, penus uero temporis longi. quicquid enim longæ uſionis gratia reconditur, ex eo, quod nō in promptu eſt, ſed intus, & penitus habetur, & locus ipſe dicitur penus. Penitus enim proprie intrinſecus ſignificat. Vnde penitior dicitur interior, & penitiſſimus intimus. Vnde fit penetrare, quaſi penitus intrare. à quo penetrabilis, qui facile penetrat. Virgilius, penetrabile telū, & penetrabile frigus. item qui facile penetratur. Liuius. Et in aſperis locis ſilex ſæpe impenetrabilis ferro occurrebat. & penetrale ſubſtantiuum, quod ſignificat id, quod eſt in intimus partibus. unde penetrale ſacrificium dicebatur, quod in penetrali, hoc eſt in intima parte domus fieri ſolebat. Item penates, quod penes nos nati ſunt. Penitus à penes deductum eſt. id enim penes nos maxime uidetur eſſe, quod eſt penitus reconditum. ponitur aliquando penitus pro longe. Virgilius, penituſq; alias aduexerat oras. aliquando pro ualde. idem, penituſq; ſonantes Aceſtis ſcopulos. Sunt qui uelint in penu thus. cereos. ligna. carbones, aliaq; ſimilia contineri, ſed proprie ea ſola penui tribuuntur, quæ ad uictum pertinent. Penuarium ſignificat omne id, quod in penu reponitur, & ipſum penu, & quod penu eſt, unde penuaria cælla appellatur. Dicimus autem hic penus, &

hæc penus

hæc penus quartæ declinationis, & hoc penus·ris, tertiæ, & hoc penum peni secundæ. A penu (ut qdam putant) penuria deducitur, quasi urens penu. Significat autem inopiam omnium rerum, præsertimq; earum, quæ in penu recondi solent, quemadmodum inferius latius dicemus. Alij penuriam à pene dictam uolunt, quod pene urat, uel quod pene minus sit, quàm necesse est. Item à cælla, siue cællariũ derivatur cællarius, significatq; (ut Vlpianus inquit) eum, qui ideo præpositus est, ut rationes saluæ fiant. Item à cælla cællares palũbæ, quæ domi nutriuntur. Item à cælo fit compositum occulo· à quo occulto, quod ueteres etiam decculto dixerunt. & occulte aduerbium, & oculus, quod ciliorum, quæ & ipsa à cælando dicuntur, unde supercilia, tegminibus occulatur. à quo oculatus præsens. Plautus, Quomodo dixit oculata die. idest præsenti. idẽ, Pluris est oculatus testis unus, quàm auriti decem. idest qui præsens fuit, uideritq;. & oculissimus carissimus. Idem, Oculissimum hostium amicæ. & oculitus, sicut medullitus, animitus, quod significat aliquid tam carum esse, quàm oculum. Idem, Qui amant ancillam meam oculitus. & ocellus ab oculo fit, hoc est paruus oculus, & monoculus, unum oculum habens. & lanoculus, qui lana tegit oculi uitium, & occo· à quo occatio, quod occulat, hoc est occultet semina. est enim occare, cum rustici satione facta, bobus dimissis, grandiores glebas cancellant, ac ligonibus frangunt. & oculeus perspicax, & quasi ex oculis constans. Apuleius, Perspicaciorẽ ipso lynce, uel Argo, & oculeum totum. et cocles, quasi ocles, qui unũ habet oculum. Plautus, De coclitum prosapia esse arbitror. Nam hi sunt unoculi. Idem etiam monoculus dicitur, quod μόνον, hoc est solum oculum habeat. Item μονόφθαλμος, nam græce ὀφθαλμὸς oculus dicitur. à quo ophthalmia oculorum ægritudo uocitata est. & triophtalmus, & ægophthalmus lapilli, de quibus inferius dicemus. et procul, quasi porro ab oculis. unde potest et satis longe significare, & non ualde, hoc est præ oculis. Virgilius, Est procul in pelago saxum, qđ satis longe fuisse intelligi non potest, periret enim spectaculi uoluptas. Idẽ, Serta procul tantum capiti delapsa iacebant. à procul uero proculos, ac proculeios cognominatos putant, qui nati sunt patre peregrinante à patria procul. Item proculeio uerbum extendo, promitto. Item cilia à cælando dicuntur, quasi cœlia, quod oculos cælent. Item clàm aduerbium, hoc est occulte. à quo clanculum diminutiuum, & perclàm compositum, idest ualde occulte. & clandestinus occultus à quo clandestine aduerbium occulte. & clandestino dictum inuenitur. Lucilius, Ait enim dici clandestino tibi, quod commissum fuerit. Item callim, quod ueteres pro clàm usurparunt, & claudo, & clauis, ut quidam putant. Item à cædo cudo dictum quod proprie est ferio. à quo incus incudis dicitur instrumentũ, in quo aliquid cudimus, hoc est feriendo formamus. Item à cædo, cædes, hoc est occasio dicta, siue nex, et excido, à quo excidium, siue excidio, peremptio, & quasi nex urbis, aut Prouinciæ, quæ tamen à cadendo deducta uideri possunt. Veteres etiam excassatum pro uulnerato, & laniato dixerunt. Plautus, Capillo scisso, atq; excissatis auribus. & homicida, qui hominem occidit, à quo homicidium. & tyrannicida, qui tyrannum, à quo tyrannicidium. & bouicida, qui bouem, à quo bouicidium. & paricida proprie qui patrem, à quo paricidium. et matricida, qui matrem, à quo matricidiũ. & cæstus, quod proprie significat cingulum, à uarijs cæsuris, hoc est incisionibus, qbus insigniri cingula solebant, quamuis sint, qui ἀπὸ τοῦ κεντεῖν, hoc est à uarijs pũctis appellatum cæstum existiment. κεντεῖν enim pungere est. à quo centrum dicitur, idest punctus, qui est in medio circuli. à quo oẽs lineæ ad circunferentiã ductæ inter se sunt æquales. Quam ob rem admirabile illud Veneris cingulum à poëtis tantopere decantatum, quo Venus Martem, & ab illa mutuata Iuno Iouẽ sibi conciliabant, quoties in pellices erant proniores, cæstum dixere. Martialis, Collo necte puer meros amores, Ceston de Veneris sinu calentem. Idẽ, Sume cytheriaco medicatum nectare ceston. Visit amatorẽ baltheus iste Iouem. hoc alibi idem poëta nodũ acidalium uocauit. Ludit acidalio, sed non manus aspera nodo, Quem rapuit collo parue Cupido tuo. Nam de cæsto intelligi sequẽtes uersus ostendunt. Vt Martis reuocetur amor, summiq; tonantis, A te Iuno petat ceston, & ipsa Venus. Ab hoc cæsto cæsticillus dictus est, quasi paruum cingulum circulus ille, quem quasi corollam capiti superponunt, qui aliquid oneris supra caput impositurì sunt, quod facere in primis mulières consueuerũt. Item cæstus quartæ declinationis instrumentum illud, quo palæstritæ, ac pugiles utebantur. Nihil enim aliud erat apud uetustissimos, quàm lorum ex corio bubulo manibus circumuolutum, quo & ictum minus ipsæ sentirent, et aduersarium grauius ferirẽt. Home. ζῶμα δέ οἱ πρῶτον παρακάμβαλεν, αὐτὰρ ἔπειτα, δῶκεν ἱμάντας ἐϋτμήτους βοὸς ἀγραύλοιο. primum inquit subligar ei adhibuit, deinde lora dedit apta bouis agrestis. Quintus εἱστήκει περὶ χερσὶν ἔχων βοὸς ἶφι δαμέντος ῥινοὺς ἀζαλέας, hoc est stabat manibus tenens bouis ualidi mactati sicca tergora. Idem, ὡς τῶν ἀζαλέῃσι περικτυπέοντο γένειαι ῥινοῖς. idest sic eorum maxillæ aridis obstrepebant tergoribus. Idem, τῶν δ' ἐσσυμένως θεράποντες ῥινοὺς αἱματόεντας ἄφαρ στιβαρῶν ἀπὸ χειρῶν λύσαν. quod est, his certatim famuli tergora sanguinolenta statim à ualidis manibus soluerunt. Valerius Flaccus, Aspice & hæc crudis durata uolumina tauris. Sed postea huiusmodi loris, hoc est uoluminibus coriorum, ut est auida semper nouarum rerum mortalitas, insuere magni ponderis plumbeas massas cœpere, ferro etiam addito, quibus inter se pugiles magno discrimine, immo certæ morte dimicabant. hi sunt memorabiles illi cæstus, quos latini duntaxat poëtæ decantant, nam in græcis nihil legitur præter lora fuisse, magnæ quidem molis, & non nisi fortissimis uiris tentatæ. Virgilius, In medium geminos immani pondere cæstus Proiecit, quibus acer Eryx in prælia suetus, Ferre manum, duroq; intendere brachia tergo. Obstupuere animi tantorum ingentia septem Terga boum plũbo insuto, ferroq; rigebant. Papinius, ac dum nigrantia plumbo, Tegmina cruda boum non mollior ipse lacertis, Induitur. Itẽ à cædo, cæsaries dicta, quod comam significat, quæ cædi solet. Virorum enim duntaxat cæsaries est, non mulièrum, unde cæsariati, comati dicuntur. Item Cæsar, non quod cum cæsarie natus sit (ut stulte Pompeius affirmat) uel quod elephantum in Africa occiderit (ut ait Seruius) Afri enim elephantum cæsam uocant, sed quod cæso matris utero prolatus sit. hoc natiuitatis genus à ueteribus auspicatius putabatur. Sic natum tradunt Scipionem Africanum priorem, qui præterea primus omnium Cæsar appellatus est. Qui ita nascuntur, cæsones à ueteribus dicti. A cæsare cæsareus dicitur, hoc est imperatorius, quoniam imperatores omnes, qui post Iulium cæsarem fuerunt, cæsares dicti sunt. Item cæsarianus, unde cæsariani milites, dicti sunt milites Cæsaris. & Cæsaria urbs palestinæ, & altera Philippi, à Philippo fratre Herodis in honorem Cæsaris condita, & tertia Cappadociæ, & quarta Mauritaniæ. Itẽ, Cæsarea augusta urbs Hispaniæ taraconẽsis à Iuba Maurorum rege ædificata. Item à cædo cæsim aduerbium, quod significat cædendo, sicut punctim pungendo. unde cæsim, ac punctim ferire hostem docebantur tirones. & Cædua silua, quæ habetur in eum usum, ut ex ea materia cædatur.

Item cæstitium linteolum, purum, ac candidum, uel quod cædendo ad candorem perueniat, uel quod oras circuncisas habeat. Plautus, Linteolum cæstitum. & cæsa gallicum telum. Varro, Qui gladijs cincti sine scutis, cum binis cæsis essent. hæc & gallorum lingua gæsa dicuntur. unde & uiros forteis galli gæsos uocant. Virgilius, alpina coruscat Gæsa manu. & cæsa particulæ orationis, quæ græci κόμματα uocant. Differunt à membris, quæ græci uocant κῶλα. Membrum enim est pars orationis ex pluribus uerbis absolute aliquid significans, hoc modo. Et si uereor iudices, ne turpe sit pro fortissimo uiro dicere incipientem timere. cæsum aût pars orationis non dum ex duobus, aut ex pluribus uerbis quicq̃ absolute significans, hoc modo. Et si uereor iudices, ne turpe sit. Interdum tamen cæsam dicimus orationem, cum non efficiuntur membra ex connexione uerborum, sed singula uerba aliquid significantia proferũtur, hoc modo. Quis est iste Gellius armiger Catilinæ, stypator tui corporis, concitator tabernariorum. latrator fori. depopulator curiæ? Eadem & incisa dicuntur. unde fit aduerbium incisim. Cicero, Hæc quidem duo binis pedibus incisim, deinde membratim dicere solebas. & cæsura à cædenda uoce, quæ definitur decora terminatio uocum, in medio uersuum notata, ut quando post duos primos pedes superans syllaba inuenitur, quæ dictionem terminet, cæsura est, quæ pentimemeris dicitur, ut Arma, uirumq́; cano. Cum uero id post treis pedes fit, est cæsura heptimemeris, ut Arma, uirumq́; cano, Troiæ. hic enim uersus utrãq; cæsuram habet. Item cæspes, quod est terra, cum herba in modũ lateris cæsa, uel frutex recisus, abtruncatus, quod pedem cædat. Ab hoc fit cæspito uerbum. cæspitare autem dicimur, cum pede aliquid percutientes, quasi ruere cogimur. dictum cæspitare, quasi cæspitem offendere, uel in cæspitem ferri. Vnde cæspitatores equi dicuntur qui sæpe in cæspitem, aut lapidem, aut aliud offendiculum, pedem impingunt. Item à cædo cudo, quod est percutio, à quo incus dicta, instrumentum fabri ferrarij, supra quod ferrum cuditur. Item aliorũ metallorum. A cudo fit cõpositum excudo per metaphoram tamen pro inuenio usurpatur. Virgilius, Vt uarias usus meditando excuderet arteis. Itẽ à cudo, recudo, quod est iterum cudo. Varro, ut ij solent, qui uetera metalla recudunt. & procudo, cudendo dilato. Virgilius, durũ procudit arator Vomeris obtusi dentem. Item à cædo cæcus dicitur, quod sit oculis concisus, quamuis alij cæcum, quasi oculis captum, alij quasi carentem oculis appellatum uelint. est autem cæcus, qui caret lumine. Item insidiosus, occulte malus, latens, tacitus, qui uideri non potest. Virgilius, Cæca regens filo uestigia. A quo cæcum uallum dicimus, in quo præacuti pali terræ affixi herbis, uel frondibus occuluntur. et cæci dolores uocantur à medicis, quorum causa ignoratur, cum mox ueniant, abeantq́;. transfertur etiam ad animum. unde cæcos consules, improuidos dicimus. Ab hoc fit cæco uerbum, & obcæco, & excæco, quæ significant luminibus priuo. & cæcitas tam corporis, quàm animi orbitas. et cæcutio uerbum, quod proprie significat parum uideo. et cæcutientes dicuntur, quasi semicæci. Varro, Vtrum oculi mihi cæcutiunt, an ego uidi seruos in armis contra dominos. et cæculus diminutiuum. & cæcultor, obtusam aciem habeo, & quasi cæco sum similis. Plautus, Num nam mihi oculi cæcultantur? Est'ne hic noster Hermio? Cæculus etiam nomen proprium fuit eius, qui condidit Præneste, à quo Cæcilios ortos putant, quorum familia Romæ nobilissima fuit. Cæcum intestinum est, quod à dextra parte incipiẽs, in sinisteriorem peruium, et longum est, in dexteriorem non est, ideóq; dicatur cæcum. nam id, quod peruium est, late fusum, ac sinuatum, minusq́;, quàm superiora intestina neruosum, ab utraq; parte huc, atq; illuc uolutim, magis tamen sinisteriores, inferioresq́; parteis tenens, et iecur, ac uentriculum contingens, ac deinde cum quibusdam membranulis à sinistro rene uenientibus iunctum, atq; hinc dextra recuruatum, quia in imo, qua excernit, dirigitur, rectum appellatur. Ieiunum uero intestinum est, quod ab ea iunctura est incipiens, quam græci πύλορον uocant, non ita implicitum est, dictum ieiunum, quod nunquam quod accipit, continet, sed protinus in inferiores parteis trãsmittit. Inde tenue intestinum est, in sinus uehementer implicitum, cui id, quod diximus, cæcum adhæret. omnia hæc contegit omentum ex interiore parte lene, et strictum, ex superiore mollius. Item cæci smaragdi dicuntur, qui sunt obscuriores. Item à cædo cæmentum. Sunt enim cæmenta cæsi lapides parui, apti ad ædificandum. Liuius, Nec erat difficile murum subruere, quod cæmenta non calce durata erant, sed interlita luto. Varro. Non te pudet Mani, cum domi tuæ uides commilitonum tuorũ cohortes seruis tuis ministrare cæmenta? Aliquando cæmentum ponitur pro ipso opere cæmẽtario, hoc est ædificio, quod structo lapide erigitur. Plynius, Pallidus lapis in cæmento raro utilis. licet enim contra iniurias fortis ad structuram, tamen infidelis est, nisi multa suffrenatione deuinctus. Hinc cæmentarij dicuntur ædificiorũ, quæ ex lapidibus fiunt, structores, quos aliqui fabros murarios uocant. Item ab hoc cædo cæsius color. de quo inferius dicemus, quod quasi cæsus, atq; apertus. Vnde cæsuliæ dicti sunt, qui cæsios oculos habent. Quidam tamen cæsium à cœlo dictum uolunt, quasi cælium. præterea ab eodẽ composita fiunt circuncido. unde iudæi circuncisi dicũtur, quod pelliculam illam circa glandem, quæ præputium uocatur, cæsam habeant. Intercido, reseco, siue interseco. decido penultima longa, quod proprie est amputo. per metaphoram tamen capitur pro determino, quasi amputando superflua, quod integrũ est, ostendo, unde decidere dubia, decidere quæstionẽ dicimus. & decisionem iuris, hoc est determinationẽ. excido, exseco, cædo. Cicero, Excidant Clodij fluenta. ab hoc excisso frequentatiuum, quod est dilanio Plautus, Capillo scisso, atque excissatis auribus. Præcido, quod proprie est ante cædo, hoc est immolo. unde præcidanea agna uocabatur, quæ ante alias cædebatur, & præcidanea porca, quæ mactabatur Cereri ab eo, qui mortuo iusta non fecisset, quod facere mos erat, prius quàm nouas fruges gustarent. præcidere etiam capitur pro re turpi, marem intra podicem coëundo labefactare, quemadmodum pædicare est puerũ inter fœmina fœdare. Martialis, Præcidi gaudes, præcisus Papile ploras. & præcisum uocatur pars carnis uiscerum, hoc est circa qđ uiscera inuoluta sunt, quod oras circum cæsas habeat. Lucilius, Illi præciso, atq; epulis capiuntur opimis. nam omasum appellamus intestinum pingue. Plynius, Socium laboris, agriq́; culturæ habemus bouem tanta apud priores cura, ut sit inter exempla à prætore damnatus, Romæ die dicta, qui concubino procaci ruri omasum edisse se neganti occiderat bouem, actusq́; in exilium est, tanquam colono suo interẽpto. incido. cædo, scindo, sculpo, unde incisas literas in marmore dicimus. Ab hoc fit, quod oratores uocant incisum, hoc est sensu non expleto numero conclusum. quod plerisq; uidetur esse pars membri, & incisim aduerbium, qđ significat minutatim. Cicero, Hæ q̃dem duo binis pedibus incisim, deinde membratim dicere solebas. et incile locus depressus (ut Vlpianus inquit) ad latus fluminis, ex eo dictus, quod inciditur. Scinditur enim uel lapis, uel terra, unde primum aqua ex flumine agi possit, quemadmodum in pistrinis frumentarijs fieri uidemus. quod autem ad incile opponitur aquæ deriuandæ, compellẽdæ ue ex flumine causa, quod uulgo clausa dicitur,

sa dicitur, eodem Vlpiano teste latine, septum appellatur, siue id ligneum sit, siue lapideũ, siue ex qualibet alia materia ad continendam, transmittendamq; aquam excogitatum. Itẽ ex quocunq; riuo aqua irrigandi causa deducatur, Incile dicitur, locus per quem primum deducitur. Incilare uero ueteres dicebant increpare, uel improbare. Accius, Qui me incilant probris, sermone indecorant. Plautus, Melius est tamen ita uiuere, nequis nostra incilet facta. et recisamentum paruum frustum, & quasi ramentum ex aliquo recisum. Plynius, Ocyssime uero æruginem contrahit æs coronarium, recissamentis in acetum additis. Succido, quod significat post cædo, sicut præcido. antecædo. hinc succidaneæ hostiæ uocabantur, quæ secundo loco cædebantur. Apud ueteres enim, si primis hostijs litatum non fuerat, aliæ post easdem ductæ hostiæ cædebantur duæ, quæ prioribus iam cæsis luendi piaculi gratia subdebantur. Item à cædo succisiuum tempus dicitur, qđ subtrahitur à rebus necessarijs, ut ad aliquem usum accommodemus. Gellius, Quantum autem uitæ mihi deinceps deûm uoluntate erit, quantumq; à cura, & à re familiari, procurandoq; cultu liberorum meorum dabitur ocij, omnia succisiua, et subsecundaria tempora ad colligendas huiuscemodi memoriarũ delectatiunculas conferam. Plynius, Homines enim sumus, & occupati officijs, succisiuisq; temporibus ista curamus, idest nocturnis, nequid nostris putetis cessatum horis. dies uobis impendimus, cum somno ualetudinem computamus. & succida lana à succidendo, qđ talis sit, qualis succisa est, hoc est plena sordibus, impura, nó lota. Quod si lento igni in æneo uase sufferueat, deinde refrigeretur, et pingue illud, quod supernatat, in uas fictile colligatur, rursusq; priore materia decocta, utraq; pinguitudo frigida aqua abluatur, & in linteo siccetur, ac torreatur sole, donec candescat, & translucida fiat. posthac in stamnea pixide reponatur, fit cæsyppum, quod innumeris medicinæ usibus adhibetur, præsertimq; ulceribus genitalium cum adipe Anserino hoc Galenus medicus, et alij quidam authores æsopum succidum uocant. Varro tamen succidam lanam à sudore uocatam existimat, qđ cum tundetur, sudare oues incipiant. À succidẽdo etiam succidia deducitur. est autem succidia caro salita, & in necessarium usum seruata, quæ quoties opus est, succiditur. Cicero, Iam hortum ipsi agricolæ succidiam alteram appellant. Succidium quoq; lardum uocant. Varro succidiam, non à succidendo, sed à suibus edendis nominatam putat, quod pecus primum occidere cœperunt domini, & ut seruarent, salire. Vnde sucerdam quoq; à sue deductam opinatur, quæ est stercus suillum. Titinnius. Quid habes, nisi unam arcam sine claui, eo condis sucerdas. À succido quoq; subscudes appellatæ sunt tabellæ, qbus tabulæ inter se configuntur, quia quo immittuntur, succiditur. Pacuuius, Nec ulla subscus prohibet compagem. Intercido, in medio cædo, à quo intercisi dies, de quibus supra diximus, appellati, quod quibusdam eorum horis ius dicere liceret, quibusdam non liceret, & ideo cæsi uiderentur. Recido, reseco. unde recisos ramos dicimus, hoc est cæsos, resecatos. & recidua post casum restituta, et quodãmodo renascentia ab arborum similitudine, quæ sectæ repullulant, ac nouæ fiũt. Virgilius, Et recidiua manu posuissem pergama uictis. Nam rediuia est morbus, cum circa unguem cutis resoluitur, non sine dolore id patientis, dicta à rediuiendo. Rediuire enim ueteres pro resoluere usurpabant, hæc & neutro genere rediuium appellatur, à græcis dicitur παρωνυχία, nam παρὰ, ad præpositionem significat, ὄνυξ dicitur unguis. pterygium uero ulcusculi genus est, quod nascitur iuxta ungues. Plyn. Lana succida rediuias sanat ex aqua frigida. Idem, Cum etiã cum oleo paronichias, & pterygia tollit. Oc-

cīdo penultima longa interficio, à quo ueteres occisitantur dicebant, pro frequenter occiduntur. quidam occisum, & necatum ita distingunt, ut occisus cum ictu, et uulnere sit, necatus etiam sine ictu. Vnde uero necatos, nõ occisos dicimus, qui aliter usurpant, loquũtur improprie. Ab occīdo fit occisio, hoc est cædes, &, quo ueteres usi fuere, occidium. quidam etiam occidionem usurparunt. Occisam etiam rem dicimus desperatam, & perditam. Plautus. Occisa iam est hæc res, hæret hoc negotiũ. Vnde & occisiorem, & occisissimum ueteres dixere. Plautus, Occisissimus omnium, qui uiuunt. concīdo, quod aliquando significat minutatim cædo. Plyn. Caro eius concisa, ac decocta adhibenda est. aliquando frango. Idem. Et nucleus dentibus concisus, supra uulnus imponitur. Ab hoc concisa oratio dicitur, quæ non continua, sed ueluti membratim cæsa est. Reperitur etiam cedò, prima breui, accentum in ultima habens, qđ modo da, modo dic, significat. Plautus. Cedò hominẽ. Idem, Quid sit cedó. Sunt qui existiment Cæsenam quoq; Flamminiæ urbem à cædendo appellatam, qđ exiguo intus amne cæsa, hoc est diuisa sit, uel quod ager eius duobus fluminibus Sapi, ac Rubicone sit diuisus. Mirum uidetur adeo maiorum nostrorũ temporibus in contemptu fuisse, ut Cicero duorum ciuium Romanorum, qui designati consules fuerant, indignitatem ostensurus, ita scripserit, nam isti duo uix sunt digni, quibus alteri Cæsenam, alteri cossutianarum tabernarum fundamenta credas. À Cæsena, cæsenas deriuatur. unde cæsenatem agrũ, & cæsenatia uina frequẽter legimus, quæ apud maiores nostros inter generosa connumerabantur. Cæditiæ tabernæ, nó à cædẽdo dictæ sunt, sed à domini nomine, q Cæditius uocabatur, à quo in uia Appia ædificatæ sunt. À cædo ancile quoq; dictum esse manifestum est. Scutum breue fuit, quod regnante Numa Pompilio, cum pestilens annus esset, è cœlo cecidisse fertur, ideo sic appellatum, quia ex utroq; latere erat recisum, & summũ, infimumq; eius latus medio pateret. Eo tempore una simul uox audita est, omnium potentissimam fore ciuitatem quandiu id in ea mansisset. Itaq; facta sunt eiusdem generis plura, quibus admiscerentur, ne internosci cœleste posset. Probatum est maxime opus Mamurij Veturij, qui præmij loco petijt, ut suum nomen inter carmina salij cantarent. ideo Mamurij Veturij nomen in cantibus Romani maxime frequentabant. Circunferebantur autem ancilia mense Martio à duodecim salijs, ita enim Martis sacerdotes appellabantur, uel à Salio samothrace, uel à Salio Mãtineo, uel potius (ut ego arbitror) à saliendo, siquidẽ gladiolis ancilia pulsantes, saltare solebant, primo Martis, deinde Mamurij laudes canentes. Plutarchus dubitare uidetur an ab am, quod significat circùm ancile dicatur, quod in orbem esset figuratum, an ab ἀγκών, quod est cubitus, an uero ab ἄκος, quod significat remedium, quoniam pestilentiæ remedium fuit ancile. CAESAREO. À Cæsare ædificato. Amphitheatrum, de quo loquitur, ab Augusto destinatum fuit, à Vespasiano ædificatum, à Tito consecratum. id tamen Domitianus ad gloriam suam referebat, iactare in senatu solitus, & patri se, & fratri imperium dedisse, & illos sibi reddidisse. Quapropter & operibus omnibus, quæ post mortem illorum uel restituit ipse, uel perfecit, suum duntaxat titulum addidit, sine ulla pristini authoris memoria. AMPHITHEATRO. Amphitheatrum locus erat spectaculorum gratia, forma rotunda, & ueluti ex duobus constans theatris. Vnde amphitheatri nomen impositum. theatrum hemicycli specie constructum erat, ἀπὸ τοῦ θεῶμαι, quod est uideo, appellatum. latine dici spectaculum potest. Consuetudo eius à græcis sumpta est. Nam cum agrorum cultores feriatis diebus sa-

era diuersis numinibus per pagos celebrarent. Athenienses hoc in urbanum spectaculum transtulerunt, theatrum græco uocabulo appellantes, quod in eo conueniens turba à longe sine ullo impedimento spectaret. hunc morem postea Romani, ut pleraq; alia in urbem transtulerunt. Theatrum ita dispositum erat ut à fronte inter duo cornua Scæna esset, dicta ἀπὸ τῆς σκηνῆς, quod apud græcos tabernaculum significat, ita appellatum à faciendo umbra, quam græci σκιὰν nominant. unde Scenitæ nobiles Arabiæ populi dicti sunt, quod tentorijs utantur, & raras, paruasq; habeant domos. per diphthongum scribitur consuetudine potius, quàm ratione. inuenta primo est scena inumbrationis gratia, in qua incondita carmina decantabantur, quapropter quidam tabernaculum interpretati sunt. unde scænophegia tabernaculorum festa dicuntur. Apud uetustissimos theatralis scena parietem non habebat, sed frondibus tantum tegebatur, postea tabulata cœperunt componere in modū parietis. unde pmansit consuetudo ut ab ijs, qui theatrales ludos edunt, pegmata componantur. scæna à Labeone definitur, quæ ludorū faciendorum causa quolibet loco, ubi quis consistat, moueaturq; spectaculum sui præbiturus, posita sit in publico, priuatoq;, uel in uico, quo tandē loco passim homines spectaculi causa admittantur. Hæc autem uersatilis erat, aut ductilis. Versatilis, quæ subito tota machinis quibusdam uertebatur, & aliā picturæ faciē ostendebat. Ductilis, quæ contractis tabulatis hac, atq; illac interiorem picturæ speciem denudabat. Vtrunq; tetigisse uidetur Virgilius, Cum inquit, Vel scæna inuersis discedat frontibus. primus Claudius Pulcher scænam uarietate colorum adumbrauit, cum antea tabulis pictura uacuis extenta esset, quam totam argento C. Antonius, Auro Petreius, ebore Quintus Catulus prætexuit, uersatilemq; fecerunt locum, quem argentatis choragijs P. Lentulus Spinther adornauit. à scæna fit adiectiuum scænicus, unde scænicos ludos dicimus, & scænicas uestes hoc est histrionicas. Item obscœnum secundum Varronem, quod significat turpe. fœdum. quasi ob scænam, qā ad scænam turpia perpetrabantur. Virgilius, Obscœnæq; canes, importunæq; uolucres. Alij tamen à græco potius deducunt κοινῶ, quod est inquino, unde cœnum, hoc est lutum dictum putant. à quo cœnosus sordidus, lutosus. obscœnum etiam aliquando pro pernicioso, et uitabili ponitur. Idem, Obscœnamq; famem, quæ prima pericula uito. Ab hoc fit obscœnitas turpitudo, & obscœne aduerbium turpiter, & obscœno uerbum, quod significat malum omen affero. Nam obscœnæ uolucres dicuntur, quæ canendo aduersa significant. propter qđ obscœnum quidā ex ob, & cantu deductum existimant, quasi aduersi, & infausti cantus. Plautus, sed quid illuc, quod exanimatus currit huc Leonida. metuo quod illic obscœnauit me falsæ fallaciæ. obscœnauit inquit, hoc est obscœnum, & malum omen attulit. Scæna theatri binis, & sæpe pluribus contignationibus constabat. deinde erat proscænium pulpitum, scilicet ante scenam ædificatum, in quo ludi exercebantur. Virgilius, & ueteres ineunt proscœnia ludi. in medio orchestra, in qua senatorum sedibus erant loca designata, unde omnium agentium gestus spectari possent. Item liberarum, sociarumq; gentium legatis, quos postea uetuit Augustus in orchestra considere, quod quosdam libertini generis mitti deprehendisset. Iuuenalis, Quæq; reportandis posita est orchestra cathedris. scænæ longitudo ad orchestræ diametrum duplex erat. Orchestra in cuneos diuisa, ut mediæ uiæ relinquerentur. Dicta orchestra, quod in ea saltationes fieri consueuissent. Nam apud græcos ὀρχοῦμαι salto est. ὄρχησις Saltatio. ὀρχηστὴς Saltator. ὀρχήστρια Saltatrix. Refert Titus Liuius, cum

ludi circenses Apollini aliquando celebrarentur, & Annibal nuntiatus esset circa Collinam portam urbi ingruere, omnes repertis armis eò concurrisse, quos deinde reuersos, cū piaculum sese fecisse formidarent, inuenisse saltantem in circo senē quendam, hūc interrogatum dixisse minime à se intermissam esse saltationem. Itaq; ortum exinde esse prouerbiū, salua res est saltante sene. In cauea, quæ pars media theatri erat, similiter subsellia equitum erant, in cuneos eodem modo diuisa. In circunferentia hemicycli erant gradus ita dispositi, ut altiores in ambitu semper excrescerent, in ijs plebs promiscue sedebat. Quibus non erat sedendi locus, ij stantes in cauea spectabant. caueæ theatrorū nullis fornicibus obductæ, uelis tegi solebant. Primus omnium Catullus linteis in theatro umbrā fecit. Primus etiam byssina uela in theatrum duxit. principio temporaria fiebant theatra. primusq; M. Scaurus in ædilitate sua triginta tantummodo diebus scænicorum ludorum duraturum theatrum extruxit, opus (ut Plynius inquit) maximum omnium, quæ unquam fuere humana manu facta, scænam habuit triplicem. columnas lucullei marmoris trecentas sexaginta, duodequadraginta pedum altitudine. Signorum inter columnas tria millia. summæ colūnæ tabulis erant inauratis. pars scænæ inferior è marmore, media è uitro. cauea ipsa octuaginta hominū millia capiebat. C. uero Curio theatra duo fecit amplissima è ligno, quibus inter sese auersis, ne inuicem obstreperent scænæ, & repente circumactis, ac cornibus inter se coëuntibus faciebat amphitheatrum. & gladiatorum spectacula edebat. Mansurum uero theatrum è quadrato lapide primus Romæ construxit. Pompeius magnus. propter qđ Cornelius Tacitus incusatum eum fuisse à senioribus scribit, qđ mansuram theatri sedem posuisset, cum antea subitarijs gradibus, et scæna in tempus structa foret, sed parsimoniæ consultum, quod perpetua sedes theatro locata esset potius, quàm immenso sumptu singulos p annos consurgeret, ac strueretur. Nero princeps nobilibus germanis populi Romani magnitudinem ostensurus, eos in hoc theatrum populo plenum introduxit. idem etiam aliâs insano sumptu inaurauit, ut in eo Tiridatem Armeniorū regem exciperet. Amphitheatri uero molem primus in campo Martio posuit C. Iulius Cæsar, quam paulopost Augustus mausoleum ædificaturus, destruxit. hoc autem amphitheatrum, de quo poëta loquitur, in parte domus aureæ Neronis ædificatum fuit, quam diui Vespasianus, et Titus penitus deleuere, unde in sequenti Epigrammate inquit. Hic ubi conspicui uenerabilis amphitheatri, Erigitur moles, stagna Neronis erant. À theatro theatralis deducitur. & ab amphitheatro Amphitheatralis. unde theatrales, & amphitheatrales ludi dicuntur. Theatrū figurate aliquando pro spectaculo ponitur. Martialis, Quicquid in Orpheo Rodope spectasse theatro Dicitur, exhibuit Cæsar arena tibi. Item pro multitudine spectante, ut magno theatro hæc acta sunt, idest multis spectantibus. LOQVATVR. Prædicet. extollat. Proprie loqui est uerba proferre, & à dicere differt, quod est eleganter, & facunde loqui. Quintilianus, Nam mihi ne dicere quidem uidetur, nisi qui disposite, ornate, copiose dicit. Cicero, Vt non modo græcarum literarum rudes, sed etiam docti aliquantum se arbitrentur adeptos, & ad dicendum, & ad iudicandum. idest & in oratoria arte, & in philosophia. loquor à loco deductum est, quod is, qui loquitur suo loco quoque uerbum sciens ponit. Nam, qui primo incipit iam fari, & uocabula, & reliqua uerba dicit ante, quàm suo loco ea ponere possit, hunc Chrysippus affirmat non loqui, sed ut loqui. Quapropter ut imago hominis non sit homo, sic in coruis, cornicibus, pueris primitus incipientibus fari,

entibus fari, uerba, non esse uerba, qđ loqui non dicantur. A loquor fit loquentia, quod in compositione duntaxat usurpatur, ut breuiloquentia, & multiloquentia, quæ græci βραχυλογίαν, μακρολογίαν nominant. Magniloquentia. grandiloquentia. stultiloquentia. blandiloquentia, & siqua alia sunt huiusmodi. quamuis Valerius Probus grammaticus illustris illud sallustianum sic legendum, & sic ab eo relictum affirmare solitus sit, satis loquentiæ, sapientiæ parum. quod loquentia nouatori uerborum Sallustio maxime congrueret, eloquentia cum insipientia minime conueniret. & loquium, quo similiter in compositione duntaxat utimur, ut breuiloquium. multiloquium. stultiloquium. à quibus fiunt breuiloquus. multiloquus. grandiloquus. stultiloquus. blandiloquus. Item soliloquium, quod significat sermonem illius, qui contemplando solus ipse secum loquitur. unde & soliloquus dicitur. & anteloquium, primus loquendi locus, seu principatus loquendi. Macrobius. Hic assensi omnes prætextato anteloquium detulerunt. Item à loquor loquax, hoc est uerbosus, garrulus. unde & corui, & aliæ aues, quæ humanam uocem imitantur, loquaces dicuntur. à quo fit comparatiuum loquacior, & superlatiuum loquacissimus, & loquaciter aduerbium, & loquacitas nomen, quæ est stulta, & inanis copia loquendi. Cicero. Dummodo hoc constet, neq; infantiam eius, qui rem norit, sed eam explicare dicendo non queat, neq; inscitiam illius, cui res non suppetat, uerba non desint, esse laudandam, quorum si alterum sit optandum, malim equidem indisertam prudentiam, quàm stultam loquacitatem. loquacitatis uitium in M. Cœlio insectatus est Cato, qui inquit, Nunquam tacet, quem morbus tenet loquendi, tanquam ueternosum uiuendi, atq; dormiendi. quod si non conueniat, tamen conuocari iubet, ita est cupidus orationis, ut conducat, qui auscultet. Itaq; auditis non auscultatis, tanquam pharmacopolam. Nam eius uerba audiuntur, uerum ei se nemo committat, si æger est. idē de eodem Cœlio. Frusto panis conduci potest, uel uti taceat, uel uti loquatur. Ob idem uitium, Homerus Thersitem ἀμετροεπῆ καὶ ἀκριτόμυθον, hoc est sine iudicio, & sine modo loquentem appellabat, & uerba illius multa, & ἄκοσμα, idest incompta, strepentium sine modo graculorum similia esse dicebat. Nihil enim est aliud ἀμετροεπὴς ἐκολῴα, hoc est supra modum loquax conturbabat. Eupolis loquacem hominem ita describit. λαλεῖν ἄριστος, ἀδυνατώτατος λέγειν, hoc est ad loquendum optimus, ad dicendum ineptissimus. Quod Sallustius noster imitari uolens, loquax inquit magis, quàm facundus. Item à loquor, locutor deducitur. Gellius. Qui sunt leues, & futiles, & importuni locutores, quiq; nullo rerum pondere innixi uerbis humidis, & lapsantibus defluunt. & locutuleius, quod significat eum, cuius lingua tam prodiga, infrenisq; est, ut teterrima quadam colluuione uerborum fluat semper, & æstuet. hunc maiores nostri modo à lingua linguacem, siue lingulacem, seu lingulacam, modo à blacterādo blacteronem dixere. Blatire, & blaterare ueteres dicebant incondite, & inaniter loqui. factitia uerba sunt, à uoce Camelorum tracta. Plautus. Qui malum intelligere quisquam potis est, ita nugas blatis. Idem, Vbi tu es, quæ blaterauisti iam uicinis omnibus. Quidam uolunt hoc uerbum à græcis deductum, apud quos βλὰξ appellatur, qui sese inaniter iactat. & βλακεία iactatio dicitur. quapropter. C. literā addentes, blacteronem, & blacterare scribendum existimant. nobis prior sententia magis placet. Qui hac licentia loquendi utuntur, uocem ex ore mittere dicuntur. Contra, Homerus Vlyssem sapienti facundia præditum, uocem scribit non ex ore, sed ex pectore mittere, quod seruandū esse sapienti existimat,

ut non tam inanem sonum uerborum, quàm sententiarū conceptam altitudinem promere uideatur. ideo libertati linguæ uallum esse oppositum dentium dixit, ut temeritas loquendi non modo cordis uigilijs, sed etiam dentium excubijs separetur. Aristophanes poëta facetissimus uastam illam, atq; inanē hominum insipientium loquacitatem pluribus uocabulis insignuit. ἄνθρωπον ἀγριοποιὸν, αὐθαδόστομον ἔχοντα ἀχάλινον, ἀκρατὲς, ἀπύλωτον, στόμα ἀπεριλάλητον, κομποφακελορρήμονα. hoc est hominem agresti ferocia. ore temerario. infreni. prodigo. petulante. loquacem. futilem, & quadam uerborum congerie, ac fastu profusum. Hesiodus uitium hoc detestans non uulgandam linguam, sed recondendam esse dicit, quasi thesaurum. magnam quippe eius gratiam esse, si parca, & moderata sit Γλώσσης τοι θησαυρὸς ἐν ἀνθρώποισιν ἄριστος φειδωλῆς, πλείστη δὲ χάρις κατὰ μέτρον ἰούσης. quod dici latine potest. Optimus est homini linguæ thesaurus, & ingens Gratia, quæ parcis mensurat singula uerbis. Lepide etiam epicharmium illud se habet οὐ λέγειν δεινὸς, ἀλλὰ σιγᾶν ἀδύνατος. hoc est, non idoneus ad dicendum, sed ad tacendum impos, ex quo illud sumptum est, qui, cum loqui non posset, tacere non poterat. De hoc genere hominum locutus est Euripides, cum inquit, ἀχαλίνων στομάτων, ἀνόμου τε ἀφροσύνας, τὸ τέλος δυστυχία. hoc est effrenati oris, & immoderatæ dementiæ finis est infelicitas. Item à loquor locutio, & loquela, quæ sermonem, & uerbum significat. præter hæc composita ab eo fiunt alloquor, quod est conuenio. Cicero. Cum pridie eius diei eum allocutus fuissem. ab hoc allocutio, & alloquium deriuantur. Circunloquor, per circuitum quendam declaro. à quo circunlocutio deriuatur, quam græci περίοδον nominant, ut si elephanti dentem pro ebore dicamus. interloquor aliquid inter agendum definio. à quo interlocutoria sententia uocatur, quæ non definit controuersiam. ea enim definitiua dicitur, sed aliquid obiter decernit ad causam pertinens. Obloquor, quod proprie est contra loquentem loquor. Virgilius. Nec non threicius longa cū ueste sacerdos Obloquitur numeris. Ponitur tamen aliquando pro maledico, unde oblocutores dicuntur maledici, obtrectatores. & oblocutio, obtrectatio. eloquor, quod aliquando pro loquor ponitur. Virgilius. Eloquar, an sileam. à quo fit elocutio, quæ est sermonis expressio. unde rhetores, & grammatici σχήματα λέξεως figuras locutionis nominant, sicut σχήματα διανοίας figuras sententiarum. Aliquando significat dico, quod proprium oratoris est. à quo eloquentes dicuntur, qui in dicendi ratione perfecti sunt. Et eloquentia dictio ex omni parte perfecta, & eloquenter aduerbium pro facunde. ut M. Antonius dicere solebat disertos se uidisse multos, eloquentem uero neminem. Eloquium quoque ab eloquor dictum, quod modo sermonem, modo facundiam significat. Aliquando etiam pro elogio ponitur. Est autem elogium testificatio de aliquo siue honoris, siue uituperationis causa. honoris, Cicero, In quem illud elogium plurimum consentiunt gentes, uirum esse ciuitatis primarium. uituperationis, Quintilianus. Si exhæredatum à se filium pater testatus fuerit elogio, propter quod is meretricem amaret. pro simplici autem sententiæ suæ testificatione. Cicero. Solonis quidem sapientis elogium est, quo se negat uelle suam mortem dolore amicorum, & lachrymis uacare. De eloquio. Plautus, dulci, ac blando eloquio amicam solatus. Apuleius, Platonis eloquio monitus non nobis solis nos natos esse. Claudianus, Eloquio dulces quondam solatus amicos. proloquor, decerno. sententiam fero. à quo proloquium proprie dicitur sententia, in qua ni-

hil, desyderatur, ponitur etiam pro exordio, & principio, qđ & anteloquium, ut diximus. & à præloquor præloquium dicitur, & à græco λόγος, prologium. Plautus, exanimauit me prologio suo. Differtq; à prologo, quod prologus tantum est, ubi aut poëta excusatur, aut fabula commendatur. Itē prolocutio à proloquor fit, quod pro proloquio ponitur. Colloquor, simul loquor. à quo colloquiū, & collocutio pro confabulatione, & collocutores, qui simul loquuntur. perloquor quoq; apud aliquos inuenitur pro perfecte loquor, hoc est sermonem perficio. VNVM OPVS. Amphitheatrum scilicet. Vnus aliquando numeri principium est. Ouidius. Vnus erat toto naturæ uultus in orbe, Quem dixere chaos. Aliquando pro solo ponitur. Plautus. Vnus tum domi eram, & fores erāt clausæ. Aliquando significat præcipuum, ut hoc loco, & apud Virgilium. cadit & Ripheus iustissimus unus, Qui fuit in Teucris, & seruantissimus æqui. illud notandū est, qđ quando pro solo accipitur, cum genitiuo iungitur. Plynius. Accipēser unus omnium squamis ad os uersis contra aquas natando meat. Ab unus fit unose aduerbium, quo ueteres usi sunt pro simul, & unitas, et unicus. idest singularis, ut phœnix est unica auis, à quo fit unice aduerbium, hoc est singulariter. et Aduno uerbum, quod est in unum congrego, unde Adunati dicuntur, qui simul congregati sunt, & ad unum aduerbialiter sumptum, quod significat nemine excepto. Curtius. Omnes ad unū periere. Virgilius. Iuppiter omnipotens si non dum exosus ad unum. & unio uerbum, quod est coniungo, & quasi unum facio. unde uniti animi dicuntur, quando unius sunt uoluntatis, & unitio pro coniunctione, & iunctura accipitur. & unio nomen, quod aliquando concordiam significat. Aurelius. Nam hoc fieri posse in tanta animorum unione quis dubitet? Aliquādo margaritam, qđ nullæ duæ margaritæ simul reperiantur, sed semper discretæ, & unæ. Magnus in ijs hominum luxus semper fuit, quas indicus maxime Oceanus mittit. Verūtamen etiam Britanicus, fertilissima earum est Taprobane insula, & Perimula Indiæ promontorium. In primis autem laudantur circa Arabiam in persico sinu maris rubri. conchæ sunt haud multum ab ostrearum conchis diuersæ, quæ margaritiferæ dicuntur. Hæc, ubi genitali libidine stimulantur, pandunt sese, & quodam roscido conceptu grauidæ fiunt, deinde pariunt margaritas, pro qualitate roris accepti. Si purus influxit, candore conspicuæ sunt. si turbidus, sordescit & fœtus. Si tempestiue satiantur, partus grandescunt, si fulgurat comprimuntur conchæ, & pro ieiunij modo minuuntur. Tonitruis pauefactæ, ac repente compressæ faciunt, quæ uocant Physemata à bullarum similitudine. græci enim φυσήματα ampullas nominant, siue quas nos dicimus bullas. hæ margaritarum quidem speciem habent, sed aëre inflatæ corpus non habent, concharum abortus dicuntur. Sole rubescunt margaritæ, candoremq; perdunt ad similitudinem corporis humani. flauescunt etiam senecta, ac rugis torpescunt, adhærescunt conchis, nec ab his, nisi lima auelli possunt, quæ ab una parte rotundæ sunt, ab altera planæ, à tympanorum similitudine, Tympana nominantur. Tympanum quippe instrumentum est ex una parte planum, membrana clausum intus uacuum, quod baculo pulsatur. uti eo solebant in sacrificio matris deûm, à quo fit Tympanites genus hydropisis, de quo supra diximus, & tympanistria tympana pulsans, & tympanizo, tympana pulso. Suetonius de Augusto, Et assensu maximo comprobauit uersum in scæna pronuntiatum de Gallo matris deûm tympanizante. uidēs ne, ut cynædus orbem digito temperet? Est etiam tympanum uehiculū tectum. Virgilius. Hinc radios tenuere rotis, hinc tympana plaustris.

Item tympanum instrumentum, seu machina est ad hauriendam aquam summa celeritate, quod hominibus calcantibus uersatur ad hortos irrigandos, & salinas utile, cuius alterum genus dicitur tympanum dentatum, quo similiter ad haurien das aquas utuntur, simile est ei tympano, cuius dentes impellendo cogunt fieri molarum circuitionem, & impendens in ea machina infundibulum subministrat molis frumentum, & eadem uersatione farina subigitur. Præter hæc Fenestella, qui nouissimo tempore Tiberij Cæsaris claruit, Tympana scribit se iuuene appellata Patinas, & lances, quas antiqui Magidas appellauerunt. in aqua mollis est unio, exēptus, protinus durescit. Tradunt huiusmodi conchas, quasi apes, examina facere. his duces esse, quæ uetustate, ac magnitudine præcipuæ sunt. Eas urinantium cura peti, quibus captis, cæteras palanteis statim retibus includi tum mergi sale in uasis fictilibus, quarum erosa carne, nucleos quosdam corporum, hoc est uniones in ima decidere. Atteruntur usu, coloremq; in diligentiam mutant. Dos omnis in candore, magnitudine, orbe. leuore. pondere. Qui colore præstant, exaluminati uocantur. Sunt etiam quos Elenchos appellant, fastigiata longitudine alabastrorum figura in pleniorem orbem desinentes, hos digitis suspendere, & binos, ac ternos auribus fœminarum gloria est. Crotalia hæc à sono uocantur, propter collisionem ipsam Margaritarum, nam crotala instrumenta sunt quæ manu pulsantur laminis quibusdam ex ære rotundis sonum ex collisione reddentibus, dicta à pulsatione, κρότον enim græci plausum uocant, & κροτεῖν dicunt pulsare, atq; percutere. utebantur hoc instrumento Aegyptij in deorum solennitatibus. Virgilius. Copa syrisca caput graia redimita mitella, Crispum sub crotalo docta mouere latus. Elenchi autem dicuntur, quia græci ἔλεγχον proprie indicem dicunt. etenim quomodo librorum indices & pulchritudine, ac uarietate colorum, & magnitudine literarum libros exornant, & res alias sui indices, ita hi gestantium habitum illustrare, & quasi indices eorum uidentur esse. Iuuenalis. Auribus extensis magnos committit elenchos. Magna eorum stultitia est, qui Cylindrum, & elenchum idem esse affirmant. Quippe Cylindri lapilli sunt teretes, hoc est oblongi, atq; uolubiles, instar eius columnellæ, qua æquandis areis utimur. huiusmodi enim formam Cylindrum uocamus, ἀπὸ τοῦ κυλίειν hoc est à uoluendo. Virgilius. Area tum primum ingenti est æquanda Cylindro. Atqui tali forma non reperiuntur Margaritæ, quas natura, non ars facit, etenim, si artificium addas, statim deficit fulgor, in quo omnis earum dos consistit, cæteri uero lapilli magna ex parte fieri teretes possunt, utputa Berylli, Smaragdi, & alij similes, quos non auribus suspendere muliëres, sed circundare collo, aut innectere monilibus, siue alijs ornamentis consueuerunt. Iuuenalis. Tu nube, atq; tace donant arcana cylindros. Idem, Nil non permittit mulier sibi, turpe putat nil, Dum uirideis gemmas collo circundedit. hos antiqui Cylindros à forma, quemadmodum aliarum figurarum lapillos gemmas uocauere à similitudine gemmarum, quas in uitibus, siue arboribus cernimus. Gemmæ enim proprie sunt pupuli, quos primo uites emittunt, & gemmare uites dicuntur, dum gemmas emittunt. Plynius. de Beryllo. Indi mire gaudent longitudine eorum, solosq; gemmarum esse prædicant, qui carere auro malint, & ob id perforatos, Elephantorum setis religant, & alios conuenit non oportere perforari, quoniam sit absoluta bonitas umbilicis statim ex auro capita comprehendentibus. ideoq; Cylindros ex ijs facere malunt, quàm gemmas, quoniā est summa commendatio in longitudine. In nostro mari reper-

ti sunt aliquando uniones circa Bosporum thracium rufi, ac parui in genere concharum, quas myias uocant, & in Acarnania, quæ pinna uocatur, eos gignit. Itaq; non in solis margaritis reperiuntur uniones. In Britania paruos, ac decolores nasci manifestum, quoniam diuus Iulius thoracem, quē Veneri genitrici in templo eius dicauit, ex Britanicis margaritis factum esse testatus est. Lolliam Paulinam Caij principis coniugem, uulgatum est habuisse tunicam ex margaritis sestertio tūc quadringenties æstimatam. Duos autem constat fuisse uniones ob eximiam magnitudinem toto orbe celeberrimos. Vtrunque Cleopatra Aegypti regina possedit, quæ, cum Antonio edixisset, una se cœna centies sestertiū absumpturam, idq; fieri posse nequaquam putaret Antonius, additæ sunt sponsiones. Postero itaq; die magnificam cœnam sed quotidianam Antonio apposuit, qui cum eā irrideret, cōputationemq; expostularet, Corrolariū id esse Cleopatra dixit, consumpturamq; se in ea cœna quantum promiserat, confirmauit. Inferri itaq; secundā mensam confestim iussit, cumq; ex præcepto eius ministri unū duntaxat uasculum aceti ante eam posuissent, spectante Antonio, quid nam agere uellet, detractum ex auribus alterum unionem in uasculum mersit, ac mox liquefactum absorbuit, iniecerat alteri manum, ut idē faceret sed nequaquam id passus est sponsionis eius iudex L. Plancus. uictumq; Antonium pronuntiauit. Is postea unio, qui superfuit, dissectus in duas partes, in utrisq; Veneris auribus Romæ in Pantheo positus fuit. Prior hoc idē in unionibus fecerat Clodius tragœdi Aesopi filius in amplissimis opibus hæres relictus, singulis unionibus in cœna ad sorbendum conuiuis appositis, unionis nomen maioribus margaritis impositum tempore iugurtini belli nonnulli prodidere. Margaritam, & margaritum dicimus, eandem generali nomine uocamus etiam lapillum. Nam lapillus & gemmarum, & margaritarum commune est nomē, subintelligiturq; pretiosus. Quod si maiusculi fuerint, pretiosi lapides dicuntur. Nam quod Seruius scribit, gemmas diuersi coloris esse, Margaritas uero albas, uel gemmas integras, margaritas pertusas, planè ridiculum est. À gemma fit gemmula diminutiuum. Sabinus iurisconsultus margaritas scribit lapillorum nomine non contineri, sed hoc falsum esse multorum exemplo docetur. Curtius, lapilli auribus pendent. idem. pendebant ex auribus insignes candore, & magnitudine lapilli. Horatius. Nec magis huic intra niueos, uiridesq; lapillos. Vbi profecto de margaritis, & Smaragdis intelligit. Item ab unus unedo dicta, fructus est arboris, similis terrestribus fragis. Arbor ipsa unedo etiam dicitur, folio citro similis fruticosa. fructus anno maturescit, pariterq; subnascēs floret, prior maturatur. Pomum inhonorum est, ideoq; unedo dicitur, quod unum tantum mandi possit, græci κόμαρον, & μεμίρυλον uocant. À nostris alio nomine Arbutus appellatur. Virg. Et quæ nos rara uiridis tegit arbutus umbra. Et poma ipsa arbuta dicuntur. Idem, dant arbuta syluæ. Sunt qui scribant quinquagenum cubitorum altitudine in Arabia reperiri. fructus eius concoctioni difficilis, & stomacho inutilis est. putant succum foliorum sudore excitato pestilentia laborantibus prodesse. Item ab unus unà aduerbium fit, quod significat simul, & undeuiginti pro decem, & nouem, quasi uno dempto de uiginti. eodem modo undetriginta, undequadraginta. undecentum, & undeuigesimus, undetrigesimus, undequadragesimus, undequinquagesimus, undecentesimus, et similia. Et unigenitus filius, qui unicus est, quasi solus genitus. sicut primogenitus, qui primo genitus est, etiam si alij nō sunt geniti. Et unanimis, qui unius animi, unius sententiæ, unius uoluntatis cum altero est, unde et unanimem consensum dicimus, cum animorum concordia est. Ab hoc unanimitas, hoc est animorum concordia deriuatur, & unicolor unius coloris. Et unicaulis herba, quæ unum caulem habet, nec in ramulos spargitur. Et unicuba mulier, quæ cum uno tantum uiro concumbit. Et uniuira, quæ unum tantum coniugem habuit. Et unicornus animal, quod græce μονόκερως uocatur. Et unioculus, qui et monoculus dicitur, q unum tantum oculum habet. Plautus. Vniocule salue, græci μονόφθαλμον appellant. Et uniuocum, cuius & nomen commune est, & eadē substantiæ ratio. qđ græce συνώνυμον dicitur. sicut Aequiuocum, cuius nomen tantum commune est, sed substantiæ ratio diuersa. Et à græcis ὁμώνυμον appellatur. homo & Equus uniuoca sunt, quia sub uno animalis nomine comprehenduntur, & eadem est utriusq; substantia. homo uerus, & homo pictus æquiuoca sunt, quia de utroq; animal prædicatur, sed substantia eorum diuersa est. grammatici Homonyma dicunt esse, quæ uoce non significatione conueniunt, ut nepos filius filij, uel luxoriosus. Synonyma quæ non uoce, sed significatione conuēniunt, ut ensis, & gladius. Ab æquiuoco, & uniuoco fiunt uerba Aequiuocare, & uniuocare, & æquiuocatio, & uniuocatio nomina. Et Aequiuoce, & uniuoce aduerbia. Et uncia, quod una sit ex duodecim partibus assis. Est etiam uncia mensuræ genus exiguæ, à quo quincuncem uocamus uasculum, quinq; unciarum capax. Martialis. Quincunces puto post decem peractas. Et ullus quasi unus aliquis. ullus enim idem est, quod aliquis. Sed hoc ab eo differt, quod nunquā ponitur affirmatiue. Neq; enim licet dicere, ullus homo currit, sicut aliquis homo currit, sed semper ponitur uel negatiue, ut non erat ullus, qui curreret, uel interrogatiue, ut est ne ullus, q me uocet: uel subiunctiue, ut si ullus me uocabit, statim adero. Ab hoc fit compositum nullus, quasi non aliquis, uel ne unus quidem, quod ueteres etiā, ningulum dixere quasi nec ullum. Martius. Nec ningulis mederi queat. Huius significationis est nemo. Neq; enim uerum est, quod Seruius affirmat, Nemo idem significare, qđ nullus homo, nam si ita esset, non adiungeretur homo, ut sæpe fit. Cicero. Vtrum autem sit melius, dij immortales sciunt. hominem quidem scire arbitror neminem. Sallustius. Quo nemo uir melior, nec præstantior. uerum est quod nemo de hominibus tantum dicatur. Plautus. Neminis me miseret, nam mei miseret neminem. Et de fœminis. Idem de lanificio mulierem neminem metuo una ætate quæ sit. Aliquando etiam de dijs. Virgilius. Turne quod optanti diuûm promittere nemo Auderet. À nullus fit nullatenus, quod significat nulla ex parte, nullo modo, & nullibi, hoc est nullo loco, & nonnullus, hoc est aliquis. & quo quidam utuntur, nulliter, hoc est frustra. Item ab unus deducitur uniuersus. quasi omnis ad unum, hoc est sine aliqua exceptione. Significat autem in singulari totus, ut uniuersus ager, uniuersa campania. uniuersus exercitus. In plurali uero omnes coniunctim. aliud enim est, si dicamus, omnes sibi domicilium constituerunt. aliud uniuersi sibi domicilium constituerunt, illic significatur domicilium sibi unumquemq; constituisse, hic omnes simul, unum sibi pro omnibus domicilium fecisse. In quam significationem cunctus etiam, & cuncti accipere solemus, propter quod cunctos quasi coniunctos dici existimant, et uniuersos quasi in unum omnes redactos. Ab illo fit cunctor uerbum, quod proprie significat differo, moror. tractum ab eo, quod cuncti, hoc est omnes simul sine difficultate moueri non possunt. Ennius, unus homo nobis cunctando restituit rem. per metaphoram tamen aliquando cunctari pro dubitare accipitur. Virgilius. Cunctantem amplexu molli fouet. aliquando pro manere. Idem. Reginam thalamo cunctantem. Idem. Cūctantes glebas scri-

bit, pro eo, quod est ualidas, magnas, grauers. nam quæ grauia, & magna sunt, ita in loco manent, ut non nisi cum difficultate inde moueri possint. A cunctor fit cunctatio, hoc est tardatio, mora, dubitatio. & cunctanter aduerbium, hoc est cum mora, & tarditate. Et percunctor, quod significat diligenter inquiro. Plau. Quid istuc in mente est tibi ex me mi uir percunctarier? percunctari hoc est quærẽdo immorari, siue percuncta inquirere. Nos tamen non cunctari, & cunctatio, & percunctari, sed contari, & contatio, & percontari censemus scribi debere, & non à cunctis, sed à conto deduci, tractumq́; esse à nautis, qui altitudinem aquæ contis pertentant, hoc est teretibus lignis, atq; acutis, qui et fustes, et sudes dicuntur. itaq; contari est immorari, & quasi contis uada rimari. Percontari uero interrogare, quamuis proprie ad finem coarguendi, ut Quintilianus testatur, cum inquit, quid enim, tam commune, quàm interrogare, & percontari? quorum utroq; indifferenter utimur, cum alterum noscendi, alterum arguendi gratia adhiberi uideatur. Interrogare igitur adhibetur noscendi gratia. Percontari uero arguendi. Vniuersale dicitur, quod ad uniuersos pertinet. Et uniuersitas generalitas, Et uniuersaliter generaliter. Et in uniuersum pro uniuersaliter, & quod græci dicunt καθόλου. Quint. In uniuersum autem præcipere. idest generaliter, & in commune præcipere, quod etiam generatim dicimus. Cicero. Infinitum mihi uidetur id dicere, in quo aliquid generatim quæreretur. Aliquando tamen generatim capimus pro eo, quod est per singula genera. Vir. generatim discite cultus, sicut summatim, quod modo significat per singulas summas. Apuleius. Omnia summatim tetigerat. modo breuiter, & omnibus quasi simul comprehensis. Plyn. Sed ut de hac re summatim dicam. Cuius significationis ferè est in summa, et ad summam. Perinde enim est, ac si diceremus, quod ut summatim comprehendã, & magis modo loquendi, quàm significato à summatim differunt. Quint. In summa non recedo, fas est mihi inuitis etiam parentibus pie facere Cice. Ad summam ne agam, de singulis communem totius generis humani societatem, congregationem, & conciliationem colere, tueri, conseruare debemus. Differt tamen ad summam, & ad summum. Nam ad summum refertur ad numerum, & aliquando sine ad, dicitur summum, quod perinde est, ac si diceremus ad plus. Cicero. Vnus, aut ad summum duo inuenti sunt, qui Milonis causam non probarent, idest non plures, quàm unus, aut duo. Quint. hoc modo dicendi uti frequenter solet per aduerbium semel. Deniq; ut semel finiam, sic ferè componendũ, cum pronuntiabis, erit. Idem, & ut semel omnia complectar. Idem. Et, ut semel, quod est potentissimum dicam, secretum meditando perit. idest in summa dicam. Cuius rei causa est illud semel, quod significat uno, ut ita dicam, tempore, uel uno loco pro omnibus, ideóq; accipitur pro immutabiliter, & irreuocabiliter, quia quod semel tantum fit, non habet regressum, ut rursus fiat. Idem. Quid hæc fulgentium syderum ueneranda facies, quod quædam uelut infixa, & cohærentia perpetua semelq; capta sede collucent, alia toto sparsa cœlo uagos cursus certis emetiuntur erroribus. Virgilius. Procubuit moriens, & humum semel ore momordit. Ouidius. nulla reparabilis arte, Læsa puditicia deperit illa semel. Lucanus. dixitq́; semel nascentibus author. Quicquid scire licet. In eundem sensum Quint. accipit breuiter, & alij quidam præclari authores. Quint. Breuiter tamen longe crudelitatis explicanda sæuitia est, ex omnibus, quæ protuli, leuissimum fuit, quod occisus est. Plyn. A reliqua uero Gallia, cultu uirorum morum dignatione, amplitudine opum, nulla ei prouinciarum præferenda, breuiterq́; Italia uerius, quàm Prouincia. Idem de luscinia

Spiritus plenus, grauis, acutus, creber, extentus. ubi uisum est, uibrans, breuiterq́; omnia tam paruulis in faucibus, quæ tot exquisitis tibiarum tormentis ars hominum excogitauit. Item ab unus deriuatur uter, quod significat, quis unus ex duobus. poniturq́; uel interrogatiue, ut uter uestrum hoc fecit? uel indefinite, ut nescio uter uestrum hoc fecerit. hoc est quis unus uestrum hoc fecit, uel fecerit. Notandumq́; est in hoc nomine, quod ut alterum eleganter dicimus. Plynius. Vter alteri dixerit nescio, & uter utrum. similiter Cicero. Vter utri insidias fecerit. Ab hoc fit Vterq;, quod significat ambo. hoc tamen inter se hæc duo nomina differunt, quod, cum utrunq; aliquid fecisse dicimus, & ab hoc, & ab illo separatim id factum intelligimus, ut uterq; sibi domum ædificauit, idest & hic ædificauit sibi domũ, et ille. cũ uero ambo dicimus fecisse, ab utroq; coniunctim id factum ostendimus, ut ambo sibi monimentum constituerunt, hoc est hic, & ille simul unum sibi commune monimentum fecere. propter quod utrunq; alterum uerberasse recte dicimus, hoc est hunc illum, & illum hunc uerberasse. Cice. Quorum uterque suo studio delectatus contempsit alterum. Quint. Cũ enim uterq; alteri obijciat, palam est utrunq; fecisse. Eodem modo utrunq; utriq; aliquid fecisse. Terentius. Quia uterq; utriq; est cordi. Hircius, interim dissensione orta inter Achillem, & Arsinoën, cum uterq; utriq; insidiaretur, & summam imperij ipse obtinere uellet. ambos autem alterum uerberasse, uel ambos uerberasse ambos, non recte dicimus. significaretur enim ambos seipsos uerberasse. Quod si recte loqui uelimus, ita dicendum est, ambo se mutuo uerberarunt. Ambo à græco deductum est, græci enim ἄμφω dicunt. Item ab uter fit utrum aduerbium interrogantis. Plau. Vtrum id uerum putas, an non? Aliquando etiam dubitantis. Senec. Vtrum id nobis conueniat, animaduertendum, Item uterlibet, quod non significat uterq;, ut quidam ignari existimant, sed alter ex duobus, hoc est uter quem tibi capere libet, sicut uteruis uter quem tu uis. Quod idem in quiuis, & quilibet accidit, quæ non sunt uniuersalia, ut multi existimant, sed particularia. Nihil quippe est aliud quiuis, quàm unum, quẽ tu uis, & quilibet, quàm unus, qui tibi magis libet. hoc enim differunt uteruis & uterlibet, à quiuis, & quilibet, quod illa unum ex duobus significant, hæc unum ex pluribus. Terentius. Ab quiuis homine, cum est opus beneficium accipere gaudeas, uerum enimuero id demum iuuat, si quem æquum est facere, is benefacit. Quintilianus. Periculosum, & cum cura intuendum genus, quia si in proponendo unum quemlibet amiserimus, cum risu quoq; tota res soluitur, tutius sic interrogare, si hæc actio non sit, quæ sit, simul enim remouentur omnia, uel cum duo ponentur inter se contraria, quorum tenuisse utrumlibet sufficiet. Ecce in eodem loco Quintilianus utrumlibet, & quodlibet usus altero pro eo, quod est unum de duobus, altero pro eo quod est unum de pluribus. Hieronymus. Adducetur ad Aaron, uel ad unum quemlibet filiorum eius, quod græce ita scribitur πρὸς ἀαρὸν ἱερέα ἢ ἕνα τῶν υἱῶν αὐτοῦ, hoc est ad Aaron sacerdotem, seu ad unum filiorum ipsius, quod in cæteris quoq; à libet compositis accidit. Etenim quantalibet statura, quantumlibet spatium non omnẽ quantitatem staturæ, & spatij significat, sed unam quantam tibi capere libuerit. præterea utrobique aduerbium, quod significat in utroq; loco. Et utrinq;, ex utroq; loco. Et utraq; per locum, & utroq;, ad utrunq; locum. præterea neuter, quod est uterq; cõtrariũ, significatq́;, nec hic, nec ille. In quo ai aduertẽdum est, quod neuter alterum semper dicimus. non autem neuter neutrum, sicut uterq; utrunq;. Nam, si ita dicamus, Neuter alterum diligit, hoc significamus, neq; ille hunc diligit, neq; hic

illum, quod si neuter neutrum diceremus, significaremus, ne se quidē ipsum utrūq; diligere. Item ab unus deriuatur unusquisq; dictio uniuersalis, & unusquislibet, ac unusquiuis, quae idem significant, quod quilibet. omni loco, ex omni parte, ex omni regione, & unquam quasi uno quouis tempore, à quo nunquam, idest nullo tempore, unde deducitur nonnunquam, quod significat aliquando, & nunquam non, quod significat semper. Item usquam, quod significat alicubi, quasi uno quouis loco. Et nusquam nullibi. à quo nonnusquam alicubi. Et nusquam non, ubicunq;. Et usquequaq;, hoc est passim, quasi in unoquoq; loco, siue in unoquoq; tempore, & usque quasi ad unum uel locum, uel tempus, uel aliud huiusmodi, ut Vspiam, quod significat usquam, & unde quasi de quo uno loco. à quo Vndeuis, & Vndelibet, idest ex uno quouis loco, & usquequò quasi ad unum aliquod tempus, uel locum. Item ab unus unda deducitur, quod unà sit, hoc est simul unita, & in se coacta. Vnda enim proprie pars aquae in se collecta appellatur, & in unam partem tendens, ut cum fluctuat mare. unde undosum pelagus, hoc est fluctuosum dicimus, & undabundum. Gellius. Quibus nihil spirantibus, undae tum factae diutius tument, & à uento quidem iandudum tranquilla sunt, sed mare est etiā, atq; etiam undabundum. & undisonum, quod undis strepat, unde mare undisonum dicitur. Et undatim, fluctuatim. uel undatim ad similitudinem undarum, & undare, fluctuare, hoc est undas facere. à qua similitudine, & aërem, & nubes, & fumum undare dicimus, quoties undarum instar mouentur. Ab hoc fit inundo, quod interdum absolute ponitur, & significat cresco. & extra alueum uersor. Plynius. Ante, quàm Nilus inundaret. aliquādo actiue, & significat abluo. Idem. Agros, & sata omnia inundauit. hinc fit inundatio, quae pro diluuio ponitur. Seneca. Quidam conflagrationi, atq; diluuio tempus assignant. Arsura enim terrena contendunt, quando omnia sydera in Cancrum conuenient. inundationem futuram, cum eadem syderum turba in Capricorno consistet. Item abundo, quod proprie significat affluo, & supra modum aliquid habeo. Virgilius, Ergo apibus foetis idem, atq; examine multo Primus abundare. tractum ab amnibus, qui, quo maioribus, ac crebrioribus imbribus augentur, tanto eriguntur magis, & ideo abundare dicuntur. idem, Praesertim incertis si mensibus amnis abundans Exit. ab hoc abundanter, & abunde aduerbia pro copiose deducuntur. Item Redundo, quod aliquando pro redeo capitur. Plautus. Hoc facinus in tuum redundabit caput. Interdum pro abūdo. Plynius. Redundant opes, uitia rebellant. Item exundo, quod est alueum exeo. à quo fit exundatio. Ab unda fit diminutiuum undula, & compositum undisonus, hoc est fluctuando sonitum reddens. & undulata uestis, quae fit ex hircorum, & caprarum pilis potius, quàm lanis, quod ad undarum similitudinem picta sit, non, ut quidam existimauerunt, quod pura sit, sic enim ab undis undulatae uestes dicuntur, quomodo à scutulis scutulatae. Varro, & à quibusdam dicitur esse imaginis fortunae simulachrum, ab eo, quod duabus undulatis togis est opertum, perinde, ut olim reges nostri undulatas, & praetextas togas soliti sunt habere. Item aliud cōpositum undiuomus, hoc est aquas uomens. Vnda enim aliquando pro aqua ponitur, ut pars pro toto. Ouidius. & terris miscuit undas. Item ab unus uncus, ut quidam existimant, quod unicus sit, cum duo esse uideantur. Est enim uncus fustis, ab uno latere incuruus, ac sese retorquens, sed hoc falsum est, nam uncus à graeco fit. graeci enim ὀγκοῦσθαι extuberare, & intumescere dicunt, & ὄγκον tumorem, à quo ὄγκινον uncum, siue uncinum, quod ubi incuruatur, quodāmodo tumescere, atq; extuberare uidetur. Ab hoc fit uncus adiectiuum, hoc est incuruus, à quo aduncus, & uncinatus uncinis armatus. Cicero. Nec ut alae asperis, & leuibus armatis, uncinatisq; complusculis concreta haec esse dicat. & inunco uerbum quasi unco inuado, & arripio. Lucilius. Aut qui numos tristis inuncat. Item ab unus deriuatur ungo, siue ungo quasi unum ago. ungendo enim complanatur caro, atq; unitur. Ab hoc fit unguentum, siue ungentum, quod non est (ut uulgus existimat) tenax illa compositio, qua chirurgi utuntur ad uulnera curanda, sed commistio diuersorum odorum addito oleo, aut balsamo, aut aliquo pingui ad ungenda corpora, deliciarum, & luxuriae causa inuenta. Qui primus unguentum inuenerit, non constat. iliacis certe temporibus non erat in usu. Primum de eo legitur, quod castris Darij regis expugnatis, inter reliquum apparatum Alexander unguentorum scrinium cepit. Postea uoluptas eius inter laudatissima uitae bona admissa est, coeperuntq; etiam defunctorum corpora ungi. unguentorum alia à locis, in quibus fiunt, cognomina habent, ut deliacum à Delo insula una cycladum. mendesium à Mendesio Aegypti urbe. Panathenaicum ab Athenis. Susinum à Susis urbe Persidis. Aliquando ab odoris similitudine, ut pardalium, quod pardalis odorem reddat. Tradunt enim ex omnibus animalibus, hanc solam esse odoratam, panthera à nostris dicitur, ut inferius ostendemus. Nōnunquā ab ijs, apud quos huiusmodi unguenta in usu sunt, ut regale unguētū, quo Parthorum reges utebantur. Constat myrobalano. costo. amomo. cinamomo. comaco. cardamomo. nardi spica. maro. myrrha. casia. styrace. ladano. opobalsamo. calamo. iunco syrio. oenanthe. malobatro. sericato. cypro. aspalatho, panace. croco. cypero. amaraco. colato melle, uino. Interdum à dignitate, & excellentia sua, ut megalium à magnitudine. graeci enim μέγα magnum dicunt, unde megalensia, siue megalenses ludi dicti sunt, qui in honorem magnae matris deûm fiebant. Liuius. M. Iunius Brutus aedem magnae matris deûm in palatio dedicauit, & ludos ob eandem dedicationem factos megalensia appellauit. frequentissime à rebus, ex quibus ipsorum unguentorum oleum conficitur, ut irinum, quod oleum eius ex iride fiat. Irim medici nostri temporis magno errore putant narcissum esse. Est autem narcissus lilij genus, radice carnosa, atq; odora flore purpureo. folia in radice habens ad similitudinem foliorum arundinis, sed aliquanto crassiora. dictus ab adolescente eiusdem nominis Cephisi amnis, & Liriopes nymphae filio, qui in eum mutatus est florem. Nā, cum pulchritudine praestaret, uenationi indulgens, à multis nymphis amatus est. Inter caeteras uero Echo miro amore in eum exarsit, quas omnes cum superbe nimium contempsisset, tandem illarum precibus factum est, ut sua ipsius pulchritudine caperetur. Etenim, cum fessus aliquando ad propinquū fontem decubuisset, imaginem suam in aqua conspicatus, ac nympham existimans, cum potiri ea non posset, nimio desyderio contabuit. Alij non à fabuloso adolescente, sed à narce, hoc est torpore Narcissum dictum existimant, quippe odor eius maiorem in modum aggrauat caput. Graeci νάρκην torporem uocant. Hinc narcissites gemma eius coloris appellata est. Iris autem longe alia herba est, radicem simili modo odoratā habens, & unguentis, ac medicinae utilem. caulem habet cubitalem, & rectum, radicem raphano similem, quae sternutamenta mouet. floret diuersorum colorum specie, quasi arcus coelestis. à quo nomen habet. Natura est feruens, tractatáq;, ambusti modo pustulas facit. laudatissima in illyrico est. Irim poëtae, hoc est coelestem arcum deorum nuntiam dicunt esse, & ferè ad discordiam mitti, ut Mercurium ad

concordiam. Huius arcus causa est radius solis cauæ nubi immissus, qui repulsa acie, in solem refringitur. nubes enim formam arcus discoloris efficiunt, quia aliæ partes earum tumidiores sunt, aliæ submissiores, & quædam crassiores, quàm ut solem transmittant, aliæ imbecilliores, quàm ut excludant. hæc inæqualitas alterius lucem, umbramq; commiscet, & exprimit illam mirabilem arcus uarietatem. est & alia causa arcus tenuis pluuia, solaribus radijs eam intrantibus, ut cum fistula aliquo modo rupta, uidemus aquam per tenue foramē elidi, quæ sparsa contra solem oblique positum, arcus faciem repræsentat. quod etiam accidere uidemus, cum fullo os aqua impleuit, & uestimenta tendiculis deducta leniter aspergit. apparet enim in illo aëre asperso uarios edi colores, qui quasi fulgere in arcu solent. Aristoteles noctu aliquando uisum fuisse arcum affirmat, sed id nisi trigesima luna fieri posse, quia tunc plus solet uirium à sole habere. Nunquam plures simul, quàm duo arcus sunt uisi. Item nardinum, quod fit ex nardo. nardus, siue nardum frutex est graui, & crassa radice, sed breui, ac nigra, fragiliq;, quamuis pingui. aspero sapore, folio paruo, densoq;. Cacumina in aristas spargunt. Ideo geminam dotem eius spicas, ac folia celebrant, unde unguentum ex eo factum nardinum, & foliatum dicitur. Apud Gangen damnatur, quod uirus oleat, ideoq; ἀπὸ τοῦ ὄζειν, quod olere est, ozenitis dicitur. Adulteratur, & Pseudonardo herba, quæ ubiq; nascitur, crassiore, ac latiore folio, & colore languido in candidum uergente. Quod è spicis fit, pretiosius putant unguentum esse, quod ex folijs fit, distinguitur amplitudine foliorum. Nardum enim maioribus folijs Nardosphærum uocant, minoribus mesosphærum. Principalis hic frutex est in unguentis. Laudatur maxime nardum syriacum, mox gallicum, tertio loco creticum, quod aliqui uocant agrion. Alij phum folio olusatri, caule cubitali, geniculato, in purpura albicante, radice obliqua, uillosaq; imitante auium pedes. Baccarem quoq; nardum rusticum uocant, de qua alibi diximus. Hæc omnia herbæ sunt, præter indicum nardum. cum gallico nardo semper nascitur herba, quæ à grauitate odoris Hirculus uocatur. Quidam & asarum syluestre Nardum appellauere. est autem ederæ folijs rotundioribus tantum, mollioribusq;, flore purpureo, radice gallici nardi simile, acinosum, saporis calidi, ac uinosi, montibus in umbrosis locis bis anno florens. Item Rhodinum unguentum, quod rosaceo, hoc est rosarum oleo fiat. græci ῥόδινον roseum dicunt. Crocinum, quod oleum eius ex croco. Oenanthinum, quod ex flore labruscæ. Oenanthe enim uitis labruscæ uua est, quæ cū flore colligitur, cum optime olet, siccatur in umbra substrato linteo. Atq; in cados conditur. dicta quasi οἴνου ἄνθος, hoc est uini flos. Amaricinum, siue sansucinum, quod ex amaraco, siue sansuco, herba est notissima, quam uulgo persam uocant. Hinc factum est prouerbium. Nihil cum amaricino sui, quod illi simile est, nihil cum fidibus asello. Amaracus puer regius fuit unguentarius, qui casu lapsus, dum ferret unguenta, fregit alabastrum, deinde, cū nimio dolore contabuisset, uersus est in sansucum, quæ ex eius nomine Amaracus cœpta est appellari. Virgilius. ubi mollis Amaracus illum Floribus, & dulci aspirans complectitur umbra. Seritur & semine, & ramo. odoris est iucundissimi, & semen habet copiosissimum, oleum eius ad excalefaciendos, ac molliendos neruos mirifice prodest. Melinum, quod è struteo. Cotoneum enim per excellentiam μῆλον, hoc est melum uocamus. à quo fit melinum. cotonea græci cydonia uocant, Cydone insigni Cretæ oppido aduecta. Plura eorum genera sunt. alia chrysomela dicuntur incisuris distincta, colore aureo, à nobis mala aurea interpretantur. alia appellantur no=

stratia, quæ candidiora sunt. minora ex eodem genere strutea odoratus fragrant, seroq; proueniunt. Præcocia mustea nominantur. Struteis cotonea insita suum genus efficiunt, quod dicitur meluianum, & hoc solum manditur crudum. Sunt præterea syluestria parua è struteis odoratissima, quæ in sepibus nascuntur, ex quibus oleum fit, seruaturq; in cubiculis salutatorijs, odoris gratia. Cyprinum, quod ex Cypro arbore, hoc est ex eius arboris flore. Cyprus est arbor oliuæ similis folio, semine coriandri, flore candido, & mirum in modum odorato. Coquitur hoc in oleo, premiturq; postea, quod cyprinum uocatur. Hanc arborem in Italia Ligustrum nominant. Nascitur multis in locis, sed in Cypro insula odoris suauitate præstat, & ideo cyprus appellata est. Cyprus īsula est in Carpathio mari ab ortu, occasuq; Ciliciæ, ac Syriæ obiecta, quondam nouem regnorum sedes. Antea Acamantida uocatam tradunt, & cerastin, & aspelian, & amatusam, & macharam, è cuius aduerso Eleusa insula est. Vrbes in ea præclaræ, Paphos, & Palepaphos, & Salamina. Cōtra quam est insula Salamine. A cypro cyprius deducitur, hoc est insula Cypro, unde tres paruæ insulæ huic propinquæ, & steriles Cypriæ nominantur. Et cypricus possessiuum. Cyprium Sabini bonum dicunt, unde cyprius uicus Romæ appellatus est, quo Sabini ciues additi consederant. sic enim à bono omine uocitandū censuere. A Cypro etiam Cypria dicta est Venus, quod eo primum loco templum ei conditum sit. cyprio boui merendam uice prouerbij ueteres dicebant, turpem cœnam, ac uilem significare uolentes. quoniam in Cypro insula boues humano stercore pascebantur. Item à cypro Cyprianus proprium uiri nomen deriuatur. Magnus est Seruij error, qui uersum illum Maronis exponens. Alba ligustra cadunt, uaccinia nigra leguntur, ligustrum inquit, lilium est album, uaccinium uero flos nigri coloris, qui græce hyacinthus dicitur. Nos quid ligustrum sit ostendimus, ex cuius ligno tesseræ fiunt aptissimæ. Vaccinium simili modo arbor est, quæ in Italia aucupiorum gratia seritur, nec nisi in aquosis locis prouenit, in Gallia uero prouide seritur, quod ex flore eius tinguntur sericorū uestes. Taceo quod hyacinthum scribit nigrum esse, quo nihil potest dici absurdius, cum ipse, quē interpretatur, Virgilius scribit & suaue rubens hyacinthus. Est autem hyacinthus ruber flos ex herba eiusdem nominis nascens, à cuius similitudine rubræ uestes hyacinthinæ nominantur, hoc est hyacintho flori similes. Homerus. οὔλας ἧκε κόμας ὑακινθίνῳ ἄνθει ὁμοίας. Persius. Hic aliquis, cui circa humeros hyacinthina læna est. Vnde inter gemmas, quæ berylli dicuntur hyacinthizontes uocantur, qui rubore quodā suffusi sunt, & hyacinthus per se gemma est Amethisto similis, & hoc solo distans, quod ille emicans in amethisto uiolaceus fulgor, dilutus est in hyacintho, & ita oculos implet, ut non satiet citius, quàm floris sui color euanescens. Hyacinthinus color hysginus etiam dicitur à genere herbæ, quæ hysge uocatur. hic uero supradicto similis est. Constat autem Hyacinthum, qui in Gallia plurimus prouenit, Hysginum tingere, radicemq; habet bulbaceam, quam mangones iccirco habent in pretio, quod pubertatem arcet, nec sinit pilos erumpere, florem uero (ut diximus) coccinum ita discurrentibus quibusdam uenis, ut græcarum literarum figuram exhibeant, de quo duplex extat fabella. Nam & Hyacinthū puerum dilectum ab Apolline, quem Disco imprudens interfecit, in hūc florem mutatum tradūt, unde in eo primæ duæ literæ inscriptæ cernuntur αι quæ uox lugubris, hoc est dolentis interiectio est, propter quod Apollo, apud Ouidium dicit. Flosque nouus scripto gemitus imitabere nostros. Et alibi, ipse suos gemitus folijs inscribit, & ai Flos

habet inscriptum, funestaq́; littera dicta est. Et Aiacem in eundem florem conuersum affirmant, dum impatientia prælati sibi Vlyssis seipsum interemit, cuius nomen similiter in principio ai literas habet. Ouidius. Littera communis medijs, pueroq́;, uiroq́; Inscripta est folijs, hæc nominis, illa querelæ. Et Virgilius de his floribus loquens multitudinis numero usus est. Dic quibus in terris inscripti nomina regum Nascuntur flores, & Phyllida solus habeto. Regum dixit, Hyacinthi & Aiacis. non quod ipsi fuerint reges, sed quia regum filij fuerunt. quemadmodum alibi. Magnum reginæ sed enim miseratus amorem, de Ariadne dixit, quæ Pasiphaës reginæ filia fuit. Ob hāc causam quidam diligentiores primam huius nominis syllabam, & sine aspiratione, & non per ypsilon, sed per iota scribēdam esse censuere, quanquam, ut aliter scriberetur, usus obtinuit. Item Telinum, quod fit ex oleo fœnogræci, quod alio nomine Siciliā uocant, alio Buceras. Plynius. Quædam, cum uirent, non olent propter humorem nimium, ut Buceras, quod est fœnogræcum. alij Aegoceras, quod semen eius corniculis simile sit, alij Carphos. Nam id græci nominant τῆλιν. Constat oleo recenti. cypro. calamo. meliloto. fœnogræco. melle. mello. maro. amaraco. hoc Menandri poëtæ ætate celeberrimum fuit. Balaninum, quod ex glande Myrobalani. βάλανον enim græci glandem dicunt. Vnde Myrobalanum dixerunt, quasi unguentariam glandem, solis enim unguentis nascitur, quæ græci μύρα appellant. unde Myropolas nominant unguentorum uenditores, quos nostri unguentarios uocitant. A quibus Myropolia officinæ eorum nominantur. Plautus. Quem sum defessus quærere per medicinas. Tonstrinas in Gymnasio, atq; in foro per myropolia. Myron etiam proprium nomen. Sic enim uocatus est elegans statuarius. Item Myronides similiter proprium nomen. Et myristica nux dicitur unguentaria, quam uulgo muscatam uocant. Myrobalanum arbor est heliotropij folijs. fructus glādis similis, ad magnitudinem nucis auelanæ. Vnguentarij tantum cortices premunt. Medici etiam nucleos tundunt. De myrobalano locutus est Martialis, cum inquit. Quod nec Virgilius nec carmine dicit Homerus, Hoc ex unguento constat, & ex balano. huiusmodi unguentum propter gloriam appellatum est megalium. fit ex oleo Balanino. balsamo. calamo. iunco. Xilobalsamo. casia. Resina. Ventilatur in coquendo, donec desinat olere. refrigeratum odorem suum recipit. De balsamo multa mentiti sunt ueteres. Arbuscula est uni terrarum iudææ quondam concessa, & in duobus tantum hortis, utroq; regio. Ostenderunt hanc primum urbi imperatores Vespasiani, quorum temporibus simul cum earum gente seruire Romanis, & pendere tributa cœpit. Viti similior est, quàm myrto. seritur malleolis, ut uitis, & colles implet uinearum modo, sustinens sese sine adminiculis, intra tertium annum est fructifera. proceritas intra bina cubita subsistit. Tria huius arboris genera. Tenui, & capillacea coma Anthericeum uocatur. ἀνθέρικες enim græce aristæ dicuntur. Alterum scabro aspectu incuruum, fruticosum, odoratius, Cirtacum nominant. κυρτὸν enim incuruum significat, τραχὺ scabrum. Tertium eumeces, quod leui cortice cæteris sit procerius, græce εὐμήκης procerus dicitur, inciditur cortex uitro, lapide, osseis'ue cultellis. Ferro lædi uitalia odit statim moriēs. Libratur manus artifici temperamento, nequid ultra corticē uiolet. Succus è plaga manat, quem opobalsamum uocitant, quod omnibus odoribus in unguentis præfertur. Iuuenalis. hirsuto spirant opobalsama collo, tenui autem gutta fluit. uix cōcham toto die æstiuo implens. Adulteratur multis modis, raroq́; ad nos syncerum affertur. sarmentum quoq; eius in pretio est. Xilobalsamum uocatur, & coquitur in unguentis. pro succo id substituere officinæ. corticis etiam ad medicamenta pretium est, præcipua gratia lachrymæ, secunda semini, tertia cortici. Summa opobalsami probatio est, ut lac coagulet, & in ueste maculas non faciat. Narcissinum, quod ex flore Narcissi fieri solebat, sed statim obliteratum fuit. Metopium, quod fit ex ammoniaco. Metopion quippe arborem uocant, quæ in Aethiopiæ subiecta Africa nascitur. stillans in arenis suis lachrymam ueluti resinam, quæ & ab Ammonis templo, quod iuxta est, ammoniacum dicitur. genera eius duo sunt. Traston masculi thuris similitudine, quod maxime probatur, & alterum pingue, ac resinosum, quod pyrama appellant, sunt qui oleum quoq; Amygdalinum metopium uocent, quod in eo conficiendo Aegyptij Galbanum, et ammoniacum addere excogitauerunt. Ex Baccaris quoq; radice unguentum fieri solitum Aristophanes Comicus poëta testatur, baccaricum id dicitur. Baccar herba est radicis odoratæ ad Cinamomi similitudinem gracili solo, nec humido prouenit, ederæ penè folijs rotundioribus, mollioribusq́;. quidam Nardum rusticum appellant. Alij Asaron, quod in coronas non addatur. σαροῦν enim ornare significat, sed hoc falsum est, ut alibi dicemus. Vnguenta exotica dicuntur externa, & aduētitia, quæ à græcis ἐξωτερικὰ nominantur. Plautus. Non omnes possunt olere unguenta exotica. Rege Antiocho deuicto, urbis anno quingentesimo sexagesimoquinto, P. Licinium Crassum, & Iulium Cæsarem censores edixisse constat, nequis unguenta exotica uenderet. L. Plocium proscriptum à triumuiris, in Salernitana latebra unguenti odore proditum tradunt. Diuus Vespasianus adolescentem fragrantem unguento, cum sibi pro impetrata præfectura gratias ageret, nutu aspernatus uoce etiam grauissima increpuit. Maluissem allium oluisses, literasq́; reuocauit. uilissimum genus unguenti, quo passim uulgo utebantur, à limo (ut quidam putant) epilima dicebatur. Malobratum uero unguēti genus erat ex Syria. Horatius, coronatus nitentes Malobrato Syrio capillos. Schœnum pessimum unguenti genus uocabant, unde meretrices propter eius unguenti usum schœniculæ sunt appellatæ. Schœnos etiam græca uoce funis est. à quo Schœnobates, qui per funeis discurrit ludendo, quasi funiambulo. Item Schœnos urbs fuit Bœotiæ sic dicta, ut Aristarcho placet, à Schœno patre Atalantæ. Vnguentis omnium prouinciarum accommodatissima est Aegyptus. ab ea propter rosarum, ac Cytrorum, & myrti multitudinem proxima Campania est. Vnguenta omnia, aut succo constant, & hæc stagmata uocantur, quasi distillationes, quippe σταζὼν stillam significat, aut corpore, & hæc appellantur hedysmata, græci enim ἥδυσμα condimentum dicunt. his addi interdum ad gratiam corporis augendā color solebat, in quo cinnabari tantum, & ancusa utebantur. Cinnabaris sanguis est draconis elephantorum morientium pondere elisi, dum simul pugnant, utriusq; animalis cruore permisto, nec est alius color, qui magis proprie sanguinem reddat humanum, antidotis præterea, medicamentisq; miscetur. Ancusa uero herba est, cuius duo genera sunt. Alterum habet folia penè lactucæ similia, sed acuta, aspera, subnigra, spinosa. Radix eius ad digiti crassitudinem coloris sanguinei inficit æstate maxime digitos, folia habet supra terram in gyrum sparsa. Altera est, quam pleriq; Alcibiadion uocant, quod uti ea ad formam conciliandam solitus sit Alcibiades, maioribus folijs, & asperioribus radice rufa, oblonga, nascens præcipue aridis, atque arenosis locis. Addunt quidam & tertium genus simile supradictis, nisi colorem haberet purpureum, quo Sentinates mei in pueritia utuntur ad oua tingenda, qui-

bus ludere uerno tempore mos patrius est. Veteres ceram ea tingere solebant ad reddẽdas similitudines, & tabularum picturam. Unguentorum feces, quibus etiam in pastillos redactis odoris gratia uti solebant, magmata appellantur, hoc est massæ quædam, & pastilli ἀπὸ τοῦ μάττειν, quod est terere, & commiscere. Atqui ea, quæ siccis odoribus constant, ut sunt ij pulueres, quos uulgo nunc Cyprios uocant, & aliæ huiuscemodi compositiones, quæ ex siccis odoribus fiunt sine oleo, aut alio liquore, ut puta ex ladano, cinnamomo. casia. thure. costo. myrrha. styrace. calamo iunco. syrio. Xilobalsamo, alijsq; similibus, non unguenta, sed diapasmata dicuntur ἀπὸ τοῦ διαπάσσω, quod est inspergo, ut dici diapasma inspergimen possit. Sparguntur enim huiusmodi odores, cum unguentis linantur corpora, uel perfundãtur. Martia. Quid qđ olet grauius mistum diapasmate uirus. Sic etiam uocari possunt pastilli ex diuersis odoribus facti, quos adolere consueuimus. Item ij, quos in paruas pilas redactos manibus gestare solemus præsertim pestilentiæ tempore. Quæ uero nunc unguenta uulgo à latinæ linguæ ignaris appellantur, à doctis græco uocabulo dicuntur emplastra, quæ autem emplastra uulgo nominantur, cataplasmata, siue malagmata uocitantur à peritis. Constant sanè cataplasmata ex floribus ferè, eorumq; surculis, et axungia emplastra, pastilliq; magis è quibusdam metallicis. Item malagmata confusa abunde mollescunt, nam super integram cutem inijciuntur, unde ἀπὸ τοῦ μαλάσσειν dicta sunt, quod est subigere, & mollire. laboriose uero conteruntur ea, ex qbus emplastra, pastilliq; fiunt, ne lædant uulnera, cũ imposita sunt. inter emplastrum autem, & pastillum hoc interest, quod emplastrum utiq; liquati aliquid accipit, in pastillo tantum arida medicamenta aliquo humore iunguntur. Emplastrum imponitur, pastillas illinitur, aut alicui molliori miscetur. À pane dictus est pastillus, quod parui panis formam habeat, cum sit rotundus, & planus ad rotæ similitudinem. propter qđ à græcis τροχίσκος appellatur, qđ dici latine rotula potest. Pastillus etiam libi genus dicitur rotundi. Ceratũ, nec emplastrum est proprie, nec pastillus, sed plerunq; ex pastillis fit. constat ex rebus siccioribus, & igni appositum mollescit. postea applicatum corpori durescit, ac pertinacius hæret, dictum à cera, quæ ferè omnibus ceratis adhiberi solet. quidam hoc non ceratum, sed cerotum appellant à græco, quod est κηρωτόν. Cæterum quæ uulgo haud quidem inepte pilulæ dicuntur, quod sint ueluti exiguæ pilæ, à doctis tam græcis, quàm latinis catapocia nominantur ἀπὸ τοῦ καταπίνειν, quod est deuorare, quoniam neq; estur, neq; lingitur id genus, sed deuoratur. Recte tamen & pilulæ dici possunt. Siquidem Plyn. rotundum illud, quod in robore nascitur, pilulam uocat, & ex bulbis fieri pilulas tradit, quæ ad conuulsa cum Silphio dantur. Lingere proprie dicimur, cum aliquid in ore tenentes paulatim distilando sorbemus, & quæ in hunc usum fiunt, dicuntur Eclygmata. Plyn. È semine lini fiunt eclygmata, & actus ipse lingendi dicitur linctus. Idem. Multi tussim ueterem linctu salis discussere. quod uero per inferiorem partem purgandi gratia in uentrem immittitur, clyster uocatur ἀπὸ τοῦ κλύζειν, quod abluere est. Plyn. Cucurbita infusa clysteribus intestinorum omnium uitijs medetur. Quod autem in orificio durum ponitur ad excrementum prouocandum, & uulgo suppositorium dicitur, docti honestiori uocabulo, à glandis similitudine Balanum dixere. Idem, cepas subditas pro balanis, scribit Aschlepiades hæmorrhoidas tollere. Item ab ungo unctio dicitur, & unctura notæ significationis, & unguen, quod significat omnem succũ, ex quo aliquid ungi potest. Virg. Ideasq; pices, & pingues unguina ceras. Plyn.

Epiphoras bubulo seuo, cum oleo cocto illinunt, ceruini cornus, cinis scabricies eodẽ unguine sanat. Item axũgia ab axe plaustrorum ungendo appellata est, quamuis græci quoq; hoc uocabulo usi fuerint. Est autem axungia adeps suillus inueteratus, aut cum sale, aut syncerus, qui quanto uetustior, tanto utilior est, & multas uires habere creditur, quoniã id animal herbarum radicibus uescitur. Apud antiquos religiosius etiam habebatur, siquidem nouæ nuptæ domum intrantes, solenne habebãt illo postes inungere. unde uxores, quasi unxores dictæ sunt, quemadmodũ inferius latius disseremus. Unguis quoq;, ut nonnulli putant, ab ungo deducitur, quod politus, ac trãslucidus sit, & quasi unctus, unde marmorarij planiciem operis ungue experiuntur, & cum non sentiunt iuncturas, perfectum id esse intelligunt, quapropter ad unguem capimus pro perfecte. Horatius. Ad unguem factus homo, hoc est omni ex parte perfectus. Alij unguem ab uno, & ago deriuatum existimant, quod in ijs nerui in unum agantur, sunt enim ungues clausulæ neruorum summæ. Alij à græco deduci, unguis enim à græcis ὄνυξ uocatur. Ab ungue fit ungula diminutiuum. & unguicula, sed hoc inter se differunt, quod unguis est eorum animalium, quæ digitos habent separatos, penitusq; distinctos, ut sunt Homines. Simiæ. Aues. Plyn. Ungues simiæ imbricati sunt, hominibus lati. rapacibus unci. cæteris recti, ut canibus præter eum, qui à crure plerisq; dependet. Idẽ de aquila. Ungues quoq; huic generi inuertuntur. Ungula uero de ijs dicitur, quæ digitis carent. Idem de Structiocamelo, qui ex genere uolucrum est. Ungulæ huic sunt ceruinis similes, quibus dimicant bisulcæ comprehendendis lapidibus utiles, quos in fuga contra sequentes ingerunt pedibus. Idem, in quadrupedibus solidas habent ungulas, quæ non sunt cornigera. Igitur pro his telum ungula est illis. Idẽ. Sues in illyrico qbusdam locis solidas habent ungulas. Idem uno in loco, utrunq; posuit, & hanc differentiam apertissime demonstrauit, sic inquiens. Omnia digitos habent, quæ pedes, excepto elephanto, huic enim informes numero quidem quinque, sed indiuisi, ac leuiter discreti, ungulisq; non unguibus similes. idem uno uersu fecit Ouidius, dum Io describit è bouis effigie in primam formam redeuntem, Ungula, quæ in quinos delapsa absumitur ungues. Unguicula autem de ijs tantum dicitur, quæ ungues habent, unde À teneris unguiculis dicimus, pro eo, qđ est ab infantia, ab ineunte ætate, à pueris, à pueritia, à tenera ætate. ab incunabulis. hæc quippe omnia penè idem significant. Ab ungula Cato ungularios uocauit ungues magnos, ac scabros. quasi ungulis similiores, quàm unguibus. Ungulum Oscorum lingua significat annulum, quidã tamen ideo appellatum ungulum putant, quod sicut in digito unguis carne, ita in illo gemma, uel signum aliquod in auro clauditur. Unguis etiam morbus est oculorum, quem græci pterygium uocant. cum membranula neruosa oritur sub angulo oculi, et ad pupillã quoq; peruenit, eiq; sepenumero officit, aliquando à narium, nonnunquam à temporum parte. Unus uero ipsum à græco deducatur, quippe græci ἕνα unum dicunt. OPUS. Aedificium. Opus, & opera differunt. Opera enim actio est. & diurnum officium. Cice. non male præcipiunt qui seruis uti iubent, ut mercenarijs iusta præbenda, operam exigendam, hoc est laborẽ, & operationem corporis. Item operæ ipsæ personæ laborantes uocantur. Modestinus. Operarum nomine ipsas personas, quæ aliquid faciunt significamus. Opus uero est finis, fructusq; operæ, unde opera authorum dicuntur, et opera tam publica, quàm priuata, hoc est ædificia. Aliquando tamen opus pro opera capi uidetur. Virg. Mollibus è stratis opera ad fabrilia surgit, quasi ad operas. Ubi notandum est, quod

quoties

quoties non ad laborem corporis, sed ad laborẽ animi, & ad artem, industriamq́; respicimus, magis opus, quã operam dicimus, ut in opere rustico, in opere fabrili, in opere faciũdo. Opus etiam aliquando pro necesse, siue necessario capitur, ut opus est fessum quiescere. i. necesse est, et nihil mihi opus est, hoc est nihil mihi est necessarium. et ægrotanti opus est medico. i. necessarius est medicus ægrotanti. Quod etiã per accusatiuũ dicitur. Apuleius, cui eam rem factam opus fuerat. Ab hoc fit oportet, qđ similiter significat necesse est. Paulus, Oportere uerbum, non ad facultatem iudicis pertinet, qui potest uel pluris, uel minoris condẽnare, sed ad ueritatem refertur. In hoc uerbo notandum est, qđ oportet legere libros, oportet habere, quos sequamur, in eundẽ sensum eleganter dicitur. In præterito aũt secus. nam et fecisse hoc oportuit legitur, et factũ hoc oportuit sine uerbo aliquo. Cice. Tamen id factum non oportuit. Idẽ, Apollinis signũ ablatum certe non oportuit. Idem. Totam rem illi integrã seruatam oportuit. Nõ dissimilis huic oratio fit per uerbum uolo. Idẽ. Liberis consultum uolumus, etiã si posthumi futuri sint. Idem, Percurram tamen breui, ut non minus hominem ipsum, quàm ius cõmune defensum uelitis. Opportunus uero, qđ per duplex. pp. scribitur, non ab ope deducitur, sed ab ob præpositione, & portus, qđ nauigantibus maxime utiles, optatiq́; portus sint. Opportunum quippe esse siue opportune accidere dicimus, quod pro desyderio nostro accidit. à quo fit opportunitas, quod cõmoditatem significat, quemadmodum è diuerso importunum esse, & importune fieri dicimus, quæ sunt, fiunt ue præter rationẽ loci, seu temporis, seu personarum. Vir. De auibus, quæ, cum nocte tantum uolare soleant, die apparent, importunæq; uolucres Signa dabãt. Propterea importunum hoiem dicimus procacẽ, atq; molestum. à quo importunitas dicta. Ponitur etiã aliquando importunũ pro inquieto, & quasi portu carente. Idẽ. Bellũ importunum ciues cum gente deorũ. Ab opere opificem quoq; dici quidã opinantur. nos ab opera potius deductum existimamus. Opifex enim artifex est, atq; operator, & (ut ita dicam) laborator non modo rerum, sed etiã uerborum. Cicer. Aduena quidã ignobilis uerborũ opifex insinuasse in antiqua philosophia uidetur. Vnde etiã coqnarij, & blandarum artium sectatores opifices appellantur. Cice. Omnes autem opifices in turpi sunt exercitio. Hinc deũ opificem, hoc est operatorem omniũ rerum dicimus. Ouidius. Ille opifex rerũ. cuius opus dicitur opificium. Opifex etiã crabronis genus est, de quo inferius dicemus. Ops quoq; quæ terra est, ab ope dicitur, de qua, atq; eius deriuatiuis inferius disseremus. ab opa fit etiã operula diminutiuũ. Apuleius. Operulas etiã in eã contuli, quas adhuc uegetus saccariã faciens merebã. Item opor uerbum, quod est in opere aliquo faciundo laboro. à quo opator, & cooperator, & operatio, ac cooperatio deducuntur, & operarius pro opera, dũ personam significat. qui græce ἐργάτης, hoc est ergastes uocatur. unde latini ergastulũ uocant locum, in quo lapides, aut metalla fodiuntur. Iuue. Nẽpe in lucanos, & thusca ergastula mittas. Quoniam uero ad hæc opera dãnati mitti solebant, qui cathenati foderent, factum est, ut ergastula modo pro ipsis damnatis, seruis ue fodientibus, modo pro carcere usurpemus. Varro. Misitq́; mox eò nuntium, qui tota ergastula donaret libertate. Põponius, qui ue domi erant uincti, qui ue in ergastulo custodiebantur. Ergastulos uero masculino genere, custodes carceris, eosq;, qui dãnati fodiunt, uocamus. Cice. Sed nos miramur, ergastulorum non eadem emolumenta esse, quæ imperatorum. Plyn. Coli rura ergastulis pessimum est, ut quicquid agitur à desperantibus. Hæc autem omnia à græca uoce deducuntur ἔργον, quæ opus significat. à quo ἐργάζομαι operor. ἐργασία operatio. ἐργαλεῖα ferramenta. ἐργαστήριον officina. ἐργάσιμος fabricabilis. ἐργαστηριάρχης tabernarius opifex. ἐργαστικός operarius. Item energia, quæ dici latine efficacia potest. & energiticus efficax. est etiã energia figura, qua res gestæ non tam narrari, quã sub oculis subijci uidentur. dicimus item aliquando operariũ, quod industria, atq; ope fit. Plyn. Quæ inter uina operaria numerantur. Aliquando tamen operari pro sacrificare ponitur, et operatio pro sacrificio. Vir. Sacra refer Cereri, lætis operatus in herbis. Plau. Vt istæc operatio crimen expiet. Item operã dare, operã impendere, operã nauare dicimus ad aliquam rem agendã incumbere, & studium, laboremq́; impendere. Cicer. Da operam, ut ualeas. idest cura, enitere, elabora, ut ualeas. Idẽ, Iam mihi uideor nauasse operam, quod huc uenerim. hinc dedita opa dicimus de industria, quasi cura adhibita, & labore impẽso. & quoniam nihil uel gratius, uel dignius est, quàm ut pro labore pretium, hoc est merces debita psoluatur, factum est, ut operæpretiũ pro fructuoso usurpetur, & ad rẽ pertinente, uel quia decens, uel quia utile, uel quia gloriosum, uel quia iucundum. Liuius, Facturus ne sim operæpretium, si à primordio urbis res populi R. perscripserim. Cice. Operæpretium erat, ludentes intueri. Plyn. Id uero audire pretium opæ fuit. Iuuen. Est operæpretium penitus cognoscere toto. Quid faciant, agitentq́; die. PRAE CVNCTIS. Ante cuncta, hoc est ante oia simul collata, ut sit sensus, plus laudis mereri unum Amphitheatrũ, quàm cætera totius orbis opa, si simul conferãtur. Nã quid cuncta significet, superius ostendimus. PRAE. ãnte. Aliquando enim hæc præpositio significat propter. Teren. Præ amore hũc exclusisti foras. Apuleius. præ luxuria cuncta profuderat. Aliquando ad comparationẽ præ illis nugæ omnia erant, hoc est ad comparationem illorũ. Teren. Præ huius rabies, quæ dabit, hoc est ad comparationem eorũ, quæ huius rabies dabit. Nõnunquam ante, ut hoc loco, et apud Terẽ. i præ, sequar. Interdum in comparatione super, ut præses, præsidiũ, præfectus. interdum ualde, ut præmaturus, prænalidus. Aliquando tamen præmaturum dicitur, non quod ualde maturum est, sed qđ maturuit ante tempus. Lucanus, Ad præmaturas segetum ieiuna rapinas. Iuuen. Non præmaturi cineres. A' præ, deriuatum est præter, quomodo à sub subter, quæ aliquando præpositio excipiendi uim habet, & semp regit accusatiuum, ut nullum amas præter me, hoc est me excepto. Aliquando significat ultra. Quint. Multa erant, præter hæc, quæ obijci merito potuissent. Ab hoc fit præterea aduerbium, quod significat ultra ea, quæ dicta sunt. Virg. Si duo præterea tales Idæa tulisset Terra uiros. & præterquam, quod semper requirit præcedentem casum, quia idem uerbum subintelligitur, ut nemo id dixit, præterquam Cicero. Nullius id interest, præterquàm patris. Nulli id placuit, præterquam Cæsari. neminem præterquam consulem timeo. à nemine, præterquam à præceptore meo id audiui. ô uos omnes, præterquam Cicero. & præterquam quod, quam unam dictionem esse nõnulli existimant, significatq́; nisi qđ. Plyn. Oĩa nobis ex uoto successerunt, præterq̃ quod in itinere defunctã matrẽ audiuimus. Item præter propter, quæ similiter una dictio est, significatq́; præterq̃ propter, hoc est propter aliã causam, q̃ propter eã, de qua loqmur, ut præter propter uitã uiuitur, hoc est propter aliã cãm uiuitur, q̃ ut uiuatur, ut puta propter laudẽ, propter uirtutẽ, propter gloriã. Ennius. Otio q nescit uti, plus negotij habet, q̃ cũ est negotiũ in negotio. Nã cui qd agit institutum est, nullo negotio id agit. Studet ibi, mentemq́;, animũq; delectat suũ. Otioso initio animus nescit qd uelit. Hoc idem est enim, neq; domi nũc nos, nec militiæ sumus. Imus huc hinc illuc, cum illuc uentũ est, ire illinc libet. Incerte errat animus, præter propter uitã uiuitur.

AD DOMITIANVM EPIGRAMMA SECVNDVM.

h IC VBI SYDEREVS. Laudat Domitianum, quod ex una Neronis domo plura aedificia publica in solatiũ populi construxerat. INVIDIOSA ATRIA. Odiosa. quia totam urbem occupare Neroniana domus uidebatur, & ad eam aedificandam, ut spatia quaedam circa eam haberet, urbẽ Nero incenderat, quin etiam horrea quaedam propinqua, quod saxeo muro constructa erant, bellicis machinis aperte fuerat demolitus, & incendium ipse è turre mecoenatiana prospectans, ac flammae pulchritudine laetus, Halosin iliị scenico habitu decantauerat. Inuidere proprie est ex alicuius rebus secundis dolore affici, tractum à nimis uidendo, quod nimis intuemur fortunam illius, de cuius felicitate sumus soliciti. quapropter minus fortasse usitate, sed praeclare Accius accusatiuo cõiũxit. Quisnam florem liberum inuidit meũm? ut enim uidere, sic inuidere florem rectius, q̃ flori dicitur. Nos consuetudine (ut Cicero inquit) prohibemur. Poëta ius suũ tenuit, & dicit audacius. Ab hoc fit passiuum inuideor, à quo inuisus, hoc est odio habitus. Cic. Diịs, hominibusq; inuisus. Itẽ inuidia, & inuidẽtia quae inter se differunt, ut ebrietas, et ebriositas. Quippe inuidia est, cum inuidetur, hoc est actus ipse inuidẽdi. Inuidẽtia uero est aegritudo animi, quae propter res secundas alterius suscipitur, quae nullam iacturam afferant inuidenti. Nam, siquis doleret eius rebus, à quo ipse laederetur, nõ recte diceretur iuidia. Item inuidus, & inuidiosus, quae eo modo inter se differunt, quo ebrius, & ebriosus. Inuidus. n. dicitur, q actu alicui inuidet. inuidiosus, qui morbo inuidentiae laborat. Ouidius. Tempus edax rerũ, tuq; inuidiosa uetustas Omnia destruitis. interdum tamen inuidiosus passiue capitur pro eo, cui habetur inuidia. idem, Pactolonq; petit, quanquã non aureus illo Tempore, nec caris erat inuidiosus arenis. Est etiam quando inuidia pro odio capitur. Quint. Ne ei tot scelerũ commemoratione concitarem inuidiam. Terẽ. Ita, ut sine inuidia laudem inuenias, & amicos pares. Liuius, Nactus superbum ingenium, immodicumq; linguam, quam irritando, agitandoq; in eas compelleret uoces, quae ei inuidiae essent, hoc est odium concitarent. Hinc inuidiosum pro inuiso, atq; odioso accipitur, ut hoc loco, & inuidiosa res dicitur, quae atrocitatem facti auget, ut maius cõcitet odium. Aliquando etiam inuidiosus actiue accipitur pro odio flagrans. Ouidius. Ante Iouem passis stetit inuidiosa capillis. idem. Et iam contigerant portam, Saturnia, cuius Dẽpserat oppositas inuidiosa seras. inuide facere dicitur, qui per inuidiam aliquid agit. inuidiose uero, uel qui per inuidiam, uel qui in aliquẽ excitat odium, eumq; inuisum facit. A. Gellius usus est comparatiuo inuidius, pro inuidiosius, hoc est concitatioris odiị in aliquem. Fortius, atq; inuidius potuisse dici non uidentur. Ab inuidia fit diminutiuum inuidiola. Cic. Cum nescio quid inter eos inuidiolae exortum fuisset. Odium uero ab odi deducitur anomalo uerbo, qđ significat odio habeo. à quo. osus, & perosus dicitur, qui odio habetur. Plau. inimicos semp osa sum optarier. & osor, qui aliquem odit, & odiosus, modo qui odio habetur. Cic. O' rem grauẽ, & omnibus odiosam. à quo odiose aduerbium, cum odio. modo molestus. Teren. Si porrò esse odiosi pergitis. Nam & odium à ueteribus pro molestia accipiebatur. In osus terminata nomina, partim à nomine descendunt, partim à uerbo, partim ab utroq;. Et ea quidem, quae descendunt à nomine, habitudinem, siue uehementiam, copiam'ue, aut affectionem significant, ut animosus. ingeniosus. lacertosus. neruosus. saxosus. aquosus, qđ habent in se uehementiam, siue copiam saxorum. neruorum. lacertorum. ingeniị. animi. uinosus. libidinosus. mulierosus. seditiosus. factiosus. quod amant uinum. libidines. muliẽres. seditiones. factiones. Rursus quae à uerbo sunt, partim actionem significant, partim passionem, partim utrunq;. Studiosus. fastidiosus. stomachosus. iniuriosus. contumeliosus. curiosus. qui operam dat studio. qui fastidit. qui stomachatur. qui iniuriam, contumeliam'ue facit, qui nimis curat. Odiosus. inuidiosus passiue accipiuntur (ut diximus) quando à uerbo descendunt. quando uero à nomine ueniunt, significant actionem. formidolosus. laboriosus. operosus actiue, & passiue capi possunt. Voluptuosus. religiosus, licet à uerbo non ueniant, istis tamen similia sunt, & affectionem significant, siue habitudinem, siue plenitudinem, simulq; actiue accipiuntur, & passiue. uoluptuosus homo, q uoluptatem amat, uoluptuosa res, quae plena est uoluptatis, qua homo delectatur. ille recipit. haec recipitur. ita religiosus homo. religiosa sepulchra. gloriosus. famosus. imperiosus. licet interdum significent eum, qui plenus sit gloria, fama, imperiumq; possideat, tamen saepius gloriosum hominem dicimus affectantem gloriam, famosum, infamem, & turpem. imperiosum, ostentatorem imperiị in exercenda saeuitia. Quaestuosus. sumptuosus ab affectione magis, quàm ab habitudine, siue plenitudine dicuntur, & ad homines magis pertinent, quàm ad rẽ. Luctuosus uero magis ad rem, ut res luctuosa, quae luctu plena est. Morosus à more, hoc est à nimia diligentia, & securitate, sicut curiosus à nimia cura, siue peruersa cura. & cerebrosus, à peruerso cerebro. Hora. donec cerebrosus prosilit unus. idest insanus, & puersi cerebri. Cerebrum, cuius diminutiuum est cerebellũ, uiscerum omnium excelsissimum est, proximumq; coelo capitis, sine carne, sine cruore, sine sordibus. hic homo sensuum arcem habet. huc uenarum uis omnis à corde tendit. hic desinit. hic culmen altissimum. hic mentis est regimen. ab eo proficiscitur somnus. quae cerebrum non habent, non dormiunt. homo portione maximum, atq; humidissimum habet, omniumq; uiscerum frigidissimum, duabusq; supra, subterq; membranis uelatum, quarum alterutram rumpi mortiferum est. Aliud esse quàm medullam ex eo percipitur, quod coquẽdo durescat. insunt medio ossicula parua. uni hominum in infantia palpitat. nec roboratur ante primum sermonis exordium. Pãnosus dicitur, qui crasso panno, ac uili opertus est. ATRIA. Prima pars domus, pluralis pro singulari. Atrium prima pars domus appellatur, quae continet mediam aream, in quam collecta ex omni tecto pluuia descendit. Dictum atrium, uel quia id genus aedificiị Atriae primum in Hetruria sit institutum, uel quod à terra oriatur, quasi aterarium, uel quod atrum ex fumo esset propter culinam. in atrio enim tria habitacula erant. Vestibulum locus sportularum, qui & ipse Sportula dicebatur, ubi proponebãtur eo die, quae dono danda erant. & culina, quanquam uestibulum proprie locus sit ante aedes, quemadmodum inferius ostendemus. Atrum proprie nigrum significat, unde atritas à ueteribus nigredo dicebatur. Virg. Quinquaginta atris immanis hiatibus hydra. Idem, hic piscibus atram Improbus illuuiem. Ex hoc atramentum deducitur, cuius duo genera sunt. Atramentum scriptorum, quod & librarium dicitur, & à tectoriịs tectorium, quo inscribendo, ac pingendo utimur, & atramentum sutorium, quod inficiendis pellibus sutores usurpant. Graeci à quadam similitudine aeris uocant calcanthum. quippe apud eos aes dicitur χαλκόν. uulgo hoc à uitri similitudine uitriolum nominant. fit multis in locis, praecipueq; in Hispania à puteis, stagnisq; habentibus. id genus aquae decoquitur, ea admista pari mensu-

ra dulcis

ra dulcis aquæ, & in piscinas ligneas funditur. Immobilibus super has transtris dependent restes lapillis extentæ, quibus adhærens limus, uitreis acinis imaginem quandam uuæ reddit, exemptum triginta diebus siccatur. Color est cæruleus spectabili nitore, uitrumq; esse creditur. diluendo fit atramentum tingendis aptum corijs, & hoc factitium uocant. Est & aliud genus, quod fossile dicitur, uarijs medicinæ usibus adhibetur, præsertimq; in astringendo, in quo tanta est uis eius, ut siursorum, & leonum ora eo aspergantur, mordere non possint, Hinc etiam atra bilis dicitur, quam græci melancholiam uocant. nã bilis cholera est, unde biliosi dicuntur cholerici. Aphri tamen bilim uocant semen humanum humi proiectum, & bilutes ueteres dixere bestijs similes, quasi bellutos. Item olus atrum, siue in compositione olisatrum, alio nomine hipposelinum dictum, quod folia habeat subnigriora, propter quod Columella pullum olus appellat, atq; oleris pulli radix. quidam etiam smyrnium uocant, à smyrna.i.myrrha, quod lachryma caudicis sui myrrha sit, quidã petroselinon, quod inter petras, & iuxta maceriam seri à ueteribus consueuerit. Gal. ὀνομάζουσι δ᾽ ἐν ῥώμῃ συνήθως ἤδη πάντες οὐ σμύρνιον, ἀλλ᾽ ὀλισάτρον τὸ πετροσέλινον, hoc est, uocant iam omnes in urbe Roma non smyrnium, sed olisatrum herbam hanc, quæ petroselinũ dicitur, radicem myrrhæ similem odore, habet etiam libanotis, quam alio nomine rosmarinum uocamus. Plyn. Libanotis radicem habet olisatri, nihil à thure differentem. Sunt qui atriplex quoq; ab atro dictum putent, quod homines pallidos faciat. Pythagoras hãc herbam accusat, tanquam facientem hydropicos, & morbos regios, & pallorem, ac ne in hortis quidem aliquid circa id, nisi languidum nasci affirmat. Veteres hanc atreplexum dixere. Item ab atro atritatem pro immanitate dictam constat, & atratum lugubri habitu indutum, & atrocem, hoc est asperum, crudelem, quod qui atro uultu sunt, asperitatem, ac sæuitiã præ se ferunt. alij tamen atrocem à græco potius appellatum censent, quod græci ἄτρωκτα appellant, quæ cruda sunt, uel ab eo, q̃d atroces nihil de se timent. τρεῖν enim timere est. ab atrox fit atrocia, & atrocitas, & aduerbium atrociter. Atraces populi sunt Aetoliæ, quibus nomen dedit Atrax Aetoliæ filius. Aliquando etiam atrum pro funesto accipitur, unde atros dies supra diximus eos appellari, qui alio nomine communes, & uulgo ægyptiaci dicuntur. Ab atterendo autem atrum dictum est, quoniã quæ atteruntur, liuorem contrahũt. Atrium græci uocant αὐλὴν, propter q̃d poëtæ quoq; nostri aliquando aulam pro atrio usurpant. Item aulæ, principum domus, hoc est regiæ dicuntur. Seneca, Notissima uox est eius, qui in cultu regum consenuerat, cum quidam illum interrogaret, quo modo rarissimam rẽ in aula consecutus esset senectutem, iniurias inquit accipiendo, & gratias sæpe agendo. Ab hac aulea dicta sunt uela, & ornamenta, quibus parietes, & aulæ teguntur, quæ parapetasmata, & peristromata nominantur, sicut tapetes, siue tapeta, seu tapetia dicuntur, quibus equi, mensæ, siue pauimenta sternuntur. Plau. Ut ne peristromata quidem æque sint campanica, neq; Alexãdrina belluata consuta tapetia. Vir. Instratos ostro alipedes, pictisq; tapetis. Varro. Et minute pictis tapetibus capiunt somnos. Ideo autem ab aula aulæa dicta existimant, q̃d primũ in aula Attali regis Asiæ inuenta sunt, cui successit populus romanus. Genus etiam uestimenti est, de quo inferius dicemus. Item adulor uerbum, quod est uoce, uel gestu fauorem capio, de quo inferius dicemus, quasi adaulor, quod hoc in aulis maxime fieri soleat. quidã tamen à græco potius hoc deriuatum existimant, hoc est ἀπὸ τοῦ δουλεύειν, quod est inseruire. Veteres aulas dicebant, quas nos dicimus ollas, unde aulicocia uocantur exta, quæ in ollis coquuntur, hoc est elixa. & Plau. fabulam suam ab aula, hoc est olla inuenta aululariam nominauit. Aulula, aulæ diminutiuum est, & interdum uocatur auxilla. Eosdem pecuniam quoq; in atrio tenere solitos legimus. unde honoratiores serui liminum custodiæ adhibebantur. ab Atrio atrienses. FERI. Crudelis, quẽadmodum supra diximus, hoc autem Neronis epithetum est, qui omnium, quos terra sustulit, crudelissimus fuit, cuius rei illa eius uox insigne testimonium est. Nam, cum quidã in sermone communi (ut fieri solet) dixisset ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθήτω πυρί. hoc est me moriente, terra misceatur igni, immo inquit ἐμοῦ ζῶντος, hoc est me uiuente. hinc proprium nomen in appellatiuum commutatum est, & nerones nunc crudeles dicimus, & neroniores, crudeliores. REGIS. Domini. rex proprie dicitur, qui regnum possidet. regna autem dicuntur integræ regiones, quæ ab uno principe, hoc est rege possidentur, ut Gallia regnum est, & qui Galliã possidet, rex Galliæ dicitur. Sic enim distinctus erat olim orbis terrarum, ut singulæ ferè regiones regna dicerentur, & reges proprios haberent, à quibus & ipsæ regiones appellatæ, quos ad fastigium maiestatis non ambitio popularis, sed uirtus, & spectata inter bonos moderatio prouehebat, populi nullis legibus coërcebantur, arbitria regum pro legibus erant. regna, nationes ipsæ, & morũ, ac linguæ similitudo definiebant. Sic Assyriorum rex primus Ninus fuit, sic Aegypti Vizores, sic Syriæ Tanaus, sic aliarum nationum alij reges fuere, quibus principio mos fuit fineis imperij tueri, magis quàm proferre. Postea uero gerere inter se bella cœperunt, seq; inuicem regnis spoliare. Sic plurium, ac diuersorum regnorum unus aliquando rex fuit. Quod si non in unius regis, sed in alicuius populi imperium regnum peruenit, fit ex regno Prouincia, quod nomen inde tractum est, quod porrò, idest longe uincta uideatur. Prouinciæ enim proprie dictæ sunt longe ab Italia bello acquisitæ, à quibus prouinciales uocati, qui ex prouincijs sunt, siue (ut Vlpianus inquit) qui in prouincia domicilium habent. & prouinciatim aduerbium, per singulas prouincias. Et quoniam prætores ad eas gubernandas mitti solebant, factum est etiam, ut ipsi magistratus, & omne onus nobis impositum, Prouincia appelletur. Teren. O Geta prouinciam cepisti duram. aliquando etiam diuisa sunt regna, & pars una subiecta alicuius imperio. Is non rex, sed regulus dictus est, quasi paruus rex. à quo principes, qui hac etiam ætate urbeis aliquas, aut oppida possident, reguli, siue generali uocabulo domini, aut principes dicuntur. quamuis proprie reguli sint filij, aut nepotes regum. Dici tamen reges possunt, etiam si unius tantum urbis imperium habeant. sic principio reges Romanorum dicti sunt, quibus imperium urbis permittebatur. hinc regnum dictum tam ipsa regio subiecta, quàm ipse dominatus. Unde interregnum proprie appellatur id tempus, quo regnum uacat rege, hoc est ante, quàm in demortui locum nouus rex præficiatur. & interrex, qui interea regis locum tenet. per metaphoram tamen interregnum est dictum, cum loco magistratus interrex creatur. Liuius, cum sine curuli magistratu res fuisset, patritij coiere, & interregem creauere, contentio consulesne, an tribuni militum crearentur in interregno, rem compluresi dies tenuit. Aliquando rex ponitur pro domino, etiam si per tyrannidem occupauerit imperium, ut hoc loco. Est etiam quando rex capitur pro potentiore, & eo, quem nobis uelutiin patronum eligimus, quem sequamur. Martialis, Qui rex est, regem maxime non habeat. Columella, An honestius duxerim mercenarij salutatoris mendacissimum aucupium circumuolitantis limina potentiorum, somniumq; regis sui rumoribus

aucupantis. neq; enim roganti quid agatur intus respōdere serui dignantur. Item rex aliquando pro diuite accipitur. Teren. Regem me esse oportuit. & alibi, Quia solæ utuntur his reginæ. A rege regina dicitur regis uxor, uel quæ possidet regnū, etiam si uirum nunquam habuerit, utpote ad quam regnum ex successione peruenit. & regno uerbum, quod est dominor, & regnum possideo. & regia domicilium, & aula regis, & regius, ac regalis, qui rege dignus est. quāuis regium proprie dicatur, quod est regis, ut regius equus. regia iussa. hinc Regium appellatum Cisalpinæ galliæ oppidum, à Lepido ædificatum, & ob pulchritudinem, atq; amœnitatem loci Regium nominatum: Item Lepidum, à quibusdam etiam Regium lepidum. Est tamen & aliud Rhegyum in ultimo Calabriæ, seu Brutiorum situ, quo loco Sicilia ab Italia dirupta est, sed hoc cum aspiratione, atq; y. græca litera scribitur. ἀπὸ τοῦ ῥήγνυμι dictum, quod est dirumpo. ab illo Regienses appellati, ab hoc Rhegyni, sicuti Cumani à cumis oppido Campaniæ. Comenses à Como oppido Galliæ. & Albani ab Alba oppido Latij. & Albenses ab Alba oppido iuxta lacum fucinum. Item regilla uestis, qua reges utebātur. Plaut. Basilicam, an regillam tunicam induam. & regius morbus, quod mulso, quod genusipotionis in regum delitijs erat, curaretur (ut Varro sentit) ut alij, quia eo morbo affectos & lecto, & conclaui cultiore, & ludis, & lasciuia uti perutile est, p quæ mens ægrotantis exhilaretur. Idem morbus aurigo antea dicebatur à colore auri, quem bilis per totum corpus diffusa repræsentat. & morbus arquatus, quod cœlestis arcus concolor sit de uirore, uel quod ita stringat humana corpora, ut in arcum ducat. Græci icterium nominant (ut quidam putant) ἀπὸ τοῦ ἰκτέρου, hoc est à miluo, quod oculi, bile suffusi, miluinis oculis similes uidentur. Alij scribunt auem icterum esse, quæ si spectetur, sanari morbum regium, & auem mori. hanc latine uocari galgulum. & regalia exta, que potentibus, imperium pollicebantur. humilioribus, hæreditates. filio familias, donationem. & regiesco, quod ueteres usurparunt, pro cresco, & regie, ac regaliter aduerbia. pro splendide, & munifice. & regifugium sacrum, quo dic Tarquinius fugit ex urbe Roma. & regale unguentum, de quo supra diximus, quo Parthorum reges utebantur. & regulus, quæ inter omnes ferè aues minime est. à quibusdam regaliolus creditur esse. Suetonius, Pridie autem easdem idus auem regaliolum cum laureo ramo pompeianæ curiæ se inferentem, uolucres uarij generis è proximo nemore persecutæ, ibidem discerpserunt. Rex à rego deriuatur, quod est guberno. rego autem dictum, quasi rē ago. Ab hoc fit regula, de qua supra diximus. à quo regulo uerbum, quod est dirigo. & regulare, quod secundum regulam est, uel quod in regulam trahi potest. Unde æs regulare dictum est, quod à caldario, & coronario ære differt. Coronarium est, quod tenuatur in laminas, taurorumq; felle tinctum, speciē auri præbet in histrionum coronis. Caldariū, quod funditur tantum. malleis fragile est. regulare, quod obsequitur malleis. & ab alijs ductile appellatur. sed & in cæteris metallis regulare dicitur, quod excoctum igni diligentius est, uitijsq; purgatum. Item à rego fit regio, qđ prius quàm prouinciæ fierent, regiones sub regibus erant, atq; ab ijs regebantur. postea maiores in urbe partes regiones appellari cœptæ. unde fit aduerbium regionatim, hoc est per singulas regiones. & è regione, hoc est aduerso, quod ueteres etiam conregione dixerunt. Eius præterea uerbi passiuum est regor. à quo rectum dicitur, modo qđ regitur, sicut rector, qui regit, modo quod stat, atq; erectum est. à quo rectæ appellatæ sunt uestimenta uirilia, quæ à stantibus, & ab imo in altum texuntur. modo quod nullam in partem flectitur, cu-

ius contrarium est obliquum. unde per metaphoram recti homines dicuntur iusti. & rectum, iustum. Item perfectum officium, quod græci uocant κατόρθωμα. nam ὀρθὸν rectum græce dicitur. à quo orthopnœa, & orthopnœci, de quibus alibi dicemus. & orthographia, recta scriptura. & orthopeia, emendata (ut Quintilianus definit) cum suauitate expositio. & Orthochorybantij populi Scythiæ, quæ est in Asia. & rectitas, siue rectitudo iustitia. & recte, bene, iuste. & recta aduerbium. Plyn. Cum domum recta proficisceretur. Virg. Non assis faciunt, euneq; recta. & apud grammaticos rectus primus casus, qui tamen improprie dicitur casus, cum nominatiuus à nullo flectatur. cæteri casus ab eo flectantur, & cadant, atq; ideo nuncupentur casus. Rego etiam aliquando capitur pro rectum teneo. Cornelius. Cum nimio dolore regere caput non posset, hoc est rectum tenere. Ab hoc uerbo composita fiunt arrigo, proprie de uirili membro dicitur. Martial. Arrigis ad uetulas. Veruntamen ad alia quoq; transfertur. Teren. Arrige aureis Pamphile, hoc est erige. eleua. nam & erigo ex e præpositione, & rego componitur. Item surgo à sursum, & rego, quod proprie significat erigor. Teren. Ut triduo hoc perpetuo è lecto nequeat surgere. hinc surgere uenti dicuntur, cum ueluti se erigentes flare incipiunt. Virgil. Et fando surgenteis demoror austros. Idem, Continuo uentis surgentibus, aut freta ponti Incipiunt agitata tumescere. sicut econtrario quando flare desinunt ponere, & residere dicuntur. Idem, Cum uenti posuere, omnisq; repente resedit Flatus. Aliquando etiam surgo per metaphoram pro cresco usurpatur. Idem, Queis sine nec potuere seri, nec surgere messes. Idem, Ascanium surgentem, & spes hæredis Iuli Respice. ueteres surrego pro surgo, & surregit pro surgit scripsere. Ab hoc surrectio deriuatur, Item composita ab eo fiunt assurgo, quod est erigor, requiritq; datiuum. fitq; in alicuius honorem officij, aut beneuolentiæ gratia. Assurgunt enim sani, ut stent, aut obuiam eant: assurgunt ægroti, ut sedeant, hinc aduenienti magistro omnes assurgimus. & pater, cum iaceret in lecto, redeunti è militia filio assurrexit, optatissimum illud caput amplexurus. Virgilius. Utq; uiro Phœbi chorus assurrexerit omnis, hoc est honorem fecerit. Exurgo, è lecto surgo. Cicero. Excitamini omnes, atque exurgite. Præsurgo, ante surgo. Insurgo, in aliquem insilio. Resurgo, rursus surgo. unde qui reuixerunt. resurrexisse dicuntur. & ab hoc fit resurrectio, quæ proprie dicitur de defunctis. Consurgo, simul surgo. Sallustius, Consurrexere omnes, simulq; in eum impetum fecerunt. Item surrigo eiusdem significationis est. Virgil. tot surrigit aureis. Item dirigo, quod proprie est obliquum emendo. Plyn. Tum regis dirigendus, ne ullam in partem inclinet. Plau. Dirigere aliquando capit pro dissidere. Corrigo emendo, à quo corrector, emendator. & correcte, emendate. Corgo uero ueteres pro eo, quod est profecto usi fuere. Irrigo autem non à regendo, sed à rigando deductum est. Rigare enim madefacere est. Seuerinus. Et ueris elegi fletibus ora rigant. unde irrigare dicimus adaquare, & quasi riuos in agrum, aut hortum deducere. à quo irriguus dicitur, & qui irrigatur. Varro. Ager, qui est irriguus, & qui irrigat. Virg. irriguumq; bibant uiolaria fontem. hinc riuus dictus, quasi riguus. Est autem riuus (ut Ulpianus inquit) locus depressus per longitudinem, quò aqua decurrit. à quo fit deriuo uerbum, & passiuum eius deriuor, quod est deduco, & deducor, & deriuatio, deductio. & deriuatiuum, quod ab alio deducitur. Item riuo, & corriuo, quod proprie de brutis dicitur, cum potandi gratia ad eundem riuum conueniunt. unde riuales, & corriuales dicti, qui duo, aut plures eandem amicam habent, uel quod ad eundem riuum accedere

uum accedere uideantur, uel quod inuicem contendant, ut feræ, quæ ex eodem riuo haustum petunt. Teren. Militem ego riualem recipiendum censeo. Rigo à græco deductum est, quoniam ea, quæ irrigamus, frigefacere uidemur. Apud græcos autem ῥιγῶ algeo est. unde ῥῖγος dicitur frigus. Ab hoc fit rigeo, quod proprie est frigeo. à quo rigesco. per metaphorã tamen, quoniam quæ frigent, horrent, & durescunt, rigere, & rigescere pro indurari usurpamus. Virg. uestesq; rigescunt Indutæ, cæduntq; securibus humida uina. Hinc rigor, nõ modo pro frigore, sed etiam pro duritie capitur. Idem, & ferri rigor. & rigidus modo frigidum significat. Virg. Tellurem borea rigidam spirante moueri. modo durum, unde rigidus homo dicitur asper. & rigiditas, asperitas. aliquando etiam erectum, quod non nisi ex duritie accidit. Idem. tum rigidas motare cacumina quercus. & rigide aduerbium, dure, atq; aspere. & obrigere, frigore contrahi, & quasi obdurescere. Seneca. Ita membra frigore obriguerant, ut seminecem putaremus. RADIABANT. Fulgebant, propter magnitudinem atrij aërem undiq; admittentis, uel allusit ad nomen domus Neronianæ, quæ aurea dicta est. Radiare, fulgere est, dictum à radio, qui proprie est splẽdor à sole micans. Varro. O summe sol, qui totam hanc mundi compagem tuis radijs illustras. Transfertur etiam ad fulgorem oculorum. Plyn. Cuius ex oculis radij nocte micantes cernuntur. Gellius. Stoici causas esse uidendi dicunt radiorũ ex oculis in ea, quæ uideri queunt, emissionem. Item radius dicitur uirga philosophorum, qua geometræ lineas indicant. Virgil. Descripsit radio totum qui gentibus orbem. Item instrumentum textoris, quod uulgo druellam nominant. Virg. Excussi manibus radij, reuolutaq; pensa. Radij etiã rotarum dicuntur. Idem. Hinc radios triuere rotis. & instrumentum est, quo raduntur mensuræ, qđ alio nomine dicitur hostorium. Plaut. Dij, deæq; omnes tantam nobis lætitiam, tot gaudia sine radio cumuletis. Item oliuæ genus oblongæ. Virg. Nec pingues unam in faciem nascuntur oliuæ Orchades, & radij, & amara pausia bacca. À radio fit compositum irradio, quod est illustro, & quasi intus radio. Plau. Faciunt. qđ consueuerunt, irradiant salibus mensam, omnes ad risum prouocant. HIC. in hoc loco. etenim hic. illic. istic. hinc. illinc. istinc. hac. illac. istac. huc. illuc. istuc. horsum. illorsum. istorsum. aduerbia localia modo demonstratiua sunt, modo relatiua, sicut pronomina, à quibus deducuntur, quæ sunt hic. ille. iste. hæc enim aliquando demonstrandi uim habent. Terẽ. Viden tu illum Thais. Virg. sic Iuppiter ille monebat. Aliquando referendi. Seneca. Et qui hoc facit, sanè prudẽs appellandus est. & tunc hic eandem significationem habet, quã is. & in nominatiuo pluralis numeri, ac masculino, et fœminino genere sola scriptura mutuo distinguitur, hi enim, & hæ cum aspiratione, & una uocali, ab eo, quod est hic, et hæc, descendunt. ij uero, & eæ cum duabus uocalibus et sine aspiratione, ab is, & ea deducuntur. hoc aũt inter hæc tria uel pronomina, uel aduerbia interest, quod hic significat rem, siue locum loquenti proximum. Cicero. Nihil hic noui est, quod ad te possim scribere. iste uero, siue istic, rem, aut locum proximum ei, cum quo loquimur. Idem. Tu istis faucibus. Istis lateribus. ista gladiatoria totius corporis firmitate tantum uini exhauseras, ut tibi necesse esset in conspectu populi uomere postridie. Ille, uel illic locum, aut rẽ remotam ab utroq;. Plau. Quis est, quem uidemus uenientem pannosum, ac squalidum. ille ne est noster Syrus? Plyn. Hæc omnia ad uos ex illa prouincia comportãtur. illinc succi. illinc odores. illinc extremo orbe quæsitæ luxuriæ opes. Aliquando tamen iste accipitur pro hic. Cicero. Cum isto tempore stent cum gladijs armati. Quint. Iuuenis iste, de quo summa in rebus humanis monstra finguntur. Nõnunquam etiam ille per dignitatem quandam, aut eminentiam ponitur, ut Architas ille tarentinus. Cato ille censorinus. Alexander ille magnus. Aliquando maiorem duntaxat expressionem significat. Virg. Ille ego, qui quondam gracili modulatus auena Carmen. Interdum ille ponitur pro is. Horatius. Qui didicit patriæ quid debeat, & quid amicis. Quo sit amore parens, quo frater amandus, & hospes, Quod sit conscripti, quod iudicis officium, quæ partes in bellum missi ducis, Ille profecto reddere personæ scit conuenientia cuiq;. Hieronymus. Non q seipsum commendat, ille probatus est, sed quem dominus commendat. Hic, & is alio etiam modo ab authoribus usurpari solet, ut Alexander paruis copijs fretus, superauit Dariũ cum infinito exercitu, & id in adolescentia. Itẽ hoc modo, paucat uestis, et ea detrita, ac sordida. Hic aliquando accipitur pro talis. Et quando aduerbium est, pro tali loco. Virg. Hic pietatis honos? sic nos in septra reponis? Idẽ. Hunc ego te Euriale aspicio? Plaut. Hic ne esse oportuit, qui frugi essent? hoc est in tali loco, & tam sordido. Hæc in plurali numero, & genere neutro, aliquando de fœminis dicitur. Mos enim ueterum fuit, ut neutra iungerent fœmininis. Virgilius, Hæc quoq; non cura nobis leuiore tuendæ, cum de capris loquatur. Teren. Hæc adornant, ut lauent, cum sermo sit de ancillis. quod si componatur cũ præpositione ad, significat præterea. Sallustius. Cognouerã paruis copijs bella gesta cum opulentis regibus. Ad hæc sciẽtia belli Gallos ante Romanos fuisse. Ab hic tam pronomine, quàm aduerbio, Hice, & hicine fiunt. illud eiusdem cum hic significationis est, hoc semper interrogatiue ponitur, quasi hic ne? Item ab eius genitiuo fit compositum huiusmodi, et huiuscemodi. nam ab is, isce fit, sicut ab hic. hice. Ab is deriuatur idem, quod accipitur pro is demum. Aliquando tamen poni solet pro etiam. Cicero. Et huic coniuncta beneficentia, quam eandem uel benignitatem, uel liberalitatem appellare licet, idest quam etiam. Quintil. Si causam ueneficij dicat adultera, non Marci Catonis damnata iudicio uidetur, qui nullam adulteram non eandẽ esse ueneficam dixit. Ab idem fit itidem, quasi item idem, quod significat similiter, eodem modo. & identidem, quod est frequenter eodẽ modo. Plyn. Centum millia numorum pro domo eius, identidem promittens. Idem. stupeo patres conscripti, nec dum satis, aut oculis meis, aut auribus credo, atq; identidem me an audierim interrogo. Item ab is deriuatur ibi aduerbium, quod dicitur, dum locus semel demonstratur, à quo ibidem, dum locus sæpius demonstratur. & inibi, quod aliquando significat in eodem loco, aliquando sic. nonnunquam etiam mox. Apuleius. Multa inibi dicta sunt, quæ commemorare non est opus. Cæcilius. Liber ne es? Non sum. Verum inibi est. Plau. Nos domum properamus, uos inibi adesse. & nullibi, qđ significat in nullo loco. & ideo, & iccirco quæ significant ob eandem causam. Veteres im in accusatiuo pro eum dixere, et inde ex ea parte, seu loco, à quo indidem ex eadẽ parte, siue ex eodẽ loco. Plautus. Indidem unde oritur facito, uti facias stultitiam sepelibilem. Item em pro eam, & eum pro eorum. Is etiã urbs fuit à Babylone distans itinere dierum octo, apud quam est Is fluuius, quo bitumen totius Babylonis subministrabatur. Ismenius uero fluuius est Bœotiæ ab Ismeno filio Pelasgi cognominatus. VBI. In quo loco, Vbi enim aliquando aduerbium loci est, ut hoc loco, aliquando temporis, & tunc significat postquam. Cicero. Vbi id audiuimus, statim profecti sumus. Quando autem ubi est aduerbium loci, aliquando interrogatiuum est. Plau. ubi id audisti? Aliquando relatiuum. Virgil. ubi Eacidæ telo iacet Hector, ubi ingens Sarpedon. Ab hoc fi=

unt, alicubi, hoc est in aliquo loco. Necubi, in nullo loco. Vbiuis, & ubilibet, in quolibet loco. ubicunq;, in quocunq; loco. Vbinam interrogatiuum, in quo loco. COLOSSVS. Statua aenea Domitiani ingens, equestris, quam post uictoriã germanicam supra ingentem molem columnarum pulcherrimis marmoribus constructam sibi dicauit in foro, de qua Papinius. Quae super imposito moles gemmata colosso, Stat latium complexa forum. & Martialis alibi. Inde sacro ueneranda petes palatia cliuo, Plurima qua summi fulget imago ducis. Colossi dicuntur statuarum moles turribus pares, uel à Colasse artifice, qui solis colossum, qui Rhodi fuit, traditur fecisse, ut quidam putant ἀπὸ τοῦ κολάζειν, quod cruciare est, quia διὰ τὸ μέγεθος καταπληκτικὸς ὢν οὐκ ἦν ἐράσμιος οὗτος, οὐ δὲ σεβάσμιος διὰ τὸ ἀφιλοχρήματον θαυμαστὸς ἦν, hoc est propter magnitudinẽ toruus aspectu, inamabilis erat, nec cultu, ac ueneratione dignus, ob sumptus magnitudinem. Talis fuit in capitolio Apollo translatus à Lucullo ex Apollonia ponti urbe triginta cubitorum. talis in campo Martio Iupiter à Claudio Caesare dicatus, qui à uicinitate theatri pompeianus dicebatur. talis & Tarenti factus à Lysippo quadraginta cubitorum. scribit Plynius. Ante omnes alios in admiratione fuisse solis colossum Rhodi, à Colasse Lysippi discipulo factum, septuaginta cubitorum altitudinis, post quinquagesimum sextum annum terraemotu prostratum, qui iacens quoq; miraculo est. Pauci pollicem eius amplectuntur. maiores sunt digiti, quàm pleraeq; statuae. Duodecim annos perfectum fuisse tradunt, trecentorum pretio talentorum. Visus & Romae est Apollinis colossus in bibliotheca templi Augusti quinquaginta pedum a pollice, non minus pulchritudine, quàm aere spectabilis. & Sp. Seruilius Iouem fecit, qui erat in capitolio uictis Samnitibus, è pectoralibus eorum, ocreisq;, et galeis tanta amplitudine, ut à latiario Ioue conspiceretur. Reliquijsq; limae suam statuam fecit, quae ante pedes eius simulachri conspiciebatur. Nero sibi colossum à Zenodoro fieri fecit, centum decem pedum longitudine, qui postea damnatis sceleribus, & seuitia eius principis, uenerationi solis dicatus fuit. Dignum memoria uidetur fuisse Rhodi praeter eum, quem diximus, centum alios colossos minores quidem, ueruntamen tales, ut singuli per se eum locum nobilitare potuissent. SYDEREVS. Altus quemadmodum supra diximus. PROPIVS. Magis ex propinquo. Propè modo significat iuxta, dum praepositio est. Curtius. Cum propè id oppidum copiae constitissent, modo ex propinquo, ut hoc loco. Cum uero est aduerbium significat ferè. Plynius. Et in foribus templi propè collapsus expauit. A' propè fit deprope, quod significat ex propinquo, et propior comparatiuum, hoc est propinquior, & proximus, propinquissimus, ac nobis adhaerens, etiam si solus sit. Veteres tamen non solum propinquum, & nobis haerentem proximum dicebant, uerũetiam longe remotum, si tamen inter duo discreta nihil medium extitisset. Virgil. Proximus huic longo, sed proximus interuallo. Paulus iurisconsultus proximum dixit esse eum, quem nemo antecedit. Supremum uero, quem nemo sequitur. Aliquando proximus pro maxime propitio accipitur. & propior pro magis propitior. Varro. Gradiuum testor, q deus est nobis omnium proximus. Martialis. Nec propior, quàm Phoebus amet. Item proximus aliquando non habet uim superlatiui, sed propinquum significat, quapropter comparatiuum facit proximior, quod est idem, quod propinquior. et ab eo fit proximitas, & proxime aduerbium. Veteres proximi tertiae declinationis dixerunt pro proximo. Cato. Die proximi hoc dixit. Eadem declinatione & crastini, & pristini usi sunt. Item

à propè fit propinquus, & propinquior. & propinquissimus, & propinquitas, & propinque. propinqui non modo ij dicuntur, qui iuxta non sunt, sed interdum etiam affines. Vnde & propinquitas pro affinitate accipitur. & propinquo uerbum, & appropinquo, quod significat proximior fio. A' quo appropinquatio, & proprium, quod significat peculiare. & id, quod uniuscuiusque est, hoc enim maxime propè est, quod proprium est. Virgilius. Nunc mihi da proprium uirgo sata nocte laborem. A' quo proprietas notae significationis, & proprie aduerbium, peculiariter. Quorum cõtraria sunt improprium, improprietas, improprie. Aliquando tamẽ proprium pro diurno ponitur. Sisenna. At qui metu, & suspitione propriam habere quietem non poterat. Aliquando pro perpetuo. Plaut. Atq; illum amatorem tibi proprium futurum in uita. Virgilius. Da propriam Tymbraee domum. Idem. propria haec si dona fuissent. Teren. Ego uitam deorum propterea sempiternam esse arbitror, quod uoluptates eorum propriae sunt. & propediẽ, quasi propè est dies, quo hoc futurum est. & propémodum, quasi iuxta mensuram. Idem enim significat, quod ferè. & propter, quod modo idem significat, quod propè. Virgilius. Et uiridi in campo templum de marmore ponam Propter aquam. modo causalis praepositio est. Idem. Te propter Libyae gentes, Numidumq; tyrãni Odere, hoc est tua causa. ab hoc fit propterea aduerbium, qđ significat ob eam causam. & quapropter, hoc est propter quam causam. Item à propè, & ito itas, fit propitium, quod significat placidum, fauens, etenim qui nobis fauent, propè nos ire consueuerunt. Ab hoc fit propitio, siue propitior, quod est placo, & propitium reddo. & propitiabile, ad propitiandum aptum. Vnde propitiabilis hostia dicitur, & propitialis. Item propitiabile, quod facile flectitur, ut propitiabile numen. Item propitiatio, hoc est sacrificium. Nec me latet esse nonnullos, qui propitium dictum uolunt, quasi prorsus pium, hoc est ualde pium. Porrò enim aliquando ualde significat. Teren. Dehinc ut quiescant porrò moneo, & desinant maledicere, maledicta ne noscant sua. Proprie tamen porrò eo modo ponitur, quo uero, & autem, quae collocantur frequenter in oratione duntaxat, ut sententiam à sententia distinguant. sed hoc ab illis differt, quod illae nunquam in fronte sententiae collocantur, Porrò uero saepius. Quint. Porrò qui consensum defendit, non absolutionem sceleris petit, sed licentiam per illa diceremus, qui uero, uel qui autem consensum defendit. Apud aliquos autem, praesertimq; apud poëtas porrò pro longe. certe. postea, ultra accipitur. Virgilius. hinc maxima porrò Accepit Roma, & patrium seruauit honorem, idest postea. uel post longum interuallum. & est aduerbium temporis. Item à propè secundum quosdam fit propero, quod est festino, nam qui in aliquem properat id agit, ut illi propinquior sit. Ab hoc fit properatio, & properantia, &, quo ueteres usi sunt, properitas. Item aduerbia propere, & properatim, & properiter, &, quo pleriq; utuntur, properanter. Sallustius, Tum propere consul educit exercitum. Caecilius. Properatim in tenebris istuc confectum est opus. Accius. Remisq; nixi properanter nauim in fugam tradunt. Catullus. Animula miserrima properiter abit. properus etiam ab eodem deducitur, hoc est celer, cuius comparatiuum properior, et superlatiuum properrimus ueteres usurparunt. Plaut. Properam uideo ancillam uenientem. Properare, & festinare antiqui distinxerunt. Cato. Qui unum quod naturae transigit, properat, qui multa simul incipit, nec perficit, festinat. Alij dicunt properare esse animi studiose ad aliquam rem contendentis, festinare, corporis necessitati obsequentis. Virgilius. Et medijs properas

aquilonibus ire per altum. Idem. Festinate uiri, nam quæ tam sera moratur Segnicies? Nos tamen propero à præparo compositum existimamus, ut inferius dicemus. VIDET. Aspicit, cernit. Video enim idem significat, quod cerno. Virgilius, quæq; ipse miserrima uidi, Et quorũ pars magna fui. Interdum transfertur ad animũ. Ouidius. uideo meliora, proboq;, Deteriora sequor. Nonnunquam etiam pro curo accipitur. Plautus, Tu domi uidebis, hoc est parabis. Idem. intus para, cura, uide quid opus sit, quod idem fit intueor. A' quo ædituus dictus, qui ædes curat sacras. Ab hoc fit frequentatiuũ uiso. & ab eo aliud frequentatiuum uisito. uisere, & uisitare, proprie ad officium pertinent. & eiusdem ferè sunt significationis. Hinc fit uisitatio, & reuiso, quod proprie significat reuertor, ut iterum uideam. Teren. Reuiso quid agat Pamphilus. Video facit passiuum uideor. à quo uisus, & uisio pro ipso uidẽdi actu, sicut gustus pro actu gustandi. odoratus pro actu odorandi. auditus pro actu audiendi. tactus pro actu tangendi. Virgilius. Horrendum uisu. & uisum pro eo, quod uidemus. Apuleius. Quo non modo uisa à nobis, sed etiam ab alijs audita referrem. Hinc uisa somnia dicuntur. & nocturna, siue etiam diurna phantasmata, quæ etiã uigilantibus apparent. Virgilius. Hoc uisum nulli, non ipsi effata sorori est. Visiones etiam phantasiæ dicuntur. Quintilianus. Quas φαντασίας græci uocant, nos sanè uisiones appellamus, per quas imagines rerum absentium ita repræsentantur animo, ut eas cernere oculis, ac præsentes habere uideamur. has qsquis bene conceperit, is erit in affectibus potentissimus, quale est apud Virgilium. Excusi manibus radij, reuolutaq; pensa. Hinc etiã euidentia, quam alio nomine illustrationem, græci ἐνέργειαν uocant, alij ὑποτύπωσιν. proposita quædam forma rerũ ita expressa uerbis, ut cerni potius uideatur, quàm audiri. & euidenter aduerbium, hoc est clare, dilucide. expresse. A' uideo composita fiunt transuideo, quod est uideo aliquid per corpus aliquod perspicuum. Præuideo, ante uideo. Plyn. Id nos futurum præuideramus. Prouideo similiter futurum aliquid uideo ante, quàm factum sit. Idem. Hoc enim sapientis est, omnia, quæ uentura sunt, prouidere. Quoniam uero ea, quæ prouidemus, si mala sunt, aut uitamus, aut emendamus, factum est, ut prouidere modo uitare, seu cauere sit. Terẽ. Quæ si non astu prouidentur. modo remediũ præbere. Cicero. Satis iam omnibus, quæ necessaria erant, prouisum putabant. Hinc prudentia, & prouidentia dicuntur. Idem. Id enim sapientis est prouidere, ex quo sapientia appellata est prouidentia. Idem. Quid plura? Sic mihi persuasi, sic sentio, cum tanta celeritas animorũ sit, tanta memoria præteritorũ, futurorumq; prudentia. Quidam prudẽtiam à prouidentia ita distingunt, ut prudentiam dicant in rebus humanis, prouidentiam in diuinis. Alij prudentiam definiunt rerum bonarum, & malarum, & utrarũq; scientiam. prouidentiam uero, per quam futurum aliquid uidetur ante, quàm factum sit. unde prouidentiam aliquando pro deo ponimus. Quintil. Nullam ego res humanas despicere prouidentiam reor. Idem. de Cicerone. Dono quodã prouidentiæ genitus, in quo omnes uires suas eloquentia experiretur. Item à prouideo fit prouidus, hoc est ante uidens, uel solers, diligens. & prouide aduerbium solerter, diligenter. & prudens, quasi prouidens, quod interdum significat sapiens. interdum sciens. Vnde iuris prudentes dicuntur, qui ius sciunt. et iuris prudentia, iuris scientia. & prudens feci, idest sciens me hoc facere, feci. quemadmodum econerario imprudens hoc feci, idest non putaui me hoc facere, quod feci. hoc tamen inter se differunt prudens, & sciens, quod prudens est, qui intelligentia sua aliquid cognoscit:

sciens, qui alterius indicio rem percipit, hoc est prudens per se, sciens per alios. Item prudenter aduerbium, quod modo scienter significat, modo sapienter. & imprudentia pro inscientia. & insipientia, siue stultitia. & imprudenter pro insipienter, & stulte. Item à uideo fit euideo, hoc est clare, & expresse uideo. à quo euidens clarus. & euidenter clare. Item inuideo, de quo unà cum ab eo deriuatis late superius disseruimus. A' uideo etiam fit uisibile, quod uideri potest, & inuisibile, quod non potest uideri. & uidelicet aduerbium confirmandi, quasi uidere licet. Teren. Videlicet de psaltria hac audiuit, hoc est certe audiuit. sicut scilicet, quasi scire licet. Virgilius. Scilicet is superis labor est, ea cura quietos Sollicitat. & ilicet, quasi ire licet, ueluti iam finis rei sit. Plautus, Ilicet hoc curato Samio. ilicet etiam pro statim accipitur. Virgilius. Ilicet ignis edax summa ad fastigia tecti Voluitur. Item à uideo uideor deponens, ut uideor tibi bonus. uisus mihi fuit imprudens. in quo notandum est rustice quosdam ita loqui. uidetur tibi ꝙ recte faciam, & mihi non uidetur quod recte loquaris. & uobis uidetur, quod male faciamus. sic.n. dicendum est, si latine loqui uelimus. Videor tibi recte facere, & non uideris mihi recte loqui. & uidemur uobis male facere, & alia huiusmodi similiter. Sunt etiam qui auidum à non uidendo dictum putant. Auidus enim proprie dicitur, qui propter nimiam cupiditatem non uidet quid agat. A' quo auide aduerbium, cupide. & auiditas, cupiditas. & aueo, cupio. de quo auarus, qui nimium cupidus est pecuniæ. & auaritia, habendi cupiditas. & auare aduerbium, tenaciter. & comparatiua, & superlatiua eorum auarior, auarissimus, auarius, auarissime. Quidam etiam auarum, quasi auidum æris dictum putant. & ab auido ita distingunt, ut auarus semper in malam partem accipiatur, Auidus autem etiam rerum honestarum dicatur. Sallustius. Laudis auidi, pecuniæ liberales erant. Auara terra dicitur, cum id, quod in se recipit ampliore fœnore non reddit. Auere etiam à nimia cupiditate pro gaudere accipitur. Vnde salutantes quoque aue dicimus, hoc est gaude, lætare. ET. Atq;. & coniunctio aliquando copulatiua est. Plau. Collaudato formam, & faciem, & uirtutes commemorato. Aliquando ponitur pro idest. Idem. Annos natus iam sexaginta, & senex. nonnunquam pro quia. Virgilius. Audieras, et fama fuit. Martial. quod minimos cernis, mitti nos credis amice, Falleris, & nummos ista tabella rogat. Quintil. Has primum audiat puer, harum uerba effingere imitando conabitur, & natura tenacissimi sumus eorum, quæ rudibus animis percipimus. Interdum uenustatis gratia duplicatur. estq; completiua coniunctio. Virgilius. multum ille & terris iactatus, & alto. Plerunq; sententiarum initijs competit. Quintil. Et finitæ quidem sunt partes duæ, quas hæc professio pollicetur. Est etiam quando seruit affectui, & quasi interrogandi uim habet. Cicero. Et sunt, qui de uia appia loquantur, taceant de curia. Idẽ. Et ad eum legatos de pace mittemus, qui pacis nuntios repudiauit. Et postea miramur, quare id moleste ferat populus romanus. Sæpe etiam ponitur pro quãuis. Idem. Defendi legem Voconiam magna uoce, bonisq; lateribus, & uidetis annos meos. ac si dixisset, quamuis sum ita senex. Item pro etiam. quod tamen apud Ciceronem nunquam reperitur. Quint. Tamen siquid aduersus te ipse commisit, sit hostis & meus. Cicero dixisset. Sit hostis etiam meus. Virgilius. Natus & ipse dea. Quandoq; etiam tum, & quanquam, copulatiuæ coniunctiones pro disiunctiuis ponuntur. Sicut disiunctiuæ pro copulatiuis. Paulus iurisconsul. coniunctã, uel disiunctam orationem accipit ex mente pronuntiantis, quãuis nec coniunctionem habeat, nec disiunctionem. Coniuncta pro disiun-

ctis accipiuntur (ut Labeo asserit) quẽadmodum in illa stipulatione. Mihi, hærediq; meo, te hæredemq; tuum. Item disiuncta pro coniũctis, ut cum dicimus. Super pecunia, tuteláue sua, cum tutor separatim sine pecunia dari non possit, sed dubitandum uideri potest, uerba illa quomodo accipienda sint, ope, et consilio, utrum ex sententia coniungentium, an separantium, uideturq; melius, quod Labeo scribit, separatim accipienda, quia aliud factum est eius, qui ope, aliud eius, qui consilio furtum fecit. Sic enim alij condici potest, alij non potest. Et sanè post ueterũ authoritatem consuetum est, ut nemo uideatur furtum fecisse, nisi & consilium malignum habuerit, nec consilium habuisse nocendi, nisi & factum secutum fuerit. Ab & cõposita fiunt etsi, & tametsi, quæ significant quãuis. Ply. Dedit enim quantum maximum potuit, daturus amplius, si potuisset. tametsi quid huiusmodi dari potest maius, quàm gloria, laus, et æternitas? Quintilianus. Etsi iudices in hac asperrima conditione fragilitatis humanæ hæc omnibus natura est, ut sua cuiq; calamitas præcipue misera, atq; intoleranda uideatur. Item etiã ex et, & iam, quod significat quoq;. Plau. Tune etiam id rescisti miser? & etiamnum eiusdem significationis. Plynius. Quod eo magis miror, si etiamnum Homero prodente Aegyptus non erat. Item etenim, quod significat quia. et hoc solum differt ab enim, quod enim nunquam primum locum sortitur in oratione. Suetonius. Par enim utriusq; arrogantia fuit. etenim uero aliquando primum, aliquando secundum locum obtinet. Plynius. Etenim multa de hac magi tradiderunt, quæ non sunt à nobis commemoranda. Seneca. Quis etenim inter tot corporis cruciatus felicem esse quẽquam posse existimat? PEGMATA. Moles. pluratiuus numerus pro singulari eam enim molem intelligit, super qua impositus erat colossus Domitiani. Pegma græcum uocabulum est, etenim ἀπὸ τοῦ πηγῶ, quod est figo, πῆγμα dicitur, significatq; machinam, in qua statuæ collocantur, & quasi figuntur ad illas sustinendas, siue aliud quicquam eiusmodi. Interdum pegmata cum ludicris producebantur in scænam pueris, etiam considentibus ex lignis, & tabulis, quæ constabant uario picturæ genere. Iuuena. Et pegma, & pueros inde ad uelaria raptos. Claudium tradunt obiecisse aliquando bestijs, qui pegma in scænam parum feliciter produxissent. Scribit Plyn. Caium principẽ in circum pegma duxisse, in quo fuere argenti pondo centum uigintiquatuor. CELSA. Alta. sublimia. de quo supra diximus. MEDIA VIA. hoc est quod Papinius inquit. Stat latum cõplexa forum. Viam definiunt esse dimidiũ actum, qua potest ire uehiculum. Paulus iurisconsultus uiam constitui inquit uel latiorem octo pedibus, uel angustiorem posse, ut tamen eam latitudinem habeat, qua uehiculum ire possit. alioquin iter esse, non uiã. Abusiue tamen usurpamus uiam pro omni loco, per quem habere iter omnibus licet. Plynius. Cum te de uia uocassem. Aliquando accipitur pro itinere, hoc est pro ipso actu ambulandi. Cicero. Cumq; de uia languerem, & mihimet displicerem. Interdum pro ratione. Vir. Inueni germana uiam gratare sorori, Quæ mihi reddat eum. nonnunquam pro consuetudine. Teren. Sed uia peruulgata patrum quotidie accusabam. hinc uiatores dicti, qui magistratibus parebant, homines q; ex agris ad magistratus frequenter euocabant. Cicero. À uilla in Senatum accersebantur, & Curius, & cæteri senes, ex quo qui eos accersebant, uiatores nominati sunt. Item à uia auiũ, & inuium dicitur, per quod iri non potest. Vnde auem quoq; quidam appellatam putant, quasi sine uia, ut inferius dicemus. & peruium, per quod facile transitur. & præuium, quod antecedit. Cicero. Præuius auroræ, solis, noctisq; satelles. Item Biuium, quod duas uias habet. triuium, quod tres. quadriuiũ, quod quatuor. Vnde Dianam Triuiam appellatam superius ostendimus. & triuialis scientia grãmatice dicta, quia in triuijs docebatur. Triuialis uero lingua uulgaris, qua in triuijs pueri grammaticam discentes utebantur. Item deuium, quod à uia remotum est. & deuiare, à uia recta recedere. abusiue tamen pro deflectere ponitur. & deuius, qui à uia recedit. & dubius, quasi duas uias uidens, & utrã eligat nesciens. de quo & eius deriuatiuis inferius dicemus. Et uiaticum, quicquid iter agenti necessarium est. unde est illud prouerbium, Suam cuiq; artem pro uiatico esse. Veteres tamen aliquando uiaticum pro facultate, siue apparatu posuere. Quint. Claudius in annalibus. simul forma, factis, eloquentia, dignitate, acrimonia, confidentia pariter præcellebat, ut facile intelligeretur magnum uiaticum, hoc est magna facultas, magnus apparatus. hoc modo græci ἐφόδιον, quod proprie uiaticum, hoc est sumptum uiæ significat, ad aliarum quoq; rerum apparatus traducunt, ac sæpe ἐφοδίαζε dicunt pro eo, quod est institue, instrue, aggredere. & obuio, quasi ad uiam eo. à quo obuius, qui alicui occurrit. & obuiam eo, idem quod obuio, quasi ad uiam eo. & uiatorium, quod ad uiam attinet. Vnde uiatorium uas, quo iter agentes ferendi potus gratia utimur. Plynius. Vasa uiatoria ex taxo uinis in Gallia facta mortifera fuisse compertũ est. Viare quoq; ueteres pro iter facere dixerũt. Via ab eundo deducitur, quasi ia, quod per eam eatur, quamuis aliqui uiam quasi ueiam dictam uelint à uehendo, quod per eam fructus ad uillam uehantur. iter à uia differt, quod arctius est, quàm uia, nec uehiculum capit, significatq; etiam ipsum actum eundi, & ab eundo dicitur, cuius supinum est itum, siue ab ito, quod frequentatiuum est huius uerbi eo. diciturq; & in mari iter, & in terra. Virgilius. Hac iter elysium nobis. Terentius, Ain tu tibi hoc incommodum euenisse iter? Non hercle Parmeno uerbis dici potest, quantum re ipsa nauigare incommodum est. facit in genitiuo iteris. Næuius. ignoti iteris sumus. Tu te scis. Accius. Præsto adsum, exprome quid fers. Nam te longo itere cerno uadere. Veteres etiam itiner dicebant, cuius nominatiuus nunc in usu non est. obliquis autem utimur; cum obliqui huius nominis iter, ab usu discesserint. Varro, Expectant itiner longum sermone leuare. Plautus. Quin tu ergo itiner sequi meum me sines. iter facere, & iter habere dicimus. Iter facere, ire, proficisci. Plynius. Cum per eam regionem iter facturi essent, quod etiam iter tenere dicimus. Virgilius, quibus aut uenistis aboris, Quóue tenetis iter. habere uero iter, idem est, quod iturum esse, ut iter habeo ad Cæsarem, hoc est oportet me ire ad Cæsarem, uel iturus sum ad Cæsarem. Cicero. Habebat iter ad Deiotarum regem. At uiam facere, non est iter facere, sed locum, ubi non erat uia, & transitus, aperire, sicut uiam munire est reficere, repurgare, interdum lapidibus sternere, quod proprie sternere uiam dicimus. Cicero. Ideóne Appius ille cæcus uiam muniuit, non qua populus uteretur, sed qua posteri sui latrocinarentur. Quo uerbo etiam per translationem utimur de corporeis ad incorporea. Quintilianus. Propterea quod plurimi authores, quamuis eodem tenderent, diuersas tamen uias muniuerunt, & in suam quisque induxit sequentes. Quemadmodum autem munire uiam dicimus, ita munire ripam munire alueum. munire aditum, cum illa uel reficimus, uel paramus. Ab iter fit itero uerbum, quod est rursus aliquid ago, & quasi per iter factum reuertor. Et iterum, quod est rursus. & itineror uerbum, hoc est iter facio, quo Apuleius, & quidam recentiores usi sunt. Et itinerarium uiatorium, unde

itineraria

itineraria à quibusdam uocantur commentarij earum rerum, quæ in itinere acciderunt. Et itidem, atq; item, quæ significant similiter, quasi iterum idem. & obiter quod non est, ut Valla, & alij quidam existimauerunt, specialiter, sed quod uulgo dicitur incidenter, hoc est præter propositum, quasi in itinere occurrens. Iuuenalis. Atq; obiter leget. Plynius. Ego planè meis adijci posse multa confiteor, nec his solis, sed et omnibus, quæ edidi, ut obiter caueam istos Homeromasticas.

VNAQVE IAM TOTA STABAT IN VRBE DOMVS. Inuidiosa oratio est, quasi uelit significare ea ratione incensam urbem à Nerone, ut unam domum ædificaret. Allusitq; ad distichon illud de ea factum. Roma domus fiet Veios migrate quirites, Si non & Veios occupat ista domus. Plynius quoque de ea sic scribit. Vidimus urbem nostram claudi duabus domibus Caij, & Neronis principum. Tradunt hanc à palatio ad Esquilias usq; protensam fuisse, in uestibulo eius colossus erat erectus. Tãta erat latitudo eius, ut porticus miliarias haberet, & stagnum maris instar circũseptum ædificijs ad urbis similitudinẽ. Rura præterea aruis, uinetis, pascuis, syluis ornata cum multitudine omnis generis ferarum. Reliqua pars auro picta erat, gemmisq;, & unionũ conchis distincta. cœnationes eburneis tabulis laqueatæ uersatilibus, ut flores, & unguenta desuper spargeretur. Præcipua cœnationum rotunda, die, noctuq; instar mundi circumagebatur. balneæ marinis, & albulis aquis fluebant. Cum eam perfecisset, dixit (ut Suetonius refert) se iam quasi hominem habitare cœpisse. Hanc luxuriam notat Poëta in laudem Domitiani. Mos enim ueterum fuit, in laudatione uiuentiũ principum defunctos iam principes damnare, quo uiui admonerentur, nullum locum, nullum esse tempus, quo defunctorum principum manes, si mali fuissent, à posterorum execrationibus conquiescerent, sicq; à uitijs ipsi retraherentur. Merito præterea laudari uidentur uiuentes principes, si pariter mortui reprehendantur. Nam cum de malo principe posteri tacent, manifestum est timeri præsentem, qđ eadem faciat. Ad hæc damnare priores principes nihil aliud est, quàm hortari præsentẽ, ut corruptos longa consuetudine, ac deprauatos mores reformet, & corrigat. postremo (ut inquit Plynius) Nihil non parum grate sine comparatione laudatur. DOMVS. Neronis scilicet. Domus proprie dicitur ædificium ad habitandum factum, quod ex tecto, atq; pariẽte constat. ponitur tamen pro habitaculo quocunque, unde & templa, & auium nidos, domos appellamus. Virgilius. Hostia nanq; domus patuere ingentia centum Sponte sua. Idem. Antiquasq; domos auiũ cum stirpibus imis Eruit. Sed hoc notandum quod domus duos genitiuos habet unum secundæ declinationis, domi, & alterum quartæ, domus. datiuum semper quartæ, accusatiuum indifferentem, uocatiuum quartæ, ablatiuum secundæ. sed cum utimur domi, locus significatur, in quo quis manet. cũ uero utimur domus, significatur corpus ipsum, atq; ædificium, quod ex parietibus constat, & tecto, ut domi maneo, non domus, & partem domus demolitus sum, siue superiora domus ascendi, non domi. Aliquando domus pro familia capitur, continens pro contento. ut domus meæ imperium habeo. domi, & in domo eiusdem planè significationis sunt. Quintilianus, in domo furtum factum ab eo, qui domi fuit. Quidam dicunt domi aduerbiascere, ut cum dicimus sum domi, & similiter alios casus, ut domum propero, seu domo uenio, sed nomen potius esse pronomina indicant, quæ cum hac uoce iunguntur, quæ sunt mea. tua. sua. nostra. uestra, & aliena, ut eram domi meæ. tu eras domi tuæ. Ille uiuit domi suæ. Nos sumus domi nostræ. uos eratis domi uestræ. Cicero. Qui cum ista ætate, et

forma alienæ domi nolo dicere. Quod siquando hæc pronomina supprimantur, tamen subintelliguntur, ut domi ero, idest meæ. domi eritis. idest uestræ. & domi eris, idest tuæ. domi erimus, idest nostræ. domi erit, idest suæ. domus à græco deriuatur, græci enim δῶμα. tectum appellant. à domo fit domesticum, quod modo significat quicquid ad domum pertinet, ut domesticæ curæ. domestica labores. domestica negotia. Modo mansuetum, & mite. Plynius. Mite animal, atq; domesticum. Item domestici dicuntur, qui ex eadem domo sunt, & nobiscum habitant, hinc fit domesticatim, quod significat per uarias domos. Item à domo Domicilium, quod habitationem significat longi temporis. Vnde mutare domicilium dicuntur, q̃ migrant, ut aliam urbem habitent. & domuncula parua domus, quæ & domuscula uocatur, & domuncio. Apuleius. iam deniq; nec larem requiro, nec domuncionem paro. & domo, quod proprie significat mansuefacio, & quasi domesticum reddo, unde equorum domitores dicuntur, & domiti, atque indomiti equi, & domitura equorum, siue aliorum animalium pro ipso actu domandi. Plynius. Domitura boum in trimatu optima, & indomitæ gentes, hoc est feroces. Domitor etiam domator dicitur. per metaphoram tamen capimus pro uincere, superare, à quo domitos hostes dicimus uictos, & domitos populos in potestatẽ redactos. Item à domo dominus deducitur, qui domui præest. is enim proprie dominus appellatur, qui domus imperium habet, & cui omnis familia paret. ex quo factum est, ut dominus, & seruus relatiua sint, & domini appellatio ad omnes eos propagata sit, qui alicuius rei proprietatem habent. etiamsi ususfructus alienus sit. Abusiue tamen & filijfamilias, & cæteri liberi, qui in potestate sunt, & usufructuarij domini dicuntur. Item dominus dicitur, cui populi subsunt. Virgil. Romanos rerum dominos, gentemq; togatam. Hinc etiã Domnus dictus à poëtis. Lucretius. At cum membra domnus præsentit frigida seruis. Item dubenus. Pacuuius. Tum dubenus ligatos seruos pessime uerberat. Hinc dominium pro imperio, & principatu accipitur, & dominor, hoc est imperium gero, et dominatio imperium, et dominatus principatus. Item dominus, qui conuiuium exhibet. Varro. Aut dominum conuiuij, aut uinum, aut aliud qđ laudato. Plautus. Dum cœnitant alij, ego foris esurio dominus. unde & domina, conuiuatrix nominatur. Lucilius. Primum domina, atque sodalitia omnia tollantur. dominus etiam amans uocatur, & domina amica. Ouidius. Hæc tibi sub domino est Pyrrhe puella suo. Idem. Nam furor in dominam temeraria brachia mouit Flet mea uesana læsa puella manu. Item dominus pro marito accipitur. Virg. connubia nostra Reppulit. & dominum Aenean in regna recepit. Dominos quoq;, et dominas, deos, & deas dicimus. Idem. Et uincti currum dominæ subiere leones. Ouidius, & domino soluere uota Ioui. Hinc dies dominicus dictus, qui antea dies solis dicebatur, quod deo sacer sit. Domitius quoq;, et Domitianus à domo deriuari uidentur. Item à domo fit compositum domiporta, quam græci à ferẽda domo φερέοικον uocant, de qua inferius dicemus. IAM. Iam aduerbium temporis est. & idem penè significat, quod tunc. Cicero. ipsa uerba compone, & quasi coagmenta, quod ne græci quidem factitauerunt, iam neminem antepones Catoni. Aliquando festinantis est. Terẽtius. Ego iam prospiciã mihi. Aliquando hortantis, & ueluti moram increpantis. Vir. iam diua precor interdũ ponitur pro modo, siue nũc. Idẽ. At puer Ascanius medijs in uallibus acri Gaudet equo, iãq; hos cursu, iã præterit illos. Nonnunq̃ significat præterea, et quasi nodus est qdã coniũgens sententias. idẽ. Iã maris immunsi prolẽ, et genus omne natantum, Iam uarias pelagi uolucres. & idem es=

ficit coniunctum cum uero. Cicero. iam uero urbibus constitutis. Est quando geminatur, & significat mox repente. ut iam iam aderit. Et cum præsenti ponitur, licet ad futurum resolnatur. Virgilius. iam iamq; manu tenet, et premit hasta, quasi mox tenebit, & nunc uidetur tenere. Plerunque figurate per indignationem accipitur. idem. Iam iam nec maxima Iuno, Nec Saturnius hæc oculis pater aspicit æquis. Et p miserationem. Sallustius. iam iam animo meo carissime frater quanquam tibi immaturo, & unde minime decuit, uita erepta est, tamen lætandum magis, quàm dolendum puto casum tuum. Et per exhortationem. Quintilianus. iam iam commilito quicunque casus manet, etiam si imperator damnaturus est, habes solatium, satius est, quàm à patre occidi. A' iam composita fiunt iandudū, & iandiu, et iampridem, de quibus supra disseruimus. & iam olim, quod modo significat iandudum. Cicero, iam olim à principio id statueram, modo aliquādo. Virgilius. At iam olim seras posuit cum uinea frondeis. & olim iam pro iampridē. Quintilianus. Olim iam Imperator inter fulgenteis uirtutes tuas liuor locum quærit, hoc est à longo tempore. Et iam tum, quod significat ex eo tempore. Plautus. iā tum occepit uirginem amare. Veteres etiam iā tum pro tantum usi fuere, & iam pro tam. Item à iam composita fiunt etiam, & etiamnum, de quibus superius diximus. STABAT.

Erecta erat. permanebat, quod inuidiose dictum est, ut significaret cæteras domos urbis conflagratas, ac dirutas esse. stare aliquando consistere est. Virgilius. Stare loco nescit. & Apelles interrogatus, cur fortunam sedentem pinxisset, quoniā inquit stare non potest. Stare permanere, durare, ut hoc loco Cicero, facere promissa, stare conuentis, reddere depositum. Virgilius. Et bene apud memores ueteris stat gratia facti. Stare erectum esse. Seneca. Alios stanteis, alios genibus flexos uidisses, sedentem, aut cubantem, neminem. Virgilius. Obstupui, steteruntq; comæ, & uox faucibus hæsit. Stare horrere. Cæcilius. Stat ager sentibus. Virgilius. iam puluere cœlum Stare uident. Stare prominere. Lucilius. Hic corpus solidum iuuenis, hic stare papillis, Pectore marmoreo. Stare præstitutum esse. Virgilius. Stat sua cuiq; dies. stare, in animo esse. Idē. Stat conferre manum Aeneæ, et alibi, Stat casus renouare omneis. Stare, positum esse. Idem. stant manibus aræ. Idem. Omnis in Ascanio cari stat cura parentis. Stare constare, in pretio esse. Seneca. Tanto ei stetit improuisa urbanitas. Gellius. Magno ei stetit ea nocte absentem fuisse. Stare quiescere. Plautus. Stabat in portu nauis. Apuleius. Dum forte starent in taberna ludentes. Stare firmum, est non moueri, sed constantem esse. Liuius. Resistis autem aduersus famam, rumoresq; hominum, si statis firmus steteris. hinc statio dicta locus (ut Vlpianus inquit) in quo naues tutò stare possunt. Quidā stationem à portu ita distingunt, ut statio sit, ubi naues ad tempus stare, portus ubi hyemare possunt. Statio etiā dicitur quicunq; locus, in quo frequenter consistitur. Vnde & locus, in quo castrametatur exercitus, statio uocatur. Curtius, cognitum id per exploratores, qui stationes hostium fuerant ingressi. Et locus ad custodiam assignatus. Ouidius. Dent tibi cœlestes, quos tu cœlestibus annos Proq; tua maneant in statione domo. Virgilius. uigiles simul excitat, illi Succedunt, sternuntq; uices statione relicta, Ipse comes Niso graditur. Hinc Stationarij milites dicuntur, quibus custodiæ, aut præsidij gratia statio assignata est. Item qui in urbibus, aut Prouincijs tenentur ad populorum quietem tuendam, & officina, in quam multi conueniunt, ut de aliqua re decernatur, & ius ibi dicatur. Gellius, in plerisq; urbis stationibus ius publice dicentium. Item stabulum à stando dicitur, significatq; proprie non præsepe, ut uulgus putat, hoc est locum, in quo equi, muli, iumenta, asini, boues, aliaq; huiusmodi animalia domi tenentur, pascunturq;, sed hominum diuersorium, siue hospitium. Petronius. Sed nec uiam diligenter tenebam, quia nec quo stabulum esset sciebam. Idem. Cum errarem inquit, per totam ciuitatem, nec inuenirem quo loco stabulum reliquissem. Idem. Ego sum Ancilla Quartillæ, cur uos sacram ante criptam turbatis? Ecce ipsa uenit ad stabulum, petitq; ut uobiscum loqui liceat. Hinc stabula dicuntur loca, in quibus armenta, grægesq; consistunt in agris, & sub diuo, ueluti quædam stationes huiusmodi animalium. Ouidius. In stabula alta trahit. Virgilius. montano flumine torrens Cum stabulis armenta tulit. Idem. Quattuor à stabulis præstanti corpore tauros Auertit. Idem, interea, cum iam stabulis saturata moueret Amphitryoniades armenta, abitumq; pararet. Ab hoc fit stabulo, siue stabulor, qđ est sto, diuerto, commoror, et quasi stationē habeo. Idē. Cētauri in foribus stabulāt. Gellius. Tubero in historijs scriptum reliquit bello primo Punico, Attilium Regulum Consulem in Africa castris apud Bragadam flumen positis, prælium grande fecisse aduersus serpentem unum in illis locis stabulantem inusitatæ magnitudinis, eumq; magna totius exercitus conflictatione balistis, & catapultis diu oppugnatum, occisumq;, eiusq; interfecti longum corium pedes centum et uiginti Romam misisse. Hinc stabulatio mansio in stabulo. et stabularij à ueteribus dicti sunt hospites. Plautus. Pallium stabulario dedit. Apuleius. Et ne inquit, immerito stabularios hos omnes hospites detestantur. nam iste curiosus, dum importune irrūpit, credo studio rapiēdi aliquid, clamore uasto marcidus alioquin me altissimo somno excussit. Idem. Sumo sarcinulam, & pretio mansionis stabulario persoluto capessimus uiam. Potest tamen & ipsum præsepe in hospitijs stabulum dici. Apuleius. Durissimo casui meo seruiens ad equum illum uectorem meum probissimum in stabulum concedo, ubi alium etiam Milonis quondam hospitis mei asinum stabulantem inueni. Stabulantem inquit, quasi hospitantem. Nam quod Varro inquit, Equinum pecus pascendum in pratis potissimum herba, in stabulis, ac præsepibus arido fœno, profecto stabulum pro statione quacunq;, præsepe pro septis, quæ domi fiunt. stabulum etiam pro quacunq; habitatione, & loco, ubi quis stare consueuit, accipitur. Virgilius. Saucius at quadrupes nota intra tecta refugit, Successitq; gemens stabulis. Idē. Ardua tecta petit stabuli, & de culmine summo Pastorale canit signum. Hinc ēt uestibulū, quod non est prima pars domus, hoc est atriū, ut aliq putant, sed locus ante ianuā domus uacuus, per quē à uia ad ædes itur. Nā qui domos amplas antiqtus faciebāt, locū ante ianuā relinquebant, qui inter fores domus, et uiam medius esset in eo loco, qui dominum eius domus salutatum uenerant, prius quàm admitterentur, consistebant, & neque in uia stabant, neq; intra ædes erant. Ab illa ergo constitutione, & quasi quadam stabulatione uestibulum est appellatum. Nam ue modo intensionem significat, ut uetus, uehemens, quorum alterum ab ætatis magnitudine compositum est, alterum à mentis ui, atque impetu dictum, modo minutionem. uescum Lucilius appellat cum edendi fastidio. quāuis Lucretius uescum salem dicat ex edendi intensione, qđ est ex ue, & esca compositum. Seruius. Vestibulum non ab intentiua, sed à priuatiua significatione dictum existimat, quod per eum locum transeant, & nemo stet, ut sicut Vesanus non sanus, ita uestibulum non stabulum dicatur. Alij quod ianuam uestiat. Nonnulli quod ueste consecratum sit sicut limen, & Vesta ipsa à ui stādo nominata est, quod terra ui sua stet. Ouidius. Stat ui terra sua. à ui stādo Vesta uocauit. Itē à sto status dicitur, qđ modo cōditionē significat. Cice. Qui status rerū

quæ conditio temporum; modo apud Rhetores id, in quo causa maxime uertitur, unde quidam testem dictum uolunt, quasi tuentem statum, quod causæ statum tueatur. ego potius testem, quasi antestem, hoc est ante stantem, nominatum opinor. Idem. Status est, in quo primo insistit, quasi ad repugnandum congressa defensio. Statum quidam constitutionem uocant. alij quæstionem, alij quod ex quæstione appareat. Theodorus caput, hoc est, κεφάλαιον γενικώτατον, ad quod omnia referantur. Græci στάσιν uocant. Quod nomen alij ab Eucrate Socratis discipulo repertum tradunt. alij à Zopyro Clazomenio, quanquam uidetur Aeschines quoq; contra Ctesiphontem uti hoc uerbo, cum à iudicibus petit, ne Demosthenem permittant uagari, sed eum dicere de ipso causæ statu cogant, quæ appellatio dicitur, deducta uel ex eo, quod ibi fit primus causæ congressus, uel quod in hoc causa consistat. Hinc genus illud philosophiæ ἀσύστατον dictum, quod latine instabile, uel inconstans possumus dicere. Vt enim nihil sciendum sit, aliquid sciri necesse est. Nam si omnino nihil scias, id ipsum sciri nihil posse tolletur. Ita qui hæc, ueluti sententiæ loco pronuntiat. nihil sciri tanquam præceptum profitetur, & cognitum. ergo aliquid sciri potest. In Asystati generis exemplum & illud afferri solet. somniasse quendam, ne somnijs crederet. si enim crediderit, tamen sequetur, ut non sit credendum. Si autem non crediderit, tamen sequetur, ut credendum sit. Proprie autem στάσις à nobis dicitur, & quod ab eo componitur κατάστασις. Vnde catastam quoque nostri appellant machinam ligneam, qua serui uincti tenentur. Persius, Cappadocas rigida pingues plausisse catasta. Tibullus. Parua loquor, regnum ille tenet, quē sæpe coëgit Barbara luxatis ferre catasta pedes. Martialis. Non de plebe damus, nec auaræ uerna catastæ. Plynius. Tandem in catasta uidere Chrysogonum Syllæ. hanc & longam, & magnam compedem uocant. Iuuenalis. Squalidus in magna fastidit compede fossor. Apuleius. Et longæ compedis diuturno squalore fœdati caldarium quærunt. item à sto, statua, quod stet, hoc est promineat. proprie enim statua ab imagine hoc differt, quod statua est, quæ non modo superficiem, sed solidū corpus, atq; perfectum reddit. imago uero, quæ superficiem tantum refert eius rei, cuius est imago. Vnde pictores imagines faciunt colorum diuersitate, et lineamentis quibusdam similitudinem reddentes. Statuas uero ij, qui dicuntur Statuarij effigies rerū ligneis, uel marmoribus; uel ebore, uel metallis exprimentes, quorum ars statuaria uocatur. Solebant autem statuæ hominum exprimi, quando ob aliquam illustrem causam perpetuitatem mereri uidebantur, & primo sacrorum certaminum uictoria, maximeq; olympiæ, ubi omnium, qui uicissent, statuas dicari mos erat. eorum uero, qui ter ibi superauissent, ex membris ipsorum similitudine expressa, quas iconas uocabant, primum omnium Athenienses Armodio, & Aristogitoni Tyrannicidis publice statuas posuerunt. Excepta inde res est à toto orbe terrarum, ut memoria hominū prorogaretur, quorum nomina basibus inscribi solebant. Togatæ effigie apud Romanos statuæ dicabantur. Græci nudas hastam tenentes faciebant ab Epheborum gymnicis exemplaribus, quas uocant Achilleas. Erantq; & equestres, & pedestres statuæ. L. Accium poëtam tradunt in camœnarum æde maxima forma statuam sibi posuisse, cum ipse admodum paruus esset. Transierunt deinde & ad deos statuæ, & ad bruta etiam animalia. Imago tamen aliquando ponitur pro quacunq; similitudine. Virgilius. O' mihi sola mei super Astianactis imago. Idem. atq; ipsius umbra Creusæ Visa mihi ante oculos, & nota maior imago. Vnde aliquando etiam pro uagina accipitur, quod uelut imago sit eius rei, quam claudit.

Idem. Curuam seruans sub imagine falcem. Ab imago fit imaginor uerbū, quod proprie est alicuius rei similitudinem mente comprehendo. à quo imaginarium dicimus, quod re non est, sed tantum cogitatione comprehenditur, & imaginatio actus ipse. Item à sto statuo, quod est decerno, significatq; (ut Vlpianus inquit) rem perfectam, & consumatam, & ideo hæc uerba, quod statuerit, qui iurisdictioni præest, cum effectu accipimus, non uerbotenus. Nam si, cum uellet statuere, prohibitus sit, neq; effectum decretum habuerit, cessat edictum. Ab hoc composita fiunt destituo. quod modo significat dissoluo. Næuius. Multo nauem iubet destitui ancheris. modo derelinquo, desero. Plautus. Sola in litore destituta. interdum statuo. Cæcilius. Destituit omnes seruos ad mensam ante se. Prostituo meretricandam præbeo, unde prostibulū appellatur locus, in quo stabulant, ac se prostituunt meretrices. Quāuis aliqui prostibulum dictum uelint, quod meretricum stationes ante stabula, hoc est hospitia esse solebant, propter concursum aduenarum. propter quod & meretrices ipsæ Prostibulæ uocantur. et hoc inter se differunt, quod meretrix proprie est, quæ honestius quæstum capit, copiam sui secretius faciens noctu tantum. Prostibula uero, quæ ante stabulum stat, quæstus diurni, ac nocturni gratia. Plautus. Intro ad bonam meretricem. Astare in uia solam prostibulæ est. Præstituo, præscribo. prædestino. Ouidius, Dij summum præstituere diem. Instituo, quod aliquando significat incipio. Plynius. Prius quàm id opus instituerem. Aliquando instruo. doceo. Seneca. Sunt enim non modo literis, sed etiam bonis moribus instituendi adolescentes. Nonnunquam statuo, decerno. Apuleius. scilicet Solon, aut Lycurgus instituit. hinc instituta, & institutiones dictæ. instituta aliquando principia dicuntur. Plynius. Hæc sunt rerum principia, & instituta naturæ. Aliquando mores boni, consilio, & ratione sumpti. Quintilianus, Nam is, quanquam nutricibus triennium dederit, tamen iam tum formari optimis institutis mentem infantium iudicat. cur autem ad literas non pertineat ætas, quæ ad mores iam pertinet. Interdum decreta legum, atque sanctiones. Vnde Diuus Iustinianus opus suum instituta inscripsit. institutiones uero sunt præcepta, quibus instituuntur homines, atque docentur, à quo Quintilianus opus suum inscripsit de institutione oratoria. institutio autem actum ipsum, hoc est instructionem significat. Substituo, subrogo. Liuius, in cuius locum substitutus centurio est. Restituo modo reddo. Terentius. Gnatum ei restituit, modo in pristinum statum reduco. Iustinus, hunc regno à patre priuatum filius restituerat. Hinc restitutio ipsa repositio dicitur. Caius iurisconsultus restituere inquit plus est, quàm exhibere, nam exhibere est præsentiam corporis præbere, restituere uero est etiam possessorem facere, fructusq; reddere. Ab hoc restibilis ager dicitur, qui quotannis restituitur, de quo inferius dicemus. Constituo, quod aliquando est dispono. Virgilius. Qui teneant, nam inculta uidet, hominesne, feræne Quærere constituit. Aliquando moderor, guberno. Cicero. ineuntis enim ætatis inscitia, senum constituenda, & regenda prudentia est. interdum instituo, decerno, à quo constitutiones decreta, atq; instituta dicuntur. Nonnunquam etiam constituo pro paro accipitur. Idem. Tametsi erat ignarus quantum sibi, ac liberis suis iam tum mali constitueretur. Item à sto, sisto deriuatur, quod est stare facio. Vnde sistere gradū, sistere fugam, sistere lachrymas, quasi retinere dicimus, atq; comprimere. huius supinum est statum. à quo stator dicitur, qui aliquē sistit, ob idq; Iupiter stator est uocatus, quod Romulum precantem, ut fugam suorum sisteret, audiuit. Sisto etiam aliquando pro repræsento capimus, & quasi præsentiā

corporis exhibeo. dictum ab eo, quod non tantum comparere quis debet, sed etiam manere, unde de iudicio sisti, hoc est desistendo aliquem in iudicio dicimus. Cicero. Des operam id, quod mihi affirmasti, ut te ante Calendas Ianuarias ubicunq; erimus, sistas. Idem. Vas factus est alter eius sistendi, ut si ille non reuertisset moriendum esset sibi. Virgil. et patrio te limine sistam. Hinc stator dictus nũtius, seu tabellarius consulis, aut alterius ius dicentis. Et status, siue statutus dies iudicij gratia constitutus, & stata sacrificia, quæ constitutis, ac certis diebus fiebant. Cato. Sacra stata. solemnia sancta seruasti. Virg. Annua, quæ differre nefas. Cato ita scripsit. Quod si uadimonium capite obuoluto stitisses. quem locum quidam deprauarunt pro stitisses scribentes stetisses. Ennius, modicam, & modestam formam mulieris statam uocauit. Bias cum rogatus esset à quodam, deberet'ne uxorem ducere, an uitam uiuere cœlibem ἤτοι inquit καλὴν ἕξεις, ἢ αἰσχρὰν καὶ εἰ καλὴν ἕξεις κοινήν. εἰ δὲ αἰσχρὰν ἕξεις ποινὴν ἑκάτερον δὲ οὐκ ἀγαθόν. οὐ ληπτέον ἄρα. Aut pulchram inquit, duces, aut deformem. Si pulchrã, habebis communem, si turpem, habebis dolorẽ. Neutrum autem bonum. non est igitur ducenda uxor. Omisit Bias tertium genus inter duo ista, quæ disiunguntur, quippe inter pulcherrimam fœminam, & deformissimam, media quædam forma est, quæ à nimiæ pulchritudinis periculo, et à summo deformitatis odio uacat. Ennius igitur eas fœminas incolumi pudicitia esse scribit, quæ stata forma forent. Verum hoc nõ à sisto deducitur, sed à sto, cum pro quiesco accipitur. Sed Cato eleganter stitisses scripsit, quoniam sisteretur uadimonium, non staretur. A' sisto composita fiunt assisto, quod significat asto alicui, opis & præsidij gratia, ut medicus assistit ægroto. Circũsisto, quod modo circundo est, Cæsar. & mercatores in oppidis uulgus circunsistit, quibusq; ex regionibus ueniant, quasq; ibi res cognouerint pronuntiare cogit. Aliquando pro inuado, & irruo capitur, & quasi cum terrore aggredior. Virg. At fessi tandem ciues infanda furentem Armati circunsistunt. Nonnunquam accipitur pro faueo, & consolor. Cæsar. Siquis grauiori uulnere accepto deciderat, circunsistebant. Obsisto. obsto. contrasto. Persisto. duro. perseuero. Apul. Cũ me rogasset an in proposito persisterem. Absisto, desino, Claudianus, absiste rogari. Desisto eiusdem significationis. Plyn. iam id desistit quærere. Desistere etiam (ut inquit Vlpianus) est à negotio abstinere, quod calumniandi animo instituerat. inde destitisse is uidetur, non qui distulit, sed qui liti renuntiauit in totum. Planè siquis cognita rei ueritate negotium suũ deseruerit nolens in litem improbam perseuerare, quam calumniæ causa non instituerat, is destitisse non uidetur. Existo. emineo. prodo. exurgo. Cicero. Submersus equus uoraginibus non existit, Idem. Existit hoc loco quæstio subdifficilis. Existo etiam pro sum usurpatum aliquando inuenitur. Præsisto, antesisto. insisto, urgeo. Plyn. Frequensq; ut id agerem, insistebat. Subsisto, substo, sistor. Apuleius. Ad hæc ille stupore quodam affectus subsistit. Resisto, repugno. aduersor. Cicero. Cum resistere eius improbitati non possem. Consisto, modo sto, firmor. Virgilius. Hic primum paribus nitens Cyllenius alis Constitit. à quo Consistoriũ nouum quidem, sed elegans uocabulum pro loco, in quo patres cum Pontifice maximo consultandi gratia consistunt. Itẽ pro ipsa consistentiũ multitudine, ueteres constitutum hominum dixere. modo erigor. Idem. Constitit in digitos. item à sto deducitur manifestum, hoc est clarum, apertum. quasi ad manus foris stans. à quo manifesto uerbum, et passiuum eius manifestor, & manifeste aduerbium, hoc est clare aperte, & manifestarius, qui uulgo notarius dicitur. Plau. Capio fustem. obtrunco Gallum furem manifestarium. Item à sto stagnum deducitur, quæ est

aqua stans. à quo fit stagno uerbum. hoc est stagnum facio, et aquam contineo. Notandum tamen quod & stagnare aquam dicimus, cum non effluit, neq; sorbetur. Plyn. Vbi marini fluctus effusi stagnare solent, & stagnare terram, quæ non absorbet, sed continet aquam. Idem. Agris humidis, atque stagnantibus. Virgilius Stagnum pro parte maris profundissima posuit, quod ea minime moueatur, semperq; stet, hoc est quiescat. Emissamq; hyemem sensit Neptunus, & imis Stagna refusa uadis. stannum quoq; metallũ à stando dictum uideri potest quod in fornacibus primum fluat. ac per se stet. Est autem stannum plumbum album. Duo sunt quippe plumbi genera nigrum, & candidum, quod græci cassiterum appellant. Homerus. χαλκὸν δ' ἐν πυρὶ βάλλεν ἀτειρέα κασσίτερόν τε. Ex albo plumbo non fit argentum, cum fiat ex nigro. Iungi inter se plumbum nigrum sine albo non potest, nec hoc ei sine oleo, ac ne album quidem secum sine nigro. Plumbi nigri duplex origo est, aut enim sua sponte nascitur uena, nec quicquã aliud ex se parit, aut nascitur cum argento, mistisq; uenis conflatur. Primus liquor, qui in fornacibus fluit, album plumbum est, & stannum uocatur. Secundus argentum, quod remansit, galona dicitur. plumbi, & argenti uena communis, quæ & molibdena uocatur & latine dicitur plumbago. Hæc rursus conflata dat nigrum plumbum, stannum illitum æreis uasis saporem gratiorẽ facit, et tollit æruginis uirus, mirumq; quod pondus non auget. Specula olim ex eo laudatissima Brũdusij fiebant. Postea uti argenteis cœperunt. Si albi plumbi, nigriq; singulæ libræ misceantur, fit stannũ, quod argentarium uocant, & tertiarium nominant, in quo duæ nigri portiones sunt, & tertia albi. India neq; æs, neque plumbum habet, gemmisq; suis, ac margaritis hæc permutat. Aqua non liquescunt uasa è plumbo. Sed si in eadem aqua calculus, aut æreus quadrans addatur, uasa uruntur. Plumbi laminis lumborum, & renum parti adalligatis ob frigidiorem naturam impetus ueneris cohibetur. Caluus orator uisa inquiete uenerea, sponte naturæ erumpentia usque in morbi genus, his laminis traditur repressisse, & uires corporis studiorum labore custodisse. Nero lamina plumbi pectori imposita, uocem alebat. Fit è plumbo spondium, sicut ex ære, quod deraditur ex parietibus fornacum mistis scintillis, aliquando etiam carbonibus. Scoria tam in plumbo, quàm in argento, ære, & cæteris metallis dicitur quicquid subsidet, & quasi fex est metallorum, sicut spuma, quæ ex feruescente materia tollitur. Item è plumbo fit psimmythium, quod nos cerusam nominamus, uel per se in plumbarijs officinis, uel ramentis plumbi tenuissimis, super uas aceti asperrimi impositis, atque ita distillantibus, quod ex eo in acetum cecidit, arefactum mollitur, & cribratur, iterumq; aceto misto diuiditur in pastillos, & æstate in sole siccatur. Potus eius letalis est, sicut spuma argenti. ad candorem tamen fœminarum adhibetur, quæ ex eo dicuntur cerusatæ. Cerusa ipsa si coquatur, rufescit. A' stanno stanneum dicitur, quicquid ex stanno est, unde stannea uasa, sicut plumbea, & argentea dicimus. Item plumbeum nigrum appellamus. Martialis. Plumbea selibra. Plautus. Plumbeum hominem liuidum uocat. A' plumbo plumbatio deducitur, hoc est ferruminatio. & plumbare, ferruminare est. Plynius. Neque argentum ex stanno plumbatur, quoniam prius liquescit argentum. Et plumbata genus teli, hoc est plumbatæ pilæ, quas ueteres peregrino uocabulo manobarbulos uocabãt. à quo et milites ipsi, qui his utebantur, quos manobarbulos insertos singulis scutis gestantes manobarbuli sunt uocati. hos postea Diuus Maximianus, qđ se fortiter, strẽnueq; in illyrio gessissent, Iouinianos, et Herculanos appellari uoluit.

Legionemq́; eorum cæteris legionibus prætulit. A' plumbo etiam plumbago dicitur, de qua diximus, quẽadmodum græci. ἀπὸ τοῦ μολίβδου quod plumbum est, uocant molibdenam. & plumbatura, quod modo feruminationem significat, modo quancunque coniũcturam plumbo factam. græce μολιβδώσις appellatur, & plumbarius, qui opera facit ex plumbo, & μολιβδουργος nominatur. per metaphoram quoq; plumbeum ingenium dicitur obtusum, & quod penetrare cogitando non potest. Item à sto statura dicitur, quæ proprie corporis quantitatem significat. Suetonius, statura fuit eminenti, colore pallido. Idem de Nerone, statura fuit propè iusta, corpore maculoso, & fœtido. Idem de Othone. Fuisse enim & modicæ staturæ, & male pedatus, caluusq́; traditur. Item Statilinus & Statanus dij præsides, quasi nobis astantes. horum nomina habebant scripta pontifices. sicut Fabolini dei, cui sacrificare solebant, cum primo fari incipiebant infantes. Itẽ à sto indusium dictum, quasi intusium, quasi intus stet. genus est uestis, de quo inferius dicemus. Item statim aduerbium, quod proprie significat perseueranter, & continue, quasi insistendo. Terentius. Bina talenta capiebam statim. Plau. Nec recedit loco, quin statim remigret. unde pro mox usurpatur, quod ea, quæ mox fiunt, continenter fieri uideantur, Per me, aut te, aut illũ aut aliquid aliud stare dicitur, cum nos aut aliquid aliud causa sumus nequid fiat. Plyn. Omnia iam parata erant, nisi per eum stetisset. Quintil. Nõ per me stetit, sed per illa. A' sto composita fiunt asto, quod uerbum significat sto. Virg. arrectisq́; auribus astant. interdũ sum, cum de rebus loquimur, quæ cadere non possunt, ut cum dicimus terram astare. Veteres astassent pro statuerent scripsere. Ab asto hasta dicta, ideoq́; cum aspiratione scribitur, ut à prima persona imperatiui huius uerbi differat. Hæc apud ueteres subijci solebat rebus, quas publice uenundabant, ideo astare id signum dicebatur. erat & belli signum, quemadmodum inferius dicemus. Ab hac hastati milites uocantur. & hastula diminutiuum. Antesto, excello. Gellius, qui & uiribus, & magnitudine, & adolescentia, simulq; uirtute cæteris antestabat. Ab hoc fit antistes, qui in aliqua re excellit. Vt si dicamus. Seruius Sulpitius ciuilis, ac põtificij iuris antistes. Circunsto, circũdo. Virg. Circũstant animæ dextra, læuaq́; frequentes. à quo circunstantiæ dictæ, quæ in unaquaq; controuersia quæri solent, & quasi quæstionem circunstant. de quibus inferius dicamus. Contrasto aduersor. Næuius contrastat semper, nec me sinit loquier. Intersto, inter aliquid sto. intercedo. à quo interstitium pro distantia, & internallo item pro interstantia, unde interstitiũ lunæ dicitur interlunium. Apuleius. difficultas itineris, & gloriosi syderis interstitium. Higinus. Quod ab eo sydere paruo interstitio differt. Obsto. aduersor, impedio unde obstaculum impedimentum. Item contra sto. Curtius, obstant oppido gemini colles. Hinc obstetrix mulier, quæ parturientium curam habet, quod contra parientem stet. Et obstino uerbum, quod significat obfirmo. unde obstinatis animis, hoc est obfirmatis. & obstinatio, hoc ẽ firmitas animorum & obstinate aduerbium firme. Obstitum ueteres modo pro uiolatum, modo pro obliquũ usurparunt. Persto, permaneo, perseuèro. Gellius. Hoc modo pdius, pernoxq́; perstabat. Exsto, emineo, supersum. Vir. stant circũfusa pruinis Corpora magna boũ, confertoq́; agmine cerui Torpent mole noua, & summis uix cornibus extant. Hinc extare libros, extare opera dicimus, quæ non perierunt. Cicero. quæ (ut scis) extat oratio. Nam, ut de homine, qui adhuc uiuit, dicimus superest, quasi nõ est sub terra humatus, ita de rebus, extant, quasi extra stant, & non intra, atq; in tenebris latent. Ab hoc exta dicta sunt, quæ ex uisceribus sacrificantur dijs, & ex quibus aruspices futura prænoscunt. dicta, quod ad hunc usum præsecentur, quæ maxime extant, eminentq́;, propter quod cor olim non solebat inter exta numerari. postea pinguitudo illa, quæ in summo corde est, læta exta fecit. Ab extis inspiciendis extispices dicti sunt aruspices, & extispicium aruspicium. Prosto modo ante sto, modo prostituo, de quo supra diximus, modo subdor scortandi gratia. Quint. Iubet prostare gladio cinctum. Præsto interdum facio. Cicero. Emptorem indemnem præstare oportet. Interdum beneficium do. Plyn. Plura hic mihi præstitit, quàm parentes. Nonnunquam exhibeo. Cicero. Tu talem te præstare debes, ut dignus nostra commendatione fuisse uideare. Aliquando antecello. Sallustius. Omnes homines, qui sese student præstare cæteris animantibus. Præstat ẽt pro melius, atq; utilius est frequentissime usurpatur. Virgil. Præstat trinacrij metas lustrare Pachyni. Hinc quidã Præneste dictum uolunt oppidum Italiæ urbi uicinum, quod locus, in quo conditum est, montibus præstet. Hoc oppidum à Cæculo Vulcani filio conditum fuit, ut sensisse uidetur Virgil. Nec prænestinæ fundator defuit urbis, Vulcano genitum pecora inter agrestia regem, Inuẽtumq́; focis omnis quem credidit ætas Cæculus. Alij hoc oppidum à Præneste Latini filio, & Vlyssis nepote conditũ malunt. Diciturq́; hoc Præneste, & hæc Praenestis, unde deducitur prænestinus. Item iurisconsulti, atque oratores præstare accipiunt pro pollicæri, neqd alicui fiat incommodi, aut si fiat, satisfacere, qd uulgo dicitur cautionem dare. à quo præs prædis dictus, q populo se obligat, & interrogatus, an præs sit à magistratu, respondet pras, hoc est qui promittit se, siquid incommodi fiat, plene satisfacturum. Cicero. Cum id, quod ab homine non potuerit præstari, euenerit. Præstò etiam aduerbiũ est, nec ferè cum alio uerbo iungitur, quã cum sum. & apud poëtas cum adsum. Proprie autem prestò sum idem, quod præsens sum. Cicero. Quibus quidem omissis tu etiam Brute præstò fuisti. Per metaphoram tamen aliquãdo capitur pro uiuo. Faueo. defendo. Idẽ, ius ciuile didicit. multum uigilauit. laborauit. præstò multis fuit. Aliquando pro aduenio. Idem. Hirundines æstiuo tempore præstò sunt, hyeme pulsæ, recedunt. Idem. Stator tuus cum literis mihi præstò fuit. eandem planè significationem habet adsum, de quo paulo post dicemus. A' præsto fit præstans, hoc ẽ excellẽs. Vir. Sũt mihi bis septem præstanti corpore nymphæ. Idẽ. O' præstans animi iuuenis. A' quo præstantia, hoc est excellẽtia, et præstes antistes. Sic enim antiqui præstites, ut nunc antistites. Præstanter quoq; pro excellẽter inuenitur. & præstabilis, hoc est præstans. Aliquando præstabile dicitur, quod præstari potest, & præstolor uerbum. præstolari enim is dicitur, qui ante stando ibi moram trahit, quò uult uenturum excipere. Donatus uero præstolari inquit, est præstò esse, & parere, hoc est obsequi. Terẽ. Quem præstolare hic Parmeno? Additq́; noue dixisse Terentium quem pro cui. Verum superior opinio magis mihi placet. Reperiturq́; frequenter præstolor cum accusatiuo iunctum. Plautus. Dum eum domi præstolor, adolescens aduenit, Apuleius. Equidem magno gaudio eum præstolabar, cum hic rumor increbruit. Item à sto fit compositum insto, quod est insisto urgeo. Plautus. poscit, instat, urget, hominem non sinit quiescere. unde instans momentum temporis dicimus, quod imminet. & instanter, sedulo. & instantia, sedulitas. & instar, quod significat ad similitudinem status, aut conditionis, aut ad æquiparationem. Virg. Instar montis equum diuina Palladis arte Aedificant. à quo fit uerbũ instauro, quod proprie est renouo, & quasi instar alterius facio. unde instauraticus dies dictus, qui additus est circensibus ad propitiandũ Iouem iratum. & instauratio, & redintegratio, uel renouatio. Quidam ex

recentioribus, ut Solinus, Apuleius, Aurelius, ad instar dixere. Solinus. Mesopotamiam opimet annuæ inundationis excessibus, ad istar amnis ægyptij terris superfusus, iuecta soli fœcunditate. Primus autem Serenus Lyricus ad instar scripsisse memoratur, item ab insto institor ex eo (ut Vlpianus inquit) quod negotio gerendo instet. Institor enim dicitur cuicunq; negotiationi præpositus. unde non multum facit tabernæ sit præpositus, an cuilibet alij negotio, cum interdum etiam ad homines honestos afferant merces, & ibi uendant. Nec mutat causam actionis locus emendi uẽdendi'ue, quibus uestiarij, uel lintearij, hoc est uestium, linteorumq; uenditores dant uestem circunferendam, ac distrahendam, quos uulgo circuitores appellamus, etiā institores uocat. Item muliones. Item si tabernarius seruum suum peregre mitteret ad merces comparandas, sibiq; mittendas loco institoris esse putatur. Ouidius. institor ad dominam ueniet discinctus emacem. Iuuenalis. Institor hybernæ tegetis, niueiq; caduci. Ab institor institoria actio dicitur, qua dominus institorem conuenit, uel pro institore conuenitur. & enim siquis aliquẽ ædificio præposuerit, uel frumento coẽmendo, uel pecunijs fœnerandis, uel agris colendis, uel mercaturis, redempturisq; faciendis insolidum teneri, Labeo scribit. Item siquis in mensa seruũ præpositum habuit nomine eius tenetur. Si libitinarius Polinctorem habuerit, isq; mortuum spoliauerit, dandam in eum institoriā actionem, quāuis & furti, & iniuriarũ actio competeret. Plaut. Ancillam quoq; pro domina negotiantem institricem uocat. Vergiliarum quoq; sydus institor uestis dicitur, quod mense Nouẽbri, cum earũ occasus est, ex hoc sydere coniecturā hyemis faciunt. nam si nubilus fuerit Vergiliarum occasus, pluuiosam hyemem denuntiat. ideoq; negotiatores statim augent lacernarum pretia, quo genere uestium pluuio tempore utimur. Si uero sereno tẽpore occiderint, asperitas hyemis denuntiatur. icirco reliquarum uestium pretia accendunt. Sic institor uestis uidetur hoc sydus esse, quod, ut pluris, minoris'ue uendatur uestis, efficiat. Vergiliæ autem uocantur, quod uere exoriantur. est enim circa æquinoctium earum ortus matutinus. hæ à græcis pleiades uocantur à pluralitate. πλείονες enim græca lingua plures dicuntur. Plures autem simul apparere manifestum est. Pherecydes tradit septem sorores fuisse Lycurgi filias ex Naxo insula, & quia Liberũ educauerunt, à Ioue iter sydera fuisse relatas. Harum nomina putantur. Electra, Alcione, Celæno, Merope, Sterope, Taigeta, Maia. quarũ septima (ut ait Aratus) uix cerni pōt, propterea qdā existimant eam timore Orionis fugisse. Alij solẽ hāc persecutum existimant, uocatamq; electram. Sunt qui pudore occultasse se dixerint, &, cum aliæ dijs nupsissent, sola electra nupserit mortali. Alij quod Electra non tulerit spectare ruinas Troiæ, manumq; ante oculos opposuerit. Ouidius. Pleiades icipient humeros releuare paternos, quæ septem dici sex tamen esse solent, Seu quod in amplexus sex hinc uenere deorum, Nam Steropen Marti concubuisse ferunt, Neptuno Alcionen, et te formosa Celæno Maian, et Electrā, Taigetamq; Ioui. Septima mortali Merope tibi Sisyphe nupsit, Pœnitet & facti sola pudore latet. Siue quod Electra Troiæ spectare ruinas, Non tulit, ante oculos opposuitq; manũ. Alij has Atlantis filias esse dixere, ex Pleione nympha genitas. unde sunt Pleiades appellatæ. Itẽ à sto fit substo, hoc est subsisto. À quo substantia, quæ proprie est, quæ per se stat nullis adminiculis fulta. uel quæ accidẽti, seu qualitati substat, atq; subsistit, et quasi illi subiaceat, siue quia illā contineat. Aliquādo tamen substantia ponitur pro materia, & quasi essentia, & soliditate, ac neruis cuiusq; rei. Plyn. Substantia omnis orationis fuit cohortatio eius ad pacẽ. Cicero. In his autem causis, ubi aliquid recte factum

defenditur, cum est facti substantia ratio. Quīti. prima apud rhetorem elementa, & quæ de ipsa rhetorice substantia quæruntur, tractabimus. Idem. Illa autem de qua loquimur rhetorice, talis est, qualis eloquentia. Nam ipsam uolumus significare substantiam. Grammatici quoq; hanc duplicem significationem distinguere uidentur, cum aiunt nominum quædam esse substantiua, quædā adiectiua. Rursus nomen ipsum definiunt, quod significat substantiam, uel qualitatem propriam, uel communem cum casu. Atq; hoc nomen qualitas, & infinita huiusmodi non significant substantiam, & tamen substantiua sunt. Ab hac fit substantiale nomen, & substantialiter aduerbium. Substantia etiam pro facultatibus ponitur. Quīti. Vt plus substantiæ filio relinquerem. & in sacris literis de filio legimus. Qui consumpsit omnem substantiā. Græci hanc modo ὑπόστασιν, modo οὐσίαν uocant. Vtrũq; enim latini iterpretantur substantiā, quāuis sint qui ὑπόστασιν substantiā, οὐσίαν essentiā uocent. Hæc uocabula raro in usu apud ueteres fuerũt. nũc passim omnes usurpant, quod in plerisq; alijs contingit. Cice. Beatitas, & beatitudo dura esse iudicauit, tamen ea putauit usu fieri posse molliora, & beatitas magis latinum eẽ sensit, q̄ beatitudo, tamen beatitas repudiata est. Beatitudo recepta in usum. Reatũ primus Messalla dixit. munerariũ Augustus, piraticā, & musicā, & fabricam Quītiliani tempore uix quisquā usurpare audebat. fauorem, & urbanum Cicero noua esse testatur. In epistola quippe ad Brutum. eum inquit amorem, & eum (ut hoc uerbo utar) fauorem in consilium aduocabo. Et ad Appium Pulchrum. Te hominem non solum sapientem, uerũ etiā (ut nunc loquimur) urbanum. idem putat à Terẽtio primum dictum obsequiũ. Ceruicẽ si Varroni credimus, primus Hortensius dixit. Veteres pluraliter tantum proferebant, ex quo apparet falsum esse, quod Seruius scripsit, cum Ceruix numero singulari dicitur, collum significat, si plurali uero, superbiā ostendimus. Sic etiam multa, quæ olim in usu erant nunc repudiantur. ut expectorat, quod ita olim in usu erat, ut nunc exanimat, significabatq; expectorare extra pectus eijcere, quo tamen ego utendum censeo, quādo quidem usus est Cicero. Accius. Incusant ultro fortuna, opibusq; omnibus desertum. abiectum. afflictum, & animo expectorant. Item Antigerio, quo ueteres pro ualde utebātur, & mersicatim. Plau. Qui suis labellis morsicatim ludunt. Propter quod præcipiunt quidā ita uerbis utendum esse, ut nummis, publicaq; moneta. Quod sensisse Cæsar uidetur, q scripsit, tanq̄ scopulũ uitandũ esse inauditum, atq; insolens uerbũ. et Hora. cum inq̄t, Vt syluæ folijs pronos mutantur in annos, Prima cadunt, sic uerborum uetus interit ætas. Et iuuenum ritu florent modo nata, uigentq;, Multa renascentur, quæ iā cecidere, cadentq;, Quæ nunc sunt in honore uocabula, si uolet usus. Quẽ penes arbitriũ est, et uis, et norma loquendi. Equidẽ ita iudico nouorum optima esse, quæ maxime uetera sunt. & ueterũ, quæ maxime noua. Audendumq; tamen aliquid censeo eruditis, & uocabula si non noua ponenda, deriuanda saltem, flectenda, iungenda, ne sermonis paupertate laboremus, sed latina lingua indies locupletior fiat. Itẽ à sto supersto, quod modo significat supra aliquid sto. Gellius. Cũ sedẽti aquila superstaret. modo supersum. Vnde sup̄stites dicuntur qui mortuis supersunt. Quintilianus. Vnicus patri meo superstes. Idẽ, defuncta uxore, liberis tamen superstitibus oblectabar. Hinc superstites per metaphoram antiqui dixerũt sanos, atq; incolumes. Terẽtius. Deos quæso ut sit superstes. Ab hoc fit superstito uerbũ, quo ueteres usi fuere pro saluo, & incolumem reddo. Ennius. Regnumq; nostrũ ut sospitent, superstitentq;. Superstitionem quoq; à supersto deduci quidā opinantur, quod superstitiosi sit superstare, atq; immorari sacrificijs.

hoc enim differt religio à superstitione, quod religio nihil aliud est, quàm dei cultus. hic uero si nimius sit, ut timeantur potius dij, quàm colantur, non religio, sed superstitio est. Nos uero à superstite potius superstitionem dici Cicerone authore dicimus. Non solum philosophi inquit, uerum etiam maiores nostri superstitionem à religione separauerunt. Nam qui totos dies precabantur inquit, & immolabant. ut sibi sui liberi superstites essent, superstitiosi sunt appellati, uel superstitio dicitur (ut Lucretius refert) quod sit superstantium rerum, idest cœlestium & diuinarum, quæ super nos stant, inanis, & superfluus timor. Aliquando etiam superstes pro præsenti accipitur. Plau. Superstitem utrunq; monui, ne iniussi abeant. Item Disto, quod est differo. Iuuenalis, distat enim quæ Sydera te excipiãt, modo primos incipientem Edere uagitus. Aliquando absum. Plyn. Quod circiter quinq; millia passuum distat ab urbe. Hinc fit distantia, quod modo differentiam, modo interuallum significat. Resto quod aliquando est supersum. Terẽtius. restat Chremes, qui mihi exorandus est. Cicero. Nec cum æqualibus solum, qui pauci admodum restant, sed cum uestra etiam ætate. Virgilius. Aut qui iam misero mihi deniq; restat. Aliquando resisto. Cicero. Nullam quærentes uoluptatem stoici restant. Quidam illud Virgilij. Cui me moribundã deseris hospes. Hoc solum nomen quoniã de coniuge restat, ita exponunt, ut de duobus nominibus, mariti scilicet, & hospitis unum tantum hospitis, hoc est de coniuge resistit, hoc est repugnat, & contrarium est, cum fidem non serues, quam hospes hospiti debet. Cicero per dextram istam, quam hospes hospiti porrexisti. Ennius Restat usus fuit pro distat, & remotum est. Sunt qui à resto restes dictas existiment, quod auræ, uentisq; resistant, uel quod quæcunq; ligata stare faciant. Restes enim funes sunt. unde nauticæ restes dicuntur funes nauium. Apuleius, restim, qua grabatulas erat intextus, aggredior expedire. Idem. Vt ponderis deductu restis ad ingluuiem astricta spiritus officia discluderet. Consto, quod interdum significat compactus, siue compositus sum. Cicero. Vt hæc elementa ex quibus omnia constant. interdum simul sto. Sallustius. Multitudinem procul hostium constare uiderunt. Aliquando sto, ualeo. Cicero. Quod mihi constat carius, quàm si in foro emissem. Nonnunquam etiam constare accipitur pro conuenire. Idem. Adhuc quæ dicta sunt arbitror mihi constare cum cæteris artium scriptoribus. & pro manifestum esse. Idem. Hoc mihi, atq; aduersarijs constat. Plerunq; etiam pro suppeditare. Iuuenalis. Quis ferat uxorẽ, cui constent omnia? Item pro consistere, & firmum esse, ut constat pedibus. constat animo. constat mente. Ab hoc fit constans, hoc est firmus, ac tenax propositi. A quo Cõstantia, animi firmitudo. Horum contraria sunt, inconstans, hoc est leuis, atque instabilis. & inconstantia instabilitas, leuitas. Item ab eodem constanter, atq; inconstanter aduerbia, & propria nomina constans, Constantius, Constantinus, & muliebre unum Constantia. à Constantino, Constantinopolis dicta, quæ olim Bizantium uocabatur, antea Lygos nominata, inter ponti, ac propontidis angustias libere conditionis, chalcedoniæ quondam opposito litore ædificata. Sunt etiã qui postulo à porrò, & sto deductum existiment, quasi ualde sto, quod postulare sit rem debitam, ac iustam petendo instare. Curtius. Postulabat autem magis, quàm petebat. Hinc fit expostulo, quod est cum querela apud amicos insto, & quasi officium amicitiæ in alio desydero. Terẽ. Quam ipsi fecerunt ultro iniuriam, expostulant, hoc est de iniuria conqueruntur. sed frequenter post se habet ablatiuum cum præpositione cum, ut Quid habes quod mecum expostules? idest conquereris. Hinc expostulatio pro querela accipitur. Quidam peto, postulo, & posco ita distinguunt, ut petere

precario sit. poscere imperio. postulare iure. Ponitur tamen aliquando postulare pro uelle. Plau. Hos tibi mores esse, hanc uitam postularem. Item postulare (ut Vlpianus inquit) est desyderium suum, uel amici sui in iure apud eum, qui iurisdictioni præest, exponere, uel alterius iudici contradicere. Postulatio, & expostulatio differunt. nam expostulatio apud eum fit, qui fecit iniuriam. Postulatio est quærela de altero apud alterum. Item postilena à post, & stando dicitur. quod stet à parte posteriori. Est enim postilena incuruum lignum, quod sub asini, aut iumenti cauda ponitur. Plaut. ita te à gerunda curuum aqua faciam, ut postilena possit ex te fieri. Destino quoq; à de, & sto compositum uidetur, quod est delibero, assigno, deputo addico, quasi stare facio. Virgil. Compositam rũpit uocem, & me destinat aræ. Iuuenalis. Laudo tamen uacuis quod sedem figere Cumis Destinet. Hinc destinatio fit, hoc est deliberatio. additio. deputatio. Vnde prædestinationẽ theologi nostri uocant prouidentiam dei in malam partem, cum in bonam partem prouidentiæ uocabulo semper utantur. Destinare etiam aliquando pro emere usurpatur. Lucilius. Facio ab lenone tribus ut libertatem millibus destinet. idem significat, & ab eodem deducitur perstino. Apuleius. Et percunctato pretio quod centum numis indicaret aspernatus, uiginti denarijs perstinaui. Posticum quoq; à post stando uocatum existimant, ostium est in posteriori parte ædium. Veteres tamen etiam uicinum habitantem ad posteriorem partem ædium sic appellarunt. item ostium ipsum postica fœminino genere dicitur. A quo fit diminutiuum posticula. Apuleius. Per quandam breuem posticulam intro uocat me. Postica etiam pars cœli est, de qua supra diximus item postica linea in agris diuidendis. quæ ab oriente ad occidentem spectat. Omnia deniq;, quæ post nos sunt, postica dicuntur. sicut quæ ante nos sunt, appellantur antica. item postes, quod post ostia stent dictos arbitrantur. sunt autem ualuæ ostiorum. Virgil. Belliferatos rupit Saturnia postes. item à stando, & sole fit aliud compositum solstitium, quasi solis statio, de quo inferius dicemus, & à iure, & stando iustitium quasi iuris statio, quando uel propter supplicationem populi, uel propter aliquam imminentem Reipu. necessitatem ius non dicitur, sed clauditur forum. Liuius. iustitium edicit, claudi tabernas tota urbe iubet, uetat quenquam priuatæ quicquid rei agere. IN. hæc præpositio in aliquando significat in loco, & ponitur pro ἐπὶ græca præpositione, tuncq; requirit ablatiuum. Cicero. Cum proconsul in Asia esset. Aliquando significat ad locum, & ponitur pro εἰς, requiritq; accusatiuum. Virg. Quò te Mœri pedes, an quò uia ducit, in urbem? Nonnunquam significat contra, quod græci dicunt κατά. Idẽ. Quid meus Aeneas in te committere tantũ, Quid Troes potuere? Modo erga. siue pro. idem. Accipit in Teucros animũ, mentemq; benignam. interdum ad. idem impulit in latus. Lucanus. In puppim rediere rates. Quandoq; intra. Plau. induc ista in domum. Plerunq; usque ad. Martia. in lucem semper acerra bibit, hoc est usq; ad lucem. illud notandum quod in re tua est, significat pro utilitate tua, sicut ab re tua, contra utilitatem tuã. item in marmore incisæ sunt literæ dicimus. in gemma. in lapide. in ligno. non autem in marmor, in gemmam, in lapidem, in lignum. E contrario in æs non in ære. ita enim usos ferè authores inuenimus. Liuius. Prius quàm urbem ingrederẽtur, leges decẽuirales, quibus duodecim tabulis est nomen, in æs icisas in publico proposuerũt. item in compositione, in aliquando priuatiua est, ut inductus. impurus. iniustus. impius. Modo intentiua, ut imprimo. irrumpo. impugno. irrideo. Aliquando simplicis sui significationem seruat. & significat in loco, ut insum. impono. Aliquando ad locum, ut infe-

ro, importo. Aliquando intra, uel intro, ut induxo, ingredior. Aliquando contra, ut insulto, impugno. Ab in deducitur inde, ut inde hæc omnia mala fluxerũt. A quo deinde idest postea, & perinde, qđ aliquando significat, ita, quando scilicet post se habet ac, uel acsi, uel atq;, uel atquesi, ut fac perinde, ac si tua res esset, idest quasi, uel ita, & aliquando tantum, cum negatio adest. Suetonius. Nulla tamen re perinde motus, quàm responso mathematici. Quod si nec, acsi, uel atquesi, uel negatio sequatur, significat ita, quod est multum. idem, Quare aduentus eius non perinde gratus fuit. Et proinde quod significat ideo, uel quapropter. Semper enim dependet à superiore sententia. & subinde quod aliquando pro deinde, uel statim post usurpatur. Curtius. Hinc subinde armatus in medium prosilijt. Hora. Si decet recte primum gaudere subinde Præceptum auriculis hoc instillare memento. Frequentissime tamen subinde accipitur pro identidẽ, hoc est crebro, cum quodã interuallo. Plyn. Tales tum etiã uiatores erant, quibus idipsum nomen inditum est subinde ex agris Senatum, ducesq; accersentibus. At nunc eadem illa uincti pedes, damnatæ manus, inscripti uultus exercent. Item ab in fit dein pro deinde, sicut prom. et subin, pro proinde, & subinde. à quo deinceps, qđ aliquando capitur pro deinde. Proprie tamen significat gradatim, quasi per singula capita. Vnde ueteres deincipem proximum quenq; capitum dicebant, quemadmodum principẽ primum capitum. Cicero. Sed tamen treis fratres summo loco natos, promptos, nõ indisertos, quos uideo deinceps tribunos plebis per triennium fore, te nolo habere iratos. Idem. Rhodium quendam morientem sex æquales nominasse, & dixisse, qui primus eorum, qui secundus, qui deinde, qui deinceps moriturus esset. Exinde quoq;, & Exin ab eodem deducuntur, & significant deinde. Sunt tamen qui inde non ab in, sed ab is pronomine deductũ existiment. Item ab in, fit aduerbium intus, quod in loco significat. Plau. Quis intus est? A quo indusium uestis genus, quasi intusium, de quo inferius disseremus. et intro quod ad locũ. Terẽ. Vos istæc intro auferte. & inter, qđ significat. μεταξύ. Gellius inter os, & offam multa interuenire possunt. aliquando tamen pro propter accipitur. Virg. hunc inter fluuium Tyberinus amœno. Ab hoc fiunt inter hæc, et interea, et interim aduerbia eiusdem significationis. Interim tamen nonnunquam accipitur pro aliquando. Quintilianus. Prima barbarismi, ac solœcismi fœditas absit, sed quia interim excusantur hæc uitia aut consuetudine, aut authoritate, aut uetustate, aut deniq; uicinitate uirtutum, acriter se in illud tenue discrimen grãmaticus intendat. Idẽ. Et quod aliâs uitiosum est, interim rectum est. Infinita præterea ab inter composita fiunt, ut internuntius, intercapedo, interuallũ, interpres, et similia. Item ab in deriuatur intra. Lucanus, Intra castrorum timuit tentoria ductor. intra diem mortis, ut aliquid fiat, siquis dixerit, ipse quoq; dies (ut inquit Vlpianus) in quo quis mortuus fuerit, numeratur. intra, citra, ultra, quibus uocibus certi locorum fines demonstrantur, singularibus syllabis, apud ueteres proferebantur, in, cis, uls, quibus particulis, quoniam exiguo sonitu obscurius promebantur, addita est eadem syllaba tra, diciq; cœptum est intra. citra. ultra. Itaq; intra idem significat, quod in, ut intra oppidũ, intra cubiculum, intra tentorium, significat in oppido, in cubiculo, in tentorio. intra calẽdas, intra ferias, hoc est in calendis, in ferijs. Sed consuetudo obtinuit, ut intra significet interdum id, quod citra, & ante. Cicero. Sed tamen quoniam effugi eius occasionem, qui fortasse arbitraretur me hanc remp. non putare, si perpetuo tacerem, modice hoc faciam, aut etiam intra modum, ut & illius uoluntati, & meis studijs seruiam. Modice inquit, hoc est, cum modo. intra modum, idest citra mo

dum, hoc est minus, quàm modice. Ab intra deriuatur intrinsecus aduerbiũ, sicut ab extra extrinsecus. Item ab intra antiqui interos dicebant, sicut nunc ab extra dicimus exteros. Ab illo fit interior comparatiuum, & intimus superlatiuum, & interius, atq; intime aduerbia. Ab hoc exterior. extimus. exterius. extime. Item ab intra, internus, & interraneus, & interne. Ab extra externus, et exterraneus, et externe. Illa significant, quæ intus sunt, et secreta, hæc quæ foris, et palàm sunt. Itẽ externi, et exterranei dicuntur aduenæ, quasi ex aliena terra, sicut conterranei, qui sunt ex eadem terra. Plyn. Vt obijcere moliar Catullum conterraneũ meũ. Item ab intra introrsum, ab extra extrorsum, quæ significant intra uersus, uel extra uersus. Item ab intra, intraneus. ab extra extraneus. Postremo ab intra, itro intras. ab extra, extro extras. Afranius, simul limen intrabo, illi extrabunt ilico, hoc est exibunt. Ab his intrarij dicuntur, qui intimi sunt. Plau. Caros mihi, atq; intrarios amicos, extrarij, alieni. Afranius, ut me esse in hac re ductat abs te extrarium. Pompeius extrarium ab extraneo ita distinguit, ut extrarius sit, qui extra focum, sacramentum, iusq; est, extraneus ex altera terra, quasi exterraneus. Exterraneus tamen etiã is uocatur, qui ante tempus natus, uel potius eiectus est, dictus exterraneus, quod eum mater exterrita eiecerit. Ab extra quoq; extremus deriuatur. Significat autem extremum modo initium alicuius rei. Plau. Ab extremo narrare incipiam, hoc est à principio. Sic Virg. Et tu sanguinis ultimus author, idest primus. modo finem. Idẽ. Extremum hunc Arethusa mihi concede laborem. Idem. Tristis ad extremi sacrum caput astitit amnis. Ponitur etiam aliquando pro sæuo, pessimo. Idem. Illam terra parens ira irritata deorum, Extremam (ut perhibent) Cœo, Enceladoq; sororem progenuit. Extremam inquit, hoc est pessimam, quod non sine ratione esse uidetur, quando quidem medici affirmant deteriores esse, qui ultimi nascuntur. Ab intra quoq; intestinus dicimus, quod significat intimum. à quo intestina ilia dicuntur, quod interiori corporis parte claudantur. Item intestinum odium, uel occultum, uel magnum, hoc est cor, et animum premens. Item industrium, quod ueteres indostruum dicebant, quod quicquid ageret, intro strueret, & studeret domi. Est enim industrius, studiosus, uigilans, callidus. A quo industria. studium. uigilantia. calliditas. Item indusium uestis genus. de quo inferius dicemus. A quo indusiatus dicitur, qui huiusmodi uestem indutus est. Præterea ab in fit infra. A quo inferus, cuius comparatiuum, inferior, & superlatiuũ, infimus. Teren. Ego te esse infra omneis infimos puto. Item aduerbia inferius, & infime. Hinc inferi dicti, quibus nihil est inferius. Et infernus adiectiuum, qui infra est, sicut supernus, qui supra. A quo inferne aduerbium, & infernas infernatis, sicut supernas supernatis. Ply. et ideo Romæ infernas abies supernati præfertur. Et infernus inferorũ locus. A quo infernalis, et infernales furiæ, & inferiæ sacra mortuorum, quæ inferis soluuntur, & inferum mare Tyrrhenum, sicut superum Adriaticum, quod ex urbe Roma uersus Adriaticum euntes ferè semper ascendunt, quousq; transierint Apenninum, & contra ad urbem, & mare thuscum uenientes descendunt. Sunt qui infulam quoq; ab infra dictam putant, propter uittas, quæ ex ea inferius pendent. Est autem infula in modum diadematis, à qua uittæ ab utraq; parte dependent. VRBE. Roma scilicet. Vrbẽ cũ dicimus, per Antonomasiam intelligimus Romam, nam proprie hæc urbs dicta est, cætera, hac una excepta, oppida sunt uocitata, uel ab ope, qđ opis causa mœnibus cingantur, uel ab opere, quod opus sunt ad uitam gerendam, uel ab opponendo se hostibus, uel ab opibus. huius enim rei gratia mœnia constituta sunt, ut homines opes suas

eò conferrent,

eò conferrent, ubi nullum esset hostium periculum. Ab oppido oppidani dicti sunt incolæ oppidorum, & oppidatim aduerbium, qđ significat per uaria oppida. Item aliud aduerbium oppido, quod significat ualde multum. Plautus, Oppido interij obsecro hercle quantus, quam ualidus est. ex eo originem habet hoc uerbum. rustici inter se confabulantes, quantum quisq; frumenti faceret, quoties copiam, atque abundantiam eius significare uolebant, dicere soliti erant, quantum oppido satis esset. Hinc uenit in consuetudinem, ut de quacunque re loquẽtes, oppido pro ualde multum capiamus. Aliquando cum quã iungitur, sicut præpositio per. Gellius, Oppido quam libens id feci. Cæsar, Quibus rebus oppido quam pauci sub pellibus acquiescebant. oppidum locus quoq; in circo erat, unde quadrigæ emittebantur. Vrbs autem ab uruo dicta est, quod antiqui hetrusco ritu iũctis bobus tauro, & uacca, interiore aratro circum agebant sulcum, intra quem urbem ædificarent. hoc faciebant religionis gratia die auspicato, ut urbs fossa, muroq; munita esset, & locum unde terrã fodissent, fossam uocabant. & introrsum factum, murum. Alij ab orbe, & uruo appellatam urbem opinantur, quod sulcus in orbem duceretur, uruum aratri curuatura dicitur, à quo Vrinare tractum, siue urinari, qđ non est urinam facere, ut falso ignarũ uulgus existimat, sed in aquam mergi, & natando emergere. nam & Vruum ita flexum deorsum est, ut redeat sursum. Vrinare ergo dictum, quasi ad similitudinem urui nare, hoc est natare. Plyn. Canicularum multitudo circa eas urinanteis graui pẽiculo infestat. Hinc urinatores appellati teste Callistrato, qui merces è mari extrahunt leuandi nauigij gratia iactatas. & urna dicta, quod in aqua haurienda urinat, quemadmodum urinator facit, hoc est mergitur, atq; emergit. uas quippe aquarium est, cuius diminutiuum, urnula, à quo urnarium uocatur mensa quadrata, in qua urnæ cum aqua ponuntur, & urceus (ut Paulus iurisconsul. affirmat) uas, quo aqua in ahenum infunditur. cuius diminutiuum est urceolus. Vrina uero quid sit, & unde dicatur inferius dicemus. Vrbs à ciuitate ita distinguitur, quod urbs mœnia ipsa significat. Virgil. Vrbs antiqua fuit, tyrij tenuere coloni Carthago. ciuitas. colonos. qui ciues dicuntur. Apuleius, Quod omnis ciuitas approbauit. Item uis ciuium. Cicero, Qui ciuitate donatus est. Aliquando tamen hæc cõfunduntur, & modo contentum pro continente ponitur. Seneca. Cũ plerasq; ciuitates uiderimus terræmotu funditus collapsas. modo continens pro contento. Virgilius, inuadunt urbem somno, uinoq; sepultã. Ciuitas à ciuibus appellata est, quasi ciuium multitudo. Ciues autem dicti à coëundo, quod uinculo quodam societatis in unum coëant cœtum, & sub legibus uiuant. Ab hoc fit ciuile, quod ad ciueis pertinet. Vnde ciuile odium, ciuileis discordias, & ius ciuile dicimus, & aduerbiũ ciuiliter, et ciuilitas nomen, quasi ciuilis mos, et ciuicus ad ciueis spectãs, à quo ciuica corona, quã ciuis ciui, à quo seruatus fuisset, in prælio testem uitæ, salutisq; pceptæ dare solebat ex fronde querna, quoniam cibus, uictusq; antiqssimus è quercu capi consueuerat. Item à ciue conciuis dictus est, qui ex eadem, qua ego, ciuitate est. Sicut conterraneus, qui ex eadẽ, qua ego terra, uel territorio est. Terra enim maior est, quàm urbs, oppidumq;, cuius habitatores uocantur ciues, poniturq; pro territorio, & pro regione, siue prouincia, ut supra diximus. Ab urbe suburbia dicuntur dũtaxat plurali numero, frequentes extra urbẽ domus instar uici urbani. Vicus proprie pars urbis est. quippe Vrbs in uicos, quasi in minora membra diuiditur. ut sunt suburra, carinæ, esquiliæ. Nã regiones in urbe Roma circa uiginti fuerunt, quarũ hodie tredecim duntaxat seruant nomina, dictæ regiones à similitudine earum regionum, in quas orbis

diuiditur, de quibus supra diximus. Vicus appellatus, quod uias circum haberet. uici & olim, & nũc supra mille. Extra urbẽ ergo frequẽtes uillæ, ac frequentes domus instar uici urbani suburbia appellãtur. Item uici. Liuius, incendijs deinde non uillarum modo, sed etiam uicorum, quibus frequenter habitabant Sabini exciti. A' suburbio fit suburbanum, qđ significat prædium in suburbijs, & suburbanum meum, & suburbana mea, si plura sunt. Talia sunt, cũ dicimus in Cumano meo. in Thusculano prædio tuo. in Pompeiano agro Varronis. dicitur etiam Vicus paganus, si plures simul uillæ, quæ & pagi dicuntur, hoc est plures rusticanæ domus coniunctæ sint, & aliquo spatio remotæ ab urbe, dummodo non sint clausæ mœnibus. Nam, si mœnibus clausæ fuerint, castella uocantur à Castro, quod significat locum muris munitum, & castello maius est, minus oppido, quamuis castellum aquæ conceptaculum dicitur, quod locis opportunis fit, ut si aquæ exhaustæ solis ardoribus fuerint, aut uenas sitiẽs terra consumpserit, nihilo minus de receptaculis, hoc est castellis aqua ministretur. Frontinus, Omne plũbum, & omnes impensæ ad aquæductus, & castella, & lacus pertinentes inde erogantur. castrum à casa deducitur, quod sit coniunctio quædam casarum. Nam in plurali castra locus est, ubi milites tentoria figunt, à castri similitudine, quod fossa, uallóq;, quasi muro circundari solent, à quo castrense dicitur quicquid ad castra pertinet. unde castrensis labor. castrenses curiæ. castrenses uigiliæ. castrense priuilegium. Hinc castrense peculium uocat Marcellus iurisconsultus, quod à parentibus uel cognatis in militia agenti donatum est, uel quod filiusfamilias, in militia acquisiuit, quod nisi militaret, acquisiturus non fuisset, & quasi castrensia bona dicuntur, quæ licet in militia à filiofamilias non acquirantur, ita tamen fiunt illius, ac si acquisita in militia fuissent, ut sunt ea, quæ ex officijs acquiruntur. Item à castro, siue castris procestria dicta sunt munimenta quædam, quæ fiunt ante mœnia castrorum, siue ante castra. Quidã etiam procestria aditum, & ueluti portam castrorum appellauerunt. à castello dicuntur castellani, sicut ab oppido oppidani. Item à uico uicini, non tam hi, qui eundem incolunt locum, quàm qui propè domum nostram habitant. Hinc uicinia deducitur, & conuicinium, ubi plures inter se uicini sunt. & uicinitas pro propinquitate uicinorum, nonnunquam pro uicinorum multitudine, ut laudanda est, uel potius amanda uicinitas. Item uicatim per uarios uicos. hæc enim ferè omnia, quæ in tim desinunt huiusmodi significationem habent, ut oppidatim per uaria oppida. cateruatim. gregatim. manipulatim. turmatim. per diuersas cateruas. diuersos greges diuersos manipulos. diuersas turmas. Domesticatim. regionatim. municipatim. prouinciatim, per uarias domos. uarias urbis Romæ regiones. uaria municipia. uarias prouincias. Nominatim per nomina singulorum, quamuis & de uno dicatur. Plau. Nominatim quis fuerit exprome. quemadmodum uiritim per singula capita uirorum, ut Gracchus diuidebat uiritim semodia frumenti. & aliquando de uno dicamus. Curtius. Siqs uiritim dimicare uellet, prouocauit. Guttatim, per singulas guttas. Plau. Aedepol cor miserum meum quidem guttatim contabescit, quasi in aquam indideris salem. nã gutta minima pars aquæ dicitur, aut alterius liquoris, hoc est stilla. Vnde gutturnium dicitur uas, ex quo aqua in manus datur, ab eo, quod propter angustias guttatim fluat. & guttũ uasculum, in quo odorifera unguenta seruantur, quod inde guttatim sumantur unguenta. genus etiam poculi guttus erat, quo in sacrificijs utebantur. A' gutta fit guttula diminutiuum. & à guttus guttulus. Plau. Vt guttulam hauriret ex guttulo. Mẽbratim per membra. Cæsim per incisionem gladij. Punctim per

punctiones, infixionesq; gladij, siue incidendo, & pungendo. Strictim singula stringendo. carptim hinc, atque illinc sine aliquo ordine decerpendo. Tractim trahendo, ut series non interrumpatur. Generatim per singula genera. Virgilius. generatim discite cultus. Speciatim per singulas species. differunt à generaliter, & specialiter, quæ significant omnia simul sub uno genere, aut una specie complectendo. Summatim per singulas summas. Aliquando tamen dicimus generatim, & summatim, & speciatim non per singulas summas, & singula genera, & singulas species sed per unã, unumue, ut dicam de hac re summatim. Cicero, infinitum mihi uidetur id dicere, in quo aliquid generatim quæreretur, hoc modo expetendane esset eloquẽtia, expetendi honores. Aliquando tamen huiusmodi aduerbia nihil ab alijs aduerbijs differunt, ut priuatim nihil differt à priuate, nec separatim à separate, nec properatim à properãter, nec dissimulatim à dissimulanter, nec ubertim à copiose, nec affatim ab abundanter, siue abunde, nec raptim à festinãter, nec cursim à currendo. Vrbium, siue oppidorũ aliæ sui iuris sunt, nec quicquam commune cum alijs habent, aliæ coloniæ, aliæ municipia. sui iuris sunt, ut Roma. Carthago. Thebæ. Athenæ. coloniæ dicuntur, quæ non ueniunt extrinsecus in ciuitatem, nec proprijs radicibus nituntur, sed quasi ex ciuitate propagatæ, iura, institutaq; populi Romani, non proprij arbitrij habẽt, ut Bononia, Fesulæ coloniæ sunt, quæ conditio licet magis obnoxia, & minus libera uideatur, quàm cæterorum oppidorum, potior tamen, ac præstabilior existimatur, propter amplitudinem, maiestatemq; populi Romani, cuius huiusmodi coloniæ, quasi effigies paruæ, & ueluti quædã simulachra esse uidentur, unde à colendo coloniæ uocitatæ, quod populum Romanum colerent, uel quod ad eas colendas Romani proficiscerentur. Municipia autem uocabantur, quæ aliunde ueniebant in ciuitatem, & cum suo iure uiuerent, muneribus tamen populi Romani, honoribusq; fungebantur. à quo munere capessendo nomen sibi uendicauere, nullis alijs necessitatibus, neq; populi Romani legibus astricta. Eorũ incolæ municipes uocati sunt. Primos autem municipes sine suffragij iure cærites factos fuisse constat, concessumq; illis, ut ciuitatis quidem Romanæ honorẽ caperent, sed negotijs, oneribusq; uacarent, pro sacris bello gallico receptis, ac custoditis. Hinc tabulæ cærites appellatæ, in quas Cẽsores referri iubebant, quos nota causa, suffragijs priuabant. Quidam etiam cærimonias ab his putant appellatas, quamuis alij à carendo dictas malint, quemadmodum inferius dicemus. De his Strabo ita scribit, cærites capta urbe Roma redeũtes Gallos in sabinis, aggressi prælio, armisq; fuderunt, & spolia, quæ à Romanis sponte offerentibus acceperant, ab inuitis ipsi eripuere. Præterea eos, qui ad se urbe capta confugerant, beneficijs affectos benigne exceperunt, simulq; æternum, atque inextinctum ignem, sacerdotesq; uestales summo studio protexere. cuius beneficij Romani sanè parum memores uidentur fuisse. Nam, cum eos ciuitate donassent suffragiorum tamen iure fungi noluerunt, quos aliqua causa suffragijs priuabant, ad ceritum tabulas iubebant referri. hunc locum, quam inepte in latinum uerterit Strabonis interpres, operæpretiũ est uidere. Cære oppidum fuit Thusciæ non longe à Tarquinijs, quondam Agilla nominabatur, quæ à Pelasgis è Thessalia profectis condita fertur. Verum, cum Lydis, quos postea Tyrrhenos uocauere, aduersus Agillinos bellũ gerentibus, quidã murum subiens urbis nomen percontatus fuisset, respõsum est à quodam Thessalo è muro χαῖρε, quod significat salue, quo ueluti bono omine à Thuscis accepto, captã urbẽ mutato priori nomine Cære uocauere, à quo Cærites dicti, & ceritiana balnea. Ceretum uero Vmbriæ oppidũ est

inter Spoletum, ac Nursiam, à quo Ceretani appellãtur, totum orbem uano quodam ac turpi superstitionis genere ludificantes, ob quam causam ferè continue peregrinantur, familia, atq; uxoribus domi relictis. Municipiorum iura iam penitus obliterata sunt. Municipem (ut Vlpianus inquit) facit aut ciuitas, aut manumissio, aut adoptio, quoniam municeps, & qui liber in municipio natus est, dicitur, & qui in municipio à seruitute se liberauit, & qui in ciuitatem quancunq; ascitus est. proprie tamen municipes dicuntur, qui in ciuitatem Romanam recepti munerum participes fiunt. Sed abusiue nunc municipes dicimus suæ cuiusq; ciuitatis ciues, utputa. Campanos. Puteolanos. Neapolitanos. à quo municipale ius dicitur priuatum ius uniuscuiusq; ciuitatis. Itẽ Municipalia sacra uocabantur, quæ ante urbem conditam colebantur, & municipale urbanum, & à municipe municipaliter dicimus, quemadmodum à ciue ciuiliter. Ab urbe fit suburbium, de quo postea dicemus. Et urbicus urbica urbicum. quod significat quicquid ad urbem pertinet, sicut rusticus rustica rusticum, quod pertinet ad rus, unde rusticum poëtam, & urbicum poëtam dicimus, rusticam domum, & urbicam domum. Martialis, Quod non optimus urbicus poëta. Gellius, Si quod autem posset remedium esse, ut ne tam assidue domus Romæ arderent, uenum hercle dedissem res rusticas, & urbicas emissem. Item urbanus urbana urbanũ, quodammodo eandem significationem habet, quam Vrbicus, Vnde urbanas tribus appellabant, in quas urbs à Seruio Tullo Romanorum rege dispartita fuerat, ut suburra. palatina. exquilina. collina, & alia huiusmodi. quamuis à principio in tres tantũ tribus diuisa urbs fuerit, ut postea docebimus. Itẽ prædia urbana. mores urbani. curiæ urbanæ, & similia. Vnde suburbanum, & anteurbanum deriuantur, de quibus inferius dicemus. modo urbanum dicimus cultum, atq; desertum, hoc est eũ, qui in uerbis, & sono, & usu proprium quendam præ se fert urbis gestum, & sumptam ex conuersatione doctorum tacitã eruditionem. deniq; cui contrarius est rusticus, hoc est inepte, & barbare loquens, & hoc differt à dicaci, quod dicax est, cuius sermo cum risu aliquem incessit, ideo Demosthenem urbanum fuisse dicunt, dicacem negant. A dicace dicaculus deducitur. à quo aduerbium dicacule. Apuleius, Eadem amatoris sui uxorem, quod in eam dicacule probrum dixerat, perpetua prægnatione damnauit. Quemadmodum autem urbanum, & dicacem hominem dicimus, ita urbanum, & dicacem sermonem, unde urbanitas, & dicacitas tam de homine, quã de oratione dicitur. eodem modo uenustus homo, & uenusta oratio. lepidus homo, & lepida oratio. salsus homo, & salsa oratio. insulsus homo, & insulsa oratio. facetus homo, & faceta oratio. iocosus homo, & iocosa oratio. & uenustas. lepor. sales. insulsitas. facetiæ. ioci tam de homine, quàm de oratione dicuntur. Hæc autem ita inter se differunt, quod uenustum uocamus, quod cum gratia quadam, & uenere dicitur. Lepidum quod rotunditate quadam, & breuitate, & quasi celeritate, atq; acumine uerborum uenustum est. Quapropter Lælius uir doctrina excellens, quemadmodum id animal, quod lepus uocatur, à leuitate pedum dictum existimat. ita enim leporem in oratione à pedum suorum leuitate putat appellatum. habet enim oratio quoq; suos pedes siue soluta, siue numerosa sit. A lepido fit lepidior, lepidissimus, lepide. illepidus, illepidior, illepidissimus, illepide. lepiditas, illepiditas. Salsum in consuetudine pro ridiculo tantum capimus, quamuis non utiq; hoc sit, licet ridicula oporteat esse salsa, nam Cicero. Omne quod salsum est, ait esse Atticorum, non quia sunt maxime compositi. & Catullus, cum dicit, Nulla in tam magno est corpore mica salis, hoc dicit nihil in corpore eius esse ridiculum. Salsum ergo erit, quicquid non

erit

erit insulsum, uelut quoddam simplex orationis condimentum, quod latente iudicio ueluti palato sentitur, excitatq;, & à tædio defendit orationem. facetum non tantum circa ridicula consistit, cum dicat Horatius facetum Catoni genus natura concessum esse, Virgilio decens, sed excultæ cuiusdam elegantiæ hæc appellatio est. Itaq; in epistolis Cicero hæc Bruti uerba refert. Nec ulli sunt pedes faceti, ac delitijs ingrediēdi mollius. iocum uocamus, quod est contrarium serio. Nam & fingere, & terrere, & promittere, aliquando iocus est. Ab Vrbano urbane aduerbium deducitur, hoc est culte, eleganter, & urbanatim pro urbane, modeste. Pomponius. Ego rusticatim tangam, urbanatim nescio. Cæterum quam nos urbem uocamus. græci πόλιν appellant. Quamuis πόλις non modo urbem, sed etiam ciuitatem significet. Vnde politicus ciuilis dicitur, & Constantinopolis Cōstantini urbs. Neapolis noua urbs. metropolis mater urbs, hoc est cæterarum urbium caput. Item polio uerbum, quod est colo, orno, & quasi urbano, & politico more, qui rustico contrarius est, compono. Hinc politum dicimus cultum. ornatum, & ad nitorem deductum. & polite, culte, ornate, & politior, politissimus. politius, politissime. & politule diminutiuum, quo utitur Plautus, Et politiones agrorum cultus diligentes, sicut politiones uestimentorum, hoc est munditiæ, & cultus. & polimenta testiculi porcorum, cum castrantur, quod ad similitudinem uestium poliantur, & depolio compositum, quod modo polio significat, modo perficio, unde depolitum perfectū dicimus, quoniā omneis perfectiones antiqui politiones appellabant. Polit tamen aliquando ueteres scripsere pro eo, qđ est pila ludit. Atq;, ut cætera ad urbem pertinentia obiter dicantur, mœnia sunt proprie quæ urbem cingunt. Virgilius, & mœnia pandimus urbis. Significant tamen & alia ædificia. Plautus, Prohibentq; mœnia alia. unde ego fungar mea. & à muniendo dicta sunt mœnia, quasi munia. Veteres enim œ & u indifferenter ponebant. Vnde, Pœnio pro punio dixere, & mœrus, pro murus. Virgilius, Atq; ipsis prælia miscent aggeribus mœrorum. A` mœnibus summænium, quasi submænium dictum, quod sub mœnibus urbis esset. à quo Summænianum, de quibus alibi dicemus. Meniana uero non à mœnibus dicta, sed à Menio quodā, qui primus id genus ædificij inuenit extensis tignis ultra columnas, quo superiora ampliarentur, uulgo nunc quoq; Meniana, siue Podioli dicuntur. Sueto. Pauci è proximis Menianis spectabant. murus quoque à muniendo similiter dictus est, ut Varro affirmat. à quo muralis corona appellatur, qua donari solebat ab imperatore, qui primus murum subijsset, & in hostiū oppidum per uim ascendisset. hæc aurea dari solebat. Et proximurium pōtificale pomerium proximi muri. & murcœus Auentinus mons, quod è lapidibus, & ueluti muro constaret. à quo Mureia dea, cuius sacellum sub Auentino monte erat, & Murmilsionica scuta (ut quidam putant) cum quibus de muro pugnabant. Erant enim ad hoc ipsum apta. Muria uero, siue muries non à muro, sed à mari (ut quidam existimant) deducitur. Est enim, aqua salsamentorum. Murrhinia uero, siue murrhina uina dicuntur, quæ myrrha condita sunt. Laudatissima enim apud priscos fuere uina myrrhæ odore condita, quibus & calamus odoratus addi solebat. Fabius, Mittebant uinum pulchrum murrhinū. Idem, Panem, & polentam, uinum murrhinum. Plautus, Quod si opus est, ut dulce promant ijdem, ecquid habeant roga myrrhinum, passum, defrutum mella. Idem; Vinum & myrrhatum dicebatur, & myrrhata, siue murrhata potio, & (ut Varro testatur) murrhiola. Myrrha arbuscula est in Arabia præcipue nascens altitudo ei ad quinq; cubita, nec sine spina, caudice duro, & intorto, crassioreq; quàm Thuris, corticem lenem

habet, similemq; unedoni. folium rotundius, sed sapore Iuniperi. Inciduntur bis ijsdem temporibus, quibus thus. Sudant autem sponte, priusquā incidantur. Stacten dictam, cui nulla præfertur. Fuit autem Myrrha Cinaræ cypriorum regis filia, quæ patris amore capta clàm cum eo concubuit, quapropter persequente agnitam patre, in arborem sui nominis conuersa est. Item Murrhina uasa dicuntur ex gemma, quæ murrha appellatur. hanc oriens mittit. præcipueq; insignia quædā loca parthici regni, & Carmania humorem putant esse calore sub terra densatum. Splendor huic sine uiribus, nitorq; uerius, quàm splendor, sed in pretio est colorum uarietas, circumagentibus se subinde maculis in purpuram, candoremq;, & tertium, qui fit ex utroq;. Sunt qui maxime in his laudent extremitates, & quosdā coloris repercussus, quales in cœlesti arcu spectantur, his maculæ pingues placent. translucere quicquam, aut pallere uitium est. T. Petronius iurisconsultus moriturus, inuidia Neronis principis, ut mensam eius exhæredaret, trullam murrhinam CCC Sestertijs emptam fregit. Sed Nero (ut par erat principem) CCCC Sestertijs fragmenta emit, & capedinem unam parauit, qua potaret. & muralis herba, quæ uulgo uitreolum dicitur, quod uasa mirum in modum confricata purificet. Ideo Vrceolaris à ueteribus dicta. eadem parietaria uocatur, quod in muris, siue parietibus frequenter nascatur, & perdicium, quoniam perdices ea præcipue uescantur, & helxine ἀπὸ τοῦ ἕλκω, idest traho, quoniam cauliculos densos leuiter rubenteis habet, & semina in capitibus lappaceis, quæ uestibus adhærescunt. & Parthenium, quod uirgineum significat, cuius nominis hæc ratio est, quod uernula quidam Periclis Atheniensium principis nomine Splanchonoptes, cum forte repsisset supra altitudinem templi, quod tum Pericles in arce ædificabat, & inde cecidisset, hac herba dicitur sanatus mōstrata Pericli in somnis à Minerua, quæ græce παρθένος, hoc est uirgo appellatur. hinc est uernula, & nobilis ille splanchnoptes, cuius effigies ex ære fusa inter præclara opificū opera connumerata fuit. Herbam hanc uarijs ægritudinibus utilem esse constat, sed in primis contra ulcera rupta, lapsusq; & præcipitia, ac uehiculorum euersiones singularem. Magica uanitas contra tertianas sinistra manu euelli eam iubet, dicíq; cuius causa euellatur nec respicere. dein eius folium ægri linguæ subijcere, ut mox in cyatho aquæ deuoretur. A` παρθένος parthenius etiam, hoc est uirgineus mons dictus Arcadiæ à uirginibus, quæ in eo uenari frequenter solebant. Est etiā Parthenius paphlagonum fluuius. Paphlagones populi è Paphlagonia minoris Asiæ prouincia. Item Parthenope propriū nomen unius ex sirenibus à qua præclara urbs Campaniæ quæ nunc Neapolis dicitur, nomen sumpsit. hanc Cumani à parentibus digressi condidisse produntur, qui, cum in eo loco Parthenopes corpus in ueteri monumento conditum repissent, nomen eius urbi indidere. Sed postquam ob locorum ubertatem, atq; amœnitatem maiorem in modum frequentari ea ciuitas cœpit, ueriti, ne Cumæ desererentur, diruendi Parthenopen consilium iniuere, quo facto mox immani pestilentia uexati, oraculo moniti sunt, ut urbem restituerent, itaque subito instauratam Neapolim, hoc est nouam urbem uocauere. A` Parthenope parthenopeius deducitur. Murus, & paries hoc differunt, quod murus urbis est lapideus ambitus. Paries uero domorum. Maceria murus est, siue paries constans ex lapidibus sine calce, aut alio genere ferruginis. Paulus, Si precario uicinus in tuo duxerit, maceriem interdicto, quod precario habet agi non poterit, nec maceria posita donatio seruitutis perfecta intelligitur. Eadem & maceries dicitur. Extra murū agger est ab aggerenda terra, quæ foditur, & fossa ab eadē ter=

ra effossa. Pomœrium tam intra, quàm extra murum est, dictum quasi post mœrium. De quo Liuius ita scribit. Pomœriū est circa murum locus, quem in condendis urbibus, quondam Hetrusci, qua murum ducturi erant, certis circa terminis inaugurato consecrabant. & hoc spatium, quod neq; habitari, neq; arari fas erat, non magis, quod post murum esset, quàm quod murus post id pomœrium Romani appellarunt, sicut pomœridianū dixerunt pro post meridiano. Nam locus pomis consitus non pomœrium (ut quidam existimant) sed pomarium appellatur. Ouidius Id metuens solidis pomaria clauserat Atlas Mœnibus. In summitate uero murorū pinnæ ab ijs, quas insigniti milites in galeis habere solent, ita dictæ. Pinnæ enim proprie sunt pennæ, quæ plumæ, hoc est molliores, & exiguæ pennæ non sunt. nam pennæ generale nomen est ad plumas, & pinnas. À penna pennatus, & penniger, & pennarium theca pennarum, quibus nunc pro calamis utimur, & impennatus sine pennis. Quamuis ueteres pennatas, impennatasq; agnas in saliari carmine pro spicis usurparunt, quæ habent, quæq; non habent aristas. agnas enim nouas uoluerūt intelligi, & bipennis, de quo inferius dicemus. À pluma, plumeus, & plumiger, & puluinus, & puluinar deducuntur. Dictum enim puluinum existimant quasi pluminum, & puluinar, quasi pluminar. Est autem puluinus, quasi lectulus quidam exiguus, lana, uel tomento, uel pluma, aut alio genere huiusmodi plenus, quo utimur in sedendo. Cicero, Afferri iussit puluinos, & omnes in suis sedibus sederunt. Iuuenalis. & de puluino surgat equestri. à quo puluinatum dicimus, quod ad puluini similitudinem molle, ac connexum est. Plynius, Lanuginoso, ac puluinato calice. & puluinum in hortis uocamus partem terræ erectiorem sulcum ex utroque latere sepientem, qui & Lira uocatur, habet enim ueluti puluinorum, in quibus sedemus, similitudinem, propter quod & torus à quibusdam nuncupatur. Plynius, Areis distingui, easq; resupinis puluinorum toris ambiri singulis tramitum sulcis, qua datur accessus homini, scatebrisq; decursus. Columella, Vlpicum habet, uelut allium plureis cohærenteis spicas, hæq; cū sint diuisæ, liratim seri debebunt, ut in puluinis positæ minus infestentur hyemis aquis. Puluinaria autem dicuntur, quæ capitibus dormituri supponimus ad puluinorum similitudinem. Iuuenalis, Fœda lupanaris tulit ad puluinar odorem. His in templis quoque deorum ueteres utebantur, ut nos quoque hac tempestate facimus, in quibus collocabātur numina, ac Deorum imagines, ut eminentiora uiderentur. Item à pluma plumatile, aut clauatum, aut ex plumis factum. Plautus, Comatile, aut plumatile plumis implere, & plumarium ex pluma, unde plumariam culcitram dicimus, quæ pluma plena est. & implume sine pluma, unde implumis culcitra sine pluma, & implumes aues, nuper natæ. & quæ non dum plumas emiserūt. Pinnas etiam gestare gladiatores solebant. unde pinnirapi retiarij dicuntur, quod pinnas è galeis marmillonum iacto rete exciperent. Iuuenalis, Hic plaudat nitidi præconis filius, inter Pinnirapi cultos iuuenes, iuuenesq; lanistæ. huiusmodi pinnam græco quidem, ueruntamen apud latinos usitato uocabulo petalum dicimus, quod aliquando ex ære, uel argento, uel auro fieri solebat. Plynius, Achamenes Phidiæ discipulus æreum petalum fecit, qui uocatur Encrinomenos & ἀπὸ τοῦ πέτασθαι, quod est uolare, deducitur. tenuis quippe brattea est instar pinnæ. À pinna pinnaculum dicitur fastigium, & summitas ædificij in acumen tendentis, siue quod ueteres pinnam acutum dicebant, unde bipennis appellata est securis, quæ utrinque aciem habet, siue quod pinnaculis addi pinna consueuit, quæ facili motu uentorum indicet flatum, quod genus. uulgo nunc penniculum dicimus. Hoc etiam à uolatu petasum nominant. Plynius, Supra id quadratum Pyramides stant quinque, quatuor in angulis, & in medio una. In imolatæ pedum septuagenum quinum. Aliæ centum quinquagenum, ita fastigiatæ, ut in summo orbis æneus. et petasus unus omnibus sit impositus, ex quo pendeant excepta cathenis tintinabula, quæ uento agitata longe sonitus referant. Petasi etiam alæ dicuntur, quibus Mercurij talaria nectuntur, & ipsa talaria. Item uela tenuissima, quibus uti in theatris solebant ex lino æstiuo tempore, à quibus, qui petasis utuntur, petasati uocantur. Suetonius de Augusto. Aestate apertis cubiculi foribus, ac sæpe in peristylio saliente aqua, atque etiam uentilante aliquo cubabat. Solis uero ne hyberni quidem patiens. domi quoq; non nisi petasatus sub diuo spatiabatur. Petaso autem ea pars suis dicitur, quæ ab alis incipit, & costas comprehendit qbusdam ueluti uirgulis pinguibus distincta. Martialis de perna. Ceretana mihi fiat uel missa licebit De menapis lauti de petasone uorent. Nam pernæ tam priores, quàm posteriores coxe dicuntur. Plynius, Castrantur sues post bidui inediam suspensæ pernis prioribus. Ab huius pernæ similitudine piscis quoq; genus perna appellatum est, ex concharum genere circa pontias insulas frequentissimum. Stant pernæ uelut Suillo crure longo in arena defixæ, hiātesq;, qua limpitudo est, pedali non minus spatio cibum uenantur. Dentes in circuitu habent pectinatim spissatos, intus pro spondylo grandis est caro. Veteres pernas pedes appellabant, quod nomen hodie quoq; seruant Hispani. Hinc pernio appellatur morbus pedum ex nimio frigore proueniens, & calcaneum præcipue infestans, quem græci χείμεθλα uocant. Plynius, Rapum domesticum perniones feruens impositum sanat, & crudum tusum cum sale prodest cuicunque uitio pedum. Hinc fit diminutiuum perniunculus. Idē perniunculos curat, & cotyledon cum axūgia. À petaso fit diminutiuum petasunculus, de quo Martialis, Musteus est propera, caros ne differ amicos, Nam mihi cum uetulo sit petasone nihil. Musteum petasonem uetulo præferri ostendit. Apitius, Ex musteis petasonem elixas, cum bilibri ordei, & caricis uigintiquinque, cum elixatus fuerit decarnas, & armillam illius candēti batillo uris, & melle contegis, uel quod melius est, missum in furnum, melle obligas, cum colorauerit mittis in caccabum. passum. piper. fasciculum rutæ, merum temperas. cum fuerit temperatum, dimidium in petasonem profundis, & alia parte piperati bucellas mustei fractas profundis, cum sorbuerit, quod mustei remanserit petasoni refundis. Petaso ob pinguitudinem facile rancescit, ideo uetus improbatur. Musteus uero pernis longe præponitur. Hic obiter ostendendum est batillum, quod Apitius nominat, ferreum instrumentum esse, quo pruna colligitur ad similitudinem pilæ, id & batalum, quasi patulum primo uocatum, deinde patillum per diminutionem dictum. Plynius, Batillis ferreis candentibus ramento argenti imposito, quod candidum permaneat, probatur, in muris sunt turres arcta, atque alta ædificia à terrendis hostibus dictæ, sicut arces ab hostibus arcendis, uel quod aspectu toruæ sint, hoc est terribiles. Toruum quippe terribile dicimus uel à terrendo, uel à tauris. Toruitas enim proprie taurorum est dicta, quasi taurorum acerbitas. Ab hoc fiunt torue, & toruum, & torua aduerbia. Plautus, Quid me torue aspectas? Apuleius, Cum toruum in eos intueretur. Virgilius. Talibus Aeneas ardentem, & torua tuentem, Lenibat dictis. À turris turritus deducitur, hoc est altus, atque excelsus, ut turrita domus alta, sublimis, & ad turris similitudinem ædificata. Interdum turritus, turribus plenus. à quo turritæ urbes dicuntur, & mater deûm Turrita cognominatur,

ita cognominatur, quia terra est, quae urbes sustinet. Virgilius, Qualis Berecynthia mater Laeta deûm per Phrygias turrita per urbes. Et turriger. Lucanus, Turrigero canos effundens uertice crines. Plyn. Sed turrigeros elephantorum miramur humeros. Turricula quoque à turris per diminutionem dicitur, quae modo paruam turrim significat, modo uasculi genus à turris similitudine ita dicti, quo iactari tali ludendo solebant. Mart. Quaerit cōpositos manus improba mittere talos. Si per me misit nil nisi uota facit. Eadē pyrgus appellatur, quoniā graeci πύργον turrim uocant. Horatius, Talos Mitteret in Pyrgum. Quamuis Pyrgum oppidum quoq; Thusciae fuerit nobilissimū eo tempore, quo piraticam Thusci exercebant. Dicitur etiam orca. Persius, angustae collo non fallier orcae. quod nomen sumit à similitudine marinae belluae. est enim species teres, atq; uniformis. Bellua ipsa orca uocatur Balenis infesta. cuius imago nulla alia repraesentatione exprimi potest, quàm carinae inuersae. dentibus truculenta irrumpit in secreta, ac uitulos balenarum, uel foetus, uel etiam matres grauidas, onere immobiles lacerat morsu. orca in portu hostiensi uisa, oppugnata est Claudio principe. Venerat tunc eo portum aedificante inuitata naufragijs tergorum aduectorum è Gallia satiansq; per complures dies alueum in uado sulcauerat usque adeo fluctibus accumulate, ut circūagi nullo modo posset, profectus eò Caesar cum praetorianis cohortibus, populo Romano spectaculum praebuit milite è nauigijs lanceas congerente, quorū unus mergi uisus est, reflatu belluae unda oppletus. turriū inuentores (ut Aristoteles refert) Cyclopes (ut Theophrastus) Phoenices fuere. Item quia uiae relinquuntur in muro, quibus necessaria portari in urbem possint. à portando portae appellatae, quae fores habent quibus clauduntur, aperiunturq;. Item post se alias fores pendulas ex ligno ferróue, quae demitti, ac tolli pro uolūtate custodum possunt, hae cataractae appellantur. Liuius, porta cataracta deiecta clausa erat. eā partim funibus subducunt in tantum altitudinis, ut subire recte possent. Dictae cataractae, quod ex alto defluere uideantur. graeci enim καταρρέειν defluere dicunt, unde cataractae etiam appellantur è terra exeuntes aquae, & ita ex alto defluentes, ut ruere potius, quàm defluere uideantur, qualem Tyburi cernimus Anienem; & quales esse in Aegypto Nili cataractas legimus. Item loca ipsa, è quibus exeunt, cataractae dicuntur, unde in maximis imbribus apertas esse coeli cataractas dicere solemus. Reperitur autem haec cataracta foeminino genere, & hic cataractes masculino. A graecis καταράκτης masculino genere dicitur. A porta diminutiuum fit porticula. Item Angiportum intra urbem est uia angusta non facile peruia, quasi uicus inter domos. Veteres quippe domos partim portus, partim insulas uocabant à portando. unde etiam porticus appellatae, quae propter repentinos imbres, & umbrarum, ac deambulationis gratia aedificantur. Ouidius, de porticu Pompeiana. Tu modo Pōpeia laetus spatiare sub umbra, Cū sol Herculei terga leonis adit. Varro, Angiportum ab angendo propter loci angustiam, & portu dictum affirmat. Terentius, Egomet in pedes quantum queo in angiportum quoddam desertum. Portus proprie dictus (ut Vlpia. scribit) locus conclusus, quo importantur merces, & inde exportantur. Nūc quartae declinationis est. Veteres in secunda usi fuere. Turpil. Nec nautae, cum essent circumuenti uentis incerto itinere, porti indigentes. A portu porticulus deducitur, qui modo est paruus portus, modo is, qui in portu modum dat classi, modo malleus, & portisculus. Marcel. Portisculum scribit esse hortatorem remigum, qui eam pergulam tenet, quae portisculus dicitur, qua excursum, & hortamenta moderatur. Plautus, Tu habes portisculum, Et Portunnus deus à portu dictus, qui portubus praeest, graece palaemon uocatur. hic idē Melicerta est Inûs filius. & portorium merces, quae portitoribus datur. Item Vectigal, quod soluitur portitori. Lucilius, Facit idem, quod illi, qui inscriptum è portu exportant clanculum, ne portorium dent. & portitor, qui uectigal portus, hoc est portorium conduxit. Item qui traducit homines, ac uehit uel ad nauim de littore, uel ad litus de naui, uel ad ulteriorem fluminis, stagni, aut lacus ripam, quem graeca uoce porthmea dicimus. Iuuenalis. Iam sedet in ripa, tetrumq; nouicius horret Porthmea. Item abusiue interdū is, qui portatur, sicut uector. praeterea importunus. importune. importunitas. Opportunus. opportune. opportunitas. de quibus supra diximus. Intra urbem quoq; Forum est, de quo supra diximus, in quod uenalia feruntur, uel in quo iudicia feruntur. Vnde forum boarium. Forum olitorium. Forum piscarium. Forum cupedinis. quae omnia postquam Romae contracta fuerunt in unum locum, quae ad uictum pertinebant, et locus aedificatus, appellatum Macellū, seu qđ ibi fuerit hortus (ut quidam putant) quem Macellum à Lacedaemonijs appellari diximus. unde Iones quoque hostia hortorum macellotas uocabant, siue quod ibi domus fuerit eius, cui Macello cognomentum fuerit, quae ibi publice diruta, et ex ea aedificatum hoc, quod uocatur macellum in foro. Tradunt enim hunc Macellum latrocinium in urbe exercuisse, ideóq; eo damnato, censores Aemilium, & Fuluium statuisse, ut in domo eius obsonia uenderentur. Sunt, qui macellum à mactandis pecoribus existimant appellatum. mactare. n. interficere est. Plautus, At ego certe cruce, et cruciatu mactato. tractum à sacris, ubi mactari oues dicuntur, quae immolantur. Virgilius, Et nigrā mactabis ouem, lucumq; reuises. Dictum est autem macto, quasi magis aucto, hoc est augeo. Nam prius, q̄ uictimam immolarent, thus, aut uinum super eā fundebant. unde mactum esse taurū dicebant thure uel uino, hoc est cumulatam hostiam, & magis auctam. Hinc mactare pro magis augere ueteres usurparunt. Cicero, Ferunt laudibus, mactant honoribus. et macte uirtute dicimus eum, q uirtute praeditus est, quasi magis aucte semper in uocatiuo. Virgilius, macte noua uirtute puer, sic itur ad astra. Cicero, Macte uirtute esto. Lucilius. Macte inquam uirtute, simulq; his uersibus esto. Apuleius macte uirtute esto. Liuius, Tum uero abi inquit in te magis, quàm in me hostilia ausus, iuberem macte uirtute esse, si pro mea patria ista uirtus staret. Nunc iure belli liberum te, intactum, inuiolatumq; dimitto. Per metaphorā tamen mactare aliquando pro male tractare accipimus. Plautus, Mactantem malo, & damno uiros. Aliquando pro praecipitare. Accius, Aut illorum copias fundam in campo, aut naues uestras mactabo in mare. nonnunquam pro honorare. Plautus, Tum honeste mactatum reducam domum. Quidam etiam macellum à macerando deductum arbitrantur, quod pecora, dum eò ducuntur, ibiq; tenentur, macerantur. A macello macellarij dicuntur, qui macellum exercent non solum carnium, sed omnium obsoniorum, quin etiam panis, & frumenti uenditores. quippe haec omnia in macello uenundabantur. Nam locus, ubi carnes tantummodo uenduntur, carnarium appellatur. Plautus, Coenam è carnario emit iam factus satur. Varro Tabernam carnariam uocat. carnariū tamen proprie dicitur, ubi salitae carnes domi reponuntur. Plynius, Quippe è macello, aut carnario uiuendū est. Qui uero carnes in carnario uendunt, etiam lanios constat appellatos fuisse. Plautus, Iunelabro uel pistorem, uel lanium, uel aruspicem. Vnde lanienas officinas uocamus, in quibus fiunt, ac uenduntur carnes. Idem per Myropolia, & lanienas, circumq; argentarias rogitando sum

raucus factus. & lanionius ad lanium spectans. Vnde lanioniæ mensæ dicuntur, in quibus scinditur caro. Sueto. Carnificem statim acciri cum machæra, mensáq; laniona flagitauit. & lanium aliquando pro carnario positum, hinc lanistas dictos, qui laniandis gladiatoribus præsunt, quemadmodum inferius ostendemus. Carnarium quoq; Plautus accipit pro ipsa carne. Qui mihi carnarium parauit ridiculus ad ientandum. Item Carnarius masculino genere dicitur, & qui carnem uendit, & qui in edenda carne delectatur. Martialis, Carnarius sum, pinguiarius non sum, quod significat carnosam, hoc est corpulentam amicam opto, non nimis pinguem. Macellum etiam per diminutionem dicimus macrum. Lucilius, Si nosti non magnus homo est, nasutus, macellus. Macer proprie uocatur exilis, atq; extenuatus. Virgilius, Heu heu, quàm pingui macer est mihi taurus in aruo. & à græco (ut ego arbitror) deducitur. græci enim μακρὸν longum dicunt, quæ autem tenuia sunt, longiora uidentur. à μακρὸς macrosmus dictus, hoc est longus mundus. Sicut Microcosmus paruus mundus, & macrologia longa oratio, multiloquētia, sicut brachylogia, breuiloquentia, & macrobius longæuus. βίος enim uitam significat. & macrochir longimanus. À macer uero macilētus dicitur eiusdem significationis, & macresco uerbum, quod est extenuor, & macies extenuatio. Apule. Vnde ista tam subita macies, & tantus pallor, & macritudo? & macor eiusdem significationis. Plautus, Ossa, atque pellis, ut miser macritudine. Pacu. Corpusq; meum tali mœrore. errore. macore senet. Ab hoc fit macesco. Varro, Riualis homo iturus in curiam ante macescebat. Item Maceror eiusdem significationis. frequenter tamen ad animum transfertur, & capitur pro affligor. Item maceries, hoc est paries sine calce factus, quasi sine pinguitudine, qui & maceria dicitur solis lapidibus constans. Maceries etiam ipsam macritudinem, siue macerationem significat. Machæra uero græca uox est, & latine sica dicitur, & culter siue cultellus. Iuuenalis, ames nomen, uictumq; machæræ. notum instrumentum est ad scindendum simul, uulnerandumq;. unde machærophori sicarij dicuntur. Item Macula, qđ significat turpitudinem, quoniam macies animal decolorat, ac fœdū facit. Plynius, Fullones eas maculas è uestibus tollunt. hinc maculo, & commaculo, idest fœdo, deturpo. capitur etiam macula pro nota, hoc est signo quocunq;. Vnde genitiuæ notæ in corpore maculæ dicuntur. Item pro infamia. Cicero, Cuius ut adolescentiæ maculas, ignominiasq; prætercam. Item pro foramine in rete. Idem, Reticulumq; ad nareis sibi admouebat tenuissimo lino, minutis maculis, plenum rosæ. À macula maculosum dicitur, quod modo sordidum, immundumq; significat. Plautus, Sordida, ac maculosa facie, modo uarium, ac notis plenum. Virgilius, Succinctam pharetra, et maculosæ tegmine lyncis. Item à macro, siue macie fit marceo, qđ est putreo, & marcesco, putresco, quoniam quæ macie attenuata sunt, facile putrescunt. hinc marcor, putredo, & marcidus, putridus. & (si Varroni credimus) mœreo, doleo, qđ mœror, hoc est dolor corpus marcescere faciat. ab eo mœstum deducitur, hoc est triste, miserandum. Virgilius, et mœstas promere uoces, à quo mœstitia. & mœstitudo deducuntur. Quintil. Dolore, atque animi mœstitia languens. Accius, Ni uestitus teter, mœstitudo, uastitudo, prædicarent hominem esse. Plautus, Cui tanta mœstitudo obtigit. Veteres etiam mœro pro mœstum, et mœrentē facio usurparunt. Pacu. Qui multis me mœrauit modis. At cum sine diphthongo scribitur mereo, longe diuersam significationē habet. merere enim proprie est lucri gratia aliquid operari, unde merere dicimus stipendij gratia militare. Varro, Qui in exercitu donati essent, & ære publico mererent. Lucanus, Aere merent paruo. à quo emeriti dicuntur, qui iam à militia absoluti sunt. unde mors ab emerita uita dicta est. Quidam tamen emereor, & emeritum à mereor potius deductum existimant, ut inferius docebimus, & merere mulieres dicuntur, quæ sordidissimi quæstus gratia, prostant. à quo meretrices sunt appellatæ. À quibus meretricium pro meretricia arte, et meretricari, quod est scortari, & meretricius meretricia meretricium, quicquid quæstum facit corpore suo. unde equi meritorij dicuntur, et meritorij muli, et meritoriæ rhedæ, quæ quæstus gratia locantur, aut conducuntur. et scorta meritoria, quæ lucri gratia prostituuntur. et pueri meritorij, qui uel iussu dominorum, uel sua sponte prostant. Cicero, Ingenui pueri cum meritorijs, scorta cum matribus familias uersabantur. Corpus quoq; meritorium dicitur, & ratio meritoria, quasi uilis, et male cœpta, & taberna meritoria stabulum, siue diuersoriū est. hinc merces appellata, quæ pro labore, & stipendio soluitur. Iuuenalis, Scire uolunt omnes, mercedē soluere nemo, et mercenarius, qui operam mercedis gratia præstat, et mercor uerbum, quod est modo emo, modo emendi, aut uēdendi causa mercaturam exerceo. à quo mercator, qui emit siue ut teneat, siue ut alteri uendat, & qui mercaturam exercet, & merx, ac mercatura, quæ ita inter se differunt. quod merx est species ipsa, quæ emitur, uenditur'ue. à quo mercimonium, et commerciū, quasi contrectatio quædam mercium deriuatur. mercatura uero actus ipse emendi, ac uendendi merces. Cicero, Mercatura autem si tenuis est, sordida putanda est. Sin magna, & copiosa multa undiq; apportans, multisq; sine uanitate impertiens, nō est admodum uituperanda. Item mercatus locus, in quo agitur mercatura. Idem, Quò cum tanquam ad mercatum bonarum artium profectus sis, inanem redire turpissimum est. Mercis appellatio (ut Vlpia. inquit) ad res tantum mobileis pertinet. Afranius addit mercis appellatione homines non contineri, et ob eam rem mangones, non mercatores, sed uenalitiarios appellandos censet. Mercem Varro à merendo ære dicit appellari. À merce uero Mercurius deriuatur Iouis filius ex Maia Atlantis filia, qui mercaturæ deus est, et deorū interpres, ideo à græcis Hermes dictus ἀπὸ τοῦ ἑρμηνεύειν quod est interpretari. hic palæstram docuit, Lyram inuenit, Hermaphroditum ex sorore Venere genuit. et ex Lycaone Deucalionis filia Autolium. Idem precibus Iunonis Martem è duris carceribus liberauit. Argum interemit. Prometheū in caucaso religauit. Argiphontes cognominatur, quod Argum peremerit, quem ferunt multis circa caput oculorum luminibus ornatum custodisse Iunonis imperio Inachi filiam eius deæ pellicem, in bouis speciem conuersam. Simulachrum eius Aegyptij pennatis alijs insigniunt, alij petaso hoc est talaribus alatis, & addunt capiti galerum. Stati. Obnubitq; comas, & temperat astra galero. Item dant ei caduceū, quæ uirga est, qua bellum dirimitur. Nam, quia Mercurius orationis deus est, deorum nuntius, merito à dijs mittebatur, ut dissidentium animos oratione sedaret. Hinc legati pacis Caduceatores dicti. sicut enim per feciales bella indicebantur, ita per caduceatores finiebantur. Caduceū Aegyptij in speciē draconum maris, ac fœminæ coniunctorum figurauerūt, & Mercurio, consecrarunt. hi dracones parte media uoluminis sui nodo, quē uocant Herculis, inuicem obligantur, primæq; partes eorum reflexæ in circulum pressis osculis ambitum circuli iungunt, & post nodū caudæ reuocantur ad capulū caducei. Causam aūt cur exteræ gentes caduceū in pace tractanda circundāta anguiū effigie fecerint, quidam hanc esse tradunt. Cū Mercurius lyrā in Cyllene monte Arcadiæ septicordē ad Atlantidum numerum instituisset, qđ Maia mater eius ex illarū numero esset, ac nō multo post deprehensus ab

prehensus ab Apolline fuisset boues suas abigere, quo facilius ueniam ab eo impetraret, Apollini traditur concessisse, ut lyram à se primo inuentam prædicaret. propter quod Apollinẽ ferunt uirgam quandã Mercurio dono dedisse, quã cum manu tenens in Arcadiam proficisceretur, inuentos ab eo fuisse dracones duos simul ligatos, & inter se mutuo pugnantes, quo uiso, uirgam interposuisse, & dicto citius prælium diremisse. Eo facto huiusmodi uirgam pacis gratia dixit esse constitutam, & huius rei exemplo uirgam postea duorum draconũ similitudine finxerunt, eaq; & in palæstra, & in reliquis certaminibus usi sunt ad prælium dirimendũ. Sed hæc fabulosa sunt. Veritas autem historiæ hoc habet. Oui genus est in magna fama Magorum. angues enim numerosi, ouorum conuoluti saliuis, faucium, corporumq; spumis artifici complexu glomerantur. Id ouum anguinum appellatur. Magi dicunt sibilis in sublime iactari oportere, sagoq; intercipi, ita ut terram non attingat, raptorem equo profugere, serpentes .n. insequi, donec interuentu alicuius amnis arceantur. Experimentum eius esse si contra aquas fluitet, uel auro cinctum, certa quoque luna capiendum censent, ad uictorias litium, ac regum aditus maxime laudatur. à diuo Claudio principe interẽptus est quidã eques Romanus non ob aliam causam, quàm ut eã uanitatem Cæsar experiretur. hanc igitur Caducei causam esse affirmant. ideo Cristatos angues in caduceo non esse. À Mercurio mercurialis herba dicitur, quã græci λινόζωστιν uocant, quam hermupoam, quasi ἑρμοῦ πόαν hoc est Mercurij pabulum. Duo eius genera masculus, & fœmina. ocimo penè similibus folijs. caule cubitali. ramoso in cacumine. geniculis densis. nascuntur in campestribus cultis. Mirum est, quod de utroque proditur. Masculum ut mares gignantur efficere. Fœminã, ut mulieres. hoc fieri, si post conceptũ succus statim bibatur in passo, edanturq; folia decocta ex oleo, et sale, uel cruda ex aceto. Ab Hermes autem etiam Hermopolis dicta urbs, quã Mercurius cõdidit. Nã, cum Argum occidisset, fugit in Aegyptum, et quoniam in omni disciplinarum genere eruditissimus erat, maximo in honore habitus est, primumq; anni mensem Aegyptij ex illius nomine nuncuparunt. ipse uero Trismegistus, hoc est ter maximus appellatus est. Item ab Hermes, et Aphrodite, quod Venerẽ significat, Hermaphroditus est dictus Mercurij, & Veneris filius. Ouidius, Mercurij puerum, & diua Cythereide natum Naiades idæis enutriuere sub antris. Cuius erat spẽs, in qua materq;, paterq; Cognosci possent, nomen quoq; traxit ab illis, hunc Poëtæ finxerunt, quod uagabundus in Cariam aliquando peruenisset, limpidissimum fontem conspicatum fuisse, quem nympha Salmacis nomine incolebat, hanc subito amore eius correptam, cum nullis flectere eum blanditijs, nullis precibus posset, tandẽ simulato recessu, post ueprẽ latuisse, iuuenẽ autẽ, dum abijsse nympham existimat, nudum fontem intrasse, qđ conspicatam nympham decurrisse subito, & abiectis uestibus iuuenẽ arctissime complexam fuisse. Sed cum obstinatum exorare non posset, petijsse à dijs, ut ex duobus corporibus in unũ redigerentur, itaq; factum, ut q uir fontem intrauerat Androgynus, hoc est utrunq; sexum habens exiret. Quamobrem à superis exorasse fertur, ut quicunq; eum fontem intraret, idẽ pateretur. quod aliqui ea ratione fictum fuisse à poëtis existimant, quia Salmacidis fontis aqua, potantes eam molles, atq; effœminatos redderet. Sed hoc falsum est. neq; enim molles, & impudici ex ea aqua potantes fiunt, sed & color fontis pellucidus est, & sapor aquæ egregius, aquaq; ipsa salubris. Ratio autem fictionis hæc est, quod, cum græci eò coloniam deduxissent, Caras, et Lelegas inde eiecere. hi autẽ ad montes fugati congregari inter se, ac discurrere, latrocinariq; solebant, agrumq; omnem crudeliter uastare. Inter hæc unus ex colonis ad eum fontem propter bonitatem aquæ quæstus causa tabernam oĩbus copijs instruxit, eamq; exercendo barbaros allectabat. ita singulatim decurrentes, & ad cœtus conuenientes è duro, feroq; more commutati in græcorũ consuetudinẽ, et suauitatem sua uoluntate inducebantur. Ergo ea aqua non impudico morbi uitio, sed humanitatis dulcedine mollitis animis barbarorum eã famã esse adeptam. Ab hoc hermaphrodito, hermaphroditi dicti sunt oẽs utrunq; sexũ habentes olim in prodigijs, postea in delitijs habiti, et à græcis uocabus, quæ uirum, ac mulierem significant, Androgyni appellati. Hos eius sexus existimandos Vlpianus putat, qui in eis prævalet. uisi sunt et aliquãdo mares ex fœminis facti. Licinius Mutianus scripsit uisum à se Argis Aristenem, cui nomen Arestusæ fuerat, hũc nupsisse ẽt, mox barbã, et uirilitatẽ prouenisse, uxoremq; duxisse. eiusdem sortis & Zmyrnæ puerum a se uisum. Item Plyn. prodit uidisse in Africa mutatum in marem nuptiarum die. L. Consitiũ ciuem Tisdritanum. Item ab ἑρμηνεύω ἑρμηνεία dicitur, quod interpretationem significat, unde extat Aristotelis liber περὶ ἑρμηνείας, hoc est de interpretatione. Item in urbe ærarium est, ubi pecunia publica continetur, ab ære dictum, & carcer à coërcendo, quod uincti in eo custodiuntur, & prohibentur exire. Est enim custodiæ locus, quæ græce Phylaca dicitur. Plau. illic est abductus recta in phylacam, ut dignus est. et Carceres, ex quibus equi mouẽtur ad cursum, quod coërceantur equi, ne inde exeãt ante, q̃ magistratus miserit signum, quãuis hæc aliquando à poëtis confundãtur. Virg. Ruuntq; effusi carcere currus. Comitiũ, in quo coitur ad litiũ, & suffragiorũ causas. Curiæ, Vbi uel sacerdotes res diuinas, uel magistratus humanas curat. Senaculũ, ubi seniores consultandi gratia consistunt, dictũ ut gerusia apud græcos. Lautulæ à lauando, quas græci thermas appellant, de quibus paulopost dicemus. à quo locus extra urbẽ Romã, in quo propter fluẽtes aquas lauandi usum exercebant, lautulæ uocabãtur. Itẽ in maritimis urbibus portus, de quibus pauloante diximus, in quibus naues à tẽpestatibus defendũtur. et naualia, in qbus fiunt naues, et remi, et oĩa ad classem necessaria tenentur. & emporia, hoc est mercatus rerũ, quæ mari uehũtur. Itẽ in urbe uici, de quibus supradiximus, et regiones, et templa. Compita. Quadriuia ab eo, qđ multæ uiæ in unũ confluant, & quasi unũ petant locũ. unde cõpitalia festa dicta, quæ in cõpitis pagebãtur. et cõpitalicius dies. in quo cõpitalia celebrãtur. Item areæ. Plateæ. Cãpi, de qbus paulopost dicemus. nã amphitheatra. theatra. circos, aliaq; pmulta, quæ nunc in usu nõ sunt, sponte præterimus. Itẽ uestibulũ, quod ante domos esse supra memorauimus, et græce propylæũ dicitur. Plyn. Protogenes, cũ Athenis celeberrimo loco Mineruæ delubro propylæũ pingeret, adiecit paruulas naues lõgas in his, quæ pictores parerga appellãt. Hic obiter notandũ est, parergon dici, qđ alicui rei præter propositũ additur, ut si pictor Iunonẽ pingens, ornãdæ tabellæ gratia arbusculas, & auiculas, siue naues, mariaq;, aut aliqd aliud huiusmodi addiderit. Postremo domus uocabulum (ut supradiximus) à græcis sumptũ, quæ Aedes etiam multitudinis numero dicuntur, ut meas ædes non præscribã. In singulari uero tẽplũ significat, seruatq; eandẽ significationẽ in plurali, habẽs tamen semper in utroq; numero adiectionẽ. Vt in æde Iouis in æde Mercurij. in æde Mineruæ. in æde sacra. ædes sacræ. ædes deorũ. Cic. Ex eo die, quo in ædẽ Telluris cõuocati sumus, in quo tẽplo, quantũ in me fuit, ieci fundamẽta pacis. Aliquãdo ædes pro sepulchro ponitur. Ouid. Est mihi marmorea sacratus in æde Sicheus. Aedes ab aditu dictas Varro testatur, alij qđ in edito poni solerẽt. aliqædẽ pu

tane appellatã, qđ in ea sacrificantes edere consueuerunt. Aediũ appellatione oẽs ædificij species contineri Paulus iuriscõ. affirmat. Ab hoc fit ædifico, qđ proprie est ædẽ facio. Hor. Diruit. ædificat. miscet quadrata rotundis. Ponitur tamen in oi genere cõstructionis. unde ædificiũ ois cõstructio dicitur, utpute quadrigæ. currus. portus. põtis. nauiũ, et aliorũ huiusmodi. ædificij quoq; appellatione non solũ superficiẽ significari, sed solũ quoq; ipsum, cui ædificium superpositũ est, Vlpi. putat. Ab ædifico fit proædifico. Veteres qppe proædificatũ dicebant, qđ ex priuato loco processerat in publicũ solum. Item ab Aede fit Aedepol iurandi aduerbiũ quasi p Aedẽ Pollucis, et æditius, q curat ædes sacras ab æde tuẽda. à quo fit æditor uerbũ, pro ædẽ tueor. Veteres nõ æditiũ, et æditior, sed æditimũ, et æditimor dixere. M. Varro Aeditimũ dicendũ existimat, non æditiũm, qđ alterũ sit recenti nouitate factũ, alterũ antiqua origine incorruptũ. Cic. In Verrẽ, Aeditimi, custodesq; mature sentiunt. Aeditiuẽtes quoq; legimus pro ædes sacras tuentes, hoc est æditios, et Aedilis ab ædibus dicitur. siue (ut quidã uolũt) qđ facilis ad eum plebi aditus esset. Hic magistratus erat, q nõ modo sacrarũ, sed ẽt priuatarũ ædiũ curam gerebat. ludos quoscunq; et ex quacunq; cã instituere ad eos ptinebat. Vnde Pompeiũ legimus ædilẽ factũ, theatrũ, qđ summa impẽsa ædificauerat, magnificentissimis ludis dedicasse, in quibus currus cum elephantis induxit. Comœdiæ quoq; et tragœdiæ ædiliũ iussu recitabantur, et loca in theatro assignabantur. Vnde Attilium Seranũ, et L. Scriboniũ legimus, dum ædiles essent, Senatus, ac plebis loca secreuisse. Si qspiam seruũ, aut iumentũ morbosum, uitiosum'ue pro integro, sanoq; uẽdidisset, edicto ædiliũ emptori succurrebatur. hi ẽt curam gerebãt, ut cloacæ, et aquæductus, cæteraq; ædificia tã priuata, q̃ publica, lauta, munda, & integra seruarẽtur. Deniq; qcqd uitiosum pro syncero, fractũ pro integro uenũdatũ eẽt, ædiliũ imperio redhibebatur, idq; ædilitiũ edictũ dicebatur. Aediles ab initio duo ex plebe creati fuere. Postea alij duo patricij additi, q, qm̃ sella curuli uterentur, Aediles curules uocitati sunt, alij plebei dicti. Pri ex patricijs ædiles creati sunt Cn. Capitolinus, & P. Cornelius Scipio, cũ ludos solẽnes pro ordinibus ĩ cõcordiã redactis faciẽdos, et ĩ fastis referẽdos Senatus iuberet, idq; ædiles plebis se facturos negarẽt. Tũc. n. cõclamatũ à iuuẽtute patricia dicitur, se id honoris deorũ ĩmortaliũ gratia libenter facturos. Quibus cũ ab uniuersis gratiæ actæ forẽt, senatuscõsultũ factũ ẽ, ut duos ex patribus, q ædiles eẽnt, dictator populũ rogaret, patres comitijs authores forẽt. Duos quoq; ædiles alios à Iulio Cæsare creatos legimus, q frumento præessent. à quo cereales sunt noĩati. Ab ædili ædilitas, et ædilitatus, et ædilitiũ deducũtur pro ipsa dignitate, siue magistratu ædiliũ. In prima pte ædiũ. Hoc ẽ post uestibulũ, de quo iã disseruimus. Ianua ẽ dicta à Iano, qđ huic deo cõsecratũ sit oẽ principiũ. hinc ianitor, cui ianuæ custodia demãdata ẽ, cuius fœmininũ ẽ ianitrix, et ianeus quoq; à ueteribus dicebatur. Ianus aũt ab hiatu dictus ẽ, detracta aspiratiõe, eo qđ fuerit oĩum primus, cui ueluti parẽti oĩum supplicabãt, et à quo rerũ oĩum factũ putabant initiũ. Etenim chaos appellarũt ueteres, ĩ primisq; Hesiodus cõfusam quandã ab initio unitatẽ hiantẽ, patẽtemq; in profundũ. à quo et χάσκειν græci, et nos hiare deduximus. et qđ nos hiatum illi χάσμα dixere. Ouid. Ante mare, et terras, &, qđ tegit oĩa, cœlum, Vnus erat toto naturæ uultus in orbe, Quem dixere chaos, rudis, indigestaq; moles, Nec quicq̃ nisi põdus iners. Dicitur aũt ianua ẽt ostium, uel ab obstando, uel ab ore, qđ quasi os sit, p qđ sit ingressus, et exitus. Quidã tamen ianuã ab ostio ita distingunt, ut ianua domus sit, ostiũ uero partiũ, nam et tricliniorũ, & cubiculorũ, et cællarũ, atq;

aliarũ partiũ ostia dicuntur. Confunduntur tamen hæc sæpenumero, et græce θύραι dicũtur. à quo thyridiõ ostiolũ, et obthuro uerbũ, qđ significat claudo. à quo obthurator. obthuratrix. obthuratio. Mox atriũ ẽ, qđ à qbusdã ẽt aula dicitur, de quo supra diximus, cui proximũ est tablinum locus hybernæ stationis à tabulis dictus. deinde porticus, qbus ĩcludi areæ solent egregiũ aduersus tẽpestates, ac feruorẽ solis receptaculũ. Ab hoc cryptoporticus dicitur nomẽ ex græco, latinoq; cõpositum κρύπτας enim græci subterraneas testudines uocãt. Sunt aũt cryptoporticus subterraneæ porticus cũ amplis fenestris, qbus refrigerãdi gratia p æstatẽ utimur. Nec à porticu dissimile ẽ pistylium, qđ latine interpretari circũcolumniũ περὶ enim circũ significat στῦλος dicitur colũna. ẽ aũt locus circũquaq; porticũ habẽs, uel saltẽ à tribus lateribus, qualia fieri ĩ rusticanis domibus solẽt. Quædã ẽt domus Atriolũ habent, hoc ẽ aliud paruũ atrium. Cic. Quo loco te scribere aiunt, ut atriolũ fiat mihi, ut ẽ magis placebat. neq;. n. satis loci uidebatur esse atriolo, nec ferè solet, nisi in his ædificijs fieri, ĩ quibus ẽ atriũ maius. Postea cauũ ædiũ, qđ et cauædiũ à quibusdam uocatur, q locus intra pariẽtes relinqtur patulus, q fit ad cõem oĩum usum in hoc si nullus locus relictus est, q sub diuo sit, testudo dicitur, à testudinis similitudine. ut Romæ in prætorio, et rostris fuisse legimus. Si uero relictus ẽ in medio locus, ut lucẽ capiat deorsum, quò ĩpluit, ĩpluuiũ dicitur. Sursum, qua cõpluit, cõpluuiũ, utrũq; à pluuia Thuscanicũ quoq; appellatũ à Thuscis, postq̃ illorũ cauũ ædium imitari Romani cœperũt. Reliquarũ partiũ ordinẽ qdẽ referre, superuacuũ ẽ, cũ magna sit ædificiorũ ubiq; diuersitas. Quapropter ptes tm̃ ædiũ sunt loca ad res necessarias reponẽdas septa, quæ à cælãdo (ut supra diximus) Cællæ uocantur, et penariũ, siue penu, in quo res in lõgiorẽ usum conseruãtur. et granarium, in quo reponitur granum, qđ & ab hordeo horreũ dicitur, & à ueteribus à farre farreum uocabatur. Quibusdã tamen locis granũ seruatur in scrobibus in sicco solo factis, & palea substratis, q Syri uocantur. Præterea apothecæ, quæ latine cællæ uinariæ dicuntur. Plyn. Vina in apothecis canis ortu mutantur, posteaq; restituũtur sibi. Proprie tamen apothecæ dicũtur, ĩ qbus uinũ, & seruatur, & uẽditur. Idẽ Apothecas fuisse, et diffundi solita uina anno sexcentesimo tricesimotertio urbis apparet. Idẽ, tm̃ pecuniarũ detinent uini apothecæ, nec alia res maius incrementum sentit. fœnilia. farinaria. pistrina, hoc est loca, in quibus fœnũ, et farina seruantur, ac pinsitur triticum, et panis fit, etsi aliquando in domibus sint, potius tamen extra domũ facienda uidẽtur, ut ædes ab ignis piculo sint tutiores. Similiter præsepia equorũ, nisi testudinata fiant, qualia tu Federice imperator in ista tua regia fecisti, tanto sumptu, decore, ac magnificentia, ut connumerari inter præclara totius orbis opera merito possint. Præsepia loca sunt non tantum in quibus equi, muli, iumenta, cæteraq; huiusmodi pascuntur, sed omnia loca clausa, in quibus animalia continentur. Virg. Ignauum fucos pecus à præsepibus arcẽt. Idẽ, Stabãt tercentũ nitidi in præsepibus altis. Dicimus ẽt præsepium, sed hoc potius locus est, in quo pabulũ aĩalibus porrigitur. Ply. Elephãti maxime odere murẽ, et si pabulũ in præsepio positum attingi ab eo uidere, fastidiunt. præsepia ẽt dicimus puã nubeculã in cœlo. qđ in ea aselli, de qbus ĩferius dicemus, stabulari uideantur. plyn. Sunt in signo Cãcri duæ stellæ puæ aselli appellatæ, exiguum inter illas spatium obtinẽte nubecula, quam præsepia appellãt. hæc cũ cœlo sereno appere desierit, atrox hyems seqtur. Post hæc tricliniũ est locus, in quo discumbitur, dictũ à tribus lectis. nã treis mensas in conuiuio apponere ueteres solebant, et iacendo cœnare. unde à cubo, qđ est iaceo, factum est discum-

bo, quod ad mensam solūmodo pertinet. τρεῖς dicunt treis κλίνας lectum, Quint. de loco, ubi Simonides artem memoriæ traditur inuenisse. Vix eo limē egresso tricliniū illud supra cōuiuas corruit. Cicero eundē locū interpretatus nō tricliniū, sed cōclaue dixit, ex quo notari potest tricliniū à nostris cōclaue appellari. Verba eius hæc sunt. nec iter cōclaue illud cecidit. proprie tamen conclaue appellatur, quicunq; locus secretior, in quo uel uiri colloqui, uel mulieres cōfabulari solēt, habetq; clauem unā cōmunem domesticis. nec est omnibus ad eū eūdi potestas. Vitruuius. In triclinijs autē, cæterisq; conclauibus maximus est usus luminum. ab hoc cōclauatæ res dicuntur, quæ sub eadem sunt claui. À triclinio architriclinus uocatur, qui triclinio præest. et triclinarius minister, qui in triclinio ministrat. & triclinariæ res, quæ ad tricliniū pertinent. Tricliniū tamen proprie instrumentū est, à quo locus ipse denominatur, et treis toros, siue treis mensas habet, ita coiūctas, ut trāsferri huc, atq; illuc possint. Ply. Antiquissima æris gloria deliaca fuit, mercatus in Delo celebrante toto orbe. et ideo cura officinis tricliniorū pedibus, fulcrisq; ibi prima nobilitas æris. Idem. Nā triclinia ærata, abacosq;, & monopodia Cn. Manliū Asia deuicta, primū inuenisse triūpho suo, quē duxit anno qngentesimo, sexagesimoseptimo, L. Piso author est. Idē. Antias quidē refert L. Crassum hæredem Lucij Crassi oratoris, multa ēt triclinia ærata uendidisse. Sunt autem in potentiorum præsertim domibus triclinia autumnalia, & uerna, quorū fenestræ ad orientē spectāt. Hyberna, quæ meridiē aspiciunt. æstiua, quæ septentrionem. Eadē ē et cubiculorū diuersitas, quæ tamen ita sæpe disponūtur, ut altera fenestra orientē, altera occidentem aspiciat, uel altera meridiē, altera septentrionem. Cubicula à cubando dicta sunt, hoc est iacendo, qđ in ijs quiescere interdiu solemus. nā ea, in qbus nocte qescimus, dormitoria cubicula dicuntur, & ea, ad quæ salutatores admittuntur, cubicula salutatoria. et ubi uir cū uxore dormit, græco uocabulo thalamus uocatur. à quo epithalamiū dictū sacer hymnus, qui in nuptijs canitur, quale est illud Papinij in Stellā, et Violantillā. procul ecce canoro Demigrant Helicone deæ, quatiuntq; nouena Lāpade solennē thalamis coëuntibus ignem. Ad hæc cœnaculū est, siue cœnatio, siue diæta, locus, in quo æstate cœnamus, satis à nobis superius declaratus. Item bibliotheca, et pinacotheca, hoc est librorū, et tabularū repositoria, quæ spectare ad orientē debent, tum qa usus matutinum postulat lumen, tū quia in his libri, ac tabulæ non putrescūt, etenim quæcunq; ad meridiem, et occidentem spectant, à tineis, & humore uitiantur. quoniā uenti humidi aduenientes procreant eas, & alunt, infundentesq; humidos spiritus pallore uolumina corrumpunt. Item sacellū, in quo res diuina fit. & basilica locus amplus, in quo & consilia priuata, et iudicia, et arbitria conficiūtur, in qua expectant aliquando salutatores. & conuiuia maxima fiunt, et saltationes, et ludi. dicta quasi regia. Nam græci βασιλικήν, hoc est basilicam, regiā dicunt, quam uocem nos quoq; in eadem significatione frequentissime usurpamus. & basilicam dicimus etiā uestem, de quā inferius loquemur. & basilice aduerbiū usurpamus pro eo, qđ est regie. excellentur. Plau. Basilice ornatus incedit. et fabre ad falla ciam. Tum Zete, quæ in usu nostra tempestate non sunt. Veteres autem frequentissimas in domibus habebant. loca erant in uarijs partibus domus, ad quæ per meatus quosdam intra parietem relictos, qui tubuli dicuntur, ascendentes ex imo spiritus frigidæ, seu calidæ aquæ in pauimento inferiori sparsæ, locum ipsum, aut tepefaciebant, aut refrigerabant, prout ratio temporum exigere uidebatur. unde Paulus iurisconsultus. tubulos esse definit, per quos paries calore torretur. Non erat tunc

ignis usus in cubiculis, nec ædes spiracula habebant, unde fumus exiret, quæ nunc uulgus alieno uocabulo caminos uocat, dici autem latine meo iudicio infumibula possunt. Etenim caminus græcum uocabulum est, ac latine dicitur fornax. Papinius. cœlo ue peractum Fluxit opus, siculis an conformata caminis effigies lassum Steropem, Brontemq; reliquit. à Zeta fit diminutiuum Zetecula. Plyn. Mox Zetecula refugit, quasi in cubiculū. Præterea pergula locus apertus est ab omnibus, aut saltem pluribus lateribus aërem excipiens, aliquādo extra parietem porrectus, & modo tectus, modo sub diuo expositus, à pergendo dicta, quod in ea deambulare solemus, forumq;, aut hortum, aut nemora, aut plateas, aut uias perspectare. Cœnare quoq; ibi aliquando mos est æstiuo tempore. Iuue. Sed nunc structor erit, cui cedere debeat omnis Pergula. Plyn. L. Fuluius argentarius bello punico secundo cum corona rosacea interdiu e pergula sua in forum processisse dictus, ex authoritate Senatus in carcerem adductus, non ante finem belli emissus ē. Idem. Apelles perfecta opera proponebat in pergula transeuntibus, atq; post ipsam tabulam latens, uitia, quæ notarentur, auscultabat. Pergula etiam in naui dicitur excursus, qui est per totam nauim. et portisculus etiā appellatur. Sunt quoq; in domibus balneæ, in quibus ad lauandum aquæ calidæ, & frigidæ sunt, quæ & balnearia dicuntur. Cice. Eo latere, quod proximum est balnearijs, columnas posuerat. et hypocaustum locus ad sudandum, quod παρὰ τὸ ὑποκαίειν, hoc est à succedendo dicitur. habet enim sub pauimento locum uacuum, in quo succensus ignis calidos uapores emittit, excitatq; sudorem. habet etiam ab uno latere præfurnium, hoc est paruam fornacem, in qua inclusus ignis, partim hypocaustum calefacit, partim aquas temperat ad lauandū. etenim supra eam tria ahena componuntur, unum caldarium, ex quo aqua calida hauritur. alterum tepidarium, ex quo tepida. tertium frigidariū, ex quo frigida, quantumq; aquæ calidæ ex caldario exit, tantum ex tepidario in caldarium, & ex frigidario influit in tepidarium, hoc latine uaporarium dicitur. Cice. In balnearijs hypocausta, in alterum apoditerij angulum promoui, propterea quod, ita erant posita, ut eorum uaporarium, ex quo ignis erumpit esse subiectum cubiculo. Est & aliud hypocaustum temperatius, quod unctuarium dicitur, in quo post sudorē, ac lotionē homines unguntur. Item hypocaustum dicitur locus, in quo proiectis calidis, aut frigidis aquis per spiracula means uapor Zetas, uel calefaciebat, uel refrigerabat. & apodyteriū ante balnei, siue hypocausti ingressum, in quo se exuūt homines ἀπὸ τοῦ ἀποδύειν, quod exuere est, ita appellatur. Sunt & cubicula seruorum, ac libertorum usibus deputata. Sunt & turres, quæ cubicula sua habent, & Zetas. Præterea cœnationes, quæ uel latissima rura, uel longissima litora, uel uiridissimos colles, monteisq;, uel amenissimos cāpos, uel placidissimos amneis prospiciant. Quid ā ēt fructibus rusticas seruientes in eorum uestibus stabula, hoc est diuersoria habent, et tabernas. Itē in ædibus cryptas ad fructus seruandos magis, quam ad elegantiæ decorē. Sunt præterea culinæ in ædibus, hoc est coquinæ, dictæ qđ locupletiorē in his ignē colimus (ut Marcellus sentit) uel à colluuie, ut iferius docebimus. Quidā et torcular, quod etiam torculum dicitur, domi habent, qđ significat tam locum, in quo uuæ calcatæ premuntur, quam instrumentum ipsum, quo premuntur, à torquendo dictum, si coclea sit, alioquin prelū à premēdo uocatur, siue (ut qdā uolūt) à præluēdo. Itē trapetū locus, in quo est mola olearia, et ipsa mola. dictū à terēdo. Virg. Venit hyems, teritur sicyonia bacca trapetis. Item putei, de qbus supra diximus, & cisternæ, quæ ita inter se differunt, quod putei aqua uiua constant, Cisternæ

imbribus cœlo purificatis implentur. dictæ (ut Pompeio placet) quod cis msint infra terram. Item scalæ sunt, per quas gradatim ab inferioribus partibus ad superiores ascenditur, quæ, cum rotundæ sunt, & per circuitum scanduntur, à coclearum similitudine coclides appellantur, quemadmodum torcularia ad similitudinem coclearum facta, cocleæ nominantur. Coclides etiam gemmæ sunt in Arabia, quæ fiunt repertis ingentibus glebis, melle excoctis septenis diebus, noctibusq; sine intermissione, ita enim omni terreno puluere decusso, purgatam ingenio artificum glebā uarie distribui in uenas, ac macularum ductus tantæ interdum magnitudinis, ut aliquando equis regum pro faleris adhibuerint. Coclea autem id animal est, quod alio nomine à limo, in quo uiuit, limacem uocamus, quamuis proprie limax sit, quæ sine testa sit. Coclea uero, quæ testam habet. Coclearum aliæ marinæ sunt, aliæ terrestres. utraq; tamen pro pisce estur, adeo in delitijs apud ueteres habitæ, ut earum uiuaria instituerit Fuluius Lupinus in tarquinensi paulo ante ciuile bellum, quod cum Pompeio Magno actum est, generaq; illarum distinxerit, ut essent albæ, quæ in Reatino agro nascuntur. Illyricæ, quibus magnitudo præcipua. Africanæ, quibus fœcunditas. olitanæ, quibus nobilitas ex olito scilicet Africæ oppido. Item astypaleicæ ex alio oppido, cui nomen Astypale. Sunt præterea siculæ, quæ modicæ dicuntur, Balearicæ, quas cauaticas uocant, quia in speluncis nascuntur, & aceratæ, quæ late sunt, multifariam nascentes. Saginare quoq; eas commentus è sapa, et farre, ut cocleæ quoq; altiles essent, cuius artis gloria in tantam magnitudinem perducta est, ut scribat Varro Octingenta quadrantes singularum calices cœpisse. À coclea, cocleare dictum, instrumentum notum, quo cocleæ, & alia huiusmodi uescendo sumuntur. Martia. Sum cocleis habilis, sed non minus utilis ouis. Nunqd scis potius cur cocleare uocer? & coclea lapis ex flumine rotundus ad cocleæ similitudinem. scalas numero tantum plurali dici oportere Valla, & alij quidam existimarunt moti authoritate Sallustij ita scribentis. Deinde ubi unæ, atq; alteræ scalæ comminutæ sunt, qui super steterant afflicti sunt. Sed numero quoq; singulari scala frequentissime reperitur. Proprie tamen singulari numero ea significatur, quæ ex teretibus lignis, aut funibus, aliâue simili materia constans, huc, atq; illuc transferri potest. Plurali uero ea, quæ latiores habet gradus, & immobilis, ac fixa permanet. De hac plynius, etiamnum scalis tectum Ephesiæ Dianæ scanditur. De illa Caius iurisco. uel scalam sciens commodauerit ad ascendendum. Cor. Celsus. Necessaria est scala lignea, quæ crassitudinem duorum digitorum habeat, longitudine ab ala ad digitos perueniat. Idem. Si brachium deligatum super scalæ gallinariæ gradum posuerit. Romanus aquila. Malo enim ascensum, quàm scalam, aut gradiculos, ut quidam dixere. Aliquando tamen hæc apud authores confunduntur. Gradus autem hi sunt, ex quibus scalæ constant, & per quos ad ædificiorum altiora conscenditur, à gradiendo, hoc est eundo dicti, quod per eos eatur. Vir. Aerea cui gradibus surgebant limina. Interdũ gradus est gradientium pedum uicissitudo. Idem. gradibusq; sonare compositis. à quo gradarij equi dicuntur, qui sine succusatura molliter, quieteq; incendunt. Interdum etiam gradus est ipsa firmitas standi. Cic. Nec tumultuantes de gradu deijciuntur. Hinc gradum facere dicimus, non transitum facere, sed ex aliqua re gradum, & quasi scalam ad aliam facere, quod à quibusdam gradum iacere dicitur, ut si in arborem, tectumue scandere uelim ex saxo, aut scāno aliquaue alia re gradum facio. Cic. Hunc quasi gradum quendam, atq; aditum ad cætera iactũ intelligetis. Gradus quoq; cognationis Paulus iuriscon. affirmat dictos esse, ad similitudinem scalarum, locorumue decliuium, quos ita ingredimur, ut à proximo in proximum, idest in eum, qui quasi ex illo nascitur, ueniamus. quapropter graduum huiusmodi alios superioris ordinis esse Caius scribit, alios inferioris, alios ex transuerso, siue latere. Superioris ordinis, ut sunt parentes, inferioris, ut liberi, ex transuerso, siue latere, ut fratres, & sorores, liberiq; eorum. À gradus fit gradatim aduerbium, quod significat per gradus, & ordinate, & lente. Item apud rhetores gradatio, quam græci ἐπιπλοκὴν uocant, cum ex prima sententia secunda oritur, ex secunda tertia, atq; ita deinceps complures. Nam quemadmodum in cathena multi inter se circuli coniuncti uinciuntur, sic in hoc schemate complures sententiæ inter se connexæ continẽtur. Lysias. Constat igitur iudices Simonem domo sua à suis dijs penatibus ui cum summa iniuria esse exturbatum. Nam Cheremenes cum hominibus armatis ad eum uenit, cum uenisset, sine ulla religione domum eius expugnauit. ui domo familiam abstraxit. abstractam tormentis omnibus excruciauit. cruciatam uinxit. uinctam in publicum proiecit, ne suum maleficium tacitum lateret, sed cum prætereuntes prostratam familiam uiderent, & ab ijs rem gestam audirent, simul & oculis, & auribus scelus illius animaduerterunt. Item à gradu, siue gradior grallatores appellati sunt pantomimi, qui ut saltatione imitarentur ægipanas adiectis perticis furculas habentibus, atq; in his superstantes ad similitudinem crurũ eius generis gradiebantur, utiq; propter difficultatem consistendi. Plau. Vinceretis cursu ceruas, & grallatorem gradu. Gradiuumq; à gradiendo dictum quidam existimant, qđ in bello ultro, citroq; gradiantur. Est enim gradiuus Mars, belli deus, Iouis filius ex Iunone, uel (ut quidam sentiunt) Iunonis filius sine patre. nam, cum Iuno animaduertisset Iouem maritum percusso capite sine muliere emisisse Mineruam armatam, uersus Oceanum profecta est, ut scrutaretur, quo pacto et ipsa parere posset sine uiro. Sed cum itinere fatigata ante ostiũ deæ Floræ uxoris Zephyri consedisset, interrogata ab ea dicitur, quā ob causam ad Oceanum pergeret, qua cognita, facturā se uoti compotem deam pollicita est, si id Iuno Iouem cælaret. Quod cũ facturam se Iuno iureiurando affirmasset, mox illā Flora monuit in campis olenijs florem esse, quo tacto, repente sine uiro conciperet. Id experta Iuno, Martem concepit, deinde peperit. Quapropter Flora apud Ouidium loquitur. Mars quoq; si nescis, per nostras editus arteis, Iupiter hoc, et adhuc nesciat usq; precor. Hinc gradiuum quidam non à gradiẽdo, sed à gramine dictum uolunt, quod herbam significat, quia gramine sit ortus. unde & graminea corona in re militari maximæ est dignitatis. Alij à uibratione hastæ dictum gradiuum uolunt, quoniam græci, κραδαίνειν uibrare dicunt. Sunt qui gradiuũ nec græcũ esse, nec latinũ uocabulum uelint, sed thrax, significareq; bellicosum, & fortem. Mars uero ideo uocitatus est, quod maribus in bello præsit, siue qđ à Sabinis acceptus est, apud quos Mamers uocatur, unde mamertus prænomen est. à quo Mamertini in Sicilia dicti, q Messanā habitabant. Veteres etiam Maspitrem, hoc est martem patrem appellauerunt. à poëtis Mauros quoq; uocatur. Ouidius. Sic ego, sic posita dixit mihi casside Mauors. Hinc martius siue mauortius dicitur, qđ aliquādo significat quicquid ad Martẽ ptinet, ut Martia auis. Idẽ. Martia picus auis gemino pro stypite pugnat. et, Martia ter senos proles adoleuerat annos. Hinc Martius mensis dictus est primus anni mensis, quoniam Romulus primũ anni mensem genitori suo Marti dicauit. Idem. À te principiũ Romano dicimus anno, Primus de patrio nomine mensis erit. & Martius campus, quod Marti consecratus sit.

Liuius. Ager tarquiniorũ, qui inter urbem, & Tyberim erat consecratus Marti, martius deinde cãpus fuit. Ab hoc martialis campus, in cœlio monte appellatus est, quod in eo equiria solebant fieri, siquando aquæ Tyberis campũ martium occupassent. Aliquando martius bellicum significat, ut martius furor. martia arma. Aliquãdo bellicosum, ut martiæ gentes. martius populus. Siquidẽ, & mars pro bello ponitur. Ouid. sæuo contendere marte. Liuius. Aliquãdiu ibi marte incerto uaria uictoria pugnatũ fuit. Martius etiam aliquando propriũ nomen est, ut in Q. u. Martio, q iussus à Senatu aquarũ ductus Anienis reficere, nouã à nomine suo aquam martiã appellatã cuniculis per montem actis intra præturæ suæ tempus adduxit. Martialis quoq; à Marte deducitur, & modo natũ sub Martis stella significat, modo uiri cognomen est, ob id præcipue felix, quod ab hoc, quem interpretamur, poëta illustratum est, cuius causa fit, fietq; indies latina lingua locupletior. A gradior etiam gramen deriuatur herba uulgatissima, ita appellata, quod geniculatis internodijs mirifice serpat, crebroq; ab ijs, & ex acumine nouas spargit radices. Non est herba gratior iumentis, siue uiridis sit, siue in fœno siccata. Gramen capiti circumdatum sanguinis è naribus fluxiones sistit. Est genus eius aculeatum quod dactylon uocant, eo quod digitis medeatur. et Paronychias, ac pterygia unguium, carnemq;, quæ unguibus excreuerit, tollat. Gramen tamen generali uocabulo quãcunq; herbam uocant, unde graminea corona dicta est, quæ ab uniuerso exercitu seruato, seruatori datur, hoc est à milite imperatori, quæ & à liberatis obsidione castris obsidionalis appellatur. Dabatur hæc uiridi è gramine decerpto, inde, ubi obsessos aliquis seruasset, quodcunq; id genus herbæ foret. Plyn. Nullæ ergo herbæ fuere certæ in hoc honore. Sed quæcunq; fuerant in periculi sede quamuis ignobiles, ignotæq; honorem nobilem faciebant. Item à gradior grassor deducitur uerbum frequentatiuum. Est autem grassari aliquando gradi. ambulare. Næuius. Sæpe hac eadem grassatus uia. Afranius. Consimili grassantur uia, à quibus hic est omnis cultus. à quo oggrassari simili modo pro gradi usurpamus. Plau. Nisi cum pedicis didicistis oggrassari gradu. Grassari etiam est gradiendo sæuire. Cæsar grassari in hostes uetat. Hinc latrones quoq; uias obsidentes grassari dicuntur. à quo grassatores dicti, qui hostiliter gradiuntur. Callistratus. Grassatores, si prædæ causa id faciunt, proximi latronibus habentur. A gradior composita fiunt tardigradus, qui tarde graditur. Vnde testudinem tardigradã dicimus, & spissigradus, qui frequenti passuũ motu in ambulando utitur. à quo spissigradior, & spissigradissimus. Plau. Homines spissigradissimos tardiores, quàm corbitæ sint in tranquillo mari. Spissum enim (ut inferius dicemus) ueteres aliquando pro tarde usurparunt. Aggredior, qđ proprie est insulto, inuado. Iustinus. quos ex improuiso aggressus facile fudit. Vir. Talibus aggreditur Venerem Saturnia dictis. Ennius. Aggretus fari scripsit pro eo, qđ est aggressus fari. Trãsgredior, transeo. hinc apud rhetores transgressio dicitur, cum ab ea sententia, quam proposuimus, conuertimus sermonẽ ad aliquã ꝑsonã, aut rem, aut fortunã, & tanquã præsentẽ appellamus. Mycon. Hæc mulier nuper fuit locuplex, et potẽs in amore, atq; delitijs necessariorũ. ornatus eius opibus abundat, magnus ancillarũ, quæ sequebantur, comitatus appellabatur. Nunc contra subito, et graui casu afflicta, uix mediocris ancillulæ dignitatem retinet. O fortuna, quàm uehementer te rerũ uarietas oblectat, et q̃ magno odio est tibi beatæ uitæ ꝑpetuus, & constans fructus. Egredior, exeo, à quo egressus, et egressio deriuantur. Progredior, procedo. unde progressus pro processu accipitur. Interdũ prægredior, hoc est antecedo. Pacu. Extremũ intra carcerem ipsum progreditur Parthenopeum. Prætergredior, prætereo. Apuleius. Cumq; stabulum prætergressus fuissem, recognita, cœpi retrocedere. Ingredior, modo intro, quod & introgredior dicimus. Cice. Cũ paulo ante rostra ingressus cõsedisset, modo gradior, eo. Vir. Continuo pecoris generosi pullus in aruis Altius ingreditur, & mollia crura reponit. Cice. si dormis, expergiscere. si stas, ingredere. si ingrederis, curre. si curris, aduola. Supergredior, superius eo, subtergredior, subter eo. Digredior, discedo. à quo digressio pro discessu. regredior, reuertor, à quo regressus, & regressio pro reditu. Cõgredior, manus consero, dimico. Gellius. Qui ter cum hoste congressus uictor redijt. A quo congressus pro pugna accipitur. Sall. Multi in eo congressu perierũt. Interdũ simul gradior. Varro. Omnesq; in unam domum congressi, simul discubuere. Præterea à gradior tardigradus, qui tarde ambulat. Pacu. de testudine. Quadrupes tardigrada, agrestis, humilis. aspera. capite breui. ceruice anguinea. aspectu truci. euiscerata inanima cum animali sono. Fenestræ quoq; in ædibus sunt, aliæ amplæ, aliæ minores, partim ad lucem reddendã factæ. & ἀπὸ τοῦ φαίνειν quod est lucere, nomen habentes, partim, ut uenientes auras accipiant, transmittantq;, ne aëre pigro, & manente locus ingrauescat. Ab hoc fit fenestro uerbũ, qđ est aperio, ꝑforo, & ueluti fenestras facio. Plau. Nulla est fenestratior domus. Ab hac fenestella, et fenestricula per diminutionem deducuntur, & per detractionem mediæ syllabæ, Festra, quod est ostium minusculum in sacrario. Item latrinæ, de qbus supra diximus, quæ ita constitui in domibus debent, spiraculis etiam quibusdã adhibitis, ut fœtorẽ reddere nõ possint. Item lauatrinæ, in quas lotura proijcitur, quæ & aquaria, & aquariola dicuntur, ne in culina tantũ, sed in triclinijs quoq;, & cubiculis, & cœnationibus cum dignitate, & elegantia fiunt. Ad hæc in parietibus ædiũ armaria inseruntur. et armamentaria non minus utiliter, quàm eleganter. Armaria proprie sunt, in quibus libri reponuntur. Armamentaria, in quibus arma bellica, & naualia, ac cætera domus instrumenta. illa ab armis dicuntur, hæc ab armentis. Plyn. Laudatus et Ctesipho gnosius æde Ephesiæ Dianæ mirabiliter fabricata. et Philon Athenis armamentario mille nauium. Arma quidam affirmant proprie dici bellica instrumenta, nec omnia, sed ea tantum, quæ ab humeris dependent, hoc est armis, ut scutum. gladius. pugio. sica. ea uero, quibus procul præliamur, tela esse non arma. cuius sententiæ est Pompeius. Seruius uero arma dicit esse, quæ armos tegunt, quod sanè uidetur absurdũ, quasi ocreæ. caligæ. lanceæ. scorpiones. balistæ. cæteraq; huiusmodi bellica instrumenta, arma non sint. At Varro arma uocari existimat omnia bellica instrumenta, quibus arceri hostes possint, ideoq; non ab armis, sed ab arcendo hoste appellata. quapropter, & fustes, & lapides, & alia huiusmodi arma esse Caius iurisconsultus affirmat, quoties his ad hostes arcendos utimur. Nos arma dici putamus, non tantum bellica, sed omnium generũ instrumenta. Quapropter Virgilius non ita simpliciter scripsit. Arma, uirumq; cano, sed hoc modo scriptum reliquit. At nũc horrẽtia Martis Arma, uirumq; cano. Quãuis priores uersus, ab his, q emendare opus imperfectum uoluerunt, propter humilitatem principij detracti fuerint. Erũt ergo Martis arma instrumenta omnia, quibus in bello utimur. unde fraudes quoq;, & cõsilia insidiantis, arma uocantur. Virgilius. Et quærere conscius arma. Arma uero rusticorum. rastra. ligones. qualli. crates. fiscinæ. & alia huiusmodi uillatica instrumenta. Idẽ. cerealiaq; arma. et alibi. Colligere arma iubet. Itẽ alibi, Dicendũ, et quæ sint duris agrestibus arma. Arma coquinaria. lebes. patella. tripus. olla. ueru. & similia

Plau. Quā eleganter instructum coquinarijs armis. arma studiosorum. stilus. pugillares. calami. libri. lucerna, cæteráq; huiusmodi. Plyn. Cuius arma erant, non uenabulum, & lancea, sed stilus, & pugillares. Dicta autem arma existimamus, non ab arcendo (ut Varro sentit) sed ab armis (ut Pompeius, et Seruius) non quia ab armis dependeāt, aut armos tegant (ut ipsi affirmant) sed quod armis oneri sint, dum geruntur, sic omnia instrumenta arma dici iure optimo possunt. quinetiam ipsa consilia, cum per translationem humeros etiam ad cogitationes, & consilia referamus. Hora. Sumite materiam uestris, qui scribitis, æquā Viribus, et uersate diu, qd ferre recusent, Quid ualeant humeri. hinc Laurentum legibus sancitum erat, ne pomum ex alieno legatur in armum, idest quod humeri onus sit, & armata uirgo dicebatur sacrificans, cui lacinia toga reiecta in humerum erat, et armillæ uocitatæ sunt, quas uiri militares ex auro ab imperatoribus donati gerunt, quod antiqui humeros cum brachijs armos appellabant. & armillum uas uinarium in sacris, quod armo, idest humero deportetur. Ab arma autem deriuatur armo uerbum, quod est armis instruo. Sall. Armati fores obsidebant. Virg. Tunc quoq; fas nobis Graios armare fuisset. Ab hoc armamenta dicuntur, quæ ad instruendum aliquid pertinent, ut in nauibus armamenta sunt, non solū arma, sed remi. uela. antēnæ. rudentes. clauus. et alia huiusmodi. Item ab arma armipotens dicitur. et armiger, qui in prælio arma domini sui gerit. & armitenens, qui arma tenet. & inermis, modo qui armatus non est, modo qui supplex erat, quod ex historia tractum est, quia qui se dedūt, inermes supplicant. & armilustrium festum apud Romanos, quo res diuinas armati faciebant, & sacrificantes canebant tubis. Item locus, in quo huiusmodi ludi fiebant. Varro tamen non ab armis, sed ab ambitu lustri armilustrium dictum existimat, quod ibi circum metas fertur pompa, et equi currunt. Item ab arma armentum deducitur, quod armis aptum, atque idoneum sit, etenim equi prælijs intersunt, boues, ac maiora animalia armant ex corijs. Armenta quippe proprie maiorū animalium congregationes dicuntur, utputa Camelorum. boum. equorum. asinorū. sicut greges minorum. ut ouium. porcorum. caprarum. Ouid. Mille greges illi, totidémq; armenta per herbas Pascebant. Vir. Hæc satis armētis, superat pars altera curæ Lanigeros agitare greges, hirtásq; capellas. Quidam tamen armenta non ab armis, sed ab arando dicta affirmāt, quasi aramēta, & de bobus tantum dici proprie uolunt. Virgilius de ceruis dixit armentum. hos tota armenta sequuntur, ut non sit mirandum gregem quoq; de bobus eundem dixisse. Aut aliquam in magno sequitur grege. tamen ad distinctionem addidit magno, sicut Hora. adiecit mugientium. Aut in reducta ualle mugientium prospectat errantes greges, quasi grex generalius nomen sit. Armentum uero specialius. & illud sine apposito de pecoribus minutis intelligatur, cum apposito possit etiam ad maiora transferri. Cice. Fudit apothecas, cecidit greges armentorum. Ennius fœminino genere armentas dixit. Ab armento armētarius dicitur custos armenti. Illud obiter addendum est, armos ab humeris differre, humeri enim proprie eorum sunt, qui recti in cœlum spectant, unde soli homini inter mortalia humeros esse dicimus. Virg. Os, humerósq; deo similis. Armi uero sunt proprie brutorum quamuis & de hominibus aliquando dicantur. Humeros ab humo deductos existimant, quia humeri, sicut humus, ferendis oneribus apti sunt. A` grege uero fit gregatim, quod significat per diuersos greges. & gregarius ex grege, uulgaris. unde gregarius miles dicitur non electus, sed tumultuarie, undecunq; collectus. & egregiū excellens, quasi ex toto grege electum. & egregie aduerbium excellenter, quamuis aliquando ponitur pro ualde nimis. Teren. Horum ille nihil egregie, præter cætera studebat. Veteres etiam exgregie dixere. & aggrego, quod est addo, adiungo, & quasi in gregem duco, dicimúsq; aggrego te in nostrum ordinem, uel in nostrum numerum. Abgrego abmoueo, & quasi ab grege duco. Disgrego, separo, disiungo. segrego similiter, cuius contrarium est congrego, hoc est coniungo, unio. A` quibus disgregatio. segregatio. & congregatio deriuantur. Item domū parietes cingunt, diuidúntq;, quemadmodum urbem, siue oppidum muri. A` pariēte parietinæ dicuntur muri ueteres, ac semiconsumpti. Plyn. Astericū herba est folio similis Ozimo, nigrior tantum, nascens in tegulis, parietinisq;, et parietaria à pariēte deriuatur herba alia, de qua supra diximus. Item in ædibus sunt pauimenta, hoc est ipsa solidamēta domorum dicta à feriendo, quod, dū fiunt pauimenta, pluribus simul diebus feriuntur, hoc est percutiuntur uirgis, seu marculis, ut solidiora sint, nec rimas faciāt. Veteres quippe pauire pro ferire dicebant, quod à græcis sumptum est, qui παίειν dicunt percutere. Ab hoc depuuire tractum est, hoc est cædere. Lucil. Palmisq; misellam depuuit me, hoc est uerberauit. Item oppuuire, unde opuuia uerbera dicuntur. Afra. Oppuuijs pueri coërcentur. & pausia oliuæ genus, quod non nisi pauiendo, hoc est tundendo oleum emittat. Pausa uero dicitur requies alicuius rei. Accius. Sed iā eum huc uadere cerno, & nobis datur pausa loquendi. Lucil. Hæc ubi dicta tibi pausam dedit ore loquendi. Ab hoc pauso uerbum quiesco. à quo repauso, quod est requiem capio. Deducuntur autem à græco παύομαι, quod significat desisto ab opere, requiesco. A` pauio etiam tripudia solistima dicebantur auguria, quæ fiebāt quoties offa, quæ pullis dabatur, aliquo modo cadebat in solum. ita enim à solo solistimum, ut à medio mediastinum dicimus. Solebant quippe in auspicijs apud ueteres adhiberi non passim omnes, sed hi tantum, qui essent periti. Peritos enim oportebat esse eos, qui quid silentiū foret intelligerent. silentium id in auspicijs dicebatur, quod omni uitio careret. rogabat hūc augur, an adhuc silētiū esset. Respōdebat statim silentiū sibi esse uideri. Tum ille si pascerentur petebat, aut ubi, nō quod ad auspicia ptineret utrū pascerentur, nécne pulli, quos pullarius attulisset (ita enim nominabant eum, qui pullos in caueā ferebat) sed quia, cum pascebantur, necesse erat aliquid ex ore decidere, & terrā pauire, ex hoc terripauium primo, post terripudiū, deinde tripudiū est dictum. Cū igitur offa iā ex ore pulli ceciderat, tum auspicāti tripudiū solistimū nūtiabatur. Extabat decretum collegij uetus oēm auem tripudiū facere posse. derisit hūc augurādi modū Flaminius. Ná, cū tripudio auspicaretur pullarius, diémq; committendi prælij propterea differret, Tū Flaminius ex eo quæsiuit, si ne postea quidē pulli pascerentur, qd faciendū censeret. cū ille quiescendū censeret, præclara uero inquit Flaminius, auspicia si esuriētibus pullis res geri poterit, saturis nihil geretur. itaq; signa conuelli, et se sequi iussit. Tripudiū ēt saltatio dicitur, similiter à pauienda terra, qd scilicet saltando terra pauitur. Liuius. Ferre, ac per urbē ire cum tripudijs, solēniq; saltatu iussit. A` pauimentum fit pauimēto uerbū. & passiuū eius pauimentor. A` quo pauimentata loca dicuntur, in quibus strata sunt pauimenta. Ply. Ergo pauimētandū ubi sata sit cēsent, ut lachryma nō absorbeatur. Apud ueteres primo facta sunt pauimenta, quæ barbarica, siue subtegulanea uocantur ex testis tusis, rudere, et calce. In Italia uero festucæ subijciebantur, propter qd canea uocitata. Inuenta deinde sunt à græcis elaborata arte picturæ, quæ asarota dicta sunt, quod uerri non debeant ἀπὸ τοῦ α priuatiua particula, & σαρῶ, quod est uerro. Solebant

quippe purgamenta cœnarum, quæ analecta uocantur, in pauimento quoq; euerri, dum subtegulanea pauimenta in usu erant. Postea uero asarotis inuentis cessauit usus scoparum, & manibus colligi purgamenta cœperunt, pauimenta uero spongijs mundari. Mart. In pretio scopas testatur palma fuisse. Otia sed scopis nunc analecta dabūt. testatur hoc Lucilius poeta. Arte pauimento, atq; emblemate uermiculato. Hoc pauimenti genus laudat Papinius in uilla Tyburtina Manlij Vopisci. Calcabam nec opinus opes, nam splendor ab alto Defluus, & nitidum referentes aëra testæ, Monstrauere solum, uarias ubi picta per artes, Gaudet humus, superatq; nouis asarota figuris. Clarissimus in hoc pauimenti genere Zenodorus fuit, qui Pergami strauit asarotum paruis crustulis tinctis in uarios colores ubi mirabilis columba bibebat aquam umbra capitis infuscans, alia sibi escam arripiente. Scalpturata etiam pauimenta fuerunt, in quibus picturæ radendo fiebant, quo modo nunc scalpturata albaria in exteriori parte parietum, ac murorū facimus. Inuenere & alia pauimenta græci, quæ, quoniam sub dio sunt subdialia nuncupantur, his domos contegebant facilibus locis, atq; tepentibus, qđ nunc Neapoli, & per omnem campaniam faciunt. Fallax genus, ac minime durabile ubicunq; imbres gelant. Huiusmodi pauimenta maxime idonea facienda sunt, quod contignationes humore crescentes, aut siccitate decrescentes, seu pandationibus sedentes mouendo se faciunt uitia pauimentis. Præterea gelicidia, & pruinæ non patiuntur integra permanere. Itaq;, si necessitas coëgerit, ut minime uitiosa fiant, sic erit faciundum. primum obseruandum est, ut æqualis, & solida contignatio fiat, ne gradus ambulantium, tremor fabricæ titubantis excitiat. deinde ut axes quernæ cum esculeis non misceantur. Nam quercus humore concepto, cum se cœperit siccare, torquetur, & rimas in pauimento facit. Esculus uero sine uitio durat. Sed, si quercu suppetente esculus desit, subtiliter quercus secetur, & binæ per diuersum coaxationes substernantur, capita earum præfigantur frequentibus clauis, ne possint torqueri. De cerro, aut fago diutissime tabulata durabunt, si stratis desuper paleis, uel silice humor calcis nusquam ad tabulati corpus accedat. Postquam coaxatum fuerit ruderi nouo tertia pars testæ tusæ addatur, deinde rudus, in quo duæ quintæ calcis misceantur pedali crassitudine festucetur. Tunc nucleo crasso sex digitos struatur fastigium uero seruetur in duos pedes, & sescuncem, & cote diligenter despumetur. Quod si nigrum facere pauimentum uoles, solo festucato inijciatur rudus, aut testaceum pauimentum sabulo. calce. ac fauilla mista carbonius, spisse calcatis, crassitudine semipedali, tum cote depoliatur. Hoc pauimentum græcanicum dicitur, quod & nigrum est, & si qua ex poculis funduntur, uelociter rapta defugit. Alio quoq; genere pauimenti uti Romani sub Sylla cœpere. Lithostratum uocant, quale Præneste fuisse in fortunæ delubro memoratur. Paruulis id crustis constat, idcoq; Lithostratum appellatur, hoc à nostris dicitur sectile. λίθος enim lapis dicitur, στρωτὸν autem stratum. Cæsarem tradunt in expeditionibus, tessellata etiam pauimenta circuntulisse, de quibus inferius dicemus. Marmoreis etiam tabulis sterni domus cœpere. A quo pœnica pauimenta dicta sunt numidico marmore strata, deinde etiā lateribus. pauimenta uero, quæ lithostrata dicebātur, humo pulsa in cameras transiere. Cameræ testudines dicuntur, quasi camuræ, hoc est curuæ. Camurum enim curuū significat. Virg. & camuris hyrtæ sub cornibus aures. unde Camerinum piceni urbs præclara à curuitate situs ita appellata. ab ea uero Camertes dicti, quos Liuius scribit, Publio quondam Scipioni, in armanda classe, quam in Africam duxit, cohortem unam sexcentorum militum armatorum præbuisse.

Hinc etiam concamerata loca dicimus testudinea, hoc est, quæ fornicibus constant. huiusmodi pauimenta lapideis, siue figulinis crustis constant uitro tectis, atq; encausto pictis, inuentum Agrippæ in Thermis, quas Romæ ædificauit. Vulgo id opus nunc musaicum uocant. Museacum autem dici debet, quoniam pumices, hoc est lapides leues mire erosos in ædificijs musea uocant. dependentia (ut Plynius inquit) ad imaginem specus arte reddendam. Item in ædibus andron est spatium illud, quod est inter duos parietes, in quod pluuia descendit. Plyn. Tam alti, abditiq; secreti illa ratio est, quod interiacens andron parietem cubiculi, hortiq; distinguit. Atq; ita omnem sonum medij inanitate consumit. Sunt etiam plerunq; in domibus fontes, uel uiuis aquis ibi scaturientibus, uel per tubos aut fistulas aliunde deductis. Fons à fundendo dictus est. unde è terra funditur aqua uiua. à quo etiam fistula dicta est, per quam fusa aqua deducitur, sicut tubi, seu per diminutionem tubuli à tumore, & cănales à canna, quod ad earum similitudinem facti sint. A fonte fontana aqua dicitur, quæ ex fonte est. Plyn. Fontanæ aquæ cyathos duos. & fontanalia fontium sacra dicuntur. & fontinalis porta urbis Romæ ob propinquitatem scaturientium fontium, eadem (ut quidam putant) capena uocabatur. Iuue. Substitit ad ueteres arcus, madidamq; capenam. Liuius. Censores uiam sternendam à porta capena ad Martis ædē locauerunt. Idem. Aediles alteram porticum ad portam fontinalem ad Martis aram, qua in campos iter esset, perduxere. Romulus in constructione urbis treis tantum portas statuisse dicitur. Carmentalem primam appellatam à Carmenta matre Euandri, quæ ibi prius habitauerat, eratq; ei id nomen à carminibus, quibus dabat responsa, cum proprie Nicostrata uocaretur. Vir. Et carmentalem Romano nomine portam. Postea uero scelerata uocata est, quod per eam, sex, & trecenti Fabij cum clientibus quinq; millibus egressi aduersus Hetruscos ad amnem Cremeram omnes interfecti sunt. Ouid. Carmentis portæ dextro est uia proxima Iano. Ire per hanc noli, quisquis es, omen habet. Illa fama refert Fabios exisse trecentos, Porta uacat culpa, sed tamen omen habet. Sic sceleratus campus Romæ appellatus est, proxime portam collinam, in quo uirgines uestales, quæ incestum fecerant, defossæ sunt. & sceleratus uicus Romæ, in quo cum Tarquinius superbus interficiendum curasset Seruium regem socerum suum, corpus eius iacens filia carpento superuecta est, properans in possessionem domus paternæ. hæc omnia scelerata dicta sunt, hoc est polluta. etenim scelerare polluere est. Vir. Parce pias scelerare manus. Interdum tamen sceleratum capitur pro nocente. Idem. at sceleratum exquirere frigus Difficile est. Quidam scelerosum, & sceleratum ita distingunt, ut scelerosus sit author sceleris. Sceleratus uero, in quo scelus sit constitutum, aut commissum. Terentius. Vbi ego illum scelerosum. hæc à scelus deducuntur, quod significat flagitium, facinus. à quo scelestus, idem, quod sceleratus. & scelerose, scelerate, ac sceleste aduerbia. & scelerator, contaminator. A græco autem hæc deducuntur, quippe græci ἀλιτρὸν scelestum indicant. Secundam portam instituit pādanam, quod ad res, quæ in urbem ferebantur, panderetur, eadem & à libertate libera dicebatur. Tertiam mugoniam à mugitu, quod per eam uenale pecus intraret, hæc et trigonia, hoc est trium angulorum cognominata. Addita præterea ab eodem intra urbem Iannalis porta est, à Iano dicta, & ideo ibi positum Iani signum, & institutum à Pópilio, ut esset clausa semper, nisi cum bellum foret. cuius rei causa hæc fertur. Cum bello sabino, quod uirginum raptarum gratia commissum est, Romani portam, quæ sub radicibus collis uiminalis

erat, claudere festinarent, quia hostes in eam irruebant, postquam clausa fuerat, mox sponte patefacta est, cumq́; iterum, ac tertio idem contigisset, quoniam claudi non poterat, armati pro limine plurimi appositi sunt custodes. cūq́; ex alia parte acerrimo prælio certaretur, subito fama pertulit fusos Tatio Romanos. Quam ob causam, qui aditum tuebantur, territi profugerunt. Cumq́; Sabini per portam patētem irrupturi essent, magna uis torrentium ex æde per eam portam dicitur erupisse, multasq́; per duellium cateruas, aut exustas feruenti, aut deuoratas rapida uoragine deperijsse. Ob eam rē placitum est belli tempore, uelut ad urbis auxilium profecto deo, fores reserarentur. Hinc patuleius, & clusinus dictus est Ianus, quia bello portæ eius patent, pace clauduntur. Dictus est etiam deus geminus, quasi utriusque Ianuæ cœlestis potens, quod sol sit, & exoriens aperiat diem, occidens claudat. Vnde & simulachrum eius fingi solebat manu dextera trecentorum, & sinistra sexaginta, & quinque numerum tenens, ad demonstrandum anni dimensionem. Item deus bifrons, quod & præterita sciuerit, & futura præuiderit, uel quia superum, atq; inferum ianitor est, & Ianus pater, quasi deorum deus, & Ianus iunonius, quasi non solum ianuarij, sed mensium omnium ingressus tenens. in ditione quippe iunonis sunt omnes Calendæ. unde & Varro scribit, Iano duodecim aras pro totidem mensibus dedicatas. Ianus consiuius à conserendo, hoc est à propagine humani generis, quæ Iano authore conseritur. Ianus quirinus, quasi bellorum potens ab hasta, quā Sabini curim uocant. Aliæ quoq; deinde diuersis tēporibus portæ additæ fuerunt, inter quas celebriores sunt flumentana, quam Tyberis urbem intrans, in sinistra ripæ parte relinquit, dicta, quod Tyberis quandoq; in eam influxerit, quod in aliam fieri non poterat. Liuius. Prædicta die in petilinum lucum extra portam flumentanam, unde conspectus in capitolium non est, concilium populi indictum. Collatina, quæ per eundem circuitum ad sinistram Tyberis partem proxima est, à Collatia appellata oppido propè Romam. in quod aliarum urbiū opes collatæ fuerunt. post eam gabinia, quæ recta in gabios ducebat. subsequens, Quirinalis, ita uocata, uel quod ea itur in collem quirinalem, uel quod proxime eam Quirini sacellum erat. Eadem ægonensis (ut quidam existimant) uocabatur, quod mons ipse quirinalis prius Aegonus cognominatus est. Hinc porta collina ab eodē colle, ad quē alia uia iter erat. huic portæ propinquum fuit Erycinæ Veneris templum. Ouidius. Templa frequentari collinæ proxima portæ, Nunc decet. à Siculo nomina rege tenet. eadem nunc salaria uocatur, quod nomen uiæ quoq; est, in quam exit. Cornelius Tacitus tertium agmen per salariam collinæ portæ appropinquabat, per eam sal Sabini deferebant. ideo salaria uocitata. deinde uiminalis, quæ ad uiminalem collem ducebat, appellatum à sylua uiminum, quæ ibi dicitur fuisse, eadem numentana à numentana uia, quæ in salariam intrat, hæc uero à numentano agro, de quo inferius dicemus. Post hæc exquilina, quæ in exquilias ducit. Tyburtina etiam, dicta aliquando taurina à capite tauri, quod illic insculptum erat. Exquiliæ sunt gemini in urbe montes, dictæ (ut Varro affirmat) uel ab excubijs regis, uel quod excultæ à rege Tullo essent. In altero eorum nunc arcus extat, quem literæ indicant appositum honori Galeni imperatoris fuisse. In altero sunt Dioclitiani thermæ, & duo equi marmorei ingentes, cum uiris seminudis lora tenentibus, miro artificio insignes, quorum unus inscriptum latinis literis habet. opus Praxitelis. alter, Opus Phidiæ. Constat hos à Tyridate Armeniorū rege Romam delatos, quem Nero, ut laute exciperet theatrū Pompeij unius diei opera totum inaura=

uit. Tum Næuia à Næuio, qui ea loca tenuit. & Cœlimontana à Cœlio monte. & Latina, quod in Latiū duceret. & Trigemina, per quam trigemini fratres Horatij exierunt. Sed tertius, qui superstes fuit porta capena redijt. Liuius. Minutius extra portam Trigeminā boue aurato donatus est. Eadē Ostiensis appellatur, quod per eam iter sit Ostiam proficiscentibus. Aurelia ab Aurelio, qui eum tenuit locum. Querquetulana, quod quercum intra muros iuxta se habeat. Lauernalis à Lauerna dea, cuius in obscuro, atq; abdito loco fures prædā, furtaq́; inter se partiri soliti erant. & ideo lauerniones uocabantur, quod sub tutela deæ Lauernæ essent, cuius ædes erat iuxta portam lauernalem Rauduscula, quod ærata esset. Aes raudus à ueteribus dictum. unde in uenditionibus mancupi scriptum erat rauduscolo libram ferito. Proprie autem rudus, siue raudus dicitur res rudis aspera, & imperfecta, ideo hominem imperitum rudem nominamus. A` quo fit erudio, quod est doceo. instruo, & eruditio doctrina. & erudite aduerbium docte. & ruditas imperitia. & obtusitas ingenij. & rudis impolita uirga dicitur à quo fit rudiculus diminutiuum. Plynius. Non est opus in hoc usu lanas rudiculis esse curatas. Idē. Vritur autem in pannis per laminas minutas cum sulfure uersatum rudibus ferreis, aut ferulaceis, donec liquor mutetur in cinerem. Quoniam autem gladiatores iam ætate ingrauescentes, dum libertate à prætore donabantur, ne gladiatoriam amplius exercerent, uirga donari solebāt, factum est, ut pro libertate, & pro fine, rudis aliquando metaphorice ponatur. Iuuenalis. Ergo sibi dabit ipse rudem. Hinc nouum rudus, & uetus rudus dicimus. Nouum rudus est materia pauimenti. hoc est saxa de nouo contusa seu testæ fracta ad pauimentum faciendum. Vetus uero rudus est materia ueterum pauimentorum, & diruptorum ædificiorum quæ lapidibus, & testis confractis, calceq́; arena commista constat. Plynius. Complanatæ ueteri rudere erant uiæ. Hinc ruderatus ager dicitur, qui ueterum ædificiorū materia scatet, hoc est lapidibus confractis, arena, calce. Plynius. Rosam siccis locis, quàm humidis odoratiorem constat nasci. Serendam nec pinguibus, nec argillosis locis contentam raris. proprieq́; ruderatum agrum amare. derudere nouo. Vitruuius. Tunc superstratum duces rudus, hoc est saxa contusa duabus partibus, & una calcis temperante constitues. Rudo uero factitium uerbum est, proprieq́; de asinis dicitur. sicut hinnio de equis. Persius, Findor, ut Arcadiæ pecuaria rudere credas. hinc rudētes asini dicuntur. Virgilius. sera sub nocte rudentum. Rudentes etiā appellantur nautici funes, quoniam cum uento agitantur rudere uidentur. Idem. Insequitur clamorq́; uirūm, stridorq́; rudentum. Item Rutumenta porta, quæ à nomine cuiusdam aurigæ cognominata est propè eam habitantis. & Catularia, quod nō longe ab ea ad placandum Caniculæ sydus inimicum frugibus rufæ canes immolabantur, ut fruges ad maturitatem perducerentur & triumphalis porta, per quam triumphantes imperatores pompam agebant. Erat & in urbe illa porta, quæ à Roma Romanula dicebatur, habens gradus in naualia ad Volupiæ sacellum. Item alia in palatio mutionis appellata à mugitu, quod ea pecus exigebatur. A` fonte etiā fonticulus deducitur, hoc est paruus fons. Plynius. Vbicunq; moueris humum fonticuli scatent. Fons græce πηγὴ dicitur. unde plures simul domus rusticæ, hoc est plures uillæ, Pagus uocatur, quod circa fontem condi huiusmodi uillæ consueuerunt. hinc pagani dicti, quasi ex eodē fonte potantes, hoc est uillani. hinc paganus uicus, hinc semipaganus, quasi semiuillanus. lapis in quē aqua scaturiens colligitur modo crater, modo labrū, modo à gustādo gustatoriū appellatur. Cratera à similitudine

uasis huiusmodi. Est enim crater, siue cratera uas rotundum amplum. Virgilius. Crateras læti statuunt, & uina coronant. Idem. Crateresq; duos statuam tibi pinguis oliui. Et alibi. fuso crateris oliuo. Nam quod Marcellus ait, crateras dici uasa uinaria, Crateres uero uasa olearia, falsum est. magnū, atq; amplum esse idem Virgilius ostendit. Sed magnum metuens se post cratera tegebat, græcum uocabulum est κρατὴρ, & à capacitate, hoc est ἀπὸ τοῦ κρατεῖν deducitur, quod est tenere, capere. Quidam scribunt treis urnas continere. Vrnam uero quartarium dici manifestum est, quod quatuor sextarios capiat. ab huius uasis similitudine crater in monte Aetna appellatus est foramen illud, per quod ignis, cinisq; euomitur, quod cum aliquando duobus in locis fieri uideatur, duos esse huiusmodi crateres dixere. Strabo. Ipsa uero mōtis Aetnæ cacumina flagrantibus incendijs multipliciter mutari manifestum est. Nunc quidem in craterem collabitur ignis. nunc diuisus egreditur. modo igniti defluunt riui. modo flammæ, aut fumus, fuligo'ue consurgunt. Aliquando ardens lapis exundat. Ouidius de raptu Proserpinæ. Et pronos currus medio cratere recepit. Exigua fistula ex ære, siue marmore, aut alia materia, ex qua aqua exilit è fonte, & propter signa, quæ fieri in ea solent, persona aliquando uocatur. proprie siphunculus dicitur. Plynius. Aqua uelut expressa cubantium pondere siphunculis effluit, cauato lapide suscipitur, gracili marmore continetur. Item baptisteria in domibus sunt, hoc est ueluti lacus quidam ex ligno, aut marmore, alio'ue genere lapidis ædificati, in quibus lauandi gratia mergimur, dicta ἀπὸ τοῦ βαπτίζειν, quod mergere est, hæc in cellis ædificari solent, hoc est secretioribus locis, in hunc usum factis, quarum aliæ caldariæ sunt, in quibus calda lauamur, aliæ frigidariæ, in quibus lauamur frigida. Plynius. Cælla frigidaria, in qua est baptisterium amplum, & opacum. Sunt etiam piscinæ in areis, in quibus natari latius possit. Piscinæ ab initio dictæ sunt, in quibus uiui pisces coërcentur, quod nomen ipsum facile indicat. In his quoniam natare etiam solebant, inualuit consuetudo, ut omnes in hunc usum collectæ aquæ, siue frigidæ sint, siue calidæ, siue tepidæ, piscinæ dicantur. Mart. piscinam peto, non licet natare. Cicero. Latiorem inquit piscinam uoluissem, ubi iactata brachia non offenderentur. Plynius. Si natare latius, aut tepidus uelis, in area piscina est, in proximo puteus, ex quo possis rursus astringi. Quinetiam uasa lignea ampliora ad tenendam aquam, & ipsa baptisteria aliquando piscinæ uocantur. Idem, decoquitur in aqua, & in piscinas ligneas funditur. Eadem generali uocabulo natatoria, & natationes appellantur. à piscina Cicero piscinarios uocat Lucullum. Philippum, & Hortensium piscinas habentes. Piscina à pisce dicitur, à quo diminutiuum pisciculus. Terentius. Olera, & pisciculos minutos, & piscor uerbum, quod est pisces uenor. à quo expiscor, quod proprie est diligenter, ubi nam pisces lateant, quæro. Metaphorice tamen expiscari pro indagare accipimus. Terentius. Perinde expiscare, quasi non noris. Item pro lucrifacere. Plautus. Tandemq; nescio quid ab eo expiscatus. & adipiscor, quod significat acquiro. Veteres appiscor dicebant. Lucilius. Magnam inde appiscatus infamiam. quod si adipiscor cum persona iungatur, significat peruenio. & in præterito facit adeptus. Cicero. Nam medio itinere eum adeptus amplexus sum, hoc est cum medio itinere ad eū peruenissem. idem accidit in nanciscor, quod, cum similiter acquiro significet, si tamen cum homine iungatur, frequentissime capitur pro inuenio. Cicero. Eum tu hominem teneto, siquem eris nactus istius mortis, aut exilij minis. Ab hoc ueteres renanciscor dixere pro eo, quod est reprehendo, & indipiscor, quod similiter significat assequor. Dicitur etiam in actiuo indipisco. Plautus. Neq; partem tibi adeo indipisces, neq; furem excipies. Ab indipiscor fit indeptus. à quo indepto frequentatiuum. Varro. nec partem aliquam indeptauit hæreditatis. À piscor piscator deducitur, qui piscatur. & piscatus, ac piscatio pro ipso actu piscandi. Plynius. Quos uenatus. aucupia. piscatusq; alebant. & piscatorium, quod ad piscatorem pertinet, ut piscatorius hamus. piscatoria scapha. piscatoria fiscina. piscatorium tugurium. & piscosum, quod modo significat piscibus plenum, modo in quo piscari facile est, quod & pisculentum ueteres dixerunt. Cato. Fluuium magnum. pulchrum. pisculentum. piscatorij ludi dicebantur, qui pro quæstu piscantium fiebant. Item piscariæ, loca in quibus pisces uenduntur, & piscarij, q pisces uenditant. Varro. Nullus in piscaria piscis erat. inter piscarios nemo uendebat. ijdem & cetarij dicuntur, quanuis cetarij potius sunt, qui magnos pisces, & salsos uendunt. Cete enim maiores pisces in mari sunt, non ouum, sed animal pariētes, quod nulli ex paruis accidit, præterquam ranæ. Virgilius. immania cete. Cetarij etiam, piscatores magnorum piscium dicuntur, utputa thynnorum, & aliorū huiusmodi. Varro. Aduertis cetarios, cum uidere uolunt in mari turmas ascendere in malum, alti ut penitus per aquam perspiciant. Hinc cetariæ dicuntur loca iuxta mare stagnante lacu, in qbus thynni, & alij huiusmodi pisces capiuntur, & iuxta saliuntur. Plynius. Carteiæ in cetarijs assuetus polypus exire, atq; ibi salsamenta populari. Idem. Scombris in aquis sulfureus color, extra, qui cæteris. Hispaniæ cetarias hi replent thynnis non commeantibus. pisces aliquando à terrestrium animalium similitudine nomen habent. ut uitulus. scorpius. anguilla. Aliquando à similitudine auium, ut passer. Hirundo. Nonnunquam ab aliquo inanimato, ut à testa testudo. ab acu acus, qui & belone dicitur, quod græci βελόνην acum nominant. Plynius. Acus, siue belone unus piscium dehiscente. propter multitudinem uero parit, à partu calescit uulnus, quod & in cæcis serpentibus tradunt. Interdum à colore, ut aurata à colore auri, & mulus à colore muleorum calceorum, quibus primo reges albani, postea patritij usi sunt. erant autem purpurei coloris à milando, hoc est suendo dicti. Vnde millus collare canum uenaticorum consutum, factumq; ex corio clauis ferreis eminentibus aduersus impetum luporum. Scipio Aemilianus ad populum. Nobis inquit, reiq; publicæ præsidio eritis, quasi millus cani. Mulus piscis est marinus maximæ nobilitatis, & gratiæ, magnitudinis modicæ. raro enim binas libras ponderis superat. Martialis. Nolo mihi ponas rhombum, malumq; bilibrem. Mutianus tamen tradidit Mulum octuaginta librarum in mari rubro semel captum fuisse. uescitur alga. ostreis. limo. & aliorum piscium carne, barba gemina insignitur inferiori labro. propter quod Veneti barbonem uulgo nominant, à græcis trigla dicitur, quo nomine in præsentia utuntur Romani. Hinc trigles lapillus dictus, quod muli colorem habet. sicut carcinias, qd cancri marini. Echites, quod uiperæ. scorpites, quod scorpionis. scarites, quod scari. Vilissimus inter eos est, quem lutarium nominant. Hunc semper comitatur sargus, alius piscis. & illo cœnum fodiente, hic excitatum pabulum deuorat. Asinius Celer Claudio principe mulum unum septem millibus numûm mercatus traditur. M. Apicius in sociorum garo, de quo alibi dicemus, Mulos necandos putauit. & ex iecore eius alecem excogitauit. Mulum expirantem multiplici quadam colorum uarietate spectare proceres gulæ præclarum putabant, præsertim si uitro esset inclusus. Seneca. parum uidetur recens mulus, nisi qui in conuiuæ manu moritur. Vitreis ollis inclusi afferuntur, & obseruatur

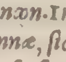
morientium color, quem in multas mutationes mors luctante spiritu uertit. Idem ante illa audiebamus, Nihil est melius saxatili mulo. At nūc audimus, nihil est moriente formosius. Da mihi in manus uas uitreum, in quo exultet, & diu laudatus est, ex illo perlucido uiuario extrahitur. Tunc, ut quisq; peritior est, monstrat. Vide quam exarserit rubor omni acrior minio. Vide quas per latera uenas agat. Ecce sanguineum putes uentrem. quam lucidum quiddam cœruleum sub ipso tempore effulsit. Iam porrigitur, & pallet, & in unum colorem cōponitur, non tempero mihi, quin utar interdum temerarie uerbis, & proprietatis modum excedam. Non sunt ad popinam dentibus, & uentre, & ore contenti, oculis quoq; gulosi sunt. Muli nunc præstantissimi capiuntur in mari Tyrrheno iuxta corniculum, & tarquinios. habent enim & pisces sua loca, sicut carpio in Benaci lacu. Salmo in Rheno, ac Rhodano. qui duo pisces omnibus ferè marinis præferuntur. Attilus in Pado. Zeus, qui & faber appellatur, gadibus. mustellæ, in lacu brigantino retiæ murenis ferè similes, & cæteros omneis pisces nostra ætate excedentes pretio, quas à lambēdis petris, uulgo nunc lampetras nominant. Circa ebusum salpa, obscœnus alibi, & qui coqui non potest, nisi ferula uerberatus. Plerunq; nomen trahunt pisces ab ingenij, aut morum similitudine, ut canes, siue caniculæ à morsu. hæ enim graui periculo urinanteis infestant, ob id stilos præacutos lineis adnexos habent, quia nisi perfossæ non recedunt. atrox cum his dimicatio est. Inguina, & calces, omnemq; candorem corporum appetunt. Salus una in aduersas eundi, sic enim territæ retrocedunt, pauentq; hominem æque, ac terrent. Verumubi ad summam uentum est, ibi periculum adempta facultate eundi contra, dum conantur emergere, omnis spes salutis in socijs est, nisi præceleri ui repente rapiant, absumi spectant. Omnis cura ad speculandum hoc malum adhibetur ante, quàm mergatur. Certissima est securitas conspexisse ibi planos pisceis, quia nunquam ubi sunt caniculæ uersantur. Qua de causa urinantes sacros eos appellant. Item lupi à uoracitate, unde à græcis hic piscis λάβραξ dicitur, hoc est uehementer edax. λα enim intensiua particula est, βορός edax dicitur, à quo Picentes mei uarolum nominant, Romani uulgo lupum. laneus, siue lanatus lupus dicitur à candore, ac mollitia carnis. Tales enim inter eos laudatissimi sunt. Martial. Laneus Euganei lupus excipit ora Timaui Aequoreo dulceis cum sale pastus aquas. Var. Lupo tyberino palmam tribuit his uerbis. Ad uictum optima fert ager campanus, frumentum, falernum uinum. cassinās, oleum. Thusculanus, ficum. mel, Tarētinus. piscem Tyberis. Optimi inter duos pontes lupi capiebantur, propter urbis latrinas, & cloacas, quas insectantes maxime pinguescunt, quæ res præcipua causa est, ut è mari nantes inter flu minum hostia meliores sint, utpote pinguiores. Refert Macrobius Lucilium acrem, & uehementem poëtam ostendere se scire hunc piscem egregij saporis esse, qui inter duos ponteis captus esset, eumq; quasi liguritorem appellare catillonem. proprie autem catillones dictos gulosos, quasi catillorum liguritores, & præcipue eos, qui ad pollutum Herculis ultimi conuenie bant, quod catillos liguribant. A` catino per diminutionem catillus dictus. catinum autem à capiendo putant deductum, uas est escariæ mensæ, ubi pultem, aut aliquid iurilenti ponebant, catillatio graue opprobrium obijciebatur hominibus generosis, siqui prouincias amicas populi Romani expoliassent, quod bona eorum ligurisse uiderentur. Lucilij uersus hi sunt. Fingere præterea afferri, quod quisq; uolebat. Illum summa ducebant, atq; altilium lanx. Hunc ponteis Tyberinos inter captus catillo. Caium quoq; Titium ita scripsisse cōmemorat,

quin potius putamus mulsum institum uino græco. edimus turdum pinguem, bonumq; piscem lupum germanum, qui inter duos pontes captus fuit. Refert Aristoteles mugilem, & lupum perpetuo inter se odio conflagrare. Nos certe Puteolis sæpenumero congrū cum murena, cum lupo mulum acriter pugnantes Bessarione nostro præsente animaduertimus, mugilemq; in metu, cum caput occultasset, totum se absconditum esse existimantem, propter quod cephalum à græcis uocari uerisimile est. Galenus quoq; excellens medicus de eo sic scribit. λάβρακα οὐ τεθέαμαι γενόμενον ἐν γλυκέσιν ὕδασιν ἐκ μέντοι τῆς θαλάσσης ἐπαναβαίνοντα ποταμοῖς ἢ λίμναις ἑώρακα. διὸ καὶ μοχθηρὸς ὀλιγάκις εὑρίσκεται. καθάπερ ὁ κέφαλος πολλάκις, οὐ φεύγει δὲ οὐδὲ τὰς λιμνοθαλάσσας καὶ τὰ στόματα τῶν ποταμῶν καίτι γε πελάγιος ὤν. τοῦτο γὰρ τοὔνομα τίθεται τοῖς εἰς τὸ βάθος ἀποχωροῦσιν. Lupum inquit, in dulcibus aquis natum non uidimus, sed ex mari in flumina, ac lacus ascendentem conspeximus, propter quod parumper limosus inuenitur aliquando, quemadmodum cephalus. Non fugit autem stagna salsa, nec ostia fluminum, quāuis in profundo maris uersari sit solitus. Constat autem à lupo quadrupede animali appellatum hunc piscem fuisse, cuius tanta uarietas est, ut cibo alio deficiente, terra uescatur. Luporum uisus creditur homini noxius esse, uocemq; ei, quem priores uiderint, adimere. Virgilius. Nunc oblita mihi tot carmina, uox quoq; Mœrim Iam fugit ipsa Lupi Mœrim uidere priores. Hinc factum est prouerbium. Lupus est in fabula, quoties superueniente eo, de quo sermo erat, necesse est tacere. homines in lupos uerti, rursusq; restitui sibi, usqueadeo uulgi animis infixum est, ut hinc uersipellis contumeliosum nomen ortum putetur. Hi enim dicuntur uersipelles, qui modo unū, modo aliud ostendunt, & quolibet se fraudulenter commutant. Lucilius. At libertinus tricorius syrus iste ad mastigias, qui cum uersipellis fio, & commuto omnia. Plautus. Versipellem se facit, quando lubet. Scribit Varro Arcadas quosdam sorte ductos stagnum quoddam eius regionis tranare, ueste in quercu suspenso, atq; abire in deserta, transfigurariq; in lupos, & cum similibus feris per nouem annos uictitare. Quo in tempore si humana carne abstinuerint, rursus ad idem stagnum reuerti, & cum tranauerint, priorem effigiem, habitumq; recipere, nouem annorum ætate addita. Et quia nullum tam impudens mendacium est, ut teste careat, nominatim exprimit Demenetum quendam in sacrificio, quod Arcades immolato puero facere deo suo Lycæo solebant, cum humana exta degustasset, statim in lupum conuersum, & anno decimo in figuram pristinam restitutum. hunc pugillatu sese exercuisse. & olympiaco uicisse certamine. Nec ob aliam causam Varro existimat in Arcadia Panem lycæum, & Iouem lycæum nominatos, quàm propter hanc hominum in lupos mutationem. Lupus enim græce λύκος dicitur. à quo lupi nomen deriuatur. & simili modo lycæum Arcadiæ montem appellatū, qui Pani deo sacer est, quod magis mihi placet, quàm quod scribit Seruius lycæum dictum, quod lupos non sinat in oueis sæuire. Lupi caudæ uulgus existimat amatorium uirus inesse in exiguo uillo, eumq;, qui capiatur, statim abijcere, nec enim habere uillum, nisi uiuenti detrahatur. A` lupo ceruarius lupus dicitur aliud animal uulgo notum, cuius tanta obliuio est, ut maxima etiā in fame mandens, si respexerit, non recordetur cibi, sed digressus aliū quærat. Item à lupo lupercal dictum, locus, siue spelunca sub palatino monte sacrata ab Euandro Pani deo Arcadiæ, qui Lycæus uocatur, quamuis alij, ita appellatum uelint. uel quod lupa ibi Remum, & Romulum nutriuerit, uel quod ibi per caprum luebatur, hoc est sacrificabatur, ut sit dictio ex tribus

orationis

orationis partibus composita, hinc lupercalia sacra, quæ in eo loco fiebant, appellata. & luperci à Romanis dicti, quasi ex illorum mysteriorum semine exorti, siue (ut Varro putat) quod lupercalibus in lupercali sacra facerent. A` lupo etiã meretrices lupæ appellatæ, quod, ut illi cibi, ita hæ uel libidinis, uel quæstus appetentes sint. Vnde turpia earũ loca lupanaria uocantur. & lupari scortari, ac meretricari est. Accius. Qui cum meretrice ꝑ uias habitu nostro lupantur. Hinc datum fabulæ locum uolunt, ut Remus, ac Romulus expositi, à lupa nutriti esse dicantur, quod, cum uagientes in ripa Tyberis iacerent, à nescio qua meretrice primum collecti fuisse, & primas eius mamullas suxisse putentur, deinde ad Faustulum peruenisse pastorem. Alij tamen existimant hanc non fabulã, sed historiam esse, & geminos infanteis à lupa uere fuisse nutritos, quod Marte geniti essent, in cuius tutela lupi esse dicuntur, ut ideo lupa paruulis ubera admouisse credatur, quia filios esse dei sui Martis agnouerat. Lupata quoq; genus freni asperrimi à lupinis dentibus nomen sumpsere, qui inæquales sunt. & propterea morsus eorum asperrimus. Vir. Pressiq; negabunt uulnera dura pati, & duris parêre lupatis. Lupinũ dicitur quicquid ad lupum pertinet. ut lupini dentes. lupini oculi. lupina rabies. Plynius, Masurius palmam lupino adipi dedisse antiquos tradit. ideo nouas nuptas illo perungere posteis solitas, nequid mali medicamenti inferretur. Lupinum quoq; leguminis genus appellamus, qđ nõ minus terram appetat, uoraxq; illius sit, quàm lupus. hoc unum coli non uult, seriturq; non arato, & tellurem adeo amat, ut q̃uis frutetoso solo coniectum inter folia, uepresq;, ad terram tamen radice perueniat.

Quotidie cum sole circumagitur, horasq; agricolis etiam nubilo die demonstrat ter floret. ab omnibus animalibus amaritudine sua tutum est. Maceratum calida aqua in cibo est homini. Lupus etiam instrumentum est aduncum, quo uasa, quæ in puteum forte ceciderint, extrahuntur. Harpax græco uocabulo, & Harpago nominatur, quod rapax interpretari potest. ἀπὸ τοῦ ἁρπάζειν; quod est rapere. Item Lupus genus aranei est, de quo supra diximus, à græcis λύκος appellatus, & herba, quæ asparagi uice mandi solet, quæ & lupus salictarius, quod salices ad similitudinem uitis ascendat, & uulgo lupulus dicitur ex aculeatorum genere. Germani ex ea ceruisiam faciunt admista frugibus. Hoc genus potionis, quo pro uino utuntur, quale est in Aegypto Zithũ celia, & cerea in Hispania. horum omnium spuma cutem fœminarum in facie nutrit. A` lycos etiã Lycus deducitur proprium uiri nomen. Multi autem hoc nomine clari fuerunt. Vnus troianus Virg. Fata Lyci, Alius thebanus ignobilis genere, qui, cum à Creonte Herculis socio in exiliũ missus fuisset, Hercule deinde cum Pirithoo ad inferos profecto, regnum Thebarum occupauit. Itẽ alius Thebarum rex. alius Pandionis filius, qui à se Lyciam nominauit. Item à lycus Lycaon Calystonis pater Arcadiæ rex, qui, cum solitus esset hospites necare, idq; in Iouem hospitem moliretur, in lupum ab eo conuersus est. Fuit & alius hoc nomine Priami filius, pater Pandari. & Lycastus urbs Cretæ à Luporum, quæ ibi est, multitudine. & Lyciola pastoris nomen. & Lycimnius frater Astioches, & Lycanus propriũ nomen, & Lycomedes Creontis filius, & Lycopa urbs Aetholiæ. & Lycon pythagoricus philosophus, alius Socraticus. tertius Poëta. quartus epigrammaton scriptor. & Lycophron Periandri Corinthiorum tyranni filius, qui patri, quod matrem occiderat, nunq̃ conciliari potuit. cumq; patris ætate iam grauescente in successionem tyrannidis uocaretur, respõdit se nũq̃ Corinthum patre uiuente, rediturum. & Lycopolis urbs Aegypti. & Lyctus oppidum Cretæ sub Idomenei imperio, à

quo Idomeneus lyctius est dictus, & Lyctonia similiter urbs Cretæ. & Lycurgus Lacedæmoniorũ rex, philosophusq; clarissimus, qui Lacedæmonijs leges sanctissimas condidit, astrictisq; ciuibus iuramento, quod tandiu eas intemerate obseruarent, donec ipse rediret, & è patria nunquam rediturus emigrauit, quo leges à se editæ perpetuo obseruarentur. Fuit & alius Lycurgus Nemeæ regionis rex. Itẽ alius Rex Thracum, qui, cum Bacchum deum esse negaret, uitem amputare conatus, sibi crura præcidit. unde eum tradunt abstemium fuisse. & lycisca nomen habens compositum à lupo & cane, hoc est ἀπὸ τοῦ λύκος, καὶ σκύλαξ. Est enim canis natus ex commistione canum, luporumq;. Virg. multum latrante lycisca. & lynx, & lycius Apollo. & lúx, de qbus inferius dicemus. Item urticæ dicuntur, quod uredinem tactu excitent. Græce hoc genus ἀκαλήφη uocatur, piscis est carnosæ frondis. nocte uagatur. uescitur carne. contrahit se primo, mox prænatante pisciculo frondem suam spargit, cõplectensq; deuorat. Dum admoueri sibi manum sentit, mutat colorem, & contrahitur uis. pruritu mordax. nam tacta uredinem mittit instar terrestris herbæ, quæ ab urendo urtica dicitur, qđ folia eius tacta acerrime urant. quamuis genus urticæ est, quod ononium uocant, multo cæteris mitius, & folijs ferè nihil mordentius. Constat, siquis decocto urticæ pedes hyeme lauerit, eo die non frigescere. Si equæ marem non admittant, & urtica infricetur natura, libenter coitum pati. Phanias physicus utilissimam esse urticam scripsit in cibis coctam, conditamue, lieni. duritiæ uentris. intestinis aĩalium. articularibus, & podagricis morbis. arteriæ. tussi. uentris distillationi. stomacho. panis. parotidi. pernionibus. Pectus præterea purgare. urinam ciere. sanguinẽ narium sistere. calculos rumpere, uuam reprimere. Nonnunquam etiam à figura pisces nomen accipiunt, ut solea, quæ crepidæ similis est, quam soleam uocamus ex planorum piscium genere. & Rhombus cõmendatus patinis. à solea, & passere situ tantum corporis differens. etenim dexter Rhombo, re supinatus est, soleæ, & passeri læuus. Rhombi mentionem facit Iuuenalis. quem fingit Domitiani temporibus incredibili magnitudine captum fuisse. Cum iam semianimum laceraret Flauius orbem Vltimus, & caluo seruiret Roma Neroni, Incidit adriaci spatium admirabile Rhombi Ante domum Veneris, quam dorica sustinet ancon. Impleuitq; sinus. Rhombos tradunt optimos esse Rauennæ, sicut lupos inter duos ponteis Romæ. Rhõbus græca uox est, significatq; proprie figuram quadratam solidam, cuius latera omnia sunt æqualia, anguli uero oẽs obliqu hoc modo. Hic Rhombus si in terra iactetur, uoluitur ad similitudinem ferè cylindri. Vtebantur eo maleficæ mulieres, quibus maxime Thessalia abundat, ad deducendam lunam. Martialis. Quæ nunc Thessalico lunam deducere rhombo. Idem, Numerare quis pigri damna possit somni, Dicere quot æra uerberent manus urbis. Cum secta colco luna uolupat rhombo. Solebant q̃ppe ueneficæ mulieres ad deducendam lunam noctu æra percutere. Ouidius de anu lunam deducente. Themusæaq; concutit æra. Themes enim antiquum oppidum Cypri est, in quo repertum primo æs, ab eo sumpsit cognomen. Theocritus in Ecloga, quam pharmaceutriam inscripsit, mulierem maleficam inducit amore adolescentis captam inter multa alia, quibus allicere sibi amantem conabatur hoc rhombo usam fuisse χ᾽ὡς δινεῖθ᾽ ὅδε ῥόμβος ὁ χάλκεος ἐξ ἀφροδίτας ὣς κεῖνος δινοῖτο ποθ᾽ ἁμετέρῃσι θύρῃσι. ut Rhombus iste (inquit) æneus uertitur, ita uertatur meus amans ad meas fores. Est ẽt Rhõbus cylindrus, item torques, & instrumentum illud, quo uertendo mulieres nent, utunturq; eo similiter in Thessalia mulieres maleficæ ῥομβεῖν græci dicunt uertẽdo

fundam, lapidem iactare. Quandoq; nominantur ab effectu, ut Torpedo, quæ limo mersa occultat sese, et pisceis supra natanteis torpenteis facit. postquam uero obtorpuere, deuorat. Et squatina ex planorum piscium genere, quod propter squalorem, hoc est asperitatem cutis ligna ea, & ebur poliantur. hæc in aqua mira solertia pinnas exertas mouet, ut Rhombus, ut specie uermiculorũ assultanteis pisciculos attrahat. quos prope accedenteis assiliat. Et Echeneis, quod nauem retineat. ἔχειν enim tenere est, ναῦς à græcis dicitur nauis. Magnus nostri seculi, & superioris error circa hoc uocabulũ fuit omnibus pro echeneis echinus apud Lucanum legentibus. In medijs echinus aquis. in quo præter sensum etiam uersus ipse corrumpitur, cum echinus primam syllabam correptam habeat. Echeneis igitur non echinus legendum est, hoc modo, Non puppim retinẽs euro tendẽte rudẽtis. In medijs echeneis aquis, oculiq; draconum. Est autem piscis admodũ paruus in petris uiuens, qui adhærens carinis naueis retardat, ideo ἐχενηΐς dictus à græcis. A quibusdam uero è nostris latinis remora appellatus, qđ naueis remoretur. Hunc Plyn. scribit ob eam causam amatorijs ueneficijs infamem esse, tum propter iudiciorum, ac litium moram. Sed hæc crimina una laude compensat, quod fluxus grauidarum utero sistit, partusq; ad puerperium continet, in cibos tamen non admittitur. Pedes eum habere arbitratur Aristoteles. Mutianus muricem esse latiorem purpura, neq; aspero, neq; rotundo ore, neq; in angulos prodeunte rostro, sed simplici concha utroq; latere sese colligente, quibus adhærentibus, plenam uentis stetisse nauem portantem nuntios à Periandro, ut nobiles pueri castrarentur. Alij pedalem esse tradiderunt, & crassitudine quinque digitorum naueis morari. Plynius de hoc elegantissime scribit in hunc modum. Quid uiolentius mari, uentis'ue? & turbinibus? procellis? quo maiore hominum ingenio in nulla sui parte adiuta est, quàm uelis, remisq;. Addatur his et reciproci æstus ĩenarrabilis uis, uersumq; totum mare in flumen. Tamen omnia hæc, pariterq; eodem impellentia, unus, ac paruus admodum pisciculus echeneis appellatus, in se tenet. Ruant uenti licet, & sæuiant procellæ, imperat furori, uiresq; tantas compescit, & cogit stare nauigia, quod nõ uincula ulla, non anchoræ irreuocabili pondere faciunt. Infrenat impetus, et domat mũdi rabiẽ, nullo suo labore, non retinendo, aut alio modo, quàm hærẽdo. Hæc tantilla est satis contra tot impetus, ut uetet ire nauigia. Sed armatæ classes imponunt sibi turrium propugnacula, ut in mari quoq; pugnetur, uelut è muris. Heu uanitas humana, cum rostra illa ære, ferroq; ad ictus armata semipedalis inhibere possit, ac tenere deuincta pisciculus. Fertur Actiaco Marte tenuisse prætoriam nauim Antonij properantis circumire, & exhortari suos, donec transiret in aliam, ideoq; cæsariana classis impetu maiore protinus uenit. Tenuit et Caij principis ab Astura Antium remigantis, ut res est etiam, auspicalis pisciculus. Siquidem nouissime tamen in urbem reuersus ille imperator suis telis confossus est. Nec longa fuit illius moræ admiratio, statim causa intellecta, cũ è tota classe quinqueremis sola non proficeret, & exilientibus protinus qui id quærerent, circa nauim inuenere adhærentem gubernaculo, ostenderuntq; Caio indignanti hoc fuisse, quod se reuocaret, quadringentorumq; remigum obsequio contra se intercederet. Constat etiã peculiariter miratum quomodo adhærens tenuisset, nec idem polleret in nauigium receptus, qui tunc, posteaquam uidere eum, limaci magnæ similem esse dicunt. Quidam è græcis authoribus hunc alio nomine odinolyontem appellauere ἀπὸ τοῦ λύειν τὰς ὠδῖνας, hoc est à partu soluendo. Quippe sale asseruatum, & alligatum grauidis partum soluere prodiderunt.

Echinus uero piscis est calicem habens echinatum instar castaneæ propter quod echinus est dictus. græci enim χῖρον hirtum uocant, spinas pro pedibus habet. ingredi huic est in orbem uolui. itaq; detritis sæpe aculeis inuenitur. Ex hoc genere echinometræ appellantur, quorum spinæ longissimæ. calices minimi, nec omnibus idem rufus, & uitreus color. Circa Turonem candidi nascuntur. sæuitiam maris præsagientes. operiunt sese, ut mobilitatem stabiliant pondere, ne nimia uolutatione atterant spinas, qđ aspicientes nautæ, pluribus mox anchoris nauigia firmant, oua omnium amara sunt, qna numero. ora in medio corpore in terram uersa. Vidi ego, & sæpe piscatus sum piscem hunc in scopulis quibusdam maris nostri aqua contectis apud Antij reliquias, & iuxta Baias purpureo colore, cœruleo, ac uiridi misto. usqueadeo grata oculis ea uarietate, ut si colores durarẽt, nulla esset cum gemmis comparatio, sed mortuo pisce colores tabescunt. scinditur leui percussu hirta testudo, in duasq; parteis diuiditur. abijcitur altera, altera uero leuiter aqua abluitur. decidunt sordes, quæ in ijs pro uisceribus sunt, remanent quinq; partita oua subrufa, ad stellæ imaginem formata. hæc cruda sumuntur sapore non iniucundo, quãuis nescio quid amaritudinis habeant. præstant qui Miseni nascuntur. Horatius. Ostrea circeis, Miseni oriũtur echini. Sæpe etiam à uitæ consuetudine uocantur. unde mulum lutarium dicimus, qđ in luto uersetur, & terrestrem testudinem chersinam, quod χερσὸς apud græcos dicitur continens. Martialis. Fœmineam nobis cherson si credis inesse, Decipe=ris, pelagi mascula turba sumus. Sæpe etiam ab ipsorum piscium specie, ut nautilus, quod nauigantis effigiem habeat. ναυτίλλομαι enim apud græcos significat nauigo. hic piscis est, qui ab alijs Pompilus nominatur, supinus ĩ summa æquorum peruenit. ita se paulatim subrigens, ut emissa omni per fistulam aqua, uelut exoneratus, sentina facile nauiget, postea prima duo brachia retorquens membranam inter illa miræ tenuitatis extendit, qua uelificante in auras cæteris brachijs subremigans, media se cauda, ut gubernaculo dirigit. ita per altum uadit liburnicarum imagine ludens, &, siquid pauoris interueniat, hausta aqua se mergens. Item Polypus à pedum multitudine, quasi multipes. piscis est ex mollium genere multos habens pedes, quos modo brachia, modo crineis uocamus. item caudam, quæ bisulca est, & acuta. fistulã præterea in dorso qua mare transmittit, eandemq; modo in dexteram, modo in sinistram partem transfert. natat obliquus in caput. per brachia uelut acceptabula quædam dispersa habet, quibus haurit quodammodo, cui adhæsit. & ita tenet, ut nequeat diuelli. comprehensum hominem in terram deijcit. exit in siccum dũtaxat asperum. leuia odio habet. colorem mutat ad similitudinem loci. Captus olim fuit in Hispania tantæ magnitudinis, ut caput eius Lucullo ostensum, quindecim amphorarum capax fuerit. crines, qui uix utroq; brachio complecti possent. acceptabula, siue caliculi instar peluium urnam æquauerint. Reliquiæ eius miraculo asseruatæ septingenta pondo pependerint. Ex polyporum genere est ozena dicta à graui capitis odore, propter quod murenæ maxime eam cõsectantur. Polypi semper ferè tabe pereunt. fœminæ celerius, auidissimi sunt choncarum. illæ ad tactum comprimuntur brachia eorum præcidentes, ultroq; escam ex prædatore capiunt. carent choncæ uisu, omniq; alio sensu, quam cibi, & periculi insidiantur Polypi apertis, impositoq; lapillo extra corpus, ne palpitatus eijciatur, securi prædam faciunt, & deuorant carnes. illæ se contrahendo discuneantur. Negant aliqui ullum esse atrocius animal ad conficiendum hominẽ in aqua. In naufragos, urinanteis'ue maiorem immodum impetum

facit. Ab

facit. Ab huius similitudine Polypus etiam narium morbus dicitur, à quo eum morbum patientes, dicuntur Polyposi. Martialis. Nasutum uolo, nolo polyposum. Crescit caruncula modo alba, modo subrubra, quæ narium ossi inhæret, & modo ad labra pendēs narem implet, modo retro per id foramen, quo spiritus à naribus ad fauces descendit, ita crescit, ut post uuā conspici possit. strangulat hominem, austro præsertim, atque euro flantibus, ferro in modum spathæ facto ab osse resoluitur, adhibita diligentia, ne chartilago lædatur, in qua difficilis curatio est. Est etiam quando pisces nomina habeant, quorum nulla ratio reddi possit, ut torsio piscis delphinorum similitudinem habens, nisi quod tristior est, caretq; illa lasciuia, rostris caniculæ similis. & Attilus piscis grandis satis, q̃ in Pado inertia pinguescens ad mille aliquando libras captus est cathenato hamo, nec nisi boum iugis extractus. & carpio piscis notus, qui capitur in Benaco. Piscis quoq; cæleste signum est. Duo hoc pisces constituunt, alter Notius, alter Boreus appellatur. Boreus inter æquinoctialem, & æstiuum circulum sub Andromedæ brachio collocatus, & arcticum polum spectans constituitur, Notius in Zodiaco circulo positus est spectans ad occasum. Tradunt Venerem aliquando cum Cupidine filio in Syriam ad flumen Euphratem uenisse, eodem repente superuenisse unum ex gigantibus nomine Typhona, cuius aspectu territam Venerem sese cum filio in flumen proiecisse, & in piscium figuram esse mutatos, ita demum periculo liberatos fuisse. Quapropter Syros ea loca incolentes ab esu, & captu piscium postea destitisse, ne numina sua lædere uiderentur uel edendo, uel capiendo. Hos pisces in propriam deinde effigiem reuersos, eam imaginem in cœlo collocasse. Fuere etiam qui lacus, et stagna in domibus habuerint, ut Nero princeps, qui marinas, atq; albulas aquas domi habuit. Item stagnum maris instar circunseptum ædificijs ad urbium speciem. Quid stagnum sit, diximus superius. Lacus uero à stagno (ut Vlpianus inquit) ita differt, quod lacus est, qui perpetuam habet aquam. Stagnum uero, quod temporalem aquam habet ibidem stagnantem, quæ plerunq; hyeme colligi solet, æstate siccari. In stagnis hyeme cygni. anseres. anates. onocrotali. grues, fulicæ, aliæq; aquaticæ aues mira uoluptate spectantur, & uarijs aucupiorum generibus capiuntur. Est etiam lacus, fontium, siue fluuiorum receptaculum. Virg. Iamq; domum mirans genitricis, & humida regna, Speluncisq; lacus clausos. Item uas, in quo uua calcatur, ac mustum defluit. Plynius ipse uindemias colligo. si tamen colligere est nonnunquam decerpere uuam. torculum inuisere. gustare de lacu mustum. Tibullus. Nec spes destituat, sed frugum semper aceruos Præbeat, & pleno pinguia musta lacu. Lacus etiam trabs est in ædificijs plana, à quo fit diminutiuum lacunar, à quo lacunarium, & per antistichon, laquear, & laquearium. Virgilius. dependent lychni laquearibus aureis. Iuuenalis. doctus spectare lacunar. Item à lacu, quando aquæ receptaculum significat, deriuatur, lacuna, quæ aquæ collectio est, quam alij Lamam, alij lustrū nominant. Virgil. Præsertim in certis si mensibus amnis abundans Exit, & obducto late tenet omnia limo. Vnde cauæ tepido sudant humore lacunæ. Lacuna etiam dicitur fossa ad siccandos agros parata. Idem. Et totæ solidam in glaciem uertere lacunæ. Lacus à græco sumpsit nomē, græci enim λάκκον lacum nominant. Piscis græce ἰχθύς dicitur, à quo ichthiophagi dicti sunt populi montanas regiones Indorum habitantes, quos subactos Alexander Magnus iussit à piscibus abstinere, cum antea solis piscibus alerentur, à quibus habēt nomen, ἰχθύς enim piscis est, φάγω edo. Sunt præterea in ædibus Sphæristeria loca rotunda, uarijs lusibus, et uarijs ex-

ercitationum generibus apta. Item exedræ loca spatiosa, quasi triclinia, quæ quasi ferè, ad occidentem uersæ esse solebant. Cicero. Tunc dedita opera quiescentibus alijs, in eam iam exedram uenisse, in qua Crassus posito lectulo requieuisset. Sunt Oeci, in quibus dūtaxat matres familias cum lanificis sedent. Qui locus etiam gynæcium dicitur, & gynæconitis. Aemilius Paulus, materfamilias apud Romanos primum locum tenet ædium, atq; in celebritate uersatur. quod multo aliter fit in Græcia. Nam neq; in conuiuium adhibetur, nisi propinquorū, nec sedet, nisi in interiore parte ædium, quæ Gynæconitis appellatur, hæc autem ἀπὸ τοῦ οἰκῶ deducuntur, quod significat habito. unde οἶκος domus dicitur, à quo œconomus administrator rei familiaris, & œconomica, quæ ad rem domesticam, ac familiarem pertinent. & œconomia administratio rei domesticæ, & œconomus uillicus. & œconomo uillicor, & διοικῶ, quod significat administro, à quo διοίκησις, hoc est Diocesis, administratio dicta. hinc pontificum Dioceses dicuntur, in quas administrandi officium suum liberam habent potestatem, propter quod à quibusdam nouo quidem, sed non inepto uocabulo Diœcesani uocantur. Oecumenicus autem uniuersalis dicitur, & ad totum orbem pertinens, unde Oecumenicum concilium dicimus. nam græci οἰκουμένην orbem terrarum appellant. Et à ξένος, quod significat hospes, hospitalia ipsa xenodochia dicuntur; quasi hospitum receptacula. Item ab eodem proxeneta deducitur, quod proprie significat eum, qui inter aliquos est conciliator, et medius, ut q̃ in uendendo aliquid, aut emendo medius est. Item Xenodotus nomen proprium. fuit hoc nomine excellens apud græcos historicus, patria Trœzenus. & Xenocrates uir calcedonius Agathonis filius, Platonis auditor, qui in academia Speusippo successit, scholam tenuit uigintiquinq; annis, obijt secundo, & octogesimo ætatis suæ anno, cum forte in sartaginem offendisset. & Xenophanes uir colophonius (ut Apollodorus refert) Octomenis filius, q̃, cū esset uiginti annorū, patria pulsus fuit, scripsit elegias contra Hesiodum, & Homerum, fuit & alter Xenophanes lesbius poëta, Iambici carminis scriptor. Xenophon philosophus, & dux insignis patria Atheniēsis, Grilli filius, Socratis discipulus, Platonis æmulus, qui omnium philosophorum scripsit historiam, & ex ultimis Babyloniæ finibus exercitum asperis itineribus in patriam reduxit. Septem fuisse Xenophōtes leguntur. Primus, & secundus athenienses philosophi. tertius cous. quartus, qui Annibalis historiam scripsit. quintus, qui prodigiosa quædam, & fabulosa commentus est. sextus Paphius sculptor egregius. septimus antiquæ comœdiæ scriptor. Græcorum ædes, præter hæc, quæ diximus, etiam hospitalia habent, hoc est domunculas quasdam dextra, ac sinistra constitutas, quæ proprias ianuas, triclinia, & cubicula habent. Item cum penu cællas. Mos enim Græcorum erat primo die ad cœnam hospites inuitare, postero mittebant pullos. oua. olera. poma. reliquasq; res agrestes. Ideo pictores ea, quæ mittebantur hospitibus, pictura imitantes, xenia appellauerunt. nam ξένος græce hospes uocatur. hinc Martialis tertium decimum librum operis sui, in quo eiusmodi munera distichis describit, Xenia nominauit, quod uersus ipsos pro xenijs mitteret. Hinc per diminutionem xeniola dicuntur. Apuleius. Commodum meridies accesserat, & mittit mihi xeniola porcum optimum, & quinque gallinulas, & uini cadum iam ætate pretiosi. Omnis in hoc gracili xeniorum turba libello, Constabit nummis quatuor empta tibi. Quattuor est nimium. poterit constare duobus, Et faciet lucrum bibliopola Triphō. Hæc licet hospitibus pro munere disticha mittas, Si tibi tam rarus, quàm mihi, nūmus erit. Inter hospitalia, & porticus, siue peri-

stilia ædium itinera sunt, quæ mesauli hoc est μεσαυλοὶ dicuntur à græcis, quod inter duas aulas, hoc est inter duo atria sint interposita. nostri andronas appellant, nec græco, nec latino uocabulo, græci enim andronas uocant loca, in quibus bina triclinia ponuntur, & uirilia conuiuia fiunt, quod in his mulieres non interessent. Post hæc in ædibus sunt horti. horũ alij in solo sunt, alij pensiles, hoc est supra ædificia constituti. quales à te Federice princeps supra regiæ tuæ amplissima præsepia ædificati sunt. tanto artificio, decore, sumptu, ut stuporem potius, quàm admirationem spectantibus afferant. In inferioribus hortis diætæ sunt modo paruæ, modo maiusculæ, in quibus etiam cubicula fiunt. sunt stibadia, hoc est paruæ cœnationes, in quibus scriptum esse solebat, quot conuiuas cœnatio caperet. Martialis. stibadium. Accipe lunata scriptum testudine signum, Octo capit. ueniat quisquis amicus erit. Plynius, In capite stibadium candido marmore uite protegitur. Fiebant etiam stibadia è tabulis, quæ ebore, atq; auro ornabantur, transferebanturq; de loco ad locum, prout libido animi ferebat, de hoc locutus est Martialis, cum inqt, Et testudineũ mensus quater hexaclinon, ingemuit atrio non satis esse suo. Heraclinum uocat stibadium sex capiens conuiuas. Sunt Hippodromi, hoc est loca ad cursus equorum disposita, quæ statim intrantium oculis tota simul offeruntur, hinc, atq; hinc platanos, aut buxos, aut cupressos, aut alias arbores perpetuo uirentes habentia, & à cursu equorum appellata. Græci enim ἵπποι equum uocant, δρόμον cursum. sunt xysti, hoc est loca exercitationi corporis accommodata, quas græci παραδρομίδας uocant. à latinis etiam ambulationes dicuntur. Plynius. Ante cryptoporticum xystus est uiolis odoratus. Cicero. Sed tamen nihil ei restabat, præter balnearia, & ambulationem, & auiariũ. Idem. Qua basis uillæ erat, qua inter columnia ambulationis, ambulacra etiam appellantur. Plynius. Tum fora, atque Gymnasia, et pro suis extẽta porticibus ambulacra miremur. Græci tamen xystum uocant porticum ampla latitudine, in qua athletæ per hyberna tempora exercentur. Xenophon ἐν τῷ ξυστῷ περιπατεῖν, à quo xystici dicuntur athletæ in xystis pugnantes. Suetonius. Nec tamen eo minus aut xysticorum certationes, aut gladiatorum pugnas seuerissime semper exegit significat enim ξυστὸς Spiculum. hastam. telum. Item adiectiuum est, & dicitur ornatus. tersus. politus. Et sedilia in hortis uarijs locis disposita sunt, quæ ambulatione fessos, ut cubiculũ ipsum iuuant, à sedendo sedilia appellata, hæc maxima in hypodromo, xystoq; constituuntur. Sunt præterea in hortis topiaria, hoc est opera ex arboribus, aut fruticibus, aut herbis facta ad decorem, ut sunt testudines. cameræ. naues. columnæ. uiculæ, aliaq; huiusmodi, quæ ex sansuco. libaontide. edera. buxo, alijsq; herbis, atq; arboribus fieri conspicimus, dicta ἀπὸ τῶν τόπων, hoc est à locis, quæ in his uaria constituuntur Cicero. Topiarium laudaui, ita omnia conuestiuit edera. Plynius. Accidit in topiario opere lauri genus, quæ taxa dicitur excrescente in medio folio paruula ueluti lacinia. Idẽ, Ramos spargit à radice topiarij, ac coronarij opis. hinc topiarij dicuntur, qui topiaria faciunt, sicut coronarij, qui faciunt coronas. Idem. Satiuæ myrthi genera topiarij faciunt. Tarentinam folio minuto. nostratem patulo. exoticam densissimo senis foliorũ uersibus. item ars ipsa faciẽdi huiusmodi operis topiaria uocatur. Cicero. Vt deniq; illi topiariam facere uideantur, & ederam uẽdere. Extra urbem uero Ager est, dictus, ut Varro existimat, quod in eo aliquid agatur, quamuis aliqui à græco potius deriuatum uelint, quod est ἀγρός. Est autem ager modo territorium, quod urbi circumpositum est, ut ager romanus, ager leontinus. modo locus in rure, quem colimus, siue arando, siue conserendo, & is, q seritur frumentis, ab arando dicitur Aruum. Primus ager plurali caret, dum tantum loquimur de singularum urbium territorijs, & complectitur nemora, saltus, pascua, mõtes, lacus, flumina, cæteraq; huiusmodi. Quod si dicamus romanos agros, Campanos, leontinos, priuatim ciuium agros intelligimus, in quibus hæc includuntur. Si uero romanum, campanum, ac leontinum agros, prorsus territoria significamus, ideoq; omnia illa cõplectimur. Ab agro fit agricola, hoc est cultor agrorum, & agrestis, qui syluestrem uitam agit, ac feram, sicut apud græcos ἄγριος dicitur Ferus, unde in compositione onager dictus est asinus ferus, de quo alibi dicemus. Item agreste, quod ad agrum attinet, unde agreste uocamus, quod in agris, non in hortis nascitur, aut fit. Sicut campestre, quod in campis, ut agreste olus, agreste opus, & similia, & agricultor, qui agrum colit, & à colendo etiã colonus dicitur. Et peragro, quod est inquirendo circumeo. Virgilius. illa fuga syluas, saltusq; peragrat. à quo fit peregrinus, idest aduena, & aliena loca peragrans, & peregrinatio itio per alienas terras. & peregrinor uerbum, quod est per aliena loca proficiscor, unde peregrina sacra dicta sunt, quæ ex alijs urbibus religionis gratia sunt aduecta. & peregre aduerbium, hoc est peregrinando. Terentius. Peregre profectus. in hoc enim differt peregrinus ab hospite, qđ peregrinus simpliciter eum significat, qui in sua ciuitate non est, Hospes uero eum, qui in aliena ciuitate est. Hospites ergo uocantur, qui siue in priuato, siue in publico hospitio sunt, & tam qui recipiunt, quàm qui recipiuntur. Ouidius. non hospes ab hospite tutus. Cicero. Per dextram istam, quam hospes hospiti porrexisti. Sed proprie hospes dicitur, qui priuatim, & amicitiæ causa uel recipit, uel recipitur, unde & pro amico externo capitur. & hospitium pro amicitia. Idem, fuit mihi cum illo uetus hospitium, hoc est amicitia, uel familiaritas, uel me hospitante apud illum, uel illo apud me contracta. Hospitium etiam diuersorium significat. Idem. Ex hac uita discedo, tanquã ex hospitio, non tanquam ex domo. Commorandi enim natura diuersorium, nõ habitandi dedit. Ab hospes deriuatur hospitor, quod est stabulor, diuerto, & hospitium, de quo diximus. & hospitale hospitium, domus, de qua superius diximus. & hospitalis adiectiuum, quod modo significat liberalem, & facile suscipientem hospitio, aptumq; ad seruiendum hospiti, modo ad hospitem pertinentem, ut hospitalis lex, & hospitalitas, ipsa facilitas. & (ut ita dicam) benignitas in recipiendo. et hospitaliter aduerbium benigne. faciliter & hospita, quæ facile suscipiunt, unde hospitam terram dicimus, in qua facile suscipimur, & hospita æquora, siue hospita flumina, per quæ nauigari, aut transiri potest. Virgilius. Puppibus illa prius patulis nunc hospita plaustris. Aliquando etiam hospita pro eo, quod est uicina accipimus; quia nihil nobis hospitio uicinius esse potest. Inter agrum, fundum, aruum, prædium, & possessionem hanc esse differentiam tradunt. Ager est (ut diximus) locus in rure, quem colimus. Aruum, ea pars agri, quæ sementi datur. Sallustius. Quia Numidæ pabulo pecoris magis, quàm aruo student. Quintilianus. Pauper, & diues in agro uicini erant iunctis hortulis. sed ex omni parte circumuectus diuitis ager, uix tenuem ad gressus meos semitam dabat. Quid agimus? Vndique uallo diuitiarum clausi sumus. Hinc horti locupletis. hinc arua. inde uineta. hinc saltus. Ab aruo aruales fratres dicti sacerdotes, quos Romulus primus instituit, seq; inter illos duodecimum Fratrem appellauit, ut arua fruges ferrent; ciq; sacerdotio Acca larentia, quæ postea populum romanum hæredem instituit, Romuli nutrix, tribuit albas infulas, & spiceam coronam pro religiosissimo insigni, quæ

signi, quæ prima apud Romanos corona fuit, & hic honor nō nisi uita finitur, exulesq́;, & captos comitatur. Fundus etiam pars agri est, singula enim prata, singulæ uineæ. singuli horti. singula olineta. pomaria. arbusta. pascua, salicta. nemora. aucupatoria, uenatoria, piscatoria loca, siue uillam, atq; ædificium, siue piscinam, siue uiuaria habeant, siue non habeant, singuli fundi sunt, & hoc in agro duntaxat. Nam in urbe oppido. uico. castello, quicquid tale est, prædium dicitur, à præstando, sicut prædes (ut Varro uult) ut alij, à prius dando, siue ualde dando. Sunt tamen prædia etiam in agro. Itaq; definire possumus, fundum esse rusticam possessionem. Prædium uero & rusticam, & urbanam. unde anteurbana prædia uocabantur, quæ urbi erant propinqua. Possessiones generale nomen est, nam & tabernæ, & hospitia, & horrea in urbe possessiones dicuntur, & simpliciter omnia bona, quæ uulgo uocantur immobilia. Cicero. Possessiones notabat & urbanas, & rusticas. Idem. Etenim isti callidi æstimatores prata, & agros magis æstimant, quod ei generi possessionum minime noceri potest. Dicitur tamen etiam possessio, non ipsa proprietas, sed usus, & actio possidendi. Modestinus, Quicquid enim apprehendimus, cuius proprietas ad nos non pertinet, aut nec potest pertinere, hoc possessionem appellamus. Fundum à funda dictum quidam existimant. Vnde extant ridiculi uersus Ciceronis. Fundum uero uocat, quò possit mittere funda, Ni lapis exciderit qua caua funda patet. Alij à fundo, quod est ima pars uniuscuiusq; rei, quod scilicet fundus sit ac fundamentum pecudum, atq; pecuniæ, uel quod fundit quotquot annis multa, uel quod sit planus ad similitudinem fundi uasorum. Campus obiter est planicies terræ ampla, & grandis, ideoq́; speciosæ plateæ, siue areæ campi uocitantur, ut Romæ campus Martius. dicturq́; à capiendo, quod animalium, seu rerum multitudinem facile capiat. siue qđ ueteres principio ex agro tantum plano fructus capiebant. Collis est exiguus monticulus, siue per se sit à monte separatus, siue pars montis ita uocatus, quia colleis post campos cœperunt colere. Ab hoc Collatina dea, quæ collibus præest. Hinc urbs Roma septicollis dicta, quod septem habeat colleis, Palatinum. Quirinalem. auentinum. cœlium. uiminalem. exquilinum, & ianicularem. Iugum, ipsa montis procliuitas, & (ut ita dicam) prona supinitas, qualis est in colle Cliuus, quamuis cliuus ponatur etiam pro colle mitiore, uelut Cliuus capitolinus. Cliuus, qui ducit ad Ianiculū, quos in urbe scimus colleis esse, propter quod dicitur septicollis. & apud ueteres festa quædam fiebant septimontialia. Liuius. Quantum in altitudinem egrediebantur magis, magisq́; syluestria, & pleraq; inuia loca excipiebant, ut uero iugis appropinquabat, quod rarum in alijs esset, adeo omnia contenta nebula, ut haud secus, quàm nocturno itinere impedirentur. Dictus autem cliuus à clino, quod est inclino; & iugum à iungendo, quod iungatur; & in acutum arctetur. Ab hoc Iugantinus Deus, qui præest iugis. et iugosum dicitur, quod in iugum acuitur. & decliuis, inclinatus, atq; incuruus. & accliuis, erectus, & in cliuum acuminatus. A quo accliuitas. Cæsar. Ab eo flumine pari accliuitate collis nascebatur. Item cliuium ueteres difficile dicebant. Vnde cliuia auspicia uocabantur, quæ aliquid fieri prohibebant. Monteis definiunt esse terrarum tumores altissimos. Diminutiuum montis, est monticulus, hoc est paruus mons. Sicut colliculus paruus collis, cum per duplex. ll. scribitur. Nam si per simplex. l. scribatur colis, significat exiguum, ac tenerum brassicæ caulem. Diuiditur autem mons in radices, latera. iugum. uerticem pro qualitate locorum. Interdumq́; mons pro saxo ponitur. Virgilius pensantemq́; uncis manibus capita aspera montis, Ferro inuasisset. sicut aliquando saxum pro monte. Idem saxi de uertice pastor. A monte deriuatur montanus, ut montani imbres, montanæ nebulæ. & montosus, ut montosa regio, montosa loca. & montiuagus, qui per monteis uagatur. & montigena, qui in montibus genitus est. & septimontium, locus septem monteis habens. Vnde septimontialia dicta. Ab eminendo quidam montem appellatum existimant, quasi eminentem, propter quod omne, quod eminet, dici mons potest. Virgilius. præruptus aquæ mons. Promontorium quasi præeminens mons dictum, significat enim montem in mari prominentem. Plynius, promontoria aperiuntur mari, & rerum natura agitur in planum. Idem. Adiunctaq́; insula Euboea, & excurrente uelut in altum promontorio attica terra. Vallis dicitur id spatium concauum, quod est inter duos monteis, uel colleis, siue quascunq; rupeis altiores, quod hinc, atq; hinc uallata sit. Cuius diminutiuum est uallicula. A ualle Vallonia dea, quæ uallibus præest. Item conuallis, quæ, nostra sententia, est arcta uallis, & quasi coniuncta, quales sunt, quas metaphoricè Fauces appellamus, quāuis ab alijs dicatur esse planities ex omni parte comprehensa montibus, uallibus'ue. Vnde conuallis appellatur scissio terræ manu facta ad deducendam aquam. Plynius. Flumina ad lauandam hanc materiam iugis montium duxere. Corrogos uocant à corriuatione. Præcepisse libramento oportet, ut fruaris quando influat. Itaque altissimis partibus dicitur conuallis, & interualla substructis canalibus iunguntur. Vallare, firmare est, atq; munire, & quasi uallum facere. A quo fit circunuallare. Vallum est munitio castrorum, quod ex uallis fiat. Vallus sudis est, siue palus, cui uitis alligatur. Virgilius. Et uallos primus sub tecta referto. Solebant autem milites sudeis secum gestare, quibus castra muniebant. Idem, Quadrifidasq́; sudeis, & acuto robore uallos. A uallo ueteres uallessit pro perierit dixere, quod qui uallo eijciuntur, pro perditis habentur. Item à uallus interuallū, hoc est spatium, quod inter palos est, uallum castrense constituentes. à quo omne spatium interuallum est nuncupatum. A uallum uero uallaris corona, qua donari solebat, qui primus uallum hostium fuisset ingressus. Vallus etiam per diminutionem fit ab eo, quod est Vannus. Cereale hoc cribrum est. dictum (ut Varro putat) à uolatu, quod inde dum iactatur, leuia uolent. Virgilius. et mystica uannus Hiacchi. in hoc etiam ob capacitatem coloni frugum primitias congerere solebant, ut Libero sacrificarent. Ideo poëta mystica dixit. Quippe mysticum græci dicunt omne id, quo in arcanis deorū sacris utimur, qualia erant Bacchi orgia, quæ noctu clàm à solis mulieribus celebrabātur. et mysteria arcana sacra appellabantur, hinc non sine mysterio fieri dicimus, quod occulta aliqua, quasi sacrorum ratione perficiatur. A uannus fit uerbum uanno, A quo euanno, quod est uentilo. moueo. Cuius passiuum est euannor, sicut uannor à uanno. Lucilius. Nunc molere illa, aut ut frumentum euannetur uis. Varro de re rustica. Vt quod leuissimum est in ea, atque appellatur acus, ac palea, uannatur foras extra aream. Euadne Martis filia fuit ex Thebe uxore Asopi, uxorq́; Capanei, quæ, cum maritum apud Thebas raptum audiuisset, in mortis stuporem diriguit, deinde, cum funus eius celebraretur, se in rogum proiecit. Ouidius. Accipe me Capaneu, cineres miscebimus inquit. Rupes sunt præruptæ partes terræ propter altitudinem, ac procliuitatem inaccessæ. Hinc à rumpendo dictas existimant, quales sunt, quæ ui torrentium fiunt. Vnde fluminum quoq; altiores, atq; inaccessas (ut ita dicam) ripas, rupeis appellamus. Nam ripæ planæ sunt, quas Vlpianus definit esse, quæ

flumen continent, naturalem cursus sui rigorem tenens. Vnde riparię hirundines dictæ, quæ in ripis nidos faciunt. Nam litus maris proprie dicitur, definiturq; à Celso quousq; maximus fluctus à mari peruenit, idq; M. Tullium aiunt primum constituisse, cum arbiter fuisset electus. Poëtæ litus aliquando capiunt pro terra mari uicina. Virgilius. cui littus arandum. Interdum etiam pro ripa litus usurpant. Est præterea litus locus circa aram pedes duodecim à litando dictum, quãuis lito primam syllabam correptam habeat. A` litore litoreum, & litorale deducitur, ut litorea arena, litoralis plaga, & à linendo dicitur litus, quod fluctibus oblinatur. Sylua proprie dicitur, quæ cædua est, hoc est quæ habetur in eum usum, ut ex ea materia cædatur. Quod si succisa sit, nihilo minus sylua dicitur, quoniam rursus ex stirpibus, aut radicibus renascitur. Sylua à græco dicitur ὕλη, quod significat materiam. Quapropter materia denotat omne lignum, cum tigna dicantur duntaxat ea materia, quæ ædificijs apta est. à quo contignatio deducitur, hoc est strues è lignis in domo habitandi gratia facta, unde superior contignatio, & inferior contignatio dicitur. Hinc Materiarius faber, hoc est lignarius dicitur, & materiaria fabrica lignaria, & materiari lignari. Hinc etiam syluam uocant subitum illud scribendi genus, quod quadam festinandi uoluptate defluit, estq; uelut prima materia, quales sunt Papinij syluæ, de quibus ipse sic scribit. An hos libellos, qui mihi subito calore, & quadam festinandi uoluptate fluxerunt, cum singuli de sinu meo prodissent, congregatos ipse dimitterem. Quint. Diuersum est huic eorum uitium, qui primo decurrere per materiam stilo quamuelocissimo uolunt, & sequentes calorem, atque impetum ex tempore scribunt, hanc syluam uocant. Repetunt deinde, & componunt quæ effuderãt, sed uerba emendantur, & numeri. manet in rebus temere contextis, quæ fuit leuitas. Materiam quidã existimant à matre dictam esse. est enim materia, ex qua aliquid fit, ut materia libri est membrana, & atramentum. Item materia libri, ipsa hypothesis. Horatius, Sumite materiam uestris, qui scribitis, æquã uiribus. materia domus, Calx. cementa. tigna. tegulæ. Quapropter non immerito materiæ appellatione ligna comprehenduntur, siue quod ex his diuersa ædificia fiant, seu quod græci ὕλην pariter & syluam, & materiam uocent. Ab hoc fit materiale, quod materiæ est, & materialiter aduerbium. Materialiter enim sumi aliquid dicitur, cum non forma rei, sed materia significatur. A` sylua, syluestrem & syluaticum dicimus incultum moribus, atq; asperum, & Syluanum syluarum deum, quem græci Pana uocant. & sylueculam, ac syluulam paruam syluam, & syluicolam syluarum habitatorem. & Syluium, quod in sylua ortus fuerit. Lucus nequaquam cæduus est, ut sylua, quin potius manu consitus, religiosusq;, ac alicui deo, uel alicuius hominis cineribus consecratus. ideoq; aut circa delubra deûm, aut circa sepulchra positus est, & à luce sacrificiorum, lucus appellatus. Saltus sylua est non facile peruia, ideo à saltando dictus, in quo pasci et æstiuare pecudes solent. & si locus, atque aër patiatur hyemare. A` quo Saltuarij huiusmodi syluarum custodes dicuntur, sicut insularij insularum custodes. Pomponius. Dominus proprietatis etiam inuito usufructuario, fundum uero ædes per saltuarium, uel insularium custodire potest. Nemora uoluptatis causa comparata sunt, & plena amœnitatis, dicta ἀπὸ τοῦ νέμω pasco, quod in his greges, atq; armenta depasci soleant. A` Nemore nemorale dicitur, quod nemoris est, ut nemoralis umbra, nemorale frigus. Item Nemorensis. Sueto. Nemorensi regi, quod multos iam annos potiretur sacerdotio, ualidiorem aduersarium subornauit. Nemus appellabatur lucus qui

dam haud longe ab Aricia, in quo lacus est, quod speculum Dianæ dicitur. Item nemorensis lacus, & nemorensis ager, & nemorense, sicut Thusculanum, et nemorensis rex, qui Dianæ Aricinæ sacrificijs præerat. Suetonius de Cæsare, uillam in nemorensi à fundamentis inchoatam, magnoq; sumptu absolutam, quia non tota ad animum ei responderat, totam diruit. Nunc eo in loco exiguum oppidum, quod incolæ ueteri loci appellatione Nemus appellãt. Quidam dumum à nemore non distinguunt. græce δρυμὸς, hoc est dumus dicitur. Hinc dumosum, frondosum dicimus, & dumetum locum nemoribus cõsitum, qui dusmosus locus à ueteribus dicebatur. Interserebant enim frequenter S literam consmittere pro committere dicentes, & casmœnas pro camœnas. Prata sunt, ex quibus fœnum colligitur. Vnde pratum Vlpianus appellat, in quo ad fructum percipiendũ falce duntaxat opus est, ex eo dictum, quod sponte sua paratum sit ad fructum faciendum, quapropter & fructus ipse fœnum uocatur à fœnore, quoniam idipsum manens quotannis nouum parit. A` quo festuca appellatur, & à fœno fœnisex, qui fœnum secat, & fœnisiciũ sectio, & ueluti messis fœni, et fœnariæ falces, quæ apertæ sunt, sicut arboriæ, quæ non apertæ, & lumariæ, quibus lumeta, hoc est spinas secamus. Luma enim genus spinæ est, quæ in pratis nascitur. dicta, quod agricolæ eam è terra luunt, hoc est soluunt. A` quo lumeta loca lumis plena, & scirpiculæ, qbus in scirpandis hoc est ligandis uineis utimur ad amputanda superflua ligamentorum. Scirpi fragiles, palustresq; sunt, nec in fruticum, ueprium'ue, aut caulium, siue herbarum genere numerantur. ex his tegũtur domus, et tegetes fiunt. Item detracto cortice candelarum luminibus, & funeribus seruire olim consueuerunt. his uelificant in Pado nautici, & in mari piscatores afri præpostero more uela intra malos suspendentes. Mauri quoq; mappalia sua hoc genere tegunt. Hinc factum est prouerbium. Nodum in scirpo quæris, de his, qui in rebus claris, atque apertis difficultatem faciunt. Ab hoc scirpo uerbum deriuatur, qđ est uincio, ligo. Hinc scirpita dicuntur dolia quassa, cum alligata sunt. Item scirpea, quæ uirgis scirpatur, hoc est colligãdo implicatur, in qua stercus, aliud'ue aliqđ simile uehitur iumentis. Sunt etiã præliares falces, quibus Cæsar Venetos superauit. Sunt item uineaticæ falces, quibus putantur uites, & Syluaticæ, quibus syluæ cæduntur, & rusticariæ, quibus passim ad diuersa opera utuntur rustici. A` falce falcarij dicuntur, qui falces gestant, hoc est messores, & falciferi, falcem ferentes, et falcati currus, falcibus instructi. Macrobius. Inducebat etiam currus cum falcibus, & elephantos cum turribus. & falcariæ cotes, qbus falces acuuntur, siue illæ oleariæ sint, siue aquariæ, et falcatum quodcunq; in falcis formã arcuatum est. Plynius. Falcatæ siliquæ sunt. & falcare, ac defalcare, quod significat tollere. amputare. & falcones, quorum digiti pollices in pedibus intro sunt curuati ad similitudinem falcis. A` quo & falcones aues ex accipitrum genere appellatæ, inter quas præstant ij, quos græci ἱέρακας, hoc est sacros uocant. Apud Thuscos ueteres falco, capis uocabatur. unde Capuam urbem Cãpaniæ à se conditam Capuam uocitauere, quod uiso falconis augurio, eam condidissent. Sunt tamen qui uelint eam à locis campestribus, in quibus sita est, appellatam. Ab hac ea regio Campania dicta est, à qua campani, nisi malimus Campaniam quoq;, quod campestris regio sit, à campis uocitatam. & falcidia lex, quæ falcat, hoc est amputat legata, quando saltem quarta pars bonorũ non supersit hæredibus, Ea est huiusmodi. Quicunq; ciuis romanus post hanc legem rogatam testamentum faciet, quantum cuiq; romano pecuniam iure publico dare, legare'ue uolet, ius, potestasq; esto,

dum ita

dum ita detur legatum, ne minus, quàm quartam partem hæreditatis eo testamento hæredes capiant. eis, quibus ita datum, legatum'ue erit, eam pecuniam sine fraude sua capere liceat, is'q; hæres, qui eam pecuniam capere iussus, damnatus'q; erit, eam pecuniam iam debeto dare, quam damnatus est. Falcem à farre dictam supra demonstrauimus. In Cāpania à secando secula appellatur. À prato fit pratense, quod prati est, ut pratensis herba, pratenses fungi. Hortus est siue in urbibus, atq; oppidis, siue in uillis, ruri'q; locus, in quo arbores, & olera oriuntur. Apud ueteres omnis uilla hortus dicebatur, qđ ibi, qui arma capere possent, orirentur. Ea autem ratione à quibusdam aspiratur, ut differat ab ortus, quando natum, siue natiuitatem significat. Quidā ita distingunt, ut hortus tam in singulari, quàm in plurali hortum olitorium, hoc est herbarium significet, cuius diminutiuum est hortulus. In plurali uero duntaxat arborarium, qui à nostris pomarium, à græcis παράδεισος, hoc est paradisus uocatur. Olitor est qui olerum hortum exercet. Olus enim dicitur omnis herba folijs intubo similis, cuius folijs, & caule in edulium utimur. Inde Horti olitorij dicuntur, horti herbarum, & Hostia olitoria hostia hortorum huiusmodi. Plynius. Est lactucæ genus adeo lati caulis, ut hostiola olitoria ex his factitari prodiderint. Theophrastus. Olera enim uocamus, quæ in usu cibario sunt ut intubum, aphacā. procellia. senecio, atq; in totum quæcunq; intubacea sunt propter foliorum similitudinem. Plynius. Gemina betis natura, & oleris, et capite ipso exilientis. Idem. Vsus betis & cum lente, ac faba, idem'q; q̄ oleris. Idem. Olus, caules'q;, quibus nunc principatus hortorum apud græcos in honore fuisse non reperio. Villa non ager est, sed domus in agro. Plynius. Modus hic probatur, ut neq; fundus uillam quærat, neq; uilla fundum. Non ut fecerunt iuxta diuersum eadem ætate exemplum L. Lucullus, & Quin. Scæuola, cum uilla Scæuolæ fundus careret, uilla Luculli agro. Hinc domus, quæ in urbe est, urbana domus dicitur. Villa uero hoc est domus, quæ ruri est, Domus rustica, quæ Pœnorum lingua Magar appellatur, unde uillæ magalia dicuntur. Mapalia uero eadem punica lingua agrestes casæ, & furnorum similes appellantur. Virgilius. & raris habitata mapalia tectis. Dicta autem uilla est à uehendo, hoc est trahendo, quasi uehilla, quod in eam fructus conuehebant ex agris, & euehebant, cum eos uendebant, sicut uia, quod per eam uehebant, propter quod à principio uocabant Veheam, non uiam, & uellam, non uillam, & qui uecturis uiuebant, uellaturam facere dicebantur. Quidam tamen uiam quasi iam dictam existimant, quod per eam itur, ut supra diximus. À uilla fit uillula diminutiuum, hoc est parua uilla. Item uillicus, & uillica, qui uillæ præsunt, & uillicari, quod modo est rusticari. Pomponius. Ego rus eo, ut aliquot diebus uillicer, modo uillæ præesse. Idem longe ab urbe uillicatre, quò herus rarenter uenit. Non uillicari, sed dominari mea est sententia. À quo uillicatio ipsa (ut ita dicam) negotia rustica, & uillaticum, quod uillæ est, unde uillaticæ pastiones dicuntur alimenta, quæ pertinent ad animalia muta, quæ ruri nutriuntur, utputa, ad pecudes. aues. feras. pisceis. Apuleius. Modesto uero hospiti quies uillatica, omni'q; deniq; prouinciæ uoluptarij secessus sumus. & uillanus, qui in uilla habitat, sicut paganus, qui in pago, unde semiuillanus, et semipaganus dicūtur, hoc est semirusticus. Persius. ipse semipaganus. Ad sacra uatū carmen offero nostrum. Sunt q̄ uile quoq; à uilla dictum uelint una litera abiecta, qđ omnia in uilla uiliora sint, hoc est minori pretio uendantur, quàm in urbe. Vile enim proprie dicitur, quod parum ualet, cuius contrarium est carum. L. Piso, Romulum dicunt ad

cœnam uocatum, ibi non multum bibisse, quia postridie negotium haberet. ei dicunt Romule, si istuc omnes homines faciāt, uinum uilius sit. is respondit immo uero carum, si quantum quisq; uolet, bibat. nam ego bibi quantum uolui. Hinc uile etiam pro abundanti ponitur, quia quicquid nimis abundat, uile est, hoc est paruo uenditur pretio. Virgilius. uilem'q; faselum. Ab hoc fit uilitas, & uilito, quod est uile facio, & uilesco uile fio, & uiliter aduerbium hoc est exiguo pretio, & quasi cum contemptu. Rus locus dicitur extra urbem ubi agri sunt, & uillæ. dictum, qđ in agris quotquot annis rursus eadem fiant, ut rursus capias fructum. Hinc ruro fit, & ruror, & rusticor eiusdem significationis, hoc est ruri dego. Plautus. Dum rurant homines, quos liguriant. Varro. Dum in agro studiosus ruror. Plynius. Cum simul æstate rusticaremur, & rusticus, qui modo ruris est, ut domus rustica, modo, uita, & moribus incultus, quasi semibarbarus. Vnde ueteres rusticæ pro barbare usurpabant, & rusticanus adiectiuum. À quo aduerbium rusticanè. Item rusticatim pro rusticæ. Pomponius. Ego rusticatim tangam, urbanatim nescio. & rusticitas contraria urbanitati. Est autem urbanitas, qua significamus proprium quendam, ut supra diximus, gestum urbis, & sumptam ex conuersatione doctorum tacitam eruditionem, & rustica uinalia, quæ quartodecimo Calendarum Septembris celebrabantur, quo die primum in urbem uinum deferebant, & rusticula auis Perdici similis, nisi quod rostrum longius habet. Martialis. Rustica sum perdix. quid refert si sapor idem, Carior est perdix sic sapit illa magis. & rurigena, qui ruri gignitur. & ruricola, qui rus colit. & rurestris, idem quod rusticus. Apuleius. Rurestri uocabulo uulgus indoctum rosas laureas appellat, & rusci uirgulta, quibus uites ligantur. Virgilius. nec non etiam aspera rusci Vimina per syluam. Frutex est, ex quo nunc scopæ fiunt, Græci χαμαιμυρσίνην καὶ ὀξυμυρσίνην nominant, hoc est humilem myrtum, & acutam myrtum, folia quippe myrto similia, sed acutiora et rigidiora habet, producit'q; baccas rufas ad cerasiorum similitudinem. Item. Ruspor, quod est diligenter scrutor, & quasi rus quoque perquiro. Accius. Vacantes ruspantur syluas. proprie autem ruspantur gallinæ, hoc est scalpunt. Ab hoc fit compositum corruspor, quod significat examino, inquiro. Plautus. Corruspare tua consilia in pectore. Agrorum diuersæ species sunt, est ager cultus à colendo dictus, siue (ut Varro sentit) ager quod ibi cum terra semina coalescant, & incultis. Item ager consitus, in quo satæ arbores sunt, & inconsitus, ubi non sunt arbores. Ager restibilis, qui restituitur, ac reseritur quotannis. Plynius. Ordeum in nauali, & in agro, quod restibile possit fieri. Idem, Vbertatis tamen tantæ sunt, ut sequente anno sponte restibilis fiat seges impressis uestigio seminibus. Columella, pastinum uocant agricolæ ferramentum bifurcum, quo semina panguntur. Vnde etiam repastinari dictæ sunt uineæ ueteres, quæ refodiebantur, hæc enim propria appellatio restibilis uineti erat. Nunc antiquitatis imprudens consuetudo quicquid emoti soli uineis præparatur, repastinatiuum uocat, & ab hoc repastinatio dicta. Ager noualis econtrario, qui intermittitur, ut nouetur. Noualis inquit Paulus est terra proscissa, quæ anno cessat. & Plynius. Nouale inquit est, quod alternis seritur. Virgilius. Alternis idem tonsas cessare nouales, & segnem patiere situ durescere campum. Hinc & nouatus ager dicitur. Cicero. Vt agro non semel subacto, sed nouato. Accipitur tamen etiam nouale, siue noualis ager, seu noualis fœminino genere pro aruo primo proscisso. Quin. Mox nigentibus lacertis humum fodere. Segnem futuris noualibus eruere syluam. Hieronymus. Nouale est ager nunc primum

proscissus. Virgilius, impius hæc tam culta noualia miles habebit. Ager aruus dicitur, qui aratur. Agri enim apud ueteres Romanos binorum duntaxat iugerum erant, nulliq; maiorem modum Romulus tribuit. Iugerum uocabatur, quod uno iugo boum in die exarari potuisset. Actus, in quo boues agerẽtur, cum aratur, uno impetu iusto. hic erat centumuiginti pedum, duplicatusq; in longitudinem iugerum faciebat. in domo rustica eædem ferè partes esse possunt, quæ in urbana, sed in rustica loco atrij cors est. Sunt autem cortes uillarum intra maceriam spatia. Est etiam in domo rustica ædificium propè aream ex una parte apertum, in quod nubilo tempore reponi tota messis potest, dum tritura instat, quod ex ea parte fenestras habet, unde commodissime perflari possit, id à nubibus nubularium appellatur. STAGNA NERONIS. Habuit Nero (ut supra diximus) in domo sua stagnum maris in star circunseptum ædificij ad urbium speciem. ERANT. Sum es est uerbum est substantiuum ita dictum, quia per se subsistat, nec indiget alio. in ipsum uero cætera uerba resoluuntur, ut ego lego, idest ego sum, qui lego. tu dicebas, idest tu es, q dicebas. ille intelliget, hoc est ille est, q intelliget, & in hũc modum cætera, propter quod huiusmodi uerbum sæpenumero præpositis pronominibus demonstratiuis, non positum, intelligitur. Virgilius. hic Cæsar, & omnis Iulia progenies. Idem. Tune ille Aeneas, quẽ dardanio Anchisæ. Idem. Nam Polydorus ego, sæpe etiam demonstratiuis aduerbijs positis non est necesse huiusmodi uerbum ponere. Idem, Ecce tibi Ausoniæ tellus. Item nomine substantiæ positum idem uerbum frequẽtissime deficit. Lucanus. Quis furor ò ciues, quæ tanta licentia ferri. Virgilius. Quis tibi tunc Dido cernenti talia sensus? Quosue dabas gemitus. Qualis quoq;, & quantus, si addantur in oratione, desunt aliquando uerba substantiua. Iuuen. O qualis facies, et quali digna tabella. Copulat autẽ substantiuum uerbũ aliquando similes casus. Virg. Rex erat Aeneas nobis. Aliquando genitiuo adiungitur. Idem. grates persoluere dignas Non opis est nostræ. Nonnunquam datiuo. Idem. Sunt mihi bis septem præstanti corpore nymphæ. Interdũ ablatiuo, uel accusatiuo cum præpositione in, uel sub, uel apud, uel alia huiusmodi, ut ius est in armis. Omnes sub cœlo sumus. Non est hoc apud Persas, non penes Aegyptios. Prætor, cum hæc agerentur, pro tribunali erat. Aliquando etiam ablatiuo sine præpositione, ut magno animo sum. Plerunq; duobus datiuis, ut sum tibi impedimento. hoc mihi curæ erit. Sæpe etiam aduerbio. Virgilius. hic illius arma, Hic currus fuit. itẽ infinitiuo alterius uerbi. ut animi fortitudo est aduersa contemnere. Interdum nullũ post se casum habet, ut Quæ sunt, quæ fuerint quæ mox uentura trahantur. Ab huius uerbi infinitiuo, quod est esse, fit essentia, quæ idem, quod esse significat, quando esse nominaliter accipitur, quale apud Persium. & nostrum illud uiuere triste. & alibi. Velle suum cuique est, nec uoto uiuitur uno. item alibi. usque adeò ne Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter. Quod genus loquendi apud græcos frequentissimus est, qui infinitiuo tanquam nomini apponunt articulum, & præpositionem. infinitiua non planè uerba, sed uerborum nomina esse dicentes. Vt ergo uelle ipsum, idem est, quod uoluntas, & scire ipsum, quod scientia, & posse ipsum, quod potentia, & uiuere ipsum, quod uita, ita ipsum esse, quod essentia. à quo essentiale dicimus, quod ipsius essentiæ est, & essentialiter aduerbium, quo nonnulli utuntur secundum essentiam. Aurelius. Sicut enim ab eo, quod est sapere, uocatur sapientia, sic ab eo, quod est esse, uocatur essentia nouo quidem nomine, quo usi ueteres non sunt latini sermonis authores, sed iam nostris temporibus

usitato, ne deesset etiam linguæ nostræ, quod græci appellant οὐσίαν hoc enim uerbum è uerbo expressum est, ut diceretur essentia. item ab eodem Ens, & Entia deducuntur. Præterea composita fiunt assum, quod non significat præsens sum, ut quidam putant, sed propè sum. Propter quod Virgilius, cum præsentem significare uellet, addidit coràm libro primo æneidos. Coràm quem quæritis assum Troïus Aeneas. Hinc ueteres assas uocabant nutrices, quod assint ijs, quos nutriunt, nec ab eis uel exiguo tempore diuellantur. & asseclæ serui, quod omnibus dominorum imperijs assint, hoc est præstò sint. huius contrarium est absum, hoc est longe sum quod ex ipsa componentium præpositionum significatione percipitur. Ad enim propè significat. Vnde admouere dicimus aliquid propius facere. Ab uero longe. Vnde ammouere aliquid longius facere. Declarat præterea hoc Cicero. Inter hominem, & belluam hoc maxime interest, quod hæc tantum, quantum sensu mouetur, ad id solum, quod adest, quodq; præsens est, se accommodat. Quod adest inquit, hoc est quod propè est. Alioqui non addidisset, quod præsens est, hoc idẽ ipse Cicero declarat mox subiungens. Paululum admodũ sentiens præteritum, aut futurum, idest sentiens tantum quod adest, hoc est, quod mox abijt, uel mox futurũ est. Assum per duplex. s. & non per. d. scribi debere declarat Plautus, Nilphio assum apud te eccum. Agorastocles. At ego elixus sis uolo. psum ualde sum. Gellius, Platoni & Socrati perfuit familiaris. Exum extra sum. Sic enim lictor in quibusdam sacris clamitare solebat. hostis uictus, mulier uirgo exesto. hoc est non introito, quia scilicet ingredi ea sacra prohibebantur. intersum præsens sum, & quasi in re sum, ex in enim, & re, et sum componitur, ut supra diximus. Obsum, quod est noceo, quasi contra, et aduersus te sum cuius contrarium est prosum, hoc est iuuo, quasi pro te sum. Veteres aliquando pro oberit obesset scripsere. Aliquando etiam pro eo, quod est aderit. Præsum, uel ante alios sum, ut homo cæteris animantibus præest, hoc est superat, antecedit. uel præfectus sum. Cicero. Hi, q portui faciendo præerant, ab eo subornati fuere. Ab hoc fit præsens, quod significat nõ eum, q præfectus est, sed qui coràm, hoc est ante nos, & in conspectu nostro est. À quo præsento uerbum, quod est offero, & in medium adduco, & repræsento, hoc est rursus præsento. interdum & in mentem reuoco. & præsentia ipsa (ut ita dicam) interuentio. & duo aduerbia impræsentia, & impræsentiarum, quæ significant præsenti tempore, hoc est, quod uel præsens est, uel præsens fuit, uel præsens erit, ut impræsentia disputandum non est, et cum à Cicerone quæreretur, quid esset uirtus, Respondit non esse impræsentia de uirtutis nomine disceptandum. Et, siquis difficultatis aliquid obiecerit, differendum tibi in posterum diem erit potius, quàm impræsentia respondendum. Item præsens eodem modo accipitur, hoc est non tantum significat, quod huius temporis est, sed etiam alterius, aut præteriti, aut futuri. Cicero. Ego incolumitati ciuium primum, & postea dignitati, ille præsenti potius, quàm futuræ dignitati consulebat. De mortuo loquitur. Ergo non nunc præsenti, sed tunc. Horatius. Pleraq; differat, & præsens in tempus omittat, hoc est in suum tempus. Capitur tamen aliquando impræsens pro impræsentiarum. Idem. Lætus impræsens animus, quod ultra est. Oderit curare, & amare lento temperet risu. nihil est ab omni parte beatum. Præsens quoque pro subito capitur, & non dilato in alterum tempus. Virgilius, Præsentemq; uiris intentant omnia mortem. Iuuenalis. Pœna tamen præsens. & præsens ultio. unde præsentaneum uenenum. & præsentissimum dicimus, quod

mus, quod statim occĩdit, uel liberat. Et quoniam ea, quæ præsentem uim, atque effectum habent præstantiora, ac potentiora cæteris uidentur, ideo præsens accipere solemus pro efficax. fortis, potens, ut præsens uirus, idest potens. Virgilius, Nunc sicui uirtus, animusq́; in pectore præsens. Hinc præsens etiã pro propitio accipitur. Idẽ, Et uos agrestum præsentia numina Fauni. In rem præsentem, non tempus, sed locum significat, quasi in locum differentiæ. Cicero, Vt si constitueris cupiam te in rem præsentem esse uenturum, idest ad locum, de quo controuersia est. Liuius, Responderi legatis utriusq; partis placuit missuros se in Africam, qui inter populum Carthaginensem, & regem in re præsenti disceptarent. Idem, Eodem anno inter populum Carthaginensem, & regem Masinissam in rem præsentem disceptatores Romani de agro fuerunt. Valerius, Quin. Labeo arbiter à Senatu finium constituendorum inter Nolanos, & Neapolitanos datus, cum in rem præsentem uenisset, tum utrosq; nominatim monuit. Veteres præsente pro præsentibus dixerunt. Pomponius, Qui id apud forũ præsente testibus mihi uendidit. Nonius, Dona pulchro donare uolumus præsente omnibus. Præsum, & præsideo differunt. & ab hoc fit præses, sicut ab illo præsens. Præsidere enim est duntaxat ad opem præstandam præesse, quã præstant proprie, uel Dij precantibus hominibus, uel homines ipsi alijs hominibus iniuriam patientibus, uel in discrimen adductis. Aliquando tamen indifferenter accipitur. Suetonius de Tiberio. Præsedit & Actiacis ludis, hoc est præfuit. Cicero. Noli animos eorum ordinum, qui præsunt, iudicijs offendere. Idem, Quamobrem uos Dij, & patrij penates, qui huic urbi, atq; imperio præsidetis. Quint. Nam & beneuolum auditorem inuocatione dearum, quas præsidere uatibus creditum est, & intentum proposita rerum magnitudine, & docilem summa celeriter comprehensa facit. Idem, Quæ præsidentes studijs Deæ propius audirent. Hinc tam Dij, quàm homines præsides dicti sunt, illi in suo quisq; numine, suaq; ui. hi uero in sua quisq; prouincia à rege, uel populo sibi commissa. Quint. Quod omnia sic egerit, ut genitus præside bellorum. Vlpianus, Præses is est, q maius in prouincia imperium habet, omnibus post principem. Aliquando tamen præses pro auxiliatore ponitur. Liuius, Dij, Deæq;, qui capitoliũ incolitis, sicine nostrum militem, ac præsidem sinitis uexari ab inimicis? Hinc præsidiũ dictum principale auxilium, ut milites, qui in tutela alicuius oppidi collocati sunt, præsidium dicuntur. Subsidium uero, quod in auxilium succedit. Quemadmodum autem à præsum fit præsens. & præsentia, ita ab absum fit absens, & absentia, dicimusq́; absente pro absentibus, sicut præsente pro præsentibus. Plautus, Absente nobis id actum est. Afranius, Si hanc absente nobis inuenerit puer. Terentius, Nescio quid profecto absente nobis turbatum est. Desum, deficio. Seneca, Felix est, cui nihil deest ad bene, beateq́; uiuendum. A quo dextans dicitur, quia assi deest sextans, quemadmodum deunx, & duodeuiginti. Insum, quod significat in aliqua re sum, ut inest mihi cupiditas, hoc est in me est. In quo notandum, qđ inest huic rei dicimus, & inest in hac re. Quintilianus. Verum hoc melius faciet natura ipsa duce, sed naturis ipsis ars inerit. Cicero, Illud honestum, quod sæpe diximus, si in alio cernimus, tamen nos mouet, atque illi, in quo id inesse uidetur, amicos facit. subsum, quod proprie est infra sum. Plynius, suberant tecto abiegnæ trabes. Aliquando tamen subesse accipimus pro latenter inesse. Virgilius. Quippe solo natura subest. Supersum, quod interdum est affluo abundo. Virgilius, Auxilio urbes Italiæ, populiq́; supersunt. Interdũ resto, reliquus sum. Ennius, Inde sibi memorat unum superesse laborem. Aliquando superstes sum. M. Asinius Pollio ad Ciceronem, Neque deesse reipub. uolo, neque superesse. Nonnunquam uinco, superior sum. Cicero, Nec uero scientia iuris maioribus suis. Quint. Lælius Tubero defuit, doctrina etiam superfuit. Virgilius, Florentesq́; secant herbas, fluuiosq́; ministrant, Farraq́; ne blando nequeãt superesse labori, hoc est uincere, & superare laborem. Quandoq; superfluus, ac superuacuus sum. Gellius, Memini ego prætoris docti hominis tribunali me forte assistere, atq; ibi aduocatum eum non habere, & cum is, q uerba faciebat, reclamasset, ego illi supersum, respondisse prætorẽ festiuiter, tu plane superes, non ades. Superes inqt, hoc est superfluus, superuacaneus es. Plerunq; longius, ac diutius duro. Virgilius. Primus ego in patriam mecum, modo uita supersit. Aliquando etiam supersum reperitur pro nimis, & supra necessarium modum abundo. Cicero, Non grauarer Læli, nisi & hos uelle putarẽ, & ipse cuperem te quoque aliquam partem huius nostri sermonis attingere, præsertim cum heri ipse dixeris, te nobis etiã superfuturum, uerũ id, quod fieri non potest, ne desis, omnes te rogamus. Græci in eosdem ferè omnes sensus περιεῖναι accipiunt. Possum quoque à porrò hoc est ualde, & sum componitur. Valde enim esse uidentur, qui ualidi, ac potentes sunt, quamuis aliqui possum à potis, & sum compositum malint. Ego à possum potius deriuatum esse potis existimo, quod et pote neutrum habet. significat autem eum, qui potest. Virgilius, At non Euandrum potis est uis ulla tenere. Propertius. Qua pote quisq; in ea conterat arte diem. Ab hoc fit aliud uerbum potessum. Terentius. At pol ego amatores audieram muliĕrum eos esse maximos, sed nihil potesse. A possum deriuatur potens, qui potest. cuius contrarium est impotens, hoc est inualidus. A quibus potentia, & impotentia, et potenter, atque impotenter aduerbia. Impotens tamen aliquando pro ualde potens usurpatur. et impotentia pro potentia. Cic. Qui nihil metuant, nihil agant. nihil concupiscant, nulla impotẽtia efferãtur. Item potestas, quod Paulus iurisconsultus inquit, plura significat. In persona magistratuum imperium. In persona liberorũ patriam authoritatem. In persona seruorum dominium. At cum agimus de noxæ deditione cum eo, qui seruum non defendit, præsentis corporis copiã, ac facultatem. Item potestates dicuntur principes potentes, quos græci dynastas uocant, & ij, qui magistratus gerunt, & iudicijs præsunt. unde non inepte, nec parum latine prætores urbium uulgo nunc potestates appellamus. Plynius, Pingue draconis in pelle dorcadum neruis ceruinis adalligatum in lacerto, uictoriam iudiciorum conferre existimant. primum spondylum aditus potestatum mulcere. Apuleius, Sed iussit potestas officialem suum magna seueritudine coërceri, ubi notandum est, Officialis quoq; non inelegans uocabulum esse pro ministro magistratus. Idem alibi. Iam enim, faxo scias, quemadmodum sub meo magisterio mali debeant coërceri, & profusa in medium sportula iubet officialem suum super pisces inscendere, ac pedibus suis totos obterere. Potestam quoq; ueteres pro potestate usurparunt. Plautus. Neq; desidiæ in otio operam dedisse, neque potestam sibi fuisse, adeo arte cohibitum esse à patre. Item à possum possibile, quod fieri potest, aut non potest, qbus uerbis usi ueteres nõ fuere, nunc autem passim omnes utuntur. Item impos, q alicuius rei potis non est. Cõpos, qui uel habet aliquid, uel suo studio assecutus est. Accipiturq́; & in bonam, et in malã partẽ. Cic. Omniũ desyderiorũ suorum compos factus. Plautus, Cedo manum, accipe erumnarum, et miseriarum compotem, hoc est qui simul tecũ erũnas, ac miserias hẽt. sic. n. cõpotẽ mẽtis, compotem rõnis dicimus, hoc est q mentem, & rationem habet. & impotem, qui non habet. Cicero, Nam quomodo uictores di-

cimus uoti compotes, qui quicquid uolunt faciunt. sic uictos econtrario uoti impotes, qui non possunt facere, quod uolunt. Item possideo, quasi in posse, hoc est in potestate mea habeo. À quo possessor, qui possidet, cuius fœmininum est possesitrix. Afranius, Possestrix ita dicitur, ita tonstrix, ita ipuistrix. ita curstrix. ita planctrix. ita assestrix. et possessio, quod modo actum ipsum possidendi significat, modo bona, quæ uulgo uocantur immobilia, quemadmodum superius diximus. & possessoriũ iudicium, quod non super re principali, sed super possessione est. Et apud grammaticos possessiuum nomen, quod aliquid significat, quod possidetur, ut Euandrius ensis, qui euandri est. & regiæ ædes, quæ regis possessio est. Item potior, & potius comparatiua, hoc est melior, & melius, quasi potentior, & potentius, & potissimum superlatiuum pro optimo. Præstant enim, hoc est potentiora sunt, quæ meliora sunt. Item potius, et potissimum, &, quo iuniores quidam utuntur, Potissime, aduerbia, quæ significant magis, & maxime. potius enim de duobus, potissimum, siue potissime de pluribus dicitur, ut hoc potius, quàm illud elegi. et ex omnibus hoc potissimum elegi, idest magis, et maxime elegi, et quasi pro meliori, atq; optimo elegi. Item à pote ut' pote aduerbium deducitur, quod confirmantis est, & quasi causatiuum. Cicero, Me incommoda ualetudo, quia iam emerserã, ut' pote cum sine febri laborassem, tenuit. Idem, Ea nos ut' pote, qui nihil contẽnere solemus, non ꝑtimescebamus, quod perinde est, ac si dixisset, quia, uel quoniã uel quandóquidem sine febri laborassem. & quia, uel quoniam, uel quandóquidem nihil contemnere solemus. Sal. Antonius procul aberat, ut' pote qui magno exercitu locis æquioribus expeditus in fugam sequeretur. Aliquando sine cum, & sine relatiuo reperitur. Vt Antonius aberat à bello, ut pote æger, ac iacens. In eadem forma reperitur & quippe. Quint. Si alienum, & ignotum tanquam communis omnium mortalium (Quippe sub uno parente naturæ cognatio est) hominem cibo forte iuuissem, pœna dignum uideretur seruasse perituram animam. Titus Liuius, Notam iudici fabulã petitur, qppe apud quem authorem argumenti peragit. Profecto quoque, & utiq; eodem modo affirmant. Sed utiq; nunquam ferè apud Ciceronem, apud posteriores frequenter reperitur. Quin. Solent huiusmodi, negotiatores aliquid proprium, ac priuatum stipulari. Vtiq;, cum rem alienam uendant. profecto potius ad responsionem adhibetur. Cicero. Quis hæc renuntiat? is profecto, qui interfuit. Quod etiam per certe facimus. Idem. Tantam solicitudinem bonorum, tantum amorem omnium, in quo meminimus? certe in nullo. et per nimirum. Quint. Demus id, quod nullo modo fieri potest, idem. ingenij. studij. doctrinæ, pessimo, atque optimo uiro uter melior dicetur, orator nimirum, qui homo quoque melior. & per nempe, quod usitatius est. Cicero, Apud quem hæc dicos? nempe apud eum, qui, cum hoc sciret, me tamen ante, quã uidit, reipublicæ reddidit. Aliquando sine interrogatione ponitur nempe. Horatius, Nempe hoc quæsisti. Persius, Nempe hoc assidue, iam clarum mane fenestras Intrat. Quintilianus, Nempe enim in hoc plurimum laboris exhausimus, ut rhetoricam ostenderemus bene dicendi scientiam, & utilem, & artem, & uirtutem esse. Veteres nem quoque aliquando pro nempe scripserunt, quamuis et pro nisi etiam quandoque sumpsere. Sanè quoque aliquando affirmatiua est, ut ita sanè. Sanè uero nonnunquam pro ualde ponitur, ut homo sanè nobilis, iungiturq; interim superlatiuo. Suetonius, Bellũ sanè difficillimum gessit. quandoq; permissiue accipitur. Quint. Tulerit sanè filius noster merito pœnas, dederit spiritum supplicio. nihil de præteritis loqmur, quasi esto, ita sit, ut tu uis. Certe quoq;, modo affirmat, modo pro saltem

accipitur, ut si non tangere, at certe potero uidere. Adiungitur autem illud, at quomodo iungitur sed, cum tamen alterum eorum sufficeret. quippe at nonnunquam idem significat, quod saltem. Virgilius, At Messapus erit. Certe coniuncta cum coniunctione, &, semper affimat. Cicero, Et certe contra Cæsarem est ingressus armatus. Eodem modo sanè. Quintilianus, Et sanè quis concipiat, uel declamantis habitum, uel orantis uocem incessum. pronuntiationem. illum deniq; animi, & corporis motum? Certe coniuncta cũ scio, et similibus uerbis ẽ in õ solet mutare. Cicero, Et si certò scio. Item à potis fit potior uerbum, quod est modo teneo, quasi in potestate habeo, modo obtineo, & in potestatem uendico. In primo significato ferè genitiuum semper requirit. Vt Lacædemonij rerum diu potiti sunt, idest rerũ imperiũ diu tenuerunt. In secundo significato frequẽtius habet ablatiuũ, ut potitus sum uictoria. potitus sum amica. i. pugnando, uel laborãdo obtinui uictoriã, uel amicam. Aliquãdo etiã potior pro fruor accipitur. Cicero, Quod si his uoluptatibus bona ætas fruitur, libentius primum paruulis fruitur rebus (ut diximus) deinde ijs, quibus senectus, etiam si non abunde potitur, non omnino caret. Pro eodẽ posuit fruitur, ac potitur. hoc uerbum non modo quartæ, sed etiam tertiæ coniugationis reperitur. Ouidius, Tuq; tuis armis, nos te poteremur Achille. À potens quoq; fit omnipotens. à quo omnipotentia. & armipotens. & bellipotens, qui armis, & bello potens est. & uiripotens mulier, quæ coire iam cum uiro per ætatem potest. & uniuersipotens dicitur deus, quod uniuersa possit, à quo uniuersipotentia deriuatur. Possum quando caret apposito, modo accipitur pro potens sum. Plautus, Non hic, ut possit, edit, sed posse cupit, ut edat. modo pro eo, quod diuinari ab alijs malo, quàm exprimere, quale est apud Terentium. Amatores mulierum audieram eos esse maximos, sed nihil potesse. Item abest tertia huius uerbi persona fit ambest, quod significat circum est, nullamq; aliam habet declinationem. præter hæc, à sum sumo uerbum deriuatur, quod proprie est multum, & penè nimium mihi tribuo, & quasi sum mihi. Cic. Quãquam non tantum mihi sumo iudices, neq; arrogo. ponitur tamen pro accipio, tollo. Sallustius, Epistolam super caput temere positam sumit. Aliquãdo pro eligo. Horatius, Sumite materiam uestris, qui scribitis, æquam Viribus. Plautus. Sumat aliquem ex populo monitorem officij sui. Interdum pro conduco. Cicero, Quoad enim peruentum, quo sumpta nauis est, non domini est nauis, sed nauigantium. Veteres etiam sumo pro impendo accipiebant. Ab hoc summũ deriuari quidam falsò existimant. Summum enim per syncopen fit à supremum (ut inferius ostendemus) nam significat, quod est omnium altissimum. Virgilius, Summoq; ulularunt uertice nymphæ. Cicero. Summam aquam attinget enectus siti Tantalus. Modo extremum. Virgilius, Venit summa dies, & ineluctabile tempus Dardaniæ. Aliquando laudabile, gloriosum. Idem, Me'ne igitur socium summis adiũgere rebus Nise fugis? Hinc summates appellati sunt principes ciuitatis, qui & optimates dicuntur. et summitas, altitudo. ex quo altior pars montis summitas dicitur, & summa, quæ est sententiæ alicuius, aut rerum, de quibus uerba fiunt, collectio. Virgilius, Hæc summa est, hoc est præcepti mei succincta collectio. hinc summatim. ad summã. in summa. summum ad summum, de quibus supra diximus. Summitudo quoq; apud aliquos pro summitate reperitur. et summula, parua summa, et summe, maxime, excellẽter. Sum pro eũ. Ennius. & pleriq; alij ex ueteribus posuere. Summanalia appellantur liba farinacea ĩ modũ rotæ facta. Itẽ à sumo dicitur sumptus, hoc est ĩpensa, qđ pecunia ĩpẽdatur, uel exponatur. Plyn. Qui eam domũ magno sumptu ædificauerat. ab hoc fit aliud uer-

bum sumptifacio. Plautus, Si nunc me suspendam, meam operam luserim, & præter operam restim sumptifecerim. Item sumptuosus, qui prodige pecuniam expendit, et magnos sumptus facit. & sumptuariæ leges, quæ de moderandis sumptibus latæ sunt, quas Cato cibarias appellauit. Prima omnium de cœnis lata ad populum Lex orchia fuit, quàm tulit Caius Orchius tribunus plebis de Senatus sententia tertio post anno, quàm Cato censor fuerat. Hæc numerum tantum conuiuarum præscribebat, iubebatq;, ut patentibus ianuis cœnitaretur, quo obseruatio eius uideri posset. Post hæc, cum plures præscripto in conuiuio uocarentur, ideoq; authoritatem nouæ legis aucta necessitas imploraret, post annum uigesimumsecundum legis orchiæ, Fannia lex lata est anno post urbem conditam quingentesimooctauo, neque eam prætores, aut tribuni, ut plerasq; alias, sed ex omnium bonorum consilio, & sententia ipsi consules pertulere, cum respublica luxuria conuiuiorum, maiora, quàm credi possit, detrimenta pateretur. Quippe eò redacta res erat, ut pleriq; ingenui pueri pudicitiam, & libertatem suam uenditarent, pleriq; ex plebe Romana uino madidi in comitium uenirent, & ebrij de reipublicæ salute consulerent. Hæc non conuiuijs tantum, ut orchia, sed sumptibus etiam modum imposuit assibus centum præscriptis, propter quod à Lucilio lepidissimo poëta centussis appellata est. Fanniam legem post duodeuiginti annos secuta est lex Didia, cuius ferendæ duplex ratio fuit, prima, ut non sola urbs Roma, sed uniuersa Italia lege sumptuaria teneretur, secundo, ut non modo qui conuiuia maiore sumptu fecissent, sed etiam, qui ad ea uocatati essent, atq; omnino interfuissent, pœna legis tenerentur. post Didiam lata est Licinia à Publio Licinio Crasso diuite, cuius ferundæ tantum studium ab optimatibus impensum est, ut Senatusconsulto iuberetur, & tantummodo promulgata ante, quàm trinundino confirmaretur, ita obseruaretur ab omnibus, quasi iam populi sententia cõprobata esset. Hæc lex nihil à Didia, seu Fannia differebat, authoritas tantummodo per eam quæsita est, exolescente metu antiquioris, quemadmodum olim de decem tabulis factum fuerat, quarum antiquitas, cum contemni cœpisset, eadem illa, quæ ijs legibus cauebantur, in alia legum latorum nomina transierunt. Legis autem Liciniæ summa hæc erat, ut calendis. nonis. nundinis liceret cuique in dies singulos triginta duntaxat asses edundi causa consumere, cæteris uero diebus, ne amplius apponeretur, quàm carnis aridæ pondo tria, & salsamentorum libra, & quod ex terra, uite, arboréue natum esset. Harum omnium legum causa fuit nimia luxuria. Quippe uetus prouerbium est. Leges bonæ ex malis moribus procreantur. Post has secuta est lex Cornelia, quàm cornelius Sylla dictator tulit. In ea non conuiuiorũ luxuria prohibita est, nec gulæ modus impositus, sed minora rebus facta sunt pretia, ea opinor ratione, ut gulæ seruire etiam qui paruis essent facultatibus, possent. Sylla Mortuo. Lepidus consul legem tulit sumptuariam, quæ Lepidiana dicta est. paucis deinde interiectis annis, aliam legem ad populum tulit Antius Restio, quæ antia nominata, licet optima esset, luxuriæ tamen obstinatione nullo abrogante obliterata est, propter quod Restionem ipsum latorem legis tradunt, quandiu postea uixit foris non cœnasse, ne legem à se latam contemni uideret. À sumo composita fiunt assumo, qđ aliquando significat accipio. Cicero, Neque id onus inuitus assumpsit. modo nimium tribuo. Idem, Si id mihi assumo, uideor id mihi meo iure quodãmodo uendicare. Ab hoc assumptio deriuatur. transumo, ex alio sumo. unde, quæ ex primis tabulis transcripta sunt, solennitate iuris adhibita, dicuntur transumpta. & actus ipse

transumptio. Item transumptio figura est apud rhetores, quã græci μετάληψιν uocant, cum rem ex alio ad alium transmouemus. Demosthenes, Cum bellum phocense conflatum esset, et non per me. non dum enim ego ad rempublicam accesseram. Cicero. Refertum tribunitijs legibus exhaustum, à quibus sit, ipsi sciunt. Absumo, & consumo notæ significationis. Plynius, Sarcophagus lapis est fissili uena, corpora defunctorum condita in eo absumi constat intra quadragesimũ diem. ideo nomen habet à carne edenda. σάρξ enim caro est, φάγω edo. Quidam sarcophagum pro sepulchro usurpant. Idem, Mitior est autẽ seruandis corporibus, nec absumendis, chernites ebori simillimus, in quo Darium conditum ferunt. Solinus, Sunt etiam in Lycia saxa, quæ uiuentiũ quoq; corpora adalligata consumunt. Ab his consumptio, & semiconsumptum, hoc est magna ex parte consumptum. et absumptio deriuatur. Item aliud consumo primæ coniugationis, quod significat perficio. à quo consumatum opus dicimus perfectum. & consumatio perfectio, quod quæ perfecta sunt, omnia sibi sumpsisse uideantur. Martialis, Quod magni Thraseæ, consumatiq; Catonis. Resumo, rursus sumo. Plynius, Resumptis post longam ægritudinem uiribus. Præsumo, anteccapio. Apuleius, Qui ætatis meæ flosculos præsumpsisti. Hinc rhetores præsumere pro præoccupare accipiunt. & præsumptionem dicunt, quam græci uocant πρόληψιν, cum id, quod uel in aduersarij causa, uel in iudicis opinione contrarium nobis esse, aut fore arbitramur, præoccupamus dicere, & cum ratione dissoluere. Demosthenes, atque ego illum iudices arbitror Lycurgum laudatorem producturũ scilicet, qui sit testis eius pudori, ac probitati, sed ego Lycurgum uobis præsentibus hoc unum interrogabo, uel ıne se similem esse illius factis, & moribus, qđ si negarit, satis uobis factum esse de ueritate nostra debebit. Lysias, Hac oratione sæpius apud me utebatur, & orabat, ut suarum erũnarum misererer, inopiæ subuenirem. Quid multa? Commotus humanitate, precibus deprecantis, qđ petebat, dedi solus soli, quo minus nota calamitas hominis esset. Sed ut paratus uenisse uidebatur, iam se negabit accepisse, & flens uobis supplicabit, ut se à calumniatoribus eripiatis, Vos autem, cum eum ita agentem uideritis, facitote, ut et illius, & mei memineritis. À sum postremo fit esto, quod modo futurum est imperatiui, modo aduerbium concedentis. Virgilius, Esto ægram nulli quondam flexere mariti. Item sum in præterito facit fui, à quo ueteres fuam pro sim frequentissime usurparunt. Item fore, quod licet declinatione præsentis sit temporis, significatione tamen est futuri. Cicero, Quos puto iam tecũ esse, uel propediem fore. & eodem modo affore. Ouidius, Esse quoq; in fatis reminiscitur, affore tempus. Statius tamen uidetur affore in significatione præsentis temporis accepisse, sensit manifesto numine ductos Affore, quos nexis ambagibus augur Apollo. MOLES. Magnitudo. proprie enim moles dicitur res magna, ac magni ponderis. unde molestus dicitur, qui alicui grauis est, nec sinit eum quiescere, à quo molestia, solicitudo, & grauitas. & moleste grauiter. & molesto, ango, solicito, & quasi molem affero. Apuleius, Toties quoq; molestatus obmutui. In hunc sensum molem accepit. Virgilius, totamq; infusa per artus Mens agitat molem, hoc est magnitudinem mundi. Quoniam uero, quæ magna sunt, difficilia esse consueuerunt, capitur aliquando moles pro difficultate. Idem, Tantæ molis erat Romanam condere gentem, hoc est tantæ difficultatis. Item in mari moles dicitur, quoties excluditur aqua. Accipitur etiam aliquando pro motu. Virgilius, Inde Gyan, ipsam ingenti mole Chimæram Consequitur. & à mouendo dicitur moles.

à quo fit molior, quod significat uel ingenio, uel corpore moueor ad aliquid agendum, & pro uarietate appositi uarie exponitur. etenim moliri classem est parare. Virgilius, Classemq; sub ipsa Antandro, et Phrygiæ molimur montibus Idæ. moliri iter, est peragere. Idem, datum molitur iter. moliri habenas, est gubernare. Idem, & manibus molitur habenas. moliri insidias, est meditari. Apuleius, Dum mihi moliuntur insidias. moliri arcem, est ædificare. Virgilius, Moliriq; arcem, & manibus subuoluere saxa. unde fit demoliri, quod est diruere. Cicero, Demoliri ea, quorum altitudo officeret auspicijs. & amoliri, expellere, submouere. à quo amulanas. & amuletum, de quibus inferius dicemus. Terentius, Proinde hinc uos amolimini nam mihi impedimento estis. Moliri etiam simpliciter positum, inuenire est. Plautus, Aliquid moliar, quo me hoc discrimine liberem. hoc etiam machinari dicimus à græco μηχανῶμαι, quod est inuenio, molior, unde μηχάνημα inuentum, & molimen dicitur, & μηχανὴ molitio, Machina, à quo bellicas machinas uocamus opera fabrilia, quibus in bello utimur. Item ipsa consilia, quibus decipere hostem conamur. ἀπὸ τῆς μηχανῆς etiam dicitur mechanicus, quod significat fabrum, hoc est opificem eorum operum, quæ ingenio simul, ac manibus fiunt. & mechanica ars fabrilis. unde quidam arteis diuidunt in liberaleis, atq; mechanicas. À machinor, machinator, machinatrix, & machinatio deducuntur. Aliquando moliri passiue accipitur pro retardari. Lucilius, Mutilamur; molimur, subducimur. Ab hoc fit molimen pro eo, quod molimur. & molimentum pro conatu. Sisenna, Magno cum molimento, ac perpetuo sono procedunt. & emolumentum utilitas, quam ex opera, & labore, & (ut ita dicam) molimine nostro assequimur. & molitio, ac demolitio, quibus authores frequēter utuntur. Item mola, qua ueluti mole quadam, frumentum, legumina, & aliæ res quæcunque teruntur. unde molas frumentarias, molas fabarias, et molas olearias dicimus. Quanquam mola etiam far tostum dicitur sale conspersum, quo utebantur ueteres in sacrificijs. Virgilius, Sparge molam. unde fit immolo uerbum, quod est sacrifico, & quasi molam spargo, à quo immolator, immolatrix, immolatio. & molucrum lignum quadratum, quo ueteres immolabant. Est etiam molucrum tumor uentris, qui etiam uirginibus incidere solet. Afranius, Virgini tam crescit uterus, quàm grauidæ mulieri, molucrum uocatur, transit sine dolore. Est enim etiam mola à molæ, de qua diximus, similitudine appellata in utero mulieris caro informis, inanima, ferri ictum, & aciem respuens, quæ sistit menstrua, ut partus. & licet ijs quoque accidat, quæ coitu utuntur, quoties menstrua uitiosa sunt, aut semen uiri ad formandum fœtum debile est, atque ineptum, frequentius tamen ijs accidit, quæ à coitu abstinent solitæ aliâs coire, quales uiduæ sunt. Fit enim in his tumor præter naturam, & semen, cum sanguine mistum indurescit in carnem, quamuis aliquando ex solo spiritu fit mola, quin maior uis caloris semen illud cum sanguine conuertit in spiritum crassiorem, quo ita sæpenumero uterus intumescit, ut prægnantis speciem præ se ferat. Mouetur mola, natura tentante eam expellere, quamuis medici motus causam assignent spiritum genitiuum, qui inclusus est in semine mulieris, sed huic opinioni philosophi repugnant. Simile quiddam, & uiris in uentre gignitur, quod σκίρρον græci, hoc est scirrum nominant, hoc splenis, et epatis uitio extuberat, præsertim in hydropicis, qđ euenisse Oppio Capitoni prætorio uiro memoriæ proditum est. Item à mola fit molo uerbum, & molaris lapis, ex quo mola fit. hunc quidam pyritem uocitant, uel quod ei insit plurimus ignis, quem

πῦρ græci uocant, uel à frumento, quod nominant πυρόν. Est tamen aliud pyritarum genus ἀπὸ τοῦ πυρὸς, hoc est ab igne appellatum, quod plurimum ignis habet. & est ponderosum. nostri modo uiuum modo ignarium lapidem uocant, exploratoribus castrorum maxime necessarium, quoniam clauo, uel altero lapide percussum scintillas edit, quæ sulfure exceptæ, aut fungis aridis. aut folijs mira celeritate ignē trahunt. Item molares dentes, quod cibum à cæteris dentibus confractum ipsi molunt. Hi & maxillares à maxillis dicuntur. Sunt enim maxillæ, in quibus fixi sunt dentes, et inferiores tantum in omni animantium genere mouentur, præterquam in crocodilo, qui mouet superiores. Hæ per diminutionem à malis uocitatæ sunt. Malæ à mali similitudine dicuntur partes illæ, quæ homini tantum sunt inter oculos, & buccas ad mali speciem rotundæ. has prisci genas uocabant. Ouidius, Sæpeq; purpureis figere labra genis. Pacuuius, Nunc primum opacat flore lanugo genas. Hinc lex illa duodecim tabularum erat. Mulieres genas ne radunto, ne'ue læsum funeris ergô habento. Dicuntur tamen etiam genæ, quæ superius, inferiusq; ambiunt oculum. Ennius, Pandite quæso genas, & corde relinquite somnum. Plynius, Aquatilia dormire existimant, non oculorum argumento, quia non habent genas, sed ipsa quiete placita, seu soporata. Extremus ambitus superioris genæ cilium dicitur. unde supercilia appellata. Cilium, uulnere aliquo deductum non coalescit. Quadrupedi superiores tantum genæ sunt, uolucribus inferiores; & quibus molle tergus, ut serpentibus, & quadrupedibus, quæ oua pariunt, ut lacertæ. Strutiocamelus alitum sola utrinq; genas habet, & palpebras. Palpebræ sunt capilli, quos in genis homines utrinque habent, dictæ uel à palpitando (ut quidam dicunt) hoc est tremendo, uel (ut ego sentio) à palpando, hoc est prætentando obiecta. ob hoc enim natura palpebras homini dedit, ut ceu uallum quoddam uisus esset. & prominens munimentum circa occursantia animalia, aut alia fortuitu incidentia. Palpare, siue palpari (utroque enim modo dicitur) proprie est leuiter, & quasi tentando tangere. unde pro adulari frequenter accipitur, et palpatores ex eo dicuntur adulatores. Plautus, Vt palpator nullus est, quando occepit blandior. Hinc palpo etiam dicitur. Idem, Palpo percutis. Quidam etiam palpum pro blanditijs usurparunt. À palpo fit frequentatiuum palpito, quod est leuiter, ac frequenter moueor, & quasi palpando. unde palpitare cor dicitur ob frequentem motum. Plynius, Palpitat certe cor, & quasi alternatim mouetur. À palpo fit compositum expalpo, quod est elicio. Plautus, Quid faciam? exora. blandire. expalpa. Idem. Nunc seruus argentum à patre expalpabit. Pomponius, Siquid expalpare possum ab illo. Defluere palpebras tradunt abundantibus uenere, præter hominem, & strutiocamelum. nulli animali sunt, nisi quibus & in reliquo corpore pili. Strutiocamelus maxima auium est, si tamen auis est dicenda, cum pennas duntaxat habeat, ut adiuuent ad currendum, cætero uolucris non sit, nec à terra tollatur. In Africa altitudinem equitis equo insidentis excedit, celeritatem uincit. Vngulas habet ceruinis simileis, bisulcas comprehendendis lapidibus utiles, quos in fuga contra sequenteis pedibus ingerit. Concoquit quæcunque deuorat sine aliquo delectu. Mira in eo stoliditas est, etenim in tanta corporis altitudine, si colla frutice occultauerit, latere se putat. Oua eius in pretio sunt propter amplitudinem pro quibusdam uasis habita. Item pennæ, quia conos bellicos, & galeas uarijs coloribus infectæ adornant. Conus proprie à græcis uocatur nux pinea, propter qđ geometræ eiusmodi figuram conū appellant.

Hoc autem differt à meta, siue pyramide, quod meta lateribus constat, Conus rotunditatem habet sine lateribus. Hinc conus appellatur curuatura, quæ est in summitate galeæ, super qua cristæ ponuntur. & coniferæ arbores dicuntur, quæ conos ferunt, hoc est nuces pineis similes. Oui. et coniferæ cyparissi. Quicquid præterea tali forma est, conoides dicitur. Vnde cupressus fœmina conoides est, quæ in fastigium conuoluitur. nã mas spargit extra se ramos, deputaturq́; et uitẽ accipit. Græci etiam κωνοφόρυς, hoc est coniferos uocant eos, qui in Bacchi exercitu, dum in Indiã proficisceretur, thyrsos ferebãt, quod thyrsi pineæ nucis speciem habeant. Ob hanc causam mulieres postea in Bacchi sacris conos, hoc est pineas nuces gestare consueuerunt, siue quod hic fructus cordis similitudinem habeat. Græci autem humano cordi existimãt Bacchum præesse, quoniam cor hominis, in quo mens habitat, uino accenditur. À molendo præterea molctrina deducitur, quod pistrinum olim dici solebat, quo tempore tundebantur frumenta, non molebantur. Quidam ẽt molendinum uocant. à quo molendinarij opifices ipsi dicuntur. Item molendinariũ, quicquid ad molendinũ pertinet. unde molendinariam molam, et molẽdinarios asinos dicimus. Paulus iurisconsul. asinam molendinariam, & molam negat ea appellatione contineri. Idẽ autem est meta molendinaria inferior pars molæ. Catyllus superior. Pistrinum aũt à pisendo dicitur. Pisere enim tundere est. Varro, Nec pisorem ullũ nossent, nisi eum, qui in pistrino piseret farinam. Vnde pisores, siue pistores ueteres uocabant, tam eos qui frumenta pisebãt, quã qui panes coquebant, ijdem quippe erant utriusq; rei artifices. Ab eodem etiam pistillum dicitur, quo quid in mortario pistitur. & pistura actus ipse pisendi. Plyn. Pistura nõ oĩum facilis. Quippe et Hetruria spicam farris tosti pisente pilo præferrato festula ferrata. & stella intus denticulata, nisi intenti pisant, concidantur grana, ferroq́; frãgantur. Secundum quosdam molæ dictæ sunt, quod res molẽdo fiant molliores. Quidam molam, non à mole, sed à græco dictam existimant, quod est μῦλος. unde μῦλος ἐλαιῶν mola olearia nuncupatur, quã nos trapetum diximus appellari. Ab hac deducitur amylon, qđ sine mola fiat ex omni tritico, ac siligne. optimum uero ex trimestri fit, inuentum primo in insula Chio. Id ita fit. Madescit triticum aqua dulci in uasis ligneis, ita, ut totum tegatur. quinqes in die mutatur aqua, ita, ut misceatur pariter emollitum ante, q̃ acescat, linteoq́;, aut sportis siccatum tegulæ infunditur, quæ illita sit fermento, atq; ita in solo dẽsatur. probatur leuitate. leuore. candore. recentia. Molossa autẽ pars Epiri est, à Molosso Pyrrhi, & Andromaches filio sic nominata. Ab ea uero fit molossus adiectiuum. Molossus etiam pes est ab eius patriæ saltatione ita nominatus. VENERABILIS. Digna ueneratione, sicut amabilis, dignus amore. Nomina enim, quæ in bilis desinunt à uerbis uenientia, aliquando infinitiuum passiuum eius uerbi significant cum dignus, ut spectabilis dignus spectari. formidabilis, dignus formidari. admirabilis, dignus qui admirationi sit. Aliquando infinitiuum, uel actiuum, uel passiuum cum potest, uel natura aptum est, ut risibilis, qui potest, uel natura aptus est ridere. Hinnibilis, qui potest, uel natura aptus est hinnire. Item penetrabilis, ꝗ potest, uel natura aptus est penetrari. Stabilis, qui potest, uel natura aptus est diu stare. Possibilis dicitur, ꝗ fieri potest, nec aliorum regulam seruat. propterea id nonnulli cum suo composito, quod est impossibilis, tanquam parum latina respuerũt. Venerabilis à ueneror deriuatur, quod est colo, significatq́; eum, qui cultu, & ueneratione dignus est. Plyn. Vir grauis, & ipsa iam senectute uenerabilis. Idem & uenerandus dicitur. Seneca. Vocẽ æstimatione dignam, & omni seculo uenerandã.

Poëtæ ueneratum quoq; aliquando pro uenerabili seu uenerãdo posuerunt. Virgilius, Cursusq́; dabit ueneratu sacerdos. Veneror autem compositum existimant à uenia, & oro, ut sit uenerari, quasi ueniam orare. ab eo fit ueneratio pro honore, et cultu. & ueneranter aduerbium. Apuleius. Et ab eo ueneranter exceptus paululum quieui. Quidam etiam uenerabiliter usurparunt. CONSPICVI. Clari, spectandi. Specio uerbum in usu apud ueteres fuit pro aspicio, uideo. Vnde augures specere, hoc est inspicere aues dicebantur. & spectionem auium pro contemplationem, & inspectionem. Ennius, Vos epulo postquam spexit, & uestispici, custodes uestium serui, quod frequenti diligentia uestes inspiciebant. Plautus, Tum familia tota, uestispici, unctor, auri custos. Afranius, Noui non insciam ancillulam uespere, & uestispicam. ab hoc fit frequẽtatiuum specto, quod interdum uideo significat. Virgilius, Heu magnum alterius frustra spectabis aceruum. Interdum inspicio, caueo. Plautus, Spectandum ne tibi annulum det, neq; roget. Aliquando approbo. Terentius, Spectandæ, an exigendæ sint uobis prius. Cicero. Non igitur ex singulis uocibus philosophi spectandi sunt. Nonnunquam tendo, ut hic ad mortem spectat, hoc est quasi respiciendo tendit. Cicero, ad extremum si ad perniciem patriæ res spectabit, patriæ salutem antepones saluti patris. Quintil. Et quod ad pessimum spectat euentum, miserabilis sis oportet, ut amator esse uidearis. Hinc spectabilis dicitur spectatione dignus, & quasi admirabilis. Apuleius, Iubet construi pulchrum, ac spectabilem currum. & spectatus probatus, cuius scilicet spectata iam uirtus est. Virgilius, sunt nobis fortia bello Pectora, sunt animi, & rebus spectata iuuentus. & spectatores, qui ad ludos spectandi causa conueniunt. Plautus, Nunc spectatores Iouis summi causa clare plaudite. Item generaliter quicunque aliquid aspicit, eius rei spectator dici potest. & spectaculum, quod modo significat id, quod spectatur. Virgilius, Nocte pluit, tota redeunt spectacula mane, modo ipsam spectationem. Cicero, O' graue, acerbumq́; spectaculũ. Aliquando locum, qui ad ludos spectandos ædificatur, quem supra diximus pluratiuo numero foros appellari. Sueto. De spectaculo excitatus descendit. Liuius, Tum primum circo, qui maximus dicitur, designatus est locus, diuisa loca patribus, equitibusq́;, ut spectacula sibi quisque faceret, fori appellati. Item à specto composita fiunt aspecto, & circunspecto, quod est frequenter aspicio. à quo circunspectus dicitur, non qui circunspicitur. hunc enim conspicuum, uel circunspicuum uocamus, sed, qui circunspicit, & in omnem partem spectat, hic est prudens, & sagax. Plynius, Quis eo acutior? quis circunspectior? expecto, præstolor, quia dum uenturum aliquem præstolamur, an ueniat, frequenter aspicere solemus. Plautus, Domi te expecto. Aliquando tamen expectare accipimus pro moram trahere. Virgilius, Tyria Charthagine, qui nunc Expectat. nonnunquam pro desyderare. Idem. Expectate uenis. Cice. Nihil unq̃ expectatius fuit. Hinc fit expectatio, quæ modo præstolationem, modo moram, modo desyderium significat. In expectatione enim esse aliquem dicimus, dum eum cum spe, & desyderio expectamus. Prospecto, prospicio. despecto, deorsum aspicio. Apuleius, In puteum forte despectans. suspecto, modo sursum aspicio, & tunc à sursum componitur. Martianus, Oculisq́; suspectans sydera. modo deorsum aspicio, & tunc à sub deducitur. Martialis, Sed suspectat oculis deuorantibus draucos. Itẽ à specio fit specimen, quod est argumentum quoddam. & probatio, siue exemplar. Seneca. Virtutis specimen, & patriæ ornamentum. Virgilius, Tale dabit specimen. & species, quæ modo formam significat, & ueluti effigiem rei, estq́; uocabulum medium. Idem, neque enim specie,

fama'ue mouetur, hoc est nec præsenti deformitate, nec rumore mox futuro. Speciosus tamen semper in bonā partem accipitur, hoc est pro pulchro, quemadmodum formosus. licet forma medium uocabulum sit. Virg. O' formose puer, nimium ne crede colori. Vlpianus tamen speciosas personas dici affirmat clarissimas personas utriusq; sexus. Item eorum, qui ornamentis senatorijs utuntur, modo species pro aspectu, & re uisa accipitur. Virgilius, Non tulit hanc speciem furiata mente Corebus. modo definitur, quod dicitur de pluribus differentibus numero, quomodo genus, quod dicitur de pluribus differentibus specie ut puta animal genus est, qđ de homine. elephanto. equo. auibus. piscibus. reptilibus. alijsq; specie differentibus prædicatur. Homo uero est species, quoniam de Socrate. Platone. Aristotele. Fabio. Catone. Cicerone, alijsq; non specie, sed numero differentibus dicitur, ob eam rationem ita appellata, quod multorum collectio una quasi uisione comprehēdatur. Hinc speciale, & specificum pro particulari accipiuntur, & specialiter, ac speciatim pro particulariter, quod quidam etiam specifice dicunt. & speculum, in quod aspicimus, ac speciem, hoc est effigiem nostram contemplamur, quod datum nobis à natura fuit, non, ut pilos è superciliis, aut barba uelleremus, nō ut faciē inficeremus coloribus, non ut rugas traheremus, sed ut nosmetipsos nossemus, & formosi deuitaremus infamiam, deformes redimendum sciremus esse uirtutibus quicquid corpori deesset, propter quod Socrates hortari adolescentes solebat, ut sese, frequenter in speculo intuerentur. Nam si inquit formosi estis, elaborandum est, ut digni ea specie sitis, sin autem deformes, ut eā deformitatem uirtute, ac bonis artibus tegatis. quamuis aliæ quoq; sint speculi utilitates longe præstantiores. in primis enī, quid pulchrius est, quàm naturam eius speculari, & rerum ad id pertinentium rationes inquirere? cur concauum maiorē uera effigiem reddat. conuexum minorem. planum æqualē? Cur concauum modo intra, modo extra speciem repræsentet, modo rectam, modo conuersam. Conuexū uero, planumq; semper eandem, & eodem modo. Cur concauum non lucem tm̄, ac radios conuersum ad solem reflectat, sed etiam calorē emittat talem, ut facilius accendat, quā aliquis alius ignis. Planum uero, lucem tantum reflectat sine calore. Conuexum nec lucē, nec calorem? Ad hæc, quia imbecilli oculi, quod sustinere cominus solem non possent, formam eius, habitumq;, & uerum illum igneum colorem contemplari non ualebant, inuentum est ope, atq; adiumento speculi non modo orientem, occidentemq; illum conspicere, uerumetiam supra nos stantem, & nullo rubore perfusum, sed candida luce fulgentem. Præterea duorum syderum occursum, quem defectum, uel defectionem solis, siue græco uocabulo eclypsim nominamus, quo interpellari aliquando dies solet, quis unquam cernere potuisset, aut causam eius cōprehendere? nisi liberius in speculo solis, lunæq; imagines uideremus. Taceo, quod iuuenis in speculo se uidēs admonetur flore ætatis tempus illud discendi esse, & fortia audiendi. Senex uero, ut quæ canis indecora sunt, deponat, et de morte imminente iam cogitet. Quid quod uiri fortes cicatrices suas, siquas in facie habent, speculis contemplantes memoria uirtutis excitantur. Audiui ego sæpenumero Federice princeps te, quoties faciem tuam in speculo contemplaris, nullo amissi luminis desyderio affici, sed læto, ac sereno uultu modo uerba illa proferre θάῤῥει φεδέρικε, καὶ σαυτὸν βλέπε φανερῶς, ἵνα τῆς ἀρετῆς καθημέραν μνημονεύῃς, hoc est bono animo sis Federice, teq; ipsum manifeste aspice, ut uirtutis tuæ continue memineris, modo ita dicere. Dij boni, quos ego uel uirtutis, uel fortunæ socios habeo. Philippos. Horatios. Annibales. Sertorios. Expergiscere, expergiscere aliquando Federice, & illos non modo unius luminis, sed factis etiam, ac rerum gestarum gloria æquiparare cōtende. hæc nobis ab alijs relata sunt. Illud uero ex meipso uideor augurari, te quando peruigilem istum tuum oculum in speculo contemplaris, non mediocri lætitia affici, quod scias per omnem iam Italiam prouerbij loco haberi, Plus unum Federicum, uno oculo uidere, quā cæteros omnes principes duobus. Illa præterea Sertorij uerba frequēti tecum usurpare sermone. Alij non semper uirtutis suæ insignia secum ferunt, sed hastas. torques. coronas domi relinquunt. Ego uero, rei militaris insignia mecum assidue porto, eosdemq; & uirtutis meæ, & fortunæ habeo spectatores. Ad hæc igitur comparata est materia excipiendarum imaginum potens, & inuenta sunt specula ex ferro. plumbo. argento. crystallo. uitro. mistisq; materijs. Quinetiam natura ipsa nobis specula parauit, quæ semper essent in promptu. Fons cuiq; perlucidus, & quiescens aqua, ac leue saxū imaginem reddit. Virgilius, Nec sum adeo informis, nuper me in littore uidi, cum placidum uentis staret mare. A` speculo specularis lapis dictus, quod ad speculi similitudinem luceat, atq; imaginem reddat. finditur in tenuissimas crustas. hunc olim tantum citerior Hispania mittebat, postea Cyprus, et Sicilia, & Africa misere. Est et in bononiensi agro breuis. maculosus complexu silicis alligatus. nunquam uisus est quinque pedum longitudine amplior. Humorem hūc terræ existimant crystalli modo glaciari in lapidemq; cōcrescere. Huius olim ramentis circum maximum ludis circensibus strauere, ut esset commendatio candoris. Item à specio specula dicta, de qua aliquid conspicimus. Virgilius, specula Misenus ab alta. à quo speculor uerbum, quod proprie est indago, perquiro, & ueluti è specula prospecto. à quo speculatores dicti, qui uel è speculis aspiciunt, uel in bello ante exercitum explorandi gratia mittuntur. & præspeculor uerbum, ante speculor. Suetonius de Cæsare Exercitum neq; per insidiosa itinera duxit unquā, nisi præspeculatus locorum situs. per metaphoram tamen speculari accipimus pro scrutari, et exacte considerare. à quo speculatio, consyderatio. Specus quoq; à specio deriuatur, quod locus sit (ut Vlpianus definit) ex quo despicitur, uel quod uox in eo repercussa hominem ibi alterum uideri faciat. Dicimusq; hic specus, hæc specus, & hoc specus. Item hoc specu, & in plurali hæ specus. Item specium, cuius diminutiuum est specillum. A` specio deducitur instrumentum teres, ac paruum, quo medici ad tentandam uulnerum, aut fistularum uiam uel profunditatem, utuntur. Pacu. Vt medici faciunt, qui prius specio uulnus tentant. Connelius Celsus. Ante omnia autem dimitti specillum in fistulam conuenit, ut quò tendat, & quàm alte perueniat scire possimus. Hinc oricularium specillum dicitur, quod curandis auribus adhibetur. A` specu, siue specilli similitudine spiculum telum dicitur ad similitudinem sagittæ. Item ipsa sagitta. à quo spiculor, configo. & spiculator carnifex. & spica, quod ad spiculi similitudinem acuta sit, diciturq;, & masculino, & neutro genere spicus, & spicum. Est enim proprie cum per culmi folliculum, idest extremum tumorem aristæ adhuc tenues in modum spiculi eminent Abusiue tamen, & de maturis frugibus hæc uocabula dicuntur. A` spica, siue spico fit spico uerbum, quod significat spicas emitto. Item inspico, quod est ad spicarum, & aristarum similitudinem incido, uel fodio. Virgilius, Ferroq; faces inspicat acuto. & spiceus. Idem, Spicea iam campis cum messis inhorruit. Item ab eodem spina, hoc est sentis, qđ ad spiculi similitudinē acuta sit. à quo spineū, qđ ex spina est, ut corona spinea, & spinosum, spinis abūdans, et spinus pirorū arbor, qđ spinis referta sit. Idē, & spinos pruna ferēteis. Item à specio composita fiunt aspicio, qđ est uideo, Virg.

Aspice bis senos lætanteis agmine cygnos. A quo fit aspectus, idest intuitus, atq; effigies cuiusq; animalis, ut horridus aspectu, hoc est uisu horribilis, & qui effigiem habet horrẽdam. Transferturq́; etiam ad inanimata. Plynius. Prærupta rupes, & aspectu horrida. Despicio, quod proprie est deorsum aspicio. Quintil. Nullam ego res humanas despicere prouidentiam reor, hoc est rerum humanarũ curam habere. Quoniam uero ea, quæ contemnimus, quasi deorsum, & ad pedes nostros proiecta aspicere solemus, capitur despicio pro contẽno. Cicero. Despectus ab omnibus, ac pro nihilo habitus. Ab hoc fit despicuus, hoc est intentus, uigil, cuius exempla apud Apuleium frequentissima sunt, & despicientia, & despectus quartæ declinationis pro contemptu. Expicio, cuius frequentatiuum est expecto, quod proprie significat obseruo, quasi diligenter aspicio. Terentius. Expecto quid uelis. Quoniam uero aspicientes aliquid diligenter manere diutius eodem loco solemus, expecto aliquando pro maneo usurpatur. Virg. Tyria Carthagine, qui nunc Expectat. Martialis. Expectant, curæq́;, cathenatiq́; labores. Item pro desydero, quoniam quæ desyderamus cum uoluptate aspicimus. Idem. Expectate uenis. & prospero, quoniam quæ speramus, quasi cũ præsentia aspicere uidemur. Idẽ. sed illos Expectata seges uanis elusit aristis. Ab hoc expectabũdus, & expectatio deducuntur. Suspicio, sursum aspicio. Virg. & fastigia suspicit urbis. Ab hoc fit suspicor notæ significationis dictum, quod cum timore quodam ea uidemur aspicere, de quibus dubitamus. Virgilius. suspectaq́; dona Præcipitare iubet. Hinc fit suspicio, quod, si cum uenio iungatur, semp̃ passiue accipitur, ut ueni in suspicionem, idest factus sum suspectus. & suspiciosus tam qui suspicatur, quàm qui suspectus est. Prospicio, longe uideo, quasi porrò specio. unde fit prospectus. hoc est libera, & non impedita prospectio. Item prospicientia, hoc est, cura. prouisio. nam & prospicio pro curo. & pro uideo capitur. Plynius. Nam & rebus illius non minus, q̃ meis prospiciebam. & prospicuus intentus, ac uigil. Præspicio, ante uideo. inspicio, cerno, introspicio, itrorsum aspicio. Respicio, retro aspicio, siue rursus aspicio, siue aspicio. à quo fit respectus, qđ modo ipsam (ut ita dicam) respectionem significat. Plautus. & me respectu tenuit. modo rationem, qua ad aliquid agendum monemur. Plynius. Namq; eo respectu commotus abscesserat. Conspicio, cerno. unde fit conspectus pro aspectu. Virg. Vix è conspectu siculæ telluris in altum, Vela dabant læti. & conspicilium instrumentum quod adhibemus oculis, ut res maiores uideantur. Plautus. Vitrum cedo, necesse est conspicilio uti. & conspicuus adiectiuum, quod modo significat sagacem, perspicacem, acutum. Quintilianus. Conspicuus, sagax, callidus. modo clarum, & qui ab omnibus conspicitur, quemadmodum hoc loco Martialis conspicuum amphitheatrum appellat. Despicio, pro uideo, discerno. hinc dispicientia, hoc est discretio, consyderatio. Perspicio. intueor. animaduerto. à quo perspicax, hoc est consyderatus, acutus. unde perspicaciter aduerbium, quod est consyderate, acute. Item perspicuus, clarus, translucidus. ut aqua. uitrum. crystallum, alijq́; translucentes lapilli. à quo aduerbium perspicue, hoc est clare. unde perspicuam quoq; orationem dicimus, hoc est claram, atque apertam. & perspicuitas à quibusdam, sicut perspicacitas usurpatur. illud splendorem, ac facilitatem, hoc consyderationem, & acumen significat. Præter hæc aruspex à uictimis in ara aspiciendis. is enim est aruspex, qui inspectis extis, futura prædicit, qui & extispex dicitur. à quo aruspicium, inspectio extorum sicut extispicium. & ars ipsa aruspicina, quæ extispicina quoque dicitur. Item auspicium ab inspiciendis auibus, cum per inspectionem captabãt auspicium. hinc factum est, ut dicamus auspicia, ductum, atque

principium, quæ à solo duce capiuntur. à quo fit auspicari, qđ non modo significat auspicium capere. sed etiam incipere, nec in bonam tantum partem accipitur, quod frequentissimum est, sed etiam in malam. Plynius. At homo infeliciter natus, manibusq́;, pedibusq́; deuinctis animal cæteris imperaturum à supplicijs uitam auspicatur. nam quando non est uerbum, ferè semper in bonam partem accipitur. Terentius. Haud auspicato huc me attulit. idest non feliciter, & quasi repugnantibus auspicijs. Quintil. Itaq; apud illos Homerus, sic apud nos Virg. auspicatissimum dederit exordium, hoc est felicissimum. ausp ex dicebatur, qui nuptijs præerat celebrandis, quia auspiciũ pro nuptijs capere solebant. Adhibebaturq́; hic pro parte mariti. sicut pronuba, quæ præest et ipsa nuptijs celebrandis, pro parte uxoris. Aliquando etiã pro eo ponitur, qui dux militiæ est. Horatius. Nihil desperandum teucro duce, & auspice. Virg. Auspicium pro potestate posuit. Communem hunc ergo populum, paribusq́; regamus Auspicijs, ab eo, quod præcedit id, qđ sequitur, quod ijsdem auspicijs creati consules parem habent potestatem. Inter auspicium, & augurium quidam hanc differentiam faciunt, ut auspicium sit auium conspectio, et quod ex uolatu auium, & uocibus significatur. Augurium uero, quod rerum omnium coniecturas prudenter, ac diligenter complectitur. & tamen augurium quoque ab auibus, ac gerendo dicitur, quasi auigerium, siue ab auium garritu. Hinc augur, qui futura præuidet. & auguro, atque auguror uerbum eiusdem significationis. quãuis aliqui ita distinguant, ut auguro dicamus, cum præsagio mentis futura colligimus. Virg. Et siquid ueri mens augurat opto Auguror uero, cum futura ueris captamus augurijs. Ab eodem auguraculum ueteres dicebant, quã nos arcem uocamus. quod ibi aues publice auspicarentur. Augustum quoq; inde dictum opinantur. etenim proprie augustum tectum augurio consecratum sed per metaphoram ponitur pro nobili, & sacro, ac maiestatis pleno. Vnde augusti dicti sunt omnes Romani imperatores post Iulium Cæsarem ab Octauio Augusto, qui primus meruit hoc cognomen, sicut à Iulio Cæsare dicti sunt Cæsares, et omnes Albani reges dicti sunt Syluij à Syluio Ascanio Aeneæ filio. et Aegyptij reges dicti sunt Ptolemæi. Persæ, Arsacidæ. Latini, Murani. Augustum quidam ab auium gestu, alij à gustatu dictum putant, quia aues pastæ id ratum fecerunt. ERIGITVR. Eleuatur, ædificatur, in altum tollitur. de quo supra diximus. AGER. Qui in ædibus Neronis erat inclusus cum syluis, atque nemoribus. SVPERBVS. Ingens, magnificus, excellẽs. superbus à superbiendo dicitur. Superbio autem à supereundo. unde quicquid in aliqua re excellit. superbum dicere possumus, quasi super alia iens. Virgilius. Ceciditq́; superbum Ilion, hoc est nobile, magnificum. hinc aliquando pro elato ponitur, atq; alto. Idem. Et gressus glomerare superbos. Idem. Quinq; adeo magnæ positis in cudibus urbes Tela nouant, Arvina potens, Tyburq́; superbũ. Aliquando pro ornato. Idẽ. Barbarico postes auro, spolijsq́; superbi. Interdũ pro opulento. Idem. simul ense superbũ Rãnetem aggreditur, qui forte tapetibus altis Extructus. Hinc fit quod superbum aliquando ẽt pro arroganti, ac truculento accipimus. Idẽ. Stirpis Achilleæ fastus, iuuenemq́; superbũ. Idem. te Turne superbum Cæde noua quærens. et pro uitabili. Idem. Floribusq́; affixa superbis Ora uirũ tristi pẽdebãt pallida tabo. Et pro iniquo. Idẽ. Quos illi bello profugos egere superbo. Antiqui etiã superbos propter pompam funeris, quemadmodũ supra diximus, mortuos dixere. Plautus. Faciam ego hodie te superbum, nisi abis, & mox addidit, auferere, non abibis. Item à superbio, quod est efferor, extollor, Sup̃bia deriuatur, quæ definitur supergre-

diens elatio mentis, ex qua nascitur arrogantia, nam nisi præcesserit occulta elatio mentis, non sequitur aperta iactantia. Item superbe aduerbium, hoc est elate arroganter, & superbiloquens, qui superbe loquitur. à quo superbiloquentia, elatus, atq; erogans sermo. Cicero. O' scelera, animiq; impotentiam, & superbiloquentiam. Ennius pro superbe superbiter scripsit. TECTA. Domos, quas Nero incendi fecerat, ut domos suas ædificaret. Tectum proprie pars domus est, ea scilicet, quæ domum tegit. ponitur tamen frequentissime pro domo, ut hoc loco, & generaliter pro omni loco, in quo tecti homines possunt habitare. unde speluncæ. tuguria. præsepia. casæ. & generaliter omnia ædificia, tecta dicuntur. Vnde architecti, & architectores dicti, qui ædificandi scientiam habent. & architectura ædificandi scientia dicitur. Plyn. Grande, & Archimedi, machinalis sciẽtiæ testimonium. hinc fit architectari, quod est componere, machinari. Cice. Vt optime possit architectari uoluptates. A` tegendo autem tecta appellantur. Tegere proprie operire est. cuius contrariũ est nudare. detegere. Plyn. Hæ plantæ palustri arundine per hyemem tegendæ sunt. per metaphoram tamen tegere pro cælare accipimus. Mar. Quod tegitur maius creditur esse malum. Virgil. Vix adeo agnouit pauitantem, & dira tegentem supplicia. Quemadmodum e contrario nudare pro indicare usurpamus. Idem. traiectaq; pectora ferro Nudauit. A` tego fit etiam tegmen, quod etiam tegimen dicitur. tegmentumq; pro quacunq; re aliquid tegente. & tegulum eiusdem significationis. Plyn. Tegulo enim aquaticarum arundinũ domos suas septẽtrionales populi operiũt. Idem tectum ouium genus, quod maiori lana opertum sit. Idẽ. Ouium summa genera duo, tectum, & colonicum, illud mollius, hoc in pascuis, delicatius quippe, cum tectum rubis uescatur. Colonicum loca magis culta appetit, unde habet nomen. Præterea toga uestimenti genus, de quo inferius dicemus, q̄d corpus tegat, cuius diminutiuum est tegula. & tegulæ quod domos tegant, ex quibus, quæ ad balneas adhibentur, à laxitate dicuntur mammatæ, aliæ coctiles appellantur. & tugurium, quasi teguriũ, rustica habitatio ita uocatur tecta ex ulua palustri. teguriis uti ab initio cœperunt mortales, prius quàm ad meliorẽ uitæ cultum se transferrent. quippe aut de frondibus facere tecta, aut speluncas fodere sub montibus, quæ à græco uocabulo, unde originem habent, spelæa dicuntur. Virgilius. Certum est in syluis inter spelæa ferarum, Malle pati. aut hirundinum nidos imitantes, de luto, & uirgultis sibi habitacula facere solebant. Tũ obseruantes aliena tecta, & cogitationibus suis res nouas quotidie adiicientes, casas efficere cœperunt, à facile cadendo ita appellatas. quippe à cado fit frequentatiuum caso. à quo casito aliud frequentatiuum. Paulus. Si antea ex tegula casitauerit stillicidium postea uel ex tabulato, uel ex aliqua materia casitare non potest. Primum enim furcis erectis, & uirgultis interpositis luto parietes texere. Alij luteas glebas arefacientes, struxere muros, & addita materia, quo imbres uitarent, & æstus arundinibus texerunt, & fronde, postea stramentis, & ulua palustri. Deinde paulatim ingenij solertiam exercendo, ad fabricationes ædificiorũ gradatim progressi, non casas modo, sed etiam domos fundauere è lateritijs parietibus, siue è lapide structas, materiaq;, & tegula perficere tecta cœperunt, quæ ut hybernis tẽporibus imbres sustinerent, fastigia facientes proclinatis tectis stillicidia deduxere. Lutei ædificij inuentor Doxius fuit Gellij filius, exemplo ab hirundinibus sumpto. laterarias domos constituerunt primi Eurialus, & Hyperbius fratres Athenis. oppidum Cecrops à se appellauit Cecropiam, quæ nunc est arx Athenis. Quidã tamen Argos à Phoroneo rege ante conditum uolunt, quidam &

Sycionem. Aegyptij multo ante apud eos Diospolin. Tegulas inuenit Cinyra Agriopæ filius, & Metalla æris, utrũq; in insula Cypro. Item forcipem. Marculum. uectem. incudem. puteos, Danaus ex Aegypto aduectus in græciã. lapidicinas Cadmus Thebis. Archeophrasius Phœnice. Trason muros. turres (ut Aristoteles refert) Cyclopes (ut Theophrastus) Phœnices. Aerariã fabricam alij Chalybas putant inuenisse, alij Cyclopas. ferrũ in Creta eos, qui uocati sunt dactyli idæi. Ferrariã fabricam Cyclopas, Quæ ergo nunc ueteri more ita ædificantur, ut nec parietes habeant, nec luto crustata sint, sed stramentis, aut arũdinibus, aut ulua, alio'ue simili genere tegantur, tuguria dicuntur. olim teguria uocitata. A` tugurium diminutiuum fit tuguriolum, quod sit arctius, atq; angustius, gurgustium nominatur, à Gurgulione uerme, qui in horreis nascens frumentum absumit. eius diminutiuum est gurgustiolum. Apuleius. Ergo breuitatem gurgustioli nostri ne spernas peto, sis contentus lare paruulo. Item à tego tectorium deducitur, quod modo adiectiuum est. nam & tectorium opus dicimus, modo substantiuum. est autem illud, quo ædificatus paries incrustatur supra, quod postea illinitur, quod uocatur albarium, nisi pingi tectoriũ oporteat, etenim, cum pingendum est, non illinitur albarium. In ædilitate Murenæ, & Varronis excisum Lacedæmone è lateritijs parietibus opus tectorium fuit propter excellentiam picturæ, & inclusum ligneis formis. Romam deportatum ad comitiũ exornandum, quod opus, q per se mirum esset, translatum, tamen maiori miraculo fuit. Item teges straguli genus è scirpo, aut sparto, quo uiliores utuntur. Martialis. Nec est amici filius' ue uicini. sed in grabatis, tegetibusq; concepti. Varro de re rustica. Sicq; fiunt de cannabi. lino. iunco. palma. scirpo. ut funes. restes. tegetes. Plyn. Nec in fruticum, nec in ueprũ, cauliumue, nec in herbarum, aut alio ullo, quàm suo genere nominentur iure scirpi fragiles, palustresq; ad tegulum, tegetesq;. Ouidius mattam scirpeam uocat. At dominus discedite ait, plaustroq; morantes Sustulit, in plaustro scirpea matta fuit. Iuuenalis. Ansa palatino tegetem præferre cubili. Hanc uulgo nunc storiam uocant, quo uerbo etiam ueteres usi fuere ἀπὸ τοῦ στορεῖν, quod græci sternere dicunt. Plynius. Cadiua mala separari oportet, & stramentis, storijs, peleis'ue substerni Hircius. Storias autem ex funibus anchorarijs treis fecerunt. & tegillum, paruum tegmen. Varro. Ob aquam è nubibus tortam indicat fore, ut tegillum pastor sibi sumat. Tignum quoque, cuius diminutiuum est tegillum, à tegendo dictum esse quis dubitat? significat proprie trabem, cui tectum imponitur. Sed Vlpianus putat tigni appellatione contineri omnem materiã, ex qua ædificium constat. unde contignatio textura ipsa trabium, ac tignorum, sicut coassatio assium dicitur. Quidam etiam putant tegulam, & lapidem, & calcem, & arenam tignorum appellatione nominari. Item quæcunq; uineis necessaria sunt, ut pedamenta, perticæ, & similia. Est etiam tegillũ cuculli uinculum è scirpo. Plautus. Tegillum mihi caret, id si uis, dabo. Corticem quoque à tegendo quidam dictum arbitrantur, quasi corium tegens. Est enim cortex ueluti corium cuiusq; rei, ut in arboribus liber, & in cæteris rebus ueluti crusta quædam ad tegendum data. nam corium proprie animalium est, præsertim eorum, quæ crassiorem pellem habent, ac duriorẽ, quod & scortum dicitur. unde scorta appellatæ sunt meretrices, uel quod sicut pelliculæ subigantur, cum solum calciamentorum omnibus subiectum sit, uel quod in grabatulis pelles stratas tenere consueuerunt, & scorteum quicquid ex pelle est. & scortor meretricor. & scortes aretinorum testium pelles. Quidam etiam scranteum dictum à scorto existimant pellem, in qua sagittæ recondũtur, sed scortum à græco tractum est

ctum est σκύτος enim pellis est unde scutica flagellum ex pelle, cuius diminutiuum est scuticula, & scutum, quod non sine pellibus fit. De quo scutulæ dictæ, quasi parua scuta. & scutulata uestis, de qua mox dicemus. & scutra id ipsum uasis genus, quod & scutula dicitur. Horatius, Vilia uendentem tunicato scutra popello. & scutillum tenue, ac macrum, in quo tantum exilis pellicula cernitur. Ponitur tamen corium pro quacunq; pelle, etiã rerum inanimatarum. A quo fit excorio, hoc est corium detraho, sicut à cortice decortico, hoc est detraho corticem. & ab eisdem excoriatio, & decoriatio. Corium etiam tergus dicitur. Virgilius, Tergora diripiunt costis, & uiscera nudant. Nam tergum dorsum est. Vnde à tergo dicimus à parte posteriori membranæ, siue papyri, aut alterius cuiuscunque rei. Iuue. Scriptus & in tergo, nec dum finitus Orestes. Hinc fit postergo uerbum, hoc est posthabeo. relinquo. postpono. & quasi post terga iacio. A quo postergator, & postergatio, & terguersor, quod est fallo, & dicta muto. aliquando etiã contradico, quasi terga uerto. Nam uertere terga proprie fugere est, quod & terga dare dicimus. Plau. Quid expectas? Quid terguersaris? Proprie tamen terguersari est eorum, qui terga uertentes adhuc tamen pugnant. nec sese uictos rationibus uolunt agnosci. Cicero, Et huc, atq; illuc terguersantem testimonium contra se dicere cogo. Liuius, Monebant consulem hæc, sed terguersari res cogebat. idest quibuscunq; rationibus poterat ueritatem dissimulare, & quasi subterfugere. Hinc terguersator dicitur, qui terguersatur. & terguersatrix fœmininũ, & terguersatio ipse actus. Ponitur tamen aliquando tergum pro tergore. Virgilius, Obstupuere animi tantorũ ingentia septem Terga boum plumbo insuto, ferroq; rigebant. qđ de pellibus intelligi Papinius indicat. at dum nigrantia plumbo Tegmina cruda boum. Vnde quoniam scuta pellibus tegi solent, tergum nonnunquã pro scuto accipitur. Virg. Dentibus infrendens, & tergo decutit hastas. A terendo autem tergum, & tergus dicuntur, quoniã uehendis oneribus teruntur. A pellis pellio dicitur, de quo post dicemus, & pellicula diminutiuum. & pelliceum, quod ex pelle est. & uersipellis fallax. de quo dicemus inferius. Plautus, Versipellem se facit quando lubet. A pellendo autem dicitur pellis, quod externas iniurias tegendo repellat. Hæc postq̃ concinnata est ad calceos, & cætera opera facienda aluta dicitur. Varro, Pasceolus saculus est ex aluta factus. Cato. Pueris in ludo pasceolos furare. Ab aluta alutamen, siue alutamentum ueteres dixere opus ex concinnatis pellibus factum. Item alutarij, sicut coriarij, hoc est pelliũ, & coriorum concinnatores. Plau. Hic alutarius cerdo. Proprie tamen alutarij tenuiorum pelliũ dicuntur, coriarij crassiorum. Pella autem urbs Macedoniæ fuit in littore ægæi maris illustrata maxime natalibus Philippi Macedonum regis, & Alexandri eius filij. unde uterq; pælleus uocitatus est. Iuue. Vnus pellæo iuueni non sufficit orbis. Lucanus, Illic Pellæi proles uesana Philippi. Pellæus uero Aeaci regis, & Aeginæ filius fuit ex Tyro filia Salmonei regis, quæ uxor fuit Cratei, cui Esonẽ genuit patrẽ Iasonis. Pelion mons est Thessaliæ, ab oriẽtali parte, in cuius uertice pineta abundant, in reliquis partibus quercus. Ouid. Pelion Hæmoniæ mons est obuersus in austros Sũma uirent pinu, cætera quercus hẽt. Item à pelle pellirem galerum dixerunt, quod fieri solebat ex pelle. Est autem genus clypei. A quo galerita auis, de qua supra. & galerus masculino, ac galerum neutro genere dicitur. Virgil. & temperat astra galero. Idem, nec arcadij bene protegit umbra galeri. & palear, quasi pellear. Sunt enim palearia, pelles pendentes ex gutture, quales in bobus uidemus. Virgilius, Et crurum tenus à mento palearia pendent. & pallor secundũ quosdam,

quasi pellis liuor. A quo pallidus, & palleo uerbũ. A quo pallesco, quod significat pallidus fio. & expalleo. à quo expallesco. Pallorem etiam ueteres pro uetustate, & negligentia posuerunt. Lucil. Otium. inertia. pallor eum ad pauperiem redegit. pellem quoq; siue corium alio nomine cutem uocamus, à græcis sumpto uocabulo, qui κώδιον nominant. Plyn. Ergo cutis ipsa sensu caret, maxime in capite, ubicunq; per se, ac sine carne est uulnerata non coit, ut in bucca, ciliõq;. Ab hoc fit cuticula diminutiuum. & recutiti dicuntur iudæi, hoc est circuncisi. & cute, hoc est præputio priuati. & intercus, aqua, quæ inter carnem, & cutem est. Item morbus, de quo supra diximus. & intercutaneum, siue subcutaneum, siue subtercutaneum, qđ intra cutem, siue sub cute, siue subter cutem est, et cicatrix, quasi circa cutem. Est enim cicatrix signum, quod ex uulnere remanet. unde cicatricare dicimus cicatricem inducere. Item cicuta, qđ ueluti cutem circumcirca habeat, intus autẽ uacua sit. est enim cicuta, qđ inter cannarum nodos est. Virg. Est mihi disparibus septem compacta cicutis Fistula. unde & cicuta herba appellatur caule uiridi, & geniculato, ac uacuo, ut calami, altiore sæpe binis cubitis, & in cacumine ramoso. folijs coriandri tenuioribus. graui odoratu. semine anisi crassiore. radice concaua. nullius usus, semini, & folijs refrigeratoria uis, quæ, cum enecat, incipiunt algere ab extremitatibus corporis. Remedium est prius, quàm perueniat ad uitalia, uini natura excalfactoria, sed in uino pota, irremediabilis est. hac extinctus est Socrates. Fit ex ea ad refrigerandum stomachum malagma. Cohibet epiphoras omneis, dolorẽ in pleuresi supposita mirifice sedat. Anaxilaus tradit mammas à uirginitate succo cicutæ illitas semper stare. Compertum est, si testibus circa pubertatem illinatur, uenerem extingui. Item à tego texo, qđ quæ texuntur, magna ex parte teguntur. Ab eo contexo, compono. detexo, dissoluo. intexo simul texo. retexo. interdum aperio, dissoluo, interdum rursus texo. prætexo, quod interdum significat antetexo. à quo prætexta, de qua inferius dicemus. interdum contego, abscondo, excuso, quasi aliud, q̃ sit, ostendo. unde prætextum dicimus illud, quo moueri nos ostendimus ad aliquid agendum, cum tamen alia causa moueamur. Sueto. Et prætextum quidem illi ciuilium armorum hoc fuit. causas autem alias fuisse opinantur. Virgilius, Non tamen Anna nouis prætexere funera sacris Germanam credit. Ouidius, Quamuis prætexens picta ferrugine cœlum, Venturam amiciat imbrifer arcus aquam. Textile, quod texendo factum est, ut textilis corona, textile opus. & textor, ac textrix uir, et mulier, qui texunt. & à textrix textricula per diminutionem deducitur. & textura opus, & actus ipse textoris, siue textricis, & textrina locus, in quo texitur & textim, texendo. Item à tego composita fiunt circuntego, hoc est circumcirca operio. à quo circuntectum amictus genus, quod circum habeat purpuram. obtego. intego. contego, quæ ferè à simplicis sui significatione non differunt. Protego, quod est foueo, tueor. unde protector, & protectio deducuntur. retego, & detego, quæ pro denudo, & aperio capiuntur. MISERIS. Infelicibus. calamitosis, qui proprijs domibus expulsi fuere. Miser proprie dicitur flebilis, ac calamitosus. Virgilius, Stridenti miserum stipula disperdere carmen. Plautus, Studeo hunc lenonem perdere, ut meum herum miserum macerat. Cicero, O miserum, atque infelicem hunc diem. Sunt, qui existimant miserum dictum, quasi missum, hoc est dimissum, & derelictum ab omnibus. Aliquando miser pro ægroto ponitur. nam & ægritudo genus est infelicitatis. Plautus, Miseram esse prædicat buccam, sibi fortasse medicos non esse putat. A miser miseria fit, hoc est infelicitas. Idem. Seruire amanti miseria est,

qui præsertim, quod amat, caret. Item miseritudo eiusdē significationis. Accius. Qui infelix miseritudine factus est aliena. & misellus diminutiuum. Plautus. Censen' misello mali aliquid facturum? & misereor, ac miseror uerba, quæ ita distinguntur, quod misereri passiuū affectum habet. Est enim corde anxiū esse ex alicuius miseria. Miserari uero actiuum, estq; uerbis, aut lachrymis, aut ope dolorē, quē ex miseria alicuius habemus, ostendere. Ab illo fit misericordia, quæ est ægritudo cordis ex miseria alicuius iniuste laborantis suscepta. nam dolor ex parricidæ, aut proditoris, aut alterius scelerati supplicio susceptus, mollities quædam animi, non misericordia est. Ab hoc fit miseratio, quæ est significatio misericordiæ, qua ex alicuius infelicitate mouemur. Item à miserando fit misericors, qui ex alicuius calamitate dolorem animo suscipit. À miserando miserator, qui opus aliquod misericordiæ exhibet in eum, cuius miseretur. Item à miser uerbum aliud impersonale deducitur miseret, quod simili modo passiuum habet affectum. Idem est.n. miseret me illius, & misereor illius, quippe utrūq; significat ex illius me miseria angorē suscipere. Exemplis plena sunt omnia. Cicero. Miseret me infelicis familiæ. Virgilius. Miserere animi non digna ferentis. Idem. Num lachrymas uictus dedit? aut miseratus amantem est? quod perinde est, ac si dixisset. Nū saltem lachrymis ostendit se amantis misereri? Veteres misereo pro misereor dicebant. & misero pro miseror. & econtrario miseretur pro miseret. Ennius. Miserete manus. date ferrum, quo me anima priuem. Accius atq; ita de illis merui, ut iure hæc nunquam miserarent mala. Turpilius. Nunc patris me miseretur magis. Pacuuius. Vt accepisti me cum isto uerbo miseretur me tui. À miseror fit miserabilis, hoc est miseratione dignus. & miserandus, miseratione prosequendus. & à misereo, quo ueteres utebantur, miseresco, hoc est moueor misericordia. Apuleius. Commodum omnes miserescimus. Virgil. His lachrymis uitam damus, & miserescimus ultro. Itē à miser fit aduerbium misere, quod interdum infeliciter significat. Cice. Neque moueri eius desyderio non possum, qui tam misere perijt. Interdum ponitur pro ualde. Terentius. Eam misere amat. Miserum aliquando dolētis est, ac si diceremus nefas. Virgil. Cecropidæ iussi miserum septena quotannis, Corpora natorum. Miserabiliter etiam aliqui usurpant. Apul. Oppido quam miserabiliter illachrymans. Item à miseratione commiseratio fit. Est autem commiseratio, cum uel aspectu alicuius, uel oratione, uel etiam cogitatione adducimur, ut eum misereamur. & à misericorde fit aduerbium misericorditer, & à misero miseriter. Laberius. Mens incorrupta miseriter corrūpitur.. THERMAS. Balneas publicas. Thermæ dictæ sunt ab aquarum caliditate, græci enim θερμὸν calidum dicunt. unde Thermopylæ dictus est mons longissimus, q̃ mediam Græciam diuidit, ut Apenninus Italiā, incipiens à Leucade in occidentem, & in ægeū mare, haud longe à Demetriade protendens, fauces habens angustissimas, iuxta quas calidæ aquæ scaturiunt. ideo à caliditate portarū nomen inditum. nā πύλας græci portas appellant. Hic locus plurimorum ducum facinoribus inclytus est, sed in primis memorabili morte Leonidæ, & sexcentorum commilitonum, nec tam grandi, quàm turpi strage Persarum. Mos ueterum fuit singulis diebus lauari. Itaq; omnes ferè ditiores priuatas in domibus suis balneas habebant. Erant præterea aliæ in publicum usum ædificatæ, hæ thermæ uocabantur. In primis celebres Romæ fuere Agrippinæ. Neronianæ. Titi Vespasiani. Domitiani. Antonianæ. Alexandrinæ. Cordianæ. Seuerianæ. Dioclitiani. Aurelianæ. Constantinianæ. Nouatianæ, hæ crescente principum luxuria, magno sumptu, ac splendore ædificabantur, ita ut lauacra

sæpe instar urbium uiderentur. Erant in his areæ amplissimæ, erant porticus, in porticibus exhedræ spatiosiores, habentes sedes, in quibus philosophi, rhetores, reliquiq;, qui studijs delectantur, sedentes solebant disputare, tū peristylia quadrata, siue oblonga, ambulationis circuitionem habent, quam græci uocant diaulam, una ex quatuor porticibus, quæ ad meridianas regiones spectabat, duplex solebat esse, uti cum tempestates uentosæ essent, non posset aspergo in interiorem partem peruenire. In duplici porticu ephœbeum in medio erat, hoc est exhedra amplissima cum sedibus, tertia parte longior, q̃ latior. proxime conisterium, quod & apodyterium uocitant, ubi uestes deponebantur. À conisterio inuersura porticus, frigida lauatio, quam græci λοῦτρον uocitant. Ad sinistram ephœbei ἐλαιοθέσιον, quod nostri unctuarium dicunt, iuxta id elæothesium, frigidariū. È regione frigidarij concamerata sudatio. ex aduerso calda lauatio. Atq; hæc omnia non in solo tantum, sed etiam pensilia erant. Tum quæ dicebatur palæstra, in qua exercebātur athletæ. in palæstra peristylia erāt, qualia supra diximus. Extra tres porticus disponebantur, una ex peristylio exeuntibus, duæ dextra, atq; sinistra stadiatæ, ex quibus una spectans ad septentrionē perficiebatur duplex amplissima latitudine. Altera simplex ita facta, ut in partibus, quæ essent circa parietes, atq; etiam quæ ad colūnas margines haberent, in semitas non minus pedū denum, mediumq; excauatum, uti gradus essent marginibus in descensum sexqui pedes ad planiciem, quæ planicies foret non minus pedes duodecim, ut uestiti circum margines ambulātes à cunctis se exercentibus minime impedirentur. Hæc porticus xystos apud græcos (ut supra diximus) uocitatur, quod athletæ per hyberna tēpora in tectis stadijs exercentur. Inter porticus syluæ erant, aut platanones, aut daphnones, hoc est loca platanis, uel lauris consita, quæ plataneta quoq; & laureta dicuntur, in qbus perficiebantur inter arbores ambulationes, quas à nostris etiam Xystos, & ambulacra diximus appellari. Quidam etiam neutro genere xysta nominarunt. græci παραδρομίδας uocant. in quas per hyemem sereno cœlo athletæ è xysto prodeuntes exercebantur. post xystum stadium erat ita figuratū, ut possent hominum copiæ cum laxamento athletas certantes spectare. Stadium græca uox est. στάδιον enim græci dicunt. latine appellatur curriculum, in quo equi currunt, & certant athletæ. dictum ἀπὸ τῆς στάσεως, hoc est statione, quod Hercules eo spatio uno spiritu confecto constitisset. institutum quippe ab Hercule stadium tradunt, eumq; pedibus suis metasse id stadium, quod est Pisis apud Iouem olympium, fecisseq; id longum pedes ducentos. Inde postea cætera stadia in terris Græciæ ab alijs instituta pedum quidem simili modo ducentorum, ueruntamen aliquantulum breuiora, ex quo collegisse Pythagoras philosophus dicitur plantam Herculis tanto fuisse, quàm aliorum proceriorem, quanto olympicum stadium cæteris longius foret, comprehensaq; pedis mēsura secundum naturalem membrorum omnium proportionē statuisse, tanto fuisse Herculē corpore cæteris excelsiorē, quanto olympicum stadium alia pari numero anteiret. Cōtinet autem stadium octauam mille passuum partem. ex quo institutum, ut terrarum spatia, uiæq; in stadia diuiderentur ante, q̃ Romani mille passus inuenirent. Hinc Eratosthenes in omniū literarum subtilitate solertissimus, uniuersum orbis circuitum ducentorum quinquaginta duorum millium stadiorū esse prodidit, quæ mensura secundum Romanam computationem efficit tricentiesquindecies centena millia passuū. Hipparchus addidit stadiorum paulo minus uigintiquinque millia. Dionysiodoro uero, qui geometriæ scientia nobilissimus fuit, uita functo inuenta

cto inuenta est in sepulchro eius epistola Dionysiodori nomine ad superos scripta. Peruenisse eum à sepulchro ad infimam terram, esseq; id spatium stadiorum quadragintaduorum millium, ex quo geometræ interpretati sunt, à summo terrarum orbe, unde missa erat epistola, ad pilæ medium esse longissimum spatium, & ex eo consequi, ut in circuitu sint ducentaquinquaginta millia stadiorum, cui mensuræ harmonica ratio, quæ cogit rerum naturam sibi ipsam congruere, addit stadiorum septem millia, terrarumq; nonagesimam sextam, millesimam totius mundi partem constituit. Efficit nunc autem stadiũ centumuigintiquinq; nostros passus, hoc est pedes sexcentos uigintiquinq;. Possidonius non plus quadraginta stadiorum altitudinem esse, in qua nubila, ac uenti, nubesq; perueniant, arbitratur. Inde purum, liquidumq;, & imperturbatæ lucis aërem esse. Sed à turbido ad lunam uiciescentum stadiorum. inde ad solem quinquies millies. Persæ non stadio, sed alio genere mensuræ utebantur, quod uocant parasangem. Id uerbum apud historicos frequentissimum est. Præter hæc nemora erãt prata. saltus. natatoria. ædificijs superbissimis fornicibus camerata. columnæ marmoreæ diuersorum colorum immensæ. insignia pauimenta. testudines auro refertæ. aliæq; delitiæ, quibus non mirum est, si principes quoq; ad frequentem thermarum usum alliciebantur. Commodum imperatorem septies in die lauisse, frequenterq; in thermis cœnitasse memoriæ proditum est. Successorem uero eius Pertinacem, quãuis in multis esset modestissimus, in balneis tamen publico die natalis urbis cõmodianis ministris lauisse. Gordianum iuniorem ita lauandi fuisse cupidum, ut bis hyeme, quater & quinquies æstate thermas adire consueuerit. Galenum iuniorem hyberno tempore ter in die, æstiuo septies lauisse. hunc cum in hortos proficisceretur, uniuersa officia sequi solita, esse cum eo præfectos & magistratus omnes, adhibitosq;, conuiuijs, & natationibus simul cum principe lauisse, sæpe etiam admitti solitas mulieres formosas, & puellas, & cum ijs commistas aliquando deformissimas anus, qđ ioci causa à se fieri dicere principem consueuisse. Usque adeo autem thermarum usus promiscuus erat, ut frequentissime principes cum populo lauarentur. Tradunt Adrianum in primis hoc facere solitum. Is, cum aliquando ueteranum quendam notum sibi in militia conspexisset, in balneo dorsum, ac posteriores partes corporis parieti atterentem, percontatus eum fuisse dicitur, cur se marmoribus distringendum dedisset, cumq; ille idcirco hoc à se fieri respondisset, quod seruis careret, & seruis eum, et pecunia liberaliter donauit. Paucis uero interiectis diebus, cum complures senes ad prouocandam principis liberalitatem eodem uenissent, seq; parieti identidem attererent, euocari eos iussit, & alium ab alio mutuo confricari. Heliogabalus bractteariorum, hoc est eorum, qui bractteas. siue per diminutionem bractteolas, hoc est tenuissimas ex auro, uel argento, uel alio metallo laminas faciebant, quorum ars bracttearia uocatur, & quod bractteis tegitur, bractteatum dicitur. & uitrariorum, & pellionum, hoc est eorum, qui uestes pelliceas, & alia ex pellibus opera faciunt. & claustrariorum, idest eorum, qui claues, & cætera, quæ ad claudenda hostia pertinent, laborant. & argentariorum, & aurificum, aliarumq; artium uectigal maximum instituit, ex eoq; iussit thermas tam à se fundatas, quàm superioribus principibus factas populi usibus exhiberi, syluas in thermis publicas deputauit. Tintinabulum ammouit. hoc instrumentum æneum erat, quo populus lauandi hora uocari solebat. uulgo nũc campana uocatur. Martia. Redde pilam, sonat æs thermarum, ludere pergis? Virgine uis sola lotus abire domum. de huius sono tintinire & tintinabunt Næuius scribit. Oleum præterea luminibus thermarum addidit, cum antea non ante auroram paterent, & clauderentur ante solis occasum. Ipse thermis frequentissime usus est cum populo, æstate maxime, & sæpe uisus est cum balneari ueste domum reuerti. E contrario Alexander promiscua balnea in urbe prohibuit. Item M. Aurelius Antonius à quodam philosopho monitus, lauacra mista traditur submouisse ea lege, qua et defluenteis matronarum mores composuit, & sederi in ciuitatibus, equis, uehiculisq; prohibuit. Facete Diogenes philosophus, cum aliquando balneas exiret, interrogatus an in his multi homines essent, paucissimos esse respondit, rursusq; rogatus an turba multa? confessus est. Idem in balneis pedes uinxerat, à capite in aërem spirare unguentum dictitans, à pedibus uero in nareis prodire.

MUNERA. Thermas inquit appositiue munera, hoc est dona data populo. donum. munus. & præmium sic separat Donatus, quod donum, & munus, tam ante factum, quàm post factum dari dicat. Præmium non nisi post factum. Donum uolũtarium esse, præmium deberi. donum dijs dari. munus hominibus. præmium uiris fortibus, Donum à liberali homine. præmiũ à præclaro. Terentius. Quoduis donum à me, & præmium optato. at Martianus. Inter donum, & munera hanc differentiam facit, quod munus est id, quod necessario subimus lege. more. imperio eius, qui iubendi habet potestatem. Donum autem, quod nulla necessitate iuris, sed sponte præstatur. & si non præstatur, nulla reprehensio, & si præstatur, plerunq; est laus. Paulus uero munus tribus modis accipi putat, uno pro dono. unde munera dari, ac mitti dicuntur. Alio pro onere, quod cum remittitur, uacationem militiæ præstat. unde immunitas appellatur. Tertio pro officio, à quo munera militaria uocantur, & milites quidã munifici. & municipes, qui in ciuitatem recepti munera nobiscum faciunt, de quibus supra diximus. Munus mea sententia proprie est donum, dictum (ut Varroni placet) quod qui mutuo animo sunt, id dant officij gratia, nec à dono differt, nisi cum per metaphoram, uel pro officio ponitur, quoniam officia, aut à principibus, aut à rebus publicis muneris loco dari consueuerunt, uel pro ludis, qui à principe populis, quasi muneris loco exhibentur. Martialis de muliere leonem in ludis necante, Prisca fides taceat, nam post tua munera Cæsar, Hæc iam fœminea uidimus acta manu, uel pro onere, quia munera, hoc est officia sine labore, atque onere exerceri non possunt. À munere muneralis lex appellata, qua Cincius cauit, ne cui liceret munus accipere. Plautus. Nec muneralem legem. neque lenoniam rogo, fuerit necne flocci existimo. Munem officiosum ueteres dicebant. Item eum, qui onera populo soluit. unde munia dicuntur obsequia lege debita, et officia. Item immunis, qui ab huiusmodi onere liber est. & immunitas exemptio ab onere. Munusculorum dies appellabantur quinquatrijs Idibus Iunijs, quia is dies festus erat tibicinum colentium Mineruam. quinquatrijs proprie dies festus erat Mineruæ martio mense, quo tempore matronæ inter se inuicem munera missitabant, & cœnas seruis apponebant, ut uiri saturnalibus. Item à munere fit munero uerbum, quod est dono. Macrobius, Ianus, cum Saturnum classe prouectum excepisset hospitio, & ab eo edoctus peritiam iuris, ferum illum, & rudem ante fruges cognitas uictum in melius redegisset, regni eum societate munerauit. Ab hoc fit remunero, idest retribuo. redono. & munificus, liberalis, quasi munera large præbens. & munificentia, liberalitas, & munifice, liberaliter, & munerarius, quem græci agonothetam uocant, qui ludos gladiatorios populo præbet, unumq;, uel plura parua gladiatorum ad spectacula pugnatura producit, quæ res munus gladiatorum appellatur. quia populo tanquam munus donatur. & qui fa-

miliam gladiatorum habet, gladiatoresq; domi instruit, ac postea uendit. à laniando dicitur lanista. Gladiatores dicuntur generaliter omnes, qui gladijs pugnant, etiam discendi gratia ante, quàm in ludum producantur. Specialiter uero inter gladiatores sunt retiarij, qui aduersus mirmillonem pugnabant. dicti à rete, quod sub scuto gerebant, ut Mirmillonem inuoluerent. Mirmillones dicebantur gladiatores, qui genere quodam gallicæ armaturæ utebantur, quod mirmillonium nominabant. unde galli ante mirmillones nominabantur, in quorum galeis piscis effigies erat. Solebant autem retiarij aduersus mirmillonem pugnantes hæc uerba cantare. Non te peto, piscem peto, quid me fugis galle? Cuius ludi inuentorem fuisse tradunt Pyttacum Mitylenæum unum ex septem sapientibus. Hic enim, cum de finibus inter Athenienses, et Mitylenæos contentio esset, creatus imperator, cum Phrynone Atheniensium duce, qui pancratiastes fuerat, singulari certamine pugnauit, in quo cum rete secum sub clypeo gestasset, Phrynonem eo, dũ non cauit, inuoluit, eoq; perempto tutatus est agrum, quamuis postea orta rursus de eo contentione, electus controuersiæ iudex Periander, Atheniensibus adiudicauerit. Digna certe memoratu est illa Pedonis urbanitas de mirmillone, nam, cum retiarium consequeretur, nec feriret, uiuum inquit capere uult. Item à munis fit communis, qui omnium est, quasi omnibus consentiens. à quo communitas. & aduerbium communiter, pro quibus ueteres munitas, & muniter usurparunt. Siquidem apud ueteres munes, & munifici, non à largitione, quæ ignota erat, dicebantur, sed ita appellabantur consentientes ad ea, quæ amici uellent. Pacuuius. Nam quia tum largitio multis ignota erat, munificus nemo putabatur, nisi pariter uolens. Lucilius. Munifici, comesq; amicis nostris uideamur uiri. À munis fit munico uerbum, quo antiqui utebantur. et à communis communico. à quo communio, & communicatio deducuntur. quando quod est, aut esse potest priuatim, fit uniuersorum, & actus ipse communicandi. unde in communione bonorum eos esse dicimus, qui simul uiuunt. & redditus suos, ac lucra communicant, hoc est communia faciunt. Item à munus per diminutionem fit munusculum, hoc est paruum munus, & munio uerbum, quod est proprie instruo. orno. & quasi muneribus compleo. à quo compositum communio. & mœnia. & murus, de quibus supra diximus. & monile ornamentum gutturis. Quãuis aliqui hoc à monendo potius deductum uelint, ut inferius dicemus. hoc etiam segmentum uocatur, quod quibusdam bracteolis, quasi præsegminibus constet. Vnde segmentatæ uestes dicuntur bracteolis argenteis, aureisue depictæ. Iuuenal. Segmenta & longos habitus. Plau. Quàm pulchre segmentatam uestem. unde opera quoq; ex ligno uermiculatim depicta, segmentata dicuntur. Iuuenalis. Et segmentatis dormisset paruula cunis. Segmentatis inquit, hoc est præsegminibus, idest tenuissimis ligneis ramentis, ac uersicoloribus depictis. quamuis etiam intelligere liceat segmentatis, hoc est segmento tectis. Item ornamentum equorum à collo in pectus præpendens, & mundus, hoc est ornatus muliebris, quasi munitus, quamuis alij à mouendo hunc dictum uolunt, quod mundus id genus ornatus sit, quod sumitur, ac deponitur. Mundum etiam neutro genere ueteres dixerunt. Lucilius. Legauit quidam uxori mundum omne, penumq;. ab hoc mundus adiectiuum, hoc est purus. tersus. politus. à quo immundus, impurus. obscœnus. & mundo, & mundifico uerba, hoc est depuro. detergo. & mundicia, quæ & mundicies dicitur, hoc est lautitia. & contrarium eius immundicia, siue immundicies, & munde, atque immunde aduerbia. Vlpianus mundum muliebrem esse dicit, quo mulier mundior fit, contineriq; eo, speculum. matulas. unguenta. uasa unguentaria. & siqua similia sunt. unguenta autem, quibus unguntur ualetudinis causa, mundo muliebri non contineri. Item ab hoc mundo cœlum ipsum appellatus est mundus. Nam sicut græci κόσμον, quod apud eos ornatum significat, ita nos à perfecta, absolutaq; elegantia uocauimus mundum, & ab hoc quatuor elementa, & quicquid cœli ambitu continetur, simili appellatione mundum nominamus. à quo mundanum dicimus, quod mundi est. Vnde interrogatus philosophus, cuias esset, mundanum se esse respondit. Mundum gentiles ter in anno patere putabant, postridie uulcanalia. & ante diem tertium Nonarũ Octobris. & ante diem sextum Iduum Nouembris. Inferiorem enim eius partem consecratam dijs manibus arbitrantes, clausam omni tempore existimabant, præter eos dies, qui suprascripti sunt, quos dies etiam religiosos iudicauerunt. ea de causa, quod ijs diebus, quæ occulta, & abdita religionis deorum manium essent, in lucem proferrentur, nihil eo die in republica geri uoluerunt. Itaque per hos dies non cum hoste manus conserebatur, non exercitus scribebatur, non comitia habebantur, non aliud quicquam in republica, nisi quod ultima necessitas coëgisset, administrabatur. À cosmus uero græca uoce cosmographia deducitur, hoc est mundi descriptio, sicut geographia dicitur terræ descriptio. & topographia loci descriptio. Item cosmeta, quod latine ornator, siue ornatrix interpretatur. Iuuenalis. Ponunt cosmetæ tunicas. Item microcosmus paruus mundus, quo uerbo frequenter utitur Aristoteles pro homine. Cosmus etiam excellens unguentarius fuit, à quo unguenta dicta sunt cosmiana. Idem. Et Cosmi toto mergatur aheno. Petronius. Affer nobis inquit alabastrum Cosmiani. Item à munio fit præmunio, quod significat ante munio. uel ualde munio. & munimen munitio, ac munimentum eiusdem significationis, cum scilicet castra, oppida, turres aliæue huiusmodi contra aduentum hostium muniuntur, siue uallo, & fossa, seu alio quouis modo. Nam monimentum à monendo deriuatur, significatq; quicquid mortui causa ædificatum est, uel quicquid ad memoriam alicuius est factum. unde sepulchra. statuæ. tituli. libri. cæteraq;, quæ nos rei alicuius præteritæ moneant, monimenta dicuntur. Virgilius. ueterum monimenta uirorum. Idem. nostri monimentum, & pignus amoris. Per metaphoram tamen monimenta aliquando dicuntur cellæ meretricum, quod quasi sepulchra sint. Martialis. Abscondunt spurcas & monimenta lupas. VELOCIA. Repentina, quia Diuus Titus thermas iuxta amphitheatrum mira celeritate ædificauit. Suetonius. Amphitheatro dedicato, thermisq; iuxta celeriter extructis munus edidit apparatissimum, largissimumq;. Velox celer dicitur à uolando, quasi uolox. à quo uelocitas, celeritas. & uelociter, celeriter. Item comparatiua, & superlatiua uelocior. uelocissimus. uelocius. uelocissime. Volo autem proprium est alas habentium, sed per metaphoram, & naueis, & eos, qui celeriter currunt, uolare dicimus. Virgilius. Humilis uolat æquora iuxta. Idem. Ecce uolat, calcemq; terit iam calce Diores. Terentius. Ne frustra illic expectet, uola. Hinc uelivolum mare dictum, quod per id uelis uolatur. Virgilius. Respiciens mare uelivolum. Item uelivolæ naues dicuntur, quod uelis uolant. Volare, & nare reciproce ponuntur. Virgilius. uelorum pandimus alas. idem de apibus. Nare per æstatem liquidam. cum nare proprium piscium sit. à quo fit frequentatiuum natare. unde composita sunt adnatare, quod est allabi. Circunnatare. obnatare. idest contra natare. Tranatare, quod & tranare dicitur. idest natando transire. enatare, hoc est extra natare. Prænatare, ante natare. innatare, subnatare. supernatare, supra undas sto, non mergor. Renato, rursus

to, uel natando reuertor. Connato, simul nato. Nare quoq; aliquando pro trepidare accipitur. Virgilius. conditq; natantia lumina somnus. & ab eo composita fiunt anno. Idem. huc pauci uestris annauimus oris. & inno. Idem. Et fluuium uinclis innaret Cloelia ruptis. & trano, de quo supra diximus. Et conno, simul nato. à quo connatio dicitur, sicut à connato connatatio. Plautus. Connationis nostræ conscius, hoc est quod eandẽ adiremus mulierem. Idem. Connatat nobiscum, hoc est riualis est. A` nando etiam Neptunnus dictus (ut Ciceroni placet) & amnis à circum nando, hoc est fluendo (ut quidã putant) Varro tamen ab ambiendo dictum amnem affirmat, quod amnes hoc est flumina, omnia circumeunt, propter qđ cornuta à ueteribus pingebantur. Ab amnis antemna (ut quidam existimant) quasi anteamna. & Interamna Vmbriæ urbs, quod inter duos amnes sit constituta. Item à nando Natrix serpentis genus, quod in aqua quoq; uenenum spargit. Cicero. Vt natricum, uiperarumq;. Lucanus. Et natrix uiolator aquæ. Itẽ natrix herba est, cuius radix euulsa uirus herci redolet, hac in Piceno utuntur, ut abigant à mulieribus faunos, siue fatuos, quorũ ludibria pati eas ꝑ noctem opinantur. Nec mirũ id uideri debet. purgat enim eo humore, quo labefactata mens nocturnis uisis decipi solet. Natrix quoq; dici potest mulier natans sicut natatrix, & natator mas. Natare aliquando ueteres pro nauigare accipiebant. à quo natinatio dicebatur negotiatio. & natinatores ex eo negotiosi uocabantur. & nassa à natando appellata, uasis genus, quò qui intrauerit piscis, exire non potest. Plautus. Nunq̃ ex ista nassa hodie escam petam. Nasamones populi sunt Libyæ nauium syrtibus inuolutarum spoliatores, Lucanus, hoc tam segne solum, raras tamen exerit herbas. Quas nasamon gens dira legit, quæ proxima ponto Nudus rura tenet, quem mundi barbara damnis Syrtis alit, nam littoreis populator arenis Imminet, & nullos portus tangente carina. Nouit opes, sic cum toto commercia mundo, Naufragijs Nasamones habent. Item naricam à nando quidam dictam putant, qđ est genus piscis minuti. Nã naritia insula est in mari ægæo, quæ fuit Vlyssis. Item natatus à natando fit pro ipso actu natandi, qui & natatio dicitur. quamuis natatio etiã pro piscina, siue lauacro (ut supra ostendimus.) Sunt qui nares etiã, ac nasum à nando deriuata existiment, qđ per ea innatet, atq; enatet spiritus. Natare enim uidetur propter humorem in his existentem, qui ueluti purgamentum quoddã è cerebro defluit. Nasus, qui & nasum dicitur ea pars capitis est, quæ è superciliorum confinio oriens, & quasi æquali porrecta iugo utranq; aciem simul & discernit, & munit, & superius quidem usque ad medium solida formata est. Inferius uero chartilagine adhærente mollita, ut ad usum digitorũ posset esse tractabilis. Duo autem eius spiramina, geminiq; hiatus, quos ueluti quidam paries per mediũ ductus intersepit. Nares dicuntur ideo duplices à natura datæ, ut altera spiritum ducere, altera odorẽ capere, utraq; cerebri purgamenta sine impedimento dimittere fas esset. hæ soli homini eminent. auibus. serpentibus. piscibus. foramina tantum sunt ad olphatus sine naribus. Notatum est aliquando aurium, & narium foramina septimo mense genitis defuisse, à naso simorum, ac silonum cognomina sunt, de qbus supra diximus, hunc maiores nostri subdolæ irrisioni dicauere, quoniam scilicet deridentes naso obstrepunt, & quendam ueluti stertentis sonum emittunt, qui ronchus factitio nomine dicitur. Martialis. Maiores nusquam ronchi, iuuenesq;, senesq;, Et pueri nasum rhinocerotis habent. A` quo fit ronchisso, quod est sterto. Plautus. Cyathissat, dum cœnat, dum dormit, ronchissat. Quidam hoc à græcis tractum existimant; apud quos ῥύγχος rostrum, & ῥυγχαῖα nasuta dicuntur. Ponitur autem ronchus pro derisione, uel quia deridentes rostra labijs effingimus in acutum extendentes, uel quia quẽadmodum propter somnum, ita propter nimiũ risum nasus humore impletur, plenus hunc sonum reddit, quod notari ex epigrammate potest, quod adolescentes ex Phædro lusimus. Mercurium hospitio mulieres duæ illiberali, & sordido receperant, Quarum una in cunis paruum habebat filium, Quæstus placebat alteri meretricius. Ergo, ut referret gratiam officijs parem, Abiturus, & iam limen excedens, ait. Deum uidetis, tribuam uobis protinus, Quod quæq; optarit. mater suppliciter rogat, Barbatum ut uideat natum quamprimum suum. Mecha, ut sequatur sese quicquid tetigerit. Volat Mercurius. intro redeunt mulieres. Barbatus infans, ecce uagitus ciet. Id cum forte meretrix ridet ualidius, Nares repleuit humor, ut fieri solet. Emungere igitur se uolens prehendit manu, Traxitq; ad terram nasi longitudinem. Et aliumridens ipsa ridenda extitit. Ob hanc causam nasus quoque aliquando pro acrimonia & dicacitate ponitur. Plynius. Primus Lucilius condidit stili nasum, hoc est scripsit Satyram, quæ acerbitatem quandam, & acrimoniam stili habet in uitijs insectandis. nam (ut Quintilianus inquit) Primus Lucilius in Satyra insignem adeptus est laudem. Martialis. Non cuicunque datum est habere nasum, hoc est acrimoniam ad deridendum, et dicacitatem. A` quo nasuti dicuntur dicaces, ac derisores. Idem. Nil nasutius hac, maligniusq; est. & nasute, dicaciter, & per diminutionem nasutule. Apuleius. Nasutula mulier, ac dicacula. Hinc uetus prouerbium est in eos, qui dicaces sunt, hoc est cum risu aliquos incessunt. Nasus Rhinocerotis, quia scilicet rhinoceros cornu unum in nare habet. unde ei est nomen. Apud græcos enim ῥὶν narem significat. κέρας cornu. Animal est hostis elephanti, cornu prius ad saxa limato cum eo pugnat. In dimicatione aluum maxime petit, quia hanc intelligit suis ictibus peruiam esse. Longitudo ei quanta elephanto. Crura multo breuiora. Colorem buxeum habet. Ludi Pompeij magni primo hoc animal ostenderunt. Minores feras animi quadam generositate contemnit. nec nisi irritatus in eas fertur. Martialis. Sollicitant pauidi dum rhinocerota magistri, Seq; diu magnæ colligit ira feræ, Desperabantur promissi prælia Martis. Sed tamen his redijt cognitus ante furor. Nanq; grauem cornu gemino sic extulit ursum, Iactat ut impositas taurus in astra pilas. A` naso etiam nasiterna dicta, uas aquarium ansatum, & patens. Varro. Vt ex ære ahena, urceos, nasiternam, & alia. Item Plynius. Nasturtium nomen accepit à narium tormento. hinc factum est prouerbium ad excitandum torporem. ἔσθιε κάρδαμον, hoc est ede nasturtium, quod perinde est, ac si diceremus expergiscere. excitare. Hæc herba Erucæ contraria. quippe illa uenerem prouocat. Virgilius. Et uenerẽ reuocans eruca morantẽ. Columella. Et quæ frugifero seritur uicina priapo, Excitet ut Veneri tardos eruca maritos. hæc uero cohibet, & exacuit animum. Commotas mentes sedat ex aceto sumpta, omnia intestinorũ animalia expellit. Anserem quoq;, & anatem ab adnatando dicta existimant. Sunt enim ex aquaticarum, ac palmipedum genere, & in aqua coeunt, præter eas, quæ domi continentur. Anser peruigil est, noctuq; excubias facit, cuius rei factum est periculum defenso capitolio silentibus canibus. propter quod institutum est, ut anseres publice alerentur, & cibaria earum censores in primis locarent. Martialis. Hæc seruauit auis Tarpei templa tonantis. Miraris? non dum fecerat illa deus. Ferunt Lacydi philosopho anserem fuisse, qui tanquã perpetuus comes ei semper adhæsit. nusquam ab eo neque in

publico neq; in balneis, neq; noctu, neque interdiu digressus. iecur anseris proceres gulæ saporis bonitate commendant. Fartilibus crescit mira amplitudine, & quod mirabilius est, exemptum quoq; lacte, & mulso augetur. Martialis. Aspice, q̃ tumeat magno iecur ansere maius. Miratus dices hoc rogo creuit ubi? Quis primus tantum bonum inuenerit Scipio ne, an Metellus uiri consulares, an M. Sessius eadem ætate eques romanus, in quæstione est. Illud sanè constat Messallinum Cottam, Messalæ oratoris filium palmas pedum ex his torrere, atque patinis cum gallinaceorum cristis condire cœpisse. Velluntur his plumæ bis anno. Rursus plumigeri uestiuntur, ea mollior pluma est, quæ corpori proxima. Laudatissimi uero in Germania, ubi qui candidi sunt, uerũ minores, ganzæ uocantur. E` pluma non modo ceruicalia, sed totos faciunt lectos, adeoq; delitiæ processere, ut sine hoc instrumento durare iam uirorum ceruices non possint. Syriæ pars, quæ Commagene uocatur, adipem anseris in uase æreo cum cinnamo niue multa obrutum, ac rigore gelido maceratum ad usum præclari medicaminis utitur, quod à gente dicitur commagenũ. Ex anserum genere sunt penelopes à molliori pluma ita uocitati. πηνία enim græci uocant fila molliora. Item chenalopeces, quibus pro lautissimis epulis utuntur Britãni. Sunt autem minores anseres habentes pennas nigricantes ad similitudinem uulpinæ pellis, propterea χηναλώπεκες dicti. etenim græci χῆνα anserem uocant, ἀλώπεκα uulpem. Itẽ erythrotaones, in quibus nitor eximius, absolutaq; nigricia, et in superciliis cocci rubor, dicti ἀπὸ τοῦ ἐρυθροῦ καὶ ταῶνος, hoc est à rubro, & pauone. est aliud genus uulturibus maius, quorum & colorem reddit. gignuntur in alpibus, & tota septentrionali regione, nec est ulla auis maior, excepto Struthiocamelo, intantumq; carne augentur, ut sæpe in terra prehendantur immobiles. In auiariis perdunt saporẽ. Ab ansere anserinum deriuatur. Plynius. Tubera efficacissime anserino adipe curantur. De anate locutus est Martialis. Tota quidem ponatur anas, sed pectore tantum, Et ceruice sapit, cætera redde coco. Hinc anatarius custos dicitur. & anatariæ plumæ. & anataria Aquila, quæ anates circa lacus uenatur. Nanum quoq; uas aquarium à natando dictum quidam existimant, nos à paruitate potius appellatum putamus. est enim breue uas, ac latum, q̃d uulgo situlum barbatum appellant. græci autem νάνους, hoc est nanos uocant, breui, atq; humili corpore homines paulum supra terram extantes, quos nostri pomiliones appellant. sed nani uocabulum nostri quoq; ueteres usurparunt, nec de hominibus tantum, sed de equis, mulisq;, ac etiam sensu carentibus. Heluius Cinna. At nunc me genu nana per salicta, Bigis reda rapit citata nauis. Vnde quoq; nunc mala nana appellamus, quæ alio nomine melimela dicuntur. Item à uolo fit uolito frequentatiuum. Plynius. super aquas assidue uolitans. interdum tamen capitur pro discurro. Cicero. Qui per forũ uolitant. & uolucres quæcũq; uolant, nec aues solum, sed illæ quoque minutiores bestiæ, ut apes. uespæ. tabani. & reliqua ex pennatis, quæ insecta dicuntur. sunt enim insecta reliqua terrestria, ut scolopendræ, stelliões. alia uolucria. ut apes. uespæ. alia utroq; modo, ut formicæ alia & pennis, & pedibus carẽtia, ut tineæ, quæ in homine nascuntur, tricenum aliquando pedum, & plurium longitudine. putant hæc nec neruos habere, nec ossa, nec spinas, nec chartilaginẽ. nec pinguia. nec carnes, nec crustã fragilẽ, nec quæ iure dicatur cutis, sed mediæ cuiusdam inter hæc omnia naturæ. corpus nihil intus, nisi quampaucissimis intestinum implicatum, propter quod diuulsi uiuunt, & singulis partibus palpitant, quia in his ratio uitalis non certis mem-

bris, sed toto corpore inest, minimeq; in capite. hoc enim solũ non mouetur. nisi cũ pectore simul auulsum. Dicta autem sunt insecta ab incisuris, quæ nunc ceruicum loco, nunc pectorum sunt, atq; alui. Cupido etiam propter alas, quas gerere fingitur, uolucer dicitur, & aliquando ponitur pro celer, facitq; comparatiuum uolucrior. Martialis. Et uolucrem longo porrexit uulnere pardum. Item à uolo uolatus fit, & aliud uerbum uolo uis, quod animus, in quo uelle est, talis sit, ut puncto temporis peruolet, quò uult. Ab hoc deriuatur uoluntas, & uolentia eiusdem significationis, hoc est, quæ quid cum ratione desyderat. Sallustius tamen uolentia plebi pro placentia plebi scripsit, hoc est, quæ plebs uellet. Multisq; suspicionibus uolentia plebi facturus uidebatur. A` uolentia, beneuolentia, & maleuolentia deriuantur pro amore, & odio, quasi bona, & mala uoluntas. & beneuolus, ac maleuolus. & beneuole, ac maleuole aduerbia. Hinc maleuoli Mercurii signum, hoc est statuam appellabant, ideo q̃a in nullius tabernam spectabat, hoc est in nullius lucrum. A` uoluntate uero dicitur uoluntarius, qui sponte sua aliquid uult. & uoluntarie, et uolenter aduerbia. Item à uolo Volones, quod bello punico, cum deessent, qui scriberentur, serui ad octo millia pro dominis pugnaturos se polliciti in ciuitatem recepti sunt. & uolones, quia hoc sponte uoluerunt appellati. Item uoluptas, quæ definitur præter modum elata lætitia opinione præsentis alicuius magni boni, in qua Epicurus summum bonum constituit. Hinc quæcunq; aliqua delectatione animum demulcent, uoluptates dictæ, q̃d ea maxime uelimus. unde fit uoluptuosum, & uoluptarium, hoc est plenum delectationis. & uolup adiectiuum pro uoluptuoso, & delectabili. Plautus. Hic senex, siquid clàm uxore sua animo fecit uolup. & Volupia uoluptatis dea, quæ & Angeronia à tollendo animi angore appellatur. Et uoluptabile gratum, uoluptuosum. Plautus. Voluptabilem mihi cum aduentu tuo attulisti. Vultus quoque à uolendo dictus, significatq; proprie uoluntatem hominis, quæ pro motu animi in facie ostenditur, cum facies sit ipsa oris species. Sallustius. Prorsus in facie, uultuq; uecordia inerat. Ab hoc fit uultuosus, hoc est tristis. Cicero. In quo, cum effeceris, nequid ineptum sit, aut uultuosum. Quidam existimant faciem, non os tantum, & oculos, ac genas dici, quod græci πρόσωπον uocant, sed formam, & modum, & facturam quandam corporis totius à faciendo dictam, sicut ab aspectu speciem. & à fingendo figuram, quod præclare ostendisse Plautus uidetur, dum inquit. Sed earum nutrix, qua sit facie mihi expedi. Statura non magna, corpore aquilo, ipsa est specie uenusta. ore, atq; oculis pernigris. quamuis autem uultus proprie ad animũ, facies ad corpus referatur, ut mœsto uultu. irato uultu. longa facie. breui facie. est tamen quando utroq; uti liceat fœdata facie. fœdato uultu. scissa facie. scisso uultu. conuersa facie. conuerso uultu. Item à uolo compositum fit nolo, quasi non uolo. pro quo ueteres neuolo. neuis. neuult. Plautus filiam meam tibi desponsatam esse audio, nisi tu neuis. Titinius. Ipsius quidem hercle ducem neuult. & malo, quod significat magis uolo. Plautus. Mori mauult, quàm in seruitute uitam agere. Volumen quoque à uolendo dictum nonnulli opinantur, quod in uoluminibus, hoc est libris scribentium uoluntas appareat, sed melius sentiunt, qui uolumen à uoluendo nominatum existimant, quod maiores nostri in libris arborum, hoc est codicibus scribebant, & libellos illos quo ferrent commodius, complicabant, ideoq; uolumina appellarunt libellis similiora, q̃ libris. Est enim proprie uolumen pars codicis, ut puta Metamorphoseon liber in quindecim uolumina distinctus est. Ouidius. Sunt mihi mutatæ ter quinque uolumina formæ. hinc et euoluere librum di-

cimus,

ámus, quasi compliciatum explicare. Item à uolando uulpes (ut Varro existimat) dicta, quod uolat pedibus. à quo uulpinari deducitur, hoc est fraudibus, atque mendacijs uera peruertere, siue effugere. tractum ab intorto uulpium cursu. & uulpinum, modo quod uulpis est. Suetonius, Vbi leonis pellis deficit, uulpina insuenda est, modo astutum. Plautus, Vulpinus animus, nequid molliatur mali. & uulpecula diminutiuum, hoc est parua uulpes. uersutum hoc animal est, et semper fallax. unde tractum est illud prouerbium. Vulpes pilos mutat, mores non mutat. solertē in primis habet auditum. In Thracia locis rigentibus amnes gelatos, lacusq; ad pastus transit. Obseruatum est eam aure ad glaciem opposita, gelu crassitudinem coniectare. Item à uolo aduolo. circumuolo. interuolo notæ significationis. obuolo, contra uolo, peruolo, uelociter uolo. transuolo, ultrauolo. abuolo, uolando discedo. prouolo, procul uolo. præuolo. anteuolo. deuolo, deorsum uolo. euolo, modo uolo, modo extra uolo. inuolo, irruo, insilio. Terentius. Vt ego unguibus facile illi in oculos inuolem. Aliquando rapio, suffuror. & tunc à uola deducitur, ut sit inuolare, quasi intra uolam tenere. est enim uola media pars manus, siue pedis, à quo galli uolema appellant pira bona, & grandia, eo quod impleant palmam. Subuolo, latenter uolo, siue latenter rapio. reuolo, reuertor, retro uolo. Conuolo, simul uolo. Item à uolo sis ueteres dixerunt pro si uis. et sultis pro si uultis. Itē ab eodem (ut quidam existimant) uoluo deriuatur, uolando enim quasi uolui alæ uidentur. ab hoc uoluens dicitur, qui uoluit. uolubilis, qui facile uoluitur. uoluto, quod proprie significat uoluo. unde uolutabra dicuntur loca, in quibus se apri uoluunt. Virgilius. Sæpe uolutabris pulsos syluestribus apros Latratu turbabis agens. Aliquando uolutare capitur pro eo, quod est mente uoluere, & cogitatione perquirere. Idem. Id quidem ago, & tacitus Lycida mecum ipse uoluto. À uoluo etiam tolutus, quasi uolutus, & tolutim, quasi uolubiliter deducitur. de quibus inferius dicemus. Volua, seu uulua appellata est, quæ non significat naturam muliēbrem (ut uulgus existimat) sed utriculum, qui in fœminis uesicæ iunctus est, à quo uterus dictus, quē alio nomine locos appellant, uulgo falsò matricem, cum matrix sit fœmina, quæ fœtus gratia tenetur. Columella. Nam & octies anno pullos educat, si est bona matrix. Idem. Igitur cui placebit sequi nostra præcepta, consyderet oportet primum quàm multas, secundum cuiusmodi parare debeat matrices. Idem. Sint ergo matrices robusti corporis, quadratæ, pectorosæ, magnis capitibus. Estq; uterus duntaxat in muliēribus. Nam quod Virgilius de equo inquit, uterumq; armato milite cōplet, ideo fecit, quia dicturus erat fœta armis. Apud Cæcilium uter pro uterus legitur. Nunc uter crescit, non potest cælari. Dicta autem uulua est, quod fœtus inuoluat. Vulua suum, qua uescimur, secto partu melior est, quàm edito. Eiectitia uocatur illa, hæc porcaria. illa amplior est. icirco inquit Horatius. Nil melius turdo, uulua nil dulcius ampla. Volua quoque in fungis dicitur tunica illa, quæ fungum inuoluit. Plynius de boleto. Voluam enim terra ob hoc prius gignit, ipsum postea in uolua, ceu in ouo, est luteum. Nec tunicæ minor gratia in cibo infantis boleti. Item à uoluo fit aduoluo, quod est agglomero. & circumuoluo notæ significationis. & deuoluo, deorsum uoluo. & reuoluo, explico. & inuoluo, quod proprie significat glomero, per metaphoram tamen aliquando pro implico capitur. Cicero. Sed quod uideret nomine pacis bellū inuolutum fore. Varro. Adest fax inuoluta incendij. Aliquando pro impono. Virgilius. Scilicet atq; ossæ frondosum inuoluere olympum. Interdum pro tego. Idem. Vertitur interea cœlum, & ruit oceano nox Inuoluens umbra magna, terramq;, polumq;. Hinc inuolucrum dicitur, quod modo pro glomere ponitur, modo significat quicquid aliquid tegit. Cicero. Cum uerborum quibusdam inuolucris uteretur. Idem. Scite enim Chrysippus, ut clypei causa inuolucrum, uaginam autem gladij, sic præter mundum cætera omnia aliorum causa esse generata. & conuoluo, simul uoluo. à quo conuoluolus uermis, qui & uoluox dicitur, de quo inferius dicemus. Vulgus quoq; à uoluendo deductum quidam existimant, quod stulte huc, atq; illuc uoluatur. Est enim proprie uulgus, & masculino, & neutro genere ignobilior multitudo. Virgilius. sæuitq; animis ignobile uulgus. Vnde uulgarem dicimus uilem, ac communem. & uulgo, ac diuulgo uerbum, hoc est omitto, ac uile, & quasi commune omnibus facio. Plautus. Cuiq; me absente corpus uulgauit suum. Virgilius. quid me alta silentia cogis Rumpere? & obductum uerbis uulgare dolorem? & promulgo, quasi prouulgo. unde promulgatæ leges dicuntur, cum primum in uulgus educuntur. Hinc uulgator. diuulgator. promulgator. uulgatio. diuulgatio. promulgatio. uulgatrix. diuulgatrix, promulgatrix deducuntur. & uulgò aduerbium, quod significat passim. ubiq;. cateruatim. Virgilius. Hinc lætis uituli uulgo moriuntur in herbis. Vulgo conceptos appellat Modestinus, qui patrem demonstrare non possunt, uel qui possunt quidem, sed eum habent, quem habere non licet, qui et spurij appellantur. Item à uoluo uulga, quod numos, aliasq; res inuoluat. Est enim uulga, quam etiam bulgam ueteres dixere, sacculus scorteus, siue ex alia materia, in quo ferre uel pecuniam, uel alia uiæ necessaria solemus. Lucilius. In uulgam penetrare pilosam. Varro. Vt uiaticum ex Arcula adderem in uulgam. Est etiam uulga, siue bulga folliculus ad brachium pendens gerendæ pecuniæ gratia. Lucilius. Cui neque iumentum est, nec seruus, nec comes ullus, bulgam, & quicquid habet numorum secum habet. cum bulga cœnat. dormit. lauat. Item bulgam aliquando pro uulua, hoc est matrice posuere. Idem. Ita ut quisq; nostrum è bulga est matris in lucem editus. et econtrario uulua pro sacculo ponitur. Item à uoluendo, uulnus, quod uoluendo, hoc est uibrando fiat. Distatq; ab ulcere, quod ulcus per se nascitur. dictum (ut quidam putant) ab olendo, estq; tecta & clausa malignitas. Virgilius. Quam siquis ferro potuit rescindere summum Vlceris os, alitur uitium, uiuitq; tegendo. à quo fit ulcero, dilanio, & quasi ulcus facio. & exulcero, quod proprie est ulcus dilanio. per metaphoram tamen capitur pro exaspero. exacerbo. Cicero. Ita mihi animum exulcerauit. Item ulciscor. quod est uindico. unde ultio, quod uindictam significat. & ulcerariæ herbæ dicuntur, quæ ulcera excitant, ut Marrubium herba notior, quàm indicari oporteat, quæ exulcerare uesicam existimatur. græci prasion. alij lynostrophon, quidam philopeda, nonnulli philocares nominant. Vulnus autem est hians, patensq; apertura corporis ictu facta. Virg. Pressisue oculos, aut uulnera laui Veste tegens. Ab hoc fit uulnero, qđ proprie est saucio. transfertur tamen ad animum, & significat ango. unde & uulnus animi pro angore accipimus. aliquando etiam pro damno. Plynius. Maximū illi fortuna uulnus intulerat, duobus filijs immatura morte sublatis. À uulnero fit conuulnero, & uulnerarius medicus chirurgus, quod uulnera curet. Præter hæc à uolatu tardo uultur dicta, nota auis, & propter magnitudinem corporis tarde uolans, nidificat in excelsissimis rupibus. Fœtus eius ferè bini conspiciuntur. quidam auem hāc parere tradunt ouatria, uno ex his reliqua oua, nidumq; lustrare, mox abijcere. Sunt qui existiment uulturem triduo

ante, aut biduò uolare, ubi sunt cadauera. Ab hoc fit uulturinus adiectiuum, ut uulturina caro. Romani augures immussulum uulturis pullum esse existimauerunt, sicut sanqualẽ ossifragæ, de qua inter aquilarum genera dicemus. Alij tamen immussulum putarunt aquilæ pullum dici, prius quàm albicare cauda incipiat. Vultur etiã Appuliæ mons est notissimus. Item à uolando uulturnum deriuatum putant, uentus est, qui ab oriente hyberno spirat. Græci misto nomine, quod inter notum & eurum sit εὐρόνοτον, hoc est euronotum nominant. Et loligo (ut Varro existimat) quasi uoligo. uolitat enim hic piscis extra aquam se efferens, quod & pectunculi faciunt sagittæ modo. Ex mollium piscium genere est, sicut sæpia, et polypus. his caput inter pedes, & uentrẽ, pediculi octoni omnibus. Sæpiæ, & loligini pedes duo ex his longissimi, & asperi, quibus ad ora admouent cibos, & in fluctibus se uelut anchoris stabiliunt. Cæteri autem curti sunt, quibus uenantur. Loliginem nunc uulgo calamarium uocant, à Thecæ calamariæ similitudine. habet enim ossicula duo, quasi cultrum & calamum. Item cruorem nigrum atramenti modo, quod, ubi sensit se apprehendi, effundit. atque ita infuscata aqua cerni non potest. À loligo fit loligunculа diminutiuum. Plautus. Emitto sæpiolas. loligunculas. & miluus secundum quosdam à molli uolatu, quamuis alij factitiũ hoc nomen potius à uoce uelint. auis est nota ex accipitrum genere. Notatum est eam, quamuis rapacissima sit, & semper famelica, nihil esculenti rapere unquam ex funerum ferculis. Eadem uidetur artem gubernandi docuisse caudæ flexibus, in cœlo monstrante natura, quod opus esset in profundo. Latet hybernis mensibus, & solstitijs afficitur podagra. À miluus fit miluinus adiectiuum. Ab huius auis similitudine, & piscis miluus appellatur, subiens in summa maria, & uagando aliorum piscium prædam agens. Vulcanum quoq; plerique nominatum existimant, quod canus, hoc est candidus uolet. uolat enim flamma, & candida est. Vulcanus autem ignis est. deum hunc, & Iouis filium fuisse ex Iunone ueteres finxerunt, qui, cum deformis natus esset, nec ei Iuno arrisisset, præcipitatus à Ioue fuit in insulam Lemnon, ubi à Thetyde, & Euthimone Oceani filia susceptus, ac nutritus est, uno claudus pede ex casu factus. Alij à simijs educatum uolunt. Deorum hic faber fuit, et Ioui fulmina, ac cæteris dijs arma contra gigantes fabricauit, fecit monile Hermiones. coronam Ariadnes. Arma Achillis, & Aeneæ, aliáq; complura, quæ supra ingenium humanum fuisse existimata sunt. non tamen ob hæc ad deorũ mensam admissus est, & cum Ioui supplicasset, ut saltem Mineruæ nuptijs iungeretur ab ea spretus est. unde Virgilius. Cui non risere parentes, Nec deus hunc mensa, dea nec dignata cubili est. Post hæc Venerem habuit uxorem. Cicero præter hunc alios duos Vulcanos commemorat, alterum Cæli filium, alterum Nili, q ab Aegyptijs, Aegypti custos existimatur. À Vulcano fit uulcanius adiectiuum. unde uulcaniam tellurem, & uulcanias insulas dicimus. Item à uolo deducitur uelum, quod uela uentis agitata uolitare uideantur. Varro tamen à uellere dictum mauult, quod ex ouium uelleribus fierent uela, quibus homines tegebantur, quamuis nauium uela ex lino, aut sparto fierent. Item ea, quibus theatra tegebantur, quæ & uelaria uocabantur. Papinius. Iam uelaria linea pluebant. À uelo uelabrum dictum locus in urbe Roma iuxta Auentinum montẽ, quod ratibus, ac uelis eò ueherentur, quidam tamen non à uelo, sed à ueho uelabrum sicut uelaturam pro uectura uocari existimant. Item auentinum, nam olim mons iste paludibus erat ab reliquis disclusus, itaq; eo ex urbe aduehebantur ra-

tibus (ut Varro testatur.) sunt tamen qui auentinum dictum ab auibus putent, quæ sese Tyberi in eum locũ recipiebãt, uel à rege Auentino albano, quod ibi sit sepultus, uel ab aduentu hominum, quod commune latinorum omnium ibi Dianæ templum sit constitutum. Ouidius. Luna reget menses, huius quoq; tempora mensis Sciuit Auentino luna colenda iugo. Ab hoc fit uelo uerbum cum suis deriuatiuis, de qbus supra diximus, quæ sunt uelatus. ueles. uelitaris. uelitor. uelitatio. à quo aduelitatio. uelitatim. Reuelo, à quo reuelatio. et præterea uelamen, quod modo pro ueste accipitur, modo pro quacunque re aliquid uelante. & uexillum, quasi paruum uelum pro signo, quo in exercitu, aut classe imperatores utuntur. unde uexilliferi, & uexillarij dicuntur signiferi. Vestem quoque à uelando dictam Varro existimat, quod corpus uelet, siue indumentum significet. Virgilius. Necnon threicius longa cum ueste sacerdos, siue barbam. unde inuestes imberbes appellamus, uel sicut quidam uolunt impuberes, ut econtrario uesticeps dicatur puer, qui iam uestitus est pubertate. Ab hoc fit uestiarium locus, in quo uestes uel seruantur, uel uenduntur. et uestiarius, qui uestiario præest, ac uestes uendit. & uestiplicia mulier, quæ complicat uestes. & uestio uerbum, & uestitus, & uestispicus, ac uestispica seruus, siue ancilla custodiens uestes, & uestigium, quod ueluti indumentum sit pedis. Est enim proprie uestigium impressio pedis, idest signum, qđ à pede relinquitur. Virgilius. Et gradiens ima uerrit uestigia cauda. Vestigium etiam significat extremam partem inferioris pedis. Idem. Vestigia primi alba pedis, frontemq; ostentans arduus albam. Item uestigium pro indicio ponitur cuiuscunque rei, quod scilicet uestigia indicio sint, illic eum affuisse, cuius uestigia sunt. Liuius Pecuniam ex thesauris Proserpinæ noctu clàm sublatam, nec ad quos pertineat facinus uestigia ulla indago. & peruestigo, atq; inuestigo, quæ significant quærendo inuenio. Cicero. Ipsa tractatio, & quæstio quotidie ex se gignit aliquid, quod cum desidiosa delectatione uestiges. Idem. Nosse regiones, intra quas uenias, & peruestiges, quod quæras. Terentius. Nihil est tam difficile, quod quærendo inuestigari non possit. Hinc uestigabundus, uestigator, peruestigator & inuestigator deducuntur. Et Vestimentum, quod ita à ueste differt, quod uestis generaliter dicitur, ut Stragula forensis muliebris, Vestimentum uero particulariter, ut pallium. tunica. penula. Iurisconsulti uestem definiunt esse quicquid induendi. præcingendi. amiciendi, insternendi. tegendi. accubandi gratia paratum est. Alij nihil existimant uestem à uestimento differre, & uestimenta dicunt esse non modo lanea. linea. bombycina. serica. sed etiam scortea. frondea. scirpea. palearia, & ex quacunque materia facta sint ad corpus tegendum. Multa earum genera sunt. Virilia, quibus soli uiri utuntur. Muliebria, quibus solæ mulieres. puerilia, quæ solis pueris conueniunt. Familiaria, quibus utuntur serui, atque ancillæ. Scenica, quibus comœdi. tragica, quibus tragœdi. citharœdica, quibus citharœdi. Histrionica, quibus histriones. parasitica, quibus parasiti, & huiusmodi alia penè infinita. Aliquando quod à barbaris sumpta sint, barbara habent nomina, ut quæ à Parthis sumpta sunt, Saraballa dicuntur fluxæ uestes, & sinuosæ, quæ à Germanis Renones, uestes pelliceæ, quibus in castris utuntur, quæ ab Hispanis strigia. Plautus. Nudus est, iurat se triobolo strigium oppignorasse. Quæ à Sardis mastrucæ. Idem. Mastrucatus, & plenus puluere. Item quædam interius sumuntur, ut subucula dicta, quod ea subter induamur, quæ-

dam exterius,

dam exterius, ut supparus, siue supparum (utroq; enim modò dicitur) quod eo super induamur. Est autem togæ genus leuis, atq; angustæ. Afranius. Puella non sum supparo si induta sum. Lucanus. Suppara nudatos cingunt angusta lacertos. Ponitur tamen aliquando supparum pro sinu, & rugatura, pannorum. Idem, imaq; pandens suppara uelorum perituras accipit auras. Indusium quoq; interius uestimentum erat, quod mox supra subuculam sumebatur. dictum quasi intusium. Plautus. Indusiata. Patagiata. sicut pallium, & palla uocata sunt, & foris supra indusium, siue subuculam tunica erat, uestis apud Romanos quidem breuior, & sine manicis. Nam his, quæ manicas haberent, longiores propè, usq; ad digitos, & propterea græco uocabulo chiroditæ nominarentur, uti Romæ, atq; in omni Latio uiros indecorum fuit. Solis fœminis id genus longe, lateq; diffusum conuenire existimabant ad ulnas, cruraq; aduersus oculos protegenda. Viri subcrispas tantum, ac breueis tunicas sumebant citra humeros desinenteis, quod genus græci uocant. ἐξωμίδας tunicas illas longas, & manicatas, quasi fœmineas, Cicero & Virgilius exprobrant. Cicero, Manicatis, ac talaribus tunicis. Virgilius. Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ. Plautus, manuleatam tunicam habere hominem decet. Horatius. Malcinus tunicis demissis ambulat. est qui inguen ad obscœnum subductis, usque facetus. Quintilianus. Cui latus clauus non erit, ita cingatur, ut tunicæ prioribus oris infra genua paulùlum, posterioribus ad medios poplites usq; perueniant. Nam infra muliērum est, supra centurionum. Erat & aliud genus tunicarum, quibus antiqui Romanorum utebantur, quas Colobia uocitabant, quod manicis essent mutilatæ. Nam græci κολοβὸν truncum, ac mutilatum dicunt. Item alia tunica adasus dicta, quæ ab humeris non erat consuta. A` tunica fit tunico uerbum, hoc est uestio. Varro. Hæc lanigeras detonderi docuit, tunicareq; homulum. eius passiuum est tunicor, unde tunicati dicuntur, modo qui tunicas induti sunt, modo expediti, & nullam aliam supra tunicam uestem habentes, quales dum ruri sumus incedere solemus. Iuuenalis, tunicati fuscina Gracchi. Martialis. O' soles, ô tunicatæ quies. Dicta autem tunica est (ut Varro sentit) quod corpus tueatur. Amphimala tunicæ erant Gausapinæ ex utraq; parte uillos habentes, quæ & gausapia dicebantur, Patauij ex lanis eius regionis, quæ mediocres sunt, texi olim solita. recta tunica, ita contexta erat, ut uel uti rigens staret, hac tirones, & nouæ nuptæ simul cum toga pura induebantur. Prima hanc contexuit Tanaquil, quæ, & C. Cæcilia uocitata est, cuius lanam cum colo, & fuso in templo Anci Martij longo tempore durasse tradit Varro. Ideoq; à Romanis institutum, ut nubentes uirgines comitaretur colus compta, & fusus cum stamine. Chalasis tunicæ genus erat (ut quidam putant) quod græci χάλασιν uocant à laxitate. Alij dicunt nodum esse tunicæ muliebris, quo connexa circa ceruicem tunica submittitur. Supra tunicam uaria uestimentorum genera sumebantur. In primis toga propria Romanorum, à qua Romani togati dicuntur. Virgilius. Romanos rerum dominos, gentemq; togatam. Vnde ante ambulones, hoc est hi, qui principes ciuitatis in forum officij gratia deducebant, ac deinde domum reducebant, quoniam id togis amicti faciebant, togati uocabantur. Iuuenalis. turbæ rapienda togatæ. Martialis. At tibi non multum est, unum si præsto togatum. Hi per diminutionem etiam togatuli uocabantur. Item à toga epitogium dictum pallij genus, quod supra togam ferebatur, compositum nomen è latino, & peregrino. sicut epiredium ex duobus peregrinis hoc est ἐπὶ græca præpositione, & reda uocabulo gallico, quod significat uehiculum. Cicero. Quod si tuam heri redam non habuissem uarices haberem. Iuuenalis. trito ducunt epiredia collo. Non dissimile est huic aliud uehiculi genus, quod eadem lingua gallica Benna appellatur, unde combennones dicuntur in eadem Benna sedentes. item togatæ uocatæ sunt comœdiæ, quæ scriptæ sunt secundum ritus, & habitum hominum togatorum, hoc est Romanorum, sicut græcas fabulas ab illorum habitu palliatas appellamus. etenim græci supra tunicam pallium ferebant. Romani frequentius togam, propter quod à tegendo toga uocitata est, pallium quod palàm sit, & foris, cum sub eo tunica esset. Quoniam uero in pace duntaxat togæ usus erat. nam in bello deposita toga, seu pallio, chlamydem, aut lænam, aut aliud militaris uestimenti genus sumebant, factum est, ut toga interdum metaphoricè pro pace sumatur, sicut arma pro bello. Cicero, Cedant arma togæ, concedat laurea linguæ. Plynius. Vt dubium sit togáne, an bello præstantior fuerit. In foro autem maxime togis utuiri solebant. Nam principio communis hæc uestis fuerat tam marium, quàm fœminarum. Varro. Quas nunc in foro, prius etiam in lecto habebant togas. Ante enim fuit commune uestimentum, & diurnum, & nocturnum, & muliebre, & uirile. Postea uiris tantum relictus est togæ usus, soleq; adulterij damnatæ mulieres ignominiæ ergò causa induere cogebantur. Iuuenalis. talem Non sumet damnata togam. Martialis. Coccina famosæ donas, & ianthina mœchæ. Vis dare, quæ meruit munera, mitte togam. Togarum uaria genera erant. In primis toga prætexta, quæ à uirili distinguebatur, quoniam prætexta duntaxat adolescentes utebantur ferè usq; ad sextumdecimum annum, deinde uirilem togam sumebant. Seneca. Quantum credis me accepisse gaudij, cum deposita prætexta sumpsisti uirilem togam. Cicero. Ego autem à patre ita eram deductus ad Scæuolam sumpta uirili toga, ut quoad possem, & liceret à senis latere nunquam discederem. fuit tamen tempus, quo prætexta non adolescentes, sed uiri, qui magistratum gererent, utebantur. Quippe Tullus Hostilius Romanorū rex tertius, debellatis Hethruscis sellam curulem, lictores, & togam pictam, atq; prætextam, quæ insignia magistratuum Hethruscorum erant, Romam transtulit. Sed postea Tarquinius Demarati filius quintus Romanorum rex, cum de Sabinis egisset triumphum, quoniam eo bello filius eius annos quatuordecim natus hostem manu percusserat, & pro concione illum laudauit, & prætexta, ac bulla aurea donauit, insigniens puerum supra annos fortem, præmijs uirilitatis, & honoris. Nam sicut prætexta magistratuum, ita bulla triumphantium gestamen erat. Genus sanè togæ erat prætexta, cui purpura prætexebatur. Bulla autem insigne aureum, uasculi forma, quod triumphantes, ante pectus gerebant inclusis in eo remedijs, quæ aduersus inuidiam, & omnia ueneficia putabant ualentissima esse. hoc genus remedij græci ἀλεξίκακον à depellendis malis dicunt. quemadmodum Hercules alexicacos uocitatus est ab eo, quod defensor esset hominum. Nos à præbendo, ut sit tutus, qui id in collo gerit, præbium, & ab amula amuletum uocamus. Amula quippe uasculi genus est, quod religionis, & expiandorum malorum gratia gestatur. dictum quasi amola ab amolendis periculis. Plynius. Infantibus alligatur succinum amuleti ratione formam uasculi habens. Idem. Vua taminia pro amuleto utuntur. Idem. cyclamini radix contra serpenteis omneis folia habet minora, quàm edera, nigrio-

ra & tenuiora sine angulis, in quibus albicant maculae, caule exiguo, inani, floribus purpureis, radice lata, ut rapum uideri possit, cortice nigro, nascitur in umbrosis. A` nostris tuber terrae uocatur herba in omnibus serenda domibus, si uerum est, ubi sata sit, nihil nocere mala medicamenta. Haec est, quam uulgo Panem porcinum uocant repraesentans ebrietatem, propterea ea ad pisces capiundos utuntur, radice tusa in amnem coniecta. Idem, fel canis nigri masculi amuletum esse dicunt domus totius. Idem, scarabeorum cornua grandia denticulata, adalligata infantibus amuleti naturam obtinent. Idem, corallium religiosum in primis esse gestamen existimant amoliendis periculis. Bullam ergo amulam esse manifestum est, dictam à similitudine eius bullae, quae spiritu in aqua excitatur, praecipue dum bullit, figura rotundae. à qua cum mox desicit, notissimum illud, uerissimum prouerbium est. Homo bulla. Nulla certe fieri uerior comparatio potuit ad uitae humanae fragilitatem ostendendam. Nam quod aliqui bullam ἀπὸ τῆς βουλῆς, hoc est à consilio deductam uolunt, plenum insaniae est. Ab hac bulla, fit bullo uerbum, quod est bullas facio. Plynius. Mala signa sunt urinae bullantis, & crassae. Et bullula diminutiuum. & bullio uerbum, quod est ferueo. & ebullio eiusdem significationis, à quo ebullitio, feruor. Praetextae igitur, & bullae gestandae mos à Prisci Tarquinij filio deductus est. Alij tradunt eundem Priscum, cum statum ciuitatis ordinaret, instituisse, ut patriciorum filij bulla aurea uterentur, & toga, quae purpura praetexitur. hi tantum, quorum patres curulem magistratum gessissent. caeteris praetextam tantum induisisse, usq; ad eos, quorum parentes equo stipendia iusta meruissent. interiecto deinde tempore etiam libertinis concessum, qui ex iusta duntaxat matrefamilias nati fuissent, ut praetextam, & lorum in collo pro bullae decore gestarent. Lorũ propriè corigia est ex corio, quã graeci ἱμάντα uocant, ideo ponitur pro cingulo. unde poetae balteum Veneris, qui cestus dicitur, Lorum appellant. hinc loripes uocatur, qui pedem in modum lori tardum habet. Iuuenalis. Loripedem rectus derideat, Aethiopem albus. Lora etiam habenas uocamus, & retinacula iumentorum. Item Zonas, ac uolumina ex corio bubulo, quibus pugiles utebantur. Papinius. & nigra gerebat Lora manu. Praeterea, quaecunq; ligamina lora dici possunt. Et loramenta ligamenta, etiam quae ex tabulis fiunt. Hieronymus, loramento ligneo circundatum aedificij fundamentum non dissoluetur. Ab hoc, lorum etiam pro corigia accipitur, qua homines uerberarentur. unde lorarij dicebantur, qui in scaenicis fabulis parebant ijs, qui ludis erant praefecti, & uel uinciebant, uel caedebant eos, quos iussi erãt uincire, uel caedere. Tortores quoq; lorarios uocatos inuenimus. Item lora dicuntur corigiae, quibus lecti, & sellae instruuntur, super quibus tomenta, uel culcitrae imponuntur. Martialis. Nouis linteis, lorisq;. Hinc etiam funiculus aureus argenteusue, qui collo gestari solet lorum appellatur. A` loro lorica dicitur munimentum corporis, quale in imperatorum antiquissimis statuis uidemus, quod si in numine sit. Aegis aegidis dicitur, habetq; in medio caput Medusae. Veteres è loris, de corio crudo pectoralia faciebant. Virgilius. Cui pellis latos humeros erepta iuuenco Pugnatorem operit. postea ex annulis ferratam instituere. A` lorica fit lorico uerbum, quod est loricam induo. capitur etiam pro armo. Ab eo compositum fit diloricco, quod est discindo. Cicero. Qui in causa perorandanon dubitauit reum excitare consularem, & eius diloricare tunicam. Lora uero foeminino genere genus potionis est, quã graeci deuteriam appellant, quasi secundariam. nam δεύτερον apud

eos secundum dicitur. Non potest iure uocari uinum, quamuis inter uina operaria numeretur. Tria eorum genera. Primum decima parte aquae addita, quàm musti expressa sit, & ita nocte, & die madefactis uinaceis, rursusq; praelo subiectis. Secundum tertia parte eius, quod expressum sit, addita aquae, expressoq; decocto ad tertias parteis. Tertium fecibus uini expressum, quod feccatum Cato appellat. Sunt qui existiment à Romulo ingenuis pueris tributum, ut cordis figuram in bulla, ante pectus adnecterent, quam inspicientes, ita demum se esse homines cogitarent, si corde praestarent. Togam uero praetextam ea ratione adiunctam, ut ex purpurae rubore ingenuitatis pudorem prae se ferrent. A` Praetexta praetextati dicti, qui praetexta utuntur, sicut à toga togati. Praetextati autem sunt quãdiu uirilem togam non sumpserunt. Hi pro malefactis non soluebant multam, sed anguillarum tergoribus uerberari solebant. Nefas autem his erat obscoeno uerbo uti, ideoq; praetextatum appellabant sermonem, qui nihil obscaenitatis haberet. praetexta pulla nulli alij licebat uti, quàm ei qui funus faciebat. Primus autem praetextati cognomentum adeptus est Papyrius puer. Mos olim senatoribus erat in curiam cum praetextatis filijs ingredi, quoties in Senatu de re aliqua acturi essent, quod si in posterum diem prolata res foret, placuit nequis rem, super qua sermo habitus foret, nũtiaret, prius quàm decreta esset. Mater Papyrij, qui cum patre in curia fuerat, quid nam in senatu actum à patribus foret filiũ rogat. ille nefas esse id dicere respondit, fit illa cognoscendi qd actum esset auidior, filiumq; importunius urget. Tum ille actum in Senatu confingit, Vtrũ reipublicae utilius uideretur, unusne ut duas uxores haberet, an ut duobus una nupta esset. Ea re intellecta, mulier domo egreditur rem caeteris narrat. Postridie magnus matrumfamilias numerus ad Senatum confluit, omnesq; fluentibus lachrymis obsecrant, una potius ut duobus nupta sit, quàm ut unus uir duas habeat uxores. Admiratur Senatus rei nouitatem, ac stupet. Tum puer Papyrius rem aperit. Senatus fidem, atq; ingenium pueri exosculatus consultum facit, nequis posthac puer cum patre curiam introeat praeter unum Papyriũ, eiq; publico decreto praetextati indidit cognomen, ob tacendi, loquendiq; in praetexta aetate prudentiam. Id postea cognomen in omnem eius familiam translatum fuit. Item à praetexta praetextae dictae sunt fabulae. Horatius, Vel qui praetextas, uel qui docuere togatas. Togatarum enim fabularum species tot penè sunt, quot palliatarum. Primae species praetextae dicuntur, in quibus imperatorum negotia agebantur, & publica, regesq; Romani, uel duces inducebantur, personarum dignitate penè tragoedijs similes, dictae praetextae, quod in his ferè regum, aut magistratuum acta comprehenduntur, qui principio praetexta toga utebantur. Secunda species est togatarum, quae tabernariae dicuntur humilitate personarum, & similitudine argumentorum Comoedijs pares, in quibus non magistratus, regesq;, sed humiles homines, & priuatae domus inducuntur. uocatae tabernariae, quod olim tabulis domus communiter tegerentur. Tertia species Attellanarum fabularum est, quae à ciuitate Oscorum Attellana, in qua primum coeptae sunt, Attellanae sunt dictae, argumentis, dictisq; iocularibus, similes Satyricis fabulis graecis. Quarta species planipedes graece dicitur Mimus. Ideo enim latine planipes uocatur, quia actores pedibus planis idest nudis proscaenium introibant, non, ut Tragici actores, cum cothurnis, neque, ut comici, cum soccis, quod olim non in suggesto scaenae, sed in plano orchestrae positis instrumentis mimicas actitabant. Togata praetexta à tra-

gœdia differt, quod in tragœdia heroes introducuntur, ut Pacuuius tragœdias heroicas nominibus inscripsit Orestem, Chrysen, & his similia. In prætexta autem introducuntur magni uiri, inscribunturq́; Brutus. Decius. Marcellus, & huiusmodi. Togata tabernaria à comœdia differt, quod in comœdia græci ritus inducuntur, græcæq́; personæ, in illa uero latinæ. in hac maxime excelluisset Afranius. nisi argumenta fœdis puerorum amoribus inquinasset. Atellana à satyrica differt, quod in satyrica ferè satyrorum personæ introducuntur, aut siquæ sunt ridiculæ similes satyris. In Atellana obscœnæ, turpesq́; personæ. Mimus est sermonis cuiuslibet sine reuerẽtia uel factorum cum lasciuia imitatio, dictus quasi solus imitetur, μιμοῦμαι imitor. Nam & si alia poëmata idem faciant, solus tamen mimus, quasi priuilegio quodam quod fuit commune possedit. Mimus etiam histrionem significat, quod mores, gestus, ac naturas hominum imitetur. Togæ præterea alia quoq; genera erant. Toga Regia, quæ & undulata dicebatur, qua Seruius Tullus Romanorum rex usus fuit, facta primo à C. Cecilia, & dicta undulata ab undarum similitudine, quemadmodum supra diximus. Toga pura, quæ non erat obsita, non fuliginosa, non maculam habens. Induebanturq́; ea sacerdotes ad sacrificium, & nouæ nuptæ, & tirones cum sacramento militiæ obstringebantur. Toga picta, in qua aliquæ figuræ intextæ, seu pictæ erant. Nam picturam Homeri temporibus fuisse indicio est, quod pictarum uestium mentionem facit Homerus τὴν δ' εὗρεν μεγάρῳ· ἡ δὲ μέγαν ἱστὸν ὕφαινεν, δίπλακα μαρμάρεον, πολέας δ' ἐνέπασσεν ἀέθλους Τρώων θ' ἱπποδάμων, καὶ ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων. Hanc inquit, inuenit in atrio. hæc magnum telum texebat, duplex marmoreum, multa autem pingebat certamina Troianorum domitorum equorum, & Achiuorum æneas habentium uesteis. Qui picturam uolunt Homeri tempore nõ fuisse in usu ἐνέπασσεν exponunt non pingebat, sed intexebat. Toga soriculata, quæ uarijs conserta coloribus erat, Varro Vermiculatam, ac soriculatam uestem. dicta à conserendo. Nam & sorilla nauigia istrica uocantur, quod lino, ac sparto conserantur, & condensentur. Toga rasa, phrygiaq́;, quæ nullos habeat uillos, acuq́; texitur, & à græcis fœminino genere γαλβάνη, à nobis neutro Galbanum dicitur à colore albo, ac sublucido. Iuuenalis. Et galbana rasa. à quo galbanatus dicitur galbano indutus. Et galbinus, mollis, lasciuus. Martialis. Galbinos habet mores. Et galbaneus mali odoris, & galbeum genus ornamenti muliebris. Galbanum arbor est Syriæ in Amano monte similis ferulæ resinam producens puram, translucidam, similem amoniaco candore, quæ lomento, & sagapeno, hoc est lachryma ferulæ ob nitoris similitudinem adulterarĩ solet. Acu facere huiusmodi uestes Idæi phryges inuenere. Ideoq́; appellatæ sunt phrygianæ, et qui eas faciebant phrygiones dicti. Plautus. Stat fullo phrygio aurifex lanarius. Hæc in usu. D. Augusti temporibus cœpere. Phrygia minoris Asiæ prouincia est à phrygio amne, qui illam à Caria diuidit, sic cognominata, uel (ut alij uolunt) à Phrygia Ceropis filia, in hac est Dardania, à Dardano Iouis filio appellata. à quo Dardanidæ, postea à Troe nepote, hoc est filio Erichthonij filij Dardani Troia nuncupata. Toga crebra papauerata aliquando antiquior fuit. Siquidem à Lucilio poëta in Torquato notata est. Dicta crebra à spissitudine, papauerata à colore candido. Genus est papaueris albi satiui, cuius semen tostum in secunda mensa cum melle apud antiquos edebatur, & eo panis rustici crustæ cum ouo infundebantur, hoc præcipuum quendam candorem lina, & lanæ contrahunt. Eadem toga & spissa dicebatur. Toga rara contraria crebræ. Martialis. Lis nunquam. toga rara. mens quieta. Eadem per diminutionem & ralla dicebatur. Plautus. Toga ralla, tunica spissa. Erat & alia toga regia, auro & purpura intexta, qua soli reges, & augures utebantur, eademq́; trabea uocabatur. Virgilius. Ipse quirinali lituo, paruaq́; sedebat succinctus trabea, læuaq́; ancile gerebat. Et regilla, ac basilica, quibus similiter reges utebantur. Plautus. An regillam, an basilicam induam, an mediculam? Toga triumphalis, qua imperatores triumphantes utebantur. hæc picta erat, & Togæ Iouis similis. & Palmata, siue palmaris dicebatur, quod ea utebantur, qui palmam, hoc est uictoriã meruissent. Martialis, palmatæq́; ducẽ, sed cito redde togæ. Flamminea toga, siue flammas, qua boni ominis gratia sponsæ utebantur, ut inferius dicemus. Attalica toga, in qua aurum erat intextum, quod Attalum regem in Asia inuenisse constat, ex quo sumpsit nomen. Toga babylonica, in qua diuersi erant picturæ colores, quam Babylon maxime celebrauit. Toga polymita, quæ plurimis locis contexta est. Græci μίτον filum uocant, quod nos licium dicimus. A quo μονόμιτα dicuntur quæ uno licio constant, δίμιτα quæ duobus, τρίμιτα quæ tribus, πολύμιτα quæ pluribus. hoc genus togæ Alexandria primum instituit. Alterum eius genus est, quæ cubicularia polymita dicitur, de qua Martialis. Hæc tibi memphitis tellus dat munera, uicta est Pectine niliaco iam Babylonis acus. Toga scutulata, quæ Istriæ, liburniæq́;, & alijs huiusmodi pilis potius, q̃ lanis texta erat, & scutulis quibusdam undulatæ similis. hanc prima Gallia inuenit. Scutula aliquando serpentis genus est in Africa, aliquando uasculi genus rotundi, concaui. Martialis sic implet gabatas, paropsidesq́;, Et leueis scutulas, cauasq́; lanceis. Lucil. & scutulamq́; ligneam in cerebrum fixit. Huius diminutiuum est scutella. Cicero. Collocemus in culcitra plumea psaltriam, adducamus, demus scutellam dulciculæ potionis, aliquid prouideamus & cibi. nonnunquam significat hastam teretem, qua lina tunduntur, quapropter, & exigua hastula, in qua Lacedæmonij membranam inuoluentes literas scribebant, Scutula uocabatur. id genus erat furtiuarum literarum, nam reuoluta ex trunco membrana, literas truncas, mutilasq́; reddebat, membraq́; earum spargebat in parteis diuersissimas, adeo, ut non nisi implicata in eodem surculo membrana, legi possent. huiusmodi epistolam Lacedæmonij σκυτάλην, hoc est scutulam uocant. A scutula igitur quando uasis genus est, scutulatæ uestes appellatæ, quod orbibus quibusdam quasi scutulis depictæ sunt, cerulea indutus scutulata, aut galbana rasa. Toga forensis, quam ad forum proficiscentes sumebant. Apuleius. Forensi toga indutus accumbebat. Hæc & neutro genere Forensia uocabantur. Idem sumpsit pallium, forensia domi reliquit. Suetonius, de Augusto, forensia, & calceos nunquam non intra cubiculum habuit. toga triclinaris, cum qua discumbere conuiuijs solebant, hæc & cœnatoria dicebatur. Martialis. Cœnatoria mittat aduocato. Idem de cœnatorijs. Nec fora sunt nobis, sed nec uadimonia nota. His opus est pictis accubuisse toris. Vocabantur etiã recidipna composito ex utraq; lingua uocabulo, recinium enim apud nos est uestis antiquissima quadrata, ut Varro refert, cuius mediam partem retrorsum iaciebant, unde reciniati mimi dicebantur. δεῖπνος uero apud græcos cœnam significat. Itaq; recidipna dictæ sunt uestes, quas uocant cœnatoria. Iuuenalis, rusticus ille tuus sumit recidipna Quirine. Eadem etiã triclinaria dicuntur. Plynius. Metellus Scipioni triclinaria babylonica sestertium octuaginta millibus uenisse iam tunc ĩponit in capitalibus criminibus. quæ Neroni principi quadrĩgentis milibus sestertiũ nuper stetere. Præter togam alia quoq;

uestimentorum genera in usu fuere. Pallium supra tunicam sereno tempore sumebatur, uestis erat honestior longe, lateq; diffusa, & uiris, mulieribusq; conueniens. Cuius diminutiuum est palliolum, quod significat breuius pallium ad caput tegendum. unde palliolatim aduerbium. Plautus. Palliolatim amictus sic incessi ludibundus, & palliolatus huiusmodi palliolo indutus, & palliastrum rude pallium, & uile. Apuleius. Ecce Socratem contubernalem meum conspicio, humi sedebat scissili palliastro semiamictus. & pallio uerbum, quod pro cælo accipitur. Apuleius. Nec palliari tam aperta res potest. Palla uero duntaxat muliebre uestimentum est ad uestigia usq; demissum. Virgilius. pro longæ tegmine pallæ Tigridis exuuiæ per dorsum à uertice pendent. Idem, Pallam signis, auroq; rigentem. Plautus. Pallam ad phrygionem fert confecto prandio. In Gallia tamen uiri, quoq; palla utebantur, sed breuiore. Martialis. Dimidiasq; nates gallica palla tegit. Nebulo uero, seu pluuio tempore, pro pallio penulam supra tunicam sumebant. Pomponius, penulam in caput induce, ne te noscat. Quintilianus. Galba penulam roganti, non possum cõmodare inquit, domi maneo, cum cœnaculum eius perplueret. Idem, Galba penulam roganti respondit, non pluit, non est opus tibi. Si pluet, ipse utar. hæc si è pellibus esset, Scortea (ut supra diximus) uocabatur. Scorta enim ueteres pelles nominabant. Martialis. Ingrediare uiam cœlo licet, usq; sereno, Ad subitas nunquã scortea desit aquas. Erat etiam penula Gausapina candida, ac uillosa, qua per æstum utebantur. Idem, Is mihi candor inest, uillorũ gratia tanta est, Vt me uel media sumere messe uelis. Abusiue tamen penula pro omni eo, quod tegit. Penularium quasi theca est, et uagina penulæ, siue locus, in quo penulæ reponuntur. Peniculamentum uero non à penula dicitur, sed à pene quod proprie caudam significat, propter quod pudenda uiri honestiore uocabulo penem, quasi caudam appellamus. Est autem peniculamentum pars uestis, quæ terram attingit. Ennius, pendent peniculamenta unũ ad quēq; pedum. À pene etiã penitam offam dicimus, offam porcinam cum cauda. Et peniculos, siue penicillos. Item neutro genere penicula, & penicilla, quibus calciamenta detergunt. Itē quibus pingunt, quoniam ex caudarum extremitatibus fiunt. Item quibus albarium tectorio inferunt, qui dicuntur Tectorij penicilli. Plynius. Setarum ex ijs è penicillis tectorijs cinis cum adipe tritus. Item quibus uulnera stipantur, uel ideo, ne claudantur, uel ut aperiantur magis, ut sunt penicilli ex linteolis concerptis, ex medulla sambuci, & ex spongia. Idem. tum penicillo uulnus apertum omne. præterea, quo ad aliqd mandandum, illinendum'ue utimur, peniculum, seu penicillum uocamus, præsertim si ex spongia factum sit. Terentius, quid ignaue, peniculon' pugnare, qui istuc huc portes, cogitas? Plynius. Aesopumq; cum myrrha calidum penicillo illitum. Item spongiæ genus est mollissimum, qui penicillus appellatur, ex quo fiunt penicilli. Tria enim genera spongiarum sunt spissum, ac prædurum, & asperum, quod tragos uocatur, quidam has fœminas putant maioribus fistulis. Spissum & minoribus fistulis, ac mollioribus, quos credunt mares, & Achilleũ nominatur, quod usus eo in uulnere curando fuerit Achilles. & mollissimum, qui dicitur penicillus. Spongias antiqui in delitijs habuerunt, strigilum uice, linteorumq; illis utentes ad distringenda, ac mundanda corpora. Quapropter purpura tingebant eas, alias cura candidas faciebant tinctas per æstatem salis spuma ad lunam, & pruinas sternentes inuersas, ut candorem biberent. Mensas etiam his tergere mos erat. Martialis. Hæc tibi sorte datur tergendis spongia mensis. Vtilis expresso cum leuis imbre tumet. Animal hoc esse ex aqua-

tilium genere existimant. alitur conchis, & pisces, & limo, intellectum in his esse apparet, quoniam ubi auulsorem sentiũt, contrahuntur, & multo difficilius ex petris, in quibus nascuntur omnes. auulsæ relinquunt in petris, ueluti cruoris uestigium, atq; ex his, quasi radicibus molliores penicilli recrescunt. Pessimum genus earum est, quæ Aplysiæ uocantur, quia erui non possunt. aplysium enim illotum dicimus ab ā priuatiua particula, & πλύνω lauo. à quo Plynio Veronensi inditum nomen putamus. Viuunt longissimo tempore, & ob hoc maxime prosunt corporibus, quia nostro suum miscent. usus earum ab abstergenda, fouenda operienda in fomentis, præsertim dum aliud remouetur, aliud imponitur. Infinitæ penè earum utilitates sunt. Polybius scribit penicillos super ægrum suspensos quietiores facere noctes. Impluuia quoq; uestis erat, qua sacerdotes per imbrem utebantur. Pluuiale nunc uulgo appellatur. Varro. Salium quoque sereno tempore impluuia amictum fuisse criminabantur. Lanerum genus uestimenti erat ex lana succida confectum, unde habet nomen. amictorium, uestimentum puellare, candidum, ac subtilissimum ex lino, de quo Martialis, mammosam metuo, teneræ me trade puellæ, Vt possint niueo pectore lina frui. Chlamys uestis militaris est pallio penè aduersa, cum breuior multo, atque arctior sit. Plautus. Puer cape chlamydem, & da pallium. Tamen chlamydem hanc tene, ut si hæc uera non sint, rursus deposito pallio, eã sumam, atq; inceptum hoc itiner perficere exequar. Idem, Cape sis puer hoc pallium, & da chlamydem, ut abeam. Ab hoc fit chlamydula. Idē. Tu sume chlamydulã. Primus Numa Romanorum rex chlamydem in usum recepit. Nam, cum legati Isaurorum ad eum uenissent, uisis illorum uestibus, sumpsit chlamydem, coniunxitq; uestem regiam cum senatoria non foris, sed intus purpura posita, ut ex utraq; una conficeretur. Translata postea hæc uestis fuit in usum militarem. Virgilius. Sidoniam picto chlamydē circundata limbo. De hac celebre prouerbium ē. Silosontis chlamys, quod de his dicitur, qui iactant se magnificentia uestimentorum, quoniam Siloson, cum in exilio esset, uestem habebat insignem, ac sumptuosam, quam cum Dario non dum regi, dono misisset, is postea regno potitus, ac beneficij memor, natali solo eum restituit. À chlamyde chlamydatus dicitur. Plautus. Quis hic homo chlamydatus est? aut non est, aut quem quæritat? peregrina facies uidetur hominis, atq; ignobilis. Pallium nostri paludamentum uocant, quamuis hoc etiam pro ornamentis militaribus capiatur. Sallustius. Eodem tempore Lentulus duplici acie locum in editum multo sanguine suorum defensus, postquam è sarcinis paludamenta obstare animaduertit. Plynius. Coccum imperatorijs dicatum paludamentis. Vnde paludati dicuntur, qui uel imperatoriam chlamydem, uel alia eius ornamenta gestant. Cicero. Antonius gemens ante lucem paludatus. Sallustius. Dum paludatus incederet, inire quamprimum prælium cogitauit. Aulæum quoq; genus uestis esse manifestum est peregrinum, & quasi militare paludamentum. Varro. Quod ex hæreditate attalica aulæa, chlamydes. pallæ aureæ. Virgilius, purpurea intexti tollant aulæa Britãni. Sunt etiam aulæa uela picta, quibus aulæ teguntur, de quibus supra diximus. Patagium aurea chlamys est, quæ pretiosis tunicis superindui solet, unde qui ita induti sunt, Patagiati dicuntur, & Patagiarij, qui huiusmodi uestes faciunt. Apuleius, Vberes enim crines leniter emissos, et ceruice dependulos, ac deinde p colla dispositos, sensimq; sinuato patagio, residētes paulisper ad finē cõglobatos in summũ uerticē nodus astrinxerat. Læna similiter uestis genus ē militaris, uillorũ crassitudine calefaciēs chlamy-

dem utuntur hac hyeme, ac supra omnia uestimenta induunt. Virgilius. tyrioq; ardebat muricæ læna. Varro. Lænam à lana dictam putat. Ego potius ἀπὸ τῆς χλαίνας Lænā deductā existimo detractione primæ literæ. Chlæna autem ἀπὸ τοῦ χλαίνειν deducitur, qđ tepefacere est. Item abolla uestis est militaris, ac etiam grauiorum, ac magnorum uirorum. Varro. Toga tracta est, & abolla data est. Iuuenalis, Atq; audi facinus maioris abollæ. Idem. rapta properabat abolla Pegasus. Sagum quoq; militare est uestimentum. Sallustius. Occurrere duci, & ad prælium accedere, adeo uti Metello in Sagum, Herculeio in brachium tela uenirent. Virgilius. Virgatis lucent sagulis. hac ueste, utpote latiori, & quadrata homini supposita iactare eum in altum excutiendo solebant. Martialis. Ibis ab excusso missus in astra sago. Suetonius. Ferebatur & uagari noctibus solitus, atq; inualidum quēq; obuiorum, uel potulentum corripere, ac distento sago impositum in sublime iactare. Hinc quidam saccum deductum existimant; hoc est culeum, quod ad sagi similitudinem à parte superiori, & inferiori æqualiter latus sit. Saccus hordearius, siue frumentarius est, quo hordeum, siue frumentum geritur. Saccus niuarius, quo aquæ ex niuibus. Saccus uinarius, quo uini feces colantur. Sacculus diminutiuum est à sacco, & significat marsupium. Stolam ueteres dixerunt quicquid corpus tegeret, & apud græcos στολὴ indumentum significat, unde stola est deductum. Varro, Mulierem aliam cerneres cum stola obsita. Postea ad honestæ tantum matronæ uestem hoc nomen translatum est, quæ usq; ad imos pedes demissa erat, & extremam eius partem ambibat. instita assuta, quæ tenuissima fasciola erat. hanc notat Horatius, cum inquit. Nil mediū est, sunt qui nolunt tetigisse nisi illas, quarum subsuta talos tegit instita ueste. Contra alius nullam, nisi olenti in fornice stantem. et Ouidius in libro de tristibus, cum uellet ostendere se libros de arte amandi non scripsisse grauioribus fœminis, postquam uersus illos repetit. Este procul uittæ tenues insigne pudoris, Quæq; tegis medios instita longa pedes. Mox addit. Ecquid ab hac omnes rigida submouimus arte, Quas stola cōtingi, sumptaq; uitta uetat. Hinc stola pro matronis, & honestis mulieribus ponitur. Papinius. Omnis plebeio teritur prætexta tumultu. Hinc eques, hinc iuuenum cœtu stola mista laborat. & stolatum matronalem, atque honestum dicimus. Martialis. Quis floralia uestit, & stolatum permittit meretricibus pudorem. Limbus etiam muliēbre uestimentum erat, purpuram in imo consutam habens. Plautus. Textores limborarij. Quidam tamen limbum putant fasciam esse, quæ ambit partem uestis extremam, quam institam dici supra ostendimus. Virgilius. Sidoniam picto chlamydem circundata limbo. Peplū proprie palla est fœminea picta, & Mineruæ consecrata. Virgilius. Interea ad templum non æquæ Palladis ibant Crinibus Iliades passis, peplumq; ferebant. Plautus. Tunc uenio cum peplum infertur. Lacerna pallij genus est fimbriati, dicta, quod capitio minus sit, à lacerando, lacerum enim dicimus, quicquid corpore imminutum est. hæc uestis, utrinque indui potest, & ex utraque reijci parte. Capitium capitis tegmen est à capite appellatum (uel sicut Varro inquit) quod capiat, hoc est comprehendat pectus. Capitulum quoque dicitur. Item Cucullus operculum est capitis. unde penulæ gallicæ genus, si cucullum non habet, Bardiacus dicitur, si cum cucullo Bardocucullus uocatur. Martia. Gallia santonico uestit te Bardocucullo. Cercopithocorum penula nuper erat. Item Calyptra genus est uestimenti, quo capita operiuntur. Rica quadratum uestimentum est fimbriatum, purpureum, quo pro palliolo utebantur flaminicæ, alij ex lana succida fieri solitum dicunt alba, quod con=

ficiebant uirgines patrimæ, & matrimæ ciues, ut inficeretur luteo colore, quo indui flamminicas mos erat. Est etiam rica ueli genus, quo mulieres capita tegunt. dictum (ut Varro sentit) à ritu, quod Romano ritu sacrificia fœminæ cum faciunt, capita uelant. Serenus. Aut Zonulam, aut acum, aut ricam. eius diminutiuum est ricula, quæ pro sudario accipitur. Flamnium tegmen, quo matronæ capita tegebant. Plautus. Flamniarij. uiolarij. carinarij. Item flammeum genus ueli lutei nuptialis, de quo inferius dicemus. Suffibulum uestimentum album. prætextum. quadrangulum. oblongum, quod in capite uestales uirgines sacrificantes habebant, idq; fibula comprehendebatur. Reticulum tegmen capitis à rete dictum, quod capillum contineat. Rete (ut Varro sentit) à raritate. Strophium fascia est pectoralis, quæ uirginalem tumorem cohibet papillarum. Turpilius, me miseram, quod inter uias epistola excidit mihi, infelix inter tuniculam, ac strophium collocatram. Martialis. Fascia crescenteis dominæ compesce papillas, Vt sit quod capiat nostra, tegatq; manus. Srophia etiam tenuiores coronæ à ueteribus dictæ ab insigni, quod ponebatur in capitibus sacerdotum quod ἀπὸ τοῦ στρέφειν, hoc est à uertendo Strophus uocabatur, hinc nota sunt Strophiola, quibus in sacris utebantur. Calantica tegmen muliēbre, quod capiti innectitur. Cicero. Tu'ne, cum mentirentur pedes fusci, cum calanticam capiti accommodares. Ventrale, seu semicinctum uestimentum est uentrem contegens. Plynius, patris mei memoria cœpere Amphimala nostra, sicut uillosa etiam uentralia. Martialis de semicincto. Det tunicam locuples, ego te præcingere possum. Essem si locuples, munus utrunq; darem. Plaga grande erat lineum tegmen candidum, quod sindonem uocant, quale est. quo nunc utuntur muliēres Romanæ, olim passim in usu erat. Varro. Chlamydes, plagæ, uasa aurea. huius diminutiuum est plagula. Nam lodices linteoli sunt, quibus in lecto utimur, & frequenter eos lauamus, unde à polluendo lodices appellatos nonnulli putant. Iuuenalis. modo sub lodice relictis. Vteris in turba. Martialis de lodicibus. Nudo stragula ne toro paterent, Iunctæ nos tibi uenimus sorores. Cæsitium quoq; linteolus erat purus, & candidus, dictus, quod cædendo ad candorem perueniret, uel quod oras circuncisas haberet, ut supra diximus Plautus. Linteolum cæsitium, Exoticum peregrinum uestimentum dicebatur. Idem. basilicam, aut exoticam induam. Mollicina uestis à mollicie nomen sumpsit. Nonius. mollicinam, chiroditam, ricinium. sucentonem quoq; legimus meretriciæ uestis genus, apud ueteres fuisse. Item encimbomata, & Parnacidas uesteis appellatas puellares. Cato. Vt puellæ habeant potius in uestitu chlamydas, encimbomata, & Parnacidas quàm togas. Calassis quoq; uestis genus est, quod græci κάλασιρ dicunt, Alij dicunt nodum esse tunicæ muliebris, quo connexa circa ceruicem tunica submittitur. Item. cyclas uestis genus superius arcta, ampla inferius, à circuli rotunditate, ita appellata Iuuenalis. Tenui sudant in cycladæ, & Exomides comici uestitus sunt exertis humeris. Synthesis uestis erat breuis, & expedita ex diuersis lanarum coloribus composita, quales sunt, quibus nunc milites in castris utuntur, propter quod synthesis dicta est, quod apud græcos compositionem significat. hac ueste in saturnalibus sumpto pileo, & toga deposita, uti senatoribus quoq; atq; equitibus mos erat. Martialis. Synthesibus dum gaudet eques, dominusq; senatus. Dumq; decent nostrum pilea sumpta Iouem. Idem. Dum toga per quinas gaudet requiescere luces, Hos poteris cultus sumere iure tuo. Alijs temporibus uti sinthesi seruile, atque ignominiosum erat, propter quod Nero princeps notatus est, quod synthesiatus aliquando, ac discaltiatus in publicum prodierit. Scæuola

iuriscõsultus de synthesi sic scribit, semproniæ piæ hoc amplius coopertoria tabiana, & tunicas tres cum palliolis, quæ elegerit, dari uolo. Quæro an ex uniuersa ueste, idest an ex synthesi tunicas singulas, & palliola sempronia eligere possit. Respondeo, si essent tunicæ singulæ cum Palliolis relictæ, ex ijs duntaxat eligi posse. Quod si non essent, hæredem, uel tunicas, & palliola ex Synthesi præstaturum, uel ueram æstimationem daturum. Ex quo manifeste apparet synthesinam, à communi ueste distingui, quod etiam Martialis ostendit. Sic tua suppositis perlucent præla lacernis. Sic micat innumeris arcula synthesibus. Synthesis etiam uasis genus fictilis ex diuersis uasis compositi. Martia. Septenaria synthesis sagunti. Papinius. Vnam mittere synthesim, quod horres, Alborum calicum, atq; cacaborum. Item multitia indumenta dicebantur minutissimis filis contexta, unde à multis filis, & propterea subtilibus nomen inditum, uel à mulcendo, quoniam carnem demulceant, & tantum pluratiuo numero declinatur. Iuuenalis. quæro an deceant multitia testem. Item Clauata uestis, siue clauus uestimenti genus erat, uelut quibusdam clauis aureis distinctum, quod & à plumarum similitudine plumatile uocabatur. Quod si latior ipsa uestis erat, latus clauus dicebatur, hac soli senatores, ac patricij induebantur, aliquando etiam sacerdotibus, ac pontificibus dabatur. Sylius, sacrificam lato uestem distinguere clauo. Tradunt Mecœnatem in equestri dignitate sponte permansisse, cum utiq; sumendi lati claui potestas ei pateret. Martialis. Dum proauos, atauosq; refers, & nomina magna, Dum tibi noster eques sordida conditio est, Dum te posse negas, nisi lato Gellia clauo Nubere, nupsisti Gellia cystigero. Quintilianus. Notatur interim negligentia latum habentium clauum, modus est, ut sit paululum cinctura submissior. Horatius. Nam ut quisq; insanus medijs nigrum impediet crus Pellibus, & latum demisit pectore clauum, Audit continuo quis homo hic, quo patre natus. Hinc laticlaui dicebantur patricij. Suetonius de Nerone. À laticlauo, cuius uxorem attrectauerat, cæsus. Cœpit latus clauus Vespasiani ferè temporibus in modum Gausapæ texi, Vnde Martia. Et lato uariata mappa clauo. Præclauum pars uestis erat, quæ ante clauum texebatur. Afranius. Totam diem præclauum unum texere. Hinc à clauis etiam clauata dicuntur, uel uestimenta clauis intexta, uel calciamenta clauis confixa. & clauati socci, quod sola habeant clauis intexta, uel calciamenta clauis confixa. Clauus à claudendo dicitur ob id enim figitur, ut claudat, siue contineat aliquid. Claui annales appellabantur, qui figebantur in pariete templi per annos singulos, ut per eos numerus annorum colligeretur. Erat enim lex priscis literis, ac uerbis scripta, ut qui prætor maximus esset, idibus Septembris clauum pangeret. Nam quia raræ per ea tempora literæ erant, notæ numeri annorum claui fuere. Mineruæ autem templo ea lex dicata erat, quod numerum Mineruæ putabant esse. Volsinijs quoq; claui indices numeri annorum in templo, Nortiæ hetruscæ deæ fuisse traduntur. À consulibus deinde ad dictatores, quia maius imperium erat, solenne claui figẽdi translatum est. Sed cum hic mos intermissus fuisset, sæuiente post multos annos in urbe pestilentia, repetitum ex seniorũ memoria dicitur, pestilentiam quõdam clauo à dictatore fixo sedatam fuisse. Quapropter ea religione adductum Senatum, Dictatorem claui figendi causa dici iussisse, Dictumq; L. Manlium imperiosum, qui T. Pinnarium magistrum equitum dixit. Adeo hæc per se digna res uisa est, propter quam dictator crearetur. Clauum etiam nauis gubernaculum dicimus, quod eam dirigat, rectamq; contineat. Cicero. ille autem clauum tenens quietus sedeat in puppi. Virg. clauumq; ad littora tor-

quet. Item ab huius claui similitudine clauus appellatur Tuberculi genus callosi, q̃d in diuersis corporis partibus nascitur. maxime tamen in pedibus, & præcipue ex contuso, quamuis interdum aliter. Doloremq; etiam si non aliâs, tamen ingredienti mouet. Arbores quoq; clauum huiusmodi patiuntur, qui & fungus dicitur, et patella. Nihilq; aliud est, quàm solis exustio. À clauo per diminutionem clauiculus dicitur. Item claua, quæ proprie fustis est teres, ex una parte capitatus ad claui similitudinem. Plynius de limo, iterũ deinde in filo politur illisum crebro in silice ex aqua, tectumq; rursus tunditur clauis, semper iniuria melius. Hinc claua Herculis dicta id genus, quo Hercules utebatur. hanc eo loco, quo cũ ea Cacũ occiderat, post primas templi eius ualuas fuisse locatam tradunt in foro boario, ubi templum ei à Sylla iussu Sibyllæ ædificatũ fuit. Ouidius. Altera pars circi custode sub Hercule tuta, Quod deus euboico carmine munus habet. Idem. Si titulos quæris Sylla probauit opus. Huius clauæ odore non immerito absterreri canes, & muscas opinabantur, q̃d scilicet, nec muscæ, nec canes ædẽ Herculis in foro boario intrarent. Claudo uero, & clauis à calando (ut quidam existimant) deducuntur. Nos à græcis potius sumpta existimamus apud quos κλείω claudo dicitur, & κλεὶς clauis, & κλείδιον diminutiuum clauicula, & κλειδοποιὸς clauicularius faber, & κλεῖθρον claustrum, quod & clausurã dicimus. Item à claui fit clauiger, qui clauem fert. Ouidius. Clauigeram uidit Vulcani occumbere prolem. Clauiculæ etiam dicuntur paruæ clauæ, hoc est paruæ sudes. Plynius. Clauiculæ quoq; ipsæ, quibus repunt uites tritæ, & ex aqua potæ sistunt uomitionum consuetudinem. Conclaue, de quo supra diximus, dictum quod una clauui claudatur. unde locus conclauatus dicitur una claui clausus. À uerbo conclauo, cuius passiuum est conclauor, & à claustro claustrinum uocamus, quod claustri est, & claustrarium, de quo supra diximus, & claustrituum, qui claustris Ianuæ præest. Claudere interdum significat includere. Vir. Aut intus clausus satura ad præsepia seruat. Interdum arcere, obsistere. Idem. Ecce maris magna claudit nos obice pontus. Aliquando circuire. Idem, claudite nymphæ. Dictææ nymphæ nemorum iam claudite saltus. Vlpianus clausos pro uinctis accipit, si modo ita uincti sint, ut omni modo erumpere non possint. Clauium, claustrorumq; tutelam penes Portunnum esse ueteres existimabant, qui portuum deus esset, & clauim manu tenere fingebatur. Nam & claui claudi portus consueuere. Clauim mulieribus donare mos erat ad significandam partus facilitatem. clauis inuentorem Theodorum Samium fuisse commemorant. À claudo clausula dicitur, quasi breuis conclusio, & claudus, quasi pedibus clausus, hoc est impeditus prohibitus. À quo claudico uerbum, hoc est claudus incedo, & per metaphoram erro, & Claudius proprium nomen. À quo aliud proprium Claudianus, & Claudiana tonitrua, quia Claudius pulcher instituit, ut in ludis post Scænam collectus lapidum, ita fieret, ut ueri tonitrui speciem repræsentarent, nam antea leues admodum parui sonitus fiebant, cum claui, & lapides in labrum æneum conijciebantur. Veteres pro claudo cludo dixerunt, unde in ueteribus numismatibus legimus Ianum clusit. Ab hoc composita fiunt circuncludo, hoc est undiq; claudo. intercludo, iter impedio, et quasi intra claudo. Virg. Interclusit hyems, & terruit auster euntes. introcludo in interioribus claudo. Seneca. Qui domi introclusus otiabatur. Occludo claudo. Plau. Occlusit hostium ancillæ. Excludo, eijcio. Teren. Exclusit. reuocat, & per metaphoram accipitur pro libero. Accius. Qua uirtute hic se seruitute excluserit. Excludere etiã est in cubãdo ex ouis pullũ emittere. Plynius. Quædam galli-

næ oua gemina omnia pariunt, & geminos interdum excludunt, alterum maiorem. Alioqui negant omnino geminos excludi. Idem, incubationi datur initium post nouam lunam. Celerius excluduntur calidis diebus. Idem. Columbæ excludunt uigesimo die. Præcludo, claudo. Intercludo, impedio, Includo intus claudo, introcludo. Virg. Inclusos utero Danaos. Subtercludo notæ significationis. Recludo, aperio, detego. Idem. ueteres tellure recludit Thesauros. Secludo, seorsum claudo. Cõcludo, simul claudo. à quo condulus annulus dicitur, & condalium similiter annuli genus, quod digitum concludat. Et per metaphoram peroro, hoc est termino orationem, unde conclusio dicitur, quam græci ἐπίλογον, nostri modo perorationem, modo cumulũ uocant. Nã cumulus proprie aceruus est, et in conclusione omnia quasi in unũ aceruum colliguntur. À cumulus fit cumulo uerbum, quod est augeo. coaceruo. superaddo. À quo cumulator, & cumulatus, & cumulatior, ac cumulatissimus, & Accumulo, quasi ad accumulum addo, & cumulate. cumulatius. cumulatissime, hoc est abundanter, abundantius, abundantissime. & cumulatim aduerbium, aceruatim. Virgilius cumulum pro altitudine, & quasi cacumine aquæ posuit. insequitur cumulo præruptus aquæ mons. Eodem modo Statius Aceruum posuit pro cumulo aquæ. Horruit ingenti uenientem Ismenon aceruo. Ismenus fluuius est Bœotiæ ab Ismeno Pelasgi filio cognominatus. Ab aceruus fit coaceruo uerbum, quod est congero, cumulo, addo. Aceruus enim congeries est cuiuscunq; rei. À quo coaceruatio, & coaceruatim. Endromis genus uestis erat hirsutæ, & uilli longioris, quo in balneis præcipue, ac gymnasijs utebantur. mittebantur ex Gallia. Iuuenalis. Endromidas tyrias, & fœmineum ceroma. Martia. Hanc tibi sequanicæ pinguem textricis alumnam, Quæ Lacedæmoniũ barbara nomen habet, Sordida, sed gelido non aspernenda Decembri, Dona, peregrinam mittimus Endromida. Idem. Pauperis est munus, sed non est pauperis usus, Hanc tibi pro togula mittimus Endromida. Propterea autem endromis dicitur, quod ἐν δρόμῳ, hoc est in cursu ea utebantur. Idem, Siue leui cursu uincere quæris Athla, Ridebis uentos, hoc munere tectus, & imbres. quidam hanc balnearem uestem appellant, quod ea in balneis uterentur. Texta quoque fasciola erat, qua capillum in capite alligabant, & capital, quod sacerdotulæ gestabant in capite. Zona, qua cingimur. Martia. Longa satis nunc sum, dulci sed pondere uenter Si tumeat, fiam tum tibi zona breuis. Hæc & lorum dicitur, & Balteus, quamuis balteus sit etiam à quo arma dependent, & cinctus, ac cingulum à cingendo, quorum alterum uiris, alterum mulieribus attributum Varro scribit. Alij cingulum neutro genere hominum esse existimant. Fœminino uero genere cingulas brutorum. ut puta, equorum. mulorum. asinorum. cinctum etiam pro uestitu accipimus. Virgilius, Cinctuq; gabino. Quamuis aliqui cinctum gabinum dicunt esse togam, sic in tergum reiectam, ut unà eius lacinia reuocata hominem cingat. hoc genere uestimenti consul Romanus utebatur bellum indicturus. Quæ consuetudo inde tracta est, quod, cum Gabini aliquando sacrificijs uacarent, subito exortum est bellum. Tunc itaq; ciues togis suis cinctis in bellum profecti sunt, & uictoriam adepti. Gabini à Gabijs dicti sunt. Hæc Volscorum urbs fuit, septuaginta millibus passuum ab urbe distans, à Galacto, & Bio Siculis fratribus condita, unde nomen habet. Item cincta flamminica dicebatur ueste uelata. Cingere proprie circuire est, dictum quasi circum agere Plyn. Cum eum saltum uenatores cinxissent. Hinc cinctura dicta actus ipse cingendi. & cingulum annulus, quod digitum circuat, & cinguli homines, qui in his locis, ubi cingi solent, satis sunt tenues. &

cinniligium, quo noua nupta præcingebatur. id uir in lecto soluebat, factum ex lana ouis, ut sicut illa in domum sublata coniuncta inter se s.t. sic uir eius cinctus cum ea, uinctusq; esset. hoc Herculano nodo ligatũ ominis gratia uir soluebat, ut sic ipse felix esset in suscipiendis liberis, ut fuit Hercules, qui septuaginta liberos reliquit. Hinc cinxiæ Iunonis nomen sanctum habebatur in nuptijs, quod initio coniugij, solutio cinguli erat. quo noua nupta erat cincta, clingo etiã procingo usurpant à græco κίγκλειν. À cingo Cinciorum cognomen Romæ deductum. À quo Cincia locus Romæ, ubi Cinciorum monimentum fuit. Item ab eodem composita fiunt Accingo, quod est, cum studio, & diligentia paro. Virg. paribusq; accingimur armis. Vnde accinctos industrios dicimus, sicut econtrario discinctos negligentes. Idem, discinctos mulciber afros. Accinctum etiam pro parato, instructo, armato frequenter accipimus. Circuncingo notæ significationis. Procingo, apparo. À quo procinctus apparatus bellicus, & expeditio dicitur. Oui. Hæc in procinctu carmina facta puta. Ply. Vinum curas uigorẽq; animi impedit ad procinctum tendentibus. Veteres etiã endo procinctum dicebant, quod significat cum ex castris in prælium exitum est. & procincta classis uocabatur, cum exercitus cinctus erat gabino ritu, confestim pugnaturus. Veteres enim & populi, & militum, & nauium multitudinem classem uocitabant, hanc flamini diali non licebat uidere. Præcingo modo præparo. Vnde præcinctos strenuos, & expeditos dicimus. modo cingo. Suetonius de Cæsare, Vsus fertur lato clauo ad manus fimbriato, nec unquam aliter, quàm super eũ cingeretur, & quidem fluxiore cinctura, unde emanasse Syllæ Dictum optimates sæpius admonentis, ut male præcinctum puerum cauerent. Incingo cingo, uel intus cingo. Succingo aliquando alligo, ut succingo mihi ensem, & succinctus sum ense, hoc est alligatum ad cingulum habeo ensem. Vir. Succinctam pharetra, & maculosæ tegmine lyncis. unde succingulum balteum dicimus, & quo nonnulli utuntur, succinctorium uestis genus breuissimæ, quo uenter, & tantum ferè uelanda corporis teguntur, ut supra diximus. Id & semicinctum uocatur, quod medium hominem cingat, hoc est uestiat. Martia. Et tunicam locuples, ego te præcingere possum, Essem si locuples, munus utrunq; darem. Semis enim dimidium significat, ut semihomo. semideus. semimortuus. seminex. semiuiuus. semisiris. Sexmensium. semesum. semicomestum. semetram, media mensura. semianimis, quasi exanimatus. semicirculus. medius circulus. semiferus non prorsus ferus. semifera enim dicimus animalia, ceruum, Damam, & similia. Semimares imperfecti uiri, ut sunt spadones. gali eunuchi. Seminudus dimidia parte nudatus. Semiobolus dimidius obolus. semiuncia dimidia uncia. Selibra dimidia libra. Semiquinaria diuisio, cum in scandendo quinq; pedes per dimidium diuiduntur, ultimæ dictionis supersunt. Vt arma, uirumq; cano. Semiseptenaria diuisio, cum id fit in sex pedibus. ut arma, uirumq; cano Troiæ. semipes dimidius pes, À quo semipedalis. Semiplenus non perfecte plenus. semiplagium paruum rete. semiruta, ex parte diruta, ac dissipata. semispathium, breuior ensis. semita arcta, quasi dimidia uia. semissis, dimidium. semiuir, spado. eunuchus. timidus. semiustus, dimidia parte ustus. sextertium dipondius, & semis, de quo superius diximus, sexquialtera, proportio, quæ tantundem, & dimidium assis habeat, semitogium breuis, & quasi dimidia toga. À quo semitogatus, & eius diminutiuũ semitogatulus. Semis autem à græco deducitur ἥμισυ, sicut ab ἕξ sex. À quo hemicyclus semicirculus dicitur, hemisphærium dimidia sphæra, hemina mensuræ genus, quæ dimidium sextarij continet. Vnde heminaria pro

mediocri accipitur. Hemistichion dimidius uersus, qui & hemistichion dicitur. & hemiolius, cum ex duobus numeris maior habet totum minorem, & præterea eius medietatē, ut sunt tria ad duo. & hemitriteum febris genus, de quo inferius dicemus, quod tertianam unam, & dimidiam continere uidetur. Aliquando succingere est cinctura uestem ita colligere, ut breuiores uideantur, fiatq; homo ad agendum expeditior, unde succinctam orationem, breuem dicimus, & succincte aduerbium breuiter. segmentatæ uestes dicuntur, quæ segmentis, hoc est bratteolis argenteis aureis'ue laboratæ, atq; depictæ sunt. Segmenta enim proprie segmina, hoc est sectiones dicuntur à secando. unde partes, & (ut ita dicam) membra mundi, in quæ uniuersa terra digeritur, quæ nostri Circulos, græci Parallelos appellant, segmenta dicuntur. Plyn. Plura autem sunt segmenta mundi. Principiū habet Indiæ pars uersa ad austrum, patetq; usq; ad Arabiā, & rubri maris accolas. Idem. Quinto continentur segmento ab introitu Caspij maris, Battria, Hiberia, Armenia, & reliqua. Idem. Quod superest terrarum tribus assignatur segmentis, & quoniam ornamentum colli, quod monile uocatur, de quo supra diximus, ex ijsdem segmentis fieri solet, Segmentum etiam appellatur. Valerius. Datum est mulieribus, ut segmenta aurea gestarent. Iuue. Segmenta, & longos habitus, & flammea sumit. hinc quicquid ex tenuissimis segmentis uermiculatim compositum est, etiam si segmenta lignea sunt, segmentatum dicitur. Idem. Et segmentatis dormisset paruula cunis, hoc ē uermiculato emblemate pictis. hoc in pauimentis Tessellatum dicitur, quod tessellis, hoc est paruis quadratis lapillis intextum sit. Sueto. de Cæsare. Mundiciarum, lauticiarumq; studiosissimum multi prodiderunt, quamuis tenuem adhuc, & obæratum in expeditionibus tessellata & sectilia pauimenta circuntulisse, Britāniā petijsse spe Margaritarum, quarum amplitudinem conferentem interdum sua manu pondus exegisse. Tessera, cuius diminutiuum est tessella, idest quod omni ex parte quadratum est. Tradunt Geometræ punctum corpus esse indiuiduum, in quo neq; longitudo, neq; latitudo, neq; altitudo deprehenditur, Vnde pro breuissimo, ac minimo tempore ponitur. Teren. Tum temporis mihi pūctum ad hanc rem est. Item pro minima cuiusq; rei particula accipitur. Cice. Nam quod questus es, plures te testes habere, qui quot in ea dubij puncta tuleris. Aliquando etiā punctum pro suffragijs, & fauore accipitur, quoniam lege, quæ tabellaria dicta est, ueteres suffragia non scribebant, sed puncto notabant. Vnde Expuncti dicebantur uiles, eiecti, indigni, siue priuati fauore. Hora. Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci, hoc est solus suffragia iudicum tulit, qui & utile, & dulce scripsit, quoniam prodesset, & delectaret. Geometricum uero punctum, quod in nullas partes diuidi potest, protractum, lineam efficit, idest corpus unius dimensionis. Longum enim est, qđ sine lato, sine alto, duobus punctis ex utraque parte solam longitudinem terminantibus continetur. hanc lineam si geminamus, alterum mathematicum corpus efficitur, qđ duabus dimensionibus extruitur, longo, latoq;, sed alto caret. Punctis autem quatuor continetur, per singulas scilicet lineas binis, & hoc græci ἐπίπεδον, nostri planum siue superficiem uocant. A quo superficiarius appellatur, ut Paulus iuriscon. ait. Qui in alieno solo superficiem ita habet, ut certā pensionem præstet. & superficiarias ædes Caius appellat, quæ in conducto solo positæ sunt, quarum proprietas & ciuili, & naturali iure eius est, cuius & solum. Quod si hæ duæ lineæ fuerint duplicatæ, ut subiectis duabus duæ superponātur, adijcietur profunditas, & hinc solidum corpus efficitur, dictum à græcis στερεόν, quod sine dubio octo angulis continetur, & sex latera habet. huiusmodi figuras græci cubos, nostri Quadrantalia dixere, quamuis uasis etiam genus sit quadrātal, pedis quadrati octo, & quadraginta sextarios capiēs. Plautus. Anus hæc sitit, Quantillum sitit, modica est, capit quadrātal. Tales sunt (ut Varro inquit) tesseræ, quibus in alueolo luditur, ex quo ipsæ quoque appellantur κῦβοι, qui, cum iaciuntur, quācunq; in partem incubuerint, dum sunt intacti, īmmotam habent stabilitatem. Hinc cybium dictum piscis genus, de quo inferius dicemus, quia piscantes id uelut alea ludunt, siue quod ita scissum est, ut medium eius æque pateat in omnes partes, hoc est ad similitudinem tesserarum. Magnus est error multorum nostri temporis, qui talos pro tesseris accipiunt, sed maior insania unius, qui id etiam literis mandare, ut est omnium impudentissimus, non erubuit, quē pueri quoq; & uix iam fari incipientes apud græcos sciant ἀστράγαλον talum esse, κῦβον uero hoc est cubum, id esse, quod nos tesseram dicimus. Varro. Vitruuius. Gellius. Macrobius. Pompeius, & ipse, cuius testimonio utitur, Pollux sole clarius ostendunt. deceptus est homo rudis, & crassus, ratione nominis, qđ tessera appellatur, cum græci τέσσαρα quatuor dicant, nec intelligere potuit, non ideo tesseram uocari, quod quadratam figuram habeat, quod genus nostri quadrata appellant, sed quod omni ex parte quadrata sit quod genus quadrantalia nominamus. Talus proprie ossis genus est in articulo pedis uentre eminens, concaua in uertebra, ligatum solidissimis neruis, quadratum forma, altera parte concauum, altera ferè planū, estq; in posteriori suffragine duntaxat, nunquā in prioribus pedibus, nec est homini, aut alijs animalibus habentibus digitos, nec solidas habentibus ungulas, sed tantum bisulcis. Hinc fit talipedare uerbum quod est uacillare pedibus, & quasi supra talos consistere, hoc generè ossiculi ludere ueteres consueuere, quod nostra quoq; ætate quibusdam locis obseruari animaduertimus. Situs ipse tali numerum facit, eumq; pro lateris differentia diuersum. Latus quod unitatem significat, canis siue canicula appellantur, in quem conuerso talo, deponebatur ab eo, qui iactauerat, numus unus, aut quātum inter se pacti fuerant, sine aliquo lucro, icirco damnosa canis uocabatur. Ouid. Quid ualeant tali, quo possis plurima iactu Figere, damnosas, effugiasq; canes. Persius. damnosa canicula quantum Raderet. Eius oppositū Venus dicitur, siue cous significans septenarium numerum. & is, qui talorum iactu hunc numerum reddidisset, sex lucrifaciebat, præterea quicquid esset caniculæ iactu erasum. Alia duo latera chius, & senio dicuntur, ternarium ille, hic quaternarium significans. Nam binarius, & Quinarius numerus in talis non erat chius tres numos lucrabatur, senio quatuor. Ideo dexter, hoc est felix, & propitius dicebatur. Persius. quid dexter senio ferret Scire erat in uoto. Quod si pluribus positis talis eadem facies erat, pro uno accipiebantur, diuersitas numerum augebat. Duo seniones quatuor lucrifaciebant. Chius, & senio septem. Fuit etiā aliquando in talis octonarius numerus, quem stesichoritem uocant à sepulchro Stesichori poëtæ, quod talorum octo figura conditum fuit. Euripides Athenis tempore principum quadraginta, qui post triginta imperarunt, numerum talorum usq; ad quadraginta auxit, eumq; Euripidium appellauit. Aliæq; in hoc ludi genere differentiæ fuere, ut ferè in cæteris ludis accidit. Nam & uultorios habebant, & Herculem basilicum. Plau. Talos poscit sibi in manum, prouocat me in aleam, iacit uultorios quatuor. Talos arripio Herculem iacto basilicum. Quapropter ab Augusto scriptum legimus talis iactatis, ut quisq; canem, aut senionem miserat in singulos talos, singulos denarios conferebat in medium, quos tollebat uniuersos, qui

sos,qui

sos, qui Venerem iecerat. Nec me latet Polluœm de Chio aliter sentire, sed nostrorum in hoc sententiam sequi maluimus, qui de hac re longe apertius scripsere. Vtebantur autem talis ueteres aut naturalibus, aut ex ebore, alia'ue materia factis, qui per diminutionem etiam taxilli dicuntur. A` tali quidem similitudine taleam dictam putant, quæ est frustum ligni præcisum ex utraq; parte æquabiliter serendi gratia. præcisis enim lignis uel pedali, uel cubitali magnitudine nonnullæ arbores seruntur, id'q; lignum ita præsectum græce generali nomine ξύλον, latine talea dicitur. Plynius. Ficus omnibus alijs modis nascitur, præterquam talea. Idem seruandum in taleæ satu ante omnia, ut taleæ ex feracibus fiant arboribus, ne curuæ, ne'ue scabræ, aut bifurcæ, ne tenuiores, quàm manum impleant, ne minores pedabilibus, ut illibato cortice, atq; ut sectura inferior ponatur semper, & quod erit ab radice, accumuletur'q; gorminatio terra, donec robur plãta capiat. Cato. Taleas oleaginas, quas in scrobe saturus eris, tripedaneas facito, quas in seminario saturus eris, pedales facito. Cum taleã demittis, pede taleam opprimito, si parum descendat, malleo, aut matteola adigito, caueto'q; ne librum scindas. A` talea (ut Varro sentit) taliari uulgo dicitur lignum, dum scinditur. & intaliari, dum præcidendo formatur, & cum ramus ex utraque parte æquabiliter complanatur, ut numerus aliquis in eo describatur, dicitur talea. Talia uero folliculus ceparum est. et talus Sabinorum prænomen. Sicut autem frustum ligni, quod in terra seritur, talea uocatur, ita id, quod inseritur ramo calamus, & tessera dicitur, seu potius per diminutionem tessella, quod instar tesseræ sit. Plynius. Quod si longius afferantur pomorum calami, rapo infixos optime custodire succum arbitrantur. Idẽ. Quidam huic generi miscuere fissurã in uitibus exempta corticæ tessella surculo à latere plano adigendo. Item, tessera lignum est utrinq; complanatum, in quo numeri describuntur, quod & talea uulgo dicitur. Plautus. Suam utrq; tesseram habet, ratio constat, hoc & tesserula dicitur. Plyn. Frumenti rationem tesserulis ostendebat. Item tessera symbolum bellicum, quod in pugna exeuntibus datur. Virgilius. itur bello, fit tessera signum. Liuius. Cæteris omnibus tesseram dari iubet. Talum quoq; à latinis aliquando appellatam inuenimus, eam partem, quæ in hominibus uno pede utrinq; extuberat propè calcem. græci σφυρὸν uocant. unde & pro calce aliquando talum usurpant. hinc talaris tunica appellatur prælonga. & usq; ad talos descendens, & subtal dictum est concauum pedis, sicut uola, quod scilicet sub talo sit. A` secando autem segmentum dicitur. & segmen quasi ramentum. unde & præsegmen amputatio rei superfluæ dicitur. hinc quæ ex unguibus animalis scinduntur, præsegmina uocitantur. Plau. Quin ipsi pridem tonsor ungueis dempserat. Collegit. omnia abstulit præsegmina. Eiusdem significationis est resegmen. Plynius. Nec pauci apud Græcos singulorum uiscerum, membrorum'q; etiam sapores dixere, omnia persecuti usq; ad resegmina unguium. A` seco autem omnia hæc deriuantur. Secare proprie est excidere. Cicero. Id totum secuit in duas parteis. Et quoniam dum iter facimus, quodammodo uiam diuidere uidemur, secare per metaphoram modo pro ducere usurpamus. Virgilius. Ille uiã secat ad naueis. Idem. Arboribus positis secto uia limite quadret, hoc est ducto limite. Tibullus. Et secet ad Phrygios uilia membra modos. modo prosequi. Virgilius. Quæcunq; est fortuna hodie, quam quisq; secat spem. Hinc sectores dicti emptores uenditorum bonorum exulis, quod empta sua prosequuntur. Item qui ex dãnatione eius, qui accusatus est, dimidium bonorum expectant, aut certe aliquam partem, & id persequũtur. Et sectarius ueruex, qui gregem agnorum præcedens, du

cit. Et sectio, modo concisio, modo persecutio iuris. & secespita cultrum ferreum, oblongo manubrio. eburneo. rotundo, solido. iuncto ad capulum argento, auro'q; fixo. clauis æneis, ære Cyprio, quo flamines, Flaminicæ uirgines, pontifices'q; ad sacrificia utebantur, & secium libum, quod secespita secabatur. Et sicili scrupuli sex, quod semunciam secet. & sicilices hastarum spicula lata. & sicilio uerbum, cuius significatum ostendit Plynius. Prata quoties secta sunt, sicilire oportet, hoc est quod fœniseces præterierunt secare. Est enim in primis inutile enasci herbas sementaturas. & Varro. In pratis herba, cum crescere desijt, & æstibus arescit, subsecari falcibus debet, & quod perarescat furcillis uersari, cum peraruit, de his manipulos fieri, ac uehi ad uillam, tum de pratis stipulam rastellis eradi atque addere fœnisicio cumulum, quo facto siciliendа prata, idest falcibus consectanda, quæ fœniseces præterierunt, ac quasi herba tuberosum reliquerunt campum, à qua sectione arbitror dictum sicilire pratum. A` siciliendo sicilia appellata herba, quam alio nomine Fœnogræcum diximus uocari, quod nullus ferè inexcultus fit, sea tantum sicilitur, hoc est secatur, huic enim, quod mirum, prodest negligentia. & quanto peius tractatur, tanto prouenit melius. Item Sicilia insula, quod olim Brutio agro cohærens, mox interfuso mari resecta, atq; auulsa est, propter quod & oppidum è regione in margine Italiæ situm Rhegyum uocitatum est ἀπὸ τοῦ ῥηγνύω, quod est auello. quamuis aliqui Siciliam à ducis nomine Siculo appellatam uelint, quemadmodum inferius latius differemus. Item à seco secale frugis genus, quod Taurini sub alpibus Asiã uocant deterrimum, & tantum ad arcendã famem utile, fœcunda, sed gracili stipula, nigritia triste. sed pondere præcipuum. Et secula falx, de qua supra diximus, & securis, à qua diminutiuum securicula, qua ligna secabantur, utebantur tamen ea lictores, atq; carnifices. milites quoq; frequẽter in bello. huius inuentricem fuisse tradunt Pentesileam amazonem. Quidam, securim dictam putant, quasi semiquirin, ut inferius ostendemus. Sabini enim Quirin hastam appellant, & secta, quæ à græcis hæresis dicitur, ut sunt philosophorum sectæ. Hæresis enim ab eligendo dicitur apud græcos, hoc est ἀπὸ τοῦ αἱροῦμαι quod significat eligo. opto. Cicero. Est'q; in ea hæresi, quæ nullum sequitur florem orationis. Ab hoc Theologi nostri hæreticum uocauerunt eum, qui sectam aliquam uel instituit, uel sequitur aduersus fundamenta religionis. & sectile, quod excidi potest, & excidium quod excidi solet. Vnde sectiuum dicimus porrum, quod folia eius sæpius secantur. Duo enim sunt porri genera, alterum capitatum, quod in caput latius excrescit, quod ut facerent ueteres, silicem, uel tegulam porrò subijciebant, atq; ita capita dilatabant. Hinc authoritatem dedit Nero princeps uescendo eo ex oleo per æstatem uocis gratia penè singulis diebus. Tradunt Melam equitem romanum ex procuratione à Tiberio principe in iudicium uocitatum, succum porri in summa desperatione ad trium denariorum pondus hausisse, confestim'q; sine cruciatu aliquo expirasse, si largius sumatur. dicũt non esse noxium. Capitatum optimum mittebat Aritia. Columella. Et mater Aritia porri. Martia. Mittit præcipuos nemoralis aritia porros. In niueo uirides stipite cerne comas. sectiuum erat præcipuum Tarenti. Idem. Fila tarentini grauiter redolentia porri Edisti quoties oscula clausa dato. & sectura pro sectione, & socius uel quod secet, hoc est diuidat laborem alterius, uel qđ eum in re laboriosa sequatur. socius. n. proprie dicitur qui in re seria, ac laboriosa alicuius par est, unde socij populi romani dicebantur ita cum ijs fœdere coniuncti, ut pacis, & belli participes essent, à quo sociale dictum, qđ sociorũ est. unde socialis perfidia, & sociale bellum, qđ cum socijs ge-

stum est, & societas quasi participatio Liui. Infida regni societas. Veteres socienum pro socio dicebant. Plau. ibo intro, atque illi socieno tuo iam interstringam gulã. Differt socius à comite, & sodali. Nã comes est, qui cum aliquo simul it, & tanquã ducem sequitur. Cicero. Non comitem se, sed ducem præbuit. Cæsar, cum se uictoriæ Pompeij comitem esse mallet, quàm socium Cæsaris. ab hoc fit comito uerbũ, et passiuum eius comitor, sicut à socius socio, & socior. Virg. atq; uno graditur comitatus Achate. Comitor etiã deponens inuenitur. Plyn. Quicunq; eũ comitati fuerant. Quod si imperator, aut dux milites suos socios uocat, qui sibi impares sunt, facit id conciliandæ beneuolentiæ gratia, quasi eos sibi pares existimare uideatur, quemadmodum commilitones uocat, ut se ueluti unum ex illis faciat, cum milites ipsi inter se cõmilitones sint, nõ Dux, aut Imperator cõmilito dicatur. Sodalis in rebus leuioribus dicitur, et ferè in cõuiuijs. Dicti aũt sunt sodales, quasi simul edales, uel quod sederent simul in mensa, uel quod è suo datis uesci solerent, uel quod inter se suaderent, quod commodum esset. Quint. Et tempestiua conuiuia, et peruigiles iocos aduocata sodalium turba solutus, atq; affluens agerẽ. Cice. Epulabar modice cum sodalibus; hinc sodalitia, & sodalitates appellatæ, hoc est collegia. Idem. sodalitates enim me quæstore sunt institutæ. Caius sodales inquit sunt, qui eiusdem collegij sunt, cum quo consentire uidetur apud eundem Ciceronem Antonius, qui Norbanum quæstorem suum appellat sodalem. Et scutum, & scutula, de quibus supra diximus, et Sica cultrum ferreũ, à quo sicarij dicti. unde est Lex cornelia de sicarijs. sunt autem sicarij homicidæ, & qui homines occidendi, furti'ue faciendi causa cum telo ambulauerint, & qui in rebus capitalibus dolo malo falsum iudicauerint, falsum'ue testimonium dixerint. Et secus, quod significat aliter. unde Haud secus dicimus, hoc est non aliter, à quo secius, qđ modo pro positiuo suo accipitur, modo significat minus, uel tardius. Virg. nec secius omnis in unguem arboribus positis secto uia limite quadret. Aliquando secus præpositio est, & significat iuxta, ut secus uiam, hoc est [illegible] immediate secat, idest sequitur uiam. et secundum, quod immediate sequitur primum, idest quod secundo loco est. Quapropter et aduerbialiter accipitur pro iuxta nam qđ secundo loco est, iuxta est. Sulpitius Marcum Marcellũ post cœnæ tempus à Magio Cellione familiari eius pugione percussum esse, et duo uulnera accepisse, unũ in stomacho, alterum in capite secundum aurem. Vir. Dulcibus illa quidem illecebris, aut plena secundũ Flumina. Aliquando pro post, quasi secundo loco. Quin. Nam qđ unum mihi secundum patrem fortuna uidebatur parasse præsidium, id ego sperare in illa sorte non poteram. Cicero, Proxime autem, et secũdum Deos homines hominibus maxime utiles esse possunt. Capitur etiam secundũ pro eo, quod est pro, ut secundum te litem do. secundum me iudicat, idest pro te, & pro me. & pro in, ut secundum quietem, idest in quiete. Interdum eam uim habet, quam iuxta sententiam, ut secundum Platonem, secundũ Aristotelem, hoc ẽ iuxta sententiã Platonis, iuxta sententiã Aristotelis. Item secundũ diximus prosperum, quod ita, uti uolumus, secet, idest sequatur. uel qđ quæ adsunt, prospera esse dicuntur. unde præsentem pro propitio capimus. Plau. Sis præsens obsecro, teq; sine exorarier. Hinc secundam fortunam uocamus, quæ uel nobis adest, uel nobis obsequitur, & res secundas, quæ pro nostro desyderio sequuntur. Vir. Et seruare modũ rebus sublata secundis. Et secundo flumine nauigat, qui aqua sequente nauigat, hoc est in eã partem fluente ad quam tendimus, sicut aduerso flumine nauigat, qui contra aquam nititur. Ab hoc fit secundare, quod est prosperare. Vir. dij cœpta secundent. Propertius, Iam liquidũ nautis aura secũdat iter. À quo obsecũ-

dare, qđ est uel in melius conuertere, uel obsequi. Terent. Hæc me reprehendere, & corrigere, & obsecundare in loco. Et secundarius, quasi secundi ordinis, unde secundarius panis dicitur uulgaris. Sueto. de Augusto, cibi minimi erat, atq; uulgaris ferè. secundarium panem, & pisciculos minutos, et caseum bubulum manu pressum, & ficus uirides biferas maxime appetebat. Item secundo aduerbium, qđ aliquando significat ordinem, ut primo. secundo. tertio. Aliquando bis, ut secundo eum monuerã, idest bis monuerã. & secundo consul, idest bis consul. Nonnunq̃ rursus. Cice. Semel hominem allocutus fueram, an secundo mihi redeundũ esset, ignorabam. & secundæ plurali numero tantũ membrana illa, qua partus obuolutus utero prodit, dictæ quod nascentem infantem sequantur, hæ nisi cum partu exeant muliër male torquetur. χόριον eas appellant græci, quidam è nostris uolucrum dixere. Plyn. Brassicæ semen contra ardorem febrium facit, & stomachi uitia, & ad secundas. Item à seco insecta, de quibus supra diximus. et saucius, de quo inferius dicemus, quasi secius. et serra dentatum instrumentum, quo ligna, & lapides secantur. Item instrumentũ ligneum similiter dentatum, quo trahentibus bobus homines torquebantur. unde serrati dentes dicuntur, qui inter se distincti sunt, ad similitudinem dentium serræ. et serratum quicqd eodem modo dentatum ẽ. Serra præliari dicitur, cum assidue, acceditur, receditur'q;, nec ullo tempore constituitur (ut serra facit) dum aliquid secatur. Serræ inuẽtorem fuisse Dædalum tradunt, qui & fabricam materiarũ inuenit. & asciam notum instrumentũ ab ascindendo dictam, cuius diminutiuum est asciola, & perpendiculum instrumentum fabri materiarij, siue cæmentarij, quo plumbo à filo, & gnomone pendente rectitudo, siue obliquitas operis ꝑpenditur, hoc ẽ examinatur. et terebram instrumentum ad perforandum, à terendo dictum. à quo fit uerbum terebro, quod est terendo perforo, & exterebro, quod est extorqueo. & scrutor. Plau. Exterebra prorsus, atq; excute. Dicimus etiam neutro genere terebrum. à quo fit diminutiuum terebellum. & glutinum, quod græci collam nominant, quo ligna ferruminantur. & lithocollam, hoc est glutinum, quo lapides coniunguntur. Item sector, quod est sequor. à quo fit insector, persequor. & consector, sequor. & assector, comitor, non in itinere, aut nauigatione, aut militia, sed ferè per urbem. Cice. Cum ædilitatem Crassus peteret, eum'q; maior natu, & consularis Sergius Galba assectaretur & assecla communis generis, qui continue aliquem sequitur. Veteres tamen asseclas nutrices dicebant, quod semper ijs assint, quos nutriunt, nec exiguo ab ijs tempore diuellãtur. Itẽ à seco deducitur sequor eiusdem significationis. à quo secutor, qui sequitur. cuius fœmininũ est secutrix. & sequax trium generũ, quod modo significat id, quod sequitur. Sneca. Cæteros'q; Aristippi sequaces, modo quod se spargendo dilatat. Persius. Quorũ imagines lambunt ederæ sequaces. Virg. sonitum'q;, metum'q; Miscebant operi flammis'q; sequacibus iras. & sequela, consecutio. & scurra, qui turpiter iocando domos aliorum sectatur. & sequester, apud quẽ plures eandem rem, de qua controuersia est, deposuerunt, dictus (ut Modestino placet) quod occurrenti, & quasi sequenti eos, qui contendunt, committitur. Est autẽ sequester, quasi medius inter duos altercanteis. quapropter Virgilius pacem sequestram inducias appellauit, quod media sit inter bellum præteritum, & futurum. Bissenos pepigere dies, & pace sequestra per syluas Teucri, mixti'q; impune latini Errauere iugis. Hinc fit sequestro uerbum, quod est apud sequestrũ depono. et passiuum eius sequestror. à quo sequestrata res. & actus ipse sequestratio dicitur. Item sequestro aduerbium. Cato. Per Deum immortalẽ nolito uos sequestro ponere. Veteres pro sequestro

sculnam

sculnam usurpauere, quasi seculnam, quo uerbo usus est Varro & sequens, quod trahentem facile sequitur, ut cera, et glutinum. Item à sequor composita fiunt pedisequus, hoc est famulus, qui pedes domini seqtur. et pedisequa ancilla, quæ sequitur dominam. & odorisequus canis, qui odorem sequitur. Assequor, adipiscor. obsequor, morem gero, nec solum de minoribus dicitur erga maiores, sed etiã de maioribus erga minores. Plautus. Ego sanè cupio obsequi gnato. hinc obsequia dicuntur officia. Teren. Obsequium amicos, ueritas odium parit. à quo obsequiosus, qui obsequens, & moriger est. & obsequela, ipsa morigeratio. Plau. Omnes parentes liba næ liberis suis, qui mihi auscultabunt, facient obsequelam. Persequor, modo insector. Plau. Quid me miseram, atque innocentem persequeris? modo perseuero exequi quod agere cœperam. Plynius. Qui mihi omnes suaderent, ut cœptum opus persequi festinarem. Exequor, persequor absoluo. Apul. Neque enim in tenebris, sed in propatulo iussa domini exequebar. Hinc exequiæ dictæ funebre officium, quod scilicet in funere exequimur. à quo exequiari uerbum, quod est in exequijs conuiuari, & epulari. Varro. ipsum propter ius liberti semitracti exequiãtur. Exequias quidam ita ab alijs separant, ut exequiæ sint, dum cadauer effertur, postquam sepultum est, reliquiæ inferiæ sacra mortuorum, quæ inferis fiunt. Virgil. totidem, quos educat, Vfens uiuentes rapit inferias. Parentalia etiam dicebantur. & parẽtare sacra mortuis facere, uel quod ita parerent mortuis, qui ita uiuentes iusserant facere, uel quod filij parentibus hoc præstarent. Eadem iusta uocabantur, quod iure fierent ijs, qui de nobis uiuentes bene meriti fuerant, de quibus Virgil. Quiq; sui memores alios fecere merendo. Prosequor, cum affectu aliquo animi sequor, & ferè semper habet ablatiuum, ut prosequor te oculis. caritate. odio. honore. uersibus. cantu. cõuitijs. Ab hoc fit prosequium sicut ab obsequor, obsequium. insequor, persequor. Quintil. Cum eum maledictis insequeretur. Subsequor statim sequor. consequor, modo sequor. Cicero, ex quo intelligi potest illum mentis agitatione, inuestigationeq; earum rerum, quas cogitando consequebatur, neq; otiosum, neque solum unquam fuisse. Nonnunquam adipiscor. Idem. Tunc cum ea, quæ es à Senatu summo cum honore tuo consecutus. Ab hoc consequentia deducitur, quæ ex præcedentibus infertur. A` seco quoq; composita fiunt circunseco, qđ est circuncido. interseco, quasi medium seco. Perseco, perfecte seco. proseco, idem quod seco. unde prosecta dicuntur exta, seu uiscera, quæ sacrificijs adhibentur. Ouid. Cuius ut imposuit prosecta calentibus aris. Item prosicium, quod prosectum proijcitur. deseco, ex aliquo seco. exseco, excido. præseco, præcido. subseco, succido. disseco, modo dilanio. modo diuido. à quo diuisiones patrimoniorum inter consortes dissectiones sunt appellatæ. Reseco rescindo, & fœnisex, qui fœnum secat, de quo supra diximus, à quo fœnisicium ipsa sectio fœni. Vnde apud M. Catonem de fœnisicio scribitur. est præterea genus intimæ uestis, quæ ferè ex lino fit, subucula appellata. Item sucula, quamuis sucula paruam quoq; suem significet. Plau. est sucula argenteola, & duæ connexæ maniculæ, & sucula. Quin. tu i die recta cum sucula, & cum porculis. Crepundia sunt non modo uestes, sed bullæ, ensiculi, securiculæ, crepitacula, & puerilia ornamenta, à crepando, hoc est tinniendo dicta. quoniã infantes huiusmodi crepitaculis maxime gaudẽt. Martia. Siquis plorator collo tibi uernula pendet. Hæc quatiet tenera garrula sistra manu. Plautus. Sunt crepundia? ecca u.deo. Qua facie sunt? Ensiculus aureolus primum literatus, post altrinsecus securicula ancipes, item aurea literata post hæc sicula argenteola, et duæ connexæ maniculæ, & sucula, & bulla aurea est, quam pater dedit mihi

natali die. Item castula palliolum erat, quo puellæ nudæ infra papillas præcingebantur. Varro, castulam mulier sumpserat pro sucula. Item femoralia sunt, quibus pudendæ partes corporis teguntur, dicta à femore. Item à fœmina fœminalia, nam femur exterior pars sub coxendice dicitur, femen interior uel femur pars posterior, femen anterior. Liuius, quosdam & iacentes uiuos succisos fœminibus, poplitibusq; inuenerũt. Eadem subligacula à subligando dicuntur, Cicero, scænicorum quidem mos tantam habet uetere disciplina uerecundiam. ut in scænam sine subligaculo prodeat nemo. et subligaria. Plyn. At hercle Alexandr.a, ubi thura interpollantur, nulla satis custodit diligentia. officinas, subligaria signantur opifici. Martial. Tecta tamen non hac, qua debes parte lanaris, si pudor est transfer subligar in faciem. Sunt etiam qui à succingendo succintoria nominent. Item campestria, quod ijs in gymnasijs, & palæstris, hoc est in campis uterentur, à quo qui campestria induti sunt, dicuntur campestrati. Ad hæc sunt candidissimæ simul, ac subtilissimæ uestes ex lino Aegyptio factæ, quæ plurimum pulchritudinis, ac lucri, minimum firmitatis habent. Hæ magno uulgi errore bombicinæ dicuntur. Xylinæ autem debent appellari, siue gossipinæ, seu gossumpinæ, quippe gossipion, siue Xylon, seu gossampinus frutex est ex superiori parte Aegypti, quæ in Arabiam uergit, allatus nunc etiam in quibusdam locis Italiæ nascens, ex quo lina fiunt, quæ gossipina, siue Xylina, seu gossampina dicuntur, paruulus est, similemq; barbatæ nuci defert fructum plenum lanugine. Nec ullum genus lini in candore huic, mollitia'ue præfertur. iurisconsulti inter lanas potius connumerant, dicuntq; lanam ligneam à græcis appellari. Vestes inde sacerdotibus Aegypti gratissimæ fiunt. Quidam etiam huiusmodi linum cotonum uocant. quod frutices id ferentes, quibusdam in locis folia habẽt uitiũ similia, nisi quod minora sunt, feruntq; cotonei mali similitudine cucurbitas. quæ maturitate ruptæ lanuginis pilas emittunt. cotoneam uero Veneti uocant herbam, quam galli halum nominant, simile[illegible] cunilæ bubulæ cacuminibus thymo, dulcem, & sitim sedantem. Sunt item uestes sericeæ leuitate omnibus præstantes multiplici colorum uarietate infectæ. Mittunt has Seres Scytarum populi, à quibus nomen habent. Innascitur arborum frondibus lanugo nobilis, quæ sericum dicitur, hanc ueluti quandam frondium canitiem aqua perfusa depectunt, geminus hinc fœminis labor est, redordiendi fila, rursusq; texendi. Aliæ quoq; gentes laniger as arbores habent, sed omnibus iam nomen Seres dedere, siquidem & bóbicinas nunc à sericeis non distinguunt. bombix animal est ex insectorum genere. Tria eorum genera sunt primum in Assyria proueniẽs uespa maius, nidos luto figit, & pariẽti applicat seu alicui lapidi tanta duritia, ut spiculis pforari uix possint. in his ceras largius, quàm apes faciunt, deinde maiorẽ uermiculũ. Aliud fit ex grandiore uerme, qui ueluti gemina protendit cornua, suiq; generis est primũ toto immutato eruca, deinde bombilis appellatur, ex quo necydalus. ex hoc in sex mensibus bombices telas araneorum modo texunt ad uestem, ac luxum uirorum, ac fœminarum, quæ bombicina appellatur. Prima eas in filũ retorquere, ac inde texere in Coo insula Pãphila Platis filia inuenit. à quo huiusmodi uestis cois appellata est. Hora. Altera nihil obstat Cois tibi. Tertium genus in eadem Coo insula primo inuentum tradunt, floribus quarundam arborum imbre decussis, & terræ alitu animatis factos primo papiliones paruos, nudosq;, mox frigorum impatientia uillis inhorruisse, & aduersus hyemẽ instaurasse sibi tunicas densissimas, pedũ asperitate foliorum lanuginem radentes in uellera, quã unguium carminatione subigentes, mox traxerunt in ramos, & ueluti

pectine tenuarunt, postea apprehensam inuoluerunt corpori, facto sibi nido uolubili. sic ab homine sublati sunt, fictilibusq; uasis tepore, & furfurum esca nutriti. ita subnatos alios sui generis bombices. Deinde in Italiam quoque translatos tam gratos mulieribus, ut non fictilibus iam uasis, sed pectoribus, ac mammis ipsos foueant, alantq; ferè folijs mori. Horum lanificia humore lentescūt, excerpta mox in fila exiguo fuso tenuantur, & uestes fiunt, tam mulieribus, q̄ uiris omni quidem tempore, sed præsertim æstate gratissimæ. sunt item byssinæ uestes ex lana mollissima, colore luteo nigricante, ac splendorem auri reddente. Est conchæ genus, quod pinna dicitur, nascitur in limosis, subiecta semper, nec unquam sine comite, quem pinnotherem uocant, alij pinnophylacem. hic in aliqbus paruus est pisciculus, cui nomen squilla est. Cicero, duabus grandibus obsita conchis, cum qua paruus pisciculus squilla dictus societatem coit, in aliquibus cancer, dapis assectator. aperit sese pinna, atq; orbum luminibus corpus minutis pisciculis præbet, assultant illi protinus, & ubi per licentiā audacia creuit, implent pinnam. Hoc tempus speculatus cancer leui morsu significat. illa ore compresso quicquid inclusit, exanimat, partemq; socio præbet. Hāc, ut plerasq; alias conchas, uenatur Polypus, quam ut sine discrimine comprehendat, lapillum extra carnem, imponit ne claudi, et brachia eius concidere possit. Aduenientem ergo peruigil socius speculatur, idq; leui morsu indicat pinnæ. Illa clausis testis saluti suæ consulit. hæc pauxillū intra se lanæ habet conchæ adhærens, colore luteo, ac perlucido, quæ byssus dicitur. Fiunt ex eo pretiosissimæ uestes, byssinæ appellatæ, & byssinum eiusmodi color uocatur, qui aliquando etiam dicitur byssus. hoc fit, si cocco tinctum, tyrio tingatur. Est etiam byssinū lini genus pretiosi, quod circa Elin in Achaia gigni solebat, dictum à similitudine huius, quod diximus byssini, & mulierum maxime delitijs conueniens. huic lino inter cætera genera principatus est, eo excepto, quod uiuum appellant, nec ullis ignibus absumitur. Ardent ex eo mappæ in focis conuiuiorum, & igne exustæ magis splendescunt, quàm si aquis abluerentur. Fiunt hinc funĕbres regum tunicæ, quæ fauillam corporis, dum crematur, ab reliquo cinere separant. Nascitur in desertis, ac sole adustis Indiæ locis, ubi imbres non cadunt, assuescitq; uiuere ardendo, rarum inuentu, & textu difficile propter breuitatem. Rufus alioqui color igni maxime splendescit. Cum inuentum est, æquat pretia margaritarum. uocatur à græcis asuestinum propter calcis similitudinem, quæ igni purificatur. Calcē enim græci ἄσβεστον uocant. β græca litera aliquando non in. b. latinum, sed in. u. consonantem conuertitur, ut in Asuestinum, & in Eruus. linteum ex asuestino factum, si circa arborē ponatur, cæditur arbor surdis ictibus. Strabo scribit ad Carystum in Eubœa lapidē nasci, quē pectunt. nent. texunt, conficiuntur inde mantilia egregie contexta. ea ubi sordescunt, in flammas proiecta non secus emundantur, quàm si aquis maculæ eluerentur. ex Hispania afferri quondam linum solebat, faciendis plagis utilissimum, quod Zoelicum uocatur, à ciuitate Galatiæ propinqua Oceano. et Cumanum è campania ad piscium, & auium capturā. item etiam ad faciendas plagas, quæ cumanæ dicebantur, apros filo, ceu ferri acie concidentes. Plagæ, non funiculi sunt, quibus retia astringuntur (ut Seruius sentit) sed retia rariora ad capiendas feras, quod præclare. Virg. definit, Retia rara plagæ, lato uenabula ferro. Nam funiculi quibus retia tenduntur, circa summam, & imam partem epidromes appellantur, quod in ijs retia discurrant, ἐπὶ enim significat in, δρέμω curro. Visæ sunt tantæ tenuitatis, ut annulum hominis cum epidromibus, hoc est funiculis, quibus extenduntur transierint.

uno tantam eorum multitudinem portante, ut saltus cingere possent, nec adeo hoc mirum est, cum illud sit mirabilius, singula stamina earum centeno quinquageno filo constare, quāuis illud hoc miraculum superat, quod in Aegyptij quondam regis thorace, in Rhodiorū insula uisum est in tēplo Mineruæ trecentis sexagintaquinq; filis singula fila constare. Est etiam lini genus, quod carbasus dicitur, ex quo præcipua fiunt uela nauium, quæ & ipsa ab hoc pluratiuo numero carbasa neutro genere dicuntur, singularis fœminino carbasus. Hinc carbasina uela dicimus, siue quæ ex eo genere lini sunt, siue naualia carbasina, hoc est naualia uela. primus in theatro fertur duxisse Lentulus spinther, apollinaribus ludis, mox Cæsar dictator totum forum romanum eisdem uelis texit, uiamq; sacrā ab domo sua ad cliuum usq; in capitolium, quod ludo ipso, quē edidit gladiatorio mirabilius uisum fuisse prodiderunt. Deinde Marcellus octauia sorore Augusti genitus, uelis forum inūbrauit, ut salubrius litigantes consisterent. Quidā etiam caua ædium uelis texerunt, ut solem arcerent. Quinetiam tingere coloribus lina cœpere, ex quibus fierent uela. Talibus usus est Alexāder Magnus, dū Indo amne nauigaret. Item uelo purpureo ad Actium cum M. Antonio Cleopatra uenit, eodemq; effugit. Postea in theatris tantum huiusmodi uela umbram fecere, quod primum Q. Catulus, cum capitolium dedicaret, inuenit. Lino ueteres culcitras implere, ac tomēto solebant, præsertim in Gallia Cisalpina. Est & lini genus, quod orthominū appellant. fit è panicula palustris harundinis. Asia linum è genesta facit ad piscatoria retia præcipuū. Aethiopes, Indiq; è malis, Arabes è cucurbitis. semen lini utile medicinæ est, adhibeturq; in rustico quodam, ac prædulci trāspadanæ Italiæ cibo. Item eo in sacris utebantur. uirgæ in aqua macerātur, tū siccatæ in saxo tunduntur stipario malleo, quod proximū cortici est. stupa appellatur à græco στύπιον, quod stupam significat. unde stipo fit, quod proprie est rimas obthuro, quia in hoc stupa uti solemus. est enim deterius linum, quod lucernarum ferè luminibus ueteres adhibebant, & rimis maxime nauium claudendis. Vnde stipatores appellati, qui in nauibus stipam, hoc est stupam componunt. Hinc stipare pro densare, & componere accipitur. Virg. stipatq; carinis Ingens argentum. & stipatores dicuntur corporis nostri custodes, quos antiqui à latere latrones uocitabant, uel quod stipati, hoc est cateruati corpora regum circundabant, uel quod ipsi ferro circundati & stipati erant. Ab hoc stips dicta merces, quæ stipatoribus, & militibus dabatur. Augu. putas te stipem elephanto dare. quanuis Varro stipem dictam uelit, quod qui supra æs maiorem numerum accepissent, non in arca ponebant, sed in aliqua cælla stipabant hoc ē componebant, quo minus loci occuparet. Hinc stipendium æs militare appellatum à stipe pendenda, & stipendiarij milites, quod eam stipem pendebant. Ennius, Pœni stipendia pendunt, pecuniam quoq;, quam uel in ærarium reponebant, uel Dijs offerebant, stipem ueteres dixere. Item quod mendicis ad sustentationem infelicis uitæ porrigitur. Hinc qui pecuniam rogat, & qui spondet stipulari, ac re stipulari dicitur, quod uerbum postea ad omneis rogationes, quæ solenniter fiunt, translatum est, & stipulatio rogatio dicitur, & stipulator, qui rogat siue rogatur. Dicimus autem stipulor abs te actiue, hoc est rogo te, peto abs te, & stipulor abs te passiue, hoc est rogor abs te. à quo fit Astipulor, quod significat assentior. A stipo, stiparium dicimus quicquid ad stipandum pertinet, ut stiparius malleus. & constipo uerbum quod est condenso, & stipes fustis terræ defixus, qui quoniam pullulare aliquando consueuit, putant aliqui stirpem ab eo dictam, stirps enim fœminino genere originem significat. Virg.

Heu stirpem

Heu stirpem inuisam. Masculino arborem. Idem, Sed stirpem Teucri nullo discrimine sacrum. à quo extirpo deducitur, quod proprie significat radicitus euello, per metaphoram tamen ad alia quoq; transfertur, unde extirpari uitia dicimus, quasi funditus tolli. Hora. Improprie, ut alij plures fœminino genere protulit. Stirpesq; raptas, & pecus, & domos. Item stypula à stupa deducitur, siue quod stupæ instar uratur, siue, quod ea quoq; stypari tectorum rimæ consueuerunt. Est autem stypula calamus frumenti, utputa tritici, hordei, farris, & similium, quod scilicet continet spicam. quod unam duntaxat stypulam habet unicalamum frumentum dicitur. Stypulæ intermedia dicuntur genicula, & aliquando genua à similitudine genuum animalis. Plynius. Frumenta quædam in genu tertio spicam incipiunt concipere. idem. genicula sunt tritico quaterna. farri sena. hordeo octona. Ab hoc geniculatum dicitur, quod frequentibus geniculis constat, ut est herba, quæ heliotropium uocatur, ob id genicularis herba ab aliquibus nominata. & geniculatim frangi, aut aliud fieri dicimus, hoc est p singula genicula. Stypula in campo remanet frumento demesso. Itẽ ea pars, quæ è frumento demesso, contusa spica superstat, similiter stypula generali uocabulo appellatur. Virgilius. non tu in triuijs indocte solebas Stridenti miserum stypula dispergere carmen? quã alibi auenam uocitant, cum proprie auena genus sit frumenti. Syluestrem tenui musam meditaris auena. Verũtamen, si proprie loqui uelimus, cum per se tantum spica pinsitur ad aurificum usus, acus uocatur, cum uero in area teritur, palea ad pabula iumentorum. Nam Milij, & panici & sisamæ purgamenta, non paleam, sed appludã nominamus. Neuius, ne hercle appluda est hodie, quàm tu leuior. dicta est ab applodendo, quod propter tenuitatem, & quia minutissima est, spiritu deijciatur, non sine errore. A. Gellius, & Nonius Marcellus appludam frumenti furfurem à ueteribus dictam scripsere, et Pompeius, sorbitionis genus esse liquidissimum. Acus autem istud, quod diximus, stypulæ genus uocatur à similitudine acus, qua suimus. Acus autem ab acumine. Acumen, & acuo, & acies, ab acone græco uocabulo, quam latine dicimus cotem. Dicitur autem acies cuiuscunq; rei acumen, & quasi summum, unde aciem ferri dicimus, aciem oculorum, aciem exercitus. Ab acuo acutus deducitur, notæ significationis, quod etiã ad incorporea transfertur, ut acutum ingenium, acutus uisus. Et aciæris securis ærea, qua in sacrificijs sacerdotes apud ueteres utebantur. Et acer, qđ proprie acutum significat. Cicero, acri homo ingenio. Per metaphoram tamen aliquando pro ueloci usurpatur, Virgilius. Calidumq; animis, & cursibus acrem. Aliquando pro seuero. Cicero. Suum igitur quisq; noscat ingenium, acrem se & bonorum, & malorũ iudicem præbeat. Interdum pro uehementi. sæuo. cruento. Virgilius. acremq; molossum Pasce sero pingui. Idem, acri quondam regnata Lycurgo. Nonnunq̃ pro diligenti. prouido. Idem, Iam tum acer curas uenientem extendit in annum Rusticus. Quãdoq; pro forti. Idẽ, Aut acrẽ dubites in prælia poscere Turnum. Ab hoc acrimonia deducitur, hoc est uiuacitas animi, acumen ingenij, et mentis seueritas. & acriter aduerbium, acute, uehementer. fortiter. seuere, & eorum comparatiua, ac superlatiua. item alacer siue alacris. (Vtroque enim modo dicitur) quod modo festinum significat. quasi alis acer. Teren. Quid tu es tristis, quid'ue es alacris, modo lætum, & ueluti in spẽ aliquam gestientem. à quo alacritas dicta mutatio quædam uultus in aliquam spem gestientis. Cicero, uir ergo temperatus, constans, sine metu, sine ægritudine, sine alacritate. nulla libidine uexatus. Ab hoc fit alacriter aduerbium. Itẽ ab acer acerbus, quod proprie incoctum, & non dum maturum significat. unde poma acerba, et acer-

bum uulnus, idest immaturum dicimus. Aliquando tamen ponitur pro horrendo, & immiti. Virgil. et funere mersit acerbo. Ab hoc fit acerbitas, quod modo amaritudinem saporis, modo cruditatem, modo sæuitiam significat, & acerbe aduerbium, amare, immature, crudeliter, & comparatiua, superlatiuaq; eorum. Item acer arbor, quod acria in ea artificum ingenia exerceantur. Est enim amplissima arbor, & operum elegantia, ac subtilitate, primum post citrum locum obtinet. Mensæ inde acernæ dicuntur. Martialis de mensa acerna, nõ sum crispa quidem, nec syluæ filia Mauræ. Sed norunt lautas & mea ligna dapes. Plura eius genera sunt. Album, quod præcipui candoris gallicum uocatur, in transpadana Italia, et trans alpes nascens, alterum crispo macularũ discursu, qui cum excellentior sit, dicitur pauoninum à caudarum pauoninarum similitudine. Martialis, de lecto pauonino, Nomina dat spondæ pictis pulcherrima pennis Nũc Iunonis auis, sed prius Argus erat. Hoc in Istria, rhetiaq; præcipuũ est. È uiliori genere à uenarum crassitudine crassiuenium uocitant. græci situ discernunt, campestre. candidum. nec crispum glicon uocant, crispius, duriusq; quod in montibus nascatur, montanum. tertium genus appellant Zigiam rubentem fissili ligno, cortice liuido, & scabro. hoc alij proprij generis esse malunt, et latine carpinum nuncupant. pulcherrimum est bruscum, multoq; etiam excellentius moluscum tuber. utrunq; huius arboris. Sed bruscum intortius crispum, moluscum simplicius sparsum. & si magnitudinẽ mensarum caperet, haud dubie prælatum à ueteribus citro fuisset. propter paruitatem intra pugillares tantum & lectorum laminas stetit. È brusco mensæ quoq; factæ sunt nigrescentes. reperitur et in Alno tuber nota arbore, sed tanto deterius, quanto alnus ipsa distat ab acere. Item acetum, quod nihil aliud est quàm acre uinum. à quo acetosum, et acetositas, & acer pro ipsa acetositate. & acetaria, herbæ, quæ ad excitandum appetitum cum aceto manduntur. & acidum pro acetoso, cuius diminutiuum est acidulum. & acetabulum, de quo inferius dicemus. Veteres acetare scripserunt pro commouere, & quod nunc dicimus agitare. præterea ab acuo fit acupedius, de quo inferius dicemus. & acinus granum. & aceruus, quod est cuiusq; rei congeries in acutum elata. Acus etiã piscis genus est, de quo diximus. Item genus instructæ aciei, qđ ea pars militum uehementissima sit ad nocendum hosti acumine telorum. Item instrumentum ad ornandum caput. quod & per diminutionem acicula dicitur. Ab acu autem cum paleam significat, fit acero uerbum, quod est paleis inficio, itaq; acerosum frumentum dicimus immundum, et non sine paleis, à quo & panis, qui ex eo fit, acerosus dicitur, & aceratum lutum, quod paleis immistum est ad tuguria facienda. et obacero, quod est loquendo alterius sermonẽ molesto. impedio, quasi paleas ori obijciendo. Item à stupa stupeo deriuatur, à quo stupor, quæ est quædam alienatio sensuum, quod scilicet sensus constypentur. hinc stupefacio, & stupefio, & stupidus, qđ modo stupefactum significat, modo insensatum. unde stupentia, siue stupida membra dicuntur, quando uel paruum, uel nullum habent sensum. Item obstupeo, & stupesco, & obstupesco, et substupeo, et substupidus, et obstupefacio, et obstupefio notæ significationis. Item à stupa stupeũ dicitur, qđ ex stupa est, sicut à lino lineũ, qđ ex lino. Linum græca uox est. græci enim λίνον nominant. ab hoc, qui lini artem exercet linarius à nobis dicitur, à græcis λινοπώλης, & linteum hoc est pannus lineus, quod græce λίνουν dicitur, à quo fit diminutiuum linteolum, et linamentum quoq; significat, quod est filum ipsum, quod ex lino uoluendo trahitur. Plynius. Delphini adipe linamenta accensa excitant uuluæ strangulatu op-

pressas. & , quo ueteres usi fuere, linio linionis, qui à græcis λινουργὸς appellatur. Nam λινουργὸν uocant lini textorẽ, λινοῦχον retiarium, & λινόσπερμα lini semen. Item à lino licium dictum filum, quo in tela textrices implicant stamen. à quo licio uerbum cum eius deriuatiuis, atq; compositis, de quibus inferius dicemus. Et Linus proprium nomen quamuis primam corripiat. Hic Mercurij ex Vrania musa filius fuit, ut Hermodorus affirmat. Virgilius tamen ab Apolline genitum dicit. Et linea, quæ proprie significat filũ illud, quo fabri materiarij utuntur ad signandam materiam, quod ex lino fiat, à græcis dicitur στάθμη, & quoniam ab hac, si rubricata, uel alio colore intincta fuerit, figura designatur longa sine latitudine, atq; altitudine, ea quoq; figura à græcis γραμμὴ à nostris linea dicta est. item ea, quã non colore, sed animo imaginantur geometræ, de qua paulo superius disseruimus. Antiqui pictores penicillo tenuissimã lineam ducere pulchrum putabant. Tradunt Apellem excellentissimum pictorem, cum aliquando Rhodum ad Protogenem alium pictorem auidus cognoscendi opera eius adnauigasset, quoniam fama tãtum hominem prius cognouerat, statim officinam illius petijsse. Aberat tum ipse, re cta domi anicula, quæ tabulam unam satis amplam ad pingendum paratam custodiebat, hanc rogatam, foris esse Protogenem respondisse, interrogasséq; , à quo quæsitum illi referret. Ab hoc Apellem dixisse, arreptoq; penicillo, lineam per tabulam duxisse ex colore summæ tenuitatis. Reuersum deinde Protogenem, & re, uti gesta fuerat, ab anicula cognita, operis subtilitatem contemplatum, uenisse Apellem dixisse, et ipsum tunc alio colore tenuiorem in illa ipsa lineam duxisse, & abeuntem præcepisse aniculæ, ut si ille redisset, ostenderet, diceretq; hunc esse, quem quærebat. Reuersum post hæc Apellem, quoniam uinci erubescebat, tertio colore lineas secuisse, nullo subtilitati loco relicto, confessum Protogenem se ab eo uictum, in portum, ut hospitem quæreret, deuolasse. Tradita deinde posteris hæc tabula magno omnibus miraculo fuit, nihil aliud continens, quàm lineas uisum effugientes, & tamen omni opere nobilior habita. Consumpta est priore incendio domus Cæsaris in palatio. Fuit Apelli ꝑpetua consuetudo, nunquam tam occupatam diem agendi, ut non lineã ducendo, artem exerceret, ex quo natum est prouerbium, cum significare uolumus non esse frustra tempus terendum. Nulla sit dies sine linea, nec lineam hodie duxi, hoc est nihil feci. A linea fit lineo uerbum, quod est lineam duco, & linearis, ad lineam pertinens. unde linearis pictura uocata est, quam primus Philocles ægyptius, uel Cleantes corinthius inuenit lineis circum umbram hominis deductis. Sic enim inuentam primo picturam cõstat ab Aegyptijs, ut nõnulli putant, ut alij à græcis, uel apud Sicyonios, uel apud Corinthios. Primi enim eam exercuere Ardices corinthius, & Telephanes sicyonius sine ullo colore, spargentes tamen lineas intus, itaq; γράφειν, hoc est scribere dicti sunt, & γραφὴ tam scripturam, quàm picturam significat, & γραφεὺς tam scribam, quàm pictorem, & γραφεῖον stilum, & γραφιοθήκη graphiarium, hoc est thecam, in qua stili reponuntur, quibus & scribere simul, & pingere solebant ante, quàm penicilli, & colores inuenirentur. Latini quoq; græcos secuti, huiusmodi linearem picturam Graphidem nominauere. Plynius. Graphidis uestigia extant in tabulis, ac membranis, ex quibus proficere dicuntur artifices. Item ab hac linea lineamenta, hoc est extremitates ipsæ, & quasi lineæ quædam corporum, per quas hominis forma dignoscitur, à lineari pictura tracta, in qua per solas lineas effigies hominis cognoscebatur. Item lino uerbum, quod proprie est leuiter aliquid induco, & quasi lineam duco. Vnde interlinire dicimus superinducto atramento, aut alio liquore scripturã aliquã, picturam'ue destruere. Cicero tabulæ sunt in medio, se corruptas, atq; interlitas esse clamãt. hinc talis inductio litura dicta. à lino litera, quod in scribendo illinitur, hoc est leuiter inducitur atramentum, quãuis alij literam quasi legiteram dictam uelint, quod legẽti iter præbeat. Itẽ à lino litus, de quo supra diximus. & lido uerbum (ut ꝗdam putant) quo ueteres utebantur pro eo, quod est cõfringo, deleo. à quo fit allido, hoc est impingo, & elido, quod proprie significat effringo. exprimo. dissipo. Virg. Elisos oculos, & siccum sanguine guttur. Plau. iubeo oculos elidere. Lucilius, iniuriatum hunc in fauces inuasisse, animumq; elisisse. Virgilius. geminosq; premens eliserit angues. Cice. Qui rebus his ægritudine eliditur, potest tamen esse non miser. Idem, ut auriga indutus è curru trahitur, dilaniatur, eliditur. & illido, quod est infringo, & collido, à quo collisio deducitur, quæ est duorum, aut pluriũ corporũ mutua (ut ita dicam) confricatio, atq; cõfractio. Item à lino linio. à quo delinio, quod est mulceo, irretio, unde fit delinimentum. Afranius, mala ætas, nulla delinimenta inuenit. composita fiunt illino. Plyn. fimũ caprinũ ex melle illitum ẽpiphoris prodesse putant. Virgil. lita pro illita posuit. Et paribus lita corpora guttis. Oblino. Plyn. Fel quoq; eius cũ axungia oblitum mirifice prodest. Ab hoc (ut ꝗdam arbitrantur) obliuiscor deducitur, quod nouis in mentem inductis, hoc est menti oblitis, uetera abolentur. Hinc obliuio fit, & obliuiosus, qui facile obliuiscitur. Item ab oblino oblitero. sicut à lino litera, obliterare enim, est obscure facere, delere. Alij tamẽ hoc uerbum ab obliuione deriuatum putant, alij à litore, quod ibi notata æquari fluctibus solent, & tolli. Hic notandum, quod obliuio, si cum uenio, & similibus iungatur semper passiue accipitur. Cicero, ut si fuerint excellentissimi, certe iam uenerint in obliuionem. Allino. Plyn. sunt qui leporino coagulo mel addant, & hoc sæpe allinant dentem. circunlino. Idem, fit ex succo cicutæ ad refrigerandum stomachum malagma, præcipuus tamen est ad cohibẽdas epiphoras æstiuas, oculorumq; dolores sedandos circunlitus, hoc est circumcirca leuiter inductus. Sublino. Cornelius Celsus, idẽ quoq; umbilico sublitum facit. Dicitur præterea linea filum omne ex lino, & quicunq; tenuis funiculus, Columella, ligato pede longa linea gallina custoditur. Plyn. stemmata uero lineis discurrebant ad imagines pictas. Idem, murenæ deuorant hamum, admouentq; dentibus lineas, atq; ita erodunt. Idem, infixũ hamo inuertere se, quoniam scit dorso cultellato, spinaq; lineam præsecare. Inuenitur etiam filum positum pro linea. Varro, sumptoq; atramento sutorio filum duxit. Pproprie enim filum est, quod ex lino, lana'ue trahendo ducitur, hoc est linamentum. Lucilius, surge mulier, duce filum nõn malum. à quo fit filo uerbum, quod est filum duco, quod & neo dicitur, quorum passiua sunt filor, & neor, à quo fit compositum effilo. effilatum enim dicimus, quod extra uestimentum filo contextum est, quod erectũ quoque à quibusdam dicitur. A lino etiam ligo uerbum deriuari quidam existimant, quasi lino ago, quod lino omnia ligentur. propter quod græci λίνον, hoc est linum uocatum putant ἀπὸ τοῦ λινέω antiquo uerbo, quod est teneo, quia lino omnia tenentur. Ab hoc ligamen deriuatur, & ligamentum, & ligaculum, quo aliquid ligatur, & subligar, & subligaculum, de quibus supra diximus. & ligellum breue domicilium, & tuguriolum. Plautus, Tu à ligello fuisti, qua exis foras. & lictor, qui populo, & magistratibus ministrat, uel ꝗd uirgarum fasceis ligatos gerebant lictores, uel quod, cum magistratus populi romani uirgis quempiam uerberari iussissent, crura eius, ac manus ligare lictores solebant. Tiro tamen Cicenonis libertus

ronis libertus

ronis libertus à lino, uel licio appellatos scripsit. licio enim ex transuerso qui ministrbbant, cincti erant. Plutarchus, litorem absq; C. scribendum esse existimat, & ita à ueteribus scriptum fuisse, tractum à græco. græci enim λιτουργὸν, hoc est populi ministrum dicunt. Nam λιτὸν populum nominant, ἐργατὴν ministrum. Erant consuli lictores duodecim, cæteris uero magistratibus, quales sunt proconsules, præsides, prætores, sex, hi fascem uirgarum alligatum cum securi gerebant, iccirco duodecim fasces modo pro consule, modo pro consulatu ponimus, & fasces pro magistratu. Causam autē cur duodecim lictores consuli essent, hanc tradunt, qđ hunc morem seruabant Hetrusci, à qbus sicut toga prætexta, & sella curulis, ita & apparitores, & lictores sumpti sunt. hunc uero numerum habuerunt Hetrusci, qđ ex duodecim populis cōmuniter creato rege, singulos singuli populi lictores dabant. Sunt etiam qui ab numero auium, quæ augurio regnum Romulo portenderunt, hunc numerum secutum putent, quemadmodum in minoribus magistratibus sex tantum lictores datos, à numero sex uulturum, quas conspexerat Remus. Item à ligo ligatura dicitur, & ligo ligonis rusticum instrumentum, quod à radicibus, quæ sub terra sunt, ligetur, quamuis alij à legendo potius ligonem dictum, quasi legonem existiment, quia per latitudinem sub terra facilius legitur. Et composita alligo, quod est ad aliquid ligo. Circunligo notæ significationis. Obligo deuincio. À quo obligatus, & obligatio. Præligo ante ligo. illigo intro ligo. Subligo notæ significationis. Religo modo soluo, modo ligo. Martial. Qualiter in Scythica religatus rupe Prometheus. Colligo, simul ligo. Et lingua, uel quod (sicut Varroni placet) cibum liget, hæc enim cibos ui sua conglobat, & deprimit, ac transmittit in uentrem, uel quod ipsa dentium septis, quasi muro circumuallata, ac ligata sit. In hac uirtus sermonis est, hac sapores sentiuntur, homini sæpe ita constricta uenis, ut intercidi eas necesse sit. Tenuissima est serpentibus, & trisulcans, uibransq; . lacertis bifida, & pilosa. Vitulis marinis duplex, crocodillis nulla, leonibus, pardis, felibus, alijsq; eiusdem generis imbricatæ asperitatis, & limæ similis, attenuansq; lambendo hominis cutem. Ranis prima parte cohærens, intimo gutture absoluta, qua uocem emittunt. Mares tunc uocantur ololygones. stato enim hoc tempore euenit, dum fœminas ad coitum uocant. Tum siquidem inferiori labro demisso, ad libramentum modicæ aquæ receptæ in fauces palpitante sibi lingua ululatus elicitur, à quo nomen sumpsere, siquidem græci ὀλολύζειν ululare dicunt, quod est clamare. & lugūbrem uocem emittere, unde ὀλολυγὴ, ulula est nocturnæ auis genus, ὀλολυγμὸς ululatus, ὀλολύζων ululans. Apibus, & cicadis prælonga est, & eminens lingua. quibusdam insectis intus, ut formicis. elephanto lata, psitaco ferè instar humanæ. Est autem lingua non solum hæc, de qua locuti sumus, particula corporis, sed etiam differentia sermonum, unde Latinam linguam dicimus, Græcam, iudaicam, Arabicam, Chaldæam. Quinctiā in una lingua est aliquando sermonis diuersitas, quæ similiter lingua dicitur, ut in lingua græca, est lingua, quæ communis uocatur, & Attica, & Dorica, & Ionica, & Aeolica. Item lingua promontorij genus appellatur non excellentis, sed molliter in planum deuexi. Item instrumentum ad similitudinem cocléaris, nisi quod coclear concauitatem habet, lingua plana est, & oblonga in speciem linguæ facta. Plynius. Ad sanguinem sistendum decem grana seminis ferulæ bibuntur in uino trita, uel medulla. Sunt qui comitialibus morbis dandum putant, luna quarta, sexta, septima, linguæ mensura. eius diminutiuum lingula est eiusdem significationis. Idem, cera punica fit hoc modo, uentilatur sub diuo sæpius cera fulua, deinde feruet in aqua marina ex alto petita addito nitro, inde lingulis eligunt florem, id est candidissima quæque. Eadem detracto n ligula dicitur. Martialis. Quamuis me ligulam dicant equitesq;, patresq;, Dicor ab indoctis lingula grammaticis. Veteres tamen gladiolum quoque oblongum in speciem linguæ factum ligulam uocitauere, Lingulæ dicuntur, quæ tibijs adhibentur ab huius, de qua supra diximus, linguæ similitudine. Lingua etiam (ut Plynius testatur) herba est, quæ circa fonteis nascitur, cuius radix combusta, & trita, alopecias emendat. Est autem Alopecia morbus in capite ex uitio humorum, qui fit cum profluuio capillorum. Accepit autem nomen ἀπὸ τῆς ἀλώπεκος, hoc est à uulpe, quod id animal hoc genus morbi crebro patiatur. Item lingua bubula herbæ genus est, quam græci buglosson nominant, boum linguæ similis, cui præcipua uirtus est, quod in uinū deiecta, animi uoluptates auget, ob id euphrosinum dicta, quasi herba lætificans, græci enim εὐφραίνειν lætari dicunt, unde euphrasia exultatio dicitur, & Euphrosine lætitia. Est & lingua canina alia herba, quæ cynoglossos uocatur à græcis caninas imitans linguas, topiarijs operibus gratissima. Item lingua petrea, genus est lapilli, quod inter gemmas connumeratur, glossopetra uocatur, græcorum lingua, humanæ similis. Magi eam credunt non nasci in terra, sed deficiēte luna, de cœlo decidere, & lenocinanti necessariam esse, uentosq; comprimere. À lingua lingulaca deriuatur genus piscis. & mulier auguratrix. Item multiloqua. Plautus, lingulaca est, nā nunquam tacet, & linguax, & lingulax, hoc est uerbosus, de quibus superius locuti sumus, & elinguo, hoc est linguam eximo. Plau. Si ego hercle te non elinguandam dedero usq; ab radicibus. À quo elinguis, qui sine lingua est. Item qui mutus est, & loq non potest, etiam si linguam habeat. Bilinguis qui uel duas linguas habet, uel modo unum, modo aliud loquitur. Eodem modo trilinguis, & quadrilinguis. Bilinguem etiam pro fallaci accipimus, hoc uitium ad mentem referentes. Vnde Brutij Italiæ populi Lucanis uicini Bilingues uocitati sunt, & græce loqui dicti, quēadmodum Brutij appellati, quod quasi bruti, & obscœni sunt. brutum enim dicitur qđ tardum, stolidū, & sine sensu est. À quo Bruti cognomen, q se stolidū simulauit. À brutijs brutiani dicti, qui officia seruilia magistratibus præstabant, coq; hi primum se Annibali tradiderunt, & cum eo pseuerauerunt, quousq; ex Italia recederet. & brutianæ parmæ dicta sunt scuta, quibus Brutij utebantur. Brutum autem à terra deductum est, cuius Epitheton est bruta, hoc est sine sensu, et quasi obruta. À brutum bruteo ueteres dixere pro stupeo. À quo obruteo pro obstupeo. Afranius, non possum uerba facere, obrutui, & lingo, quod proprie est lingua aliquid lambo, à quo fœdissimum hominum genus cunnilingi dicuntur. Lingere etiam dicimur, dum aliquid in ore tenentes guttatim defluere in stomachum sinimus, quæ res linctus dicitur, et ecligma. Plynius Telicas gemma est, quæ oleæ nucleo similis uidetur, & lingentiū calculos frangit, pellitq;. Idem, multi tussim ueterem linctu salis discussere. Idem. È semine lini utilissima fiunt ecligmata. À lingo ligurio fit, quod modo significat id, quod ueteres dixerunt degulo, et auide multa consumo. Hora. Semessos pisceis, tepidumq; liguriet. unde liguritores dicuntur, qui consumptis dapibus, catillos etiam lingunt, modo paulatim, & cum quadam mora, atque elegantia comedo, quasi sinendo, ut per se cibus in stomachum liquefiat. Teren. Quæ cum amatore suo cœnant, liguriunt. Ab hoc alligurio deriuatur eiusdem significationis, & obligurio. Te-

ren. Itidem patria qui obliguierat bona. Non recte Donatus ligurio à græco deductum scribit λιγυρὸν, quod suaue interpretatur. sunt, qui lixam quoque à liguriendo quæstum dictum uelint. Sic enim scribit Pompeius. Lixæ sunt, qui exercitum sequuntur quæstus gratia dicti, quod extra ordinem sint militiæ, eisq; liceat, quod libuerit. Alij eos à Lixa appellatos credunt, quod & ille Herculem sit secutus. quidam à liguriendo quæstum. At Marcellus elixum est, inquit, quicquid ex aqua mollitur, uel decoquitur. Nam lixam aquã ueteres esse dixerunt. Vnde & lixæ dicti, qui militibus aquã ad castra, uel ad tentoria solent ferre. Varro, in pauimento non audes facere lacunam, at in humum calceos facis elixos. Nos uero (quod utriusque pace dictum sit) lixas esse affirmamus eos, qui uilioris quæstus gratia exercitum sequuntur, ut puta lauandi, aut coquendi causa, appellatosq; à cinere, Lix enim (ut Varro inquit) cinis foci est, unde lixiuiũ dicitur aqua, in qua lauandi gratia, decoctus est cinis, & elixum, quod cinere ollæ supposito, decoctum est, propter quod & Aulicocium dicitur, hoc est olla decoctum. Nam ueteres pro olla Aulam dicebant. À quo plautina fabula Aulularia uocitata est ab aulula, hoc est parua olla, in qua repositus erat thesaurus. Vnde argumentum eius fabulæ est, aulam repertam auri plenam Euclio ui summa seruat miseris affectus modis. Huius etiam aliud diminutiuum est auxilla. Lixæ ergo dicti, quod & in depuranda supellectile, & in cibis decoquendis cinerem agitarent. M. autem Varronis uerba hæc sunt. Lix cinis est foci. Inde enim cinis luxatis potus medetur, ut licet uidere gladiatores, cum deluserint, hac iuuari potione. lixam uero ubi pro aqua Marcellus legerit, ipse ostendat. attulisset certe authorem, ut mos eius est, si uspiam legisset. Nam quod Varronem affert scripsisse calceos elixos, per metaphoram dictum est, quasi ita madefactos, ut est caro, quæ elixatur. À lixa etiam fit elixo uerbum, & lixabundus uocatus est, qui exiguæ mercedis gratia uilissimis sese obsequijs immiscet. Plaut. Qui famam tuam lixabundus, & nomen fœdas. Liguria Italiæ regio est inter amneis Varũ, & Macrã, ab altero latere habẽs Apenninum, ab altero Padum, Thusciam attingens, cuius caput Genua est. À qua ligustica ora appellatur, & incola eius ligur, & ligus. Virgilius. Vane ligus, frustráq; animis elate superbis. sed hæc non à Ligurio dicitur, sed à Ligysto Phaetontis filio, cui ob suauitatem, ac uarietatem uocis nomem inditum fuit. Græci enim λιγυρὸν uocum uarietatem dicunt, unde quidam lyram uocatam existimant instrumentum musicum, in qua quot fides sunt, tot resonant uoces, uel ἀπὸ τοῦ λέγειν quod canere est. hinc poetæ lyrici dicti, quod uarijs carminibus utuntur, & ad lyram canunt, & carmen ipsum lyricum nominatur. Eandem poetæ Chelim uocant ἀπὸ τῆς χελώνης hoc est à testudine. Tradunt enim, cum aliquando Nilus suum egressus alueum totam Aegyptum inundasset, eo postea intra suos limites ingresso, uarias animanteis in cãpis fuisse relictas, inter quas remansisse testudinem, quam cum Mercurius inuenisset, consumpta iam carne, sed superstitibus neruis, percussu sonum excitasse. Quapropter ad similitudinem illius composuisse lyram, eam Orpheo tradidisse. alij non Orpheo, sed Apollini traditam memorant, uti supra diximus, & ab Apolline Orpheo concessam, quod esset unius ex musis, hoc est Calliopes filius, & Oeagri. Factam autem lyrã ex cornibus boum Apollinis, & septem in ea chordas appositas iuxta numerum septem Atlantidum, quod Maia mater eius ex illarum numero esset, deinde superadditas duas, ut repræsentaret numerum nouẽ musarum. tantæ autem suauitatis in modulando fuisse perhibetur, ut arbores. saxa. feras traxisse Orpheus dicatur, & cum ad inferos uxorem Eurydicem quærẽs descendisset, omnem deorum progeniem laudasse libero patre excepto. hunc enim obliuione ductum prætermisisse. Ob quã causam dum paulo post Orpheus in Olympo monte, qui Macedoniã à Thracia diuidit, siue (ut quidã uolunt) in Pangæo Thraciæ promontorio sedẽs, cantu oblectaretur, Bacchas ei Liberum obiecisse, quæ eum lacerarent, atq; discerperent. Quo facto musas collecta membra, sepulturæ dedisse, lyrã uero stellis figuratam inter sydera collocasse, Apolline id permittente, quod laudatus ab Orpheo fuerat, & Ioue, ut Apollini id petenti obsequeretur. Alij tradunt Venerem cum Proserpina ante Iouis tribunal de Adoni contendisse, quibus Calliopen Orphei matrem à Ioue iudicem datam, quæ, cum iudicasset Adonin utriusque esse debere, & utranq; dimidia anni parte eum possidere, indignatam Venerem, quæ totum sibi cõcedi uoluisset, Orpheum uniuersis Thraciæ mulieribus obiecisse, ut amore illius incensæ frustatim eũ discerperent. Sic Orpheo dilaniato, caput eius de monte in mare proiectum in insulam Lesbon fluctuum agitatione peruenisse, sublatumq; ab incolis, & sepulturæ traditum fuisse, eius beneficij gratia lesbios ad musicam artem ingeniosissimos existimari. Lyram autem à musis, ut supra diximus, in cœlum translatam fuisse. Sunt qui putent Orpheum, quod primus puerilem amorem induxerit, mulieribus inuisum ab eis dilaceratum fuisse. hæc lyra posita est contra regionem eius loci, qui est inter genu, & manum sinistram Engonasis. eius testudo spectat ad arcticum circulum, summum cacumen ad polum notium, Virgine ex oriente occidere, cum Sagittario exoriri cernitur. habet in ipsis testudinis lateribus singulas stellas, in summis cacuminibus eorum, ubi brachia sunt collocata, singulas. In ijsdem medijs, quos nonnulli humeros uocant, in scapulis duas. in una parte lyræ, quæ ut basis totius uidetur, unam, quæ in summa nouem sunt stellæ. Ab huius lyræ similitudine lyrare dicuntur agricolæ, cum crate dentata, uel tabula aratro adnexa, quasi lyræ testudine operiunt semina. hic enim ordo in re rustica seruatur. primo terra aratur, quod dicunt proscindere. deinde secunda aratione excitatæ grãdiores glebæ franguntur, quod uocant effringere. tertia aratione iacto semine boues lyrare dicuntur, idest cum tabellis, & uomere simul & satum frumentum operiunt in porcis, & sulcant in fossas, quo pluuia aqua dilabatur. Nonnulli postea, qui segetes non tam lætas habent, per sarctores occare solent, quod dicitur occatio. Ab hoc lyro primo delyratio dicta est, cum quis non recto sulco tegendo semen incedebat. Deinde per metaphoram ad insaniam, hoc est uocabulum translatum est. unde & delyri insani dicuntur, & delyrare insanire, & delyre aduerbiũ insane, & delyramentũ ipsa delyratio, & fossa ipsa, in quã uligo terræ descendit, lyra à quibusdam uocatur. quidam tamen existimauerunt delyrare à græco deductum, apud quos ληρεῖν ineptire significat, & λῆρον delyramentum. Aristophanes, λῆρον ληρεῖς. Nostri etiam lyras gerras, et nugas uocitauere. Plautus. Nam tuæ blanditiæ mihi sunt, quod dici solet gerræ, germanæ ædepol lyræ. Liris fluuius est Campaniæ interfluens urbem Minturnensium. Virgilius. & umbrosæ liris per regna miricæ. Horatius. Non rura, quæ liris quieta mordet. Ligyes populi sunt Asiatici, qui cum Xerse aduersus græcos militauerunt. Lygdamus nomen est uiri proprium. Habent præterea uestes à coloribus multiplicem differentiam, sed dum de ijs disserimus, operæ precium erit, & colorũ ipsorum quibus inficere uesteis, aut

pingere solent, nomina insimul cõmemorare. In primis est natiuus color, qui nulla arte, sed natura producitur, modo in albedinem tendens, modo in nigredinem, non tamen perfecte, ut albus, uel niger. Natiuus color albus leucopus dicitur, uilis, atq; uulgaris, nomen trahens à græcis, apud quos λευκὸν dicitur album. Plynius, Iecur rubetæ, uel cor adalligatur in panno leucopo & quartanis prodest. hinc leucopeati dicuntur, qui rudiori alba ueste, ac uili, & natiui coloris induti sunt. Martialis, Amator ille tristium lacernarum, & Beticatus, simulatque Leucopeatus, natiua laudet, habeat & licet semper. Si uero, huic colori ars addita sit, Candidæ uestes dicuntur. Idem, Atque unam uestire tribum tua candida possunt & niueæ. Plautus. puram, ac niueam togam. & Caltulæ à calta uiola coloris albi, Idem, indusiatã. patagiatam. caltulam, ac crocotulam & Galbanæ. nam Galbana albæ uestes sunt, de quibus supra diximus, unde & galbini mores dicuntur, hoc est luxuriosi, lasciui. Martialis. Fuscos colores, galbinos, habet mores. & olorinæ, nam olorinus color candidus est, qui & Cygneus dicitur. Plynius, Gasidanem Medi mittunt coloris olorini. Colore uero albi, quibus in pictura utuntur, sunt Parethonium à loco aegypti ita uocatum. hoc spumam maris esse existimant, cum limo solidatam, quapropter minutæ Conchulæ plerunque in eo inueniuntur. Fit & in Creta insula, & Cyrenis, Adulteraturq; Romæ Cimolia creta, nullum est è candidis coloribus pinguius, aut tectorijs propter liuorem tenacius. Melinum optimum in Melo insula, unde nomen habet. nascitur & in Samo, raro eo pictores utuntur, ob nimiam pinguitudinem, linguam tactu siccat. pilos mirifice detrahit. cerusa, de qua supra diximus, quæ si usta sit, rufescit, nec sine ea recte fieri umbræ possunt. Eretria, quæ terræ suæ nomen habet, qua præcipue usus fuisse Parrhasius dicitur. Sandaraca, quæ inuenitur in aurarijs, & in argentarijs metallis adulteratur ex cerusa in fornace cocta, hæc si torreatur, æqua parte rubricæ admista Sandicem facit. quãquam Virgilius herbam hanc uidetur existimasse, dum inquit, Sponte sua sandix pascentes uestiet agnos. Hinc sandicinus color est dictus, sicut, à sandaraca Sandaracinus. Neuius sandaracino ore. Albi coloris gemmæ sunt primo crystallus, quæ fit gelu uehementer cõcreto, ut nonnulli putant, quapropter à glacie nomen habet. græci enim κρύσταλλον glaciem nominant. Vas amphorale ex ea uisum Xenocrates scribit. Mittit hanc Asia, Cyprusq;, & aliæ diuersæ regiones, sed & in Alpium iugis, & in Germania reperitur. si quod in ea uitium est, cælatura ab artifice occultatur. puræ præstantiores sunt, & Asyntheta nominantur. Inter uitia est Rubigo. Scabricies. nubes maculosa. Centrum, q̃d sal appellatur, & capillamentum rimæ simile. Tradunt medici, quæ in corporibus urenda sunt non aliter melius fieri, quàm crystallina pila aduersus solis radios opposita. Nero princeps amissarum rerum nuntio accepto, duos calices crystallinos in suprema ira confregit, ne quis ex ijs bibere posset, quando ipse non poterat. Postea, quod maximum in rebus humanis pretium obtinet, Adamas, colore simili modo translucido. ita incudibus respuens ictum, ut ferrum, utrinque dissultet. duritia ei inenarrabilis est, & ignium uictrix, in quibus nunquam incalescit. quapropter Adamas, quasi indomabilis uocitatus est, ab α priuatiua particula, & δαμάζειν, q̃d est domare. Est genus eius quod Cenchron uocant, quod sit Milij magnitudine. κέγχρος enim milium dicitur. Alius dicitur syderites ferrei splendoris. Mirum est, quod tanta uis ferri, igniumq; contemptrix sine aliquo ictu hircino sanguine rũpitur. Usqueadeo autem cum Magnete lapide dissidet, ut iuxta positus, ferrum abstrahi non patiatur, aut si admotus magnes apprehenderit, diuellat. Existimatur uanos metus à mente depellere, propter quod nõnulli anchitem uocauere, ἄγχος enim angorem significat. Ab adamante adamantinus fit, sicut à uitro uitrinus. Eadem ratione herba quoq; Adamantis uocatur, Armeniæ, Cappadociæq; alumna. qua admota Leones resupinari cum hiatu laxo prodiderũt. Nominis causa est, quod conteri nequeat. proximæ sunt margaritæ. de quibus superius disseruimus. deinde Onyx candorem habens ad similitudinem humani unguis, qui græce ὄνυξ uocatur. Inueniuntur tamen & nigræ Onyces candidas Zonas habentes. Post hæc candore cæteras excellens Pæderos laudatissima in Indis, apud quos Argenon uocatur, proxima apud Aegyptios, ubi senites. Item Asteria inclusam lucem quandam pupillæ modo continẽs, & opposita soli radios regerẽs candicantes. & Astrios crystallo propinqua, quæ astris opposita fulgorem eorum rapit, ac regerit. Ex eius genere deterior ceraunia uocatur. & Astroites, quæ oculis piscium similis esse perhibetur. & Betulus ex cerauniarum genere. & hoc à ceraunia differens, quod Betuli rotundi sunt, Ceraunia uero oblongæ & Iris crystallo similis, sic uocata, quoniam sub tecto percussa sole, species, & colores arcus cœlestis in proximos parietes iaculatur, sexangula semper, ut crystallus, & huic similis Zeros alba, ac nigra macula distinguente crystallum, & acopus nitro similis pumicosa aureis guttis stellata. & Achates in magna olim authoritate, uitreæ perspicuitatis, quamuis uarij sæpe in ea colores conspiciantur. Pyrrhus, qui aduersus Romanos bellum gessit, habuisse traditur Achaten, in qua nouem musæ, et citharam tenens Apollo spectabatur, non artifici opere, sed sponte naturæ ita discurrentibus maculis, ut a musis quoque singulis propria insignia redderentur. Ismeniam choraulem tradunt multis, fulgentibusq; uti consueuisse, quod regum amicitiam conciliare existimentur. Multæ huius gemmæ species sunt, Phassachates, quæ colorem habet colli collumbarum. Græci enim φάσσαν columbam uocitant. Cerachates, quæ κηροῦ. hoc est Ceræ. Sardachates, quæ sardæ, de qua posterius dicemus. Hæmachates, quæ αἵματος, hoc est sanguinis, Leucachates, quæ alba est. græci enim λευκὸν album dicunt. Dendrachates, quæ est uelut arbuscula insignis. δένδρον arborem significat. antachates, quæ pro achate est, myrrham redolens, & ob id mulieribus grata. Coraloachates ἀπὸ τοῦ κοράλλου, hoc est à coralio, quoniam guttis aureis corali modo distincta est. In Creta sacra appellatur. hæ ut prosint leoninis iubis alligandæ censentur, alioqui discordiales domibus esse. Et alabasirites candore uarijs coloribus intercincto, & alectorias, quæ dicta est ἀπὸ τοῦ ἀλεκτρυόνος, hoc est à gallo, quoniam in gallinaceorum uentriculis inuenitur crystalli specie, magnitudine fabæ, hac Milonem Crotoniensem tradunt in certaminibus usum uictorem euasisse, & Androdamas, quæ & Argirodamas dicitur argenti nitorem habens, ut Adamas, ita uocata, quod impetus hominum, & iracundiam domet ἀπὸ τοῦ ἄνδρας δαμάζειν, hoc est à domandis uiris, & Arabica ebori simillima, & penè ebur, nisi durior esset, & Aromatitis myrrhæ coloris & odoris. ob hoc reginis carissima. & Aspilates argentei coloris. & Antizoe argenteo nitore fulgens magnitudine trium digitorum, ad lenticulæ figuram odoris iucundi. Et cepites, siue cepocapites, quæ candida est uenarum nodis coeuntibus candore imaginem regerens. & cynodiæ, quæ inueniuntur in cerebro piscis eiusdem nominis candidæ, & oblongæ, & præsagire abitum maris nubilo colore, aut tranquillitate dicuntur. Et corsoides caniciei hominus similis. & cessites

candore insignis. & cepionidæ chrystallini nitoris, quæ imagines reddunt, ut specula, & Draconites, siue Draconitias, quæ fit ex cerebro Draconum, sed non nisi uiuentibus abscisso, gemmascit inuidia animalis mori se sentientis, quapropter mos est amputare caput dormientibus, qui id facturi sunt, bigis uehuntur, & dracone uiso, spargunt omnia medicamēta, atq; ita præcidunt. Est colore translucido, nec poliri potest, aut artem admittere. & Aeopus nitro similis, aureis guttis stellata, & Amphytane alba marginibus auro rutilantibus, & Aphrodisiacæ, quæ ex candida rufa est, & Argyptilla, quæ per albū nigram uenam transeuntem habet. et Enorchis, quæ diuisa fragmentis testium effigiem repræsentat. & exhebenum, qua aurifices aurum poliunt. & Eristalis, quæ licet sit candida, ad inclinationes rubescere uidetur. & Eureos, quæ nucleo oliuæ similis est, & Galaxia, siue Galatites, quæ sunt colore lacteo intercurrentibus candidis uenis. & Leucogra, & Leucographia, ac Synephites appellatur & Gasidanes, quā Medi mittunt coloris olorini, et Xanthos, quā Indi, Henui uocant è fuluo candicans, & indicat gemma puluereo aspectu, quamuis sit alio colore subrufo, quæ si atteratur, purpureus sudor emanat; & Lepidotes, quæ squamas piscium imitatur. & Lesbia, quæ A Lesbo patria nomen habet, & Leucophthalmos, quæ candidam, nigramq; oculi speciem continet, aliās rutila. & Libanochnes, quæ thuris similitudinem ostendit, & Mesomelas, quā albam linea nigra distinguit. & Steatites seui similitudinem habens, quod græci στέαρ uocant, & Geranites, quæ similitudinem habet colli gruis, quam græci γέρανον uocant. Hamnites, quæ ouis piscium similis est. & Iouis gemma, quæ ultra candorem & leuis est, & tenera, & Leucopetalos, quæ candorem niuis ex auro distinguit, & Liparis, cuius suffitu omnes bestiæ dicūtur euocari. & Lysimachus, quæ rhodio marmori similis est aureis uenis. & Leucochrysos, quæ fit Chrysolitho interalbicante, & Mennonia, de qua, nisi qđ candida est, nihil aliud commemoratur, & Myrrhites, quæ myrrhæ colorē habet, faciemq; minimæ gemmæ, unguenti odorē. & Ostracia, siue ostracites, quæ testacea est, et Achatæ similis, & panconus, quæ digito longior est, & ne Chrystallus uideatur, pluriū angulorum numerus facit, & Paneros, quæ et Pāsebastos appellatur, cui addita fœcunditas existimatur. et Phlogynos, quem & chrysitem uocant, ostreæ similis atticæ. & Perileucos, quæ ab ore gemmæ ad radicem usque candidū habet. & Natalis cuius species est aquæ glaciatæ, & peātis, quæ & grauida dicitur, parereq;, & parturientibus auxilio esse existimatur. & Solis gemma, quæ ad speciē solis fulgenteis in orbem radios spargit. & Saurites, quæ in uentre uiridis lacerti traditur inueniri. & Selenites, quæ candido translucet melleo fulgore lunæ imaginem continens. & Synodontites, quæ ex cerebro piscium est, qui Synodontes appellātur. & Syringites, quæ stipulæ intermedio similis est, ac perpetua fistula cauatur, & Telicos, de qua supra diximus & Zinilaces, qui in Euphrate nascitur in medio glaucus. et Zoronysius, quæ oritur in Indio flumine. et scarites, qui scari piscis colore est. et Aegophthalmos, quæ est caprino oculo similis. et Aetites, quæ Aquilæ colorem habet caudæ candicantis. et Cenchrites, quæ ueluti sparsa milijgrana habere uidetur. et Cissites, quæ est ad similitudinem folij ederæ candicantis. et Pyrene ab oliuæ nucleo dicta, Græci enim omnium fructuum partem illam interiorē ligneam πυρὴν uocant. et Chalazias, quæ grandinum colorē, & figuram habet adamantinæ duritiæ. & Astrapia, quæ è candido discurrenteis fulminis radios habet, dicta à græco, ἀστραπὴ enim corruscatio est. et Phlegonitis, in qua ueluti flamma ardere uidetur, dicta ἀπὸ τοῦ φλέγειν, quod ardere est. et Anthracitis, in qua ueluti scintillæ discurrere uidentur. ἄνθραξ enim græci carbonem appellant. et Enydros absolute rotunditatis, & cum candore leuitatem habens & polia à canicie dicta. Græci enim πολιὸν canum uocant, & Hormesion ex igneo colore auro radians, portante secum in extremitate candidam lucem et Hienie, quæ tabido in uase inueniri dicūtur, & linguæ hominis subditæ futura prædicere. et Gemites, quæ uelut candidas manus inter se complexas habet. et Ananchitides, qua in Necromātia euocari dicūt imagines deorum. sicut Synochitide umbras inferorum. et Dēdris, quæ sub arbore defossā, nō permittit aciem securis hebetari. Obscurus uero natiuus color Leucopo contrarius, proprie pullus uocatur, quod pulli ouium ferè eo colore nascuntur. Virgilius, Ne maculis infuscent uellera pullis. Hinc pulligo ipse natiuus color similiter uocitatur. Plynius, Fuluas oueis Tarentum habet, & alias suæ pulliginis. Hic color ad nigredinem tendit, alicubi plenior, alicubi dilutior, plenior ut in Hispania. Plyn. Desunt et colorū noīa ijs lanis, quas natiuas appellant. Hispana nigri uelleris præcipuas hēt. Mart. Nō est lana mihi mendax, nec mutor aheno, Si placeant tyriæ, me mea tinxit ouis. Hinc pullati dicuntur uiliores personæ, & rudes, atque imperiti homines, hoc est pullo colore, idest natiuo induti. Suetonius de Augusto, militem secreuit à populo, multis è plebe proprios ordines assignauit, prætextatis cuneum suum, & proximum pædagogis, sanxitq;, ne quis pullatorum media cauea sederet. Plynius, Tum commutata non plurima, sed omnia cupis, utiq; si latior scæna, & corona effusior. Nam illos quoque sordidos, pullatosq; reueremur. Quintilianus, Verum hi pronuntiatione quoq; famam dicendi quærunt, nam & clamant ubiq;, et omnino leuata (ut ipsi uocant) manu emugiunt multo discursu, hanelitu, iactationu. gestu. motu capitis furentes. iam collidere manus. terræ pedem incutere. ferire pectus, frontem cædere mire ad pullatum circulum facit, hoc est ad cumulum rudium, atque imperitorum hominum. Aliquādo hic color Hispanus, siue Beticus dicitur, quippe & Beticam pro Hispania capimus. quod Betis amnis eam mediam diuidit. à quo Pullati etiam Beticati dicuntur. Martialis, et beticatus simul, atque leucopeatus. cuius uocabuli ratio est, quod natiuus color in Hispania (ut diximus) subnigrior est. Ideoque minus uilis, sicuti canusia rutili coloris lanas habet, quas uocant Erythras, quia græci ἐρυθρὸν rubrum dicunt, unde Erythrathalassā rubrum mare appellatur. Item Tarentum habet fuluas et suæ pulliginis. hic idem Pullus color impluuiatus etiam uocatur, quasi fumato stillicidio implutus. Plautus, Impluuiatis facit uestimentis nomina. item Suasus. Idem, sordida, et suasa amictus togula. Item Mutinensis à mutinensibus lanis, ex quibus natiuo colore panni fiunt. Varro, Nam et ludere alacrem uidimus mutinensi tunica. Aliquādo tamen Pullati dicuntur lugubrem habitum ferentis, quod Hispano colore indui in luctu mos erat, et Pullum pro nigro metaphoricæ usurpatur. Columella, Atque oleris pulli radix, hoc est oleris atri. Hunc colorem pictores quidam è uinaceis fecere, et Stygnon appellarunt. græci enim στυγνὸν tristem uocant. fitq; ex fornacium, balnearumq; fuligine. Item ex ebore combusto, quod Elephantium uocant. Huic proximus est niger color, qui et fuscus dicitur, et de quo supra diximus, ater. unde atræ uestes, et fuscæ appellatæ, et Atrati, qui lugubri habitu induti sunt. Item Antracinus color à carbone, quem græci ἄνθραξ uocant, siue quod carboni similis sit, siue quod huiusmodi color è tedis fit ligno combusto, tritisq; in mortario carbonibus. Varro, Propinquæ adolescentulæ, antracino amiculo, nigello, cæ

pillo demisso, sequebantur luctum. Hic color à pictoribus atramentum uocatur: gemmæ nigri coloris sunt, in primis Succinum, quod uulgo Ambrum dicitur, quanquam & croceum, & album inueniatur. hoc & electrum uocatur, quoniam apud ueteres græcos Sol Elector dicebatur. Putant autẽ sorores Phaëthontis fulmine icti nimio fletu in populos arbores mutatas, lachrymas Electrum omnibus annis fundere iuxta Eridanum amnem, quem Padum uocamus. Alij Electridas insulas in Adriatico esse dixerunt, ad quas Padus dilaberetur, quod falsum esse manifestum est, non aliter, quàm quod Aeschylus in Hispania Eridanum esse scripsit, eundemq́; appellari Rhodanum, & Euripides in adriaco litore confluere Rhodanum, & padum. Quidam etiam æque falsò prodidere in extremis maris Adriatici rupibus arbores stare, quæ Succinũ fundãt. Theophrastus in Lyguria effodi scripsit. Phaëthontem in Aethiopia hammonis obisse, propterea delubrũ ibi esse, atque oraculum, Electrumq́; gigni. sunt, qui & in Scythia erui putent duobus in locis. In uno candidum, ac cerei coloris, quod uocetur Electrum. In alio fuluum, quod appelletur sualternicum. nonnulli Lyncurion id uocant. & fieri dicunt ex Lyncum urina, plerique Langurium dixerũt, et esse in Italia bestias Langurias. Alij Langas uocant. quas dicũt circa Padũ inueniri Alij ex arboribus in Lyguria effluere. Alij in Britãnia arbores ipsas Electridas uocari. Quidam Gutonibus germaniæ genti æstuarium esse scripserunt nomine Metonomon, ab hoc diei unius nauigatione insulam abesse Abalũ, in ea Electrum reperiri, et esse concreti maris purgamentum. Eiusdem sententiæ est Timæus, sed insulam Balisiam uocat. Nicias solis radiorum succum esse existimauit, hos circa occasum uehementissimos esse, & sudorem pinguem in ea pte oceani relinquere, qui æstatibus in germanorum litora eijciatur, & ĩ Aegypto simili modo nasci, et uocari Sacal. in Syria quoq; fœminas uerticillos inde facere. & Harpaga uocare, quia folia, & paleas, ac uestiũ fimbrias rapiat. Theophrastus, Oceano æstuante id ad Pyrenæi promontorium eijci. Multi etiam tradidere iuxta Atlanticum mare esse lacum Cephisida, quẽ Mauri uocent Electrum, hũc sole feruefactum electrum fluitans è limo dare. Alij Africæ lacum esse Sicyonem appellatũ & Cratinã amnem in Oceanũ fluentem è lacu, in quo aues, quas meleagridas, & penelopas uocant, uiuere; ibi nasci electrum. Alij iuxta Syrtim magnam hortum hesperidum esse, ex quo in stagnum cadat, & ab Hesperidum uirginibus colligi. pleriq; flumen esse Indis Hypobarum, arbores ibi electrum producere, quæ Aphyracoræ uocantur, per q̃d significatur prædulcis suauitas. Nonnulli in Germaniæ litoribus esse insulã Cedron, cedri genere syluosam, inde electrũ in petras defluere. Xenocrates non succinum tantum gigni in Italia prodidit, uerum etiam Thieum uocari. à scythis uero sacrium, quoniã & ibi nascatur, alios putare Numidia gigni. Socrates ultra Indiam fieri dixit è lachrymis meleagridum auium Meleagrum deflentium. Certum est gigni in insulis septentrionalibus Oceani, & à Germanis uocari Glessum, proindéq; à nostris unam insularũ Glessariam nuncupari, Austrariã à Barbaris dictam. Nascitur defluente medulla ex arboribus pinei generis, quasi gummi è cerasis. Densatur rigore, uel tepore, aut mari, & cum intumescens æstus ex insulis rapuit, in litora expellitur, ita uolubile, ut pendere uideatur, & per uadum deferri. Arboris succum esse etiam prisci crediderunt, ob id succinũ appellantes. De Pado hinc fabula surrexisse uidetur, quod trãspadanæ agrestes fœminæ decoris gratia, uice monilium succina gestare consueuerunt. Tanta succini copia Neronis, temporis Romã allata fuit, ut in uenatione publice edita, rhetia populum protegentia eo nodarentur, arma uero, & librilla, totusq́; unius diei apparatus esse tẽ succino. Visa est gleba una tredecim librarũ. Liquidum primo distillare argumẽto sunt, quæ intus aliquando translucent, ut formicæ, Culices, lacertæ, quas musteo adhæsisse credibile est, & sic indurescenti remansisse inclusas. Candida, & tetra uiliora sunt, quamuis optima odore. fuluis maior authoritas, quæ tamen nimio ardore nõ flagrent. Summa laus ijs, quæ ex uini colore Falerna dicuntur. Attritu digitorum accepta ui caloris paleas, & folia arida ad se trahunt, ut magnes ferrum. Ramenta succini oleo addito dilucidius, ac diutius flagrant, quã lini medulla. Nero Pompeæ coniugis suæ crines quodã carmine succinos appellauit. Ab infantibus succinum pro amuleto gestatur. fuluum ab aliquibus Chrysolectrum dicitur. Est tamen metalli quoq; genus, q̃d Electrum uocatur, quoties enim in auro quinta argenti portio est, Electrum dicitur, quod modo naturale est, modo cura fit, quod si quintam portionem excesserit, incudibus nõ resistit. Magna apud ueteres authoritate electrum fuit. Home. Menelai regiã auro. electro. argento. ebore fulgere scribit. Helena apud Lindum insulam Rhodiorum in Mineruæ templo calicem ex Electro sacrauit mammæ suæ mensura. Electri natura est ad lucernarũ lumina clarius argento splendere. natiuum electrum uenena deprehendere existimatur. Discurrũt enim in calicibus arcus cœlestibus similes, cum igneo stridore. Lyncuriũ lapis est similis succino, qui ex lyncis urina generatur, egestam subito bestia operiente, quoniam inuideat hominum usui. Scalpitur hæc gemma, nec folia modo, aut stramenta ad se rapit, sed æris etiam, ac ferri laminas, ut refert Theophrastus. præterea antiphates, quæ in lacte decocta id myrrhæ simile facit, & Asbestus coloris ferrei, & apistos, quæ igni excalefacta septenis diebus calorẽ tenet, distinguentibus eam quibusdam rubentibus uenis, & Belus, quæ est quasi oculi pupilla nigra è medio auri fulgore lucente, candore circuncincta, & Baroptenus, siue Botrypes, in qua nigredo sanguineis, & albis nodis alligata est. & Botrytes, quæ nigræ uuæ similis est, & Bostrychites crinibus mulierum similis, & bucardia bubulo cordi similis, & Brontea similis capiti testudinis, quæ à tonitruis decidere creditur, & bola, quæ nimbo inuenitur glebæ similitudine, et Cadmites, quam cæruleæ interdũ bullæ cingunt, & chamites pluribus spiris fumida, & Catochites impositã manũ ueluti gummi retinens, & Catopyrites, quæ ex Cappadocia prouenit, & Ceramites, quæ in testaceũ colorem tendit ex nigro, & cerites, quæ ex nigro in cereum, & Cretos, quæ nigra piri speciẽ imitatur, & Craterites electro nigro similis, quamuis sit & Craterites alia inter Chrysolithi, & electri colorem, & crocallis, quæ modo nigro, modo cereo colore est, & Chalcophonos, quæ illisa æris tinnitum reddit, & Chelidonia, quæ hirundinum colorem habet, quædam etiam purpuream nigris interpellantibus maculis, & chelonia testudineo oculo similis. & chelonitides similis testudini, aureis quibusdam guttis insignis, & Daphnia comitialibus morbis utilis existimata, & Diphris, q̃uis hæc & candida aliquando reperiatur, & Dionysias mistis nigro rubentibus maculis, quæ in aqua trita saporem uini facit, & Ebrietati resistere existimatur, et Ecardia, siue Ecardiste, quæ nigri cordis speciem ostendit, quanquam aliud genus eius uiridi colore similitudinem cordis præ se ferat, & Erotylos silici similis, & Eumetis, quæ capiti supposita, nocturna uisa ad oraculi similitudinem reddit, & Eurocias, quæ situ uidetur operire nigritiam. & Eusebes, ex quo traditur, tyri in Herculis templo facta sedes, ex qua Dij facile surgebant, & Epimelas, quæ nigricantem colorem habet in candida gemma, & Geniane, quam inimicorũ pœnas efficere aiunt,

& Hieracites, quæ nigrius emicans ueluti plumis alternat, et Idæi dactyli, qui ferreo colore humanũ pollicẽ exprimunt, et Medea à Medea inuenta habet in nigrore uenas aurei coloris, sudorem reddit croci, saporem uini. et Morion, quæ nigerrimo colore translucet, uocatur & Promnion, & Myrmedia, quæ eminentias quasdam habet similes uerucis, et Myrsinites, quæ melleum colorem nigricantem habet, & Myrrhæ odorem. & Mesoleucos, quam nigram linea alba distinguit. & Nasomonites, quæ, cum sanguinea sit, scatet nigricantibus uenis, & Nebrides libero patri sacra à nebridum eius similitudine ita appellata. Nebrides enim sunt damarum pelles, quibus uti ueteres in Bacchi sacris solebant. nam νεβρὸς dama est. Est tamen genus eius omnino nigrum, & Oleacum nigro fuluum, uiridemq́; & candidum habens colorem, & Ombria, quam aliqui Notiam uocant, & Orites globosa specie à quibusdam Syderites appellata, et Ophicardelos barbaro nomine, in qua nigrum colorem binæ lineæ albæ includunt, & obsidiana gemma dicta à similitudine Obsidiani lapidis, uel quod ex eo fiat. Obsidianus lapis in India nascitur, et in Sãnio Italiæ, et ad Oceanum in Hispania, maxime autem in Aethiopia, unde eum primo inuenit Obsidius. à quo appellatus est obsidianus, nigerrimi coloris est, & aliquando translucidi, gemmas quidam ex eo faciunt. Visæ ex eo fuere solidæ imagines diui Augusti, dicauitq́; ipse pro miraculo in templo Concordiæ Obsidianos quatuor elephantos. uisa fuit & Obsidiana imago Menelai. Ab hoc lapide uitrum quoque eiusdem coloris Obsidianum est uocatum. et Panchros ita dicta, quod sit aliud etiam genus ex omnibus coloribus constans. & Pontica, quæ modo nigra est, modo stellata sanguineis guttis, modo lineis distincta, et Samothracia ab insulæ nomine ita appellata, nigra, sine pondere, ligno similis, & Borsycites in nigro ramosa candidis, aut sanguineis frondibus. et Syderopœcilos, quæ nigra est multis uariantibus guttis, & spongites à spongiæ similitudine, hæc tamen interdum rufa inuenitur. et Tricus, quæ licet nigra sit, treis tamen succos refert, à radice nigrũ, à medio sanguineum, à summo candidum. & Tephrites, quæ nouæ lunæ speciem habet in cornua curuatæ, nigri, aut cinerei coloris, et Veneris crines nigerrimi nitoris speciem crinium habentes, & Veientana Veijs reperta, albo limite nigram materiam distinguente, & Zathene modo nigri, modo flaui electri colore, & Hepatites iecinori similis, & Digitus dei, qui à Syris colitur. & Triophtalmos, quæ in Sicyone nascitur treis hominis simul oculos exprimens, & Scorpites scorpionis colore, & Aegomallias similitudine uilli caprini, & Hieracites à colore Accipitris uocata, et Myrmecites, quæ innatã repenteis formicæ effigiem habet. μύρμηκα enim græci formicam nominant, & cantharias, quæ scarabæorum. quippe ijdem græci κανθαρίδας uocant Scarabæos, & Lycophthalmos, quæ in medio nigrum colorem habet candido cinctum, & rutilo, & sanguineo luporum oculis similis. & Taos cuius alterum genus Pauoni simile est, qui græce dicitur ταώς. & Cyamea, quæ fracta fabæ similitudinem præfert, quam græci κύαμον nominant, & Pyrites nigra quidem sed attritu digitos adurens, & Polyzonos, nigra, multis zonis candicantibus, et Melichros modo niger, modo flauus à mellis colore uocatus, & Spartopolia poliæ colore contraria, et Chalcites ærei aliquando coloris, sed nigrioris. cæsius color dicitur, qui cœli speciẽ habet, dictus quasi cælius. græce glaucopis dicitur ab oculis noctuarum. γλαῦξ enim noctua appellatur ὄψις uisus, unde à nostris glaucus uocatur. Hinc glauci equi dicti, q̃ felineis oculis sunt, uulgo glaucioli dicuntur. Virgilius, Glaucíq; color deterrimus albis, & giluo. Item Cœruleus, quasi cœ-

luleus. Vnde Cœruleum mare à cœli colore nominamus. Dicitur etiam Cumatilis color, quod græci κύματα fluctus uocant. Plautus, Cumatilem togam, aut plumatilem. Item Cyaneus, Varro, cyanea penula amictus grassatur, dicitur et cyanus. Plinius, In nomine est, & cyani colos, græci κύανον dicunt. hinc cyaneus gemma appellatur ex aspidum genere colore cœruleo, in qua inest aliquando & aureus puluis, sicut Sapphirus aureis aliquando punctis collucet. cœruleæ enim sunt, et Sapphiri, quãuis et candidi reperiãtur adamanti similes colore. Sed qui Cyanei sunt, mares existimantur. Sunt iaspides quidam smaragdis similes, alij glauci, alij similes aeri, propter quod Aerizusæ uocantur. Item boriæ, quod cœlo autumnali matutino similes sint. Alij quos Sphragidas uocant, quoniam hi tantum optime signent. σφραγίζειν enim græci signare dicunt. Alij qui uocantur grammanæ, quod per transuersum alba linea præcingantur. Alij polygrammi, quod pluribus lineis. Est & onycapuncta, quæ iasponix uocatur niueis imitata. Est & stellata ueluti fumo infecta, quæ capnias uocatur, quod græci καπνὸν fumum dicunt. & Meroctes porracei coloris, quæ lacte sudat, & Sagda, quam chaldæi eodẽ colore adhærescentem nauibus habent, et polytrichos, quæ in uiridi capillatur. Pictores cœrulei coloris diuersa genera habent, etenim in argenti metallis nascitur cœruleum, quod proprie limus est, optimum uocatur Atticum, quod nunc transmarinum nominant, secundum marmorosum. Tertium à Scyro Aegæi insula Scyricum. Affertur & ex Germania, quod germanicum siue lucidum uocant transmarinum, cum teritur in quatuor colores mutatur, candidiorem, nigriorem, crassiorẽ, ac tenuiorem. Ex cœruleo fit, quod uocatur Lomentum, perficitur lauando, terendoúe, et est cœruleo candidius. Cœrulei synceri experimentum in carbone est, ut flagret. Adulteratur uiola arida decocta in aqua, succoq́; per linteum expresso in Cretam Erethriam apportatur, & indicum ex India supra modum nigricans, & atramenti ferè tenens colorem. Fit etiam ex flore, quod in segetibus frequens nascitur, uiridis color, qui maxime recreare oculos existimatur, à uiriditate succi foliorum porri, quæ summa est, prasinus dicitur. Nam græci πράσον nominant porrum. hinc uestes è uiridi lana prasina uocantur. Plautus, Prasina coccina. tyria. focale, soccos. monilia amisit. Item gemma quædam è uiridantium genere, uiliori turbæ Prasius dicitur, et aliud eius genus uirgulis tribus distinctum candidis Chrysoprasius, paululum inclinans in aurum. Dicitur & à nostris porraceus. Plynius, Heliotropiũ nascitur ĩ Aethiopia. Africa. Cypro, Porracei coloris, sanguineis uenis distincta, huius coloris sunt præcipue smaragdi, omnium lapillorum uisu iucundissimi, quoniam nihil omnino uiridius comparatum illis uiret. Præterea soli gemmarum implent oculos, nec satiant. Quin etiam fessa alia intentione acies, aspectu smaragdi recreatur. Propterea scalpentes gemmas, hac maxime uiridi lenitate lassitudinem mulcent. Præstantiores smaragdi pariter & translucent, & nitent, hoc est colorem expellunt, & recipiunt aciem. Ferunt in Cæa Aegæi maris insula tumulo Hermiæ reguli iuxta cetarias marmoreo Leoni oculos inditos è smaragdis fuisse, ita radiantibus in gurgitem, ut territi tynni refugerent, quod cum diu mirati piscatores fuissent, tandem causa intellecta, mutauere oculis gemmas. Tradunt Ismeniam choraulem smaragdon centum aureis denarijs emi iussisse, cum multas alioqui fulgenteis gemmas haberet, cumq́; ex ijs comminuto pretio duo relati fuissent, ægre tulisse, sæuisseq́; in emptorem, quoniã male curatum existimabat, qđ detractũ esset gemmæ dignitati. Fuisse aũt in ea gemma sculptam Amymonem. hæc Danai regis filia fuit,

quæ dum se in syluis iaculãdo exerceret, Satyrũ percussit imprudens. Qui impetu in eã facto, uim illi uoluit inferre. Quapropter implorato Neptunni auxilio, id ab eo passa est, quod à Satyro formidauerat. Itaq; prægnans facta Nauplium peperit, quem postea constat in Euboia regnasse. Alexander magnus in smaragdo scalpi uoluit, sed non ab alio quã à Pyrgotele, sine dubio in ea arte clarissimo. Inter smaragdos sunt quidam obscuriores, quos uocant cæcos, alij carchedonij dicuntur inter metalla æris reperti uilissimi, minimiq;, ijdem fragiles, & colore incerti, ac uirentium in caudis pauonum, columbarumq; collo plumis similes. peculiare in ijs uitium sarcion est, hoc est quædam gemmæ caro, hinc iuxta Carchedonem smaragdites uocatus. Est smaragdus in Arabia quẽ cholã uocant, & ædificiorum ornamentis includitur. Est etiam inter smaragdos tanos, è Persis ueniens gemma ingrate uiridis, & intus sordida. Itẽ chalcosmaragdos æris uenis turbida. Scribit Theophrastus Regi Aegyptiorum à rege Babylonio missum smaragdum dono, longitudine quatuor cubitorum, latitudine trium fuisse. Item apud eos est in Iouis delubro obeliscum è quatuor smaragdis quadraginta cubitorum longitudine, latitudine uero in una parte quatuor, in altera parte duorum. Item in Tyro Herculis templo statuam esse solidam è smaragdo. Est & pseudosmaragdus in Cypro inuentus è media parte smaragdus, è media iaspis non dum humore in totum transfigurato. tradunt etiam quidam in labyrintho Aegypti Serapim colloseum fuisse è smaragdo nouem cubitorum. Proximi huic colori sunt berylli, qui sexangula figura artificũ ingenijs poliũtur, gignuntur in India, raro alibi reperti. Probatissimi ex ijs sunt, qui uiriditatem puri maris imitantur. Proximi qui uocantur chrysoberylli, paulo quidem pallidiores, sed fulgore in aureum colorem exeunte. Quidam nimio pallore hyacinthizontes, alij heroides, alij cerini, alij à colore olei oleagini uocantur. Postremi pene chrystallis similes, ac prorsus euanidi. Indi solos beryllos quorum longiore gaudent forma, prædicant carere auro debere. & ob id perforatos alligant setis elephantorum. eos tamen, quorũ perfecta bonitas est, non perforant. Vmbilicis statim capita eorum comprehendentibus. Ideo cylindros ex ijs facere malunt, quã gemmas, quoniam summa est cõmendatio in longitudine. Similes quoq; opalij sunt, in India similiter geniti, & smaragdis tantum cedentes. Est in his carbunculi tenuior ignis. Amethysti purpura fulgens, & smaragdi uirens mare. Magnitudo eius nucem auelanam non excedit. Ob hanc gemmam ab Antonio proscriptus fuit Nonius senator, qui hunc è fortunis omnibus suis annulũ abstulit secum, sestertiũ uiginti millibus æstimatum. Dubiũ maior'ne Antonij luxuria fuerit, propter gemmam hominem proscribentis, an Nonij contumacia proscribi potius, quã unam gemmam perdere sustinẽtis. Hanc ob eximiam gratiam quidam pæderota nuncupauere, quod pueri amorem significat. παῖς enim puer dicitur, ἔρως amor, quamuis & alia gemma pæderos, quam supra diximus uocari sangenon. Viridis est etiã topazius repertus in Arabiæ insula, quæ Chytis uocatur, in qua trogloditæ prædones cũ diutius fame, & tẽpestate pressi herbas, radicesq; effoderent, eruerũt topazion. Alij topaziõ insulã esse affirmãt in mari rubro nebulosam, & ideo sæpe quæsitam à nauigantibus, ex eaq; causa ita uocatam. τοπάζειν enim trogloditarum lingua idem esse, quod quærere. Ex hac primum Berenicæ reginæ portatam fuisse topaziõ à Philemone præfecto Ptholemæi regis, mireq; ei placuisse, & inde factam statuam Arsinoæ Ptolemæi philadelphi uxori quatuor cubitorum, sacratam in delubro, quod aureum cognominabatur. Duo eius genera faciunt prasoidem, hoc est porraceum, & chrysopteron similem

chrysoprasio. Sola nobilium gemmarum limam sentit; cæteræ saxo & cote poliuntur. Est & callais uiride pallẽs, quæ et angites dicitur. nascitur in rupibus inuijs, & gelidis præsertim Caucasi montis, oculi figura extuberans, leuiterq; adhærens, nec ut adnata petris, sed ut apposita uideatur. Optimus in his color smaragdi, inclusæ auro decorantur. Sunt, qui in Arabia inueniri dicant in nidis auium, quas melancoryphos nominãt inferius à nobis dicendas. Est & Nilion colorem habens fumidæ topazii, aut aliquando malleæ. est Prasius, & chrysoprasius, de quibus iam diximus, & malachites spissius uirens, à colore maluæ, quæ μαλάχη græce dicitur. Et balanites sub uiridis, & corinthio similis æri, secante mediam flammea uena. Et batrachites ranæ uiridi similis colore, atq; effigie. Et baptes huic similis, sed mollior. Et calorites, quæ herbacei coloris est. Et choaspites à flumine dicta, uiridis, & fulgoris aurei. et diadochos beryllo similis, & eumetres porracei coloris Belo deo Assyriorum sacra. & heliotropium, quæ porracei coloris est sanguineis uenis distincta, ex eo trahens nomen, quod deiecta in uas aquæ fulgorem solis accedentem percussu sanguineo mutat, extra aquam uero speculi modo solem accipit, deprehẽditq; eclypsin subeuntẽ lunam ostendens. Tradunt magi hanc gemmam siquis gerat admista herba heliotropio inuisibilem esse, & horminodes, quæ ex argumento uiriditatis appellata ẽ ambiente circulo aurei coloris. ὅρμινος enim à græcis cuiuscunque oleris circulus appellatur, & hexecontalithos, quæ licet ipsa quoq; uireat, in parua tamen multicolor est, ex quo nomen habet, ἑξήκοντα enim sexaginta significat, λίθος lapidem, quasi sexaginta colores habeat. Et Thracia, quæ triũ generum est, prima uiridis, secũda pallidior, tertia sanguineis guttis. & echites uiperæ similis, colore uiridi subobscuro, uiridis color chrysocolla est, humor in puteis per uenas auri defluens crassescente limo frigoribus hybernis, usq; in duritiam pumicis, sed laudatior est in ærarijs metallis, & proxima in argentarijs. Inuenitur et in plumbarijs, uilior etiam auraria. Fit & artificio, sed deterior naturali, immissis in uenam aquis tota hyeme usq; in Iunium mensem, deinde siccatis. Item herba, quæ appellatur Lutea tingitur. Sic tinctam pictores orobitem uocant. Præter hos cæteri ferè omnes colores misti sunt, & ex rufo compositi, sed ita diuersi prout rufum aut intendunt, atq; acuunt, aut cum colore uiridi miscent, aut nigro infuscant, aut uirẽti sensim, in albo illuminãt. Rubeus et rufus generalia nomina sunt ad omnia, quæ quomodolibet rubẽt. etenim fuluus. flauus. rubidus. phæniceus. rutilus. luteus. spadix rubet, seu rufi sunt siue etiam rubri. À rubeus fit rubeo. à quo rubesco, et erubesco, & rubefacio, & rubefio notæ significationis, & rubor, & rubedo & erubescentia pro rubefactione, & ipso colore rubeo, & rubicundus rubore plenus. & ruber idem, quod rubeus, & Robus rubro colore à quo robigo, de qua supra diximus. & Robigus deus & robigalia. & robiginosus. & robur. & roboreus, quod ex robore est. & robustus. Item rubus ex genere fruticum aquaticarum quod uirgulta eius rubeant. Spinosa est, & mora producit. genus eius rosæ similitudinem habet, qui uocatur cynosbatos. Item aliud genus, quod græci à loco appellant ideum. tenuior est cæteris, minoribusq; spinis, & minus aduncis. & rubidus, quod modo rubentem significat modo scabrum, atque asperum. unde scorteæ ampullæ rugosæ, rubidæ dici solent. Rubidus etiam à scabricie dicitur panis secundo coctus, qui & à nautarum usu nauticus appellatur. Plautus, Exiguam bucellã rubidi panis. Plyn. Nauticus panis tusus, atque iterum coctus sistit aluum. & rubeta, quod in uepribus tantum, et inter rubos uiuat, genus ranæ est, quã græci φρῦνον uocant, grandissima cunctarum, & ueneficiorum

plena, gemina habens ueluti cornua ueneni perniciosissimi, cæleriusq; etiam, quã aspis interimens. Iuue. Miscet sitiente rubetã. Idem, Ranarum uiscera nunquam inspexi. Mira de his magi tradidere, si in populum inserantur, silentiũ fieri. ossiculo, quod est in dextro latere, in aquam feruentem deiecto refrigerari uas, nec postea, nisi exemptum fuerit, feruere, è sinistro uero latere ossiculo deiecto statim feruere. Apocynon id uocari, amorem eo & iurgia, si in potionem addatur, concitari Democritus tradit, siquis uulgari ranæ uiuenti extrahat linguam, ita, ut nulla alia pars corporis adhæreat, ipsáq; in aqua dimissa illam mulieri dormienti supra cordis palpitationem imponat, quæcunq; interrogauerit, uera responsuram. Sed hæc ridicula sunt. illud uerum esse constat ranarum fluuiatilũ posteriores pedes gratissimos esse in cibo. & contra serpentes esse adiumento. & rubia herba tingendis lanis, ac corijs idonea, uulgo nota, & ubiq; nascens. Item rubrica, quã græci μίλτον uocant etiam Homeri tempore nobilitatam, licet nondum pictura esset in usu. tingebantur duntaxat ea nauigia. Home. τῷ δ' ἅμα νῆες ἕποντο δυώδεκα ποντοπόρηοι. Nascitur per se rubra, minio proxima præsertim in insula Lemno, nec nisi signata uenundari olim solebat, propter quod sphragidem appellabant, ἀπὸ τῦ σφραγίζειν, quod signare est, hac minium adulterant, & à ponto, ubi nascitur, dicitur pontica. & rubellum, uinum subrubeum. Mart. Et ueientani bibitur fex crassa rubelli. Persius. Veientanumq; rubellum. Rubellæ etiam uites appellatæ, & rubellæ uineæ, quod uitium ipsarũ materia rubra sit. Plyn. Proxima dignitas momentanis rubente materia, quapropter quidam rubellas appellauere uineas. Columella, nomentanæ uineæ nobilitate sequuntur amineas, fœcunditate uero etiam præueniunt. quippe cum se frequenter impleant, & id, quod ediderint, optime tueantur. feracior est minor, nec ita rubet, ut maior. à quo colore rubellæ nuncupantur eædem, quæ feceneæ, quod plus quã cæteræ fecis afferant. Et Rubi Italiæ oppidum à ruborũ frequentia. Hora. inde Rubi fessi peruenimus. & à rufus ruso uerbum. Plyn. Eadem rufat capillũ, hoc est rubefacit. Ab hoc rufesco, hoc est rufus fio. & Rufus cognomen uiri. hinc rufuli appellati sunt tribuni militum, non à populo, sed à consule facti, quod de eorum iure Rutilius Rufus legem tulerit, hi postea mutatione unius literæ Rutuli sunt appellati rufi, seu rutuli coloris. quoniam studiosæ erant ueteres Romanæ mulieres, rutiliæ cognominatæ sunt. Inde etiam uiri rutuli sunt appellati. Rubeæ ergo uestes, & rubræ, & rufæ sunt rubei coloris. Martia. Roma magis fuscis uestitur, Gallia rufis. Rutilæ, cum aliquid nigrioris habent admistum, quæ & Hyacinthinæ dicuntur, de quibus supra diximus & hisginæ ab Hisge herba. & ferrugineæ à ferri igniti colore. Virgilius, & ferrugineus hyacinthus. quamuis aliquando ferrugineus pro rubiginoso accipitur, & ab ipsius rubiginis similitudine pro fusco. & burræ, quia ueteres burrum rubrum dicebant. unde burranica potio appellatur, lac sapa mistum à ruso colore. & rustici burram buculam nominabant, quod rostrũ habeat rufum. Pari modo rubens cibo, ac potione ex prandio burrus appellatur, quæ omnia à græco deducuntur. nam græci πυῤῥὸν rufum dicunt. Color uero, qui est inter rufum, & nigrum, qualem in bobus præcipue cernimus, Heluus dicitur, à quo heluacia genus ornamenti lydij à ueteribus uocabatur. Heluella uero uocabant olera minuta. quoniam helus, & helusa ueteres dicebant pro olus, & olera. Item balaustinæ à flore mali punici, qui balaustum dicitur, & non modo medicinis, sed et uestibus tingendis utilis est, quæ sibi concolores fiunt. & color ipse dicitur balaustinus. Rubri coloris præter rubricam sunt miniũ, quod inuenitur in argentarijs metallis, magnæ inter pigmenta authoritatis. & olim apud Romanos religionis. Quippe simulachri Iouis facies diebus festis minio illini solebat. Item triumphantium corpora. sic enim fertur Camillus triumphasse, ob eam (ut arbitror) rationem, ut imperatores horribiliores uiderentur, quemadmodum Cæsar Britãnos scribit Glasto se inficere, quo horridiores uideantur in bello. Glastum herba est plantagini similis, qua Britanorum quoq; coniuges, nurusq; quibusdam sacris, toto corpore oblinuntur, nudæq; incedunt, Aethiopum colorem imitantes. Præterea minium unguentis cœnæ triumphalis ad lauandas manus addebatur, & censores Iouem minio inficiendum solebant locare. Aethiopum quoq; proceres toti eo tingebantur, eumq; deorum simulachris colorem adhibebant. Tradunt minium à Callia Atheniense primo inuentum fuisse, dum speraret ex rubente arena in metallis argenti aurum excoqui posse. arenam cocci colorem habere, hanc teri. deinde lauari farinam. & quod subsidat iterum lauari. Quidam hoc magno errore cinnabarim uocant, cum proprie cinnabaris sit sanies draconis, morientiũ elephantorum pondere elisi, utriusq; animalis sanguine permisto. Constat enim elephantis frigidissimum esse sanguinem, ob id sæuiente æstu à draconibus expeti, quamobrem mergi in amnes, & bibentibus insidiantes proboscide inuolui, atq; in aurem morsum defigere, quoniam is tantum locus defendi proboscide nequeat. Sic à draconibus totos elephantos ebibi, siccatos concidere, et dracones sanguine inebriatos elidere, ac utrosq; pariter commori. Proboscis est porrecta corporis pars inhærens naribus, quæ excepto homine, in alijs fere animantibus inuenitur. Varro Inuenisse se Erycum cum proboscide scribit. in Elephanto dicitur manus, quod ea tanquam manu utatur. Plynius, Resoluunt elephanti manu draconum nodos. Est & alius dimicationis modus. Ab excelsa se arbore Draco in elephantum inijcit. Ille arborum, aut rupium attritum quærit. Draco id sentiens alligat cauda, ille proboscide nodos resoluit, hic in ipsa nare caput condit, & spirandi uiam auferens enecat. Interdum petit oculos, ex quo fit, ut cæci plerunque elephanti fame contabescant. Proboscis ideo dicta, quod ante depascat. Græci enim προβόσκειν dicunt ante pascere. Mistura ergo illa ex duorum animaliũ sanguine Cinnabaris dicitur. Nec est alius color, qui in picturis magis proprie sanguinem reddat, ex antidotis, & diuersis alijs medicinis utilissima, cum minium (quo pro cinnabari medici quidam utuntur) sit manifeste uenenum. A minium fit minio uerbum, quod est minio tingo, & passiuum eius minior. Plynius, A censoribus in primis Iouem miniandum locari. à quo & miniari libri dicuntur, cum literæ maiores uersicoloribus fiunt. Item miniariæ dicuntur loca, è quibus effoditur minium. sicut argentariæ. & aurariæ. è quibus effoditur argentum, atque aurum, & miniarium metallum uocatur argentum, cum quo effoditur minium. Solebant ueteres minio clariores literas facere, uel in auro, uel in ære, uel in marmore, etiam in sepulchris. Et sinopis inuenta primũ in ponto, et à quo nomen habet Sinope urbe. Species eius tres, rubra, & minus rubẽs, et inter has media. Eam, quæ ex Africa uenit Cicerculum appellant. Et Ochra, quæ fit exusta rubrica in ollis nouis luto circumlitis. Sinopidis ponticæ selibra, salis lucidi libris decem, & melini græciensis duabus mistis, tritisq; unà per dies duodecim, Leuchophorum fit, hoc est Glutinum auri, cum inducitur ligno. Inter gemmas autem rubeo colore sunt carbunculi, à similitudine ignium appellati, cũ ipsi non timeant ignes, ob id à quibusdã uocati Apyrotes. Qui ex ijs, languidius lucent, Libycontes appellantur. Carchedonij sunt minores, & nigrioris aspectus, quibus signandis ceris uti solemus est & Anthracites appellata carbonibus similis. Mirum,

quod lacte uelut intermortui extinguntur, contra perfusi aqua magis exardescunt. Cognata carbunculo est sandastros, quam aliqui Garamantidem uocant. habet uelut in translucido stellanteis intus aureas guttas, & ferè hyadum numero. quidā et sandasitem nominant. Nicander Sandophorion, alij Sandareson nuncupauerunt. Ex eodem genere & Lychnites est appellata à lucernarum accensarū præcipua gratia. probatissima in India nascitur, quā quidam remissiorem carbunculū esse dixerunt. Secunda bonitate est Ionis appellata à præclaris uiolarum coloribus. Nam græci ἴον uiolam nominant, hæc à sole, aut digitorū attritu excalfacta paleas, et chartarū fila ad se rapit. Et Charchedonius, quæ idem facere dicitur, q̃q̃ sit multo uilior. Nascitur apud Nasamonas in montibus, ut incolæ putant imbre diuino, inuenitur'q; ad repercussum lunæ maxime plenæ. Potoria uasa ex hoc lapide fieri cōsueuerūt, nostra quoq; ætate aliquando uisa. Scalpturæ contumaciter resistit, partem'q; ceræ retinet semper. Et Sarda, quæ è contrario signando utilissima est, gemma uulgaris, et primum Sardibus reperta. Sardis pluratiuo numero urbs Lydiæ est, regia olim Crœsi lydorum regis, sed laudatissima in Babylonia. alterum eius genus demium uocatur à pinguedine. Græci enim δημὸν pro pingui accipiunt. Homerus hoc frequenter utitur. à quo δήμιον appellata. Nec fuit in usu antiquorum gemma ulla frequentior, ut Menandri fabulæ testantur. ab hac & onyce, de qua supra diximus. alia gemma Sardonix appellata, candorem habens in sarda, quasi ungue hominis carnibus imposito, & utroq; translucido. Placere nostris ob id maxime cœpit, q̃d sola propè gemmarū scalpta non auferat cerā. Indi perforatis utuntur in collo. Claudius, Cæsar Smaragdo in primis uti solebat, atque Sardonyce, primus aūt romanorum Sardonyce usus est prior Africanus, deinde Romanis celeberrima fuit. Persius; & natalitia tandē cum Sardonyce albus, Iuue. Ante pedes ideo conducta Paulus agebat sardonyce. Hinc qui sardonycem gestat, dicitur Sardonycatus, sicut ab annulo annulatus. Marti. Rufe uides illum subsellia prima tenentem Cuius & hinc lucet sardonycata manus. Hanc gemmā fuisse tradunt, quam Polycrates tyrānus, cum ei omnia in uita, secunda succederēt, nec unquam aliquid aduersi, quo semper fauentis, atque ita insidiantis fortunæ inuidiā expiaret, annulo ligatam, nauigio in altum mare prouectus, manu sua deiecit in profundum, saltē hoc modo in uita aliquādo doliturus. At fortuna nec flecti, nec mulceri facilis, id passa non fuit. Etenim pisce eximiæ magnitudinis eo die capto, regi'q; in conuiuio oblato, annulus, quem dum mergeretur, deuorauerat, summo omniū, qui aderant stupore restitutus est, uentriculo piscis dum scinderetur inuentus, Visa postea Romæ hæc gemma fuit in Concordiæ delubro cornu aureo augusti dono inclusa, Et hyacinthus rubro colore diluto flori à quo nomen habet, oppido q̃ similis, & Chrysolampis noctu ignei coloris, licet die pallescat. Et Eupetalos igneum in primis colorem habens, sed cœruleo, et minij, ac mali coloribus admistis. Et gorgonia, quæ nihil aliud est q̃ Corallium, ita appellata, quoniam corallium extractum aquis ex ligno durescit in lapidem, quomodo Gorgonis capite ostenso cuncta lapidescere solebant. Nota est Persei, ac Gorgonis fabula, de qua inferius disseremus. Corallium in mari rubro gignitur, & in persico, quod uocatur iace. Laudatissimum in Gallico sinu circa orchadas insulas, & in siculo circa Drepanū, & ante Neapolim, & ante Corniculum hoc quoq; tempore. forma ei est fruticis, color uiridis, baccæ candidæ sub aqua, & molles. Exemptæ confestim durantur, & rubescunt, quasi corna satiua. Aiūt tactu, dum uiuit prorsus lapidescere, propterquod euelli retibus, ac ferramento præcidi. Hac de causa corallium, quasi cheralium uocitatum putant ἀπὸ τῆς χειρὸς, hoc est à manu, quod ea tactum lapidescat. quidam tamen potius ἀπὸ τῆς χειρὸς dictum uolunt, quod congestum quid, ac testaceum significat. Probatissimum eximie rubet, et quam ramosissimum est, nec scabrosum, aut lapideum. religiosum id gestamen putant, & infantiæ pro amuleto alligatur. baccas quoq; ex eo faciunt, quibus & in numerandis precibus sacris, quæ sacræ baccæ, siue per diminutionem sacræ baculæ dicuntur. & in collo pro monili utuntur. & Hepisthites, quæ speculi naturam habet in reddendis imaginibus, quanq̃ rutila. Experimentū eius est, si feruentem aquam addita statim refrigeret, aut si in sole posita aridam materiam accendat. Et hæmatites sanguineo colore in Aethyopia principalis, & meconites, quæ florem syluestris papaueris exprimit. & Nympharena urbis, & gentis persicæ nomen habens similis hepisthitæ. & telicardios colore cordis, Persis maxime grata, quam muculā appellant. & carcinias marini cancri colore. & triglites colore triglæ, hoc est muli. Coccinus uero color est, qui exuberantiam quandam, ac splendorem ruboris ostendit, dictum à cocco, quod latine granum dicitur. est enim coccus ueluti granum, quod uel ex arbuscula ilici simili, uel ex rubenti gramine nascitur olim in Galacia Africa, ac Lusitania, postea & in Gallia transalpina, nunc etiam in Peloponneso, atque alijs Græciæ locis. hic & spadicus, & phœniceus uocatur, quod non dissimilis sit fructui palmæ arboris nondum sole incocto. Spadica enim græci nominant auulsum è palma cum fructu ramum φοῖνιξ uero palma appellatur. à quo græci φοινικὸν phœniceum uocant. Hinc coccina, & coccinæ uestes dicuntur. Martia. Coccina famosæ donas, & ianthina mœchæ. Idem color roseus, à rosarum similitudine dicitur. à quo & roseus pannus, & roseæ uestes appellantur. Plyn. Asini à coitu spuma collecta roseo panno, & inclusa argento uenerem stimulat. Rosa notissimus flos est spina nascens, siue rubo. Germinat primo inclusa granoso cortice, quo mox intumescente, & in uirideis alabastros fastigato, paulatim rubescens dehiscit, ac sese pandit in medio calicis sui complexa luteos apices. Ex hac fit oleum, quod rosaceum dicitur, fuisse'q; in usu à Troianis usque temporibus testatur Homerus ῥοδόεντι δὲ χρῖεν ἐλαίῳ, hoc est, roseo'q; unxit oleo. Item ungiento quoque imponitur, de quo superius diximus & mensarum delitijs. Quæ ardentissimi coloris est, non excedens duodena folia, milisia dicitur. proxima minus rubens Trachinia. uilior albicantibus folijs alabandica. Vilissima pluribus, & minutissimis sicionia. Est quæ à foliorum multitudine centifolia uocatur, quæ nec odore, nec specie probabilis habetur, nec coronis à ueteribus adhibebatur, præter, quàm ad extremos uelut cardines. Est & quæ græcula appellatur à nostris, à græcis lycnis, non nisi in humidis proueniens, nec unquam excedens quinque folia, uiolæ magnitudine, colore nullo. Alia græcula funditur è caule malleo laceo, folia oleacia habens, moscheuton uocant. μοσχεύματα enim propagines uocantur. inter has media magnitudine autumnalis, est quam uocant coroneolam, omnes sine odore. À rosa rosetum, & rosarium deducuntur, hoc est copia fruticum uno loco rosas gignentium, & roseum. unde roseus color, & roseus odor, & roseus pannus & roseæ, hoc est purpureæ genæ. & rosalia coronæ è rosis factæ. Rosa græce ῥόδον dicitur. Vnde Rhodinum unguentum, & crinorhodon lilij genus rubens, quod græci κρίνον uocant. & rhododendros, quod ne nomen quidem apud nos inuenit latinum. Rhododaphanen uocant, aut nerium. frutex est folijs amygdalæ, sed maioribus, & pinguioribus, semine patenti ut cornu. intus lana est similis hyacintho, radix oblonga, gu-

stu salsa. angusti. nascitur locis aquosis, & humidis, & Rhodora herba, quæ caulem habet uirgæ ficulneæ, modo geniculatum. folia urticæ in medio exalbida, eadem procedente tempore tota rubentia, florem argenteum ad similitudinem rosæ. huius coloris inter gemmas est amethysti genus, de quo paulo mox dicemus. & mitrax roseo colore, quamuis solis radijs opposita uersicolor sit, & telirrhizos, quæ in colore coccino candidis radicibus spectatur. reperitur tamen, & coloris cinerei. & rhodites à rosa uocata, Græci enim ῥόδον rosam nominant.

Purpureus color est, qui nigricantis rosæ splendore sublucet. Cæterorum omnium colorum gratissimus, & tingendis uestibus maxime expetitus, à purpura uocatus. Purpura enim piscis est ex concharum genere, uiuit annis septennis, latet circa canis ortum tricenis diebus. Congregatur uerno tempore, mutuoq; attritu lentorem quendam ueluti ceræ emittit, sed nobilem illum succum ad tingendas uestes in medijs faucibus habet, minimum liquoris est in candida uena. reliquum corporis sterile est. Viuas conantur capere, quia florem illum morientes cum uita euomunt. Lingua purpuræ est longitudine digitali, duritia tanta, ut reliquas conchas aculeo perforet. aqua dulci, & sicubi flumine mersæ fuerint, facile necantur. alioqui quinquagenis diebus uiuunt captæ, & saliua sua nutriuntur. crescunt celerrime omnes conchæ, sed purpuræ præcipue, anno magnitudinem implent. Maioribus purpuris detracta concha auferunt succum. minores frangunt Tirij, & ita eorum rorem excipiunt, qui à loco Tirius dicitur, quanquam in alijs quoq; locis id fiat. dicitur etiam Buccinum, quando duo huiusmodi concharum genera sunt. Buccinum minor concha, ad similitudinem eius Buccini, quo sonus editur. à quo nomen accepit, quod rotunditatem oris in margine incisam habeat. Purpura rostrum habet caliculatim procurrens, & clauatum usque ad turbinem, aculeis in orbem septenis, qui non sunt Buccino, sed utriq; tot orbes sunt, quod habent annos. buccinum non nisi petris adhæret, & circa scopulos semper inuenitur. Purpura à Pelago pelagia uocitatur. à quo & succus eius pelagium dicitur, sicut succus Buccini dicitur Tirius. pelagiarum aliæ lutenses à luto, in quo uersantur. aliæ algenses ab alga. aliæ calculosæ à calculo maris. aliæ dialutenses, quæ uario soli genere pascuntur. utriusq; succus ab artificibus decoquitur, atque expumatur. dein lana tingitur. Buccinum per se damnatur, quoniam succum habet remissiorem, pelagio admistum, dat ei austeritatem illam, nitoremq;, qui quæritur, roseum, sic alterum altero excitatur. Summa laus huius coloris est, si sanguini concreto similis sit, aspectu nigricanti. Quapropter Homerus πορφύρεον αἷμα, hoc est purpureum sanguinem uocat, hinc uestes purpureæ dictæ, & tyriæ à loco, ubi purpura fit, & color ipse à matre uocatur purpura. à quo purpurissum dicitur, coloris factitij genus, quo utuntur pictores, fitq; è creta argentaria, & cum purpuris pariter tingitur, bibitq; eum colorem celerius, quàm lanæ. & quoniam purpura græce πορφύρα uocatur, porphyriacus quoque pro purpureo accipitur. Ouidius, Et porphyriacis figere labra genis. & porphyrites lapis in ægypto rubeus, candidis interuenientibus punctis, propterea leucostictos appellatus, quod λευκὸς album dicimus, στίζειν pungere. Item porphyriticus, hoc est ex porphyrite lapide. et Porphyris insula in laconico mari sita, quinq; millibus passuum à maleæ promontorio distans, eadem postea cythera dicta, & Porphyrio auis, quæ sola morsu bibit omnem cibum aqua subinde tingens, deinde pede ad rostrum ueluti manu afferens, crura huic prælonga rubent, & rostra. Mart. Nomen habet magni uolucris tam parua gigantis, et nomen Prasini purpurionis habet. Constat sane inter gigantes duos præcipue principatum obtinuisse Porphyrionem, & Alcyoneum.

Prasinus quoque auriga, cuius in Nerone Tranquillus mentionem facit. Prasinus purpurio dictus est. Murex quoque genus conchæ à purpura diuersum, licet similiter uerno tempore congregetur. & lentorem quendam saliuet, lateatq; circa canis ortum. Idem, et conchylium per excellentiam dicitur. Plynius, Conchylia & purpuras omnes ora atterit. unde uestis tincta murice conchyliata dicitur. Idẽ, In conchyliata ueste cætera eadem sine buccino. Ponitur tamen conchylium, et pro ipso colore, sicut purpura, murexq;. Idem. Concharum ad purpuras, & conchylia eadem quidem est materia. Item pro genere ipso concharum, à quibus nomen sumpsit. Idem, Lingua purpuræ longitudine digitali, qua pascitur perforando reliqua cõchylia, muricis, siue conchylij cruor grauis in succo est, color austerus in glauco, & irascenti similis mari, Id Ostrum dicitur, ab ostreis. Quapropter conchylium. muricem. ostrum. in eadem significatione accipimus. Virgil. Tirioq; ardebat murice læna. Idem, Vt gemma bibat, & sarrano dormiat ostro. Iuue: Horum ego nõ fugiam conchylia, hoc est luxuriosas uestes, & murice infectas. Sed horum nominum ratio reddẽda est. Inter pisces quidam crusta fragili muniuntur, ut sunt locustæ, & cancri. Locustæ sunt, quæ reptantium more fluitant recto meatu, si non sit metus, cornibus ad latera porrectis. pauidæ uero ijsdem erectis in latera procedunt, & inter se cornibus dimicant, dictæ à similitudine terrestrium, ac uolucrum locustarum, quæ oua in terra pariunt, cum pepererint, statim matres innascente circa fauces uermiculo strangulantur, eodem tempore obeunt mares. hæ serpentem quoties libuerit, singulæ necant, faucibus eius morsu apprehensis. Aristoteles. πολλοὶ δὲ καὶ τὴν ἀκρίδα ἑωράκασιν ὅτι ὅταν μάχηται τοῖς ὄφεσιν ἐπιλαμβάνεται τοῦ τραχήλου, hoc est, multi autem, & locustam uiderunt, quando aduersus serpentes pugnat, eorum fauces apprehendere. non nascuntur locustæ nisi in planis & rimosis locis. in India longitudine trium pedum esse traduntur, cruribus earum, atq; feminibus, cum inaruerint, pro serris utũtur. Aliquando gregatim sublatæ uento in stagna, seu maria decidunt. Longinqua etiam æquora transeunt, plurium dierum itinere continuato, tanto pennarum stridore uolitantes, ut maiores aues uideantur. Ingentem sæpenumero messibus iacturam afferunt, tactu multa adurentes unde nomen habent. morsu uero cuncta, atque etiam tectorum fores erodentes. Appuliam maxime ex Africa infestant. In Cyrenaica lex est, ut ter anno debellentur, & in eum, qui cessauerit, desertoris pœna sancita est. primo itaq; oua earum obterũt, secundo fœtum, tertio adultas. In insula Lẽno certa mensura præscripta est, quàm singuli necare, & ad magistratus referre debeant, habentes ob id in ueneratione graculos, quod aduerso uolatu illarum exitio occurrant. In Syria quoq; militari imperio necare eas mos ẽ. Parthi eas in cibo sumunt. uocem ab occipitio emittunt, ubi in commissura scapularum habere quasi dentes existimantur, qui inter se terendo edant stridorem. Nefas est credere diuum Ioannem, quem reges nostri præcursorem merito uocant, huius cibi impuritate usum in Heremo fuisse. Causa autem erroris hinc fluxit, quod græci ἀκρίδας modo locustas uocant, modo sumitates herbarum siue arborum, hoc est teneriores partes, & quasi quosdam cauliculos, qui sumi in cibo solent. unde ἀκρίζειν græci dicunt, hoc est summa decerpere. Interpres igitur pro cauliculo locustam posuit. Nec me latet ab historicis tradi, gentem quandam esse in India, quæ Pandore appellatur annos ducentos uiuentẽ in iuuenta candido capillo, in senectute nigro, contra aliã quadragenos non excedentem annos, quorũ uxores semel pariunt, Locustis eos ali, & esse pernices. Sed cibo tam

bo tam

bo tam immundo uixisse sanctissimum uirum, mihi certe parū credibile uidetur. Cācri distinguntur in camaros. carauos. astachos. paguros. heraleoticos. leones. & quædā alia ignobiliora genera. Sunt & in phœnice hippiæ uocati, tantæ uelocitatis, ut consequi eos impossibile sit. octonos cancri pedes habent, omnes in obliquum flexos, bina brachia cum forcipibus denticulatis. supior pars mouetur, inferior est prorsus immobilis. Cocleæ crustam paulo duriorem habent. Suntq́; & aquatiles, & terrestres exerentes sese domicilijs, quoniam oculis carent, binis corniculis iter prætentantes. Firmioris uero testæ pisces Conchæ, et Ostrea dicuntur. conchæ dicuntur, quæ testam leuem habent, ac politam, siue uniformiter rugatam, siue dēticulatam. Ostrea uero, quæ asperam, scabramq́;, quamuis generali nomine ostrea quoq; conchæ uocentur. Item quæ ex uno tantū latere testam habēt. altero scopulis, aut lapidibus, aut alteri materiæ adhærēt. Nam testæ ipsæ duriores, proprie conchæ dicuntur, quales sunt coclearum. Ouidius, Ostreaq́; in conchis tuta fuere suis. Cicero de pinna loquens. Duabus grādibus obsita conchis. Columella implicitus conchæ limax. Vnde uasis quoq; genus concauum, ac superius patulum, ab huius conchæ similitudine concham uocamus. Plyn. puluis semp in catinos digeritur, et ex aceto maceratur, ut omnis duritia soluatur, ac rursus tunditur, deinde lauatur in cōchis, siccaturq́;. Hinc etiā conchis dicta est faba cum cortice suo elixa, ad differentiam fabæ freßæ, quæ sine corticibus coquitur, à similitudine uidelicet concharum. quod confracto cortice, uelut implicita conchis suis caruncula uideatur. Martialis. Si spumet rubra conchis tibi pallida testa. Lautorū cœnis sæpe negare potes. Est autem concha græcum uocabulum, quippe græci κόγχην concham dicunt, κογχύλιον muricem, κογχυλεύτην muricum collectorem. Itaq; purpura inter conchas potius numerabitur, murices inter ostrea ob scabriciem corticis. quapropter et murex pro saxo aspero ponitur, diciturq́; ab asperitate murorum. Virgilius. & acuto murice remi Obnixi crepuere. ostrea uero, similiter à græco appellata sunt. Nam sicut nos à testa testudinem uocamus, siue animal, quod ueluti testa tectum est, siue id genus ædificij, quod ex testa est compositum, uel ad testudinis similitudinem factum, sic græci ὄστρεα ἀπὸ τοῦ ὀστράκου nominauerunt. ostracum quippe testa à græcis uocatur, unde Testaceum pauimentum, uulgo nunc ostracum uocant, & ostracina suffragia Atheniensium dicebantur, quod Atheniēses ea in figulinis uasis dare cōsueuerūt. hinc ostreatum pro duro, atque aspero accipimus. Plautus. Itaq; iam quasi ostreatum tergum ulceribus gestat. & ostris, siue ostria uocatur arbor, quæ solitaria nascitur circa saxa aquosa, similis fraxino cortice, & ramis, & folio, pilis tamen paulo longioribus, crassioribusq́;, ac rugosis incisuris, materia dura, atq; firma, qua in domū illata, difficiles partus fieri, mortesq́; miseras ueterum superstitio existimauit. Dicuntur etiam fœminino genere ostreæ. A. Gellius ostreæ senescēte luna inuberes. macræ. tenues. exutæ sunt. Crescente luna pinguescunt. hic cibus in delitijs semper habitus fuit, & palma mensarum hodie quoque ostreis datur. Gaudent dulcibus aquis, in petrosis tamen gignūtur. Grandescunt crescente luna, sed priuatim circa initia æstatis multo lacte prægnātia, præcipua habētur, quæ spissa sunt nec salina sua lubrica, crassitudine potius laudantur, quàm latitudine. Spondylus dicitur callosum illud rotundum albicās. quod intus habent in medio, à similitudine spondyli, quod nos uerticulum dicimus, appositum fusis. ut melius nendo uertantur. nam reliqua cetro circunsparsa Lacinia dicitur. Meliora sunt, quæ Spondylum breuē habent, nec carnosum, nec fibris laciniosum, ac tota in aluo. generosiora etiā existimantur am-

biente fibras purpureo crine. Parata appellantur, quia cruda meliora sunt. Gaudent peregrinatione Brundusina. in Auerno meliora sunt contra ista & suum retinere succum, & à lucrino adoptare existimantur. In indico mari pedalia inueniri prodiderunt. nomenclator nepotis cuiusdam inter ueteres Romanos tridacna ostrea appellauit, tantæ amplitudinis intelligi cupiens, ut ter mordenda essent. δάκνειν enim mordere est. ostrea stomachum mirifice reficiunt, fastidio medentur, molliunt aluum leuiter, cocta cum mulso tenasmum, qui sine exulceratione sit, sanant, uesicarum ulcera repugnant. Cinis concharum dentes polit, ideoq́; inter dentifricia numeratur. Dentifricium enim uocamus, quod fricando dentium rubiginem tollit. Sicut Dentiscalpium, quo scalpuntur dentes, ut penna, lentiscus, & similia. Martialis. Lētiscum melius, sed si tibi frondea cuspis Defuerit, dentem penna leuare potest. Ab ostreis ostrearius panis dictus, quo ueteres cum ostreis uesci solebant. Varia sanè panis genera apud ueteres fuere. Aliquando ab Obsonijs nomen habebat, ut ostrearius. Aliquando à delitijs, ut Artolaganus. nam græci λάγνον ganeonem. λαγνείαν luxuriam dicunt, & ab hoc lagana, quæ ex candida farina fiunt. tenuissima ad patinarum usum. Quidā à laganis potius dictum Artolaganum putant propter candorē. non nunquam à festinatione, ut speusticius ἀπὸ τοῦ σπεύδειν, qđ accelerare significat. hic qualis sit, docet Cato, speusticium panem sic facito, Manus, mortariumq́; bene lauato. Farinam in mortarium indito, aquā paulatim addito, subigitoq́; pulchre, ubi bene subegeris, defingito, coquitoq́; sub textu. Sæpe etiā à coquendi ratione, ut Furnaceus, q in furno coquitur. subcinericius, qui sub cinere, Focacius, qui in foco. Artopticius, qui in clibano. licet enim κλίβανος, hoc est clibanus apud græcos furnum significet, nos tamen clibanum uocamus instrumentum, quo aliquid coquitur sub textu, quod ex ferro fieri solet. sæpe etiam operæ figulino. Plyn. Lini cortices clibanis, & furnis præbent usum. mulieres, quæ ita panem coquebant, artoptæ nominabantur. ἄρτος enim panis est. ὀπτῶ coquo. Plaut. Dromo de squama pisces, tu Macherio congrum, murenam ex dorsa quātum potes, ego hic artoptam ex proximo utendam peto. Plerunq; etiam ab ijs, qui eo utuntur, nomen habet, ut parthicus, quod à parthis aduectus sit, alij hunc Aquaticum uocant, quoniam aquam trahit obtenuem, & spongiam inanitatem. Item panis militaris, quo milites in expeditione utebantur. qualis hic esset, indicat Plynius. Lex (inquit) naturæ certa est, ut in quocunque genere pani militari tertia portio ad grani pondus accedat. Sæpe etiam ab ordine. hinc Primarium panem, & secundarium dicimus. Suetonius de augusto. cibi minimi erat, ac ferè uulgaris. Secundarium panem, & pisciculos minutos, & caseum bubulum manu pressum, & ficus uirides biferas maxime appetebat. Horatius. uiuit siliquis, et pane secundo. hinc etiā cibarius panis appellatur, hoc est uulgaris, & qui omnium cibus est. Nonnunquam ab ipsa specie panis, unde secūdo coctus à scabricie Rubidus uocatur, idem dicitur nauticus, quod eo utuntur nautæ, quia diuturnior est, nec tam facile contrahit sitū. Interdum etiā à tritici genere. Vnde Sitanius panis dicitur ex nouo frumento. intra trimestre à tempore messis factus. Græci enim σῖτον frumentum dicunt. νέον nouum. hinc σιτάνιος quasi σῖτος νέος. Item, triticeus panis ex tritico. Hordeaceus ex hordeo. Siligneus ex siligne. fermentatus præterea panis dicitur, qui fit addito fermento. Græci ab ipso tritico αὐτόπυρον nominant, sicut econtrario ἄζυμον hoc est Azimum, sine fermento. ζύμη enim fermentum uocatur. Panis autem, ut Varro existimat, à pascendo appellatus est. unde & Pappadedu-

citur, qui proprie cibus est puerorum, unde fit Pappo uerbum, hoc est edo, cibum sumo. Plau. Nouo liberto opus est, quod pappet. Pl. pappabit, præbebo cibum. À panis panifex deriuatur, qui panem facit, & panificium ipsa panis factura, & panificæ mulieres, quæ faciunt panem. et Pastillus, quasi paruus panis per diminutionem. Panibus ueteres redimebant caput equi immolati, quando Idibus Octobris in Campo martio sacrificium fiebat, ob frugum euentum, & equus potius, quàm bos immolabatur, quod bos frugibus parandis est aptus. Item à panis, Pando uerbum, ut Varro existimat, quod significat aperio. patefacio, quod apud ueteres, qui ope indigeret, & ad asylum Cereris confugisset, panis ei dabatur. pandere itaque dictum est, quasi panem dare, & quod nunquam fanum talibus clauderetur. pandere pro eo, quod est aperire usurpatū. ab hoc Pandana porta Romæ dicta, qđ semper pateret. Virgilius. Et pandas ratibus posuere carinas. Et Empāda ueterū dea, quod rebus patentibus præesset, et Pandiculari, quod est toto corpore oscitare, atq; extendi. à quo pandiculatio huiusmodi oscitatio, et pandicularis dies, qui & communicarius dicebatur, in quo communiter omnibus dijs sacrificabatur. Et pantices fluxus uentris, quod uenter pādatur. Et composita ex pādo notæ significationis. à quo expassum dicimus extensum. Et propando eiusdem significationis. Et Repando. à quo Repandū dicitur, quod retrorsum patet. Quidam etiam à pane panum dictum existimabant, ob formam, ac rotunditatē. Etenim panus tramæ inuolucrum, quo panni texuntur. à quo pannula, & pānicula per diminutionem dicuntur. Lucilius. Foris, sub tegminis panus est. Plynius. à ramis picearum arborum instar paniculαrum nucamenta squamatim dependent. Ab huius similitudine etiam tumor inguinum panus appellatur. Afranius. Quàm plenam papulā. panum. Tympanum. Nonius. Qui miserum miseriorem reddidit, quàm panus puerum. pueri enim difficilius patiuntur hoc genus morbi. Plynius. Et laterium. parotidas, et panos sanat. parotis apostema est secundum aurem. Nam græci παρὰ dicunt ad, ὦτα aureis. À pano autem, hoc est tramæ inuolucro pānum putant appellatum, à quo pannosus dicitur, uili, ac sordida ueste indutus, et pāno potius tectus, quàm ueste amictus. Apuleius, pannosus. squallidus. capillatior solito. & panneus, quod ex panno est, unde panneæ uestes dicuntur. sicut laneæ, & bombicinæ, & panniculus paruus pannus. à quo panicularia (ut Vlpiano placet) appellarunt ea, quæ in custodia receptus secum attulit, ut uestem, quam indutus fuerit, qui ad supplicium ducitur, aut numos, quos uictus sui causa habuerit in promptu, aut leueis annulos, hoc est qui rē non excedunt aureorum quinq;. Sed, ut ad propositum redeamus, Muricius, siue Conchylij liquor, qui et ostrum dicitur, temperatura artificis adhibita, ferè purpureus fit, hoc est in uiolaceum tendens. Sed hæc apud authores sæpe confundūtur, Muricem, et ostrū, & Tyrium pro purpura ponenteis. Ab ostro ostrinæ uestes, hoc est purpureæ dicuntur. Turpilius. Interea inspexit uirginem uectari in capite riculam indutam ostrinam, hic indutus Supparum. Eædem Sarranæ, hoc est Tyriæ uestes uocantur. Quod sarra olim tyrus dicebatur. Iuuenalis. aut pictæ Sarrana ferentem Ex humeris aulæa togæ. Virgilius. & sarrano dormiat ostro. Sarnus uero fluuius est Campaniæ oriens à Sarno monte. à quo Sarrastes populi cognominati. Virgilius. Sarrastes populus, & quæ rigat æquora Sarnus. sarracum uehiculi genus est, quo ligna, & lapides uehi consueuerunt. Iuuenalis. Longa coruscat sarraco ueniente abies. Purpura in uiolæ colorem tendens uiolacea dicitur. Cornelius Nepos. Me iuuene uiolacea purpura uigebat. Plautus flammari uiolari ueste. à quo uiolarij dicuntur, uiolacei coloris infectores, huic successit Dibapha tyria. hoc est purpura bis tincta. δὶς enim apud græcos significat bis, βαφὴ tincturam. reprehēsus est Lētulus Spinther ædilis curulis, qđ primus hoc genere in prætexta usus fuisset. Eadem dicitur ianthina. Græci enim cum cætera uiolarum genera proprijs nominibus uocent, ut ἴον μέλαν uiolam nigram, ἴον λευκὸν uiolam albam, ἴον ξανθὸν uiolam luteam, solam purpuream generali uocabulo ἰόανθος appellant, hoc est uiolā florem. Hinc igitur ianthina dicimus. Martialis. Coccina famosæ donas, & Ianthina mœchæ. Plynius, ex ijs uiolis, quæ sponte apricis, ac macris locis proueniūt, purpuræ latiore folio statim ab radice carnosa exeunt, solæq; græco nomine à cæteris discernuntur, appellatæ ita, ut ab his ianthina uestis. Item Amethystina appellatur, à colore gēmæ, quæ dicitur Amethystus. hæc purpurea est, et colore uiolæ, dicta Amethystus, quasi minime ebria ἀπὸ τοῦ ἀ priuatiua particula, & μεθυσθεὶς ebrius. Ratio autem nominis est, quod, cum usq; ad uini colorē accedat, prius tamen, quàm eum degustet, in uiolam desinit. Quamuis Magorum uanitas resistere hanc gemmam ebrietati promittat, ideoq; uocatam Amethyston. fulgor quidam in ea purpuræ est non ex toto igneus, sed in uini colorem deficiens, & uiolæ similis. huius coloris similitudinem tingendo reddere officinæ conantur. Alterum earum genus ad hiacynthos descendit, quem colorem Indi Sacon appellant. & talem gemmam Sacondion. Dilutior ex ea Sapinos nominatur. eadē et Paranites. Eas, quæ excellunt colore, quidam Pæderotas, hoc est puerorum amores. Alij Anterotas, quasi mutuos amores. nō nulli Veneris gemmam appellant. Hoc differunt ab hyacinthis, quod ille micans in Amethysto uiolaceus fulgor, in hyacintho dilutus est. primo aspectu gratus, sed ante, quàm satiet, euanescens. De Amethystina lana locutus est Martialis. Ebria sidoniæ cum sim de sanguine conchæ, Non uideo quare Sobria lana uocer. Plyn. Amethystinum colorē dicimus, qui in uiola, et ipse in purpureū micat quemq; Iāthinū appellauimus. Est etiā alius color, q tyrianthinus uocatur, quādo absolutus Amethystus rursum tyrio inebriatur, et geminata luxuria facit ex utroq; improbum nomen. pœnitentia hoc primū inuenit, dū artifex, quod damnabat, mutare conatur. sicut Cocco tinctum tyrio tingere ueteres inuenerūt, ut fieret (qđ supra diximus) Byssinum. Est & aliud uiolaceæ gemmæ genus, quod uocant Ion, sed raro saturo colore lucet. apud Indos inuenitur. Phycites quoq; fuci colorem habet. Item alius color ē in purpuram inclinans, qui Molochinus dicitur, quod Maluæ flori similis sit, quasi Malachinus. Græci enim μαλάχην Maluam appellant. Cæcilius, Carcasina. Molochina. Hinc Molochinarios Molochini coloris infectores Plautus appellat. Maluæ duo genera sunt, satiua, & syluestris, hæc folij amplitudine discernuntur, Maiorem græci Malopem uocant, alteram ab emolliendo uentre Malachem, μαλάσσειν enim subigere, & mollire est. Hinc μαλακὸς mollis, μαλακία mollitia dicitur. Martialis. Vtere lactucis, & mollibus utere maluis. Nam faciem durum Phœbe cacantis habes. È syluestribus cui grande folium est, & radices albæ Althea uocatur, et à quibusdam ob excellentiā effectus Aristalthea, quod græci ἀρι-στον optimum dicunt. Folium Maluæ Scorpionibus impositum torporem affert. Tradunt siquis quotidie succi eius Cyathum dimidium sorbeat, omnibus morbis cariturum. Ideo herba hæc Omnimorbia dicitur. Constat parturienteis folijs eius substratis celerius solui. Sed mox post partum reuocanda esse, ne uulua sequatur. semen eius, quæ unicaulis est, asper sum cubili auiditates fœminarum in infinitum augere Xenocrates scribit,

crates scribit, Radice eius, si circa dẽtem, qui doleat, sæpius pupugeris, desinet dolor. Maluæ succus mulieribus cauendus est, dum sunt prægnantes, quoniam cum adipe anseris sumptus abortum facit. Idem semen Maluæ tritum adalligant brachio eorum, qui uel arrigere, uel genitale continere non possunt. Illud magis mirum, quod, siquis in aqua Altheæ radicem posuerit, addensatur sub diuo, atq; elactescit. Malasso uerbum, quod mollire, subigere, maturare significat, latini quoq; usurpant. A quo fit compositum Commalasso, quod est exerceo mature facio. Varro, In dolore Adiaphoron esse, quod philosophia conmalassaret eam partem, quæ concuti cupiditatibus solet. Vbi obiter notandum est, Adiaphoron indifferentem significare. A Malasso fit malacia, quo latini quoque utuntur. Vnde Malaciam maris dicimus, cum fluctus omnino quiescunt, quod uulgus uitandi mali ominis gratia Bonaciam uocat. Item mollicies illa mulierum, cum grauidæ sunt, & desyderio insolitum aliquid gustandi mouentur. Plynius. Expetitur malum punicum in grauidarum malacia, & malagma, quo molliuntur apostemata, & maturefiunt, de quo superius diximus, & maltha, uel calx cũ arena, & aqua, uel pix cum cera mista, uel aliqd aliud simile. Reperitur etiam malacisso uerbum, quod significat emollio. Plautus. Ah nimiũ ferus es, malacissandus es. Fuluus color est ex rufo, ac uiridi mistus. Vnde fului leones dicuntur. huius coloris lapilli sunt, q leontij, & pardalij uocantur, a Leonis, & Pãtheræ colore. Luteus est dilutior rutilus, qualis est color auri, unde Luteus dictus uidetur, quasi diluus. Hinc uiolæ eius coloris Luteolæ appellatæ, & Lutea herba, qua Chrysocolla tingitur, quæ naturã lini, seu lanæ habet ad succum bibendum, & uitellum in ouo, Ouiluteum uocamus. Idem color cerinus appellatur a ceræ colore. Plautus. Pluniatile, aut Cumatile, Cerinum, aut Gelinum, & a Mustella mustellinus. Terentius, Vetus. uietus. ueternosus. colore mustellino, & a meli colore, siue a Melo insula, unde afferebatur, melinum, & pigmentum ipsum neutro genere melinũ. Quidã tamen melinũ colorẽ uolunt esse mediũ inter album, & fuscum, qui dicitur Giluus. Virgilius. Color deterrimus albis, & giluo. & a croco Croceus. a quo Crocotulæ uestes. Plautus, patagiatam caltulam, aut Crocotulam. Dicuntur etiã Crocotæ. Vnde crocotarij huiusmodi uestium infectores. Plautus, Qui incedunt infectores crocotarij. Crocotillum uero ueteres exile ualde dicebant. Plautus. Extortis cum crocotillis crusculis. Idem color & Flammeus appellatur. Plynius. Lutei uideo honorem antiquissimum in nuptialibus flammeis totum fœminis concessum. Hinc Flaminca appellabant uestimenta lutei coloris, quibus Flaminica utebatur. A quo & uestes, quibus amiciebantur nouæ nuptæ, similiter uocabantur, erantq; Flaminicæ uestibus similes, quod boni ominis gratia institutum est, quoniã Flaminicæ non licebat facere diuortium. Erat autem Flaminica Flaminis uxor. a flameis Flamearij uocitati, coloris flamei infectores, sicut uiolarij, qui uiolacea tingunt. Flamen dialis sacerdos erat Iouis, sic dictus, quod filo assidue uelaretur, quasi filamen. Erant enim Flamines capite uelato semper, caputq; filo cinctum habebant. Dialis autem a Διὸς Ioue, a quo uita dari putabatur hominibus, huic Fabam nec tangere licebat, nec nominare, quod ea putaretur ad mortuos pertinere. nam & lemuribus iacitur, laruisq;, & parentalibus adhibetur, & in flore eius luctus litera apparere uidetur. Hebetare quoq; sensus existimatur, & insomnia facere, propter quod pythagorica sententia damnatur, uel sicut alij tradunt, quoniam in ea sunt mortuorum animæ, propter quod parentando assumitur, quod genus libi Fabacia a ueteribus uocabatur. Hinc uxor eius Flaminica uocitata, & ab hoc Flaminia sacerdotula, quæ

Flaminicæ diali præministrabat, eaq; patrimes, & matrimes erat, idest patrem, matremq; adhuc uiuos habebat. Item Flaminia ædes, domus Flaminis dialis, et Flaminius Camillus puer ingenuus, qui Flamini diali ad sacrificia ministrabat. Antiqui enim ministros Camillos uocabant, quamuis aliqui putabant omnes pueros a ueteribus Camillos appellatos, quẽadmodum habentur in antiquo carmine, cum pater filio de agricultura preciperet, Hyberno puluere. uerno luto grandia farra Camille metes. Item Flaminius lictor, qui Flamini diali sacrorum causa præsto erat. Flaminius uero circus, & Flaminia uia non a Flamine, sed a Flaminio consule dicta sunt, q ab Annibale interfectus est ad lacum Trasimenum. Quippe circus flamineus, Varrone teste, circum flaminium campum ædificatus est. Luteus colore quibusdam terris fieri a pictoribus solet. Item ex auripigmento, quod in Syria foditur in summa tellure, auri colore, sed fragile ad lapidum speculariũ similitudinem. Ex quo Caius princeps, ut aurũ facere tentaret, excoqui iussit magnum põdus, & plane excellens aurum fecit, sed ita parui põderis, ut detrimentum sentiret, propter qđ nemo postea idẽ tentare ausus est. hoc colore inter gemmas succini genus reperitur, & topazii. Item chrysolitus aureo nitore trãslucens, et chryselectrus in colorẽ lutei electri declinans, et leucochrysus, in qua interuenit candida uena, & capnias uelu ti croco refulgens, et melichrysis, quæ ex India mittitur, quasi per aurum syncero melle translucente. & xysties plebeia gemma, et aromatitis, quæ in Arabia gignitur, ita dicta, quod myrrhæ odorem habeat. Græci enim ἄρωμα odoramentum uocant. A quo aromatopolam dicunt, quem nos aromatarium nominamus, & chrysophis, cui uidetur aurum inesse. et Hammonis cornu, quæ inter sacratissimas Aethiopiæ gemmas habetur, aureo colore, Arietini cornu effigiẽ reddens. & hammochrysus, quasi auro mistas habens arenas. & crocias a croci similitudine appellata, & milites a colore mali auri, quod melum proprie dicitur. PARS. Portio. Partes enim dicuntur, in quas diuiditur totum. Quidam partem a pari dictam existimant, quod partes simul iunctæ pares. hoc est æquales sint toti, alij a pario, siue partu, quod pars a toto deducta, & quasi parta sit. alij a parum, quod pars parum quiddã sit respectu totius. Ab hoc particula diminutiuum. hoc est parua pars. A quo particularis, qui ad partem spectat, & particulariter, ac particulatim aduerbia, hoc est membratim, & per partes. & particulones, hoc est cohæredes, & q partem patrimonij sumunt. Item a parte partim aduerbiũ. quod modo ex parte significat, ut partim subticuit crimen, partim confessus est. modo idem significat, quod suum nomen, ut partim hominum uenerunt, hoc est pars hominum uenit. Veteres etiam, cum partim dixere. Cato, ibi pro scorto fuit in cubiculum surrectitauit e conuiuio cum partim illorum, iam sæpe ad eundẽ modũ erat. Item a pars expers, quasi sine parte, sicut expes sine spe. Expes enim laborum dicitur, qui nullã partem laborum tulit. Aliquando etiam pro ignaro ponitur. Apuleius. homo rudis, & omnium bonarum artium expers. Quidam tamen, cum quibus nos potius sentimus, expers, non a parte, sed ab experior uerbo deductum existimant, quẽadmodum expertum quoque ueteres dixerunt pro imperito, atq; ignaro. Item a parte deducitur portio, quasi partio, quod partem significat, cuius diminutiuum est portiuncula. Apuleius, qui cum a me portiunculam posceret. Ab hoc fit proportio, quæ est duarum rerum quatenus ad quantitatem pertinet, inuicem facta comparatio. Item particeps, qui partem capit, dicimusq; particeps sum laborũ tuorum, & pticeps tibi in laboribus. Plyn. omnium studiorum meorum, ac laborum particeps. Quinti-

lianus, & in plerisque ruris operibus merito particeps. Curtius, Quod fuisset illi in periculis particeps. Ab hoc fit participiũ apud grammaticos, quod ea pars orationis partem capiat nominis, partemq; uerbi. Et participalia nomina, quæ licet non sint participia, similia tamen sunt participijs, nam & casus, et genera sicut participia habent, & tempora, ac significatiões. Regunt præterea casum more participiorum post, non ante, nam locutio illa, qua sacrarum literarum interpretes usi sunt, In conuertendo dominus captiuitatem Syon, & in deficiendo ex me spiritum meum, & in conuertendo populos in unum, et reges, ut seruiant domino, inaudita, & planè barbara est. Græci enim infinitum hoc loco habent, qđ ante se accusatiuum requirit. poterat autem hoc modo eleganter trãsferri, dum conuerteret dominus captiuitatem Syon. Dum spiritus mihi deficeret, & conuertente domino captiuitatem Syon, ac deficiente mihi spiritu meo. Item in conuertendis populis in unũ, uel dum populi conuerterentur in unũ. Hoc autem differunt Gerundia à participijs, quod ipsa rei administrationem significant sine tempore, ut tenet me occupatio iuris dicendi, gerundium est, nec tempus significat futurum, sed rei administrationẽ in iure dicendo. Illa uero tempus sine rei administratione. Ut tenet me cura dotis numerandæ, hoc enim participium est futuri significatiuum sine rei administratione. Præterea gerundia duplicem significationem habent, actiuam scilicet, atq; passiuam. Itemq; à gerenda duplici significatione, gerundia (ut quidam putant) appellata sunt. Participia uero unam tantum. Sed illud notandum, quod omnia gerundia, cum sociata sunt substantiuis, passiue accipiuntur, disiuncta uero modo actiue, modo passiue, sed passiue cum sine præpositione, & sine genere in casu ablatiuo, & quasi absolute ponuntur. Virgilius. alitur uitium, crescitq; tegendo. Idẽ, ægrescitq; medẽdo. Idem, uritq; uidendo fœmina. idest cum tegitur uitium, cum curatur æger, cum uidetur fœmina. Quintilianus, sed memoria excolendo, sicut omnia alia augetur, hoc est, dum excolitur. Sallustius, pauca supra repetam, quo ad cognoscendum omnia illustria magis, magisq; in aperto sint, hic accusatiuo cum ad, usus est, & ad cognoscendum inquit, hoc est, ut cognoscantur. Præterea gerundia etiam cum plurali numero singulari uoce iunguntur. Plynius. cum illorum uidendi gratia me in forum contulissem. Item à particeps fit uerbum, quo nonnulli utuntur, Participo. Præterea à pars fit Partior uerbum, cuius compositum est impertio. Partiri est parteis facere, & quasi distribuere. Virgi. & socios partitur in omneis. Quintilianus. Partire, uel gratis, dum quo respiremus afferas. Impertire uero est impendere, uel partem dare. Cicero. Huic rei aliquid temporis impertias. hoc est impendas. Idem, laboris mei laudem nemini impertio, hoc est partem do. Aliquando mutata constructione reperitur. Terentius. plurima salute Parmenonem suum impertit Gnato, eo modo, quo dicitur dono tibi hunc equum, & dono te hoc equo. Virgilius. Sergestum Aeneas promisso munere donat, huius passiuum est impertior. Cicero, atque etiam uiro forti collegæ meo laus impertitur. Quidam impertiri quoque pro impertire usurpant, et partire dicunt pro partiri. licet autem dicere partior laborem multis negotijs, & in multa negotia. ab hoc deducitur partiarius hoc est colonus, siue alius quisquis, qui fruges, fructusq;, siue aliud opus, ut puta calcem, lateres, tegulas cum domino æque partitur. Cato. Calcem partiario coquendam qui dant. Calcarius perficit, & coquit, & ex fornace calcem eximit, et ligna conficit ad fornacem. dominus lapidem, & ligna ad fornacem, quod opus sit, præbet. Idẽ, uineam curãdam partiarius bene curet, fundum, arbustum, agrum frumentarium partiario, fœnum, & pabulum, quod

bobus satis siet, quæ illic fiant, cætera omnia pro indiuiso. Itẽ ab eodem fiunt composita dispertio, siue dispertior. Nonius. Ut pariter dispertiãtur bona patris, bipartio, bipartior, tripartior quadripartior, quinquepartior, à qbus bipartita negotia, & tripartita, & quadripartita, & quinquepartita dicimus. Itẽ multipartior, & multipartita, hinc etiam partitio deriuatur, hoc est diuisio in parteis. nonnulli tamen existimant non partem à parum, sed à parte parum aduerbium deduci, quod significat modicum. à quo paulum, & paululum, & parumper, quod modo significat paruo tempore. Plaut. Expecta hic parumper, modo paulatim. Virgil. pulsusq; parumper Corde dolor. & perparum, & paulisper, & paulatim, & paucum, à quo pauculum, & pauxillũ, & paucitas, & paucies, quod ueteres pro raro usurpabant. Titinnius, uxorem meam paucies uidebo. Item à parum paruus, cuius diminutiuum est paruulus, & ab eo paruitas, & composita paruifacio, & paruipendo, hoc est sperno, contemno, & pauper (ut Varro sentit) à parua pecunia à quo paupertas, & pauperies, quæ proprie dicitur damnum, quod quadrupes fecit, & pro paupertate ponitur. Horatius. Mox reficit rates quassas indocilis pauperiem pati et paupero uerbum, à quo depaupero, quod est pauperem facio. Plautus, quæ improba est mentis uitio dominum pretio pauperat. Idem, quam ego tanta pauperaui per dolum pecunia. Varro. priusquã domum depauperaret sumptu suo; & paupertinus, hoc est pauper. Idẽ, quod si paupertina sine elegantia, ac cum castimonia. antiqui paupertates plurali numero usurparunt. Idem, quod inter hos Ioues intersit, & eos qui ex marmore, ebore, auro nunc fiunt, potes animo aduertere, & horũ temporum diuitias, & illorum paupertates. paupertatem quidam ab egestate ita distinguunt, ut egestas sit, quando ad uitam necessaria desunt. paupertas uero quando licet nõ sint opes, tamen necessaria suppetunt. Tibullus. Me mea paupertas uitæ traducat inerti. Dum meus assiduo luceat igne focus. Idem, ego composito securus aceruo dites despiciam, despiciamq; famem. à paupere per diminutionem pauperculus dicitur. ueteres fœminino genere pauperam dixere. à quo paupercula. Item à parum fit parco uerbum, quasi parũ tango, abstineo. proprie enim parcere abstinere est. hinc parco aliquando ponitur pro ueniam do, hoc est ab ultione abstineo. Virgilius. parcere subiectis, et debellare superbos. aliquando pro depono, quia ab ijs, quæ deponimus, abstinemus. Idẽ Parce metu Cytherea manent immota tuorũ Fata tibi. Aliquando pro seruo, quia similiter ab his etiã abstinemus. Idem, argenti, atq; auri memoras, quæ multa talẽta Natis parce tuis. Interdũ pro desino, nam & desinere abstinere est. Idem, parce pias scelerare manus. sic parcere errori dicimus, abstinere à castigatiõe erroris, siue parum castigare errorem. parcere pecuniæ, abstinere ab expẽdenda pecunia, siue parum expendere pecuniam. parcere iniuriæ, abstinere à uindicanda iniuria, siue parum ulcisci iniuriam. parcere labori, abstinere à labore, siue parũ laborare. parcere lachrymis, abstinere à lachrymãdo, siue parũ lachrymari. parcere metui, abstinere à metu, siue parũ metuere, & eodẽ modo de similibus. hinc parcus dicitur, qui frugi est, & sumptibus parcit. nam quod aliqui parcum dictum uolunt, quasi arcæ par sit, omniaq; custodiat, teneatq;, ut arca, uel quod pecuniam consumi, atq; impendi arceat, quasi pecuniarcum, penè ridiculum est. à parcus parcitas deriuatur, hoc est frugalitas quædam, & parce aduerbium frugaliter, moderate, & parsimonia, quæ similiter pro moderatiõe sumptuũ, & parcitate, hoc est conseruatione rerũ accipitur. fitq; à præterito parsi, quod conseruaui significat, siue abstinui. Nam alterum præteritum peperci, accipitur potius pro ueniam dedi

quamuis

quamuis confundi hæc interdum ab authoribus solent. & cõparco uerbum. Terentius, suum defraudans genium, comparsit miser. Veteres etiam comperco pro compesco scripsere. sunt qui à parco parcas quoq; per antiphrasin uocatas existiment, quod nemini parcant. alij tamen, inter quos Varro est, à partu potius dictas putant, unius literæ mutatione, quoniam (ut scribit Hesiodus) hæ, nascentibus hominibus, bonum, malũq; conferre censeantur. Vnde Iuuenalis, hæc exempla para felicibus. at mea Clotho, et Lachesis gaudent, si pascitur inguine uenter. Martianus non ignobilis author, has deorum scribas esse inquit, et sententias Iouis studio ueritatis excipere. treis autem esse parcas finxerunt, quas latini nonam, decimam, et mortam dixere, nonam, et decimam à tempestiui partus tempore, hoc est à nono, & decimo mense, in quibus secundum naturã pueri nascuntur, mortam uero ab eo, quod qui nascuntur ante hoc tempus, uel post, quasi monstra habeantur. uolunt enim septimo mense raro pueros nasci, octauo nunquam. nono sæpe. decimo sæpius. Plautus, tum illa, quam compresserat decimo post mense exacto, hic peperit filiam. Cicero. Herebi, & noctis has fuisse filias scribit, & easdem fata esse existimant. unde est illud Cleantis, ducunt uolentem fata, nolentem trahũt. fingunt uitæ hominum præesse, & nendo eam ducere. Quapropter lanificas sorores appellant. Martial. si mihi lanificæ ducunt non pulla sorores Stamina, nec surdos uox habet ista deos. Seneca. Fatis agimur, credite fatis, Non sollicitæ possunt curæ mutare rati stamina fusi. Quicquid patimur mortale genus, quicquid facimus, uenit ex alto, seruatq; suæ decreta colus Lachesis dura reuoluta manu. Apuleius, tres parcæ, tria fata sunt numero, cum ratione temporis faciẽtia, si potestatem earũ ad eiusdẽ similitudinem temporis referas, nam quod in fuso perfectum est, præteriti temporis habet speciem, & quod torquetur in digitis, momenti præsentis indicat spatia, et qđ nondum ex colo tractum est, subactumq; curæ digitorum, id futuri, et consequentis seculi posteriora uidetur ostendere. hæc illi conditio ex nominum eius proprietate contingit, ut Atropos præteriti temporis fatum, qđ ne deus quidẽ faceret infectum, et futuri temporis Lachesis, à fine cognominata, quod etiam ijs, quæ futura sunt, finem suum Deus dederit. Clotho præsentis temporis habet curam, ut ipsius adiectionibus suadeat, ne causa solers rebus omnibus desit. Lachesim dictam uolunt ἀπὸ τοῦ λαγχάνειν, quod sortiri est. ipsa enim net, ac filum ducit. Clothon, quod fusum torquendo, super eo filum trahit, ac colligit, græci enim κλώθειν torquere dicunt. Atropon ab immutabilitate, quod scilicet inexorabilis sit, flecti enim non potest, quin filum truncet, & humanã finiat uitam, græci ἄτρεπτον immutabilem dicunt. Martialis, Lanificas nulli treis exorare puellas Contigit, obseruant quem statuere diẽ. VLTIMA. Extrema, nouissima, ultimum aliquando primum significat. Virgilius. tu sanguinis ultimus author. aliquando postremum. Cicero, ut turpi ambitione magis delectatur, qui in prima cauea aspectat, delectatur tamen etiam qui in ultima. ab ultra autem, ultimũ dictum, quod ultra omnia sit, siue ante respicias, siue retro. ultra autem (ut supra diximus) ab uls deducitur, quo ueteres utebãtur, sicut citra à cis. ab ultra deriuatur ultro, quod modo eiusdem cum primitiuo suo significationis est. Virgilius. et miserescimus ultro, idest ultra id, quod rogauit, præstitimus. Idem, & ultro ipse grauis, grauiterq; ad terram pondere uasto Concidit. modo significat sine requisitione, ut ultro ad te ueni, hoc est ueni ad te non requisitus. cuius significationis est sponte, quamuis sponte pro naturaliter ponatur. ut multæ arbores spõte nascuntur, hoc est naturaliter, & non ab homine satæ. ab ultro, quando ultra signifi-

cat, fit ultro, citroq;, quod significat, quod uulgo dicitur huc, atq; illuc, & tam in factis, quàm in dictis. Quintilianus. Iuuenis, sicut solet ultro, citroq; cõmeare. Cicero, multisq; uerbis ultro, citroq; habitis, ille nobis consumptus est dies. Quidã in hac significatione sursum, & deorsum utuntur. Terẽtius, sex ego te totos Parmeno hos menseis quietum reddam, ne sursum, deorsum ue cursites. Tractũ ab Athenis, cuius portus in imo, urbs uero in æditiori loco sita est. À sponte uero spondeo uerbum deducitur, quod ueteres usurpabant pro dico. nam qui spondet, sponte, idest uoluntate dicat, unde respondeo factum est, quod est posteriore loco dico. à quo respõsum, & responsio deducuntur. Postea uero spondere usurpari cœptum pro spõte promittere, unde qui puellam spondet sponsor, quæ spondetur puella, sponsa, cui spondetur, sponsus, & qua rogatur pecunia dotis à sponso, sponsio, hoc est promissio appellatur, & dies, qua puella promittitur, sponsalis, & sponsalia (ut Florentinus ait) mentio, & repromissio futurarum nuptiarũ, & sponsus quartæ declinationis pro sponsione. Seruius Sulp. qui uxorem ducturus erat ab eo, unde ducenda erat, stipulabatur eum in matrimonium ductum iri, qui daturus erat, itidem spondebat daturum. Is contractus stipulationum, sponsionumq; dicebatur sponsalia. Tum quæ promissa erat, sponsa appellabatur, q spoponderat ducturum, sponsus. sed si post eas stipulationes uxor nõ dabatur, aut non ducebatur, q stipulabatur, ex sponsu agebat, iudices cognoscebant. Inter spondere, ac despondere quidam hanc differentiam faciunt, ut spondere sit patris puellæ, despondere patris adolescentis. Terentius, placuit, despondi, hic nuptijs dictus est dies. Paulus iurisconsultus sponsionem dici affirmat, non solum quæ per sponsi interrogationẽ fit, sed etiam omnem stipulationem, promissionemq;. & sponsor aliquando ponitur pro fideiussore, sponte etiam nominaliter capitur, habetq; dũtaxat ablatiui casum, unde sponte mea sponte tua, & sponte sua dicimus. à quo spontaneus pro uoluntario deriuatur. respondeo autem licet proprie sit secundo loco dico (ut supra diximus) ponitur tamen aliquando pro consentio. Virgilius. dictis respondent cætera matris, interdum pro respicio. Idem, respondet Gnosia tellus, hoc est Athenas respicit, & contra posita est. nonnunquam pro satisfacio. Idẽ, illa Seges demum uotis respondet auari Agricolæ, bis quæ solem, bis frigora sentit. dicimusq; respõdeo tibi, & ad te. Plyn. cum ad eos breuissime respondissem. Item à spondeo conspõdeo, unde ueteres consponsos dicebant fide mutua obligatos, & consponsores coniuratores, quasi sibi inuicem spondentes. AVLAE regiæ. neque enim hoc loco pro atrio capitur, cum superius dixerit, inuidiosa feri radiabant atria regis. DEFICIENTIS. Finientis, terminantis. sensus est, ubi nũc Thermæ sunt, ibi erat ultima pars domus Neronianæ. deficio aliquando significat desum, & hoc solum ab eo differt, qđ deficio exigit accusatiuum, desum uero datiuum. Cicero. Quod ea me solatia deficiunt, quæ cæteris, quorum mihi exempla propono, simili in fortuna non defuerunt. Idẽ, dies me deficeret. ab hoc deriuatur defectus, cum pro priuatione capitur, ut multi defectu medicorum perierunt, hoc est, quia defuerunt medici, modo descisco, ac recedo à ductu, atq; imperio alterius, & quasi rebello. Quintus Curtius, iam duæ legiones ab eo defecerant. Hinc defectio dicitur recessus uel militum ab imperatore, uel ciuitatis à domino. aliquãdo debilior, et uiribus exhaurior, unde defecti appellantur debilitati, atq; exhausti. Martialis, dulcia defecta modulatur carmina lingua, Cantator Cygnus funeris ipse sui. Plynius. genus uini, quod Bion uocamus, prodest stomacho dissoluto, aut cibos non perficienti, prægnantibusq;, & defectis. hi à græcis Synthetici dicuntur, quo uoca-

bulo frequētissime utuntur nostri. Idem, præcordiorum uitijs. Synthetias. comitialibus Laser cū uino in aqua mulsa datur, & morbus ipse à græcis Synthesis, à nostris defectio appellatur. Idem, tali sorbitionis genere emendantur Syntheses, hoc est defectiones ex longis morbis sumptæ. hæc autem emendatio proprie recreatio dicitur. Idem, aqua mulsa præclaram utilitatem habet uiribus recreandis. Item, hæc & defectos mirū in modum recreat. Item, deficio aliquando usurpant pro finio, desino. Martianus. tum demum id agere cōsilium erat, cū uita defecit. Est autem deficio à de, & facio compositum. facere (ut Papinianus inquit) omnino faciendi causam complectitur, dandi, soluendi, numerandi, iudicandi, ambulandi, reddendi, unde qui otiosus sedet, si rogetur quid faciat, recte respondere poterit, se nihil facere, quando quidem otiosus est. recte etiā se sedere, quoniam & sedere ipsum aliquid facere est, ut iacere, nauigare, quiescere. Varro tamen facere, agere, et gerere diuersa esse scribit. nam aliquis facit, qui non agit, & aliquis agit, q non facit, ut poëta facit fabulā, non agit, contra actor agit, non facit. Imperator res gerit, hoc est sustinet, non agit, aut facit. unde res gestæ, non actæ, aut factæ dicuntur. proprie facere is dicitur, qui rei, quam facit, faciem quandam imponit, unde à faciendo facies uocitata. qui ergo uas facit, uasis faciem illi imponit, qui uestimentum, faciem uestimenti. agere uero existimatur, qui aliquid ita operatur, ut nullum extet opus, qđ sub sensum ueniat. hinc qui aliquid animo moliuntur agere proprie, nō facere dicuntur. confunduntur tamen sæpe hæc uerba, & facere ad omnia trāsfertur, nam & facere uerba dicimus, idest loqui. & facere uiā, siue iter ire. et facere alicui timorē, terrere. & facere aliquem certiorem, reddere alicuius rei indubium. facere gratum, facere ludos, facere rem diuinam, facere solennitatem, exhibere. facere copiā, facere potestatem, præbere. facere lucrum, lucrari. facere urinam, meiere. facere stercus, excrescere. facere sordes, sordescere. facere pediculos, emittere, & quod mirabilius est, cum facere, et pati contraria sint, facere tamen pro pati accipitur, ut feci iacturam, feci damnū. naufragium facere, ueteres pro sacrificare posuerunt. Virgil. Cum faciam uitulam pro frugibus ipse uenito. Vitulam. n. non uitula ablatiui casus legendum est, ut Macrobius sentit, & est sensus, cum sacrificabo uitulam. Plautus, plenam faciā tibi fideliam. Item pro coire. Martialis, cum dicis propero, fac, si facis, Hedyle languet. Plautus, Mauult ancillæ facere, quàm liberæ, hoc est mauult cum ancilla coire, quàm cum libera. Item pro conuenire. Martialis, Nō facit ad sæuos ceruix, nisi prima leones. & pro conducere, prodesse. Plynius, hoc & tussi facit, hoc est ad tussim prodest, & pro æstimo, unde plurimi facio hāc rē dicimus, idest magno æstimo. Eodē modo multifacio, magnifacio, & econtrario, paruifacio, nihilifacio, flocifacio, hoc est contemno, & in nulla æstimatione habeo. flocifacio, nō à flocibus (ut quidam rudes existimant) deducatur, sed à floco. floci enim proprie dicuntur lanarum particulæ diuisæ à uelleribus inutiliter euolantes, & per diminutionem appellātur floculi. Plynius, nascuntur in robore pilulæ nucibus non absimiles, intus habentes floculos molles lucernarū luminibus aptos. nam & sine oleo flagrant. Idē, alij pira seruant in flocis, capsisq;, quas luto paleato illinunt. floces autem uuarum purgamenta sunt, hoc est uinaceæ, sicut flaces oliuarum. Plynius, in amurca, et flacibus hæ sunt carnes, et illæ feces. Item pluris facio, minoris facio, minimi facio, nihilifacio. Plautus, deos quidem, quod maxime æquū est, metuere eos, minimi facit. sunt præterea à facio cōposita sumptifacio, quod est emo, seu in aliqua re emenda sumptum facio. Plautus. si nunc me suspensam, meam operam luserim, & præter operā restum sumptifecerim, &

meis inimicis uoluptatem creauerim. Item condocefacio, quod est doceo, instruo. Cicero. Nemo est enim, qui eorū bonorū animū putet esse iudicē, eumq; cōdocefaciat, ut ea, quæ bona, malaue uideantur, possit contemnere. commonefacio, admoneo. uacuefacio, euacuo. calefacio, frigefacio, tepefacio, notæ significationis. candefacio, ignitum reddo, candens enim licet proprie candidum dicatur, ut apud Virgilium, Candētis uaccæ media inter cornua fudit, quoniam tamen ea, quæ ignescunt, candidiora fiunt, ut ferrū candet, pro ignefactum est, & candens pro ignito accipitur, Cicero, candente carbone adurebat capillum, hinc excandescere hominem dicimus, qui nimia ira inflammatur. & excandefactus, præter modum iratus, et excandefacio, irrito, inflammo. assuefacio, consuefacio, & contrarium eorū dissuefacio, quæ significant & usu doceo et dedoceo. mansuefacio, mansuetum, ac mitem reddo. tabefacio, corrumpo, et quasi in tabem uerto. tabes morbus est, cuius tres species sunt, una, qua corpus non alitur, & ita summa oritur macies, & nisi occurratur, tollit, Atrophiam hanc græci uocant, alia est, quam græci appellant cachexian. ubi malus corporis habitus est, ideoq; omnia alimenta corrumpuntur, qđ fit, cum longo morbo fatigata corpora refectionem non accipiunt. tertia est species, quā græci phthisin nominauerunt ἀπὸ τοῦ φθίνειν, qđ est consumi, & tabescere, oritur fere à capite, inde in pulmonē distillat, hinc exulceratio accedit, frequēs tussis est, pus excreatur. interdum aliquid cruentū; quod proprie tabo nominant, estq; sanguis corruptus, & dūtaxat in ablatiuo casu reperitur, ut sponte. Virgilius, et terram tabo maculant. à tabe tabidus fit putridus, & qui tabes patitur, et tabificus, qui alium tabe facit. Cicero, atque hæ, ut tabificæ mentis perturbationes sunt. tabificabilis quoque apud ueteres in usu fuit. Accius, par neci orbifico liberorum lecto, & tabificabili. orbefacio, orbitatem alicui induco, & orbum liberis facio, quod & orbifico dicitur, à quo orbificus. orbus proprie dicitur, qui lumen oculorū amisit, quasi amissis orbibus, propter rotunditatem oculorum. hinc per metaphoram orbi dicti quicunque aliqua re cara priuati sunt, ut parentes liberis, quasi oculis priuati. ab hoc fit orbo uerbū, quod est priuo, & orbatus priuatus, & orbitas siue orbitudo, qualitas illa patrum post amissos liberos, & uxoris uiduitas post amissum maritum. orbus etiam econtrario dicitur, quem uulgo græco uocabulo orphanum uocant, hoc est filius parentibus priuatus. Terentius, orbo qui proximi sunt uxorem ducant. hinc orbitas pro orphanitas accipitur, quā græci ὀρφανίαν nominant. Cicero. deplorauit enim causam, atque orbitatem Senatus. orbem latini circulum, & orbiculum paruum circulum, ac etiam à rotunditate, mundum orbem appellauerunt. Item orbitum circularem. Varro, ut sydera cœli circa terram, atq; axem uoluuntur motu orbito. et orbitam uestigium rotæ. à quo exorbito fit, quod est à recto decedo, et quasi extra orbitā eo. putrefacio, putritū reddo. cōgelefacio congelo, labefacio et labefacto maculo. expergefacio, excito, qđ etiā expergisco dicimus, Plynius. urtica lethargicos expergiscit tactis cruribus, magisq; fronte, & expergifico. Gellius. Ingenia expergificando ratus idoneas. Item expergo reperitur, & expergiscor passiuum. Cicero. experge te iam. Idem expergiscimini aliquando, atque exurgite. Experge te facias, etiam scripsit, pro te expergefacias. torrefacio, exicco. terrefacio, metum incutio. à quo terrificus, pro terribili, sicut horrificus pro horrēdo. rorefacio, aspergo. rarefacio, attenuo, uel rarūfacio. pudefacio, pudorem inijcio. Vnde pudefactus, uerecundatus. nigrefacio, à quo nigrefactus notæ significationis. Fabrefacio, laboro, et fabrile opus. à quo fabrefactū opus, hoc est artificiose factū, siue manu artificis factum. Fabre enim artificiose significat,

Plautus,

Plautus, ut apologiam fecit quamfabre. & faber à faciendo dictus. Est autem omnis artifex, qui labore corporis aliquod artificium facit, unde fabrum lignarium. fabrum cementarium. fabrum ferrariũ dicimus. Fabros tignarios appellat Caius, non eos duntaxat, qui tigna dolant, sed omnes, qui ædificant. fabrica proprie est fabri lignarij officina, ueruntamen & de aliorum fabrorum officinis aliquando dicitur. ponitur etiam pro arte, & (ut ita dicam) fabricatione alicuius rei, unde & ædificium fabricam dicimus, & etiã machinationem. Plautus, nunc hoc consilium capio, & hanc fabricam apparo, ut filias dicas tuas, & fabricor significat compono. molior. machinor. transfertur etiam ad animum. Curtius, multa interea fabricatus ingenio quomodo auertere inde hostem posset. ueteres affabrum pro fabrefactum dixere, & affabre aduerbiũ pro eo, quod est pulchre, sicut infabre fœde, turpiter. Pacuuius, barbariem pestem nostris nauibus obtulit, noua figura factam, commissam infabre, tremefacio. Tremorẽ inijcio. à quo tremefactus perterritus. stupefacio, stupore afficio. à quo stupefactus. patefacio, aperio, patefactus apertus. imbrefacio, & madefacio, balneo. à quibus imbrefactus, & imbrificus, & madefactus. ignefacio, ignitum reddo. à quo ignificus, sator discordiæ. Item thurifico à thure, à quo instrumentum, quo thurificamus, thuribulum dicimus, & arcula, in qua thus tenetur acerra, quãuis Acerra etiam urbs sit Campaniæ iuxta Neapolim, quàm Clanius amnis præterfluit. Virgil. & uacuis Clanius non æquus acerris. sacrifico. à quo sacrificium sacrificus, & Sacrificulus rex, de quo inferius dicemus. magnifico, extollo. Plynius. magnificant & uituli, qui nondum herbam gustauerit, fimum. ab hoc fit magnificus. & magnificentia. & magnificentior. & magnificentissimus. & magnifice, ac magnificentissime aduerbia, sicut à munere munificus. de quo supra diximus. & munificentia. fœtifico pario, fœtum facio. à quo fœtificatio. mundifico, & purifico. à quibus mundificatio & purificatio. fortifico. dẽsifico. lætifico. deifico. uiuifico. blandifico. nidifico. mortifico. mollifico. [illegible]. clarifico. fructifico. glorifico. luctifico. damnifico. falsifico. quorum notæ sunt significationes, & nomina quæ ab ijs descendunt, pacifico. à quo pacificor passiuum, & pacificus, & pacificatio. ædifico ædificatio. à quo ædificator, & ædificiũ, ratifico, approbo. ratũ habeo. à quo ratificatio. radifico, hoc est radices facio. à quo radificatio. scarifico, qđ est scalpurio, hoc est scalpello aperio, quo aliquid facilius exeat. Columella, post scarificationem ferrofactam. Idẽ, Lasser pedum clauos circum scarificatos ferro iniustum ceræ extrahit. Plynius. dentium dolores sedãtur ossibus draconis marini, scarificatis gingiuis. Idem, reperitur in latere leporis acui os simile, hoc scarificari dentes in dolores suadent. Idẽ, uiri interempti dente gingiuas in dolore scarificari Apollonius efficacissimum scripsit. scarificare etiã dolorẽ aliquando dicimus, hoc est scarificando dolorẽ expellere. Idẽ, præterea in corde equorum inuenitur os dentibus caninis maxime simile, hoc scarificari dolorem putant, ab hoc fit scarificatio. Item gratificor. à quo gratificatio. & testificor. à quo testificatio. modificor, à quo modificatio. ludificor, à quo ludificatio. est autem ludificari per iocum, ac ludum fallere, ut fauni per noctẽ ludificantur muliẽres, hoc est iocantur cũ eis, atq; decipiunt, & muliẽres ipsæ ludificari, hoc est per lusum falli dicuntur. Plynius, bubonis quidẽ oculorum cinerem, inter ea, quibus prodigiose uitam ludificantur, acceperim. Seneca. Quibus sepe ludificari pœnitentiã agunt. Item à facio componuntur. odorificus, hoc est odorem faciens, & colorificus, faciens colorem, hoc est aliquod colorans, & frondificus, quod frondibus spargitur, & gratificus, qui gratificatur, & olfacio, odoro. à quo olfactor & olfactrix. Plynius. laurus lædit cutẽ, olfactrix enim intelligit. & calorificus, calorẽ faciens, ac frigorificus refrigerandi uim habens. Gellius, uinum calorificum, acetum frigorificum. & opifex, atque artifex eiusdem significationis. à quibus opificium & artificium, et artificiosum, atque artificiose aduerbium declinantur, & aurifex qui auri laborandi artifex est. Plynius, uelut artificiũ arte alterius inter folia candicantibus margaritis. à quo aurificina, taberna aurificis. & panifex, q panem facit. à quo panificium factura panis. Item monstrificus, & portentificus, qui monstra, & portenta dicendo, uel faciendo demonstrat. Plynius, inuenta in his, & ratio inserẽdi monstrificis hominum ingenijs. & squamificus, squamis scatens, & lanifica mulier, quæ lanam exercet. unde lanificium pro ipsa arte, ut Augustus filias lanificio erudiuit. & pontifex sacer magistratus, de quo alibi dicemus à pontibus faciendis. à quo pontificium, pontificaleq;, & pontificatus deducuntur. & carnifex, qui hominem iussu magistratus occidit; quod ex homine carnem faciat. Caro enim proprie mortuorum dicitur, quod careat anima. Quidam tamen carnem à cadendo dictam existimant, quoniam cum sine anima est, cadit. Virgilius, belloq; caduci Dardanidæ. carnificis etiam loco is apud ueteres habebatur, qui se uulnerasset, ut moreretur. ab hoc fit carnificinus, na, num, hoc est sæuus, & carnifice dignus, Cicero, carnificina est ista crudelitas. carnificina etiam locus est publicus, in quo iussũ magistratus homines occiduntur. Plautus. Quid si desperatis rebus carnificinam petat. Suetonius de Tiberio, carnificinæ eius ostenditur locus capreis, unde damnatos, post longa, & exquisita tormenta præcipitari coràm se in mari iubebat, excipiente classiariorum manu, & contis, atque remis elidente cadauera, ne cui residui spiritus quicquam inesset. est etiam carnificina officium ipsum carnificis. Plautus, uel carnificinam hunc facere possim perpeti. Item carnificor uerbum, quod est carnificis officium ago, & carnificium actus ipse carnificis. Hæc omnia etiam à carne deducuntur sicut carnarium, & carnarius, de quibus supra diximus, & carneus, quod ex carne est, & carnosus pinguis, & carnositas pinguitudo, & caruncula, & carnicula, quæ diminutiua sunt, & Carna dea, quæ uitalibus humanis præesse existimatur, ab eademq; petitur, ut iecinora, & corda, & cætera quæ sunt intrinsecus uiscera salua conseruet, huic pulte fabria, & larido sacrificatur, quod his maxime rebus uires corporis roborentur. Eidem deæ Iunius Brutus, qui primus Romæ Consul factus est, Pulso Tarquinio Calendis Iunij sacrum in Cœlio monte uoti reus fecit, merito ei deæ litans, quæ cordi præerat, cum ipse cordis beneficio, cuius dissimulatione Brutus habebatur, rem pub. tyrannide liberarit. caro non modo de cæteris animalibus, sed etiam de piscibus dicitur, pomisq; & alijs similibus. diciturq; caro à græco κρέας. à quo fit creo uerbum, quod significat produco, quasi carnem facio. à quo creator, creatrix, creatura, & creatio, & recreo, quod significat instauro, & quasi nouam carnem facio. Plynius. sic enim defecta longis ægritudinibus corpora recreantur. à quo recreatio instauratio. Item à creo, cresco, quasi carne augeor, de quo, atque eius deriuatiuis inferius dicemus. Item excreo, quod significat cum quadam uiolentia, & tussi expuo, & ueluti carnem ipsam spuendo emitto, Celsus, & interdum aliquid purulenti excreat. ab hoc fit excretum, quod significat exputum. screo quoque pro excreo inuenitur. à quo screatus quartæ declinationis. Terentius, gemitus, screatus, tussim, risus. Interdum fit ab excresco, significatq; quod ualde creui. interdum ab excerno, significatq; egestum. sunt qui carissam quoque à carne deductam

existiment, quod ueteres pro uafro usurpabant. Itẽ à creo Ceres appellata, quod cunctarum frugum creatrix sit. hæc enim frugum dea putabatur, Saturni, & Opis filia, quæ cum Ioui fratri placuisset, ex eo Proserpinam concepit, & peperit. de qua superius disseruimus. Virgilius Cererem pro luna posuit, sicut liberum pro sole, Vos ó clarissima mundi lumina labẽtem cœlo quæ ducitis annum Liber, & alma Ceres. ponitur etiam aliquando pro pane, quẽadmodum liber pro uino, ut est illud, sine cerere, & libero friget uenus, unde & duo ædiles, qui rei frumentariæ apud Romanos præerant, cereales dicti, quorum creandorũ author fuit Caius Iulius Cæsar. Item Cerealia appellata, quæ græci thesmophoria uocant. de quibus superius diximus. Item à creas fit impancror uerbum, quod est inuado, & quasi πᾶν κρέας, hoc est omnem carnem consumo. Varro. in regiam arcam impancratur. & ueneficus, qui ueneno hominem extinguit. dicuntur etiam uenefici, qui malis artibus, et fascinationibus, ac poculis amatorijs utuntur, & ueneficia artes eorum, & actus, & uenationes quæcunque. Plynius. hæc arbor ante atrium sata, omnibus ueneficijs remedio est. & profecto, quod aduerbium affirmantis est, quasi pro facto, & idem significat, quod utiq; nimirum. Cicero, Quis hæc renuntiat? is profecto, qui interfuit. & afficio, qđ est commoueo, unde afficere dolore. afficere iniuria. molestia dicimus. Itẽ afficere lætitia. gaudio. uoluptate. Hinc fit affectio, quæ secundum Ciceronem definitur, animi, & corporis ex tempore aliqua de causa mutatio, ut sunt gaudiũ. lætitia. misericordia. cupiditas. metus. molestia, & alia, quæ modo affectus, modo perturbationes dicuntur à nostris. græci πάθη, hoc est morbos appellant. hinc etiam fit affecto uerbum, qđ est nimio affectu, & anxie quæro. Cicero, non tam affectanda, quàm superiores, sed tamen adhibẽda nonnunquam. Virgilius, uiamq; affectat olympo. Terentius, nam disciplina est ijs munerare ancillas, qui ad dominam affectant uiam. hinc affectatus sermo, & affectata oratio, & affectata uerba dicuntur, nimis anxie, & (ut ita dicam) curiose quæsita, & affectatio curiositas, & nimia diligentia, & affectate, curiose. affecta uero ædificia, atque alia huiusmodi dicuntur, quæ non ad finem ipsum, sed proxime ad finem ipsum sunt deducta. Cicero, bellũ affectum uidemus, & (ut uere dicam) penè confectum. affecto etiam aliquando pro afficio accipitur. Plautus, tua flagitia, aut damna, quibus patrẽ, & me, teq;, amicosq; omneis affectas. interficio, proprie occido. transfertur tamen etiam ad inanimata. Virgilius. Fer stabulis inimicum ignem, atque interfice messeis. officio, noceo. Cicero, demoliri ea, quorum altitudo officeret auspicijs. interdum inficio, unde offectores, colorum infectores dicuntur. ueteres etiam officio pro efficio usurpabant. à quo officium dictum. est enim officium, quod quisque efficere debet, pro suæ conditione personæ, in quo animaduertere oportet, quid loco conueniat, quid tempori, quid rerum, aut personarum dignitati, unde in familia bene instituta dicimus omneis in officio esse oportere, idest omneis oportere agere, quæ debent. Item missos ciueis obuiam legatis officij gratia, quod debemus. nihil enim magis decet, quàm merentibus, uel exhibere honorem, uel opem ferre. Quo factum est, ut officia beneficia dicantur, siue obsequia. Cicero, odiosum sanè genus hominum officia exprobrantium, quæ meminisse debet is, in quẽ collata sunt, non commemorare, qui contulit. Quintilianus, duxit me similis ætas. uicerunt officia. cœpit fides. amantem odisse non potui. hinc officiosus dicitur obsequiosus, & qui facile merentibus exhibet honorem. à quo fit aduerbiũ officiose, idest cum officio, & (ut ita dicam) obsequiose. officium etiam dicitur magistratus, uel quia

honoris gratia institutus est, uel quia opem populo fert, uel quia ius, quod cuique debetur, reddit. cæteræ quoque artes actionem suam officium uocant, unde officium grammatici dicimus. officium medici. officium architecti, ab eodem uocabulo etiã officina dicta est, locus, in quo artifices opera sua faciunt, & hoc distat à taberna, quod officina est, ubi opera efficiuntur, taberna ubi uenduntur, unde opifices, & tabernarij dicuntur. Cicero, opifices, & tabernarios, atque omnem illam fecem ciuitatum, quid est negotij concitare? tabernas etiam antiqui casas dixere, quod ex tabulis fieri solerent. perficio, absoluo. à quo perfecte aduerbium, absolute, integre. efficio, quod hoc à facio differt, quia facere est in opere esse, efficere uero significat perfectionem, unde effectus, & efficientia dicuntur, & efficax, quod ad agendum aliquid uim habet, ac maxime conducit. à quo efficacia pro ui. & effecte, quod perfecte significat. proficio, procedo. à quo fit profectus. Idem est enim proficere, & profectum facere. Seneca, sic enim & audiendo, & legendo in dies magis proficimus. Plynius, nec minorem sub eo præceptore profectum fecit. proficiscor, iter facio. à quo profectio pro itinere deriuatur, dicimus etiam proficisci uiam, hoc est iter facere, profecturi autem uiam, Herculi, aut Fauno sacra facere solebant. præficio, præpono, unde præfica mulier dicitur in funere conducta ad lamentabilem cantum, quæ dat cæteris modum plangendi, quasi in hoc ipsum præfecta. Neuius, hæc quidem mehercle præfica est, si mortuum collaudat. & præfecti dicuntur, qui alicui rei agendæ præpositi sunt, & præfectos urbium græci, latinique lingua persica σατράπας, hoc est satrapas uocant, magistratusq; eorum præfectura dicitur. Primus in urbe Roma præfectus institutus est à rege Tarquinio Lucretiæ patre. Idem postea sæpe imperatores fecerunt, præsertim quando necesse erat eos ex urbe proficisci. Quicquid intra urbem admittebatur, ad præfectum urbis pertinebat, quicquid præterea intra centesimum lapidem admissum fuisset, audiebat seruos ad statuas confugienteis. Item dominos egenteis, & filiorum imploranteis præsidium relegandi, deportandiq; in insulam potestatem habebat, de adulterijs seruorum cognoscebat, tutores dabat, & curatores, eorumq; rationes, & acta reuidebat. mancipia tuebatur. de iniurijs per eos dominis illatis iudicabat. curam numulariorum gerebat, & ut res omnes iusto pretio uenirent. hinc forum boarium. suarium. piscarium. olitorium ad præfectum pertinebat. hinc oportebat dispositos stationarios milites ad tuendam populorum quietem habere, curareq;, ut quicquid ubique ad aureis suas per delatores ueniret. Præfectus uero annonæ extraordinarius erat. hic coëmendi frumenti curam habebat aduehi undecunque, & aduectum iusto pretio uenire faciebat. siquis ultra necessitatem habebat, in medium cogebat proferre. hanc potestatem exercens magnus Pompeius, cum magna copia frumenti comparata è Sicilia soluere uellet, & nautæ haud committendam esse sæuienti pelago classem respondissent, salutarem illam reipub. uocem dicitur edidisse. Nauigare nobis necesse est, uiuere non est necesse. Præfectus uigilum incendiorum præcipue causa à Diuo Augusto institutus fuit, septem cohortibus ita dispositis, ut singulæ binas urbis regiones præsidio tuerentur. his præfectus uigilum præerat. qui de incensoribus. effractoribus. furibus. raptoribus. receptatoribus cognoscebat, nisi tam atrox, & tam famosa persona esset, ut remittenda ad præfectum urbis cognitio uideretur. huic mos erat ad plurimam noctem uigilare, armatum cum dolabris incedere, monere omneis, ut ab incendio cauerent, & aquam quisque in cœnaculo haberet. quia

subito imminente ignis terrore occurrere posset. iudex præterea erat institutus aduersus capsarios, qui pacta mercede, seruanda in balneis uestimenta suscipiebant. Inficio, quod est tingo, coloro, à quo lanarum infectores appellati, & per metaphoram corrumpo. fœdo. contamino. à quo infectos dicimus, qui aliqua sorde, uel aliquo morbo contaminati sunt, in quo sensu & imbuo accipitur, unde imbutum literis, imbutum bonis moribus, hoc est præditum, & ornatum, & perfusum dicimus. Item imbutum uitijs, imbutum scelere, hoc est inquinatum. Varro, quod te facere oportet literis imbutum solis Mineruæ. Cicero, plerunque autem parentum præceptis imbuti, ad eorum consuetudinem, moresq; deducuntur. imbuti, hoc est perfusi. infecti. inuncti. Sallustius. Auaritia pecuniæ studium habet, quam nemo sapiens concupiuit, ea quasi malis uenenis imbuta, corpus, animumq; uirilem effœminat. Imbuta, hoc est polluta. inquinata. Virgilius. illius aram Sæpe tener nostris ab ouilibus imbuet agnus, imbuet, hoc est perfundet, & ornabit. Item à facio, inficior deponens, quod est nego. à quo fit hoc nomen, inficias, solum habēs accusatiuum casum in multitudinis numero, & duntaxat cum hoc uerbo eo iungitur. Dicimus enim inficias eo, inficias is, & deinceps. Est autem inficiari, siue inficias ire, uerbo negare, & quasi infectum, hoc est non factum testari, nam negare aliquando est etiam facto. Hinc inficiator dicitur, qui negat se uel debere, quod actor petit, uel admisisse, quod accusator obijcit. Cicero, non'ne intelligebat, ut si ille inficiator probasset, iudici ante petitam esse pecuniam, quàm esset deberi cœpta. & inficiatio negatio, unde status coniecturalis dicitur inficialis, in quo semper reus inficiatur, & infectum non factū, unde est prouerbium illud, quod factum est, infectum reddi non potest. Sufficio quod interdum significat, satis sum. Virgilius. Nec nos obniti contra, nec tēdere tantum Sufficimus. idē, nec sufficit umbo ictibus. Interdum inficio. maculo. Cicero, ut hi qui in conuiuio purpuram sufficiunt. post sanant medicamentis quibusdam. Nonnunquam subministro. Virgilius. Ipse pater Danais animos, uiresq; secundas Sufficit. Hinc suffectos consules, & alios magistratus dicimus, qui in demortuorum locum substituti sunt, & à fio, suffio componitur, quod est suffumigo. Plynius. Hippocrates ruta uuluarū causa naturā suffire iubet. Idem, Alij carnem recente hedorum pilo suffiūt, eodemq; nidore fugant serpētes. Idem, quidū contenti sunt fumo huius misturæ suffire uineas. secundo flatu continuo triduo. Virgilius. At suffire thymo. hinc suffitum secunda declinatione dicimus suffumigatum. Plynius. Anisum dolores capitis leuigat suffitum naribus, Quarta uero declinatione suffumigationem significat. quemadmodum suffimentum. Idē, & uuluarum conuersionem suffitu excitant. Idē, quod & suffimentis quibusdam facere consueuerunt. Idem, ob has causas equidem crediderim honorem lauro habitum in triumphis potius, quàm, quia suffimentum sit cædis hostium, & purgatio. Suffitio etiam aliquando dicitur. Item, Orpheus, & Hesiodus suffitiones commendauere. suffitor autē dicitur, qui buccis insufflat ignem. idē, Lycius, & ipse pinxit suffitorē. idē, Lycius Myronis discipulus fuit, qui fecit dignum præceptore puerum sufflantem languidos ignes. Suffimenta etiā à ueteribus dicta sunt, quæ fieri solebant ex faba, millioq; molito, mulso sparso. hæc dijs eo tempore dabātur, quo uuæ calcatæ pilo imprimebantur. eodē modo à fio exfio, quod est purgo, à quo exfitus purgatio. Veteres exfir quoq; pro purgamento posuere. Reficio, recreo. Virgilius, & saltus reficit iam rosida luna. Plynius. qui reficiendi animi gratia id fecisset. Aliquando tamen reficere (ut Vlpianus inquit) est instaurare, renouare, & quod corruptum est, in pristinum statum educere. Refectio modo pro īstauratione, modo pro recreatione ponitur. Cōficio, quod modo facio significat. Terentius. bonas me absente confecisti nuptias, modo simul facio. Cicero, confeci, quæ iussisti omnia. Aliquando interficio. Idem, plagis confectum ante oculos tuos cecidisse. Virgilius. hunc uulnus acerbum conficit. Nonnunquam perficio. Cicero. bellum (ut opinio mea fert) confectum iam haberemus. Ponitur aliquando pro frango. Lucilius, malo hercle uestros confectores cardinum. Plynius. nucem dentibus conficere, ac plagæ imponere. & pro colligo. Cicero, permagnam dices ex illa re pecuniam confici posse. Et pro consumo. Terentius. quid hic non uideant, me credant conficere argentum suum. Cicero, nec me langoribus lædi, quibus essem confectus. Item à facio, declinatur facto frequētatiuum, quod in usu non est. sed pro eo utimur altero frequentatiuo factito. Item facturio, quod est facere, hoc est coire desydero. Plautus. facturit, postquam ancillam aspexit, item factor, quod non significat negotiorum gestorem, hoc est eum, qui gerendis negotijs præest, ut uulgus existimat, sed eum qui uel uinum, uel oleum facit, aut aliud simile. Cato, lectum stratum, ubi duo custodes libere cubent, & tertius seruus unà cum factoribus, ubi cubet. & facesso, quod modo significat facio. Virgilius. Imperio læti parent, & iussa facessunt, modo recedo. Liuius, Facesse hinc Tarquinios, aut Corinthum, deuoluere retro ad stirpem fratri similior, quàm patri. & facilis interdum exorabilis. Virgilius faciles uenerare Napeas. modo sine labore, ut dictu, uel factu facile, hoc est quod facile dici, uel fieri potest. cuius contrarium est difficile, quod non sine labore fieri potest. Difficiles terras Virgilius uocat, quæ sunt penè steriles, quia non sine difficultate ferunt fructum. Difficiles primum terræ, collesq; maligni. ab his facultas, & facilitas, & difficultas deriuata, Facultas proprie facilitatem agendi significat. & quoniam, cum diuites sumus, facile, quæ uolumus, agimus (Vnde Petronius arbiter. Quisquis habet nummos secura nauiget aura, Fortunamq; suo temperet arbitrio. Multa loquor, quoduis nummis præsentibus opta, Et ueniet. clausum possidet arca Iouem) factum est, ut facultates pro opibus capiamus. Item facultates dicuntur artes, & disciplinæ, quod per eas facile instruamur. Item facultas pro ui, & potestate ponitur. Plynius. Si mihi facultas daretur utrum mallem, eligendi. Item à facilis facile aduerbium, quod & faculter ueteres dixere. & facul, & perfacul, & persefacul, sicut à difficilis, difficile aduerbium, & difficulter, & difficul. Item à facio faces dicta, quæ postea fax appellata est, à lumine faciendo, uel quod facile ignē faciat, huius diminutiuum est facula. dicitur autem fax, siue facula, incisus fustis ad lumen faciendum. fitq; præcipue ex harundinibus aridis, & piceis arboribus, & teda. est autem teda arbuscula ex laricum genere, & quasi laricis morbus. ut teda fiat abundantior est succo, & flammis, & lumini sacrorum gratia, quam mares tantum ferunt. Facem in nuptijs præferre solebant, siue ad obseruandam antiquam consuetudinem, quod ante non nisi noctu duci nouas nuptas à sponsis mos erat, siue in honorem Cereris, quæ facem in quærenda Proserpina gestauerat, siue ut noua nupta ignem, & aquam, quæ duo sunt in uita maxime necessaria, cum uiro cōmunicare uideretur, etenim aqua quoq; aspergi solebat, siue ut casta, puraq; ad spōsum proficisceretur. Vir. Mopse nouas icide faces. primam facem noctis principium uocitabant, quod tum primum uti face incipiunt. Gellius, nam cū prima fax noctis, & densiores esse tenebræ cœpissent. Item fex excrementum, quod unaquæque res facit, unde feculētus, fecis plenus, & feci-

nia uitis, de qua supra diximus. Et fecatum uinum, quod è fecibus expressum est, & defeco, quod est purifico, quasi fecem detraho. Plau. nunc defecato demum animo, egredior domo. Item à facio facies, quæ est quasi quædam factura totius corporis, ut diximus. ponitur etiam pro specie. Vir. quæ scelerum facies o uirgo effare. idē. Nec pingues unam in faciē nascuntur oliuæ. Ab ea Superficies appellata, quasi superior facies. hanc enim geometræ definint figuram, quæ longitudinem, & latitudinem habet sine altitudine. cuius termini lineæ sunt, græci ἐπίπεδον uocant planum una tantum superficie contentū. hoc est ipsam superficiem, à qua superficiarius, de quo supra diximus. præterea à facio, factor, quod significat eum, qui alterius manualia negotia gerit, ut qui uinum ex uuis, oleū ex oliuis exprimit, fruges domum uehit, & alia huiusmodi. Cato, stratū ubi duo custodes libere cubent, & tertius seruus unà cum factoribus uti cubet. idem. leguli uolunt uti olea caduca quamplurima sit, quo plus legatur, factores, ut in tabulato diu sit, ut fracida sit, quo facilius efficiant. item factum pro re gesta. Virgilius. fortia facta patrum, à quo factura, & factio, & factiosus deriuantur. Factura est ipsa compositio rei, quam facimus. factio est diuisio ciuium in diuersa studia, cum aliqui se principes, ac primarios facere in ciuitate conantur, inter quos æmulatio est, & qui eos sequuntur factiosi appellātur. ipsi uero factionum capita, siue factionum principes dicuntur p fas, & nefas factiosorum multitudinem sibi conciliantes. Sallustius. inter bonos amicitia, inter malos factio. Capitur tamen factio pro opulētia, & authoritate alicuius in ciuitate. Plautus. istas magnas factiones. Solebant item ueteres his uocabulis honeste plerunq; uti, unde histriorum quoq; & quadrigariorū factiones legimus. Facinus quoq; à facio deriuatur, quod interdum factum significat. Sallustius. qui aliquo negotio intenti præclari facinoris, aut bonæ artis famam quærunt. interdum scelus. idem, sed in ea coniuratione fuit Q. Curius natus haud obscuro loco, flagitijs atq; facinoribus coopertus, hinc facinorosos dicimus scelestos, flagitiosos. item à facio fit fœcundus, q́d faciat fructum, significatq; opimum, & abundantem. à quo fœcunditas abundantia, & fœcunde aduerbium copiose. item è contrario infœcundus, hoc est sterilis, à quo infœcunditas, & infœcunde. item à facio facetus, de quo supra diximus, q́d uerbis faciat, quod uult, à quo facetiæ dictæ, & facete aduerbium. quidam tamen à fando potius dictum uolunt, ut superius ostendimus. item factitius, ab alicuius similitudine factus, unde factitia uerba dicimus, quæ ab alicuius uocis similitudine facta sunt. ut Balantes à balando oues uocitatæ sunt. item faxo, quod significat faciam, & fio, quod passiuam eius uerbi significationem habet, et ferè cum ijs omnibus componitur, cum quibus facio, ut Commonefio. calefio. frigefio. tepefio. & reliqua. & Fascis, quod est lignorum, aut alterius cuiuscunq; rei congeries, quam ligando facimus, cuius diminutiuum est Fasciculus. Quoniam autem lictores cum fascibus præire solent consules, & alios magistratus, factum est, ut Fasces usurpemus pro magistratibus, & honoribus, qui à populo præstātur. Virgilius. Non illū populi Fasces, non purpura regum flexit. & hoc tantum in numero plurali, quia aut duodecim, aut sex fascibus utebantur. Item quia fasces lignorum, siue aliarum rerum graues sunt portantibus, fascis aliquando pro onere ponitur. Idem, Cantantes ut eamus, ego hoc te fasce leuabo. idem, iniusto sub fasce uiā dum carpit. hinc fascelis Diana dicta est à fasce lignorum, in quo absconditum Dianæ simulachrum Orestes Aritiam detulit, ut in fabula eius exponemus, & fascinum, cum oculorum, aut uerborum, aut alicuius alterius rei maleficio homines ita ligantur, ut liberi non sint, nec

mentis compotes, sæpeq; ad extremam maciē deueniāt. à quo Fascino uerbum. Virgilius. Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos. & passiuū eius Fascinor, & fascinatio nomen. Sunt tamen, qui fascinum dictum putent. ἀπὸ τοῦ βασκαίνειν, quod est inuidere, & idem esse dicant fascino, q́d inuideo, sed falsum est. neq; enim propter inuidiam solum, sed etiam propter odium, atq; inimicitias homines fascinantur, & fascinare non est uidere, sed malefice alicui perniciem moliri. à quo fit Effascinare, quod est maleficium tollere, sicut excantare est incantationem rescindere, siue incantatum liberare. Ponitur tamen aliquādo effascino pro fascino. Solinus, quædam in terra Africa hominum familiæ sunt uoce, atq; lingua effascinātes, quæ si impensius forte laudauerint pulchras arbores. segetes lætiores. infantes amœniores. egregios equos. pecudes pastu, atq; cultu optimas, emoriantur repente. Plynius. Esse eiusdem generis in Triballis, & Illyrijs adijcit Isogonus, qui uisu quoq; effascinent. Idē fœminas quoq;, quæ ubiq; duplices pupillas habeāt, uisu effascinare, Cicero quoq; apud nos author est. À fascino dicti sunt Fescinini uersus, qui canebantur in nuptijs, quia fascinum putabantur arcere, quamuis alij à Fesceno urbe appellatos malint. Item à fio fides, quod fiat quod dictum est, quemadmodum inferius ostendemus. PORTICVS CLAVDIA. Claudius inter cætera opera publica, quæ multa, & eximia ædificauit, porticum quoq; fecit, quam ex nomine suo Claudiam nuncupauit. Hāc Nero destruxerat, ut pleraq; alia, quo domum aureā ædificaret. Domitianus uero eadem restituit sub pristino titulo. EXPLICAT DIFFVSAS VMBRAS. Diffundit, atq; extendit. Ea enim præcipue causa porticus ædificabantur, ut supra diximus, quo & feruorem solis, & repentinos imbres arcerent. EXPLICAT. Extendit, explicare enim proprie extendere est, atq; emittere. Cicero, Explica, atq; excute intelligentiam tuam. quoniam autem quæ extenduntur perfectius uidentur, capitur explicare pro explanare, atq; ostendere. Idem, ut quædam sibi concedantur, quo facilius quæ uolunt explicent. Item pro extrahere. Ouidius, atq; explicat ensem. & pro exhibere, proferre. Martialis. Explicat & cœnas unica mensa duas. Idem, ut conuiuia sumptuosiora, nigræ sordibus explices monetæ. Ab hoc fit explicator, explicatio. & aduerbium explicite. Item explicatior. explicatissimus. explicatius. explicatissime. À plico autem compositum est explico. nam plicare nectere est, & ueluti rugas facere. tractum à græco πλέκειν, quod nectere est. À quo amplector, & complector dicta sunt, quasi circunnecto & connecto, & frequentatiua horum amplexor, & complexor, & amplexus, & complexus nomina. Virgilius. scæaq; amplector limina portæ. Plynius. Post dulcem, mutuumq; complexum ambo discessimus. Gellius, eumq; amplexus atq; exosculatus est. hinc etiam circūplector. Sallustius. cum montem undiq; circumplexus obsideret. & plexa, ligata. à quo perplexa, intricata, atq; abstrusa. et perplexe aduerbiū, hoc est implicite, inordinate. & perplexabile figuratum, per quod aliud auditur, aliud sentitur. Plautus. nec ullum uerbum faciat perplexabile. Plecto uero quod significat ferio, cuius passiuum est plector, non ἀπὸ τοῦ πλέκω deducitur, quod est implico (ut quidam ignari tradiderunt) sed ἀπὸ τοῦ πλήκτω ferio, à quo & πληγὴ dicitur, hoc est plaga, & πλῆκτρον plectrum. Est autem plaga proprie percussio, uulnus, uerber. Vir. plagisq; peremptū, Tunsa per integrā soluuntur uiscera pellē. Hinc plagiarius dicitur, q hominē emit. quē scit liberū esse, & qui huiusmodi hominem sciens uendit, aut pro seruo tenet. Item qui libertum emit, uēdit ue. Item qui seruo,

seruæ'ue persuadet, ut à domino, domina'ue fugiat, uel eum, eam'ue inuito, uel insciente domino, domina'ue cælat, uinctũ habet, emit, uendit'ue. Dictus plagiarius, q̃d lege fannia plagis damnatus esset. Lex ipsa, plagiaria. crimen, plagium uocatur. Martia. impones plagiario pudorem. Plagiarium uocat furem librorum suorum, & illos tanquam suos tenentem. Per metaphoram tamen plagæ maiora retia uocantur, de quibus supra diximus, quod plagis, hoc est foraminibus plena sunt, Virg. Retia rara plagæ. Item spatia ampla, uel cœli, uel terræ, quæ etiam tractus uocantur, et à græcis dicuntur climata. Idem; Aetheria quos lapsa plaga Iouis ales aperto turbabat cœlo. idem, in medio dirimit plaga solis iniqui. item plaga grãde linteum est, de quo supra diximus, cuius diminutiuum est plagula. Aliquando etiã pars lecti est, aliquando totus lectus. Varro, eburneis lectis, & plagis sigillatis. Plectrum uero instrumentum, quo fides pulsantur. Martia. Feruida ne trito tibi pollice pustula surgat Exornent docilẽ garula plectra lyram. plectrum etiam dicitur calcar æneũ, quod olim gallis gallinaceis addebatur, dum inter se pugnarent. À nostris aliquando pecten uocatur, quod græci dicunt plectrum. À plico autem composita sunt applico, quod significat admoueo, ita ut hæreat, hoc est adnecto. Circumplico, circũnecto. Replico, aliquando dissoluo. Plautus, replica ricam, atq; extende. Aliquando rursus explico. Plyn. q̃ sæpius idem replicasset, tandem persuasit. Implico, inecto, inuoluo. Martialis, implicitam uisco perdidit ille fugam. Aliquando orno. Plautus. implicat ad speculũ caput. Supplico, rogo, precor. Plicari enim ueteres precando, & genua eius, cui precabantur, attingere solebant, ac ad ea quasi adorãtes manus tẽdere. Ab hoc supplex dictus. qui ita precatur, & suppliciter aduerbium, & supplicatio eiusmodi precatio, & suppliciũ, quod modo pro supplicatione accipitur. Sallustius, in supplicijs deorum magnifici. Idem, non uotis, neq; supplicijs muliebribus deorum auxilia parantur, sed uigilando, agendo, bene consulendo, prospera omnia cedunt. modo pro cruciatu, & pœna, quia supplices esse in deprecanda pœna homines consueuerunt. Virg. Spero etiam medijs, siquid pia nomina possunt, supplicia hausurum scopulis. Quidam tamen supplico, non à plicando, sed à placando dictum existimant, quasi supplaco. unde subuosplaco, pro eo quod est supplico. aliquando apud ueteres inuenitur cõplico, connecto, simul plico, à quo complex dicitur particeps sceleris, & qui in eodem crimine ueluti connexus est. Item complicatio notæ significationis. item à plico fit duplico. triplico. quadruplico. triplex. quadruplex. multipliciter. et siqua alia sunt huiusmodi. Item poples pars pedis, quæ genu opposita est, dicta quod post plicatur. VMBRAS. Vmbra est aër carens sole, quod fit alicuius corporis obiectu, præsertim nubium; unde quidam ἀπὸ τοῦ ὄμβρος, quod imber est, umbram uocatam existimant, quod omnes umbræ humidæ sunt. Item umbræ dicuntur, quas faciunt pictores, ut imagines, quæ planæ sunt, solidæ uideantur, quod dicunt adumbrare, à quo adumbrare aliquãdo proornare accipitur. Inumbrare uero & obumbrare est tegendo umbram facere, & quod dicitur opacare. per metaphoram tamen ponitur pro tueri, atq; defendere, quæ translatio ab arboribus sumpta est, Vir. et magnũ reginæ nomen obumbrat. Ab umbra umbrosum dicimus, opacum. umbratilem uero, qui umbra detentus est, ut uita umbratilis dicatur umbra, atq; otio marcescens. Item umbrifer lucus dicitur ab umbra ferenda. Vmbræ etiam inferorum imagines uocantur. Virg. Vmbrarum hic locus est, somni, noctisq; sopore Corpora uiua nefas, stygia uectare carina. Itẽ umbræ in neptũnalibus casæ frondeæ dicebantur. Ab umbra dimi-

nutiuum fit umbella. Item umbria, q̃d ea regio propter altitudinem montium, & uicinitatem Apẽnini umbrosa sit, quãuis aliqui ἀπὸ τοῦ ὄμβρου potius, hoc est ab imbre nominatam uolunt, quod Vmbri omnium Italiæ populorũ antiquissimi inundatione terrarum imbribus superfuisse credantur. Est autem umbria, quæ ab Apennino, ac etiam ultra incipiens, usq; ad sinum adriaticum extenditur. multis præclara uetustissimis oppidis. sed in primis Sentino meo, et Fano fortunæ, quorum hoc in Adriatici litore inter Senogalliam, ac Pisaurum, non longe à Metauro amne situm est, illud ad octauum lapidem ab Apennino. propter flumen Sentinum, felix utrunq; & locorum amœnitate, & frugum copia, & hominum ingenijs. Nec immerito alterum à fortunæ felicitate nomen habet, alterum ab acumine, ac subtilitate ingenij. ueteres enim sentinare dixerunt satagere, ac subtiliter periculum euitare, à sentina nauis, quam quisq;, ut aqua liberet, euacuare contendit. Cæcilius, capit consilium, postquam sentinat satis. Mihi quidem, utriusq; oppidi iucundissima cogitatio est, in altero conceptus, in altero natus, in utroq; educatus, utriusq; Ciuis sum, utrunq; est mihi solum, propter quod non immerito, me alij Fanensem, alij Sentinatem uocant, par mihi ergo utrorũq; caritas est, par beneuolentia. Ab umbra umbri dicũtur umbriæ populi, coloniq;. DIFFVSAS. Sparsas. Diffundere enim spargere est, quod à fundo componitur. Proprie autem fundere liquefacere est, unde metalla dicimus fusa, hoc est liquefacta. Ply. fuso, ac super iniecto plumbo. & fusile, quod fundi potest sicut ductile quod potest duci, atq; extendi, & fusorium uas, in quo metalla funduntur, hoc est liquefiunt. & fusores, qui fundunt. & ars fusoria, ars fundendi, miscendi, transmutandiq; metalla, in qua multi ludibrio habiti sunt, qui dum cupiunt ditiores fieri ad inopiã redacti sunt, tribus tãtum rebus, spe scilicet, & stultitia, & fuligine diuites. Quoniam uero quæ fusa, ac liquida sunt, spargi solent, fundere pro spargere frequentissime usurpamus. Claudianus, & pessima fudit uina cadis. Apuleius. lachrymulã fudit. Veteres tamen fundere, & uergere in sacris ita accipiebant, ut fundere esset supina manu libare, q̃d fiebat in sacris superis. Vergere autem conuersa manu in sinistram partem, ita fundere, ut patera conuertatur, quod inferis in sacris fiebat, hoc autem ad explorationem uictimarum pertinebat, etenim, si non stupuissent, aptissimæ iudicabãtur. Fundere etiam per metaphoram pro sternere capimus. Virg. quàm septem ingentia uictor Corpora fundat humi. aliquando pro abundanter præbere. Idẽ; ipsa tibi blandos fundent cunabula flores. nonnunquam pro profligare. Sallustius, bis fusos milites. Virg. Illi etiam, siquos obscura nocte per umbram Fudimus ĩsidijs, totaq; agitauimus urbe. À fundo, cum spargo significat. futile uas dictum latissimi oris, ex altera parte arctum, quod statim positum effundebatur. Vtebãtur eo in sacris deæ Vestæ. à quo futiles dicti, qui continere tacenda non possunt, sed ea effundunt. & futire effluere, à quo effutire imprudenter, & mendaciter loqui. Apule. leuis homo, & futilis, ac rimarum plenus. Teren. Verum istoc de nomine eo perperam olim dixi, ne uos forte imprudẽtes foris effutiretis. Item futile, & futiliter aduerbia. Ennius, ut quod factum est futile, amici nos feramus fortiter. Futuere quoq; obscœnum uerbum hinc declinatum est, cum nihil aliud sit, quàm semen, hoc est genituram effundere. Futare uero arguere est, unde fit confutare, & refutare, à quibus confutatio, et refutatio, hoc est redargutio eorum, quæ ab aduersario dicta sunt. Interdum tamen ueteres confutare pro commouere posuerunt. Titinnius, cocus magnũ ahenum, quando feruit, paruula confutat trua. interdũ pro confundere. Terẽ. Confu-

tenuit uerbis admodum iratum patrem. Sed hæc à fundo potius deducta existimant. a. litera in. u. conuersa, ut refutare sit, fata, hoc est dicta redarguere. Cato futauit usus est, pro sæpius fuit. Item à fundo infundibulum, quod est instrumentum, quo in uasa liquores infunduntur. Idē, in cælla olearia hæc opus sunt. Dolia olearia. et opercula. Sestarium oleariũ unum. labellum unum. infundibula duo, spongiæ duæ. & funda, quod modo genus retis est, quod in orbem spargitur, diciturq; alio nomine reticulum. Virgilius. funda iam uerberat amnem, modo sacculum, siue marsupium in modum retis factum, in quo pecuniæ, & alia geruntur. Macrobius. solebat descendenti à palatio Cæsari honorificum aliquod epigrāma porrigere græculus, id cum frustra sæpe fecisset, rursusq; eum idem facturũ uidisset Augustus, breue græcum manu sua in charta exarauit epigramma. Pergenti deinde ad se obuiam misit, ille legendo, laudare, mirari, tam uoce, quàm uultu. Cumq; accessisset ad sellam, demissa in fundam pauperem manu, paucos denarios protulit, quos principi daret. Adiectus hic sermo μὴ κατὰ τὴν τύχην σὴν σέβαστε, εἰ πλέον εἶχον, πλέον ἐδίδουν. hoc est. Non secundũ fortunam tuam Auguste, si plus habuissem, plus dedissem. Secuto omnium risu, dispensatorem Cæsar uocauit, & sestertia centum millia numerari græculo iussit. Dicitur hoc sacculi genus etiam reticulum. Horatius, Reticulũ panis uenales inter onusto Forte uehas humero. Marsupium sacculum esse ad tenendas pecunias Cato ostendit. & quod ꝑspicuum est, maiorem curā habere nos Marsupij nostri, q̄ uitæ nostræ. Modo circulus ex auro siue alio metallo, quo gemmæ ita nectuntur, ut aurum non nisi margines amplectatur. Plynius. Heterizusa in proprio, uti arbitror, cognomine, uelut è multis eiusdem generis composita gemmis. Quamobrē præstantiores funda clauduntur, idest patentes, nec præter quàm margines auro amplectente. Idem. funda includūtur ꝑspicuæ, cæteris subijcitur aurichalchum. Funda etiam instrumentum est è funiculo factum, quo funduntur, hoc est iactantur lapides. Terentius. nimis uellem fundam tibi dari, quo illos ex occulto cæderes. Ab hac funditores uocitati, qui fundis magnis dimicant. Sallustius, ipse cum expeditis cohortibus, dehinc funditorum, & sagittariorum delecta manu. Item à fundo fusim aduerbium, hoc est sparsim, & fusus, quo nent mulières, quod, dum trahitur uoluendo, quasi liquefieri uidetur, propter quod græci Cnicon herbam, ex qua propter gracilitatem, & rigiditatem caulis, antiquæ mulieres colos facere solebant, Atractylida uocant, quod ex ea fusus liquetur. Græci enim ἄτρακτον fusum dicunt, ὑλίζειν liquari, hæc herba ex aculeatarum genere est, Italiæ ignota. Aegyptij ex ea oleum faciunt, semen eius candidum est, & grande, amarumq;. Item fundus, quia fundit quotquot annis multa, & fundum, quod proprie est ima pars uniuscuiusq; rei, quæ aliquid in se liquoris contineat, uel ad continendum facta sit, ut dolij. nauis. alueí. fluminis. lacus. maris. à quo fit fundamentum, & aduerbium funditus, hoc est à fundo, sicut cœlitus à cœlo, & profundus, quod proprie imum significat, ut profundum mare, dictum, quod porrò habeat fundum, aliquando tamen ponitur pro alto. Virgilius. Ni faciat maria, ac terras, cœlumq; profundum Quippe ferant rapidi. Ab hoc profundior profundissimus, profunditas, profunde, profundius. Profundissime aduerbia, et fuscina tridens Neptunni, hoc est telum trisulcum piscatorium, quod fundo natantia capiat. hoc etiam retiarij in gladiatorijs ludis utebantur. Iuuenalis. Vicerat hoc monstrũ tunicati fuscina Gracchi. Eius diminutiuum est fuscinula, & fundo fundas, quod est firmo, & quasi fundamentum facio. stabilio. transferturq; ad incorporalia, Quintilianus. funda

tam paternis, auitisq; opibus domum. Ab hoc effundare dicimus à fundo euertere. Cæcilius. resp. amisso, & effundato pulcherrimo non paruam fecerat iacturam. Fundamenta uero iacere, ē qualiacūq; fundamenta facere, et quasi rei dare principium. Suetonius, in ara capitolina nouæ domus fundamenta iecit. Sed hoc quoq; ad incorporalia transfertur. Cicero, in quo templo, quantum in me fuit, ieci fundamenta pacis. Ab hoc fundatio deducitur, & fundator, et fundamen, et fundamentum. A fundo fundis composita fiunt, circunfundo, quod est circumcirca aspergo, Apuleius. Atq; eo liquore stabulum omne circunfudit. Offundo, quod est inijcio. Cicero. Hic error, et hæc doctorum animis offusa caligo est. Perfundo, conspergo. Ouidius. Perfuditq; genas lachrymis. Effundo, spargo. Plautus. Totamq; effudit fideliā, hoc est sparsit quicquid in fidelia erat. Fidelia enim uas erat samiū uarijs aptum usibus. Idem, mulsi congialem, plenam faciam tibi fideliam. Hinc per metaphoram effundere capitur pro emittere. Virgilius. Ruuntq; effusi carcere currus. Item prosternere, profligare. Sallustius. effuso, ac profligato peditatu paulatim retrocedere cœperunt. Veteres etiam effutos pro effusos dixere, sicut mertat pro mersat, Profundo supra modum expendo. A quo profusus dicitur, qui supra modum sumptuosus est. Terentius. profundat, pereat, nihil ad me attinet. Aliquando tamen profusus ponitur pro eo, quod est abiectus, iacens. Plautus. profusus. squallens. sordidus. ab omnibus derelictus. Refundo, quod est rependo. Seneca, id erat non tam accipere beneficium, quàm refundere. Proprie tamen refundere est, quod sparsum erat, restituere. Idem. quicquid deerit ex meo refundam. Capitur aliquando pro euomere. Plynius. Quod hesterna crapula ingurgitauerat, palàm refudit. Infundo, quod est liquidum aliquod, utputa aquam, uinum, oleum inijcio. Apicius, oleum infundito, ad ignem liquato, piper addito. Superfundo, liquidi aliquid superaddo. Plynius. resinæ momentum cum aceto superinfundito. Suffundo, extrinsecus fundo, cum infundo potius de interiore parte dicatur. Virgilius, At si uirgineum suffuderit ore ruborem, Ventus erit. hinc fit suffusio, qui morbus est oculorum, uulgo cataractam uocant, hæc paracentesi curatur. Est autem παρακέντησις, quæ manu fit à chirurgis dum curari aliter morbi non possunt. Inungitur prius locus. deinde uel acus, uel hamulus infigitur, idq; paracentesis dicitur. Suffundere uero subijcere est, à quo suffundatum subiectum dicimus, tractum à fundamento. Varro, qui in domibus laterititijs paululum modo lapidibus suffundatis, ut humorem fugerent habitabant. Confundo, perturbo, confuto, opprimo. Plyn. & si misceantur facile confundunt colorem. Seneca, facile hoc modo aduersarium confundi. Item à fundo funis deducitur, quod dum trahitur, atq; attenuatur linum fundi uideatur. Ab hoc fit diminutiuum funiculus, & funalia, hoc est cerei, quod ante usum papyri funes circundatos habere ueteres solebāt, & ab hoc funus, quod incensi funes mortuis præferebantur. Funus proprie est pompa illa, quæ fit in exequijs mortuorum. Ennius, nemo me lachrymis decoret, nec funera fletu faxit. Aliquando temen ponitur funus pro morte. Vir. Nec moritura tenet crudeli funere Dido. Aliquando pro cadauere. Terentius, effertur funus. Nonnunquam pro sepulchro. Vir. ergo instauramus Polydoro funus. Hinc funerare, sepelire est, Et funereæ dicuntur mulières, ad quas pertinet funus, utpote soror, & mater. Idē, nec te tua funera mater Protexi, pressiue oculos, aut uulnera laui, et funěbre, quod ad funus pertinet. Vnde funěbris pompa dicitur. Quintilianus. Quid sibi uelit ille funebrium longus ordo pomparum. Nam pompa græca uox est, significatq; apparatum solēne cum ostentatione, & specie quadam

triumphi, unde & θριαμβεύειν græci triumphare dicunt. Hinc & funerum, & ludorum, ac spectaculorum pompæ dicuntur. Cicero. sed iam è pompa in ueram aciem descendamus. & funeralia, quicquid ad exequias pertinet, et funebres tibiæ, quibus in funere canebatur, quas flamini audire putabatur illicitum. & funestum, funere inquinatum. à quo fit funesto uerbum, cuius passiuum est funestor. & funestata domus dicitur, quæ aliquo funere affecta est. Plautus. paternam funestati domum. funestare etiam quandoq; pro cruentare accipitur, & funestum pro mortifero, et cruento. Seneca, uox illa funesta reipublicæ, hoc est cruenta, mortifera. Fungor quoq; nonnulli quasi funus ago dictum existimant, proprie enim fungi finire est, unde uita functus dicitur, qui finiuit uitam, hoc est mortem obijt. cuius significationis & ab hoc compositum est defunctus, Virgilius. O tandem magnis pelagi defuncte periclis, hoc est qui finisti, et euasisti pericula. Titus Liuius. Defuncta morbis corpora salubriora esse incipere, hoc est, corpora, quæ finierunt, & euaserunt morbos. Legitur & defunctus per se, hoc est mortuus, & defunctus morte, hoc est qui mortem obijt. Accipimus tamen frequenter fungor pro eo, quod est officium, ac munus ago. ut fungor magistratu. fungor prætura. fungor legatione. fungor officio mihi delegato. fungor munere iudicis, & similia. Fungum etiam, sunt, qui à funere agendo uocitatum existiment, quod periculosissimum sit uescentibus, tum præsertim, cum uel caligaris clauus, uel calybis rubigo, aut panni aliquis marcor affuerit, aut si serpens primo patescentem adhalauerit. Hic uisus est totas aliquando familias perimere. Sic extinctum tradunt Anneum Serenum præfectum Neronis uigilum, & Tribunos, ac Centuriones quosq;, qui cum eo in conuiuio fuere, ut mirum sit tantam ancipitis cibi esse uoluptatem. Plura autem fungorum genera memorantur. In primis Boletus, ob id maxime toto orbe notissimus, quod eo extinctus est Tiberius Claudius, dato in eo ueneno à coniuge Agrippina (ut quidam uolunt) quod eius cibi auidissimus esset, ut alij, ab Aloto spadone prægustatore, dum in arce epularetur cum sacerdotibus, iussu eiusdem Agrippinæ, consilio Locustæ maleficæ, auxilio Xenophontis medici. Plynius. optimus quidem cibus est Boletus, sed immenso exemplo in crimen adductus, ueneno Claudio principi per hanc occasionem à coniuge dato Agrippina. Quo facto, illa terris uenenum alterum, sibiq; ante omnes Neronem suum dedit. Optimus hic esse inter fungos à ueteribus putabatur. Iuuenalis. Vilibus ancipites fungi ponentur amicis, Boletus domino, sed qualem Claudius edit, ante illum uxoris, post quem nil amplius edit. Martialis. Dic mihi quis furor est turba spectante uocata Solus Boletos Cæciliane uoras. Quid dignum tanto, uentriq; guleq; precabor. Boletum, qualem Claudius edit, edas. Hic ita nascitur, uolua prius in terra gignitur, ipse postea in uolua, ceu in ouo luteum, & tunicæ eius in cibo par gratia, dum infans est Boletus, rumpitur illa hoc nascente, mox in pediculo totum corpus absumitur. oritur, occiditq; intra septimum diem. Cæteris fungis lentior natura. origo ferè omnibus ex pituita arborum. tutissimi olim existimati sunt Rufi, & minus diluto rubore, quàm Boleti. proximi qui candidi sunt, & in pediculo ueluti apicem flaminis habent. Post hos qui in inferiori, & concaua parte Rufescunt, superiori parte candorem habentes, uulgo, quod in pratis nascantur, pratenses appellati. sequuntur deinde suilli, genus uenenis accommodatissimum, & qui tota sæpe conuiuia interemerunt. Tutiores aridi. in plerisq; enim Italiæ partibus siccantur. Sunt præterea, & ab oui figura, ouati dicti, & à spongiæ similitudine, spongioli, & à digitis, digitelli, & à porrigine, porriginosi, & qui sine pediculo nascuntur, quasi tuberibus similes, nisi quod sunt candidissimi, pezicæ. multarum præterea arborum fungi sunt, non ita pernitiosi, præsertim qui fiunt ex fico. ferula. fago. robore. cupresso. sambuco. castanea in primis præstanteis gignit, & omnium maximos, ut fungus unus pluribus sufficiat conuiuis, lacinias uocant, quod laciniosi sint, & uisu quoq; uoluptatem afferant. Sed omnes odore simul ac sapore, & innocentia superant, qui è spinarum radicibus uere nascuntur, spineoli propterea, à plerisq; etiam pruneoli uocitati, ignoti prorsus ueteribus, quod certe inter tot gulæ irritamenta mirandum est. Commendantur etiam qui ex cardorum radicibus autumno nascuntur, Cardeoli ex argumento nominati, ipsi quoq; inter primos innocui. Tutiores putant fieri quoscunq; fungos, si cum carne coquantur, aut cum pediculo piri. Item si pira confestim sumantur, uel si coquantur in aceto. Est et aliud mirabile fungi genus, quod ex lapide nascitur, quem lynceum uocant. Est inter animalia ex luporum ceruariorum genere, quod Lynx uocatur, maculoso tergore, de quo Virgilius. Et maculosæ tegmine lyncis, huius animalis urinam coire in duriciem calculi manifestum est, quod lynx præsentiens inuidia humani generis, ne ea egeries in nostrum transeat usum, egestum liquorem statim arenarũ tumulis contegit. Inuentus hic lapis, sub terra, quasi planta occulitur. In siccitate aqua rigatur. nascuntur ex eo fungi paulatim crescentes plures simul, et in cibo sapidissimi, et dolori renum, ac frangendo, educendoq; calculo mirifice utiles. Dum fungi scinduntur, pars pediculi, quæ fixa in lapide remanet, spatio temporis lapidescit. Sic augetur continue lapis, et plures quotannis fungos germinat. Ignorauerunt hoc ueteres. & tantum gigni ex lyncis urina lapillum quendam scripsere utilem dolori renum, quẽ lyncurium uocant. Theophrastus lapidem hunc succino similẽ esse colore, & appropinquantia similiter attrahere magno errore affirmat. Agaricon quoq; fungus est in arboribus nascens circa Bosphorũ, colore candido, & in Gallia, sed quod in Gallia nascitur, infirmius habetur. Sunt etiam quarundam arborum fungi magnitudine, duritia, et æqualitate quadã insignes, quibus pro strigilibus utuntur præsertim, qui caluam crinibus nudã gerunt. item alij, quibus utuntur aridis pro fomitibus, ignem in ijs uel attritu lignorum, uel excussu lapidum, quos ob id ignarios uocant, concipientes. in lucernis quoq;, atq; candelis oriri sæpenumero fungos cernimus, quos futuri imbris indices esse commemorant. Virgilius. Nec nocturna quidem carpentes pensa puellæ. Nesciuere hyemem, testa cum ardente uiderent Scintillare oleum, et putres concrescere fungos. Item fungi sæpe in ano nascuntur, hoc est ulcera quædã quamsimillima fungis, humida semper, & odore admodum fœdo, quæ si hyems sit gelida, si aliud tempus, frigida aqua fouentur, deinde squama æris cum fuligine, & calce inspergitur, & si hac ratione non tolluntur, scinduntur prius, deinde candenti ferro aduruntur. À fungo fit fungosus adiectiuum, quemadmodum à spongia spongiosus, significatq; rarum, & leuem ad similitudinem fungi. Plynius. Est calamus crassiore, longo, & tenui foramine, hunc totum fungosa replet medulla. ab hoc Fungositas dicitur. idem, tota fungositas derasa. REDDITA ROMA SIBI EST. *Restituta est Roma in libertatem, nam quæ prius Neroni subiecta erat, te præside sua facta ẽ, hoc est libera, nec alteri parens, quã sibi.* ROMA. *Roma urbs Italiæ regina urbium, totius mundi caput. hæc paruum ab initio oppidum fuit. à iuuentute latina Valentia appellatum, quod cum Euander ad ea ueniens loca extendisset, seruata impositi prius nominis significatione, Romam nuncupauit, siquidem græci ῥώμην robur appellant. Alij uolunt Tro-*

a capta quasdam ex Achiuis in ea loca, ubi nũc Roma est deuenisse per Tyberim, deinde suadente nobilissima captiuarum, cui Romę nomen erat, incensis nauibus posuisse sedes, & structo oppido, Romem ab ea uocasse. Nõnulli tradunt Romem non captiuam fuisse, sed Ascanio natam. Aeneæ neptem, hanc appellationis causam extitisse. Sunt qui à Romulo conditore uocitatam Romam existimant, ideo autem Romam potius, quàm Romulam appellari hunc uoluisse, ut ampliori uocabulo prosperiora patriæ suæ ominaretur. fuit & aliud huic urbi latinum nomen, sed exprimere id arcanis cærimoniarum nefas habitum est. Quapropter cum Valerius Soranus contra interdictum id eloqui ausus fuisset, mox peremptus dedit pœnas. Causam autem, cur & urbis, & eius dei in cuius tutela urbs erat, ignorari nomen Romani uoluerunt, hanc tradunt. quod ipsi arcanum hunc morem habebant, ut cum obsiderent urbem aliquam hostium, iamq; ipsam capi posse confiderent, certo carmine euocarent tutelares deos, uel quod aliter capi urbem posse nõ crederent, uel quod, si posset, nefas, existimarent deos habere captiuos. Ideo igitur occulta esse & deorum, & urbis nomina uoluere, ne quod ipsi faciebant, ab alijs paterentur. Carmen autem, quo ipsi utebantur, erat huiusmodi. Si Deus, si dea est, cui populus, ciuitasq; Carthaginensis est in tutela, teq; maxime ille, qui huius urbis, populiq; tutelã recepisti, precor, ueneror'q;, ueniamq; à uobis peto, ut uos populum, ciuitatemq; Carthaginensem deseratis. loca. templa. sacra, urbemq; eorum relinquatis. absq; his abeatis, eiq;, populoq;, & ciuitati metum, formidinem inijciatis, proditiq; Romam ad me, meosq; ueniatis, nostraq; uobis loca. templa. sacra. urbs acceptior, probatiorq; sit. mihi quoq;, populoq; Romano, militibusq; meis præpositi sitis, ut sciamus, intelligamusq;, si ita feceritis, uoueo uobis templa, ludosq; facturum. Tutelarem Romanorum alij Iouem esse crediderunt alij lunam, alij opem consiuiam. alij Angeronam, cui sacrificatur ad xij. Calen. Ianuarij, cuius simulachrum ob hoc maxime silentium, obligato, obsignatoq; ore fingebatur. Huius urbis ambitum diuersis temporibus uarium fuisse authores prodiderunt. scribit Plynius diui Vespasiani temporibus millia passuum tredecim, & ducentos urbis ambitum fuisse. Flauius autem Vopiscus tradit Aurelium imperatorem ambitum urbis, ad triginta millia passuum ampliasse. Romulus autem à Romula arbore appellatus est, sub qua Romulus, & Remus pueri inuenti sunt, quemadmodum superius ostendimus. Alij utrunq; à robore, hoc est ἀπὸ τῆς ῥώμης appellatos uolunt. A Romulo Romulia tribus dicta, quod ex eo agro censebatur, quem Romulus ex Veiẽtibus ceperat. A Roma uero Romanus dicitur, qui & à Romulo appellatur Romulida. et Romulea urbs ab eodem Roma uocatur. Item Romulea aliquando pro Romana accipitur. Romana porta à Sabinis apud Romam appellata est, quod per eam proximus eis aditus esset.

REDDITA. Restituta. Proprie enim reddere est acceptum, uel ablatum restituere. Terentius. Siquis quid reddit, magna est habenda gratia. Interdum tamen Reddo pro do accipitur. Plautus, tibi ego rationem reddam. Virgilius. regnorum reddita cessit pars Heleno. Quintilianus. Si uerum est post innumerabiles annos reddi rursus alias corporibus animas. rursus reddi hoc est iterum dari. Hinc Celsus iurisconsultus reddendi uerbum inquit, quanquam significationem habet retrodandi, accipit tamen & per se dandi significationem. Nam quod aliqui dicunt reddo literas idem esse, quod do literas, falsum est. etenim cum reddo literas dicimus, non do literas significamus, sed restituo. quoniam is, cui damus literas, quasi restituere illi uidetur, ad quem damus. Reddo etiam uerbum sacerdotale ẽ. Reddi enim exta dicebantur, cum probata, & electa aræ superponebantur. Virgilius, Lancibus, & pandis fumantia reddimus exta. Aliquando reddo capitur pro repono. Plautus. Tempestas uenit, constringit tegulas, imbricesq;, ibi dominus indiligens reddere alias neuolt. A reddo redditus dicuntur, qui proprie sunt prouentus agrorum, quamuis per translationem pro omni prouentu ponãtur. Reddo à do uerbo declinatur. Dare proprie tribuere est. Virgilius, da propriam Timbrææ domum. Aliquando pro exhibere ponitur. Terentius. nanq; ei unam cœnam, atq; eius comitibus dedi. Nonnunquam facere. Virgilius. tu das epulis accumbere diuûm. Interdum dicere. Idem. Sed tamen iste deus qui sit da Tityre nobis. Quãdoq; ascribere. Cicero. Ego quæ tu sine Verre commisisti, Verri crimini daturus sum. Sæpe etiam prostituere. Martialis. Casta igitur nulla est? castæ sunt mille, quid ergo casta facit? non dat, non tamen illa negat. Illud notandum, quod damus alicui literas tanquam tabellario per eũ ad alium perferendas. damus ad aliquem, cum ad eum perferri uolumus. Aliquando utrũq; coniungitur. Sallustius. Vulturtio literas ad Catilinam dat. is cui literæ dãtur, si perfert, reddere literas dicitur, ut paulo ante ostendimus. Is uero, ad quẽ dantur, accipere. Item dare potestatem plus est, quàm facere potestatem. Etenim facere potestatem, est aliquid permittere. Cicero. fecit ei potestatem legendi literas, quas à Trebatio acceperat, hoc est permisit, ut legeret literas. Dare uero potestatem, est rem prorsus alterius arbitrio permittere. Plynius. Vt qui suarum omnium rerum potestatem auunculo dederat. Paulus iurisconsultus eum quoq; dedisse affirmat, qui aliquid compensauit, aut permutauit. dare fidem non est credere, ut pleriq; indocti existimant. Hoc enim habere fidem dicimus, hoc est credulitatem. Sed dare fidem est aliquid sancte promittere. Terẽtius, grauidaq; facta fidem dat sibi uxorem fore hanc. Virgilius. accipe, daq; fidem, hoc est accipe promissionem à me, & tu similiter mihi sancte promitte. Aliquando tamen Accipere fidem, est accipere credulitatem hoc est mereri, ut credatur. Martialis. Iunctam Pasiphaen dictæo credite Tauro Vidimus, accepit fabula prisca fidem. superioris uero exemplum ponit Quintilianus. fidem habes hominibus, quos mentiri alius affirmat, idest credulitatẽ præstas. Plynius. cur enim uerbis eius non sit fides habenda. Ab aliquo uero habere fidem est habere promissionem alicuius rei fide firmatam. Terẽtius. ait, si fidem habeat, se iri præpositum tibi apud me. Si fidem habeat inquit, hoc est, si fidem accipiat à me, & si ei fidem dem, ac sancte promittam. Alia quoq; à do composita fiunt addo. quod est adijcio adiungo. A quo superaddo. Additus tamen apud ueteres capiebatur pro inimico. Virgilius. nec Teucris addita iuno Vsquam aberit, Circundo, circuo Sallustius, circundatos militibus saltus mox occupauit. obdo, claudo, Terentius. Pessulo hostium obdo. Perdo, amitto. Per enim præpositio, cum per se est, localem & temporalem significationem habet, ut per medium forum. & per medium diem. & per fortitudinem adeptus est præmium, ubi fortitudo, quasi locus præmij ostenditur. Aliquando est iurandi, ut per Iouẽ, & per Pol, quod per pollucem significat. interdum obtestandi. Virgilius. Per te, per qui te talem genuere parentes. Idem, Per ego has lachrymas, dextramq; tuam te, Per connubia nostra, per inceptos hymenæos. Nonnunquam medium quendam, & quasi intercessorem significat, ut per amicos meos obtinui, per memetipsum feci, quasi meipso medio. In compositione uero aliquãdo abnegat, ut pfidus, piurus, q fidẽ et iusiurãdũ fregit. Aliquãdo significat in totũ, & usq; ad finẽ. Lactãtius, nõ inimiste petere, ut siquis erit, qui inciderit in hæc, si legit perlegat,

hoc est, usq; ad finem legit. Cicero, nuntius ille, qui literas accepit; non pertulit. Seneca, Leue est miserias ferre, pferre est graue, hoc est aliquo tpe i miserijs esse, leue est. sed in his usq; ad finem uitæ perseuerare, est graue. Martia. Nam uigilare leue est, peruigilare graue. Hinc agere reum, est in aliquem inquirere, & accusare. Peragere reum, est usq; ad finem agere, hoc est condemnare. Quandoq; significat per medium. unde Pellucidum dicimus, per cuius mediũ fulgor emanat. Perspicuum per cuius medium uidemus, ut aqua, glacies, crystallus, sed pellucidum magis ad corporalia pertinet. Perspicuum ad icorporalia. Plau. ita is pellucet, quasi laterna pũica. Plyn. Tam claras, perspicuasq; sententias. Hæc tamen apud authores confunduntur. plerunq; pro ualde accipitur, ut pergraue, permagnum. Cicero, pergraue mihi uisum est. &, si addatur, quàm, significat maxime, ut perquam bonus, idest optimus, perquam magnus, idest maximus. Est etiam quando per pro nimis uehementer accipitur, facitq; significationẽ uocabuli penè à simplici suo diuersam, et in malam partem accipitur, ut pertinax, nimis tenax, quod significat durum, & inexorabilem, atq; obstinatum. Pernix, qui nimium nititur. unde aliquãdo accipitur pro celeri. Vir. talis & ipse iubam ceruice effundit equina Coniugis aduentu pernix Saturnus. Aliquando nimis perseuerans. Differtq; pernicitas à uelocitate, quod alterũ sit celeritatis, alterum patiẽtissimæ perseuerantiæ. Idem, & inter dura iacet pernix instrato saxa cubili. Perfuga, q nimium fugit, hoc est qui ad hosteis fugit. Peruersus, qui nimis uersatur in malo. Percitus nimis incitatus, qui ira, ac furore accensus est. Perpessus, qui nimis, & cum labore, ac dolore passus est. Perdo ergo dictum, quasi nimis do. Nam qui nimis dat, qc quid habebat amittit. Capitur etiam aliquando pdo pro perimo, quoniam quæ amittuntur, quasi mortua nobis esse uidentur. Teren. dij te perdant. Ab hoc perditus dictus, qui interijt uitijs, & recuperari non potest, sicut perdita res, quæ amissa ẽ. Idẽ, dij uestrã fidẽ hominẽ pditũ, miserumq;. Cicero, sæuũ crudelitate. perditum, luxuria, uitijs omnibus contaminatum. Veteres pro perdo perduo dixere, A quo perduaxo. Plau. Dij te, deæq; omnes perduaxint cum istoc homine. A perdo fit deperdo, unde Caius iurisconsultus scribit deperditũ dici, quod in natura rerum esse desijt. Diminutum uero, quod usu raptũ est. Item à do componitur trado eiusdem ferè cum suo simplici significationis. Abdo, quod est recondo. Apuleius, atris abdita nubibus. Abditiuos ueteres abortiuos appellabant. Abdomẽ sumẽ dicitur, quod abditum sit. A poëtis tamen aliquando pro larido ponitur, hoc ẽ pingui duro. Iuue. Montani quoq; uenter adest abdomine tardus. Item dedo, quod est imperpetuum do, & ita differt à do, quod proprie damus animo repetendi. dedimus autem quæ in perpetuum damus, unde dedere se hostibus dicimus, qui sese in hostium potestatẽ tradũt, & traditio ipsa, deditio dicitur, & qui se ita tradunt, uocantur dedititij. Aliquando tamen dedo accipitur pro do. Teren. Verberibus te cæsum in pistrinum Daue dedam. & dedita opera dicimus pro eo, qđ est data opera, hoc est de industria. Pompeius Festus, deditum interpretatur ualde datũ. Item Antidosis, quod proprie significat quicquid alicui ex aduerso datur. Nam ἀντὶ græca præpositio in compositione, pro, uel contra significat, unde Anticatones dicti, & Antilogia, quasi contraria oratio, & Antiphrasis, quod sit sensus sermoni contrarius, ut cum bellum dicimus, quia minime bonum, et Antiptosis, quando casus ponitur pro casu. & Antithesis, quod nonnulli obiectum interpretati sunt, et Antitheton contra se positum, & Antonomasia, quando nomen pro nomine ponitur, ut Maia genitus, pro Mercurius. Antidosis ergo, quod con-

tra aliquid datum est. sed hoc à græco potius, hoc est à δῶσι deriuatum uideri potest. de quo paulopost dicemus. Item ædo cum primam syllabam producit, quod est emitto, quasi extra do. Vnde ædere libros dicimus, ædere opus publicum, à quo æditio, hoc est publicatio. Aliquando tamen authores edo usurpant pro produco, & pario. Vir. Nec nostri generis puerum, nec sanguinis ædunt. Ab hoc ædita loca, uocantur alta, & sese ædentia, hoc est ostendẽtia, scribiturq; cũ diphthongo ad differentiam alterius edo, quod est comedo dictum à græco ἔδω, quod est uescor, huius supinum est esum, à quo esito frequentatiuum. Gellius, uidetur autẽ de Cyamo non esitato causa erroris fuisse. & esurio, quod est cupio edere. Quintil. Pater filios esurit. Martianus. Esurit magis, quo magis est domi. Hinc esuries edendi auiditas appellatur, & minus est, q̃ fames, quæ ex defectu annonæ prouenit. Plyn. iustum Nili incrementum est cubitorũ sexdecim. in duodecim cubitis prouincia famem sentit. In tredecim etiamnum esurit. quatuordecim cubita hilaritatem afferunt. quindecim securitatem, sexdecim delitias. Ecce quomodo famẽ ex summa sterilitate ostendit prouenire, quæ ex inedia sequitur. ex mediocri uero sterilitate esuriẽ, quæ oritur ex parcitate, quæ & esuritio dicitur. Martia. illam, quam facit esuritionem. et esurigo. Varro, quodlibet ire licet accubitum accedo, quod esurigo fieret, edebat costas. Verba in rio desyderium quoddam significare uidentur, ut parturio cupio parere. Cœnaturio cupio cœnare. Cice. ut aliquando dolor Populi Romani pariat, quod iam diu parturit. Martialis, in omnibus Vacerra, quod conclauibus consumit horas, & die tota sedet, cœnaturit Vacerra, non cacaturit. Aliquando tamen huiusmodi uerba à suis primitiuis non differunt, ut Scaturio, idem est, quod scateo, & non modo de aquis dicitur, sed etiã de herbis, cæterisq; sua sponte ubertim nascentibus, quamuis scatebra, & scaturitio, & scaturies, tantum dicatur, sitq; ebullitio aquæ surgentis, unde etiam uasa æstuantia scaturire dicuntur. Scaturies etiam modus matulæ est, ut Varro testatur. ab eodem edo Adedo deducitur, quod significat cõsumo. Virgilius. Nam sæpe fauos ignotus adedit stellio. nam edo quoq; pro consumo accipitur. Et adest consumptũ dicimus. Item edacitas, quod significat ingluuiem, edax pro manducone, hoc est uorace. & consumptore. huiusmodi enim homines à ueteribus manducones, & manduci, à manducãdo, & à mandendo mandones, qui & mansutij, hoc est edaces, à ueteribus dicebantur. Manduci effigies in pompa antiquorum inter cæteras ridiculas, & formidolosas imagines ire solebat, magnis malis, ac late dehiscens. & ingentem dentibus sonitum faciens. Plautus, quid si ad ludos me pro manduco locem? edones quoque ab edendo uocantur, sicut ἀπὸ τοῦ φάγω, quod est edo, dicuntur Phagones, utroq; utitur Plautus. Item ab edo ador, quasi edor, farri genus, edor quondam appellatum, de quo inferius dicemus. Item peredo uehementer edo, à quo fit peredia ipsa comesatio, sicut bibesia ipsa bibitio, prãdium, quasi peredium, de quo inferius dicemus, quibus frequẽter utitur Plautus. Item exedo, quod est consumo. Item obedo, quod similiter modo pro consumo accipitur. unde Obesum dicitur gracile, exile. Neuius, corpore, pectoreq; undiq; obeso, ac merito exoso, tardi igenio senis. modo pro comedo, à quo Obesum pro uberi, & crasso accipimus. Virgilius, Argutumq; caput, breuis aluus, obesaq; terga. Cato, Edusam et Pontinã uocauit deas præsides puerorũ. has. n. nutrices inuocare solebãt, cũ pueri lac dimittere icipiebãt. Itẽ comedo eiusdẽ cũ suo simplici significatiõis. In quo notãdũ, qđ ueteres comest pro comedit, et comedim pro comedã scripsere. Varro, nã in humanis oĩa sunt paria. Quippe te maior plus urget. pisceis ut sæpe mi-

nutos magnus comest, ut aueis enecat accipiter. Lucil. cum manducatur totum complexa, comestq;. Cicero, Sed ad extremum pollicetur prolaturum se, quæ ipse comest. Idem, cura, si me amas, ut ualeas, ne ego iacente te, tua bona comedim. statui enim tibi ne ægroto quidem parcere. Pomponius, Ego quæro quod edim, has quærere cui paratt certum est. Item comesatio à uicis, quos græci κώμυς uocant, & esum supino. Veteres alim in uicis habitantes, prius quàm oppida conderentur, alij alios conuictus gratia inuitabant. Nec recte Seruius comesationem à comesse infinitiuo deriuatum existimauit, nec recte interpretatus est comesationem conuiuium esse factum cum luxu. Licet enim aliquando usurpetur comesatio pro cibo quacunq; hora extraordinarie sumpto, interdum etiam pro crapula. proprie tamen comesatio est cibus, qui post cœnam sumitur, sicut merenda cibus, qui sumitur ante cœnam. & ientaculum cibus, qui sumitur ante prandium. Sueto. Sed præcipue luxuriæ, sæuitiæq; deditus, epulas trifariã semper, interdum quadrifariam dispartiebat in ientacula, & prandia. & cœnas, comesationesq;, facile omnibus sufficiens uomitandi consuetudine. idem, conuiuabatur frequẽter et large, sed penè raptim. Cœnæ uero ultra solis occasum, nec ut postea comesaretur. Ientaculum cibus est matutinus, qui sumi solet ante, quàm homines opera aggrediantur, quidam Prandiolum, siue prandiculum, quasi paruum prandium uocant, fitq; à iento uerbo. Afra. Hæc ieiuna ientauit. Idem, dum ex eo domum ientare nulla inuitat. Plau. Quid appones Veneri ientaculi, Pomponius nihil habens ientaculi, præter nauticum panem. Martia. Surgite iam uendit pueris ientacula pistor. ienta à uento dictum est, quod tum maxime ieiuna sint corpora. Græci ientaculum ἀκρατισμὸν uocant & ἀκράτισμα, & ἀκρατίζεσθαι ientare, unde Aristoteles aquilam scribit non uenari, sed quiescere μέχρι ἀκρατίσματος. Quod uerbum deductum est ἀπὸ τοῦ ἀκράτου, hoc est à uino mero, & non lymphato, quod sicut in prandio. merenda. cœna. comesatione dilutius, ita in aurora meracius bibere, & salubre putatur, & usu receptum est. Ab iento etiam ientatio deducitur. Item à comedo comedones, & comedos ueteres uocabant, qui bona sua consumerent. Comœdi uero cum œ diphthongo dicuntur comœdiarum actores, sicut comici comœdiarum authores, hoc est poëtæ, et comœdia, ipsa poëmata, quæ omnia ex eo dicuntur, quod initio in uicis iuuenes cantare quæstus gratia soliti essent, crebro conuenientes. κώμη enim uicus est, ᾠδὴ cãtus. Est autẽ comœdia poëmatis notũ genus, in quo humiles ferè psonæ introducuntur. quãuis antiqua comœdia & grandis, & elegans, et uenusta erat, nullaq; aut similior oratoribus, aut ad oratores faciendos aptior. præcipui eius authores, Aristophanes, & Eupolis, & Cratinus fuere. Tragœdia uero genus poëmatis est grande, in quo Heroes introducuntur, Duces, Reges. In comœdia amores ferè, & uirginũ raptus. In tragœdia luctus. exilia. cædes introducũtur. In comœdia frequenter, et penè semper exitus læti. In tragœdia tristes, et liberorum, fortunarumq; priorum in peius agnitio. Tristitia nãq; tragœdiæ proprium. Propter quod Euripides petente Archelao rege, ut de se tragœdiam scriberet, abnuit. ac precatus est, ne accideret Archelao aliquid Tragœdiæ proprium, ostendẽs, nihil aliud esse Tragœdiam, quàm miseriarum poëmata. Sermo in tragœdijs grandiloquus. Ouid. Omne genus scripti grauitate tragœdia uincit. Tragœdiam quidã ita definiunt. Tragœdia est heroicæ fortunæ in aduersis comprehensio. & ἀπὸ τοῦ τράγου, καὶ τῆς ᾠδῆς, hoc est ab hirco, & cantu nomen habet, quoniam olim authoribus tragicis hircus præmium cantus proponebatur. Horatius, carmine qui tragi-

co uilem certabat ob hircum. Alij autem putant à fece, quam græcorum quidam tryga uocant, tragœdiam appellatam, quoniam olim nondum personis à Thespide repertis, taleis fabulas peruncti ora fecibus agitabant. Idem, ignotum tragicæ genus inuenisse Camœnæ dicitur, & plaustris uexisse poëmata Thespis, quæ canerent, agerentq; peruncti fecibus ora. tragœdias primus in lucem Aeschylus protulit, sed longe clarius illustrauerunt Sophocles, atq; Euripides. Apud latinos, Pacuuius, Ouidius, & Seneca in hoc poëmatis genere, floruerunt. Ouidius Medeam scripsit, omnia uitio temporum perierunt, exceptis Senecæ tragœdijs. Comici ante tragicos fuere. principio ioculatoria quædam minus scite, et uenuste pronuntiantes, sed mox Aristophanes, Eupolis, et Cratinus principum uitia insectati acerbissimas comœdias composuerunt, quæ ueteres, siue antiquæ comœdiæ appellantur. Tertia ætas fuit Menandri, & Philemonis, qui omnem acerbitatem comœdiæ mitigauerunt, à quibus posteà Romani poetæ sumpsere. Comœdiam quidam ita definiuerũt. Comœdia est priuatæ, ciuilisq; fortunæ sine periculo uitæ comprehensio, et non ἀπὸ τῆς κώμης, hoc est à uico, ut diximus, sed ἀπὸ τοῦ κώμου, hoc est à comesatione appellatam, quod olim in huiusmodi fabulis amantium iuuenum compotationes, & conuiuia canebantur. À tragœdia tragœdum, et tragicum dicimus, sicut à comœdia comœdum, et comicum. Item tragice, quod significat atrociter, crudeliter, quasi more tragico. sicut comœdice mansuete, suauiter. Plau. euge astitisti et dulce, et comœdice. Item paratragœdio uerbum, quod significat exaggero, et uerborum magnitudine aliquid augeo. Idem, illic homo est, ut paratragœdiat carnifex, Atragus quod hircum significat (ut diximus) tragopa deducitur, quæ auis est in Aetiopia asiatica, maior Aquila, quæ cornibus arietinis præfert caput armatum. et tragelapus, quasi hircinus ceruus, animal specie cerui, barba tantum, et armorum uillo ab alijs distans. et tragopogus herba in acetarijs laudata, quæ à quibusdam barbula hircina, ab alijs come. quia folia habet instar croci in rotundum sparsa, radicem dulcissimam, uulgo barbapetræ appellatur. Sunt etiam qui scandicem uocent, hæc est, quam Aristophanes Euripidi poëtæ obijcit iocularitet, matrem eius, ne olus quidem legitimũ uenditasse, sed scandicem. Item tragonia herba, quæ adalligata triduo dicitur consumere lyenes. & tragonis, siue tragion, quæ nascitur in insula Creta in maritimis Iunipero similis, et tragos, quam aliqui scorpion uocant, semipede alta folijs pusillis. racemis rubẽtibus grano tritici. Item ab edo edera, quod pariẽtes edat, atq; consumat, quamuis alij ab hærendo potius dictam uelint, licet primam syllabam correptam habeat, quod hæreat semper, et sequatur quicquid proximũ est, à quo sequaces dicuntur. Persius. Quorum imagines lambunt ederæ sequaces. edera arbor est oĩbus inimica satis, sepulchraq;, ac muros rumpens, serpentium frigori gratissima. species eius tres, candida, et nigra, et quæ uocatur Helix, et alia fructu tantum candida, alia folio quoq;. racemus ederæ in orbẽ circum actus uocatur Corymbus, à quo corymbifer, qui fert corymbos, siue ederam. Ouidius, festa corymbiferi celebrabat Græcia Bacchi. Silenicũ genus eius est, cuius minor acinus, sparsior racemus simili modo in nigra alicui nigrum semen est, alij crocatum. huius coronis poëtæ utuntur, folijs minus nigris. Virg. pastores edera crescentem ornate poetã. Quidam eam Nysiam, alij Bacchicam nominant, maximis inter nigras corymbis. Quidam duo huius etiam genera faciunt. Erythranum, et Chrysocarpum. edera pluribus locis interasa uiuit tamen, et tot initia radicum habet, quod brachia. est et rigentis ederæ genus, quæ sine adminiculo stat, ob id uocata

dendrocissos ἀπὸ τοῦ δένδρου καὶ κισσοῦ, hoc est ab arbore, & edera compositum, & è diuerso nunquam nisi humi serpens chamæcissus ἀπὸ τοῦ χαμαί, quod humi significat, & κισσὸς edera. est & alia herba ederæ ferè similis quam uocant smilacem densis geniculata caulibus. spinosa. fruticosa, ramis, folio ederaceo, flore cãdido, olente lilium, infausta omnibus sacris, atque coronis, lugũbrem enim hanc putant, quod uirgo eius nominis propter amorẽ iuuenis Croci in hunc fruticẽ mutata sit. Ouid. et Crocon in paruos uersum cum Smilace flores. Id uulgus ignorans sæpenumero sacra sua polluere solebat. è smilace codicilli fiũt, propriumq; eius materiæ ẽ, ut auribus admota leuẽ reddat sonum. sunt qui smilacem autophorũ uocant, quasi seipsum ferentem. coronam ex ea factam impari foliorum numero aiũt capitis doloribus mederi. à smilace smilaceus dicitur, quod è smilace est, sicut ab edera ederaceus, quod est ex edera. sunt etiam qui smilacem taxum uocant, ut inferius ostendemus. ederæ mira natura est ad uina experienda, etenim si uas ex ligno eius fiat, uina transfluunt, et aqua remanet, siqua admista est. Quidam inter genera ederæ & cysthum numerant, hæc arbuscula est in insula Cypro, in cuius folijs pingue inest, quod rore mistum mane liquescit, deinde sole in puluerem uersum madentibus hircorum uillis, dum pascuntur, adhærescit, deinde depectitur, qđ & ab ipsius arbusculæ nomine cysthum dicatur. quidam arbusculam uocant Cystharum, ob hanc causam in ladano hircorum pili conspiciuntur. sunt tamen, qui herbã quoq; in Cypro reperiri scribãt, quam ladam appellant. à qua dicatur ladanum, quod pingue est huic insidens herbæ. Itaq; attractis funiculis eam herbam conuoluunt, atq; ita offas faciunt. in nabathæis quoque ladani genus, qđ strobon uocant, traduntq; syluas arabum pastu caprarũ infringi, atq; ita succum uillis inhærescere. Item ab edo esca dicta, quod non modo hominum, ac cæterorum animaliũ cibaria significat, sed etiam quod auibus, piscibus'ue ad decipiendum datur. ab hac escariæ mensæ quadratæ, in quibus homines epulantur, & esculentum, quod ad uescendum pertinet, & esculus arbor glandifera, qđ ueteres ex eius fructu escam sumerent, & uescum ex ue, et esca compositum, quod significat cum edendi fastidio. quamuis Lucretius uescum salem appellet ex edendi intensione. uescum ẽt dicimus quicquid ad escam, hoc est cibaria pertinet. i. quicquid edibile est. Virgil. uescumq; papauer. Item quicquid minutum est. Idem, Nec uescas salicũ frondes. unde & araneorũ telæ uescæ nominantur. à ue etiã, & esca uescor declinatur, qđ proprie significat pascor, edo. Virg. Vescitur Aeneas simul, & troiana iuuentus. ponitur aliquando pro utor. Idem, Quem si fata uirum seruant si uescitur aura Aetheria. nõnunq̃ pro uideo. Accius, priusquam infans facinus admittat, oculi uescuntur titi. Item ab edo edulis, qđ manducari potest. Horatius, Vinea submittit capreas non semper edulis, & edulia quæcunq; ad edendum parãtur præter panem. Gellius genera, nominaq; edulium, quæ profunda ingluuies uestigauit. & edusam ueteres ab edendo dixerunt, quemadmodum potinam à potando. edeatræ uocati, qui præsunt regijs epulis. Item epulæ quasi edipulæ ab edẽdo dictæ, sunt autem cibi ministerio hominum in nostrum usum comparati. epulum uero in singulari numero significat solenniores epulas, & proprie publicum conuiuium in propatulo numerosis ciuibus exhibitum, siue in dedicatione templi alicuius, siue in ludis, siue in funere alicuius magni uiri ueteres epulã quoq; in singulari numero dixere. ab epulis fit epulor uerbum, qđ aliquãdo significat edo, aliquãdo cõuiuor. hinc epulones dicti, qui indicendi Ioui, cæterisq; Dijs epulas potestatem habebant, antiqui epulones uocabant. erant autem tres uiri, qui triumuiri epulones appellabantur. nam (ut Cicero refert) ueteres põtifices propter sacrificiorum multitudinem treis uiros epulones esse uoluerunt, cum essent ipsi à Numa, ut ẽt illud ludorũ epulare sacrificium facerent, instituti. his postea præpositus est rex sacrorum, qui rex sacrificulus dicitur L. Iunio Bruto, et M. Valerio consulibus creari cœptus, qđ pleraq; sacra à solis regibus olim fieri solita, ex actione regum impediri uidebantur, ideo regis nomine decoratus est, qui tamen pontifici maximo subditus erat. Additi deinde fuerunt alij tres uiri, q sacris libris legendis, carminibusq; sibyllæ præerãt. hi quoties prodigia magnos aliquos rerum euentus auspicantia emergerent, lectisternijs ad puluinaria deorum factis, sacris, supplicijsq; placabãt, qui & sodales titij dicebantur à T. Tatio, à quo ẽt titiensis tribus, & titia curia uocata est. Itaq; septem uiri epulones dicti sunt, horum filiæ, cum de uacatione uestalis sacerdotij agitur, sicut filiæ auguris, decẽ uiri sacrorum, flamines ab hoc sacerdotio excusationẽ merentur Romæ in pyramide uetustissima. hodie quoq; incisæ huiusmodi literæ leguntur. OPVS ABSOLVTVM DIEBVS CXXX EX TEST. C. CORNELII TR. PL. VII VIRI EPVLONVM. Horũ cœnæ à salijs sacerdotibus saliares uocabantur. Horat. nunc est bibendum, nunc pede libero pulsanda tellus, nunc saliaribus ornare puluinar deorum, tempus erat dapibus sodales. hinc quasi prouerbij loco saliares cœnæ dictæ sunt opiparæ, & copiosæ. Item ab epulis epularis, qđ ad epulas pertinet, unde epularis sermo dicitur, qui in conuiuio fit. Apuleius, iam illatis luminibus epularis sermo percrebuit. Itẽ epulares uocabantur, qui in sacris, quæ diximus, epulabantur. Varro, Dũ epulares nocte epularentur. dapes ab epulis differunt, sunt enim dapes non deorum duntaxat epulæ, aut nostræ in Deorum sacrificijs (ut Valla scripsit) sed largiores, & opipari apparatus. Mart. Fugerit an mensam Phœbus, cœnãq; Thyestæ Ignoro. fugimus nos Ligurine tuã. Illa quidem lauta est, dapibusq; instructa superbis, Sed nihil omnino te recitante placet. Virgi. De Cyclope, Nã simul expletus dapibus, uinoq; sepultus. tales exhiberi solebant in pontificum cœnis, ut in illa Metelli cœna, quo die Lentulus flamen Martial. inauguratus est. In qua principio habuerunt echinos, ostreas crudas quantum uellent. peloridas. turdos. asparagos. subtus gallinam altilem. patinas ostrearum, peloridum, balanos nigros, balanos albos, iterum spondylos, glycia. menidas. urticas, ficedulas, lumbos. capreas. origes, aprunos. altilia ex farina inuoluta. ficedulas, murices. et purpuras, Mox uero sumina. sinciput aprinum. patinam piscium. patinam suminis. anates. querquedulas elixas. lepores, altilia assa. amylum. panes picentes. dapsa apud ueteres genus sacrificij erat, quod fiebat aut hyeme sæuienti, aut uere. à græcis δάψ uocatur, qui & δαψιλὴν largũ dicunt, & δαψιλίαν largitatem, unde nostri quoq; dapsilos aliquãdo lautos, et liberales appellant. ex hoc ita sacrificio dapatice se accepto dicebãt, hoc est magnifice, atq; opipare, & dapaticum negotium amplũ, atq; magnificũ. hinc ergo dapes appellatæ sunt lautæ, ac magnificæ epulæ, & dapalis cœna, (ut Marcellus testatur) quæ diuersis amplis dapibus constat. Plyn. pauonẽ cibi gratia Romæ primus occidit orator Hortensius. dapali cœna sacerdotij. Varro. primus pauones Q. Hortẽsius augurali dapali cœna posuisse dicitur. hæc loca corrupta passim apud hos authores erant, & pro dapali, adiciali, uel adialicij erat scriptum, qđ emendare nuper uolens insulsissimus quidam pædagogulus adipali scripsit, nimio ignorantiæ adipe mente oppressa. nã quis unq̃ adipalem cœnam, aut adipalẽ cibũ legit? Adipatum certe ab adipe dicimus pro pingui, & succulento, non adipalem, Cicero, adsciuerunt suis artibus

optimum quoddam, & tanq̃ adipatæ dictionis genus, à dapibus dapiferi dicti, qui dapes in conuiuio ferunt. Item ab edendis ficus ficedula parua auis, quam Aristoteles similiter ἀπὸ τοῦ σύκου συκαλίδα appellat. pascitur etiã uuis. Mart. Cũ me ficus alat, cum pascar dulcibus uuis, Cur potius nomen non dedit uua mihi? Sed hoc nomen non nisi autumno hẽt, postea formam simul, coloremq; mutat, & melancoryphus uocatur, quod κορυφὴν μέλαν, hoc est uerticem nigrũ habeat. latine atricapillam dicere possumus. idem erythacus facit. hyeme. n. erythacus est, phenicurus æstate. auis est, quam uulgo pectus rubeum uocant ἀπὸ τοῦ ἐρυθαίνομαι, hoc est à rubescendo ἐρυθακὸς dicitur, phenicurus uero, q̃d caudam rubeam hẽat φοίνιξ purpureum significat, οὐρὰ cauda est. upupa quoq; colorem mutat. ut Heschylus poëta tradit his uersibus. Qui & sui spectatem affert upupam mali, colore pingens speciem multimodo, saxicolam improbum arma gestantem militem adultum, & infantem, uaria se gerit forma, nam uere candicans ubi extitit nouo, æstate tum deinde, ut candunt seges uarijs alas maculis guttatas mouet. uagatur eadem semper appetens loca deserta, quærens nemora, & inuias rupes. item ab edendo dentem quidam appellatum uolunt, quasi edentem, quamuis alij potius à græcis deductũ putent. q̃ dentẽ ὀδόντα uocant dentium tria genera, serrati, aut continui, aut exerti, Serrati à similitudine serræ uocati, qui pectinatim coëunt, ne contrario obcursu atterantur, ut serpentibus, piscibus, canibus. continui ut homini. equo. exerti hoc est extra os producti, apro, hyppopotamo. elephanto. continuorum, qui digerunt cibum, lati, & acuti sunt, qui conficiunt duplices, qui discriminant eos, canini appellantur, hi sunt serrati longissimi de quibus inferius dicemus. scorpioni dens unus est plerusq; terni. uolucrum nulli dentes sunt, præterquam uespertilioni. canini dentes amissi casu aliquo, nũquam renascuntur. cæteris animalibus senecta rubescunt. equo candidiores fiunt, qui conficiunt cibum, molares dicuntur, siue maxillares. ex his duo, qui canino proximi sunt, uocantur columellares. senectus in equis, & cæteris ueterinis indicatur dentium bronchitate, superciliorum canicie, & circa ea lacinijs, cũ ferè sexdecim annorum existimantur. hominum dentibus q̃dã inesse uirus manifestum est, siquidem & speculi nitorem ex aduerso nudati hebetant, & columbarũ fœtus implumes necant. erumpentibus dentibus, morbi infantium corpora infestant. Homer. dentium uallum petulantiæ uerborũ coërcendæ à natura oppositum fuisse elegantissime scripsit, ut loquendi temeritas non cordis tantum custodia, atque uigilia cohiberetur, sed quibusdam quasi excubijs in ore positis separetur. à dentiũ istorum similitudine quicquid est, quo aliq̃d execari, uel teneri potest, dens uocatur. hinc falcem dentem dicimus. Virg. et curuo saturni dente relictam prosequitur uitam attondens, fingitq; putando. item dẽtes anchoræ. idẽ, tum dente tenaci anchora fundabat naues, unde bidẽs instrumentum rusticum, q̃d duos dentes habeat. idẽ, Ipsa satis tellus cum dente recluditur unco. Iuuen. uiue bidentis amans, & culti uillicus horti. bidentes etiam hostiæ dictæ duorum annorum. hæ enim sacrificijs aptæ habebantur, q̃d in ouibus duo eminentiores dentes inter octo appareant, non nisi circa bimatum nec in omnibus, sed in ijs, quæ sacrificio aptæ sunt. Quidã tamen bidentes dictas primo bidẽnes uolunt. quasi biẽnes interposita. d. euphoniæ causa, deinde longo usu loquendi uoce corrupta pro bidẽnibus bidẽtes dictas. Hinc bidental templum quoddam uocitatum, quod in eo bidentibus hostijs sacrificaretur. Item tridens fuscina neptuni, q̃d tres habeat dentes. Vir. Nõ illi imperiũ pelagi sæuumq; tridentem, sed mihi sorte datũ. à dente ẽt dentosi, & dentati dicuntur, qui magnos habẽt dentes, et à ueteribus ẽt dentutes uocabantur, & dentale lignum, cum quo uomer inducitur, et denticulus, paruus dens, & denticulatum, quod ad similitudinem dentiũ factũ est, ut serra. & dentatim, ac denticulatim aduerbia, hoc est ad similitudinem dentiũ, & dentifricium medicamentum, quo dentes fricantur, ut candescant à græcis ὀδοντότριμμα dictum. Mart. de dentifricio, quid mecum est tibi? me puella sumat emptos non solco polire dentes, & dẽtio uerbum, quod est dentes emitto, quod græci dicunt ὀδοντιῶ. à quo dentientes pueri dicuntur, cum primum erumpere dentes incipiunt. Plyn. sucus eius dentientibus prodest. Quidam etiã denticulare usurpant, pro eo, q̃d est dentes imprimere, et edẽtulum dictum eũ, qui sine dentibus est. sunt ẽt q̃ densum à dẽte deducant, hoc est spissum, quasi dentibus coactum. à quo fit denso uerbum, q̃d est cogo, spisso. à quo condenso, & densitas, spissitudo, & dense aduerbium spisse, & densitudo pro densitate. ab altero uero ædo, quod per diphthongum scribitur, ædes declinatur, ædifico, ædificium, ædificatio, æditimor, æditinus. æditus. ædilis. ædituentes. ædilitas. ædilitium. ædilitatus, ædepol, de quibus supra diximus. Item à do fit compositũ prodo, quod interdum est defero, ostendo, patefacio. Virg. prodere uoce sua quẽquã, aut opponere morti, interdum fallo. Idem prodimur, atq; italis longe, disiũgimur oris, aliquãdo protẽdo. propago. Idem, Italiã regeret, genus alto à sanguine Teucri proderet, aliquãdo in publicũ ex co. Apuleius, tum tremebũdus prodit in forum. nonnunq̃ trado. Sall. ante, q̃ arcẽ proderet hostibus, unde capitur ẽt pro facio proditionem. hinc proditor, proditio, prodimentum, uel à prodendo consilia hostibus, uel à tradendis urbibus. oppidis. arcibus. exercitu ueteres pro produnt prodinunt dixere. Ennius, prodinunt famuli, cum candida lumina lucent. prodius ẽt usurparunt pro interius longius. prædo quoq;, q̃d & prædor dicitur à præ præpositione, et do uerbum compositum esse manifestum est, hẽt autem præ præpositio in compositione eandem ferè uim, quã per, uerũtamen quædã uocabula cum præ coniunguntur, & nõ cũ per, ut præpotens. præcelsus. præaltus. præfulgens. prædiues. præclarus. præcultus. prælongus in his enim oĩbus præ ualde significat. aliquando præ nihil ferè diuersum facit à sui simplicis significatione, ut præcludo. præcido. præmorior. præcingo. Idem sunt enim, quod claudo. incido. morior. cingo. nonnunq̃ ẽt ante significat, ut præcedo, antecedo. præuenio, anteuenio. prædico, antedico. & prædo, siue prædor, antedo, quod ea quæ per uim auferimus sint ante datũ, hoc est ante, q̃ dentur à possidente. Varro tamen prædor à præda deriuatum existimat. prædã autẽ à pariẽdo, quasi paridã, q̃d manu parta sit. à prædo fit deprædor, quod est depopulor, & prædo prædonis depopulator. & prædator, ac deprædator, & deprædatio, unde Ioui prædatori templũ fuisse legimus nõ quod prædæ præesset, sed quod ei aliquid ex præda in partem prædæ debebatur. quippe mos Romanorũ fuit, ut bella gesturi de parte prædæ aliquid numinibus pollicerentur. Cato diminutiue prædonulos posuit. Item prædiũ, q̃ capti ab hostibus agri militibus distribui à ueteribus solebant, & præs prædis, quod in publicis cautionibus antedetur in fidem, præs. n. is est, qui se obligat, interrogatusq; à magistratu, si præs sit, respõdet præs. Varro à præstãdo tã prædiũ, q̃ prædẽ dictum existimat. Priscianus scribit præ in cõpositione aliquãdo ẽt sup significare, ut in præsidio, et præsidiũ, et præfectus. in appositione uero, aliquãdo ante significat. Terẽ. I præ, sequar, aliquãdo ad cõparationẽ, ut illũ præ Cicerone cõtẽnimus, hoc ẽ ad cõparationẽ Ciceronis. nõnunq̃ propter. Teren. præ amore hũc exclusisti foras. præter hæc, à do fit cõpositũ trado, hoc est dedo. à quo traditio, deditio. ex trans enim, & do componitur trado. itẽ indo, q̃d est impono. Plyn. hoc ei ab adolescentia fuit

lescentia fuit

lescentia fuit nomen inditum, & subdo subijcio. à quo subditi dicuntur, qui alicuius imperio subiecti sunt, subditum etiam partum dicimus suppositum, hoc est sublatum ab ea muliere, quæ peperit, & alteri appositum. item apud iurisconsultos subditum testamentum, cum uero testamento occultato, aliud clàm fuit appositũ. subditus ẽt iudex dicitur, qui loco mortui datur ijs, qui illum in aliqua re, uel lite iudicem habuerunt. subdo ẽt pro subiungo usurpatur. Quint. his dictis, & alia subdidit. scribit Nonius Marcellus, subdere pro supputare accipi, & Terentij testimonium adducit, nunquam ita quisquã bene subducta ratione ad uitã fuit, quod satis admirari non possum, cum nec subdere unq̃ pro computare reperiatur, nec subducta à subdo fieri possit, sed à subduco uerbo fiat. subducere autẽ rationẽ, et colligere rationem dicimus recte computare, ita, ut quæ colligenda sunt, colligantur, & quæ subducenda sunt, hoc ẽ detrahenda, detrahantur. Cicero. qđ non subducta utilitatis ratione effici solet. Seneca, colligenda quotidie ratio est, & quid lucri factum sit, uidendum. subducere proprie surripere est. Virg. Et succus pecori, & lac subducitur agnis. subducere leuare, extollere. idẽ, qua se subducere colles Incipiunt. hinc subducere naues dicimus in terram trahere, ꝙ terra altior mari sit sicut econtrario deducere, in mare è terra ducere. Virgil. Quassatam uentis liceat subducere classem. idẽ, Deducunt socij naues, deducere ẽt is dicitur, qui alicui officij gratia præstat comitatum, cuius contrarium est reducere, ut deduxi Catonem in Senatum, eumq; domũ ut reducam, hic expecto. item deducere ex alto deorsum ducere. Virg. Carmina uel cœlo possunt deducere lunam. interdũ trahere, mouere. Sall. arma deponere, præsidia de locis deducere. nonnunquã transuectare, deriuare. Virg. riuos deducere nulla religio uetuit. deducere quoq; attenuare est, unde deductum pro subtili eleganter ponitur. Idẽ, Pascere oportet oues deductum dicere carmen, hoc est attenuatum, subtile. Pomp. uocem deducas oportet, ut mulieris uideantur uerba. Iube non modo afferatur, uocẽ ego reddam tenuem, & tinnulã. Idem, ẽt nunc uocem deducã. sub proprie subter significat. Virg. Tityre tu patulæ recubans sub tegmine fagi. Plyn. dum forte spatiaremur sub porticu. unde sub iugum mitti dicebantur hostes, qui à duabus hastis in terra defixis, tertiaq; superligata inermes sub ea cogebantur trãsire, & sub corona uenundari captiui, quia coronati uenundabantur. Cato, ut populus potius ob rẽ bene gestã supplicatum eat, q̃ re male gesta, coronatus ueneat. sub uitẽ hastas iacere dicebatur, ueles, cũ sub manum sursum hastã mittebat. Cæcilius, ut ueles bonus sub uitam qui submisit hastas. sub uitẽ præliari milites, cum sub uinea militari pugnabant, sub uineã iacere, cum astantibus centurionibus sudes iacere cogebantur, uinea enim belli machina erat leuioribus cõpacta lignis, lata pedes octo. alta septem, longa sexdecim, cuius tectũ duplici munitione contexebatur. hoc est tabulatis, cratibusq;, latera uimine sepiebantur, ne saxorũ, telorumq; impetu penetrari posset. extrinsecus aũt, ne iniecto igne cremaretur, crudis, ac recentibus corijs operiebatur sic factæ plures simul in ordine iungebantur, sub quibus latentes tutò milites ad subruenda murorum fundamenta penetrabant uinea aũt à uineæ uinariæ similitudine uocabatur.

Quando sub præpositio tempus significat, accusatiuo gaudet, significatq; primã tẽporis partẽ. Virg. sub lucẽ exportant calathis, hoc est adueniẽte luce. nonnunq̃ sub pro cũ accipitur, ut sub sarcinis, hoc est cũ sarcinis. Itẽ à do fit compositũ cõdo, qđ proprie significat abscondo, quasi in unum, & interiorem locum do. Virg. Scandunt rursus equũ, & nota conduntur in aluo. ponitur tamẽ aliqñ pro construo, quasi simul do. Sall. Vrbẽ Romã, sicuti ego accepi, cõdidere, atq; initio habuere Troiani.

& repono, Plyn. formicæ condunt æstate fructus, quibus hyeme fruantur. & pro compono. Idem, opus condidit perpetuo omnibus legendũ, & pro recondo, ac sepelio. unde sepulchrũ conditorium appellatur. Plyn. post conditum monumento corpus. Idem, tam rara in amicis fides, tam parua obliuio mortuorũ, ut ipsi nobis debeamus conditoria construere, omniaq; hæredum officia præsumere. à condo conditio dicitur, quãdo scribitur sine. c. quæ est dispositio quædam, & ueluti sors fortunarũ. temporum, rerum. Cicero, ò miseram conditionem administrãdi consulatus. Aurelius, ea temporũ conditio erat, ut ne conqueri quidem de iniurijs fas esset. significat etiã oblatam potestatẽ aliquid eligendi, dicimusq; offero conditionem, fero conditionẽ, & pono conditionem. ut apud Terentium. amatores Chrysidis tulerunt mulieri conditionem. i. si uellet eis morem gerere, se pretium daturos. illa uero accepit conditionem, hoc est pactioni consensit. idẽ ferè significant, offero electionem, & do optionem, nisi quod hæc de duobus, aut pluribus dicuntur, ut offero electionem utrum mauis petendi. do optionem, quod uis potissimum optandi. Illud uero de una qualibet re dicitur, ut offero Chrysidi conditionem, unam scilicet duntaxat. quando uero cum. c. scribitur condictio, non à condo, sed à condico deriuatur, quod raro in usu est. condicere prisca lingua pronuntiare est, nunc uero (ut Iustinianus inquit) condictionem dicimus actionem in personam, quã actor intendit sibi dari oportere, & condictum dicimus, qđ in commune dictum est, atq; decretum. à condo alia composita fiunt abscondo, qđ est occulto, & recondo, quod significat repono & contego. quippe re præpositio interdum uerbi significationem, cum quo componitur, contrariã facit, ut retego, quod tectum erat denudo, resero, qđ sera clausum erat, aperio, recludo, clausum patefacio, reuelo, uelamentum tollo. resigno, signatum aperio. retexo, qđ textum erat dissoluo, & alia huiusmodi, interdum eandem planè significationem seruant, ut recondo. repræsento. remoueo. remaneo. aliqñ significat rursus, ut renouo rursus facio nouum. aliqñ retro, ut reposco, rẽ datam retro posco. repeto, retro peto. reddo, qđ mihi datũ erat retro do. repono, mihi appositũ retro pono. nõnũq̃ significationem uerbi prorsus mutat, licet non faciat contrariã, ut in rescio rescisco, nã cum scire sit cognoscere, rescire tñ nõ est rursus gnoscere, uel aliud ex ijs, quæ dicta sunt, sed factum aliquod occultius, & inopinatum, inspiratumq; cognoscere. Teren. en tibi resciuit omnem rem, idest quod occultum putabamus, præter nostram opinionem cognouit. Item in respondeo, qđ non solũ redico (ut supra diximus) neq; repromitto sed re, atq; aspectu satisfacio. Virg. Illa seges demum uotis respondet auari Agricolæ. à do etiam (ut quidam existimant) componitur condio, quod est sapidum facio, compono, unde conditæ sale carnes dicuntur, & per metaphoram salibus quibusdam condita oratio. hinc condimenta dicuntur ea, quæ ad condiẽda obsonia fiunt, quæ si per se sint, græco uocabulo tamen à nostris usurpato, embãmata dicuntur. Columella. hoc sinapi ad embãmata non solum idoneo, sed etiam specioso uteris. ἐμβάπτειν enim intingere. latine uero à tingendis in ijs dapibus dicuntur intinctus. tingere enim inficere, & madefacere est. Mart. Mentiris iuuenem tinctis Lentine capillis. à quo tinctor lanarũ infector, & tinctura infectura. Plyn. Anisum à Pythagora inter pauca laudatur, siue crudum, siue decoctum. Itẽ uiride, aridumue omnibus, quæ condiuntur, quæq; intinguntur desyderatum fœtorem tollit manducatum, mox uino collutum uultum iuniorem præstat, appetentiam ciborum facit, ob has causas quidam anicetum id uocauere. græci enim ἀνίκητον inuictum dicunt, idem. anisum ligustici uicem præstat in condimentis. idem quoddam etiam generosi obsonij nomen à myrto tra=

hitur, quod etiam nunc myrtatum uocatur, eademq; origine aprorum sapor commendatur plerunque ad intinctus additis myrtis. conditaneum etiam modo à condẽdo, modo à condiẽdo dicitur, significatq; quod condi, uel condiri potest. Item à condiendo conditura, pro ipsa (ut ita dicam) factura condimenti. præterea à do (ut quidam existimant) sedeo, de quo paulo post dicemus, quod qui sedet, seorsum dare se uidetur, & sedo, placo, lenio, traquillo, & quasi sanum do, hoc est ab ira, & furore ad lenitatem animi reuoco. hinc sedatus, placidus, lenis. à quo sedatior, & sedatissimus. item sedate, sedatius, sedatissime, & uenundo, ac uendo cum deriuatiuis eorum, de quibus inferius disseremus, & tendo quasi tenue do. tendere enim proprie extendere est, quicquid autem extenditur, attenuatur. Virg. Tendunt uela noti. hinc per metaphoram tendere aliquando accipimus pro insidiari, quod in hoc laqueos, uel retia extendere soleamus. Terẽ. quia nec accipitri tenditur, nec miluo. hinc tendiculæ dicuntur laquei, quos auibus, aut feris tendimus. aliqñ pro contendere, hoc est conari. idem, Ille simul manibus tendit diuellere nodos. nunc tentoria ponere, & habitare, extenduntur enim tentoria, dum ponuntur. Idẽ, Hic Dolopũ manus, hic sæuus tendebat Achilles. nonnunquã offerre, quod protendendo manus fieri solet. Idem, paruumq; patri tendebat Iulum. plerunq; pergere, nam & nos ambulando iter uidemur extẽdere. idem, quò tenditis inquit. ab hoc fit tentipelliũ genus calciamenti ferratum, quo pelles extenduntur. & tentigo pruritus libidinis, quo uirilia extenduntur. Virg. Turpe quidem dictu, sed si tentigine rũpat Falce manu posita fiet amica manus. & tentorium tabernaculũ, qđ funibus, lignisq; extenditur, & tenus laqueus. Plau. pendebit hodie, ita te tendit tenus. at Seruius inquit tenus dici extremam partem arcus. à quo hactenus pro huc usq; dictum, quasi usq; ad finem, sed tenus præpositio est significans usq; ad, & in singulari semper cum ablatiuo iungitur, ut eatenus quatenus. in plurali uero nonnunquam cum genitiuo. Curtius, pauca hostium tenus exacti penetrauere ad portum. Virg. Et crurũ tenus à mento palearia pendent, interdũ ponitur pro non ultra, ut gessit consulatum titulo tenus .i. non ultra titulum. tenue uero à teneo dictum quidam putant, qđ quæ tenuia sunt facile tenentur. potest tamen & à tendo deriuatum uideri, quoniam quæ extenduntur tenuia fiunt, quemadmodũ inferius dicemus. à tendo cõposita fiunt attendo, qđ est cogito, & quasi animũ intendo. Cicero, nihil'ne uobis in mẽtem uenit, qđ præterea à Crasso requiratis, hercule, inquit, hoc ipsum attendo. & quandoq; attendere animum dicimus. idem, & si tu animum attenderis, turpitudinem uideas adiunctam, hoc est animum intenderis. hinc attentos dicimus auditores, qui ad ea, quæ dicuntur, intendunt animũ, & attentio animaduersio, & attente aduerbium, hoc est animo intento. circũtendo notæ significationis. Plyn. circuntendit retia, & omneis occupat saltus, obtendo uel tego, uel contra tendo. à quo obtendiculum, quo aliquid tegitur. pertendo, destino, delibero. extendo, explico, & sine rugis facio. à quo extensio, explicatio. portendo. produco. extendo. prætendo. oppono, & aliud, quã sit ostendo. intendo animaduerto, & solicite, ac diligenter intueor. Virg. Intenti expectant signum. à quo intentio dicitur. aliquando intendo accipitur pro ligo. idem, intenditq; locum sertis. idem, & stupea uincula collo Intendunt, nonnunquã pro extendo. Cicero. intentum enim animum tanquã arcum habeant, nec languẽs succumbebat senectuti. subtendo decipiendi gratia subdo aliquid, aut machinor. Sall. dum subtendit insidias militi. distendo, extendo, impleo. Virg. distendunt nectare cellas. idem, denso distendere pingui. tractum autem est ab utre, qui cum plenus est, tenditur. cum uacuus, relaxatur, contendo, qđ modo est festino. idẽ, quæ proxima littora cursu Contendunt petere. modo torqueo, astringo. idẽ, tanto nate magis contende tenacia uincla. interdum comparo. Plau. signum rete comparabat huius contendi annulum, aliquando certo. Cicero, miserrima omnino ambitio est honorum contentio. à contendo etiam contentio deducitur, hoc est certatio. à quo contentiosus plenus rixæ, & contentiose, unde contentio pro concertatione accipitur idem, id quod eius scripta declarant, & contentiones uocis, & remissiones. plerunq; extorquere. idem, extremum autem præceptum in beneficijs, operaq; danda, nequid contra æquitatem contendas, sæpenumero iacio, dirigo. Vir. Qui tamen aerias telum contendit in auras, quandoq; intendo. Cicero, magna est animi contentio adhibenda, idemq; fere est contentio, & intentio, cum uehementiam quandam significant in uoce, tracta similitudine ab arcu, seu cithara, cuius nerui, quanto uehementius intenduntur, tanto uehementiorem sonum efficiunt, & ut illa, ita & uox usum neruorũ corporis exigit. ostendo quoq; ab ore tendẽdo compositum uidetur, quod os extẽdere solemus in id, quod uolumus demonstrare, ab hoc fit frequentatiuum ostento, quod significat sæpe, & cum iactantia quadam ostendo, unde ostentatio pro iactantia, & inani gloria, & ostentum, de quo mox dicemus. item portendo à porrò, hoc est longe tendo. est autem portendere significare, prædicere. Virg. Nunc illũ fatis externa sede profectum Portendi generum. ab hoc deriuatur portẽtum, quod aliquid futurum portendit, quãuis aliquando ponatur pro re inani, falsa, atq; ridicula. Cicero, aut quod negotij est hæc poëtarum, et pictorum portenta conuincere. portenta, monstra, prodigia, ostenta sic inter se differunt, monstra sunt proprie, quæ contra naturam fiunt, ut si homo cum bruti capite, pedibus'ue nascatur, quæ & promonstra aliquando dicuntur, quasi porrò aliquid monstrantia, siue monentia. portenta, quæ licet naturalia sint, raro tamen se ostendunt, & futurum aliquid cum temporis interuallo denuntiant. ostenta uero, quæ statim futurum aliquid indicant, ut sunt sereno die facta tonitrua. cometæ. mulæ partus, & similia. prodigia, quæ & si naturaliter fiunt, ac sæpe eueniunt, semper tamen aliquid præsagiunt mali, quapropter prodigium quidam dictum uolunt, quasi porrò agendũ. Virg. Sola nouũ, dictuq; nefas harpyia celæno Prodigium canit, et tristeis denuntiat iras. talia sunt bubonis eiulatus in tectis. abeunti obuia mustella. corui cantus, & similia, confunduntur tamen hæc sæpe ab authoribus, & pro eodem significato accipiuntur, omniaq; ab eo, qđ futurum aliquid ostendũt, dicta sunt. monstrũ, à monstrando, uel quasi monestrũ, qđ moneat aliqđ futurũ. prodigium quasi prædicium, quod prædicat, quãuis alij (ut diximus) quasi porrò agendũ dictum uelint. portentum, qđ portendat, ostentum, qđ ostendat, ad hæc pertinet ẽt omen, quod ore augurium sit dictum, quasi oremen, licet alij ab omento, quod extispices notare solent, appellatum putent. est aũt omen uerbum medium, & modo significat auspicium prosperũ. Virg. Omine quo firmans animum sic incipit ipsa, modo aduersum. idẽ, ne'ue omine tanto prosequere. alij hæc ita distingunt, ut ostenta, et monita generalia noĩa sint, mõstra uero deorũ monita. idem, mõstra deũ refero. prodigia, iræ, ac minæ deorũ. idẽ, Sola nouũ, dictuq; nefas harpyia celæno Prodigium canit. portenta quæ aliquid importari, ac iam imminere denuntiant. Lucilius, si portenta, angueisq; uolucresq; pẽnatas scribitis, omnia uocis, & mentis notæ. Virgil. Ignauus bubo dirũ mortalibus omẽ. procurari aũt, siue auerti, seu depelli portenta. prodigia. monstra. ostenta oĩa dicuntur, cũ mala, quæ ex ijs portenduntur, precibus. supplicijs. religione, & deorũ cerimonijs fugantur. explanare uero est interpretari, & declarare qd sit, qđ futurũ ostendant, nisi placatis per

sacrificia

ſacrificia Dijs auertantur, unde prodigiatores prodigiorum interpretes nominantur. à monſtro fit monſtroſus, ſicut à portēto portentoſus. ab oſtento oſtentoſus. à prodigio prodigioſus, & ab omine ominoſus, hoc eſt monſtrum portentum. prodigium, omen faciens, et aduerbia monſtroſe portētoſe. prodigioſe. ominoſe, hoc eſt cū monſtro. portento. prodigio. omine. Item prodigiale, qđ prodigium procurat. Plau. ſed mulier poſtq̃ experrecta es, prodigiali Ioui, aut mola ſalſa hodie, aut thure cōprecatum oportet. ab omine fit ominor, hoc eſt auſpicor, omē capio, à quo abominor, execror, faſtidio, & quaſi pro malo omine habeo. ab hoc abominale, abominator, abominatrix, & abominatio. Item audio, quaſi aureis do, quoniā ad ea, quæ audimus, accōmodare aureis uidemur. Vnde audire proprie eſt auribus pcipere. Ter. uiſa ſum audire uocē mō militis. ponitur tamen frequenter audio pro credo, & præcipiēti pareo. ſed frequētius p negationē, et participiū, qđ trāſit in nomen. Quint. nec audiendi qdam, quorum eſt Albutius, qui treis modo primas eſſe uolunt, quia memoria, atq; actio, natura nō arte contingunt, nonnunq̃ ſine negatione. Liuius, ciuem tuū non audiſti arma capere, ac ſequi iubēti. aliquādo accipitur, pro fateor, unde dicimus, audio, & fateor, ut ſecundū primi declaratiuū ſit, ſed cum datiuo iunctum ſemp pro obedio uſurpatur. Cic. & audiens eſſet huic ordini. Virg. audiendi uocabulum etiam ad ea tranſtulit, quæ auribus, & ſenſu carent. & fruſtra retinacula tendens, Fertur equis auriga, neq; audit currus habenas. eſt etiam quādo audio pro exaudio accipitur. Virg. Audijt & cœli genitor de parte ſiniſtra Intonuit leuum. ab audio cōpoſita fiunt obedio, qđ eſt pareo. ueteres et obaudio dixere. exaudio, qđ aliquando pro audio capitur. idē, Vox quoq; p lucos uulgo exaudita ſilēteis, aliquando pro audita cōcedo, idē, & nulli exaudita deorū Vota. preceſq; meæ. inaudio qđ aliquādo idem ſignificat, qđ audio. Cic. quorū erupit illa uox de qua ego à te primum inaudieram. Idem epiſtolarum famil. li. ix. ad Petum, Nam & Aquini, & Fabateriæ conſilia ſunt inita de me, quæ te uideo inaudiſſe. aliquādo nō audio. idē, rem certe nouam, & ante hūc diē inauditam. aliquando tamen inauditum accipimus pro eo, qđ non audit. Varro, animalium aliud alio ſenſu caret. quædā enim à natura gignuntur aut inodora, aut inaudita. conaudio, ſimul audio, & coaudio dicitur. ſubaudio modo parum audio, modo ſubintelligo. item ab eodem deriuatur auditus quod modo ſenſum ipſum audiendi ſignificat, ut quinq; ſunt ſenſus in homine. uiſus. auditus. guſtus. odoratus. tactus. modo id, qđ auditum eſt. Plyn. ego ex auditu loquebar, hoc eſt ex eo, qđ audiueram. auditio ipſe audiendi actus. auditorium locus, in quo quis auditur uel orans, uel legens. item multitudo ipſa audientium. audientia ipſa (ut ita dicam) auditio. Plau. exurge præco, fac populo audientiam, hoc eſt fac, ut populus præſtet aureis. auris uero ab hauriendo dicitur aſpiratione detracta, quod uocem accipiat, haurire. n. proprie accipere, & excipere, & extrahere eſt. Virg. uocemq; his auribus hauſi, tractum ab aura, quæ humorem omnem extrahit, atq; exiccat. p metaphorā tamen aliquādo pro uidere accipitur. idē, hauſit cœlū, mentemq; retexit. Aliquando pro auide ſumere. Cic. cū inexplebili cupiditate, quo fluenteis cupiditates undiq; hauriret, eo grauius, ardētiuſq; ſitientē. Virg. ille impiger hauſit Spumantem pateram, & pleno ſe proluit auro. nonnunq̃ pro confodere, uulnerare. idem, p tunicam ſqualentem auro latus haurit apertū. interdum pro defatigare. idē, exultantiaq; haurit corda pauor pulſans, plerūq; pro lucre. Idem, Spero equidem medijs ſi qd pia numina poſſunt Supplicia hauſurū ſcopulis. ſepe etiā pro uacuare. Lucil. quando haurire animus muſarū, et fortia geſſit. unde ab eo fit auſter, de quo inferius dice=

mus, ab hauriendis aqs, & auſtra rotarū cadi. Virg. & fluuio uerſare rotas, atq; auſtra. et exhaurire, qđ eſt prorſus euacuare. à quo exhauſtum dicimus finitum terminatum. Virgil. quæ bella exhauſta canebat. ex enim præpoſitio in compoſitione aliquando intentiua eſt, ut excogito, exaudio, qđ eſt cogitando inuenio, & audiendo concedo, aliquando priuatiua, ut exlex ſine lege, & exanimis ſine anima, quod ſimiliter fit in è præpoſitione, nā in effero, & eloquor intentiua eſt, in eduro uero, & enode priuatiua, nam eduras corylos dicimus, hoc eſt non duras, & enodes truncos, hoc eſt ſine nodis. in appoſitione uero è, & ex aliquando ſignificāt pro, ut è rep. hoc eſt pro rep. & ex utilitate, & ubi dictio incipit ab. r. tollēda eſt. X. ut è regione. i. ex oppoſito, uel è diuerſo, uel econtrario. ex tempore dicere, eſt ex improuiſo, et impræmeditatū dicere, nec domi compoſitam orationē proferre. à quo extemporalis, ſiue extēporaria oratio dicatur. Cic. quos credimus expedire rē, & conſilium ex tēpore capere poſſe. aliquādo tamē ex tpe ſignificat pro tēporis cōditione. idē, unius generis quoties ſunt hæ oēs, in quibus ex tpe officiū quæritur. ex renibus laborare, idē eſt qđ in renibus morbū pati. ex uinculis cauſam dicere, eſt uinctū reſpondere criminibus. ex ſnia. aliqd hēre, eſt ad uotum hēre, licet illud uideatur rōnis eſſe, hoc affectus, eodē tamen ſignificationis ueniūt. Quint. hēs ne uxorē ex animi tui ſentētia? idē, & ad oē uotum fluente fortuna laſciuit otiū. haurio idcirco cū aſpiratione ſcribi exiſtimant, ut prima perſona præteriti perfecti differat à nominatiuo plurali huius nominis auſus, & ſecunda perſona præſentis indicatiui à nomine auris. ab auris fit diminutiuum auricula, quæ proprie eſt chartilago illa circum aurium concauitatem. & auritus, qui uel magnas aureis hēt. Virg. auritoſq; ſeq lepores, uel ſenſum audiendi. Horat. Doctus auritas fidibus canoras Ducere quercus, & auſculto, qđ proprie eſt audio. Plau. tum illū ſummiſſe loquentē auſcultabā. interdum ponitur pro obſequor, pareo. Pacuuius, qui ſe magis audiendū, quā auſcultandū cenſet, Ennius, mihi auſculta nate pueros cremari iube. Cæcilius, audire ignoti, qđ imperant ſoleo nō auſcultare, quādoq; pro aſpicio, cerno. Afranius, ludos hinc auſcultaui procul. Varro hoc ab audio deriuatum putat. auſcultare ēt ueteres dicebāt pro oſculari. Plau. & inter ſe auſcultant, et colūbatim os cū ore conferūt, et tūc ab oſculo, hoc eſt ore deducitur, qđ auſculū dicebāt antiq. Varro. nā ab auris auricularis, et auricularius, unde auriculariū ſecillū dicimus, & uerminatio auricularis uocatur, cum putridæ aures uermibus ſcatent, & auricularis digitus paruus, quo aures mundantur. item auriſcalpiū inſtrumentum, quo mundantur aures. de quo Mart. ſi tibi moroſa prurigine uerminat auris, arma damus tentis apta libidinibus. item ab haurio fit hauſtus quartæ declinationis, qđ ſorbitionē ſignificat. inueniturq; aliquando apud ueteres hauſtum facere pro eo, qđ eſt potare, & hauſto frequentatiuum, & cōpoſitū exhaurio, quod eſt effero, euacuo. à quo ſimiliter frequentatiuū exhauſto. exhauſtū tamen aliquādo pro finito, ac terminato inuenitur. Virg. quæ bella exhauſta canebat. Mandare quoq; à manu danda declinatum conſtat, qđ in dandis, accipiēdiſq; mandatis manus ſibi inuicem dare mos erat. eſt aūt mandare, al. cui pſonæ gerendum aliqd, exequendumq; cōmittere. Quint. mandata tamen tua fili perago, hoc eſt qđ uulgo dicunt cōmiſſiones. Vir. multa patri mādata dabat. aliquādo tamē ponitur pro cōmendare. idē, furtim mādarat alendū Threicio regi. Cic. deinde ipſis ſcriptis non ea, quæ nūc, ſed ēt actiones noſtras mādaremus, ut ſæpe fecimus. hinc Paulus iuriſcō. inqt, mādatū niſi gratuitum nullū eſt, nam originē ex officio, atq; amicitia trahit. cōtrariū porrò officiū eſt merces, interueniēte. n. pecunia ad locat

tionem; & cõductionem potius pertinet. hinc mandatarij dicuntur, quibus dantur mandata, et res gerẽdæ cõmittuntur. Itẽ à mando fit commendo, qđ, si cum datiuo iungitur, significat cõmitto, ut commendo te regi, si uero accusatiuo cum apud, uel ablatiuo cum in significat laudo, ut cõmendo te apud regem. Cicero, Multis à me uerbis in senatu commendatus. hinc commendaticias literas dicimus, in quibus aliqui commendantur, & cõmendationem modo pro laude, modo pro cõmissione. quidam commendo, & committo sic separant, ut cõmendemus nõ cognitis, committamus cognitis. Ter. ego me tuæ commendo, & cõmitto fidei. Item à manu, et dando mandare dictũ existimãt, qđ manu cibus ori admouetur, quẽadmodum & à manu ducenda dicimus mãducare, hinc mãdones, & manducones dicti, de quibus supra disseruimus, & mãducus, et mansum, hoc est dentibus contritum, hoc enim proprie mandere, & manducare, & cõmanducare est. Plyn. Radix cyperi commanducata. & uulneri imposita prodest. & mandibula, in qua siti sunt dentes, quæ & maxilla dicitur, & mansucius, qđ significat edacem. & maturum, qđ mite, & decoctũ, & ad mãdendum aptũ est. & mensa, quæ modo discũ significat, in quo manditur. Virg. Postq̃ exempta fames epulis, mensæq; remotæ, modo ipsa cibaria, unde primæ, & secundæ mensæ dicuntur. i. primi, & secundi cibi. idem, Non ego te Dijs, & mensis accepta secondis Transierim rhodia. Mẽsa enim pro trapeza hoc est tabula, qua argentarij utuntur. à qua trapezitæ dicuntur mensarij. Item à do satisdo, qđ est fideiubeo. à quo satisdator, fideiussor, & satisdatio fideiussio. satisdatio inquit Caius, eodẽ modo appellata est, quo satisfactio, nam ut satisfacere dicimur ei, cuius desyderium implemus, ita satisdare dicimur dare aduersario nostro aliquem, q pro eo, qđ à nobis petitur, ita caueat, ut eum hoc nomine securum faciamus, satisdare & satis præstare idem sunt. item à dando uadis primo, deinde per syncopem uas dictus sponsor, à quo uadimonium. sic enim à dando uades, sicut à præstando prædes dicuntur, unde cõprædes appellantur eiusdem rei sponsores. uadimonium quidam ita definiunt, ut sit sponsio ad certum diem sistendi se in iudicio. i. comparendi per se, uel p aduocatos. Quint. de legato frumentario, qui ad præstitutum diẽ uenerat, inquit, nisi tamẽ ad uadimonium legate uenisses, nõ multorum dierũ commeatum habebamus. alij uadem non à dando deductum existimant, qđ q uades dederit, uadere ei, hoc est discedere interim liceat. Horat. Ille datis uadibus, q rure extractus in urbẽ est. uadere quoq; est aliquãdo uadẽ, hoc est fideiussorẽ præstare. uas ẽt sponsor dicitur in re capitali, cum ipse idem periculũ est subiturus, ut apud Ciceronem de pythagoricis amicis, quorũ alteri diẽ mortis cũ Tyrannus dixisset, alter pro amico ad uisendam matrẽ ituro uas factũ est. Vas uero neutri generis, qđ uasis facit in genitiuo generale uocabulum est ad oĩa, quæ intra se aliq̃d cõtinent, & sunt uel uinaria uasa, ut dolium uas grande, quo uinum recõditur. Varro. dolia, atq; apothecas triclinares. hoc à ueteribus calpar dicebatur. Idẽ, q̃a ante, quã nomẽ dolij prolatum esset, id genus uasorũ calpar diceretur, & cadus. Virg. Vina bonus, quæ deinde cadis onerarat Acestes. Plyn. quidni & Cæsar dictator triũphi sui cœna uini falerni amphoras cẽtum. Chij cados centum in conuiuia distribuit. Capit aũt cadus urnas duas, urna quadrantal continet, ut inferius dicemus. uel olearia, ut cadi, & dolia, & hemicadia. i. dimidij cadi, & lenticulæ parua uasa, ex q̃bus paulatim, & leniter oleũ fluit. uel coquinaria, ut aulla, siue olla. lebes, caccabus. tripus. ahenũ. patella. frixoriũ. craticula, in qua cibi torrentur. & Mortariũ, in quo ea, quæ soluenda sunt, teruntur. & pistillũ quo tundẽda teruntur. Plau. cultrũ. securim. pistillũ. mortarium. Itẽ Sartago, in qua pisces friguntur, uel aquaria, ut urna, à qua mẽsa quadrata, in qua urnæ cum aqua tenentur, dicitur urnariũ. et urceus, cuius diminutiuum urceolus. Item hydra, quæ ἀπὸ τοῦ ὕδωρ, hoc est ab aqua nomen habet. et situla, quæ et cratera dicitur. Ennius, uidimus propè amnẽ crateris sumere aquã ex ponte, et futi, quo aqua in tricliniũ infundebatur. Et Hanusbarbatus uas paruũ, sed in latitudinẽ porrectũ, & ueluti prægnans, quò aqua & uinũ ferri ad mensam solet. inuenitur & hanũ simpliciter neutro genere appellatum. Itẽ matula, à qua matella. Plau. ne tu postules matellã unam tibi aquæ effundi in caput, unde matellio eiusdem significationis deducitur. ponitur quoq; matula pro uase, in quo urina, seu lociũ colligitur, uel mensaria, ut polubrũ uas trulleũ, in quo cœnaturi manus lauamus. manalis urceolus, siue suturniũ, ex quo aqua in polubrũ demittitur. Et trua, & trulla, de quibus inferius dicemus. Item salinũ, in quo sal tenetur. et coclear, siue coclearis, siue cocleariũ. Item quadra. orbis. discus mensæ. itẽ œnophorũ. lagena. de q̃bus alibi diximus. & mistarius in quo uinũ cum aqua miscetur. Lucilius, urceus, & lõga geminus mistarius ansa. & crater eiusdem generis. & battiola genus uasis. à quo uinum è cado haustum ad mensam fertur. Plau. battiolã aureã octo põdo habebat, accipere uoluit. et nasiterna uas, quo aqua ad mensam fertur à nasi similitudine, et Phiala uas uitreũ, quo tam uinũ, q̃ aquã. item oleũ, acetumq; interdũ mensæ imponitur. Iuue. byrro tenet phialã. tibi non cõmittitur aurũ. et ampulla non dissimilis phialæ, sed minor. et cirnea uas uinariũ, quo uinũ è cado hauritur, ut feratur ad mensam. Pl. cadus erat uini. impleuit cirneã. & tina uas amplũ, qđ similiter uino plenum ueteres mẽsæ adhibebãt, unde oĩbus licebat haurire. antiquissimi in conuiuijs utrem uini primo, postea tinas imponebant. & termillũ eiusdem generis. Itẽ armillũ, qđ urceoli genus est. Vel unguẽtaria, ut alabastrum. pixis. nimbus, quãuis nimbus ad alios quoq; adhibeatur. uel portoria, ut poculũ cuius diminutiuum est pocillum. Et cyathus exiguũ uasculum, à quo fit cyathisso uerbum. Plau. cyathisso apud te qñ poto. Et cupa, quod à cauponibus qui hoc in poculis utebantur, nomen assumpsit. Neuius, qui duas cupas mero plenas exhausit. Et culigna. Cato. culignam fœnogræco ponito, ut bene oleat, et cululus calix fictilis, quo pontifices, uirginesq; uestales utebantur, sed Horat. pro urceolis, et conchis usurpauit. et sympiniũ uas simile cyatho ἀπὸ τοῦ συμπίνειν, hoc est à cõpotando dictũ. Iuu. sympiniũ risere numæ. hoc in gazophylacio libare mos erat. à quo mulieres rebus diuinis deditæ sympinatices appellatæ sunt. Et guttũ Plyn. M. Curius iurauit se ex præda nihil attigisse, præter guttum fagnũ, quo sacrificaret. Et lesbiũ genus uasis cælatum, à lesbijs inuentũ. est autẽ Lesbos insula, in qua est oppidũ Mitylene abũdans pretiosissimo uino, unde Lesbij calices dicti. Item obba poculi genus uel ligneum, uel ex parto, qđ ueteres uberã quoq; aliqñ dixerũt. Varro. uerum meridie, an uesperi libentius ad obbã accedas locus actus aduentus declarauit & Irnola uasis genus in sacris. et scyphus poculum, quo usus est Hercules. sicut cantharus, quo usus liber pater. item cyphus, quod aliq putant à scypho non differre. Et calix. cymbium, carchesiumq;, de q̃bus inferius disseremus, & depesta poculi genus, quo uetustissimi utebãtur, et epiclusis, quo uti in conuiuijs solebant. sunt item uel pistoria uasa, ut mola. cribrum. incerniculum. rutabulum, de q̃bus inferius dicemus, quãuis mola, & rutabulum improprie uasa dicantur. uel repostoria. ut arca. scriniũ. capsa, chartophylaciũ, chartarũ repostorium. fuscina. fiscella. canistrum. cistella. sporta. bulga. loculus, de quibus partim superius diximus, partim dicemus inferius. Item samis notæ significationis, q et culeus dicitur. à quo

culiola

culiola cortices nucum uiridium dictæ, à similitudine culeorum, quibus uinum siue oleum continetur, à cælando, hoc est occultando nomen habentium, cuius diminutiuum est saculus, quod pro loculo siue, bulga accipitur. dicitur ēt marsupium, Cato, ex qua perspicuum est maiorem curā habere nos marsupij nostri, q̄ uitæ. & crumena, cuius diminutiuum est crumenula de q̄bus dictum est. Et Fiscus, q̄d proprie significat folliculum, quo testes teguntur. ponitur tamē pro saculo, in quo pecuniæ publicæ recondūtur. unde fiscum aliq̄n pro ærario accipimus. à quo fiscalis deducitur. hinc fiscales pœnæ, & fiscales pecuniæ dicuntur. et procurator fiscalis Romæ, qui pontificalis fisci curā gerit. & gazophylacium arca, siue quiuis alius locus, in quo pretiosior supellex conseruatur. Gaza. n. persica uox, & significat opes. supellectilem & generaliter quicquid possidemus. Virg. & gaza lætus agresti. φυλάττειν uero custodire, & seruare est, unde arctophylax, ursæ custos bootes, uel rustica uasa sunt, ut cophynus calathus, qui à nostris Qualus ēt dicitur. quod à colando deducitur, instrumentum, per quod uinum defluit, cum colatur uua. Virgil. tum spisso uimine qualos. unde diminutiuum quasillus & corbes uas rusticum uulgo notum dictum ab eo (ut Varro inq̄t) q̄d spicas, aliud'ue q̄d in eo corruebant, unde minores corbulæ dictæ. ab eo, Corbulo deducitur nomen uiri proprium magnitudine corporis, & robore præstantis quasi ferēdis corbibus idoneus esset. claruit aūt Neronis temporibus. Iuuen. Corbulo uix ferret tot uasa ingentia. & canistrum cuius diminutiuum est canistellū. & tripliū uas simile canistro, sunt item uasa mensæ simul, & coquinæ cōmunia, ut catinum, uel à capiendo, uel quod siculi κάτινον nuncupabant uas magnum concauum. escariū, in quo pultem, aut iurulenti aliquid portabāt. Magida à magnitudine, quæ & patina, quod pateat appellatur. lanx, quæ & lāgula dicitur à latitudine. Plyn. quæ oīa expiauit bellum ciuile syllanū paulo ante, q̄ hæc facta sunt, lancesq; è centenis libris argenti, quas tunc super quingentas numero Romæ fuisse constat, multosq; ob eas proscriptos dolo concupiscentium. Iuue. Aspice, q̄ magno distendant pectore lances. tympanum patinis, & lancibus simile, sed magnitudine excellens. concha uas oblongū. concauum à similitudine conchæ. Paropsis patinæ genus aliquantum concauæ, in qua obsonia ponuntur. Iuue. Quā multa, magnaq; paropside cœnat. græcum est παροψὶς παροψίδος. à παρὰ præpositione, & ὄψον obsoniū. sunt quæ & ad diuersos usus accommodantur, ut fideiia. Plau. mulsi congialē plenam faciam tibi fideliam, et seria uas oblongum, arctūq;. persius, Et si sub rastro crepet argenti mihi seria dextro Hercule. Ter. releui oīa dolia omeis serias, cuius diminutiuū est seriola. Persius: Seriola metuens ueteris deradere limū. et sinus uas sinuosum. Virg. sinū lactis, et hæc tibi liba Priape quotānis Expectare sat est. Itē galeola uas similiter sinuosum, sed aliquanto minus. Varro, ubi erat uinū positum in mensa, aut galeola, aut sinu. & lepista uas ampullæ simile. Idem, aliq̄ uenditant oleū sabinorū. lepistæ pauperibus plerisq; aut fictiles sunt, aut æneæ. & orca uasis genus erat tereti, atq; uniformi specie, cū quo aliq̄n iactare talos antiq̄ solebāt. Persius, angustæ collo non fallier orcæ. sumpsit autem nomen à similitudine marinæ belluæ, quæ orca dicitur balenæ infesta. de q̄bus sic Plynius. Balenæ & in nostra maria penetrāt. in Gaditano Oceano non ante brumā conspici eas tradunt. condi aūt æstatis tēporibus in quodā sinu placido, & capaci mire gaudēteis ibi parere. hoc scire orcā infestā his belluā. et cuius imago nulla repræsentatione exprimi possit alia, q̄ carinæ inuersæ. dentibus truculentæ. irrumpunt ergo in secreta, ac uitulos earū, et fœtus, uel ēt in annū grauidas lacerant morsu, incursuq; ceu

liburnicarum rostris fodiunt. illæ ad flexū immobiles, ad repugnandū inertes, & pondere suo oneratæ, tunc quidē et utero graues, pariendi'ue pœnis inualidæ, solū auxiliū nouere in altū profugere, & se toto defendere Oceano. cōtra orcæ occurrere laborāt, seseq; opponere, et cautiū angustijs trucidare. in uada urgere. saxis illidere. spectantur ea prælia ceu mari ipso sibi irato nullis in sinu uentis. fluctibus uero ad anhelitus ictusq;, quantos nulli turbines uoluant. orca & in portu hostiēsi uisa est oppugnata à Claudio principe. uenerat tunc exædificante eò portum. inuitata naufragijs tergorū euectorū è Gallia, satiansq; se per cōplureis dies, alueum in uado sulcauerat accumulata fluctibus in tantū, ut circūagi nullo modo posset, & dum sagenam persequitur in litus fluctibus propulsa eminente dorso multum super aquas carinæ uice inuersæ, protēdi iussit Cæsar plagas multiplices inter ora portus, profectusq; ipse cum prætorianis cohortibus populo Romano spectaculum præbuit, lāceas congerente milite è nauigijs assultantibus, quorum unum mergi uidimus reflatu belluæ oppletum unda. ora balenæ habent in frōtibus, ideoq; summa aqua annatantes, in sublime nimbos efflant. hæc Plyn. Orcades uero insulæ sunt Oceani septētrionalis ultra Britāniā. modicis inter se spatijs discretæ nō longe remotæ ab insula Tile. Cumerum uocabāt antiq̄ uas, quod opertum in nuptijs ferebant, in quo erant nubentis utensilia, quod etiam camillum nominabant. hoc est ad ministerium aptum, nam ueteres camillos uocabant ministros impuberes in sacris, Vnde & Mercurius Hetrusca lingua Camillus uocatus est ēt Camillus propriū uiri. & Camilla proprium mulieris. Virg. Volsca de gente Camilla. q̄dam camillum dictum uolunt quasi paruū caminum. est enim caminus græce, quem latine fornacem nominamus. Item persillum uas quoddam erat picatum, in quo unguentum seruabatur quo ungebantur Quirini arma. dicitur aūt uas uasis, & uasum uasi. à quo uasculum diminutiuum. et conuaso uerbum, q̄d significat furtim colligo. Teren. aliq̄d conuasassem, atq; hinc me conijcerem protinus in sedeis. metreta uas est ad mensurandū, quæ etiam sextarium dicitur. modius mensuræ genus, de quo superius diximus. Item congiarium, de quo inferius dicemus. simili modo à do uado deriuatur, q̄d est eo, quasi uiæ do ut nonnulli opinantur. Nos à græco potius deductum existimamus, nam græci βαδίζειν dicunt ire. à quo abatos, hoc est Inaccessa uocitata est insula Aegypti, ad quam nō est accessus. Item, alius locus ultra Aegyptū, atq; Aethiopas. Lucanus, atq; Abatō, quam nostra uocat ueneranda uetustas. à uado simili modo cōposita fiunt circunuado, hoc est inuadendo circundo. euado q̄d proprie significat exeo siue trāseo. Virg. Euaditq; celer ripam irremeabilis undæ. Ter. sic inquam quò euadat, uide. aliquādo tamen per metaphoram euadere ponitur pro fieri, produci. Cic. an uerebare ne non putaremus natura potuisse improbum euadere. nonnunq̄ pro liberare. Sall. at ni Marius signa inferre, atq; euadere oppido properauisset, profecto cuncti, aut magna pars fidem mutauissent. quandoq; pro ascendere. Virg. euado ad summi fastigia culminis. modo pro apparere. Idem, Vt tandem ante oculos euasit, & ora parentum. plerunq; etiam euadere, est per quācunq; difficultatem ad aliq̄d peruenire. Ter. & heri semper lenitas uerebar quorsum euaderet. inuado quoq; proprie aggredior significat. Sall. priusq̄ hosteis inuaderet. aliquando ponitur pro ingredior, siue incipio. Virg. Tuq; inuade uiam. idem, Aut pugnam, aut aliquid iandudum inuadere magnum. item à do uadum dicitur per quod uia datur. est enim proprie uadum fundum fluminis. lacus. maris, & cuiusunq; aquæ. Plyn. frequentes quippe teniæ candicantis uadi carinas territant. idē, orca inuitata nau-

fragijs tergorum aduectorum è Gallia alueum in uado sulcauerat. idē saxum miri candoris à uado ad summa perlucens. idem, lignum uado hærebat. idem, uel si ad uada usque glacientur amnes. hinc uadum quoque appellatur locus, qui propter breuitatem aquæ pedibus transiri potest. unde uadosus amnis, et uadosum mare dicitur, cum frequentia habet uada, hoc est frequentia loca, quæ transiri pedibus possunt. hinc uadare uerbum deducitur, quod est pedibus transire. Solinus, flumen quod propter breuitatem facile uadari poterat. Papinianus, flumine publico interueniente uia constitui potest, si aut uado transiri potest, aut pontem habeat. secus autem, si uadari nō possit, sed pontonibus traijciatur. A` do præterea doceo deriuatur, nihil enim aliud est docere, quàm disciplinæ, aut alterius cuiusunque rei cognitionem dare. Virgil. docuit post exitus ingens. à quo doctus dicitur, quamuis peritus plus eē uideatur, quàm doctus. Cicero, itaq; cum sint docti, à peritis facile desciscunt sententia. & docilis, qui facile docetur, & docibilis, qui natura aptus est doceri. documentum, quod experientiam significat. doctor, qui docet. doctrina quod modo pro actu ipso docendi accipitur, modo pro disciplina. Plyn. Vir in omni doctrinarum genere excellens. docere etiam aliquando pro dicere accipitur. Lucil. ne doce, hoc est ne dicas. ab hoc fit, dedoceo, qđ est id, quod doctus es, falsum esse ostendo, docens quod uerum est. Quint. & quidem prius, ac difficilius opus dedocendi, quàm docendi. Item dos non solum ea, quæ marito ab uxore datur, unde dotalia bona dicuntur, & dotales fundi, hoc est ad dotem spectantes, & in quibus dos à uiro locatur, sed etiam quicquid alicui datū est, uel à natura, uel ab hominibus, unde dotes animi dicimus prudentiā, iustitiam, fortitudinem, cæterasq; uirtutes. item dotes corporis. robur. pulchritudinem. incolumitatem, & alia huiusmodi. hinc fit doto uerbum, & passiuum dotor, & uirtutibus dotatum hominem dicimus, & uitijs, & quacunq; alia re, & indotatum similiter. Cicero, cuius artem cum indotatam uidisses, & incommunitam, & incōptam, uerborum etiam dote locupletasti. Item deus, quia dat hominibus quicquid commodum est, quamuis alij aliunde deducant, ut superius ostendimus. item dono, quod est munus do, quamuis aliqui donum à græco dictum malint, quod est δῶρον. donamus autem plerunq; præmij gratia. Cicero, cum Gallos, & Hispanos ciuitate donasset, in præmium scilicet. interdum beneuolentiæ. Virgilius. Nemo ex hoc numero mihi non donatus abibit. certe non præmij gratia. nam tres primi præmia accipiunt, & postremi nihil omnino merentur, sed beneuolentiæ. nonnunquam misericordiæ, & liberalitatis. Cornelius nepos, auxit hoc officium alia quoq; liberalitate, nam uniuersos frumento donauit, profecto clementiæ, ac liberalitatis gratia, non remunerationis. à dono donaticæ coronæ appellatæ sunt. quod his ueteres in ludis donarentur. Item donatiuum munus, quod à principe, siue imperatore donatur. donum honorarium, quod datur patrono. donaria, non in quibus dona reponuntur (ut quidam ignari sentiunt) sed ipsa dona, quæ Dijs offeruntur, & sacras mensas, atque aras ornant. Macrobius, Ornamenta uero, sunt clypei, coronæ, & huiusmodi donaria. neque enim donaria dedicantur eo tempore, quo delubra sacrantur. at uero mensa, arulæq; eo die, quo ædes ipsæ dedicari solent. donatus cui quid dono datum est, cuius contrarium indonatus. Item Donatus proprium nomen, quasi dono à natura hominibus datus. donum aliquando etiam de rebus pernitiosis dicitur. Virgilius. Quas illi philomela dapes, quæ dona pararit. A` dono composita sunt redono. & condono. redonare. remunerare est. condonare uero modo donare, modo ignoscere. ab his redonatio, & condonatio. sicut à dono donatio. item à do datatim deriuatur. quod significat inuicem dando. Plautus, tum isti, qui pila ludunt datatim in uia. Pomponius, Quod ille dixit, cum ego in lecto datatim lusi tecum, hoc est inuicem dando, idest coëundo. nam datatim ludere est mutuo coitu uti, quasi dare alteri, quod alter det sibi, & datarius, nouum quidem, sed non inelegans nomen. Significat autem eum, qui in postulationibus, ac literis manu pontificis maximi subscriptis, diem, ac locum notat, quibus datæ sunt literæ, & datio notæ significationis. Veteres pro dant danunt aliquando scripsere, & duis pro dederis. Plautus, cui seruitutem Dij danunt. Lenoniā mutuum dare, est mutuare. mutuum damus (ut Paulus iurisconsultus inquit) non eandem speciem recepturi, quam dedimus. hoc enim commodatum, aut depositum est, sed idem genus. Nam si aliud genus, ueluti pro tritico, uinum recipiamus, non erit mutuum. Mutui datio in his rebus est, quæ pondere numero, mensura'ue consistunt. quoniam in his non idem specie redditur, sed genere, cum in cæteris rebus, aliud pro alio, inuito creditore, reddi non possit. Appellata est autem mutui datio ab eo, quod de meo tuum fit, & ideo, si non fiat tuum, non nascitur obligatio. Mutuum à fœnore sic separat Marcellus, quod mutuum sine usuris, fœnus cum usuris. Plautus, nam si mutuo non potero, certum est sumam fœnore. Mutuo & mutuor ita differunt, qđ qui pecuniam dat mutuo, is mutuare dicitur, qui uero accipit, is pecuniam mutuatur. Mutuum pro uicario accipitur. Apuleius, mutuam tibi operam præstiti, hoc est uicariam. Aliquando mutuo aduerbium est, & modo significat alterutrum. Cicero, mutuo se amabant, hoc est alter alterum amabat. modo uicissim. Idem, fac me mutuo diligas, hoc est fac mihi in amore respondeas, & me uicissim ames. A` mutuo mutuatio deriuatur, hoc est actus ipse mutuandi. Sunt etiam qui à do suadeo deductum uelint, quasi suauedo, hoc est suaue dico. Est enim suadere accomodatis, & suauibus uerbis aliquem in opinionem nostram inducere conari, hoc est hortari aliquem ad id, quod intendimus. Cuius contrarium est dissuadeo. Persuadere uero, est suadendo, aut dissuadendo aliquid, hominem in opinionem nostram inducere. A` suadeo fit suasio, suasor, & suadela pro suasione, & suasorius adiectiuum, unde pars deliberatiua à Rhetoricis suasoria dicitur, & suasorium munus, hoc est officium suadendi, & suasibile, quod suaderi facile potest, & suasibiliter aduerbium. A` dissuadeo, dissuasor. dissuasio. dissuasibile. A` persuadeo persuasor. persuasio. persuasibile. persuasibiliter. Do uero, à græco dictum existimant, quod est διδῶ, à quo dosis, datio dicitur, & antidotum, quod contra uenena datur, quasi ex aduerso datum. nam & ipsa antidota fere uenena sunt, ut sit antidotum, quasi uenenum contra uenenum. Ab hoc antidotarium unde antidotarium librum dicimus, in quo de antidotis scriptum est. Quidam danistas quoque, hoc est fœneratores à dando dictos uoluere, quod dent fœnori, quamuis alij à græco potius existiment, hoc est ἀπὸ τοῦ δανείζειν quod est mutuare,

SIBI. Romæ scilicet. Sui pronomen est reciprocum dictum ita, quia in se ipsum reflectitur. Reciprocum proprie significat repetitum, & reciprocare repetere est, quoniam ueteres procari petere dicebant, unde proci à petendis mulieribus dicti. Sunt enim proci, qui mulieres in matrimonium poscunt. Virgilius, procos irrisa priores, & qui adeo impudentes sunt, ut nimis petant, procaces appellantur. Vnde procax meretrix. petulans dicitur impudens inuerecunda. mordax. Terentius, maligna multum. & magis procax

gis procax illico facta est. & procacitas petulantia, quæ non solum de animantibus, sed etiam de alijs rebus dicitur. Virgilius, penitusq; procacibus austris, hoc est sæuientibus procellis asperis, malignis. procaciter quoque aduerbium ab eo fit, hoc est petulanter. Procor autem à prociendo deriuatur. procire enim petere est. Liuius, matrem procitum uenerat, habetq; penultimam syllabam correptam. quando enim producta est, significat ruptum, atq; irritum. Hinc iurisconsulti irritum testamentum procitum dicunt, & procitare sæpe dicere. prouocare. & procet pro prouocet, procieo autem à cieo declinatur, quod componitur, à cis & eo. Est autem ciere prouocare, & quasi cis, hoc est citra mouere, non (ut Seruius inquit) nominare. Virgilius, extremosq; ciet gemitus. Idē, lachrymasq; ciebat. Idem, Aere ciere uiros, Martemq; accendere cantu. Dicimus autem & in quarta coniugatione, cio cis. à quo accire deducitur, hoc est aduocare. ab hoc uero accersire eiusdem significationis, & Deaccire idem, quod accire. À cio cito fit, quod proprie est uoco. Cicero, citat eum, non respondet, citat accusatorem. Idem, citetur Salamis clarissimæ testis uictoriæ, hoc est uocentur Salaminij, ut testimonium uictoriæ perhibeant. per metaphoram tamen ponitur pro incito. prouoco. commoueo. Idem, quorum studium legendo, non scribendo uehementius in dies citat. ab hoc citatio deriuatur notæ significationis. Et uerbum oscito, quasi cito, hoc est commoueo os. Vnde oscitatio oris extensio dicitur, & uitium eius, qui frequenti oscitatione tenetur. oscedo, quod cum toto corpore fit, pandiculatio dicitur. & qui toto corpore extenditur, dicitur pandiculari. Item citus, hoc est celer quasi citatus, nam qui uocati sunt celerius uenire consueuerunt, & citatus quoque pro celer usurpatur. Apule. citato non testudineo gressu. Sallustius. modo citus, modo tardus ingressus. Ab hoc fit comparatiuum citior, & superlatiuum citissimus. Plautus, nullam ego rem citiorem apud homines esse, quā famam reor. Afranius. Citior abijt ancilla, citissima omnium redijt. Item cito aduerbium, à quo citius, & citissime. Item à cito alia quoque composita fiunt, recito quod significat repeto. Martialis, Fama refert nostros te Fidentine libellos, Nō aliter populo, quàm recitare tuos. Excito quod proprie significat expergefacio. Ponitur tamen pro solicito. Seneca, ut otiosum excitarem. ab hoc excitatio. excitamen. excitabulum. excitamentum. excitator. excitabundus deriuantur. Incito, prouoco. irrito. incēdo. À quo incitatio. incitamen incitabulum. incitamentum. pro eo, quod incitatur. Au. Gellius, fomes, atq; incitabulum uirtutis. Item incitator, atq; incitabundus pro eo qui incitat. suscito, interdum excito, interdum uiuifico. Seneca. Nec eam sanare languentem uisus est, quàm mortuum suscitare. Ab hoc fit suscitabulum, quod pro incitamento accipitur. Varro, symphonia uocis suscitabulum. concito. commoueo, ad iram prouoco. à quo cōcitatus iratus dicitur. Gellius, erat enim aliquanto concitatior. percito, quod meminerim, non legi. inuenitur Percitus, hoc est commotus, concitatus. solicitus quoq; à cito componitur, quasi solo citatus, hoc est permotus, quemadmodum inferius dicemus. Præterea à cio concio dicitur, quod modo est perturbo, commoueo. Afranius, Dij sunt irati tibi, qui conciere cogites tantū mali. Accius, nisi quasi terrestris pontus strages conciet. modo conuoco, à quo concionem uocamus multitudinem populi congregatam ad audiendum aliquem orantem pro utilitate communi. propter quod & locus ipse concio appellatur, et ipsa oratio. et is qui orat, dicitur concionari. Item à concio, concilium, multitudo populi consulendi gratia congregata. à quo conciliabulum locus in quo concilium congregatur, & concilio uerbum, quod est comparo, contraho. capiturq; in bonam & in malam partem. Nam & concilio mihi amorem alicuius, ac beneuolentiam

dicimus & concilio odium, concilio inimicitias, hoc est emo, cōparo. Hinc conciliatus pro empto accipitur. Terētius, prodi male conciliate, hoc est magno pretio emptæ, et conciliatio pro cōuentione usurpatur. Plau. Extat conciliatio, seruanda promissa. Quando autem non cum re sed cum deo siue homine iungitur concilio, significat placo, & amicum facio. Virgilius, tu sceptra, Iouemq; concilias. À quo cōciliatrix dicitur, mulier, quæ uiris comparat & conuenire facit uxores, & uxoribus uiros. & conciliabundus, qui conciliat. & reconciliare est in gratiā restituere, quoties scilicet amici, qui interposita aliqua offensa aliquandiu fuerint inimici, in pristinam redeūt beneuolentiā, ac familiaritatem. à quo reconciliatio dicta. Dicimus præterea concilio mihi laudem, famam, & honorem, & similiter reconcilio, hoc est comparo, & acquiro. Quintilianus, nam & plus authoritatis afferunt ea, quæ non præsentis gratia litis sunt comparata, & laudem sæpe maiorem, quàm si nostra sint, reconciliant. Cis autem à quo cieo deduci diximus, licet proprie citra significet, aliquando tamen pro ultra ponitur. Sallustius, cis Rhenum atque inter mare nostrū, & Oceanum. à quo citimus dicitur extremus, & citima uocantur, quæ cœlo proxima sunt. Cicero. Quibus erat ea minima, quæ ultima cœlo, citima terris luce lucebat aliena. Et citra, quod præter notam significationem ponitur aliquando pro sine. Vt cum dicimus plus usus sine doctrina, quàm citra usum doctrina ualet. & cisterna, de qua inferius dicemus. Cissium uehiculi biroti genus est. Cicero, in quadam caupona se occultans per potum cissio domum uenit. Cisseus rex Thraciæ fuit pater Hecubæ uxoris Priami, à quo Cisseis patronimicum fœmininum. Citeria appellabatur effigies quædam arguta, & loquax ridiculi gratia, quæ in pompa uehi Romæ solebat. Varro reciprocum à recipiendo deriuatum scribit, & id esse, quod alicunde profectum redit eò, unde profectum est. Accius, reciproca tendens neruo equino concita tela. Hinc reciprocatio dicitur retrogradatio siue circumactio. Plynius, solertiam caprarum Mutianus uisam sibi scribit in ponte prætenui duabus obuijs è diuerso, cum circumactum angustiæ non caperent, nec reciprocationem longitudo in exilitate cæca, torrente rapido minaciter subterfluente, alteram decubuisse, atque ita alteram proculcatæ supergressam. Hinc reciprocari est retrogredi, ita ut non uertaris. & reciprocum argumentum dicimus, quod græci uocant Antistrephon, in quo quicquid constituitur uerum, esse falsum reperitur, & quod in aduersarium dicitur, reflectitur in dicentem. Dialectici quod sensum in diuersa trahat, tractum appellant, quale est illud. Viro forti præmium, quod optauerit, detur. Qui fortiter fecerat, uxorem alterius in matrimonium petijt, & accepit, is deinde cuius uxor fuerat fortiter fecit, repetit eam, contradicitur. Secundus qui fortiter fecit. Si placet lex (inquit) redde, Si non placet redde. alter si placet lex, non reddo, quia secundum legem mea est, si non placet, non reddo. quia repetere eam non potes ex lege quam improbas. Tale est apud Africanum iurisconsultum, qui quadringenta (inquit) habebat, trecenta legauit. deinde fundum tibi dignum centum aureis sub hac conditione, si legi faladiæ in testamento suo locus non esset, quicquid hic constitueris uerum esse, falsum reperietur. Nam si legatum tibi datum ualere dicimus, legi falcidiæ locus non erit. Ideoq; deficiente conditione non debebitur. Rursus si legatum non ualet, legi falcidiæ locus non erit, & sic legatum tibi debebitur. Hoc quidam tractum uocitauere. iccirco igitur sui, & deriuatiuum eius suus dicta sunt reciproca, quod sicut reciprocatur spiritus cum recipitur, & unda uicissim alluens litus. Et euripus

ad pristinum subinde cursum rediens reciprocus est, ita hæc pronomina, ad id unde prodierant reuertuntur, quod græci ἰδιοπαθεῖς, & ἰδιοπάθειαν. uocant. Neq; enim dicere fas est. Ego dixi sibi. Non est sibi curæ res publica. Tu fuisti secum (ut uulgus indoctorum loquitur) quia nulla in ijs reciprocatio est. Ideo ita dicendum, ego dixi ei. Non est ei cura res publica. Tu fuisti cum eo. simili modo non est fas dicere, uidi Ciceronem et fratrem suum. Sed uidi Ciceronem & fratrem eius. E contrario uero barbare dicitur in sacris literis, Oia à te expectãt, ut des illis cibum in tempore, ubi proculdubio reciprocatio est, ideóq; non illis, sed sibi est scribendum. Sicut enim recte dicamus. Omnes expectamus, ut det nobis escam in tempore, omnes expectatis, ut det nobis escam in tempore, ita dicendum est, omnes expectant, ut det sibi escam in tempore. item parum latine translatum est. A` gloria eorum repulsi sunt, pro à gloria sua, & perierunt propter iniquitatem eorum, pro suam. Recte ergo Poeta inquit. Reddita Roma sibi est. Nam si scriberetur, reddita ei, de altero intelligeretur, ut puta reddita Neroni, aut cuipiã alteri. etenim si ita dicamus. Dum Cicero cum Trebatio loqueretur, pluribus uerbis negligentiam eius accusauit. Profecto Trebatij negligentiam à Cicerone accusatam intelligimus. Si uero negligentiam suam dicamus Ciceronem, significamus negligentiam propriam, dũ cum Trebatio loqueretur, accusasse. Est tamen quando indifferenter & se pro ipsum, pro ut ad illius, de quo loquimur, uel ad nostram personam sermonem referemus, in quorum altero reciprocatio est, alter nullam habet reciprocationem. Verbi causa, omnes optant, quod sibi utile est, & omnes optant, quod ipsis utile est, illud ad personam eius, de quo loquimur refertur, & manifestam habet reciprocationem. Hoc ad personam nostram, ideóq; nulla est in eo reciprocatio. Cicero. multi dubitabant, quid optimum esset, multi quid sibi expediret. Idem legatus in pace prefectus in prouincia pacatissima ita se gessit, ut ei pacem esse expediret. Idem, qui erranti comiter monstrat uiam, quasi de suo lumine lumen accendit, facit, ut nihilo minus ipsi luceat cũ illi accenderit. Hic notandũ est, quod aliquando pro sui siue suus, ponitur, is aut ipse aut ille duntaxat ad uitandam amphibologiã, hoc est sermonis ambiguitatem. Cicero in Bruto sic scribit. is soceri instituto, quem quia cooptatus in augurum collegium non erat, non admodum diligebat, præsertim cum ille. Q. Scæuolam sibi minorem natu generum prætulisset. Notat hunc locũ Quintilianus, & id sibi tam ad socerum, quàm ad Fannium referri posse testatur. Quod si dixisset ei, de Fannio, utiq; locutus intelligeretur. Item notandum, qđ suus aliquando pro proprius accipitur. Persius, Velle suũ cuiq; est, nec uoto uiuitur uno, Catullus, suus cuiq; innatus est error. Et interdum huic pronomini additur sibi, nulla necessitate, sed ueluti cuiusdam festiuitatis gratia. Terentius, suo sibi hunc gladio iugulo. Cice. suo sibi uictitant succo. Columella, suo sibi iure abluuntur, utimur etiam frequenter hoc dicendi modo. Suus est illius mos. Sua est istius natura. Suus est Aristotelis modus: Suum Platonis genus, sua discentis diligentia, sua docentis. Nec illud contemnendum est. Hoc pronomen suus non carere uocatiuo. Nam quod in sacris literis legitur. Laudate dominum omnes angeli eius, profecto angeli sui legendum est, qui est uocatiui casus. Præterea qs neget ita dici eleganter posse Defendite. adiuuate. protegite Cæsarem uita periclitantem ó amici sui. ó milites sui. ó ciues sui. Mouere me aliquando solet, quod Virgilius scripsit, Viuite felices, quibus est fortuna peracta, Iam sua, ubi proculdubio nõ sua, sed uestra dicendum erat, nec mihi absimile ueri uidetur, emendaturum hunc locum poetam omnium maximum fuisse, si opus perfecisset. Nã qđ alibi ait. Quisq; suos patimur ma-

neis, non refertur id suos ad primam personam, quia sic resoluenda oratio est. Nos patimur maneis, sed quisq; nostrum suos. Præterea illud quoq; sciendum, quod hæc tria pronomina, ego. tu. sui. binos genitiuos sortita sunt, mei. tui. sui. & mis. tis. sis. Sed alteri hoc est mis. tis. sis. actiue capiebantur, in quorum locum successere meus. tuus. suus. quæ possessiua pronomina uocitantur, Ennius, ingens cura mis concordibus æquiparare, mis pro meis posuit. non pro mei. At mei, tui. sui, nunquã nisi passiue accipiuntur, Quintilianus, & quod inter ista difficillimum fuit, amore mei uicat etiam matrem suam. Cicero, qđ desyderiũ tui ferre nõ posset. Virgilius, Quiq; sui memores alios fecere merendo. Terentius, hoc unum scio hanc meritam, ut memor esses sui. Non significatur hic amor meus, quẽ in alterũ habeo, sed quem alter erga me habet. Item non desyderiũ tuum sed alterius de te, & non memoria sua, sed de se. Similiter in plurali duorum, nam sui uocem genitiui pluralis, ac singularis non uariat, nostrum & uestrum, respõdent ad illa mis, & tis, ut nemo nostrum. nemo uestrum. non autem nemo nostri. nemo uestri. Veteres certe maiores nostrum, pro maiores nostri, scripsere. Vnde importunissime fecisse Au. Gellius scripsit, qui in plerisque Salustij exemplarijs scripturam istam syncerissimam corruperunt. Nam cum in Catilinario scriptũ foret. Sæpe maiores nostrum miserti plebis Romanæ. Nostrum aboleuerunt, & nostri scripserunt. Rursus habete curam nostri, sicut habemus curam uestri, non autem nostrum, & uestrum. quia hæc respondent ad illa mei. tui. aliquando tamen hæc confunduntur, sed perraro, ut causa mea, & causa mei, et apud Terentium, ut apparet desyderio id fieri tuo, uidelicet quo tu desyderaris, non quo desyderas. Proprie autem memoria mea actiue accipitur, qđ scilicet ego recordor. memoria mei passiue, quod alij de me recordantur. Dolor meus, quo solicitor. dolor mei, quo alij solicitantur, copia mea, quã ego possideo, copia mei, qua possideor. Vt meretrix facit omnibus copiã sui, non suam, potestas mea quam habeo, potestas mei qua habeor. Vtilitas mea, quam suscipio, utilitas mei quam suscipit alius, hoc est, quæ à me suscipitur. Quintilianus, sed ut aliqd præstaret patriæ utilitatis mei, idest de me. Sic fastidium meum, quo ego alios fastidio, fastidiũ mei, quo ab alijs fastidior. Idem, seu mulier omnibus exposita mortalibus uanitatẽ fastidio mei, despectuq; captauit. Sunt tamen quædam ancipitem habentia significationem, sed quæ facile discerni possit, ut cum dico. Hæc est pars mea, non de parte corporis intelligo, sed hæreditatis, & rursus, hæc est pars mei, non de hæreditate sed de corpore. Manus pars mei est, non mea, fundus pars mea, non pars mei. Nam, quod Cice. inquit, ex quo uereor nihil sim tui, nisi supplosionem pedum imitatus, hic tui de tuo significat, non de te, estq; à tuũ in genere neutrali, non à tu pronomine primitiuo. Adeo autem dare actiuam significationem his tribus genitiuis mei. tui. sui refugerunt authores linguæ latinæ, ut eos mutauerint in aliam uocem, genitiuis aliarum dictionum, cum quibus coniunguntur, minime mutatis. Cice. dico mea unius opera rempublicam esse liberatam. Idem, solius enim meum peccatum corrigi non potest. Idem, ex tuo ipsius animo coniecturam ceperis. Non dixit, quia non licuit, mei unius opera mei solius peccatum. tuipsius animus. & in plurali Quintilianus, deinde cum satis uires eorum explorauerint, suæ ipsorum fiduciæ permittunt. non dixit sui ipsorum fiduciæ. Nostræ quoque religionis homines, qui sacras literas interpretati sunt, hoc diligentissime obseruarunt. Domine exaudi uocem meam clamantis ad te. & alibi. Domine memorabor iustitiæ tuæ solius. Item alibi. Sustulit de latere meo ancillæ tuæ dormientis, & tuam ipsius animam

pertransibit gladius. Nec alia causa Teren. ita scripsit. Saluus sum meo præsidio, atq; hospitis, & non præsidio mei, atq; hospitis. Idem, hem tot mea solius soliciti sunt causa, ut me expleat. Gaudent autem maxime hæc pronomina siue in primitiuorum genitiuorum, siue in possessiua uoce illis tribus, solius, ipsius, unius. possumus tamen & trium, & quatuor eleganter dicere. Item omnium. plurium. cuiuscunq;. & siqua sunt huiusmodi. Cicero, sed uoluntati uestræ omnium parui. Brutus, qui uestris paucorum respondeat laudibus. Veteres sas pro suas usurpauere. Ennius, uirgines, nam sibi quisq; domi Romanus habet sas. Item sam pro eam. Idem, nec quisquam philosophiã in somnis uidit priusquam sam dicere cœpit. DELITIAE. Oblectamenta. Delitiæ proprie dicuntur, quæ maxime nobis uoluptati, à deliciendo, hoc est alliciẽdo nos ad uoluptatem. Delicere enim elicere est. Plau. qui illum sciat delicere, & noctẽ facere possit de die. Veteres licere implicare dicebãt, à licio qđ est filum, quo in tela textrices implicant stamen, unde Trilicem dicimus uestem, quæ ex tribus licijs constat. A' licere, hoc est implicare lenones appellati, & per diminutionem Lenunculi, & fœminino genere lenæ, quod adolescentulos alliciant, significat tamen aliquando Lenunculus etiã nauigium piscatorium. Lenas appellat Vlpianus, quæ muliẽres quæstuarias prostituunt. Itẽ eas, quæ alterius nomine hoc uitæ genus exercent, ut siqua Cauponam exercens, in ea corpora quæstuaria habeat, ut multæ solent sub prætextu instrumẽti cauponi prostitutas muliẽres habere, dicendum est hanc quoq; lenæ appellatione contineri. Hinc Lenocinari, seu lenocinium facere dicitur, qui quacunq; ratione hunc quæstum exercet, siue principaliter hoc negotium gerat, siue alterius negotiationis assertione utatur. Per metaphoram tamen Lenocinari aliquando pro blãdiri accipitur, siue allicere. Cicero, tibi seruiet, tibi lenocinabitur, minus aliquanto cõtendet, q̃ potest. A' licio uerbo fit etiam secundum quosdam lectus, quod fatigatos ad quiescendũ alliciat, quemadmodũ inferius dicemus. Item à delicio dulce, hoc est suaue, quod dulcia maxime alliciant. Ab hoc fit dulciculus diminutiuum, & dulcitas. Neuius, O' suauis linguæ sonitus. O' dulcitas animæ. & dulcitudo. Accius, tanta hinc in corda dulcitudo inuasit. & dulcedo. Cice. quin etiã gustatus, qui est sensus ex omnibus maxime uoluptarius, quippe dulcedine præter cæteros sensus commouetur. & dulcor. Plynius, contractata dulcorem amittit, & dulceo uerbum. A' quo dulcesco, Idem, paulatimq; maturescentia dulcescunt. Item dulcior, dulcissimus, & aduerbia dulciter. dulcius. dulcissime, & dulce pro dulciter, prædulce ualde dulce, & subdulce aliquantulum dulce, & edulco uerbum, qđ est dulcius facio. Cn. Martius, quapropter edulcare conuenit uitam, curasq; acerbas sensibus gubernare. & dulciloquus, dulciter loquens. & dulcifluus, dulciter fluens. & dulcisonus dulciter sonans. Item à licio fit compositum allicio, quod est attraho, induco. A' quo allecto frequentatiuũ. Cicero, ad quem fruendum non modo non retardat, uerum etiã inuitat, atq; allectat senectus. & allicefacio, à quo allicefio. Suetonius de Vitellio. Pronus uero ad cuiuscunq;, et quacunq; de causa necem, atq; supplicium, nobiles uiros condiscipulos, & æquales suos omnibus blanditijs tantummodo ad societatẽ imperij allicefactos uario genere fraudis occidit. Pellicio, qđ est blãdiendo decipio. A' quo pellicator, qui ad fraudẽ pelliciat, & pelliculatio, quo Cato utitur pro blãda, & fraudulẽta inductione, et pellax, fallax. à quo pellacia, fallacia. Virg. uerũ ubi nulla fugam reperit pellacia, Lucretius, Subdola cũ ridet penitus pellacia põti Item à pellicio pellex, quia blandiendo uirũ ab uxore seducit. Est. n. pellex, quæ cum eo corpus miscet, qui habet uxorem, sicut concubina, quæ cum cœlibe uiro sine nuptijs locum tenet uxoris, quã græco uocabulo παλλακὴν hoc est pallacen appellamus. Suetonius de Vespasiano. inde quieti uocabant accubante aliqua pallacarũ, quas in locum defunctæ Cenidis plurimas constituerat. Iustinus quoque Cyri pallacem nominat. Sed hæc loca uitio ferè librariorũ corrupta sunt, ut alia pleraq; quippe pro pallacem pellicem scripsere. Cum pellex latinũ sit, nec uiri pellex dicatur, sed uxoris. Nemo. n. latine loqueretur pellex mea, sed pellex uxoris meæ. Pallace uero sit græcũ, & cõcubinã significet, recteq; uiro iũgatur hoc mõ, hæc est pallace mea, hæc est pallace Vespasiani, quemadmodum hæc est cõcubina mea, cõcubina Vespasiani. ubicunq; ergo repertum fuerit pellicem ad masculum referri, sciendum est errorẽ ibi esse librarij, et pro pellicẽ pallacem esse scribendũ. Nõ sine errore Masurius iurisconsultus scripsit pellicem eam habitam, quæ cũ uxor nõ esset, cum aliquo tamen uiuebat, quã uero nomine Amicã, paulo honestiori concubinam appellamus. hinc Caius Flaccus emendauit Pellicem uocari scribens, quæ cum eo, cui uxor sit, corpus miscet. A' pellex fit Pellicatus sicut à concubina concubinatus. à delicio delecto, quod proprie significat attraho, duco. Ennius, & me Apollo ipse delectat, ac ductat Delphicus. Quadrigarius. Fabius de nocte cœpit hostium castra oppugnare, hostem delectare, dum collega id caperet, qđ captabat. Et quoniã quæ grata, ac iucunda sunt, nos attrahere, atq; allicere solent, factum est, ut delectare sit gratum esse, ac iucunditate afficere. A' quo delectatio. & delectamentum. & delectamen. Itẽ delitiũ in singulari, & in plurali delitiæ. Mar. stellæ delitiũ mei colũba, Verona licet audiente dicam, uicit maxime passerem Catulli. Suetonius. Titus amor, ac delitiæ generis humani, tantũ illi ad promerendum omnium uoluntatem uel ingenij uel artis, uel fortunæ superfuit. Ab hoc delicatus plenus delitijs, siue in delitijs uiuere assuetus, & per metaphorã mollis, ac tener. A' quo aduerbium delicate. delicia uero lignum est, quod à culmine ad tegulas angulares infirmas uersus fastigatum collocatur. unde tectum ipsum deliciatum, & tegulæ deliciares appellatæ. Delicare autem ueteres dicebãt explanare. indicare. aperire. Accius. quare alia ex crimine inimicorum effugere possis, delica. Teren. quid istuc est, aut iste uult sermo mater delica, hoc est indica. ostende. explana. Item à licio fit oblicio, idem significans, quod delicio, à quo oblecto, & ab eo oblectatio. oblectamen. oblectamentum. Veteres etiam delicare aliquando pro dedicare usurparunt. Sunt tamen qui delecto, & oblecto non à delicio & oblicio uerbis deduci existimant, sed à lacto uerbo. Lactare enim est non solum lac præbere, sed dulcedine aliqua retinere, & ad persuasionem inducere. Terentius, nisi me lactasses amantem, & falsa spe produceres. Idem, eorum animos lactas. Hoc à lacte deriuatur, quod significat succum maternum, quo animalia nutriuntur. Virg. & lac subducitur agnis. dictum similiter, à liciendo, quia admotis mammis infantes alliciuntur. Hinc fit etiam lacteo, quod est lac sugo. Lactans enim est, quod lac præbet, lactens cui præbetur. & lacteus candidus. suauis. succulentus. & lactesco, in lac conuertor. & lactuca à lacte dicta, quod id genus oleris lacte abundet, præsertim ea quã meconim uocant, à copia lactis soporiferi. quippe apud græcos μήκων papauer dicitur, quæ herba soporem inducit. A' lactuca lactucinorum familia appellata. Lactes quoque à liciendo dicuntur, quod cibum alliciant. Sunt enim lactes in oue, & homine, per quas labitur cibus. In cæteris hæ ilia, quibus capaciora sunt intestina ad aluum. Plau. ita tibi uacuitate uenio laxis lactibus. Item à lacte lacticinia, hoc est cibi ex lacte facti, et Lactiphagi Scythiæ populi, qui et Galactophagi dicũtur. et lactaria her=

ba, quæ & tithymallus dicitur. & lactuca caprina, de qua inferius dicemus. & lactaria columna, quæ erat in foro boario, dicta quod ad eam infantes lacte alendos deferebant. Item elicio, quod est eduxo. extraho. à quo elecebræ argentariæ dictæ sunt meretrices ab eliciendo argento, et elices sulci aquarij, per quos aqua collecta educitur, & electo frequẽtatiuum. Plautus, electabo adolescentem muneribus. & elicius Iupiter. etenim Numa Pompilius regnum urbis Romæ adeptus, pontificem elegit, cui sacra omnia exscripsit, atq; exsignauit, qbus hostijs, qbus diebus, ad quæ templa sacra fierent, cæteraq; omnia publica, priuataq; sacra pontificis scitis subiecit, ut esset, quo consultum plebs ueniret, nequid diuini iuris negligendo patrios ritus, peregrinosq; asciscendo turbaretur. Nec cœlestes modo cerimonias, sed iusta quoq; funebria, placãdosq; manes, ut idem pontifex edoceret, quæq; prodigia fulminibus, alióue quouis modo missa susciperentur, atq; curarentur. Ad ea elicienda è mentibus diuinis, Ioui Elicio aram in Auentino dicauit. Pontifex uero appellatus est uel à posse, et facio (ut Scæuolæ placet) uel (ut Varro affirmat) à ponte. nam à pontificibus pons sublicius primum est factus, & postea sæpe restitutus, necnon cæterorum pontium cura eis data. Illicio attraho, illaqueo, à quo illecebræ dictæ blanditiæ, quibus illicimur. A quo illecebrosus, qui inanibus blandimentis hominem allicit, & illix, qui allicit sicut illex, qui sine lege, & sine iure uiuit, & illecto pro allecto. & illicium, de quo inferius dicemus, cum populus illiciet. illico uero nõ ab illicio declinatur, sed à loco, quasi in loco. Proprie. n. illico significat in eo loco. Neuius, septimumdecimum annum illico sedent. Ennius, & quia quò irent nesciebant, illico manserunt. Ponitur tamen frequentissime pro statim. Plautus, illico hic ante hostium eramus. Locus proprie dicitur quicquid aliquid continet. Virgilius. hic locus urbis erit. Ponitúrq; à dialecticis inter accidentia substantiæ, & est una de septem circunstantijs, quæ ita numerantur, persona, qualitas. negotium. facultas. causa. modus. tempus, quæ hoc uersu clauduntur. Quis. quid. ubi. quibus auxilijs. cur. quomodo. quando. Aliquando locus ponitur pro genere. Sallustius, natus haud obscuro loco. Est & locus argumenti sedes. Itẽ cum dicimus loco patris. loco fratris. loco filij te habeo, non significamus, quod ubi illi antea erant, ibi tu nunc apud me sis, sed qđ in ea caritate, qua illi aut fuerunt, aut sunt, aut essent, aut esse deberent. Terentius, si te in Germani fratris dilexi loco. Interdum tamẽ in locum potius dicimus quàm in loco, quoties aliud erat, aliud successit, qđ non fit sine uerbo significante motum. Quintilian. nam quomodo pugnam ineuntibus tot simul metus. laboris. dolorum. postremo mortis ipsis exciderint, nisi in eorum locum pietas, & fortitudo, & honesti præsens imago successerit. Item loco solatij mihi est dicimus. loco uoluptatis. loco honoris. loco turpitudinis, pro iucundum. uoluptuosum. honorificum. turpe. dicimus autem in singulari locus tantum masculino genere. in plurali uero loci, & loca tam masculino, quàm neutro. Sed pro sedibus argumentorum duntaxat masculino usurpamus, & in plurali locos mulieris uuluam appellamus. nam in reliquis animalibus dicimus tantum uuluam. A locus fit diminutiuum loculus, qđ sacculum significat, qui alio nomine Vulua, & bulga, & marsupiũ dicitur, & Capsula. hinc loca distincta, in qbus aues nidificãt, et quæcunq; similia dicuntur loculamenta. Columella, uel si non ita competit, paxillis adactis tabulæ supponantur, quæ uel loculamenta, qbus nidificent aues. uel fictilia columbaria recipiant. item loco uerbum, qđ proprie significat pono, quasi in loco constituo. Virg. hic alta theatri fundamenta locant alij. Aliquando ponitur pro repono, unde locatum repositum dicimus.

Plautus, dum aulam domi locatam perquirit. ablatã reperit. Interdum per usum alicuius rei pretio concedo. A quo locatio dicitur. Cicero. Vel quod locatio ipsa pretiosa. Idẽ uxoris fundus erat colono locatus. Sæpe etiam pro marito do. Plau. filiã eius pupillam locauit. A quo illocabilis dicitur, quæ tradi uiro non potest. Idem, uirginem habeo grãdem, dote cassam, atq; illocabilem. & à loco fit locatarius, qui domum, aut fundum, aliudúe simile in locationem conducit. Nomina enim masculina in arius, & fœminina in aria desinentia, officia hominum, qualitatémq; proprie significant. Vt caprarius, capraria. saltuarius. cãparius. horrearius. classiarius. custos, exercitatórq; caprarum, saltus, campi, horrei, classis. sagarius. lintearius, uestiarius. uenditor sagorum, linteorum, uestium. proprietarius, fructuarius, usuarius, cuius est proprietas prædij, cuius fructus, cuius usus, quæ omnia significant actionẽ, passionémq;. Pauca sunt, quæ passiue accipiuntur, ut legatarius. commodatarius. depositarius. beneficiarius, fideicõmissarius, qui legatum. cõmodatũ. depositum. beneficium. fideicõmissum accepit. Sic locatarius, qui accepit locatum, hoc est conduxit. In arium uero neutra plerunq; repositorium significant, ut tabulariũ, repositorium instrumentorum, & literarum. Aerarium repositorium æris, ac numorum, pecuniǽq;. Sacrarium repositorium sacrorũ. Armarium, ubi reponuntur libri. armamentarium, ubi armamenta. Atramentarium uasculum, in quo reponitur atramentum. Calamarium, in quo calami reconduntur, quod & Theca calamaria dicitur. Penarium, ubi reponitur penus. Viuarium, ubi continentur aues. pisces. feræ, quæ ad uictum pertinent. Pomarium locus reponendorum pomorum, uel locus consitus pomis. Ouidius, Id metuens solidis pomaria clauserat Atlas Mœnibus. Aluearium locus, ubi sunt Aluei apium, & alueorum copia. Rosarium locus, ubi est copia fruticum rosas ferentium. Plantarium nõ solum locus plãtarũ, sed ipsæ plantæ, etiam si euulsæ sint, quis Seruius dicat plãtaria esse, quæ è seminibus nata cũ radicibus, et terra propria transferuntur, Plantas uero, quæ de arboribus rapiuntur. Seminariũ ipsum semen, hoc est plantulæ. Pãpinariũ palmes, qui è duro exit, materiámq; in proximũ annũ promittit, siue congeries uirentiũ ramusculorum. Calceariũ, & uestiariũ pro calceis, et uestibus. Fustuariũ pro fustigatione, Cibaria pro cibis. Carnariũ, & donariũ, de qbus supradiximus. Item à loco locuples, ꝙ pleraq; loca, hoc est multas possessiones teneat, Omnes. n. ueterum diuitiæ in agris, atq; pecoribus erãt. (et ut Cato refert) quem uirũ bonum colonum dixissent, amplissime laudasse existimabantur. Hinc pecunia à pecore appellata, & locupletes dicti diuites, qđ locis, hoc est agris pleni essent, et locupletare ditare, cuius passiuũ est locupletari. Plau. Visus est paterna hæreditate locupletarier. Item à locis urẽdis locustæ uocitatæ ob iacturã, quam messibus afferũt, tactu multa, ut supra diximus, urentes, morsu uero omnia erodentes. DOMINI. Neronis. POPVLI Romani scilicet. Populus definitur multitudo hominum iuris consensu, & cõcordi cõmunione sociata. differtq; à plebe, ꝙ in populo omnis pars ciuitatis, omnesq; ordines continentur, in plebe autem non insunt nobiliores, & patricij. itaq; utrunq; à græco dictũ uolunt. Plebem ἀπὸ τῶν πλειόνων, hoc est à pluribus, qđ plures sint plebei, quàm patricij. Populũ ἀπὸ τῶν πολλῷ πλειόνων, hoc est multo pluribus, qđ populus omnes ordines, ut diximus, cõplectatur, à populus fit diminutiuum popellus, hoc est paruus populus, & popularis, qđ modo significat id, quod populi est. Teren. Amicus meus summus, & popularis Geta. modo carus populo. unde & populare, est amorem populi conciliare, Pacuuius, atque ut promerui pater mihi patriam populauit meam.

aliquando etiam popularis pro uili, ignobiliq; accipitur. Plautus, præstat diuitem esse, ac popularem, quàm nobilem, & mendicum. hinc popularia nugatoria, & puerilia dicimus. Laberius, dum popularia agimus per ludum. À populus etiam fit populor uerbum, quod & populo dicitur. Virgilius, populatq; ingentem farris aceruū. À quo depopulor, hoc est prædor, & deprædor, passimq;, & quasi populatim deripio, À quibus populatio. & depopulatio. & populator, ac depopulator. & populatrix. ac depopulatrix. & populatim, quod modo significat per populos. Apuleius, populatim ab omni prouincia reuocatus, modo catervatim. & in uniuersum. Cæcilius, ego perdidi te, qui omneis seruos perdo populatim, quæso ne addas malum ad hoc malum. & populabundus, pro prædabundus, & populosus populo plenus. & populariter; hoc est affabiliter, humaniter, blande, & cum fauore, ac gratia populi. Iuuenalis, & uerso pollice uulgi, Quemlibet occidunt populariter. & popularitas affabilitas, humanitas, blanditiæ, & publicus (ut quidam existimant) quasi populicus, quod non priuatim alicuius, sed populi sit. à quo fit publico uerbum, quod est diuulgo, & publicatio diuulgatio, respublica res populi, & publicæ, ac publicitus aduerbia, & publica sacra, quæ pro populo fiebant, sicut priuata, quæ pro singulis hominibus, famitijsq;. & publicani, qui rebus ad populum spectantibus fruuntur. omnes enim qui à fisco aliquid conducunt, recte publicani nominantur, ut qui uectigalia populi conducta habent, et publica uia, quæ in solo populi est, siue qua iter populo est. & Publius prænomen eius, qui populo gratus fuit, & publipores Publij serui, sicut Marcipores pueri, hoc est serui Marci. huiusmodi enim appellationibus ueteres utebantur, quod genus interaddit. & Publicola, quod à populo coleretur, siue quod coleret populum. Sic enim appellatus est P. Valerius primus cum Bruto post exactos reges consul creatus. quoniam cum affectare regnum ob ædificari cœptam in summa Velia domum creditus fuisset, ædificata postea in infimo cliuo domo, lataq; de prouocatione aduersus magistratus ad populum, sacrandoq; cum bonis capite eius, qui regni occupandi consilia inijsset, lege adeo se omni regni suspitione absoluit, ut popularis etiam factus sit, & publicolæ cognomen adeptus. Item dies populifugia nominatus Iunio mense, quod eo die tumultu repēte orto fugerit populus. Nō multo enim post hic dies fuit, quàm decessus Gallorum ex urbe, quo tempore, qui tum sub urbe erant populi, ut Fidenates & alij finitimi contra populum Romanū coniurarunt. Scribit Seruius populum in singulari numero unius ciuitatis multitudinem, in plurali uero urbeis significare. Est etiam populus arbor excelsa, folio ederæ, sed parte altera sine angulo, altera oblongo, dicta (ut quidam putant) à frōdium multitudine. Tria huius genera sunt, alba, & nigra, & quæ libyca appellatur. minima folia, ac nigerrima huic arbori. & ulmo, tiliæq; & oleæ, & salici euenit ut circumagantur earum folia post solstitium, quod certissimum eius syderis confecti testimonium est. Ab hac populo fit populeus, ut populea uirga. Item populnus, sicut à ficu ficulnus. Quidam etiam putant populoniam Hetruriæ urbem à populorum multitudine, quæ in eo agro est, appellatam, alij à populando, quod frequentibus pyratarum depopulationibus pateret, quoniam sola ex omnibus Hetruriæ urbibus ad mare fundata erat, quod ea tempestate urbium conditores uitare conabantur, ne barbarorum depopulationibus paterent. À plebe uero diminutiuum fit plebecula, & plebeium, quod plebis est, plebeij ædiles discedente plebe à patribus sunt creati. plebeiæ pudicitiæ sacellum Romæ, ut sacra cætera, colebatur. Item plebiscitum lex, quam plebs non populus accipit, de qua inferius dicemus. Dicebant autem ueteres plebs plebis tertiæ declinationis, & plebes plebei. Plynius. Tanta plebei consternatione, ut pr. mo pulsus ex ea regione, mox & interemptus sit. PRAESIDE.

Imperatore, & magna laude Domitiani Neronem dominum, ipsum uero præs. dem nominant. Nam dominus dicitur, ut supra diximus, cui populus subiectus est, quiq; plenam habet in subditos potestatem, hunc græci κοίρανον uocant. Homerus οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη εἷς κοίρανος ἔστω, hoc est. Non bonus est multorum dominatus. Vnus dominus esto. Veteres hunc tyrānum etiam appellabant. Virgilius. Te propter Libyæ gentes, numadumq; tyranni Odere. idem, Pars mihi pacis erit dextram tetigisse tyranni, quamuis postea Tyranni nomen ad eos tantum translatum sit, qui non iure, & æquis legibus, sed ui, & quadam animi libidine dominantur. Idem. conueniunt quibus aut odium crudele Tyranni, aut metus acer erat. Ab hoc Tyrannis dicta sæuum, ac uiolentum imperium, & Tyrannicus, quod Tyranni est, & Tyrannice, quod uiolenter crudeliter. domini ergo nomen, nescio quid superbum sonat, quemadmodum regis, de quo supra diximus, & Tyranni, propter quod diuus Augustus domini appellationem, ut maledictum & opprobrium semper exhorruit, & cum spectante eo aliquando ludos, pronuntiatum esset à Mimo ò dominum æquū, & bonum, uniuersiq; quasi de ipso dictum comprobassent, statim manu, uultuq; indecoras adulationes repressit, sequēti uero die, grauissimo corripuit edicto, dominumq; se postea appellari, ne à liberis quidem, aut nepotibus suis passus est. In Imperatoris uero, seu præsidis nomine nihil insolens, nihil superbum erat. Quippe imperatores dicebantur, qui Senatus, et Populi Romani iussu uel ductabant exercitus, uel prouincias administrabant, & singuli duos legatos habebant. Itaq; hi nō domini erant, sed ministri, quamuis postea in Tyrannidem uersus sit hic magistratus, & Imperatoris mitissimum nomen in eum translatum sit, qui Romani imperij gubernacula tenet. Ab impero dictus est imperator. Imperare autem iubere est, dictum ab in intentiua particula, & paro quasi statim paro, uel prorsus paro. Ab hoc Imperium declinatur, quod modo iussum significat. Virgilius. hic uasto Rex Aeolus antro, Luctanteis uen . s, tempestatesq; sonoras Imperio premit, ac uinclis, & carcere frenat. modo regnum dominum, unde Romanum Imperium, & romani imperij fineis dicimus. Idem, Imperium oceano, famam qui terminet astris. Idem. Nō illi imperium pelagi, sæuumq, tridentem, Sed mihi sorte datum. Aliquando imperium significat potestatem, unde Vlpianus imperium scribit aut merum dici, aut mistum. Merum imperium est habere gladij potestatem ad animaduertendum in facinorosos homines, quod etiam potestas appellatur. mistum est, cui etiam iurisdictio inest, quod præcipue in danda bonorum possessione consistit. iurisdictio est etiam iudicis dandi licentia. Ab imperio imperiosus dicitur, nimis seuere imperās, crudus & quasi ostentator imperij, qualis Torquatus apud Liuiū, qui filium licet uictorem, quia contra imperium suum pugnauerat, securi percussit, ob id dictus imperiosus, & manliana imperia, crudelia uocitata. Ab hoc fit aduerbium imperiose, hoc est acriter. seuere, & cum ostentatione imperij. item ab impero imperito frequētatiuum &. quod apud Plynium reperitur, imperitabūdus pro imperitans. Poëtæ aliquando induperatorem pro Imperatore usurparunt. Iuuena. Quales tunc epulas ipsum glutisse putamus Induperatorem. Præses autem est, qui maius in urbe, aut Prouincia imperium habet, de quo superius late disserumus à præsidendo ita appellatus, à quo præsidiū. præsidere uero est præesse (ut supra diximus) & à sedēdo deducitur. sedere quid sit, manifestū est. Plau. Si nō ubi sedeas

locus est, at est ubi ambules. Aliquando ignauiam, cessationemq; significat. Terentius. an sedere oportuit domi uirginem tam grādem. De auibus uero sedere dicitur in altiori loco esse, ut passer sedet in tecto, cornix sedet in arbore. ita enim de auibus dicitur sedere, ut de homine, dum sedet super equo, aut iumento, quocunq; corporis habitu ibi maneat. Sedere etiam pro placere ponitur à poëtis. Virgilius, Idq; pio sedet Aeneæ, probat author Acestes. Secundum Augures sedere est consyderare. contemplari. consilium capere. Nam post designatas cœli partes à sedentibus captantur auguria. Plau. sine iuxta aram sedeam, & dabo meliora consilia. hoc etiam Virgilius ostendit, inducens Picum solum sedētem, cum alios stantes induxerit. Paruaq; sedebat succinctus trabea, & alibi, Turnus sacrata ualle sedebat. Ab hoc tractum est, ut iudices pro tribunali sedeant, nec nisi sedentes ferre sententiam possint, ut intelligant se quid decernant consyderare diligenter oportere. Item sedere manere est. Virgilius, & sedet hoc animo. Sedeo autem à se, & eo compositum putant quasi seorsum eo. Videmur enim seorsum ire, & quasi à cæteris separari, dum considemus. Differt autem à sedeo sido, quoniam sidere est deorsum descendere. Virgilius, Sedibus optatis gemina super arbore sidunt, idest ab alto demittuntur. Ab hoc composita fiunt assido, quod est apud aliquem officij gratia sedeo, ut puta ægrotum, aut regē, aut præsidem. À quo assiduum. assiduitas. assidue de quibus supra diximus. Item assidelæ mensæ, ad quas sedentes flamines sacra faciebant, & asseres, quod assidant parieti, & asses, & assulæ, de quibus supra disseruimus, & assessores, quorum officium est assidere præsidi, atq; consulere, atq; in ijs ferè causis constat. cognitionibus. postulationibus. libellis. edictis. decretis. epistolis. Huius fœmininum est assestrix. Afranius, dimittit iam assestricem, me adesse uocat. & consessores, qui simul sedent. Martialis, Nec consessorum uicina numismata tantum Aera, sed à cuneis ulteriora petis. Circunsideo, quod est contra sedeo, circundo. obsideo, quod interdum pro circunsideo ponitur, interdum pro contra sedeo, unde obsessi dicuntur, qui egredi urbem, aut oppidum, seu alium locum non possunt, aut hostibus circunsessi, & obsidio circunsessio. & obsidium, quod fit, ut hostes dimicare cogantur, & obses, qui traditur imperio alterius ea conditione, ut si dator obsidis à fide recedat, recipienti sit potestas in corpus, & uitam eius, qui datus est obses. Hic quoniam obsidionis gratia dari consueuit, inde nomen assumpsit, quamuis aliqui ab ob, & fides compositum uelint, quod sit ob fidem datus. Obsidiæ quoq; sicut insidiæ dicuntur. Columella, dum tamen anus sedula, uel puer adhibeatur custos uagantium, ne obsidijs hominum, aut insidiatorum animalium decipiantur. Dissideo dissentio. À quo dissidium, hoc est discordia, & dissidiosus contentiosus. desido, otiosus sedeo, À quo deses desidis, & desidiosus, hoc est piger, ignauus. unde desidia, ignauia. subsido, quod significat subter sedeo. Virgilius, subsedit dubius. À quo fit subsidium, hoc est auxilium. insido, aliquē dolose expecto. À quo insidiæ, quæ clàm insident, ut hostes fallant, & ab eo insidior uerbum. & insidiosus insidijs plenus, fallax. Item insidiator, & insidiatrix, qui insidiantur. Iungitur autem insido cum datiuo. Virg. Arripuitq; locum, & syluis insedit iniquis, cum insisto cum accusatiuo iungatur. Idem, Nulli fas casto sceleratum insistere limen. Resido, otior, commoror. À quo Resides, otiosi. quieti. segnes. Virg. iam pridem resides animos. sicut econtrario instantes dicimus industrios. & Resina humor, qui ex arboribus fluens, in isdē residet. À quo resinatum dicimus, sicut à pice picatum. Iuuenalis. quid enim resinata iuuentus. Residiare uero ueteres dicebant pro eo, quod est sæpe resilire. Rhesus rex Thraciæ fuit,

quem Homerus scribit cum equis albis in auxilium Troianorum uenisse, & à Diomede, atq; Vlysse noctu in castris fuisse occisum. Est etiam nomen fluminis Troiæ. Rhetus gigas fuit, quē Dionysius in leonem conuersus occidit. Item Rhetus mons Troiæ, in quo Aiax Telamonius sepultus est. À quo Rhœteius, & Rhœteus deducuntur. Supersedeo. maneo. cesso. differo. Plautus, supersede de istis rebus, iam tuipse ubi lubet finem face. Consideo simul sedeo. À quo fit consessus, qđ non significat consessionem, sed homines simul sedentes in uno loco, quemadmodum Conuentus non conuentionem significat, sed homines, qui uno in loco conuenerunt. À sedeo propterea sedes deducitur, in qua sedemus, poniturq; pro habitaculo, et domicilio. Cæsar, crescente enim populi multitudine, mutare sedes statuerunt. Item pro sepulchro. Virgilius, Sedibus aut saltem placidis in morte quiescam. eius diminutiuum est sedicula, & eiusdem significationis est sedile, quod & locus ad sedendum est. & sella quasi sedda, & sessio, quod modo actum ipsum sedendi significat, modo ipsum sedile. Cicero. Tot locis sessiones gymnasiorum, idest tot sedilia. & subsellia minores sedes, in quibus audientes poëtas, aut spectantes ludos sedere solebant, erantq; etiam tribunorum, triumuirorum, quæstorum, & huiusmodi minora iudicia exercentium, qui nō in sellis curulibus, nec in tribunalibus, sed in subsellijs considebant. Sella curuli maiores magistratus utebātur, quam simul cum toga, & prætexta, & lictoribus Romani ab Hetruscis sumpsere. Curulis autem à curru dicta est, quod in ea sedentes curru uehi maiores magistratus solebant. Sella græci θρόνον, hoc est thronum nominant. Hinc θρόνον βασιλικὸν solium, hoc est sedem regiam uocant, & θρόνον ἡγεμονικὸν sellam curulem. Item à sedeo sedulo aduerbium, quod significat diligenter, instanter, continue quasi assidendo, hoc est sine intermissione. Cicero. Sedulo inquam faciam. Nam quod Marcellus scribit sedulo dictum, quasi sine dolo. nimis affectatum nobis uidetur. quippe sedulus eodem modo, quo assiduus dicitur, idemq; significat, & sedulitas est assiduitas, & diligentia. Item à sedeo solium armarium è ligno factum, in quo reges ob corporis sui tutelam sedebant. Item sedes regia. Curtius, Reginam in solio uisam uehementer admiratus, aliquando uas, in quo homines in balneis, uel domi, uel quouis alio loco sedentes lauantur. Martialis, non uis in solio prius lauari. Hispani id duretam uocant. Suetonius de Augusto, ac quoties neruorum causa marinis, albulisq; calidis utendum esset, contentus hoc erat, ut insidens ligneo solio, quod ipse hispanico uerbo duretā uocabat, manus, ac pedes alternis iactaret. Nonnunquam huic simile uas, in quo defuncti sepeliuntur. Plynius. Cum & defuncti sese multi fictilibus solijs condi maluere. Quidam non à sedendo, sed a soliditate quasi solidum appellatum existimauere. Quidam à solo, quod in ijs soli sederent. Ideo solia sternere dicebantur, qui solisternium habebant, & solaria Babylonica uocabantur, quibus ea sterni solebant. À sella etiā sellaria dicta loca, in quibus disponi sedes solebant. Plyn. Atq; ex omnibus, quæ retuli, clarissima quæq; in urbe iam sunt dicata à Vespasiano principe in templo pacis, alijsq; eius operibus uiolentia Neronis in urbem conuecta, & in sellarijs domus aureæ disposita. Item à sedendo seditio, hoc est (sicut Ciceroni placet) à seorsum eundo. Est autē seditio, cum populo discordāte itur ad manus, qualem ciuitatis statum describit Virgilius, ac ueluti magno in populo, cum sæpe coorta est seditio, sæuitq; animis ignobile uulgus, iamq; faces, et saxa uolant, furor arma ministrat. similiter seditio in exercitu dicitur in classe, in cāpo in schola, et ubicūq; multitudo est hominū, qui ab hoc seditiosi dicuntur. Item seliquastra sedilium genus est, & sedentarium dicitur, qđ sedendo fit,

unde sedentarium laborem dicimus, qui sedendo contrahitur. Apuleius, ut etiam fatigationem sedentariam incessus uegetatione discuterem, & sedentaria opera, quae sedendo fit. Columella, neq; enim sedentaria eius opera est, sed modo ad telam debebit accedere, modo eos, qui cibum familiae conficiunt, inuisere tantum etiam culinam, & bouilia, nec minus praesepia mundanda curare. item à semper sedendo. sedum herba, quae & semperuiuum dicitur, de qua inferius disseremus, & asseres, & assides ab assidendo parieti. Seduculum non à sedendo, sed quasi suduculum dictum, genus flagelli, est quod uapulantes sudare facit. Nec sexus a sedendo dicitur, sed à graeco ἕξις, quod est habitus, significatq; naturam, & habitum, unde masculinum, & foemininum sexum dicimus.

AD DOMITIANVM EPIGRAMMA TERTIVM.

q VAE TAM SEPOSITA EST. Blanditur Domitiano, quod cũ ad spectacula eius ex toto terrarum orbe diuersarum linguarum spectatores conueniant, omnes tamen una uoce, eum patrem patriae salutant, quasi una urbe oriundi. Constat sanè tantam aliquando hominum multitudinem ludorum gratia ad urbem confluxisse, ut Senatores quidam nimia pressura fuerint elisi. QVAE GENS. interrogantis est, quis. n. quae. quod. uel aliquid, aliquando interrogatiue ponuntur. Martia. Nam tantos rogo quis ferat labores? Apuleius, qui nam hic nouus est hospes? Gellius, quaenam malum est ista intemperies? Plautus. quod facinus admisi tantum? Idem, quid ad illas artes optes, si optio adueniat tibi? Aliquãdo indefinite. Plynius, Tum mihi nescio quod in aurem insusurrauit. idem. morbus nescio qui ante eam aetatem incognitus nostris. Cice. cum praecepta nescio quae discipulis suis palàm tradidisset. Plautus, nec mihi quod facinus conscirem inueni. Seneca, Paululum, nescio quid uisus est balbutire. Nonnunquam quis ponitur pro aliquis. Cicero, siquis uestrum est, qui forte miretur. Plau. Siquem seruorum domi habes. Nam qui pro aliquis in nominatiuo casu, raro praeterquam apud uetustissimos inuenitur. Cicero, siquae sunt in hac re difficultates. Etenim in singulari non quae, sed qua pro aliqua dicimus. Martialis. Siqua fides ueri, praeferri maxime Caesar, Temporibus possunt secula nulla tuis. Plautus, si quod post hac uerbum fecero. Virg. Spero equidem medijs siquid pia numina possunt, Supplicia hausurum scopulis. quis, et quid nunquam relatiue ponitur, cum qui, quae, quod, frequentissime referant antecedens, quod adiectiuum est, & semper iungitur substantiuo, quod uero semper est substantiuum. Praeterea qui, quae, quod, frequẽter accipiuntur pro tãtus tanta. tum, et hoc tribus modis, nam & cuius humanitatis es dicere possumus, & qua humanitate es, & quae tua est humanitas, pro tantae humanitatis es, tanta humanitate es, tanta tua est humanitas. Similiter cuius amoris es, quo amore es, qui tuus est amor, Cuius officij es; quo officio es, quod tuum est officium. Quintilia. hoc si scisses pater affirmo, promitto, cuius pietatis es, nemo te antecessisset. Idem, Quae tua pietas est. in eundem sensum accipitur is, ea, id, nam eius pietatis es dicimus, & ea pietate es, & ea tua est pietas, habetq; aliquid plus uiriũ talis oratio, quàm si dicas pro tua pietate. item quo aliquando pro quanto accipitur, ut cum dicimus, eo magis, quo magis. À quis composita fiunt aliquis, quasi alius quis. À quo aliquò, aliquà, aliquorsum, aliquoties aduerbia, hoc est ad aliquem locum, per aliquam partem, uersus aliquam partem, aliquot uicibus, & aliunde, ex aliquo loco. item quisquam, quispiam eiusdem significationis, siquis, idest si aliquis.

Et quisquis, quod significat quicũq;. Et quisq;. à quo unusquisq;, quae significant omnes, et quisnam interrogatiuum, & quisputas eiusdem significationis, & nequis quod componitur ex ne, & quis pro aliquis, significatq; ut nullus, et quisquiliae à quisquis, quasi quicquid cadit. Sunt enim quisquiliae purgamenta terrarum, & quicquid ex arboribus, herbis, floribus, minutim cadit. À quo quisquilium uocant exiguum fruticem ilicis, producentem coccum, quod granum est ad tingendum uestes gratissimum. À qui, quiuis, quicunque quilibet. À quo unusquilibet, de quibus supra diximus. Item quidam, quod nõ est particulare, ut aliquis, quemadmodum pleriq; falsò existimant, sed potius singulare. aliud est enim, cum dico aliquis uestrum hodie me percussit, illic enim incertum aliquem ex duobus significo, quem percussorem meum esse non deprehendo, hic uero certum hominem ex uobis à me, quod ab eo percussus sim agnitum, ut non aliter se habere quidam uideatur, quàm nomen proprium, uerbi gratia, si sciam Pyrrhum mecum locutum fuisse, idq; tacito nomine exprimere uelim, recte dicam, quidam mecum locutus est, non autem aliquis, quod significaret nescire me, quis mecum esset locutus. Vnde uulgo sic loquimur, quoties aut nolumus nominare homines, aut eorum nomina nescimus, quidam ad quendam scribens sic inquit, nõ autem aliquis ad aliquem, sed hoc multo manifestius cum negatione apparet. Nam si dicam, Non percussit me hodie quidam uestrum, profecto significo unum ex uobis certum, ut puta Pyrrhum me non percussisse. Si uero dicam non percussit me hodie aliquis uestrum, significo nullum uestrum me hodie percussisse, itaq; illa singularis enuntiatio est, haec uniuersalis. Item à qui, quia, coniunctio causalis. À quo quianam aduerbium interrogandi. Virgilius, Heu quianã tanti cinxerũt aethera nimbi? idem, Caelicolae magni, quianam sententia uobis Versa retro? & quiane, quod significat certe, re uera. Idem, quiane auxilio iuuat ante leuatos. Quidem, quod similiter significat certe. Et tribus modis in oratione accipi solet. Vno ad distinguendas res, ut ego quidem Romae sum, tu uero Athenis, frater autem Alexãdriae. in quo modo tantum duobus comitibus uti potest, quae sunt uero, & autem altero, quasi per exceptionem eius, quod affirmes. Quintilianus, Torquebis quidem filium, sed fatebitur mater. & nunquam ferè apud hunc, & Ciceronem coniungitur quidem, & ille, quin exceptio huiusmodi sequatur. Cicero, ab optimis illis quidem uiris, sed non satis eruditis. Idem, qui autem in uirtute summum bonum ponunt, praeclare illi quidem, sed haec ipsa uirtus amicitiam & gignit, & continet. Pluresq; in hoc modo comites habere hoc aduerbium potest, ut uerum, uerũtamen, sed, tamen, at, attamen, caeterum. Tertio modo cum nulla ex praedictis coniunctionibus sequitur. Idem, Aut enim nemo, quod quidem magis credo. Aut si quisquam est, ille sapiens fuit. Ab hoc fit Equidem, quod proprie significat ego quidem, nec unquam aliter à Virgilio, Cicerone, Quintiliano usurpatur. Virgil. Equidem merui, nec deprecor, inquit. Ab aliquibus capitur interdum pro quidem. Persius, Non equidem hoc dubites amborum foedere certo Cõsentire dies. Et siquidem, quae ex si, & quidem componi uidetur, tamẽ primam syllabam breuem habet, cum si producta sit. Item significationem nõ habet partiũ, ex quibus componitur, sed idẽ significat, qđ nam. Quint. Atq; natura ipsa uidetur ad tolerandos facilius labores musicam ueluti muneri nobis dedisse siquidem remigem cantus hortatur. Aliquando siquidem pro si certe Cicero, deinde profectus est id temporis, cum iam Clodius, siquidem eo die Romam uenturus erat, redire potuisset. Quidam putant duplam hanc esse dictionem, sed unam esse Ouidius ostendit, qui in hoc eodem significato utitur pri-

nia breui, quod non accideret, nisi esset composita, quæ mihi uētura est, siquidem uentura senectus, cum desit numeris ipsa iuuenta suis? Quin quod, quatuor modis accipitur, uno cum increpātes, uel interrogantes, uel exhortantes dicimus, significatq; cur non? Vt quin uenis? quin legis? quin fugis? Virgil. Quintu aliquid saltem potius, quorum indiget usus, Viminibus, molliq; paras detexere iunco, secundo quin significat quod. Terentius, non dubium est, quin uxorem nolit filius. Tertio, cum per hanc particulam magis confirmamus, significatq; atque etiā. Virg. quin aspera Iuno, Quæ mare nunc, terrasq; metu, Cœlumq; fatigat, Consilia in melius referet, quod & quinimmo aliquādo dicitur. Quarto, cum ita ponimus quin, quasi priori uideatur esse contrarium. & aliquando, quod non, aliquando, ut non significat. Cicero, non icirco causas Isocrates non defendit, quin id utile esse, & honestum existimaret, quin, idest quod non. Virg. Hic tibi nequa moræ fuerint dispendia tanti, quin uatem insanam aspicias, quin id est, ut non. Quò, quod loci aduerbium est. Idem, quòue tenetis iter? idest ad quem locum tenditis? Hinc ueteres ad quo pro quantum usurpabant. Afranius, ut scire possis ad quo te expediat loqui. Aliquando est coniunctio, et significat ut. Plynius, neq; enim id feci, quo tibi molestus essem. Qui, quod similiter aduerbialiter capitur, & significat quo modo. Cicero, qui fieri poterat, ut eius dolore non angerer, qui mecum semper familiarissime uixisset? Cum quod ueteres quom, scribebant, estq; aliquando aduerbiū temporis, & significat quando. Virg. Cum faciam uitulā pro frugibus ipse uenito. Aliquando ponitur pro dum. Cicero, cum me in Africam contulissem. Nonnunquam pro quamuis. Idem, cum in omnibus causis grauioribus Cai Cæsaris initio dicendi commoueri soleam uehementius, quàm uel usus, uel ætas mea uidetur postulare, tamen in hac ita me multa perturbant. Idē, satisne constanter facere uideamur, qui cum præcipi nihil posse dicamus, tamen & alijs de rebus disserere soleamus, & hoc ipso tempore præcepta officij prosequamur. Interdum iunguntur cum tum, & indicatiuum ferè postulant. Est autem in cum quiddā minus, in tum quiddā maius. Et hoc duobus modis fit, ut aut generale præcedat, sequatur speciale, aut ambo sint specialia. Primo modo sic. Quintilianus, quod cum omnibus confitendum est, tum nobis præcipue, qui rationem dicēdi à bono uiro non separamus, idest omnibus multum, mihi autem maxime. Altero modo idem, quod opus Marcelle uictori tibi dicauimus, quem cum amicissimum nobis, tum eximio literarū amore flagrantem, dignissimum hoc mutuæ inter nos caritatis pignore iudicabamus, idest multum propter amorē tuum in nos, plus tamen propter amorem literarum. Aliquando tamen cum coniunctiuo iunguntur, Cicero. graui teste priuatus sum amoris erga te mei patre tuo clarissimo uiro, qui cū suis uirtutibus, tum uero te filio superasset omnium fortunas, si te ante uidisset, quàm uita decederet. sæpenumero ponitur geminatum. & triplicatum. & multiplicatum. sed ferè in rebus paribus. Quintilian. nec indignetur Herodotus æquari sibi T. Liuium, tum in narrando miræ iucunditatis, clarissimiq; candoris, tum in concionibus supra quàm enarrari potest eloquentem. Aliquando tum pro tunc accipitur. Virg. Tum primum nostri Cacum uidere timentem. interdū pro deinde. Idē, Aeneas matri Eumenidum, magnæq; sorori ense ferit, sterilemq; tibi Proserpina uaccam. Tum stygio regi nocturnas inchoat aras. nonnunquā pro aliquando. Cicero. tum hoc, tum illud arguere, hoc est, modo hoc. modo illud. quidā à tum putant tunc esse declinatum. sicut nec à neq;. significat autem tunc eo tempore, & de omnibus temporibus dicitur, de præterito, Virg. tunc decuit, cum sceptra dabas. de præsenti, Plautus. tunc ad eam accede; cum potes. de futuro. Idem, ego tunc adero, cum tui uidendi mihi copia erit. à cum pro quando fit cum primum, quod significat statim postquam, iurisconsulti, cum fari poterit, & postquam fari poterit ita distingunt, ut posterior scriptura uberior sit. & omne tēpus significet post illud, quo fari potest. Prima uero arctior, & id tantummodo tempus denotet, quo fari possit. cum uero præpositio primogenia est, nec à qui deducitur, ideoq; nō per. q. sed per. c. scribitur, nec iungitur rei notanti instrumentum sed comitem. Quintilianus, ut quæramus nunquid apud nos sit uis quædam septimi casus, & apud græcos sexti. nam cum dico hasta percussi, non utor ablatiui natura, nec si idem græce dicam datiui. sic impuli te manu dicimus, non cum manu. uideo te oculis. non cum oculis. deleo literas lachrymis, nō cum lachrymis. abstergo sordes aqua. liquefacio cerā igni. non cum aqua, aut cum igni. quod si dicimus, acceptus est cum honore. scripsit cum beneuolentia. allocutus est cum affabilitate. aspexit cum truculentia, hi ablatiui non instrumentum significant, sed coniunctionem. siquidem acceptus est non instrumento corporis. non honoris, sed honore comite. scripsit instrumento manus. non beneuolentia. sed hac comite. allocutus est instrumento linguæ, comite, atque operatrice affabilitate. aspexit instrumento oculorum truculentia suffusorum, quæ nihil facit ad ipsam inspectionem, sed oculi. cum potestate apud ueteres dicebatur, qui à populo alicui negotio præficiebatur. cum imperio esse, cui nominatim dabatur à populo imperium. à cum factum est cum alter, quod antiqui pro cum altero usurpabant, ita hoc breuitatis gratia dicentes. ut sodes pro si audes. & sis pro si uis. quoad quod significat donec, ut quoad uixit, in amicitia constantissime perseuerauit. i. donec uixit, nihilq; differt ita loqui quoad uiuet, & quoad morietur. Item, quoad Senatus habebitur. & quoad Senatus admittetur. Hæc enim quamuis contraria uideantur, idem tamen significant, quoniam duo tempora, cum inter se opposita sunt, atque ita cohærentia, ut alterius finis cum alterius initio misceatur, non refert utrum per extremitatem prioris, aut per initium sequentis locus ipse confinis demonstretur. ponitur etiam quoad pro quantum, & ab eo fit quoadusq; eiusdem significationis, sicut à quo quousque, quod aliquando significat quādiu, ut quousq; tandem hoc patieris? aliquando usq; ad quem locum, ut quousq; agri tui fines protraxisti. quominus, quod significat statim, Virgil. & quominus arua insequitur. quondam, quod modo pro olim, siue aliquando accipitur. Cicero, ut tuus quondam familiaris facere solebat. modo pro semper. Virgilius. Vt quondam in stipulis magnis sine uiribus ignis. quoniam, quod (ut Festus refert) modo quia significat, modo postquam. quoque, quod aliquando significat etiam. Seneca. tu quoq; simili modo exercere te debes. aliquando similiter. Virgil. Vocabere tu quoque uotis. quot, à quo quotquot. quotcunque. quotannis. quotidie. quotidianus. quoties de quibus supra diximus. Item, quotennis, quod significat quot annorum, sicut septennis, septem annorum. quidā etiam quotennium usurpant. sicut septennium. quomodo, quodammodo, cuiusmodi notæ significationis. quorsum id est uersus quem locum. quasi quo uersum. & quoquouersus, seu quoquouersum, hoc est uersus omnes partes. qur. quod ueteres, quor scribebant aduerbium, quod significat quare. unde quidam qur à quare per syncopen. atque apocopen deductum existimant. a. & . e. literis detractis. quocirca, quod significat quamobrem. quius. quia. quium. à quo quias, quæ & si nunc per. c. uulgo scribuntur, ueteres tamen per. q. scribere solebant. hoc autem inter se differunt. quius. & quias, quod quius ad personam hominis refertur. Virgilius. Dic mihi Damœta quium pecus? an Melibœi? quias uero significat unde. Cice. Socrates quidem cum

dem cum

dem cum rogaretur, quiatem se esse diceret, mundanum inquit. ueteres pro quias quiatis dixere. Accius. qui neque quiatis esset nunquam potuimus multa rogantes scire. postea haec per. c. nō per. q. scribi coeperunt, cum magna inter has literas affinitas sit. quies quod proprie somnum significat, dicta quasi, qui tibi es, & nullo alio negotio distineris. tunc enim caeteris negotijs non uacamus, cum dormimus. propter quod etiam pro tranquillitate accipitur quies, à quo fit requies eiusdem significationis, & contrarium eius inquies, hoc est cura. solicitudo. molestia, hinc quietus, tranquillus. & inquietus, solicitus. turbatus. & quietudo, atque inquietudo. & quiesco, acquiesco, & requiesco. est autem quiesco aliquando dormio. aliquando sto. non moueor. aliquando curis uacuo, quod si addatur accusatiuus, est quiescere facio. Plautus. quiesce tumultum hunc, qui est ante hostium. quietalis ab antiquis orcus dicebatur, hoc est Pluto Deus inferorum. quod defunctorum animas quiescat. hoc est quiescere faciat. hinc ὅρκον, Graeci iuramentum dicunt, quod per eum, & paludem stygiam sanctissimum erat iuramentum. quod uiolare minime licebat etiam dijs. hinc ὅρκος στρατιωτικὸς, militare sacramentum uocatur, & ὀρκῶ iuro, & ὁρκωμοσία iusiurandum, & ὁρκωμόσιον iuramentum. sunt etiam qui queo, quasi qui eo dictum putant. significat autem possum, cuius compositum est nequeo, non possum. unde nequeunt aliquando usurparunt antiqui pro non eunt. ueteres quētiam pro potentiam scripsere. & nequinunt pro nequeunt. non possunt. postremo, quippe confirmandi aduerbium, de quo supra diximus. à quae uero fiunt aliqua. quaepiam. quaeq; unaquaeq;. nequa. quaenam. siqua. quaelibet. quaeuis, quaecunq; supradictarum significationum. quà aduerbium, quod modo significat per quem locum. Virg. dic mihi quà sit iter, modo in quantum. Seneca. hominem quippe, qua animal est, moueri sensu oportet. aliquando accipitur pro tum. siue pro partim. Plyn. medium tempus distentum, impeditumq; qua officijs maximis, qua amicitia principum egisse. quàm, quod modo significat, quod graeci dicunt ἢ, ut eloquentior apud nostros Cicero habitus est, quàm apud Graecos Demosthenes. modo quantum. ut quā bene marmorei directa est semita pontis, idest quantum bene. aliquando ualde. Curtius. collemq; traiecto quamcelerrime flumine occupat, idest ualde celerrime. sed notandū, quod quàm, quando pro quantum accipitur, semper positiuo iungitur. Cicero. quàm morosi sunt, qui amant, ex hoc potes intelligere. quando uero accipitur pro ualde, semper requirit superlatiuum. idem, cum quo semper, quamfamiliarissime uixerat. excipitur unum uerbum possum, & quae idē significant, ut queo. ualeo. licet, & similia, cum quibus iunctū, quam pro quantum etiam superlatiuo connectitur. Quintilianus. quae omnia non omittenda sunt, sed narrāda, quam breuissime possumus. ubi etiam ipsum quantum frequentissime ponitur. Cice. nisi quod tanta est inter eos, quanta maxima potest morum, studiorumq; distantia. Quintilia. cum aliquid adhibita quanta maxima potest cura diligenter elimauerit. cum cōparatiuo uero nunquam iungitur quam. unde male quidam quamplura pro complura scribunt, & narraui rem gestam, quambreuius potui, pro quambreuissime potui. quemadmodum autem, quàm pro ualde nunquam positiuo, aut comparatiuo, sed semper superlatiuo adiungitur, sic econtrario per pro ualde nunquam comparatiuum, aut superlatiuum, sed semper positiuum requirit, dicimus enim perpulchre. perbelle. perdiligenter. Sic perquam. sanequam. admodumquam. oppidoquam. Plyn. perquam uelim scire. Teren. perpol, quàm paucos reperias meretricibus fideles euenire amatores, qđ sic resoluitur. pol perquam paucos. Gellius. sanequā utile est. idem, uoce admodumquam suaui. idem, oppidoquam libens audiui. idem, admodumquam celer accurrit. Seruius Sulpitius, postquam mihi renunciatum est, de obitu filiae tuae, sanequam pro eo ac debui, moleste tuli. Gellius. sanequam literis Caesaris sumus commoti. Brutus. sanequam gauisus sum. Cicero. nam quod de Pompeio Caninius ait, sanequam refrixit. quidā etiā ualdequam eodem modo usurparunt. Brutus. nam suos ualdequam paucos habet. item quidam minusquam ineptum, pro perquam non ineptum scripsere, quod siquando contraria exempla reperiantur, perrarum est, & ut suspicor, librariorum potius culpa deprauata sunt. à quam etiam deducitur quammox, quod significat quamcito, sed si per se ponatur mox, significat postea, uel paulopost. quāquam & quamuis pro & si licet enim haec eiusdem significationis sint, aliquod tamen in utendo discrimen habent. nam & si, & quanquam maiorem quandam dignitatem habere uidentur, semperq; asciscunt sibi indicatiuum in principio ferè epistolarum, siue librorum. Cicero pro Milone, & si uereor iudices. idē in epistola ad Atticum. & si nihil noui afferebatur. idem ad Herennium. & si negotijs familiaribus impediti uix satis otij studio suppeditare possumus, & idipsum quod datur otij libentius in philosophia consumere consueuimus. Quintil. in declamatione de corpore proiecto. & si iudices in hac asperrima conditione fragilitatis humanae, in qua nemo propè mortalium impune uiuit, haec omnibus natura est, ut sua cuiq; calamitas praecipue misera, & intoleranda uideatur. Cicero pro L. Manlio, quanquam frequens conspectus uester mihi multo iucundissimus est uisus. idem de officijs. quanquam te Marce fili annum iam audiētem Cratippum, idq; Athenis abundare oportet praeceptis, institutisq; philosophiae. Quamuis uero, & licet. & tametsi, magis postulant subiunctiuum, quamuis etiam aliquando habeant indicatiuum, in alijs uero partibus, quàm in principijs parem haec omnia locum sortiuntur. sed hanc quoq; differentiam duo illa priora ab his posterioribus habent, quod illa aliquando à nullo dependent. Cicero. quid enim est omnino hoc ipsum diu, in quo est aliquid extremum, quod cum uenit, omnis uoluptas praeterita pro nihilo est, quia nulla est futura, quanquam iste tuus animus, nunquam istis angustijs, quas natura nobis ad uiuendū dedit, contentus fuit, semperq; immortalitatis amore flagrauit, nec uero haec tua uita dicenda est, quae corpore, & spiritu continetur. hoc per interrogationē acrius fit, atq; sublimius, ut si in hoc ipse dicam. quanquam quis ignorat istum tuum animum, nunquam ijs angustijs, quas natura nobis ad uiuendum dedit, fuisse contentum, semperq; immortalitatis amore flagrasse. Item à qua fit qualis, quod modo relatiuum est, ut talis est pater, qualis filius, modo indefinite ponitur. ut nescio qualis sit ista iactantia. aliquando interrogatiue, ut quale ei responsum dedisti? ab hoc fit qualitas, quae deffinitur secundum quam quales dicimur. ut albedo. nigredo. aduocatio, procuratio. legatio. paternitas. filiatio. qualitates sunt, quod secundum eas, albos. nigros. aduocatos. procuratores. legatos. patres. filios dicimur. & aduerbium qualiter. item quantus, quod similiter modo relatiuum, modo indefinitum, modo interrogatiuum est, referturq; ad numerū & pondus. & mensuram. ab hoc fit aliquantum, quod modo nomen est, ut aliquantum otij. quasi aliqua quantitas otij, aliquando aduerbium, ut aliqūtum otiosus, qđ & aliquātisper. item quantitas, cuius proprium est, qđ aequale dicimus. q̄titatum alia continua est, alia discreta. discreta est, ut numerus, & oratio. continua uero, ut linea. superficies. bicubitum. tricubitum. corpus. locus. tempus, & similia. à quantus diminutiua fiunt quantulus, & quantillus, hoc est, quàm exiguus, & aduerbia, unū

quantitatis, quantum, alterum temporis, quătisper, hoc est quanto tempore. sicut tantisper, tanto tempore. item quando, quod aliquando aduerbium temporis est, & significat quo tempore, ut quando uenisti? quando uenies? quando sedes? qn̄ stas. & correlatiuum eius est tunc, sicut enim tot, quot. talis, qualis. tantus. quantus. taliter. qualiter. ita tunc quando dicimus, & quemadmodum à quantus fit quantulus, et quantillus, ita à tantus tantulus, & tantillus. aliquando quando ponitur pro siq̄dem, seu quoniam, & est coniunctio rationalis. Virg. sed his quando ultima cernūt. Extrema iam morte parant defendere telis. idem, interea quando optima Dido Nesciat, & tantos rumpi nō speret amores, Tentaturū aditus. ab hoc fit quādoquidem eiusdē significationis. idem, Quandoquidem ausonios non fas, contingere portus. & aliquando, ac quandoque, quæ sunt aduerbia temporis, & significant aliquo tempore, & siquando pro aliquando, hoc est si aliquo tempore, & nequando, hoc est ne ullo tempore. item quatenus, qđ interdum significat quoniam. Plyn. & quatenus negatur nobis diu uiuere, relinquamus aliquid, quo nos uixisse testemur. proprie tamen significat inquantum, sicut eatenus. in intantum, nec aliter à Cicerone usurpatur, ut in Lælio uidendum est quatenus amicitiæ tribuendum sit. Acron tradit quatenus interdum loci aduerbium esse, quatinus uero esse coniunctionem. ab hoc aliquatenus deriuatur. itē quasi aduerbium similitudinis, quod significat ita ut. hæc enim aduerbia uelut. ueluti. uti. quasi. tanquam. ceu imaginem induunt. hæc uero sicut. sicuti. ut. similitudinem. quamuis, ut possit esse generale, necnon uti, quod ab eo deriuatur, & .n. cum dicimus. tu irasceris, tanquam Leo, quasi canis, uelut ursus, huiusmodi oratio per uerbum substantiuum resoluitur, hoc est irasceris, sicut Leo, sicut canis, ut ursus præcedens uerbum subintelligitur. hoc est irasceris sicut leo. sicut canis irascitur. ut ursus irascitur. quasi autem non modo imaginem, sed ipsam planè ueritatem aliquando significat, ut pater, tu non amas me quasi filium, immo te fili amo quasi filiū, ego non amplector illum, quasi filiū, licet mihi filius sit. habet etiam quasi quoddā propriū, quale est, obijcis mihi, quod uxorem repudiauerim, quasi tu idem non feceris. uti etiam aliquando capitur pro qđ. Virg. Nāq; uidebat uti bellantes pergama circū Hac fugerent Graij. ceu est magis poëtarū. licet Plyn. & alij nonnulli eo frequentissime utantur. item quamlibet, & quantumlibet, et quamuis eiusdem planè significationis. Plau. impudica mulier quamlibet magnum facinus audet. item q̄primum, idest mox. statim. item quare. quāobrem, quasobres. quapropter aduerbia, quæ significant propter quod. & quaqueuersum, siue quaquauersum, pro in omnē partem, & quo nonnulli, & maxime. Plyn. utuntur. quadātenus, hoc est usq; ad quandam partē. & quādiu pro quāto tempore, cuius relatiuum est tandiu. & nequaq̄, quod significat non, & nequam indeclinabile nomen, quod apud ueteres significabat nullius pretij. & quod ne tanti quidem erat, quàm quod habetur minimi. postea inualuit usus ut denotaret hominem lasciuum, ac libidinosum. unde aurum nequam appellatur, quia hominem trahit ad malum. Virgl. quid non mortalia pectora cogis Auri sacra fames. hinc neq̄tia, lasciuia. & libidinosa illecebra, siue (ut A. Gellius sensit) luxus uitæ prodigus, multi tamen nequitiam pro solertia, astutiáq; accipiunt. Martia. nequitiam tellus non habet ulla magis. quidam nequam quasi nequicq̄ dictum existimant. alij quod nihil queat, nulliq; rei sit apta. ab hoc etiam nequiter aduerbiū, quod & nequitus antiqui dixere. & nequalia detrimenta, & nequino uerbum, quod modo significat lasciuio, modo nego, & Nequinum oppidum, quod nunc Narnia dicitur, ob incolarum libidinosam inertiam. à quo nequinates, qui nunc

Narnienses. item à quam fit neutiquam, quod significat nullo modo, & unquam aliquo tempore. & nunq̄ nullo tempore. item à quæ, & res componitur quæro. nihil enim est aliud quærere, ut supra diximus, quàm quæ sit res aliqua inuestigare. ab hoc deducitur quæso, quod significat rogo. Ennius tamen quæsere pro quærere posuit. hinc fit quæstio, & eius diminutiuum quæstiuncula, quæ modo dubitationem significat, modo controuersiam. Iurisconsulti etiam quæstionem esse definiunt tormenta, & corporis dolores ad eruendam ueritatem. Papinianus autem scribit quæstionem non tormenta tantum, sed & omnem inquisitionem, ac defensionem mortis appellari. hinc & quæstores dicuntur, qui præpositi sunt pecuniæ publicæ quærendæ, hi & uectigalia exigunt, & ærarij curam habent. legere etiam epistolas in senatu consueuere, & imperatores temporibus candidati principis uocabantur. maleficia quoq; inquirere solebant, propter quod à quæstionibus exercendis nonnulli putant quæstores appellatos. origo eorum uetustissima fuit, siquidem, & Romulū, & Numam constat duos habuisse quæstores, non sua authoritate, sed populi suffragio creatos. legitur etiam quæstores à populo creatos fuisse, qui capitalibus rebus præessent. hi quæstores parricidij nūcupabantur, quorum lex duodecim tabularum mentionem facit. quæsitores etiam uocati sunt. Virg. quæsitor minos urnam mouet. à quo & inquisitor. et inquisitio dicta. à quæstore quæstura deducitur, sicut à prætore prætura. à quæstione uero fit quæstior uerbum, quod est perquiro, examino. à quo quæstionarius. inquisitor. examinator, item à quærendo quæstus, quod modo lucrum significat, modo actionem ipsam, atq; artificium lucrandæ pecuniæ. Cicero. nam de artificijs, & quæstibus qui liberales habendi sunt, qui sordidi. Quintil. nam ut primum lingua esse cœpit in quæstu, reperiturq; in utroq; numero. & in datiuo, & ablatiuo plurali quæstibus facit. ab hoc quæstuosus deducitur, hoc est lucrosus, et quæstuarius, q quæstus gratia artem aliquā exercet, et quæstuariæ artes, quæ lucri causa exercentur, & diminutiuū quæsticulus, qđ significat lucellum, hoc est paruū lucrū. Cic. aut qd fissum reris cum lucello meo, aut meus quæsticulus cum cælo. terra. rerumq; natura. item à quæro fit quærito, qđ proprie de his dicitur, q quotidie inq̄rendo uix uictū inueniunt. Teren. lana, & tela uictū quæritans. Plau. quæ inops, & sordida quæritando alit familiā. quæritādo, inq̄t, hoc est hostiatim uictum quærēdo, qđ mendici faciūt. à quo rogatores etiam sunt dicti. Plau. ut rogator hostiatim petam panē. itē à quærito quæritabūdus declinatur, hoc est quæritans. item à quæro cōposita fiunt acquiro, qđ est lucror. uēdico. circūquæro, qđ & circūq̄ro dicitur. perq̄ro. uestigo. exquiro diligenter inq̄ro. à quo exq̄sita dicuntur digna. electa, quasi diligenter quæsita, & exquæstor, uocatur honoratus quæstor, & primus. & exquisite aduerbium, hoc est diligenter. electe. culte. inquiro. inuestigo. disquiro. quærēdo discerno. req̄ro diu quæro. aliquando ēt rursus quæro. conq̄ro. quæro. deputo. coërceo. item à quæ, & res fit queror deponens, quod est lamentor. nam lamentando quæ res sit, quæ nos agat, explicare solemus. ideo autem sine diphthongo scribitur, & corripit primam. ut à quæror differat, quod est passiuum huius uerbi quæro. ab hoc fit questus, hoc est lamentatio, quod tantum in plurali declinatur, cuius datiuus & ablatiuus est questubus. & querela. & querimonia eiusdem significationis. & querimoniarius, qui querimoniam exponit, & queribundus lamentabilis. Cicero. humili, ac queribunda uoce, & conqueror eiusdem cum suo simplici significationis, & querulus, qui conqueritur, siue plenus querelis. quidam tamen lamentor à queror ita distingunt, ut lamentari sit uoce querula, & tristi oratione cla-

dem suam

dem suã testari. à quo lamentũ, & lamentatio deducuntur. ueteres lamentas pro lamentatione scripsere. Pacu. lamentas, & fletus facere compedi licet. quidam lamentor, à laneo deductum existimant, quod est scindo, lanio. à quo lamae rupium fracturae dicuntur, & laminae Bratteae, quamuis aliqui laminas à bratteis ita distinguãt, ut bratteae tenuiores sint, laminae grossiores, quales sunt, ex quibus arma conficiuntur, & lamiae mulieres, quae strigum instar infantium sanguinem sugunt, siue ipsae striges. Hora. Nec pransae lamiae puerũ uiuum extrahat aluo. lamias etiam ueteres dixerunt nobili familia ortas, quoniã Heliorum familia à Lamo Formiarum rege ortum habuisse constat, unde et Lamiae cognomen nobilibus inditum est, quod uulgo lamium genus uocabatur. Horatius. heli uetusto nobilis ab lamo. Iuuenalis. hoc nocuit lamiarũ caede madenti. Lamia etiam insignis meretricis nomẽ proprium fuit. Lamius mons est Ioniae notus fama Endymionis, à quo & ipse Endymion lamius est dictus. Ouidius. lamius Endymion non est tibi luna rubori. quirito uero, quod significat clamo, non à quaerendo deducitur, ut quidam putant, sed à quiritibus. is enim quiritare dicitur, ut Varro testatur, qui fidem quiritum clamans implorat. quidam quiritare dicunt Romanorum esse. Iubilare rusticorum. quirites Romani dicuntur à Quirino, hoc est Romulo urbis Romae conditore. Romulus autem dictus est Quirinus, quod hasta assidue uteretur. quae lingua Sabinorum Quiris appellatur. unde quidam securim uocitatam existimant, quasi semicurim. licet nos à secando potius dictam existimemus. alij quirinũ à graeco appellatum putant. κύριον enim graeci regem uocant. constat autẽ Romanos eo tempore graecos fuisse. sunt qui Quirinũ dictum uelint ob generis nobilitatem à patre suo Quirino. hoc est Marte. Romani enim Martem, dum saeuiret, gradiuum, dum tranquillus esset, quirinum nominabant. postea hoc nomen Octauio inditum fuit hac de causa, Populus Ro. ut Octauio blandiretur tria ei nomina obtulit, ut uel Quirinus uocaretur, uel Caesar, uel Augustus. ille ne eligẽdo unum, partẽ offenderet, quae aliud excogitauerat, omnibus usus ẽ. & primo dictus est Quirinus, postea Caesar. deinde Augustus, hoc est sacer, & maiestatis plenus, ut ridiculus sit error leguleorum nostri temporis, qui ab augendo imperio Augustum dictum affirmant. à quirino quirinalis collis est dictus, quod in eo Quirini templum erat, siue quod (ut alij putant) in eum commigrauere Sabini à curibus uenientes. hinc quirinalis porta Romae dicta, quod ea in collem quirinalẽ itur, uel quod proxime eam esset Quirini sacellũ. quirinalia uocabant diẽ, quo sacra Quirino fiebant. quiritiũ fossae dictae, quod eas Ancus Martius, cum urbem circundedit, quiritum opera fecit. iubilare autem quidam putant à iubare dictum. iubar proprie lucifer dicitur, quod iubas lucis effundat. Iubae enim crines sunt à collo animalium pendentes. unde iubati leones uocantur qui iubas habent. ad differentiam non habentium iubas. à lucifero ergo iubar dici uolunt omnem splendorem, ut auri. argenti. gemmarum. quapropter & ad maiestatem hominis transfertur. Claudianus. per fratris regale iubar. hinc itaque iubilare dictum uolunt, laetitiam mentis uoce, ac gestu exprimere. quod & iubilum, & iubilatio uocatur, hoc est declaratio quaedam. & illustratio gaudij concepti. alij iubilare à iuuando dictum uolunt, quasi animi iucunditatem ostendere. iuuare enim delectare est. à quo iucunditas dicta. sunt qui iubilare à sono ipso uocis factum uelint, cuius sententiae nos sumus. ita enim iubilo dictum est, ut ouo à uocibus, quibus laeti, ac triumphantes uti solemus. differunt autem ouare, & triumphare, quia ouatio minor est triumphus, et qui ouando urbem ingrediũtur,

uno utuntur equo, & à plebeis, siue equitibus deducuntur ad capitolium, atq; ex oue sacrificant. propter quod ab ouibus quidam ouare dictum falsò existimarunt. qui autem triũphant & albis utuntur quatuor equis, & senatu praeeunte ducuntur in capitolium, & ex tauris sacrificium faciunt. fieri autẽ ouatio solebat, quoties non interfectis, sed fugatis hostibus incruenta uictoria erat. Triumphus graeca uox est. graeci enim θρίαμβον dicunt, nos aspiratione ex prima in nouissimam syllabam translata, & .b. mutata in .p. dicimus triumphum à quo fit triũpho uerbũ, et passiuũ eius triũphor, qđ est superor. uincor, à quo triũphatus dicitur. uictus. superatus, & de quo triũphatũ est. & triũphator, q cũ triũpho intrat urbẽ, et triũphale qđ ad triũphũ attinet. unde triũphales coronae dicũtur, qbus imperatores in triũphis coronabãtur. et triũphales uiri, q triũphũ gesserunt. erat autẽ triũphus omniũ honorũ, qui à populo Ro. dari solebant maximus. uehebantur triũphantes curru inaurato, quatuor equis albis cũ ducẽtibus, capite coronato, deuictis hostibus currũ sequentibus, quorũ colla cathenis onerata erant. sic praeeunte senatu in capitoliũ ascẽdebant ad tẽplum Iouis optimi maximi, ubi mactato tauro albo, eadẽ põpa comitatus domũ reuertebatur. hinc triũphare aliquãdo pro exultare usurpant. Caesar, qđ euenisse nobis gaudeo, & triumpho. à qđ uero fit aliud, ꝙ coniunctio causalis, idem significans, qđ quia. à quo, & ut, qm̃. qui & quia de causa efficienti dicuntur, de finali uero, quo & ut, & ubi potest esse quia, ibi potest esse quod, & ubi potest esse ut, ibi potest esse quo, & econtrario, ut non castigo te, qđ odio habeam, sed quo meliorẽ efficiã. ubi posui quod, potuissem ponere quia. & ubi posui quo, licuisset ponere ut. interdũ tamen eodẽ in loco & qđ, & ut ponere possumus. ut qđ scribas iubeo, & ut scribas iubeo. in quo notandũ est, qđ cum his uerbis. opinor. gaudeo. existimo. laetor. uoluptatem capio. & similibus & praesenti. & coniunctiuo uti possumus. ut qđ scribas laetor. et quod scribis laetor. cum his uero, mando. impero. iubeo qđ scribas. uolo qđ lectites. in illo tamen superiore animaduertendũ est, ne diuersorũ modorũ uerba copulemus. ut quidã apud Terentium legunt. an quod uiam ignorant, an qđ iter pferre nequeant. ubi ignorent. non ignorant legendum est. & alibi, nihil desit tamen. ubi non desit, sed desit est legendũ. qđ in principio clausulae positũ pro sed accipitur. Cicero. qđ siquis à me huius cõsilij mei causam quaerat ita respondeo. item quoddã quodpiam. quodq;. quodcunq;. quodlibet. unũquodq;. siquod. idem significantia. qđ superiora huiusmodi. à quid fit aliud quid aduerbiũ interrogandi. ut quid dormis? pro cur dormis? aliquando ponitur pro in quo. Quintil. quid tibi tm̃ mali feci? quid offendi? quomodo etiam ponitur nihil te offendi. hoc est non offendi te in aliquo. item quicq;, quicquam quidpiam. quicquid. qđ ueteres Oscorũ lingua pitpit dixere. quidcũq;. quidlibet. unũquicquid. unũquicq;. unumquidlibet. item nequicquam, qđ significat frustra. Quintil. me miserum, & tantis periculis nequicquam ereptum. interdum ponitur pro non. Virg. nequicquam umbone pependit. Persius. Nequicq̃ fundo suspiret nummus in imo. Sed hic notandum est, quod licet quisquis, & quicunq; pro eodem accipi soleant, ut quisquis es huc uenias, & quicunq; es huc uenias. quicquid tamen, & quodcunq; non accipiuntur pro eodem, cum alterum sit substantiuum, ut quicquid tenerum. quicquid molle. quicquid iucunditatis. quidquid pecuniarũ. alterum adiectiuum. ut quodcunque crimen. quodcunq; facinus. quodcunq; telum. nam quid, unde fit quicquid, substantiuum est. qđ uero, unde quodcunq; est, adiectiuum. & in hunc modum omnia, quae ex his componuntur, ut quiddã obscoenum. quoddam templum, & honestissimum quicq; mihi gratissimum est. idẽ est autem quicq;

& unumquodq;. Quintilia. nec causas cur quicq; eorum acidit persequi proposito operi necessariũ. item à quid fit quidita aduerbium, hoc est cur. & quidtũ deniq;. & quidergo. & quidtum postea, & quidita. et quid interea, et quiddemũ, quæ omnia significant, quo ꝑtinet istud, de quo loqueris, siue quid attinet hæc dicere, siue quid sibi uult hic sermo? item quidnã, & nãquid, & quidne interrogatiua. uel nomina. uel aduerbia. & quidni, quod significat certe uidelicet. GENS. natio. gens enim modo nationem significat. Vir. Gẽs inimica mihi Tyrrhenũ nauigat æquor. modo familiã, unde gentiles dicũtur, qui ex eadem familia sunt. et gentilitium sacerdotiũ, qđ ad ius familiæ pertinet. et nunc uulgo iuspatronatus appellatur. Gentilis etiam dicitur, qui eiusdem nominis est, quasi nomen familiæ habeat. etenim Curtius ait. Gẽtiles mihi sunt, qui meo nomine appellantur, ab hoc gentilitas dicta, quæ proprie ẽ multitudo ipsa uel familiæ, uel nationis alicuius, & ipsi gentiles. scriptores tamen rerũ sacrarũ gentiles, siue gentilitatem uocãt omnes idolorũ cultores. hoc est quicunq; deorũ multitudinem posuerunt. diuersæ. n. gentes innumerabilia numina habuere. nec solum supiora illa, quæ fulgore suo mũdũ illustrant. Solẽ. Lunã. Martem. Mercuriũ. Iouem. Venerem. Saturnũ. sed inferiorũ quoq; animaliũ uirtutes. pudicitiã. concordiã. mentem. spẽ. honorem. clementiã. fidem. & (ut Democrito placuit) pœnam. ac beneficiũ. inferorũ quoq; dijs in sua genera descriptis. quinetiã morbis, ac pestibus. ut febri. ac mala fortuna. quarũ templa Romæ celeberrima fuere. ideo autem hos gentiles uocãt, quia in gentilium, hoc est maiorum suorũ fide perstitere, nec religionis cultum mutarunt. item à gens gensetia deducitur, quæ ex multis familijs conficitur. & egens (ut nonnulli putãt) uelut exgens, cui ne gens quidem sit reliqua. est enim proprie egens, cui desunt necessaria ad uiuẽdum. ab hoc fit egeo uerbũ. à quo indigeo. hinc egenus dicitur pauper. & egestas paupertas, & indigus, qui indiget aliqua re, et indigentia. inopia. et ingitas, quasi indigitas. paupertas. Plau. profecto ad ingitatẽ lenonem rediget, si eas adduxerit. gens à genere nomẽ sumpsit. u. litera detracta. genus autem à græco deducitur. quod est γένος, multisq; modis dicitur genus. proprie uero genus est principium uniuscuiusq; generationis. uel ab eo, qui genuit, uel à loco in quo genitus est. ut Horestes à Tantalo ducit genus. & Plato genere est Atheniensis. patria enim generationis, uniuscuiusque principium est, quemadmodum parentes; hinc per translationem genus etiam uocamus multitudinem aliquorum ad unum aliquid, & ad se inuicem quodãmodo se habentiũ, ut Romanorum genus dicimus; quod ad Romulum refertur, et cognationem inter se habet, ꝑ quã à cæteris distinguitur. hinc rursus genus appellamus, cui supponitur species, & à dialecticis ita definitur. Genus est qđ prædicatur de pluribus differentibus specie, dictum propterea, qđ quasi principiũ sit huiusmodi genus omniũ, quæ sub ipso sunt, specierũ. genus etiam uocamus quicquid est, per quod alicuius rei qualitas indicatur. unde genus mortis. genus uitæ. genus exempli. genus marmoris. genus coloris. genus uestis. genus libertatis. genus seruitutis dicimus. Virg. qđ genus hoc hominũ, quæue hunc tam Barbara morẽ permittit patria? Seneca, summũ genus infelicitatis misero est, fuisse aliquando felicem. à genere fit bigeneris, duorum generũ, de quo inferius dicemus. & generosus modo nobilis, et præclaro genere. Virg. Continuo pecoris generosi pullus in aruis Audet, & ignoto sese cõmittere ponto. mõ per metaphorã fortis. Cice. cumq; de imperio certamen esset cũ rege generoso, atq; potenti. ab hoc fit generositas, hoc est nobilitas, & generose aduerbium. hoc est nobiliter. fortiter, item à genere gener filiæ meæ uir, qđ ad genus augendũ adhibetur. à quo progenerum appellat auus neptis suæ uirum. et generaliter, ac generatim, de quibus supra diximus. & generale, quod ad cunctos ꝑtinet. et gigno, à quo ignis, qđ nihil in eo gignatur, ut supra diximus. ueteres gnitur pro gignitur. & gnixus pro genitus usurpauere. item à gigno prægnans, quæ iã occupata est in generãdo, qđ cõceperit. et genero eiusdẽ significationis. à quo regenero, rursus genero, & degenero à generis nobilitate descisco. à quo degener. qđ est cõtrariũ generosi, hoc est ignobilis. Virgili. degeneres animos timor arguit. & progenero, generationẽ produco. à quo progenies, pro genere, atq; familia accipitur. Virg. Progeniem sed enim Troiano à sanguine duci Audierat. item genitus natus. à quo unigenitus, qui solus natus est, nec fratrem ullum habuit, aut sororem, & primogenitus, qui in nascendo primus fuit, etiam si nullus postea natus fuerit, & congenero, qđ est associo, adiungo. Accius, hunc enim tibi congenerat affinitas, & Ennius, quem mihi congenerat affinitas. et ingenero, cuius passiuum est ingeneror. quod aliquando pro generor, aliquando pro innascor usurpatur. Cice. in tanta animantium uarietate homini, ut soli cupiditas ingeneraretur cognitionis, & scientiæ. item genitor qđ modo patrem significat, modo ad honorem refertur, sicut genitrix aliquãdo significat matrem. aliquando uenerationis gratia ponitur. & genitura semen hominis, qđ et genitale semen appellatur. aliquando ponitur pro generatione, quæ & ipsa à generãdo deducitur, et genitalia, pudenda, tam in uiro, quàm in muliere. & genitiuus uim generandi habens. unde genitiuum humorem uocamus semen hominis, & apud grammaticos primus casus à recto dicitur genitiuus, siue casus generandi. et genitalis. natalis, unde genitale solum uocamus patriã, qđ et natale solum appellatur. et genitalem diem natalem. quo scilicet geniti, hoc est in lucem proditi sumus. et germen, qđ ex arborum surculis gignitur. à quo germani appellati sunt, quasi ex eadẽ stirpe geniti. quamuis Varro Germanos esse dicat ex eadẽ genitrice natos. Virg. Hæc germanus Eryx quondam tuus arma gerebat. huius fœmininum est germana. idẽ, inueni germana uiam, gratare sorori. à germine fit uerbum germino, quod est pullulo, germen emitto. à quo germinasco, et compositum eius congerminasco, quæ significant coalesco, coniungor. consocior. quadrigarius. facite exempla eorum, ut cum illis congerminascere sciatur. Varro, postea cum his unam Rẽp. coniũcti, & congerminati tenuere. à Germanis autem germania prouincia uocitata est, quæ à gallis, Rhetijsq;, ac Pannonijs Rheno, & Danubio fluminibus à Sarmatis, Dacisq; mutuo metu, ac montibus separatur. cætera ambit Oceanus latos sinus, et insularũ immensa spatia complectens. Rhenus Rheticarũ alpium inaccesso, ac præcipiti uertice ortus modico flexu in occidentem uersus Septentrionali Oceano miscetur. Danubius molli, et clementer edito montis Arbone iugo effusus, plures populos adit. donec in ponticum mare sex meatibus erumpat. septimum os paludibus hauritur. germani ipsi indigenæ existimantur, quoniam non est uerisimile aliquos Asia, aut Africa, aut Italia relicta, Germaniam petisse, informem terris. asperã cælo, tristem cultu, aspectuq;, nisi patria sit. hi antea Teutones appellabantur, à Teutone deo eorũ, quem terra ortum existimabant. postea Alemani sunt dicti ab huius Dei filio Manno. Germaniæ uocabulum nuper à Romanis additum, quoniam cum primum Rhenum deuictis gallis trãsgressi fuissent, uidentes eos, et feritate animorũ, & proceritate corporum, et colore flauo, forma præterea, et moribus, et uiuendi ritu Gallis simillimos, Germanos eos, hoc est fratres Gallorum esse existimauerunt. à Germano Germanicus dicitur. sicut ab Italo Italicus, propter quod à debellatis Germanis Imperatores quidam Germanici cognomen sumpsere. item

à gigno siue genero indigena dicitur, qui non aliunde in aliquam patriam uenit, sed ibi natus est, quasi inde genitus. et gingiuæ, in quibus dentes sunt, quod in iis dentes gignuntur. & gnatus filius. à quo natus & nascor. unde natio, quæ proprie significat genus hominum, qui non aliunde uenerunt, sed ibi nati sunt. in pecoribus tamen bonus prouentus, bona natio dicitur. hinc etiam cognati appellantur, quasi unà communiter'ue nati, uel ab eodem orti progenitore. item agnati. differunt autem (ut Paulus iuriscó. existimat) cognati ab agnatis, ut genus à specie, nam omnis agnatus cognatus est, non autem omnis cognatus, agnatus. alterũ enim ciuile, alterum naturale nomen est. cognationis origo etiam per fœminas solas contingit. agnationis autem ab uno patre per solos masculos contingit. agnatum etiam dicimus, quicquid ultra debitum natum est. unde agnascentia & agnata membra appellantur, quæ abundant. Plyn. membra animalibus agnata, inutilia sunt, sicut sextus homini semper digitus, & in Aegypto nutritum est portentum binis, & in aduersa parte capitis oculis homo, sed his minime cernens. item ab eodem bignæ dictæ sunt geminæ, quod bis uno die natæ sunt, & bigenera animalia, ex diuerso genere nata, ut Leopardalis, ex Leone, & Panthera. & natiuitas quæ ortum significat. & natura quæ nasci omnia facit, hanc quidam deum esse dixerunt, à quo omnia sunt creata. ponitur tamen aliquando pro genitalibus. Plyn. si quadrupes fœtum non admittat urtica naturam fricandam monstrant. natura etiã pro ui ponitur. unde arborum atq; herbarum naturas dicimus. & pro more. Virg. Nunc age naturas apibus quas Iuppiter ipse Addidit, expediam. item natura est quæ unicuiq; rei formam dat specifica differentia, definiturq́; à philosophis. natura est motus principium secundum se, & non per accidens, quoniam uniuersa corpora proprium habent motum per se, ut ignis per se sursum fertur. terra deorsum, & non per accidens, quoniam id non naturale, sed artificiale dicitur. ab hac fit naturale, qđ secundum naturam est, & aduerbium naturaliter, & naturalia pudenda. Columella. si equa marẽ nõ patitur, detrita scylla naturalia eius linuntur, quæ res accendit libidinem. naturales filii dicuntur illegitimi, quod sola natura, non coniugali lege sint orti. natorum appellatio secundum Modestinum ad nepotes etiam extenditur. Virg. Et nati natorum, & qui nascentur ab illis. natus sum laudi, & ad laudem dicimus. Cic. nam quid ageret uir ad dignitatem, & gloriam natus? Idem, qui se patriæ. qui ciuibus suis. qui laudi. q gloriæ. non somno. non conuiuiis, & delectationi natos arbitrantur. hinc fit natalitius, & natalis, in quo quis natus est. natalia etiam dicuntur dies ipse natalitius. & natalis, quando substantiuum est similiter. Plyn. dum natales suos celebraret. item natales aliquando genus, ac familiæ conditionem significant, ut generosi uel obscuri natales. Quintil. cuius ut interiecto mari non fortunam quisq̃ nosse, non natales, non patrem poterat. hinc natales nobilitatem significant. Plyn. nonnunquam candidatus aut natales competitores, aut annos, aut etiã mores arguebat. hic natales pro ignobilitate accipiuntur. nepotẽ quoq; nonnulli appellatum existimant, quasi natum post filium. est enim nepos proprie filii nostri filius, cuius filius pronepos est. huius abnepos, cuius atnepos. nepotes tamen aliquãdo etiam fratrũ & sororũ filii dicuntur, unde & illis germani, matrum sunt auunculi, quasi parui aui. sed nunquam de his simpliciter dicitur nepos, uerum additur ex fratre, uel sorore, ut nepos ex fratre. nepos ex sorore. item nepotes pro posteris, ac descendentibus capimus. Virg. forte recensebat numerum, carosq; nepotes. nepotes etiam luxuriosæ uitæ homines appellamus, quod tam iis rei suæ cura est, quàm iis, quibus pater auusq; uiuunt.

ab hoc nepotatus deducitur, hoc est uoracitas, & uitæ luxuries. Afranius, scurrilitate ac nepotatu nobilis. præterea à gigno siue genero appellatæ sunt genæ, quod in his pili gignantur. Pacuuius. nunc primum opacat flore lanugo genas. ab his uero genua (ut quibusdam placet) appellata, femorum ac crurum commissiones. quod hæc dum infans est in utero matris, genis opposita sint. siue à generando. quod in genibus inest uitalitas. in ipsa enim genu utriusq; commissura dextra, leuaq; à priore parte gemina quædam buccarũ inanitas est. qua perfossa, quasi è uinculis spiritus fugit. putant autem ex omni parte corporis uitali semen ad genitalem uenam confluere. hinc græci quoq; γόνον quidem genitum γόνυ uero genu appellant. à genu fit geniculum & geniculatum & geniculatim, de quibus supra diximus, & congenulare, quod est genu replicato cadere, uel genibus flecti. Cæcilius, ipse regis ferit pectus, aduersum congenulat. percussu deiicit dominum. item à gignendo genuini uocati dẽtes, q in homine nouissimi gignuntur circiter uigesimum annum, multis & octogesimo. sed quibus in iuuenta non fuere nati. decidere in senecta, & mox renasci compertum est. Zancli samothraceno cui post centum, et quatuor annos renatos fuisse prodiderunt. hos græci cynodontas, nostri caninos dentes appellant. hinc exercere in aliquem genuinum, pro maledicere usurpamus. his enim dentibus maxime morsus infigitur, qui longiores sunt, & acutiores. appellantur autem canini in omnibus animalibus. Plyn. mutantur dentes homini. leoni, iumento, cani, & ruminantibus, sed leoni & cani non nisi canini appellati. quidam tamen genuinos, à caninis distinguunt, uoluntq́; caninos prius gigni, & amissos nunquam renasci. item à gignendo ingeniũ, quod proprie significat naturam cuiq; ingenitam. Teren. nam qui cum ingeniis conflictatur eiusmodi. i. cũ hominibus eius naturæ. Virg. Nunc locus aruorum ingeniis, quæ robora cuiq;. Quis color. ponitur etiam ingenium pro ui intelligendi naturali, quia sæpe inuenimus, quæ ab aliis non didicimus. unde præclara ingenia, & obtusa ingenia dicimus. hoc est acuta, & rudia. & homines ingeniosos, qui naturalẽ uim ad aliquid agendum accommodatam habent. Sallustius, ingenium nemo sine corpore exercebat. huius diminutiuum est ingeniolum. item ingenuus, qui libera matre natus, nec postea seruus factus est, cuius contrarium est libertinus, qui iusta seruitute manumissus est. Vnde interrogare hoc modo solemus. ingenuus ne an libertinus est? hoc est liber natus, an seruitute liberatus, siue ex libertorum genere ortus. ab hoc fit ingenuitas quæ contraria est libertinitati. & ingenue aduerbiũ, hoc est libere, unde ingenue loqui dicimus eum, qui ita loquitur, ut liberum hominem decet. nihil timidum. nihil seruile habens. item genius, quẽ ueteres putarunt deum esse, qui uim obtineret omnium rerum generandarũ, quapropter Dei filium, & parentem hominum nuncupabant, quod homines gigneret. ideo genius meus dicitur, quia me genuit. item genium esse existimarunt uniuscuiusq; loci Deum. geniales autem deos dicebant aquã. terram. ignem. aerem, quod ex his omnia procrearentur. item duodecim signa, lunamq́; & solem. alii genium naturæ Deum esse definierunt, & ipsam naturam, unde indulgere genio. est obsequi naturæ, & uoluptati operam dare, sicut econtrario defraudare genium interrumpere uoluptatem. Teren. suum defraudans genium comparsit miser. hinc genialis hyems dicta, hoc est uoluptuosa. & genialis homo hospitalis, atq; ad inuitandum, ac largius apparandum cibum promptior. genialis etiam lectus dicitur, qui in nuptiis sternitur, uel quod in eo indulgemus genio, uel quod in honorem genii apparatur, uel à generandis liberis. Virg. lucent genialibus altis. genii etiam

ulosi à ueteribus uocantur, & uentri semper indulgentes. Lucilius. geniæ illæ uetulæ. improbæ. ineptæ. qdam geniales Deos à laribus non distinxerunt. lares Mercurij, & Laræ siue (ut alij uolunt) Larundæ filij fuere. nam cum Iupiter Iuturnam tyberinam nympham diligeret Turni regis sororem, cæteris nymphis eius loci mandauit, ut se forte illam sequente fugientem retardarent, nec præcipitari in undas paterentur, Lara Almonis filia id Iuturnæ, & Iunoni retulit. Quapropter indignatus Iupiter Laræ linguā trūcauit, Mercurioq́; ut eam ad inferos duceret, iussit, & inter stygias nymphas constitueret. Mercurius uero dum mādata exequeretur, Nymphæ pulchritudine in itinere captus cum ea concubuit, quæ prægnans facta peperit geminos, quos à matris nomine lares appellauit. hos ergo geniales deos dixere, siue quod ut gignamur curāt, siue quod unà nobiscum gignantur, seu quod genitos semper tueātur. Euclides Socraticus duplicem omnibus hominibus appositum esse genium scribit, hoc est duos lares. Quod etiā L. Florus uidetur sentire, dum inquit. ipsiq́; Bruto per noctem, cum illato lumine ex more aliqua secum agitaret, atra quædam imago se obtulit, & quæ esset interrogata, tuus inquit malus genius, hæc sub oculis mirantis euanuit. Certe non addidisset malus, nisi & alter bonus genius esset. hos ab Aenea à Troia in Italiā uectos cōmemorant. Vir. Iliū in Italiam portans, uictosq́; penates, eosdem enim & penates, & lares esse manifestum est, dictosq́; penates. quasi penes nos natos. Varro scribit Deum se arbitrari esse animam mundi, et ut homo sapiens, cū sit ex corpore et anima, tamen ab anima dicitur sapiēs, ita mundū Deū dici ab anima, cū ex anima et corpore cōstet, ad hæc mundū diuidi in duas partes, Cœlū, & terrā, et Cœlum bifariā, in æthera, & Aëra, Terram uero in aquam, et humū, è qbus summū esse æthera, secundū aëra, tertiā aquā, infimam terram, quas oēs quatuor partes animarū esse plenas in æthra, et aerem imortaliū, in aqua, & terra mortaliū. ab summo autē circuitu cœli ad circulū Lunæ ætherias animas esse astra, ac stellas, eos cœlestes deos esse nō modo intelligi, sed etiā uideri. inter lunæ uero gyrū, & nimborū, ac uentorū cacumina aërias esse animas, sed eas animo, non oculis uideri, & uocari heroas, & lares, & penates, & genios, quoniā autē lares siue penates etiam priuatorū domibus præesse credūtur, factum est ut utrūq; uocabulū pro ipsis domibus frequentissime usurpemus. Martial. O' mihi curarum pretiū nō uile mearū, Flacce Antenorei spes et alumne laris. idē, Protinus à leua clari tibi fronte penates, Atriaq́; excelsæ sunt adeūda domus. à lare, hoc est malo genio laruas dictas existimant. quæ sunt noxiæ inferorū umbræ. unde laruati dicuntur furiosi, & mēte moti, quasi à laruis exterriti, quales sunt quos uulgo dæmoniacos uocant. hi & ceriti dicuntur siue qđ κέρατα, hoc est cornua in capitibus hēre se putent, siue à Cerere quasi Cereris ira animo uexati. Pacuuius. ut miser quasi ceritus furijs agitor. Plau. certe laruatus est, aut ceritus, idē, laruatus ædepol hominē miserū medicum quæritat. Plotinus Philosophus scribit animas hominū dæmones esse, & ex hominibus fieri lares si meriti bene sint. lemures, siue laruas si male. manes autem dici, si incertum sit bene ne, an male meriti fuerint. laruas quippe esse noxios dæmones ex hominibus factos, quos græci cacodæmonas uocant, lares autem eudæmonas, hoc est beatos, qđ boni sint animi, hoc est boni dæmones. mos autem apud Romanos fuit, ut generosi adolescentes egressi pueritiæ annos bullā aureā apud lares suspenderent, unde Horatius urbanissima contumelia usus est in eū, qui seruilibus natalibus erat, ita scribens. donasset iam ne cathenam ex uoto laribus quærebat. laruam etiam pro persona accipimus. & laruatum pro personato. Horatius. Nō illi larua, aut tragicis opus esse coturnis. lauerna uero dea fuit, quam Romani coluere. à qua lauerniōes dicti sunt fures, quod sub tutela deæ Lauernæ essent, in cuius luco obscuro, abditoq́; soliti erant inter se furta diuidere. Hinc & lauernalis porta Romæ dicta est ab æde lauernæ propinqua. larissæ populi sunt ī Asia Scytica. Larissa Thessaliæ urbs fuit Achillis patria dicta ob uicinitatem, quā habuit ad Phthiam Thessaliæ regiam eius patriā. larius lacus est Galliæ Cisalpinæ uicinus alpibus à fulicarum quæ ibi sunt, multitudine appellatus. græci enim λάρον fulicam uocant, auis est nigra. aquatica. uulgo nota paulo supra magnitudinem columbæ, à furuo appellata. hoc est nigro, quemadmodum fuligo. à genero etiam fit ingeneror, quod authores pro nascor usurparunt. Cicero in tanta animantium uarietate homini, ut soli cupiditas ingeneraretur cognitionis, & scientiæ. sunt etiā qui ingens à gente dictum uelint, hoc est magnus. immensus. quasi ultra gentem suam. plus est enim ingens, quàm magnus. Terent. magnas uero agere gratias Thais mihi? ingentes. à græco autem γένος fit γενεά, quod est generatio, progenies. à quo fit genealogia. quo etiam latini utuntur, quod interpretari potest generationis series. & genethlius natalis. à quo genethliacus, qui ex die natali fortunam hominis, & successum pronuntiat. Iuuenal. si prurit frictus ocelli angulus inspecta Genesi collyria poscit. SEPOSITA. Remota, et à cæteris gentibus separata. seponere enim est remouere. separare. seorsum ponere, & à pono deducitur. ponere proprie collocare est. Cicero. primum enim, ut stante republica facere solebamus, ut in agendo plus. quàm in scribendo operæ poneremus. aliquando tamen per metaphoram. pro desinere ponitur, quoniam cum cessamus ab opere, collocare quodammodo ac reponere uidemur id, quod agebamus. Virgilius. cum uenti posuere, omnisq́; repente resedit Flatus. aliquando pro erigere. ædificare. idem, posuitq́; immania templa, unde in antiqs marmoribus frequentissime legimus. B. MERENTI POSVIT. Nonnunquam pro deponere. idem, pone metum. interdum pro apponere. Martial. Nolo mihi ponas rhombum, mulum'ue bilibrem. idem, qcquid ponitur hinc & inde uerris. Plautus. uafre facit. ponit uini plusculum, cras ei, ut reponam large, ac liberaliter. hinc poetæ fabulas, et scripta sua ponere dicebantur, qđ in scæna hæc spectatoribus quasi in cōuiuio apponebant. Iuue. pone Tigilinū, hoc est affer in scænam aliquid de tigilino scriptū. Persius, Ecce modo heroas sensus afferre uidemus Nugari solitos græce, nec ponere lucū Artifices. hoc est nescientes opus facere, quod populo apponi possit. falsum est enim, quod quidam parum eruditi scripserunt, ponere idem esse, quod scribere. à pono fit positiuus, qui primo positus est, nec aliunde deriuatus. à quo grammatici positiuū à comparatiuo, & superlatiuo distingunt, quod illud sit quasi fundamentum istorum. & positura quæ est nota, quæ sensus in oratione distinguit. unde syllabam dicimus longam esse positura. item situs & positus quartæ declinationis. Gellius priorem genituram reddit positu longam, & positio, quā græci uocant θέσιν. item à pono composita fiunt appono, quod est aliquid antepono. Plyn nihil ei præter secundarium panem, oleraq́; apposuit. aliquando subiungo, unde apud grammaticos appositum dicitur casus, qui uerbo subiungitur. antepono, præfero. circumpono notæ significationis, interpono, immitto. oppono ex aduerso pono. unde opposita contraria appellantur, et oppositio contrarietas. depono, qđ aliquando significat dimitto. Cicero, existimaui honestissime molestias posse deponi, si me ad Philosophiam retulissem. aliquando priuo. Suetonius. ne imperio turpiter depositus priuatus uiueret. Plau.

ret. Plau. ut me deponat uino eam affectat uiam. nonunquam derelinquo, et quasi despero, unde depositi desperati dicuntur. Cicero. itaq; mihi uideor iudices magnam, & maxime ægram, & propè depositam reipublicæ partem suscepisse. frequenter autem depono est apud sequestrum colloco. Virg. ego hanc uitulam ne forte recuses, Bis uenit ad mulctram, binos alit ubere foetus, Depono. deponi etiam dicitur (ut Vlpianus scribit) quod custodiendum alicui datur. unde Florentinus deponere inquit tam unus, quam plures possunt, tamen apud sequestrū non nisi plures deponere possunt. nam tunc fit cum aliqua res in controuersiam deducitur. itaq; hoc usu in solidū unusquisq; uidetur deposuisse, quod aliter est, cum rem communem plures deponunt. ab hoc uerbo depositum fit, quod est id quod alicuius fidei commendatur, uel quod pignoris loco dimittitur, uel quod conseruandum traditur, donec de iure fuerit discussum. repono, quod interdum est rursus pono Virg. arisq; reponimus ignem, idest rursus adhibemus ignem aris, rursus sacrificamus. interdum recondo. idem, non illis epulæ nocuere repostæ, & alibi. manet alta mente repostum iudiciū Paridis. Martia. & totum mihi nunc repono quicquid terdenos uigilaueram per annos, hoc est recondo, & prorsus depono curas, & uigilias in quibus triginta iam annis sum uersatus, ne amplius eas resumam, sed perpetuo otio fruar. ab hoc fit repositorium uas, in quo reliquiæ ciborum, & mensæ instrumenta reconduntur, siue ex corio sint, siue ex ligno, siue ex argento, auro'ue, aut alia quacunq; materia. Plyn. bibente conuiua mensam, uel repositorium tolli inauspicatissimum habetur. interdum repono est rursus appono. Martia. ullus si pudor est repone cœnam unde reponere fabulas, & scripta sua poetæ dicuntur, cum secundo hæc in scœna apponunt, hoc est cum rursus recitant. solebāt enim (ut Porphyrio nominat) qui ludis apud ueteres præerant, scriptores cum primum in scænam prodirent, benigne excipere, ut si forte non recte egissent iterum ad scribendum audientium benignitate allicerentur. propterea inquit Horatius, Fabula, quæ posci uult, & spectata reponi, hoc est fabula, quæ uult primo, & secundo in scæna recitari. idem, aut famam sequere, aut sibi conuenientia finge scriptor, honoratum si quando reponis Achillem, hoc est si fabulam semel de Achille positam rursus ponere in animo est. idest talem esse, ut rursus poni possit. item repono, quandoq; est retro appono, & quasi acceptam cœnam restituo. ut siquis mihi hodie conuiuium apponat, ego cras ei ut reponam large, ac liberaliter. & in hunc sensum hoc uerbo usus est Iuuen. cum inquit Semper ego auditor tantum? nunquam ne reponā? Ignauiæ enim seipsum accusat, & ut mos satyrorum est, ex abrupto incipit. semper'ne eorum, quæ alij apponunt ero auditor, nunquam'ne ipse aliqd reponam? cum præsertim in tanto scribentium strepitu tam diu uersatus sim, nec desit mihi amplissima materia ad scribendum. expono, declaro. ostendo. explico, unde expositio pro interpretatione accipitur. Cic. ante, quàm de Rep. scribam patres cōscripti exponam uobis breuiter consilium profectionis, & regressionis meæ, idest explicabo. idem, uocat ad cœnam deinde ipse prætorem, exponit copias suas omneis, hoc est ostendit. interdum expono extraho, quasi extra pono. Virg. socios de puppibus altis pontibus exponunt. nonnunquam abijcio. unde infantes abiecti, ut pereant, expositi dicuntur. Teren. erat hic Corinthia anus haud impura, ei dedi exponendam. ijdem & exposititij appellantur. Plautus, reuertor ad illam puellam expositittiam, plerunq; expendo. Solinus. cum magnam in ijs pecuniam exposuisset. sæpe etiam promo. Cicero. cum tibi exposita esset ad prandiū omnis pamphilia. propono, quod modo significat statuo. Seneca, id in pri-

mis animo proponendum, ut recte uiuamus. à quo propositum dicitur, quod mente statutum est, & intentio hominis. Plynius. hoc ei propositum erat, uel superare, uel cædere. quod ueteres etiam positum dixerunt, sicut etiam in participio posita pro eo quod est proposita, modo dictum aliquod, aut factum ostendo. ut propono quæstionem. propono ludum. propono præmium. propono si em. Cicero. quis enim tanto proposito præmio non excitetur? Ab hoc etiam fit propositio, quæ à Dialecticis definitur, oratio uerum, falsum'ue significans. apud Rhetoricos uero, omnis confirmationis initium propositio dicitur. quod non modo in ostendenda quæstione principali, sed in singulis quoq; argumentis proponi aliquando solet, maximéq; in ijs, quæ ἐπιχειρήματα uocantur. præpono antepono. à quo præpositi dicuntur, qui aliquibus rebus præfecti sunt, & præpositio apud grammaticos pars orationis, quæ cæteris partibus præponi solet. impono quod modo est supra pono. Virgilius uidit thuricremis dum dona imponeret aris. modo præbeo. idem, finemq; imponere curis. item impono manum, significat perficio. idem. imponit regina manum. cum datiuo iunctum idem est, quod decipio. Quintilianus. quid quod hoc ipsum tam placide, tam quiete facit, quasi captet imponere. idem, fefellit me ingenitus honestis causis gloriæ amor, spes tibi perpetuæq; laudis imposuit. ab hoc impostores dicuntur, uel qui supponendo malas merceis, & auertendo obligatas, uel adulterinis atq; fictitijs gemmis, uel incantationibus, uel precationibus, quas exorcizationes uocant, homines decipiunt, et qui ita decipit imposturam facere dicitur. Suppono, modo submitto. Apule. supposuitq; humeros oneri, modo adulterinum loco ueri subijcio. à quo suppositus partus dicitur, quando fœtus alterius matris non ueræ matri subijcitur. & Vlpianus scribit eos, qui malas merceis pro bonis supponunt, crimine stellionatus non teneri. supponere etiam & subijcere testamentum dicitur, qui falsum subdit pro uero. Plynius. nam filius patris testamentum supposuisse dicebatur. dispono. ordino. à quo dispositio deriuatur quæ est rerum in ordinem collocatio. & dispositum quod est decretum, constitutum, unde ex disposito dicimus, hoc est de industria, & quemadmodum à nobis constitutum est. Macrobius, an a.tius quiddam, cui remotis arbitris opus sit cogitaturi ex disposito conuenistis. compono, quod proprie est dispono, constituo, quasi simul pono. Virgilius, quam tuta possis urbem componere terra. ponitur tamen pro comparo, quoniam quæ comparantur, iuxta seponi solent. Sallustius. ubi metelli dicta cum factis componit. Virgilius. sic paruis componere magna solebam. item quia ordo & compositio rerum ornatum facit, compono pro orno usurpatur. idem, dulcis compositis spirauit crinibus aura. item pro colligo, quoniam quæ colliguntur unà ponuntur. Cicero. Si ex isto libro, quem tibi magister ludi nescio quis ex alienis orationibus compositum dedit. & pro claudo. Virgilius. Ante diem clauso componet uesper olympo, & pro curo, reficio. idē, Vix defessa senem passus componere membra, & pro simul pono, hoc est coniungo. idem, Componens manibusq; manus, atq; oribus ora. & pro composito redimo. Sallustius, cum lenones. & uinarij. lanij quorum præterea uulgus in diem usum habet, pretio compositi, hoc est facta pretij compositione redempti, & pro conuenio. paciscor. Plynius. nihil non ex composito fecimus pactum seruauimus. & pro fingo. Plautus, quas iste fabellas composuit. ab hoc fit Compositio, quæ modo structuram, modo ornatum, modo pactum significat, & composite aduerbium ornate. ponè quando grauem habet accentum, præpositio, uel aduerbium est, & significat propè.

BARBARA. Inculta. CVLTOR RHODO=

PEIVS. Habitator Thraciæ, quæ prouincia est Europæ, Macedoniam sequens, quæ à Septentrione Istrum habet. ab oriente Pontum. à meridie Aegeum mare. olim Scython appellabatur, postea Thracia dicta est ab asperitate. græci enim τραχέα asperum dicunt. est enim regio, nec cœlo læta, nec solo, & nisi qua mari propior est, infœcunda, frigidáq;. uiros benignius alit, non tamen ad speciem, nam & illis asperitas quædam habitus corporum inest, sed ad numerum, ac feritatem. à Thracia deriuatur Thrax, qui & Threicius dicitur, & fœminino genere Threissa. in hac mons est Rhodope, à Mygdonibus olim habitatus, sacris liberi patris, & cœtu menadum Orpheo initiante percelebris, à Rhodope (ut quidam putant) nobili Thraciæ meretrice ibi sepulta cognominatus. hanc unà cum Aesopo captiuam fuisse constat, quam Charassis frater Saphus poetæ maxima pecunia redemit, quod Sapho tetigisse uidetur, dum inquit. Arsit inops frater uictus meretricis amore, Multáq; cum multo damna pudore tulit. de hac scribit Plynius. hæc sunt pyramidum miracula. supremumq; illud, nequis opes regum miretur minimam extitisse laudatissimam à Rhodope meretricula factam. Aesopi fabularum Philosophi conserua quondam, & contubernalis hæc fuit, maiore miraculo tantas opes meretricio esse conquisitas quæstu. Lucius Florus nó ab hac meretricula, sed à Rhodopide Thracum regina ibi sepulta montem hunc cognominatum affirmat, quam opinionem propter antiquitatem huius nominis magis probamus. à Rhodope Rhodopeius deriuatur, sicut ab ismaro ismarius. Ismarus quoq; mons Thraciæ est partim asperrimus, partim uinetis, atq; oliuetis, & Orphei habitatione clarus. in hoc Ismara urbs Ciconum fuit. Virgilius. ismarus, aut Rhodope, aut extremi Garamantes. hi populi Libyæ sunt psyllis finitimi, à garamante Apollinis filio cognominati. fuit alius Garamantes rex, cuius filiam Garamantida Iupiter ammon apud fluuium Bragadam compressit, & ex ea genuit Hiarbam. Est & adiectiuum Garamantius. & garamantis garamantidis. habet Thracia & montem hemum uasto iugo procumbentem in pontum, tantæ altitudinis, ut euxinum, & Adriaticum ex summo uertice ostendat (Vt Polybius sentit.) quamuis alij negent, & Pangæum Thessaliæ iunctum, & Edomum, & Gygemorum, & meritum, & melampillum minores montes. CVLTOR. Habitator. colere proprie est cum affectu alicui rei inhærere. Ideo pro patientis casus diuersitate eius significatio uariatur. Colimus deos orationibus, & sacrificijs, hoc est ueneramur. Virgilius. Summe deum sancti custos Soractis Apollo Quẽ colimus. Ab hoc deorum cultores dicti. & cultus, siue cultura, quam græci latriam uocant, A quo idolatria dicta est idolorum, hoc est simulachrorum cultus, & idolatres qui colit simulachra. idolum enim simulachrum est. A quo fit idolium, & hæc omnia in penultima habent accentum, quippe εἴδολον per ω μέγα apud græcos scribitur. Plautus, ego te semper, ut parentem colui. Colimus pares amore, & officio, minores humanitate & beneficijs, hoc est amamus. Virgilius. Ille colit terras, illi mea carmina curæ. idem, solam nam perfidus ille te colere. Hinc publicolæ cognomen, de quo supra diximus, quod Rempublicam coleret. & cliens, quod proprie litigatorem significat cuius causam defendimus, dictus quasi colens, quemadmodum & qui causam eius agit appellatus est patronus, quasi pater. Differtq; ab aduocato patronus, quod aduocatus generalius nomen est, siquidem quicunq; adest alteri in causa officij gratia, aduocatus appellatur, etiam si nihil dicat, agatq;, modo paratus sit defendere. Terentius, uolo ego hic adesse aduocatos in turba hac. patronus autem pro-

prie est qui agit causam, sed accusati, non accusantis. Quintilianus. cum accusatori satis sit, plerunq; uerum esse id, quod obiecerit, Patronus neget. defendat. transferat. Sed quoniam non omnis lis circa accusationem, ac defensionem criminum uersatur, ut in mutuis. depositis. locato, & conducto, similibusq; in ea re, tá actor, quàm defensor solet patronus appellari, quippe cum uterq; non alterius oppugnandæ, sed suæ defendendæ partis gratia dicat. Ponitur tamen aliquando cliens pro sectatore, & qui sub tutela alterius, & penè famulus est, quales sunt liberti in patronos. & similiter patronus pro eo qui simile quiddam præsens habet in aliquo protegendo, unde quemadmodum dominus serui relatiuum est, ita patronus liberti, aliquando etiam famuli. Hinc fit patrocinari, quod est tam uerbo, quàm facto imbecilliorem protegere. & patrocinium ipsa protectio, quæ appellatio tunc initium habuit, cum plebs inter patres distributa est. A cliens uero fit clientulus diminutiuum, & clientela, quod modo significat multitudinem clientium, modo officium eorum erga patronos. Veteres clientam pro clientem dixere. Item ab hoc colo colina, quam postea culinam, deinde à coquendo, coquinam uocauere, quod ibi colebant ignem locupletiorem. Iuuenalis, Continens pro contento posuit. hoc est culinam pro instrumento coquinæ, & cibis coctis. Sequitur sua quenq; culina. Ab his fiunt duo uerba culinor, & coquinor, pro coquinam exerceo, & cocus, & culinarius, ac coquinarius, pro eo qui cibos coctos uendit, & coquinaria ars coquendi. Colimus terram aratro, rastris, cæterisq; instrumentis, hoc est fodimus. laboramus exercemus. Virgilius. fructusq; feros mollire colendo. Hinc agricolæ, & agricultores, & agricultura, & agricolatio, & coloni appellati, & à colono colonicus dictus. Varro, atq; etiam leges colonicas tollis, & culmus, hoc est frumenti calamus, quod colatur. Nam stipula folia significat proprie, quæ ambiunt culmum, qui & columus à ueteribus dicebatur, unde & columen primo, postea colmen. item colus, qui postea culus dictus, & alio nomine podex, quod fœdo libidinis pruritu colitur, hoc est foditur. exercetur. seminatur. Martialis. cum sit & hic culo tritior ipse tuo. Iuuenalis, Et podice leui cæduntur tumidæ medico ridente mariscæ. Ab hoc quidam inquino factum existimant, quod est fœdo, deturpo, sicut inquilinus à colo, dum significat habito. Vnde fit, inquinor passiuum. inquinator. inquinatrix. inquinatio. & compositum coinquino à quo coinquinor. coinquinator. coinquinatrix. coinquinatio. Item clunes, hoc est nates, quod culo propinquæ sint. Reperiturq; hoc uocabulum etiam in masculino genere. Plautus. quasi lupus ab armis ualeo, clunes infractos gero. Ab hoc simias clunas appellatas uolunt, quod clunes tritas gerant. & clunaculuum cultrum saguineum, quia clunes hostiarum diuidit. Quidam inquino non ab hac, de qua diximus uoce, sed à cunio deductum putant. cunire enim est stercus facere, tractum à cunis infantium, quæ frequenter stercore fœdantur. Cunæ sunt in quibus iacent infantes, & cunabula similiter, lecti in quibus iacere infantes consueuerunt, & in quibus nascuntur, dicta quasi cinæ, & cunabula, nam κύειν græci eniti dicunt, & parere. Ab incunabulis dicimus, quasi à pueritia, hoc est ab ea ætate quæ in cunabulis agitur. & coleus, qui & testis, & per diminutionem testiculus uocitatur, quod colat mulieris pubem, quasi agrum, seratq;. & coles uirile membrum, à quo colei pendent, cuius suprema pars Glans appellatur, & pellicula quæ glandem tegit, præputium. Cornelius Celsus, medicus autem à dextro latere, sinistra quidem manu colem masculi continere, dextra uero fistulam dimittere in

iter urinæ debet, atq; ubi ad ceruicẽ uesicæ uentum est, simul cum cole fistulam inclinatam in ipsam uesicam cõpellere. Nos tamen putamus colem à colendo dictum. Coleos uero à cole, quod ex eo depēdeant. Colimus terras. aerem. cœlum. domum patriam. hoc est habitamus. Vir. quas dira cœlæno, harpyæq; colunt aliæ. Hinc cultores habitatores, & accola, atq; incola, quæ ita differunt, quod accola est qui ad aliquem locum, hoc est iuxta aliquẽ locum habitat, nec refert in suo an in alieno, ut accola Vulturni. Accola padi. Incola uero qui in aliqua regione, siue in aliena uel urbe uel republica habitat. Ply. Quod eorum montium incolæ facere consueuerunt. Cicero peregrini; & incolæ officium est nihil præter suum negotium agere, nec esse in aliena republica curiosum. Ab hoc fit incolatus, quod habitationem ipsam significat, & inquilinus, qui in alieno priuato habitat. proprie tamen in conducto, siue in urbe, siue ruri. at uero te inquilino non domino personabunt omnia uocibus ebriorum. inquilinus etiam aliquando pro cohabitatore accipitur Martial. uicinus nouio, uel inquilinus sit, siquis nouium uidere non uult. Hinc etiam ruricolæ. undicolæ. syluicolæ. cœlicolæ appellati, qui rus. aquas. syluas. cœlum habitant. & coloniæ de quibus supra diximus. hoc est minores urbes, ad quas habitãdas ex maioribus urbibus, quasi quædam examina populorum mittebantur, & coloni habitatores. Virg. urbs antiqua fuit tyrij tenuere coloni, & collis, cuius diminutiuum est colliculus, quia colles (ut uarro inquit) post campos cœperunt homines colere, idest habitare. A quo collatina dea, quæ collibus præest. Colimus nos. colimus faciem, colimus orationem, idest excolimus, atque ornamus. Plau. quin tute colis ante, quàm exeas domum, Cicero. erat enim non tam grauis, quàm elegans, & faceta, & culta oratio. Varro, aut in segetibus post messem colligebant stramenta, quibus domicilia colerent. Hinc cultus corporis dicitur, hoc est ornatus corporis, & animus uirtute cultus, hoc est ornatus. Ab hoc colo clitella instrumentum, quo sarcinæ colligatæ mulis, siue iumentis, siue Camelis, asinis ue portantur, dicta quod eiusmodi animalis ornamentum sit. sicut ephippium instrumentum, quo in equo sedemus. à quo equites ephippiati dicuntur, qui ephippia habent in equis, Cæsar de sueuis, equestribus prælijs sæpe ex equis desiliunt, ac pedibus præliantur, equosq; eodem remanere uestigio assuefecerunt. ad quos se celeriter, cum usus est, recipiunt Nec eorum moribus turpius, aut inertius habetur, quam ephippijs uti, itaque ad quemuis, numerum ephippiatorum, quamuis pauci adire audent. Equi sine ephippijs desultorij dicuntur, quod ex ijs facile desiliant. græce κέλητες dicuntur, hoc est celetes, quo nomine utuntur etiam latini. plyn. equestres uero statuæ modo Romanam celebrationem habent, orto sine dubio à græcis exemplo. Sed illi celetas tantum dicebant in sacris uictores, postea uero & qui bigis uel quadrigis uicissent. Suetoni. de Cæsare, quadrigas, bigasq;, & equos desultorios agitauerunt nobilissimi iuuenes. A clitella clitellarius dicitur, qui clitella utitur. Vnde clitellarij muli dicuntur, & clitellarij equi, qui neque ephippiati sunt, neque desultorij, nec bigas, aut quadrigas, aut currus ducunt, sed clitellati ferunt onera. Ab huius clitellæ similitudine locus Romæ clitella uocabatur. Item in uia flaminia loca quædam deuexa, & accliua. Est etiam tormenti genus eodem nomine appellatũ. Ephippiarij etiam equi dicebantur, qui inter meritorios non clitellas habebant, neque rhedas ducebant, sed ephippia gerebant. Item à colo fit colos, siue color, quia coloribus faciẽ, uestes, domos, ac reliqua omnia ornamus. Hinc uero coloro uerbum, et contrarium eius decoloro. Seneca, Fulmen aut decolorat. decoloratur id cuius color uitiatur, non mutatur, & coloratum, &

colorificum. & discolor diuersi coloris, & decolor, quod est colore uitiato, & concolor eiusdem coloris, & colorate aduerbium. Et colores apud Rethores uocantur ornamẽta orationis, hoc est figuræ, quæ à græcis σχήματα appellantur. Item à colo collum, quia hæc præcipue pars corporis torquibus, ac monilibus coli, idest ornari consueuit. ab hoc fit decollo, quod est à collo depono. Ennius, quod in tuo collo est, decolles caue, & collas masculino genere tormenti genus ex corio, et collare id genus uinculi, quo collum restringitur. Item colus instrumẽtum quo nent mulieres, siue quod ornatus quidam muliebris erat, propter quod nubẽtes uirgines comitari solebat colus cõpta, & fusus cum stamine, seu quod cum ea nebant, quæ ad ornatum pertinebant. & colo colas, quod res colando ornantur, hoc est depurantur, ac defecantur, & colum uas ad colandum aptum, unde colum niuarium dicebatur uas, ex lapide spongioso factum, quo aqua ex niuibus colari solebat de quo Martia. Setinos moneo nostra niue frange trientes. Pauperiore mero tingere lina potes. Nã instrumentum, quo uina colantur, saccus uinarius appellatur, sicut quo colantur, niues. saccus niuarius, de quo idem Martia. Attenuare niues norunt, & lintea nostra, frigidior colo non salit unda tuo. A colando deducitur qualus, instrumentum per quod uinum defluit, cum calcatur uua. Virg. spisso uimine qualos. Ab hoc fit diminutiuum quasillus. Colimus uitam, degimus, Terenti. dum ille uitam colet inopem carens patria. Item à colo composita fiunt accolo quod ex iuxta habito, intercolo, in medio habito. Excolo orno. Martial. uẽderet excultos colles, cum præco facetus. incolo inhabito. recolo, quod non significat recordor, ut plerique indocti usurpant. sed repeto, reputo. meditor. in mente tracto. Ouidius. hæc tua (nam recolo) quondam germana canebat. Cicero. quantum denique aleæ, quantum pilæ, tantum ego mihimet ad hæc studia recolenda sumpsero. Idem, sensimus hoc nuper falso nuntio, uero propediem sentiemus, quæ si tecum ipse recolis, æquiore animo, & maiore consolatione morieris.

VENIT. Ad urbem accessit, ut ludos spectaret. Hoc enim proprie uenire est, quasi uersus nos ire. Vir. uenisti tandem. Poetæ tamen aliquando pro imminere usurpant. Idem, Se satis ambobus, Teucrisq; uenire Latinisq;. Aliquando pro crescere. Idem, hic segetes, illic ueniunt felicius uuæ. nonnunquam pro portari. Plyn. species sinopidis tres, rubra & minus rubens, & inter has media. Iam tantum optimæ in libras duodecim denarij. Eius quæ ex Africa uenit octoni asses. Venire in mentem ueteres dicebant, non solum recordationis gratia, sed etiã cogitationis, & considerationis. Terentius, Vbi in mentem eius solum uenit. A uenio fit frequentatiuum uento, quo antiqui utebantur (ut Pompeius testatur) nunc altero frequentatiuo utuntur uentito. à uento fit uentus, quod est cum impetu uentans aer. Nihil est enim aliud uentus, quàm aer commotus, atque agitatus, qui à philosophis definitur, Ventus est aer in unam partem fluens impetu. uel uentus est impetus aeris in unam partem fluentis. uel uẽtus est cursus aeris aliquo concitatior. Multas autem uentorum causas assignant philosophi, uel quod terra magnam uim aeris eijcit, atque ex abdito spirat, uel quod magna, & continua euaporatione, cum in altum egit, quæ emiserat, mutatio ipsa halitus misti in uentum uertitur. illud certe me ad risum mouet, quod quidam tradunt, quomodo in nostris corporibus fit propter cibum inflatio, quæ non sine magna uirium iniuria emittitur, et uentrem interdum cum sono exonerat, interdũ secretius, sic & hanc magnam rerũ naturam alimẽta mutantẽ emittere spiritum. Verius aliqui tradũt multa ex omni parte terrarũ, et assidua ferri corpuscula, quæ cum coaceruata sunt

ei deinde extenuari sole cœperunt, quia omne quod in angusto dilatatur, spatiũ maius desyderat, uentos creare, illa quoq; uerior ratio uideri potest, habere aëra naturalem uim mouendi sese, neq; aliunde cõcipere, sed inesse illi, ut aliarum rerum, ita huiusmodi potentiã. Sunt etiam, qui uentos ex arido, siccoq; anhelitu terræ gigni posse affirment. Item ex aquis aera expirantibus, qui neq; in nebulam densetur, nec crescat in nubes. posse etiam solis impulsu agi, quoniam uentus nihil aliud est, quàm aeris fluctus. Vitruuius architectus, uentus (inquit) est aeris fluens unda cum incerta motus redundantia nascitur, cum feruor offendit humorẽ, et impetus factionis exprimit in spiritus flatum. pro diuersis cœli partibus diuersa nomina sortitur. Regiones cœli quatuor sunt, ortus. occasus. Meridies, septẽtrio. ortus & occasus mobilia, ac uaria sunt, meridies septentrioq; statu perpetuo permanent. Oritur quippe sol nõ itidem semper. sed aut æqnoctialis. oriẽs dicitur cum in circulo currit qui appellatur ἰσονύκτιος, aut ἰσημερινὸς, aut solstitialis, aut brumalis, quæ sunt, θεριναὶ τροπαὶ, & χειμεριναὶ τροπαί. Item sol non in eundem semper occidit locum, sed occasus eius similiter fit, aut æquinoctialis, aut solstitialis, aut brumalis. Veteres ergo quatuor tantum uentos. ꝑ totidẽ principales mundi partes seruauere. Nec plures posuit Homerus, quàm eurum, austrum, fauonium, aquilonem, quem noster quoq; poeta Ouidius Naso secutus est. Eurus ad aurorã Nabatheaq; regna recessit, Persidaq;, & radijs iuga subdita matutinis. Vesper & occiduo quæ litora sole tepescũt proxima sunt Zephyro, Scythiam, septemq; triones Horrifer inuasit boreas. contraria tellus, nubibus assiduis, pluuioq; madescit ab austro. Secuta ætas alios addidit. Qui ergo uentus ab oriente uerno, hoc est æquinoctiali uenit, eurus nominatur ἀπὸ τῆς ἠοῦς ῥέων, hoc est, quod ab oriente fluat, eundem græci uocant apeliotem, quod ἀπὸ τοῦ ἡλίου, hoc est à sole spiret. Latini eadem ratione subsolanum cognominauerunt. At qui ab æstiua, & solstitiali orientis plaga uenit, latine Aquilo, à uehementi uolatu Aquilæ (ut supra diximus.) græce boreas uocatur ἀπὸ τῆς βοῆς, quoniam ut uiolenti flatus est, ita etiam sonori. Home. ab ætheris splẽdore, qui à sole fit αἰθρηγενέτην appellat. Tertius qui ab oriente hyberno spirat. Vulturnus à Romanis dicitur à Vulturis uolatu (ut quidam putant) quoniã alte resonat, græci misto nomine, quod inter notum, & eurum sit, εὐρόνοτον nominant. hi sunt igitur tres orientales uenti, Aquilo. Vulturnus. Eurus. quorũ medius Eurus est. His oppositi sunt alij tres occidui, Chorus aduersus Aqlonem flans, quem græci Argesten uocant. Fauonius aduersus eurum à fouendo dictus, quem genitalẽ esse dicunt spiritum mundi à græcis Zephyrus nuncupatus, quasi ζωὴν φέρων, ut aliq putant, hoc est qđ satis uitam afferat, ab hoc Zephyrius, unde Zephyria oua, de quibus inferius dicemus. Africus aduersus uulturnum. ab Africa græci Lyba appellant ἀπὸ τῆς λιβύης, quia Africam libyen, hoc est λιβύην nominant, Africa autem uocitata est, quod sine frigore sit. α .n. priuatiua particula est, φρίκη horror dicitur, unde & Aprica loca dicuntur, quæ soli èxposita sunt, quod sint sine horrore, & apricus homo, aprica auis, quæ sole gaudet. Virgi. Et apricis statio gratissima mergis. À quo fit apricari, quod est ad solem stare, & in Aprico esse, & apricatio statio ad solẽ. Ab Africa afer, & africanus deducuntur. Item uafer, hoc est callidus, astutus, quasi ualde afer. Cicero, non sunt in disputatione uafri, nó ueteratores, non malitiosi, à quo uafre aduerbium, hoc est astute, malitiose, mira enim semper fuit eius gentis calliditas, ac uersutia, hoc modo duæ istæ regiones cœli orientis, occidentisq; sibi inuicem contrariæ, sex habere uentos uidentur. Meridies autẽ quoniam certo, ac fixo limite est, unum meridionalem uentum habet, qui latine ab hauriendis aquis dicitur Auster, quoniam nebulosus, atq; humectus est, græce uero eadem ratione notus appellatur, quoniam græca lingua νοτὶς dicitur humor. Ab Austro australis dicitur, & austrinus, & austro uerbum, qđ est humecto. Plau. austrati ad ignem sedent. Septentriones ob eandem causam uentum unum habẽt, q Austro obiectus est. Is latine Septentrio, & septentrionalis uentus, et septentrionarius. græce uero quod ab arcto flet, aparctias appellatur. sunt qui pro octo duodecim uentos faciunt, inter hos quatuor in media loca inserentes, inter Septentrionem. s. & occasum solstitialem Thraseam, inter aquilonem, & exortum æquinoctialem cæciam, quem Aristoteles ita flare dicit, ut nubes non procul pellat, sed ad sese uocet, ex quo prouerbium factum scribit κακὸς ἐφ' ἑαυτὸν ἕλκων ὡς ὁ καικίας νέφος, hoc est mala ad se se trahens, ut cæcias nubes, inter ortum brumalẽ, & meridiem phœnicia, Inter lyba, & notum lybanotum. Nec his contenti alij Mesen inter Boream, & Cæciam addidere. Sunt etiã quædam peculiarium uentorum nomina, quæ incolæ in suis qsq; regionibus fecerunt non ultra certum tractum protendentiũ, ut apud Athenienses Scyró paulo ab Argeste deflexus reliquæ græciæ ignotus, qui & olympias uocatur, & à nunnullis Hellespontius. in Narbonẽsi prouincia clarissimus uentorũ est Circius, nulli uiolẽtia inferior, & ob id à turbine, ac uertigine ita appellatus. Cato nõ Circium, sed Cercium uocat. Sunt in Hispaniæ alpinæ citra hiberum regionibus ferri, & argẽti fodinæ pulcherrimæ. mons ex sale mero magnus, quantũ demas, tantum accrescit. uentus cercius cum loquare, buccam implet. Armatum hominem, plaustrum oneratum percellit. Hic non modo in reliquis partibus cœli ignotus est. sed ne Viennam qdẽ eiusdem prouinciæ urbem attingit. Iapix uentus est ex Appulia proficiscens, qui quasi aduersus eurum uidetur flare. Itaq; Vir. Cleopatram è nauali prælio in Aegyptum fugientem uẽto Iapige ferri scribit, & equum quoq; apulum eodẽ quo uẽtum nomine appellauit Iapigem. Iapyx, autẽ per. y. scriptum nomen fuit unius ex filijs Dedali. À quo Iapygia nuncupata est Calabria, at Iapis iapidis nomen fuit Aetoli cuiusdam, q cum ad regionem Venetiæ uenisset oppidũ de suo nomine cõdidit. à quo ea pars, ubi Timauus fluuius est, Iapidis nomen sumpsit. Vir. Castella in tumulis, et iapidis arma Timaui. Est et alius in Appulia uentus, quẽ uocant Atabulũ. ἀπὸ τοῦ ἄτην βάλλειν, hoc est ab inferenda peste. est enim frigidissimus, et si flauerit circa brumam, exurit frigore arefaciens, ut nullus postea possit solibus recreari. Hora. incipit ex illo montes Appulia notus ostentare mihi quos torret atabulus. Ply. quædã tẽporum causæ, aut locorum non proprie dicuntur morbi, quoniam protinus necant, sicut tabes, cum inuaserit arborẽ, aut uredo, uel flatus alicuius regionis proprius, ut est in Appulia atabulus, in eubœa olympias. Ad hæc fauoniũ. ad VIII. Cal. martij flantem Chelidoniã uocant ab Hirundinis uisu. Græce enim Hirundo χελιδὼν appellatur, unde est prouerbium illud μία χελιδὼν ἔαρ ποιεῖ, hoc est, una Hirundo non facit uer. Ad hæc herba Chelidonia nomen sumpsit, monstrata homini ab Hirundine. hac enim Hirundines oculis pullorũ in nido restituunt uisum, erutis etiam (ut quidam existimant) oculis. Genera eius duo sunt, maior fruticoso caule, folio pastinacæ erraticæ ampliore, altitudine duorum cubitorum, color albicans, flos luteus, minori folia ederæ, minora aliquando, & rotundiora minus candida. Succus croci mordax. Semen papaueris. Florent aduentu hirundinum, discessu marcescunt. Florentibus succus exprimitur, & in æreo uase cum melle leuiter feruenti cinere decoquitur, singulari remedio

contra caligines oculorum. Vtuntur, & per se succo in collyrijs, quæ ab ea Chelidonia appellantur. Est etiam chelidonia oculus indicæ testitudinis, de qua superius inter lapillos diximus. Item fauonium uno, & septuagesimo die post brumam ab aduentu auium flãtem per dies nouem orythiã nominant. fuit hæc puella pulchritudine insignis filia Erithei regis Athenarum, quam cum Boreas adamasset, frustraq; in coniugẽ postulasset, per uim rapuisse dicitur, & in Thraciam detulisse, ex qua Zetum, & Calaim genuit. Caniculæ exortum dies ferè octo aquilones antecedunt, quos prodromos, hoc est præcurrenteis appellãt. Biduo autem postquã exortum est hoc sydus, quod est ardentissimo æstatis tempore iam sole leonẽ ingresso, ijdem aquilones constantius perflant diebus quadraginta, quos uocant etesias, hoc est annuos, apud græcos. n. ἔτος annus ἐτησίαι annuus dicitur, quod ex omnibus uentis hi maxime stati sint, & singulis annis eodem tempore redeant. Ob hoc autem somniculosi à nautis, & delicati uocantur, quod mane nesciunt surgere, incipiunt enim circa meridiem, & ante solis occasum desinunt. Est & altanus uentus, qui in alto flat, sunt & flatus antelucani, qui aut ex fluminibus, aut ex conuallibus, aut ex aliquo sinu feruntur, nullus ex his pertinax est, sed cadit fortiore iam sole, neq; fert ultra terrarũ conspectum. hoc uentorum genus incipit uere, non ultra æstatem durat, cum è mari redit Tropeus dicitur, cum pergit Apogæus, hoc est à terra. sunt præterea, & repentini quidam flatus, etenim si rupta & in pronum soluta fuerit nubes, procella gignitur, quæ uocatur à græcis ecnephias, hæc superne demittitur, & in nos cadit uehemens acrisq;, quia nõ fusa, neq; per apertum uenit, sed laborat, & iter sibi in hac pugna parat, propter quod procellam pro æstu maris ponimus, & procellosum mare dicitur æstuosum. Eadem procella si exarserit, et ignem habuerit, uel postea conceperit, fulmen est, si uero depresso sinu arctius rotati uenti effregerint nubem sine igne, Verticem faciunt, qui Typhon uocatur. Defert hic secum aliquid abreptum è nube gelida conuoluens, uersansq;, & ruinam suam illo põdere aggrauans, & locum ex loco mutans rapida uertigine, præcipua nauigantium pestis non antennas modo, uerumetiã nauigia ipsa confringens, cui facile remedium est acetum, cui frigidissima natura est, in aduenientem effusum. Idẽ illisu ipso repercussus, quicquid corripuerit sorbet, refertq; in excelsum. quod si maiore depressæ nubis specu eruperit, sed minus lato, q̃ procella, nec sine fragore, turbinem nominant, proxima quæq; prosternentem. Idẽ dum ardentior, atq; accensus fuerit præster appellatur, uniuersa amburens, ac proterens. Ab hoc præster quoq; appellatum est serpentis genus uenenatæ, quam alio nomine quidam putant buprestim uocari, sed hoc falsum est. Luc. Oraq; distẽdẽs auidus spumãtia præster. Plyn. buprestis animal est rarum in Italia, simillimum scarabæo lõgipedi, fallit inter herbas bouem maxime, unde et nomẽ inuenit, deuoratumq; tacto felle ita inflammat, ut rumpat. Galenus uero ita scribit βούπρηστις εἰσὶ γένος τι ζῴου παραπλήσιον κανθαρίσι κατὰ τὴν ἰδέαν καὶ τὴν δύναμιν, Hoc est buprestes sunt genus quoddam animalium simile cantharidibus, & secundum proprietatem, & secundum uim. Est etiam buprestis herbæ genus, quã græci in laudibus ciborum habuere, hac degustata boues dissilire fatentur, ideoq; ita appellatam. βοῦς enim à græcis bos dicitur. πρῆσαι urere. A uentus fit diminutiuum uentulus, & uentosus, quod aliquando significat plenum uento, ut uentosa domus, uentosa regio. Aliquando inane, ut uentosa uerba, uentosa oratio, hoc est sine pondere, sine effectu. Vnde uentositas, hoc est iactantia inanis, & uanitas, & uentilo uerbum, quod est moueo aliquid ad uentum captandum, Iuuenalis, Crispinus, tyrias humero reuocante lacernas Ventilet æstiuum digitis sudantibus aurum. Hinc uentilari frumentum dicitur, dum purgatur. Plyn. multi uentilare quoq; granum uetant. Gurgulionem enim non descendere infra quatuor digitos, nec amplius periclitari. Ab hoc uentilatio fit, hoc est captatio uenti, uel refrigerationis gratia, uel purgationis, & uentilabrum instrumentum, quo aliquid uentilatur. Item Venus, quod ad omnia ueniat. Cic. quæ autem Dea ad res omneis ueniret Venerẽ nominauerunt. Est autem Venus infima quinq; errãtium stella & terræ proxima, quæ phosphoros græce, lucifer latine dicitur, cum antegreditur solem, cum autem subsequitur, hesperos. Item uesper. Virg. quid uesper serus uehat, et à quibusdam uesperugo. Plau. nec uesperugo, nec Vergiliæ occidunt. hinc uespera deducitur, & uesper pro sero diei. à quo fit aduerbium uesperi, & uesperascit uerbum cuius compositum est aduesperascit, hoc est fit serum diei, et quo quidam utuntur, nouum quidem, sed non inelegans uocabulum pro sacrificio, quod uesperi fit. Vesper etiam adiectiuum est, unde cum uesperũ dicimus neutro genere intelligimus tempus. Plyn. his horæ rigandi matutina, atq; uespera. Idem, matutinum tempus, ac uesperum. & uespillo uilis cadauerum funerator, qui uespertino tẽpore eos efferre solebat, qui funebri pompa duci propter inopiam non poterant. Martia. qui fuerat medicus, nunc est uespillo Diaulus. hic etiam uespillo, & uespa uocatur. & uespertinum, quod uesperi fit, & uesperna, quo ueteres pro cœna usi fuere, et uespertilio nocturna auis, uel potius biforme uolucre animal, quod se uespertino uolatu proferat, huic pro pennis membrana est, sola uolucrum animal lacte nutrit, ubera filijs admouens, geminos infanteis amplexa uolitat, secumq; deportat. In cibatu culices habet gratissimos, & uespæ ex insectorum genere similes apibus, quod uesperi grandiores muscas in cibo uenentur, & amputato ijs capite reliquum corpus absumant, hæ in sublimi è luto nidos faciunt, et in his ceras, sicut crabrones in cauernis, ac sub terra. Est uesparum genus, quod Ichneumonas uocant, minores quàm aliæ, hæ unũ genus araneorum perimunt phalangium nomine, & in nidos suos ferunt, deinde illinunt, & ex ijs incubando suum genus procreant. Proprie tamen Ichneumon animal est magnitudine felis, specie muris, uulgo nunc murem indicum uocant, nascitur in Aegypto, & cum aspide pugnat, hac maxime gloria insignitur. Mergit se limo sæpius, siccatq; sole, mox ubi se pluribus hoc modo corijs loricauit, in dimicationem pergit, & cauda se attollens, ictus irritos auersus excepit, donec obliquo capite speculatus inuadat in fauces. Sed (quod mirabilius est) Crocodilum quoque interimit. Hoc quadrupes animal est, hominibus terra pariter, atque aquis infestum. Nilus hoc malũ producit, caret linguæ usu. Solus ex omnibus animãtibus superiorem maxillam mouet. magnitudine excedit plerunque duodecim cubita, quandiu uiuit, crescere existimatur, uiuit autem longo tempore. oua parit quanta anseres, & quadam diuinatione ea semper extra eum locum incubat, ad quem summo auctu egressurus est Nilus, unguibus armatus est, & cutem superius habet contra omneis ictus inuictam, in uentre autẽ mollem, ac teneram, quapropter delphini uitæ eorum in ea parte insidiantur. Habent enim Delphini spinam dorso cultellatam. itaq; immeantes Nilo, & ueluti territi à persecutoribus fugientes, subeunt aluum, & spina illa discindunt, quo uulnere paulatim marcescentibus intestinis. Crocodili moriuntur. Terribilis hæc contra fugaces belua est, fugax contra insequenteis, hebetes oculos habet in aqua, extra acerrimi uisus est, conspecto homine emittit lachrymas, mox appropinquantem deuorat. Vnde factum est prouer-

bium. Lachrymæ Crocodili, de ijs, qui sub specie pietatis, homines fallunt. Quatuor menses hyemis sine cibo uiuit in specu. Cũ satur est, sopitur in litore. Tũ parua auis, quæ trochilos ibi uocatur, in Italia Rex auium dicitur, inuitat ad hiandũ pabuli sui gratia, os primũ eius repurgans, mox denteis, prætere à fauces, ad hanc scabendi dulcedinem quammaxime hiantes, in quam uoluptate somno pressum cõspicatus ichneumon p easdẽ fauces ingreditur aluũ, atq; erodit. E crocodillorũ genere, sed minor Ichneumone est Sancus in nilo similiter natus, præcipuũ cõtra oĩa uenena antidotũ. À crocodilo crocodilinũ dicitur, qđ ad crocodilũ ptinet, uel de crocodilo est. Quint. nõ q cerastinæ, aut crocodilinæ ambiguitates possint facere sapiẽtem, sed qđ illum ne in minimis qdẽ oporteat falli. Est & genus crocodili, q alio minor multo est, & in terra tantũ odoratissimus floribus uiuit, ob id intestina eius diligenter exquiruntur iucũdo nidore referta, crocodileã uocant oculorũ uitijs utilissimã. Itẽ Crocodiliõ herba est chamæleõtis nigræ figurã habens, radice lõga, æqualiter crassa, odoris asperi, nascitur in sabuletis. Pota sanguinẽ p nareis pellit copiosum, crassumq;. Atq; ita lyenẽ consumere dicitur. Itẽ ab hespero hesperiæ dictæ, sic enim & Italia, & Hispania appellantur. Sed cũ hesperiã tantum dicimus, significamus Italiam. Virg. Est locus Hesperiam Graij cognomine dicunt. cũ ucro uitimã addimus, hispaniã intelligimus. Hora. q nunc Hesperia uictor ab ultima. Hispania ab hespero occidẽtali stella dicta est hesperia. Italia uero ab hespero fratre Atlãtis, q Italiã à Germano pulsus tenuit. & ei nomen uel propriũ, uel suæ pristinæ regionis imposuit. Ab hoc et hesperides appellatæ, huius (ut qdã putant) (ut alij) Atlãtis filiæ numero tres. Aegle. Erethusa. Hespertusa. hæ amœnissimos hortos colere dicebantur in Africa iuxta Lixon coloniã à Claudio Cæsare deductam, in ijs auriferũ nemus esse, cum aureis malis existimabant, custodiri uero à peruigili dracone, et quoniã Themis dea prædixerat, futurum olim quẽdam Iouis filiũ, qui ea poma diriperet, cinxisse Atlãtẽ pomariũ montibus, ne peruiũ grassatoribus foret. Penetrasse tamen eò Herculẽ ab Euristheo missum, & occiso dracone aurea mala inde abstulisse. Luca. Abstulit arboribus pretium, nemoriq; laborem Alcides, passusq; inopes sine pondere ramos, Rettulit argolico fulgentia poma tyranno. Ex eo aũt datũ huic fabulæ locum existimant, qđ ibi flexuoso meatu æstuariũ fertur è mari adeo sinuosis lateribus tortuosum, ut uisentibus procul lapsus anguineos fracta uertigine metiatur, & quod hesperidũ hortos appellauere, circundet. Est aũt insula, quam solã è uicino tractu aliquanto excelsiore, non tamen æstus maris inundãt. Peruenisse eò Herculẽ. ara eius, quæ ibi ædificata conspiciebatur, indicio erat, nec præter oleastros aliud ex narrato illo aurifero nemore illic uisebatur. Alij putant ouiũ greges ibidẽ fuisse purpureã lanam ferenteis, easq; ab Hercule raptas, et ad Euristheũ ductas. Hinc quoniam μῆλον græce, latine ouem dicimus, locum fabulæ datũ, Ouid. Mille greges illi, totidẽq; armenta per herbas Errabant, & humum uicinia nulla premebat. Arboreæ frondes auro radiãte micantes. Ex auro ramos, ex auro poma tegebant. Hesperõ promontoriũ in Africa est nauigatione decem dierũ, ac noctium ab Oenochema monte. Venus etiã dea est Iouis, & Diones filia, quæ una fuit ex Nymphis filia Oceani, & Tethyos, à qua fit Dionæum, qđ ad Venerem pertinet. Vir. Ecce Dionæi processit Cæsaris astrum. et Venus ipsa Dionæa appellatur. Idem, sacra Dionææ matri. Hæc Vulcani coniux fuit, & à Marte dilecta est, deprehensa aliquando à sole in adulterio cũ illo, qđ cum intellexisset Vulcanus, inuisibileis plagas summo artificio fabricatas circũ lectũ tetendit, et se Lemnon ire simulauit, qua occasione motus Mars,

ad cubile Veneris uenit, ubi cum lasciuire nudi cœpissent, tenuissimis uinclis sese irretitos conspexere. Reuersusq; extẽplo est Vulcanus, q cum iniuriã acrioribus uerbis expostularet, plurimi ex ijs illuc conuenere, & inter cæteros Neptunus, Mercurius, & Apollo. Deæ autem ob pudorẽ uenire eò noluerunt. Tandem Neptuni precibus placatus Vulcanus remotis plagis uinctos liberauit. Ex hoc adulterio Harmoniã genuisse proditur Venus. Eadẽ dilexit Adonin Cynaræ regis aui sui, et Myrrhæ sororis suæ filiũ, quem ab apro dum liberius eum insequitur interfectum fleuit amare, & in florẽ purpureũ conuertit. Anchisen quoq; amauit, ex quo apud Simoenta flumen prægnans facta Aeneã genuit. Simois flumen est ex Ida Troiano monte scaturiens, qđ iuxta Troiã peruectus cum mari propinquat, Xantho cõmiscetur alteri Troiæ fluuio, & in paludem coactus cadit in mare iuxta Sigeum promontorium. hoc Troiæ est ita dictum propter Herculis taciturnitatem, quoniã prohibitus hospitio simulauit discessum, deinde contra Troiam per silentium uenit, quod græce dicitur σιγή. Vulnerata propterea Venus à Diomede fuit, dũ Aeneam protegeret, propter quod imprecatione Diones ob suspicionem commissi ab uxore adulterij, exilium sibi sponte Diomedes in Appulia elegit, & occupato Gargano monte, iuxta radices eius Sipontum urbem clarissimã ædificauit, quæ & Sipus Sipontis dicitur, & à græcis ob multitudinem sepiarũ, quæ ibi capiuntur, Sepius Sepiuntis. Vnde fit Sipontinus adiectiuum à Siponto, & à Sepiunte Sepiuntinus. Ab eo Diomedei campi uocati in Appulia, qui in diuisione regni, quam cum Dauno fecisse dicitur, ei cesserunt, et duæ insulæ quæ è Gargani regione sunt Diomedeæ dictæ, quarum altera habitatores habet, altera est deserta, in qua disparuisse Diomedem qdam affirmant, & in cœlũ sublatum, atq; inter Deos relatum fuisse. alij Diomedem ab Aenea per dolũ occisum tradunt, & loca qbus imperauerat occupata, mortuoq; ab incolis templũ in insula, tanquã in numerũ deorum relato constructum, socios eius ob dolorem in aueis uersos, quæ ob id Diomedeæ uocitatæ sunt. has memorant maiorem in modum miteis esse, græcisq; in Italiam uenientibus applaudere, ac lætas occurrere, cæteras uero genteis, uel fugere, uel deuitare, uel subuolare ad capita, & tam grauibus ictibus, ut etiam perimant, uulnerare. nam duris, & grandibus rostris satis ad hæc prælia perhibẽtur armatæ. Fuit hic Diomedes Aetoliæ rex. Tydei, & Deiphilæ filius, dictus à Virgilio fortissimus Danaũm, quia Aeneam apud Troiam singulari certamine uicerat. uxorem habuit egialem, quam cum adulteriũ commisisse cum Cylleboro Stheleni filio comperisset, natale solum præ pudore sibi perpetuo relinquendum putauit. Fuit et Diomedes alter rex Thracum sæuus uir, ac truculentus, q equos suos aduenarum carnibus in Tiri oppido pascebat. Sed tandem ab Hercule mactatus, equis suis in pabulum appositus est. Diomeda uero Phorbantis filia fuit, quam Achilles è Lesbo raptam post amissam Briseida concubinam habuit. Genuit præterea Venus ex Mercurio hermaphroditum, qui ex utroq; parente nomen accepit, nam græce ἑρμῆς, Mercurius ἀφροδίτη Venus appellatur, Hic Androgynus fuit, hoc est utriusque sexus. cuius nominis ratio est, quod græci ἄνδρα uirum uocant γυνὴ mulier dicitur. De hoc extat celebre illud Epigramma. Dũ mea me genitrix grauida gestaret in aluo, Quid pareret fertur consuluisse deos, Mas est Phœbus ait, Mars fœmina, Iunoq; neutrum. Cumq; forem natus hermaphroditus eram. Quærẽti letum Dea sic ait, occidet armis, Mars cruce. Phœbus aqs. sors rata quæq; fuit. Arbor obũbrat aquas. ascẽdo, decidit ensis Quẽ tulerã casu, labor et ipse sup, Pes hæsit ramis, caput icidit amne, Tuliq; fœmina, uir, neutrũ.

flumina.tela.crucem.Sed de hoc latius inferius dicemus. Item ex Bute Venus genuit Ericem, ex Ioue patre Cupidinem, quē alij geminum esse uoluerunt, quod aut honesti amor sit, aut iucundi. Ouid. Alma faue dixi geminorum mater amorum. Alij plurifarium. quod ut infinitæ res sunt, ita infiniti amores. Papi. et cuncti faciles illi erraretis amores. alij ex Venere sola natum Cupidinem uolunt. propterea scripsisse. Virg. Nate meæ uires mea magna potentia solus. & Papinium, sed dabitur iuueni, cui tu mea summa potestas, Nate cupis. huius sententiæ Simonides fuit. alij ex Venere, & Marte. Alij ex ipsa, & Vulcano, Nonnulli patriæ materiæ, & primæ rerum naturæ, quæ Chaos dicitur, fuisse filiū putant. Sunt etiam qui triplicē esse amorem tradant à triplici, qui nobis est affectu. Sigdē Aristo. scribit aut honesti esse amorem, aut iucundi, aut utilis. Apuleius uero Platonicus philosophus primum dixit esse diuinum cum incorrupta mente, & uirtutis ratione conueniētem, alterum de generis animi, corruptæq; uoluntatis. tertium ex utroq; permistum. Hunc M. T. Herebi, ac Noctis prodidit filium esse. Quidam etiam gratias ex Venere, et Ioue genitas scripserunt, alij ex uenere, et libero patre, quāuis Cicero has quoq; ex Herebo, et Nocte ortas existimauerit. Sunt etiā qui Iouis, et Eurydomenes nymphæ filias putent, siue Eurymones, siue Eurymeduses, À Ioue enim gratia omnis procedit Eurydomene aūt ἀπὸ τοῦ εὐρὺ καὶ δίδωμι, hoc est ab abundanter dando appellata ē. Eurymone ἀπὸ τοῦ εὐρὺ καὶ νέμω. hoc est ab abundanter retribuēdo, Eurymeduse ἀπὸ τοῦ εὐρὺ καὶ μέδω, quod significat rego, quod qui liberales, et munifici sunt, cæteris imperare consueuerunt. Treis autē esse gratias prodiderunt, his quæ diximus nominibus appellatas. Alij primā Aglaiā, hoc est lætitiam. secundam Thaliam, hoc est uiriditatem, quia beneficiū semper uiret, tertiam euphrosinem, hoc est delectationem nominant. hæ à græcis charites uocantur ἀπὸ τῆς χαρᾶς, q̄d lætitiam significat, merito enim lætari uidentur & qui dant, & qui accipiunt beneficium. Treis aūt ideo esse prodiderūt, quia & benefici esse in alios debemus, & aliorū beneficia suscipere, et ijs, qui in nōs liberales fuerūt retribuere. Dare aūt, & accipere, & referre tres actus sunt inter se distincti. Alij ideo dicunt treis gratias eē, quia acceptum beneficiū cum fœnore reddi debet, quapropter solebant ueteres ita gratias pingere, ut una earū auersam faciem teneret, quasi à nobis profecta, duæ uero nos aspicerent, ut duplex nobis beneficium rependi debere ostenderent. Propter quod inquit. Vir. Nec te certasse priorem pœniteat. Nudæ etiam pingebantur, quia beneficia fuco debent carere, & nullo uelamine obtegi. Item connexæ, quia insolubileis esse gratias decet, & beneficium semper beneficium parere, perpetuumq; esse amicitiæ fœdus. Horatius, segnesq; nodum soluere gratiæ. qui ueneris & liberi patris filias arbitrantur, hac mouentur ratione, q̄ horum præcipue deorum muneribus gratiæ cōcilientur. Tradunt eas in Acidalio fonte, qui est Orchomeni Bœotiæ urbe, lauari, quoniā pura esse beneficia oportet, & nihil sordidum, nullam spem retributionis habere. Ab hoc fonte Venus acidalia dicitur, uel q̄ iniicit curas, quas græci ἀκηδίας uocant, uel q̄ ἀκίδας spicula nominant, quibus utitur Cupido. Gratiam ἀπὸ τῆς χάριτος dictam existimant. Aliquando pro beneficio accipitur. Cice. cum præsertim considerem nullam esse gratiam, quā uel non capere animus meus in accipiendo, uel remunerando, cumulādoq; illustrare posset. À quo gratiosus dicitur, ut Gellius sentit, & qui adhibet gratias, et qui admittit. Interdū gratia capitur pro pœna siue damno. Cice. ut pro iniuria tam graui parem ei gratiā referret. Nōnunquam pro causa. Terē. & ea me restitisse hic gratia. Agere gratias, est uerbo ostēdere nos

memores esse accepti beneficij. Habere gratias est animum, ac mentem gratam habere, & inuicem gratificandi uoluntatem. Referre gratiam est facto beneficium, aut iniuriam acceptam compensare. In quo notandum est, q̄ habere gratiam, & gratias dicamus, agere gratias non gratiam, referre gratiam, non gratias, necunq̄ ferè probatissimi authores aliter loquuntur. Teren. Pol. dijs habeo gratias, q̄d in pariēdo aliquo affuerunt liberæ. Plau. Malo enim eius gaudij expertē esse me, quàm lenoni gratiam hēre. Cice. magnas ei meo nomine gratias ages. Liui. satiatus tandem complexu filij, renuntiate (inquit) gratias regi me agere, referre gratiam aliam nunc nō posse, quàm ut suadeā nō ante in aciem descendat, quàm in castra me rediisse audierit, Cice. cui pro me senatus gratias agendas putauit, ego à me gratiam referrendā non putem? Seneca de malo reddi potius gratiam, quàm referri dicendum putat, & econtrario de bono referri potius, quàm reddi. Sed hanc differentiā solus ipse excogitauit, et fecit. Cice. semper referre usurpat, & in bonum, & in malum. In bonum, ut in superiori exemplo. In malum, ut in Sallustiū. Nam q̄d inusitata rabie in uxorem, ac filiam meā inuasisti, quæ se facilius mulieres abstinuerunt à uiris, quàm tu uir à uiris, satis docte, ac perite fecisti, nō enim sperasti me mutuam tibi gratiam relaturū, ut uicissim tuos compellarem. Nā quod Plancus ad Cice. scribit, immortaleis ago tibi gratias, agamq; dum uiuam, nam relaturum me affirmare non possum, profecto gratiam hoc loco subintelligi manifestum est. Quod uero apud Valerium maximum legitur, tibi quidem sexte Pompei dij magis, quos relinquo, quàm quos peto gratias referant, certe deprauatum est, et nos librum peruetustum legimus, & penes nos hēmus, ubi non gratias, sed gratiam est scriptum. agere etiam, & persoluere grates legimus, sed apud poetas duntaxat, atq; historicos. Virg. Grates persoluere dignas, Non opis est nostræ Dido. raro autem apud oratores. Cice. Aliquando post suspexit ad cælum, & grates tibi inquit summe sol. Ab hoc fit gratulor uerbum, quod est uerbis testor me gaudere fortuna, ac felicitate alterius, apud eum ipsum, qui affectus est felicitate, aliquando apud meipsum ob meam felicitatem. ideo ferè postulat datiuum. Quintil. non efficiet tamen infandum præsentis reatus, indignumq; discrimen, ut misera puella non gratuletur sibi, q̄ illam pauper accusare non potest. Aliquando tamen authores prætereunt datiuū, cum fuerit pronomen Ouidius, Gratulor Oechaliam titulis accedere nostris, idem Prisca iuuent alios, ego me nunc deniq; natum gratulor. Quintil. gratulemur iam q̄d nulla ciuitas fame laborat, illic nobi subintelligitur hic nobis. Falsum est enim quod quidam tradunt, gratulor hic pro gaudeo accipi, cum in rebus molestissimis gratulari liceat, utique inter falsos amicos. In eadem significatione, & grator accipitur, sed poeticum historicumq; est. Virg. Inueni germana uiam gratare sorori. Liuius, tuum sequenteis currum Iouis optimi maximi templum grantanteis, ouāteisq; adire. Gratulari etiam, et grates agere, siue gratari dijs dicimus pro eo, quod est gratias agere, siue supplicare. Liuius, itaq; prætor extemplo edixit, uti æditui ædes sacras tota urbe aperirēt, quo circūeūdi, salutādiq; deos, agēdiq; grates, p totam diē populo ptās esset. Itē triūphantes in capitoliū ascēdebāt Ioui optimo maximo cæterisq; dijs gratulaturi. Nec mirū si gratulari & gratari dijs dicimus, quasi ostēdere nos illis aggaudere, cū salutare ēt eos dicamus, quasi salutē illis optare. quod nō in dijs, sed hominibus conuenit. Item salutare animas, salutare cineres, & reliquias defunctorum. Virg. Salue sancte parens, iterum saluete recepti Nequicquam cineres. À gratulor fit compositum congratulatio, & gratulator, & gratulatio, & congratulator, & congratulatio.

Item à gratia fit gratus, qui memor eſt accepti beneficij, & contrarium eius ingratus. à quibus gratitudo, & ingratitudo deriuantur, & grate, atq; ingrate aduerbia, et comparatiua, atq; ſuperlatiua gratior, & gratiſſimus. gratius, & gratiſſime. Itẽ aliud aduerbium gratis, quod ſignificat ſine merito, ſine præmio, & gratuitum, quod gratis datur, & gratuito aduerbium. Item à gratus fit gratificor, quod eſt aliud, quàm gratum facio, licet utrunque à facio deducatur. Etenim gratum facere eſt quiddam minus, & propè idem, quod obſequi, & inſeruire. Cicero, ſi hũc inueneris, gratiſſimum mihi feceris, gratificari uero eſt quiddam maius, & quaſi idem, quod beneficium eſſe, & beneficia conferre. Quapropter deos non gratum facere, ſed gratificari hominibus dicimus. Ab hoc gratificus, & gratificatio deducuntur, & Gratidia proprium nomen mulieris Neapolitanæ unguẽtariæ, ac maleficæ, quam Horatius in Epodo Caniniam nominauit. Venus meretriciam artem inſtituiſſe dicatur, authorq; mulieribus in Cypro fuiſſe, ut uulgo quæſtũ corpore facerent, huic Phœnices dona ex filiarũ proſtitutionibus offerre ſolebant ante, quàm uiris coniungerentur. Sunt qui eandem cœli, & diei fuiſſe filiam ſcribant, alij ſolius cœli, et ſine matre ortam hoc modo. Nam, cum Saturnus in patrem ſæuiẽs falce ei uirilia abſcidiſſet, & falcem ſimul, & uirilia proiecisſe in mare dicitur, haud longe à promontorio Siciliæ, quod Liliboeum uocant, hinc & promontorium ſimul, et oppidũ Drepanũ uocatum, quoniam græci δρέπανον falcem dicunt, uirilia uero ſanguinem emiſiſſe ex quo cum ſpuma maris permiſto Venus ſit procreata, propter quod Aphrodite à græcis uocatur, quippe ἀφρὸν græci ſpumam nominant. Macrobius tamen eam ſolo cœli ſanguine ortam ſcribit, ſed ſpuma maris nutritam. Contra Ouidius, ſi tamen in medio quondã concreta profundo ſpuma fui, gratumq; manet mihi nomen ab illa. Itẽ Vir. apud quẽ ſic loquitur Neptunus. Fas omne eſt Cytherea meis te fidere regnis, Vnde genus ducis. Geſtabat manibus concham, quod ea uecta dicebatur in inſulam Cyprum, et in Cytheram urbẽ exiſſe, à qua Cytherea uocata eſt, quamuis cythera una etiam ſit ex Cycladibus inſulis, &, ut Laertius ſcribit, Laconiæ inſula, quæ prius Porphyris uocabatur. deinde dicta eſt Cythera neutro genere, & numero plurali. À cythera fit cythereius, quod ad Venerem pertinet. Cytheris aũt nomen fuit libertæ Volũnij, quam Gallus amaſſe dicitur. Virgilius eam licorim nominat. Et Cythorus mons Aſiæ minoris buxo fertilis, quæ uento mota undarum æſtus imitatur. Virg. Et iuuat undantem buxo ſpectare cythorum. Quidam Venerem non in hanc urbem primum exiſſe ſed in Palepaphon aliam eiuſdem inſulæ urbem affirmant, à quo Paphia dicta eſt, & ab inſula Cypro Cypria, in qua primum ei templũ conſtitutum fuit, uel ἀπὸ τȣ̃ κύειν, quod eſt parere, quia hæc dea parturientibus præſidebat. Erycina etiam dicitur ab Eryce monte Siciliæ, in quo templum ei conſtruxit Eryx filius, de quo Ouid. Sed dea nec patitur ſic ad ſua munera cogi, Colle ſub umbroſo, quam tenet altus Eryx. & Papinius, exultat uiſu, tectisq; potentis alũnæ, nõ ſecus alma Venus, quã ſi Paphon æquore ab alto, Idaliasq; domos, Erycinaq; tẽpla ſubiret. Idalia quoq; appellata eſt ab Idalo monte Cypri. Quod concha in Cyprum uecta ſit, ipſa teſtatur apud Papinium, dum de Violantilla ſtellæ uxore loquitur. Hæc et cœruleis mecum conſurgere digna Fluctibus, & noſtra potuit conſidere concha. Hoc genus conchæ eſt, quam margaritas producere ſupra memorauimus. Nulla certe dignior tribui Veneri poterat, & ob candorem, & ob leuorem, & quia partus earum ſunt margaritæ, mulierum ornatui præcipue conuenientes, hinc huiuſmodi conchæ cytheriacæ dicuntur. Martia. leuior ò conchis Galle Cy-

theriacis, item Erycinæ. Propertius, et uenit è rubro cõcha Erycina mari. Nec mirũ eſt talẽ deã concha uectam cum inter concharum genera Neritæ ſint per maria nauigantes præbẽtes cõcauam ſibi partem, alteram uero flanti auræ inſtar ueli apponentes. Dicitur etiam Venus lingua Aſſyriorum Myluta, ut teſtatur Herodotus. in eius tutela columbam eſſe, currũ eius à cygnis duci, roſam inter flores, et inter arbores myrtum, ei ſacras eſſe. Myrtus arbor eſt, cuius duo genera. ſatiuæ, & ſylueſtris, et in utraque latifoliæ, baccis fert ſaporis præcipui, ex quibus uinum fit, quod Myrtidanum uocant. Item generoſum obſonium, quod dicunt myrtatum. nam myrtetum locum myrtis conſitum dicimus, obtinent & piperis uicem, & pro hoc uſi ueteres produntur ante, quàm pip. reperiretur, ad intinctus quoq; adhibentur, præſertimq; ad ſaporem aprorum commendandũ. À myrto myrteum dicitur, quod ex myrto eſt. Myrtea uerbena Romanos, Sabinosq;, cũ propter raptas uirgines dimicaſſent, depoſitis armis pacificatos fuiſſe commemorant eo in loco, qui poſtea ſigna habuit ueneris cluacinæ. Cluere enim ueteres pugnare dicebant, & myrtinum eiuſdem ſignificationis. plyn oleo myrtino illitum ſtatim reſoluitur. habetur quoq; in hac arbore ſuffimenti genus ideo electa, quia Venus & coniunctioni pariter, & huic arbori præeſſe exiſtimabatur. In antiquiſſimo Romuli delubro ſacræ myrti fuere duæ ante ædem ipſam longiſſimo tẽpore, altera patricia appellata, altera plebeia. fuit, & ara uetus Veneri myrteæ, quæ poſtea myrtina dicta eſt. quidam huius arboris genera ita diſtingunt, ut ſit candida, nigra, & coniugalis. hæc tertia à coniugijs appellata eſt, quod ſit ex illo cluacinæ genere, cuius uerbenis ſedatum eſt bellum propter coniugia ortum. Sylueſtris myrtus eſt, quã ſupra diximus ruſcum, & chamæmurſynem. et oximyrſinem uocari. Satiuarum genera topiarij, ac coronarij faciunt Tarentinam folio minuto, noſtratem patulo, exoticam denſiſſimo. cõiugalem putant eſſe, quã dicimus noſtratẽ. Bacæ ſi non ſiccentur, oleũ gignunt. È nigra fit uinũ, ſiccata uſq; in ariditatem in umbra, deinde mulſo indita. Quin et oleo quidã uini ſapor ineſt. ſimulq; pinguis liquor, qđ præcipuã uim habet ad uina corrigenda, ſaccis ante pfuſis, retinet enim fecem, nec præter purũ liquorẽ trãſire patitur, & ſe comitem præbet præcipua cõmendatione liquato. Virgas quoq; huius arboris geſtatas putant uiatori pediti in longo itinere mire prodeſſe. Poſthumius libertus in conſulatu, qui primus omniũ ouans ingreſſus eſt urbem, quoniã rẽ leuiter ſine cruore geſſerat, myrto Veneris uictricis coronatus inceſſit, unde mos inoleuit, ut ouãtes myrtea corona uterentur, excepto M. Craſſo, q de fugitiuis laurea coronatus ẽ. Curru quoq; triũphãteis myrtea corona uſos fuiſſe quidã prodiderũt. Papyrius Maſo, qui primus in monte Albano de Corſis triũphauit, myrto coronatus cyrcenſes ludos ſpectare ſolitus eſt. M. Vale. duabus coronis, hoc eſt myrtea, & laurea utebatur. Myrtilus uero Mercurij filius. Myrtoũ pelagus pars maris Aegei nomẽ accipiẽs à Myrtilo, qui eò fertur proiectus fuiſſe. Myrſus proprium nomẽ eſt, ſic enim uocatus fuit Cãdaulus pater, qui et Myrſillus dictus eſt. Itẽ Myrſus Peloponeſi oppidum fuit. Sunt qui tres Veneres fuiſſe affirment, unam cæli, & diei filiã. Aliã è cæli pudendis, & ſpuma maris genitam. Tertiam Iouis filiã, et Diones, Hæc ut amorũ, gratiarumq;, ita pulchritudinis, & delitiarũ, et uoluptatũ omniũ dea eſt. Vnde Venus aliqñ pro libidine, et coeundi appetitu ponitur. Seneca. qđ in uenerẽ pronior eſſet. Teren. Sine cerere, et libero friget uenus, à quo venereus pro libidinoſo accipitur. ſiue pro eo, qui ſtellæ ueneris ſubiectus ẽ. hinc uenerẽ utriuſq; ſexus, hoc eſt marẽ ſimul, ac fœminã eẽ finxerũt, ꝙ in utrũq; ſexũ hoĩs libido graſſetur. Propterea ueteres uenerẽ non deã ſolũ, ſed etiam deũ nominabant,

Virg. Discedo, ac ducẽte deo flãmam inter et hosteis Expedior. Neq; enim dea legendum est, ut pleriq; faciunt, sed deo. Signum etiam eius Cypri fuisse legitur barbatum corpore, sed ueste muliebri, cum sceptro, ac statura uirili. Aristophanes eam nõ Aphroditem, sed Aphroditon nominat. Leuinus ita scripsit. Venerem igitur almum adorans, siue foemina, siue mas est. ita uti alma noctiluca est. Philochorus quoque eandem scripsit esse lunam, & ei sacrificium facere uiros cum ueste muliebri, mulieres cum uirili, quod eadem & mas existimatur, & foemina. Item Venus pro pulchritudine capitur. Quintilia. quod cum gratia quadam, & Venere dicitur. Plyn. quorũ opera, cũ admiraretur, collaudatis omnibus, deesse ijs unam illam uenerem dicebat, quam graeci charita uocant. ab hoc, ut Cice. scribit, fit uenustas, hoc est pulchritudo, & uenustus pulcher, & uenusto uerbum orno, & uenuste aduerbium pulchre, Venusta oratio est, quae cum gratia quadã, ac uenere dicitur. Horũ contraria sunt inuenustus, hoc est sine decore, et inuenusto dedecoro, & inuenuste sine decore. Item à uenio uenia, qđ optanti adueniat. est enim uenia remissio culpae, & condonatio erroris. Quintilia. Peccaui, ueniam peto. & errare hominis est, & ignoscere patris. Male quidam indulgentiam pro uenia capiunt, & indulgere pro ignoscere, in quo theologi nostri frequẽtissime labuntur. indulgere enim est obsequi, & aliquid (ut ita dicam) delicate concedere, & indulgentia est mollis, & delicata permissio. Quintil. Mollis illa educatio, quam indulgentiã uocamus, neruos omneis & mentis & corporis frangit. Venia tamen aliquando pro indulgentia accipitur. Cicero, dabitis mihi hãc ueniã, hoc est indulgebitis, concedetisq; mihi. Teren. da pater ueniam, sine te exorem, & cum uenia tua dicimus, hoc est cum pace tua & te pmittente. Per metaphoram quoq; aliquãdo indulgere ponitur pro delicate intendere, et spatium maius dare. Vir. Indulge hospitio, causasq; innecte morãdi. idem, Sin tumulis accliue solum, collesq; supini Indulge ordinibus, aliquãdo pro facilẽ esse, et clementem. Cicero, magnus uir in primis, & qui indulgens in patrem idẽ seuerus in filium. Ab hoc fit indulgentior, & indulgentissimus, & aduerbia indulgenter, indulgentius, indulgentissime Veteres pro indulgentia indulgitatem dixere, Sisenna, Bassus assidua indulgitate uictus. A uenia fit ueneror, quasi ueniam oro à quo ueneratio. uenerabilis. uenerabundus. uenerandus: ueneratus. ueneranter uenerabiliter, de quibus supra diximus. Indulgeo dictum existimãt quasi inde algeo. Algere enim frigere est, tractum à graeco ἀλγῶ, quod proprie significat doleo, Ponitur tamen etiam pro frigeo, cum frigus nihil aliud sit, quã dolor qdam membrorum rigore conceptus. Qui ergo indulgent, hoc est delicate aliquid pmittunt, quodãmodo frigescunt, non urgent, non solicitant. Ab algeo algor deducitur, hoc est frigus. rigor et Algidus mons ab assiduo frigore appellatus est. Hora. quaeq; Auentinum tenet algidumq;. & ab hoc quoq; sylua Algida dicta est, huic mõti subiacens, in cuius ingressu lacus est Regillus, apud quẽ A. Posthumius dictator prospere aduersus Tarquinum superbũ patria eiectum, & Latinos Romanis bellũ inferenteis pugnauit. Veteres algo pro algere dixere. Lucilius, morbis, algoq;, faméq;.

Item à uenio uena, quod per eam ueniat sanguis. est enim uena conceptaculum sanguinis. quod ἀγγεῖον graeci uocant, misti, confusiq; cum spiritu naturali, in quo plus sanguinis est, & minus spiritus, differtq; ab arteria, quod haec conceptaculũ est spiritus naturalis misti, confusiq; cum sanguine, in quo plus spiritus est, quam sanguinis. Vena imobilis est, exploraturq; emittendi sanguinis gratia. Arteria uero motu, atq; pulsu suo habitum, & motum febrium demonstrat. σφυγμὸς à medicis uocatur ipsa intentio motus, et remissio in corde, nõ arbitraria

sed naturalis. Per metaphoram etiam uenae in terra dicuntur subterranei meatus, per quos unda manat, aut alius liquor. Vnde uenas argenti, & auri dicimus. A uena uenosum dicitur uenis turgentibus plenum, & uenenum, quod per uenas eat, differtq; à toxico. Nam toxica proprie sunt, quibus sagittae tingũtur, dicta quasi taxica à taxo arbore. haec abieti similis est, sed minus uirens, gracilisq;, & tristis, nullo succo, baccas fert, quibus letale uenenum inest, praecipue in Hispania. Vasa etiã uiatoria ex ea facta ad afferendum uinum mortifera esse comperum est. Hanc quidam smilacem à graecis uocari dixere, et esse in Arcadia tam praesentis ueneni, ut siqui sub ea dormiant, cibumue capiant, moriantur. Innoxiam fieri putant, si in eam arborem clauus aereus figatur. Venenum uero generale uocabulum est ad omnia, quae naturam eius, cui adhibita sunt, mutant. Plyn. Galbanum aduersatur uenenis, maxime toxicis cum myrrha, & uino. Caius iurisconsultus sic scribit, qui uenenum dixit, adijcere debet bonum, uel malum, nam & medicamenta uenena sunt, quia eo nomine omne continetur, quod adhibitum, naturam eius, cui adhibitum est, mutat. graeci Pharmacum uocant, nam & apud eos tam medicamenta, quàm quae nocent, hoc uocabulo significantur. Vnde Pharmacopolae dicuntur medicamentorum uenditores. Quinetiam medicamenta ipsa & bona & mala appellantur, quippe & amatoria, & incantationes mala medicamenta sunt, & à ueneno ueneficia uocantur, & ueneficì dicuntur, non modo qui uenena, aut toxica conficiunt, sed etiã qui incantationibus, exorcizationibus, & caeteris malis artibus utuntur. à quo fit compositum Triueneficus, hoc est excellens ueneficus. Plau. mussas adhuc triuenefica? Venenum etiã aliquando uirus significat, hoc est spumam, unde Virgil. pro colore purpureo posuit, qui eius conchae spuma est. Alba neq; assyrio fucatur lana ueneno. Item à uenenũ fit uenenosum, unde serpenteis uenenosas dicimus, & uenenatum, in quod coniectum est uenenum & ueneno uerbum, hoc est ueneno contamino, quidam etiam uenenarias mulieres dixerunt, quae parant, aut conficiunt, aut uendunt uenena. Item à uenio uenor. proprie enim uenari est indagare feras, et quasi circũuenire, propter quod ueteres uenari, & passiue pro circunueniri posuerunt. Ennius, teneor correpta, & undique uenor. A quo per metaphoram uenari etiam capimus pro captare, hoc est artificio quodam, & solertia quaerere, & uenor laudem, uenor gloriam, quod etiam aucupari dicimus, cum proprie aucupari sit aueis captare. A quo aucupium, & aucupatio, & aucupator, & auceps, qui aueis captat. A uenor uenatio dicta notae significationis. et uenaticus canis, quo feras persequimur, sicut indagator dicitur, odorus, & sagax. Vir. Et odora canum uis. proprie tamen odorus est, qui olet, hoc est ex se odorẽ mittit, ut flos odorus odoratus, qui aliũde odorem accipit, ut odoratum templum. Odorator, q odorẽ sequitur, ut canis. idẽ, & odorisecus dicitur, hoc est odorẽ sequens. sagax aũt canis dicitur, quasi acute sentiens. Sagire enim ueteres acute sentire dicebant. Cice. Sagire enim sentire acute est, ex quo sagae anus, q multa scire uolunt. et sagaces dicti canes. Is igitur q ante sagit, quã oblata res est, dicitur praesagire. idest futura ante sentire. Hinc manifeste ostenditur error Acronis, q sagã mulierẽ scribit incantatricẽ dici, atq; maleficã, ab eo, qđ satis agat. Melius Festus. saga inquit mulier est perita sacrorum, et uir sapiens. Et Nonius, sagae dicuntur foeminae ad libidinem uirorũ indagatrices, unde & sagaces canes dicuntur ferarum, uel animalium quaesitores. A praesagiendo praesagium, hoc est praesensio, et praediuinatio deducitur. A ueteribus praesagatio uocabatur. Cice. inest igitur in aïs praesagatio extrinsecus iuecta, atq; iclusa diuinitus. Itẽ à uenor uenator, ac uenatrix, et uenatio, et uenabulũ. uenãtiũ te-

lum latissimum aciei longissime. Virgil. supra uenabula fertur. & uenatus pro uenatione. & uenatorium, quod ad uenationem pertinet, unde uenatoria instrumenta dicimus, & uenatorium poculum. Item à uenio, seu uento uenter, quod uentet in eum cibus, deinde in aluum delabatur. Capitur enim uenter pro eo, qui uidetur. Iuuenalis, Montani quoq; uenter adest abdomine tardus, unde uentrem facere dicimus exporrigi, à similitudine prægnantium mulierum. Vlpianus, siquando inter ædeis binas paries esset, qui uentrem faceret, ut in uicini domum semipedẽ, aut amplius procumberet, agi oportet ius nõ esse illum pariẽtem ita porrectum, insitum mihi esse uitiose. Sed proprie uenter est, ubi cibi conficiuntur. Subest stomachum habẽtibus cæteris simplex, ruminantibus geminus, sanguine carentibus nullus. In homine est adnexus infimo stomacho similis canino. Stomachus enim intestinorum principium est neruosus à septimæ spinæ uertebra incipiens. A quo fit stomachor uerbum, quod & fastidio, & cum stomacho dicere aliquid, uel facere dicimus, hoc est cum indignatione, siue fastidio, & stomachosus, qui facile indignatur, ac cuncta fastidit, & stomachose fastidiose. A uentre uero fit uentriculus diminutiuum. Cornelius Cel. uentriculus autem, qui receptaculum cibi est, constat è duobus tergoribus, isq; inter lienem, et iecur positus est. utroq; ex ijs paululum super eum ingrediente. Homini, & cani stomachus inferiore parte angustior est, propter. qđ sola hæc animalia facilius euomunt, quia repleto propter angustias stomacho supprimitur cibus, quod ijs accidere non potest, quorũ spatiosa laxitas eum ad inferiora transmittit. Ab hoc uentriculo lactes in oue, & homine sunt, per quas labitur cibus, in cæteris animalibus hæ ilia sunt, quibus capaciora intestina ad aluum. ilia quidam ab ina dicta existimant, quæ pars chartæ est tenuissima. nos autem ab inuoluendo potius appellata existimamus. quippe apud græcos εἰλοῦμαι inuoluo significat. inuoluta enim inter se esse ilia manifestum est, in singulari ile dicitur. Ennius tamen ad risum mouendum artem spernens ilium dixit. Tu ut Hector ab ilio nunquam recedis. Iliũ regia fuit Priami, quæ & Troia à nomine regionis minoris Asiæ cognominata est, mille qngentis passibus distans à portu. ab hoc Homerus opus suum de bello Troiano Iliada nominauit. ab Ilio Iliacus deducitur, & Iliades troianæ. Ilione maxima fuit filiarum Priami. Ilioneus propriũ nomẽ. Ilia mater Remi, et Romuli. ilys græce limus dicitur. illyrium siue illyris Prouincia est, cuius latissimi fines sunt, hinc Italiam, illinc Germaniam, inde Macedoniam. Thraciam. & Epeirũ habens. hinc Adriaticum sinum, inde Danubium flumen. ab eo illyricus deducitur. à Troia tros deriuatur. Virg. tros, tyriusq; mihi nullo discrimine agetur, & Troianus. Idem, troianasq; simul, & troicus. Idem, & troica castra. & troius. Idem, et troia gaza per undas. Item troiugena. Ennius, troiugenas bello claros. Troezenus propriũ uiri nomem est. hic Thrax fuit filius Cradi. unus ex ijs, qui tulerunt suppetias Troianis aduersus græcos. Troia etiam ludus puerorum equestris fuit. Sueto. de Cæsare. Troiã lusit turma duplex maiorum, minorumq; puerorum. Item locus in agro Laurente, in quo primus Aeneas cum suis constitit. Troiã duo insignes amnes exornant. Mæander dicitur, quod flexum fluminis eius similem habeat, nõ dissimilem ab opere Labyrinthorũ, chlamydulis, ad alligatam. Varro. mihi facies mæandrata, & uinculata, atque adeo grandis. Virg. Victori chlamydem auratam, quam plurima circum. Purpura Mæandro duplici Melibœa cucurrit. aluus medio umbilico adnexa omnibus est, ab alendo dicta. in homine ile, infima parte est simile suillo, à græcis colon, ubi dolorũ magna causa, qui ab hoc dicuntur colici. colum etiam morbus ipse uocatur, quẽ primus

in Italia sensisse Tiberius princeps dicitur. cũ antea esset ignotus. angustissima aluus canibus est, ob quam causam uehementi nisu, nec sine cruciatu eam exonerant. uentres elephanto quatuor sunt. in iuuencarum secundo uentre nigricans tophus reperitur instar pilæ rotundus, nullo pondere, singulare (ut putant) remedium ægre parientibus. item à uenio fit uenum quasi ueniũ. à quo fit uenundo, quasi id, in quod uenimus, dehinc uenundatio, quæ est permutatio rerum, & contractus ex conuentione proueniens. à uenundo fit detractis duabus literis uẽdo eiusdem significationis, cuius frequentatiuum est uendito. ab hoc uenditio. & uenditor & uenditrix. & uendibile, quod modo significat id, quod facile uẽdi potest, modo id quod populare est, & uulgo gratum, unde uendibilis oratio dicitur, et uẽdicatio pro ostentatione ponitur. Cicero. quinetiam mihi quidẽ laudabiliora uidentur omnia, quæ sine uendicatione, et sine populo teste fiunt, & nuguendus. à quo nuguendulus. de quibus alibi diximus. à uenum ueneo deducitur, quod significat uendor, quasi uenum eo, hoc est ex conuentione in alium transeo. à quo fit uenale. quod uendendum est. aliquando uenalis capitur pro sordido, & auaro, q pecuniæ gratia seipsum uenderet. Sallustius, ò urbem uenalem, & cito perituram. uenales etiam si nihil aliud addas, dicuntur serui nouitij, qui ad uendendum expositi sunt. seruorum enim alij nouitij sunt, alij ueteratores. Vlpianus, præcipiunt ædiles, ne ueterator pro nouitio ueneat, & hoc edictum fallacijs uenditorum occurrit, ubiq; enim curãt ædiles, ne emptores à uẽditoribus circumueniãtur. præsumptum est enim ea mancipia, quæ rudia sunt, et simpliciora esse, & ad ministeria aptiora. trita autem mancipia, & ueterana difficile est reformare, et ad suos mores formare. qa igitur uenalitiarij sciunt facile decurrere ad nouitiorum emptionem, idcirco interpolant ueteratores, ne pro nouitijs uẽdãt. Quintilia. item quod commune est, & alijs nomen, intellectu alicui rei peculiariter attribuitur, ut urbẽ Romam accipimus, et uenaleis nouitios, et corinthia æra, cũ sint urbes aliæ quoq;, & uenalia multa, et tam aurum, et argentum, q̃ æs corinthiũ. hinc uenalitium dicitur, uel corpus ipsum, uel uenditio, uel locus, ubi nouitij uenduntur. Paulus. nam quicunq; ex uenalitio nouitiorum emptus alicui ministerio præpositus sit, statim eum è ueteratorum numero esse. uenalitius quoq; adiectiuũ est. Pomponius. quod si familiam domesticam uxoris, aut uenalitiã parauit. hinc uenalitiarij appellati mangones, & uenditores nouorum seruorum. à ueteratorum seruorum nequitia ueteratores etiam appellati sunt callidi, atq; astuti, quãuis mihi similius ueri uidetur ueteratorem proprie astutum, ac uersutum dici à uetusta multarũ rerũ cognitione, indeq; seruũ iam tritũ, & ueteranũ ueteratorem uocari. item à uenum fit uendico, quasi conueniẽs mihi dico. est enim uendico (ut ita dicam) approprio. Quintilia. rusticus petit partem bonorum, orator totum sibi uendicat. uindico uero à uis, & dico compositum est, quasi uim dico. uindicare enim proprie est ulcisci, unde uindicta dicitur quoties iniuriam, contumeliam'ue illatam punimus, et uindex ultor iniuriæ, & uindicatio ipse actus ultionis. ponitur tamen aliquando uindico, pro eo quod est ab iniuria, contumelia'ue, siue iactura defendo, & libero. Cicero. et est senectus natura loquacior, ne ab omnibus eam uitijs uidear uindicare. item protraho, & in libertatem assero. à quo uindicta dicta est uirga, qua serui libertate à prætore donabantur. uis modo uirtutem significat. Virgil. multa ui muniet Albam, modo possibilitatem. idem, Non ea uis animo, neq; tanta superbia uictis. aliquando uiolentiam. idem, quæ uis in manibus applicat oris. idẽ, ni uis humana quotãnis Maxima quæq; manu legeret. ab hoc fit uiolo, quod est corrumpo, contamino, polluo, & quasi uim infero

quod proprie

quod proprie de uirgine dicitur. à quo inuiolatus, hoc est intemeratus, & inuiolabilis, & uiola per antiphrasim, quasi minime uiolata, uel quod non uiolanda, uel à ui olendi, quamuis aliqui per diminutionem à græco ἴον uiolam dictam uelint. & uiolentus, qui uim facit, & uiolentior, ac uiolentissimus, & uiolenter aduerbium. & uiolentia. & uipera serpentis genus, quod ui pariat, nam corrosis lateribus exeunt pulli cum matris interitu. à quo uiperinus. Plyn. è uiperina carne fiunt theriaces pastilli. & uehemens, acer, à ui, atq; impetu mentis (ut Gellius tradit) à quo uehementia, acritudo. & uehementer acriter, quorum comparatiua, et superlatiua sunt uehemētior, uehementissimus, & uehementius, uehementissime. et uinulus, illecebrosus, quasi uim faciens. Plau. compellando, blanditer osculando, oratione uinula. uenusta, uel impudentius. & inuitus, qui per uim aliquid facit. à quo fit aduerbium inuite, cuius comparatiuum est inuitius. Cicero, quem ego paulo sciebā, uel inuitius. nolo enim dicere de tam suaui homine fastidiosius. & inuito, quod est prouoco, allicio, & quasi uim facio. Virgilius, Celeri certare sagitta, inuitat, qui forte uelint. Cicero, ad quem fruendum non modo non retardat, uerum etiam inuitat, atq; allectat senectus. ponitur tamen aliquando inuito pro delecto. Virg. Inuitat genialis hyems, curasq́; resoluit. aliquando pro repleo. Plau. mirum, si inuitauit sese in cœna plusculum. ab hoc inuitatio. & inuitamentum. & inuitator. quidam inuito putant dictum, quasi non uito. uitare enim cauere est, immo plus, quàm cauere, & à ui dicitur, quasi ui auertere. à quo uitium dictum, quod proprie id est, qđ uirtuti opponitur. græci κακίαν uocant, quod uitandum, ac fugiendum sit. unde uitiosi homines dicuntur flagitiosi, quamuis uitiati sint, qui uitium aliquod in corpore patiuntur. sic enim uitiū, à morbo distinguunt, ut morbus sit habitus quidam contra naturam, qui usum rei facit deteriorem, ut febris, insania, quæ à græcis phrenesis dicitur, morbi sunt. uitium uero perpetuum est, ut cæcitas, claudicatio. uecordia morbus cum accessu, discessuq́; est. uitium perpetuo manet. potest tamen qui morbosus est, etiam uitiosus dici, sed non e contrario. eum, qui uitiosus est, necesse est dici morbosum. Equus mordax, & calcitro uitiosus, non morbosus est. claudus uero aliquo ictu factus & morbosus dici, & uitiosus potest. ab hoc fit uitiose aduerbium. et conuitium, quod est maledictum cum contumelia. Cicero, maledictum autem nihil habet propositi, præter contumeliam, quæ si petulantius iactatur, conuitium, sin facetius, urbanitas nominatur. inepte sanè Labeo iurisconsultus conuitium putat à concitatione, uel à conuentu deriuatum, & id esse, quod cum clamore publice fiat. item à uitio uitupero fit. nihil enim aliud est uituperare, q̃ uitio aliquid dare, quod aperte ostendit Ter. nam cum dixisset, nunc quā rem uitio dent, quæso animaduertite, paulopost subiungit, id isti uituperant factum. ab hoc fit uitupero uituperonis pro uituperatore. et uituperatio, quod si cum uerbo uenio iungatur, & alijs similibus, passiue accipitur. Cicero, ut propter eum in sermonem hominum, atque in tantam uituperationem ueniret. et uituperiū. Cicero, uel ēt à uitio dictum uituperium. item à uitio uitiligo (ut quidam existimant) dicta, ut alij à uitulo propter candorem membranæ eius, qua nascitur inuolutus. uitiligo, quamuis per se nullum periculum afferat, tamen fœda ē, fit ex malo corporis habitu. eius tres species sunt. alphos uocatur, ubi color albus est subasper, & nō continuus, ut quędā guttæ, quasi dispersæ esse uideantur. ab hoc Alpheus nomen sumpsit amnis Pisam græciæ urbem præterfluens. Strabo φασὶ δὲ καὶ τὸν ἀλφειὸν ἀπὸ τῆς τῶν ἀλφῶν θεραπείας ὀνομάσθαι, hoc est. tradunt autem & Alpheum amnem, qđ Alphos curet, ita nominatum. ab Alpheus fit alpheus adiectiuum. unde Pisa alphea dicitur. Virg. hos parere iubēt alpheæ ab origine Pisæ, urbs Hetrusca solo. Melas colore ab hoc differt, quia niger est, et umbræ similis, cætera eadē sunt. Leuce habet quiddam simile alpho, sed magis albida est, & altius ascendit, in eaq́; albi pili sunt, & lanugini similes. omnia hæc serpunt, sed in alijs celerius, in alijs tardius. priora curationē non difficillimam recipiunt. ultimum uix unq̃ senescit. itē uitiare à uitio fit, quod proprie est uirginē uiolare. Plautus puellam uitiarat. ponitur tamen aliquando pro fœdare. Apuleius. utroq; oculo uitiatus. hinc corpore uitiatos dicimus, qui cæci, uel manci, uel claudi nati, factiue sunt, aut aliud huiusmodi uitiū patiuntur. aliquando uitium pro errore ponitur. Plyn. librum uitijs plenum, hoc est erroribus. item pro peccato. Seneca, siquid uitij commisit. quando uirtuti opponitur uitium, sic definitur. Vitium est habitus animi naturæ modo rationi repugnans, quemadmodum uirtus describitur animi habitus naturæ modo rationi consentaneus. à uito fit euito, & deuito eiusdem significationis. & uitabundus, quod Sallustius pro uitans posuit. mari uitabundus classem hostium ad oppidum prouenit. & uitiositas pro ipso uitio. & uitiatio uiolatio. & secundum quosdam uinum, quod uim inferat menti, quamuis alij à græco dictum malint, quod est οἶνον deduciturq́; ἀπὸ τοῦ οἴομαι, quod est puto. imaginor. quod, qui copiosius biberunt, multa imaginantur, quæ non sunt. ab hoc fit oenophorum uas uinarium. & oenigena, uino genitus. & Oenotrij populi Italiæ, quorum regio Oenotria dicitur, ꝙ ibi optima uina nascantur. & oenanthe uitis labruscæ. florens uua colligitur, cum optime olet. siccatur in umbra substrato linteo, atq; in cados conditur. ex alba labrusca præstantior, quàm ex nigra. ab hoc oenanthinū deducitur, de quo partim diximus, partim dicemus. à uino uero fit uinolentus, hoc est ebriosus, uino se ingurgitans. & uinosus eiusdem ferè significationis. Plynius, Icirco uinosos dici homines, qđ soli animalium nō sitientes bibunt. & uitis à ferēdo uino à quo uitigineum, quod ex uite fit, ut uitigineum simulachrū. & uiticulum capreolus uitis. Plyn. frutex folio ederæ minus tamen longis uiticulis. & uitiarium, uitium seminarium. unde est apud Colunullam titulus de uitiario faciendo. et uitisator, qui uites serit. unde Saturnus uitisator dictus. Virg. Vitisator curuam seruans sub imagine falcem. & uindemia à uino demendo. unde fit uindemio uerbum, & uindemiator, qui uindemiat. Item Vindemiator, quod sydus est, tertio nonarum martij apparens. quo tempore flant septentrionales uenti. in primis Cæsar notauit, quo tempore ubicunque cœli ratio patitur, terram ad uineæ satum, uerbere bipalio oportet fossas purgare aut nouas facere. uindemia tamen, & uindemiatio, etiam ad alia transfertur. nam, et mellatio, hoc est collectio mellis, uindemia, & uindemiatio uocatur. quod apud authores frequentissime inuenitur. Plyn. prima mellis uindemia melior. et uinea locus uitibus consitus. item machina bellica à lignis leuioribus, lata pedibus octo, alta septē. longa sexdecim. cuius tectum munitione duplici tabulatis, cratibusq́; contexitur, latera quoq; uimine sepiuntur, ne saxorum, ac telorum impetu penetrentur. extrinsecus autem ne immisso crematur incendio, crudis, ac recentibus corijs, uel centonibus operitur quemadmodum superius latius ostendimus, & uinetum, ubi multæ uites, seu multæ uineæ sunt. & uinitor, rusticus uinearum cultor. Virgilius, Iam canit extremos effœtus uinitor antes. & uinalia dies festus, quo ueteres nouum uinū Ioui libabāt mense Aprili, ab Aenea Ioui uotus, quādo Mezentium superauit. & uinarium, quod ad uinum spectat, unde taberna uinaria. uas uinarium, in quibus aut uenditur, aut tenetur uinū. & uinacea substantiuum plurale, quod significat gra

na uuæ iam pressæ. & uinaceus adiectiuũ. unde uinaceo grano legimus quendam suffocatum, idest acino uuæ. etenim in ceus finita nomina materiam significant. ut Herbaceus. Maluaceus. Betaceus. i. ex materia herbæ. Maluæ. Betæ. proprie tamen materialia sunt, quæ in eius desinunt, & hæc ab illis ita differunt, quod illa magis totũ significant, hæc partem, ut puta creteum, & arundineum dicimus, quod ex corpore, ac materia cretæ, & arundinis est. cretaceũ uero, & arundinaceum, qđ natum, aut positum est in Creta, siue arundine. ut cretaceus ager. & arũdinaceus surculus. & creteum uas, atq; arũdinea fistula. nomina uero, quæ in cius desinunt, descendentia ab habentibus t. in ultima syllaba, si à nominibus fiunt, significant materiam, ut stramentitius. pauimentitius. cratitius. si uero à supinis, passionem quãdam, ut fictitius. commentitius. pignoratitius. fœneratitius. conductitius. ascriptitius. dedititius. ratio fictitia. & commentitia, quæ ficta, & ad tempus commenta, & cogitata est. res pignoratitia, aut fœneratitia, quæ data est pignori, aut ad fœnus pertinet. domus conductitia, quæ conducta est. homo ascriptitius, dedititiusq;, qui ad aliquam rem ascriptus est, & q ex numero eorum est, qui se in alterius imperium dediderunt. aliquando tamen hæc omnia exceptionem patiuntur, ut puta Bliteum dicimus, non quod ex blito est, sed inutile, ac nullius pretij. Blitum enim herba est uulgo nota. iners, ac sine sapore, aut acrimonia ulla. unde conuitiũ fœminis apud Menandrum faciunt mariti, Bliteas illas uocantes, in quo nostri quoq; poëtæ eum imitati sunt. Plau. blitea meretrix. Laberius, bipedem. bliteam belluam. Plau. à seruo seruitritiũ usurpauit. uir summe populi. stabulum seruitritium. scortorum liberator. item à uis fit uerbũ uiuo, quasi uim, & uigorem habeo. à quo uiuus, cuius comparatiuũ ueteres usurparunt uiuior, & uiuissimus, hoc est magis uiuẽs, & maxime uigens. interdum tamen uiuus ponitur pro naturali. Vir. uiuo præteruehor hostia saxo. interdum pro eo, qui uim aliquam habet. unde uiuum lapidem dicimus ignarium, quod uim habet emittendi ignem. ferrum uiuum, quod à magnete uirus accipit, & aliud apprehendit ferrum, ut supra diximus. item argentum uiuum uomicam illam liquoris æterni ex eo lapide fluentis, qui in argenti uenis reperitur. nonnunquam etiã pro ualido, et uehementi. Virg. paulatim abolere Sicheum incipit. & uiuo tentat peruertere amore. à quo semiuiuum, quod modo significat semimortuum, modo debile, & uigoris exigui. item uiuatus, & uiuidus pleni uigoris, & uiuidior, ac uiuidissimus, & uiuax ualidus. uigorosus, cuius comparatiuum est uiuacior, & superlatiuum uiuacissimus. & aduerbium uiuaciter, & uiuacitas nomen, hoc est uigor, & (ut ita dicam) robur, quam & uiuaciam ueteres dixere, & uiuiradix uitis, quæ cum radice seritur, quasi uiuam radicem habens. plyn. solo spisso non nisi repastinato, nec nisi uiuiradicem seri. idẽ, In arido solo uiuiradix quoq; frustra seritur. Columella sationis autem duo genera. maleoli, uel uiuiradicis, & in prouincijs magis maleoli. neq; enim seminarijs student, nec usum habent faciendi uiuiradices. hanc sationem cultores Italiæ pleriq; improbauerunt, cum pluribus dotibus præstet uiuiradix. nam minus interit. cum, & calorẽ, & frigus, & cæteras tempestates propter firmitatem facilius sustineat, deinde adolescit maturius, quo euenit, ut celerius quoq; sit tempestiua edendis fructibus: potest tamen maleolus protinus inuicem uiuiradicis conseri, soluta, & facili terra. & uicto frequentatiuum, cuius aliud frequentatiuum est uictito, quod significat non frequẽter uiuo, sed uescor, & quasi uictu utor, ut Sarmatæ uictitant lacte. uictus uero, quod & ipsum à uiuo deducitur, continetur omne id, quod ad cibum, potumq; pertinet, non autem ad ornatum. unde frequenter hæc duo co-

iungere solemus. uictum, & uestitum. uictus etiam genus uitæ significat, quantum ad mores. à quo fit conuictor, hoc est simul uiuo. uictum à cibo sic separat Donatus, ut cibus sit, qui etiã delicatis præbetur, uictus uero in paruis, aridisq; alimonijs sit constitutus. Teren. lana, & tela uictum quæritans. Veteres uictuis in genitiuo dicebant. Varro, Primum de re familiari, secundo de uictuis consuetudine differam, tertio de disciplinis priscis. Item à uiuo conuiuium. Cicero, bene enim maiores nostri accubationem epularum, quia uitæ coniunctionem haberent, conuiuium nominauerũt, melius, q̃ græci, qui hoc ipsum, modo compotationem, modo concœnationem uocant. hoc est modo συμπόσιον, modo σύνδειπνον. ab hoc conuiuor, quod est conuiuiũ facio, & conuiua, qui ad conuiuium uocatus est. & conuiuator, qui ad conuiuium inuitat. conuiuiones uero, hoc est compotores, non à conueniendo, sed à combibendo dicti sunt, quasi combibiones. item à uiuo rediuium, quod ex uetusto renouatum est. rediuia uero est, cũ cutis iuxta ungues se soluit, nam rediuire soluere est. græce παρωνυχία dicitur, nã πτερύγιον ulcusculum est, qđ in digitis nascitur iuxta ungues, & morbus oculi, qui latine unguis uocatur. Item uiuarium, locus in quo uiuæ feræ tenentur. usi sunt huiusmodi septis maiores nostri, & à leporibus leporaria quoq; appellantur. Varro, leporaria te accipere uolo, non ea, quæ tritaui nostri dicebãt. ubi soli lepores sint, sed omnia ædificia. septa. uillas. quæ inclusa habent animalia, quæ pascuntur, hæc antiquiores roboraria etiam appellari uoluerunt à tabulis roboreis, quibus septa erant ante, q̃ mœnibus cingerentur. huiusmodi uiuaria duo inter cætera tua immortalia opera tu diue Federice fecisti, muris. ædificijs. inclusisq; nemoribus. mõtibus. uallibus. fontibus. amnibus. cum antiquitate certantia, in quibus omne ferarum genus inclusisti, ut quoties fert animus, honestissimo uenationis labore exercere te possis, ubi omnium speciosissimum est cernere te asturcone insidentem, & campi medio non conficiẽtem feras, sed siue manu, seu uertago, eas modo huc, modo illuc uertẽtem, & ubi adipiscendi tempus est succurrentem, ac fugæ dantem spatium, ut canes simul, ac uenatores eludas. loca etiam in quibus uiui pisces pascuntur, uiuaria dici possunt. proprie tamen appellantur piscinæ, sicut apiaria loca, in quibus alui apium tenentur, quæ mellissones etiam, et mellaria noĩantur. item à uiuo uiuiradix dicitur uitis, quæ cũ radice seritur. ut supra satis disseruimus. itẽ à uiuo uiuaria animal paruũ qdẽ, sed magni uigoris è mustellarũ genere. harũ. n. duo genera sunt, alterum uulgariũ, atq; minorũ, quas domesticas dicimus, quia nobiscum in domibus uersantur, et musculos uenãtur feliũ modo, utunturq; ijs adolescentes ad extrahẽdas ex parietũ nidis auiculas. hæ græce dicuntur γαλαῖ. in quo magnus græcorum omnium error est, non modo præsentium, sed etiam oĩum, qui iam quingentis annis in literarum studijs floruerunt. quippe omnes existimant γαλῆν felem esse, cũ γαλῆ sit mustella, qđ infinitis penè testimonijs probari põt, quorũ nos pauca quædã afferemus. Aristoteles libro nono de aĩalibus. in pordoselena uia interiacet, cuius ultra alterum latus gignitur gale, á tra alterum gigni non põt. Plyn. in pordoselena insula uiam Mustellæ non transeunt. itẽ Aristoteles in nono, serpens æque gales, ac suis aduersarius est. Gales quidem, quod sub eodem tecto uersantur, uictumq; ex ijsdem necessario quærunt. suis uero, qa ab hoc aĩali deuoratur. item gale cornicis inimica est, qp pe quæ oua eius, et pullos uiolat. Plyn. inimica mustella, & cornix. itẽ anguis, & mustella. hæc certe ad felem referri non possunt, cum nec feli, & cornici aliqd cõe sit, nec ferè multũ feli, & serpenti. contra uero mustella, et cornicũ nidos sæpe diripit, & uisa frequẽter est cum serpente pugnare. unde à gale pisces

quidam

quidam dictus est Galus. idem, & alios quidē pisceis, sed Pastinacas præcipue sicut in terra Mustella serpētes. Aristoteles, Gale quoties dimicatura cū serpente est. Plyn. Mustellæ cū anguibus uisæ sunt pugnare, quoties ictæ sunt, rutæ folium morsu apprehendentes. item Aristoteles, quin ēt Gale prudenter capere aueis uidetur. iugulat enim quā ceperit, ut lupus ouem. serpentem ēt impugnat, eum præcipue, q mureis uenatur, uidelicet ea cā, qa ipse quoq; mureis persegtur. Dioscorides, Rutam ueneris resistere Mustellæ docent, quæ cum serpentibus, quibus auicularum gratia infestæ sunt, pugnaturæ, cibo eius armantur. præterea Plyn. basilisco inquit Mustellarum uirus exitio est. interficiunt eos cauernis sola tabe, qđ certe referri ad feleis non pōt, quæ nec uersantur in cauernis, nec ingredi eas facile possunt, nec iugulant auiculas, ut Aristoteles de Mustellis dicit, sed dilaniatas deuorant. Item Aristoteles, glyres hyeme cubant, æstate expergiscuntur. idem faciunt Mustellæ. hoc quoq; nemo est, qui ad feleis referre audeat, animal quocūq; tēpore uigilantissimum. Mustellis uero hoc accidere compertum est, qđ ipsi quoq; coemptis in hunc usum utriusq; generis Mustellis, aliqn̄ experti sumus. Item Aristoteles alijs (ingt) osseum genitale est, ut Lupo. Vulpi. Ictidi. Galæ. nam hæc quoq; osseum hēnt. Plyn. genitale osseum est Lupis. Vulpibus. Mustellis, quorū ramēta etiam calculo humano remedia præcipua sunt. poterat sanè hoc unum Aristotelis, ac Plynij testimonium esse, ad refellendam eorum opinionem, qui Galem felem esse contendunt, quis enim felem unquam uidit genitale osseum habentem? Est illis quidem genitale carneum, callosumq́;, ut cæteris animantibus. Mustellis tantum, & Lupis, Vulpibus, Ictibusq́; osseum est. nam quod dicunt quidam magnum argumentum esse, ut Galæ Feles sint, quod fœtus suos de loco ad locum ore plerunq; transferunt, quod à felibus fieri quotidie cernimus, certe hoc ipsum dici & de canibus posset, qm̄ & ipsi ore transferunt fœtus. uidimus certe ipsi hoc æque à Felibus, & Canibus, & Mustellis aliquando fieri. facile etiam hoc ipsum comprehendi à fabulis poëtarum finxerunt enim Alcmenam, cū Iunonis indignatione, quia Herculem ex Iouis adulterio conceperat, parere non posset, iamq́; dolores, quos continenter septem diebus, noctibusq́; perpessa fuerat, ægre toleraret Lucinam, quæ præesse partubus dicitur, supplicem inuocasse, hanc uero subornatam prius à Iunone, uenisse eò, & in ara ante fores regiæ constitisse. hic cum nexis manibus Reginæ partum cōtinendo retardaret, intellexisse regiam ancillam, quæ Galanthis uocabatur, miroq́; astu Deam elusisse. uenisse quippe ad eam risu, ac lætitia gestientem, & soluta iam partu Reginam mentiendo confixisse. qua re intellecta, admiratione simul ac dolore concitam deam resolutis manibus surrexisse, tunc subito Alcmenā sine ullo cruciatu Herculem enixam, Lucinam uero, adeo commotam, ut mox Galanthidem in animal sui nominis, hoc est in Galen, idest Mustellam transformauerit hac addita pœna, ut ore quo præcipue peccauerat, perpetuo pareret. seruare propterea hoc animal colorem ancillæ pristinum, cui flaui fuerant crines, & in domibus nobiscum, ut ante uersari, eadē strenuitate esse, oreq́; parere, quod Naso his uersibus eleganter expressit. Vna ministrarum media de plebe Galanthis Flaua comas aderat. idem, Numine decepto risisse Galanthida fama est. Ridentem, pressamq́; ipsis dea sæua capillis Traxit, et è terra corpus leuare uolētem, Arguit, inq́; pedes mutauit brachia primos. Strenuitas antiqua manet, nec tergā colorem Amisere suum, forma est diuersa priori, Quæ quia mendaci parientem iuuerat ore, Ore parit, nostrasq́; domos, ut & ante frequētat. hæc sanè omnia mustellæ conueniunt, à Felibus autem sunt aliena, his enim nullus est certus color. quædam albæ sunt, aliæ

nigræ. aliæ rufæ. aliæ uariæ. Mustellæ omnes flauæ sunt in inferiori dūtaxat parte albicantes. uersantur nobiscum in ijsdē ædibus, nullumq́; est æque strenuum animal. postremo, qđ de nullo alio legitur, ore pariunt, qđ uerū, nec ne sit, dubitari potest, quia fortassis parientem Mustellam nemo uidit. de Fele certe falsum esse dubitari non potest, quod animal parere multi sæpe conspexerunt. confirmat hoc ipsum Aeliani antiquissimi scriptoris authoritas, qui in libro de animalibus Galē hoc modo describit κακὸν θηρίον ἡ γαλῆ, κακὸν δὲ καὶ ὁ ὄφις. ἡ οὖν ὅταν μέλλῃ γαλῆ ὄφει μάχεσθαι, πήγανον διατραγοῦσα πρότερον, εἶτα μέντοι διαθαρροῦσα ἐπὶ τὴν μάχην. pernitiosa (inquit) bellua Gale est, pernitiosa etiam serpens. quāobrem Gale cum serpente dimicatura primo rutam degustat, deinde intrepida init prælium. enimuero pernitiosum animal nequaq̄ de Fele dixisset, quo nullum mansuetius. Mustellam uero merito dici pernitiosa potest, cum propter alia multa, tum quia (ut Aristoteles, & Plyn. referunt) Fel duntaxat earum contra aspidas est efficax, cætera sunt uenenum quod ēt de felibus dici minime potest, quibus multi hoc tempore pro delicatissimis epulis utuntur. nulla igitur dubitatio est, Galen nō Felem (ut falsò creditum hactenus fuit) sed Mustellam esse. alterum genus est syluestrium Mustellarum, quæ lōge domesticas maiores sunt. à græcis ictides uocantur. Aristoteles, ictis syluestris Mustellæ genus est magnitudine melitensis catelli, sed pilo. facie. albedine partis inferioris, & morum astutia Mustellæ simile est. mansuescit, maiorem in modum. officit aluearibus (Mellis enim auida est) aueis etiam petit, ut felis. Genitale eius osseum est, et medicamento urinæ stillationibus esse putatur. sed syluestrium quoq; mustellarum duo genera sunt, alterū sub uentre rufescit. Martem appellant Martial. Venator capta Marte superbus adest. alterum candidius est, & uiuerra uocatur. Plyn. leporum generis sunt, & quos Hispania cuniculos appellat fœcunditatis innumeræ, famemq́; balearibus insulis populatis messibus afferenteis. certum est balearicos aduersus prouētum eorum auxilium militare à Diuo Augusto petijsse. magna propter uenatum eorum uiuerris gratia est. immittunt eas in specus, qui sunt multiformes in terra, unde & nomen animali, atque ita eiectos superne rapiunt. utrunque genus græci γαλᾶς ἀγρίας. nostri syluestres Mustellas nuncupant. Strabo. πρὸς δὲ τὸ μέτριον ἀφρυνται πλείους θῆραι, καὶ δὴ καὶ γαλᾶς ἀγρίας, ἃς ἡ Λιβύη φέρει, τρέφουσιν ἐπίτηδες. ἃς φιμώσαντες παριᾶσιν εἰς τὰς ὀπάς· αἱ δ᾽ ἐξέλκουσιν ἔξω τοῖς ὄνυξιν, οὓς ἂν καταλάβωσιν ἢ φεύγειν ἀναγκάζουσιν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ἐκπεσόντας δὲ θηρεύουσιν οἱ ἐφεστῶτες. Vbi uero ingt mediocritas adsit, plures repertæ sunt uenationes. itaq; de industria mustellas agresteis afferunt, quas educat Africa, quas quidem funiculis capistratas intra foramina dimittunt. illæ uero quos capiunt unguibus extrahunt, aut in apertum fugere compellunt, egressis uenantur persequentes. à Mustella fit Mustellinus adiectiuum. Plynius, effictum Mustellini adipis dicemus alio loco. Felis uero proculdubio id animal est, quod nobiscum in domibus frequentissime tenemus ad murum uenatum, & à græcis αἴλουρος dicitur, in quo similiter plerique ex latinis errauere putantes Felem id animal esse quod supra diximus ictida generali nomine uocari. speciali uero Martem dici. græci autē usqueadeo omnes hoc de Aeluro senserunt, ut nobis merito liceat gloriari, quod primi omnium tam uulgatum in lingua eorum errorem deprehenderimus. est igitur Felis, quem uulgo catum nominamus, nec meo q dem iudicio inepte. ueteres enim catum astutum dicebant, & quod nos in præsentia cautum. à quo Catones primo uolunt appellatos. Cicero sed homo catus nunquam terminat, nec magnitudinis, nec diuturnitatis modum. idem, Quis igitur prudē=

tem, & (ut ita dicam) cattum, nō ex ipsius habitu, sed ex aliqua re externa iudicet? Astutissimum autem esse hoc animal praeclare ostendit Plyn. feles, inquit, quo silentio quam leuibus uestigijs obrepunt auibus, quā multo speculatu in musculos exiliūt. excrementa sua obruunt terra, intelligentes odorem illum indicem sui esse, sed infinitis penè testimonijs probari potest felē apud nos, apud graecos Aeluron id animal esse, quod dicimus cattum. Cicero, ipsi quorum uanitas ridetur Aegyptij nullā belluam nisi ob aliquam utilitatem consecrauerunt, uelut Ibim, quod maximam uim serpentium conficiat. crocodilum, quod terrore arceat latrones. Felem, quod pelle eius scuta contegant, Ichneumonem, quod non sinat serpentes maximā eius regionis pestem augeri. idem, Aegyptiorum morem quis ignoret? quorum imbutae mentes prauitatum erroribus, quamuis carnificinam potius subiret, qui Ibim, aut Aspidem, aut Felem, aut Canem, aut Crocodilum uiolent. Herodotus, πυρκαϊῆς δὲ γινομένης, θεῖα πρήγματα καταλαμβάνει τοὺς αἰλούρους. οἱ μὲν γὰρ αἰγύπτιοι διαστάντες, φυλακὰς ἔχουσι τῶν αἰλούρων ἀμελήσαντες σβεννύναι τὸ καιόμενον. οἱ δὲ αἴλουροι διαδύοντες καὶ ὑπερθρώσκοντες τοὺς ἀνθρώπους ἐσάλλονται ἐς τὸ πῦρ. τούτων δὲ γινομένων, πένθεα μεγάλα καταλαμβάνει τοὺς αἰγυπτίους. ἐν ὁτέοισι δ' ἂν οἰκίοισιν αἴλουρος ἀποθάνῃ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, οἱ ἐνοικέοντες πάντες ξυρέονται τὰς ὀφρῦς μούνας. Facto (inqt) incendio, Feles diuino numine corripiuntur. nam diuisi Aegyptij ignem sinunt ardere, Felesq; obseruant. illae subeuntes, hominumq; coetum transilientes conferuntur in ignem, quapropter Aegyptus magno afficitur luctu. cum uero in domo aliqua Felē perire contigerit, domestici omnes sola supercilia radunt. Aurelius, & felis instar exeuntes è rimulis mures uenatur. Plyn. Pici arborū cauatores sunt scandentes in subrectum felium modo. idem, feles coeunt mare stanti, foemina subiacente. idem, Feliū & ichneumonum aetas ferè, quae canum. idem, Felium & Canum genera uiuūt annis senis. Aristoteles, Aeluri, & Ichneumones tot numero pariunt, quot Canes, uescunturq; eisdem, uiuunt circiter annos sex. haec certe de cato dici, dubitari non potest. item Plyn. Nocturnorum animalium maxime Felium, in tenebris fulgent, radiantq; oculi, ut contueri non sit. idem, tradunt smaragdi genus uisum implere, quem non admittant, felium panterarumq; oculis similes, nāq; & illos radiare, nec perspici. eosdem in sole hebetari. umbris refulgere, & longius, q̄ caeteri nitere. idem, Felibus lingua imbricatae asperitatis, & limae similis, attenuansq; lambendo cutem hominis. Aelianus Aelurorum mas quidem libidinosissimus est, foemina autem amantissima prolis, fugit coitum cum maribus, quoniam semen emittunt calidissimum, & quasi ignem genitalia adurens. hoc cernens mas communem foetum dilaniat. illa uero prolis desyderio mares libidine ardētes adit rursus. tradunt autem Aeluros quaecunque mali odoris sunt aspernari, ac fugere. hinc uentrem exoneraturos primo Scrobem facere, deinde excrementa emittere, terraq; tegere. Herodotus. Aelurorum foeminae quidem partu aedito mares rursus non admittunt. hi uero optato coitu potiri nequeuntes haec cōminiscuntur. eripiunt foeminis. & subducunt catulos, eosq; interficiunt, interfectos tamen non caleant. foeminae catulis orbatae, & nouae prolis auidae, ad mares accedunt. est enim animal prolis studiosissimū. à Cato Catulus dictus per diminutionem, qui proprie significat Cati, hoc est Felis filium propter sagacitatem. Varro, Catulus à sagaci sensu, & acuto. hinc Canis. dicuntur tamen Catuli ferarū omnium, siue immanium, siue mitium filij. Virgilius de Colubro. catulos tectis, aut oua relinquens. Plyn. Simiae gestant Catulos quos mansuefactae intra domos peperere. idem, raptor appropinquante tigridis fremitu abijcit unum ex catulis. idem,

mirum quoque Catuli ostentum faciunt. Idem, Delphinum catulos nominat, quod huiusmodi pisces etiam feras aliquando appellat, quod saeui sint, & non oua, ut caeteri pisces, sed filios pariant. Lacertarum quoque, & caeterorum serpentium filij Catuli dicuntur. à Catulus fit aliud diminutiuum Catellus, & foeminino genere catella, & catulinus. catulinam carnem esitauisse Romanos Plautus ostendit, & Catulos lactentes adeo puros existimarunt ad cibum, ut etiam ad placanda numina hostiarum uice uterentur. Catulus etiam aliquando pro cane accipitur. Apuleius, Catulos secum ducens uenaticos, atque sagaces. unde Catularia porta Romae dicta est, quia nō longe ab ea ad placandum caniculae sydus frugibus inimicū rufae Canes immolabantur, ut fruges flauescentes ad maturitatem perducerentur. & catulire uerbum, quod est gestire, et coitum maris appetere. Plau. cum meam uxorem uidi catulientem. Laberius catulientem lupam scripsit coitus appetentem. hinc catulio dicitur, cum canes maritari quaerunt, quo tempore etiam terra aperitur, ut Varro testatur. Plynius, catulitionem rustici uocant gestiente natura semina accipere, eaq; animam inferente omnibus satis. est etiam Catulus genus quoddam uinculi, quod interdū Canis appellatur. Plautus, faciam te delicatum, Catulo ut accubes ferreo. Cati fons dicebatur, ex quo Aqua Petronia in Tyberim fluebat, quod in agro cuiusdam erat Cati. Catulus etiam nomen propriū est. à quo fit Catulaster, sicut ab Antonio Antoniaster. sunt autem huiusmodi nomina in aster, & astra, & astrum desinentia non diminutiua (ut aliq putant) sed potius imitatiua. neq; n. ea ratione dicitur Oleaster. Pinaster. Mentastrum. Siliquastrum, quod sit parua Olea, parua Pinus. parua Menta. parua Siliqua. Sed quod syluestria sint. Oleam, Pinum, Mentam, Siliquamq; imitantia. & Filiaster, quo quidam pro priuigno utuntur, non paruus filius, sed qui imitatur filium. & Parasitaster, non paruus parasitus, neq; enim diceretur à comico Parasitaster paruulus, sed qui imitatur parasitum. Cicero, hic noster Antoniaster est, Idem omnino solet esse Fuluiaster, idest Antonij, Fuluijq; imitator. & Aurelius Philosophastrum dicit, non paruum philosophum, sed quasi imitatorem philosophorum, & Filiastram priuignam, quasi filiam imitantem. duo tamen nomina sunt, quae diminutionem quandam significare uidentur. Surdaster, & Recaluaster, quorum alterum significat diminutionem surditatis, alterum qui non toto capite, sed sola fronte caluus est, quasi recaluus. Pullastra, non paruam pullam significat, sed paruam gallinam, eodem modo Pullaster, quo aliqui utuntur, non paruum pullum, sed ipsum pullum significat. sic etiam Catulaster, nō paruum catulum, sed ipsum catulum. à Catulo (ut Varro inquit) Canis dictus latrabile animal, ni forte ut tuba, & cornua, qd̄ signum canendo dent, canere dicuntur sic, quia & noctu canis in custodia, & in uenando signum uoce dat, canis dictus est, quemadmodum quod uoce indicant, nocteq; latrent, latrare dicuntur. unde & latratus, quod factitio uerbo baubatus dicitur, & baubare latrare. Lucretius. & cum deserti baubabant in Aedibus omnes. à Canis caninus dictus. Plyn. Sāguine canino nihil contra toxica praestantius est. idem, Siquis linguam caninam in calciamento pollici subditam gesserit, non latratur à canibus. idem, est uermiculus in lingua canina, qui uocatur Lytta, hic si infantibus catulis eximitur, nec rabidi fiunt, nec fastidium sentiunt. canini etiam dentes, qui distingunt duplices ab acutis, dicuntur. & Caninum prandium uocatur abstemium, in quo nihil uini potatur. quoniam canis uinum non bibit. Item à Canis canarius. unde canarij dicti sunt gentes circa Atlantem Africae montem habitantes, quod uictus eius animalis ijs promiscuus sit, & uiscera ferarum diuidua, & canaria

Lapa

Lapæ genus Lapæ exiguæ, quæ canibus adhæret. nam quæ aliquanto maior est Philanthropos appellatur, quod uestibus hominum adhærens eos amare uideatur. eadem uocatur aprine. tertium uero genus Personata nominatur, nascitur iuxta riuos, & flumina. græci enim ἄρκτιον nominant. folia habet ampliora cucurbitis, & hirsutiora, nigrioráq;, & crassiora. hac propter amplitudinem foliorum uti ueteres solebant, ad personatos faciendos, propterea personata dicta est, qđ persona sit facies conficta, ut alibi latius disseremus. græci eam simili nomine uocant προσωπῖτιδα. Galenus, ἄρκτιον δ᾽ ἔνιοι καὶ προσωπῖτιδα καλοῦσιν. οὗ τὰ φύλλα τοῖς τῆς κολοκύνθης ἐστὶν ὁμοιότατα, πλὴν ὅσον μείζω τε καὶ σκληρότερα. Arctium (niquit) quod & personatam uocant, cuius folia Cucurbitæ simillima sunt, nisi quod maiora sunt, & duriora. quippe πρόσωπον græce personam significat. Vnde prosopopeia appellata est figura, cum persona aliqua fingitur, ut puta cum inanimatum loquitur ad animatum. Ouid. q̃ modo nasonis fueramus quinque libelli, tres sumus. uel quod animatum ad inanimatum. Horat. quod amplius ó mare ó terra ardeo. Prosopis insula est in Delta Nili, in qua est Atarbechis Oppidũ, ut testatur Herodotus. item à canis anticanis, de quo inferius dicemus, qui græce procyon nominatur. Cicero, anticanem procyon graio qui nomine fertur. item caniculus diminutiuũ, hoc est paruus canis, cuius fœmininum est canicula. à quo canicularis adiectiuum. canis sydus est leporem fugientem sequens, posterioribus pedibus diuiditur ab hyemali circulo, pedem dextrum orionis penè suo capite contingens, occidens oriente Sagittario, exoriens cum Cancro. habet in lingua Stellam unam, quæ proprie appellatur Canis magna quidem, & splendida. in capite autem alteram, quam nonnulli Sirion appellãt. Sirius stella est in medio centro cœli, ad quam cum sol peruenerit, duplicatur æstus, & nimio calore languent mortaliũ corpora, latine canicula dicitur. à qua caniculares dies uocati. Sirius aliquando pro æstate ponitur, ut bruma pro hyeme. Papinius, hic Sirius alget, bruma tepet. dicitur ἀπὸ τοῦ σειριᾶν, quod est arefacio, exsicco, quia tum maxima siccitas est, amnibus, ac fontibus deficientibus, uel ἀπὸ τοῦ σαίρω mutatione α literæ in ε. σαίρειν enim hiare est, quod per æstum præcipue canes faciunt, quo tempore plerunq; in rabiem conuertuntur. canem hunc dicunt ab Ioue olim Europæ custodem datum ad Minoa peruenisse, hunc Procrim Cephali uxorem, cum forte in ægritudinem incidisset, sanasse, et pro eo beneficio canem dono accepisse, quod studiosa erat uenationis, & huic cani cócessum fuerat, ne præteriri ab aliqua fera posset. post eius obitum canem ad cephalum peruenisse, quem cum Thebas secum duxisset, uulpẽ cui datum fuerat, ut canes omnes effugere posset, interficere uoluisse, quapropter Iouẽ consilij ambiguum utrunq; in lapidem commutasse. nonnulli canem Orionis fuisse dixerunt, hunc, quod uenandi studiosissimus fuisset, cum ipso cane inter sydera transferri meruisse. orion (ut Hesi. scripsit) Neptuni filius fuit ex Euryale Minois filia. alij prodiderunt Hireum quendam senem fuisse, qui cum apud Thebas, (ut Aristonicus refert) uel in Chio insula (ut Pindaro placet) Iouẽ, ac Mercurium hospitio accepisset, petijt ab ijs, ut aliquem sibi filium concederent, habuisse enim se olim coniugem, cui morienti promiserat, se aliam non ducturum, optare tamen se filium aiebat, quem sibi hæredem posset relinquere, hoc ut facilius assequeretur bouem eis immolauit, carnemq́; ad uescendũ apposuit. illi uero accepto bouis corio, in illud minxere, terráq; inuolutum texerunt. Vnde natus est Hiero filius, quem ab uro (ita enim græci urinã uocant) Vriona, deinde mutatione unius literæ Oriona nominauit. Ouid. tunc super iniecta texere

madentia terra, Iamq́; decem menses, & puer ortus erat. Hũc Hireus quia sic genitus, uocat Vriona, Perdidit antiquum littera prima sonum. hic ergo cum adoleuisset, ingens uenator euasit, & à Diana in comitem assumptus est. Idem, ille Deæ custos ille Satelles erat. uerũtamen usqueadeo uenandi studio elatus est, ut dicere ausus sit, nullum gigni animal posse, quod ipse non superaret. quapropter uolentibus Dijs, emisit terra paruũ animal scorpionẽ, à quo superatus occubuit. Lucanus, Ille minax nodis, & recto uulnere, sæuus Teste tulit cœlo, uicti decus Orionis. uoluit hic aliquãdo Pliadibus uim inferre, et (ut Callimachus refert) Dianam quoq; uitiare contendit, propter qđ sagittis ab ea confixus est. Horat. tentator Orion Dianæ uirginea domitus sagitta. sunt qui hunc à Ioue, Mercurio, ac Neptuno genitum uelint eo modo, quo diximus, & immensi corporis uenatorem fuisse, qui cum aliquando à rege hospitio susceptus fuisset, uitiare illius filiam uoluisse, quapropter oculis ab illo fuisse orbatum. cum itaq; cæcus Orion consuleret quomodo recipere oculos posset, responsum ei fuisse, ita demum posse luminibus instaurari, si per Pelagus sic contra oriẽtem pergeret, ut loca luminum radijs solis semper offerret, quod ille hoc modo effecit. nam cum audisset strepitum Cyclopum, arma Ioui fabricantium, sono ad eos ductus, unum ex his super humeris superposuit, & eo duce Oraculi iussa compleuit, nec immerito fingitur per medium pelagus ire potuisse, qui & uastus corpore, & aliqua ex parte à Neptuno genitus erat. Virgilius, quã magnus Orion, Cũ pedes incedit medij, per maxima Nerei Stagna, uiã scindens, humero supereminet undas, Aut summam referens, annosam montibus ornum, Ingrediturq́; solo, & caput inter nubila condit. sunt etiam, q̃ Icari canem fuisse asseruerunt. Item à canis Cathena, ut quidam putant, quod canem teneat. proprie. n. cathenam esse existimant, qua canes ligantur, licet ad alia quoq; transferatur. ab eo diminutiuum fit cathenula, & catheno uerbũ, qđ est ligo. inuoluo. à quo cõcatheno compositum. item cathenatim aduerbiũ, ad canis similitudinem, sicut suatim ad similitudinẽ suis, bouatim ad similitudinem bouis. canis etiã, & canicula talaris ludi signum est, quẽadmodum superius ostendimus, quidam etiam recentiores felem, siue catum, musionem uocant à muribus persequẽdis, μῦς enim græce pro quo ipsi mus dicimus, exiguum animal est, incola domus nostræ, rosor omnium rerum, unde à sono quẽ rodendo facit, latine etiam Sorex uocatur, quamuis aliqui murem à sorice ita distingunt, ut Mus domesticus sit, Sorex syluestris. Columella, si Serpens, aut Mus, Sorexq́; in mustum ceciderit. Plynius, Sorices & ipsos hyeme candi, author est Nigidius, sicut glires, murẽ. ueteres præcipua animalia in ostentis habuerunt, arrosis lauini clypeis argenteis marsicum protendere bellũ. Carboni imperatori apud Clusium fasciis, quibus in calciatu utebatur, exitium. occentus soricis auditus Fabio maximo dictaturam, C. Flaminio magistratum equitum deponendi causam præbuit. plura huiuscemodi animalis genera sunt. alij lata fronte, alij acuta, alij herinaceorum genere pungentibus pilis. scribit Theophrastus, in Gyaro insula, cum incolas fugauerunt, ferrum quoq; rosisse, quod in aurarijs quoque metallis crebro facere inuenti sunt. ob hoc exciduntur alui eorum, semperq́; furtum deprehenditur, tanta est eis dulcedo furãdi, cum candidi prouenerunt lætum faciunt ostentum. uenditum fuisse Murem ducentis numis constat, obsidente Cassilinum Annibale, eumq́; qui uendiderat, fame perijsse, emptorem uero uixisse. à mure Mus Araneus dicitur, exiguum animal, atque leuissimum, quod aranei modo tenuissimum filum, & gladij aciem conscendit. græci à Mure, & Mustella, quod utrique similis sit, μυγαλῆν uocant. uenenatus huic est in Italia mor

sus, tradunt equos, & iumenta, si herbas, in quibus hoc animal uirus emiserit, depascantur, statim exanimari. item à Mure Mustella quasi longior mus, & Musculus diminutiuum, quod modo paruum murem significat, modo articulum, in quo neruorum capita sunt. Item murinus, unde murinum sanguinẽ, & murinam carnem dicimus, & muscerda murum stercus, & muscipula laquei genus ad capiendos mures, & muricida ignauus, stultus, à muribus cædendis. Plautus, muricide homo ignaue. iners. nam murgisonem à mora, & deridendo dictũ uolunt. est autem murgiso. iners. desidiosus. & murginari tardare est. à Sorice uero soriceus deducitur, & soricinus, unde soricinos dentes dixit Plau. cognatũ huic & simile aial Glis est, & ipsum semiferũ, cui uiuaria i dolijs, quẽadmodũ & apris Fuluius Lippinus instituit, sed Censoriæ legis princeps Qu. Scaurus, & Marcus in consulatu suo nõ alio modo cœnis ad emere, quàm conchylia, aut ex alio orbe cõuectas aues. in ijs notatum non congregari nisi populares eiusdem syluæ, & si misceantur alienigenæ nisi uel amne, uel monte discreti, interire dimicãdo. genitores suos, senecta fatigatos, insigni pietate alunt. item à uiuo semperuiuum deducitur. herba est, quæ græce Aizon dicitur ἀεὶ enim semper significat ζώω uiuo. huic herbæ datum est à natura, ut humidum, uirideq́; semper durare possit folio carnoso, leniatq́; oblongo. duo eius genera sunt, maius in fictilibus uasculis seritur, quod aliqui Buphthalmon à similitudine, hoc est bouis oculum uocant. βοῦς enim bos est ὀφθαλμὸς oculus. alij Zoophthalmon, hoc est animalis oculum. ambitu enim effigiẽ oculi imitatur. ζῶον animal est. alij quod amatorijs conueniat erogenneton. γεννῶ enim gigno græci dicunt. ἔρως est amor. alij Hypogeson, quoniam ferè in subgrundijs nascitur. græci nanq; parietes tecti prominentes γεῖσα appellant. sunt qui Ambrosiam potius nominãt. ideoq́; ab æternitate eius, deorum cibus esse confingitur, & ab alijs uocatur Amerimnon, quasi sine cura, & solicitudine. ἀμεριμνία enim ἡ ἄνεσις dicitur, hoc est quies. tranquillitas, indolentia. & μέριμνα cura, ac solicitudo appellatur. alterum genus est minusculum, quod Eritheles uocant, quasi amor florescens. θάλλω enim floresco significat. alij Tritheles, quod ter floreat. alij Chrysotheles, quod aureum florem producat. quidam ab æqualitate Isoetes. ἴσον enim æquale dicunt. latini primum genus à semper sedendo sedum nominant cubiti altitudinem excedens, crassitudine plusquam pollicari. secundum uero, oculum uocant aut Digitellum, utrunq; semperuiuum, quod minus est in muris, parietinisq́; nascitur, & tegulis, fruticosum à radice, & sursum usq; ad cacumen. folijs angustis. mucronati, succosisq́; palmo alto caule, capitis dolori præsentaneum remedium est succo, uel folio temporibus illitis. medetur etiam Aconito, & à Scorpione feriri id habentem negant. est & aliud genus Ambrosiæ fruticem unũ habens densum. ramosum. tenuem. trium ferè palmorum, tertia parte radice breuiore, folijs minimis copiosissimo flore erumpente, odore non iniucundo, propter quod eam Botryn quidam appellant, quod racemum significat ab odore uinoso. sunt etiam qui ambrosiam uocent herbam aliam, quæ ab Artemisia uxore Mausoli nomen adoptauit, cum antea Parthenis diceretur. alij ab artemide uolunt artemisiam cognominatam, quod priuatim fœminarum malis medeatur. ἄρτεμις enim à græcis diana uocatur. aliud quoque ambrosiæ genus est latioribus folijs, non nisi in maritimis nascens. itaque Plynius Ambrosiam uagi nominis esse scribit, & circa uarias herbas fluctuantem. item à uiuo dicitur uita, quod (ut Donatus affirmat) significat ζωήν. mores. animam. alimentum. spatium uiuendi, & fortunam, quæ

uiuentibus accidit. Terentius, nam tua quidem Hercle uita hæc expetenda. à Vita Romam uitulam dixerunt deam, quæ lætitiæ præerat, unde & uitulari ueteres usurparũt pro uoce lætari, & uitulantes dicuntur lætantes, & uitulatio lætitia. quoniam eam ueram uitam putabant, quæ in summa lætitia, ac tranquillitate degeretur. hinc uiuere frequentissime authores accipiunt pro uitam agere lætum, atque iucundam. Martial. expectant, curæq́;, cathenatiq́; labores. Gaudia nõ remanent, sed fugitiua uolant. Hæc utraq; manu, complexuq́; assere toto, Sæpe fluent imo sic quoq; lapsa sinu. Nõ est crede mihi sapientis dicere uiuam, Sera nimis uita est crastina, uiue hodie. uitula quoq; animal brutum est, & Vituli à uitulando, hoc est lasciuiendo dicti sunt. Lasciuia enim ab animi alacritate procedit, hæc maxime spectatur in uitulis, quos necesse est aliquando uincire, ne nimia lasciuia rumpantur. dicitur autem uitulus non modo ex bobus genitus, sed etiam ex cæteris quadrupedibus maioribus. Plynius de Elephantis, atq; ita salutato sydere in syluas reuertuntur, uitulorum fatigatos præ se ferentes, tum etiam ex piscibus. idem de Balenis, irrumpunt orcæ in secreta, & uitulos earum, ac fœtus lacerant morsu. Vitulus & piscis est, siue potius bellua maris, corio, & pilis tecta, parit in terra pecudum more. canum modo coit, nũquam geminis plures educat mammis fœtum. non ante duodecimum diem deducit in mare. interficitur difficulter, nisi capite eliso, in somno mugit. à quo præcipue uituli accepit nomen, tenet disciplinam, uocemq́; pariter, & uisu populum salutat condito fremitu, nomine uocatus respondet. nullum animal premitur grauiore somno. Iuuenalis, Eripient somnũ druso, uitulisq́; marinis. Pellis eius etiam detracta corpori sensum æquoris retinere dicitur, semperq́; æstu maris recedente inhorrescere. item aduersus fulmina remedio esse. Diuus Augustus eã semper, & ubiq; ferre secum solebat, quod tonitrua, & fulgura expauescebat, uehementer præterea dextræ eius pennæ uis soporifera inesse, somnosq́; allicere subdita capiti. hic Phoca etiam uocatur. Virgilius, Sternũt se somno diuersi in littore Phocæ. Phocis uero parua est græcorum regio, insignis Oraculo Apollinis Delphici. in ea enim est oppidum, Delphi, in quo Apollinis templum, ab hoc Phocides deriuatur. Phocenses Ionum populi fuerunt, quos longis nauibus primum usos fuisse scribit Herodotus. Phocion nomen proprium fuit uiri Atheniensis non minus uirtute, quàm rei militaris gloria clarus. fuit perpetuo pauper, cũ ditissimus ob frequentes ei delatos honores euadere potuisset. huic cũ legati Philippi Macedonum regis ingentia munera offerrent, hortarenturq́;, ut ea acciperet, quamuis enim ipse facile ijs careret, liberis tamen eius essent necessaria, quibus difficile foret in summa paupertate ad paternam gloriã peruenire. si mei (inquit) similes erunt, idem hic, Agellus alet illos, qui me ad hanc dignitatem perduxit, si dissimiles, nolo meis impensis illorũ ali, augeriq́; luxuriam. idem, cum ad annum propè octogesimum peruenisset, in summum suorũ ciuiũ odiũ incidit. Vitula aliquando pro Vacca ponitur uiridioris ætatis. Virg. ego hãc uitulam, ne forte recuses, Bis uenit ad mulctrã, binos alit ubere fœtus, Depono. itẽ à uita Vitellus, luteum oui, quod ex eo uiuat pullus. ipsum enim animal ex albo liquore oui corporatur, cibus eius in luteo, hoc est uitello est. Ouum à græco dicitur ὠόν. Ouorum alia candida sunt, ut columbis, perdicibus. alia pallida, ut aquaticis. alia punctis distincta, ut Meleagridum, alia rubri coloris, ut Phasianis. Cẽchridi, hæc auis est, quæ à tinnitu uocis Tinnunculus dicitur ex Accipitrum genere, ferè in ædificijs nidos faciens. eius pulli singulis fictilibus ollis conduntur, stypantibusq́; opercula superponuntur, & gypso lita uasa in angulis columbariorũ suspenduntur, quo

duntur, quæ res columbis amorem loci sic conciliat, ut nunquã deserant locum, qđ ex naturali ui accidere existimãt, quoniã tinnunculus defendit eas ab accipitre, terretq; eã auẽ naturali potentia in tantũ, ut uisum, uocemq; eius accipiter fugiat. intus omne ouũ uolucrum bicolor. quæ oblonga sunt oua, gratioris saporis esse existimat Horat. Flaccus lõga quibus facies. quædam gallinæ tam fertiles, ut sexagena oua pariant. quædam quotidie, quædam bis die, aliquæ in tantum, ut effœtæ moriantur. Adrianis laus maxima, hæ (ut Aristoteles refert) paruo quidem sunt corpore, ferociunt tamẽ, et pullos sæpe interimũt, color his uarius. omnibus ouis medio uitelli parua inest ueluti sanguinea gutta, quod esse cor auiũ existimant, primũ in omni corpore id gigni existimantes. uigesimo die si moueatur ouum, iam uiuentis intra putamen uox auditur. ab eodem tẽpore plumescit ita positus, ut caput supra dextrũ pedẽ habeat, dextrã uero alã supra caput. Vitellus paulatim deficit. Incubari oua dicuntur, dum fouentur, plus uicena quina incubationi subijcienda non sunt, & impari semper numero, quarto die postq̃ cœpere incubari, si contra solem cacumine ouorum una manu apprehenso, uniusmodi purus perluceat color, Sterilia oua esse existimãtur, proq; ijs alia substituenda. est & aliud experimentum, quoniã infœcundũ in aqua positum fluitat. æstate undeuigesimo die educitur fœtus, hyeme uigesimoquinto. Excludere oua dicuntur, cum fœtus educatur. aliquãdo terra tecta excludunt. legitur quendã uini potorem Syracusis tandiu potare solitum, donec oua ex eo in terra tecta educerent fœtum. quandoq; etiã ab homine perficiuntur. cũ Liuia Augusta prima sua iuuenta Tiberio Cæsare ex Nerone grauida, marem parere admodum cuperet, hoc puellari augurio usa traditur, ouũ in sinu fouebat, & cum deponendum esset nutrici per sinũ tradebat, ne intermitteretur tepor, nec frustra augurata proditur. genuit. n. Tiberiũ, q bello Alexandrino classi præpositus fuit. inuentum etiã nu p, ut oua calido furno imposita modico igne fouerẽtur, homine noctu, atq; interdiu uersante. & statuto die illinc erũperent fœtus. palũbes quãuis tria oua pepererint, nunquã tamen plus duobus educãt, tertium, qđ irritũ est, Vrinum uocãt, quasi potus excremento plenum. græci enim οὖρον urinam uocant. oua ex quibus nihil gignitur, à nostris Irrita, à græcis Hypenemia uocantur, quasi ὑπὸ τῦ ἀνέμου, hoc est à uento concepta, quapropter & Zephyria à latinis uocãtur. hæc ferè sine mare mutua fœminarum inter se libidinis imaginatione concipiuntur. quidam uento putant ea generari. hoc ab urinis differunt, qđ urina fiunt icubatione derelicta, quæ alij Cynosura appellant. oua aceto macerata usq; adeo emolliũtur ut per annulos transeant. optime seruantur in lomento, hyeme in paleis, æstate in furfuribus. Serpentes contecta oua in terra incubant, præter Viperam. huic Mas dum coit in os inserit caput, quod illa abrodit uoluptatis dulcedine, oua intra se parit mollia, ut Pisces. tertia die intra uterum catulos excludit, deinde singulos singulis diebus parit uiginti ferè numero. itaq; cæteri tarditatis impatientes perempta matre prorũpunt. itẽ à ui uix deriuatur quasi cũ ui, ac difficultate. Ter. uix retraxi filium ab amore ancillæ. aliquando tamen ad tempus refertur. Virgil. & quos Sidonia uix urbe reuelli, uix. i. nuper. idem, Vix è cõspectu Siculæ telluris in altũ Vela dabant læti. uix idest mox. item à ui uibex, qđ ui fiat, græci ὑπόπιον καὶ ἐκχύμωσιν uocant. sunt autem uibices plagæ uerberum in corpore humano. Cato, ubi societas, ubi fides, maiorum insignitas iniuriarum plagæ. uerbera. uibices. uis. dolores, atq; carnificinæ perdedecus, ac maximam contumeliam. item à ui uinco quasi uim facio. proprie enim uincere, superare est. Virgil. ubi aera uincere summũ Arboris haud ullæ iactu potuere sagittæ. Cæsar, ueni. uidi. uici. quandoq; tamen per metaphorã pro exprimere ponitur, quasi difficultatem rei dicendo superare. Virgil. Nec sum animi dubius uerbis ea uincere magnũ Quã sit. interdũ pro animi compotem fieri. idẽ, Illi uictor ego, & Tyrio conspectus in ostro. ab hoc uictor, uictrix, uictoria, quæ græce νίκη, hoc est Nice dicitur. à quo propria nomina Nicander quasi uictor uir. et Nicanor similiter, qđ fuit Seleuci macedoniæ regis cognomen. & Nicarchus, quasi uictor princeps. & Nicolaus uictor populi, quod nomen conueniri nobis aduersus Sentinatium nostrorum popellum nuper aperte demõstrauimus. & Nicomachus uictor pugnæ. fuit hoc nomine Aristotelis Philosophi filius, ad quẽ de moribus scripsit. & Nicomedes rex Bithyniæ, & Nicophanes pictoris nomen, quasi uictor illustris, & Nicostratia, quasi uictorius exercitus. itẽ niceteria torques, qui donari ludorũ uictoribus solebant. Iuue. Et ceromatico fert niceteria collo. et Olympionices olympiæ uictor. itẽ à uictoria uictoriatus, genus numi, de quo supra diximus. & uictrix in plurali numero uictricia, sicut ab ultrix ultricia, & uictoriosus, uincere assuetus, & uicturus uictoria potiturus. Sall. Pyrrhus ne, an M. Curius prælio uicturus esset, & uictima, quia post uictoriam immolabatur, & dextra uictrice immoletur. Ouid. Victima, quæ dextra cecidit uictrice uocatur, q̃uis alij dicant, quod ictu percussa concidebat, uel quod uincta ad aras ducebatur. à uictima fit adiectiuũ uictimarius, unde uictimarij negotiatores dicebantur, qui uictimas emebant, ut uenderent. Plyn. unde uictimarij negotiatores uili mancipio. à uinco composita fiunt deuinco, & conuinco eiusdẽ cum suo simplici significationis, & à uictus fit inuictus, hoc est fortis, & qui uinci non potest. Mart. ò dulce inuicti principis ingenium. item à uinco peruicax, hoc est durus, contentiosus, nulli cedens, quasi peruincere semper uolens. à quo peruicacia, durities. obstinatio animi. contentio pertinax. Item peruicacior. peruicacissimus. peruicaciter. peruicacius. peruicacissime. item à ui, uincio deducitur, quod est ligo, quasi uim iniicio. à quo deuincio, & conuincio eiusdem significationis. Virgi. Purpureoq; alte suras uincire cothurno. Cicero. maxima mecum familiaritate deuinctus. hinc uincula, & per syncopẽ uincla dicuntur ligamina, & per metaphorã carcer, in quo noxij uincti seruantur, & uincti captiui, unde uinctus aliqñ pro seruo accipitur. Seneca, qui unus erat è uinctis Cæsaris, mox libertate donatus est. Item uitile quicquid ad uinciendum aptum est. Plyn. non multum à salice uitiliũ usu distat. & uittæ ligamenta capitis, quæ græce tæniæ dicuntur, quãuis proprie tæniæ uittarũ extrema dicantur. Virg. fit longæ tænia uittæ. ponitur tamẽ aliquando propter similitudinem pro fractarum silicum reliquis, quæ rupto Isthmo sub aquis remanserunt, quod in Silices quasi uittæ quædam tenues uideantur, Plyn. nec profunda altitudo miraculum minuit. frequentes q̃ppe tæniæ candicantis uadi carinas territant. Strabo. ἔστι δ' ὅτι καὶ νῦν ταινία τις ὕφαλος διατείνει ἀπὸ τῆς εὐρώπης εἰς τὴν λιβύην. Item Vitex salicis genus, ex quo uasa uiminea fiunt, odore præstans. duo genera eius, maior in arborem salicis modo assurgit. græci ἄγνον, hoc est agnum uocant, quod significat castũ, quoniã matronæ in Thesmophorijs Atheniensium castitatem custodientes ijs folijs cubitus sibi sternunt. minor ramosa est folijs cãdidioribus lanuginosis, à græcis dicitur λύγος, hoc est Lygus. prima albũ florẽ mittit cũ purpureo, quæ et cãdida uocatur, nigra est, quæ tantũ purpureũ mittit, nascũtur in palustribus cãpis. semen potũ uini quendã saporẽ hẽt, caput tẽtant uini modo. odor & similis est. Tesmophoria erãt sacra Cereris, quæ nos Cerealia dicimus. Ceres Saturni, atq; opis filia fuit, genuit ex Ioue Proserpinã, quæ à Plutone clã rapta fuit. eã cũ p or-

bem, quæreret, ad Eleusiũ regem puenit, cuius filium Triptolemum tunc genitũ pro nutrice aluit, proinde Eleusiũ interfecit, Triptolemo regnũ tradidit, & currũ draconibus iunctũ, præterea fruges toto orbe propagandas. Triptolemus oppidũ condidit, qđ ex patris sui nomine uocauit Eleusiũ, et Cereri sacra primus instituit, quæ Thesmophoria græci nuncupauere, hoc est legifera, quod Ceres legifera dicatur. græci θεσμοθέτην legislatorẽ appellant, & θεσμοφόρον legiferũ. sunt etiã alia salicum genera. est rubẽs Salix, quæ Græca dicitur, est Cãdida, quæ Amerina paulo fragilior, ideoq; solido ligãs nexu, est nigra, quæ appellatur Viminea, qđ utilior sit uiminibus. est breuissima, quã uocant Helicem. Vimineã etiã purpureã uocant, græcã Vitellinã. Helicẽ gallicam. amerinam etiam quidam sabinam nominant. salicẽ. Home. ὠλεσίκαρπον, hoc est frugiperdam uocauit, quoniã ocyssime amittit semen ante, q̃ omnino maturitatem sentiat, quãuis aliqui ob id dictam frugiperdam interpretantur, quoniam semen salicis mulieri sterilitatis medicamentum esse constat. Item Vimen quasi uincimẽ, omne uirgultum molle, & ad ligandum aptum. Columella, nec refert cuius generis uimen seras, dum sit lentissimum. Plyn. & aliæ arbores uirgas sequaces hẽnt ad iuncturas lentitiæ. aliæ prætenues uiminibus texendis spectabili subtilitate. Fiunt autem uimina ex populorum uirgis, & Vlmi, & sanguineorum fruticum, & betulæ. Item ex arũdine fissa, arundinum folijs, & uite ipsa, & rubis, si aculei recidantur, & corylo intorta, ut mirũ sit contuso alicui ligno, maiores ad ligandum uires esse, quàm integro. Principatus autem ad uimina faciẽda est salici. À uimine uimineum dicitur, quod ex uimine est, unde uasa uiminea dicimus, & uiminalis collis, quod ibi uiminum sylua fuerit, & uiminalia quæcunq; ad ligandum pertinent. Plyn. hæc est uiminalium cultura. Item à uincio uinca p uinca herba uulgo nota, quæ in longum crescit, obuia quæq; uinciens, ac peruinciens. folia habet lauro similia, ideoq; chamædaphne, hoc est parua laurus appellatur, florem facit uiolæ similem. coronamentis adhibetur. Item uitta, hoc est fasciola, qua crines ligantur, Tænia dicitur. Quidã tamen uolũt tænias uittarũ extremitates esse, ut quæ ab infulis pendent. Virg. fit longæ tænia uittæ. Sed proprie Tænia fascia est. unde & lapides sub aquis albicantes in longum porrectos Tænias uocamus, à fasciarum similitudine. Plyn. frequentes quippe tæniæ candicantis uadi carinas territant. item à ui Vietus, hoc est mollis. languidus. sine ui, seu naturalibus uiribus priuatus. & Viere ueteres uincire dicebant, & Vietæ uirgæ dicuntur molles, atq; flexibiles, & uietores, qui uasa uinaria religant, stypantq;. & Vinolus qui se molliter, & effœminate gerit. Vetus etiam dictus est, quasi uietus, hoc est sine ui. ætas. n. debilitat uires. Ab hoc fit Vetulus diminutiuum, & Vetustus eiusdem significationis, & Vetustas antiquitas. & Vetuste antique. & Veteranus modo uetus. unde Veterana mancipia dicuntur, quæ à nouitijs distinguntur, modo is, qui aliquando honeste militauit, & iam est à militia absolutus. & uetustesco uetus fio, capiturq; frequentius in bonam partẽ, ueterasco uero in malam. Cice. cum. n. nobilitas nihil aliud sit, q̃ cognita uirtus, quis in eo quem ueterascere uideat ad gloriã generis antiquitatem desyderet, & Inuetero, hoc est antiquũ reddo, & inueteror, ueterasco. Vnde Inueterati dicuntur, q in malis consenuerunt, & Veterator callidus à multarum rerum gerendarum uetustate. Vnde Veterator seruus dicitur uersutus, qui à nouitio distinguitur. et Veternum morbus perpetuum somnũ inducens, q à græcis κῶμα dicitur, quia hic morbus pigros homines facit, & oino ad negotia inutiles, torpensq; quemadmodũ senectus, & ideo aliqñ Veternum pro pigritia, & segnitie ponitur. Virgilius. Nec tor-

pere graui passus sua regna ueterno. Aliquando pro nimia dormitione etiã naturali. Plyn. primis diebus bis septenis tam graui somno ursi premuntur, ut ne uulneribus quidem excitari queant. Tunc mirũ in modũ ueterno pinguescunt. Quidam falsò putant Veternosum esse Hydropicũ, qa Cato sic scribit. Veternosus, cũ plurimũ bibit, tunc maxime sitit. Nã & hic de quo loquimur morbus inducit maximã sitim. Ter. ideo Eunuchum ueternosum appellat, qa segnis est torpẽsq; semper quasi ueternũ patiatur. Veterina uero nõ à uetustate, sed à uehendo dicuntur. Veterina. n. animalia dicuntur quæcunq; uehere quid possunt. Plyn. ungulæ ueterino tantũ generi renascũtur. Opilius ueterinã belluã dictã putat, quasi uenterinã. à uentre qđ ad uentrem onus religatũ gerat. À ueterinis ueterinarius, significatq; eum, q ueterinorũ curam gerit, & ueterina ducit. Columella, nam & arator reperitur aliquis bonus, et optimus fossor, aut fœnisector, nec minus arborator, & uinitor. tũ etiã ueterinarius, & probus pastor. Item à ui ueto fit, qđ est prohibeo, & quasi uim, ne qđ fiat adhibeo. Vetare enim proprie contrariũ est eius, qđ dicimus imperare. Ouid. Nitimur in uetitum semp, cupimusq; negata. item à ui uireo, & uiresco, quibus usi sunt ueteres, pro maiorum uiriũ fio. item pro uiride fio, nam quæ uiridiora sunt, maiorem uim habent. Vnde euiresco fit, qđ significat uiriditatem amitto. Varro, atq; ex sanguinibus dolore euirescat colos. ab his fiunt uirescens. uiride. uiridans. uiridanter, uiror. & uiriditas notæ significationis, & uiridarium locus, in quo sunt herbæ, & plantæ uirẽtes, et Vireta loca uiriditate plena. Item à ui Virga, quod uim gerat ligando, uerberandoue. À quo Virgula diminutiuũ, qđ modo paruam uirgã significat, modo lineã. Vnde uirgatã seu Virgulatam uestem dicimus, leneis qbusdam quasi uirgis distinctã. & Virgultũ multitudo uirgarũ pullulantiũ. & uirgindemia collectio uirgarũ ob uerbera, aut ad aliqd uinciẽdum. Varro, quod tristiorẽ uideo te esse? an ideo qa scapulæ metuũt uirgindemiam. Item à ui Viriatus, hoc est magnarũ uiriũ. Lucilius, contra flagitiũ nescire bello uinci à barbaro uiriato ãnibale, Vertiũ quoq; ueteres magnarũ uirium dixerunt. Põpo. homo in currendo uertius, q cum Atlãte contendat. item uirgo à uiridiori, hoc est ualidiori ætate appellata ẽ. Vir. de Pasiphae, quæ trium filiorũ mater erat, Ah uirgo infelix, quæ te demẽtia cepit. Nunc tamẽ hoc nomen cõis generis est, & tam marẽ, quã fœminã significat rei ueneree expertem, sicut Mulier à mollicie dicitur, quæ amplius uirgo nõ est. Vlpianus, quod si ego me uirginẽ emere putarẽ, cũ esset mulier, emptio nõ ualebit. Cic. obiurgantibus, qđ sexagenarius Popiliã uirginẽ duxisset, cras Mulier erit, iquit. Mulieris quoq; appellatione (ut Caius iurisconsultus inqt) ẽt uirgo uiri potens cõtinetur. Vlpianus, uno in loco utroq; significato usus ẽ. Mulierẽ ita arctã, ut mulier fieri nõ possit, sanã nõ uideri constat. eandẽ dixit et mulierẽ, et nõ mulierẽ, primũ pro ea, quæ fœmina ẽ, scđm pro ea, quæ ẽ corrupta. ueteres ẽt oẽ icorruptũ sub Virginis uocabulo appellauerunt. Cic. Philosophia. casta. uerecunda. incorrupta uirgo. à Virgine fit uirginitas. & uirgineus, qđ est, aut fuit uirginis. et uirginalis dignus uirgine. Veteres ẽt uirgũculã pro pua uirgine usurparũt. À mulier uero fit muliercula. i. pua mulier. Et Muliebris, modo qđ est, aut fuit mulieris, ut muliebre uestimentũ. modo mollis. effœminatus, ut muliebris uox, muliebris animus. À quo muliebritas pro mollicie. et muliebriter aduerbiũ, hoc est molliter, effœminate. Itẽ mulierosus mulierũ appetens. Vnde mulierositas. cupiditas fœminæ uoluptatis. Cicero, simulq; cæteri morbi, & gloriæ cupiditas, et mulierositas. et muliero uerbũ, qđ significat effœmino. Varro, et rex, et missellus ille pauper amat, hẽt ignẽ intus acrẽ. hic Ephebũ mulierauit,

hic ad

hic ad mediat adolescentẽ traxit.hic cubiculum pudoris primus polluit.Muliebria uero in multitudinis numero modo pro muliẽbri natura ponimus,sicut Virilia pro pudendis uiri. modo pro menstruis.Celsus,ad muliebrium fluxũ sedãdum. Aliquando pro libidine,Quint. nobilis adolescens à Centurione muliebria passus.Itẽ à ui Vigeo,quasi uim ago.Est autem uigere ualidũ,ac robustum esse.à quo Vigor,hoc est Firmitas.Robur.& Vigorosus.Firmus.Robustus.& Vigil,non Segnis, nõ Torpens,quales sunt dormiẽtes,sed q in uigore suo est.A` quo peruigil,non modo qui assidue uigilat,sed qui diligens, atq; industrius est.A` quo Vigilo, qđ interdum significat nõ dormio, interdũ custodio.Vnde uigiles dicti sunt nocturni custodes, q & excubitores appellantur. A` quo præfectus uigilũ,de quo supra diximus,& Vigilia lucubratio.Vñ sacrarũ literarũ scriptores,profestos dies uigilias appellant, qđ uigilare ante diem festũ mos est in sacrificijs faciẽdis,& sacris hymnis cantãdis, in plurali uero Vigiliæ,nocturnæ custodiæ,quæ excubiæ dicuntur.iterdũ etiã ipsi custodes.Vigilare ẽt aliqñ est studiũ,ac diligentiam adhibere.Vñ Inuigilare dicimus alicui rei incũbere.et Peruigilare,assidue uigilare.Martia.nã uigilare leue est.peruigilare graue,est.A` quo Peruigiliũ pro uigilia,seu custodia.Sueto.de Caligula.Nec alia de causa uidetur eo die,quo perijt,puigilium indixisse,q̃ ut initium in Scænam prodeũdi licentia temporis auspicaretur . Euigilare uero aliqñ expgisci est,aliqñ ad aliqd agendũ excitari.Hinc Vigilantes dicti sunt pspicaces.industrij.diligentes.& Vigilantia,perspicatia, industria,diligentia.unde fit Vigilantior.& Vigilantissimus.et aduerbia Vigilanter,Vigilantius,Vigilantissime.Itẽ à ui deducitur Vir,qđ ui,hoc est potentia præstet.robustiores enim uiri sunt,fœminæ molliores.Significat autem Vir aliqñ sexum, ut est uir,an mulier?unde Semuiri dicũtur Eunuchi.Itẽ molles,atq; effœminati,& Euirati modo Eunuchati, hoc est quibus amputata sunt uirilia,modo lasciui pditi, atq; effœminati.Varro,euirauit omnes ueneri uaga pueros.Plau. adolescens euiratus,ac mollis.Virare etiam ueteres usurparunt pro firmare,fortificare aliqñ ætatem.Plyn.qđ non modo in puero siue adolescente, sed etiã in uiro admiratione dignũ uideretur. interdum coniugiũ,ut unius uxoris uir . Nec solũ de hominibus,sed etiã de brutis dicitur.Vir.uir gregis ipse cap.interdũ fortitudinem.Curtius,exurgite(inquit)aliqñ,si uiri estis, atq; arma capescite.Terẽ.Tu'ne uirũ me aut hoĩem deputas adeo esse.nam si utrum uis horũ mulier unquã tibi uisus forem,nõ sic ludibrio tuis factis habitus essem.A` uiro Virtus deriuatur, quæ proprie fortitudinem significat,siue ꝙ uiri maxime proprie sit,fortitudo,siue ꝙ uir fortis dicitur.Vir.Tunc pudor incendit uires,& conscia uirtus,& tunc diffinitur pferendorũ malorũ fortis,atq; inuicta patiẽtia.Quoniã autem Fortitudo cæteris omnibus uirtutibus excellit,factum est ut omnes rectæ animi affectiones uirtutes appellentur.Sic quicquid uitio contrarium est,uirtus dicitur.Diffiniturq́; , Virtus est affectio animi constans,conueniensq́;, laudabiles efficiens eos , in quibus est, & ipsa per sese sponte separata etiã utilitate laudabilis . Siue Virtus est habitus animi naturæ , modo rationi consentaneus, Hora.uirtus est uitiũ fugere,& sapientia prima. Lucilius.Virtus Albine est pretiũ psoluere uerũ. Virtus est homini scire id qđ quæq; habeat res,Virtus ẽ homini scire utile,qd sit honestũ Quæ bona.quæ mala.item quid inutile.turpe.inhonestũ.Virtus quærendæ finem rei scire,modumq́;.Virtus diuitijs pretiũ psoluere posse.Hostẽ esse,atq; inimicum hoĩum, morumq́; malorum.Contra,defensorẽ hominũ,morumq́; bonorũ.Hos magnifacere,his bene uelle,his uiuere amicum . Commoda præterea patriæ sibi prima putare.Deinde parentum,tertia iam,

postremaq́; nostra.Virtutum quatuor genera primaria philosophi constituerunt,Primæ dicuntur Politicæ. secundæ Purgatoriæ.tertiæ Animi iam purgati, quartæ Exemplares . Primæ sunt hominis curantis res humanas.secundæ otiosorũ,qui à rerum publicarũ actibus se sequestrant.& diuinarũ rerũ capaces decreuerunt se à corporis contagione purgare . dicuntur à quibusdã Cõtemplatiuæ.sicut superiores Actiuæ.Tertiæ sunt animi iam purgati,desiccatiq́;,& ab omni mundi huius aspergine presse,pureq́; detersi.Quartæ quæ in ipsa diuina mente consistunt,a quarum exẽplo reliquæ omnes per ordinẽ defluunt.A` philosophis uocantur Ideæ, ἀπὸ τοῦ εἴδους, quod speciẽ,formamq́; significat.à quo Idolum cum accentu in penultima Simulachrũ dicitur,cuius dimnutiuũ est Idolium.similiter accentum supra do habens.Ab Idolo fit Idolatra, hoc est idolorum cultor.à quo Idolatria idolorum,hoc est simulachrorum ueneratio, Idolothysia immolatio , quæ fit simulachris, ἴδιος uero proprius dicitur.à quo Idiotes siue Idiota dicatur indoctus,& inutilis,quasi sibi tantũmodo.et nõ pluribus utilis.Lucilius.Quidni & tu idẽ illiteratũ me,atq; Idiotam diceres.& Idiographus propria alicuius manu scriptus. & Idiographũ chirographum,hoc est priuata scriptura.Idothea propriũ nomẽ est.sic enim appellata fuit Præti regis Arguorum filia. Idomeneus Deucalionis filius fuit Cretensium rex,qui in expeditione græcorum aduersus Troianos strenue militauit.Hunc Cretenses quasi deum coluere,postea tamen ex insula expulerunt,qui cum in Italiã uenisset Petiliã urbẽ super Salentinum mõtem Calabriæ condidit,et Lictius dictus est à Licto Cretæ Oppido unde fuerat pulsus. Idumæa regio Syriæ est,à meridie Arabiam habẽs, a` septentrione Phœniciam,in qua est Vrbs Idume finitima Phœniciæ palmis abundans.Lucanus.& arbusto,palmarum diues Idume.Virg.Primus Idumæas referam tibi Mantua palmas. Virtus etiam à Poetis aliqñ pro ope,atq; auxilio capitur.Plau.deũ uirtute eundem hospitio accipiã. Aliquando pro merito . Quæ improba est iners,pretium ei pro uirtute ut ueniat .Græce autem uirtus ἀρετὴ dicitur.Vnde Philaretus proprium uiri nomẽ, hoc est amator uirtutis,& Arete nomen mulieris fuit hoc noĩe uxor Alcynoi regis Pheacum & Arethusa(ut quidã putant)uirgo uenatrix Dianæ comes.Vir . Et tandẽ positis uelox Arethusa sagittis.ab hac Arethesa etiam fons appellatus est apud Syracusas,in quo redduntur iacta in Alpheum,qui p Olympiam fluens,Peloponesiaco litori infunditur, ita quidã amnes ueluti odio maris amnes subeunt.unde et Syracusæ Arethusides dictæ.Ouidius,Vrq́; Syracusas Arethusides abstulit armis.Claudius ; fuit & Arethusius fons Smyrnæ, tertius in Calchidia, quartus in Itaca.Arethous rex fuit in Arna urbe Bœotiæ.Itẽ à uir uirilis, hoc est fortis, magnanimus . A` quo aduerbium uiriliter.& uirilitas nomen.et uiritim,de quo supra diximus. unde uiritanius ager dicebatur,q uiritim populo diuidebatur, & uirago mulier fortis ꝙ uiro similis sit,et uirilia opa agat. Et Virg.proprium nomẽ.et uirbius Hippolytus. hic Thesei et Hippolytæ Amazonis filius fuit,q dũ cœlibẽ ducẽs uitã,sese uenatu exerceret,et constanti animo sperneret mulieres,à Phædra nouerca absente patre amatus est,cuius turpi desyderio,cũ obtemperare noluisset,redeunte patre adulterij ei crimen nouerat obiecit.Quamobrem Theseus in furorem uersus de filij nece cogitauit. Quod metuens Hippolytus conscenso curru fugam arripuit. Verum dum Phocæ , quæ tum forte in litus exierant equorum,ac rotarum strepitu perterritæ sese in mare repente præcipitassent , extirriti equi ,currum contemptis habenis per scopulos , ac saxa traxere , tanto impetu , ut compagibus dissolutis infelicem iuuenem loris implicitum di-

scerpserint. Hunc postea Esculapius reuocauit ab inferis, & pristinæ incolumitati restituit. Hippolytus uero ne rursus patris iram experiretur, relicta Attica Terra in Italiam uenit, haud longe ab eo loco, ubi postea Roma condita est, & mutato nomine se Virbium iussit appellari, quod uir bis fuisset primo ante, quàm ab equis discerperetur. Deinde postquam beneficio Esculapij in uitam est reuocatus, ibi oppidum construxit, quod à nomine acceptæ coniugis uocauit Ariciam. Hippolytus autem dictus est ἀπὸ τοῦ ἵππος, quod est equus, λύω, dissoluo. Nam (ut Plato scribit in eo libro, qui Cratilus inscribitur) hoc nomen, & alia complura haudquaquam uera fuerunt, sed conficta sunt à poetis, & simul cum fabulis initium habuerunt. Sunt q. tradant Hyppolytum à Diana dilectum fuisse, & ob id cœlibem egisse uitam. hanc Deam cum amatorem suum perdidisset, præstantissimum medicum Esculapium curando iuueni aduocasse, eumq; sanatum secretis recondidisse sedibus, & Nymphæ Aegeriæ, nemoriq; solum reliquisse, ubi & syluis Italis ignobilis æuũ exigeret, uersoq; ubi nomine Virbius esset. Alij Esculapium tradunt non hũc, sed Glaucum Minois filium ad uitam reuocasse, propter quod peccatum, Iouem domum eius fulmine incendisse, ipsum uero propter artificij excellentiam cum Apolline patre eius inter syderaanguem tenentem collocasse. Causam uero cur anguem tenere dicatur, hanc tradunt. Cum de Glauco suscitando cogitaret, uenisse ante eum anguem, & baculum, quem manu gestabat, arripuisse, quapropter ira percitum, baculo fugientem sæpius percussisse, tandemq; interfecisse, uenisse mox eodem alium anguem, herbã ore ferentem, & in caput defuncti posuisse. quo facto mox utrunq; fugam corripuisse. Sic eam herbam ostensam fuisse Esculapio, & hac Hippolytum, siue (ut alij uolunt) Glaucum ab inferis suscitasse. itaq; anguem in Esculapij tutela, & inter astra constitutum fuisse, ex qua cõsuetudine deriuatum est, ut reliqui medici anguibus uterentur. Esculapius ipse anguem tenens ab Astrologis Ophiuchus. hoc est serpẽtarius dicitur. Nam græce ὄφις serpens uocatur. À quo Ophiusa insula, quæ latine Colubraria dicitur & Ophites lapis, de quo inferius dicemus, & Ophigenæ genus hominum in Hellesponto, quos Crates Pergamenus serpentum ictus scripsit contactu solitos leuare, & manu imposita uenena extrahere corporibus. & Varro paucos esse ibi affirmauit, quorum saliuæ contra ictus serpentum mederentur. Quemadmodũ in Africa gens Psyllorũ fuit, à Psyllo rege dicta, cuius sepulchrũ in parte Syrtiũ maiorũ fuit, horũ corpori ingenitũ uirus erat exitiale serpentibus, & cuius odore sopiebãtur. Solebãt autem liberos genitos obijcere sæuissimis earũ, et ita pudicitiã coniugũ experiri, serpentibus eos, q. adulterino sanguine nati forẽt minime profugiẽtibus. Hæc gens prope ad internitionẽ sublata à Nasamonibus fuit. Genus tamen in paucis, q. uel bello aufugerant, aut abfuerãt, remansit. Simile his Marsorũ genus in Italia fuit, quos à Circes filio ortos putabant, ideoq; inesse uim naturalem contra serpentes. Quint. & omnibus hominibus inesse contra serpentes uenenum existimant, feruntq; ictos saliua ueluti feruentis aquæ contactu fugere, quod si in fauces saliua penetrauerit, etiam mori, præsertim humano ieiuno ore. Item ab ophis Ophiophagi, qui serpentibus uescuntur. Tenet autem anguem Ophiuchus manibus. humeri eius ab æstiuo circulo diuiduntur. Ipso autem genuum fine ab æquinoctiali circulo terminatur pede sinistro oculos premens. dextro autem Scorpioni innixus. Anguis autem qui ab eo tenetur, prope extremo ore coronam contingit, mediũ præcingens Ophiuchũ, à cauda breuior, quàm superiori corpore, qua manus sinistra ipsius signi figuratur, ita tamen, ut extrema cauda circulum

æquinoctialem cum Aquilæ cauda iungat, occidens ex ortu geminorum Cancri & Leonis peruenit ad terram. Exoriẽs autem cum Scorpione & Sagittario apparet. habet in capite stellam unam. in utroq; humero singulas. in sinistra manu tres. in dextra manu quatuor. in lumbis duas. in utroq; genu singulas. in dextro crure unam. in utroq; pede singulas, sed clariorem in dextro. Anguis autem habet in summo capite duas, sub capite tres, uno loco omnes. Ad manum ipsius Ophiuchi sinistram, duas, sed quæ maxime ad corpus eius accedit, clarior est, & in dorso anguis, ad ipsam corporis coniunctionem quinq;. & in prima curuatura caudæ quatuor, in secunda uersus caput sex. Alius quoq; Virbius Hippolyti, & Ariciæ filius fuit, qui, cum deleto Ilio Aeneas in Italiã uenisset, missus est à patre in subsidium Turni. Virgilius, Ibat & Hippolyti proles pulcherrima bello Virbius insignem, quẽ mater Aricia misit, Eductum ægeriæ lucis. Aricia ad decimum lapidem abest ab urbe. In hac Orestes oraculo monitus simulachrum Scythicæ Dianæ, qđ de Thaurica regione transtulerat, prius quàm argos peteret, consecrauit. solebat ad huius templũ magna populorum multitudo confluere, propter quod mendici passim in eo cliuo postulandi gratia iacebant, iuxta nemus erat, quod Aricinum dicebatur. Item Aricinus lacus, quod speculũ Dianæ uocabatur, in quo nunc quoq; insulæ cum proceris arboribus mobiles conspiciuntur. in hoc nemore Aegeria Nympha erat, cum qua loqui solitum Numam Romanorum regem existimarunt. huic sacrificare mos erat prægnantes, quod eã putabant facile conceptum aluo egerere. item à uiro Leuir mariti frater, quasi leuis uir. & Viripotens. Dicitur enim uiripotens uirgo, quæ annos pubertatis excessit, & iam sustinere uirum potest. Item Virus, quod proprie significat asperitatem odoris in homine iam adulto. quippe talis odor in puero nõ est, nec ante coitum mulieri. Plyn. prodest & ad uirus alarum. Idem. Signum est uernus temporibus odoris uirus. Ponitur tamen per metaphoram & pro asperitate saporis. Idẽ, aquam marina uetustate uirus deponit, idest amaritudinem illam & salsedinem. idẽ, Virus mali medici, hoc est acor, et amaritudo. idẽ, stannũ illitũ æreis uasis saporem gratiorẽ facit, & compescit æruginis uirus. Itẽ pro asperitate coloris. idẽ de sanguine purpuræ. Tum superadditum decoquitur uirus. Aliquando pro genitura, hoc est humore, qui ẽ genitalibus fluit. idem, equarum uirus à coitu in lychnis accensum, dẽtium dolori prodesse existimant. idẽ, uirus uerrinũ ẽ scropha à coitu exceptum prius, quàm terram attingat, grauitati aurium prodest. Nõnunquã pro ui naturali. idem, de Magnete lapide suo loco dicemus, concordiaq;, quã cum ferro habet. Sola hæc materia uirus ab eo lapide accipit. retinetq; longo tempore aliud apprehẽdens ferrum. itẽ uirus pro ueneno accipitur. Vir. ille malũ uirus serpentibus addidit atris. à uirus fit Virulentus, hoc est plenus ueneno, & uirosus modo mali odoris. idem, uirosaq; pontus castorea. Constat enim Castoreũ fœdi, & execrandi odoris esse, adeo ut prægnantes odore eius eijciant fœtum, modo mali saporis. Varro, Rancidam carnem apposuit nobis, & uirosam. Virosa mulier non à uirus, sed à uir deducitur. Dicũtur enim mulieres uirosæ, quæ appetentes sunt uirorum, sicut mulierosi uiri, qui appetentes sunt mulierum. Lucilius, uetulã atq; uirosam uxorem cædam potius, quàm castrem egomet me. Afranius, uigilans ac solers sicca. sana. sobria, uirosa non sum, & si sum non desunt mihi, qui ultro dent. ætas integra est. formæ satis. Præterea à ui Vices dictæ, qđ nomen ueteres pro pugnis usurpabant. Plautus. Vices eius memorat, & cicatrices denudat. Item pro pœnis, quod ui fiant. Horatius, uicesq; superbæ, Te maneant ipsum. quoniam autẽ per uicissi-

tudinem pugnari solet, factum est, ut uices pro alternatione accipiamus, caretq; hoc nomen singulari recto, et uocatiuo. Ab hoc fit uicissim aduerbium, quod proprie significat per uices, ut uicissim incumbunt oneri, hoc est modo unus, modo alius incumbit oneri. Capitur tamen aliquando pro secundo loco, siue è diuerso. Cicero, sed ego admiratione quadam uirtutis eius, ille uicissim opinione fortasse nonnulla, quam de moribus meis habebat, me dilexit. Item uicissatim eiusdem significationis. Neuius, uicissatim uolui uictoriam. & uicissitudo alternatio. Terentius, omnium rerum uicissitudo est. Veteres pro uicissitudine uicissitatem dixere. Accius, uicissitatemq; imputãdi tradit. item uicarius, qui uicem alicuius gerit. Liuius, hunc ego institutum disciplina mea uicariũ pro me reip. do, dicoq;. Quint. uicariam ei operam impẽdi interdum uicem pro loco ponimus. Horatius, fungor uice cotis acutum reddere, quæ ferrum ualet exors ipsa secandi. Vnde inuicem aliquando pro secundo loco accipimus. Plynius, habes res Vrbanas, inuicem rusticas scribe. proprie tamen inuicem significat alterutrum. mutuo. Quintilianus, qui se ardentissimo amore inuicẽ dilexerunt. Item à uis Vibro deducitur, quod est moueo, & quasi ui agito. Virgil. Sibila lambebant linguis uibrantibus ora. Hinc Vibratio excussio, agitatio. & Vibrissæ pili in naribus hominum dicti, quibus euulsis caput uibretur. Vibrare etiam per metaphoram aliquando accipitur pro eo, quod est uocem in cantando crispare. uis à græco deflectitur. [illegible] enim dicitur potentia, robur. præter hæc à uenio (ut quidam existimant) uer dicitur, quod tum uenire incipiunt uirgulta, & frondes, ac flores arborum, atq; herbarum. Virg. Et nunc omnis ager, nunc omnis parturit arbos, Nũc frondent syluæ, nunc formosissimus annus. Sũt tamen qui uer à uiuendo. quasi uiuer nominatum uelint. Alij à uertendo, quod tum se uertere incipiat tempus anni. quippe uer nouum, anni initium est. Diuiditur enim uer, ut cæteræ partes anni in partes tres, nouum, adultum. et præceps. Ver sacrum dicebant ueteres, in quo sacra, & ludos faciebant, quod quidam quasi religiosum putant dictum. Sisenna, quondã Sabini ferũtur uouisse, si res communis melioribus locis constitisset, se uer sacrum facturos. Alij quasi uitabile, & execrandũ, quoniam Itali magnis periculis adducti, uouebant quæcunq; proximo uere nata essent apud se animalia immolaturos. Sed cum crudele uideretur pueros, ac puellas innocentes interficere, perductos in adultam ætatem uelabant, atq; ita extra fines suos exigebant. Liuius, uer sacrum factum erat priore anno, M. Portio, & L. Valerio cõsulibus. id cum P. Licinius pontifex non esse recte factum collegio primo, deinde ex authoritate collegij patribus renuntiasset, de integro faciendum arbitratu pontificum censuerunt, ludosq; magnos, qui unà uoti essent tanta pecunia quanta assolerent faciendos. Ver sacrum uideri pecus, quod natum esset inter calendas Martias, et Idus Maias P. Cornelio, & T. Sempronio consulibus. Sunt qui uer à græco deriuatum uelint. Græci enim [illegible] uer dicunt, unde Earinus dicitur uernus. À uer deducitur uernus, sicut ab æstate æstiuus. Item ueruactum, quod est terra uere proscissa. Plynius, quidam utiq; ab æquinoctio uerno proscindi uolunt, quodq; uere semel aratum est, à temporis argumento ueruactũ uocatur. Hoc in nouali, atq; requieto necessarium est. Varro, multum interest in rudi terra, an in ea seras, quæ quotãnis obsita sit. quæ uocatur restibilis, an in ueruacto, quæ interdum requiescit. Item uerno, quod est pullulo. Martialis, Dum tibi uernarent tenera lanugine malæ, hoc est pullularent, & pilos emittere inciperent. Interdum per metaphoram pro cano accipitur. Plautus, dum auiculæ uernant. Quippe uerno tempore omnia lætari uidentur. Item Vergiliæ, quod earum ortu

uer finem facit, uel quod circa æquinoctium uernum sit earũ ortus matutinus. Stellæ sunt quæ & Pliades, & institor uestis dicuntur, ut supra ostendimus. Item uereor, quod significat timeo, quoniam timentes pericula, ea quæ proximo uere nascerentur, immolaturos se uouebant, quamuis alij uereor dictum uelint, quasi ualde reor, quia ea quæ timemus, multifacere ac diu cogitare solemus. Proprie tamen uereri liberorum est, qui honesti gratia mouentur, Timere seruorum, qui id non honesti gratia, sed pœnæ formidine faciunt. unde reuereri honorare est, quod est timor aliquid agendi, quod reprehendi possit, & uerecundari, quod est uerecundia teneri. Cicero, alterum cunctantem, & quasi uerecundãtem incitabat, et uerecundus proprie, qui uerecundia tenetur, cuius contrariũ est inuerecundus. unde fit uerecunde aduerbium, idest cum pudore. Aliquando tamen uerecundus pro audaci, & confidente accipitur. Plau. sic est, uera prædico. nisi etiam hoc falsò dici insimulaturus es. nimis uerecunda es. Item uerum, hoc est solidum. syncerum. non falsum, quod uerno tempore sole arietem ingresso, omnia uere nascuntur, partusq; ad maturitatem perueniunt, cum alijs temporibus nata sæpe deficiant. Hinc ueritas dicta, et uerifico uerbum. À quo uerificatio. & uerisimile, quod licet, non sit uerum, ueri tamen similitudinem habet. À quo uerisimilitudo, & uere aduerbium. & uerax, qui non mentitur. À quo uerацitas pro integritate sermonis. & ueridicus, qui uera dicit. À quo ueridicentia contrarium mendacitatis. Item uerna seruus domi natus, quod hoc tempus anni ad generandum maxime sit idoneum, & quia domini cum ancillis consuetudinem habebant uerno tempore, ideo seruos domi natos uernas appellauerunt. Ab hoc uernaculus fit. dicitur autem uernaculum quicquid domi nostræ nascitur. Vnde uernaculam linguam dicimus uulgarem, hoc est domi natam, & uernaculum morem domesticum. uernaculum etiam pro proprio, & peculiari accipimus. Plynius, potissima nobilitas datur uuis peculiaribus, atq; uernaculis Italiæ. Vernaculi etiam dicuntur malis moribus homines, & lingua proterua, quod uernarũ similes sint, quibus ars est adulari, & maledicere. Hinc ueteres Vernilitum pro adulatore posuere. Cæcilius, credo nimis tandem hic sit uernilitus. Et uerniliter scurriliter, siue adulatorie, quoniam hac arte uti uernæ solebant. Quidam etiam Vernilitatem pro scurrilitate usurparunt. À uerna fit diminutiuum uernula. Item à uer Vernatio dicitur, quod significat corium uetus, quo serpentes exuuntur, quoniam id uere fit. Plynius, lendes tolluntur adipe canino, uel anguibus in cibo sumptis anguillarum modo, aut uernatione, quam exuunt pota. idem, anguinæ uernationis membrana cum oleo, tedæq; resina calefacta auribus prodest. Eadem dicitur senectus. Idem, anguinus adeps æruginı mistus, siue earum senectus exuta, si affricetur ruptas oculorum partes sanat. item à uere Verto, quia uere annus incipit uerti, cuius frequentatiuum est Verso. Virgilius. Gorgona desecto uertentem lumina collo. aliquando tamen ponitur pro fallo. decipio idem, seu uersare dolos, seu certe occumbere morti Nam uerso huius uerbi frequentatiuum est, à quo Versipellis dicitur, quolibet faciem commutans, hoc est uersutus, ac dissimulator. Plautus, uersipellem se facit, quando lubet, & Versutus hinc dicitur, qui aliquando ponitur pro perito. Plautus, nec magis uersutum, nec quo citreas ægrius, Proprie tamen uersuti dicuntur, qui mentem crebro ad malitiam uertant, siue (ut Cicero inquit) quorum tanquam celer rota mens uersatur. Hinc uersutia calliditas. malitia. & Versute. callide. malitiose. & uersutiloquus. ac uersutiloquax. qui uersute loquitur, & cum uersutia blatterat. Nonnunquam etiam uerto ponitur pro muto. Virg. quæ te genũ-

tor sententia uertit. Interdũ pro traho. idem. & uersa puluis inscribitur hasta. Sæpe etiã uerto & uerso pro consydero. uolgo. agito accipiuntur. Idem, Nunc fluctus habent, uersantq; in littore uenti. idẽ, Quid iuuenis magnum, cui uersat in ossibus ignem. Hinc fit animaduerto, quod est consydero. intueor. & requirit accusatiuum sine præpositione. Plau. animaduerto hominem subalbidũ. tremulũ. aliquãdo tñ usurpatur pro punio. Sed hoc ab eo differt, qđ punire est quorũcunq; siue iure, siue iniuria. Animaduertere autem est eius, q̃ in alterum habet potestatem ordine, ac rite, hoc est cum animaduersione punire, & postulat accusatiuũ cum in. Gellius, uerebatur. n. ne nimia ira potius i eum grauius animaduerteret. Hinc fit animaduersio, quod modo consyderationem significat, modo pœnam, hoc est punitionem. à uerto deducitur ueru, & uerutũ, de q̃bus supra diximus. & Vertumnus deus, qđ in portandis, ac uertẽdis rebus præsit, & ueratrũ elleborũ, qđ mentem uertat. Persius, hebria ueratro. herba est cuius duo genera sunt, album & nigrum. utrũq; radice fibrata cœparũ modo. Nigro, equi. boues. sues necantur, cum candido uescantur sine detrimento. plurimum nascitur in Oeta monte. & in uno eius loco, quẽ uocant Pyrã. nigrũ purgat per inferna. Alij euchymon à bonitate saporis, alij Polyrizon à radicum multitudine uocant. Nã ῥίζα radicem significat, πολὺ multum. à quo Pólypus. polymita. polymnia. polyphagus. polygrãmus. polytrichus. Polydectes. polydora, polypodiũ, de q̃bus partim superius diximus, partim dicemus inferius. Item propria noĩa. Polycletus, qui statuarius maximus fuit. Polydorus Priami filius ex Hecuba. Polydamas uir Troianus, qui cum Antenore & Aenea urbẽ Troianam græcis tradidisse dicitur. Polymnestor, rex Thracũ, cui tempore belli Troiani Priamus de statu Troiæ dubitans filium Polydorum cum magno auri pondere conseruandum misit, sed ille deleta Troia, nimia auri cupiditate Polydorum interemit. Quod cum mater Hecuba intellexisset, simulauit se ingens adhuc auri pondus uelle illi secretò indicare, qđ pro filio acciperet, qđ auarus rex uerũ esse existimans, moxq; ad Hecubam profectus, illius unguibus obcæcatus est. Et Polyphemus Neptuni filius ex Thoa filia Phorci, ad quẽ cum Vlysses in Siciliam profectus cum duodecim comitibs peruenisset, treis cados optimi uini secum portans, admiratus est magnitudinem, formamq; hominis unicum oculum in fronte habentis, qui solus sub antro tollebat lapidem, qualẽ uiginti boũ iuga uix mouere potuissent. Ab eo igitur sciscitatus est Vlysses, qđ genus hominum, qui mores essent, & per Iouẽ obsecrauit, ut liceret sibi tutò abire. Ille uero superbe respondens, non timere se Iouẽ (inquit) duosq; ex comitibus Vlyssis apprehendens, ritu feræ immaniter deuorauit, totidemq; postridie absumpsit summo mane. idem etiam uesperi fecit. Quãobrem Vlysses sibi iã, & reliquis timens, cadum optimi uini, qđ secum tulerat Polyphemo obtulit, et ut sibi, ac cæteris parceret, obsecrauit, qđ Cyclops facturum se promisit, si rursus sibi uinũ offerret. Oblato itaq; tertio poculo mente alienatus, in medio antro immane corpus dormiturus extendit. Hunc igitur Vlysses uino, somnoq; sepultum animaduertens immisso in oculo telo excæcauit. Sed exurgens tandem Cyclops, cum aperire antri hostium gregibus cogeretur, immanem exinde lapidẽ amouit. Veruntamen exeũtes pecudes manibus palpabat, qđ cũ Vlysses cum comitibus animaduertisset, induti pecudum pelles, Cyclopis manus effugere. & polytes alter Priami filius ex Hecuba. & Polyssena eiusdem Priami filia, quæ post captam Troiã iugulata fuit supra tumulum Achillis, habetq; accentum in antepenultima. Ouidius, placet Achilleos mactata Polyssena maneis & polypotes Perithoi, et Hippodamiæ filius. et Polyptoton, quasi multorum casuum. figura est cum diuersis casibus sermo uariatur, ut Littora littoribus contraria fluctibus undas. Polysyntheton quasi multipliciter coniunctum. alia figura, cum sermo multis coniunctionibus concathenatur. Virg. Tectumq;, laremq;, armaq;, Amyclæumq; canem, crassamq; pharetram. & Polygonus, qđ ueteres pro eo, quod est fœcundus usurparunt. et polygonius multorum angulorum, & polydeuces, quem nos dicimus pollucem & Polymorphus multiformis. & polylogus uerbosus. & Polygenaton herba sine folijs asparagi caule, in cacumine aculeũ habens, unde et leucacanthã noĩant. et Phynion & Iscada radice Cyperi, quæ commanducata dolorẽ dentium sedat. Nõnulli etiã Scorpion appellant, q̃uis & alia herba Scorpius dicatur, semen habens ad similitudinẽ caudæ scorpionis, et folia pauca, quæ aduersus animal nominis sui plurimum ualet. & polytrichon, qđ multitudinem capillorũ faciat. τρίχες enim capilli dicuntur. herba est quã græci adiãtum uocant, quia non madefiat humore ab α priuatiua particula, διαίνειν, qđ significat madefacere. etenim æstate uiret, bruma non marcescit, aquas respuit, pfusum, mersumq; sicco simile est, et topiarijs operibus idoneũ. Quidã etiã Callitrichõ uocant, quod pulchros faciat crineis. Nã in uino coctum cum semine Apij, adiecto oleo copiose, et defluere prohibet capillũ, & crispum, densumq; facit, propter qđ nonnulli à luxuria capillorũ Trichomanes appellãt. Vulgo autem Capilli ueneris dicuntur. caret radice, parietumq; aspergines, ac fontium maxime specus sequitur, saxaq; manantia, qđ certe mirũ est, cum aquas nõ sentiat. calculos è corpore mire pellit, frangitq;, præsertim qđ nigrius est. qua de causa potius, q̃ qđ in saxis nascatur, saxifragũ à nobis appellatum existimamus. Bibitur è uino quantum terni decerpunt digiti, urinam ciet. Serpentiũ uenenis resistit, capitis dolores corona ex ijs sedat. Foliũ in urina pueri impubis tritum cum aphronitro, & illitũ uentri mulierũ præstare dicitur, ne fiat rugosus. dicitur etiã à quibusdam herba hæc polythrix, & callithrix. Plynius, polythrix in uino data morbo regio medetur. Idẽ, Callithrix decocta in aqua, humidis ulceribus prodest, & polyonemon, quasi multarum tibiarum herba cunilæ similis, semine pullegij, surculosa, multis geniculis, corimbo odorata, acri, & dulci odore. Hæc ferro factis uulneribus cõmanducata imponitur, quinta die soluitur. Et polygonum à geniculorum multitudine herba, quã nos sanguinariam uocamus folijs rutæ, et graminis similis, à terra non attollitur, succus eius infusus naribus supprimit sanguinẽ, alij hanc calligonon appellant à multitudine seminis, aut densitate fruticis. alij halmada. alij caninothrõ. alij dema, multi myrtopetalon. Item oreon, qđ in montibus nascatur. et polygalon à lactis abundantia, herba est palmi altitudine, in caule summo folijs lenticulæ, quæ pota, lactis ubertatem inducit. Et polygenneton, quasi multorum generum. Sic enim Maronites pictor insignis uocauit frequentiã, quam pinxit Athenis. Et Polypostere Bœotiæ oppidum. Et Polyægas insula à caprarum multitudine, & Polycarpus proprium uiri nomen, quasi multi fructus. Et Polymedia troadis oppidũ, quæ Hellesponto adiacet. Et Polyenei eiusdem troadis populi, cuius primus locus amaxitus dictus est, deinde Crebenia, ipsaq; Troas antigonia dicta postea Alexãdria Colonia Romana. Scamander amnis nauigabilis, et in promontorio Sigeũ oppidũ, dein portus Achæorum, in quem influit Xanthus Simoenti iunctus, stagnumq; prius faciens Palæscamander Granicus diuerso tractu in propontidẽ fluit, est tñ et nũc Scamãdria urbs parua, ac mille quingentis passibus remota à portu Ilij, unde omnis rerum claritas extra sinum fuit. Achilleon oppidum iuxta tumulũ Achillis à Mitylenæis conditum, ubi classis eius steterat. In Sigeo fuit

Aeantion à Rhodijs conditum in altero cornu Aiace ibi sepulto, qui græce ἄιας dicitur, & ipso in statione classis suæ supra Aeolida, & partem Troadis Teutania, quam Mysi antiquitus tenuere, nam Aeolis quódã Mysia dicebatur. Ibi Caicus amnis, & in regione, quæ amplissima est, longe clarissimum Asiæ Pergamum, quod intermeat Silenus. Pergamena uocatur eius tractus iurisdictio. & Polydora insula propontidis, et Polypodra Indiæ oppidũ, & Polyteba oppidum Mesopotamiæ. Est etiam nigri genus ellebori, quod melampodion nominant, à Melampode quodam, qui eo uti in diuinationibus artis solebat, uel à pastore eiusdem nominis, qui primus hanc herbam inuenisse dicitur, dum capras eo purgari animaduertit, datóq; earum lacte furẽteis parotidas sanari. candidum purgat uomitione, & morborum causas extrahit, quondam terribile habitum, postea tam promiscuum, ut pleriq; id studiorũ gratia sumpsisse memorentur, ad prouidenda acrius, quæ componebant, ut Carneades, dum Zenonis libris responsurus esset. constat Drusum hoc medicamento liberatum comitiali morbo fuisse in Anticyra insula. In qua ideo tutissime sumuntur, quoniam Sesamoides admiscent, hoc genus herbæ in Anticyra nascens similis erigeronti, quidam à loco anticyricõ uocant. Farina utriusque ellebori admista radiculæ, qua laneæ lauantur, sternutamentum facit. Durare uim eius triginta annis ferunt. Tradunt etiã si cum albo elleboro atro coquatur, carnem absumi. Antiquorum error fuit, elleborum propter metum parcius dare, cum celerius erumpat, quo largius sumitur. Themison binas non amplius drachmas donauit, alij quaternas dedere, elleborum fortissimi ducis similitudine æquantes, concitatis enim intus omnibus constat ipsum primũ exire. Mureis polenta admistum necat, Galli sagittas uenenato elleboro tingunt, circuncisóq; uulnere teneriorem sentiri carnem affirmant. Muscæ quoq; necantur albo trito, et cum lacte sparso. Eodem et phthiriasis curatur. Ita enim uocatur morbus pedicularis. Nam græci phthiria pediculũ nominant. unde phthirophagi dicti sunt populi iuxta pontum Euxinum solis piscibus uiuentes, à tenuitate uictus, quasi pediculis uescantur ita appellati. Iidem saltiæ à ueteribus nominantur. Sunt & alij phthirophagi, quos & soritas uocant. hos Arabis fluuius ab indis disterminat, nullum alium cibum noscenteis, quàm piscium, quos unguibus dissectos torrent sole, panemq; ex eis conficiunt. Item à uerto uersus deducitur, quod aliquando est nomen, aliquando aduerbium, quando est nomen modo carmen significat, à quo diminutiuum fit uersiculus, modo ordinem, siue tractum. Virgilius, Ille etiam seras in uersum distulit ulmos. idem, triplici pubes quam dardana uersu Impellunt. Aliquando etiam cantum. Plynius, cantum imitãtur lusciniæ iuniores, uersumq; quem imitentur accipiunt. Quando uero est aduerbium aliquando accusatiuum requirit, & ferè semper postponitur, ut Italiam uersus. Plau. Ego portum uersus pergam, et perquirã, quem si non inuenero, domum uersus reuertar. Item quoq; uersus, quaq; uersus, utroq; uersus. i. in unamquamq; partem, & quocunq;, & in utranq; partem. Aliquando adiunctam habet aliquam præpositionem, ut ad occidẽtem uersus ad castra uersus. in forum uersus. interdum aduerbium, ut sursum uersus, siue susum uersus, & deorsum uersus. reperitur etiam uersum, unde aduersus, & aduersum deducimus, quæ aliquando significant contra. Terẽtius, nec seruulorum quisquam, qui aduersum ierant. modo apud, uel erga. idem, aduersum hunc me loqui, idem, & id gratum fuisse aduersum te habeo gratiam. Hinc fit aduersor uerbum, idest repugno, & contrarius sum, à quo aduersarij dicuntur, sibi inuicem repugnantes. Veteres aduorsem, pro aduersarium dicebant. item controuersia, quæ

est certarum personarum de re propria contentio. à quo rescõtrouersa dicitur, de qua est controuersia. & controuersari est contendere. Prorsus quoq;, quod & prorsum ueteres dicebant, nonnulli, inter quos Marcellus, quasi porrò uersus, seu porrò uersum dictam existimant, significat autem qñ aduerbium est modo recte & uere. Teren. eo pacto prorsus illic alligaueris filium, modo omnino. Nonius. prorsus et à radicibus euulsa est arbor. Quando uero est nomen significat rectum. Vnde prorsi limites dicuntur in agrorum mensuris, qui ad orientem directi sunt. Item à uerto fit Versura. antiqui Versurã facere dicebant, mutuo pecuniam sumere, quod initio, qui mutuabantur ab alijs, non ut domum ferrent, sed ut alijs soluerent, id faciebant, & uelut uertere creditorẽ uidebantur. Donatus uero uersurã facere dicit eum, qui æs alienũ ex ære alieno soluit. Terẽtius, uersurã solues, idest creditorem mutabis. & Verticulum, cuius diminutiuum est Verticillum, significatq; instrumentum illud, qđ fuso adhibetur, ut facilius uertatur. item uertebra, siue Vertibulum, ubi summæ ossium partes non æqualiter finiunt, sed quibusdã crassioribus nodis conglobatæ, & substringuntur facilius neruis, & tutius uertuntur, & Anteuorta, et Postuorta Deæ Romanorũ qđ præterita nossent, et futura prospicerent. & uertigo conuersio, rotatio. Item morbus capitis, cum uerti ea uidentur, quæ cernimus, & Vertex siue Vortex, uentorum rotatione effracta nubes, de qua supra diximus. item contorta in se aqua, et quicquid aliud similiter uertitur. unde pars summa capitis propter flexum capillorum dicitur Vertex, ex quo natum est illud prouerbiũ. À uertice usq; ad Calcem, hoc est à principio ad finem. ab huius similitudine, qđ in montibus eminentissimum est, Vertex appellatur. itẽ altissimæ partes cœli. quas græci Polos uocant, dicuntur uertices, quod circa hos mundus rotetur, propter quod etiam Cardines dicuntur, à similitudine eorum cardinum, circa quos ualuæ uoluũtur. Vir. Foribus cardo stridebat ahenis, qđ nomen ex eo tractum putant, qđ sit quasi cor ianuæ. Ponitur tamen aliquando Cardo pro opportunitate. idẽ, haud tanto cessabit cardine rerũ. Quod Seruius inde tractum existimat, qđ in prouerbio dicitur. Res in Cardine est. idẽ, circa id uerti cardinem dicimus, in quo summa rei est. Vnde Cardineum, siue Cardinalem pro præcipuo ponimus. Hinc Cardinea Dea, de qua supra diximus. Et primi sacerdotes Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales uocitati, quamuis aliæ quoq; Ecclesiæ suos habeant Cardinales, ut Rauennãs. Aquilegiensis, & Beneuentana. Carduus uero herba est uulgo nota olim tã celebris, ut Carthagini in Hispania, Cordubæq; sestertia sena millia redderet. ita aliquãdo in ganeam uertimus ea quoq; quæ à feris non tanguntur. Syluestrium duo genera sunt. Vnum fruticosius. Alterum unicaule, utriq; folia spinosa mucronatis cacuminibus. Alterum florem pupureum mittit, inter medios aculeos celeriter canescentem, et abeuntem cum aura. Græci scolimon uocant. utriusque radix ex aqua decocta potatoribus sitim mirum in modum excitare dicitur. Stomachum corroborat, & uuluis muliẽrum prodest ad gignendos mareis. Manducatus hic carduus odorem oris mirifice commendat. À carduo carduelis dicta est, qđ carduorum semine pascatur. parua auicula est, capite rubro, alis luteo, albo, nigróq; distinctis. imperata facit, non uoce tantum, sed pedibus, et ore pro manibus. Est quæ boum mugitus imitatur, & hinnitus equorũ, ob id à quibusdam taurus, ab alijs anthus noĩata, ꝗ flore, q græce ἄνθος dicitur, pascatur. cœli cardines et axes uocantur, quoniã linea, quæ ab uno mundi Cardine in alterũ tendit, dicitur axis, à similitudine axis, q ẽ stypes teres, circa quẽ rotæ uertitur. à quo axungia dicta, quoniã eo genere pinguedinis ungi axis solet, ut facilius circa eũ rota uer

tatur. Hinc axē aliqñ pro plaustro, aliquãdo pro septētrionali pte ponunt, qđ hic polus duntaxat nobis notus, sit circa quem orbis uertatur. Assis uero tabula sectilis appellatur. Plyn. uersisq; assibus cōtabulare pauimenta oportet. Hinc fit coassare, quod est contabulare, & coassatio contabulatio. Vitruuius. gelicidia, & pruinæ non patiuntur pauimenta integra permanere. Itaq; si necessitas coegerit, ut minime uitiosa fiant, sic erit faciundum. Cum coassatū fuerit super altera coassatio struatur, clauisq; fixa duplicē præbeat contignationi loricationē. Plyn. subdialia pauimenta græci inuenere, talibus domos contegentes facili tractu, & tepente, sed fallax ubicunq; imbres gelāt. Necessariū binas per diuersum coassationes substerni. Capita earum præfigi clauis, ne torqueantur. coaxare autem factitiū uocabulum est, ac propriū ranarū, ut balare ouium. crocidare coruorum. Barrire Elephantorum. à quo elephanti ipsi barri dicuntur, & os dentium ebur, quasi è Barro. A` quo eburneus, quod ex ebore est, siue instar eboris album, ut eburnea facies. Horatius, Quid tibi uis mulier nigris dignissima barris? Itē axis fera est in India humili pelle, pluribus, candidioribusq; maculis sacrorum liberi patris. Axem ab agendo dictum quidam putant. Nam ueteres axit pro egerit usurpauere. Axis ergo circa quem aliqd agitur, hoc est mouetur, unde actiosi factiosi dicebātur. quod unà qd agerent, facerentq;. Item axies mulieres, siue dij unà aliquid agentes. axamenta uocabantur carmina saliaria, quæ à Salijs sacerdotibus in uniuersos homines componebantur. Nam uersus in deos singulos facti à nominibus eorum appellabantur, ut Ianuli. Iunonij. Mineruij. Axare etiā antiqui pro nominare posuerunt. Axius Paphlagonū fluuius est. Axō Ionū in minori Asia. axus Macedonū ad quē ducunt, quæ uolunt nigra aut fusca nasci, sicut quæ candida nasci uolunt, ad Halialmonem ducunt. Item Axona flumen est in extremis Rhenorum. Sunt qui axem græcam uocem esse existimant. Quippe à græcis ἄξον, sed hoc quoq; ἀπὸ τοῦ ἄγω deriuatum esse manifestum est, quod significat duco. Assis uero ab assidendo dicitur, sicut asser, quod eiusdem est significationis. et ab eo fit diminutiuum assula, hoc est tabella. A` quo fit assulatim aduerbium, quod ueteres pro minutatim usurpauerunt. Plau. priusquam pulsando exitium foribus assulatim dabo. Idē. nisi dedolabo assulatim uiscera. Item à uerto siue uerso Versicolor, quod apud iurisconsultos significat id, qđ uertit, hoc est mutat colorem. unde uestes, quæ ex lana non tincta, hoc est natiuo colore factæ sunt coloriæ dicuntur, quia naturalem colorem habent, siue albū siue pullum, siue rufum, quæ uero in aliū colorem uersæ sunt, uersicoloriæ. Proprie tamen uersicoloriæ, siue uersicolores dicuntur, quæ uarijs constant coloribus, quasi eos mutare inuicem uideantur, ut est cauda Pauonis, & collum columbæ. Liuius, punico bello interdictum fuisse mulieribus, ne uersicoloribus uestirentur, qđ quomodo accipiendum sit, Valerius Maximus declarat. Quā fœminæ tollere cupiebant, qa ijs nec ueste uarij coloris uti, nec auri plus semuncia habere, nec iuncto uehiculo propius urbem mille passus, nisi sacrificij gratia, uehi permittebat. Idē, corpus alteri magnitudine eximiū uersicolore ueste, pictisq;, & auro cælatis refulgens armis. Plyn. uersicoloribus uiperarum maculis. Idem primū (ut arbitror) uersicolores istas maculas Chiorum lapidicinæ ostenderunt, cū extruerēt muros. Idē, ingens præterea turba primorum uersicolorum nigra. candida, ordearia appellata, & comitatu frugis eius et eodem colore. illud quoq; Virgilianū, uersicoloribus armis, exponit Seruius depictis, propter quod bellicosus ostenditur. Item ueruex ab inuersis testiculis dicitur, est. n. mas inter oues, cui inuersi, siue adempti sunt testiculi, nā qui ad generandā sobolem integer tenetur, dicitur

Aries. hoc itaq; differt Veruex ab Ariete, qđ Cāterius ab equo. maialis à uerre. Capus à Gallo. Caper ab Hirco. Est enim proprie Caper mas inter capras castratus. Martialis, Dū iugulas hircum factus es ipse Caper. Nā Virgilius improprie caprum pro hirco posuit, dū inquit, Vir gregis ipse caper, sicut etiā improprie brutum animal uirū appellauit. ponitur tamen Caper pro masculo caprarū. et Aries pro masculo ouiū, dū sunt adulti, nec tamen coierunt. nam qui minores sunt, inter capras hedi. inter oues Agni dicuntur. Sed qui post cal. Augusti concepti sunt, uocantur Socordes. Nā coitus ouiū optimus est à III iduū Maij usq; ad Calendas Augusti. Sectarius Veruex à sequendo dicitur, qui gregem agnorum præcedens ducit, quemadmodum superius ostendimus. Caper & Capra à carpendis uirgultis dicūtur. Rodit enim hoc animal omne uirgultū. et inprimis uiteis, propter qđ Baccho immolari caper solebat. Ouidius. Rode caper uitem, tamen hinc cum stabis ad arā, In tua qđ spargi cornua possit, erit. A` Capra caprea dicta, qđ quādā (ut Varro inquit) capræ similitudinē habeat. sunt. n. syluestres Capræ, unde capreoli dicti. Virg. Capreoli sparsis etiam nunc pellibus albo. Capreoli etiam uitium ueluti cincinni dicuntur, qđ arbores, siue pedamenta capiant, qbus inuoluuntur. Item à Capra Capricornus cœleste signum, de quo superius diximus, et Capreus, siue Caprinus, qđ ex capra est. unde capreū uellus, & caprinum seuū dicimus. & capero uerbū, qđ est rugis frontem contraho, & asperitatem uultus ostendo, tractum à caprorum frontibus crispis. Plautus, qd illud est? quod ille caperat frontem seueritudine. hinc caperatū rugosum dicimus, siue à cornuū caprinorum similitudine. item à capreis capreæ dictæ. insula est ultra Surentū Cāpaniæ urbem circiter octo millia passuū, Tyberij principis arce quondā nobilis, nūc coturnicū multitudine, quæ ex Italia euolantes illic principio autūni capiuntur, quo tempore pinguissimæ sunt. Findunt eas à superiori parte, & detracto adipe reliquum corpus sale condiunt, adipem liquant, seruantq; in alabastris, condiēdis epulis iucundissimum. qđ genus ganeæ antiqui ignorarunt. Item à capris alia insula in Africa una ex fortunatis, de qua supra diximus itē alia ultra Corsicā capraria, quā græci Aegimuron dixere insidiosa naufragijs. iuxta quam alia Insula, quæ à specie Planaria uocatur, æqualis freto, ideoq; nauigijs fallax, & aliquanto amplior gorgona. Item contra Cossanum litus Igilium & Dianium, quam Artemisiam uocant. & contra magonem Menaria, à piscium, qui Menæ dicuntur multitudine. Colubraria, à multitudine serpentium, quibus abundat. uenaria à uenis metallorum. & Ilua, quæ clara est fodinis ferri, à græcis Aetalia dicta. ab ea Planasia. & ultra Tiberina ostia in Antiano Stura, & mox Palmaria, & Sinonia, et aduersus formias Pontia, et in Puteolano sinu Pādataria. Deinde Prochyta, quam quidam ab Aeneæ nutrice appellatam falsò existimant, quasi procatieta. dicta est autem Prochyta, qa profusa est ab Aenaria insula. nam græci προχύσθαι dicunt profusum esse. Aenearia ipsa à statione nauiū Aeneæ uocitata est, ab Homero. Virgilio. Lucano, Inarime dicta. Virg. Tum sonitu Prochyta alta tremit, durumq; cubile Inarime Iouis imperijs imposta Typhoeo. Lucanus, Cui saxa uaporat cōditus Inarimes æterna mole Typhoeus. græci Pithecusam uocant, non à simiarum multitudine (ut quidam ignari existimarunt) quia πίθηκος græce Simia dicitur, sed à figulinis doliorum: Fiebant enim in ea insula dolia ex Creta. græce uero dolium πίθος uocatur. in huius summitate oppidum fuit, quod pluratiuo numero Pythecusæ dicebantur. Ouidius. Inarimen, Prochytemq; legit, sterilíq; locatas colle Pythecusas. inter Pausilippum & Neapolim Megaris. Item

inter Corsicam & Sardiniã insulæ paruæ, quæ Cuniculariæ appellantur. & Pinton & fossæ. Corsicam græci Cyrnon appellant Coloniæ sunt, in ea Mariana à Mario deducta, et aleria à Sylla dictatore. Sardiniam quidam Sandaliotin uocitauere ab effigie soleæ, quæ græce Sandalium dicitur, Alij ichnusam à similitudine uestigij. ἴχνος enim uestigium nuncupatur. contra Pestanũ sinum Leucasia est, à Sirene ibi sepulta sic uocata. contra Veliam Pontia, & Isacia, utræq; uno nomine Oenotrides appellatæ, & contra Vibonem paruæ, quæ dicuntur Itachesiæ. uersus Africam Pytiusæ sunt à græcis ita uocatæ à frutice, qui ibi frequens pineo. & græce πίτυς nominatur. Colubrariam. de qua supra diximus, græci Ophiusam nominant. Inter hanc & Pytiusam ebosus est, cuius terra serpentes fugat omnium uenenosorũ animalium expers, eadem cuniculos gignit, populantes messes duarum propinquarum insularum, quæ à nostris Baleares uocantur, à græcis quia funda bellicosæ sunt, dicuntur Gymnasiæ. Ab ijs mare ipsum balearicum uocatur. Item à Capra caprimulgi dicuntur, aues sunt merulæ aspectu aliquanto grandiores, fures nocturni, interdiu non uidentur, nec ipsi uident. intrant pastorum stabula, caprarumq; uberibus propter succũ aduolant. qua iniuria emoriuntur ubera caprarum, & capræ ipsæ, quas mulsere cæcæ fiunt. Similis huic est alia auis nomine Platea, quæ ad eas aduolat, quæ in mari merguntur, & capita earum morsu corripit, donec capturam extorqueat. Eadem cum se impleuit conchis, calore uenteris coctas euomit, atq; ita carnem sumit testas excreans. Dicta est autem platea à latitudine corporis. græci. n. πλατὺ latum dicũt, unde plateæ areæ, seu uiæ latiores appellantur. Sunt qui putent capras non à carpendo, sed à crepitu crurum appellatas, propter quod eas prisci crepas dixere. auribus eas spirare non naribus, nec unquam febri carere nonnulli putant. quod anima his animalibus quàm ouibus ardentior est, calidiorq; concubitus. Tradunt et noctu non minus cernere, quàm interdiu, & ideo caprinum iecur, si in cibo sumatur restitui uespertinam aciem ijs, quos græci nyctilopas, nostri luciosos uocant, qui interdiu nihil, uesperi satis uident, meliusq; sine lucerna, quorum morbus lucio dicitur. Varro, is planè cæcus, non luciosus est. idem, uespere autem uidere, quos appellant luciosos. dependet ex caprarum mento uillus, quem aruncum uocant, hoc siquis apprehẽsam ex grege unã trahat, cæteræ ueluti stupore quodã attonitæ spectant. caprarum barba Sirilum uocatur, et noneolæ, appellantur papillæ, quæ ex earum faucibus dependent. Morsus earum arboribus exitialis est, Oliuas lambendo quoq; steriles faciunt, ob quam causam Mineruæ immolari à ueteribus solebant. Capronæ non à capris dictæ sunt, sed à capite, quasi à capite pronæ. Sũt enim comæ, quæ ante frontem dependent. Lucil. aptari caput, fluitare capronas altas frontibus immissas, ut mos fuit illis. Itẽ caprificus non à capris, sed à carpendo uocitata est, quod parietes ac muros carpat. Est enim Caprificus è syluestri genere ficus nunquam maturescens, quæ ferè ruptis saxis aut parietibus solet erumpere. Ab hoc fit Caprificor. à quo caprificatio. Est autem caprificatri adhibita caprifico, ne fructus propinquæ ficus ante maturitatem decidant prouidere. Quippe caprificus, quod ipsa non habet, alteri tribuit quoniam est naturalis causarum transitus, atq; è putrescentibus semper aliqd generatur. Nascuntur in caprifico parui culices, qui fraudati alimento in matre, hoc est putri eius tabe, ex qua nati sunt, ad cognatam ficum euolant morsuq; ficorum crebro propter auiditatem cibi aperientes ora eorum, atque ita penetrantes solem primo secum inducunt, mox lacteum humorẽ absumunt. atq; ita maturitatem, quam matres non habent cognatæ arbori in

ducunt. A caprifico caprifici appellati sunt caniculares dies, quod eo ferè tempore mulieres Romanæ liberæ simul atq; ancillæ sub arbore caprifico sacra faciebant. Erat autem initium caprificorum post exortum canis, qui dies Vulcano sacer erat. Ouidius, Nocte sequente diem canis Erigoneius exit. Est alio signi reddita causa loco. Proxima Vulcani lux est, ubi luxtria dicunt. Lustrantur pure quas facit ipse tubæ. Plyn. æstiuæ mellis uindemiæ attica signum dederunt initium caprificorũ, diem Vulcano sacrũ. idẽ, Chamæleonti figura & magnitudo est lacerti, nisi quod crura habet recta, et excelsiora latera uẽtri iunguntur, ut piscibus & spina simili modo, eminet rostrum simile suillo, cauda prælonga, in tenuitatem desinens, & implicans se uiperinis orbibus ungues adunci, motus tardior, ut testudini corpus asperũ, ut Crocodillo, oculi in recessu cauo tenui discrimine prægrandes & corpori concolores nunquam eos operit, nec pupillæ motu, sed totius oculi uersatione circũ aspicit. ipse celsus hianti semper ore. Solus animaliũ nec cibo, nec potu alitur nec alio quàm aeris alimento, et coloris natura mirabilior. mutat nãq; eum subinde, & oculis, & cauda & toto corpore, redditq; semper quẽcunq; proxime attingit, præter rubrum, cãdidumq;, defuncto pallor est, sanguis in corde. et circa oculos tãtum. uiscera sine splene, circa caprificos ferus, innoxius alio, quin hyeme latet, ut lacerta. Quod autem hoc sit caprificorum tempus ostendit alibi. Plyn. cum inquit. Alterũ genus est mellis æstiui ipso Syrio explẽdescente post solstitium diebus triginta ferè. Quod uero eodem tempore sub caprifico mulieres sacrificarent, Macrobius testatur his uerbis. Nonis Iulijs diem festum esse ancillarum tam uulgo notum est, ut nec origo & causa celebritatis ignota sit. Iunoni enim Caprotinæ die illo liberæ pariter, ancillæq; sacrificabant sub arbore caprifico in memoriam uirtutis, quæ in ancillarum animus pro conseruatione publicæ dignitatis olim apparuit. Nam post urbem captam cum sedatus esset Gallicus motus, respublica uero esset ad tenue deducta, finitimi oportunitatem inuadendi Romani nominis aucupati, præfecerũt sibi Posthumiũ Liuium fidenatiũ dictatorẽ qui mandatis ad Senatũ missis postulauit, ut si uellent reliquias suæ ciuitatis manere, matresfamilias sibi & uirgines dederentur, cumq; patres essent in ancipiti deliberatione suspensi, ancilla nomine Tutela, seu Philotis pollicita est, se cum cæteris ancillis sub nomine dominarũ ad hostes ituram, habituq; matrũ familias, et uirginũ sumpto, hostibus cum prosequentiũ lachrymis ad fidẽ doloris ingestæ sunt. Quæ cũ à Liuio in castris distributæ fuissent, uiros plurimo uino prouocarũt, diem festum apud se esse simulantes, quibus soporatis ex arbore caprifico, quæ castris erat proxima, signum Romanis dederũt, qui cũ repẽtina incursione superassent, memor bñficij Senatus, omnes ancillas manu iussit emitti, dotemq; eis ex publico fecit, & ornatũ, quo tunc erant usæ, gestare cõcessit, diemq; ipsum Nonas caprotinas nuncupauit, ab illa caprifico, ex qua signum uictoriæ ceperunt, sacrificiumq; statuit annua solẽnitate celebrandum, cui lac, quod ex caprifico manat, propter eius facti memoriam adhibetur. Item à capra caprigenum dicimus, quod ex caprarum genere est. & caprarium, quo quidam utuntur pro custode caprarum. & caprile pro loco, ubi capræ tenentur. & rupicapra, de qua supra diximus capra syluestris. hircus uero non dicitur, nisi postquam coire, fœtereq; inceperit. quidam ab hirsuto dictum opinantur. Vnde hircipili homines uocantur, qui duros habent pilos. hirsutus autem ab horreo, & seta deducitur, quasi horrens setis, & similiter hirtus & hispidus eiusdem significationis, hoc est setosus. horridus. Virgilius. cui laterum tenus hispida nanti Frons hominem præfert. ab hirco fit hircinus adiectiuum. Apuleius, homo sordidus,

& hircina libidine fetens. Item hirquitallus puer, qui tum primum ad uirilitatem accessit, à libidine hircorum ita appellatus. Hirquus enim & per. c. & per. q. scribitur. unde hirqui oculorum anguli dicuntur. Virgil. transuersa tuentibus hirquis, idest oculis in hirquos, hoc est in angulos oculorũ retortis. tractum est autem ab oculis hircorum, qui ob libidinis ardorem transuersum semper aspiciunt. hirci cyniphij dicuntur à flumine Africæ, qui Cyniphis, siue Cyniphos uocatur iuxta Oensem ciuitatem. quo nomine etiam regio appellatur, in qua maxim sunt hirci. hinc grex cyniphius, hoc est grex hircorum dicitur. & cyniphia pellis hircina. Martia. de udonibus, Non hos lana dedit, sed olentis barba mariti. Cyniphio poterit planta latere sinu. uestis quæ ex hircorum, seu capellarum pilis fit, cilicium uocatur, qđ eius usus in Cilicia ortus sit. ex Phrygia quippe Cilicia, & cætera eius generis solebant afferri, sed quod primum ea tonsura (ut Varro scribit) in Cilicia sit instituta, nomen id à Cilicijs sumpsere. Arietẽ q̃dam ab ara dictum existimant, quod aris imponi ad sacrificia soleret. ab eo fit Arietinus adiectiuum. Plyn. arietinum iecur ad id utile est. Idem, arietinum cicer, quod arietino capiti simile est, unde ita appellatur. & arieto uerbum, quod est percutio, tractum ab arietum similitudine, cuius firmissimum caput, & solidissima cornua faciunt, ut magno impetu non modo se inuicem, sed quicquid obieceris percutiant. hinc arietatio dicitur percussio, & frequens ictus. aries etiam ab huius similitudine bellica machina appellatur materia, ac tabulatis testudo contexitur, quæ, ne flammis exuri possit corio, siue cilicio, seu centone uestitur. intrinsecus accipit trabẽ, quæ si adunco præfigitur ferro, falx uocatur ab eo, quod incuruata est, ut ex muris lapides extrahat, si uero caput ipsius ferro tegitur, aries appellatur, uel quod instar arietini capitis fieri solebat, uel quod habet durissimam frontem, qua subruat muros, uel quod more arietum retro cædit, ut cum impetu uehementius feriat. testudo autem à similitudine ueræ testudinis uocabulum sumpsit, quia sicut illa modo reducit caput, modo profert; ita huiusmodi machina interdum reducit trabem, interdum effert, ut uehementius feriat. Item aries cœleste signum est. quidam hunc existimant esse, quem Hesiodus, & Pherecides scripserunt habuisse auream pellem. tradunt Phryxum Athamãtis regis Thebarum ex Nephele uxore filium unà cum sorore Helle, cum defuncta matre, nouercæ, quæ Ino uocabatur, insidias ferre non possent, consentiente patre de fuga cogitasse, itaq; arietem aurei uelleris datum sibi à matre, dum uiueret (ut quidam uolunt) ut alij à patre, conscendisse, & pontum ea parte, qua angustior est, transfretare cœpisse. Hellem puellari timore exterritam decidisse in Pontum, unde qui prius Pontus dicebatur, Hellespontus est uocatus. Phryxum uero incolumem in Colchos ad Oetam regem peruenisse, hic ariëtem, quo uectus fuerat, immolasse Ioui, & pellem auream in templo fixisse. ariëtem ipsum in cœlum à Ioue translatum, & inter sydera locatum, pristinam effigiem tenuisse, qui à Phryxo Phryxeus est uocatus. alij hunc esse ariëtem dicunt, qui libero patri per deserta Libyæ exercitum ducenti, & siti laboranti, apparuit, fontemq; amœnissimum ostendit, ut superius diximus. quapropter liber pater templum Ioui Ammoni eo in loco constituit, & simulachrum cum arietinis cornibus fecit, arietem inter sydera figurauit, ita ut cum sol in eo signo foret, omnia nascentia recrearentur, quod ueris tempore fit, ea maxime ratione, quod per eum Liber siti pereũtem exercitum liberauerat. duodecim præterea signorum principẽ tradunt hunc esse uoluisse, quod optimus exercitus sui ductor fuisset. sunt etiam qui scribant quo tempore Bacchus Aegyptum tenebat, Ammonem

quendam ex Africa uenisse, & pecudum multitudine ad Liberum duxisse, quo facilius, & illius gratiam sibi conciliaret, & ipse aliquid inuenisse diceretur. Itaq; pro eo beneficio agrũ ei à Baccho datum, qui est contra Thebas Aegyptias, & qui simulachra eius fecerunt, cornuto capite ea figurasse, ut homines memoria tenerent, hunc primum pecus ostendisse. Bacchũ uero memoriæ gratia arietem in cœlum transtulisse. hoc sydus in æquinoctiali circulo constitutum est. caput est ad exortum habens à primis pedibus exoriens, & caput pistricis penè contingens. habet in capite stellã unam, in cornibus treis. in pede priore de primis unam. in scapulis quatuor. in cauda unã. sub uentre unam. in lumbis treis. in pede posteriori unã. De Nephele matre Phryxi, & Helles meminit Lucianus in dialogo Neptuni, et Nereidum, ubi hæc in fine. Νη. οὐ κοῦν ἐχρῆν τὴν μητέρα τὴν νεφέλην βοηθεῖν πιπτούσῃ, πο. ἐχρῆν, ἀλλ' ἡ μοῖρα πολλῷ τῆς νεφέλης δυνατωτέρα. Ner. Itaq; oportebat matrem Nephelen ferre opem cadenti. Nept. oportebat, Sed parca multo Nephele ualidior. aries etiam marinus piscis, siue marina bellua est candore tantum cornibus assimilatis. hædum dictum putant quasi fœdum, agnum uero à græco ἀγνὸς, quod castum significat, eo quod sit hostia pura & immolationi apta. ab his hedinus, atq; agninus deducuntur. à ueruex fit ueruecinus. Plyn. & hircinus, ac uerueċinus adeps ei utilis est. Item à uerto uermis, quia sese uertendo, hoc est torquendo repit. unde uerminari positum est pro torqueri, et uermina dicuntur dolores corporis cum quodam minuto motu, quasi à uermibus scindi uideatur. Varro, septimo mense uerminari cœpit, partum putauit propinquum. Plyn. magi eo uermina, & dysenteriam curari putant. idem morbus etiam uerminatio dicitur. præsertim in equis, ac iumentis. Plyn. iumentorum urinæ tormina uespertilione adalligato finiuntur, uerminatio ter circumlato uerendis palumbo (mirum dictu) palumbus emissus moritur, iumentumq; liberatur confestim. uerminare uero est uermeis habere. Corne. Celsus, nihil est pernitiosius pueris, dum uerminant, hoc est dum uermeis habent. hinc uerminosæ aures dicuntur, quæ uermeis intus habent. oriuntur enim quandoq; in auribus uermiculi, qui si iuxta sunt, protrahendi oriculario specillo sunt, si longius, medicamentis euocandi, cauendumq; ne postea nascantur. Martia. de auriscalpio. Si tibi morosa prurugine uerminat auris, Arma damus tantis apta libidinibus. à uermis fit diminutiuum uermiculus. à quo uermiculor uerbum quod est uermeis facio. Plyn. uermiculantur magis, minus'ue quædam arbores, omnes tamen ferè, idq; aues caui corticis sono experiuntur. hinc etiã uermiculare ueteres dixerunt, minuta opera facere, & uermiculata opera paruis testiculis elaborata, qualia sunt quæ nunc à museis museaca uocant. musea enim dicũtur, quæ in ædificijs ex pumicibus depẽdentia fiunt ad imaginem specus arte reddendam. Plyn. uermiculatis ad effigiem rerum, & animaliũ crustis. Lucil. arte pauimento, atq; emblemate uermiculato, & uermiculatim aduerbium dicimus minutim. nobis placet hoc genus operis, quod græci ἀπὸ τοῦ ἐμβάλλω, quod est intersero, emblema uocant, trifariam distingui, ut quod in parietibus fit uermiculatum, siue museacum dicatur, qđ in lignis, segmentatum, de quo supra diximus, quod in pauimentis tessellatum. constat tamen hæc apud authores sæpe confundi. multa sunt autem uermium genera. est hirudo in aquis habitans, quæ & sanguisuga appellatur, maximum elephantorum malum, etenim in potu hausta, ubi in ipso ani canali se fixit, intolerabili afficit dolore. Hora. Non missura cutem, nisi plena cruoris hirudo. Item in Gange flumine Indiæ pisces sunt, qui à facie uermes dicuntur binis branchijs, sexaginta cubitorum, cœrulei, quibus tanta uis est, ut elephantos

ut elephantos

ut elephantos ad potum uenienteis mordicus comprehensa proboscide abstrahant. Teredines uermes sunt in ligno nascentes à terendo dicti, siue à græco. nam & græci τερηδόνας uocant. quatuor earum genera sunt. primum capite ad portionem grauissimis rodunt dentibus. hæ tantum in mari, hoc est nauibus sentiuntur. & hæc proprie dicitur teredo. terrestres uero tineæ uocantur & quæ culicibus similes sunt, thripes. thrips autem ἀπὸ τοῦ θρύπτειν appellata est, quod significat terere. quartum genus est ex uermiculorum genere, quorũ alij putrescente materia gignuntur, alij pariuntur. ex eis, qui uocantur cerastæ, cum tantum eroserit, ut sese circũagat, generat alium. cerastes autem à corniculis appellatur, quæ gemina habet in capite. est & cerastes serpentis genus quadrigemina præferens cornicula, quorum ostentatione ueluti escæ illico solicitatas aueis perimunt. nam reliqua corporis de industria arenis tegunt, nec ullum indicium sui præbent, nisi ex ea parte, qua inuitatis dolo pastibus necem auium aucupentur. dictæ cerastæ ἀπὸ τῶν κεράτων, hoc est à cornibus. cossus uermis est, qui in robore nascitur. hoc ueteres pro delicatiori cibo uesci solebant, atq; etiam farina saginare, ut uermiculi quoq; altiles fierent, ab huius similitudine antiqui cossos uocauere homines rugosos, atque asperæ cutis. intra hominem tineæ gignuntur, tricenum aliquando pedum, & plurium longitudine, & in capillo, ac nonnunquam intra uesteis pediculi, qui tanta multitudine interdum gignuntur, ut morbum faciant, qui à græcis phthiriasis, à nobis pedicularis dicitur, qua fœditate Sylla dictator & apud græcos Alcman clarissimus poëta obijsse traduntur. Lacedæmonius hic fuit, uel (ut Crates refert) è Lydia Sardẽsis poëta lyricus filius Damãtis, claruit xxvij. Olympiade, cum apud Lydos regnaret Ardis pater Aliatæ, & cum nimio amore puellam quandam deperiret, amatorios cantus primus inuenit. è sordibus aridi soli pulex gignitur à polluendo dictus, saltu, & posteriorum crurum lasciuia insignis. tarmes genus uermiculi est, carnem exedens. est & alius uermiculus, quem uulgo non ineleganter pedicellum uocãt, quasi paruum pediculum, qui inter pellem, carnemq; pruritioso morsu hominem lædit. est & aliud genus infixo semp sanguini capite uiuens, cui uni ex omnibus animalibus cibi exitus non est, sed usq; adeo intumescit satietate, ut ipso alimento moriatur, hoc græci κρότωνα uocant. latini rediuium à rediuiendo, hoc est soluendo, quod carnem animalium suctu resoluat. ceræ quoq; uermiculum gignunt, qui animalium omnium minimus existimatur, & ab Aristotele dicitur Acar. Item animalia in esculis nascuntur, quæ appellantur galbæ, miræ exilitatis, unde qui primus Sulpitiorum cognomen Galbæ tulit, ab exilitate ita uocitatus est, quamuis alij econtrario, quod præpinguis fuerit, ita nominatum scripserint. talem enim Galli uocant Galbam. alij quod oppidum Hispaniæ frustra diu oppugnatum illatis demum Galbano facibus succenderit. nonnulli quod in diuturna ualetudine Galbeo, hoc est remedijs lana inuolutis assidue uteretur. in lanis quoq;, & ueste puluis tineas gignit, præcipue si araneus unà includatur. sitit enim, & omnem humorem absorbens auget ariditatem. hic & in chartis nascitur. habet & canis in lingua uermiculum, quem supra diximus Lyttam appellari. Item aliud peculiare malum, uermẽ alatũ, qui lancinat aureis, quæ defendi morsu nõ possunt. Ricinus à nostris dicitur. Aristoteles κυνοῤῥαιστὴν uocat. Var. Quidam nucibus græcis in aqua tritis perungunt catulorum aureis, quod ricini soleant, si hoc unguine non sis usus, eas exulcerare. Columella, ferè autem per æstatem sic muscis catulorum aures exulcerantur, ut sæpe totas amittant, quod ne fiat, amaris nucibus contritis liniendæ sunt. Quod si

ulceribus iam præoccupatæ fuerint, iunctam picem liquidam suillo adipi uulneribus instillari conueniet. hoc eodem medicamento contacti ricini concidunt. Ab huius animalis similitudine Ricinus dicitur herba instar arboris, quæ alio nomine Cicy appellatur. Alij uocant scrotonem. Alij Chibim. Alij Sisamon syluestre. Alij Siselin cyprion. Nonnulli Pentadactylon. Alij Helioscopium, quia semper ad solem uertitur ἀπὸ τοῦ σκοπεῖν τὸν ἥλιον. Dioscorides arborosum fruticem uocat similem fici, sed minorem, folia similia Platano, sed maiora, lenia, & nigriora, ex qua exprimitur oleum cicynum. semen producit huic animali simillimum, ideoq; nomen quoque ab eo sumit. est è genere tithymalli, quam nostri herbam lactariam uocant. alij lactucam caprinam, cuius lacte inscripto corpore cum inaruerit, si cinus inspergatur, apparere literas tradunt, & hoc modo adulteras quosdam alloqui maluisse, quàm codicillis. tithymalli multa sunt genera. primum Charatias, qui masculus existimatur, ramis digitali crassitudine quinq;, aut sex, cubitali longitudine, à radice folijs ferè oleæ, semen eius cum melle decoctum in usu est ad catapocia, hoc est pillulas faciendas soluendi alui gratia. ideo medici nostri temporis herbam hanc corrupto (ut in plerisq; alijs) uocabulo catapuciam uocant. alterum quod Myrsinitem nominant. alij Caryotẽ folijs myrti acutis, & pungentibus, fructus eius nux uocatur. ideo herba ipsa caryotes appellata est, nam κάρυον græci nucem uocant. tertium quod paralius nuncupatur, siue tithymallis folio rotundo, caule paululum alto, ramis rubentibus. quartum simili modo helioscopium, semine albo columbis gratissimo. quintum cyparissum propter foliorum similitudinem cum cupresso. sextum platyphyllon uocant. alij corymbiten. alij amygdalitẽ, à similitudine, nec ullius latiora sunt folia. septimum dendroides, hoc est ramosum, & codion, & leptaphyllon à tenuitate foliorum, comosissimum ex omnibus, & cauliculis maxime rubentibus, & semine copiosissimum. est & alius uermiculus cimex uulgo dictus, odore fœdus, ex ligno nascẽs, chartisq;, & paleis. Item alius tunicas suas trahens cochleæ modo, sed ita ut pedes eius spectentur. Aristoteles Xylotrophon uocat, & processu temporis transit in chrysaliden, spoliatus statim expirat. cantharides uermiculi ficorum sunt. & pyri, & pinus, & cynacanthæ, quæ arbuscula est, ueluti acinos uuæ producens. latini caninam sentem, & uulgo uuam spineã nominant. rursus culices acescens uinum gignit, quos Aristoteles culices uinarios uocat. nam generali nomine & alij uermiculi parui alati dicuntur culices, inter quos sunt, qui muliones appellantur, arborarij pici rostrum habentes, & plus uno die nõ uiuentes. culices græci κώνωπας uocant, unde conopeum uocitatum est tentorium, ad arcendos culices contextum, quod supra lectum explicari consueuit. quinetiam in niue uermiculi nascuntur, qui niuales tineæ dicuntur. Aristoteles, uermes in niue uetustiori, quibus hirti sunt pili, & rubidi. & ipsa nix uetustate rubescit, sed in niue mediæ terræ candidi, & grandiores inueniuntur, torpent omnes, ac difficulter mouentur. & ignis uermẽ gignit uolucrem maioris muscæ magnitudine, qui pyralis, & à quibusdam pyrausta nominatur, uiuens quandiu in igne est, cum primũ euasit, moritur (ut supra diximus.) hypanis fluuius in ponto circa solstitium defert tenueis membranas acinorum instar, quibus erumpit uermiculus ad similitudinem supradicti, nec ultra diem uiuit ob id hemerobion uocatur, quod uitam unius diei habeat. ἡμέραν enim græca diem dicunt, βίον uitam. est & aliud genus culicum, quos uocant cẽtrinas fucis apum simileis ignauia, malitiaq; cum pernicie uerorum, & utilium. interimunt enim illos, atq; ipsi emoriuntur, à pungendo autem nomẽ sumpsere,

quod græci dicunt κάμπην. Conuoluolus uermis est minor Eruca, corrodens pubescenteis uuas, quem alij uoluocem appellant, quod uitium frondibus bombicum more sese conuoluunt. remedium est falces, postquam exacutæ sunt, fibrina pelle detergere, quemadmodum & contra Erucā, quæ pusillus et ipsa uermis est, ab erodendo uocata, remedium est uisco uitem ambire. conuoluolum etiam herbam uocant nascentem per frutecta, nullo odore, nec crocos intus habens, sed florem tantum, ac candorem lilij referens, ueluti rudimentum naturæ lilia facere condiscentis, dicta conuoluolus, quod sese rei, cui adhæret inuoluat. Eruca quoque herba est ita dicta, quod bestiolas omneis corpori innascenteis erodat, huius in condiendis obsonijs tanta est suauitas, ut græci euzomon appellarint, ob bonitatem iuris, εὖ enim bene dicunt ζωμὸν ius, uenerem mirifice stimulat (ut supra diximus) raucæ uermes sunt terreni, radices arborum lædentes. Plyn. olea, ubi quercus effossa sit, male ponitur, quando uermes, qui raucæ uocantur, in radice quercus nascuntur, & transeunt. Multipeda animal est è uermibus terræ pilosum, multis pedibus, arcuatim repens, tractuq; contrahens se, à græcis Ips uocatur. alij Scolopendram nominant. alij millepedam alij centipedam. onyscus uero, siue tylus, uermiculus est pluribus pedibus, colore fusco, sub lapidibus, aut figulinis uasis uiuens, qui tactus arcuat sese, atq; in globum contrahit ad similitudinem paruæ pilæ, hic in cortice punici mali decoctus cum porri succo, dolorem auriū sanat. campe uermiculus est, hortenseis maxime herbas, & arborū frondeis erodens, dicta ἀπὸ τοῦ κάμπτειν, quod flectere est. Columella, Nec solum teneras audent erodere frondeis Implicitus conchæ limax, hirsutaq; campe. hinc hippocampe dicti sunt pisces, qui & equi marini appellantur, à flexu caudarum, quæ piscosæ sunt. Plyn. hippocampinus cinis alopecias tollit. hinc etiam pityocampe uermes sunt è pinu arbore nascentes morsu uenenato, nec dissimili à buprestis morsu, de qua supra diximus. Plyn. usus sapæ contra cantharidas, buprestim pinorum, quas pityocampas uocant. Galenus πιτυοκάμπαι πίτυος εἰσὶ κανθαρίδες βουπρήστει δυνάμεως. Rotundæ tineæ in hominum corporibus dicuntur ad differentiam aliarum, quæ non sunt rotundæ. Plyn. Aisoi succus aluum sistit, & dysenterias, & tineas rotundas pellit. uermes terreni lumbrici appellantur à lubricitate (ut opinor) dicti. inter uermiculos, & Locusta poni potest, de qua supra diximus. & Bruchus uermiculus haud dissimilis locustæ herbas erodens, sine alis tamen. & gryllus, cui magnam authoritatem perhibent. Nigidius, magiq;, quod retro ambulat, terram terebret, noctibus stridat. Blattæ quoq; uermiculi exigui sunt lucem fugientes, & tenebrarum alumnæ in balneis maxime humido uapore prognatæ. plura earum genera sunt, molles, quæ in oleo decoctæ uerucas mirifice tollunt. alterum genus mylochon uocant, quod circa molas ferè soleat nasci. græci enim μύλον molam uocant. tertium genus est odoris tædio inuisum. hanc quidam putant à cimice, de quo supra diximus, nō differre. tauri uocantur scarabæi terrestres ricino similes, nomen cornicula dedere. quidam pediculos terræ uocant. Melolantha quoq; genus scarabæi est colore uiridis nascens (ut Aristoteles refert) è uermibus fimo bouis, aut iumenti creatis. sunt etiam ex scarabæorum genere grandiores, cornua prælonga bisulcis dentata forficibus in cacumine habentes, quos Nigidius lucanos appellat. alij è fimo ingenteis pilas auersi pedibus uolutant, paruosq; in ijs contra rigorem hyemis uermiculos nidulantur. hos Aegyptij loco numinum colunt, quoniam solis operum similitudo quædam huic animali est. est & genus eorum albis guttis distinctum, quod fullo appellatur, uolitant alij ma-

gno cum mugitu, alij terram frequentibus foraminibus excauant, crustas habent omnes, duntaxat ad tutelam pennarum à natura datas. in Thraciæ partibus iuxta Olynthium locus est paruus, in quo unum hoc animal necatur, ob hoc dictus cantharolethrus. κάνθαρος enim græce scarabæus uocatur. ὄλεθρος pernicies dicitur. papiliones quoq; inter uermiculos numerant, multa eorum genera. nullum animal imbecillius est, solo ferè tactu necatur. is, qui lucernarum luminibus aduolat. inter mala medicamenta à magis præcipue numeratur. lucet ignium modo noctu, laterum, & clunium colore cicindela, à græcis lampyris dicta. quidam noctilucam. alij nitedulam uocant, non ante matura pabula, aut post desecta conspicitur. nunc pennarum hiatu refulgens, nunc compressu obumbrata. huius animalis stellantes uolatus maturitatis hordei signum rusticis præbent mira benignitate naturæ. ab hac lychnus pensilis, quem uulgo lampadem uocant, cicindela appellatur, quæ nocte tota seruatur accensa, & lampyridis instar lucet. Martialis de cicindela, Ancillam tibi sors dedit lucernæ, totas quæ simul exigat tenebras. item uermes sunt aranei. uespæ. stelliones. bombices. & uesparum genere pseudospecæ, de quibus supra diximus, uermes sunt & muscæ notum animal, alis sonans, cui aculeus in ore pro lingua est, nec ad punctum, sed ad suctum à natura datus, ut culicibus, & quibusdam alijs. muscæ humore exanimatæ, si cinere condantur, redit uita, hoc animal græce μυῖα dicitur. à quo fit cynomyia, hoc est canina musca. muscam sine memoria esse prodiderunt. in Creta mons quidam est Carina nomine, nouem milium passuum ambitu, intra quod spatium muscæ non reperiuntur, natumq; ibi mel nusquam attingunt, quo experimento singulare medicamentis eligitur. è uermium etiam genere sunt tabani, qui & asili dicuntur in extremis fauis aliquando nascentes, ueluti grandiores apes, gallinarum modo incubant, qđ exclusum est primū uermiculus uidetur candidus. græca hoc malū œstrum nominant. Virg. Est locus silaris circa, ilicibusq; uirentē Plurimus Alburnū uolitans, cui nomen asilo, Romanū est, œstrum Graij uertere uocantes. Asper acerba sonans, quo tota exterrita syluis Diffugiunt armenta. crabrones uespis similes sunt, degunt syluestres in arborū cauernis. uita bimatū non transit. ictus eorum non ferè sine febri est. sunt qui putent ter nouenis punctis interfici hominem. Mitiorum minores opifices uocantur, qui hyeme moriuntur. maiores dicuntur matres. hæ biennio durant, nidos uere faciunt ferè quadrifores, in quibus opifices generentur. his educatis, alios deinde nidos maiores faciunt, in quibus matres futuras producant. opifices tunc munere funguntur, & pascunt eas. et cicadæ uermes sunt, quarum duo genera. minores quæ primæ proueniunt, & nouissimæ pereunt, hæ mutæ appellantur, nō quod nihil canant, sed quod parum canant. & maiores, quæ canunt, eædemq; nouissimæ proueniūt, & primæ intereunt, hæ uocantur achetæ, hoc est argutæ ἀπὸ τοῦ ἠχῶ, quod est sono, crepito, unde echo dicta est uox in nemoribus, & locorum concauitatibus resonans. & inter has, quæ minores sunt, uocantur tettigometræ, hoc est cicadarum matres. τέττιξ enim cicada dicitur, μήτηρ mater, sed illæ magis canoræ sunt. in utroq; genere mares cantant, fœminæ silent. in oriente ijs homines uescuntur, præsertim Parthi, licet opibus abūdent, ante coitū mares præferunt, post coitum fœminas. sola cicada ex omnibus, quæ uiuunt, sine ore est, pro eo aculeatum quiddam in pectore habet linguæ simile, quo rorem lambit, et pectus ipsum fistulosum, quo uocem emittit. excitatæ cicadæ, cum subuolant, humorem emittunt, quod argumentum est rore eas ali. quidam duo alia genera earum faciunt, surculariam, quæ grandior est, & fru-

mentariam

mentariam, quàm alij auenariam uocant, quoniam simul cum frumentis arescentibus apparet. Cicadæ nõ nascuntur, ubi raræ arbores sunt. in rhegino agro silent omnes, in locrensi ultra flumen cantant. formicæ quoq; uermes sunt, & ex pusilibus uermibus nascuntur. condunt æstate cibos, qui hyeme sufficiant. siquis onera quæ gerunt, corporibus earum comparet, iudicabit nulli animali secundum portionem, uires esse maiores. morsu minora onera gestant, maiora auersæ postremis pedibus impellunt. semina condunt semirosa, ne rursus in fruges exeant. madefacta imbre ad solem proferunt, atq; exsiccant, deinde reponunt. operãtur & noctu plena luna, inter lunio cessãnt. silices itinere earum attriti spectantur, & in opere semitæ factæ, tantum in omni re potest, quantulacunq; sedulitas. sepeliuntur inter se, quod nulli alteri animali præter hominem accidit. aliquando pennatæ reperiuntur. Indicæ formicæ cornua habent, hæ gerunt aurum ex cauernis terræ in regione septentrionalium Indorum, qui Dardæ uocantur, colorem felium habent. magnitudinem Aegypti luporum. aurum ab his hyberno tempore erutum Indi per æstatem furantur illis propter feruorem solis in cuniculis latentibus, quæ tamen odore solicitatæ prouolant, & crebro raptores lacerant, quamuis uelocissimis camelis fugientes, tanta est eius animalis cum amore auri feritas, atq; pernicitas. ob eam causam raptores ferinas carnes per diuersa loca disponunt, ut illis distractis, auri strigmenta tuti asportent, quæ fusionis ignari, aduenis mercatoribus uendunt. est & genus formicarum uenenatum, quod à fugiendo solem solifuga nominatur. concitatur enim acrius feruore solis, ideoq; eum fugit quantum potest. non nouit eas Italia, Betica solpugas appellat. Lucanus, Quis calcare tuas metuat solpuga latebras. idẽ genus est leonum in regione Aegypti sub promontorio, quod austri cornu appellatur, qui formicæ dicuntur, & genitalia sursum uersa habent, colorem aureum, glabriores sunt Aegyptijs. scorpius quoq;, siue scorpio uermis est uenenosus eo importunior cæteris, quod grauiore supplicio afficit, lenta morte triduo conficiens. ictus eius fœminis letalis est, præsertim uirginibus, uiris tantum matutino tempore, priusquam aliquo fortuito ictu ieiunum uenenum emittat. id in cauda habet, ferit semper obliquo ictu. nec unquam deest uenenum medio die, cum feruet solis ardoribus, nec cum sitit, semper inexplebilis potu. in Africa pennas, non ferit manus palmam, nec nisi pilos attigerit. ipse suæ plagæ impositus, aut assus in cibo sumptus, aut potus in duobus cyathis meri lenit dolorem. fœtum suum deuorat, unum tantum relinquens solertissimum, qui se in matris clunibus includens à cauda, & à morsu se tutum facit. scorpius quoque cœleste signum est, nam cum forte Orion inter uenandum Dianæ dixisset se quicquid ex terra oriretur facile interficere posse, ferunt terram ea temeritate permotam scorpionẽ produxisse, q necaturus Orionem uidebatur. Iouem autem utriusque audaciam admiratum scorpionẽ in cœlo collocasse, ut documento mortalibus esset nulla re esse nimis fidendum, quapropter Dianam, cui ob uenationis studium carus erat Orion, ab Ioue postulasse, ut idem sibi petenti beneficium daret, quod terræ ultro tribuisset, quo circa Iouem ita constituisse, ut oriente scorpione Orion occidat. huius scorpionis chelæ ita premuntur ab æquinoctiali circulo, ut eum sustinere uideantur. chelæ autem scorpionum, & cancrorum brachia dicuntur. Virg. Qua locus Erigonẽ inter chelasq; sequentes. cauda autem contingit hyemalem circulum. occidit inclinato capite. oritur erectus à chelis. in his stellas habet binas in singulis, in fronte tres, inter scapulas totidem, in uentre duas, in cauda quinq;. in ipso cacumine, quo uidetur percutere, duas. item scorpio militare instrumentum est, quod uulgo

nunc balistam uocant, ita dictus, quod paruis, ac subtilibus spiculis inferat mortem, siue quod scorpionis similitudinem habeat, cum arcus hinc, atq; hinc chelarum similitudinem præ se ferant, spiculum caudæ. balista uero funibus, & neruis tenditur, & maiora spicula multo longius iactat, emittit etiam in nauali bello sagittas oleo incendiario, stupa. sulphure & bitumine obuolutas, atq; ardentes, quæ tabulas pice unctas, & resina repente succendunt. Ouid. Quàm graue balistæ mœnia pulsat onus. à balista fit uerbum exbalisto, quod est decipio, circumuenio. Plau. ego hunc communem meum, atque nostrum omnium hostem exbalistabo lepide. item balistarium, locus in quo sita est balista. idem, intenta balista est probe, quam ego haud multo post emittam è balistario. balista ἀπὸ τοῦ βάλλειν dicta est, hoc est à iaciẽdo. scorpionem qdã arcubalistã uocant. est etiam scorpius herba semen habens ad similitudinem caudæ scorpionis, folia pauca. ualet aduersus animal nominis sui. hanc herbam Theophrastus nepam uocat, quod nepa scorpion apud græcos significat. quãuis enim aliqui putauerint nepam camarum esse, decepti eo, quod apud Plautum scribitur, retrouersum cædam imitabor nepam. constat tamen nepam scorpium esse, qui & ipse aliquando retrograditur mordendi gratia. Cicero, serpere angues. natare anaticulas. uolare merulas. cornibus uti uidemus boues. nepas aculeis. suam deniq; cuique naturam esse ad uiuendum ducem. item scorpiuros alia herba est, quam etiam heliotropium nominant, à nobis cum de sole differemus, dicenda. est & alius uermis locustæ similis, sine pennis, qui trixalis græce uocatur. latinum nomen non habet. item tipula uermis est sex pedes habens, sed tantæ leuitatis, ut super aqua currens non desidat. Plau. neque tipulæ leuius pondus est, quàm fides lenonia. quidam etiam leontophonen exiguum uermem esse dicunt, cuius cinis cum carne in cibo datus, leonem necat, quod falsum esse inferius ostendemus. item gurgulio uermis exiguus, de quo superius diximus; frumenta in horreis, satisue deuorans, dictus ita ob paruitatem, quod nil aliud sit, quàm guttur. Virgil. populatq; ingentem farris aceruum gurgulio. item gurgulio appellatur uia patens, & ueluti fistula quædam à naribus ad pulmonem constans chartilagine, & carne, per quam spiritus meat, ac remeat. & hæc spiritalis fistula dicitur, sicut alia fistula, quæ ab ore ad uentrem transit gula. & cibalis fistula appellatur constans neruo, & carne. itẽ Salamandra est uermis inter omnia uenenata maximum scelus. cætera enim singulos feriunt. salamandra populos necare pariter improuidos potest. nam si arbori irrepserit, omnia poma inficit ueneno, et eos, qui ederint, interimit. idem facit, si in puteum cadat. saliua eius quacunque parte corporis, uel in pede imo respersa omnis in toto corpore defluit pilus. est animal lacerti figura stellatum, nunquam nisi magnis imbribus proueniens, & æstate deficiens, cui tantus rigor, ut ignem tactum extinguat, non alio modo, quàm glacies, à suibus tamen sine nocumento manditur. item uermis est lacerta, cuius duo genera. altera est maior, hæc lacerta uiridis dicitur. altera minor. hanc qdam Zignyda, alij chalciden uocant. in utroq; genere mas dicitur lacertus. Virgilius. Nunc uirides etiam occultant spineta lacertos. lacertus etiam brachium in homine dicitur. à quo fit lacertosus, hoc est robustus, ac ualidis lacertis. Lacertus etiam piscis est, de quo inferius dicemus. lacertam ore parere uulgus existimat, quod Aristoteles negat. Constat tamen eas non incubare, oblitas quo sint loco enixæ, quoniam huic animali nulla memoria est. itaque catuli eorum per se erumpunt. ranas quoq; quidam parum inter uermes adnumerant. multa earum genera. sunt ranæ terrestres, licet in dulcibus aquis uiuant. sunt & marinæ. in mari rana

piscatrix dicitur, quoniam eminentia sub oculis cornicula turbato limo exerit, atq; ita assultanteis pisciculos pertrahit, donec eam propè accedant, ut assiliat. mares, dum fœminas ad coitum cient, ololygones uocantur (ut supra diximus). E` terrestribus quædam in uepribus tantum uiuunt, ob id à rubis rubetæ appellatæ. græci phrynos uocant. maximæ omnium geminis ueluti cornibus, plenæ ueneficiorum. tradunt ossiculo eius, quod est in dextro latere in aquam feruentem deiecto, statim uas refrigerari, nec postea feruere nisi exempto, & econtrario aliud esse in sinistro latere, quo deiecto feruere aqua uideatur, id apocynon uocari, quoniam canum impetus eo cohibeantur. aliæ inter harundines, fruticesq; uersantur, ob id à calamis dictæ calamitæ. hæ inter omneis & minimæ sunt, & uiridissimæ, & à quibusdam diphthitæ nominantur. sunt etiam sine uoce, & si hauriantur, uentres boum distendunt. est & rana parua arborem scandens, & ex ea uociferans, in cuius os siquis expuat, ipsamq; dimittat, tussi liberari dicitur. tradit Democritus, quod siquis extrahat ranæ uiuenti linguam, nulla alia corporis parte adhærente, ipsáq; dimissá in aqua, illam imponat supra cordis palpitationem mulieri dormienti, quæcunq; interrogauerit uera responsuram. inter uermiculos postremo apeis quoq; ponunt, & certe uermiculi sunt, dum nascuntur, ideo apes dictæ, quod sine pedibus sunt. Virgilius, trunca pedum primo. quamuis aliqui apeis ab eo dictas uolunt, quod se pedibus inuicem tenent. ab hoc fit diminutiuum apecula, siue apicula, quoniam & apes, & apis dicimus in nominatiuo. & apiarium, locus in quo apes tenentur, quod & aluearium dicitur, ab alueorum multitudine. & mellarium à melle, & à melissis, hoc est apibus, melisson. & apium herba, quam græci selinon uocant, cuius plura genera. quod enim sponte in humidis nascitur, helioselinum uocatur. ἕλος enim dicitur palus, uno folio est, nec hirsutum. rursus in siccis hipposelinum, quo equi libenter uescuntur, pluribus folijs est simile helioselino, id & petroselinum, & olus atrum, siue olisatrum nuncupant, ut supra ostendimus. tertium oreoselinum, quasi montanum apium. cicutæ folijs, radice tenui, semine anethi. minutiori tamen, his ferè omnibus apes uescuntur. item ab apibus apiastrum, quod non est syluestre apium (ut Valla scripsit) sed herba que à Melissis melissophyllon appellatur, hoc est apum folium, & à melle dicitur mellitena, nullo magis flore gaudent apes. copia ipsius facillime examina continentur, & si ea purgantur aluearia, non fugiunt apes. in Sardinia hæc herba uenenata est. item ab apis apiarius deducitur, qui curam apium habet, & alueos tenet. Plynius. prouentum enim sperant apiarij large florescente thymo. & apiana uua prædulcis, quam præcipue insectantur apes. uespæ. muscæq;. nunc uulgo à muscis muscatula dicitur. græci sticam uocant. item ab ape apiastra auis apeis comedens, quæ merops etiam uocatur, genitores suos reconditos pascens, pallido intus colore pennarum, superne cyaneo, priori subrutilo. nidificat in specu sex pedum defossa altitudine. Virgilius. meropes, aliaq; uolucres. manifestus hic Seruij error notatur, qui meropem inquit uiridem esse, & uiridiores pennas haber. ecreantur autem apes ex bobus, sicut crabrones ex equis. fuci ex mulis. uespæ ex asinis. conduntur apes à uergiliarum occasu, nec ante fabas florenteis ad opera, & labores exeunt. cum per cælum licet, nullus operi perit dies. primum fauos construunt, hoc est cellulas, domosq; à fouendo dictos, quod in ijs sobolē fouent, fingunt primo cera, dehinc melle implent. ceram ex floribus faciunt, quæ quanto iucundiore materia composita est, tanto in hac meliorem mella qualitatem accipiunt. melligenem capiunt è lachrymis arborum, quæ glutinum pariunt, ut salicis, ulmi,

arundinis, succo gummi. resina. his primum alueum intus totum, ut quodam tectorio illinunt; & alij amarioribus succis, ne aliarum bestiolarum auiditates ijs uocant. his fores quoque latiores circunstruunt, melligo hæc uocatur. primum fundamentum operis dicitur metys, hoc est purgamentum ceræ ex quo partem aluei priorem apes illinunt. secundum pissoceron ex cera, & pice, siue gummi, siue resina mistum, unde nomen habet. græci enim πίσσαν picem uocant, κηρὸν ceram. tertium propolis dictum, hoc modo quasi suburbanum, quod ante alueum sit, propolin (Varro inquit) uocant, quod apes faciunt ad foramen introitus, porrectum in alueum, maxime æstate. quam rem etiam nomine eodem medici uocant in emplastris. propter quam rem etiam carius in sacra uia, quàm mel uenit. est autem propolis fauorum stabilimentum qua omnes frigoris, aut iniuriæ aditus obstruuntur. odore etiam usque adeo graui, ut quidam pro galbano utantur. post hæc conuehitur erythace, quam alij sandaracam. alij cerinthum nominant. hic est apium, dum operantur, cibus, qui sæpe in fauorum inanitatibus sepositus inuenitur, saporis amari, sed plenus humoris. gignitur autem rore uerno ex arborum succo. Varro. erythacem uocant, qua fauos extremos inter se conglutinant, quod est aliud melle propoli. itaq; in hoc uim esse illinendi, quo circa examen, ubi uolunt considere eum ramum, aliam'ue rem oblinunt hoc admisto apiastro. Aristoteles. aggerunt apes suis cruribus ceram, atq; erythacen. idem, sed recondunt aliud quoque cibarij genus, cui durities ceræ proxima, quod σανδαράχην, hoc est sandaracham nonnulli appellant. Idem, habent etiam quo secundo cibo alantur, quod κήρινθος, hoc est cerinthus uocatur, uerum hoc deterius est, & dulcedine propè ficus, nam & cerinthe herba est folio candido. incuruo. cubitalis. capite concauo, mellis succum habente. erythace à coloris rubedine dicitur. græce enim ἐρύθημα robur appellatur. cera ex omnium arborum, satorumq; floribus confingitur, excepto rumice. & chenopode herbis, quarum prima uulgo nota est. secunda effigiem habet pedis anserini. Aristomachus Solensis tanto apum amore flagrauit, ut duodequadraginta annis nihil aliud fecerit. Hyliscus quoque Thasius usqueadeo has in desertis coluit, ut agrius, hoc est agrestis fuerit cognominatus. apes intra sexaginta passus opus suum faciunt consumptis autem in proximo floribus, speculatores ad pabula ulteriora trasmittunt. noctu deprehensæ in expeditione, supinæ excubant, ut alas à rore defendant. interdiu stationes ad portas faciunt more castrorum. noctu usque ad auroram quiescunt, donec una excitet omneis duplici, aut triplici bombo quasi tuba, aut cornu aliquo. tum cateruatim prouolant, si dies futurus est quietus. uentos enim, imbreisq; prædiuinant, & tunc continent se tectis, cum ad opera processere, aliæ flores aggerunt pedibus, aliæ rorem ore. adolescentiores ad hæc opera exeunt, & supradicta conuehunt. seniores intus operantur, & aduecta disponunt, quæ flores portant prioribus pedibus onerant femora, pedes priores rostro, & onere graues remeant. excipiunt eas ternæ, aut quaternæ, atq; exonerant. singulæ præterea sua officia habent. aliæ construunt. aliæ poliunt. aliæ suggerunt. aliæ ex eo, quod allatum est, comparant cibum. neque enim separatim uescuntur, ne operis, aut cibi, aut temporis inæqualitas fiat. primos ferè treis ordines inanes struunt, ne promptum sit, quod inuitet furantem. nouissimi maxime melle implentur, dum uehunt, secundos captant flatus, si procella oriatur apprehensis pediculo lapillis se librant. sæpe etiam lapillum in humeros imponunt. laboranteis miro studio obseruant. cessantium inertiam notant. castigant. sæpe etiam morte puniunt. omnium animantium mundidissim

tium mundidissim

tium mundissimæ sunt, amoliuntur è medio cuncta, nullasq; inter opera spurcitias relinquunt. excrementa operantium intus unum congesta in locum diebus turbidis, & quando ab opere cessant, educunt. cum aduesperascit minus, ac minus in alueo obstrepunt, donec una circumuolet, eodem, quo excitauerat bombo, quasi somnũ indicans, instar castrorum. tunc repente omnes silent. domos primum plebeijs ædificant, deinde regibus. si prouentus largior speratur, etiam fucis, hæ cællarum minimæ sunt, sed ipsi maiores apibus. sunt autem fuci sine aculeo uelut imperfectæ apes, nouissimeq; à fessis, & iam emeritis inchoatæ, serotini fœtus, & quasi seruitia uerarum apium. alimenta non congerunt, sed ab alijs conuecta consumunt. ad procreationem tamen sobolis conferre aliquid uidentur, insidentes seminibus, quibus apes figurantur. itaq; ad fouendam, & educandam natam prolem familiarius admittuntur. exclusis deinde pullis extra tecta perturbantur. Virgilius. Ignauum fucos pecus à præsepibus arcent. multæ apes singulos fucos aggressæ trucidant. quidam tamen fucos proprium genus esse existimant, quemadmodum ex eodem genere fures, lata aluo, ad furandũ pronos, ita appellatos, quia furtim deuorant mella. alij fucos ex apibus fieri putant. aculeum enim apibus uẽtri insertum esse, qui si ad unum ictum infixus fuerit, illas statim emori, sed cum intantum fuerit adactus, ut intestinum sequatur, sic fucos ex apibus fieri, nec mella facere, ueluti castratis uiribus, sed sola frequentia fœtui prodesse. fucus etiam herba est, quæ græce φῦκος θαλάσσιον, latine fucus marinus dicitur. tria eius genera, latum, & alterum longius quadamtenus rubens. tertium crispis folijs, quo in Creta uestes tinguntur, à nostris etiam alga dicitur, & tertium genus alga rufa appellatur. ab hoc fuco uerbum deducitur, & passiuum eius fucor, quod est coloro. & coloror. unde fucatæ muliẽres dicuntur, quæ uel medicamentis quibusdam colorantur, uel uitia corporis inductis coloribus tegunt. & fucus color ipse, siue medicamentum dicitur. Plautus, uitia corporis fuco occulunt. Virgilius fucum pro cera posuit, quæ ex diuersorum colorum floribus colligitur, fucoq;, & floribus oras explent. fucus etiam pro fraude metaphorice ponitur, in qua ueritas occultatur. Terentius, & p alienas tegulas uenisse clanculum per impluuium fucum factum mulieri. hinc fucilis res falsa dicitur, & quasi fucata. fœtus quomodo progenerent apes, magna est inter eruditos contentio. nunquam enim uisus est apum coitus. multi existimauerunt compositis floribus aptissime confici. Virgilius. Illum adeo placuisse apibus mirabere morem, Quod nec concubitu indulgent, nec corpora segnes In uenerẽ soluunt, aut fœtus nixibus ædunt, Verum ipsæ è folijs natos, et suauibus herbis, et, Ore legũt ipsæ regẽ, paruosq; quirites Sufficiunt, aulasq;, & cerea regna refigunt. alij coitu unius, qui rex dicitur, generari apes existimant, hunc esse solum marem præcipua magnitudine, ne fatiscat, ideoq; fœtum sine eo non ædi, apesq; reliquas, nõ tanquam ducem, sed tanquam marem fœminas comitari. sunt autem reges maiores paulo, quàm ceteræ, & oblongi, rectioribus cruribus, sed minus amplis pennis, pulchri coloris & nitidi, leuesq;, ac sine pilo. dubium an careat aculeo maiestate tantum armatus, an aculeum quidem ei natura dederit, sed usum eius negarit, quod regem decet clementẽ esse, nec arma, nisi per ministros, ubi ius postulat, exercere, hoc certe constat regem aculeo non uti. mira plebis circa eum obedientia, cum procedit, una est, totum examen circa eum conglobatur, cingit, tuetur. uideri ab aliquo non sinit. alijs temporibus cum plebs in labore est, ipse intus opera circuit, exhortanti similis. solusq; imunis. satellites quosdam, & quasi lictores circa se continue habet, qui imperata

faciant, nunquam nisi migraturo examine foras exit. in procedendo se quæq; proximam illi cupit esse, & in officio conspici gaudet. fessum subleuant humeris, fatigatum ex toto portant. ubi ille consedit omnes castramentantur. rege defuncto mœret plebs ignauo dolore, non cibos conuehit, non exit, tristi tantum murmure circa corpus conglobatur, tandem fame moriuntur. cum uero alias apes defunctas educunt, tristitiam quandam ostendunt, & funerantium more comitantur exequias. color regis melleus est, quasi electo flore, ex omni copia factus, neque uermiculus nascitur, ut ceteræ apes, sed statim penniger est. ceteræ, cum formam capere cœperunt, nymphæ appellantur. Aristoteles, οὐχ ἅμα δ' ἐν πᾶσι τοῖς κυψέλοις ἔνεστιν ὁ γόνος. ἀλλ' ἐνίοις μὲν ἤδη μεγάλα ἔνεστιν, ὥστε καὶ πέτεσθαι. ἐνίοις δὲ νύμφαι. ἐν τοῖς δὲ σκώληκες ἔτι, hoc est, non equus in omnibus alueis fœtus. in quibusdam enim magni iam sunt, ut uolare queant, in alijs nymphæ. in alijs etiam uermiculi. sirenes & cephenes imperfectæ apes sunt, & inutiles operi, nisi quod multitudine, quæ ad calorem multum confert, fœtus adiuuant. quo enim maior eorum turba est, eo maior fit prouentus. Aristoteles. fœtus apium sirenum, & cephenum albi quãdiu uermiculi sunt, postquam creuere fiũt apes sirenes, & cephenes. clerum abortum apium esse Plinius scribit, cum fœtum morbo, aut ignauia, aut naturali infœcunditate non eduxere. in quo certe miror uirum alioqui doctissimum errasse. clerum uermiculum esse constat nocentem aluearibus. Aristoteles. examina infestantur clero. sic enim uocant uermiculos, qui in pauimento nascuntur, ex quibus crescentibus uelut aranea abducitur alueo, & faui carie pereunt. hinc morbus quoq; eiusmodi clerus uocatur, hoc est fauus cum fœtu putrefactus. cum uero alia causa, ut puta morbo, aut ignauia, aut infœcunditate naturali fœtum nõ peragunt, blapsigonia dicitur, quasi prolis detrimentum, ἀπὸ τοῦ βλάπτω, quod noceo est, & γόνος fœtus. cum deficit alicuius aluei cibus, impetum in proximes rapinæ studio faciunt, at illæ contra dirigunt aciem, & alijs quoq; causis sæpenumero dimicant duo imperatores, acies instruunt, utroq; suos euocante commilitones, quæ dimicatio iniectu pulueris, aut fumo tota dirimitur. Virgilius. Hi motus animorũ, atq; hæc certamina tanta, Pulueris exigui iactu cõpressa quiescent. gaudent plausu, ac tinnitu æris, atq; euocantur, postquam effecto opere, & educto fœtu, functæ sunt omni munere, exercitationem nihilominus solennem habent, spatiatæq; in aperto, & gyris in alto æditis, tum demum ad cibum redeunt. uita eis longissima septem annorum est. aluenum nunquam ultra decennium durasse produnt. sunt qui mortuas, si intra tectum hyeme seruentur, deinde sole uerno torreantur, ac ficulneo cinere toto die foueantur, reuiuiscere existiment. quando uero in totum amissæ sunt, uentribus bubulis recentibus cum fimo obrutis, uel (ut Virgilius scribit) iuuencorum corpore exanimato reparantur. odere fœdos odores & infectos, fugiunt procul. itaque unguenta redolenteis infestant. Vua in apibus dicitur, quando examen conglobatum botri instar dependet. Virgilius. Hic uero subitum, ac dictu mirabile monstrum Aspiciunt, liquefacta boum per uiscera toto Stridere apes utero, & ruptis efferuere costis, immensasq; trahi nubes, atque arbore summa confluere, & densis uuam dimittere ramis. Seruius. Vuam dimittere, idest in morem uuæ botryonem defluere, quod græci dicunt βοτρυδόν. Columella. deinde cum examen glomeratum in proximo frondentis arbusculæ ramo consederit, animaduertito, an totum examen in speciem unius uuæ dependeat. Iuuenalis. Sollicitus tanquam lapides effuderit imber, Examenq; apium longa consederit uua. Pylnius, tunc ostenta faciunt

priuatæ, ac publicæ una dependente in domibus, templis'ue sæpe expiatæ magnis euentibus. sedere in ore infantis Platonis, tum etiã summitatem illam prædulcis eloquij protendentes. græci quoque hoc ipso loquendi modo utuntur. βοτρυδὸν ἐξηρτῆσθαι τὰ σμήνη. Cera est, quæ fit expressis fauis, & aura purificatis, optima est, quæ punica uocatur, omnium candidissima; proxima, quæ maxime fulua. nomen à græco habet, κηρίον enim græci fauum uocant, κήρινον cereum. nigrescit addito chartarum cinere, sicut anchusa admista rubet. cera aliquando pingere maiores nostri solebant. quapropter & tabellæ ita pictæ ceræ uocabantur. Ouidius, Perlege dispositas generosa per atria ceras. è cera etiam fiebant pugillares, in quibus scribere mos erat. unde ceras aliquando pro libellis, siue epistolis, ac etiam ipsis pugillaribus capimus. Iuuenalis, Non'ne libet medio ceras implere capaces Quadriuio? parieti quoque depicto, & armis cera punica cum oleo liquefacta, candens setis inducebatur, iterumq; admotis gallæ carbonibus adurebatur ad sudorem usque. postea candelis subigebatur. deinde linteis puris, ut sicut marmora nitescerent. Plynius. uariosq; in colores cera trahitur ad innumeros mortalium usus, parietumq; etiam & armorum tutelam. ab hoc fit cerare, & incerare uerbum, quod est cera tegere. Persius. genua incerare deorum. & cereus adiectiuum, quod aliquando ex cera fit, ut cerea candela, ad differentiam eius, quæ ex seuo est, siue alio pingui. aliquando mollem, ac facilem, & tanquam cera tractabilem. Horatius. Cereus in uitium, flecti monitoribus asper. nonnunquam pinguem. Accius. pinguem turturem, cereamq; ficedulam. à ceræ uidelicet colore. quandoq; unctum. Martialis. Cerea si pendet lumbis, & trita lacerna. cereus uero substantiuum funale significat, quem in saturnalibus solebant humiliores potentioribus, cum candelis pauperes, locupletes cereis uterentur. Martialis. Hic tibi nocturnos præstabit cereus ignes. item à cera cerinus color (de quo supra diximus). Item syncerum, quod proprie significat integrum, tractum ab eo, quod qui diuidere fructum communem aluearum cum socio uolunt, simul cum cera mel partiuntur, quod si mel tantum sine cera consignent, fraudant socium, nec agunt integre. sunt qui tradant societate fraudata alueos mori. syncerum itaque dictum, quasi simul cum cera. σὺν enim apud græcos simul significat in compositione, quemadmodum apud nos Con. unde synæresis dicitur figura, quæ diuersa coniungit, ut cum dicimus Antoni gladios, pro Antonij. & derit pro deerit. & synagoge coadunatio. & synalœphe, quasi compressio, cum de fine dictionis uocalis obijcitur, sequenti dictione incipiente à uocali. ut Semper ego auditor tantum? & syncope concisio, cum litera, uel syllaba de medio dictionis abscinditur. & syncategorematica consignificatiua & Synchysis confusio. est enim (ut Donatus inquit) hyperbaton undiq; confusum, ut illud Virgilij, Tres notus abreptas in saxa latentia torquent, Saxa uocant Itali medijs quæ in fluctibus aras. & synechon, continens. & synecdoche conceptio, cum à parte totum, uel à toto pars intelligitur, à parte totum, ut flammas cum regia puppis, hoc est nauis. a toto pars, ut Quammultæ glomerantur aues, ubi frigidus amnis Trans portum fugat. & syllepsis figura, quæ dici latine conceptio potest, quando pluratiua dictio singulari uerbo cohæret. Virgilius. socijs, & rege recepto, aut singularis plurali uerbo connectitur. idem, Sunt nobis mitia poma, Castaneæ molles, & pressi copia lactis. aut pro multis unus ponitur. Idem, armato milite complet, aut pro uno multi. idem. Vos ò Calliope precor aspirate canenti. & synodus conuen-

tus, siue conuenticulum. & synonyma, quæ sub diuersis uocibus idem significant. & synatrœsmus figura, quæ & singulis uerbis, & plurium uerborum coniunctione fieri potest. singulis hoc modo, sed cum ad supplicium sumendum se confirmaret, multa simul eum reuocabant officia, consuetudo. tempus. existimatio. periculum. religio. plurium uerborum coniunctione sic, nemo enim nocens sine summo mœrore est iudices, sed multa simul eum perturbant, quod adest solicitudinis plenum, quod futurum est formidolosum. lex paratum supplicium ostentans, uitia ex uitijs coacta, occasionem arguendi maleficij captans inimicus, quæ quotidie uehementer eius animum excruciant. & polysyntheton figura, cum sententiæ multorum articulorum conuenienti copia continentur, ut ille hunc pœna constrictum trahebat, hic autem uociferabatur, concursus uero non mediocris erat, cum tamen omnes opitulari uellent, sed nemo auderet, neque ibi magistratus aderat, nec circunspicientes, quò potissimum confugeremus, reperiebamus. & syncœosis figura, quæ docet diuersas res coniungere, & communi opinioni cum ratione aduersari, ut nec hominis auari, atq; asoti unum, atque idem uitium est. uterq; enim nescit uti, atq; utriq; pecunia dedecori est. quare merito utriq; pari pœna afficiuntur, quos pariter non decet habere. & synonymia figura, quæ communio nominis interpretatur. utimur autem eo genere elocutionis, quoties uno uerbo non satis uidemur dignitatem, aut magnitudinem rei demonstrare, ideoq; in eandem significationem plura conferuntur, ut si dicamus. prostrauit. afflixit. perculit. & asyntheton, quod incompositum, siue solutum à latinis dicitur, cum demptis disiunctionibus, & propositionibus, diuersa proferuntur. Cicero. expecto uim edicti, securitatem prætoris. faueo oratori. cupio, opto damnari Apronium. & syntaxis, quæ latine constructio, siue coordinatio interpretatur. & synthesis, quæ compositio à nostris dicitur, fitq;, cum singulare nomen multitudinem significans cum uerbo plurali coniungitur, ut Pars infrusta secant, & turba ruunt. synthesis etiam uestis genus est, de qua supra diximus. & Symmachus nomen proprium, quod significat concertatorem, auxiliarium. & symmachia, auxilium, concertatio. & symmetria commensuratio, cuius tamen latinum nomen in usu non est. Plynius non dum habet latinum nomen symmetria. & sympathia usitatissimum apud latinos, quod dici compassio potest. & symbole commissura. & symbolum indicium, quasi simul collatum, de quo alibi diximus. & Symmathetes condiscipulus. & symposium compotatio, & syndipnium concœnatio. & sympotes, compotor. & sympotria compotrix. & symphitum herba, de qua alibi diximus. coagulum, siue conferua latine appellata, & symphonia consonantia, & synœcus cohabitator, contubernalis. & systole correptio. & syngraphum, de quo alibi diximus, & symplegma complexus, concursus. & symplegades insulæ ponti mille quingentis passibus ab Europa distantes, Cyaneæ ab alijs dictæ. Symplegades autem ob id appellatæ, quod inter se concurrisse aliquando fabulis traditur. id autem fictum iccirco est, quoniam paruo discretæ interuallo, ex aduerso intrantibus geminæ cernebantur, pauloq; deflexa acie, coeuntium speciem præbebant. & sympudearia funera à ueteribus dicebantur, quibus ludos adhibebant, quasi simul pudenda. uerum, ut ad propositum reuertamur, quoniam quæ integra sunt, etiam incorrupta sunt, ponitur aliquando syncerum pro puro incorrupto, immaculato. Horatius. Syncerum est nisi uas, quodcunq; infundis acescit. ab hoc fit syncaritas, hoc est integritas. & syncere, integre, cuius contrarium est

insyncerum,

insyncerum, hoc est uitiatum, corruptum. Virgilius. insyncerus apes tulerit cruor. simili quoque modo procerum à cera deducitur, quod proprie significat prolixum, & in longum productum, quasi ad similitudinem ceræ extensum. à quo proceritas longitudo, aut prolixitas, & proceriter aduerbium, extense. proceres uero capita trabium proprie dicuntur, hoc est mutili quidam extantes, à quo principes ciuitatis sunt proceres appellati, quod ij ita in ciuitate eminent, sicut illi in ædificijs. quidam tamen procerum à crescendo, quasi procretum, hoc est excretum dictum uolunt. & Procris Cephali uenatoris uxor fuit. Proconessus urbs fuit in minori Asia. item à cera cerinthe, herba est folio candido incuruo, cubitalis, capite concauo, mellis cum cera misti saporem habente, cuius florum auidissimæ sunt apes. Item à cera cerotum, siue ceratum. græce κηρωτὸν, de quibus supra diximus. aceratum à ceræ priuatione, quod significat lutum cum paleis mistum. & ceroma, quod ceroto simile sit. ceroma enim dicebatur, quo ungebantur athletæ, dum certaturi erant. hoc uero ex oleo, terráq; constabat, nec ex omni quidem terra, sed ex quibusdam eius generibus, quibus robustiora fieri corpora, & ad tolerandos æstus, atq; algores firmiora arbitrabātur, ut erat albida quædam terra pertenuis, ex albano agro, & rubrica, & baianus puluis, & qui iuxta montem Vesuuium colligebatur, aliæq; huiusmodi terræ complures. adhibebatur quippe oleum tum ad agilitatem præstandam ut corpora lubrica fierent, tum quod natura olei est tepefacere membra, & contra algores munire. tertia uero ad indurandos magis artus, & aduersus æstum firmandos adiungebatur. Statius de palæstris. Postquam oleo gauisa cutis, petit æquor uterq; Procursu medium, atq; austa uestitur arena, Tum madidos artus alterno puluere siccant, Colláq; demersere humeris, et brachia late Vasta tenent. tanta uero quorundam in inueniendis ad huiusmodi concertationes terris cura fuit, ut tradant, Patrobam Neronis principis libertum ex Aegypto aduehi fecisse arenam è Nilo tenuissimam. duntaxat ad corpora palæstræ studijs exercenda. Patrobæ huius mentionem facit Martialis. Vexat sæpe meum Patrobas confinis agellum. contra libertum Cæsaris ire times. Lacedæmonium ceroma, aqua frigida uocabatur, quoniam Lacedæmonij pueros suos ad tolerandos æstus, atq; algores eiusmodi aqua madefactis corporibus obdurabant. unde apud Virgilium Seruius, dum locum illum exponit. natos ad flumina primum deferimus, sæuoq; gelu duramus, & undis. laconum (inquit) morem exprimit. Martialis. Cur lacedæmonio luteum ceromate corpus Perfundit gelida uirgine, ne coeat. atqui ceroma illud, quod peractis ludis ex athletarum corporibus distringebatur admisto luto, ac sudore, cœnoq;, ad uarios medicinæ usus utile erat, ideoq; magna diligentia custodiebatur. à strigili, siue stringendo strigmentum hoc uocabant. tanta in gymnasijs græcorum luxuria, ut aliquando magistratus ludorum octingentis sestertijs strigmenta huiusmodi uendidisse tradantur. Plynius. quin & sordes hominis in magnis fecere remedijs quæstuosorum gymnasia græcorum. quippe ea strigmenta molliunt. calefaciunt. complent. sudore, & oleo medicinam facientibus. efficaciora ad eadem strigmenta à balneis, & ideo miscentur suppuratorijs medicamentis. nam illa, quæ sunt è ceromate permisto cœno, articulos tantum molliunt. calefaciunt. discutiunt efficacius. sed ad cætera minus ualent. ponitur etiā aliquando ceroma pro loco, in quo palæstritæ ungebantur. Martialis. Silentum ceroma teris. Plynius, idem palæstras athletarum imaginibus, et ceromata sua exornant. & uultus epicuri per cubicula gestant, ac circunferunt secum. item à cera cerium deducitur, quod faui similitudinem habeat. dicitur à græcis κηρίον ulceris genus est, idq; duas species habet. alterum est subalbidum furunculo simile, sed maius, & cum dolore maiore, quod ubi maturescit, habet foramina, per quæ fertur humor glutinosus, & purulentus, nec tamen ad iustam maturitatem peruenit. si diuisum est, multo plus intus corrupti, quàm in furunculo apparet, altiusq; descendit, raro fit, nisi in scapulis. alterum est minus super corpus eminens, durum, latum, subuiride, magis exulceratum, siquidem ad singulorum pilorum radices foramina sunt, per quæ fertur humor glutinosus, subpallidus, crassitudinem mellis, aut uisci referens. si inciditur, uiridis intus caro apparet, dolor, & inflammatio ingens est. Plynius. ramorum fici teneri cauliculi cum melle ulceribus, quæ ceria uocantur illinuntur. idem. grossi illitæ cum melle, & folijs ceria sanant, & canis morsus. item à melle, & cera melliceris mellicerides. ganglia. atheromata. stratomata. tubercula sunt eiusdem fere generis, quæ & in ceruice, & in alijs, & in lateribus oriri solent, habent inter se mediocres differentias, quandoquidem neque periculo terrent, neque diuerso genere curantur, omnia autem incipiunt à paruulo, & diu, paulatimq; increscunt, ac tunica sua includuntur, quædam ex his dura, ac renitentia, quædam mollia, cædentiaq; sunt, quædam spatio nudantur, quædam tecta capillo suo permanent, feréq; sine dolore sunt. ganglia renituntur atheromati, subest quasi tenuis pulticula. stratomati pingue quiddam, idq; latissime patere consueuit. melliceridi liquidior humor, idemq; pressim circumfluit, unde à melle, & cera, hoc est à fauo nomen accepit. Plynius. melilotus deferuefactus in uino dulci. peculiariter contra melliceridas efficax. item à cera cerosus, idest ueluti ceram habens admistam. unde mel cerosum non dum depuratum, & adhuc cera commistum. Plyn. testes fibri non adulterati hammoniaci coloris esse debent, circundati liquore ueluti mellis cerosi, odoris grauis. gustu amaro, & acri. item cerites lapis, de quo supra diximus a ceræ colore. mel uero à græco deductum, quod dicitur μέλι, unde μελίττα mella, & μέλιτται, siue μέλισσαι apes. mel optimum est, ubi optimorum florum copia abundat, hinc mel atticum cæteris præferunt, quod & hymetium dicitur. Hymetus enim mons est Atticæ regionis iucundissimus, & omnium græcorum montium obtinens principatum, diuersis floribus, & thymo maxime abundans. quapropter in eo repertas primo apes uolunt Erichthei temporibus, quāuis aliq in Thessalia potius uelint sub Aristæo, aliqui in insula Cho, ut Eumenes. nonnulli in Creta temporibus Saturni, ut Mæander. Virgilius. semper frondentis Hymeti. Iuuenalis. dulciq; senex uicinus Hymeto. Martial. Hoc tibi Thesei populatrix misit Hymetti, Pallados à syluis nobile nectar opus. ex hoc monte marmora etiam pulcherrima cauabantur. Plynius. L. Crassus orator primus peregrini marmoris columnas habuit hymetias. post atticum mel primum locum obtinet siculum ex hibla. Hic mons est & regio Siciliæ, in qua thymi, & salicum copia. idem Mons Megara uocantur. Apium ibi magna copia, quæ ab eo Hyblææ dicuntur. Virgilius. Hyblæis apibus florem depasta salicti. Martialis, Cum dederis siculis mediæ de collibus hyblæ, Cecropios dicas tu licet esse fauos. Sed melle attico illud præstantius esse putatur, quod ad argentarias gignitur, uocaturq; Acapnistum, quod genere quodam compositionis à fumo purgatum sit, quippe α priuatiua particula est, καπνὸς fumus. alicubi faui cera spectabiles sunt, ut in pelignis. Alibi mellis copia, ut in Creta, Cypro. Africa. Alibi magnitudine, ut in septentrionalibus regionibus. Viso iam in Germania octo pedum longitudinis

fauo. Vernum mel anthinum uocatur, quod ex floribus faui construantur, quos græci ἄνθη appellant. Mel uero æstiuum, uocatur horæum, quod græci omnes fructus æstiuos nominant horæos. quoniam id tempus per excellentiam horam uocant, in omni melle, quod per se fluxit, optimum est, appellaturq; tacitum. Tertium genus mellis syluestre est, eximiturq; post primos autumni imbres. Ericæum id uocant ab Erica frutice, quam & Sisarum nominant. Folia habet tamarici similia. Hæc tum herba sola floret in syluis, ideoq; melli nomen præbet. Plurimi syderiten eam appellant. Athenienses tetraditen. Cum eximenda sunt mella, apes abigi fumo debent, ne uel irascantur, uel ipsæ auidius uorent. Acraton mel purum, atque integrum dicitur, quod neque acescere incepit, nec ullum passum est uitium. Bithymum mel dicitur, quod ex utriusque thymi floribus collectum est. Duo enim sunt thymi genera. candidum, & nigrum. Hoc genus mellis album non fit, sed est oculis, & ulceribus aptissimum. Tantum autem refert in apibus pabulum, ut mella quoque uenenata nascantur. Herba est heraclie in Ponto alba, uexatio quidem iumentorum, sed præcipue caprarum, quam ægolethron uocant, à capris interimendis. αἶγα quippe græci capram nominant, ὀλέθριον perniciosum, exitiale. huius flore concipiunt mella, noxium uirus, cum aquoso uere marcescit. quapropter non fit hoc omnibus annis. Aliud quoque mellis genus in eodem Ponti situ, quod ab insania, quam gignit, μαινόμενον uocant, id existimatur fieri flore rhododendri, qui fructex est, quem & rhododaphnen nominant. & nerium folio similis amygdalæ, sed maiori, pinguioriq; semine patenti, ut cornu, intus lana, similis hyacintho, radice oblonga, gustu salsa. angusta folia eius, quadrupedum sunt uenenum. Capræ, si aquam biberint, in qua folia eius maduerint, mori dicuntur, & in perside, & in Mauritania uenenati faui gignuntur. Item in Corsica. Ouidius. Quam puto de gelidæ collectum flore cicutæ Melle sub infami corsica misit apis. Mel quidam dicunt cæli sudorem esse, alij syderum saliuam, alij purgantis se aeris succum. constat sane ex aere decidere, syderum maxime exortu sub lucanis temporibus. itaque cum prima aurora folia arborum melle roscida inueniuntur. À melle mellatio dicitur uindemia mellis. Plynius. Aestiua mellatione decimam partem apibus relinqui placet. idem. Hæc ergo mellatio idibus ferè Nouembris includitur. Item melligo, quæ proprie significat succum illum è lachrymis arborum, siue florum, quem apes deuorant. postea ad alueos regressæ, euomunt, operaq; componunt. Plynius. primum itaque fauos construunt. ceram fingunt, deinde sobolem, postea mella. Ceram ex floribus. melligenem à lachrymis arborum, quæ glutinum pariunt salicis. Vlmi. arundinis succo. gummi, resina. His primum alueum ipsum intus totum, ut quodam tectorio illinunt, & alijs amarioribus succis contra aliarum bestiolarum auiditates. Ponitur tamen melligo pro succo cuiuscunque fructus florescentis adhuc, atque immaturi. Idem. omphacium è uite fit psitia, aut aminea, cum sint acini ciceris magnitudine ante canis ortum. In prima lanugine demetitur uua, eiusq; melligo, & reliquum corpus sole coquitur, nocturni rores cauentur. In fictili condita melligo colligitur, subinde Cyprio ære seruatur. Item à melle Mellonia, mellis dea est. & melleum, quod mellis, ut melleus color. melleus sapor. aliquando etiam dulce, ut mellea uox. melleus puer. & mellitum, quod melle con-

ditum est. & mellifluum, ex quo fluit, aut fluere uidetur mel, hoc est dulce, iucundum, ut melliflua oratio. mellifluus sermo, & melliloquus, qui dulce loquitur (ut Cicero inquit) è cuius ore melle dulcior fluit oratio. & melimella, mala dulcia, quod sint mellei saporis, eadem mustea uocantur à celeritate nascendi. prima enim proueniunt, uulgo nana uocant, à paruitate arborum, in quibus producuntur. Martialis. Infanti melimella dato, fatuasq; mariscas. Nam mihi quæ nouit pungere, chia sapit. Et mellis animal, quod sit mellis auidissimum, & aluearibus semper infestum. uulgo id taxonem uocant, in cauernis uiuens asperum, mordaxq;, magnitudine Vulpis. colore felis. capite albis, ac nigris ueluti lineis distincto, ostro instar Suis oblongo. pelle asperà, atque prædura. quapropter ex ea pharetras, & canum collaria obtegunt. Varro. ne uulnerentur canes à bestijs, imponuntur ijs collaria, quæ uocantur mellium, idest cingulum, circum collum ex corio firmo cum clauis capitatis. Frontinus. & scuta erant mellium pellibus tecta. Plynius. Hanc esse melibus in metu solertiam, ut sufflata cute distincte ictus hominum, & morsus canum arceant. ignorauerunt hoc longissimis temporibus Latini omnes, Græciq; alij aliter hoc uocabulum exponentes. Nos primi omnium errorem hunc, ut plerosque alios è nostrorum mentibus ostensa ueritate discussimus. Et melos, cantus, suauitas, quod & neutrum, & indeclinabile est, Persius, cantare credas pegaseium melos. Et melodia, quod interpretatur meleus cantus. quidam dicunt melos proprie uocari cantum pastoralem, & Melissus proprium nomen, fuit rex Cretensis antiquissimus, qui primus dijs sacrificauit, habuitq; filias duas Amaltheam, & Melissam, quæ Iouem infantem caprino lacte, ac melle nutriuerunt. Item à melle Melite insula, melle abundans, in Africa uersus Pachynum Siciliæ promontorium. unde catelli afferebantur Melitenses, siue Melitæi appellati. Errasse in hoc Plynium constat, qui Meliten insulam, ex qua Melitenses catuli feruntur, scribit inter Curcuram esse, quæ Melæna cognominata est, & Illyrium. Lapsum autem in hunc errorem existimo cognatione uocabuli. Nam Melitine insula in Adriatico fuit non longe à Curcura, quæ dicitur Melæne. Ptholemæus. insulæ sunt in Dalmatia Issa, quæ & urbs est, Pharia, quæ & urbs. nam Pharus parua Aegypti insula dicta est contra Nili hostia, ita appellata à nauclero Menelai, cui id nomen fuit, ibi ab aspide interempto, & sepulto. in hac Alexander Macedo nouam urbem condere statuit. Sed cum magnæ sedis capax non esset, ex illius aduerso condidit Alexandriam. in eadem ingens turris fuit nauigantibus lumen exhibens à Philadelpho rege constructa, quæ inter spectacula orbis numeratur. Hinc turres omnes, ex quibus lumina nauigantibus exhibentur, nonnulli pharos appellant. À Pharia insula Phariensis deducitur. À Pharus pharius. Pharisæi secta quædam iudæorum fuit, religioni indulgens. præterea insulæ in Dalmatia Curcura, Melæna cognominata. Meliten uero in Africa fuisse idem Ptolemæus apertissime scribit, & Strabo τῷ δὲ Παχύνῳ πρόσκειται νῆσος μελίτη, ὅθεν τὰ κυνίδια, ἃ καλοῦσι μελιταῖα. Hoc est Pachyno adiacet insula Melite, ex qua catuli sunt, quos melitæos appellant. Melitinen quoq; à copia mellis appellatam arbitrantur. Item à melle melitites potionis genus dulcis, quod fit ex melle & musto, quinq; congijs austeri musti, congio mellis, & salis cyatho suffferuefactis. differtq; à mulso, quod mulsum eodem quidem modo, sed ex ueteri uino fit,

quod facillime

quod facillime cum melle concorporatur. Reuocat hoc auiditatem cibi, aluum mollit frigido potu, calido sistit. corpora auget. Multi longitudinem senectæ mulsi tantum potu sine alio cibo tolerauere, cum diuus Augustus Pollionem Romulum centesimum iam annum excedentem interrogasset, quanam ratione uigorem illum animi, corporisq; custodisset, respondisse illum tradunt intus mulso, foris oleo. A mulcendo autem dictum est mulsum, quasi melle delinitum. Mulcere enim delinire est, quasi mellicere, hoc est molle reddere. Pacuuius. Quid me obtutu terres, mulces laudibus? Hinc demulceo fit, hoc est delinio. & mulciber dictus Vulcanus, quod molliat ferrum, ac mitius reddat. Mulsa etiam aqua, siue hydromeli dicitur, quæ fit despumato in ea melle, præclaramq; utilitatem habet, in cibo ægrotantium leui. uiribus recreandis, ore, stomachoq; mulcendo, ardore refrigerando. Tradunt etiam hunc potum utilem esse hominibus animi humilis, atque præparci, quos micropsychos appellant. Est etiam melitites lapis, qui succum emittit dulcem, mellitumq; tusus. & ceræ mistus eruptionibus, pituitæ, maculisq; corporis medetur, & faucium exulcerationi. Item à melle thalassomeli, quod fit æquis portionibus maris, mellis. imbris, fictiliq; uase, & picato conditur. & elæomeli oleum, quod in Syria ex ipsis oleis manat sapore melleo, non sine nausea, aluum emollit, bilem detrahit. & Oximeli, quod & acetum mulsum appellatur. id hoc modo ueteres temperabant. mellis heminas decem, aceti ueteris heminas quinq. salis marini pondo. tymbræ quadrantem. aquæ marinæ sextarios quinque, pariter coquebant deferuescente decies cortina, atque diffundebant, inueterabantq;. item à melle mellaria, de quibus supra diximus, quæ & apiaria dicuntur, & aluearia. & melisones uocantur. & mellarij, qui opus mellis exercent, & ab apibus dicũtur apiarij, et mellarium uas, quo in sacrificijs Maiæ deæ ueteres utebantur, in quo non mel, sed uinum inditum erat. & uinum ipsum sub lactis nomine ferebatur, quod Faunus eius pater in amorem illius lapsus, cum uoluntati suæ repugnantem haberet, primo uirga myrtea uerberatam, deinde uino sopitam compressit in serpentem trãsfiguratus, propter quod et myrteam uirgam in templo eius haberi nefas erat, & super caput eius extendebatur uitis, qua maxime eã pater decipere tentauerat, & uinum in templum eius non suo nomine solebat inferri. item meliceria, de quibus paulo ante diximus, à melle, & cera. item melilotos, quasi dulcis, & mellea lotos, herba est notissima, & ubiq; nascens, apium cibus. Laudatissima tamen in Attica, ubicunq; uero recens, nec candicans. & croco quamsimillima, quanquam in Italia odoratior, & candida est. Dicitur latine sertula regia, à sertis, quæ ex ea fiunt. Ouidius. Pars thyma, pars rores, pars meliloton amant. Lotos proprie herba est in Aegypto, quam Homerus inter herbas subnascentem deorum uoluptati primam nominauit. Hæc recedentibus aquis Nili, prouenit similis fabæ, in cuius capite fructus est papaueri similis, intus grana, ceu milium, ex quo incolæ faciũt panem, radicem habet mali cotonei magnitudine, opertam nigro cortice, qualis est, qui castaneas tegit. interius candidum corpus gratum cibis & crudum, & coctum. Ab hac sata fit lotometra, ex cuius semine simillimo porri fiunt panes in Aegypto à pastoribus maxime aqua, uel lacte subacto. Negant quicquam illo salubrius esse, nam qui eo uiuunt. nec dysenteria, nec tenasmo, nec alijs morbis uentris infestantur. Est & alia lotos, quam multi trifolium dicunt. item alia lotos agrestis in Libya nascitur hasta duobus cubitis longa ramos plurimos proferẽs, folia simillima trifolio, semen minus, quàm fœno græco gustu uenenosa. Quidam etiam loton milium uocauere. Eadem Africa loton aliam insignem arborem gignit, quam uocant celtin, magnitudine piri. incisuræ in folijs crebriores faciunt, ne ilicis uideantur. Fructui magnitudo fabæ, color croci. Tam dulcis ibi cibus est, ut nomen etiã genti dederit. Siquidem Lotophagi appellantur. Quinti. sunt qui tradantur à poetis gustu cuiusdam germinis apud lotophagos, & sirenum cantu deliniti uoluptatem saluti prætulisse, dum laudis falsam imaginem persequuntur. ferunt uentris non sentire morbum, qui eo uescantur. uinum quoque ex eo exprimitur, simile mulso, bacæq; contusæ, cum siliqua ad cibos in dolijs seruãtur. Ligno color niger, quod ad tibias expetitur. è radice cultellorum capuli fiunt. Theophrastus. Lotus nascitur quemadmodum myrtus, aduersus, inter se densus super germina, gustatu inter lotophagos prædulcis. suauis. innocuus. ac uentri utilis. idem, multa hæc arbor, fructuq; copiosa est. Exercitum itaque Ophelli, cum Chartaginem proficisceretur, uel eo fructu diebus pluribus pastum commeatuum defectu accepimus. Est igitur in insula Lotophagia, Pharide uocata, larga copia, sed non minor in continenti. Hæc arbor Italiæ quoque quondam familiarissima fuit, sed terra mutata. Plynius. Faba græca, quam Romæ à suauitate fructus Syluestris quidem, sed cerasarum penè natura loton appellant, præcipueq; domibus expetitur ramorum petulantia, breui caudice, latissima expatiantium umbra, & in uicinas domos sæpe transilientium. Nulli opacitas breuior, nec aufert solem hyeme decidẽtibus folijs. nulli cortex iucundior, aut oculos excipiens blandius, nulli rami longiores, ualidioresq;, aut plures, ut dixisse totidem arbores liceat. cortice pelles tingunt, radice lanas. item à melle melicraton, quo aliqui utuntur pro mulso. Item melculum. hoc est paruum mel, quo uerbo blandiendo utimur. Plau. meum corculum, meum melculum. Item mellifico, hoc est mel facio. A quo mellificus, & mellificator, & mellificatrix, & mellificatio deducuntur. Diocles panicum mel frugem appellauit à frugis dulcedine, & quod dysentericis, & ad tormina prodest, quemadmodum mulsum. Item à melle, & elæo, quod græci ἔλαιον uocant Elæomeli oleum est in Syria sponte ex ipsis oleis manans. sapore melleo. aluum mollit. bilem detrahit, qui duos ex eo cyathos bibere, torpescunt, excitanturq; crebro. Pugnatores, dum certaturi sunt, cyathum unum ex eo præsumunt. Item à uerto uerro deducitur, quod aliquando significat traho. Virgilius, Quippe ferant rapidi secum, uerrantq; per auras. Aliquando idem, quod uerto. idem. Adnixi torquent spumas, & cærula uerrunt æquora. Nonnunquam capitur pro mundo, quod trahendo sordes mundentur. Iuuenalis. Verre pauimentum, nitidas ostende columnas. Ab hoc fit uerriculum rete piscatorium, quod trahendo è uado educitur. & uerricula, quod ueteres pro articulo usurparunt. & euerriator, qui iure accepta hæreditate iusta facere defuncto debet, quæ si non fecerit, seu quid in ea re turbauerit, suo capite luat. Exuernæ sunt, purgatio quædã domus, ex qua mortuus ad sepulturam ferendus est, quæ purgatio fit per euerriatorem, certo genere scoparum adhibito, ab extra uerrendo dictæ. & uerruca, quod proprie significat locum supereminentem, nam quæ supereminent, uerri solent. Cato. censeo inquit, si rem seruare uis, faciundum, ut quadringentos aliquos milites ad uerrucam illam ire iubeas, eam uti occupent, imperes. Hinc uerrucæ in corporibus dicuntur, supereminentes ueluti globuli duriores, quos uulgo porros appellant. Plyni. ocymum misto atramento sutorio uerrucas tollit. Huius diminutiuum est uerrucula, hoc est parua uerruca. & uerrucosus homo dicitur uerrucis plenus. & uerrucosa loca, inæqualia, & diuersas partes

eminentes habentia. & uerrucaria herba, quæ uerrucas tollit, alio nomine heliotropium uocata, de quo inferius dicemus. item à uerro uerpus, hoc est medius digitus à uerrendo podice. iudæi enim quia patiuntur hæmerroidas, hoc est sanguinis fluxum, hoc digito uerrendo utuntur podici. Vnde & ipsi uerpi aliquando uocitati inueniuntur. idem digitus & impudicus ob eandē causam dicitur, & infamis, & quando porrigebatur, signum derisionis, & contumeliæ erat. Martial. Ostendit digitum, sed impudicum Alconti, Dasioq;, Symmachoq;. idem. Nam mea iam digitum sustulit hospitibus. Iuuenalis. ipse minaci præberet laqueum, mediumq; ostenderet unguem. Persius. frontemq;, atq; uda labella infami digito, & lustralibus ante saliuis, Expuit. Primus uero in manu digitus pollex uocatur, quod cæteris potentior sit. Pollere enim posse est, unde pollentia potentia. & Aequipolleo, pro æquiualeo. Græci ἀντίχειρ nominant, quasi pro manu, quod nō minus in officio sit, quàm manus, & quasi manus altera uideatur, alio nomine appellatur hallus, ἀπὸ τοῦ ἅλλομαι salto, quod constricta manu proximum digitum solus scandat. A pollice pollicaris deducitur. Plyn. crassitudine pollicari. Pollici uicinus, index, siue salutarius uocatur, quod eo res, quas uolumus, ostendimus. Qui autem inter minimum, & medium est medicinalis, siue à gestione annulli, annularis, quod neruus quidam de corde natus ad eum digitum in manu sinistra deriuatur, et desinit, implicatus cæteris eiusdem digiti neruis. Postremus, quod omnium paruissimus sit, minimus, uel auricularis, quod eo ad mundandas aures uti solemus. Item à uerto composita fiunt anniuersarius, quod singulis uertentibus annis fieri solet. Aduerto, qđ est conuerto. Aduerto enim, & auerto cōtraria sunt, aduerto oculos, aduerto animum, hoc est conuerto aliquó. Auerto oculos, animumue, idest aliunde remoueo. Virgil. Dij talem terris auertite pestem. inde aduersus. & auersus. Nam aduersus est oppositus. A quo aduersus, & aduersum præpositiones deducuntur. Auersus est terga ostendens. Cice. & aduersus, & auersus impudicus es. Sed auersus ponitur aliquando metaphorice pro irato, quod à rebus, quas detestamur, auertere oculos solemus. Virgil. iandudum auersa tuetur. Nam, si intuetur, quomodo auersa nisi iratam intelligas. Circumuerto notæ significationis. interuerto, quod proprie est rē, aut accommodatam, aut creditam callide, doloseq; ne domino restituatur, efficio. ut Cicero. candelabrum, quod rex Aegypti Ioui capitolino dono tulerat, Verre qui illud commodato acceperat, interuersum esse conqueritur. Marcellus iurisconsultus. Si duo hæredes rem apud defunctum depositam dolo interuerterent. Peruerto, modo conuerto, modo deprauo, à quo fit puersus, qđ pro improbo accipitur, hoc est eo, qui mores puersos hēt. Obuerto, cōtrauerto Virg. cornua uelatarum obuertimus antennarum. Transuerto, in obliquum uerto, unde transuersi oculi dicuntur. Euerto, conuerto. extrauerto. eruo. demolior, à quo euersio, præuerto, prætereo, quod etiam præuertor dicitur. Virgil. Veteremq; fuga præuertitur Hebrum. Aliquando reuoco. Plau. flebilis præuertitur metus, accurro, ut sciam quid uelit. Nonnunquam antepono. idem, illuc redeundum est mihi, ne me uxorem præuertisse dicant præ republica. Inuerto, conuerto, siue in contrariū uerto. Vnde inuertere uestem dicimus. Subuerto, demolior. Diuerto, separo. deflecto. A quo diuersio. remotio. separatio. deflexus. & diuersus, uarius. & diuerticulum, ubi de uia iter flectitur. Teren. ubi ad ipsum ueni diuerticulum. Diuerticula etiam dicuntur domicilia in uia, ad quæ diuertendum sit. Vnde & diuertere pro stabulari, siue hospitari accipimus. A quo diuersorium stabulum. & diuersito frequentatiuum. Gelli. Ad ipsa Platonis penetralia, ipsarumq; rerum pondera, & dignitates pergendum est, non ad uocularum eius amœnitatem, nec ad uerborum uetustates diuersitandum, hoc est deflectendum. Item diuortium separatio omnium rerū. Cice. sic doctrinarum facta diuortia. Vir. obijciunt equites sese ad diuortia nota, hoc est ad deflexus uiarum. Proprie tamen diuortium dicitur distractio matrimonij, differtq; à repudio, quod repudiū inter non dum coniunctos sit. Diuortium uero coniunctorum est. Modesti. Diuortium intra uirum, & uxorem fieri dicitur, repudium uero sponsæ remitti uidetur, quod in uxoris personam non cadit. Paulus. repudiari etiam futurum matrimonium potest. Non recte autem sponsa diuertisse dicitur. Tractum autem repudium est, ut repudiare sit ob rem aliquam pudendam repellere. & diuersor, quod modo diuerto significat, modo cōuersor. Item reuerto, quod & reuertor dicitur, hoc est redeo. à quo reuersio. interdum tamen reuertor, & redeo idem ualent, qđ uenio, siue diuerto. Cicero. ad Chrysippi laqueos reuertamur, cum nihil de Chrysippo antea dixisset. Item conuerto notæ significationis. A quo conuersio, & conuersor, quod est utor, & consuetudinē habeo. A quo conuersatio pro consuetudine. Itē animaduerto, quod ex anima, & uerto componitur, quasi animam conuerto, ideoq; aliquando hoc uerbū significat intueor. attendo, quasi animam, hoc est mentem conuerto, & tūc exigit post se accusatiuum sine præpositione. Cicero. sæpe ego animaduerti multos in ipsis rerū primordijs id facere solitos, aliquando punio. uerbero. iram exerceo, nec eius duntaxat, qui in alterum ordinariam habet potestatem (ut Valla sensit) sed cuiuscunq;. Plautus. is, cum in herum animaduertisset grauius, hoc est iram conuertisset, ideoq; accusatiuum exigit cū præpositione in. Anima enim aliquādo pro mente accipitur. i. pro animo. Macrobius, tunc enim anima libera est, & nulla corporis cōtagione impedita. Aliquando pro ira. Plau. animam comprime. Vnde animosi, iracundi dicuntur, et animati. Accius. egone auxilio motus temere hosti me animato offerrā? Virg. quos animosi euri assidue, franguntq;, feruntq;. Cicero, ego uero nihil ita animato homine miserius ducerem. & ea pars animæ, in qua iræ sedes est, uocatur animosa. Proprie tamen anima spiritus est. Virg. animas in uulnere ponunt. dicunturq; ἀπὸ τοῦ ἀνέμου, quod uentum significat. quippe uentus spiritus est. Hinc & pro uento sæpe usurpatur. Idem, quantum ignes, animæq; ualent. Plau. nequid emittat animæ dormiens. Nōnunquam ponitur pro halitu oris. nā & ipse spiritus est. Vir. animas, et olētia Medi, Ora fouent illo, et senibus medicātur anhelis. Plau. an fœtet anima tuæ uxori. idē. ieiunitatis plenus animam fœtidat. idem pro aqua posuit. Ni ego illi puteo si occepso animam omnem intertraxero. Aliquando pro sono. Varro. et phrygias audire animas. Quandoq; etiam pro ipso homine secundum opinionem Platonis, qui uult non coniunctum, hoc est animam, corpusq;, sed solam animam hominem esse. Virg. ite ait egregias animas, quæ sanguine nobis, hanc patriam peperere suo. Quidam animam ab animo ita distingunt, ut anima sit, qua uiuimus. animus, quo sapimus. Macrobius. animus enim proprie est mens, quā diuiniorem anima nemo dubitauit. idem, secundum ergo hoc, cum ex summo deo mens, et ex mente anima sit, anima uero & condat, et uita compleat oīa. Frequenter tamen hæc duo confunduntur. unde & pro ira tam animum, q̄ animam dicimus, sed rectius animā. Plyn. de ira. ergo et hæc animi asperitas, seu potius animæ dulciore succo mitigatur. item de uēto utrūq; usurpatum inuenimus. Virg. mollitq; animos, et temperat iras. Animas in hoīe quatuor esse dicunt. Vitalem, quæ et in uermibus est, qui tantū mouentur, Sensualem, ut in mutis animalibus, in quibus est sensus, & timoris, et gaudij. intellectualē, quæ est in hominibus tantum,

qui et cogitare, et iudicare possunt, quæ infra omnes est physicam, hoc est naturalē, quæ est in herbis, atq; arboribus, quæ, & si non mouentur, uitam tamen habent, cum nascantur, crescant, & pereant. Quidam existimauerunt animum cor esse. Vnde excordes, uecordes, & concordes dicti. Empedocles animum censuit esse, cordi suffusum sanguinem. Alij partem quandam cerebri animi principatum tenere opinati sunt. Quidam nec cor, nec cerebri partem esse animum uoluerunt; sed alij in corde, alij in cerebro dixerunt animi esse sedem & locum. Alij animum putarunt animam, hoc est spiritum esse. Zeno ignem affirmauit. Aristoxenus ipsius corporis intentionem quandam uelut in cantu, & fidibus, quæ harmonia dicitur; Zenocrates naturam, cuius uis in natura maxima esset. Plato triplicem finxit animam, cuius principatum, idest rationem in capite, sicut in arce posuit, & duas partes iram scilicet, et cupiditatem locis disclusit iram in pectore, cupiditatem subter præcordia locans, Dicæarchus nihil esse animum scripsit, præterquam nomen tantum inane, frustraq; animalia, & animātes appellari. neque in homine esse animum, uel animam, neq; in bestia, uimq; omnē eam, qua uel agimus quid, uel sentimus in omnibus corporibus uiuis æquabiliter esse fusam, nec separabilem à corpore esse, quippe quæ nulla sit, nec sit quicquā nisi corpus unum, & simplex ita figuratum, ut temperatione naturæ uigeat, & sentiat Aristoteles, cum quatuor nota illa genera principiorum esset complexus, ex quibus omnia orirentur, quintam quandam naturam censuit esse, ex qua fit mens. Cogitare enim, & præuidere, & discere, & docere, et inuenire aliquid, & tum multa alia meminisse, amare. odisse. cupere. timere. angi. lætari, & similia in horum quatuor generū inesse nullo. sed quintum genus esse uacās nomine. Itaq; ipsum animum ἐντελέχειαν appellant nouo nomine, quasi quādam continuatam motionem, atque perennem. Democritus è leuibus, ac rotundis corpusculis concursu quodam fortuito animū efficit. Ab aīa fit animula diminutiuū. fuit etiā hoc nomine urbs paruarum opum in Appulia. & animal, & animalis adiectiuum, ex quo animales deos dixerunt ueteres, qui de animalibus essent facti, ut penates. & animosus, atque animatus, de quibus supra diximus. & animo uerbum, hoc est uiuifico, animam præsto. à quo exanimo, interficio, neco. & inanimus, qui anima caret. exanimus, siue exanimis, qui sine anima est, hoc est, qui mortuus est. Virgil. Exanimumq; auro corpus uendebat Achilles. exanimatus uero timens. conturbatus. idem, exanimata sequens impingeret agmina muris. Semianimus, qui semiuiuus est. unanimus, qui unius animi, hoc est unius uoluntatis est. Pusillanimis qui paruum animum habet, quem græci uocant Micropsychon. & econtrario magnanimus, qui magno animo est, à quo fit magnanimitas, sicut à pusillanimo pusillanimitas. Item à magnanimo magnanime aduerbium. item animor, quod modo est uiuificor. modo delibero, & quasi in animum induco. Macrobi. Animati sunt ergo ueteres ad faciendam discretionem in genitiuo casu, ut ex hac declinatione exprimerent nomen solennis diei. ab animaduerto uero fit animaduersio, quod modo attentionem, modo punitionem significat, & animaduersor punitor Apule. exponam breuiter, quod animaduersor meus fecit. Quidam etiā ab animali animalitatem, hoc est ipsam animalis essentiam scripsere. Item à uenio composita fiunt aduenio, quod aliquando idē significat quod uenio. Cæcilius. ædepol senectus, si nihil aliud apportes tecum, cum aduenis. aliquando uenire incipio. & ad inanimata etiam transfertur. Plau. aduenieti morbo succurrere. ab hoc fit frequentatiuum aduento, quod significat ueniendo proximus sum. Cicero, non dum erat auditum te ad Italiam aduentare. et aduena, qui non est ciuis, aut inquilinus, sed externus, et ex alieno loco adueniens. et aduentitius, qui casu in aliquē locum uenit, non morandi gratia, neque consulto. Vnde aduētitij morbi dicuntur, qui forte, ei nulla nostra culpa ueniunt. item aduentitia bona, quæ non ex recta successione, ut puta patris, aut aui, sed aut ex legatis, aut aliter casu aliquo nobis adueniunt, in qbus pater uiuens habet usumfructum, & liberam administrationem, & aduentus, ut aduentus eius lætitiā cepi. & auis, quod singulis annis adueniat, de qua inferius dicemus. et Auentinus mons intra urbem Romam (ut Varroni placet) ab aduētu hominū, quod commune latinorum ibi Dianæ templū fuerit cōstitutum, quamuis sint, qui uel ab auibus potius nuncupatum uelint, quod eò se à Tyberi ferant, uel ab Auentino rege, qui ibi bello extinctus, atque sepultus fuit. & auena, quod ad fructum non ueniat. Est enim auena frumenti uitium, quamuis & ordeum in eam degenerat, frumenti tamen est instar. quippe cum Germaniæ populi edant eā, neq; alia pulte uiuant. Sole maxime, cœliq; humore hoc uitiū accidit. aliquando etiam imbecillitate seminis, cum diutius terra retentum est, prius quā erumpat, uel si cariosum fuit, cum sereretur. Est & aliud auenæ uitiū, cum granum inchoata amplitudine, prius quā roboretur à flatu noxio cassum & inane, quasi quodā abortiuo à spica euanescit. ponitur aliquādo auena pro stipula, siue calamo, ut superius diximus. Circūuenio, quod interdum est circundo, interdum decipio. Seneca, nō sum passus eum ab æmulis suis circunueniri, hoc est decipi. interuenio, quod est in medio negotio superuenio. Teren. interuenit homo de improuiso, cœpit clamare. interdum ponitur pro intercessum. Cicero, quod non esset factum, si ipse interuenissem. Obuenio contingo. deuenio, quod proprie est ex editiori loco in humiliorem uenio, ut deueni in planum, deueni in uallem. Hinc per metaphoram pro redigor usurpatur, ut deueni in miseriā deueni in paupertatem, hoc est redactus sum ad miseriam, et paupertatem. Euenio, contingo. à quo euentus dicitur, quod non ratione, sed casu fit. Item finis rei. Ouidius, careat successibus opto, Quisquis ab euentu, facta notanda putat. Et in singulari masculinū est, ac declinationis quartæ. in plurali uero neutrū, et declinationis secundæ. Cice. Sæpe enim causæ euentorū magis mouent, quam ipsa euenta. Reuenio, reuertor. Prouenio, producor. Vt ex bona arbore boni fructus proueniunt. Vnde prouentus dicuntur redditus. Veteres tamen non solū bonarum rerum, sed etiam malarum prouentum dici uoluere. Plau. calamitatum, & miseriarum tot prouentus. Præuenio, anticipo. à quo præuentio anticipatio dicitur. inuenio, cōperio, quasi in aliquid uenio. Vir. inueni Germana uiā. Hinc inuentiones, & inuenta dicuntur, & inuentores, atque inuentrices. Subuenio, opitulor, Plau. qui toties tibi misero subueni. Conuenio, quod proprie est cōgregor, coeo. Vir. Conueniunt, quibus aut odium crudele tyrāni, aut metus acer erat. Sallustius, postquam unum in locum omnes conuenere. Hinc fit cōuentus hoc est congregatio hominum, uel supplicationis gratia in templo, uel iudicij causa, cum à magistratibus cōgregatur, uel siqua alia rōne unum in locum multitudo coit. Ponitur tamen aliquando pro cōiugio. Iuuena. Conuentum tamen & pactum, & sponsalia nostra tempestate paras. et conuentæ conditio dicebatur, cum primus sermo de nuptijs, & earum conditione habebatur. Cōuentus etiam is dicitur, qui in iudicium ab aliquo uocatus est. Cōuenticula quoq; deducitur, & ferè semp in malā ptem, hoc est pro cōuentu seditiosorū, aut sceleratorū accipitur, et conuena, qđ ab aduena differt, qđ aduenæ proprie dicūtur, q ex uno loco ī ali-

quod oppidum ueniunt. Conuenæ uero, qui ex pluribus loci. Conuenio etiam capitur pro in iudicium uoco. Cicero non dubitat, quin si ipse Verrem conueniat, æquitate causæ, authoritate sua commouere hominem possit. Item pro alloqui. Terenti. conueni hodie adueniens quendam mei loci hinc, atq; ordinis hominem. Item conuenit pro decens, & conueniens est. Cicero, nam quid uereris, ne non conueniat nostris ætatibus ista oratio. Itē conuenit hoc inter nos, pro constat. conuenit hoc mihi tecum, pro concordes sumus. Conuenire etiā statuere est, Apuleius. Conuenimus ad portum, quamprimum ire. Conuentionis nomen generale esse scribit Vlpianus, ad omnia pertinens, de quibus negotij contrahēdi, transigendiq; causa consentiunt, qui inter se agunt. Nam sicuti conuenire dicuntur, qui ex aduersis locis in unum locum colliguntur, et ueniunt, ita ij, qui ex diuersis animi motibus consentiunt in unū et in unā sententiam concurrunt. AB. a, & ab, & abs in significatione quidem eandem uim habent, & id significant, quod apud Græcos ἀπό. interdum tamen accipiuntur pro post. Plyn. et uirus equi à coitu statim collectum, hoc est statim post coitum collectum. in compositione autem modo priuationem significant, ut amens, quasi sine mente, absimilis, dissimilis. Abstemius, sine temeto. Ab re, hoc est præter rem, præter propositum, sine causa. Liuius, hæc si omnis diuini, humaniq; iuris memoria aboleuit, noua, peregrinaq; omnia priscis, ac patrijs præferendo, haud ab re duxi, uerbis quoque ipsis, ut tradita, nuncupataq; sunt referre. modo ablationem, ut aufero, abduco. auerto. interdum simplicis significationem non mutant, ut in abduco. Liuius, Flauius Supplementum ab Roma abduxerat. Hoc autem modo inter se differunt, quod ā nunquam iungitur cum dictionibus incipientibus à uocali. Ab uero cum omnibus ijs coniungitur, & frequentissime cum duabus liquidis. & i. consonante, ut ab lege, ab rege. ab re. ab Ioue. abs cum te, ut abs te interdum cum. q. Teren. abs quiuis homine beneficium accipere gaudeas. Ah etiam aliquando interiectio est admirantis. Plau. ah quid ais. Interdum dolentis. Virgilius, Spem gregis ah silice in nuda cōnixa reliquit. idem. Ah tibi ne teneras glacies secet aspera plantas. interiectiones græci non habent sed huiusmodi uoces inter aduerbia connumerant. quoniam uel adiunguntur uerbis, uel uerba ijs subaudiuntur, ut cum dicimus, pape quid uideo. Nostri uero, quoniam plerunq; non additur uerbum, nec subauditur, sed quodammodo in ijs inclusa est uerbi significatio separatim hanc partem posuere. etenim, cum dicimus pape, nec uerbum aliquod est, nec subauditur, habet tamen in se affectum huius uerbi, quod est miror, & plenam motus animi significationem. Variæ ergo interiectionum significatiōes sunt, gaudij, ut euax. doloris, ut hei. heu. Virgilius, Hei mihi qualis erat, quantū mutatus ab illo Hectore. Cicero, hei mihi nō possum hoc sine lachrymis commemorare. Item heheu. ah. aha. prò. quæ tria postrema interdum etiam admirationis, aut indignationis sunt, quemadmodum pape, & uah, & hem. Plau. Prò sancte Iuppiter quod uideo? Terentius. Pape hæc superat ipsam Thaidem. Plau. uah homo imprudens. Apuleius. Hem hominis audatiā. timoris ut atat. risus, ut Aha he. aliquando eadem uox & aduerbium est, & interiectio, & nomen, ut ō quando indignationem, uel dolorem significat, interiectio est. aliquādo uero optandi est, ut modo ostendimus, aliquaudo ipsius literæ nomen. Item pro aliquando præpositio. Virgi. pro Latio obtestor, pro maiestate tuorum. idem. Pro se quisq; uiri depromunt tela pharetris. Modo interiectio. idem, Prò si remeasset in urbem. Aliquando etiam aliæ partes orationis solēt interiectiue proferri. Virgilius, Natibus infandum amissis unius ob iram. infandum pro interiectione protulit. proprie tamē interiectiones primitiuæ sunt, ut hæ, quas superius memorauimus, & ohe, euhoe, quæ exclamationis sunt, & aliæ similes. ia exultantis interiectio est. fuit et hoc nomine minor Atlantis filia. HEMO. Monte Thraciæ, de quo supra diximus. ORPHEO. Thracio. Orpheus enim hoc loco adiectiuum est, quemadmodum alibi. Quicquid in orpheo Rhodope spectasse theatro dicitur, exhibuit Cæsar arena tibi. ideo autem Orpheus pro Thracio ponitur, quia Orpheus. Ephorus. Musæus, Thraces fuisse perhibentur, siue quod Orpheus Oeagri filius unus ex argonautis, Ciconum rex fuit, qui sunt in Thracia. Siue Hemum Orpheum uocat, quia hic mons ab Orpheo poeta primum celebratus fuit. Orpheus Calliopes musæ, & Oeagri filius fuit Ciconum regis. (ut alij uolunt) Apollinis. hic lyræ mirum in modū studiosus fuit. eā dono à Mercurio habuit, ut supra ostendimus. SARMATA. Sarmatæ populi Scythiæ sunt, qui à græcis Sauromatæ dicuntur ab oculis lacertarum. σαῦρος enim lacerta est, ὄμμα oculus. Regio Sarmatia dicitur. Nomina diuersa habent. habitant monteis, & saltus, cum campos, & plana teneant Lagyges. Vtuntur plaustris pro domibus, pascunturq; lacte equino., unde quidam eos ἱππομολγούς. hoc est equorum mulsores. Alij, γαλακτοφάγους, hoc est lactephagos uocant. Sunt etiam quidam interius habitantes, q sanguinem equinum lacte mistum potant, quos uocant Gelonos. Virgilius, Bisaltæ quo more solent, acerq; Gelonus, Cū fugit in Rhodopen, atq; in deserta Getarum. et lac concretum cum sanguine potat equino. Itē Sarmatæ alij sunt, qui cruda farina equino sanguine mista è cruris uenis aluntur. Alij etiam, qui pro uictimis homines immolant. Alij bellorum, & cædis amatores, quibus mos est bellantibus cruorem eius, quem primum interemerint, ex ipsius uulneribus bibere, & ut quisq; plureis interemerit, ita apud eos eximius habetur. sunt etiam in Scythiæ extremis Sarmatæ, qui carne equina uescuntur, alij, qui humanæ carnis alimento uitam ducunt, propter quod uocantur anthropophagi. ἀπὸ τοῦ φαγεῖν τοὺς ἀνθρώπους, hoc est ab hominibus edendis. Iidē ab usu plaustrorum Amaxonitæ uocantur. interdum nimia hyemis asperitate demersis in humum sedibus specus habitantes totum brachati corpus, & nisi qua uident ora uestiti. PASTVS. Qui cibum sumpsit. pascere enim, & pasci est comedere, & aliquando absolute ponuntur. Virg. pascenteis seruabit Tityrus hedos. aliquando habet accusatiuum. Idem, florem depasta salicti, nonnunquam pascere est cibum alteri præbere, differtq; (si Marcello credimus) ab alere, quod hoc fit necessitatis gratia, ut uita seruetur, illud uero ad delitias, ut sit pascere, quasi cibo saginare. Vnde per metaphoram pascere aliquando pro delectare accipimus. Idem, atque animum pictura pascit inani et pascere oculos, est uisu alicuius rei gratæ eos oblectare. Item aliquando pro augeri, & crescere. Idem. & sacrum tibi pascere crinem. Hinc pastus adiectiuum significat eum, qui cibum sumpsit, ut hoc loco. pastus uero substantiuum, significat cibum, siue cibationem. Cicero. cum oblectatione solertiæ, qui est unus suauissimus pastus animorum. idem & pastio significat, sed hoc potius ad brutorum alimenta pertinet. Vnde est Varronis index de uillaticis pastionibus. à pasco pabulum quoque deriuatur, quod & cibum significat, sed maxime, quod bruta depascunt. à quo pabulor uerbum pro pasco. & pabulatio, cibatio. Illud notandum, quod pasci proprie bestiarum est, uesci hominum, & in utroque potus quoque compre-

henditur, quod Valla negauit, Marti. Venit & epoto Sarmata pastus equo. Cicero, Carne, Caseo. lacte uescor. A` pasco composita fiunt depasco, quod est pascendo absumo. & depastus dicitur agrum bos, qui cibum ex agro sumpsit. Item depastus ager passiue, hoc est pascendo consumptus. Expasco eiusdem significationis. perpasco, satio, siue in totum pasco. compesco coërceo, quasi intra pascua contineo, nec uagari permitto. & econtrario dispesco, diuido. & proprie pecus à pastione deduco. item à pasco pascua dicuntur, in quibus pecudes, pascuntur, siue ager pascuus sit, siue pratum, siue mons, aut collis. pascuam syluam appellat Paulus, quæ in pascuis pecudum destinata est. Item à pasco pascales oues, & gallinæ uocantur, quæ passim pascuntur, siue à pascuis, quasi pascuales. Item à pasco panis, à quo panifex, panifica, panificium, & pastillus, & pando cum deriuatis ab eo, de quibus supra diximus. pastomis ferreum, siue ligneum instrumentum est, quod ad cohibendam equorum tenaciam naribus, uel morsui imponitur. Lucilius, Pastomides huic de naribus ingentes pendent. EPOTO EQVO. Ebibito lacte equino siue cruore. potare bibere est. & à græco deducitur ποτὸς enim potio est. ποτίζω poto. irrigo. πότης, bibax. A` poto potus dicitur, & potio, quæ inter se differunt, quod potus proprie est uini, similiumq́;. potio uero, quæ à medicis ægrotantibus datur. interdum tamen potio pro potu ponitur. Cice. Quid quod ne mente quidem recte uti possumus multo cibo, & potione repleti. Ab hoc fit potiono uerbum, hoc est potionem præbeo. Cuius passiuum est potionor, Suetonius de Caligula. Creditur potionatus à Cesonia uxore amatorio quidem medicamento, sed quod in furorem uerterit. Item à poto potatio, ipse potãdi actus, à quo compotatio, quam græci συμπόσιον dicunt. & Compotor, qui συμπότης & compotrix quæ συμπότρια appellatur, & poculum, quod ab illis dicitur ποτήριον, quorum diminutiua sunt pocillum, & ποτηρίδιον, & potabile, quod illi πότιμον nuncupant, & potius, qui sacra Herculi faciebat. Nam, cum Euander aram maxima Herculi, ubi nunc Roma est, ædificasset, Herculesq́; de suo armento boues ad sacrificia dedisset, inuenti sunt senes duo, à quibus se æqualiter coli uelle ostendit, statuitq́;, ut mane, & uesperi sacrificarent. Sed cum peracto matutino sacrificio circa solis occasum essent sacra repetenda, alter prior aduenit, qui ἀπὸ τοῦ ποτίζειν, hoc est à potando potitius cognominatus est. Alteri propter negligentiam iratus Hercules statuit, ut sacrificanti, atq; epulãti potitio ministraret. Quapropter ἀπὸ τῆς πείνας, hoc est à fame pinarius, quasi famelicus appellatus est. Hoc modo hæ duæ familiæ cognomina adeptæ sunt, ut illa potitiorũ, hæc pinariorum diceretur, & hæ tantum longo tempore Herculi sacra fecere. Verum cum postea Appio Claudio authore, qui Censor cognominatus fuit, sacra Herculis gens potitia in mancipia transtulisset, qua tempestate duodecim familiæ eius gentis erant, puberes omnes ad trigesimum intra annum cum stirpe extincti sunt. Item à poto repotia dicta, cũ postridie nuptias apud nouum maritum cœnatur, quia quasi reficitur potatio. Et ab eodem composita fiunt perpoto, hoc est ualde poto, siue frequenter poto, & præpoto antepoto, & epoto, potando exhaurio, cuius passiuum est epotor, à quo epotus. & compoto, simul poto. EQVO. Equus notum animal est, qui & caballus dicitur. A` quo caballinus. Persius. Nec fonte labra prolui caballino. Mira ei docilitas est. Alexander Macedo equum habuit, q ab aspectu toruo, siue (ut aliqui uolunt) ab insigni taurini capitis armo impressi Bucephalos, hoc ẽ bouis caput est dictus. Hic à nemine alio, quàm ab Alexandro, regio instratus ornatu conscendi se passus est. Idem Thebarum oppugnatione

uulneratus, non est passus regem in alterum equum trãsilire. propter quæ & alia multa huiusmodi Alexander defuncto solennes exequias fecit, & urbem ex nomine eius uocatam Bucephalon sepulchro circundedit. Caius quoque Iulius Cæsar equum habuit, qui nullum, præter eum, dorso recipiebat, eius priores pedes facie uestigij humani tradunt fuisse, & hac facie ante Veneris genitricis ædem locatus fuit. Fecit & diuus Augustus equo tumulum, quem Germanicus Cæsar carmine laudauit. Agrigenti cum plurium equorum sepulchra traduntur pyramides habuisse. scribunt authores equum à Semiramide usq; ad coitum adamatum. Scythæ equis maxime gloriantur. tradunt occiso aliquando ex prouocatione eorum rege, cum hostis ad eum spoliandum uenisset, ab equo eius ictibus, ac morsu interemptum fuisse. Alium cum detracto oculorum operimento cum matre se coisse intellexisset, per prærupta sese præcipitem dedisse, atq; ita esse exanimatum. Quippe affinitatum cognitionem habet hoc animal. itaq; in grege prioris anni sororem libentius, quàm matrem equus comitatur. Tãta præterea in ijs docilitas est, ut uniuersus Sybaritani exercitus equitatus ad symphoniæ cantum quadam saltatione moueri solitus tradatur. Sybaris urbs est sita in sinu Tarẽtino apud Cratim amnem, quæ quondam gentibus quatuor imperauit, urbes quindecim numero subditas habuit, trecenta militum millia contra Crotoniatas armauit. Sed mox luxuriæ, & uoluptati dediti, in tantam lasciuiam deuenere, ut omnem suam felicitatem breui tempore amiserint, et à Crotoniatis septuaginta dierum spatio usque ad internitionem fuerint deleti. Ex quo uice prouerbij Sybariticæ, & Sybaricæ delitiæ dicuntur, & Sybaritici ludi, cum modum excedunt, & sybariticum carmen, & sybaritici libelli, hoc est lasciui. improbi. petulantes. Martialis. Musæi pathicissimos libellos, qui certant sybariticis libellis, & tinctas sale pruriente chartas instanti lege Rufe, sed puella sit tecum tua, ne Thalassionem indicas manibus libidinosis. Et fias sine fœmina maritus. à Sybari etiam Sybaritanus deducitur. Fuit & aliud oppidum nomine Sybaris, duodecim passuum millibus distans ab urbe. Visi præterea sunt equi amissos in prælio dominos lugere, & lachrymas sæpe effundere. interfecto Nicomede rege, equum eius inedia uitam finisse compertum est, & Circensibus ludis excusso auriga, cui Ratumenna nomen erat, equos cum palma, & corona in Capitolium peruenisse, sedemq́; ter lustrasse. unde postea ea porta Ratumenna uocitata est. Sarmatæ longinqua itinera acturi, inedia pridie equos præparant, exiguo tantum potu illos fouentes, atque ita per centena, & quinquagena millia continuo cursu euntibus insident. Viuunt annis aliqui quinquagenis, fœminæ minore spatio. Eædem quinquennio crescere desinunt, mares anno adito. qualis debeat esse equus præclare Virgilius ostendit. Continuo pecoris generosi pullus in aruis, Altius egreditur, & mollia crura reponit. Primus & ire uiam, & fluuios tentare minaces Audet, & ignoto sese committere ponto. Nec uarios horret strepitus, illi ardua ceruix Argutumq́; caput, breuis aluus, obesáq; terga. Luxuriatq́; thoris animosum pectus, honesti Spadices, glaucíq; color deterrimus albis, Et giluo, tum siqua sonum procul arma dedere, Stare loco nescit, micat auribus, et tremit artus, collectumq́; premens uoluit sub naribus ignem. Densa iuba, & dextro iactata recumbit in armo. Ac duplex agitur per lumbos spina, cauatq́; tellurem, & solido grauiter sonat ungula cornu. Partum undenis mensibus ferunt. duodecimo gignunt. generant secundo anno sed tertio firmior est partus. Item mares generant usq; ad annos trigintatres. quosdã etiã ad quadraginta durare tradunt, dũmodo iuuentur in attollẽda priore parte corporis. Equarũ libido tonsa iuba extinguitur.

Vixisse equum septuagintaquinque annos produnt. innascitur equis in fronte caricæ magnitudine ueneficium colore nigro, quod Hippomanes appellatur. id statim ædito partu mater deuorat, aut partum ad ubera non admittit, siquis præripuerit, habeatq́; in rabiem aliquando id genus agitur. Amissa matre reliquæ fœtæ educant orbũ. Quo quis acrior, eo profundius nares bibendo mergit. Scythæ in bellis fœminis potius utuntur, quoniam urinam currendo sine impedimento reddunt. Ferunt in Lusitania iuxta flumen Tagum, uento equas fœtus concipere, Fauonio stante obuersas, et eum partum fieri pernicissimum, sed triennium non excedere. Ego fabulam esse existimo ex equarum fœcunditate, & gregum multitudine natam, qui tanti in Lusitania, & tam pernices uisuntur, ut non immerito uento ipso concepti uideantur. In eadem Hispania Asturcones gignuntur ab Asture oppido, siue Asturia gente, ita appellatos, quibus non uulgaris in cursu gradus, sed mollis alterno crurum explicato glomeratio est. Equus Marti immolari solebat, siue quod per eius effigiem capti sunt Troiani, qbus Mars fauebat, siue quod eo genere animalis belli deus oblectari putabatur. Equo uehi flamini Diali non licebat, ne si longius digrederetur negligi sacra uiderentur. Ab equo equinus deducitur, ut equina caro. equinæ iubæ. equinum uirus. Item eques, quod modo hominem equo insidentem significat. unde eqtes à peditibus distinguntur, modo equum, cui insidetur. Vir. Dorsóq; equitem docuere sub armis Insultare solo, et gressus glomerare superbos. Propterea equitare etiam, quod ab equitate deriuatur, et homo equo utẽs, et equus sub homine gradiẽs dicebatur. item eques dicitur, qui equestrem habet dignitatem. Equestrem enim ordinem medium fuisse constat inter patricios & plebẽ. Principio equites, iudicesq; ijdem habebantur, & gestandi annuli aurei ius eis erat. Postea M. Cicero in cõsulatu suo equestre nomen stabiliuit, Senatum ei concilians, celebrans se ex eo ordine prouectum esse. Ab illo tempore planè hoc tertium corpus in republica factum est, cœpitq; adijci Senatui, populóq; romano equester ordo, ob quam causam post populum scribebatur, quia nouissime cœperat adijci. imprudenter quidam hoc tempore huius dignitatis uiros, qui gestandi auri ius habent, milites uocant, cum sint equites iure optimo appellandi. hi olim sub Romulo, regibusq́; celeres dicebantur, à Celere Remi interfectore, qui initio à Romulo præpositus fuit, qui primo electi fuerunt è singulis curijs, ideóq; trecenti omnino, deinde à flectendis (ut quidam putant) animis quoniam iudices erant, siue potius à flectendis equis flexumines uocitati, postea Trossuli, à Trossulo oppido Thusciæ circa Vulsinios nouem millia passuum, quod sine ullo peditum adiumento equites cepissent. Varro. Nunc emunt Trossuli nardo nitidi uulgo attico talẽto equum. Iunius. Quod ad equestrem ordinem pertinet, antea trossulos uocabant, nunc equites uocant, ideoq; quia non intelligunt trossulus nomen quid ualeat, multos pudet eo nomine appellari, inuiti tamen Trossuli sæpe uocantur. Item ab equite equester, sicut à pedite pedester. Vnde equestres copiæ, sicut pedestres dicuntur, & equestre æs dicebatur, quod equiti dabatur. item equitatus, pro equestribus copijs, sicut peditatus pro pedestribus. Item ab equo equuleus diminutiuum, Cicero. Vt igitur domitores equorum nõ uerbera solum adhibent ad domitandum, sed cibum etiam sæpe subtrahunt, ut fame debilitetur equuleorum nimis effrenata uis. Et ab equa equila. Varro, nemo est tã negligens, quin summa diligentia eligat asinum, qui suam saliat equilam. Item ab equo equiria ludi, quos Romulus Marti institu t. In his enim ludis currere in martio campo equi solebant & equitium, quod significat equorum armentum. Vlpianus. equitij usu legato uidendum, an & domare possit, & ad-

uehendum sub iugo uti. & equiso, equorũ domitor. Varro. nã ut equus, qui ad uehendum est natus, tamen traditur magistro, ut equiso doceat tolutim incedere. idem, neq; furentem equuleum insanus equiso exhibeat, maris fluctibus. Veteres tamen omnes, quibus alicuius rei regimen cõmittebatur, eqsones uocabant. Item ab equus fit equisetũ. herba est, quæ græce Hippuris dicitur, hoc est cauda equina. Nostri à similitudine setæ equinæ nomen imposuerunt. Est enim pilus terræ. hæc cursorum lyenes extinguit fictili nouo decocta, quidam ephedron, alij anabasin uocant, traduntq; iuxta arbores nasci, & scandentem eas, dependere comis iunceis, multis, nigris, ut est equorum cauda geniculatis ramis. Item equire uerbum, quod est coitum equæ appetere, sicut suire sus, & catulire canis. Græci equum ἵππον uocant. Vnde ephippium dictum tegmen, quod equo ad insidendum imponitur, propter molliorem uecturam paratum, uulgo sellã nominant. Cato, mihi puero modica fuit una tunica, et toga sine fasceis calciamenti, equus sine ephippio. balneum non quotidianum, alueus rarus. Ab hoc equites ephippiati, & equi ephippiarij dicuntur, de quibus supra diximus. Et hippopotamus, quasi equus fluuialis, animal est in Nilo præcipue nascens binis ungulis, quales sunt bubus. dorso equi, & iuba. & hinnitu. rostro resimo. cauda obtorta. dentibus aprorum aduncis. tergore ad scuta, galeasq; impenetrabili. Depascitur segetes, & ex agro ferentibus uestigijs astu doloso, ut fallente uestigio, nullæ reuertenti insidiæ præparentur. Primus hunc, & quinq; crocodilos Romæ ædilitatis suæ ludis M. Scaurus temporario Euripo ostendit. Ab hoc medici eximere in morbis sanguinem, quod Phlebotomiam uocant, didicere. etenim assidua satietate pinguior factus exit in litus, & recentis arundinum cæsuras speculatus, ubi acutissimum uidet stypitem, corpus imprimit, & uenam quandam uulnerat, atque ita profluuio sanguinis morbidum aliâs corpus exonerat, plagamq; limo rursus obducit. Mirum quàm multa à bestijs homo didicerit. Simile quiddam et auis in Aegypto monstrauit, quæ uocatur ibis, ciconiæ ferè similis. & ipsa quoq; serpentum pernicies, hæc rostri aduncitate per eam partem se perluit, qua reddi ciborum onera consueuere. Hinc clysterem facere medici didicerunt. Dictamum herbam extrahendis sagittis, cerui eo telo percussi hominibus ostenderunt. ijdem percussi à Phalãgio, esu cancrorum sanari se posse monstrauere. Est & ad serpentum ictus præcipua dictamus, qua se lacerti refouent, quoties cum illis pugnam conseruerunt. Chelidoniam uisu saluberrimam esse docuerunt hirundines, uexatis pullorum oculis illam adhibentes. Quapropter inditum huic herbæ nomen fuit ἀπὸ τῆς χελιδόνος, hoc est ab hirundine. testudo pastu Cunilæ bubulæ uires aduersus serpentes refouet. Cunila herba est, cuius plura sunt genera, quæ bubula appellatur, semen pulegij habet, quod contra serpentes in uino bibitur. Est & alia cunila, quæ satureia appellatur à nostris, à græcis Origanum Heracleoticũ, tertia à græcis mascula, à nostris cunilago uocatur odoris fœdi, radicis lignosæ. folijs asperis. cuius manipulum siquis in domo posuerit, omnes à tota domo blattas ad eã tradunt conuenire prodest aduersus omnia uenenata. Econtrario quæ mollis uocatur, pilosioribus ramis, & aculeatis, mellis odorem habet, si digitis teratur. Mustella in anguiũ uenatu ruta sibi salutem quærit. Ciconia origano. Apri edera ægritudines suas curant. Anguis ueterem corporis membranam succo fœniculi facilius exuit, quod si squamæ obtorpuerunt, spinis se iuniperi scabit. Draco uernam nauseam syluestris lactucæ succo restringit. Panthera excrementis hominis, quorum auidissima est, aconito sibi in carnibus per dolum porrecto medetur. Elephantus chamæleonte deuorato oleastro salutem quæ-

rit. Vrsi degustatis mandragorae malis, formicas lambunt. Palumbes. graculi. merulae. perdices Lauri folijs annuum fastidium purgant. Columbae, turtures, & gallinacei, herba, quam supra diximus uocari Helxinē. Anates. anseres, caeteraeq; aquaticae, herba syderite, quae & asterisum dicitur folio similis ocimo, nigrior tamen, nascens in tegulis, parietinisq;. grues iunco palustri. Coruus occiso chamaeleonte, cuius uenenum etiam interfectori nocet, lauro infestum uirus extinguit. Item ab hippos fit Hippocamptus, hoc est equus marinus, à flexu caudarum. κάμπη enim graece, latine flexus dicitur. piscis est equi effigie in piscis caudam desinens. Plyn. leporis marini ueneficium restringunt poti hippocampti. Equus (ut quidam putant) ab aequalitate dictus est, prima litera detracta, quae diphthongum faciebat, quia pares eligebantur, qui bigis, quadrigisq; iungerentur. Aequus uero ab aqua deducitur, quia summa est aquae aequalitas, dum quiescit, ita ut imaginem tanquam speculum reddat. significatq; aequus planum proprie. Sed per metaphorā ponitur pro iusto, quia nullā in partem inclinat. Ab aequo aequitas dicta. & aequo uerbum, quod proprie est explano. Plynius. aequato deinde pauimento infunditur oleum. Ponitur tamen pro eo, quod est cum aequitate diuido. Virgil. operumq; laborē partibus aequabat iustis. Aliquando pro continuo. idem. Felix, si protinus illum aequasset nocti ludum. Et aeque aduerbium, quod modo iuste significat. Senec. iudex, qui parte inaudita altera aliquid statuit, etiam si aeque statueret, haud aequus fuit. modo tam. Virg. Negant alios aeque serpentibus agros Dulcem ferre cibum, & aequor, quod proprie planitiem significat, unde de campo dicitur. idē, At prius ignotum ferro, quàm scindimus, aequor. modo de mari. idem. Aequora ponti, modo de flumine. idem. Miratur nemus insuetum fulgentia longe Scuta uirum fluuio pictasq; innare carinas. Olli remigio, noctemq;, diemq; fatigant. Et longos superant flexus. uarijsq; teguntur arboribus, uiridesq; secant placido aequore syluas. Aliquādo nō pro planitie maris. sed pro ipso mari ponitur. idem, bisdenis phrygum conscendi nauibus aequor. ab hoc aequoreus deducitur, & aequalis, quod modo pro simili accipitur. Plyn. cum & ipse aequalem fortunam expertus fuissem, modo pro coaetaneo qui & coaeuus dicitur. & ab eodem aequo equaeuus. Cicero. nec cum aequalibus solum, qui pauci admodum iā restant, sed cum nostra etiam aetate, atque nobiscum. à quo aequalitas, hoc est similitudo, paritas. & aequaliter aduerbium i. similiter. pariter. item aequabilis, idem quod aequalis in priore significato. Cic. Vix reducit in sonum quendam aequabilem, ac constantem. Aequaeuus ab aequalitate aeui dictus est, hoc ē aetatis. aeuū enim proprie tempus, & aetatem significat longam, quam seculum dicimus, & per syncopē seclum Virg. Magnus ab integro seclorum nascitur ordo à quo seculares ludi, de quibus alibi diximus. Tractumq; à graeco est aeuum. illi enim αἰὼν dicunt. unde longaeuos dicimus longae aetatis, hoc est senes. idem, Quem tibi longaeuo serū Lauinia coniux Educet syluis. et primaeuus, primae aetatis. & grandaeuus, grandioris aetatis. à quo grandaeuitas. Accius. quia nec nos, nec illae impune, irrident meam grandaeuitatem. Hinc aeternum dictum (ut Varro sentit) quasi aeuiternum. à quo sempiternum, quasi semper aeternum. & aeternitas. & sempiternitas, quo Apuleius, et nonnulli alij utuntur. & aeterne, ac sempiterne aduerbia. & aeterno uerbum, hoc est perpetuum facio. Varro. literisq;, ac ludibus aeternare. Item ab aeuo aetas, quasi aeuitas. aetates uariae ab antiquis distinctae fuerunt. Seruius Tullius rex Romanorum pueros appellauit eos, qui essent infra decimumseptimum annum. Ab eo autem anno ad quadragesimum sextum iuniores dixit, quos bello idoneos elegit. Supra annum quadragesimum, sextum seniores nominauit. Varro autem aetatem diuisit in infantiam, pueritiam. adolescentiam. iuuentam. senectam, quarum tamen singulae trifariam diuiduntur, ut prima pars uiridis sit, deinde adulta, postea praeceps. Hinc est, quod Virgil. ait, uiridisq; iuuenta. aetas etiam aliquando ponitur pro uno anno. Varro. aetatem uix decimam egressus. Aliquando pro triginta. Cic. tertiam iam aetatem hominum uiuebat. Nonnunquam pro centum. Ouidius. annos uixi biscentum, nunc tertia uiuitur aetas. Ab hoc diminutiuum fit aetatula. Plau. aetate aduerbialiter pro diu posuit. Aetate ambo ambobus sint obnoxij. idem. aetate uelim seruire, Libanum ut conueniam modo. item ab aeuo coaeuus dicitur, hoc est eiusdem aetatis. Aetatem malam ueteres pro senectute posuerunt. Accius. an mala aetate mauis male multari exemplis omnibus. Turpil. miserum puto, si etiam istuc ad malā aetatem accessit mali. Pacuuius. parum est, quod te aetas male habet, ni etiam ad malam aetatem adiungas cruciatum reticenti. Afranius si possent homines delinimentis capi omnes nūc haberent amatores anus. Sed aetas, & corpus tenerum, & morigeratio, haec sunt uenena formosarum mulierum. Mala aetas nulla delinimenta inuenit. Plau. Consitus sum senectute, onustū gero corpus, uires reliquere. ut aetas mala est, mors mala est ergo. E contrario uero bonam aetatem dicimus adolescentiam uel iuuentutem. Cic. Quod si ipsis uoluptatibus bona aetas fruitur, libētius primum paruulis fruitur rebus. Hinc prudētissime Virg. dicit partiens primas partes, quasi eius aetatem puberem, meliorem dixit. Nunc adeo melior quoniā pars acta dici est. Finem secundae aetatis secundū Varronem hoc est finem pueritiae, pubertatem uocant. Pubes enim proprie dicitur lanugo, quae maribus quartodecimo anno, foeminis duodecimo circa pudenda oriri incipit, quod quia maturitatis est signum, factum est, ut mas pubes dicatur, siue puber quamprimum ad generandum aptus est factus, & foemina similiter ad concipiendum. à quo impubes, siue impuber q nōdum eam, quam diximus lanuginem emittere incepit, siue qui nondum ad pubertatis annos peruenit. Pubem etiam honeste pro parte pudenda usurpamus. Virg. Prima hominis facies, & pulchro corpore uirgo Pubetenus. Itē pro iuuenum multitudine. interdum etiam pro populo. Vnde pube praesente dicimus, hoc est populo praesente. ab ijs, qui puberes sunt, omnem populum significantes. Quando autem pubes pro lanugine, siue multitudine, siue parte corporis pudēda accipitur, hoc est, quando substantiuū est, pubis facit in genitiuo, quādo uero adiectiuū est, facit puberis. A pubes pubis fit pubesco, qđ est lanuginē illā emitto. A pubes uero puberis puberesco, qđ significat cresco et puber fio. Pubes autem à graeco deducitur, quasi ἐπὶ ἥβης. Vnde Ephebus dictus qđ iam sit in pube, hoc est qđ iam iā ad pubertatis annos peruenit. Terē. nā is, postquā excessit ex Ephebis Sosia, hoc ē postq̄ excessit ex ea aetate, qua pubē primo emisit. Hinc ephebia appellata est prima aetas adolescētiae. adolescētia postrema pueritia. e contrario uero depuberem dicimus, qui ad pubertatis annos non potuit peruenire. Hinc depuberē porcū uocamus, quē lactentē occidimus. Praeterea ab aequis aequocum, et aequocatio, et aequoce, et aequinoctiū, et aeqnoctiale, et aeqdiale, & aequamentum, & aeqlibrum, & aeqmentū deducuntur, de qbus supra diximus, et aequatio, qđ ē (ut ita dicā) parificatio rei alicuius, siue diuisio cū aequalitate. Itē ab aequo cōposita fiūt adaequo, exequo, et coaequo, eiusdē pene omnia significationis, & aequipolleo, et aequiualeo. à quibus aequipollentia dicuntur, significantq; parē potestatem. & aequanimus, hoc est animi aequi, & sedati. à quo aequanimitas. & aequimelium, locus in urbe, ubi Melij domus fuerat. P. Melius ex equestri ordine fuit, qui cum frumenti largitionem, in

urbe fecisset T. Quintus Consul L. Quintium dictatorem fecit. Seruilium Halam magistrum equitum dixit. missus à dictatore Seruilius ad Melium, ut eum ad se duceret. Melius ob pauorem ad suos fugere. fidem populi Romani implorare. opprimi se consensu patrum dicere. quod Plebi benigne fecisset, oraret ut opem sibi ultimo in discrimine ferrent, ne'ue ante oculos suos trucidari sinerent. hæc uociferantem assecutus Seruilius Hala, obtruncauit. sed non satis esse sanguine eius expiatum putarunt, nisi tecta, parietesq́; intra quæ tantum amentiæ conceptum esset, dissiparentur. domus igitur diruta est. area æquimelium appellata. & iniquus, qui proprie est non æquus, iniustus. à quo inique aduerbium, iniuste. & iniquitas, quasi iniustitia. aliquando tamen iniquus pro magno accipitur. Virgi. iniquo pōdere rastri. modo pro angusto. idem. Verũ hæc ipse quidem spatijs exclusus iniquis Prætereo. BIBIT. Potauit. bibere proprie potare est. aliquando tamen pro haurire ponitur. Virg. sat prata biberunt. nonnunquam etiam ad ea transfertur, quæ haustum non habent, & significat trahere. idem. Hasta sub exertam donec perlata papillam Hæsit, uirgineumq́; alte bibit acta cruorem. à bibo bibaces dicuntur nimij potores, sicut ab edendo, edaces, & per diminutionem dicuntur bibaculi. item bibosi. Laberius. non mammosa. non annosa. non bibosa. non procax. & Tiberius per derisum, propter nimiam uini auiditatem appellatus ẽ Biberius. sicut pro Claudius, Caldius, pro Nero Mero. Itẽ bibulus, qui facile sorbet, unde bibulorum cognomen inuentum, & meribibulus, qui uinum aqua non miscet. Aurelius. cum Temeti auidior esset, quadam die ab irata ancilla per conuitium appellata est meribibula, quæ res tantum ei pudorẽ iniecit, ut postmodum sobria prorsus fuerit. & bibula papyrus dicitur, quæ sorbet atramentum. & propterea inter paginas adhuc madenteis, ne lituræ fiãt, interponitur. Veteres quondam folijs tantum palmarum scripsisse manifestum est. unde folia librorum dicta, quæ à græca uoce Phyluræ etiam appellantur. deinde quarundam arborum libris, hoc est corticibus, ex quo libri appellati, & per diminutionem libelli, & codices, à codice, qui & caudex uocatur ex quo cortex extrahitur. Codex enim proprie prima pars arboris est, cui radices adhærent. Iuuenalis pro sede meretricia posuit, quæ fere ẽ truncis fieri solet. Horrida quale facit residens in codice pellex, à codice dum pro caudice capitur, codicariæ naues dicuntur, de quibus inferius dicemus. cum uero pro libro codicillus deducitur, quod proprie epistolam significat. postea publica monimenta plumbeis uoluminibus, mox & priuata luteis conficere cœperunt, deinde ceris. etenim pugillarium usum ante troiana tempora fuisse testatur Homer. γράψας ἐν πίνακι πτυκτῷ θυμοφθόρα πολλά, hoc est cum scripsisset in pugillaribus fictis corruptilia multa. sed post Alexandri magni uictoriam, condita in Aegypto Alexandria, inuenta ab eo rege papyrus est, Varrone teste, quæ fiebat ex frutice, qui nascitur in paludibus Aegypti, aut quiescentibus Nili aq̃s, ubi euagatæ stagnant, nec gurgitum altitudo duo brachia excedit. frutex ipse Papyrũ, siue fœminino genere papyrus uocatur, radicem habens obliquam, triangulis lateribus decem nõ amplius cubitorum longitudine in gracilitate fastigiatum, thyrsi modo cacumen includens, semine nullo, nec alio usu, quàm floris ad deos coronandos. radicibus incolæ pro ligno utuntur, ex ipso Papyro nauigia texunt, & ex libro uela, tegetes, uestes, stragula, funes, aliaq́; huiusmodi. Lucanus. Conseritur bibula Memphitis cymba papyro. præparabantur ex eo chartæ diuisæ acu in prætenueis, ac latissimas phyluras, quæ eo meliores erant, quo medio papyro propinquiores, atq; inde secundũ scissuræ ordinem hieratica appellabatur subtilior, religiosis tãtum uoluminibus dicata, quæ postea ab adulatione Augusti dicta est Augusta. deinde à Liuia coniuge eius Liuiana. huic postea in epistolis tantum scribendis authoritas relicta est. proxima huic erat Amphitheatrica à loco dicta, in quo cōficiebatur, quã postea Fãnius miro artificio emẽdauit, uocauitq́; ẽ nomine suo fannianam. ultima, emporetica, inutilis scribendo, et inuolucris duntaxat chartarum, ac mercium usum præbens. propterea ἀπὸ τῶν ἐμπόρων, hoc est à mercatoribus emporetica dicta. unde emporiũ quoq; appellatum locus, in quo mercatus, & nundinæ fiunt, et bibula, de qua supra diximus siccandæ tantum utilis scripturæ. primatum deinde mutauit Claudi. Cæsar, et quoniam Augustæ tanta tenuitas erat, ut uix calamum sustineret, præterea uisu translucida literas emittebat, auxit, & crassitudinem, & latitudinem, mensuramq́;, ubi pedalis erat cubitalem faciens. à papyro igitur frutice charta est papyrus appellata, q̃d s. ex papyro fieret. postea uero id genus chartæ inuentum est, quo nunc passim mortales utuntur, fitq́; ex linteolis contritis, & nihilominus pristinũ papyri nomen remansit, & distinctio generum. nam subtilis illa epistolaris & augusta uocatur, & altera communis, siue amphitheatrica, siue fanniana. & grossior illa, atq; inutilis emporetica, & ultima bibula. claudia uero illa grandior, crassiorq́;. à rege nunc regalis dicitur. hæc dẽte propter scabriciẽ, aut concha leuigatur. propter quod minus sorbet, & ob id caducæ literæ fiunt. Quæ causa impulit nos, ut genus aliud chartæ inueniremus, quæ tenuitate. densitate. candore. leuore. phyluræ longitudine & commodior est, & aspectu gratior. hanc opifices ẽ nostro nomine Perottam nũcupauere. charta uero ab urbe Tyri, cui charta nomen fuit, appellata est, ex qua Dido ducta est. ideoq́; urbem à se postea ædificatam ab illius nomine Carthaginem nuncupauit. græci ab eadem urbe χάρτην nominant. à quo χαρτογράφον librarium. & χαρτοπώλην chartularium nominant. membranas Varro scribit post inuentas ab Alexandro, chartas per æmulationem circa bibliothecas Ptolemæi, & Eumenis regum, Pergami inuentas fuisse, unde nunc quoq; uulgo pergamenæ uocantur. Pergamum oppidũ est in Asia. Pergama uero dicta sunt arces troianæ, quæ quoniam altissimæ fuerunt, omnia alta ædificia pergama sunt appellata. membranæ à tectu membrorum uocitatæ sunt, proprieq́; corium ipsum significant, unde fiunt ad se scribendum aptæ. chartam, mẽbranamq́; sæpenumero authores pro folijs, siue phylluris usurpant, ut si dicam codicem triginta chartis, siue triginta membranis contineri. Clau. nulla est mẽbrana sine ipso. Quintil. cum aperto codice chartas explicaret. à membrana membraneus dicitur. à charta charteus, siue chartaceus, sicut à papyro, papyraceus, contra Varronem qui chartarum usum non nisi condita in Aegypto Alexandria fuisse scribit. Cassius Hemina cōtra sentit uetustissimus annaliũ author. tradit enim Cn. Terentium scribam agrum suum in ianiculo repastinantem inuenisse arcam, in qua Numa rex situs fuerat, & in ea libros eius repertos, qui ẽ charta erant, in quo certe illud admiratione dignum est, quod defossi tot annis incorrupti durassent. à papyro etiam papyrij cognomen deductum (ut quidam putant) A quo Papyria tribus appellata. Item à bibo composita fiunt perbibo, quod est usq; ad finem bibo, uel in totum bibo. Ebibo, exhaurio. Plau. Qui mihi misero totum ebibit sanguinem. Imbibo, haurio. & per metaphoram apprehendo. Aure. Vt poëta optimus maximus teneris imbibitus annis non facile memoria aboleretur. Combibo, compoto, hoc est simul bibo. PRIMA FLVMINA. Principium fluminis, hoc est fontem, ex quo primum fluit Nilus. Magna laus ludorum Domitiani, quod ab ultimo inferioris Mauritaniæ monte, ex

quo Nilus fluit, spectatores ad urbem uenerint. primus aliqñ ad numerum refertur, ut primus, secundus, tertius. Nonnunq̃ ponitur pro Princeps. Virg. Prima quod ad Troiam pro caris gesserat Argis. Aliqñ pro optimus. Idẽ, Et primos iuuenum tot miserit orco. & pro præcipuus. Idẽ, Quantos primus patiare labores. interdum etiã pro eo, ante quem nullus est. Idem, Hic mihi responsum primus dedit ille petenti. Hinc primogeniti dicuntur filij, qui primo nati sunt, & ante quos nullus genitus ẽ, etiam si postea alij orti fuerint. Et apud grammaticos, primitiua, & primogenia uerba dicuntur, quæ per se inuẽta sunt, nec aliunde deriuantur. Primitiuũ ẽt, & primogenium dici põt, quicquid aliunde non habet originem. quod etiam primariũ uocamus. Vnde primarius lapis appellatur, qui primus in templi, aut alterius ædificij fundamentis imponitur. & primarij Ciues dicuntur, qui primi sunt, & ueluti principes in ciuitate, qui ẽt primates, & à quibusdam Summates; ab alijs Optimates appellantur. & primæuus, de quo supra diximus, à primo deducitur, & primigenius sulcus, qui in condenda noua urbe tauro, & uacca designationis causa imprimitur. et Primipara mater, quæ primo peperit. & primordia, quæ primo ordimur, hoc est initia. et Princeps, quasi primum caput. À quo principiũ. & principale, qđ primũ, atq; præcipuum est. Principalis castrorũ porta nominatur, qđ in eo loco est, in quo principes ordines tendunt. & principior uerbum, qđ est inchoo. auspicor. & principor, dominor. À quo principatus pro imperio. & priuignus, secundum quosdam, quod prius, q̃ mater secundo nuberet, est genitus, & primanus Tribunus, qui primæ legioni tributum scribebat. & primiores summæ quæq; res. Lucil. Cum gallus gallinaceus digitos, primioresq; erigit ungueis. Turpilius, Sãdalo innixa digitis primioribus. hinc primiores aliquando pro optimatibus capimus. Suet. Scripta famosa, uulgoq; edita, quibus primiores uiri, ac fœminæ notabantur aboleuit. & prime. primo. primũ. principio. primitus. primiter aduerbia. omnia ferè eiusdem significationis. & apprime. et imprimis, hoc est præcipue, quæ ueteres Cũprime. & Cũprimis dixere. Q. Cladius. Nam M. Manlius, quem capitolium seruasse à Gallis supra ostẽdi, cuiusq; operã cũ M. Furio dictatore apud Gallos Cũprime fortem resp. sensit, is & genere, & uirtute bellica nemini concedebat. Apule. Hic cũprimis nobilis, ac facundus. Virg. In primis regina quietũ Accipit in Teucros animũ. & priscum, ac pristinum, quæ ita inter se differunt, ꝙ prisca sunt, quæ superioribus seculis, aut superiori ætate fuerunt, ut prisci latini, qui proprie hi sunt, qui prius q̃ Roma conderetur, fuere, & priscus Tarquinius Superbus. pristina uero, quæ superioribus annis. mensibus. diebus, & nostra memoria fuerũt, ut pristina nostra amicitia. pristina beneuolentia nostra. Aut si de rebus, quæ non senescunt, sermo habeatur, nõ priscũ, sed pristinum dicimus, ut pharos, & Tyrus nunq̃ in pristinum statum redibunt. Padus post quingentos, & eò amplius annos reuerti solet in pristinũ cursum. et pridie, de quo supra diximus, quasi primo die. & primitiæ primi fructus. Item primitium, quod primum in aliqua re, & principale est. Ouid. Ecce rapit medijs flagrantem Rhetus ab aris primitium torrẽ. & primipilus Centurio. Liuius, Centurio erat, quem nunc primipilum appellant. Veteres, quia sciebant commisso prælio acies facile turbari, ut hoc incommodũ euitarent, cohortes in centurias diuisere, & in singulis centurijs, singulos centuriones præfecerunt, qui primo centurioni uocabantur, quemadmodum decuriones Decurioni. Centurio à numero centum militum uocitatus, quia singulæ curiæ centum militibus constabant. Cohortes in exercitu decem erant in singulis legionibus. Sed illa prima cohors reliquas, & numero militum, & dignitate præcedebat.

Aquilam habebat, quod præcipuum erat signum in Romanorum exercitu. Centuriones huius cohortis cæteris centurionibus digniores habebantur. Prima Centuria primum pilum uocabatur, quod circa signa grauis armatura constituta erat, in qua inter cætera armorum genera hastile erat pedum quinque semis, qđ pilum nominabant. à quo pilati dicuntur pilo armati. Mart. Et pilata redit, iãq; subitq; cohors. hinc propilare acuere est. & propilatum acuminatum, et quasi ad pilæ formã factum. Centurio ipse Primipili centurio dicebatur, & primipilus uocabatur. hic non modo Aquilæ præerat, sed quatuor centurias, hoc est quadringentos milites in prima acie gubernabat, & tanq̃ princeps totius legionis merita consequebatur, & commoda. Martial. Grata pudens meriti tulerit cum præmia pili. Mos enim Romanorũ laudatissimus fuit, ut centuriones ex decima cohorte promouerentur ad nonam, et sic deinceps meritis poscentibus ad primam, quasi ad palmam, in qua ex omni legione infinita penè commoda percipiebant. À primipilo primipilaris dicitur. primipilares milites erãt, qui signa circunstabant. hi postea mutata re militari pilani sunt appellati. pilũ, ab eo instrumento nomen accepit, quo pinsunt far. illud uero à pinsendo dictum. pinsere, tundere est. À quo pinsores dicti sunt, qui nunc pistores nominantur. & pistrinum locus in quo pinsitur. Varro, nec pinsorem ullum nossent nisi eum, qui in pistrino pinseret farinam. À pinso ẽt pilæ dictæ, quæ uasa sunt concaua, qđ antiqui siccata frumenta in pilas immissa pinsebant, & hoc erat unum genus molendi. Item Pilũnus, q̃ stercorandorum agrorum usum inuenit, & pinsendi frumenti, Iouis (ut putant) filius & Dauni pater, qui Appuliã, in qua regnabat, Dauniam appellauit. Hic Ardeã traditur condidisse. Item Pisonum cognomen. Pila ẽt dicitur, quæ parietem sustentat ab opponẽdo (ut Varro sentit) ita uocata. Itẽ pila qua luditur, ob id pila lusoria, qđ pilis impleri soleret. pilæ & effigies tã uiriles, quã muliebres ex lana suspendi olim cõpitalibus solebant in compitis, quæ esse deorum inferorũ, quos uocabãt lares, putabãtur, quibus tot pilæ, quot capita seruorum, tot effigies, quod essent liberi, ponebantur, ut parcerent uiuis. Pilus uero à pelle, ex quo prodidit, uocitatus est. À quo & capillus, quasi capitis pilus, q̃uis et pro omni pilo ponatur. Virg. quam sunt mẽtula quos habet capilli. et Pileus tegmen capitis, siue qđ ex pilis fieri soleret, siue qđ pilos capitis tegeret. Vnde pileati serui dicebantur, q̃ pileo imposito uendebantur, quorum nomine uenditor nihil præstabat. pileus enim impositus demonstrabat eiusmodi seruos uenundari, quorum nomine emptori uenditor nihil præstaret, sicut antiquitus mãcipia iure belli capta, coronis induta uenibant. Corona enim signum erat seruorũ uenalium, ideoq; sub coronis uenire dicebantur. Pileũ ẽt raso capite accipiebant serui, qui manumittebantur, hac de causa, ꝙ uidebãtur è seruitute, tanquã è tempestate liberati. Plau. Vt ego hodie raso capite caluus accipiã pileũ. Pileos ẽt Castori, et Polluci ueteres dedere, q̃a lacones fuere, q̃bus cum pileis militare mos erat. Item à pilus uerbũ pilo, qđ aliquãdo significat pilos emitto. Accius, tum primũ pilabant genæ. Afranius, Meũ præterea corpus nunc pilare primũ cœpit. Neuius pilantem puerum uocat nũc primũ pubescentem. Aliqñ pilos detraho. Martialis. Quod pectus, qđ crura pilas. À pilo fit compilo, quod est cogo, et in unũ condo. et expilo, diripio, ac deprædor, quasi ne pilum quidem relinquo. Vnde compilari. et expilare hæreditatem dicimus, hoc est fraudare, diripe, et cõpilati, furtũ passi dicuntur. concipilo uero ueteres usurparũt pro eo, qđ est corripio, & inuolo. expilatæ hæreditatis crimẽ apparet eo casu intendi posse, quo casu furti agi non põt, hoc est ante aditam hæreditatem, uel post, ante, q̃ res ab hærede possessæ sint. Quidã

tamē hæc nō à pilus deducta existimant, sed à græco πιλῶ, qđ est ὁπιλῶ, idest complano, qđ qui aut è facie pilos, aut è domo supellectilem detrahunt, æquare, aut cōplanare oīa uidentur. A' quo & pilam lusoriam appellatam potius, quàm à pilis quidā existimant, qđ forma sphærica sit, quæ ex omni parte æqua est. Ab eodē ēt fit depilo, qđ aliqñ est pilos detraho. Mart. cum depilatos Chreste coleos portes. interdū rarefacio. Lucil. Quid actū est? depilati omnes sumus. Suppilo quoq; pro rapio ponitur. Plau. Hæc cū uideo fieri suffuror. suppilo. & de præda prædam facio. pila etiam capitur pro quacunq; re rotunda instar pilæ lusoriæ. A' quo fit diminutiuum pilula. Plyn. Robur præter fructū plurima alia gignit. Nāq; fert & gallæ utrūq; genus, & quædam ueluti mora, ni distarent arida duritie, plerunq; tauri caput imitantia. Nascuntur in eo & pilulæ nucibus nō absimiles, intus habētes flocculos molles lucernarum luminibus aptos. Nam et sine oleo flagrant, sicut galla nigra. Fert & aliam utilem pilulam cum capillo. Gignūt & alij ramorum eius pilulas. Idem, Scarabæus, q pilulas uoluit, & ea quidem uenena, quæ hac forma sumimus, uulgóq; pilulas nominamus, recte dici pilulæ possent, nisi usus obtinuisset, ut græco uocabulo Catapotia nominaremus. Aliquando tñ & pilulas dictas inuenimus. Plyn. Vetus axungia phthisin in pilulis sumpta sanat. pilæ lusoriæ uaria genera erant, de quibus inferius dicemus. Eo ludo maximi uiri sese aliquādo exercuere. Scæuola optime pila lusit, atq; ad hoc diuerticulū animū forensibus negotijs fatigatum trāferre solebat. Huius pilæ inuentorem tradunt Pythum fuisse. cū his similitudinem nominis hēt Pilates lapidis genus candidissimi. Cato. Lapis candidior q̄ pilates. Pylæmenes dux Paphlagonum fuit, quem in auxilium Troianorū uenisse scribit Home. Dicitur ēt aliquando à poëtis Pylæmeneus. Pilæus, siue Pylæus nomen est propriū. Pylartes uir Troianus fuit. Pylene Aetoliæ oppidum. Pilentum uehiculi genus, quo ferri matronæ solebant. Pylos oppidum fuit iuxta Thessaliam à Neleo conditum. Vnde Nestor dictus est Pylius. Ouidius, Illius attactu Pylius iuuenescere posset.

φίλος græce, amor dicitur. Hinc philosophus, philosophia. philosophicus. philosophice. Philomela nomen proprium. Philippus equorum amator. Philargyria argenti cupiditas, auaritia. Philolaus proprium nomen, quasi amor populi. Philortium proprium nomen mulieris. Pamphilus proprium uiri, quasi totus amor. philtra amatoria. Iuue. Hic thessala uendit Philtra, quibus ualeat mentem uexare mariti. Ouid. Philtra nocēt animis, uimq; furoris habent. Philoponus amator laboris. Philadelphus amator fratris. Philoctetes propriū nomē, quasi amoris possessor, Pæantis filius, et Herculis comes fuit, cū in Oeta monte defunctus est. Huic enim mandauit Hercules, ne cui corporis sui reliquias indicaret, idq; iurare eum adegit, deditq; ei pro munere sagittas Hydræ felle intinctas. Adueniente uero tempore cum Delphico Oraculo moniti essent græci ad expugnationem Troiæ sagittis Herculis opus esse, inuentus Philoctetes negauit se primo aliquid de Hercule scire, tandem uero mortuum esse confessus est, & cum grauiter ad indicandum sepulchrum cogeretur, ne iusiurandum uiolaret, ictu pedis locum ostendit. Sed cum ad bellum Troianum duceretur, quia solus ipse lernæis sagittis uti poterat, unius sagittæ casu, in pede quo Herculis tumulum indicauerat, uulneratus est. Troia uero deuicta, ne æger in patriam rediret, in Calabriam uenit, ubi Petiliam, & Turmam urbes condidit, & apud Turmam sepultus est. Philagathus nomē proprium, benignus. philargyrus, auarus. philarchus amator imperij, ambitiosus. philema osculum. philetes, amator, osculator. philetus amabilis. philodulus, amator seruorū. philænus amator uini, uinosus. philocalus mūdus, politus. philologus amator uerborū. philonicus, iurgiosus, contentiosus, uictoriæ amator. philoxenus hospitalis. philoxenia hospitalitas. philopæs puerarius, pædico. primus à pridem deducitur, & est superlatiuum, sicut prior nomen, & prius aduerbium comparatiua. Notandum autem q̄ aliud est, prius te uocaui, & aliud prior te uocaui. Nam prius te uocaui, tempus significat. i. prius, q̄ nunc uel tunc. prior te uocaui significat psonā. Siquidē ego et hic te uocauimus, sed ego prior, hic aūt posterior. Vocaui ergo te prior, si nos sumus duo, uocaui te priorem, si uos estis duo. Eadem ratio est superlatiui. Vocaui te primus, si nos sumus multi. Vocaui te primum, si uos estis multi. Nonnūquā ex neutra parte sunt duo, sed utrinq; singuli, & tamen comparatiuo utimur, ut percussi te prior, supple, q̄ tu me. Nonnunq̄ hinc unus est, illinc plures, ut uocaui uos prior, supple q̄ uos me. Vocauimus te priorem, supple q̄ tu nos. Idem de superlatiuo, ubi multa membra sunt, ut prima nos uenimus, uos posteriores, ille ultimus. primus ego intraui uallum, tu serior, illi tardissimi. primus græce πρῶτος dicitur. A' quo deducuntur propria nomina Protagoras. Protesilaus, quorum alter Rhetor siue philosophus, siue astrologus fuit, alter ex Phylace oppido Thessaliæ Isiphili filius, uxoremq; habuit Laodomiā Acasti filiā. Oui. Vix socer Isiphilus, uix me grandæuus Acastus, Vix mater gelida mœsta refecit aqua. Hic initio belli Troiani ab Hectore interfectus fuit. & Proteus Oceani filius, de quo diximus. & Protogenes, quasi primi generis. Iuue. non est Romano cuiquam locus hic ubi regnat Protogenes aliquis. & Protheus unus ex ducibus græcis, qui ex Magnesia uenit ad Troiam. & Prothœnor, unus ex Bœotiorum ducibus. & Protogenia Deucalionis, & Pyrrhæ filia præterea protomus, de quo superius diximus. protomedicus primus medicus, qui et archiatrus dicitur. protomartyr primus testis. protonotarius primus notarius. protologia primus sermo, añloquiū, et protocollū, quasi prima concinnatio. Est. n. proprie protocollū, qđ breuiter & succincte notatur à tabellione, ut extendi deinde, atq; absolui possit. κόλλα græce glutem siue colla dicitur. κόλλησις glutinatura, κολλητὴς concinnator, glutinator. κολλημὸς concinnus. κολλῶ glutino. κολλῶμαι hæreo. prototypus, quem supradiximus Archetypon dici, & protoplastes primo formatus. Item ἀρχὴ græce, à nobis principium dicitur. A' quo ἄρχω impero, præsum. Hinc præter ea, quæ superius diximus, deducuntur propria nomina Archander, quo nomine fuit Danai socer. Archemolus Rhœti filius Marubiorum regis in Italia, qui cum pater sibi nouercam superinduxisset, stuprauit eam, propter quod, cum pater eum persequeretur, ad Turnum confugit. Virg. Et Rhœti de gente uetusta Archemolum thalamos ausum incestare nouercæ. Archemorus Lycurgi filius, Hic Hypsiphylen nutricem habuit, quæ cum sitientibus græcis, qui ad Thebaicam expeditionem proficiscebantur, Langiam fontem ostenderet, Archemorum puerum super uiridi herba deposuit, qui à serpente uulneratus perijt. Vnde fons ille Archemorus uocitatus est, & annuus agon in pueri illius memoriam celebrari cœptus. Archelaus Antenoris Troiani filius, quem Homerus scribit rei militaris peritissimum fuisse. Item alius Atheniensis philosophus siue (ut alij uolunt) Milesius, qui patrem habuit Apollodorum, & fuit auditor, successorq; Anaxagoræ, ac primus ex Ionia physicen Athenas inuexit, ob id physicus dictus. Alius fuit geographus, qui terram omnem ab Alexandro peragratam descripsit. Alius de rerum naturis carmine scripsit. Alius oratoriam docuit. Archeptolemus filius Iphiti, auriga Hectoris Eniopeo interfecto à Diomede suffectus. Archias poëta, de quo extat præclara illa Ciceronis oratio. Archigenes medici nomē,

in quem sæpe inuehitur Galenus. Iuue. tunc corpore sano Aduocat Archigenem. idem significat Protogenes, de quo paulo ante diximus. Archilochus Nestoris filius, de quo inferius dicemus. Alius fuit Siculus, qui Ariciam urbē condidit. Alius poëta Lacedæmonius Tullo hostilio Romæ regnante, in quo summa uis elocutionis fuit, tum breues, uibrantesq; sententiæ plurimum sanguinis, ac neruorum. huic Licambes Neobolen filiam spoponderat se connubio iuncturum, quam cum postea alteri tradidisset, adeo id moleste Archilochus tulit, ut inuenerit metrum iambicum, quo Lycamben, & filiam, atq; uxorem usq; adeo insectatus est, ut præ nimio angore laqueo se suspēderit. Horat. Archilochum proprio rabies armauit iambo. Hunc socci sumpsere pedem, grandesq; cothurni. Hos libros propter inuerecundiam, atq; obscœnitatem uerborum iusserunt Lacedæmonij ex urbe tolli, authoremq; eorum in exilium misere. Ouidi. Vtq; repertori nocuit pugnantis iambi, Sic sit in exilium lingua proterua tuum. postremo Archilochum constat interfectum fuisse in bello à quodam, cui nomen erat Corax. Hic, cum forte sciscitatum Appollinis oraculum uenisset Delphos, ab eo tanq̃ impius, ac sceleratus est reiectus. Verum cum ille multis uerbis sese excusare conatus culpā omnem in fortunā, & uarios bellorum euentus reiecisset, ueniamq; à Deo postulasset, flexit numen, acceptoq; ab Apolline responso, iussu eius Tænarum profectus est, ac manibus Archilochi parentauit. Tanta erat eo tempore uatum, ac poëtarum authoritas, atque maiestas. Archimedes Syracusanus fuit eximius mathematicus, & inprimis geometra insignis. Hic quomodo quadrari circulus posset, primus inuenit, quod Aristoteles ignorare confessus est. Et cum expugnatæ à M. Marcello Syracusæ fuissent, adeo in contemplandis quibusdam liniamentis, oculis, studio, cogitatione intentus fuit, ut non discurrentes Romanos, non captam urbem senserit. Cum uero repente miles quidam astitisset, & ut sese ad Marcellū sequeretur, iussisset, moræ paululū rogauit, donec rem propositam inuestigaret. Quamobrem ira percitus miles stricto gladio eum perfodit, immemor, qđ Marcelli interdicto cautum fuerat, ne unus uiolaretur. Hic primus sphæræ inuentor fuit (ut Cicero testatur) quāuis alij id Anaximandro attribuant. Architas Mnesagoræ, siue (ut alij uolunt) Aesthei filius, patria Tarentinus, eximius pythagoricus philosophus fuit. floruit quo tempore Plato ad Dionysium in Siciliā uenerat, Platonemq; per literas monuit, ut inde abiret, siquidem Dionysius de eo necando cogitabat. summæ in omni uirtutis genere admirationis fuit. præter hunc alius quoq; Architas Mitylenæus in musica floruit. Itē alius, qui de agricultura scripsit. Et quartus epigrammatum scriptor. Item quintus architectus, qui librum de mechanica scriptū reliquit. FLVMINA. fluorem, cursum. Non enim pro amne hoc loco accipitur. siquidem flumen, cum genitiuo adiungitur, fluxum ipsum, cursumq; significat. Plyn. Ne flumini eius riui esset impedimēto. Cū uero nominatiuū habet, seu similem alium sibi casum, significat amnem. Idem, priusq̃ ad flumen Rhodanum perueniret. Flumen à riuo magnitudine discernendum Vlpianus scribit, aut æstimatione circūcolentium. Item flumina dici, quæ perennia sunt, hoc est continue fluunt. Quæ uero æstate siccantur, à torrendo uocari torrentia. Græci econtrario ab hyeme, quæ χειμὼν dicitur, χειμάῤῥον ποταμὸν uocant, hoc est flumen hybernum, qm̄ æstate nō est flumen. Torrere proprie urere est. Vnde fit torrens participium, qđ est adurens. Virg. Iam rapidus torrēs sitiētes Sirius Indos. Aliqñ tamen pro ignoscere usurpatur. Lucil. Vt arida sæpe torrent ad solem. Aliquando tamen pro uerto, misceo. Luca. Ingentes fato torrente ruinas. Hinc torrum, & torridum pro arido capimus. Vnde æstas torrida dicitur. & torris fax appellatur. À quo torridare, & torrefacere, cōburrere dicimus. Accius, Regina erit tempus, cū hic torris, quem amburi uides. Idē, Eū suæ uitæ finem, ac fati internitionem fore Meleagro, ubi torris est inter fluctus flammeus. Quidā torrem pro titione usurpant falsò. Nam torris ardet. Titio est torris (ut ita dicam) extinctus. Firmianus. Titionem enim uulgus appellat extractū foco torrem semiustū extinctum. À torreo fit supinū tostum, hoc est torrefactū. à quo Testa opus figulū, de quo inferius dicemus. et testus quartæ declinationis. tegmen testaceū, sub quo placētæ, spiræ, & alia huiusmodi coquuntur. Cato. in foco calido, sub testu coquito leuiter. Quidam torrere ἀπὸ τοῦ τορεύειν deductum, quod est scalpere, cælare. À quo uasa cælata dicuntur toreumata. Sall. Signa toreumata emunt, quoniam quæ cælantur, torrere prius, hoc est ignefacere, & candentia reddere oportet. Græci quoq; τορεύματα dicunt uasa cælata, & τορευτὴν cælatorē. & τορύνην tudiculam, hoc est instrumentum, quo uasis signa imprimuntur. Vnde tudiculare imprimere, ac scalpere dicimus, quod græci dicunt τορύνειν. Vnde etiam Tornum appellatum est instrumentum fabrile, quo ligna. ebur. & reliqua huiusmodi signantur. à quo fit torno uerbum, hoc est τορύνω, cuius passiuum est tornor. & tornatile opus torno factum. Vbi notandum est, quod mediocris longitudinis lignum rotundum, quod loro circumuolutum circumagunt fabri in operibus tornādis, Mimphur appellatur. Aliquando tamē p̄ metaphoram tudiculare pro cōmouere usurpamus. Varro. Hecine nobis cernis hanc mala tudiculasse uetulam? Tuditare uero est negotium agere lucri gratia. Ennius, Nec tuditātes rem cessante extrinsecus ullam, tractum à fabris, q̄ malleis sæpe percutiēdo opera faciunt. Tudites enim mallei à tundendo appellantur. Vnde & cuidam cognomentum Tuditano fuit, quod caput malleo simile haberet. Tundere percutere est, tractum à sono, quem percussores faciunt. Hinc fit tus secundum quosdā, quod glebæ tunduntur, ut inferius dicemus. & retundere, hoc est repercutere. & contundere, frangere. percutere. friare. unde contusum, confractum, ac friatum dicimus. & contus, sudes est. siue hasta longior, duriorq;, & acuta, sine ferro ad percutiendum apta. Virg. Ac duris detrudere contis. Idē, Assueti longo muros defendere conto. Item obtundere, quod est uoce, uel sono, uel strepitu aliquo aures hebetare, translatio facta à fabris, qui sæpe tundendo aliquid malleo offendunt, atq; hebetāt. Teren. Obtundis tametsi intelligo. Hinc obtusum ingenium, & obtusa acies dicitur, hoc est hebes, & sine acumine. & pertundere, percutiendo frangere. à quo ptusa uasa dicimus, quæ non sunt integra. pertusum etiam dolium cum dicimus, uentrem significamus. À flumine fit adiectiuum flumineus. unde flumineam arenam dicimus, quæ ex fluminis ripa colligitur. & flumentana porta Romæ appellata est, quod Tyberim ea parte fluxisse affirmant. & fluminosus, hoc est fluminibus abundans, ut fluminosa regio. À fluo autem flumen appellatum est. Fluere proprie decurrere est. Virgilius, Hæc eadem argenti riuos, ærisq; metalla Ostendit uenis, atq; auro plurima fluxit. Quoniam uero quæ fluunt, latius diffundi uidētur, fluere interdum capitur pro latius, atq; uberius excrescere. Idem. Tum deniq; dura Exerce impia, & ramos compesce fluentes. Item quoniam quæ decurrunt, quodammodo minui uidentur, fluere aliquando pro deficere accipitur. Idem, Ex illo fluere, ac retro sublapsa referri Spes Danaûm. Hinc fluxa dicimus, quæ instabilia, ac momentanea sunt, & cito peritura. Idem, Nos ne tibi fluxas Phrygiæ res uertere fundo Conamur. itē à fluo fluuius dictus eiusdem cum flumine significationis. À quo Fluuiatilis, qui in fluuio uiuit, ut fluuiatilis equus. fluuiatiles pi-

sces. item fluuialis, ut fluuialis aqua. & fluentum, paruum flumen. & fluonia Iuno, quam mulieres colebant, quod sanguinis fluorem in conceptu retinere putabatur. & fluxus. fluor. fluxio. profluuium, eiusdem ferè significationis. unde profluuium sanguinis. & profluuium narium dicimus. & fluctus aqua in unum collecta, quam superius undam appellari diximus. unde fluctuare, agitari est. & fluctuatio, agitatio. et fluctuatim, iactanter, solute. Afranius, Volo fluctuatim ire ad illum. Accipe hoc tegmen tu, & sustine. & fluctiuagus, qui fluctuando uagatur. & fluctuosum undosum. procellosum. inquietum. & per translationem, fluctuantem animum dicimus, quemadmodum æstuantem, cum ira, aut curis, aut libidine, alioue morbo agitatur. & flustrum, quod est statum maris, cum nullis fluctibus agitatur. & flemina, quasi fluomina, cum ex labore uiæ sanguis effluit circa talum. & flutæ anguillæ, siue murenæ dicuntur, quas græci plotas quasi nauigabiles uocant, quod in summa aqua fluitantes mergi non possunt. Murena piscis est longitudine haud dissimilis anguillæ. in sicco litore elapsam, uulgus coitu serpentum prægnantem fieri putat. Aristoteles marem qui generat, Myrinum uocat, & Murenam scribit uariam, atq; infirmam esse. Myrinum unicolorem, & robustum, dẽtesq; extra os habentem. Varro. in Sicilia quoq; manu capi murenas flutas constat. & hæ in summa aqua præ pinguitudine fluitant. Macrobi. Accersebantur murenæ ad piscinas, ab usq; freto Siculo. illæ enim optimæ esse creduntur, præsertim quæ græce plotæ, latine flutæ dicũtur, quod in summo supernatantes sole torrefactæ curuare se posse, & in aquã mergere desinunt, atq; ita faciles captu fiunt. Iuue. Virroni murena datur, quæ maxima uenit Gurgite de siculo. Mart. Quæ natat in siculo grandis murena profundo Non ualet exustam mergere sole cutem. in Gallia septentrionali murenis omnibus dextera in maxilla septenæ maculæ sunt ad formã septentrionis, aureo colore fulgentes, dum uiuunt, & cum anima colorem simul perdentes. Vedius Pollio eques Romanus unus ex diui Augusti amicis hoc animali ad sæuitiam usus est, uiuarijs earum immergens dãnata mancipia, quæ mox ab eo pisce in totũ absumi cernebantur. Ferunt eas aceti gustu in rabiem præcipue agi. His tenuissimum tergus est, sicut econtrario anguillis crassius, propter quod uerberari eo prætextati solebant, & ob id multa eis non erat instituta. Accersebantur autem murenæ ad piscinas urbis, ab usque freto siculo, quod Rhegyum à Messana diuidit. illic enim optimæ esse putantur, tam murenæ, quã anguillæ, & utræq; ex illo loco plotæ à græcis, flutæ uocantur à latinis, quod in summo supernatantes sole torrefactæ curuare se posse, & in aquam mergere desinunt, atq; ita facile capiuntur. Mart. Quæ natat in siculo grandis murena profundo Nõ ualet exustam mergere sole cutem. murenarum uiuarium priuatim excogitauit Chirrus qui cœnis triumphalibus Cæsaris dictatoris sex millia murenarum mutua appendit, nam uendere eas, aut alia merce permutare recusauit. huius piscinæ causa fuerunt, ut uilla eius quadraginta millibus uenderetur. Hortensius orator apud Baulos piscinam habuit, in qua murenam usqueadeo dilexit, ut extinctã fletu, ac lachrymis fuerit prosecutus. in eadem uilla Antonia Drusi murenæ, quam diligebat inaureis addidit, cuius fama permoti nonnulli Baulos uidere cõcupiuerunt. Qui primus murenæ cognomen meruit, à neuoso corpore ita appellatus est. item à fluo composita fiunt affluo, hoc est abundo. à quo affluentia, abundantia. & affluenter, abundanter. Circumfluo, quod significat circùm aliquid decurro. Plyn. id oppidum circũfluit amnis. Mò concurro. idem. postq̃ uariæ undiq; gentes circũfluxere. Hinc circũfluxus pro concursu accipitur. & circũfluus dicitur, qui circũfluit. interfluo, interlabor, interluo. Perfluo, spargor, non contineo. Teren. Plenus rimarum sum, huc, atq; illuc perfluo. profluo, & abundo, & emitto. à quo profluuium, de quo supra diximus. & profluus, hoc est facile fluens. Præfluo, antefluo. à quo præfluxus. & præfluuiũ, pro fluore alicuius rei ante facto. influo intus fluo. à quo influxus. Superfluo, superabundo. à quo superfluum. superfluitas. & superflue, & superfluo aduerbia. subterfluo, inferius fluo. & refluo, retro fluo, siue rursus fluo. Hinc fluxus, & refluxus maris. Confluo, conuenio. & simul fluo. Apule. pleriq;, qui ad mercatum confluxerant, interuenere. Hinc confluxus amnium dicitur, & confluuium, ubi multi riui, aut amnes simul fluunt. & conflui simul fluẽtes. & confluges loca, in quæ riui diuersi confluunt. Defluo, deorsum fluo. A quo defluxus, & defluuium. defluere etiam dicitur, quod ætate, aut uetustate, morboue soluitur. unde defluere capillus dicitur, & qui ita defluit uocatur defluus. & defluuium, fluxus ipse capillorum. Effluo, extrafluo, effundor. diffluo. luxurior. prodigus sum. item consumor, ac deficio. item mellifluus, de quo supra diximus, quasi fluens mel. Præterea à fluo fit fluidus, quod modo fluentem significat, modo humectum. & fluito uerbum, supernato. Aliquando soluor, relaxor. Quidam etiam à fluo ueluti detracta aspiratione pluo deductum arbitrantur. Nihil. n. aliud est pluere, q̃ perfluere. Ab hoc fit pluuia, quæ græca uoce dicitur ὄμβρος, à nobis imber. A quo imbriferũ uocamus, qđ imbres, hoc est aquas ferat. unde Nilus à poëtis imbrifer dicitur. & imbrex canale curuũ, atq; obtortum, qđ in tecto ponitur, ut per id defluat aqua. itaq; ab imbre recipiendo dicitur imbrex. A quo fit imbricium eiusdem significationis. Martia. Cum sint crura tibi, simulent quæ cornua lunæ, Imbricio poteras Sexte lauare pedes. Ab hoc imbricosus, hoc ẽ scaber admodum imbricis. Est autem imbrex masculini generis, sed & fœminini aliquando reperitur. Plautus, Fregisti imbrices meas, dum te dignam sectaris simiã. Licet uero imber proprie pluuia sit, ponitur tamen pro omni aqueo humore. Virg. ipse feraces Figat humo plantas, et amicos irriget imbres. Lucr. Ex igni terraq; animæ nascuntur, & imbri. Hyems autem ἀπὸ τοῦ ὕω, quod est pluo deriuatur, qđ id tempus anni pluuiosum sit. Significat autem modo quartam anni partem, quæ est inter autumnum, & uer. Virgil. atq; hyemes optare serenas Agricolæ. modo uim uenti. Idem, Et quauectus Abas, & qua grandæuus Aletes, Vicit hyems. Ab hoc fit hyemalis, hoc est hybernus. & hyemare, quod est stationem hyeme facere, quod et hybernare dicitur. Vnde hyberna plurali numero dicimus locum, in quo milites hyeme stationem faciunt. Cæsar. Post hæc legionibus in hyberna deductis in Italiam profectus est. & hybernacula, loca ad hybernandum parata. Liuius, in eo loco milites hybernacula sibi constituerunt. Item ab hyeme hyematio, hoc est traductio hyemis. Priscianus hyemem ab imbre deductam existimant. Varro. Ab hyatu hybernum non ab imbre, sed ab hyeme deduci, aspiratio indicio est. Quidam putant & Hyberniã ab hyberno tempore uocitatam propter hyemis magnitudinem. insula est inter septentrionem, & occidentem solem, dimidio minor, quàm Britãnia, cui propinqua, & inter utranq; alia insula est, quæ Mona appellatur. complures præterea minores, inter quas Manapia. Ricinea. Vectis. Silimnus. Andros. infra Siambis, & Axanthos, de quibus insulis scribunt dies continuos triginta sub bruma esse noctes. Britãnia quondam ab Albione Neptuni filio Albiõ dicebatur, cum Britãniæ omnes istæ, quas diximus, insulæ uocarentur. Britãnia omnis in circuitu uicies centum millia passuum continet. interiores pleriq; non multo ante tempore frumenta serere non solebant, sed lacte uiuebant, & carne, pellibusq; induebantur, in-

ficiebant

fidebant se glasto, quo in pugna aspectu horridiores uiderentur. Capillo erant promisso, atq; omni parte corporis rasa praeter caput, & supius labrū, uxores hēbant deni, duodeniq; inter se communes, & maxime fratres cum fratribus, parentes cum liberis. Qui ex his nascebantur, eorum filij hēbantur, à quibus uirgo primo deducta est. & post has insulas ultima omnium est Tyle, in qua nullæ solstitio noctes sunt, Sole cancri signum transeunte, nullosq; econtrario per brumam dies. À Tyle unius diei nauigatione mare concretum est, quod à nō nullis Croniū appellatur. Ab Hybernia hybernicus deriuatur. unde Mare hybernicum dicimus. & hybernice aduerbium, quod significat secundum ritum eius gentis. Similiter à Britānia britānicus, & britānice. Item britānus pro homine eius insulæ. Virgilius, Et penitus toto diuisos orbe Britānos. À pluuia fit pluuiosus, ut pluuiosum tempus, hoc est aptum ad pluuiam. & pluuiosus annus, in quo fuerunt frequentes pluuiæ, & Pluuius, ut pluuia aqua. & pluuialis eiusdem significationis. Item impluuium. & compluuium, de quibus supra diximus. & implutus, pluuia madefactus. & impluuiatus color pullus, quasi fumato stillicidio implutus. NILI DEPREHENSI. Nili, cuius fontes deprehensi, hoc est tandem inuenti sunt. Nilus ab ultimis Aethiopiæ finibus recta fluens ad septentrionem longo tempore incertis ortus est fontibus. Tandem uero Neronis tempore, cum Paulinus dux exercitus quartis castris ferè usq; ad cacumen Atlantis montis peruenisset, origo eius inuenta ab aliquibus traditur. Hic est Nilus nobile illud flumen, quo pleni sunt doctissimorum uirorum libri, nascens in monte inferioris Mauritaniæ nō longe ab Oceano, stagnante ibi lacu, quem uocāt Hilidem, deinde condit se itinere aliquot dierum, rursumq; erumpit alio lacu maiore in Mauritania Cæsariensi, iterumq; arenis receptus per deserta uiginti dierum fertur ad proximos Aethiopas, & denuo prosilit fonte, q Niger dicitur. inde Africam ab Aethiopia disterminans, medios secat Aethiopas cognomine Astaplus, quod gentium illarum lingua significat aquam è tenebris profluentem, sic plerasq; insulas facit, quarum clarissima est Neroë, cuius metropolis etiā Meroë uocitatur, condita à Cambise, & à matris nomine ita uocitata, forma scuto similis, cæterarum Nili insularum maxima. patet enim longitudine stadijs tribus millibus, latitudine mille. Effodiunt in ea aurum. argentum. æs. ferrum. Hebenum præterea fert, & lapidum multiplex genus. distat à Syene quinque millibus stadiorum. Astabores leuo alueo nominatur, hoc est ramus aquæ uenientis è tenebris. dextro, Astusapes, quod latentem significat. postquam se aquis omnibus auxit, Nilus appellatur, & inclusus montibus. tanta aliquandiu celeritate fertur, ut nouissimo cataracte ruere potius, quàm fluere uideatur. Deinde leniter fluens multis ostijs fertur in mare Aegyptiū, Aegyptiq; inferiorem partē dextra, læuaq; diuisus amplexu suo determinat, Canopico ostio ab Africa, ab Asia pelusiaco, propter quod aliqui Aegyptum inter insulas posuere, ita se diuidente Nilo, ut triquetram terræ figuram faciat. Idcirco multi Aegyptum Δ græcæ literæ similitudine Delta uocauerunt. Alterum quoq; eius ostium Saiticum dicitur, quod in eo urbs sit, quæ Sais uocatur. Alterum Sebeniticum. Alterum Mendesium. Augetur certis diebus Nilus mirum in modum, & per totam spatiatus Aegyptum fœcundissimus innatat. Fontem eius Phialam appellari Timæus tradit. Causas incrementi uarias doctissimi uiri prodidere, siue quod solutæ magnis æstibus niues ex immanibus Aethiopiæ iugis largius, quàm ripis contineri possint, defluunt, siue quod sol per hyemem propinquior terris, & ob id fontē eius exsiccans, tunc altius abit, et plenissimum, integrumq; sinit effluere, seu quod per ea tempora flantes uenti, quos uocant Etesias, aut actas à septentrione in meridiē nubes super fontem eius in imbres præcipitant, aut uenièti obuiæ contrario flatu cursum descendentis impediunt, aut arenis, quas cum fluctibus litori applicant, ostia claudunt, fitq; maior, uel quod nihil ex se perdit, uel quod plus, quā solet, accipit, uel quod minus, quàm oportet, emittit. Quod si est alius (ut quidam existimant) orbis terrarum, suntq; oppositi nobis Antipodes, nec illud quidem parum ueri simile uideri debet, apud illas gentes ortum hoc flumen ubi cæco alueo subter maria penetrauit, in nostra terra rursus emergere, & ab hoc solstitio augeri, quod eo tempore hyems sit apud Antipodas, ideoq; maior copia imbrium. Quidā huius rei rationem subtilius inuestigantes communem cum cæteris aquis causam adducunt. quemadmodum tertianæ, & quartanæ febres ad certum diem ueniunt, quēadmodū ad tempus podagræ respōdent. quemadmodū purgationes in mulieribus si nihil obsistit, statutū diē seruāt. quēadmodū præstò sunt ad mensem suū partus, sic aquas interualla habere, quibus retrahant se, & quibus exhibeant. Ex his interualla quædā minora esse, & ideo magis notari, quædā maiora, propterea minus certa. Existimandum esse quicquid supra terram cernimus, etiam infra terrā esse, patere illis uastos specus, ingentes extendi recessus, spatia maxima suspensis hinc et inde montibus trahi. Abruptos esse in infinitum hiatus, qui sæpe illapsas terræmotu urbes deuorarūt, hæc spiritu plena esse, tum nihil in rerum natura detur inane, stagnis quoq; & fluminibus abundare. inde (ut Theophrastus scribit) pisces quibusdam locis erui, &, quod uix credibile uideatur, aliquando non cum hamis, & retibus, sed cum dolabris iri piscatum. Cū crescit Nilus, reges nauigare, siue præfectos, nefarium putatur, iustum eius incrementum est sexdecim cubitorum. minores aquæ non omnia rigant, maiores tardius abeunt. ideo hæ serendi tempus impediunt madente solo, illæ sitiente non præbent, in duodecim, & tredecim cubitis famē Prouincia sentit, quatuordecim cubita hilaritatem. quindecim securitatem. sexdecim delitias afferunt. Maximum omnium incrementum sub Claudio principe decem & octo cubitorum fuit, minimū Pharsalico bello, quasi prodigium quoddam fuerit mortis Pōpeij magni. Recedentibus Nili aquis seritur tellus. Mirum hoc unum ex omnibus flumen nullas auras emittere. À Nilus niliacus deriuatur. Martialis, Niliacis primum puer hic sit natus in oris. & Niloticus. Vnde nilotici pisces dicuntur. Dictus autem Nilus, quasi νὸς ἰλὺς, hoc est nouus limus, à fœcunditate, quam facit. Virgilius, Et uiridem Aegyptum nigra fœcundat arena. Antea Melo uocabatur. à quibusdam etiam Gæon appellatus, quasi terra. Græci enim γῆς καὶ γαῖαν terram nominant. À quo geographia, terrarum descriptio. & geometria, terræ mensura. & georgus, colonus. Georgia, agricultura. Georgica, quæ ad agrorum culturam pertinent. DEPREHENSI. Tandem inuenti. Proprie enim deprehendi dicuntur, quæ latent. À quo deprehensa uocitata est genus animaduersionis in milites, qui certo in errore deprehensi fuissent. castigatione maior, ignominia minor. Aliquando tamen deprehensus pro periclitans ponitur, quod in crimine deprehensi sæpe periclitari solent. Virgilius, Deprehensis olim statio tutissima nautis. deducitur autem à prehendo, quod est capio. À quo apprehendo eiusdem significationis. Reprehendo, arguo, increpo. Comprehendo, similiter capio. Sed apprehendo, & comprehendo, aliquando ad mentem referuntur, significantq; percipio, intelligo. Ab his reprehensio, comprehensio, apprehensio deducuntur. ET QVEM SVPREMAE TETHYS

OS VNDA TEGIT. Sensus est i. Veniunt ad spectacula tua etiam habitatores extremi oceani, ut sunt Morini & Britāni. Virgilius, Extremiq; hominum Morini. idem, Et penitus toto diuisos orbe Britānos. SVPREMAE. Extremae. Supremum enim aliquando extremum significat. Virgilius, qui supremum comitentur honorem. aliquando summum, maximum. Idem, clamore supremo Implerunt fonteis. & à supra praepositione deducitur. Supra uero à super, quod deriuatur à graeco ὑπέρ. Veteres sup, & super dixerunt, sicut econtrario sub, & subter ἀπὸ τοῦ ὑπὸ graeco. Super aliquando notae significationis est. Plaut. Hinc atq; hinc super subterq; premor angustijs. Aliquando ponitur pro de. Virgilius, Multa super Priamo rogitans, super Hectore multa. Nonnunquam pro insuper. Idem, Super insensi poenas exposcunt. Quandoq; pro ualde, uehementer. Idem, His accensa super iactatos aequore toto Troas relliqas Danaū, atq; immitis Achilli, Arcebat longe Latio. Idem, O' mihi sola mei super Astianactis imago, hoc est ualde mihi imago. Item pro desuper. Idem, Et super è uallo prospectat. & pro superest. Idem, Nec fuga iam super. & pro ultra. Apuleius, iam. n. super oppidum profectus, nos citra reliquerat. Ab hoc fit supernus, quod supra est, ut superna regio. & superne aduerbium, quod significat desuper, & supero uerbum, quod proprie significat supergredior, & quasi supra eo, ascendo. Virgilius, superant monteis, & flumina tranant. Per metaphorā tamen modo pro uinco accipitur. Terentius, Haec superat ipsam Thaidem. Modo pro abundo. Virgilius, Si superant foetus, pariter frumenta sequentur. Quandoq; pro uiuo, & quasi superstes sum. Idem, Quid puer Ascanius? superat'ne? & uescitur aura Aetheria? Nōnunquam pro occido. Idē, Clàm ferro incautum superat. Aliquando pro resto. Sallustius, Is plerunque à rege exercitum ductare, & omneis res exequi solitus erat, quae Iugurtae fesso, aut maioribus astricto superauerant. Cicero, Deq; eo, quod ipsis superat, alijs gratificari uolunt. Ouidius, Parce precor minimamq; tuo de fulmine partem, Deme, satis poenae, quod superabit, erit. Ab hoc fit prosupero, quod est superabūdo. A' quo prosapia longitudo generis dicta, quod prosuperēt, hoc est supersint, & superabundent liberi. Cato, Veteres prosapiae, & multa alia apud multos. & exupero. à quo exuperantia pro abunbantia. & exuperanter, abundanter. Ab eodem fit superior cōparatiuum, & supremus superlatiuū, quorum aduerbia sunt superius & supreme. superiorem, & inferiorem dicimus ferè, quando de malis loquimur, ut Dionysius superior, & Dionysius inferior. Cum uero de bonis loquimur, si tempus denotamus, superior, & posterior dicimus, ut Cyrus superior, & Cyrus posterior. Si uero dignitatem, maior, & minor, ut maior & minor Scipio, & haec dum de duobus loquimur. Nam si de pluribus loquamur, utimur superlatiuo, ut Alexander maximus, Fabius maximus. Nonnunquam positiuo, ut magnus Pompeius. item à super superus, unde coelesteis deos, superos nominamus. Item supus, ita. n. ueteres dicebant, quem nunc supinum uocamus, ab eodē deductum. Est autem supinus proprie, qui corpore in altum conuerso, & erecta facie cubat. Iuuenalis, cubat in faciem mox deinde supinus. Quoniam uero otiosorum, ac mollium est uentre ita porrecto iacere, supinus interdū pro molli, ac lasciuo, siue delicato accipitur. Idē, Et multū referens de Mecoenate supino. Martialis, Nusquam delitiae supiniores. Persius, latio quod honore supinus. Ab hoc fit resupino uerbum, quod est inuerto, puerto. interdum etiam à proposito reuoco, differo. Accius, Quid agis? perturbas rem omnem, ac resupinas sorori. Iuuena. aulam resupinat amici. Idem, Et resupinati cessantia tympana galli. Hinc grāmatici supinum uocant partem orationis, quae, cum uocem habeat participij passiui, resupinatur tamen, hoc est conuertitur in actiuam significationem, & rursus cum alterum ex supinis in um desinens actiuam habet significationem, Alterum resupinatur, quod in u desinit, & est passiuae significationis. Sallustius, Legatos ad Iugurtham de iniurijs questum misit, hoc est qui quererentur. Idem, Non mea culpa saepe ad uos oratum mitto Patres Conscripti, hoc est qui orent. Item do filiam nuptum dicimus, hoc est, quae nubat. do uenum, uendo, spectatum admissi sumus, hoc est ut spectemus. Econtrario uero Virgilius, Miserabile uisu, hoc est miseratione dignum, si uideatur. item, Nec uisu facilis, nec dictu effabilis ulli. idest qđ nec uideri, nec dici facile possit. Plyn. Accipenser piscis rarus inuentu, hoc est, qui raro inuenitur. Nam quod imperitum uulgus grammaticorum uenio lectu dicunt, & uenio uisu, & reuerto auditu, planè barbarum est, nec apud probatos scriptores unq̄ inuenitur. Sed his tantummodo modis hoc supinum usurpatur, dignum siue indignum relatu, quod referatur. impium factu, si fiat. horrendum aspctu, si aspiciatur. obscoenum uisu, si uideatur. iucundum cogitatu, si cogitetur. & alijs similibus modis. item à super fit desuper, hoc est superne, quod et deinsuper dicitur. Sallustius, Ad medium quasi murum deinsuper stantium manibus attollitur. & insuper, quod significat praeterea. A' supremus uero p syncopē fit summus, de quo supra diximus. supra morem. supra modum. supra iustum, pro ualde saepenumero usurpatum inuenimus. Virgilius, Rara sit, an supra morem, sit densa requiras. Illud notandum, q licet hae duae praepositiones super & supra, in eodem loco sedere possint, tamen in hoc plerunque differunt, quod illud continuum est, hoc interiectum spatium habet, ut sedeo super lapidem potius, quàm supra lapidem. Rursus Aqla uolat supra nos potius, quàm super nos. Liuius, Vbi citra muros supra subterq; terram per dies quindecim pugnatum est. Aliquando tamen confunduntur. intra etiam, & infra differunt, quod intra ad numerum, & ad spatium refertur, infra uero ad dignitatem, & ad locum, ut intra uiginti dies. intra muros. infra dignitatem. infra tectum, hoc est subter tectum, intra habet relatiuum extra. infra uero supra. subter habet sup. ideo rectum ferè rei significat. ut hic mirifice natat, duratq; subter aquam. TETHYOS. Maris. ita enim Tethyn, quae Dea maris est, sicut Neptunum, q deus est, poëtae pro mari frequentissime ponunt. Haec secundum quosdam Coeli, & Vestae filia fuit, coniux Neptuni, & nympharum mater. Ouidius Titani filiā uidetur ostendere, q frater fuit Saturni, natu maior. Dixerat Oceani quondam Titanida Tethyn. huius etiam Doris filia fuit, una ex nymphis maris, quae similiter pro mari accipitur. Virgilius, Sic tibi, dū fluctus subterlabere Sicanos, Doris amara suam nō intermisceat undam. Declinaturq; Tethys tethys, siue tethyos. Nā Thetis thetidis cum prima aspirata, & secunda exili, & per i non per y scripta, mater fuit Achillis, filia Chironis centauri, uxor Pelei regis Thessaliae. ARABS. Qui ex Arabia ad spectandos ludos uenerunt, ultra Pelusiacum. Arabia est ad rubrum mare pertingens odoribus diues, & beatae cognomine inclyta, quamuis triplex Arabia est. felix, petrea, & deserta. heccatabanum, & estonitarum, & scenitarū sterilis uocatur, praeterquam ubi Syriae confinia contingit. A' Pelusio usq; Arsinoē rubri maris oppidum desertam esse scribit Agrippa. Arabia Iudaeam ab Aegypto disterminat. Ab eo Arabs & arabus deducuntur. item arabicus. & arabice aduerbium. Arabice dare ueteres dicebāt pro eo, quod est odoribus arabicis dare. Dictam autem Arabiam uolunt ab Arabo, qui fuit Apollinis ex Babylone filius. Quidam Arabiam

dam Arabiam

dam Arabiam Panchaiam, & Sabæorum gentem eandē esse existimant, in qua thus nascatur. Virg. solis est thurea uirga Sabæis. Idem, Totáq; thuriferis Panchaia pinguis arenis. ab arabs ēt fit compositum Arabarches, hoc est Arabū princeps. Iuue. Atq; triūphaleis inter quas ausus habere Nescio quis titulos Aegyptius, atque Arabarches. FESTINAVIT. Properauit, ut celerius ad urbem spectaculorum gratia perueniret. Festinare enim properare est, dictum (ut M. Varro sentit) quasi fessum esse, quemadmodum superius diximus. Differunt autem festino, et propero ab eo, qđ dicitur maturo. Quippe maturare dicitur, qui aliquid neq; citius, neq; serius facit, sed medium quendam seruat modum, ac temperatum. Vnde matura poma dicuntur, quæ neq; cruda, hoc est immitia sunt, neq; caduca, & nimis decocta, sed tempore suo adulta, maturatáq;. hoc uerbum diuus Augustus duobus græcis uocabulis elegantissime exprimere solebat, σπεῦδε βραδέως, quæ significant accelera tarde, quibus (ut Aul. Gellius refert) admonebat, ut ad rem gerendam adhiberetur & industriæ celeritas, & diligentiæ tarditas. Virgilius hæc duo uerba maturare, et properare quasi contraria separauit. Frigidus agricolam si quando continet imber, Multa forent, quæ mox cœlo properanda sereno, Maturare datur. & cum idem inquit, Maturate fugam, significat cum lētitudine, & ueluti quadam maturitate discedite. alioqui nimis festina celeritas maiorem sæuitiā maris excitasset. a maturo fit maturus, hoc est mitis. Vnde matura ficus, & maturum pomum dicimus. à quo præmaturum, præcox dicitur, hoc est quod præter morem cæterorum citius maturescit, quod & præcoquum appellatur. Immaturum immite, non dum maturum. item per translationem maturus homo, senex. Matura ætas, senilis. item maturus, grauis, constans. A quo maturitas, qđ grauitatem, moderationemq; significat. Cicero. iam constantis ætatis, & senectutis maturitas. & mature aduerbium, qđ aliquando celeriter, aliquando grauiter significat. A quo immature & præmature. Veteres ēt maturiter usi fuere. & maturesco, qđ significat incipio maturare, hoc est mitescere. Vnde maturescentia poma dicuntur, non quæ matura sunt, sed quæ iam maturantur, hoc est fiunt matura. & maturescere homo, cum nondū grauis est, sed iam incipit esse grauis. Maturescere etiam suppuratio, siue (ut græci uocant) Apostema dicitur, cum non discutitur, hoc est dissoluitur, sed perducitur ad maturitatem, ut uel frangi per se, uel ferramento aperiri possit. & maturari, ac matura esse ipsa suppuratio dicitur. Plyn. Vitis nigras suppurationes incipienteis discutit, ueteres maturat & purgat. A festino uero festinus, hoc est celer. et Festinantia, ac Festinatio, celeritas. & Festinanter celeriter. qđ ueteres & festine, & festinatim dixere. Et ab hoc ultimo per festinatim. Sisenna. idemq; perseueraret, uti lex perueniret ad quæstorem, ac iudices, quos uellent, instituerent perfestinatim, & cupide. SABAEI. Populi, qui felicem Arabiā incolunt. Arabum enim metropolis Saba est in monte sita, ita appellata ἀπὸ τοῦ σέβειν, quod sacrificare est, quia thus mittit, quo in sacrificijs utuntur. Quidam etiam affirmant Sabam Arabum lingua mysterium significari. Hinc Sabæi populi dicuntur felicis Arabiæ. Sabate uero locus est. à quo Sabatinus (ut Pōpeius testatur.) Sabbatum dies est septimus apud Iudæos festus, quorum lingua sabe septem significat. sabe Syrorū lingua mensis februarius appellatur. CILICES. Cilicia prouincia est Asiæ iuxta Taurum montem. Hæc olim usq; ad Pelusiū Aegypti protēdebatur. Lidis. Medis. Armenis. Pamphilia. Cappadocia sub imperio Ciliců constitutis, Mox ab Assyrijs subacta, in breuiorem modum circunscripta est. magna pars in Campis iacet. Nomen trahit à Cilice, quem ætas priscæ penè ultra æuum memoriæ abscondit, Phœnice ortum, qui antiquior Ioue de primis terræ alumnis habetur. Metropolim habet Tharson, quam intersecat Cydnus incerto ortu (ut quidam putant) ut alij, originem habens in monte Tauro, cuius aqua podagris medetur. Sunt qui hunc amnem deriuari putent ab alueo Coaspis, cuius aqua tam dulcis est, ut Persici reges, q̄diu intra ripas Persidis fluit, solis sibi ex ea aqua pocula uendicauerint, & cum eundum peregre foret, aquam eius secum uectitarint. Gentili lingua Syri cydnum candidum dicunt. unde amni huic nomen datum, tumet, cum niues soluuntur, reliqua parte anni tenuis est, & quietus. in Cilicia oppidum est nomine Corycum, ubi etiam specus est, qui montem impositum mari cauat, à summo uertice patulus hiatu amplissimo. in eo est sacrū Iouis fanum, in cuius recessu intimo Tiphonis gigantis cubile impositum incolæ credebant. Circa Corycum oppidum crocum nascitur plurimum, & hoc ex omnibus præstantissimum habetur. spirat fragrantius, colore plus aureo est, succóq; citius proficit ad medelam, & ab oppidi nomine crocum, corycium appellatur, siue à monte potius, qui & ipse Corycum dicitur. Corycus etiam portus est appellatus. Crocū herba est notissima, folio angusto, penè in capillamenti modū, seritur radicis bulbo, floret uergiliarum occasu paucis diebus, folióq; florem expellit, gaudet calcari, et atteri pede, pereundóq; melius prouenit. ideo iuxta fontes, & semitas lætissimū. Vsus eius in coronis nunquam fuit. Prima nobilitas cilicio croco semper fuit, ibiq; in Coryco monte, à quo Corycium appellatū, deinde Lycio in monte olympo, mox Centuripino, hoc est qđ nascitur in agro urbis Siciliæ, quæ dicitur Centuripe. Quidam Phlegræo secūdum locum dedere. A croco deriuatur croceus, & crocinus lutei coloris. & Crocota, ac Crocotula uestis, de qua superius. A qua Crocotarij dicti eius generis uestiū infectores. & crocinum unguentum. et crocomegma, de q̄bus mox dicemus. & epicrocum genus amiculi croco tinctum. A Cilicia uero cilix adiectiuum pro eo, qui ex Cilicia est, & ciliciū uestis genus, de quo superius diximus. & cilicina uestis, quæ ex ipso cilicio, uel illi similis est. MADVERE. Pleni fuere. Madere proprie est humidum esse. Vnde madentia loca humida dicuntur. & madefacere est balneare, Madefieri, balneari. Madidus, balneatus. humidus. infectus. Hinc madere, seu madidi esse unguento dicuntur, qui unguento illiti sunt, & ex toto uncti. Item madidi uino pleni sunt, & quasi sepulti. Sicut madidi imbre dicūtur, q pluuia ex toto balneati sunt. Notat hoc loco liberalitatem Domitiani, qui ita hoc unguento theatra spargebat, ut maderent eo, hoc est undiq; perfunderētur spectatores. NIMBIS SVIS. Vnguētis, continēs pro contento. Nimbus enim modo repentinam, & præcipitem pluuiam significat. Interdum uasis genus, quo uina, unguenta, & alij liquores funduntur. Martialis, A Ioue, qui uenit miscenda ad pocula, largas Fundet nimbus aquas, hic tibi uina dabit. Ponitur tamen aliquando nimbus pro uento. Virgil. Nimborū in patriam loca fœta furentibus austris Aeoliā uenit. aliquādo pro nube diuina, qua dij solent in terras descēdere. Lucal. Cū nimbo cœlitus descendit Iuppiter. Ab hoc fit nimbosus, hoc est uentosus, siue pluuiosus. Virgil. nimbosus orion. & nimbifer, hoc est ferens nimbos. Vtebantur aūt Cilices crocino unguēto, qđ crocomegma appellatur. id ita fiebat. Terebāt crocū, & uino præcipue dulci miscebatur. hoc Romani didicere non modo corpora, sed pulpita ēt, et tota theatra madefacere. Martial. Hoc rogo non melius, quàm rubro pulpita nimbo, Spargere, & effuso pmaduisse croco. Idē, Lubrica corycio quāuis sine pulpita nimbo. Propertius. Pulpita solēnes nō oluere crocos. Croco Troianis quoq; temporibus honorem fuisse constat.

Treis enim præcipue flores laudauit Home. λωτὸν θ᾽ ἑρσήεντα, ἠδὲ κρόκον, ἠδ᾽ ὑάκινθον, hoc est, Lotonq́; roscidum, crocumq́; atq; hyacinthũ. SICAMBRI. Populi sunt Germaniæ Menapis finitimi, q ad utranq; ripã incolunt Rheni. hi crines habẽt natura flauos, quos crescere sinunt, & artificio quodam intorquent, atq; in nodos cincinnant. CRINIBVS IN NODVM TORTIS. Habentes capillos in nodũ flexos. Tortus enim flexus dicitur. Torquere proprie inflectere est. Ter. Vide ut ille sibi os contorsit carnifex. Hinc aliquando ponitur pro gyro celeri, rotaue. Virg. ast illã ter fluctus ibidẽ Torquet agens circum. Aliquãdo pro torquẽdo iacere, ac mittere. Idẽ, In medios telum torsisti primus Achiuos. nonnunquã etiã per metaphoram pro regere, gubernare. Idẽ, Cœlũ, & terras qui numine torquet. & pro sustinere. Idẽ, Vltimus Aethiopum locus est, ubi maximus Atlas Axem humero torquet. Et pro trahere. Idem, torquetq́; sonantia saxa. Ab hoc fit frequentatiuum torto. cuius passiuum est Tortor, hoc est uehementer torqueor. Pompo. ibi insilui in cocleatum eculeum, ubi tolutim tortor. & Tormentũ, qđ significat oẽm machinã ad torquẽdum saxa, qđ ueteres ẽt tortũ appellauere. Itẽ quæstionẽ, hoc est dolores corporis ad eruendã ueritatẽ. Pacu. Nã te in tenebras sæpe lacerabo fame clausum, & fatigans artus torto distraham. Tormentũ ẽt pro quocunq; cruciatu ueteres posuerũt. à quo tortor, qui torquet, hoc est cruciat, uel ad q̃onem ponit, uel lapidem tormento iacit. & tormen, qđ est genus morbi, cũ dolore torquentur intestina, uel exulceratione secuta. Ci. Quãuis idẽ forticulũ se in torminibus, & stranguria sua præbeat. Plyn. Mentastrum torminibus cholericis efficacissimum. Tormina cholericos uocat dolores, qui in intestinis ex bili, seu cholera fiunt. Cholera enim cõe stomachi, atq; intestinorum uitiũ uideri potest. Nam simul & deiectio, & uomitus est, præterq́; hæc inflatio est. intestina torquentur, bilis supra, infraq́; erumpit primũ aquæ similis; deinde ut in ea recens caro lota esse uideatur, interdum alba, nonnunq̃ nigra uel uaria. A` tormine torminosus uocatur, qui patitur eum morbum, quem et grauidinosum appellant. Cic. itaq; dicimus grauidinosos quosdam torminosos. et torus lectus ab intortis herbis ita uocitatus. Virgil. Inde toro pater Aeneas sic orsus ab alto. Aliquãdo tamẽ toras pro pulpa accipitur, Idẽ, Luxuriatq́; toris animosum pectus honesti. & toruus, terribilis. à torto aspectu, quãuis alij à ferocia taurorũ deductum uelint. A` quo toruitas dicta, & torue, siue torua aduerbium. idẽ, Talibus Aeneas ardentem, et torua tuentem Lenibat dictis. & Torcular instrumentũ ad premendas uuas, de quo supra diximus. & torques, siue torquis, (utroq; enim modo dicitur) ornamentum colli. à quo bulla pendebat in pectus. Hinc T. Manlius summo loco natus dictus est Torquatus, qđ Gallũ quẽdam immani corpore, q se ad singulare certamen prouocauerat, occidit, eiq; caput præcidit, torquem detraxit, eamq; sanguinolẽtam sibi in collũ iposuit. Hæ igitur ex auro torquis induuiæ, ei, posterisq́; eius Torquati cognomẽ indidere. hic est Mãlius ille, cuius iniussu cum filius aduersus hostem, à quo prouocatus fuerat, pugnasset, eoq; cæso equestria spolia uictor ad patrẽ tulisset, subito eũ, qđ aduersus edictum suum, & rei militaris disciplinam fecisset, iussit occidi. A` quo mãliana imperia dicta sunt aspera, atq; immitia. A` torque ẽt torquati palumbi dicti sunt, siue torquatæ palumbes. Multa enim sunt huius uolucris genera, quorũ nomina lõgissimis tẽporibus ignorata sunt. Sed nos, ut pleraq; alia, in lucẽ restituimus. Columbæ à Palumbis differunt, quippe cum scribat Plynius palumbes ad trigesimũ annũ uiuere, aliquas ad quadragesimum, Columbas uero uix octonis annis. in quo Aristotelis sententiã est secutus. Sunt igitur columbæ, quæ in turribus, aut domibus nidificant. Earũ duo genera. Vnũ agreste dictum ab agris, in quibus pascuntur siue saxatile, qđ in turribus habitant, siue culminibus uillæ. A` quo Varro columbas appellatas esse affirmat, siquidem pp naturalẽ timorẽ summa loca in tectis captant. quo fit, ut agrestes maxime sequantur turres, in quas ex agro euolant suapte spõte, ac remeãt. Hoc genus græci πελειάδας nominant, à liuore, cum πελειὸν eorũ lingua significet liuidum. uarij. n. sunt coloris, ac liuidi. propter qđ ẽ nostris quoq; nõnulli eas liuias appellauere. Paucæ inter eas albæ sunt, isq; color improbatur, q eũ facillime speculantur accipitres. pedes habẽt plumis nudos, eosq; rubidos, scabrosósq;. Alterũ genus illud colũbarũ est clemẽtius, qđ cibo domestico contentũ intra limina ianuæ solet depasci. ideo domesticæ, siue cællares colũbæ uocantur, à græcis proprie περιστεραί. quo in genere color albus nõ improbatur. Superãt magnitudine liuias, pedibusq́; sunt ita plumatis, ut uix aliquãdo ingredi possint. in utroq; genere mares, colũbi dicũtur. Ex colũbo agresti, et colũba domestica, siue ex domestico masculo, et Liuia fœmina, dũ simul cœũte, nascitur genus tertiũ colũbarum, quæ magnitudine inter utranq; colũbam sunt, natura ad blandiendũ natæ, pronæq́; ad lasciuiã. Corrũpunt qppe alias furtóq; comitatiores domũ reuertuntur. Vnde publico edicto uetãtur ali. Miscellæ à nostris ob duarũ generũ cõmistionem appellantur. Magnitudo colũbis pro locorũ diuersitate uaria est. in Cãpania grandissimæ nascuntur, & in Terãne, cum alioqui Spoleti sint pexiguæ. Mirũ inter duodecim millia passuũ tantã esse differentiã. Viuunt oẽs huiusmodi colũbæ octonis annis, quẽadmodũ turtures. A` columbis columbaria dicta, in qbus colũbæ agrestes tenentur. Domesticarum uero, quæ græcæ peristeræ dicuntur, stationes peristereones appellamus. Ab eodẽ colũbinus deducitur. Ply. Et colũbinus fimus in aqua decoctus. Itẽ colũbatim aduerbium, hoc est ad similitudinẽ colũbæ. Cn. Martius in mimiãbis. Sinuq; amicã recipere frigidã caldo columbatim labra conserens labris. Palũbes aũt sunt, quæ in arboribus, sepibus'ue nidificãt. Palũbi ẽt masculino genere dicti, & fœminino palumbæ. Duo horũ similiter genera sunt. Alterum omniũ huius generis maximũ, qđ Aristoteles φάτταν uocat, à nostris de torque, quo isignitur, torquata appellatur, siue torquatus palũbus. Mart. Inguina torquati tardãt, hebetantq́; palumbi. Nõ edat hanc uolucrẽ, q cupit esse salax. Proptius, Sed cape torquatæ Venus ó Regina palũbæ. Traditur caro eius ob glãdiũ esum venerẽ hebetare, cũ colũbæ potius stimulent. alterũ genus est, qđ græci dicũt οἰνάδα, Latini uinaginẽ interpretati sunt ab usu, ut puto, labruscæ, qua uescitur. Hæc utroq; colũbarũ genere maior, Torquata minor est. Viuũt palũbes ad uigesimumqntũ & trigesimũ annũ, quasdã ẽt ad quadragesimũ uixisse Aristo. author est. Vnguiũ tantũ incõmodũ patiũtur, p argumẽtũ ẽ senectæ, sed citra pnicie recidi possunt. Antiq quoq; has cællares hẽbant, quas pascẽdo saginabãt nostris tpibus aucupij dũtaxat gratia aluntur. A` palumba palũbula. & palũbinus deriuantur, sicut colũbinus à colũba. Itẽ à torqueo cõposita fiũt itertorqueo, qđ est in medio torqueo. Obtorqueo, cõtratorqueo. Abstorqueo, torquẽdo aufero. Extorqueo, tormẽto ueritatẽ, aut aliud huiusmodi elicio. Intorqueo. distorqueo. & contorqueo eiusdem fere cum suo simplici significationis. CRINIBVS. Capillis. Crines à discretiõe, hoc est ἀπὸ τοῦ κρίνειν appellatos esse Pompeius testatur. A` crine fit crinitus. Virgilius; cithara crinitus Iopas. IN NODVM. Ad modum nodi. Nodus proprie est ligatura, quæ non facile soluitur. A` quo nodare, ligare est. contrario enodare soluere, & innodare, & connodare, idem quod nodare. ad huius similitudinem nodus in arbore dicatur, grossi-

or ille

or ille, quasi callus. ubi ueluti colligati simul rami esse apparebant. Hinc est uetus illud prouerbium. Nodũ in scirpo quæris, de quo superius diximus. et nodosa res dicitur, quæ nodos habet frequentes. e contrario uero enodis, quæ nodos non habet. Vir. Enodes trũci. Nodus ẽt aliquãdo per metaphorã pro ænigmate, seu quæstione aliqua difficili ponitur. Vnde enodare, explanare, ac declarare est. Cice. Hæc igitur nobis explananda sunt, sed si enodatis, uos ignoscetis. Nodus etiam in exercitu dicitur densa peditũ multitudo. sicut turma equitum, quod non facile possit resolui. Turmam uero dictam existimant, quasi termã, quod ter deni equites ex tribus tribubus Tatientiũ, Ramnium, & Lucerum eligebantur, itaq; primi singularum decuriarum, decuriones dicti, ex eo, qđ singulis turmis præerant trini. À turma fit Turmatim, de quo supra diximus. Nodus Herculis dicitur, in quo neq; principium, neq; finis conspicitur, quasi indissolubilis sit, qualis erat in caduceo de quo supra diximus, ATQVE. *Et. Atq; enim interdũ coniũctio copulatiua est, ut hoc loco. Interdũ ponitur pro aduerbio quàm, ut non aliter ego feci, atq; tu, hoc est quàm tu, et si geminetur, auget, intẽditq; rem, de qua agitur. Ennius. Atq; atq; ascendit muros Romana iuuentus, quasi dicat, sedulo. diligenter. intrepide. Nõnunquam etiam significat statim. Vir. Non aliter quàm qui aduerso uix flumine lembũ Remigijs subigit. si brachia forte remisit, Atq; illũ in præceps prono rapit alueus amni. Fit autem atq; ex at et q; coniunctionibus. At interdum copulatiua coniunctio est, ut in atq;, interdum aduersatiua. Vir. At regina graui iandudum saucia cura. differentiam. n. rerum significat, sicut cum dicimus, Scipio bellator est, at M. Cato orator, quãdoq; pro saltem accipitur, ut supra ostendimus. interdum pro uerum, sicut ast. sed. autẽ. Quod si ita duplicatur at at, fit interiectio expauescentis.* AETHIOPES. *Aethiopia duplex est, Asiæ, & Africæ, Altera ad orientem uergit, Altera est sub ipso meridie. Aethiopes cura Petronij, qui Aegypti præfectus erat, sub Augusto principe in potestatem Romanorum uenere. Plyn. scribit Aethiopas ab Aethiope Vulcani filio ita uocatos. Nos utrosq; potius ἀπὸ τοῦ αἴθω cremo καὶ ὤψ facies appellatos existimamus, quod facie atq; aspectu exusti sint. ab Aethiopia fit æthiopicus adiectiuum, ut æthiopica lingua, æthiopica mores.* ALITER. *Alio modo, natura. s. non artificio, ut erant Sicambrorum crines. Quippe magnitudo æstus quasi candens ferrum Aethiopũ crines intorquet, redditq; nigerrimos, quemadmodum e contrario candificat dentes. Nigredo crinium ex cute, quæ nigra est, prouenit. Dentium autẽ candorem facit detractio humoris à sole nihil superinficiente, quomodo etiam ceram candificari uidemus, quæ cum uita careat, superinfici non potest. Cutem certe superinficit calor, dentes uero minime, sed totus eorum humor in uaporem à calore conuertitur, atq; exhalat.* VOX DIVERSA SONAT POPVLORVM, VRBS EST TAMEN VNA, CVM VERVS PATRIAE DICERIS ESSE PATER. *Sensus & ordo est, quando omnes uocant te patrẽ patriæ, quod facere in spectaculis mos erat, linguæ quidẽ diuerse sentiuntur, & tamen una urbs est. Tãgit autem poëta historiam. nam Domitianus (ut Sueto. refert) inani uoce delectabatur populi clamantis in theatris. domino feliciter, & non solum pater patriæ, sed dominus & deus noster dici uolebat.* DICERIS *Pronuntiaris, affirmaris. Dicere proprie loqui est, ut siquis me ita roget, quid dicis? ego ita respondeam, nihil dico. Oratores tamen ita dico à loquor distingunt, ut loqui sit, qualiacunque uerba profundere, dicere uero sit eleganter, & facunde loqui, quemadmodum superius latius ostendimus. Hinc dictio uocitata oratoria, & facunda oratio. Nam ab illo generali huius uerbi significato fit dictio, quæ est uocabulum, siue uerbum. Aliquando tamen per translationem dicere ponitur pro uocare. nominare. Virgilius. Est locus Hesperiã Graij cognomine dicunt. Mart. Dicor ab indoctis lingula grãmaticis. Aliquando pro constituere. Terẽ. Hic nuptijs dictus est dies. interdũ pro denuntiare. Idẽ. Dico ne temere facias. Nõnunquã pro indicare. Virg. Dic mihi Damœta, cuium pecus? an Meliboei? plerunq; pro dicare. idẽ. Iunoni infernæ dictus sacer. item pro promittere. Afra. igitur q esce, quoniã inter nos nuptiæ sunt dictæ. Et pro dare. Cice. Cõmode autem q cunq; dixit pecuniã. & pro intelligere. scire, ab eo, qđ præcedit id, qđ sequitur, ut memorẽ me dices. Teren. Dum cũ idem faciũt sæpe, ut possis dicere hoc licet ĩpune facere huic, illi non licet. & pro affirmare. pronũtiare, ut hoc loco. Hinc licet proprie dicere sententiã dicimur, cum tanq̃ consiliarij q d nobis uideatur pronuntiamus, Ferre uero sniam iudicũ sit, qđ est litẽ per sniam definire. Reperitur tñ aliquãdo dicere sniam, pro ferre sniam, hoc est pronuntiare, determinare. Quint. Apud iudices q dem secundũ legem dicturos sententiam de confessis, præcipue ridiculũ est. Dicere leges, aliud est, quàm ferre leges. etenim feruntur leges ad suos, dicũtur ferè ad uictos, ut dicere leges, sit imperare. Liuius. Quando perinde ac uicto iam sibi leges dicerentur. Dicaxit ueteres pro dixerit usurpabant. À dico duo frequentatiua oriuntur, dicto, & dictito, sed posterius potius frequentatiuum est. siquidem dictitare est frequentibus temporibus, ac frequentibus locis dicere. Dictare autem est dicere, quod alter scribendo excipiat, ut Cicero ad Atticum quadam epistola testatur, se illam non scripsisse, sed reparandi lateris gratia deambulãtem dictasse. À quo dictamen, quod dictatur. item dicturio, quod est iam dicere incipio, siue dicere molior. Macro. Sed perge Auiene, ne ultra te dicturiẽtem retardem. Item à dico dictũ. qđ licet de oĩ sermone intelligatur. specialiter tamẽ facetias significat. itẽ dicax. dicaculus. dicacitas, de q bus supra diximus. Et aduerbia dicaciter, ac dicacule. itẽ dicteria, quæ proprie significant breuiter, et acute dicta. Præterea dictator, qđ à cõsule dicebatur, cuius dicto audientes oẽs essent (ut M. Varro testatur). Erat autem dictator extraordinarius magistratus, quẽ habuisse Albanos prius q̃ Romanos cõpertum est, ut de Metio Suffitio T. Liui. testatur. Primus Romæ dictator factus est T. Largius latino bello. Sũma hæc potestas erat. hĩs ius aĩaduertendi in cuiusq; ciuis Romani caput, nec ab ea prouocandi ius erat. Lictores, & uniuersa regũ insignia habebat. nec alio pacto creari solebat, q̃ cum uis aliqua maior repẽte oborta ingentem urbi cladẽ minitari uideretur. Dictatori cæteros magistratus eligere licebat, à q bus dictãdis q dã uolũt dictatorẽ appellatũ magistratus eius sex tantũ mensibus durabat. Dicebat sibi magistrũ equitũ, qui talis apud dictatorẽ erat, quales apud reges tribuni equitũ, celerũq;, et ut dictatori ius summũ in populũ erat, ita magistro equitũ in omnes milites, atq; accẽsos. Primus magister equitũ Cassius fuit, à T. Largio primo dictatore creatus. Principio nõ nisi ex patribus legi dictatorẽ fas fuit. postea bello Romanorũ cũ Phaliscis primus de plebe dictator creatus est C. Marius Rutilius, qui et ipse magistrũ equitũ ẽt de plebe hoĩem L. Plautum dixit. Magistratus eius, dictatura appellatur. itẽ ab hoc dico fit aliud uerbũ dico dicas, qđ primã syllabã correptã habet. Est autẽ dicare, offerre, cõsecrare. Virgilius. Atq; hic mea sacra quotannis Vrbe uelit posita tẽplis sibi ferre dicatis. Aliquando tradere. Cice. Balbum quãti faciam, quãq; me totum dicauerim ex ipso scies. Hic dicatus dicitur, in alicuius obsequium datus. à dico dicis composita sunt addico, quod est destino, deuoueo. Cicero. Et is, qui mor-*

ti addictus esset, paucos sibi dies commendandorum suorū causa postulasset. idem. Qui certis quibusdam, destinatisq;, quasi addicti, & consecrati sunt. iurisconsulti tamen addicere capiunt pro eo, quod est per licitationem uendere, & quod in uenditione huiusmodi dicitur liberare. Nam liberationis uocabulum Paulo placet eandem uim habere, quã solutionis, hoc autem fit, cum multi sunt emere uolentes, et alius alio maius pretium offert. Plyn. Tabulas inde omneis ex publico propter æs alienum ciuitatis addictas Scauri ædilitas Romam transtulit. Addictas, hoc est publicæ uenditas. Hinc titulus est de in diem adiectione. Vlpianus. Si res eius uenierit, & existat qui plus liceatur, an in integrum propter lucrum restituendus sit. Et quotidie prætores restituunt, ut rursus admittatur licitatio. Paulus. Si uenditor simulauerit meliorem allatam conditionem, cū minoris, aut etiam tantidem alij uenderet, uterq; emptori insolidum erit obligatus. Sed si emptor alium non idoneum subiecit, eiq; fundus addictus est, non uideo quemadmodum priori sit emptus, cum alia conditio, & uera subsecuta est. Sed si neuter subiecit emptorem, maiore autem pretio addictum est prædium ei, qui soluendo non est, abitum est à priore emptore, quia ea melior conditio dicitur, quam uenditor approbauit, cui licuit non addicere. Quint. Omnes facultates in pretio collegi, rus, seruulos, & omnia utiliora properanti festinatione parentis addixi. Addicti etiam dicti sunt à ueteribus, qui prætoris pronuntiatione, cum soluendo non essent, creditoribus uēdebantur. Interdico, prohibeo. In quo notandum quod dicimus interdico tibi aqua et igni non autem interdico tibi aquã & ignem, neq; interdico te aqua et igni. Et in passiuo, tibi interdictum est aqua & igni, uel aqua et ignis tibi interdictus est, uel tu interdictus es aqua et igni. Ab hoc fit interdictum, quod à iudice non in perpetuum, sed ad tempus dicitur. saluo iure partium. Abdico, quod proprie est ex familia abijcio. & ab exhæredo ita separatur, quod abdicare est expellere à bonis filium, dum uiuit pater, exhæredare uero post mortē. Sed abdicare grauius est, cum exhæredationem quoq; in se contineat. At præterire testatores dicuntur, cum testamēto non nominant eos, qui uiderentur inter hæredes connumerandi, cum exhæredare sit nominare quidē, sed priuare hæreditate. Abdicare etiam generaliter pro ammouere, & priuare ponitur, ut abdicauit se consulatu. abdicauit se gratia principis. Ab hoc fit abdicatio pro priuatione. Dedico, dico, consecro, offero, & (ut Festus inquit) quasi dicendo defero. Edico. iubeo. pronūtio. decerno aliquid literis. unde edicta consulum sunt literæ, quibus consules aliqd imperant. et ædilitia edicta, iussu ædilium, de quibus supra diximus. Item ædilitij iudices dicuntur, quos una pars elegit. Cice. Neq; enim quid est aliud in hac lege non ædilitios iudices seruans. Prædico tertiæ coniugationis, hoc est futurum aliquid ante denuntio. Prædico uero primæ coniugationis dico. celebro. diuulgo. à quo prædicatio, dictio, celebritas, laus. Et apud logicos decem prædicamenta, quæ de omnibus prædicantur. & prædicatum, quod grammatici appositum uocant, quod prædicatur, hoc est dicitur de subiecto. & prædicator, non concionator (ut uulgus accipit) sed laudator. et diuulgator cuiusunq; rei. indico tertiæ coniugationis, nuntio, ut indictum est bellū. Liui. indici deinde finitimis spectaculum iubet. Virg. templis indicit honorem. Ab hoc indictiuum funus dicebatur, ad quod per præconem aduocabantur. & indictio, spatium quindecim annorum, quod indicebatur, ut tribus lustris, tributa toto orbe Romanæ Reip. soluta essent. & indico primæ coniugationis, qđ proprie est ostendo. à quo index dicitur, qui conspirationem, crimen'ue, aut aliam rē secretam detegit. & indicium ipsa detectio. Index etiã secundus in manu digitus, quia per eum res indicamus. indicasse reum scribit Vlpia. est detulisse. arguisse. accusasse. conuicisse. Donatus indicat (inquit) is, qui de se aliquid uolens, atq; etiam alijs prodit. confitetur, qui de se tantum, & ob hoc inuitus aliquid promulgat. unde & index pro accusatore accipitur. Martial. indice non opus nostris, nec iudice libris. Et indicatiuus modus à grammaticis dicitur, quia eo indicamus, hoc est ostendimus quid agatur. Indigito quoq; ab indico deriuatum quidam existimant, quasi indicito. Est autem indigitare uocare, nominare. & quasi per nomen ostendere. Macro. Nãq; uirgines uestales ita Apollinem indigitant. Apollo medice, Apollo Pæan. idem. Nam ita ab incolis indigitantur. Indicare etiã aliquando pro addicere, hoc est liberare rem emptam usurpatur. Cice. Scæuola Publij filius, cū postulasset, ut sibi fundus, cuius emptor, esset, semel indicaretur. Redico rursus dico. Condico simul dico, simul determino. à quo condictum dicimus, quod in communi dictum est, & condictio, de qua supra disseruimus. Benedico. laudo, bene loquor. à quo benedicus. & benedicentia. Maledico, male loquor. à quo maledicus, & maledicentia. & aduerbia benedice, & maledice. Plautus. Cum illiciebas me ad te blande, ac benedice. Vindico. uindex. uindicta. uendico. uendicatio, de quibus supra diximus. iudico, quasi ius dico. à quo iudex. iudicium. iudicialis. Item adiudico, quod est per sententiam, & iudicium tribuo. Diiudico idem, quod iudico, & iuridicus, quod secundum ius est. unde iuridicus dies, quo rite ius dici potest, & iuridica actio, quæ secundum ius est. & res iudicata, quæ finem controuersiarum pronuntiatione iudicis accepit, quod uel absolutione, uel condemnatione contingit. & præiudico, quod est ante iudico. & præiudicium, quod in eadem causa uel simili prius est latum, & alibi dicitur iudicatū, alibi par appellatur. Quint. Præiudicia autem sunt à rebus iudicatis, quæ pares fuerunt, aut ex iudicijs ad ipsam causam pertinentibus, aut ab eiusdē causæ pronuntiatione. Confirmantur præcipue duobus, authoritate eorum, q pronūtiauerunt, & similitudine rerum, de quibus quæritur. Refelluntur autem raro per contumeliam iudicum. Vlpia. interdū euenit, ut præiudicium iudicio publico fiat, sicut in actione legis aquiliæ, & furti, & in bonorū raptorum interdicto. & abiudico, qđ est per sententiam aliquid ab aliquo aufero. Aliquãdo tamen iudicare pro existimare accipitur. Item à dico iurisdictio, facultas atq; potestas iuris dicundi. Nã ius dicere est præesse iuri dicundo, & legibus gubernare, ac iustitiã ministrare. Quidam tamen uolunt iurisdictionē definiri, iudicis dãdi licentiam. Itē causidicus, qui causas agit. Veridicus, qui uera, Falsidicus, qui falsa consueuit. VERVS. Non fictus, non simulatus. Verū enim & fa sum contraria sunt. à ue particula, quæ uehementiam significat, et res deducitur uerus, quasi non uerborum sonitus inanis, sed solida res. À uerus uerax deducitur, qđ mendacis contrariū est. et ueritas, et uero uerbū, ac uerifico eiusdē significationis, & Verificus. & uere aduerbium, idest certe. & ueridicus, qui uerum dicit, & ueriloquus, qui uerū loquitur. À quo ueriloquentia. & ueriloquax. qui licet multa loquatur, tamen non mentitur. & uero coniunctio, qđ proprie significat uere. Ponitur'q; fere in principio orationis. Vir. Egregiã uero laudē, & spolia ampla refertis Tuq;, puerq; tuus. Cicero. Ego uero (Serui uellem ut scribis) in meo grauissimo casu affuisses. ponitur tamen sæpissime pro coniunctione aduersatiua, & idem significat quod autem. & in eodem loco utraq; hæc coniunctio poni potest antecedente semper aliqua dictione. nunquam enim ab his sententia incipit. Seneca, honestam tibi prouinciam delegaueram, tu uero tanquã turpē recusasti. Est quãdo nusquam referantur, sed tantum à sententia sententiam

distinguunt, ut ego scribo, tu uero legis. interdum nescio quid differentiæ habent in utendo, & auribus duntaxat seruiunt. Et enim neq; uero eleganter dicimus. Quint. neq; uero Lacedæmonij atq; Athenienses magis nouerunt, quàm populus Romanus, apud quem summa semper oratoribus dignitas fuit. Itē cum propter hoc, tum uero propter illud, latine dicimus. Sed cū propter hoc, tum autem propter illud non dicimus. E contrario non uero non dicimus, at non autem, recte dicimus, Vt amicus Cæsaris sum, non autem assentator, quod si illud aduerbium mutes, habebit locum uero, hoc modo. amicus Cæsaris sum, assentator uero non. Præterea non dicimus age autem. sanè autem. iam autem. enim autem. at autem, sicut age uero. sanè uero. enim uero. at uero. Adhæc quemadmodum in quibusdam locis hæc duo, & cætera similia gratiam habent, si ponantur, ita in quibusdam non habent. Quod accidit, cum idē uerbum repetitur, hoc modo. Quint. pro patre mori possum, coràm patre non possum. Cice. tu, cum principem senatorē auunculum domi habeas, ad eum non refers. ad eos refers, qui suam domum non habent, tuam exhauriunt. hoc poëtæ non seruant. Virgil. Non erit auxilio nobis Etholus et Arpi, At Messapus erit. Ouidius, Nō formosus erat, sed erat facūdus Vlysses. Verum autem semper in principio orationis ponitur. & aliquando cum tamen. aliquando cum enim uero. ut ueruntamen. uerum enim uero. PATER PATRIAE. Magna laus est principis, ut pater patriæ uocetur, quasi populos suos nō terrore, non armis, non præsidijs militaribus tanquā subditos, sed humanitate, beneuolentia, pietate, tanquam filios regat & moderetur. Primus omnium hoc cognomen M. Tullius Cicero meruit Catilinæ coniuratione detecta, & urbe incendio liberata. Tunc enim ciuitas omnis & uniuersa turba Ciceroni quacunq; iter faceret gratulātes, illum seruatorem patriæ, illum conditorem urbis, illum optimum consulem uocitabant. quod uiuerent, quod filios, quod uxores, quod libertatem, quod ciuitatem haberent, uirtuti eius acceptum ferentes. per uiam ignes, facesq; lucebant. Matres familias nuper pauidæ, pro depulsis periculis gaudio exultantes, ad tam egregium consulis spectaculum è fenestris, tectisq; cateruatim pendebant. Deniq; M. Cato uir seuerus, & summæ grauitatis Ciceronem ob eas res gestas patrem patriæ perpetuo uocandū censuit, quod ei primum contigit, &, quod gloriosius existimandum est, in libera ciuitate. Iuuena. primum Roma patrē patriæ Ciceronem libera dixit. Post hunc idem cognomen Diuo Augusto uniuersa ciuitas repentino, maximoq; consensu detulit. Primo plebis legatione Antium missa, sed cum id præ modestia non recepisset, ineunti paulo post Romæ spectacula, non decreto Senatus, neq; acclamatione populari, sed per Valerium Messālam, id mandantibus cunctis rursus delatum est. Quod bonum inquit, faustumq; sit tibi, domuiq; tuæ Cæsar Auguste (Sic enim nos perpetuam felicitatem reip. & læta huic precari existimamus). Senatus te consentiens cum populo Romano cōsalutat patriæ patrē. Cui lachrymans Augustus his uerbis respondit. Compos factus uotorum meorum patres conscripti, quid habeo aliud deos immortales precari, quàm ut hūc consensum uestrum ad ultimum finem uitæ mihi perferre liceat? Multis præterea imperatoribus hoc cognomen, sed adulatione potius blanditijsq;, quàm meritis & uera gloria inditum est. Tādemq; eò deuentum fuit, ut semper in theatris imperatorem populus & dominum, & patrem patriæ appellaret. Sed tu omnium maxime dignus hoc cognomento haberis FEDERICE Princeps, qui semper omnem tuum laborem. studium. uigilantiam in id unum contulisti, ut à ciuitatibus tuis omnem calamitatem propulsares, eorum felicitatem

seruares, & ex paruis demum amplissimas faceres. ornasti eas mœnibus. palatijs. templis. cultu. moribus. armis. literis. uirtute, ut nihil iam ijs ad perfectam felicitatem deesse uideatur. hoc ueri patris officium est, & qui talia præstat, uerus patriæ pater & haberi & dici potest. patris nomen à græcis est sumptum, apud quos dicitur πατὴρ, ὁ πάντα τηρεῖ, hoc est omnia seruat. Atq; hoc nomine quidam iurisconsulti putant nō modo genitores contineri, sed auos. proauos. abauos. atauos. tritauos. Hinc patrum nostrorum memoria dicimus, hoc est maiorum nostrorum, quanquam maiores intelligi possunt quicunque etiam ante Tritauos nostros fuerunt, sicut minores, qui etiam post trinepotes nostros futuri sunt. Patres itaq; usq; ad tritauos extenduntur, maiores in infinitum. Cice. Ego meis maioribus uirtute mea præluxi, ut si prius noti non fuerunt, à me incipiant habere initiū memoriæ suæ. Tu tuis uita, quam turpiter egisti, magnas effudisti tenebras, ut etiam si fuerunt egregij ciues, certe uenerint in obliuionem. Virgilius. Hūc lætum Tyrijsq; diem, Troiáq; profectis Esse uelis, nostrosq; huius meminisse minores. Non solum minores hi dicuntur, sed etiam posteriores & posteri, & nepotes. Sicut ij, qui ante nos fuerunt, maiores, & superiores, & patres, & aui appellantur. Patris etiam nomen aliquando religionis est. unde deos omnes patres uocamus. Item reuerentiæ, propter quod Romulus centum Senatores, quos ad reip. curam elegit, siue quia is numerus satis erat, siue quia soli centum erant, quid ad id idonei essent, patres ab honore appellauit. Siue (ut quidam uolunt) ab ætatis uel curæ similitudine, seu quod tenuioribus agrorum partes attribuerunt, perinde ac liberis proprijs, ab his eorum progenies patricij appellati. & patricius uicus Romæ dictus, quod ibi patricij habitauerunt iubente Seruio Tullio, ut siquid aduersus ipsum molirentur, ex locis superioribus opprimi possent. His centum patribus alij postea ex equestri genere additi, ac simul scripti fuere usque ad trecentos, quos Brutus, quo plus uirium in Senatu frequentia ordinis cædibus regis deminuti faceret, elegit, à quo Patres Conscripti uocitati sunt. À patre patrimus dicitur, qui patrem adhuc uiuentem habet, & pater patrimus, qui cum ipse pater sit, adhuc uiuentem habet patrem, & opiter, cuius pater auo uiuo mortuus est, aut quod obitu patris genitus sit, aut quod auum post patrem habeat, idest pro patre. Item patritus pro eo, qui patris est, sicut auitus pro eo, qui est aui. Cicero. patritam illam & auitam (ut ait Theophrastus) philosophiam. & patria, quæ proprie urbs est, siue oppidum unde orti, siue oriundi sumus, quod patria communis omnium parens sit. Aliquando tamen & prouincia ipsa, ex qua orti sumus, patria uocatur, sed improprie. unde Sallustius Hispaniam sibi antiquam patriam dixit. Hinc patrium dicimus, quod patriæ est, ut mos patrius. consuetudo patria. Item à patre paternus, ut paternus amor. paterna pietas, paternum officium. & patruus frater patris, quod quasi patris loco sit. Hinc patruus magnus frater aui dicitur. et patruus maximus frater proaui & abaui, qui & propatruus. & abpatruus dicitur. & patruelis à patruo, quippe patrueles dicuntur patruorum filij, hoc est duorum, aut plurium fratrum filij. Nam sororū duarum, aut plurium inter se sobrini, quasi sororini appellantur. & patriarcha nomen quidem græcum, ueruntamen elegans uocabulū, qui princeps est patrū, hoc est pontificum primus. hi quatuor principio fuere Romanus, Antiochenus, Alexandrinus, Hierosolymitanus. Postea translata Byzantiū imperij sede, additus est et Cōstātinopolitanus. À patriarcha patriarchatus appellatus, sicut à pōtifice pōtificatus. et patrimoniū bona paterna, hoc ē hæreditas à patre relicta, et paterfamilias

qui primus est, & imperium habet in familiam. & patronus. à quo patrocinor. et patrocinium, de quibus supra diximus. & patricida, qui patrem interficit. à quo patricidium. Nam paricida is est, qui uel cognatum, uel ciuem, aliquem'ue alium interficit, uel aduersus patriã machinatus est. & patronymicum apud grammaticos, quod sub patris nomine significat filium, ut Priamides, hoc est Hector Priami filius. & patrisso, patris similis sum. & patro facio, capiturq; frequentius in malam partem. Plau. post tam fœdũ facinus patratum. Hinc patrator, qui facinus aliqđ fecit. perpetro. perago. perficio, quod similiter in malam partem accipitur. à quo perperi dicuntur indocti. stulti. praui. mendaces. & perperam aduerbium, pro praue. peruerse. & impetro, obtineo, & quasi id, quod cupio facio. Vnde impetrasso pro impetro ueteres dixere. Plau. & istuc confido à fratre me impetrassere. & perpetro, quod significat mando quid perfici. Accius. Age uero perpetra, quod cœpisti fieri. ab his etiam impetratio. & perpetratio & propetratio deducuntur. Item à patre, patroq; pater patratus appellatus. Erat autem pater patratus, qui Romæ ad iusiurandũ patrandum, hoc est ad fœdus sanciendum eligebatur. Fecialis eum faciebat uerbena caput, capillosq; tangens. Primus Romæ Fecialis M. Valerius patrẽ patratum Spurium Fusium fecit. Item à pater Iupiter. & diespiter appellati, de quibus supra diximus. VOX. Sermo hoc loco, proprie tamen uox dicitur quicquid sonat, ἀπὸ τοῦ βοάω, quod est uoco. Virgil. fractasq; ad littora uoces. Ab hoc fit uocula diminutiuum. & uoco uocas, cuius frequentatiuum est uocito. Significat autẽ clamo, inuito, appello. à quo uocatores dicuntur, quibus inuitandi negotium datum est, siue qui per se uocant ad cœnam. et uocifero, siue uociferor, quod proprie est cum dolore, siue indignatione maiorem uocem emitto. Interdum tamen sine affectu uehementer exclamo. Ab hoc uociferator, & uociferatio deducuntur. Item à uoce uocalis, hoc est sonorus. Vnde et quinq; uocales literæ dictæ, quia per se uoces faciunt, & sine his literalis uox peoferri non potest. Item semiuocales, quæ quasi dimidiatum uocalium sonum habent, & uocatiuus casus, qđ per eum uocamus. & uocabulum, quo res singulæ nominantur. & uniuocum, atq; æquiuocum cum suis deriuatis, de quibus supra diximus. & uocalitas, hoc est consonantia, quam græci εὐφωνίαν uocant. Priscianus inepte sonoritatem interpretatur. & uocator, qui alterius nomine, interdum etiã suo conuiuas inuitat. Plyni. Non fuerat Apelli gratia cum Ptolemæo, quo regnante Alexandriã ui tempestatis expulsus, subornato fraude æmulorum Planoregio, inuitatus ad regis cœnam uenit. Indignantiq; Ptolemæo, ac uocatores suos ostendẽti, ut diceret, à quo eorũ inuitatus esset, ille arrepto è foculo carbone extincto, imaginem in pariete delineauit, agnoscente rege uultũ Planoregij ex inchoato protinus. Hic obiter dicendum est hunc Ptolemæum à græco nomen traxisse, quippe græci πολεμεῖν καὶ πτολεμεῖν pugnare dicunt. Sic igitur à πολεμῶ Ptolemæus dicitur, sicut à τιμῶ quod est honoro, Timæus. Hic Lagi gregarij militis filius fuit, maximæ apud Alexandrum Macedonem authoritatis & gratiæ. Post cuius mortem Aegypto, & Africa & magna Arabiæ parte potitus regnauit annis quadraginta, omnesq; deinceps Aegyptij reges Ptolemæi appellati sunt. Hic filios duos reliquit, Ptolemæum Philadelphum, & Ptolemæum Ceraunum. Philadelphus illi in regno successit, uir doctissimus, Stratonis discipulus, qui bibliothecam illam celeberrimam fecit, quæ usq; ad primũ Alexandrinorum, & Romanorum bellum durauit. Regnauit annis XXXVIII. Cui successit Ptolemæus, cognomine Euergetes, qđ latine dici beneficus potest. Hic sex & uiginti annis regno potitus moritur. Cui successit Ptolemæus Philopater decem & septem regnans annis. post eum Ptolemæus Epiphanes regnat quatuor & uiginti. Tum Ptolemæus Philomater cognominatus quinq; & triginta. Deinde Ptolemæus Euergetes uigintinouem. postea Ptolemæus Phiton, qui & Soter cognominatus est, decem & septem. postremo Ptolemæus Dionysius, qui per scelus magno Pompeio caput, ut Cæsari uictori mitteret, abscidit, qui omnium ultimus regnauit. Fuere & alij hoc nomine, ut Pyrrhi regis filius, & Cypriorũ rex ille, qui suis diuitijs romanum locupletauit ærarium. Item celeberrimus ille astrologus, natione Aegyptius, quem Traiani, & Adriani temporibus floruisse constat. Præterea à uoco composita fiunt aduoco, quod modo uoco significat, modo in subsidium uoco. À quo aduocatus dicitur, de quo supra diximus. et aduocatio. pro patrocinio. Circũuoco undecunq; uoco. Peruoco. omnes uoco. Auoco, remoueo, alieno, ut uoluptates auocant à studijs animum. Deuoco, deorsum uoco. Euoco. extra uoco, siue conuoco. À quo euocati dicuntur, non qui iusti milites sunt, sed qui repentina aliqua necessitate ex agris in bellũ tumultuarie uocantur, quales erant de quibus scribit Virgilius Mittitur & magni Venulus Diomedis ad urbem, Qui petat auxilium. Hi non milites, sed pro militibus uocabantur. Sallust. Neu qs miles, neu pro milite. idem. Ab his omnes euocatos, & centuriones. Martial. Lassi Bardiacus quod euocati. Prouoco, quod modo in malam partem accipitur, & significat incito. lacesso. Plyn. Quamuis enim multis prouocatus iniurijs, nunquam tamen ab amicitia recessi. modo in bonam, & idem fere est, quod cohortor. Cic. Tuis literis amantissimus sum prouocatus. Ponitur etiam prouoco pro appello, & tunc accusatiuum requirit cum præpositione ad. idem. Cum alter ad Senatum prouocasset, alter uero appellasset tribunos. Aliquando tamen & sine præpositione inuenitur. Apuleius. Nihil prodest prætorem, aut potestatem aliam prouocare. hinc prouocatio appellatio dicitur. Inuoco, subsidium peto. & proprie ad deos refertur. Adorando enim ferè, aut sacrificando inuocamus. Reuoco, per uices mutuo uoco. Varro. Quod nobis ministrare pueri diebus festis cicer uiride, qui nos prouocare cum audeát, nos illos reuocare timemus. Aliquando reuoco retraho. unde & reuocare pedem dicimus, non modo de animalibus, sed etiam de fluminibus. Virgilius. cunctatur & amnis Rauca sonans, reuocatq; pedem Tyberinus ab alto, Conuoco, simul uoco. concieo, congrego. Ab his omnibus uerbalia nomina deducuntur. ut uocator, uocatio. circunuocator circunuocatio. peruocator, peruocatio. auocator, auocatio. deuocator, deuocatio. prouocator, prouocatio. inuocator, inuocatio. reuocator, reuocatio. conuocator, conuocatio. SONAT DIVERSA. propter diuersitatem scilicet linguarum diuersos sonos emittit, hoc est diuersa uocabula. Sonus omnis uox dicitur, & quicquid auribus percipi potest. Eius tria genera sunt, aut enim uoce constat. ut per fauces, aut flatu, ut per tubam. aut pulsu, ut per Lyram, & omnia crepitantia. Ab hoc fit sono uerbum, cuius frequẽtatiuum est, sonito. à quo sonitus, hoc est uehementior sonus. dicimus aũt sono sonas. & sono sonis. Accius. clamore & gemitu templum resonit. Ennius, Sonit. franguntur hastæ, madet terra sanguine. à sonus sonorus dicitur graue sonans. Estq; proprie Epitheton tempestatis. Virgilius. Luctantes uentos, tempestatesq; sonoras. Ab hoc sonoritas, & sonore aduerbium. Sunt qui sontem quoq; à sonando dictum putant, quasi sonantem. Est enim proprie sons, cuius culpa iam sonat, hoc est [illegible] conuictus est erroris. à quo insons, qui innocens repertus est, & sonticus qui cuiq; rei nocet. Venuleius. Quoties morbus sonticus nominatur, eũ significari Cassius ait, q̃ noceat. nocere autem intelligi, qui perpe-

tiuus est, non qui tempore finitur. Marcus. Quæsitum est, cum alter ex litigatoribus febricitans decessisset, & iudex absente eo pronuntiasset, an iure uideretur pronuntiasse. Respondi, morbus sonticus etiam inuitis litigatoribus, ac iudice differret diē. Sonticus autem morbus existimandus est, qui cuiq; rei agendæ impedimento est. Porrò qd magis impedimento est, quàm morbus corporis contra naturam, quem febrem appellant? legitur si rei iudicandæ tempore alter ex litigatoribus febrem habuit, res non uidetur iudicata. Potest tamen dici esse aliquam etiam febrium differentiam. Nam siquis sanus aliâs, ac robustus, tempore iudicandi leuissima febre correptus fuit, aut siquis tam ueterem quartanam habet, ut in ea omnibus negotijs suis superesse soleat, poterit dici morbum sonticum non habere. Plynius. Gagates lapis nomen habet loci, & amnis gagatis Lyciæ, niger est. planus. punicosus. non multum à ligno differens. leuis. fragilis. odore, si teratur, grauis. fictilia ex eo inscripta non delentur, cum uritur, odorem sulfureum reddit. fugat serpentes, deprehendit sonticum morbum, & uirginitatem suffitus. Deprehendit (inquit) sonticum morbum, hoc est utrum perpetuum sit, an interualla habeat. & in ueteri militum iureiurando milites iurabant se affuturos, nisi funus familiare esset, feriæ uindemiales, Calendæq;, morbus sonticus, auspicium'ue, quod sine piaculo præterire non liceret, sacrificium'ue anniuersarium. Quoniam autem sonticus morbus est iusta causa absentiæ, ponitur aliquando sonticus pro iusto. Næuius. Sonticam esse oportet causam, quamobrem perdas mulierem. Item à sono composita fiunt absonum, hoc est parui, & ferè nullius soni. Cice. Sed sunt quidam aut lingua ita hæsitantes, aut ita uoce absoni. Circunsono, undecunque sono. intersono, in medio sono. insono sonitum reddo. Dissono, discordo, dissentio. à quo dissonantia, discordia uocum. Sicut econtrario consono. concordo. consentio. à quo consonantia, concordia uocum, quæ & uocalitas latine, græce συμφωνία dicitur. Ab his etiam dissonum, & consonum deriuatur. Vnde consonantes literæ à grāmaticis dictæ, quod non per se, sed simul cum uocalibus sonent. Resono, sonando aliquid repræsento. Virgil. Formosam resonare doces Amaryllida syluas. Resonare etiam, sonum reddere. Apuleius. Et cicadarum cantu agri resonarent. Item à sono armisonum. & altisonum dicimus notæ significationis. et bombisonum, hoc est bombum resonantem. Bombus, & bombitatio proprie sonus est, quem faciunt apes. sicut crocatio, & crocitatio. & crocitus, quem faciunt corui. Vnde crocire uerbum. Plautus. Simul reddebat pedibus terram, & uoce crocabat sua. à quo crocitare frequentatiuum deducitur. EST VRBS TAMEN VNA. Magna laus urbis Romæ, quod intra una mœnia tantam populorū uarietatem habeat. Sed hoc datur gloriæ spectaculorum, quod illorum gratia tantus sit in urbem omnis generis hominum concursus. TAMEN. Nihilominus. Hoc enim proprie significat tamen. Sed aliquando pro statim ponitur. Virg. Hic hœdos depone, tamē ueniemus in urbem. Aliquando pro tandem. Plautus. ita faciam, ita placet, quid tum tamen? Ab hoc composita fiunt attamen. & ueruntamen eiusdem ferè significationis.

IN DELATOREM EPIGRAMMA QVARTVM.

VRBA GRAVIS PACI. Laudat Domitianum, quod & delatores castigat, & tamen cum ijs clementer agat, non mortis sæuitia, sed exilio eos puniens. Sumptumq; ex historia. Nā Domitianus initio principatus sui acriter delatores compescuisse dicitur, uoce etiam illa addita, princeps, qui d[illegible] non castigat, irritat. TVRBA GRAVIS PACI, PLACIDAEQVE INIMICA QVIETI, QVAE SEMPER MISERAS SOLLICITABAT OPES. Descriptio pulcherrima est delatorum. Homines hostes pacis. inimici quietis. ditioribus semper infesti. Hi enim leuissima sæpe de causa, & nonnunquam ficta ditiores accusabant, quoniam ex fisco eis dabatur pars pœnæ, qua accusati multabantur. idcirco calūniæ eorū fiscales calūniæ, uocabātur. TVRBA. Multitudo. Turba, & rixa proprie idem significant. Proprie enim turba perturbatio est. Sed quia multitudo ferè non uacat perturbatione factum est, ut eā quoque turbam appellemus, quemadmodum homines uiles, & abiectos aliquando dicimus fecem ciuitatis, non quod homines sint sordes, sed quod uitam agunt sordidā, atq; abiectam. Teren. Sed si tu denegaris ducere, culpā in te tibi omnem trāsferet, tum illæ turbæ fient, idest perturbationes fient, inter Simonem & te. De rixa, Liuius, eo anno Romæ, cum per ludos à Sabinorum iuuentute per lasciuiam scorta raperentur, concursu hominum rixa, ac proprie prælium fuit. idem. Cum conuersus in patres impetus esset, consulum intercursu rixa sedata est. Iuue. miseræ cognosces præmia rixæ. Est autem factitium nomen à ringendo. Ringere, siue ringi, est rostrum torquere, quod canes faciunt, dum latraturi sunt. Hinc ringi pro irasci capitur, & tacitum stomachari. Teren. ille ringitur, tu rides. Hinc rictus, quod nonnulli ferarum tantum esse uolunt, dum rostrū quasi indignabūde interquent. Sed de hominibus quoq; dici Titinnius ostendit. Caue frontem hanc, & semper patentes rictus. Rictus etiam rostra ipsa dicuntur. Vnde nonnulli à græcis deductum uolunt, apud quos ῥύγχος rostrum dicitur. Ringo autem, siue ringor, à nariū tortura dictum est, quippe ῥὶν à græcis dicitur naris. Ringi ergo dictum, quasi narem agi, hoc est narem torqueri. Quapropter mirandum est Festum Pompeium scripsisse rictum. rixam. ringi ab eo dicta uideri, quia in diuersum rumpantur, contrariaq; sint recto, quasi hæc omnia à regendo deriuentur. À rixa rixor deducitur, quod est iurgo. contendo. À quo rixosus, contentiosus. À turba uero fit turbella diminutiuum. Plautus. Hanc mihi ancilla turbellam fecit. & turbatio. & turbidus. conturbatus, confusus. À quo turbide aduerbium. & turbulentus, commotus. iratus. turbidus, contentione plenus. À quo turbulentia, & turbulenter aduerbium. & turbo uerbum, quod est confundo. commoueo. impedio. Deturbo, deorsum uiolenter deijcio. Virgilius. puppi deturbat ab alta. Exturbo similiter è loco deijcio. Disturbo, dissipando, diruendoq; deijcio. Cicero. Vt dicere in hoc ordine auderet se publicis operis disturbaturum publice ex Senatus sententia ædificatam domum. Conturbo, idem quod perturbo. Ab ijs interturbatio. perturbatio. deturbatio. exturbatio. disturbatio. conturbatio deriuantur. & interturbator. perturbator. deturbator. exturbator. disturbator. conturbator, & aduerbia pturbate. deturbate. exturbate. disturbate. conturbate. item à turba deducitur turbo uenti genus, de quo supra diximus, cum fragore maximo obiecta quæq; deturbans. instrumentum ludicrum, quod turbinis in genitiuo facit, non ut rudes quidam grammatici tradiderunt. turbonis. à cuius similitudine formam acumine fastigato turbinatam in modum ligni illius, turbinatam uocamus. Plynius. Turbinatior pyris figura, quàm malis. inuenimus ēt turbinem uocari quicqd turbinata est forma. Plyn. de Aloe. Scyllæ similitudinē habet aloe maior, & pinguioribus folijs. Caulis eius tener est. rubens medius. non dissimilis Antherico. radice una ceu palo in terra demissa. graui odore, gustu amara, in turbinibus cadorum eam serunt, ut Aizoum maius, in turbinibus cadorum inquit,

hoc est in parte turbinata. Ouidius. Caua bucina sumitur illi. Tortilis in latum, quæ turbine crescat ab imo. Reperitur tamen Turbo pro nomine proprio uiri. Hora. Turbonis in armis.

GRAVIS. Molesta. Graue suapte natura ponderosum significat, ut graue saxum. grauis sarcina. grauia arma. Virgil. Vomis, & inflexi primum graue robur aratri. Teren. Hui tã graueis hos quæso, qd scilicet grauent nos, ægreq; ac cum molestia ferantur. Hinc per abusionem ad senectutem transferimus ad morbum, ad dolorem, quoniam ij, qui molestiam ex senectute, morbo, cæterisq; huiusmodi sentiunt, quasi onere intolerabili premuntur, quod cupide uelut graue pondus à se uellent deponere. Neq; solum ad molestias animi, ut grauis contumelia. grauis iniuria. grauis mœror. grauis iactura, quæ animum genere quodã ponderis premunt. itaq; unus modus est, quæ corpori, aut animo molesta sunt ea grauia appellare, eoq; molestia à mole. i. à re magna, magniq; ponderis uocitata est. Alter modus est, quod quemadmodum grauia, & grandia saxa, ac grandes trunci, non facile loco mouentur, sed ad omnem temporum mutabilitatem hærent, ita homines constantes, ac præditi sapientia merito per figuram graues nominantur, qui nec precibus, nec minis, nec uanitate, nec promissis ab æquo, & iusto submouentur. ut ij faciunt, quos leueis uocamus, qui in similitudinem pulueris, ac palearum ad omnem auram uentilantur. Hinc grauitas dicta est infirmitas, ac constantia animi, & in uultu. moribus. uerbis. rebus agendis quædam seueritas. aliquando etiam grauitas pro molestia, & magnitudine accipitur, ut grauitas odoris. grauitas doloris. grauitas somnij. Grauiter quoq; aduerbium, modo pro multum accipitur. Cæcilius. Placere hoc cœpit grauiter. Cic. Nec uero audiendi grauiter, qui inimicis irascendum putant Virg. Grauiter spirantis copia tymbræ. modo pro aspere, male. idem. graue olentis auerni. modo pro moleste. Cic. Grauiter, & iniquo animo tuli. Nonnunquam pro sapienter. Idem. Siquid prudenter, sed grauiter factum est, hoc est non leuiter, ac insipienter, sed mature, sapienterq;. Marcellus scribit graue molestum esse. Cicero. Quod nunquam senectutem tuam tibi grauẽ senserim. Hinc Grauedo capitis dicitur. graue perniciosum. nocens. acerbum. Cicero. Magnum illud bellum, & grauem aduersarium imperij sustulissem. Idem. Facilius etiam in morbos incidunt adolescentes. grauius ægrotant, difficiliusq; curantur. Graue, forte. robustum. Virgil. Ferit ense grauem Tymbræus Osirim. Graue. solidum. firmum. constans. plenum authoritatis. seuerum. Cic. Vtiam sint alia grauiora, atque meliora, tamen nos studia nostra naturæ regula metimur. Idem. Vnde ad agendum, aut dicendum copia depromi maior grauissimorum exẽplorum, quasi incorruptorum testimoniorũ potest. Graue, ponderosum. Vnde graue æs dictum, quia deni asses singula pondo efficiebant. Vnde etiam pro pleno ponitur. Virg. Donec regina sacerdos Marte grauis. Idem. Non insueta graueis tentabunt pabula fœtas. Idem. Tũ pietate grauem, ac meritis si forte uirum quem Conspexere, silent. Item pro fœcundo, & frugifero. idem. Quid labor, aut benefacta iuuant? quid uomere terras Inuertisse graueis? & pro grandæuo. idem. Hic grauis Entellum dictis castigat Acestes. Et pro multo. Sallustius. Cœpit per omnem prouinciam graue pretium fructibus esse. Varro. Vbi graues pascantur, atq; alantur pauonum greges. Graue, amarum. idem. absynthium ut bibam graue, & castoreum. Ab hoc graueolentia dicitur pro malo odore. Plyn. Et oris graueolentiam tollit. Et grauida mulier, quæ iã concepto fœtu grauatur, quemadmodum prægnans, quæ iam occupata est in generando quod conceperit. & inciens propinqua partui, quod incitatus sit fœtus eius. Grauidus etiam pro pleno ponitur. Vnde & grauidare ueteres usurparunt pro implere. Cæcilius. Mysteria hic honeste grauidauit, probo. item à grauis grauestellus deducitur, hoc est senex. Plaut. Quis est grauestellus iste, qui aduenit. & grauedinosus, torminosus, de quo supra diximus. & grauo uerbum, quod est premo. onero. À quo aggrauo. prægrauo. À quibus deducitur aggrauator. aggrauatio. prægrauator. prægrauatio. grauator. grauatio. & aduerbium grauate, quod significat cum labore, siue cum molestia. item à grauis grauiloquus, sicut à grandis grandiloquus, & grauiloquentia, sicut grandiloquentia. & grauesco. grauis fio, hoc est ponderosus.

PACI. Tranquillitati ciuitatis. Pacem esse quidam definiunt tranquillam libertatem. Virgil. Pars mihi pacis erit dextram tetigisse tyranni. Metaphorice tamen interdum pro uenia accipitur. idẽ. Sed uotis, precibusq; iubent exposcere pacem. interdum pro propitiatione. idem. Exorat pacem Diuũm. idem. pacemq; per aras Exquirunt. Dicta est autem Pax à pactione. Est enim pactio (ut Vlpianus inquit) duorum plurium'ue placitum, & consensus. Antiqui pactionem dicebant. Nunc pactio dicitur à uerbo paciscor, quod significat conuenio. Vnde pactus mercedem dicimus, idest dum de mercede conuenisset. Hinc fit Pactum, quod significat conuentionem. À pace fit paco uerbum, quod significat mitigo. lenio. placo. & Pacifico, quod est pacem facio. à quo pacificatio. Quidam hæc tria ita separant, ut pacificatus sum, pacem feci significet. Pacatus sum in pace sum. ab armis destiti. Placatus sum ab indignatione animi, ad lenitatem redij. uel animo leni sum. item à pace fit pacifer, quo nonnulli utuntur, hoc est ferens pacem. À pace uero pacate aduerbium, idest tranquille. sedate. Quidam etiam à pacificor pacificatorem deducunt. item pacificatorium. Cicero. postquam nos pacificatoria legatione implicatos putant. Veteres in plurali paces usurparunt. Varro. Animaduertendum primum quibus de causis, & quẽadmodum constituerunt paces. Secundum, qua fide, & iustitia eas coluerunt. Piscator à pango deducitur, de quo inferius dicemus. À paciscor uero fit compositum depeciscor. À quo depectus, quod significat (ut Vlpianus sentit) turpiter pactus. Sed falsum est, Nam & in bonam & in malã partem accipitur, et idem significat, quod pactus. Terenti. ita me Dij bene ament, ut mihi liceat tandiu, quod amo frui, iam depecisci morte cupio. Cic. Quidam, cum circunsederetur, neque effugere ullo modo posset, depectus est cum hostibus, ut arma & impedimenta relinqueret, milites educeret. Pax græce εἰρήνη, hoc est irene dicitur. à quo fit compositum irenarches, siue irenarcha, hoc est qui ad tollendas discordias, & pacandos ciuium animos in ciuitate præficitur. Martianus tamẽ iuriscon. eos Irenarchas appellat, qui disciplinæ publicæ & corrigendis moribus præficiuntur.

I N[illegible]A. Aduersa, hostis, contraria. Amicus dicitur, qui amat. & indissolubili familiaritatis iure coniũctus est. Eius contrarium est inimicus. Ab amando autem amicus appellatus. et honesta quidem res est, significatq; eum, cum quo uera amicitia coniuncti sumus, cum amica, quando ad uirum refertur, inhonesta res sit, ut hæc amica mea est, hoc est cõcubina, ego uero eius non amicus sum, sed amator. Amatorem quippe dicimus, qui ad tempus, et uenerée amat. Vñ amor eiusmodi amatio dicitur. Plau. Nimis penè inepta atq; odiosa eius amatio est. & ab eo fit diminutiuum amatorculus. Plau. Nam cum sedulo munditer nos habemus, uix ægre amatorculos inuenimus. Amicum uero, qui pudice, ac perpetuo amat. Si uero hæc cum re inanimata iunguntur, significant utile, siue gratum, ut amicus pratis humor. amica frugibus æstas. amicum plantis sydus. Ab amica fit Amicula diminutiuum. Plynius. Miserat etiam epistolas Romam ad amiculam

quandam. Amare aliquando in bonam partem accipitur, & plus est, quàm diligere. Cicero. quis erat, qui putaret ad eum amorem, quē erga te habebam, posse aliquid accedere? tantum tamen accessit, ut mihi deniq; nunc amare uidear, antea dilexisse. Aliquando amare, est captum amore esse. Plau. Amat filius, certum est. Seneca. Eleganter mihi uidetur Panætius respō disse adolescentulo cuidam quærenti an sapiens amaturus esset. De sapiente (inquit) uidebimus. Mihi & tibi, qui adhuc longe à sapiente absumus, non est committendum, ut incidamus in rem commotam impotentem alteri emancipatam, uilem sibi. Siue enim nos re[.]icit, humanitate eius irritamur, siue contemnit, sūpbia accendimur. Aeque facilitas amoris quàm difficultas nocet. faciliter capimur, cum difficultate certamus. Itaq; conscij nobis imbecillitatis nostræ quiescamus, nec uitio infirmum animum committamus, nec formæ, nec adulationi, nec ullis rebus blande trahentibus. Ab amo Amor deriuatur, qui similiter modo in bonam partem accipitur pro sobrio, castóq;. Cice. incensus sum amore incredibilium uirtutum tuarum. Seuerinus. O` felix hominum genus, si uestros animos amor, quo cœlum regitur, regat. Modo in malam pro turpi, atq; uenereo. Virg. Sed nonnulla magis uires industria firmat. Quàm uenerem, & cæci stimulos auertere amoris. Idem. Omne adeo genus in terris, hominúmq;, ferarúmq;, Et genus æquoreum, pecudes, pictǽq; uolucres In furias, ignémq; ruunt, amor omnibus idem. Hinc amor etiam pro cupidine, quem ueteres amoris deū esse dicebant, frequentissime ponitur. Papinius de Venere. Tenerorum mater amorum Propertius. Quicunq; ille fuit, puerum qui finxit amorem. In plurali uero numero amores semper pro turpibus, atq; uenereis accipimus. Item amans, dum participium est, frequenter pro eo, qui honeste amat, accipitur. Cicero. Magnum opus omnino, & arduum conamur. Sed nihil difficile amanti puto. amo autem, & semper amaui ingenium, studia, mores tuos. Quando uero est nomen, capitur pro eo, qui est amore captus. Ouid. Militat omnis amans, & habet sua castra cupido. Quandoq; etiam quando est participium. Plautus. Tu es, quæ mihi misero amanti obibis sanguinem. Item ab amo fit amabilis, hoc est dignus amari. Plau. Compara labella labellis. bella es, atq; amabilis. Cuius contrarium est inamabilis. Martial. inamabilis Sciurus, & frequens Phœnix. Ab amico amicitia deriuatur, quæ definitur studiorum omnium, uoluntatúmq; consensus. Cuius contrarium inimicitiæ sunt plurali numero, quamuis ueteres etiam singulari aliquando protulerunt. Ennius. Amicitiam, atq; inimicitiā in fronte promptam gero. Item ab amo amatorius, hoc est ad amorē pertinens. Vnde amatorij uersus dicuntur, & amatoriæ epistolæ. Item amatorium poculum, ueneficium, quod conciliandi amoris gratia porrigitur, quod etiam substantiue amatorium dicitur. & amatorie aduerbium, hoc est ad similitudinem amantis. est etiam Amatorie nomen proprium Nymphæ, & (ut quidam putant) una ex musis, quæ græce Erato dicitur. Ouidius. Vilis Amatorie, uilis mihi candida Clio. item ab amo amita, patris mei soror, quia à patre amata est. Nam plus sorores à fratribus, q̄ fratres diligi solent. Sunt tamen qui amitā dictam putent, quasi à me tertiam. Amites uero perticæ sunt aucupales, primogenium nomen. maior amita dicebatur, aui & auiæ amita. sicut maior auunculus, aui & auiæ auunculus, maior socer, uxoris meæ prouus, maior socrus, uxoris meæ prouia. item ab amans fit amantior comparatiuum. & amantissimus superlatiuum. & aduerbia amanter. amantius, amantissime. item ab amico amicior amicissimus, & aduerbia amice. amicius. amicissime. Sicut ab inimicus. inimicior. inimicissimus. inimice. inimicius. inimicissime. Item, quo ueteres usi fuerunt, inimicater, ut

est in epistola C. Fabritij, & Aemilij consulum ad Pyrrhum regem, pro qua ille gratias Romanis egit, captiuósq; omnes, quos tum habebat, restituit. Consules Romani. S. D. Pyrrho regi. Nos pro tuis iniurijs continuo animo strenue commoti inimicater tecum bellare studemus. Sed communis exempli, & fidei gratia uisum est, uti te saluum uelimus, ut esset quem armis uincere possimus. Ad nos uenit Nicias familiaris tuus, qui sibi pretium à nobis peteret. si te clàm interfecisset, id nos negauimus uelle, ne'ue ob eam rem quicquam commodi expectaret, & simul uisum est ut te certiorem faceremus, ne quid eiusmodi, si accidisset, nostro consilio ciuitates putarent factum, & quod nobis non placet, pretio, aut præmio, aut dolis pugnare. Tu, nisi caueas, iacebis. Vale. Antiqui pro amico, & amica ametum, & ametam dicebant. Laberius, in lacu auerno muliērem fuisse ametabundam scripsit, hoc est amantem. & amasso pro amauero. & Aemulus, qui aliquem imitatur, & sequitur, quod non nisi amore fieri potest. Cicero. illo æmulo. A` contrario sensu æmulus pro inuido ponitur. Virgilius, Aemula nec dum Temporibus geminis canebat sparsa senectus. idem, Aemulus exceptum Triton (si credere dignum est) Inter saxa uirum spumosa immerserat unda. Ab hoc fit æmulor uerbum, quod modo imitor significat, modo inuideo. à quo Aemulator. æmulatrix. æmulatio. & amussis regula fabrorum, ad quam aliquid exequatur. à quo fit amussim aduerbium. & ab eo composita Adamussim. & examussim. idest recte. castigate. regulariter. Hinc Emussicata dicuntur, quæ adamussim facta sunt. Sunt etiam, qui amarum ab amo per antiphrasin deductum uelint, quasi minime amandum. Nos potius ab amaritudine maris deriuatum existimamus. Est enim proprie amarum insuaue, & contrarium dulci. Virgilius, & amaris intyba fibris. idem. & amara pausia bacca. Aliquando tamen ponitur pro acerbo. idem. Isq; amens animi, & rumore accensus amaro. Aliquando pro sæuo. crudeli. nocente. idem. Hostis amare quid increpitas, mortémq; minaris. Amaritudo, hoc est insuauitas. asperitas. & per metaphoram anxietas animi, & solicitudo. & amare aduerbium. & comparatiua, & superlatiua eorum. & amaror pro amaritudine. Lucre. Dilutáq; contra Cum tuimur misceri absynthia, tangit amaror. Vir. At sapor indicium faciet manifestus, et ora Tristia tentantum sensu torquebit amaror. Mare autem primogenium uocabulum est, & significatio eius manifesta est, quamuis aliquando pro quancunq; grandiori aqua usurpatur. aqua maris salsa est, & bis quotidie affluit, ac refluit. Mirum est, quod scribit Arist. Nullum animalium æstu recedente expirare. causam putat, quod sydus lunæ spiritus sit, & hoc esse, quod terras saturat, accedensq; corpora implet abscedens inanit. ideo cum incremento eius uidemus conchylia augeri, cū etiam sanguini est hominum cum lumine eius crescere, ac minui. Hinc solis sydus masculum esse philosophi scribunt torrens cuncta, sorbensq;, sic mari late patenti saporē incoqui salis, quia exhausto inde dulci, tenuiq;, quod facillime trahit uis ignea, omne asperius, crassiusq; liquatur. E contrario lunæ fœmineum, ac molle sydus esse, nocturnúmq; soluere humorem, & trahere, non auferre. Altissimum mare quindecim stadiorum esse nonnulli tradiderunt, ex aduerso coraxorum gentis uocant bathea ponti, hoc est profunda trecentis à continenti stadijs, ubi uada nunq̄ reperta sunt. A` mari marinū dicimus, qđ mare incolit, uel ex mari est, ut marinum piscem. marinam aquam. & maritimum, quod ad mare incolit, uel ad mare est, uel ad mare fit, ut ora maritima. gens maritima. bellum maritimum. Trasmarinum autem dicimus, quod trans mare est. Vnde transmarinum triumphum uocamus. & Transmari-

ris. Maris fluuius est Agathyrsarum in Histrum de= tris mons Thraciæ. Composita ab amo fiunt peramo, uehementer amo, uel usq; ad finem amo. Deamo, depe mo, similiter amatorie amo. Sed quando cum aspirabitur, Adhamo, idē est quod obligo. Cicero. Qui enim serius honores adhamauerunt, uix admittuntur ad eos, nec satis commendati multitudini possunt esse, deduciturq; ab hamus, quod cathenam significat. Virgili. Hamis, auroq; trilicem, hoc est hamis aureis. Vnde & pro eo instrumento ponitur, quo capiuntur pisces. A` quo hamiotæ à ueteribus piscatores dicebantur. Varro, Cohortes cocorum, atque hamiotarum, aucupumq;. item hamotrahones, modo piscatores, modo qui uncis cadauera trahebant, præsertim pestilentiæ tempore. Hamum quidam à græco deductum putant. Nam græci ἅμματα dicunt ligamenta. unde amentum dictum, quod quidam esse id existimant, quo iacula, ut mitti possint, iunguntur, ideoq; sic appellatum, quod ad mentum id aptantes trahant, sed falsum est. Nam amentum omne ligamen significat. Plyn. Sedes enim huic posita, soleisq; sine amento insignis in Metelli publica porticu. ideo autem aspirationem assumpsit hamus, ut in datiuo, et ablatiuo singulari ab amo uerbum distingueretur. ab amento (ut quidam putant) Examen dictum, quasi examentum. est enim filum, quod in trutina regitur, de quo superius diximus. à quo fit examino uerbum, quod significat scrutor. inuestigo. exquiro exploro. à quo examinatio. exquisitio. Examen etiam pro ipsa examinatione accipitur. interdum etiam significat apum, uesparum, aut locustarum, aliorumue similium congregationem, quod hæc ita uniantur, ut simul uideantur ligata. PLACIDAE. Mitis, sedatæ, epitheton quietis est placida, & à placeo deriuatur, quod quæ quieta sunt, omnibus placent. Placere, est gratum esse. Cuius contrarium est ab eo compositum displicere. aliquando tamen per metaphoram placere capitur pro efferri, & quodammodo gloriari, cum alterius contemptu, ut ego nimis placeo mihi. Tu nimis places tibi. Ille nimis placet sibi. Quintilia. Placeas licet tibi opum tuarum fiducia diues. Si mihi idem inuidere non expedit, pares sumus. à displiceo fit displicentia. Apuleius. Displicentia quadā rerum, quas audiuerat, affectus. item à placeo perplaceo, quod est uehementer placeo. Plautus. Perplacet, & complaceo, idem, quod placeo. item placitum, quod significat consensum, & quasi decretum plurimorum, & ueluti pacto quædam firmata. Plyn. Tiberio Claudio principe ante hos quadraginta annos institutum, ut ieiuni biberent, potusq; uini antecederent cibos, externis & hoc artibus, ac medicorum placitis nouitate aliqua sese commēdātium. idem. Eadem ætas Neronis principatu ad Thesalum transiliuit delentem cuncta maiorum placita, & rabie quadā in omneis æui medicos perorantem. item à placidus placo deriuatur, quod est mitem, ac placidum facio propitio. à quo placator propitiator dicitur. Placatio, propitiatio. Placabilis propitiabilis. & placenta libum farinaceum, quod fit ex farina, caseo. melle, uel quod nobis placeat, uel quod ea solerent deos placare. SEMPER. Continue, sine interuallo. A` quo cōposita fiunt semperuiuum herba. & sempiternus. et sempiterne aduerbium, de quibus supra diximus. Sēpiternum ab æterno ita distingunt, quod sempiternum dicunt deum esse, qui semper fuit, eritq;. æternos homines, qui principium quidem habuerunt, & tamen animo sunt immortales, atq; perpetui. Teren. Ego deorum uitam propterea sempiternam esse arbitror, quod uoluptates eorum sunt propriæ. SOLLICITABAT. Inquietabat, molestia afficiebat. Solicitare n. est uel spem, metumq; ostendere, ut solicito plebem, uel inquietare, & curam iniicere, ut hoc loco. Ab hoc fit solicitatio, quæ ab altero fit. et solicitudo, quæ mentibus inhæret, hoc est cura, et inquietudo mentis. Teren. Tum nuptiarum solicitudo. & solicitus, inquietus, ac curis plenus. Solicito autem à solo deductum est, quasi solo cito, hoc est loco dimoueo. Solū enim neutro genere dicitur, quicquid alicui rei subiacet. Vnde nauis solū est mare. Virgili. de mari, subtrahiturq; solum. Hinc solum pro loco ponitur. Item pro terra, quod pedibus nostris subiecta sit. unde natale solum dicimus patriam, hoc est terram, in qua nati sumus. & exulem, qui ex patria eiectus est, quasi extra solum, quemadmodum idem exterris appellatur. quasi extra terram. à quo exulo uerbum. hoc est patria priuatus sum. & exilium ipsa priuatio. Item ab hoc solo solidum dicitur quod modo significat continuum, ac iuge. Plau. Decem annos solidos errauit puer. Modo plenum. integrum. nihil uacui, aut concaui habens. Virg. Solidoq; adamante columnæ. Hinc fit solido uerbū, quod est roboro, firmo. à quo consolido. et solidatio. à quo consolidatio. & solide aduerbium. & consolida herba, quæ & conferua. & coagulum dicitur. & græce σύμφυτος. Quidam etiam strumum appellant, quod strumis illita sanandis peculiaris est. alij conferuam uocant aliam herbā, à conferminando, quæ in aquis dulcibus nascitur. Spongia uerius aquarum, quàm muscus, aut herba uillosæ densitatis, ac fistulosæ. Curatum ea legimus prolapsum ex alta arbore putatorem quendā, omnibus ferè ossibus confractis circundata uniuerso corpori, et aqua sua inspersa, quoties inaresceret. item à solidum insolidum dicimus aduerbialiter, hoc est in integrum, ut omnes promiserunt insolidū se satisfacturos, hoc est integre unusquisque per se, & non omnes simul. item à solo fit solistimum, quod soli est. ita. n. à solo solistimum dicimus, sicut à medio mediastinum antiqui non modo balneorum, sed ædiū quoq; ministros mediastinos uocabant, quod medij essent ad præstanda officia. de tripudio solistimo dictum est a nobis superius. & solidus nummi genus, quo in præsentia utimur. Viginti solidi libram constituunt, & solitaurilia, quæ immolatio erat trium hostiarum diuersi generis. Tauri. Arietis. uerris, quia omnes solidi, integriq; sint corporis. Alij solidum, non à solo, quod terram significat, sed ab Oscorum uocabulo dictum uolunt. Osci enim solon totum uocant. unde soliferreum genus teli appellatum, quasi totum ferreum. & solers in omni re prudens, quasi totus ars. A` quo solertior. solertissimus, & solertia, industria, quorum contraria sunt iners. quasi sine arte. Inertior. Inertissimus. Inertia. & solēne, quod omnibus annis præstari debet, à quo solēnitas appellata. & solor, quasi solidum redintegro. à quo solatium, & quo poëtæ potius utuntur, solamen. Virgil. Solamenq; mali de collo fistula pendet. & consolor. & consolatio. & consolabundus. & consolamen. & consolatoriū. unde consolatoriam epistolam dicimus. & consolatorium carmē. Quidam solatium à consolatione ita distingunt, ut solatium re fieri dicant. consolationem uerbis. & consolari, oratione solari. & solium armarium è ligno factum, in quo reges ob corporis sui tutelam sedebant, dictum quasi solidum. Ponitur tamen abusiue pro sella regali, & pro uase, in quo uel balneamur, uel condimur. Quidam tamen solidum à sedendo deductum putant, ut supra ostendimus. unde & solisternia. & solaria appellata. & solox lana crassa, quasi solida. Item pecus lana contectum. Titinnius. Lana soloci ad purpuram data. Lucilius. Montano hirco, atq; soloce. sicut econtrario oues, quæ uentrem lana nudum habent, apicæ dicuntur. Item à solon, quod Oscorum lingua totum significat, solus deriuatur. Nam qui unus est, totus est. Aurelius. etenim cum unus erat in mundo, unius error omnium fuit, & omnes errauimus in eo uno. Ab hoc solitarius dictus, qui solus uiuit. Vnde solitaria uita, & solitarius passer.

litarius paſſer. & ſoliloquus, qui ſolus loquitur. & ſoliloquium, quod per nos contemplando loqui ſolemus. & ſolitudo, quam ueteres etiam ſolitatem dixere, & ſolea, quod ſola pedibus ſubijciatur, genus calciamenti eſt plantis ſubiectum. nam cætera propè nuda teretibus corigijs nectuntur, quæ dicuntur amenta, eo quod aptantes ea ad mentum trahunt. Plynius. Corneliæ Gracchorum matri ſedens ſtatua poſita fuit, ſoleiſq; ſine amento inſignis in Metelli publica porticu. Amenta etiam dicuntur, quibus uinciuntur iacula, ut mitti poſſint. unde amentatas ſoleas, & amentata iacula dicimus. Quidam putant hoc uocabulum à græcis acceptum, qui hæc ἅμματα uocant. Soleas uero uoce græca crepidas nominamus. & per diminutionem latinam crepidulas, earumq; ſutores crepidarij dicuntur. Cicero hoc calciamenti genus gallicas uocat. Cum gallicis, & lacerna cucurriſti. Solea etiam piſcis eſt, de quo ſupra diximus. Itē materia roborea, ſuper qua paries cratitius extruitur. Quidam etiam putant Crepidas latinum uocabulum eſſe, à crepitu, hoc eſt à ſono, quem ambulando reddunt, appellatas. Crepare enim proprie ſonare eſt. Vnde crepitus dictus eſt. Teren. Sed oſtium concrepuit. Eſt autem crepitus ſonitus uiolentus, ex impulſu reſultans. A quo increpare eſt cum impulſu uocis, & immani ſonitu repr[illegible]re, incuſare, inſultare, à quo fit increpitare frequentatiuum. Virg. Hoſtis amare quid increpitas, mortemq; minaris? Idem. Aeſtatem increpitans ſeram. & increpatio huiuſmodi reprehenſio. à crepo fit frequentatiuum crepito, quod proprie eſt cimbalorum, tympanorumq;, & aliorum huiuſmodi. à quo fit crepitaculum, quod ſiſtrum dicitur, frequens in ſacris Iſidis. Eſt enim ſiſtrum æneum crepitaculum, cuius per anguſtam laminam in modum balthei recuruatam traiectæ mediæ paucæ ungulæ, criſpante brachio trigeminos ictus reddunt argutum ſonum. Virgilius. Regina in medijs patrio uocat agmina ſiſtro. Martia. de crepitaculo, Siquis plorator collo tibi uernula pendet, Hæc quatiat tenera garrula ſiſtra manu. & crepitulum ornamentum capitis eſt, qđ in capitis motu crepitum facit. Crepitus etiam turpis uentris ſonitus appellatur. Concrepo quoq; à crepo deducitur eiuſdem cum eo ſignificationis. Siſenna. Conglobati, & collecti concrepant armis. & percrepo. Lucil. percrepa pugnam Pompili factam, Corneli cane. Aliquando tamen per metaphoram capitur pro cōqueror, uel doleo. Idem. Et crepat antiquum genus ut pietate repletū. Plaut. Qui crepat defunctum patrem. Hora. Qui poſthuma grauem molliciem, aut pauperiem crepat. Aliquando pro incito. Turpil. Age tu, Hymenæum increpa. Nonnunquam pro frangor. Virg. & acuto murice remi Obnixi crepuere. à quo crepido deriuatur, quæ proprie eſt prærupti ſaxi altitudo, & moles. Idem. Forte ratis celſi coniuncta crepidine ſaxi, Expoſitis ſtabat ſcalis, & ponte parato. quādoq; pro ferio. Ennius. Sed ſonitus aureis meas pulſu pedum increpat. Cicero. itaq; uir bonus habeat hanc uim, ut ſi digitis concrepuerit, poſſit in locupletum teſtamenta nomen eius irrepere. à crepo etiam capræ, & à principio crepæ ſunt appellatæ, quod cruribus crepent, ut ſupra diximus. & crepi lupera à crepitu pellicularum, quem faciunt uerberantes. Mos enim Romanis erat in Lupercalibus nudos diſcurrere, & pellibus obuias quaſq; fœminas ferire. Crepera res (ut Nonius ſcribit) dubia dicitur. Vnde & crepuſculum, lux dubia. & decrepiti ſenes, in dubio uitæ conſtituti, uel quod nec mouere ſe propter ſenectutem, nec ullum facere crepitum poſſunt. & creperum bellum anceps, & dubium. inde increpito quidam dictum putant, quia male dicta ferè incerta et dubia ſunt. Item à crepo crepor, pro crepitatione deducitur. & crepundia, puerilia ornamenta, de quibus ſupra diximus. Solū quoq; aliquando pro deſerto uſurpant poetæ. Virg. Heu male tum Libyæ ſolis erratur in aruis. & à ſolus deducitur ſol, qđ tantam claritatem ſolus obtineat. Vnde Aſſyrij quoq; huic nomini adad nomen addiderunt, quod eorum lingua ſignificat ſolum. Ab eo fit ſolaris. unde ſolaris radius dicitur. & ſolaris annus, cū ſol expleto per omnia ſigna circuitu ad id, unde digreſſus fuerat, redit, quod fit fere trecētis ſexaginta qnq; diebus. Sicut lunaris annus dicitur, qui menſe uno ſuum conficit curſum. & Magnus annus, cum omnes planetæ in unum locum recurrunt, quod fit (ut ſcribit Hortenſius) ſpatio duodecim millium & noningentorum annorum. & ſolaris herba, quam græco nomine heliotropium dicimus, quod ſe cum ſole circumagat, etiam nubilo die, tantus eſt eius ſyderis amor, ut nocte contrahat cœruleos flores. Magnus eſt medicorū noſtri temporis error, qui cicorium putant heliotropium eſſe, cum cicorium ſit intybum erraticū, cui radix longa, & lenta, qua ad uincula etiam utuntur, eſtq; herba frigidiſſima, cum heliotropium temperata ſit, & aliquid habeat caliditatis. Cicorium quidam ob ſingularem ſalubritatem chreſton appellant. Græci enim χρηστὸν utile uocant. Alij pancration, quod παγκράτιον omnipotens ſit. Magi putant huius ſucco cum oleo perunctos fauorabiliores fieri, & quæ uelint, facile impetrare. Solaris quoq; lapillus eſt, quē ſimiliter græco uocabulo heliotropium nominant porracei coloris, ſanguineis uenis diſtinctus, de quo ſupra diximus, ſicut ſolis gemma. Alius lapillus eſt candidus, qui ad ſpeciē ſolis in orbē fulgentes radios ſpargit. Item à ſole ſolanus. unde ſubſolanus uentus, de quo ſupra diximus, quod ſub ſole oriente naſci uideatur. & ſolanū herba, quam alij ſtrichnium, alij halicacabum. alij quod ueſicæ medeatur, & calculis, ueſicariam uocant, hac coronarij utuntur in Aegypto, quod ederæ folio ſimilis ſit. Siquis eam drachmæ folio ſumpſerit, uariæ ſpecies, ac lætitia plenæ animo obſeruantur. Duplicatum pondus inſaniam facit. ideo μανικὸν quidam è græcis, è latinis Furialem herbam nominant. Quicquid ponderi adijciatur, mortem repræſentat. Sunt qui dorion appellent, quod cuſpides ea in prælijs tingerentur. Strychnis etiam, & halicallios, & erythros, & neuris nuncupatur. Xenocrates nullum eſſe corporis malum ſcribit, cui hæc herba non ſit ſalutaris. Item à ſole ſolarium horologium, locus in quo horæ ad ſolem conſpiciuntur. Primus Romanis hoc ſtatuiſſe dicitur L. Papyrius curſor ad ædem Quirini, cum eam à patre ſuo uotam dedicaret ante duodecim annos, quàm cū Pyrro bellatum eſt. Nam prius ortus tantum, & occaſus ſolis nominabantur, adiecto etiam poſt aliquot annos meridie, quem Accenſus conſulum pronuntiabat, cum è curia inter roſtra, & græcoſtaſin proſpiciebat ſolem. Curiæ quippe duorum generum erant, & ubi ſacerdotes res diuinas curabant, ut curiæ ueteres, & ubi ſenatus humanas, ut curia hoſtilia, quam primam ædificauit Hoſtilius rex. Ante hanc roſtra erant dicta à roſtris nauium, quæ ex hoſtibus capta, ibi fixa ſunt. Liuius. naues Antiatum partim in naualia Romæ ſubductæ, partim incenſæ, roſtriſq; earum ſuggeſtum in foro extructū adornare placuit, Roſtraq; id templum appellatum. Sub dextra horum à comitio locus erat, ubi nationum legati ſubſiſtebant, qui ad Senatum mittebantur. Is à græcis propter nationis excellentiam græcoſtaſis, hoc eſt ſtatio græcorum eſt nominatus. Accenſus præco erat ita dictus, quod ad cenſum ſolitus eſſet uocare. Conſul enim, qui exercitui imperaturus erat, dicebat. Accenſo, Calphurni uoca illicium omnes quirites huc ad me. Accenſus dicebat ſic. omnes quirites ite ad conuentionem huc ad iudices. dehinc conſul loquebatur ad exercitum. Impero qua conuenit ad comitia centuriata. Cēſor uero ſic. Accenſo imperabat,

ut populum uocaret. Quod bonum, fortunatum, felix. salutareq; sit populo Romano Quiritium. Reiq; publicæ populi romani Quiritium, mihiq;, collegæq; meo fidei, magistratuiq; nostro omnes quirites, pedites, armatos, priuatosq; curatores omnium tribuum siquis pro se, uel pro altero rationem dari uolet, uocat Illicium. Prætor autem Accenso iubere solebat, ubi ei uidebatur meridiem esse, ut inclamaret meridiem esse circa muros ire solitus, ut illiceret populum in eum locum, unde uocare posset ad concionē. Hinc est uersus ille ueteris comœdiæ. Vbi primum Accensus clamarat meridiem. Illicium est, cum circa muros itur, ut populus alliciatur ad magistratus conspectum. Qui eos uocat, ascendit in locum, unde uox ad concionem uocantis exaudiri possit. Marcel. scribit, Accensos genus militiæ esse administrantibus proximum, dicti quod ad necessarias res sæpius acciantur, ueluti accersiti. Pompeius uero Accensi (inquit) dicebantur, qui in locum mortuorum militum subito subrogabantur, dicti ita, qa ad censum adijciebantur. Manifestus est error utriusq;. Item à sole solstitiū dicitur, quasi solis statio, cum sol ultra non progreditur, sed retrocedere incipit. Singulis quippe annis duo solstitia sunt. Vnum æstiuum in principio Cancri, cum sol ad inferiores incipit circulos cōmeare. Alterum hyemale in principio Capricorni, quando sol ad nos incipit reuerti. Virg. Humida solstitia, atque hyemes orate serenas. Præterea à sole solifuga, quæ & solpuga dicitur, de qua superius diximus. & insolo uerbum, quod significat ad solem sicco, sicuti infumo, sicco ad fumum. ab hoc insolatio dicitur, quemadmodum à fumo, Infumatio. Plyn. Ceram uinaceo crate sub diuo siccant sole, lunaq;. hoc enim candorem facit, si sic siccatur, & ne liquefaciant, protegunt tenui linteo. Candidissima uero fit post insolationem, etiam humi recocta. Plau. atq; hillas infumatas, & sumen. Hillas hoc est farta intestina tenuissima. Veteres enim hillas intestina tenuiora dixerunt. unde Bouillæ oppidum uocitatum, quasi bouis hillæ non longe ab urbe, qđ eò uulnerata bos sua trahens intestina deuenerit. Laberius, Ne'ue aliter huncprædicabis, quomodo uideo adolescenti nostro cædis hillas. insolare quoq; puellæ crines dicuntur, dum faciem tectæ passos ad solem tenent candicandi gratia, & ipsi crines insolati dicuntur. Item solati dicuntur qui sole correpti sunt, quemadmodum syderati, qui sydere. Plyni. Sic & solatis prosunt. sol græce ἥλιος dicitur. à quo Helius proprium nomen. & Heliogabalus, qui Antonij Caracallæ filius fuit, natus ex Semiamira formosissima fœmina apud phœnices, quo tempore pater eius cum Parthis bellū gerebat. Hic matris ingenio apud Antiochiam ad imperium assumptus est, impetrauitq; à Senatu, ut mater in ordine senatorio locaretur, quod nunquam antea fuerat mulieri concessum. & Heliopolis, de qua diximus. & Heliochrysos herba aureum florem producens. Solus græce μόνος dicitur. à quo monas monadis deducitur, quod significat unitatem. & monachus solitarius. & monarcha, unicus omnium princeps. A quo monarchia unius principatus. & Monacris Arcadiæ mons, quasi solus uertex, siue sola summitas. & Monychus proprium nomen, quasi μόνος ὄνυξ, hoc est solus unguis, quod pedem instar equi habuerit. & monomachia singulare certamen. & monosceli homines Indici singulis cruribus miræ pernicitatis ad saltum, σκέλος enim crus dicitur. Iidem Sciopodes uocantur, quod in maiore æstu humi iacentes σκιᾷ ποδὸς, hoc est umbra pedis se protegant. & monoptoton unius casus. & monoxylum, quod ex solo est ligno. & monœcus, de quo inferius dicemus, quasi sola ædes. & monoceros, unicornus. & Monodos Prusiæ filius, qui dentium loco os unum continuum habuit, quemadmodum Pyrrhum Epirotarum regem habuisse Plynius refert. ὀδοὺς enim dens dicitur. Itaq; monodos dictus, quasi unicus dens. & monophthalmus, unius oculi. Soliduriusnon à sole, seu solido, aut solo deriuatur, sed ita uocatur lingua gallica deuotus. Cæsar, cum sexcentis deuotis, quos Galli soldurios appellant, quorum est conditio, ut omnibus in uitæ commodis unà cum ijs fruantur, quorum se amicitiæ dediderunt. Si quicquam per uim accidat, aut eundem casum unà ferant, aut sibi mortem consciscant. Item à solus solinagus dicitur, qui solus uagatur. & soleo, quod significat consueui, quasi solus, hoc est totus eo. Cuius præteritum est solitus sum. à quo insolitus pro insueto. & insolens proprie eiusdem significationis. Teren. Quid tu Athenas insolens? Aliquando tamen per metaphoram pro arroganti ponitur, hoc est eo, qui non solita agit, sed excedit legem humanam, & naturalem. Cice. Nec erat uertendum, ne uera prædicans sese nimis uideatur aut insolens, aut audax. Hinc insolentia pro arrogantia deducitur. & insolenter aduerbium, arroganter. Veteres insolum pro insolitum usurparunt. Afranius. orbitatem senectuti tuæ malum metui, quod insolum non uenit cæco, ac dementi. idem. ne ueniret, quod non agitur insolum. à soleo fit compositum assoleo. Plau. Oppido sic assolet. OPES MISERAS. Miseros diuites. opes enim pro opulentis posuit (ut mos est poëtarum) Miseros autem ideo diuites uocat, quia continuis delatorum calumnijs infestabantur. Ops dea est, quæ cœli ex Vesta filia fuit, & soror, ac coniux Saturni. Græci Rheam uocant. hanc quidam putant terram esse, ab opere ita uocatam, ut supra diximus, quia ex operibus terræ, humanæ uitæ alimenta quærantur, fructusq; & fruges ex ea nascantur. ab hac opes, hoc est diuitiæ dictæ, quia diuitias omnes in agris esse, ueteres existimabant. Hinc locupletes dicebant loci, idest agri plenos. & pecunia ipsa à pecore appellabatur. & pascua censorijs tabulis dicebantur omnia, ex quibus populus redditus haberet, quia diu hoc solum uectigal fuerat. Multatio quoq; non nisi ouium, boumq; impendio dicebatur. Maxima multa erat trium millium & uiginti assium, quia non licebat quondam pluribus triginta bobus, & duabus ouibus quēquam multari. existimabaturq; bos centussibus, ouis decussibus. Minima autem multa unius ouis erat. & ouis, quando multa erat, masculino genere proferebatur. Varro. Quando citatur neq; respondit, neq; excusatus est, ego ei unum ouem multam dico. Multa pœnam significat, quod Osci pœnam uocant multam. Var. autem idcirco pœnam multam dici existimat, quod olim singula ob peccatum exigebantur. ut ouis, aut bos. postea multa simul exigi cœperunt, & uinum, atq; oleum addi. in hoc autem multa differt à pœna, quod pœna generali nomine dicitur omnium delictorū coërcio, multa uero est specialis peccati, cuius animaduersio pecuniaria est. pœna autem (ut Vlpia. inqt) non tm̄ pecuniaria, sed capitis, & existimationis irrogari solet. Et multa qdē ex arbitrio eius uenit, q multam dicit. pœna autem non irrogatur, nisi quæ lege, uel quo alio iure specialiter huic delicto imposita est. qnimmo multa ibi dicitur, ubi specialis pœna nō est imposita. itē multā is dicere potest, cui adiudicatio data est. Magistratus enim solos, & præsides prouinciarum posse multam dicere permissum est. Pœnam autē unusquisq; irrogare potest, cui huius criminis, siue delicti executio competit. à multa fit multo uerbum, qđ est punio, condēno. Veteres tamen aliquando pro augeo usurparunt, & uoti cōpotem reddo. Nonius. & uobis qdem gratias ago, cū uotis me multatis meis. ab hoc multatio, hoc est cōdemnatio deriuatur. Multatitia pecunia uocatur, quæ ex multa pcipitur. Ex his apparet, quàm ridicula sit opinio eorū, qui multam p.c. scribi debere, & à mulgeo uerbo deriuari scripserunt. Est enim mulgere lac è mām̄is exprimere.

unde

unde mulctra dicitur ipsa extractio lactis. Virgi. Bis uenit ad mulctram, binos alit ubere fœtus. à quo mulctrale uas appellatur, in quo lac colligitur. idem. implebunt mulctralia uaccæ. item à mulgeo Caprimulgi dicti, quos Aristoteles à caprarum mammis Aegothelas uocat. Aues sunt grandiores, merulæ aspectu. fures nocturni. interdiu enim uisu carent, intrant pastorum stabula, caprarumq; uberibus aduolant ob suctum lactis, qua iniuria uber emoritur, caprisq; ita mulctis oboritur cæcitas. item emulgeo, quod significat sine labore tollo. Terentius. Emulsi argento senē. Præterea à multus fit multitudo, quod significat frequentiam, ac copiam. Cice. Sed ut pontifices ueteres propter sacrorum multitudinem tres uiros epulones esse uoluerunt. & multifariam, ac multitia indumenta, de quibus supra diximus. & multum, ac multo aduerbia. & multesima pars pro quantitate infinita. Lucil. Quàm paruula pars, quā multesima constet. & multiuidus, multa uidens. & multipes, multorum pedum, ac uermis, de quo supra diximus. & multiplex, inuolutus, uarius. multas plicationes habens. & multiplico. à quo multiplicatio. & multifacio. magni existimo. & multiuolus, qui multarum rerum desyderio tenetur. & multiloquus, qui multa loquitur. & multifidus, multis modis fidens. multum, & satis hoc distant, quod multum infinitum est. satis finitum. auaris illud, hoc parcis, & se continentibus applicandum est. Lucil. Nam si quod satis est homini, id satis esse potuisset, hoc sat erat. Nunc, cum hoc non est, quid credimus porrò diuitias ullas animum mihi explere potesse. Ludos præterea celebrantes Bubecios appellabant. Seruius Rex ouium, boumq; effigie primum æs signauit. frugem aratro quæsitam si quis nocte depastus esset, aut secasset, puberi quidem capitale erat, suspensusq; Cereri grauius necabatur, quàm homicidio conuictus. impubes prætoris arbitratu uerberabatur. quies, somnusq; in stramentis erat. Dona amplissima imperatorum, ac fortium ciuium erant, quātum quisquis uno die plurimum arauisset. cognomina hinc erant Pilumni, qui pilum in pistrinis inuenerunt. Pisones à pinsendo. Fabij, Lentuli, Cicerones, ut quisquis aliquod huiusmodi genus optime sereret. in sacris nihil religiosius confarrationis uocabulo erat, nouæ nuptæ farreum, de quo supra diximus, præferebant. Agrum male colere, censorium probrum iudicabatur. Virum bonum non alium, quàm qui bonus colonus esset, iudicabant. Cato. Maiores nostri uirum bonum cum laudabant, ita laudabant, bonum agricolam, bonumq; colonum. amplissime laudari existimabatur, qui ita laudabatur. Imperatorum manus colebant agros, & scindi se laureato uomere terra gaudebat. serentem inuenit data dictatura L. Quintium Cincinnatum tria iugera terræ trans Tyberim, quæ postea prata quintia appellata, ore adhuc pulueris pleno, cum uiator uela corpus inquit, ut proferam senatus, populiq; romani mandata. unde Serani cognomen adeptus est. Gloriam deniq; à farris honore adoriam ueteres appellarunt. Ador. n. farris genus est. Edor quondam ab edendo appellatum, uel quod adoratur, ut fiat tostum. ex hoc mola salsa in sacris fiebat. ideo ergo adoriam gloriam uocabant, quod gloriosum eum putabant esse, qui farris copia abundaret. Id genus farris adoreum quoque far nūcupatur. ab opibus opulentus dicitur diues, quasi diuitiarum plenus. à quo opulentia, quam ueteres etiam opulentitatem dixere. Plau. Quasi que eius opulentitatem reuerearis. Cæcil. timet, ne opulentitate nostra sibi iniuriam faciam. Hinc etiam opuliscere pro ditescere capiebant. Furius. Quo magis in tantis possunt opulisscere campis. Item opimus diues. pinguis. Vnde opima spolia dicuntur, quæ dux duci detrahit. Virgil. Aut spolijs ego iam raptis laudabor opimis. & opime aduerbium abundanter.

& opiparum, magnarum opum. unde opiparum conuiuium dicimus. à quo opipare aduerbium abundanter, copiose. ops quoque aliquando pro opibus à ueteribus usurpatur. à quo inops pauper dicitur. & inopia paupertas. aliquando tamen inops, & inopiosus, non ab opibus, sed ab ope deduci uidentur, significantq; sine ope. Vnde inopem animi, inopem consilij dicimus, hoc est sine ope animi, sine ope consilij. Virgil. Sæuit inops animi. Plau. Sæpe ego res multas tibi mandaui dubias, egenas, inopiosas consilij. Item ab ops opis dicta, hoc est auxilium. opem quippe ferre in rebus dubijs dicimus. Terē. Iuno Lucina fer opem, serua me obsecro. ab hoc fit opitulor uerbū, quod est adiuuo, subuenio. Terentius, Sin opitulor, huius minas. ab eo opitulatio. & opitulus Iupiter. & opitulator Item ab ope Opigena Iuno, quam matronæ colebant, quod ferre eam opem in partu laborantibus credebant. & opifer, opem ferens. & oppidū, quod opis causa ædificatur. Item ab ops Opalia dicta festa eius deæ, quæ eodem die, quo Saturnalia celebrabantur, quoniā opem Saturni coniugem esse crediderunt. Rhea dicta est ἀπὸ τοῦ ῥέω fluo, quod terra affluens sit omnium rerū. eadem Cybele appellatur, uel à monte, atq; oppido Phrygiæ Cybelo, ubi sacra eius primo instituta sunt, uel ἀπὸ τοῦ κύβαλον, quod & κύμβαλον dicitur, atque instrumentum est, quo in sacris eius utebantur, propter quod aliquando per simplex. l. scribitur, corripiturq; à poëtis. Martia. hinc Cybeles uiduæ, illinc sacraria Vestæ. aliquando per duplex. ll. & producitur, ut apud Propertium, & Lucanum frequenter. & terra, quod dea sit telluris, propter quod curru uehi fingitur à poëtis, quia terra pendet in aëre, & rotis sustineri, quia rotatur, semperq; uoluitur mundus, & turritam coronam gestare in capite, quoniam terræ subditæ sunt urbes, in quibus turres esse manifestum est. & mater deūm, quia omnia gignit. & mater alma, ab alendo. & mater Phrygia, à monte Phrygiæ, quem pluratiuo numero Dindyma uocant. Virgil. ite per alta Dindyma. in eo sacra sibi per Corybantes instituit. à quo Dindyme, & Dindymene à nonnullis uocatur. & Berecynthia à monte Phrygiæ, qui βερέκυνθος appellatur. & Pales, qđ sit pabulorum dea. unde eius festa parilia dicta sunt, quasi palilia (ut Varro sentit) ut alij, quoniā pro partu pecoris ea sacra fiebant. parilibus conditam à Romulo urbem Romam fuisse manifestum est, quem diem festum præcipue minores habuere. TRADVCTA EST GETVLIS. Translata ad Getulos, hoc est in Africam missa in exilium. Traduco ex trans, & duco compositum est, sicut traijcio ex trans, & iacio. Duco manifestæ significationis est, differtq; à traho, quod ducimus eum qui sponte sequitur. Trahimus autem nolentem sequi. Seneca. Fata uolentem ducunt, nolentem trahunt. Virgi. Ducitur infelix æuo confectus Aletes. Per metaphoram tamen duco aliquando accipitur pro uoco, & delectatione quadam demulceo. Cice. Dantq; se ad ludendum, fabularumq; auditione ducuntur. Aliquando pro ago, siue patior. Virg. Nate dea potes hoc sub casu ducere somnos? Nonunquam pro educo, extraho. Idem, Ille tamen clypeo obiecto conuersus in hostem Ibat, & auxilium ducto mucrone petebat. Nonnunquam pro excito. Cice. Quod si quem statuæ magnopere delectant, si quis earum honore, aut gloria ducitur. Quandoq; pro allicio. idem, postremo pretio, aut mercede ducuntur. est etiam quando pro erigo, atq; extollo capitur. Virgi. pars ducere muros, Moliriq; arcem. Et pro existimo. Apule. Ego sic animo duco mox me inter meos futurū. Et pro contraho, siue auerto. Martia. Qui ducis uultus, & non legis ista libenter. A` duco dux deriuatur, q alios ducit. unde & ducem gregis dicimus, & ducem belli, qui etiam ductor appellatur, cuius fœmininum est ductrix. Item

ducto frequentatiuum, cuius aliud frequentatiuum est ductito. ueteres quoque à ducendo dubenum dicebant, quem nunc dominum dicimus. Item à duco ducatus pro ipso ducendi officio. Iustinus. Cum uarijs frustrationibus non sine risu deferretur, & honoratum insuper ducatu aduersarium cerneret, iram in ipsum Philippum uertit, ultionemq́; quam ab aduersario non poterat, ab iniquo iudice exegit. & ductus pro ipsa ductione. Vnde aquæductus dicuntur deductiones aquarum. & ductile, quod facile ducitur, attenuaturq́;. Vnde æs ductile appellatur, quod malleis obsequitur, tenuaturq́; in laminas, cuius contrarium est æs caldarium, quod funditur tantum, & malleis fragile est. Composita quoque à duco fiunt adduco, quod proprie est inuitum, & quasi renitentem duco. Teren. Si illum potest, qui alicuius rei est, etiam eum ad nequitiam adducere. Ponitur tamen aliquando pro suo simplici. idem. Adducimus tuam Bachidem. aliquando pro cogo. Cice. Nullo imbri, nullo frigore adduci, ut capite operto sit. Interdum pro contraho. Virg. ubi ignea uenis Omnibus arcta suis miseros adduxerat artus. Hinc adductam frontem irati, hoc est constrictam dicimus. Nonnunquam pro torqueo. roto. Idem, Ipse ter adductas circùm caput egit habenas. plerunque etiam pro produco, extendo. Idē, Ocyus adducto torquens hastile lacerto. Circunduco notæ significationis. introduco, immitto, & intra aliquem locum duco. Item instruo, doceo. à quo introductio appellatur instructio, doctrina. & ipsum (ut ita dicam) principium eruditionis, quam græci εἰσαγωγὴν, hoc est isagogen uocant. Vnde Porphyrius opus suum, quo de dialectices principijs scripsit, isagogen uocauit, quamobrem & isagogicon introductorium dicimus. Obduco, modo tego. idem. obducat pascua iunco. modo e contrario detego, aperio. Lucil. Vos interea lumen afferte, atq; aulam obducite. Nonnunquā etiam facio, contraho. Plyn. Iam callum obduxerat. perduco usque ad finem duco. Apule. Iamq́; familiam ad stabulum perduxerat. Abduco. aufero. abigo. Curtius. Armentum omne abductum. interdum tamen pro suo simplici accipitur. Li. Flauius supplementum ab Roma abduxerat. Subduco, deduco, reduco, de quibus supra copiose disseruimus. Educo extraho, quasi extra duco. Virg. hoc dicens eduxit corpore telum. ponitur tamen aliquādo pro erigo. idem. aramq́; sepulchri Cōgerere arboribus, cœloq́; educere certant. aliquando pro nutrio, proueho, quod modo primæ, modo tertiæ coniugationis est. Vnde liberorum eductio, seu educatio dicitur. Teren. Eduxi à paruulo, habui, amaui pro meo. produco, modo extendo, & quasi longius duco. Virgil. Abnegat excisa uitam producere terra. Hinc producta syllaba dicitur longa. & productio elongatio. & producte aduerbium longe. modo pario in stituo. facio, ut bona arbor bonos fructus producit. Terenti. Seni animam primum extinguerem ipsi illi, qui illud produxit scelus. Aliquando pro prosequor usurpatur. Virg. nec te tua funera mater Produxi. Aliquando pro extraho, & foras duco. Teren. Produxi, ac uendidi. induco, quod proprie est introduco. Plaut. Induc eam in domum, & quid agat obserua protinus. Aliquando tamen induco ponitur pro immitto, fingo. Cice. Hinc ille Giges inducitur à Platone. Aliquando pro persuadeo. Lucil. Huius ego animum si induco, ut ab amore meretricis desistat. Nonnunquam etiam inducere, est quibusdam ueluti fallacijs decipere. idem. Miserum senem sirenum cantu inductum. Hinc Rhetores inductionem uocant argumenti genus, cum per interrogationem similium cogimus aliquem aliquid fateri, ueluti manu in id, quod uolumus, eum ducentes. Vt si fiat interrogatio talis. Quod est pomum generosissimum, non'ne quod optimū? concedetur. Qui equus generosissimus, non'ne qui optimus? & plura in eundem modum, tum id subiungitur, cu-

ius rei gratia rogatum ē. Quid homo non'ne is generosissimus, qui optimus? Fateri hoc illis concessis, proculdubio oportebit. Quidam inductionem ita definiunt. inductio est oratio, quæ rebus non dubijs captat assensionem eius rei, quæ instituta est. Alij inductionem dicunt esse orationem, ꝑ quā fit à particularibus ad uniuersalia progressus. Diduco. diuido. separo. Colu. Equitiū, qđ tripartito diducitur. Reduco, interdū retro duco, ut superius diximus. Curti. Reductisq́; in castra copijs corpora curare iubet. interdum libero, & sine periculo recipio. Apule. Meq́; oppido in arcem reduco. Hinc reduces dicuntur, qui pericula euaserunt. Virgil. Vt reduces illi ludunt stridentibus alis. Aliquando etiā reduco pro replico accipitur. à quo reductū, replicabilem dicimus. idē. in q; sinus scindit sese unda reductos. Seduco, quod proprie significat seorsum duco. Accipitur tamen frequenter in malā partem, pro eo, qđ est à recto ad uitiū traho. Vnde seductores dicuntur, qui ad uitia homines hortantur. Traduco, modo traijcio, ut traductis in Africā copijs. Modo ad ulteriora duco. Plau. Traduce adhuc lineā plusculam. aliquando transfero, ut hoc loco. Traducta est Getulis, hoc est translata ad Getulos. Vnde etiā traducere librū ex una lingua in aliam qdā dicūt, hoc est interpretari. ab hoc traduces dicuntur, q alicunde tracti, ac propagati sunt. Conduco, quod modo significat colligo. congrego. Varro. Mane suscitat rostra, populum in foro conducit. Modo locatum accipio. Cice. Vt sæpe in nostra repu. uidemus mercede conducti. Hinc deriuatur conductio, sicut à loco locatio. interdū emo. Plau. Cædendū cōduxi ego illū. Aliquando conuerto. Lucil. Et uirtute tua, & claris conducere chartis. Modo prosum. Cice. Potest autem, qđ Reip. inutile sit, id cuiquam conducere? Idem. Facillimā autem in ea Rep. esse posse concordiā, in qua idem conducat omnibus. Vnde conducibile dicimus utile. Plyn. Quo nihil cōmodius, nihil rei, de qua agimus, conducibilius cogitari potuisset. GETVLIS. ad Getulos. hi Africæ populi sunt. Africā initio Libyes habuerūt, deinde Afri, postea Getuli, postremo Mauri, & Numidæ. Mitti autem nocentes grauiore exilio in Africam solebant, aut in pontum, uel insulas remotiores. mitiore uero Tybur, Præneste, uel in insulas Cāpaniæ. Vel Getulis dixit, ut remotiorē Africæ partem, ac magis infestam nominaret. Africa una est ex tribus orbis terrarū partibus. Quicquid terrarū iacet à freto ad Tanaim, Europa dicitur. Quicquid à freto ad Nilum, Africa. Vltra quicquid est, Asia est. Africa ab orientis parte Nilo terminatur, à cæteris partibus cingitur mari. breuior est quàm Europa, & ubi flumen attingit, latior, unde in iuga exurgens pergit incurua ad occasum, fastigatq́; se molliter, & fit paulatim adductior. Vbi finitur angustissima est. quantū icolitur fertilitate præstat, uerū maxima pars inculta est, et uel arenis sterilibus obducta, uel ob sitū cœli deserta, uel multo, ac malefico genere animaliū infesta. Mare, quo à septētrione cingitur, Libycū uocatur, à meridie Aethiopicum, ab occidēte Atlanticum. Ea pars, quæ Libyco adiacet, Cyrenea dicitur à Cyrene urbe, quā ibi Battus Cyrini regis filius cōdidit, & à Cyrene uirgine ita nominauit, quæ Penei regis Arcadiæ filia fuit, siue (ut poëtæ dicunt) Penei fluminis, quæ ob formæ præstantiā è Pelio monte Thessaliæ rapta fuit ab Apolline, & in Libyā ducta, ex qua quatuor filios suscepit. Aristæū. Nomiū. Auctonū. & Argeū. Proxima totius prouinciæ nomine Africa dicitur, postea Numidia. deinde Mauritania. Sed Mauri in Atlanticū pelagus expositi sunt. Vltra eos sunt Troglodytæ, & Carusij usque ad Aethiopas. hi & reliqua huius, & totum latus, quod meridiem spectat, usq; in Asiæ confinia possident. At super ea, quæ Libyco mari abluuntur, sunt Libyes & Leucoæthiopes, & natio frequens, ac multiplex Getuli, quorum regio Getulia uocatur,

uocatur, quæ proximos habet Garamantes, de quibus supra diximus. Getulus primas duas syllabas correptas habet. Oui. Quid dubitas unctam Getulo me tradere Hiarbæ. Sed ab hoc fit Getulus adiectiuum, quod easdem syllabas productas habet. Virg. Et Getulæ urbes, genus insuperabile bello. Virgil. Vbera cui dederint getulæ in ualle leænæ. Iuue. Cum getula ducẽ portaret bellua luscũ. Hiarbas Iouis filius fuit ex Garamante nympha, & Getulorum rex, quẽ Virg. scribit in conubium petijsse Didonem. Libyã à græco dictã putant, uel à Libya uxore Epaphi Iouis filij, uel qđ pluuia egeat propter nimiã siccitatem, hoc est qđ λείπει ὕειν, hoc est desinit pluere. A Libya libycus deducitur, unde libycum mare. et libyes. & libs uentus. & libanotus, de quibus diximus. & libyssa libyca. Item quando substantiuum est, oppidũ Bithiniæ, in quo Annibalis tumulus fuit, & libyssis libyca. Virg. et pelle libystidis ursæ. & libyssinus. Martianus. Graui, ac libyssino calore exustus. à quo libyssinus dictus est Appollo ab ijs, qui Pachynum Siciliæ promontoriũ incolebant, quẽadmodũ superius disseruimus. Item libycus cãpus in agro argeo appellatus est, quod in eo fruges ex Libya allatæ sunt. Quam ob causam et Ceres ab Argis Libyssa uocitata est. Africa uero dicta est, quod sine frigore sit. qppe græci φρίκην horrorem dicunt. Asia autem ab Asia nympha Oceani, & Tethyos filia, Iapeti coniuge, siue ab Asio Cotyi filio (ut Lydi affirmant). est etiã Asia palus quædam, sed tunc primã syllabam productam habet. Virg. Iam uarias pelagi uolucres, & quæ Asia circũm. Cum uero prouinciam significat, correptam. idem. Europa atq; Asia pulsus. Europa à Nympha Europa nomen habet, Oceani similiter, & Tethyos (ut qdam uolunt) filia, siue ab Europa filia Agenoris, quã Iupiter sub specie Tauri rapuisse fertur, quamuis alij à prædonibus raptam dicunt, quorũ nauis Tauri effigiem habebat. GETVLIS. Ad Getulos. Veteres datiuum frequenter pro accusatiuo posuere. Teren. Interea mulier quædam abhinc triennium ex Andro cõmigrauit huic uiciniæ. Titinni. Vbi Ambitioni uirtutem uideas antecedere. Var. Tanta porrò inuasit cupiditas honorũ plerisq;, ut uel cœlum ruere, modo magistratum adipiscãtur, exoptent. NEC CEPIT ARENA NOCENTES. Sensus est, non sunt puniti delatores in amphitheatro, sed acti in exiliũ, in quo. præponit tempora Domitiani temporibus Titi. Nam Titus quẽadmodum Sueto. refert, licet aliquãdo in asperrima insularum delatores miserit, frequentius tamen in foro flagellis, ac fustibus cæsos nouissime traducebat p amphitheatri arenam, & aliquando subijci in seruos, ac uenire impabat. Domitianus uero, ut eã pestem omnino ex urbe tolleret, eos ad Getulos usq;, & syrtium loca relegauit. ARENA. Amphitheatrum. Contentum pro continente. Arena enim spargi amphitheatrum solebat, ne uel pugnantes fœdarentur cruore occisorum, uel cruor sparsus spectantibus esset horrori, præsertim in gladiatorũ dimicatione, propter quod parata semp erat iuuenum multitudo cum scopis, qui arenã uerrerẽt, cruoremq; obtegerent. stulte quidam ætate nostra per arenã putarunt theatrum intelligi, in quo nec belluarum, nec gladiatorum ludi celebrabantur. Sed stultius arenæ amphitheatralis causam longe aliam, quàm nos diximus, augurati sunt. Arena puluis est minutissimus, aridus. ideoq; ab ariditate dictam nonnulli existimant, & sine aspiratione scribunt. Alij ab hærendo appellatam putant. & icirco addunt aspirationem, uel quod sibi inuicem propter tenuitatem cohæreat, uel qđ per eam cum calce mistam, & cementa inter se, & tectoria parietibus hæreãt. hæc si grossior est, Sabulum appellatur. à quo saburra dicta arena imunda, qua naues onerari usq; ad certã mensurã quo stabiliores sint, consueuerunt. Virg. Et Cimbæ instabiles fluctu iactante saburram. Glarea uero minutissimos lapillos significat, qui in fluuiorum ripis, uel maris litoribus reperiuntur. Ab arena arenarius deriuatur. unde Iupiter arenarius, de quo supra diximus. item arenosus, sicut à sabulo sabulosus. & à glarea glareosus. Plyn. Litus non arenosum, sed alga, & fluuiorum sordibus plenum. item arenula diminutiuum sicut à glarea glareola. Plau. Glareolam manu effundens. Arenæ tria genera sunt. Fossitia, cui quartam partem calcis addi in ædificijs iustum est. fluuiatilis. et marina cui tertia pars addi debet. ab arena quoq; arenatum dicitur composītio ex calce, & arena facta, sicut marmoratum ex marmore. Plyn. In Græcia tectorijs etiã arenatum, qđ inducturi sunt, prius in mortario ligneis uectibus subigunt. Idẽ. Experimentum marmorati est in subigendo, donec rutro non cohæreat. à sabulo quoque sabuletum dicitur locus, in quo sabulum abundat. CEPIT. Accepit. Capere enim proprie accipere est. Vir. Tu genitor cape sacra manu, patriosq; penates. Per metaphoram tamen pro diuersitate rerum, cum quibus iungitur, diuersa significat. Capere manu cõprehendere est, capere oculis, uidere. capere auribus, audire. capere mente, intelligere. capere consilio, eligere. Teren. cum illum gnatum cepimus. Cice. Ob eam credo causam, quod insit aliquid probi, quod capiat ignaros. Virg. Ante locum capies oculis. Capere astu, uel dolis, decipere. idem. captiq; dolis, lachrymisq; coacti. Capere muneribus, aut beneficijs propitiare. Lucil. Non bene pro meritis capitur, nec tangitur ira. Capere cantu, aut uoluptate, delectare. Virg. Carmine quo captæ. interdum etiam capere pro facere metaphorice usurpatur. Teren. Non si capiũdos mihi sciam inimicos omneis homines. Et pro pati. Idem. Dum abs te absum, omnes mihi fuere labores, quos cepi, leues. & pro accipere temere. Virg. Cape saxa manu, cape robora pastor. & pro continere. Apule. Cum id uasculum uix semunciam caperet. à quo capax dicitur, quod continet aliquid. Cuius comparatiuum est capacius. & superlatiuum capacissimum. & contrariũ eius incapax. item caput, quod inde (ut Varro inqt) initiũ capiant sensus, & nerui, de quo, et eius deriuatiuis inferius dicemus. et capulũ qcqd aliquam rẽ intra se capit. Vnde id, quo mortui efferuntur, capulũ uocatur. Plau. Perij misera, ut osculatur carnifex capuli decus. à quo capularis senex dicitur iam morti propinquus, & mox capulo efferendus. Capulum etiam manubriũ ensis appellatur, sed hoc, qa manu capiatur. Apule. Ensemq; capulo tenus infixit. et catinũ (ut Varroni placet) qđ pultẽ, et iurilenti quid capet. Et capunculũ uas fictile, non qđ ansis capiatur, sed qd capax sit. in eundẽ sensum hoc uerbo usus est Teren. Dij boni, qđ turbæ est? Aedes nostræ uix capient scio, hoc est uix sufficient ad tãtã turbã capiendã. interdũ etiã cape accipitur pro occupare, & suum facere. Vir. Certantq; illudere capto. Varro. Quid hic uenator nõ cepit? Cic. Nauem quandã piratarũ præda onustam cepe. Hinc capi uirgo dicitur, quia apud ueteres põtificis maximi manu prehensa ab eo parẽte, i cuius potestate erat, ueluti bello capta abducebatur. Hinc ẽt uincti captiui dicũtur, qđ nõ sui iuris sint, sed in potestatẽ nostrã redacti. & captiuo uerbũ, quo nõnulli iuniores sunt usi. & captiuitas pro ipsa uẽditione. Quoniam autẽ, qui ita capti sunt, nõ sunt amplius sui iuris, sed libertate priuati sunt, ideo captos aliquãdo pro priuatos, siue impeditos accipimus. Hinc mente capti dicuntur amentes, hoc est, qui mẽtis cõpotes nõ sunt. & capti oculis, qui officio oculorũ, hoc est uisu priuati sunt. Virg. Aut oculis capti fodere cubicula talpæ: Et pro amore accendere. unde capti amantes dicuntur. Lucilius At metuis porrò, ne aspectu, & forma capiare altera. Et pro

suscipere, siue id sponte, siue inuiti faciamus. Vnde cape dolorẽ. cape solicitudinẽ. cape molestiã. cape uoluptatẽ dicimus. in quo notandũ est, qđ hoc uerbum reciprocum quẽdam sensum habet, ut idẽ sit cepi uoluptatẽ, & cepit me uoluptas. Cicero. Magnã cepi ex literis tuis uoluptatem. Quint. Nec me tanta capiebat uoluptas, quod fluentia ceris mella conderem. Non tamẽ in omnibus habet hunc usum. Capere consilium est deliberare. Cice. Cum aũt consilium hoc princeps cepisset. Cape rõnem est modum inuenire. Plau. Rõnem cepi, ut & amanti obsequerer, & patrẽ non offenderem. A' capio fit capso, qđ significat prehendo. à quo capsa, qđ res in ea recõditas capiat. Cuius diminutiuum est capsula. Põpeius tamẽ à græco potius deduci hoc uocabulum putat. Græci enim capsas καψάκας appellãt. A' capsa fit capsarius, qđ (si Vlpiano credimus) significat eũ, qui mercedis gratia seruanda in balneis uestimenta suscipit. Item à capiendo capunculũ uocitatum uasis fictilis genus. Item capto, cuius aliud frequentatiuũ est captito. Verum hæc non significant frequenter capio, sed blanditijs q̃busdam, & illecebris, obsequijsq; aliquid (ut ita dicã) uenor, ut hic obseq̃do captat auram popularem. idest quærit. uenatur. Martia. Capto tuã, pudet heu, sed capto Maxime cœnam. Tu captas alias, iã sumus ergo pares. Declarat hoc idem Martia. alibi, cum inq̃t. Laudantem Seliũ, cœnæ dum retia tendit. hoc est enim cœnã captare, laudationibus quibusdam, & blanditijs cœnæ retia tendere, hoc est uenari. Hinc huiusmodi uenatores captatores dicuntur. & uenatio ipsa captatio. Cice. Captator ille popularis auræ. Item captus substantiuum, hoc est deceptio, cuius diminutiuum est captiuncula, quæ & captio dicitur. Aliquando tamen capto pro capio accipitur. Martia. Si captare feras aucupis arte placet. Locus captus uocatur ad sacrificandũ legitime constitutus. item captus perceptio. Seneca. Quod captu quidem difficile est, sed facile memoria retinetur. Aliquãdo etiã captus pro delectatione accipitur. Cice. Non possum adduci, & suscipere è pecunia captum. Item à capio capitiũ (ut Varroni placet) quod pectus capiat. idest cõprehendat, quamuis alij ob id potius appellatum putent, quod sit capitis tegmen. Et capis poculi genus. cuius diminutiuum est capidula. & capula uas uinarium, quo ueteres utebantur, ansatum, quod facile capi posset. et calpar, quo nomine ueteres doliũ significabant. Varro. Quia ante, quàm nomẽ dolij prolatum esset, id genus uasorũ calpar diceretur. & capulum, à quo capularis, de quibus supra diximus. Et capesso uerbum, qđ proprie significat capio. Apule. Dum simul illi & gratias agerem, & dona capesserẽ. Aliquando tamẽ ponitur pro perficio, impleo. Vir. Mihi iussa capessere fas est. interdũ pro immitto. Plau. Quo magis te in altum capessas, æstus te in portum refert. Nonnunq̃ pro recipio. Idem. Nunc pergam heri imperium exeq, et me domũ capessere. et caplũ nodi genus in fune, quo indomita iumenta capiuntur. & capedo spatiosum aliquid, & alicuius rei capax. à quo intercapedo pro spatio, atq; interuallo, qđ inter aliqua inter positum est. item à capio nonnulli copiam dictã putant, quasi capiam, qđ multa capiat. Est autem proprie copia facultas, potestas, ut faciã tibi copiã spectandi ludos. idest dabo tibi facultatem uel faciam tibi potestatem. Nec ferè apud oratores cum alio uerbo iungitur. Apud poëtas uero etiã cum alijs uerbis, & præcipue cum do. Virgil. Postquam introgressi, & coràm data copia fandi. Sine his autem duobus uerbis copia plerunq; pro abundantia accipitur. Vnde copiã orationis dicimus, quemadmodũ ubertatem. copiã pecuniarum. copiã frumenti. in plurali uero pro eodẽ significato quandoq; accipitur, ut noui copias tuas, & omniũ rerum copias habeo. peculiariter tamen in plurali multitudinem copias appellamus, ut Copiæ Pompeij.

Copiæ Cæsaris, pro quo multi nostri temporis latinæ linguæ parum periti genteis usurpant, quẽadmodũ etiã copiã in singulari ponunt pro exẽplari. Sed pro multitudine militum etiam in singulari aliquando reperitur. Pompeius ad Domitium, nec solus cum ista copia tantã multitudinem sustinere poteris. Idem. Etiam, atq; etiam hortor, ut cum omni copia q̃primum ad me uenias. à copia copiosus deducitur, hoc est abundans. & copiari castrense uerbum, hoc est copias cogere, quẽadmodum lignari. pabulari. aquari. & copiose aduerbium, abundanter. ueteres copẽ pro copiosum dixerunt. Pacuuius. O' multis modis uarie dubiũ, & prospere copem diem. Plau. Atq; ego nunc, ut gloriosum faciam, & copi pectore. Hinc copona primo. deinde Caupona, taberna uinaria propter copiam rerum, quæ ibi uenduntur. Item mulier ipsa, quæ tabernæ præest, sicut copo, & caupo ipse tabernarius. Vlpia. Caupones, & stabularios æque eos accipiemus, qui cauponam, uel stabulũ exercent, institutores'ue eorum. cæterum siq̃s opera mediastini fungitur, non continetur hoc nomine. A' caupone fit cauponor uerbum, qđ est lucri causa, quasi ad cauponẽ uendito. Ennius. Non cauponantes bellum, sed belligerantes. Ferro nõ auro uitã cernamus utriq;. item cauponaria, ars cauponandi, sicut coquinaria, ars coquendi. item à capio cõposita fiunt accipio, qđ à capio Vlpia. ita distinguit, ut capere sit, quando cum effectu accipitur. Accipere uero, siq̃s non sic accipit, ut habeat. ideoq; non uideri quempiã capere, quod sit restituturus. Paulus tamen iurisconsultus etiam eum cepisse existimat, qui alteri acq̃siuit. accipere etiam aliquando pro audire usurpatur. Virg. Accipe nunc Danaûm insidias, & crimine ab uno Disce omneis. Cic. Accipe nunc aliud eius facinus nobile. & pro sentire. Apule. Neq; tu ita accipis, ut res se habet. & pro tractare, capiturq; & in bonã, & in malam partem. Cice. Rogo ipsum, quẽadmodum ego eum Arimini accepi. Terẽ. Ego abs te miseris sum acceptus modis. & pro cõuiuari. idem. Accipit homo nemo melius prorsus, atq; prolixius. Aliquando etiam pro decipere. Luci. Sic inquam ueteratorem illum ueterem lupũ Annibalem acceptum. Quid sit accipere cõditionem. accipere fidem. acceptum ferre. & acceptilatio, supra demonstrauimus. ueteres accepso pro acceperim usurparunt. Pacuuius. haud sinam quicquã profari, prius quàm accepso, quod peto. ab accipio accipitrem quidam deductum putant, ab accipiendis malo modo alijs auibus. est enim auium rapax. plura eorum genera. Cercõ claudum altero pede nominant, Triorchen à numero testiũ. Romani hunc buteonem appellant, esalona græci uocant, q solus omni tempore apparet. cæteri hyeme abeunt. Nocturnus accipiter cymindis uocatur, rarus etiã in syluis, de hoc Aristo. sic scribit. chalcis raro apparet, monteis incolit, atro colore est, magnitudine accipitris, quem palumbarium nominant, forma longa, ac tenui. Iones cymindin appellant, cuius Homerus etiam meminit, cum inq̃t, Chalcida dij perhibent, homines dixere cymindin. Hæc hybris est, quã alij nõ aliam esse, quàm ptyngen uolunt, die minus apparet, quia nõ clare uidet, sed nocte uenatur more aquilæ. pugnat etiã cũ aquila adeo acriter, ut sæpius ambæ implexæ deferantur in terrã, et uiuæ à pastoribus capiantur. in Thraciæ parte sup Amphipolin homines, atq; accipitres societate quadã aucupantur. hi ex syluis, & arundinetis excitant aueis. illi superuolãtes deprimunt. Rursus captas aucupes cũ accipitribus diuidunt. Ii enim missas in sublime accipiunt unguibus. nec desunt qui accipenserem piscem ab accipiendo deriuatum existiment, qđ freq̃uẽs mensis accipiatur. à quibusdã dicitur Elops pisciũ apud antiquos nobilissimus habitus, unus omnium squamis ad os uersis. Ci. Nã cum esset apud se ad Lauernium Scipio, unaq; Pontius, allatus est forte Scipioni acci-

penser, quū admodum raro capitur, sed est piscis (ut ferunt) in primis nobilis. cum autem Scipio unum & alterum ex ijs, qui eū salutatum uenerant, inuitasset, plureisq; etiam inuitaturus uideretur, in aurem Pontius, Scipio (inqt) uide quid agas. Accipenser iste paucorum hominū est. Martia. ad palatinas Accipensera mittite mensas, Ambrosias ornant munera rara dapes. itē ab accipio praeaccipio. à quo praeacceptio deducitur. Est enim praeacceptio figura, quae & praesumptio à nostris dicitur, à graecis prolepsis, cum poëta aliquid praeaccipit, ad eamq; subsequitur qualitatem, ut Virgilius, cum dicit Panchaiam tellurem fleuisse Eurydicē Orphei uxorem, quae cum Aristaeū Apollinis filiū, à quo amabatur, à serpente calcaneo laesa occubuerat, dixit Panchaia Rhesi, quā scilicet ille longe post Orpheum tenuit. fuit & alia Eurydice Climeni filia, uxor Nestoris, ex qua septem filios, & filiā unā suscepit. Aristaeus è Cyrene filia Penei Arcadiae regis ab Apolline genitus est. Hic primus apiū, ac mellis usum, coagulum lactis, & alia multa inuenit. occipio, quod significat incipio. Terentius. Siquid narrare occepi. Nec mihi probabile uidetur, quod Donatus scribit, occipere ab occipite deductum, qd̄ sit, quasi rei caput instituere. ueteres quoq; occepso usurparunt pro incepero. Plau. Ni ego illi puteo, si occepso, animā omnē intertraxero. occupo etiam ex ob, & capio cōponitur. est autem occupare, ui aliqd capere. Liuius. Nam & ipsis uocātibus urbē hanc accepi, nō occupaui. proprie tamen occupare est, quod in cōmune positū erat, ante caeteros capere. Quint. Multa nihilo minus, quae libera fuerant, transeunt in ius occupantiū, sicut uenatio, aucupatio. Hinc occupatitius ager dicitur, q̄ desertus à cultoribus proprijs, ab alijs occupatur. & occupatus homo, q̄ ante negotio aliquo detentus non potest alteri operā dare. Ci. Nam me conuenire uoluit, cui essem occupatus, hoc est, cui me excusarē, qd̄ qbusdā alijs negotijs essem praeuentus. Hinc occupatio uocatu, cū necessariae rei, & cui ante omnia dare opam debemus, cum diligentia uacamus: Ab occupo fit cōpositum praeoccupo eiusdem significationi. à quo praeoccupatio, siue occupatio apud rhetores schema quoddā, cum aliqd nos reticere dicimus, et tamen tacitum intelligitur, qd̄ fit uel cū rem notā esse putamus auditoribus, uel cū suspicionem excitare maiorem reticēdo possumus. à graecis parasiopesis uocatur. Quale est illud, In praesentia iudices iniussu populi quae improbissime gesserit, reticebo. De falsis eius literis, quas ad Senatū miserit, nihil dicā. qd illi saepe interminati sitis, omittam. Nam & haec uobis nota sunt, & quae nouissima multo indigniora cōmisit, q̄primum cognoscenda. Item illud, Cogis me iniuriae tuae causam proferre, nihil agis, nō dicā, sed ipsum tempus eam patefaciet. itē à capio pcipio, qd̄ est intelligo. sentio, à quo pceptio. & decipio, deludo, defraudo, à quo deceptio, & decipula, qd̄ genus laquei est ad decipiēdas, ac capiendas feras. item excipio, quod interdū pro suscipio capitur. Virg. Heu qs te casus deiectam cōiuge tanto Excipit? interdum pro separo seiungo. Idē. Clypeū, cristasq; rubētis Excipiā sorti. Aliquando pro colligo. Martia. Ventris onus misero, nec te pudet, excipis auro. Item pro celo, abscondo. Plau. Neq; partē tibi ab eo indipisces, neque furem excipies. Nonnunquam pro capto, indago. Ci. Quaedam dari ad ptractandos animos hominum, & ad excipiendas eorū uoluntates. Quandoq; pro subsequor uerba loquentis. Virg. tum sic excepit regia Iuno. Est etiam quando pro circumuenio, et dolo capto reperitur. Idem. Non ego te uidi Damonis pessime caprum Excipere insidijs? et alibi. Scelerū furijs agitatus Orestes Excipit incautū. Hinc excipula deriuatur, sicut à decipio decipula. Est autem septum ex arundinibus contextis ad capiendos pisces. Plyn. Hyematolacu fluctibus glomeratae uoluuntur anguillae, in tantū mirabili multitudine, ut in excipulis eius fluminis ob hoc ipsum fabricatis singulorum milliū globi repiantur. Item exceptio. & excipuum, qd̄ excipitur, sicut praecipuum, qd̄ ante capitur. exceptionem appellat Vlpianus, quasi quandam exclusionem, quae interponi actioni cuiuslibet rei solet ad excludendū id, qd̄ in intentionem, cōdemnationem'ue deductum est. replicationes nihil aliud sunt, quàm exceptiones, & à parte actoris ueniūt, quae quidē ideo necessariae sunt, ut exceptiones excludat, semper enim replicatio icirco obijcitur, ut exceptionem oppugnet. illud tenendum est, oēm exceptionem, uel replicationem exclusoriam esse. exceptio actorē excludit. replicatio reū. Item à capio anticipo, hoc est, praeuenio. praeoccupo. à quo anticipatio. & intercipio, qd̄ est aliquē inter aliqd agendū occupo. aliquādo etiā capio. Et praecipio, qd̄ modo significat, anteuideo. Virg. Omnia praecepi, atq; animo mecum ante pegi. praecepi, hoc est ante uidi. modo praeuenio. Idem. Exultatq; animis, & spe iam praecipit hostem. A quo praecipuum, de quo diximus. & aduerbium praecipue, quasi ante omnia, siue praeuentis omnibus. Aliquando iubeo. unde praecepta pro iussis accipimus. idē. ipsi numerumq;, modumq; carinis Praecipiant. Aliquando monere, instruere. Idem. Namq; ita discedens praeceperat optimus armis Aeneas. Hinc artiū magistri, praeceptores appellantur. & placita eorum praecepta, & praeceptiones dicuntur. Virgilius praecepta pro responsis posuit. Nam sine ui non ulla dabit praecepta. & Recipio. qd̄ modo significat admitto, accipio. Cicero. Quēdam suadētem, ut in urbe manerent, Xerxemq; reciperent, lapidibus obruerunt. Martia. Tu magnus, qd̄ das, immo ego, qd̄ recipis. modo reuoco, Cic. Qui cum ad diem se recepissent, admiratus eorum fidem Tyrannus. Virg. sic ore effata recepit Ad sese. Aliquando promitto, quam significationem graeci usurpāt. Cecinna ad Ciceronem. Sed tamen ego filio dixeram librū legeret. & ea conditione daret, si reciperes te correcturum. Nonnunq̄ in tutum reduco, libero. Virgil. frugesq; receptas. idem. medioq; ex hoste recepi. Hinc receptus, reductio. & receptui canere dicimus, cum tuba exercitus è praelio reuocatur. & receptaculum uocatur locus, in quem se tutò recipiunt. Cic. Omnium bonarum artium receptaculum. Et recepere seruum Vlpianus esse dicit refugium abscondēdi causa seruo praestare, uel in suo agro, uel in alieno loco, aedificio'ue, qd̄ receptū dare, siue receptū praestare uulgo hodie dicitur. Quandoq; etiam pro prosterno accipitur. Virg. totum cui cōminus ensem Condidit assurgenti, & multa morte recepit. Sed mihi mag. placet recepit hoc loco pro accepit exponere, ut ita sit dictū recepit multa morte, sicut dicimus accepit crudeliter, accepit malis modis. Est etiam quando recipio pro excipio usurpatur. Plau. ubi nunc adolescens habet posticulum, hoc recepit, cum aedes uēderet. recepit (inqt) hoc est excepit. Hinc receptitius seruus appellatus est nuptae mulieris proprius, quem scilicet cum dotem marito daret, sibi reseruauit. Quoties enim mulier in danda uiro dote aliqua ex suis bonis retinet, neq; ad uirum trāsmittit, recipe ea dicitur, quēadmodum in uēditionibus fit, cum quid uenditor sibi reseruat. Seruus ergo receptitius mulieris proprius, quem cum reliqua pecunia recepit, hoc est, nō dedit doti, sed retinuit. A recipio recupero deriuatur, hoc est rē amissam rursus acquiro. Recuperatia à ueteribus dicebatur, cum inter ciuitates peregrinas lex cōuenit, ut res priuatae reddantur singulis, recuperenturq;. Receptus mons dicitur, quem sua sponte ciuitas, cum alienus esset, asciuit. Item à capio, incipio, quod est inchoo, auspicor, quamuis inchoo aliquando pro perficio accipitur. Virg. Tum stygio regi nocturnas inchoat aras. Ab incipio fit inceptor. inceptrix. inceptum. quod & coeptum dicitur, hoc est initium. Ab inchoo inchoator. inchoatrix.

inchoamen. inchoatio. item à capio suscipio, quod interdum pro accipio ponitur, & tam ad animum, quàm ad corpus refertur, ut suscepi onus. suscepi dolorem. suscepi uoluptatem. interdum pro gigno. Plautus. Qui geminos ex ancilla suscepit liberos. item concipio, quod proprie significat apprehendo. unde concipere mulieres dicuntur, cum genitale semen apprehenditur ad fœtum faciendum. et herbæ concipere, cum coalescunt. & cõceptus fœtus, dum genitura coaluit. & conceptio, ipsa apprehensio. Item conceptio apud grammaticos schema, cum unũ genus concipit, hoc est simul apprehendit aliud genus, uel una persona aliam personam. Aliquando tamen concipio significat destino. delibero. Seneca. iandudum animo cõceperat quid esset acturus. unde conceptum dicimus prædestinatum. Virgilius. Aut tu bella cie, conceptumq́; excute fœdus. hinc conceptiuæ feriæ à ueteribus dicebantur, quæ certis diebus obseruabãtur quotannis, ut sementinæ, & compitalitiæ. Quandoq; etiam concipio pro comprehendo, & contineo accipitur. Quintilianus. Nec tãtum concipere animo scelus potui. Hinc cõceptus mentis dicuntur, quæ comprehendimus, & imaginamur. & apud Geometras communes animi conceptiones uocantur, quæ omnes tanquam uera, & indubitata profitentur, ut omne totũ maius est sua parte, & si ab æqualibus æqualia demas, quæ remanent, inter se æqualia sunt, & cætera huiusmodi. Conceptaculum etiam dicitur, quod aliquid continet, atq; comprehendit, ut uena est conceptaculum sanguinis, hoc est in qua sanguis continetur. item à capio usucapio componitur, de quo superius copiose disseruimus. Ab eodem etiam deducitur Cœpio, quo ueteres utebantur pro incipio. Cato. Cœpiã seditiosa uerba loqui. Nunc præteritum tantum eius uerbi est in usu cœpi cum suis deriuatiuis cœperam. cœpissem. cœpero. cœpisse. cœptum ire, & cœptum cœpti, hoc est principium. Ouid. Dij cœptis, nam uos mutastis & illas, Aspirate meis. Item auceps, & aucupium, de quibus supra diximus, ab auibus capiendis. & aucupor uerbum. & aucupator. Item forceps, de quo inferius dicemus, quod forcum capit. Item ircipes (ut quidã putant) genus rastrorum ferreorum, quod pluresis habet denteis, ad extirpandas herbas in agris. Irceus uero genus est farciminis. Ir neutri generis, & indeclinabile uolam significat, hoc est manus concauitatem, & pro ipsa manu accipitur. NOCENTES. Delatores. Nocentes enim proprie dicuntur, qui iniuriam, aut maleficiũ commiserunt, à noceo uerbo, quod est obsum, & à maleficio non abstineo. Vnde econtrario innocentes dicuntur, qui ab omni iniuria, & maleficio abstinent. & innocentia integritas est. Sallustius. Vbi quæ Metellus agebat, ex nuntijs accepit, simul & de innocentia sua certior Roma factus, diffidere, at tum demum ueram deditionem facere conatus est. Ab hoc fit aduerbium innocenter. Dicimus etiam innocuum, & innocue. Sed hoc aliquando actiue pro innocente accipitur. Virg. Littusq́; rogamus Innocuum. idem. sic grandine tecta Innocuo percussa sonant. Aliquando passiue pro eo, cui non nocetur. idem. & sedere carinæ Omnes innocuæ, hoc est sine detrimento. À noceo etiam noxius deriuatur pro nocente. & innoxius pro innocente. & noxia pro culpa, quod uir alioqui doctissimus Valla Festum Pompeium hoc asserentem reprehendens negauit reperiri. Non legerat opinor Plautum, aliosq; antiquos multis in locis hoc uocabulum in eum sensum usurpanteis. Plautus in mercatore, nihil magis manifesto teneo, innoxia es. Qua noxia? idẽ in eodem, uacuum esse istacte ætate his decebat noxijs. & noxa, quod modo similiter culpam significat. Virg. Vnius ob noxam, & furias Aiacis Oilei. Modo pœnam. unde noxæ dedere dicimus aliquem propter noxam, hoc est culpam pœnæ tradere. est autem hoc genus pœnæ uel seruorum, uel brutorum, cum domini malunt hæc ad pœnam tradere, quàm multam soluere pro maleficio, quod admiserunt. unde noxales actiones (ut Paulus inquit) appellantur, quæ non ex contractu, sed ex noxa, atq; maleficio seruorum aduersus nos instituuntur, quarũ actionum uis, & potestas est, ut si damnati fuerimus, liceat nobis de ditione ipsius corporis, quod deliquerit euitare litis æstimationem, dãdo scilicet corpus uiuum. Quintiliã. Alebat deuotum corpus grauior omni fame sagina, & inter dedita noxæ mancipia, contemptissimus tiro gladiator, ut nouissime perderem calamitatis meæ innocentiam, discebam quotidie scelus. Ouidius. Verba fides sequitur, noxæ tibi deditus hostis, Spargitur effuso cornua Bacche mero Hinc obnoxius fit, qui proprie est alij, cui ob noxam datus, siue is, qui noxæ datus est. Sed quoniam qui noxæ datur, in eius potestate est, cui datur, fit ut aliquando obnoxius pro obligato ponatur. Plautus. Adeo ut ætate ambo ambobus nobis sint obnoxij, nostro deuincti beneficio. Virgil. iuuat arua uidere, Non rastris hominum, non ulli obnoxia curæ, hoc est arua, quæ non egent rastris, nec cura hominum, propter quæ deuincta, ac obligata illis esse uideantur. Aliquando pro obediente, atq; morigero. Sallust. Minari etiam ferro, nisi sibi obnoxia foret, hoc est nisi pareret. nisi morem gereret. Nonnunquam tamen non à noxa, sed à noxius hoc uocabulum deducatur, & idem significat, quod suum simplex. unde obnoxius, & innoxius sunt contraria. Ennius. Sed uirum uera uirtute uiuere animatum adiecit fortiter, eumq; innoxium uocare aduersus aduersarios. Ea libertas est, qui pectus purum, & firmum gestitat. Aliæ res obnoxiæ nocte in obscura latent. Quandoq; obnoxium pro obscurum ponitur. & tunc non à noxa, uel noxius, sed à nox deducitur, facitq; aduerbium obnoxie. Plautus. Nunc ego hercle perij planè non obnoxie. Hic enim planè, & obnoxie contraria sunt. Aliquando etiam noxa pro damno accipitur. Suetonius. Spurinnamq; irridens, & ut falsum arguens, quod sine ulla sua noxa Idus martiæ adessent. Ouidius. Nocte nocent potæ, sine noxa luce bibuntur. Noxitudo apud ueteres pro noxa in usu fuit. À noceo etiam nux dicitur, quod dentibus, dum frangitur, noceat, ut multi sentiunt, ut nos existimamus, à nucis iuglandis nocumento, uel quod satis noceat. Ouidius. quoniam sata lædere credor, Cultus in extremo margine fundus habet. Vel imitatione græcorum, qui eam κάρυον uocant, à grauedine capitis. κάρα enim caput significat. Constat sanè arborum ipsarum foliorumq́; uireis in cerebrum penetrare. Nuclei quoque eius perniciosi sunt. stomacho inutiles. difficiles concoctu. dolorem capitis inferentes. tussientibus inimici. solo tenasmo apti, quia trahunt pituitam. Putamen nucis combustum, tritumq́; in oleo, aut uino, infantium capite peruncto, nutrit capillum. in scrinijs Mithridatis maximi regis deuicti Cn. Pompeius inuenit manu illius scriptam in peculiari commentario compositionem antidoti, è duabus nucibus siccis, totidem ficis, & rutæ folijs uiginti simul tritis, addito salis grano, quam qui ieiunus sumpserit, nullum uenenum ei illo die nociturum. iuglandem magno errore hactenus putauerunt auellanam esse, sed nos hunc errorem, ut plerosq; alios sustulimus. iuglans ea est, quã cõi nomine nucẽ appellamus. nam nucis nomen omnibus commune est, quæ duro operimento teguntur, ut sunt castaneæ, amygdalæ. auellanæ. et similia. Virgil. Castaneasq; nuces, mea quas Amaryllis amabat. Macro. Nuces à malis ita distinguit, ut nuces sint omne pomum, qđ foris duro tegitur, & intus habet qđ esui est. Malũ uero quod foris habet, quod esui est, & durum intus includit. Sed hoc falsum esse manifeste deprehenditur in malis pu-

nicis, quæ

nucis, quæ foris dura sunt, & quod esui est intra se cötinent, nec tamen mala esse ab aliquo negantur. Quis præterea ficus mala esse affirmet? & tamen foris habent, quod esu est, et quod durum est, intus includunt. Seruius hæc aliter distinguit, nuces inquiens generaliter dici omnia tecta corio duriore, ut sunt auellanæ. amygdalæ. inglandes. castaneæ. Poma uero econtrario omnia molliora. Sed hoc quoque falsum esse manifestum est, cum etiam ea, quæ corticem duriorem habent, poma dicantur. Martialis de pinu. Poma sumus Cybeles, procul hinc discede uiator, Ne cadat in miserũ nostra ruina caput. Et Cato prænestinas nuces poma appellat. idemq; facit Varro, Columella, Plynius, aliiq; permulti. Dicendum igitur pomum generale omnium fructuum, quæ ex arboribus esui apta proueniunt, nomen esse, siue mollium, siue durorum. Nucis ea duntaxat poma uocari, quæ duro operimento teguntur. Mala autem non quodcunque pomi genus tenuioris, atq; carnosi, sed ea tantum dici, quæ sui nominis arboribus producuntur, iis scilicet, quas malos uocamus, quemadmodum pira, quæ pirus producit, hoc modo mala citrea siue medica dicimus. mala cotonea. mala punica. & quæ uulgo generali uocabulo appellantur mala, de quorum generibus inferius dicemus. Quod si aliquando persica quoque mala uocari animaduertimus, improprie hoc fieri constat, nec quia ex malorum genere sint, cum nucleum habeant, sed quia inseri malis cœperunt genitricis sibi nomen assumpsere. inter nuces autem primum locum obtinet iuglans, quæ & per excellentiam nux appellatur. Hanc nonnulli à iuuando, & glande appellatum putant. Alii quasi Iouis glandem existimant uocitatam, quod hæc arbor nuces habeat suauiori sapore, quàm glandes. Vnde Cloacius Verus diu glandem primo uocatã scribit, quasi Διὸς βάλανον. Postea detractione primæ literæ, iuglandem. Constat sanè priscis illis temporibus ante, quàm mortalium genus ad delitias sese, luxuriamq; converteret, maximo in honore glandem fuisse. ut quæ sola simplici uitæ, atque innocuæ præbebat alimenta. Quapropter cum hunc, de quo loquimur, fructum ueteres illi egregium existimarent, decorare eum digna appellatione uolentes, iuglandem, quasi Iouis cibum nuncupauere. Nullum præterea nucum genus est, quod huic uel magnitudine, uel pulchritudine præstet. quamuis enim pineis uniuersitate minores sint, nuclei tamen portione sunt multo ampliores, hinc uariis in ludis celebrantur. & nuptialium fescenninorum comites esse apud ueteres solebant. Cuius rei causam nonnulli putauerunt esse, quod cadendo tripudium, ac sonum facerent. Sed illa uerior est, quod gemino operimento proteguntur, puluinati primum calicis, mox lignei putaminis. tum leui corticula, lignea nucleum intercursante membrana. Quoniã enim tot modis munitum fœtum hẽbant, merito nuptiis religiosas esse uoluere. Græci hanc nucem ob excellentiam Basilicam appellant. Plyn. Et iuglandes è Perside à regibus translatas indicio sunt græca nomina. Optima earum genera sunt, quæ persica, atque basilica uocant. Persica quidem intantum augentur, ut putamen rũpant. ideóq; moluscæ nuces à putaminus mollicie uocitantur. Ridiculus est Macrobii error, qui nucem moluscam esse Persicum scribit, motus authoritate poëtæ, quem adducit, ita scribentis; Adde persica, quod nomen sic deniq; fertur. Molusca hæc nux est, nequis forte inscius erret. Neque animaduertit poëtam nõ de persico pomo teneriori scribere, sed de nuce persica, quandoquidem hortulanum describit facientem moretum, in quo non poma tenera, atque carnosa, quæ persica uocantur, sed persicæ nuces poni solent. Taceo quod Plynius, cæteriq; authores de naturis rerum scribentes, postquam de

persicis scripsere, sermonem de nucibus facientes, Moluscam inter eas numerant, putamen præ magnitudine nuclei rumpentes, easq; persicas nuces appellari affirmant. Est & aliud nucis iuglandis genus, quæ Tarentina dicitur, fragili putamine, & ita mollis, ut uix attrectata frangatur. unde quidam Tarentum appellatum putant, quod nuces iuglandes, & pineas molles habeat, ac similiter oues. Tarentum autem Sabini uocant molle, ad quod alludens Horatius scripsit. Et molle Tarentum. À iuglande iuglam ueteres dixerunt stellam, quæ alio nomine appellatur orion, quod amplior sit cæteris, quasi nux iuglans. Secundum inter nuces locum obtinet Pinea, exiles nucleos habens, quamuis totius corporis magnitudine alias superet. Est genus earum, quod tarentinum uocatur, putamen habens fragile digitis, & auium furto semper expositum. Hæc syluestris pinus dicitur, ad differentiam, alterius, quæ uocatur urbana. Est & tertium genus, quæ pinus picea uocatur, quod pice potius, quàm pino similis sit, icirco etiam apinam uocant, quasi minime pinum. Nucleum cutem uerius, quàm putamen adeo mollem habet, ut simul mandantur. Nuces quoque eius apinæ à ueteribus nominabantur. Apina etiam, Tricaq; duo Appuliæ oppida fuerunt, quæ rex Diomedes euertit, tanta ignominia, ut in prouerbii ludibrium transierint. Quoties enim rem uilem, & nullius pretii ostendere uolumus, apinas, & tricas nominamus. Martialis. Quæcunque lusi iuuenis, & puer quondam, apinasq; nostras, quas nec ipse iam noui. idem. Sunt apinæ, tricæq;, & siquid uilius istis. Trigam uero antiqui humum uocabant. & trigare stringere. à quo obtrigare, iureiurando astringere. Quartum quoque genus pinastrum appellant. Tertio loco numerãtur auellanæ, quas antea abellinas patrio nomine constat uocitatas. Ab Abellino Campaniæ oppido, ubi abundant. Nam proprium arboris nomen est corylus, à quo colurna opera dicuntur ex corylo arbore facta. Eædem & prænestinæ dicuntur, quod iis Prænestini abundent. & ponticæ, quod in Asiam, Græciamq; primo è ponto uenere. quidam per diminutionem nuculas prænestinas dictas existimant, uel quod exiguæ sint, uel quod inclusi olim à Pœnis prænestini famem nucibus tolerauerunt. Dehinc sequitur amygdala, nucleum habens dissimilem latitudine. Hæc & nux græca uocatur. & thasia à Thaso insula Thraciæ, olim Etria dicta, cuius populi Thasii uocãtur. Postea nux castanea armata echinato calice, quæ et heracliotica uocatur. Varia eius genera sunt. Quædã triangulari forma in aqua nascuntur. Nigræ, quæ magis in usu sunt, coctiuæ dicuntur patria. laudatissimis castaneorum Tarentum, et in Campania Neapolis. À nuce nucleus deriuatur, quod tenerum in nuce includitur. Plautus. Qui è nuce nucleos esse uult, frangat nucem. À quo fit enucleo uerbum, quod proprie est aperio, & nucleum extraho. Per metaphoram uero capitur pro declaro, explano, à quo enucleate aduerbium, hoc est aperte, manifeste. & enucleatio declaratio. Item à noceo nox deducitur, quæ est umbra terræ, quod noceat oculis. Quãuis aliqui à græco deductum malunt, quod est νύξ. à quo Nyctilicus dictus est Bacchus, ꝙ eius sacra noctu celebrarentur, & Nyctimene puella, quæ, quoniã cum patre concubuerat, facinus recognoscens, in syluas aufugit, & in noctuam conuersa lucem odit, nocte tantum uolitans. à græcis γλαῦξ appellatur. Quæ auis quoniam Athenis maxime abundat, factum est prouerbium γλαῦκ' εἰς ἀθήνας, hoc est noctuã Athenas, de iis qui uel inutilẽ mercaturã exercent, uel laborãt in aliqua re inutili, aut ea uerbis exaggerãt, quæ notissima sunt audiẽti. Itẽ aliud simile prouerbiũ γλαύκειον ᾠόν, hoc est noctuæ ouũ. & ny-

ctícorax alia auis noctu similiter uolans, quæ nocturnus coruus interpretatur. A' nocte nocturnus deriuatur, sicut à die diurnus. Claudianus. Oia, quæ sensu uoluuntur uota diurno Tempore nocturno reddit amica quies. Et noctu, quando est aduerbium, quod significat per noctem, sicut interdiu, per diem, quod etiam interdius dicitur. Plau. Sic interdius cum corolla ebrium incedere. & pernox, qui tota nocte aliquid agendo perseuerat, sicut perdius, qui tota die. Gellius. Stare solitus Socrates dicitur pertinaci statu perdius, atque pernox à summo lucis ortu ad solem alterum orientem inconniuens, immobilis, iisdem in uestigiis, & ore, atque oculis eũdem in locum directis, cogitabundus, tanquam quodam secessu mentis, atque animi facto à corpore. Seneca. Id perdius, pernoxq; agebat. Liuius. Prælium ante lucem, sed luna pernox erat, commissum est. Luna pernox erat, hoc est tota nocte lucebat. & Pernocto uerbum, quod est noctem uniuersam ago. Apuleius. Cum frequens apud eum pernoctarem. Pomponius. Pernoctare extra urbem dicitur, qui nulla parte noctis in urbe sit. & noctiuagus, qui nocte uagatur. & noctua auis, de qua diximus, quæ in Creta insula non est. & si qua inuehatur, nõ multo post moritur, inimica paruarum auium, & (ut Aristoteles refert) Cornicis. Hæc græce γλαῦξ dicitur, à quo glaucus color. et nycticorax, hoc est coruus nocturnus. & noctesco, quod est obtenebror. Furius. Omnia noctescunt tenebris caliginis atræ. & noctiluca luna, siue nitedula, de qua superius scripsimus. Noctipuga Lucilius uocauit obscœna, quod noctu pugnant, atque excitent uenerem. Veteres noctu pro nocte nominaliter utebantur. Ennius. Hæc noctu filo pendebat Hetruria tota. Claudius Quadrigarius, conuenit Senatum noctu multa domũ dimitti. Decemuiri quoque in duodecim tabulis nox pro noctu dixerunt. Si nox furtum factum sit, si im aliquis occisit, iure cæsus esto. in quibus uerbis hoc etiam notandum est, quod ab eo, quod est is, non eum accusandi casu, sed im ueteres dixere. & occisit pro occidit. Item à nocte binoctium, trinoctium, quadrinoctium. pro duæ. tres. quatuor noctes. Sicut biduũ, triduum, quatriduum. pro duo. tres. quatuor dies. Noctem, diemq; ita distinxere antiqui, ut primũ tempus diei diceretur mediæ noctis inclinatio, deinde gallicinium, quod tum Galli canunt. Postea aurora, ab aura ita uocata, quoniam tunc splendescere aër incipit. Aura enim splendorem significat. Virgilius. Discolor unde auri per ramos aura refulsit. Horatius. Tua ne retardet aura maritos. Hinc aurum deducitur propter splendorem eius metalli. Aliquando etiã aura pro uento ponitur. Virgil. at illi Dulcis compositis spirabat crinibus aura. Interdum etiam pro afflatu, & fauore. idem, Nunc quoq; iam nimium gaudẽs popularibus auris. Vnde aurarij fautores dicuntur. Auram uero ab aëre dictam existimant, quod motus aer & splendorem faciat, & uẽtum. Aurum tamen sunt qui à græco dictum putent, quasi ὡραῖον, hoc est pulchrũ, decorum. Alij, quia præcipue custoditur. Græci enim ὁρᾶν, custodire dicunt. à quo & thesaurus dictus. nam θέω pono significat, ὁρῶ custodio. Hippocrates medicus à nomine inuentoris aurum appellatum existimat, qui Αὔριος uocitatus est. nõnulli ab auertendo deductum arbitrantur, qđ mentes hominum auertat. Virgilius. quid non mortalia pectora cogis Auri sacra fames? Ab hoc fit auro uerbum, à quo inauro, et deauro. unde auratum dicimus, & inauratum, & deauratum, & aureum, quod ex auro est, & aurifex, faber aurarius. à quo aurificina taberna aurificis. & auraria, fodina auri, & auriferum, quod fert aurum. unde aurifera flumina dicuntur Tagus in Hispania. Padus ĩ Italia. Hebrus ĩ Thracia, ex Oeagro flumine ortus patre Orphei. à quo Oeagrius dicitur. Virgil.

Tum quoque marmorea caput à ceruice reuulsum Gurgite cum medio portans Oeagrius Hebrus. Pactolus in Asia. Ganges in India. & auricomus, quod aureos crines habet, siue auream comam. & orata dicta quasi aurata, quod uulgo orũ pro auro dicunt, sicut oriculum pro auricula, piscis genus à colore auri. & auripigmentum, de quo supra diximus. & aurichalcum, quod ab auro, & ære appellatum est. Greci enim æs χαλκὸν nominant, hoc & orichalcum à nonnullis uocatur. & auripigmentum, quod in Syria foditur ad pictorum usum, in summa tellure, auri colore, sed fragili, lapidum specularium modo. Ex eo fieri aurum posse manifestum est, inuitauitq; ea spes Caium principem auidissimum auri. Quamobrem iussit excoqui magnum pondus, & planè fecit aurum excellens, sed ita parui ponderis, ut detrimentum sentiret. Propter quod à nullo postea tentatum est. et aurigo regius morbus, de quo supra diximus, à colore luteo. à quo aurignosus, qui eum morbum patitur. Auroram etiam diluculum nuncupauere, quod tum dies lucescere inciperet. hinc mane, cum dies clarus est ab omine boni nominis. Manum enim ueteres bonum dicebant. unde dij manes appellati, hoc est boni, quos etiam metu mortis supplices uenerabantur, quẽadmodum econtrario immanes dicimus crudeles, ac minime bonos, et immania saxa, aspera, horrenda. à quo immanitas, sæuitia. & immaniter, crudeliter. Sunt tamen qui manes à manendo potius dictos existiment, quod manibus plena sunt omnia. Alij à manando, quoniam Dij manes per omnia manare existimabãtur, ideoq; ab auguribus uocari solebant. Qui sunt Dij manes, dictũ est superius. A' manibus maniæ dictæ, turpes, deformesq; personæ. itẽ Mania Dea mater larium, cui humano capite aliquandiu sacrificatum fuit, sed postea, authore Iunio Bruto Consule allij, et papaueris capitibus sacrificari cœptum, ut Apollinis responsum seruaretur, qđ fuerat, ut capitibus pro capitibus supplicaretur. Sunt qui Maniã Laruarũ matrẽ, aut auiã putent. Alij manias ipsas laruas appellant, quas nutrices pueris minitari solent. Manias etiam ueteres appellabant ficta quædam ex farina in hominum figuras, qđ deformes sint, quas etiã maniolas appellabant. Manare proprie dicitur, cum aliquid ex integro quidem, sed non satis solido per minutissimas parteis stillat, tractum à græcis. illi enim μανὸν rarum, & quod sine densitate est, appellant. Hinc manalem fontem dici existimant, quod aqua ex eo perpetua manet. item manalem lapidem, quod ex eo manare aquæ uideãtur. Erat enim petra quædam extra portam Capenam iuxta ædem Martis, quam temporibus nimis aridis in urbem trahebant, statimq; pluuia sequebatur. Sunt etiam qui manalem lapidem dictum existimant ostium orci, per quem animæ inferorum ad superos manant. Alij manare à mane tractum uolunt, & de sole proprie dici, cum orientes radij splendorem iactare incipiunt. Manius prænomẽ est, ab eo, quod mane sit natus, sicut Lucius ab eo, quod luce. Quidam manum quoq; à manãdo appellatam existimant, quod ex brachijs manet. Est autẽ membrum corporis decentissimum, ex quo manant digiti. Aliquando tamen pro multitudine accipitur. Virg. Hic manus ob patriam pugnãdo uulnera passi. aliquãdo pro potestate, ut cũ dicimus, hæc res mihi in manu est, non mõ significat in prõptu, sed etiã in potestate. Inde (teste Vlpiano) manumissio dicta est datio libertatis. Nã quãdiu qs in seruitute est, manui, hoc est potestati subditus est, & manumissus, liberatus à potestate. Erat autem mos in manumissione, ut dominus caput, aut membrum eius serui, quem liberaturus erat, manu tenens, ita diceret, hũc hominem liberum esse uolo, statimq; emitteret eum è manu. Item manus est instrumẽtum nauale, quo naues harpagonibus

raptæ tenentur, ut inferius ostendemus. Item elephanti proboscis, quod ea in decerpendo pabulo pro manu utitur P yn Elephanti tanta narratur clementia contra minus ualida, ut in grege pecudum occurentia manu dimoueat, nequid obterat imprudens. Manum conserere, est prælium incipere, et contendere. Sed apud iurisconsultos, cum de aliqua re disceptatur in iure præsenti prætore, siue ager, siue quid aliud sit, manum cōserere dicitur, cum manu apprehendit rem, de qua agitur, q̄d manus correptio & uindicatio, & uindicia dicitur, quod tantum præsente prætore fieri solebat. sed postquam prætores propagatis Italiæ finibus, multitudine negotiorum occupati uindiciarum dicendarum causa longius ire grauabantur, institutum est, ut litigantes, non ex iure apud prætorem manum consererent, sed ex iure manum consertum uocarent, idest alter alterum ex iure ad conserendū manum in rē, de qua ageretur, uocaret. Atque profecti simul in agrum, de quo litigabatur, terræ aliquid ex eo, ut puta unam glebā in ius, in urbē ad prætorem deferrent, & in ea gleba tanquam in toto agro uindicarent. Ennius. Miscent inter sese inimicitias agitantes, Non ex iure manu consertum, sed magis errore Res pereūt, regnumq́; petunt, uadunt solida ui. item Ad manas uenire, similiter est prælium, siue contentionem incipere, Quo modo loquendi doctissimi uiri usi fuere, licet rabula nescio quis id negare ausus fuerit, ut est in omnibus imperitus, ac rudis. Plau. itur ad manus, arma sumuntur. Marcel. iurisconsultus libro quadragesimo octauo de pœnis. Delinquūt aūt aut proposito, aūt impetu, aut casu. proposito delinquunt latrones, q̄ factionē habent. impetu autem, cum per ebrietatem ad manus, uel ad ferrum uenitur. Casu uero, cum in uenando telum in feram missum hominem interficit. À manu manipulus deducitur, quod proprie significat manualem herbæ fasciculum. Ponitur tamen pro exigua militum manu, quæ unum signum sequebatur. erat enim pars centuriæ ita dicta, quod sub Romulo pauper adhuc Romanus exercitus manipulos hastis alligatos pro signis gerebat. Hinc manipulares milites dicti, & manipulatim aduerbium, hoc est per manipulos. Ouidius, Pertica suspensos portabat longa maniplos, Vnde manuplaris nomina miles habet. Itē à manu manubrium, quod significat capulum. & manica pars uestis, qua manus teguntur. Virgilius. Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ. hinc manicata uestis dicitur, quæ manicas habet. Manicæ etiam uincula manuum. idem. manicas, atq; arcta leuari Vincla iubet Priamus. Plau. uix manus manicæ complexæ sunt. item manicæ, thecæ ex ferro, quibus brachia, & manus contra hostium iniurias muniuntur. Iuuena. Quale decus rerum, si coniugis auctio fiat, Baltheus, & manicæ, cristæ, crurisq́; sinistri Dimidium tegmen. item mansuetus mitis, quasi manu assuetus. et mansuesco mitesco. & mansuefactus. & mansuetudo. & mansuete aduerbium. item quod ueteres pro mansueto usurparunt, mansues. & malluuium, uas, quo manus lauantur, sicut pelluuiū, quo lauantur pedes, quod etiam peluis appellatur, & fœminino quoq; genere malluuiæ, & pelluuiæ uocatur. & manceps, qui aliquid à populo emit, conducitúe, quia manu sublata significat se authorem emptionis esse, qui idem præs dicitur, quia tam debet præstare populo, quod promisit, quàm is, q̄ pro eo præs factus est, & emptio mancupi, quæ solennitate quadam fiebat, adhibitis non minus quinque testibus Romanis ciuibus puberibus, & alio eiusmodi conditionis, qui libram æneam teneret. Emptor ita dicebat, hoc ego ex iure quiritium meum esse aio, hoc, quod emptum est hoc ære, æneáq; libra, deinde libram ære percutiebat, idq́; æs dabat ei, à quo rē emptum accipiebat, & hæc mancipatio uocabatur. Hinc seruus. equus. ouis, aliáq; huiusmodi mancipia

dicuntur, quod manu capiantur, siue mancupi emptione acquirantur. & mancipare, quasi manu capere, à quo emancipare, hoc est manumittere, & liberare. Emancipati autē duobus modis intelliguntur, aut ij, qui ex patris iure exeunt, aut qui aliorum fiunt domini. qui emācipat, dicitur emancipator. Aliquādo tamen econtrario emancipatus ponitur pro debito, & ueluti in mancipium ascripto. Cice. ita senectus nimis honesta est, si seipsam defendit, si ius suum retinet, si nemini emācipata est, si usq; ad ultimum spiritum dominatur in suos. item à manus mando. manduco. mandones. manduci. māducones. mansus. mādibula. maxilla. mando mandatum. mandatarius, de quibus supra diximus. & manuarius, ad manum pertinens. Gellius, hoc ære quasi manuario collecto cœnula parabatur. & manuariæ tunicæ dicuntur, quæ manicas habent. Item manuor, quod est furor. Accius, manuatus uestem amicæ. & mantile, quod manibus tollatur. Sūt enim mantilia, quibus manus terguntur. Virg. tonsisq́; ferunt mantilia uillis. item quibus mensæ teguntur. Martia. de mantilibus, Nobilius uillosa tegunt tibi lintea citrum, Orbibus in nostris circulus esse potest. et manubiæ, quod manu capiantur ab hostibus. Est enim præda ab hostibus capta, quāuis aliqui prædam, & manubias ita distinguant, ut præda sint corpora ipsa rerum, quæ capta sunt, Manubiæ uero pecunia, quæ ex uenditione prædæ precepta est à quæstoribus, uel ærarij præfectis. Manubias etiā in libris Hetruscorum legimus fulminum iactus appellari. & mancus proprie, qui sine manu est quasi manu carens, ponitur tamen pro debili, & ad res etiam inanimatas transfertur. Cicero. Sed etiā alteris tribus, qui mancam fore putauerunt, sine aliqua accessione uirtutem. & minister quasi manister, de quo, & eius deriuatiuis inferius dicemus. & contamino, quod proprie significat manibus luto plenis aliquid attingo, & ob hoc pro fœdo, et maculo usurpatur. à quo contaminator. contaminatrix. contaminatio. Teren. Contaminari non decere fabulas. idem, Ne hoc gaudium contaminet uitam ægritudine aliqua. & Manlius proprium nomen, quod manu promptus esset. Neminē autem patriciæ familiæ hoc nomine uocari licuit post eum Manlium, qui Gallos à capitolio depulit, quod is regnum occupare conatus, necatusq́; sit. & Manilius similiter proprium nomen. item Mancinus. À quo Mancinati dicti sunt damnati. Quod Mancinus insignem domum habuit, quæ eo interfecto, publicata est. & mantissa additamentum, quod manu fit rei, quæ uenditur, hoc est pauxillum illud, quod addijcitur pōderi. Quidam hoc uocabulū ex hetrusca lingua sumptum putant. Lucilius. Mantissa obsonium uincit. & mappa, quod manibus pendeat, dum sumus in mensa. Cuius diminutiuum est mappula. Mappum etiam in neutro genere legimus, & mantica, quod manu geratur. Est enim perula uiatoria, cuius diminutiuum est manticula, cuius pars ante pectus, pars post tergum, dum geritur, pendet, & modo dextra, modo sinistra, manu tenetur. Hinc manticulari dicuntur, qui manticulas attrectant, ut furentur. unde poëtæ manticulari pro dolose agere usurpant. Pacuuius Ad manticulandum astu aggreditur. & manticulatio pro astu, & fraude ponitur. Item manifestum, hoc est clarum, perspicuum, quasi ad manus foris stans. À quo manifesto uerbum, hoc est aperio, detego. & manifeste, clare, aperte. & centimanus, centum habens manus. & mango proprie uenditor hominum, à manu agendo. Martialis. Millia pro puero centum me mango poposcit. Afranius. mercis appellatione homines non continentur, & propterea mangones non mercatores, sed uenalitiarij appellandi sunt. Solent enim mangones pueros, puellasq́;, quo facilius uendi possint, artificio quodam componere colorem (ut Quintilianus

inquit) fuco, ac uerum robur inani sagina mentientes, & quia sciunt trita, ac ueterana mancipia difficile posse corrigi, & ad suos mores formari, propterea'q; decurri ad nouitiorum emptionem, icirco interpollant ueteratores, & pro nouitijs uendunt. Græci hos ab equis componendis Hippocomos uocant. Nec mares tantum, sed etiam fœminæ mangones uocantur. Plyni. Mãgo obstetrix erat. Suetonius de Domitiano. Castrari mares uetuit, spadonum, qui residui apud mangones erant, pretia moderatus est. Ply. Resina corporibus illinitur mangonum maxime cura ad gracilitatem emendandam. Idem. Ne sint male hirsutæ formicarum oua pueris infricata præstant. Itẽ mangonibus ut lanugo tardior sit pubescentium sanguine agnorũ, qui castrantur. Idem. Thynni sanguine oblitos pueros pubescere negant mangones. Aliquando tamen per metaphoram & ad uenditores aliarum rerum mangonis nomen transfertur. Plyn. His addidere mangones, quod isocinnamum uocant. Idẽ. Decussi fragmenti paululum, quod in lamina ferrea teratur, efficacissimum experimentum excusant mangones gemmarũ. à mangone fit mangonicus, ad mangonem pertinens. Idẽ. Radix hyacinthi bulbacea est. et in mangonicis uenalitijs pulchre nota, quæ in uino dulci illita pubertatem coërcet, nec sinit erũpere. Sueto. Necessario'q; ad mangonicos quæstus sustinendæ dignitatis causa descendit. & mangonium, quod significat artificium, quod ad res facilius uendendas adhibetur. Plyn. Dedere & Parthi cocis suis mores. Nec tamen in hoc mãgonio quicquam totum placet, hic clune, alibi pectore tantum gallinarum laudans. & mangonizo, quod est orno, & compono rem ad alliciendos emptores. Idem. Succus radicis uitis nigræ cum eruo lætiore quodam colore, & cutis teneritate mangonizata corpora. Idem. Primus L. Crassus pẽsiles inuenit balneas, ita mangonizatas uillas subinde uendendo. Maneo quoq; à manu deductum nonnulli existimant, quasi manum teneo. Est enim proprie manere continere se, & firmum stare. Teren. Quam super mox irruamus. mane, omnia prius experiri consilio, quàm armis sapientem decet. Aliquando tamen pro perstare accipitur. Virgil. manet imperterritus ipse Hostem magnanimum opperiens. Interdũ pro expectare. Plau. Ego hic te manebo. Virgilius. te Turne nefas, te triste manebit Supplicium. Cicero. Sin autem me aliud fatum manet. à maneo composita fiunt per maneo, quod est perseueranter maneo. Ommaneo, diu maneo. Emineo, quasi extra alios, hoc est præ alijs maneo. Is enim eminere dicitur, qui cæteris altior est. Item emaneo extra maneo. À quo emansor (ut Modestinus inquit) dicitur, qui diu uagatus ad castra regreditur, sicut desertor, qui per longa tempora uagatus reducitur. Promineo, ultra aliquid emineo. Vnde Promontorium quasi prominens mons appellatus est. Immineo, impendo. Remaneo, quasi retro maneo. Veteres mantare pro frequenter manere plerunq; usurparunt. Post mane, meridies sequitur, quasi medidies, hoc est diei medium. Inde iam tempus occiduum nominatur tamen serum diei. Liuius. Erat iam diei serum. Vnde salutantes eo tempore, bonum serum recte possumus dicere. Siquis autem bonum sero dicat, ut uulgus ignarum solet, execratio non salutatio est. Nihil enim aliud significat, quàm ut sero, hoc est tarde ueniat, qđ bonum est. Mox suprema tempestas, hoc est diei nouissimum tempus. Hinc in duodecim tabulis legitur. Solis occasus suprema tẽpestas esto. Hinc uespera, siue uesper, de quibus supra diximus. Postea prima fax noctis, quod tum primum faces, hoc est lumina ferre incipiant. Dehinc nox concubia à cubando, siue concubium. siue conticinium à tacendo, quod tum omnia tacent, siue silentium noctis, siue (ut Plau. uocat) tempus conticinium, siue nox intempesta, quod tum tempus agendi est nullum. Postremo à nocte æquinoctium deducitur. à quo æquinoctiale, de quibus superius disseruimus. DELATOR. Caluniator, de quo supra diximus. HABET. Habere aliquando significat, quod græci dicunt ἔχειν, ut hoc loco. & apud Virgilium, Ille meos, primus qui me sibi iũxit, amores Abstulit, ille habeat secum, seruet'q; sepulchro. & hæc propria est huius uerbi significatio. Per metaphoram tamen aliquando ponitur pro occupare, tenere. Idem. Hostis habet muros. Lucilius. Hæc tum ille habebat, & ferè omnẽ Appuliam. Aliquando pro habitare. Sallustius. Credo falsa existimans ea, quæ de inferis memorantur, diuerso itinere malos à bonis loca tetra, inculta, fœda, atq; formidolosa habere. Virg. Quæ loca, qui'ue habeant homines. Nonnunquam pro intelligere. Teren. habet omnem rem, pergam quò cœpi hoc iter. Interdum pro facere. Cice. Nam cum quæreretur ab eo, quo scelere impulsus mare haberet infestum uno myoparone, eodem (inqt) quo tu orbẽ terræ. Præterea habere iter, est proficisci. Habere uerba, est loqui. Habere rationem, respicere. Habere rẽ, coire. Item habere rem cum duro aduersario, litigare. Bene habere, incolumẽ esse. Male habere, ægrotare. siue bene habere, integrum esse. Male habere, pati aliquid aduersi. Sed hoc in tertia persona duntaxat, ut bene habet, idest bene se res habet. & male habet, idest male se res habet. Vlpianus hoc uerbum dupliciter accipit. Nam & eum habere dicit, qui rei dominus est, et eum qui dominus quidem non est, sed tenet, unde et rem depositam dicimus habere. Illud præterea notandum, quod habeo conuenire, & habeo polliceri, & alia eiusmodi elegantissime dicimus, pro eo, quod est conueniendum mihi est, & pollicendum mihi est. Cicero. Neque solum eos conuenire habeo. Idem. Tantum habeo polliceri. Licet etiam dicere, habeo conueniendum, & habeo pollicendum. Quintilianus. Adeo'q; ludibrijs miseræ sum aduersitatis implicitus, ut impetrandum à uobis habeam odij mei fauorem, idest ut impetrandus mihi sit odij mei fauor. Augustus. Quid aliud habeo deos immortales precari? Solet postremo hoc uerbum in extremo materiæ elegãtissime poni, cum pro intelligere capitur. Cice. Habes, quæ sentias Brute de ratione dicendi. idem. Hæc habui de amicitia quæ dicerem. idẽ, Hæc sunt, quæ hoc tempore commemorãda habui. Quintil. Habes Marcelle Victori, qbus præcepta dicendi pro uirili pte adiuuari posse per nos uidebãtur. idẽ, Nihil habui amplius, quod in uniuersum præciperẽ. Ab habeo fit frequẽtatiuum Habito, quod modo significat colo, & quod alio modo dicimus inhabito. À quo habitaculum, habitatio, habitator, habitatrix, cohabito deducuntur. Varro. Vtrunq; locum mulieres, & uiri pariter habitarunt. Modo habeo. idem, Hoc modo antiquos secundis rebus Cumas habitasse. itẽ ab habeo Habentia, sicut à sapio Sapientia. significat autem ipsum habere, & diuitem esse. Ennius. Verebar enim, ne animos eorum inflaret habentia. & Habilis, hoc est pro uiribus aptus. Virgilius. Nanque humeris de more habilem suspenderat arcum Venatrix. à quo habilitas, hoc est aptitudo. et habiliter, apte. & inhabilis, ineptus. & debilis, infirmus, quasi parum habilis, hoc est malæ habitudinis. Ab hoc fit debilito uerbum, quod est infirmiorem facio. item debilitas. debilitatio. & aduerbium debiliter. Pacuuius. Miseret me lachrymarum. lingua debiliter stupet. Veteres pro debili, debilonem dixere. Ennius. Debilo homo item habena retinaculum equi, quod ea equus teneatur. item habitus, qualitas ipsa, & forma corporis, & cuiuscunque rei. Plautus. Qualis habitus oris. item cultus corporis, & uestimenta. unde habitum scenicum. habitum exoticum. habitum militarem dicimus. Plautus. Quis habitus iste tã prolixus? Plyn. Quid ad nos lugũbri habitu ne-

nerat, & capillatior solito? Virg. Ventos, & uarium cœli praediscere morem Cura sit, & patrios cultus, habitusq; locorum. item habitus, qui à philosophis ita definitur. Habitus est alicuius rei siue in animo, siue in corpore à natura concepta, sed usu corroborata, & plena perfectio. Ab hoc Habitudo deducitur pro ipso corporis habitu. et Habitior, quod ueteres pro pinguiori usurparunt. item ab eo composita fiunt Adhibeo, quod est accommodo, adijcio. Perhibeo, quod est dico. loquor. affirmo, quasi pro comperto habeo. Exhibeo, profero, & in publicum deduco, ut uidendi, tangendiq; facultas sit, quasi extra secretum habeo. Paulus iurisconsul. Exhibere inquit, est facere in publico potestatem, ut ei, qui agit, experiũdi sit copia. Exhibentur apud prætorem testamenta, ut authoritate eius signatores admoniti ueniant ad recognoscenda. Exhibere negotium, est molestum esse, siue molestiam inferre. Cicero. Quod cum audisset, adolescens negotium exhiberi patri. quo modo loquendi etiam græci utuntur dicentes πράγματα παρέχειν. Plau. Enimuero πράγματά μοι παρέχεις, hoc est negotium mihi exhibes, nam παρέχειν græce exhibere est, πράγμα uero negotium. Hinc pragmatici dicuntur, qui in foro, ac iudicijs uersantes lites dirimunt. Iuue. Inde cadunt partes in fœdere pragmaticorum, hoc est à iudicio discedunt, & litem arbitrio forensium dirimendam permittunt. Hinc pragmatica sanctio dicta est, quod per eam à supremo, atq; ordinario iudice discedatur, & omnia pragmaticorum arbitrio terminentur. praxis uero terminatio dicitur. à quo propria nomina Praxiteles, qui marmorum scalptor nobilissimus fuit. scalpsitq; inter cætera Venerem Gnidi, quæ in toto orbe terrarum præcipua habita est, multiq; ut eam uiderent, Gnidum sunt profecti. & Praxaspes nobilis Persa, qui Smerdum Cambysæ fratrem iussu regis occidit, ut scribit Herodotus. item ex de, et habeo componitur Dubius, quasi de habens, hoc est non intelligens. à quo dubito. & abdubito, & subdubito, & indubius, quasi minime dubius. & subdubius, parum dubius. & dubitatio, & dubietas, & quo ueteres utebantur, dubio. Plau. Dubiat quid agat. & dubitabundus. & dubie. subdubie, atq; indubie aduerbia. Item dubitanter. & dubitatim. Cæcilius, imperator clamat de medio, ut uelites à sinistro cornu remoueant, & Gallis non dubitanter immittant. Sisenna. Quod hostem non dubitatim cum pluteis, & scalis, iter facere cernebat. Item ab eo prohibeo, quod significat nego, auerto. Virgi. prohibe infandos à nauibus igneis. & inhibeo, quod est retineo. comprimo. hoc enim differt à prohibeo, quod prohibeo generale est etiam ante rem inceptam. inhibeo autem re iam incepta. illud uetat ne quid facere incipias, hoc ne pergas, sed potius desistas. Virgil. Quod genus hoc hominum? quæue hunc tam barbara morem Permittit patria? hospitio prohibemur arenæ. Idem. Parcite iam Rutuli, & tela inhibete Latini. Hinc nautæ inhibere remis dicuntur, cum nauem retrouertere uolentes, currentis impetum, remorum impressione retardant. Iustinus. ite cessum, inhibete remis, & à bello discedite. Debeo, quod obligatus sum, & omnis actio hoc uerbo comprehenditur (ut Vlpianus sentit) siue ciuilis sit siue oneraria, siue fideicommissi prosecutio. Ab hoc fit debitor, qui (ut Modestinus ait) is proprie dicitur, à quo inuito exigi pecunia potest. & debitum id, quod debetur. & debitio, ipse actus. Cicero. Perquam dissimilis est pecuniæ debitio, & gratiæ. Nam qui pecuniam dissoluit, statim non habet id, qđ reddidit, qui autem debet, æs retinet alienum. Gratiam autem et qui refert habet, & qui habet, in eo ipso, qđ habet, refert. Præbeo, exhibeo, tendo. à quo præbitio. Varro. Quod eo die mea erat præbitio. Hinc ueteres præbia remedia dixerunt, quod ægrotantibus præbeantur. Plautus præbitere pro perire usurpauit.

Redhibeo, quod proprie est (ut sentit Vlpianus) facio, ut rursus habeat uenditor, quod habuerat. Vnde redhibitum definiunt, quod redditum est, improbatumq;, & qui reddidit, rursus coactus est habere id, quod habuit. & redhibitio dicitur actus ipse restitutionis. Postremo cohibeo, quod est comprimo. refreno. Plyn. Et impetum furentis blanda oratione cohibuit. Ab hoc cohum deductum, lorum, quo temo buris cum iugo colligatur. Cohum etiam poëtæ cœlum dixerunt à chaos, ex quo putabant esse formatum. Varro autem cohum pro loro à cauo, quasi cauum dictum existimat, dicitq; esse sub iugo medio cauum, quo buris extrema iugo copulatur. EXILIVM. Relegationem. Exul enim dicitur, qui extra solum natale, hoc est extra patriam eiectus est. Hinc fit exulo uerbum, quod est extra patriam eiectus uiuo. & exilium ipsa exultatio. & exilica causa, quæ aduersus exules agitur. & exulabundus in exilio uitam agens. PROFVGVS. Procul à finibus suis uagans quasi porrò fugatus. Fugare enim expellere est, & in fugam conuertere, quod à fugio deducitur. Fugio autem à græco φεύγω. Est autem fugere cum cursu, & celeritate relinquere. Virgil. Nos patriam fugimus. Diciturq; etiam de nauigantibus. idem. Non fugis hinc præceps, dum præcipitare potestas. Idem. Tendunt uela noti fugimus spumantibus undis. Plau. Remigio, ueloq; quantum potes festina, & fuge. Item de auibus. Virgi. Celeriq; fuga sub sydera lapsæ, Semesam prædam, & uestigia fœda relinquunt. A fugio fuga deducitur, quod modo significat actum ipsum fugiendi, modo pro cursu ponitur. Virgi. uel qualis equos Threissa fatigat Harpalice, uolucremq; fuga præuertitur Hebrum. modo pro impetu. Idem. Ille uolat simul arua fuga, simul æquora uerrēs. Item à fugio fugax, qui propter timiditatem facile fugit. Ponitur etiam pro celeri, & ueloci. unde fugacem equum dicimus uelocem. Ab hoc fit diminutiuum fugaculus, & comparatiuum fugacior, ac superlatiuum fugacissimus. & nomen fugacitas. & fugia, dea lætitiæ, à fugatis hostibus. & fugitiuus seruus, qui à domino ea mente discedit, ne ad eum redeat, etiam si mutato consilio ad eum reuertatur. Nemo enim tali peccato pœnitentia sua nocens esse desinit. Fugitiuæ uero aquæ dicuntur, quibus ex publico riuo fluentibus furtim quis, ac non suo iure utitur. Præterea à fugio composita fiunt perfugio, quod est auxilij gratia ad aliquem confugio. unde perfugium dicitur locus, siue persona, ad quam confugimus. Apule. Perfugium facinorosorum hominũ. & confugio eiusdem significationis. à quo confugium. Virgili. Ad te confugio, & supplex tua numina posco. Veteres pro confugium confugelam frequentissime usurparunt. & refugio similiter. à quo refugium. & aufugio, atque effugio eiusdem cum suo simplici significationis. à quibus aufugium. & effugium, & fœminino genere effugia. & profugio, longe fugio, à quo profugus. Virgilius. Italiam, fato profugus, Lauinia uenit Littora. & transfugio, quod proprie significat ad partem hostium fugio. Hinc transfugium, hoc est fuga ad hosteis facta. & transfuga, qui ad hosteis fugit. Sallustius. Modo harum, modo illarum partium leuissime transfuga. Item solifuga animal, de quo supra diximus, à sole fugiendo. & lucrifuga, qui lucrum fugit. Plau. Cum hos huc adij lucrifugas, damni cupidos. Item noctifuga, qui noctem fugit. lucifuga, qui fugit lucem, & alia quædam huiusmodi. item à fugio fit frequentatiuum fugito. Apuleius. Huc atque illuc fugitando, ad stabulum tandem perueni. AB VRBE AVSONIA. Ab urbe itala, hoc est ab urbe Roma, quæ non modo Italiæ, sed terrarũ caput est. Ausonia eadem uoce & substantiuum, & adiectiuum est, hoc loco adiectiuum. Dicta est autem principio Ausonia ea pars Italiæ, duntaxat, in qua

ſunt urbes Beneuentum, & Cales ab Auſone Vlyſſis, & Calypſonis filio. Poſtea tota Italia, quæ Apennino finitur Auſonia uocitata eſt ab eodem duce, à quo urbem etiam conditam Aruncam ferunt. Ab Auſonia populi Auſonij uocitati, & mare auſonium. pars maris tyrrheni, à Campania Siciliã uerſus. IMPENSIS VITAM PRINCIPIS ADNVMERES. *Ad cætera inquit, beneficia principis illud adnumerandum eſt, quod uitam nobis dedit, quoniam delatores eiecit, qui uitæ noſtræ continue inſidiabantur.* ADNVMERES. *Addas, & numero cæterorum beneficiorum adiungas. Adnumero, & connumero, à numero componuntur. ſignificant autem addo, & ad numerum adiungo. Item ſimul numero, hoc eſt ſimul computo. Numero autem à numerus fit, qui definitur collectio unitatum. unde unitatem dicunt non eſſe numerum, ſed principium numeri. numerum autem à numo deductum exiſtimant, cum propter numos in primis inuentus ſit numerus. & Numerare proprie ſit numos computare. Numus autem à numiſmate appellatus eſt. Græci enim numum* νόμισμα *uocant, quo uerbo & latini eodem modo utuntur. Horati. Regale nomiſma Philippos. Nomiſma autem* ἀπὸ τοῦ νόμος, *quod eſt lex deriuatur, quia cum per mutatione uti homines ſolerent lege, numi uſus introductus ẽ. Quapropter noſtri numum monetam appellauere, quod ſigno numiſmatis monerentur, cuius pretij eſſet. À numo numoſus fit, ſicut à pecunia pecunioſus. & numatus in eodem ſignificato apud Plautum. & numularius, campſor pecuniarum. Item qui numos cudit, ac monetarius etiam appellatur. Sed proprie campſor pecuniarum à noſtris argentarius dicitur. À græcis trapezita. Numularij, & menſarij ſunt minutiores non tenentes libros, in quibus data, acceptaq; ſcribuntur, quos græci Colybiſtas appellant. Numerus uero non modo de ijs, quæ numerantur, dicitur, ſed aliquando de ijs, quæ menſurantur. Cicero, ſi exempli gratia uir bonus Alexandria Rhodum magnum frumenti numerum adduxerit. interdum etiam pro ordine metaphorice accipitur. Virgilius. Digerit in numerum. & quoniam omnis concentus, & omnis harmonia numeris conſtat, frequenter etiam pro ratione harmonica ponitur, quam græco uocabulo rhithmos appellamus. Virgil. numeros memini, ſi uerba tenerẽ. Idem, Tum uero in numerum faunoſq; ferasq; uideres Ludere, ideſt in rationem, & rhithmum. Quintilia. ſunt rhithmi, ut & ipſe Cicero conſtituit, et ſecutus eum Virgilius dixit. Numeros memini, ſi uerba tenerem. idem. rhithmi (ut dixi) neque finem habent certum, neq; in contextu uarietatem. Hinc oratio, quæ numeris caret, ſoluta dicitur, quæ uero numeris conſtat, numeroſa. Numeroſum etiam dicimus, quicquid magno numero conſtat, ut numeroſus grex. numeroſus populus. À quo fit numeroſe aduerbium, ideſt magno numero. Innumerum uero, quod ſine numero eſt, hoc eſt infinitum. Innumerato eſſe dicitur, cum pecunia eſt in prõptu, ut habeo pecuniam innumerato, hoc eſt non ualorem, ſed pecuniam ipſam promptam, paratamq;. Vnde de actore dicente ex tempore, dictum eſt ingeniũ eum innumerato habere, hoc eſt ſemper promptum, paratumq; ad omnia, ſicut de Pollione Aſinio ſerijs, iocisq; pariter accommodato, dictum eſt eſſe eum omnium horarum. Item à numerus Numerius prænomen deducitur. & numerabile, quod numerari poteſt, ſicut innumerabile, quod non poteſt numerari, & numerarium, quod ex numero eſt. ſicut ſupernumerarium, quod ſupra numerum additum eſt. & numeratim aduerbium, hoc eſt per numerum, & unum compoſitum ſæpenumero, quod ſignificat frequenter. Item numerale, quod ad numerum pertinet. Vnde numeralis ſcientia, quæ de numeris eſt. Græce Arithmetice uocatur.*

nam ἀριθμὸς *numerus eſt. & apud grammaticos numeralia nomina dicuntur, quibus utimur in numerãdo, ut unus. duo. tres. ſinguli. bini. trini. & numeralia aduerbia, ut ſemel. bis. ter. atque alia eiuſmodi. in quibus notandum, quod ut maximus quiſque numerus, ita primo loco ponitur, ut uigintiquinque. trigintaſex, ſed ſi copula intercedat, is numerus præponitur, qui minor eſt, quoties infra centum, & ſupra uiginti loquimur, ut unus & uiginti, duo & uiginti. Cicero. Plato uno & octogeſimo anno ſcribens eſt mortuus. Iſocrates quarto & octogeſimo eum librum, qui Panegyricus inſcribitur, ſcripſiſſe dicitur. uixitq; quinquennium poſt, cuius magiſter Leontinus Gorgias centum & ſeptem compleuit annos. Ex quibus Ciceronis uerbis manifeſte colligitur ante centum præponi numerum minorem. Poſt centum uero poſtponi. Eodem modo loquemur ſupra uigintimillia uſq; ad centum millia, ut milites noſtri ſex & uigintimillia erant, uel milites noſtri erant uigintiſexmillia, uel milites noſtri erant uicies & ſexiesmille. uel militum nobis erant uigintiſexmillia. Etenim. hæc nomina, dum copula carent, compoſita uidentur, ut undecim. duodecim. ſeptendecim. uigintiduo. uigintitres, quemadmodum illa undeuiginti, quaſi uno dempto de uiginti, & ſignificat decem & nouem. & duodeuiginti, quaſi duobus demptis de uiginti, & ſignificat decem & octo. eodẽ modo undeuigeſimus. duodeuigeſimus, undetrigeſimus. duodetrigeſimus. undecenteſimus. duodecenteſimus. undemilleſimus. duodemilleſimus, & reliqua ſimiliter. Hæc enim nomina ſecundus. tertius. centeſimus, & reliqua huiuſmodi ſignificant ultimum ex eo numero, ut ſecundus, ideſt ultimus ex duobus. Tertius ultimus ex tribus. Centeſimus ultimus ex centum. Licet primus non ſignificet ultimum ex uno, ſed ipſum unum, in ordine tamen ad multos ſequentes. Aliquando tamen non pro ultimo ex eo numero uſurpantur, ut centeſimam partem bonorum patris aſſecutus eſt. hoc eſt unam ex centum. Aliquando pro bis tantum. ter tantum. ut ager hic centeſimum fructum attulit, hoc eſt centies tantum, quantum ſementis acceperat. Plyn. admiſcetur huic far, ut mitiget amaritudinem eius, & tamen ſic quoque ingratiſſimum uentri eſt, naſcitur qualitercunq; ſolo cum centeſimo grano. ipſumq; pro letamine eſt. cum centeſimo grano inquit, hoc eſt cum centum granis, ſiue cum centuplo grano. hoc modo appellata eſt quadrageſima, quod quadraginta dies contineat, quo uocabulo eloquentiſſimi noſtræ religionis uiri utuntur. Hanc ſignificationem habent nomina illa numeralia, ſimplus. duplus. triplus. decuplus, & ſimilia, hoc eſt ſemel tantum, bis tantum, ter tantum, decies tantum. Sunt præterea numeralia. unarius. binarius. ternarius. uicenarius. centenarius & ſimilia, quæ denotant non multiplicationem ſui, ſed numerum aliarum rerum, quæ non nominantur, ut lapis centenarius, non quod centuplus ſit, ſed centum librarum. homo centenarius, non quod ſit centum geminus; ſed quod habeat centum annos. Grex centenarius, non quod ſint centum greges, ſed grex centum capitum. Dicimus etiam binarium. ternarium. centenarium numerum, quia numerus omnia complectitur, propter quod recte dicimus centenarium numerum annorum ingreſſus eſt, non autem centenarium annum, & millenarium numerum pondo uehit, non autem millenaria pondo. itẽ ſingulum. binum. trinum, ſiue ternum. quaternum. quinum. ſenum. octonum. nouenum. denum. undenum. duodenum. ternundenum. quaternundenum. quinundenum. ſenũdenum. uel denunquaternum. denunquinum. denunſenũ. denunſeptenum. denumoctenũ. denunnouenum. uicenũ. uicenũſingulũ. uicenum binũ. uicenunternum. ſiue ſingulũ & uicenum. binum & uicenũ. ternũ, & uicenũ. et ita deinceps, tũ tricenũ. quadragenũ, qua-*

quagenum.sexagenum.octogenum.nonagenum.centenum, quibus oratores utroq; numero utuntur, sed frequentius plurali, præsertim ubi substantiuum nomen, cui adduntur, tantum pluraliter declinatur, ut binæ literæ. binæ nuptiæ. bina arma. bina castra. Neque enim recte diceremus duæ literæ. duæ nuptiæ. duo arma. duo castra. Poëtæ uero frequentius singulari utuntur. Sed oratores ferè propriam usurpant significationem horum nominum. Binus enim, siue bini significat singulis duo. Ternus, siue terni singulis tres. Quaternus, siue quaterni singulis quatuor, ut creabantur olim bini consules. idest per singulos annos, siue singulis annis duo, & accepimus omnes à Cæsare bina talēta, hoc est singulis nobis data sunt à Cæsare duo talenta. At poëtæ non ita accipiunt, sed pro suis ferè primitiuis hæc nomina usurpant. Virg. Gurgite septeno rapidus mare submouet amnis, septeno gurgite, hoc est septem gurgitibus. Idem. Per duodena regit mundi sol aureus astra. pro duodecim astra. Verum non modo poëtæ, sed alij quoque scriptores non nunquam hoc modo accipiunt. Plyn. Prodigiosa sunt, quæ circa hoc tradit Theophra. author alioqui grauis, septuageno coitu durare libidinem contactu eius, septuageno coitu inquit, hoc est septuaginta coitibus. Sed in his nominibus notandum est, quod à triginta tricenum dicimus. g. litera in. c. mutata, sicut pro uigeno uicenum. Tricenum uero à trecentum dicimus, quia hæc nomina supra centum quidem syncopantur, infra uero non syncopantur, quippe duceni dicimus pro ducenteni. Treceni pro trecenteni. Quadringeni. quingeni. sexageni. septingeni. octingeni. Nongeni, uel nonungeni, pro quadringenteni. quingenteni. sexcenteni, septingenteni. octingenteni. nongenteni, uel nonungenteni. Centeni autem, & milleni propter dictionum breuitatem nō syncopantur. Sunt item nomina numeralia simplex. duplex. triplex. quadruplex. decuplex. centuplex. & similia. À quibus simplicitas. duplicitas. triplicitas. & reliqua. item simpliciter. dupliciter. tripliciter. & alia huiusmodi aduerbia. Veteres etiam simplicitus pro simpliciter dixere. Numeralia præterea aduerbia sunt semel, bis. ter. quater. decies. centies. millies. & similia, in quibus notandum est, sicut superiora illa, quæ diximus, supra centum syncopantur, infra centum uero minime, ita hæc ediuerso infra centum syncopari, ultra uero non syncopari, ut uicies pro uigínties. Tricies pro trigínties, & similiter quadragies. quinquagies. sexagies. septuagies. octogies. nonagies. Cætera uero non syncopantur. Quinquies. sexies. septies. octies. nouies. decies. centies. ducenties. tricenties. quadringenties. quingēties. sexcenties. septingenties. octingenties. noningenties. millies. bismillies. termillies. quinquiesmillies. deciesmillies. uiciesmillies, & deinceps. Mille substantiuum nomen, & neutri generis aliquando est, cuius pluratiuus numerus est millia. Declinaturq; hoc mille huius mille. Et in plurali hæc millia, horum millium, ideoq; cum genitiuo iungitur. Cicero. Ante fundum Clodij, quo in fundo propter insanas illas substinctiones, facile mille hominum uersabatur ualentium. idem. Qui unquam in illo inuentus est, qui L. Antonio mille numûm ferret expensum. Quadrigarius. ibi occiditur mille hominum. Quinetiam declinatum hoc nomen à ueteribus inuenitur. Lucil. Hunc milli passuum qui uicerit atque duobus Campanus sonipes subcussor nullus sequetur Maiore spatio, ac diuersus uidebitur ire. idem, Tu milli nūmûm potes uno quærere centum, Vno milli nummûm, inquit, hoc est mille numis, hoc est quod græci χιλιάδα uocant, dicuntq; unam chiliada, et duas chiliadas, hoc est unum mille, & duo millia. Aliquando mille adiectiuū est, itaque mille homines dicimus. mille uiros. mille propugnacula. Nec licet dicere millia homines, quia substantiua non cohærent sine copula. Dicimus tamen decem millia & ducenti homines, quod ita intelligitur, decem millia hominum, & ducenti homines. À mille (ut quidam putant) Millus deriuatur, collare canum uenaticorum, factum ex corio, multis clauis ferreis eminentibus aduersus impetum luporum. à multitudine ergo clauorum, hoc est à mille clauis millum appellatum uolūt. Scipio Aemilianus ad populum. Nobis (inquit) reipu. præsidio eritis, quasi millus cani. Nos millum potius quasi mellinum dictum existimamus, quod ex pelle animalis, quod melis dicitur, ferè hæc collaria fiant. Varro. Ne uulnerentur canes à bestijs imponuntur ijs collaria, quæ uocantur melium, idest cingulum circùm collum, ex corio firmo cum clauis capitatis. Quod autem animal sit melis, nos primi hac ætate, ut pleraque alia tenebris ignorantiæ obducta aperuimus. Taxonem id uulgus uocat. Plynius Frontinusq; tegi scuta melium pellibus scribunt, eamque esse huic animali in metu solertiam, ut sufflata cute distente ictus hominum, & morsus canum arceant. item à mille millies aduerbium. & milliarium, hoc est mille passuum spatium. & millenus, à quo millenarius numerus, sicut à centum centenarius. & milium frugis genus propter multitudinem acinorum. Adhibetur hoc neruorum doloribus in sacco feruens, quoniam est caloris capacissimum. itaq; talis usus eius est ad omnia, quibus calor profuturus est. ab hoc miliaria auis uocitata, quod milio pinguescat. Item à mille miles appellatus, quasi millesimus quisque, hoc est quisquis ex millenario numero fuerit. Legio enim primo (ut Varro inquit) trium millium fiebat, & singulæ tribus Tatiensium, Ramnium, Lucerium mille militum mittebant. Hinc militaris dicitur ad militem spectans, ut militaris panis. militaris toga. res militaris. & militia, pro bello, & re militari. & milito uerbum, hoc est militiam exerceo. & militariter aduerbium, hoc est more militum, uel more militiæ, & commilito commilitonis, qui simul militat, hoc est socius in bello, & commilitium ipsa belli societas. Militiæ apud ueteres tria genera erant. Alij euocati dicebantur, qui non milites, sed promilites erant. Alij tumultuarij, qui necessitate aliqua electi ad unum duntaxat bellum militabant. Alij sacramento religati, qui post electionem in Rempu. iurabant, quod militare sacramentum dicebatur: hi plenam militiam habebant, erantq; quinq; & uiginti annis obligati. Miletus autem urbs fuit Ioniæ, eius regionis caput. À qua Milesij dicti alia eiusdem nominis fuit in Creta. Alia in Lesbo insula. à qua milesia uellera dicta, quod ibi optime lana tingeretur. Milo proprium nomen uiri est. Fuit hoc nomine Athleta Crotoniensis, qui taurum in olympico certamine ictu nudæ dextræ occidisse dicitur, & sine fatigatione stadij spatium supra humeros portasse, totumq; eo die comedisse. hic tamen exitum uitæ miserandum habuit. nam cum ætate grandæuus relicta palæstra, per syluestria Italiæ loca iter faceret, uidit quercum proxime uiā patulus in parte media ramis hiantem, ut creditum est, uolens an ullæ sibi reliquæ uires adessent, experiri, immissis in cauernas arboris digitis, deducere, & rescindere quercum conatus est, ac mediam quidem partem discidit, diuellitq;. Quercus autem, cum ille quasi perfecto. quod erat connixus, manus laxasset, cessante ui, redijt in naturam, manibusq; eius retentis, inclusisq; stricta denuo, & cohæsa dilacerandum hominem feris, atque alitibus præbuit. À Milone milonianus dicitur. unde miloniana Ciceronis oratio dicitur pro Milone acta. Milo etiam Indiæ mons est, in quo homines nascuntur auersis plantis octonos digitos in singulis pedibus habentes. IMPENSIS. Beneficijs. meritis. ut supra diximus. PRINCIPIS. Domitiani, qui delatores castigans, uitæ ciuium consuluit.

AD DOMITIANVM EPIGRAMMA QVINTVM.

VNCTAM PASIPHAEN. Laudat Domitianum, q̄d ita fabulas ueterum repraesentet, ut possint, quae ficta sunt, uideri uera fuisse. Pasiphaë Solis filia fuit, & uxor Minois regis Cretae. Minos, cum pulchriorem taurum sacrificare Neptuno solitus esset, deteriorem aliquando apposuit, quapropter indignatus deus uxorem illius compulit in tauri amorem. Alij hoc à Venere factum tradunt, quod oēm solis progeniem insectaretur, quia sol omnia cernens compertum eius cum Marte adulterium dijs immortalibus indicauerat. Pasiphae igitur amoris impatientia sibi fabricari à Daedalo bouem ligneam fecit. sub qua latens cum tauro concubuit, ex quo praegnans facta genuit Minotaurum, qui partim hominis effigem habebat, partim tauri. Qua re comperta, indignatus Minos in Daedalum, qui bouem fabricauerat, Labyrintho eum cum Icaro filio includi iussit, quod metuens Daedalus, alis sibi, & Icaro è cera fabricatis è Creta insula euolauit. Icarus alis, quod nimis alta peteret, calore solis liquefactis in mare decidit, quod est inter Myconem, & Gyarum, ob id Icareum dictum. Nam Icarius Oebali Laconum regis filius fuit, pater Penelopes. Item mons ē in Attica regione. Icarion uero saeuissimus pirata fuit. Daedalus in Siciliā peruenit, ubi tum Cocalus imperabat, quem persecutus Minos à Cocali filiabus (ut Aristoteles refert) iuxta Camerinam urbem interfectus est, & apud inferos iudex animarum factus. Virgili. Quaesitor Minos urnam mouet, ille silentum Conciliū'q; uocat, uitam'q;, & crimina discit. A` minos fit Minoius. Idē. Daedalus (ut fama est) fugiens minoia regna. Hanc igitur fabulam ita praesentauit Domitianus, ut fuerit historia uisa, non fabula. hoc ipsum spectaculum Nero prius ediderat, ita ut omnes ligneo iuuencae simulachro abditam mulierem inire conspexerint. Icarū primo statim conatu iuxta cubiculū eius decidere, ipsum'q; Neronem cruore respergere. Daedalus patria Atheniensis, Mitionis filius fuit, nobilis architectus, fabricam materiam primus inuenit, & in ea serram. asciam. perpendiculum. terebrā glutinum. lithocollam. Quidam falsò scribunt Talaum sororis filium, ab eo interfectum inuidia ingenij, quoniā figuli rotam, & serram primus inuenisset. Nā figulinam primus inuenit Choroebus Atheniēsis. Rotam Anacharsis Scythes, uel (ut alij uolunt) Hiperbios Corinthius. Daedalus, cum Athenis ab Ariopagitis expulsus in Cretam nauigasset, primo bouem ligneam fabricauit, deinde Labyrinthum, in quo minotaurus includeretur. Portentosissimum hoc humani ingenij opus fuit, itinerum ambages, occursus, ac recursus inexplicabiles continens. crebris foribus ad fallendos exitus, redeundum'q; in errores eosdem. Quatuor hi fuisse memorantur. Primus in Aegypto, qui (ut alij sentiunt) regia Mothe rudis principis fuit, ut alij, sepulchrum Meridis. Plures honori solis extructum fuisse existimant. Hinc Daedalum sumpsisse constat exēplar eius labyrinthi, quem fecit in Creta, sed centesimā tantum eius portionem imitatum. Secundus hic ab Aegypto Labyrinthus fuit. Tertius in Lemno. Quartus in Italia, omnes lapide polito fornicibus tecti. Italicum Labyrinthum fecit sibi Porsena rex Hetruriae sepulchri causa, simul ut & externorum regum uanitas quoq; ab Italis superaretur. Var. Sepultus est Porsena sub urbe Clusio, in quo loco monimentum reliquit lapide quadrato. Singula latera pedum lata tricenum, alta quinquagenum. in'q; basi quadrata intus Labyrinthum inextricabilem, quò si quis introierit sine glomere lini, exitum inuenire nequeat. Supra id quadratum Pyramides stant quinque, quatuor in angulis, & in medio una. in uno latere pedum septuagenum quinum, altae centum quinquagenum. ita fastigatae, ut in summo, orbis aeneus, & petasus unus omnibus sit impositus, ex quo pēdent excepta cathenis tintinabula, quae uento agitata longe sonitus referant. Supra quem orbem quatuor pyramides insuper, singulae extant altae pedum centenum, supra quas uno solo quinq; Pyramides tantae altitudinis, ut reliquae totius molis altitudinem superent. Daedalo autem impositum nomen existimant ἀπὸ τοῦ δαιδάλλειν, quod est uariare. Alij hoc uerbum potius à Daedalo deriuatum putant, ob multiplex, uarium'q; ingenium hominis, propter quod graeci Daedalon uarium dicunt. & Lucre. terram ob rerum, artificiorum'q; uarietatem Daedalam nominat. En. simili modo Mineruam. Virg. Circen, Plato Logodaedalos uocant, qui dolum colunt sermonis ornatu. CREDITE. Vos scilicet, qui Domitiani ludos spectatis. Credite, fidem habete. Credere enim aliquando est dictis, uel factis fidem habere. Virg. Ora dei iussu non unquam credita Teucris. A` quo creduli dicuntur, q̄ quaecunq; facile credunt. & credulitas ipsa facilitas credendi. Sicut e contrario, Increduli, qui non facile credunt. et incredulitas credendi difficultas. Aliquando credere est fidei committere. Cic. uitam, ac fortunas cui crediderim meas. Interdum seruandum committere. Plau. Vbi is obijt mortem, qui mihi id aurū credidit. plerū'q; etiam pro confidere usurpatur. Vir. O' formose puer, nimium ne crede colori. Sallusti. Virtuti satis credebant. Item pro mutuare. Martial. Dimidium donare Lino, quàm credere totum. Qui mauult, mauult perdere dimidium. Hinc creditores proprie dicuntur, quibus mutuata pecunia debetur. Vlpia. tamen creditores dicit eos esse, quibus debetur ex quacunq; actione, uel persecutione, uel iure ciuili, sine ulla exceptionis perpetuae remotione, siue honorario, siue ordinario, siue extraordinario. siue pure. siue in diem. siue sub conditione. Creditum etiam à credo deducitur, significat'q; id, quod nobis debetur. & hoc differt à mutuo (ut Plau. sentit) quo genus à specie. Nam creditum consistit extra eas res, quae pondere, numero, mensura'ue continentur, sicuti si eandem rem recepturi sumus creditum est, non autem mutuum. Item mutuum non potest esse nisi pecunia, aut alia res proficiscatur. Creditum autem fit interdum etiā si nihil proficiscatur, ueluti si post nuptias dos promittatur. Veteres pro credas creduas usurpabant. Plau. Ipsus nec amat, nec tu creduas. Item à credo fit credibile, quod ita uerisimile est, ut facile credi possit. Cuius contrarium est incredibile, quod non est credendum, & credibiliter aduerbium, quasi uerisimiliter. & incredibiliter contrarium. IVNCTAM. Coniunctam, copulatam, hoc est cum tauro coeuntem. iungere, copulare est, quasi in unum agere. Hinc iunctura dicitur, quod significat coniunctionem. & iunctim aduerbium, sine internallo. Suetoni. Magistratus & maturius inchoauit, & penè iunctim percurrit. & iugum, quod modo est arduitas montis, & ut supra diximus. procliuis, ac prona supinitas, q̄d arctetur simul q̄ iungatur. Vnde dicitur iugosus, hoc est procliuis. Virgil. Dum iuga montis aper, fluuios dum piscis amabit. Modo instrumentum rusticum, quo colla boum, siue aliorum animalium arando, currum'ue, aut aliud onus ducendo teruntur, quod eo colla iunguntur. Hinc iugerum dictum, quod est mensura terrae ducentorum, & quadraginta pedum in longitudinem, & dimidij in latitudinem, quod tātum spatij arari uno die ab uno pari boum consueuit. Item iugo uerbū, quod est coniungo, et quasi ad unum iugum alligo. unde iugatum dicimus, coniunctum. Cic. Hoc quidem est commune uirtutum, omnes enim inter se iugatae sunt, & adiugere pro coniungere accipimus. Plau. Ma[illegible]

& iugo

& iuges eiusdem iugi pares. À quo iniuges boues, qui nunquã ad iugum adhibiti sunt. & coniuges uirum, atque uxorem. & coniugium matrimonium. Virg. Coniugio iungam stabili, propriamq; dicabo. & coniugalem torum, in quo nuptiæ fiunt. & coniugus, a, um, quod coniungit. & coniugatio apud grammaticos, quod per eam multa uerba ad unam formã, quasi ad unum iugum coniungantur. & apud rhetores coniugata, quæ ab uno genere ueluti iugo flectuntur, ut à iustitia iustus. iusta. iustum. Hinc locum à coniugatis dicimus, cum ita argumentamur, si risus gaudium est, & ridere gaudere. & iuga Iuno, qđ matrimonia coniũgat. à qua iugarius uicus Romæ appellatus est, in quo ara fuit Iunonis iugæ. & iugalis nodus, siue iugale uinculum, copula matrimonij. Virgilius. cui uincla iugalia curæ. idem, Si cui me uinclo uellem sociare iugali. & iuge auspicium est, cum uinctum iumentum stercus facit. & iugis assiduus. continuus, quasi semper, & sine aliqua intermissione iugo affixus. à quo iugiter aduerbium, hoc est continue. & coniugatio apud grammaticos, hoc est declinatio uerborum, quod paria sint, & uno iugo quasi astricta. Bigæ quoq; & quadrigæ à iugo dictæ, ꝙ illæ duorum, hæ quatuor equorũ iugo agantur. illi biiugi, siue biiuges equi dicuntur, hi quadriiugi, siue quadriiuges, qđ bini, siue quaterni ad unum iugum alligati sint, et quoniam sex aliqñ equi ad unum currum adhibebantur, qđ primum à D. Augusto factum legimus, hi seiugi siue seiuges appellati sunt. Nam qui soli sine curru ad cursum adhibẽtur, græca uoce κέλητες, hoc est celetes uocantur. Plyn. Antiqui celetas tantũ dicebant in sacris. postea uero & qui bigis, uel quadrigis uicisset, latine dicuntur desultorij, à desiliendo, quod ex ijs facile desiliatur. Sueto. de Cæsare. Quadrigas, bigasq;, & equos desultorios agitauerunt nobilissimi iuuenes. À quadriga Quadrigarij cognomen deductum. iugum etiam à ueteribus id dicebatur, sub quo ignominiæ gratia uicti hostes mitti solebant. id hoc modo fiebat, fixis in terra duabus hastis, super eas ligabatur tertia, tum uicti hostes discingebantur, & ita discincti sub illa transire cogebantur inermes. Hinc subiugare dictum debellare, atque imperio suo subijcere. item iugum in uinea dicitur. cum duabus, aut pluribus perticis, arundinibus'ue in terra defixis, aliæ supra eas alligantur, in quibus uites coniunguntur, & quasi iugum, hoc est summitatem quandã faciunt. à quo uites ipsæ seu uineæ iugatæ dicuntur. qđ si hastilibus in terra defixis singulæ transuersæ perticæ in unã tantum partem ordinis adnectantur, Uniiugæ uineæ dicuntur, & genus ipsum iugi canterium rustici uocant. Plyn. Salices quædam in proceritatem magnam emittunt iugis uinearum perticas. Idem, Seriora ferè anno ad fructum arbustiua, qua uitis iugata. Idem, & si luxuriauerint palmites, intorqueri debent, ut quatuor materias, uel duas, si uniiuga erit uinea, emittat. Idem, Simplici iugo constat uniiuga, porrecto ordine, quem canterium appellant. Hinc iugari uineæ dicuntur, quæ in iugum constituuntur. Colum. Sequitur iã adminiculandæ, iugandæq; uineæ cura. Quæ uero uineæ quadruplici ordine perticarũ instructæ sunt, compluuiatæ dicuntur, à cauis ædiũ compluuijs. Quippe in quaternas partes totidẽ iugis diuisa est. Sex certe uinearum genera memorantur. Unum cũ sparsi per terram palmites sunt. Secundum, cum per se uitis subrecta est. Tertiũ, cum adminiculo continetur sine iugo, quæ si in longum extendatur, & ad quartum [illegible] (sic enim adminiculum uitis uocamus) peruenit, [illegible] dicitur siue [illegible] à iungendo. Ex quo fiunt quæ [illegible]. Quartum genus est, cum pedata uinea est simplici iugo, quam [illegible] uocant. Quintum, cum [illegible] iugum, aut perticis sit siue arundine, aut crinis funiculis, ut in Hispania,

atq; Brũdusio, aut cum breuiores palmites sunt sarmentis ipsis inter se iunctis funium modo, hoc genus in arcus speciẽ formatum, Funetum dicitur. Sextum genus ẽ, cum uites arboribus maritantur, idq; dicitur uitis, siue uinea arbustiua. Iuga etiã dicuntur tabulæ nauium, in quibus sedent, quæ transtra dicuntur. et hoc ad græcorum imitationem, qui hæc ζυγά appellant. Virg. Inde alias animas, quæ per iuga longa sedebant, Deturbat, laxatq; foros. Item à iungo iũcus deducitur, qm̃ usus eius ad iuncturas, & omnia uirilia utilissimus est. Alterum genus eius Marinum uocant, & græci oxyschœnon, hoc est acutum iuncum. Tria huius genera sunt, acutus, & sterilis, quem Marem appellant. Frugifer, quem græci melancranim, nos atriferum uocitamus, qm̃ semen nigrum ferat. Et tertius magnitudine, carnositateq; insignis, qui Mariscus appellatur. Commodior autem ad texendum mariscus est, quem etiam holoschenon, hoc est totum iuncum uocitant. Ex eo tegetes fiunt, & marinæ nassæ, & elegantium lucernarum lumina præcipua medullæ amplitudine, hoc est materiæ, quæ lucernis adhibentur, quæ dicuntur ellychnia, ut stupa. palea. & similia, quæ oleo. seuo. cera. aut alio huiusmodi liquore tecta comburũtur. ἐλλύχνιον græcum uocabulum est. Unde nimium studium in orationibus componendis Demostheni quondam obijcientes τὰ τοῦ ἐκείνου ἐλλυχνίων ὄζειν dicebant, hoc est opera illius ellychnium redolere. Est & aliud iunci trianguli genus, quod cyperon uocant iuxta terram candidus, cacumine niger, pinguisq;, radix oliuæ nigræ similis, quã, cum oblonga est, cyperida uocant. Hæc psilocri uim habet. sed cauendum, ne affinitate nominis decipiamur. Nam ciperus qdem iunci genus est (ut diximus) Cypeirus uero alia herba est, quæ Gladiolus dicitur, radice bulbosa. & odore uicino Nardo. Apollodorus tradit barbaros suffitum huius herbæ ore excipientes consumere lienes. & nõ egredi domibus, nisi hoc suffitu percepto. uegetiores. n. firmioresq; hoc modo fieri. Est & per se indica herba, quæ cyperis uocatur, gingiberis effigie commanducata croci uim reddens. Est & aliud iunci genus, quod tropicẽ uocant, huius semine allicitur somnus. Sed seruare modum oportet, ne sopor fiat. Est & odoratus iuncus in Syria Cœle nascens, sed laudatissimus ex nabathea affertur cognomen theucitis. Est aũt rotundus uinosæ mordacitatis ad linguam. In confricando odorem rosæ emittit rubentibus fragmentis, reliquo aspectu nihil ferè à cæteris sui generis differens. À iunco iunceum dicimus, quod ex iunco est. Item à iungo deducitur iugulus anterior colli pars, unde uox, halitusq; procedit, ꝙ per eam pectori caput iugatur. et quia in Iugulo mortifera statim plaga est præ cæteris membris, ideo ueteres petere iugulũ, & ferire iugulum dixerunt, pro eo, qđ est petere mortem, uel inferre mortem. & iugulare pro interficere. Item à iungo composita fiunt adiungo, quod est addo. et adiugo etiam dicitur, quasi ad unum iugum appono. Abiungo. separo. alieno. hoc & abiugo dicitur. Pacu. Quæ te res ab stabulis abiugat, certum est loqui. Circuniungo notæ significationis. interiungo, subsisto, tractum à curru, cuius rotæ interiecto sude iunguntur, ut quiescat. Mart. Et cum currere debeas Bouillas Interiungere quæris ad camœnas. iniungo, demando. subiũgo, addo. unde subiunctiuus modus à grammaticis dictus, qa subiungitur alteri uerbo. ut respondebis mihi, cum ad te uenero. Martialis, Ne ualeam, si non totis Deciane diebus, Et tecum totis noctibus esse uelim. Virgilius, Si me fata meis paterentur ducere uitam Auspicijs, & si cute mea componere curas, Urbem Troianam primum, dulcesq; meorũ Relliquias colerem. & subiunctiuæ coniunctiones, quia cæteris partibus subiunguntur [illegible] appellare quæ [illegible], ut [illegible]

iungunt, ut hoc uel illud, meum, uel tuum erit, hodie uel cras. & distunctio separatio, ut cum alter ab altero absumus. Cicero. Neque enim non potest mihi molestissima esse distunctio nostra, in tanta rerum omnium uarietate. Seiungo, eiusdem significationis, ut seiunctos bonos à malis, fortes à timidis, iustos ab iniquis. coniungo, simul iungo. à quo coniunctura. coniunctio. & coniunctiuus modus pro subiunctiuo. & coniunctim aduerbium, sicut à distungo quidam usurpant distunctim. TAVRO. Taurus proprie est ad procreandum sobolem reseruatus, sicut in capris hircus, in ouibus aries, in pullis gallus. dicitur autem à græco, quod est ταῦρος. Huic animali in aspectu generositas est. Toruus est fronte. auribus setosis. cornibus in procinctu dimicationem poscentibus. ingens priorbus in pedibus comminatio. Gliscente ira alternos replicat, spargensq; in altum arenam eo stimulo mirifice ardescit. Minora huic, q̃ boui cornua, tenuioraq;. Generationem quadrimus implet. Singulis tauris denas boues eodem anno tradunt. Si post coitũ in dextram partem abeunt tauri. generatos mares esse existimant, si in læuam, fœminas. Conceptio uno initu pficitur. Tauri non sæpius, q̃ bis die ineunt. Boues animalium soli etiam retro ambulantes pascuntur. Vita fœminis XV annis longissima, maribus XX. Robur quinto anno. Quibus minimum corporis, plus laboris. Lauatione calidæ aquæ traduntur pinguiores fieri, & siquis incisa cute spiritum uiscera per arundinem adigat. Syriacis bobus non sunt palearia, sed gibber in dorso. Domitura boum in trimatu optima, postea sera est, ante præmatura. Aptissime cum domito iuuencus instruitur. Hoc animal tanquã laboris, & agriculturæ socium quodammodo ueneramur. Quapropter damnatus olim Romæ fuisse legitur, qui cõcubino procaci ruri se omasum edisse neganti bouem occiderat, nec aliter in exilium actus, quã si colonum suũ interemisset. Thessalorum gentis inuentum est, equo iuxta quadrupedante cornu intorta ceruice tauros necare. Primus hoc spectaculum Romæ Cæsar dictator exhibuit. Est frequens in prodigijs priscorum bouẽ locutum, quo nuntiato senatum sub diuo haberi cõsueuisse. Bos in Aegypto pro numine colitur, Apim uocãt, insigni in dextro latere candicante macula, quæ cornibus lunæ similis est iam crescere incipientis. Nodum sub lingua habet, quem cantharũ appellant. Nõ est fas eum certa uitæ spatia excedere. Mersum in sacerdotum fonte enecant, aliũq; multis lachrymis, & luctu, quẽ substituant quærunt. & donec inuenerint, derasis etiam capitibus mœrent. Inuentus, deducitur à sacerdotibus Memphim, ubi gemina ei delubra sunt, quæ thalamos denominant. Alterum intra se mortiferum est. in altero dira portendit. responsa priuatis dat. & de manibus consulentium accipit cibum. Germanici Cæsaris manus auersatus est, q̃ haud multo post extinctus fuit. Cum se prorumpit in hominũ cœtus, sine strepitu incedit. Lictorum iussu, & puerorum caterua comitatur concinens carmen honori eius, ille intelligere uidetur. & adorari uelle. fœmina bos semel in anno ei ostenditur, semperq; eodẽ die & inueniri eam, & extingui memorant. Memphi locus est in Nilo, quem à figura uocant phialã. ibi singulis annis auream paterã, argenteamq; demergunt diebus septem, quos apis natales habent. Traduntq; neminem p eos dies à crocodilis attingi. octauo autem die post horam sextam redire belluæ feritatem. Hinc apim quidam serapin. quidam osyrim nominant. Tradunt enim Osirim Iouis filium fuisse ex Niobe filia Phoronei. Hunc cum Phoroneo auo in Argiuorũ regno successisset, & plures annos Arguis imperasset, Aegialum fratrem regno Achaiæ præfecisse. ipsum uero gloriæ desyderio transfretasse ad Aegyptios, quos cum ditioni suæ subegisset, Inachi primi Arguorum regis filiam, à quo ipsa

Inachis, & Inachus Achaiæ fluuius. & Inachia regio dicta, quæ Io uocabatur in Aegyptũ fugatam sibi matrimonio coniũxisse. Sic utrũq; diuinos honores meruisse, cum illa literas Osiris, uarias artes Aegyptios docuisset. Tibul. Primus aratra manu solerti fecit Osiris, Et tenerã ferro sollicitauit humum. Primus inexpertæ commisit semina terræ, Pomaq; non notis legit ab arboribus. Hic docuit teneram palis adiungere uitem. Hic uiridem dura cædere falce comam. Veruntamen Osirim à Tiphone fratre p fraudem occisum fuisse, ac dilaniatum, eiusq; membra ab uxore diu quæsita. Quæ cum non inueniret, in maximos fletus prorumpere solitam. Qua re commotos Aegyptios tandiu ea quæsiuisse, quoad iuxta Syenẽ inuenerũt. Hæc urbs est in confinibus Ethiopiæ, atq; Aegypti supra Alexãdriam, uersus meridiem quinquaginta millia stadiorum, quæ directe locata est sub tropico æstiuo, hoc est sub cancro in extremo torridæ Zonæ. unde cum sol ad cancrũ uenit, in medio solstitij die supra uerticem urbis candens, nullã prorsus umbram facit. Luca. umbras nusquã flectente Syene. Eo in loco philosophi effodisse puteum dicuntur nimiæ altitudinis, quem sol recto intuitu irradiabat octauo calẽdarũ Iulij cũ Sol in cancro erat. Inuenta igitur hoc loco membra Io, quæ postea Isis uocitata est, collegit, ac sepulturæ mandauit, Locumq; pro sepulchro elegit tutissimum, nec facile peruium, hoc est insulam Abaton, quæ inaccessibilis interpretatur, quoniam in palude est iuxta Memphim, limosa, ac papyris obsita. Paludem ipsam stygem hoc est tristitiam nominauit. Voluitq; neminem in eam insulã traijcere nisi certis diebus. Siquis in ea palude perijsset ei sacra centum annis soluebantur, quod tetigisse uidetur Virgilius, Cẽtum errant annos. Cum uero post hæc bos Aegyptijs iuxta hunc locum apparuisset, existimarunt hunc Osirim esse, & ut deum adorare cœperunt, mutatoq; nomine, Apim uocauere, quod lingua eorum bouem significat. deinde dictus est Serapis. Ouidi. Et comes in pompa corniger Apis erat. Idem, nũquamq; satis quæsitus Osiris. Tibullus. Te canit, atq; suũ pubes miratur Osirim Barbara memphitem plangere docta bouem. Marti. non illam mille catastæ Vincebant, nec quæ turba Serapin amat. ergo in sacris Isidis imitatio est inuenti Osiridis, quẽ à Tiphone fratre dilaniatum toto orbe quæsiuisse narratur. Alij ideo hæc sacra instituta existimant, quod Isis paruulum filium Osiridi patri superstitem, nomine Horum, cum semel amisisset, timens, ne id filio cõtigisset, qđ patri euenerat, in maximos fletus prorupit. Sed illo tandem inuento, mœrorẽ in lætitiam conuertit. Hoc igitur imitari sacerdotes Aegyptij, et deglabrato corpore pectora sua tondere, lamentariq; ueluti amissum filium, deinde quasi inuentum producere, & mœrorem omnem in lætitiam uertere. Iuue. plangentis populi currit derisor Anubis. Erat aũt Romæ templum Isidis iuxta Campũ Martiũ. Idẽ, si candida iusserit Io Ibit ad Aegypti finem, calidaq; petitas À Meroë portabit aquas, ut spargat i ædẽ Isidis, antiquo quæ proxima surgit ouili. in hoc templo sacra ei Deæ quotidie celebrare solebant, pila ferentes, & sistra, & primo cum fletu prodeũtes, deinde cum cantu redeuntes, qđ circa octauã diei horam fieri solebat. Mart. Nũtiat octauã phariæ sua turba iuuencæ. Et pilata redit, iamq; subitq; cohors. Bos à græco deducitur, quod est βοῦς, hoc ẽt ἀπὸ τοῦ βόσκω, qđ est pasco. Cuius futurũ est βώσω. à quo detractione s literæ bos fieri scribit Aristarchus. Hinc boariũ forũ Romæ appellatũ, q; in eo boues uenderentur. & bubulcus, qui uel bobus arat, uel boues fundi aratorios pascit. À quo bubulcitare uerbũ. Plau. Decet me amare, et te bubulcitare. Iuniorũ familiæ bubulcũ nominauerũt, q bobus optime utebatur. & bosphorus à bouis meabili transitu, pp angustiam freti. Duo aũt bosphori sunt. Alter iuxta Byzantium,

qui bosphorus

qui bosphorus Thracius dicitur. Alter in introitu Mæotidos paludis. de quo Ouid. Bosphorus, et Tanais superat, Scythiæq; paludes. Hic bosphorus Cimerius appellatur, à cimerijs populis, qui frigidissimam eius partem incolunt. unde quunq; terras frigoribus occupatas habitant, Cimerij appellantur, quales fuerunt inter Baias, & Cumas in ea regione, in qua conuallis satis eminenti iugo circūdata est, quæ neq; matutino, neq; uespertino tempore sole contingüntur. et Bœotia, à quo Bœotij populi, regio Europæ, à boue, quā Cadmus Agenoris filius Thebarū cōditor immolauit ante, q̄ urbem ædificaret. Ouidi. Mœnia fac condas, Bœotiaq; illa uocato. Eandē urbē Amphion muris ornauit, Bacchi & Herculis clarissimam patriam, quā tandem Alexander Magnus euertit, ciuesq; omnes sub corona uēdidit. Hæc urbs aliqñ à poëtis Draconigera nominatur, q̄a à Cadmo cum quinq; uiris ex dracone ab ipso interfecto natis cōstructa fuit. Dicitur aūt hæc Thebe, et Thebæ thebarū, Fuit et alia urbs hoc nomine in Aegypto, quā Busiris Aegypti rex cōdidit. Græci Heliopolin, hoc est solis urbē uocauere. Huius ambitum centum quadraginta stadiorum fuisse scribit Herodotus, urbem insignem publicis, priuatisq; ædificijs, & cæterarum omnium urbium felicissimam. Plynius tradit totam pensilem fuisse, subter quam reges soliti erant maximos exercitus armatorum educere, nullo ex oppidanis id sentiente, & (q̄d est mirabilius) mediam fluuius intersecabat. Centū portas habuisse eā tradunt. Iuue. Atq; uetus Thebe centū iacet obruta portis. Ab hac Thebe Thebæi dicuntur. À Thebe uero Bœotiæ Thebani. Sed Thebæi græcum est. Nam græci ēt Thebanos uocant Thebæos. Fuit & alia Thebe (Homero teste) in Cilicia patria Andromaches, quæ Hectoris uxor fuit. Ouid. Nec cruciere minus, q̄ cum Thebana cruentum Hectora Thessalico uidit ab axe trahi. Item alia Thebe (teste Plynio) in Lucania, quæ regio est inter Appuliam, & Calabriā, cuius populi Lucani dicuntur, siue quod eorum regio sita est ad partem luciferæ stellæ, siue q̄ loca ætheria sint, & ob id multæ lucis, siue à Lucilio duce, seu quod primo in loco consederint. Item à boue græca uoce bootes, quod latine dicere possumus bubulcum. Est autē cœleste sydus, quod arctophylax uocatur, & more bubulci sequi plaustrū uidetur. Ouidi. Arctophylax formam terga sequentis habet. Neq; enim recte sentit Aratus bootem, non à plaustri similitudine uocitatū, sed q̄d plaustri instar circa polum, quem boreum dicimus, uersari uideatur. Duo sunt cœli uertices, quos latini mō axes, modo cardines, q̄d circa eos rotari orbis uideatur, appellant. Græci polos noncupauere unus australis, siue antarcticus, hoc est arctico oppositus, qui terræ obiectu à nobis cerni non potest. Alter septentrionalis, siue arcticus, siue arctous, siue boreus, q̄ nunq̄ occidens semper conspicitur. Virg. Hic uertex nobis semper sublimis, at illū sub pedibus Styx atra tenet, manetq; profundi. Nostris tamen temporibus Lusitani Oceanum ingressi, & ad sinistram nauigantes, intantum processere, ut septentrionalem arctum non cernant, uideant autem stellam eodē ferè semper loco sitam, qua sibi ducatum præbēte, per plures nauigent dies. Ex quo coniecturā faciunt australem hunc polum esse. Mira res, compertum ætate nostra, q̄d tot ante secula cernere non potuerunt, & scire iam nos uideri antarcticum posse, quod maiores nostri excellenti ingenio, ac doctrina, uiri prorsus ignorarunt. Duæ etiā arcti sunt, quæ septentrionali polo nixæ uehūtur. Arctico circulo clausæ, & ita collocatæ, ut utraq; resupinata alterius cōtegat caput, sed caput eius, quæ superior est, ad caudam inferioris contendat. Alterā maiorem ursam, siue elicem. Altera minorem ursam, siue græcorum lingua cynosuram, hoc est canis caudam nominant. Illam populi Græcia notare soliti. Hanc Sidonij aspicientes continue nauigant.

Ouid. Esse duas arctos, quarū cynosura uocatur Sidonijs, Elicē graia carina notat. Elicem scribit Hesiodus Calistona Lycaonis Arcadiæ regis filiā fuisse. Hāc studio uenationis inductam relicto patre, sese in syluas contulisse, factamq; unam ex comitibus Dianæ, à qua cum mirifice amaretur, quadam die solam in syluis inuentam Iouem compressisse. Quod facinus cum aliquandiu celasset, tandem iussam cum cæteris uirginibus lauari, tumore uteri crimen detexisse. Quamobrem indignatam deam, in ursæ effigiem illam commutasse, quæ græce ἄρκτος appellatur. In ea specie non multo post filium peperisse, quem Arcada nominauit. à quo postea dicta est Arcadia Peloponesi regio. & Achaiæ pars, undiq; à mari remota, Initio Drymodis, mox Pelagis appellata, à quibusdam etiam Parrhasia, cū Parrhasie oppidum Arcadiæ sit. Parrhasio dictum Panis de monte Lycæi. ab hac Arcades populi, & Arcadici mores. Alij tradūt Iouem in Dianæ specie, cum remotam à cæterarum uirginum consortio comperisset, cum ea concubuisse. Cumq; Diana uiso tumore uentris eius rei causam scrutaretur, responso accepto, quod id culpa eius euenerat, ira percitam, in eam, quam diximus effigiem illam commutasse, & dum forte in sylua (ut mos est ferarum) uagaretur. Ab Aetolis captam ad Lycaonem simul cum filio ductam fuisse, & regi dono datam. Vbi cum patrij moris, & legum ignara sese in Iouis Lycæi templum coniecisset, moxq; eam filius esset subsecutus, Arcadibus eos interficere uolentibus, à Ioue exceptos, & in cœlo collocatos fuisse, matremq; arcton, hoc est ursam, filium uero arctophylacem, hoc est ursæ custodem uocitatum. Sunt etiam qui affirment Iunonem cum Iouis concubitum cum Calistone intellexisset, accensam ira, illam in ursam conuertisse, eandē mox Dianæ obuiā factā à dea fuisse interfectam, deinde inter sydera collocatam. Nōnulli Iouem ferunt, ueritum, ne Iuno, quod minata fuerat, pellicem eo in loco deprehēderet, Calistonem in ursæ effigiem commutatam ibi reliquisse, Iunonem dolo percepto hāc uenanti Deæ ostendisse, à qua confectam fuisse sagitta, & à Ioue inter sydera relatam. Proptereaq; hoc sydus non occidit, q̄a Thetis Iunonis nutrix ab ea rogata ē unà cum cæteris maris dijs, ne factum ex pellice cœleste signum in mare paterentur occidere. Ouid. Gurgite cœruleo septem prohibete triones, Syderaq; in cœlum stupri mercede recepta, Pellite, ne puro tingatur in æquore pellex. Cynosuram uero minorem ursam esse manifestum est. Hāc unam ex Iouis nutricibus, et nymphis idæis fuisse tradunt inter Curetas uersari solitam, q̄ Iouis fuerunt ministri. Nonnulli etiam Elicem, & Cynosuram nymphas Iouis nutrices dixere accepti beneficij gratia in cœlo à Ioue collocatas, & utranq; arcton nuncupatam, à nostris etiā septentriones. à græcis uero ἁμάξας, hoc est currus nominatas. Var. Triones rusticorum uocabulo boues uocitatos scribit, & quasi quosdam terriones, hoc est arandæ terræ, ac colendæ idoneos, quod ergo antiqui græcorum ἅμαξαν, hoc est plaustrum dixere, nostri ueteres à bubus iunctis septentriones uocitarunt, à septem stellis, ex quibus, quasi iuncti triones figurātur. Vel ideo magis hæ septem stellæ triones appellatæ, quoniam ita sitæ sunt, ut ternæ quæq; stellæ proximæ inter sese trigonam, hoc est triquetram figuram constituant, quā recentiores uocant triangulum. Quippe maiores nostri, cum ab initio rationem syderum scrutarentur, pro numero, ac situ, posituraq; stellarum, uarias animalium, aliarumq; rerum effigies figurabant. Quoniam ergo ex his septem stellis duæ pariles uno in loco uiderentur, pro bubus eas accepere. Reliquis uero quinque plaustri figuram designarunt. itaque & proximum huic sydus bubulcum, hoc est bootem appellauere, q̄a more bubulci currum sequitur. At qui ad formandā maioris ur

se effigiem, non septem istas duntaxat, sed quinque & uiginti stellas quidam astrologi adnotarunt. in capite septem. in singulis auribus binas. in humero duas. in pectore unam. in pede priore claras duas. in summa cauda claram unam. inter scapulas unã. in crure posteriore duas. in extremo pedis duas. supra caudã tres. Arctophylacis nomen post Homeri tempora (ut opinor) inuentum. Nam ille & plaustrum, & arcton, & bootem nominat, Arctophylacis nunq̃ facit mentionem. Cynosuram constituunt in humero stella una splendida. in pectore clara una. inter scapulas clara una. in uentre clara una. super cauda claræ tres. Sed harum trium quæ infima est, polus appellatur, in quo totum orbem circũagi existimant. Aratus, Certior est cynosura tamen sulcantibus æquor. Quippe breuis totam fido se cardine uertit. Minorem arcton etiã phœnicen uocant, quod Thales, qui de ratione astrorum diligentissime scripsit, & hanc primus notauit, uocauitq; minorẽ arcton, Phœnix fuit, quæ causa est, ut Phœnices eã obseruent, quã ab suo inuentore acceperunt, & ex illius nomine uocarunt phœnicen, cum ij, qui Peloponnesum incolunt, proprie duntaxat arcto utantur, quãuis sub minore certius nauigari cõpertum sit. Aratus, Hic Iouis altrices elice, cynosuráq; fulgẽt, Dat Graijs Elice cursus maioribus astris. Phœnicas cynosura regit, sed cãdida tota. Sunt qui scribunt Elicem nomen oppidi primo fuisse in Peloponneso, in quo nata sit Calisto, & ab eo hoc sydus elicen uocitatum. Ab arcto arcturus dictus, quod ursæ cauda interpretatur, hoc est ἄρκτου οὐρά. Stella quædam est Arctophylacis, siue Bootes, quem maioris ursæ terga sectari supra diximus. Habet enim Arctophylax in manu sinistra stellas quatuor, quæ dicuntur nunquã occidere. in capite stellam unam, in utroq; humero singulas, sed clariorẽ, quæ in dextra, & sub ea alteram obscuram, & in cubito dextro claram unam. in Zona unam longe cæteris lucidiorẽ. in utrisq; pedibus singulas. Quæ in Zona est, arcturus appellatur. Oritur autũni tempore. De Arctophylace huiusmodi etiam recitant fabellam. Cum Lycaon Calistonis pater Iouem hospitio suscepisset, tentandi numinis gratia Arcadẽ Iouis, & Calistonis filium nepotem suũ inter alias concisum carnes illi in conuiuio apposuisse, propter quod indignatum deum, deiecta in terram mensa, domum fulmine incendisse, ipsum in lupi effigiem transmutasse. filio autẽ collectis, ac compositis membris uitam restituisse, & Aetolo cuidam tradidisse educandum. Hunc cum adoleuisset, & uenator factus matrem aliquando, quæ in ursam conuersa fuerat, in syluis esset conspicatus, studio conficiendi eam usq; in Iouis Lycæi templum persecutum fuisse, quod ingredi, Arcadũ lege, capitale erat. itaq; cum utrunq; necare ex lege oporteret, miseratione (ut supra diximus) Iouis in cœlum fuisse translatos. Ab arcto arctous deducitur, hoc est septentrionalis. & arcticus, et oppositum eius antarcticus. Itẽ à boue bucephalus dictus, quasi bouis caput, equus Alexandri & urbs, de quibus supra diximus. item bupræstis. & buphthalmus. & buglossus herbæ, de quibus similiter dictum est. item bumastus genus uuæ grossioris, quod tumeat ad similitudinem mammarũ bouis, βοῦς enim græce bos dicitur, μαστὸς mamma, sicut à similitudine digitorum, Dactylus uocatur aliud uuæ genus in longum porrectæ, quod græce δάκτυλος digitus appellatur, & quæ paruos acinos habent, sed mites, ac suauitate certantes, dicuntur Leptoroges. λεπτὸς enim subtilis à græcis dicitur, ῥὼξ acinus. item bucardia lapillus bubulo cordi similis, Babylone tantum nascens, de quo supra disseruimus. & Bouillæ oppidum quasi bouis hillæ. & buberij ludi, quos ueteres à bobus, pecoreq; appellarunt, de quibus similiter dictum iam fuit. & bucentes, qui græce βουκέντης dicitur, hoc est tabanus à pungendis bobus. κεντεῖν enim pungere est. & bucentrum stimulus. Græci enim βούκεντρον nominant. & Eribœa Iuno, quasi lis bouis. Eris enim græce, lis dicitur, quia Isidem in bouem mutatam nimia indignatione persecuta est. & bucolicum carmen à custodia armentorum, hoc est ἀπὸ τῶν βουκόλων, qui dicuntur armentarij, quod præcipua animalia apud rusticos sint boues. hoc autem carmen humile est, & rustica simplicitate gaudet, rusticæq; in eo personæ introducuntur. Cuius originem quidam hanc referunt. Quo tempore Xerxes Persarum rex Græciã inuasit, cũ omnes intra muros laterent, nec possent Dianæ sacra psolui, puenisse ad montes Laconas rusticos, & in eius honorem hymnos cecinisse. unde natum bucolicum carmen posterior ætas elimauit. Alij Orestem tradunt, cum Dianæ fascelidis simulachrum ex Scythia raptum adueheret, in Siciliam tempestate delatum fuisse, illic completo anno Dianæ festum hymnis celebrasse nautis suis collectis, & pastorum multitudine conuocata. Sic eam consuetudinem apud rusticos postea permansisse. Sunt qui non Dianæ, sed Apollini Nomio consecratum hoc carmen uelin, quo tempore Admeti regis pauit armenta. Nonnulli rusticis numinibus à pastoribus dicatum, ut Pani, faunis, satyrisq;. bucolicon etiam genus est panacis, hæc herba est ferulæ similis, quæ in ipso fine Arcadiæ, & circa Erymanthi fontes, & in Africa, et in Macedonia nascitur quinq; cubitorum folijs. primo quaternis, mox senis in terrã iacentibus, ampla magnitudine rotundis, in cacumen uero oleaginis, semine in muscarijs dependente, ut ferulæ. Excipitur succus inciso caule messibus radice in Autumno, q̃ opopanax appellatur. Herba hæc ipso nomine omniũ morborum remedia promittit. dicitur enim ἀπὸ τοῦ πάντα ἀκεῖν, hoc est à sanando omnia, ideo inuentio eius dijs ascripta est. Unum genus Asclepion cognominatur, quoniam is Filiam Panaciam appellauit. hac euulsa scrobẽ repleri uario genere frugum religio erat, ac terræ piamentum. Succum igitur, qui ex Macedonia affertur, bucolicum uocant, quod βουκόλοι, hoc est armentarij hunc succum sponte erumpentem excipiunt. Alterum genus Heraclion uocant, & ab Hercule tradunt inuentum. Alij origanum heracleoticum syluestre, quoniam est origano simile. Tertium panaces Chiromon cognominatur ab inuentore, folium lappato simile, flos aureus, radix parua. Quartum genus ab eodẽ Chirone repertum centauriõ cognominatur. Chiron enim centaurus fuit, Saturni & Phillyræ filius Oceani filiæ. Nã cum Saturnus Iouem filium quæreret, in Thracia cũ Phillyra Oceani filia in equum uersus dicitur concubuisse, ex qua Chironem centaurum genuit, dimidio hominem reliqua parte equum, q̃ à matre Phillyrides est dictus. hic non modo centauros sed uniuersos suæ ætatis homines bonitate, & iustitia superauit. Aratus, Hic erit ille pius Chirõ iustissimus omnes Inter nubigenas, et magni doctor Achillis. Nauigauit cum Argonautis, quorum medicus fuit, medicinam, & herbarũ uires inuenit. Medicinã Aesculapius. Citharã Achilles. Astrologiam Hercules ab eo didicerunt. Ad hunc cum aliquando Hercules diuertisset, ipseq; sagittas illius, sanguine hydræ tinctas manibus contrectaret. et secum miraretur, quomodo illis immania centaurorum corpora interfecisset, una è manibus forte delapsa, pedem uulnerauit, propter quod doloris magnitudine proditur extinctus. Sed post nouem dies miseratione deorum ad astra sublatus est, & Sagittarij signum constituit. Ouidius, Nona dies aderat, cum tu iustissime Chirõ Bis septem stellis corpore iunctus eras. Quidam tamen Sagittarium non Chironem, sed Crocum esse dixerunt Euphenes musarum nutricis filium, hunc domicilium in monte Helicone habuisse, & cum musis cantu, ac cithara delectari solitum, sæpe

etiam

etiam studio uenationis exerceri, quapropter magnã laudem & laboris, & ingenij assecutum. Hinc musas à Ioue petijsse, ut eum inter astra collocaret. itaque Iouẽ, ut omnia illius artificia in uno corpore referret, crura eius equina fecisse, qđ equo multum uenando usus fuisset, sagittas ei addidisse, ut acumẽ, ac celeritas indicaretur. Satyri caudam in corpore fixisse, qđ nõ minus hoc musæ delectarentur, q̃ Satyri Liber. Figuratur ad occasum spectans, & uelut mittere sagittas incipiens. Præceps occidit. exoritur directus. habet in capite stellas duas. in arcu duas. in sagitta unam. in dextro cubito unam. in manu priori unam. in uentre unam. inter scapulas duas. in cauda unam. Præterea ante pedes coronam habet septem stellarum. Item bucula, parua bos. Plynius, eidem morbo buculæ iecur contritum prodest. Idem, Mironem Ageladis discipulum bucula maxime nobilitauit celebratis uersibus laudata, quando alieno pleriq; ingenio magis, quã suo laudantur. Extant nunc quoq; de ea uersus Ausonij poëtæ. Bucula sum cœlo genitoris facta Mironis, Nec puto me factam, sed puto megenitã. Buccula uero cum gemino. cc. significat paruam buccam. Bucca os est. Cic. Et quicquid in buccam uenerit, ad te scribam. in quo notandum est, ꝙ os, & bucca, siue in plurali buccæ, non exteriorem partem, hoc est labia significant (ut uulgus existimat) sed interiorem. Quintil. Ore magis, q̃ labris loquendum est. Est ergo bucca interior illa concauitas, unde uox prodit, et qua concipitur flatus. Iuue. notæq; per oppida buccæ. Horat. ut Iuppiter ambas Inflatus buccas. Ambas buccas (inqt) hoc est utrũq; latus oris. Plau. Nescio utrũ maiores buccæ, an mãmæ fierent. Plyn. Infra oculos malæ homini tantum, quas prisci genas uocauere, XII tabularum interdicto radi eas uetante, pudoris hæc sedes. Intra eas hilaritatem, risumq; indicantes buccæ. Sonus ille, qui ex inflatione buccarum erumpit factitio nomine Sclopus appellatur. Persius, Nec sclopo tumidas intendis rumpere buccas. Buccula etiam pars cassidis est, per quam mittitur spiritus. Iuuena. Lorica et fracta de casside buccula pendens. à Bucca etiam Buccea fit, hoc est frustulum alicuius rei esui aptæ, quantum. s. bucca commode capit. Cuius diminutiuum est buccella. Augustus in epistola ad Tiberium. Ne iudæus quidẽ mi Tiberi tã diligenter sabbatis ieiuniũ seruat, q̃ ego hodie seruaui, qui in balneo demum post horam primã noctis duas bucceas manducaui prius, quã ungi inciperem. Quidã Buccinam quoque à bucca deductum existimant instrumentum, quo signum datur in hosteis ad pugnam. Ouid. caua buccina sumitur illi Tortilis in latum. à cuius similitudine buccinũ conchæ genus, de quo supra disseruimus. & ideo per duplex cc scribendum censent. Nos à boũ potius uoce, deductum putamus, & per simplex c. scribi debere, quod ueluti boum quidam mugitus sit. Siquidem et græci βυκανιστήριον, bucanam nominant, & βυκανιστὴν bucinatorem. Verum hæc nomina illi à latinis (ut arbitror) quemadmodum pleraque alia sumpsere. Nam bucinam ipsi proprie σάλπιγγα nominant. Tritonis inuentum fuisse bucinam tradunt. Hunc. n. cum cõcham inuenisset, tulisse eam ad gigantes, & ibi sonitum quendã inauditum per concham misisse, quo audito ueritos hosteis, nequa immanis fera ab aduersarijs adducta fuisset, primo fugæ sese dedisse, deinde uictos in hostium peruenisse potestatem. Triton maris deus Neptuni, & Salaciæ marinæ deæ filius, quod primum in Tritonide palude uisus fuerit. Est etiã fluuius triton in Libya defluẽs in paludem Tritonidem, deinde in mare Libycum. in hac palude insulam esse scribit Herodotus nomine Phla, in qua signa extant aduentus Iasonis, quin ad eam tempore Ogygij regis apparuisse Palladem uirginali ætate, ex cuius nomine & ipsa Tritonia uocitata est. Quapropter quosdã

Mineruam Neptuni, & Tritonidos paludis filiam esse scripsisse, sed patrem dedignatam dedisse se Ioui, et à Ioue in filiam receptam, Rursusq; cum galeas, et scuta Aegyptijs inuenisset, ea postmodum ad græcos transtulisse, qui iuxta Tritonidẽ incolunt diem, quem putant natalem Mineruæ, ludicris uirginũ inter se decertantium celebrant. Sic boere quoq; non ἀπὸ τῦ βοάω, quod est uoco, sed à boum mugitu deductum opinantur. Pacu. Clamore & sonitu colles resonantes bount. Var. Exeunt citi, strepunt, bount. dicitur etiam boo boas. à quo bocas genus piscis, qui ueluti mugitum quendam emittit. & reboo reboas. Vir. reboant, syluæq;, & magnus olympus. Item à boue Bucerum pecus, quod de bobus dicitur. & buceriæ, hoc est boum armenta. Lucr. Lanigeræ pecudes, et equorum duellica proles, Buceriæq; greges. Item bubulus à boue deriuatur. et bouillus. Plyn. Bouillæ carnis iure facile curatur. Idẽ, Stomachum exulceratum lactis asinini, & bubuli potus reficit. Item à boue bubalus, syluestris bos, colore niger, quo nunc passim ducendo currui, & uehendis oneribus, ac etiam terræ arandæ utuntur. Apud ueteres non erat in usu. Ex Africa primũ id animal allatum proditur. imperitum uulgus uros quoque bubalos uocat, à bouis quadam similitudine excellenti, & ui, et uelocitate animal. In Hercinia id sylua Germaniæ nascitur, magnitudine parum infra elephantum, specie, & colore, et figura tauri. Neq; homini neq; feræ, quã conspexerit, parcit. hos studiose foueis captos interficiunt, relatis in publicum cornibus, quæ sint testimonio. Magnam ferunt laudem, qui plurimos interfecerint. Amplitudo cornuum, & figura, & species multum à nostrorum boum cornibus differunt. hæc studiose exquisita ab labris argento circũcludunt, atq; in amplissimis epulis pro poculis utuntur. Item à boue Bubonia boum Dea, sicut Mellonia mellis. & bauli, qui uicus est inter Baias, & Missenum, ubi boues quondam Herculis, dũ iuxta Cumas hospitatus esset, stabulati essẽ dicuntur. Hinc boalia primum locus appellatus est, deinde uetustate corrupto uocabulo bauli. Symmachus, corrupta boalia, baulos Nũcupat hæc ætas. Marti. Dũ petit à baulis mater Cesellia Baias, Occidit insani crimine mersa freti. Corne. Tacitus, Nero matrẽ elicit ad Baias, ubi quinquatrium celebrabat, excipitq; manu, & complexu, ducitq; baulos. Id uillæ nomen est inter Missenum promontorium, & Baianum lacum, flexo mari abluitur. & Melibœus proprium nomen pastoris, quod curam boum habeat. & Melibœa litoralis urbs Magnesiæ propinqua Thessaliæ. À quo fit adiectiuum melibœus, a, um. bupleuron quoq; à boue nominatum existimant, quod in sponte nascentium herbarum numero græci habent. caule cubitali. folijs multis, lõgisq;. capite anethi. Laudatũ in cibis ab Hippocrate medico, et Glaucone, & Nicandro. radix eius in uino urinæ ciendæ contra serpenteis datur. Item buphonõ alia herba, quã alij chamæleontem, alij Ixium uocant. Cuius duo genera. Candidior, asperiora folia habet, serpitq; in terra echini modo spinas erigens. radice dulci. odore grauissimo. Quibusdam in locis uiscum gignit album. unde & Ixia siue Ixium uocatur. Nam græci ἰξὸν uiscum nominãt, chamæleon à foliorum uarietate appellatur. Mutat enim cum terra colores ad similitudinẽ chamæleontis animalis, de quo alibi dicemus. huius succus occidit canes, suesq; in polenta, addita aqua, et oleo. contrahit in se mures, ac necat, nisi protinus sorbeãt aquã. Radicem eius qdam decoquunt in cibo contra fluxiones, quas græci reumatismos uocant. Ex nigris aliq marem dixere, cui flos purpureus esset, & fœminam, cui uiolaceus. Radices ricinos canum necant. Item iuuencas anginæ modo. quare quidã buphonon eam nominant ἀπὸ τῦ φόνου, quod est mors, & βοῦς bos. Alij cynozon, quia fœtore ricinos à canum

auribus expellit, κύων enim canis, ὄζων olens dicitur. Item à boue boua, siue boa (utroq; enim modo dicitur) serpentis genus, uel quod primo bubuli lactis succus alatur, uel quod instar bouis turgeat. in tantam enim aliquando magnitudinem excrescit, ut D. Claudio principe occisæ in uaticano solidus, in aluo spectatus sit infans. Hinc boua etiā siue boa morbi genus est, cum corpora papularum multitudine rubent ad similitudinem eorum, qui boa serpente icti obturgescunt. ignorauit hoc Festus Pompeius, q̄ boam scripsit esse crurum tumorem uiæ labore collectum, Plyn. Ebuli folia contrita, & ueteri uino imposita boam sanant, idest rubentes papulas. Papularum duo genera sunt, altera in qua p̄ minimas pustulas cutis exasperatur & rubet, leuiterq; roditur, mediū habet pauxillo lenius, tarde serpit, idq; uitium maxime rotundum incipit, eademq; ratione in orbem procedit. Altera autem est, quā agriam, hoc est feram græci appellant, in qua similiter quidem, sed magis cutis exasperatur, exulceraturq;, ac uehementius erodit, & rubet. interdum etiam pilos remittit. Virg. Ardentes papulæ, atque immundus olētia sudor Membra sequebatur. Hinc papillæ capitula mammarum uocitata, q̄d papularum sint similes. Papi carduorum flores dicuntur. Lucre. Vestem nec pluuias auium, paposq; uolantes. Papæus Scitharū lingua Iupiter appellatur. Hoc genus morbi, q̄d boa à nobis dicitur, à græcis appellatur ὑδράνιον ab Hydro (ut quidam existimant) cuius ictus huiusmodi papulas excitat cum tumore, hoc pulcherrimū in orbe terrarum genus anguiū est, in aqua uiuens, à qua nomen habet. Græci. n. ὕδωρ aquā uocant. unde hydrops, & hydropicus (de quibus supra diximus) & hydria urna, & hydromeli aqua mulsa. & hydropotes, aquæ potor. & hydrargyrum, pigmenti genus inuicē argenti uiui. aliquando dilatum fit duobus modis. uel æreis mortarijs, pistillisq; trito minio ex aceto, uel patinis fictilibus imposito ferrea concha calice coperto, argilla superillita, deinde sub patinis accenso follibus continuo igni, atq; ita calicis sudore deterso, q̄ fit argēteo colore, et aquæ liquore. Hydrargyro optime inauratur argentum. & hydrocele, herniæ genus. Hernia dicitur cum pondere, aut ictu aliquo rupta tunica, quæ ab inferioribus partibus intestina deducit. omentum, aut intestinum in scortum descendit. Scortum. n. uocamus cutem testiculos ambientem, quod ὄσχεον græci appellant. Id uitium à Græcis enterocele, siue epiplocele, hoc est interaneorum, siue omenti descensus dicitur. nostri communi nomine herniam uocant. Martia. Enterocelarum fertur Podalirius Hermes. Idē. Ingens iratis apparuit hernia sacris. Quod si intestinum usq; ad inguen duntaxat eruperit, aut decubuerit. non enterocelen, sed bubonocelen uocamus. Quippe βουβὼν dicimus inguen. Hydrocele uero est, quoties copia humoris in scorto collecta tumorem simul, ac dolorē facit. Ab hernia herniosi dicuntur, qui id uitium patiuntur, à græcis uocantur κηλῆται. Iidē ramicosi quoq; à nostris appellantur. Nam ramex hernia est. Dicta autem hernia est à duritie pellis, quæ fit post intestinorum descensum. Hernium enim durum dicimus & asperum. Virg. Hernia saxa. tractum est autem à Sabinorū lingua, qui herniam saxum uocant. Hinc hernici dicti sunt populi in Campania saxa incolentes, ut anagnini. uerulani. alatrij. frusinonij. Quidam tamen hos à quodam Sabino ibi regnante hernicos appellatos uolunt. et Hydrusa insula una ex cycladibus ob aquarum abundantiam (ut Aristoteles scribit) Hydra fœmina est hydri. poëtæ finxerunt hydram multorum capitum in Lernea palude fuisse, quorum aliquot excisis totidem continuo renascebantur. quod monstrum, cum totam eam regionem deuastaret, tandem ab Hercule claua primo ictum, deinde propter pestiferum afflatum sagittis petitum, postremo cū sese solitis cauernis condidisset, lignorum congesta strue, igne consumptum est. Virgil. Quinquaginta atris immanis hiatibus hydra. Senec. Quid sæua Lernæ mōstra numerosum malū? nō igne demū uicit, & docuit mori? Hoc ideo factum, quidā existimant, quia cum Lernæ palus frequēter siccaretur, ac denuo impleretur aquis, Hercules deprehendit uenas terræ incendio posse præcludi, atq; ideo postq̄ exhausit eam, ignem adhibuit, & siqua unda prorumpebat, obstruxit. Hinc monstro hydræ nomen fabulae imposuerunt, quoniam ὕδωρ aquam significat. unde enhydris quoque deducitur, hoc est coluber in aqua uiuens. & hydrocephalea morbus capitis, ubi humor cutem inflat, eaq; intumescit, & prementi digito cedit. Nam cephalea acutus, ac pestifer morbus est, cuius notæ sunt horror calidus. neruorum resolutio. oculorum caligo. mentis alienatio. uomitus. suppressio uocis, sanguinis è naribus cursus, sic, ut corpus frigescat, anima deficere uideatur. et hydrolapaton Lapatij genus, quod in aqua nascitur. Lapatium herba est uulgo nota. plura eius genera, syluestre, quod alij oxalidem appellant, satiuo proximum, folijs aquosis, colore betæ candidæ, radice minima. Nostri rumicem. alij lapatium cantherinum nominant. Item oxylapaton satiuo similius, et acutiora habēs folia, ac rubriora. Item hyppolapaton maius satiuo, candidiusq;, ac spissius. Postremo bulapaton, hoc est lapatiū bouinum, quod radicis tantū altitudine ab hoc differēs est. Hydrus quoq; Hydruntis urbs est in litore Adriatici maris inter Leucas, & Brundusium, distans à Leucis centum quinquaginta, à Brundusio quadraginta stadia. Plato Hydram acutissimam Sophistriā scribit fuisse, cuius mos erat cauillari, & quæstiones ita proponere, ut uno soluto dubio, multa renascerentur. Ego inde datum huic fabulæ locum existimo, quod anguium genus, sub quo hydra continetur, omnium fertilissimum sit, & nisi incendijs semina exurerentur, non esset fœcunditati eorum resistere. Lerne argiui, & Mycenæi agri locus est, à Lerno rege (ut quidam putant) cognominatus, supra quem fuit Argos oppidum. à quo græci Argiui dicti. et Argolicus sinus ad Scyllæū traiectu quinquaginta milliū passuū. Et Argolici duces. et Argolida regio, sicut à Megara Megarida. & Argolidæ, Argiui. À Lerne fit Lerneus, unde Palus Lernea. Argos in singulari neutro genere dicitur, & in plurali argi masculino, et argis aliquando aduerbialiter usurpatur. Est et in Thessalia, q̄d pelasgicum uocat Homerus, & in Acarnania Argos Amphilochium. Nā quod in Achaia est, Hippium dicitur ab hoc Argea loca, Romæ appellabantur, quod in ijs sepulti essent quidam Argiuorū illustres uiri. Item Argeos appellabant scirpeas effigies, quæ p̄ uirgines uestales singulis annis iaciebātur in Tyberim. Argiletum uero ab Argo dictum, quod is eo uenerit, ibiq; sepultus sit. Virgilius, Et lætum docet hospitis Argi, quamuis aliqui ab Argilla potius deductum uelint, quod id genus cretæ ibi eēt. Erat autem Argiletum locus in urbe prope palatium, ubi tabernæ opificum erant, præsertimq; bibliopolarum. à quo Argilætanæ dicebantur. Martialis, Argilætanas mauis habitare tabernas. Argilla creta est, qua figuli utuntur. Iuuenalis, Argillam, atque rotam citius properate. Sunt tamen, qui morbum hunc papularum rubentium icarco Boam appellari existimant, q̄d bubulo fimo soleat curari. Bua uero potio est puerorum infantium. Cato, Cum cibum, ac potionem pappas, & buas docent, & matrem mammam, & patrem Tatam. Item à boue buceras, hoc est fœnogræcum, quoniam semen corniculorum bubulorum simile habet. & lappa boaria uulgo nota, cuius radix è uino pota, articulis mirifice prodest, & boia torquis damnatorum, quod quasi iugum in boue sit. Nam numella nō

mella non torquis est (ut nonnulli sentiunt) sed uinculi genus ligneum ad discutiendo noxios paratum, quo & collũ, & pedes immittuntur. Plautus, Qui aduersum stimulos. laminas. crucesq;, compedesq́;, neruos. cathenas. carceres. numellas. pedicas. boias. Et butyrum, quod interpretatur Bouis caseus, quia plurimum fit è bubulo lacte. Laudatissimus est barbarorum gentium cibus, & qui diuites à plebe discernit. Pinguissimum fit ex ouibus. fit & ex caprino, sed hyeme calefacto lacte, æstate duntaxat, expresso, crebro iactatu in longis uasis, angusto foramine spiritum accipiẽtibus, sub ipso ore aliâs præligato. Additur paulum aquæ, ut acescat. Quod est maxime coactum in summo fluit, id exemptum addito sale oxygala appellant. Reliqua decoquunt in ollis, ibi quod supernatat, butyrum est, natura oleosum, quod pluribus compositionibus miscetur inueteratum. Natura eius astringere. mollire. replere. purgare. Oxygala fit & alio modo acido lacte addito in recens, quod dum acescit, stomacho utilissimũ est. Oxygala autem dicitur quasi acetosum lac. Nam gala græce lac uocatur. ὄξος acetum, à quo oxybaphum, acetabulum dicitur. & oxymel, potionis genus, quod ex mellis heminis decem, aceti ueteris heminis qnq;, salis marini pondo, tymbræ quadrante. aquæ marinæ, sextarijs quinque, pariter coctis fieri solebat. decies deferuescẽte cortyna. & oxyhalme aliud genus potionis, quod ex sale, & aceto recenti fieri à ueteribus solebat, aduersus serpẽtes, et oris, ac gutturis desyderijs. & oxyporopolæ, qui cibos uendunt aceto confectos. Plyn. In eos usus & oxyporopolæ seruant, addito dulci acrementum aceti temperantes. & oxysaccaron potionis genus ex saccaro, & aceto, oxymelli simile. Nihil enim aliud est saccaron, quàm mel in arundinibus collectum gummiũ modo candidum, ac fragile. Mittebat hoc quondã Arabia, et India, usuśq; eius tantum in medicina erat. Nunc passim etiam reperitur, nõ medicinæ tantum, sed cibis omnis generis expetitum, ita ut locum prouerbio dederit, nullum cibi genus saccaro non condiri. ὀξὺ etiam aliquando acutum significat. Vnde oxia à græcis dicitur acutus accentus. & oxyschœnon acutus iuncus, de quo diximus. Item celer, à quo oxypora, remedia dicuntur præsentanea, hoc est celeriter iuuantia. Plyn. de Iunipero. Miscetur & antidotis oxyporis. Ex lacte casei fiunt non modo bubulo, sed etiam equino, hos hippacen uocant. Recentes stomacho utiles sunt. Veteres aluum sistunt, corpusq́; minuunt. pastillis casei in uino austero decoctis, rursusq́; in patina tostis cum melle tormina sedantur, saprum id uocant, quasi putridum. græci enim σαπρὸν uocant putre. Casei ferè ad metæ similitudinẽ fiunt, ideóq; metæ lactis sæpe uocantur. Martialis, Fert ille ceris cana cum suis mella, Metamq́; lactis sassinate de sylua. Caseus nõ fit ex animalibus, quæ utriq; dentata sunt, quia lac eorum nõ coit. Cameli lac suauissimũ existimatur ad unam mensurã lactis tribus aquæ additis. Lac primum post partum in omnibus animalibus in pumicis modum coit, colostrum id uocatur, ideo infantibus nutricis nõ matris lac exhibere conuenit, quia matris exitiosum est. hi sunt enim infantes, qui colostrati appellantur, densato lacte in casei speciem. Lac humanum maxime omniũ alit, mox caprinum, propter quod poëtæ Iouem ita nutritum finxere. dulcissimum post humanum est camelinum. stomacho accommodatissimum caprinum, quoniam fronde magis, quàm herba uescuntur. Probatissimũ, quod in ungue hæret, nec defluit. Innocentius decoctum præcipue cum calculis marinis. aluus maxime soluitur bubulo. Quidam asininum bibendo podagra, chiragra'ue prorsus liberati fuisse leguntur. Est & una species lactis, quam uocant schiston, quasi diuisum ἀπὸ τοῦ σχίζειν, quod diuidere est. Facto caseo serum decoquitur ad tertias partes, dein

de refrigeratur. Sic discedit serum à lacte, & lac ipsum schiston appellatur. serum aqua lactis est ad multos utilis morbos. Virgilius, Pasce sero pingui. Significat etiam extremam diei partem, de quo supra diximus. Serus uero adiectiuum modo tardũ significat. Plautus, Quid tam sera aduenis? Modo pro graui accipitur. Virgilius, Seraq́; terrifici cecinerunt omnia uates. Sallustius, Serum bellum in angustijs futurum. Ab hoc fit serò aduerbium, qđ aliquando significat post tempus opportunum. Cicero, Cum accusator Milonis identidem interrogatus præstaret, quo tempore Clodius esset occisus, urbane respõdit, serò, quasi post id tẽpus, quo debuisset occidi. Proprie tamẽ serò idem est quod tarde. Seneca. Serò nos illò referat senectus, Nemo ad id serò uenit, unde nunquam, cũ semel uenit, potuit reuerti. Hinc fit serotinus, ut hora serotina, tempus serotinum. poma serotina. Bubuli serũ ante omnia orthopnoicis prodest, addito nasturtio. Orthopnoici dicuntur, qui eam anhelitus difficultatem habent, ut nisi recta ceruice stent, spirare non possint. Est enim circa fauces malũ, quod apud græcos aliud, atq; aliud nomen habet, prout se magis, minusq́; intendit. omme tamen in spirandi difficultate consistit. Sed difficultas hæc, dum modica est, neque ex toto strangulat. δύσπνοια, hoc est dyspnœa dicitur. cum uehementior est, et spirare æger sine sono, & anhelatione non potest. ἆσθμα, hoc est Asthma uocatur. Cum accessit id quoq;, ut spirare non possit nisi recta ceruice spiritus trahatur. ὀρθόπνοια, hoc est orthopnœa appellatur. Ab his Dyspnoici asthmatici. & orthopnoici dicti, ὀρθὸν enim rectum græci dicunt, πνέω spiro. À latinis uero uno uocabulo suspiriosi elegantissime appellantur. Quando uero difficultas spirandi à pulmone procedit, nõ ἆσθμα, sed περιπνευμονία, hoc est, non asthma, sed peripneumonia est. Eius morbi hæc est conditio. Pulmo totus afficitur. nunc casum eius subsequitur tussis, bilem, uel pus trahẽs præcordiorum, totusq́; pectoris grauitas. spiritus difficultas. magnæ febres. continua uigilia. cibi fastidium. tabes. Qui hunc morbum patiuntur, peripneumonici appellantur. Plyn. Mellis quidem natura talis est, ut putrescere corpora non sinat, faucibus, tonsillis. anginæ, omnibusq́; oris desyderijs utilissimum, arescentiq́; in febribus linguæ. iam uero peripneumonicis, pleureticisq́; decoctum. Pleuretici dicuntur, qui pleuresim patiuntur, hoc est lateris morbum. πλευρὸν enim græci latus appellant. morbus est lateris acutus, cui febris, & tussis accedit, et ꝑ hanc excreatur, si tolerabilis morbus est, pituita, si grauis sanguis. interdum etiã sicca tussis est, quæ nihil emollitur, idq́; primo uitio grauius, secundo tolerabilius est. Tenuissimum lac camelis est, mox equabus. Asinæ uero usqueadeo crassum, ut coaguli uice eo utantur. Conferre etiam candori mulierum in cute existimatur, propter qđ Popea Neronis coniux quingentas per omnia loca secum fœtas asinas traxisse legitur, & balnearum etiam solio totum corpus illo lacte macerasse, extendi quoq; eo modo cutem existimans. bubulũ lac ad faciendum caseum fertilius est, quàm caprinum, cum ex eadem mensura penè duplum fiat. Caseus à coacto lacte uocitatus est (ut Varro testatur) inter caseos laus olim fuit gabalico. Gabalij populi sunt finitimi Narbonæ Prouinciæ in fine Aluerniæ. Auximati ex Vmbria, & ex mixto Thusciæ, Liguriæq; confinio. Lunensi qui & magnitudine conspicuus erat, cũ ad singula millia pondo premeretur. Martialis, Caseus hetruscæ signatus imagine lunæ, Præstabit pueris prandia mille tuis. Post hunc uestino. Idem, Si sine carne uoles ientacula sumere frugi, Hæc tibi uestino de grege massa uenit. Vestini populi Italiæ erant inter Mauricinos, Sabinosq́;. Deinde Crustumino. Crustuminum oppidum fuit iuxta Veios. à quo Crustumini appellati et cru-

ſtumina tribus. & cruſtumina pira, ex parte rubentia, hi omnes ex ouillo, aut bublo lacte erant, ſed non minor gratia caprino, immo ſi in urbem ad fumum ſtetiſſet, omnibus præferendo. idem, Nec quẽcunq; focum, nec fumum caſeus omnem, Sed uelabrenſem qui bibit, ille ſapit. Trans maria uero bythinius in gloria erat ineſſe pabulis ſalem, etiam ubi non detur, ex eo maxime intelligitur, quod omnis caſeus ſi inueteraſcit ſalis habet ſaporem. Conſtat autem caſeum omnem in muſteum ſaporem reuerti, ſi aceto et thymo maceratus fuerit. Tradunt Zoroaſtem in deſertis ſolo caſeo uixiſſe annis uiginti, ita temperato, ut uetuſtatem non ſentiret. item à boue bouinari deducitur, qđ eſt conuitiari, & quaſi in aliquem mugire. unde bouinatores appellati, quos nunc deriſores dicimus. & bouinatio conuitium. Item ab eodem Bubona, Dea boum, queadmodum Pomona pomorum. & Mellona mellis. item (ut quidam exiſtimant) bubo à bouis quodam mugitu, quem non uocali cauſa, ſed gemitu potius reddit, funebris auis, & maxime abominata. Virg. Ignauus bubo dirum mortalibus omen. Ab hoc non nulli buteonem quoque dictum exiſtimant, quod in ijs locis, quæ intrauerit, diri ominis eſt, quemadmodum bubo, ex accipitrum genere hæc auis. Græci à numero teſtium triorchen uocant, ὄρχυς enim apud eos teſticulus appellatur. Sunt etiam qui putent βούβωνα à græcis, hoc eſt bubona à boue appellari, quod ſignificat inguen ob tumorem, ſcilicet, qui in ĩguine facile naſci ſolet. Ab hoc fit bubonocele, qđ ẽ genus ægritudinis, de quo ſupra diximus. Solebant etiã ueteres magnis, & amplis rebus bu particulam præponere, à magnitudine ſcilicet bouis. Hinc bupædas magnos pueros. bupodas magnos pedes. bulimam magnam famem dixere. λιμὸς enim à græcis fames appellatur. & bumaſtus magna mamma. μαςὸς enim græce mamma dicitur. Eſt autem bumaſtus uuæ genus, quæ mammarum modo tumet, ſicut dactylus, quia ad digiti ſimilitudinem longis porrigitur acinis. & leptorox, exiguos habens acinos alioqui mira ſuauitate prædulcis. λεπτὸς græce tenuis, ac gracilis dicitur. ῥώξ acinus, & bufo rana terreſtris nimiæ magnitudinis. Virgilius, Inuentusq; cauis bufo. & Bucentaurus, nauis magna Venetorũ, dicta quaſi magnus centaurus. bouem, & aratrum tradunt brigem Athenienſem inueniſſe, alij Triptolemum. Taurus ſimiliter à græco deducitur. Græci enim ταῦρον taurum nominant, & eſt cæleſte ſignum. ideo enim in cœlum translatus fuiſſe taurus exiſtimatur, quod Europam in Cretam inſulam trãſuexit incolumem. Europa Agenoris filia fuit, cuius pulchritudine captus Iupiter, Mercurio iuſſit, ut armenta omnia ex Phœnicum montibus in litus compelleret, quod ijs ſciebat Europam oblectari ſolere. ipſe uero in candidum taurum transformatus ſe ſe armentis immiſcuit. Cuius pulchritudine ſimul, ac manſuetudine oblectata uirgo, primo manibus eum tractare cœpit, deinde dorſo inſedit. ille paulatim undas ingreſſus, poſtquã territam uirginem, & dorſo, ac cornibus nixam ſenſit, maturato curſu tranſuexit in inſulam Cretam, ubi priſtina forma reſumpta cum uirgine concubuit, quæ prægnans facta Minoem, Rhadamanthum, & Sarpedonem peperit. Minos, et Rhadamanthus, quia uiri iuſtitia, ac ſeueritate inſignes fuerunt, finguntur à poëtis nocentium apud inferos explorare peccata. Virgilius. Quæſitor Minos urnam mouet. idem. Gnoſius hæc Rhadamanthus habet. Sarpedon rex Lyciæ fuit, & Troianis aduerſus græcos tulit auxilium. Homerus hunc Iouis filium, non ex Europa, ſed ex Laodomia Bellerophontis filia contra aliorum opinionem fuiſſe commemorat. Sunt qui ſcribant Iouem hunc Taurum à Neptuno fratre habuiſſe, cui in figura Tauri ſenſus eſſet humanus. Eum à Ioue Sidonem miſ-

ſum ut Europam Agenoris filiã ad ſe portaret. Veniſſe igitur Sidonem per pelagus, ibiq; Europam inter æquales ſuas ludentem in templo Aeſculapij conſpexiſſe, & repẽtino arreptu dorſo ſuo collocatam uexiſſe ad Iouem in inſulã Cretam. Eratoſthenes uero tradit hunc eſſe Taurum, qui cum Paſiphaë cõcubuit. Iupiter honori Europæ hoc tribuit, ut tertia pars orbis terrarum eius nomine deinceps uocaretur. Tauri uero, quo uecta in Cretam fuerat, effigies in cœlo conſtitueretur. itaq; eius prima inter aſtra apparet, ut tauri, reliquum corpus obſcurum uidetur. Spectat autem ad exortum ſolis, cuius oris effigiem, quæ continent ſtellæ, hyades appellantur. ſydus uehemens, & terra, mariq; turbidum, qđ XIIII Calendarũ Maij occidit. Dictæ autem ſunt hyades, quod cum Hyas earum frater à Leæna interfectus uenando fuiſſet, diuturno luctu, lachrymisq; contabuerunt. itaq; ob tam eximiam pietatem, et in nomine fratris, quẽ tantopere dilexerant, uocari hyades meruere, & in cœlum à Ioue transferri, cũ Atlantis, et Aethræ filiæ eſſent, quæ fuit Oceani, & Tethyos filia, propter quod & Atlantides appellantur. hæ ſeptem dicuntur fuiſſe, Ambroſia. Eudora. Paſithoë. Coronis. Plexaura. Pitho. Tythe. Pherecydes has Liberi patris nutrices fuiſſe ſcribit, quæ dodonides nymphæ uocantur, à Dodona ciuitate Epeiri, quæ nemus habet propinquum Ioui ſacrum, querneũ totum, & glãdibus ſemper abundans. Virgilius, et uictum Dodona negaret. Has cum à Lycurgo captiuitatem timentes fugerent Thebas, Iouem, ne aliquid à Iunone paterentur, in cœlum translatas, inter ſydera collocaſſe tradunt. Ouidius, At ſimul inducent obſcura crepuſcula noctem, Pars hyadum toto de grege nulla latet, Ora micant tauri ſeptem radiantia flammis, Nauita quas hyadas graius ab imbre uocat. Pars Bacchum nutriſſe putat, pars credidit eſſe Tethyos has neptes, Oceaniq; ſenis. Alij hyades ἀπὸ τοῦ ὕειν dictas exiſtimant, quod eſt pluere. Nã & orientes, & occidentes tempeſtates, ac pluuias cient. Veteres Romani ob linguæ græcæ imperitiã ſimilitudine nominis decepti, qđ græci ὗας ſues uocant, ſuculas nominauerunt. Quamuis Aulus Gellius non ἀπὸ τῶν ὑῶν dictas, à noſtris ſuculas putat, ſed quemadmodum illi ὕαντες dicunt, nos primo Symnum, deinde per y græcæ, & o latinæ literæ cognationem ſomnum. Sic quod ab illis hyades, à noſtris primo Syades, deinde ſuculas appellatas. Fuit autem hoc ſydus uulgo Parilicium appellatum, quoniam XI. Calẽ. Maij urbis Romæ natalis eſt. tunc enim parilia celebrantur, qđ XI. calendarum Maij Romulus urbem condidit. quem diẽ feſtum præcipue habuerunt. Dicta autem Parilia ſunt, uel à Pale Dea paſtorũ, quaſi Palilia, qđ ei tum ſacra fiebãt, uel quod pro partu pecoris ſacrificabatur, uel quod is dies, quoniam in eo ſerenitas reddebatur, lucẽ parere uideretur. Habet autem taurus in cornibus ſingulas ſtellas, ſed in ſiniſtro clariorẽ. in utriſq; oculis ſingulas. in fronte media unam, & qbus locis cornua naſcuntur, ſingulas ſtellas, quæ ſeptem hyadas conſtitunt. etſi nonnulli quas nouiſſimo loco poſuimus ſtellas negauerunt eſſe, & quinq; in totum hyadas eſſe uoluere. Præterea inter ſcapulas treis ſtellas habet, quarũ nouiſſima cæteris clarior eſt. in pectore unam, in utroque genu ſingulas, & ſupra ungulam duas. in palearibus duas. in collo unam, in uentre ſplendidam unam. in nare unam, quæ omnes decem & octo ſtellarum numerũ complent. præter pliadas. VII quæ ſunt inter finitionẽ huius corporis, & arietis caudam, quas quidẽ aſtrologi tauri caudam appellauerunt. De ijs à nobis iam dictum ſuperius fuit. A tauro fit adiectiuum taurinus. unde taurinum glutinum dicitur, qđ eſt oĩum præſtantiſſimum, fitq; ex auribus taurorũ, & genitalibus, nec quicq̃ efficacius prodeſt ambuſtis, ſed facillime adul-

teratur

teratur quibusuis pellibus inueteratis, calciamentisq; decoctis. Gluten, & glutinum latini dicunt, quod græci collam. unde fiunt duo uerba glutino, & conglutino, hoc est coniungo. ferrumino. item Fel taurinum, quod in ære, pellibusq; colore aureo tingendis præcipuum est. item taurinus sanguis, qui omnium celerrime coit, atq; durescit, ideoq; pestifer est, præsertim potu. Themistocles ab ingrata patria exul factus, et à Xerxe princeps exercitus aduersus Athenienses magno cũ honore creatus, cum uideret patriæ suæ ingentis cladis periculum imminere, hausto tauri sanguine seipsum interemit, ne aut regi de se merito infidelis esset, nõ pugnando uiriliter, aut patriæ suæ hostis atq; oppugnator uideretur. item à tauro fit minotaurus, qui Pasiphaës filius fuit, media parte homo, media taurus. Pasiphaë ut supra diximus, à Tauro, quẽ deperibat, Dædali arte inita hunc genuit, cui fabulæ datum locum existimant, qđ absente Minoë, Pasiphaë cum scriba eius, qui Taurus uocabatur, rem habuerit, fœtumq; ex eo conceperit, et tandem geminos peperit, quorum ex Minoe genitum formæ similitudine apparebat, de altero cum certa fides non esset utriusq; parentis, misto nomine appellandum censuere. Hunc labyrintho à Minoë clausum fuisse finxerunt poëtæ. Eius effigie inter signa militaria usi sunt Romani, quia non minus occulta ducum consilia esse debent, quàm fuit domus eius Labyrinthus. item à Tauro taurominiũ mons Siciliæ multis bobus abũdans. & supra eum urbs eiusdem nominis. à quo taurominitanus ager, & taurominitani ciues, & taurominitani muli, q in eius urbis litore optimi capiuntur. Item toruus, hoc est aspectu seuerus. terribilis. à taurorum acerbitate. à quo toruitas. acerbitas. & rusticitas quædam naturæ. Plynius. Extat M. Agrippæ, qui uir rusticitati, quàm delitijs propior fuit, oratio magnifica de tabulis omnibus, signisq; publicandis, quod fieri satius fuisset, quàm in uillarum exilia pelli. Veruntamen eadem illa toruitas duas Aiacis, & Veneris mercata est à Cyzicenis XIII. millia pondo. item torue, & torua aduerbia. Virgilius. Talibus Aeneas ardentem, et torua tuentem Lenibat dictis. Trux quoq; quasi taurux dictum existimant, hoc est ferox, crudelis. A' quo trucitas, crudelitas, & truciter, crudeliter. & truculentus. & truculentia, quæ & truculentitas dicta est, & truculente aduerbium. Et comparatiua, superlatiuaq; eorum, truculentior. truculentissimus. truculentius. truculentissime. & trucido uerbum. quod significat crudeliter neco. à quo trucidator. trucidatrix. trucidatio. et obtrucido uerbum, hoc est auide trucido. A' toruus fit proteruus, hoc est petulans. procax. hæc enim tria multum similitudinis habent, & libidinem quandam, atq; iniuriam declarant tam in factis, q̃ in dictis, de procaca diximus supra, quod ita à procando, hoc est poscendo dicitur, sicut petulans à petendo. proteruam, petulantemq; eodẽ loco de inhonesta fœmina apud Ciceronem legimus. Si uidua libere proterua, petulanter diues, effuse libidinosa, meretricio more uiueret. Hinc siquis ambulãs per impotentiam mentis obuium subito feriat, aut cum contumelia sibi cedere cogat, proteruũ nunc dicimus. Hinc à Virgilio Hœdi petulci à petendo dicuntur, quod in alia loca penetrando iniuriam faciant. A' proteruo proteruia fit, hoc est petulãtia. et proterue, ac proteruiter aduerbia, hoc est petulanter. et proteruio uerbum, quod est lasciuio, inobedio, petulanter ago, de quibus rursus inferius dicemus. Proteruia etiam sacrificium apud ueteres fuit, in quo mos erat, ut siquid ex epulis superfuisset, igne consumeretur. Hinc est iocus ille Catonis. Nam cum Albidius quidam bona sua comedisset, & nouissime domum, quæ ei reliqua erat, incendio perdidisset, proteruiã eum fecisse dicebat. Quod. n. comesse non potuerat, id combussisse. Item à tauro

tauram uaccam sterilem dici existimant, hac de causa, qđ hæ non magis pariant, quàm tauri. Tauros ueteres græci italos uocauerũt. unde Italia à principio dicta est. erat. n. tũc hæc prouincia armentosissima. Dicta etiam Hesperia est ab hespero stella occidẽtali, quod occasui subiecta sit. item Oenotria uel à bonitate uini, quod in Italia nascitur, nam græci οἶνον uinũ dicunt, uel ab Oenotrio rege Sabinorum in ea regnante. Quidam tamen Italiam ab Italo rege Siculorum uocitatam uolũt. Hunc enim uenisse quondam in eam partem, in qua regnabat Turnus, eamq; à suo nomine Italiam appellasse. hæc & Ausonia aliquando uocatur ab Ausonio Vlyssis filio, siue qđ eam omnẽ partem, quæ ad Tyrrhenũ uersa est, incolerẽt opici, qui Ausones, siue Ausonij nominabantur. Dicitur autem nũc Italia, quicquid inter Adriaticũ, & Thuscũ mare ab alpibus in Siciliam usq; cruris modo protenditur. Nam prius Rubiconem amnem pro termino habuit. inde enim ad alpeis nõ Italia, sed Cisalpina Gallia dicebatur. Italia omnium prouinciarũ, & totius orbis pulcherrima est. meritoq; principatum obtinet. uictrix populorum. rectrix parensq; mundi altera. uiris, fœminis. ducibus. militibus. seruitijs. artium præstantia. ingeniorum claritate. situ. temperie. ac salubritate cœli. facili cũctarum gentium accessu. litoribus portuosis, benigno uentorum flatu. aquarũ copia. nemorũ salubritate. montiũ iugis. ferorũ animaliũ innocentia, soli fertilitate. pabuli ubertate. frugibus. uino. olea. uellere. lino. uestibus. iuuẽcis. equis. metallis. argenti. æris. ferri. plũbi. aluminis. melle. pomis. omnibus deniq; rebus, quibus carere uita non debeat, nulli cedens. Federico Feretrio illustri duce insignis, quem merito, quibuscunq; corporis, ingenij, animi dotibus, et rerũ domi, forisq; gestarũ gloria, cũ quouis ueterũ principũ liceat cõparare. Ab Italia italus, et italicus, & italice aduerbiũ deducũtur. Ab hesperia hesperius. Ab ausonia auson. et ausonius, ab œnotria œnotrius. Vir. œnotrij coluere uiri. et hac maxime tẽpestate tauri ẽt, et taurilia ludi erãt in honorem deorum inferorum facti, qui hac de causa instituti sunt. Regnante Tarquino superbo cum magna incidisset pestilentia in mulieres grauidas, existimantes Romani eam factam ex carne taurorum diutius populo uendita, prohibuerunt ne amplius uenderetur, & ob hoc ludos dijs inferis instituerunt, quos & boalia, & bupetios aliquando uocatos inuenimus, sed proprie hi ludi sunt boum gratia celebrati. Solitaurilia uero immolatio erat hostiarum trium. Tauri. Arietis. Verris, de quibus supra diximus. Itẽ tauri satrabæi terrestres sunt ricino similes, de qbus supra diximus. item Taurij Thraciæ populi Sarmatis finitimi, quorum regio Taurica dicitur, et ipsi etiam Taurici immanes moribus, immanemq; famam habẽtes, quod soleant pro uictimis aduenas cædere Iphigeniæ, et Orestis aduẽtu maxime memorati. Iphigenia Agamẽnonis, et Clytẽnestræ filia fuit. hæc dũ Agamẽnon in Aulide regione Bœotiæ, ubi classem in portu habebat, Ceruã Dianæ ignarus occidisset, et ob id irata Dea uẽtos abstulisset, eẽtq; græcis respõsum Agamẽnonio sanguine Deam esse placandã, ĩpetrata astu Vlyssis à matre Clytẽnestra sub uelamine facti cum Achille matrimonij, ĩmolari parabatur, sed miseratione numinis supposita, ac Deæ oblata pro ea cerua, in Tauricam regionem uẽtis deportata est. ubi à Thoante rege sacris eiusdẽ Deæ præfecta fuit, quæ humano sanguine fieri solebant. interiecto deinde tempore cũ Orestes Iphigeniæ frater mactata matre Clytemnestra, et Aegystho Patruele adultero ob uindictam patris exul factus, ac regno pulsus esset, & ob raptam sibi à Pyrrho Hermionem coniugem in insaniã uersus, ductus est à Pylade socio Strophij filio in Tauricam regionem liberãdus ad aram Dianæ. Ouid. Affuit insano iuuenis Phocensis Oresti.

Verum cum gentes illæ eum cepissent, quod aduenas pro hostijs immolare ei deæ solebant, ab Iphigenia sorore cognitus, liberatus est. Quæ non multo post, occiso Thoante, cum fratre aufugit, ablato secum simulachro Dianæ in fasce lignorũ abscondito, propter quod eam Fascelidẽ uocauerunt. Tandemq; uenerunt in Italiam, & in Aricia urbe Romæ propinqua simulachrũ locauerunt, ædificato Deæ insigni tẽplo, quod sylua circundat, cui lacus instar pelagi fluctuans adiacet, ad qđ maxima populorum multitudo, religionis gratia confluere solebat. Vnde mendici uitæ subsidia à populo postulantes in Aricino cliuo sedebant, per quẽ ad tẽplum conscendebatur. Martia. de Vacerra paupere, qui cum supellectile sua ex urbe abibat. Tu non recenti pallidus magis buxo Irus tuorum temporum sequebaris Migrare cliuum crederes aricinum. cliuũ aricinum, inquit, hoc est multitudinem petitorum in cliuo aricino morari solitam. Aricia ab Archilo Siculo condita fuit, & ita nominata ab Aricia atticæ regionis puella, quã amauit Hippolytus, propterea quod Hippolytus ea loca cum Diana habitauit, translatus ab ea in eam regionem, et in uirum acceptus. Ab Aricia aricinus dicitur. Iphigenia apud Tauricos pro dea habita fuit (teste Herodoto). Item taurus mons est, qui ab indico mari exurgens uaste satis attollitur. Dein dextro latere ad septentrionem, sinistro ad meridiem uersus, it in occidentem rectus, et perpetuo iugo, magnarumq; gentiũ, qua dorsum agit, terminus, sed pro gentium, ac linguarum uarietate diuersa habet nomina, mons ei oppositus Auritaurus dicitur, ubi in excelsissimam sublimitatem consurgit. Caucasus appellatur, quemadmodum inferius latius disseremus. Sunt etiam qui à boue bubinare uerbum tractum existimant, quod est menstruo mulierum sanguine inquinare. A quo fit compositum imbubinare. Lucil. Hæc inquit imbubinat. at contra te imbulbitat. Nã imbulbitare est pueri stercore fœdare, tractum à fimo, quod βόλβιτον nominant græci. Buttubatta ueteres usurparunt, pro eo quod nugatoriũ est, et nullius ualoris. DICTAEO. Cretensi, quia Iupiter, qui sub specie tauri uexit Europam, Cretensis fuit, Saturni, atq; Opis filius, et eodem partu cum Iunone genitus, qui ne à Saturno occideretur, quod cum Titano fratre pactus fuerat, se omnem prolem masculam interẽpturũ, missus est ab Opi in montem, & Curetis populis traditus educandus, siue (ut quidam uolunt) Creti regi Cretensium. Hinc in Gnoso urbe illum seruasse, ubi Matris est templum, à qua fit adiectiuum gnosius. qui à Curetis nutritũ affirmant, addũt in antrum montis Idæ ab eis delatum, & ne forte uagitus deflentis audiretur, cymbala illos, & tympana, & clypeos, atq; alia arma pulsasse, ad quorum sonitum conuenisse apes, et infantis ori mella instillasse, cuius beneficij gratia Iouem postea cœli imperium adeptum indulsisse apibus, ut sine coitu generarent. Curetes sacerdotes fuerunt Cybeles, qui primo Italiam habitauere, dicti ἀπὸ τῆς κουρᾶς, hoc est à tonsura capilli, quod detonsi erant, siue ab eorum principe Curo, siue à Core hoc est puella, quoniam instar puellarum prolixis uestibus utebantur. ijdem Corybantes dicuntur, et Caberi. & Idæi. et Telchines. & dactyli, filij fuerunt Mineruæ, & Solis, uel (sicuti alij uolunt) Saturni, & Aliopes. Nonnulli dicunt ministros Hecates fuisse, & ante diluuium in Samothraciam insulã migrasse, in qua sub Cybele cerimonias, & ritus sacrorum didicere, & inde cum ipsa dea in Phrygiam uenere, et consedere in monte Phrygiæ Ida. Postea in Cretam nauigarunt, & occupato monte, hunc quoq; Idam à nomine montis Phrygiæ uocauere, iuxta quem lacus est, quem gargaron uocant. unde Scamander et Simois flumina maiora fama, quã natura defluũt. Gargara uero cacumen Idæ montis appellant, et oppidum sub eo

dem monte, ac tota Mysia. Idalius aũt mõs est in Cypro, quondam Veneri sacer, in quo breue oppidũ fuisse memoratur. Vnde Venus Idalia dicitur. hi saltationes & choreas primi instituerunt uarijs coloribus se pingentes, fueruntq; (ut multi putant) numero nouem, interiecto deinde tempore, euulsis testibus euirati sunt. Quidam uolunt Corybantes à gelea dictos, quæ græce κόρυς dicitur, quod galero quodam capita tecti insaniendo luderent. Diodorus Corybantum scribit Iasonis, & Cybeles filium fuisse, ac simul cum Dardano sacra matris deũm in Phrygiã detulisse, eosq;, qui in sacrificijs eius Deæ incũbere uoluerunt, de suo nomine appellasse. Alij Corybantes uocatos existimant, quod inter saltandum capita iactarent, hoc enim κορύπτειν dicitur à græcis. Home. Betarmonas uocat. Græci κορυβαντιᾶν eos dicunt, qui ad similitudinem leporum oculis patentibus dormiunt, quod etiam quidã è nostris corybãtire dixerunt. Strabo autẽ eos scribit κορυβαντιᾶν à græcis dici, qui capita saltando iactant, & numine afflati, quasi furijs agitantur. Caberi à Cabero monte uocitati sunt. Alijs placet Iouẽ nymphis alendũ datum Amaltheæ, et Melissæ, quẽadmodum superius ostendimus. Sunt etiam, qui non in Idam, sed in dictæũ montem à matre transmissum, & ibi nutritum uelint. Quod sensisse uidetur Columella. Nec sanè rustico dignum est sciscitari fuerit'ne mulier pulcherrima specie Melissa, quam Iupiter in Apem conuertit, an, ut poëta Homerus dixit, crabronibus & sole genitas apes, quas nymphæ educauerunt, mox dictæo specu Iouis extitisse nutrices, easq; pabula munere dei sortitas, quibus ipsæ paruulum alũnum educauerant, & Virgilius. Dictæo cœli regem pauere sub antro. Curetes etiã populi fuerunt Aetolis uicini. item alij Curetes in Dalmatia. Lucanus. Quos alit Adriaco tellus circũflua põto. Illic bellaci confisus gente Curetum. Adultus Iupiter bellũ ob captos parentes, cum Titano gessit, ac eos liberauit. Mox patrem regno expulit, quia eũ comperit uitæ suæ insidiari. Hinc gesto cum gigantibus bello, ijsq; superatis, ac montibus subiectis, totoq; orbe subacto, cum fratribus partitus est imperium, Plutoni inferorum, Neptuno maris principatu dato, cœli imperio sibi reseruato. Dictus est autem Iupiter, quasi iuuans pater. Quippe physici Iouem dicunt ætherem esse, nulla autẽ res sic fouet omnia, quẽadmodum calor. item Iouis dies pater appellatus est. i. diei, & lucis pater. & Veiouis. & Vediouis, de quibus supra diximus. et Iouiste compositũ ex Ioue & iuste. Dicte una est ex quatuor præcipuis urbibus Cretæ. idcirco dicteus ponitur pro Cretensis. Creta insula est in medio ponto altero latere ad austrum, altero ad septentrionem uersa inter ortum, occasumq; porrigitur, centum urbium clara fama, propter qđ Hecatompolis à græcis appellatur. Vir. Creta Iouis magni medio iacet insula ponto, Mons idæus ubi & gentis cunabula nostræ. Centum urbes habitãt magnas uberrima regna. Cretæ nomen inditum putant à Creta nympha Hesperidis filia. Alij à Creto rege Curetum. Nonnulli Aeriam primo uocatam tradunt. Postea Curetim, & à temperie cœli μακαρόνησον, hoc est beatam insulam. latitudine nunquã quinquaginta millia passuum excedit. circuitu circiter sexcenta, flectitq; se in Creticum pelagus, ab ea ita nuncupatum. Criticus etiam aliquando pro iudicans, siue arguens accipitur ἀπὸ τοῦ κρίνω delibero. iudico. Iuuenalis. Criticæ pelluces. et medici dies creticos uocant iudiciarios, in quibus scilicet de ægritudinis ratione ferri iudicium potest. Eleganter à nostris decretorius dicitur. Decretorium etiã dicimus quicquid constitutum, ac firmatum est ad aliquid arguendũ, iudicandum'ue. Quint. Nec immerito quidam, quãquã in dicendo mediocres, tamẽ altercandi præstantia meruerunt nomẽ patronorum. At quidam li-

tigationibus suis illum modo ambitiosum declamandi sudorem præstitisse contenti, cum turba laudantium destituunt subsellia, pugnamq́; illam decretoriam imperitis, ac sæpe pullatæ turbæ relinquunt. Plyn. Circa uergilias quidem pluere inimicissimum uiti, & oleæ, quoniã tunc coitus est eorum, hoc est illud quadriduum oleæ decretorium. idem. Res summa uitium agitur decretorio uuis sydere illo, quod caniculam appellamus. idem. item aquila exoritur uesperi decretorio die florẽtibus oleis. item à Creta cretensis deducatur, & fœminino tantum genere cressa. Iuue. Nec Stenobœa minus, quàm cressa excanduit. Stenobœa proprium nomen est mulieris. Hæc Prœti regis Ephyræ uxor fuit, filij Abantis in cuius regia cum esset Bellerophontes Glauci regis Ephyræ filius ab hoc, de quo loquimur, Prœto regno spoliatus, forma, ac moribus conspicuus, Stenobœa, quæ ab Homero Antea uocatur, amore eius mirum in modum exarsit, cumq́; eum, promisso etiam coniugis regno, trahere in desyderium suum non potuisset, uerita ne se apud regem criminaretur, prima Bellerophontem marito accusauit, quasi uim sibi inferre uoluisset. At rex illum ad Heuriem Lyciorum regem Stenobœæ patrem cum literis misit, qbus nuntiabat uim filiæ inferre uoluisse. Hic ut clàm iniuriam ulcisceretur, diuersis eum periculis obiecit, quæ semper forti, atq; inuicto animo superauit. Postremo aduersus Amazones regnũ suũ infestanteis eum cum exercitu misit, quas cum bello superatas, intra suos fineis sese recipere coẽgisset, Heuries uirtutẽ eius admiratus, non modo iniuriã, de qua ulciscenda aliquando cogitauerat, ei condonauit, sed etiam alteram filiam Stenobœæ sororem cum parte regni illi dedit uxorem. Qua re cognita Stenobœa sibi mortem consciuit. Alij nõ criminatum ab Antea, siue Stenobœa, sed ne precibus eius aliquando flecteretur, sua sponte profugisse dixerunt. Quidam etiam Bellerophontem scripsere ab Heurie rege Chimæræ obiectum fuisse, tunc Lyciorũ agros flamma uastanti, qua superata, cũ in cœlum uolare contenderet, neq; longe iam abesse despiciendo terras timore permotum decidisse, ibiq; perisse, equum uero subuolasse, & inter sydera à Ioue constitutum esse. Sunt qui à Creta insula, cretam quoq; tenacioris terræ genus deriuatam existiment, sed hoc falsum est. À crescendo enim creta dicitur, quoniam proprietas eius est, ut in macerando crescat, quod in primis cretæ umbricæ accidit, quam uocant saxum. hæc pondere emi solebat maiorum nostrorum temporibus, cum cætera mensura emerentur, nec nisi poliendis uestibus adhibebatur, duntaxat candidis. coloribus. n. erat inimica. Erant & cimoliæ cretæ duo genera, candidum unum, & alterum ad purpurissum inclinans, utrunq; uestibus aptum, et colorem earum quodam nitore exhilarans, hac et medici aduersus uarios morbos utuntur. Laudatur & creta thessalica. Item quæ argentaria appellatur, nitorem argenteum reddens. Est postremo uilissima creta, quam circunducere ad uictoriæ notam pedesq́; uenalium trans mare aduectorum notare mos erat. Plyn. Hoc est insigne uenalitijs gregibus, obprobriumq́; insolentis fortunæ, quos adeo potiri rerum uidimus, ut prætoria quoq; ornamenta decerni à Senatu iubente Agrippina Claudij Cæsaris uiderimus libertis, tantumq́; non cum laureatis fascibus remitti illò, unde cretatis pedibus aduenissent. Iuue. Nuper in hanc urbem pedibus qui uenerat albis. Quidam in hoc dedecoris genere pro creta gypso utebãtur, præsertimq́; in Græcia tymparico. Ouid. Nec tu, siquis erit capitis mercede redemptus, Despice gypsati nomen inane pedis. Sunt etiam qui lutum Venetum inter cretarum genera connumerant, abolẽdis è ueste maculis utilissimum, & pustulis, ac rimis corpore tollendis. Martia. Resina, Veneto nec reserare luto. À creta cretaceũ dicimus,

quod ex creta est. & cretatum creta infectum. Sicut à gypso gypseum, quod ex gypso est. & gypsatum, gypso infectum, uel gypso tectum. Gypsum res nota est, multis in locis è lapide coqtur. Alibi è terra foditur, ut in Cypro. in Syria coquunt fimo bubulo, ut celerius uratur, gypso madido statim utendum est, quoniam celerrime coit, ac siccatur, tamen rursus tundi, & in farinam resolui potest. Vsus gypsi in albarijs, sigillis ædificiorum, & coronis gratissimus. C. Proculeium Augusti Cæsaris familiarem constat in maximo stomachi dolore gypso poto sibi mortẽ consciuisse. interdũ gypsum pro signo, siue statua ponitur, quoniam ex gypso fiebant. Iuue. Quãquã plena oĩa gypso Chrysippi inuenias. ACCEPIT FIDEM. Meruit credi, quia nostris id oculis conspeximus. Diximus superius, quid sit fidẽ dare. Fides proprie est dictorũ, et conuentorũ constantia, et ueritas, dicta, ꝙ fiat, qđ dictum est. Ter. Sed ijs, quas semper in te intellexi sitas, fide, et taciturnitate. Hinc dare fidẽ dicimus, aliquid sancte promittere. Virg. Accipe, daq́; fidem. Aliqñ tamẽ fides pro credulitate ponitur. Vnde bonæ fidei possessor dicitur (ut supra diximus) qui ignorauit rẽ, quã emit, alienam esse, aut putauit eũ, qui uẽdidit, ius uendẽdi habere, ut puta procuratorẽ, aut tutorẽ esse. item Bonæ fidei homo uocatur, cui res tutò creditur, uel qui rem sibi creditã fideliter seruat. Sueto. Augustus populo promissum congiariũ reposcenti bonæ se fidei esse respõdit. Hinc habere fidẽ, credere est. et accipere fidem, est credi, ut hoc loco. Accepit fabula prisca fidem, hoc est credita est. Ab hoc fit fido uerbum, qđ est fidẽ habeo, credo, spem pono. Cuius cõtrarium est diffido, hoc est credulitatẽ depono, siue despero. Seneca. Nec secundis rebus nimis fidendũ, nec aduersis diffidendũ est. Hinc fit fidentia, hoc est audacia, & temeritas. item fiducia, qđ similiter audaciã significat ferè in bonis rebus, quãuis aliquãdo in malã partẽ accipiatur. Sed perraro. Vir. Cernis, quæ Rutulos habeat fidutia rerũ. i. temeritas. item à fido confido, quod significat audeo. Capiturq́; interdum in bonam partem. Vir. Et afflictis melius confidere rebus. interdum in malam. Cicero. Qui fortis est, idem fidens, quoniam confidens mala consuetudine loquentium in uitio ponitur. Vir. Nam quis te iuuenum cõfidentissime nostras Iussit adire domos? confidentissime, inquit, hoc est impudentissime, & maxime temerarie. Vnde confidentia pro temeritate ponitur. Teren. Ó ingentem confidentiam. Confidenter simili modo aliquãdo in bonã partẽ accipitur pro constanter. Plau. Quæ nõ deliqt, decet audacẽ esse cõfidẽter. aliquãdo in malã pro temerarie. Accius. Qui in puellæ domũ tam cõfidenter irrupit. quandoq; tamẽ confido pro credo accipitur. Ci. Quoniã probatã rationẽ officij mei nobis esse cõfido. itẽ à fido fidus, quẽ qdã à fideli ita distingunt, ut fidũ amicũ dicamus, fidelem seruũ, uel fidum in maioribus. Fidelem in minoribus negotijs. Virgilius. fidumq́; uehebat Orontem. Teren. Seni fidelis dum sum. Veruntamen sæpissime hæc duo pro eodem accipiũtur. Sed fidus à fido fit. Fidelis à fide. À fidus fit infidus, cui non est fidendum. Liuius infida regni societas. à fidelis uero fit fidelitas. infidelis. et infidelitas. Item à fido fit perfidus, hoc est uiolator fidei. ideoq́; mediam syllabam correptam habet. À quo perfidia fidei uiolatio. Et sæpenumero pro uitio, & improbitate accipitur. Fides etiam aliquando genus citharæ est, ita dicta, quod tantum inter se chordæ eius quantum inter homines fides concordet. item chordæ ipsæ fides dicuntur. Ab hoc fit diminutiuum fidicula pro parua cithara, siue pro chorda. Nam chorda græcum est, & fidem significat. Cordum uero sine aspiratione uocatur fœnum, quod autũno secatur. & corda, frumenta, quæ serò maturescunt, sicut secordes agni, qui post debitum tempus oriuntur, de quibus alibi diximus. item

fidiculæ in plurali tantum, instrumentum est torquendi, dictæ, uel ab extorquēda fide, ac ueritate, uel à nerueis funibus, uinculis'q;, quibus eo modo torquendi homines alligabãtur. Fidelia, samium uas ad plurimos usus. Plau. Mulsi congialem plenam faciam tibi fideliam. NE MIRETVR. Nó miretur. Ne aliquando prohibendi aduerbium est. Virg. Tu ne cede malis, sed contra audentior ito. Aliquando est coniunctio adiunctiua. Martia. Lex hæc carminibus data est iocosis, Ne possint, nisi pruriant, iuuare. Nonnunquam rationalis, & pro ergo accipitur. Virgilius. mé ne incepto desistere uictam? interdũ causalis. idẽ. Ne recipi portis, aut duci in mœnia possit. Quandoq; copulatiua. Teren. Non eam ne nunc q̃dem cum accersor ultro. Plerunq; dubitatiua. Virgil. Qui teneant, nam inculta uident, homines'ne, feræ'ne. Reperitur etiam confirmatiua. Teren. Nunc ne demum istuc uerbum incidit? Virgilius. Tanta'ne me tenuit uiuendi nate uoluptas, Vt pro me hostili paterer succedere dextræ? item diminutiuã habet significationem. Sallu. Quippe secundæ res sapientium animos fatigant, ne illi corruptis moribus uictoriæ temperarent. item interrogandi aduerbium est. Teren. Egó ne? Tu ergo. Quando uero næ cum diphthongo scribitur, græca dictio est, & pro utiq;, ac profecto accipitur. Teren. Faciunt næ intelligendo, ut nihil intelligant. idem. Næ illa illum haud nouit. À ne aduerbio negandi composita fiunt neq;. nec. nequã cum eius deriuatiuis. nolo. neuolo. nego. nefas. nemo. nullus. nunquam. nusquam. nihilum. negligo. De quibus, eorumq; deriuatiuis partim diximus, partim inferius dicemus. item nequaquam, quod negandi aduerbium est. Nequicquam, q̃d significat frustra. nequeo, quod modo capitur pro nõ eo. Modo pro non possum. Nã quire posse est. à quo ueteres quentiam pro eo, quod est ens, siue entia dixere, & nequinunt, pro nequeunt. & neutiquam, quod non est omnino negatiuum, sed aliquid assensionis habet, quasi non ualde. Teren. Nam de re ducenda, id uero neutiquam honestum esse arbitror. & neutiq;, pro nequaquam. & necubi, pro ne alicubi. Semper. n. duplex uerbum postulat. ut uolo necubi mihi obuiam fias. & neuter, de quo diximus. À quo fit neutrale, quod neutrius partis. & negotium, quasi non otium. Cice. Et si negotijs familiaribus impediti, hoc est operibus. Poniturq; pro labore. idem. Dij nec habent negotium ipsi, nec alteri exhibent. À quo negotiari dicimus, negotijs exerceri. item exercere mercaturam. unde negotiosus, plenus negotijs negotiatio, ipsa exercitatio. & negotiatores, qui in aliorum negotijs se exercent. Labeo. Negotiatores serui uidentur, qui præpositi sunt negotijs exercendi causa, ueluti qui ad emendum, aut ad locandum, & conducendum præpositi sunt. Cubicularij autem uel obsonatores non uidentur negotiationis appellatione contineri. et nefrendes ariëtes, quia dentibus fremere non possunt. & nedum, quod significat non solum. Sed duobus tantum modis usurpatur. Vno cum utranq; sententiã eodem claudimus uerbo. ut funderem pro te sanguinẽ, nedum pecuniam. Altero, cum suum utriq; sententiæ uerbum accommodamus. Vt funderem pro te sanguinem, nedum tibi pecuniam crederem. item negatiue sic. Non funderem pro te obolum, nedum pro te sanguinem non funderem. ueteres necim pro nec eum dixere. & necunquem pro nec unquam, quenquam. QVICQVID FAMA CANIT DONAT ARENA TIBI. Quicquid fabulæ finxerũt, quæ non modo à ueritate, sed etiam à forma ueritatis remotæ sunt, tu in amphitheatro fieri potuisse ostendis. CANIT. Prædicat, diuulgat. Canere proprie est uoce modulari. & cantare, quod eius frequentatiuum est. Hinc canere poëtæ dicuntur, quoniã uersus rhithmica ratione compositi sunt, & cantando pronuntia-

ri consueuerunt. Virgilius. Arma, uirumq; cano. in quo tamen animaduertendum est, ne pronuntiatio nimis in canticum dissoluta sit, ne'ue plasmate, ut à plerisq; fit, effœminata. De quo genere optime Caius Cæsar adhuc prætextatus dixisse fertur. Si cantas, male cantas. si legis, cantas. Quoniam uero & laudare ueteres & uaticinari uersibus solebant, factum est, ut aliquando canere pro laudare usurpetur. Virgilius. Regemq; canebant. Aliquando pro diuinare. Idem. ipsa canas oro. Quandoq; etiam canere, pro prædicare accipitur, & cum quodam, ut exaudiri possit, canore proferre. Virgilius de fama, Hæc tum multiplici populos sermone replebat Gaudens, & pariter facta, atq; infecta canebat. sic Martialis hoc loco. Quicquid fama canit, donat arena tibi. À cano fit accino, hoc est ad aliq̃d cano, cuius frequentatiuum est accento. À quo accentus, qui à græcis prosodia dicitur. Quidam animam uerborum, alij uocem syllabæ esse definierunt. Tres autẽ sunt accentus. Grauis, acutus. & circunflexus. quos ueteres nunc moderamenta. nunc accentiũculas, nunc uoculationes appellabant. Item occino, & occento, & occentus. Est autem occinere, siue occentare, conuitium facere, et quasi contra canere, quod hoc cum canore quodã fieri consueuit, ut procul possit audiri. Item succino, quod est submissa uoce cano. à quo succento. & succentus. & succentor. Sũt qui cantorem. occentorem. et succentorem ita distinguant, ut cantores sint, qui maxime eleuant, atq; acuunt uocem. Succentores, qui minimum. Occentores, qui inter utrunq; mediũ tenent, quæ uarietas mirabilem seruata musica ratione concentum reddũt. Item à cano concino. à quo frequentatiuum concento. & concentus, quod est diuersarum modulatio uocum. Concinere, conuenire est, ut cũ è multis diuersis uocibus unus efficitur sonus. Ab hoc fit aliud uerbum concinno concinnas, quod est apte cõpono. et quasi conuenire facio. Plau. Auceps quando concinnauit aream, escas effudit. Cice. Cum ijs, cum q̃bus cõcinnabatur uerbis discrepare. Hinc concinnus dicitur compositus, ut concinna oratio, hoc est compta, & apte composita. & Cuncinne aduerbium compte. ornate. cõposite. Quidam concinno & concinnum à cinno deductum uolunt. Cinnũ uero à cano. Erat autem cinnus potionis genus ex multis liquoribus compositum. À cano etiam recino fit, quod est rursus cano. & circuncino circuncanto, incino. Gelli. creditũ hoc est à plerisq;, Ischiadici cum maxime doleant, tum si modulis leuibus tibicen incinat, minui dolores. intercino, inter aliquid agendũ canto. Percino, cantando perseuero. Procino cantãdo profero. Præcino, prædico. prædiuino. interdum etiam antecano. Vnde præcentio dicitur modulatio illa uocum, quæ ante initium cantus fieri solet, quasi præludium. Gel. Ea ibi præcentione tranquilla, & uenerabili quadam quasi militaris musicæ disciplina uis, & impetus militum cohibeatur. Quapropter & exordium, siue initium, siue principium, siue proloquium, siue anteloquium quidam præludium, alij præcentionem uocauere ad similitudinẽ græcorum, qui id procemium nominant, propterea quod οἴμη cantus est. Nam sicut Citharœdi pauca illa, quæ ante, quàm legitimum certamen inchoent, emerendi fauoris gratia canunt, procemium cognominauere. Sic oratores ea, quæ prius quàm causam exordiantur, ad conciliandos iudicum animos præloquuntur, eadem appellatione signarunt. Sunt tamen qui procemium iccirco appellatum uelint, quod græci οἶμον uiã nominant, quod procemiũ ante rei ingressum ponatur. ideóq; cum aspiratione putant esse scribẽdũ. À quo fit procemiari uerbum, quod est exordiri. À præcino etiam præcentor, qui canẽdo præcedit, sicut præsultor, q̃ saltantiũ choreã ducit. et præco, qui iussu magistratus populũ uocat, aut aliquid obseruandum iubet, aut gesta diuulgat, aut aliquid publice, uel priuatim uen-

ditioni proponit, aut ferias, dies'ue feſtos indicit, aut ſuppliationes pronũtiat, quãuis hos curiones quoq; uocatos inuenimus. Hinc accẽſus quoq; præco dicebatur, de quo ſupra diſſeruimus. A` quo præconium, uox ipſa præconis. Et quoniam à præcone res geſtæ etiã pronuntiari ſolent, ac palàm omnibus fieri, ideo præconium aliquando pro fama, & gloria uſurpatur. & præcones laudum noſtrarum dicimus, qui res à nobis geſtas laudando diuulgant. Vtuntur autem tubis, uel cornu. Sed hoc quondam proprium erat claſſicorum. Hi enim iuſſu magiſtratuum ex arce, & circùm muros tuba populum, ſiue alios magiſtratus, & Senatum, & comitia uocabant, dicti à calando, hoc eſt uocando, ſiue à clangore, hoc eſt ſono tubarũ, quibus utuntur. unde & tubæ ipſæ claſſica dicuntur. claſſici etiam dicti ſunt non omnium claſſium, ſed primæ tantum claſſis homines, qui centũ millia æris, amplius'ue cenſi erant. infra claſſem autem appellabantur cæterarum omnium claſſium, qui minore ſumma æris cenſebantur. Quippe urbs in quinq; claſſeis à Seruio Tullio diuiſa fuerat, qui primus cenſum inſtituit, rem tanto imperio ſaluberrimam, ex quo belli, pacis'q; munia non uiritim, ut ante, ſed pro habitu pecuniarum fierent. Tum claſſeis, centurias'q; & hunc ordinem ex cenſu deſcripſit. Ex ijs, qui centummillium æris, uel maiorem cenſum haberent, octuaginta fecit centurias, quadragenas ſeniorum, ac iuniorum. Prima claſſis omnes appellati ſeniores ad urbis cuſtodiã, ut præſto` eſſent. iuuenes, ut foris bella gererent. Arma ijs imperata. galea. clypeus. ocreæ. lorica. omnia ex ære. hæc ut tegumenta corporis eſſent. Præterea tela in hoſtem, haſta'q; & gladius. Additæ huic duæ fabrum centuriæ, quæ ſine armis ſtipendia facerent, datum munus, ut machinas in bello ferrent. Secunda claſſis uſq; ad quinq; & ſeptuaginta millium cenſum inſtituta, & ex ijs ſenioribus, iunioribus'q; uiginti conſcriptæ centuriæ, arma imperata, ſcutum pro clypeo, & præter loricam omnia eadem. Tertiæ claſſis in quinquaginta millium cenſum eſſe uoluit, totidem centuriæ, & eodem diſcrimine ætatum factæ, nec de armis quicquam mutatum, ocreæ tantum ademptæ. in quarta claſſe cenſus quinq; & uigintimillium, totidem centuriæ factæ arma mutata, nihil præter haſtam, & uerutum datum. Quinta claſſis aucta, centuriæ triginta factæ, fundas, lapides'q; miſſiles ij ſecum gerebant. in his accenſi. cornicines. tibicines'q; in treis centurias diſtributi. Vndecim millibus hæc claſſis cenſebatur. Hinc minor cenſus reliquam multitudinem habuit. inde una centuria facta eſt immunis militia. Hi proletarij, & capitecenſi appellati. Proletarij, qui ſupra mille quingenta æris in cenſum deferebant. Capitecenſi, quibus cenſus erat non amplior trecentorum ſeptuaginta quinq; illis nomen impoſitum à munere, officio'q; prolis edendæ, quod cum re familiari parua minus poſſent remp. iuuare, ſobolis tamen gignendæ copia ciuitatem frequentarent. Ii uero capitecenſi appellati, quod ob tenuitatem rei familiaris non ære, ſed capitibus cenſerentur. Proletariorum tamen ordo honeſtior aliquanto & re, & nomine, quàm capitecenſorum fuit. Nã & aſperis Reip. temporibus, cum iuuentutis inopia eſſet, in militiam tumultuariam legebantur, arma'q; ijs ſumptu publico præbebantur. Capitecenſos uero primus C. Marius bello Iugurthino ſcripſiſſe traditur. Salluſtius, ipſe interea milites ſcribere non more maiorum, nec ex claſſibus, ſed ut libido cuiuſque erat. Capitecenſos pleroſq; id factum ab inopia bonorum, alij per ambitionem conſulis memorabant, quod ab eo genere celebratus, auctus'q; erat, & homini potentiam quærenti, egentiſſimus quiſq; opportuniſſimus. Sic pedeſtri exercitu ornato, diſtributo'q;, Seruius Tullius ex primoribus ciuitatis duodecim equitum centurias ſcripſit. Ad equos emendos dena millia æris ex

publico data. & quibus equos alerent, uiduæ attributæ, quæ bina millia æris in annos ſingulos penderent. Hinc equitum quoq; interdum claſſes dicuntur. Virgilius. Scio me Danais è claſſibus unum. idem, Claſſibus hic locus. Et claſſes clypeatas antiqui dixerunt, quos nunc exercitus uocamus. Claſſem uero procinctam extructum exercitum. item claſſici teſtes uocabantur, qui ſignandis teſtamentis adhibebantur. Claſſis etiam collectio nauium dicta ἀπὸ τῶν κάλων, hoc eſt à lignis. unde & calones appellati, qui ligna militibus portant. Aliquando tamen pro una naui ponitur claſſis. Virgilius. & Lyciæ ductorem claſſis Orontem. A` claſſe claſſiarius deducitur, quod ſignificat aſſiduum, diligentem. quia omnium claſſium ciues ſemper parati erant ad omnem Reip. neceſſitatem. Propter quod ab aſſe dando etiam aſſidui dicebãtur. Apuleius. Et laudum eius claſſiarius, atq; aſſiduus præco. At qui priuatim quoſcunque in iudicium uocabant iuſſu magiſtratuum, quod uiliſſimorum hominum officium erat, dicebantur liburni, quod ferè è Liburnia eſſent, quæ regio eſt inter Dalmatas, atq; Illyricos, in qua ſunt Salonæ urbs inſignis. Iuuena. primus clamante Liburno Currite, iam ſedit, rapta properabit abolla. Martial. Procul horridus liburnus, & querulus cliens. Liburnum uero neutro genere genus eſt nauigij uelociſſimum à Liburnis primo inuenti. Ad cuius ſimilitudinem uehiculum quoq; conſtructum fuit, quo romani principes uehi ſolebant. Iuuena. Diues, & ingenti curret ſuper ora liburno. De nauigio, Horatius. Ibis Liburnis ſuper alta nauium Amice propugnacula. Hæc & liburnicæ appellantur. Suetonius. Vtrobique parte Liburnicarum demerſa, ſimulq; eius, qua uehebatur, fuſis armamentis, & gubernaculo diffracto. Quidam etiam liburnas fœminino genere dixere. Liburni etiam uiatores appellati à uia quod ſæpe ex agris homines iuſſu magiſtratuum uocarent, frequens'q; eorum uia eſſet ab agris ad urbem. Egregij principio, mox uile hominum genus, de quibus ſic Plynius ſcribit. Cincinnato uiator attulit dictaturam aranti, & quidem nudo, ore'q; adhuc pulueris pleno, cui uiator uela corpus, inquit, ut proferam Senatus, populi'q; Romani mandata. Tales tum etiam uiatores erant, quibus idipſum nomen inditum eſt, ſubinde ex agris Senatum, duces'q; accerſentibus. At nunc eadem illa uincti pedes, damnatæ manus, inſcripti uultus exercent. Apparitores autem, & ſtatores erant, qui magiſtratui ſemper aderant ad iuſſa capeſſenda, & interdum tabellariorum officio fungebantur. Lictores à ligando dicti, qui prætores, & conſules præcedebãt cum faſcibus uirgarum. Item à cano (ſi Varroni credimus) canis latrabile animal. Sicut enim tuba & cornu, quod ſignum canendo dent, canere dicuntur, Sic quia et nocctu canis in cuſtodia, & in uenando, ſignum uoce dat, dicitur canis. De cuius deriuatiuis abunde ſuperius diximus. Præterea à cano carmen, quaſi canimen appellatum. Dicitur autem carmen quicquid pedibus continetur, unde Virgilius uerſum unum carmen uocauit. Et rem carmine ſigno. Aeneas hæc de Danais uictoribus arma. & duos ſimiliter. tumulo ſuperaddite carmen. Daphnis ego, in ſyluis, hinc uſque ad ſydera notus, Formoſi pecoris cuſtos, formoſior ipſe. Tota præterea Aeneis Virgilij Heroicum carmen dicitur. Totus georgicon liber, carmen georgicum. Totus liber bucolicon, carmen bucolicum. Aliquando etiam carmen pro incantatione accipitur, quemadmodum inferius oſtendemus. A` carmine dictæ ſunt camœnæ (ut Pompeio placet) uel à canendo, quod canant antiquorum laudes, uel q̃d ſint caſtæ mentis præſides. Alij camœnas, quaſi canentes amœne uel cantu amœnas exiſtimant appellatas. Amœnum enim ab amando iucundum dicimus. & amœne, iucunde. & amœnitas iucũditas. Virg. Deuenere locos lætos, &

amœna uireta, hoc est suauia, iucunda, & ad se amandum allicientia. Seruius. Amœnum dictum putat ab a. quæ priuatiua particula est, & mœnio, quod est munio, hoc est fructum capio. unde qui nihil præstant, immunes uocamus. Amœna enim proprie dicuntur, quæ iucunda sunt, sine aliquo fructu. Camœnæ autem sunt, quæ & musæ dicuntur. Musa græcum uocabulum est, & significat cantum. unde musice appellata est scientia, quæ tractat de ratione canendi. & musicus, musicæ peritus. Musam pro cantu Virgilius posuit. Pastorum musam Damonis, et Alphesibœi. Hinc poëtæ musas finxerũt deas esse magni Iouis, & memoriæ filias, quæ poëtis, et musicæ præessent. Quippe poësis pars musices est. Tria enim genera sunt, quæ circa artem musicam uersantur. Vnum genus est, quod instrumentis agitur. Aliud quoq; fingit carmina. Tertium, quod instrumentorum opus, carmenq; diiudicat. Secundum illud genus profecto poëtarum est, quod non potius speculatione, ac ratione, quàm naturali quodam instrumento fertur ad carmen. Easdem dixerunt in Helicone habitare, q mons Bœotiæ est Phocidi affinis. à quo Heliconiades appellantur, nec procul distat à Parnaso Phocidis monte, æmulus illi & altitudine & ambitu, uterq; niuosus, & rupes amborum saxea est. Parnasum quoq; habitare musæ dicuntur. à quo dicuntur Parnasides, & quoniã Phocidi confinis Aonia est, etiam Aonides appellantur. Aonia regio Thraciæ ab Aone rege dicta est. Aon filius fuit (ut quidam putant) Iouis, ut alij, Neptuni, quem factione suorum ex Appulia pulsum in Bœotiam tradunt uenisse, Neptunum patrem quærentem, ac de suo nomine montanam regionem Bœotiæ uocitasse Aoniam. tandemq; ibi diem suum obijsse Dymante filio, ac regni successore relicto. Aones quoq; eius regionis montes dicuntur. ab Aonia uero aonius dicitur. Ouid. Separat Aonios attæis Phocis ab aruis. Dicuntur etiam cythæriades, à saltu, qui cythæron uocatur, in quo similiter habitare musæ dicuntur. initium habet à Megaricis, & Atticis montibus. Finitur prope Thebas Bœotias, iuxta fluit Asopus amnis, inferiora eius alluens. Item sub eo pagus est Scolus nomine, in iucunda sedes, atq; aspera. Vnde natum est prouerbium. Ad Scolum neq; ipse accedes, neq; alterum comitaberis. Ex hoc etiã loco deductum Pentheum, discerptumq; memoriæ prodiderunt. Est etiam uicus quidam in Heraclia trachiuia, qui Scolus uocatur, quam præterfluit Asopus amnis, & est in Sicyone alius Asopus, & finitima plaga Asopia nuncupatur. Pierides à Pieria, quæ regio est Macedoniæ, Emathia ante dicta. hæc musarum parens, domusq; est à nemore ita appellata, cui nomen est Pieris. & Pieres populi dicti sunt, quibus extinctis, Macedones ea loca incoluere. A Pieria Pierius deducitur. unde Pierium carmen dicimus. item dicuntur Thespiades à Thespia oppido Heliconi propinquo, patria Thespidis, quæ musarum nutrix traditur fuisse. Item patria Argo, qui nauem Argo fabricauit, à qua Iason, cæteriq; qui in ea nauigarunt, dicti sunt Argonautæ. Quippe primum Iasonem longa naui usum fuisse (Philostephanus author est) Thespiæ proximum, Ascra oppidum est Hesiodi patria, quam ipse rus miserum uocat. ab Ascra ascræus deducitur. item dicuntur Pegasides, & Hippocrinides, ab Heliconis pulcherrimo fonte, qui à græcis Hippocrine dicitur, hoc est equi fons. ἵππον enim equum uocant, κρήνην fontem. à nostris appellatur caballinus. item Pegaseus, quod Pegasus eo loco saxum ungula feriens fontem aperuerit, quemadmodum inferius latius dicemus. Persius. Nec fonte labra prolui caballino. Hunc equum putant esse, qui in cœlo inter sydera collocatus est, quamuis alij, ut supra diximus, Bellerophontis equum esse dicant. Alij Hippen Chironis Centauri filiam Theam antea appellatam, quæ, cum in mon-

te Pelio sese uenando exercæret, grauida facta, & ob id patris indignationem timens, deorum miseratione, in equam conuersa est, & in cœlum translata. Propterea posteriores corporis partes non uidentur propter fœminei sexus pudorem. Nonnulli uatem eam dixerunt fuisse. Sed quia deorum concilia hominibus patefecerat, in equam esse conuersam. Callimachus scribit à Diana in equam esse conuersam, quod uenari, & deam pro more colere desijsset. Habet autem stellas in facie claras duas. in capite claram unam. in singulis auribus singulas claras. in maxilla unam. in ala proxima capiti claram unam. in humero alæ dextræ unam. in media ala unam. in extremis pennis unam. in armo unam. in umbilico claram unam. in singulis genibus singulas. item Musæ Libethrides appellatæ à fonte Macedoniæ in ea regione, quæ Magnesia dicitur. à qua Magnesi, siue Magnetes, quamuis eodem nomine alia urbs in Asia sit, iuxta quam Scipio Antiochum regem profligauit. Hic fons Libethros nomine, musis est sacer, & spelunca eodem in loco, quæ Libethra appellatur. item Pipleides, siue Pipleæ à Pipleo Macedoniæ fonte, seu uico, uel à Pipleo monte Orcomenorum, uel à peplo genere uestis, de quo supra diximus. item Mnemosynides à matre Mnemosyne, hoc est memoria. Græci n. μνημοσύνην memoriam dicunt. Ouidius de Ioue. Aureus ut Danaën Asopida luserit ignis Mnemosynen pastor. item Castalides à fonte Castalio in radicibus Parnasi musis sacro, quia à Castalia nympha nomen assumpsit. Nouem autem esse musæ finguntur. Nouem noctibus, hoc est singulas singulis à Ioue, & Mnemosyne, hoc est memoria procreatas. Sed principio (ut Varro scribit) tres tantum musæ fuere. quia omnem sonum natura triformem esse constat, aut enim uoce editur, ut est eorum, qui buccis canunt. Aut flatu, ut tibiarum. Aut pulsu, ut lyræ & citharæ, quæ percutiendo sonora sunt. Ob id autem postea nouem esse finxere, quod quædam Græciæ ciuitas apud treis artifices terna quondam simulachra musarum faciunda locauerat, eo consilio ut tria, quæ pulchriora essent, emeret, & in templo Apollinis collocaret. Contigit autem ut opera omnes æque pulchra formarent, propter quod cum musæ omnes ciuitati placuissent, omnes pariter emit, & in templo Apollinis dedicauit. His postea Hesiodus, uel (ut alij uolunt) alij nomina imposuere. Primam à bonitate uocis dixere καλλιόπην, hoc est Calliopẽ, καλὸν enim bonum dicitur, ὄψ uox. Secundam κλειώ, hoc est Clio à gloria & celebritate rerum gestarum, quas canit. κλείειν enim celebrare est. Tertiam ἐρατώ, hoc est Erato, uel à canendis amoribus, uel quod cantus ab omnibus desyderetur. Ouidius. Nunc Erato, nam tu nomen amantis habes. ἐρῶ enim est amo. αἱρῶ desydero, eligo, à quo hæreses, hoc est sectæ philosophorum dictæ sunt. Hinc sacrarum literarum scriptores hæreticos uocant, qui cum nostræ religionis sint, à fidei tamen ueritate declinant. & hæresin, hoc est sectam non recte sentientium amplectuntur. Quartam à uoluptate, ac lasciuia cantus θαλείαν, hoc est Thaliam. θάλλειν enim uirere. germinare. florere est. Quintam μελπομένην, hoc est Melpomenen à canendo. μέλπομαι enim significat canto, modulor. dictum ἀπὸ τοῦ μέλος ποιεῖν, hoc est à concentu faciendo. μέλος enim ueteres græci μελῳδίαν, hoc est modulationem dicebant, quod Latini nunc quoq; obseruant. Sextam τερψιχόρην, hoc est terpsichoren, ἀπὸ τοῦ τέρπειν τοὺς χορούς, hoc est à delectandis choreis. ideo à quibusdam Citharistria dicitur. Septimam εὐτέρπην, hoc est Euterpen à suauitate concentus. εὖ enim bene significat, τέρπειν delectare. Octauam πολύμνιαν, hoc est polymniam à multitudine carminum, siue

laudationum. πολὺ .n. multum significat, ὑμνῶ canto, laudo, nam ὕμνος canticum est, quẽ nos quoque Hymnũ dicimus. à quo Hymnetem cantorem. & ὕμνος ἐπὶ νεκροῖς funebris cantus est, quẽ nostri ueteres nænias uocauere. Nonam οὐρανίαν hoc est Vraniam, quasi cœlestem, uel à cœlestium rerum cantu, uel à cantus diuinitate. οὐρανὸν enim cœlum græci uocant, οὐράνιον cœlestem. Quidam à musis Musæum appellatum uolunt. Vetustissimus apud græcos poëta fuit tempore Hesiodi, fuitq; unus ex Argonautis. filium fuisse Apollinis quidam uolunt. Alij Eupinolphi. Extat nunc quoque iucundissimum poëma eius de amore Leandri & Herus. item à carmine Carmenta deducatur. Hæc filia fuit Ionij Arcadum regis, & nurus Pallantis, qui Euandri auus fuit, genuitq; Euãdrum ex Mercurio, qui uir summus fuit, & rebus gestis inter Hercules, qui plurimi fuerunt, connumeratus. Carmenta græcarum literarum doctissima fuit, & uates. Cumq; Euander uirum eius, quem patrem existimabat, siue casu (ut quidam uolunt) siue orta inter suos seditione occidisset, proptereaq; ex auito regno esset expulsus, magna ei uaticinando promittens, ut in Italiam ueniret, persuasit. Ambo igitur mare ingressi ad hostia Tyberis peruenerunt, indeq; per Tyberim progressi ad mõtem palatinum, unde expulsis Aboriginibus ea loca tenuere, in quibus postea Roma condita fuit, paruum quoq; oppidulũ in Palatino monte fundauerunt, in quo Herculem superato Geryone ex Hispania redeuntem excepere, qui eos à metu Caci latronis infestissimi liberauit. Hinc post Troiæ euersionem Aeneam nouas sedes quærentem in bello aduersus Turnum iuuerunt Pallante Euandri filio cum copijs in eius subsidium misso, quem mox interfectum misere fleuit. Carmenta igitur, quod futura carmine prædicere soleret, ita appellata est, cũ prius Nicostrata diceretur. Hæc gentem illam rudem antea, ac planè syluestrem, & mores, & literas docuit. Propter quod ueteres græcæ literæ penè eædem à principio cum latinis fuere. Cuius rei indicium est delphica tabula uetusti æris, quæ in bibliotheca palatij Romæ dono principum dicata Palladi fuit, in qua sic erat scriptum, ΝΑΥΣΙΚΡΑΤΗΣ ΤΙΣΑΜΕΝΟΥ ΑΘΗΝΑΙΟΣ ΑΝΕΘΗΚΕΝ. Postea edax omnium rerum uetustas, mutauit literarũ formas, præsertim apud græcos, apud quos linguarum quoq; magna uarietas est. Hinc Carmentã adhuc uiuentem diuinis celebrarũt honoribus. Mortuæ uero sub infima parte capitolij, ubi uiuens habitauerat, Sacellum dicauere, & Carmentalia instituere. Portam quoq; carmentalem ex eius nomine dixerunt, inuentricem etiam literarum fuisse prædicantes. Sed de litararum inuentione uariæ sunt opiniones. Quidam Aßyriorum literas semper fuisse existimant. Alij apud Aegyptios à Mercurio inuentas, ut Gellius. Alij apud Syros repertas. Nonnulli Teutem quendam reminiscendi, non memoriæ gratia earum inuentorem fuisse prodũt, ut Thamus ille apud Platonẽ refert. illud inter omnes constat Cadmum. XVI. literas è Phœnice in Græciam detulisse. Α Β Γ Δ Ε Η Κ Ι Λ Μ Ν Π Ο Τ Υ Σ. His Palamedem troiano bello quatuor adiecisse, Ξ Θ Φ Χ. quas uolunt simul cum ordine aciei à gruibus didicisse. Constat enim grues miro ingenio, quem sequantur eligere, in extremo agmine per uices, qui acclamẽt, disponere, & qui gregem uoce contineant, excubias habere nocturnis temporibus, lapillum pede sustinentes, qui somno fatigatis decidens, sono indulgentiam coarguat. Cæteras dormire capite sub alis condito alternis pedibus insistentes. Ducem solum erecto collo prouidere necessaria, ac prædicere. Hinc à gruere, quod proprium gruum est, factum ingruere, quod est simul, & gruum modo inuadere. Virg. Ingruit Aeneas Italis, & prælia miscet. Et congruere, quod est conuenire. à quo con-

gruum conueniens, & congrue, conuenienter. Et grummæ dicuntur loca media, in quæ directa quatuor congregantur & cõueniunt uiæ. item grumma mensura quædam, qua fixa uiæ ad lineam diriguntur, ut est agrimensorum, & similium. A quo fit degrummor uerbum, quod est dirigo. Lucilius. uiamq; Degrummaris, ut in castris mensor facit olim. Enni. Grummam dirigere se, & degrummari dixit. Grunnire uero proprium, non gruum, sed suum est. Varro. Grunnit lepido lacte satur mola mactatus porcus. Cicero. Aut grunnit, cum iugulatur sus. Laberius. Grunnientem aspexi scropham. Hinc grunuli lares dicuntur Romæ constituti ad honorẽ porcæ, quæ triginta pepererat. Easdem grues mansuefactas lasciuire, gyrosq; quosdam indecoro cursu etiã singulas peragere, pontum transuolaturas saburra stabiliri, quæ est arena immunda, qua naues usq; ad certam mensuram onerari consueuerunt. Virg. Et cymbæ instabiles fluctu iactante saburram. à quo fit uerbũ saburro. Cuius passiuum est saburror. Solinus, Grues uolaturæ arenas deuorant, sublatisq; lapillis ad moderatam grauitatem saburrantur. Diuersas præterea literarum formas uolando tradunt grues efficere. Propterea obiectum ab Vlysse Palamedi, quod non ipse literas, ut gloriabatur, & bellicum ordinem inuenisset, sed à gruibus didicisset, unde apud Philostratum græcum authorem sic loquitur Palamedes. ἐγὼ γράμματα οὐχ εὗρον, ἀλλ' ὑπ' αὐτῶν εὑρέθην. πάλαι γὰρ ταῦτα ἐν μουσῶν οἴκῳ κείμενα ἐδεῖτο ἀνδρὸς τοιούτου. θεοὶ δὲ τοιαῦτα δι' ἀνδρῶν σοφῶν ἀναφαίνουσι. γέρανοι μὲν οὖν οὐ μεταποιοῦνται γραμμάτων, ἀλλὰ τάξιν ἐπαινοῦσαι πέτονται. πορεύονται γὰρ ἐς Λιβύην ξυνάψουσαι μικροῖς ἀνθρώποις. Ego inquit literas nõ inueni, sed ab ipsis inuentus sum. Nam cum iandiu in ædibus musarum latuissent, eiusmodi uiro egebant. Dij enim talia per sapientes uiros in lucem proferunt. Grues quidem literas nesciunt, sed ordinem probantes uolitant, dum aduersus Pigmæos dimicaturæ in Libyam transeunt. ob hanc causam grues à poëtis aues Palamedis dicuntur. Martial. Turbabis uersus, nec littera tota uolabit. Vnam perdideris si Palamedis auem. Palamedes Naupelli regis Eubϧæ filius fuit, qui Vlyssi, ne in bellum aduersus Troianos proficisceretur, stultitiam simulanti, & cum diuersis animalibus litus aranti, Telemachum filium ex Penelope susceptum ante aratrum apposuit, ut simulationem eius hoc modo detegeret. quo uiso, Vlysses subito suspendit aratrum. præterea cum comparandi frumenti gratia profectus aliquando in Thraciam esset Vlysses, uacuusq; reuersus, nihil se frumenti reperisse affirmaret, mox eodem profectus Palamedes maximam frumenti copiam adduxit. Quibus rebus, & alijs plerisq; indignatus Vlysses Palamedis gloriam graui, & iniquo animo ferebat, & ubicunq; poterat honori, saluti, uitæ illius insidiabatur. Tandemq; cum Palamedes in bello aduersus Troiam ducatum esset adeptus, Vlysses quibusdam seruis illius subornatis, ingens auri pondus sub tabernaculo eius sepeliri iussit. Deinde uenisse nuntium cum literis finxit, quibus scribebatur Palamedem cum Priamo consilium inijsse prodendi exercitus Græcorum, iamq; ingentem pecuniam à Priamo habuisse. Missi sunt ilico, qui tabernaculum eius diligenter perquirerent, inuentoq; auro, qđ sub tabernaculo erat sepultum, habita est sceleri fides, & Palamedes tanquã sons lapidibus à multitudine obrutus fuit. Hic ẽt præter literas, & ordinẽ aciei fertur dationem signi tesseras, hoc est symbolũ bellicũ, de quo supra diximus, et uigilias Troiano bello inuenisse. sicut signũ è specula, qđ speculare signum dicitur, inuenit Sinon. īducias Lycaon. Fœdera Theseus. Auguria ex auibus Caras. à quo Caria appellata. ex cæteris aialibus Orpheus. Quidã ẽt uolunt mensuras, et pódera nõ Phi-

donem arguum. Sed hunc ipsum Palamedem inuenisse. Totidem etiam literas reperisse Simonidem Melitum ferunt, ψ. ξ. η. ω. Quarum omnium uis in nostris literis recognoscitur. Aristoteles. XVIII. priscas fuisse commemorat. Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Κ Λ Μ Ν Ο Π Ξ Σ Τ Υ Ψ. Et duas ab Epicharmo, nõ à Palamede additas. Θ Χ. Alij has in Aegypto inuenisse quendam nomine Menona affirmant, quindecim annis ante Phoroneum uetustissimũ Græciæ regem. Epigenes grauis author syderum obseruationes septingentorumuiginti annorum, apud Babylonios coctilibus laterculis inscriptas fuisse affirmauit. in Latium eas attulit Nicostrata, propterea latinorum quoq; literæ ab initio XVI. tantummodo fuerunt, quemadmodum Græcorum. Sed aucto postea apud illos usq; ad quatuor, & uiginti literarum numero, nostri quoq; ab illis aliquas alias sumpsere, quibus in nostra lingua, præsertimq; in græcarum dictionum scriptione uterentur, sexdecim, quibus primo usi in Latio fuerunt. has Remius grammaticus fuisse commemorat. ABCDEGILMNOPRSTV. Postea. H. addita est, quam non literam, sed aspirationis notam esse uoluere. Itẽ. F. ex duobus. ΓΓ. cõpositam & .Φ. literæ uim habentem, aspiratione detracta, & .K. eiusdem cum. c. litera potestatis, & Q. quo carent græci, & .X. ac. Z. quas à græcis sumptas esse manifestum est, alteram. CS. Alteram gemini. SS. uim habentem. Claudius Cæsar aliam addidit simplicem figuram, quam pro PS. hoc est. ψ. græca litera scribi uoluit. Sed nemo ausus est ueterem scripturam post Claudij imperium commutare. Aegyptij uarijs animaliũ figuris pro literis utuntur. Quod adhuc Romæ in ueteribus obeliscis conspicari licet. Singulæ autem literæ singula nomina exprimant, utputa uultur naturam rerũ significat, quod nullos mareis inter eas aueis inueniri commemorant. Apis regem, quia moderatorem populorum oportet cum iustitiæ aculeo clementiæ mel habere commistum. Item à cano fit tubicen, qui tuba canit, quod instrumentum uulgo notum est. Tuba autem à tubo canali ligneo, de quo supra diximus. Nam & ex lignis tubæ fiunt, & ex cornibus, & quæ ex ære sunt Tubæ ductiles appellantur, quæ uero ex ligno, uel cornu, ligneæ, uel corneæ. À tuba uero tubulustrum dictum (ut Varro sentit) quod eo die in atrio Sutorio sacrorum tubæ lustrabantur. Aeneam tubam primus Piseus tyrrhenus tradi tur inuenisse. Item à cano tibicen, qui tibijs canit, & fœminino genere tibicina. Martia. de Tibijs. Ebria nos madidis rumpit tibicina bucis. Varia tibiarum genera erant. Quædam enim seranæ dicebantur, quæ pares erant, & æquaheis habebant cauernas. Aliæ phrygiæ, quæ erant impares, & inæquaheis cauernas habebant. Virgi. biforem dat tibia cantum, hoc est bisonum, & dissimilem. nam (ut Varro inquit) Tibia phrygia dextra, unũ foramen habet, sinistra duo, quorũ unũ acutum sonum habet, alterum grauem. Dicebatur hæc et obliqua tibia ob eam rationem. Phrygia autem dicta est, quia in Phrygia primum reperta est à rege Mida. Item aliæ tibiæ simplices erant, & id genus monaulos uocabatur. μόνον enim græci solum dicunt, αὐλὸν tibiam. Huius inuentor Mercurius fuit. Aliæ geminæ, quarum author Marsias fuit. Erant & præcentoriæ tibiæ, quarum locus erat ad puluinaria præcinendi. & uastæ, quæ foraminum numero præcentorias antecedebant. & Gingriæ, quæ licet breuiores, subtilioribus tamen commodis insonant. & miluinæ, quæ in accentus exeunt acutissimos. & lydiæ, quæ & thurariæ dicuntur, & ægyptiæ, omnibus clariorem uocem habentes. Lydiæ ideo appellatæ, quod ijs in sacrificijs, & inter thura uti solerent. Lydios modulos inuenit Amphion, Dorios Thamiras thrax, Phrygios Marsias phryx. Cum tibijs uoce canere Trœzenius Dardanus

instituit. Est & genus exiguarum tibiarum, quæ à uoce anserum gingrinæ dicuntur. Etenim gingrire anserum uocis proprium est. à quo gingritor tibicen appellatur. Gingreria uero ex multis obsonijs decerpta dicuntur. Gindes uero fluuius est in Mantianis montibus nascens, & per Dardanios fluens, ingreditur Tigrim. Hic, cum secundæ post Euphratem magnitudinis, Cyri impetum uenientis contra Babylonios interciperet, & quidam ex militibus summe dilectus regi, eius moliẽs transitum rapacitate fluuij absorptus esset, iratus rex, ulcisci amnem statuit, iurans eum, qui tunc præclarum equitem uorauisset, mox uix genua mulieris abluturum. Nec peragendo segnior bellum hosti indictum cum flumine gessit, & anno integro Gindem per magnas deductum fossas in quadraginta sex alueos partitus est. Tibiæ primo ex gruum tibijs, à quibus nomen habent, tum ex arundinibus factæ sunt. unde tibialis calamus dictus est, quem auleticon uocant. Item Zeugites à paritate, quod ex eo duplices fiebant tibiæ, postea sacrificæ Thuscorum tibiæ ex buxo fieri cœptæ. Ludicræ uero ex loto arbore, deinde ex ossibus asininis, postea ex argento. Tibicines etiam dicuntur trabes, quibus ædificia sustentantur. Iuuena. Nos urbem colimus tenui tibicine fultam, quod à tibijs canentium similitudine tractum uidetur. Hi enim cantanteis sono tibiarũ iuuant, & quem sustentant, ne fatigentur cantando, quod usque adeo uerum est, ut non modo cantantes, & musici sed etiã oratores adhibendos sibi aliquando tibicines existimauerint. Notum est C. Gracchi præcipui suorum temporum oratoris exemplum, cui concionanti consistens post eum musicus tibia, quam tonarion uocant, modos ministrabat, quibus deberet intendi. Eadem ratione et uersus quidam tibicines dicuntur, qui ad sui sustentationem dictiones aliquas alioqui superuacuas habent. Virg. Aspectans syluam immensam, & sic forte precatus. Forte quantum ad sensum nihil facit, sed ob id duntaxat positum fuit, ut uersus constaret. Thuscorum lingua tibicines, subulones uocantur, à subulæ, uel potius subulonis cornu similitudine, de quibus supra diximus. Item à cantu cornicen, qui cornu canit. item liticen, qui canit lituo. Est autem lituus proprie tuba incurua dicta à sono. Home. λίγξε βιός, hoc est insonuit neruus. Virg. Et lituo pugnas insignis obibat, & hasta. ab huius postea similitudine lituus appellatus ẽ auguralis uirga breuis, in latere, qua robustior est, incurua. Idem. Ipse quirinali lituo, paruaq; sedebat Succinctus trabea, læuaq; ancile gerebat. item siticen, qui apud sitos canere solitus est, hoc est uita functos, & sepultos. Hi proprium genus tubæ, qua canerent, habuerunt, à cæterorum tubicinum proprietate distinctum, quos siciniistas uulgus appellat, qui rectius loquuntur, sicinnistas. n. litera geminata. Sicinnium. n. genus ueteris saltationis fuit. saltabundi autem canebant, quæ postea stantes canere consueuerunt. Accius appellari sicinnistas ait nebuloso nomine. credo propterea nebuloso, quod sicinnium cur diceretur, obscurum ẽ. Nos sicinnium quasi siticinnium, hoc est cantum apud sitos, hoc est sepultos appellari existimamus, quemadmodum à canendo dicimus gallicinium, de quo supra disseruimus. Saltationem funẽbrem, ac funẽbres ludos Acastus in Iolcho inuenit, sicut saltationem armatã Curetes docuere. Pyrrhicam Pyrrhus. Sueto. de Cæsare. Pyrrhicam saltauerunt Asiæ, Bithyniæq; principum ludis. idem de Nerone. pyrrhicas quasdam ẽ numero epheborum, quibus post æditam operam diplomata ciuitatis Romanæ singulis obtulit. inter Pyrrhicarum argumenta taurus Pasiphaen ligneo iuuencæ simulachro abditã inijt. Quod dam etiam armatæ saltationis genus apud Lacedæmonios inuenisse legimus Lycurgum, quam hormum uocari Lucianus in libro, quem de saltatione edidit, refert. Constituebatur id genus

ex adolescentibus,

ex adolescentibus, & uirgnibus alternatim ad choream dispositis. Ducebat chorum adolescens militarem exercens peritiam, qua postea in inuadendis hostibus uti posset. sequebatur uirgo modestia quadam insignis, & fœmineum saltum decenter agebat, ex quo intelligebatur Hormum constitui ex duabus illis uirtutibus temperantia, ac fortitudine. item ab ore, & canendo oscines dictæ, quæ aues sunt augurium ore facientes. unde oscinum augurium, qui cantu auium fit. Plynius tamen oscines aues omnes dici existimat, quæ canunt. Tria enim genera auium facit. Primum earum, quæ ungues, ac digitos habent. secundum oscinum, quibus cantus est oris. Tertium alitum, quæ in magnitudine à cæteris differunt, ut sunt pauones gallinæ, & similia. Item à cano gallicinium, tempus, quo galli canere consueuerunt. & uaticinium uatum carmen. quapropter & uates ipsi à uinciendis carminibus sunt appellati. item à canendo luscinia dicitur, quod lugendo canat. Auis est, quam græci philomelam uocant, lugere hæc auis canendo dicitur. Martia. Flet Philomela nefas incesti Tereos, & quæ Muta puella fuit, garrula fertur auis. Causa fletus hæc est. Philomela, & Progne filiæ fuerunt Pandionis Atheniensium regis. Hic, cum Eritheo patri in regno successisset, auxilio Terei Thracum regis profligauit regem Ponti, qui Athenas obsidebat. propter quod meritum Prognen filiam Philomelæ sororem illi dedit uxorem. Ouidius. Quem sibi Pandion, opibusq; uirisq; potentem, Et genus à magno ducentem forte gradiuo, Connubio Progne iunxit. ex hac Tereus filium Ityn suscepit, sed cum desyderio uidendæ sororis uxor Terei teneretur, exorauit uirum, ut Athenas profectus Philomelam ad se duceret. Qui mandata peragens, aduentum Philomelæ à Pandione impetrauit. Verum dum in itinere essent, in libidinem mulieris exardens, quamuis repugnantem, compressit. post hæc, ne exprimere facti obscœnitatem posset, linguam ei abscidit, & seruo in uinclis custodiendam tradidit, reuersusq; ad uxorem maris nausea defunctam simulauit. Philomela tædio carceris affecta, rem omnem, uti gesta fuerat, acu in tenuissima tela descripsit. hanc ancillæ Prognes clàm deferendam tradidit. Progne re intellecta, ac dissimulato ad tempus dolore, postquam orgiorum tempus aduenit, thyrsis, & pellibus pro more instructa, sororem adit, eamq; eodem indutam habitu ducit ad regiam. Hic communicato consilio, ueluti furijs agitata Ityn paruulum filium interficit, uiroq; domum redeunti epulandum apponit, qui re tandem ob delatum iussu Prognes in fine cœnæ pueri caput, comperta, dum fugientem uxorem furibundus persequitur, mutatam deorum miseratione in hirundinem uidit; quæ consuetudinem habitandi intra hominum tecta semper seruauit, ipse in upupam conuersus est, ideoq; militarem cristam adhuc in capite gerit, & quasi adhuc filium quæritans clamat ποῦ ποῦ, quod significat ubi ubi. Mutare autem hanc pennarum colorem Aeschylus scribit, oscenam alias pastu auem, ut quæ filium sumpserat in cibum, sed crista uisendam insigni, quam contrahit, subrigitq; per capitis longitudinem. Aeschyli quidem tragœdia de upupis non extat. Sed hos uersus eius adducit Aristoteles in libris, quos de historijs animalium scriptos reliquit.

Quin & sui spectantem affert Epopem mali
Colore pingens speciem multimodo,
Saxicolam, improbum, arma gestantem militem
Adultum, & infantem uaria se gerit forma,
Nam uere candicans ubi diu fuit nouo,
Aestate tum deinde, ubi canduit seges,
Varijs alas maculis guttatas mouet,
Vagatur quoque semper, appetens loca

Deserta, quærens nemora, atque inuias rupes.

Itys uero in phasianam mutatus est, quæ auis picturatarum uestium colores seruat, quibus uti regij pueri solebant, geminasq; ex pluma aureis submittit, subrigitq;. Hæc auis in Colchis frequens est, præsertim iuxta flumen Phasim, per quem argonautæ in Colchos peruenere. unde ad nos allata nomen habet. Marti. Argiua primum sum transportata carina, Ante mihi notum nil nisi Phasis erat. At Philomela in auem conuersa est sui nominis, nec cessat defiere cantu dulcissimo iniuriam, quam paulo ante elinguis promere non poterat. ideo à nostris à lugendo, canendoq; luscinia uocata est. Mirum est tantam uocem, & tam pertinacem spiritum in tam paruo corpusculo esse, ut nisi uisa fuerit, uix credi possit. Sonum edit perfecta musicæ scientia modulatum, qui nunc continuo spiritu trahitur in longum, nunc uariatur inflexo, nunc distinguitur conciso, copulatur intorto, promittitur, reuocatur. infuscatur ex inopinato, plenus. grauis. acutus. creber. extentus. Vbi uisum est (ut Plynius inquit) uibrans. summus. medius. imus, breuiterq; omnia tam paruulis in faucibus, quæ tot exquisitis tibiarum tormentis ars hominum excogitauit. Singulis etiam sunt cantus, & non ijdem omnibus, sed cuique suus, certantq; inter se palàm animosa contentione. Victa morte sæpe uitam finit, spiritu potius deficiente, quàm cantu. Meditantur cantum iuniores, uersusq;, quos imitentur, accipiunt. Audit discipula intentione magna, & reddit, uicissimq; reticet. intelligitur emendatæ correctio, & in docente quædam reprehensio. Ergo seruorum illis pretia fuere, & carius aliquando emptæ sunt, quàm armigeri. candida Romæ empta fuit temporibus Claudij principis, & Agrippinæ eius uxori dono data. uisum etiam sæpe fuit iussas canere cœpisse. & cum symphonia alternasse, quemadmodum homines quoque reperti sunt, qui sonum earum addita in transuersas labias fronde arundinea, quasi foramine inspirantis linguæ redderent. Verum aucto æstu in totum alia uox fit, nec modulata, ut uaria. mutatur & color. postremo hyeme ipsa non cernitur. Luscinia à poëtis aliquando Attis uocatur, quasi attica. Martialis. Sic ubi multisona feruet sacer Attide lucus. Extatq; apud græcos tragœdia Philochori de Philomela, quæ Attis inscribitur. Attis filia fuit Cranai Athenarum regis, qui Cecropi in regno successit. à quo inquilini Cranai sunt uocati. Hæc nomine suo regionem, quæ est inter Achaiam, & Macedoniam, Attiam, & Attidem nominauit, cum Actica prius ab Actæone diceretur, siue ab ἀκτὴ, quod litus significat, cum ea regio magna ex parte litoralis sit, qua uoce utimur etiam latini. Virgilius. At procul in sola secretæ Troades acta. in hac sunt Athenæ, & Marathon campus cum oppido eiusdem nominis. ab hoc atticus adiectiuum nomen deducitur. & atticisso uerbum. sicut græcisso. & aduerbium attice, hoc est lingua attica, hoc est attice loquor, & græce loquor. & sicilisso, sicula lingua loquor. Plautus. Non atticissat, sed sicilissat. Athenas primus condidit Cecrops, à quo urbs Cecropia uocitata. postea à Mopso Mopsopia. à filio Xuthi Ione Ionia. A Neptuno, qui à græcis ποσειδῶν dicitur, Posidonia, siue Neptunia. à Minerua Athenæ. quippe græci Mineruam Athenam uocitant. ab hoc uero Athenienses, & Athenæi dicti. Tradunt enim qua tempestate Cecrops eam urbem condidit, apparuisse illic oliuæ arborem, & alio loco aquam erupisse. Tunc regem duplici prodigio motum ad Apollinem Delphicum sciscitatum oracula misisse. Responsum oleam quidem Mineruam significare, undam uero Neptunum. Nunc in eorum potestate esse, utrius potius nomen urbi imponerent. itaque Cecropem ciues omnes utriusq; sexus ad ferendum suffragium conuo-

casse. Consulta igitur multitudine mares pro Neptuno, fœminas pro Minerua suffragia dedisse. Quoniam uero una plus inuenta est fœminarum, Mineruam uicisse, atque ita ἀπὸ τῆς ἀθήνης, hoc est à Minerua Athenas appellatas, sed ob eam rem indignatum Neptunum emissis ingenti procella æquoreis fluctibus, omnem Atticam regionem deuastasse commemorant, quem ut mulcerent Athenienses, triplici supplicio mulieres affecisse, ut nulla post eum diem Senatum ingrederetur. nulla earum proles maternum nomen acciperet, nequis eas Athenæas, siue Athenienses, sed Atticas uocaret. Tradunt Lusciniam aliquando in ore Stesichori infantis cecinisse, mirabili auspicio summum eum poëtam futurum, & cantus suauitate omnes, qui ante se fuerant, superaturum. Horatius. Stesichoriq; graues camœnæ. Hic Euphorbij, siue Euphemij filius fuit, siue (ut alij dicunt) Euclidis, uel Hyetis, uel Hesiodi, ex Himera Siciliæ urbe, ex qua Himereus est dictus. Nonnulli eum in urbe Italiæ Metauria ortum dicunt. Alij in oppido Arcadiæ Palantio. inde profugum Catanam uenisse, eoq; in loco defunctum, & extra portam urbis sepultum fuisse, portamq; ab eo stesichoriam nuncupatam. ætate quidem posterior fuit Alcmane poëta. floruit trigesimaseptima olympiade, sextaq; & quinquagesima obijt. Mamertinus ei frater fuit, geometriæ peritus. Alterum quoq; fratrem habuit legum latorem, nomine Helianacta. Excellens ipse lyricus fuit, ut non immerito facundiam eius cantum lusciniæ (ut diximus) auspicatum tradant. Extant poëmata eius libri sex & uiginti dorica scripti lingua. proditum est, cum carmen aduersus Helenam contumeliæ plenum scripsisset, repente oculis captum fuisse. post hæc cum in somno monitus Palinodiam scripsisset, laudes eius decantans, uisum recepisse. ideo autem dictus est Stesichorus, quod primus saltare ad citharam instituit, hoc est choream ducere, antea Tisias uocabatur. Palinodia contrarius cantus est, & dici potest recantatio, siue recentus, siue retractatio; ᾠδὴν enim græci cantum dicunt, πάλιν rursus. à Stesichoro stesichorium carmen appellatum, de quo in libro, quem de metris scripsimus, diligentissime disseruimus. Item à cano canor, quod proprie consonantiam quandam significat. Quintilianus. Vocis rationem Aristoxenus musicus diuidit, ῥυθμὸν καὶ μέλος ἔμμετρον, quorum alterum in modulatione est, alterum canore, ac sonis constat. A cantu uero fit cantito frequentatiuum, & cantus. & cantio, cuius diminutiuum est cantiuncula. & canticum, quod proprie significat elegantem cantum, atque lasciuum. Quintilianus. Sit poëtæ lectio cum suauitate quadam grauis, & non quidem pro se similis, quia carmen est, & se poëtæ canere testantur, non tamen in canticum dissoluta. Græci canticum Hymnum uocant, item Psalmum. Sed proprie hymnus dicitur, qui uoce naturali fit, Psalmus, qui aliquo musico instrumento, unde psalmodia deducitur, Canticum mistum, ut cum aliquis ad citharam, siue aliud musicum instrumentum canit. Hinc etiam psalterium instrumentum musicum uulgo notum. & psaltria fidicina. Psalmus autem ἀπὸ τοῦ ψάλλω deriuatur, quod significat canto. & cantator. & cantatrix. & cantilena. & canta, quo ueteres pro cantata usi sunt. Quoniam autem mos ueterum fuit, constanterq; in hanc usque ætatem durat, ut uerbis quibusdam ad carminis similitudinem compositis homines utantur, quibus credunt se & eijcere deos posse, & cum eis colloqui, & tonitrua, ac tempestates prouocare, & serpentes contrahere, & morbos curare, & ostia sine clauibus aperire, & secreta scrutari, & amorem sibi conciliare, & alia huiusmodi infinita etiam contra naturam, factum est, ut canto aliquando pro incanto accipiatur. Virgilius. Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis. est autem proprie incantare uerbis solis, uel etiam rebus quibusdam adiunctis, aliquid supra naturam moliri. à quo incantatio dicitur, & incantamentum. Plynius. Quæstionis semper fuit, ualeantne aliquid uerba, & incantamenta carminum. Vbi notandum est etiam carmina aliquando pro incantationibus usurpari. Virgilius. Ducite ab urbe domum mea carmina, ducite Daphnin. incantamentum est lapide uulgari, qui iuxta flumina fert muscum siccum, canum tangere impetiginem, & eum, qui tangit, carmen hoc dicere φεύγετε κανθαρίδες, λύκος ἄγριος ὔμμε διώκει, hoc est fugite cantharides, lupus ferus uos insequitur, quo facto, statim liberari hominem impetigine arbitrantur. Quod genus stultitiæ mirum profecto est ita in hominum mentes inuasisse, ut uiri etiam docti, & toti populi id uerum esse sibi persuaserint. quippe & in duodecim tabulis scriptum erat, qui malum carmen incantasset, & alibi, qui fruges excantasset. Est enim proprie excantare, rem incantatam alio carmine liberare, quod & recantare aliquando dicimus. Plynius. Non pauci & serpentes ipsos recantari putant. Aliquando tamen excantare pro excludere accipitur. Plautus. Nam credo, cuius cor excantare potest in urbium oppugnationibus. solebant ante omnia Romani sacerdotes carminibus quibusdam euocare deum, cuius in tutela id oppidum esset, promittereq; illi eundem, aut ampliorem locum, cultumq; apud Romanos. Constatq; ideo occultatum in cuius dei tutela Roma esset, nequi hostium simili modo aduersus eam agere possent. Notæ sunt Theocriti apud græcos, Catulli, atque Virgilij apud nos amatoria incantamenta. Marsorum cantu etiam in nocturna quiete contrahi serpentes uulgo prodiderunt. Homerus Vlyssem scribit uulnerato fœmine profluuium sanguinis carmine inhibuisse ὠτειλὴν δ᾽ ὀδυσῆος ἀμύμονος ἀντιθέοιο, δῆσαν ἐπισταμένως ἐπαοιδῇ δ᾽ αἷμα κελαινὸν ἔσχεθον, hoc est uulnus uero Vlyssis optimi, & deo simillimi ligauerunt perite, cantuq; sanguinem atrum inhibuerunt. Hesiodus Ischiadicos carmine sanari prodidit, hoc est eos, qui coxendicum morbum patiuntur. Morbus ipse Ischias appellatur. Cato affirmat luxatis membris carmen auxiliari. Luxata membra dicuntur, quæ suis locis mota sunt, ut inferius ostendemus. Quid quod carmen ipsum ponit uerbis quibusdam compositum fictis, & nihil prorsus significantibus, quasi ridicula ista magis idonea sint ad deum mouendum. M. Varro. carmine sanari podagras asserit. Cæsarem dictatorem tradunt post unum ancipitem uehiculi casum, semper, ut primum consedisset, carmine ter repetito securitatem itinerum aucupari consueuisse. M. Seruilius Nonianus in metu lippitudinis duabus literis græcis α & ρ chartam inscriptam lino ad collum circumligatam ferebat. Mutia. Ter consule eadem causa uiuentem muscam in linteolo albo gestare collo suspensam solitus erat. Sed de his opinetur quisque, ut ei libitum fuerit. Nos certe uerecundia prohibemur, ne plura scribamus, non minus hæc deliramenta putantes esse, quàm quod Orpheus, & Archelaus scribunt sagittas è uulnerati corpore eductas, si terram non attigerint, subiectas cubantibus optimum amatorium esse. Quis enim non huiusmodi sagittarum magnum numen summa diligentia custodiret, si hoc uerum esse fuisset aliquando compertum?

AD DOMITIANVM EPIGRAMMA SEXTVM.

b ELLIGER INVICTIS. Laudat Domitianum, quod in ludis eius uisa sit mulier in perimendo Leone id facere, quod fecisse Hercules tanto omnium gentium stupore prædicatur.

Constat sanè Domitianum (ut refert Suetonius) non modo uirorum pugnas, sed etiam fœminarum edidisse. Hanc muliebrem in uenando lasciuiã carpit Iuuenalis. cum Næuia thuscum Figat aprum, & nuda teneat uenabula mamma. Item Papi. in syluis. Stat sexus rudis, insciusq; ferri, Vt pugnas capit improbus uiriles. Credas ad Tanaim, ferumq; Phasim Thermodontiacas calere turmas. MARS. Belli deus, de quo supra diximus. BELLIGER. Martis epitheto à gerendo bello, & per Martem intelligit uirilẽ sexum, sicut per Venerem, muliebrem. in quo animaduertendum est, quod Venerem, non Palladem nominauit, ut ostenderet lasciuiæ potius muliebri, quàm uirtuti tribui uenationem, & recte sanè Martem pro uirili sexu ponit, cũ Mars à mare appellatus sit, quamuis aliqui à græco deductum malint, quod est ἄρης, & Acintani, Hispana gens simulachrum eius radijs ornatum maxima religione colentes, Necum uocabant, quod eorum lingua marem significat, putabantq; Martem feruorem esse, quo animus excandescit, excitaturq; aliâs ad iram, aliâs ad uirtutes, nonnunquam ad temporalis furoris excessum, per quas res bella nascuntur. unde Mars frequentissime pro bello accipitur. BELLIGER. Mars, & Minerua à bello gerendo belligeri dicuntur, quemadmodum quod bello polleant, dicuntur Bellipotentes. Bellum proprie est dissensio, per quam arma mouentur. Vnde sociale bellum dicimus, & bellum Romanorum cum Hetruscis, aut Sãnitibus, differtq; à prælio, quod prælium est ipsa in bello hostium congressio. Virgilius. Infantem fugiens media inter prælia belli. Aliquando tamen bellum pro prælio ponitur. Sallustius. In eo bello trecenti milites desyderati. Hinc & bellari pro pugnare usurpamus. Virg. & pictis bellantur Amazones armis bellum etiam bonum significat, estq; eius diminutiuum. Var. Item cum eis bellum geras, ut bella omnia domum auferas, idest bona omnia. Et quoniam bonum aliquando pulchrum significat, ut apud Terentium, forma, bona fortasse. bellum quoque aliquando pro pulchro accipitur. Martial. Bella es, nouimus, & puella, uerum est. Hinc belli homines aliquando boni, & prudentes. aliquando formosi, atque elegantes dicuntur. unde Varro belliores pro meliores posuit. uenio nunc ad ultimum testamentum, quod dicitur Physicon, in quo græci belliores, quàm Romani nostri. & Varus bellitudinem pro pulchritudine (ut Põpeius affirmat.) A` bellus fit etiam aliud diminutiuum bellulus, hoc est pulcherrulus. & bellatulus blandientis uocabulum in codẽ significatu. Plau. Cum imus ergo cubitum bella bellatula. bonum proprie est, quod malo opponitur, generale nomen, & honesta simul, atque utilia complectens. ut bonum animi. bonum corporis. bonum fortunæ. Hinc si bonum uirum diximus, probum intelligimus. Si bonum militem, fortem. si bonum imperatorem, prudentem. si bonum grammaticum, literatum. si bonum oratorem, facundum. si bonum iudicem, iustum. si bonum mercatorem, diuitem. si bonam faciem, pulchram. sic econtrario malum generale nomen est, & turpia simul, ac detrimentosa complectens. unde malum uirum dicimus, flagitiosum. malum militem, imbellem. malum imperatorem, imprudentem. malum grammaticum, rudem. malum oratorem, infacundum. malum iudicem, iniquum. malum mercatorem, inopem. malam faciem, deformem. Terenti. Mala mens. malus animus. Cicero. Auaritia magnum malum est. A` bono bonitas fit, quod pro uirtute accipitur. Idem. Cum enim fidem alicuius hominis, bonitatemq; laudant. A` malo malitia, quam græci κακίαν dicunt, hoc est peruersitas. Seneca. In hoc summa bonitas, in illo extrema malitia. Sed bonitas frequentius pro benignitate, & quadam ingenij simplicitate accipitur. Plynius. bonitas, ac simplicitas uxoris.

malitia econtrario, pro uersutia. unde malitiosum, callidum, ac uersutum uocamus. Cicero. Virtutis contraria est uitiositas. Sic enim malo, quàm malitiam appellare, quam græci κακίαν appellant. Nam malitia certi cuiusdam uitij nomen est, uitiositas omnium. Est & alia bonitas non ex industria, sed ex natura proueniens. Cice. Quæ & bonitate naturæ multi assequuntur & progressione discendi. idest excellentia, & dote naturæ. huic similiter contraria malitia est. Plyni. Quod modo cœli, modo terræ malitia facit. Varro. Id sæpe malitia accidit soli. Item à bono benignus dicitur liberalis. beneficus. clemens. Vnde benignam terram dicimus, fructus abunde reddentem. Plyn. de Aegypto. Nulla est benignior tellus, nullus ager feracior. A` quo benignitas liberalitas. clementia. & benigne aduerbium, liberaliter. clementer. à malo uero deducitur malignus, hoc est asper, difficilis inuidus. auarus. Plyn. Homo malignus, & inuidus. Teren. Maligna multo, & magis procax ilico facta est. hinc maligna uia. quæ angusta, atq; ardua est. Virg. aditusq; maligni. Maligna lux, quæ subobscura est, Idem. Quale sub incertam lunam, sub luce maligna. Malignus ager agricolis illiberalis, ac minime ferax. Idem. Difficiles primum terræ, collesq; maligni. nonnunquam bonum pro bonitate accipitur. Nam cum dicimus de æquo, & bono, non de iustitiæ rigore loquimur, sed quasi de bona æquitate. item malum pro malignitate. Seneca. imbecillum, insontemq; damnare summum est malum. item aliquando malùm loco interiectionis ponitur, perinde ac si diceremus, Prò nefas. Gellius. Quæ malũ ratio ista est? A` bono bene fit. à malo male. Bonus quandoq; pro magno accipitur. & bene pro ualde. Sall. Bona pars militum inde discesserat. Cice. Habetis orationẽ bene longam. Sic malum pro paruo nonnunquam ueteres usurparunt, sed frequentius male pro parum. Virg. Heu male tum miteis defendit pãpinus uuas. plerunq; tamen & pro ualde accipitur, sed semper in malam partem. Cicero. Addebat etiam, idq; ad rem pertinere credebat, scriptores illos male multatos. Idem. Quo neminẽ pœnis oderunt. male multatos inquit, hoc est magna multa affectos, & pœnis oderunt. Bona etiã rerum substantiam dicimus, non (ut Põpeius existimat) quod bonis conueniant, sed quod utilia sint. bonum quippe utile dicitur, ut bonum est pecuniæ parcere, bonum est fessum, ac defatigatum quiescere. Paulus iurisconsultus bona uocari affirmat, quæ deducto ære alieno supersunt. prauum uero à malo sunt qui ita distinguant, ut prauum sit, quod ipsum quoq; lædit facientem. malum autem, quod alios tantũ. Teren. Inepta leuitas patris, & facilitas praua. Sallu. L. Catilina nobili genere natus fuit, magna ui animi, & corporis, ingenio malo, prauoq;. A` prauum fit prauitas. peruersitas. & praue aduerbium. & uerbum deprauo, hoc est contamino. prauum facio. At mala aliquando poma uocantur, & arbor ea producens fœminino genere malus. Nã cum masculino genere profertur, arbor est nauis, ita uocatus, quia in summitate similitudinem mali habet, uel quia malis quibusdam cingitur, quorum mobilitate facilius uela leuantur. foramina uero, quæ in summo mali funeis recipiunt, liæ dicuntur. Mala autem faciei pars est, de qua supra diximus, quod rotunda speciem mali præ se ferat. à quo mactici, quasi maluctici cognominantur homines malarum magnarum, quiq; ora patentia habent. Item maxillæ, quasi paruæ malæ, de quibus superius. Malea uero promontorium est Laconiæ, neq; à malo deducitur, sed à Maleo rege Arguorum, qui in eo templum Apollini construxit, quod Maleoticum nominauit. Maliea urbs fuit Thessaliæ, à qua populi Maliees dicti, & mare uicinum maliacum, Malimnus Siciliæ mons est. Deducitur autem malum, quando pomum significat à græ-

cis, qui malum μῆλον dicunt. Vnde melimela appellata, de quibus superius diximus. & ueteres malum cotoneum, melum dixerunt. & chamæmelon ab odore mali herba uulgo nota, quam medici recentiores barbare chamomillam uocant. ab Asclepiade anthemis uocatur. aliqui leuchanthemida nominant. alij leuchanthenium. alij earanthemida, quoniam uere floreat. Nonnulli melanthion. genus eius, cuius flos purpureus, non candidus est, & foliorum, ac fruticis amplitudo maiuscula, Hieranthemis uocatur, ad calculos omnium efficacissima. Bonæ fidei possessorem iurisconsulti dicunt, qui rem possidet non suam, quam tamen putat suam esse, & eum, qui uendidit ius uendendi habuisse. contra uero malæ fidei possessorem dicimus, qui nec rem suam possidet, & eam scit suam non esse, ueruntamen possidet, ac si sua esset. bene habeo, & male habeo, necnon bene habet, & male habet, quid significent, supra ostendimus. bene uertere est in utilitatem uertere. & male uertere, in perniciem uertere. Teren. Dij bene uertant. Virg. Hos illi, quod nec bene uertat, mittimus hœdos. nec bene uertat, inquit, hoc est male, & in perniciem uertatur. Tractum hoc putant ab Hectore. & Aiace, quia circa muros Troiæ dedit Aiaci gladium Hector, quo se postea Aiax interemit. Hector uero baltheum accepit, quo postea circa mœnia urbis tractus fuit. Item bene iudico. cēseo. opinor. existimo dicimus, & econtrario male iudico. censeo. opinor. existimo, quæ ad meipsum referuntur, rectumq́; consilium, aut errorem meum ostendunt. bene autem, uel male cogito, referuntur ad alterum, significatq́; beneficium, aut perniciem. non consilium, aut errorem. Plyn. Hoc tuo studio bene de te cogitantem liberaliorē reddes. Cic. Carthaginem diu male cogitantem non prius timere desinam, quàm excisam cognouero. ad hæc benedico tibi dicimus, & maledico tibi. à quibus benedicus. & maledicus, & benedicentia, & maledicentia. item bene opto tibi. & male opto tibi. bene precor. & male precor. bene de te iudico. & male de te iudico. in quibus omnibus non consilium, aut error noster sed uitium eius, de quo agimus, intelligitur. bene audio, idem est, quod laudor. male audio, idem, quod infamor. item bene de te mereor, bene tracto te. male de te mereor, male tracto te. benefacio quoq;, & malefacio. unde beneficus, liberalis dicitur. maleficus, perniciosus. unde maleficæ mulieres dicuntur incantatrices, & ueneficæ. & maleficæ arbores. maleficæ herbæ. maleficæ serpentes, uenenosæ. item beneficentia, liberalitas. & beneficium, meritum. à quo beneficiarij uocabantur milites, qui muneris beneficio uacabant. sicut econtrario munifices appellabantur, qui non uacabant, sed munus reip. faciebant. & maleficentia, ac maleficium, non ingratitudo, sed damnum, iniuria, facinus. Cæsar. finitimis imperauit, ut ab iniuria, & maleficio se, suosq́; prohiberet. idem. Legati sibi dicunt esse in animo sine ullo maleficio per prouinciā iter facere. Eodem modo benefacta, malefacta dicimus. & benefice, ac malefice aduerbia. item beneuolo tibi dicimus, hoc est amo te. & maleuolo tibi, odi te. À quibus beneuolus. & maleuolus. & beneuolentia, ac maleuolentia. Definitur autem beneuolentia inclinatio animi cum desyderio benefaciendi. & maleuolentia uoluptas ex malo alterius sine emolumento suo. maleuoli Mercurij signum, hoc est statuam appellabant, quia in nullius tabernam spectabat. bonum quoq; aliquando pro otio, & quiete ponimus. malum pro labore. Seneca. Delicatus homo, & bono semper assuetus. Virgli. Assuetumq́; malo Ligurem. Beneuentum Campaniæ urbs cū eò Colonia deduceretur, boni ominis gratia uocari cœptum. nam antea Maleuentum nuncupabatur. Hic Samnites habitauere, omnemq́; eam regionem tenuerunt, quæ est inter Picenum, Campaniam, atq; Appuliam, ita appellati, à

Sannio colle, in quo è Sabinis uenientes consederunt, & eiusdē nominis oppidum ædificauerunt. Est quando bene pro commode, & male, pro incommode capiuntur, ut bene habito. & male habito. À bellus fit belle aduerbium. & aliud diminutiuum bellulus, cuius aduerbium est bellule. Plau. Nam mirus bellule se habebat. à bello ergo, quod bonum significat, bellū, hoc est hostilis dissensio secundum aliquorum opinionem deriuatur, quod boni gratia bella olim susciperentur, nec ad inferendam, sed ad propulsandā iniuriam, pacemq́; parandam. Quapropter hostes etiam ab æquando dicti sunt. Hostire enim licet aliquando pro comprimere ponatur. Pacu. Nisi coërcuero proteruitatem, atq; hostiero ferociam. Et aliquando pro offendere, cædere. Idem. Nunc id mihi molestum est, quod hostit uoluntatem tuam. proprie tamen æquare est. Plau. Cum promitto inquam hostire, ut contra memineris. Hostire inquit, hoc est æqua reddere. à quo hostimentum, æquamentum. Idem. Par pari datum hostimentum est, opera pro pecunia. & hostorium baculus, cum quo modius æquatur. Hinc hostem etiam peregrinum nominabant, quod suis legibus uiuens nobis æquus uideretur. Ideo in duodecim tabulis legebatur, aut status dies cum hoste. sed hoc nomen à peregrinis iam recessit, & in eo, qui contra arma ferret, remansit. à quo hosticum, & hostilis deducuntur, ut hostica arma. hostilis rabies. hostile odium. à quo hostiliter aduerbium, hoc est ad modum hostis. & hosticapax idest hostium capax. & hostia, quæ dijs immolatur ob deuictos hostes, quæ & uictima à deuictis hostibus dicitur. eiusdem enim significationis sunt. Nam quod quidam asserunt hostias dici pecudes, quæ dijs immolantur, cum exercitum in hostes ducimus, Victimas uero, quæ post uictos hostes sacrificantur, falsum esse manifestum est. Ouid. Victima quæ dextra cecidit uictrice uocatur, Hostibus à domitis hostia nomē habet. Duo autem hostiarum genera erant. unum, in quo diuina uoluntas per exta disquirebatur, de quo Virgilius. Mactat lectas de more bidentes. Idē. Pecudumq́; reclusis Pectoribus inhians spirantia consulit exta. Alterum, in quo sola anima deo sacrabatur. Idem. Hanc tibi Eryx meliorem animam pro morte Daretis Persoluo. & hæc animalis hostia dicebatur illa consultoria, in his duobus hostiarum generibus, quædam hostiæ iniuges uocabantur, quæ nunquā domitæ, aut iugo subditæ fuerant. idem. Nunc grege de intacto septem mactare iuuencos Præstiterit, totidem lectas de more bidentes. Quædam eximiæ, uel quod eximerentur è grege, uel quod eximia specie, quasi offerendæ numinibus eligerentur. Idē. Quattuor eximios præstanti corpore tauros. à quo eximium sacrificium constat appellatum fuisse. Erant & ambaruales hostiæ, quæ rei diuinæ gratia circùm arua ducebantur ab ijs, qui pro frugibus faciebant. idem. Hæc tibi semper erunt, & cum solennia uota Reddemus nymphis, & cum lustrabimus agros. Nihil enim aliud erat lustrare agros, quàm circum ire. unde nomen hostiæ acquisitum est ab ambiendis aruis. Idem. Terq́; nouas circùm felix eat hostia fruges. Alij bellum per antiphrasin dictum existimant, quasi minime bonum: nonnulli à belluis deductum putant, quasi belluinū, quia belluarum sit perniciosa certatio. Nos bellum quasi duellum dictum existimamus. ita enim antiqui uocabant, quod duabus partibus de uictoria contendentibus dimicatur. à quo perduelles hostes dicti. & perduellio, crimen læsæ maiestatis. item qui id crimen commisit. à bello uero fit bello uerbum. & deponens bellor. & bellator. & bellatrix. & bellicus. unde rem bellicam, & tumultus bellicos dicimus. & Bellona, quam duellonam quoq; appellabant, hæc belli dea erat & Martis soror, cuius templum fuit exigua columna, super quam hastam iaciebant, dum indi-

cebatur

cebatur bellum. & duello duellas, pro bello bellas. Item belliger, à quo belligero belligeras. Ennius. Non cauponantes bellum, sed belligerantes Ferro, non auro uitam cernamus utriq;, bellipotens. & bellicrepa, genus ueteris saltationis à Romulo institutae, in qua cũ armis saltabant. & bellicosus, ferox, quem ueteres etiã bellosum dixere. Caecilius. Tantum bellum suscitare conari aduersarios contra bellosum genus. Belli portae dicebantur, quae erant in templo Iani, & dum gesturi bellũ Romani erant, aperiebantur, bello uero confecto, & rebus pacatis claudebantur. Vnde ianum claudere, pro pacem facere ueteres dixere. Ouidius. Sanguine letifero totus miscebitur orbis, Ni teneant rigidae condita bella serae. Bellaria etiam aliquando ueteres dixere res bellis aptas (ut Pompeius testatur) ut pote arma, sagittae & similia, quasi instrumenta bellica. item bellaria, siue quod ut illa belli, ita haec mensarum instrumenta essent, siue à bonitate uocitarunt, omne mensae secundae genus, quae graeci πέμματα, uel τραγήματα dixerunt, quae ferè mellita esse consueuere. Vnde uina quoq; dulciora in antiquis comoedijs Liberi bellaria appellata sunt. Tanta autem fuit affinitas inter haec duo nomina duellũ, & bellum, ut Quintilianus scribat quosdam pro bellos ausos fuisse dicere duellos. & ueteres duonum pro bonum scripsere. A`bello composita sunt imbellis, hoc est timidus. ignauus. infirmus, quasi bello minime aptus. à quo imbellia pro ignauia. Macrobius, ostẽdebat Antiochus Annibali in campo copias ingentes, quas bellum Populo Romano facturus comparauerat, conuertebatq; exercitum insignibus argenteis, & aureis florentem. inducebat etiam currus cum falcibus, & elephantos cum turribus, equitatumq; frenis et ephippijs, monilibus, ac phaleris praefulgentem. atq; ibi rex contemplatione tanti, ac tam ornati exercitus gloriabundus Annibalẽ aspicit. & putas'ne, inquit, satis esse Romanis haec omnia? Tum Poenus eludens ignauiam, imbelliamq; militum eius pretiose armatorum, Planè, inquit, satis credo esse Romanis haec, etsi auarissimi sunt. & debello, quod expugno, unde debellatos hostes dicimus uictos. et rebello, quod proprie significat repugno. unde rebelles dicũtur, qui in fide nõ permanent, & iussis potestatum repugnant. & rebellio, repugnantia. Rebellare uulnera, ulcera, siue alia uitia dicuntur, quando semel curata, repullulant. Plyn. strumea herba est, qua rursus sata, rebellare credunt herbarij quae curauerunt uitia. idem. impetigo causticis curabatur, nec nisi usq; in ossa corpus exustum esset non rebellante taedio. & bellua. immanis fera, quasi bellum gerens. à quo belluinus adiectiuum. unde belluinam rabiem, & belluinum furorem dicimus. item bellutus, quo ueteres usi sunt, pro eo, quod est belluae similis. SAEVIT. Fortiter facit. Saeuio enim à saeuus deducitur, quod proprie significat durum, & horridum. Et dicitur à graeco σιναρός, quod est importunus. Virgilius. Cum saeuo è scopulo multa uix arte reuulsus. per metaphoram tamen aliquando pro irato accipitur. Idem. et saeuũ ambobus Achillẽ. & saeuio capitur pro irascor. Pacuuius. Quid commerui? quid in me saeuis pater? Aliquando pro forti. Virg. Saeuus ubi Aeacidae telo iacet Hector. et saeuio, pro fortiter facio. Martial. Belliger inuictis quod Mars tibi saeuit in armis. non nunquam saeuus pro inimico crudeli. Virg. saeuae memorem Iunonis ob iram. & saeuio, immanitatem exerceo. Liuius. Cum post uictoriã quoq; in hostes saeuiret. Hinc fit saeuitia, hoc est crudelitas, quae & saeuitudo dicitur. Plau. Vincula. uirgae. molae saeuitudo mala fit peior. et saeue crudeliter. item saeuus pro magno. Virg. Non illi imperium pelagi, saeuumq; tridentem, Sed mihi sorte datum. idem de Aenea, quem ubiq; pium inducit, maternis saeuus in armis. seuum uero sine diphthõgo pinguedo est cornigerorũ duntaxat, quae in una parte dẽtata sunt, & quae in pedibus talos habent. Bisulca uero, quaeq; scissos pedes in digitos habent, & carent cornibus, non seuum, sed adipem habent, qui concretus est, & cum refrixit, facile frãgitur, semperq; est in fine carnis sine sensu, quia nec arterias habet, nec uenas. contra pingue inter carnem, cutemq; est, succo liquidum, quod etiam in aliquibus sine sensu esse manifestum est, unde sues uiuentes à muribus tradunt rosas. & L. Apronij consularis filio detractos adipes fuisse, leuatumq; immobili, ac molesto onere corpus. Id pingue in sue, laridum uocatur. A`seuo seuosum dicimus, quod instar seui ungit. ab adipe adipatum, quod addito pingui factum est succosum, & pingue. unde adipatae dapes dicuntur. Cice. Asciuerunt suis artibus opimum quoddam, & tanquam adipatae dictionis genus. à pingui pingueo uerbum. pinguesco. pinguefacio. pinguitudo. et pinguedo, quod miror Seruium scripsisse non esse latinum, cum eo doctissimi uiri usi fuerint. Plyn. Omni pinguedine detracta in olla caro decoquitur. Quidam etiam impinguare scripserunt pro saginare. pingue aliquando pro foecundo ponitur. Virgil. Et pingues hortos. Aliquando pro impedito, & inepto. Cice. Quod ipsi Antiocho pingue uidetur, & sibi ipsum contrarium. item à saeuus detracta a, & prima syllaba correpta, fit seuerus, quod modo significat grauem, atq; censorium. Virgil. Romulidis, Tatioq; seni, Curibusq; seueris. Modo asperum, trucem. Idem. Qui tetricae horrẽtis rupes, montemq; seuerum. Aliquando tristem, uitabilem. idem. Inuidia infelix furias, amnemq; seuerum. Ab hoc fit seueritas, hoc est grauitas, & quaedam toruitas naturae, quae & seueritudo dicitur. Plautus. Quid illud est, quod illi caperat frons seueritudine? & seuere aduerbium, grauiter, aspere. Item asseuero, quod proprie est inter ipsa argumenta, probationesq; uim animi, motumq; quasi quandam seueritatem admisceo. Quintil. Altera ex asseueratione probatio est. Ego hoc feci, Tu mihi hoc dixisti. & o facinus indignum. ponitur tamen aliquando pro affirmo. item perseuero, quod est cum constantia animi, & quasi quadam seueritate continuo. ab illo asseueratio fit, ab hoc perseuerantia. & perseueranter aduerbium. NON EST SATIS. Non sufficit. Satis aduerbium est, & significat abunde, quantum opus est, & per apocopen sat dicitur, facitq; ex se comparatiuum satius, quod significat melius, quasi ultra id, quod opus est. Virg. Non'ne fuit satius tristes Amaryllidis iras, Atq; superba pati fastidia? Facit etiam ex se compositum satin', hoc est satis'ne. Teren. Satin' sana es? Item cum plerisq; uerbis componitur, ut satisdo, satisfacio. satispraesto, à quibus satisdatio satisfactio. satispraestatio, de quibus supra diximus. item satisaccipio. à quo satisacceptio. satisacceptionem appellat Pomponius stipulationem, quae ita obligat promissionem, ut expromissores quoq; ab eo accipiantur, idest q idem promittant. Satis autem accipere dictum est eodem modo, quo & satisfacere, nam quia id, quo quis contentus erat, ei praestabat, satisfieri dictum est, ita quia tales, quibus contentus quis futurus esset, sic dabantur, ut uerbis obligarentur, satis accipi dictum est. Satago quoq; à satis, & ago compositum est, significatq; proprie anxius sum, & (qđ uulgo dicitur) satis habeo, qđ agam. Terẽ. Nam hic Clinia, & si is quoq; suarum rerum satagit, attamen habet bene & pudice eductum, ignaram artis meretriciae. Afer uenuste Malium suram multum in agendo discursantẽ. salientem. manus iactantem. togam deijcientem. & reponentẽ non agere dixit, sed satagere. Quintil. Est hoc dictum per se urbane satagere, etiam si nulla subsit alterius uerbi similitudo. Satagitae barbara uox, sunt autem populi in Asia Scythicae (ut testatur Herodotus) Satnois fluuius est Phrygiae. item à

satis, siue sat, sacio, saturo, quod est expleo, neq; ad gustum solū, sed ad omneis sensus attinent. Apule. sed ille libidine exaturatus iacebat in grabatulo. Cicero. Iracundiam meam satura tuo sanguine. Ab his fiunt exatio, & exaturo, & satur, & satietas, ac saturitas. & satullo uerbum. Varro. Neq; in puluere coquam carneis, quibus satullem corpora. Veteres etiā pro satietas satias scripsere. Accius. Quorum crudelitatem nulla unquam explet satias sanguinis. Sallustius. Hi saltibus occupatis externorū agros inuasere, frumentiq; ex inopia graui satias facta. Lucilius. Quid mihi iam proderit, satias iam me omnium rerum tenet. Terentius. Nam ubi me forte satias cepit, commuto locum. Lucilius. Quam tibi iam nemo fessus satiate uiuendi. à saturo satureia uocitata, quod nullum ferè condimentum sine ea fiebat, propter quod saturitatem inducere uidebatur. Herba est, quæ & cunila dicitur. & origanum heracleoticum. Origano æmula est, ita ut nusquam utrunq; in condimentis addatur. Plynius Satureiam à tymbra non distinguit. Columella diuersas putat, sic enim scribit. Et satureia thymi referens, tymbræq; saporem. testudines, ut supra diximus, cum serpentibus pugnaturæ, cunila, quæ bubula dicitur, sese munire traduntur, propterea quidam in hunc usum panaceam uocant. Dioscorides secundum genus agreste origanum uocat. tertium othimin. Plynius quoq; origanum esse scribit, quod in sapore cunilam æmulatur, pluraq; eius esse genera othimin, uel prasion appellari non dissimile hyssopo. tragoriganon similius esse serpyllo syluestri. item à saturo quidam satyram quasi saturam appellatam existimant ob carminis uarietatem, seu propter copiā rerum, quæ ibi tractantur. Est enim satyra carmen maledicum, & ad carpēda hominum uitia cōpositum, quale scripserunt Lucilius. Horatius. Iuuenalis. Persius. Alij à lege satyra dictam putant, quæ uno rogatu multa simul comprobabat. Alij à satyra lance, quæ referta multis, uarijsq; primitijs dijs offerebatur. nonnulli à satyra cibi genere, quod uarijs rebus erat conditum. Quidam à satyris, quod in hoc genere carminis res ridiculæ, pudendæq; scribātur, quē admodum proferri à satyris solent. sed illud uerius est satyram ideo hoc nomine uocitatam, quod in antiqua satyra introducebantur Satyrorum personæ, aut siquæ erant ridiculæ similes satyris, quemadmodum in Attellana obscœnæ, turpesq; personæ. Duo quippe satyrarum genera fuisse constat. Alterum antiquius, tam à græcis, quàm à latinis celebratum, quod sola carminum uarietate constabat, comœdiæ penè par, nisi plus lasciuiæ habuisset. Alterum satyrarum genus recentius, quod soli latini excoluerunt, apertam hominum reprehensionem continens, & acrem uitiorum obiurgationem. satyri autem, qđ in libidinem semper proni sint, à uirili mēbro nomē sumpsere, qđ ueteres græci σάθων appellabant. Hi in desertis Aethiopiæ sunt, quos Aegypanas uocant, sed præter figurā nihil habent moris humani. Aegypanes autem tales sunt, quales pinguntur, hoc est nudi. leues. caprinos pedes habentes. ueteres huiusmodi monstra pro semideis, siue pro syluestribus dijs coluerunt, quemadmodum Faunos, siluanosq;. Faunos, ac satyros nemorum deos esse dicentes, Panas agrorum, Siluanos syluarum. Confunduntur tamen hæc omnia à poëtis. Virgil. Et uos agrestum præsentia numina Fauni. Ouid. Sunt mihi semidei, sunt rustica numina nymphæ, Fauniq;, Satyriq;, & monticolæ siluani, Quos quoniam cœli non dum dignamur honore, Quas dedimus, certe terras habitare sinamus. Pōponius Mela ultra Atlantem Mauritaniæ montem scribit noctu persæpe uisa lumina, & crepitus cymbalorum, ac fistularum cantus auditos, nec die repertum quenquam. Iccirco pro constanti habitum hos Faunos esse, ac satyros, & eius generis ani-

malia. A satyra fit deriuatiuum satyrus, pro eo, qui satyram scribit. & satyricus. Vnde satyricum carmen. & satyrice aduerbium, hoc est acriter, & cum conuitio. Satyrum uero urbs Calabriæ fuit, nō longe à Tarento, quamuis aliqui agrum in quo Tarentus condita est, satyrum uocari affirment à satyris, quoniam lasciui, & in libidinem propensi esse dicuntur, siue potius à uirili membro, quod σάθων uocari à uetebrius græcis diximus. Satyrion herba uocitata est, folijs lilij rubri aliquanto minoribus, tribus non amplius à terra exeuntibus, caule leui. cubitali. nudo. radice gemina. cuius inferior pars, et maior mares gignere dicitur. superior, ac minor fœminas. Alij duo eius genera esse prodiderunt. Vnum longioribus folijs, quàm oleæ, caule quatuor digitorum. flore purpureo. radice gemina, ad formam hominis testium. alternis annis intumescente, ac residente. Alterum, quod orchis cognominatur, & fœmina esse creditur, ramosiore frutice cum internodijs, radice fascinis utili. Est & aliud genus satyrij, quod crategonon appellant, semine lini maiore, duræ radicis. cortice rubro. sapore subdulci. quod in montosis traditur inueniri. Radix eius etiam si tantum manu teneatur uenerem stimulat, multo magis si bibatur in uino austero. arietibus, & hircis in coitu segnioribus à rusticis datur in cibo. Sarmatæ etiā equis, qui ob assiduum laborem pigriores ad coëundum fiunt, quod uitium prosedanum uocant, eam dare consueuere. Arsenogonon quoq; et thelygonon sub satyri nomine comprehenduntur. herbæ sunt habentes uuas floribus oleæ similes, sed aliquanto pallidiores, semen uero ad similitudinem papaueris album. Thelygoni potu fœminam gigni existimant, arsenogoni marem. ideoq; altera à fœminis, altera à maribus gignendis est dicta. quippe græci ἄρσενα marē, θῆλυν fœminam, γόνον genitum dicunt. Alij utranq; ocimo similem tradunt. Arsenogoni autem semen geminum esse testibus simile. Est & aliud genus crategoni spicæ triticeæ simile multis calamis ex una radice manantibus, multorumq; geniculorum, quod in opacis nascitur, semine milij, asper primo gustu. id si bibant ex uino ante cœnam tribus obolis, in totidē aquæ cyathis mulier, ac uir, quadraginta ante cōceptum diebus uirilis sexus partum affirmant futurum. item altera thelygonos est, sola gustus lenitate ab hac crategono differens, qua fœminas simili modo procreari dicunt. sunt etiam qui scribant cynosorchin, uel cynosarcinam dici herbam folijs oleæ mollibus ternis. semipedis longitudinis in terra stratis. radice bulbosa. longa. duplici ordine. superiore, quæ durior est, & inferiore, quæ mollior. eduntur, ut bulbi cocti. in uineis forte inuenti. ex ijs radicibus si maiorem edant uiri, mares generare dicuntur, si fœminæ eam, quæ minor est, alterum sexum. In Thessalia molliorem in lacte caprino uiri bibunt ad stimulandos coitus, duriorem uero ad inhibendos. Hæc græci eodem satyrij nomine appellant, & in totum omnem herbam, quæ huiusmodi concitatricem uim habet. Vnde compositio quoq; medicorum ad excitandam libidinem excogitata, diasatyrion uocitata est. & satyriasis morbus, quando genitalibus dolor ac pruritus ex nimia tentigine accidit. sed ne forte, quod de satyrio scripsimus, alicui mirum uideatur, Tithymalli quoque ramorum medullam habentes ad uenerem proniores fieri manifestum est. & Theophrastus grauissimus author scribit Indum quendam in Græciam genus herbæ secum tulisse, cuius mira uis erat ad uenerem excitandam. Neq; enim edentibus solum, sed etiam tangentibus, tantum libidinis ardorem inijciebat, ut duodeno, & ultra, coitu sine intermissione uterentur. indus uero ipse, qui magno, atq; robusto corpore erat, auditus sit publice affirmare, Septuageno coitu aliquando se in libidine durasse. sunt qui Sa-

turnum quoq; à saturo deductum existiment, quod saturetur annis, uel quia se in deuorandis liberis saturauit, quamuis alij à satu potius Saturnum appellatum uelint, quoniam peritiam ruris, & satorum omnium primus edocuit, rudemq; ante fruges cognitas uictum in melius commutauit. alij à uirili membro, quod ueteres græci σάθων uocitauere, quoniam Saturnum cœli patris pudenda abscidisse commemorant. tradunt enim hunc Cœli & Vestæ, siue Cœli, & Terræ filium fuisse, & Opim sororem suã sibi connubio iunxisse, ex qua cum plureis suscepisset liberos, omneis deuorasse, & mox euomuisse, abscidisse Cœli patris uirilia, quibus in mare deiectis, Venerem esse procreatam, quæ à spuma, unde coaluit, Aphrodites nomen accepit. quippe græci ἀφροδίτην Venerem uocant, ἀφρὸν spumam. Gerere præterea in manu falcem, hanc ei aliquando in Siciliam excidisse, unde oppido nomen dedit, quod Drepanum uocatur. quippe græci δρέπανον falcem nominant. Ouidius. Quiq; locus curuæ nomina falcis habet. ad hæc pulsum fuisse à filio de regno, uictumq; esse in compedibus, quæ omnia licet fabulosa sint, tamen sunt non sine ratione conficta. Cœli filium fuisse tradunt, quia pater eius Vranius dicebatur. græci autem οὐρανὸν cœlum uocant, siue quod Saturnus, cum regno potitus potentissimus factus esset, mutatis parentum nominibus, patrem cœlum, matrem terram appellauit, ut hac nominum mutatione fulgorẽ suæ originis ampliaret. Liberos autem ideo aiunt deuorasse, rursusq; uomitu eiecisse, quoniam Saturnus tempus est, ideoq; à græcis κρόνος uocatur, cum χρόνος tempus significet. Vnde Chronica appellantur, quæ de temporibus scribuntur. & chronici, qui de temporibus scribunt. Plynius. Quod & ipsius Timagoræ carmine uetusto apparet, chronicorum errore non dubio. & chronismus temporalitas, &, quo nonnulli utuntur, synchronius, cõtemporaneus. A cronos uero cronia Saturni festa appellata. A tempore autem per uices cuncta gignuntur, absumunturq;, & ex eo denuo renascuntur. Opim sororem iccirco in uxorem duxisse, quia Ops terra est, ex qua fruges omnes gignuntur, quarum ipse inuentor fuit, & quasi genuisse ex uxore uidetur. Abscidisse patris uirilia, eaq; in mare proiecisse, & inde ortam Venerem, quoniã cum Chaos esset, non erant tempora, siquidem tempus certa dimensio est, quæ ex cœli conuersione colligitur, tempus igitur cœpit, cum natus est Saturnus, qui ideo κρόνος, hoc est tempus dictus est. cum igitur semina rerum omnium post cœlum gignendarum de cœlo fluerent, & uniuersa elementa, quæ non dum constituta erant, ex illis seminibus funderentur, post quam mundus omnibus suis partibus absolutus est, orto iam tempore, qđ Saturnus est, finis est factus procedendi de cœlo seminum ad elementorum conceptionem. quippe quæ iam plene fuerant procreata. Ad animalium uero æternam propagationem facultas generandi ad Venerem ex humore translata est, ut per coitum maris, fœminæq; cuncta deinceps gignerentur. Falcem ideo in manu gerere, quod tempus omnia metit, & secat, siue quod insertionem, & surculorum, & pomorum disciplinam tradidit, hanc ei in Siciliam decidisse, quia sit terra illa maxime fertilis. pulsum à filio de regno, quoniam tempora senescentia ab ijs, quæ postea nata sunt, depelluntur. Vinctum ideo esse, qa certa naturæ lege inter se connexa sunt tempora, uel quia omnes fruges quibusdam uinculis, nodisq; alternantur. Apollodorus tamen scribit Saturnum laneo uinculo per annum alligari solitum, & mense Decembri in die sibi festo solui, unde ortum esse prouerbium. Deos laneos pedes habere significari uero per hoc decimo mense semen in utero animatum, in uitam augeri, quod donec in lucem ueniat, mollibus

naturæ uinculis detinetur. Tradunt præterea Tritonas cũ bucinis fastigio Saturni ædis suppositos, quoniam ab eius memoria usq; in nostram ætatem historia clara est, & quasi uocalis, antea uero muta, & obscura, & incognita erat, quod ipsorũ tritonum caudæ testantur humi mersæ, atq; absconditæ. Saturnũ Romani etiam Stercutium uocauere, quod omniũ primus fœcunditatem agris stercore comparauerit. A Saturno saturnius dictus, unde Iouem saturnium, & Iunonem saturniam, & regna saturnia dicimus. et Saturnia oppidum. Virg. Ianiculum huic, illi fuerat Saturnia nomen, Et regio. item saturnalia dies Saturno festus. à quo saturnalitium, quod ad saturnalia pertinet. Martialis. Saturnalitiæ ligulam misisse selibræ. saturnalia à ueteribus mense Decembri uno die celebrari solebant. Is erat ad XIIII. cal. Ianuarij. Postea uero in triduum propagata sunt adiectis primum à Cæsare huic mensi diebus, deinde ex edicto Augusti, quo trium dierum ferias saturnalibus instituit, hoc est à XVI. ad XIIII. cal. Ianuarij. sed sigillariorum mox adiecta celebritas, in septem dies discursum publicum, & letitiam religionis extendit. hinc rursus detractis duobus diebus ad quinq; dies saturnalia redierunt. erant autem saturnaliorum dies lætitia pleni. Nam primo die ad ædẽ Saturni conuiuio dissoluto saturnalia clamitabantur. Bellũ his diebus sumere nefas habebatur, quoniam regni eius tempora felicissima fuerant, nullis bellis uexata, nullis infestata latronibus. quæ causa fuit, ut Romani ædem Saturni ærarium esse uoluerint, quod nullum sub eo furtum in Italia fuisset commissum, siue quia sub illo nihil erat cuiusquam priuatũ, Nec signare solum, aut partiri limite campum Fas erat, non dum quisquam seruitio, aut libertate discriminabatur. unde & pœnas à nocentibus ijsdem diebus sumere piaculare erat, et tota seruis licentia permittebatur. Hinc & pileos, quod signum, ut supra diximus, libertatis erat, capitibus gestabant, & cum dominis epulabantur, quamuis hoc quidam institutum potius uelint, quia cum Saturnus, & uxor eius ops, tam frugum, quàm fructuum repertores fuissent, dignum uidebatur, ut fœtu agrorum iam ab omnibus coacto, & saturnalia atque opalia celebrarentur, & domini passim cum seruis uescerentur, cum quibus patientiam laboris in colendo rure tolerassent. sumebant præterea omnes his diebus togis depositis, synthesim breuem, ut supra diximus, uestem, & negotijs aptam. Martialis. Dum togi per quinas gaudet requiescere luces, Hos poteris cultus sumere iure tuo. Item pileum, quo uti aliâs duntaxat ruri, & militiæ solebant. Idem de pileo. Si possem totas cuperem misisse lacernas, Nunc tantum capiti munera mitto tuo. Mittebant præterea sibi inuicem munera, & quæ primo mittebantur, Xenia, quasi hospitalia, hoc est ad hospites missa uocabantur. Quæ uero remittebantur, Apophoreta. Hinc Martialis duos postremos libros epigrammatum Xenia, atq; Apophoreta appellauit, quod in ijs singulis distichis descripta sunt munera, quæ saturnalibus mitti solebant. & disticha ipsa pro muneribus, hoc est pro Xenijs, atq; apophoretis missa, quemadmodum superius latius disseruimus. Ratio autem mittendorum saturnalibus munerum hæc erat, ut uiderentur sibi inuicem gaudere, ac gratulari, & Saturno atque Opi gratias agere, quod fruges, fructusq; ad uitæ cultũ necessarios percepissent. Solebant autem inter cætera munera Cerei, & sigillaria donari. Sunt autem sigillaria paruæ imagines fictilibus descriptæ, dicta à sigillis, hoc est paruis signis. Nam à signum fit diminutiuum sigillum. Est autem Signum opus sculptile, & ad alicuius animalis effigiem formatum. unde signa & tabulas dicimus pro cælatis operibus, atq; depictis. Proprie tamen signum est parua quædam significatio indicans totius rei

qualitatem. Terentius. Num eius color pudoris signum usquam indicat? Hinc literarum notæ signa dicuntur. Item notæ genitiuæ, & quæ pecudibus inuruntur. Hinc duodecim signa cœlestia, quæ in Zodiaco sunt, appellata, quia notæ quorundam animalium sunt, quæ ad naturam solis iure referũtur. Quippe Aries menses sex hybernos sinistro incubat lateri, ab æquinoctio uero super dextrum latus. Sic sol ab eodem tempore dextrum, reliquo sinistrum ambit hemisperiũ, propter quod Ammonem, quem Libyes occidentem solem esse existimant, arietinis cornibus figurant, quibus maxime id animal pollet, ut sol radijs. Taurus uero ad solem triplici ratione uidetur referri, uel quia apud Heliopolim taurus soli consecratus erat, uel quia bos apis in ciuitate Mẽphi instar solis excipiebatur, uel quia in oppido Hermunthi magnifico Apollinis templo consecratum soli taurum colebant. Gemini autem, qui alternis mortibus uiuere creduntur, profecto solem unum, eundemq; significant modo descendentem ad mundi infima, modo in summam altitudinem resurgentem. Cancer obliquo gressu nil aliud, quàm solis iter ostendit, qui nunquam rectus incedit, sed semper obliquus, qua se signorum uerteret ordo maximeq; in hoc signo à cursu supero incipit obliquus inferiora iam petere. Leo quidem non minorem cum sole similitudinem habet. Quemadmodũ enim Leo impetu, ac calore præstat cætera animalia, sic Sol cætera sydera. Leo pectore, ac priore corporis parte ualidus est, posterioribus partibus degenerat, sic solis potentia prima diei parte ad meridiem increscit, & prima parte anni à Vere in æstatem mox elanguescens deducitur, uel ad occasum, qui diei, uel ad hyemem, quæ anni uidetur pars esse posterior. idemq; etiam oculis patentibus, atq; igneis semper cernitur, quemadmodum Sol patenti, atq; igneo oculo terram perpetuo cernit, infatigabiliq; conspectu. Virgo, quæ manu aristam fert, solis potentiam significat, quæ fructus curat, & ideo iustitia creditur, quæ sola facit nascentes fructus ad usus hominum peruenire. Scorpius totus, in quo Libra est, naturam solis repræsentat, qui hyeme torpescit, & ea transacta, aculeum rursus erigit, ui sua nullum naturæ damnum ex hyberno torpore perpessa. Sagittarius ex homine in feram per membra posteriora degenerans, quasi postremis partibus suis à superis in inferna detrusus, & tamen sagittam iaciens, indicat tunc quoq; uniuersorum constare uitam radijs solis, uel ab ima parte uenientibus. Capricornus ab infernis partibus ad superna solem reducens capræ naturam imitari uidetur, quæ in pastu ab imis partibus semper prominentium scopulorum alta depascit. Aquarius ex eo maxime uim solis ostendit, quod non caderet imber in terras, nisi à calore solis humor ad superna traheretur, cuius refusio est aqua pluuialis. Pisces certe non aliquam solis similitudinem repræsentant, sed duntaxat potentiam eius ostendunt, à quo uita non modo aëreis, terrenisq; animalibus datur, sed ijs, quæ mersa aquis ab illius conspectu semota sunt. tantaq; est uis eius, ut abstrusa quoq; penetrando uiuificet. Signum etiam uexillum dicitur ab effigie animalium, quæ in uexillis ferri consueuerunt, ut puta aquilæ. lupi. minotauri. equi. apri. His enim uti Romanæ legiones consueuerũt. Sed C. Marius in secundo consulatu suo quatuor posteriora in totum abdicauit, solum aquilæ signum retinuit. À signo signiferi dicti sunt, qui signa ferunt, hoc est uexilliferi. Signifer etiã à latinis dicitur circulus, in quo duodecim signa sunt, qui græce Zodiacus appellatur, ab effigie animalium, quæ in eo sunt. Græce enim ζῶα animalia dicuntur. Item à signo antesignani dicti sunt milites, qui ante signa in acie constituuntur. Ab hoc fit uerbum signo, quod modo significat ostendo. Plautus. Hic meretricem

deperit. signat tamen se eam non amare. modo scribo. unde & subsignare, subscribere dicimus. modo imprimo. Virgilius. & summo uestigia puluere signent. unde signare epistolam dicimus, hoc est annulo signum imprimere. & resignare, deleto signo aperire. à quo signatores, & resignatores, & signatio, ac resignatio testamentorũ appellata. Dissigno, idem quod signum facio. & interdum cum nota ignominiæ aliquid facio. À quo dissignatores dicti, qui ludis funebribus præsunt, qđ in ipsis ludis multa noua, ac spectanda fieri solerent. Hinc dissignatio pro contractione, siue conductione populi in unum accipi solet, quod contingit ei, qui aliquo flagitio omnium in se oculos uertit, & quasi designator in ludis funebribus multitudinem continet. Terentius. modo quid dissignauit. Resignare etiam ueteres dicebant pro rescribere. & resignatum æs militi dicebatur, cum ob delictũ iussu Tribuni militum, ne stipendium ei daretur, in tabulas referebatur. item resignare pro claudere. Virgilius. & lumina morte resignat. hoc est claudit. Quamuis physici hoc aliter exponant, dicunt enim pupillas, quas in oculis uidemus, morituros ante triduum non habere, quibus non uisis, est summa desperatio uitæ. Resignat ergo dixisse Virgilium, hoc est aufert signa luminibus. Quandoq; etiam signo, accipitur pro eo, quod est pecora signis noto. unde signata pecora dicuntur, quæ notam habent inustam. Ab hoc uerbo composita fiunt assigno. & consigno eiusdem significationis. Obsigno idem quod signo. Designo notæ significationis. item à signo fit insignis, quod modo accipitur pro magnus, ut insignis clades. Lucilius. Cocus non curat caudam insignem esse, modo pinguis siet. modo pro clarus, præstans. Virgilius. Insignem pietate uirum. Hinc fit insignitas, claritas. & insigniter aduerbium clare. aperte. summe. Apuleius. Homo insigniter malus. Item ab insignis insignia deducuntur, hoc est signa, & ornamenta ob uirtutem adepta. Vnde insignia laudis, & insignia gloriæ dicimus. Hinc fit insignire uerbum, quod est ornare, & aduerbium insignite, quod significat cum indicio notæ. Cicero. Nec improbum notari, aut uituperari insigniter posset. Item à signo sigillo, quod est signum imprimo. Hinc sigillatæ literæ dicuntur, hoc est clausæ, & annulo impressæ. Propter quod ueteres sigillare pro claudere usurparunt. Varro. Contra lex nimis impia est, ne filij patribus luci sigillent oculos. Sugillare uero est percussu carnem maculare, à sugendo dictum, quod sucus, hoc est liuor deducatur. Hinc sugillati dicuntur qui ex percussione tumorem, maculamq; contraxerunt. Plynius. Medici tapsiam permistam allijs sugillatis, ac liuentibus auxiliari debent. Nero Cæsar claritatem ei dedit initio imperij grassationibus conuerberatam faciem illiniens sibi cum thure, ceraq;, & sequenti die contra famam cutem synceram circunferens. Idem, Cinis allij ex oleo, & garo illitus, sugillata, aut liuentia ad colorem reducit. Ab hoc fit sugillatio, quæ modo percussionem significat, modo derisionem. Nam & sugillare aliquando pro deridere accipitur. Liuius. Legati grauiter ferentes se sugillatos esse, propter quod nonnulli deductum hoc potius existimant à græco συγγελᾶν, quod corridere significat. Quippe & de ijs, qui signa percussionis in facie gerunt, ridere solemus. item à signo signaculum, quod proprie significat signum alicui rei impressum, ut lateat quousque reseretur. Item significo, quasi signum facio. à quo consignifico. & significanter. & significantius, hoc est exprimo. expresse. expressius. Item significatio, ac consignificatio. Cic. Heu quæ significatio doloris. Apuleius. Ea furoris consignificatione perterriti

territi omnes. Quidam etiam significantiam pro significatione usurparunt. Signatam ueteres uirginem dixere, quasi insignem uirginitate. Plau. Negat se puellã domum signatam reuersuram. Sed, ut ad propositum reuertar, mittendorum cereorum, ac sigillariorum consuetudinem hinc ortam fuisse existimant, quod Hercules occiso Geryone, cum uictor per Italiã armenta duxisset, ponte, qui nunc sublicius dicitur, ad tempus instructo, hominum simulachra pro numero sociorum, quos casu peregrinationis amiserat, in fluuiũ demisit, ut aqua secunda in mare deducta pro corporibus defunctorũ ueluti patrijs sedibus redderentur. inde ergo usum talia simulachra fingendi inter sacra mansisse, sed mihi illa uerior origo uidetur. Pelasgi, cum sedibus suis pulsi, diuersas quondam terras petijssent, pleriq; eorum Dodonam uenere, & incerti quibus tandẽ locis adhærerent, huiusmodi acceperunt respõsum. Στείχετε μαιόμενοι σικελῶν σατούρνιον αἶαν, Τὴν δ' ἀβοριγενέων κοτύλην, οὗ νᾶσος ὀχεῖται, Οἷς ἀναμιχθέντες δεκάτην ἐκπέμπετε φοίβῳ, Καὶ κεφαλὰς ἅδῃ, καὶ τῷ πατρὶ πέμπετε φῶτα. Ipsi ita interpretati sumus. Ite quærentes Siculorum Saturniã terrã. Hãc Aboriginum Cotylen, ubi insula uehitur, Quibus commisti decimam committite Phœbo, Et capita inferno, & patri trãsmittite lumen. Acceptoq; respõso, cum post multos errores tandem in Latium peruenissent, in lacu Cotuliensi, enatam insulã deprehenderunt. Amplissimus enim cespes coacta compage uirgultis, & arboribus in insulæ licentiam comptus, iactantibus per omne mare fluctibus uagabatur. Hoc igitur quasi omine suscepto, has sibi prædictas sedes esse didicerunt, pulsisq; inde siciliẽsibus incolis, atq; direptis, regionem ipsi tenuere, decima prædæ secundũ responsum Apollini consecrata, erectisq; Diti sacello, & Saturno ara, illum humanis capitibus, hunc uirorum uictimis placare se existimabant, propter oraculum, in quo erat, Καὶ κεφαλὰς ἅδῃ, καὶ τῷ πατρὶ πέμπετε φῶτα, Saturni festum saturnalia nominantes. Post hæc Herculem ferunt cum Geryonis pecore per Italiam redeuntem suasisse illorum posteris, ut faustis sacrificijs infausta mutarent, offerentes Diti non hominum capita, sed oscilla ad humanam effigiem formata. et Saturni aras non mactatis uiris, sed accensis cereis excolentes, quia φῶτα non solum uirum, sed etiam lumen significat: inde ergo inualuit consuetudo, ut et Cerei Saturnalibus mitterentur, & sigilla arte fictili fingerentur, ac uenalia exponerentur, quæ homines pro se, ac suis piaculis Diti, ac Saturno sacrificarent. Sigilla ipsa Oscilla dicuntur. De cuius uocabuli significatione multa inepte à linguæ latinæ interpretibus disputata sunt, cũ luce clarius sit oscilla, quasi parua ora dicta esse. quippe osculum proprie paruum os significat. Ouid. de Daphne. uidet oscula, quæ non Est uidisse satis. Hinc osculum etiã pro basio ponitur, quia in basiando labia constringuntur, et os paruum fieri uidetur. Ab osculum fit diminutiuum oscillum, sicut à tantulo, tantillum. Ponitur autem oscillum, sicut os, pro hominis effigie, hoc est pars pro toto. Martialis de effigie Camoni pueri. Hæc sunt illa mei, quæ cernitis, ora Camoni. Hæc pueri facies, primaq; forma fuit. Sunt tamen qui de cereis hãc rationẽ tradant, ideo saturnalibus mitti, q̃a hoc deo principe à rudi, & tenebrosa uita, quasi ad lucem, & bonarũ artium scientiam editi sumus, siue quia à quibusdam scriptum inuenitur, quod cum multi occasione Saturnaliorum per auaritiam pro clientibus munera ambitiose exigerent, idq; tenuiores supra modum grauaret, Publicius Tribunus plebis legem tulit, nequid præter cereos diuitibus mitteretur. Ficuũ uero, ac placentarum in saturnalibus mittendorum consuetudo à Cyrenẽsibus sumpta est, qui dum rem diuinã Saturno faciunt, ficis recentibus coronantur, & placentas sibi mutuo missitant, mellis

& fructuum repertorem existimantes Saturnum fuisse. Cæterũ de saturnaliorum origine diuersæ eorum, qui scripserunt, opiniones sunt. Quidam enim à Pelasgis (ut modo scripsimus) ortum habuisse existimãt. Alij sacra hæc ab Atheniẽsibus sumpta affirmant. Quod Accius in annalibus his uersibus uidetur sensisse. Maxima pars graium Saturno, & maxime Athenæ Cõficiunt sacra, quæ cronia esse iterantur ab illis, Eumq; diem celebrant p agros, urbesq; ferè omnes. Exercent epulis læti, famulosq; procurant Quisq; suos, nostriq; itidem, et mos traditus illinc Iste, ut cum dominis famuli epulentur ibidẽ. Sũt qui saturnalia à Iano primo instituta opinentur. Hũc. n. regionem istam, quæ nunc uocatur Italia, regno obtinuisse, & cum Camese, qui simili modo indigena erat, ita participata potẽtia possedisse, ut regio Camesene, oppidum Ianiculum uocaretur. Post hæc ad Ianum solum redactum esse imperium, qui creditur geminam faciẽ prætulisse, ut quæ ante, quæq; post tergũ essent intueretur, q̃d certe ad prudentiã, ac solertiam regis referendũ est. Hunc igitur Ianum, cũ Saturnum eò classe puectũ hospitio suscepisset, & ab eo pitiam ruris edoctus, ferum illũ ac rudem ante fruges inuẽtas, uictum in melius cõmutasset, regni eũ societate donasse, et cũ primus æra signaret, in hoc quoq; Saturni reuerentiã seruasse. ex una. n. pte capitis sui effigiem, & altera nauim, qua ille fuerat aduectus, expressisse, quapropter longis postea tpibus durasse consuetudinem, ut in aleæ lusu pueri denarios in sublime iactantes capita, aut nauim exclamarent. Oui. At bona posteritas puppim formauit in ære Hospitis aduẽtum testificata dei. Hos summa cõcordia unà regnasse, uicinaq; oppida cõmuni opa condidisse. Propterea duos eis continuos menses à posteris dicatos, ut December Saturni sacrum, Ianuarius alterius uocabulũ possideret. Cũ interea Saturnus subito nõ comparuisset, excogitasse Ianum, quõ gloriam eius augeret, ac primũ terrã oẽm, quæ sub ditione sua erat, Saturniã nuncupasse. tum arã cum sacris tanq̃ deo erexisse, et sacra ipsa saturnalia noiasse. Iano uero regnãte ueteres tradiderunt oĩum domos, religione, ac sanctitate fuisse munitas, & ob id eũ diuinos honores meruisse, introitusq; atq; exitus ædiũ ei fuisse cõsecratos. Sunt q̃ Ianum eundẽ esse, atq; Apollinem, & Dianã, et utrũq; in hoc exprimi numerũ. Quippe apud græcos Apollo colligitur, q̃a θυραῖος, hoc est ianitor uocatur, eiusq; aras ante fores suas celebrãt exitus, atq; introitus potestatem ei tribuẽtes. idẽ Apollo apud illos ἀγυιεὺς nũcupatur, quasi urbanis uijs præpositus. Nã uias, quæ intra pomeria sunt, ἀγυιὰς græci appellant. Dianæ uero uiarũ oĩum ijdem tribuunt potestatẽ. Sed apud nos Ianũ oĩbus præesse ianuis ostẽdit. Cum claui uero, et uirga figuratur, quasi portarũ oĩum custos, et rector uiarũ. Scribit Nigidius Apollinẽ Ianũ esse, Dianãq; Ianã apposita D litera, q̃d sæpe decoris cã fieri solet, ut in redhibetur redintegratur, & similibus. Ianum præterea quidã scribunt ideo geminum ostendi, ut solem significet utriusq; ianuæ cœlestis potentem. Nam exoriens aperit diẽ, occidens claudit, inuocatiq; primum, cuicunq; deo res diuina celebretur, ut per eum uia pateat ad eum, cui immolatur, quasi preces supplicum per portas suas ad deos transmittat. Hinc simulachrum eius fingi solebat manu dextera CCC, & sinistra LXV numerum tenens ad demonstrandam anni dimensionem, quæ præcipua est solis potestas. Alij Ianum uoluerunt mundum, hoc est cœlum esse, Ianum quoq; ab eũdo dictum, quod mundus semper eat. unde et Cornificius (ut Cic. memorat) nõ Ianum, sed Eanũ ab eundo noĩauit. Hinc & Phœnices in sacris imaginẽ eius exprimentes, draconem finxerunt in orbem redactum, caudamq; suam deuorantem, ut appareat mundum & ex seipso ali, & in se resolui. Quapropter & apud Romanos in

quatuor parteis spectasse constat. Et C. Bassus in libro, quem de dijs composuit, Ianum bifrontem fingi ait, quasi superum, ac inferum ianitorem, eundemq; quadrifrontem, quasi uniuersa climata maiestate sua complexum. in sacris quoq; saliorum carminibus Deorum deus cani solebat. Praeterea inuocabatur Ianus geminus ob eam, quam diximus, causam. Ianus pater, quasi deorum deus, Ianus Iunonius, quasi non solum mensis Ianuarij, sed mẽsium omnium ingressus tenens. Quippe & in Iunonis ditione omnes calendae esse existimabantur, propter quod Varro scribit Iano duodecim aras pro tot mensibus esse dicatas Ianus consiuius, à conserendo, hoc est propagando genus humanum. Ianus Quirinus, quod sit bellorũ potẽs, ab hasta, quam Sabini curim uocant. Ianus Patulcius, et Clusinus, quia bello ianuae eius patent, pace clauduntur. À Iano ianua cum deriuatis ab ea deducitur, ut supra ostendimus, & Ianuarius, & ianual libi genus, qđ Iano tantummodo delibabatur. Sunt etiam qui Ianum ab hiatu dictum existimant quemadmodum superius diximus. Aliam saturnaliorum causam huiusmodi tradunt. Hercules ex Italia discedens nonnullos ibi reliquisse dicitur, siue iratus, quod ab ijs incustoditum fuisset armentum, siue prudens, uolensq;, ut aram suam, atq; aedẽ ab incursionibus tuerentur. ij ergo cum à latronibus infestarentur, occupato edito colle saturnios se nominauerunt, quo ante nomine idem collis uocabatur. Et quia huius dei nomine senserunt se tutos esse, saturnalia ei instituisse feruntur. Sunt etiam, qui scribant Tullum Hostilium, cũ bis de Albanis, de Sabinis tertio triumphasset, Fanum Saturno ex uoto consecrasse, & saturnalia tunc primum Romae instituta. Constat etiam habuisse Saturnũ arã ante senaculũ, ubi graeco ritu capite operto res diuina fieri solebat, quia primo à Pelasgis, deinde ab Hercule ita putant institutum. Saturno Titanus, q̃ et Titan dicitur, frater fuit, qui cum maior natu esset, & ideo regnare ipse uellet, Vesta eorum mater, & Ceres, atq; Ops sorores suasisse Saturno dicuntur, ne regno cederet fratri, q̃a facie deformior erat. Quod cum Titanus intellexisset, spõte regno cessit, hoc tamen cum Saturno pactus, ut omnem masculam prolem, siquam haberet, interimeret, quo Saturno mortuo, regnũ ad suos liberos perueniret. Itaq; primus Saturni filius necatus est. Postea Ioue cum Iunone genito, sola Iuno Saturno ostensa est. Iupiter Saturno ignorante, clàm fuit educatus. idẽ post de Neptuno factum. & cum deinde Pluto, & Glauca simul orti fuissent, Glauca ad Saturni conspectum ducta, Pluto caelatus fuit. Glauca deinde paruula moritur, interiecto deinde tempore cum Titanus esse Saturno treis filios iam adultos intellexisset, filijs, qui Titani dicebantur, secum ductis, Saturnum, & opem comprehendit, & moenibus diurnas, ac nocturnas custodias apposuit. Quod cum ad Iouis aureis peruenisset, Cretensium nõ parua manu collecta, Titanum, & filios expugnauit. Parentes exemit uinculis, & regnum patri restituit, ipse in Cretam redijt. Verum, ut est infida regni societas, suspicari Saturnus coepit, oraculo ẽt (ut quidã uolunt) monitus, ne regno à Ioue expelleretur. Itaq; moliri filio insidias coepit, quod sentiens Iupiter patrem fugauit, regnum sibi uendicauit, misitq; armatos, qui illum per omneis terras persequerentur, & uel comprehensum ad se ducerent, uel necarẽt. Saturnus, cum diu errasset, uix tandem in Italia locum, in q̊uo lateret, inuenit. Sed postea à Iano benigne, ut supra diximus, exceptus regionem à latendo Latium appellauit. Vir. Is genus indocile, & dispersum montibus altis Composuit, legesq; dedit, Latiumq; uocari Maluit, ijs quoniam latuisset tutus in oris. Verũ quia Italia ipsa inferior est, quã Graecia, in qua est mons Olympus, ubi regnauerat, fictum est illum ab aetherio Olympo ad Italiam deuenisse. idem. Primus ab aetherio uenit Saturnus Olympo Arma Iouis fugiẽs, & regnis exul ademptis. Sunt tamen qui Latiũ ideo dictum uelint, qđ inter praecipitia Apẽnini lateat. Varro autem à Latino Latiũ appellatum affirmat. Verũ nos quidẽ à Latio potius Latinum propriũ nomen, quẽadmodum etiã Latinos dictos existimamus. IPSA VENVS. Ipse muliẽbris sexus. ipse pronomen est aliquãdo relatiuũ. Vir. ipse arduus, altaq; pulsat Sydera. Aliquãdo demonstratiuũ, quando. s. cũ alijs pronominibus iunctum, eorum accipit significationem. idẽ. Ipse ego paulisper pro te tua munera inibo. inuenitur tamen saepissime absq; alijs p̱ eclypsim prolatum, & tamen eorum habẽs significationẽ, quae cũ eo subaudiuntur. idem. quaeq; ipse miserrima uidi. interdũ ἔμφασιν, hoc est expressionem alicuius rei latentis habet, ut hoc loco, ipsa Venus. Ponitur. n. ipsa maioris expressionis causa, p̱inde ac si diceret, & ipsa, de qua minus credẽdum esset, Venus. Est enim Emphasis, cũ ex aliquo dicto latens aliq̃d eruitur. Duoq; eius genera sunt. Alterũ qđ plus significat, quã dicit. Alterũ quod ẽt id, qđ non dicit. iungitur hoc pronomen frequẽtissime cum tribus p̱sonis, ut ego ipse. tu ipse. ille ipse. Quod si ei addatur haec p̱ticula met, quae apud grãmaticos syllabica adiectio dicitur, discretio significatur, ut ipsemet, hoc est ipse solus, et nõ cum alijs. uel ipse per se, & non per alios. quomodo & egomet. & tumet. & semet dicimus. Cum pronoĩe autẽ secundae p̱sonae idem facit Te syllaba adiecta, ut tute id fecisti. in obliquo uero casu pte quoq; particulam idem facere manifestum est in q̃busdam pronoĩbus. ut meapte. tuapte. suapte. nostrapte. uestrapte. Ce quoq; syllabica adiectio est, sed cum ijs ferè iũgitur, quae in C. uel. S. desinunt. ut hicce. siue hiccine. sicce, seu siccine. hisce, hosce. haeccine, & similia. ipse aliquãdo pro similis usurpatur. unde et comparatiuũ habet ipsior, & sup̱latiuum ipsissimus, hoc est similior, & simellimus. Apud ueteres pro ipse ipsus scriptum frequentissime aĩaduertimus. Terẽ. Ipsus est. item sapsa pro ipsa. Enni. Quae res sapsa loco sese ostendat. Et ipsippe ipsi neq; alij. ipsulaes brateae dicebantur in muliẽbrem, uirilemue speciẽ expressae. PROSTRATVM NEMEES, Ordo est, fama canebat nobile, & herculeũ opus. s. Leonẽ Nemees prostratũ fuisse, & in uasta ualle. NOBILE. Notũ, & per omniũ ora uulgatũ. Nobile enim aliquando ad dignitatem generis refertur. Cice. Neq; ego, si Seriphius essem, neq; tu si Atheniẽsis esses, nobilis unquam fuisses. Sallu. Nobili genere natus fuit. unde pro digno, atq; excellenti in quacunq; re ponitur. Martia. Nobilis haec esset pietatis rixa duobus. Nobilis, inquit, hoc est excellens, & digna notitia. Aliquando significat notũ. Teren. Mea est potens. procax. magnifica. sumptuosa. nobilis. Virgil. Est locus Italiae medio sub montibus altis Nobilis. Ab hoc nobilitas deducitur, hoc est generis, uel alterius rei excellentia, & dignitas. & nobilito uerbum, quod modo significat decoro, dignitatem addo. nobilem, ac generosum facio. Apule. Quẽ non excellentia generis, sed mores, uirtutesq; nobilitauerunt, mõ notũ facio. Cice. Ne eam malefactis nobilitarem. idem. Nanq; eius uxor procax, ac petulans illius nobilitauit miserias. Ab hoc fit comparatiuum nobilius. et superlatiuum nobilissimum. item aduerbia. nobiliter. nobilius. nobilissime, & quae contrariam significationem habent, ignobile. ignobilius. ignobilissimum. ignobiliter. ignobilius. ignobilissime. & ignobilitas. Nobilis uero à nosco deducitur. à quo notus. hoc est cognitus. & notitia cognitio, quae & notio dicitur, & notifico, notum facio. à quo notificatio. Pomponius, Nunc te oro stirpem ut euoluas, meorũq; genus notifices mihi. Praeterea à nosco fit frequẽtatiuũ noscito. à quo noscitabundus. et eorũ passiua noscor, et noscitor. itẽ nota, cuius diminutiuũ est notula, significat autem modo singulas

literas, aut Binas. ut. C. pro. Caius. CN. pro CNeus. Ɔ. inuersa litera pro Caia. Vnde per notas scribere dicimus uti furtiuis scriptis, de qbus inferius dicemus. Virg. continuoq; notas, & noia gentis inurunt. Aliquãdo maculam. idem. Cœruleæ cui terga notæ. Vnde genitiuæ notæ dicuntur signa, cũ quibus ex utero matrũ infantes egrediuntur. Hinc nota nõnunquam pro ignominia ponitur. Sueto. Varijs affectus notis. in quo significato etiam stigma usurpamus, quod apud græcos notam, hoc est signũ significat. idẽ. Valeriũ Catulum, à quo sibi uersiculis de Mamurra ppetua stigmata imposita non dissimulauerat satisfacientẽ eadẽ die adhibuit cœnæ. A` nota fit uerbũ noto, qđ aliquando pro signo ponitur, hoc est signum, siue notam appono, Aliquando pro eo, qđ est ab alio dictata, seu lucubrata conscribo. Vnde q dictat, scriptor, q uero scribit, notarius appellatur. Aliquãdo pro aiaduerto. unde adnoto, & subnoto. Mar. Et non sobria uerba subnotasti. item Cõnoto, qđ est simul noto. hinc notator. adnotator. subnotator. notatio. adnotatio, subnotatio. connotatio. itẽ à nosco nomen, qa per id qđqd nominamus, agnoscitur. Est enim nomen propriũ uocabulũ singulorũ. Vir. cui noia mille, Mille nocendi artes. idem. Nomen cui referens Priamus. Aliquãdo tamẽ ponitur pro decore, et dignitate. idem. Auulsumq; humeris caput, et sine noie corpus. Interdum pro generositate. idẽ. Aut pomis sua noia seruant. Quãdoq; etiã pro gloria. idẽ. Et nos aliqđ nomenq;, decusq; Gessimus. item nomen apud grãmaticos pars orationis, quæ et appellatio dicitur. Noia etiã credita dicuntur, præsertim quæ fœnerauimus, quoniã nomina eorũ, qui usuras soluturi erant, in calendario fœneratoris scribebantur. & simili modo qcũq; aliqd debebat. Quin. Nã siqs argentũ oẽ legauit, uideri potest signatam quoq; pecuniã reliquisse, ideo etiã, quod est in nominibus, dari uoluisse creditur. Iustinia. iij. institutionum. Olim scriptura fiebat obligatio, quæ fieri noibus dicebatur. Ea hodie noia non sunt in usu. Proprie tamẽ nomen, cũ de homine loqmur, est propriũ gentiliciũ nomen, hoc est, qđ origınẽ gẽtis, uel familiæ declarat, ut Porcius Cornelius. Vnde p metaphorã nomen aliquãdo pro genere ponitur. Virg. nostrumq; in nomen ituras. Hinc fit prænomen, qđ noibus gentilicijs præponitur, ut est M. Publius. Cognomen, qđ uniuscuiusq; proprium est, & noibus gentilicijs subiũgitur, ut Cato. Scipio. ita. n. ordinantur M. Porcius Cato. P. Cor. Scipio. Agnomẽ est, qđ extrinsecus aliqua rõne, uel cã quæsitũ est, ut Africanus. Numantinus, et similia. id aliquãdo et cognomentum dicitur. Cice. Scipio ille cognomento Africanus. A` noie etiam cognomines dicuntur, q eiusdẽ sunt nois, sicut ignomines, q laude, & gloria carent, quasi inglorij, & illaudati. à quo ignominia, hoc est nois nota. idem. Censens iudiciũ nihil ferre dãnato nisi ruborẽ, itaq; cum ois ea iudicatio uersetur tantummodo in noie, aiaduersio illa ignominia dicta est. Ab ignominia fit ignominiosus, hoc est, dedecoris, & ignominiæ plenus. et ignominiosẽ aduerbium, hoc est turpiter. Sunt tamen q cognomines à cognomina potius deduci existiment. item à noie fit noio uerbũ, qđ est appello. & à cognomine cognomino. & apud grãmaticos noiatiuus, qui & rectus dicitur, & noiatim aduerbium, qđ modo significat per noia singulorũ. Plyn. Cum uillicos omnes noiatim assignati essent. Dicitur tamen et de uno, ut Tenens cruẽtum pugionẽ Brutus, noiatim Ciceronẽ inclamauit. Et nomenclator à noie calãdo, hoc est uocando. is. n. dicitur nomenclator, qui per noia singulos appellat. ut puta in foro reos, aut in conuiuio, conuiuas. Apu. Et ad nomẽclatorẽ mox citati uenerunt. Sunt tamen qui nomen, quasi notamen dictum uelint, uel à græco, quod est ὄνομα, à quo ὀνοματοποιΐα, hoc est onomatopœia, hoc est nois fictio, dicta est, cũ à sono aliquo, seu uoce noia fingi,

quæ latine fictitia dicuntur, ut balatus ouium. mugitus boum: barritus Elephantorũ. grunitus suũ, & similia. Itẽ à nosco fit notesco, qđ est notus fio, à quo innotesco. Præterea agnosco, quæ ita à plerisq; distinguntur, ut agnoscere dicamur olim notos: Cognoscere, prius incognitos. Vir. Et ueterẽ Anchisen agnouit amicũ. Var. Vereor ne me quoq;, dum reuertero, præter canem agnoscat nemo. Vir. Venatu assiduo, & totum agnouimus amnẽ. Sæpe tamen confunduntur. idẽ. Incipe parue puer risu cognoscere matrẽ. Terẽ. ita miserrimus fui fugitando, neqs me cognosceret. Aliquando tamen cognosco pro audio ponitur. Virgil. Ni refugis, tenuesq; piget cognoscere curas. Aliquãdo pro intelligo. Terẽ. Eo pacto & gnati uitã, et consiliũ meũ cognosces. Cice. Vnde autem, facilius, quàm ex animaliũ monimentis aut bellicæ res, aut ois Reip. disciplina cognoscitur? Ab agnosco fit agnitor, qui agnoscit, à quo agnitio. A` cognosco uero cognitor, qui cognoscit, unde cognitio. Proprie tamen cognitor dicitur, qui litem alterius suscipit corã ab eo, cui datus est, sicut procurator, q absens noie actor fit. A` cognosco fit recognosco, qđ est opus cõpositum emendandi, aut limandi, aut reprehẽdẽdi cã reuideo, et actus ipse, recognitio dicitur. item à nosco fit ignosco, quod aliquãdo significat ualde nosco, & disco. Nam in præpositio auget, ut in imprimo. impugno. Varro. Vos qui in theatrum uoluptatem auribus aucupatum concurristis, domo adeste, & à me quæ feram, ignoscite, domum ut feratis & à theatro literas. aliquãdo ueniam do. Nam in priuatiua præpositio est, quasi nõ agnosco errorem. Virgil. Ignoscenda quidem scirent, si ignoscere manes. Ab hoc fit ignotus, quod aliquando significat incognitũ, aliquando insciũ. Næui. ignotæ uiris sumus, tu te scis. Nosco autem à græco deductum est, qp̄ pe græci γινώσκειν dicunt cognoscere, γνωστὸν cognitum. γνώστην cognitorem. γνῶσιν notitiam, et γνῶθι σεαυτόν. nosce teipsum. & προγινώσκω, prænosco, à quo πρόγνωσις, præcognitio uocatur. & προγνωστικὰ, idest prognostica signa, per quæ aliquid futurum præcognoscitur. Hinc latini quoque ueteres non nosco, sed gnosco dixere, & ignotum cognitum. unde agnosco. cognosco. & ignosco defluxerunt. Sunt qui à gnosco gnoro quoque deductum putant, quod ueteres pro scio usurparunt, ego à græco potius, quod est γνωρίζειν derivatum existimo. Ab hoc fit gnarus, hoc est scius. peritus, & gnare aduerbium perite, quamuis aliquando pro aperte reperiatur. Apule: Qui gnare id nostris oculis contemplati sumus. & gnaritas scientia. Sallustius. Nanq; alij fiducia gnaritatis locorum occulta fuga sparsi, alij globis eruptionem tentauere. Liuius Gnarigauit, pro eo quod est narrauit, et gnaruisse pro narrauisse usurpauit. item ueteres gnariter pro gnare scripsere, à quo fit compositum pro gnariter, quod significat audacter, strenue. Plautus. Age indica prognariter. A` gnoro fit ignoro, hoc est nescio, à quo ignarus, quod proprie significat nescius. Cice. Neque enim tantæ difficultatis eram ignarus. Virgilius pro immemor posuit. O socij, neque enim ignari sumus ante malorum, & alibi pro eo, quod est aliud disponens. Aut quis nam ignarum nostris deus appulit oris? item dignoro, quod est signa imprimo, ut fieri solet in pecoribus, ut dignoscantur. HERCVLEVM OPVS. Ab ipso Hercule factum; quo nihil dici maius potest. Hercules Iouis, & Alcmenæ filius fuit. Alcmena Electrionis filia ea lege Amphitryoni nupserat, ut fratris sui occisi mortẽ ulcisceretur. Hic igitur cũ aduersus Teleboas Aetoliæ populos pro Thebanis in expeditionem profectus fuisset, Iupiter sub specie Amphitryonis, q Alcæi Thebani filius fuit, Alcmenã oppressit Hæc igitur ex Ioue qdẽ Herculem septimo (ut aiunt) conceptum mense, ex Amphitryone uero

Iphiclum nono ante mense conceptum, uno partu enixa est, licet uterq; dictus sit Amphitryonides. Iphiclus Iolaum genuit, qui Sardiniam ingressus palãtes dissensione incolas ad concordiam reduxit, & è noie suo celeberrimos in ea insula populos Iolẽses appellauit. Nã ipsi insulæ nomen dedit Sardus Hercule procreatus, cum antea Sãdaliotis appellaretur ab effigie soleæ, ut supra diximus, quam græci σανδάλιον uocãt. & Ichnusa à similitudine uestigij, quod græce dicitur ἴχνος. insula est in Ligustico mari ab oriẽte patens clxxxviii. M. passuum, ab occidẽte clxxij. Circuitu cclxxij. à Sardinia sardous deducitur adiectiuum nomen, unde Sardoum mare dicimus. & Sardonia herba, quæ in fontium defluuijs prouenit largius iusto Apiastro similis. Ea siqs uescatur, neruos contrahit, & rictu diducit ora, ut qui moriuntur, ueluti ridẽtium facie intereãt. Sardanis uir Lydius fuit, q̃ Crœso suadere conatus est ne Persis bellum inferret. Sardanapalus Aßyriorum rex ultimus fuit, ois generis luxuriæ deditus, in cuius sepulchro inscriptum est. Hæc habeo quæ edi, quæq; exaturata libido Hausit. Sardare ueteres pro intelligere usurparũt. Næui. qđ Bruti nec satis sardare queunt. Conceptioni uero Herculis nolũt unam noctem sufficisse, sed protractum à Ioue tempus, ut plus spatij ad lasciuiendũ haberet. Luc. Thebas Alcmene, qua dum frueretur olympi Rector luciferum ter iusserat hesperon esse. scribit Homer. cum Iupiter diẽ, quo proditurus in lucem erat, qui cæteris imperaret, cœlicolis prædixisset, cogitasse Iunonem id de Hercule dici. Quapropter impetrasse primo à Ioue, ut id iureiurando firmaret, dein missa Lucina, quæ dea parturiẽtium erat, distulisse Herculis ortum, et uxoris Stheleni, quæ septimo iam mẽse prægnãs erat partum accelerasse, ex quo natus est Eurystheus, q Mycenis XLV ãnis imperauit, semp infestus Herculi. & ob id frequenter eũ impellens ad cõgrediẽdũ cum monstris facile sic periturũ Herculẽ sperans. Hercules tamen in tantam fortitudinẽ, gloriamq; euasit, ut & in deos sit relatus, & merito id nomen consecutus uideatur. quippe Hercules dictus est, quasi ἥρας κλέος, hoc est Iunonis laus, qđ Iunone persequẽte, maximam gloriam sit adeptus. Hoc autem ideo fictum à ueteribus constat, quia Herculem solẽ esse existimarunt, qui uere heras, hoc est aeris cleos dici potest. quæ enim alia aeris gloria est, nisi solis illuminatio, cuius recessu penitus occultatur? Hinc apud Aegyptios creditur gigantes interemisse, cum cœlũ expugnaturi uiderentur. Quippe gigantes nihil aliud fuisse credendũ est, quàm hominum quandam impiam gentem deos negantem, et ideo creditam deos è cœlesti sede pellere uoluisse. Horum pedes in draconum uolumina desinebãt, quod significat nihil eos rectum, nihil supernum cogitasse. totius uitæ eorũ gressu, atq; progressu in inferna mergente. Ab hac gente sol pœnas debitas ui pestiferi caloris exegit. Hinc etiam memorant, cum Theron rex Hispaniæ citerioris ad expugnandum Herculis templũ ageretur furore, exercitu nauium instructus, uenisse ex aduerso Gaditanos longis nauibus prouectos, cõmissoq; prælio, cum adhuc æquo marte pugna consisteret, naueis regias subito in fugam uersas fuisse, et mox improuiso igne correptas conflagrasse. À paucissimis, qui superfuerunt hostium, indicatũ apparuisse sibi leones priores gaditanæ classis superstanteis, & radios, quales in solis capite pinguntur, emittenteis, ab ijs subito naueis suas exustas. Alexãdrini præterea, quamuis Serapin atq; Isim summo cultu uenerẽtur, omnem tamen illam uenerationem soli se subillorum nomine testantur impendere, uel dum Calathum capiti Serapis insigunt, uel dum simulachro signum tricipitis animantis adiungunt. medio enim, eodemq; maximo capite effigies leonis exprimitur. dextera parte caput canis exoritur mansueti specie blandientis, pars uero læua ceruicis rapacis lupi capite finitur. hæc omnia Draco cõnectit uolumine suo capite redeũte ad dextram dei, qua monstrũ compescitur. Leonis capite monstratur præsens tempus, quia cõditio eius inter præteritum, futurumq; actu præsenti ualida, ac feruens est. Sed & præteritum tempus lupi capite signatur, quod memoria rerum transactarũ rapitur, & aufertur. Canis blandiẽtis effigies futuri tpis euentũ significat, quo nobis spes licet incerta blanditur. Tpa autẽ cui potius quàm proprio obsequãtur authori? cuius uertici ĩpressus Calathus altitudinem syderis monstrat, & uim capacitatis ostendit. Isis autem procul dubio uel terra est, uel natura rerũ subiacens soli. Hinc est q̃ continuatis uberibus corpus Deæ omne densatur, q̃a uel terræ, uel rerũ naturæ alimẽto nutritur uniuersitas. Hercules magno, ac procero corpore fuit. Quippe Plutarchus in eo libro, quẽ inscripsit, Quantũ inter homines animi, corporisq; ingenio, ac uirtutibus intersit, Pythagorã philosophum tradit in reperiẽda longitudinis eius præstãtia hũc modum seruasse. Animaduertisse enim curriculũ stadij, quod est Pisis apud Iouem olympium, & Herculis pedibus metatũ constat pedes ducentos longum esse, et simili modo cætera quoq; stadia in terris Græciæ ab alijs postea instituta, pedum quidẽ esse ducentorum, sed tamen aliquanto breuiora. Ex hoc ergo argumentatum esse Pythagoram Herculis corpus tanto alijs procerius fuisse, quanto olympicum stadium cæteris pari numero factis esset excelsius. Quantum uero robore, ac fortitudine cæteris hominibus præstiterit, in primis prouerbiũ illud indiciũ est, ultima quidem parte recens, cæteris antiquissimum. Quatuor hæc ex æquo impossibilia esse, uel Ioui fulmẽ, uel Herculi clauam, uel uersum Homero, uel Federico Feretro gloriã rei militaris auferre. Primo quidem dum adhuc infans esset, et in cunis cum fratre iaceret, insidijs Iunonis, quæ eũ omnibus modis persequebatur, duo serpentes utroq; parente soporato ad eũ deuorãdum reptarunt. Quibus uisis perterritus Iphiclus, fletu parentes excitauit, qui expergefacti Herculem uidere manibus cepisse serpenteis, atq; eos occidisse. Sene. Infantis ætas monstra superauit prius, Quàm nosse posset, gemina cristati caput Angues ferebãt ora, quos contra obuius Reptauit infans, igneos serpentum oculos Remisso pectore, ac placido intuens Arctos serenis uultibus nodos tulit, Et tumida tenera guttura elidẽs manu. Hinc Teumesium leonem adhuc penè puer occidit, eiq; pellem detraxit, qua postea semper pro pallio usus est. Teumesius à Teumeso Bœotiæ exiguo monte dictus est, quem Antimachus græcus poëta multis uersibus ornauit. Fluuius etiam, & regio est eodem nomine, & paruum oppidum in Thebanis finibus, ubi cum leo inauditæ magnitudinis terrori omnibus esset, ab Hercule extinctus est. Statius; Illius in speciem, quem per Theumesia tempe Amphitryoniades fractum iuuenilibus armis, Ante Cleonæi uestitur prælia monstri. Hic Leo à Ioue in cœlum dicitur translatus, ut gloriæ Herculis consuleret, qui eum inermis occiderat, et qđ hæc prima Herculis iam adolescentis certatio fuerit. Eius simulachrum Virgini proximũ est, ad cuius caudã septem aliæ stellæ ueluti in triangulo collocatæ uidẽtur, quas Berenices crineis appellãt. Nã cũ Ptolemæus Berenicẽ Ptolemæi, et Arsinoes filiã, sororẽ suã duxisset uxorẽ, nec multis post diebus in Asiã cũ exercitu profectus fuisset, uouisse Berenicẽ tradũt, Si uictor Ptolemæus rediisset, se crinẽ detonsurã, atq; eo uoto dãnatam crinẽ in Veneris tẽplo cõsecrasse, q̃ cum postridie nõ appruisset, ægre id ferẽti regi Conon mathematicus gratiam regis captans, dixit Ptolemæo crinẽ inter sydera uideri collocatum, & quasdam uacuas figura septem stellas ostendit, easq; crinem esse confinxit. Hanc Berenicen Callimachus scripsit equos alere solitam, & ad olym-

pia mittere. Alij Ptolemæū Berenices patrem tradunt aliquando multitudine hostium territum fuga salutem quæsisse, filiam uero conscendisse equū, & addito suis animo profligasse hostes, & multos interfecisse. reliquos aut cepisse uiuos, aut in fugam conuertisse. Eratosthenes scribit hanc uirginibus lesbijs dotem à parentibus relictam, quam nemo soluebat, iussisse reddi. Nigidius hunc Leonem tradit à Luna iussu Iunonis in terra Arcadica, et regione Nemeæ educatum, & deinde in exitium Herculis dimissum, quē Hercules iussu Eurysthei cum claua, quam à Molorcho hospite acceperat, interfecit. itaq; postea claua pro gladio, pelle pro scuto usum Herculem fuisse. Leonem uero à Iunone inter sydera relatum, qui ad occasum spectans, supra caput hydræ constitutus est. habet in capite stellas tres. in ceruicibus duas. in pectore unam. inter scapulas tres. in media cauda unam. in extrema alterā magnam. in uentre clarā unā, & infra alteram grandem. in lumbis unam. in posteriore genu unam. in posteriore pede claram unam. Hic æstiuo circulo diuiditur medius. Aratus. Horrentisq; iubæ, & fuluum cerne leonem, Hunc ubi contigerit Phœbi uiolentior axis, Accensa in cancro iam tunc geminabitur æstas. Tunc lymphæ tenues, tunc est tristissima tellus. Post hæc Hydram apud Lernam paludē, de qua superius abunde disseruimus, extinxit. Sene. Quid sæua lernæ monstra numerosum malum? Non igne demum uicit, & docuit mori? Leonem deinde, qui à nemore sylua nemeæus est dictus, omnem eam regionem deuastantem, à Molorcho pastore iuxta eam syluam habitante hospitio susceptus interfecit, Ouid. His elisa iacet moles Nemeæa lacertis. Nemee sylua inter Cleonas, & Phliuntem, in qua Argiui ob Herculis memoriam Nemeæa sacra celebrare consueuerunt. Hinc regio omnis Nemeæa dicitur, eademq; Thēbinaclia uocitatur. Nemeæ etiam fons est, & mons. Virg. & uastum Nemeæ sub rupe leonem. Sunt autem Cleonæ mediocre oppidum in uia situm, quæ ex Argo Corinthū ducit, distatq; ab Argo stadijs CXX à Corintho uero LXXX. Eius mœnia ab Homero celebrata sunt. Ab hoc Cleonæum deducitur. unde Leo nemeæus etiā cleonæus dicitur. Sta. Ante cleonæi uestitur prælia monstri. Luca. Ille cleonæi proiecit terga leonis. Phlius uero in medio Sycioniæ, argiuæq; terræ est, ubi Diæ, sic enim Heben uocant, fanum religiosissime colitur. De qua hanc tradunt fabulam, Apollinem olim Iunoni nouercæ in patris domo parasse conuiuium, eiq; lactucas agrestes apposuisse, quibus gustatis Iunonem, quæ ante sterilis erat, subito concepisse, & postea peperisse Hebē. Hanc, cum pulchritudine præstaret, assumptam fuisse à Ioue, ut ei pocula ministraret, & iuuentutis deam effectam. Tandem uero cum Iupiter, ac Iuno cum cæteris dijs apud Aethiopas conuiuarentur, Hebē pocula ministrantem forte concidisse, & quia remotis uestibus obscœna corporis ostendit, apud omnes deos habitam fuisse ludibrio, ob quam causam expulsam fuisse à Ioue, & loco eius suffectum Ganymedem Laomedontis filium. Tandem uero cum Hercules in deorum numerū relatus esset, connubio ei iūctam fuisse. Hom. hāc ex Ioue conceptam opinatur. Latini solius Iunonis filiam tradunt. Huiusmodi autē figmentorum hæc ratio traditur, Ioui, qui Apollinis pater est, duo signa in Zodiaco tributa sunt, quæ ab astronomis domicilia eius dicuntur, Sagittarius & piscis. Atqui Apolline, hoc est sole in sagittario, quæ patris domus est, manente, & imminente iam hyeme, Iunoni hoc est aeri syluestres lactucæ apponuntur, hoc est frigus immensum. Quippe lactucas syluestres constat esse frigidissimas. A frigore igitur occupata terræ superficies calor omnis per naturæ contrarietatem, quæ græce Antiparistasis dicitur, in interiora secondēs, calefacta terræ humiditate radices germinum, atq; plantarum humore replet. & hoc modo sole sagittarium intrante, efficit prægnans, quæ ante, hoc est autumni tempore sterilis uidebatur, deinde adueniente partus tempore, i. uere nouo, Heben parit, hoc est iuuentutem. Tunc enim arbores, germina, frondes, flores renouantur, et omnia reuirescunt. Sic uere adueniente quod humidum, ac callidum esse constat, dijs, hoc est cœlestibus corporibus, quæ ut nonnulli opinantur, ex uaporum à terra surgentium humiditate pascuntur pocula, hoc est humores porrigere dicitur. Tandē uero ueniente Autumno, in quo sol incipit uersus hyemale solstitiū tendere, hoc est ad Aethiopas, qui uersus antarcticū circulū constituti sunt, dea iuuentutis cadit, hoc est decidunt frondes, & uirentia oīa cessant, & sic Hebe, dum detiguntur quæ occultauerant frondes, nudari dicitur, et corporis obscœna mōstrare, remoueturq; à ministerio, & sufficitur Ganymedes, qui, ut supius diximus, Aquarij signum est, quia eo tempore pluuiosa est hyems, et humidos uapores syderibus abūde ministrat. Postremo ideo Herculi coniūcta dicitur, quia iuuentus hoc est ꝑpetuus uigor clarorum uirorum operibus semper iunctus est, quæ nec pereunt unquam, nec senio debilitantur. Sed ut ad Herculem reuertamur, Dum forte cum hydra prælium commisisset, Cancer miræ magnitudinis à Iunone missus est, qui hydræ suppetias ferret. Hic pedem Herculis mordicus apprehēdit, cuius uulneris dolore permotus Hercules cancrū interfecit. Eum Iuno trāstulisse in cœlum dicitur, & inter sydera collocasse, ut unum ex XII signis esset, quæ maxime solis cursu continentur. Hunc mediū diuidit circulus æstiuus ad Leonis exortus spectantem, paululum supra caput hydræ collocatum occidentem, exorientemq; posteriore corporis parte. habet in pedibus dextris singulas stellas obscuras. in sinistro pede primo duas, in secundo duas obscuras. in tertio pede unam. in quarto primo unā obscurā. in ore unam. in ea, quæ chele exterior dicitur, tres similes nō grandes, in sinistra similes duas, supra testam duas, quæ asini, siue aselli dicuntur. De quibus hæc fabula narratur. Liberum patrem, cum ei à Iunone furore obiecto mente alienatus esset, fugisse per Thesprotiam dicunt cogitantē ad Dodonæi Iouis oraculum peruenire, & quomodo ad pristinum mentis statum redire posset, sciscitari. Sed ei inter eundū occurrisse paludē quandam magnam, quæ trāsiri pedibus non poterat. E duobus itaq; asellis, qui sibi forte obuiam processere, cepisse alterū, & ita esse trāsuectum, ut aquam oīno non tetigerit. Sic ad Dodonæi Iouis templū ꝑuenisse. et mox liberatū, ut pro accepto beneficio gratus esse uideretur, utrūq; Asellū inter astra collocasse. Quidā etiā tradunt asino illi, quo uectus fuerat, humanam uocem dedisse. itaq; mox de mēbri uirilis magnitudine ortā inter ipsum, et Priapū cōtētione, uictoriā penes Priapū fuisse, ꝑp qđ interfectū ab eo eē asinū, et à Libero patre ī cœlo collocatū. Verū ut ōnderet se hoc tanq̄ deū, nō tanq̄ hoīem timidū, Iunonē fugientē fecisse, supra cancrū constituit, q Iunonis bñficio inter astra fuerat collocatus. Sunt tñ q de asellis aliter sentiant. Scribit enim Eratosthenes, quo tpe dij cum gigantibus cōflixere, omnes deos à Ioue fuisse conuocatos. Venisse itaq; Liberum patrem. Vulcanos. satyros. silenos. omnes asinis insidentes; qui cum hostibus appropinquassent, uisa gigantum mole perterriti, ruditum oēs emisere. Qua uoce nouitate perterrefacti gigantes sese fugæ cōmisisse dicuntur, & sic à dijs facile uicti fuisse. Quidā tradiderūt quandocunq; omnia sydera, quæ nunc diuersos agunt cursus, in cancrū cōuenerint, sic sub codē posita uestigio, ut recta linea exire ꝑ orbes omniū possit, arsura terrena omnia, & orbis conflagrationē futurā, sicut diluuiū futurum, & generalem orbis inundationem, cum eadem syderum turba in capricornum conuenerit, illic solstitium, hic brumam confici. Cancer à græco deducitur, quippe græci καρκῖνον

uocant, hoc est carcinum, qua uoce etiam latini utuntur. Luci. & carcinus ardens. à quo carcinias gemma, de qua supra diximus. & cancer, quod et carcinoma dicitur, à rubore cancri, siue quod ut carnem paulatim exedit, hoc plurimi per ignorantiã idem esse cum cangrena existimant, cum maxime inter se differant, hoc solo conueniẽtia, qđ utrunq; carnem exedit. Cancer uitiũ est, qđ non solum id corrumpit quod occupauit, sed etiam serpit. deinde alijs signis discernitur. Nã modo propter inflammationẽ rubor ulcus ambit, isq; cũ dolore procedit ἐρυσίπελας graeci noĩant, modo ulcus nigrum est, qa carо eius corrupta est, idq; uehementius ẽt putrescendo intenditur, ubi uulnus humidum est, & ex nigro ulcere humor pallidus fertur, maliq; odoris est, carunculæq; corruptæ. Interdũ etiã nerui, ac membranæ resoluuntur, specillumq; demissum descendit, aut in latus, aut deorsum. fit maxime in supꝛioribus partibus circa faciem, nares, aures, labra, mãmas fœminarũ. in utero autem, ac splene hoc nascitur. Circa locum aliquẽ quasi puncta sentiuntur, isq; inæqualis tumet, interdũ etiã torpet, circa eum inflatæ uenæ quasi recuruantur, hæq; pallent, aut liuent, nonnunq̃ etiã in quibusdam delitescunt, tractusq; is locus, alijs dolorẽ affert, in alijs eum non habet, & nonnunquã sine ulcere durior, aut mollior est, quàm esse naturaliter debet. interdumq; nullã habet proprietatem. interdum simile ijs est aspredine quadam, et magnitudine, quam uocant græci κονδυλώματα. Est enim condyloma genus tuberculi quod ex quadam inflãmatione nasci solet, color etiam rubor est, aut lenticulæ similis. Quibusdã etiam si id pressum est, quæ circa sunt incenduntur, & intumescunt, ob quæ pessimum id genus est, fereq; primum, quod κηκούτας à græcis dicitur. Deinde ex eo id carcinoma, quod sine ulcere est, deinde qđ thymum appellatur, id supra corpus quasi uerrucula eminet, ad cutem tenue, supra latius, subdurũ, & in summo perasperũ, idq; summũ colorem floris thymi repræsentat, unde ei nomen est, ibiq; facile funditur, & cruentatur. Thymus herba est uulgo nota, gratissima apibus, in Attica regione præstantissima. Vnde mellis attici toto orbe summa laus existimatur. Thymis lapideos campos in prouincia Narbonensi refertos fuisse constat, hoc penè solo redditu è longinquis regionibus pecudũ millibus eò conueniẽtibus, ut thymo uescantur. À carcino, hoc est cancro carcinodes dicitur, quando uitium cancri naturam sapere incipit, quasi cancerum. Cangrena uero non in omnibus partibus corporis fit, ut cancer, sed in prominentibus membris. i. inter ungues, et alas, & inguina, fereq; in senibus, uel in ijs, quorũ corpus mali habitus est. Caro in ulcere, uel nigra, uel liuida est, sed sicca, & arida, proximaq; cutis plerunque subnigris pustulis impletur. Deinde ei proxima pallida, uel liuida, fereq; rugosa sine sensu est. Vlterior in inflammatione est, omniaq; simul serpunt, ulcus in locũ pustulosum, pustulæ in cũ, qui pallet, aut liuet, pallor; aut liuor in id, quod inflãmatum est, inflammatio in id, qđ integrum est, transit. inter hæc deinde febris acuta oritur, ingensq; sitis quibusdam, & delirium accedit. Alij quamuis mentis suæ compotes sint, balbutiendo tamen uix sensus suos explicant, incipit affici stomachus, spiritus ipse fit fœdi odoris, atque initium quidem eius mali recipit curationem. Vbi uero penitus insedit, insanabile est, plurimoq; & subfrigido sudore moriuntur. Cancri etiam dicebantur ab antiquis, qui nunc cancelli per diminutionem uocantur, hoc est opus subtili materia in trãsuersum compacta ad similitudinẽ retis factum, quod frequẽtia foraminis habeat, qualia sunt, quæ in corpore efficit morbus, qui cancer uocatur. À cancellus fit cancello uerbum, quod est concido, dilanio. & aduerbium cancellatim, hoc est ad similitudinem cancelli. Hercules aprum miræ magnitudinis arcadicũ agrum,

uastantem occidit (uel ut quidam sentiunt) uiuum cepit, & detulit Eurystheo. Seneca. Solitumq; densis hispidum Erymanthi iugis arcadiæ quærere nemora mænelaũ suem. Dictus ẽ hic aper mænalius à Menalo Arcadiæ monte, quamuis & oppidum sit eiusdem nõis, quod et mænala dicitur. Mõtes in Arcadia nominati sunt Pholoe cũ oppido Cyllene. Lycæus, in quo licæi Iouis delubrum. Mænalus. Artemisius. Parthenius lampheus. monachris. erymanthus, quamuis et fluuius sit eiusdem nominis in alpheũ defluens. À Mænalo mænalius deducitur, hoc est arcadicus. unde mænalius aper dicitur. & mænalium carmen, hoc est magicæ artes, & incantationes, qbus uti in Arcadia, ac tota Thessalia maleficæ mulieres consueuerũt. Virgi. Incipe mænalios mecum mea tibia uersus. Quippe in ea ecloga imitatus est Theocritũ, q eclogam scripsit pharmaceutriam appellatã, in qua mulier inducitur maleficis artibus ꝑuertens mentem amatoris, à quo spernebatur. Ad hæc ceruã æneos pedes habentẽ, & aurea gerentẽ cornua eiusdem mænalij nemoris incolam, quam cursu æquare nemo poterat, ipse currendo, & supauit, & cepit. Tum Stymphalidas aues ab ipsis nubibus sagittis petijt, enectasq; deiecit. Seneca. Mænali pernix fera multo decore proferẽs auro caput deprehẽsa cursu est. Idẽ. Solitasq; pẽnis condere obductis diẽ. Petit ab ipsis nubibus stymphalidas. Marti. Aeripedẽ syluis ceruam, stymphalidas undis Abstulit. Stymphalidas qdã parum docti harpyas esse existimarunt. Sed id falsum esse, siqs tragœdiã Senecæ legerit, facile deprehẽderit. Harpyæ mõstra fuerũt, qualia describit Virgi. Tristius haud illis monstrũ, nec sæuior ulla Pestis et ira deũ stygijs sese extulit undis. Virginei uolucrũ uultus, fœdissima uentris Proluuies, uncæq; manus, & pallida semper Ora fame. Hæ ἀπὸ τοῦ ἁρπάζειν, hoc est, à diripiendo dictæ sunt. harpyæ Neptuni, & terræ secundũ quosdam filiæ fuere. Secundũ alios, Thaumantis, & Electræ oceani filiæ. Tres autem fuisse memorantur. Prima Celæno à nigredine dicta μελαινῶ, quippe græci μελαινὸν atrum dicunt. Secunda Aello, ἀπὸ τοῦ ἀέλλω uoluo, uerto, quod fœdo uolatu omnia peruertat. Tertia Ocypete, quod ὠκὺς uelox est, πέτομαι uolo, quod. s. alarum uelocitate mirũ in modũ polleat. Hesiodus in libro, quẽ Theogoniã inscripsit, duas tantum Harpyas memorat ἠυκόμους θ' ἁρπυίας ἀελλώ τ' ὠκυπέτην τε. Homerus unam addit, quam uocat thyellam ἀπὸ τοῦ θύω, quod est impetum facio, & ἕλλω uoluo, quod cum impetu omnia uoluat. Tradunt autem harpyas in insulis habitare, quas strophadas uocant. Vir. Accipiũt, strophades graio sunt nomine dictæ Insulæ Ionio in magno, quas dira Celæno, Harpyæq; colunt aliæ, phineia postquam Clausa domus, mensasq; metu liquere priores. Phineus, à quo Phineius rex Arcadiæ fuit, qui Harpalices coniugis suasu filios occæcauit, cuius sceleris magnitudine ꝑmoti dij, oculis eum priuarũt, atq; illi harpyas obiecerunt auium genus dirũ, ac rapax, quæ et dapes, & reliqua omnia fœdabant. Verũ cũ Iason per ea loca cum argonautis transiens benigne ab eo exceptus fuisset, ut ei gratiã referret, Zetum, & Calain Boreæ ex Orithya coniuge filios iuuenes alatos, et sagittandi arte præstandeis aduersus harpyas misit, qui eas ꝑsequerentur, et à Phinei regno prorsus abigerent. Hi igitur cum illas usq; in insulas Plotas ꝑsecuti forẽt, ab Iride admoniti sunt, ne ulterius Iouis canes insequerẽtur. itaq; retro cõuersi duabus insulis, in quibus harpyas reliquerunt, Strophados, hoc est conuersionis nomen imposuere, cum antea plotæ uocarentur. Orithya autem Boreæ coniux, filia fuit Erythei regis Athenarum, quam cum Boreas ob pulchritudinem adamasset, & frustra iungi sibi connubio postulasset, ui raptam detulit in Thraciam. Eodem nomine uocata est regina

Amazonum, quæ Marpesiæ matri successit in regno. Orithos uero urbs fuit inter Macedoniam, atq; Epeirum. Oryx uero animal, quod in Aegypto nascitur, exorienśq;, contra stare, ac contueri solis radios fertur, ex caprarum genere. à quibusdam solus uocatur, ac contrario uestitur pilo, & ad caput uerso. Stymphalides autem aues erant aquaticæ in Stymphalo palude tātæ magnitudinis, ut solis radios obumbrare dicerentur, omnem Arcadiam deuastantes. Stymphalus Arcadiæ lacus est, ex quo Erasinus flumen erumpit in arguam terram. Quondam uero exitum non habebat, quoniam uadi foramina quædā, quæ Arcades Zeretra uocant, obstructa erant, proptereáq; exitum non habebant. itaq; urbs ipsa, quæ Stymphalum uocatur, et in lacus ripis quondam sita erat, postea ad quinquaginta stadia à lacu uisa est abesse. Iphicratem tradunt, cum Stymphalum obsidione circundedisset, & frustrari conatus suos intelligeret, exitum fluminis è lacu obstruere conatum innumerabiles spongias aduexisse, sed Iouis oraculo admonitum destitisse. à Stymphalo lacu stymphalides aues appellatæ. à Stymphalo oppido stymphalius deducitur, sicut à Lacedæmone Lacedæmonius. Equidem quæ de harpyis, ac stymphalidibus scribuntur, ficta esse arbitror, ut de plerisq; alijs auibus. Quis enim uera esse putet, quæ de Pegaso equino capite uolucri scribuntur? quis credat Griphas auritos, & tantam rostri aducitatem hēntes in Asiatica Scythia? in qua aurū, ac gēmæ affluunt, habitare, tantáq; rabie desæuire in hoīes, ut terrā ipsam inhabitabilem faciant, & quasi geniti esse uideantur ad plectendam auaritiæ temeritatem, cū quibus Arimaspi dimicare dicuntur, ut lapillos intercipiant. Hos ueteres Romani picos uocitabāt. Plau. Pici diuites, q aureos monteis colunt, eos solos supo. cum proprie picus sit, qui cognomento Martius dicitur, parua quidem auis, sed in auspicijs magna, unxorū unguiū, arborū cauatrix, & scandens, in subrectum feliū modo. Tradunt si clauus, uel cuneus adactus quanta ui libeat in arborem fuerit, in qua nidū habeat picus, statim exilire cum crepitu arboris, cum clauo, aut cuneo inse derit picus. huic aui nomen dedit Picus, quē Saturni filium fuisse finxerunt. Ouid. Picus in Ausonijs proles saturnia terris. Virg. Fauno Picus pater, isq; parentem Te Saturne refert. fertur Pomonam deperisse pomorū deā, propter qđ à Circe, quæ amore eius ardebat, in picum auem esse conuersum. Cuius figmenti ratio est, qa Picus rex Latinorū, Fauni pater, & Latini regis auus, auguriorū peritissimus fuit, & in primis hac aue usus est auspicijs, eiq; nomen dedit, & ideo postea semp principalis Latio in augurijs fuit. Martiū ideo appellatū constat, qa Marti sacer est, siquidē proficiscentes in bellum non nisi auspicato urbem egrediebantur. Legimus in historijs Picum olim in capite L. Tuberonis prætoris Vrbani iura pro tribunali reddentis consedisse tam placide, ut manu prehendaretur. Respondisse uates exitiū impio portendi, si dimitteretur. At si exanimaretur prætori. illū autē hoc audito, protinus cōcerpsisse, nec multo post impleuisse prodigium, à picus picenum deducitur, regio Italiæ, in qua est Asculū, quod Sabini, cū Asculum proficiscerentur, in uexillo eorū picus consederit. Hinc picenus possessiuum nomen deducitur, & picens gentile. à quo picentinus. Pica licet fœmininum uideatur huius nominis picus, longe tñ diuersam significatiōnē habet. Est enim auis magnitudine palūbæ, alis uario colore, et præsertim cœruleo depictis, uerba proferēs ad similitudinē humanæ linguæ. Mar. Pica loquax certa dñm te uoce saluto, Si me non uideas, esse negabis auem. Est et alia pica sub uentre alba, supius nigra. quæ uaria appellatur, longitudine caudæ insignis. hæc Vespasiani tpe ab Apennino uersus urbem cerni uix cœperat, tam rara erat. nunc frequentissima est per omnem Italiam. Ea uero, quæ de Tragopanade dicuntur,

quis facile uera esse sibi persuadeat? Maiorem Aquila esse, cornua in tpibus curuata habentem ferruginei coloris, capite dūtaxat phœniceo. multo minus, quæ de Sirenibus feruntur, aueis in India esse, quarū cantu hoīes uulcerantur, quos somno grauatos lacerēt. Minime uero, quod Democri. scribit. aueis esse, quas nominat, quarum confuso sanguine, serpens gignatur, quem q cunq; ederit, alitum colloquia intellecturus sit. Home. genus auium Scopes nominat, quarū Satyricos motus, cū insident, à plerisq; memoratos, fidem mereri non arbitror, nec aueis ipsas unquam genitas esse existimo. sed ad Herculem reuertamur. Taurū ferocissimū, & oēm Atticam regionem deuastantē pemit. Sene. Taurūq; centum non leuē populis metum. Ouidi. Vos'ne manus ualidi pressistis cornua tauri? Acheloum præterea singulari certamine supauit. hic Oceani, & terræ filius fuisse dicitur, Gemino olim cornu insignis, sed superatus ab Hercule, quamuis in uarias sese figuras transformasset, uno cornu priuatus est. Certaminis cām hanc tradunt fuisse. Deianira filia fuit Oenei Aetoliæ regis, cuius urbs regia Calydon erat, hæc adeo forma, pulchritudinéq; præstabat, ut multos procos hēret, tandē Acheloo desponsata est primo, deinde Herculi. itaq; nuptiarum gratia ortū inter eos est certamen, & superato Acheloo Herculi cessit. Hæc aūt de Hercule, et Acheloo hac ratione ficta esse affirmant, quia Achelous flumen est è Pindo mōte fluens, atq; Acarnaniā ab Aetolia dirimens, & Artemicam insulam assiduo terræ inuectu continenti adnectens. à quo paracheolis uocatur regio finitima fluuio, quam amnis inūdat. hæc inundatio cum priscis temporibus limites agrorū sæpe confunderet, contētiones de terminis inter uicinos frequēter excitabat, cumq; nulli essent arbitri, nō legibus, sed armis lites dirimebātur. Hinc ergo datus fabulæ locus. Herculē singulari certamine Acheloum superasse, & uictoriæ præmium reportasse Deianiræ nuptias. cornu præterea alterū eius confregisse, qa. s. Hercules Oeneo affinitate coniunctus, factis aggeribus, & aquarum ductibus erectis fluuium agros prius non sine graui detrimento sternentem compescuit, & ex duobus alueis, quorum flexus cornua à poëtis dicuntur, siccauit alterum, quod quidā Copiæ cornu esse dixerunt, quēadmodum superius ostēdimus, donauitq; Oenio regi socero suo. Sophocles Deianiram sic loquentē introduxit. procus sane mihi amnis fuerat Achelous. Qui metri formis a meo petijt Oeneo patre. primo enim manifestus incessit taurus, deinde per uarias se flectens spiras draco apparuit. Tum mole ualida bouis præ se tulit frontem. Acheloū certe ac reliqua flumina Tauro comparant ob mugitus, flexusq; alueorum. Draconi propter torquentem se longitudinem. Boui similiter, propter boatum, & cornua. ab Acheloo acheloius deducitur, quod modo possessiuum est nomen, modo pro aqueus ponitur. Virgi. Poculaq; inuentis Acheloia miscuit uuis. Quippe ueteres aquam oēm generaliter Acheloum nuncupauere, qđ à græcis sumptum manifestum est, qui Acheloum pro aqua frequentissime usurpant. Cuius rei ratio est, quod Achelous in Græcia ubi tot ingenia floruerunt, omnium fluuiorum celeberrimus fuit, ob eas, quas supra diximus, causas. Quod autem Virgilius dixit, Poculaq; inuentis Acheloia miscuit uuis. miscuit, inquit, hoc est miscenda posuit. Nam aquam uino miscere Staphilius Sitheni filius primus dicitur inuenisse. Præterea Hercules Diomedem Thraciæ regem dirum, ac sanguinarium hominem, qui equos suos aduenarum carne in Tyrida Thraciæ oppido pascebat, occidit, eumq; iumentis suis epulandum apposuit. Senec. Quid stabula memorem diri Bistonij regis? Bistones enim Thraciæ populi sunt. Bistonis stagnum, & regio, à Bistone Thraciæ rege cognominata. Ouidi. Et tuta à bello Bistonis ora fuit. Hinc bistonius deducitur, qđ thracē significat.

fuit & alter Diomedes rex Aetoliæ Thidei, & Deiphilæ filius, qui fortissimus Danaûm à Virgilio dictus est, quod Aeneam apud Troiam uicerit, & cum Hectore singulari certamine pugnauerit, Martemq; ipsum (ut Home. tradit) uulnerauerit, &, ut Virg. Venerem. hic, cum post Troiæ expugnationem in patriam reuersus Aegialem uxorem comperisset rem cum Cylleboro Sthelenii filio habuisse, pudore ductus, in Appuliam secessit, ubi regni partem cum Dauno sortitus est, et regio, quæ in diuisione ei cessit. Campi Diomedis appellati. item insula, quæ in propinquo mari iacet Gargano monti opposita, Diomedea nuncupata. Condidit in Appulia urbem, quam Argyrohippum uocauit, deinde dicta est Argyrippa. à qua Argyrippini nominati. item Sepiuntem à multitudine eiectarum fluctibus sepiarum uocitatam, postea mutatis literis Sipontem. deinde etiam Sipontum dictam. ipse uero non longe post diem obijt in insula, quam supra diximus Diomedeam uocari, & in deorum numero est relatus, templumq; ei ædificatum, & sacra instituta. Socij uero mœrore defuncti regis absumpti, in aueis mutati sunt, quæ ipsæ quoq; Diomedeæ dictæ sunt. Iuba cataractas appellat. dentes eis esse dicuntur, oculiq; igneo colore. cætero corpore candidæ sunt. Duos semper duces habent. Alter ducit agmen, alter cogit. Scrobes excauant rostro, inde crate consternunt, & terra, quæ ante fuit egesta, cooperiunt. Alteræ orientem spectant, quibus exeunt in pascua, alteræ occasum, quibus redeunt. Aluum exoneraturæ semper contrario flatu subuolant, & in sola Diomedea insula uisuntur, fulicarum similes. Aduenas barbaros clangore dicuntur infestare. Græcis uero adulari uelut generi Diomedis hoc tribuentes. Aedem quoq; eius quotidie pleno gutture madentibus pennis perluere, ac purificare consuetas tradunt. post hæc Hercules Busirim Aegypti regem Neptuni, & Libyæ filium, qui orã omnem Nilo adiacentem latrocinijs infestabat, hospitesq; euectos dijs sacrificabat, occidit, & dijs suis immolauit, prouinciamq; omnem pacatum, ac tranquillam reddidit. Ouid. Ergo ego fœdãtem peregrino templa cruore Busirim domui. Quidam uolunt hoc confictum esse. nec Busirim aliquem regem, siue Tyrannum fuisse, sed terram ipsam esse inhospitam, atq; importuosam, quam uis enim portum habeat, eum tamen nequaquam patere, sed à bubulcis custodiri solitum, prædæ semper, ac latrocinio indulgentibus, qui peregrinos quosque ad ea litora appulsos soleant adoriri. In his locis est Busiris oppidum, à quo busiritica præfectura uocitata ẽ. Omnis quippe Aegyptus primo in præfecturas diuisa fuit, quas illi Nomos uocant. Thebaica quidem in decem. quæ uero in Delta est, in totidem. quæ ẽ in medio, in sexdecim. propter quod quidam scripserunt tot fuisse in Aegypto præfecturas, quot aulas Labyrinthus hẽbat, quæ circiter sex & triginta fuisse memorãtur. Rursus præfecturæ in toparchias diuidebãtur. Item toparchiæ in alias partes. Minimæ portiones arua erant. ideo autem necessaria fuit tam diligens, & subtilis locorum diuisio, quia assiduæ Nili inundationes limites confundebant. nunc addẽdo. nunc minuendo. alias immutando. nonnunquam delendo notas quasdam, quibus propriũ ab alieno discernebatur. unde iterum, atque iterum mensurari eam terram oportebat, propter quod Geometriam ab Aegyptijs primo inuentam nonnulli prodiderunt, quemadmodum Arithmeticam à Phœnicibus ob mercaturas. Aegyptus prouincia est proxima Africæ, introrsus ad meridiem recedens, donec à tergo prætendantur Aethiopes Inferiorem partem Nilus dextra, læuaq; diuisus amplexu suo determinat canopico ostio ab Africa. ab Asia Pelusiaco. Quam ob causam inter insulas quidam Aegyptum posuere, ita se scindente Nilo, ut triquetram terræ figuram efficiat. Sũma pars contermina Aethiopiæ Thebais appellatur. Canopus ostium Nili, & in eo oppidum est distans ab Alexandria stadijs CXX. dictum à nomine Canopi, qui Menelai classem gubernauit, et ibi mortuus est, quo tempore Menelaus cum uxore ad templum Veneris Arsinoes, quod in Zephyrio promontorio situm est, nauigauit. Pelusium similiter Nili ostium est, & oppidum ibi situm. à quo uia est ad Casium montem in promontorij modum accumulatum, in quo magni Pompeij corpus iacere quidam existimant, estq; in eo Iouis Casij templum, nec procul hinc Pompeius interemptus fuit. Alexandriam, à quo Alexandrini, in Aegypto condidit Alexander Macedo iuxta Mareotim lacum, qui antea Arapotes nominabatur. Metatus est eam Dinocrates architectus mirabili ingenio quindecim millium passuum laxitate ad effigiem Macedonicæ chlamydis orbe gyrato Laciniosam, angulosoq; dextra, læuaq; procursu. Mareotis lacus ad meridianam urbis partem Euripo è canopico ostio mittitur. Schœnus patere in latitudinem XL. affirmant. Schœnumq; stadia triginta esse. ita fieri longitudinis centũ quinquaginta millia passuum, & tantundem latitudinis habere. Eratosthenes tamen schœnum quadraginta stadia esse asserit, hoc est quinq; passuum millia. Alij uiginti duo stadia singulis Schœnis dedere. Mareotis etiam pars Epeiri ẽ, in qua uinum optimũ nascitur. unde mareotides uuæ dicuntur. Virg. sunt & mareotides albæ. de Nilo satis superius disseruimus. Multa eius oppida memorantur, præcipue quæ nomina ostijs dederunt undecim. Nam alia quatuor falsa ora appellantur. Celeberrima septem sunt Canopicum. Bolbitinum. Sebeniticum. Phanniticum. Mendesicum. Taniticum. Pelusiacum. Aegyptum ab Aegypto Danai fratre appellatam existimant. Ab Aegypto ægyptius, & ægyptiacus deducuntur. Item Aegyptini appellantur Aethiopes, quia Aegyptijs sunt finitimi. Hercules, cum audisset Antæum terræ filium magno, ac procero corpore in Libya esse, apud Lixum oppidum à flumine Mauritaniæ eiusdem nominis ita uocatum, qui locus Antæi regia dicitur, robore, ac fortitudine nemini cedentem, ad eum quoq; domandum perrexit. Erat Antæus aspectu, roboreq; terribilis. habitabat in spelunca, excisas undiq; rupes habente, & Leonum carne uescebatur. Cubile ei terra erat, nullis herbis, aut paleis, aut ferarum tergoribus strata, sed simplex, ac nuda Palæstra omnes supabat. Quoties membra labore defecta essent, tactu matris hoc est terræ, recreabantur, ac uires resumebant. erat uniuersæ prouinciæ infestus, & quoscunq; terra, mari'ue eò aduentasse cognouisset, impie trucidabat. cum eo igitur congressus Hercules depositis ab ipso Cleonæi, ab illo Libyci leonis tergoribus, & unctis pro more palæstræ, atq; arena sparsis corporibus, fessum tandem luctando, & quasi seminecem Antæum terræ prostrauit, sed cum mox confirmatis tactu terræ uiribus surrexisset, et acrius, quàm ante certare uideretur, stupefactus tanto robore Hercules, rursus illi brachia iniecit. uerum Antæus non expectatis amplius hostis uiribus, sponte cadebat plus continue uirium ex ipso casu accipiens. Qua re tandem intellecta, standum est tibi o Antæe Hercules inquit. Non sterneris amplius, nec terræ, sed pectori nostro fixus hærebis. Quæ cum dixisset, iuuenem alte sublatum, ac telluri sternere se conantem, arctissimo nexum uinculo, intra ulnas suas expirare coēgit. Ouid. sæuoq; alimenta parentis Antæo Eripui. Lixum oppidũ, de quo paulo ante diximus, in promontorio situm est, quod Ampelusiam uocant. Id Tinge quoq; appellatur, & ab Antæo creditur conditum. Cuius rei indicium est parma elephantino tergore execto, quæ ibi longo tempore uisa fuit ingens, & ob magnitudinem nulli habilis, quam locorum accolæ ab illo gestatam pro uero habebant, ideoq; eximie colebant. Quidam etiam

sepulchrum

sepulchrum eius ibi fuisse commemorant, et pedem cubitorum sexaginta, quem à Sertorio nudatum, & rursus terræ demandatum ferunt. Tinge postea à Claudio Cæsare cum Coloniam faceret, traducta Iulia appellata. Quidam tamen lixum, ac Tinge diuersa fuisse opinantur. Item Hercules geminas columnas in occidente posuit. quia enim ex oceano mare nostrum intrantibus duo montes occurrunt, quorum alterum in Africa, Abylam uocant, alterum in Europa Carpen, hos quondã uinctos perpetuo iugo fuisse finxerũt, sed Herculem diremisse colles, atq; ita exclusum antea mole montium oceanum, ad quæ nũc inundat admissum, Sene. Penetrare iussus solis æstiui plagas, Et adusta medius regna quæ terret dies, Vtrinq; mõtes soluit abrupto obice. Et iam ruenti fecit Oceano uiam. Aliqui tamen hos montes procul spectantibus geminas columnas uideri dicunt, & exinde datum fabulæ locum. Alij quod de columnis scribitur, non fabulam, sed historiam esse putant. Est in oceani ad mare nostrum ingressu propè ferè erumpẽtem Betim Hispaniæ flumen insula, quæ Gadis dicitur. nonnulli Erythreã, quoniam Tyrij ab origine eorum orti ab Erythreo mari ferebantur. Alij Aphrodisiã, quidam Iunonis insulam uocauere. distat à Calpe septingentorum quinquaginta stadiorum interuallo. parua quidem insula, sed uirorum dignitate excellẽs, in qua equestris ordinis gaditanos quingentos in uno censu numeratos aliquando fuisse compertum est in uno, ac perexiguo oppido, quod Gadium uocabatur, quæ res nulli italicarum urbium contigit, præter Patauinos. Addidit postea Balbus Gaditanus uir triumphalis alterum oppidum, quod Neapolim uocauit, deinde ex utroq; deducta est Didyma urbs omni genere uoluptatum abundãs. In hac insula tradunt Geryones olim habitasse, de quibus mox dicemus. habet enim pascua læta, & herbam, qua greges, & armenta pascuntur, licet semisiccam, mirum tamen in modum animalia impinguãtem. Caseũ multum, aquam immiscendo, perficiunt, quoniã lac serum non habet. genus præterea hominum lasciuium. nam & ioculatores, ac saltatrices, ac tibicinæ inde ad urbem usq; confluebant. & hæ artes præcipue in hac insula discebantur. Est & alia Gadis insula minor, habẽs oppidum ciuium Romanorum, quod Iulia appellatur. de Gadium ergo ædificatione talia narrantur. Tyrijs olim oraculum sciscitantibus responsum fuisse, ut ad Herculis columnas Coloniam mitterent. Eos igitur, qui speculandi gratia missi fuerant, ubi ad fretum, & Calpes angustias peruenere, orbis terminos esse ratos, quod laborum Herculis metæ fuissent, Gades ibi occupasse, & in altera earũ urbem ad occasum, templum uero Herculis ad orientem condidisse. Hinc colũnarum Herculis nomen propagatum. quidam colũnas Herculis eas eẽ dixere, quæ intra Herculis ædẽ in Gaditana insula erant ex ære, octo cubitorum, in quibus sumptus in constructione templi factus, erat inscriptus. Proficisci uero ad eas solebant, qui nauigationem absoluissent, Herculi sacra facientes, sic iuuari se à deo existimantes, ibiq; maris & terræ finem esse à sacerdotibus instruebantur. Mos præterea ueterum fuit colũnas, aut aliud aliquid huiusmodi ponere, quo uel fines expeditionum suarũ, uel res fortiter gestæ intelligerentur, quemadmodum Rhegyni turrim quandam super freto locauerunt, & aliã turrim huic oppositam Siculi, quam uocant Pelori, & quæ Philenorum aræ dicuntur, in media quodãmodo Syrtium tellure positæ sunt. in Isthmo quoq; Corinthiaco columnam quandam locatam fuisse memoriæ proditum est, quam Iones, dum Atticum, & Megarensem agrũ occupassent, cõmuniter constituerunt. Simili modo, qui illis è Peloponneso eiectis prouinciam in potestatem suam redegere, alteram columnam erexerũt è parte, quæ Megara spectabat, ita inscri

ptam, hac non Peloponnesus, Ionia est. atqui Alexander Macedo in extremis Indiæ colũnas, quasi finem indicæ expeditionis erexit, Herculẽ, ac Liberum patrẽ imitatus, quos aras struxisse historiarum scriptores posteritati tradiderunt. quoniam uero monimenta huiusmodi uetustate fatiscentia deficiunt, fit ut nomina ipsa in locos, ubi sita erant, siue promontoria sint, siue scopuli, siue insulæ transferantur. Quapropter simile ueri mihi esse uidetur, à principio quidem duas colũnas, quasi laborũ suorum metas, siue rerũ à se ibi gestarum monimenta ab Hercule positas fuisse. Postĝ uero illæ uetustate defecerunt, uel duobus, quos diximus montibus, uel duabus propinquis insulis huiusmodi nomina remansisse, quas recte Pindarus portas Gaditanas appellauit. Scribit Polybius Gadibus in templo Herculis fontem esse aquæ dulcissimæ, cui fluxus maris cõtrarius esse uideatur. etenim quoties mare augetur, fontem deficere. dũ uero refluit, aqua compleri. Cuius rei causam affert huiusmodi, quod spiritus, qui è cauernis terræ in supernas partes exhalat, dum terra in accessu maris fluctibus opitur, egredi prohibetur, ideóq; ad interna reuersus fontis, meatus occludit, propter quod necesse est aquã deficere, in reflexu uero maris, detecta iam, ac nuda terra spiritum meatus suos liberos habere. itaq; nõ impedita amplius scaturigine fontanam aquam ubertim fluere. Incolæ hoc (ut fieri solet) non naturali ratione, sed Herculis miraculo tribuunt. Arborem quoque Gadibus fuisse commemorant, quæ ramos ad terram usque incuruatos haberet, frondes, ac mucronis speciẽ gerentes, longitudine cubitum, latitudine quatuor digitos excedentes. eius arboris ramum siqs excidisset, lactis magnam copiam emittebat. radice excisa minij humorem exudabat. fructum præterea ferebat gustu suauissimum. Gades quãuis duæ insulæ sint, ut supra ostendimus, utranq; tñ tam singulari numero Gadem, ĝ plurali Gades appellamus. à quo gaditanus deducitur. unde puellas gaditanas dicimus libidinosas. procaces. saltatrices, & nimia lasciuia in cantilenis, ac choreis gestientes. Tales enim uenire è Gadibus, & Didyma, quod supra diximus, oppido solebant ad urbem. Item uiri dicaces. gesticulatores. scurræ. Mart. Quod de gadibus improbus magister. Idẽ de puella gaditana. Tam tremulum crissat, tam blandum prurit, ut ipsum Masturbatorẽ fecerit Hippolytum. Idem, Nec de gadibus improbis puellæ Vibrabunt sine fine prurientes. Idem, Facundos mihi de libidinosis Legisti nimium Sabelle uersus, Quales nec didymæ sciũt puellæ. Hercules mala aurea ex hortis hesperidum tulit dracone, qui ea die, noctúq; peruigil custodiebat, interempto. Senec. Post hæc adortus nemoris opulenti domos, Aurifera uigilis spolia serpẽtis tulit. Lucanus, Abstulit arboribus pretiũ, nemoriq; laborem Alcides, passúsq; inopes sine põdere ramos, Retulit argolico fulgentia poma tyranno. De hac fabula, oĩbusq; ad eam pertinentibus satis, superq; superius disseruimus. Hũc draconem uasto corpore tradiderunt, inter duas arctos à Iunone in cœlo collocatum, quod Iuno, cum eã Iupiter uxorẽ duceret, inuenisse terram dicitur aurea mala ferentem, cuius rei stupore pmota, à terra petijsse, ut huiusmodi arbores in hortis suis sereret, qui erant iuxta Atlantem montem. Satis itaq; ibi arboribus, cum fructum ferre cœpissent, & filiæ ex ijs mala frequenter decerperent, hunc draconem adhibuisse custodem, ꝙ autem hic draco sit, illud indicio est, quod supra eum in cœlo Herculis simulachrũ oñditur. nonnulli tñ hunc draconem à gigantibus Mineruæ obiectum scripsere, cum eos oppugnaret. Mineruã uero sic, ut obiectus fuerat, contortum in cœlũ iecisse, & ad ipsum cœli axẽ fixisse. itaq; adhuc implicatũ corpore uideri, quasi nuper ad sydera perlatũ, qppe arctũ minorẽ corporis sinu facto ita concludit, ut penè pedes eius tangere ui-

deatur, caudæ autem flexu caput maioris attingit, capite suo quasi reducto archicum circulum contingens corpore, quasi in sphæræ speciem complicatus. Nam, siquis diligenter animaduertit, facile poterit intueri caput Draconis ad maioris ursæ regionem caudæ collocari. habet in utroq; tempore singulas stellas. in oculis quoq; singulas. in mēto unam. in toto corpore reliquo passim claras decem. itaq; in totum sunt quindecim stellæ. Herculis ad hesperidas tendentis se quidā comites fuisse dicuntur, qui postea iuxta Aethiopas Hesperios habitarunt, Phaurusij dicti, qui aliquādo Mauris per deserta miscentur, Nigretibus à Nigre flumine ita appellatis, uicini. Hercules Geryonem aduersus se uenientem bello superauit, sublatumq; ei egregiū pecus abduxit in Græciam. hunc fabulæ ferunt trigeminum, hoc est triplicis naturæ fuisse. Alij triformē. Hesio. Tricipitem, hoc est trium capitum, & fulguris filium. Sed ueritas historiæ hēt Geryonem in ea parte Hispaniæ, quæ etiam insulis constat, regem fuisse, duosq; habuisse fratres simili modo Geryones dictos. tanta uero inter se concordia uixisse, ut cum tres essent, una omnes anima regi uiderentur. In ijs præterea, quibus imperabat locis, tantum, ut supra diximus, pabuli lætitiam esse, ut nisi per abstinētiam interpellata sagina fuerit, pecora corrumpantur. Hinc armenta Geryonis, in qbus solis ea tempestate opes existimabantur, tantæ famæ fuisse, ut Herculem ex Asia prædæ magnitudine illexerint. Nec bellum Herculi sua sponte Geryonem intulisse, sed cum armenta sua abduci uidisset, amissa bello repetisse. Seneca. Inter remotos gentis Hesperiæ greges Pastor triformis littoris cartesij Peremptus, acta præda est ab occasu ultimo Notum citheron pauit Oceano pecus. Cartesiū litus hispanum appellat, in quo freti angustiæ sunt. in monte enim, quē supra diximus Calpen appellari, Carteia oppidum est Cartesos à græcis dicta, quam transuecti olim ex Africa Phœnices habitauerunt. À Cartesio cartesius deducitur. À Geryone uero fit geryonaceus. Plau. Qui mihi intromisisti in ædibus quingentos cocos cum senis manibus, genere Geryonaceo. Tradunt autem fabulæ Herculem poculo in Hispaniam nauigasse, unde nationem quādā hominum fuisse propè Heracleā ab Hercule constitutam Cylicranorum, composito nomine ἀπὸ τῦ κύλικος, quod poculi genus nos una litera immutata calicem dicimus. Cice. Quod hic calix mulsi impingendus est, ut plorare se desinat. Ego tamen existimo non poculo Herculem maria transuectum (ut fabulæ narrant) sed nauigio, cui scypho nomen fuit, à cuius postea similitudine potorium uas, Scyphus sit uocitatus. Virgi. Et sacer impleuit dextram scyphus. Sic enim scyphus Herculi tribuitur, ut cantharus Libero patri, qui & ipse à naui nomen sumpsit. Virgil. Et grauis attrita pendebat cantharus ansa. Item carchesium Ioui. Est. n. carchesium quoq; poculi genus. Virgi. Hic duo rite mero libās carchesia Baccho. Tradunt Iouem, quoniā cum Alcmena concubuit, pretiū ei concubitus carchesium aureum dedisse, quamuis Plautus insuetum nomen relinquens, paterā in amphitryone datam affirmet. Cū longe utriusq; poculi figura diuersa sit. Patera. n. ut & ipsum nomen testatur, planum, ac patens est. Carchesium uero procerum, ac circa mediā partem compressum, ansatum mediocriter ansis à summo ad infimum pertingentibus, et huic quoq; à nauali re nomen inditum esse manifestum est. quippe nauális ueli pars inferior pterna uocatur, circa mediam ferè partem trachelon. Summa uero pars carchesium nominatur. unde in utrūq; ueli latus diffunduntur, eaq; Cornua uocantur. Hercules deuicta Amazonum regina, ablatum ei balteum Eurystheo tulit. Sene. Non uicit illum cœlibis semper tori Regina gentis uidua thermodontiæ. Tradunt olim apud Scythas duos regios iuuenes Ilinū, & Solophitum per factionem optimatum domo pulsos ingentem iuuentutem secum traxisse, et in Cappadociæ ora iuxta amnem Thermodonta consedisse, subiectosq; Thermiscyras occupasse. Thermiscyra Cappadociæ campus est, qui partim pelago alluitur, partim uersus montanam regionem arboribus plenus, & irriguus est, cū undiq; fluenta scaturiant, è quibus omnibus flumen unum maiorem in modum auctum nomine Thermodoō totum campū percurrit. Hic igitur, cum per multos annos iuuenes cum Scytharū multitudine consedissent, prædari semper, ac spoliare finitimos assueti, tandem conspiratione populorum per insidias trucidantur. Horū uxores, cū uiderent exilio additam orbitatem, capessunt arma, finesq; suos submouentes primo, mox ēt inferentes bella defendunt. Nubendi quoq; finitimis animum submouerunt, seruitutem id non matrimonium appellantes singulare oīum seculorū exemplū ausæ, sine uiris administrare Rēp. immo ēt cum contemptu uirorū tueri, & ne feliciores alijs aliæ uiderentur, uiros quicūq; domi remanserant, interficiunt. Vltionem quoq; occisorū coniugum excidio finitimorū consequuntur, tum pace armis quæsita, ne genus interiret, finitimorū concubitus quæsiere. Si mares nascerentur, mox trucidabant. Virgines uero educabant non otio, neq; lanificio, sed armis. equis. uenationibus exercentes, infantium dexteriores māmillas inurebant, ne sagittarū iactus impediretur, propter qđ Amazones sunt dictæ. α enim priuatiua particula est, μαζὸς mammam significat. Duæ ijs reginæ fuere, Marthesia, et Lāpedo, quæ maiorē Europæ partem subegerunt. In Marthesiæ locū filia eius successit Orithyia, cui præter singularem belli scientiam eximia seruatæ in oē æuum uirginitatis admiratio fuit, & sororē habuit Antiopē. post Orithyiam Pantesilea regno potita est, cuius Troiano bello inter fortissimos uiros, cū auxilium aduersus Græcos ferret, magnæ uirtutis documenta extitere. hæc securim bellicam pria oīum dicitur inuenisse, interfecta deinde Pantesilea, exercituq; absumpto, paucæ, quæ in regno eius remanserant, ægre se aduersus finitimos defendentes, usq; ad tempora Alexandri Magni durauerunt. Harū siue Minicia, siue Calestris regina concubitu Alexandri p dies XIIII. ad sobolē ex eo generādam obtento, reuersa in regnum breui tempore cum oī Amazonum nomine intercidit. claræ iter alias Amazones Menalippe, atq; Hippolyte fuisse memorantur. Thermodōtiæ autem dictæ sunt amazones à Thermodonte, siue Thermodoonte flumine (utroq; enim modo dicitur) qđ ortū ad castellum, quod uocant Phamoriam, præter radices montis labitur, qui dicitur amazonius, qđ in ijs locis amazones imperarent. Thermodoon etiam Cappadociæ oppidum est, & simul alia quinq; illustria. Amazonicus Themiscyra, quæ prius Onyzaca, postea Cæsaria est dicta. Sotira. Amasia. Camara. Cappadocia prouincia est à Cappadoce amne nomen trahens, ante Leucosyria dicebatur. unde Cappadoces Leucosyri. hæc gentium omnium, quæ pōtum accolūt, præcipue intro uersus recedit latere læuo utrasq; Armenias. et Comagenem simul trāsit. Dextro pluribus Asiæ populis circumfusa, ad Tauri iuga, & solis ortus attollitur. præterit Lycaoniam. Pisidiam. Ciliciam. Vadit sup tractum Syriæ, Antiochiæ parteis regionis alterius in Scythiam pertendens. Ab Armenia maiore diuisa Euphrate amne, Mazacam sub Argeositam Cappadoces matrem urbium nominabant, qui argeus cum niualibus iugis arduus, ne æstiuo quidem tempore pruinis careat, indigenæ habitari deo credunt. Sunt præterea in Cappadocia flumina Hilas. Salius. Lycus. Iris. Oppida uero insignia, Archelais Claudij Cæsaris Colonia. Neocæsaria. Sebastia. quæ Sebastopolis, Melita à Semiramide condita, haud procul Euphrate, & Diocæsaria, atq; Magnopolis. Euphrates amnis est notus, qui Armeniam maiorem (ut diximus) à Cappadocia diuidit.

uidit. Hercules Cacum claua ictum interemit. Cacum fabulæ tradunt Vulcani filiũ fuisse, ore ignem euomentem, & in uasta spelunca habitantem, uastum corpore, prædæ, ac latrocinijs semper intentum, cuius soror Caca uocabatur. Virgili. Hic spelunca fuit uasto submota recessu, Semihominis Caci, facies quã dira tegebat, Solis inaccessam radijs, semperq́; recenti Cæde tepebat humus, foribusq́; affixa superbis. Ora uirũm tristi pendebant pallida tabo. Huic monstro Vulcanus erat pater, illius atros Ore uomens ignes, magna se mole ferebat. Seruius honoratus grammaticus ideo Vulcani filium Cacũ existimat fictũ esse, quia adiacẽtia omnia ferro, igniq́; uastabat. Historiographi uero Cacũ ferunt locum habitasse, cui Salinæ nomen erat, ubi trigemina deinde porta facta est. eum cum à Marsorũ rege ad Tarconem Tyrrhenum legatus uenisset, et Megalæ in custodiam à Tarcone fuisset traditus, uincula fregisse, & simul cum custode redijsse ad regem, nec multo post amplioribus præsidijs reuersum, circa Vulturnum, & Campaniam regnũ occupasse, sed cum attrectare ẽt ea auderet, quæ in Arcadum iura concesserant, duce Hercule, qui tum forte ad ea loca peruenerat, oppressum fuisse. Megalen uero à Sabinis receptum augurandi scientiam eos docuisse. T. Liuius fabulam simul, atq; historiã complectens (ut est mos eius) in primordijs urbium cum humanis diuina coniungeret, Herculem scribit in ea loca, ubi nunc Roma est, interẽpto Geryone boues mira specie abegisse, ac propè Tyberim fluuium, quẽ armentum ante se agens nando traiecerat, loco herbido, ut quiete, pabuloq́; & boues, & seipsum fessum reficeret, procubuisse. Ibi cum cibo, potuq́; grauatum sopor oppressisset, pastorem eius loci accolam nomine Cacum, ferocem uiribus, pulchritudine boum captum, auertere eã prædam statuisse. Sed quia si agendo armentum in speluncam compulisset, ipsa uestigia quærentem dominum eò deductura erant, auersos boum pulcherrimos caudis in speluncam traxisse. Experrectum deinde ad primam auroram Herculem, cũ grege oculis perlustrato partem abesse intellexisset, uersus proximam speluncam perrexisse, si forte eò uestigia ferrent, quæritãtem, sed cum uestigia omnia foras uersa uidisset, nec in partem aliam ferre, confusum, atq; incertum animi, ex loco infesto agere armentum statuisse. Cum uero boues quædam ex ijs, quæ in speluncam actæ à Caco fuerant, ad desyderium (ut fieri solet) relictarum mugissent, conuersum Herculem ad speluncam properasse, quem cum prohibere aditu Cacus conaretur, claua ab Hercule ictum, & pastorum fidem nequicquam inuocantem occisum fuisse. Constat sanè Euandrum è Peloponneso profugum, ea tempestate, hæc loca tenuisse. Quippe Faunus benigne exceptum eum mediocri turba populorum & agris, & monte, quem ille postea Palatium appellauit, benigne donauerat. Venerabilem uirum miraculo literarum, uenerabiliorem diuinitate credita Carmentæ matris. Is tum Euander concursu pastorum circa aduenam cædis manifestæ reum facto, postquã facinus, et facinoris causam audiuit, habitum, formãq́; uiri aliquanto ampliorẽ, augustioremq́; humana intuens, qui nam esset rogitauit. Vbi uero nomen, patremq́;, & patriam cepit, salutauit eũ, & prædictum sibi olim à matre fatidica dixit impleturum eum cœlestium numerum, & aram eo in loco ædificandam, quã opulentissima olim in terris gens maximã uocaret, eiusq́; ritu coleret. Dedisse tum dextrã Herculem, & accipere se omen, impleturumq́; fata dixisse ara condita, atq; dicata. Ibi tum primum boue eximia capta de grege, sacrum factum, adhibitis ad ministerium dapemq́; Potitijs, ac Pinarijs, quæ tum familiæ maxime inclytæ ea loca incolebant. Sacellum Herculis in boario foro fuisse manifestum est, in quo argumenta conuiuij, & lætitiæ maiestatis eius longo tempore durarunt. eò ne-

-q; canibus, neq; muscis ingressus erat. siquidem dũ uisceratione sacrificij libaret. Myagrum deũ dicitur imprecatus, clauam uero in aditu reliquisse, cuius olfactu canes refugiebant. Sunt qui uelint non mugitu proditas boues, quæ in spelunca erant, sed Cacam sororem Caci furtum indicasse, utriq; à prauitate, siue potius à deformitate nomen impositum. κακὸς enim malus est. κακὴ mala. Item cacos deformis. unde cacosyntheton deformis compositio interpretatur, & cacephaton turpis locutio, ut cum dicimus, & dorica castra. & cacethos malus mos. Hinc fit caco uerbum, quod significat excresco, seu uẽtris onus depono. Nam hoc quoq; & dictu, & factu fœdũ est. À quo cacator, cacatrix, & cacatio. Mart. Ventris onus misero, nec te pudet, excipis auro, Basse bibis uitro, carius ergo cacas. Item à caco, cacaturio. Idẽ. Cœnaturit Vacerra, non cacaturit. sed de hoc diximus superius. Caccabus nõ à cacando deducitur, sed à sono, quem facit, dum feruet. uas est, in quo pulmentarium coquitur. Paulus iurisconsul. Non multum interest inter caccabum, & aheneum, quod supra focum pendet. hoc aqua ad potandum calefit, in illis pulmentarium coquitur. cacula uero ἀπὸ τῶν κάλων, hoc est à lignis deriuatur, quod fustibus, clauisq́; ligneis ad tutelam dominorum armari soliti sint. Sunt enim caculæ serui militum. Plau. Video caculam militarem. Hercules centauros nuptiarum die hippodamen Pirithoo auferre uolentes acri bello superauit. Ouid. Nec mihi centauri potuere resistere. sunt tamen qui non hoc die solum pugnasse cum centauris Herculem uelint, sed etiam aliâs. Nam cum Eurytus centaurus ab Oeneo Calydonum rege forte hospitio susceptus fuisset, Deianiram filiam eius simulac uidit, petijt sibi dari uxorem, Oeneus, quamuis illam iam Herculi spoponderat, uim tamen centauri timens, huic se eam traditurum promisit, quapropter orto inter Herculẽ, atq; Eurytum nuptiarũ die bello, Hercules debellato centauro uictor euasit. centauri Ixionis, & Nubis filij fuisse dicuntur, media parte homines, media equi. Quippe Ixionem tradunt Phlegiæ filium à Ioue in cœlum assumptum, Iunonem de adulterio ausum interpellare, quod cum ab uxore Iupiter intellexisset, opposuisse illi nubem sub Iunonis effigie, cum qua congressum Ixionem Centauros genuisse, deiectum deinde à Ioue in terras, cum inter mortales gloriaretur se cum regina deorum rem habuisse, fulmine ictum, & ad inferos demersum fuisse, ubi rotæ plenæ serpentum alligatus, assidue uolutatur. Oui. Voluitur Ixion, & se sequiturq́;, fugitq́;. Seruius uero grammaticus hanc quoque fabulam de centauris narrat, cum quidam Thessalus rex bobus œstro exagitatis, satellites suos ad eos reuocandos ire iussisset, illos, cum cursu pedestri non sufficerent, equos ascendisse, eorumq́; uelocitate armentum assecutos stimulis agitando, ad stabula reduxisse. hinc ἀπὸ τοῦ κεντεῖν, quod pungere est, & stimulare, centauros dictos. & quoniam uel currendo uelociter, uel dum equi eorum in transitu Penei fluminis potantes capita inclinata tenerent, unum esse animal uidebatur, datum huic opinioni locum, ut semiequi, & semihomines essent, sic Seruius, & alij quidam, dum fabulam reducere ad historiam uolunt, maiorem ipsi fabulam confinxere. Veritas autem historiæ hoc habet. Centauri populi sunt Thessaliæ secundum Pelium montem habitantes, dura sanè, & agrestis natio. hi primi pugnare ex equis inuenerunt, cum ante equis uehi Bellerophon, frenis, & ephippijs uti Peletronius inuenissent. Hinc igitur datus fabulæ locus, & à stimulando calcaribus equo centaurus appellatus est, propter quod & hippocentaurus hoc est equi stimulator est dictus. his proximi erant alij populi Lapithæ, & ab alijs Laphitæ à Laphita Apollinis filia nominati, iuxta Othryn montem eiusdem prouinciæ habitantes, cum

quibus assidue bella gesserunt, sed aduersus hos Ixion primo, deinde Pirithous filius profecti ex eo loco expulerunt, & simili modo è Pelio monte centauros, quos ad Ethicas compulere. Laphitis autem campestria concesserunt. A` centauro centaurion deducitur, herba est, de qua supra diximus. Alij phœdum centaurorum huc fuisse existimant, qui aruspicinæ doctissimus fuit. Itaq; ad aram cum hostia uenire Iouis uoluntate figuratur. Nomina centaurorum, qui magis insignes fuerunt, hæc sunt, Chiron Saturni, & Phillyræ filius. Ixionis uero, & nubis filij Eurytus. Amicus. Gryneus. Rhetus. Orneus. Lycidas. Medon. Pisenor. Thaumas. Mermeros. Pholus, qui suscepisse Herculem hospitio dicitur. Luc. Hospes & Alcidæ magni Phole. Nam Pholoe mons est Arcadiæ syluosus. Item proprium nomen mulieris. Virgili Cressa genus Pholoe. Meneleus. Abas. Nessus. Eurynomus. Areus. Imbreus. Cenæus. Aphidas. Phereus. Lycus. Cronius. Dictis. Elops. Bianor. Herlinus. Lycetus. Hippasos. Rhipheus. Thereus. Demoleon. Phlegræus. Hylas. Iphinous. Danis. Dorylus. Cyllarus, qui amantem habuit Hyllemonem Centauram ambo forma, ac decore præstantes. Phœbi comes. Thonius. Teleboas. Pyretus. Ocelus. Erigryppus. Asylus. Nessus. Odites. Stiphelus. Bromus. Antimachus. Helinus. Pyacgmus. Latreus. Monychus. Thessalia Græciæ prouincia est, ex una parte Bœotiam, ex altera Macedoniam habēs. hæc et Hæmonia & Pelasgis dicitur. Homerus uero Thessalos Argopelasgos appellat. in hac natus est Græcus rex. A` quo græci. græcia. græcisso, hoc est græcos imitor. & pergræcor, quod est epulis, & potationibus inseruio, quod est græcorum proprium. Titinnius. Hominem impium nunc ruri pgræcatur. Item Hellen Deucalionis, & Pyrrhæ filius. à quo Hellenes appellati. Deucalion quippe Thessaliæ imperauit, cui uxor fuit Pyrrha filia Epimethei patrui huius Deucalionis, horum tempore (ut Aristoteles refert) ingens imbrium illuuies maiorem partem populorum Thessaliæ assumpsit. paucis, qui ad montium culmina sese receperant, conseruatis, inter quos Deucalion Parnassum petierat, ratibusq; ad se confugiētes per summa Parnassi iuga benigne fouebat, propter quod dictus est genus humanum reparasse. Ex quo poëtæ finxerunt hunc, & uxorem eius Pyrrham, cum aquæ decreuissent, ipsiq; soli superstites eēnt, iaq; ætate prouecti, perrexisse ad oraculum Themidos, quā Deam ijs rebus præesse existimabant, quæ fas essent, nam græci θέμις dicunt fas, & in templo eius, quod in Bœotia erat iuxta Cyphisum amnem, deam, quomodo instaurari genus humanū posset, consuluisse. Respondisse autem deam facile id fieri posse, si materna ossa post terga iactarent. itaq; Deucalionem pro matre terram interpretatum esse cunctarum rerū parētem, terræ uero ossa lapides esse. itaq; iactatis ab utroq; post terga lapidibus, quos Deucalion miserat, uirilem, quos uero Pyrrha muliēbrem faciem sumpsisse. Iuuen. Ex quo Deucalion nimbis tollentibus æquor Nauigio ascendit montem, sortesq; poposcit, Paulatimq; anima caluerunt mollia saxa, Et maribus nudas ostendit Pyrrha puellas. Constat autem Deucalionē ex Pyrrha quatuor filios suscepisse. Amphictyona, & à quo græci Hellenes appellati sunt, Hellena. Item duas fœminas Protogeniam, & Melanthiam. Fuit & aliud diluuium hoc maius, tempore Ogygis Thebanorum regis, qui Bœotias Thebas ædificauit circiter mille, & quingentos annos ante urbem Romam conditam. Itē aliud diluuium antiquissimum omnium maximū, in quo nulli euaserunt, nisi qui in arca fuere. Ab Ogyge Ogygius deducitur. Vnde ogygia mœnia Thebana sunt dicta. Ogygia etiā insula est maris Phœnicij. in Thessalia sunt montes quatuor & triginta, quorum nobilissimi Pieria, parens, domusq; musarū. Pelion & Ossa gigantum bello memorati. Ab ossa ossæus deducitur. Ouidius, Fusus in ossææ uillosis pellibus ursæ. hic mons centaurorum stabulum fuit, tantaq; in eo pinorum copia esse traditur, ut ex inflexione ramorum sæpenumero tonitrua repræsententur. Luca. Quantus piniferæ, Boreas cum Thracius ossæ Rupibus incubuit, curuato robore pressæ Fit sonus, aut rursum redeuntis ad æthera syluæ. Item Pindus, et Othrys Laphitarū sedes. Itē Olympus, cuius usqueadeo uertex attollitur, ut summa eius cœlum accolæ uocent, propter qđ poëtæ cœlum olympum uocant. Dictus est autem olympus. quasi ὅλος λάμπων, hoc est totus fulgens, quia solem clarum habet, nullisq; unquam nubibus fuscatur. Lucanus, Nubes excedit olympus. in eius cacumine aram fuisse commemorant Ioui dicatā, in qua siqua de extis remanebāt, nec dissipabantur uentosis spiritibus, nec pluuijs diluebantur, sed uoluente anno talia reperiebantur, qualia fuerant relicta, & omni tempore ab aurarum corruptione uindicabatur, quicquid deo semel ibi consecratum fuisset. Literæ quoque in cinere scriptæ uisæ sunt usq; ad alterius anni cærimoniam incorruptæ ꝑmanere. Ab olympo olympius deducitur. & olympicus. & Olympia, quæ urbs erat inter ossam & olympum. Olympia etiam ludi erant, qui in honorem Iouis olympici apud pisam, & Elidem Græciæ oppida celebrabantur, hoc est gymnicum certamen, quod quinto quoque anno fieri solebat. unde olympias dicta quatuor annorum spatium. & exinde tempora ab olympiadibus computare cœperunt, ita numerantes olympiadis primæ. aut secundæ. aut centesimæ. anno primo. uel secundo. uel tertio. uel quarto. Constat sanè Aeschyli Atheniensium iudicis secundo anno primam olympiadem actam, quam Iphitus filius Praxonidis, siue Hæmonis simul cum gymnico certamine instituit. ab hoc tempore græca de temporibus historia uera esse creditur. Nam ante (ut cuique uisum fuit) diuersas sententias protulerunt. Primus autem olympiacum certamen instituit Hercules in honorem Pelopis. A` quo usque ad primam olympiadē anni CCCCXXX. supputantur. Item ab olympijs olympiacus deducitur, ut olympiacum certamen. & olympionices, hoc est is, qui in olympico certamine uictor euasit. quippe νίκη græce uictoria dicitur. Item Olympias. & Olympiodorus nomina propria. Est etiam alius mons Olympus in Gallogræcia, alius apud Mysios, ad cuius radices est urbs Prusa ab Annibale (ut fertur) extructa. Alius est secus mare rubrum, haud longe ab Heliopoli oppido, qui oriente sole usq; ad horam quintam diei flammas emittit. Olynthus uero urbs fuit sithonias iuxta Atticam, quæ cum ab Atheniensibus ad Philippum defecisset, ab illis deinde euersa est. Pisa & Elis Arcadiæ oppida fuere. Ab his uenerunt, qui Pisas in Italia condidere, à Pelope (ut putant) ita nominatas, de quo Ouidius, Ah quàm penè Pelops Pisæo concidit axe, Dum spectat uultus Hippodamia tuos. A` Pisa Arcadiæ Pisæi dicuntur. A` Pisis Italiæ Pisani. Quidā ēt à Pisa Pisum dictum existimant leguminis genus notum. Cuius caules sparguntur in terram, nisi habeant adminicula. hoc enim abundare ea urbs proditur. A` pisum uero Pisones appellati, sicut à lente Lentuli. à cicere Cicerones. à faba Fabij. Quidam tamen Pisones à pisendo potius dictos existimant. A` pisa etiam, siue piso, quod græci πισον dicunt, quidam deductum esse Pisistratum existimant proprium uiri nomē. Fuit hoc nomine Hippocratis filius Athenarū tyrannus, cui ob summam eloquentiam Athenienses se, & libertatem submisere, quo tempore Romæ Seruius Tullius regnabat, quamuis Solon ipse quoque summus orator e contrario pro libertate staret. Idem primus apud Athenas Bibliothecam instituit. sunt præterea ī Thessalia flumina, inter quæ claritate excedit Peneus ortus iuxta Gomphos inter Ossam, & Olympum

Olympum per nemorosam conuallẽ defluens, collibus dextra, læuáq; molliter curuis, non paruo spatio nauigabilis. in eo cursu Tempe uocantur quinque millium passuum longitudine, et fermè sex latitudine pulcherrimus ager, amœnus gramine. refertus arboribus. canorus auium concentu. iugis dextra, læuáq; leuiter sese attollentibus. Fama est omnem hanc regionem quondã stagnasse, cum litus campis altius, et coniuncti inter se montes aquæ exitum non præberent. Sed secutis postea terræmotibus, uel (ut quidam uolunt) Neptuno, ut alij, Hercule authore Ossa ab Olympo diuulsa, abruptisq; litoribus, exisse Peneum in mare, et hanc felicissimam regionem siccam reliquisse. de qua Ouidius. Est nemus Hæmoniæ, prærupta quod undiq; claudit Sylua, uocant Tempe, per quæ Peneus ab imo Effusus Pindo spumosis uoluitur undis. Qui ab Hercule hoc factum uolunt, inter cætera eius facinora hoc numerant. Senec.

Emitte tecum. dirutis qualis iugis
Præceps citato flumini quærens iter,
Quondam stetisti saxa, cum uasto impetu
Patuere tempe, pectore impulsus tuo
Huc mons, & illuc cecidit, & rupto aggere
Noua cucurrit Thessalus torrens uia.

Hinc abusiue loca quæcunq; amœna, nemora præsertim, atq; aquas habentia Tempe uocamus. Virgilius, Speluncæ, uiuiq; lacus, ac frigida Tempe. Thessaliæ præterea sunt pharsalici campi, in quibus ciuilium bellorum detonuerunt procellæ, à Pharsalo oppido appellati, quod situm est in ripa fluminis Oenipei. À Pharsalo Pharsalij dicti. De oppidis uero Thessaliæ egregia sunt Phthia, Thebæ. À quibus deducuntur Phthiotæ. Larissæi. Thebani. Thebæi. Thebais regio. Thebais Statij poëtæ opus, in quo de Thebis tractatur. Thessalia autem à rege Thessalo ibi regnante appellata est. À Thessalia Thessalus deducitur. & Thessalicus. & Thessalonica urbs insignis, patria Theodori Gazæ, qui ætate nostra inter utriusq; linguæ doctissimos uiros principatum sine dubio tenuit. nunc uero immatura morte indignissime raptus iure defletur ab omnibus. Ab hac Thessalonicenses dicuntur. Hercules Nessum Centaurum sub specie officij Deianiram coniugem sibi rapere uolentem occidit. Nessus inter centauros celeberrimus fuit, hic cum Laphitharũ manus astu euasisset, in Calydonium profugit agrũ, et iuxta Euenum amnem consedit. Vbi cum Deianiram Oenei filiam uidisset, in eius amorem maiorem in modum exarsit. contigit autem non multo interiecto tempore, ut per ea loca Hercules cum Deianira transiret. Sed, cum Euenum nimis tum imbribus tumentem traijcere non possent, Nessus operam suam in traducenda in alterã ripam Deianira pollicitus est. Quod cũ Hercules laudato centauri officio permisisset, factũ est, ut ipso adhuc natante, illis autem iam flumen egressis, Centaurus opportunitatem nactus fugere cum Deianira mira celeritate contenderit. Quod conspicatus Hercules sagitta fugientem transfixit. hic postquã se saucium, et eo uulnere periturum intellexisset, uestem uenenato cruore inspersam dono Deianiræ dedit, in ea uim esse affirmans, qua à quibuscunq; amoribus auertere Herculem posset. Hanc igitur cum credula diligenter custodisset, sentiens tandem post eos, quos referimus labores, Herculem Iolen Euryti Aetoliæ regis filiam, quæ Eurytis ab eo appellata est, deperire, medicatam uestem illi transmisit, sperans se hoc modo coniugis animum à pellicis amore diuertere, quemadmodum posterius dicemus. Calydon uero, à quo ager calydonius, Aetoliæ oppidum est septem millium quingentorum passuum spatio à mari distans, per quod Euenus fluit. Lucanus, Et Meleagræam maculatus sanguine Nessi Euenus Calydona secat. hunc fluuium post Nessi mortem, Centaurum poëtæ appellarunt. Meleagræa autem idcirco Colydõ uocatur, quia Meleager huic urbi imperauit, filius Oenei Calydoniæ regis. Sic enim à Calydone urbe ea regio appellatur, à qua & Calydonides dictæ. Ouidius, Plangunt se matres Calydonides. est & in Britãnia Calidonia sylua ingens, & è continenti illuc nauigantibus primo occurrens, à qua Britãnicum pelagus Oceanus, & Britãni aliquando Calydonij uocantur secunda syllaba longa, et tertia breui, ubi cũ de Aetolico agro intelligimus, secunda syllaba breuis est, & tertia longa. Mart. Quinte Calydonios Ouidi uisere Britãnos. Ouidi. Huius opes Calydon quamuis Meleagron haberet. è Calydonia sylua Britãniæ ingentes, ac sæui ursi mittebantur. Mart. Nuda calydonio sic uiscera præbuit urso. à Calydone Aetoliæ etiam Calydonis deducitur. Ouidius, Tradidit Aonius pauidam Calydonida Nesso. Aetolia Græciæ prouincia est in tertio sinu Europæ, Epeiro, Acarnaniæ, & Locris finitima, ab Aetolo Martis filio appellata, cum ex Elide à rege Salmoneo simul cum Epeo, & Pisanto eiectus ad eam habitandã uenisset. Aetolus, & ætolicus ab eo deducuntur, unde Aetolorum agrum, & ætolicum dicimus. Hercules undecim filios Nelei occidit, totamq; eius domum, patriãq; euertit. Neleus Neptuni filius fuit ex Tyro nympha filia Salmonei regis, ex qua Peliam quoque huius Nelei fratrẽ natu grãdiorẽ genuit. Sed Neleus, cum à Pelia fratre è Thessalia pelleretur, Pylum in Laconia ædificauit, in qua Messaniorum quondam naualia fuerunt. hæc urbs antiqua Pylos dicebatur, sed ea diruta, cum aliquãdiu cultoribus uacua fuisset, secundo ab Atheniensibus ædificata est, quo tempore cum Eurymedonte, & Stratocle in Siciliam nauigabant, ut aduersus Lacedæmonios murum interponerent. Ab hac urbe Nestor Pylius est dictus. Ouid. Illius attactu Pylius iuuenescere posset. idem. Crede mihi, Pylio Nestore maior ero. Hic Nestor Nelei filius fuit ex Chlori uxore, ex qua similiter genuit Chroniũ. Perichymenon. Agerochum. Peronem. & septem alios filios. Sed Hercules in ultionem Epeirorum aduersus Pylios profectus, domum eius, patriamq; euertit, et filios omneis peremit, Nestore solo superstite. Vnde apud Ouidium sic loquitur Nestor, Bis sex Neleidæ fuimus conspecta iuuentus, Bis sex herculeis ceciderunt me minus uno Viribus. inter alios autem Perichymenum Neleidem, cui (ut Ouidius inquit) posse sagittas Sumere, quas uellet, rursusq; reponere sumptas Neptunus dederat Nelæi sanguinis author, cum in aquilam se uertisset, & faciem eius rostro, ac unguibus lacerasset. sagitta in altum uolantem transfixit. idem, Tendit in hãc nimium certos Tirynthius arcus. Atque inter nubeis sublimia membra ferentem, Pendẽtemq; ferit, lateri qua iũgitur ala. Tirynthius Hercules dictus est, quasi argiuus, quod in ea prouincia gesta eius maxime claruerunt. Argos, & Tirynthis duo Græciæ clarissima oppida fuerunt. Home. Qui tenuere Argos, Tirynthaq; mœnibus altam. Tiryntha Cyclopum arte, atque opera, arce, & mœnibus munitam fuisse commemorant. hos è Lycia à Prœto uocatos fuisse, qui septem numero erant, quos gasterochiras, hoc est uentri manus appellabant, quoniam manuum artificio uiuebant. À Neleo enim fit neleides patronymicum, & nelæus possessiuum. Ouidius, Nelæi sanguinis author. Nestor (ut Homerus tradit) cum quinquaginta nauibus è Pylo aduersus Troianos nauigauit, quamuis ætate iam prouectus, & trecentesimum uitæ suæ annum agens. Ouidius, annos Vixi bis centum, nunc tertia uiuitur ætas. Iuuenalis, Rex Pylius, magno si quicquã credis Homero, Exemplum uitæ fuit à Cornice secundæ. Hoc autem fictum est de Nestore, quoniam circiter nonagesimum annum uixit, quæ sunt tres ætates. quippe ætas aliquando unius, aliquando triginta, aliquando centum annorum spatium

ſignificat, ut ſupra diximus, quemadmodum annum quidam ita determinant, ut unus ſit æſtate, alter hyeme, alij quadripartitis temporibus, ut Arcades, quorum anni trimeſtres fuere. Quidam lunæ ſenio, ut Aegyptij, apud quos etiã ſingula millia annorum quidam uixiſſe produntur. Cuius rei plerique ignari pro hiſtorijs fabuloſa conſcribunt, ut Anacreon poëta Argantonio Tarteſiorum regi centum & quinquaginta annos tribuit, Cyniræ Cypriorum CLX. Theopompus Epimenidi Cinoſſio CLIII. Hellanicus quibuſdam in Aetolia Epeorum gentibus ducentos. cui aſtipulatur Danniates memorans Pictoreum quendam ex ijs præcipuum corpore, uiribusq; etiam trecentis uixiſſe. Xenophon Impetrim quendam ſcribit ad ſexcentos annos, & filium eius ad octingentos perueniſſe. de Galeno tamen medico exploratum eſt, centum & quadraginta annos eum uixiſſe, tanta in cibo, potuq; abſtinentia uſus eſt. Nunq̃ enim ad ſatietatem comedit, aut bibit, nec crudum quicq̃ unquam guſtauit, odorificum ſemper anhelitum ſpirans, & ſine aliquo morbo ſola ſenectute defecit. Maſiniſſam ſexaginta annis regnaſſe indubitatum eſt. Gorgiam Siculum centum octo uixiſſe. Qu. Fabius Maximus ſexaginta tribus annis augur fuit. M. Valerius Coruinus centum annos impleuit. Cuius inter primum, & ſextũ conſulatum quadraginta ſex anni fuere. Tantundem etiam uixit Metellus Pontifex. Et ex fœminis Liuia Rutilia XCVII annos exceſſit, Statilia Claudio principe ex nobili domo nonaginta nouem. Terentia Ciceronis CIII. Clodia CXV enixa etiam quindecies. Luceia mima centum annis in ſcena pronuntiauit. Samullã quoq; centũ decem annis uixiſſe teſtatur Aſconius Pedianus. in Tmoli montis cacumine, quod uocant Tẽpſin, centum quinquaginta annis uiuere homines nonnulli prodiderunt. Tmolus mons eſt Lydiæ, antea Tymolus appellabatur, uitibus conſitus, ex quo profluit Pactolus amnis ramenta auri uehens, & ideo Chryſorhoas dictus. Abũdat ẽt croco. Virg. non'ne uides, croceos ut Thmolus odores, India mittit ebur. Lydia prouincia eſt Aſiæ, quæ flexuoſis Mæandri amnis recurſibus perfuſa, ſuper Ioniam procedit, Phrygiæ ab exortu ſolis uicina, ad ſeptentrionẽ Myſiæ, meridiana p̃te Cariã amplectens, à Lydo filio Atys, & Tyrrheni fratre cognominata, cum ante Mæonia uocaretur. quippe Lydus huic prouinciæ imperauit. Tyrrhenus uero è Mæonia diſcedens in Italiam uenit. quippe Atys unus ex Herculis, atq; Omphales prognatis, cum ob ſterilitatem, famẽq; emittere populũ cogeretur, è duobus filijs ſorte iacta, Lydum quidem regni ſucceſſorem inſtituit, Tyrrhenũ uero cum maiori populi parte abire iuſſit, qui tandem occupata ea p̃te Italiæ, quæ ad mare inferum ſita eſt, Tyrrheniã uocitauit, & mare ipſum Tyrrhenum. quãuis aliqui uelint mari hoc nomen inditum, uel quod Tyrrheniam alluit, uel ꝙ tyrrheni nautæ in hoc ſe deiecerunt. Piſeum Tyrrhenum conſtat tubã primum omniũ inueniſſe. Quoniã .n. Tyrrheni ferè omnes prædis, ac latrocinijs uiuebant, tubæ ſonito facile conuocabantur. Tyrrhenia poſtea à ſacrificijs, quibus maxime ea gens dedita erat, Thuſcia appellata eſt. Græci enim θύειν ſacrificare dicunt, uel à thure, quo maxime in ſacrificijs utimur. conſtat ſanè à Tage, et Thuſcia aruſpicinam repertam. Lucanus. ſed conditor artis Finxerit iſta Tages. Nã primũ eius inuẽtorem ſcribit Plyn. Delphon fuiſſe. Sunt etiam qui Thuſciam à Tuſco Herculis filio appellatam uelint. & ideo ſine aſpiratione ſcribi debere. À Thuſcia thuſcus deducitur poſſeſſiuum nomen et Romæ Vicus thuſcus, ꝙ ibi habitauerint Thuſci, qui recedente ab obſidione Porſena rege, ibi remanſerunt. et Thuſcana oppidum Thuſciæ propè Tarqnios. à quo Thuſcanenſes. Thuſculum uero oppidũ Latij, à quo Thuſculani, ſic appellatum eſt,

quod aditum difficilem habeat, quaſi τὸ σκύλλον, hoc eſt fatigans, uexans, quoniam in præalto, atq; arduo monte erat ſitũ. Thus autem à tundendo deductum putant, q̃a glebæ tunduntur, cum quibus dicatur fluens de arboribus coaleſcere. ideo ſine aſpiratione cenſent ſcribendum. Alij cum aſpiratione ſcribunt, & ἀπὸ τοῦ θύω deriuant, quod eſt ſacrifico. Thus in Arabia naſcitur, cuius felicis, ac beatæ cognomentũ eſt. Sabora urbs eſt Arabiæ in monte excelſo, à quo octo mãſionibus diſtat regio eorũ Thurifera. Sabba appellatur, de qua ſuperius diximus. Sabæi ditiſſimi ſunt ſyluarũ fertilitate odorifera, auri metallis. agrorum riguis. mellis, ceræq; prouentu. ſpectat hæc regio ortum ſolis æſtiui, undiq; rupibus inuia, & à dextra maris ſcopulis inacceſſa. Id ſolum è rubro lacteum traditur. ſyluarum longitudo eſt ſchœnorum uiginti, latitudo dimidium eius. Attolluntur colles alti, decurruntq; & in plana, arbores ſponte natæ. terrã argilloſam eſſe conuenit raris fontibus, ac nitroſis. Attingunt & Minæi pagus alius, per quos thus uno tramite anguſto euehitur. Hi primi commercium thuris fecere. À quibus et Minæum dictum eſt, nec præter hos Arabes, alij thuris arborẽ uident. Trecentas non amplius aiũt eſſe familias, quæ ius per ſucceſſiones id ſibi uendicent, & ob id ſacros uocari. Arbor eſt Terebintho ſimilis. teres tamen, & enodi trunco fruticans. Bis anno metitur. Primo circa canis ortum flagrantiſſimo æſtu inciditur arbor, qua maxime uidetur eſſe prægnãs, et ubi tenuiſſimus tenditur cortex. Laxatur plaga, nõ adimitur, proſilit inde ſpuma pinguis, quæ cõcreta denſatur. q̃buſdam in locis teges palmea excipit, alibi area circũ pauita. Illud eſt purius, hoc ponderoſius, quod in arbore hæſit, ferro depectitur, ideo corticoſum. ſylua, etſi certis portionibus diuiſa eſt, mutua tamen innocentia eſt tuta, neq; ullus ſaucias arbores cuſtodit. nemo furatur alteri. Autũno legitur partus æſtiuus, hoc puriſſimum, candidumq; eſt. Secundo metitur uere corticibus hyeme inciſis. Rufum hoc exit, nec comparandũ priori. illud Carpheotum uocatur, quia græci καρφωτὸν torridum dicunt, hoc Erythrotum, quippe ἐρυθρωτὸν rufum ſignificat, quod ex eo rotunditate guttæ pependit, Maſculũ uocatur, cum aliâs nunquã ferè mas nominetur, ubi non ſit fœmina. Tribuerunt hoc religioni, ne in eo fœmineus ſexus uſurparetur. Quidam putant maſculum à ſpecie teſtiũ dictum, ſicut mammoſum à mammarum ſimilitudine uocamus, cum hærẽte priore lachryma, alia mox ſecuta ſe miſcuit. Viſa ſunt aliquando ſingula hæc manum implere, & pondere tertiã partem minæ, hoc eſt trigintanouem denariorum pondus excedere. græci tali modo ſtereogonian, & Atoniũ appellant illud à ſoliditate, nam στερεὸν ſolidum uocant hoc, quia nõ ſit diuiſum, nec in minutas partes conciſum, ἄτομον enim indiuiſum dicitur. E contrario minorem uocant Orobiã, à ſimilitudine uiciæ, quæ à græcis ὄροβος nominatur. micæ concuſſu eliſæ mammæ nuncupantur. Alexandro Magno in pueritia ſine parſimonia thura aris ingerenti pædagogum Leonidem dixiſſe ferunt, ut poſtq̃ thuriferas gentes deuiciſſet, tali modo ſupplicaret, quãobrem Alexandrum Arabia potitum thure onuſtam nauim illi miſiſſe, exhortatumq; eſſe illum, ut large deos adoraret. Thus collectum Sabotã camelis conuehitur, digredi uia capitale eſt. ibi decimas deo, quẽ uocãt Sabin, menſura non põdere accipere ſacerdotes ſolebant. inde p Gebanitas portatur, quorum caput Thomna eſt, diſtatq; à Gaza noſtri litoris Iudææ oppido. MDXXXVII millia paſſuum, q̃d diuiditur in duas et quadraginta manſiones Camelorum. probatur Thus candore, amplitudine, fragilitate, carbone, ut ſtatim ardeat. & frietur potius, q̃ dentem recipiat. à thus Thureus deducitur. & thuribulũ uas, quo thus adoletur. & Thuriſe

rum à

rum à thure ferendo. & thurifico thure suffio. Quidã thus nabatheum uocãt, q Nabathea regio est ab Arabia incipiẽs, eam'q; intra se continens, quæ usq; ad mare rubrum ex latere dextro, psicum ex sinistro, indicũq; ex superiori parte protenditur, nomen habens à Nabath primogenito Hismaëlis. A` Nabathea fit nabatheus adiectiuũ. Iuue. Et quos deposuit Nabatheo bellua saltu. A` Lydo ẽt urbs Lyde appellata est. Nã Lyndus oppidũ est in insula Rhodo, ubi sacra Herculis maledictis, & execrationibus celebrari solebant. A` Lyndo Lyndij. Fuit et altera Lyndus in Dorica regione. Erat in Lydia præclara urbs Sardis tantũ multitudinis numero declinata. A` qua sardinia iurisdictio dicebatur, in quam cõueniebant Macedones, Cadueni, Philadelpheni, & ipsi in radice Tmoli Cogamo flumini appositi. Itẽ sardonyx gẽma, de qua supra diximus. Est'q; aliquãdo fœminini generis. Persius, Et natalicia tandẽ cum sardonyce albus. Aliquãdo masculini. Iuue. In manibus densi radiãt testudine tota Sardonyces. Quidã ẽt sardonycũ scripserũt idẽ. Arguit ipsorũ, quos litera, gẽma'q; princeps Sardonycus. sed ut ad Nestorẽ reuertamur, uir bello præclarus fuit, bellũ aduersus Epios Achaiæ populos, q postea Helij dicti sunt. Oppida uero Helis, et Epie, uiuo adhuc patre adolescẽs gessit, cum centauris in nuptijs Pirithoi pugnauit, eloquentia adeo excelluit, ut ex eius ore melle dulcior fluere diceretur oratio. Habuit uxorẽ Eurydicẽ Chymeni filiã, ex qua septẽ filios, et unicam filiam Home. nominat, quãuis et alias filias uideatur habuisse. Antilochũ natu maiorẽ in bello troiano amisit, cuius mortẽ magno mœrore, et multis lachrymis prosecutus est. Hor. At nõ ter æuo functus amabilẽ Plorauit omnes Antilochũ senex ãnos. Iuue.

Rex Pylius, magno si quicquam credis Homero,
Exemplum uitæ fuit à cornice secundæ,
Felix nimirum, qui per tot sæcula mortem
Distulit, atq; suos iam dextra computat annos,
Quiq; nouum toties mustum bibit? oro parumper,
Attendas quantum de legibus ipse queratur
Fatorum, & nimio de stamine, cum uidet acris
Antilochi barbam ardentem, Nam quærit ab omni
Quisquis adest, socio. cur hæc in tempora duret,
Quod facinus dignum tam longo admiserit æuo. Propertius.
Non ille Antilochi uidisset corpus humati,
Diceret aut ó mors cur mihi sera uenis? Home.
Ἐνθάδ᾽ ἐμὸς φίλος υἱὸς ἅμα κρατερὸς καὶ ἀμύμων
Ἀντίλοχος πέρι μὲν θείειν ταχὺς ἠδὲ μαχητής.

hoc est, hic iacet meus carus filius iustitia, fortitudine'q; præclarus Antilochus, cursu celer, pugnator acerrimus. Secundo filio Nostoris nomen fuit Pisistratus, quẽ idem Hom. in tertio Odyßeæ inducit Germani mortẽ acerbissimo deflentem. Tertius dictus est Tasimenes. Quartus Echephron. Quintus Stratius. Sextus Perseus. Septimus Anthos. Filia uero Polycaste. A` Nestore nestorides patronymicum, & nestoreus possessiuum nomen deducuntur. Hercules Albiona, & Beergiõ Neptuni filios uicit. inter Massiliam urbem Galliæ à Phocensibus positã, & Rhodanũ flumen à Rhoda oppido Rhodiorũ noiatum, qđ ex alpibus se rapiens per Lemãnum lacũ progreditur. stagnũ est opere, ac nomine insigne, cui assidet fossa mariana, superq; campus lapideus. Ad hæc loca appulso quondam Hercule, Albiõ, et Beergios Neptuni filij, impedire eius transitum uoluerunt, cum qbus congressus Hercules, cũ deficientibus telis in discrimine se esse intelligeret, patrem orasse dicitur, ut sibi tela subministraret, & ab eo mox imbre lapideo adiutus fuisse. Hinc campo nomen inditum, in quo adeo multi lapides passim, & late iacent, ut si quis conspicetur, facile credat pluisse. in ostio uero Rhodani ab Herculis nomine, q græce ἡρακλῆς dicitur, Heraclea oppidum, à quo heracleotes, & heracleoticus ædificatũ, institutũq;, ut per Iouem lapideũ iuraretur, qđ iusiurãdum religiosissimũ habebatur. Hinc apud Aeschylũ Prometheus ita loquitur. Ad fortem Ligurum & timoris inscium exercitum, peruenies. Vbi ut te destituant tela, in fatis est datum. ibi ne lapidem quidem ullum captare è terra fas erit, tã mollis est, et tã lubricus ille locus, sed cum te spectabit egentem opis Iupiter, Miserebitur tui, nebulam'q; intendẽs, et imbrem, Rotundorũ lapidũ, totum inũdabit solum, cum qbus Ligurum protinus uastabis exercitum. Distat Campus lapideus à mari circiter XII millia passuum, est'q; ad circuli effigiem rotundus. Lapidibus magnitudo est, quæ manum impleat, sub lapidibus lætissimum gramen exoritur ad pecudum pastus uberrimus, in medio scaturigo est salsarum aquarũ. Aristo. huiusmodi lapides à terræmotibus, quos βρασοὺς, hoc est ebullientes appellant, eiectos in plana, et ad curua loca prolapsos fuisse existimat. Alij locum hunc putant aliquãdo lacũ fuisse, postea terræmotu, aut alia causa defecisse, ipso'q; ibi huiusmodi lapides assiduo fluctu stagni attenuatos reperiri, quasi fluuialẽ glareã, aut litoreos lapillos. Rhodanus sanè tria ostia habet, duo libyca dicuntur, alterum Hispaniense, alterum Metapmũ. tertiũ uero, qđ amplissimum est, à Massilia massilioticum nũcupatur in Massiliæ arce Apollinis Delphici, & Ephesiæ Dianæ templum conditum fuit. illud quia Ionico nomini cõe est, hoc qa Phocenses, cum è natali solo commigrarent, dixisse nauigationis principẽ ciuium, ut à Diana Ephesia cursum auspicarentur. itaq; Ephesum profectos, quomodo à dea imperatum assequerentur, pcuntatos fuisse. porrò Aristarchæ matronæ apparuisse i somnis Deam, et ut accepto à sacris quodam simulachro, unà cum Phocensibus nauigaret, imperasse. cursu igitur pfecto, et colonia ædificata, mox Ephesum quoq; erectum, & Aristarcham summa ueneratione habitam, ac tẽpli sacerdotem designatam. Deductis'q; postea alijs colonis, eundem ritum sacrorũ ab omnibus fuisse seruatũ. à Massilia massiliensis deducitur, & massilitanus. quippe Massiliensiũ Remp. dicimus, & massilitana uina. Hercules Hesionem Laomedontis filiã à monstri marini discrimine liberauit. Laomedon rex Troianorum fuit à Ioue originem ducens, quippe Dardanus Iouis ex Electra filius fuit. Hic Erichthonium genuit, q filium habuit Troẽ. Hic regionem, quæ antea à Dardano Iouis, & Electræ filio siue (ut Sallustio placet) à rege Dardanorum Mida, q Phrygiã tenuit, Dardania dicebatur, Troiam à suo nomine uocauit, filios habuit Assaracum, & Ilum, q urbẽ Regiam à se Ilion nominauit. Huius filius fuit Laomedõ Priami pater. Qui, cum urbẽ ab Ilo patre ædificatam cingere mœnibus uellet, Apollini, & Neptuno id negotij dedit, pactus mercedẽ, quã mox ædificatis mœnibus se soluturũ iureiurando affirmauit. uerum pfecto ope cum Laomedõ mercedẽ, quã pactus fuerat, nequaq̃ exolueret, irati Dij, Neptunus quidem aquarum illuuiẽ, Apollo pestilẽtiã Troiano agro immisit. Quapropter duplici calamitate affectus Laomedon, de remedio oraculum cõsuluit, respõsum est nõ aliter placari deos posse, q̃ si singulis annis uirgo Troiana Ceto dilaceranda exponeretur. Insitutum itaq; uirginem quotannis exponi, eamq; sorte eligi. sed cũ tandẽ sors in Hesionẽ Laomedõtis filiam cecidisset, et iam scopulo alligata, immanis belluæ aduentum præstolaretur, transiens forte p eam regionẽ Hercules, liberaturũ se filiã Laomedõti pollicitus est, si equos diuino semine procreatos, quos habere eum constabat, præmiũ liberationis sibi traderet. Hunc igitur i modũ pactione facta, & fide mutuo data, Hercules interfecta bellua, uirginẽ liberauit. Sed cum Laomedõ seruare pactionẽ recusasset, idignatus Hercules, aliud insigne facinus pegit. etenim non multo iteriecto tẽpore cum exercitu in Troiam uenit, pro=

uinciam omnē ferro, igniq; uastauit. Ilium cepit. & in prædā militibus dedit, Laomedontē occidit. Priamū eius filium captiuum duxit, qui postea auro à uicinis redemptus fuit, ideóq; ἀπὸ τῦ πρίασθαι, hoc est à redimendo nomen obtinuit. Hic instaurauit Ilion, & (ut Cice. testatur) filios quinquaginta habuit, decem et septem iusta uxore natos. Assaracus uero illi frater Capim genuit, ex quo natus est Anchises, ex Anchise Aeneas. Ouidius.

Dardanon Electra quis nescit Atlantide natum,
Scilicet Electra concubuisse Iouem.
Huius Erychthonius, Tros est generatus ab illo,
Assaracum creat hic, Assaracusq; Capim,
Proximus Anchises, quo cum commune parentis
Non dedignata est nomen habere Venus,

Hinc satus Aeneas. À Laomedonte Laomedonteus, & laomedōtiades deducuntur. Alij Herculē tradunt, nó ob negatum sibi à Laomedōte equorū præmiū aduersus Troianos bellū gessisse, sed ꝙ dum Hylam puerum à se dilectum ꝑ orbē anxius quæritaret, Troiano portu à Laomedōte prohibitus fuit. Hylas Thyodamantis filius fuit, eximia pulchritudine adolescens, quē Hercules uehementer amauit, et cum Argonautis nauigās secum duxit. Sed cum Argonautæ in Mysiam uenissent, Hylam tradunt ad propinquum lacum, siue (ut alij uolunt) fontem aquandi gratia nolente quidem, sed tamen præ amore non prohibente Hercule, perrexisse, & à Nympha ob pulchritudinem raptum. Quidam uero non raptum à Nympha, sed cum urnam tenens hauriendi gratia inclinaretur, in lacum decidisse affirmant. Quam opinionem secutus uidetur Iuue. Et multum quæsitus Hylas, urnamq; secutus. Hūc Hercules cum anxius aliquandiu expectasset, mox illo non redeunte totam regionē quæritando, et nomen Hylæ frustra clamando ꝑagrauit. Vir. His adiungit Hylā, nautæ quo fonte relictum Clamassent, ut littus Hyla Hyla oē sonaret. Hercules Lacinium prædonē extremā Italiæ oram, quæ magna Græcia dicitur, rapinis, ac latrocinijs infestantē occidit, et in promontorio eius loci, cuius ante orā duæ īsulæ sunt, quarum altera decē millibus passuum à terra distans Dioscorō, altera Calypsus, et ab Hom. Ogygia dicitur, tēplum Iunoni ædificauit, quā Laciniā à noīe occisi prædonis uocauit, tēplūq; ipsum, et promōtoriū Laciniū. id templū maxima ī ueneratione habitū fuit, et locupletissimū extitit, ingentibusq;, ac frequētissimis donis refertū. Hercules (ut Hom. testatur) Iunonis papillā telo trisulco uulnerauit, qđ ab Eurystheo hanc deā oīum laborum suorū cām esse cognouerat. Trisulcū telum dicitur trifidum, hoc est treis acies habens, et à tribus partibus findens. & Bisulcū animal, qđ non solidas, sed fissas ungulas habet. Plynius, Sues quibusdam in locis solidas habent ungulas, cornigera ferè bisulca. & disulcus porcus, cum in ceruice setas diuidit. Sulcus enim proprie uocatur quicquid in longitudine aculeatum est. Virgilius, & linguis micat ore trisulcis. Hinc sulcare proscindere est. et sulcus ipsa proscissio terræ, unde tertio. quarto. quinto sulco serere dicimus, idest ter. quater. quinquies arando. Plynius, Quarto seri sulco Virgilius existimatur uoluisse, cum dixit, Ipsa seges demum uotis respondet auari Agricolæ, bis quæ solem, bis frigora sentit, hoc est quæ bis per æstatem, bis per hyemem aratur. Idem, Spissius solum, sicut plerunque in Italia, quinto sulco seri melius est. Aliquando sulcus pro fossa ponitur, quando & ipsa quædam terræ proscissio est. Virgilius, Ausim uel tenui uitem committere sulco. Ab hoc fit sulcatim aduerbium, quod significat per sulcos. Pomponius, Gerens præterea sulcatim concisam faciem. Papillam pro mamma usurpant. Proprie autem Papillæ mammarum capitula sunt, dictæ, quod Papularum similes sint. Papula pustula est. eius duo genera. Altera est, in qua per minimas pustulas cutis exasperatur, & rubet, leuiterq; rodit, tarde serpit, idq; uitium maxime rotundum incipit, eademq; ratione in orbem procedit. Altera autem est, quā græci ἄγριον, hoc est feram appellant, in qua similiter quidem, sed magis cutis exasperatur, exulceraturq;, ac uehementius eroditur, & rubet. Interdum ēt pilos remittit. quæ minus rotunda est, difficilius senescit. nisi sublata est, in impetiginē uertitur, sed leuis papula, etiam si ieiuna salina quotidie defricatur senescit. maior cōmodissime murali herba tollitur. Papulæ sudorū, oleo lētiscino curantur. Virg. Ardentes papulæ, atq; immundus olentia sudor Mēbra sequebatur. Mirū est Seruiū alioquin honoratum grāmaticum, qd papulæ sudorum essent ignorasse. quippe papula Carbunculum interpretatur, cum papulæ sudorum leuissima tubercula sint. Carbunculus uero pessimū uitium sit ex inflāmatione proueniens. Ex omnibus enim, quæ interius aliqua corporū parte nascuntur, nō aliud carbunculo peius est. Eius hæ notæ sunt, Rubor est, superq; eum non nimium pustulæ imminent maxime nigræ, interdum subliuidæ, aut pallidæ, in ijs sanies esse uidetur, infra color niger est, ipsum corpus aridum, et durius, quàm naturaliter appareat, circaq; crusta est, eaq; inflammatione cingitur. Neque in eo loco leuari crusta potest, sed inferiori carni quasi affixa est. Carbunculus à candenti carbone dictus est, propter inflammationem, quemadmodum carbunculus gemma propter colorē. Nam carbo notæ significationis. À quo & uiri cognomen deductum. Est etiā carbunculus uitium in uitibus, atq; arboribus, cum quodam, quasi uredinis carbone uuæ, & fructus exuruntur. Solet id accidere uuis III, & II Iduum Augusti, sub decretorio illo uuis sydere, quod caniculam diximus appellari. unde carbunculatæ uuæ dicuntur, & ipsa res carbunculatio uocitatur. Non est malum aliquod huic comparandum, non grandines, nō procellæ, nec quæcunq; unquam annonæ intulere caritatē. Agrorum mala sunt illa, carbunculus late patētium regionum, nec aliquod huic rei remedium est, præterquam doctrinæ, intelligendo scilicet, quando id malum futurum sit, & fructus prioris anni comparando, ac diligenter seruando. Quod Democritum philosophum memorant fecisse, qui cum ex ratione syderum futuram olei caritatē intellexisset, essetq; tunc oleum propter spem oliuæ uilissimum, in toto tractu oleum parua pecunia coëmit, cunctis admirantibus, qđ ei sciebant paupertatem, & quietem doctrinarum in primis cordi esse, animumq; ab omni spe quæstus alienum. Sed postquā causa apparuit, et ingens diuitiarum cursus, auidæ dominorū pœnitentiæ mercedē restituit, cōtentus ita probasse, opes, cum sibi uellet, nō defuturas. Hoc idem Sestium postea Romanum Athenis fecisse cōpertum est. Sunt tamen qui tradant treis cancros uiuos cremari in arbustis debere, ut carbunculi nō noceant. Alij Siluri carnem leuiter uri, unde flat uentus, ut ꝑ totam uineam fumus dispergatur. Varro scribit, si fidiculæ occasu, quod autumni initium est, uua picta consecretur inter uiteis, minus nocere tempestates. Papilla etiam tribus Romæ fuit, quæ à genitrice uocabulum traxit. À Papilla fit expapillo uerbum, quod significat usq; ad papillam denudo. Plau. idem connexum in humero læuo expapillato brachio, hoc est usq; ad mammam denudato. Hercules cœlum humeris sustinuit. Tradunt enim, cum Gigantes aduersus, deos pugnarent, deos omneis in unam cœli partem cōcurrisse, tantumq; pōderis adiecisse, ut cœlum ruinam minari uideretur. Quapropter Herculem cum Atlante cœlo humeros supposuisse. Alij Herculem affirmant fesso olim Atlante, & humerum mutare cupiente, tandiu cœlum, sustinuisse,

sustinuisse,

stinuisse, quoad ille humerum mutaret. Ouid. Hac cœlum ceruice tuli. Atlas Iapeti filius fuit ex Climene (ut quidā putant) ut alij ex Asia. Plyn. Ex Libya genitum memorat. Hunc tradunt, cum Perseus Iouis filius iussu Polydectis regis Seriphi, à quo fuerat educatus, Medusam superasset, et cum eius capite reuerteretur, hospitium ei negasse, qđ oraculo monitus fuerat, unum è Iouis filijs se regno depulsurū. Quapropter indignatum Perseū deiecto Gorgonis capite, illum in montem sui nominis transmutasse, & hanc pœnam addidisse, ut in perpetuū cœlum uertice sustineret. Quod ideo fictum est, q̄a Atlas mons in medijs Africæ arenis situs, satis dēse consurgit, uerum incisis undiq; rupibus præceps, inuius, et quo magis exurgit, exilior. Quod ergo altius, quàm cōspici potest, usq; in nubila exurgit, cœlum, et sydera non modo tangere uertice, sed sustinere quoq; dictus est. Alij hunc asperum, squalentemq́; esse scribūt, duntaxat qua uergit ad litora Oceani, q̄ ab eo Atlāticus dictus ē, sed qua spectat Africam, opacum esse, nemorosumq́;, & scaturientibus undiq; fontibus irriguum, fructibus omniū generum sponte ita subnascentibus, ut nunquam satietas uoluptatis desit. Incolarum neminem interdiu cerni, silere oīa solitudinū horrore, subire tacitam religionem animos eorū, qui propius accedunt, præterq́; stuporē elati super nubila, atq; in uicina lunaris circuli, eundē noctibus micare crebris ignibus ægipanū, satyrorumq́; lasciuia, impleri tibiarū, ac fistulæ cantu, tympanorumq́;, & cymbalorū sonitu strepere. Sueto. Paulinus, qui primus Romanorū ducū aliquot milliū spatio Atlantē transgressus est, de excelsitate quidē eius ea, quæ cæteri, prodidit, sed imas radices densis, altisq́; repletas syluis incognito genere arborū, proceritatem enodi nitore spectabilem, frondes cupressi similes, tenui obductas lanugine, quibus addita arte uestes bōbicinus similes posse confici. Verticē altis etiam æstate operiri niuibus. Decimis se eò peruenisse castris, et ultra ad fluuiū, qui Nigris uocatur, per solitudines nigri pulueris eminentibus interdū, uelut exustis cautibus, loca ēt hyeme propter feruorem inhabitabilia. Qui proximos colunt saltus refertos Elephantorum, ferarumq́;, et serpentum omni genere canarios appellari, qđ uictus eius aīalis ijs promiscuus sit, uiscera ferarū diuidua. Sunt alij quoq; in Aethiopia canarij, quorum urbs Cynopolis, hoc est canum ciuitas dicitur, in qua Anubis colitur, et honor, et sacer qdā oībus canibus est constitutus. Ab hac Cynopolitana præfectura appellata est. à canis nomine & Cynomyia dicta, quasi canina musca, quæ eius aīalis lancinat aures. et cynocephalus animal ex simiarum genere humanā speciem deferens, præterquā in capite, qđ caninum habet. Est in partibus Aethiopiæ uiolentus ad saltum. & cynocephalea herba canino capiti similis, quæ ab Aegyptijs osirites dicitur. Tradunt, siquis eam totam eruat, hunc statim mori. et cynoglossa alia herba uulgo nota, quæ lingua canina à nostris uocatur. et cynosura, quasi canis cauda, sydus, de quo superius diximus è nutrice Iouis factum ex nymphis idæis, à qua & portus ibi, & agri magna pars nomen sumpsit. et Procyō aliud sydus, qđ ante maiorem canē oriatur, ita appellatū. Hic in lacteo circulo defixis pedibus æquinoctialem circulum tangit. spectat occasum, ut inter geminos, et cancrum cōstitutus. occidit exortu capricorni. exoritur cum leone. cōstat tribus in totū stellis. Cice. Anticanem, Procyon grato q̄ nomine fertur. & Cynici philosophi, quorum mentionem alibi fecimus, uel ob uitæ austeritatem, uel quia mordaces essent, ita dicti, quorum princeps fuit Antisthenes Atheniensis. & cynorhodus syluestris rosa, de qua latius inferius dicemus. & cynosorchis quasi caninus testis, herba, quæ & orchis, & cynosarconia dicitur, folijs oleæ mollibus ternis, paruisq́;, semipedalis longitudinis in

terra stratis, radice bulbosa, oblonga. duplici ordine, superiore quæ durior est, & inferiore, quæ mollior. Eduntur ut Bulbi cocti in uineis forte inuenti. Ex ijs radicibus si maiorē edant uiri, mares generari dicuntur, fœminæ alterū sexum. in Thessalia molliorem in lactē caprino uiri bibunt ad stimulandos coitus, duriorem uero ad inhibendos, ita alter alteri aduersatur. Sed ut ad propositū reuertamur, monti iunctam huic Aethiopum gentem constat, quos Perorros uocant. Sunt etiam qui tradant gigni in Atlante herbam Euphorbiam nomine, quā primus rex Iuba inuenit, et ab Euphorbij medici nomine Euphorbiam appellauit. Hic frater fuit Antonij Musæ medici sui, qui D. Augustum in graui ægritudine lactuca conseruauit, cum prior ei fuisset esca ex melle. Sueto. Graueis, & periculosas ægritudines p̄ omnē uitam aliquot expertus est Augustus, præcipue Cantabria domita, cum etiam distillationibus iecinore uitiato ad desperationem redactus, contrariam & ancipitem rationem medendi necessario subijt, quia calida fomenta nō proderant, frigidis curari coactus, authore Antonio Musa. Iidē fratres instituere à balneis multa frigida corpora astringi, cum antea non nisi calida lauari solerent. Euphorbiū acantina folia habet. Tanta ei uis est, ut excisæ conto è longinquo succus excipiatur. Suscipitur expenso utriculo hœdino, humor lactis uidetur effluere, siccatur, & thuris effigiem habet. Qui colligunt, clarius uident. Contra serpenteis medetur, è quacunq; parte percussa inciso uertice. & addito medicamento. ibi Getuli, qui legunt, hœdino lacte adulterant, sed discernitur igni; quod enim syncerum non est, fastidiosum odorem habet. Duo montes in Mauritania fuisse scribuntur Atlantes dicti, alter colūnis Herculis uicinior, alter in interiora Libyæ remotior, de quo diximus, quem incolæ cœli columnam nominant. & ab Atlante rege in eum conuerso, Atlantem putant uocatū, cum ante Diris diceretur. Virgilius.

Atlantis, cinctum assidue cui nubibus atris,
Piniferumq́; caput uento pulsatur, & imbri.
Nix humeros infusa tegit, tum flumina mento
Præcipitat senis, & glacie riget horrida barba.

Atlas quoq; flumen est à summo montis Aemi uersus Septentrionem in Istrum fluens, quem ab Atlante Arcadiæ rege cognominatum nonnulli putant. Tres enim Atlantes fuisse memorantur, unus rex Italiæ, & pater Electræ uxoris Coriti. Alter rex Arcadiæ, & pater Maiæ, ex qua natus est Mercurius. Tertius Maurus, qui dictus est maximus. Ab Atlāte atlantides patronymicum nomen deducitur, & licentia poëtica atlantiades. & Atlantes populi. & atlanticum mare, de quo supra diximus. Atlantes degeneres humani ritus esse feruntur. Nam neq; nominum ullorum inter eos appellatio est, & solam orientem, occidentemq́; dira imprecatione contuentur, tanquam ipsis agrisq́; suis exitialem, neq; insomnia uisunt, qualia reliqui mortales. Sed quoniam Medusæ, & Gorgonis mentionem fecimus, operæpretium est, ut de ijs quoq; aliquid dicamus. Phorcus Thoseæ nymphæ, & Neptuni filius fuit, & (ut Varro scribit) rex Corsicæ, & Sardiniæ, qui initio olim cum Atlante nauali prælio uictus, & in mare submersus est, ac marinus deus effectus. Virgil. Tritonesq́; citi, Phorciq́; exercitus omnis. Huic quatuor filiæ fuerunt. Scylla. Medusa. Stenio, & Euryale. Scyllam ex Cratarea nympha genuit, reliquas ex Ceto maris bellua. Scylla mira pulchritudine fuisse dicitur, & à Glauco maris deo uehementer amata. Glaucus piscator fuit, qui cum aliquando in uiridi prato mari contiguo retia ad solem extendisset, & pisceis, quos ea nocte ceperat, forte recenseret, uidit illos, quamprimum tacto gramine palpitare, mox mouere latus, & perinde niti, ac si in

æquore essent, quod dum miratur, omnis piscium multitudo subito se mersit in mare. Obstupuit Glaucus, dũq; causam eius rei mente agitat, dubius nutu'ne alicuius dei, an gustu herbarum, quas nullũ unquã aïal attigerat, id actũ esset, decerpere manu gramẽ cœpit, paulatimq́; gustare. Quo facto, mente statim alienatus alterius uitæ desyderio sese in mare proiecit, sed miseratione deorũ maris, in regni consortiũ assumptus, extrema parte corporis in piscis caudã mutata, barbæ naturali colore inuiridẽ. Reliq corporis in cœruleũ, qui et glaucus color dicitur. Fuit & alius Glaucus, qui primus ferri consolidaturã inuenit, Chius patria. alius ex Potnia urbe. Itẽ alius Hippolichi filius, à quo Ioues nati sunt reges. Cũ igitur Scylla Glaucum sperneret, & ecõtrario Circe mirũ in modũ illum deperiret, suasisse Glauco Circe dicitur, ut spernentẽ se Scyllã missam faceret, sibiq; in amore respõderet. Sed cũ remouere eũ à Scyllæ amore non posset, infecisse aquas ueneficijs, qbus lauari Scylla cõsueuerat. is locus erat in freto siculo paruus gurges, ueluti in arcũ sinuatus. id faciẽte saxo, qđ à Zãcle propinquo Siciliæ oppido Zanclæũ dicebatur. Zãcle Pelopõnesi oppidum fuit, uarijs temporibus clarũ in regione Messennia, in qua ipsa Messene. Messenij aũt in Sicilia urbẽ condiderunt in Pelori sinu, ubi ad orientem maxime flectitur, quã è suo noïe dixerunt Messanã. Nã prius id quoq; oppidum Zancle dicebatur à loci curuitate: Curua. n. Zanclia uocant, eratq; Naxiorũ opus, qui sunt iuxta Catanã. Postea cũ Mamertini natio cãpana eò colonos misissent, ipsi quoq; Mamertini potius q̃ Messanenses sunt uocati, & cum ager eorũ uini feracissimus sit, Mamertinũ uinũ nõ Messanẽse appellatum est. Mart. Amphora nestorea tibi mamertina senecta Si detur, qđ uis nomen habere potest. A Messana q̃dam Messalã dictum putãt, propriũ uiri nomen, ꝙ Messanam Siciliæ urbẽ ui ceperit. Ab eo Messalina nomen mulieris. Hæc barbati Messalæ consobrini Claudij Cæsaris filia fuit, quã cũ Claudius in matrimonium excepisset, nec diu post cõperisset super cætera flagitia, atq; dedecora C. Silio ẽt nupsisse, dote inter auspices consignata, supplicio affecit. Hæc libidinosissima fuit, et sæpe mutata ueste lupanaria celebrauit, quinetiã cum scorto famoso aliquãdo certauit, et superatã à se meretricẽ gloriata est, iter diẽ, et noctẽ quinq; et uiginti passã cõcubitus affirmauit, præterea sese labore potius fessam, q̃ concubitu satiatã destitisse. Iuue. Et lassata uiris, non dum satiata recessit. Eò igitur cũ Scylla sese ab æstu recepisset, usq; ad mediã aluum submersa aïaduertit ueluti canes inguinibus suis admotas, fœdo latratu oïa complectentes, et primo qdem separata esse hæc monstra à suo corpore existimauit. Mox uero cũ ab ijs fugere conaretur, intellexit uẽtrem qdem, et superiores parteis sibi uirginis remansisse, reliquũ uero corpus in fœdissimos canum rictus esse mutatum. Coluisse itaq; hunc locum dicitur Circe semꝑ infessã, qđ in socijs Vlyssis ostendit, et pro uirgine mõstrũ fuisse. Oui. Altera scylla maris monstrũ medicamine Circes, Pube premit rapidos inguinibusq́; canes. Virgilius aliter eam descripsit. Prima hominis facie, et pulchro pectore uirgo Pubetenus, postrema immani corpore pristis, Delphinũ caudas utero cõmissa luporum. Vbi obiter dicẽdum pristim aliquãdo nauim esse oblõgam, à forma pristiũ marinarũ ita appellatã, quæ lõgissimi corporis sunt, atq; angusti. idẽ. Velocẽ Mnestheus agit acri remige Pristin. Longissimi uero corporis esse Pristes declarat Plyn. qui in mari indico balænas quaternum iugerũ reperiri scribit, Pristes ducenum cubitorum. Hæ ita appellatæ sunt à sectione undarũ. Scindunt enim mirũ in modũ fluctus propter tenuitatem. Græci autem πρίσιν sectionem, πρίστην sectorẽ nominant, ex quo facile est irridere ineptias eorum, qui Pistrin, nõ Pristin scribunt, & per X aliquãdo scribi posse asseuerãt. Sed,

ut ad Scyllã reuertamur, ob eam causam datus est huic fabulæ locus, qđ in freto Siculo saxum est ingẽs in superiori parte humanam effigiem habens, in inferiori uero plureis resectos scopulos sub radicibus cauernosos, intra quos dum æstuosum mare ingreditur, ab ijs refractum tumultuãdo repræsentat latratum canum, & ululanteis lupos. Homerus Scyllã scribit latratum emittere catuli nuper editi, aspectu horrendam esse, XII habere pedes, VI capita, singulis capitibus os ingens esse cum tribus dentium ordinibus, nigra plenis morte. Morari in cauæ speluncæ medio, capita exerentem in profundissimũ mare, piscantemq́; & delphinos, ac balænas deuorãtem. Sunt etiã qui Scyllã tradant cum Neptuno aliquando cõcubuisse. propter qđ iratam Amphitriten sparsis ueneno aquis, in qbus lauari uirgo consueuerat, in canẽ eam mutasse. Herculẽ uero, cum superato Geryone ex Hispania reuerteretur, quoniã boues quosdã sibi ex armento subtraxerat, eam occidisse. Sed à patre mox ei uitam fuisse restitutam. Amphitrite Neptuni uxor fuit. Cuius nuptias cum à principio fugeret, uirginitatem seruare cupiẽs, misit ad eã Neptunus Delphinũ, qui uaria per loca quæsitam tandem ad radices Atlantis inuenit, et ut Neptuno iũgeretur, persuasit. Hinc poëtæ maris deam esse dixere. et pro ipso mari usurpare consueuerunt. Ouid. nec brachia longo Margine terrarum porrexerat Amphitrite. Ob hanc causam Neptuni simulachra facientes, Delphinum sub pede eius constituebãt, tanquam huic deo gratissimum. Ideo etiam hic Delphinus in cœlum sublatus fuit, et inter sydera collocatus, non lõge ab Aglæ signo, capite penè rostrum Pegasi equi contingens, oritur cum Sagittarij posteriore parte, occidit, cum uirgo exorta est à capite. habet in capite stellam unam. supra caput ad uerticem uersus alias duas. ab ea, quæ in uentre uelut pennæ uidẽtur, stellas treis. in scapulis unam. in cauda duas. Sunt in totum nouem. ideo hoc signũ musicum uocant à nouẽ musarũ numero. Sunt tamen qui de hoc Delphino aliter scribãt, Tyrrhenos. s. quosdam nauicularios, cum Liberum patrẽ puerum quõdam recepissent, ut Naxum cum comitibus transueherent, & nymphis nutricibus redderent, spe prædæ inductos nauẽ auertere uoluisse. Liberũ uero, cum id suspicatus fuisset, comitibus suis, ut symphonia canerent iussisse, quo cantu adeo oblectatos Tyrrhenos, ut saltare ẽt cœperint, et nimis lasciuiẽdo sese ĩ mare proiecerint, quo facto, omneis in Delphinos esse conuersos. Cuius rei memoriã cum mãdare Liber pater posteris uellet, unũ eorũ inter sydera collocasse. Alij tradũt hũc esse Delphinũ, q̃ Arionẽ uexit. Ariõ nobilis cytharœdus fuit ex ĩsula Lesbo, oppido Methymnæ, Periandro Corinthiorum regi per carus artis gratia. is cum ĩpetrata à rege uenia in Italiã profectus cãtando grãdẽ pecuniã cõparasset, Corinthũ reuerti statuẽs, Corĩthios nautas, tanq̃ sibi notiores, elegit. Hi ergo Arione accepto, cũ in altũ nauigassent, spe prædæ cõsilium de eo necãdo cœperunt, quare intellecta, Ariõ oẽm pecuniã, resq́; suas omneis illis tradere, et uitã tãtũ orare se dixit. Quarũ precũ eatenus miserti sunt nautæ, ut ab inferẽda ei suis manibus nece tẽperarẽt, iuberẽt tamẽ, ut sese stati præcipitẽ daret ĩ mare. Tũ ille ꝑterritus, et oĩ uitæ spe destitutus, id unũ postremo obsecrauit, ut priusq̃ mortẽ oppeteret, uestimẽta sua sese ĩduere, et fides sumere, carmẽq́; consolatoriũ canere ꝑmitterent. Quare à nautis ĩpetrata, de more cinctus, atq; amictus, stansq́; in summa puppi, et cithara simul, ac uoce canens Delphinos ad se audiẽdũ prouocauit. Tũ uero in mare se deijciens ab uno eorũ exceptus, et ita, ut erat amictus, ac citharã tenẽs, Tænarũ. qđ oppidũ est Laconiæ à Tænaro promontorio ita appellatũ, peruectus est, hinc relicto Delphino Corinthum petijt, talemq́; se Periãdro regi, qualis Delphino uectus fuerat, ostendit, rẽ omnẽ ordine narrauit.

Quod cũ rex non facile crederet, custodiri Arionẽ diligẽter, nautas uero pquiri, et ad se duci iussit. Qui cum uenissent, & perijsse proculdubio Arionem crederẽt, qđ de eo essent à rege interrogati, in Italia esse, ac bene se habere responderũt, feliciterq; ei, ac pro uoto succedere. inter hæc Arion cum fidibus, & indumentis, cum qbus se in mare deiecerat, iussu regis productus est, quo uiso obstupefacti nautæ inficias ire nõ potuerunt. Hinc duo simulachra ærea apud Tænarũ facta sunt. Delphinus uehens, & homo insidens. Delphinus piscis est, uel potius maris bellua oĩum non modo marinorũ, sed etiã terrestrium animalium uelocissimus penè uolucrẽ æquans, & nisi multum infra rostrũ os illi foret, medio penè in uentre, nullus piscium celeritatem eius euaderet. Sed affert morã prouidentia naturæ, quia, nisi resupini non corripiunt, quæ causa præcipue uelocitatem eorũ ostendit, nam cum fame concitati fugientem in uada piscem psequendo diutius spiritum continuere, ueluti arcu emissi ad respirandum emicant tanta ui exilientes, ut plerunq; uela nauium transuolent. Iuncti agunt uera cõiugia, pariunt catulos decimo mense. interdum binos nutriunt uberibus, sicut balæna. Gestant fœtus infantia infirmos, & adultos quoq; comitantur, magna ergo partus caritate. Adolescunt celeriter, et decem annis ad summam magnitudinem pueniũt, uiuuntq; tricenis, qđ cognitum est aliquorum caudis præcisis. Occultantur tricenis diebus circa canis ortum incognito modo, quod certe mirandũ esset, si spirare in aqua negrent (ut sentit Aristo.) qui neq; hũc, neq; aliqđ animal sine pulmone spirare posse affirmat, quasi non possint pulmonis uice alia alijs spirabilia inesse uiscera, ita uolente natura, sicut et pro sanguine aliquibus aliũ humorẽ inesse conspicimus. Nã in aquas penetrare hunc uitalẽ spiritum qs miretur? cum uideat in terrã quoq; tanto spissiorẽ penetrare, ut talpæ, et cætera animalia defossa ostendunt. Spirare certe pisces, duo illa indicia essẽ uidẽtur. Primũ qđ æstiuo calore quædam eorũ anhelatio notatur. Secundo quod bullantiũ aquarũ sufflationem sæpenumero uidemus. Sed, ut ad Delphinos reuertamur, Lingua est ijs contra naturam aquatiliũ mobilis pro uoce, gemitus humano similis, dorsum repandũ. Rostrum simũ, qua de causa nomen Simonis agnoscere oẽs dicuntur. mulcetur musica arte, præsertim Symphoniæ cantu, hominem non expauescit, obuiã nauigijs uenit. Puerorũ amore ducitur. Appion uidisse se scribit apud Puteolos Delphinum puerũ miro modo amantẽ, à quo Simon uocatus, uenire ad eum solebat, et pinnæ aculeos uelut uagina condens, ne dilectũ sibi corpus laceraret. præbere ascensuro dorsum, receptumq; eqtis modo insidentem per magnũ æquor ad triginta millia passuum deferre, ad qđ spectaculũ Roma, atq; omnis Italia concurrebat. Postea uero cum idẽ ille puer à Delphino amatus morbo perijsset, Delphinum sæpe ad solitum litus adnare uisum, ubi postquã puerum, qui in primo uado aduentum eius operiri consueuerat, nusquam uidit, desyderio contabuisse, & ipsum quoq; esse exaiatum, ac in pueri sepulchro ab ijs, qui rem cognouerunt, humatum. Alius in Africo litore memoratur fuisse ex hominum manibus uescens, præbensq; se tractandum, & alludens nantibus, ac sæpe dorso uehens, qui semel à Flauiano proconsule Africæ unguẽto perunctus, odoris nouitate fluctuans, et ferè semianimis, per aliquot deinde menses latuit. Alium quoq; delphinum in Ialiso urbe uisum memorant, qui amore pueri captus, dum abeũtem in litus auide seqtur, in arenam inuectus expirauit. Puerũ hunc Alexander Magnus, Babyloni Neptuni sacerdotio præfecit, amorẽ illũ numinis propitij fuisse interpretatus. In eadẽ urbe Ialiso aliũ quoq; puerũ à Delphino longo tempore amatũ ferunt, Hermiam nomine, quẽ cum aliquot millibus passuũ intra mare uexisset, repentinæ procellæ fluctibus fuisse exanimatũ. Eum tamen usq; in litus Delphinũ reduxisse, & ueluti causam leti fatentem non reuersum amplius in maria, sed in sicco expirasse. Hoc idem & Naupacti accidisse scribit Theophra. Est in prouincia Narbonensi, & nemusiensi agro stagnum, quod Laterna appellatur, ubi cum homine delphini societate piscantur, & capi se permittunt cum cæteris piscibus. nihil de futura liberatione dubitantes. Peracta captura in partẽ prædæ uocantur, cũ etiã non piscibus tantum, sed intrita panis, ac uino satiantur, ipsis quoq; inter se publica societas est. Capto quondã à rege Cariæ, alligatoq; in portu delphino, ingens reliquorum multitudo conuenit, ueluti quadã animi mœstitia miserationem petens. donec dimitti uinctum rex iussit. iam uero et paruos semper aliquis grandior comitatur, ut custos. Visiq; etiã aliquãdo defunctũ portare, ne laceraretur à belluis. De prælio eorum cũ Crocodilis superius disseruimus. Sicilia sanè insula Italiæ est olim cõtinẽs, et agro Brutio adnexa mox interfuso mari siculo auulsa. ob hoc græci Rhegyo nomẽ dedere, ut supra ostẽdimus, quasi auulso, hinc etiã Sicilia ipsa quasi sicilita, hoc est execta uocitata est, & nõ à Sicelo duce (ut qdã putant) nũcupata. Vir.

Hæc loca ui quondam, & uasta conuulsa ruina,
(Tantum æui longinqua ualet mutare uetustas,)
Dissiluisse ferunt, cum protinus utraq; tellus
Vna foret.

A græcis Sicania dicta est. nam Siciliæ nomen à nobis sumpserunt. Sicanios putant Hispaniæ populos fuisse à Sicori flumine appellatos, de quo Luca. Hesperios inter Sicoris non ultimus amnis. Hi in Italiã quondã appulsi, eam expulsis Aboriginibus tenuere, sed mox ipsi quoq; ab eisdẽ expulsi, insulã Italiæ uicinã occupauerũt, & à suo nomine Sicaniã nũcupauerunt. ab alijs triquetra uocatur, quod trianguli figuram habeat huiusmodi △. Triquetrã .n. figuram ueteres Triangularem uocabant. Dicitur etiã Trinacria, qđ tria acra hoc est tria cacumina habeat. Tribus .n. promontorijs in diuersa procurrit. Pachynũ uocatur, qđ Græciam spectat, et à crassitudine aëris nomen habet impositum. Græci .n. παχὺ pingue appellãt. Lilybæũ, quod in Africã, Libyẽ, à qua Lilybæum. Pelorus, quod in Italiã uergens Scyllæ aduersum est. Causa nominis Pelorus gubernator illic ab Annibale conditus, quẽ profugus ex Africa, & per ea loca Syriã petens, quia procul intuenti uiderentur continua esse litora, et non peruiũ pelagus, proditum se arbitratus occiderat. Fretum siculum angustum, atq; anceps alterno cursu modo in thuscũ, modo in Ioniũ pelagus influxit, atrox. uorticosum. et Scyllæ, ac Charybdis sæuitia inclytũ. Scylla saxum est (ut diximus) Charybdis mare periculosum nautis, qđ contrarius fluctuũ cursus collisionem facit, & rapta quæq; absorbet. et reijcit. Oui. Et uomit epotas sæua charybdis aquas. Sene. Quod rapax hausit, reuomit charybdis. Fuit autẽ Charybdis uetulã quædã uoracissima, quæ ꝙ boues Herculis furata fuerat. ab eo in id mare proiecta fuit, qđ est alterũ Herculis facinus, deditq; huic loco nomen, et ueteres nũc quoq; exercet rapinas. Fuit et altera Scylla Nisi Megarẽsiũ regis filia, cuius patriã cũ Minos obsideret, et statutũ fato esset, urbẽ capi nõ posse quousq; Nisus purpureã, quã habebat, comã conseruaret, Scylla Minois amore capta, capillũ patri abscidit, patremq; et patriam hostibus prodidit, sed à Minoë tandem spreta, ac pro nihilo habita, lamentabili questu, & multis lachrymis exinanita defecit, & in auem sui nominis mutata est. Ouid. Filia purpureos Nisi furata capillos, Puppe cadens nauis facta refertur auis. Scylla etiam piscis genus est. quo maxime abundat Lyris amnis Campaniæ Minturnẽsium urbẽ interfluens. Martia. Cœruleus nos Lyris amat, quem sylua maricæ Protegit, hinc scyllæ maxima turba sumus. Ab hac

scylla loca ipsa, in quibus hi pisces capiuntur, scylleta dicuntur. Cice. Hac lege tribunitia decemuiri uendent agrum campanum. Accedet ei mons Gaurus. accedent scylleta ad Minturnas. A` scylla uero monstro scyllacæum deducitur Atheniensiũ colonia in ultimo Italiæ, ab Atheniensibus, dum conderetur, scyletium dictum. à quo sinus scyllacæus, qui ad hipponiatem sinum isthmum facit, quem Dionysius maior munire mœnibus cogitauit. Virg. Caulonisq; arces, & naufragum scyllacæum. A` Sicilia fit Siculus pauciorum syllabarũ quàm primitiuũ, quod raro usu uenit, ut ab Hispania Hispanus, A` Lauinia Lauinus. Item Sicilis. Virg. Sicilides musæ paulo maiora canamus. Item Siciliensis. Hoc autem differt Siciliẽsis à siculo, quod Sicilienses dicuntur, qui alibi orti in Sicilia uersantur. Siculi uero, qui è Sicilia sunt, sicuti Corinthienses ex eo dici cœperunt, ex quo Coloni Corinthum sunt deducti, cum antea Corinthij dicerentur. sic Romananses, & Hispanenses negotiatores dicimus, qui in alienis ciuitatibus negotiantur. Mar. Ne Romam, si ita decreueris, Hispanẽsem librũ mittamus, sed Hispanum. sed iam ad Medusam, & reliquas Gorgones ueniamus, hæ Dorcades insulas in Oceano Aethiopico sitas habitasse dicuntur, contra Hesperidum hortos, uno tantum oculo, quo uicissim, prout cuiq; necesse erat, utebantur, alioqui corporum forma, & crinibus aureis insignes, quapropter & ab agilitate nomen habent. Quippe græci γοργὸν, agilem dicunt. agrorũ præterea ubertate diuites erant, & tam omni ex parte similes, ut una discerni ab altera nõ posset. Nihil uni accidere poterat, quod non esset omnibus commune. Ouidius.

Finibus extremis Libyes, ubi feruida tellus
Accipit oceanum demisso sole calentem,
Squalebant late Phorcynidos arua Medusæ.

Idem duas tantum sorores fuisse commemorat. Cuius in introitu geminas habitasse sorores Phorcydas unius sortitas luminis usum. Sed de Medusa priuatim tradunt, quod dum sola circa litus uagaretur, Neptunus pulchritudine eius captus, complecti eam uoluit. Sed cum illa hoc animaduertens fugere cœpisset, secutus est Neptunus usq; ad templum Mineruæ, ibiq; uiolato delubro, cum ea concubuit. Quam iniuriam, cum graui, & iniquo animo Minerua tulisset, Medusæ crines, quibus maxime Neptuno placuerat, mutauit in angues, deditq;, ut omnes eã aspicientes in lapides uerterentur, quod ob eximiam eius pulchritudinem fictum esse nonnulli existimant. Hanc postea Perseus Iouis, & Danaës filius, Mercurij talaribus, & falcato ense acceptis, item scuto Palladis, ut ære repercusso effigiem eius uidere impune posset, ex improuiso, cum ipsa, anguesq; sopiti essent, adortus, uno ualidissimo ictu peremit, ex cuius cruore mox natus Pegasus alatus equus phibetur, qui inde ad Heliconem Bœotiæ montem euolans, & pede saxum feriens πηγὴν, hoc est fontem aperuit, à quo Pegasus est nominatus. & ab eo fons ipse Hippocrene, siue Pegaseus, siue Caballinus dictus. Aratus, & pleriq; alij hunc equum Neptuni, & Medusæ filiũ dixerunt. Fons ipse musis est dicatus. Pegasus in cœlum euolauit, ibiq; inter sydera constitutus est, arcticum circulum spectans, pedibus æstiuo orbi adnixus, extremo ore caput Delphini tangens, & Aquarij manum dextram ceruici suæ adiungens. A` Gorgone Gorgoneus deducitur. Ouid. Gorgoneas tetigisse domos. Item Gorgonia, de qua supra diximus. Gorgoneum caput extincta Medusa, Pallas in clypeo semper gestauit, ut formidabilior hostibus uideretur. idem. Gorgoneum crinem turpes mutauit in hydros. Nunc quoq; ut attonitos formidine terreat hostes, Pectore in aduerso, quos fecit, sustinet angues. A` pegaso pegaseus deriuatur. Item Pegasa Thessaliæ oppidum, quod postea Demetrias dictum est. Propter quod nauis longa argonautarum Pegasea nuncupatur, quod Iason, qui eam ædificauit, et princeps nauigationis extitit, fuit filius Aesonis fratris Peliæ regis Thessaliæ. Oui. Iamq; fretum Minyæ pegasea puppe secabant. Hinc etiam pegasicus sinus in Thessalia est appellatus. Iasonem sanè constat primum nauem longam ædificasse, quam & pristin appellant. idem. primæq; ratis molitor Iason. etenim nauigium primum in Græciam ex Aegypto Danaus aduexit, cum antea ratibus nauigaretur, hoc est connexis inuicem trabibus. Vnde Poëtæ plerũq; rates pro nauibus usurpant. Virgil. Disiecitq; rates. Hinc tantum ueteres quadrantem dixere, quod in eo, & triente ratis fuerit effigies, quemadmodũ nauis in asse. inuentæ autem rates produntur in mari rubro inter insulas ab Erythra rege. Sunt tamen qui uelint naues Mysos & Troianos priores excogitasse in Hellesponto, cum aduersus Thraces transirent. Alij in britãnico oceano primo inuentas putant corio circũsutas. in Nilo ex papyro, & scyrpo, & arundine fiunt. Biremem Erythræi inuenerunt. triremẽ (ut Thucydides affirmat) Amocles Corinthius. Quadriremẽ (ut Aristo. sentit) Carthaginiẽses. Quinqueremẽ Nesichthon Salaminius. Sex ordinum Zenagoras Syracusanus. Ab ea ad Deciremẽ Nesigiton. Ad duodecim ordines Alexandrũ Magnum instituisse cõmemorant. Ad quindecim Ptolemæum Soterem. Ad triginta Demetriũ Antigeni. Ptolemæum Philadelphum. Ad quadraginta Ptolemæum Philopatorẽ, qui Triphon cognominatus est. Ad quinquaginta longitudine (ut Plutarchus refert) ducentorum octogenum cubitum, latitudine quadragenum & octonum, in qua remiges fuerunt usq; ad quatuordecim millia, nautæ quadringenti. armatorum tria millia. sed hæc nauis, ut magnæ molis ostentationi potius, quàm usui fuit. Onerariam Hippius Tyrius inuenit, quæ à gestandis oneribus dicta est. & ob id tarda, quemadmodum Actuaria nauicula celeritate præstans est, ita appellata, quod facile agi possit. Sallu. His actuariæ naues circiter triginta, decem onerariæ erant. Onerariam nauem etiam corbitam nominant. Plau. Tardiores, quàm corbitæ sunt, & in trãquillo mari. Luci. Poliphemo maius brachiũ, quàm malus nauis in corbita maximus ulla. Corbitas autem dictas tradunt, quod in malo earum summo, pro signo corbes solerent suspendi. Lembũ Cyrenenses. Est autem lembus breuis nauicula piscatoria. Plau. Dum hæc aguntur, lembo aduehitur tuus pater pauxillulo. Virg. Non aliter, quàm qui aduerso uix flumine lembũ Remigio subigit. Hinc et lẽnunculus dicitur. Sallu. primo indicit per noctem lẽnunculo piscandum. stlẽbus uero pro graui, & tardo à ueteribus usurpabatur. Luci. Atq; equũ pedibus stlembum. item Horia, Plau. Mea opera laboratur et rate et horia. Eius diminutiuum horiola. cymbam Phœnices, ipsa quoq; parua nauicula est in medio latior. Cicero. Cymbarum ante pedes multitudo pro se quisq;, quod ceperat, afferebat. Hinc cymbam piscatoriam dicimus. Afranius. Tum conscendo cymbam piscatoriam, uenio. iacitur anchora. inhibent leuiter. Ab huius similitudine cymbium deriuatur poculi genus procerũ, ac nauibus simile. Virgil. Cymbiaq; argento perfecta, atq; aspera signis. Quidã tamen cymbiũ dictum existimant, quasi cissimbiũ, uolunĩq; ligneũ poculũ esse ex edera, quã græci κισσὸν appellãt. Celocẽ Rhodij, id quoq; breue nauigiũ est, à celeritate appellatũ. Var. nautæ remiuagã mouent celocẽ. Plau. Vñ sumã? quẽ iteruertã? quò hanc celocẽ cõferã? Hãc et celotim uocant, & oxyã. Circerũ Cyprij. Nauis hac est asiana prægrandis. Plau. Cum percuntor portitores, & quæ nauis uenerit ex Asia, negant uenisse. Conspicatus sum interim circerum, quo maiorem non censeo. Myoparonem Tyrrheni. genus naviculæ est piraticæ. Ci. Nã cum quæreretur ex eo

quo scelere impulsus mare haberet infestum, uno myoparone eodem inquit, quo tu orbem terræ. Sallu. & forte in nauigando cohors una grandi phaselo uecta à cæteris deerrauit, mariq; placido à duobus prædonum myoparonibus circumuenta. Paro quoq; genus nauigij est. A quo myoparo. Varro. Iamq; duo parones habebant instructos. Phaselū campani uelox nauigiū, atq; oblōgum, quale stagnāte Nilo in Aegypto usurpant. Hora. Fragilemq; mecū soluat phaselū. Lintres Germani circa Danubium habitantes. Sūt autem nauiculæ è cauatis arboribus factæ. Virgi. Cauat arbore lintres. Scaphas Illyrij. nauiculæ sunt, quæ maiores naues consequuntur. Sall. Magna industria perquirebāt eum per tot scaphas, quas ad ostia percontatum miserāt. Ab huius similitudine scaphia dicūtur uasa, quæ sordiū, & purgandi uentris causa fiūt. Vlpia. Scaphia habitæ uentris causa nō puto argento legato contineri. Iuue. Et ride positis scaphiū cum sumitur armis. Hinc ēt paruæ ad piscandū naviculæ piscatoriæ scaphæ dicuntur. Est autem hoc nomen à græcis sumptum, apud quos σκάφη alueus dicitur. Item concauitas, fossura. Nam & σκάπτειν fodere est. & σκαφεὺς fossor. Vnde Scapus appellatus siliqua, in qua semina continentur, ut fabe, papaueris, & similium. Hinc etiam scabo deducitur, quod significat confero, & quasi unguibus fodio. A quo scabies, quæ & ψώρα dicitur. unde scabiosus, & scaber asper, qđ scabies asperitatem in cute faciat. Virgili. Exesa inueniet scabra rubigne pila. Hinc scabrities, asperitas. & scabre, aspere, & squamæ, quibus coriū pisciū, & quarūdam serpentum tegitur. Vnde desquamo, & exquamo uerba, hoc est, squamas detraho. Vnde exquamati, & desquamati pisces dicuntur, quibus squamæ sunt detractæ. Ab harum similitudine loricatrum quoque atthenulæ squamæ dicuntur. Virg. quem pellis ahenis In plumā squamis auro conserta tegebat. idē. Iamq; adeo rutilū thoraca idutus ahenis, Horrebat squamis. A squama squamosus deducitur, squamis plenus. & squaleo, quod proprie significat plenus sum. idē. Per tunicā squalētem auro latus haurit apertū. Quicquid enim nimus inculcatū, obsitumq; aliquare erat, ita ut incuteret uisentibus horrorē, à crebritate, atq; asperitate squamarum, squalere ueteres dicebant. Hinc postea tractum ut corpora inculta, & uelut squamosa alta congerie sordium, squalere dicantur. Vnde squalor inquinatio, sordes. Squalidus sordidus. Veteres. squallam etiam pro squalida dixere. Ennius. Elauere lachrymis uestem squallā, & sordidā. Squarrosi etiam à squamarum similitudine dicti sunt, quorum cutis ad assiduam illuuiem exurgit. A scapto etiam scaptensula uocatur locus in Macedonia, in quo fodi argentū solebat. Lucre. Quales expiret scaptensula subter odores. Item Scaptia urbs. à qua scaptia tribus uocata est. Sunt qui à scapto scalpo quoque deductum existiment, quod simili modo significat fodio. Scalpunt gallinæ pedibus, homines unguibus. A scalpo fit scalpurio, eiusdem significationis. Plau. Vbi erat hæc defossa, occepit scalpurire unguibus. & scalprum notum instrumentum, cuius diminutiuū est scalpellū. & auriscalpium instrumentum ad scalpuriendas aureis. & sculpo, qđ græci dicunt γλύφω. à quo sculptor. sculptrix. & sculptile, qđ sculptū est. itē insculpo. & exculpo composita. Stlatā sardi, genus nauis latū magis, q̄ altum. unde à latitudine nomē hēt. Veteres. n. dictionibus ab. l. incipientibus præponere. st. literas solebant. sic stlatū, latum. stlitibus iudicādis, pro litibus iudiandis dicebāt. A stlata stlatarius deducitur. sicut à scapha scapharius. A classe classiarius. Aliquando stlatarium dicitur, qđ mari portatū est quasi Stlata aduectū. Codicarias naues Latiū hæ & caudicariæ dicūtur q̄ è caudicibus, hoc est lignis grossioribus factæ sint. Varro. Quod antiqui plureis tabulas coniūctas codices dicebāt. Etiā in Tyberim naues codicarias appellamus. Sall. Et q̄q; ibi naues codicariæ per hyemem occultæ fabricatæ aderant. Prosumias Brutij. id quoq; genus nauigij est leuis speculatorij. Plau. De nocte ad portū prouectus sum prosumia. Cæci. Qui pro gubernatore se gerens propè uertit prosumiam. hæ & gesoretæ à nōnullis uocantur. Pontones ij, q̄ circa Circæios & Pontinā paludem habitabant. Naues sunt, quibus in traijciendis amnibus utuntur. Apule. Et si uado nō poterunt, pontonibus transibunt. cattas. muctucias. medias, Medi. marplacidas Siculi. gaulos genus nauigij parui & rotundi. remeculos, Lēnij. Ratarias, quæ à ratiū similitudine appellatæ sunt, Tarentini. Ciclarū, et Catascopiū, qui Diomedis quondā insulam coluerunt. syderum obseruationem in nauigando, Phœnices. remū copæ, hoc est instrumentum, quo naues aguntur, & quasi nauis pes. A quo remiges dicuntur, qui remos agunt, & remigo, remos ago. & remigiū ipsa agitatio remorū, & (ut ita dicā) remigatio, qđ aliquando per metaphoram de auibus dicitur. Virg. Remigio alarum. Et ab eo compositum Eremigo, qđ significat enauigo. emetior. Plynius, Circa Caspium quoq; multa oceani litora explorata, paruoq; breuius, q̄ totus hinc, aut illinc septentrio eremigatus. & remulco, qđ proprie est remigando à scapha grādiorē nauim traho, quod aliqñ non necessitatis gratia fit. sed ut nauis quietius agatur. Hinc remulcare quoq; aliquando dicimus molli, ac leui tractu ad progressum mulcere. Sisenna. si quæ celeriter solui poterat, in altum remulcando trahitur. Item in eadem significatione remulco, & promulco agi nauis dicitur, unde quidam utrunq; à remulcando, ac promulcando existimant deductum. Remi latitudinem Platæ. nam principio tereti remo utebantur. & remillum à remi similitudine repandum dicimus. Remus etiam lorum significat, quod continet tubam. Sunt etiā qui remo remis deriuatum à remo existiment. Remere enim repetere est. Ennius. Riuos, camposq; remant. Alij remere putant dictum, quasi remeare. uela Icarus. Malum, hoc est arborem nauis, & antēnam, hoc est lignum per transuersum in malo positum, in quo uelum alligatur, à circuntendendo sic nominatum, Dædalus. hippagum, hoc est uectionem equorum, à quo & naues ipsæ, quibus equi uehuntur, hippagines dictæ, secundum quosdam, Salamannij, secundū alios, Athenienses. Tectas longas Tasij. antea ex prora tantum & puppi pugnabatur. Rostra addidit Piseus, hoc est partem illā exporrectam è prora, atq; acutam ad similitudinem rostri auium, à quo naues, ipsæ rostratæ dicuntur. Dicitur tamen rostrum non modo de auibus, sed de reliquis quoq; animalibus & ipso homine. Plynius. Et mugilis rostrum. Plau. Ad usq; rostrum hominis. A rostris nauium, quas Romani deuicta, ac profligata Antiatum classe ceperunt. Rostra dictum est templum ante curiam, quod ibi rostra ab hostibus capta fixa essent, ut superius ostendimus. Anchoram Thusci, quod uocabulum à græco deriuatur ἄγκυρα. Sed apud nos ueteri consuetudine aspiratur. Ab hoc anchorarij dicuntur nautæ, qui demittendi ac leuandi anchoram curam habent. & funes anchorarij, quibus anchoræ demittuntur, ac leuantur. Hircius. Storias autem ex funibus anchorarijs treis fecerunt. Eupalmius eādem bidētem fecit, alij postmodum & tertium dentem addidere. Harpagenas Anacharsis inuenit, telum est in summitate aduncum, quo nauigia capiuntur ἀπὸ τοῦ ἁρπάζειν, quod est rapere. Vnde harpya. & harpastum, de quibus alibi diximus. et harpago uerbum quo ueteres usi fuere pro rapio. Plau. Hei misero mihi, aurum mihi intus harpagatum est. Et harpe ensis falcatus, quo usum fuisse Perseum poetæ prodiderunt. Luca. Harpē alterius monstri iam cæde rubentem. & Harpalus nomen propriū uiri. & Harpalice, proprium mulieris. Sic enim dicta est fi=

lia Harpali regis Thracum Amazonum regina, quæ patrem à Getis captum liberauit. & Harpasa oppidum Asiæ. Malum Pericles Atheniensis. aliud genus est teli, quo naues harpagonibus raptæ tenentur, à manus humanæ similitudine appellata. Adminicula gubernandi Thyphis. Classe primus omnium Minos depugnauit. Classis multitudo nauium est, quemadmodum supra ostēdimus. Hercules (ut Homerus scribit) in bello, quod aduersus Pylon Nestoris patriā gessit, Plutonem, qui Nestori & fratribus suppetias tulerat, uulnerauit. Seneca. Hic qui rex populis pluribus imperat, Bello cum peteret nestoriam pylon, Tecum conseruit pestiferas manus, Telum tergemina cuspide perferens, Effugit tenui cuspide saucius. Et mortis dominus pertimuit mori. Scribit præterea Homerus Pœonem medicinæ artis peritissimum Plutonem ab Hercule uulneratum liberasse. Hic herbā inuenit, quæ ab eius nomine dicta est Pœonia. Alij pentorbon nominant à quinque granis, quæ fert erui magnitudine. ὄρβον .n. græci eruum dicunt. Alij glycysiden à dulcedine. nascitur opacis montibus, caule inter folia digitorū quatuor, ferentem in cacumine ueluti græcas nuces quatuor aut quinq;. Medetur faunorum in quiete ludibrijs. Pœonia etiam regio est, postea à regis nomine dicta Emathia, pars Macedoniæ, à qua Pœones populi. Ponitur'q; aliquando Pœonia pro Macedonia, sicut Emathia, cuius litoralis regio iuxta Sithoniam, et Themopontum Pallene uocatur, in qua urbes fuerunt Aphytia. Potidea. Neapolis. Aega. Therambum. Sciona. Meda. & Sana. Hanc patriam Prothei Oceani filij, summi uatis, qui Aegyptijs postea imperauit fuisse testatur. Virgili. Hic nunc Emathiæ portus, patriam'q; reuisit Pallenem. Fuit etiam Pallene oppidum Achaiæ. Pluto Saturni filius fuit ex Opi coniuge quemadmodum supra diximis. & frater Iouis, atq; Neptuni, qui cum ad regni diuisionem uenissent, Plutoni, qui natu minor erat, & Agesilaus uocabatur, pars occidentis obtigit secus inferū mare. Ioui, qui primus erat, plaga oriētis, Neptuno insulæ. Hinc datus fabulæ locus, ut Ioui imperiū cœli, Neptuno maris, Plutoni inferorum obtigerit. Statius.

Dux herebi populo poscebat crimina uitæ,
Nil hominum miserans, iratus'q; omnibus umbris:
Sunt furiæ circùm, uariæ'q; ex ordine mortis,
Sæua'q; multisonas exercet pœna catthenas.

Hunc fingebant currum habere trium rotarū, quem tres equi ducebant, & canem tricipitem nomine Cerberum, stupendæ immanitatis, & colubris iubas lambentibus horrēdū. Seneca.

Hic sæuus umbras territat stygius canis,
Qui terna uasto capita concutiens sono,
Regnum tuetur, sordido tabo caput
Lambunt colubræ, uiperis horrent iubæ,
Longus'q; torta sibilat cauda draco.
Par ira formæ, sensit ut motus pedum,
Attollit hirtas angue uibrante comas.

Dictus est aūt Cerberus quasi κρεοβόρος, hoc est carnem uorans. quippe græci κρέας carnem, βορὸν edacem dicunt. Dirum præterea aspectu esse Plutonē, & oĩbus formidabilē, ac Iouis tantum uultum habere, sed fulminātis. Domum ei esse in secessu Tartari obscurā, et liuentibus semper umbris, ac dira caligne opacam. Fœdam præterea paludem nomine cocytum, ubi semper luctiferi bubonis gemitus, & aliarum dirarū auium turpissimus ululatus auditur. Sene. Palus inertis fœda cocyti iacet. Hic uultur, hic luctifer bubo gemit, propter quod à cocyce aue, quam uulgo cuculum uocant, quidam Cocytum appellatum uolunt, cuius uox quoq; cocytus dicitur, ex accipitrum genere est, modico tempore æstatis uisa, postea nō cernitur, propter qđ sunt qui eam putent figurā mutare, sola accipitrū unguesbabet nequaquam aduncos, nec capite ijs similis est, sed tātum colore. Rictum potius colūbi habet. Quinetiā absumitur ab accipitre, sola omniū auis à suo genere interēpta, cum alioqui nulla sit tam rabiosa bellua, cui non imago sua sancta sit. procedit uere, occultatur caniculæ ortu, semper'q; parit in alienis nidis, maxime auis, quæ curuca uocatur, maiori ex parte singula oua, quod nulli alteri aui accidit, raro bina. causa subijciēdi pullos existimatur, quia se scit cunctis auibus inuisam esse, nā paruæ quoq; auiculæ eam infestant, itaq; nō fore tutam generi suo stirpē opinatur, nisi fefellerit, idcirco nullū facit nidū. Educat ergo subditū fœta tanquam suum. ille natura auidus præripit reliquis pullis cibos, propter qđ magis pinguescens, nitore in se nutricem conuertit. Gaudet illa eius specie, et sese qđ talem pepererit, admiratur, suos cōparatione illius ueluti alienos dānat. Absumi'q; etiā se inspectante patitur, donec ipsam quoq; iam uolandi potens corripit. Nulla hoc tempore auis sua uitate carnis ei cōparatur. Postquā per se uiuit, mutat saporē. Sunt ēt qui Cocytum ἀπὸ τοῦ κωκύω deductum putāt, qđ apud græcos gemo significat, propter gemitum animarum. Virg. Continuo auditæ uoces, uagitus & ingens, Infantum'q; animæ flentes in limine primo. Nec procul hinc partem fusi monstrantur in omnem Lugentes campi, sic illos nomine dicunt. A` cocyto palude & Pluto ipse cocytus dicitur. & Proserpina Cereris filia, quā in insula Sicilia raptā uxorē duxit. Iuue. Talia secreta coluerunt orgia teda Cecropiā iussi baptæ lassare cocytō. à qua cocytia sacra dicta sunt. Hora. inultus ut tu riseris cocytia, Vulgata sacrū liberi cupidinis. Sed qm̄ testimoniū Iuuenalis adduximus, in quo interpretes eius multa inepte, ac pueriliter disseruerūt, operæpretiū esse existimauimus eū locum exponere. Dānat hoc loco poēta uiros sui temporis ita molles, lasciuos atq; effœminatos, ut non pudeat eos et muliēbrē uestem induere, & frontē ornare redimiculis, & colla monilibus cingere, et quo nihil dici fœdius potest, præter ius, fas'q; sacris Bonæ deæ interesse, eiectis ēt mulieribus, qbus solis sacrorū locū ingredi licebat. Erat .n. Bona dea, quam ueteres Faunam, siue Fatuam, siue (ut aliqui uolūt) Sentā dixere. Hāc Varro scripsit tātæ pudicitiæ fuisse, ut nemo illā, dum uixit, præter uirū suū mas uiderit, nec nomen eius audierit, pp qđ illi in operto muliēres sacrificabant, & Bonā deā noīabāt. Quidā putant hanc Proserpinam esse, & idcirco ei porcā rē diuinā fieri, quia segetem quā Ceres mortalibus tribuit, porca depasta est. Mares ergo inquit Iuuenalis, nūc Bonæ deæ sacrificia psoluūt. ipsi litant. ipsi porcam īmolant. ipsi uina offerūt. muliēres non patiuntur intrare, sed eas abigunt, et facessite hinc exclamāt. Nō esse uobis hic amplius licet, nō tibias, aut choreas exercere, et ut facto addāt authoritatē, talia īquiūt sacrificia coluerūt mares Athenis, noctu exercētes Cocytias cerimonias, hoc est sacra Proserpinæ. Orgia qppe sacra sunt, quæ Dijs īmortalibus fiūt ἀπὸ τῆς ὀργῆς, hoc est à furore, quia sacrificantes diuino quodam furore corripi uidētur, uel (ut qdam putāt) ἀπὸ τοῦ θύειν ἐν τοῖς ὄρεσι, qđ in montibus sacra facere Dijs solebāt ueluti locis cœlo propinquioribus, ut in olympo mōte. Hinc abusiue sacra Liberi patris dicta sunt orgia, in Thracia primo ab Orpheo instituta. hæc principio à solis mulieribus, quæ menstrua paterētur, celebrari statuit, quo eas tā fœdi, ac pniciosi morbi tpe à uiris separaret. Postea ut ratio pudoris haberetur, cæteris quoq; mulieribus idem indulsit. Sed hoc loco Orgia pro sacris ponit Iuuenalis. Quæ cocyto, hoc est Proserpinæ exhibebantur, quam eandem cum Bona dea esse diximus. Celebrabantur autem Proserpinæ sacra Athenis nocturno tempore à solis mulieribus, crinibus passis, & ad tedarum lumina, nec fas erat alicui uiro introire. Horatius. O' rebus me-

is non infideles arbitræ, nox & Diana, quæ silentium regis. Arcana cum fiunt sacra. Statius. Lex procul ire mares, iterat præcepta uerendus Ductor, inaccessumq; uiris indicitur antrū. Nec satis est, stat fine dato metuenda sacerdos, Exploratq; aditus nequis temerator oberret. & Proserpina ipsa Cecropia dicebatur. Eusebius. Proserpinam Sicani regis filiam fuisse, et ab Orco rege Molossorum tempore Eleusij Atheniensium regis raptam ferunt, huius sacra quotannis Athenis celebrantur, quod Ceres mater eius, dum illam quæritaret, Triptolemo Atticæ regi imperiū tradidit. Eleusio rege patre eius occiso, artemq; serendarum frugum, et currum ei tradidit. Triptolemus uero oppidum ædificauit, quod ex patris nomine Eleusium, & sacra Cereri quoq; instituit, quæ græci Thesmophoria appellāt, Latini dicunt Cerealia. Thesmophoros quippe Ceres, hoc est legifera dicitur, quia ante frumentum inuentum homines sine lege uagabantur. illo uero inuento abiecta feritas fuit, & ex agrorum diuisione primo nata sunt iura. Ouid. Prima Ceres unco glebam dimouit aratro, Prima dedit fruges, alimentaq; mitia terris, Prima dedit leges, Cereris sunt omnia munus. Quod uero pollutis Proserpinæ sacris, uiri quoque ad ea accedere soliti sint, testatur Hor. Inultus ut tu riseris cocytia uulgata, hoc est tibi quoque & alijs maribus iam nota. Baptæ huiusmodi uiri dicebantur, qđ tincti, fucatiq; sacris interessent, instar mulierum. βάπτειν .n. inficere est. tingere fucare, & βάπται tincti dicuntur. Vnde mox poëta addit. Ille superciliū madida fuligine tinctum Obliqua produat acu, pingitq; trementes Attollens oculos. Lassare autem inquit, precibus fatigare, ut est, Deosq; in uota fatigant. Hor. prece qua fatigent Virgines sanctæ minus audientem Carmina Vestam. Propertius. Et defessa choris Calliopea meis. Sed, ut ad propositum reuertamur, lethē quoq; flumen apud inferos esse prodiderunt, cuius latices siquis gustauerit, omnium præteritarū rerum obliuiscitur. idcirco ἀπὸ τῆς λήθης, hoc est ab obliuione nomen habet. Datus autem huic fabulæ locus est, quia morientes rerum omnium obliuio subrepit. Constat sane hunc amnē in Africa circa extremum syrtium cornu Bereniscen urbem alluere, quam Berenice muniuit Ptolemæo tertio nupta, & in maiori syrte locauit, sed eum apud omnes fama est ad ea loca inferna exundatione prorūpere. Sene. Intus immenso sinu placido quieta Labitur lethes uado, demitq; curas, Ne'ue remeādo amplius pateat facultas, Flexibus multis grauem inuoluit amnem. Lucanus. Quā iuxta Lethes tacitus prælabitur amnis Infernis, ut fama trahens obliuia uenis. ab hoc fit lethæus. idē. Non me lethææ coniux obliuia ripæ Immemorem fecere tui. Item lethargus ἀπὸ τῆς λήθης, hoc est ab obliuione deriuatur, morbus est, quē Latini torporē appellant. Prouenit ex pituita humidiore, frigidioreq; cerebrū madefaciēte. Accidit in eo morbo obliuio rerum omniū. Differt à ueterno, de quo supra diximus, qđ genus morbi græci κῶμα appellant, qn̄ nec Lethargicum sequtur necessario somnus, neq; comaticum, siue ueternosum obliuio. Cognatæ alioqui sunt ægritudines. Quidam etiam hinc lethum, cum mortem significat deductum putant, quod morientes, ut diximus, omnium obliuione capiantur. Sed falsum est. Nam letum à leo deriuatur, quo ueteres usi sunt, pro deleo, quoniam mors omnia delet. Ab eo fit letale, hoc est mortiferū. ut letale uulnus. letalis plaga. letale uenenum. Item letiferum. & letificum, qbus poëtæ utuntur. A leo uero fit deleo, à quo deletile dicimus non solū, quod deletur, sed etiam quod delet. Varro. Si displicet tibi tam magnum, sumam spongiam deletilem. Item delebile, quod deleri potest, cuius contrariū est indelebile. Eleo quoq; ueteres pro eo, quod est maculo, usurpauere. Lucil. Si hic uestimenta eleuit luto ab eo risum magnum ad cachinnum imprudēs subij

cit. & eleuiem pro purgatione. idem. Vt eleuiem facere per uentum uelis. Sunt tamen qui letum non à leo deductum, sed per antiphrasin dictum uelint, quasi minime lætum. Quippe epitheton mortis tristis est, quod est læto contrarium. Lætus autem à lato deriuatur, quia qui læti sunt, hoc est qui gaudiū affectu promunt, dilatare quodammodo faciem uidentur. hoc enim differt lætor à gaudeo, quod lætari extrinsecus est. Gaudere intrinsecus. Est ergo proprie lætus, qui hilaritatem, quam intus habet, etiam uultu ostendit. Virg. Imperio læti parent. idem. & lætus eois Currus equis. sed quia natura ita cōparatum est, ut quæ bona corporis habitudine sunt, alacriora, quæ uero de bili tristia sunt, ideo fit, ut quæ pinguia, & fertilia sunt læta uocemus. Hinc lætas segetes dicimus idest pingues. Virg. Quid faciat lætas segetes. & lætum legumen, hoc est fertile. idem. Vn̄ prius lætum siliqua quassante legumen. Lætum etiam aliqn̄ uocamus, quod nos lætos facit, sicut tutū locum, qui nos tutos reddit. sic læta prata. lætam domum. lætam porticum dicimus. Sic lætamen appellamus fimum, quod agrum faciat lætum, hoc est pinguem, & fertilem. A læto lætabundus deducitur. & lætor. & læte aduerbium. & lætabunde. Item lætitia, quæ ita à quibusdam definitur. Lætitia est exultatio animi gaudio efferuentiore, propter euentum rerum expetitarum. A ueteribus etiam lætitudo dicebatur. Accius. Alacrem reddidisti, ac me excitasti ex luctu in lætitudinem. Idem. Quanta in uenando affectus est lætitudine. item læto uerbum, quod est lætum facio. Liuius. iam'ne oculos specie lætauisti optabili? Accius. Vt te tripli a lætarem bono. Item lætisco, lætus fio, Sisenna. Vtrum'ne Dij cultu erga se mortalium lætiscant, an supernæ gentes humana negligant. Item lætifico, lætum reddo. Plautus. ita meum cor hæc anus lætificauit modo. Gaudium uero ita definitur. Gaudium est affectio animi alicuius præsentis boni opinione concepta. A quo fit gaudeo uerbum. Plautus Gaudiloquium posuit pro eo, qui cum gaudio loquitur, & gaudiolum diminutiuum. quidam gaudium à græco deriuatum putant, dictumq; quasi gaurium. Græci enim γαυρὸν lætum dicunt. Præterea acheronta alium inferorum amnem commemorant dictum ab α priuatiua particula, & χαίρων, quod significat gaudens, quasi sine gaudio. Senec. At hinc tumultu rapitur ingenti ferox. Et saxa fluctu uoluit acheron inuius Remigrari. Seruius scribit acherontem locum esse non longe à Baijs undique montibus septum, adeo ut nec orientem nec occidentem solem possit aspicere, sed tantum meridiem. Quod autem ignibus plenum fingunt, hæc ratio est, quia omnia uicina huic loca scatent aquis calidis, ac sulfuratis. sine gaudio, qđ hydromantiam, siue sciomantiam, hoc est diuinationem, quæ fit aqua uel umbra, ibi maxime exercere solebant, quod sine hominis nece non poterat fieri. Quippe Aeneas illic occiso Miseno sacra impleuit. Vlysses uero occiso Elpenore. Virgil. quando hic inferni ianua regis Dicitur, & tenebrosa palus Acheronte refuso. hinc propinqua cumis Palus acherusia uocitata. Itē. Acherusia specus iuxta Euxinum, de quo paulo mox dicemus. Nos Acheronta legimus flumen esse in brutijs non longe à Consentia oppido. à quo oppidani acherontini sunt dicti. ab acheron etiam acherontius deriuatur. Item aliud inferorum fiumē, quod Phlegethon dicitur, flammis æstuantibus rapidum, unde ἀπὸ τοῦ φλέγω, quod est ardeo deriuatur. Virg. Quæ rapidus flammis ambit torrentibus amnis Tartareus phlegethon. torquetq; sonantia saxa. Ab hoc fit phlegethonteus. Postremo aliam quoq; apud inferos paludem esse, quæ Styx dicitur, poëtarū carminibus celebris. hoc nomen alij ἀπὸ τοῦ στυγῶ deductum existimant, quod est timeo. odi, qđ terrori omnibus sit, alij ἀπὸ τοῦ στυγνοῦ, quod mœstum, tristemq; significat. De hu

aquis multa poëtæ finxerunt. Quippe cocytum stygis filium esse dixere, ex eo Phlegethonta genitum, huius filium esse lethen, Stygem uero Acherontis, & terræ filiam secundum aliquos, secundum Hesiodum Oceani & Tethyos, ex eaq; et Pallante natos esse Zelum, atq; Victoriã. Quoniam uero uictoria in bello gigãteo Ioui opem tulisset, concessum ei à Ioue honoris gratia, ut Dij per matrem eius, hoc est per Stygiam paludem iurarent, nec tale iuramentum esset uiolare. Siquis deorum uiolasset, centum annis à nectare abstineret, & numinis maiestate esset priuatus. Virgilius, stygiamq; paludem, Dij cuius iurare timent, & fallere numen. Homerus. Καὶ τὸ κατειβόμενον Στυγὸς ὕδωρ, ὅς τε μέγιστος Ὅρκος, δεινότατός τε πέλει μακάρεσσι θεοῖσι, Sed hæc de Styge idcirco ficta sunt, quia styx fons est ad Nonacrin Arcadiæ è saxis profluens, exitiosus animalibus. Eius aqua uenenum est præsentissimum, epota ilico necat. esse pisces paruos in ea tradit Theophrastus, letales et ipsos. Noxiam putant esse nimio frigore, utpote cum profluẽs ipsa statim lapidescat. Traduntq; etiam æs, ac ferrum ea erodi, & sola mulæ ungula contineri. Cætera uasa nullo modo eam uim ferre posse, sed statim frigoris magnitudine dirumpi. Antipatrum hoc uenenum consilio (ut quidam putant) Aristotelis, Alexandro regi tradunt dedisse. Est & alia palus in Aegypto iuxta Memphim, quam ueteres Styga uocauere. À styx deducitur stygius. Seneca. Hic sæuus umbras territat Stygius canis. præterea Erebum quoq; fluuium esse inferorum dicunt. poniturq; interdum pro obscuriore parte inferni. Virg. Imas Erebi descendit ad umbras. Idem. & magnos Erebi transnauimus amnes. Varro. Erebo natã noctem affirmat, cum inquit: Erebo creatam fuscis crinibus noctem inuoco. Orcus quoq; amnis apud inferos esse memoratur, sed ego ut eundẽ hunc esse cum Styge existimem, authoritate Homeri adducor, qui fluuiũ esse Thessaliæ ostendit ab inferis manantem, & in Peneum defluentem, quem nec Peneus recipit, sed olei modo supernatantem breui spatio portatum abdicat, nec pœnales aquas, dirisq; genitas, argenteis suis misceri permittit. ideo autem Orci ei nomen imposuit, quia per hunc Dij iurare consueuerunt. siquidem græci ὅρκον dicunt, quamuis aliqui ab orco potius dictum iusiurandum uelint. Orcum uero ab urgendo, qđ in mortẽ urgeat, quasi græcæ uoces à latinis deducantur. hinc & Pluto ipse, & inferorum sedes orcus appellatur, quæ alio nomine dicitur Tartarus, & in multitudinis numero neutro genere tartara, ἀπὸ τοῦ ταράσσειν, quod est turbare. Ab eo fit tartareus. Sene. Vt uincla tulerit dura tartareus canis. Veteres etiam tartarinum dixerunt horrendũ, atq; terribile, Plutoni diuitiæ nomen dederunt. Quippe πλοῦτον græci diuitias dicunt. Quapropter & à nobis Dis, hoc est diues appellatur. Quippe terrenam omnem uim, atq; naturã Diti patri dedicatam putabant, quod diuitiæ omnes è terris oriantur, & in terras recidant. Claudianus. semperq; tenemus, Quæ superi tenuere semel. idem in pontificum libris Dispater. Tellumon. Altor. Runsor. Cocytus nominabatur, quẽadmodum proserpina dicebatur Tellus. Nutrix. Libera. Orca, &, ut supra diximus, Cocytus. Hæc Iouis & Cereris filia fuisse existimatur, quæ cum Veneris ignes despiceret, astu eius à Plutone amata, & rapta est, eiq; connubio iuncta. hanc cum diu Ceres quæsisset, compertumq; tandem haberet indicio Arethusæ eã apud inferos esse, nec spes ulla de reditu superesset, quod tria grana mali punici degustasset, impetrauit à Ioue, ut sex menses cum uiro, alios sex cum matre moraretur. Quod ideo fictum est, quia Proserpinã Lunam esse constat, quæ per duodecim signa Zodiaci annuo cursu graditur, quorum sex superiora, sex inferiora censentur. Verum hæc quidem quæ supra de inferis me

morauimus, non sine ratione ficta esse manifestum est. Quippe obliuionis fluuium nihil aliud esse constat, quàm errorem animæ naturæ suæ obliuiscentis, & solã in corpore uitam esse putantis. phlegethontem ardorem esse irarum, & cupiditatum Acherontem quicquid fecisse nos, dixisseue pœnitet. Cocytum, quicquid homines in luctum, lachrymasq; compellit. Stygem quicquid humanos animos in gurgitem mergit curarum. Vultur præterea immortale iecur tundens nihil aliud intelligitur, quàm tormentum conscientiæ obnoxia flagitio uiscera interiora rimantis. nemo. n. nocens se iudice absoluitur. illi uero epulis ante ora positis fame excrutiantur, quos acquirendi desyderium magis, ac magis infestat. illi rotarum radijs districti pendent, qui nihil consilio præuidentes, nihil ratione moderantes, nihil uirtutibus explicantes, sed sese, omnesq; actus suos fortunæ permittentes, fortuitis casibus semper rotantur. ingens saxũ uoluunt ij, qui in efficacibus, laboriosisq; conatibus terunt uitam. Atra silex, lapsuraq; semper, & cadenti similis illorum capitibus imminet, qui arduas potestates, & infaustam semper tyrannidem ambiunt, nunquam sine timore uicturi. Hercules eiecto atq; occiso Orchomeniorum tyrãno libertatem urbi restituit. Orchomenus Thessaliæ mons est Minilus ante dictus, à quo Orchomenum oppidum quondam ditissimum, ac potentissimum. Constat. n. Thebanos olim huic ciuitati tributa soluisse. Dixerunt autem minyeium orchomenon à Minyatum natione, qui eò colonos è Minyis misere. unde argonautas minyas dictos esse manifestum est. Hanc igitur urbem cum Erginus per tyrannidem oppressisset, ab Hercule regno eiectus, & extinctus fuit. Ab Orchomeno orchomenius deducitur. Orchomeniorũ quondã rex Eteocles fuit, qui primus gratiarum templũ extruxit. nonnulli scripserunt Orchomenum quondã in Campestri regione situm fuisse, sed stagnantibus postea aquis, ad Acontium montem rursus ædificatum. Ponti accolæ, qui Achæi cognominãtur, Orchomeniorum colonia sunt. Nam cum post Troiæ captiuitatem Salmeno duce in eã regionem acti erroribus fuissent, eam deinceps habitarunt. Fuisse & ad Caryston Orchomenum alteram historici prodiderunt. hæc & Euboicæ urbs est, & insula una ex Cycladibus in Euboico mari, in qua Titani regnasse dicuntur. Hercules anguem in Lydia iuxta Sagarim fluuium homines plurimos interficientem, & prouinciam omnem deuastantem, interemit. propter quod factum à regina Omphale, quæ tum ibi regnabat, multis ornatus muneribus Argos est remissus. À Ioue uero anguem manu tenens in cœlum est translatus. & Ophiuchus, hoc est anguitenens est dictus. Quamuis alij Ophiuchum esse Aesculapium uelint, ut supra ostendimus. alij Canobonta getarum, qui tum in Thracia erant, regem. hic. n. cum eo tempore rerum potiretur, quo primũ semina frugum mortalibus tradita fuere, Triptolemum, quem Ceres ipsius in pueritia nutrix curru donauerat, circumeuntem terras, ut serere agros doceret, et tradita sibi semina iter mortales partiretur, suscepisse hospitio dicitur, insidiasq; ei, ut interficeret, struxisse. et ne fugæ se tradere posset, draconem, qui currum ducebat, peremisse. Verum Cererẽ consilio eius cognito, statim eò aduolasse commemorant, & altero dracone iuncto currum Triptolemo reddidisse. Getarum regem multis malis affecisse, atq; in eius rei memoriam serpentis effigiem in cœlum transtulisse. Sunt etiam qui tradant Triopam Thessalorum regem, cum regiam à se ædificatam tegere conaretur, Cereris templum à maioribus suis erectum diruisse, propter quod indignatam Cererem obiecisse ei sterilitatem & famem, nouissime etiam draconem, qui totam prouinciam deuastaret. Tandemq; uita functum in cœlum transtulisse ita à dracone circumplexum, ut æterna affici pœna uideatur. nõ

nulli quoq;

nulli quoq; hūc Ophiuchum Phorbantem esse existimant Triopæ filium, qui subuenisse quondam Rhodijs dicitur. Nam cum insula eorum inaudita serpentium copia occupata foret, ideóq; Ophiusa uocaretur, eò profectus, omnem illam belluarum pestiferam multitudinem occidit. Quapropter ab Apolline eius insulæ præside serpentem manu tenens, inter sydera locatus ē. Rhodus Lyciæ insula est pulcherrima, distans ab Alexandria circiter quingenta septuaginta octo passuum millia. Vocata est ante Ophiusa. Asteria. Edria. Trinacria. Combira. Petoëssa. & ab Atabiro rege Atabiria. À Rhodo rhodius. rhodiensis. & rhodiacus deducuntur. Colossum habuit inauditæ magnitudinis, de quo supra diximus. Hercules aquilam, quæ iecinora Promethei exedisse fertur, sagitta interemit. Veteres cum deorum cærimonias summa diligentia administrarent, totas hostias adolere in sacrificijs solebant. Quem sumptum cum ferre pauperes non possent, Prometheus, qui ob miram ingenij excellentiam finxisse è terra hominem existimatur, precibus à Ioue dicitur impetrasse. itaque cum seruari ea consuetudo cœpisset, Prometheum tradunt duos aliquando tauros immolasse, quorum iecinora cum in ara adoleuisset, reliquam carnem ex utroq; tauro in unum compositam tergore alterius bouis texisse, ossa uero separatim collecta reliqua pelle occulisse. Tum optionem Ioui dedisse, ut quam uellet partem, absumeret. Iouem uero insidiarum ignarum, & utrunque taurum sua pelle tectum esse existimantem, eam forte partem elegisse, in qua ossa sub tergore latebant. iratum ergo fraude detecta ignem mortalibus eripuisse, ne carro in posterum usui foret, quando coqui, aut torreri igne non posset. At Prometheum pari calliditate usum, absente aliquando Ioue ad eius cœlestem regiam peruenisse, & subreptum ignem, ac in ferulam coniectum tanta celeritate in terras detulisse, ut uolare potius, quàm currere uideretur, iactando semper ferulam, ne spiritus uaporis interclusus in angustia lumen extingueret. hinc consuetudinem inter mortaleis inualuisse, ut lætarum rerum nuntij currendo noua perferant, & in ludis olympicis Athletæ lampadē iactando cursitent. Verum Iouem, ut dignam mortalibus gratiam referret, mulierem à Vulcano fabricatam eis tradidisse, omni rerum genere à dijs donatam, & ex argumento Pandoram appellatam, Prometheum uero in monte Scythiæ Caucaso, ferrea cathena uinxisse, Aquilamq; addidisse, quæ iecore eius assidue renascente perpetuo pasceretur. Hanc Aquilam quidam ex Typhone, atq; Echione genitam prodiderunt, alij ex terra & tartaro, nonnulli Vulcani factam manibus, & à Ioue animatam. post hæc Prometheum, ut sibi Iouem conciliaret, hac arte usum fuisse. Iupiter amore Thetidis conspecta eius pulchritudine forte exarserat, quod sentientes parcæ, quarum prouidētia non fallitur, cecinerunt, Quicunq; Thetidi connubio iunctus esset, eius filium patris gloriam longè superaturum, hoc cum forte intellexisset Prometheus, Ioui renuntiasse fertur, qui ueritus, ne, quod ipse Saturno patri fecerat, à filio pateretur, omnem de Thetide cogitationem deposuit, & ne erga Prometheum parum gratus uideretur, uinculis eum liberauit, quamuis ad triginta millia annorum huic pœnæ deditus fuisset, ut Aeschylus scribit. Et ut liberationis eius perpetua memoria foret, facto ex utraq; re, hoc est saxo, ad quod alligatus fuerat, et ferro, ex quo cathena constabat, annulo digitum eius sinistra manu minimo proximum cinxit, quæ prima annuli inuentio fuisse memoratur. Ad hunc igitur Prometheum adhuc Caucaseæ rupi alligatum, cum forte Hercules ab Eurystheo ad hortos Hesperidum missus locorum ignarus diuertisset, uiamq; ab eo fuisset edoctus, Aquilam iecur siue (ut alij uolunt) cor eius assidue depascentem sagitta peremit. Ob quam causam à mortalibus institutum tradunt, ut immolatis hostijs iecinora in deorum altaribus consumerentur, quod hoc modo pro uisceribus Promethei uiderentur exsaturari. hæc sagitta ob eius facinoris memoriam translata in cœlum fuit inter duos circulos, æstiuum, atq; æquinoctialem, signo aquilæ supposita, & ab eo circulo diuisa, qui utroq; polo ad cancrum, & capricornum subiectus peruenit. Huius acumen ad Pegaseorum pedum regionem spectat, altera pars uergit ad humeros Ophiuchi. Occidit Virginis ortu. oritur cum scorpione. Habet in totum stellas quatuor. unam in principio. alteram in medio. reliquas duas eo in loco, quo ferrum solet affigi. Quidam tamen hanc sagittam non Herculis fuisse existimant, sed Apollinis, qua Cyclopes interfecit, qui fulmē Ioui fabricauerunt, quo Aesculapius fuit interfectus. Sagitta id genus iaculi est, quod arcu emittitur, à quo sagittari fit, hoc est sagittam iaculari. et sagittarij, qui arcu in bello utuntur. Arcus siue arquus (utroq; enim modo scribitur) id instrumentum est, quo sagittas iaculamur. À cuius similitudine cœlestis arcus Iris dicitur. à quo arquatus. & arcubalista, de quibus supra diximus. & arquites. sic enim antiqui uocabant arcu præliantes, quos nunc sagittarios nuncupant. Epitheton arcus est ithyreus. ithyreos enim arcus. & ithyreas sagittas dicimus, hoc est parthicos arcus, & parthicas sagittas, quod Parthi præcipue arcubus & sagittis utantur in prælio. Ithyra enim urbs est in Tauro monte Parthiam uersus, à qua ithyreus. Virg. ithyreos taxi torquentur in arcus. Lucanus. ithyreis cursus fuit inde sagittis. item arcus in ædificijs fornix appellatur. Cicero. Iam enim atriolum, & arcus duos absoluerat. Fornix autem à furuo (ut quidam putant) dictus est. Furuum ueteres obscurum dicebant. Sunt autem loca in arcum ædificata subobscura. Ab eo fit fornicor uerbum, quod est meretricor, quoniam meretrices in fornicibus habitare consueuerunt. Ab hoc fornicator, & fornicatio deducuntur, hoc est meretricator, & meretricatio. Nec me latet, à quibusdā de Prometheo etiam aliter scribi. Eum scilicet Iapeti, qui ex Titano & Asia coniuge genitus est, filium fuisse, summo ingenio uirum. itaq; hominem è terra formasse, quem cum forte Mineruæ ostendisset, admiratam hominis ingenium deam, sponte ei promisisse, siqd è cœlo ad operis perfectionem optaret. Cum uero Prometheus respondisset, non posse se iudicare, siquid apud superos huic rei necessarium esset, nisi cœlum uideret, eleuatum à dea fuisse, & omne cœlum oculis perlustrasse. Vbi cum conspexisset cœlestia corpora flammis animata esse, suo quoque operi igneam animam immittere cogitasse. Itaque ferula clàm rotis phœbei currus adhibita ignem furto subtractum ad inferos detulisse, eóq; pectori ficti hominis applicato, animatum fecisse. tulisse id grauiter deos, Mercurioq; iussisse, uti Prometheum Caucaso alligaret, tum aquilam, siue uulturem adhiberet, quæ cor siue iecur illius perpetuo laniaret. præterea Pandoram in terras misisse, quæ inter reliqua deorum munera, morbos quoq; & maciem, & febrem, aliáq; malorum genera mortalibus inferret. Ouidius. Siue recens tellus, seductáq; nuper ab alto Aethere cognati retinebat semina cœli, Quam satus Iapeto mistam fluuialibus undis, Finxit in effigiem moderantum cuncta deorū. Horatius, Audax Iapeti genus Ignē fraude mala gentibus intulit, Post ignem ætheria domo Subductum macies, & noua febrium Terris incubuit cohors. Hæc ideo de Prometheo quidam ficta esse commemorant, quod cum ei bonorum Iapeti patris, quia natu maior erat, successio deberetur, studiorum tamen dulcedine tractus, illam Epimetheo fratri cessit, & duobus paruis filijs Deucalione & Iside derelictis, in Assyriam contendit, ubi cum aliquādiu insigneis ea tempestate Chaldæos audisset, mox Caucasum petijt. In cuius

uerticæ aliquot annis commoratus, longa meditatione, atq; experientia astrorum cursu, & uentorum ac fulgurum ratione percepta, iterum ad Assyrios rediјt, eosq; astrologiam, & fulminum procurationes, mores præterea, & ea, quæ ad ciuilem statum pertinent, docuit, rudemq; & agrestem populum, ac ferarum ritu uiuentem, ita reformauit, ut uisus sit nouum quoddam, & magis cultum, ac ciuile hominum genus producere. Caucasus mons est altissimus, asperq;, & inhospitalis, Indiam à Scythia dirimens in finibus Assyriorum. Virgil. Nec tibi diua parens generis, nec Dardanus author Perfide, sed duris genuit te cautibus horrens Caucasus, hyrcanæq; admorunt ubera tigres. Est autem pars Tauri montis. Taurus uero ab Eois ueniens litoribus Chelidonio promontorio disterminatur. immensus ipse, & innumerarum gentium arbiter. Dextro latere septentrionalis, ubi primum ab indico mari exurgit, læuo meridianus, & ad occasum tendens, mediamq; distrahens Asiam, nisi maria occurrerent, quæ ueluti de industria à natura rerum opposita uidentur, ne terras opprimat. Resilit ergo ad septentrionem, flexusq; immensum iter quærit. Hinc phœnicium, hinc ponticum mare est, illinc caspium, & hyrcanium, contraq; Mæotium lacum torquetur. itaq; collisus inter hæc claustra, flexuosus ad cognata Ripheorum montium iuga euadit, multis & nouis semper nominibus quocunque fluit, insignis. Imaus prima parte dictus, mox Edigis. Paropanisus. Circius. Cambades. Pharphariades. Choatras. Oreges. Oroandes. Nypetes. Taurus, & ubi quoque se exuperare uidetur, Caucasus. ubi brachia quasi maria tentaturus emittit, Sarpedon. Coracesius. Gargus. iterumq; tauros etiam ubi dehiscit, & sese populis aperit, portarum tamen nomine sibi uendicans unitatem, quæ alibi armenicæ, alibi caspiæ, alibi ciliciæ uocantur portæ, siue Armenicæ Caspiæ. Ciliciæ Pilæ. Quinetiam confractus, & maria quoq; effugiens, plurima gentium nomina hinc atq; hinc sortitur, à dextra hyrcanius. Caspius. à læua Pariedrus. Moschicus. Amazonicus. Coraxicus. Scythicus appellatus. À tauro antitaurus. taurius. & tauricus deducuntur, de quibus superius diximus. À caucaso caucaseus. Virgili. Caucaseasq; refert uolucres. À Prometheo prometides penultima producta. Hercules Theseum mortuo Pirithoo pauitantem ab inferis ad superos reduxit. Theseus Athenarum rex fuit, Egei & Acthræ filius, uir robore, fortitudine, & rerum gestarum gloria usqueadeo insignis, ut inter Hercules connumeretur. Cum adhuc penè adolescens esset, ab Eurystheo cum Hercule aduersus Amazonas missus, uictor rediјt. & Hippolyten Amazonũ reginæ sororem, quæ bello capta ei in sortem prædæ concesserat, duxit uxorem. Tum Chreontis Thebani regis superbum retudit imperium. & ut funeralia officia exiberi occisis in bello regibus possent, effecit. Taurum ab Eurystheo Atticæ terræ immissum, & omnia uastantem, apud Marathonem interemit. hic campus est Atticæ prouinciæ, in quo Milciades copias omnes, quæ Persarum ducem secutæ fuerant, non expectatis Lacædemoniorum auxiliјs, quæ tardius ob pleniluniũ uenere, funditus deleuit. à quo taurus ipse à Theseo interfectus marathonius est dictus. est etiam Marathon oppidũ iuxta Tricorythum, & Ramnem urbem, in qua clarum Nemesis templum fuisse memoratur, & statua eius, quod Diodori opus fuisse cõmemorant, uel (ut aliј putant) Agoracriti Pariј cum Phidiæ operibus contendens. Scyronem latronem hospites, dum in scopulo residet, aut lauare sibi pedes, aut se adorare cogentem, & sic incautos præcipitantem in mare, occidit. cuius ossa in scopulos conuersa feruntur, quæ adhuc Syronia saxa uocantur. Sunt autem in attica regione simul cum oppido eiusdem nominis, non longe à Megaris iuxta mare ita sita, ut

transitum non relinquant. Supra ea uia est, quæ in Atticam ab Isthmo ducit. Adeo autem saxis hæc uia imminet, ut in multis partibus præcipitium transeuntibus minetur, monte aspero, atq; difficili in altum porrecto. Hinc Athenienses Caurum uentum ab ijs locis flantem, sæuum, ac procellosum, Scyronem appellant. Secundum Scyronis saxa minoa rupes prorumpit in pelagus Nisеæ portum efficiens, quæ Megarensium emporium fuit. Ex ijs saxis (ut fama est) Ino cum Melicerte filio sese proiecit in mare, quæ Cadmi, & Hermionis filia fuit, & cum Athamanti Aeoli filio nupsisset, eiq; Learchum, & Melicerten peperisset, uidens ab insano patre Learchum occisum, sese præ timore cum Melicerte è Scyronis saxo præcipitem dedit. Sed ambo in marinos deos à Neptuno sunt conuersi, illa in Leucotheam, filius in Palæmonem. Ouidi. Leucotheaq; deum cum matre Palæmona dixit. Latini Leucotheam nuncuparunt Albunam, siue albam deam. Palæmonem uero Portunnum. Aristonidas artifex, cum exprimere uellet Athamantis furorem, Learchum filium præcipitare uolentis, & præcipitato illo residentis pœnitentiam, ferrum, & æs miscuisse dicitur, ut rubigine eius per nitorem æris relucente, exprimeretur uerecundiæ rubor. Quod signum longo tempore in pretio habitum fuit. Leucothea à candore dicta est. λευκὸν enim græci album dicunt. unde leucargillon uocamus genus argillæ albæ. Leucas insula est contra sinum ambracium sita iuxta Epeirum, habens montem altissimum, & Augusti contra M. Antonium, & Cleopatram uictoria memorabilis. à qua leucadius deducitur. Leucas etiam oppidum est in Acarnania parte Epeiri olim Meritum uocitatum. Scyros autem insula est in mari ægeo, una ex cycladibus Lycomedis regis patria, in qua Achilles puellari habitu educatus est, & filiam eius Deidamiam prægnantem reddidit. À quo scyrias deducitur. Ouidius. Scyrias hæmonio iuncta puella uiro. Procusten quoq; latronem Atticæ regioni infestum, et hospites crudelissime trucidantem interemit. Idem. Vidit & immitem Cephesias ora Procustẽ. Ora Cephesias attica regio dicitur, quippe Cecrops Athenarum conditor, omnem eius regionis multitudinem in duodecim urbes digessit. Cecropiam. Tetrapolin. Epatriam. Deceleam. Eleusin. Aphidnam. siue (ut aliј uolunt) pluratiuo numero Aphidnas. Thericum. Brauron. Cytherum. Spheacum. Cephesiam. Phalerum. Sed Theseus postea has omnes in unam Atheniensium ciuitatem congregauit. Cephesia à cephiso flumine uocitata, quod à Trinemiјs originem ducens, per plana deuehitur, quousq; Phalerium ingreditur pelagus, Magnaq; ex parte torrentis instar labitur, æstati perexiguus. est etiam Cephisia fons Atticæ sicut Larine. Callithoë. Nemee. Crunos. Helenen Castoris, atq; Pollucis sororem, eximia pulchritudine uirginem, palæstra ludentem rapuit. hæc Iouis & Ledæ filia fuit. etenim Iupiter, cum Ledam Tyndari regis uxorem deperiret, in cygni effigiem conuersus, cantu uirginem non modo, ut ad se ueniret, sed etiam ut sibi blandiretur allexit. Prægnans itaque facta, ouum peperit, ex quo Castor, Polluxq;, & Helena nati sunt. Quamuis aliqui Pollucem tantum, & Helenen natos uelint. Castorem uero ex Tyndaro fuisse mortalem. Aliј duo oua à Leda uno partu edita, ex quorum uno Castor, & Pollux, ex altero nata fuit Helena, & Clytemnestra, quæ Agamemnonis uxor fuit. Castor igitur & Pollux aduersus Thesei matrem illo absente profecti Aphidnam oppidum, in quo Helena erat, ui captam depopulati sunt, matrem Thesei captiuam duxerunt, Helenen sororem recuperarunt, & Menelao Lacedæmoniorum regi dederunt uxorem. Quam cum Paris postea Sparta ui capta rapuisset, ortum est bellum Troianum, in quo Castor, & Pollux

cum relquis

cum reliquis græcis interfuerunt, cum antea simul cum cæteris argonautis Colchos profecti fuissent. ab Helena Helene insula uocitata est, una ex Sporadibus, quæ adiacet Sunio promõtorio terræ Atticæ, & uillæ nobili, quæ eiusdem Sunij nomine appellatur. Hæc insula deserta, & aspera est, longitudinis spatium VII millium. Hanc Home. Chranaën uocat. Helene autem appellata est, quia in ea primum Paris cum Helena dicitur concubuisse. Nascitur ibi frutex dodrantalibus ramis humi se spargens, folio simili serpyllo. Helenum dicitur, quod ex Helenæ lachrymis putatur natum. fauere creditur formæ, cutem muliĕrum in facie, reliquóq; in corpore nutrire incorruptam. uenerem conciliare. & hilaritatem inducere in uino potam, planéq; illum effectum, quem habuit Nepenthes illud prædicatum ab Home. Αὐτίκ' ἄρ' εἰς οἶνον βάλε φάρμακον. ἔνθεν ἔπινον Νηπενθές τ' ἄχολόν τε κακῶν ἐπίληθον ἁπάντων, hoc est statim uero in uino posuit pharmacum, inde bibebant sine tristitiáq;, sine iráq; malorum obliuionem omnium. Nepenthes enim adiectiuum est, ex νὴ priuatiua particula, & πένθος, quod tristitiam significat. Quidam existimant id Pharmacum herbam fuisse, quam buglossam uocari superius diximus, de qua sic scribit Galenus. καὶ τοῖς οἴνοις ἐμβαλλόμενον, εὐφροσύνης αἴτιον εἶναι πεπίστευται, hoc est. & uinis impositum lætitiæ causa esse existimatur. Castor equo clarissimus fuit. Pollux inter pugiles maxime excelluit. Quidam uolunt eos bello troiano interfuisse, sed Lacædæmonem reuersos in cœlum fuisse translatos. Cicero Spartæ sepultos affirmat Homerum secutus. Ouidius tradit cum Phœben & sororem eius Leucippi filias Lynceo, & Idæ fratribus desponsatas rapuissent, bello ab ijs impetitos fuisse, & in eo Castorem à Lynceo interfectum, in quem cum Pollux impetum fecisset, eum occidit. idem ab Ida ipse passurus, nisi datum ei à Ioue fuisset ut lædi non posset. Addunt eum postea à Ioue impetrasse, ut sibi fas esset immortalitatem cum fratre impartiri. itaq; ambos in cœlum translatos geminorũ signum efficere, & equos in eorum tutela esse. Quidam scribunt hos ex omnibus maxime fratribus inaudita inuicem beneuolentia coniunctos fuisse, quod neq; de principatu contenderint unquã, nec rem ullam nisi communicato consilio gesserint. propterea Iouem quidem inter notissima sydera eos constituisse, Neptunum uero equos ijs, quibus utuntur, donasse. & potestatem ut naufragijs auxilio essent, concessisse. Pollucem scribit Homerus, concessisse fratri dimidium uitæ, itaque alternis diebus eorum quẽque lucere. Gemini ab aurigæ dextera parte supra Orionem collocati uidentur, ita tamen ut Orion inter taurum & geminos appareat constitutus. capita eorum à reliquo corpore diuiduntur eo circulo, qui æstatem definit, ita ut complexa inter se corpora tenentes, directi à pedibus occidant. Exoriuntur inclinati, quasi iacentes. sed qui cancro proximior est, habet in capite stellam unam claram. in dextero cubito unam. in utroq; genu singulas. Alter uero in capite unam. in sinistro humero unam. in dextro alteram. in utraq; manu singulas. infra sinistrum pedem unam. quæ Tropus à quibusdam appellatur. præter hæc Theseus Minotaurum interemit. & Athenas turpi seruitio liberauit. Minos, de quo supra diximus, inter alios filios habuit Androgeum præclaræ indolis adolescentem, qui ab Atheniensibus, & Megarensibus per inuidiã occisus est, quod palæstra cæteros superaret. Quapropter suscepto à Minoẽ aduersus hos populos bello, primo Megarenses subegit, Deinde Athenienses sibi tributarios fecit. & in Androgei memoriam pueros Athenienses Minotauro cœpit obijcere. Sed Theseus in Cretam profectus, Ariadnen Minois & Pasiphaës filiam in sui amorem allexit, datáq; illi fide, quod eam sibi uxo

rem duceret, & Hippolyto Phædram sororem eius copularet, ab ea edoctus est, quomodo Labyrinthum intrare, Minotaurum superare, & filo ducto inde exire posset. Quapropter his peractis, noctu cum Ariadne, & Phædra nauim ingressus, in Chium (ut quidam uolunt) ut alij, in Naxon insulam nauigauit, ubi Ariadne dormiente relicta, ipse cum Phædra abijt. Cum uero expergefacta Ariadne discessum eius intellexisset, questu atque ululatu fœmineo omnia complens, à Baccho ea forte transeunte amata, et in coniugem ducta est, ex qua Thoantem filium Lemni postea regem suscepit. Nec multo interiecto tempore, cum Bacchus subiugata India filiam regis Indorum amaret, cupiens mœrorem, quem ex ea re Ariadne susceperat, lenire, coronam eius, quam Vulcanus à se fabricatam Veneri, Venus autem Ariadnæ dono dederat, in cœlum transtulit. Quidam scripserunt hanc coronam ex auro, & indicis gemmis compositam fuisse, quarum splendore Theseus è tenebris Labyrinthi ad lucem peruenerat. Alij hanc coronam dicunt Theseo à Neptuni patris uxore datam, & ab eo donatam Ariadnæ. Hæc sinistro humero ab Arctophylace penè contingitur, & Engonasi coniungitur calce dextri pedis. Cancro & Leone exoriente occidit. cum scorpione exoritur. habet stellas nouem in orbem dispositas, & ex ijs treis clarius cæteris lucenteis. Chius insula ẽ in mari Aegæo, quod ita nominatum est, quia scopulus quidam in eo inter Tenum & Chium speciem capræ habet, quæ à græcis αἴξ appellatur. cernitur quasi repente in medio mari exiliens. A dextra parte Andrum nauigantibus ex Achaia dirus, ac pestifer. chius primam syllabam correptam habet, cum substantiuum est. Quando uero primam habet productam, est nomen adiectiuum. Hinc Chij dicuntur, q ex Chio insula sunt. & chia uina uocantur Aruisia, hoc est quæ in Aruisio eius insulæ promontorio nascuntur. Naxus autem insula est in eodem mari, una ex cycladibus. Hoc uero nomen habent, quia κύκλον græci circulum dicunt. Hæ uero insulæ à promontorio geresto circa Delum in orbem sitæ sunt. prima earum Andrus dicitur, cum oppido eiusdem nominis, à quo Andrius. Dicta est antea Cauros. postea Antandros. Item Lassia, Nonagria. Hydrussa. Epagris. ab hac mille passus distans Tenos cum oppido, quam propter aquarum abundantiam Aristoteles Hydrusam appellatam dicit. aliqui Ophiusam. Cæteræ Myconæ cum monte Dimasto. Scyros, cuius pauloante mentionem fecimus. Siphnus quæ antea Eropia, & Acis appellata est. Seriphus, Præpesinthus. Citanos. & quæ omnium cycladum clarissima in Media sita est, Apollinis templo, & mercatu celebrata, Delos, quæ diu fluctuata (ut proditur) motum terræ non sensit, usq; ad M. Varronis ætatem, postea bis concussam memorant. Hanc Aristoteles ita appellatam prodidit ἀπὸ τοῦ δηλῶ, quod est aperio, manifesto, quoniam repente apparuit enata. Hinc delius. & delia. & deliacus deducuntur, eandem quidam Cynthiam. alij Ortygiam. Asteriam. Lagiam. Cerham. Mydiam. Cynethum. Pyrpilem ita dictam, quod ignis primo ibi repertus fuerit. cingitur quinque millibus passuum, & Cyntho monte in altum assurgit, à quo Apollo Cynthius dicitur. & Diana Cynthia, & Propertius amicam suam ob pulchritudinem Cynthiam uocauit, cum antea Hostilia diceretur. Ortygiam autem ideo cognominatam tradunt, quia in ea primum coturnices sunt uisæ, quod genus auis græce dicitur ὄρτυξ. Iupiter cum Latonam compressisset, sororem quoque eius nomine Asterien uitiare conatus est, quæ deorum miseratione in auem conuersa est, quam nos coturnicem uocamus. at Iupiter sese in aquilam, ut eam raperet, uertit. Illa uero rursus deorum miseratione in lapidem transmutata

est, qui diu sub aquis latuit. Tandem uero precibus Latonæ à Ioue in summas aquas deductus est. cum interea Iuno Latonam grauidam persensisset, immisso contra illam Phytone serpente, per omnem terrarum orbem persecuta est, donec errando ad sororem perueniens, ab ea suscepta est. Ouidius. Errantem accepit tunc cum leuis insula nabat. in hac ergo insula Latona Dianam & apollinem peperit, qui eam errare amplius nequaquam passi fuere. Fuit & Ortygia alia circa Siciliam ex opposito plĕmyrij Siciliæ amnis. Virgilius. Sicanio prætenta sinu iacet insula contra Plĕmyrium undosum, nomen dixere priores Ortygiam, Alpheum fama est huc Elidis amnem Occultas egisse uias subter mare, qui nũc Ore Arethusa tuo siculis confunditur undis. Coturnix parua auis est, semper ante ueniens, quàm grues, & cum ad nos uenit, terrestris potius, q̃ sublimis. aduolant & eæ simili mõ non sine periculo nauigantium, cum appropinquant terris, siquidem uelis sæpe occurrunt, & hoc semper noctu, merguntq; nauigia. austro non uolant humido, scilicet & grauiore uento, aura tamen uehi uolunt propter pondus corporum, & uires paruas, aquilone ergo maxime uolant ortygometra duce, quam uulgo coturnicum regem appellant, maiorem aliquanto, ac nigriorem, sic dictam, quod dux sit, ac moderatrix coturnicum, ὄρτυξ enim coturnix est, μέτρος mensura. primam coturnicum terræ appropinquantem accipiter rapit, semperq; hinc remeãtes comitatum solicitãt. proxima Ortygiæ Rherene est, quam alij Celadusam uocant, alij Arremiten. postea Syros. Olearus. Paros cum oppido marmore nobilis, quod parium dicitur. hanc primo plateam, postea minoida uocitarunt. post hanc Naxus cum oppido, quam Strongilem, deinde Diã, mox Dionysiada à uinearum fertilitate. alij Siciliam minorem, aut Callipolim appellarunt. à Naxo deducitur Naxius. Idẽ Theseus Athenienses uagantes prius, atq; dispersos in patriam reuocauit, & mores ac leges ciuitati dedit, ignominiose postea per signa testatum, lege ab ipso lata eiectus. idem aduersus centauros in nuptijs Pirithoi pugnauit. Fœdera primus inuenit. Cercyonem, qui omnem atticam regionem latrocinijs infestabat, immani ferocia, & membrorum robore curuantem trabes, & altissimas pinus ad terram trahentem, apud Eleusin Atticæ urbem, à qua eleusinus deducitur, interfecit. Ouidius. Cercyonis letum uidit cerealis Eleusis. Occidit ille ferox magnis male uiribus usus, Qui poterat curuare trabes, et agebat ab alto Ad terram late sparsuras corpora pinus. Pirithoum tanta animi constantia dilexit, & ab eo dilectus est, ut primi inter amicorum paria numerentur. Idem. Et cum Pirithoo felix concordia Theseus. propter quod cum Pirithous defuncta Hippodame uxore, animo proposuisset aliquam à Ioue genitam sibi coniugio iungere, nec aliæ tum Iouis filiæ nominarentur, præter Helenen, quæ tum à Theseo rapta fuerat, & Proserpinam Ditis uxorem, descendereq; ad inferos ad rapiendam Proserpinam propterea statuisset, Theseus deserere amicum in tanto periculo noluit. Simul itaque profecti ad inferos Pirithous à Cerbero, de quo supra diximus, extinctus est. Theseus iuuare eum uolens, ipse quoq; in uitæ discrimine fuit. Adextremumq; captus, & à Dite apud inferos detentus est. Quod cum forte ad Herculis aures peruenisset, qui tum forte superato Geryone, cum ingenti præda ex Hispania reuertebatur, ad inferos per specũ Tænaro propinquũ profectus est, & liberato Theseo, ac Cerbero capto, et triplici cathena deuincto per eundem specum ad superos reuersus est, & cerberum Theseo captiuum dedit. Tænarus mons est Laconiæ, à quo Tænarum oppidum Amyclis propinquum. Sub eo rupem esse ferunt, per quam est iter ad inferos. Seneca. Spartana

tellus nobile attulit iugum. Densis ubi æquor Tænarus syluis premit. Hic ora soluit Ditis inuicti domus, Hiatq; rupes alta, et immenso specu Ingens uorago faucibus uastis patet, Latumq; pandit omnibus populis iter. Quidam non per Tænarum rediisse Herculem, Theseumq; cum Cerbero dicunt, sed per Acherusiam. hæc specus est iuxta Heracleam urbem ab Hercule conditam in litore maris Euxini, quod à Thracio Bosphoro incipit. hinc enim ingens sese aperit pontus, nisi ubi promontoria sunt huc, atq; illuc longo, rectoq; limite extensus. Cætera sinuatus. Sed quia contra minus, quàm ad læuam & dextrã abscessit, mollibusq; fastigijs, donec angustos utrinque angulos faciat, inflectitur ad formã Scythici arcus maxime incuruus. breuis. atrox. nebulosus. raris stationibus. non molli, neq; arenoso litore circundatus, uicinus aquilonibus. Et quia non profundus est, fluctuosus atq; feruens, olim excolentium sæuo admodum ingenio Axenus, hoc est inhospitalis, post commercio illarum gentium mollitis aliquantum moribus dictus Euxinus, hoc est bene hospitalis. Ouidius tamen ob frequentes procellas falsò ita nominatum affirmat, Euxinus falso nomina dictus habet. Idem. Quem tenet Euxinus mendax cognomine pontus. E spumis cerberi canis, cum ab Hercule extractus ab inferis fuit, Aconitum natum fabulæ prodidere. ideoq; apud Heracleam ponticam maxime inueniri, ubi monstratur eius ad inferos aditus, exitusq;. herba est, immo uenenum omnium uenenorum ocyssimum. quippe tactis duntaxat genitalibus fœminini sexus animalium, eodem die tradunt mortem inferre. hoc ueneno interemptas à Calphurnio Bestia dormiẽtes uxores M. Cæcilius accusator obiecit, usūsq; est atroci peroratione in digitum illum, quo Calphurnius furtim uxorum suarum genitalia tinxerat. Folia habet Cyclamini non plura quatuor, ab radice leniter hirsuta, radicem modicam marino Cammaro similem. propter quod quidam Cammaron appellauere. Galenus medicus duo genera Aconiti ponit, alterum pardalianches, quod carnes eo tactæ gustatu pantheras necant, alioquin illos situs repleturas, alterum Lycoctonon, quod eodẽ modo lupos interimat. Item radix incuruatur paulum Scorpionum modo, quare & scorpion aliqui appellauere. Nec defuerunt, qui Myctonon nominare maluerunt, quoniam è longinquo mures odore necat. Nascitur in nudis cautibus, quas græci aconas uocant. & ideo aconitum uocauere, nullo ne puluere quidem iuxta nutriente. Alij ex eo uocatum Aconitum putant, quoniam uis ea huic in morte est, quæ cotibus ad ferri aciem deterendam, statimq; admota uelocitas sentitur. cautes, siue cotes, siue cos proprie saxum dicitur asperum, atque abruptum. Item lapis, quo ferrum acuitur. cuius diminutiuum est coticula, quamuis primitiui sui significatum non seruet. Coticula enim non is lapis est, quo ferrum acuitur, sed quo fit auri atque argenti experimentum. Quippe ductum in eo, ac perfricatum aurum, signum facit, per quod statim quantum in eo argenti, uel æris sit mirabili ratione comprehenditur. hic lapis quondam non nisi flumine ocho, quod in Indiæ montibus ortum Hyrcaniam fluit, reperiri solebat (ut Theophrastus fatetur) Nunc uero passim reperitur, ab alijs Heraclius, ab alijs Lydius appellatus, modicus quidem, & raro quaternas uncias longitudinis, binasq; latitudinis excedens, pars, quæ cœlum spectat, melior est, quàm quæ terram. Verum quod nos cautem, siue cotem dicimus, græci ἀκόνας nominant, in utroq; significatio. Hinc cotes, siue aconas olearias, & aquaticas dicimus, quod illas ad ferrum acuendum oleo, has aqua madefacimus, & decotes appellamus togas attritas, quasi cotibus detritæ, atq; consumptæ sint. illud admiratione dignum est, quod aconitum, cuius tam pestifera uis est, humanæ

tamen

tamen saluti plurimum confert dono quodam prouidentiæ, quæ nullum uoluit esse malum, in quo non aliquid boni inesset. Miscetur aconitum medicamentis oculorum. scorpionum ictibus in uino calido datum aduersatur. Ea est natura, ut hominem occidat, nisi inuenerit, quod in homine perimat. Tunc pugna non est, cum uenenum in uisceribus reperit. Miraculum certe est, cum per se ambo duo ista uenena exitialia sint, in homine commori, ut homo superstit. illud quoq; stupendum torpescere scorpiones aconiti tactu, & uictos se fateri, auxiliari tamen eis helleborum album, tactuq; eius pristinum uigorem statim redire. & pantheras, quæ carnes Aconito infectas gustarint, gustu excrementorum hominis statim à morte liberari. Ita ferarum quoq; perniciosarum remedia parens natura produxit. Hercules Alcæsten quoq; ab inferis ad uirum retraxit. Alcæste Admeti regis coniux fuit, & filiarum Peliæ Thessaliæ regis formosissima. Hæc uirum suũ usqueadeo dilexit, ut in graui morbo cum oraculo Apollinis didicisset, non posse eum aliter mortem euadere, nisi aliquis pro eo moreretur, uoluntariam ipsa pro salute uiri mortem subierit. Iuuenalis, spectant subeuntem fata mariti Alcæsten. atqui Admetus pristinæ saluti restitutus, & uxoris mortem indigne ferens, ab Hercule impetrauit, ut eam sibi ab inferis reduceret. Reuersus autem ab inferis Hercules, cum Lycum humili ortum genere Thebarum imperium occupasse, & Megeræ cõiugi uim intulisse comperisset, eum occidit. postremo cum post tot exanclatos labores, exaturare tamen adhuc Iunonis inuidiam non potuisset, eius deæ imperio in furorem actus Megeram uxorem, & paruulos, q̃ cum ea erant, filios occidit, à quo dictus est, ἡρακλῆς μαινόμενος, hoc est Hercules furens: ἀπὸ τοῦ μαίνεσθαι, quod furere est. à quo & Mænades dictæ sunt mulieres, quæ Bacchi sacra celebrabãt passis capillis furentium more huc atq; illuc cursitantes. Iuuenalis. crinemq; rotant ululante priapo Mænades. sed illud stupore dignum uidetur, quod tot uirorum fortium, tot monstrorumu ictor, et totius orbis domitor, ab una se uinci muliercula passus sit. Sponderat huic uxorem Eurytus Oechaliæ rex Iolen filiam, quam postea suasu filij tradere denegauit. Quapropter indignatus Hercules ipsum, ac filios interemit, & Oechaliam urbem euertit, quæ in Laconia erat, & ab Oechalieo fluuio, q̃ propè eam fluit (ut Homerus testatur) ita appellata, unde & ea pars Laconiæ, quæ Thessaliæ propinqua est, Oechalia appellatur. Virgilius. Vt bello egregias idem disiecerit urbeis, Troiamq;, Oechaliamq;, ut duros mille labores Sustulerit. Iolẽ uero rapuit, quam usqueadeo ardenter amauit, ut ea omnia eius causa pateretur, quæ olim sub Omphale regina Lydiæ passus fuerat, Quorum mentionem Statius facit. sic Lydia coniux Amphitryoniaden exutum horrentia terga Pendere. sidonios humeris reddebat amictus, Et turbare colos, & tympana rumpere dextra. Ouidius de Iole. Ingreditur late lato spectabilis auro, Qualiter in Scythia tu quoq; cultus eras, Dat uultum populo sublime sub Hercule uicto, Oechaliam uiuo stare parente putes. Sene. Fortem uocemus cuius ex humeris leo Donum puellæ factus, & claua excidit, Fulsitq; pictum ueste sidonia latus, Fortem uocemus, cuius horrentes comæ Maduere nardo, laudem qui ignotas manus Ad non uirilem tympanĩ mouit sonum Mitra ferocem barbara frontem gerens. sed hãc Iolen filio suo tradidit uxorem, ne se uita functo uidua remaneret. Quippe Deianira, cum Herculem Ioles amore ardentem cognouisset, recordata muneris, quod à Centauro acceperat, & eo dato alienaturam se ab Iole coniugis animum, & sibi conciliaturam existimans, Nessi uestem pestifero sanguine intinctam clàm ei transmisit, quam cum sese imprudens

Hercules induisset, uenationi indulgens, resoluto in sudorem corpore, uenenatum sanguinem paulatim ebibit, quo facto, ob doloris magnitudinem penè in rabiem uersus, rogo in Oeta monte constructo, sese flammis iniecit, & sic uita functus est, anno ætatis suæ quinquagesimo secundo. Oeta mons est inter Thessaliam, & Macedoniam, rogo, morte, & sepulchro Herculis insignis, abundans helleboro. à quo œtæus deducitur. Vnde œtæa regio. Mons ipse ab oriente, ac Thermopylis in occidentem, usq; in sinum ambracium extenditur, & quodammodo per lineas rectas scindit montanam regionem. A Parnasso usq; Pindũ pars in Thermopylas uergens proprie Oeta uocatur, Longitudinis circiter triginta stadia, celsitudinis immensæ. Longe autem excelsissimus est ad thermopylarum tractum. ibi enim cacumen eius attollitur, ac in rupeis acutas, præcipitesq; finitur. paruum et angustum uiatoribus à litore Locros ex Thessalia petentibus relinquens transitum, quem Pylas, hoc est portas uocant, & Thermopylas, quod ibi sint Thermæ, hoc est calidæ aquæ magno in honore, ut pote quæ Herculi dicatæ sunt. iuxta est Callidromus fluuius, & Olyras, quẽ fabulæ dicunt Herculis rogum extinguere conatum esse. Hercules filios (ut quidam tradunt) septuaginta reliquit. E quibus clariores Oxeam. Geontiadem. Thiromachum. & Dijcoonta ex Megera Creontis Thebani regis filia natos. Ithoneum ex Paphyra. A quo Ithone urbs Bœotiæ, in qua regnauit. Est etiam Ithone Macedoniæ oppidum antiqua Mineruæ sedes, à quo & ipsa Minerua aliquando Ithone uocitatur. Cromin, quem equos habuisse Thraces constat, quos Hercules occiso Diomede adduxerat humanis carnibus uesci solitos. Statius. Mox Cromus hippodamum metæ interioris ad orbem, Viribus herculeis, & toto robore patris Axe tenet prehenso. Idem. Postremum discrimen, erant cromis asper, & asper Hippodamus. Hic cum Adrasto rege in bellum Thebanum profectus est. Agilẽ, quẽ poëtæ cum Tirynthia pube in bello Thebano fuisse commemorant. Tirynthios Achæos dicimus. Tiryntha enim appellauerunt Achaiæ oppidum iuxta Argos, & non longe à Lycænis, à quo Hercules, quod ibi alitus, atq; educatus sit, Tirynthius est uocitatus. Hyllum ex Deianira. Sene. Si uera pietas Hylle quærẽda est tibi, iam perime matrem. Hic cum cæteris fratribus, qui defuncto Hercule superstites fuerunt, ab Eurystheo rege pulsus, Athenas confugit, ubi benigne à ciuibus exceptus, Pietati templum erexit. postea eb Aepalio rege, quod quondã regno pulsus, auxilio Herculis restitutus fuisset, in filium adoptatus est, & q̃a natu maior erat, successor institutus. itaq; tam ipse quàm posteri eius longo tempore in successione Pindi imperium tenuerunt. Pindus Thessaliæ urbs fuit à Pindo monte ita appellata, iuxta quam eiusdem nominis fluuius labitur in Cephissum decurrens. Eandem nonnulli Acyphantem uocitarunt. Sardum, à quo supra diximus Sardiniam insulam nuncupatam, cum è Libya ad eam habitandam cum multitudine colonorum uenisset. Cyrnum, à quo insula in mari Lygustico Cyrnos appellata, cum antea Teraphne diceretur, nostri Corsicam uocant. longa passuum CL millia, Lata maiore ex parte L. Circuitu CCCXXII millium, distans à uadis uolaterranis LXII millibus passuum. à Corsica corsicum dicimus, à Cyrno cyrneum. cyrnea tamen uasis uinarij genus est. Plautus. Cadus erat uini, inde impleui cyrneam. Nam cadi uasa sunt, quibus uina conduntur. Varro. Supra decem millia cadum hæredi reliquit. Virgilius. Vina bonus quæ deinde cadis onerarat Acestes. à cado semicadium, cadi dimidium. Diodorum, cuius mentionem facit Iosephus, & ab eo scribit Sophona natum, qui in Africa regnauit, ex cuius nomine Afri Sophaci appellati sunt. Gelonum, à quo Geloni Scythiæ popu-

li nomen sumpsere. Hi propinqui sunt Agathyrsis, qui & ipsi ab Agathyrso altero Herculis filio nominati sunt, utriq; pingere se solebant. Virgil. pictosq; Gelonos. Hi praeterea cum per deserta scythiae discurrunt, sitientes equorum suorum uenas aperiunt, sanguinemq; epotant. Idem. Profuit intensos aestus auertere, & inter Ima ferire pedis salientem sanguine uenam, Bisaltae quo more solent, acerq; Gelonus, Cum fugit in Rhodopẽ, aut in deserta Getarum, Et lac concretum cum sanguine potat equino. Geloi uero campi in Sicilia sunt apud flumen Gelam: à quo & Gela urbs nomen habet. idem. Campiq; geloi. Scythen (ut scribit Herodotus) à quo Scythia nominata regio septentrionalis, de qua inferius dicemus. Tlepolemum ex Astyochia, quam ex Ephyre Peloponnesi urbe rapuerat. Hic (ut Homerus scribit) cum iam adoleuisset, Lycimnium auunculum suum Marte progenitum, & patri suo carissimum iam senem interfecit. propter quod fabricatis nauibus, patria profugus, non parua manu iuuenum collecta, Rhodum petijt, & ea insula occupata, Rhodiensibus imperauit. Vnde postea in bellum Troianum cum nouem nauibus profectus est. Home. Τληπόλεμος δ' ἡρακλείδης ἠΰστε μέγαστε ἐκ ῥόδου ἐννέα νῆας ἄγεν ῥοδίων ἀγερώχων, hoc est, Tlepolemusq; Heraclides amplusq;, magnusq; è Rhodo nouem naues duxit Rhodiensium superborum. Ephyre olim dicta est, quae nunc Corinthus dicitur, arcem habens, quae uocatur Acrocorinthus, in medio ferè peloponnesiaci isthmi sita. Isthmos graeci uocant angustias peninsularum, inter quas nobilitate Peloponnesiacae praeferuntur. Quippe peloponnesus, quae Apie primo, postea Pelasgia dicta est, inter duo maria, Aegeum & Ionium Platani folio similis propter angulosos recessus, circuitu CCCCCLXIII millium passuum colligitur. Angustiae sex millium sunt. ubi erumpentia e diuerso, quae dicta sunt maria, hinc Corinthiacum, illinc saronicum sinum efficiunt, olim querno nemore redimitum, unde nomen habet. Quippe ueteres graeci saron quercum nominabant, Legeae hinc angustiarum termini, longo, & ancipiti nauium ambitu, quae propter magnitudinẽ plaustris transuehi non possunt. Quam ob causam perfodere nauigabili alueo angustias Demetrius rex, dictator Caesar, Caius princeps, Domitius Nero tentauere infausto omnium incepto, ut docuit exitus. Corinthus primo à Sisypho latrone Aeoli filio fertur condita fuisse, & Corcyra nominata, deinde aucta Ephyra uocitata est, postea euersa, et à Corintho Orestis filio instaurata, Corinthus appellata est. Peloponnesus uero à Pelope uocitata quasi Pelopis insula, quoniam penè insula est. Pelops Tãtali regis Phrygum filius fuit, cuius pater ut diuinitatem experiretur, eum dijs quasi carnem aliam epulandum apposuit, à cuius esu cũ caeteri dij abstinuissent, sola Ceres pueri humerum depasta est. Quapropter dij reuocato ad uitam, Pelopi eburneum humerum addiderunt. Tantalum uero ad inferos detrusum hac perpetua poena affecere, ut infra se amnem dulcissimae aquae semper ad infimum usq; labium fluentem haberet. Supra autem arborem suauissimis pomis onustam os pertingentem, quae tamen perpetua fame, ac siti uexatus contingere non posset. Nam quoties os potandi gratia declinabat, demittebatur amnis, diffugiebatq;, quoties uero gustare pomum nitebatur, attollebatur arbor, nec se tangi ferebat. Tantalus Iouis filius proditur fuisse ex Plote nympha, Phrygiae rex, qui aduersus Troium Dardaniae regem bellum gessit, quod filium eius Ganymedem uenantem à se raptum reddere nolebat. Fuitq; Agamemnonis & Menelai auus. à quo tantalides patronymicum deducitur. à Pelops uero fit Pelopeius, unde fabula de eo scripta pelopeia dicta est. Iuuenalis. Praefectos pelopeia facit Philomela tribunos. Fuit & alter

Tantalus Corinthiorum rex pijssimus. item alter Thyestae filius ex Merope Atrei cõiuge, quem Atreus occidit, & patri apposuit epulandum. à Corintho corinthius, & corinthiacus deducuntur. Vnde corinthiacum sinum dicimus, & aes corinthium, quod ex omnibus maxime laudatur. & ab Ephyra dicitur ephyraeum, & ephyreium. Virgilius. Ephiraeaq; aera. Ex omni autem aere maxime laudatur corinthium, quod casus fecit, Corintho, cum caperetur, incẽsa, miraq; circa hominum affectatio fuit. Quippe Verrem tradunt non alia de causa proscriptum fuisse, quam quod Corinthijs se ei cessurum uasis negauerat. postea tamen omnia uasa ex aere elegantia corinthia sunt appellata, propter quae tanto in pretio apud ueteres fuerunt aeris metalla, ut argenti quoq;, atque auri pretium transcenderint. Quippe trullae. triclinia. fulcra. salina. candelabra ex aere fiebant, quin etiam statuae. columnae. limina. & ualuae in templis. legimus etiam SP. Coruilium olim Camillo pro crimine obiecisse, quod ostia aerata haberet in domo, & Romae porticum duplicem à Cn. Octauio, qui de Perse rege triumphauit, ad circum flaminium factam, appellatam fuisse Corinthiam à capitulis aeris columnarum. Thessalum, cuius mentionem fecit Homerus. Hic duos filios habuit, cum quibus aduersus Troianos cum caeteris graecis profectus est. Alteri nomen Phidippus fuit, alteri Antiphus. Homerus. Τῶν αὖ φείδιππόστε καὶ ἄντιφος ἡγησάσθην, Θεσσαλοῦ υἷε δύω ἡρακλείδαο ἄνακτος. Hoc est, hos autem Phidippus, & Antiphus duxere duo Thessali filij Herculis regis. Auẽtinũ ex Rhea. Virgilius, satus Hercule pulchro Pulcher Auẽtinus. Hunc Turno aduersus Aeneam suppetias tulisse commemorant. Thelephum ex Auge Nympha (ut Sophocles refert) q in sylua à matre expositus, à cerua lactatus est, deinde grandior factus, Cetijs imperauit. cumq; troianũ belli tempore in auxilium Troianorũ uenisset, dum Vlyssem insequitur, trunco, quem in uinea forte inuenit, praepeditus, ab Achille uulneratus est; quo uulnere cum indies magis crescente dolore debilitaretur, Apollinem de remedio consulit, qui respõdit liberari eum non posse, nisi rursus ab Achille uulneraretur. itaq; rursus congressus, et eodem loco uulneratus, incolumis domum reuersus est. Ouid. Vulnus Achilleo quae quondam fecerat hosti, Vulneris auxilium pelias hasta tulit. Quod ideo fictum est à poëtis, quia, ut Plynius refert, Achilles ferri rubigine Telephum proditur sanasse, siue id aerea, siue ferrea cuspide fecerat. ita certe depingi à ueteribus solebat, ex ea decutiens gladio. Vis enim huius rubiginis est ligare, siccare, restringere. itaq; alopecias illita emendat, & scabritias genarum, pustulasq; totius corporis cum cera, & oleo myrteo. huius Telephi filios tradunt fuisse Eurypylum, & Cyparissum. Eurypylus in Co insula regnauit, quae insula est Icarij maris, urbemq; habet eiusdem nominis. Homerus. Eurypyliq; urbem Co, aequoreasq; calydnas. Ex hac insula fuit Hippocrates medicus, à qua Cous est dictus. Item Pamphile mulier Platis filia, quae prima rationem texendae bombicinae uestis inuenit, unde uestis ipsa Cois est uocata. fama est Nisyrum quoque alteram insulam haud multum ab hac remotam huius insulae fragmentum fuisse. Quippe Neptunum dum Polybotem gigantem persequeretur, frustum è Co insula tridente auulsisse, in eumq; iecisse, eiusmodi uero fragmentum insulam mansisse, appellatamq; esse Nisyrum, in ea gigantem ipsum fuisse sepultum, in urbe, quae eodem nomine Nisyrus appellatur. Homerus. Qui Nisyrõ habet celsam. Carpatonq;, Casumq;. Carpathos eiusdem maris insula est, excelsa, ducentorum stadiorum circuitum habens, quatuor olim insignis urbibus, à qua mare ipsum carpathium dictum. Et ad septuaginta stadia Casos altera insula propinqua est

ambitus

ambitus octoginta stadiorum, in qua oppidum eiusdem nominis Casos, alias quoq; propinquas habens paruas insulas, quæ Casiorum dicuntur. item alias insulas, quæ Sporades, quasi sparsim sitæ, dicuntur. hæ sunt Hellene. Phocusa. Hecaria. Schimusa. Polegrados, & à Naxo decem & septem millia passuum Iatros, quæ nomen mari dedit. ante uocata Doliche, & Maris, & Ichthiusa sita ab exortu solstitiali Delo quinquaginta millia passuum propinqua, Samo trigintaquinque, & ab ea Serestum CXII millia passuum. & præter has Gyarus cum oppido circuitu duodecim millium passuum, distans ab Andro sexaginta duobus millibus passuum, in quam mittere in exilium noxios Romani solebant. Iuuenalis. Aude aliquid breuibus gyaris, & carcere dignum. & Atelos unguento nobilis à Callimacho Agathusa appellata. & Melos cum oppido, quam Aristides Nimblida appellat. Aristoteles Zephyriam. Callimachus Mimallida. Heraclides Siphnum. & Acitiam, hæc insularum rotundissima est, item aliæ complures, de quibus alibi differemus. Quidam Telephum simul cum Teuthrante ei regioni imperasse tradunt. quæ Teuthraniæ & Caico proxima est. Teuthras Cilicum, & Mysorum rex fuit, à quo Teuthrana urbs, & Teuthrania regio iuxta Pergamum. Caicus flumen est Mysiæ Pergamum præterfluens per campum, qui Caicus appellatur. & in Elaiticum sinum defluens. Euripides scribit Augen uirginem ab Aleo patre, cum ab Hercule uitiatam deprehendisset, in urna cum Telepho filio impositam in mare demersam fuisse, sed Palladis prouidentia urnam ad Caici ostia deuectam à Teuthrante exceptam fuisse, hanc Augen connubio sibi iunxisse. Telephum pro filio educasse, eumq; regni successorem instituisse, ex hoc ergo natum Eurypylum à Neoptolemo cæsum in bello fuisse. Homerus. ipse Neoptolemus telo traiecit acuto Magnanimum heroa Eurypylum, quem Telephus olim Progenuit, multi circùm cecidere sodales Cæci, ad exitium ob muliebria dona ruentes. Cyparissum uero alterum Telephi filium à Phœbo amatum tradunt. hic cum ceruum nymphis sacrum, in delitijs haberet, eum forte humi sub umbra stratum iaculo imprudens occidit, ob quam rem tanto dolore affectus est, ut nulla Phœbi consolatio retrahere eum à fletu potuerit, sed tandem supremum illud munus à deo petierit, ut omni tempore lugere sibi fas esset, itaq; in sui nominis arborem conuersus est, ex qua lachrymæ perpetuo manant. ideo Diti sacra est, diraq; & atra, & funesta à poëtis nuncupatur, ramusq; eius poni ante funeream domum solebat, ne quisquam per ignorantiam ingrediens pollueretur. Est natu morosa. fructu superuacua. bacis torua. folio amara. odore uiolenta, nec umbra quidem gratiosa. metæ tantum aspectu non repudiata. Ouidius metas imitata cupressus. propter quod conifera dicitur, ut supra ostendimus. Eius duo genera Meta in fastigium conuoluta, quæ & fœmina dicitur, & spargens extra ramos, quæ mas appellatur, quæstuosissima in satus ratione. ex ijs apud ueteres sylua erat, propter quod uulgo dotem filiarum antiqui plantaria appellabant. patria huic Creta est, unde primum Tarentum translata fuit, à quo Cato Tarentinam appellat. Succisa non regerminat, propter quod Diti quidam sacram uolunt. Horatius ob id inuisam uocat. De hac Ouidius. Lugebisq; alios, aderisq; dolentibus inquit. Durat hoc lignum ætate longissima. Valuæ ex eo fuerunt in templo Ephesiæ Dianæ, quæ post quadringentos annos nouis similes uidebantur, & Romæ simulachrum Iouis è cupresso uisum est in arce, à condita urbe sexcentesimo primo anno dicatum, usq; ad Traiani tempora integrum durans. Vocatur arbor ipsa modo cyparissus, modo cupressus.

Virgilius. Aëriæ quercus, aut coniferæ cyparissi. Idem. Et teneram à radice ferens Siluane cupressum. Ab ijs cyparissinus, & cupressinus deducuntur, & cyparissia herba, de qua supra diximus. & cyparissiæ, ignes prodigiosi similitudine cupressorum. postremo filios habuit Hercules Lydum, & Lamirium, ex Iole Euryti regis filia, & ex Lydo Larrium genitum prodiderunt. Fuit autem Hercules propter eximiam uirtutem, & res ab eo præclarissime gestas, tum quod Iouis filius erat, à patre in cœlum translatus, & is est, qui Engonasis dicitur, hoc est genu innixus. Quippe apud græcos γόνυ genu uocatur. Est enim supra draconem collocatus sinistra manu pellem leonis, dextra clauam tenens, quasi eum conetur interficere. draco caput habet erectum, Hercules dextro genu, sinistro pede capitis eius dexteram partem nititur opprimere, dextra manu sublata, quasi feriturus, sinistra proiecta cum pelle leonis, ut quammaxime dimicans uideatur. Aeschylus tamen in tragœdia, quæ Prometheus inscribitur, non Herculem cum dracone pugnantem hunc esse scribit, sed cum Liguribus dimicantem. Quippe eo tempore cum tela ei defecissent, diuersis uulneribus affectum, ingeniculasse sese, & Iouem, quemadmodum supra diximus, orasse, ut sibi assisteret, quo facto, magnum lapidum imbrem statim pluuisse, quibus hostes sunt fugati. itaq; Iouem similitudinem pugnantis inter sydera constituisse. Quod etiam sensisse uidetur Aratus. Dextro nanq; genu nixus, diuersaq; tendens Brachia, suppliciter pansis ad numina palmis Serpentis capiti figit uestigia sæua. positus est inter duos circulos arcticum, & æstiuum, dextro genu arcticum circulum finiens, sinistro caput draconis opprimere conatus, humeris ueluti æstiuum circulum sustinens, occidens, capite prius, quàm reliquo corpore ad terram deuenit, & cum totus occidit, quasi pendere pedibus ex arctico circulo uidetur, exoriens autem pedes prius, quàm reliquum corpus ostendit. habet in capite stellam unam. in sinistro brachio unam, in utroq; humero singulas clare lucentes. in manu sinistra unam. in dextro cubito unam, in utroque latere singulas. sed clariorem in sinistro. in dextro femore duas. in pede unam, quæ dicitur clara. in sinistra manu quinq;, quas nonnulli pellem leonis appellant. Quidam etiam stellam Herculis eam uocant, quæ Martis stella dicitur. Tyrij deum Herculem religiosissime colunt, sed & omnis Aegyptus augustissima eum religione ueneratur, perpetuo fuisse asseuerantes, & sanè alij quoque ante eum, ut quidam putant, & post eum Hercules fuere. Varro treis & quadraginta Hercules nominat. Veruntamen omnes, qui robore, ac fortitudine præstiterunt, hoc nomine ab Hercule Alcmenæ filio appellatos fuisse affirmat. poëtæ eum ob corporis proceritatem polyphagum, hoc est multi cibi, & multibibum, hoc est multi potus fuisse asserunt. Vnde est prouerbium Ἡρακλῆς ξενίζεται hoc est hospes est Hercules, quoties tarditatem alicuius significare uolumus. Quod ij, qui Herculem hospitio suscipiebant, tarde è conuiuio surgere cogebantur. Hinc eum, cum adhuc infans esset, ob nimiam auiditatem multitudinem lactis appetisse commemorant, nec continere in ore potuisse, quam ob rem ex ore profusum, circulum in cœlo designasse candido colore, quem lacteum uocant. Alij tradiderunt dormienti Iunoni suppositum Herculem fuisse, & illam insciam lac infanti præbuisse, sed cum expergefacta rem cognouisset, reiecisse eum à se, & ita profusi lactis splendorem inter sydera apparuisse, sunt tamen, qui hoc non cũ Hercule, sed cum Mercurio Maiæ filio factum uelint. Alij dicunt quo tempore Ops Saturno lapidem pro partu obtulit, iussisse Saturnum lac ei præbere, quæ cum ubera pressisset, profuso lacte hunc circulum esse signatum

Nos ideo lacteum appellatum hunc circulum existimamus, quod eius defluuio, uelut ex ubere aliquo sata cuncta lactescant. Hercules nodum inuenit inexplicabilem, cuius nec initium, nec finis agnoscitur, & ab eo herculanus nodus appellatur, qualem esse in caduceo superius ostendimus. Ab Hercule hercu eius deducitur, quod modo possessiui nominis significationem retinet, modo pro forti, & robusto accipitur. ut herculeus homo, herculea uis. modo pro magno, & immenso, ut herculeum opus, & herculea solicitudo. Herculeus etiam morbus dicitur comitialis, quod Hercules eum morbum passus sit. Vnde & sacer est appellatus, & maior morbus propter grauitatem, quoniam homo subito concidit, & spumæ ore mouentur, morbusq; ipse aut recens consumit, aut durat usq; ad ultimum uitæ diem. & lunaticus, quod eum, qui interlunio natus est, hunc morbum ferè pati compertum est. Comitialis autem iccirco est dictus, quod hoc morbo laborantes in comitiis maxime detegi solebant, interrumpebanturq; comitia quo die aliquis concidisset. Serenus. Est subiti species morbi, cui nomen ab illo, Quod fieri nobis suffragia iusta recuset, Sæpe etenim membris atro langore caducis, Concilium populi labes horrenda diremit. Ipse deus memorat dubiæ per tempora lunæ Conceptum, talis quem sæpe ruina profudit. erant autem comitia conuentus populi, à simul itando ita appellata. Differtq; comitium à concilio, quod comitia sunt, cum uniuersus populus conuenit. Concilium, cum populi pars aliqua adesse uidetur. hinc calata comitia uocabantur, quæ pro collegio pontificum haberi solebant, aut regis, aut flaminum in augurandorum causa. Ex iisq; alia curiata erant, alia centuriata. curiata per lictorem curiarum procalari, hoc est conuocari solebant, centuriata per cornicinem. Item curiata cum ex censu, & ætate, Centuriata cũ ex regionibus, & locis constabant. Item comitia loca ipsa dicebantur, in quibus stans populus Romanus suffragia ferre consueuerat, hæc & septa uocabantur, in campo martio inclusa tabulatis ad similitudinem ouilium. Vnde & septa aliquando pro ouilibus ponuntur. Virgilius. Quamuis multa meis exiret uictima septis. & ouilia pro septis. Lucanus. & miseræ maculauit ouilia Romæ. Septa etiam uocitata, quæ ad incile opponuntur, ut supra diximus. A` sepiendo autem septa dicta. Sepire tenere est, & impedire, à sepia notissimo pisce deductũ, quæ emisso cruore atro occultat iter, atq; impedit, quamuis sepia sit etiam scopulus iuxta Atheniensium litus, ut Herodotus scribit. à sepio fit sepes, quæ obiecta introitum prohibet. & conseptus, quod ueteres etiam consiptus dixere. & circunseptus notæ significationis, & præsepe, de quo supra diximus. & sepelio. à quo sepultus. sepulchrum. sepultura, de quibus inferius dicemus. Item sæpe aduerbium, quod significat frequenter, quod quæ frequentia sunt quodammodo sepem facere uideantur, scribiturq; per diphthongum, ut à sepe ablatiuo differat. Ab eo fit sæpius, & sæpissime. Item sæpenumero, & persæpe. Item spissum à sepium densitate. Spissum enim proprie densum significat. Cicero. & si principia tarda sunt, exitus tamen ipsi spissi, & producti esse debent. Hinc spissitas. & spissitudo pro densitate. & spisse aduerbium dense. & spisso uerbum denso. A` quo fit compositum inspisso. Aliquando per antiphrasin spissum pro tardo accipitur. Vnde perspisso aduerbium, quod significat tarde. Plautus. Quia quod bene promittunt aruspices, perspisso euenit. id quod mali promittunt, præsentaneum est. item à sepio præsepio, hoc est sepem antefacio. & circunsepio, hoc est facta sepe circundo. & intersepio. claudo. iter impedio. Quintilianus. His textis ne uniuersi mellis effluat pondus, intersepta onera clauduntur, hoc est circunsepta, uel qua

effluere mella poterãt septa. A` comitio comitiales dies appellati sunt fasti, in quibus conuenire populus Romanus solebat ad suffragium ferendum. item comitiales homines à morbo Comitiali dicti, qui eodem morbo laborant. Plynius. Fel testudinum naribus illitum comitiales erigit, attollitq;. ab eo fit comitialiter aduerbium. idem. Folia heliotropii contractionibus medentur, etiam si id comitialiter accidat, hoc est etiam si contractiones fiant ex morbo comitiali. Contrahuntur enim nerui hoc morbo, propter quod græci Epilepsian uocant. hoc est correptionem. & epileptici dicuntur, qui eum morbum patiuntur. Hippocrates. τὴν συνουσίαν εἶναι μικρὰν ἐπιληψίαν, hoc est coitum esse breuem epilepsiam. idest comitialem morbum. Correptum hoc morbo bis fuisse in rebus agendis Iulium Cæsarem tradunt, multos præterea magnos, & ingenio, & rerum gestarum gloria excellentes uiros eodem laborasse. Cuius rei causam Aristoteles longissimo problemate conatur inuestigare. Sanari uero hunc morbum existimant, iugulati hominis calido sanguine epoto. ita sæpe misera auxilia tolerabilia faciunt miseriora mala. item ab Hercules Herculides fit patronymicum nomen. & græca uoce heraclides, & heraclius. Heraclides etiam proprium nomen est. Quatuordecim enim Heraclidæ nominantur ingenio, ac doctrina insignes fuisse. Primus Heracleotes ex ponto Euryphonis filius, uir diues, qui Athenas profectus, Speusippum audiuit, & Platonem imitari conatus est, utebatur molliori ueste, adeoq; elatus incedebat, ut Attici pro Pontico Pompicum nominarent. scripsit dialogos plures, & tragœdias, patriam eiecto, atq; occiso tyranno liberauit. draconem longo tempore nutriuit, moriturusq; cuidam è necessariis suis mandauit, ut corpus occuleret, draconemq; supra lectum poneret, quo eum putarent ad deos migrasse. Secundus Heraclides huius conciuis fuit, qui pythicas nugas conscripsit. Tertius Cumanus, qui libros edidit de arte rhetorica. Quartus Alexandrinus persicarum rerum scriptor. Quintus Barzileites dielecticus, qui aduersus Epicicrum scripsit. Sextus medicus Tarentinus. Septimus poëta. Octauus sculptor phocensis. Nonus epigrammatum scriptor argutus. Decimus Magnesius, qui mithridatica scripsit. Vndecimus Alexandrinus grãmaticus. Duodecimus Ephesius rhetor. Tertiusdecimus Astrologus. Quartusdecimus Byzantius, qui philosophiam Corinthi docuit. item ab Hercules heracleõ herba, quæ & timalos à Bœotiis uocatur, & nymphea, & ropalon. nascitur in aquosis, foliis magnis, & in summa aqua, & aliis ex radice prodeuntibus, flore lilio simili, & cum defluerit capiti papaueris. Laudatissima in Orchomeno & Marathone Bœotiæ nascitur. Tradunt hãc ex Deianiræ sanguine procreatam. Nam cum Deianira ob Zelotypiam erga Herculem, centauri uestem ei misisset, cuius ui pestifera in furorem actus Hercules, sese in rogum deiecit, doloris impatiẽtia percita Deianira, sese illius claua interfecit, quam græci ῥόπαλον uocant. Ex eius sanguine mox nata est herba, quam diximus, radice clauæ simili, itaq; à nympha nymphea appellata est. ab Hercule, erga quem Zelotypia exarserat, heracleon. à claua, quã græci ῥόπαλον uocãt, rhopalon est appellata. ideo eos, qui succum eius bibunt, duodecim diebus coitu, geniturãq; priuari affirmant. Fructum huius herbæ Bœotii madona uocant, & radicem sole siccant, qua genituram per quietem exeuntem, & alui fluxum reprimunt. Galenus. ἐπέχει γὰρ τὰ τῆς γαστρὸς ῥεύματα καὶ σπέρματα κατὰ τοὺς ὀνειρωγμούς. est & alia herba, quæ heracleon syderion dicitur. & ipsum ab Hercule inuentum, caule tenui, digitorum quatuor altitudine. flore puniceo. foliis coriãdri. iuxta amnes, & lacus nascẽs, & oĩa uulnera ferro illata efficacissime sanans. Itẽ heracleon

aliud ab

aliud ab eodem inuentum tradunt, quod origanum heracleoticum syluestre nuncupari diximus, quoniam est origano non dissimile, estq; è panacis genere, de qua superius disseruimus. Apollinaris quoque inuēta ab Hercule memoratur, quæ apud Arabas altercum, siue alteracagenum, apud græcos hyoscyamos, hoc est faba porcina appellatur. plura eius genera. Vnum nigro semine, folijs penè purpureis. spinosum. uulgare. Candidius, & fruticosius, altius papauere. Tertij semen Cotoneis ferè simile, omnia insaniam gignunt, & capitis uertigines. Quartum genus molle, lanuginosum, pinguius cæteris, candidi seminis in maritimis nascens hoc recepere medici. Vsus seminis & per se, & succo expresso. Constat etiam folijs mentem corrumpi, si plura, quàm quatuor bibantur. fit & ex semine oleum, quod & ipsum auribus infusum, territat mentem, mirifice tamen contra uenenum prodest, adeo cōstat etiam uenena prodesse. item ab Hercules Hercule & hercle, & mehercules, & mehercule iurandi aduerbia. Solebant autem uiri soli per Herculem iurare, nec unquam per Castorē, e contrario uero mulieres per Castorem iurabant, per Herculem autem deierare eis non licebat. cuius rei ratio erat, quod herculano quoque sacrificio abstinebant mulieres, quoniam cum Hercules boues Geryonis per agros Italiæ duceret, sitienti aliquando, & aquam à quadam muliere petenti, responsum est, se aquam non posse præstare, quod fœminarum deæ, quam græci θεὸν γυναικείαν uocant, celebraretur dies, nec ex eo apparatu uiros gustare fas esset. propter quod facturus Hercules sacrificium, detestatus est præsentiam fœminarum, & Potitio, ac Pinario sacrorum custodibus iussit, ne unquam mulierem interesse permitterent. Nusquam igitur inuenire est apud probos scriptores, aut mehercules fœminam dicere, aut Mecastor uirum. Aedepol autem, quod iusiurandum per Pollucem est, & uiro, & fœminæ commune fuit. Quamuis M. Varro affirmet antiquissimos uiros neq; per Castorem, neq; per Pollucem deierare solitos, sed id iusiurandum fuisse tantum fœminarum, paulatim tamen inscitia antiquitatis iurare uiros per Pollucem cœpisse. Quidam Aedepol dictum uolunt quasi per ædem Pollucis. item pol. & perpol. & similiter castor. & mecastor, et perecastor, quasi per ædē Castoris. Causam cur uiri per Castorem, & Pollucem non iurent, sed tantum fœminæ, hanc quidam esse affirmant, quod Helenes sororis suæ gratia id fecerint, quod uix frater pro fratre fecisset. merito igitur mulieres eorum testimoniū implorare uisæ sunt, qui in genus suum sese tam propitios exhibuissent. illud quoq; in sacris Herculis obseruatum est, ut non cubando, sed sedēdo epularentur. Cornelius Balbus, apud aram maximam obseruatum, ne lectisternium fiat. Custoditur in eodem loco, ut omnes operto capite sacra faciant, quod fit ne quis in æde dei habitum eius imitetur, nam ipse inoperto capite est. Fuerunt autem Romæ ædes duæ uictoris Herculis, una ad portam Trigeminam, altera in foro Boario. Varro ideo uictorem Herculem putat cognominatum, quod omne genus animalium uicerit. Alij tradunt M. Octauium Herrenum prima adolescentia tibicinem fuisse, postea uero arti suæ diffisum, instituisse mercaturam, & re bene gesta, decimam Herculi psoluisse. Postea cum nauigans hoc idem ageret, à prædonibus circunuentum fortissime repugnasse, uictoremq; recessisse. Apparuisse ei in somnis Herculem, & sua opera seruatum docuisse. Proinde Octauium impetrato à magistratibus loco, ædem ei, & signum sacrasse, uictoremq; incisis literis appellasse, dedisseq; ei epitheton, quo simul & ueterum uictoriarum, & nouæ memoria continetur. Quidam etiam Heraclitum ab Hercule deductum opinantur. Fuit Ephesius philosophus Elisonis, siue (ut alij dicunt) Herationis filius, animo nimis elatus, & omnes cōtemnens. Homerum dignum dicebat, qui de certaminibus eijceretur, & colaphis cæderetur. Nullumq; præceptorem habuisse sese, sed per se omnia didicisse gloriabatur. Scripsit de republ. & ijs, quæ ad deos pertinent, librumq; in tēplo Dianæ reposuit, obscure scriptum, ut soli docti possent intelligere, ne si in uulgi notitiam deueniret, contemptui haberetur. Accedere ad Darium Persarum regem benigne eum inuitantem noluit, uerum in montana secessit, ubi herbas tantum depascens, incidit in morbum aquæ intercutis, propter quod in urbem aliquando reuersus, sciscitabatur medicos per ænigmata, an posset ex imbre siccitatem facere, quibus minime intelligentibus, præsepe ingressus Bubulo fimo se obruit, ratus se eo calore siccare humorē posse. Sic annum ætatis suæ sexagesimum agens, interijt. Fuerunt & alij quatuor Heracliti. Primus poëta lyricus. Secundus Halicarnaseus summæ uir elegantiæ. Tertius Lesbius, qui Macedonum scripsit historiam. Quartus uir ridiculus. Heracleæ quoque quinq; fuisse leguntur præ cæteris insignes, una in radicibus Oetæ montis, in plano sita, quam Asaris flumen abluit. Alia in propontide, quæ prius Perinthus uocabatur, in qua Amphitheatrum fuit, unum è septem spectaculis orbis terrarum. Tertia in Ponto Bœotiorum Colonia. Quarta, de qua supra diximus. iuxta ostia Rhodani. Quinta in Campania Italiæ, quæ & Herculaneum dicta est, incumbens mari iuxta Pompeios, & promontorium habens mirum in modum uentis afflatum, quos uocant Etesias, propter quod saluberrimum ibi esse aërem constat. hanc urbem tenuere Osci, sicut Pompeios, quos Sarnus amnis abluit. Postmodum Thusci, & Pelasgi, deinde Samnites, eratq; Nolæ, & Nuceriæ emporium, non longe à monte Vesuuio, qui amœnissimis agris incolitur, excepto cacumine. id magna ex parte planiciem habet, sed infructuosum est, & cinere scatens, cauernosa præ se ferens antra plena adustis lapidibus, ut facilis coniectura sit, ea loca quondam arsisse, sed defecisse flammas cessante materia. Duo præterea in Italia portus ab Hercule nomen sortiti sunt. Alter in brutijs iuxta Hipponem Locrorum oppidum, quod postea obtinuere Romani, & mutato nomine Vibonem Valentiam appellauere. Ad hunc locum Proserpinam è Sicilia ad legendos flores uenisse existimant, quoniam amœnissima regio est, & floridissima prata. hinc apud matronas consuetudo inualuit, ut collectis ex floribus coronas texant, quoniam diebus festis emptas gestare, uitio datur. Alter in Liguriæ finibus, ac Thusciæ, qui dicitur portus Herculis Monœci, non longe à populo uia s.nus est, in quo tumulus sublimis, ubi ædificatum est oppidum, sub quo portus Herculis Monœci, siue portus Monœcus. habet enim templum Herculis cognomento Monœci, quoniam is in eo habitet solus, est quippe statio quædam non multarum, nec magnarum nauium capax. Fecit Polycletus Scycionius Ageladis discipulus nobilissimus artifex Herculem, qui Romam translatus fuit Anthæum à terra sustinentem. & Myron Eleutris natus alter Ageladis discipulus Herculem alterum, qui ob nobilitatem operis apud Circum maximum in æde Pompeij magni collocatus fuit. & Eurycrates Lysippi Sicyonij filius Herculem Delphis, omnes ex ære. At Zeusis Heracleotes Herculem infantem pinxit dracones strangulantem, Alcmena matre coràm pauente, & Amphitryone admirante. hic nobilissimus pictor fuit, cum quo cum Parrhasius alter excellens pictor in certamen descendisset, detulit uuas pictas tanto successu, ut in Scenam aues aduolarint. At Parrhasius linteum pictum traditur detulisse, ita uerita-

te repraesentata, ut Zeusis alitum iudicio tumens flagitarit, remoto tandem linteo picturam ostendi, intellectoq; errore palmam cócesserit ingenuo pudore, quoniam ipse aueis fefellisset, Parrhasius autem se artificem. Pinxit & Parrhasius Herculem in tabella, quae cum Rhodi esset, ter fulmine ambusta, nec unquam obliterata, hoc ipso miraculū auxit. item Vlysses nobilissimus pictor, qui se Abrodietum, quod graece significat delicatum, atque elegantem cognominauit, Herculem Lyndi fecit, talem à se hunc pictum asseuerans, qualem saepe in quiete uidisset. Apelles quoque, qui pictura omneis superauit, Herculē auersum pinxit, qui Romae in Antoniae templo uisus est, cuius faciē ostendere potius ars, quàm promittere uidebatur. item Artemon Herculem pinxit cum Deianira lasciuientem, & alterum Herculem, ab Oeta monte exuta mortalitate consensu deorum in coelū euntem. Item Laomedontis circa Herculem & Neptunum historiam, quae tabellae inter eas, quae in porticibus Octauiae fuerunt, nobilissimae habitae sunt. At Nicaearchus pinxit Herculē tristem insaniae poenitētia, per quā uxorem, & filios occiderat. sed in maxima admiratione fuit Herculis ex marmore statua à Mnestrato facta, quam uiuam iudicare spectantium oculi cogebantur. Visus etiā fuit in Pantheo Agrippae templo Romae Hercules è marmore humi stans singularis admirationis, ad quem Poeni omnibus annis humana uictima sacrificare consueuerant, ita omnes artifices hunc maxime inter omneis deos eligebant, quē perpetua memoria celebrem toto orbe reddere conarentur. quin & Corinthijs uasis imprimi à ueteribus solebat. Martialis de Hercule corinthio. Elidit geminos infans, nec respicit, angueis. Iā poterat teneras hydra timere manus. & etiam figulinis operibus. idem de Hercule fictili. Sum fragilis, sed tu, moneo, ne sperne sigillum. Non pudet Alciden nomen habere meum. LEONEM NEMEES. Leonem syluae Nemeae, de quo supra diximus. Leo generosissimus est omnium animalium, tum praecipue, cum colla, armosq; uestiunt iubae, quod aetate accidit ijs, qui è leone concepti sunt. Nascuntur quippe ex Pardis, qui iubis carent, praesertim in Africa, ubi propter penuriā aquarum ad paucos amneis multitudo ferarū conuenit, ideo multiformes ibi animalium partus, mutuo sese miscentibus diuersorum generum animalibus. Vnde ortum est illud prouerbium. Semper aliquid noui Africam afferre. Alexander Magnus noscendi naturas animalium desyderio inflammatus, Aristoteli philosopho in omni disciplinarum genere excellenti, scribendi de ijs prouinciam delegauit, ei aliquot millia hominum in totius Asiae, & Graeciae tractu parere iussit, quibus uenatus, aucupia, piscationes curae essent, quiq; uiuaria, armenta, aluearia, piscinas, auiaria haberent, nequid usquam genitum ab eo ignoraretur. Hos igitur percuntando quinquaginta illa de animalibus praeclara uolumina scripsit. in ijs ergo Aristoteles tradit Leaenam primo foetu quinque catulos parere, secundo quatuor, ac per singulos annos uno minus. Postquam uero unum tantum pepererit, sterilescere. Atq; foetus ipsos initio informes, ac minimas carnes esse, magnitudine mustellarum, nec nisi bimestres moueri, semestres uix ingredi posse. In Europa autem inter Acheloum tantum, de quo supra diximus, & Nessum Thraciae amnem iuxta Abderam fluentem, & Pangei montis ima ambientem, ubi Diomedes hospites suos equis apponere solebat, leones reperiri, sed longe praestantiores ijs, quos Africa, & Syria nutrit. Leonum duo genera esse, compactile, & breue crispioribus iubis, hos timidiores esse, quàm longo simpliciq; uillo, illos uulnerum esse contemptores. Vrinam mareis crure sublato reddere quemadmodum canes. hanc grauem odore esse, nec minus halitum. Raro hoc animal potare, uesci alternis diebus. Post saturitatem aliquando triduo ieiunare. in mandendo quae possint solida deuorare. Quando aluus grauatur, insertis in ora unguibus sponte protrahere. idem etiam facere post satietatem, quando est fugiendum, longitudinem uitae eorum ex eo apparere, quod pleriq; dentibus defecti reperiuntur. Polybius scribit in senecta ab ijs hominem appeti, quoniam ad persequendas feras non suppetant uires. Tunc obsidere Africae urbes, eaq; de causa cruci fixos se uidisse, ut caeteri metu similis poenae absterrerētur à noxa. Leones tantum ex feris clementia utuntur in supplices, prostratis parcunt. Vbi saeuiunt, in uiros prius quàm in foeminas fremunt, infanteis non attingunt, nisi in magna fame. Eorum animi index est cauda, sicut equorum aures. uim summam in pectore habent. Satiati innoxij sunt. Generositatem in periculis maxime ostendunt, spernentes tela. & se terrore solo diu tuentes, ac ueluti cogi ad saeuiendum sese testantes. Vrgente canum, ac uenatorum magna ui contemptim resistunt, caeduntq; in campis. Vbi uirgulta, ac syluas penetrauerint, acerrimo cursu feruntur quasi turpitudinem latebris tegentes. Vulnerati mira obseruatione percussorem nouerunt, & in quantalibet multitudine appetunt. Eum uero, qui tela quidem miserit, sed non uulnerauerit, correptum sternunt, nec uulnerant. Morientes humum mordent, & dant lachrymam leto. Cum pro catulis foetae dimicant, aciem defigunt in terram, ne uenabula expauescant. Carent dolis, nec limis intuentur oculis, nec ita uideri uolunt. Timet tamen tam ferox animal rotarum orbeis circumactos, & currus inaneis, & cristas, cantusq; gallinaceorū, sed maxime igneis. Aegritudinem fastidij tantum sentiunt, in qua medetur eis contumelia, et annexarum eis simiarum lasciuia in rabiem agit. Gustatus deinde sanguis remedio est. Illud quoque admiratione dignum, quod condito in corporis uaginas unguium mucrone gradiuntur, & aduersis falculis currunt ne refringantur, hebetenturq; ungues, quos non nisi appetendo protendunt. idem quoque & pardi, & pantherae faciunt. Plurium leonum simul pugnam primus Romae edidit Scaeuola Publij filius in aedilitate curuli. Centum iubatorum, primus omnium L. Sylla, qui postea dictator fuit in praetura. post quem Pompeius magnus habuit in circo CCCXV. Caesar dictator quadringentos. Capere eos quondam difficile fuit, & non nisi foueis. Principatu Claudij Caesaris casus rationem docuit tā generoso animali certe ignominiosam, pastoris getuli sago contra irruentis impetum obiecto, quod spectaculum mox in arenam translatum est, tanta illa feritate supra quam dici potest torpescente, capite quamuis leui iniectu operto, ita ut ligetur non repugnans, ueluti uis omnis constet in oculis. Ex quo fit minus mirum, quod dicitur à Lysimacho simul incluso iussu Alexandri strangulatum leonem. iugo subdidit eos, primusq; ad currus iunxit Romae, quo etiam per Italiam uectus est M. Antonius bello ciuili malo quodam praesagio, quod etiam generosi spiritus possent iugum subire. Primus leonem tractare ausus est, & ostendere mansuefactum Hanno Carthaginensis, propter quod damnatus fuit, quod nihil non persuasurus uir tam artificis ingenij uideretur, & male ei credi libertas, cui feritas usqueadeo cessisset. Extant clementiae leonum complura exempla. Mentor Syracusanus in Syria, cum forte Leoni obuiasset, sese suppliciter uolutanti, & quacunq; fugeret se opponenti, lambentiq; uestigia quasi adulari uellet, licet initio perterritus, animaduertit tandem in pede eius tumorem, uulnusq; & extracto surculo cruciatu animal liberauit. Helpis quoq; natione Samius in Africam naue delatus, cum forte iuxta litus minaci hiatu leonem conspexisset, arborem fuga pe-

etit, Libero patre inuocato, ut præcipuus uotorum locus esse solet, ubi nullus est spei sed nec fugienti, cum posset, fera institerat, & procumbens ad arborem hiatu, quo terruerat, miserationem quærebat. Ossis frustum auidiore morsu adhæserat dentibus, & cũ ob id pasci non posset, inedia simul, ac dolore cruciabatur. Descendit tandem ille ex arbore, & fragmẽtum ex ore leonis euulsit, quem tradunt quandiu nauis ea in litore stetit, retulisse Samio gratiam uenationis partem quotidie afferendo. ob quam causam Libero patri templum in Samo Helpis sacrauit, quod græci σωτῆρος νεὼς Διονύσου, idest saluatoris templum Dionysij appellauere. Sed longe mirabilius est, quod Appion, qui Polyhistor appellatus est, sese Romæ in circo maximo uidisse testatur. In ijs ludis inquit, leonum immanitas admirationi fuit. inter quos unus erat corporis impetu, & uastitate, terrificoq;, ac sonoro fremitu, & toris, comisq; ceruicum fluctuantibus, qui animos, oculosq; omnium in sese conuerterat. introductus quoq; inter alios plureis ad pugnam bestiarum Dacus quidam fuerat, seruus uiri consularis, cui Androdus nomen erat. hunc ille leo ubi procul aspexit, repente quasi admiratus substitit. Deinde sensim, ac placide ueluti noscitabundus ad eum accessit, tum caudã instar adulantium canum clementer, ac blande mouens, hominis sese corpori adiungit, cruráq;, & manus eius propè iam exanimati metu lingua demulcet. Androdus inter illa tam atrocis feræ blãdimenta amissum animum recuperat, paulatimq; oculos ad contuendum leonem refert. Tum quasi mutua recognitione facta, ueluti lætos, ac gratulabundos leonem atq; hominem uisos fuisse. Quare maximos populi clamores fuisse excitatos, accersitumq; à Cæsare Androdum, & causam cur tam atrox bellua sibi uni pepercisset interrogatum, ibi rem miram, & uix credibilem Androdum narrasse. Cũ prouinciam Africam pro consulari imperio dominus eius teneret, iniqs eius et quotidianis uerberibus ad fugam coactum se fuisse, &, ut à domino terræ illius præside tutiores latebræ forent, in arenarum solitudines concessisse, eo consilio, ut si cibus defuisset, aliquo modo mortem oppeteret. Tum medio, ac flagranti sole specum quandam nactum remotam, ac latentem in eam se recondidisse, nec multo post ad eã uenisse hunc leonem, pede uno debili, atq; cruento edentem gemitus, & dolorem, ac cruciatum uulneris præ se ferentẽ, territum sese, ac pauefactum primo aspectu. Sed postquam introgressus leo habitaculum illud, ut re ipsa apparuit, suum, delitescentem conspexit, mitem ac mansuetum ad se accessisse, sublatumq; pedem, quasi petendæ opis gratia porrexisse. ibi stirpem ingentem uestigio pedis eius inhærentem euulsisse, conceptamq; saniem expressisse, et sine ulla iam formidine exiccasse, ac detersisse cruorem. Quo facto, leuatum dolore leonem, pede in manibus eius posito recubuisse, & paululum indulsisse qeti. Postea uero ex eo die totum triennium se, & leonem in eadem specu, eodemq; uictu uixisse. Quippe leonẽ è feris, quas uenabatur, opimiora mẽbra ad specum ferre solitum, quæ ipse, quoniam ignis copia non esset, meridiano sole torrens epulabatur. Sed ubi eum uitæ illius ferinæ molestia cepit, leone uenatum profecto specum reliquisse, & tridui uiam permensum uisum à militibus, atq; apprehẽsum fuisse, et ad dominum ex Africa Romam deductum. Hũc statim rei capitalis damnandum, obijciendumq; bestijs curauisse, percepisse se iam hunc quoq; leonem olim suum fuisse captum, & Romam pductum, gratiam ergo sibi beneficij, ac medicinæ retulisse. Quæ cũ Androdus narrasset, dimissum statim à pœna absolutum fuisse, leonemq; ei suffragijs populi donatum, quem postea loro tenui reuinctũ per urbem ducere uisus est donãtibus passim ipsum ære, Leonem uero omnibus uario flore spargentibus, ac simul

clamantibus, hic est leo hospes hominis, hic est homo medicus Leonis. Leones in Syria nigri nascũtur (ut tradit Aristoteles) et in Aegypto, qui formicæ dicuntur, de qbus supra diximus. Leones coëunt auersi, quẽadmodum Lynces. Cameli. Elephanti. et Rhinocerotes, et Tigrides. À leone terrestri marinus quoq; leo appellatus est, ex cãcrorum genere, de quo supra diximus. item chamæleõ, quasi paruus leo. Nascitur in India figura, et magnitudine lacerti. nisi crura essent recta, et excelsiora. latera uentri iunguntur, ut piscibus, et spina simili modo. Eminet rostrum simile suillo. cauda prælonga in tenuitatem desinens, & implicans se uiperinis orbibus. ungues adũci. motus tardior, ut testudini. corpus asperum, ut Crocodilo. oculi in recessu cauo prægrandes, et corpori concolores. nunquam eos operit, nec pupillæ motu, sed totius oculi uersatione circum aspicit. ipse accessus hiãti semper ore. Solus animaliũ nec cibo, nec potu alitur, nec alio, q̃ aëris alimento. Circa caprificos ferus, alioquin innoxius, & coloris natura mirabilior. Mutat nanq; eum subinde & oculis, & cauda, & toto corpore, redditq; sem p quẽcunq; proxime attingit, præter rubrũ, candidumq;. Ouidius. Id quoq; quod uentis animal nutritur & aura, Protinus assimulat texit quoscunq; colores, Defuncto pallor est. Caro in capite, & maxillis, & ad commissuram caudæ admodum exigua, nec alibi toto corpore. sanguis in corde, & circa oculos tantum. Viscera sine splene. hybernis mensibus latet, ut lacerta. Democritus philosophus peculiare uolumen de Chamæleõte edidit, plenum mendacijs, nec alia causa legendum, q̃ ut ad risum excitemur, inter cætera uim eius esse maximã scribit contra accipitrum genus. Detrahere enim superuolãtem ad se, et uoluntarium præbere lacerãdum cæteris animalibus. Caput eius, et guttur, si roboreis lignis uratur, magnorum imbrium, ac tonitruum concursus facere. linguã si uiuenti exẽpta sit, ad iudiciorum euentus pollere. Cauda flumina, & aquarum impetus sisti. Ab hoc & chamæleon herba appellata ob uarietatem foliorũ. Mutat enim cũ terra colores, hic niger, illic uiridis, alibi cyaneus, alibi croceus, & alijs coloribus. Duo eius genera. marem dicunt, cui flos purpureus est, Fœminam, cui uiolaceus. Vno nascũtur caule cubitali, crassitudine digitali. Quidã buphonẽ nominãt, qđ à bobus deuorata angina eas necat. Græce quippe βοῦς Bos dicitur, φόνος mors. Alij cynozon uocant, quod fœtore eius ricini è canum auribus decidãt. κύων enim canis est, ὄζειν fœtere. Chamæleõtem quidam Ixion uocant, quod quibusdam in locis uiscum gignit album sub alis foliorum maxime circa canis ortum. Apud græcos enim ἰξὸς uiscum, dicitur. Cum hac herba idem Democritus scribit sinistrũ pedem chamæleontis torreri in furno, additoq; unguento in pastillos digeri, eos in ligneo uase cõditos præstare, ut qui gerit, omnino sit inuisibilis. À leone etiã leontophonos dicitur, de quo superius diximus paruũ animal, nec alibi nascẽs, quàm ubi leo nascitur, quo gustato, statim leo expirat, idcirco corpus eius adustum aspergunt alijs carnibus polentæ modo, & ita leonibus insidiantur, ac etiam cinere necant. Non immerito igitur hoc odit leo, uisumq; dilaniat, & citra morsum exanimat. ille contra urinam spargit prudens. hanc quoq; leoni pestiferũ esse. et leõtopetalon herba, quam alij rhopadiõ uocant, folio brassicæ, caule semipedali. leui. cuius semẽ, in cacumine i siliqs ciceris modo, radix rapæ similis. grãdis. nigra, nascitur in aruis. Radix aduersatur omnium serpentium generibus, ex uino pota. nec alia res celerius proficit. Et leontopodion alia herba, quam & lithoron. & dorypetron. & toropetron uocant, caulibus ueluti rosæ capita sustinens, nascitur in campestri, & gracili solo. Semen eius lymphatica somnia facere dicitur. & os leonis alia herba florem faciens purpureum

pulchrum. Columella, Narcissiq; comas, & hiantis saeua leonis ora feri. Item à leo leæna, quæ et lea dicitur. Virgilius, catulorum oblita leæna. Lucil. Irritata leæ iaciebant corpora saltu. & leoninus. & leo. leontius. leogorus. leodamus. Leocrates sculptor insignis. Leocritus. Leonides nobilis Spartæ, deinde Lacedæmoniorum rex, qui aduersus Xerxem penè incredibilia egit. Item Leonides alius pædagogus Alexandri. Leosthenes. Leostratus. Leochares propria nomina. Item Leopardus, qui ex leone, & panthera natus est, uel ex pardo, ac leæna nigris maculis leoninam pellem distinguentibus. Pardus animal est, cuius fœmina pardalis dicitur & panthera, quasi tota fera, quippe πᾶν græce totum dicitur. θὴρ fera. Sæuiores in hoc genere sunt fœminæ, quàm mares. Numerosæ i Hyrcania, minutis orbiculis superpictæ, ita ut oculatis ex fuluo circulis, uel cærulea, uel alba distinguatur tergi suppellex, & earum colore mirum in modum quadrupedes omnes solicitātur, sed capitis toruitate terrentur. Quapropter occultato capite reliquas dulcedine inuitatas corripiunt, discernūtur à maribus solo candore. A` nostris uariæ appellantur. Sunt qui tradant ijs in armo similem lunæ esse maculam crescentem in orbem, et pari modo cornua causantem. Primus Scaurus ædilitate sua uarias centum quinquaginta in urbe ostendit. Deinde Pōpeius Magnus quadringentas decem. Diuus Augustus quadringentas uiginti, hoc solum ex omnibus animalibus odoratum esse affirmant. A` pardali pardalianches deducitur, hoc est aconitum, qđ Hyrcani hoc gramine carnes (ut diximus) illinunt, & per semitarum compita spargentes exhibent, quarum fauces hoc cibo hausto angina obsidentur. item à pardali camelopardalis, animal, quod nabin Aethiopes uocant, collo similem equo. pedibus, & cruribus boui. Camelo capite, albis maculis rutilum colorem quadam pantherarum similitudine distinguentibus. Primus Cæsar dictator Circensibus ludis eam Romæ ostendit. Postea frequenter uisa est aspectu magis, quàm feritate conspicua, & ob id à quibusdam ouis appellata. Camelus notum animal est, pascitur inter armenta in oriente. duo genera sunt bactriæ, et arabiæ. Differunt, quod illi bina habent tubera in dorso, uulgo nunc Dromedarios uocant, hi singula, & in pectore alterum, cui incumbant. Dentium superiore ordine carent ut boues, exercentur dorso, ut iumenta, & equitatu in prælijs. uelocitate equos excedunt. Sed sua cuique mensura est, sicut uires. tactis poplitibus prosternunt sese, atq; ita onerantur. Postquam quod satis est acceperunt, surgunt, nec ultra assuetum procedunt spatium, nec plus instituto onere recipiunt. Odium aduersus equos naturale gerunt. Sitim quatriduo tolerant, implenturq; cum bibendi occasio est, & in præteritum, & in futurum. Aquam prius conculcatione obturbant, aliter non gaudent potu. Viuunt quinquagenis annis. Multi etiam centenis. ueneris rabiem & ipsi sentiunt, propterea etiam fœminas castrant. ita fortiores negato coitu fiunt, et bello aptiores, colorem habent pullum, atq; natiuum, ob id uulgo pullum colorem camelinum uocant. PROSTRATVM. Victum. profligatum. extinctum. Sternere proprie est de statu deijcere, & quasi in terram extendere. Virgilius, Sternitur infelix Acron. Idem. Strata iacent passim sua quæq; sub arbore poma. Hinc prosternere fit, quod aliquando est in terram deijcere. Apuleius, Puellamq; reluctantem tandem prostrauit. Aliquando uincere. profligare. extinguere. Sallustius, Prostratisq; militibus, fugæ se dedit. Sternax quoque equus dicitur, qui excutit, ac in terrā deijcit sessorem, hoc est ferox, asper. Virgilius, Et sternacis equi. Per metaphorā sternere aliquādo pro extendere capimus. à quo fit insternere. Vnde sternere, atque insternere humi tapetas, frondes, flores, aliaq;

huiusmodi dicimus. Hinc stragula dicta opertoria lectorum, ubi & discumbere solebant, & quiescere. Varro. Ac quicquid insternebant, a sternendo stragulum appellabant. Hinc etiam equorum operimētum instratum uocatur. Et quoniā sternendo fit, ut id supra quod sternimus, hoc est extendimus aliquid, tegamus, Sternere aliquando pro tegere, atque implere accipitur. Vnde sternere equos dicimus, hoc est instratis tegere. Sternere lectos cooperire. Sternere humum floribus, implere. Virgilius, Sternitur omne solum iaculis, in qua significatione consterno quoque accipitur, dum tertiæ est coniugationis. Idem, it stridor, & alte Consternunt terram concusso stipite frondis. Quando uero est primæ coniugationis, pro deijcere duntaxat accipitur, Sallustius, Qua uictoria elati hostes nostri territi, atque animis consternati discessere. Idem. Equi sine rectoribus exterriti, aut saucij consternantur. Hinc consternatio deiectio animi dicitur ex aliquo subito metu. & externo, quod ueteres usurparunt pro eo, quod est dementem facio. Pacuuius. Sed etiam miseram, quam frequens luctus externauit. item, quoniam sternendo, hoc est extendendo, & id, quod extendimus, & id supra quod extendimus, complanamus, atque componimus, fit ut sternere quoque aliquando pro componere, ac complanare usurpemus. & stratum dicimus complanatum, atque compositum. Vnde stratum mare dicimus. Virgilius, & omne tibi stratum silet æquor. & stratas uias, siue quod complanatæ sint, siue quod lapidibus tectæ. idem. Miratur portas, strepitumq;, & strata uiarum. item quia iacendo quodammodo extendimur, fit ut eos etiam se sternere dicamus, qui se ad iacendum collocant, ut quiescant. Idem Sternunt se somno diuersæ in littore Phocæ. Hinc stertere dicimus dormire. Persius.

Stertimus, indomitum quod despumare falernum
Sufficiat, quinta dum linea tangitur umbra.

A` sterno etiam fit substerno, à quo & substratum. item sternuo, à quo sternuto frequentatiuum. Vnde sternutatio, & sternutamentum. & sternutatorium medicamentum, à quo ad sternuendum excitamur. Etenim qui sternuunt quodammodo toto corpore extenduntur, licet enim sternutatio à capite præcipue sit, fit tamen sternuendo quædam totius corporis extensio, quod in alijs corporis eruptionibus non accidit. Nam cum tres partes principales nostri corporis sint, caput, thorax, et aluus, flatusq; alui expiratio sit, ructus uentriculi, sternutamentum capitis solo sternutamento ferè totum corpus extenditur. ideoq; nō modo caput, sed reliquas etiam partes bene ualere indicio est. Quamobrem moribundos interdum sternutatorio excitare solemus, tanquam si hoc effici nequeat, nulla amplius sit spes salutis. Vnde consuetudo inualuit, ut sternutatio ueluti bonæ ualetudinis indicium sacra habeatur, & sternutantes salutemus, ac bene eis precemur. Quod Tiberiū quoq; Cæsarem alioqui tristissimum, & plenum semper solicitudinis hominem, etiam in uehiculo exegisse tradunt. & aliquos constat nomine quoq; consalutare religiosius putasse. item à sterno stramen. & stramentum, quod solo quiescendi gratia sternant. Vnde lectus, & lectica à legendis, hoc est colligendis stramentis, atque herbis, ex quibus fierent, dicta sunt, quamuis aliqui à græcis potius deduci uelint, qui λέκτρον lectum dicunt, uel quod fatigatos ad quiescendum alliciat. A` lectus, & lectica diminutiua fiunt lectulus, & lecticula. Suetonius. A` cœna in lecticulam se lucubratoriam recipiebat. item à lectus lectisterniū, cū sacrorū gratia lecti in tēplis sternebātur ad discumbēdū, siue etiam pnoctandū. item à lectica lecticariū, q lecticam ferebāt. Itē à sterno, siue stratū stratumino deriuatur, qđ est stratū firmo. Ply. Maiores, potētioresq; si sit occaso silice;

uel glarea sterni, ora utrinq; lapidibus stratuminari, & alio superintegi. Sterno autem à græco deducitur, qđ est στρωννύω, À quo στρωτὴ strata dicitur. Hinc lithostrata uocata sunt pauimenta, quæ exiguis lapillis sternuntur, de quibus supra diximus. item à sterno strages deducitur, qđ significat cladē, depulsionem. profligationem. iacturam. Quippe ueteres sterno, & fligo in eadem significatione accipiebant. Liuius. ipse se in terram fligit cadens. Accius. Nec perdolescit fligi socio morte. Ab hoc composita fiunt affligo, quod significat proprie prosterno, & in terram extendo. Plynius, At canis ille horrētibus per totum corpus uillis, ingenti primum latratu intonuit, mox in ceruicem assultans, contráq; belluam exurgens, hinc & illinc artifici dimicatione, qua maxime opus esset, infestans, atq; euitans, donec assidua rotatū uertigine afflixit, ad casum eius tellure concussa. Cæsar, Neq; si quo afflictæ casu fuerint, exigere sese, atque eleuare possunt. Per metaphoram tamen affligere aliquando pro perturbare. angere. uexare accipimus. Celsus. Corpus uarijs morbis afflictum. Seneca. Vt animum uarijs curis afflictum oratione lenirem. infligo. incutio. infero. Profligo. deijcio. depello. perdo. Vnde profligatum exercitum dicimus, hoc est prostratum. deiectum. afflictum. perditum & proflictas res, hoc est perditas, & ad cladem, perniciemq́; deductas. Confligo, dimico. Confligere enim proprie dicuntur, qui dimicando se inuicem sternunt. Vnde conflictus strages, & mutua profligatio appellatur, quæ & cladès dicitur à græco κλαδάω, quod est amputo. frango. Vnde κλάσμα fragmentum, & confractio appellatur. Sunt etiam qui cladem quasi cadem à cadendo dictam uelint. Quidam à calamis, quasi calamidem, hoc est calamitatem. VASTA. Magna, de quo supra diximus. PRISCA FIDES. Veterum credulitas. POST TVA MVNERA. Postquam tu ludos populo exhibuisti. HAEC. Quæ ab Hercule aduersus leonem gesta sunt. ACTA. Gesta. Ago quid proprie significet, intelligi potius, quàm uerbis exprimi potest. Dicere tamen licet, quod agere est operari. Nam qui sedet, qui stat, qui cogitat. quiescit. iacet. moritur, aliquid agere dicitur. ita ut nullus, qui modo uiuat, esse unquam possit sine actione. Quippe & ipsum uiuere agere est. Vnde & uitam agere dicimus, & agitur mecum bene, idest sum in bona conditione. et præclare tecū agitur. Optime cum illis agetur, si diutius uiuent. Melius cum hominibus ageretur. peius. incommodius. pessime tecum ageretur, & alia huiusmodi. Cicero. Cum illo uero quis nescit actū esse præclare, mecum incommodius? Nonnunquam etiam actiue ponitur. Valerius Maximus. Bene egissent Athenienses cum Melciade, si eum post trecenta millia Persarū Marathone deuicta in exilium protinus misissent, ac non in carcere, & uinclis mori coēgissent. Quid inter agere, facereq́; intersit, supra declarauimus. ab his actus, & factus deducuntur. Quintilianus, Flexus ille, &, ut sic dixerim, motus dat actum quēdam, & factum. Hæc ita differunt, ut actus sit, cum nihil remanet. Factus, cum opus aliquod extat. iurisconsulti agere dicunt, cū causam in iudicio habent. Quoniam uero bis de eadem re cū ijsdem iudicibus agere non licebat, factum est illud prouerbium. Actum ne agas. Et actum agere dicimus, cum quid frustra agimus. Hinc actum esse semper in malam partem accipimus, ut actum est de rep. hoc est resp. extincta. desperata. perdita est. Teren. Actum est, siquidem hæc uera prædicat, hoc ē, nulla amplius spes est, non aliter, quàm in iudicio, ubi lata semel sententia retractari non potest. Idipsum alio modo dicere solemus. Conclamatum est, quod inde tractum est, quia, cum spiritus uitalis aliquando interclusus fallere homines soleret, mortui aqua calida ablui consueuerunt, & per interualla con

clamari. In quo cum liberari nequirent, post ultimam conclamationem, quasi rebus desperatis urebantur, & cineres eorum condebantur sepulchris. Vlpianus agere, gerere, & contrahere ita diuidit, ut actum generale uocabulum sit siue uerbis quid agitur, ut in stipulatione, siue re, ut in numeratione. Contractum uero, ultro, citróq; obligatio, ueluti emptio. uenditio. locatio. conductio. societas. Gestum res facta. alij gesta, & acta ita distingunt, ut gesta sint in administratione magistratus, & in bello, ac in rebus maioribus ad rempu. uel ad plurimos spectantibus, ut gesta Alexandri. gesta Pompeij. gesta Cæsaris. Acta etiam priuatarum rerum, & minorum, ac familiarium. Cicero. an in commentarijs, & chirographis, & libellis se uno authore prolatis, ac ne prolatis quidem, sed tantummodo dictis acta Cæsaris firma erunt? Aliquando etiam non acta, sed actus in eodem sensu dicimus. idem. Quod si de mea uita, atq; actibus huic conuitiatori respondeo. Lucanus, licet ingentes obruperit actus. Agere aliquando pro dicere capimus. Terentius, Est'ne ipse, de quo agebam? Vnde agere gratias dicimus, hoc ē uerbis, quam gratum aliqđ habuerimus, siue quam grati animo simus, ostendere. Aliquando pro facere. Virgilius, His actis propere exequitur præcepta Sibyllæ. Nunc pro ducere. uehere. Sene. Vt qui tum regis armenta agebat. Varro. Non hos pactolus aureas undas agens eripiet unquam è miserijs. Virgilius, Siue errore uiæ, seu tempestatibus acti. idem. Accelerant acta pariter testudine Volsci. item pro tractare. Martialis. Semper agis causas. Modo pro persequi. Virgili. Quam procul incautam nemora inter cresia fixit Pastor agens telis. Lucanus, terráq;, mariq; Iussus Cæsar agi. Modo pro agitare. Plautus. Aedepol eam agam uerberibus. Virgilius, Prodigijs acti cœlestibus ossa piabunt. À quo agito uerbum, concutio. moueo. uerbero. Vnde agitator. Idē. Sæpe oleo tardi costas agitator aselli. aliquando persequor, infesto. Idem. Galbaneóq; agitare graueis nidore chelydros. Veteres accetare pro agitare dixerunt. Quandoque pro uertere. Idem. Ipse ter adducta circùm caput egit arena. Nonnunquam pro expellere fugare. Idem. & membris agit atra uenena. interdum pro extendere, porrigere. Cicero. Vera gloria radices agit, atque etiam propagatur. Plerunque pro cogitare. moliri. Virgilius. Id quidem ago, & tacitus Lycida mecum ipse reuoluo. Sæpe pro trahere. Apuleius. Tot simul casus diuersum eū agebant. hinc spe, illinc timore trahebatur. Plerunque etiam pro urgare. Cicero, Perinde ac si furti cum eo egisset. item pro efflare, expirare. Cœlius ad Ciceronem. Hortensius, cum has literas scripsi, animam agebat. Præclare Martialis uno tetrasticho diuersas huius uerbi significationes expressit.

Semper agis causas, & res agis Attale semper.
Est, non est quod agas, Attale semper agis.
Si res, & causæ desunt, agis Attale mulas.
Attale, ne quod agas desit, agas animam.

Præterea agere aliquem reum, dicimus accusare. Peragere uero reum, condemnare. Agere sese est incedere: Virgilius. Ecce gubernator sese Palinurus agebat. Agere cum populo, & concionem habere, diuersa sunt. Etenim cum populo agere, est rogare quid populum, quod suffragijs aut iubeat, aut uetet, Concionem uero habere, est uerba facere sine ulla rogatione. Est etiam quando agere pro tractare accipitur. Cicero, id nunc cum hoste agamus, ut induciæ fiant. item pro effingere, ut ago stultum, hoc est fingo me stultum, siue repræsento stultum. Hinc comœdiarum, & tragœdiarum, & aliorum huiusmodi dicuntur actores, quoniam diuersorum hominum gestus agunt in Scena. item orator quia causam, & gestum uultus, ac corporis agit, actor

uocatur, & tum ipsa pronuntiatio, tum oratio, quæ habetur, cũ etiam oratio scripta, actio est uocitata, & partes comœdiæ, & tragœdiæ actus uocantur à gestibus histrionum, q ex hoc ipso actuosi dicuntur. item spatium in agro centum uiginti pedum, de quo supra diximus, actus nuncupatur. iurisconsulti actum, & iter ita distinguunt, ut iter sit quò quis pedes, uel eques commeare potest. Actus uero in quo armenta trahere, & uehiculum ducere licet. item actus generali uocabulo significat omne, quod agitur, & actor dicitur omnis, qui aliquid agit, & actio omnis actus. Vnde actionem iurisconsulti uocant ius, quod cuiq; debetur in iudicio prosequendi. Propter quod Vlpianus duo actionum genera esse scribit in rẽ, quæ dicitur uendicatio. & in personam, quæ conditio appellatur. in rem actio est, per quam rem nostram, quæ ab alio possidetur, petimus. in personam actio est, qua cum eo agimus, qui obligatus est nobis ad faciendum aliquid, dandum'ue. Differtq; actor ab authore, quod actor est, qui recitat. Author, qui opus facit. Vnde scriptores ipsos comœdiarum, siue tragœdiarũ, siue aliorum huiusmodi operum authores uocamus, & quicunque fecit aliquod opus, ut puta, qui egit bellum, egit pacem, authorem hũc operis, authorem belli, authorem pacis dicimus, non actorem, quamuis res ipsæ gestæ acta aliquando appellentur. Neq; est author primitiuum nomen (ut Seruius existimat) sed à græco deducitur.

Quippe græci αὐθέντην authorem dicunt. αὐθεντείαν authoritatem, αὐθέντημα authoramentum, αὐθεντάειν authorare, αὐθεντικὸν authoratum, quod nonnulli græca uoce authenticum dicunt. Hæc uero ab αὐτὸς deriuari certum est, quod ipse interpretatur, quoniam qui author est, per se ipse facit, non ab alio accipit. Propter qđ sine, C, scribi debet, cum in hoc significatu accipitur, & communis est generis. Nam cum ab augeo uerbo deriuatur cum. C. scribitur auctor, et longe aliud significat, hoc est eum, qui auget, & fœmininum eius est auctrix. Diciturq; à græco αὔξω. Authorem etiam dicimus eum, in quo est uis, potestas, & dignitas, nec ab alio pendet. Vnde authoritas est appellata. Liuius. Decreuerunt enim ut cum populus regem iussisset, id sic ratum esse, si patres authores fierent, hoc est si authoritatem suam, & decretum interponerent, si ratum haberent, siue ratificarent, & comprobarent. idem. Maiores nostri nullam, ne priuatam quidem rem agere fœminas, sine authore uoluerunt, in manu eẽ parẽtum. fratrum. uirorum. item authores pupillorum uocantur, in quorum administratione infirma ætas, resq; eius sunt. Paulus. Etiam si non interrogatus tutor, siue author fuit, ualet authoritas eius, cum se probare dicit id, quod agitur, hoc est authorem fieri. Pomponius. Etsi pluribus datis tutoribus, unius authoritas sufficiat, tametsi tutor authoretur. Hinc authores sententiæ alicuius, siue consilij uocantur ij, quorum sententiam, siue consiliũ sumus secuti. Vnde militum duces authores appellantur. & authorare dicitur obligare sibi, atque subijcere. Liuius. Signo suo compressas tabulas misit, & uero pignore uelut authoratum sibi proditorem ratus est. idest obligatum, atq; subiectum. Valerius. Et authorato socijs officio. Et iurisconsulti titulum habent de legendo, uel authorando milite, et legionum, ac auxiliorum descriptione. Hinc fit authoramentum, quod est obligatio quædam, siue stipendium, uel pretium alicuius militiæ, ac pugnæ, actionisq;. Quinti. Nec difficilem sanè ab illo authoramento præsertim habuisset missionem, sed noluit gladiator uiuere. Cicero. Quorum ipsa merces authoramentum seruitutis est. Seneca. Nullum sine authoramento malum est. Auaritia pecuniam promittit. Luxuria uarias uoluptates. Ambitio purpuram, & plausum. Mercede te uitia solicitant. Suetonius, Munus gladiatorium dedit, rudiarijsq; quibusdam reuocatis authoramento centenum millium. Ab hoc fit exauthoro uerbum, quod est authoramento, hoc est stipendio, & pretio illo, siue mercede priuo. à quo exauthorari milites dicuntur, qui missionem habuerunt. Nihil cum ijs commune augeo uerbum habet, cuius significatio nota est. à quo fit augumentum. & auctus. & auctio. & augumento uerbum. à quo augumentatio. & coaugumento, & coaugumentatio. Auctio uenditio est in publico, quæ fit licitatione, hoc est aucto ab emptoribus pretio, cũ res traditur plus offerenti, & qui ita uendit auctionari dicitur. & uenditor ipse uocatur auctionarius. Auctarium quoq; ab augeo deducitur, significatq; quod super mensuram, aut põdus iustum adijcitur, ut cumulus adiectus in modio. Plautus. Auctarium adijcito, uel mille nummũm plus q̃ potest. & auctum spatium Circi. quod super definitum nomen uictoriæ adiungebatur. item adaugeo. à quo adaucto. Accius. Quibus rem suam, & patriam nostram quondam adauctauit pater. Et augifico. Ennius. Et tabes numeros augificat suos. Item magmentum, quod ueteres dixerunt, quasi maius augumentum. & auxilium, quoniam augebant numerum ij, qui accedebant, ut adiumento essent alienigenæ. à quo auxilior uerbum, quod significat adiuuo, opem fero. Vnde auxiliator, & auxiliatrix, & auxiliares copiæ. item macto, quasi magis augeo. & mactum. & macte uirtute, de quibus superius diximus. Item autumnus, quod tunc maxime augentur hominum opes coactis terræ fructibus. ab eo autumnalis. Vnde autumnale tempus dicimus, & autumnitas. Varro. Retineat uiatorem meridie prætereuntem. nam fontem autumnitas exiccauerat. idem, Quia autumnitas uentosa fuit. Ago à græco deriuatur. Quippe græci ἄγω dicunt duco. Ab ago agea, uia in naui, quod in ea maxime quæq; res agi solent. & actuaria nauis, quod cito agi possit. & hippagium, atq; hippago, de quibus supra diximus, et æger, quod qui morbo correptus est, grauius agitur, hoc est agitatur. à quo ægresco. æger fio, & ægritudo morbus, & ægre aduerbium, quod significat modo cum difficultate. Virgi. Ergo ægre rastris terram rimantur. Modo moleste, Vnde ægre ferre dicimus, hoc est moleste ferre. & ægrotus. à quo ægroto uerbum. & ægrotatio. ægrotus ab ægro ita differt, quod æger animo est, ægrotus corpore. Sic & ægritudo animi est, ægrotatio corporis. Cicero. Sed proprie ut ægrotatio in corpore, sic ægritudo in animo nominatur. Ab ægro fit ægrior comparatiuum. & ægerrimus superlatiuum. item ab ægre ægrius. & ægerrime. Et integer, hoc est perfectus, quasi minime æger. Vnde corpus integrum dicimus, cui nihil deest. & integrum uirum, qui omni uirtute præditus est. Ab hoc integrior. integerrimus. integritas. integre. integrius. integerrime. & abintegro aduerbium, quod significat rursus, quasi res perfecta rursus inchoetur. Virgilius, Magnus ab integro seclorum nascitur ordo. hoc & deintegro dicitur. & integro uerbum, quod aliquando significat perficio, proprie tamen rursus inchoo. Virgilius, ramoq; sedens miserabile carmen Integrat. ab hoc fit deintegro. & deintegratio. Reperitur etiam attegro pro integro. Vnde ueteres attegrare uinum in sacrificijs, hoc est augere dicebant. & actiuum apud grammaticos, quod passiuo opponitur. à quo actiue aduerbium. & acto frequentatiuum, quod non est in usu, sed usurpatur aliud ab eo frequentatiuum actito. à quo actitatio, quæ proprie in causis dicitur. & acta ab actitatis ita distinguntur, quod acta sunt, quæ extra iudicium fiunt. Actitata ea, quæ in iudicio. Item ab ago fit aliud frequentatiuum agito, quod est commoueo. concutio. à quo subagito, quod est ineo. Plautus. Dum ille meretricem subagitat, ego quiesco. ab ijs agitatio, et subagitatio deducũtur. Et ager cũ suis deriuatiuis, qđ in eo aliqd agatur. & age age

uero. agedum. agemodo eia age, quæ aduerbia hortantis sunt, & agolum pastoralis baculus, quo pecudes aguntur. & agaso, qui equos ducit. Plyn. Athenio in ima tabula, quam maxime inclaruit, agasonem cũ equo pinxit, q nisi in iuuenta obijsset, nemo ei compararetur. & agina foramen, quo inseritur scapus trutinæ, hoc ẽ in quo trutina agitur. i. uertitur. Ex quo aginatores dicuntur, qui exiguo lucro mouentur. & aginari, uilia negotiari. Et axis, de quo supra diximus, circa quem agitur, hoc est uoluitur rota. item quando tabulam significat, q agatur, hoc est adigatur parieti. Et actuosus, q semper agit. Sene. iracundos feruida animi natura facit, est enim actuosus, & pertinax ignis. item qui gestus agit. ut supra diximus. Et agilis. leuis. dexter, quiq; sese facile agit, à quo agilitas, hoc est dexteritas corporis dicta. & agiliter aduerbium, hoc est facile, & cũ dexteritate. Et agmen quod proprie significat agentem sese, hoc est ambulantem multitudinem. Virg. et lõgum per ualles pascitur agmen. idem. uocat agmina sæua sororũ. aliquando pro incedenti exercitu ponitur. Sallu. Egomet in agro, aut in prælio consultor. & pro coarctante se multitudine, ut maiorẽ impetum faciat. Virg. illi agmine facto Laocoonta petunt. Et agonium dies, in quo rex hostiã immolabat. Hostias. n. antiqui etiam ab agendo agonias uocabant. Agonius quoq; dicebatur deus præsidens rebus agendis, & agonaliæ eius dei festa, quamuis aliqui agonia dicta uelint sacrificia, quæ fiebant in monte, qđ agones montes uocitabant. Vnde Romæ mons Quirinalis agonus, & collina porta Agonensis appellata. Agoræus non ab ago deducitur (ut quidam falsò existimauere) sed græca uox, & à nostris nundinarius dicitur. Hora. Dauniæ defende decus camœnæ Leuis agoræe. Ab ago cõposita fiunt mango mangonis, quod manu agatur, quẽadmodum diximus. & mungo, quasi mucum ago è naribus, id enim proprie mungere est. & mucus nariũ humiditas. à quo mucidus, & mucosus deducitur, Item emungo, quod est nares purgo. emunctum etiam aliquãdo pro exhausto ponimus. Et emungere lucernam dicimus, hoc est lychnum proferre. Mucor uero lanugo est, quæ diutino situ contrahitur, quẽadmodum in pane. carne, alijsq; huiusmodi fieri uidemus. à quo mucidus. Mucum quidam à græco deductum uolunt. Nam græci μύξαν mucum uocant. & μυξῶνα mucosum. item ab ago eugium (ut quidam putant) quasi euagium, ut sit ex græco εὖ, quod significat bene, & latino ago compositum, & uox boni ominis facta, cum primo uir cum uxore concũbit. Est. n. eugium media pars inter naturalia muliebria. Næuius. Siue eugio puellã inuenit. Laberius. Quare tam arduum ascendis, an concupiscis eugium frangere? Adigo, quod est immitto. adiũgo. applico. Virg. sed uiribus ensis adactus Transadigit costas. interdum circumago, aduro. circumuro. Vnde adagium dicitur prouerbium, quasi circùmagium, quod per ora omnium circunferatur, sicut adustum dicimus circumustum. Gel. Hinc natum est frequens apud græcos adagium, οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐς Κόρινθον ἔσθ᾽ ὁ πλοῦς, hoc est, Non cuiuis homini continget adire Corinthum. idem. Vetus adagium est, Nihil cum fidibus graculo, nihil cum amaracino sui. Quod de ijs dicitur, qui se ijs rebus, quas ignorant, petulantius audent immiscere, uel de rebus suis nimis præsumunt; quale est illud. Sus Mineruam, Vel, quod dici solet, Asinus ad lyram, Vel, anseres inter olores strepere. Graculus nota uulgo auis est cornici similis, nisi quod longe minor est. Nomen habet à sono oris, uel quod gregatim uolet (ut placet Varroni) siue (ut alij putant) à gerendo, quod iacta segetum semina gerant, uel quod ex oliuetis cubitum se recipientes duas pedibus baccas, tertiam ore gerant. Huic soli aui furacitas auri, atq; argenti mira est. Propterea & Monedulæ dicuntur, quasi monetulæ à furandis monetis. Tria earum genera. Maiusculæ similiores cornicibus, nisi quod nigriores. Minimæ, & inter eas mediæ, quibus rostra, & pedes rubent. Sunt etiam qui graculos à gracilitate uocatos existiment propter paruitatem. Gracile. n. tenue dicimus. Hora. Quis multa gracilis te puer in rosa. Turpilius. Nosti quàm sit gracili corpore. Hoc & gracilens dicitur. Næuius. Vide gracilẽtis colorem, et quàm subito factus est gracilens. & gracilentum. Ennius. Deducunt habiles gladio filio gracilento. Hinc gracilitas, hoc est tenuitas, quæ & gracilitudo dicitur. Accius. Tametsi attenuitas, & gracilitudo facit ne dubitem. & gracilium. Næuius. Quis non irrideret uentris gracilium? De amaracino unguento supra diximus. Perinde autẽ dicitur. nihil cum amaracino sui, ac si diceretur. Nihil cœno cum unguento. Veteres pro adigo adasso scripsere. Plautus. Vtinam diui adassint ad suspendium. Adagia autem fœminino genere, modo ad agendum apta dicitur, modo uetula recentis partus. Circũago modo circunduco. Apuleius. Nudumq; hominem circumagens omnibus ostendebat. Modo insequor. Curtius. Nec uulneratum, & ferè semineœm circumagere desiterunt. Aliquando retrouerto. regredior. conuerto. Plyni. in ponte prætenui duabus capellis obuijs ediuerso, cum circumactum angustiæ non caperent, nec reciprocationem longitudo. Perago, quod est perficio. Seneca. Omnia inchoat. nihil peragit. Martialis, Rem peragit nullam Sertorius, inchoat omnes. interdum duco, siue produco. Plautus. Nauem peragit in portum. Apuleius, et multas noctes peregi insomnes. item pergo, quod modo significat prosequor. perseuero. Virgilius, O dea si prima repetens ab origine pergam. modo ago. Cicero, Perge & nobis nomina testium indica. Virgilius, Pergite pierides. nonnunquam iter ago. Quintilianus, Dum forte in agrum pergenti obuius factus esset. Ab hoc pergula deducitur, de qua supra diximus. Transigo, modo duco. Plynius, Vt æstatem hanc quietus transigam. Modo paciscor. Vlpianus tamen transigere, ac pacisci ita distinguit, ut transigere in re dubia, & lite incerta, nec finita dicamus. Pacisci uero cum donationis causa rem certam, & indubitatum liberaliter remittimus. Paulus uero transacta finitaue intelligit, non solum de quibus controuersia fuit, sed etiam quæ sine controuersia sint possessa, ut sunt iudicio terminata. transactione composita. longo tempore silentio finita. Ab hoc transactio deducitur. Abigo, quod proprie est expello, quasi extra ago. Hinc abigere muscas à facie dicimus. abigere oues. capras. iumenta ab horreis. uineis. pratis. Et abacti magistratus dicuntur, qui coacti deposuerunt imperium, quasi à magistratu expulsi. Nam abacti, lingua gallica serui appellantur. Abigere quoque est furto tollere, & latrocinari, sed de pecuarijs dũtaxat animalibus dicitur. Vnde abactores uocantur pecuariorum animalium fures, quos quidam abigeos nominant. Vlpianus, Abigei autem sunt, qui pecora ex pascuis, uel ex armentis subtrahunt, & quodammodo deprædantur. Et differt abigeus à fure, quoniam fur generale nomen est, abigeus autem speciale. Nam siquis ouem unam, aut scrofam, siue equos in solitudine relictos abduxerit, is fur dicetur, non abigeus. Qui uero greges ipsos, aut armenta subripuerit, uel clàm, uel palàm, abigeus dicitur. Fur à furuo uocitatus est, quod furta clàm fiant, & plerunque in nocte. Furuum ueteres atrum dixerunt. à quo furuus. Furiæ. fumus. fuligo. fulcia. fornax, quæ & caminus dicitur. à quo caminata loca dicimus testudinata, & ad fornacis similitudinem facta. & à fornax fornacula diminutiuum. & fornacalia, hoc est feriæ farris torrendi gratia institutæ. quod ad fornacem, quæ in pistrinis erat, sacrificium fieri soleret. Furuum bouem, hoc

est nigrum immolare Diti solebant. Et forceps instrumentum fabrile, quo calidum tenetur ferrum, à feruis, hoc est à calidis capiendis. Virgili. uersantq; tenaci forcipe massam. Hoc & fornucalis, quasi fornũcalis forceps dicebatur. Forfex uero ad huius similitudinem instrumentum ē, quo sarcinatores utuntur ad scindendas uestes. Sunt tamen qui furem à fraude dictum uelint, ut Sabinus. Alij à ferendo, ut supra diximus, hoc est auferendo. Nonnulli à græco. Quippe apud ueteres græcos fur φώρ dicebatur, à quo furtum deducitur, quod Paulus definit contractionem rei fraudolosam lucri faciendi gratia, uel ipsius rei, uel etiam usus eius, possessionis'ue, quod lege naturali prohibitum est admittere. Veteres tamen furtum uocabant, quicquid clàm, & occulte committeretur. Plautus. Manifestum hũc obtorto collo teneo furem flagitij. Virg. Vulcani Martisq; dolos, & dulcia furta. hinc furta pro adulterijs legimus. Tibullus. cælari uult sua furta Venus. pro insidijs. Sallustius. Metu gentis ad furta belli peridoneæ. Virg. Furta paro belli connexæ in tramite syluæ. Vt biuias armato obsidam milite fauces. idem metaphoricæ furem pro seruo posuit. Quid domini facient, audent cum talia fures? À fur etiam fit bifur ac trifur. Plau. Verberalissime etiã rogitas non fur, sed trifur, quomodo & triueneficam scripsit, hoc est summe ueneficam. & trifurciferum, hoc est summe furciferum. Item furem trium literarũ hominem uocat. Trium literarum homo es. & aurifur, qui furatur aurum. idem. Et mihi hic aurifur est. Et furor uerbum. à quo compositum suffuror. & furtiuum, clandestinum. unde & furtiuæ literæ, siue furtiua scripta dicuntur, quæ artificio quodam fiunt, ne legi possint ab alio, quàm ab eo, ad quẽ scribuntur. Quæ et adulterinæ literæ dicuntur. Gellius. Res quasdam occultas nuntiare regi furtiuo scripto uolebat. Dicuntur etiam literæ per notas scriptæ. Suetonius de Cæsare in epistolis. Siqua occultius proferenda erant, per notas scripsit. idest sic structo literarum ordine, ut nullum uerbum effici posset, quæ si quis inuestigare, ac persequi uellet, quartam elementorum literam idest D. pro A. & perinde reliquas commutabat. Sed tu FEDERICE Pheretri libellum de furtiuis literis edidisti, in quo multa eorum genera summo ingenio es complexus. item à fur furtim aduerbium, hoc est latenter, occulte. & furunculus, quod modo genus est mustellæ syluestris, qua in cauernis coniculi capiuntur. modo tuberculi genus acutum cum inflammatione, & dolore maxime, ubi iam in pus uertitur, qui ubi adapertus est, & exit, super apparet pars carnis intus uersa, pars corrupta subalbida, subrupta, quem uentriculum quidam furunculi nominant. in hoc nullum periculum est, etiam ubi nulla curatio adhibeatur. À furuo etiam, hoc est calido, ueteres forbeam genus cibi appellabant. quo calido uesci solebant. item ab ago dego, quod aliquando simplicis sui significatum retinet, ut dego uitam, hoc est ago uitam. Lucre. Degimus hoc æui quodcunq; est. Aliquando significat abigo expello. detraho. Plau. Nunc ergo istum soror laborem degam, & diminuam tibi. Idem. Degitur corium de tergo meo. Item. exigo, qđ modo extorqueo significat. Cicero. Et cum esset tritici modius sestertijs duobus pro frumento in modios singulos duodenos sestertios egisse. Modo inuestigo. Virgili. Quærere constituit, socijsq; exacta referre. interdum excludo, quasi extra ago. Plau. itaq; omnes exegit foras. Teren. Spectandæ an exigendæ sint uobis prius. Nonius. indigne exigor patria innocens. Lucilius. Vestimentis frigus, atque horrorem exactum putet. Cicero, Claues ademit, foras exegit. Nonnũquam ago. Virgili. quos improba uentris Exegit cæcos rabies. Plau. Et tu, cuius causa hanc erumnam exigo. Quandoq; constituo. Virgili. Decreuitq; mori tempus secum ipsa, modumq; Exegit. Plerũq; debitum peto. Cicero. Sed non urgeo, longiores enim expectabo, uel potius, exigam. Martia. Exigis à nobis operam sine fine togatam. Hinc exigere pecuniam dicimur, quæ nobis debetur. et exactores uocantur, qui pecuniam exigunt. & exactio actus ipse exigendi. & exacta pecunia, cuius nomen Vlpianus non modo ad solutionem referendum esse, sed etiã ad delegationem putat, hoc est, cum pecuniam, quæ nobis debetur, alteri assignamus. Tunc enim exacta à nobis dicitur, etiã si ille nondum soluerit. Exactum etiam pro præterito ponimus. Virgili. Ac tribus exactis, ubi quarta accesserit æstas. idem. Exactum ad mensem inquit, hoc est usq; ad mensis ultimam partem. À quo exacti menses appellantur, qui circa partum sunt. idem. exactis grauidæ cum mensibus errant. Eleganter etiam exactum dicimus exhaustũ & superatum. Sene. Vt tot procellis, tempestatibusq; exactis, aliquando in portum ueniamus. Veteres in hunc sensum exanclatum usurpauere. Cicero. Quod exanclauisset omnes labores, cum inciderent in mortis malum sempiternum. Idem. Vt tot exanclatis laboribus aliquando quiesceremus. proprie tamen exanclare haurire erat. Plau. Næ iste ædepol uinum populo exanclauit. Et aliquando pro perficere ponebatur. Pacuuius. Nõ põt Menalippe hic sine tua opera exanclari clauus. Quintilianus hoc uerbum, ut nimis uetustum uitandum putat. Mihi certe instar flagitij uidetur aliquid uitandum affirmare, quo parens latinæ linguæ Cicero fuerit usus. Detur sanè uitio (si ita placet) Sallustio, quod nimium antiquis M. Catonis uerbis usus fuerit, exprobratione etiam illius epigrammatis. Et uerba antiqui multũ furate Catonis Crispe Iugurthinæ conditor historiæ. Reprehendantur & alij, quod uel nimis sequaces uetustatis, uel ipsi uerborum nouatores fuerint. Nos nihil non summe elegans, politum, uereq; Romanum putemus, quo Cicero uel semel fuerit usus. Item ab ago fit compositũ macto quasi magis augeo, de quo superius diximus. Et prodigo, quod modo portendo, & præmonstro significat. Vnde prodigia dicta, & prodigiatores, de quibus supra diximus. Modo consumo, à quo prodigus dicitur luxuriosus, & bona sua consumens. Et prodigitas, & prodigalitas effusio, & liberalitatis excessus. prodigas hostias uocabant ueteres, quæ consumebantur. & prodige aduerbium profuse. luxuriose. Item subigo, quod modo est acuo. Virg. Subigunt in cote secures. Modo attrecto, agito. Cato. Farinam in mortarium indito. aquam paulatim addito. subigitoq; pulchre. Cice. Cum autem miraretur Lysander, et proceritatem arborum, & directos in quincuncem ordines, & humum subactum, atq; puram. hinc aliquando pro exerceo, ac mollio ponitur. Idẽ, subacto mihi ingenio opus est, ut agro non simul subacto, sed nouato. Aliquando pro subdo. subiugo. Virgi. Ternaq; transierint Rutulis hyberna subactis. Quandoq; pro urgeo. compello. Idem. Castigatq;, auditq; dolos, subigitq; fateri. Idem. Non aliter, quàm qui aduerso uix flumine lembum Remigijs subigit. Nonnunquam subagito. Cice. Gallã subigo. Ab hoc fit aliud compositum prosubigo, quod significat fodio. Virgi. Et pede prosubigit terram. Ambigo, quod proprie significat circumago. Vnde ambactus circumactus, & ambages uerborum circuitus dicuntur. Idem. Longæ ambages. Quoniam uero ij, qui in ancipiti sunt, circumuertere mentem, et agitare animo solent, factum est, ut ambigo pro dubito capiatur, quãuis sint, qui ab ambo potius deductum ambigo uelint. Vnde ambiguum definiunt, quod in ambas agi partes potest, quod falsum est, quia non duobus tantum modis, sed pluribus etiam, quod ambiguum est, intelligi aliquando potest. Quidam dicunt omne uerbum natura ambiguum esse, quod ex eo duo, uel plura accipi possunt. Alij nullum uerbum ambiguum esse opinantur. Nam ambigui uerbi natura est, ut qui id dicat,

duo uel

duo, uel plura dicat, sed nemo duo, uel plura dicit, qui se sentit unum dicere. Nam, cum ipse unum dico, tu aliud accipis, obscure dictum est, non ambigue. Græci tamen ab ἄμφω, quod est ambo amphibolum, hoc est ambiguũ dicunt. A` quo amphibologia figura, cum sermo dubium habet sensum, quale fuit illud Apollinis respõsum. Aio te Aeacida Romanos uincere posse. Ab ambigo ambiguitas fit, hoc est dubitatio. & ambigue aduerbium, dubie. Quidam ango quoque ab an, & ago compositum opinantur, quod significat crucio. Etenim qui cruciantur, in diuersum agi uidentur. Sed ego à græco potius deductũ existimo, quod est ἄγχω, idest strangulo, à quo synanche deducitur. Morbus fauciũ est pestifer, atq; acutus. Sortitur autem diuersum apud græcos nomen, prout species diuersæ. Cum. n. neque rubor, neq; tumor ullus apparet, corpus aridum est, uix spiritus trahitur, membra soluuntur, à sue, cui hic morbus cum homine communis est, συνάγχην, hoc est synanchen uocant. Cum uero lingua, faciesq; cum rubore intumescunt, uox nihil significat, oculi uertuntur, facies pallet, singultusq; est à cane κυνάγχην, hoc est cynanchen nominant, quod latrare, qui id morbi patitur, non loqui uideatur. Vbi uero tumor tantummodo, & rubor est, cætera non sentiuntur, id παρασυνάγχην, hoc est citra synanchen appellant. A` latinis uno nomine ab angendo angina dicitur. Plautus, in anginã ego nunc me uellem uerti, ut ueneficæ illi fauces prehendam, atq; enecem scelestam simulatricem. Tradunt Demosthenem, cum in concione Athenis nescio quid petentibus Milesiorum legatis aduersatus fuisset, pecuniam ab illis, nequid aduersus eos postridie diceret, accepisse. Quapropter sequenti die prodiisse in forum lana multa collum, ac ceruices inuolutum, & cum rogaretur, respondisse se synanchen pati, ideoq; contra Milesios loqui non posse. Quapropter unum è populo exclamasse, non synanchẽ, quod pateretur, sed argyranchen esse, hoc est non gutturis morbum, sed argenti. hoc ipsum postea Demosthenem fuisse confessum. Nam, cum interrogasset Aristodemum fabularũ actorem, quantum mercedis uti ageret accepisset, & Aristodemus talentum respondisset. At ego inquit, plus, ut tacerem, accepi. Ab angina Angeronia dea uocitata est, cui sacra à Romanis instituta sunt, cum angina ciuitas uexaretur. eius festa angeronalia sunt uocitata. putabant enim ab hac dea populũ eo morbo præmisso uoto, fuisse liberatũ, huic põtifices in sacello Volupiæ sacrum faciebant. Quam Verius Flaccus Angeroniam dici ait, q̃ angores, ac solicitudines animorum propitiata depellat. Sunt qui scribant simulachrum huius deæ ore obligato, atque signato in ara Volupia propterea collocatum, quod q̃ suos dolores, anxietatesq; dissimulant, perueniant patientiæ beneficio ad maximam uoluptatem. Anginam uinariam dicuntur habere, qui uino suffocantur. Ab ango angor deducitur, quod est animi, et corporis cruciatus. & anxius solicitus, mæstus. à quo anxietas, & anxie aduerbiũ. et anxitudo pro ãxietate. Accius, Persuasit mœror anxitudo, error, dolor. Idẽ, ubi cura est, ibi anxitudo acerba. Cice. Quartaq; anxitudo prona ad luctũ, & mœrens semper, & anxifer. Cicero in Arato. Tu tamen anxiferas curas requiete relaxas. Item ab ago Agenoriam deam Romani uocauerunt, quæ ad agendum excitaret, sicut Stimulam, quæ ad agendum ultra modum stimularet. Et econtrario Murceam, quæ præter modum non moueret, ac faceret hominem, ut ait Pomponius, murcidum, hoc est, nimis desidiosum. Plautus. Murcide homo, ignaue, iners. Item ab ago cogo, quod interdum significat urgeo. Teren. Iubesne? iubeo, cogo, atq; impero. interdum in unum colligo, congrego. Cice. Cœlum hoc, in quo nubes, imbresq; coguntur. Teren. Quasi ad talenta quindecim coëgi. à quo coquo cum eius deriuatiuis, de quibus inferius dice

mus. et caseus, à coacto lacte, ut supra diximus, cuius dotẽ ignorare, ac spernere barbaras gentes, quæ lacte uiuunt, mirum est, densantes id alioquin in acrẽ iucundum, quod græce oxygala dicitur. & coagmentum, coniunctio arcta. & coagmento, coniungo. Cice. Si uiuendi finis est optimus, cum integra mente certisq; sensibus opus ipsa suum eadem, quæ coagmentauit natura dissoluit. Et coagulo constringo. denso. Cuius passiuum est coagulor. Gel. Semen in utero mulieris, primis septem diebus conglobatur, coagulatur, fitq; ad capiendam figuram idoneũ. Hinc coagulum ea pars uiscerum, qua ad densandum lac utimur, quod in hœdo præcipue laudatur. Nam leporis prorsus inutile est. Item coagulum uocatur, quicquid densat, ac iungit aliquid. Idem. Vinculum illud, coagulumq; animi, atq; amoris. Varro. Cui nihil iucundius quicquam uiuit, hoc ægritudinem ad medendam inuenerunt. hoc hilaritatis dulce seminarium. hoc continet coagulum, conuiuia. Item coagulũ herba, siue potius spongia aquarum dulcium. Quã alij strumum, alij strygnon, alij conferuam uocant, de qua supra diximus. Hinc coagulatum, coniunctum, ac constrictum dicitur. & coagulatio dẽsatio. Cogo quoq; aliquando pro constringo, & condenso accipitur. Virg. nam frigore mella Cogit hyems, eademq; calor liquefacta remittit. Idem, Cogite oues pueri, si lac perceperit æstus. Vt nuper frustra pressabimus ubera palmis. Cogite inquit, hoc est constringendo mulgete. Nonnunquam pro imprimo, coarcto. Idem, Quadrifidam quercum cuneis, & forte coactis scindebant. item pro subigo. Varro. Ocimo coacto libamẽta legens. Ab hoc coxa, & coxendix deducuntur, eiusdem significationis, quod ibi femur cum superiori parte coniungatur ac coarctetur. Varro. Lata fronte, naribus simis, prolato pectore, laxis coxendicibus. Quoties autem uertebrum ipsum, siue os illud, quod in uertebro uoluitur, uitiatum, aut fractum est, coxa ipsa uitiata, fractaue dicitur. Sub coxa femur est ad genua usq; deductum, & ex lato in angustum desinens. & femen de q̃bus supra diximus, à cuius mollicie dicta est fœmina, ut paulo mox dicemus. Femur uero, & femen à ferendo dicta, quod ijs præcipue partibus sustineatur animal, atq; feratur. A` coxa fit uerbum incoxo, quod significat in coxã sedeo. Pacu. Adeo incoxanti mihi pes obstupuerat. A` con uero præpositione, & agito fit cogito, qđ est mente uoluo, quasi coagito. Nihil enim aliud est cogitare, quã mente agitare. & ueluti in mora esse consilij explicandi. Ab eo fit cogitatio, quæ & cogitatus dicitur, & cogitabundus. & cogitabunde aduerbium. & cogitatim, pro cogitate. & cogitatiuncula diminutiuum. & cogitator, qui assidue cogitat. & excogito, quod est cogitando inuenio. à quo excogitatio, & ad res tantum incorporeas pertinet, ut excogitaui argumenta, rationes, figuras, causas. itaq; excogitare consilij est. item ab ago indago, quod est inquiro. à quo indagatio, et indagator. & indagatrix. & indago. ginis. inquisitio. Virgilius, saltusq; indagine cingunt. Et indigites dij, qui ex hominibus facti sunt, quasi in dijs agentes, ut nonnulli putant. Hoc nomine Aeneas ab Ascanio appellatus est, cum pugnans cum Mezentio nusquam apparuisset, in cuius nomine templum construxit. Alij indigetes dicunt esse deos tutelares, quorum nomina uulgari non licet. Ab hoc ueteres indigitare dixerunt uocare. nominare uero proprio nomine. Macro. Nanque uirgines uestales ita indigitant. Apollo medice. Apollo Pæan. Sunt tamen qui indigitare à digitis potius deductum uolũt, quasi nomina deorum supra digitos recensere. Itẽ ab ago porrigo, quasi porrò, idest procul ago. proprie enim porrigere extendere est. Plynius, Facilius quippe radices porrigunt solo subacto. Sed q̃a manum protendendo offerre aliquid solemus, factum est, ut porrigere sit aliquid à longe, & ueluti porrectis, hoc est protensis

brachijs offerre. Augustus, cum ei quidam libellum trepidus offerret, & modo proferret manum, modo retraheret, Putas te inquit, stipem elephanto porrigere? item quia quæ interficiuntur, in terra extenduntur, porrigere etiam pro eo, quod est prosternere, & interficere accipimus. Martia. Et uolucrem longo porrexit uulnere pardum. Ab hoc porrectio, hoc est extensio deducitur. & porrectus extensus, & porrecte aduerbium, extense. & exporrigo, quod & expergo dicitur, quasi porrò ago. à quo expergo, quasi exporrigo, qđ est ex somno excito. à quo experrectus excitatus, quod recentes à somno exporrigi, hoc est extendi solemus. Expergo. & expergisco. & expergefacio actiue dicimus. expergor. & expergiscor. & expergefio passiue.
Tamen experrecti dicũtur, q̄ sua sponte uigilare incipiunt. expergefacti, qui ab alio excitantur. quidam expergiscentiam pro uigilantia usurparunt, & pro actu ipso expergiscendi. item à porrigendo, hoc est extendẽdo se, porrigo appellata. Lucil. Tristem, & corruptum scabie, ac porriginis plenũ. Morbus est capitis, ubi inter pilos quædam quasi squamulæ surgunt, eæq; acutæ resoluuntur, & interdum madent multo sæpius siccæ sunt, idq; euenit modo sine ulcere, modo exulcerato loco. Huic quoque modo malo odore, modo nullo accidente, fereq; id in capillo fit, rarius in barba. Aliquando etiam in supercilio. Nã sycosis aliud morbi genus est, quod à fici similitudine, quem græci σῦκον appellant nomen sumpsit. Caro excrescit, et id quidem generale est. Sub eo uero duæ sunt species. in altero ulcus durum, & rotundum est, in altero humidum inæquale. Ex duro exiguum quiddam, & glutinosum exit. ex humido plus, & mali odoris. Fit uero utrunq; in ijs partibus, quæ pilis conteguntur. Sed id quidem, quod callosum, & rotundum est, maxime in barba, id uero, quod humidum, præcipue in capite est, atque ano, à quo qui eum morbum patitur, ficosus appellatur. Nascitur hoc ulceris genus ad fici ferè similitudinem sæpe ex inflammatione in capite, & ubi capilli sunt. in ano uero frequenter etiam ex attritu, quem cinædi patiuntur, & aliquando marisca appellatur. Iuuenalis, & podice leui Cæduntur tumidæ medico ridente mariscæ. à similitudine fici grandioris, sed insipidioris, qui marisca dicitur. Martialis

Infanti melimela dato, fatuasq; mariscas.

Nam mihi, quæ nouit pungere, chia sapit.

Area quoq; ulceris genus est in capite. Duæ eius species. Commune utrique, quod demortua summa pellicula primum extenuantur, deinde excidunt, & si ictus is locus est, exit sanguis liquidus, & mali odoris. peior est, quæ densam cutem, & ex toto glabram facit. Hæc ἀπὸ τῆς ἀλώπεκος, hoc est à uulpe, quæ hunc morbum patitur, alopecia nominatur, eaq; sub qualibet figura dilatatur, fitq; & in capillo, & in barba. Altera uero à serpentis similitudine appellatur ophis. Sic enim græci serpentem uocant. incipit ab occipitio, duorum digitorum latitudinem non excedens, ad aures duobus capitibus serpit, quibusdam etiam ad frõtem, donec se duo capita in priorem partem cõmittant. Illud uitium in qualibet ætate est, hoc ferè infantibus accidit, illud uix unquam sine curatione, hoc per se sæpe finitur. À porrigo porriginosus deducitur. Ab area areosus. ab alopecia alopecus. Ab ophi ophiosus. Item à porrigo porca deducitur, quod inter duos sulcos elata terra est, Porca appellatur, quod secus eam frumentum porrigitur. Alij tamen à porcendo porcam appellatam existimant, quod ultra se iaci semina prohibet. porcere enim prohibere est, quasi porrò arcere. item à sat, & ago satago uerbum componitur, de quo superius diximus. à quo, secundum quosdam satelles deducitur, miles mercede conductus, ut ab Imperatoris latere non discedat. & saga mulier prudens, uersuta. item perita sa-

crorum, quod satis agat. & sagax, acutus. solers. unde & canes indagatores, sagaces appellati sunt. à quo fit aduerbium sagaciter, hoc est callide, astute. & sagacitas, calliditas. & sagio uerbum, acute sentio, quemadmodum supra diximus. À quo præsagio. præsentio, diuino. & præsagus, præsentiens. Claudia. Heu mens præsaga futuri. & præsagium, præsensio. diuinatio. Sunt etiam qui sagmina ab agendo deriuata existiment, quod è sacris agantur. Sunt enim herbæ uerbenæ, quæ è loco sacro sumebantur à legatis proficiscentibus ad fœdus faciendum, bellum'ue indicendum. & sagino, quod est arte, & industria pinguefacio. Vnde sagina pro pinguitudine accipitur. & saginatio pinguefactio est. Quidam tamen hæc à græco deducta existimant. Græci enim σάγμα saginam dicunt. Sagena uero retis genus est piscatorij, σαγήνην græci, Latini uerriculum appellant. Sangaris (ut de eo obiter dicatur) fluuius est Gallogræciæ, qui per Phrygiam defluens, tandem in propontidem defluit. & sagitta, quod satis longe agatur, uel quod sagaciter mittatur, uel quod sagax sit ictus eius. Item ab ago fatigo, de quo supra diximus. & castigo, quasi castum ago, de quo inferius dicemus. item à iure, & ago iurgo, quasi de iure ago. & iurgatio, iuris actio, de quo, & deriuatis ab eo inferius dicemus. & à lite, & ago litigo. Lis enim controuersia est, à limite (ut quidam opinantur) dicta, quod primæ inter homines lites de limitibus fuerint. À lite igitur litigo, quod est discepto, contendo. & litigium litis actio. & litigiosum, id, de quo lis est. & litigiosus, qui frequens in litibus uersatur. & aduerbium litigiose, quod contentiose significat. & litigator, qui litigat. Cuius fœmininum est litigatrix. & litis contestatio, quasi fundamentum ipsum controuersiæ, siquidem litem testari dicuntur duo, aut plures aduersarij, cum ordinato iudicio contendentes, utraque pars dicere solet, testes estote. item à non, & ago nugæ, quod nihil agant. Nugæ enim dicuntur res, & uerba nullius momenti. Hinc nugor fit, quod significat uana uel ago, uel loquor. & nugax qui nugatur. Vnde nugacitas. & nugacio. & nugigerulus, qui uana nuntiat. Veteres etiam nuguendos appellabant omneis eos, qui aliquid mulieribus uenderent. nam omnia, quibus mulieres utuntur, pro rebus uanis, atque inutilibus habentur. Plautus, Nuguendis res soluta est omnibus. Item à leue, & ago leuigo, quod est complano, expolio. à quo leuigator. & leuigatio, de quibus paulo post disseremus. item à mitis, & ago, mitigo. placo. mulceo, quasi mitem ago. item à non, & ago quando pro dico accipitur. Nego. à quo negatio, & abnego eiusdem cum suo simplici significationis. Nihil enim aliud est negare, quàm dicere aliquid non esse. & negatiuum, quod negatur. & negabundus negans. MANV FOEMINEA. Manu mulieris. Fœmina, mulier dicitur, à feminis mollicie, ut quidam putant, siue à fœtu, ut nos potius remur. À fœmina uero fit fœmineum, & fœmininum. & diminutiuum fœmella, & uerbum effœmino, quod est in muliebrem molliciem, atque lasciuiam conuerto, cuius passiuum est effœminor. à quo effœminatus, mollis. lasciuus, & effœminatio, mollicies. lasciuia. & aduerbium effœminate, hoc est molliter. lasciue. Quidam etiã fœminosum, pro mulieroso usurpauerunt.

DE LAVREOLO.

DE LAVREOLO. EPIGRAMMA. VII.

VALITER IN SCYTHICA. Blanditur Domitiano, quod ita in spectaculis Laureoli fabulam repræsentari fecerit, ut historia uideri potuerit. Mos hic imperatorum fuit, eos, qui ultimo supplicio damnati erant, ludis exponere, ut cum quadam spectantis populi uoluptate interirent. Laureolum poëtæ finxerunt scæleratissimum hominem fuisse, & propterea in cruce sublatum, & à belluis dilaniatum extitisse. hæc fabula aliquando repræsentata fuit sine eius, qui Laureoli personam subibat pernicie. Domitianus uero quẽdam extremo supplicio dãnatum, ad Laureoli similitudinem cruci affigi iussit, & serio ab ursa discerpi, atq; ita spectaculum exhibuit populo rei ueræ, non fictæ. Iuuena. in Lẽtulum inuehitur, quod in theatro, dum eadem fabula ageretur, Laureoli personam subijsset. Laureolum uelox etiam bene Lentulus egit iudice me dignus uera cruce. LAVREOLVS. Is, qui Laureoli personam subierat. à lauro arbore Laurus, & Laureolus propria nomina deducuntur, & Laura fœmininum. & Laurentius, ac Laurentia, quæ fuit uxor Faustuli, Romuli, & Remi nutrix. à qua Laurentalia festa, quæ in eius honorem fiebant appellata. Solius quippe huius arboris nomen latina lingua hominibus imponitur. Græce δάφνη dicitur. à quo daphnona lauretum uocamus. Maximo in honore apud ueteres fuit dicata triumphis, & ante limina, ac in domibus Cæsarum, pontificumq́;, & magnorum uirorum seri solita. Duo eius genera tradit Cato, delphicam, & cypriam. quidam etiã Mustacem addiderunt, quoniam mustaceis subijceretur. hãc esse folio maximo constat, flaccidoq́;, & albicante. Delphicam æquali colore uiridiorem, maximis bacis, atq; è uiridi rubentibus, qua uictores Delphis coronari, & Romæ triumphantes solebant. Cypriam folio breui, nigro, subcrispam. Alij & genera alia subiunxerunt. Cimum, quã syluestrem laurum intelligunt nonnulli sui generis arborem, differt colore. est enim cœrulea baca. Regiam, quæ cœpit Augusta appellari amplissima & arbore, & folio, bacarum nõ aspero gustatu. huic quoq; nonnulli suum genus assignant, longioribus folijs, latioribusq́;, Bacaliam appellant hanc, quia bacarum fertilissima est. Sterilem uero triumphalem. Est & taxa, quæ adhibetur topiario operi in medio folio paruulam, ueluti laciniam folij habens. & spadonia huic similis præterquàm quod ea lacinia caret. & chamædaphne syluestris frutex unico ramulo ferè cubitali. folijs lauri. item herba, quæ uincaperuinca dicitur. & alexandrina, quam alij Idæam. alij hippoglottion. alij daphnẽ. alij carpophyllon. alij hypelaton uocant. Ramos spargit à radice dodrantales topiarij, ac coronarij operis, folio acutiore, quàm myrti. molliore, & candidiore. Est & lauri genus, quod daphnoïdes uocatur. alij pelasgum nominant. alij euthalen. nonnulli cephalon Alexandri. frutex est ramosus, crassiore, ac molliore folio, quàm laurus, ex cuius gustu accenditur odor thuris, bacis è nigro rufis. Corsica olim lauro carebat, nunc passim habet. pacifera hæc arbor uocatur, quia etiam inter armatos hostes prætensa, quietis erat indicium. Romani præcipue lætitiæ, & uictoriarum nuntiam habebant. Addebatur literis, & militum lanceis, & pilis, & fascibus imperatorum. Ex ijs in gremio Iouis optimi maximi deponebatur, quoties uictoria nouam aliquam lætitiam attulisset, idq́; non quia perpetuo uiret, sed quia spectatissima est in monte Parnasso, ideoq́; gratissima Apollini. Assuetis eò dona mittere etiam Romanis, ut L. Brutus fecit. Fortassis etiam in argumentũ, quod ibi is libertatem publicam meruisset, Lauriferam tellurem illam osculatus ex responso. Quidam etiam hanc causam afferunt, quod sola hæc arbor ex omnibus manu satis, & in domos receptis non icitur fulmine. Tiberium principem tonante cœlo coronari ea solitum ferunt cõtra fulminum metus. Manifesto quidem abdicat igneis crepitu, & ueluti quadam detestatione. illud memoratu dignum Liuiæ Drusillæ, quæ postea Augustæ cognomen meruit Diuo Augusto nupta, sedenti quondam in aperto, aquilam superuolantem in gremium ex alto candidissimam gallinam abiecisse, uiuam, atque illæsam, quam cum admiraretur, inuenit tenentem rostro laureum ramum onustum suis bacis, propter quod conseruari alitem, & sobolem iusserunt aruspices. Ramum uero seri, ac rite custodiri, quod factum est in uilla Cæsarum Tyberi imposita iuxta nonum lapidem flaminia uia, quæ ob id uocatur ad gallinas; mirumq́; ea sylua prouentum fecit, & ex ea triumphans postea Cæsar laurum in manu tenuit, coronamq́; in capite gessit. idem secuti postea Cæsares fecere, traditusq́; mos est ramos, quos tenuerunt, serendi, ideoq́; eà laurus, quæ sterilis maxime est, triumphalis appellata. Constat ex hoc ramo seri laurum posse (quod Democritus, & Theophrastus negauerant) quidam ob hanc causam existimant mutatas coronas triumphaleis ex aureis in laureas. Solius huius arboris folia appellatione distinguntur. Dicimus enim lauream coronam ex lauro, non sic Roseam, coronam ex rosis, nec querneam, ex quercu, sed ijs substantiuum addimus, cum laurea per se sit substantiuum. À laurea fit laureo uerbum, quod est lauream in capite pono. à quo laureati dicuntur, qui laureis coronati sunt. Laureati milites sequebantur currum triumphantis, ut quasi sordibus purgati intrarent urbem, uel ut florere resp. uideretur quemadmodum laurus semper uiret. À lauro lauretum uocitatum est in Auentino locus, ubi sylua lauri fuit. & imperatores à poëtis lauriferi, & laurigeri dicti. item Laurolauinium urbs Latij. & Laurentum huic propinqua urbs solis indigens, à qua Laurentes appellati. Finxerunt etiam poëtæ Daphnen Penei fluminis filiam fuisse, quam cũ Apollo amore eius captus persequeretur, in arborem sui nominis, hoc est laurum fuisse mutatam. cuius postea folijs citharas, & pharetras suas ornare Apollo solitus sit. Item Daphnim Mercurij fuisse filium formosissimum adolescentem, natum ex Nympha in amœnissima regione Siciliæ iuxta monteis, quos äerios uocant, dulcissimis undiq; aquis plenos, & laureis refertos, à quibus nomen accipit. Diodorus hunc scribit à nymphis eo in loco educatum boum armenta maxima possedisse, à quorum cura dictum fuisse bucolicum, & cum esset ingenio acri, Bucolicum carmen inuenisse, eoq́; Dianam frequenter oblectasse. CRVCE. Patibulo. Crux, patibulum est, in quo figuntur damnati, dictum à græco κρούειν, quod est ferire. pulsare. Hanc ueteres gabalum uocauere. Var. Nos barbari, quod innocenteis in gabalum suffigimus homines, uos non barbari, quod noxios absoluitis. à cruce uero crucio uerbum deducitur, hoc est torqueo. affigo. à quo crucior passiuum. & cruciatus. & crucium uinum, insuaue, quod bibendo cruciet. & duo composita crucifigo. & crucigerulus. item à κρούω cruor, hoc est sanguis, qui ex aliquo uulnere spargitur. Vnde cruentus, quod modo pro sanguinolento accipitur, modo pro sæuo, & crudeli, ut cruẽta uox, cruenta oratio. Cuius contrarium est incruentus. Vnde incruentam uictoriam dicimus, quæ sine cæde hominum fuit. Martialis, Securo cadit incruenta dãno. & cruẽto uerbum, hoc est cruore inficio. Cuius passiuum est cruentor. & cruente aduerbium, hoc est crudeliter. & cruentatio, quod est sanguinaria fœdatio. Quidam etiam crudum hinc deductum uolunt,

quod proprie recens, atq; acerbum significat, ut crudum uulnus, hoc est recens, & quasi adhuc cruentum. à quo recrudescere dicimus, quasi renouari, & ad pristinam acerbitatem redire. Hinc crudum uocamus, quod non est coctum, à similitudine crudæ carnis, quæ adhuc cruenta est. & cruda poma dicuntur, quæ acerba, atque immatura sunt. Cicero, Poma, quæ cruda sunt, ui auelluntur. quæ autem cocta, & matura, decidunt. Item crudi cibi, qui indigesti, & non dum concocti sunt. Iuuenalis, & crudum pauonem in balnea portas. & crudus homo, cuius stomachus cibo offenditur, quod non facile concoquat. Quintilianus, Crudo oratori declamandum non putat. Cicero, quod in cœnam non ueniret, quod esset durior. à quo crudus etiam homo appellatur, qui truci aspectu est, quod ita eo oculi nostri offenduntur, ut stomachus cibi cruditate, uel quod facies crudum habentis animum, aspera, & fœda est, ut facies crudum cibum habentis in stomacho. Ab hoc fit crudior. crudissimus. cruditas. crude aduerbium. præterea crudeo uerbum. à quo crudesco. & ab eo, quod diximus, recrudesco. & crudaria argenti uena, quæ in summa repta est. Item crudelis, hoc est asper. immitis. à quo crudelior. crudelissimus. crudelitas. crudeliter. Item à κρούω quidam crura deduci existimant, quod huc, atque illuc ingrediendo feriant. Sunt enim crura à genibus usque ad inferiorem pedem non æquali modo ducta, sed teretibus suris clementer extantibus, sensimq; tenuatis firmata. Sura certe posterior cruris pars est illa carnosa, quæ in omni animantium genere homini tantum contingit, quamuis apud authores reperiatur, hominem quẽdam in Aegypto suris caruisse. à crus fit diminutiuum crusculum. Item à cruo crumena, hoc est loculus, quod è brachio pendẽs huc, atque illuc feriat. Eius diminutiuum est crumenula. Item crusta, quod feriendo frangatur. Crusta enim fœminino genere fragmentum tenue significat lapidis, aut ligni, aut uitri, aut gelu, aut alterius huiusmodi. Virgilius, Concrescunt subitæ currenti in flumine crustæ. Plynius, Lithostrata cœpere iam sub Sylla paruulis certe crustis. Crustum uero in neutro genere frustum panis, aut placentæ, aut alterius edulij significat. Virgilius, Et uiolare manu, malisq; audacibus orbem Fatalis crusti. A` crusta fit diminutiuum crustula. Apuleius, Paruas marmoreas crustulas parieti adiungens. A` crusto uero crustulum. Horatius, pueris olim dant crustula blandi Doctores. Iuuena. Nos colaphum incutimus lambenti crustula seruo. Item à crusta fit crusto uerbum. à quo incrusto, quod est crustam duco, siue crustam applico. unde crustatio, siue incrustatio deducitur, cum crustæ parieti, aut pauimento, aut uasi applicantur. Hinc uasa crustata dicuntur, quæ uitreis crustis tecta sunt. A` quibus crustariæ tabernæ uocitatæ, in quibus eiusmodi opera uenduntur. Crustam etiam ducere uulnus, siue ulcus dicitur, quando solidatur, qua detracta, ferè remanet cicatrix. Est enim cicatrix signum, quod ex uulnere, siue ulcere remanet. à quo cicatricare dicimus, cicatricem ducere. & cicatricosum plenum cicatricibus. item à crustis lapidum eo in loco frequentibus, & naturaliter ita genitis, Crustumium, Thusciæ oppidũ. à quo crustumini. & crustumina tribus. & crustumia pira, ex parte rubentia, quæ & crustumina dicuntur. SIC. Ita, eo modo, sic, & ita eodem ferè modo accipiuntur. Aliquando enim similitudinis sunt. Virgilius, Non sic aggeribus ruptis cum spumeus amnis Exit. Quintilianus, Quod ut optimum, ita longe difficillimum. Aliquando optantis. Virgilius, Sic tua cyrnæas fugiant examina taxos. Propertius, Sic umbrosa tibi cõtingant tecta Priape. Pacu. Ita te dij amẽt, ita tibi pro uoto secundent omnia. Nonnunq̃ illatiuæ coniunctiones sunt, & pro igitur usurpantur. Cicero, Sic tot simul uirtutes continẽ

tiæ. grauitatis. iustitiæ. fidei defecerunt. Idem, ita nobilissima ciuitas Græciæ, & olim potẽtissima sepulchrum ciuis sui ignorasset, nisi ab homine arpinate didicisset. Sed in hac significatione nunquam ei antecedit in eadem sententia altera dictio. Frequentius tamen in hoc sensu duo ab ijs composita usurpantur. sicq;, & itaq;. est etiam quando hæc duo aduerbia pro ualde accipiuntur. Apuleius, Nec ego rebar sic multorum id opus dierum esse. Quintilianus, Nec res est ita magni temporis, & laboris. sic aliquando apud authores duplicatum inuenitur. Virgilius, sic sic iuuat ire sub umbras. quod maioris expressionis est. Neque mihi probabile uidetur, quod aliqui dicunt, alterum hoc loco interrogatiuum, alterũ confirmatiuum esse, ut sit sensus. Placet sic inultam perire? placet. A` sic composita fiunt sicine, qđ interrogantis est. Plautus, Sicine tu illam? sicine nos habes ludibrio omneis? Item sicut, quod proprie similitudinis est. Plynius, Quod scilicet sicut mihi constitutum erat, expressi. Aliquando tamen non res similes complectitur; sed diuersas, & planè contrarias. Quintilianus, Sed hæc eloquendi præcepta sicut cognitioni sunt necessaria, ita non satis ad uim dicendi ualent, nisi illis quædã facilitas, quæ apud græcos λέξις nominatur, accesserit. Quod per ut etiam dici frequentius inuenitur. Idẽ, Quod ut optimũ, ita longe difficillimum. Habet etiam sicut nonnunquam uenustatem, atque utilitatem magnam, quoties antecedentem sententiam adnectit cum sequenti. Idem, Sunt & alia ingenita quædam, quæ adiuuant. uox. latus patiens laboris. ualetudo. constantia. decor, quæ si modica obtigerunt, possunt ratione ampliari, sed nonnunquam ita desunt, ut bona etiam ingenij, studijq; corrumpant. sicut & hæc ipsa sine doctore perito, studio pertinaci. scribendi. legendi. dicendi. multa & continua exercitatione per se nihil prosunt. Plynius, Ferunt Crassum auum Crassi in Parthis interempti nunquã risisse, ob id Agelastum uocatum, sicut nec flesse multos. In hunc sensum etiam alia duo quemadmodum, & quomodo usurpare frequenter solemus. Item à sic sicuti eiusdem cum sicut significationis. PRAEBVIT. Exhibuit tradidit, ut supra diximus. VISCERA. Carnẽ. Lucretius. Visceribus uiscus gigni, sanguenq; creari. Viscus enim proprie dicitur quicquid sub corio est. Vnde & cor uiscus appellatur. Plynius, Cæsari dictatori quo die primum ueste purpurea processit, atque in sella aurea insedit, sacrificanti bis in extis cor defuit. Vnde quæstio magna de diuinatione argumentantibus, potueritne sine illo uiscere hostia uiuere. Ab hoc uiscerari antiqui dixerunt carnem populo distribuere. & uisceratio, distributio carnis, quæ fieri solebat, uel in solenni sacrificio, uel in funere excellentis personæ. Gellius, Tum in Albano uisceratio. Latinis data. Liuius, Secutus est annus nullare belli, domiue insignis P. Plaucio Proculo, P. Cornelio Scapula consulibus, præter quod fragellas colonia deducta, & populo uisceratio data à M. Flauio in funere matris. & uisceratim aduerbium, per uiscera. Ennius, Alia fructus differt, dissipat, uisceratim mẽbra maria sparsa spumant sanguine. NVDA. Detecta pelle, scilicet dilacerata. Nudum enim dicitur, quod sine tegmine est. Virgilius, Nudatosq; humeros oleo perfusa nitescit. Vnde per metaphoram nudum aliquando pro insepulto accipimus, quod scilicet cadauer saxo tectum non sit. idem, Nudus in ignota Palinure iacebis arena. Ab hoc fit nudo uerbum, quod proprie significat detego. Apuleius, Tum uulnus nudare iussus est. Aliquando tamen pro indico usurpatur. Virgilius, traiectaq; pectora ferro Nudauit. Ab hoc fit nude aduerbium, hoc est aperte. simpliciter. & denudo eiusdem cum primitiuo significationis. & nuditas, quod modo pro simplicitate, modo pro inopia accipitur. Quidam nudum, & nudatum

ita distingunt,

ita distingunt, ut nudum sit, quod nunquam tectum fuit, Nudatum uero, quod tectum esse consueuit, sed nunc tectum non est. VRSO Notum animal est ursus, cuius fœmina ursa dicitur. Coëunt hyemis initio, non ut cæteræ feræ, sed ambobus cubātibus, & se mutuo complexis, deinde secedunt in specus separatim, in quibus trigesimo die pariunt ut plurimum quinos. hi sunt candida, & informis caro, paulo muribus maior. sine oculis, sine pilo. unguibus tantum prominentibus. hanc lambendo paulatim figurant. Hinc Virgilium dicere solitum ferunt parere se uersus more ursino. namq; ut id animal fœtum ederet ineffigiatum, atq; informem, sed lambendo eum conformaret, atq; effingeret, sic ingenij quoq; sui recentes partus, rudi esse facie, & imperfecta, sed subinde tractando, colendóq; dare se ijs formam, & oris, ac uultus lineamenta præbere. Raro homines parientem uidere ursam. Mares quadraginta diebus latent. Fœminæ quaternis mensibus. Si specus desint, arte sibi ædificant impenetrabile imbribus, molliq; frōde consternunt. primis quatuordecim diebus tam graui somno premuntur, ut ne uulneribus quidē excitari possint. Tūc mirum in modum pinguescunt. ij sunt adipes uarijs medicaminibus apti, & contra capilli defluuium tenaces. ab ijs diebus residunt, ut priores pedes sugendo uiuunt, fœtus rigentes pectori admouent, & ita incubant, ut oua uolucres. Putat Theophrastus coctas quoq; ursorum carnes eo tempore, si asseruentur, augeri. Cibi tunc nulla argumenta, nec nisi humoris minimum in aluo inueniri. Sanguinisq; exiguas circa cor guttas, reliquo corpori nihil inesse. Prodeunt uere mares præpingues, exeuntes herbam aron ad laxanda intestina, quæ alioqui concreta sunt, deuorant. Aros è bulborum genere est, Scyllæ proximus amplitudine, folijs lapati, caule recto duum cubitorum, baculi crassitudine, radice mollioris naturæ, quæ & cruda editur. folia quoq; eius in aceto decocta manduntur. Quidam hanc dracontium esse dixerunt. Alij radicem aron appellauerunt. Caulem uero dracontium. Sed lōge diuersa sunt, si modo dracontius ea est, quam nostri dracunculum uocant. Habet enim dracunculus subrutilam radicem, & dracunculi modo conuolutam. unde & nomen habet. Semen eius feruēs, mordaxq;, cui tantū uirus, ut olfactum, grauidis abortum inferat. Aros e contrario partus omnium animalium extrahit naturæ circūlitus. Vlcera omnium generum sanat. Folia collectionibus medentur. Tradunt & radicem eius salutarem esse in pestilentia, in cibo sumptam ebrietatem discutere, serpētes dum crematur, nidore fugare, præsertim aspidas, qui & perunctos areo oleo fugere inuenti sunt. in folijs ari caseus optime seruari traditur. Græci autem dracontium uocant herbam folijs betæ, nō sine thyrso, flore purpureo, aro pene similem. Est & æris in Aegypto nascens ipsa quoq; aro similis, nisi quod minor est, & minoribus folijs, ac radice, quæ tamen grandis oliuæ magnitudinem implet. Iidē ursi circa ari surculos prædomant dentes. oculi ursorum hebetantur, propter quod maxime fauos expetunt, & conuulnerato ab apibus ore, grauedinem illam extractu sanguinis leuant. infirmissimum urso caput, quod leoni ualidissimum est: ideo urgente ui, ex aliqua se rupe præcipitaturi, capita manibus tegunt, & in arena sæpe colaphis exanimati conspecti sunt. Hispani capita in spectaculis occisorum cremant, potaq; agere in ursinam rabiem censent. ingrediuntur bipedes, arborem auersi diripiunt. Taurosq; ex ore, cornibusq; eorum pedibus omnibus suspensi pondere fatigant. notatum est M. Pisone, & M. Messala consulibus ad XIIII Cal. Octobris Domitium Aenobarbū ædilem curulem ursos numidicos centum & totidem uenatores æthiopas in circo dedisse. Ab ursus ursinus deducitur. Plynius, Capilli

defluuia ursinus adeps misto ladano, & adianto continet. CALIDONIO Britanico, de quo supra disseruimus. QVALITER. ut. IN RVPE SCYTHICA. In rupe montis Caucasi, in quo supra diximus Prometheum religatum fuisse. Scythia septentrionalis prouincia est, à Scytha Herculis filia appellata (ut sentit Herodotus) Hāc Tanais diuidit. pars eius una in Europa remanet, altera in Asiam protenditur. Quæ in Europa est, ad Thraciam terminatur, quæ uero in Asia, diuersos habet populos. Hi à Scythia Scythæ dicuntur. Vnde scythicus deducitur. Apuleius, Plerique enim eorum scythicis moribus uiuebant, Persæ uniuersos Scythas sagas appellauere, à proxima sibi gente, qui sagæ dicuntur. & caucasum graucasum nominauerunt, quod eorum lingua significat niue candidum. Scytharum celeberrimi Sagæ. Massagetæ. Essedones. Arimaspi antea Cacidiri. Aessai. Oethei. Haustum maris eius dulcem esse Varro scribit, magnitudine influentium amnium uicto sale. sunt & Seres lanitio syluarum nobiles depectentes caniciem frondium aqua perfusa. Vnde geminus fœminis labor redordiendi, rursusq; texendi. Seres mites quidem, sed feris similes sunt, fugiunt enim hominum cœtum, cum commercia expetant. Ab ijs sericum ipsa lanugo arborum. & sericæ uestes appellatæ. illud de Essedonibus notandum, quod parentum suorum funera cantu prosequuntur, & congregatis proximis cadauera ipsa pecudum carnibus admista comedunt. quin & ossa capitum incincta auro tenent ad seruitia poculorū, quæ ultima sunt apud eos officia pietatis. Massagetæ uero per deserta discurrunt, equorum suorum sanguinem potantes. Claudianus. Et qui cornipedes in pocula uulnerat audax Massagetes. AVEM ASSIDVAM. Aquilam cor, siue iecur eius assidue depascentem, quemadmodum superius declarauimus. NIMIO. Nimis magno. quia nunquam consumi poterat. etenim continue renascebatur. PECTORE. Corde, seu iecore. Totum pro parte posuit. Quippe hæc uiscera intra pectus constituta sunt. pectus dicitur anterior pars animalis à gula usq; ad uentrem, hoc homini tantum latum est, reliquis animalibus carinatum, uolucribus magis, & inter eas maxime aquaticis. in eo papillæ leuiter eminent, & fuscioribus, ac paruis orbibus coronatæ, addunt aliquid uenustatis, fœminis ad alendos tantum fœtus datæ, maribus ad solum decus, ne informe pectus, & quasi mutilum uideretur. à pectore pectorosus deducitur, hoc est magni, & ualidi pectoris. Et expectoro uerbū, quod est extra pectus eijcio. Cicero, Tum pauor sapientiam mihi omnem exanimato expectorat. & pectusculum paruum pectus. & pectoralis fascia, qua pectus stringitur. pectus quidam quasi pactus dictum uolunt à compactis costis, quæ ueluti firmamenta pectoris sunt. pactum, & compactum à pango deducuntur. pangere figere est. Vnde pangi carmina dicta sunt, quod ceris figerentur. Hinc pango per metaphoram pro cano. scribo. manifesto usurpatur. & pagina utraq; pars phylluræ, siue folij dicta, quod in ea carmina pangantur; hoc est figantur. & impingo, quod est impello. à quo impactum. & compingo. compello. compono. à quo compactum. Hinc paciscor cum deriuatis ab eo, de quibus supra diximus. & pecto quod est explico, & pango capillum. à quo pecten instrumentum, quo capillus explicatur. Transfertur tamen & pecten, & pecto ad alia multa. Nam & pectere citharam dicimus, hoc est percutere, & distendere pectine chordas, hoc est plectro. item pectines sunt, quibus lanarij, & textores utuntur. & pectere lanam, pectere uestes dicuntur. à quo & uestes ipsæ pexæ appellantur. Plynius, Istriæ, liburnæq; pilo propior, quàm lana pexis aliena uestibus, hoc est uestibus, quæ texun=

tur. nam in texēdo pectinis morsibus uestes feriūtur. Ab ijs pexati dicuntur, qui pexis uestibus sunt induti. Martialis. Pexatus pulchre, est etiam pecten cratis genus dētatæ stylus ferreis ad colendam terram. à quo pectino deducitur. Plynius, sunt genera terræ, quorum ubertas pectinari segetem in herba cogit. à pecten etiam fit pectinatim aduerbium, quod significat ad similitudinem pectinis. ARTVS. Partes corporis, proprie enim artus partes sunt corporis inter iuncturas connexæ, dictæ, quod inter se arctentur, unde minores partes per diminutionem articulos uocamus, quales sunt digitorum. à quo articuli apud grammaticos. & articulatim aduerbiū, hoc est per partes, atque articulos. & deartuo uerbum, quod est per artus diuido. à quo deartuatum dicimus per artus cōcisum. Quidam à græco deductum hoc uocabulum existimāt. quippe græci ἄρθρον nominant, & ita distinguntur artus à membris, quod artus dicimus ossa cum neruis, & uenis. Membra autem proprie uocamus carnem artus tegentem. Vnde mēbrana superior membri pars, hoc est pellis ipsa appellatur. Silius, & uenis male iuncta trementibus ossa Extant consumptis usu deformia membris. Cōfunduntur tamen hæc aliquando apud authores. Ab arto, à quo artus deriuatur, fit coarcto, qđ est astringo. coniūgo. Vnde coarctatio. & arctus adiectiuum, strictus. & ars, quod per eam opera inter se aptentur, quamuis aliqui ἀπὸ τῆς ἀρετῆς, hoc est, à uirtute appellatam uelint. Hinc artifices dicti, qui artem suam per artus exercēt, à quibus artificium deductum. & artificiosum, arte factum. & artificiose aduerbium. & quinquertium, quod græci pentathlum uocant, quo die quinq; genera artium in ludis exercebant. & ipsos athletas Liuius quinquertiones appellat. item artitum ueteres dixerunt, bonis artibus instructum. Artem definiunt esse facultatem, quæ præceptis quibusdam, ac regulis cōtinetur. Trifariam autem artes diuiduntur. Quædam enim in spectione, hoc est cognitione, & æstimatione rerum positæ sunt, qualis est astrologia nullum exigens actum, sed ipso rei, cuius studium habet, intellectu contenta, quæ theorice uocatur, hoc est speculatiua. Aliæ in agendo, quarum hic finis est, & ipso actu perficitur, nihilq; post actum operis relinquit, quæ practice. i. actiua dicitur, qualis est saltatio. Aliæ in effectu, quæ operis, quod oculis subijcitur, consumationē, non finem accipiunt. hanc poëticen, hoc est factiuam appellamus, qualis est pictura, hæc & effectiua, & administratiua à quibusdā appellatur. Ab ars composita fiunt iners, quod proprie significat eum, qui sine arte est. Lucilius, Iners, qui sine arte est. Sed quoniam qui nullam artem exercent, uel otiosi, uel desides sunt, uel ignaui, fit, ut iners aliquando pro otiosus capiatur. Virgil. seu stabit iners, seu profluet humor. Idem, Libertas, quæ sera tamen respexit inertem. Modo pro ignauus. Idem, Spumantemq; dari pecora inter inertia uotis Optat aprum. Ab hoc inertia deducitur, qđ modo pro ignorantia artis, modo pro otio, modo pro ignauia usurpamus. & inerticulus diminutiuum. à quo inerticula, uuæ genus è nigris, inueterato præcipue cōmendabilis uino, sed uiribus innoxia, siquidem temulentiam sola non facit, ob id nomen ab inertia sumens, cum iustius sobria dici posset. Item solers, quasi totus ex arte consistens. à quo solertia, qđ modo pro acumine, modo pro artificio, modo pro diligentia accipitur. item astutus (ut quidam putant) hoc est callidus. uersutus, quasi tutus. Nos à græco potius deriuari, censemus, quod est ἄστυ, hoc est oppidum, siue urbs. Nam qui in oppidis, atque urbibus assidue uersantur, fiunt callidiores, quemadmodum nos ab urbe urbanum pro lepido dicimus, ita græci ab asty astutum pro callido, & uersuto. inde etiam astus & astutia deducuntur eiusdem significationis. & astute aduerbium. à quibus astutior. astutissimus. astutius. astutissime. Apuleius astutulus, & astutule diminutiua usurpat. Ars græce τέχνη dicitur, hoc est techne, qua uoce & nostri utuntur. Plautus, qui technas hominis deprehendi solus. Hinc technides, artifex dicitur. & calotechnius, bonus artifex. item e contrario cacotechnius, malus artifex. & Galenus medicus opus suum technen, hoc est artem inscripsit, quod medici nostri temporis per inscitiam tegnum uocitant. LACERI. Dilaniati. Lacerare proprie est dilaniare, & quasi per membra discindere. Virgilius, Quid miserum Aeneā laceras? Tractū à laruis, quæ discedēdo corpora dilaniant. Hinc lacerus dilaniatus. & lacerna uestis, de qua supra diximus. & laciniæ scissuræ extremarum uestium decoris gratia factæ. à quo laciniatæ uestes. & lacesso uerbum, quod est prouoco, & quasi lacerando irrito. ideo capitur frequentius in malam partem. Cicero, Sed iustitiæ primum munus, ne cui noceat, nisi lacessitus iniuria. Quandoq; etiam in bonam. idem. Tuis me amantissimis libris lacessisti, idest prouocasti ad respondendum. Lacer à ueteribus dicebatur, qui auribus truncatis erat. VIVEBANT. adhuc palpitabant. MEMBRIS. Carne, ut paulo ante diximus, quamuis membra etiam pro artubus ponantur. item pro partibus, etiam si ad inanimata transferuntur. Vnde membratim dicimus, hoc est per partes ambitus, quæ græci cola nominant. à nostris membra dicuntur. à membro fit bimēbris. trimembris. quadrimembris. hoc est duarum. trium. quatuor partium. & membrosus, q. magno membro est. Virgilius, si tamen is est, q. priapea scripsit. Sed ruber hortorum custos membrosior æquo. Et demembro uerbum, hoc est separo. diuido. STILLANTIBVS. Manantibus cruore. INQVE OMNI NVSQVAM CORPORE, CORPVS ERAT. Sensus est, in toto corpore non erat amplius caro. Facit hoc frequenter Martialis, ut diuersam uim uocabulorum uersibus exprimat, ut est in illo tetrasticho.

Cum dixi ficus, rides quasi barbara uerba,
Et dici ficos Cæciliane iubes.
Dicemus ficus, quas scimus in arbore nasci.
Dicemus ficos Cæciliane tuos. Item in illo,
Semper agis causas, & res agis Attale semper.
Est, non est quod agas, Attale semper agis.
Si res, & causæ desunt, agis Attale mulas,
Attale, ne quod agas desit, agas animam.

Cum igitur corpus aliquando massam hanc membrorum diuersitate compactam significet, Seneca. Corpore trunco caput abest, modo solam carnem, Cicero. Ego hic cogito commorari, quoad me reficiam. Nam & uires, & corpus amisi, idest carnem. unde corpulentos dicimus obesi corporis homines. Martialis hoc uersu utrunq; significatum usurpauit. Corpus inquit, hoc est caro nusquam erat in toto corpore, hoc est in tota massa corporea. Corporum tria genera esse Pomponius affirmat. Vnum quod una specie continetur, ut homo. lignum. lapis. Alterum, quod ex contingentibus, hoc est pluribus inter se cohærentibus constat, ut ædificium. nauis. armarium. Tertium, quod ex distantibus cōpactum est, ut puta ex pluribus corporibus uni nomini subiectis, ut populus. legio. grex. & corpus esse definiunt, quod quinq; sensibus comprehendi potest. Alij τὸ τριχῆ διαστατόν, hoc est quod treis dimensiones habet. item alij ἤτοι ποιοῦν ἢ πάσχον σῶμά ἐστι hoc est quod efficiens, aut patiens est. quam definitionem præclare expressit Lucretius. Tangere enim, aut tāgi nisi corpus nulla potest res. à corpus fit corporeus. & incorporeus. itē corporalis, atque incorporalis, qua in hoc differunt, quod cor-

poreum dicimus, quod eſt ex materia, ſubſtantiáq; corporea, & ediuerſo incorporeum, ut lapis eſt res corporea, Virtus eſt res incorporea. Corporale autem nominamus, quod eſt in materia, ſubſtantiáq; corporea. Et econtrario incorporale, ut domus, fundus. mancipium, corporalia non corporea ſunt. Legatum. hæreditas. cura, incorporalia non incorporea. Etenim hic non de ſubſtantia agimus, ſed de qualitate, quæ ſubſtantiæ ineſt. illic uero de ipſa ſubſtantia. item à corpus corporo uerbum, quod eſt interficio, & corpus ſolum ſine anima relinquo. Enni. Corpus contemplatur, unde corporet uulnere. Accius, Corporare abs tergo es auſus. Ab hoc fit incorporo, qđ eſt res diuerſas in unū corpus, & (ut ita dicam) in unam maſſam redigo. À quo incorporatio, quod et concorporo, & concorporatio dicitur. À corpulento corpulētia deducitur, qđ carnoſitatē ſignificat. SCELERATVS. Dilaniatus. pollutus, ut ſupra diximus. ANTIQVAE Veteris. proprie enim antiquum uetus ſignificat. Virgilius, Antiquasq; domos auium. deductum ab ante, & æuum, ut Varro exiſtimat. Quoniam uero, quæ antiquiora ſunt, ferè meliora eſſe conſueuerunt, ut mores. numi. uinum, & ſimilia. unde eſt apud Plautum, Qui utuntur uino ueteri ſapientes puto, & qui libenter ueteres expectant fabulas. Nam nouæ, quæ nunc prodeunt, deteriores ſunt, quàm numi noui. ideo factum eſt, ut antiqus aliquando pro melius uſurpemus. Cicero, Hoc quidem eſt proprium amicitiæ, ſed antiquior, & pulchrior, & magis à natura ipſa profecta. Idem, Nihil mihi antiquius uiſum eſt, quā innocentem tueri. Ab hoc fit antiquo uerbum, quod eſt aboleo. tollo. & quaſi rem in antiquum morem reduco. Cuius paſſiuum eſt antiquor. Idem, Pernicioſe quidem Philippus in tribunatu, cum legem agrariam ferret, quam tamen antiquari facile paſſus eſt, in eo uehemēter ſe moderatum præbuit. item antiquitas, uetuſtas. & antique aduerbium, quod & antiquitus dicitur. Antiquatio autem abolitionem ſignificat. Gellius, Facta mox eſt antiquatio legis. Aliquando antiquum pro nobili ponimus. Virgilius, Nos troia antiqua. Cum ſemper ferè antiquum cum quadam dignitate exprimitur. Ediuerſo uetus penè cum contumelia. Vnde uetus mancipium, & antiquā matronam dicimus. Quidā etiā antiquarium pro antiquo uſurpauere, & pro eo, qui res antiquas conſcribit. POENA. Verum non ſimulatum ſupplicium. Pœna à græco deducitur, quod eſt ποινή. Quamuis Varro à pendendo dictā uelit. Eſt autem pœna ſupplicium, quo quis ob delictum afficitur. Cicero octo pœnarum genera eſſe commemorat, damnum. uincula. uerbera. talionem. ignominiam. exilium. ſeruitutem. mortem. Taurus uero philoſophus tria genera pœnarum commemorat, quibus peccata puniuntur. Prima eſt, quæ græce dicitur νουθεσία, uel colaſis, cum pœna adhibetur caſtigandi, atque emendandi gratia. Altera, quam τιμωρίαν appellant, cum dignitas, authoritasq; eius, in quē eſt peccatum, tuenda eſt, ne prætermiſſa animaduerſio contemptum eius pariat, & honorem leuet. ideoq; ei uocabulum à conſeruatione honoris, quem græci τιμὴν uocant, factum exiſtimant. Tertia, quæ παράδειγμα à græcis nominatur, cum punitio propter exemplum neceſſario adhibetur, ut cæteri à ſimilibus peccatis metu cognitæ pœnæ deterreantur. icirco ueteres quoque noſtri exempla pro maximis, grauiſſimisq; pœnis uſurparunt. pœnam pendere, eſt multam ſoluere, quia hoc penſo ære fieri ſolebat. À pœna pœnalis actio. & punio, quod pœnio, quaſi pœna afficio ueteres dicebant. & impune, quod proprie ſignificat ſine pœna. Seneca. Qui impune quicquid libet, agit. Aliquando tamen pro fruſtra ponitur. Apuleius, Impune capitolium aſcendi, cum nemo eſſet, qui ſententiam

diceret. Iuuenalis, Impune ergo mihi recitauerit ille togatas. impuno autem à ueteribus impudens dicebatur. Lucilius, Homo impuratus, & impuno, & rapax. & impunitas. Seneca. Quippe delictorum impunitas homines audaciores reddit ad malum. & punitio, atque impunitio notæ ſignificationis. & impunitus, qui de commiſſis non eſt punitus. Et pœnitet, quaſi pœna tenet. Pœnitere enim dicimus, cum quæ ipſi fecimus, aut quæ de noſtra uoluntate, noſtroq; conſilio facta ſunt, ea nobis poſt incipiunt diſplicere, ſententiamq; in ijs noſtram demutamus. Cicero, Nam quod obiectum eſt de impudicitia, quodq; omnium accuſatorum non criminibus, ſed uocibus, maledictisq; celebratum eſt, id nūquam tam acerbe ferret M. Cœlius, ut eum pœniteat non deformem eſſe natum. Quoniam uero in ijs etiam, quæ nobis aut tædio, aut pudori ſunt, pœna quædā eſſe uidetur, fit ut pœnitet aliquando pro tædet accipiamus. Virgilius, officio nec te certaſſe priorem Pœniteat. Aliquando pro pudet. Idem, Nec te pœniteat calamo triuiſſe labellum, Cicero, non igitur ſi ad centeſimum uixiſſet annum, ſenectutis eum ſuæ pœniteret? Ab hoc pœnitentia, & penitudo deducuntur. Quemadmodum autem pœnitet me dicimus, hoc eſt pœna tenet, ita pœniteor paſſiue, hoc eſt pœna teneor, ut illic nominatiui, hic ablatiui ſit caſus.

DE DAEDALO. EPIGRAMMA. VIII.

d AEDALE LVCANO. Iocatur in quendam nomine Dædalum, qui in arena urſo obiectus fuerat, & ad Dædali Athenienſis alas alludit. Eſt autem diſtichon. ſic enim appellatur à græcis quando eſt geminus uerſus. Nam δὶς græci bis dicunt, στίχον uerſum. Sic tetraſtichon appellamus, cum quatuor ſunt uerſus. Hexaſtichon, cū ſex. QVAM. Quantum. CVPERES. Optares. Cupio enim eſt opto. deſydero, à quo percupio, ualde cupio. concupio, deſydero. à quo concupiſco. unde concupiſcentia deducitur, quod eſt tam bonarum, quàm malarum rerum appetitus. & concupiſcibile, quo nonnulli utuntur. & concupitum, deſyderatum. & cupidus. auidus. & cupide aduerbium. auide. à quo cupidior. cupidiſſimus. & cupidius. cupidiſſime. Item cupienter. cupientius. cupientiſſime. & cupiditas, deſyderium, quæ & cupido fœminino genere dicitur. Definiturq; effrenatus habendi appetitus. nā maſculino genere ſignificat deū, de quo ſupra diximus, q et amor dicitur. à quo cupidineus. Cupiditatē à cupidine qdā ita diſtinguunt, ut cupiditas leuior ſit, ac temperatior, cupido uero grauior. Lucil. Cupiditas ex homine, cupido ex ſtulto nunq̄ tollitur. & cupedia, quæ ſimiliter cupiditatem ſignificat. Cic. Ambitio, mulieroſitas, puicacia. liguritio. temulentia. cupedia. Itē cupes. & cupedia neutro genere, lautiores cibi dicuntur, uel à cupiditate, uel qđ rebus cupidinis alimenta ſubminiſtrent. unde cupedinarij appellantur eſculētarū rerū uenditores. Cupedula ēt fœminino genere inuenitur. Gel. Cōiectabamus ad cœnulā nō cupedulas ciborū, ſed argutias quæſtionū. Cupēcus, Sabinorū lingua ſacerdos appellatur. NVNC. Mō. hoc præſenti tpe. Nunc. n. aduerbiū tēporis eſt, & idē ſignificat, qđ mō. Aliquādo tamen nullā tēporis ſignificationē, uerū pro ſed cōiunctione accipitur. Cic. Quæ quidē multo plura euenirent, ſi ad quietē integri iremus. nunc onuſti cibo, & uino confuſa, & perturbata cernimus. PENNAS. Alas, partem pro toto poſuit. LVCANO. È Lucania, de qua ſupra diximus, urſi mittebantur in arenam magnitudine, ac feritate præſtantes.

AD DOMITIANVM DE RHINOCEROTE EPIGRAMMA. IX.

PRAESTITIT EXHIBITVS. Blãditur Domitiano de pugna rhinocerotis, & tauri. RHINOCEROS. Animal eſt unum in nare cornu habens repandũ, qđ ſubinde attritum cautibus in mucronẽ acuit, eoq; aduerſus elephãtos præliatur, hoſtis eis natura genitus. in dimicatione aluum maxime petit, quia ſcit eam partẽ eſſe molliorem. Longitudo ei par elephanto, crura multo breuiora, color buxeus eſt, à græcis ῥὶν naris dicitur, κέρας cornu. Inde rhinoceroti nomen. Minora animalia niſi in irã ſubinde excitatus non tangit. Pompeij Magni ludi hoc animal primo Romæ oſtenderunt. Deinde Auguſtus apud ſepta. ſolebat. n. hic princeps ẽt citra ſpectaculorum dies, ſiquando qd inuſitatum, dignũq; cognitu aduectũ eſſet, id extra ordinem quolibet loco publicare, ut rhinocerotem apud ſepta. Tigrim in ſcena. anguem quinquaginta cubitorũ pro comitio. poſt hæc Domitianus frequenter rhinocerotẽ ludis exhibuit. A rhinocerote rhinocerotius deducitur. unde rhinocerotia cornua dicimus. EXHIBITVS TIBI Productus à te. TOTA ARENA. Toto amphitheatro. PRAELIA. Certamina, prælium à premendo, quaſi premiũ dictũ, quod dimicãdo ſe inuicem hoſtes premant. Eſt autem præliũ belli pars, hoc eſt cum manus conſeruntur, & ipſa dimicatio, quæ & pugna dicitur. Virg. Infantem fugiens media inter prælia belli. Ab hoc prælio & prælior deducuntur, & præliator & præliatrix. Vir. honeſte præliũ pro coitu poſuit, dum de equo loqtur ætate confecto. Nã & in coitu dimicatio quædã eſſe uidetur. ſiquãdo ad prælia uentum eſt. Præliares dies appellabãtur, qbus fas erat hoſtem bello laceſſere. etenim quædam feriæ erant, qbus nefas habebatur manus cum hoſte conferre, pugna uero à pugno deducitur, quia ueteres ante armorum uſum, pugnis, calcibus, ac morſu certabant. A pugna fit pugnacula, quã pro leui pugna Cato uſurpauit. pugnax, bellicoſus. à quo pugnator. pugnaciſſimus. & pugnaciter. pugnacius. pugnaciſſime. & pugnator, qui pugnat. cuius fœmininum eſt pugnatrix. Item compoſita oppugno, qđ eſt pugnando uincere contendo. Expugno pugnando uinco. Sed de oppidis, caſtris, nauibus, cæteriſq; huiuſcemodi dicitur. Expugnatur aũt nauis ſecundum Calliſtratum iuriſconſultum, cum ſpoliatur, aut mergitur, aut diſſoluitur, aut ꝑtunditur, aut funes eius exciduntur, aut uela conſcindũtur, aut anchoræ inuoluuntur de mari. ab ijs oppugnator. oppugnatrix. oppugnatio. expugnator. expugnatrix. expugnatio. depugno idem, qđ pugno: à quo depugnator. & depugnatrix. propugno, aduerſus pugnãtes pugno, ſiue pugnando reſiſto. à quo propugnator. propugnatrix. & propugnacula minæ murorũ. & alia ædificia, poſt quæ in mœnibus, aut nauibus propugnando conſiſtimus. impugno aduerſor, confuto. à quo impugnator. & impugnatrix. repugno. contradico. refragor. à quo repugnantia, refragatio. contradictio. pugnus uero à græco deducitur πυγμὴ, uel à punctione, hoc eſt percuſſione. à quo pugillus diminutiuum. & pugil, qui pugno certare conſueuit, & pugillares tabellæ ex ligno, ſiue alia materia ceratæ, in quibus ſtylo ſcribimus, qđ pugno comprehendantur: uel à pungendo, ꝙ ſtylo in ijs pungendo ſcribatur. Mart. de pugillaribus eburneis. Secta niſi in tenues eſſemus ligna tabellas, Eſſemus libyci nobile dentis opus. Dicimus aũt in ſinguri pugillaris, & pugillare. in plurali uero pugillares duntaxat. Item pugilatus, pugilum ludus. QVAE NON PROMISIT. Quæ non uiſus fuerat minari, quoniã diu torpẽti ſimilis ſteterat ante, q̃ ſe in iram colligeret. Mart. Paulopoſt, Sollicitant pauidi dum rhinocerota magiſtri, Seq; diu magnæ colligit ira feræ, Deſperabantur promiſſi prælia Martis, Sed tamen is redijt cognitus ante furor. PROMISIT. Minatus eſt. promittere. n. aliquãdo eſt polliceri, hoc tamen ab eo differẽs, ꝙ pollicemur ſponte, promittimus rogati. Cicero. Iã. n. totum tibi, qđ promiſerã præſtiti. Aliquãdo producere, et quaſi in magnitudinẽ mittere, ſiue porrò. i. lõge mittere. Vir. promiſſaq; barba. Nonnunq̃ minari. Idem, Promiſi ultorem, & uerbis odia aſpera moui. i. minatus ſum. Quippe bona promittimus. mala minamur. ab hoc promiſſum. promiſſor. et promiſſio deducuntur. & promiſſe aduerbiũ, hoc eſt prolixe. Itẽ appromitto. à quo appromiſſor. Eſt. n. proprie appromiſſor, qui qđ ſuo nomine promiſit, idẽ quoq; pro altero promittit. Itẽ cõpromitto, qđ proprie eſt litem ad boni uiri arbitrium mitto. à quo compromiſſum dicitur ipſa facultas arbitro data, tractum ab eo, qđ uterq; litigans ſimul promittat ſe arbitri ſentẽtiæ pariturum. arbiter iudex dicitur, non à lege datus, ſed ab ijs, qui litigant, electus, qui totius rei hẽat arbitriũ, & facultatem. dictus ab arbitrando. Arbitrari. n. exiſtimare eſt, & arbitri officium eſt iudicare, nõ prout iuris ſit, ſed prout ipſe æquũ eſſe exiſtimet. Hinc arbitriũ, qđ modo arbitri ſententiam ſignificat, modo opinionẽ, ut oĩa pro arbitrio ſuo facit, hoc eſt prout ſibi uidetur, & prout opinatur eſſe faciendũ. Item facultatẽ iudicãdi arbitro datã. Vnde arbitriũ ſuſcepiſſe (ut Pedianus ſcribit) q iudicis partẽ ſuſcepit, finemq; ſnĩa ſua ſe controuerſijs impoſiturũ pollicetur. Quod ſi hactenus interuenit, ut expiretur an conſilio ſuo, uel authoritate diſcuti paterentur litẽ, nec arbiter uidetur, nec arbitriũ dicitur recepiſſe. Proculus arbitrorum duo eſſe genera ſcribit, Vnũ eiuſmodi, ut ſi æquũ ſit, ſiue iniquũ parere debeamus, qđ obſeruatur cũ ex cõpromiſſo ad arbitriũ itũ eſt. Alterũ eiuſmodi, ut ad boni uiri arbitriũ redigi debeat, q iure decernat. Quidã arbitramentũ pro arbitrio, hoc eſt arbitri ſentẽtia uſurpãt. Arbitrarium dicitur, cũ adhuc res apud arbitrũ geritur. itẽ cum in poteſtate uel arbitri, uel iudicis eſt, pro arbitrio, hoc eſt pro opinione ſua iudicare. Vñ arbitraria pœna dicitur, quæ nõ lege ſtatuta eſt, ſed iudicis arbitrio relicta. à quo fit arbitrarie aduerbiũ, qđ ſignificat pro arbitrio. Cõponitur aũt promitto ex pro, et mitto. Mittere proprie eſt, qđ græci dicũt πέμπειν. Virg. Mittitur et magni Venulus Diomedis ad urbẽ. Interdũ tñ pro deponere, atq; excludere uſurpatur. Idẽ. reuocate aĩos, mœſtũq; timorẽ Mittite. Ter. Eia lachrymas mitte. Nõnunq̃ pro donare. Vir. Hos illi, qđ nec bñ uertat, mittimus hœdos. Ab hoc fit frequẽtatiuũ miſſito. & miſſile oẽ telũ, qđ in longũ mitti põt. unde et lapides miſſilia dicũtur. Mittilis uero pulmẽtaria dicebatur, capiebaturq; pro paupercula. item miſſilia dicebantur munera, quæ à principibus populo ſpargebantur, ut puta bellaria linea. odores. unguẽta. cibi delicatiores, quod cũ alijs tꝑibus, tũ maxime Saturnalibus in theatro fieri ſolebat. Sue. Sparſit et miſſilia uariarũ rerum, et panaria cũ obſonio uiritim diuiſit. Sunt. n. panaria uaſa ad ferendas dapes ex uiminibus facta. A panario fit diminutiuum panariolum. Miſſum facere dicimus relinquere. omittere. Plau. Sed miſſa iſtæc faciamus. item miſſio. Cice. Tum de obuiam miſſione ſermonem habuimus. item miſſus quartæ declinationis, qđ proprie ueteres uſurpabant pro imiſſione ferarũ, aut gladiatorum in arenã. Sueto. in ijs Circẽſium die, quo facilius centum miſſus peragerentur, ſingulos à ſeptenis ſpatijs ad quina corripuit. Idem, Circenſes frequenter etiam in Vaticano commiſit, nonnunquã interiecta per quinos miſſus uenatione. Præterea compoſita ab eodem fiunt admitto, qđ modo ſignificat recipio, aſſumo. Iuuenalis, Iam fas eſt, admitte uiros. modo intromitto

Martia. Ante fores stantē dubitas admittere famā. Modo pecco. Plau. Quid tandē admisi pater? Hinc admissiuæ aues, à quibus auguria captabant, & admissarius equus appellatur, qui ad sobolem procreandā equæ adiungitur. intermitto, qđ est tēpus omitto. à quo intermissio. Cicę. Etsi ego id tempus intermiserā potius quàm omiserā. Quint. Cumq; id sine intermissione prosequeretur discessit. Omitto præterea, à quo omissio. Permitto interdū concedo. tolero. ut pmitte me paruper quiescere. interdū immitto, incito, ut equū concitatū ad hostiū pmisit aciem. à quo pmissio, hoc est idulgentia. Prætermitto omitto, à quo prætermissio. Trāsmitto, modo trāseo. Traijcio, ut trāsmisit flumen, hoc est traiecit. Vir. Trāsmittunt cursu campos, atq; agmina cerui Puluerulēta fuga glomerant. Modo mitto. Apuleius. Quo audito puerū ad eum transmisit. Ab hoc trāsmissio, hoc est traiectio, trāsfretatio, transitus. Amitto, pdo. Virg. Amissam classem socios à morte reduxi. à quo amissio. Demitto, deorsum mitto. Ply. Demissoq; in puteum funiculo, altitudinē aquæ demensus est. à quo demissio, & demissum, humile. Apule. Et pauca quædā uoce demissa præfatus est. Et demisse aduerbiū, humiliter. Emitto, extra mitto, ut gregem emisit. Hinc emitti è carcere equi dicuntur. à quo emissio. et emissariū locus, per quē aqua è lacu, aut stagno emittitur. Sueto. fecit et emissariū fucini lacus, portumq; ostiensem. Præmitto, ante mitto. À quo præmissio. immitto, modo intromitto, mō in lōgitudinē produco. Vir. Respiamus dira illuuies, immissaq; barba, hoc est promissa. à quo immissio. itromitto notæ significationis, à quo intromissio. Summitto. inclino. subdo. suppono. Lucil. Sūmittas alios, siquos posse censeas. Mō demitto. Vir. Pascite, ut ante boues pueri, summittite tauros. idē. Tu mō quos in spem statuis summittere genti. Hinc summissum humile dicimus. Cicę. Neq; summissum nimis, neq; se nimium efferētem. Vir. Summissi petimus terrā, et uox fertur ad aureis. Ab hoc summissio, et summisse aduerbium. Dimitto aliqñ mitto. Idē. equidē p littora certos Dimittā. Hinc dimissoriæ literæ (ut Modestino placet) uocatæ, q per eas causa ad eū, qui appellatus est, mittitur. Nonnunquā do. Virg. dimissaq; ab Ioue gentis Noia. Quādoq; pmitto, et in potestatē do. Cicę. Tū annui consules, tū dimissi populi fasces. Plerūq; relinquo. idē. Cū exercitū non tam tueri, q̄ uel tradere, uel amittere cogitaret. itē porrigo, produco. Varro. cū ēt Thais Menandri tunicam dimissam hēat ad talos. Sæpe ēt demitto, hoc est desuper mitto. Vir. Dimissum lapsi per funem. Sall. Cū strepitu dimissum uictoriæ simulachrum. Hinc dimissum aliquādo pro abiecto usurpamus. Cic. Timido aio. humili. dimisso. Idē. Nō ē ausus elate, et ample loqui, humiliter, dimisseq; sentire. Aliqñ pro humili, ac miserabili. Virg. Deiecit uultum, et dimissa uoce locuta est. Remitto, qđ modo significat relaxo. Vñ remittere arcum. remittere animū dicimus. Cicę. Quæro. n. nō qbus intendam animū rebus, sed qbus remittā. Hinc remissio, relaxatio animi dicitur. Modo concedo, pmitto. Vir. Manibus, et cineri, siqua est ea cura, remitto. Nōnunquam mitto. Lucil. Cohibet domi mœstus se Albinus, qđ repudiū filiæ remisit. Aliqñ retro mitto. Plau. Munera accipit frequens, remittit nunquā. Ab hoc remisse aduerbium deducitur, quod modo humiliter significat. Sallu. Pauca timide, remisseq; locutus, abscessit. modo læte, & ueluti remisso, hoc est relaxato animo. Cicę. Quis unq̄ præter hunc tragicas pene comicę? tristis remisse. Cōmitto, qđ modo est coniungo. Virg. Delphinum caudas utero cōmissa luporum. Vnde tabularū, et aliorū huiusmodi iūcturæ cōmissuræ dicuntur. & cōmittile, compositum. modo dono, relinquo. Cic. is calūniatores opposuit, qui illā hæreditatem Veneri Erycinæ cōmissam esse dicerent. Nonnunquā pecco, delinquo. Virg. Quid meus Aeneas in te cōmittere tantum, Quid Troes potuere? interdum credo, cōmendo. Teren. Quem lupo cōmisisti. idē. Nec satis digna, cui committas primo partu mulierem. Cicero. Quādiu respub. per eos gerebatur, quibus seipsa commiserat. Hinc fidei cōmissarij dicti, quorum fidei ultimarum uoluntatum executiones commendantur, quæ fideicommissa appellantur. & actus ipse fideicommissio. Quandoq; initio, inchoo. Sallustius. Quibus dictis mox prælium commisere. Virgil. Et tuba commissos medio canit aggere ludos. Elegantissime etiam committo pro facio accipitur sequente semper ut, uel simili dictione, capiturq; semper in malam partem, & negationem requirit. Cicę. Non committas ut dicendum sit, non putarā. idem. Nihil tibi esse committendum consyderare debes, quamobrem eorum, quos laudas, te non similem præbeas. Postremo manumitto à quo manumissor. manumissus, manumissio. de quibus supra diximus. O, O aliquando uocandi aduerbium est. Virg. O regina, nouam cui condere Iuppiter urbem. Aliquando optandi. idem. Adsis o placidus. Aliquando indignandi. Cicero. O tempora. o mores, o paterni generis oblite, materni uix memor. Nōnunquam admirandi, ut hoc loco, et apud Persium. O curas hominū, o quantum in rebus inane est. Quandoq; interiectio est dolētis. Cicero. O me miserum, o infelicem. Aliquoties exultantis affectum exprimit. Virg. O mihi sola mei super Astianactis imago. idem. O felix, si te tua Roma uideret. Et aliquando cum nominatiuo, aliquando cum accusatiuo, aliquando cum uocatiuo iungitur. Sed cum uocandi aduerbium est, semper cum uocatiuo. item quando optandi est aliquando cum si, aliquando cum utinam iunctum inuenitur. Ouidius.

O utinam tunc cum Lacedæmona classe petebat.
O brutus insanis esset adulter aquis. Persius. O si
Ebuliat patrui præclarum funus. & O si
Sub rastro crepet argenti mihi seria dextro.

PRONVS. Sponte sua ad certandum inclinatus, quod huic animali accidere solet aduersus minores feras, uel pronius inclinato cornu. Pronus proprie inclinatus dicitur, ut natura ad malum proni sumus. Virgilius. Frange manu telum Phrygij prædonis, & ipsum Pronum sterne solo. Poëtæ tamen aliquando pronum pro uicino usurpant. Sicut altum pro eo, quod longe positum est. idem. uentisq; uocatis Prona petit maria, hoc est litori uicina. À pronus fit aduerbium prone.

EXARSIT. Excanduit. Ardere proprie concremari est. idem. Nanq; uolans liquidis in nubibus arsit arundo. Sed quia quæ ardent, etiam fulgorem reddunt, ardere aliquando pro fulgorem reddere usurpatur. idem. ardebat muricæ læna. item pro festinare, quia quæ ardent celeriter absumuntur. idem. Instant ardentes Tyrij pars ducere muros, Moliriq; arcem. Præterea quia quæ ardent, calent, & in proxima quæq; feruntur, atq; hoc idem irati faciunt, ardere etiam pro irasci accipitur, ut hoc loco. & apud eundem Virgilium. Proxima quæque metit gladio, latumq; per agmen Ardens limitem agit, ferro te Turne superbum, Cæde noua quærens. item pro consumi. Cicero. Quoniam nimio uidendi te desyderio ardebam. Et pro optare. Plynius. Ardeo te uidere. Virgilius. Patriæq; mori pro mœnibus ardent. & pro impatienter amare. idem. Formosum pastor Corydon ardebat Alexim. Ardentem etiam aliquando candidum dicimus à candore flammæ. idem. Ardentesq; auertit equos in castra. item ardens ingenium acutum, quod instar ignis omnia penetret. Sicut econtrario segnē hominem dicimus tardū, quasi sine igne à quo segnities, quæ & segnitia dicitur, & modo tarditatem ac pigritiā, modo infœcunditatem significat. Teren. Enim uero Daue nihil loci est segnitiæ, neq; socordiæ. Plyn. Hinc negligen-

tia cultorum, hinc agrorum segnities, hoc est sterilitas. Vir. segnisq; horreret in aruis Carduus. segnis, hoc est inutilis, infœcundus. Legitur etiam segnitas pro segnitia. Cicero. Et quando de imprudentia diximus, castigemus etiã segnitatem. segniter quoq; aduerbium inuenitur, hoc est tarde. Ardeo quando pro impatienter amo accipitur, modo cum accusatiuo, modo cũ ablatiuo coniũgitur. Vir. Formosum pastor Corydon ardebat Alexin. Horatius. Non aliter Samio dicunt arsisse Batillo Anacreonta Teium. Ab ardeo fit compositum perardeo, & exardeo. Præterea deriuatiua arduus, hoc est molestus. incommodus. intractabilis. à quo aduerbium ardue, hoc est difficulter. & ardea auis, quasi ardua, quoniã ardua, hoc est alta uolando petit, & significat tempestatem. À græcis appellatur ἐρωδιός. Tum alte uolat, ut humanum fugiat uisum. Lucanius. quæq; ausa uolare Ardea. Virg. atq; altam supra uolat ardea nubẽ. Per diminutionem ardeola uocatur. Tria earum genera tradit Aristoteles. Leucõ ab albedine ita dictum. Asterias à fulgore astrorum, & pellos ab aduerbio πέλας, qđ propè significat. quoniam hoc tertium non ita in altum uolat. Hi in coitu anguntur. Mares sanguinẽ quoq; uociferãdo ex oculis profundunt, nec minus ægre pariunt grauidæ. Ab ardeo la ardelio deducitur, sicut à stella stellio, à tabella tabellio. Est autẽ ardelio homo inquetus, & huc, atq; illuc semper uolitans. saliens. manus iactans. togam modo deijciens, modo reponens, et omnibus negotijs sese immiscens, qualem fuisse Malliũ Surram legimus, quẽ uenuste deridens Afer, satagere dixit. Item Attalum, ad quem sic scribit Martialis.

Declamas belle, causas agis Attale belle.
Historias bellas, carmina bella facis.
Componis belle mimos, epigrammata belle.
Bellus grammaticus, bellus es astrologus.
Et belle cantas, & saltas Attale belle.
Bellus es arte lyræ, bellus es arte pilæ.
Nil bene cum facias, facis attamen omnia belle.
Vis dicã quis sis? magnus es ardelio.

Præterea Afrũ, in quẽ similiter inuehitur idẽ Martia. propterea eũ acerbius increpans, quod senex erat, in quo turpius esse constat hoc uitiũ.

Condita cum tibi sit iam sexagesima messis,
Et facies multo splendeat alba pilo,
Discurris tota uagus urbe, nec ulla cathedra est,
Quo non mane feras irrequietus aue.
Et sine te nulli fas est prodire tribuno,
Non caret officio consul uterq; tuo.
Et sacro decies repetis palatia cliuo,
Saturiosq; modos, partheniosq; sonas.
Hoc faciant sanè iuuenes. deformius Afer
Omnino nihil est ardelione sene.

Ab ardeo ẽt fit ardẽs, hoc est uehemẽs, ardẽtior. ardẽtissimus. & aduerbia ardẽter. ardẽtius ardẽtissime. (Et ut qbusdã placet) Ardea oppidũ Latij à Danaë Persei matre. Vel (ut alij uolunt) à Dauno Pilumnij filio conditum, à feruore regionis ita appellatum. Martia.

Ardea solstitio, pestanaq; rura petantur,
Quiq; cleonæo sydere feruet ager
Cum tyburtinas damnet Curiatius auras
Inter laudatas ad styga missus aquas.

Huius incolæ dicuntur Ardeates. IN IRAS In irã. Pluralem numerum posuit pro singulari, ut mos est poetarũ. iram definiunt esse libidinem puniẽdi eius. à quo iniuria offensi sumus. Ab ira irascor fit, à quo iratus. iracũdus. iracũdia. Differtq; iratus ab iracũdo, ꝙ iratus est, qui ex aliqua re lacessitus excanduit. iracundus, q ex quacunq; etiã parua causa mouetur ad irã. Sicut ebrius, qui nimio potu alienatus est mente. Ebriosus, qui sæpe fit ebrius. Sic ira ab iracũdia differt, quẽadmodũ ebrietas ab ebriositate. illa enim ex causa, hæc è moribus sunt. Terentius, Vt senis essem ultus iracundiã, aliqd corrasissem. Ab iratus fit aduerbiũ irate, hoc est per irã. Ab ebrius fit uerbũ inebrio. Cuius passiuũ est inebrior, et ebriose aduerbiũ, qđ significat ad similitudinem ebrij. Sobrius, q in cibo, ac potu temperãs est, quasi sine ebrietate. À quo sobrietas. et sobrie aduerbiũ. Sobrius ẽt dicitur, qui nõ est actu ebrius. Vnde non sobrius pro ebrio accipitur. Martia. Et nõ sobria uerba subnotasti. item ebriolo uerbũ, qđ est ebriũ facio, quod et ebrio dicitur. À quo ebriatus. Laberius. Ebriolati mentẽ hilariã arripiunt. idẽ. Homo ebriatus somno sanari solet. CVI TAVRVS ERAT PILA. Magnitudinẽ, ac ferocitatẽ Rhinocerotis exprimit, qui perinde taurũ cornu iactabat in altũ, ut tauri iactare pilas solebant. Mos quippe erat obijcere pilas tauris, quibus irritarentur. Martia.

Qui modo per totã flammis stimulatus arenam
Sustulerat raptas Taurus in astra pilas.

Ad hũc usum è stramine olim formare soliti sunt ẽt in humanã speciẽ imagines, postea pilas è uestibus in globũ collectis, præsertim purpureis, quo colore magis belluæ irritãtur. Oui.

Haud secus exarsit, quàm circo taurus aperto,
Dum sua terribili petit irritamina cornu,
Phœniceas uestes, elusaq; uulnera sentit.

Pila instrumentum lusorium est, rotundũ ad similitudinẽ sphæræ, quo ludo graues quoq; & magni uiri delectati sunt. Scæuola optime pila lusit, atq; ad hoc diuerticulũ animũ forensibus negotijs fatigatũ transferre solitus est. Augustus post ciuilia bella exercitationibus cãpestribus, equorũq; et armorũ dimissis, ad pilã se trãstulit. idẽ ꝑmulti alij fecerũt. Plau. Deus nos uti pilas homines iactat. Quatuor pilarũ genera sunt. Est pila trigonalis omniũ minima. prædura. firmo pilo plena, à quo pila nomẽ habet. fluẽtina nũc uulgo dicta, qđ Fluentiæ huiusmodi pilæ optimæ fiãt. Trigonalis autẽ uocitata est à trigone, qui locus erat in thermis triquetra, hoc est triãgulari figura, quã græci τρίγωνον uocant, ad huiusmodi pilæ lusum ædificatus, & paruo calore tepidus teneri ꝑ hyemẽ solitus, ne exuti ad ludẽdum homines statim rigorẽ conciperẽt, ne'ue ludẽdo exerciti nimis æstuarent, mittitur pila ad unũ angulum, ita ut utrũq; pariẽtem contingat, redditur nõ minus sinistra quã dextra manu. miramq; corporis agilitatẽ reqrit. Martialis de loco. Seu lentũ ceroma teris, tepidumq; trigona. idem. Captabit tepidũ dextra, læuaq; trigonẽ, Imputet acceptas ut tibi sæpe pilas. idẽ de pila trigonali. Si me nobilibus scis expulsare sinistris, Sum tua, si nescis, rustice redde pilã. Est pila paganica à pagis, hoc est uillis ita dicta, qđ pagani ea uterentur. hæc grossior est, laxiorq;, et pluma plena, nec ad lusum tam agilis, ut quæ nec tã leuis est, nec iactata facile resilit. idẽ. Hæc quæ difficilis turget paganica pluma Folle minus laxa est, et minus arcta pila, quasi dicat, est laxior quàm pila trigonalis, & arctior, firmiorq; quàm follis. Nam follis tertiũ pilæ genus est. Hic ex pelle fit, spirituq; inflatur. grossior cæteris, sed non multo grauior. pugno redditur, non palma, ut reliquæ pilæ. à flatu nomen habet, quia spiritu, ut diximus, impletur, siue quod ueteres follem pellem dicebant. Et per diminutionẽ folliculum. unde folliculare pars remi appellatur, quæ folliculo tecta est. à quo uitta follicularis uocitata est. itẽ follem, siue folliculum utrẽ nominabant, quæ nihil aliud est, quàm pellis flatu plena. item instrumentũ, quo attrahitur uentus atq; emittitur ad ignem excitandũ. Muliẽbrem quoq; folliculũ dicebãt, quã uuluã, siue locos, siue uterum appellare supra docuimus, hoc

genere pilæ minus fatigantur ludentes, ideoq; imbecilliori etiam ætati conuenit. agitata lætius fertur, resilit magis, tardius'q; descendit. ueluti hominem de industria expectans. idē. Ite procul iuuenes, mitis mihi conuenit ætas, Folle docet pueros ludere, folle senes. Hunc similiter folliculum per diminutionem dici manifestum est. Sueto. De Augusto. post bella ciuilia ad pilā primo folliculumq; transit, mox nihil aliud, quàm uectabatur, & deambulabat. Quoniā uero hoc pilæ genus pugno percutitur, follis pugillatorius appellatur. Plau. Extemplo hercle ego te follem pugillatorium faciam, & pendentem cursabo pugnis periurissime. Est præterea quartum pilæ genus, quod uocant Harpastum. siue sphennidam. grossior est, quàm pila paganica, tenuior q̄ follis. E panno ferè fit, aliquando ex pelle, lana, tomento'ue impletur. non repercutitur, sed cum multi sint ludentes, & in duas partes diuisi, ita ut utriq; e regione sibi inuicem oppositi sint, ad suos quisq; trāsmittere pilam conatur, quā aduersarij nituntur arripere. Sic magno labore luditur, decidit sæpe in terram pila, ad quam cateruatim currētes se inuicem prosternunt, puluereq;, & sudore infecti flauescunt. Laboriosum ludi genus, & ideo grādioribus tantū conueniēs. sphēnida appellatur, uel à Sphēnida inuētore, uel ἀπὸ τοῦ φενακίζειν, quod decipere significat. Fit enim in hoc ludo, ut cum alteri sæpe ostendant se uelle pillam proijcere, alteri tamen iaciant ad decipiendū aduersarium, ἁρπαστὸν autem, hoc est harpastum ἀπὸ τοῦ ἁρπάζειν, hoc est à rapiendo uocatur, quia proiectam pilam multi simul conātur arripere. seq; ob eam causam inuicem prosternunt. idē Martia. Siue harpasta manu puluerulenta rapis. idē de harpasto. Hæc rapit Anthæi uelox in puluere Draucus, Grādia qui uano colla labore facit. Artemidorus de interpretatione somniorum. ἁρπαστὸν δὲ καὶ σφαῖρα φιλονεικίας ἀπεράντους σημαίνουσι. πολλάκις δὲ καὶ εἰς ἑταίρας ἔρωτα· ἔοικε γὰρ ἡ σφαῖρα καὶ τὸ ἁρπαστὸν ἑταίρᾳ διὰ τὸ μηδαμοῦ μένειν, καὶ πρὸς πολλοὺς φοιτᾶν.
Harpastum inquit, & sphæra certamen infinitum significant. Sæpe etiam meretricium amorem. Videtur enim sphæra, & Harpastum meretrix, propterea quod nusquam maneat, sed ad multos prodeat. Operæpretium est uidere, quàm ridicula de ijs per ignorantiam pleriq; tradiderunt. Ab huius pilæ similitudine quicquid rotundum, ac sphæricum est, Pilam uocamus, cuius diminutiuum est Pilula.

DE LEONE IVSSV DOMITIANI CONFOSSO, QVOD MAGISTRVM LAESERAT EPIGRAMMA X.

LAESERAT INGRATO. Laudat clemētiam Domitiani, qđ cum Leonē mansuefactum in arena animaduertisset in magistrum sæuire, confodi eum iusserat naturæ mansuetudinem, non modo in hominibus, sed etiam in feris regnans. PERFIDVS. Violator fidei, quam mansuefactori suo debebat. LAESERAT. Offenderat. Lædere proprie est cōtumelia afficere, sumptū à græcis, qui λοιδορίαν contumeliā uocant. Transfertur tamen ad omne genus offensionis. Eius passiuum est lædor. à quo læsus offensus. & contrarium eius illæsus, hoc est inoffensus. & læsio offensio. MAGISTRVM. Præceptorē, qui eum mansuetudinem docuerat. Magistri proprie dicuntur artium præceptores. Transfertur tamen hoc nomen ad omnes, quibus præcipua cura rerum incumbit, uel q̄ magis cæteris possint, uel quod magis, quàm cæteri diligentiā & solicitudinem rebus, quibus præsunt, debent. Hinc magistros pagorum, societatum, uicorum, collegiorum dicimus, qui pagis. uicis. societatibus. collegijs præsunt. Magistrum equitum, cui summa potestas in equites erat, addebaturq; semper dictatori, cui summa potestas erat in populum. à quo & magister populi dicebatur. Magister etiā aliquādo pro custode accipitur. Terentius. Me filijs relinquunt quasi magistrum. Vir. nec exanimes possunt retinere magistri. A magister magistro uerbū deducitur, quod significat moderor. guberno. à quo magisterium, quod nonnulli pro ipsa magistri dignitate usurpāt. & magistratus, quod modo significat eum, qui in potestate aliqua est constitutus, ut est consul. proconsul. prætor. proprætor, & alij qui ciuitates, aut prouincias regunt. Modo ipsam potestatem, siue officium. Cicero. Nam is tum in urbe magistratum gerebat. idem. Quē magistratus cōprehendi, & in uinculis teneri iusserat. Magis uero aduerbium est, & significat plus. deducturq; à magnus, quod grandem significat, cuius comparatiuum est maior, superlatiuū maximus. Maximus pontifex dicebatur, quod rerum, quæ ad sacra & religionē pertinent, curam habeat, uindexq; sit contumaciæ priuatorum, magistratuumq;. Maximus Curio, cuius authoritate curiæ omnes, curionesq; reguntur. Maximi annales non ab eorum magnitudine, sed quod eos pontifex maximus consecraret. Maximā hostiam ouilis pecoris appellabant non ab amplitudine corporis, sed ab animo placidiore. Maximam multam dixerūt trium millium & uiginti assium, quia non licebat quondam pluribus triginta bobus, & duabus ouibus quenquam multari. æstimabaturq; bos centussibus, ouis decussibus. Præterea ab ijs aduerbia magne. magis. maxime. A magis fit demagis, quod significat ualde magis. Veteres tamen aliquando pro nimis posuere. A magnus præter ea, quæ superius diximus, magmentum deducitur, quod ueteres dixerunt maius augumentum. Magnitudo. magnificus. magnificentia. magnifice. magnificio, magni æstimo. magnipendo. magnitas. & maximitas, quibus ueteres pro magnitudine usi sunt. Accius. Neque sat fingi, neque dici præ magnitate potest. Lucil. Neque ad hoc me cogas immani maximitate. Magnanimus, à quo magnanime, & magnanimiter. & magnanimitas. & maximates primarij ciuitatis, qui & summates, & optimates dicuntur. & magniloquus, gloriosus. à quo magniloquentia. & maiusculus diminutiuum. à quo maiuscule aduerbium. & magnopere, ualde, uehementer. item maximopere, & maiorem in modum. & maiestas, decus. amplitudo. & dignitas uel populi, uel Senatus. uel magistratus. uel principis. aut imperatoris. aut etiam priuati magni uiri. aut alterius etiam inanimatæ rei. Vnde maiestatis crimen iurisconsulti definiunt, quod aduersus populum Romanum, uel aduersus securitatem eius committitur. & rei maiestatis dicuntur, qui eiusmodi crimen committunt. Maiestas etiam Dea est, quam ueteres coluerunt, honoris, & reuerentiæ filia. Ouidius.

Donec honor, placidoq; decens Reuerentia uultu
  Corpora legitimis imposuere toris.
Hinc sacra Maiestas. quæ mundum temperat omnem,
  Quaq; die partu est edita, magna fuit,
Nec mora, consedit medio sublimis olympo,
  Aurea purpureo conspicienda sinu.

Quidam hanc Vulcani fuisse uxorem uolunt. Præterea maiores, de quibus supra diximus. & Maius mensis, à maioribus. Nam postquam Romulus populum Romanum in maiores, minoresq; diuisit, ut altera pars consilio, altera armis rempub. tueretur, in honorem utriusque partis hunc Maium, sequentem Iunium uocauit. Ouidius. Hinc sua maiores tribuere uocabula Maio, Iunius à iuuenum nomine di-

*ctus adest. Sunt tamen qui Maium à maiestate deæ, de qua supra diximus, appellatum malint, & argumento utuntur, quod flamen Vulcanalis Calen. Maijs huic deæ rem diuinam facit. Alij à Maia Mercurij matre, propterea hoc mense mercatores omnes Maiæ pariter, Mercurioq; sacrificare soliti erant. Hanc quidam uolunt terram esse, hoc adeptam nomen à magnitudine, quemadmodum & mater magna in sacris uocatur. Propter quod sus prægnans ei mactabatur, quæ hostia est propria terræ. & Mercurius uocis & sermonis deus ei adiungitur, q̄a uox nascenti homini contactu terræ datur. Huic quidam scribunt ædem Calen. Maijs dedicatam fuisse sub nomine bonæ Deæ, de qua supra diximus, hanc potentiam habere Iunonis, ideoq; regale sceptrum in sinistra manu ei addi. Alij Proserpinam credunt, porcaq; ei rem diuinam fieri, quia segetem, quā Ceres mortalibus tribuit, porca depasta est. Alij Semelen credunt, & eandem Fauni filiam dicunt, obstitisseq; uoluntati patris in amorem suum lapsi, ut et uirga myrtea ab eo uerberaretur, cū desyderio patris, nec Iuno ab ea pressa cessisset. trāsfigurasse se tamen in serpentem pater creditur, & coijsse cū filia, quarum rerum indicia sunt, quod uirgam myrteam in tēplo esse nefas erat, q̄d super caput eius extendebatur uitis, qua maxime decipere eam pater tentauit, quod uinum in templū eius non suo nomine solebat inferri, sed uas, in quo uinū inditum erat, mellarium nominabatur, & lac uinum nuncupabatur, serpentesq; in templo eius, nec terrentes, nec timentes indifferenter apparebant. Quidam Medeam putant, quod in æde eius omne genus herbarum esset, ex quibus antistites dabant plerunq; medicinas, & quia templum eius uirum intrare nō licebat, ob iniuriam, quā ab ingrato uiro Iasone perpessa fuerat. Sunt etiam qui Maium mensem à Thusculanis ad Romanos transisse commemorent, apud quos deus Maius colebatur, qui erat Iupiter à magnitudine ac maiestate ita appellatus. Sed quoniam de Maij appellatione diximus, operæpretium est, ut cæterorum quoq; mensium rationē reddamus. Arcades tribus duntaxat mensibus annum suū explicabant. Acarnanes sex. Reliqui græci CCCLIIII diebus annum proprium computabāt. In hac uarietate Romani quoq; ab initio authore Romulo annum decem mensibus ordinatum habuerunt, qui à Martio incipiebat. cōficiebaturq; diebus trecētis & quatuor, ut sex quidē menses, hoc est Aprilis. Iunius. Sextilis. September. Nouember. December, tricenum essent dierum, quatuor uero reliqui Martius. Maius. Quintilis. October, tricenis & singulis p̄ficerentur. Primū ergo mensem Romulus genitori suo Marti dicauit, & ab eo Martium appellauit. Huius prima die ignem nouum Vestæ aris incendebant, ut incipiente anno cura denuo seruandi nouati ignis inciperet. Eodem quoq; ingrediente mense, in regia, curijsq;, & flaminum domibus laureæ ueteres nouis laureis mutabantur, & publice ac priuatim ad Annam Perennam sacrificatum ibatur, ut annare, perennareq; liceret. hoc mense mercedes exsoluebant magistris, quæ completo anno deberētur. Comitia auspicabantur, uectigalia locabāt, & seruis cœnas apponebant matronæ, quēadmodum domini saturnalibus. illæ ut principio anni ad promptum obsequium honore seruos inuitarent, ij quia gratiam perfecti operis absoluerent. Secundum mensem nominauit Aprilem, quasi Aphrilem à spuma, quam græci ἀφρὸν uocāt. Vnde orta Venus putabatur, ut quemadmodum primus mensis à patre suo Marte, ita secundus ab Aeneæ matre Veneris nomen haberet, & ij potissimum menses annum auspicarentur, à quibus Romani nominis origo processisset. Alij non à Venere appellatum hūc mensem putant, sed ab aperiendo dictū Aprilē, quasi aperilē quoniā cum ante æquinoctiū uernū triste sit cælum, & nubi-

bus obductum, item mare nauigantibus clausum, terræ etiam ipsæ ab aqua, aut pruina, aut niuibus cōteguntur, ea oīa uerno i. hoc mense aperiuntur. Sic Athenienses ἀνθεστηριῶνα hūc mensem uocant, quod omnia eo florescant. Maiū Romulus tertium posuit, de quo iam diximus. Post hunc Iunium ex parte populi, ut diximus, nominatum. Siue (ut alij putant) quasi Iunonium, quod ita eum latini appellarent, & hæc nuncupatio apud Romanos manserit. Sed postea detritis quibusdā literis ex Iunonio Iunius sit dictus. Nā & ædes Iunoni monetæ Calen. Iunijs dedicata est. Quidā Iunium mensem à Iunio Bruto uocitatum putant, qui primus Romæ consul est factus, quod Cal. Iunij pulso Tarquinio sacrū Carnæ Deæ in Cœlio monte uoti reus, ut supra diximus, fecisset. Huius mensis Calēdæ uulgo Fabariæ uocantur, quia hoc mense adultæ fabæ diuinis rebus adhibentur. Sequitur Quintilis principio dictus, q̄d ordine quintus esset, sed postea in honorem Iulij Cæsaris dictatoris Marco Antonio Marci filio consule legem ferente, Iulius appellatus, q̄d hoc mense ad quartum Idus Quintileis Iulius procreatus fuisset. Augustus dehinc succedit, qui antea Sextilis uocabatur, donec honori Augusti ex senatusconsulto cōsecratus est. Cuius hæc uerba fuerunt. Cū imperator Cæsar Augustus mense Sextili, & primum consulatum inierit, & triumphos treis in urbē intulerit, & ex ianiculo legiones deductæ, secutæq; sint eius auspicia, ac fidem, & Aegyptus hoc mēse in potestatem populi Romani redacta est, finisq; hoc mense bellis ciuilibus impositus sit, atq; ob has causas sic mensis hic imperio felicissimus sit, ac fuerit, placere Senatui, ut hic mensis Augustus appelletur. item plebiscitum factum ob eandē rem Sex. Pacuuio tribuno plebem rogante. Mensis September principale retinet nomē, quem Germanici appellatione, Octobrē uero sua Domitianus inuaserat. Postquam uero decreto Senatus nomen infaustū ex omni ære uel saxo derasum est, ut omnis eius memoria aboleretur, menses quoq; usurpatione tyrannicæ appellationis exuti sunt. Post hæc principes cæteri diri ominis infausta uitantes, mensibus cæteris prisca nomina seruauerunt. Octobrem, Nouembrem, atq; Decembrem, quod octauum. nonum. decimū locum teneant. Ab octobri October quoq; equus appellabatur, de cuius capite maxima erat contentio inter suburbanos, & sacranienses, ut ij in regiæ pariēte, illi ad turrem maniliam id figerent, cuius cauda, ut ex ea sanguis in focum distillaret, magna celeritate perferebatur in regiam. Sed cum hæc ordinatio quatuor & trecentorum dierum à Romulo instituta neq; Solis cursui, neq; Lunæ rationibus conueniret, fiebat aliquando, ut frigus anni æstiuis mensibus & contra calor hyemalibus proueniret. Quod ubi cōtigisset, tantū dierū sine ullo mensis noīe patiebatur absumi, quātum ad id anni tēpus adduceret, quo cœli habitus instanti mēsi cōsentaneus inueniret. Sed secutus mox Numa Popilius quinquaginta dies addidit, ut in trecentos quinquaginta quatuor, quibus duodecim lunæ cursus confici credebat, annus extenderetur. atq; ijs quinquaginta diebus à se additis adiecit alios sex retractos illis sex mēsibus, qui triginta dies habebant, idest de singulis singulos, factosq; sex & quinquaginta dies in duos menseis pari ratione diuisit, & alterū Ianuarium nuncupauit, primumq; esse uoluit tanquā bicipitis diei mensem respicientem, ac prospicientē trāsacti anni finem, & principium futuri. Alterū Februo deo dicauit, qui præesse lustrationibus existimatur. Lustrari autē eo mense ciuitatē necesse uidebatur, quo statutum erat, ut iusta Dijs manibus soluerentur. Hanc Numæ ordinationē finitimi mox secuti, totidem diebus, totidemq; mensibus annum suum computare cœperunt, hoc solo discrepantes, quod menses undetricenū, tricenumq; in numero alternauerunt. Sed Numa paulo post in

honorem imparis numeri unum adiecit diem, quem Ianuario dedit, ut tam in anno q̃ in mensibus singulis præter unum Februarium impar numerus seruaretur. Nam quia duodecim menses si singuli aut pari, aut impari numero putarentur, consumationem parem facerent, unus pari numero constitutus uniuersam computationem imparem fecit. Ianuarius igitur, Aprilis. Iunius. Sextilis. September. Nouember. December, undetricenis censebantur diebus. Martius uero. Maius. Quintilis. & October dies tricenos singulos possidebant. Solus Februarius uiginti octo retinuit dies, quasi inferis, & diminutio & par numerus conueniret. Cum ergo Romani ex hac distributione Pompilij ad lunæ cursum, sicut græci annũ proprium computarent, necessario mensem unum constituerunt more græcorum, quem intercalarem uocarunt, quod intra annum calarent, hoc est, uocarent ij, qui fastis præerant, populum, & mẽsem hunc interponerent, non in fine Februarij, sed post tertiũ & uigesimum diem eius mensis, terminalibus scilicet iam peractis. Deinde reliquos Februarij mensis dies, qui erant quinque, subiungebant. hoc autem intercalare dicebatur, & dies ipsi intercalares, & mensis intercalaris, & actus ipse intercalatio uocabatur. Unde intercalares uersus appellati sunt, qui frequenter inter alios interponuntur, ut est apud Virgilium in buco. Ducite ab urbe domũ mea carmina, ducite Daphnim. Sed cum sæpe eueniret, ut nundinæ modo in anni principem diem, modo in nonas caderent, quo die conuentus multitudinis uitandus æstimabatur, quoniam populus Romanus exactis etiam regibus diem hunc nonarum maxime celebrabat, quem natalem Seruij Tullij fuisse existimabat, ueriti qui diebus præerant, ne quid nundinis collecta uniuersitas ob desyderium regis nouaret, Nonas à nundinis segregandas esse statuerunt. itaque dies illi, quibus annus abundabat, ex quibus fieri intercalaris mẽsis solebat, eorum, qui fastis præerant, arbitrio permissi sunt, uti cum ipsi uellent, intercalarentur, dummodo eos in medio terminaliorum, uel mensis intercalaris ita locarent, ut à suspecto die celebritatem auerterent nundinarum. Verum fuit tempus, cum propter superstitionem intercalatio omnis omissa est. Nonnunquam uero per gratiã sacerdotum, qui publicanis proferri uel imminui consulto anni dies uolebant. itaq; modo auctio modo retractio dierum proueniebat, & sub specie obseruationis, maior confusionis occasio emergebat. Quamobrem Caius Cæsar omnem hanc inconstantiam temporum uagam adhuc atq; incertam in ordinẽ statutæ definitionis coëgit. Quippe dies omnes, qui adhuc confusionem facere poterant, ita consumpsit, ut annus confusionis ultimus in CCCCXLIII dies protenderetur. Post hoc ad imitationem Aegyptiorum, qui soli omnium diuinarum rerum conscij putabantur, ad numerum Solis, qui diebus CCCLXV & quadrante cursum conficit, annum dirigere conatus est. Nam sicut lunaris annus mensis est, quia luna paulo minus quàm mensem in Zodiaci circuitione consumit, ita solis annus hoc dierũ numero colligendus fuit, quo ad signum se denuo uertit, à quo digressus fuerat. propter quod annus uertens uocatur, & habetur magnus, cum lunæ annus breuis existimetur. Virg. interea magnum sol circũ uoluitur annum, quamuis etiam annus magnus dicatur duodecim millium quingentorum quinquagintaquatuor annorũ, solarium (ut Cice. testatur) & à quibusdam annus Saturni, qui est triginta annorum. Ergo Iulius Cæsar decem dies ueteri obseruationi adiecit ut annum CCCLXV dies, quibus sol Zodiacũ lustrat, efficerẽt, et ne quadrans deesset, statuit, ut quarto quoq; anno sacerdotes, qui mensibus, ac diebus præerant, unum intercalarent diem eo mense, & loco quo etiam apud ueteres mensis intercalabatur. i. ante quinq; ultimos mens(i)s Fe-

bruarij dies. idq; Bisextum censuit nominandum, quod is dies ante hunc proximus eo anno ad VI Cal. Martij esse dicitur. Dies autem decem, quos anno addiderat, hac ordinatione distribuit, in Ianuarium, et Sextilem, & Decembrem binos dies inseruit, in Aprilem autem Iunium. Septembrem. & Nouẽbrẽ singulos. Februario non addidit diem, ne deo infero religio immutaretur. Martio. Maio. Quintili. Octobri seruauit pristinũ statum, quod satis pleno numero erant unius & triginta dierum. Habet itaq; Ianuarius. Martius. Maius. Iulius. Augustus. October. & December dies singulos & tricenos. Aprilis uero. Iunius September. Nouẽber tantum tricenos. Solus Februarius duodetriginta. Annum quidam à circuitu temporis appellatum putant, quia ueteres am pro circùm ponere solebant. Cato. Am terminum, hoc est circùm terminum. Alij ab annulo deductum, quod instar annuli in se redeat. unde est. Atq; in se sua per uestigia uoluitur annus. Sed annulum ipsum à circuitu uocitatum nemo est, qui ambigat. Cuius diminutiuũ est anellus. Cice. Cuius imaginem non modo in tabulis nostri familiares, sed etiam in poculis, & in anellis habebant. itẽ ab eo deducitur annulatus, quod est annulis plenus. et annularis. unde annularis digitus, minimo proximus in manu sinistra, de quo supra diximus. Ab annus uero fit annuus qđ modo significat unius anni, sicut diurnus unius diei. unde spatium annuum. spatium diurnum dicimus, modo singulis annis, sicut quotidianus, singulis diebus. Virg. annua magnæ Sacra refer Cereri. Annua dixit, hoc ē anniuersaria, quæ fiunt singulis annis. Nam & anniuersarium ab anno deducitur. item annona, quæ anni alimonia est, nec sola frumentaria, sed aliarũ quoq; rerum. Cice. Putaram annonam in macello cariorẽ fore. Hanc qui attentare, & uexare maxime solent, Vlpianus dardanarios uocat. item annarius. unde annaria lex dicebatur à ueteribus ea, qua finiebantur anni magistratus petendi. & anus (ut quidam putant) hoc est uetula ab annorum multitudine, quamuis sint, qui à græco dictã malint, hoc est ab α priuatiua particula, & νοῦς mens, uel sensus, quoniam iam sine mente seu sine sensu sit. cuius diminutiuum est anicula, & ab hoc ueteres anatem dixerunt morbum uetularum, hoc est annuum, sicut senium morbum senum. Et annosus, quod significat uetustum, quasi multorum annorum. & annales, quos ita ab historia separant, ut historia proprie sit earum rerum narratio, quibus gerendis interfuerit is, qui eas narrat. Vñ nomen habet ἀπὸ τοῦ ἱστορεῖν, quod est uidere. à quo historiographi historiarum scriptores appellati sunt. Annales uero cum res gestæ plurium annorum obseruato cuiusq; anni ordine componuntur, sicut Ephemeris, siue Diarium dicitur, cum non per annos, sed p dies singulos res gestæ, uel expensæ scribũtur. Cornelius Nepos in uita Titi Pomponij Attici, scimus non amplius, quàm terna millia æris peræq; in singulos menses ex Ephemeride eum expensum sumptui facere, atq; hoc nõ auditũ, sed cognitum prædicamus. Veruntamen generali historiæ uocabulo tam annales quàm Ephemerides, siue diaria, ut supra diximus, comprehenduntur. Annales maximi dicebantur, à pontificibus maximis facti, quibus data potestas erat, memoriam rerum gestarũ in tabulas referendi. item ab anno anniculus adiectiuum, quod significat unius anni. ut anniculus puer. annicula puella. anniculum iumentum. sicut bimus, duorum. trimus, trium. quatrimus, quatuor annorum. quæ nomina etiam inanimatis dare possumus, ut anniculum oleum. Bimum uinum. De pueris magis per diminutionem dicimus. ut bimulus. trimulus. à quibus bimatus. trimatus. quadrimatus deducuntur. Reperitur etiam apud iurisconsultos, quemadmodum superius ostendimus, bima. trima. quatrima die. pro tempore

duorum, trium, quatuor annorum. Nam diem fœminino genere pro tempore usurpamus. Vnde Asconius Pedianus dieculam scribit pro paruo tempore accipi, quod nostri temporis iurisconsulti parum intelligunt. item ab anno annuatim aduerbium, quod significat per singulos annos. item biennium. triennium. quadriennium. quinquennium. septennium. decennium, pro spatijs tot annorum. item biennis. triennis. quadriennis. quinquennis. septennis. decennis, pro eo quod est tot annorum. à quo quidam Bidentes quoq; quasi biennes dictas uolunt, ut supra ostendimus. item perennis perpetuus, quasi omnium annorum. A quo perennitas, æternitas. & perenniter, æterne. & perenno uerbum, quod est annum perficio, & quasi perpetuum ago. Quippe & annare dicimus annum agere, quemadmodum perennare annos peragere. Vnde & Anna Perẽna dicta est quod illi mense Martio priuatim, & publice sacrificarent, quo eis annare, & perẽnare liceret, quæ superstitio originem habuit, quasi ab annis Anna uocaretur, quemadmodum in nostra religione diuam Luciam præsidere oculis uulgo existimant, quod à luce nomen habere uideatur. Anna Beli filia fuit, soror Didonis, quæ postquam mortuam sororem uidit, & Carthaginẽ ab Hiarba Getulorũ rege occupatam, relicta sede patria, ad Battum regem, qui tũ Melitæ insulæ imperabat, cursum arripuit. A quo iure ueteris hospitij benigne suscepta, duos & ultra annos ibi mansit. Sed cum Pygmaleonem fratrem iam cum armis aduentare Battus didicisset, ueritus potentiam illius, Annam ut inde abiret, hortatus est. Mox igitur mare ingressa, dum Camerem nauigare contenderet, ui tempestatis acta, in Laurẽtem orã peruenit, ubi iam Aeneas pacatis rebus, & ducta uxore Lauinia imperabat. Hic tum forte solo Achate comitatus, in litore nudis pedibus deambulabat. Qui cum errantem Annam aspexisset, & uix sibi persuadere posset eã esse, tandem agnitam compellat. Timuit illa principio, sororis casum ante oculos ponens. postea uero ab illo benigne inuitata in regiam cum eo profecta est. Cui mox Lauinia amorem coniugis suspectum habens, tendere insidias cœpit. Sed Anna in somnis à Didone monita, ut infaustam domum relinqueret, statim per fenestram exilijt. cumq; citato cursu ad Numicium amnem peruenisset, in eum se præcipitem dedit. Orta deinde luce magno clamore eam quæritantes per laurẽtem agrum proficiscuntur. Apparent uestigia pedum usq; ad Numicium amnem, ultra nihil uidetur. Quod dum admirandi secum animis uolutant, ipsa loqui uisa est, placidi sum nympha Numici Amne perẽne latẽs Anna penna uocor. Quapropter læti cõuiuia celebrarunt, eam pro dea uenerantes. quem ritum postea longissimo tempore seruarunt. Sunt qui eandem lunam esse dicant uocatam Annam, quia annum mensibus impleat, alij themim, alij Io, alij unam ex Atlantibus, quæ Ioui ubera præbuerit. nonnulli quo tempore plebs à patribus Romæ in Auẽtinum secessit, uetulam quandam nomine Annam oriundã Bouillis rusticas placentas detulisse plebi affirmant, cum commeatus eis omnino defecisset. Cuius beneficij memoria secuta mox pace, statutum fuisse, ut nomen illius perpetuo coleretur. & Anna perẽna uocaretur. Suetonius etiam perennare scripsit, pro eo, quod est annum perficere. ideoq; puella nata non perennauit. item ab annus solẽnis, hoc est anniuersarius. Hinc solenne sacrificium, solẽnes aras, solẽnes cærimonias dicimus, quæ sunt anniuersario sacrificio religiosæ. item solẽnia sacra, quæ certis ac statutis temporibus fiunt. Hinc solẽne aliquando pro celebri capimus. & solẽnitatem pro celebritate. & solẽniter aduerbium. pro celebriter. Veteres solẽnitus quoque pro solẽniter scripserunt. Lucil. Solẽnitusq; eum laudet lubens. item ab annus quotannis, hoc est singulis annis. Quemadmodum à die

quotidie, hoc est singulis diebus. Mensis uero à græco deducitur, quod est μὴν μηνός. primus omnium mensium dies Calendæ uocantur ἀπὸ τοῦ καλῶ, quod est uoco. Nam priscis temporibus ante, quàm fasti à Cn. Flauio scriba inuitis patribus in omnium notitiam prodierunt, pontifici minori hæc prouincia delegabatur, ut nouæ lunæ primũ obseruaret aspectum, uisamq; regi sacrificulo nuntiaret. itaq; sacrificio à rege & minore pontifice celebrato, idem pontifex calata. i. uocata in capitolium plebe, iuxta curiam Calabrã, quæ casæ Romuli proxima erat, quot numero dies à Calendis ad nonas superessent, pronuntiabat, & quintanas quidem dicto quinqes uerbo καλῶ. Septimanas uero septies repetito prædicabat. hũc ergo diem, qui ex ijs diebus, qui calarentur, primus esset, placuit Calendas uocari, & ipsa curia, ad quam uocabantur, Calabra nuncupata est. & classis dicta, quod omnis in eam populus uocaretur. & calatores serui, quia semper ad necessitatem seruitutis uocari possent. & paracletus à græcis dicitur, qui à nostris aduocatus. Græci Calendis carent, unde factum est prouerbium. Ad Calendas græcas, cum aliquid nunquam futurum uolumus significare, quod ab Augusto institutum est, qui ut erat faceto ingenio, cum aliquos non soluturos, qđ debebant, existimabat, ad Calẽdas græcas soluturos aiebat. Dies, qui ante Cal. est, hoc est ultimus dies antecedentis mensis pridie Calẽ. dicitur. Non autem secundo Cal. ut nonnulli falsò existimant. Penultimus mensis tertio Calen. qui antecedit quarto. & in hũc modum cæteri usq; ad Idus, utputa ultimum Decembris diem pridie Calen. Ianuarias scribimus. Penultimum tertio Calẽ. Ianuarias. qui hunc antecedit, quarto Calẽ. Ianuarias, & in hunc modum alios usq; ad quartumdecimum decembris diẽ, quem XIX Cal. Ianua. scribimus. Ratio autem cur minor pontifex numerum dierum, qui ad nonas superesset, calando proderet, hæc erat, quod post nonam Lunam oportebat nonarum die populares, qui in agris erant, in urbem confluere accepturos causas feriarum à rege sacrorum, scituros q; quid esset eo mense faciendum. à quo nonnulli nonas dictas existimant, quasi nouæ initiũ obseruationis, uel qđ ab eo die ad Idus semper nouẽ dies computantur. Habẽt autẽ nonas sex, menses quatuor, Martius. Maius. Iulius. et October. Reliq quatuor tantũ. Idus autẽ singuli quiq; menses habent octo, qđ nomen à Thuscis sumptum est. illi. n. Item dicunt, ꝙ significat Iouis fiduciã. Nã cum Iouẽ accipiamus pro lucis authore, Vñ Lucetius à Salijs uocatur, & Cretenses φωσφόρον uocitãt, hoc est luciferũ. Romani quoq; diespitrẽ quasi diei patrẽ, optimo iure is dies itis, hoc est Iouis fiducia uocatur, cuius lux nõ finitur cũ solis occasu, sed splendorẽ diei, & noctis continuat, propter claritatem lunæ, qđ semper in plenilunio, hoc est medio mensis fieri solet. Alij existimant Idus, quasi uidus à uidẽdo dictas esse. u. litera detracta, qđ tunc plena luna uideatur. Vel à græco εἴδειν, qđ est uidere. Sunt etiã qui existiment Idus ἀπὸ τοῦ εἴδους, hoc est à specie appellatas, quod eo die luna plenissimã speciẽ ostẽdat. Alij censent ab oue Idus dici, quæ oĩbus Idibus Ioui immolatur. Hanc idulã Thusci noĩant. Nõnulli opinantur Idus uocari ꝙ is dies diuidat mensem. Quippe iduare hetrusca lingua diuidere est. Vñ uidua dicta, quasi à uiro diuisa. Hinc uiduare etiam pro priuare accipimus. Vnde uiduertas calamitas appellata, quod uiduet bonis. A uiduo diuido per cõpositionẽ deducitur. ita. n. ueteres dicebant, qđ nũc diuido dicimus. à quo diuiduũ, qđ nõ modo separabile significat, sed ẽt separatũ. Accius. Nosq; ut seorsum diuiduos leto offerres. Cuius cõtrariũ est indiuiduũ. à quo indiuidue aduerbium. item à diuido diuisio, diuisibilis. indiuisibilis. diuisibiliter. indiuisibiliter. Item diuidia, quod significat tædium. idem. Huius me diuidia cogit

plus, quàm est par loqui, interdum etiam pro discordia accipitur. & dimidicula, quæ nunc castella uocari supra diximus, ex quibus à riuo communi aquam quisque in suum fundum ducit. item diuidium, quod pro dimidio accipitur, quod & ipsum dictum est, quasi diuidium, siue (ut aliqui putant) à dimensione, siue à medio. Teren. diuidium face. Tertiumdecimum Decembris diem Idus Decembris dicimus, antecedentem pridie Idus. alium tertio Idus. & eodem modo ad quintum eius mensis diem. hunc enim nonas uocamus, quartum pridie nonas. tertium Tertio nonas. secundum, quarto nonas. Vbi illud quoque animaduertendum est, quod dicimus Calen. Ianuarij, & Ianuarias. Februarij. & Februarias. Martij. et Martias. Aprilis tantum, & non Aprilias. Maij & Maias. Iunij & Iunias. Iulij & Iulias, & Quintilis. Augusti & Augustas, & Sextilis. Septembris, & Septembrias, & Septembreis. Octobris & Octobrias, & Octobreis. Nouembris Nouembrias & Nouembreis. Decembris, & Decembrias, & Decembreis. item illud notandum, quod dicimus tertio Calend. idus, & nonas. Tertio Calendarum iduum & nonarum. item pridie Calendas & pridie Calendarum, Postridie Calendas, & postridie Calendarum. item tertio Calendas, & ad tertium Calendas.

Quarto Calend. & ad quartum Calend. Hoc tamen interest inter tertio Calen. & ad tertium Calend. & similia, quia per tertio Calend. determinatus dies, & certus significatur, qui est tertius, per illud uero, quod dicitur ad tertium Calend. non intelligimus ipsum tertium diem à Calend. nec aliquem tertium diem, sed diem aliquem illi propinquum, & perinde est dicere ad tertium Calend. ac si diceremus circiter tertium Calend. potest tamen aliquando poni ad tertium Calend. pro ipso die tertio Calend. ut si dicam, ab hoc die usque ad tertium Calend. aut Idus, aut nonas, tres dies intersunt. Mensis in quatuor hebdomadas diuiditur, quæ latine dici Septimanæ possunt. dicuntur tamen hebdomadæ non de diebus tantum, sed etiam de annis, & quibuscunq; rebus, quæ septenario numero comprehenduntur. Gellius. Tum ibi addit se quoque iam duodecimam annorum hebdomadam ingressum esse, & ad eum diem septuaginta librorum hebdomadas conscripsisse. Dies, qui septimanam constituunt, à septem planetis cognominati sunt. Primus septimanæ dies à sole dies solis, siue Phœbi dicitur. Secundus à Luna, lunæ. Tertius à Marte Martis. Quartus à Mercurio, Mercurij. Quintus à Ioue Iouis. Sextus à Venere, Veneris. Septimus à Saturno Saturni. Hunc tamen in præsentia mutuato à iudæis uocabulo sabbatum uocamus, quod eum iudæi sacrum habeant, in quo conditor rerum mundi iã creatione perfecta conquieuerit. Sabba enim Arabum lingua mysterium dicitur. à quo ipsi sabbata nominauerunt. A` mense uero deducitur menstruus adiectiuum nomen, ut menstruum opus, hoc est opus unius mensis. item menstrua substantiuum numeri tantum pluralis, quod significat superfluum illum humorem, quem singulis mensibus mulieres, nisi grauidæ sint, emittunt, quo tempore marium cum ijs coitus exitiales sunt, atque pestiferi, præsertim insilente luna, cum purpuram quoque ab ijs pollui tradunt. Quocunque autem tempore, si nudatæ segetem ambiant, erucas, ac uermiculos, scarabæosq;, ac noxia alia decidere. Tradunt in Cappadocia ob multitudinẽ cantharidum per media arua retectis super cluneis uestibus incedere solitas. Alibi nudis pedibus eunt capillo, ac cinctu dissoluto, sed cauendum, ne id oriente sole faciant. sic enim sementem constat arescere. Nouella uitis eius tactu in perpetuum læditur. Tactis quoque aluearijs certum est apes aufugere. item lina cum coquuntur, nigrescere. Aciem in cultris tonsorum hebetari. Aes contactum graue uirus odoris, æruginemq; accipere. Equas, si grauidæ sint, tactas abortum pati, quinetiam aspectu uel procul uisas, si purgatio illa post uirginitatem prima sit. Bitumen in iudæa nascens sola hac ui sponte separari, fila uestis contactæ, ne igne quidem, quo cuncta uincuntur, domari. Siquis eum cinerem lauandis uestibus aspergat, purpuras mutare, floribus colorem adimere, grauidam, si supergrediatur, abortum facere, aspectu solo specularem nitorem hebetari. Menses quoque pro menstruis frequentissime authores ponunt plurali numero tantum. Plynius. Cuius semen menses, & urinam ciet. idem. Menses sisti eo cibo putant. A` Calendis Calendarium dictum est, libellus, in quo quid singulis cuiusque mensis diebus gestum, accommodatum, mutuatum, locatum sit, scribitur. Item dies festi, profestiq;, & feriæ notantur. item Calendaris Iuno. Sic enim Laurentes hanc deam appellarunt, qđ sicut Idus omnes Ioui, ita omnes Calendæ Iunoni dicatæ essent, propter quod omnibus Calendis à mense Martio ad Decembrẽ huic Deæ supplicabant in curia Calabra, & regina sacrorum, idest regis uxor porcam, uel agnam in regia Iunoni immolabat. Hinc Ianus Iunonius cognominatus est, quod illi deo omnis ingressus, huic Deæ cuncti Calendarum dies essent ascripti. Nam cum initia mensium ueteres ab ortu lunæ auspicarentur, merito Iunoni addixerunt Calend. Lunam ac Iunonem eandem esse putantes, uel quia luna per aërem meat, cuius arbitra Iuno est. Vnde græci lunam artemin quasi ἀερότομιν nuncupauerunt, quod aëra secet. Erant autem Calendæ. nonæ. & Idus copulandis nuptijs religiosæ, hoc est deuitandæ. qđ hi dies præter nonas feriati essent. Ferijs autem uim cuiquam fieri nefas habebatur, ideo tunc uitabantur nuptiæ, in quibus uis fieri uirgini uideretur. Alij tradunt, quia ferijs tergere ueteres fossas liceret nouas facere ius non esset, ideo magis uiduis quàm uirginibus idoneas fuisse ferias ad nubendum.

Nonis uero ideo prohibitæ sunt nuptiæ, quia cum primus nuptiarum dies uerecundiæ detur, postridie uero nupta in domo uiri dominium incipiat, ideoq; rem diuinam facere oporteat.

Omnes autem postriduani dies, siue post Calẽdas, seu post nonas ex æquo atri sint, ideo & nonas inhabileis nuptijs esse existimauerunt, ne nupta atro die uel libertatẽ auspicaretur uxoriam, uel Dijs immolaret. Nonæ iuliæ caprotinæ dictæ sunt, cuius rei causam superius expressimus. Calendæ per K literã scribi usus obtinuit cum ipsius deriuatis, cum alioquin hæc litera penitus superuacua uideatur. Virg. doctrina simul, uerecundiaq; insignis, cum sciret Romanos ueteres ad lunæ cursum, sequentes uero ad solis anni tempora digessisse, utriusque seculi opinioni reuerentiam seruans, uos (inquit) o clarissima mundi Lumina, labentem cœlo quæ ducitis annum Liber, & alma Ceres, tam lunam, quàm solem duces anni hac inuocatione designans. Magus uero non à magis deducitur, sed persicum uocabulum est, significatq; sapientem. Sic enim Persæ magos uocant, ut græci philosophos. Latini sapienteis. Galli dryudas. Aegyptij prophetas, Indi gymnosophistas. & Assyrij Chaldæos, A` chaldæa regione Asiæ, in qua est Babylon urbs. A` quo chaldaicus. Hi omnes syderum obseruatis rationibus, prædicere futura solebant. Sed magi potissimum apud Persas deorum cultui uocabant, preces illis, ac uota, & sacrificia efferebant, de deorum substantia, & generatione disserebant, signa, statuasq; reprehendebant. improbabant illorum errores, qui discerni deos sexu, & mareis, fœminas'que inter eos esse affirmabant, dicebant rerum omnium, totiusq; orbis imperium penes deos esse, aërem plenum esse dæmonibus. Auri cultum, usumq; prohibebant, gerebant candidas uesteis. Lectum terram habebant. Solo pane, olereq;, & caseo uescebantur. arundinem pro baculo gerebãt. Duo apud eos prin-

cipia erant, bonus dæmon, et malus ille Iupiter erat, quẽ Horomasdem uocabant. hic Pluto, quem nominabant Arimanium. Sed postea in tantum aucta est magorum uanitas, ut non solum obseruatione syderum futura prædicere, sed artibus quibusdam, & rerum, & uerborum maleficijs et scire se omnia, & facere posse profiterentur. Ab ijs incantamenta reperta. ab ijs necromantia inuenta, hoc est diuinatio, quæ fit per cadauera, ut mortuus apud Lucanum suscitatus, euentum belli Pharsalici Sexto Pompeio prædixit. & pyromantia diuinatio, quæ fit per ignem, dum attendimus, quid fulgur, quid fulmen, quid alia quæuis ignea potestas significet. Aëromantia, quæ fit per aerem, utpote per auium uolatum. gustum. cantum'ue. aut uentorum. imbrium. grandinumq; insuetas procellas, ut M. Atilio, & C. Portio consulibus lac & sanguinem pluisse compertum est, quod significauit anno sequenti ingentem pestilẽtiã urbẽ Romam inuasuram. Hydromantia, quæ fit ex aqua, quemadmodum Varro prodidit, puerum uidisse in aqua effigiem Mercurij, quæ centum quinquaginta uersibus omnem mithridatici belli euentum pronuntiauit. Geomantia, diuinatio, quæ fit per signa quædam tumultuarie in terra facta, siue per sparsas arenulas, aut terrarum hiatus. Chiromantia, diuinatio, quæ fit per inspectionem linearum, quibus hominum manus diuiduntur. Iuue. frontemq;, manumq; Præbebit nati. Hinc præterea aruspices. extispices. Augures fluxere, de quibus alibi dictum est. Hinc qui ex speculorum inspectione occulta, siue futura nuntiant. Hinc phytonici, qui & erithei dicuntur, hoc est deo pleni, q Apollinis spiritu repleti oracula præbebant. Hinc mathematici, quos gentilicio uocabulo Chaldæos dicere oportebat. Iuuena. Nemo mathematicus genium indẽnatus habebit. Proprie tamen mathematici dicuntur, qui mathemata, siue mathematicas disciplinas profitentur, quæ sunt arithmetica, geometria, musica, & astrologia. hæ enim proprie mathemata, hoc est disciplinæ dicuntur, quia certiores alijs sunt. Sed quoniam hi quoq; in nimiam uanitatem prouecti sunt prædicendi futura, siue etiam præterita incognita, Mathematicorum quoq; nomen tanquam damnabile explosum est, & pro ijs usurpatum; qui diuinationem profitentur. & sortilegi, q per sortes futura pronuntiant. item qui aliquid eligunt per sortem. unde & sortilegium dicitur. Sortem enim fortuitum alicuius rei euẽtum dicimus. À quo fit uerbum sortior, quod est sortes iacio, siue sortes recipio, seu per sortem aliquid decerno, uel eligo. Capitur tamen aliquando sors pro fatali necessitate. Virgilius. hic exitus illum Sorte tulit. Aliquando pro iudicio. idem. Nec uero hæ sine sorte datæ, sine iudice sedes. tractum à more Romano. Non enim audiebantur causæ nisi per sortem ordinatæ. Nam quo tempore causæ agebantur conueniebant omnes, & ex sorte dierum ordinem accipiebant, utputa quod post triginta dies causas suas exequerẽtur. Sors etiã pro patrimonio accipitur. Vnde consortes, & consortia dicuntur. Sors etiam ipsa summa est, cui extrinsecus acquiritur fœnus. Teren. etiam de sorte uenio in dubium, hoc est de pretio, quo empta erat fidicina. À mago magia dicta, ars ipsa. & magicus. unde magicas arteis dicimus, & magicas herbas, quibus magorum uanitas gloriatur, ut est Aethiopis, qua amneis, ac stagna siccari affirmant, & tactu eius clausa omnia aperiri. & Achemenides qua coniecta in aciẽ hostium trepidare omnia, ac terga uertere. Latacæ dari solita à Persarum rege legatis, ut quocunq; uenissent, rerum omnium copia abundarent. Mirum certe foret in tantam credulitatem ex tam salubribus initijs euecta humana ingenia fuisse, si in aliqua re seruare modum nouissent. Sed hæc est in omni re ingenij humani conditio, ut à necessarijs orsa primum cuncta ueniant ad nimium. Magiam à Zoroastre Persa primum inuentam affirmant, quem sex millibus annorum fuisse ante Platonis mortem Eudoxi testimonio Plyn. affirmat. Circen magam fuisse ostendit Virgilius. Carminibus Circe socios mutauit Vlyssis. & messes in alios agros hac arte traduci posse,

Atque satas aliò uidi traducere messes. Quinetiam elementa quoque concuti, turbari hominum mentes, & sæpe sine ullo ueneni haustu uiolentia tantum carminis interimi homines existimauere. Luca. Mens hausti nulla sanie polluta ueneni Incantata perit. Virgi. Carmina uel cœlo possunt deducere lunã. idẽ.

Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis. Ouid.

Carmine læsa Ceres sterilem uanescit in herbam.
Deficiunt læsi carmine fontis aquæ.
Ilicibus glandes, cantataq; uitibus uua
Decidit, & nullo poma mouente fluunt.

Et in duodecim tabulis scriptum fuisse constat. Qui fruges excantasset. item. Qui malum carmen incantasset. item Ne'ue alienam segetem pellexeris. Tibul. de muliere maga.

Hanc ego de cœlo ducentem sydera uidi.
Fluminis hæc rapidi carmine uertit iter,
Hæc cantu finditq; solum, maneisq; sepulchris
Elicit, & tepido deuocat ossa rogo.
Cum libet hæc tristi depellit nubila cœlo.
Cum libet, æstiuo conuocat orbe niueis. Ouid. de Medea.
Cum uolui ripis mirantibus amnes
In fonteis rediere suos, concussaq; sisto,
Stantia concutio cantu freta, nubila pello,
Nubilaq; induco, uentos abigoq;, uocoq;,
Viuaq; saxa sua; conuulsaq; robora terra,
Et syluas moueo, iubeoq; tremiscere monteis.
Et mugire solum, maneisq; exire sepulchris,
Te quoq; luna traho.

Aristoteles ueritatis indagator, & ea tantum credens, quæ uel comprehendi sensu, uel probari rationibus possint, hæc omnia irridet, falsaq; esse existimat. & Zoroastrem, quem huius artis inuentorem fuisse uulgus existimat, ex interpretatione nominis ipsius astrorum fuisse cultorem affirmat. Plynius quoq; artem hanc magicam omnium artium fraudulentissimam esse asserit, miraturq; quomodo in toto terrarum orbe plurimis seculis ualuerit, idq; ob eam causam putat accidisse, quod sola artium treis alias imperiosissimas humanæ mentis complexa in se unam redegerit. Quippe natam primo à medicina nemo dubitauit, ac specie salutari irrepsisse uelut altiorẽ, sanctioremq; quàm medicinam. ita blandissimis, desyderatissimisq; promissis addidisse uireis religionis. ad quam maxime alligatur genus humanum. post hæc miscuisse mathematicas arteis nullo non auido de se futura sciendi, atq; ea è cœlo uerissime peti credenti, ita possessis hominum sensibus triplici uinculo in tantum fastigij adoleuisse, ut in magna humanarũ gentium parte præualuerit, Thessaliam uero in primis huius ueneficij infamẽ fuisse constat. propter quod Menander poëta illis in locis genitus fabulam ambages mulierum lunam detrahentium complexã, Thessalam cognominauit. Xerxem quoq; Persarũ regem in ea scientia uersatum fuisse nonnulli prodiderũt, ut falsa de se opinione in sui admirationẽ multitudinem traheret. ORE. Dẽtibus, totum pro parte. Os proprie est concauum illud in capite, intra qđ sunt lingua & dentes. Ply. Cõtinui dẽtes, aut utraq; parte oris sunt, ut equo, aut superiore primores nõ sunt, ut bobus. ouibus, oibusq;, quæ ruminant. Aliquando tamen os ponitur pro facie. Virgili. Os, humerosq; deo similis. & de brutis etiã dicitur. idẽ Ora citatorum dextra detorsit equorũ. item quicqd in aliqua re patet, os dici potest. idem. Quã siquis ferro potuit rescindere summum Vlceris os. Ab hoc per diminutionem osculũ dictum, hoc

est parum

est paruum os. Ouid. uidet oscula, quæ non Est uidisse satis. ponitur tamen frequenter osculum pro basio, quoniam basiando os coarctamus, atque minuimus, & quasi ex ore osculum facimus. à quo osculor uerbum. & osculator. & osculatio. & exosculor, atq; exosculatio. sicut à basium basio. basiator. & basiatio. A` suauium suauio. suauiator. & suauiatio. & dissuauio. dissuauiator. & dissuauiatio. Quidam hæc ita distinguunt, ut osculum officij sit, ut cum è longinquo redeuntes salutamus, atque osculamur. Basium pudicorum, ut patris in filium. suauium uoluptatis, quod est à suauitate dictum. suaue enim dulce dicimus. à quo suauitas, dulcedo. à quo & suauitudo à ueteribus dicta est. Plau. Cor. mens. spes mea. mel meum. suauitudo mea. cibus. gaudium. quorum contraria sunt insuaue, hoc est asperum. austerum. insuauitas. insuauitudo. & ab ijs aduerbia fiunt suauiter. & insuauiter. Item suaue, & insuaue. Virg. & suaue rubens hyacinthus. Quidam etiam è ueteribus suauiloquum, & suauiloquium usurpauere. Item osculo pro osculor scripsere. Titinnius. illa rubra laudo, quod osculaui priuignæ caput. Ab osculum fit aliud diminutiuum oscillum, de quo supra diximus. Item ab os fit ostium, per quod ingredimur uel domum, uel alium quencunq; locũ. à quo ostiolum, paruum ostium. & ostiarius, ostij custos. Cuius fœmininum est ostiaria & ostiatim per singula ostia. Quintili. Neq; sectanda singula, & uelut ostiatim pulsanda. & ostia duntaxat plurali numero fluuiorum patentes aditus. Virg. Italiam contra, Tyberináq; longe Ostia. à quo ostia Colonia à Romano rege deducta, quod id oppidum situm sit in ostijs tyberinis. unde ostienses dicti. & ostiensis ager. & portus ostiensis. Aliquando tamen ostia pro portu accipimus. Virg. Aut portum tenet, aut pleno subit ostia uelo. Sunt etiam qui ostium ab obstando dictum putent, quod ab eo arcemur ingressu. præterea ostendo cum eius deriuatiuis. & oscito. oscitatio. oscedo, de quibus superius late disseruimus. Item oro, quasi ore ago. Est autem orare, quando cũ homine, seu deo iũgitur precari. Virgil. Talibus orantem dictis, arámq; tenentem. Cice. Nunc te per tuam pietatem oro, atq; obtestor. Quando uero cum re, significat petere. Virg. Vnũ oro, quando hic inferni ianua ditis. Plau. Regem adit, uitam orat. Veteres etiam orare pro agere usurparunt. Vnde oratores causarum actores dicti, quos græci ῥήτορας, hoc est rhetores uocant. Nos autem oratorem, rhetorem, ac declamatorem ita distinguimus, ut orator sit, qui in iudicijs, uel in concionibus causas agit. Rhetor qui rhetoricen profitetur. declamator, qui aut docendi alios, aut exercendi se gratia fictam causam agit, ut in ueris postea causis possit orare, quod declamare dicitur. Hinc actiones ipsæ orationes, & declamationes uocantur. Aliquando tamen rhetor pro oratore ponitur. Cice. Hæc cũ Cotta dixisset, Tum Velleius, Ego inquit, incautus, qui cum Academico, & eodem rhetore congredi conatus sum. Nam neq; indisertum academicũ pertimuissem, neque sine ista philosophia rhetorem quamuis eloquentem. Vnde fit rhetorisso uerbum, qđ est rhetorice loquor. Pompo. Dolasti uxorem, nunc propter me cupis addicere, & rhetorissas. rhetoricus uero modo pro rhetore, modo pro oratore ponitur, dicúturq; hæc omnia à græcis, apud quos ῥήτωρ rhetor, ῥητορικὸς rhetoricus, ῥητορικὴ rhetorice dicitur. Item oratores legati dicuntur, ꝙ principis aut reip. mandata peragant. Virg. Cẽtum oratores prima de gente latina Ire placet. Item quicunq; aliquid rogat, orator dici potest. cuius fœmininum est oratrix. Orationem etiam pro sermone aliquando capimus. & grammatici orationem uocant congruam dictionum ordinationem, quæ perfectam sententiam habeat. Ab oratio fit diminutiuum oratiuncula. Item ab oro peroro, quod est orationem concludo. à quo peroratio, conclusio. in qua significatione quidam etiam deoro usurparunt. & deoratum pro perorato scripsere (ut Pompeius testatur) & exoro impetro. Vnde exoratio. impetratio. & exoratus dicitur, à quo quid impetratum est. Item adoro, quod est ueneror. colo. licet mente potius, quàm sermone adoratio fiat. Aliqui tamen ab adoreo potius factum hoc uerbũ uolunt. Præterea oraculum, quod modo templum significat, in quo rogantur, dãturq; responsa. Modo ipsum respõsum. Virg. scitatum oracula Phœbi Mittimus. Senec. Vnum illud optimum oraculum est, pugnandum esse pro patria. Ab oratore uero oratorius adiectiuum deducitur, ut oratorius sermo. oratoria facultas. oratoriũ munus. & oratorie aduerbium. hoc est more oratorio. & Horatius proprium nomen, quamuis inualuit consuetudo, ut cum aspiratione scribatur. Poëta fuit Venusinus Lyricorum scriptor, de quo alibi scripsimus. Mortuus est anno ætatis suæ sexagesimotertio, imperij Augusti trigesimotertio. Augustum reliquit hæredẽ, maxima pompa apud Mœcenatem in Esquilijs sepultus. Item ab ore secundum quosdam ordior. Ordiri enim proprie est fari incipere. Virg. Veneris contra sic filius orsus. Vnde exordium principium orationis. à quo exordior uerbum. ponitur tamen simpliciter pro incipere. Accius. Non paruam rẽ ordibor, ne reticæ obsecro. Vnde & uestis exordiri dicitur, cum instruitur texenda. A` quo exordium principium. Virgilius. quo nam reginam ambire furẽtem Audeat affatu, quæ prima exordia sumat. Hinc redordior, quod est rursus incipio. & subordior incipio. Veteres etiam ordio scripserunt. Afra. Aspecta tamen animo me ordire oportet paulũ. Orsum tamen aliquando poëtæ pro eo, qui finit, abusiue posuerunt. Virg. sic Iupiter orsus. A` quo aborsus fit, de quo paulopost dicemus. Item ab ore ordino, hoc est dispono, quasi ore pronuntio, qui cuiq; locus esse debeat, à quo ordo, dispositio. gradus. & ordinarium, in quo ordo seruatur. Extraordinarium, quod fit extra ordinem. Ordinate aduerbium, hoc est seruato ordine. Ordinator. ordinatio. præordino, hoc est ante ordino. à quo præordinator. & præordinatio. Item ordinarie. & extraordinarie aduerbia. Item ordinarius homo scurra, & improbus, quíq; assidue in litibus moratur, ob eamq; causam in ordine stat prætorem adeuntium, siue per contrarietatem ita dictus, quia minime ordinate uiuit. Ordessus autem nomen proprium est fluminis omnium Scythiæ fluminum maximi, qui ab oriente profluit, miscetúrq; cum Istro. Item ab ore orea, hoc est freni, quod ori inserantur. Et omen, quasi oremen, de quo supra diximus. à quo ominosus. & orarium, indumentum, quo nostræ religionis sacerdotes utuntur, quod cum eo orent, & sacrificium faciant. & orificium, quod in quacunq; re patet. & orior, nascor, quasi ex ore prodeo. interdum etiam surgo, prodeo. Vnde oriri solem dicimus. à quo ortus, quod cum adiectiuum est, significat modo qui surrexit, aut prodijt, ut sol ortus est, modo natus, ut Pompeius Romæ ortus est. & oriundus, quod non significat natus, sed qui originẽ ducit, quod ex eo loco parentes eius fuerunt. Liuius. Nati Carthagine, sed oriundi à Syracusis. Idem. ab Vlysse, deáq; Circe oriundus. Cum uero ortus substantiuum est, modo natiuitatem significat. Cice. non nobis solum nati sumus, ortúsq; nostri partem patria uendicat, partẽ amici. Modo surrectionem, ut ortus solis. Modo locum, in quo surgit. Vnde ab ortu solis dicimus usq; ad occasum. Item ab orior origo, quod genus significat. à quo originalis adiectiuum deriuatur, ut originalis decor. originalis macula. originale delictum. & originarius eiusdem significationis. Item adorior, hoc est aggredior. adortus enim is dicitur, qui repente aliquem inuadit ab eo, quod corpora aggredientiũ exurgant, atq; incre-

sant. Terent. Hiccine si in ueris nuptijs adortus esset. Oborior, & suborior eiusdem ferè significationis, hoc est subnascor, exurgo. Vt oborta est uox, subortus est rumor. Perorior similiter, atq; exorior. Aborior, quod est abortiuum facio. Var. Vinum, quod ibi natum sit in quodam loco, si prægnans biberit, fieri ut aboriatur. Hinc Aborigines, quasi sine origine dicti gens antiquissima, quæ prima tenuit agrum, qui nunc est populi romani. possunt tamen & aliarum urbium eodem modo Aborigines dici. & abortus atq; abortiuus deducuntur. Reperitur etiam aborsus, quæ quidam ita distingunt, ut aborsus sit quod in primis mensibus fit, cum conceptui exordium factum est. non ab aboriendo, sed ab abordiendo dictus. Abortus uero propè tempus pariendi. Abortiuus autem adiectiuum sit, ut abortiuus fœtus. Item coorior, quod est simul orior. Liui. Tum uero coorto tumultu, terga uertere simulantes paululum cessere. Item ab orior hortus, quod apud ueteres omnem uillam, ut supra diximus, significabat, quod ibi qui arma sumere possent, orirentur. aspiratur autem ut ab ortus, quod natiuitatem significat, discernatur. Item ab oro hortor, quod nihil aliud est, quàm ore suadeo. In hoc enim differt à moneo, quod monemus authoritate, atque consilio, hortamur rationibus, & precibus etiam plerunq; blandiendo. Teren. Ego propterea te sedulo & moneo, & hortor, ne cuiusquam te misereat. Ab hoc fit hortatio, & Hortensius proprium nomen. fuit hic Romæ orator insignis, & princeps in dicendo, longo tempore habitus, æmulus Ciceronis, & quãdiu uixit secundus. & abhortor. exhortor. subhortor eiusdem significationis. à quibus abhortatio. exhortatio. subhortatio deducuntur. & dehortor, quod est dissuadeo. à quo dehortatio. & cohortor, simul hortor. à quo cohortatio. Hinc etiam cohors uocitata est, quod uel tribuni cohortium milites, uel ipsi se inuicem cohortari solerent ad se in re militari exercendum. Erant autem in una legione cohortes decem. aliquando etiam, si ita usus exigeret, plures, nũquam pauciores. Prima cohors reliquas & numero militum, & dignitate antecedebat. Viros requirebat genere. literis. animi magnitudine præstanteis. Huic tribunus praeerat. robore. moribus, & rei militaris scientia præditus. Nam reliquæ cohortes prout imperatori placebat, à tribunis siue præfectis gubernabantur, quibus tanta exercendorum militum cura erat, ut non modo tribuni ipsi, atq; præfecti quotidie ante oculos suos meditari eos cogerent, sed qui inter eos peritiores erant, ad imitationem sui cæteros hortarentur. Prima cohors aquilam tenebat, quod præcipuum signum erat in Romano exercitu, quod tu quoque FEDERICE Imperator facis, ita signorum romani imperij æmulus, ut uirtutis & gloriæ. Habebat præterea imperatorum imagines, & mille centumquinque peditibus constabat, equitibus loricatis centum quadragintaduobus. ideóq; cohors milliaria appellabatur. Sicut secunda cohors qngentaria, quod quingentos quinquagintaquinque pedites haberet, equites sexagintasex. À prima autem cohorte auspicari aciem mos erat. Tertia cohors eodem modo quingentos quinquagintaquinque pedites. habebat. equites uero quinquaginta sex. sed in hac ualidiores milites constituebãtur, quia in media acie consistebat. Cohors quarta peditibus quingentisquinquagintaquinq;, equitibus sexagintasex constabat. Quinta eodem numero, sed strenuos desyderabat milites, quia sicut prima in dextro, ita quinta in sinistro cornu constituebatur. quippe cohortes quinque primam aciem instruebant. Sexta etiam cohors parem superiori militum numerum habebat. sed in ea robusti quoq;, & iuniores collocabantur, quia in secunda acie post aquilam, & imperatorum imagines locum sortiebatur. Septimæ atq; octauæ cohorti idem militum numerus erat. Sed octauæ

præstantiores, quia in secunda acie medium locum tenebat. Item nona & decima æqualem bellatorum habebat numerum. Sed decima robur atque experientiam exigebat, quia in secunda acie sinistrum possidebat cornu. Sic legio decem cohortibus firmabatur, habebatq́; peditum sexmillia centum. Equites septingentos triginta. À bellicarum cohortium similitudine omnis multitudo cohors dici potest. Vnde & quadrupedum, & auium, & piscium cohortes dicimus. Hinc cohortem uocamus spatium uillarum intra maceriam, quod in ijs anserum, gallinarum, & aliorum huiusmodi cohortes alantur. Frequentius tamen cortes dicuntur. Martialis. Vagatur omnis turba sordidæ cortis. Ouidius. Abstulerat multas illa cohortis aues. Ab hortatio hortatiuncula deducitur. Scribi autem cum aspiratione hortor affirmant, ut ab ortor, quod frequentatiuum est huius uerbi orior, differre uideatur. OS uero quando in genitiuo ossis facit, solidamentum corporis significat, quod nodatum, & adiunctum inuicem neruis alligauit natura, atque constrinxit. Ab eo osseus, quod ex osse est. & exosso uerbum, quod est ossa detraho. Apul. Exquamatus, atq; exossatus piscis uix palpitat amplius. & exos sine osse. Lucil. Exos & exanguis tumidos perfluctuat artus. & ossiculum paruum os. à quo ossiculatim, hoc est minutatim. Cæcili. Ossiculatim Parmenonem de uia licet legant. & ossifraga genus aquilæ ab ossibus frangendis, quæ barbata uocatur, de qua inferius dicemus. & ossilegus, ossium collector. à quo ossilegium, collectio ossium. os à græco deducitur. quippe græci ὀσοῦν uocant. & ὀσοκλάσην ossifragum, ὀσολόγιον ossilegium. AVSVS. Temere præsumens. Audere enim aliquando est fidentem esse. Plau. Vir domo egredi audet. aliquando temere præsumere. Virgilius. hæc præmia qui me Ferro ausi tentare ferunt. Hinc audacia aliquando pro fiducia accipitur. Cicero. Nec uires eis, nec audacia, nec tela defuere. Aliquando pro temeritate. Sallustius. Audacia pro muro habetur. Item audax modo fidens. Virgilius, Quiq; pedum cursu ualet, & qui uiribus audax. Modo temerarius. Plau. Pergin' audax hoc facinus persequi? Quidam audaciam ab audentia ita distingunt ut audacia temeritas sit. Audentia fortitudo. Virgilius. Audenteis fortuna iuuat. Ab audax fit diminutiuum audaculus. Gel. Aderat reprehensor audaculus uerborum. & audacter aduerbium, quod & audenter. Item audacior. audacissimus. audacius. audacissime. Quidam audacem à græco deductum putant. Quippe græci αὐθάδειαν temeritatem uocant. & αὐθάδην temerarium. CONTEMERARE. Fœdare. contaminare. polluere. Veteres temetum uinum uocabant, quod esset grauius. Vnde temulenti ebrij dicuntur, & temulentia ebrietas. Ab hoc quidem temere deductum uolunt, quod significat stulte. inconsyderate. qualis est conditio ebriorum, qui nec timent quicquam, nec quid faciant, uident. Ab hoc fit temerarius, hoc est audax. & temeritas audacia. & temero, quod est scelero, contamino. à quo contemero. Temerarium tamen aliquando pro metuendum accipitur. Plautus. Sed quid quod picus ulmum tundit, haud temerarium est. Temere omnes, qui post Ciceronem fuere pro ferè usi sunt. Quintilianus, Illud ingeniorum uelut præcox genus, non temere unquam peruenit ad frugem. Veteres temeritudinem, pro temeritate scripsere. Pacuui. Egon' Tyranni non noui temeritudinem? À temere siue temeritas fit temero uerbum, quod est uiolo. contamino. & proprie de sacris dicitur. Vnde temerata sacra dicimus, cum turbata sunt, nec rite facta, & e contrario intemerata, quæ rite perfecta sunt, ut cum lente infundendum fuit uinum, aut mola inijcienda, ita hæc facta sint ut ratio exigebat sacrificij. per metaphoram tamen intemaratum dicimus

tum dicimus quicquid integrum, & incorruptum, atq; inuiolatum est. Virg. Intemerata fides. Sunt qui temerarium non à temeto, sed à temno uerbum deriuari potius uelint, quasi temnarium, quod omnia contemnat. Temnere enim spernere est, dictum à græco τέμνω, quod est incido, reseco, quia quæ spernimus, amputare, & resecare consueuimus. Virgil. Discite iustitiam moniti, & non temnere diuos. Ab hoc fit contemno, quod similiter significat sperno, despicio. Quidam tamen hæc ita distingunt, ut despicere grauius sit, quàm contemnere. Cicero, Quemq; contempserit, despexerit, liberum esse nunquam dixerit. Item spretus sit, qui refutatus est. Contemptus uero, qui est reputatus inutilis. Terenti. Quot modis contemptus, spretus, facta, transacta omnia. À contemno fit contempto frequentatiuum. Plau. Mirari noli, neq; me contemptarier. & contemptus quartæ declinationis, quod despectionem significat. & contemptibilis, hoc est contemnendus. & contempte, contemptim, ac contemptibiliter aduerbia. Quidam etiam contemptibilitatem pro despicientia usurpant. SED. Veruntamen. Sed aliquando inceptiua coniunctio est. Teren. Sed Pamphilum uideo. Modo transitum significat ad aliam rem. Idem. Sed quis est senex. Aliquando discretiua. Plaut. Hunc ego non sapientem, sed stultum putem. Nonnunquam exceptiua. Cicero. Multa quidem passus sum, sed omnia æquo animo tuli. in quem sensum capiuntur ēt. sedenim. sedtamē. uerūtn̄. uerūenimuero. ueteres aliquando sed pro siue posuerunt. PERSOLVIT POENAS. Dedit pœnas. Tractum à pœnis pecuniarijs, quibus pecunia soluebatur. Soluere proprie religare est. Virg. Soluite me pueri. Idē. Soluite crinales uittas, capite orgia mecum. Sed quoniam qui debent quodammodo obligati sunt creditori, soluere etiam pro debitum reddere usurpamus. Sallusti. Argentum ære solutum. Cice. pro quo frumento pecunia omnis soluta non est. Hinc per metaphoram solutionis uocabulum (ut Paulus iurisconsultus inquit) ad omnem liberationem quoquo modo factam trasfertur, magis'que ad substantiam obligationis, quàm ad numorum solutionem. unde soluere pro satisfacere usurpamus. Vlpia. Eum enim soluisse dicimus, qui id fecit, quod facere promisit. interdum etiam pro dimittere. Virg. Solue mares, mitte in uenerem pecuaria primus. interdū pro liberare. Idē, Soluite corda metu Teucri. unde solutus risus dicitur magnus, & à curis omnibus liber. Idem. risuq; soluto. Nonnunquam pro contemnere. Idem. soluitq; pudorem. Aliquoties pro excipere. Idem. Nec populos soluo. Ab hoc composita fiunt persoluo, quod est in totum, & perfecte soluo. unde de uotis proprie dicitur. Virg. Hanc tibi Eryx meliorem animam pro morte Daretis Persoluo. absoluo, libero. à quo absolutio. Exoluo idē quod soluo. à quo, exolutæ à ueteribus exuuiæ dictæ. Persoluo, ante tempus soluo. Dissoluo. discingo. religo. libero. unde dissolutos dicimus, qui moribus; legibusq; soluti luxum uitæ sequuntur, quos græci ἀσώτους, hoc est incontinentes uocant, quo uerbo Cicero quoq; & pleriq; alij ex latinis usi sunt. Martia. Viuis asotos, hoc est lasciue, incontinenter, dissolute. Hos etiam solutos dicimus. Quidam etiam asotiam pro incontinentia, & luxu usurpant. Gellius. Cedere equidē uobis debui, ut in tali asotia idest luxu, prodigalitate, atque nequitia artium nos uinceretis. & solute aduerbium, quod lasciue & incontinenter significat. À dissoluo etiam fit dissolubilis. & dissolubiliter, quorum contraria sunt indissolubilis. & indissolubiliter. DIGNAS TANTO CRIMINE. Quales tantum crimen merebatur. Dignum enim dicimus, qđ meretur, ut dignum præmio, dignum laude. dignum flagris. dignum castigatione, hoc est quod meretur præmium. meretur laudem. meretur flagra. meretur castigationem. dictum à græco δεικνύω, quod est demonstro, præ me fero, quoniam ex ijs, quæ gerimus, qđ mereamur ostendimus. Eius contrarium est indignum. Martia. Indignas premeret pestis cum tabida fauces, hoc est quæ talem morbum non merebantur. Idem. Digna tuo cur sis, indignaq; nomine dicam, hoc est dicam cur merearis, & non merearis hoc nomen. Quidam tamen dignum à dignoscendo potius dictum uolunt, quasi cognitum. À dignus fit digno uerbum, quod est dignum puto. Pacu. Quis deos infernos, quibus cœlestes, dignet honoribus? Eius passiuum est dignor, hoc est dignus habeor. Virg. Coniugio Anchisa Veneris dignate superbo. Macro. Cato ait Larentiam meretricio quæstu locupletatam post excessum suum populo romano agros reliquisse, & ideo sepulchri magnificentia, & annuæ parentationis honore dignatam. Frequētius tamen in usu est dignor deponens, pro dignum habeo, quàm digno actiuum. Virg. Atq; idē fugientem haud est dignatus Herodem Sternere. Idem. haud equidem tali me dignor honore. Ab indignus uero fit indignor, quod est irascor, quasi ea patiens, quibus non sum dignus. À dignus fit dignitas. & dignatio, quod proprie significat honorem nobis, propter merita, uel impēsum, uel debitum. Gellius. Cuius dignitas nec augeri laudibus, nec minui detractionibus potest. ponitur tamen frequenter pro decore, ut cum dicimus dignitatem oris, dignitatem habitus, & similia. Hæc ita à uenustate discernitur, ut dignitas uiris, Venustas fœminis sit attributa. Cicero. Venustatem muliēbrem dicere debemus. dignitatem uirilem. Ab indignus fit indignitas, hoc est id, quod iniuste patimur. Idem indecentia, ut indignitas oris. indignitas habitus. & indignatio, hoc est ira. & indignabundus, irascens. Item à dignus digne aduerbium, hoc est pro meritis. Ab indignus indigne, præter merita. Ouid. Leniter ex merito quicquid patiare ferendum est. Quæ uenit indigne pœna dolenda uenit. Quidam etiam pro digno condignum usurpant, & dignanter pro eo, quod est secundum merita, & indignanter per indignationem. & dedigno, ac dedignor, quæ significant indignum habeo. contemno. CRIMINE. Delicto. Crimen proprie significat id, qđ per contentionem alicui obijcitur. Vnde criminare est accusare, siue contumeliose reprehendere. & criminatio ipsa (ut ita dicam) contentiosa contumelia. & criminosus. contentiosus. contumeliosus. & criminose, contumeliose. Virg. Disijce compositam pacem, sere crimina belli, hoc est contentiones & iurgia, ex quibus bellum oriatur. Cice. Hæreditatem mihi negasti obuenisse. Vtinam hoc tuum uerum crimen esset. Et sic dicitur à cerno crimen, sicut à discerno discrimen. Cernere quippe contendere est. Accius. Primores procerum nominatim uocat, siquis esset, qui armis secum uellet cernere. Plau. Pro patria amphitryo dum cernit cum hostibus. Apul. Is cū ad me accusandum descendisset, nolui cum eo in iudicio cernere. Hinc per metaphorā crimen etiam pro delicto accipitur. Sene. Vitam agens simplicem, rectam. sine crimine. Aliquando tamen cernere uidere est. Virg. Cernimus adstantes nequicquam lumine toruo. Hinc cernuus dictus Virg. extemplo plantas conuellit honestas. Eiectoq; incumbit cernuus armo. Item cernere, deliberare. Lucil. Postquam præsidium castris educere creuit. Idem. Acribus inter sese armis confligere creuit. Cernere, diuidere. secernere. à quo crines dicti sunt, quod sint discreti. Cernere, iudicare. Pacu. Et æquum & rectum est, quod postulas, iurati cernant, præterea ἀπὸ τοῦ κρίνειν, quod est iudicare, deductum hoc uerbum existimant. Item cernere, cedere. Vnde cernere hæreditatem filij parentibus dicti sunt, hoc est cedere. Accius. regnum tibi permitti malunt, cernam, tradam exercitus. À cerno quando contendo significat, fit certo uerbum, quod similiter est altercor. con-

tendo·pugno·Virgilius. Certent & cygnis ululæ. Item, officio nec te certasse priorem Pœniteat, hoc est contendisse, ut officio uinceres·Cice. Cum inter se duo populi de finibus armis certarent. Hinc certamen, quod modo pugnam, ac contentionem significat. Modo rem, de qua certatur. Certatio uero est ipsa contentio, quæ & concertatio dicitur. Item à certo, quando significat uideo, fit certus, hoc est clarus, indubitatus, quia ea, quæ cernimus, clara & indubitata sunt. Quintil. Nempe esse certum est. unde facio, siue reddo te certiorem dicimus, non tamen certum, hoc est declaro, & affirmo tibi ita esse. et certior abs te factus sum, non tamen certus, hoc est abs te mihi declaratum est. & cum aliquid uehementer affirmare uolumus, id certo, certius esse dicimus. Hinc fit incertus, hoc est dubius. & certitudo. à quo incertitudo. & certisso uerbum, hoc est certus fio. Pacu. Vocant cocos, unde certissent. & incerto, incertum facio. Plaut. Longa dies meum incertat animum. & certe, ac certo aduerbia affirmandi, quod etiam pro certo dicimus. Aliquando tamen certe pro saltem ponitur· ut si non potero tangere, certe potero uidere. Similiter à cerno, cum significat diuido, & secerno, certum dicimus, discretum·constitutum·hoc est tantum, ac tale, quantum, & quale uolumus. Vnde certum uulnus fecisse aliquem dicimus, cum nec plus, nec minus fecit quàm uoluit. Martial. O quàm certa fuit librato dextera ferro· Hinc certos ferè numero plurali usurpamus pro eo, quod est quosdam, quasi à cæteris discretos· Cice. Is enim cum certis alijs ad Cæsarem missus paulo ante discesserat· Virgi· equidem per littora certos Dimittam· Sallu· Apud latera certos locauit. Eodem quoq; modo à cerno, cum delibero significat, dicimus certum est pro eo, quod deliberatum, & constitutum est, in quo plerunq; adiungitur datiuus cum infinitiuo, ut certum est mihi in Asiam nauigare· Aliquando non ponitur, sed subintelligitur datiuus· Virg· Certum est in syluis, inter spelæa ferarũ, Malle pati· Certum quoq; aliquando usurpamus pro firmo & non uacillante· Ouidi· Da mihi quod petitur, certo contingere telo. Item à cerno silicernium, de quo superius diximus· præterea ab eo composita sunt decerno, quod modo significat constituo, definio, iudico· Vnde senatus decreta dicuntur. & decretorium, de quo supra diximus· Cicero· quare expetenda quidem magis est decernendi ratio, quàm decertandi fortitudo· Plautus· Qui nequeas nostrum uter sit amphitryo decernere· Hinc decermina dicuntur secundum quosdam, quæ distinguntur, ac separantur purgandi gratia· Nos à decerpendo potius deductum existimamus· Nonnunquam delibero· Terent· Quicquid peperisset decreuerunt tollere· Idem· Vxorem decreuit dare sese hodie· Aliquando pugno· Virgi· Ipsum armis, ipsumq; iubet decernere ferro· Hinc fit decerto frequentatiuum eiusdem significationis. à quo decertatio· Excerno turpis rei honestum uocabulum, hoc est purgamenta corporis emitto· & purgamenta excrementa dicuntur· incerno· emundo· secerno. à quo incerniculum dictum, quo frumenta purgantur ante, quàm molantur· maius cribro· Plynius· Mulum octuaginta annis uixisse Atheniensium monimentis apparet, eo gauisi, cum templum in arce facerent, quod derelictus senecta cadentia iumenta comitatu, nisuq; exhortaretur, decretum fecere, ne frumentarij negotiatores ab incerniculis eum arcerent· Cato· Cribrum unum, incerniculum unũ· securim unam· scamnum unum· & succerno, secerno· Plaut· Gradus iste succretus est cribro pollinario· à quo subcerniculum, farinarium cribrum, quod fit è setis equorum, quemadmodum excussorium· & pollinarium fit è lino. Excussoria cribra sunt, quibus furfur secernitur· Pollinarium, quo pollen, hoc est grossior puluisculus farinæ diuiditur. Discerno, quod modo significat certo· Apul· Armis potius discernere, quàm iure uti uoluerunt· à quo fit discrimen, quod modo pro certamine ponitur. Virg. post hos æquo discrimine pistris, Centaurusq; locum tendunt superare priorem· Modo periculum. Idem. per tot discrimina rerum Tendimus in Latium· Aliquando discerno significat diuido, separo· à quo discrimen pro diuisione, & separatione, & differentia accipitur. Vnde indiscriminatim pro indifferenter ueteres usurparunt. Cice. Totumq; discrimen summi boni in ea rerũ comparatione positum putat· Virg. uel quo discrimine ripas. Hæ linquunt. unde discrimen etiam pro diuisione crinium in capite usurpatur· & acus ipsa, quæ crines ipsos disseparat, discerniculum uocitatur. Ab hoc fit discrimino, diuido· Virgi. late discriminat agros, à discerno etiam discretus dicitur, quod modo propriam, hoc est passiuam habet significationem, & idem est, quod separatus· à quo discretio, separatio· & discrete distincte· Ouidi. Quæ discreta locis partim sorbentur ab ipsa· Idem, & septem discretus in ostia Nilus· Macro. Ad faciendam discretionem in genitiuo casu saturnaliorum pro saturnalium dixerunt· Modo discretus actiuam significationem habet, significatq; eum, qui personarum qualitates, & rerum momenta discernit· præterea secerno, quod similiter significat separo· diuido. unde secretum locum dicimus solum & quasi à cæteris separatum. & secreta mandata· secretas literas· secreta negotia, quæ uel nulli, uel paucissimis communicantur· & secretior homo· siue à secretis, cui secreta committuntur· & secrete, ac secreto aduerbia, quæ significant tacite· Item scrinium arca, in qua secreta reconduntur, præsertimq; scripturæ, dictum quasi secernium. Hinc scrinarij uocitati sunt, secretarum scripturarum custodes, & ij, qui à secretis appellantur.

VERBERA. Flagellũ magistri· Verber instrumentum est longum, & exile, qualis est uirga· baculus. fustis· lorum. flagellum· ferula· arundo. & siquid est simile· proprie autem uerber significat summitatem sarmentorum, dictum à uite· Quint. Ignesq; ex proximo raptos, uerberaq; casus obtulerat. Hinc uerbera et pro uerberatione accipimus, ut hoc loco· Ab hoc fit uerbero uerberas, qđ est cædo· cuius frequentatiuum est uerberito· & uerbero uerberonis, pro eo, qui uerbere dignus est· & est contumelia seruorũ quẽadmodũ uerberalis, uerberibus dignus, quasi uerberabilis· à quo uerberalior· & uerberalissimus· Plau. Verberalissimus etiam rogitas, non fur, sed trifur. Itẽ uerberor passiuũ· & uerberatio, siue uerberatus quartæ declinationis· & uerbena, quod ea uerrẽdo pauimenta domorum uerberabantur· Erat enim uerbena herba sacra, quæ ex loco sacro, hoc est ex arce capitolij cum sua terra euellebatur, & ea semꝑ legati cũ ad hostes, clarigatumq; mitterentur, coronari solebant, et unus sanè uerbonarius uocabatur· eandẽ herbam sagmina uocabant, qđ è sacro ageretur· Dicitur & peristereon· & hierobotane, hoc est sadra herba· Quippe græci hieron sacrũ uocãt, Botanẽ herbã· Vulgo nunc uerbenaca nũcupatur· hac Iouis mensa uerrebatur, domus purgabantur, lustrabanturq;· Rami eius tenues sunt· cubitales· angulosi· folia minora, quàm quercus, angustioraq;, & diuisuris maioribus· Flos glaucus· radix longa, tenuisq;· Hac perunctos impetrare quæ uelint, magi existimãt, febres abigi, amicitias conciliari· Est ei similis uerbascon herba, quæ sæpe fallit pro ea capta, folijs minus candidis, cauliculis pluribus, flore luteo· Hæc abiecta, blattas in se contrahit, ideoq; Romæ blattaria uocatur· Abusiue tamen uerbenas uocamus omnes frondes sacratas, ut est laurus· oliua· myrtus· Teren· Ex ara hinc uerbenas sume· Nam mistam fuisse Menander testatur, quem secutus est Teren· Illud certe mihi admiratione dignum uidetur, quod uerbena nunc quoq; diuo præcursori sacra habetur, & ea die illius festo passim coronantur. & lustrari domos putant. &

uerbum

uerbum à uerberatu aëris, quoniam uerberato aëre uerba formantur, quamuis aliqui uerbum à uero potius cognominatum uolunt, quod uerum nos loqui oporteat, odiosumq; sit (natura ipsa indicante) mendacium. Sunt etiam qui à uerum boando hoc est à uerum dicendo appellatum putent. Boare enim græci clamare dicunt. Virg. reboant syluæ. unde Ennius sonum bombum pedum dixit. Bombitatio tamen de apibus dicitur. à uoce earum. Est autem uerbũ uniuscuiusq; rei signum, quod ab audiente possit intelligi. Vnde uerbosus multiloquus dicitur. & uerbositas multiloquentia. et uerbose pro multis & inanibus uerbis. Veriuerbium uerus sermo, Plau. Tum repertus Philocratem qui superes ueriuerbio? Verbum etiam, quod à grammaticis definitur pars orationis declinabilis sine casu agendi uel patiendi significatiua, in quo omnis uis orationis est. ideoq; hoc maxime aër uerberatur. à quo altera pars orationis indeclinabilis, aduerbium nuncupatur, quia semper nititur uerbo. à quibus uerbaliter. & aduerbialiter. & uerbale nomen dicitur, quod à uerbo descendit, ut à doceo doctum, doctor. à contemplor, contemplatum. contemplator. & similia. uerbum etiam uocamus, quod à re siue facto distinguitur, ut non uerbis opus est, sed factis. Hora. Verbaq; prouisam rem non inuita sequuntur. Hinc uerba dare usurpamus pro eo, quod est decipere. A uerbo prouerbium deducitur, quasi commune omnium uerbum, uel quod uerbũ pro uerbo ponatur. Est enim prouerbium sententia, quæ in ore omnium uersatur, modo aperta & simplex, ut obsequium amicos, ueritas odium parit. Macro. Vnde putas illud manasse prouerbium totidem nobis hosteis esse, quot seruos. modo subobscura, & aliud significans, quàm uerba exprimere uideantur, ut puta de homine infelici, ac calamitoso dicimus. ille habet equum Seianum, uel ille habet aurum Tolosanum. Quorum prouerbiorum hæc ratio est. CN. Seius equum habuit natum Argis, quem fama erat progenitum esse ex equis, qui Diomedis Thracis fuerant, quosq; Hercules Diomede occiso, Argos perduxerat, hunc magnitudine inusitata fuisse. ceruice ardua. colore phœniceo. flaua & comanti iuba. cæterisq; equorum laudibus insignem, uerũ tamen ea fortuna, ut quisquis eum possideret, cum omni domo, familiaq;, & fortunis in perniciem deduceretur. Itaq; Cn. Seium primum eius dominum à M. Antonio capitis damnatum miserabili supplicio uitam finisse. Eodem tempore Dolabellã consulem in Syriam proficiscentem fama eius equi permotum Argos diuertisse, emisseq; sestertijs centum millibus, sed ipsum mox in Syria bello ciuili obsessum, atq; interfectum fuisse. Deinde eundem equum. C. Cassium, qui Dolabellam obsederat, adduxisse, quem Cassium postea uictis Parthis, fusoq; exercitu suo miseram mortem oppetisse manifestum est. Deinde Antonium post interitum Caßij parta uictoria nobilem illum equum quæsiuisse, & mox eo potitum, uictum, atq; desertum detestabili exitio interijsse. Cæterum oppidum Tolosanum in Italia Qu. Cepionem consulem quondam diripuisse constat, in cuius templis cum multum auri fuisset inuentum, quicunq; ex ea præda aurũ attigit, eum misero, ac cruciabili exitu perijsse manifestum est. A prouerbio prouerbialis deducitur, unde prouerbialeis uersus appellamus, qui uice prouerbij sunt, quos græci ἀπὸ τῆς παροιμίας, quod prouerbium significat, παροιμιώδους appellant, qualis est ille, πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου, hoc est. Multa cadunt inter calicem, supremaq; labra. Hoc ueteres quambreuissime dicere solebant. inter os & offam. quod significat non esse de futuro nimis sperandum. inde autem locum habuisse hoc prouerbium tradunt, quod uir quidam ætate grandæuus dum uineam plantaret, à uicino per derisum interrogatus est, cui

uineam sereret, qui cum sibi serere respondisset, ludibrio habitus est, perinde ac si impossibile foret eum tandiu uiuere, ut mustum ex ea gustare posset. Vidit tandem senex ex ea uuas, afferriq; sibi præmaturos aliquot racemos, & premi iussit, uicinum præterea accersiri, cui calicem musto plenum manu ostendens, & iam penè admouens ori. Putasti'ne inquit uinum me ex uinea, quam te spectante plantaui, gustaturũ? inter hæc anhelus puer accurrit, descendisse in uineã aprum nuntiat, uuasq; uastare. Senex deposito calice in uineam properat, comitantur eum uicinus & puer. Aprum prosequuntur. qui facto in senem impetu, eum necat. Sic cum calicem iam ferè admotum labijs gustare non potuisset, locum prouerbio dedit. nostri non calicem, sed offam dicunt. Cato. Nunc ita aiunt, in segetibus, & in herbis bona frumenta esse. Nolite ibi nimiã spem habere. Sæpe audiui inter os atq; offam multa interuenire posse. Verum inter offam atq; herbam, ibi uero longum interuallum est. Offa pultem significat, & quicquid est in pultis modum redactum. Cuius diminutiuum est offula. Cic. Necesse est enim offa obiecta cadere frustum ex pulli ore, cum pascitur. Idem. Cum igitur offa iam cecidit ex ore pulli, tum auspicanti tripudium solistimum nuntiatur. Plyn. Purgatum enim tradunt, seruantq; eius offas. Idem. Pulte autem non pane longo tempore uixisse Romanos manifestum. quoniam inde & pulmentaria, hodieq; dicuntur. Et Ennius antiquissimus uates obsidionis famem describens, offam eripuisse plorantibus liberis patres commemorat. Item à uerbo deuerbiũ deducitur, quod significat extremitatem, & desinentiam uerbi. Quemadmodum enim aduerbium uocamus, quod ad uerbum accedit, & prouerbium, quod pro uerbo est positum, ita deuerbium, in quo uerbum desinit, quasi deorsum tendens uerbum. Sic ueteres deuersus, hoc est deorsum uersum dicere solebant. Hoc est, quod Liuius scribit accitos olim ex Hetruria Romam ludiones, qui ad tibicinis modum saltabant, quos imitatam iuuentutem, inconditis inter se uersibus iocularia prius fundere solitam iam satyras descripto ad tibicinam cantu, motuq; congruenti agere cœpisse, & quia hister thusco uerbo ludio uocabatur, huiusmodi artifices Histriones uocatos. à quibus ars ipsa histrionica dicta. & histrionicus adiectiuum, unde histrionicos gestus, histrionicas uestes, histrionica uerba dicimus. & histrionice aduerbium dicimus, hoc est more histrionum. Nec multo interiecto tempore Liuium cum sæpius satyros suos canendo uocẽ obtudisset, petita uenia, puerum ad canendum ante tibicinem instituisse, aliquanto magis uigente motu, quia nihil uocis usus impediebat. inde cantari ad manum ab histrionibus inceptum, quorum deuerbia tantum audiebantur. Sed postquam conuersus hoc modo in artem ludus uidebatur, & res à solito risu, ac ioco auocata iuuentutem fabularũ actu histrionibus relicto inserere uersibus iocularia antiquo more cœpisse, & hæc attellanis potissimũ fabellis cõseruisse, atq; ex argumento exodia uocasse, quod scilicet extra cantum essent. Quippe græci ἔξω extra, ᾠδὴν cantũ dicunt. Et quẽadmodũ epodos siue per diminutionẽ epodion ad cantũ, ita exodos, & exodion extra cantũ significat. erãt ergo exodia ridicula uersibus intexta, quæ sine cantu iactitare iuuenes solebãt, sicut epodi, siue epodia carmina solita cantari, qualis est Epodus Horatij. Iuuena. tandemq; redit ad pulpita notum Exodiũ. Sueto. Vnde uox in attellanico exodio proximis ludis assensu maximo excepta perebuit, hircũ ueterẽ capreis naturã ligurire. Inuenitur tamen aliquando exodus, siue exodiũ pro exitu, siue fine alicuius rei. Apul. Nullũ ego eius rei exodiũ iueniebã. Varro. Vitæ cursum ut cognoscere possem, & quæ seruitutes, & libertates ab origine ad exodiũ ductæ. Idẽ. Quod cœperas modo ĩ uia

narra, ut ad exodium ducas. & in sacris literis exitus iudæorum ex Aegypto. EXODI. Nomē libro dedit. Sed tūc non ab ᾠδή, hoc est à cantu, uox ista componitur, uerum ab ὁδός, quod iter, siue uiam significat. à qua methodus, & periodus deducuntur, quorum alterum breuē uiam, alterum circuitum probatissimi authores interpretati sunt. Item epodus, siue quod magis in usu est ephodion, quod significat uiaticum proprie. ponitur tamen pro omni apparatu, ut superius diximus. Item periodus, quem latine ambitum, siue circuitum dicimus. Vnde medici periodicas febres uocant, quæ certis temporibus ueniunt, hoc est abeunt, & quodam quasi circuitu facto rursus redeunt, ut sunt tertianæ & quartanæ. περὶ enim apud græcos de. super. circa. circū significat. à quo multa per compositionem deducuntur, ut peristroma quasi circunstratum, de quo superius locuti sumus. & periphrasis circunlocutio. Pericles proprium nomen inclyti ducis Atheniensium, philosophiq́; , & insignis oratoris, qui remp. Atheniensium XL annis gubernauit. Periclymenes filius Nelei. & frater Nestoris. Perillus Atheniensis faber ingenio præstans, qui ut Phalaridi tyranno placeret, uenit Agrigentum, & ex ære taurū fabricauit posita in latere ianua, per quam reus includeretur qui dum subiectis ignibus torqueretur, nó uocem hominis, sed bouis mugitum uideretur emittere, quod primus ipse tyranni iussu fuit expertus. Ouid. Et Phalaris tauro uiolenti membra Perilli Torruit, infelix imbuit author opus. Perithous proprium nomen. Peripheroma, quasi supplementum, figura est, cum particula aliqua sententiæ minime necessaria additur metro. Virg. Multum ille & terris iactatus, & alto, ubi sine particula ille staret sensus, sed non metrum. Idē. Multa quoq; & bello passus, ubi duas coniunctiones naturaliter posuit alterū metri gratia. Perinthus urbs olim Thraciæ metropolis, Heraclea uocitata, in qua Vespasiani. Domitiani. & Antonij Pij regiæ fuere, & nobile amphitheatrum. à qua perinthij uocitati. Peripatetici, de quibus superius diximus, ἀπὸ τοῦ περιπατεῖν, hoc est à deambulando. Perissologia superflua locutio, ut si dicamus, Felix sit, & minime pereat Cæsar. Perizonium, de quo alibi diximus. Periœcus contubernalis. peripheria circunferentia, & alia penè infinita. Præterea ab ὁδός quando uiam significat hodœdocus, hoc est latro, & obsessor uiarum. hilarodus autem ab ode fit, cum cantum significat. Est autem hilarodus lasciui & delicati carminis cantor, quasi hilaris cantor. hilaris enim siue hilarus (nam utroq; modo dicitur) lætum, iucundumq́; significat. à quo hilaritas. lætitia. iucunditas, quæ & hilaritudo dicitur. & hilariter, læte. iucunde. et hilaro uerbum, lætifico, iucundo. Cuius passiuū est hilaror. Cice. omnem. n. iucundum motum, quo sensus hilaretur, græce ἡδονήν, latine uoluptatem uocant. Ab hoc exhilaro. exhilaror. exhilaratio. Item ab hilarus Hilarius. & Hilarion propria nomina. hilarus uero à græco deducitur ἱλαρός, quod lætum significat. à quo ἱλαρία lætitia. ἱλαροποιῶ lætifico. Item ab ode, hoc est à cantu palinodia dicta, quasi iteratus cantus, de quo superius diximus. & monodia lugubris cantus, qui fit à præfica in defunctorum funeribus, quasi unius cantus. Nam cæteris flentibus sola præfica canit. Huiusmodi cantus à nostris Nænia dicitur. Solebat enim huiusmodi carmen laudandi gratia, apud ueteres in defunctorū funeribus cantari ad tibiam. Est autem nænia factitiū nomen à similitudine uocis eorum, qui queruntur, & dolent. Græce etiam epitaphiū dicitur, siue epitaphius sermo. aut epitaphia oratio, quod ad sepulchrum proferri soleat, quamuis epitaphium dicatur etiam inscriptio, & titulus, qui sepulchro apponitur in laudem defuncti. Næniam siue monodiam primus in-

stituisse dicitur Simonides poëta ex Cea insula. Hora. Sed relictis musa procax iocis Ceæ retractes munera Næniæ. Næniam quoq; deam ueteres coluere, cui sacellum extra portam uiminalem fuerat dedicatum. Item ab ode prosodia dicta, quæ latine accentus dicitur, qui definitur lex ad leuandam, uel deprimendam syllabam uniuscuiusq; particulæ orationis. à græcis etiam tonus dicitur. Vnde & ueteres nostri (ut Quint. testatur) accentum tenorem appellauere. πρὸς autem græca præpositio est, & significat ad. Vnde prosthesis appositio dicitur. Figura est, cum in principio dictionis additur litera, ut cū dicimus gnatū pro natum. TVLIT TELA. Quia iussu Domitiani confossus fuit. Tulit autem pro passus est posuit, quēadmodum supra docuimus. Telum (ut Caius in interpretatione legis duodecim tabularū scripsit) uulgo quidem id appellatur, qđ ab arcu mittitur, sed omne id dicitur telū, quod manu alicuius proijcatur. Vnde lapis. plūbum. lignū. ferrū. hoc nomine cōtinetur, dictum ab eo, quod in lōginquū mittatur. Nā apud græcos τῆλε, siue τηλοῦ longe significat. Hanc significationē & in græco nomine possumus inuenire. Etenim quod nos telū uocamus, βέλος illi uocant, ἀπὸ τοῦ βάλλειν, hoc est à iaculando. Sisenna. Manuales lapides dispartit proterea, quod is ager omnis eiusmodi telis indigebat. Et Virg. telum pro gladio posuit. At non hoc telum mea, qđ tui dextera uersat, Effugies. Vnde paulo post addit, & surgit, in ensem. Ab eadē græca uoce mustella deducitur, quasi mus longus. & Protelo uerbum, qđ proprie significat differo. protraho. prolongo. produco. Lucil. Quē neq; lucanis oriundi montibus tauri Ducere protelo ualidis ceruicibus possent. Idē. Hunc iuga mulorū protelo ducere cētum nō possent. Per metaphorā tamen aliquādo pro pturbo, et exagito accipitur. Terē. Ne te iratus suis sæuis dictis protelet. Aliqñ pro lōge excludi. Turpilius. Propter peccatū pauxillū idignissime patria protelatū esse sæuitia patris. Telonē quoq; agricolæ uocāt lignū lōgū, quo utuntur ad aquā è puteis hauriēdā. Hispani hoc ciconiā nominat, à similitudine rostri ciconiarū, qđ longū est. Ciconias è longinquo uenire haud dubiū est, quēadmodū grues, sed hæ hyemis aduenæ sunt, illæ æstatis. Abituræ cōgregantur in loco certo, sic ut nulla sui generis relinquatur, nisi captiua & serua. Nemo discedentiū agmē cōspexit, nemo redeūtes uidit, nec uenire eas, sed uenisse animaduertimus, nocturnis utrunq; tēporibus fieri manifestū est. Pithonoscomes in Asia locus est in cāpis patētibus ubi primo aduentus sui tempore ciconiæ congregantur, eā, quæ ultima aduenerit, lācinant uniuersæ, atq; ita abeunt. post idus augustas ferè nō uidentur eo loco. Sunt q dicūt eas linguas nō habere, uerū illud qđ crepitant, oris potius, quàm uocis sonū esse. eximia huic aui pietas, etenim quātum tpis impēderint fœtibus educandis, tantū et ipsæ à pullis suis inuicē aluntur. Exitio sunt serpētibus, pp qđ in Thessalia capitale est ciconiā occidisse, eadē pœna in ciconicidas posita, quæ in homicidas. A ciconia ciconinus deducitur, ut ciconinū rostrū. derisuri aliquem digitis dextræ manus in unitatem collectis ueluti ciconiæ rostrū effingunt, & manū post tergū eius motitantes derident. Persi. O Iane à tergo quē nulla ciconia pinsit. Vnde paulopost posticā sannā appellat. posticæ occurrite sannæ, hoc est derisioni, quæ post tergū fit. Sanna. n. solutus derisus dicitur, à nariū sonitu. à quo fit subsanno uerbum, qđ est irrideo. & subsannor passiuū. & subsannator. subsannatrix. & subsannatio. Et sanniones dicuntur, qui sunt & aspectu, & moribus, & gestibus fatui, quos græci μωρούς, & ab eo nos moriones uocamus. Martia. de morione. Non mendax stupor est, nec fingitur arte dolosa, Quisquis plus iusto nō sapit, ille sapit. Terē. Solus sannio seruat domū. Cice. Quid. n. porrò tam ridiculum, quàm

sannio

sannio est, qui ore. uultu. imitandis moribus, uoce deniq; corpore ridetur ipso. QVOS. Quales, quàm mites. Ingens laus Domitiani. Quàm mansuetos inquit, oportet homines esse sub hoc principe, qui uult feras etiam esse mansuetas. MORES. Viuendi rationem. Mos proprie definitur ratio uiuẽdi consuetudine firmata. & per syncopen à modus deducatur, quod, ut supra diximus, rationẽ significat. Varro morem esse definit institutum animi, q̃d sequi debeat consuetudo. Iulius Festus de uerborum significationibus. Mos est inquit, institutũ patrium pertinẽs ad religiones, cærimoniasq; maiorũ. præclare excellentissimus poëta Virgil. utrunq; authorẽ secutus est. Mos erat Hesperio in Latio, quem protinus urbes Albanæ coluere sacrũ, nunc maxima rerũ Roma colit. Et primo quidẽ secutus est Varronem, quoniã ille dixerat morem præcedere, seq̃ consuetudinem, postquam dixit, mos erat, subiunxit, quem protinus urbes Albanæ coluere, & nunc maxima rerũ Roma colit, quo pseuerantiã consuetudinis ostendit. Et quoniã Festus ptinere ad cærimonias ait, adiecit sacrum, quẽ protinus urbes Albanæ coluere sacrum. Mos ergo præcessit, & cultus moris secutus est, q̃d est cõsuetudo. Et hic definitionẽ Varronis impleuit. Adijciẽdo deinde sacrũ, ostendit morẽ cærimonijs dicatũ, quod Festus asseruit. Idem obseruauit etiã alibi, cum ait, morem, ritusq; sacrorũ Adijciam. in quo aperte ostendit morẽ esse ritus sacrorum. Mos etiã aliquando capitur pro consuetudine approbata, quæ habetur pro lege. à mos deducitur moratus, q̃ bonis moribus præditus est. & morosus, q̃ econtrario puersis est moribus. à quo morositas dicta. Cice. At sunt morosi, & anxij, & iracũdi, et difficiles senes. unde quidã moraceas nuces duras esse dixerunt. à quo fit diminutiuum moracillum, hoc est duriusculũ. Et morologi dicũtur, qui in sermone morosi, hoc est molesti sunt. Vnde & sermones huiusmodi dicũtur morologi. Plau. Nec molestum esse, nec sermonibus morologis uti. Et moralis, ad mores ptinens. Vnde libri morales, hoc est de moribus dicuntur. & mosillus, quo Cato usus est pro paruo more. Morem gerere docti usurpant pro eo q̃d est obsequi, et obedire, et quasi ad alterius uoluntatem mores suos formare. Ab hoc fit morigeror uerbũ, q̃d est morem gero. Cuius præteritum est morigeratus, qui morem gessit. & morigerus, siue morigeror, quod obsequentem, & obedientem, ac facile morem gerentem significat. à quo morigeratio obedientia. & morigere aduerbium obedienter. græci uno uocabulo, quod est ἦθος morem, & consuetudinem, & ritum significant. à quo ἦθος deducitur, quod morẽ, hoc est habitum, ac rationẽ animi denotat, unde ἠθικὰ, hoc est moralia deducuntur, quæ à nostris ethia quoq; dicuntur. Martia. Ethia Callimachi. Hinc cacoëthes deriuatur, hoc est malus mos. Iuuena. Laqueo tenet ambitiosi Consuetudo mali, tenet insanabile multos scribendi cacoëthes, & ægro in corde senescit. HOMINVM. Ratione scilicet uiuentium, per q̃d à feris homines distant. Homo definitur animal rationis capax morti obnoxiũ. Sed præclare utinam non tã uere ab Apuleio describitur, Homines ratione callẽtes: oratione pollentes. immortalibus animis. moribũdis membris. brutis, & obnoxijs corporibus, dissimilibus moribus. similibus erroribus. peruicaci audacia. ptinaci spe. casso labore. fortuna caduca. sigillatim mortales. uicissim sufficienda prole mutabiles. uolucri tempore. tarda sapientia. cita morte. querula uita. homo ab humo deducitur (ut Varro inq̃t) q̃d sit humo natus, quamuis hoc Quintilianus deridet, q̃d omnibus animalibus eadem origo sit, & q̃d non sit uerisimile primos illos mortales ante terræ nomen imposuisse, quàm sibi. Sed quid inq̃ dicis Quintiliane? Non et omnia animalia moriuntur? cur ergo se solos homines mortales appellauere? aut cur ante nomen

morti imposuere, quàm sibi? Nos tamen hominẽ nõ ab humo, sed à consortio atq; concordia uitæ appellatum existimamus. græce enim ὁμόνους, concors, ὁμόνοια concordia & consensus appellatur. & ὁμονοῶ concordo, consentio. Est enim homo omnium animalium maxime sociabilis. ὅμοιος autem græce similis dicitur. à quo homographia similis scriptura, siue pictura. Homœosis tropus, quæ similitudo interpretatur, cũ ex similitudine alicuius cogniti deuenimus in similitudinem incogniti. Cuius tres species sunt. icon. parabola. & paradigma. Homonymus eiusdem nominis. Homonœa proprium nomen. Homoptoton, q̃d à nostris dicitur similiter cadens, cum diuersæ dictiones in similes exeunt casus. Ennius. Mœrentes. flentes. lachrymantes. & miserantes. Idem. Neq; currentem, neq; se cognoscit euntẽ, Tollentemq; manus, saxumq; immane mouentem. Homotoleuton, q̃d similiter desinens à nostris uocatur, cũ plura uocabula in eandem uocem terminantur. Veteres non hominem, sed homonem dicebant. à quo homoniũ, hoc est humanũ. Quippe ab homo humanus fit, sicut à fera ferinus. à bellua belluinus. Humanum enim proprie dicitur, q̃d hominis est, & ad hominem spectat. Teren. Homo sum, humani nihil à me alienum puto. Hinc humanitas dicta eruditio, atq; institutio in bonas artes, quas q̃ synceriter cupiunt, atq; assequuntur, hi sunt maxime humani. Quapropter & artes ipsæ liberales humanitatis studia appellata sunt. huius. n. scientiæ cura, & disciplina ex uniuersis animalibus soli homini data est. Sed q̃a homo inter omnia animalia, quæ morti obnoxia sunt, maxime mitis est, icirco humanus pro facili, & miti, & tractabili ponitur. & humanitas interdum facilitatem quãdam, & tractabilitatẽ, beneuolẽtiamq; inter omnes significat, quã græci φιλανθρωπίαν uocant, quasi amorem in homines. φίλος enim amor est ἄνθρωπος homo. Humanum sacrificium ueteres dicebant, q̃d mortui causa fiebat. Ab homo homuncio. homulus. homullus. & homullulus diminutiua fiunt. & homelleũ, pilei genus, quo ueteres utebantur. Nã homolus primogenia uox est, & montem Thessaliæ significat. & semihomo. Ouid. Semihominis Caci. Et homicida, qui hominẽ necat. à quo homicidiũ. Quidã nemo quoq; ab homine compositum esse existimant, significareq; idẽ, q̃d nullus homo. Sed falsum est, ut superius diximus. Ab humanus humanior. humanissimus. Humane. humanius. humanissime. & humaniter, ac perhumane. & perhumaniter deducuntur. & humanitus, q̃d significat ab hominibus, sicut diuinitus à deo, cœlitus à cœlo. humus autem terra est. à quo humilis, breuis. summissus. abiectus, quasi humi deditus. Vnde humilitas, breuitas. summissio. abiectio. & humiliter, summisse. abiecte. &, quo nonnulli utuntur, humilio uerbum, hoc est humile reddo. deprimo. Item humeus, terreus. & humo, sepelio, quod sepulti humo teguntur. & humatus sepultus. à quibus exhumo, è sepulchro extraho. & exhumatus è sepultura extractus. & actus ipse exhumatio, & qui id facit exhumator. Cuius fœmininum exhumatrix. Item inhumatus, insepultus. & posthumus, qui post mortem parentis natus est, quasi post sepultum, atq; humatum parentem ortus. Virg. Tua posthuma proles. & humor, quia aquæ terris inclusæ sunt. à quo humeo uerbum. Vnde humesco. & humidus. à quo humidior. humidissimus. humiditas. & humide aduerbium. Item humecto uerbum, quod est humidum facio, quod & humefacio dicitur. Vnde humectum. & humefactum. & humefactio. Quidam etiam hudum ab humido per syncopen factum uolunt, quod & ipsum humidum significat, et ideo per aspirationẽ scribi debere. Sed melius alij sentiunt, Vdum sine aspiratione scribendum esse, dictum à sudando, quasi sudum. Vnde etiam uuidum deriuari putant,

quod quidam ab humido ita distinguunt, ut uuidum sit, quod intrinsecus habet humorem. Unde uuam appellatam uolunt. Virg. Vuidus hyberna uenit de glande Menalcas. Humidum uero, quod extrinsecus humorem habet. Ab uua uueus fit, unde uueum suauum uinum dicimus. At qui sudo ἀπὸ τοῦ ὕδωρ derivatum existimant, quod aquam significat. à quo sudor. & exudo, qđ est emitto, quasi per sudorem. Plyn. Frutex est liquorem exudans. Hinc exudasco. & desudo à quo desudasco, & impersonale desudascitur. Plau. homo adolescens penetrare huiusmodi in palæstram, ubi damnis desudascitur. A' sudo etiam sudarium linteum, quo sudor facie detergitur, & nares purgantur. Sudum autem quasi semiudum dictum putant. Est enim proprie sudum pars serena inter nubeis. ponitur tamen aliquãdo pro sereno post pluuiam. Virg. Ergo ubi uer nocte sudum. Sunt tamen qui sudum non quasi semiudum, sed quasi sine udo dictum uelint, hoc est siccum nõ humidum. Quidam etiam existimauere ab humo humerum dictum, quia humeri sicut humus ferendis oneribus sunt apti.

DECET. Conuenit, honestum est. Decere enim proprie conuenire est, quod tam ad animum, quàm ad corpus, atq; externa refertur. & modo impersonale est, modo personas habet, ac numeros. Ouid. ista decent humeros gestamina nostros, hoc est conueniunt, & apta sunt humeris nostris. Ab hoc decens deducitur, hoc est pulchrum. conueniens. aptum. à quo decentia conuenientia quædam, & pulchritudo. & decenter, pulchre. apte. conuenienter. Item decus, quod significat illam (ut ita dicam) honorificentiam, quam ex bene gestis rebus assequimur. Unde decora militiæ dicuntur honores, laudes, honestamenta militi in bello comparata. Cuius contrarium est dedecus, quod ignominiam, & ueluti infamiam quandam significat. Nam & dedecet pro eo accipitur, quod inconueniens. ineptum, & turpe est. à quo fit dedecoro, quod est fœdo. & contumelia, atq; ignominia afficio. Ci. Magistratum ipsum dedecorabat. Sic à decus decoro media breui, quod est honesto. insignio. Item à decet decor, qđ pulchritudinem significat. à quo decorum pulchrum, & decore pulchre. & decoro uerbum, media producta, hoc est orno. Decorum etiam aliquando substantiuum est, significatq; decentiam quandam rebus personis. temporibus. locis siue in agendo, siue in loquẽdo accommodatam. Unde siquis inducat seruum, siue agricolam ea loquentem, quæ ad philosophum pertinerent, dicimus hunc non seruasse decorum. Aliquando etiam ad uirtutes hoc uocabulum transfertur, appellamusq; decorum nõ tam ipsum honestum, quàm quod hominibus, & communi opinioni honestum uidetur, & approbabile. Item à decet indecet. & cõtrarium eius condecet deriuantur. à quibus indecens. condecens. indecenter. condecenter. indecentia. condecentia. indecorum turpe, penultima producta. & condecoro honesto, penultima correpta. Cõdecoro uero penultima producta. orno. expolitum reddo.

PRINCIPE. Domino. princeps aliquando primum significat. & est adiectiuũ. Macro. Qui gradus inter eos princeps habebatur. Aliquando optimatem. Unde principes ciuitatis dicimus. qui Remp. administrant. Nonnunquã dominum, ut Nero princeps. Caius princeps. à quo principatus, hoc est imperium, & alia deriuatiua ab eo, de quibus supra diximus.

IUBET. Vult. Iubere enim aliquando uelle est. Teren. Iubeo Chremetem saluere. Virg. Infandum regina iubes renouare dolorem. Interdum hortari. Quint. Sperate, iube sperare matrem. Nonnunquã decernere. ut populus iussit. Et iussa sanatus, sunt decreta senatus. proprie tamen iubere imperare est. Quint. Nam quamuis infestum latronibus mare iussus intraui, neq; dissimulauerim magnas fuisse causas patri, cur hoc mihi imperaret. pro eodem enim utrunq; posuit. hoc tamen differunt, quod impero tibi illam rem dicimus. Iubeo uero præter hanc constructionem potest habere & illam, quæ est apud Quintilianum, ut pater me iussit. præterea recte dicimus impero mihi. nõ autem recte iubeo mihi. Idem, imperauit sibi, nequas admitteret preces. Ad hæc cum ita dicamus imp͡ata sicut iussa, huic apponimus uerbum exequor, pago, & siqđ est simile. illi uero unũ fere uerbũ, quod est facio. Idem. Neq; ipse hoc periculũ ignoro expertus nõ leui documẽto quanti steterat mihi, qđ semel imperata nõ feci. A' iubeo fit iussus, qđ dũ est substantiuũ, quartæ declinationis est in singulari, & generis masculini. Ouid. iussus seruare parẽtis. in plurali uero secũdæ, & neutri. Vir. accipe iussis Carmina cœpta tuis. ueteres tamen etiã in singulari iussum dixerũt. Sisenna, tamen Tudertibus senatuscõsulto, et populi iusso dat ciuitatẽ. Ab hoc per apocopen deducitur ius, quasi iussum. Nihil. n. aliud est ius, quàm qđ uel natura, uel ciuitas, aut populus, uel gens, uel cõsuetudo iubet. Paulus iurisconsultus uno modo dici ius scribit, qđ semper bonũ, & æquũ est, & hoc est ius naturale. & lex nõ scripta, sed insita in natura, quæ definitur recta ratio iubẽs ea, quæ faciẽda sunt, prohibensq; cõtraria. Cuius partes sex esse Cicero scribit. religionem. pietatem. gratiã. uindicationem. obseruantiã. ueritatem. alio modo, qđ omnibus, aut pluribus in quacũq; ciuitate utile est, & hoc est ius ciuile. Vlpianus autem ius diuidit in naturale gentiũ. & ciuile, & naturale dicit esse, qđ nõ solũ humani generis propriũ est, sed omniũ animaliũ, quæ in terra, quæ in mari, cœloq; nascuntur. inde in nõ nullis animalibus uidemus maris ac fœminæ coniunctionem. liberorum procreationem, educationemq; quodã iure naturæ. ius gentiũ, quo gentes humanæ utũtur, & hoc à naturali differt, q̄a illud omnibus animalibus, hoc solis hominibus conuenit. ius ciuile, cũ aliq̄d cõmuni iuri uel addimus, uel detrahimus, hoc est qđ populus sibi cõstituit, quasi propriũ eius ciuitatis. hoc autem scripto cõstat, ut sunt leges. plebiscita. senatuscõsulta. principũ decreta. aut sine scripto, ut ea, quæ authoritate prudentiũ fiunt. & hæc proprie est interpretatio iuris, et eorũ omniũ, quæ supra diximus. Unde qui hoc profitẽtur, iuris interpretes, & iuriscõsulti, & iuris prudẽtes, et qui inter eos excellunt iuris antistites nominantur. Lex à legendo dicitur, qđ publice legatur, ut omnibus nota sit, & ab omnibus obseruetur. Legem definiũt esse generale iussum populi, aut plebis rogãte magistratu, & hoc dũtaxat in libera ciuitate. Aliogn ẽt regũ & principũ iussa leges dicuntur. præsertimq; imp͡atoris, postquam in eũ populi Romani maiestas trãslata fuit. Rogabat magistratus populũ, q̄d cõstituendũ esset, populus iubebat. Id iussum si generale est, & ad omnes p͡tinens, lex dicitur. Si uero ad singulos ciueis spectat, priuilegiũ est. Quippe ueteres priua dixerũt, quæ nos singula dicimus. & priuos singulos. & priuũ, qđ uniuscuiusq; propriũ est. Unde priuata dicuntur, quæ uniuscuiusq; propria sunt. & priuatũ, cui q̄d est ademptũ. et priuo uerbũ adimo. & priueres mulĩeres priuatæ, & priuatæ feriæ sacrorũ propriorũ, ut sunt dies natales, fulgurũ procreationes, & siq̄d est simile. & priuatim aduerbiũ, qđ nõ est publice factũ. hinc priuatim, siue priuato sumptu aluisse se Romani milites tradũtur usq; ad id tempus, quo Roma à Gallis capta fuit. idest singillatim, siue suo singulos quosq; sumptu se aluisse. Quod ergo de reditu M. Ciceronis, et de imperio Põpeij statutum est, nõ lex, sed priuilegium recte dicitur. plebiscitum uero est lex, quam plebs, non populus accipit. Quippe in populo omnis pars ciuitatis, & omnes ordines continentur. in plebe autem, neq; equites sunt, neq; patritij. Sed est uilior pars populi. à quo plebeius possessiuum nomen deducitur. Unde plebeij

ædiles dicti, qui discedente plebe à patribus fuerunt creati. et plebeij mores uiliores. plebeiæ pudicitiæ sacellum Romæ, ut sacra cætera colebatur. Reperitur autem plebs plebis. & plebes plebei quintæ declinationis. Plynius, Manceps proximæ sutrinæ coruum exanimauit tanta plebei consternatione, ut primo pulsus ex ea regione, mox & interemptus sit. plebiscitum autem ideo dicitur, quia plebs id, quod rogabatur, iā sciebat, quasi plebis decretum. Vnde scita pro decretis ponuntur. Plynius, cautum id diligenti scito, legum contra bibendi fallacias. Rogatio principium est, & quasi origo omnium istorum uocabulorum, siquidem hæc omnia sub rogationis nomine comprehenduntur. Nam nisi populus, aut plebs rogetur, nullus plebei, aut populi iussus fieri potest. Sed hæc differentia non seruatur prorsus ab omnibus. Etenim plebiscita, & priuilegia leges dicuntur. & hæc omnia appellantur rogationes. Sunt præterea senatusconsulta, decreta principum, responsa prudētum. item municipales leges, quas unaquæq; urbs sibi priuatim constituit, à municipijs dictæ, quæ ita demum uires habent, si urbs Romæ, aut aliarum liberarum urbium, quarum imperio sub sint, aut imperatoris, uel principis authoritate muniantur. Cæterum præter tripartitam illam iuris diuisionem, quam facit Vlpianus, habemus in nostra religione ius diuinū, quod primum locum tenet, in quo diuina oracula comprehendūtur, quæ leges diuinæ nominantur. item ius pontificium, quod à romanis pontificibus sancitum est. Hinc utriusq; iuris prudentes dicimus, qui pontificium simul, ac ciuile ius profitentur. item in ciuili iure prætorium ius continetur, quod prætores supplendi, aut corrigendi iuris ciuilis gratia introduxerunt ob publicam utilitatem. hoc à prætoris honore, honorarium nuncupatur, & interpretatio iuris ciuilis, & quasi uiua uox est. Est etiam (ut Paulus scribit) ius singulare, quod contra tenorem rationis ob aliquam utilitatem authoritate constituentium introductum est. item est aliud ius, quod ius consuetudinis appellatur. hoc quidam sub naturali, alij sub iure gentium constituunt, definiuntq; ius consuetudinis esse, quod in morem uetustas uulgi approbatione produxit. item ius militare dicitur, quo soli milites sunt astricti. & ius trium liberorum, quod patribus dabatur filios non habentibus. Hoc ius qui habebat, cum aliquid populo uiritim diuidebatur, pro tribus accipiebat, quasi tribus filijs alimenta præbiturus esset. quod institutum est in laudem Horatiorum, qui tergemini aduersus Curiacios albanos pro Romano imperio pugnauerunt. Claudius princeps ius quatuor etiam liberorum mulieribus dedisse proditur. Martialis. Quod natura uetat fieri, permitte uideri, Natorum genitor credat ut esse trium. Et ius quiritum, quo soli Romani utuntur. quasi eorum (ut ita dicam) municipale. item pacti ius est, cum aliquid inter se homines pacti sunt, etiā si alias de iure non esset. iuris prudentiam Vlpianus appellat diuinarum, atque humanarum rerum notitiam iusti, atque iniusti scientiam. iuris præcepta tria sunt. honeste uiuere. alterum non lædere. ius suum cuiq; tribuere. ius ab æquitate sic distinguunt, ut ius sit, quod omnia recte, & inflexibiliter fieri exigat. Aequitas, quæ multum de iuris rigore remittat. Ponitur etiam ius aliquando pro authoritate, siue libertate quadam, atque licentia. Cicero, Quare suo iure noster ille Ennius sanctos appellat poëtas. Suo iure inquit, quasi sua authoritate, & licentia, quia summus erat poëta. idem. pro meo iure dico quasi confidenter. Aliquando pro merito accipitur. Quintilianus, Quis eum non id meruisse, quis non iure passum affirmet? Quandoq; etiam pro necessitudine, ut est mihi cum illo ius cognationis, aut amicitiæ. item ius dicitur locus, in quo ius redditur, appellatione collata ab eo, quod fit in id, in quo

fit. quem locum definiunt, ubicunq; prætor salua maiestate imperij sui, saluoq; more maiorum ius dicere constituit. item ius liquorem significat eorum, quæ coquuntur, & ad coquinariam pertinet. A quo iurulentum dicimus iuris plenum. Plynius, ius decoctæ cum posca pernionibus prodest. A iure dicitur iustus, qui præcepta iuris seruat. interdum pro mediocri ponitur, cum ius ipsum mediocritas quædam sit. Vnde iustam magnitudinem hominis, uel libri, uel alterius rei dicimus, cum nec debita minor est, nec modum excedit. Hinc iusti dies dicebantur triginta dies, cum exercitus esset imperatus, & uexillum in arce positum. interdum pro uero, unde apud iurisconsultos, qui filium adoptat, interrogatur an uelit eū, quem adoptat, iustum sibi filium esse, hoc est uerum filium. item iniustus, qui contra ius facit. Et interdum ponitur pro eo, qui iustam magnitudinem excedit. Virgilius, Iniusto sub fasce uiam dum carpit. A iusto iustitia, quæ definitur (ut Vlpiano placet) constans, et perpetua uoluntas ius suum cuiq; tribuens. Alij iustitiam dicunt habitum animi esse communi utilitate conseruata, dignitatem suam cuiq; tribuentem, cui contraria est iniustitia. Hinc etiā iuste et iniuste aduerbia deriuantur. Et iusta dicuntur sacrificia, quæ mortuis impenduntur, ut supra diximus. item iusta aduerbiū, qđ qua ratione uulgo p. x. duplicem literam scribatur, nō uideo. Significat autē æque, similiter, eodem modo. Plau. Dixi tibi mater, iusta mecū rem tenes. i. æque mecum. Sallust. Hyemē atq; æstatem iusta pati. Aliquando tamen pro præpositione accipitur, & significat propè. Virg. Humilis uolat æquora iusta. Aliquando simul, coniunctim. Var. Cum interea lucubrādo faceret iusta ancillas lanam, hoc est simul cum ancillis. Nōnunquā apud Plaut. iusta te sum, tu me tuearis oportet, hoc est apud te sum. Apud tamen, licet proprie iusta significet, Aliquādo tamen pro in usurpatur. Apul. Apud forum eū conueni, hoc est in foro. Penes quoq; idē, quod apud et iusta significat. Ci. ita petulās es, atq; acer, ut ne ad solarium quidē (ut mihi uidetur) sed penes scenam, et in huiusmodi locis exercitus sis. Sed penes usurpatur frequētius in ijs, quæ ad dominum spectant, laudemq;, uel uituperationem, et cōmodum, aut incommodum. Var. Sed seruorum cura penes dominos sit. Cic. Cuius penes quos laus adhuc fuit, non fuit rationis, aut sciētiæ. Quinti. Vt reor in illius culpa uideatur penes patrē, qui tā facile irascitur. Liui. Vt penes eosdem pericula belli, penes quos præmia essent. Veteres iustim quoq; pro iusta scripsere. Sisenna. iustim Mincaū flumen obtrūcauit. item à iure iniuria, qđ nō iure fiat. iniuria enim proprie (ut Vlpianus sentit) iniqtas, atq; iniustitia est. Nā cum qs inique, uel iniuste sententiam dixit, iniuriam dixisse manifestum est, quasi non iuriam. iniuria etiā aduerbialiter ponitur pro eo, quod est sine causa. & immerito quemadmodum iure pro merito accipi supra demonstrauimus. Cic. Neq; id iniuria factum est, hoc est non sine causa, non immerito. Quādoq; etiā pro contumelia. Plyn. Tot ab eo iniurijs affectus sum, tot conuitijs lacessitus. item pro dāno culpa dato. Pacu. Patior facile iniuriā si est uacua contumelia, cuius authoritate motus Marcel. scripsit iniuriā leuiorē esse, quàm cōtumeliā, nec aīaduertit iniuriā hoc loco pro dāno accipi. Ab hoc fit iniurior, qđ mō significat incōmodū, ac damnū, mō cōtumeliā facio, et iniurius, q alicui iniuriā facit. Et iniuriosus, cōtumeliosus. et iniurie, atq; iniuriose aduerbia. Næui. iniuriose egóne, an ille iniurie facimus. ubi manifeste itelligitur iniuriose pro cōtumeliose accipi, iniurie uero pro inique, et iniuste. Itē à iure fit iurgo, qđ est, de iure cōtendo, et iurgatio, iuris actio. A quo fit iurgiū, hoc distās à lite, quod iurgiū leuior res ē, siqdē iter beneuolos, et propiquos cōcertatio quædā iurgiū dicitur. iter inimicos aūt lis appellatur. Ci. admiror nō rerū solū

sed etiam uerborum elegantiã. si iurgant inquit, beneuolorum concertatio, non lis inimicorũ iurgium dicitur. idem. Iurgare ergo lex putat inter se uicinos non litigare. Ab hoc fit iurgiosus, hoc est contentiosus. contumeliosus. Gellius. Mulier morosa admodum, & iurgiosa. Et obiurgo, actiuum. & obiurgor deponens, quod significat arguo, reprehendo. A quo obiurgator, reprehensor, & fœmininũ obiurgatrix, & obiurgatio, hoc est reprehensio deriuãtur. Item à iure iuro, quod proprie est promitto me adhibitis etiam testibus ita seruaturum, ac si ius esset. A quo fit iuramentum, quod & iusiurandum dicitur. Laberius. Quod est iusiurandum? emplastrum æris alieni. & adiuro, quod ferè semper negatiue ponitur. Terentius. Adiurat se non posse apud nos absente Pamphilo durare. interdum tamen adiurare est incantationibus quibusdam dæmones allicere, quod græci dicunt ἐξορκίζειν hoc est exorcizare. à quo ipsa adiuratio, exorcizatio, siue exorcismus dicitur, & qui huiuscemodi artibus utuntur à iurisconsultis dicuntur exorcizatores. & abiuro rem creditam cum iuramento nego. et apud me retineo. Virgilius, abiuratæq; rapinæ Cœlo ostenduntur. Ab ijs adiuratio, & abiuratio deducuntur. & coniuro, quod proprie est conspiro, idest in alicuius perniciem iuro. à quo coniuratio, hoc est conspiratio. Capiuntur tamen aliquando conspiro, et coniuro in bonam partem, sed perraro. Cicero pro Ligario fratrum conspirationem dixit, quasi unanimitatem. Horatius. Et coniurat amice. item deiero, quod est sancte & uehemẽter iuro. A quo deierator. deieratrix. deieratio. & peiero, qđ est iuramentum infringo, uel contra iuramentum facio, uel animo fallendi iuro. A quo peierator. peieratrix. peieratio. et periurus. A quo periurium, qui uiolauit iuramentum, et ipsa uiolatio. & deiurus, qui sancte, & uehementer iurauit. à quo deiurium sanctum iusiurandum. Gelli. Octo ad hostes redire uoluerunt, quod deiurio uincti forent. duo reliqui Romæ manserunt. iurati dicuntur, qui iurauerunt, sicut iniurati, qui nõ iurauerunt. & coniurati, qui conspirationem fecerunt. item præiuro, ante alios iuro. A quo præiurator dicitur. & præiuratio, quam ij facere dicuntur, qui ante alios conceptis uerbis iurant, post quos in eadem uerba iurantes, tantummodo dicunt, idem in me. & exiuro, quod est deiero. Plau. Exiurasti mihi te dixisse per iocum. item eiuro, quod significat id, qđ desyderatur, non posse præstari. Idem. Eiurauit militiam. Ab hoc fit eiuratio. item à iure iustitium, quasi iuris statio, & iuridicus, & iurisditio, de quibus supra diximus. item iudico. à quo iudex. iudicium. iudicialis. Adiudico. dijudico, iudicata res. præiudico. præiudicium. iudicatum. Abiudico, de quibus similiter superius disseruimus. Quidam non à iubendo ius dictum existimant, sed per immutationem unius literæ, à uis, cum ius nihil aliud sit, quàm uis, hoc est uolũtas potẽtioris. Quapropter quidam leges aranearum telis similes esse dixerunt, quæ muscas quidem capiunt, à maioribus uero animalibus infringuntur. iustitiæ imaginem ita pingere ueteres cõsueuere, effigie uirginali. aspectu uehementi, & formidabili. luminibus oculorum atrocibus, neque humilis, neque asperæ, sed uerecundæ cuiusdam tristitiæ dignitate. ex quo intelligi uoluerunt eum, qui iustitiæ præest, oportere esse grauem. sanctum. seuerum. incorruptum. inadulabilem. aduersus improbos, atq; nocentes immisericordem, atq; inexorabilem, erectum. arduum. potentem, ui & maiestate, æquitatis, ueritatisq; terrificum. INGENIVM. Naturam, ut supra diximus. MITIVS. Lenius. suauius. minus asperum. Mitis proprie dicitur lenis. clemens. mansuetus, cuius contrarium est immitis, hoc est asper. sæuus. crudelis. Hinc per metaphoram mitis aliquando pro tranquillo accipitur, & immitis pro procelloso, atq; inquieto.

Virgil. Mitis ut in morem stagni, placidæq; paludis. Apuleius, Erat enim turbidũ, atque immite pelagus. item mitis pro maturo. & immitis pro immaturo. Virgil. Sunt nobis mitia poma, Castaneæ molles, & pressi copia lactis. Plynius, immitia adhuc, & cruda poma. A mitis fit mitesco uerbum, quod modo mansuesco significat. idem. Vt feræ domi educatæ mitescunt. Modo tranquillor. Apule. Conflaccescunt fluctus, mare mitescit. Nonnunquam maturesco. Plynius. Reliquorum pomorum uelocitas cito mitescentium transuolat. item mitigo, placo, quasi mitem ago.

DE VRSO RETE IMPLICITO. EPIGRAMMA. XI.

PRAECEPS SANGVINEA. Blanditur Domitiano de urso, qui cum per arenam furibũdus curreret, retibus irretitus, ad similitudinem auium deprehensus est. DVM. Quando. Dum enim aliquando aduerbium temporis est, & pro quando accipitur. Virg. multa quoq; & bello passus, dum conderet urbẽ. hoc est quando condebat Troiam, quam Aeneas, ut primum in Italiam uenit, ædificauit, dũ enim hoc faceret, ob uulneratũ regiũ ceruum, commota sunt bella. Aliquando pro donec, ut hoc ipso loco, si per urbem Laurolauinium intelligamus. tãdiu enim dimicauit, donec ad tempus faciendæ ciuitatis ueniret. Nonnunquam pro dummodo, ut in eodem uersu, si per urbem accipiamus Romam, ut sit sensus, multa passus, dummodo conderet urbem. Quod si cum præterito subiunctiui iungatur, significat postquam. Martial. Audieris dum grande sophos, hoc est postquam audieris. A dum fit dummodo. duntaxat, quod significat solummodo. Nondum. & necdum, pro non adhuc. Aliquando etiam expletiua coniunctio est, ut agedũ. adesdum. PRAECEPS. Festinus. furibundus. & sine consyderatione proruens. Præceps à præ et capio componitur, significatq; proprie eum, qui sine cõsyderatione aliqua, aut modo quid agit, & quasi rẽ præoccupat. Vnde pro nimis festino poni solet. Virgil. Præcipites atra ceu tempestate columbæ. Capitur etiam pro loco alto, unde quis se præcipitem dare facile possit. Idẽ. Turrim in præcipiti stantẽ. Hinc fit præcipito, quod est in præceps deijcio. Aliquando etiam inconsyderate ago. A quo præcipitiũ, locus præruptus, unde præcipitari facile potest. et ipsa præcipitatio. & præcipitanter aduerbium, quod significat temere inconsyderate. ROTAT. Vertit. Tractum à rota, quam græci τροχὸν, hoc est trochum uocant. Rota autem à rotunditate dicitur. Cuius diminutiuum est rotula. Rotundum enim dicimus, quod collectum, & per omnem circuitum leue est sine offensione asperi anguli. Transfertur aliquando ad animum, & pro collecto, ac concinno accipitur. Gelli. Crispum sanè agmen orationis, rotundũq;, ac modulo ipso numerorum uenustum. Cic. Theodectes autem præfator, nec satis, ut ita dicam, rotundus primus instituit dilatare uerbis. A quo fit aduerbium rotunde, hoc est collecte. eleganter. concinne. Idem. Accedunt uerba apte, & rotunde disposita. Rotundum autem, quasi retundum dictum est, à retondendo, quod omnis undiq; retonsa, & ueluti detornata sit asperitas. habet enim quod rotundũ est, unicam superficiem, in qua nec principium notari potest, nec finis. Rotundam Romæ ueteres faciebant ædem deæ Vestæ ad pilæ similitudinem, quod eam credebant terram esse, quam esse rotundam manifestum est. Alij rotundum à radendo deductum putant, quod circumrasum, atq; expolitum sit. Radere enim complanare est. Vnde radium dictum putant, quo mensuræ raduntur, qđ &

Hostorium ab æquando dicitur, ut supra declarauimus, & rasores fidicines, quia uidentur chordas ictu radere. & rutrum similiter à radendo. Cuius diminutiuum est rutellum. Lucilius. Frumentarius est, modium hic secum, atque rutellum Vnũ affert. A` rado composita fiunt circunrado. obrado. derado. erado. corrado notæ significationis. Corrasisse patrimonium dicitur, siue corrasisse hæreditatem, qui omnem substantiam consumpsit, & domum rasam, hoc est omni re uacuam, atq; expoliatam reliquit. Rastrum quoq; à radendo terram appellatũ putant. item radicem. Radices enim sæpenumero offossa parumper terra raduntur. ut arbores melius fruticescant. A` radix radico deducatur, quod est radicem facio, quod & radicem capio dicitur. Plynius. Cum pali defixi radices cepissent. et eradico, euello. & uiuiradix, de qua superius diximus. & radicula diminutium, & radicatio, atq; eradicatio. & radicitus aduerbium, hoc est à radice. Et per metaphoram ponitur pro eo, quod est prorsus. omnino. Radicula etiam per se herba uocatur, succum habens lauandis lanis commodissimum, multum conferẽs candore, molliciaq́;. Trans Euphratem laudatissima, caule ferulaceo, tenui, & ipsis cibis indigenarum expetito, unguentoq́; quicqd sit, cum quo decoquatur, folio oleæ, Struthion græci uocant. floret æstate. grata aspectu. uerũ sine odore, spinosa, & caule lanuginoso. semine caret. radicem habet magnam, quæ conciditur ad eum, quẽ diximus usum. Vulgo etiam radicem rhaphanum uocant, sed hoc apud doctos non inuenitur. Cortice, et cartilagine constant rhaphani. uis mira his est colligendi spiritum, laxandiq́; ructum. Ob id cibus illiberalis, utiq; si proxime olus mandatur. Si uero cum oliuis, rarior ructus fit, minusq; fœtidus. in Aegypto mire celebratur propter olei fertilitatem, qđ de semine eius faciebant. plusq́; ex eo quæstus, quàm ex frumento, & minus tributi erat, nullumq́; copiosius oleum. Plura rhaphanorum genera ueteres faciebant. algidense à loco longum, atq; translucidum. Syriacum rapi ferè figura suauissimum, ac tenerrimum. item syluestre, quod græci cheriam uocant. pontica armon. alij leucen. Nostri armoraciã fronde copiosius, quàm corpore. Seri uult rhaphanus terra soluta, humida. fimum odit, palea contentus, frigore adeo gaudet, ut in Germania infantium puerorum magnitudinem æquet. Aristomachus detrahi folia per hyemem iubet, & ne lacunæ stagnent, accumulare, ita in æstate grandescere. Succum eorum præcordijs necessarium tradunt, quando phthisin cordi intus inhærẽtem non alio potuisse depelli compertum sit in Aegypto, ubi iussu regum corpora mortuorum ad seruandos morbos secantur. in templo Apollinis Delphis adeo cæteris cibis prælatus est rhaphanus, ut ex auro rhaphanus duceretur. Beta ex argento, Rapum ex plumbo. Scripsit Morchion græcus author de rhaphano unum uolumen. utilissimi in cibis hyberno tempore existimantur, atterunt tamen dentes, unde & ad polienda ebora eis utuntur. odium habent cum uite maximum. Refugit hæc iuxta satos. Rhaphani decocti mane poti ad ternos cyathos comminuunt, & eijciunt calculos. In posca cocti contra serpentum morsus illinuntur. Ad tussim mane ieiunis prosunt cum melle. Semen eorum tostum, ac commanducatum ad lagaroponon confert, hoc est ad ilium dolorẽ. quippe eam corporis partem alij lagaron, alij hypochondrion uocant. Ponon, laborem, doloremq́;. qui hunc morbum patiuntur, dicuntur iliosi. Succus rhaphanorũ binis cyathis contra flegmonem sumitur. Sic enim uocatur inflammatio, quoties sanguis utilis, & mediocriter crassus fertur subitus in aliquam corporis partem, et pro sua copia figitur. Nicander poëta cõtra fungorum uenena salutares esse rhaphanos scribit. Hippocrates, capillos muliĕrum defluos, si fricentur rhaphano, cohiberi, & cicatricem ad colorem reduci affirmat. Semen ex aqua impositum sistit phagedenas, sic enim ἀπὸ τοῦ φαγεῖν, hoc est ab edendo uocantur ulcera, & penetrãdo usq; ad ossa corpus uorant, uulnus inæquale est, cœno simile, inestq́; multus humor glutinosus, odor intolerabilis, maiorq́;, quàm pro modo ulceris inflammatio. Democritus uenerem rhaphani cibo stimulari putat, ob id aliqui nocere uoci prodiderunt. item à rado ramentum, quod significat tenuem cuiusq; rei particulam, & quasi rasuram. Vnde ramenta auri. ramenta argenti. lignorum. & cæterarum rerum dicimus. item ramus, quasi rasus. à quo ramale eiusdem significationis. Persius. Et ramale uetus. & ramusculus, paruus ramus. & ramex hernia à similitudine descendentis rami. & racemus pars botryonis, siue potius ipse botryon, qui & botrys more græco, & botrus, hoc est integer uuæ racemus. item à rado rastrum, instrumentum rusticum, quod terram radat. à quo diminutiuum fit rastellum. Rhamnis, cuius uox cognata his uidetur esse, urbs est Euboiæ, in qua fortuna religiosissime colebatur, ob id fortuna Rhamnusia à poëtis appellatur. Ouid. Exiget & dignas ultrix Rhamnusia pœnas. Ramnetes proprium uiri nomen fuit. Ramnus græca uoce, spina dicitur, de qua mox dicemus. Spina modo sentem, hoc est arborem spinas ferentem significat, modo aculeum, qui in sentibus nascitur. à quorum similitudine spinæ piscium dicuntur, & serpentium, quamuis aliqui pisces ossa non spinas habeant. ut Delphini. Spina etiam in dorso hominis dicitur, & aliorum animalium. Spinarum, hoc est arborum spinas ferentium multa genera sunt. Spina Syria maxime celebratur, præsertim nigra, quoniam incorrupta etiam in aquis durat, ob id utilissima nauium costis. Aculeum habet & in folijs, semen in siliquis, quo coria perficiuntur gallæ uice, flos eius, & coronis iucundus, & medicamentis utilis. Manat ex ea & gummi, sed præcipua utilitas, quod cæsa tertio anno resurgit. Non dissimilis huic & prunus Aegyptia est, pomo mespili maturescens bruma, nec folia dimittens, lignum in pomo grande, sed corpus ipsum natura, copiaq́; messium instar incolis est. Purgatum enim tradunt, seruantq́; eius offas. Nascuntur & circa Memphim spinarum arbores tantæ magnitudinis, ut terni nequeant circumplecti unam, pomum in usu non est, folia habent ceu pennas, quæ tactis ab homine ramis, statim cadunt, postea renascuntur. Paliurus inter spinas numeratur, siliquam fert, in qua terna, aut quaterna semina gignit. quibus medici contra tussim concisis utuntur. habent enim lentitiam quandam, atque pinguedinem ut semen lini. Nascitur locis dilutis. folijs deciduus est. Paliuri semen Afri Zuram uocant, contra scorpiones efficacissimum. & mespilus spina est, siquidem & in spina alba inseritur. Tria eius genera anthedon. setania. & gallica. Setania fructum fert grandiorem, candidiorem, acinosq́; ligno molliori. Anthedoni pomum minus cæteris, sed odore præstantius, & quod diutius seruetur. Flos amygdalæ omnibus, folium magna ex parte fessum, quod ante, quàm decidat, rubescit uehementer. Non fuit hæc arbor in Italia Catonis æuo. Spina est & malum punicum, de quo alibi diximus. Tragon, siue scorpionem fert Asia, spinam sine folijs, ramis rubentibus ad medicinæ usum. Spina Babylonis est, sicut uiscum in arboribus, sed in spina tantum seritur, quæ Regia uocatur, & eadem die germinat quod iniectum est. Condunt hac uina, & ideo seritur. in oriente à copto per solitudines nihil gignitur præter spinam, quæ sitiens uocatur. Rubi, spinæ sunt uulgo notæ, mora producunt non modo animalium cibis, sed multis medicamentis commodissima. inter medicamenta, quæ stiptica, hoc est constipantia

uocant, nihil efficacius rubi mora ferentis radice decocta in uino ad tertias partes, ut colluantur eo oris ulcera, & sedis foueantur, tantaq; uis est, ut spongiae ipsae lapidescant. Genus rubi est, in quo rosa nascitur, gignit pilulam castaneae similem, praecipuo remedio calculosis. Et cynorhodon, quasi canina rosa, quod contra canis rabidi morsum uim maximam habeat. & cynosbaton, quem alij cynospaston, alij neurospaston uocant, folium habet uestigio hominis simile. fert & uuam nigram, in cuius acino neruum habet, unde neruus passus dicitur. Cynosbaton tamen medici etiam capparim uocant firmioris ligni fruticem, seminisq;, & cibi uulgaris, cuius caulis quoque manditur. Cynosbatos dicitur, quasi caninus rubus, quoniã ei rubo similis hic frutex est. Alij opheostaphylen nominant, hoc est serpentis uuam, quoniam in Arabia pestilens est. ideus rubus appellatur, quoniam in Ida non alibi nascitur. Est tenerior, ac minor, rarioribus calamis, innocentioribusq;, sub arborum umbra nascens. inter genera ruborum rhamnus appellatur candidior, & fruticosior. is floret ramos spargens rectis aculeis, non, ut caeteri, aduncis, folijs maioribus. Alterum genus eius est syluestre, nigrius, aliquatenus rubens, cuius radice decocta in aqua, fit medicamentum, quod uocatur Lycium. Praestantius tamen lycium ex alio genere spinae fit, quàm pyxacanthon, chironia uocant. Coquuntur in aqua tusi rami, radicesq; summae amaritudinis aereo uase per triduum. iterumq; exempto ligno, donec mellis crassitudo fiat. Spina alba uulgo nota est. Corona ex ea imposita capitis dolores fertur minuere. Oxyacanthos spina est multo minoribus folijs aculeatis per extremitates, ferens bacas rotundas, folijs ipsis araneosa lanugine obductis, qua collecta etiam uestes quaedam bombicinis similes fiunt in oriente. Oxyacanthi bacae contra serpentium ictus bibuntur. Est & Acatie spina, cuius semen lenticulae simile, minor est tamen & grano, & folliculo. Colligitur autumno. spissatur succus, sed folliculis aqua coelesti perfusis, mox in pila tusis exprimitur, organis densatur in sole, mortarijs in pastillos. Ad coria perficienda semine pro galla utuntur. Vulgaris spinae solius radicis usus est ad coria tingenda. Per Hispanias tamen multi ad odores, & unguenta utuntur, aspalatum uocantes, cum aspalatus sit spina alba in oriente, magnitudine arboris modicae, flore rosae, cuius radix unguentis expetitur, quidã Erisisceptrum uocant. Alij sceptrum Elisei, alij adispacum, alij dispacon, siue diacheron, sanat ozenas. Sic enim uocatur uitium in naribus ex confluxu humoris acerrimi. Est & spina appendix, ita appellata, quoniam bacae puniceo colore in ea instar racemi pendentes appendices uocantur. Spina etiam uepris dicitur, quod uehementer prehendat. Cuius diminutiuum est uepecula. SANGVINEA. Sanguinolenta, sparsa cruore multarum ferarum. Sanguis quid significet, manifestum est. Maribus hic quàm foeminis nigrior est, & in iuuenta magis quàm senio. Qui multo sanguine: & pingui abundãt, iracundi sunt, magna in eo utilitatis pars est: Emissus, spiritum secum trahit, & tamen non sentit tractum. inter animalia, fortiora sunt, quibus sanguis crassior est. Sapientiora, quibus tenuior. timidiora quibus minimus. Quibus nullus, hebetia. Taurorum celerrime coit, ideo pestifer, ut supra diximus. Aprorum. ceruorum. caprarum. et bubalorum omnium, non spissatur. Pinguissimus asinis. Homini tenuissimus est. Quae plus quàm quaternos habent pedes, carent sanguine. Obest minus sanguinis habent, quoniam absumitur pingui. Profluuium eius in naribus soli homini accidit, quibusdã per inferna, multis per ora statuto tẽpore, ut Volusio Saturnino omnibus annis, qui tamen nonagesimum uitae annum excessit.

Animalia, quae certis temporibus latent, non habent tunc sanguinem, praeter exiguas admodum guttas circa cor. Hominibus in metu refugit, in uerecundia faciẽ petit, ideo timore pallescimus, rubescimus pudore. Morbi omnes, morsq; sanguinem absumunt. Aliquando sanguis pro genere ponitur. Virgilius, An nympharum sanguinis una. Ab hoc sanguineus, & sanguinolentus deducuntur, quae modo ad corpus referũtur, significantq; plenum sanguine, ut hoc loco. Modo ad animum, & pro crudeli, ac cruento accipiuntur. Apuleius. immani, ac sanguinea uoce perterruit. Varro. itaq; propter amorem imperij magistratus gradatim seditionibus sanguinolentis urbem perturbauere. item sanguinarius, hoc est saeuus. crudelis. Cicero. itaq; grauem illam, ac sanguinariam uocem audiuimus. & sanguisuga, uermis, qui et hirudo dicitur. Horatius. Non missura cutem nisi plena cruoris hirudo. Quidam hanc ab haerendo nomẽ traxisse existimant, quod animalium corporibus haereat. & exangue, quod sine sanguine est. & sanguiculus, sanguis hoedi, siue suis in cibum formatus. Plynius. Vtuntur ad utrunque uitium. Et coagulo hoedi in uino myrteo magnitudine fabae poto, et sanguine eiusdem in cibũ formato, quẽ sanguiculũ uocant. et consanguineus, q sanguine mihi coniũctus est. A quo consanguinitas ipsa coniũctio. et sanguinaria herba, qa succus eius infusus naribus supprimit sanguinẽ, polygonũ graeci uocant, uel à multitudine seminis, uel à frequentia geniculorum. Quippe πολὺ multum significat, γόνος genitus, γόνυ genu. folia rutae habet, parum à terra attollitur similis gramini. Alij calligonon nominant. Alij halmada. Nonnulli carninothum. Quidam dema. Multi myrtopetalon. & unum eius genus, quod in montibus nascatur oreon, arundini tenerae simile, uno caule densis geniculis, & in se fractis. Est & aliud genus syluestre appellatum, penè arboris frutice. radice lignosa. rubicundum. ramis sparti. binum palmorum. Vis omnium est spissare, ac refrigerare, propter quod stomachi feruori folia imponuntur. & sanguen arbor, cuius cortex ad sanguinis similitudinem rubet. A quo sanguineus. Plynius. Siquis duas uirgas sanguineas manu tulerit. item à sanguine secundũ quosdam sancio uerbum. Est enim proprie sancire. consecrare aliquid sub sanguine hostiae. Vnde sanctum dicitur, quasi sanguine consecratum. & sanctio proprie uocatur lex cum terrore poenae. Alij tamen uolunt sanctum proprie dici quod ab iniuria hominum defensum, atque munitum est, tractumq; esse à sagminibus herbis, quae legati populi Romani ferre solebant, nequis eos uiolaret, quemadmodum legati graecorum ferebant ea, quae ceratia uocantur. In Municipijs muros sanctos esse Sabinus affirmat, nec licere eos reficere sine principis, uel praesidis authoritate, nec aliquid coniungere, uel supponere. Hinc sancire deductum, quod est firmare, munire, & quasi sanctum facere. Vlpianus Sanctum esse scribit, quod nec sacrum, nec profanum est, sed sanctione quadam confirmatum, ut sanctae sunt leges, hoc est sanctione quadam subnixae. Hinc Virgilius, Sancta ad nos anima, atque istius inscia culpae Descendam. Sancta inquit, hoc est incorrupta. idem. Tuq; o sanctissima coniux Felix morte tua. Sanctissima, hoc est castissima. interdum tamen sanctum pro sacro, & religioso ponitur. Idem. Ecce leui summo de uertice uisus Iuli Fundere lumen apex. & paulopost. Nos pauidi trepidare metu, crinemq; flagrantem Excutere, & sanctos restinguere fontibus ignes. sanctos inquit, quasi diuinitus missos. Idem, Tuq; o sanctissima uates Praescia uenturi. Sanctissimam uocauit, quia & uates, et deo plena erat. Ab hoc fit sanctifico uerbum, à quo sanctificator. sanctificatrix, sanctificatio. item Sanctitas. sanctitudo. sanctimonia eiusdem significationis.

& sancte aduerbium. A quo persancte. Plautus, idq; persancte iurauit se facturum. & sanctuarium, sacer locus, templum. sacrarium. Sacrum uero (ut Trebatius refert) dicitur omne, quod deorum habetur. Hinc Virgilius, quoties sacrum nominat, additionem ferè deorum facit. Sacra Dioneæ matri, diuisq; ferebam. idem. sacra Ioui stygio, quæ recte incepta parabam. idem. tibi enim, tibi maxima Iuno, Mactat sacra ferens. Hinc sacer mons trans Anienem fluuium ultra tertium milliarium appellatur, quia Ioui fuerat consecratus. & sacra uia in urbe Roma uocitata est, quod in ea fœdus ictum sit inter Romulum, & Tatium. & sacrimum uocabant mustum, quod Libero patri sacrificabant pro uineis, & uasis, et ipso uino cõseruandis, sicut primetium de spicis, quas primo metendo collegissent, Cereri sacrificabant. & sacrosanctum, quo iureiurãdo interposito erat institutum, ut qui uiolasset, morte pœnas pẽderet. & sacramentum, quod iurisiurandi sacratione interposita geritur. Vnde sacramentum militare appellatum. item sacramentum æs, quod pœnæ causa penditur. & sacrifico, quod à lito ita distinguitur, ut sacrificare sit ueniam petere. Litare uero propitiare, & uotum impetrare. Plautus. Si hercle istuc unquam factum est, tum me Iuppiter faciat, ut semp sacrificẽ, nunquam litem. Confunduntur hæc tamen, & utrunque accipitur pro eo, quod est sacrum facere. & sacrificulum regem sacrorum. & sacro uerbum, quod est deo dedico, & sacrum facio. A quo sacrator. sacratrix. sacratio. & consecro eiusdem significationis. A quo consecrator. consecratrix. consecratio. & execror, quod proprie est mala deprecor. Vnde execratio, deprecatio malorum. & execrabile, deprecabile. euitandum. & desecro, quod proprie est ex sacro profanum facio. & quod uulgo dicitur degrado. Plautus, Desecrare eum prius oportet, ne manus contaminem. & obsecro, quod significat obtestor. deprecor, & quasi sacra, ut te exorem, facio. Vnde ob uos secro ueteres dixerunt, pro uos obsecro. Ab hoc obsecrator. obsecratrix. obsecratio. & resecro, religione absoluo. Plautus. Resecro mater, quod dudum obsecraueram. hinc cum populum reus aliquando rogasset per deos, ut eo periculo liberaretur, iubebat magistratus eum resecrare. & sacerdotem, qui deo dicatus est, ad sacrificia facienda. A quo sacerdotium, ipsum sacerdotis munus, officiumue. Vnde gentilicium sacerdotium ueteres appellabant, quod nunc uocatur ius patronatus. & sacerdotale, quod est sacerdotis. & sacrarium locum, in quo sacra reponuntur. & sacrilegum, qui rem sacram, aut è sacro loco furatur. à quo tale furtum sacrilegium. Sacrum etiam aliquando pro sacrificio ponitur, quando substantiuum est. Virgilius, Sacra Dioneæ matri, diuisq; ferebam. Quando uero adiectiuum, pro uenerabili. Idem. Extulit os sacrum cœlo. interdum etiam pro execrando. scelesto. Idem. quid non mortalia pectora cogis Auri sacra fames? Plautus, Hominũ quantum hominum terra sustinet sacerrimo. Quod tractum est à Gallorum consuetudine. Quoties enim Massilienses pestilentia laborabant, unus ex pauperibus sese offerebat alendum anno integro publicis pretiosioribus cibis. Hic postea uerbenis ornatus, & sacris uestibus indutus, per totam urbem ducebatur cum execrationibus, ut in ipsum omnia ciuitatis mala reciderent, & sic dijs immolabatur. item sacrum, quando substantiuum est, pro templo accipitur. Cuius diminutiuum, est sacellum, dictumq; est ad imitationem græcorum, qui sacrum dicunt ἱερὸν, καὶ τὰ ἱερὰ templa appellant. Paulus iurisconsultus. Sunt autem sacrilegi, qui publica sacra compilarint, at qui priuata sacra, uel ædiculas incustoditas tentauerint, amplius quã fures, minus quàm sacrilegi merentur. A sacro etiam Sacrani appellati fuerunt Reate orti,

qui ex Septimontio Ligures, Siculosq; eiecerunt, quod iure sacro nati fuissent. Veteres pro sanguis neutro genere sanguen dixerunt. Ennius. Et sanguen dijs oriundum. Lucretius. Visceribus uiscus gigni, sanguenq; creari. Sacrum græci ἱερὸν dicunt, hoc est hieron. à quo hierarchia sacer principatus. & Hiera, insula inter Siciliam, & Liparim Vulcano sacra. & Hieri populi ultra Sauromatas. & Hiero rex Syracusarum. & Hieronymus, ac Hierotheus propria nomina, quorum alterum sacra lex, alterum sacer deus interpretari potest. & Hieropolis, oppidi nomen, quasi sacra urbs, & per diminutionem Hiella, urbs Hetruriæ. & Hierosolyma, urbis nomen, in Palæstina. & Hierapicra, medicamenti genus ad soluendum aluum. hoc est sacra amara. nam πικρὸν græci amarum dicunt. PERDIDIT. Amisit, quemadmodum supra diximus. Ab hoc fit perditio, amissio. & perdite uehementer, sine remedio. & frugiperda salix, quia amittit semen ante, quàm omnino maturitatem sentiat. Sed huic rei naturæ prouidentia consuluit, quoniam depactus surculus facile, & incuriosius nascitur. Vnam tantum salicem tradunt authores semen ad maturitatem perferre solitam in Creta insula, atque ipso descensu speluncæ Iouis teruum, ligneumq; magnitudine ciceris. Salix à saliendo dicta est, quod uel sata, uel casu terræ compacta statim salit, ac surgit. Salix perticalis dicitur, ex qua perticæ fiunt, hoc est fustæ longiores, quibus ad sustentandas uites, hoc est ad iuga facienda, & ad messes flagellandas, & ad alia rustica opera utimur. Plynius. nam salices quædam in proceritatem magnam emittunt iugis uinearum perticas. Idem. Messis ipsa alibi tribulis in area. alibi equorum gressibus exteritur, alibi perticis flagellatur. Idem. Perticis quidam decutiunt oliuas cum iniuria arborum sequentis anni damno. Has iustum est cædi quarto quoque anno. Salix uiminalis est, ex qua uimina colliguntur. has omnibus annis confodi iubent mense Aprili. hæc & amerina dicitur ab Ameria Vmbriæ ciuitate ab Amerio sic appellata. Virgilius, Atque amerina parant lentæ retinacula uiti. Amella uero herba est, quæ nascitur iuxta Mellam Galliæ flumen, à quo nomen accepit. Folia salicis contrita, & pota intemperantiam libidinis coërcere dicuntur, atque si sæpius sumantur, usum eius in totum auferre. A salice salignum deducitur, quod è salice est, sicut acernum, quod ex acere. & abiegnum, quod ex abiete. & salicetum seminarium salicum, quod & salictum per syncopen dicitur. Virgilius, Hyblæis apibus florem depasta salicti. & salicastrum, genus labruscæ in salictis nascens. Nam labrusca est, quæ à græcis ἄμπελος ἀγρία hoc est uitis agrestis appellatur, spissis & candicantibus folijs geniculata, ramoso cortice. fert uuas rubentes cocci modo, quæ cutem in facie mulierum purgant. Quidam hanc taminiam uocant. Vitis alba est, quam græci ampeloleucen uocant. alij staphylen. alij molothron. alij philotrum. alij arcesostin. alij cedrosin. alij madon. huius sarmenta longis, & exilibus internodijs geniculata scandunt folia pampinosa ad magnitudinem ederæ, diuiduntur ut uitium. Radix alba grandis, rhaphano similis initio. Ex ea caules asparagi similitudine exeunt, qui decocti in cibo aluum, & urinam cient. Est & nigra uitis, quam quidam ampelomelænam. alij bryoniam. alij chironiam. alij gynecanthen. aut aproniam uocant, similis priori, præterquam colore. Astaphis agria, siue staphis uitis est cauliculis nigris, rectis, folijs labruscæ, fert foliculos uerius, quàm acinos uirides. similes ciceri, in his nucleum triangulum maturescit cum uindemia.

FVGAM Cursum, de quo supra diximus. IMPLICITAM Ipse implicitus, hoc est innexus, in

uolutus. implicare enim inuoluere, & irretire est. Plautus, Hæc meretrix miris me implicauit modis. Sed de hoc superius disseruimus. VISCO, Rete. Retia longis temporibus ad auium duntaxat aucupia in usu fuere, postea imperatorum ferè temporibus, dum uenationum spectacula populo edebāt, feris quoque ea adhibere cœperunt. Martialis, Pulcher adest onager, mitti uenatio debet. Dentis Erithræi iam remouete sinus. Per sinus enim retia intelligi manifestum est. Quippe sinus proprie pars illa dicitur, quæ est intra pectoris, brachiorumq; complexum. Vnde fit sinuo uerbum, quod est curuo, flecto. Hinc sinus uestium appellati, quales erant tunicæ Romanorum, & nunc sunt quorundam religiosorum supra cincturam laxitas illa, uestis quæ cingulum operit. Et per metaphoram sinus uocantur litora curua, & quasi brachijs mare amplectentia. À quo curuitas ipsa sinuatio dicitur. & sinuatim aduerbium, quasi per sinus, & sinuosum mare, quod multos habet sinus. item sinuosum, quicquid sinus facit propter laxitatem, ut sinuosa uela, quæ uentis flantibus curuantur, & sinus faciunt. Ponitur etiam pro orbe oculos amplectente, hoc est pro palpebris. Virgilius. sinum lachrymis impleuit obortis. item pro quacunq; re fluente ob laxitatem, atque capaci. Iuuena. Fata regunt homines, fatum est in partibus illis, Quas sinus abscondit. unde & retia sinus uocantur. idem. Impleuitq; sinus. Sinus etiam prima producta, uasis genus est sinuosum. sicut galeola. Virgilius, Sinum lactis, & hæc te liba Priape quotannis Expectare sat est. Var. Vbi erat uinum positum in mensa, aut galeola, aut sinu. À sinu fit etiā uerbum insinuo, quod proprie significat coniungo, & quasi in sinum committo. Sisenna. Agmen perturbatum peditis insinuant, ac loco commouēt. Iustinus. cui se celeriter officij comitate, & obsequendi gratia insinuauit. Hinc per metaphoram insinuare dicimus, non aperte, & simpliciter rem exponere, sed latenter in animum. audientis ueluti in sinum, id quod uolumus mittere. À quo insinuatio apud rhetores appellata, quæ exordij pars est, et ita à principio distinguitur, quod in principio est recta beneuolentiæ, & actionis postulatio, quæ esse in turpi genere causæ non potest. insinuatio subrepit animis, uel quia res sit improba, uel quia ab omnibus parum probetur. Quod uiscum pro rete usurpauerint ueteres, testatur Nonius Marcellus. Viscum inquit, positum aliquando pro rete reperitur à tenacitate. Testatur Varro, cuius ipse testimonio utitur. Lepusculi timentes hoc quadrangulum, dedunt se in rete. Sic fugere uiscum nequiuerunt, lineamq; compedem. Testatur Virgilius. Tum laqueis captare feras, & fallere uisco Inuentum, & magnos canibus circundare saltus. De feris enim hic proculdubio Virgilius loquitur, non de auibus. Nec recte sentit Seruius diuisum esse sensum, & quod dicit laqueis captare feras ad uenationem pertinet, quod uero ait fallere uisco, ad aucupium. mox enim poëta ipse subiungit, & magnos canibus circundare saltus, quod ad uenationem pertinet, ferasq;. Auium autem nullam hoc loco facit mentionem. Sic igitur Virgilius laqueum, & uiscum nominauit, ut Varro uiscum, & lineam compedem. hinc aliqui, quos Seruius reprehendit, ui quadam ueritatis impulsi, quoniam uiscum pro rete à ueteribus usurpari solitum ignorabant, & tamen non de auibus, sed de feris loqui Virgilium non dubitabant, pro uisco uiscerationem interpretati sunt, in non minorem mihi uidentur errorem lapsi, quoniam cum carnem significare uolumus, uiscus uisceris dicimus non uiscum uisci. Ouidius. Heu quantum scelus est in uiscere uiscera condi, Alteriusq; animantem animantis uiuere leto. Lucretius. Visceribus uiscus gigni, sanguenq; creari. Sed in hūc errorem lapsum fuisse Nonium Marcellū eo magis admiror, quo pro rete accipi uiscum et legerat, et notauerat, nisi forte posterius hoc legit, notauitq;, qđ supra diximus, et oblitus est retractare, qđ superius ita scripserat, uiscus positum pro uiscere. Lucret. Visceribus uiscus gigni, sanguenq; creari. Virg. Tū laqueis captare feras, & fallere uisco, id est tractu uisceris. Sic autem pro rete uiscum usurpamus, à retinēdis feris, quēadmodum pro arboribus capimus retas, quod naues retineant tanquam retia. Sunt enim retæ arbores, quæ aut ex ripis fluminum eminent, aut in alueis eorum extant, à retibus appellatæ, quod prætereuntes naues quasi irretire uideantur. icirco flumina retanda locari solent, id est purganda, nequid moræ siue periculi nauibus in ea uirgulta incidentibus fiat. Rete à raritate deductum diximus, teste Varrone, à quo reticulum, de quo superius locuti sumus. & irretio uerbum, quod significat retineo, capio. & irretitum dicimus, fraude aliqua, aut blāditijs, aut dolo quasi rete captum. Visci tria sunt genera. unum in abiete & larice nascens, quod cassitias dicitur, alterum in Eubœa, quod stellis. Tertium in arcadia, quod hyphear. Viscum in quercu, robore. ilice. primo syluestri. Terebintho, nec ullis alijs arboribus nascitur. Copiosissimum in quercu, quod dryos hyphear uocant. Satum nullo modo nascitur, nec nisi per aluum auium redditum, maximeq; palumborum, & turdorum. Hæc est enim uisci natura, ut non proueniat nisi prius in uentre auium maturatum fuerit. Altitudo arbusculi cubitum non excedit. uiscum fit ex acinis, qui messium tempore immaturi colliguntur. Nam si imbres accesserint, amplitudine quidem augentur, uisco uero marcescunt. Siccantur deinde, & aridi tunduntur, ac conditi in aqua putrescunt duodenis ferè diebus, & unum hoc ex omnibus rebus putrescendo gratiam inuenit. inde in profluente rursus malleo tusi amissis corticibus interiore carne lentescunt. Hoc uiscum, cum libet insidias moliri auibus, iuglandis oleo subigitur, aut si aues aquaticæ sint, & in aqua uiscum debeat poni larido siue altero pingui. Nihil habebant druides uisco, & arbore, in qua nascitur, sacratius. hi magi gallorum erant. in omni quippe Gallia eorum hominum, qui in aliquo essent honore, duo genera erant. nam plebs penè seruorum habebatur loco. qui nihil habebant per se, nulli adhibebantur consilio. Pleriq; cum aut ære alieno, aut magnitudine tributorum, aut iniuria potentiorum premebantur, sese in seruitutem dicabant hominibus nobilibus. In hoc eadem omnia iura erant, quæ dominis in seruos. Sed horum duo genera erant. Alterum druidum. Alterum equitum. illi diuinis rebus intererant, sacrificia publica & priuata procurabant. Religiones interpretabantur. Ad hos magnus adolescentium numerus disciplinæ causa concurrebat, magnoq; ij apud eos erant honore. Nam ferè de omnibus controuersijs publicis, priuatisq; constituebant. Siquis aut priuatus, aut publicus eorum decreto non stetisset, ei sacrificijs interdicebatur, hæc pœna apud eos erat. Quibus ita erat interdictū, ij numero impiorum, ac sceleratorum habebantur, horum conuersationem, sermonemq; omnes fugiebant, nequid ex contagione incommodi acciperent, neque ijs petentibus ius reddebatur, neq; honos ullus cōmunicabatur. Omnibus autē druidibus præerat unus, qui summam inter eos habebat authoritatem. hoc mortuo, aut siqs ex reliquis excellebat dignitate, succedebat. aut si plures erant pares, suffragio druidum. Nonnunquam etiam de principatu armis contendebant. Hic certo anni tempore in finibus Carnutū, quæ regio totius Galliæ media habetur, cōsidebat in loco consecrato. huc oēs undiq;, quibus aliqua cōtrouersia erat cōueniebant, et druidū iudicijs, decretisq; parebāt. Eorū disciplina in Britānia repta, et īde ī galliā trāslata fuerat. druides à bello abesse cōsueuerāt, neq; tributa unà cū reliqs pēdebāt.

vacationem militiae, omniumq; rerum habebant immunitatem. Hi ergo roborũ eligebant lucos, nec ulla sacra sine ea fronde conficiebant. unde & ἀπὸ τῆς δρυὸς, hoc est à quercu druides appellari existimantur. Quicquid ijs arboribus adnascatur, è coelo missum putabant, signumq; esse, quod ea arbor à deo electa esses. Repertum ergo in ea uiscum magna religione petebatur. Sacrificio epulis rite sub ea arbore praeparatis duos admouebant candidi coloris tauros, quorum cornua tunc primum uinciebantur. Sacerdos candida ueste indutus arborem scandebat, falce aurea demetebat uiscum. Candido id sago excipiebatur. Tum demum uictimas imolabant precantes deum, ut donum suum ijs, quibus daretur, prosperum faceret. Foecunditatem cuicunque animalium sterili eo poto, praeberi arbitrabantur, contraq; omnia uenena esse remedio. A` uisco uiscosum deducitur, quod tenax significat, diciturq; etiam uiscidum. & inuisco, quod est uisco inficio.

SPLENDIDA. Lucentia. Ob candorem ferri. splendere lucere est. Hinc splendor solis. Ponitur tamen per metaphoram pro decore. dignitate. gloria. Vnde splendorem nominis. splendorem familiae. splendorem uirtutum. splendorem rerum gestarum dicimus, hoc est claritatem. & splendidus. fulgens. clarus. & splendide aduerbium, clare. Quidam etiam splendesco usurpant. Apuleius, Cum iam aurora splendesceret. & Splendophorus, nomen proprium ex graeco, ac latino compositum, quasi splendorem ferens. & compositum resplendeo. CESSENT. Desistant ab opere, reponantur. TECTO FERRO. In uagina recondito, quod in uenabulis, atq; alijs huiusmodi telis fit, ne rubigo incessat. LANCEA. Teli genus omnium longissimum, à graeco nomen habens. Quippe graeci λόγχην lanceam dicunt. à quo λογχοφόρον lancearium Post lanceam inter tela longior est materis. Sisenna. Gallia materibus, saeui lanceis configunt. idẽ. Alij materibus, aut lanceis mediũ perturbant agmen. A` lancea fit lancino uerbum, quod est ferio. lacero. Plynius, Est & uolucre canibus peculiare malum, aureis maxime lancinans, quae defendi morsu non queunt. Solinus. In Asia locus est, quò primo aduentus sui tempore ciconiae aduolant, & eam, quae ultima aduenerit, lancinant uniuersae. TORTA. Emissa, iaculata. Virgilius, In medios telũ torsisti primus Achiuos. de quo supra diximus. EXCVSSA MANV. Mota uibrante manu. Excutere enim proprie mouere est. Cicero. Explicat, atque excute intelligentiam tuam. Plautus. Excute dum palium. Per metaphoram tamen aliquando pro emittere accipitur. Virgilius, excussus Aconteus Fulminis in morem. Aliquando pro deijcere. idem. Excutimur cursu, & caecis erramus in undis. idem. magno si pectore possit Excussisse deum, tanto magis ille fatigat. Hinc excussores equi dicuntur, qui sessorem deijciunt. Plynius. Excusso Circẽsibus auriga, cucurrisse excussores constat, & primatum obtinuisse. & excussio, eiectio. Veteres aliquando exciet per syncopen pro excutiet scripsere. Compositum autem excutio est ab ex intentiua praepositione, et quatio, quod similiter proprie significat moueo. Virgilius, At uero ingentem quatiens Mezentius hastam. Sed per metaphoram modo pro concutio ponitur. idẽ. Quadrupedante putrem sonitu quatit ungula campum. Modo pro infesto. idẽ. Aut rastris terram domat, aut quatit oppida bello. Modo pro eijcio, siue excludo. Terentius, Nimirum homo quatietur cum dono foras. Ab hoc fit frequentatiuum quasso, quod simili modo significat moueo. Plautus, Qui suam undantem chlamydem quassando fecit. Nonnunquam ponitur pro concutio. Virgilius, Quassataeq; rates, dum nõ tractabile coelum. Ab hoc fit quassabundus. Plautus. Caput modo quassabundus exiuit domo. item à quatio composita fiunt percutio, quod est ferio. A` quo percussor, qui ferit. et aliquando pro carnifice ponitur. & percussio, ictus. Decutio, demeto. excido. Plynius. Ramorum summa quaeq; decutiens. à quo decussor. decussi. incutio, quod est inijcio. Virgilius, Incute uim uentis, submersasq; obrue puppeis. à quo incussor, & incussio. incussum lapidem Virgilius uocat molam manualem. lapidemq; reuertens Incussum, aut atrae massam picis urbe reportat. Succutio, quod est concutio, & non tam in usu est, quàm eius frequentatiuum succusso, diciturq; proprie de equo, qui gradario contrarius est, hoc est concutiendo sessorem graditur. & equus ipse succussor appellatur. & succussarius equus, & succussator, & succussio ipsa agitatio, quae & succussatio uocatur. Accius. Agite, ac equus ne succusset, caute, ingredimini. Lucil. Succussatoris tardi, rariq; caballi. idem. Campanus sonipes succussor nullus sequetur. Talis gressus succussatura appellatur. E contrario gradarius, ut superius ostendimus, est equus, qui molli gradu, & sine succussatura incedit. idem. ipse equus non formosus, sed gradarius optimus est. Tolutarius uero equus uocatur, qui non uulgari motu incedit, sed molli alternoq; crurum explicatu ueluti currens, quod arte facere traditur. Hic asturco quoque appellatur ab Asturia gallica gente, quae huiusmodi equos praestanteis olim habebat, naturaliter sic gradienteis, quemadmodũ nunc Britãnia. Martialis, Hic breuis ad numerum rapidos, qui colligit ungueis, Venit ab auriferis gentibus astur equus. Tolutarij autem à pedum uolubilitate dicuntur, quasi uolutarij. Vnde tolutim aduerbium, quasi uolubiliter. Plautus, Demam hercle de ordeo, ni tolutim uadas. Varro. Vt equus, qui ad uehendum est natus, tamen hic traditur magistro, ut equisso doceat tolutim currere. Plynius. Asturcones sunt, quibus nõ uulgaris gradus, sed mollis alterno crurum explicatu glomeratio. Vnde equus tolutim carpere incursus traditur arte. Iulius Mopsus. Quantum tolutarij equi succussarijs distant. Hinc etiam tolutim loqui homines dicuntur, qui uolubilitate quadam utuntur. & tolutiloquentiam pro sermonis uolubilitate ueteres usurparunt. Naeuius. O' pestifera. trux. acerba tolutiloquentia. Discutio, quod examino, inuestigo. Vnde discussum dicimus, quod examinatum, aut iudicatum est. & actus ipse discussio uocitatur. & discussor. qui discutit. Concutio commoueo. à quo concussio. Vnde conquasso frequentatiuum. à quo conquassatio. Sunt qui conquinisco quoque, & obiluisco à quatio deducta existiment. significatq; indignor. Plautus, Faciendum est puerile officium, conquiniscam ad cistulam. Priscianus Conquiniscere inquit, est caput quassare. Sed & hoc indignantis est. DEPRENDAT VACVO VENATOR IN AERE PRAEDAM. Sensus est; Si ferae capiuntur retibus, aut aues, capiantur etiam in aere, ut solent auiculae comprehendi. ARTE AVCVPIS. Tendendo uiscum, hoc est retia. Auceps quid sit supra diximus, à capiendis auibus dictus. Auis proprie est omne genus uolucris, quod oua parit, pennisq; decoratum est, praeter unum uespertilionem, de quo supra diximus. deducitur autem ab aduentu, quod singulis annis aues adueniant. Vel auis dicta, quasi sine uia, quod qua uia ueniant nemo intelligat. Ab auis auicula deducitur, parua auis, & auiarium locus, in quo aues domi educantur. Aliquando etiam secretum nemus quod aues frequentant. Virgilius, Sanguineisq; inculta rubent auiaria bacis. & auicularius, qui auiario praeest. & auceps. aucupium. aucupor. aucupator. aucupatio. augur. auguror. augurium. auguraculum. auspex. auspicium. auspicor. auspicatissimum. augustus. augustissimum. auguste. de quibus superius disseruimus. item auernus, de quo dicemus inferius,

DE SVE, QVAE EX VVLNERE PEPERIT. EPIGRAMMA. XII.

INTER CAESAREAE. Blanditur Domitiano, qđ in uenatione eius sus grauida te lo icta incolumē partum per uulnus emiserit, HASTA. Telum, partem posuit pro toto. Nam hastae sunt etiam sine ferro, ut cōtorum. uenabulorum. materum. lancearum. pilorum. & aliorum similium. quandoq; etiam sagittarum. Erat autem hasta praecipuum belli signum. Vnde Carthaginienses bellum cum Romanis gesturi, hastam eis misere, et Romani forteis uiros ea saepe donare consueuerunt. ab hasta hastati dicuntur, qui primi in acie constitui cum hastis solebant. & hastula diminutiuum. LEVIS. Sine pondere. Nam si grauior fuisset, interemisset prolem. Leue quando priorem syllabam corripit. significat id, quod sine pondere est. unde leuem stipulam dicimus. Transferturq; ad animū. unde leueis dicimus homines inconstanteis, uileis, & nullo honore dignos, quemadmodum e contrario graueis uocamus cōstanteis, seueros, prudēteis. Ab hoc fit leuitas, quod modo dicitur de re, quae sine pondere est. Modo pro stultitia, inconstantia, uilitate ponitur. Cicero. Cum in Antonio genus quoddam sordidissimum uitae demonstrare uellet, quod in caupona delitesceret, quod ad uesperum potaret, quod ore inuoluto iter faceret, ne cognosceretur. Videte inquit, hominis leuitatem. item leucuna, quo uerbo pro leui usus est Laberius. & lepus. lepor. lepidus. lepide. illepide. leporarium à pedum leuitate, ut superius diximus. item leuiter aduerbium, sine pondere. Praeterea leuior. leuissimus. leuius. leuissime. & leuo uerbum, quod modo significat in altum ueluti aliquid leue tollo. Liuius. Mox aqua leuata uento, cum super gelida montium cōcreta esset. Modo aufero. Virgil. atq; arcta leuari Vincla iubet Priamus. interdum alleuo, & molestiam, laboremq; extenuo. idem. ego hoc te fasce leuabo. plerunq; imminuo. idem. omneq; leuandum Prodimus. Ab hoc fit alleuo, quod est in altum tollo uel de imo, & ubi quod iacet, atq; abiectum est sursum tollo. Quintil. Vidi multos, quorum supercilia ad singulos uocis conatus alleuarentur. modo foueo, & opem, atq; auxilium praesto. idem. Quare non petit, ut miserum putetis, nisi & innocens fuerit non petit, ut afflictum alleuetis, nisi & probauerit se infeliciorem, quod patrem amisit, quàm quod oculos. Eleuo modo in altum tollo. Plautus, Capedum lapidem hunc, atq; eleua. Modo minuo, & extenuo. Quintil. Nam quis ignorat, quin id longe sit honestissimum, ac liberalibus disciplinis, & illo, quem exigimus, animo dignissimum, non uendere operam, neq; eleuare tanti beneficij authoritatem, cum pleraq; hoc ipso possint uideri uilia, quod pretium habent. Subleuo aliquando defendo. adiuuo. Cic. Zopyrus, quod se naturā cuiusq; ex forma prospicere profitebatur, à caeteris derisus est, qui illa in Socrate uitia non cognoscebant, quae ipse ex illius aspectu multa collegerat. ab ipso autem Socrate subleuatus, cum illa sibi signa, sed ratione à se deiecta diceret. Aliquando sursum tollo, siue sustento. Suetonius de Vespasiano. Aluo repente usque ad defectionem soluta, imperatorem ait stantem mori oportere, dumq; consurgit, ac nititur, inter manus subleuantium extinctus est. Releuo idem penè, quod alleuo. Cic. Multisq; oppressum miserijs releuaui. Cum uero leue primam syllabam productam habet, significat id, quod tactu asperum non est, ut leue marmor. Ab hoc fit leuigo, quod est complano. polio. Plyn. Scabricia leuigatur dēte, concha'ue. sed caducae literae fiūt. Hinc leuigator, & leuigatio. item à leue leuor, quod est asperitati contrarium. idem. spectatur in chartis tenuitas. densitas. candor. leuor. Lene idem ferè significat quod leue, idest quod tactu nullam asperitatem habet. Transfertur tamen ad animū. & pro modesto accipitur. À quo fit lenio uerbum, quod est mitigo. placo. mulceo. À quo lenitas. mansuetudo, suauitas, quae & lenitudo à ueteribus dicta est. Lucil. Mira Lenitudine, ac suauitate abundant. Cicero. Lenitudo orationis, mollitudo corporis. & leniter aduerbium, hoc est moderate. suauiter, quod & lene dicitur. Martial. Tepida natabis lene Congedi uada. & lenimentum placatio. lenitio. Et (ut quidam putant) lenia, quae sunt ornamenta tunicarum aurea. Lenem uero quidam à lento dictum existimant. Nam lentum proprie significat tenerum, & facile flexuosum. Virg. Lenta salix quantum pallenti cedit oliuae. Sed translatum ad animum pro leni, & placido accipitur. Cic. Qui cum publicas iniurias lente tulisset, suam non tulit. Lente inquit, hoc est molliter modeste. per metaphoram tamen aliquando lentus pro facilis ponitur. Lucilius. Cotta senex Crassi pater magnus trico fuit, nummarius, soluere nulli lentus. item pro tardus. À quo lentitia, & lentitudo tarditas. & lente, tarde. interdum etiam lentitia, flexibilitas. Cic. Hunc Crassum, qui lentus (ut scitis) dicere solebat ad imitationem, quasi nostri generis contendisse. & pro securus, otiosus. Virg. Nos patriam fugimus, tu Tityre lentus in umbra. & pro tenax. Plautus. Quàm lentum est, & uisco simile. & pro remissus, frigidus. Virg. Nocte leues melius stipulae, nocte arida prata Tondentur, noctis lentus non deficit humor. Vnde lente pro remisse, & frigide usurpamus. Cic. Neq; enim est facile perficere, ut irascatur ei, cui tu uel iudex, si tu ipse id lēte ferre uideare. In compositione autem lentum pro pleno accipimus, ut somnolentus. uinolentus. temulētus. Item à lenis lens dicitur, notum genus leguminis, quod qui ea uescuntur lenes, ac moderati fiunt. Plyn. inuenio apud ueteres authores aequanimitatem fieri uescentibus lente. Duo genera lentis sunt. Alterum rotundius, nigriusq;, alterum sua figura. Ab hoc fit lenticula diminutiuum, quod modo paruam lentem significat, modo uasculum oleo accomodatum, de quo inferius dicemus. Et lentigo maculae in facie ad lentis similitudinem. À quo lentiginosus. Lens uero cum in genitiuo lendis facit à laedo deducitur, & foedum capitis animal significat, ex quo formatur pediculus. Quidam ab hoc lendiginosum deducunt, hoc est lendibus plenū. À lēto uero fit uerbū lenteo, hoc est lentus fio. À quo lentesco eiusdem significationis. Sunt etiam qui putent lentiscum ab hoc deduci, ob uirgultorum lentitudinem. Arbor est quae mastichē sudat gummi modo. Chia optima est. Reperitur tamen in Asia, Graeciaq; herba quaedam è radice folia emittens, & carduū similem malo seminis plenum, ex quo incisa parte summa lachryma erūpit, quae uix dignosci potest à masliche uera. Tradunt Democritum medicum in ualetudine consulis M. Seruilij consularis filiae omnem curationem austeram recusantis, diu efficaciter usum lacte caprarum, quas lentisco pascebat. Folia eius dentibus in dolore atteruntur, fusticulis pro dentiscalpijs utuntur. Martial. Lentiscum melius, sed si tibi frondea cuspis Defuerit, dentem penna leuare potest. item mobiles dentes lentisci decocto colluūtur. lachryma sedis uitijs prodest. Praeter lachrymam oleū quoq; fit è semine eius quod attritis partibus medetur. illud animaduertendū est, lachrymam eius mastichē, non masticem dici debere, & rectum eius esse mastiche, non mastix. Nam mastix flagellum est, & μαστιῶ flagello. uerbero. À quo mastigiam uerberonem uocant. Plau. Exi e culina, sis foras mastigia. Hinc homeromastix, dictus est Zoilus ille, qui scripta sua contra iliadem, & Odysseam Homeri comparata in Alexandriam ueniens Ptolemaeo regi obtulit. Ptolemaeus uero, cum animaduertisset, poëtam optimum maximum

absentem

absentem uexari, nullum ei respõsum dedit. Zoilus autem, cum diutius in regno fuisset, inopia pressus, petijt à rege, ut sibi aliquid tribueretur. Huic uero respondisse rex dicitur. Homerum, qui ante annos mille decessisset, æuo perpetuo multa hominum millia pascere, itidem debere eum, qui meliore ingenio se profiteretur, non modo unum, sed etiam plureis alere posse. Leua uero à græco deducitur. Quippe græci λαιὰν læuam dicunt, & significat sinistram manum. A` quo deriuatur læuus. læua. læuum adiectiuum, quod significat, cum de humanis rebus loquimur, contrarium. Virg. si mens non læua fuisset. Cũ uero de cœlestibus, prosperum. idem. Intonuit læuum, quia sinistra numinum intuentibus dextra sunt. Dextrum autem siue dexterum (utroq; enim modo dicimus) pro fe.ica, ac propitio accipitur. Idem, Et nos, & tua dexter adi pede sacra secundo, tractum à dextra manu, quæ ἀπὸ τῆς δεξιᾶς dicitur. Sic enim græci dexteram uocant. Nam dextra manus ualidior, ac præstantior est sinistra. Vnde dextram dare dicimus, non modo manum porrigere, sed etiam auxilium præstare, Idem. Da dextram misero, hoc est præsta auxiliũ. item dexter aliquando significat eum, qui dextræ partis est. idem. Quò tantum mihi dexter abis? interdum aptum, conuenientem ab aptitudine dextræ manus. Vnde dexterior fit. & dexterrimus, hoc est aptior. & aptissimus. & dexteritas, aptitudo. & dextere. dexterius. dexterrime aduerbia, hoc est apte. aptius. aptissime. Antiqui dextimum, & sinistimum dixerunt pro dextro, & sinistro. Varro. A` primo compito dextimam uiam munit Epicurus. Dextrarum tibiarum genus est, quæ dextra manu tenentur. A` dextra dextrorsum dicitur, hoc est uersus dextram, sicut à læua læuorsum. & à sinistra, quod etiam læuam significat sinistrorsum. A` sinistra sinistrum, sicut læuum in rebus humanis aduersum, in cœlestibus prosperum significat, q̃a sinistra numinum intuentibus nobis dextra sunt. Dicitur autem à sinendo, quod gerere nos dextra manu, quæ aptior est, sinat. Ab hoc fit sinistre aduerbium. quod significat feliciter, atque infeliciter. FIXISSET. Vulnerasset. Figere enim proprie est immittere. Columella. Palum humi fixit. Et quoniam, quæ figuntur etiam firmantur, Figere frequenter pro firmare usurpamus. Plyn. Fixum animo erat, hoc est decretum. firmatum. item quoniam, quæ figuntur, id, quo figuntur, feriũt, Figere pro ferire accipimus. Virg. Atq; humiles habitare casas, & figere ceruos. Figere etiam aliquando est affigere, quod ab eo componitur, hoc est applicare, & quasi ad aliquid firmare. Vnde omissa militia siue gladiatura, milites, seu gladiatores arma figere dicebantur, quia ea in templis suspendebant, uel templorum parietibus affigebant. Vnde tractum est, ut figere arma, sit securum esse. Virgilius, armáq; fixit Troia, nũc placida compostus pace quiescit. Ab hoc fiunt cõposita infigo. defigo. configo notæ significationis. à quibus infixio. confixio deducuntur. SVEM. Feram scilicet, Sus enim & de feris, & de domesticis dicitur. aper duntaxat de feris. hoc animal bis anno parit, tempus partus quatuor mensium. Numerus fœcunditati ad uicenos, sed educare tam multos nequeunt. Mares non ultra trimatum generant. fœminæ senectute fessæ cubantes coëunt. Fœtum suum si aliquando comedunt, non est prodigium. Suem oculo amisso putant cito extingui. Alioquin uita ad quindecim annos quibusdam ad uicenos. Morbos patiuntur anginæ, & strumæ, de quibus superius disseruimus. index ualetudinis in sue est cruor in radice setæ, quando euellitur. Caput obliquum in incessu gestat. gratissimam habet uolutationem in luto. cauda ei intorta est, sæpiusq; in dextrum, q̃ in læuum iacens. pinguescit sexaginta diebus, sed magis si tridui inedia saginatio incipiat. omnium animalium maxime brutum est. ideo non illepide existimabatur animam ei datam pro sale. Compertum est, sues furto abactos, & in naui collocatos, agnita custodis uoce, facta in alterum nauigij latus inclinatione, id demersisse, & ad custodem natando remeasse. Feri uestigia sua urina delent simul eo pondere se in fuga leuantes. Castrãtur fœminæ post bidui mediã suspẽsæ pernis prioribus, & uulua recisa, celerius ita pinguescunt. inuẽtum M. Apicij fuit carica eos saginare, & dato mulsi potu, satie repente necare. quinquaginta penè sapores ex eo fieri solebant. in primis cõmendabatur abdomen, seu sumen. Martialis, Esse putes non dũ sumen, sic ubere largo. Effluet, & uiuo lacte papilla tumet. Est autem sumen lac suis extractum, ac densatum sue occisa à sugendo dictum. antiqui abdomen uocabant, prius quàm calleret eijcientes occidere non assueti. Compertum est primos genitos in quaque parte suis primas mammillas premere, & si escæ sunt faucibus proximæ, tamen suam nosse, unumquenque fœtum quo genitus sit ordine, eáq; ali, nec alia. detracto illam alumno suo sterilescere ilico, ac resilire. uno uero ex omni turba relicto, solam munificem, quæ genito fuerat attributa, descendere. Secundo loco uulua habetur. Horatius, Nil melius turdo, nil uulua dulcius ampla. Martialis. Te fortasse magis capiat de uirgine porca, Me materna graui de sue uulua capit. Vulua enecto partu melior est, quàm edito. illa eiectitia uocatur, hæc porcaria. Primiparæ suis optima est. cuius & sumen optimum, si modo à fœtu haustum non sit. Eiectitiæ teterrimum est, hinc glandia, hoc est ipsæ ceruices. in ijs. n. glandulæ positæ sunt, quæ in hominibus tonsillæ dicuntur, & aliquando cum dolore intumescunt. Ita dictæ à similitudine glandium. Glans fructus est quercus, & aliarum arborum glandiferarum. Sed quia ex ijs homines quondam uiuebant, glandis appellatione (ut Caius, & Vlpianus asserunt) omnes fructus continentur. Vnde diu glandes, & iuglandes, & iuglæ uocitatæ, de quibus supra diximus. Glans caduca est, quæ ex arbore cecidit. Hinc glans plumbum est in modum glandis formatum. Virgil. pars maxima glandeis Liuenteis spargit plumbi. Sallustius, Pars eminus glande, aut lapidibus pugnare. Item glans pars summa colis est, quæ præputio tegitur, oculo similis. præputiũ enim pellis, qua glans tegitur. coles ipse penis. à quo colei ipsi testiculi, quod testes sint uirilitatis. ij pendent ex cole. pubes, lanugo, quæ circa genitalia nascitur. à quo puberes dicti, qui quartumdecimum ætatis annum attigerunt, quod iam eam lanuginem immittant. impuberes, qui non dũ ad eam ætatem peruenere. & pubesco, pubem emitto. & pubertas huiusmodi ætas in maribus. in fœminis uero annus duodecimus. Item pubertas emissio ipsa pubis. à quo anni pubertatis dicuntur. Foramen, quod in media glande est urinæ fistula, siue tubus appellatur. frenum dicitur glandis principium, hoc est, ubi præputia desinunt uersus colem. quando glans ita contecta est, ut nudari non possit, id uitium medici græci φίμωσιν uocant, remedium est à summa ora cutem incidere recta linea usque ad finem. si uero aliquando est nuda, artificio tegi potest, dummodo nuditas ipsa naturalis sit, & homo non sit circuncisus. Cutis, quæ circa glandem est, apprehenditur, atque extenditur, donec illam ipsam condat, ibique deligatur. deinde iuxta pubem in orbem tergus inciditur donec coles nudentur. Eo facto cutis ad uinculum inclinatur, nudaturq; circa pubem uelut circulus, eóq; lineamenta dantur, ut caro increscat, & id impleat, satisq; uelamẽti supra latitudo plagæ præstat. Sed donec cicatrix fiat, uinctum esse id debet, urinæ in medio tantum exiguo itinere relicto. glandium multa genera sunt. alia fagina est. alia querna. alia iligna. præterea cerrus glandem facit. robur. esculus. suber. Ilicis duo sunt genera. al=

terum genus græci smilacem uocant. in prouincijs aquifolia dicitur. utriusque glans breuior, & gracilior est, quam Homerus acylon appellat. Quercus quoque duo genera sunt. altera latifolia ex argumento dicitur. quercum quidam appellatam existimant, quod hæc arbor grauis sit, siue quod in mirā amplitudinem crescat. querquerum enim graue, ac magnum ueteres dicebant, propter quod & febrem frigidam cum tremore querqueram nominabant. Lucilius, Iactans me, ut febris querquera. Idē, Querquera cōseqtur febris, capitisq; dolores. A quercus quernus deducitur. Sic ab acere acernus. & querquetum. à quo querquetulanæ nymphæ dicuntur querqueto præsidentes. & querquetulana porta Romæ appellata, quod querquetum intra urbis muros iuxta se haberet. Est & roboris genus, quod hemeris uocatur, glandem similiter ferens, item alia arbor, quæ à græcis ἁλίφλοιος, à nostris salsicortex appellatur, cui glās amara, quam præter sues nullum animal attingit, quæ glandem ferunt omnes, & gallam, sed glandem alternis annis. dulcissima omnium glans fagina est, qua obsessos etiam homines durasse longo tempore in Chio oppido constat. hæc suem hilarem facit, carnem coctilem, & leuem, ac stomacho utilem. à fago arbore, unde fagina deducitur, fit etiam fagutal, quod fuit Romæ sacellum Iouis, in quo erat fagus arbor, quæ Ioui sacra habebatur, iligna suem angustam. nitidam. strigosam. ponderosam. querna diffusam, ac grauissimā. proximam huic cerrea, nec ex alia solidiorem carnem, sed duram. fungosam carnem fieri constat esculo. robore. subere. galla nascitur, sole de geminis exeūte, erūpit noctu. crescit uno die candidior usq; ad fabæ magnitudinem. Nigra diutius uiret, & in tantum crescit, ut interdum æquet magnitudinem mali. Hemeris optimam fert gallam, & corijs conficiendis aptissimam. Ferunt robora utrunque genus gallæ, & canchryn, ita uocatur pilula in medicina urendi uim habens. à glande glandeus, & glandifer deducitur. & glandula diminutiuum. & glandatio, glandium collectio. Item glandatio pastio suum ex glandibus. commendatur præterea ex sue sinciput uerrinum, hoc est pars capitis anterior. Nam posterior occiput appellatur. à quibus sincipitium. & occipitium eiusdem significationis. Plautus. Quæ in occipitio quoque habet oculos pessima. Item scrutellus uenter suillus condito farre expletus. Item testiculi testes, siue testiculi colei sunt ex cole pendētes, dicti ita, quod testes uirilitatis sint. Virgilius, Magnis testibus ista res agetur. Hinc fit testiculor, quod est iumentis maribus fœminas, uel fœminis mares admoueo. Quod nonnulli etiam testilor dicunt. Testes pecudi, armentoq; ad crura decidui sunt, suibus adnexi. Delphino prælongi, sed ultima conditi aluo. Elephanto occulti. Quæ oua pariunt, lumbis intus adhærentes habent. & hæc ocyssima sunt in uenerem, ut in gallis. columbis. & alijs huiusmodi cernimus. pisces. serpentes testibus carent, sed eorum uice binas ad genitalia à renibus habent uenas. buteonibus terni sunt. Buteo auis est ex accipitrum genere à græcis, à numero testiculorum triorchis dicta, quæ in honore mensarum esse consueuit homini tantum iniuria, aut sponte naturæ franguntur. Idq; tertium ab hermaphroditis, & spadonibus semiuiri genus habent. testiculi quiddā simile medullis habent, nam sanguinem non emittunt, & omni sensu carent. dolent autem in ictibus, et inflammationibus tunicæ, quibus hi continentur. Depēdent uero in homine ab inguinibus per singulos neruos, quos κρεμαστῆρας græci uocant, cum quorum utroque binæ descendunt uenæ, & arteriæ. hac autem tunica teguntur tenui neruosa, sine sanguine. alba, quæ ἐλυτροειδὴς à græcis nominatur. proprie autem testes sunt, qui testimonium dicunt, ab eo (ut quidā putant) appellati, q̄ tueantur statum causæ, uel q̄ ante stent, (ut nos opinamur) quasi antestes, hoc est antestantes. à teste testatio, & testimonium deducuntur, quæ proprie testiū dicta sunt. & hoc differunt testationes, & testimonia à teste, q̄ illa ferè in scriptis fiunt. testis uero præsens loquitur. Marcel. Cēsus & monimenta publica potiora testibus esse Senatus censuit. Callistratus. Diuus Adrianus Rufino proconsuli rescripsit, testibus se, non testimonijs crediturum. Idem, Gabinio quoque maximo idem princeps in hæc uerba rescripsit, Alia est authoritas præsentium testium, alia testimoniorum, quæ recitari solent. Item à teste fit testor uerbum, qđ proprie est testimonium dico. Virg. Testor in occasu uestro. ponitur tamen aliqñ pro iuro, q̄a in iuramentis ueluti deos testes adhibemus. Idem, uestrum Testor numen ait. aliqñ pro precor, quia precando quoq; solemus numina adhibere. Plaut. Ipsus tete per superos omnes testatur. Item testamentum condo, hoc est uoluntatem meam supremam testificor. Nam & hinc dictum testamentum, quod uoluntatis nostræ ueluti testimonium sit. Vnde & ultima uolūtas. & suprema uoluntas appellatur. definitur autem testamentum (sicut Vlpiano placet) uoluntatis nostræ iusta sententia, de eo, quod post mortem nostram fieri uoluerimus. Estq; proprie testamentum illud, quod iure perfectum est. abusiue tamen ea quoque testamenta appellantur, quæ falsa sunt, uel iniusta, uel irrita, uel rupta. testamentum falsum est, quod non secundum testatoris uoluntatem scriptum est, sed habet aliquid additum, uel diminutum, uel mutatum, uel aliud pro alio suppositū. Irritum uero testamentum est, qñ de iure inualidum est. ut si is, qui testatur, sit capite diminutus. iniustum, qñ non recte factum est, utputa si sit inofficiosum, exhæredatis liberis, & extraneo hærede constituto, quod est contra pietatis officiū. ruptum est, quod ex aliqua causa infringitur, ut si post mortē patris filius nascatur, qui dicitur posthumus, isq; neq; hæres institutus, neq; exhæredatus sit. uel si duo testamenta condita sint. posteriore n. rumpitur prius. Vlpianus. Si binæ tabulæ proferantur diuersis temporibus factæ, unæ prius, alteræ posterius, utræq; tñ septem testium signis signatæ, & aperte posteriores uacuæ inuētæ sint, idest nihil scriptum habētes, oīno superius testamentū ruptum non erit, quia sequens nullum est. Hoc et procitum testamentū dicitur, quasi prouocatum, penultima longa. Nā procitū penultima syllaba correpta significat petitum. à proco, qđ est peto. à quo procor. Liuius, Matrē procitū uenerat. illud uero à cito fit, qđ, ut superius diximus, significat uoco. Vñ procito dicimus sæpe cieo. produco. & ueteres procet pro prouocet dixere. Item suppressum testamentum dicitur, quando in fraudem hæredum, uel legatorum, seu libertorum, aliorumue non est palàm resignatum, siue exhibitum. Etsi non latet, tamen si ad quos petinet, non perferatur, supprimi uidetur. Item authographum testamentum est, quod totum manu ipsius testatoris est scriptum. Tabulæ dicuntur numero tantum plurali, in quibus testamentum est scriptum, quæcunque materia sit, siue è ligno sint, siue charta, siue membrana, siue ex corio alicuius animalis, seu etiam ex lapide, aut ære. à testor testatus dicitur, qui testamentum fecit. Testatum etiam dicimus apertum. uulgatum, ab omnibus cognitum, quod id quasi omnes testentur. à quo testatior, & testatissimus deducuntur. Hircius, quo notior, testatiorq; uirtus esset. ab hoc intestatus, qui nullo condito testamento mortuus est. Item cuius uerbis fides non adhibetur, quiue testis esse non potest. Pomponius, Ipse cum uno seruo senex intestato proficiscitur. Et intestabilis, qui iure facere testamentum non pōt. Item intestabilis pro detestabilis. Gellius, Eos tamen, qui ad Annibalem non redijssent, usque adeo intestabiles, inuisosq; fuisse, ut tædium uitæ ceperint, necemq; sibi constituerint. intestabilem Caius iurisconsultus eum esse dicit, qui lege iubetur, ne

eius

eius testamentum recipiatur, ne'ue ipsi dicatur testimonium. intestatum uero Paulus esse scribit non solum eum, qui testamentum non fecit, sed etiam eum, qui testamento liberis suis tutelã non dederit. Vlpianus autem intestatos eos esse, qui cum possent testamentum facere, non sunt testati. Item quorum hæreditas addita non est, uel si ruptum, aut irritum testamentum est, sed qui testari non potuit, ut puta impubes, aut furiosus, uel is, cui bonis interdictum est, intestatus proprie dici non potest. Item à testor, quando significat testamentum condo, fit testator, is, qui testamentum condit, cuius fœmininũ est testatrix. Quando uero significat testimonium facio, fit testificor eiusdem significationis. à quo testificator. testificatrix. testificatio. & attestor, quod est testimonium adduco. à quo attestatio. & detestor, quod apud iurisconsultos capitur pro eo, quod est absenti denuntio. à quo detestatio, quæ est (ut Vlpianus affirmat) denuntiatio facta cum testatione. protestor, quod est cauenda, & quæ fieri nõ debent manifeste denuntio. à quo protestator. protestatrix. protestatio. contestor. à quo contestatio litis, de quibus supra diximus. quando uero testor pro precor accipitur, fit ab eo obtestor, quod similiter precor significat. & detestor, quod est deprecor, & abominor, & quasi precando auerto. à quibus obtestator. & obtestatrix. & obtestatio. & detestabile. hoc ẽ abominabile. & detestatio abominatio. Item à testis fit contestis. contestes enim dicuntur, qui idem testificantur. & à testamento testamentarius adiectiuum, quod ad testamentum attinet, ut testamentariæ tabellæ. præterea in sue perna commendatur, de qua supra diximus. Martialis.

Ceretana mihi fiat, uel massa licebit

De menapis, lauti de petasone uorẽt. Et petasunculus. Idem.

Musteus est, propera, caros nec differ amicos,

Nam mihi cum uetulo sit petasone nihil.

Et in fera sue uesica. Est autem uesica folliculus, in quo urina colligitur infra aluum à priore parte, nullum animal oua gignens eam habet, præter testudinem, nullũ nisi sanguineũ pulmonem habens, nullum pedibus carens. Inter eam, & aluum arteriæ sunt ad pubem tendentes, quæ ilia appellantur. in uesica lupi lapillus reperitur, qui syrtites dicitur, quod hæc gemma in litore syrtiũ inuenta primum fuerit, adeo iucunda aspectu, ut languenteis intrinsecus stellas, & sub nubilo renitenteis perfundat color croceus. Sed hominibus innascentes calculi, & capillamenta quædam diro sunt cruciatu. Constat autem uesica membrana, quæ uulnerata non solidescit. Per metaphoram aliquando pro natura mulieris ponitur. Iuuenalis, uetulæ uesicæ beatæ. Et callus aprinus, quem M. Catonis Censoris orationes exprobrauere. Plau. Quid opus est uerbis? callum aprinum callere æque non sinã. Est autem laridum feri suis ita dictum à duritie. Callus enim cutis est labore uiæ pedibus, aut alio opere in manibus, parte'ue alia corporis densior facta. à quo fit calleo uerbum, quod est callum facio, quod & callum duco, siue callum obduco. à quo callisco. Cato. aures nobis calliscerunt ad iniurias, hoc est callum fecerunt. Item obcalleo eiusdem significationis. transferunturq; hæc aliquando ad animum. Plau. Obcalluit animus. callere tamen aliquando pro scire ponitur. Hora. Legitimumq; sonum digitis callemus, & aure. callemus, hoc est scimus. nouimus, quod sicut pes ex longo uiæ labore callũ facit, ita mens longa experiẽtia facit habitum quendam rerũ, in quibus uersatur. ab hoc deducitur callidus; hoc est astutus. & calliditas astutia. & callide aduerbium astute. Item à callus fit callis, quod significat semitam ueluti callo pedũ præduratam. Virg. prædamq; per herbas Cũuectant calle angusto, & hæc omnia per geminum. ll. scribuntur. nam si per simplex. l. scribatur calidus, à calore deducitur, & modo

feruentem significat. Virgilius, Voluitur ille uomens calidum de pectore flumen. modo ferocem. inconsultum. Pacuuius. Caue, ne sis nimis calide loquaris, & turbam concites. nonnunquã uelocem. celerem. Varro. Cum hæc dixisset, ecce calidis pedibus quidam nauicularis irrumpit in curiam. Item à calor fit caleo uerbum, quod est ferueo. & ab eo calesco, & incaleo. Cicero. is enim aliquantum uino incaluerat. & concaleo, eiusdem significationis, à quibus incalesco, & concalesco. & calidior. calidissimus. calide. calidius. calidissime. & subcalidus, & calidiusculus, atque aduerbium calidiuscule, quæ omnia similiter à calleo. & callidus, quando per geminum. ll. scribuntur formari possunt. Item à calido caldarium, quasi calidarium dictum, de quo supra disseruimus. & calefacio, quod & calfacio dicitur. à quo concalfacio, quod interdum significat excito, incendo. Cicero. Et ait idem, cum brachium concalfecerit, tum solere pugnare. & calefio. & calefactio. & calorificum, sicut à frigore frigorificum. & caliditas feruor. & calix secundum Varronem, quod in eo calida hauriri solerent, de quo inferius dicemus. ad hæc in sue botulus commendatur, qui & botellus dicitur, farciminis genus è carne suilla, à bolis, hoc est frustulis carnis, ut quidam putant appellatus. Bolus enim cuiusque rei frustum significat, unde bolum terræ glebam dicimus. bolum argenti, massam argenteam. Martialis, Qui uenit botulus mediæ tibi tempore brumæ, Saturni septem uenerat ante dies. Item offula ab offa, lucanica, quam facere ex medioceri intestino Romanæ mulieres à Lucanis didicerũt. Insitia ab eo, quod insecta catro reticulo circundatur. alio modo tomacula appellãtur, siue per syncopen tomacla, quod græci τομὴν sectionem dicunt. Item faliscus uenter, quod eum farcire à Faliscis didicere. hilla tenuissimum intestinum fartum. Apexabo aliud intestinum sanguine plenum admisto pingui, quod in summitate quiddam habet, quasi in capite apicem. Longauo tertium intestinum, quod longius sit, quàm illa duo. Item è sue porcellus lacteus in pretio erat. Martialis. Lacte mero pastum pigræ mihi matris alumnus Ponat, & ætolo de sue diues edat. Item lumbus apri, qui aprunos uocabatur, solidum aprum primus Romanorum in epulis apposuit P. Seruilius Rullus. Quinctiam porcum non modo integrum, sed etiam alijs animalibus plenum apponere in conuiuijs solebant, quem porcum troianum uocabant, quasi alijs inclusis animalibus grauidum, ut ille Troianus equus grauidus armatis fuerat. Viuaria aprorum primus togati generis instituit Fuluius Lippinus, quem postea L. Lucullus, & Q. Hortensius sunt secuti. Apris in India cubitales sunt dentium flexus, gemini è rostro, totidem à fronte, ceu uitulis cornua exeunt. ferus aper (ut diximus) uocatur. sus utrique commune nomen. Domesticus porcus ferè nominatur, & feminino genere porca. Martialis.

Iste tibi faciet bona saturnalia porcus.

Inter spumanteis ilice pastus apros.

Scribunt quidam porcetram à porca dici eam, quæ semel peperit, scrofam, quæ sæpius. Miscet se porca domestica cum fero, ita natos hibridas antiqui uocauere. postea in homines quoque ea appellatio translata est, initio ab Antonio Ciceronis collega facto. ab apro aprinus deducitur, ut aprina caro. à sue suillus, & suarius, suum custos. & suculæ (ut quibusdam placet) de quibus supra diximus. & seta, & suo, cæteraq; ab ijs deriuata, de quibus inferius disseremus. à porco porcinus, & porcarius custos porcorum. & porcellus, paruus porcus. DIANAE. Venationis. quemadmodum enim pro uino Bacchum, pro mari Neptunum, sic pro uenatione Dianam poëtæ usurpant. PARTVS. Filij. Parere enim est fœtum emittere, quod proprium fœminarum est. dicitur tamen etiam

de uiris. Cæcilius, Hic uicinus noster peperisse se filium memorat, hoc est, genuisse. Item per metaphoram de ijs etiam dicitur, quæ non concipiunt. & est acquirere, comparare. Virgilius, Ite ait egregias animas, quæ sanguine nobis Hanc patriam peperere suo. Veteres in quarta coniugatione hoc uerbum usurpabant. Ennius. Oua parire solet genus pennis condecoratum. à pario partus deducitur, quod modo actum ipsum pariendi significat. Plynius, Quod à prægnantibus commanducatum partum faciliorem facit. modo pro ipsa prole. Martialis, Nec iacuit partus, sed matre cadente cucurrit. modo adiectiuum est, & significat comparatum, acquisitum. Apuleius, Partumq; à patre longo tempore, & multo labore pecuniam uno die cõsumpsit. Item à pario primipera, hoc est fœmina, quæ primũ partum fecit. Plynius, Nec nouellarum suum præter quam primiperarum uuluæ probantur. Item puerpera, quæ mater est facta, à quo puerperium partus. & proles ipsa. Gellius, Diuo Augusto imperante ancilla eius in agro laurente peperit quinque pueros, qui pauculos dies uixerunt. Mater quoq; non multo post mortua, monimentumq; ei factum iussu Augusti in uia Laurentina, in quo scriptum fuisse constat numerum puerperij, de quo diximus. & uipera, quod ui pariat. unde uiperinus, quemadmodum supra diximus. & parens non modo pater, & mater (ut uulgus putat) sed auus, proauusq;. et auia, ac proauia. Caius etiam iurisconsultus sentit omnes superiores parentis appellatione contineri. Virgilius pro patria parentem metaphorice posuit, quoniam patria dulcissima parens est, amissa cura parentis. ab hoc parentare deducitur, quod proprie est parentibus iusta celebrare. trãsfertur tamen & ad alios. à quo parentalia dicuntur conuiuia, quæ in parentum, aut propinquorum mortibus fieri consueuerunt. & paricida, qui parentem occidit. ponitur tamen pro alio quocunque, qui qualemcunque hominem occiderit, unde extat lex illa Numæ Pompilij. Siquis hominem liberum morti sciens det, paricida esto. Hinc parici appellabantur quæstores, qui causa capitalium rerum quærendarum creari solebant. & paricidium quemadmodum homicidium. Nam de eo, qui patrem occiderit, patricidium dicitur, sicut matricidium, de eo, qui matrem occiderit, qui etiam patricidæ, & matricidæ nominari possunt. Item à pario, siue partu parturio, quod non est meditor parere (ut grãmatici omnes scripserunt) neque desydero parere (ut Valla) sed in pariendo laboro, quam significationem habent ferè uerba in rio desinentia, ut cœnaturio. Martialis,

In omnibus Vacerra quod conclauibus
Consumit horas, & die tota sedet
Cœnaturit Vacerra, non cacaturit.

Idest laborat, ut cœnet. Quandoq; tamen aliter accipiuntur. parturio ergo est laboro, ut pariam. Plynius. Vtique constat parturientes folijs substratis celerius parere. Cicero, Vtinam aliquando dolor populi romani pariat, quod iandiu parturit. Liuius, Et quod diu parturit animus, utinam pariat. præterea à pario composita fiunt aperio, cuius alterum compositum est adaperio, qđ proprie est patefacio. quippe in partu, quod latebat in utero mulieris aperitur, & fit palàm. Teren. Abi præstrenue, ac fores aperi. per metaphoram tamen; quoniam quæ parum intelliguntur, tecta esse uidentur, & declarando aperiri, hoc uerbum pro exponere, & declarare usurpamus. Plautus, Age iam, & hoc ænigma aperi nobis, hoc est expone. declara. Est enim ænigma quæstio uelata, siue (ut Quintilia. ait) obscura allegoria, ut Mater me genuit, eadem mox gignitur à me, quod de glacie dicitur, quæ ex aqua concrescit, & mox in aquam effluit rursus. græci αἰνικτὰ uocant ἄγνωστα κεκρυμμένα. Aristophanes ὡς ταῦτ᾽ αἰνικτὰ κἀσαφῆ μοι λέγεις, hoc est, ô quàm obscura, atque abdita mihi loqueris. ab hoc ænigmata dicta, quæ ueteres latini scirpos uocauere. eadem ratione aperire pro nudare accipitur. Cicero. Verentur enim, ne siquo casu acciderit, ut partes corporis quædam aperiantur, aspiciantur non decore. & pro ostendere quod prius erat occultum. Virgilius, Quarto terra die primum se attollere tandem, uisa aperire procul, & pro placare. mitigare. Idem. Et uastas aperit syrtes. Hinc etiam aliquãdo apertum pro claro, atque sereno accipimus, quod nullis sit nubibus tectum. Idem, Scindit se nubes, & in æthera purgat apertum. ab adaperio adapertile deducitur, quod significat apertum. Ouidius, Aspicis à dextra latus hoc adapertile tauri. operio. Tego, quasi in oppositum pario, à quo operimentum dictum, quod aliquid tegit, & operto frequentatiuum, & opercula. Varro esse scribit palia, quibus operimur. Ab hoc fiunt adoperio, & cooperio eiusdem significationis. opperior uero deponens cum duplici. pp. scribitur, & significat expecto, & quasi partum differo. Plautus. Mane dum, atque hic opperire. præterea à pario, ueteres perio uerbum actiuum traxere, quod significat aperio. doceo. Vnde periti dicuntur docti experti, sicut econtrario imperiti indocti, atque inexperti. à quibus peritia, & imperitia deriuãtur. ab eo fit cõpositum, quod in usu est, experior. Virgilius, uos & cyclopea saxa Experti, reuocate animos. Modo intelligo, sentio. Terentius, Nam fuisse erga me miro ingenio expertus sum. Aliquando tento. inde inexpertum pro intentatum accipimus. Virgilius, Nequid inexpertum frustra moritura relinquat. ab experior experti dicuntur periti, & experientia usus doctrina. Idem, Apibus quanta experientia parcis. expertes uero ignari, rudesq;, & nullam rerum experientiam habentes. Item expertes dicuntur, q nõ sentiunt. Vnde expertem doloris dicimus, qui non sentit dolorem. expertem mortis, qui non moritur. expertem humanitatis, qui nihil habet humani. ueteres experitos quemadmodum imperitos dicebant. experte aduerbium accipitur pro eo, quod est docte, perite. Item experta dixerunt antiqui experta habita. quidam expers non ab experiendo deductum existimant, sed ab ex & pars, quasi sine parte, quemadmodum exspes dicitur ab ex, & spes, quasi sine spe, ut superius diximus. Item à pario reperio. Vnde Pompeius repertum dici affirmat, quasi repartum. & in lucem proditum. Est autem reperire proprie fortunæ, inuenire uero consilij. Ouidius, tu non inuenta reperta es. Sed iam usus obtinuit, ut idem sit reperio, quod inuenio. ab hoc fit repertor, hoc est inuentor. Item à pario comperio, quod similiter significat inuenio. à quo compertor. inuentor. compertum est mihi, & explanatum est mihi pro eodem accipiuntur, & similiter comperi, & explanaui, quod est uestigando inueni. ab eodem etiam (ut quidam existimant) pars dicta, quod à toto emissa sit, quasi à toto parta. quamuis alij à parum potius partem dictam existimant, quod parum sit respectu totius, ut superius ostendimus. Item Parcæ una litera mutata, quemadmodum de ijs, atque eorum deriuatiuis superius disseruimus. sunt etiam qui par à pariendo deductum putent, quod significat simile. ita enim natura comparatum est, ut partus similitudinem ferè habeat cum pariente. ab hoc fit par neutri generis, quod modo numerum duorũ significat, quasi inter se parium. unde unum par, & duo paria, siue bina paria dicimus. Suetonius, Domitianum quæstorijs muneribus, quæ olim omissa reuocauerat, ita semper interfuisse tradunt, ut populo potestatem faceret, bina paria ex suo ludo postulandi, eaq; nouissimo aulico apparatu induceret. modo æquum. conueniens. decens. Quintilianus, Si propter matrimonia uiolata urbes euersæ sunt, quid fieri adultero par est? &c.

est. & paritas, hoc est æqualitas, similitudo. & pariter, quod modo ex æquo significat. Nonius, Vt pariter dispartiantur bona patris. modo conuenienter. Titinnius. næ tu istam ædepol inedia extulisti pariter, ut dignum fuit. Aliquando similiter. Plautus. Is ex se hunc reliquit, qui hic habet filium pariter moratum, ut pater, atque auus eius fuit. parem esse idē est, quod sufficere alicui rei, siue resistendo, siue exequendo. Cicero, Tamen interpellat fletus. repugno quoad possum, sed adhuc pares non sumus. Quintilianus. Aspicio par laboribus corpus. paria facere, est, quod alibi amissum, uel quod aliunde acceptum est, alibi, uel aliunde compensare. Idem. sic paria faciemus. Tu illic eris uicarius meus, ego hic tuus. Aliquando etiam pares pro duobus accipimus. paribus equis, idest duobus Romani utebantur in prælio, ut sudante altero transirent in siccum. à par fiunt impar, & dispar. à quibus imparitas, disparitas. par impar, genus ludi est uulgo noti, cum pluribus nummis manu occultatis, petitur, par'ne, an impar eorum numerus sit. Suetonius, De Augusto scribit ad filiam. misi tibi denarios ducentos quinquaginta, quos singulis conuiuijs dederam, si uellent inter se post cœnam, uel talis, uel par impar ludere. præterea compar, quod idem significat, quod par. Liuius, comparem cladē ad Aegateis insulas Carthaginiensiū prælio nauali acceptam, qua fracti, Sicilia, ac Sardinia cessere. Rhetores compar, quod græci ἰσόκωλον, hoc est isocolon uocant, idem esse dicunt, quod duabus, aut pluribus sententijs breuibus, & inter se paribus exigitur, ut est illud, nequaquam mihi cum eo res est, qui neque finem habet cupiendi, neque modum statuit utendi. Nam & multum desyderare egentis est signum, & nihil parcere, egestatis est initium. Item illud, diuersum est, beneficium dare libenter, & iniuriam facere nolle. Nam dando beneficium, assequimur beneuolentiam, non faciendo iniuriam, duntaxat odium uitamus. præter hæc à par parilis, & imparilis deriuantur, hoc est par & impar, à quibus parilitas, & imparilitas. Item à pario paro. Nā quæ paramus, quodammodo parere, & proferre uidemur. ab hoc composita fiunt apparo, & præparo, quæ inter se ita differūt, quod præparare est antea sibi, quæ utilia sunt, aut fore creduntur parare. Cicero, Facile totius uitæ cursum uidet, ad eamq; degendam præparat res necessarias, ut pastum, ut latibula, ut alia generis eiusdem. apparare uero est ad dignitatem quandam, seu uerius pompā. ideo oratores præparare dicuntur, quibus obtinere causam possint. apparatum uero procemium reprehenditur, quod plus pompæ, atque ostentationis, quàm utilitatis habere uideatur. ponitur tamen aliquando apparatus pro præparatione, ut belli, & classis apparatus. Sed in hoc quædam pompa intelligi uidetur. præterea à paro reparo, quod est resarcio, instauro, quasi rursus paro. à quo reparatio. & reparamen, & separo quod est diuido, distraho. à quo separatio, & aliud compositum dissepparo, & quibusdā literis intercisis dissipo, quod significat disiicio, distraho. à quo dissipatio. Martialis, Hæc, quæ puluere dissipata multo, Longas porticus explicat ruinas. Item disparo, quod similiter significat separo. Varro. Conuocat omneis bonos, à malis disparat. Et comparo, quod proprie est paro. Cicero, Vt erat inter seruos copiosus conuiuium compareт. ponitur tamen aliquādo pro acquiro. Apuleius, Vt senectutis mihi uiaticum compararem. Cicero, Omnis authoritas philosophiæ consistit in beata uita comparanda. Et pro adæquo, coniungo. Plautus. Prende auriculis, compara labella cum labellis. Et pro assimilo. Terentius, Ah ne comparandus hic quidem ad illum est? Cicero, Neminem tibi profecto hominem ex hominibus aut anteposuissem unquam, aut etiam comparassem. ab hoc comparatio

deriuatur, dicimusq; recte comparo tibi illum, comparo te cum illo, & comparo te ad illum. Et pro compono. machinor. Sisenna, eos, qui hoc malum publicum clandestinis consilijs comparauerint. Et pro dispono. Terentius, an potius ita me comparem non perpeti meretricum contumelias. Et pro emo. Idem, Illum autem uelle uxorem, ut cum desponderim, des qui aurum, & uestem, atque alia, quæ opus sunt, comparet. Item pro æstimo. Accius, proin tu id, cui fiat, non qui facit compara. & pro eo, quod est do. Cicero, Ex omni gemitu, ac dolore certa merces cōparabatur. Itē à pario parilia uocitata sacra deæ Palis, hoc est telluris, quæ pro partu corporis celebrabantur XVII Calendarum Maij, qui dies natalis erat urbis Romæ. Quippe eo die Romulus augurio capto urbem aratro designauerat. Varro tamen parilia, quasi palilia à Pale uocitata existimat. Palem existimant Vestam esse, Saturni matrem. duæ enim Vestæ à ueteribus memorantur, altera Saturni mater, altera eiusdem dei filia, de qua Ouidius. Ex Ope Iunonem memorant, Cereremq; creatam, Semine Saturni, tertia Vesta fuit. confundunt tamen hæc poëtæ alteram pro altera ponentes. Quando eam terram esse dicunt, de matre Saturni intelligendum est. quando uero uirginem nominant de filia eius, quam ignem esse uoluere. Ouidius,

Nec tu aliud Vestam, quàm uiuam intellige flammam,
Nataq; de flamma corpora nulla uides.
Iure igitur uirgo est, quæ semina nulla remittit.

Huius simulachrum Romani Pessinunte allatū in æde Victoriæ, quæ est in palatio, posuere. & uirgines ei sacrarunt, quæ ignem perpetuum conseruarent. Hæ si forte stuprum commisissent, uiuæ defodiebantur. à Vesta uestales uirgines appellatæ. Vesta uero ἀπὸ τῆς ἑστίας, hoc est à foco, in quo ignis alitur. Nam cum pro terra, siue deorum matre accipitur, à uestitu denominatur, quod uarijs herbis, ac floribus uestita sit terra. & propero festino, quasi ante tempus paro, de quo, & eius deriuatiuis superius diximus. Et perpero, deprauo, quasi nimis exacte paro. Vnde ꝑperi dicuntur stulti. rudes. insulsi. praui. mendaces. Accius, describere eum miror perperos popularis. hinc etiam perperitudo fit, quod modo prauitatem, modo stultitiam significat. Idem, ductabilitate nimia uestra hoc facitis, ac perperitudine. Item perperā aduerbium, hoc est praue, stulte. Plautus, Quidni semper agit perperam. Et impero, de quo similiter cū eius deriuatiuis locuti sumus. Item à pario fit pareo uerbum, quod proprie significat uideor, quoniam partus, postquam extra uterum est, uidetur. Virgilius, Cui pecudum fibræ, cœli cui sydera parent, hoc est à quo fibræ, & sydera cernuntur. hinc appareo eiusdem significationis. Virgilius, Apparet liquido sublimis in aëre nisus. Item appareo, præstò adsum. Virgilius, Hæc Iouis ad solium, sæuiq; ad limina regis Apparent. Vnde apparitores, de quibus supra diximus, appellati, quod iussis magistratuum præstò adsint. & dispareo eius contrarium, hoc est à conspectu recedo, & compareo, coràm aliquo appareo. & transpareo per aliquod corpus lucidum uideor. pareo etiam pro obedio, atque obsequor accipitur. Virgilius, Paret amor dictis caræ genitricis.

EXILIIT. Prodijt. Exilio proprie est exeo. prodeo, quasi extra salio ab ex, & salio compositum. Salio idem est, quod saltum facio. Eius frequentatiuum est salto, quod significat tripudio, à quo saltatio, tripudium. Nam saltus est qualis ceruorum, leporumq;. à salto saltatus idem, quod saltatio, hoc est tripudium. Liuius, ac per urbem ire cum tripudijs, solenniq; saltatu iussit. Interdum salio pro saltu accipitur. Virgilius, Mollibus in pratis unctos saliere per utres. at saltus pro saltatione nunquam inuenitur, sed præter hoc, quod di-

ximus, significat etiam syluam non facile peruiam, ut supra ostendimus. Virgilius, Saltibus in uacuis pascunt, & plana secundum Flumina. à quo saltuarius dicitur, qui saltum custodit. & saltuosus, locus saltibus plenus. à salto fit aliud frequentatiuum saltito, & saltabundus, hoc est saltans, & à saltatione diminutiuum saltatiuncula. Item à salto præsulto, hoc est ante alios salto, à quo præsultor dicitur, qui in saltatione primus est, hoc est qui tripudium ducit. Valerius Maximus. cum ludis plebeis qdam paterfamilias per circum flaminium prius quàm pompa induceretur, seruum suum uerberibus mulctatum sub furca ad supplicium egisset, latino homini ex plebe Iupiter in quiete præcepit, ut consulibus diceret, sibi præsultorem ludis circensibus proximis non placuisse. huius fœmininum est præsultrix. Item à salto saltator, & saltatrix. et eius diminutiuum saltatricula. & saltuatim aduerbium, hoc est per saltus. Gellius. apud ultimas orientis terras homines sunt, qui monomeri appellantur, singulis cruribus saltuatim currentes, uiuacissimæ pernicitatis. hoc & saltim dicitur. Nam saltem nó à salto deducitur, sed quidam per defectionem dictum putant, quasi si aliter non potest, alij dicunt saltem dictum u litera abiecta. Nam à principio salutem dicebant, quod nos saltem dicimus. etenim cum alia quædam petita, & non impetrata sunt, hinc solemus, quasi extremum aliquid petituri, quod negari minime debeat, dicere hoc saltem fieri, aut dari oportere, tanquam salutem postremo petentes, quam impetrari profecto sit æquissimum. præterea à salio salix, de qua supra diximus. à qua salignum. salicetum. salictum. Item saliunca herba è terra statim exiliens, foliosa quidē, sed breuis, & quæ necti non possit, radici numerosæ cohæret herba uerius, quàm flos, densa, ac ueluti manu pressa. tantæ uero suauitatis, ut uestibus gratissime interponatur. Talis est apud græcos, quam uocant tripolion, quidam teuriō, Hesiodi carmine inclyta, & ad omnia utilis, supraq; cætera ad famam etiam dignitatis. florem mutat ter die. mane candidum habet. meridie purpureum. sole occidente cœruleum. Item salax dicitur libidine pruriens, cuius membrum facile salit, hoc est qui facile arrigit. & salaces aquæ scaturientes, quasi è terra prosilientes. Vnde & nymphæ salaces dicuntur. Ouidius, nymphæq; salaces. Salaciam deam aquæ à salo ciendo dictam existimāt, unde & pro aqua usurpant poëtæ. Pacuuius. Hinc sæuitiā salacis fugimus. salebræ loca inæqualia, aspera, quæ quasi præteriri sine saltu non possunt. Et quandoq; pro asperitate, ac inæqualitate usurpatur. Cicero, Alter enim sine ullis salebris, quasi sedatus amnis fluxit. hinc salebrosum dicimus, quod frequentes salebras habet. Item Salij uocitati sacerdotes Martis, quod in portandis ancilibus saltare eos mos esset. Liuius, Numa Salios duodecim Marti gradiuo legit, tunicæq; insigne dedit, & super tunicam æneum pectori tegmē, cœlestiaq; arma, quæ ancilia appellantur, ferre, ac per urbem ire canentes, carmina cū tripudijs, solenniq; saltatu iussit. à Salijs saliares cœnæ appellatæ, quas Salij faciebāt, amplissimo apparatu. Vnde uice prouerbij opiparæ, ac copiosæ cœnæ saliares dicuntur. Item præsul, qui Salijs præerat, hoc est pontificatum gerebat. & præsulatus, pontificatus. à salio composita fiunt assilio, quod est aggredior. transilio, quod est transgredior. exilio, quod est exeo. prodeo, & quasi saltando prorumpo. Cuius frequentatiuum est exulto, quod proprie significat supra modum exilio, atque efferor, & quasi gestibus quibusdam, & saltibus affectum animi ostendo, siue ira id fiat, siue sæuitia, seu uoluptate, aut alia quacunque animi affectione. Cicero, Est igitur quiddam turbulentum in hominibus singulis, quod uel exultat uoluptate, uel molestia frangitur. exultat inquit uoluptate, hoc est gau-

dio effertur. Idem. Quæ sanguine alitur, quæ in omni crudelitate sic exultat, ut uix hominum acerbis funeribus satietur. exultat inquit, hoc est sæuit, siue crudelitate effertur. Virgilius, exultantiaq; haurit Corda pauor pulsans. exultantia inquit, hoc est in iniuriam prona, siue iniuriandi animo elata. Lucilius, Qui in hominem innocentem sic exultas, hoc est iniuriam facis. Virgilius, exultat Amazon, hoc est inani gloria effertur, siue cum iactantia gloriatur. In quo sensu usus est etiā Cicero. Qui, siquando aberrauerit, statim spe impunitatis exultat. Idem. Et Annibalem iuueniliter exultantem patientia sua molliebat. ab hoc exultabundus, & exultatio deducuntur. Itē à salio prosilio, hoc est prorumpo. pro enim aliquādo pro amplificando, ac palàm faciendo ponitur, ut prodi. prouoca. protrahe. prosili. aliâs pro in, ut pro rostris. pro tribunali. nōnunquam pro iuxta, ut pro sententia, pro iudicio. Aliquando pro causa, ut testis inductus pro testimonio, hoc est causa perhibendi testimonij. Quandoq; pro ui priuandi, ut prohibeo. propudio, utrunq; enim abnuit. alterum potestatem, alterum pudorem. interdum pro loco, ut pecuniam ei pro prædio dedi, hoc est loco prædij. plerunq; pro ante, ut pro curia, pro ostio, hoc est, ante curiam, ante ostium, sæpe etiam pro porrò, siue in longum, ut promissà barba, promissis capillis. Item pro authoritate, ut tribuni plebis pro potestate intercesserunt, hoc est authoritate potestatis suæ. Item pro eo, quod est propter, ut pro iniuria, quam accepi, hoc est propter iniuriam, quam accepi. Vnde Cato pro scapulis, hoc est pro iniuria dixit, quoniam serui, quia natura contumeliosi sunt, scapulis uerberari solent, dum male dicunt. Quippe scapulæ sunt, quæ ueluti mollibus iugis à ceruice demittuntur. Vnde ualida, & substricta neruis ad fortitudinem brachia dependent. ἀπὸ τῆς βραχείας, hoc est à breuitate dicta. Vnde brachialia ornamenta uocantur brachiorum, à quibus insignibus toris extantes fiunt lacerti cubitorum flexura utiles, ac decentes. branchiæ uero piscium dicuntur, quibus spirant, sicut pennæ, siue pinnæ, quibus innatant. Plynius, Branchiæ non sunt balænis, nec delphinis. hæc duo genera fistulis spirant, quæ ad pulmonem pertinent, balænis à fronte. delphinis à dorso. Idem uituli marini, pennis, quibus in mari utuntur, humi quoque uice pedum serpunt. À scapula scapulares serui dicti, quia scapulis cæduntur. Item scapularis uestis, quæ tantum scapulas tegit. Veteres scapilium pro tergo usurparunt, & aliquando pro ipsa scapula, unde et spatium, quod inter scapulas est, interscapilium nominauere. Prò etiam aliquando aduerbium admirantis est. Aliquando interiectio dolentis, ut prò sancte Iupiter. Prò deûm, atq; hominum fidem. Item à salio præsilio, quod significat ante salio. Aliquando pro præsulto accipitur, quod est tripudium duco. Insilio, salio. Cuius frequentatiuum est insulto, quod modo pro insilio usurpatur. Virgilius, Insultare solo, & gressus glomerare superbos. Modo pro irrideo, & contumeliosius in aliquem aut dico aliquid, aut facio. Lucilius, Insulta miserum. Virgilius, Cernis, ut insultant Rutuli. ab hcc insultatio, & insultabundus deducuntur. & insultura, sicut à desilio desultura. Plautus, Nam ego istam insulturam, & desulturam nihil hic moror. subsilio, & subsulto, paululum salto. à quo aduerbium subsultim. Suetonius. mox nihil aliud, quàm uectabatur, et deambulabat, ita ut in extremis spatijs subsultim decurreret. Plautus. Tu subsultas, ego miser uix asto, præ formidine. desilio, descendo. cuius frequentatiuum est desulto. à quo desultor, qui in campo equum sine ephippijs, & curru agitat, qui celetes à græcis dicitur, à nostris desultorius, ut superius ostendimus. dissilio, quod proprie est loco moueor. Apuleius, Vertibulo ossa dissilierant. Aliquando tamen capitur pro crepo, fran

gor. Virg.

gor. Virg. Aeráq; dissiliunt uulgo. resilio, quod est in contrarium ago, rebello. Plynius, Quandoq; resilijt uulnus, & curare scalpello oportet. ab hoc fit resulto, qđ est resilio, reluctor, in contrarium feror. Accius, resultat echo. ueteres residiare pro sæpe resilire usurparunt. præterea à con, & salio fit consilium, quod in unam sententiam plures rationes consiliant. ab hoc fit consulo, quod si cum accusatiuo iungatur, significat consilium peto, siue inquiro. Quintilianus. Ego aureis consulens meas. si uero cum datiuo, consilium do, uel prouideo, ut consulo tibi, ne hostem lacessas. & consulo saluti meæ. consulo uitæ. consulo dignitati. aliquando consulo pro delibero capitur, & tunc non regit casum, ut consulunt senatores. ab hoc fit cōsulto, quod similiter est delibero. à quo consultatio, deliberatio. & consultor, quod modo significat eum, qui consilium capit, modo eum qui dat consilium. Apuleius, Ad te consultor missus sum, tu mihi consilium tuū exprome. Sallu. Simul ab eo petit, ut fautor, consultorq́; sibi adsit. Gel. Malum consilium cōsultori pessimum. Hinc etiam consultrix fœmininum. & consultatio in utroq; significatio. ab eodem deducitur consul, quod populo consuleret. etiam ab initio urbis Romæ reges omnem potestatem habuere, quo tempore et tribunus celerū constituebatur, qui equitibus præerat, & ueluti secundum locum à regibus obtinebat, quo in numero Brutus fuit regum eijciendorum author. exactis uero regibus, duo consules creari cœperunt, penes quos (ut ait Pompo.) summum ius uti esset, lege rogatum est, dicti ab eo, quod plurimum reip. consulerent, qui tamen, ne per omnia regiam potestatem sibi uendicarent, lege lata, institutum est, ut prouocatio ab eis ad populum esset, ne'ue possent in caput ciuis romani animaduertere iniussu populi, solo hoc eis relicto, ut coërcere possent, & in uincula publica duci iuberent. à consule consularis, qđ si cum homine iūgatur, significat eū, qui consul fuit, si cum re, quod consulis est, ut consulare officium. consularis dignitas. & proconsul, non qui pro alio consule præest prouinciæ, sed qui cum potestate consulari extra ordinem ad aliquam prouinciam administrandam mittitur, qui tamen non duodecim, sed tantum sex fasces habet, quemadmodum prætor, & præses. sic & proprætor, nō qui pro alio præturam, sed qui extraordinariam præturam gerit. ita et qui dicitur proquæstor, & siqui alij sunt huiusmodi. Item à consulo consultus, qđ modo participium est, & significat eum, à quo consilium petitum est, ut consulti de salute medici, responderunt incurabilem esse eum morbum. Modo nomen, & accipitur pro iuris prudente. Quintilianus, Scripti, & uoluntatis frequentissima inter consultos quæstio est. hic & iurisconsultus, & iureconsultus appellatur, qđ ab eo de ijs, quæ ad ius pertinent, consiliū petatur. Inconsultus uero imprudēs dicitur, inconsyderatus, & nullius consilij. Quint. O inconsultam mulieribus semper amentiam. interdum tamen inconsultus accipitur pro eo, a quo consilium non est petitum. Varro. Etenim inscio, atq; inconsulto domino, serui sæpe ex agro discedunt, interdū pro eo, qui cum consilium quæreret, non accepit, quasi pro indigno habitus. Virg. Inconsulti abeunt, sedemq́; odere Sibyllæ. ab eodem etiam fit consulto aduerbium, hoc est cum consilio, & non temere. & consultatio. conciliū uero, quod conuentum populi, seu etiam populorum diuersorum in unū locum consulendi gratia significat, non à consilio, siue à consensu (ut nonnulli scripserunt) deriuatur, sed à concalando, hoc est à conuocando, qđ omnes in unum locum conuocentur. à quo locus ipse conciliabulum appellatur. sed quia in concilijs ob multitudinē conuenientium mercatus fieri solebant, & necessaria comparari, factum est, ut conciliare, comparare, atq; emere sit. & conciliatio, pro conuentione accipiatur. Teren. Prodi male conciliate, idest magno pretio empte. Hinc etiam concilio pro eo usurpamus, quod est amorem, ac beneuolētiam comparo. Virg. tu sceptra, Iouemq́; Cōcilias. ab hoc fit reconcilio, qđ est in gratiam reduco. & reconcilior in gratiā redeo, quamuis redire in gratiam ēt cum inanimatis dicimur. Cicero. In gratiam iam cum uoluptate redeamus. à reconcilio fit reconciliatio, qđ est in gratiam reditio.

DE Ex. De enim aliquando significat περὶ, ut cum dicimus de partibus orationis περὶ τῶν μερῶν τοῦ λόγου. Aliquando ἀπὸ, hoc est ab ex, ut hoc loco de uulnere, hoc est ex uulnere. Nonnunquam deorsum, sicut sus sursum. Vnde ueteres pro contēno dicere solebant, susq; deq; fero, hoc est sursum, an deorsum res feratur, paruifacio. in compositione uero de aliquando significat κατὰ localem, ut deduco, detraho, derideo. interdum est intentiua, ut deprehendo. deamo. deprauo. deprimo. dedo. nōnunquam priuatiua, ut desperatus. demens. desum. Eiusdē uero significationis sunt E, & Ex in appositione, quando de ἀπὸ significat, sed in hoc differunt, quod E ferè usurpamus, quādo consonans sequitur, ut è domo, è rure. Ex uero, quādo sequitur uocalis, ut ex aquis, ex aëre, quod in cōpositione ēt accidit, ut educo. enarro. exigo. exuro. At de passim ponitur, siue sequatur cōsonans, siue sequatur uocalis, ut de nobis, de illis. uerum ex, sequēte etiā consonante poni interdū solet, si uocis asperitas nō prohibeat. Virg. Ex quo me diuûm pater, atq; hominum rex. Vnde notandum est, E tā in appositione, q̄ in compositione ante has literas poni. B D G L M N R, & ante V, & I quando sunt consonantes, ut ebulio. edo. egero. elimo. emineo. eneruo. eruo. eueho. eijcio. Ex uero ante reliquas, ut excudo. effero. in quo et similibus X in F commutatur euphoniæ causa. exhorreo. expello. exequor. exquiro. extendo. exaro. exigo. exonero. exuro. E præterea, & ex frequenter temporalia sunt. Virg. Ex illo celebratus honos, lætiq́; minores Seruauere diem. Sed E in compositione uel priuatiua est, ut eneruis. enodis. uel intentiua, ut enectus. enarro. uel pro extra accipitur, ut educo. elimino. ex uero, modo pro extra accipitur, ut excludo, extra claudo. exterris, extra terrā. exlex, extra legē. expes, extra spem. excors, extra cor. Modo priuatiuum, ut expedio extirpo. Modo intentiuum, ut expleo. exoro. efficio. à de fit dehinc, quod significat postea. Item dein, deinde, deinceps, de quibus supra diximus. denuo, quod significat rursus, quasi de nouo. demum, & deniq;, quæ eiusdem ferè significationis sunt. Ponuntur enim pro tandem. Virg. Tum demum optata gemini super arbore sidunt. Cice. Cum excessissent è uita, tum deniq; uiueret, sed deniq; plerūq; significat ad extremum, ut cum plura sunt enumerata, & subiungitur deniq; significando ultimum omnium. Cicero, Cum sibi non multitudinem militum, non idoneos imperatores, nō pecuniam sibi præsto esse uiderent, non deniq; ullam rem, quæ pertineat ad bellum administrandum. demum aliquādo pro solū accipitur. Idem. ea demum magna uoluptas est Crispe Sallusti, æqualem, ac parē uerbis uitam agere, Aliquādo pro omnino. Plynius, Ea demum sola auium non nisi uolatu depascitur. in hūc sensum deniq; quoq; aliquādo accipitur. Ouid. Si qua metu dempto casta est, ea deniq; casta est. Veteres pro demum demus scripserunt. Pacu. Quid demus magis commodum est, q̄ ne tuum perduas, iniuriam pati? Item à de, desuper, & deinsuper, de quibus supra scripsimus, & desursum, qđ significat desuper. cuius contrarium est deorsum. à quo dorsum dictum, qđ ea pars corporis deuexa sit deorsum. dicitur aūt dorsum, hoc est tergum non modo de hominibus, cæterisq́; animalibus, sed etiā de inanimatis, ut puta de litoribus. aquis. montibus, cæterisq́; similibus. Virg. dorsum immane mari summo. Idem. Nanq; inflicta uadis dorso dum pendet iniquo. ab ex uero extra de-

ducitur, de quo, atq; eius deriuatiuis superius late disseruimus. MATRIS. Genitricis. Mater tam eam significat, quæ filium parit, quàm eam, quæ nutrit, quod uno in loco Plautus aperte declarat, ita forma simili pueri, ut mater sua non internosse posset, quæ mammam dabat, neq; adeo mater ipsa, quæ pepererat. hoc nomen à græco deducitur quod est μήτηρ, unde μητρόπολις, hoc est Metropolis appellata, quasi mater ciuitas. à quo Metropolitani dicuntur, qui ex ea ciuitate oriũdi sunt, & Metropoliten quidam appellant eius ciuitatis pontificem. à matre matrona, & materfamilias deducuntur. Matrona proprie dicitur, quæ in matrimonium cum uiro conuenit, ut in eo maneat, ẽt si liberi non sunt adhuc suscepti. quippe appellationem habet à matris nomine non iam adepto, sed cum spe, & omine mox adipiscendo. Vnde ipsum quoque matrimonium uocatum est, quoniã ea spe uir, & uxor coniunguntur, ut illa mater fiat. materfamilias aũt uocitatur ea sola, quæ in mariti manum, ac potestatem uenit, siue in eius manũ, ac potestatem, in cuius manu, & potestate est maritus, quia iã non in matrimoniũ tantum, sed in familiã quoq; mariti, et in sui hæredis locũ uenerit. Est aũt familias casus genitiui facta inclinatione more græcorũ. ideo materfamilias, & materfamiliæ dicitur. aliqui tamen matronas dicunt esse honestas muliẽres, quibus stolas habere ius esset, matrem uero familiæ nõ ante dici, quã uir eius paterfamiliæ appelletur. nec posse hoc nomine plures in una familia appellari, sed unam tantum matremfamilias dici. Item unũ patremfamilias, eũ. s. eam'ue, qui in familia primi sunt, quiq; in ea dominium habent. siquidẽ filij eorũ filijfamilias uocitantur, ꝙ si is, ea'ue, qui familiæ præsunt, filios nõ hẽant, nihilo minus paterfamilias, et materfamilias dicuntur. nõ. n. solã ꝑsonã eius, sed & ius demonstramus. Hinc pupillũ quoq; patrẽfamilias appellamus. & cũ paterfamilias moritur, quotquot ei subiecti erãt, singulas familias incipiunt habere, singuliq; patris familiarum nomina subeunt. Idemq; euenit in eo, qui emancipatus est. nam & hic sui iuris effectus, propriam familiam habet. alij matrẽfamilias dicunt esse eam, quæ honeste, & cum dignitate uiuit. Vlpia. Matremfamilias à cæteris fœminis mores discernunt, atq; separant. proinde nihil interest nupta sit, an uidua. ingenua sit, an libertina. Nã neq; nuptiæ, neq; natales faciunt matremfamilias, sed boni mores. Idem. matremfamilias cum audis, accipe notæ authoritatis fœminam. Item à matre maternum deducitur. Vnde meternum amorem, maternã pietatem, maternum lac dicimus. Item matertera, matris soror, quasi mater altera, et matrimi, ac patrimi, siue patrimes, & matrimes, quorum matres, ac patres adhuc uiuunt. Item pater patrimus, qui cũ ipse pater sit, adhuc patrem uiuentem habet. & mater matrima, quæ et ipsa mater est, & matrem habet adhuc uiuẽtem. & matresco matris similis fio. & mater matuta aurora à mane matuta dicta, ut quibusdam placet. à qua matutinus, quamuis aliqui à mane hoc deduci potius uelint. & matrix, de quo supra diximus. & matralia matris matutæ festa. et matronalia dies matronis festus Calendis Martijs celebrari solitus, quo mariti pro conseruatione coniugij supplicare dijs solebant. & matricida, & matricidiũ, & materia cum deriuatiuis eius, de quibus late superius disseruimus. O LVCINA FEROX. Ferocem appellat propter atrocitatẽ partus, cum hæc Dea partubus præsit. ideo Lucina dicta, ut superius ostendimus. SAVCIA. Vulnerata. à secando enim saucius, quasi secius dicitur, & uulneratum significat. Vir. Qualis mugitus, fugit cum saucius aram Taurus. ab hoc fit saucio uerbum, quod est uulnero, & passiuum eius saucior. MORI. Mortem oppetere. mors est separatio animæ à corpore. Virg. Multa boum circa mactando corpora morti. mors etiã dea est, quæ mortis est potens. Statius, In scopulis mors sæua sedet. Idem.

Stygijs emissa tenebris
Mors fruitur cœlo, bellatoremq; uolando
Campum operit, nigroq; uiros inuitat hiatu,
Nil uulgare legens, sed quæ dignissima uita
Funera, præcipuos animis, annisq; cruento
Angue notat.

Hãc Cicero noctis, & Herebi filiam fuisse scribit. Aristoteles oĩum, quæ terribilia homini uidẽtur, maximum esse. hæc. n. statim, postq̃ esse incepimus, ducit nos ad non esse, & cum quotidie moriamur, tunc uulgato sermone mori dicimur, cum mori desinimus. mortem aut uiolentam, aut naturalẽ esse scripserunt. uiolentã, quæ ferro, uel igni, uel casu aliquo infertur. naturalem, qua aĩa à corpore iam effœto separatur. Vnde mortem ab emerita iam uita, hoc est acta, et absoluta dictam uolunt, & mortuos quasi emeritos appellatos, qđ à mortali hac malitia absoluti, quasi ueterani qetiorem iam statum sint adepti. mortẽ obire pro mori usurpatur, quasi ad mortem ire. Nã ueteres ob pro ad frequẽter capiebant. Vñ ob Romam legiones ductas, & ob Troiã missum exercitum legimus. & uadimoniũ obisse, quasi ad uadimonium isse. & obuiã. i. ad uiã. Nã ob alioquin uel pro circũ ponitur, ut cũ dicimus urbẽ obsideri, uel pro ꝓꝑ, ut ob superatos hostes, ob fidem datã. à mors fit morior, quod est è uita discedo, quod nõ modo tertiæ, sed etiam quartæ coniugationis reperitur. Plau. moriri sese misere mauolet, q̃ non perfectum reddat. à quo commorior, hoc est simul morior. & demorior, atq; emorior, quæ simplicis sui significationẽ retinẽt. et mortuus, qui iã mortẽ obijt. q et emortuus, et demortuus dicitur. eos, qui mortui nascũtur, Paulus scribit neq; natos, neq; procreatos uideri posse, quia nunq̃ liberi appellari potuerunt. mare mortuũ dicitur, quia nihil uiuũ gignit. lacus est Syriæ in prouincia, quæ Pentapolis uocata fuit, nihil præter bitumẽ gignẽs, nihil in eo graue submergitur. iõ Asphaltus uocatur, ꝙ oĩa in eo tuta sint, græce. n. ἀσφαλτος tutũ dicitur. & mortalis, qui morti subiectus est. à quo mortalem pro hoĩe frequentissime usurpamus. huius contrariũ est ĩmortalis, qui nõ est morti obnoxius. Vñ dij immortales dicuntur. ab ijs mortalitas, & immortalitas deriuãtur. & emortualis dies, in quo quis mortuus est, sicut natalis, in quo natus. Plau. Certũ est mihi hunc emortualẽ facere ex natali die. & moribũdus, moriens. & mortariũ instrumentũ, in quo teruntur ea, quæ soluenda sunt, ꝙ in puluerem redacta, ueluti mortua condiãtur, & mortiferũ, quod mortẽ affert, utputa mortiferũ telũ. mortiferum uulnus. mortiferũ uenenum, & morticinũ exangue, corruptum. quippe morticina caro in ulcere dicitur, quæ corrupta est, & sine sanguine, quasi iã mortua. Itẽ morticinã carnẽ aliquando dicimus animaliũ, quæ non sunt ui mactata, sed per se mortua. Plyn. Sola hæc auis in eo genere morticinã carnẽ non attingit. morticini etiã claui pedũ dicũtur, ꝙ ueluti morticina caro sit, & morbus, ꝙ corpora ad mortẽ ducat. qđ morbus, quid morbosus sit, qũo à uitio, & uitioso differat, superius declarauimus. à morbo ẽt fit morbidus, qđ est morbo infectus. & remorbesco, quod est in morbum recido. hic ẽt notandum est, ꝙ quoad uiuet, & quoad morietur, et quoad Senatus habebitur, & quoad senatus dimittetur, & quoad scribendo ꝑseuerabo, quoad amplius non scribã, et quæ similia sunt, licet duæ res, & inter se contrariæ uideantur, unum tamen significãt. Mortẽ etiã nõnulli à mordẽdo dictã existimarũt, ꝙ oĩa mordeat, hoc est rodat, atq; consumat. Mordere proprie est dẽtibus lædere. ꝑ metaphorã tamen accipitur pro detrahere, unde & mordacem equum dicimus, qui dẽte hominem lædit, & mordacẽ hominem, detractorem. Item morsus modo pro ipsa dentium

læsione

læsione accipitur, modò pro detractione, & maledicentia. hinc mordacitas in utroq; significato usurpatur. & mordaciter aduerbium, & comparatiua, superlatiuaq; eorum mordacior. mordacissimus. mordacius, mordacissime. & morsus, qui græce scomma dicitur, quoniam figuratus est. sæpè enim fraude, uel urbanitate tegitur, ut aliud sonet, aliud intelligat, & mordico uerbum, quod significat dolorem affero, perinde ac si morsu læderem. à quo mordicatio. eiusmodi dolor, et morsicatim pro mordendo. Varro. sicut pulli incedūt, & in labellis morsicatim ludunt. & mordicus eiusdem significationis. Lucil. Mordicus petere aurū è flāma expediat. Plau. Iandudū oportuit nasum adēptū mordicus. Item mordicus pro strictim et quasi morsu, et dēte. Ci. pspicuitatē, quā mordicus tenere debemus, abesse dicamus. et mordicibus pro morsibus. Plau. Asinæ me mordicibus scindāt. boues incursent cornibus. Itē. à mordeo cōposita fiunt admordeo, obmordeo eiusdē cum suo simplici significationis. præmordeo, hoc est ante mordeo, immordeo, morsum infigo. submordeo. demordeo, morsu decerpo. cōmordeo. simul mordeo. remordeo, crucio. solicito, Virgil. Quando hæc te cura remordet. Mordeo in præterito momordi facit. Veteres tamen per e, memordi pronuntiabant, sicut pro pupugi. cucurri. spopondi. poposci. pepugi. cecurri. spepondi. peposci scripsere. Plau. Vt admemordit hominem. Item à mordeo morsio. à quo morsiuncula diminutiuum, hoc est paruus morsus, qui fit osculandi gratia. Idem, nunc nostri amores. mores. consuetudines. iocus. ludus. sermo suauis. suauiatio. compressiones arte amantium comparatæ, teneris labellis molles morsiunculæ.

PLVRIBVS. Voluisset inquit, mori pluribus telis, quàm mortua sit, ut filij ex utero facilius exirent. Plus, comparatiuū est significatione tantum ab eo, quod est multum. Nam secundum uocem habet originem à græco πλεῖον, siue πλέον. utrunq; enim significat plus. Vnde à pleon pleonasmus deriuatur, quod latine cumulatio dici potest. est enim figura, quæ fit, quoties superflua adduntur. Virgilius. Vocemq; his auribus hausi. Et similiter superlatiuum eius, quod est plurimum, & à græcis dicitur πλεῖστον. Veteres pluria, & compluria dixerunt pro eo quod est plura, & complura. Vnde ab hoc fit compluries aduerbium, quod significat sæpe. Plautus. Quid metuis? DO. Metuo Hercle uero. sensi ego compluries. Cato. compluries eorum milites mercenarij inter sese, multi alteri alteros occidere, compluries multi simul ad hosteis transfugere. compluries in imperatorem impetum fecere. plura & cōplura sic differunt, quod plura possunt esse duo. complura duo esse non possunt. illud comparatiuū est. hoc uero minime, ideoq; non regit casum. Complurimus non reperitur, sed tantum plurimus. Vir. plurimum pro longo posuit. cui plurima ceruix. ueteres plissima pro plurima usurparunt. à plus pluralis, & pluratiuus numerus. dictus. & pluraliter, ac pluratiue, aduerbia. & plurifariam, de quo supra diximus. & plusculum diminutiuum, hoc est parum plus. & amplus, hoc est magnus. spatiosus, quasi omni ex parte plus. Am enim ueteres pro circùm, ut supra diximus, usurpabant. à quo fit amplior. & amplissimus. ample. amplius. amplissime. amplitudo pro magnitudine, & excellentia. amplio uerbum, quod significat augeo. Item amplifico. à quo amplificatio. & amplius aduerbium, idem quod plus. & amplustria nauium ornamēta, quod amplius forent, quàm essent necessaria. Quidam amplustria quasi aplustria à græco nominata existimant, hoc est ab α priuatiua particula, & πλοῦς, quod est nauigatio, quod hæc ad nauigationem nequaquam essent necessaria. item à plus pleriq; deducitur, quod authores aliquando usurpant pro eo, quod est plures, & maxima ex parte. Sallustius. in diuisione

orbis terræ pleriq; in parte tertia Africam posuere. Pauci tantummodo Asiam & Europam. Quin. Videas plerosq; ita percitos, idest nonnullos. Plerunq; potius in priore significato accipitur, significatq; ferè semper. Pleriq; omnes una pars orationis est. Et similiter pleraq; omnia. Significatq; idem, quod pleriq;, siue pleraq;, hoc est maxima ex parte. Teren. Quod pleriq; omnes faciunt adolescentuli. item à plus plenitas, quasi pluuitas dicta. Plenitatem enim ueteres ignobilitatem dixere. Cato. Propter tenuitatem, & plenitatem. Hemina. Quicunq; propter plenitatem agro publico eiecti sunt, & ploxinum. capsa, quod plura ibi reponantur. Plus in nominatiuo, & accusatiuo singulari neutri generis est. in obliquis uero casibus, & numero plurali trium generum. Plus etiam aduerbialiter capitur, & plus satis dicimus pro eo, qđ est maxime. et plus quàm satis. Reperitur etiam cum per compositum perplus.

VT ITER TRISTE PATERET. Vt uia, quæ nunc difficilis fuit, aptior fieret.

TRISTE. Difficile, hoc est non naturale, sed uiolentum. Tristis proprie mæstus dicitur. Virgilius. Tristis at ille tamen cantabitis Arcades inquit, deduciturq; à tero, quod est contero, consumo. Martial. Seu lentum ceroma teris, tepidumq; Trigona. Virgilius. aut qua spe libycis teris otia terris. Tristis ergo, quasi tritus dicitur. Ab hoc tristimonia, hoc est mæstitia deriuatur. Hirtius, Cæsar classem sub uesperum conscendit omnibus in exercitu inscijs, & requirentibus Imperatoris consilium, magno metu, et tristimonia solicitabantur. Sed quia tristitia in fronte hominis crudelitatis. grauitatis. iræ. minarum. studij. difficultatis indicium est, fit ut tristis aliquando pro sæuo accipiatur. Virgilius. illi mea tristia facta, Degeneremq; Neoptolemum narrare memento. Aliquando pro graui. Cice. Qui numero optimatum, & principum reliquit grauitatis suæ illum tristem, & plenum dignitatis sonum. Nonnunquam pro irato, Lucil. Timeo certe, ne mihi sit tristior. interdum pro minaci. Vir. isq; adytis hæc tristia dicta reportat. Quandoq; pro docto. Lucil. Addo eodem tristeis, ac sæueros philosophos. item pro amaro. Vir, tristisq; lupini Sustuleris fragileis calamos. Et pro difficili. Ci. Facilius ī morbos īcidūt adolescētes, grauius ægrotāt, tristius curātur. Et pro horrido. Martia. Amator ille tristiū lacernarū. Tero aūt ἀπὸ τοῦ τρίβω deducitur, qđ est cōtero. frico. Vñ tricæ dicitur, qđ proprie significat capillū gallinarū pedibus inuolutum, qđ earum pedes terat. hoc uero quoniam gressum illarum impediat, factum est, ut omnia impedimenta tricæ dicantur. Plautus, Quod argentum tu, quas tricas narras? Hinc tricones uocitati sunt morosi, & ad reddendum duri. Ab hoc etiam fit intrico, quod significat implico. & extrico, explico. A quibus intricatio, & extricatio. à quo inextricabilis, insolubilis. Virgilius. Hic labor ille domus, & inextricabilis error. item à tero termetes, uermes lignum terentes. item tergo, quod significat mundo, quia tergēdo res conteruntur. Quod ueteres etiam tergeo dixere. Plau. Ornātur. terguntur. lauātur. poliūtur. idē. Nūquā cessauimus lauari, aut fricari, aut tergeri, aut ornari. ab hoc fit compositū detergo. et tersa galea, hoc ē detersa. Varro. Tersa nitet galea. et tersus dictus serenus. itē à tero termentū apud Plautū, pro detrimētū. itē terebrū, notū instrumētū ad pforādū, qđ et terebra dicitur. A quo diminutiuū terebellū, et uerbū terebro, hoc est pforo. Cuius passiuū est terebror. itē teredo, uermis, de quo superius diximus, nisi potius à græco deducatur. itē tritus quartæ declinationis, qui & attritus dicitur. Plynius. Calli, qui fiunt ex attritu calciamentorum. item intertrigo, morbus partium attritarum. Plynius. Radix intertriginum, & alarum uitijs non dubie medetur. Attritum. & contritum. & attero. & contero. & dete-

ro. Ab attero ater dicitur, de quo, eiusq; deriuatiuis superius diximus. A' detero, deter. Cuius comparatiuum est deterior, & superlatiuũ deterrimus. item aduerbia detere. deterius. deterrime. Est autem deterum cui aliquid deest, et quasi detritum est ne bonum sit. Sic enim deterior à bono dicitur, sicut peior à malo. Virgilius. Deterior qui uisus, eum, ne prodigus obsit, Dede neci. Fit enim comparatio ad regem apium, qui nõ est malus, cum mella seruet. Dicimus itaq; deteriorem ex bonis, qui minus est bonus. Sicut peiorem ex malis, qui magis remotus est à bonitate. Et parcæ deteriæ dicuntur, hoc est atræ, maculẽtæ. Præterea à tero fit trito frequentatiuum, quod est minutim cõtero. & trituro, quod de messibus dicitur. A' quo trituratio. & triticum, quod tritum sit spicis. A' quo triticeum. & terra, q̃d teratur pedibus, ut superius ostendimus. & teres lignum, aut aliud aliquid rotundum, oblongumq́;, quod quasi terendo rotundum sit. Virgilius. incumbens tereti Damon sic cœpit oliuæ. & termes, ramus ex arbore decerptus, qui quoniam in diuisione agrorum ante, quàm metæ ponerentur, figi solebat, termino nomen dedit. Terminus enim proprie dicitur signum, quod agrum ab agro diuidit. Vnde Numam Pompilium tradunt statuisse, siquis terminum exarasset, & ipsum, & boues sacros esse. Hinc terminus sæpenumero pro fine accipitur. Cicero. Cum nullum tot calamitatibus, atq; erumnis terminum inueniremus. A' quo fit termino uerbum, quod est finio. Cuius passiuum est terminor. Ab eo Determino, quod est delibero, et quasi cogitationi terminum impono. Aliquando etiã definio, & extermino, quod est expello, & eijcio, & ueluti extra terminos mitto. Cice. Atq; hoc omne genus pestiferum, atq; impiũ ex hominum comitate exterminandum est. & Distermino, quod est diuido. dissipo. Ab ijs determinatio, & determinate aduerbium item exterminatio. et disterminatio dicuntur ea, quæ, cum plura sint, unũ, atq; eundem terminum habẽt. Veteres non terminum, sed termonem dicebant. Terminalis lapis dicitur terminus ipse lapideus. Item Terminum deũ colebant ueteres, in cuius tutela fineis agrorũ esse existimabant, et quo in loco colebatur hic deus, ibi super eum foramen patebat in tecto, quod nefas esse arbitrarentur terminum intra tectum cõsistere. Terminalia Varro ideo appellata essẽ existimat, quod ijs dies anni extremus erat constitutus. ego potius à Termino deo sumpsisse nomen existimo. item à tero terra, de qua, eiusq; deriuatiuis superius locuti sumus. & terebra, siue terebrum, fabrile instrumentum ad perforandã materiam, à Dædalo primum inuentum. Cuius diminutiuum est terebellũ. A' quo fit terebro uerbum, quod est perforo. Vnde exterebro, q̃d significat extorqueo, scrutor, perqro. Varro. Atq; omneis adeo pquirit, atq; exterebrat arteis. et trua, uas de quo alibi diximus, quod nimio usu teratur. Cuius diminutiuũ est trulla. A' quo trulleus adiectiuum. Quidã tamen truam à transuolãdo dictam putant, quod trãsuolet ex ea aqua. Vnde & truo auis dicta est, ob colli magnitudinem, quod per id aqua transuolet. Auis est cygno similis, nisi faucibus haberet alterius uteri genus. huc omnia inexplebile animal congerit, tantaq́; eius capacitas est, ut ipsi uiderimus ingentis staturæ hominẽ ocreatum pedem usq; ad genu in fauceis immittentem, eximentemq́; sine læsione, postquam omnia ingurgitauit perfectam iam rapinam sensim in os reddens, in alteram inferiorem aluum ruminantis modo defert. Cæcil. irridens magnitudinem nasi, prò dij immortales unde processit truo. Hic alio nomine onocrotalus dicitur, quod collum aqua mergens, spiransq́; ueluti ruditum Asini edat, ὄνος græce asinus dicitur. κροταλισμὸς plausus, crepitus. & trudo, quasi tero manibus. A' quo extrudo. Proprie enim trudere, atque extrudere est manibus uiolen-

tia quadam expellere. Cicero. Fac eum quamprimum extrudas. Virgilius tamen trudere posuit pro eo, quod est urgente ui naturæ expellere. Truditur è sicco radix oleagina ligno. Hinc trusatiles molæ manuariæ dicuntur, quod pellantur manibus. his ex necessitate quondam locasse se Plautus numoratur. & trutina foramen, in quo est examen, hoc est lingua bilancis, q̃d in ea examen digito trudatur. Ab hac fit trutino uerbum hoc est examino. pensiculo. Vnde trutinata sententia dicitur pensiculata, discussa. & trutina aliquando pro iudicio accipitur. Cicero. Ea probando, quæ non artificis statera, sed populari quadam trutina examinantur. Quidam etiam à tero trunco deductum putant, quod est amputo, recido. A' quo truncator, truncatrix, truncatio. item truncus pars arboris, quæ ramis truncatis superstat. Truncus etiam adiectiuum pro truncatus inuenitur. Ouidius. Trunca manu. Hinc fit compositum obtrũco, quod proprie significat capite cædo. Ponitur tamen aliquando pro occido, quocunq; modo id fiat. Virgilius. Polidorum obtruncat, & auro Vi potitur. item detrunco, decido. Sunt etiam qui à tero Tetrices deduci putent, quo nomine Cato aquam significauit, qua horti irrigantur. item à tero tribula genus uehiculi, quo teruntur frumenta. Virg. Tribulaq́;, traheæq́;, & iniquo pondere rastri. & trapetum, mola olearia. idem. Venit hyems, teritur sicyonia bacca trapetis. Quidam tamen trapetum græcum esse existimant, sicut trapezam, sic enim græci mensam uocant. Vnde trapezitæ nunsarij dicuntur. PATERET. Apertum esset. Patere. n. est apertum esse. Plau. ingredere tu, fores iandiu patent. unde patens, & patulũ deducuntur, quæ inter se hoc modo differunt, quod patens dicitur id, q̃d ad tempus patet, cum frequẽter claudatur, ut os, oculus, et alia huiusmodi. Plyn. Vt multi sæpe patentibus oculis uisi sunt dormire. Patulum uero, q̃d semper patet, ut aures, arbor, & similia. Vir. Tityre tu patulæ recubãs sub tegmine fagi. Hic Plautus patulum bouẽ appellat, cuius cornua diuersa sunt, ac late patent. item patibulum, quando seram significat, qua ostia occluduntur, q̃d hac remota, ualuæ pateant. Titinnius. Si quisquã hodie, præter hanc, posticum nostrum pepulerit, patibulo hoc ei caput defringam. Nã quando patibulum pro cruce accipitur, à patior deriuatur (ut qdã putant). Sallu. in queis notissimus qsq; aut malo depẽdẽs uerberabatur, aut mutilato corpore iprobi, patibulo eminẽs affigebatur. itẽ patera poculi genus latũ, ac patens, quo nunc quoq; passim utuntur. item Patina uasis genus, quo dapes elixæ, & iurulẽtæ in mensam feruntur. Terẽ. Iãdudum animus est in patinis. Huius diminutiuũ est patella scutellæ similis, nisi esset maior. A' patina patinarium dictum. Plaut. is habet succum, is suauitatem, eum quouis pacto condias, uel patinarium, uel assum, uerses quo pacto lubet. item palma, de qua paulo inferius dicemus. Item à pateo patesco, quod est aperior. patens fio. interdum etiam pro pateo accipitur. Plynius. Quinq; ostijs patescit in mare. Sallustius. Hinc late patescentibus campis, exercitum tutò emittit. item patefacio, & patefio, de quibus supra diximus. & propatulum, quasi porrò patulum dictum est, significatq́; late patens, atq; apertũ. et patulico uerbũ, aperior, patulus fio. Ply. Petilius flos autũnalis circa uepreis nascitur. colorem habet rosæ syluestris, folia parua, qna. paruo calice, ac uersicolori luteum semen includente. Luteus & bellio color patulicantibus qnquagenis quinis barbulis coronatur. Similitudine nominis adducimur, ut bolellium dicamus genus gummi esse odoratum, quod arbor in Batriana regione producit. Arbor ipsa nigra est, magnitudine oleæ, folio roboris, fructu caprifici. Alij brocon appellant. Alij malachran. Alij maldacon. Gummi autem nigrum, et in offas conuolutum. Hadrobalum, in sacris uino per

funditur, ut odoratius. Nascitur & in Media. hoc quidā peracticum uocant. item expato uerbum, quod est do me in locum patentem. Pacuuius. expatant se omnes, publicéq; ostendunt. Quidam tamen à spatio hoc uerbum deriuari uolunt. & ex patere esse in spatium se conferre. Sed & spatium à patendo deducitur, nihil enim aliud est spatium, quàm locus, siue tempus patens, hoc est interuallum uel loci, uel temporis. unde spatiari errare est. & spatiatorem Cato pro erratore posuit. A spatio fit exspatior. à quo exspatiator. & spatiatim aduerbium, hoc est errabunde. Quidam spargere quoque à spatio fieri putant, quasi per spatium agere. Proprie enim spargere est, passim aliquid iactare. Virgilius. Spargite humum folijs, hoc est spargite folia per humum. Per translationem tamen aliquando spargere ponitur pro infundere idem. Spargens humida mella. soporiferumq; papauer. Aliquando pro madefacere. unde aspergere dicimus. Solebant enim ueteres, ut nos quoq; facimus, aqua corpus purgationis causa madefacere dijs inferis sacrificaturi. Nā in sacrificijs superorum, uino, aut flumine, aut fonte corpora abluebant. Idem. donec me flumine uiuo Abluero. Ab aspergo fit aspergimen, & aspergo aspergnis. idem. spumant aspergine cautes. interdum etiam spargere sumitur pro implere. idem. Et iam uere nouo spargebat lumine terras. Ab hoc fit aliud compositum exspergo. unde exspersum, madefactum dicimus. idem. sanieq; exspersa natarent Limina. & inspergo. à quo inspergimen. & respergo. dispergo. conspergo. à quibus respergimen. dispergimen. conspergimē. item sparus, rusticum telum in modum pedis recuruum, q̄d passim pugnando spargeretur. Nam græci σπάρον dicētes, id nomen à nobis sumpsere. Sallustius. Sed ex omni copia circiter quarta pars erat militaribus armis instructa. cæteri, ut quosq; casus armauerat, sparos, aut lãceas, alij præacutos sudes portabant. Nos tamen spargere à græco potius deduci existimamus, hoc est ἀπὸ τοῦ σπείρω, quod est semino. unde σπέρμα semen dicitur. Nā spargere, quasi disseminare est. Quidam etiam iuniores aspergillum usurpant, nouum quidem, sed non inelegans uocabulum. significat autem instrumentum, quo nos sacris aquis solemus aspergere. QVIS NEGAT ESSE SATVM. Non est mirum inquit, Bacchum natum esse ex funere matris, quandoquidem nos feram eo modo natam esse conspeximus. Iupiter, cum Semelen amaret Cadmi filiam, rem cum ea habuit, ex quo concubitu cum facta esset prægnans, Iuno ea re grauiter permota, ulcisci pellicem statuit. induta itaq; speciem Beroes Epidauriæ, quæ Semeles nutrix fuerat, & anili, ac tremulo gressu Semelen adiens, fingit, dubitare sese, ne is, ex quo prægnans erat facta, sit Iupiter, siquidem multi alias sub nomine deorum, uirgines deceperant. propterea hortari eam, ut etiam si certo sciret Iouem hunc esse, peteret tamen ab eo, ut sumptis insignibus suis, talis, tantusq; secū concumberet, qualis, quantusq; coire cum Iunone consueuerat. Notat illa uetulæ (quam nutricem suam putabat) uerba, & consilium eius primo quoque tempore exequi cogitat. Cum igitur ad eam non longo post Iupiter esset reuersus, inter primas blandientis illecebras, munus ab eo Semele poscit nullo addito nomine, eligere eam Iupiter quicquid uelit iubet. iuratq; per stygiam paludem, quicquid poposcerit præsto mox futurum. Hæc itaq; Iouem rogat, ut talem se sibi exhibeat, qualis solet cum Iunone cōcumbere, ingemuit Iupiter, & os loquentis conatus est comprimere, sed iam ea uerba ex ore exierant, nec illi non postulasse, nec ei non iurasse fas erat. Quamobrem sumpto fulmine, Cadmeiā domum ingressus, infausto munere illusam à Iunone amantem interemit. infantem uero, cui postea nomen fuit Baccho, ex utero ma-

tris exectum, femori suo imposuit, & tandiu fouit, quoad maternos annos impleret, tum materteræ primo, postea nymphis nutriendum tradidit. NEGAT ESSE. Dicit nō esse. Nego enim ex non, & ago, quod significat dico, compositum est, ut superius ostendimus. BACCHVM Iouis filium, & Semeles, quem uini inuentorem fuisse commemorant, nutritum primo ab Ino matertera, deinde à Nymphis. Item à Syleno, qui cum à rusticis aliquando captus fuisset, à Mida Baccho restitutus est. Currū ei attribuūt, quem tigres, & lynces ducunt. comitaturq; bacchantium multitudo edera coronatorum. Statius.

Promouet effrenæ dextra, læuaq; sequuntur
Lynces, et uda mero lambunt retinacula tigres.
Post exultantes spolia armentalia portant,
Seminecesq; lupos, scissasq; Mimallones ursas,
Nec comitatus iners, illic sunt ira, furorq;,
Et metus, & uirtus, & nunquam sobrius ardor.

Dictus est à ueteribus uitisator, à serenda uite. Accius. O Dionyse pater optime Vitisator Semele genitus Euhya. edera ei sacra est, propter quod et poëtæ ea coronantur. Quod Parnassus mons in huius dei tutela est, et tabernæ uinariæ hoc maxime insigni utuntur. Baculum ab eo inuentum, & à nomine eius ita appellatum prodidere, quo uino graues sustētarentur. Eius diminutiuum est bacillum. A quo imbecillis siue imbecillus, debilis, quasi baculo indigens. Vnde imbecillitas debilitas. & imbecilliter aduerbium debiliter. Cic. ut enim bacillū aliud est inflexum, & incuruatum, aliud ita natum. Nec baculus solum masculino genere dicitur, sed etiam baculum neutro. Oui. Baculumq; tenens agreste sinistra. Aristoteles Apollinem, & Bacchum unum, eundemq; deum esse affirmat. Propterea in Thracia aditum fuisse Libero cōsecratū, ex quo oracula redderentur. et Lacedæmonios, cum sacra Apollini celebrant, edera coronari, et Bœotios Parnassum montem Apollini sacrum esse memorantes, simul tamen in eodem & oraculum delphicum, & speluncas bacchicas uni deo consecratas colere, et ob id Apollini simul ac Libero patri in eodem monte rem diuinā celebrari. Et sanè constat, in mōte Parnasso bacchanalia alternis annis agi solita, ubi & satyrorum frequēs coetus cernebatur, & plerunq; uoces audiebantur, simulq; cymbalorum crepitus ad aures hominum perueniebant. Et ne quis existimet diuersis Dijs hūc montem dicatū esse, Euripides Apollinem, ac Liberum unum, eundemq; deum esse demonstrat. Δέσποτα φιλόδαφνε βάκχε παιὰν ἄπολλον εὔλυρε. idem facit Aeschylus ὦ κισσεὺς ἄπολλον ὦ βάκχε ὦ μάντις. Hinc Romani arcanam hanc sacrorum obseruationem custodiebant, ut sol, cum in superno, hoc est diurno hemisphærio esset, Apollo uocaretur, cum in inferno hoc est nocturno, Dionysius diceretur, hoc est Liber pater. Præterea simulachrum eius partim puerili ætate, partim iuuenili fingebant. item barbata specie, seniliq;, quæ ætatum diuersitas ad solē procuhdubio refertur, ut paruulus uideatur hyemali solstitio, cum dies breuissimi sunt. Adolescens uernali æquinoctio, cum iam dies sunt longiores. plenissima barbæ effigie solstitio æstiuo, quãdo sunt longissimi. Senex postquam sol retrocedere, ac paulatim uires amittere incipit. Thraces præterea Liberum summa religione uenerantes, ædem ei dicatam habebant, specie rotunda, cuius medium tectum patebat. Rotunditas ædis solis certe speciem demonstrabat. Summo autem tecto lumen admittebatur, ut appareret solē cuncta uertice suo, radiorum immissione lustrare. Orpheus quoque Liberum patrem Phaneta appellat ἀπὸ τοῦ φωτὸς καὶ φανεροῦ, hoc est à lumine, atq; illuminatione, quia sol cunctis uisitur, cuncta conspiciens. item Diony-

sum. ἀπὸ τοῦ δύνασθαι καὶ περιφέρεσθαι .i. quod circunferatur in ambitum. Alij Dionysiū ἀπὸ τοῦ διανύσαι dictum existimant, quod est perficere, quia quotidiano impetu ab oriente ad occasum diem, noctemq; faciendo, cœli conficit cursum. Physici uero Dionysium uocatum affirmant, quasi Διὸς νοῦν, hoc est Iouis mentem, quia solem mundi mentem esse dixerūt. Mundus autem uocatur cœlum, quod appellant Iouem. unde Aratus de cœlo uerba facturus, incipit. ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα. Solem postremo manifeste liberum esse ostendit Orpheus. ἥλιος ὃν Διόνυσον ἐπίκλησιν καλέουσι. Liber autem latina lingua nominatur, quia sol uagus igneas habenas immittit, ac terræ propius iungit. Nec me latet esse, qui affirment, Liberum ideo dici, quia uinum liberiorem hominem faciat, & curis solutum. Et eodem modo Dionysium ἀπὸ τοῦ διαλύω appellatum, quod est soluo. Vel ἀπὸ τοῦ νύττειν τὸν Δία, hoc est à pungendo Iouem, quoniam eius femori sutus eum pupugerit. idem dictus est Lyæus ἀπὸ τοῦ λύειν, quod est soluere. Bacchus. Bassareus. Bactes. Babactes ἀπὸ τοῦ βάζω, quod est clamo. uocifero, ob bacchantium tumultuarium clamorem, & quia madidi uino huiusmodi uoces emittere consueuerunt. quamuis Bassareum aliqui nominatum uelint à genere uestis Baccharum. unde et bacchæ ipsæ bassarides dictæ à bassara ueste, quæ usque ad pedes demissa est, dicta à Bassara loco Lydiæ, in quo fit. tali enim numina uti uolunt. Virgilius. pedes uestis defluxit ad imos, Et uera incessu patuit dea. Similiter Iacchus ἀπὸ τοῦ ἰάχω, uocifero. Iobacchus ἀπὸ τῆς ἰᾶς, hoc est à uoce, βάζω. & Bromius ἀπὸ τοῦ βρόμου, quod est strepitus. sonus. Alysius ἀπὸ τοῦ λύω soluo. Eraphiotes ἀπὸ τοῦ ἔριν ὑφαίνειν, hoc est ab inducenda contentione, quoniam uinum iram, atq; certamen inducit. Vel ἀπὸ τοῦ ἐρράφθαι, hoc est à suendo, quoniam femori Iouis insutus fuit. Dithyrambus ἀπὸ τοῦ δὶς εἰς θύραν ἀναβαίνειν, hoc est à bis inducendo ad ianuam, quoniam uinū ad ianuam corporis, hoc est ad os frequenter secreta perducit, uel quia duobus ostijs in lucem perductus est, Semeles s. ac Iouis. Nysseus ἀπὸ τοῦ νύσσω pungo. uel à Nysa urbe Aegypti, felici Arabiæ propinqua, in qua Bacchus fertur uinum principio inuenisse. ideoq; in ea religiosissime colitur. Vel à Nysa pago Heliconis, ubi simili modo colitur Bacchus. Nysea autem Megarensium emporium fuit duodeuiginti stadijs distans ab urbe, quod & Minoa uocatur. item Nysea clarissima urbs in India à Libero patre condita sub radicibus montis, quē incolæ Merum appellant. Aegyptij uero (ut Diodorus refert) Osirim illius conditorem fuisse affirmant in memoriā illius, quæ in Aegypto Nysa uocabatur, Nisus uiri proprium nomen est. Virgilius. Nisus, & Euryalus, sicut Nisa proprium mulieris. Idem. Mopso Nisa datur. Fuit etiam urbs Hellados eodem nomine. Nyseus locus est in Media, in quo pulcherrimi equi nascuntur. Nysæe nomen est Nymphæ. Idē. Nysæe, Spioq;, Thaliaq;, Cymodoceq;. Nisyrus parua insula est, nō lōge à Co altera insula, in qua optima uina nascuntur. Thyoneus ἀπὸ τοῦ θύειν, quod apud ueteres græcos significat grassari. impetum facere, quod propriè est temulentorum. Mænalius ἀπὸ τοῦ μαίνεσθαι, quod est furere, insanire, siue à Mænalo Arcadiæ monte, in quo ei sacra annua celebrabantur. Euan, à uoce bacchantium, siue quia Phryges εὐάν Bacchum nominant. Bryseus ἀπὸ τοῦ βρύειν quod est inundare. madefacere. uel à Brysea urbe Laconiæ, in qua præcipue colebatur. Euchion ἀπὸ τῆς εὐχῆς, hoc est à uoto, quod ei uota & preces exhiberentur. Et Euhyus, hoc est bonus filius, εὖ enim græci bene, υἱὸν filium dicunt, quod cum Dij bellum cum gigantibus gererent, primus Bacchus in leonem conuersus occidit gigantem. propter quod eum Iupiter blande affatus est Euhije dicens. hoc est bone fili. Oreus à montibus, in quibus ei fieri sacrificia solebant. ignigena, quod igneum calorem inducat, hominemq; inflammet. Nyctylius, quod membra noctu resoluat. νὺξ enim nox est, λύω soluo, uel quod eius sacra nocturno tempore celebrarentur. Lycæus à Lycæo Arcadiæ monte, in quo non modo Lycæi Iouis delubrum erat, sed etiam Liberi patris, & Bicornis Fauni. A quo lycæa sacra, quæ à nostris lupercalia dicuntur. Nam λύκος lupum significat. Ouid. Quid uetat arcadico dictos à monte Lupercos, Faunus in Arcadia templa Lycæus habet. Lupercalia (ut Plutar. refert) ad expiandos manes instituta erant. Fiebant enim nefastis diebus, mensis Februarij, quem Piacularem interpretantur. Ouid. Februa Romani dixere piacula patres. Hoc sacrum ab Arcadibus in Latium translatum fuit. Liui. Ferūt Euandrum solēne ab Arcadia instituisse, ut nudi iuuenes currerent. Bimater, quod duas matres habuerit, Semelen, Iouemq;. Lenæus ἀπὸ τοῦ ληνοῦ, quod lacum significat, hoc est uas, in quo uuæ exprimuntur. A quo ληνοβάτης hoc est Lenobates uuarum calcator dicitur. Neq; enim nobis placet, quod scripsit Donatus, Lenæum à lenienda mente appellatum. Eleus pater, quasi pius pater, quod libertatem hominibus præstet. Græci ἔλεον misericordem uocant. Ouid.

Thura dabant, Bacchumq; uocant, Bromiumq;, Lyæumq;,
Ignigenamq;, Satumq; iterum, solumq; Bimatrem.
Additus his Nyseusq;, indetonsusq; Thyoneus,
Et cum Lenæo genialis consitor uuæ.
Nyctyliusq;, Eleusq; parens, & Iacchus, & Euan,
Et quæ præterea per graias plurima gentes
Nomina Liber habes.

A Bacchus Bacchicus deducitur. & Bacchanalia, de quibus diximus. & Bacchari, quod proprie significat bacchanalia celebrare. Per metaphoram tamen capitur pro furere. Nam ueteres à bacchātibus, quicquid uehementius agitaretur, bacchari dicebant. Virgilius. totamq; incensa per urbem Bacchatur. cum etiam loca ipsa, in quibus esset bacchatum, bacchata uocabant, idem. et uirginibus bacchata lacænis Thrigeta. Et bacchius, pes, quo in carminibus sacrorum Bacchi præcipue utebātur, constans ex prima breui, & duabus sequentibus longis. & Bacchiadæ populi, qui ex Corintho exules effecti, in Siciliam deuenerunt. Ouid. Bacchiadæ bimari gens orta Corintho. & Bacchæ mulieres, quæ Baccho sacrificia faciebant. Mimallonides etiam dictæ. et mimallones à monte minoris Asiæ, qui Mimas uocatur, ubi sacra fieri Baccho consueuerunt. idem. Ecce Mimallonides sparsis in terga capillis. Sapho. Nunc feror, ut Bacchi furijs mimallones actæ. Bacca uero non deducitur à Baccho, sed primogenium est, significat minutiores arborum fructus, ut sunt lauri, & oliuæ. a quorū similitudine gemmæ quoq;, & lapilli baccæ uocantur. à quo baccatum dicimus gemmis ornatum. Virgilius. Colloq; monile baccatum. Baccar uero herba est radicis odoratæ, quam nonnulli nardum rusticum falsò appellant. Odor est ei Cinnamomi, ex qua unguenta solita fieri testatur Aristophanes. Putabatur contra fascinationes utilis. Virgilius. baccare frontem Cingite, ne uati noceat mala lingua futuro. SATVM. Natum. serere proprie admouere est. Vnde asserere manum ueteres dicebant comprehendere, cum eam prehendebant in libertatem. Hinc asserere etiam protueri, ac liberare accipitur. Plyn. Cōmendabat memoriam suam, orabatq;. ut se ab iniuria obliuionis assereret. Et assertor, defensor. liberator. Martia. Assertor uenias, satisq; præstes. Quemadmodum e contrario desertor, qui patriam indefensam relinquit, & quasi proditor est. Asserere

etiam pro affirmare capitur. quasi dicto hærere. à quo assertio, affirmatio. Eadem ratione & conserere manum cum hosti bus dicimus, quasi manum manu admouere. Conserere etiam nunc pro miscere capitur. Virgilius. Multaq; per cæcam congressi prælia noctem Conserimus. Nunc pro inserere. idem. iu uat hismara Baccho Cōserere. Hinc etiam seræ uocantur, qui bus hostia clauduntur quod foribus admotæ opponuntur defixæ postibus. & asseres, quod admoueantur, hæreantq; parie tibus. & à sera aliud uerbum sero, quod est claudo, à quo resero. aperio. Claudianus. reserataq; claustra Intrat. & dissero, enarro. declaro. à quo disserto frequentatiuum. Gellius. Cum de antiquitate quorundam uerborum dissertaremus. Et dissertabundus. Idem. eumq; in corona astantium dissertabun dum inuenimus. & dissertatio, enarratio. & edissero. Pacu. Edissere fabulam hanc. à quo disertus, qui bene disserit, eleganterq; enarrat. Cicero disertum ab eloquente sic separat. Eum statuebam disertum, qui posset satis acute, atque dilucide apud mediocres homines ex communi quadam opinione dicere. Elo quentem uero, qui mirabilius, atq; magnificentius augere posset, atque ornare, quæ uellet, omnesq; omnium rerum, quæ ad dicendum pertinerent, fontes animo, atque memoria contineret. Et diserte aduerbium facunde, quod & disertim ueteres dixere. & desero, quod est derelinquo, quasi non amplius hæ reo. Terentius. Si deseris nos tu, perimus. Hinc desertum locum appellamus inhabitatum, quasi ab hominibus derelictū, quod græci eremum nominant. à quo eremitæ uocantur, qui se in solitudinem contulerunt, & eremos hoc est deserta incolunt. item eromodocium desertio causæ, absentia, siue negligentia partium facta. Contrahitur autem eromodocium triennij, aut alterius iusti temporis lapsu. Pomponius. item in eromodo cijs pupillo subuenitur. Constat autem omnis ætatis hominibus instaurationem eromodocij præstari, si se doceant ex iusta cau sa abfuisse, quæ quoniam inculta sunt, desertum aliquando pro aspero, atq; in inculto accipimus. Virgili. Rupe sub aduersa de serti ad Strymonis undam. Ab hoc fit deserto frequētatiuum. Accius. Cum me solum uterq; parens desertassent. Quidam de sero, & prodo, & deficio ita distinguunt, ut dicant, deserere pa trονum. prodere patrē. deficere socium. Sed hæc apud authores confunduntur. Et obsero, quod modo pro sero accipitur, mo do pro sacro. Veteres frequētissime obsatum pro sacratum usur pauere. Et exero, quod est extraho, quasi dimoueo. Statius. fulgentemq; exerit ensem. item quia terræ admouentur, serere et pro inserere usurpamus. Vnde seri arbores, uites, fruges dicimus. Transferturq; etiam ad animalia. & serere pro generare accipitur. Satumq; pro genito. A` sero fit semen, quasi seri mē. quod etiam de uirgultis, & malleolis, & surculis dicitur. Virgilius. Seminibus positis superest deducere terram Sæpius. & satio, actus ipse serendi. & sementis ipsa satio. Liui. Vt cā pani sementem facere possent. A` quo sementinæ feriæ ideo institutæ, ut sementem maiorem facere possent. & semino notæ si gnificationis. à quo dissemino, quod est spargo. diuulgo. & seminarium, hoc est plantarium. Columella. Seminaria uitium facienda. Et seminatio, satio. Semen etiam frumenti genus est, quod Zeā appellant, simile farri. Ex ea alica fit præclara res. Propter quam Home. terram Zedoron uocat, hoc est Zean donantem. καὶ θνητοῖσι βροτοῖσιν ἐπὶ ζείδωρον ἄρουραν. Neq; enim exponendum est Zedoron aruran (ut nonnulli faciunt) terram uitam donantem, quod ζῆν uiuere est, quia s terra uitæ alimenta subministret, sed donantem ζεὰν, hoc est Zeam, rem scilicet dignam, ex qua terra sibi huiusmodi cognomen assumpserit. Ex Zea pulchrius, quàm ex tritico fit granum. Optima quondam in campania erat, Veronensiq; & Pi sano agro. Nunc usus eius in Italia defecit. Dioscorides Zeæ duplex esse genus scribit. Alteram simplicem dici, alteram bicoccam à gemino coniugato grano ita appellatam. Et surus, hoc est palus. cuius diminutiuum est surculus. Nam surculus proprie est, qui inseritur. germen, quod in surculis nascitur. A` surus fit crebrisurus, quod significat uallum crebris suris, hoc est palis munitum. Et seges, quod proprie significat fruges eorū seminum, ex quibus conficitur panis, non dum demessa. Ponitur tamen aliquando pro humo, ad accipiēda semina subacta, utpote, continēs pro contento. Virgilius. illa seges demum uotis respondet auari Agricolæ, bis quæ solē, bis frigora sentit. A` sero quando pro semino, siue planto accipitur, fit insero, quod modo pro planto accipitur. Idem. Insere nunc Melibœe piros, pone ordine uites. Aliquando pro insitionem facio. Est enim in sitio cum scisso trunco surculus fœcundæ arboris in sterili in seritur, uel cum oculi unius arboris adhibentur. hoc secundum genus quidam inoculationem uocant. inserere etiā generaliter pro interponere, atq; immittere usurpatur. Quemadmodum interserere frequenter accipitur pro immiscere, & in medio po nere. item sero aliquando pro connecto, & ordino ponitur, quo niā ea, quæ ordinantur, adnectuntur inuicem, atq; cohærent. Hinc serta coronæ dicuntur, non à satis (ut Plynius existimauit) sed à sertis, hoc est digestis inuicem floribus, frondibusq;, ex quibus ab initio fieri coronæ solebant. Hinc etiam series di cta, quæ ab ordine sic differt, qd ordo est digestio, qua quidque in suo loco collocamus, ueluti in acie, ubi pedites, ubi alæ equitum, ubi signa ex utilitate distribuuntur. Et in argumentatione, ubi ponēda sunt firmissima argumenta, ubi mediocria. Vn in ciuitatibus ordo consularis. Prætorius equester, & alij, adeo, ut ordo pro ipsis quoq; hominibus illius conditionis accipiatur. Cicero. Qui apud omnes ordines esset gratiosus, idest apud omnium ordinum homines. Series autem est quædā continuata progressio, ut in serie orationis, idest in continuato contextu. Quintilianus. Quod nō nisi in contextu orationis, serieq; contingit. Et serium, quod significat cum assertione. & non per iocum. Accius. Vos nugas assertis, nos seria loquimur. à quo fit serio aduerbium. Plautus. Nunc quidem præter nos nemo est, dic mihi uerum serio. Propter quod quidam serio, quasi sine risu dictum existimarunt. & serilla nauigia. & sericula tæ uestes, de quibus supra diximus, quæ lino, ac sparto condensantur, à conserendo. & contexendo dictæ. & sermo à com positis, & simul contextis uerbis. Sermo enim loquela est. à quo sermocinor loquor. & sermocinatio, allocutio. Seria fœminino genere uasis genus est oblongum. Persius. O' si sub rastro crepet argenti mihi seria dextro Hercule. Terētius. Re leui omnia dolia, omnes serias. Huius diminutiuum est serio la. item à sero fit seruo, quod aliquando idem est, quod assero, libero. Virgilius. Seruatum ex undis strophadum me littοra primum Accipiunt. Modo custodio, tueor. idem. Dij patrij seruate domum, seruate nepotem. quandoq; diligenter, ac superstitiose obseruo. Plautus. Tuus seruus seruet, uenerin'e eas det, an uiro. Plerunq; inhabito. possideo. Virgilius. Centum quæ syluas, centum quæ flumina seruant. Aliquando teneo. idem. curuam seruans sub imagine falcem. A` seruo serua tor deducitur. cuius fœmininum est seruatrix. & seruus, quod in bello serui non necabantur, sed uiui seruabantur. Est autem seruus, qui dominio alieno contra naturam iuris constitutione subijcitur. Eius diminutiuū est seruulus. Ab hoc fit serui lis adiectiuum. à quo aduerbium seruiliter, & seruitus, quæ est constitutio iuris gentium, qua quis dominio alieno contra naturam subijcitur. Et seruitiū, qd in singulari est ipsa seruitus. Te ren. Ego Pamphile hoc tibi pro seruitio debeo conari manibus,

& pedibus. nocteis'q;, & dies capitis periculum adire, dum prosim tibi. in plurali uero quandoq; ipsi serui. Sallustius. interea seruitia repudiabat, quorum in initio magnæ copiæ ad eum concurrebant. Et seruio uerbū, quod est in seruitute sum. A quo composita fiunt deseruio, atq; inseruio, qđ est obsequor, & quasi officium seruientis alicui præsto. Conserui dicuntur, qui in seruitute pariter sunt. Seruorum dies festus Romæ erat Idibus Augusti, qa eo die Tullius rex ancillæ filius natus est. A seruus etiam Seruius, & Seruilius cognomina. & Seruilius locus Romæ à conditore ita uocatus. item à seruo uerbo fit asseruo, quod est custodio. à quo asseruatio. & obseruo, quod modo similiter est custodio aliquid oculis, animo'q; in modum speculatoris. Plautus. Obserua interim, nequid temere agat. Hinc fit obseruatio, quasi adnotatio quædam, & animaduersio. Modo ueneror, & cum cultu quodam, atq; admiratione suspicio. Vnde fit obseruantia, hoc est exhibitio uenerationis, & præseruo, ac reseruo notæ significationis. à quibus præseruatio. & reseruatio. & conseruo. à quo conseruator, & conseruatrix, et conseruatio. Sunt etiam qui serenum à serendo, hoc est seminando deductum putent, quod significat trāquillum, sine nubibus, sine imbre, quod id maxime tempus sationi aptum sit. Ponitur etiam aliquando pro sicco. Virgilius. unde serenas Ventus agat nubes. Hinc serescit pro siccatur frequenter ueteres usurpauere, quasi serenescit, quoniam serenitas sicca est. Lucretius.

Deniq; fluctiuago suspensæ in littore uestes
Vuescunt, eædem dispansæ in sole serescunt.

A serenus serenitas deducitur, hoc est tranquillitas, claritas. & sereno uerbum, clarifico, tranquillo. Virg. Vultu, quo cœlum, tempestates'q; serenat. Ad animum quoq;, mentem'q; transfertur. Apule. Optanda in primis quies est, & mentis serenitas. FVNERE. Morte, ut supra diximus. NVMEN. Deum, hoc est Bacchum. Proprie numen uolūtas dei est. Virg. non hæc sine numine diuûm Eueniunt, hoc est sine uoluntate. idem. Iam cœlum, terram'q; meo sine numine uēti Miscere, & tātas audetis tollere moles? Tractum à nuo, quod ueteres pro uolo usurpabant. Proprie autem nuere est signo capitis uoluntatem suam ostendere. A quo nutus signum ipsum capitis dicitur, & uoluntas, quæ ex huiusmodi signo declaratur. Liuius. Sub umbra Scipionis ciuitatem dominam orbis terrarum latere. Nutus eius pro decretis patrum, pro populi iussis esse. Per metaphoram tamen numen aliquando pro potestate dei ponitur. unde diuersa numina, hoc est diuersæ potestates in uno deo esse possunt. Virgilius. Musa mihi causas memora, quo numine læso, Quid'ue dolens regina deûm. Quippe Iuno multa habet numina. est Curetis, quæ utitur curru, & hasta. idem. hic illius arma, Hic currus fuit. Est Lucina, quæ partubus præest. Teren. Iuno Lucina fer opem. Est regina. Vir. Ast ego, quæ diuûm incedo regna, Iouis'q; Et soror, & coniux una cum gēte tot annos. Est Pronuba, quæ nuptijs præest. idem. Et pronuba Iuno. item alia eius numina. Aliquando numen ponitur pro ipso deo. idem. Spero equidem medijs, siquid pia numina possunt, Supplicia hausurum scopulis. Martia. Sic genitum numen credite. Hinc quidam Numam Pompilium à numinū, hoc est deorum cultu nomen sumpsisse existimant. Cōstat enim eum religiosissimum fuisse, & cum Romulo in regnum successisset, pacatis rebus, & metu bellorum seposito, ne luxuriarentur otio animi, deorum metum inijciendum putauit, rem ad multitudinem imperitam, & illis seculis rudem efficacissimā. interdum etiam numen pro habitu, atq; ornatu accipitur à poētis. Virgili. Vadimus immisti Danais haud numine nostro. A nuo fit etiam nuto, quod modo idem significat quod suum simplex, hoc est signum capite facio, modo moueor, & quasi minor ruinam, tractum à motu capitis, quem inclinando affirmantes, concutiendo negantes facere solemus. Vnde nutare ædificia dicimus, cum male solidata ruinam minantur. Transfertur etiam ad animum. & idem significat, quod titubo, hoc est quam in partem me uertam dubito. Nūtius, quod tam eum significat qui nuntiat, quàm rem ipsam, quam nuntiat, & nūtio uerbum, significo & in fœminino nuntia, quæ aliquid nūtiat. & internuntius, qui inter duos medius est ad aliquid tractandum, & modo huic, modo illi per uices nuntiat. Cuius fœmininum est internuntia. & annuntio compositum notæ significationis. & denuntio, futurum aliquid nuntio. & ferè in malam partem accipitur. & pronuntio, quod modo significat profero. Vnde pronuntiatio pro ipsa prolatione accipitur, modo decerno, iubeo. à quo pronuntiatum statutum iurisconsulti dicunt. Proprie enim pronuntiare, & statuere de ijs dicitur, qui habent ius cognoscendi. & renuntio, quod aliquando pronuntio accipitur. Plynius iunior. Postquam mihi renuntiatum fuit. Aliquando pro renuo. A quo renuntiatio cessio dicitur. & obnuntio, malam rem nuntio. Obnuntiare enim proprie dicuntur augures, qui aliquid sacrum, ac mali ominis uiderunt. Terētius. Primus sentio mala nostra. primus rescisco omnia. primus porrò obnuntio. item à nuo composita fiunt annuo, quod & anno dicitur, & est assentior, & quasi nutu affirmo. Abnuo, quod est recuso, & quasi nutu aliquid nego à quo abnuto, hoc est sæpe abnuo. innuo signo aliquo capitis uoluntatem meam ostendo, siue affirmem aliquid, seu negem. Cicero. Quia si iste hospites rogasset, immo innuisset modo, facile hoc perfici posset. Renuo, respuo, & quasi displicere mihi signo aliquo ostendo. Sunt qui nicto uerbum à nuo deductum putent, quod à nuto ita distinguitur, ut nutare capitis sit, inclinando, aut in gyrum mouendo, Nictare uero oculorum patefaciendo eos, aut claudendo, uel utrunque, uel alterum. Plautus. Necilla ulli homini nutet. annuat. nictet. hoc est nec capite signū faciat, nec facienti assentiatur, nec oculis quicquam indicet. A nicto nictatio deducitur. SIC. Hoc modo. i. matre interfecta.

DE EADEM EPIGRAMMA. XIII.

ICTA GRAVI TELO. Idem huius epigrammatis argumentum est, quod superioris. Sus prægnans ferro uulnerata, pariter & filijs uitam dedit, & ipsa perdidit. ICTA Percussa. ico enim percutio est, & passiuum eius icor, percutior. Plynius. Arborum manusatorum, receptarum'q; in domos, à fulmine laurus sola non icitur. Ab hoc fit ictus, hoc est percussio, uulnus. Martialis. Dorica quàm certo uenabula dirigit ictu. GRAVI. Ponderoso, de quo supra diximus. CONFOSSA. Perforata. aperta. fodio enim cauo significat, dictum quasi foras do. Hinc foueæ dicuntur scrobes, quod tam in masculino, quàm in fœminino genere inuenitur. Virgilius. Forsitan & scrobibus quæ sint fastigia quæris. Lucanus. Exigua posuit scrobe. Ouidius. & egesta scrobibus tellure duabus. Fouij principio dicti, qui postea Fauij appellati sunt, quod princeps eius gentis ex ea natus sit, cum qua Hercules in fouea concubuit. quamuis alij putent ita uocitatum, quod primus ostenderit, quemadmodum ursi, & lupi foueis caperentur. item fossor qui fodit. & fossa, quæ fit aut ad recipiendam aquam. Vnde Vlpianus scribit fossam esse receptaculum aquæ manu factum, aut ad castra, siue urbes, oppida'ue, aut alia huiuscemodi muniēda. Li-

nius. Castráq; uallo, & fossa muniuit. Et fodico, idem, quod fodio. Cice. Non est in potestate fodicantibus eis rebus, quas malas opinamur. dissimulatio, & obliuio. & perfodio uehementer fodio. A` quo perfossor. & perfossus. Transfodio notæ significationis. Ouid. gemino transfodis uulnere pectus. A` quo transfodior. & transfossus. & defodio, atque effodio. à quibus defossor. & effossor, & defossus atq; effossus. & confodio. à quo confossor. & confossus. item confossio, sicut defossio. et effossio. CERTA DEXTERA. Certus ictus dexteræ, siquidem habita ratione teli, neq; plus neq; minus percussit, quàm in animo erat. Tale enim temperamentum adhibuit, ut nec atrocitate uulneris filios interfecerit, nec paruitate, uel suem uiuam, uel plagam minorem fecerit, quàm emittendo parui erat necessaria, uel certa dextera, firma, non uacillãs Ouidius. Da mihi quod petitur certo contingere telo. LIBRATO. Ponderato. FERRO. Telo, quod cuspidem habeat ferream. Ferrum metallum est uulgo notum, de quo superius locuti sumus. Dubium est, maior ne ex eo utilitas, an maius damnum sit hominibus. Hoc enim terram colimus. serimus fruges. arbusta. pomaria uiteis. hoc eadẽ omnia putamus. & deciso squalore omnibus annis cogimus iuuenescere. Hoc domos extruimus, paramus materiam. cædimus saxa & alia penè infinita ad uitæ humanæ usum necessaria facimus. Præterea hoc ad uoluptatem etiam utimur, utputa ad uenatus. aucupia. piscationes. Siquidem in uenatu tela. in aucupio sagittas. glandeis. in piscatu fuscinam adhibemus. Sed eodem ad bella. cædes. rapinas. latrocinia utimur. & modo tormentis excutimus. modo lacertis iacimus, frequenter pennatis sagittis emittimus, ut celerius mors ad homines perueniat. in fœdere, quod expulsis regibus, Romani cum Porsena fecerunt, prohibitum est, ne ferro, nisi in agricultura, uteretur. Veteres, quidam ne cum stylo etiam scriberetur, uetitum prodidere. in tertio Consulatu Magni Pompeij extat edictum in tumultu necis Clodianæ, quo prohibetur ullum teli genus esse in urbe. Ferrum in Hispania Bilbilim nobilitauit patriam Martialis. In Italia Comum, non quia in ijs locis ferrariæ sint, sed quia aquæ optimæ ad ferri temperamentum. Ex omnibus generibus palma quondam serico ferro erat. Mirũ est quantam cum magnete lapide, de quo supra diximus, hoc metallum concordiam habeat. Virus enim à magnete accipit, quod nulli alteri metallo accidit, retinetq; longo tempore, aliud apprehendens ferrum. De magnete lapide Dinocrates architectus Alexandri, Arsinoës templum concamerare inchoauerat, ut in eo simulachrum eius è ferro in aëre pendere uideretur, intercessit mors, & eius, & Ptolemæi regis, qui id sorori suæ iusserat fieri. Ferrum accensum igni, nisi ictibus duretur, facile corrumpitur. Rubens non est habile tundẽdo, neq; ante, quàm albescere incipiat. aceto, & alumine illitum fit simile æri. A` rubigine uendicatur cerusa, & gypso, & pice liquida. A` candente ferro, hoc est ignito fit excandesco, quod est ira inflammor. à quo excandescentia, ira sine modo existens, & ueluti quædam inflammatio animi. Candere proprie est album esse. Virgilius. Candentis uaccæ media inter cornua fudit. Ponitur etiam pro ignitum esse. Nã tunc uere ignita dicitur quæcunque materia, cum non rubet, sed iam candet. Cicero. Candente carbone adurebat capillum. Hinc fit accendo, qđ significat inflammo. & succendo eiusdem significationis, & incendo. A` quo incendium, inflammatio. Vnde incendiaria auis inauspicata, propter quam lustratam sæpenumero urbem legimus. & spinturnix à quibusdam uocatur. Quidã interpretantur ita nominari quæcunq; apparuerit carbonem ex aris, siue altaribus ferens. Candidus, quod ab albo differt. Nam

candidum dicimus, quod quadam nitenti luce perfusum est. Album autem, quod pallori est uicinum. Virgilius. color deterrimus albis, Et giluo. A` candeo fit candesco. & candela à candore luminis. à qua candelabrum, & cicindela, de qua supra diximus. & candico uerbum, dealbo. Plynius. Cuius radice utuntur ad candicandos, capillos. Et candido eiusdem significationis. Pomponius. Vestem lixiuio candidans. & candifico. Nonius. Poliens sese, & succo herbarum candificans cutem. Ab hoc candificatio deriuatur. & candefio. à quo candefactus. & candor, hoc est albedo. & à candido candidatus. candidati enim dicebantur, qui in comitijs magistratus petebant. hi enim albo uestiri solebant. hinc Cæsaris candidati appellati sunt, qui epistolas principis in Senatu legebant. Vlpianus. Sanè uero omnes quæstores prouincias sortiebantur, uerum excepti erant candidati principis. ij enim solis libris principalibus in senatu legendis uacabant, hodieq; obtinuit indifferenter quæstores creari tam patricios, quàm plebeios. ingressus est enim, & quasi primordium gerendorum honorum, sententiæq; in Senatu dicendæ. Ex ijs, sicut diximus, quidam fuerunt, qui candidati principis dicebantur, quiq; epistolas eius in Senatu legebant. Quintil. Galba pilam negligenter petenti, sic inquit. Petis tanquam Cæsaris candidatus, idest securus. A` candeo etiam canus deducitur, notæ significationis, quod tamen interdum pro antiquo accipitur, quia uetustate canescimus. Virgilius. Cana fides, & Vesta Remo cum fratre Quirinus Iura dabunt. Ab hoc canesco, canus fio. & canities, color ipse. Plynius. Et ipsa iam canitie uenerabilis. Hæc & canitudo à ueteribus dicta est. Varro. Sed neque uetulus canterius, quàm nouellus melior, nec canitudini comes uirtus. Mirum est Aristotelem scripsisse canitiem hominis propriam esse, cum constet equum quoque canescere. Sed homo semper à priore parte capitis incipit, postea ab aduersa. Canam græci dicunt cistam rusticam ex uiminibus factam, quam nos canistrum uocamus. cuius diminutiuum est canistellum. unde caniferæ mulieres appellatæ, quæ canistrum capitibus gerunt. Veteres canentas capitis ornamenta dixere. & canicas furfures. Vnde canicaceum furfureum dicimus. Pacuuius. Qui apud te quasi seruus est canicaceum panem. NVMEN. Potestatem. QVA Diana, Lucina scilicet. SOLVTA. Absoluta. liberata à partu. QVA. Diana. scilicet quæ præest uenationi. PEREMPTA. Interfecta. Perimo ex per, & emo componitur. Emere comparare est. Plautus. Vt uos in uostris uoltis mercimonijs emundis, & uendundis me lætum lucris afficere. Veteres enim pro eo, quod est accipio frequentissime usurparunt. Ab hoc igitur perimo deductum, quasi in totum emo. Nam, quod interficimus à nobis emptum, & nostri omnino iuris factum esse uidetur. Ab eodem fit adimo, quod est aufero. & interimo, idem quod perimo, & eximo. aufero excipio. Pomponius iurisconsultus eximendi uerbum generale esse affirmat. Etenim eripere, inquit, est de manibus auferre per raptũ. Eximere uero quo quomodo auferre. Vt puta, siquis non raperet aliquem, sed moram faceret, quo minus in iudicium ueniret, ut actionis dies exiret, uel res tempore admitteretur. uidetur exemisse, quãuis corpus non exemerit. Hinc eximium dicitur excellens egregium. tractum ab eo, quod in sacrificijs optimum pecus de grege eximebatur, uel quod primum erat natum. Et eximij porci dicebantur maiores, qui ad sacrificandum electi erant. Sicut egregiæ oues dicebantur è grege electæ. à quo egregium dicimus excellens. Ab hoc fit eximie aduerbium, hoc est egregie. excellenter. & ab eximo exemptio. & abemo, idem quod adimo. Plautus. Abemito uestem. & redimo, quod modo simplicis sui signi-

ficationem habet. Cicero. Qui merces redimunt, ut statim uendant. Modo accipitur pro eo, quod est libero. Vnde qui ab hostibus capti sunt, uel qui alicui pœnæ obnoxij, soluto pretio redimuntur, item qui iniuste uexantur, si per solutionem pecuniæ liberati fuerint, redemisse uexationem dicuntur. Ab hoc redẽptor. & redemptrix. & redemptio deriuantur. & redempto frequentatiuum. Cuius aliud frequentatiuum est redemptito. Plautus. Redemptitauere ad unum captos. Redimo uero significat caput orno corono. Vnde redimitum coronatum dicimus. Virgilius. Coppa siriscâ caput graia redimita mitella. hinc redimicula ornamenta capitis mulierum, & uittarum, tenias uocamus. Iuuenalis. accipiant te Paulatim qui longa domi redimicula sumunt Frontibus. Et coëmo idem quod emo, uel simul emo. A quo coemptor. & coemptrix. & coemptio. & demo, detraho. A quo demptor. demptrix. & demptio. item dãnum, Siquidem Paulus iurisconsultus damnum, & damnationem ab ademptione, & quasi diminutione patrimonij, dicta esse affirmat. & damno uerbum, quod modo significat damno afficio. Vnde & condemno dictum est. Et econtario, qui nullo damno afficitur, indemnis appellatur. Modo pro exhæredo accipitur. unde è duobus filijs alterum hæredem institutum, alterum damnatum legemus. interdum pro compello. obligo. & necessitate astringo. Terẽ. tuus est dãnatus gnatus, non tu. Quod apud iurisconsultos per syncopẽ damnas dicitur. Marcus. Quisquis mihi hæres erit dare dãnas esto, fideiq; eius committo, uti det quantas summas dictauero. Sic enim damnas pro dãnatus dicitur. sicut raucis pro raucitas. Satias pro satietas. Nonnunquam pro morti do. Vir. Non dum illi flauum Proserpina uertice crinem Abstulerat, stygioq; caput dãnauerat orco. item pro culpo, reprehendo. Martia. Si schola dãnatur, fora litibus omnia feruent. Sæpe etiam pro libero, in qua significatione & condẽno accipitur. Titinnius. Fortasse notũ fuisse, quo die liber foret, nunc eius uoti condemnatus est, immolauit hostiã. Vir. Quem damnet labor, aut quo uergat pondere letum. Idem. Damnabis tu quoq; uotis. Turpilius. & amplius illam apparere condecet, quãquidem uoti condemnata est. Sisenna. Quod uoto damnati fœtum omnẽ dicuntur eius anni statim consecrasse. Cicero. Rerum naturã quàm errorem nostrum dãnare maluimus. Damnum datum dicitur, quoties in agris nostris aliquid demptum est. idem. Damni dati formulam excessit. à damnum ẽt Epidãnius deduci uidebatur, urbs Macedoniæ. Propter quod Romani id nomẽ uelut inauspicatum mutantes Dyrrhachiũ uocitauere. Ab emo etiam fit emptor. emptrix. emptio, & emptitius adiectiuum. Quippe emptitiæ res dicuntur, quæ emptæ sunt. & emptitius miles mercenarius. Quidam scripserunt emporium quoq; ab emo dictum, quasi emptorium. Est enim emporium locus, in quo mercatus, seu nundinæ fiunt, et in quẽ uendendi, & emendi causa conueniunt mercatores. Sed falsum est. Quippe græca uox est emporium. Græci enim ἔμπορον mercatorem dicunt, ἐμπορίαν mercatum, ἐμπόριον oppidum, siue alium quẽuis locum, in quo fiat mercatus.

DE EADEM EPIGRAMMA. XIIII.

s VS FERA. Idem ferè argumentum, qđ superiorum duorum epigrammatum. Sed in hoc admiratur partum, qđ statim mortua matre, quasi agnito periculo cucurrerit. IAM GRAVIOR. propinqua partui. FACTA PARENS VVLNERE. Quia per uulnus peperit. EMISIT FOETVM. Ordo est. Emisit fœtum, hoc est pignora uẽtris maturi. FOETVM. Partum. Fœtus enim dicitur quicquid animal parit, siue oua sint, siue animalia. Nam & mulier ipsa fœta dicitur, siue quæ grauida est, unde fœtum pro pleno ponitur. Virgilius. Loca fœta furentibus austris, siue quæ iam peperit, & onere leuata est. idem. Fecerat et uiridi fœtam Mauortis in antro. Nam enixam hanc fuisse lac, quod pueris præbebat, ostendit. Hinc fœtura deducitur, quod significat actum ipsum pariendi, & ipsam (ut ita dicam) fœtationem. Etenim fœtare quoq; ueteres usurparunt, pro eo, quod est fœtum emittere. Plynius. Optima fœtura est post uernum æquinoctium. Fœtifico quoq; ab eodem deriuatur, quod significat fœtum facio. A quo fœtificatio, hoc est fœtura, & fœtificæ, quæ fœtum faciunt. & confœtæ sus à ueteribus dicebatur, quæ cum omni fœtu adhibebatur ad sacrificium. & effœtæ non solum quæ fœtum emisserunt, sed etiam quæ non amplius pariunt, siue quæ fœtum facere desierunt. idẽ. Est autem tanta gallinis fœcunditas, ut aliquæ & sexagena pariant oua, aliquæ quotidie, aliquæ bis die, aliquæ intantum, ut effœtæ moriantur. Hinc effœtum dicimus exhaustum, debilem, à similitudine mulierum, quas partus debiles reddit. & fœtifera, quæ fœtum fert. Hæc ferè omnia ad inanimata quoq; transferuntur. Nam & fœtum terræ dicimus. & effœtam tellurem. et fœtificare arbores, et fœturam pratorum, & alia huiusmodi. A fœtu quoniam fœtando matres polluuntur, fit fœdo uerbum, quod significat polluo. inquino. Et fœdum nomen, quod modo significat deforme. Teren. Nunc tibi uidetur fœdus, quia illam non habet. Modo per metaphoram execrandum. Virg. auersusq; refugit Fœda ministeria. Aliquando crudele. Sallu. Fœdi oculi. Hinc fœdare aliquando pro lacerare, & cruentare accipitur. Hinc etiã fœde aduerbium, quod modo pro turpiter, modo pro crudeliter. & fœdus fœderis secundum quosdã à porca fœde, hoc est crudeliter interfecta. A quo fœdero uerbum. & fœdifragus ruptor fœderis. & confœdusti apud ueteres fœdere coniuncti. item à fœto fœteo, hoc est male oleo. A quo fœtidus male olens. & fœtor, malus odor. Fœdũ etiam ueteres hœdum, hoc est capræ filium dixere. Vnde hœdus, quasi fœdus est uocatus. Sic folus pro holus. Fostem pro hostẽ. Fostiam pro hostiã dicebant. item fœmina appellata, ut supra diximus. item fœnus, hoc est usura. Nihil enim aliud est fœtus quàm fœtus, hoc est partus pecuniæ. Quapropter græci quoq; à pariendo fœnus τόκον uocant, & τοκίζειν dicunt fœnerare. Nam quod aliqui scripserunt fœnus ἀπὸ τοῦ φαίνεσθαι, quod est apparere deductum, quod id genus hominum speciem ostentent humanitatis, & commodi esse uideantur in opibus numos desyderantibus, penè ridiculum est. A fœnore fœnusculum diminutiuum. Plautus. Ad danistam deuenires, adderes fœnusculum. Et lex fœnebris de credita pecunia, siquidem crediti numi alios pariunt. Et fœnero uerbum, quod est pecuniam, siue aliam rem ad fœnus mutuo. & cum accusatiuo iungitur. Martialis. Hæc sapit, hæc omnis fœnerat una deos. Huius passiuũ est fœneror. Vnde res fenerata dicitur ad fœnus tradita. A fœnero fœnerator, qui græca uoce, sed apud nos usitatissima danista dicitur. & fœneratrix, quæ ad fœnus dat. & fœneratitius. Pecuniam quippe fœneratitiam uocamus, quæ ex usuris est collecta. item à fœnore fœnum, quod herbæ eædem manentes quotannis nouas pariant. Sed de hoc, & de deriuatis ab eo superius late disseruimus. Sunt qui fœniculum quoq; à fœnore deductum uelint, quasi paruum fœnus, quod semen eius terræ mandatum magno fœnore reddat fructum. Herba est, quam græci marathron uocant, uulgo nota. Hanc maxime nobilitauere serpentes, quæ gustatu eius senectam exuunt, & oculorum aciem succo reficiunt. Ex quo intellectum est hominum

quoq; calignem

quoq; caliginem eo præcipue releuari. Est in hoc genere syluestre, quod alij hippomarathron, alij myrseneum uocant, folijs maioribus, gustu acriore. Succus auribus instillatur, uermiculosq; in ijs necat. Fœniculum condimentis ferè omnibus inseritur. & oxyporis, hoc est condimentis, quæ ex aceto fiunt aptissime. A quo oxyporopolæ dicuntur huiusmodi condimentorum uenditores. Quin crustis quoq; panis fœniculum subditur. Genituræ abundantiam quoquo modo sumptum facit. uinum commendat. halitum oris gratiorem reddit. Petridius, & Nicander, qui ophiaca, hoc est quæ ad serpentes attinent, scripserunt. & Mycon, qui rizotomumena, hoc est de radicibus ad medicinam pertinentibus tradidit, nihil hippomarathro aduersus serpentes efficacius esse putauere. Valla fœnero scripsit duntaxat datiuo adiungi. & fœneror accipi pro eo, qđ est pecuniam mutuor. Sed utrunq; falsum. Nam & accusatiuo adiungitur fœnero. & fœneror de re dicitur quæ mutuo datur, non de homine, qui ad fœnus accipit. item à fœnore fœneratio, hoc est mutuatio ad usuram, quæ et fœneratus dicitur, quartæ declinationis. Fœtus autem à foueo deriuatur, quoniam & dum in utero est, & postquam eductus est fœtus, à matre fouetur, hoc est calefit. Fouere. n. proprie est calidum tenere, siue calefacere. unde focus dictus est, in quo ignis seruatur, etiam si ara sit. Cuius diminutiuum est foculus. Gellius. Tum illa foculum coràm rege cum igni apposuit, & tres libros ex nouẽ deurit, & coquit. Et ab hoc aliud diminutiuũ focillus. à quo focillo, calefacio. unde fit aliud compositum refocillo. à quibus focillatio, & refocillatio. Reperitur etiã focillor deponens. Varro. Propter secundas res sublato metu non in cõmuni spectant, sed suum quiq; cõmodum focillantur. Est autem focillare, siue focillari recreare. nutrire. & focillatio, recreatio. Veteres foculare quoq; aliquãdo pro focillare usurparunt. et focula pro nutrimentis. Foueo tamen aliquando pro nutrio accipitur. Virgil. Progeniem, nidosq; fouet. Hinc faui, de quibus supra diximus, appellati, quod in ijs apes fœtus suos foueant. Et fauonius, quod cũcta foueat. Est enim hic uentus, ut supra diximus, genitalis spiritus mundi. Eo maritantur uiuiscentia è terra, & equæ etiam in Hispania concipiunt. Aliquando pro madefacio. idem. Fouit ea uulnus lympha longæuus Iapix. Hinc fomenta dicuntur applicationes rerum calidarum, siue humidarum ad partes corporis læsas, & medendi gratia, quæ & fotus appellantur. Plyn. decoctura eorum cœliacos iuuat potione, & fotu. interdum etiam pro constituo. Virgi. Sub terra fouere larem. Hinc fauissæ dictæ sunt foueæ, in quibus circa tẽpla aqua inclusa constituebatur. Sunt etiam qui putent fauissas fuisse in capitolio cellis, cisternisq; similes, ubi reponi erant solita signa uetera, quæ ex eo tẽplo collapsa essent. & alia quædam religiosa donis consecratis. Quidam tamen fauissas, quasi flauissas dictas existimant, de quo inferius dicemus. Quandoq; etiam pro faueo, & in delitijs habeo. idem. illæ Neæram Dũ fouet, ac ne me sibi præferat illa, ueretur. Ab hoc duo composita fiũt, refoueo eiusdem penè cum suo simplici significationis. & confoueo, simul foueo. Confœta sus dicebatur, quæ cum omni fœtu adhibebatur ad sacrificium. item fomes à fouendo, hoc est nutriendo ignem. Est enim fomes assula ex arbore excussa, dum cæditur. item quæcunq; materia sicca, in qua facile ignis inflammatur, quod aperte declarat Virgilius. Ac primum silicis scintillam excudit Achates, Suscepitq; ignem folijs, atq; arida circùm Nutrimenta dedit, rapuitq; in fomite flãmam. Per metaphoram autem fomitem appellamus, quicquid accendit nos, atq; excitat ad aliquid agendum. Gellius. Fomitem esse quendam dicens, & incitabulum ingenij, uirtutisq;, si mens, & corpus hominis uino flagraret. & fullo à fouendis

aqua calida uestibus. Sunt enim fullones (ut Vlpianus affirmat) qui curanda, poliendaq; uestimenta accipiunt, quorum ars fullonia appellatur. & fauilla, quod ignem tectum foueat. Est enim fauilla deserta igne scintilla, dicta à scindẽdo, quasi scindilla, quod scindatur ab re ignita. A qua fit scintillo uerbum, quod significat refulgeo. splendeo. mico. A scindo uero fit rescindo. scissio. scissura. item scandula, quasi sandula. Sunt enim scandulæ paruæ tabellæ, hoc est in paruas laminas scissæ è robore, aut alio ligno maxime è glandiferis, & quæ resinam ferunt omnibus, quibus tecta teguntur. Scandula tectam fuisse Romam usq; ad bellum Pyrrhi, quadringentis septuaginta annis, Cornelius Nepos author est. item scissus quartæ declinationis, hoc est scissura. Varro. Scissu materiæ fatigatus quiescebat lectulo. Item scissile, quod scindi potest, & est primogenium uerbum, nisi forte à cædendo deductum uideatur, aut à græco χίζω. A quo χίσμα, hoc est schisma scissura dicitur. Hinc diuisionem ecclesiæ schisma appellamus. PIGNORA. Filios. Pignus proprie hypotheca est. Sic enim græci uocant, quod creditori datur, ut sit securus. Aliquando tamen accipitur pro eo, quod deponitur ab ijs, qui simul decertant apud sequestrum. Virgilius.

Ego hanc uitulam, ne forte recuses,
Bis uenit ad mulctram, binos alit ubere fœtus,
Depono. Tu dic mecum quo pignore certes.

Sed in hũc sensum raro reperitur. illo figurato crebrius utimur, cũ aut munus nostrũ, aut aliqd aliud simile pignus esse amoris, & beneuolentiæ dicimus. Idẽ, nostri monimẽtũ, & pignus amoris. Idem. Ipse pater dextram Anchises haud multa moratus Dat iuueni, atq; animum præsenti pignore firmat quasi dicat securum facit, ut qui dat pignus. quoniam uero filij uidentur tanquam pignora inter uirũ, & uxorem esse, tum uinculi, ne alioqui forte diuortium fiat, tum caritatis, factum est, ut frequenter pignora pro ipsis filijs capiamus. Ouidius. Dulcia sollicitæ gestabant pignora matres. huius rei argumentum est, quod legimus sæpe pignora filiorum. Suetonius de Tiberio. communis filij pignora. Idem. tam marium quàm fœminarum pignora. quidam pignus ab hypotheca ita distinguunt, ut pignus sit, quod traditur creditori, præsertim si mobile sit, hypotheca uero, quod sine traditione nuda conuentione tenetur, sed hoc falsum esse manifestum est, cũ hypotheca nihil aliud apud græcos, quàm apud nos pignus significet. à pignore fit pignero, & oppignero, quod est in pignus do, & repignero, quod est soluto debito pignus recipio. ab ijs pignerator oppignerator. repignerator. pigneratio. oppigneratio deducuntur. mirum est scripsisse Vallam, quod pignero est do aliquid arraboni. pignerare enim aliud est, quàm dare arraboni, siue arræ. quippe pigneramus, quod nobis restituta creditori pecunia, reddi uolumus. Damus autem arram, siue arraboni, siue arræ uel partem pecuniæ, uel aliud aliqd pro re empta, quod non restituitur, sed uel amittitur, nisi soluatur residuum, uel si soluatur, in partem pretij, quando solutio fit, computatur. Plau. Cui subegi fœnore argentum ab danista, ut sumerent, quod isti daremus arraboni. Danistæ fœneratores dicuntur. græci enim δανίζειν fœnerari. δανιστὴν fœneratorem, δάνειον fœnus, δανιστικὸν fœneraticium nuncupant. MATVRI. Iam apti ad pariendum, de quo uocabulo superius locuti sumus. IACVIT. Mortuus est. Iacere manifestam significationem habet. Virgil. Silenum pueri somno uidere iacentem. Idem. Strata iacent passim sua quæq; sub arbore poma. Cicero. patres ij, quos uidetis, iacebunt in limine. per metaphoram tamen iacere aliquando accipitur pro eo, quod est esse, extare. Virg. Sed iacet aggeribus

niueis informis, & alto Terra gelu. Sallustius. in medio campus iacet aquis undiq; scatens. Aliquando pro squalere, & mœstum esse, quod infirmorum, ac male habentium iacere proprium sit. Lucilius. Et sua præcipue retro relicta iacere. Lucre. Humana ante oculos fœde cum uita iaceret In terris. Quandoq; etiam pro mortuum, siue interfectum esse, quod iaceant, nec amplius moueantur cadauera. Lucanus, ille iacet, paci quem prætulit orbis. Item pro sepultum esse. Martialis. Nō aliter cineres mando iacere meos. ab hoc composita fiunt adiaceo, quod est adhæreo. obiaceo ex aduerso situs sum. subiaceo, subditus sum. à quo subiecti dicuntur subditi. Virg. Parcere subiectis, & debellare superbos. Ennius pro subiectis frequenter subices usurpauit. CVCVRRIT. Cum cursu fugit, ut euitaret periculum. Currere proprie in terra dicimus. Vnde fit cursus. Virgil. Hinc qui forte uelint rapido contendere cursu. sed figurate & in mari naues uelociter euntes, & in aëre aues uelociter uolantes currere dicuntur. Idem, Sed tibi qui cursum uenti, quæ fata dedere. Apuleius. Et inopinati auium cursus terrorem adiecere. à curro etiam deducitur cursio, idem quod cursus. & currus, hoc est carrus, quod eo ueteres ad cursum in ludis uterentur. Quippe currus appellatione bigæ etiam, & quadrigæ continentur, unde triumphales currus uocitati. huiusmodi cursus stadiodromos dicitur. etenim στάδιον græci locum, in quo ludi tales exercentur, appellant, quem nos curriculum dicimus. δρόμον cursum. Plynius, Pythagoram uicit Leontius, cum fecit stadiodromon monostylen, qui olympiæ ostenditur. Monostylon, unius columnæ significat, hoc est una columna descriptum. μόνον græci solum dicunt, στύλον columnam. A curru fit curriculus, siue curriculum (utroque enim genere dicitur) quod proprie significat paruum currum. Curtius. Aliorum turbati equi, non in uoragines modo, lacunasq;, sed etiam in amnem præcipitauere curricula. Hinc à curruum cursu, curriculum etiam pro cursu ponimus. Plau. Licet nobis abire curriculo. Idem. Nam ad portū te conspexi, curriculo occœpi sequi, uix adipiscendi potestas modo fuit. Item pro loco, in quo curritur. Apul. Quos sæpe in curriculo uictores fuisse constabat. hinc curriculo pro temporis aduerbio ponitur, & significat statim. celeriter. Virg. Curriculo expulerat somnum, cum fœmina primum. Item à curru curulis una litera detracta. hinc sellam curulem uocamus. qua sedentes magistratus in curru uehebantur. quod insigne à Thuscis sumptum supra memorauimus. & ædiles curules, de quibus superius diximus. & curules equos, quadrigarios, qui à reda redarij uocantur. reda uehiculum est. Cicero, si tuam heri redam nō habuissem, uarices haberem. currus, & carros dicimus, & in neutro genere carra. Cæsar, inter carros, impedimentaq; prælium commiserunt. Hirtius. Pompeius ea die per uiarum angustias carra complura, multosq; lanistas retraxit. à carro carruca dicitur, curriculi genus. à quo carrucarius. Pompo. Plerasq; mulas carrucarias tales esse, ut transiungi non possint. carpentum quoq; genus carri est, non tamen à carro deductum, ut quidam uolunt, sed à Carmente Euandri matre, quasi carmentum. Ouidius.

Nam prius Ausonias matres carpenta uehebant,
Hæc quoq; ab Euandri dicta parente reor.

Ab hoc fit carpentarius. Vnde carpentarium equum dicimus. qui carpentum ducit. carpentarium fabrum, qui carpēta facit. Item à curro fit cursim aduerbium, quod significat currendo. & incursim, quod significat celeriter. Cæcilius. nullus sum, nisi meam rem iam omnem propero incursim perdere. et cursor, qui currit. Aliquando etiam tabellarius à celeritate currendi. Martia. Cursorē sexta tibi Rufe remisimus hora. Et cursito frequentatiuum. à quo cursitabundus, qui currit, &, quo nonnulli utuntur, Cursorius equus, pro desultorio. Item ab eo composita fiunt accurro, & intercurro, notæ significationis. occurro, quod modo significat obuius fio. Virg. Hic illi occurrit Tydeus. modo in mentem uenio. Cicero. Nihil mihi tunc occurrebat, quod ad te scriberem. aliquando offeror. Idem. occurrebat ibi oratio, idest offerebat sese oratio. ab hoc deriuatur occursus quartæ declinationis. & occurso. à quo occursatio. percurro, currendo peragro, ut omnem prouinciam percurrit, hoc est currendo uestigauit. Hinc figurate percurrit librum dicimus, hoc est celeriter legit. percurrit exercitum. percurrit castra, idest cum quadam celeritate lustrauit. ab hoc fit percursio, hoc est excursus. Cice. Propter animi multarum rerum percursiones breui tempore. transcurro, currendo transgredior. à quo transcursus. Decurro, deorsum curro. à quo decursus. excurro, extra curro. Vnde excursus, & excursiones militum dicimus, qui ex castris exeuntes in hostilem agrum grassantur. Procurro, procul curro. præcurro, currendo præuenio. à quo præcursus, & præcursor. incurro, aduersus aliquem curro. Vnde incursus, atq; incursiones hostium dicimus. Item incido. Plyn. iunior. neque enim putaui fore, ut in tantum odium tam leui causa incurreremus. ab hoc fit incurso, & incursor deponens. à quo incursatio. & incursim aduerbium, hoc est celeriter. Cæcilius. Nullus sum, nisi meā rem iam omnem propero incursim perdere. succurro, quod modo significat subuenio, opem fero. Plau. Succurrite mihi fultis, nec tā turpiter sinite labefactarier. Modo in mentem uenio. Cice. Neq; enim mihi succurrebant uerba, quæ ante discessum à Dolabella audieramus. discurro, uagor, & modo huc, modo illuc curro, nec consisto alicubi. Martialis.

Discurris tota uagus urbe, nec ulla cathedra est,
Quò non mane feras irrequietus aue.

Vnde discursum orationis dicimus, cum eam celeriter legendo percurrimus. recurro, rursus curro. aliquando etiam confugio. à quo recursus. concurro, simul curro, confluo. Valerius. Concurrite inquit ciues, nam mœnia urbis ruunt. ab hoc concursus. concursio. cōcurso. & concursatio. Cice. Concursatio illa atomorum. sunt etiam qui carinam à curro deductam uelint, quasi currinam, quod per eam liceat currere. Est enim infima pars nauis, & ipsa nauis concauitas. à qua carinatim aduerbium, quod significat ad similitudinem carinæ. Item carinæ Romæ dicebantur ædificia facta in modum carinarū, quæ erant intra templum Telluris. Virgilius. passimq; armenta uidebant, Romanoq; foro, et lautis mugire carinis. à carina etiam carinatum dicimus concauum, & ad carinæ similitudinem factum. Item carino uerbum, quod significat probra obijcio, q̄d carinantes, hoc est probra obijcientes sint infimæ sortis hominum, sicut pars nauis infima est carina. poëtæ aliquando carinam pro ipsa naui usurpant. CADENTE. Moriente. Cadere proprie ruere est. Virg. illa cadens raucum per leuia murmur Saxa ciet. interdum tamen ponitur pro eo, quod est accidere, euenire. Cice. Et, ut ijdem dicunt, omnes numeros habet, nec præter sapientem cadere in quenquam potest. interdum pro mori, occidere. Virgili. cadit & Rhipheus iustissimus unus Qui fuit in Teucris. ab hoc fit casus, quod modo fortunam significat. Sene. Multa. n. casu potius, quàm ratione eueniunt. Modo ruinam. Curtius, inopinato redæ casu oppressus. Aliquando calamitatem, infortunium. Virg. Sed si tantus amor casus cognoscere nostros, Et breuiter Troiæ supremum audire laborem. interdum uocabulorum formas, utputa generandi, accusandi casus, quia in aliam, atq; aliam cadunt effigiem. casum etiam ueteres, antiquum uocabant, quasi iam cadentem.

Item à cado casa, quemadmodum supra diximus, quamuis aliqui à cautione potius nominatam uelint. à qua fit diminutiuum casula. & casaria dicta est mulier, quæ casam custodit. Item à cado caso frequentatiuum. Et ab eo aliud frequentatiuum casito, de quibus superius diximus. & casabundus, crebro cadens. & caducor, præcipitor. Varro. Et frigido nimbo aqua iacta caducimur ruentis pertimuere aquatiles querquedulæ natantes. ubi obiter notandum est, querquedulas anaticulas esse paruas, in aqua ferè uiuentes, quæ uulgo etiam ita uocantur, à uoce ita dictas. & caducum, quod mométaneum est, non perpetuum. Item caducum mortuum. Virgi. belloq; caduci Dardanidæ. hinc caduca auspicia dicebantur, cum aliquid in templo excidebat, ueluti uirgæ manu. & caduca hæreditas, cum hæredes ceciderunt, unde qui huiusmodi hæreditatem accipiunt, uocantur caduciarij. & cadauer, corpus mortuum. & caduum, quod per se cecidit, unde cadiua poma appellamus, quæ non sunt manu collecta, sed sua sponte in terram cecidere. Item folia cadiua, quæ per se ex arboribus cadunt. Plyn. colligi mala post æquinoctium autumnale, cadiua separari stramentis, storeis, paleis'ue sterni. Idem, cætera mala foliis ficulneis, præterquam cadiuis singula conuolui. & caduceum, ut quidam putant, quod cadere faciat contentiones, atq; certamina. à quo caduceator, de quibus superius diximus. & caducus uulgo morbus, comitialis, quod cadere hominem faciat. & stillicidium, ac stiricidium, de quibus supra diximus, quod stillatim cadant. & cicada, quasi cito cadens. Viuit enim rore, & cito deficit. Casnar quoque à cadendo deductum nonnulli uolunt, sed hoc Oscorũ lingua senem significat. cadurcum uero tentorium est, quo merces teguntur. præterea composita à cado fiunt accido, quod proprie significat euenio. à quo fit accidens, oppositum substantiæ, quod dialectici definiunt, quod adest, & abest præter subiecti corruptionem. iurisconsulti accido usurpant pro eo, quod est morior, quẽadmodum simplex quoq; eius accipi supra memorauimus. Vnde siquis in testamento ita scripserit. siquid filio meo acciderit, Dama seruus meus liber esto. Idẽ est, ac si diceretur, si filius meus mortuus fuerit. occido penultima correpta, modo obuenio. Vnde occasio dicta est opportunitas temporis casu proueniens, modo interimor, à quo occasus, interitus. Aliquando cado, unde occidere sol dicitur, quia cadere uidetur, dum mergitur. & occasus mersio solis in oceano. uel per metaphoram occidere sol, hoc est mori dicitur, dum mergi uidetur, quemadmodum econtrario oriri, dum uidetur surgere. ab hoc etiam occiduum deriuatur, quod occidit. & occidens substantiuum plaga, in quo sol occidit. Vnde & occidentalis plaga appellatur. decido notæ significationis. à quo deciduum eiusdem significationis, cuius est occiduum. Laberius, decidua folia pandit. excido modo cado. Virgil. Exciderat puppi. Hinc excidium, & excidia, de quibus superius diximus, quamuis aliqui à cædendo potius hæc deducta existiment. modo in obliuionem uenio. Idem. Nec dum etiam causæ irarum, sæuiq; dolores Exciderant animo. Plyn. Subijt autem mihi, quod anno ante exciderat. procido, cado, procumbo. incido, cado. recido, rursus cado. à quo recens, nouum, hoc est quod nuper accidit. Vnde recentior. recentissimus. & aduerbia recenter. recentius. recentissime. Cicero. Horum recentiorum nunquam dictum ab ullo, quod sciam. Item aduerbium recens. Plau. Qui recens ex agro uenerat. & recento uerbum, renouo. cuius passiuum est recentor. Accius. Iam iam albicascit, ac recentatur cõmune lumen hominibus. concido, cado. morior. O' QVANTVM EST SVBITIS CASIBVS INGENIVM. Sententia est Thucydidis. subita ingenium excitant. QVANTVM INGENIVM. Quantum naturalis sapientiæ, ut supra diximus. SVBITIS. Repentinis, impræmeditatis.

DE CARPOPHORO EPIGRAMMA. XV.

VMMA TVAE. Blanditur Domitiano in laudando Carpophoro, qui uenator excellentissimus fuit, & ob id carissimus principi. ordo est. aper fusus, qui fuit summa gloria tuæ famæ ó Meleager, quãtula portio est famæ Carpophori? quasi dicat paruula quædam particula est gloriæ eius, cum ille aprum tantum interfecerit, hic uero & Vrsum, & Leonem & Pardum. MELEAGRE. Meleager. nam in recto & Meleager, & Meleagrus dicitur. Ouidius. Donec Meleagrus, & unà Lecta manus iuuenum. Meleager filius fuit Oenei regis Aetoliæ ex Althea coniuge, quem cum Althea peperisset, animaduertit tres parcas iuxta ignem sedentes, lanamq; colo trahentes, quæ cum forte stipitem igni admouissent, auditæ sunt uerba hæc proferre. O' nunc nate erit æqua tibi cum stipite uita. quapropter illis mox discedentibus Althea stipitem ex igne subtraxit, & ne ureretur, diligenter seruauit. Meleager uero creuit robore, ac uiribus corporis præstans. inter hæc Oeneus, cum omnibus dijs sacrificia pro susceptis frugibus fecisset, solam Dianam inhonoratam reliquit, siue ille oblitus huius deæ fuerat, siue ita putauerat agendum. ob hoc irata dea terribilem setis, ac dentibus immisit aprum, qui prouinciam Oenei omnem uastaret. hic & alia damna inferebat innumera, & arbores radicitus euellens, cum ipsis pomis in terra prosternebat. cædebat præterea pecudes, atq; armenta, nec canes, neq; pastores esse adiumẽto poterant, cum ipsi quoq; homines feræ immanitatem formidabant, uix se intra tecta tutos putantes. sed tandem Meleager in feræ perniciem, & canes, & præstantissimos quosq; uiros è finitimis urbibus conuocauit, inter quos & Atalantis filia Iasij filij Abantis Arguorum regis, à quo Iasis dicta, uenit, uirgo & forma, & corporis uiribus præstans, quæ prima aprum sagitta uulnerauit, huius amore captus est Meleager, qui tandem feram confecit, & illius caput, ac setosum tergum Atalanti, quasi præmij partem consorti laudis dedit. Cuius rei inuidia permoti alij, præsertimq; duo auunculi eius, cum ui rapere à uirgine apri exuuias conati essent, à Meleagro interfecti sunt. Calydones ob mortem apri elati lætitia sacra dijs fecere, dona pro more patrio templis inferentes, inter quos Althea quoque cum ob necem feræ, & filij gloriam lætabunda incederet, postquã de cæde fratrum allatus ei est nuntius, in furorem acta, stipitem tandiu seruatum flammis iniecit, quo ardente, pariter & Meleager intestinis flammis exuri uisus est. sunt qui eum tradant Partenopeum filium ex Atalantide suscepisse, qui cum Adrasto aduersus Thebas profectus in bello, desyderatus est. hunc alij non Meleagri, & Atalantidis, sed Menalippes, & Martis filiũ fuisse existimãt. mirũ est Ouidiũ hãc Cenei filiã scripsisse, cũ Cenei filiã Atalantã cõstet uocatã fuisse, cursu insignẽ, quæ ab hoc Ceneia dicta est. Ouid. Talia dicentẽ molli Ceneia uultu Aspicit. APER FVSVS. Aper à te prostratus. tres apri inter portenta à poëtis numerantur. Erymanthius, siue Arcadicus, quem Hercules peremit. Olympius, in cuius uenatione occubuit filius Crœsi uulneratus ab Adrasto, & hic Calydonius, quem interfecit Meleager. QVANTA PORTIO. Quam parua pars. CARPOPHORI. Hoc nomen à fructu ferendo declinatum est. græci enim καρπὸν fructum, φέρειν ferre dicunt.

duo Carpophori temporibus Domitiani leguntur fuisse, alter mango, qui senior erat. alter, qui erat iunior, clarus fortitudine. hic Domitiano carissimus fuit, quod uiribus eius in feris cõficiendis oblectaretur. ILLE. Carpophorus. CONDIDIT. Abscondit, magnitudinem ictus ostendit, in quo totum uenabuli ferrum abscondit. PRAECIPITI. In se ruenti. QVI. Vrsus. FVIT PRIMVS. Principatum & robore, & magnitudine obtinuit. IN ARCE POLI ARCTOI. In septentrionali plaga. Septentrio enim maximos ursos, ac ferocissimos mittit, uti alias plerasq; feras. ARCE. Summitate. Arx proprie munitior pars urbis est, quæ quoniam in altiori parte fieri consueuit, inualuit usus, ut arcem pro monte, & pro quacunq; altitudine ponamus. Ideo autem septentrionalis plaga alta dicitur, quia superstare nobis uidetur. quippe & polus arcticus supra nos est, quemadmodum antarcticus, quatenus ad situm terræ spectat, infra nos esse uidetur. ideoq; impediente terra, cerni nõ potest. Virgilius.

Hic uertex nobis semper sublimis, at illum
Sub pedibus Styx atra tenet, manesq; profundi.

Arx ab arceo dicta est, quod prohibeat hosteis accedere. Arcere enim prohibere est, ne ij, qui ueniunt, accedant. Virgilius. hosteisq; à mœnibus arcent. transferturque aliquando ad incorporea. Cicero. Quæ uis enim est, quæ magis arceat homines ab improbitate, quã si senserint in delictis nullum esse discrimen. ab hoc arca quoq; deducitur, quod ab ea clausa arceantur fures. Eius diminutiuum est arcula, & huius aliud diminutiuum arcella. ab hoc arcanum, hoc est secretum, atq; absconditum, quod quæ in arca sunt, cælata sint, atq; abscondita. Virgilius. Longius euoluens fatorum arcana mouebo. Pompeius tamen arcani sermonis significationem tractam dicit uel ab arce, quæ tutissima pars urbis erat, uel à genere sacrificij, quod ab auguribus in arce fiebat, adeo remotum à notitia uulgari, ut ne literis quidem mandaretur, sed per memoriam, successionemq; hominũ celebraretur, ut ab arca, in qua quæ clausa sunt, tutò custodiuntur. Item ab arca Arculus deus, qui tutelam gerebat arcarum. & arcera, plaustrum undiq; tectum, & munitum, quasi arca quædam magna uestimentis strata, qua ægri, aut senes portari cubantes solebant. præterea ab arceo erciscor, quo uerbo iurisconsulti utuntur, cũ inter consorteis hæreditas diuiditur. Vnde ercscundæ familiæ iudicium dicitur, quasi arcendæ ab hæreditate, quod fit in bonorum diuisione. Erctum, citumq; inter consorteis in antiquis legum libris legimus, erctum ab arcendo, citum à citando, quasi citatum. Item ab arceo Ercius, dicebatur Iupiter, qui intra conseptum domus cuiusq; colebatur, quem etiam Deum penetralem appellabant. quidam tamen Hercium per aspirationem scribunt, & ab hærendo dictum malunt. arcesso eiusdem significationis. & arcus, quod missis sagittis non sinat hostem accedere. à cuius similitudine arculata uocabantur circuli, qui ex farina in sacrificijs fiebant. Item arculi circuli, quos capitibus imponebant ad sustinenda commodius uasa, quæ ad sacra publica capitibus portabantur. Item ab arceo arcula dicebatur auis, quæ in sacrificijs aliquid fieri uetabat. præter hæc cõposita ab eo fiunt coërceo, quod est cogo. à quo carcer. & carceres, de qbus superius diximus. & aberceo, prohibeo. Plau. Atq; eam abercet domo. & porceo, prohibeo, quasi porrò arceo, tractum à magistratibus, quorum potestas erat uel cogere aliquid, uel prohibere. Item exerceo, quasi extra arceo. premo. fatigo. Nam exercere proprie fatigare est. Terentius. I sanè ego te exercebo hodie, ut dignus es, silicernium. ponitur etiam pro agitare. commouere. Cicero. Exercenda etiam est facilitas, &

altitudo animi. & pro insequi. Virgilius. Tum uos ò Tyrij stirpem, & genus omne futurum, Exercete odijs. Et pro laborare, colere. Idem, Exercetq; frequens tellurem, atq; imperat aruis. ab exerceo fit frequentatiuum exercito. à quo exercitium, & exercitatio, & exercitus, hoc est multitudo militum, quod exercendo fit melior. Vlpianus. Exercitum dicimus non unam cohortem, neq; unam alam, sed numeros multos militum. Nam exercitui diximus præesse eum, qui legiones cum suis auxilijs ab imperatore commissas administrat. Cum uero exercitus secundæ declinationis est, significat fatigatum. & exercitatum. Veteres exercitionem exerciti dixere, pro exercitationem exercitati. & exercitiorem, ac exercitissimum pro exercitatiore, & exercitatissimo. exercire uero sarcire est, & ab ex, & sarcio componitur. sarcio idem est, quod integrum facio. Vnde sarctores dicti, qui uesteis sarciunt, hoc est suunt. & sarcta tecta opera publica, quæ locantur. & sarcte, integre. Nam sartor sine c, à sarriendo deducitur. sarrire etiam ueteres purgare dicebant. Vnde sarculum instrumentum rusticum, quo terra purgatur. & sarmenta, uirgulæ uitium superuacuæ abscissæ. & sarta uinea putata, & pura facta. Plautus. Sator, sartorq; scelerum, & messor optime. occatorem dicere debebas prius. Nam semper occant prius q̃ sarriunt rustici. Sarcio etiam aliquando pro eo accipitur, quod est damnum saluo. Pacuuius. Tu damni nostri causa fuisti. Tu nobis sarcito, ut debes. ab hoc fit sarcina, quæ proprie est utensilium, & eorum, quæ ad cultum pertinent, ueluti fascis, quem quis in itinere faciendo portare possit. hinc milites, cum castra mouere uolunt, sarcinulas colligere dicuntur, & qui in aliam domum migrant, sarcinas suas componere. per metaphoram tamen sarcinam pro inutili onere ponimus. Aurelius. Et hanc corporis sarcinam aliquando deponerem. hinc sarcinator cuius fœmininum est sarcinatrix. significatq; proprie eum, qui plurimum uestium sumit. Aliquando etiam pro sutore accipitur. Luci. Sarcinatorem esse summum. suere centonem optime. Item à sarcio compositum resarcio, quod est instauro, interpolo, & quasi nouam formam induco. hoc enim proprie interpolare est, immutare scilicet, & nouam formam fingere, dictumq; interpolo, quasi interpolio, & ab arte fullonia tractum, qui poliendo uetera, quæquein nouam speciem mutant. Cicero. Aliquid demendo. mutando. interpolando. Plautus. Illic me homo interpolabit, meumq; os finget denuo. interpolando inquit Cicero, hoc est renouando. & Plautus. interpolabit, hoc est renouabit. Plynius. At Hercule Alexandriæ, ubi thura interpolantur inquit, hoc est purgantur, cernuntur, quasi reuocantur. Vlpianus. Vbiq; curant ædiles, ne emptores à uenditoribus circũueniantur. præsumptum est enim ea mancipia, quæ rudia sunt, & simpliciora esse, & ad ministeria aptiora, & dociliora. trita autem mancipia, & ueterana difficile est reformare, & ad suos mores formare. quia igitur uenalitiarij sciunt facile decurri ad nouitiorum emptionem, idcirco interpolant ueteratores, et pro nouitijs uẽdant, interpolant inquit, hoc est ornant. fingunt. renouant. ut nouitij esse uideantur. ab hoc interpola dicuntur noua inuenta, & (ut ita dicam) renouationes artium, & aliarum rerum. Plynius. Mutatur ars quotidie, quoties interpolis, & ingeniorum Græciæ flatu impellimur. & interpolatorem uocamus, qui antiquas uesteis resarcit, ac renouat, ut eas facilius uẽdat. cuius fœmininum est interpolatrix. Pomponius. interpolatricem accersire oportet, quæ huic uestẽ adducat. SPECTANDVM. Dignum spectatione. MOLE IGNOTA. Magnitudine non prius uisa, ideo incognita. DECVISSE HERCVLEAS MANVS. Conuenisse manibus herculeis, quæ Nemæum Leonem, ut superius diximus,

mus, interfecerunt. PORREXIT. Prostrauit. interfecit. VOLVCREM. Celerem uolucrem. Velocissimum quippe animal pardus est, adeóq; currendo extenditur, ut uentre penè terrã contingat, sed nisi mox adipiscatur prædam, desistit à cursu. LONGO. Mortali, pernitioso. Longum enim proprie dicimus porrectum, altum. Virgilius. Stant longis innixi hastis, & scuta tenentes. sed per metaphoram modo pro diuturno ponimus. Idem, & longum Andromaches testentur amorem. modo pro magno. Vnde longiores dies maiores dicimus. modo pro pernitioso. Idem. Infelix Dido, longumq; bibebat amorem. ab hoc fit prælõgus, hoc est ualde longus. & longurio idem, quod longus. Varro. Hic, qui ante me est, nescio quis longurio. & lõgisco, longus fio. Ennius, Neq; corpora firma longiscunt quicquam. Idem. Cum sola est eadem faciunt longiscere longe. & elongo, ac prolongo, quæ significant protraho, differo. Plyn. Quo maxime tempore elongantur dies. Plau. Quæ mihi annus prolongat promissa. & longe, delonge, alonge aduerbia. quæ significant procul. quandoq; per longitudinem, ut cum dicimus, longe, latéq; discurrit. Item aliud aduerbium longum, quod significat longo tempore. Martialis. Vtq; tuis longum dominusq;, puerq; fruantur Muneribus, hoc est per longitudinem, & latitudinem. & longitrorsum sicut dextrorsum, & sinistrorsum. & longæuus, antiquus, quasi longi æui. à quo longæuitas, & lõgitudo, prolixitas. & longanimis, perseuerantis animi. à quo longanimitas, perseuerantia. & longinquum, remotum, distans. Vnde longinquitas, distantia uel loci, uel temporis. CVM FERRET PRAEMIA. Quando post confectas feras dabatur ei præmium. est enim præmium, quod in ludis proponitur dandum ei, qui fortiter fecerit, uel qui in aliquo certamine uictor euaserit. differtq; à pretio, quod præmium duntaxat pro recte factis datur. pretium uero non modo pro recte factis, sed etiam pro male gestis. Sallustius. Vicit tamen in Senatu pars illa quæ uero pretium, aut gratiam anteferebat. Terentius. Ego pretium ob stultitiam fero. Liuius. Si malos imitabor, tum pretium pro noxa dabis. proprie tamen pretium est, quod pro re empta datur. Terentius. Pretium sperans ilico produxit, ac uendidit. hinc pretiosum dicimus, quod carum est, & magni pretij, cuius comparatiuum est pretiosior. & superlatiuum pretiosissimus & appretio, æstimo, pretium impono. dictum autem pretium existimant à præeundo, quasi præitium, quoniam primo soluitur pecunia, deinde res empta apprehenditur. & eodem modo præmium, quasi præuium, quia primo proponitur, quod dandum est uictori, deinde certatur. Veteres aliquando præmium pro pecunia usurparunt. Næuius. Sine præmio sum; marsupium reliqui domi. hinc præmiosus pro pecunioso accipitur. Accius. diuitem, ac præmiosam annum. & præmiatores, prædones. Næuius. In scena nos nocturnos cœpit præmiatores tollere. LAVDIS. Virtutis. Virgilius. sunt hic sua præmia laudi. ADHVC. Etiam. Quintilianus. Est adhuc alia in respondendo figura, quasi dicat præter has, quarum mentionem feci, est etiam illa figura. aliquando tamen adhuc pro hucusq; ponitur. Cicero, Adhuc, quæ dicta sunt, arbitror mihi constare cum cæteris artis scriptoribus. Est enim uox ipsa composita ex ad præpositione, quæ tam in compositione, quàm in appositione aliquando significat usq;. Apule. Ad montem eum comitatus sum, hoc est usq; in montem, pro quo etiam adusq; aliquando reperimus. Idem. Iam adusq; amnem perueneramus. hinc & quoad dicimus, pro quousq;. Sallustius. Dummodo putetis uos tutos esse, quoad reliqua multitudo aduenerit, & quoadusq;. Accius. Nihil .n. te impedio, quoadusq; rem peragis.

& quoadeius. Cicero. Oratoris officium est de ijs rebus posse dicere, quæ ad usum ciuilem moribus, & legibus constitutæ sunt, cum assensione auditorum quoadeius fieri poterit. Idem. Elaboro enim quoadeius facere possum, ut consilia hostium intelligam. uerum hoc non tam usq;, quàm inquantum significat. sicut adeo, quod ab ad, & eo compositum est, pro intantum accipitur. Martialis, Quæ adeo antiquis authoribus defuit, ut nominibus non tantum ueris abusi sint, sed & magnis. Quintilianus. Nunq̃ adeo pro nobis solicita lex est, ut quod præstet, extorqueat. Idẽ significat usqueadeo, et usqueeò. Cicero. Ne siquando ei dicendum erit de iustitia & fide, mutuetur à Platone, qui cum hæc exprimenda uerbis arbitraretur, nouam quandam finxit in libris ciuitatem usqueeò illa, quæ dicenda de iustitia putabat, à iuris consuetudine, & à ciuitatum moribus abhorrebant. usqueeò, hoc est adeo. intantum. interdum tamen adeo pro ualde accipitur. Teren. Adolescentem adeo nobilem. aliquando etiam ad pro iuxta accipitur. Curtius, erat ad ripam fluminis ingens arbor, hoc est iuxta ripam fluminis. & assideo assisto, hoc est iuxta sedeo, iuxta sto. Item pro eo, quod græci dicunt ἐπί. Virgilius. Atq; iterum ad Troiam magnus mittetur Achilles, significatq; & personam, & locum, & tẽpus. Et pro circiter, ut ad tria millia, hoc est circiter tria millia. quandoq; etiam causam significat, ut ad quid uenisti? hoc est cur, siue qua causa uenisti? Quandoq; similitudinem. Terentius, Sed nihil ad nostram hanc. Et ad unguem, quod significat perfecte, translatum à marmorarijs, qui iuncturas unguibus probant. nonnunquã intentiua particula est, ut adedo, in totum edo, consumo. Virgilius. nam sæpe fauos ignotus adedit Stellio. Interdum significat propè. Idem. Ad quem tum Iuno supplex his uocibus usa est. interdum aduersatiua est. Pomponius ad hostem furibundus prodit. hinc aduersus, & aduersum. & aduersor. & aduersarius, de quibus superius disseruimus. Aliquando significat post, ut ad hæc. idest post hæc. ad unum cum dicimus, significamus, nemine excepto. Virgilius, Iuppiter omnipotens si non dum exosus ad unum. ad tempus uero duobus modis sumitur. uno cum significat ad conditionem, siue necessitatem, siue opportunitatem temporis. Quintilianus. Fingere nimirum ad tempus uidebor, & rem nimium manifestam impudenter comprobare. altero, cum significat ad spatium temporis. Varro. Qui cum ad tempus latitasset, tandem sub sponda iacens inuentus est. POTERAT. Potens erat, integras uires habebat, perinde, ac si in conficiendis feris non laborasset.

DE TAVRO CAESAREM VEHENTE EPIGRAMMA. XVI.

APTVS ABIT. Blanditur Domitiano, quod in ludis tauro insidens, in altum uectus fuerit, quasi in cœlum ascensurus. RAPTVS. Machinis quibusdam sublatus in altum, ut cœlum conscendere uideretur. rapere proprie est cum impetu quodam, & uiolentia auferre. Virgilius. raptas sine more Sabinas, hoc est ablatas. ponitur tamen aliquando figurate pro uitiare. & proprie de uirginibus, atq; impuberibus pueris dicitur, etiam si loco non dimoueantur. Idem. & rapti Ganymedis honores. rapi uirgo simulabatur apud ueteres, quando uiro tradebatur ex gremio matris, aut si ea non esset ex proxima necessitudine, quod ea res sub Romulo principe in Sabinarum raptione feliciter successisset, quemadmodum uirgines quoq; uestales capi dicebantur, quia pontificis maximi

manu prehensæ ab eo parente, in cuius potestate essent, ueluti bello captæ abducebantur. à rapio raptus quartæ declinationis deriuatur, quod à raptione, & rapina ita distinguitur, ut raptio proprie ad personam referatur, rapina ad rem, raptus ad stuprum. Terentius. Disperij Thesiphonem audiui filium unà in raptione fuisse. Cicero. Quas res luxuries in flagitijs, crudelitas in supplicijs, auaritia in rapinis, superbia in contumelijs efficere potuisset. Idem. Matronarum cædes, uirginum raptus. ab eodem fit raptor, qui rapit. Cuius fœmininum raptrix. & rapax, auidus, & rapinis semper intentus. Suetonius. Inopia rapax, metu sæuus. à quo rapacior. rapacissimus. rapacitas. & aduerbia rapaciter. rapacius. rapacissime. Item rapidus, hoc est celer, festiuus, ab eorum, qui rapiunt, celeritate. & rapide, ac raptim aduerbia, festine. & rapo raponis, quod est rapax. Pomponius. Ne nos conturbent auari, atque rapones. et rapinator, pro raptor. Varro. Inuidiam ueniant in hoc ipso rapinatores. Lucil. Homo impudicus, & impune est rapinator. & rapto frequentatiuum. à quo aliud frequentatiuum raptito. & rapum, siue rapa (utroque enim genere dicitur) quod passim rapiatur, tum quia cibus homini grauissimus est. Martialis.

Hæc tibi brumali gaudentia frigore rapa,
Quæ damus, in cœlo Romulus esse solet.

Tum quod ex eo cætera quoq; animalia, & alitum genera pascimus, quadrupedes etiam fronde earum gaudent, & homines ex ijs decoctis cibum sumunt. rapacia dicuntur, quemadmodum in brassica & cæteris herbis caules. uescuntur etiam cyma. Sic enim herbarum summitatem uocamus. Plynius. Et homini non minor rapaciorum suis horis gratia, quàm cymarum. reperitur etiam neutro genere, & declinationis tertiæ. Colu. Frigoribus caules, & ueri cymata mittit. est etiam flacidorum raporum non minor gratia, quàm uirentium. seruantur & passa usq; ad alium prouentum, famemq; sentiri prohibent. transpadani tertium hunc fructum habent, post uinum, & fruges. medici in ijs masculini generis faciunt, quæ rotunda sunt. latiora, & concaua, fœminini generis sunt. rapum aqua decoctum frigus è pedibus pellit, etiam in cibo sumptum uenerem multum stimulat. pluribus modis commendatur in cibo, præsertimq; sinapis acrimonia duratum, purpureo etiam, & alijs coloribus pingitur, quod raro accidit in cibis. palma rapis est in nursino agro nascentibus, & frigore dulciora fieri existimantur. idcirco Martialis inquit, gaudentia frigore rapa. Idem. Nursinas poteris parcius esse pilas. M. Curius Dentatus, qui primo de Samnitibus triumphauit, iterũ de Sabinis, tertio de Lucanis, ouans urbem introiuit, Pyrrhum Epirotarum regem ex Italia pepulit. quaterna dena agri iugera uiritim populo diuisit, sibiq; deinde constituit, dicens neminem esse debere, cui non tantum sufficeret. cum legati Samnium ad eum uenissent aurum offerentes, rapũ torrebat in foco, malo itaq; inquit, hæc in fictilibus meis esse, & aurum habentibus imperare. cumq; aliquando inuersæ pecuniæ argueretur, cadum ligneum, quo uti ad sacrificia consueuerat, in medium protulit, innuitq; se nihil amplius de præda hostili in domum suam conuertisse. rapis penè similes napi sunt, nisi quod longiores, gracilioresq;. optimi quondam amiterni erant. Martialis. Hos amiternus ager felicibus educat hortis. naporum duo genera sunt. alterum angulosis foliorũ caulibus bumon uocant. alterum buniada rhaphano, & rapo similis. Est præterea tertium genus syluestre, cuius folia erucæ similia sunt. Estur in acetarijs, uulgo à rapo rapũculum uocant, radicis exiguæ. dici recte, latineq; napunculus potest. sunt etiam qui à rapio rabiem, quæ & rabia dicitur, appellatam pu-

tent, morbus est canum, cum ueluti furore quodam acti huc, atq; illuc rapiuntur, nec ullum quietis locum inueniunt. à quo dicuntur rabiosi. hinc rabio uerbum deducitur, quod est nimia ira, & quasi rabie agitor. Varro, Quid est, quod latras? quid rabis? quid uis tibi? Cæcilius. Rabia rabere se ait. ab hoc fit rabidus, plenus iracundia, & ueluti rabie agitatus. & aduerbium rabide. & rabula, quod proprie significat aduocatum, siue patronum nimis maledicum, acremq; in causis agendis, & quasi robiosum. à quo Appius caninam eloquentiam uocauit. Quintilianus. Super omnia perit illa, quæ plurimum oratori & authoritatis, & fidei affert, modestia, si à uiro bono in rabulam, latratoremq; conuertitur. Alij rabiem, quasi rauiem dictam uolunt, à raucitate uocis, quam rabiosi habent, similem canis latratui. Veteres enim rauum obtusum dixerunt. Vnde raua uox, obtusa, & parum liquida. à quo rabula quasi raula. & rauus color obtusus, hoc est mistus, niger cũ fuluo. à quo fit diminutiuum rauistellus. Plautus. Quis inquit, hæc mulier, & ille rauistellus, qui uenit. à rauus deriuatur raucus, qui uocem nimio clamore, siue alia causa obtusam habet. Vnde raucas cicadas dicimus. Martialis.

Quod fumantia qui tomacla raucus
Circunfert tepidis coquus popinis.

Ab hoc fit raucio uerbum, hoc est raucus sum. à quo raucesco, raucus fio. & raucitas, obtusitas uocis. & rauce aduerbium hoc est uoce obtusa. rauiliæ dicuntur, qui rauos oculos habent, quẽadmodum cæsios cæsuliæ. rauim ueteres pro raucitate posuere. Plautus. Expurgabo hercle omnia ad raucam rauim, præterea à rapio composita fiunt arripio, eiusdem cum suo primitiuo significationis. à quo arrepticium ueteres dixerunt laruatum, quasi à laruis arreptum. abripio per uim aufero. cripio. rapio. præripio, quod proprie est in meos usus rapio, nec præpositio illa aliquam temporis antecessionem significat. Cicero. Demosthenes tibi præripuit, ne esses primus orator, tu illi ne solus. proripio, procul rapio. Apuleius. Quæ cum dixisset, oppido se è conspectu nostro proripuit. corripio interdum capio. Ouidius. & corripit ensem. interdum raptim perago. Virgilius. Corripiunt spatium medium. interdum abbreuio, unde correptas syllabas, ac productas dicimus. à quo correptio. subripio, furor, clàm aufero. quandoq; etiam, in altum tollo. à quo subreptio, quod modo furtum significat, modo impetrationem, quæ fit à principe, siue magistratu per falsam rei narrationem. Vnde & subripere aliquando usurpamus pro eo, quod est per mendacem narrationem aliquid extorquere, & quasi furari. hinc postulatio subreptitia, & subreptitiæ literæ dicuntur, quæ ad falsam alicuius suggestionem concessæ sunt. differtq; subripio ab obripio, quia obripere est, non falsa narrando, sed quæ expromere necesse erat tacendo aliquid impetrare. hinc obreptio, & obreptitiæ postulationes, ac obreptitiæ literæ dicuntur. Vlpianus. Patronum autem appellamus, etiam si capite minutus sit, uel si capite libertus minutus, dum arrogetur per obreptionem. cum enim hoc ipso, quod arrogatur, cælat conditionem, non id actum uidetur, ut fiat ingenuus, per obreptionem inquit, quia petendo arrogationem, tacuerat se libertum esse, quod expromere in arrogatione necesse erat. Veteres subrepsit pro sustulerit scripsere, sicut suremit pro sumpsit. Ennius. Inq; manum suremit hastam. diripio, deprædor, depopulor. à quo direptio. Cicero. Vexatio Macedoniæ, an oppidorum turpis amissio. an sociorum direptio, an agrorum dopopulatio. AETHERA. Cœlum. proprie æther elementum ignis est, dictum ἀπὸ τοῦ αἴθω, quod est uro, cremo. Cleantes physicus æthera summum deum esse existimauit, cuius opinionem secutus est Virgilius.

gilius. Tum pater omnipotens fœcundis imbribus æther Coniugis in gremium lætæ descendit. Aristoteles æthera cœlum dixit, quem imitatus est Ouidius. Sic habites terram, ut te desyderet æther. non unquam tamen pro aëre accipitur. Apul. Aqua. tellus. æther. ignis. ab æthere fit ætherius. Virgilius. Aetheria quos lapsa plaga Iouis ales aperto. & æthra, qđ ætheris fulgorem significat. Idem. Nec lucidus æthra Syderea polus. sunt qui dicant Aethram ab æthere non differre, siquidē Homerus & aëra, & æthra communis generis faciat. Sicq; æthra syderea exponunt pro æthere, hoc est cœlo sydereo. Aethra etiam Aegei Athenarum regis coniux fuit, Thesei mater. & altera Aethra comes Helenæ. Ouidius.

Cætera per socias Clymenen, Aethramq́; loquamur,
Quæ mihi sunt comites, consiliumq́; duæ.

MEDIA ARENA. Per mediam arenam, hoc est medium theatrum, quasi dicat omnibus spectantibus. NON FVIT HOC ARTIS, SED PIETATIS OPVS. Non artificio scænico ac fabuloso factum est, sed diuino quodam cultu, atque miraculo, ut Domitianus inter deos referendus ostenderetur. Pietas enim proprie dicitur diuinus cultus, quem græci εὐσέβειαν, hoc est eusebian uocant, dicta, ut doctissimi ueteres tradiderunt, quod quæ in ea sunt, penitus & in penetralibus recondantur. hinc fit pio uerbum, quod proprie est colo. Plautus. Vbi piem pietatem, si isto more morata tibi postulem placere? Vnde piaculū sacrificium. cultus. Virgilius. ea prima piacula sunto. Aliquando tamen ponitur pro eo, quod est contamino, polluo, quod & impio dicitur, quemadmodum sacrum aliquando ponimus pro execrabili. hinc piacula crimina, & flagitia dicuntur. Idem. Distulit in seram commissa piacula mortem. à pio fit expio, quod est purgo, purifico. & piatrix sacerdos, quæ expiare erat solita. & piamentum, quo in expiando utebantur, dictum à poëtis piamen & piacularis porta Romæ appellata ob quædam piacula, quæ ibi fieri solebant. piacularia uero auspicia dicebantur, quæ sacrificantibus tristia portendebant, cum aut hostia ab ara profugisset, aut percussa mugitum edidisset, aut in aliam partem corporis, quàm oporteret, cecidisset. Item pio quandoq; capitur pro eo, quod est pie amo. Næuius. Nemo est, qui magis suos piet liberos. hinc piens pientior. pientissimus. pienter. pientius. pientissime. hinc pietas officium, & cultus est, quem patriæ, parentibus, sanguine coniunctis, beneuolis, ac etiam subditis exhibemus. Item Pietas dea, quam colebant Romani. hinc pium aliquando religiosum dicimus. Virgilius. Dij meliora piis. Aliquando misericordem, benignum. Cicero. Non secus in me pius, quàm pater in filios. Aliquando etiam castum. Virgilius. Quiq; pij uates. Quintilianus. Et pios amores, ac pudicos. huius contrarium est impium, hoc est crudelis. à quo pietati contraria impietas. & pie aduerbium, quod modo religiose significat, modo clementer, cui contrarium impie. à quibus pijssimus. & pijssime. impijssimus, & impijssime deducuntur. & pienter pro pie. TAVRVS. Cuius effigiem Iupiter sumpserat, quemadmodum superius in Europæ fabula declarauimus. VEXERAT. Portauerat. uehere proprie de equis, cæterisq́; quadrupedibus. idem de plaustris, & nauibus dicitur. Veteres uehiare dixerunt, quod ex Oscorum lingua sumptum est, apud quos uehia plaustrum dicitur. Vnde uehiaturam quoq; pro uectura usurparunt. à uehio ueho deductum. à quo uecto frequentatiuum, & aliud frequentatiuum uectito. & uector, quod modo significat eum, qui uehit, modo eum, qui uehitur. & uectatio, quod semper passiue accipitur contra aliorum uerbalium naturam. & uehiculum, in quo aliquid uehatur, quod cum quatuor rotis Phryges tradunt inuenisse. hinc uehicularius, qui uehiculum ducit. & uehicularis, unde uehicularem rotam, & uehiculares equos dicimus. & uectabulum, quod similiter pro uehiculo antiqui usurpauere. & uectigal, quod pro deuectis mercibus, fructibus'ue, aut quacunq; alia re in publicum soluitur, quamuis aliquando etiam ex priuato uectigal capitur. Cicero. Ex meo tenui uectigali capio ego ducenta. ponitur & pro ipso fructu. Idem. Non intelligunt homines quantum uectigal parsimonia est. & uectis, quod manibus percutiendo uehatur. Est enim palus è ferro siue ligno grandior, rusticis, & fabris cementarijs ad multa necessarius. Plynius. Cato uecteis aquifolios, laureos, ulmeos fieri iubet. Cato. in torculari serias treis. fibulas quadraginta. uecteis quadraginta. confibulas ligneas, queis arbores comprimat, si dehiscent, & cuneos sex. greci uectem μοχλὸν uocant. hinc uecticularia uita dicitur eorum, qui uectibus parietes perfodiunt alienos furandi gratia. Cato, uecticulariam uitam uiuere, est repente largiter habere, repente nihil. & uectura, quæ modo actum ipsum ut ita dicam, uectionem significat, modo mercedem, quæ pro uectura soluitur, ueputa pro naui, siue uehiculo seu equo meritorio. & uexo, quod est agito. rapto. molesto. & huc atq; illuc distraho. atq; uexator. & uexatrix. & uexatio. & uexabundus deducuntur. cō positæ præterea à ueho fiunt adueho, quod est apporto. à quo aduectio. circumueho circumporto. à quo circumuectio. perueho, porto. deueho, deorsum ueho. eueho, extollo. præueho, ante ueho, proueho, produco. & prouehor, producor. Virgilius. quid ultra Prouehor, & fando surgenteis demoror austros? hinc ætatem prouectam, & ætate prouectos dicimus. inueho, ueho, cuius passiuum est inuehor, quod modo uehor significat. Idem. Centauro inuehitur magna. modo aggredior maledictis, & ueluti quodam impetu sermonis in aliquem feror. Cicero. Itaq; in eam Pansa uehementer inuectus. hinc inuectiuæ orationes dicuntur, quæ sunt aduersus aliquem scriptæ, quod in illius mores, uel ingenium, aut uitam inuehamur. subueho, extollo. reueho, reduco. conueho. comporto. à quo conuexum dicimus, quod concauo oppositum est, quemadmodum specula, quæ neq; plana, neq; concaua sunt, conuexa dicuntur. hinc conuexitas ipsa, ut ita dicam, porrectio aduersus nos. & conuexe aduerbium, tractum à concauitate nauium, quæ extrinsecus huiusmodi habent formam, quæ alio nomine carinata dicitur. PER AEQVORA FRATERNA. Per mare phœnicium, quod erat sub ditione Cadmi Agenoris filij fratris Europæ. Syria Asiæ prouincia est late litora tenens. terrasq́; etiam latius introrsus alijs, atq; alijs nuncupata nominibus. Nam & qua contingit Arabas, Palæstina dicitur, & Iudæa, & Cœle, dein Phœnice, tum inter duo flumina Euphratem, & Tigrim Mesopotamia, & qua recedit intus Damascene, & qua magis etiam nunc Meridiana Babylonia, & qua transit Taurum Rhophœne, & citra etiam commagene, & ultra Armeniam Adiabene, cum assyria ante diceretur, & ubi se Ciliciæ committit, Antiochia, olim, ac diu potens, sed cum eam regno Semiramis tenuit longe potentissima. Id, quod periacet mare totum Phœnicium appellatur. ipsa gens Phœnicum in gloria magna literarum inuentionis, & syderum, naualiumq́;, ac bellicarum artium fuit, uel quia mari potens erat ab Aegypto sumpta, ueluti à se inuenta in Græciam transtulit. Lucanus.

Phœnices primi (famæ si creditur) ausi
Mansuram rudibus uocem signare figuris.
Non dum flumineas Memphis contexere biblos
Nouerat, & saxis tantum, uolucresq́; feræq;,
Sculptaq́; seruabant magicas animalia linguas.

A Phœnicia Phœnices uocati. & fœminino genere phœnissa, et detracta aspiratione pœnus. à quo pœnulus diminutiuum. unde plautina fabula nomen sumpsit. & punicus, quasi pœnicus. Virg. Punica regna uides. unde punicum genus libi uocitatum est, à Pœnis translatum, quod & probum appellabant, quia erat cæteris suauius. phœnix græce fructus palmæ arboris dicitur. à cuius colore phœnice appellata ob purpurarum opes, & Tyrij coloris, quia à Tyro Phœnices urbe nomen sumpsit, quemadmodum superius docuimus. Tyrus quondam prælto mari septingentis passibus diuisa fuit. Postea uero Alexandri oppugnantis operibus continens conchylio, ac purpura nobilitata, circuitu decem & nouem millium passuum inclusa palæ Tyro. oppidum ipsum uigınti duo stadia comprehēdens quondam Sarra appellatum. phœnix præterea purpureo pennarum colore auis appellatur toto orbe celeberrima in Arabia nascens, aqlæ magnitudine, auri fulgore circa colla reliquo corpore purpurea roseis pennis, cæruleam caudam distinguentibus, in facie geminas cristas habens in capite plumeum apicem. nemo unquam uescentem uidit. soli sacrata traditur. & uiuere annis sexcentis sexaginta, senescens casia, thurisq; surculis construere sibi nidum, replere odoribus, & super mori. ex ossibus deinde, ac medullis exiguus nasci uermiculus, & deinde pullus fieri, & principio iusta priori facere, totumq; nidum deferre propè Panchaiam in solis urbem, & ibi in ara deponere. extat de hac aue elegantissimum carmen Claudiani poëtæ, & Lactantij Firmiani. dicitur aūt et masculino, & fœminino genere phœnix, qa mas'ne, an fœmina sit, ignoratur. Lactan.

Fœmina, uel mas hæc, uel neutrum sit mage, felix
 Felix, quæ Veneris fœdera nulla colit.

Phœnix etiam Agenoris filius fuit Cadmi frater, qui Phœnicibus imperauit. Item Phœnix fluuius non magnus ex Thermopylarum montibus in Asopum fluens (ut testatur Herodotus.) Item phœnicopterus altera auis est, rubentes habens pennas, unde ei inditum nomen. Nam græci πτερὸν pennam uocant. huius linguam præcipui saporis esse Apicius docuit. Excellit magnitudine perdices. rostrum quoq;, & pedes phœniceos habet. Martialis.

Dat mihi penna rubens nomen, sed lingua gulosis
 Nostra sapit, quid si garula lingua foret?

Sunt tamen qui phœnicem auem à palmæ potius arbore, quæ græce phœnix dicitur, appellatam putent, ob rationem quam inferius dicemus. ALCIDEN. Domitianum. Alcides proprie Hercules dicitur ab Alcæo auo Amphitryonis patre. Sed Domitianus ædificato Herculi tēplo uia appia octauo ob urbe lapide statuam suam sub Herculis nomine in eo locauit. Itaq; simulachrū eius sub Herculis, siue Alcidæ nomine adorabatur. Propter quod uocatus & ipse Alcides est. & à blandientibus poëtis maior Alcides dictus. Martialis.

Herculis in magni uultus descendere Cæsar
 Dignatus, latiæ dat noua templa uiæ.
Qua Triuiæ nemorosa petit dum regna uiator,
 Octauum domina marmor ab urbe legit. Idem,
Fœcundam uetuit reparari mortibus hydram,
 Hesperias thusco lauit in amne boues.
Hæc minor Alcides, maior quæ gesserit, audi.
 Sextus, ab albana quem colit arce, lapis.

IVVENTVS. O' Iuuenes, quasi dicat O' uiri Romani. Nam iuuenes à iurisconsultis dicuntur, ut Marcellus testatur, qui adolescentium excesserunt ætatem, quoad incipiant inter seniores numerari. iuuentus modo ætatem ipsam iuuenilem significat, modo frequentiam iuuenum. Aliquando etiam pro ipsa dea accipitur, quæ præest huic ætati. hæc etiam iuuentas à nonullis uocatur, quēadmodū libertas. & iuuenta, quamuis hoc frequēter etiam pro ætate ponatur. iuuentuti sacra pro iuuenibus instituta sunt. & à iuuene dicta est iuuentus. et iuuentas. & iuuenta. & iunior cōparatiuū. & iuuenilis possessiuū. iuuenilia fingebātur Dianæ simulachra, quia ea ætas fortis est ad tolerādā uiā, uiarū autem dea existimabatur Diana, ut supra dictum est. & Iunius mensis à iunioribus. et iuuenesco, iuuenis fio. & iuuenilitas pro iuuentute. Varro. Quā de reliqt cupida iuuenilitas. & iunices, teneræ ætate boues, quæ iam cessarunt uitulæ esse, necdū tamē ad summā magnitudinē puenerunt, dictæ, quasi iuuenices. Persius. Tot tibi cū in flāma iunicū omenta liquescant. iuuenis autem à iuuando uocitatus est, qđ ea ætas maxime apta sit ad laborem tolerandū. iuuare interdū auxiliari est, & opem ferre. Vnde iuuencus, & iuuēca appellati, & iumentum, cuius appellatione animalia continentur, quæ uel salmas gerunt, uel currus trahunt, bobus dūtaxat exceptis. Est etiā uehiculi genus, qđ quoniā à iunctis pecoribus trahebatur, nonnulli à iungendo dictū existimant. & Iupiter, quasi iuuans pater. & Iuno qđ iuuet mortaleis. & iuuamentū auxiliū, qđ & iuuamen dicitur. & adiuuo opem fero. à quo adiutor. adiutrix. adiumentū, quod & adiuuamen dicitur. & adiuto frequētatiuū, qđ & adiutor ueteres dixere. Pacu. adiutamini quæso me, & defendite. & coadiuuo. à quo coadiutor. coadiutrix. coadiumentū. interdū iuuare est delectare. Virgil. Non omnes arbusta iuuant. humilesq; myricæ. ab hoc fit iucundus, qđ nō significat lætū (ut qdā barbare accipiunt) sed lætitiæ plenū, & qđ delectationem affert, differtq; à grato, qđ in iucūdo aliquādo sola delectatio est, in grato etiā cōmodū, ut infantia filiorū, ac pueritia parētibus iucūdior est, adolescentia uero, ac iuuentus gratior. Ci. est mihi iucunda in malis, et grata in dolore uestra erga me uolūtas, iucūda inqt, quasi plena uoluptatis, in prosperis, & grata, quasi plena fructibus in aduersis. Idem. Quāquā qđ præsens tanq̄ in manū datur, iucūdius est, tamen hæc in posterū gratiora, muri, naualia. portus. aquarū ductus, omnia, quæ ad usum Reip. ptinēt. à iucundo fit iucūde aduerbiū, hoc est cū lætitia. & iucūditas delectatio. Itē iucūdior. iucūdissimus. iucundius, iucundissime. & iubar. & iuba & iubilo, de quibus superius diximus.

CONFER. Compara. STEMMA. Facinus, rem gestam. Stemma proprie coronamentū significat, dictū à græco, quasi στεφάνωμα. στέφανος enim corona est, στεφανῶ corono, στεφανόπλοκος coronarius, στεφανοφόρος coronatus, στέφω redimo, στέφομαι redimor, στέφωμα stēma, quoniā uero mos erat antiqssimis, ut clari uiri ob resbene gestas coronis donarentur, & eædē statuarū capitibus imponerētur, inualuit consuetudo, ut Stemma aliqn̄ pro facinore, et (ut ita dicā) strategemate accipiatur, ut hoc loco aliquando pro ipsis maiorū imaginibus, quæ poni in atrijs solebant. Martial.

Atria Pisonū stabāt cū stēmate toto. Iuuena. Stēmata qđ faciunt. Plyn. pro corona posuit. Stēmata uero lineis discurrebant ad imagines pictas. Sueto. Quid in uetere gentiliū stēmate C. Cassij pcussoris Cæsaris imagines retinuisset? iurisconsulti aliquādo stēmata uocāt (ut ita dicā) stipites, qbus familiā partiūtur. ut hic pater illius ē, hic illius filius, cui ille succedit. CAESARIS. Qui taurū fecit in æthera tollētē Alciden. IOVIS. Qui se in taurū formauit p æquora uehentē Europā. VT TVLERINT. Quāuis tulerint. ut interdū adiunctiua cōiunctio est. Plau. Is mihi suasit, ut ad te irē. interdū tēporis aduerbium est, & significat statim. postq̄. quāprimum. Aliquando qualitatis, & significat quomodo. Virg. Vt uidi, ut perij, ut me malus abstulit error. idest statim postquam uidi, siue quamprimum uidi, quomodo perij? nonnunquā pro

quippe;

quippe siue utpote accipitur sequente relatiuo. Quintilianus, Nec ignoro igitur quos transeo, nec utique damno, ut qui dixerim esse in omnibus utilitatis aliquid. interdum similitudinis est. Plautus, Vt imbrices fluunt oculi. Est etiam quando significat secundum quod. Quintilianus, At uero orator, ut est semper ad dicendum paratus. Cicero, qui sermo. quae praecepta. quanta notitia antiquitatis. scientia iuris. augurum. multae etiam ut in homine romano literae, idest secundum quod est semper ad dicendum paratus, et secundum id, quod solent scire Romani. Item pro utinam elegantissime accipitur. Terentius, Vt te dij deaeq; omnes perdant. & pro quamuis, ut hoc loco, & apud Plautum, ut istuc periculum ingens sit, me tamen non terrefacit, hoc est quamuis sit ingens periculum, quod nemo antehac notauit. ab ut deducitur uti, & sicut sicuti. uelut ueluti, de quibus supra diximus. & utinam quod optantis aduerbium est, diciturq; etiam O utinam. & utiq;, quod significat prorsus omnino, & prout pro sicut, & utcunque pro quomodocunque. & utpote, quod significat quandoquidem. & utputa quemadmodum. ONVS. Pondus. à quo fit onero, quod est pondus impono. transferturq; etiam ad animum, ut onerat me curis. onerat lachrymis, hoc est implet. premit. hinc oneratum, & onustum pro pleno frequentissime accipitur. & onuste aduerbiu͂ plene. onerosus quoq; frequenter inuenitur, quod est plus, quàm oneratus. & onerariae naues dictae, quae onere tardae sunt. et exonero uerbum, quod est alleuo, onus detraho. à quo exonerator. exoneratrix. & exoneratio. ISTE. Taurus Caesaris. ALTIVS. Sublimius. Altus aliquando ob alo deducitur. quod est nutrio. Varro, Altus alieno sumptu. Plyn. Ouillo lacte altus, hoc est nutritus. Aliquando ab ala, quasi alatus, & significat proprie sublime͂. aerium. hinc proceras arbores altas dicimus, & altas pyramides. alta aedificia. altos montes. ponitur tamen frequenter pro profundo, quemadmodum econtrario profundum pro sublimi ponimus. hinc altum aliquando pro coelo, pro mari usurpamus. Virgilius, Haec ait, & Maiae genitum, demisit ab alto. Idem, multum ille & terris iactatus, & alto Vi superum. altum etiam uocamus profundiore͂ maris partem. & à terris remotiorem. Sallustius. Et piscatoria scapha in altum nauigat. per metaphoram quoq; altum aliquando pro excelso, ac glorioso accipimus. Virgilius, Te sine nil altum mens incohat. & pro ueteri, atque antiquo. Idem. altius omme Expediam prima repetens ab origne factum. & pro presso. occulto. obscuro. Ide͂. Quid me alta sile͂tia cogis Rumpere? Ide͂. sin altior istis Sub pedibus uenia ulla latet. ab hoc fit alte aduerbium, quod modo excelse, modo profunde significat. à quo altius, et altissime, sicut ab altus altior, & altissimus. Item altitudo, quod modo sublimitatem, modo profunditatem significat. & altare, quod antiqui dijs superis in aedificijs à terra exaltatis sacrificia faciebant, sicut dijs terrestribus in terra, dijs infernalibus in effossa terra, quamuis sint, qui altaria potius appellata uolunt, ab eo, quod igne adolentur, uel quod in ijs olescit, hoc est excrescit ignis. Vnde exoleti appellati sunt, qui olescendi, hoc est crescendi modum excesserunt. Plautus, Reliqui domi exoletam uirginem. cum uero id nomen substantiuum est, significat scortum masculum iam adultum. & Altellus Romulus dictus, quasi in terra altus à lupa, siue quod telis aleretur, siue quod rebus gestis excelsus, ac gloriosus esset, seu quod à Tatio Sabinorum rege in colloquium postulatus alternis uocibus audierit, ac locutus fuerit. Nam sicut à Macro Marcellus, à Vafro Vafellus, ita ab alterno Altellus secundum aliquorum opinionem deducitur. & Altanus uentus, quod in alto flat. & alto uerbum, quod non est in usu, sed eius compositum exalto, quod est

extollo. à quo exaltatio, & altisonus, quod ex alto sonet. & altitonans, quod è coelo tonet. et altiuolans, quod in altum uolet.

DE ELEPHANTO CAESAREM ADORANTE EPIGRAMMA. XVII.

QVOD PIVS, ET SVPPLEX. Rursus bla͂ditur Domitiano, quod ab Elephanto adorari uisus sit, tribue͂s hoc diuinitati principis. Ordo est. q͂d hic elephas, qui modo erat tam metuendus Tauro, nu͂c pius, & supplex adoret te o Caesar, facit hoc non iussus, & nullo magistro docente, sed quia deum te esse intelligit. ELEPHAS. Elepha͂tus, siue elephas (utroq; enim modo dicitur) maximum terrestrium animalium est, proximumq; sensibus humanis obedientia in magistros, officiorum memoria. adorat regem, genua submittit, coronas porrigit, & quod in homine quoque rarum est, probitatem prae se ferre uidetur, prude͂tiam. aequitatem. religionem. solis quoq;, & lunae uenerationem, siquidem in Mauritaniae saltibus ad quendam amnem, cui nomen est Amulo, nitescente luna noua elephantorum greges descendunt, ibiq; se purificantes sole͂niter aqua circunsperguntur, atq; ita salutato sydere in syluas reuertuntur. Romae iuncti primum ad currum fuere Pompeij Magni africo triumpho. Nam prius liber pater eos subiugata India iunxerat. Germanici Caesaris gladiatorio munere quosdam inconditos motos edere uisi sunt saltantium modo. Vulgare in ijs fuit arma in altum iacere, gladiatoris congressus exercere, per funes incedere, plenisq; hominum triclinijs ita libratis uestigijs per lectos ire, nequis pota͂tium attingeretur. tradunt etiam non ignobiles authores que͂dam ex ijs ductus graecarum literarum didicisse, & eius linguae uerbis ita solitum perscribere. αὐτὸς ἐγὼ τάδ᾽ ἔγραψα λάφυρά τε κελτ᾽ ἀνέθηκα. idest ipse ego haec scripsi, & spolia celtica dicaui. praedam in se expeti sciunt solos dentes, quae aliqui cornua appellarunt. qua͂obrem eiectos aliquo casu terra defodiunt. hoc solum ebur est, in caetero corpore uilitas ossea, quanquam ossa quoque aliquando in laminas dentiu͂ penuria secuerunt. circunuenti à uenantibus primos dentes co͂stituunt, quibus sunt minimi. postquam fessi sunt, impactos arbori frangunt, hac praeda se redimentes, quemadmodum facere de testiculis Castorem tradunt, adeo quibusdam animalibus exploratum est, quare ab hominibus petantur. tradunt praeterea elephantos homine obuio in solitudine, & simpliciter oberrante, clementem, placidumq; demonstrare uia͂, uestigio uero hominis prius quàm ipso homine animaduerso insidiarum metu contremiscere. olfacere. subsistere. circunspectare. irasci, nec calcare, sed erutum proximo tradere. illu͂ sequenti pari modo usque ad extremum, tunc agmen circumagi, & directa acie reuerti. gregatim semper incedunt. ducit agmen, qui senior est, cogit aetate proximus. flumina transituri minimos praemittunt, ne maiorum pondere atterente alueum altitudo gurgitis augeatur. imponuntur eis nomina, eaq; intelligunt. Cato unum, qui in punica acie fortissime fuerat praeliatus, Sutrum tradidit uocatum altero dente mutilato. Antiochus duos habuit in bellicis usibus celebres, Aiacem, & Patroclum. Cumq; aliquando uadum fluminis experiretur, renuit Aiax transire, qui semper dux agminis fuerat. Tum pronuntiari iussit Antiochus eius fore principatum, qui prior transisset. Transiuit itaque Patroclus donatus ob id phaleris argenteis, quibus id animal maxime gaudet, & reliquo omni primatu. Aiax mortem ignominiae praeferens inedia uitam finiuit. Mirus nanque in ijs pudor est, uictiq; uictorum uocem fugiunt. Pudore nunquam, nisi in abdito co-

eunt. mas quinquennis, foemina decennis. ineunt biennio quinis diebus, nec amplius. Sexto die perfunduntur amne, nec aliter ad agmen reuertuntur. Adulteria non nouere, nec ulla propter foeminas praelia committunt. Amoris tamen uim esse in ijs constat. Traditur unus amasse in Aegypto mulierem corollas uendentem. Alius adolescentem quendam syracusanum nomine Menandrum in exercitu Ptolemaei, quem quoties non uideret, dolorem inedia testabatur. item alius unguentariam quandam forma praestantem. Amoris indicia in omnibus fuere, gaudium à conspectu, blanditiae inconditae, stipes populi seruatae, & in sinum amantis effusae. Elephantos Italia primum uidit Pyrrhi regis bello, & Boues Lucas, ut supra diximus appellauit, in Lucanis uisos anno urbis quadringentesimo septuagesimosecundo. Roma in triumpho septem post annis, eadem plurimos anno quingentesimosecundo. Victoria L. Metelli in Sicilia de Poenis capti centum quadragintaduo ratibus trauecti fuere, quas doliorum consertis ordinibus imposuerant, quos in circo interfectos iaculis tradunt inopia consilij, quoniam neque ali placuisset, neque regibus donari. Clara fuit unius è Romanis dimicatio aduersus Elephantum. Nam cum Annibal captiuos Romanorum dimicare inter se coëgisset, unum, qui supererat, obiecit elephanto, pactus dimitti, si belluam interemisset. Solus ergo in arena congressus, magno Poenorum dolore interfecit. Annibal, quod famam eius dimicationis contemptum Elephantis allaturam intelligebat, missis post uictorem equitibus, necari eum iussit. Proboscis eorum, quae manus appellatur, facillime caeditur. Romae primum pugnasse Elephantos in circo compertum est Claudij Pulchri aedilitate, anno urbis quingentesimo quinquagesimoquinto. item post annos uiginti Lucullorum aedilitate Curuli aduersus tauros, & Pompeij altero consulatu in dedicatione templi Veneris uictricis uiginti numero, siue (ut alij uolunt) decem & septem Getulis ex aduerso iaculantibus, mirabili unius dimicatione, qui pedibus confossis, genibus repsit in cateruas, arrepta scuta in altum iaciens, quae spectantibus uoluptati erant, circumacta in orbem, quasi arte, non furore belluae iacerentur. Altero uno ictu occiso, propter quod uniuersi eruptionem tentauere non sine uexatione populi, qui claustris ferreis circundatus erat. Qua de causa Caesar dictator simile postea spectaculum editurus, Euripis arenam circundedit, quos Nero princeps sustulit, ut loca equitibus adderet. Pugnauere & Caesaris dictatoris tertio consulatu uiginti contra pedites quingentos, iterumq; totidem turriti cum sexagenis propugnatoribus eodem quo priores numero peditum, & totidem equitum exaduerso dimicante. Tanta huius animalis clementia narratur aduersus minus ualida, ut in grege pecudum occurrentia manu dimoueat, nequid obterat imprudens, nec nisi lacessiti noceant, infirmos, aut fessos, uulneratos'ue in medium agmen recipiunt. Capti celerrime mansuefiunt hordei succo. Domiti militant, & turres armatorum in dorsis ferunt, magnaq; ex parte orientis bella conficiunt, prosternunt acies, armatos proterunt, ijdem minimo suis stridore terrentur. Decem annis gestare in utero uulgus existimat. Vnde ortum est prouerbium. Celerius Elephanti pariunt. cum tarditatem significare uolumus. Aristoteles biennio parere tradidit, nec amplius, quàm singulos, pluresq; uiuere ducentis annis, quosdam etiam trecentis, iuuentam eorum sexagesimo incipere. Olei potu tela, quae eorum corporibus inhaeserunt, decidere traduntur. Mandunt ore. spirant, & bibunt, odoranturq; haud improprie appellata manu. Murem mirum in modum odere, & si pabulum in praesepio positum attingi ab eo uiderunt, fastidiunt. Dentibus ingens pre-

tium, ex quibus deorum simulachra fieri solita. Callum manus in ciborum delitijs habebant. in extremis Africae, quae confinis Aethiopiae est, posteis domorum ex dentibus faciunt. Dimicatio ijs cum serpentibus maxima est, ut supra diximus, cum de Cinnabari tractaremus. Setarum nullum tegumentum elephanti habent, nec in cauda quidem ad abigendum muscarum fastidium, quod etiam tanta uastitas sentit. Sed habent cancellatam cutim, & inuitantem id genus animalium odore: Ergo cum extenti muscarum examina receperunt, arctatis in rugas repente cancellis, comprehensas enecant. inflationem, ac profluuium alui, nec alios morbos sentiunt. Ab hac elephantorum inflatione, siue à cancellata cuti, elephantiasis morbus dictus est, qui & elephantia nuncupatur à nostris. rarus in Italia, frequentissimus in quibusdam regionibus, qui inter longissimos numeratur, totum corpus afficiens, ita ut ossa quoque uitientur. Summa pars corporis crebras maculas, crebrosq; tumores habet. Rubor harum paulatim in atrum colorem conuertitur. Summa cutis inaequaliter crassa, tenuis. dura. mollisq; quasi squamis quibusdam exasperatur, corpus emacrescit. Os. surae, pedes intumescunt. Vbi uetus morbus est, digiti in manibus, pedibusq; sub tumore conduntur, febricula oritur, quae facile tot malis obrutum hominem cõsumit. item ab elephanto elephantinus, ut elephantina pellis. elephantini dentes. & elephantium, quod fit ex ebore combusto, de quo superius diximus. Elephas etiam, siue elephantus maris bellua est ingens in gaditano freto, candidam proboscidem habens. PIVS. Religiosus. SVPPLEX. Subnixus genibus, quod facere elephantum superius diximus. METVENDVS. Timendus. Sunt qui metuo, & timeo ita separent, ut metuamus eos, qui nos amant. Timamus etiam inimicos. Terentius, & metuebat absentem patrem. Plautus. Quid nos tanquam hosteis times? Varro. Metuo dictum putant à quodam motu animi, cum id, quod malum casurum putat, mens refugit. Cumq; uehementius in mouendo, ut ab se abeat, foras fertur, Formido, ut diximus, appellatur. A metuo metus deducitur, qui est (ut Vlpianus definit) de instanti, uel futuro periculo mentis trepidatio. Ab eo fit diminutiuum meticulus. A quo meticulosus, & meticulose aduerbium. A timeo uero fit timor. timidus. à quo timiditas. & aduerbium timide. Et notandum quod dicamus timeo tibi tanquam amico, hoc est, ne tibi aliquid mali accidat. & timeo te tanquam inimicum, nequid mihi mali facias. Quidam timidum à timente sic distingunt, ut timidus sit, qui semper timet. Timens, qui ad tempus formidat. item à timeo tumultus (ut quidam putant) deducitur, quasi timor multus. Nihil enim aliud est tumultus, quàm perturbatio tanta, ut maior timor oriatur. Vnde bella italica, tumultus italici dicti fuere. Hinc fit tumultuo uerbum, quod est in perturbatione sum. & tumultuosus, qui turbas excitare solitus est. & tumultuarius, quod proprie significat extemporaliter, sine praemeditatione. unde & oratio tumultuaria dicitur. & tumultuose, ac tumultuarie aduerbia, idest perturbate, & extemporaliter. SENTIT. Intelligit. cognoscit. Sentire proprie est sensu percipere, quod ad corpus duntaxat, pertinet. Vnde quinq; corporis sensus appellati sunt, Visus. auditus. odoratus. gustus, & tactus. Aliquando sentire ponitur pro intelligere. Cicero. Nam & ipse animus sentit nescio quid in se esse diuinum. Nonnunquam pro iudicare. Plynius iunior. Cupio enim abs te intelligere quid sentias. Hinc sententia deriuatur, quae modo proiudicio, siue potius iudicato accipitur. Vnde sententiam ferre, siue sententiam dicere iudices affirmamus, cum ea mente quid pronuntiant, ut secundum id discedere liti

gantes à tota controuersia uelint. Modo significat id, quod animus sentit, hoc est credulitatem. Vnde ex animi nostri sententia loqui, uel euenire aliquid dicimus. Modo capitur pro eo, quod uerba significant. Idem, Tam obscure loquitur, ut nulla ex uerbis eius sententia colligi possit. Nonnunquam etiam sententias uocamus lumina ipsa orationis, praesertim quae in clausulis sunt breuiter collecta. Et à graecis γνῶμαι uocantur, ut quocunq; ab eo nomine deducto, quod similes sint consilijs, atque decretis, & hae interdum ad rem tantum referuntur. Vt nihil est tam populare, quàm bonitas. interdum ad personam. Vt qui uult omnia scire, necesse habet multa cognoscere. Aliquando non sunt simplices, sed rationem quoq; subiectam habent, ut in omni certamine, qui opulentior est, etiam si accipit iniuriam, tamen quia plus potest, facere uidetur. Quandoq; duplices sunt. Vt obsequium amicos, ueritas odium parit. Plerunq; fit ex diuersis. Vt mors misera non est, aditus ad mortem est miser. item, tam deest auaro quod habet, quàm quod non habet. Nonnunquam per interrogationem fiunt. Vt usque adeò ne mori miserum est? Hinc orationem, quae huiusmodi lumina crebra habeat, sententiosam dicimus. Sensus quoque licet proprie corporis sint, ut supra diximus, tamen consuetudo iam tenuit, ut mente concepta sensus uocaremus, quae à ueteribus Sensa dicebantur. Cicero. Quod exprimere dicendo sensa possumus. Plynius. Nihil enim tam ridiculum, quàm uerborum sonitus inanis sine sensu, ac scientia. À sensu fit sensibile, tam quod sentit, quàm quod sentitur. À quo sensibilitas. & sensificum, quod sensus causam praestat. Macrobius. Spiramentum sensificum, ad sua quaeq; loca naturali lege ducentes. Et sensile pro sensibile. & sentina pars nauis inferior, qđ eius foetor sentiatur. À qua sentinor, & sentinum, de quibus superius diximus. & sentis spina, quod à tangentibus quamprimum sentiatur. À quo senticosum spinosum dicimus. interdumq; pro aspero ponitur. Lucilius, Quam senticosa uerba pertorquet turba. Et sensim aduerbium, paulatim, quasi cum meditatione, & sensu. Quinque sensus corporei idcirco ita uocati sunt, quia per eos tanquam per quasdam fenestras animus sentit. Huius enim sedes, & habitatio in cerebro est. De cauernis autem cerebri, quas uentriculos cerebri antiqui uocauerunt, septem paria neruorum, quas graeci συζυγίας, hoc est coniunctiones uocant, oriuntur, & spiramentum sensificum ad sua quaeq; loca deducunt. ut sensum è uicinis, ac longe positis membris animalis hauriant. Primum par neruorum talium oculos petit, & agnitionem specierum, ac colorum discretionem illis praestat, quae referant. Secundum in aures se diffundit, unde oritur notitia sonorum. Tertium naribus insertum ad odorem percipiendum. Quartum palatum tenet ad gustum, atque saporem. Quintum per totum corpus diffunditur. ut mollia. aspera. frigida. calida discernantur. Sextum, stomachum petit, ut quae desunt appetat, & quae sunt superflua respuat. seq; ipse moderetur. Septimum par neruorum uitali medullae sensum infundit, quae id est in animali, quod in naui carina, & adeo caeteris usu, ac dignitate praestat, ut longum cerebrum à philosophis uocitetur. Ex hac ergo, quasi ex cerebro diuersi nascuntur meatus, qui cordi, & iecori, & pulmoni uires ministrant, neruis pedum, manuumq; uirtutem ingerunt, & ut successio procuretur, pudendis quoque, & uteris mulieribus opem subministrant. À sensus fit diminutiuum sensiculus. Quintilianus, inde minuti, corruptiq; sensiculi, & extra rem petiti. À sentio composita fiunt assentior, quod est consensum praesto. À quo fit assentor, hoc est adulor, & quasi omnibus consensum praesto, ut ille apud Terentium, Ait, aio. negat, nego. Differuntq; haec tria, assentor. adulor.

blandior, quod assentari proprie est uoce, uel laudando, uel assentiendo captare. Adulari quoquo modo uel uoce, uel gestu fauorem quaerere. Blandiri proprie tactu. Veruntamen ad alios quoque sensus transfertur, & nonnunquam ad animum. Quintilianus, Tu non cogitas, quemadmodum suspensa manu sonantem blande cardinem flectas. blande inquit, hoc est suauiter. idem. Blandiar iudices paulisper calamitatibus meis, & sic agam tanquam inuenerim utrunque sanum. Confunduntur tamen haec, & ferè pro eodem plerunque ponuntur. Ab adulor, adulator, & adulatrix, & adulatio deducuntur. À blandior, blandus. & blanditiae. & blandiculus. & blandicellus diminutiua. Vnde blandicella uerba apud Naeuium, & alios legimus. & blande, & blandicule aduerbia. & compositum subblandior. Plautus, non matronarum, sed meretricum officium est, uiris alienis subblandirier. & blandidicus, qui blande loquitur. Plautus. Nunc mihi blădidicus es, heri in tergo meo treis facile corios contriuisti bubulos. Blandusia sabinensis agri regio, in qua fuit ager Horatij poëtae. Ab assentior assensus. ab assentor. assentator & assentatrix, & assentatio. in genere blandientium adulatorum, atque assentatorum Parasiti sunt, ita enim uocantur, qui ad uoluntatem eius, in cuius contubernio sunt, loquuntur, & faciunt, nihil repugnantes cibi, & uentris gratia. à quo nomen habent. Nam παρὰ apud graecos ad significat σιτίον cibus. σιτεῖα sagina. À parasitus fit diminutiuum Parasitaster, quod nõ significat paruum parasitum, sed parasitorum imitatorem. in aster enim desinentia nomina non diminutiua sunt, sed imitationem quandam significant eius, à quo descendunt, ut superius diximus. παρὰ etiam graeca praepositio pro apud. absq;. penes. dis. re. prae. Ab tam in appositione, quàm in compositione accipitur. Hinc parabola similitudo. Paradigma exemplum, quod tribus modis fieri solet. À pari. Virgilius. Ac ueluti magno in populo, cum saepe coorta est Seditio. À maiori ad minus. idem. Qualiter expressum uentis per nubila fulmen. À minore ad maius. idem. Si potuit maneis accersere coniugis Orpheus Threicia fretus cithara. Paragoge deductio, ut cum dicimus dicier pro dici, lucrarier pro lucrari. Paranymphus, auspex, de quo diximus. Paragraphe praescriptio. Parathesis appositio. Paralysis dissolutio, & languor neruorum. À quo, qui eum morbum patitur, paralyticus. Parallelus, quasi alternus. à quo lineas aeque distanteis parallelas uocamus. ideoq; segmenta mundi, quae nos circulos dicimus, graeci parallelos nominant. Paradiastole dilatatio. Est enim figura, per quam rem aliquam per interpretationem dilatamus, ut cum astutum, sapientem, prodigum, liberalem uocamus. Paranomasia agnominatio, ut cum dicimus abire non obire te conuenit. Parasceue, apparratus. Parenthesis, interpositio. Paroemia prouerbium. Parapetasma uelum, de quo superius diximus. Parodos transitus. Paroxismus, stimulatio, concitatio. παροξύνειν enim incitare, urgere, stimulare est. Paradromis, ambulatio, siue xystus, de quo superius diximus. Parazonium gladij genus ad zonam accingi solitum. Martialis.

Militiae decus hoc, gratiq; erat omen honoris,
Arma tribunitium cingere digna latus.

Parochus auspex, siue paranymphus, qđ ante uehicula erat, quae graece ὀχήματα dicuntur. uehiculis enim sponsae duci ad uirum solebant. Parotis apostema, quod secundum aureis oritur, quae graece ὦτα dicuntur. Parectatae, qui de pueritia ueniunt ad pubertatem. Lucil. inde parectatae chlamyes, ac barbula prima. Varro. Parrectatae adsunt, mulierq;, & Venus caput. Parasangae apud Persas uiarum mensurae

sunt. præterea assentio. præsentio, idem quod sentio. Præsentio, antesentio, anteuideo. à quo præsensio præcognitio, & quasi prouidentia. & dissentaneum discors, atque dissentiens. Nigidius. Eum locum facit dissentaneum. Consentio, conuenio. à quo consensio, consensus. & consentaneum, hoc est conueniens. Consentanee, conuenienter. Et consentia sacra, quæ ex consensu multorum sint statuta. item à dissentio dissentaneum. idem. Eum locum facit dissentaneum. NVMEN TVVM. Diuinitatem tuam, hoc est te deum esse. Constat sane Domitianum ita appellari uoluisse. Nam cum procuratorum suorum nomine formalem dictaret epistolam, sic cœpit, Dominus, & deus noster hoc fieri iubet. Vnde institutũ in posterum, ut ne scripto quidem, ac sermone cuiusquam aliter appellaretur.

DE TIGRIDE DILANIANTE LEONEM EPIGRAMMA. XVIII.

AMBERE SECVRI. Blanditur Domitiano de Tigride, quæ leonem dilaniauerat, rem anteactis temporibus inuisam. Rursus hoc tribuens principis numini. TIGRIS. Appositiue magna gloria ab hyrcano iugo, hoc est quæ ĩ Hyrcaniæ gloriæ principatum obtinuisset ob magnitudinem, ferocitatemq́;. Tigres hyrcani atque indi ferunt, Sed in Hyrcania ferociores sunt. Virgilius, hyrcanæq́; admorunt ubera tigres. Ex omni bestiarum genere solæ ferè pantheræ, & Tigres macularum uarietate spectantur. Tigris est uelocitatis tremendæ & tunc maxime cognitæ, cum capitur. Totus eius fœtus, qui semper numerosus est, absente matre capitur ab insidiante homine, quammaxime pernici equo insidente, & in recentes de industria paratos se subinde inferente. At ubi uacuum cubile in reditu reperit fœta (mas enim sobolis curam non habet) fertur præceps, odore uestigia persequens. Raptor appropinquante fera, unum ex catulis abijcit, apprehendit illa morsu, & quasi pondere aucta celeritate ad cubile reportat, iterumq́; consequitur, donec raptor nauim ingressus irritam faciat illius in litore feritatem. Hinc tigris nomen huic feræ impositum, siquidem Medi tigrim sagittam appellant. unde flumen quoque mira celeritate decurrens, Tigris appellatus est in regione Armeniæ minoris, fonte conspicuo ortus in planitie, ubi tardior fluit. hoc est usque ad Medorum fines Diglito appellatur, tum incipit uocari tigris, quod ueluti sagitta uolare uideatur. influit in lacum Arethissam, omnia illata pondera sustinentem, & nitrum nebulis exhalantem. Vnum ei piscium genus est, & hoc transcurrentis fluuij alueo non miscetur, sicut nec è tigri pisces in lacum transnatant. Fertur autem & cursu, & colore dissimilis, transuectusq́; occurrentes tauro monte in specu mergitur, subterq́; lapsus ab altero latere eius erumpit. quem locum Zoroandam nominant. Eundem esse paleæ, aliaq́; diuersa ostendunt. Alterum deinde transit lacum, qui Thesbitis appellatur, rursusq́; in cuniculos mergitur, & post uiginti quinque millia passuum circa Nymphæum redditur, tam uicinum Arsaniæ, ut cõfluant, non tamen misceantur. leuior enim Arsanias innatat. quatuor ferè millium spatio mox diuisus, in Euphratem mergitur. Tigris autem ex Armenia acceptis fluminibus claris Arabas. Oreos, Adiabenosq́; disterminans Mesopotamiam facit, & citra Babyloniam in duos alueos diuisus, altero meridiem, ac Seleuciam petit, altero ad septentrionem flexus campos cauchas secat, & ubi remeauere aquæ Pasitigris appellatur. Postea recipit ex Media hydaspen, & in lacus chaldaicos se fundit. Mox uasto alueo profusus, decem ostijs mari persico infertur. Proxima tigri regio Paropotamia appellatur. Armeniæ duæ sunt, maior & minor. Maior incipit à pariedris montibus, et Euphrate amne aufertur Cappadociæ, quem ipsa simul, & tigrin fundit, quo à Mesopotamia disterminatur. initium eius regionis faciens inter duos amnes itura. Quod interest ibi tenent Arabes Orei. Sic fines usque in Diabenen profert, ab ea transuersis iugis inclusa. Latitudinem in læua pandit ad Cyrum amnem transuersa in Araxem. Longitudinem uero usque ad minorem Armeniam, quæ absaro amne in pontum defluente, & pariedris montibus, qui fundunt absarum, clauditur. Araxes oritur in eniochis montibus eo modo, quo Euphrates sex millium passuum interuallo. Hic quoad campos Armeniæ secat, labitur placidus, & silens, neque in utram partem currat, manifestus. Cum in asperiora deuenit, hinc atque illinc rupibus pressus, & quanto angustior, tanto magis pernix, frãgit se subinde ad opposita cautium, atque ob id ingenti cum murmure, sonansq́; deuoluitur adeo citus, ut qua ex præcipiti in subiecta casurus est, non declinet statim undam, sed ultra quam canalem habet, euehat, plus iugeri spatio sublimis. & aquis pendentibus semetipse sine alueo ferens. Deinde ubi incuruus, arcuatisq́; amne descendit, fit tranquillus. iterumq́; per campos tacitus, & uix fluens in id litus elabitur. À IVGO. À monte, pars pro toto. Quid iugum montis sit, superius diximus. HYRCANO. Hyrcania Scythiæ prouincia est in regione, quæ Apauortene dicitur, à caspijs orientem uersus, à qua gentes Hyrcani dicti. Ab eorum litoribus hyrcanum mare uocari incipit à flumine Sideri. Abundat hæc prouincia pantheris. pardis, & tigribus. Lucanus,

Quas nemore hyrcano, matrum dum lustra sequuntur,
Altus cæsorum pauit cruor armentorum.

CONSVETA LAMBERE DEXTRAM. Mansuefacta. Talis in spectaculis proposita fuerat prius à diuo Augusto, postea à Domitiano. CONSVETA. Solita. Suere proprie sarcinare est. unde sutores dicuntur, qui calceos suunt. & sutrinæ, sutorum tabernæ. & sutorium nomen possessiuum, unde artem sutoriam, & instrumenta sutoria dicimus. Et suterna ipsa sutura, siue opus sutorium. Varro, Quod suternas facere inscius, nihili homo agis. Et subula, qua perforantur calcei, ut setæ immittantur. à qua fit desubulo uerbum, quod est perfodio. Varro, Alteram Carneadem desubulasse bona corporis secutum. & subulo animal è ceruorum genere, de quo alibi diximus. Et sutelæ dolosæ astutiæ, à similitudine suentium dictæ. & suesco, quasi suor, atque alligor ad aliquod agendum, & consuetudinem capio. hoc etiã suefacio dicitur. à quo suefio. & suetus. & suefactus. & suetudo. & suefactio. item à suo composita fiunt assuo, quod est suendo annecto. à quo assuesco. & assuefacio. unde assuetus, & assuefactus. item assuetudo. & assuefactio. intersuo, interpono, intermitto. Persuo. in totum suo. Exuo, quod proprie est exoluo, & quasi dissuo. Virgilius, Extulit exutas uinclis ad sydera palmas Aliquando tamen ponitur pro denudo. idem. magna ossa, lacertosq́; Exuit. Modo pro alleuo. idem. & si quis adhuc precibus locus, exue mentem. item pro libero. Lucilius, Vnde domum uix redeat, uixq́; hoc periculo exuat se. Hinc deriuantur exuuiæ, quæ sunt non solum hominum, sed aliorum quoque animalium spolia. Virgilius de serpente. Cõpositis nouus exuuijs, nitidusq́; iuuenta Voluitur. Huius contrarium est induuiæ ab induendo dictæ. Vnde & indumenta, hoc est uestimenta. induo uero ab intus dedu-

citur quasi intuo, sicut indusium, de quo supra diximus, quasi intusium. Ab induo indutor, & indutrix deriuantur. Præsuo, ante suo. insuo, idem quod suo, siue intersuo. Ab hoc insuetum dicimus eum, qui non fuit insutus, hoc est frequẽs ad aliquid agendum. & ideo nõ habuit consuetudinem, sed est insolitus. Subsuo, subter suo. Dissuo, dissoluo. Cicero, Magis censent sapientes docere sensim dissuere, quàm repente præcidere. A` quo dissuesco, hoc est dissoluo me amore, & consuetudine pristina, quod & dissuefacio dicitur. unde dissuetus, & dissuefactus. & dissuetudo, & dissuefactio. Veteres dissueui illum actiue dixerunt, pro dissuefeci, hoc est consuetudinem dissolui. Titinnius. Parasitos amoui, lenonem ædibus expuli, dissueui nequò ad cœnam iret extra consilium meum. in eadem significatione desuo quoque usurpamus. & ab eo desuesco. desuefacio. desuetus. desuefactus. desuetudo. desuefactio. Resuo, rursus suo. Consuo, simul suo. Hinc consuesco, quasi applicor, atque ascribor ad aliquid agendum, ita ut consuetudinem faciam. Ab eo consuefactio, & consuetudo deducuntur. Plautus etiam consuetionem pro consuetudine frequenter usurpat. Consuescere etiam aliquando ponitur pro eo, quod est coire, & rem habere. idem. Sed tu unquam cum quiquam uiro consueuisti? LE. Nisi equidem cum Alchesimarcho, nemine. Neque pudicitiam meam mihi alius quisquam imminuit. Suo uero à sue deducatur, quia huius animalis pilis in suendo sutores utuntur, ut inferius dicemus. LAMBERE. Lingere. Hinc quidam labrum deductum uolunt; quod falsum est. Nam labrum à lauando dicitur, quod aquæ superficie perluatur. Est enim proprie labrum margo, & extrema ora fluminis. lacus. fontis, & aliorum huiusmodi, quæ leui aquæ motũ perluuntur. Hinc labra & oris, & aliarum rerum extremitates uocamus, quæ in homine etiam labia dicuntur, & fœminino genere labiæ. Terentius. Continuo accurrit ad me, quàm longe quidem incuruus tremulus, labijs demissis gemens. Ab hoc fit sublabro uerbum, quod significat intra labra immitto. Næuius, iam ego illis subiens sublabrabo esui illud sinciput. & diminutiuum labellum, quod modo de paruo hominis labio dicitur. Plautus, Consere labella labellis. A` quo fit collabello, quod est labra adiungo. Laberius, Perge iam collabella osculum, hoc est iunctis labris osculare. Modo genus uasis est, quod & labrum à lauando dicitur. Plynius, Cineremq; in labellis aqua addita confricant manu, & considere patiuntur. Hinc labra uinaria dicuntur. labra lupinaria, & labra olearia, in quibus lupini conduntur, & in quæ uina è lacu, oleum è cortina transferũtur. Labra etiam plagarum, ac uulnerum, & fistularum dicuntur, hoc est extremitates. Hinc labrusca appellata, quod in labris, hoc est extremitatibus agrorũ, sepibusq; nascatur. hæc est uitis syluestris, in qua fit optimum uinum, quod uocatur oenanthinum, hoc est uinum è floribus, quippe οἶνος uinum est, ἄνθος flos. duæ florum eius libræ sumuntur, & in musti cado macerantur, post triginta dies mutantur. & labrum uenerium, herba in fluminibus nascens, cui uermiculus inest, qui circa dentes in dolore ligatur, aut cauis eorum cera includitur. Miro certe decore labrorum situm natura disposuit, & quæ quasi antea cohærebant, decenter interscidit, quorum superius sub ipsa medietate narium lacunar quadam leui, quasi ualle signauit, inferius honestatis gratia foras molliter explicauit. A` labris bronchi labeones appellati sunt. quippe bronchi dicuntur, qui producto sunt ore, & dentibus eminentibus. A` labris ergo potius, hoc est oris extremitatibus est lambo deductum. Nihil enim aliud est lãbere, quàm linguæ, & labiorum extremitatibus leuiter aliquid tangere. A` lambo fit delambo, et prolambo eiusdem significationis. SECVRI. Nihil tale timentis. Securus enim dicitur, qui sine cura est, quasi seorsum à cura. Hinc aliquando pro contemptore accipitur. Virgilius, securus amorum Germanæ. idem. Securi pelagi, atque mei. Ab hoc fit secure aduerbium. & securitas nomen, hoc est quies. tranquillitas. Cura aliquando studium, & diligentiam significat, ut salus tua est mihi curæ, hoc est ad ea, quæ ad salutem tuam pertinent, omne studium, diligentiamq; adhibeo. Aliquando accipitur pro opere, quod adhibita cura, et studio fit. Martialis, Teq; piget curæ præmia ferre tuæ. idest præmia operis abs te facti. Item pro solicitudine, & anxietate. Terentius. Quanta me cura, & solicitudine afficit. & ita inuicem hæc duo distinguntur, quod cura proprie est in spe bonorum, solicitudo uero in metu malorum. Dicta autem est cura, quod cor urat. Quidam curam, & curationem, & curaturam ita separant, ut cura mentis sit, curatio medicinæ. Curatura diligentiæ. Terentius. reddunt curatura iunceas. Verum hæc sæpenumero confunduntur. A` cura fit curiosus, qui nimis affectate cuncta perquirit, etiam quæ ad eum non attinent. A` quo fit curiositas. affectatio. diligentia. & curiose aduerbium, & horum contraria incuriosus. incuriositas. incuriose. item accuratus, ut accurata oratio, hoc est cum cura, & diligentia facta. & accurate aduerbium, idest exacte diligenter. item curo curas, quod modo significat do operam. Cicero, cura, ut ualeas. Modo incumbo, curam habeo. Plautus, Tu quæ agenda sunt, cura. idest incumbe ad ea, quæ agenda sunt. Nonnunquam medeor. Cicero. Difficilius enim alij alijs morbis curantur. interdum reficio. Vnde curare corpus, cum de hominibus loquimur, est cibo, lauacroq; & alijs similibus operam dare. Virgilius, Corpora curamus, fessos sopor irrigat artus. Cum uero de apibus, aut alijs huiusmodi animalibus, cibo tantum. Hinc curatores dicuntur, qui pupillis loco tutorum dantur, quod pupillarium bonorum curam gerant. item illi, qui rei frumentariæ, & agris diuidundis præpositi sunt. Huius uocabulum fœmininum est curatrix, & à curatore curatorium dicimus, sicut à tutore tutorium, & curatoria actio. curatorium munus. A` curo etiam curia deriuatur. Quippe Romulus populum Romanum in triginta parteis diuisit, quas, quoniam tunc reipublicæ curam per earum partium sententiam expediebat, curias appellauit. his postea additæ aliæ quinque fuere, ita ut in sua quisque curia sacra publica faceret, feriasq; obseruaret, ijsq; curijs singulis nomina earum uirginum imposita sunt, quas Romani à Sabinis rapuerant. Dehinc curia hostilia, quam primum ædificauit Hostilius rex. quod ibi senatus curaret res humanas. sicut in curijs ueteribus curabant sacerdotes res diuinas. Vnde curiones dicti, qui ad sacra accersebant, & supplicationes indicebant. & curiatus ipse sacer magistratus. & curionum æs, quod dabatur Curioni ad sacerdotium curiatus. & curiona sacra, quæ à curionibus instituta in curijs fiebant. & curiata comitia, conuentus, qui litium causa in curijs fiebant. Curionem magnum Plautus pro macro posuit, quasi confectum, atque extenuatum curis. & excurio uerbum, quod est extra curiam eijcio. Varro. Apollonium ideo excuriauit, quia nihil habebat. A` curia etiam curiales uocati eiusdem curiæ tribules. & curiales flamines, sacerdotes curiarum. Curiales uero mensæ uocitabantur, in quibus immolabatur Iunoni, quæ Curitis appellata est non à cura, sed ab hasta, quã manibus ferebat. hæc enim Sabinorum lingua dicitur curis. Quemadmodum Romulus Quirinus est dictus, quod hastam ferre solitus erat. à quo Romani quirites nuncupati. Nunc quoque pari ratione Romana curia dicitur pontificis maximi, patrumq;, & minorum pontificum conuentus,

quod in ea totius orbis terrarum, & christianæ reipublicæ negotia curentur, nec minus profana, quàm sacra. à qua qui eam sequuntur, curiales apellantur. A curo præterea fit compositum procuro, quod interdum idem quod curo significat. Apuleius, Hunc enim equulum suum curiose nimis procurantem inueni. interdum aliena negotia gero. unde procuratores dicti, quemadmodum Vlpianus definit, qui aliena negotia mãdato domini administrant, potestq; uel omnium rerum, uel partis, uel tantum unius esse procurator, constituiq; uel coràm, uel per nuntium, uel per epistolam. unde literæ ipsæ, siue tabellæ procuratoriæ appellantur, & gestio ipsa negotiorum procuratio. item à curo custos, qui rem aliquam curat, & tuetur. unde custodem ostij dicimus, qui curat, nequis iniussus ingrediatur, custodem horti, qui hortum tuetur, nec aliquẽ patitur ingredi, aut damnum facere. Custodem furum, qui fures obseruat, & prohibet. Custodem sacrorum, qui sacra ministrat, atque obseruat. Virgilius, At domus herculei custos pinaria sacri. Ab hoc fit custodio uerbum, quod est obseruo. & custodia obseruatio, quam ueteres custodelam dixere. & custoditio, opera ad aliquid custodiendum sumpta. & incustoditum, quod sine custodia est. Martial. Incustoditis, & apertis Lesbia sem p Liminibus peccas. item à cura obscurum, quod ea, quæ lumine carent, curam nobis obijciant, de quo inferius latius disseremus. item aliud compositum Curifugia, nomẽ à nobis uillæ nostræ nuper inditum, quam in sentinati agro habemus, inter duo fluenta Sentinum, & Neuolã, ubi saluberrima est cœli temperies. Situs amœnissimus. cœlum hyeme non nimium frigidum, æstate gelidum flantibus semper suauissimis auris, agri forma pulcherrima, & quasi amphitheatrum quoddam immẽsum naturæ manibus factum. Lata & diffusa planicies montibus cingitur. Montes proceriore sui parte syluas habent, & nemora antiqua, inter quæ sunt pingues, & terreni colles apti frugibus, & omni fructiferarum arborum genere consiti. Sicubi saxum est, præstat cubilia feris. Nullum aucupio, nullum uenationi commodum deest. Sub ijs per latera uineæ porriguntur longe, lateq; contextæ, circùm quas oleæ sunt nostro iussu plantatæ mirã præ se uiriditatem ferentes. à fine uero, imoq; margine arbusta omnis generis, & sylua solis consita castaneis, quas in altum surgere singulari uoluptate spectamus, tum prata floribus, & teneris herbis uirentia, ut quæ perennibus riuis nutriuntur. Campi præterea lati, spatiosiq;, quos nisi ingentes boues, & fortissima aratra non domant, adeo tenaces sunt glebæ, solumq; prosecatũ assurgit, ut nouo proscindi sulco sit necessarium. in ijs sunt ulmi miro ordine dispositæ, quibus adiunctæ uites sustinentur. Sunt ad terendas fruges pistrina, quæ ueteres à molendo moletrinas uocabant. sunt figlinæ operum uarietate mirabiles, in quibus imbrices. tabulæ. tegulæ. lateres. solia. uasa omnium generum fiunt. & ne piscatus quoque commoditas deesset, lacus est amplissimus, nostra opera nuper factus, non magno quidem sumptu propter colonorum, qui nobis adiumento fuerunt, egregiam erga nos fidem, ac beneuolentiam, sed tanto studio. cura: diligentia, ut uix credas tantum opus priuatis uiribus tam breui tempore fieri potuisse. Gignit hæc aqua sponte sua uarios, ac laudatissimos pisces. Veruntamen & Perusini nostri, qui nuper nos cum omni nostra progenie ciuitate donarunt, è trasimeno suo non paruam piscium quantitatem misere, & Sentinates nostri certatim undecunque alios aduehunt, ut celerius impleant æquor, nec ullum piscis genus desit, quod aquis dulcibus nutriri possit. Operæpretium est uidere iam naues per ea loca discurrentes, in quibus nuper sata erant & prata, & arbores. & pisces nunc ali, ubi paulo ante greges, atque armenta pascebantur. ingens præterea uoluptas est è fenestris uillæ, quæ in editiori colliculo sita est, hæc loca prospicere (neque enim terram, aquasq;, sed pulcherrimam quandam speciem ab eximio pictore descriptam cernere uidemur) usqueadeo multarum, ac uariarum rerum pulchritudine oculi quacunq; inciderint, reficiuntur. Ratio autem impositi huic uillæ, quod diximus, nominis hæc fuit, Quod cum quidam ciues nostri uel leuitate animi, uel, quod potius remur, inuidia, quia domum nostram bonorum omnium commune perfugium esse animaduertebant, exhibere nobis in Rep. negotium cœpissent, cedendum eis esse putauimus, ne, quod dici uulgo solet, pugno aduersus calcitrantes asellos contenderemus. Transtulimus itaq; nos in hãc, quam diximus, uillam, eamq; Curifugiam nominari in posterum iussimus, quod securi in ea studijs nostris, quæ uita nobis iucundiora sunt, & confluentium ad nos amicorum dulcissima consuetudine perfruamur. egestatem. miseriam. mendicitatem, & (ut dicam) liuorem leuissimorum hominum irridentes. FERA. Quasi reuersa in pristinam feritatem. TEMPORIBVS. Tempus quidam esse definiunt certam dimensionem, quæ ex cœli conuersione colligitur. Alij numerum motus esse dixere. Sed neutrum probo. Cur enim solis, & lunæ, ac syderum motus sint tempora, & non potius omnium corporum? An uero si cessarent cœli luminaria, & rota figuli moueretur, nõ esset tempus, quo eos gyros metiremur, diceremusq; aut æqualibus morulis agi, aut si aliâs tardius, aliâs uelocius moueretur, alios magis diuturnos esse, alios minus? Quid uero? Non'ne & nos, cum hæc diceremus, in tempore loqueremur? Sed ne corporis quidem motum definiri tempus posse existimo. Siquidem corpus aliquando mouetur, aliquando stat. nec solum motum eius, sed etiam statum tempore metimur, & dicimus tantum stetisse, quantum temporis abijt. Et cum uoto cuiusdam stetisse sol dicitur, ut uictoriosissimum prælium perageretur, non'ne sol stabat, tempus uero ibat? Nequaquam igitur corporis motus dici potest. Nam numerum motus dicere tempus penè insania mihi uidetur. Democritus atque Epicurus mundum ex indiuisibilibus frustis, quos atomos uocant, fabricatum esse dixere. Dura sanè, & minime probabilis sententia. Quantum autem magis fuisset improbanda, si mundum constare ex atomorum numero dixissent? non aliter, ac si dicerent domum constare ex numero lapidum, aut lineam constare pũctorum, cum paries ex numerosis lapidibus, & linea (ut quidam uolunt) ex numerosis punctis, non ex eorum numero constet. At tempus non modo numerus nõ est, sed ne numerosum quidem, aut numerabile. Arenam. pecuniam. gentem numerosam dicimus, quia multa numero. uel numerabilem, innumerabilem'ue, quia potest, aut non potest numerari. Agrum uero, mare. cœlum non numero comprehendimus, sed metimur, quamuis mensura ipsa numero colligatur. Dicimus enim aut indefinite longius est hoc tempus, quàm illud, aut definite duplum est, hoc ad illud. Sed si metimur, quodnam tempus metimur? Tria sanè tempora affirmant. Præteritum. præsens. futurum. Sed quomodo tria sunt, cum præteritum iam non sit. futurum non dũ uenerit. instans non perstet? Non igitur metiri præteritum possumus, quia iam non est. non futurum, quia non dũ est. non præsens, quia nullum eius spatium est. Quomodo igitur tempus ipsi definiemus? Dicemus'ne cum Cice. tempus definire difficile est? An uero distensionem quãdam esse affirmabimus? Certe hoc affirmabimus. Sed cuius rei distensio sit, ignorare nos dicemus. Scimus sanè nos ista in tẽpore dicere, diuq; nos iã de tempore locutos esse, atq; ipsum diu non nisi mora temporis diu eẽ, sed quõ hoc scimus, qñ quid sit tẽpus nescimus? an forte nescimus, quõ id dicamus quod scimus. An uero animi disten

sionem esse tempus dicemus? An potius academicorum more. dicemus nos nescire, quid nesciamus. Ab huius temporis similitudine, quod spatia metimur, syllabarum quoque in numerosa oratione tempus appellamus, quod breuiores productiores'ue sint, & breuiore longiore'ue tempore proferantur. item tempora dicimus quatuor anni tempestates. Ver. aestatem. autumnum. hyemem. item quae caluariae ex utroq; latere subiacent, quod mouentur, & mobilitate ipsa quibusdam interuallis quasi tempora imitantur. Sunt qui scribant continuum, ac iuge tempus per accusatiuum casum significari. Teren. triginta dies in naui sumus. Per ablatiuum uero cum aliquo interuallo. Plau. Agrum hunc decennio colui. Sed hoc falsum esse doctissimorum uirorum authoritate probatur. Cice. sanè, et Virg. saepius accusatiuo, ablatiuo rarius utuntur, & tamen indifferēter. Aliquando tempore in ablatiuo pro eo, quod est intra tempus usurpamus. Cice. Paucis diebus eram missurus domesticos tabellarios. idem. biduo, aut ad summum triduo periturum, hoc est intra paucos dies, & intra biduum, uel triduum. Et quandoq; in hoc genere sermonis omittimus post. ut intra decē dies, quàm uenit, confecit omne negotium. Paucis diebus, quàm Rhodum appulsus est, duxit uxorem. idest postquā uenit, & postquam appulit, quae exempla apud historicos frequētissima sunt. Pro tempore, aduerbialiter usurpamus, idest pro ratione temporis. Cum tempore, idest cum mora, et spatio temporis. In tēpore, opportune. Ex tempore, subito, quasi extra tēporis cōmoditatem. à tempus deriuatur tempestas, quod modo simpliciter pro tempore ponitur. Sallu. ea tempestate in exercitu nostro fuere complures noui, atq; ignobiles. interdum significat serenum tempus, atq; tranquillum. Virgil. unde haec tam clara repente Tempestas. nonnunq̄ procellam. Plyn. hunc diem festum tempestatibus leniendis ferunt institutum. idē. tempestates uocamus, in quibus grandines, procellae, caeteráq; similia intelliguntur. Virg. Et foedam glomerant tempestatem imbribus atris. Hinc tempestuosum pro procelloso accipimus. Gellius. Mare saeuū, ac tempestuosum erat. tempestas alba dicitur, cum nubes candicans obtegit coelum. Plyn. Nube grauida candicante, quod uocant tempestatem albam, grando imminebat. item à tempus tempestiuus, hoc est opportunus. À quo tempestiuitas opportunitas. & tempestiue opportune. Eius contrariū intempestiuus. À quo intempestiuitas. & intempestiue, hoc est importunus. importunitas: importune. Veteres etiā tempestum pro tempestiuum. intempestum pro intempestiuo usurpauere. Vnde nox intēpesta, de qua supra diximus, qđ minime tempestiua sit rebus agendis. item à tempus temporariū dicimus, quod non est perpetuum, sed ad tempus durat. Plyn. Opus maximum omnium, quae unquam fuere humana manu facta, nō temporaria mora, uerum etiam aeternitatis destinatione. Hinc temporarium theatrum, de quo supra diximus. Quidam in hūc sensum temporale etiam usurpant. Temporarium etiam, & temporale, & temporaneū dicimus, quicquid ad tempus attinet. Vnde extemporariū, siue extēporale, siue extemporaneū pro subitario accipimus, ut extemporariam, siue extemporalē orationē. hoc est impraemeditatam, ac subitariā. À tēporaneo etiā contemporaneū dicimus eiusdē tēporis, quē nonnulli graeca uoce synchronū appellant. Sunt etiam qui ab his aduerbia usurpent temporarie, & temporaliter, & temporanee, hoc est ad tempus. Et ab ijs composita extemporarie. extemporaliter. extemporanee, quae significant impraemeditate, & extemporalitas dictio sine praemeditatione. Suet. de Tito. Latinae, graecaéq; linguae, uel in orādo, uel in fingendis poëmatibus promptus, & facilis ad extemporalitatem usq;. item à tempus fit temperior, hoc est celerior, & quasi tempestiuior. & temporius aduerbiū hoc est celerius, & quasi ante tempus. Colu. & ante crepusculū propter cibi spem temporius ad officinam redeant. item tempero uerbum, quod proprie est temporis rationem habeo. moderor, tempori accommodo, uerum ad alia quaecunq; transfertur. Vnde temperare uinū dicimus adhibita aqua. Tēperare irā, sedato animo. temperare ferrum, flammis, et ictibus. À tempero fit temperamentum, hoc est modificatio quaedam. Plyn. Tali adhibito temperamento, ut nec laxet nimis nec arctum esse patiatur. & temperatura. idem. ferrum à rubigine uindicatur cerusa, & gypso, & liquida pice. haec est temperatura. à graecis ἀντιπάθεια dicta. & temperies quod modo significat temporis aptitudinem, ac commoditatem ad aliquid agendum. idem. Sic iudicatur anni tempies. alibi tardius. alibi maturius. modo temperamentum. Plyn. Iunior, in quo saluberrima est aëris temperies. pro hac aliquando temperaturam ponimus. Var. Quaero utrum hoc adduxerit coeli temperatura, an terrae bonitas. & temperantia, quod homo per eam affectiones animi temperet, ac moderetur. Definitur enim hoc modo. Temperantia est rationis in libidinem, atq; in alios non rectos impetus animi firma, & moderata dominatio, quam graeci σωφροσύνην uocant. Eius partes sunt continentia, per quam cupiditas consilij gubernatione regitur. Clementia, per quā animi temere in odium alicuius concitati comitate retinentur. & modestia, p quam pudor honestus purā, ac stabilē comparat authoritatem. Contraria temperantiae est intemperātia. Ab illa tēperās dicitur, quem graeci σώφρονα uocant. & temperanter aduerbium. quibus contraria sunt intemperans, & intemperanter. Et cōparatiua, ac superlatiua eorum temperantior. temperantissimus. intemperantior. intemperantissimus. temperantius. temperantissime. intemperantius. intemperantissime. Praeterea à tempero temperatus, hoc est moderatus. & temperate aduerbium, moderate. & temperator. temperatrix. temperatio, quod est moderator. moderatrix. moderatio. & obtempero, quod proprie significat consulo. prouideo. Terentius, Ex qua re minus aut famae foret, aut rei obtemperans. Figurate tamē & frequentius accipitur pro morem gero. Cicero, Sic mihi semper obtemperauit, tanquam filius patri. IN ALTIS SYLVIS. In iugis montium Hyrcaniae. NIHIL. Non aliquid. Hilum ueteres dixere paruum illud nigrum, qđ in summitate fabae adhaeret. unde pro breui et exiguo usurparunt. Ennius, neque dispendium facit hilum. Lucilius. Quod tuas laudes culpes, nō proficis hilum. Cicero, Tū illud, quod Sisyphus uersat saxum, sudans nitendo, neque proficit hilum. Ab hoc fit nihilum, pro non aliquid, quasi ne hilum quidem. Et per apocopen nihil, rursusq; per syncopen nil. Lucretius & Persius. È nihilo nihil, in nihilum nil posse reuerti.

POSTQVAM. Postquam, & posteaquam connexiuae particulae sunt. Virgilius, Postquam altos tetigit fluctus. Sic enim dictis sequentia copulantur. Sunt autem composita à post praepositione, & quam. post composita, & separata inuenitur, & significat μετὰ graecam praepositionem, quando ordinem demonstrat, siue loci, siue temporis, siue alicuius alterius rei. Virgilius, Post montem oppositum. Similiter dicimus post multum temporis, post pietatem utilitas ponenda est. Accipitur etiam loco aduerbij pro postea. Terentius. Post faciet tamen. Virgilius, Post mihi non simili poena commissa luetis. Ab hoc fit postea. posterior. à quo posterius. postremus, ultimus. à quo postremo aduerbium, quod & ad postremum dicitur, et, quo ueteres usi fuerunt, postremissimus, et postremitas, pro extremitate. posterus, q post nos futurus ē. À quo posteritas. itē q mox aliquē sequitur, ut postera lux, hoc est sequēs. Praeposterus, q primo loco est, cū deberet esse postremo. À quo praepostere aduerbium,

hoc est ordine conuerso, & in quadrupedibus posteri pedes, qui post primos sunt, & posteriora, quæ à uultu auersa sunt. & postes, quia post ostium stant. & posticum. posticus postica. posthumus. postilena. posthabeo. postridie. postriduanus. de quibus superius diximus. & postliminium, quod quis adeptus esse dicitur, cum extra limina, hoc est terminos prouinciæ in captiuitate detentus, rursus ad propria limina reuertitur. Paulus iurisconsultus postliminium scribit esse ius amissæ rei recipiendæ ab extraneo, & in statum pristinum restituendæ inter nos, ac liberos populos, regesq; moribus, ac legibus constitutum. Nam quod bello amisimus, aut etiam circa bellum, hoc si rursus accipiamus, dicimus postliminio recipere, idq; naturali æquitate introductum est, ut qui per iniuriam ab extraneis detinebatur, is ubi in fines suos redijsset, pristinum ius suum reciperet. Sunt etiam qui à post postulo dictum uolūt, quasi post uolo, de quo paulo mox dicemus.

DE TAVRO AB ELEPHANTO INTERFECTO, EPIGRAMMA. XIX.

QVI MODO PER TOTAM. Insultat Tauro, qui elephantum petere ausus, ab eo interfectus est. MODO. Paulo ante. STIMVLATVS. Agitatus, percitus. stimulus proprie instrumentum est, quo punguntur boues. Vnde per metaphoram stimulum uocamus omne id, à quo uexamur. Hinc stimulum carnis, stimulum uitiorum dicimus. Ab hoc fit stimulo uerbum qđ est agito, uexo. Hinc stimulator. stimulatrix. stimulatio. & Stimulam deam ueteres dixerunt, quæ ad agendum stimularet. Stimulus autem ἀπὸ τοῦ στίζω deducitur, quod est pungo. A quo fit stigo latinum. A quo instigo, quod similiter significat stimulo, irrito. Vnde instigator, instigatrix, instigatio. & stigma nota infamiæ inustæ corpori. Poniturq; pro ipsa infamia, ut supra diximus. FLAMMIS. Nimia ira, per quam accenditur animus, atq; inflammatur. Flamma à græco deducitur φλέγω, quod est ardeo. Vnde græce quoq; φλὸξ dicitur. hinc flammeū, de quo supra diximus, quæ & flammaris toga dicitur. Vnde flammearij, flammeorum infectores, à colore uiolæ luteæ, quæ flammea appellatur. & flammigena flamma genitus. et flammiger, flammas gerens. & flammiuomus, qui flammas uomit. & flammifer, qui fert flammas. & flammesco, accendor. & inflammo, accendo. Cuius passiuum est inflammor. A quo inflammator. inflammatrix. inflammatio. & flagro, ardeo. A quo conflagro. Hinc flagrans à fragrante distinguitur, quoniam flagrans incendium significat. fragrans uero odorem, quod specie fracta sit maior. ab eo fragrantia, hoc est odoratus deducitur. A flagro uero flagratio, hoc est incendium. A quo conflagratio, uniuersale incendium. Sicut enim aqua diluuium facit, ita ignis conflagrationem. & flagrum. cuius diminutiuum est flagellum, hoc est summa arborum pars, & uirga, quod citro eo percussa conflagret, quamuis aliqui à flando potius dictum uelint, quod uentorum crebros sustinet flatus. Hinc flagriones appellati sunt serui, sicut à uerbere uerberones. & flagratores genus hominum, quod mercede flagris cædi se permittebant. & flagello, quod modo significat cædo, modo increpo. Vnde flagitium dicimus errorem, ut pote rem uel flagris, uel increpatione dignam. Cicero. Tantam'ne obliuionem inquit, in scripto præsertim, ut ne legens quidem senserit quantum flagitij admisisset? Aliquando pro scelere ponitur. Vnde flagitiosum dicimus. modo increpatione dignum. Modo sceleratum. Ab eo fit aduerbium flagitiose, hoc est scelerate, siue per errorē. Sunt qui à flamma flagito quoq; deductum uelint, quasi flammas agito. Est enim flagitare uehementer, et uelut cum quadam inflammatione animi petere. A quo fit compositum efflagitare. Cice. Quanquam hoc causa postulat, non tamen flagitat. Quintil. efflagitasti quotidiano conuitio, ut libros, quos ad Marcellum meum de institutione oratoria scripseram, iam emittere inciperem. item à phlox, quod græce flāmam significat, flox appellatur uiola lutea, quæ & luteola à nostris dicitur, & flammea. Plyn. florum prima uer nuntiantium uiola alba. Tepidioribus uero locis etiam hyeme emicat, postea quæ appellatur purpurea, proxime flammea, quæ & flox uocatur. item à phlox flos, quia emicat, scintillatq;, ut flāma. Eius diminutiuū est flosculus. Ab hoc fit floreo. A quo floresco, quod & florefacio dicitur, hoc est florem facio. Vnde effloresco, siue defloresco, florem facere desino. siue florem amitto. & floreum, quod totum ex floribus est. & floridum, quod floribus abundat, & florido uerbum pro floreo. A quo prata floridantia dicuntur. & florifer, ac floriger, qui fert flores. & florifertum, quod eo die spicæ ad sacrarium feruntur. & florulentus floribus plenus. & Flora, dea. & floralia, eius deæ sacra. Herculis æditum Romæ tradunt otiosum quondam, ac feriatum lusisse tesseris secum utraq; manu alternante in una constituisse Herculem, in altera seipsum, sub ea conditione, ut si ipse uicisset, dispendio templi sibi cœnam pararet, amicamq; conduceret. Si autem uictoria Herculis foret, hoc idem de pecunia sua uoluptati Herculis exhiberet; deinde cum à seipso tanquā ab Hercule uictus esset, debitam cœnam, & nobilissimam meretricem Larentiam deo Herculi dedisse. hāc, cum in templo dormisset, uidisse sibi in somnis Herculem commistum; ab eoq; audisse, ut inde discedens cui primum iuueni obuiam fieret, ab eo acciperet mercedem. & eam sibi crederet ab Hercule esse persolutam. Abeunti igitur iuuenem ditissimum Taracium primo occurrisse, eamq; dilectam secum diutius habuisse. tandemq; morientem testamento hæredem instituisse. Larentiam igitur amplissimam adeptam pecuniam, ne diuinæ mercedi ingrata uideretur, quod acceptissimum putauit eē numini, populum Romanum & ipsam scripsisse hæredem, statuisseq; ut ex eius hæreditatis annuo fœnore suus natalis dies celebraretur editione ludorum. Senatum uero, quia id flagitiosum uidebatur, deam hanc esse finxisse, quæ floribus præesset, eamq; oportere placari, ut fruges cum arboribus, & uitibus bene, prosperéq; florescerent. itaq; Floram nuncupasse, & ludos ei dicatos appellauisse floralia. item à phlox, hoc est à flamma phlegonitis deriuatur lapillus, de quo supra diximus, in quo flamma quædam intus ardere uidetur. & phlegræus, de quo supra diximus. & phlegyas Martis filius, rex Lapitharum in Thessalia pater Ixionis, & Coronidis. à quo Phlegræ Thessaliæ populi sunt cognominati. et phlebes uenæ, qđ sanguine ferueant. A quo phlebotomia, incisio uenæ, quæ fit ad sanguinem minuendum sedandi feruoris gratia. & phlegma pituita. & phlegmone, tumor, siue stupor. & flo uerbum, quod est spiro, quia spiritus omnes calore humorem diffundente proueniunt, hinc flatus, spiritus uocatur, interdumq; accipitur pro uento, qui & ipse spiritus est. & flatores, ita enim antiqui tibicines uocabant, quod flando tibias sonarent. & flabellum, quo uentilatio fit per æstatem ad refrigerandum corpus. Ter. heus tu inquit, Dore, cape hoc flabellum. & uentulum huic ita facito. hoc & muscarium dicitur à muscis abigendis. Martialis de muscario pauonino. Lambere quæ turpes prohibet tua prandia muscas Alitis eximiæ cauda superba fuit. Idem de muscario bubulo, Sordida si paruo fuerit tibi puluere uestis, Colligat hāc tereti uerbere cauda leuis. Ab huius simi-

litudine

situdine muscarium etiam appellatur, coma illa quarundam herbarum, in qua semina dependent, qualis est ferulæ. fœniculi. anethi. Olerisatri. & similium. Plyn. semine in muscarijs dependẽte, ut ferulæ. idem in papauere, & similibus Scapus in arundinibus, iuglandibus. auellanis Panicula appellatur. idem. Alterum genus papaueris nigrum, cuius scapo inciso lacteus succus exprimitur. Idem. Orthominium linum fit è palustri, uelut arundine duntaxat panicula eius. hæc à pani, de quo supra diximus similitudine, nomen sortita est. Flo etiam aliquando pro eo, quod est signo usurpatur, ꝙ æs, siue aurũ, siue argentum flando hoc est flatu calfaciendo signetur. hinc flatum æs, & flata pecunia dicitur. & flauisas prisci latini dixere, quos græci θησαυροὺς, hoc est thesauros nominant, quod in eos nõ rude æs, argentumq́; sed flata, signatáq; pecunia conderetur, unde pe detractionem secundæ literæ Fauissæ dictæ sunt cellæ quædam, & specus, quibus æditui capitolini utebantur ad custodiendas res ueteres religiosas, quod tamen nonnulli à fouendo potius deductum existimant, ut superius ostendimus. Item à flo flamina dicuntur, cum ex labore uiæ sanguis effluit circa talum. Præterea ab eodem composita fiunt afflo, quod est in aliquem spiro. Cuius passiuum est afflor. Perflo, ualde spiro. Efflo, extra spiro. emitto. Vnde efflare animam dicimus. Sueto. Prius quàm efflaret animam, pro mortuo deseri iussit. inflo, turgefacio, tractum à folle, qui flatu turgescit. Sufflo, notæ significationis. Plyn. Qui fecit dignum præceptore puerum sufflantem languidos ignes. Reflo, retro spiro, siue rursus spiro. Ab his afflator. perflator. efflator. inflator. sufflator. reflator. Afflatus quartæ declinationis. Perflatus. inflatio. sufflatio. reflatio deducuntur. Sufflatum ẽt ueteres dixerunt tumidum, & rectum, quasi uento quodam latius factum. Pacu. Viden' ut sufflatus incedit? itẽ conflo, quod modo pro sufflo accipitur. Plynius, Philiscus officinam pinxit pictoris ignem conflante puero. Modo pro signo, quia hoc non nisi conflato igni fieri potest. Vnde conflatam pecuniam dicimus, hoc est signatam, & figurate conflatum æs alienũ, hoc est contractũ debitũ. À conflo cõflator, & conflatio deriuantur. interdũ ẽt cõflo accipitur pro eo, qđ est simul flo, hoc ẽ simul spiro. À quo cõflages dicũtur loca, in quæ undiq; spirant uenti. Præterea difflo, qđ est flatu disturbo. Plau. Cuius tu legiones difflauisti spiritu. Ab hoc difflator. difflatrix. difflatio. TANDEM. AD Extremum. Tandem enim quando sine interrogatione ponitur, significat ad postremum, nouissime. Virg. Iam tandẽ Italiæ fugientes prendimus oras. Per interrogationem uero habet quiddam urgens, ac celeransq́;. Cicero. Quousq; tandem abutere Catilina patiẽtia nostra. Virg. Sed uos qui tandem, quibus aut uenistis ab oris. Nonnunq̃ pro aliq̃n ponitur. Ter. ita'ne tandem sororẽ duxit? Aliquando accipitur pro uix. Cicero. Tandem aliquando quirites. POTITVS ARDORE CORNVTO. Assecutus, quod desyderauerat cornu ferire. PVTAT. Cogitat, ut superius diximus. SIC. Quemadmodum pilæ tolluntur. TOLLI. Eleuari, in altum iactari. Cice. Vel in cœlũ nos, si fieri potuerit, humeris nostris tollemus. OCCVBVIT. Perijt, oppetijt. Cubare proprie iacere est, unde cubantes auspicatri dicebantur, qui in lecto quærebant augurium. & cubile lectum dicimus. & cubiculũ, locũ in quo cubilia sternimus. À quo cubicularis uestis, qua intra cubiculum utimur. & cubicularij, qui nobis in cubiculo ministrant. Cicero. Hunc uestri ianitores, hunc cubicularij diligunt. Sueto. Saucium, & repugnantem adorti Clodianus cornicularius, & Maximus Parthenij libertus, & Saturius decurio cubiculariorũ, & qđã è gladiatorio ludo uulneribus septem contrucidarunt. quidam tamen cubiculum à cumba deductum uolunt. Cumbam Sabini uocabant lecticam. Cubilia etiam uocamus loca, in quibus feræ cubare solent. & cubitus, in quo est decens flexura brachiorum, ꝙ supra eum cubare soleamus. Capiturq́; ẽt pro mẽsura duorum palmorum, tanta est enim cubiti longitudo, quæ & ulna dicitur. Virg. Treis pateat cœli spatium, non amplius ulnas. Hinc cubitalis mensura dicitur. & bicubitus. tricubitus. bicubitalis. tricubitalis. Quidam tamen cubitum dicunt genere neutro. Aurelius. Qui inde uidentur non computare nisi trecenta cubita longitudinis. idẽ, Ac ꝑ hoc ter ducta illa cubita fieri nõingenta. Veteres & cumbo dixerunt in tertia coniugatione, quod nunc in usu non est, præterquam in compositione. Ab ijs composita fiunt accumbo, quod significat adiaceo. Nam iacere ueteres in lectis edendo solebant. Virgil. Tu das epulis accumbere diuûm. À quo accubitus quartæ declinationis. & accubitor, atq; accubitrix uerbalia. Occumbo, morior. Plautus. Hæc enim postquã pater occubuit, nata est. decumbo, & decubo, iaceo. Apuleius, Decubantem excitauimus feram. Excubo, uigilo, quasi minime iaceo. un' excubiæ dictæ uigiliæ, quamuis aliqui uigilias ab excubijs ita distinguant, ut uigiliæ tantummodo nocturnæ sint, excubiæ uero etiam diurnæ. et excubitor ales gallus uocatur, quia peruigil horas cantu indicat, & exquiliæ mons Romæ maximus, siue potius duo montes, simul iũcti, ubi macellũ erat, & nunc equi marmorei conspiciuntur cum uiris seminudis lora tenentibus Phidiæ, et Praxitelis opera, quos Tyridatem Armeniorũ regẽ Neronis principatu Romã portasse manifestum est, quẽ Nero ut laute exciperet, Theatrum Pompeij unius diei opera totum inaurauit, in hoc etiam reliquiæ sunt thermarum Diocletiani. Dictæ autem sunt exquiliæ, quod ibi excubiæ regis essent. unde & exquiliæ uicus Romæ dictus est. uicus africus, ꝙ ibi obsides ex Africa bello punico dicuntur custodiri. Ab exquilijs, exquilina porta. & exquilinus uicus. & exquilinus lacus. & procumbo, quod significat prosternor. procubo uero uigilo, quasi porrò, hoc est longe sum à cubando. unde procubitores dicti, qui noctu custodiæ causa ante castra excubant, cum castra hostium in propinquo sunt. incumbo, toto pectore alicui rei insisto, ut incumbo remis. incumbo studijs. Virg. ualidisq́; incumbite remis. Sed notandum quod incumbo in studia, & ad studia dicimus, non autem incumbo in remos, & ad remos. Cice. pergite adolescentes atq; in hæc studia, in quibus estis, incumbite. idem. Quare incumbamus o noster Tite ad illa præclara studia, & eò unde discedere non oportuit, aliquando reuertamur. Neq; hoc in bonum tantummodo accipitur, sed etiam in malum. idem. Catoni incumbenti ad eius perniciem. ita enim cum accuratius quid agimus, incumbere dicimur, hoc est toto pectore procumbere, quemadmodum econtrario Supini dicuntur, qui negligenter agunt. incubare uero proprie dicuntur ij, qui dormiunt ad accipienda responsa. Virg. Pellibus incubuit stratis. Vnde ille incubat Ioui dicimus, hoc est dormit in Capitolio, ut responsa possit accipere. incubare etiam aliquando pro coire accipitur. unde incubi dicti sunt syluani, & fauni, quos improbos quãdoq; fuisse mulieribus compertum est, & earum appetisse, ac peregisse concubitum. item quidam dæmones, quos galli clusios nuncupant, hos nonnulli existimant spiritus esse elemento aërio corporatos. Nam ut hoc elementum etiam cum agitatur flabello, sensu corporis, tactuq́; sentitur, ita hos dæmones hanc etiã pati libidinem posse, ut quando possunt sentientibus fœminis misceantur. Dæmones quidam scripserunt animas hominum esse, & ex hominibus fieri lareis. Si meriti boni sint, lemures, seu Laruas si mali. manes autem dici, si incertum est bonorum'ne, an malorum sint meritorum, illos Eudæmonas, hoc est bonas animas. Hos uero cacodæmonas, id est malas animas appellari.

Alij animalia, in quibus rationalis anima est, tripartito diuidunt, ut alia dij sint. alia homines. alia dæmones. Deos aiunt excelsissimum locum tenere, homines infimum, dæmones medium. deorum sedem in cœlo esse, hominum in terra, in aëre dæmonum. Dæmones medios quemadmodum dijs, quibus inferius habitant, postponēdos, ita hominibus, quibus superius, præferendos esse. habere cum dijs communē immortalitatem corporum. Animorū autem cum hominibus perturbationes. Apule. irritari eos iniurijs scribit. obsequijs, donisq; placari. gaudere honoribus. diuersis sacrorū ritibus oblectari, & in omnes, si quid neglecti fuerit, commoueri, ad eos pertinere diuinationes augurum, aruspicum, uatum, ac somniorū. magorū præterea miracula. Breuiter aūt eos definiens ait dæmones esse genere animalia, animo passiua. mente rationalia. corpore aëria. tempore æterna. horum quinque, tria priora illis esse, quæ nobis. quartum proprium. quintū cum dijs habere cōe. Homerus Deos omnes dæmones uocat, & aliquando ipsum Iouem. Nostræ uero religionis homines Dæmones appellant spiritus in cœlo ab omniū rerū opifice creatos, qui de cœli sublimitate deiecti partim in terræ infimo, partim in hoc aëre ueluti congruo sibi carcere damnati sunt nocendi semper cupidi. à iustitia alieni. superbia tumidi. inuidentia liuidi. fallacia callidi. humana quandoque corpora ingredientes, uel uiuentia adhuc, uel iam mortua, & sub humana specie modo ineuntes mulieres (qui incubi dicuntur) mō se uiris subijciētes, q uocantur succubi. A dæmone dæmoniaci dicūtur, quos supra à larua Laruatos nūcupari diximus. Quidam etiam Dæmonium pro dæmone scripserunt. Succumbo, modo subijcior significat, modo subiungor. Succubo uero idem est, quod ineor. Discumbo, comedo. conuiuor. epulor, quod ueteres epulando iacebant. Recumbo, iaceo. quod & recubo dicitur. A quo recubitus. Virg. Tityre tu patulæ recubans sub tegmine fagi. Concumbo, coeo. A quo concubitus, coitus. Concubitor qui coit. & Concubina, mulier, quæ domi quasi uxoris loco tenetur, Pallax à græcis dicta. Concubo uero conquiesco. A quo nox concubia, de qua supra diximus.

DE DOMITIANI COMITATE EPIGRAMMA. XX.

CVM PETERET. Blanditur Domitiano, q cum promisisset se unum per gladiatorum populo daturum, quod uellet, & alij Myrinum gladiatorem, alij triumphum peterent, ipse ductis in eos, qui dissidebant, manibus, utrunq; magna comitate promiserit. Constat sanè Domitianum quæstorijs muneribus, quæ olim omissā reuocauerat, ita semper interfuisse, ut populo potestatem faceret bina paria ex suo ludo postulandi, eaq; nouissime aulico apparatu induceret. PETERET. Postularet. Petere enim proprie postulare est. Virgil. Mittitur & magni Venulus Diomedis ad urbem, Qui petat auxilium. capiturq; in bonam & in malam partem, quod per ipsam rem declaratur bonum significantem aut malum. in bonam, ut pater salutem filij petit, seruus beneuolentiam domini. in malam, ut hic petit caput alterius, aut famam, aut pudorem. Hæc enim in hominis perniciē petuntur. Cum uero peto habet ablatiuum instrumentum significantem non in malam semper partem accipitur (ut Valla existimauit) sed pro instrumenti diuersitate diuersa significat, siue in rem, seu in psonam referatur. Etenim petere manu est ducere. Virg. Tartareum ille manu custodem in uincla petiuit. Petere pedibus est ire. Apul. Dum pedibus iter faciens propinquū rus peterem. Petere ui aut impetu, aggredi. Virg. Quē petit, & summis adnixus uiribus urget. Petere gladio. aut ueneno. aut lapide. aut cornu. aut alio simili, est inuadere. ferire. & saluti insidiari. Idem, Iā cornu petat, & pedibus q spargat arenā. Idē, Malo me Galatea petit lasciua puella, Et fugit ad salices. Petere cursu adipisci. obtinere. idem. quæ proxima littora cursu Contendunt petere. Petere osculis. Petere precibus. Petere muneribus. Petere blanditijs, est blandiri, conciliare. Quinti. Nouercam blanditijs petit, quæ uult facile suadet. Apul. Cum me lachrymis, precibusq; petisset. Petere oculis est contemplari. Petere auribus, audire. Petere naribus, olfacere. Petere tactu, palpare, Præterea petere aliquando inquirere est. Virg. Euandrum petimus. Aliqn̄ cupere. appetere. idem, pulchramq; petunt p uulnera mortem. interdum eligere. idem, Principio sedes apibus, statioq; petenda. Nonnunq̄ manere. expectare. idem. Troianos hæc monstra petunt. Quidam petere, poscere. & postulare ita distingunt, ut petere precario sit. poscere imperio. postulare iure. Nobis magis uidetur poscere esse rē debitam, atq; honestam petere. Vnde reposcere est rem creditam sibi restitui petere. postulare uero quodā modo reqrere, ut re. locus. rō. tempus postulat. Aliquando tamen ponitur pro eo, qđ est rem tanq̄ iustam petere. Q. Curtius, postulabat autem magis, q̄ petebat. Ab hoc fit postulator, & postulatrix, & postulatio, qđ modo actum ipsum postulandi significat, modo epistolā, quā uulgo supplicationem uocant. Et aliud uerbum expostulo, qđ significat cum querela inquiro, & quasi amicitiæ officium in alio desydero. Teren. Quam ipsi fecerunt, ultro iniuriam expostulant. sed frequentissime habet post se ablatiuū cum præpositione cum. Vt, quid habes, quod mecum expostules? hoc est cōqueraris. à quo fit expostulatio. i. querela. à peto uero fit petitor, qui aliqđ petit, poniturq; frequenter pro mendico, & stipem ostiatim petente, qui & postulator, & rogator dicitur. locus uero, in quē conuenire postulatores huiusmodi solent, ut erant pontes Romæ. & cliuus aricinus, propter confluentes ad templum Dianæ proseucha dicebatur. Nam græce προσευχὴ deprecationem, siue obsecrationē significat. Iuuena. Aede, ubi consistas, in qua te quæro proseucha. Item à peto, petitio, & petisso uerbū, quo ueteres pro peto usi fuere, & petulans improbus. à quo fit petulātia, improbitas. et petulāter improbe. Cice. Illud assequor, ut si qui mihi forte maledicant, petulās, aut sanè insanus esse uidear. Aliquādo tamen petulās capitur pro superbus. Idē, Petulanter diues. Aliqn̄ pro lasciuus. Virg. petulansq; iuuenca. Ouid. Quinetiā ut possem uerbis petulantius uti, Non semel ebrietas est simulata mihi. quandoq; ēt pro impudēs, inuerecundus. Cice. Non q inusitata rabie petulanter in uxorem, filiamq; meam inuasisti. Idē. Desine bonos petulantissima insectari lingua. Idē, Bibulum petulātissimus uerbis lædis. eiusdem ferè significationis est proteruus. à quo proteruia. & proteruio uerbū, qđ est improbe facio. & proterue aduerbiū, petulāter. Et, quo ueteres interdum usi fuerunt, proteruitas. à quo proteruiter. Idē. Si uidua libere proterua, petulanter diues, effuse libidinosa meretricio more uiueret. & petulcus lasciuus. Virg. hœdiq; petulci. Vnde meretrices quoq; petulcas ueteres dixere. Et petimia ulcera in humeris iumentorum, q ima, hoc est profunda petant. & petigo, quæ & impetigo dicitur, q uicina petat, sese late summa cute diffundens. Est aūt morbi genus grauissimū, qđ græci λειχῆνας uocant, & à mento ferè incipit oriri. ideo ioculari quadam lasciuia ueteres principio mentagram appellauere. occupat plerunq; totos uultus oculis duntaxat exceptis, & in colla, pectusq; ac manus fœdo uitis furfure descendit. Tiberij primum Cæsaris principatu hic morbus in Italiam irrepsit, contagione eius p quēdam Persinum equitem Romanum quæstoriū scribam ex Asia importata. Nec fœ

minæ,

mine, uel serui, aut ex infima plebe homines id malum sensere, sed proceres osculandi maxime consuetudine aduenerunt'q; ex Aegypto huiusmodi morborũ parente, medici hanc solã curam profitentes, ingenti suo lucro. constat sane Manilium Cornutum legatum Aquitaniæ sestertia ducenta ad eius morbi curam expendisse. petaurũ quoq; nonnulli à peto deductum existimant, sed falsum est. Nam græci πέταυρον dicunt, quasi πέταδον παρὰ τῷ αὔδειν τὰ πετεινά, quasi in ijs uolucra insideant. Est enim petaurum, supra qđ homines agilitate corporum insignes ludunt, ut hastæ, circa quas se inuoluant. funes, supra quos etiam reciproci ambulant. Circuli, per quos pisciũ se more trãsmittunt. tabulæ, è quibus in aëra pendent, uno brachio se sustinentes. uolare itaq; in ijs homines uidentur ob nimiam leuitatem. hinc petauristæ appellati, qui ita ludunt, & leuioribus saltibus mouentur. Varro. Galli, & Germani petauristæ. Tales fieri astrologi censent eos, qui sub delphini signo oriuntur. Martialis.

Quid si per graciles uias petauri
Inuitum iubeas subire Ladam? De ijs locutus est Claudianus.
Vel qui more auium sese iaculantur in auras,
Corporáq; ædificant celeri crescentia nexu.

Item à peto cornipeta, qui cornu petit. & cœnipeta, qui petit frequenter alienas cœnas. appeto, & expeto, quæ ita inter se differunt, ꝙ appetimus, hoc est desyderamus quæcunque libido fert, Expetimus duntaxat honesta. Vnde de rebus expetendis scripserunt philosophi, hoc est de rebus, quæ merito optari, & perquiri debent. expetere etiam aliqñ pro uelle usurpatur. Pacu. Dij me, & si perdunt, tamen esse adiutam expetunt, cum prius quàm intereo, spatium ulciscendi dabunt. ab expeto expetitio fit, quæ in ratione posita docet, atque explanat quid faciendum, fugiendumq; sit. ab appeto appetitio, quæ à græcis dicitur ὁρμὴ huc, atq; illuc rapiens, atque impellens. ex quo fit, ut expetitio præsit, appetitio obtemperet. Itẽ appetitus, & appetentia. Plyn. Vsus eius cum aceto cibi appetentiam facit. græce ὄρεξις dicitur, qđ uocabulum latini usurpant pro uehementi illa edendi auiditate, quæ à uomitu fieri solet. Iuue. rabidam facturus orexim. Idem. hinc surgit orexis, Hinc stomacho bilis. hanc ueteres ut excitarent, bibere largius solebant. deinde euomere. Martialis.

Post hæc omnia forte si mouebit
Bacchus, quam solet, esuritionem.

Idem est enim esuritio, & orexis. oppeto, occumbo, quasi mortem peto. Vir. Queis ante ora patrũ Troiæ sub mœnibus altis Cõtigit oppetere. dicimus'q; & simpliciter oppeto, & cum additione mortem oppeto. sicut expiro, & animam expiro. obeo, & mortem obeo. Aliqñ tamen oppeto est incido. incurro. Plautus, Atq; illa uiua uiuat, & pestem oppetat. opto, qđ significat desydero, tractum ab ope petenda. Vnde optatiuum modum, hoc ẽ desyderatiuum dicunt grãmatici. quoniam uero ea, quæ optamus, eligere solemus, & adhibitis ẽt precibus postulare, factum est, ut opto frequenter pro precor, & postulo usurpetur. Virg. Et reor, & siquid ueri mens augurat, opto. Item pro eligo. Ter. Quod si effeceris, quod uis præmiũ à me optato. hinc optio deriuatur, qđ significat electionem. & optati dicuntur, qui electi, & asciti sunt in honestum aliquẽm gradũ. à quo optiones in turmis decurionum, & in cohortibus centurionũ appellatæ. hinc etiam fit coopto, de quo superius diximus. & adopto, à quo adoptio, quæ duobus modis fit (ut Caius inquit) aut principis authoritate, aut magistratus imperio. principis authoritate adoptamus eos, qui sui iuris sunt, hoc est non sunt amplius in parẽtum potestate, quæ species adoptionis dicitur arrogantia, quia & is, qui adoptat rogatur, an uelit eum, quẽ adoptaturus est, iustum sibi filium esse, & is, qui adoptatur, interrogatur, an id fieri patiatur. Imperio magistratus, adoptamus eos, qui in potestate parentum sunt, siue primũ gradum liberorum obtineant, qualis est filius, filiáq;, siue inferiorẽ, qualis est nepos. nepotis. pronepos. pronepotis. ab adopto fit adoptatiuus, hoc est ex adoptato filio natus. Item ab opto fit exopto, quod est uehementer desydero. & subopto aliquantum desydero. perpeto, continuo, hoc est ualde, & sine intermissione peto. perago perficio. unde ꝑpetem, & perpetuũ dicimus integrum. solidum, & nunq̃ interruptum. Terẽ. Vtinã hoc perpetuũ fiat gaudium, phrygiã uxorem ut meam unà mecum uideam liberã. hinc fit perpetuo uerbum, hoc est perenno. continuo. Nonius, Miserum me, cui datũ est, ut hunc solus perpetuem laborem. & perpetuitas seruet. & ꝑpetuo aduerbium continue. semper. Plyn. Tradunt id, si sale obduretur, ꝑpetuo durare. impeto, inuado. Apule. Iurgijs me oppido impetens. ab hoc impetus, qđ & impes dicitur. Virgili. Impete nunc uasto. competo, quod interdum est simul peto. Vnde competitores dicuntur, qui in magistratibus. in officijs. in honoribus petendis concurrunt. interdum ualeo, & quasi compos sum. Sallu. Sic uero quasi formidine attonitus neq; animo, neq; auribus, aut lingua cõpetere. Aliqñ conuenio, & par sum. Seneca. Nihil ei magis competebat. Item compita, quæ sunt quadriuia, ab eo, ꝙ multæ uiæ simul petant. Vñ compitalia dicta sunt festa, quæ in compitis peragebãtur. quidam tamen compita ab eundo potius deduci putant, quod multæ uiæ in unum coëunt. suppeto, sufficio. suppedito. Plyn. Iunior. cui abunde suppetunt facultates. ab hoc suppetiæ deriuantur, hoc est subsidiũ. præsidium. Plau. Auxilia mihi, & suppetiæ sunt domi. Idem. Sed memento, siquid sæuiunt senes, suppetias mihi cum sorore ferre. apud historicos raro casus aliquis præter accusatiuum inuenitur, significat'q; in subsidium. Cæsar. Nuntiabatur auxilia magna eqtatus oppidanis suppetias uenire. Idẽ. Suis'q; rebus timens elephantis triginta relictis, suis finitimis suppetias profectus est. repeto rursus peto. reuertor. Cicero. Dũ ex foro domum repeterem. aliquãdo quæ dicta sunt recenseo. Idem. postremo, quæ à nobis dicta erunt, breuiter repetemus. hinc repetitio, quæ modo anacephaleosin significat, hoc est breuem (ut ita dicam) recapitulationem eorũ, quæ dicta sunt. Modo figuram, quæ à græcis ἐπαναφορὰ, à nostris aliquãdo relatũ dicitur, cum eadem pars orationis sæpius ꝑ singulos ambitus, aut ꝑ singula membra repetitur hoc modo. Verres calũniatorem apponebat. Verres de causa cognoscebat. Verres pronuntiabat uel s.c. ille uenire hostes nuntiauit. ille nos in motũ belli compulit. ille, in tumultu ut ciuitas esset, effecit. Virg.

Te dulcis coniux, te solo in littore secum,
Te ueniente die, te decedente canebat.

Per ambitum uero in hunc modum. Tandiu T. Gracchus populo gratus fuit, quandiu leges ad uoluntatem eius, non ad utilitatem Reip. compositas afferebat. Tandiu C. Gracchus Rẽp. offendit, quandiu legibus agrarijs, & frumentarijs, & cæteris profusionibus ærarij multitudinem imperitam promerebatur. Tandiu Saturninus plurimum potuit, quandiu easdem illas frumentarias largitiones, & agri diuisiones pollicebatur. Item à repeto repetundarum dicimus. & de pecunijs repetundis, nec alios habet casus. Vt Verres accusatus est repetundarum, & de repetundis pecunijs. Nam cum dico repetundarum, subintelligo pecuniarum. quo nomine, quæ diuitijs constant, continentur. hæc accusatio proprie cadit in eos, qui eum magistratum gererent. prouincialibus, aut ui, aut dolo eripuerunt pecunias, aut uasa pretiosa. uestes nauigia. alia'que huiusmodi. ad res uero repetendas mitti dicimus, cum principi, uel populo erepta sunt, uel pecorum, uel

hominum,uel locorum,de terrarum, agrorumq; corpora. MYRINVM. Myrinus,& Triumphus propria nomina sunt gladiatorum. Myrini etiam alibi hic poëta mentionem facit. Nuper cum Myrino peteretur missio læso. VTRAQVE MANV. Ductis manibus in utranq; partem dissidentium, quod facere solemus, dum aliqd liberaliter donamus, uel utraq; manu.i.toto animo, quoniam, quæ maxime cupimus, ambabus ulnis amplecti solemus. Marti. Hæc utraq; manu, complexuq; assere toto. Apul. Et libertatem ambabus manibus amplectens. FINIRE. Absoluere.terminare. Finis est extremitas uniuscuiusq; rei, hoc est id, in quo unaquæq; res terminatur. Quod à græcis τέλος dicitur. Vnde finem lineæ dicimus esse punctum, & sphæram, nec principium habere, nec finem. hinc etiam artifices finem uocant id, ad quod omnia referuntur. et cuius gratia cætera fiunt, ut finis medici est curare. Finis oratoris benedicere. Finis bene uiuendi (ut quidam philosophi uolunt) uirtus. ut alij, uoluptas. ab hoc confines agri dicuntur, qui eodem loco finiunt. et confinia termini eorum. Simili modo affines agri uicini dicuntur. Item affines sunt uiri, & uxoris cognati, dicti ab eo, quod duæ cognationes, quæ diuersæ inter se sunt, per nuptias copulãtur, & altera ad alterius cognationis finem accedit. ab eo affinitas deriuatur. nomina uero eorum sunt. hæc. socer. socrus. gener. nurus. uitricus. nouerca. priuignus. priuigna. Gradus uero affinitatis nulli sunt. Et quidem uxoris meæ pater mihi socer est. mater est socrus. Ego illis sum gener. Vxoris meæ auus, mihi magnus socer est. Auia, magna socrus. Ego illis sum progener. Et retro pater meus uxori meæ socer est. Mater mea socrus. uxor autem illis est nurus, & auus meus uxori meæ magnus socer. Auia, magna socrus. uxor autem illis pronurus. priuignus meus est uxoris meæ filius ex alio uiro natus. Ego sum illi uitricus. Et econtrario uxor mea liberis meis, quos ex alia uxore hẽo, nouerca dicitur. liberi autem mei illi sunt priuigni. uiri frater leuir est. uiri soror glos. duorum fratrum uxores ianitrices dicũtur. Et finio uerbum, modo perficio. Apul. Sic eo opus finiam, quod incepi. Modo terminum pono metor. Vnde finitores dicebantur, quos nunc agrorum mensores uocamus. Plautus. Eius nunc regionis limites, confinia determinabo, rei ego sum factus finitor. Finio etiã aliquando pro definio accipitur, quemadmodum et finitio pro definitione. Est autem finitio, siue definitio rei propositæ propria, & dilucida, & breuiter comprehensa uerbis enuntiatio, quæ constat maxime genere. specie. differentijs proprijs, Vt homo est animal rationis capax, morti obnoxium. Differtq; à descriptione, quod hæc est rei propositæ per quasdam proprietates declaratio. Vt homo corpus est bipes, caput erectum habens, spectansq; in cœlũ. & definio, quod est circũscribo. à quo indefinitum dicimus, qđ nullis rationibus circunscriptum est. Vnde grammatici indefinite positum esse nomen affirmant, quando nec relatiue, nec interrogatiue positum est. indefinitum uero dicimus, quod non est definitum. Infinitum aũt quod non habet finem. Vnde infinitio & infinitas deducuntur. Cice. Quarum incursionem non solum uideamus, sed etiam cogitemus infinitionem ipsam, quam apiriam uocant. Idem. At hoc Anaximandro populari, & sodali suo non persuasit. In ijs enim infirmitatem rerum, atq; naturæ. & in hoc mundo ipso cœlum. terram. maria cognoscimus. Grammatici quoq; infinitiuũ modum uocant, qui nec personis aliquibus, nec numeris finitur.

À finio et præfinio, quod est præscribo, & quasi finem, quem non trãsgrediaris, ostendo. à quo præfinitum dicimus præscriptum. constitutum. Infinite, & infinitum aduerbia sunt, significantq; sine fine. LITEM IOCOSAM. Contentionem, quæ de ludo erat. ludus, & iocus differunt, sicut ludo, & ioco, quod iocus in uerbis est, ludus potius in facto. Sed frequẽter alterum pro altero ponitur. Iuue. Quoties uoluit fortuna iocari. de facto enim non de uerbis intellexit. Ouidius,

Ignarisq; iocos tribuit fortuna puellis.
Materia ludunt uberiore uiri.
Mille fac esse iocos, turpe est nescire puellam
Ludere, ludendo sæpe paratur amor.

Hic iocos pro ludis posuit, quod ioca aliquando neutro genere dici animaduertimus. Cice. Itaq; ioca tua plena facetiarum. Ediuerso ludum pro ioco posuit. Hora. Sed tamen amoto quæramus seria ludo. Item Plyn. Ludere me putas, serio peto. Nam iocos, & seria proprie contraria esse Quintilianus ostendit. iocum uero inquit accipimus, quod est contrarium serio. Ludere etiam aliquando dicimus pro eo, quod est uersibus scribere. Virgil. Ludere, quæ uellem, calamo permisit agresti. sed hoc ferè non nisi in opusculis dicitur, qualia sunt epigrammata, & huiusmodi opuscula, lusus, siue ludi dicuntur. sunt qui existimant poëtas carmina sua pro quadam uerecundia ludos appellasse. Item ludere quandoq; pro moueri accipitur. Virg. Ludere pendentes pueros. Teren. Congruum istum maximũ in aqua finito ludere paulisper. nonnunq̃ pro deridere, decipere. Naeui. Tu me ludere ausus es Sycophanta? Virgil. Multa malus simulans uana spe lusit amantem. & pro canere, pulsare. Gellius. Is optime fidibus ludere à magistro eius didicerat. lusus etiam, & lusio pro ludo ponitur. Sueto. Ac ne ex lusu quidem aleæ compendium spernens. Quint. Nec me offenderit lusus in pueris. est hoc signum alacritatis. Idem. Sunt nonnulli acuendis puerorum ingenijs non inutiles lusus. Cice. Ex multis lusionibus nobis senibus talos relinquant, & tesseras. Ludus etiam proprie dicitur locus, in quo gladiatores, athletæq; discẽdi gratia exercentur. Nam & ipsa exercitatio nihil aliud, quàm ludus est. hinc per metaphoram & schola grammaticæ, aliarumq; disciplinarum ludus appellatur. Seneca. Dionysius tyrannus de regno eiectus, ludi magister factus est. Liuius, Camillus magistrum ludi discipulos hostibus prodentem eisdem pueris in urbem usq; cædẽdum præbuit. hinc literariũ ludum dicimus, in quo grammaticæ, & rhetoricæ docetur. Ludũ musicum, in quo musicæ, ut est apud Terẽtium de fidicina, quæ quotidie discebat in ludo. Ludum armorum, in quo gladiatores discunt. Veteres omnia spectacula publica, etiam in honorem deorum facta, ludos uocabant. hinc ludi compitalitij dicti. ludi liberales, hoc est Libero patri dicati, quos Athenienses primo circa compita instituerunt, in quibus nomine præmij hircus dabatur. ludi, quando spectacula significant, numero ferè pluratiuo proferuntur. à ludo deducitur ludicrus, hoc est lusorius. iocularis. leuis. Virg. Neq; enim leuia, aut ludicra petuntur præmia. Vnde ars ludicra dicitur ars histrionica, & scenica. & quicquid ludicri appellatione continetur. Nam ludicrum, quod est substantiuum non modo ludos histrionicos, & scenicos, sed quodcunq; lusorium opus, ac ioculare significat. Item à ludo lusor, qui ludit. & lusorium quicquid ad ludum spectat. hinc lusoria pila dicitur, & lusoria tabula, qua tesseris, uel calculis ludimus. Martialis, de lusoria tabula.

Hic mihi bisseno numeratur tessera puncto,
Calculus hic gemino discolor hoste perit.

Ab hoc fit lusorie aduerbium, hoc est iocalariter. Item ludificor. & ludificatio, de quibus supra diximus. Et fœmininum ludificatrix. & ludibrium res uana, & deridẽda. Virgilius, folijs tantum ne nomina manda, Ne turbata uolent rapidis ludibria uentis. Vnde haberi aliquid ludibrio dicimus, hoc est derisui. contemptui. & ludio histrio. Liuius, Acciti ex Hetruria Romam ludiones, qui ad tibicinis modum saltabant. Idem,

Et quia

Et qa hister thusco uerbo ludio uocabatur, huiusmodi artifices histriones uocati legimus et fœminas ludias appellatas. Martianus. ludiã quãdam gaditanam saltãtem uidimus semicinctam. Et ludibundus, ludens. Item composita alludo, qđ est cum aliud dicimus, & ad aliud sententia latenter refertur. Virgilius, Actiaq; iliacis celebramus littora ludis. dũ. n. ludos Aeneæ narrat, allusit ad Augusti uictoriam, qua contra Antonium in ijs locis potitus est. deludo, atq; eludo, quæ significant derideo. decipio. Plau. Quid me deluditis, & nocte excluditis foras? Cic. sed uos ab illo irridemini, & ipsi illũ uicissim eluditis. præludo, ante ludo. à quo præludium, quod proprie significat præcentionem, hoc est id, quod ante inchoationem cantus legitimi præmitti à citharœdis emerendi fauoris gratia solet. Hinc præludium à quibusdam proœmium appellatum. illudo, quod modo significat per ludum noceo. Virg. Neu uariæ illudant pestes. modo derideo, dicimusq; illudo tibi, & illudo te. Idem, Certantéq; illudere capto. Idem, uerbis uirtutem illude superbis. colludo, simul aliquem deludo. Vnde iurisconsulti colludere causidicos dicunt, cum diuersam partem adiuuant, prodita causa sua. Sic. n. clientem suum simul cum aduersario ludunt. hoc est fallunt. decipiunt. Marcus. Præuaricatorem esse eũ ostendimus, qui colludit cum reo, & translatitie munere accusandi defungitur, eo ꝙ proprias quidem probationes dissimulet, falsas uero excusationes admittat. ab hoc collusio deducitur, ꝙ præuaricationem significat, de qua inferius disseremus. à iocus uero fit iocor uerbũ, quod, ut diximus, modo ludo significat, modo nõ serio loquor, sed nugas ago. Aliquando facete, & cum quadã uenustate loquor. Vnde ioci, siue ioca, utroq; enim modo dicimus, sunt quæ ueteres dicta, siue dicteria nominarunt. his in primis usum fuisse Plautum comicum poëtam, & M. Tullium summum oratorẽ constat. Vnde post mortem Plauti, cum multæ eius comœdiæ incerte uagarentur, Plautinæ tamen esse de iocorum copia iudicatæ sunt. De Ciceronis uero iocis libertus eius Tiro libros composuit, quos quidam ipsius Ciceronis fuisse existimauerunt. À iocus ioculare deducitur, qđ modo lusorium significat. modo inane, modo serium, modo amœnum, & uenustum. Item iocosum, quod modo accipitur pro eo, qđ ad ludum ꝑtinet. Vnde iocosas contentiones dicimus, quæ in ludis, uel de ludis oriuntur. modo inane, ut iocosa uerba, hoc est uana, nõ seria, sed ꝑ iocum dicta. modo facetum. ut iocosus homo, hoc est facetus. lepidus. iocis abundãs. Ó DVLCE INVICTI PRINCIPIS INGENIVM. Ó dulcem, hoc est clementem naturam fortissimi principis. ingens imperatoris laus cum fortitudine coniunctam habere clementiam, cum potius fortitudinis soleat comes esse seueritas. rarum hoc deorum munus est, sed in te FEDERICE ita illustre, ut dubium sit, ac difficile dictu magis'ne hostes fortitudinem tuam pugnantes meant, an clementiam, ac naturæ suauitatem diligant uicti. Dulce proprie dicimus, quod gustu suaue est, ac iucundum, ut supra ostendimus. cuius contrarium est amarum, hoc est insuaue. asperum. iniucundum. suaue minus est, quàm dulce, cui opponitur austerum, sumptum à græcis. apud quos αὐστηρὸς austerus dicitur, & αὐστηρία austeritas, & αὐστηρῶς austere, qui diligentius hæc perquirunt, tredecim saporum genera faciunt. Dulce. suaue. pingue. amarum. austerum. acre. acutum. acerbum. acidum. salsum. in uno plures sentiuntur sapores, utputa austerus. acutus. dulcis. suauis. omnes alieni. in lacte sapor est alienus quidem, sed & suus quidam, & peculiaris, qui iure dici dulcis non potest, & pinguis. & suauis obtinẽte lenitate, quæ ipsa succedit in uicem saporis. aquis nullus est sapor, & ne succus quidem, & tamen hoc ipso fit aliquis, ac suum genus facit. Quod si in ijs sapor, aut succus sentiatur uitiũ

est, quẽadmodum si sentiatur odor. mirum tria naturæ præcipua elementa sine sapore esse, sine odore, sine succo, aquam. aërem. ignem. transfertur tamen aliquando hoc uocabulum etiã ad animum ingeniumq;, & simpliciter ad omnia, quæ usu grata, ac iucunda sunt, ut dulcis nox. dulcis cõsuetudo. dulcis sermo. dulce ingenium. dulcis memoria, ac recordatio præteritorum. dulcis auicula. dulcis puer. dulce melos. dulcis cogitatio.

AD DOMITIANVM DE ORPHEO EPIGRAMMA. XXI.

q VICQVID IN ORPHEO. Blãditur Domitiano, ꝙ ita omnia, quæ de Orpheo fabulose scribuntur, repræsentari in ludis suis fecerit, ut uideri uera, nõ ficta potuerint. ARENA. Amphitheatrũ. EXHIBVIT. Produxit, repræsentauit. RHODOPE. Thracia. partem pro toto posuit. Itẽ cõtinẽs pro contento, hoc est Thraciam pro Thracibus. THEATRO. Spectaculo. ORPHEO. Thracio, quemadmodum supra diximus. SCOPVLI. Saxa. proprie enim Scopulus est saxum eminens, à speculando ita uocatus. σκοπεῖν enim speculari est, unde scopum dicimus locum, in quem sagittando tela dirigimus. Suetonius de Domitiano. nonnunq̃ in pueri procul stantis, præbentisq; pro scopo dispansam dextræ manus palmam, sagittas tanta arte direxit, ut omnes ꝑ interualla innocue euaderent. & græci scopelon locum eminentem, hoc est speculam nominant. à scopulo scopulosum dicimus locum scopulis plenum. à σκοπεῖν uero quod speculari significat, episcopus deducitur, quasi speculator. non autem pontificem significat, ut nũc uulgo existimatur, sed ut Martianus scribit, ij proprie dicuntur episcopi, ꝗ præsunt pani, & cæteris uenalibus rebus, quæ populis ciuitatum ob quotidianũ uictum necessaria sunt. REPSERVNT. Ambulauerunt. repere proprie dicitur de animalibus, quæ pedibus carent, & uentre gradiuntur, ut sunt uermes, & serpentes, quæ à rependo dicuntur reptilia. ꝑ metaphoram tamẽ ea quoq;, quæ exiguos pedes habent, repere dicuntur, ut lacertæ. stelliones, & similia. ab hoc fit repto frequentatiuum, qđ est lente, & quasi testudinis passu incedo, ut ij facere solent, qui in hortis, & similibus locis spatiantur. Horatius, An tacitum syluas inter reptare salubres. Et irrepo compositum. Messala, irrepsitq; serpens in altiorem partem. Item repente aduerbium per antiphrasim, quod significat subito. à quo repentinus subitarius. deducitur aũt repo per immutationem unius literæ à græco, qđ est ἕρπω. à quo Herpes animal apud græcos uocatur, quo sanantur quæcunq; serpunt. & herpetæ dicuntur ulcera, quæ serpunt. Plyn. Aizoum herpetas quoq; & nomas, ac putrescentia sanat. & serpo uerbũ eiusdem cum repo significationis, & serpyllum, qđ græci ἕρπυλλον uocant, herba est uulgo nota ad palmi altitudinem increscens, dum satiua est, nec serpens. syluestris uero mirifice serpit, & odoratior est minutioribus folijs aduersus serpentes efficax, quos ẽt odore, si uratur expellit, adhibetur et cõdimentis. Virg. Allia, serpyllumq; herbas contundit olentes. à serpo serpens deducitur notæ significationis, qđ tam masculini q̃ fœminini generis reperitur, sed frequẽtius fœminini à ueteribus serpula dicebatur. Vnde serpula serpserit apud Ennium legimus pro serpens irrepserit. & à serpo proserpo, hoc est porrò. i. longe serpo. Plyn. Herba hæc nisi sata sit, mire proserpit. hinc Proserpina, de qua superius diximus. à serpens serpentinus deriuatur. Idem. Serpentino adipe perunctus resoluitur. & serpentarius, de quo supra diximus. Vulgatum est plerisq;

terras ſerpentium, quæ in ijs occultentur, colores habere. innumera eorum genera ſunt. in India tantæ magnitudine adoleſcere dicuntur, ut ſolidos hauriant ceruos, taurosq;. in ponto uero iuxta Rhindacum amnem ſuperuolãtes, quãuis alte, perniciterq; alites hauſtu raptas abſorbeant. nota eſt bello punico expugnata baliſtis, tormentiſq;, uelutioppidum quoddam à Regulo imperatore ſerpens centum uiginti pedum lõgitudinis. cuius pellis, maxillæq; uſque ad bellum Numantinum Romæ in templo durauere. ſerpentum aliæ ſquamas habent, aliæ picturas. omnibus ferè exitiale uenenum. ceraſtæ præferunt quadrigemina cornicula, quorũ oſtentatione ueluti eſcæ ilico ſollicitatas aues perimunt. Nã reliquũ corpus de induſtria arenis tegunt, nec ullum indicium ſui præbent, niſi ex ea parte, qua imitatis dolo paſtibus necem perpetim aucupantur. ἀπὸ τῶν κεράτων, hoc eſt à cornibus ceraſtæ appellatæ. Luca. ſpinaq; uagi torquente ceraſtæ. Ampheſibenæ, quæ & amphiſbenæ dicuntur, conſurgunt in caput geminum, quorum alterum loco ſuo eſt, alterum loco, quo cauda, quæ cauſa eſt, ut capite utrinq; uenenum fundẽte ſerpat tractibus circulatis. Idem. Et grauis in geminum ſurgẽs caput ampheſibena. iaculi arbores ſubeunt, è quarum ramis ui maxima uibrant. penetrant animal quodcunq; obuium fortuna fecerit, ne pedibus tantum pauendæ ſerpẽtes eſſent, ſed miſſili quoq; uolarent tormẽto. Idẽ, iaculiq; uolucres. aſpides intumeſcunt collis, nullo ferè ictus remedio præterq̃ confeſtim ſi partes tactæ amputentur. mirus huic tã peſtifero animali amoris affectus eſt, cõiugæ fermè uagantur, nec niſi cum compare uita eſt itaq; alterutra interempta, incredibilis alteri ultionis cura eſt. perſequitur interfectorem, unũq; eum in quãtolibet populi agmine notitia quadam infeſtat. ſupat omnes difficultates, pmeat ſpatia, nec niſi amnibus, aut celeri fuga arcetur. hebetes natura oculos habet, eosq; non in fronte, ne ex aduerſo cerneret, ſed in temporibus. itaq; auditu ſæpius, q̃ uiſu excitatur. Venenum aſpidum ſi ſanguis attingit, ſtatim perimit. de cætero potum quantalibet copia non nocet. nõ enim eſt tabifica uis. itaq; occiſa morſu earũ animalia cibis innoxia ſunt. ſcribit Varro aſpidum ictus efficaciſſime curari, hauſta à percuſſis ipſorum urina conſtat aſpide pcuſſos torpore, & ſomno necari. Luca. Hic quæ prima caput mouit de puluere tabes, Aſpide ſomniferã tumida ceruice leuauit. Plenior huic ſanguis, et craſſi gutta ueneni Decidit, ĩ nulla plus eſt ſerpente coactum. aſpidis ſputum quoq; qđ ptyas dicitur, cõſtat pnicioſum eſſe. dicitur autem ptyas ἀπὸ τοῦ πτύω, qđ eſt ſpuo. Vnde & πτύσμα ſputum appellatur, qđ et pityſma dicitur. Nam & πτύζειν pro ſpuere accipitur. Iuue. ille fruatur Vocibus obſcœnis, omniq; libidinis arte, Qui Lacedæmoniũ pityſmate lubricat orbem, hoc eſt q lubricat annulũ ſputo. per hunc. n. ditiorem intelligit Mart. Per cuius digitos currit leuis annulus. Eſt. n. ditiorũ mos, dum otioſi ſedẽt, annulos uoluere, eosq; ſæpe extrahere, & reponere, digitosq;, ut id facilius faciant, ſputo irrorare. Hunc locum Iuuenalis ita primi interpretati ſumus. quã ridicula hic ab alijs dicta fuerint, operæpretium eſt perlegere. orbem autem Lacedæmonium uocari annulũ conſtat, qa à Lacedæmonijs primũ annalorum uſus manauit. Plyn. Hoc in Tarqnijs maxime miror, quorũ è Græcia fuit origo, unde hic annulorũ uſus manauit, q̃q̃ ẽt nũc Lacedæmone ferreo annulo utuntur. Itẽ ptyſis dicitur ſputũ, phthiſis uero exulceratio pulmonis appellatur, cum tabe, et extenuatione totius corporis, ac ſanguinis excreationem ἀπὸ τοῦ φθίνειν, quod eſt tabeſcere. conſumi, unde phthiſici nominantur. cyrenaica prouincia Baſiliſcum generat. xij. non amplius digitorum magnitudine, candida in capite macula, ut quodam diademate inſigni, ſibilo omnes fugat ſerpentes, nec flexu mul-

tiplici, ut reliquæ corpus impellit, ſed celſus, & erectus in medio incedit. Necat frutices non modo contactu, ſed etiã afflatu. exurit herbas, rumpit ſaxa. compertum eſt occiſo quondam ex equo haſta, ui ueneni per eam ſubeunte non equitem modo, ſed equum quoq; abſumptum fuiſſe. Muſtellarum uirus huic exitio eſſe perhibetur. interficiunt eos cauernis facile cognitis ſola tabe. Magi baſiliſci ſanguinem miris laudibus celebrant coëuntem picis modo. tribuunt ei ſucceſſus petitionũ à principibus, ac poteſtatibus, & precũ à dijs. qdam Saturni ſanguinem appellant. ſunt etiã qui baſiliſcũ tradant uel ſolo aſpectu hominem interimere, quod et catoblepas facere dicitur. modica fera, cæteriſq; membris iners. caput tantum prægraue ægre ferens, idq; deiectum ſemper in terram omnibus, qui oculos eius uidere, confeſtim expirãtibus. Naſcitur ĩ Aethiopia Heſperia apud fontem, qui Nigris dicitur, Nili, ut pleriq; exiſtimauerunt, caput. & luporum quoq; uiſus noxius eſſe homini in Italia exiſtimatur, ut ſupra diximus, uocemq; homini, quem priores contemplentur, ad præſens adimere. de baſiliſco ſic ſcribit Lucanus, Sibilaq; effundens cunctas terrentia peſtes, Ante uenena nocens, late ſibi ſubmouet omne Vulgus, & in uacua regnat baſiliſcus arena. Boa ſerpens eſt in Italia naſcens, de qua ſupra diximus. alitur primo bubuli lactis ſucco, in tantumq; aliquando magnitudinem excreſcat, ut Diuo Claudio principe occiſa in uaticano fuerit, quæ ſolidum infantem geſtabat in aluo. Dracones carere ueneno exiſtimant, ueruntamen in Africa ſunt peſtiferi, alaſq; habent & pulchritudine, ac ſplendore tergoris cæteras ſerpẽtes excellunt. Lucanus. Vos quoq;, qui cunctis innoxia numina terris Serpitis aurato nitidi fulgore dracones Peſtiferos ardẽs facit Africa, ducitis altum Aëra cũ pẽnis, armẽtaq; tota ſecuti, Rũpitis ingentes amplexi uerbere tauros, Nec tutus ſpatio eſt elephas, datis omnia leto. Nec uobis opus eſt ad noxia fata ueneno. caput draconis limini ianuarũ ſubditum, propitiatis oratione dijs fortunatam domum facere magi affirmant. oculis eius inueteratis, & cum melle tritis inũctos nõ paueſcere ad nocturnas imagines. dentes eius illigatos pellibus caprearum ceruinis neruis mites preſtare dominos, & exorabiles poteſtates. Cauda draconis, & capite uillis leonis è fronte, & medulla eiuſdẽ, ac equi uictoris ſpuma. canis unguibus adalligatis ceruino corio, neruiſq; cerui, & dorcadis alternatis inuictos homines fieri, quæ arguendi potius gratia, quàm docendi referenda exiſtimamus. quidam dracones ſcribunt parua habere ora, & admodum non dehiſcentia, ſed arctas fiſtulas, per quas trahunt ſpiritus, & linguas exerunt, in dentibus uim nullam, ſed in caudis, hinc uerbere potius quã rictu nocere. Viſi ſunt apud Aethiopas. xx. & amplius cubitorum magnitudine frequentiſſimi. reperiũturq; in eorũ maritimis quaterni, et quini cratium more contexti. dracæna draconis fœmina eſt. à dracone dracunculus diminutiuum deducitur. et dracontium herba, de qua ſupra diximus. Dracones dictos exiſtimant ἀπὸ τοῦ δέρκεσθαι, quod eſt uidere. Clariſſimã enim habere dicuntur oculorum aciem, qua ex cauſa incubantes eos theſauris cuſtodiæ cauſa finxerunt antiq. ideoq; Aeſculapio attribuerunt (ut nonnulli exiſtimant) ꝙ uigilantiſſimi eſſe exiſtimantur, quæ res medicinæ maxime eſt neceſſaria. à draconis ſimilitudine, Draco etiam appellatur palmes emeritus pluribus annis ĩduratus. Ply. Nuper, repertum draconem ſerere iuxta arborem. ita palmitem appellamus emeritum, pluribuſq; induratũ annis nunc præciſum, quã maxima amplitudine tribus partibus longitudinis deraſo cortice, quatenus obruatur, unde & raſilem uocant. deprimere ſulco, reliqua parte ad arborem erecta. De uipera ſuperius locuti ſumus, quæ & græca uoce ἔχιδνα, hoc eſt Echidna dicitur. Ouidius,

Sanguine

Sanguine centauri lerneæ sanguis echidnæ
  Mistus ad auxilium tempora nulla dabit.

In hoc genere, dum cœunt, mas caput inserit in os fœminæ, qđ illa uoluptatis dulcedine abrodit. eadem sola ĩtra se parit oua unius coloris, & mollia, ut pisces. Tertia die intra uterum catulos excludit, deinde singulis diebus singulos parit XX ferè numero. itaq; cæteri tarditatis impatientes perrumpunt latera occisa parente. Cæteræ serpentes contecta oua in terra incubant, & fœtum sequente excludunt anno. Vipera theriacæ adhibetur, hoc est multiplici illi compositioni, quæ aduersus uenena inuenta est. Magno errore hãc uulgus medicorum tyriacam uocant, & à tyro serpente appellatam dicunt. nullus est serpens, qui Tyrus appelletur, nec tyriaca à tyro, sed theriace, siue theriaca ἀπὸ τῶν θηρίων, hoc est à feris, siue belluis uocitata est, qđ hæc cõpositio aduersus omnes belluas uenenatas instituta sit. admiscentur ei uiperinæ carnes. quippe ex uipera pastilli fiunt, qui & ipsi theriaci appellantur, ternis digitis utrinq; amputatis, exemptisq; interraneis, & liuore spinæ adhærente. reliquo corpore in patina ex aqua, et anetho discocto, spinisq; exemptis, & addita similagine, atq; ita in umbra siccatis pastillus. quidam tradiderũt. eos, qui aliqñ uiperæ iecur coctum hauserint, nunquam postea feriri à serpente. theriacæ simile est mithridaticum antidotum ex rebus LIIII compositum, quod uulgo nunc authoris nomine mithridatem uocant. anguem quoq; minime uenenatum esse putant, nisi per mensem dum luna instigatur. Serpentis genus est uulgo notum. Virg. Frigidus, ô pueri fugite hinc, latet anguis in herba. hũc ex medulla hominis spinæ gigni multi prodiderunt. pulcherrimum anguium genus Hydrus est, in aqua uiuens, de quo & hydra abunde superius disseruimus. ab angue anguinus deducitur. Plyn. Anguino adipe illinitur. Et anguinus cucumis dictus est oblongus, & ad anguis similitudinem contortus, qui & erraticus dicitur. Hæmorrhois quoq; serpentis genus est pestiferum à fluxu sanguinis ita appellata. quippe græci αἷμα sanguinem, ῥοῦς fluorem dicunt. huius morsu sanguis omnis à corpore fluit, nec sisti potest. Lucanus.

At non stare suum miseris passura cruorem,
Squamiferos ingens hæmorrhois explicat orbes. Idem.
Impressit dentes hæmorrhois aspera Tullo
Magnanimo iuueni miratoriq; Catonis,

Vtq; solet pariter totis effundere signis Coricij præssura croci. sic oĩa mẽbra Emisere simul rutilũ pro sanguine uirus. Sãguis erãt lachrymæ, quæcũq; foramina nouit Humor, ab ijs largus manat cruor, ora redundant, Et patulæ nares, sudor rubet, omnia plenis Membra fluunt uenis, totum est pro uulnere corpus. Plyn. Portulaca, quã pelion uocant, non multum satiua efficacior sagittarum uenena, & hæmorrhoidum, & præsterum plagis ĩposita extrahit. hæc et hæmorrhoia dicitur. Idẽ, Mustum serpentibus aduersatur maxĩe hæmorrhoiæ, et salamandræ. hæmorrhoidas ẽt uocamus genus morbi, cum ora uenarum iuxta anum tanquam ex quibusdam capitulis turgent, & sanguinem fundunt, quod & in ore uuluæ fœminarũ incidere consueuit. qñq; hæc purgatio est nõ morbus. ideoq; curati eo quidã, cum sanguinis exitum nõ haberent inclinata in præcordia, ac uiscera materia subitis, ac grauissimis morbis correpti sunt. ideoq; quoties is suppressus est, nequid periculi afferatur, multa exercitatione digerenda materia est, & sanguis interdum è brachio mittendus. præster quoq; serpentis genus ẽ miro ardore eum, quem læserit, inflammãs, & supra modum tumefaciens. Luca. Nasidiũ Marsi cultorem torridus agri Percussit præster, illi rubor igneus ora Succendit, tenditq; cutem pereunte figura Miscẽs cuncta tumor, toto iam corpore maior. Humanumq; egressã modum super omnia membra. Efflatur sanies late tollente ueneno. Seps serpẽs est, cuius uel leni ictu tota caro putrescit. ideo ἀπὸ τοῦ σήπω nomen habet, quod est putreo. Plyn. Profuisse tamen Oxymel fatentur contra serpentes, quos sepas uocant. Luca. Ossaq; dissoluens cum corpore tabificus seps. Idem, Parua modo serpens, sed qua non ulla cruentæ Tãtum mortis habet, nam plagæ proxima circùm Fugit rapta cutis, pallentiaq; ora retexit. Iamq; sinu lapso, nudum est sine corpore uulnus. Membra natant sanie, suræ fluxere, sine ullo Tegmine poples erat, femorũ quoq; musculus oĩs Linquitur, & nigra distillant inguina tabe. Scytale serpẽs est gracilis, nec nimium longa, sed tanta macularum uarietate spectabilis, ut intuentes remoretur, tanto aũt feruore, ut præter cæterarum serpẽtium cõsuetudinem media hyeme tuniculam exuat. Idem. Et scytale sparsis etiam nunc sola pruinis Exuuias positura suas. Plyn. Eadẽ uis contra uenatorum oĩum morsus priuatim scytalem etiam Lacædemonij uocabant huiusmodi furtiuum genus epistolæ. surculi duo erant teretes oblonguli pari crassitudine, eiusdem longitudinis, derasi, atq; tornati consimiliter. Vnus imperatori in bellum proficiscenti dabatur. alterum domi magistratus seruabant. qñ usus uenerat literarum secretiorum circũ surculum lorum modicæ tenuitatis, longum quantum rei satis erat, complicabant, uolumine rotundo, & simplici, ita ut oræ adiunctæ undiq; cohærentes lori, qđ plicabatur coirent. literas deinde in eo loco per transuersas iuncturarum oras uersibus à summo ad imum proficiscentibus conscribebant. Id lorum literis ita pscriptis reuolutum è surculo, imperatori commenti illius conscio mittebant. resolutio aũt lori literas truncas, ac mutilas reddebat, membraq; carũ, & apices in partes diuersissimas spargebat, sed ubi ille, ad quẽ erat missum, acceperat surculo compari quem hẽbat à capite ad finem perinde, ut debere fieri sciebat, circumplicabat, atq; ita literæ per ambitum eundem surculi coalescentes rursus coibant, integraq; & incorruptam epistolam, & legi facilem præstabant. σκυτάλην autem, hoc est scytalem à loro uocabant, qđ græce σκύτος dicitur. Sic etiam serpentem scytalem à corio, qđ facile exuit. unde σκύτειον græci scorteum uocant. et σκυτεὺς sutor. σκυτεῖον sutrina appellatur. hinc ẽt scutilum uocamus tenue, & macrũ, et in quo tantũ exilis pellicula cernitur. unde scutica dicta, qua pro flagello utimur, & scutum, qđ corio tegi consueuit, à cuius similitudine scutum uasis genus. Hora. Vilia uendentem tunicato scuta popello. hoc & scuta fœminino genere dicitur. à quo scutula diminutiuum, quod modo huiusmodi uasculum significat, modo lignum teres, quo linum, & alia huiusmodi tundimus. hinc scutulata uestis, de qua superius locuti sumus. Et aliud diminutiuũ scutella. Item à scuto deducitur scutatus, sicut ab hasta hastatus. & scutifer ferens scutum. scutum græce aspis uocatur. à quo ἀσπίδισκος parma appellatur, hoc est paruũ scutum, & breue. Vir. Ense leuis nudo, parmaq; inglorius alba. huius diminutiuũ est parmula. coluber quoq; serpẽs est in aqua uiuẽs, huius adipẽ, & fel habentes, qui crocodilos uenantur, mire adiuuari produntur, nihil aduẽrsus eos bellua audẽte. è colubrorum genere est, q à græcis enydris uocatur serpens masculus, & albus. huius quatuor dentibus supꝛioribus in dolore supꝛiorum gingiuas sacrificant, inferiorum inferioribus. Dipsas plagam ferè nullã morsu inducit, nec tumorem, sed humorẽ oẽm consumens, sitim inæstimabilem facit. ideo nomẽ habet ἀπὸ τοῦ διψῶ, quod significat sitio. Plyn. Vnedines serpẽtium uenenis resistunt maxime sepis, dipsadis & uiperæ. Lucanus,

Signiferum iuuenem tyrrheni sanguinis Aulum
Torta caput retro dipsas calcata momordit.
Vix dolor, aut sensus dentis fuit, ipsaq; leti
Frons caret inuidia, nec quicquam plaga minatur.

Ecce subit uirus tacitum, carpitq; medullas
Ignis edax, calidaq; incendit uiscera tabe.
Ebibit humorem circum uitalia fusum
Pestis, & in sicco linguam torrere palato
Cœpit, defessos iret qui sudor in artus
Non fuit, atq; oculos lachrymarum uena refugit,
Non decus imperij, non mœsti uita Catonis
Ardentem tenuere uirum, quin spargere signa
Auderet, totisq; furens exquireret aruis.
Quas poscebat aquas sitiens in corde uenenum.
Ille uel in Tanaim missus, Rhodanumq;, Padumq;
Arderet, Nilumq; bibens per rura uagantem.
Nec sentit fatiq; genus, mortemq; ueneni,
Sed putat esse sitim.

Cicinia parua & gracilis serpens in Italia ferè ueneno carēs. chersydros terrestris serpens hydro aqua similis. & chelydrus non multum aspectu distans fumum, qua serpit, emittens. Luca. Natus et ambigue coleret, qui syrtidos arua Chersydros, tractiq; uia fumante chelydri. Cēchris serpēs maculis plena. thebano marmori similis, quod uiride est, et cæteris marmoribus hilarius, & à serpentium maculis ophites uocatur. quippe ὄφις græce serpens dicitur. non inueniūtur ex eo columnæ, nisi admodum paruæ. duo eius genera, molle candidum, et nigricans durum differunt ab hoc tiberianum, & Augusteum horum imperatorum principatu in Aegypto repta, qd̄ hæc maculas diuerso modo colligunt. augusteum undatim crispum in uertices, Tiberianum sparsim conuoluta canicie cenchris etiam auis ex accipitrum genere. de cenchride serpente. Idem, & semper recto lapsurus limite cenchris, Pluribus ille notis uariatā tingitur aluum, Quā puis tinctus maculis thebanus ophites. de cenchride aue. Plyn. Fimum cenchridis albugines extenuat. Ammodites serpens est arenæ similis colore, à qua nomen habet. Luca. Concolor exustis, atq; indiscretus arenis Ammodites. natrix etiam serpens aquas quoq; ipsas ueneno inficiens. Idem. Et natrix uiolator aquæ. natrix etiam herba est, cuius radix euulsa uirus hirci redolet. hac in piceno à fœminis abigunt, quos uocant fatuos. philosophi species limphantium hoc modo animorum esse crediderunt, qui tali medicamento iuuentur. pharias serpens est, sulcum, dum serpit, cauda in terra faciens, & supra eam ferè ambulans. Luca. Et contentus iter cauda sulcare pharias. Serpentes omnes pariunt oua. coëunt complexu adeo circūuolutæ sibi, ut unam existimare bicipitem possis. MIRANDA. Admiratione digna, qa scilicet moueri, & currere uidebatur, uel admiratiōe digna propter pulchritudinem, qa, ut mox subdit, similis erat hortis hesperidū, de quibus superius locuti sumus. IMMISTVM. Commistum, licet aliquando reperiatur immistum pro non misto, miscere proprie confundere est. unde mistarius uas dicitur, quo uinum aqua miscemus. Lucil. Vrceus, aut gemina longus mistarius ansa. hinc mistior, & mistio. & mistura. & miste aduerbium notæ significationis. Item composita admisceo. intermisceo. permisceo. immisceo. submisceo. commisceo. eiusdem ferè omnia significationis. à quibus admistor. admistio. admistura. admiste. intermistor. intermistio. intermistura. intermiste. permistio. permistio. permistura. permiste. immistor. immistio. immistura. immiste. submistor. submistio. submistura. submiste. commistor. commistio. commistura. commiste. Item, Mistim. immistim. commistim aduerbia. Item miscella colūbæ genus, de quo superius diximus. Item miscellæ uites, quæ in omni agro conueniunt, quod cum ceteris ubiq; utiliter misceantur. et promiscuum, mistum. confusum. incertum. Vnde apud grammaticos promiscuum genus incertum dicitur. à quo promiscue aduerbium, miste. confuse. incerte. Veteres etiam promiscam pro promiscue scripsere. Et mistum uinum nō purū, sed aqua temperatum. mero cōtrarium. aliqn̄ tamen miscere pro perturbare accipitur. Virg. Miscet agens telis., dicitur q; misceo ἀπὸ τοῦ μιγνύειν quod apud græcos miscere est. unde & μίξις mistura appellatur. PECORI. Animalibus mitibus. proprie enim pecus pecoris, siue pecus pecudis (utroq;. n. modo dicimus) significat omne animal, qꝫ sub hominis impio ē pabulo terræ pascatur, ut boues. asini. eq. cameli. oues. capræ. & reliqua huiusmodi. Item elephanti. Plyn. Qui cum elephanto congressus gemino ictu pecudem exanimauit. reperitur tn̄ interdum pecus pecoris pro multitudine pecudū siue pecorū. Virgil. Dic mihi Damœta cuiū pecus? an Melibœi? Idem, Infelix o semper ouis pecus. Idem, Caprigenumq; pecus nullo custode p herbas. interdum pecus pecoris pro oue ponitur. Plyn. Suis fœtus sacrificio die quinto purus est. pecoris die sexto, boum trigesimo. Quintilianus, Cur in usum uestrum sæpe pecori lanæ detrahuntur. Ouidius,

Hoc pecus omne meum est. multæ stabulantur in antris,
Multas sylua tegit, multæ quoq; uallibus errant.
Nec, si forte roges, possem tibi dicere quot sunt.
Pauperis est numerare pecus. de laudibus harum,
Nil mihi credideris, præsens potes ipsa uidere.
Vt uix circueant distentum cruribus uber.
Sunt fœtura minor tepidis in ouilibus agni.

Interdum etiam pecus pecoris transfertur ad omne animal, qd̄ humana lingua, & effigie caret. Virg. Ignauum fucos pecus à præsepibus arcent. pecus quoq; pecudis pro oue positum legimus. Plyn. Ipsius animalis tanta narratur clemētia aduersus minus ualida, ut in grege pecudū occurrentia manu dimoueat, neqd obterat imprudens. Itē pro, quocūq; animali humana effigie, & sermone carente. Vir. pro apibus. Et pecudū custodia solers. Lucil. pro piscibus, præterea genus humanū, multæq; natantes Squamigeræ pecudes. Veteres pecu, & pecus pecoris, & pecus pecudis neutro omnia genere protulerunt. Vnde pecua, & pecora, & pecuda frequentissime legimus. Naeuius. Homines. pecua, belluasq;. Accius. in celsis montibus pecua; atq; inter colleis. pascunt. Idē. Vagantur pauore pecuda, & in tumulis pastores sedent. Sisen. Iumenta, & pecuda locis crepidare compluribus. Cice. Cum adhibent in pecora pastores. Cato pecuum protulit genitiuo plurali ab eo, quod est pecu. à quo pecuarium deducitur, quod ad pecus attinet sicut à pecore pecorarium, & pecoreum, & pecorinum sicut à pecude pecudinum. pecuarium etiam dicimus aliquādo armentarium. et pecuaria loca, in quibus armenta consistunt. Item ipsa armenta. præterea à pecore, siue pecu pecunia deducitur. cuius diminutiuum est pecuniola, qꝫ olim diuitiæ oēs in agris, atq; pecoribus esse existimabātur unde locupletes, & pecuniosi appellati sunt diuites, quasi locorū, & pecorū pleni, qppe pecuniæ appellatione non mō numi, hoc est numerata pecunia, sed oēs res tā soli, q̄ mobiles, & tā corpa, q̄ iura cōtinentur, ut Hermogenianus iuriscōsultus affirmat. Frequentius tamē pecunia pro ea, quæ numerata est, ab authoribus usurpatur. Item à pecore, siue pecu peculiū qd̄ proprie significat rē, quæ nō in pecunia numerata consistit, sed uel in solo, uel in pecoribus, uel in suppellectile nostro labore, & industria partum, & à nobisipsis lucrefactū. Virg. Nec spes libertatis erat, nec cura peculi, Cicero, An eorum seruitus dubia est, qui cupiditate peculij nullam conditionem recusant durissimæ seruitutis. & Celsus iurisconscribit pecuniam sine peculio fragilem esse, hoc est sine lucro. hinc peculium castrense dicitur, ut Pōponius affirmat, qd̄ à parētibus, & agnatis in militia degenti donatum ē, uel qꝫ filius

in militia

in militia acquisiuit, quod nisi militaret, acquisiturus nõ fuisset. Nam quod fuisset sine militia acquisiturus, id peculiũ eius castrense non dicitur. aliquãdo etiã peculium pro paruo patrimonio accipi asserit Vlpia. ab hoc peculiaris deriuatur, qđ proprie significat rem ad peculium pertinentẽ sed usu iam receptũ est, ut pro proprio, siue speciali, seu præcipuo ponatur. Vnde fit peculiariter aduerbiũ, hoc est specialiter, præcipue. Item pecul or. à quo depeculor, qđ proprie est ea, quæ ad rẽpublicam siue principem, seu sacra pertinẽt, furor. à quo peculator, siue depeculator, q tale furtum facit, quorũ fœminina sunt peculatrix, & depeculatrix. Itẽ peculatus, quẽ Paulus, & Labeo definiunt esse pecuniæ publicæ, aut sacræ furtum, non ab eo factum, cuius periculo fuit, & ideo æditũ in ijs, quæ sibi tradita sunt, peculatum nõ admittere. Iidẽ etiam scribunt nõ modo pecuniam publicam, sed etiam priuatam crimen peculatus facere, ut si quis, quod fisco debetur simulans se fisci creditorem, acceperit, quãuis priuatam abstulerit pecuniã. is autem, qui pecuniã traijciendã accepit, uel quilibet alius, ad cuius periculum pecunia pertinet, nõ dicitur peculatum admittere. PEPENDIT. Immobilis stetit cessans à uolatu desyderio uidendi poetam. SVPRA VATEM. Supra eum, qui uatẽ, hoc est Orpheum agebat. Vates antiq uocabant, quos græci dicũt prophetas, hoc est antistites fanorum, & diuinorum oraculorum interpretes. uel quasi fates, ut supra diximus, q futura farentur, siue fata prædicerent, uel à uersibus uiendis, hoc est connectendis. solebant. n. afflati diuino numine uersibus contextis futura prædicere, unde deducta sunt uaticinor. uaticinium. uaticinus, de qbus diximus uaticanum agrum primus Leo. iiij. Romanorum Pontifex mœnibus cinxit. Nicolaus. V. instaurauit, & uatidicum, quod græco uocabulo propheticum dicitur. ab huiusmodi uatibus poetæ quoq; uates appellati sunt tam masculino, quàm feminino genere, q & ipsi musarũ furore pleni carmina componere existimantur. Nã qui absq; camœnarum furore ad poesin accedunt, et ipsi (ut Plato induit) inanes sunt, & uana est eorum poesis. ijdem poetæ appellantur, hoc est ποιηταὶ ἀπὸ τοῦ ποιῶ, quod est facio. effingo. formo, quasi. fictores, unde opus eorum poema, & poesis dicitur hoc est figmentum, siue fictio. quidã hæc ita distingunt, ut poema sit inuentio parua, quæ paucis uerbis exprimatur. poesis uero textus ipse scriptorum, & opus totum. Lucil. Non hoc qđ ualeat, quid ue intersit hoc, quàm illud cognoscis, hoc primum qđ diximus esse poema, pars est parua. idem. item quæuis nõ magna pars poema est, poesis opus totũ, totáq; illa summa est una. Item à poeta poeticum dicimus, quod ad poetam attinet. & poeticen artem ipsam sicut grammaticẽ, & rhetoricẽ, & poetice aduerbium sicut grãmatice, & rhetorice, & poetor uerbũ, quod est in poetice exerceor, siue poetam agο. & poetificus, quo usus est Ennius, qui Cabalinũ fontem poetificum nominauit. LACERATVS AB VRSO. Quẽadmodum uerus Orpheus à mulieribus. INGRATO. Quia nõ pepercit ei, cuius cantu fuerat oblectatus. IACVIT Extinctus est, quemadmodũ superius diximus, FICTA. Simulata. Fingere. n. proprie formare et facere est. Virg. nec si miserũ fortuna Sinonẽ Finxit uanũ ẽt, mendacemq; iproba finget. Ci Virũ bonũ fingimus de eius deliberatione et cõsultatione. Sallust. Quæ natura uentri prona, atq; obedientia finxit. Var. Sic. n. parato luto tegulas fingebãt. hinc figuli dicti siue fictores, q ex creta, atq; argilla opera faciunt, et figulina, seu per syncopẽ figlina, officina, in qua hmõi opera fiũt, & opera ipsa figulina & fictilia dicũtur, quæ tanto in usu apud ueteres fuere, ut Numa rex septimũ collegiũ figulorũ Romæ instituerit. non. n. imbrices tm̃ tegule, laterculiq; fiebant, sed ẽt tabulæ. lucernæ. cãdelabra. Vasa oĩs generis, doliáq; ad tenẽda uina, aquásq;, qn etiã defunctos sese multi fictilibus solijs condi maluere, q̃ mar moreis se pulchris. M. Varro pythagorico mõ in myrtum, & oleæ, acnigræ populi folijs. samia uasa in esculẽtis laudari maxime solebãt, hoc est in Samo insula facta. samos duarũ insularũ nomen est in mari ægæo una adiacet Thraciæ, quæ postea Samothracia dicta est. Vir. Threiciamq; samũ quæ nũc Samothracia fertur. altera Epheso opposita est & uicina Andro, in illa Iuno fertur nata fuisse. et Pythagoras philosophus, et una ex sibyllis, quæ exinde Samia dicta est. in ea genus cretæ erat ad uasa fictilia aptissimũ. unde uasis fictilibus in ea prima nobilitas. in eadẽ nemorosus collis fuit, ut Homerus testatur, unde omnẽ idã, & oẽm troianã urbẽ subijcere oculis licebat. quam nobilitatẽ Arretiũ in Italia tenuit. Martia. Arretina nimis ne spernas uasa monemus, Lautus erat thuscis Porsena fictilibus. Surrẽti calices tãtũ in pretio fuere. Idem, Accipe non uili calices de puluere natos, Sed surrentinæ leue toreuma rotæ. simili modo in Hispania Sagunti. Idẽ. Quæ non sollicitus teneat, seruetq; minister, Summe saguntino pocula facta luto. nec minus ijs nobilitatæ sunt in Campania Cumæ. Idem. Hanc tibi cumano rubicundam puluere testam, Municipem misit casta Sibylla suam. Samia testa matris deũm sacerdotes, qui galli uocantur, uirilitatem amputabant, nec aliter hoc citra perniciem fieri poterat (si M. Cœlio credimus) qui linguam quoque sic amputandam graui probro obiecit Vitellio. hinc samium aliquando ueteres pro acuto usurparunt. & samiare uerbum pro acuere, & quasi samiæ testæ acumen inducere (ut Marcel. testatur) fractis, quoq; testis uti excogitatũ est, ut pauimenta firmius durent, addita calce, quæ uocant signina. ab hoc etiam figura fit, hoc est forma. aspectus qualitas. unde tres figuræ apud grammaticos esse dicuntur simplex. composita. & decomposita. Item figuræ uocantur, quæ græci σχήματα dicunt, hoc est schemata, quasi cultus, & ornamenta orationis. hinc schemata lexeos, & schemata dianœas, hoc est figuræ uerborum, & figuræ sententiarum. à quo fit figuro uerbum, & figuratim. Vnde oratio figurata, & figurate aduerbium. hoc est per figurã. Item effingo, quod est ad alterius formam fingo, et qualem uolo fingendo repræsento. Quint. Nam mihi uidetur M. Tullius, cum se totum ad imitationem græcorum contulisset, effinxisse uim Demosthenis, copiam Platonis, iucunditatem Isocratis. Vnde ductum est nomen effigies hoc est signum ad uiuã alterius similitudinem uel ad ueritatis imaginem factum, tam in picturis, quàm in sculpturis. Aliqñ etiam pro aspectu ponitur. ab hoc fit effigio uerbum, hoc est ad effigiem formo. à quo effigiatus, hoc est ad aliquam similituinem formatus. aliquando tamen fingo pro simulo capitur, quoniam ea, quæ simulamus, ita formamus, atq; componimus, ut uera esse uideantur. Afra. Tu cogita, tu finge, fabricare, uti libet. Virg. Nõ hic te carmine ficto, atq; per ambages. Teren. Et fingunt quandam inter se nunc fallaciam. Cic. Talibus exemplis non fictæ solũ fabulæ, sed etiam historiæ refertæ. Plau. Nam nec factum usquam, nec fictum, neq; scriptum in poematis. hinc fictio, & figmentum deducuntur, hoc est res simulata, & ficta. & ficte aduerbium, hoc est simulate, & fixula, quod pro fabula ueteres usurparunt. Est etiã quando fingo pro compono accipitur. Virgil. Persequitur uitem attondens fingitq; putando. Et pro paro. Lucil. Fuga fingitur, timido uadit pede percitus. Et pro iungo. Neuius. labra fingo labellis, fictricemq; ipsam deosculor. à fingo etiam fit confingo, quod similiter pro simulo accipitur. à quo confictor. confictrix. confictio. & aduerbium confícte. Item diffingo, quod est conquassatum reformo. Senecα. Dissipatum instaurat, atq; diffingit.

DE RHINOCEROTE EPIGRAMMA. XXII.

OLLICITANT PAVIDI. Rursus blāditur Domitiano de rhinocerote, q cū torpescere aduersus ursum uideretur, tandem non secus eum extulit, quàm iactare tauri pilas cornibus impositas cōsueuerunt. PAVIDI Timidi. Pauere. n. timere est. à quo pauescere. Pauor, timor. Pauidus sem p timens. Nam pauens dicitur qui ad tempus, uel ex causa timet. pauide, timide, pauidos etiam interdum dicimus gloriæ cupiditate sollicitos. Vir. Corda pauor pulsans. SOLLICITANT. Molestant. inquietant. DIV. Longo tempore. COLLIGIT. SE. Parat. munit, excitat. Colligere proprie est in unū redigere. Vir. Colligere arma iubet, ualidisq́; incumbere remis. Aliquādo autē ponitur pro auferre. Lucil. Ruis huc, et colligis omnia furtim. Plau. Quin pridē tonsor ungues, quos dēpserat, collegit, omnia abstulit præsegmina. aliquando idem significat, quod legere. Vir. Collige uirgo rosas. cum uero de animali dicimus, colligo me, aut colligis te, aut ille colligit se, colligere tunc pro reficere accipitur, quasi dilapsum spiritum in unū redigere. Cic. Sed manifesto furto perturbatus, ubi se collegit, quod si aliquem alium casum addamus, ut collegit se in iram, collegit se in lenitatem, collegit se in arma, idē est, quod parauit, muniuit. excitauit. Vir. Substitit Aeneas, et se collegit in arma Poplite subsidens. et idem sensus est, si dicamus, ille collegit se in irā, et ira illius collegit se. ille collegit se in mānsuetudinē, & mānsuetudo illius collegit se. à colligo fit collector. collectrix. & collectio. & collecte aduerbium, qđ et collectim aliq dixere pro succincte. Item collecta, siue collectanea, hoc est scripta, quæ ex pluribus excerpta locis in unum lecta sunt. componitur autem colligo à con præpositione, & lego legis, quod proprie significat colligo. Vir. Qui legitis flores, & humi nascentia fraga. Idem. atq; omnis nauita ponto Humida lina legit. hinc tractum est, ut legere etiam sit oculis scripta percurrere, quoniam literæ oculis legi, hoc est colligi uideantur. Idem. At simul heroum laudes, et facta parentis Iam legere. propter quod ea quoq;, quæ picta sunt, legere dicimur. Plyn. Dū maiorū suorū imagines i atrio legeret. Itē qa id, ad qđ accedimus, melius oculis cernimus, factum est, ut legere etiā pro adhærere usurpemus. Vir. ades, et primi lege littoris oram. Itē quoniā nautæ dū aspera loca prætereunt, legere, hoc est colligere uela consueuerunt. Idē uerbum plerunq; pro præterire accipitur. Idē. Littoraq́; epeiri legimus. Est etiam quādo pro eligere ponitur, quod ea, quæ eligimus, colligere quodammodo uidemur. Idē. Ipse ego cana legam tenera lanugine mala. Cic. Cætera ita demum legere debemus, si naturæ non repugnant. Itē legere, surripere est, quod ea, quæ furamur, colligimus. Virg. Vel quæ sublegi tacitus tibi carmina nuper. hinc sacrilegi dicuntur, qui res sacras, uel è sacro surripiunt. & sacrilegium furtum rerum sacrarum, uel è sacro loco factum. legere etiā Plautus figurate pro percutere posuit, quod ijs, quos percutimus, adhæremus. quo te legam hoc scipione. à legendo, hoc est colligendo leguli dicuntur, qui oleā, aut uuas legunt, & legumen, quod legitur, hoc est euellitur è terra, non autem subsecatur. Nam cum duo sint frugum genera, frumenta, ut triticum. ordeum. far. & legumina, ut faba. cicer. lens. illa quidem metuntur, hæc uero uelluntur. Item lectus, cuius diminutiuum est lectulus. & lectica, qua uehimur, quia stramēta, & herbam, unde hæc facerent, legebant, quod nunc quoq; in castris fieri uidemus, quidam tamen lectum à græco potius uocitatum uolunt, quod illi dicunt λέκτρον. alij à collectis pannis ad cubitandum, uel quod fatigatos ad se alliciat. à lecto lectisternium deducitur, cum in templo stratis lectulis, ac puluinaribus sedebant. & à lectica lecticarij, qui lecticam humeris ferebant. Item à lego ligna, quod ea caduca leguntur in agris, quibus in foco utuntur. à quo fit lignor uerbum. unde milites lignatum ire dicuntur, cum eunt ad ferenda ligna, sicut aquatum, cum eunt ad ferendam aquam. à quo lignatio. & lignarius adiectiuum. unde fabrum lignarium appellamus, qui facit lignaria opera, qui & materiarius appellatur. & lignosum, quod instar ligni durum est. & ligneum, quod ex ligno est. itē à lego ligustrum, quasi legustrum, de quo superius diximus. item à lego ligo ligonis instrumentum rusticum, qđ per latitudinem sub terra facilius legatur. item spicilegium, collectio spicarum, & tempus ipsum messis. Varro. Nemo reprehensus, qui à segete ad spicilegium reliquit spiculā, & ligna. item à lego cū pro eligo capitur. fit ipsum eligo, à quo elector. electrix. electio. & deligo eiusdem significationis. Vnde delectum militum dicimus. quidam eligo & deligo ita distingunt, ut eligere sit, magis idoneum ad rem gerendam secernere, deligere uero ad nostrum emolumētum, uel ad illius, qui eligitur dignitatem, ut imperator delegit milites ad rē bellicā idoneos, non elegit. & delectum agit agricola inter tauros, quos procreandæ soboli, aut terræ colendæ meliores putat. sicut enim deligere, ita delectum agere & delectum habere dicimus. eligimus autem nobis imperatorem. eligimus ducem, licet aliquādo in hoc etiam deligo usurpetur, & cum res inter pares est coopto. Liuius. Dictatorem dici placet. dicitur M. Furius Camillus, qui magistrum equitum L. Aemilium cooptat. Cicero. A quo in collegium augurum fueram cooptatus. sunt qui ab eligo elegantem quoq; dictum existiment, hoc est cultum. ornatum. politum. à quo eleganter aduerbium. & elegantia, hoc est cultus. ornatus, quæ uox apud ueteres non ad ingenij opera, sed duntaxat ad nimis amœnum, lætumq́; cultum, ac uictum applicabatur, nec quisquam usque ad Catonis tempora elegans sine uitio dictus est. postea uero elegans reprehendi desijt, uerū tamen nulla laude dignabatur, nisi cuius elegantia esset moderatissima. Cic. Crassus inquit, erat parcissimus elegantium. Scæuola parcorum elegantissimus. nunc elegantem duntaxat laudando dicimus, ut puta elegantem orationem. elegans, & tersum carmen. elegi non ab eligendo dicti sunt (ut quidam ignari scripsere) sed à græca uoce eleos, qđ miserationem significat. Etenim eo genere carminis res ferè miserabiles scribi consueuerunt. Hora. Versibus impariter iunctis querimonia primum, Post etiā uoti inclusa est sententia cōpos. hinc ēt elegeia dicta. Oui. uenit odoratos elegeia nexa capillos. ab eodē et eleemosyne dicta est, quod proprie misericordiam, siue miserationem significat. unde uulgo nunc munus inopi datum eleemosyne uocatur. & seligo secerno. à quo selectus, & selectio. & diligo amo, quod eum, quē amamus, eligere uideamur, quasi nostra beneuolētia dignū. à quo diligēs studiosus, qđ eorū, quæ amamus, sumus studiosi. hinc diligentior. diligentissimus. diligenter. diligentius. diligentissime. & diligentia, studium. cura. quorum contraria sunt, indiligens. indiligentior. indiligentissimus. indiligenter. indiligentius. & indiligentia, incuria. & religo. idem, quod eligo. à quo religio, quod deum, quem diligamus, eligimus. nihil enim aliud est religo, quàm dei cultus. à quo religiosus. religiosior. religiosissimus. religiose. religiosius. religiosissime. quidam tamen religiosum à relinquendo dictum existimant, & id esse definiunt, quod propter sanctitatem à nobis remotum, atq; sepositum est, quod significatum optime seruauit Virgilius. Dum inquit. Est ingens gelidum lucus prope Ceretis amnem Relligione patrum la-

te facer; undiq; colles Inclusere caui. et nigra nemus abiete cingit. Eleganter qppe ostendit religiosum locum esse à populi communione separatum difficultate adeundi. Pompe. Festus. Religiosos esse inquit, qui facienda, & uitanda discernūt. Vnde idē Virgilius inquit. riuos deducere nulla Relligio uetuit, ubi deducere pro detergere posuit. Nam festis diebus riuos ueteres sordidatos detergere licebat. nouos fodere non licebat. Religiosum locum (ut iurisconsulti affirmant) unusquisq; sua uoluntate facere potest, dū mortuum infert in locum suum. Cenotaphium quoq;, hoc est sepulchrū, in quo non dum sepultus sit mortuus, quibusdam placuit religiosum dici, quod diui fratres negauerunt. Religiosi etiam dies, infames, atq; infausti dicuntur. Ci. itaq; aliter religiosos etiā nunc dies, aliter in uulgus. Religio ēt pro metu, et solicitudine ponitur. Vir. Iā tunc relligio pauidos terrebat agrestes Dira loci. Ter. Dignus cū tua relligione istac odio, nodū in scirpo quæris. & legatus, quod legitur publice ut mittatur. et legatio, missio legatorū. Eligebantur quippe publice legati, quorū opera, consilioq; peregre magistratus uterētur, quod nuntij essent Senatus, ac reip. Vnde legaticium uiaticum dicitur (ut Martianus iurisconsult. affirmat) quod interdū accipere legati solent, qui ad sacrariū principis mittuntur. et lego legas, quod est mando. decerno delibero, ut testator liberto suo argenti pondo decem legauit, hoc est decreuit ex hereditate sua decem pondo argenti liberto suo conferri. Hinc deducitur legatum, qđ est (ut Florētinus inquit) deliberatio quædam hæreditatis, quā testator ex eo, quod uniuersum hæredis foret, alteri collatū uoluit. itaq; Modestinus legatum inquit, est quædā donatio testamento relicta. Quidā existimauerunt & fideicommissum, & donationē causa mortis legati appellatione contineri. Ab eo legatarij dicuntur, quibus aliquid testamento legatum est. Ab hoc lego composita fiunt allego, quod est adduco. Plyn. Tum multa allegauit, quæ ad rem propositam pertinere minime uidebantur. Aliquādo etiā mitto. Plau. Quin ea ipsa me allegauit, q istā accerserem. Delego demando. cōmitto. Cice. post delegatam mihi hanc prouinciam, hoc est post hoc onus mihi impositū. Sueto. de Nerone. Nulli delegauit officium, ut nō adijceret. Scis quid mihi opus sit, & hoc agamus, nequis quicquā habeat. & delegatæ à principe causæ dicūtur, quæ sunt alicui commissæ. Vnde subdelegare dicimus, delegatas nobis à principe causas alteri cognoscendas iniungere. Est etiam delegare uice sua alium reum dare creditori, cui creditor iusserit. Veteres etiam delegare pro discedere, & dispartire posuerunt. Plau. Cui fautores delegatores uiderit. & delegata, dixerunt, dijs consecrata, quæ nunc dedicata dicimus. item relego relegas, quod est exulem facio. & relegati dicuntur in exiliū missi, & relegatio, exilium. Sueto. de Domitiano. Dū sororū suarū corruptores relegasset. & ablego, aliò mitto. Teren. Aliquò est mihi ablegandus, dum parit Philomena. item collegæ à legendo, hoc est eligendo dicuntur, quod unà electi sint. Collegæ sunt in legatione, aut magistratu socij. Collegarū appellatione eos omnes contineri. Vlpi. affirmat, qui sint eiusdem potestatis. À collega Collegiū deducitur, quod proprie significat societatem ipsam collegarum. Præterea à lego, cum significat oculis scripta percurro, deriuatur lector, pro eo qui legit. Gelli. Siquis lucubrationum nostrarum lector erit. & lectio. Plyn. Multa lectione fatigatus. & secundum quosdā litera, quasi legitera, quod legenti iter præbeat. & lex q publice legatur, ut uniuersi eam obseruent. & legitimum, quod æquum. iustum. conueniēs, & secundum legem est. à quo legitime aduerbium. Et contrarium eius illegitimum, à quo illegitime. Vnde legitimi filij dicūtur, q iusto matrimonio orti sunt. & econtrario illegitimi. & legislator, qui legē tulit. & legifer eiusdem significationis. Vir. Legiferæ Cereri. & leguleius, qui legum studia sectatur, seu uersatur in legibus. Cice. ita & ibi iurisconsultus ipse per se nihil nisi leguleius quidam cautus, & acutus. præco actionum cantor formularum. auceps syllabarum. & illex, qui sine lege uiuit, sicut exlex. Plau. impure. inhoneste. iniure. illex. & legirupa, qui legem frangit. idē. impudice, scelestе. uerbero. bustirape. furcifer. socio fraude. parricida. sacrilege. periure. legirupa. pernicies adolescentum. Fur. fugitiue. fraus populi. fraudulente. impure. leno. cœnum. uerberasti patrem, ac matrem. idem. Hominem ego hic quæro malum. legirupam. impium. periurum. atq; improbum. item ab hoc lego lectito frequentatiuum. À quo lectitatio. & perlego, quod est diligenter, & usque ad finem lego. & relego relegis, rursum lego. Ouidius.

Cum relego scripsisse pudet, nam plurima cerno,
Me quoq;, qui scripsi, iudice, digna lini.

À lego etiam cum pro uideo accipitur, fit compositum negligo, quasi ne lego quidē, & non dignor uidere. Est enim propria negligere, contēnere, paruifacere. Hinc neglectio. & neglectus, hoc est contemptus. & negligens, contēnens. et negligentia incuria. & negligenter sine cura, indiligenter. Ab ijs præterea comparatiua, & superlatiua fiunt negligentior. negligentissimus. negligentius. et negligentissime. itē intelligo. qđ est uideo, et mēte percipio, qđ ueteres intellego dicebāt. Sicut plego, et pellego. Plau. tabellas tenet has, pellege. ab intelligo fit intelligibile, qđ mente percipi potest. & intelligentia ipsa mentis pceptio. itē intellectus pars animi rationalis, qua cuncta percipimus. À quo intellectuale. & intellectiuū deducitur. Lego uero à græco deducitur. Nā græci λέγειν dicere dicunt. Vñ fit logos, quod apud eos modo sermonem, modo uerbū. modo rationē. mō orationē significat. Apud nos uero aliqñ pro dicto ridiculo, ac contēnendo accipitur. Ci. Ego te certe scio omnes logos, q ludi dicti sunt, animaduertisse. À logus fit epilogus, qui à nobis peroratio dicitur. et catalogus oratio, siue sermo alicuius rei ordinem, ac dispositionem continens. & logice scientia differendi. Vnde & ἀπὸ τοῦ διαλέγεσθαι, quod differere est, Dialectice uocitatur. et syllogismus oratio, in qua quibusdam positis & concessis, necesse est per ea aliud euenire, qui si imperfectus sit, hoc est si ex duobus assumptis alterum desit, Enthymema dicitur, ut omnis homo est animal. ergo omnis homo est substantia, propter qđ festinus, & imperfectus syllogismus uocatur, quia ad eū pficiendum alterū assumptorum defuit, quod erat omne animal est substantia. Iuue. aut curtum sermone rotato Torqueat enthymema. & dialogus, quæ collocutio, seu disputatio interpretari potest. Est. n. dialogus liber, in quo aliq simul de aliqua re differentes introducuntur. & elogium, quod est testificatio de aliquo siue honoris, seu uituperationis causa, quēmadmodum superius ostendimus. & analogia, quæ à quibusdam proportio dicitur, cuius uis est, ut incerta certis probet, utputa si quæratur funis masculini, an fœminini generis sit, ex diminutiuo eius agnoscitur, quia funiculus masculini generis est. & inanilogus, qui inania loquitur. Plau. profecto inanilogus es. MARTIS. Belli DESPERABANTVR. Nulla amplius de eis spes erat. Spes quæ græce ἐλπὶς dicitur, est opinio futurorum, & (ut Plato scribit) commune nomen est tam ad bona, quàm ad mala. Singuli quippe homines duos intra se comites habent utrunq; amentem, & alterum alteri cōtrarium. huic uoluptas nomen est, illi dolor. Singulos præeunt futurorum opiniones, quarum commune nomen spes est. Proprium uero eius, quæ dolorem præcedit timor. illius uero, quæ uoluptatem, fiducia. Ab hac fit spero uerbum, quod similiter tam ad dolorē, quàm ad uoluptatem refertur. Virgilius. Hunc ego si potui tantum sperare dolorem, Et perferre soror potero.

Sperare inquit, hoc est futurum opinari, siue timere. Hinc bene spero, & male spero dicimus. Abusiue tamẽ aliquãdo spero pro existimo, siue credo accipitur, siue de præsenti tempore loquamur siue de præterito. De præsenti Quinti. Facilis, ut animaduertere uos spero, defensionis meæ cursus est. De præterito, Et innocentiã quidem puellæ satis, ut spero, defendimus. Hinc speratũ ueteres procũ, hoc est eum, qui uxorẽ petit, dixerũt. Et speratã uirginẽ, quæ petitur. Afra. Curre, & nuntia uenire, & mecum speratã adducere, ut uideat puellã. curent. conforment, iube. idẽ. Speratã non odi tuam. Postquã uero sponsio facta erat, nõ sperata, sed uel dicta, uel pacta, uel sponsa uocabatur. Item à spero despero deducitur, quod est extra omnem spem sum. à quo desperati dicuntur in morbis, de quorũ salute nulla amplius spes, qui & deplorati uocantur. item desperati, q nullam amplius salutis spẽ habẽt. Vnde uetus illud prouerbiũ. Nõ esse cum desperatis decertandũ. Hinc & desperatio dicta. Sall. Ne forte desperatione adducti uitæ mortẽ præferrent. item à spes expes, q sine spe est. Acci. Orbus, & liberorũ expes. Veteres pro spem sperem dixere. Var. Sublimis speribus oẽs deridet. idẽ. Quibus suã delectet ipse amicam, & sese speribus iactet suis. Ab hoc factum est prospere aduerbiũ, quasi pro spe. Hinc prosper, felix hoc est q spem nostrã implet. Vnde prosperos deos dicimus. Prospera sydera. tempora. loca. fines. actiones. successus. Sæpe etiam pro eo, q recipit, hoc est qui spe sua potitus est accipitur. Hinc Sueto. Cæsarẽ scribit fuisse prospera ualetudine. i. bona, et quasi felici. Ab hoc prosperitas deriuatur, hoc est felicitas, et ad uotũ successus. Quidã etiã prosperiter pro prospere usurparũt. Sũt qui à spero sperno quoq; deductum existiment, qđ significat fastidio, despicio, quasi nullam de eo spem habeo. Virg. comitem'ne sororẽ Spreuisti? Teren. Quot modis cõtẽptus spretus, facta, trãsacta oĩa. Ab hoc fit aspernor aspernaris eiusdẽ significationis. À quo aspernatio. item desperno, ualde sperno. Var. Homo ridiculus, et ab omni pube despretus. Nos sperno à separando potius deductum existimamus. nã ea quæ fastidimus, reĳcimus, ac separamus à nobis. unde et spernere ueteres aliquando pro segregare usurparunt. Ennius ius atq; æquũ se à malis spernit procul. Ante prius. Ante enim modo præpositio est, quæ & cõposita & separata inuenitur. ut antepono. ante domũ. & significat πρὸ græcam localem, uel temporalẽ, ut antecedo προηγοῦμαι, & ante annũ πρὸ ἐνιαυτοῦ. inuenitur & sine, & tunc aduerbialiter accipitur, significatq; antea, qđ apud græcos πρότερον dicitur, ut hoc loco, & apud Virgiliũ. Ante perratis amborũ finibus exul aut Ararim Parthus bibet, aut Germania tigrim. Ab hoc fit antea eiusdẽ significationis. & antehac, qđ significat non modo ante hoc, sed etiã ante illud tempus. Sicut posthac nõ tantum post hoc, sed ẽt post illud tempus. Sallu. Sic erat accensa libidine, ut sæpius peteret uiros, quàm peteretur. Sed ea spe antehac fidem pdiderat. & antiquus. à quo antiquitas. antiquo. antiquor. antequarius. antiquitus. antique. antiquatio. de quibus supra diximus. & anterior, qui ante est, sicut posterior, qui post est. & antesto notæ significationis. à quo antistes, de quo supra diximus. & aduerbium ante expectatum, qđ significat dicto citius. et ante, quàm eius expectaretur aduentus. Vir. Ante expectatum positis stat in agmine castris. et ante urbanũ prædiũ, urbi propinquũ. & antariũ bellũ, qđ ante urbem geritur. et antefixa, quæ ex opere figulino tectis affiguntur sub stillicidio. & antigerio, quo ueteres pro ualde, & pro statim utebantur, quasi ante quàm res geratur. & anticum, atq; antica, de quibus superius disseruimus, sicut posticum, & postica. & anticipo. quod est præuenio. præoccupo, quasi antecapio. À quo anticipator. anticipatrix, anticipatio. Var. Anticipate, atq; addite calcar, stultos contemni

te docti. & antecello, præcello & ante cœniũ cibus, qui ante cœnam sumitur, hoc est merenda. Sicut Domicœniũ cœna, quæ domi fit. & antilena, qua pectus equi, aut iumenti siue alterius animalis cingitur, sicut postilena, quæ sub cauda ponitur, & antelucio, siue antelucor (utroq; enim modo dicitur) ante lucẽ uigilo. À quo antelucanus deducitur. unde antelucani flatus, de quibus supra diximus. & antelucanum tẽpus. & antelucana industria. Cice. Socrates ægre ferre solebat, si opificum antelucana uinceretur industria. & anteambulo uerbum, quod est ambulando præcedo. À quo anteambulones, qui reges, aut principes comitando antecedunt. Sueto. de Vespasiano. Dũ eũ identidem per contumeliã anteambulonem fratris appellat. et antepono antefaro. præfero. anteloquor, prius loquor. À quo anteloquiũ, primus in loquẽdo locus, siue prior locutio. Macro. Sed & Eustachius, & post hunc Nicomachus meminerint crastina dissertatione seruari sibi anteloquiĳ functionem. & antestari, qđ significat ante iudicem statuere, & antesignani milites, qui in exercitu signa antecedunt & antecedo, præcedo. & antemna, lignũ in trãuerso mali positũ, ex quo uelum dependet. qđ ante se habeat amnem. quemadmodum Interamna dicta est urbs Vmbriæ, quod inter amnes constituta sit. Vir. Cornua uelatarũ obuertimus antemnarũ. Nã antemon uelũ est, qđ potest facilius obliquari, quo nautæ in summo tempestatis discrimine utuntur & antegenitus, primogenitus. & antipagmenta ualuarũ ornamenta, q ante ualuas appinguntur, hoc est affigũtur, siue (ut aliĳ uolunt) qđ appinguntur antis. et antæ, quæ sunt latera ostiorum. & antes eminentes lapides, uel columnæ ultimæ, quibus fabricæ sustinentur, quod ante stent. item extremi uinearum ordines. Vir. Iam canit effœtus extremos uinitor antes. Significant etiã materias, quibus uineta clauduntur. & antiæ muliebres capilli in frontem demissi, quod ante faciem siti sint. & Antiũ urbs Latiĳ, et Romanorũ colonia, quod ãn alias urbes, hoc est in ipso litore sita sit. À quo Antiates appellati. Ante uero à græco deducitur ἀντίον, quod significat contrariũ, quia quæ ante nos sunt, ueluti contraria nobis esse uidentur. Ante diem duodecimum Calen. & post diem duodecimum Calendarum, æque utroq; sermone undecimum diem significari Paulus iurisconsul. affirmat. NANQVE. Et enim. Nam & ab eo compositum Nanq;, significat proprie quia. etenim. quoniam. interdũ autem ad distinctionem duntaxat sententiarum ponuntur. Sallu. Nam quod in uxorem, ac filiam meam tam petulanter inuectus es. quod perinde est, ac si dixisset. quod autem in uxorem. interdum etiam nam interrogantis aduerbium est, si cum qui. quæ, quod iũgatur, ut quisnam. quænam. quodnam. itẽ cum uter, ut uternam. Et cũ qa, ut quianam. i. cur. Solebatq; apud ueteres præponi. Vir. Nam quis te iuuenum confidentissime nostras Iussit adire domos? Teren. Nanq; est hæc anus à fratre egressa modo. Veteres Ennam quoq; scripserunt pro etiamne. GRAVEM. Vel ponderosum propter magnitudinem, uel perniciosum propter ferocitatem. GEMINO. Non duplici. unum enim duntaxat cornu habet rhinoceros, sed ualido, uehementi. tractum ab eo, quod ea, quæ geminata sunt, ualidiora sunt. Virgilius. gemino dentalia dorso. Sylius. Inq; gemens geminum contra uenabula fertur. Proprie tamen geminos dicimus duos. Virgil. Sũt geminæ somni portæ, quarũ altera fertur Cornea. Hic gemini appellantur, qui ex uno utero uno die editi sunt etiam si plures sint, quàm duo. Nã si tres sunt, tergemini dicuntur. Si quatuor, quatergemini. idẽ, Geminos huic ubera circùm Ludere pẽdentes pueros. Hi etiã gemelli uocãtur. idẽ. modo nãq; gemellos, Spem gregis, ah silice in nuda connixa reliquit. Et quoniã qui ita nati sunt, frequenter similes esse cõsueuerũt, Ge-

minum aliquando pro simili usurpamus. Pacu. Par fortitudo, gemina confidentia. geminos etiam dicimus cœleste signum. de quo supra diximus, quod Castor, & Pollux id constituunt, qui uno partu sunt editi. A` geminus gemino uerbum deducitur, quod est publico, itero. Vnde geminatio. iteratio. & gemine, ac geminum aduerbia. & congemino eiusdem cum suo simplici significationis.

DE CARPOPHORO. EPIGRAMMA. XXIII.

DORICA QVAM CERTO. Rursus blanditur Domitiano in laudando Carpophoro, cuius dexterã ob confectas maiores feras, timens leo, sese in aliorum tela coniecit. FORTIS. Valida, ut superius diximus. TENERI. Adolescentis, & ferè adhuc pueri. Virgilius. Et ros in tenera pecori gratissimus herba. Ponitur tamen pro molli. Transferturq́; etiam ad animum. Iuue. Cum tener uxorẽ ducat spado. Hinc teneri dicuntur, qui in ætate puerili sunt. et tenera ætas puerilis. item teneri per metaphoram mites, & qui facile commiserentur. A` quo teneritas, & teneritudo, quæ modo molliciem, modo misericordiam significant. & tenere, siue teneriter, molliter. misericorditer. & tenereso, modo mollior fio, modo mitesco. misericordia ducor. Lucil. Scilicet in tenero tenerescere corpore mentes. DORICA. Cretensia. Doris regio est Græciæ iuxta Maliacum sinum. Cuius à tergo mons est Oeta. à qua dorij siue dorienses, siue dories appellati. Ab his dorica lingua nominata est. Doris etiam urbs est eius regionis. Dorios Plato appellatos existimat à dorico quodã, à quo exules restituti sunt, cum prius Achiui nominarentur. Seruius uero honoratus grãmaticus à Doro Neptuni filio nominatos affirmat. Sunt etiam qui dori Nympha Oceani, & Tethyos filia nomen putent sumpsisse, quam Nereo fratri uxorem dedit, & ex qua magnus Nympharũ numerus procreatus est, quæ quoniã maris dea est, aliqñ pro mari à poetis usurpatur. Vir. Doris amara suam non intermisceat undam. Ab hac Doriscus appellata est urbs in Thasiæ litore sita, & ferè Samothraciæ opposita iuxta quam campus est eiusdem nominis, per quẽ hebrus amnis labitur, in hoc campo Darius Persarum rex arcem struxit, & post eum Xerxes exercitum recensuit, deciescentum uigintimilliũ hominum capax, tot enim Xerxes ibi dinumerauit exercitum. A` Doride etiam Dorion Achaiæ oppidum nuncupatum. Quoniam uero Dorienses præsertim qui Parnassum incolebant, Altemene duce in Cretam belli Troiani temporibus profecti sunt, ibiq́; orientalem oram incolentes decem urbes condiderunt, Cretenses quoq; Doriensium nomen sumpsere. Hinc dorica uenabula cretensia dicimus. Quippe in Creta præcipuus usus calamis est, neq; sagittas solum ex ijs conficiunt, sed etiam uenabula, hastasq́; additis cuspidibus. Arundo aquaticus frutex est omnibus notus, & belli pacisq́; experimentis maxime necessarius, in delitijs etiam gratus. hoc septentrionales populi domos suas operiunt. hoc parietes etiam nostri ædificant, ac gypso tegunt. hoc cameras suspendunt. Chartis seruiunt calami, sic enim tenuiores arũdines uocantur, præsertim Aegyptij ob cognationem quandam papyri. Martia.

Dat chartis habiles calamos memphitica tellus.
Texantur reliqua tecta palude tibi.

In Asia etiã circa Anæticum lacum præstantes nascuntur. italicis fungosior est natura. cauo intus corpore superne tenui ligno. fissiles ubiq; sunt. acuta semper acie geniculis distincti. attenuati leuiter in cacumina. crassiore coma. quã uel pro pluma cauponæ utuntur, uel ubi limosiore cello induruit, ad ferruminandas nauium commissuras. Contusa. n. tenacior glutino est, & ad explendas rimas fidelior pice. Calamis orientales populi bella conficiũt, ijs spicula addunt irreuocabili hamo noxia. Addunt etiam pinnas, ut mortem accelerent. His armis solem ipsum obumbrant, propter quod serenos maxime desyderant dies, uentosq́; et imbres odere, qui inter illos pacem esse cogũt. Nullus tamen sagittis aptior calamus, quàm in Rheno Bononiensi amne, cui plurima medulla, & uolucre pondus inest. Libri tamẽ non eam gratiam habent, quã Belgicus, Creticusq́;. hi quemadmodum Indi hastarũ ẽt uicem præbent additis, ut diximus, cuspidibus. Arundini indicæ arborea amplitudo est. quippe nauigiorum uicem præstant singula internodia. Radicis natura uiuax est geniculata etipsa ex ea Indi uasa pulcherrima, & omnium tenuissima, ac leuissima faciunt. Ex arundinum geniculis exeũt aliqñ rami, qui sunt calami tenues. Plura calamorum genera, alius totus cõcauus est, qué syringiã uocant, qđ utilissimus sit fistulis, quoniam nihil ei chartilaginis, atq; carnis. Græci sanè σύριγγα fistulã uocant. Alius est contiruo foramine paruius, ut orchomenius, quẽ auliticõ uocãt tibijs utiliorem, quas græci αὐλοὺς appellant. Est alius crassiore ligno, & tenui foramine, quem totum fungosa replet medulla. Fruticosissimus, qui uocatur donax, non nisi in aquaticis natus. suũ genus sagittario, qui ut diximus, longissima internodia habet, & dum calefactus est, facile flectitur. Est & obliqua arũdo non in excelsitatem nascens, sed iuxta terrã fruticis modo se spargens, suauissima in teneritate animalibus, à quibusdam elegia uocatur. Est & in Italia nascens calamodinus, latine adarea appellata, nascitur circa arũdines tenues, ubi spumæ aquæ dulcis, ac marinæ se miscent. Sub ipsa coma utilissima dentibus, quoniam uis eadẽ est, quæ sinapi. Characiã uocant arũdinem crassiorem, firmioremq́;, qđ aptior sit sepibus faciẽdis. quippe χαρακοῦν apud græcos sepire est. Plociam uero nuncupant subtiliorem, qđ nexibus apta sit. πλοκὴ enim nexus dicitur. Est & aucupatoria arũdo, & piscatoria. et Zeugita à paritate appellata, quod ex ea tibiæ fierent. & bombitia sic dicta à mollicie. E` solis quondã arũdinibus fieri tibiæ solebant. Postea sacrificæ thuscorum è buxo, ludicræ è loto, ossibusq́; asininis, mox ex argento fieri cœperunt. Aucupatoria arundo è Panormo laudatissima ferebatur. Piscatoria ex Africa. Arundinis Italiæ usus maxime ad uineas est. Cato eam fieri iubet in humidis agris solo prius bipalio subacto, oculis trium pedum interuallo dispositis. Simul autem seri & corrudã, sic enim uocant fruticẽ, ex quo asparagi fiũt. amicitia cum arundinibus concordantẽ. Asparagus à fruticis asperitate dictus est. est enim nihil aliud quàm spina. Græci tamen eodẽ uocant nomine à nobis (ut opinor) sumpto, ut in plerisq; alijs. Satiui asparagi maiores sunt, ac crassiores, sed minus sapidi, & spina eorum mollior. Martia. Mollis in æquorea quæ creuit spina rauenna, Non erit incultis gratior asparagis. Circundare ijs ueteres pisciculos, in conuiuijs solebant quemadmodum cybia ouis, ut alibi dicemus. Iuue. Quæ fertur domino squilla, et quibus undiq; septa Asparagis. Ab arundo arũdineus, & arundinetum. A` calamo calamaris deducitur, unde calamarẽ thecã dicimus, in qua calami reponũtur. Calamus ẽt pro stipula accipitur, & pro quacunq; re tereti, ac fistulosa, ad similitudinem arundinis. unde arborũ quoq; ac uitiũ calamos dicimus, hoc est teretes particulas, & uirgas quasdam ad serendũ aptas. Plyn. Quod si longius afferantur pomorũ calami rapæ infixos optime custodire succum arbitrãtur. idẽ. Tertiũ genus est terebrare uitẽ in obliquũ, calamosq́; addere longos pedes binos, atq; ita ligatũ institũ opire terra calamis subiectis. Hinc calamitas deducitur q̃ proprie à rusticis grãdo appellatur, q̃ calamũ, hoc ẽ cul=

men, segetem'ue comminuat. Teren. Sed ecca ipsa egreditur nostri fundi calamitas. Ponitur tamē pro miseria, atq; erūna. Vnde calamitosum dicimus malis ac calamitatibus prægrauatum. Cice. Et honoris amplissimi puto esse, et accusare improbos, & miseros, calamitososq; defendere. Ab hoc fit calamitose aduerbium, hoc est misere. item à calamo calamistrū, hoc est acus, siue fistula quædam, quæ calefacta intorquet capillos. à quo Cice. Calamistratam comam appellat. & calamita ranarū genus, de quo supra diximus. Calamus odoratus, quē uulgo aromaticum uocant in Arabia nascēs ad nos uehitur. Quoniam uero asperitatis mentionē fecimus, illud monēdū iudicamus, asperū à græco deduci, quippe græci ἀσπρὸν asperum, ἀσπρότητα asperitatem dicunt. unde quidā aspidē noīatum uolunt à morsus asperitate. aspis à græcis clypeus uocatur ab asperitate signorū. Qua ratione nostri quoq; ueteres scutum clypeum uocitauere, non à cluendo, hoc est à pugnando, ut grammatici putant, non à cælando, hoc est à tegendo corpore (ut Seruius existimauit) sed ἀπὸ τῶν γλυπτῶν, hoc est à sculpturis imaginū. Plyn. Scutis enim qualibus apud Troiā pugnatū est, continebantur imagines, unde & nomen clypeorum. À clypeis clypeati, sicut à scutis scutati dicuntur. Proprie autem asperum uocamus, quod uel uisu, uel gustu, uel tactu, aut alio sensu insuaue est. Vñ Vir. Bina dabo argento perfecta atq; aspera signis Pocula, per metaphoram tamen ad ea omnia transfertur, quæ dura, atq; insuauia sunt. Ter. Asperū para, hoc est aliud sodes para. Vnde & pro nocēte accipitur. Vir. Asper acerba tuēs. Et pro iniquo. idem. Tum aspera Iuno. Ab eo fit diminutiuum asperulus, & aspere aduerbiū. et exaspero uerbū, hoc est asperiorem facio. & subasper, parum asper. Et per syncopē (ut quidam putant) aper, de quo diximus. Sunt etiā qui asper non à græco deductum uelint, sed à spe, quemadmodum prosper de quo iam disseruimus. TVLIT. Sustulit, interfecit. GEMINOS Duos. FACILI CERVICE Facile succisa Ceruix posterior colli pars est, ex qua origo est omnibus neruis, & quoniā nerui ipsi corpus erectum, ac rigidū faciūt, ac in ceruice sunt collocati, dicimus hominē duræ ceruis quasi indomabilē, more ferociū boum. item qui ceruice erecta & rigida est contumaciā quandā & mētis rigorē uidetur præ se ferre, quasi caput nemini inclinare uelit, tali nomine uocatur, quasi duri capitis duræq; mētis. Veteres ceruices multitudinis numero dixere. nemoq; ante Hortensiū, ut supra ostendimus, usus ē singulari. Recentiores quidā ceruicosum pro duro, & inexorabili usurpant. Ceruix nulli est, nisi quibus gula, & arteria est. Arteria est, quæ ad pulmonem ducit, tegiturq; epiglossi, quam & minorē linguam uocant, ne si potus, cibus'ue in epulando uoce illac meante, in alienum deerrauerit tramitem, torqueat, & hæc exterior est, Gula uero interior, qua cibus atque potus deuoratur. Tendit hæc ad stomachum, inde ad uentrem. À gula fit gulosus notæ significationis, qui græce λαίμαργος, hoc est læmargus dicitur. & læmargia ingluuies. & degulo uerbum, quod est gulæ trado. Plau. postquam degulato patrimonio pauper est factus. & guttur anterior pars colli, qđ homini tantum & suibus intumescit, aquarum plerunq; uitio. Ab hoc gurgulio, quod totus sit guttur. et gulositas. & gulose aduerbium, hoc est auiditas cibi. & auide. & ingluuies, hoc est uētris rapacitas. Virg. piscibus atram Improbus ingluuiem, ranisq; loquacibus implet. ingluuies etiā (ut Varro scribit) tori sunt, qui circa gulā fiūt propter pinguedinē, atq; interiectas habent rugas. item glutio. À quo deglutio, quæ significant deuoro. Glutire tamen etiam pro glocidare accipitur, quod propriū est gallinarū. quādo oua excluserūt, unde talis uox glocidatio uocatur. item à gula singultus, qđ ferè in gula fiat. Differt. n. singultus à ructu, quia ructus fit cum uētriculi humor recalescēs inflatur, atq; concoquitur. Singultus uero quoties spiritus uacans ab humore in loco spiritui deputato retinetur. hic. n. dū emittitur, nec potest erūpere, distentionē inducit, quæ appellatur singultus. Ex quo fit, ut ubi refriguimus, inducatur singultus. Frigus enim humorem spiritui obductum cogit. Spiritus circumuentus exilit, cuius commotio nihil aliud ē quàm singultus. Ab hoc fit singulto uerbum, qđ est singultus emitto. Singultire et gallina dicitur, cum uocē illā singultiēti similē post fœtum emittit. Nā glocire dicuntur gallinæ, quæ uolūt incubare. Columel. Quando oua supponenda sunt glocientibus gallinis. Gluma hordei folliculus ē, dictum, qđ gluatur, hoc est nudatur illud granum, unde & porcus gluuius dicitur, cum ei detrahitur pellis. Varro. Granū dictū est, quod intimū solidū. Gluma folliculus eius Arista, quæ & acus tenuis longe eminet. Gluuire, distinguere & separare est. idē. Quæ nō modo distringit buccam, sed etiā ramis gluuit. Glucidatū, suaue & iucundum dicimus à græco γλυκὺ, quod dulce significat. item à gula Strangulo deducitur, qđ significat suffoco. À quo strāgulatio, quæ de herbis quoq; & arboribus dicūtur. itē gurgulio uermis, de quo diximus, qđ nihil aliud ferè sit, q̄ guttur. à quo gurgustū, & gurgustiolum, de qbus similiter diximus. itē gurges locus in flumine profundus, in quo aqua uertitur, qđ gulæ instar ad se trahat, ac deuoret. À quo fit ingurgito, quod modo, pro deuoro accipitur, et ferè de potu, ac de cibo dicitur. Plau. Et plenā uini amphorā ingurgitat. Mō pro impleo. Cic. in Antoniū cū se cibis ingurgitauisset. À collo uero fit subcollo, qđ est collo impono, siue in collo gesto. et decollo, excollo. depono. Sueto. de Claudio. Ab ijs lecticæ impositus, & quia sui defugerāt uicissim subcollantibus in castra delatus est. Afranius. Nūc Iouē in tuo collo habes. Decolles caue. itē à collo collare deducitur, quēadmodum superius ostendimus. Quæ gulā tantum habent, carent ceruice, & collū duntaxat habēt. sed quibus est ceruix, multis, uertebratisq; ossibus ad circūspectū articulum nodis iungitur, Leoni tm̄ et lupo, & hyenæ singulis, rectisq; ossibus rigens, cætero spinæ adnexa. Hyæna animal est in Africa præcipue nascens, utranq; ei naturā esse nonnulli existimāt, & alternis annis marem, alternis fœminam fieri. hoc Aristoteles negat. Collū & iuba continuitate spinæ porrigitur, flectiq;, nisi circūactu totius corporis non potest. humanū sermonē inter pastorū stabula assimilare dicitur, nomenq; alicuius discere, quē foras euocatum dilaceret. Vomitionē ēt hominis imitari ad solicitandos canes, quos inuadat. Solū præterea id animal sepulchra eruere, ut corpora inquirat. Oculis mille esse uarietates, colorumq; mutationes. huius generis coitu Leæna æthiopica parit crocutam, similiter hominū, pecorumq; uoces imitantem. Acies ei perpetua in utraque parte oris, nullis gingiuis. dente continuo, qui ne contrario occursu hebetetur, capsarum modo includitur. Hominum sermones Manticoram quoq; in Aethiopia imitari nonnulli prodiderunt. BVBALVS. Vrus. Secutus est poëta uulgi opinionem, qui, ut supra diximus, ob imperitiam urum bubalum uocat, cum nullam bubali similitudinem habeat, sed tauro potius similis sit specie colore, ac ceruicis figura, magnitudine est paulo infra elephantum. Magna ei uis est, & magna uelocitas, neq; homini, neq; feræ, quā cōspexerit parcit. Reperitur in Africa, atq; ēt in Hercynia sylua Germaniæ. Cuius latitudo est, nouē dierū itinere. Oritur ab Heluetiorū, & Nemetū, & Taurinorū finibus, rectaq; fluminis Danubij regiōe ptinet ad fineis Dacorum, & Anartiū. hinc se flectit sinistrorsus diuersis à flumine regionibus. multarumq; gentium fineis propter magnitudinē attingit. Nec quisquam adhuc est, qui initiū eius syluæ uidisse se dicat, cum multi sexaginta et amplius dierū iter pro

tulerint. Hercynij uero populi sunt, uetus Pelasgorum colonia in ea sylua uri studiose foueis capti interficiuntur. hoc se labore durant adolescentes. atq; hoc uenatus genere exercentur, & qui plurimos ex ijs interficiunt, relatis in publicum cornibus quae sint testimonio, magnam laudem adipiscuntur. Mansuescere ne paruuli quidem possunt, amplitudo cornuum, & figura & species multum à nostrorum boum cornibus differunt. Haec studiose exquisita ab labris argento circuncludunt, atque in amplissimis epulis pro poculis utuntur. Vros primus Romae Caius princeps in arena ostendit. BISON. Animal est è boum syluestrium genere. cerui figura, media fronte inter aures unum cornu habens excelsius, magisq; directum ijs, quae nota sunt, cornibus, ab eius summo sicut palmae rami late diffunduntur, eadem est foeminae, marisq; natura. utriq; sunt iubae. eadem utriq; forma, magnitudoq; cornuum. Hi quoque in Hercynia sylua Germaniae reperiũtur, quẽadmodum alce mulis comparanda, nisi quod adeo propensum habet superius labrũ, ut nisi recedens in posteriora uestigia pasci nequeat. itaq; retrogreditur in pascẽdo. ne in priora tendẽs inuoluatur, aliàs uelocitatis mirandae. Crura sine nodis, articulisq; habet, neque quietis causa procumbit, neq; siquo afflicta casu conciderit, erigere sese, aut subleuare potest, arbores pro cubiculis habet, ad eas sese applicat, atq; ita paulum modo acclinata quietem capit. Venatores cum è uestigijs, quò se receperit inspexere, omnes è loco, aut à radicibus subruunt, aut incidunt arbores, tantum ut summa species earum stantium relinquatur. Huc cum se cõsuetudine acclinauerit, infirmas arbores põdere affligit, atque unà ipsa concidit. Cui similem ferã machlin nomine, Scandinauia insula gignit è regione Germaniae posita. I NVNC ET LENTAS CORRIPE TVRBA MORAS. Solebant spectatores aliquãdo uoce, uel plausu feras excitare. ut fuga salutem quaererent, qđ in hoc leone perniciosum fuit, nam fugiendo cucurrit in tela. Est autem modus loquẽdi, cum uel corripere uel deridere, uel monere aliquẽ uolumus. Vt I nunc, & rebus nimiũ confide secundis. I nunc, & in fortuna spem pone. I nũc & dormientẽ excita. I imperatiuũ est huius uerbi eo, qđ significat uado. proficiscor. Terẽtius. eo in uillam. Eo etiam ablatiuus casus huius pronominis is ea id. Et aliqñ capitur pro tanto. ut eo maior. eo minor. eo magis. eo minus. interdum aduerbialiter accipitur, significatq; ad eum locum. Cic. Eò redactae res erant, ut nulla amplius spes superesset. interposita uero aspiratione eho modo interiectio est admirantis. Teren. Eho an tute intellexisti? modo uocantis. ehodum ad me. aliquando intentionem audientis exposcit. idem. Eho dic mihi si omnes hunc coniectum in nuptias inimici uellent. Quidã ab eo meo uerbum deductum existimant, quasi magis eo. Meare enim est ultro, citroq; ire. item exire, manare, hoc est fluere. à quo meatus dicuntur, quos graeci poros uocant ἀπὸ τοῦ πορεύομαι, quod est eo, per quos spiritus ultro, citroq; transit. Plyn. Succus maluae decoctae poros, hoc est meatus suaues facit. À meo fit remeo, quod est reuertor, refluo. & commeo, quod est animo redeundi abeo. Hinc commeatus dicitur facultas discedendi ad tempus à militia alio'ue ministerio data, siue ab imperatore militi, siue à praeposito inferiori, reuersionis die praescripto. Liuius, magna pars sine commeatibus dilabebatur. Significat etiam commeatus cibaria ad ciuitates, aut etiam priuatorũ alimoniam necessaria. Cic. iam commeatu & priuato & publico prohibebamur. Sunt & alia multa ab eo deducta uocabula, de quibus inferius dicemus. TVRBA. O multitudo spectantium. MORAS Expectationes. Morari enim à quo mora deducitur, cuius diminutiuum est morula, aliquãdo expectare significat, quemadmodum compositum eius demoror. Virg. Et tua progenies mortalia demoror arma. Aliquando detinere, & in mora tenere. Quint. Quid me pater detines? qđ moraris abeuntem? in qua significatione remoror etiam ab eo compositum frequentissime usurpatur. Apul. Sic me abire oppido uolentem suauiremoratur illecebra. À quo remores aues in auspicio appellatae, quae acturum aliqđ remorari compellũt. & remeligo, quae remoratur. Plau. Quid illac nunc tam diuinitus remorantur remeligines. & remora. retardatio. Lucil. Quae nam uox ex te resonans meo gradu remoram faciet? Remoram etiam ueteres dixerunt piscem admodum paruum assuetum petris à remorandis nauibus, quemadmodum superius diximus. Aliquando etiã morari tardare est, unde & mora pro tarditate accipitur. Plau. Cui mora semper obfuit, diligentia profuit. À moror alia quoq; composita fiunt immoror eiusdem cum suo simplici significationis. & commoror, simul moror in eadem ferè significatione. Maneo uerbum usurpatur, aliquando enim significat expecto. Ter. Mane, omnia prius experiri consilio, quàm armis sapientem decet. idem. Quem hic manes? interdum immineo. debeor. futurus sum. Virg. Te quoq; magna manent regnis penetralia nostris. hoc est imminent. debentur. futura sunt. idẽ. te Turne nefas, te triste manebit supplicium, hoc est futurũ erit. Cic. Cuius te fatum, sicut Curionem manet, hoc est futurum est tibi, sicut Curioni. Propriè tamẽ manere est loco insistere. Virg. manet imperterritus ille Hostẽ magnanimũ opperiẽs. Et aliqñ capitur pro fixũ eẽ. idẽ. manet alta mente repostum Iudiciũ Paridis. À maneo qñ pro immineo accipitur minor uerbũ deducitur, qđ quae imminent quodãmodo minari uidentur. item composita fiũt permaneo, & remaneo notae significationis. Emineo, quod ẽ supersto, quasi extra alios, hoc est prae alijs maneo. À quo eminentia, et aduerbiũ eminenter, hoc est alte. Quidam etiã emaneo usurparũt pro eo, quod est extra maneo. Vnde emansor (teste Modestino) dicitur, qui diu uagatus ad castra regreditur. Sicut desertor, qui per longum tempus uagatus reducatur. Praemineo praesum. antesto, quasi ante alios emineo. À quo praeeminẽtia, promineo, porrigor. À quo prominẽtia, et prominenter. immineo, insto. Ouid. Imminet exitio uir coniugis, illa mariti. itẽ à maneo fit eminus aduerbium, qđ significat de longe, quasi ab extra manente. & cõminus, qđ significat de prope. quasi à commanẽte, hoc est simul manẽte. item manto frequentatiuum, quo ueteres usi sunt pro saepe maneo. item mansio, qđ significat iter unius diei. Plyn. Gebanitarũ caput Thomna est. Abest à Gaza nostri litoris iudeae oppido M DXXXVII millia passuum, quod diuiditur in mansiones camelorum sexaginta duas. Hinc percipi potest iter Cameli unius diei esse circiter quadraginta, aut paulo amplius millia passuum.

DE NAVMACHIA DOMITIANI. EPIGRAMMA. XXIIII.

s I QVIS ADES. Blanditur Domitiano de nauali pugna, quam edidit, Monens spectatores ne putent lacum, in quo tanto ardore nauale praelium geri uidebant, uerum mare esse, nam & paulo ante ibi terra erat, & mox finito nauali bello, nulla amplius maris species erat futura. Constat sanè Domitianum (ut Suetoni. scribit) nauales pugnas edidisse penè iustarum classium effosso, & circunstructo iuxta Tyberim lacu, & aliquando inter maximos imbres prospectasse. quod inferius notauit. Martia. dum inquit. Aspice quàm densum tacitarum uellus aquarum Defluat in uultus Caesaris, inq; sinus.

AB ORIS LONGIS. A` regionibus longe remotis. Ora quando sine aspiratione scribitur, cuiusq; rei extremitatem significat. Virgil. Et mecum ingentis oras euoluere belli. Hinc uestimentorum extrema oræ dicuntur, & regionum, ac terrarum fines. item ipsæ regiones. idem, Arma, uirumq; cano, Troiæ qui primus ab oris Italiam, fato profugus, lauinia uenit Littora. Ora etiam funis est, quo nauis ad terrã ligatur. Liuius, in ipsis quoq; trapidatum nauibus, dum ne hostes cum suis irrumperent, trahunt scalas, orasq;, et anchoras ne in mollientibus mora esset, præcidunt. Quinti. permittamus uela uẽtis, & oram soluentibus bene precemur. Hora uero cum per aspiratione scribitur, tempus significat. hoc est quãcunq; æternitatis partem, siue annuum, siue diurnum, siue nocturnum spatium significet. Hinc quatuor anni tempora, hoc est Hyems uer. æstas. autumnus horæ dicuntur. Itẽ partes ipsæ, in quas distinctus est dies, similiter horæ uocantur. Hæ principio duodecim institutæ sunt, cuius ordinationis hæc fuisse origo memoratur. Quodam tempore Hermes Trismegistus, cum esset in Aegypto sacrum quoddam animal Serapi dicatum, quod in toto die duodecies urinam fecisset pari semper interposito tempore. per XII horas diem diuidi debere coniecit. Exinde hic horarum numerus longo tempore custoditus est. Postea in XXIIII horas diuisus est dies. item Horam ueteres iuuentutis deam uocabant. Ennius. Te Quirine pater ueneror, Horamq; Quirini. Ab hora horologium deducitur, quasi horarum ratio. Quicquid enim quoquomodo horas indicat, horologium dicitur. Primus horologium solarium, in quo umbilici solis, quem Gnomonem uocant, umbra horas ostendit, inuenit Anaximenes Milesius Lacedæmone, ipsumq; ἀπὸ τῆς σκιᾶς, hoc est ab umbra sciotericon appellauit. Romæ multo secius contigit. Duodecim tabulis ortus tantum, & occasus solis nominabatur. post aliquot annos adiectus fuit & meridies. Accensus consulis eum pronuntiabat, cum è curia inter rostra, & græcostasin solem perspexisset. A` columna ænea ad carcerem inclinato sydere supremam horam pronuntiabat. Sed hoc serenis tantum diebus usq; ad primũ punicum bellũ. Licet enim quidam scripserint primum L. Papyrium cursorem ad ædem Quirini, cum eam à patre suo uotam dedicaret, solarium horologium statuisse ante XII annos quàm cũ Pyrrho rege bellatum est, tamen neq; facti horologij rationem, uel artificis significant, nec unde translatum sit, uel apud quem id scriptum inuenerint. At M. Varro primum horologium solarium in publico secundum rostra in columna statutum fuisse tradit bello punico primo à M. Valerio Messala Con. Catina in Sicilia capta deportatum anno urbis quadringentesimo septuagenimoseptimo. Nec cõgruebant ad horas eius lineæ, Veruntamen ei annis nonagintanouem paruerunt, donec Q. Mar. Philippus, qui cum L. Paulo censor fuit, diligentius ordinatum iuxta posuit, quod munus inter censoria opera gratissime est acceptum. Sed tunc quoq; nubilo tempore incertæ horæ fuerunt, usq; ad proximum lustrum, quo tempore Scipio Nasica primus aqua horas diuisit æque noctium, atq; dierum, idq; horologium sub tecto dicauit anno urbis quingentesimo nonagesimoquinto. Mirum sanè populum Romanum tandiu indiscretam lucem habuisse. inuentum deinde horologium, quod nunc frequens cernitur, è tenuissimis arenis ægyptijs. item è metallis rotis dentatis atq; ponderibus partim umbilicis horas indicantibus, partim testantibus tintinabulis. Quinetiam aliud horologij genus sine aliquo pondere, ui tantum torto calybe, neruisq; circundato, qui sese paulatim euoluens uice ponderum rotas uertit. item ab hora deriuatur horoscopus, quod modo substantiuum est, significatq; cœli particulam, in qua ponitur ab astrologis horæ, in qua aliquid gestum est, notatio. Aug. ac per hoc si tam celeriter alter post alterum nascitur, ut eadem pars horoscopi maneat, paria cuncta quæro, quæ in nullis possunt geminis inueniri. Si autem sequentis tarditas horoscopum mutat, parẽtes diuersos quæro, quos gemini habere non possunt. Modo adiectiuum, significatq; omne id, in quo horæ notantur. Plynius. Vasa horoscopa non ubiq; eidem sunt usui, trecentis stadijs, aut longissime etiam quingentis mutantibus semet umbris. Horam à græco dictam uolunt, nam & illi ὥραν uocant, nomen autem traxisse ἀπὸ τοῦ ὁρίζειν, quod terminare est. Nam & extremitas cuiuscunq; rei terminus est, et horæ terminant tempora. Hinc & horizon horizontis dicitur circulus, quo uisio terminatur. CVI LVX PRIMA SACRI MVNERIS IPSA FVIT. Qui ante hũc diem in urbe non fuisti. Ordo est, cui ipsa lux muneris sacri fuit prima. LVX. Dies. Proprie lux claritatem, siue splendorem significat. Quoniam autem dies clara est, quemadmodum econtrario nox obscura, ponitur aliquando lux pro die, unde luce, & tenebris pro die, & nocte accipimus, quãuis prima luce, & primis tenebris, non primam diem, ac noctem, sed primam partem diei, ac noctis significat. Dicimus etiã luci aduerbialiter, sicut uesperi. Lux ἀπὸ τῆς λύκης dicta est. λύκην enim ueteres græci appellant primam lucem, quæ præcedit solis exortus. Home. ἄρχεο δ' ἀπόλλωνι λυκηγενέτῃ κλυτοτόξῳ, hoc est Apollini, qui generat exortu suo lucem. λύκη autem à sole nomen accepit, qui λύκος dicitur, unde annum uetustissimi græcorum λυκοβάντα appellabant, quasi ἀπὸ τοῦ λύκου βαινόμενον, hoc est à sole dimensum. Solem autem λύκον uocari etiam lycopolitana Thebaidos ciuitas testimonio fuit, quæ pari religione Apollinem, & lupum coluit, qui græce λύκος dicitur in utroque solem uenerans, quod hoc animal rapit, & consumit omnia in modum solis, plurimumq; oculorum acie cernens tenebras noctis euincat. A` lyco, hoc est lupo Lycium Apollinem dictum Cleanthes affirmat, quod sicuti lupi pecora rapiunt, ita ipse quoq; humorem haurit radijs. Antipater uero lycium nuncupatum scribit ἀπὸ τοῦ λευκαίνεσθαι πάντα φωτίοντος ἡλίου, hoc est omnia albescant sole dilucescente. Quidam tamen λύκον, hoc est lupum à lyce, hoc est à prima luce, de qua diximus, quæ & lycophos nuncupatur, appellatum existimant, quoniam hoc genus feræ maxime id tempus aptum rapiendo pecori obseruat, quo post nocturnam famem ad pastum stabulis expellitur. Eadem ratione lyncem quoq;, qui ex luporum ceruariorum genere est, appellatum existimant, quem putant montium quoq; cõuexa uisu penetrare. Hinc lyncei oculi dicti, qui acuta acie sunt. & Lyncurium gemma, de qua superius locuti sumus, è lyncis urina coacta. Ouid. E` quibus, ut memorant, quicquid uesica remisit, Vertitur in lapides, & cõgelat aëre tacta. Lynx rex Scythiæ fuit, qui missum à Cerere Triptolemum, ut hominibus frumenta monstraret, susceptum hospitio, quo in se gloriam transferret, occidere cogitauit, ob quod irata Ceres eum in lyncem conuertit, feram uarij coloris. Virg. maculosæ tegmine lyncis. A` lux luceo deducitur, hoc est splendeo, lucem facio. A` quo lucerna notum instrumentum, quæ græce lychnus uocatur. idem. dependent lychni laquearibus aureis. Hinc elychniũ uocamus, quod lucernis adhibetur ad lumen præstandũ, quemadmodum supra diximus. Plyn. & medulla eius elegantium lucernarum elychnia fiunt. est autem lucerna, aut simplex, hoc est unã tantum partem exporrectam habens, et uno elychnio contenta, quæ cubicularia dicitur. Martia. Dulcis conscia lectuli lucerna, Quicquid uis facias licet tacebo. Aut Dimyxos, ad duo elychnia ferẽda. aut trimyxos, ad tria. aut polymyxos, ad plura.

lymyxos, ad plura. De lucerna polymyxo Marti. Illustrẽ cum tota meis conuiuia flammis, Totq; geram myxos, una lucerna uocor. Extat græcũ epigrãma, in quo εἴκοσι μύξων, hoc est uiginti myxorum mentio fit. ἡ μὲ κανώπη κριτίου εἴκοσι μυξῶν λύχνον ἔθηκε θεῷ πλούσιον, hoc est me Canope Critiæ filia deo dicauit lucernam uiginti myxos gerentem diuitem. Myxa apud græcos proprie humor dicitur è naribus fluens. Vnde & μύξων mucosus appellatur, hoc est nareis humore sordidas habens. μυξωτὴρ uero naris appellatur. Ex hoc myxa etiam, & myxos pars lucernæ prominens uocatur, ex qua profertur elychnium, quasi ex naribus mucus. Hinc græci quidem, quoties uolunt elychnium produci, ut luceat clarius, προμύξαι τὸν λύχνον dicunt. Nostri uero emungere lucernam. Plau. lychnium emunge parumper, ut uideat anus ubi pedes ponat. Est & militaris lucerna, cuius Theopompus comicus mentionem facit, diciturq; obeliscolychnos, quod ueluti in pyramide, siue obelisco sita sit. Sunt etiam Lychni siue lucernæ, pensiles in delubris arborum modo mala ferentiũ lucentes, qualis fuit in templo Apollinis Palatini, quem Alexander Thebarum expugnatione captum in cyma æolica Asiæ urbe ei deo dicauerat. A` lucerna fit diminutiuum lucernula. itẽ à luceo lucidus, hoc est clarus. perspicuus. A` quo lucido uerbum, illustro. & lucide aduerbium clare. perspicue. item comparatiua eorum, ac superlatiua lucidior. lucidissimus. lucidius. lucidissime. item à luceo lucentia sydera dicuntur. & lucens quicquid aliunde lucem habet, & lucibile, quod per se lucet. & lucus, de quo supra diximus. Vnde lucar erogatio, quæ in lucis fiebat. & lucaris pecunia, quæ in luco erat data. & lucaria festa, quæ Romani faciebant in luco, qui permagnus erat inter uiam salariam, et Tyberim, pro eo quod uicti à gallis fugientes è prælio ibi sese occultauerant. & oblucuuio uerbum, quo ueteres utebantur pro eo, quod est mente erro, quasi in luco deorum alicui occurro. Plau. Quid hoc noui est? oblucuuiasse me puto. Et interlucor, quod est ramos seu plantas inutiliter pullulanteis cum interuallo reseco. A` quo interlucatio. Plyn. interlucatio arboribus prodest, sed omnium annorum trucidatio inutilissima. Et Lucetius Iupiter, quod eum lucis esse causam credebãt. Et Lucina, quæ partui præest, quod in lucem ferat. item à luce Lucius prænomen eius, qui primus ita uocatus est, quia oriente luce natus est. & Lucilius. & Luculus similiter. item Lucerius Ardeæ rex, qui auxilio fuit Romulo aduersus Tatium bellanti. Vnde luceres appellati pars, tertij populi Romani. & Luceria urbs Appuliæ. & Lucumo etiam propriũ nomen. lucumones etiam propter insaniam quidam homines dicti, quod ea loca, ad quæ uenissent, festa facerent. & lucomedi à duce suo Lucumone appellati, qui postea lucerenses dicti sunt. item luscus quasi luce carens. luscum enim altero oculo orbum uocamus, quem ueteres coclitem dicebant. Vnde Cyclopes, qui Siciliam habitasse dicuntur, unum tantum oculum in fronte habentes, Coclytes dicti. & Horatius Patritius Romanus, quod oculum unum in prælio amisit, Coclitis cognomen adeptus est. Nam peti dicuntur, qui alterum oculum minorem habent, lucinum uero appellamus, cui parui utrinq; ocelli & breuis uisus. Strabonem, qui oculos habet distortos. A` quibus strabonũ. & petorum, & luciliorum cognomina fluxere. item elucus dicitur, quasi extra lucem. Significat autem languidum, semisomnum, uel (ut alij uolunt) hallucinatorem, & nugarum amatorem. siue halonem, hoc est hesterno uino languentem contuoli oculi sunt in angustum coacti connitentibus palpebris, à contuendo, hoc est simul aspiciendo appellati. Lucifer stella, de qua supra locuti sumus. à qua Lucani populi inter campaniam, brutiumq;, quod eorũ regio sita sit ad partem luciferæ stellæ, uel

quod loca ætheria sint, hoc est multæ lucis, uel à Lucilio duce. hæc stella & eous dicitur. Virg. Aut cum sole nouo terras irrorat eous. item Lucanus Ad lucem spectans. A` quo antelucanus. & anteluco. & antelucor, de quibus supra diximus. Et luculentus, luce plenus. A` quo luculente aduerbium, hoc est clare. splendide. & luculentior. luculentissimus. luculentius. luculentissime comparatiua, superlatiuaq;. & luculentitas splendor. Cæcilius. Vide luculentitatem eius & magnificentiam. Et lucifuga, qui fugit lucem. & lucigena, luce genitus. & lucifico. A` quo elucifico, lucido. clarifico. Laberius. Si cito fulgentis splendore pecuniæ uolo elucificare exitum ætatis meæ. Et noctiluca, de quo supra diximus, quod nocte luceat. & lucubro uigilo. & lucubratio uigilia. item opus quod lucubrando fit, quia hæc ad lucernam fieri solent. Cuius diminutiuum est lucubratiuncula. & luciosus, qui interdiu nihil, uesperi satis uidet, meliusq; sine lucerna, quàm cum lucerna. Varro. Vespere uero uidere, quos appellant luciosos. idem. Aedepol is cæcus non luciosus est. ij à græcis nyctilopes appellantur, & morbus huiusmodi latine lucio dicitur. Plyn. Sanguine hirci sanari luciosos putant. Nyctilopas uocant græci. & lumen, quasi lucimen. A` quo luminosum, hoc est clarum. Cice. Cum sint maxime luminosæ, & quasi iactuosæ partes duæ. Et luminose aduerbium. & illumino, quod significat clarifico. illustro. à quo illuminatio. illustratio. & relumino. lumen reddo. item à luceo fit illuceo. A` quo illucesco. idest lucem emitto. & pelluceo, per medium transluceo. Plau. Pellucet quasi laterna punica. à quo pellucidus, & pellucide, & polluceo, quasi porrò, hoc est ualde, siue longe luceo. Pollucere enim dedicare est, quod is qui talia facit, longe luceat ob lumina sacrificiorum. idem. Vt decimam partem Herculi polluceã. Næuius. Qui decimas partes, quantũ alieni fuit, polluxit tibi. & diluceo. clareo. à quo dilucidus clarus. Dilucide clare. Diluciditas, claritas. & diluculum aurora, quasi parua diei lux. A` quo diluculo aduerbium, hoc est summo mane. & dilucescit usurpamus pro eo, quod est dies fit. Plau. etiam & alij quidam diluculascit scripserunt pro eo, quod est dilucescere incipit. item reluceo splendorem reddo. Colluceo. simul luceo. item colluco, quod ueteres usurpabant, cum profanæ syluæ rami deciderentur officientes lumini. Subluceo, paruam lucem emitto. à quo sublucidus, & sublucide. Præluceo ante luceo. Circunluceo notæ significationis. & allucinor. quod proprie significat erro, quasi ad lucẽ peruenire nitor nec possum. Veteres tamen allucinari usurparunt pro dissolui, & obstupescere. à quo fit allucinatio, quasi obstupefactio quædam, & inconstantia, atq; incertitudo mentis. Varro. Et assidue oscitantem uidit, atq; illius quidem delicatissimas mentis & corporis allucinationes. Fuerunt tamen qui allucinari ἀπὸ τοῦ διαλύειν, quod dissoluere est, dictum putauerunt, Sed nimis aspera, ac curiosa deriuatio uidetur, in re præsertim clara atq; aperta. Quidam hallucinor cum aspiratione scribunt quẽadmodum lachrymas. sepulchrum. ahenum. uehemens. inchoare. honera. honustum, nulla alia ratione, nisi ut firmitas, & uigor uocis, quasi quibusdam neruis additis intendatur. Lumina etiam pro oculis frequentissime usurpant poëtæ. Lucem facere dicuntur Saturno sacrificantes. idest capita detegere. Lucunter genus est panis pistorij. Lucretilis mons in sabinis. SACRI MVNERIS. Sacri ludi, quasi à deo exhiti. Quicquid enim deorum habetur, uel quicquid dijs destinatum est, sacrum uocatur. ENYO NAVALIS. Pugna naualis. Enyo enim à græcis bellona dicitur, quæ belli dea est. Vnde ἐνυάλιος, hoc est enyalius pro bellicoso usurpatur. Enyalius etiam Bellonæ filius est, hoc est ἐνυοῦς υἱός. huic deæ sacerdotes eius, nõ alieno, sed suo cruore

sacra faciebant. Sectis nanque humeris, & utraque manu districtos gladios exercentes currebant ueluti insani. de quo Quintil. istud inquit, si deus cogit, iratus est. NAVALIS. Quae nauibus fit, dicimus enim bellum terrestre, quod in terra fit, nauale, quod in mari, siue fluminibus, lacu'ue. A' naui autem naualis deducitur. Nauis autem à graeco ναῦς. Vnde naualia, in quibus stant, seu finiunt naues. Virg. Diripientq; rates alij naualibus ite. Ferte citi flammas, date tela, impellite remos. Et nauus celer. strenuus, à nauium uelocitate dictus. Cuius contrarium est ignauus. à quo ignauia tarditas. desidia. & ignaue, siue ignauiter aduerbium desidiose, quemadmodum nauiter strenue. diligenter. & nauo uerbum, quod est aliquid strenue facio. & naumachia, nauale bellum, seu naualis pugna. ναῦς enim nauis est, μάχη praelium. unde & Monomachia singulare certamen dicitur, quod μόνοι solum graeci dicunt. & batracomyomachia ranarum, & murum pugna. Quippe βάτραχον ranam, μῦν murem appellant. & gigantomachia, pugna gigantum cum dijs. Gigantes enim uastissimi corporis homines fuerunt, terrae filij sine patre, serpentinis pedibus, qui, cum deos coelo pellere uellent, à Ioue fulminati sunt. Hinc amplissimis corporibus homines gigantes uocantur, quos raro iam, aut nunquam uideri certum est decrescentibus ferè continue mortalium corporibus, consumente ubertatem seminum exustione. in Creta olim terraemotu rupto monte inuentum est corpus stans quadraginta sex cubitorum, quod alij Orionis, alij Erionis fuisse prodidere. Orestis corpus oraculo iussum refodi septem cubitorum fuisse inuentum est. Homerus certe non cessat conqueri minora tẽporibus suis corpora hominum esse, quàm quod priscis fuissent. Ὁ δὲ χερμάδιον λάβε χειρὶ Τυδείδης μέγα ἔργον Ὃ οὐ δύο ἄνδρε φέροιεν οἷοι νῦν βροτοί εἰσιν. hoc est. Hic autem lapidem cepit manu Tytides magnum opus, quem non duo ferrent uiri. quales hac tempestate sunt mortales. A' gigas giganteus deducitur. & nauarchus nauis princeps. & nauiclerus, qui nauem regit, diciturq; latine nauicularius. & nauiger, q nauim ducit. & nauigo, naui iter facio. A' quo nauigium ipsa nauis. & nauigatio ipsa profectio. & nauicula parua nauis. & naustibulum alueum ad nauis similitudinem factum. & nauia lignum cauatum ut nauis, quo in uindemijs uti solent. Naeuia uero sylua erat iuxta urbem, ab eo dicta, quod Naeuij cuiusdam fuerat. & nauta siue nauita, qui se in naui agenda exercet. & quicunq; in naui est nauis ducendae gratia. à quo argonautae dicti sunt Iason, & caeteri, qui primi in argo nauigauerunt. Argo nauis ipsa longa dicta est, quam argonautae aedificari fecerunt, ita nominata, uel à celeritate per antiphrasin, quoniam graeci ἀργὸν pigrum, dicunt, uel quod Argus eam aedificauerit. hanc primum in mari fuisse nonnulli affirmant, & ob eam rem in coelum fuisse traslatam, & inter sydera collocatam. Pindarus in magnesiae oppido, cui Demetrias nomen est aedificatam affirmat. Callimachus in ijsdem finibus ad Apollinis Actij templum, quod argonautae proficiscentes statuisse existimantur. Huius non tota effigies inter astra uidetur. Diuisa enim est à puppi usque ad malum, ut significet minime desperandum esse hominibus, etiam cum naues fuerint fractae. Puppis eius hyemalem circulum & canis caudam contingens inferiori parte antarcticum circulum tangit, occidens sagittario & capricorno exorto, ut in mari collocata exoriens cũ uirgine. habet in puppi ad primũ gubernaculum stellas qnq;, ad alterũ quatuor, circum carinam quinq;, & sub fundo qnq;, ad malum tres. item à nauta nauticus, ad nautam pertinens, ut nauticus clamor. nauticus panis. & argonauta, de quo paulo post dicemus. & naufragus, qui naui fracta bona amisit. A' quo naufragium, nauis fractio. & naufragor, naufragium facio. & nausea, uomendi appetitus, qui excitari nauigantibus facile solet. A' quo nauseo uerbum, hoc est uomitu infestor. & nauseosum, qd nauseam facit. Plyn. Scamenium stomachi dissolutionem facit, aluum soluit. Est autem succus herbae ab radice ramosae pinguibus folijs. triangulis albis. radice crassa. madida. nauseosa. & nautea, quae modo pro aqua sentinae nauis accipitur. Modo pro aqua coriorum. item pro herba grana nigra habente, qua coriarij utuntur. Plau. Nam omnium unguentorum odor prae tuo nautea est. idem. Nauteam bibere malim, si necesse sit, quàm illam oscularier. Sunt etiam qui hanc herbam putent eam esse, quae anagyros dicitur. Aliqui acopon uocant. fruticosa flore oleris. grauis odore, cuius semen commanducatum uomitiones facit. De ea est prouerbium ἀνάγυρον κινεῖς, hoc est anagyrum moues, quoties aliquid loquimur agimus'ue, quod suscitare nobis ignominiam possit. item à nauis nauscit uerbum deducatur, quod de grano fabae dicitur, cum nascendi gratia se aperit, quod sit non dissimile nauis figurae. quidam etiam nauci ab eodem deriuatum putant, quod significat putamen nucis, siue oleae nucleum, seu membranulam, quae in nucis iuglandis est medio. Ponitur etiam pro eo, quod est nihili. Plau. Qui homo timidus non erit, in rebus dubijs nauci erit. Quidam tamen nauci, quasi nuci à nuce dictum opinãtur. Hinc nacae appellantur fullones, quod nauci non sint, siue quod à ueteribus graecis omnia ferè opera ex lana nacae dicebantur. item à naui Nausithoum quidam appellatum uolunt Neptuni filium ex Periboa Eurymedontis filia Alcinoi patrẽ. & Nausicaam Alcinoi. Phaeacum regis filiam. Marti. Si mihi Nausicaa patrios concederet hortos, Alcinoo possem dicere malo meos. Item à naui nato. natrix, caeteraq; eorum deriuatiua. & nautilus piscis, de quibus superius locuti sumus. FRETIS. Mari. Proprie fretum, ut supra diximus, locus est angustus in mari ab undarum feruore appellatum, quale est fretum siculum. & gaditanum, Graeci πορθμὸν appellant. Ponitur tamen frequenter pro mari. LAXENT. Remittant. languidius faciant, ut supra diximus. PONTVS. Mare. Proprie pontus id mare dicitur, quod à maeotide palude, usq; in Tenedum protenditur, sed ubi primum se artat à tenedo incipiens post Hellidis casum Hellespontus uocatur. A' quo hellespontiacus adiectiuum, ubi expandit propontis. ubi iterum premit thracius bosporus. Vbi iterum effundit, pontus euxinus, qui paludi committitur, cimerius bosphorus. Palus ipsa maeotis in ponto iuxta Phasidis ostium. Tomus insula est Medeae crudelitati memoranda, quae ibi fratrẽ suum Absyrtium interfecit. Nec minus Nasonis poëtae exilio. ponitur tamen frequentissime pontus pro mari. A' pontus deducitur. Meta pontum Italiae oppidum in sinu tarentino à Locrensibus cõditum. A' quo metapontini. item à ponto, quod à maeotide incipit ponticus. Pontina palus à Pontia urbe (ut quidam putant) appellata. Vnde & pontina in urbe tribus. Haec palus in uolscis est distans ab urbe circiter XL millia passuum. Lucanus. Et qua pontinas uia diuidit uda paludes. Iuue. Armato quoties tutae custode tenẽtur. Et põtina palus. & Gallinaria pinus.

DE LEANDRO EPIGRAMMA. XXV.

QVOD NOCTVRNA. Blanditur Domitiano, quod Leãdri fabulam ita repraesentari fecerit, ut Leãder nõ sit submersus, tribuens id principis pietati. Abydos, & Sestos duo oppida sunt in introitu Hellesponti. In Abydo genitus est Leãder

Abydaeus

Abydæus propterea poëtis uocatus. In Sesto uero Ero puella nata est. ij ardentissimo se amore dilexerunt, quod ne in notitiã ueniret, Leander nando se ad puellam conferre, quàm nauigio malebat. Sæuientibus uero aliquando uentis, & mari procelloso, cum ferre amoris desyderium non possent, ambo se in mari commiserunt, sibi inuicem obuiam euntes, tandemq; fluctibus sunt submersi. Quidam Leandrum tantum submersum memorant, puellã uero dum uenturum anxie expectaret, tandem re cognita doloris magnitudine in litore contabuisse. DESINE. Desiste. cessa. Sinere, permittere est. Desinere, finire. cessare. À quo desinentia finis, terminus. Quidam senatum quoq; à sinendo dictum putant, quia senatores agendi facultatem dabant, hoc est agere sinebant. PEPERCERIT. Seruauerit à submergendo abstinuerit. Parcere enim proprie abstinere est. ut supra diximus. CAESARIS VNDA FVIT. Ideo nocere non potuit, domini clementiam imitata. Quatuor uersus, quos sequentes multi codices habent, non sunt Marti. nec ad ludos Cæsaris, aut gloriam pertinent.

DE CARPOPHORO EPIGRAMMA. XXVI.

AECVLA CARPOPHORVM. Rursus laudatur Carpophorus, quod plures penè feras solus peremerit, quàm cæteri omnes, qui monstra orbis terrarum domuisse traduntur. NVLLVM OPVS. Nullum negotium. nullus labor. ORBE. In orbe. MONSTRIS. Domandis scilicet, ut Hercules. Theseus, & alij pleriq; fecerunt. PRISCA SAECVLA. Prisca tempora. Prisca ætas. Seculum enim siue per syncopen seclum poëtæ pro tempore accipiunt. Proprie tamen spatium est centum annorum, à sene dictum. hoc enim longissimum spatium senescendorum hominum putant. inde seculares ludi dicti sunt, quoniam post centum annos à Romanis fiebant. instituti autem fuerunt pro cultu solis & lunæ, ut ternis diebus, & noctibus celebrarentur. Senex autem dictus est quasi seminex, hoc est semimortuus, quod acta maiore ætatis suæ parte, iam morti propinquior sit. Nex. n. mortem significat. Sisenna. Quoniam neque mea nex, neq; intercessio posse uidetur illorum dementem reprimere audaciam. Ab hoc neco deducitur, quod est interficio, & eius compositum eneco. À quo enecati interfecti dicũtur. Senes. ueteres, & antiquos quidam ita distingunt, ut senes sint, qui usq; ad senilem ætatem uixerint, quantum ad priuatam eorum uitam attinet. Veteres uero quantum ad publicum tempus spectat, qui alia ætate uixerunt, etiam si ipsi non peruenerint ad senectutem. Antiqui uero utriq; sed magis ueteres, quàm senes. À sene senectus. & senecta. & senium deducũtur eiusdem ferè significationis. Veteres tamen senium pro tædio, & molestia posuerunt, quod senes omnibus odio sint. Accius. Mors amica subigit, quod mihi est senium multo acerrimum. Pomponius. Calue apportas nuntium nobis disparem, diuisum. huic seni, senium, & metum. Turpilius. Quia odio, ac senio mihi nuptiæ sunt. Pacu. Metus. egestas. mœror. senium. exilium. senectus. item à sene senatus, quod & locum significat, in quo senatores conueniunt, & ipsos senatores. Vlpianus. Senatores dicit esse, qui à patricijs & consularibus usq; ad omnes illustres uiros descendunt, quia ij soli in senatu sententiã dicere possunt, appellatiq; sunt ab ætate prouecta, quod tales principio in senatum electi fuere, quemadmodum græce ab ætatis uocabulo gerusia dicitur curia, siue senatus. Nam γέρων senem signi-

ficat, uel (ut aliqui uolunt) à sinendo, quod ipsi agendi facultatem darent, ut pauloante diximus. À senator senatorius deducitur, ut senatoria authoritas. senatoria maiestas. Et senaculum locus, ubi senatus, uel senatores consistebant. item à sene fit comparatiuum senior. & seneo, ac conseneo uerba. À quibus senesco, & consenesco deducuntur. item senecio herba, quæ alio nomine erigeron uocatur. specie, & mollicia trixaginis, cauliculis subrubicundis, quæ in tegulis, et in muris nascitur. senecionis nomen ei imposuerunt, quia uere canescit. caput ei numerosa diuiditur lanugine, qualis est spinæ, inter diuisuras exeunte. quare eam Callimachus acanthida appellauit. quippe græci ἀκάνθας spinas nominant. alij pappum nuncupauere propter lanuginem à similitudine floris cardui, qui pappus uocatur. tradunt magi, siquis hanc herbam ferro circũscriptam effodiat, tangatq; ea dentem, & ter despuat, herbamq; reponat in eundem locum, ita ut uiuat, dentem eum postea nõ doliturum. MARATHON. Campus Atticæ regionis, in quo Theseus taurum interfecit, quemadmodum superius dixit. NEMAEE. Sylua, de qua superius locuti sumus. ARCAS. Singularis numerus pro pluratiuo. APRVM MAENALIVM. De quo superius disseruimus. MANVS. Carpophori scilicet. VNA MORS. Quia uno ictu omnia capita peremisset, quod facere non potuit Hercules, ut supra ostendimus. HVIC. Ab hoc dandi casus pro casu auferendi. (ut mos est poëtarum) CHIMAERA TOTA. Cum tribus capitibus, & tota corporis uarietate. Chimæra mons est Lyciæ prouinciæ, à qua lycium mare denominatum est in Asia minori sitæ iuxta Pamphiliam, & à parte orientali Cariam terminantis sic appellatæ à Lyco Pandionis filio. Nã prius Termile dicebatur. hic mons continuis diebus ac noctibus flagrat. ignem eius accendi aqua, extingui uero terra, aut ferro plures prodiderunt. in cacumine leones habet in medio pascua. in imo serpentum multitudinem. hinc datus fabulæ locus, ut flammas uomat. pectus habeat leonis. caprinũ uentrem. crura serpentis. Et quoniam Bellerophon Glauci filius eum montem habitabilem fecit, Chimæram traditur occidisse. finxerunt præterea filiã fuisse Typhonis, qui unus è gigantibus fuit, terræ, & titani filius. Homerus de Chimæra sic scribit. πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων μέσση δὲ χίμαιρα. Hesio. uero tria capita eam habuisse dicit. Leonis. suis. & draconis. & ex omnibus ignem afflasse. Ouidius autem ita de ea scribit. Quoq; Chimæra iugo, medijs in partibus hircum, Pectus & ora leæ, caudam serpentis habebat. Virg. Horrendum stridens flammis armata Chimæra. de Typhone Chimæræ patre sic scribit. Senec. Non tã ferum Typhona neglecto Ioue irata tellus edidit quondam parens. à poëtis aliquando Typhos, nonnunquam Typhoeus nominatur. Lucanus. Conditus inarimis æterna mole Typhoeus. interdum diuisa diphthongo. & e. correpta pronuntiatur. Ouid. Aeternas ausum sperare Typhoea sedes. quando uero deriuatiuum, semper hoc modo pronuntiatur. Virg. Nate patris summi qui tela Typhoea temnis, hoc est tela, quæ Typhonem fulminarunt. hic enim ut fratres ulcisceretur à Ioue fulminatos, ipsum Iouem ausus est ad certamen prouocare. quamobrem indignatus Iupiter eum, fulmine percussit & inarimẽ insulã supra imposuit (ut Virg. & Lucanus testantur) Ouidius uero Siciliam ei superimpositam scripsit. Vasta giganteis iniecta ẽ insula membris, Trinacris et magnis subiectum molibus urget Aeternas ausum sperare Typhoea sedes. Typhonas etiam uocant fumigantes globos, & figuras quasdam nubium metuendas, de quibus supra diximus. Typhis autem faber lignarius fuit excellens, q primus adminicula gubernandi

nauers instituit, fuitq; Argonautarum gubernator (ut Seneca testatur) Ausus Typhis Pandere uasto carbasa ponto, Legesq; nouas scribere uentis. Idem. Typhis in primis domitor profundi Liquit indocto regimen magistro. At Diodorus Siculus refert quosdam affirmasse eius nauis gubernatorem Argon fuisse cognominatum. Chimerinus non à chimæra deducitur, sed græca uox est, χειμερινὸς enim hybernus dicitur. Est autem hyemalis circulus cœli, qui capricornum contingit, in quo cum sol est, breuissimi sunt dies. Chimærij uero populi sunt Asiæ proximi Amazonibus, dicuntur etiam Cimerij quicunq; occupatas frigoribus incolunt terras, quales fuerunt inter Baias, & Cumas, in ea regione, in qua conuallis satis eminenti iugo circundata est, quæ neq; matutino, neq; uespertino tempore sole contingitur. cyminum, quod & cuminum dicitur, herba est uulgo nota, magni usus in stomachi remedijs. uerũtamen omnem pallorem bibẽtibus gignit. sic quosdam legimus colorem Portij latronis insignis oratoris, ut studiosi uiderentur, fuisse imitatos. Sic Iulium Vindicem, qui assertor à Nerone libertatis fuit, lenocinatum, ut testamentum eius Nero captaret. quippe Nero dum eum existimat parum uicturum, misit eum in Gallias pro prætorem, unde postea à Nerone defecit. Cyminus uero lacus est Hetruriæ Cymino monti suppositus, ad sexmillia passuum ab urbe Viteruio. SEMEL. Vno ictu. IGNIPEDES POSSET SINE COLCHIDE VINCERE TAVROS. Ostendimus superius quomodo Iupiter Arïetis imaginem, quo uectus fuerat Phryxus ad regem Colchorum, inter sydera constituit. Idem aureo uelleri, quod Phryxus in templo suspenderat, custodes adhibuit tauros ignẽ ore ac naribus emittentes, et secundum quosdam, ignitos etiam pedes habentes. hos Diodorus interpretatur tauricos fuisse, hoc est homines è taurica regione ad uelleris custodiam deputatos. Iason Esonis filius fuit, fratris Peliæ Thessaliæ regis, qui cum patruo ob insignem uirtutem in affectati regnũ suspicionem uenisset, de eo tollendo cogitare Pelias cœpit, quamobrem proficisci eum ad Colchos iussit, pellemq; arïetis memorabilẽ gentibus reportare, sperãs hoc modo futurum, ut uel periculo longe nauigationis, uel bello tam profundæ barbariæ interciperetur. Iason igitur fabricata in sinu pagaseo longa naui, quæ argo uocitata est, omneis ferè totius græciæ iuuenes animo ac uiribus præstanteis cõuocauit, ĩter quos Hercules fuit Orpheus. Castor, Polluxq;. Zetus. & Calais, alijq; complures, quos poëtæ ob insignem uirtutem semideos appellant. Statius. iam tum prima cum pube uirentem Semideos inter pinus me Thessala reges Duceret. hi à nauis nomine argonautæ sunt dicti. instructa igitur naui è sinu pagaseo secunda aura profecti, primo in insulam Lẽnon delati sunt, deinde ad Colchos ꝑuenere. Colchorum rex ea tempestate erat Oeta filius solis, ex Persa Oceani filia. quippe sol (ut Diodorus Siculus refert) duos ex Persa uxore filios genuit. Oetan & Persen. Oeta colchorum rex fuit. Perses tauricæ regionis, sæui ambo, atq; crudeles. ex Perse nata est filia Ipsea superãs audacia parentem, & cruciatu hominum læta. hæc uenenis conficiendis plurimum studij impendit, & à quibusdam inuenisse prima dicitur aconitum, cuius uim mortiferam in patre primo experta est, eoq; sublato, regnum assumpsit, moxq; Dianæ templum erexit, in quo hospites eò nauigijs appulsos sacrificabat. dehinc nupsit Oetæ patruo, ex quo treis liberos peperit. Circen. Medeam. & Aegialeum, qui postea Absyrtius uocatus est. Circe ueneficijs dedita multarum herbarum, ac radicum uarias uires, mirabilesq; inuenit, quãuis à matre in ijs prius esset instructa. itaq; Sarmatarum regi connubio iuncta uirum mox ueneficio peremit, & ipsa regno potita sæue nimium, ac crudeliter administra-

bat imperium. quamobrem regno ab incolis pulsa in Italiã uenit. & in promontorio Latij, quod ex eius nomine Circæum uocatur, consedit. Abundat hoc multis, ac uarijs herbis, quibus ad ueneficia utebatur, distatq; ab Antio circiter quadraginta millia passuũ, insula olim mari, paludibusq; circundata, nunc continens. in eo oppidum Circæij, & ipsius Circes sacellum, & Mineruæ ara fuit. Et quædam Vlyssis patera monstrari longo tempore consueuit. Medea uero licet ipsa quoq; à matre ac sorore ueneficiorũ artem didicisset, diuerso tamẽ ingenio erat. quippe patrem cum sponte sua, tum uxoris suasu sæuiorem, et hospites mactare solitum, flectere precibus & ad benignitatem inducere conabatur. Aliquando etiam eo inuito hospites è uinculis eripiebat, quamobrem indignatus pater eam carceri destinauerat. sed Medea ad solis aui templum, quod in litore situm erat, confugiens, eo se receptaculo ueluti asylo tuebatur. inter hæc cum argonautæ noctu ad litus peruenissent, Medea Iasonis amore incensa sese illi connubio iunxit, modumq; quo ignipedes tauros subigere, & aureo uellere potiri sine discrimine posset, edocuit. Iason itaq; auxilio eius optatam prædam adeptus, mox illa absyrtio fratre comitãte fugã arripuit, quos cum Oeta rex persequeretur, Medea, ut fugæ plus spatij præberet, regemq; persequentem remoraretur, Absyrtium fratrem occidit, membratimq; diuisum particulas per agros disiecit, quibus colligendis, atq; humandis occupatus pater, sese à persequendo retraxit. hinc locus ille dictus est tomos à sectione membrorum. τέμνειν enim apud græcos scinder est. Medea igitur cum raptore profecta est post longam nauigationem, tandẽ in Thessaliam uenit, ubi precibus Iasonis Esonem patrem ætate prouectum ad iuuentam reduxit, duosq; filios genuit. quidam tradunt Iasonem Creonti Corinthiorum regi uellus aureum detulisse. & Medea repudiata Creusam Creontis filiã duxisse uxorem. postea uero Thassalia pulsum in patriam reduxisse, multa præterea per omnem Asiam memoratu digna peregisse, quamobrem pro deo habitum, templaq; ei multis in locis condita, quæ postea Alexander Macedo nomini illius infensus euertit. Oeta siue oetes (utroq; enim modo dicitur) trisyllaba dictio est. Ouid. de Medea. Non erat Oetes ad quem despecta rediret, Non Ipsea parens. interdum tamen ꝑ diphthõgon profertur, & est dictio duarum syllabarum. Idem.

Non hæc Esonides, sed filia Phasias œtæ
Aurea phryxææ terga reuellit ouis.

Oetus uero frater fuit Ephialis & filius Alœi, pugnauitq; in creta (ut Sallustius refert) unde œtij campi dicti sunt. Oethini populi sunt iuxta pontum. TAVROS IGNIPEDES. Qui uellus aureum custodiebant. SINE CHOLCHIDE. Sine consilio, atq; ope Medeæ. colchis medea dicitur. quippe Colchi populi sunt Asiæ. à quibus colchica regio dicitur iuxta pontum, in qua iuga caucasi ad rhipheos montes torquentur altero latere in euxinum, & meotim deuexa, altero in caspium, & hyrcanium mare. in ea est phasis ingens flumen, & omnium ponti amnium clarissimus. oritur in moschis, & glaucum, atq; hippum in se recipit è uicinis montibus cadentes. Moschorum regio tripartita est. nã partem habent colchi, partem hiberes. partem Armenij. nauigatur phasis quã libet magnis nauigijs circiter quadraginta millia passuum, minoribus longissimo spatio, pontibus centum uiginti paruiũ. oppida in ripis complura habuit celeberrima tyrida. acæum cygnum, & in faucibus phasin colchorum emporium. regio fructibus, & omnibus, quæ ad fabricandas naues ꝑtinẽt opportuna. secus flumen est Leucotheæ fanũ, q̃d Phryxus condidit, atq; illius oraculum, ubi aries non mactatur. à phasi phasiana auis dicta, de qua supra diximus. colchis etiam aliquando

pro ipsa regiõe colchica ponitur, in quã urbs fuit Dioscuriades, nunc deserta, quondam adeo clara, ut nonnulli prodiderint in ea trecentas nationes, quæ dissimilibus linguis uterentur, descendisse, & postea à Romanis centum triginta interpretibus negotia ibi gesta fuisse. conditam eam ab Amphito, et Thelchio Castoris, ac Pollucis aurigis existimant, à quibus Heniochorũ gentem constat ortum habuisse. hi Hiberiã colunt, à tergo montium sitam centum quadraginta millibus distantem à Trapezunte. est autem Trapezus oppidum centum millibus passuum à Pharnace distans uasto monte clausum Bessarionis patria, quem nobis nuper magna omnium disciplinarum & utriusq; linguæ iactura immatura mors indignissime rapuit.

HESIONEN. Laomedontis filiam, quam Hercules, ut supra ostendimus, à monstri marini discrimine liberauit.

ANDROMEDEN. De Perseo superius locuti sumus. hic Iouis, & Danaes filius fuit inusitato genere concubitus natus. Danae Acrisij filia fuit regis Arguorum, Abantis filij, q cum Danaen unicam filiam haberet, ex responso habuit se manu eius, qui ex filia nasceretur, periturum. quapropter Danaen in turri quadam claudi, & ne uir quisquam ad eã accedere posset, diligenter custodiri iussit. sed Iupiter amore eius captus, quo sibi accessus ad eam pateret, in imbrem aureũ uersus est, & è tecto in illius gremium lapsus, ex quo Danae prægnans est facta. quod grauiter ferens Acrisius uinctam in arca poni, & in mari proijci iussit, quo fluctibus obrueretur. sed arca in litus appulum forte appulsa est, et à piscatore quodam inuenta. in qua cum Danaen, & paruulum, quem enixa fuerat, infantem inuenisset, utrũq; Pilumno regi obtulit. hic cum genus eius & patriam didicisset, eam sibi connubio iunxit, & filium eius nomine Perseum Polydecti Magnetis filio Seriphi insulæ regi educandum dedit, qui cum adoleuisset, sumptis à Mercurio, à quo ob pulchritudinem diligebatur, talaribus, & petaso, galeamq; in qua ex aduerso uideri non poterat, indutus, accepta præterea (ut nonnulli putant) à Vulcano falce ex adamante facta, iussu Polydectis aduersus Gorgonem profectus, eam occidit, & caput eius secum detulit, quo Atlãti regi, quod sibi hospitium negauerat, ostẽso, eum in saxum mutauit, cumq; deinde in patriam remearet, uidit forte è loco excelso Andromedẽ circa regna Cephei scopulo ob crimen matris, & Ammonis sententiam alligatam, & marino monstro expositam. parẽtesq; in litore casum eius deflentes conspexit, causa itaq; cognita, coniugium puellæ cum parentibus pactus, puellam liberauit, ceto, qui ad eam deuorandam uenerat, interempto. Propertius. Exoluit duris cautibus Andromedã. belluæ huius, quæ ad deuorandã Andromedam uenerat, ossa ex oppido Iudææ Ioppe apportata ostendisse Romæ inter reliqua miracula fertur in ædilitate sua M. Scaurus longitudine pedum quadraginta, altitudine costarum indicos elephantos excedente, spine crassitudine sexquipedali. huic similẽ uisam in Gaditano litore Turanius scripsit, cuius inter duas pinas ultimæ caudæ cubita sexdecim fuere, dentes centumtriginta. maximi dodrantum mensura, minimi semipedum. uerum cum nuptiæ celebrarentur, Phineo Cephei fratre, cui ante sententiam puella desponsata fuerat, eam repente, & ui auferre uolente prælium cum eo commisit, multisq; ex hostibus interẽptis, reliquos ostenso Gorgonis capite conuertit in lapides. Mox quoq; in psas profectus. subditam sibi eam nationem Libero patre superato è nomine suo nuncupauit. Et Persepolim regiam urbem condidit. hinc Argos reuersus Acrisiũ auum ostenso Medusæ capite in saxũ mutauit. Andromede Cephei filia fuit ex Cassiopea uxore, quẽ in Aethiopia, & Ioppe urbe ante diluuium (ut ferunt) cõdita regnasse, eo signo accolæ longissimo tempore affirmarũt,

quod tumulum eius fratrisq; Phinei ueteres cum plurima religione retinerent, cum etiam rei tot carminibus, ac fabulis celebratæ, seruatæq; à Perseo Andromedæ clarum uestigiũ marinæ belluæ ossa immania ostentarent. ab Acrisio acrisioneus deducitur. Virg. de ardea loquens, Acrisioneis Denae fundasse colonis. cepheum præterea, à quo cepheus deducitur, & Cassiopeam uxorem & Andromeden filiam, Perseumq; in cœlum translatos fuisse prodiderunt. quippe Cepheus à tergo minoris arcti constitutus includitur arctico circulo, ut præter humeros & caput eius nihil occidere uideatur, nec longe abest à flexu draconis. figuratur utrisq; manibus proiectis, tantumq; distat interuallo à pedibus arcti minoris, quantum inter pedes Cephei spatium conspicitur. Corpus eius scorpione exorto occidit. cũ sagittario oxoritur. habet in capite stellas duas, in dextera manu unam, in cubitu obscuram unam, in sinistra manu & in humero singulas. in dextro humero unam. in zona treis ex transuerso. in latere dextro obscuram unam. in sinistro genu duas, in utrisq; pedibus singulas. supra pedes uero quatuor, quæ omnes undeuiginti stellarum numerum faciunt. Cassiopeam Euripides, Sophoclesq;, & alij complures scripserunt, gloriatam olim fuisse, quod Nereidas corporis pulchritudine superaret, propter qđ in siliquastro sedens conspicitur, & uertente se mundo, resupinato capite ferri uidetur. pedes ipsius positi sunt in ipsa circunductione circuli, qui arcticus appellatur. Effigies corporis ad æstiuum circulum peruenit, quem capite & dextera manu tangit. hanc prope Medeam diuidit is circulus, qui lacteus appellatur, proxime Cephei signum locatam. occidit cum scorpione. exoritur cum sagittario. in eius capite stella ostenditur una. in utroq; humero singulæ. in mamilla dextera clara una. in lumbis magna una. in sinistro femore duæ. in genu una, in pede ipsius dextero una. in quadrato, quo stella deformatur, una. in utrisq; angulis singulæ clarius cæteris lucentes. Andromeda Mineruæ beneficio inter astra collocata dicitur ob Persei uirtutem, qui eam ceto præpositam à periculo liberauit, nec ab ea minorem beneuolentiam pro beneficio accepit. quippe nec pater Cepheus, nec Cassiopea mater impetrare ab ea potuerunt, quin patria, & parẽtibus relictis Persea sequeretur. scripsit de hac Euripides fabulam, quæ ab eius nomine Andromeda inscribitur. cernitur prope Cassiopeam supra caput Persei breui interuallo dissidente collocata. manibus in diuersum extensis. cuius caput equi pegasi uentri coniungitur. eadem quippe stella & umbilicus pegasi, & Andromedæ caput nuncupatur. medium pectus, & sinistram manũ circulus æstiuus diuidit. exoritur cum piscibus & ariente, habet in capite stellam clare lucentem unam. in utroq; humero unam. in cubito dextro unam. in ipsa manu unam. in sinistro cubito unam. in manu alteram. in zona treis. in utroq; genu unam. in pedibus binas. Perseus dextra extenditur ad sociri Cophei sedem. sinistrum crus eius, & humerum læuum circulus æstiuus à reliquo corpore diuidit. ipse manu dextra arcticum circulũ tangit. dextro pede caput aurigæ premere quasi currens uidetur. occidit sagittario, & capricorno exorto ĩclinatus ad caput cum ariẽte, & tauro rectus oritur. habet ĩ utroq; humero stellam unam. in manu dextra clare lucẽtem unam. qua falcem tenere dicitur, quo telo Gorgonem interfecit. in sinistra alteram, quæ caput Gorgonis tenere existimatur. præterea in uentre stellam unam. in lumbis alteram. in dextro femore ad genu unam. in tibia unam. in genu alteram. in tibia duas. in sinistra manu, quod Gorgonis caput uocatur, stellas quatuor. Aratus Perseum hunc inter sydera constitutum κεκονιμένον appellauit, quod pleriq; puluerulentum interpretati sunt, quæ appellatio Orioni potius conueniret, qui uenator

fuit, semperq; in terra uenatus est, & nunc uenari inter sydera uidetur. Perseus autem, q uolatu potius assiduo usus est, non potest cum ratione puluerulentus uocari. cum igitur Aratus κεκονιμένον uocauit, Aetolorum lingua usus est, q cum uolunt aliquem currentem significare, ita eum nominare consueuerunt, quod à plerisq; parum intellectum est. Aratus. Tantus ubiq; micat, tantum occupat ab Ioue cœli Dextera sublatæ similis propè Cassiopeam, Sublimis fulget pedibus properare uidetur. Et uelle aligeris purum æthera tangere palmis.

HERCVLEAE LAVDIS NVMERATVR, GLORIA PLVS EST BIS DENAS PARITER PERDOMVISSE FERAS. Sensus est, facta Herculis numerari solent, utpote diuersis locis & temporibus patrata. Sed longe mirabilius est Carpophorum pariter, hoc est uno loco, & uno tempore uiginti feras perdomuisse.

PERDOMVISSE. Vicisse. superasse. Domare enim proprie est ui, atq; armis imperio suo subijcere. Vnde domare equos dicimus, imperio nostro obediẽtes facere. à domo fit frequentatiuum domito, & domitus. uictus. subditus imperio. cuius contrarium est indomitus. & domitor, qui domat, cuius fœmininum est domitrix. & domatio, actus ipse. & domabilis, qui domari potest. Cuius contrarium est indomabilis, & perdomo compositum. deducitur autem domo à græco δαμάζω eiusdem significationis. Vnde δάμασις domatio dicitur. & δαμαστὴς domitor. & adamas, gemma, de qua supra diximus, quod domari, hoc est secari non possit. & alia gemma androdamas à uiro domando. de qua similiter superius disseruimus. & Polydamas proprium nomen, à ualde domando. Persius. Non mihi Polydamas, nec troiades Labeonem Prætulerint. Sunt qui dominum quoq; à domando uocatum existiment, similiterq; Domitium proprium nomen. BIS DENAS. Viginti. Decem à græco deducitur δέκα. A decem uero undecim. duodecim. tresdecim. quatuordecim. quindecim. sexdecim. decem & septem, quod & septẽdecim à plerisq; dicitur. decem & octo. decem & nouem, pro quo Enni. & quidam alij nouẽdecim dixere. Item denus. à quo undenus, & reliqua usq; ad uicenus, de quibus supra diximus. Item decennis decem annorum. à quo decennium. decuplus notæ significationis. decendium spatium decem dierum. Decennale, quod est decem annorum, ut decennale bellum. decennale certamen. Decies. à quo undecies. duodecies, & reliqua usq; ad uigeties. Item decimus. à quo undecimus, & reliqua usq; ad uicesimus. & decima substantiuum, qđ significat portionem unam ex decem. Veteres enim unaquaq; re decimam offerre dijs solebant. Plau. Vt decimam solueret Herculi. ab hoc quidam decimo uerbum deducunt, quod est decimam partem detraho. à quo decimator. decimatrix. decimatio. Item exdecimo, quod significat eligo. & exdecimatum electum. Item à decem decẽnarius. & decumanus, quod pro magno accipitur. Vnde decumana oua, & decumani fluctus dicuntur. Nam & ouum decimum maius nascitur, & fluctus decimus ferri maximus dicitur. Item decumana porta castrorum, quæ in ijs maxima est. & decumanus limes appellatur, qui fit ab ortu solis ad occasum. nam alter ex transuerso occurrens, cardo appellatur, & decurio, quod non eum significat, qui decem equitibus præest (ut nonnulli sensere) licet ita à decem decurio dicatur, sicut à centum centurio. Quippe decuriæ (ut Pedianus inquit) nobiliorum sunt centuriæ inferiorum, de ijs superius disseruimus. unde decuriæ & centuriæ appellatæ. quidã, inter quos Fronto, decurionem uolunt eum esse, qui præsit turmæ, quæ constat ex duobus, & triginta eqtibus, neq; belli solũ, sed domi quoq; Decurio dicitur, nomen quoddam præpositiuæ dignitatis si-

gnificans, & hoc apud Romanos tantum. Nam in municipijs idem est decurio, quod Romæ senator, etenim qui in senatu, et in concilijs Reip. municipalis interesse poterant, decuriones appellabantur. Cic. Qua de causa & tamen conuẽtus ille Capuæ huic P. Sextio apud me maximas gratias egit, & hoc tempore fidem hominis, beneficiumq; testimonio declarant. periculum deprecantur suo decreto. Recita quæso paulum P. Sexti quid decreuerunt Capuæ decuriones. Quod autem differunt decurio Romanus. & decurio municipalis, ex epistola Plinij iunioris facile declaratur. Esse autem tibi centum millium nummûm censum satis indicat, quod apud nos decurio es. Igitur ut te non decurione solum, uerum etiam equite romano perfruamur, offero tibi ad implendas equitis romani facultates trecenta millia nummûm. Non dicitur itaq; decurio is, qui decem equitibus præest, quẽ græci decarchon uocant, cum decurio sit maior equite, eques centurione. Centurio decarcho, ut ex stipendiorum magnitudine multis in locis colligi potest. sed sequenda Põponij iurisconsulti opinio est, q decuriones inquit dictos ex eo, quod initio cum coloniæ deducerentur, decima pars eorum, qui deducebantur, publici consilij gratia conscribi solita erat. Veteres sæpenumero decures pro decurionibus usurparunt. A decurione decurionatus deducitur, sicut à centurione centurionatus pro ipso decurionis, centurionisue officio. Item decurio uerbum, quod est decurionis officium exerceo, à quo decuriatus. hinc decuriata comitia dicuntur, sicut à centurione cẽturio uerbum, à quo centuriatus. & centuriata comitia. Hinc succentuarius dicitur. Teren. Ego in subsidijs hic ero succentuarius, siquid deficias. Succenturiare proprie est explendæ centuriæ gratia numerum supplere, à quo succenturia deducitur. Cæcil. Nunc meæ militiæ astutia opus est succenturia. Item à decem denarius deducitur, quod modo adiectiuum est, & idem significat, quod decenarius. unde denariæ cærimoniæ dicebãtur, sicut tricenariæ, quibus sacra adituris decem cõtinuis rebus, uel triginta certis quibusdam rebus carendum erat. ab hoc undenarius. duodenarius, & alia huiusmodi deducuntur. Modo est substantiuum. & numi genus significat decem librarum, qui per huiusmodi figuram ostendi à ueteribus solebat ✱. aliquando tamen denarius minimus argenteus fuit uigintiquatuor siliquarum. Item à decem dexstans & deunx, de quibus superius diximus. Item quo nonnulli utuntur, decanus. Item decas decadis, quod significat aliquid decenarium numerum continens. Hinc T. Liuius libros suos decadas nuncupauit, quod decem uolumina singulæ continerent. Item decadas decẽnalia spatia nuncupamus. Item à decem Decius nomen proprium, quemadmodum à qnq; Quintus. à sex Sextus. Item à deca græco decachordium, instrumentum musicum decem chordarum, sicut Monochordium, unius chordæ, non quod unam chordam, sed quod omnes chordas unius uocis habeat, nisi pãniculi nexu distinguatur. Item decalogus sacrum uolumen, quod decem præcepta legis contineat. & decaphorus lectica, quæ à decem fertur hominibus, sicut hexaphorus, & heptaphorus, quæ à sex, & septem seruis ferri solet.

DE NAVMACHIA EPIGRAMMA. XXVII.

LVSIT NEREIDVM. Rursus naumachiã Cæsaris laudat, in qua omnia ita gesta sunt, ut uere nauale bellũ uideri potuerit. Thetimq; maris deam, aut didicisse huiusmodi ludos à Domitiano, aut eum docuisse.

CHORVS NEREIDVM. Conuentus puellarum nymphas

nymphas maris repræsentantium. quippe & nymphas ipsas natantes naumachia Cæsaris repræsentauit. Chorus proprie cōuentum, & ueluti coronam significat eorum, qui ad ludos cōueniunt. Vnde à corona chorum deductum quidā, inter quos est Festus Pompeius, existimant, quamuis Chorus aspiretur. Corona uero sine aspiratione scribatur, quod non esset mirum, cū ueteres etiā choronā cū aspiratione scripserint, quēadmodum chenturiones, & præchones (ut refert Quint.) Verū nos quidem Platoni potius assentimur, qui chorū græcū esse testatur, et à chara, hoc est gaudio deductū. quippe chorus proprie de cōuētu saltantiū atq; canentiū dicitur. Virg. Omnis quā chorus, & socij comitētur ouātes. hinc chorea pro ipsa saltatione usurpatur. & choraules dicitur, qui in choro tibia canit. à choro nostra quidē sententia corona etiam originem traxit, ꝙ coronas gestare in choris, ac saltationibus mos erat, propterea cū aspiratione à ueteribus scribebatur. Est autem corona, quam græci στέφανον uocant, à nostris olim strophia ἀπὸ τοῦ στρέφειν, qđ uertere est, dicebatur. postea per diminutionē strophiola appellata. Deinde à serendo serta. Principio .n. ex arborum ramis fieri coronas in ludis, & sacris certaminibus mos fuit. postea uaria florum mistura cōponi cœperūt. has primus Sicyon. ex ingenio Pansiæ pictoris, & Glicerae coronariæ admodū illi dilectæ adinuenit. Paulopost subiere, quæ uocantur Aegyptiæ, siue hybernæ, tū cū terra flores negat, è bratteis ligneis. siue corneis, siue eburneis factæ uarijs coloribus infectis. Accesserunt deinde & è lamina ænea tenui inaurata, aut inargētata, quæ ob gracilitatem corollæ sunt appellatæ. unde corollariū dictū, qđ significat id, qđ additur præter illud, qđ est debitum, qđ in ludis, cū placuissent actores, præter promissas coronas aliæ quoq; dari solebant. Sueto. de Augusto: Corollaria, & præmia in alienis quoq; muneribus ac ludis, & crebra, et grādia de suo offerebat. Plyn. Ergo spōsionibus factis, & Antonio quotidianā ferè cœnā appositā irridente Cleopatra corollariū id esse dixit, consumpturamq; se ea cœna taxationem confirmauit. Crassus diues primus argento. auroq; folia imitatus ludis suis coronas exhibuit. additi deinde sunt Lenisci. sic enim uocantur fasciolæ ex coronis dependentes; dictæ quasi lanisci, qđ antiquissimū fuit genus coronarum lanearū. hos adijci coronis honos erat propter hetruscas, quibus iūgi nisi aurei nō debebāt. ij diu puri fuere, postea cælare eos primus P. Clau. Pulcher instituit. Vti coronis nisi q in sacris certaminibus uicissent, principio nefas habebatur. translatæ deinde ad imperatores, ac milites, qui sese fortiter ī bello gessissent, fuere. Statuis quoque īponi cœptæ, et in funeribus mortuorū capitibus iūgi, ac in atrijs domorū, quæ per lineas ad imagines discurrerēt. suspēdi, ingensq; in ijs seruata seueritas fuit. L. Fuluius argentarius bello punico secundo cū corona rosacea interdiu è pgula sua in forū perexisse dictus est, ex authoritate senatus ī carcerem adductus, non ante finem belli emissus est. P. Mutianus, cum dēptā Mirsyæ coronā è floribus capiti suo imposuisset, duci eū in uincula triūuiri iussere. Florū populus romanus honorem Scipioni tantum adhibuit, ei qui propter similitudinem serui cuiusdā uilissimi negotiatoris Serapio cognominabatur ob id in tribunatu plebi admodū gratus, dignusq; africanorum familia, nec ei fuit in bonis, quātum impensæ funeris sufficeret. Asses ergo cōtulit populus, & funus elocauit, quaq; ferebatur, flores è prospectu omni sparsit. Scipionis cognomen primus adeptus est Cornelius, quod patrem luminibus carētem pro baculo regeret. Nā Scipio baculum significat. À Scipio Virgilius patronymicum Scipiadas deduxit, quasi scipionidas. Deorum quoq; capitibus addi coronas honos habebatur, & lariū publicorū priuatorūq;. Item sepulchrorū & maniū, eoq; deinde luxuria processit, ut in conuiuijs, symposijsq;, sic enim græci, com potationes uocant, coronis uterentur hilaritatis gratia, & unguenta folijs adderent. Translatæ quoq; ad mulierculas fuere, & laudatissimæ è nardi folio habebātur. Item è ueste serica & uersicolores unguentis madidæ. Cleopatra apparatu belli actiaci Antonio gratificationem eius timente, nec nisi prægustato cibos sumente cum eo lusit extremis coronæ folijs ueneno infectis. Nā cum ipsam in potu capiti imposuisset, præcedente mox hilaritate inuitauit Antonium, ut coronas biberēt, cōcerpta ergo in scyphū folia. incipiēti bibere Antonio, quis .n. huiusmodi insidias timeret, opposita manu, En ego inquit carissime Antoni sum illa, quā tu noua prægustātium diligentia caues, nec tñ mihi, si possem sine te uiuere, nocēdi occasio deesset. Mox eductū è custodia uinctū bibere iussit, qui sumpto potu, ilico expirauit. De coronis quidē apud græcos Mnesteus & Callimachus medici uolumina scripsere, qđ quædā prodessent, quædā nocerent. Idē fecit Theophrastus. è nostris quoq; quidā inscripserunt libros Anthologicū, hoc est de florū ratione, ἄνθος enim flos est. λόγος ratio. Militares coronæ multifariæ apud ueteres fuere, sed nobilissimæ hæ ferè commemorantur. Triūphalis. obsidionalis. ciuica. muralis. castrēsis. naualis. Item quæ oualis appellatur. Postremo quæ uocatur oleagina, qua uti solēt, qui triūphū procurāt, cū in prælio nō interuenerint. Triūphales coronæ sunt aureæ, quæ imꝑatoribus ob honorem triūphi mittebantur, id uulgo dicitur aurū coronariū. eæ antiquitus è lauro erant, & laureæ uocabantur, post fieri ex auro cœptæ. Obsidionalis est, quam ij, qui liberati erant obsidione, dabant ei duci, qui liberauerat, præsertimq; liberatis castris milites imperatori. Ea graminea erat. Nulla fuit hac corona nobilior. gemmatæ. & aureæ. uallares. murales. rostratæ. ciuicæ. triūphales post hanc magno interuallo fuere. Cæteras omneis singuli & duces ipsi, imperatoresq; militibus, aut aliquando collegis dedere. Decreuit etiam in triumphis senatus cura belli solutus, & populus otiosus, gramineam nunquā nisi in summa desperatione, contingitq; nulli, nisi ab uniuerso exercitu populoue seruato seruatori decreta. Cæteras imperatores dedere. hanc solam miles populusue imperatori. Dabatur hæc è uiridi gramine decerpto inde ubi obsessos aliquis liberasset. Nam summum apud antiquos signum uictoriæ erat, herbam porrigere uictos, quasi terra & altrice ipsa humo, ac etiā humatione cædere. unde herbam dare accipimus pro eo, quod est uictum se fateri. eadem donatus est L. Dentatus semel tantum, cum ciuicas XIIII meruisset, depugnassetq; CXX prælijs semper uictor, tanto rarius est seruatorem unum à seruatis donari. Quidam imperatores & sæpius donati sunt, ueluti P. Decius una scilicet tribunus militum ab exercitu, altera ab ijs, qui in præsidio obsesi fuerant, quanta esset honoris eius authoritas confessus religione. Siquidem donatus bouem album Marti immolauit, & centum fuluos, qui ei uirtutis causa dati fuerant simul ab obsessis. Hic Decius postea consul & imperio & collegæ se pro uictoria deuouit, data est & à senatu, populoq; romano, qua claritate nihil in rebus humanis sublimius existimatum est, Fabio illi, qui rem omnem romanam restituit non pugnando, hæc data cum magistrum equitum, & exercitum eius seruasset. tunc enim satius fuit nomine nouo coronari, siquidem appellatus est pater ab ijs, quos seruauerat. sed quo tempore Annibal ex Italia pulsus est, quæ corona sola ipsius imperij manibus imposita fuit, solaq; à tota Italia data. centurioni uero uni donata. Cn. Petreio Cimbrico bello, quod is primū pilum capessens sub catulo exclusam ab hoc legionem hortatus tribunum suum dubitantem per castra hostium erumpere, interfecit, legionemq; eduxit. scripsit & Syl=

la dictator ab exercitu se quoq; donatũ apud Nolã legatũ bello marsico, idq; in uilla sua Thusculana, quæ fuit postea Ciceronis, pinxit. Aemilianum quoq; Scipionem Var. scripsit donatũ obsidionali in Africa fuisse Mãlio cõs. cohortibus seruatis, totidemq; ad seruãdas eas eductis. postremo Octauiũ Augustum cum M. Cicerone filio consulẽ idibus septembribus inuenimus donatũ. Mirũ est nullas herbas certas in hoc honore fuisse, sed quæcũq; fuerant in periculi sede, quis ignobiles ignotasq; honorem hunc nobilissimũ fecisse. ex quo cõstat herbã omnem graminis nomine à ueteribus nũcupatã, & gramineã pro herbacea positã. Ciuica corona appellatur, quã ciuis ciui, à quo seruatus esset in prælio, uitæ, ac salutis perceptæ testẽ dare solebat. hãc fieri è fronde querna mos erat, quoniã cibus, uictusq; è quercu capi quondã solebat. fiebat etiã ex ilice, ꝙ hæc quoq; arbor glãdifera, & superiori similis est. Cæci. Aduehuntur cũ ilignea corona, & clamyde, dij nostrã fidẽ. Massurius Sabinus Ciuicã coronã ei tantũ dari solitã scripsit, ꝗ & ciuẽ seruasset, & eodẽ tempore hostem occidisset, neq; in ea pugna sese loco mouisset. aliter ciuicæ coronæ ius alicui negauit concessum. Tiberium tñ Cæsarem cõmemorat, cum consultus fuisset, an ciuica corona ei deberetur, ꝗ ciuem in prælio seruasset, & hostes ibidẽ duos interfecisset, sed locũ, in quo pugnabat, nõ retinuisset, eoq; loco hostes potiti essent, ita rescripsisse, eum quoq; ciuica dignũ uideri, qđ appareret tã iniquo loco ciuẽ ab eo seruatũ, ut etiã à fortiter pugnãtibus retineri nõ potuisset. hac ciuica corona L. Cœlius uir censorius in senatu Ciceronem cõsulem donari à Rep. censuit, ꝙ eius opera, ac uirtute atrocissima illa Catilinæ coniuratio detecta, uindicataq; fuisset. Muralis corona erat, qua donabatur ab impatore, ꝗ primus murũ subijsset, & in hostiũ oppidũ ꝑ uim cõscendisset. iccirco quasi muri pinnaculis decorata fuit. Castrensis corona dari ab imperatore solita erat ei, ꝗ primus hostiũ castra pugnãdo introisset. hæc insigne ualli habebat. Naualis dicebatur, qua donari solebat maritimo prælio, ꝗ primus ĩ hostiũ nauim ui armatus trãsilijsset, eaq; quasi nauiũ rostris insignita erat. Oualis corona myrtea erat, hac coronabãtur imperatores, ꝗ urbẽ ouãtes introibant. ouatio minor triũphus dicebatur. Nã quoties bella nõ rite ĩdicta, neq; cũ iusto hoste gesta essent, aut hostiũ nomen humile, & nõ idoneũ foret, utputa seruorũ, piratarumq; aut deditione facta in puluerẽ, incruẽtamq; uictoriam imperator reportasset, ouãdi nõ triũphãdi, causa erat, eiq; facilitati aptã esse Veneris frõdẽ crediderũt, qđ nõ Martius, sed quasi uenereus qdã triũphus foret. hãc myrteã coronã M. Crassus, cũ bello fugitiuorũ cõfecto ouãs rediret insolẽter aspernatus est. Senatusq; cõsultũ ꝑ gratiã cõcessit, ut lauro nõ myrto coronaretur. Ouatiõis nomẽ ab oue tractũ Seruius honoratus grãmaticus affirmat, ꝙ ouantes uno equo uterentur, & à plebeijs siue equitibus romanis ducerentur ad capitoliũ, & de ouibus sacrificarent, cũ triũphantes albis equis quatuor uterẽtur. & senatu præeũte in capitoliũ deducerentur, & tauros ad sacrificia adhiberent. Nos hoc uocabulũ ab ipsa potius clamantiũ uoce deriuatum existimamus, qđ ouãtes, hoc est. o. o. ut fieri solet, clamantes urbẽ ingrederentur. unde in omni hilaritate, ꝗ ita uociferantur, ouantes appellare cõsueuimus. Virg. Omnis quã chorus, & socij comitentur ouantes. interponitur autẽ. u. euphoniæ gratia quẽadmodũ in ouis qđ pecudem significat, & à ueteribus masculino genere proferebatur & in ouũ, cum analogiæ ratio exigat, ut ois & oium dicatur, siquidẽ à græco deducũtur, illud ab eo, qđ est ὄϊς. unde ouicula diminutiuũ, & ouillus pecudinus, & ouilia, de quibus supra diximus. & opilio, quasi ouilio, ouium pastor, & auilla quasi ouilla agnus recẽtis partus. agnus, ouis filius dicitur, sicut hœdus capræ, & à græco deducitur ἀγνὸς, qđ significat purũ. castũ, eo ꝙ sit hostia pura, & imolationi apta. ab eo fit agninus. unde agninã carnem dicimus. & ambegni. sic. n. à ueteribus bos, & ueruex appellabantur, cum ad eorũ utraq; latera, agni in sacrificiũ ducebantur. agnus ẽt arbuscula est ex salicum gñe, quæ lecto supposita castitatẽ facere, hoc ẽ uenerẽ cohibere dicitur, quẽadmodũ supius disseruimus, hoc ab eo qđ est ᾠὸν, unde oa taricha dicta, mugilũ oua sale cõdita. ταρίχον .n. græci salsum appellant. Massurius Sabinus ouantes nõ equo uehi, nec ab equitibus, siue plebeys, ut Seruius refert, duci solitos affirmat, sed pedibus igredi, sequẽti eos uniuerso senatu. M. Caligula, cũ in germania sibi belli materia deesset, paucos de custodia traijci, occuliq; trans rhenum iussit, ac sibi post prandiũ, quam tumultuosissime adesse hostem nuntiari. quo facto proripuit se cum amicis, & parte equitum prætorianorum in proximam syluam, truncatisq; arboribus & in modum trophæorum adornatis reuersus, eorum quidem, qui secuti non essent timiditatem & ignauiam corripuit. comites autem & participes uictoriæ nouo genere, ac nomine coronarũ donauit, quas distinctas solis, ac lunæ, syderumq; specie exploratorias appellauit. à corona fit corono uerbum, quod significat coronam capiti impono. cuius passiuum est coronor. à quo coronator coronatrix. coronatio. & coronamentum, quod modo pro coronarũ multitudine ponitur. Plyn. Atria quippe coronamentis referta. modo pro floribus, frondibusq;, & alijs ex quibus coronæ fiunt. Idem in hortis seri & coronamẽta iussit. Cato inenarrabili florum maxime subtilitate. & coronariũ, quod ad coronas attinet, unde aurum coronarium, & æs coronarium, de quibus superius diximus. Item coronarius, qui coronas conficit, & à græcis stephanoplocos appellatus. στέφανος enim corona est, πλέκω texo. Idẽ, factum id est ex ingenio Glyceræ coronariæ dilectæ illi. Idẽ, quales etiam nunc extant artificis illius tabellæ, atq; in primis appellata stephanoplocos, qui pinxit ipsam. corona etiam aliquando pro conuentu hominum circunstante accipitur. Item corona circulus est, qđ circa lunam, aut aliud nobile astrum cœlo inhæret. quemadmodum. n. cum in piscinam lapis missus est, uidemus in multos orbes aquam descendere, & fieri primum angustissimum orbem, deinde latiorem, ac deinde alios maiores donec uanescat impetus, & in planitiem motæ aquæ soluantur. itaq; simile quiddam fieri in aere cõsyderamus, cum spissior factus est, & sentire plagam potest, lux solis, aut lunæ, aut cuiuslibet syderis incurrens recedere illum in circulos cogit. nam humor, & aer, & omne, quod ex ictu formam accipit, in talem habitum impellitur, qualis est eius, quod impellitur. omne autem lumen rotundum est, ergo & aer percussus lumine hunc modũ exhibet. ob hoc tales splẽdores qdam areas uocant, qa ferè terendis frugibus destinata loca rotunda sunt. nec longe à terra fit talis effigies, quã uisus noster solita imbecillitate deceptus circa ipsum sydus positã putat. qppe in uicinia stellarũ, & solis nihil tale fieri potest, qa tenuis illic est æther. in balneis quoq; circa lumina tale aliqd aspici solet ob aëris densi obscuritatẽ. frequentessime autem austro flante, cum cœlum maxime graue, & spissum est. diluuntur autem huiusmodi coronæ paulatim, & desinunt, nonnunquam ab aliqua parte rumpuntur, & tunc uẽtum inde nautæ expectãt. unde cõtextus coronæ uisus est perire. Coronæ uero urbs est Achaiæ, Venetiarum hoc tempore imperio subdita. à quo coronæus sinus uocatus est.

NEREIDVM. Nympharum maris, quæ Nerei filiæ esse traduntur, ex Dori sorore pariter, atq; uxore. Nereus maris deus est oceani, & Tethyos filius, nec est nereidum falsa opinio, reperiuntur enim in mari pisces humana effigie, squamis dũtaxat hispido corpore, quarum gannitum etiã tristem in gallico oceano,

oceano, dum moriuntur, audiunt accolæ, & diuo Augusto legatus Galliæ scripsit complures in litore exanimes nereidas apparere. Tiberio principe in santonũ litore reciprocans oceanus multas belluas destituisse legitur miræ uarietatis, et magnitudinis, inter quas et multæ nereides uisæ fuere. nereidũ noĩa ferè hæc memorantur. γλαύκη, hoc est glauce à colore maris, ita appellata. γλαυκὸν enim græci cœruleũ dicunt, et nostri glaucum aliquãdo usurpãt. fuit etiã Glauce Saturni filia uno partu cum Plutoni edita, sed sola Saturno oblata, quæ infans perijt, & glaucus Minois filius, quẽ qdã putant in parte quodã Italiæ regnasse. Itẽ alius Glaucus Sisyphi filius, quẽ Aeolo genitum Home. refert Isthmon latrocinijs infestasse. alius Hippolochi filius. à quo Ionũ reges deducti sunt glaucus Potniades uocitatus est, à Potnia Arcadiæ urbe, ex qua eum constat ortum fuisse. Item Potniades quadrigæ dictæ sunt, quibus Glaucus uehebatur. θάλεια, hoc est thalia, quod uirens, seu læta sit, θάλλω enim uireo lætor. σπειὼ à rumpẽdis fluctibus, σπῶμαι rũpo. κυμοδόκη, cymodoce ab unda recipiẽda. κῦμα enim unda, siue fluctus dicitur. δέχομαι recipio. νησαίη, hoc est nesæe à natando. νέω enim nato significat, cuius futurum est νήσω. Spio à spelũcis maris, in quibus habitare nymphæ dicũtur, σπέος enim spelũca est. θοὴ, thoe à uelocitate currendi, θέειν enim currere est. ἁλίη. halia, qđ marina nympha sit, ἅλς mare est. κυμοθόη cymothoe à uelocitate undarũ. κῦμα fluctus. θοὴ uelox. ἀκταία Actæa à litore maris. ἀκτὴ litus. λιμνώρεια limnoria à cura lacus. λίμνη lacus. ὤρα cura. μελίτη, melite à dulcore, & suauitate, μέλι mel. ἴαιρα ab ĩmpetu. ἵεμαι, impetũ facio. ἀμφιθόη amphitoe, quasi circũquaq; currens. ἀμφὶ circũ. θέω curro. ἀγαυὴ agaue à magnitudine splendoris. ἄγαν nimis. αὐῶ splendeo. δωτὼ doto à dando. δῶ do. πρωτὼ, proto à producendo. προϊέναι producere est. φέρουσα, pherusa à ferẽdo. φέρω fero. δυναμένη, dynamene, qđ pollens, potensq; sit. δύναμαι possum. δεξαμένη, dexamene à recipiendo. δέχομαι recipio. ἀμφινόμη, amphinõe à circũ pascendo, qđ fieri in aqua uidemus, ἀμφὶ circũ, νόμος pascuũ. καλλιάνειρα, callianera à uiris honestandis, καλὸν honestũ. ἀνὴρ uir. δωρὶς à donando, δωροῦμαι dono. πανόπη, panope à pspicuitate. πᾶν omne. ὄπω. cerno. γαλάτεια galatea à lactis colore. γάλα lac. νημερτὴς, nemertes, quasi incurruptibilis. νὴ nõ. ἁμαρτάνω pecco. ἀψευδὴς apseudes, hoc est minime fallens. α. priuatiua particula est. ψευδὴς falsum. καλλιάνασσα callianassa à bene regendo. καλὸν bonũ honestũ. ἀνάσσω rego. κλυμένη clymene à celebritate, κλύω celebro. ἰάνειρα ianera à dulcorãdis uiris. ἰαίνω dulcifico ἀνὴρ uir. ἰάνασσα, à suauiter regendo, hoc est ἀπὸ τοῦ ἰαίνω dulcoro, καὶ ἀνάσσω rego. μαῖρα mæra à fluctu, siue fluore, μαίρομαι fluo. ὠρείθεια, orithea, quasi hortans ad cursum. ὤρω hortor. θέω curro. ἀμμάθυα ammathyea quasi parenã currens, ἄμμα arena. θέω curro. electra quoq; hoc est ἠλέκτρα inter Nereides numeratur, sed oceani quidã, & Tethyos filiã putant fuisse. nomẽ autem sumpsit à suaui nitore electri, qđ succinũ dicitur, et uxor Atlantis fuit, ex quo filiũ peperit Hyan, et qnq; filias quarũ una similiter electra uocitata ẽ. hæc ex Ioue Dardanũ peperit. Vir. Dardanus iliacæ primus pater urbis, & author, Electra, ut graij phibent Atlãtide cretus. Idẽ, electrã maximus Atlas Edidit, ætherios humero q sustinet orbes. fuit & altera electra orestis soror, quæ illum è manibus clytemnestræ, et ægisthi liberauit. electryon uero Amphytrionis frater fuit electræ nymphæ sororẽ. ἐρατὼ, hoc est eratẽ alterã nymphã fuisse existimant, ab amore, qui græce ἔρως dicitur, ita uocitatam. fluminũ uero, ac fontium nymphæ, quæ ἀπὸ τοῦ νάω hoc est fluo, à græcis

ναΐδες à nostris Naiades appellantur. his ferè noĩbus notari solent. δρυμώ. drymo, qđ p syluas fluat. δρυμὸς enim sylua est. ξάνθα, xãtha à colore. ξανθὸν græci subrubeũ dicũt. harũ duarũ nympharũ meminit Vir. Drymoq; xãthaq;. xãthus uero fluuius ẽ apud Troiã, et nomẽ propriũ uiri Troiani. Itẽ nomẽ equi Hectoris, ut Home. testatur. xanthij populi sunt Asiæ, qui cũ eorum urbs ab Harpago cyri præfecto obsideretur, uxores ac seruos suos, atq; oẽm supellectilem in arce posuerũt. deinde adhibito igni cremauere. ipsi uero cõtra Harpagum pariter irruẽtes in bello uniuersi cecidere, ut scribit Herodotus. Xantippe mulieris propriũ est. sic enim Socratis uxorem uocitatam constat. λίγεια legea à cantus suauitate. λιγὺς enim et λιγυρὸς suauis est. φυλλοδόκη phyllodoce à folijs capiendis. φύλλον foliũ, δέχομαι capio. κυδίππη cydippe ab excellentia equorum eius regionis. κῦδος gloria est, ἵππος equus. ἔφυρα ephyra noĩe oppidi, qđ postea corinthus est dictum, quemadmodum & θήβη, hoc est Thebe, alia nympha à thebarũ noĩe nuncupata est. δηϊόπεια deiopeia, à uocis, hoc est cantus contentione. δηϊς pugna. ὂψ uox. ἀρέθουσα arethusa ἀπὸ τοῦ ἀρέσκω, quod est placeo. fuit una ex nymphis Dianæ comitibus. Vir. Et tandẽ positis uelox Arethusa sagittis infinita præterea sunt nympharũ fontiũ nomina, cum singula flumina fontesq; suas habeant nymphas, de qbus particulariter, quoties se occasio offeret, dicemus. nemorum siue syluarum nymphæ Dryades dicuntur ab arboribus, quippe apud ueteres græcos δροῦς omnis arbor dicebatur, quãuis postea pro quercu duntaxat usurpata sit, eædem et napeæ uocantur. Virg. faciles uenerare napeas. Item quæ cum syluis nascuntur, moriunturq; Hamadryades. montiũ uero nymphæ ἀπὸ τοῦ ὄρους, quod montem significat, oreades, & à græcis ὀρεστιάδες uocantur. earũ quoq; innumera penè nomina sunt, sed confusa, hæc cum aliarum musarum nominibus reperiuntur. πειθὼ hoc est pitho. ἀπὸ τοῦ πειθῶ, hoc est à suadẽdo dicitur. Vnde et pitho apud græcos persuasio uocatur. Cic. pitho quam uocant græci, cuius effictor est orator. hanc suadam appellauit Enni. Eius autem cetegũ medullã fuisse uult, ut quam deã in periclis labris scripserit Eupolis sitam esse. huius hic medullam nostrum oratorem fuisse dixerit. Quin. Isocrates rhetoricẽ persuadẽdi opificem dixit. i. pithus demiurgon. neq; n. mihi permiserim eadẽ uti declinatione, qua Enni. M. cetegum suadæ medullam uocat. à pitho pitheas deriuatur, & pithermus propria noĩa, & pithodorus. qui marmorarius sculptor eximius fuit, qui Romæ palathinas Cæsarum domos unà cum cratero probatissimis signis repleuit. & Pithagoras. hic fuit philosophus samius insignis pulchritudinis, & psallendi musicæq; peritissimus, Demarati negotiatoris filius, uel, ut alij uolunt, Mnesarchi gemmarum sculptoris. quidam etiam patrem eius Marmachum uocatum uolunt. hic quamuis à Polychrate Samio tyranno apprime diligeretur, illo tamen tyrannidem exercere incipiente clàm ex ea insula fugit, & in Aegyptum discendi desyderio perexit, omnemq; Aegyptiorum linguam edidicit, deinde in Persiam, & Babyloniam transijt, ubi syderum motus cursusq; stellarum, & omnem cœli rationem ab astrologis edoctus, regressus est inde in Cretam, & Spartam, atque ab eorum sapientibus egregios Minois mores, omnesq; Lycurgi leges perdidicit, inde ad olympiacum certamen accedens interrogatus à Leonte sicyoniorum tyranno quo nomine uocaretur, cum solum deum sapientem esse prædicaret, philosophum se esse respondit, hoc est sapientiæ amatorem. & enim usque ad id tempus, omnes, qui circa rerum occultarum speculationem uersantur, sapientes uocati fuerant, hinc philosophi nomen habuit. post hæc cum in pa-

triam rediens à Polycrate tyranno occupatã inuenisset, clàm inde discedens Crotonem Italiæ urbem petijt, ibiq; leges Italis dedit, et unà cum discipulis suis, qui fermè trecenti erãt, rẽp. administrauit, quæ merito Aristocratia, hoc est optimatum principatus poterat nominari. ἀδμήτη admete, quod ob lasciuiam indomita sit. α priuatina particula est, δαμάζω domo significat. δωρὶς doris à dando. δωροῦμαι dono est. οὐρανία urania, hoc est cœlestis ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, quod cœlum significat. ἱππὼ hippo à uelocitate equorum. ἵππος enim equus est. κλυμένη clymene à famæ celebritate. κλέος gloria. hæc Phaëthontis mater fuisse memoratur. ῥόδια Rhodia à fluendo, quod græci ῥοῦν fluxum dicunt. καλλιρόη calliroe à pulchre fluẽdo. κάλλος pulchritudo. ῥόος fluxus. ζευξὼ Zeuxo à iungendo, quod aqua res siccæ coniungantur. ζεύγνυμι coniungo. κλυτίη clytia à gloria, quæ ut supra dictum est, κλέος uocatur. νεαίρα, neæra quod semper recens sit. νεαρὸς recẽs, hæc duas filias peperit, Phaëtusam, et Iãpetiam, quæ transeunte per Siciliam Vlysse, solis armenta custodiebant. εἰδυῖα edyra. ἀπὸ τοῦ οἶδα, qđ est scio. πασιθόη Pasithoe à uelocitate. πᾶς omnis, θέω curro quasi uniuersa discurrens. πληξαύρη plexaura, quod plene fruatur; πλήθω impleo. αὐρῶ fruor. γαλαξαύρη galaxæra à candore lactis. γάλα à græcis lac uocatur. διώνη Dione ab humiditate. διαίνειν humectare est. hæc ex Ioue Venerem peperisse memoratur, quapropter poetæ aliquando Dionem pro Venere usurpant. à Dione fit Dionæus. Virg. Ecce dionæi processit Cæsaris astrum. Idem, Sacra dionææ matri. idest Veneri μηλόβοσις melobosis ab ouibus pascendis. μῆλον ouis. βόσις pascuũ. πολυδώρα à Polydora. à donando multa. κερκηΐς cerceis à texendo. κέρκη radium significat. πλουτὼ Pluto à diuitijs. περσηΐς Perseis, à Perseo, de quo superius diximus, à quo Persia, orientalis regio, unde Persæ appellati. et persicus quod modo ex Persia significat. hinc persicus sinus dictus, nam rubrum mare, quod græci Erythræũ, siue Erythram thalassam nominant, uel ab Erythra rege, uel à solis repercussu talẽ reddi colorem arbitrantes, uel ab arena, terraq; uel quod talis aquæ ipsius natura sit. in duos diuiditur sinus. is q ab oriente est persicus appellatur. ex aduerso arabicus. oceanum q influit, Azanium uocant. modo persicus accipitur pro diuite, & opulento à Persarũ s. diuitijs, luxuq;. Hora. Persicos odi puer apparatus. Iuue. meliora, ac plura reponit Persicus. persicum uero portũ mare euboicum, quod in eo quõdam steterit classis Persarum. Plau. persicum pro peracuto posuit. Item à Persia persica poma uocitata, quod ex Persia primo adducta fuerint, innocua penitus, & expetita ægrotis, ac stomacho utilia, palma eorum est duracis, nec est alind fugacius pomũ, longissima nanq; mora decerpto biduum est. ἀκέστη Acaste à sanando. ἄκος remedium. πετραίη petræa à petris, hoc est speluncis lapideis μενεσθὼ Menestho à robore, qđ græce. μένος dicitur. εὐρώπη Europa à lõge, lateq; uidendo, εὐρὺ latum, ὄψ oculus. μῆτις metis à consulẽdo. μῆτις consiliũ. εὐρυνόμη eurynome à late pascendo, εὐρὺ latũ, νόμος pascuũ. τελεστὼ telesto à perficiendo. τέλος finis. τελέω pficio. κρηνηΐς cresceis, à fonte, κρήνη fons, ἀσία Asia ab humoris putredine. ἄσις putredo. καλυψὼ calypso à tegmine arborũ, καλύπτω tego. εὐδώρη eudora à bene munerãdo. εὖ bene δῶρον donũ. τύχη tyche, à fortuna, quæ τύχη dicitur. ἀμφιρὼ amphiro, ab undecũq; fluẽdo, ἀμφὶ circũ ῥέω fluo. ὠκυρόη ocyroe à uelociter fluẽdo. ὠκὺ uelox. στύξ, styx à tristitia, & solicitudine, στυγνὸς tristis. mnesto etiã nymphæ nomen fuit à memorando dicta. unde & Mnestus propriũ nomen uiri, & Mnestheus Diomedis auriga quãuis fuit & alius Mnestheus

athenarũ dux Thesei, et Phædræ filius. Mnestheus uero nomẽ propriũ fuit uiri Troiani. Item prymno Nympha fuit oceani filia. prymnesius uero palus, ad quẽ funis nauticus religatur, quem alij tonsillã nominant, græci πρύμναν puppim dicunt. Nymphæ autem ab aqs dictæ sunt. quippe ueteres græci Nympham dicebant, quam nos unius literæ mutatione Lympham, hoc est aquã uocamus, unde lymphatius uinũ dicitur, quod plus satis habet aquæ, sicut meracius, qđ minimũ aquæ habet. Item lymphati, & lymphatici uocantur laruati, atq; insaniẽtes, qđ apud ueteres uulgo proditũ erat qcũq; speciẽ quãdã uidissent, hoc est nymphæ effigiẽ, furendi finem non facere, quos græci νυμφολήπτους, hoc est Nympholeptos appellant. Plyn. de helleboro, medetur ita morbis comitialibus, uertigini, melãcholicis, insaniẽtibus, lymphaticis, elephãtiæ albæ. nymphas etiam aliquando pro musis accipimus, qđ aqua currẽdo musicos sonos efficiat, hinc sæpenumero à poetis inuocantur. Virgi. Nymphæ noster amor libetrides. Item nympha aliquando pro sponsa accipitur, & nymphus, seu nymphius pro sponsus. à quo paranymphus dictus, q præest nuptijs celebrãdis, adhiberurq; pro parte uiri, quẽ superius diximus, latinæ auspicem uocari nymphates uero Scythiæ fluuius est. Itẽ mõs Armeniæ. DOCILIS Ingeniosus, & qui facile pcipit, quæ docẽtur. PINXIT. Descripsit, figurauit, ita ut uera classis uideretur. pingere est formã alicuius rei ductis lineis repræsentare. hinc pictor. dictus, quod in cognomen clarissimæ fabiæ gentis trãsijt, princepsq; eius cognominis Fabius ipse fuit, qui manu sua ædem salutis pinxit anno urbis cõditæ CCCCL. quæ pictura durauit usq; ad Claudij principis tẽpora, quibus ædes ipsa exusta fuit. hinc etiã pictura ipsa pingendi ars, in qua ẽt clarissimi uiri exercere se olim cõstituerũt. celebrata in foro boario fuit ædes Herculis Pacuuij poetæ pictura, qui ex sorore Ennij poetæ genitus fuit, de quo extat elegans illud epigramma. Adolescens tamesi properas, hoc te saxũ rogat, Vt se aspicias, dein qđ scriptum est legas. Hic sunt poetæ Pacuuij Marci sita ossa, Hoc uolebã nescius ne esses. uale. Turpi. eques Romanus Domitiani tẽporibus multa insignia opa Veronæ læua manu pinxit, qđ de nullo ante memoratur. aterius etiã labeo uir prætorius, etiã procõsulatu prouinciæ Narbonẽsis functus paruis tabellis gloriatus est, ẽt in lõga senectute depictis. Q. Pedius Npos. Q. Pedij cõsularis, triũphalisq; à Cæsare dictatore cohæredis Augusto dati, cũ natura mutus eẽt, à Messala oratore, è cuius familia pueri auia erat discẽdæ picturæ traditus est, idq; consiliũ D. Augustus cõprobauit. puer magni profectus in ea arte obijt. in græcia pueri ingenui ante oĩa antigraphicẽ, hoc est picturã in ludo docebãtur, recipiebaturq; ars ea ĩ primũ gradũ liberaliũ. sem pq; honos ei fuit, ut igenui tantũ eã exercerẽt, mox ut honesti ppetuo interdicto, ne serui eã docerẽtur. nunc uilissimæ quæq; psonæ hãc artẽ exercẽt. habuit scena ludis Claudij Pulchri magnam admirationẽ pucturæ tegulis ita in ea depictis, ut ad eas corui imagine decepti aduolarẽt. Zeusis clarissimus pictor, cũ in certamen picturæ cũ Parrhasio descẽdisset, uuas tãto successu pictas in scenã detulit, ut aues ad eã aduolarint. Parrhasius uero pictũ attulit linteũ, ita ueritate representata, ut Zeusis alitũ iudicio tumẽs flagitauerit, tandẽ remoto linteo picturã ostẽdi, et intellecto errore palmã ingenuo pudore cõcesserit, qm ipse aues fefellisset, Parrhasius aũt se artificẽ. fertur etiã postea Zeusis pinxisse puerũ uuas ferẽtẽ, ad quas cum aduolassent aues, iratus est mira ingenuitate operi suo, et dixit, uuas melius pinxi, quàm puerũ. nã si hũc consumassem, aues timere debuerãt. Lepidus in triũuiratu suo quodã loco deductus à magistratibus in nemorosum hospitiũ postero die cõquestus est somnũ sibi uolucrũ concentu adẽptũ fuisse. quapropter illi dracõnẽ in lõgissi

ma membrana depictum circundedere loco eoq; terrore aues silentiũ tenuerunt. Alex. mac. cui iure magnus, cognomentum fuit, honorẽ Apelli pictori maximũ exhibuit. nã cum dilectã sibi præcipue unã ex Pallacis suis nudã pingi ab eo ob admirationem formæ iussisset, cũq; dũ paret, amore captũ intellexisset, dono illi eã dedit, magnus animo, maior imperio sui, nec minor hoc facto, quàm cæteris uictorijs eius, quãdoquidem se ipsum uincit, nec torum tantum suũ, sed etiã affectum donauit artifici, nec amicæ quidẽ respectu motus, ut quæ pauloante regis fuerat, mox esset futura pictoris. Item à pictura picturo uerbũ deducitur, qđ est uaria pictura exorno, unde picturatæ uestes dicuntur. Item à pingo impingo cõpositum, qđ est attribuo, et quasi inuro. Nã ueteres inurere pro pingere, & inustum pro pictũ frequẽtissimi usurpabãt, ob encaustã picturam, de qua inferius dicemus. Itẽ depingo idẽ qđ pingo, et cõpingo simul pingo. FACILES. Quãcunq; impressionem facile suscipientes. VARIO. Multiformi, diuerso. uarus proprie dicitur, qui pedes obtortos habet. Lucili. Compernem, ac narã fuisse Amphitryonis accepi Alcmenã, atq; alias. unde uarum frequenter pro obtorto accipimus. Persi. Et nõ fallit pede regula uaro. hinc uatiæ, et uatinij cognomina sumpserunt, qđ pedibus essent uitiosis. hinc etiã uatrax, & uatricosus, q crura uitiosa habet. Item uarices uenæ in cruribus, & ferè grandiores dicuntur, quæ frequẽter tumidæ sunt, atq; obtortæ. à qbus uaricosus appellatur, q tumidiores habet huiusmodi uenas, & uaricari transgredi est, quasi uarices transcendere, & curando præterire, quoniã hmõi curatio piculosa est, tractum à medicis, qui cũ uarices curare non audent, eas trãsgrediũtur, atq; prætereunt. accidit hoc uitiũ uiro tantum, mulierĩ raro, cũ sanguis melãcholicus copiose partem aliquã uenæ tumefacit, fitq; tanq̃ sanguinis abscessus. Hippocrates κιρσοὺς, Aristo. ἰξύας uocant. Tradunt C. Mariũ, q septies consul fuit, stantem sibi uarices extrahi passum. sunt etiã aliquãdo uarices in uẽtribus. hæ cum uel parum curuæ, atq; in orbẽ implicatæ sunt, uel si curuæ tamen simpliciores, melius aduruntur. Cũ uero curuæ, atq; obtortæ maiorẽ in modũ sunt, pluresq; inter se inuoluuntur, utilius eximere est. adurendi ratio hæc est. cutis superinciditur, tum patefacta uena tenui, & retuso ferramento candente, modice premitur, uitaturq; ne plagæ ipsius oræ adurantur, quas reducere hamulis facile est. Id interpositis ferè quaternis digitis p totã uaricẽ fit, et tũ superimponitur medicamentũ, quo adusta sanantur. extrahendi uero ratio est talis, incisa uena hamulo oræ excipiuntur, scalpelloq; undiq; à corpore uena deducitur, caueturq; inter hæc, ne ipsa lædatur, eiq; retusus hamulus subijcitur, interpositoq; eodẽ ferè spatio, qđ supra diximus, in eadẽ uena idem fit, ut quæ quò tendat facile hamulo extenso cognoscatur. ubi idẽ iam quacunq; uarices sunt, factum fuerit, attrahitur hamus, & euellitur, ibiq; rursus abscinditur, ac sic undiq; uaricibus crura liberantur, tum plagarũ oræ cõmittuntur, & superponũtur emplastra. à uarus ẽt uarius deducitur, qđ est diuersus, multiformis, qđ uari inæquales, ac diuersi sũt. ab hoc fit uario uerbũ, et aduerbiũ uarie, et uarietas diuersitas et uariãtia pro uarietate. Lucr. Talibus in causis nec dũ uariãtia rerum. Idem Principijs, unde hæc oritur uariãtia rerũ. et uariabile mutabile, & uariatio diuersitas. Item præuaricor uerbũ. Labeo à uaria cõcertatiõe, quasi præuarior dictũ existimat, quoniã q præuaricatur inqt, modo huius, modo illius partis est. siqdẽ præuaricatorem Vlpia. definit eũ, q aduersarij causam adiuuat prodita causa sua, & ex parte actoris in partẽ cedit rei. & Marcus iuriscõ. præuaricatorẽ esse inqt, q colludit cũ reo, & trãslatiue munere accusandi defungitur, eo qđ proprias quidẽ probationes dissimulet, falsas uero excusationes ad

mittat, etenim accusatorũ temeritas tribus modis detegitur. aut enim calũniantur, aut præuaricantur, aut terguersantur. calũniari est falsa crimina intendere. præuaricari uero crimina abscondere, terguersari in uniuersum ab accusatiõe desistere. nos præuaricatorẽ à uaricando potius, hoc est trãsgrediendo dictũ existimamus quasi uaricatorẽ. Est. n. præuaricator qcunq; ab officij sui præscripto deflectit, atq; aberrat siue pfidia, atq; malitia, siue imprudentia, ac negligentia id faciat. à quo præuaricatio ipsa officij trãsgressio dicitur. Plyn. Iunior, alioqn præuaricatio est trãsire dicẽda. præuaricatio etiam cursim, & breuiter attingere, quæ sunt ĩculcãda, infigẽda, repetenda. sed iuriscõ. præuaricatoris uocabulũ proprie ad eũ trãstulerunt, qui colludit cũ aduersario, & præuaricationem hmõi collusionẽ esse dixerunt. Cicero. Vt si in reo pecunia absoluto, rursusq; reuocato preuaricationẽ accusator esse definiat, oẽm iudicij corruptelam ab eo: defensor autẽ non oẽm, sed tantũmodo accusatoris corruptelã, ab eo uaricare etiã aliquãdo pro extendere usurpamus. Quintil. Varicare supra modũ, & instãdo deforme est, & accedente motu proprie obscœnum. à quo fit diuaricari, qđ similiter capitur pro extendi. Cic. Sopatrum hoiem summũ, domi nobilem summo magistratu præditum diuaricari, ac deligari iubet. & obuaricare, qđ est occurrere, obstare, unde, obuaricator dictus, qui alicui occurrit, quo minus rectum iter faciat. uarus autem à græco deducitur βαρὺς, qđ grauẽ significat. uari. n. in eundo graues sunt. Varus etiã fluuius est, q Narbonensem prouinciã ab Italia disterminat, à tortuosis fluctibus ita appellatus. Item Varus tuberculi genus lenticula maior, de quo alibi diximus. ORDINE. Dispositione, situ. ordo. n. proprie dicitur apta, & conueniens dispositio rerũ diuersarũ. Vnde ordinariũ dicimus omne id, in quo ordo seruatur, sicut ecõtrario extraordinariũ, qđ præter ordinem fit. hinc ordino uerbũ, qđ est apte et cõuenieter dispono, cuius passiuũ est ordinor. à quo ordinator, ordinatrix. ordinatio, et ordinate aduerbiũ, qđ significat apte, distincte, cõuenienter. Veteres ordinariũ hominẽ dixerunt improbũ, ac litigatorem, quod assidue in litibus moratur, ob eãq; causam in ordine stet prætorẽ adeuntium, siue à contrario, quod minime ordine uiuat. exordine uero aduerbialiter sumitur, & significat sine intermissione. Vir. Septem illũ totos phibent ex ordine menses, Fleuisse. FVSCINA. Tridens Neptunni. hoc est telum trisulcum piscatoriũ, de quo supra diximus. MINAX Supba. minari proprie est minas incutere, interdum tamen ponitur pro eo, quod est eminere, extare, efferri, unde à manendo, hoc eminendo deductum minor nonnulli existimant, & hanc esse propriã huius uerbi significationẽ. Virgi. geminiq; minantur In cœlum scopuli. hinc minæ murorum eminentiæ dicuntur, quas pinnas uocamus. Itẽ Minæ, quæ uulgo minaciæ dicũtur. Plau. Quid nũc opus est minis, atq; minacijs? à minor fit minitor frequẽtatiuũ, à quo minitabundus. item minax, qđ modo eum, q minatur significat, modo elatum, supbum. ab hoc fit minaciter aduerbiũ, hoc est cũ minis, qđ ueteres ẽt minitabiliter dixerũt. Pacu. Minitabiliter increpare dictis senis incipit. itẽ minacitas pro cõminatione. præterea horũ cõparatiua, ac suplatiua minacior. minacissimus. minacius. minacissime. et cõminor cõpositum. à quo cõminatio. et Minerua, quasi uim minetur, ut apud Cic. interprætatus est Balbus. Hæc belli dea, & oium bonarũ artiũ inuentrix fuisse phibetur. Iouis filia sine matre. aiunt enim Iouem, cum uideret Iunonem sterilem esse, percusso capite emisisse Palladem armatam. Luca. Hanc & Pallas amat, patrio quæ uertice nata est. Oui. Anqa de capitis fertur sinè matre paterni Vertice cum clypeo prosiluisse suo. Pallas ἀπὸ τοῦ πάλλειν, hoc est à uibrando uocitata est. Alij tradunt ex Tritonide palude susceptam

à Ioue fuisse, propter quod tritonia dicitur. Apud Milesios Assisia uocabatur, uirginitatem seruasse credita. Virgil. Pars stupet innuptæ donum exitiale Mineruæ. et arcium conditrix. idem. Pallas quas condidit arces Ipsa colat. À pallade palladius dicitur. unde forum Romæ palladium uocabatur ob propinquitatem templi Palladis. Marti. Limina post pacis, palladiumq; forum. Item palladiũq; in urbe troiana fuit antiquissimũ Palladis signum è ligno compactum, mouens oculos, atq; hastam, quam manu gerebat. Hoc Diomedes, et Vlysses rapuerunt cæsis arcis custodibus. Sed postea finito bello, Diomedes oraculo iussus est troianis reddere, qđ cum implere cuperet, uenienti in Italiam Aeneæ offerre conatus est. uerũ cum sacrificantem uelato capite comperisset, ne sacrificij ordinem perturbaret, alteri ex Troianis hoc obtulit. Accepit itaq; nautas quidam. unde Mineruæ sacra non gens Iulia habuit, sed nautarũ. Alij palladiũ ferunt absconditum fuisse intra parietem, & tempore belli mithridatici compertũ, qđ ab una tantũ sacerdote custodiebatur. Luca. Troianam soli cui fas uidisse Mineruam. Sunt qui dicãt unum, simulachrum cœlo lapsum apud Athenas fuisse. Alij duo. hoc, de quo diximus. et illud Atheniẽse. NEXV CVRVO. Periphrasis est, hoc est descriptio anchoræ. Nectere, ligare est. à quo nexus. & nexio. item composita adnecto. circunnecto. internecto. innecto. subnecto. Connecto. à quibus adnexio. circunnexio. innexio. subnexio. connexio. item obnecto. obligo. à quo obnexio, obligatio. & obnexus, obligatus. CVRVO. Torto. inflexo. Curuũ enim inflexum, ac contortum uocamus, à quo curuitas flexus. & curuo uerbum flecto. à quo curuor passiuum. & compositum incuruo. Vnde incuruor, & incuruum, & incuruatio, atq; incuruitas deducuntur. et incurue aduerbium, hoc est contorte, quod & incuruiter dicitur, quemadmodum curue, & curuiter. item aliud compositum recuruo. à quo recuruor passiuum. recuruũ. recuruitas. recurue. CREDIDIMVS REMVM. Sensus est tã apte omnia repræsentata sunt, ut ueros remos, ueramq; classem esse, et in mari uere gestas res fuisse existimauerimus. RATEM. Nauim. Ratis (ut supra diximus) connexæ inuicem trabes sunt, quæ p aquam trahuntur. poetæ tamen pro nauibus usurpant. Virgi. Disiecitq; rateis. LACONVM. Geminorum, quod sydus nautis propitium est, ut supra diximus, Lacones gemini dicuntur, quia in Laconia orti sunt. et spartæ, ut supra diximus, sepulti. Laconia Achaiæ regio est. unde laconicus ager, & laconicus sinus appellatus, à Tænaro incipiens Achaiæ promontorio. Oppida insignia habet Tænarum. Amyclas. Pherẽ. Leutram. Therãnem. et Spartam, quæ alio nomine Lacedæmon uocatur à Lacedæmõe Iouis, et Taygetæ filio, q eã ædificauit. à Sparta spartanus deducitur. à Lacedæmõe lacedæmonius. à Laconia lacon, et lacænus. lacæna. lacænum. GRATVM NAVTIS. quia eo oriẽte occidit Helenæ sydus tempestuosum, & minax. Hora. Sic fratres Helenæ lucida sydera, Ventorumq; regat pater. hinc est, quod Castoris, & pollucis noĩa à nauigantibus inuocantur. FVLGERE. lucere. Allusit ad splendorem syderis, quod lucidum Hora. appellat. Sunt qui fulgeo à φλὸξ deductum existiment, quod apud græcos flãmam significat. À fulgeo uero fit fulgidus clarus, & fulgor splendor. & fulguritas eiusdem significationis. Lucil. Luporum aciem claram, & fulguritatem arborum. & fulgur, quod & fulgetrum, & fulguratio dicitur, lux illa, & quasi uibratio luminis, quæ ante cernitur, quàm tonitruum audiatur, cum simul fieri certum sit. Nec mirum est, quoniam lux sonitu longe est uelocior. Dicitur etiam coruscatio à corusco, qđ proprie splendeo significat. Virg. pennisq; coruscant, hoc est splendent. modo crispo. unde coruscum pro crispãti ponimus. Idem. Tum syluis scena coruscis. item à fulgeo fulmen, quod ignis est excitatus è nubibus. Duæ enim partes mundi (ut Aristoteles tradit) in uno iacent terra, et aqua. utraq; ex se reddit aliquid. Terrenus uapor siccus est, et fumo similis. hic uentos. fulmina. tonitrua facit. Aquarũ halitus humidus est, hic nubes. pluuias. niues creat. Sed siccus ille terrarũ uapor, cũ coaceruatus est coitu nubium uehementer à latere eliditur. & latius nubes proximas ferit. hæc plagas cum sono incutitur, qualis in nostris ignibus redditur, cum flãma uitio lignorũ uirentiũ crepat, et illic spiritus habens aliqđ humidi secum con globatus rumpitur in flãma. eodem modo spiritus ille, q ex collisis nubibus exprimitur, alijs impactis, neq; rumpi, neq; exilire silentio potest. Dissimilis autem crepitus fit ob dissimilitudinẽ nubiũ, quare aliæ maiorem sonũ habent, aliæ minorem. Cæterũ illa uis expressi spiritus ignis est, q cum leui ĩpetu accensus & late explicitus est. fulguratio, siue fulgur, siue fulgetrũ, aut coruscatio dicitur. cum uero coactus est huiusmodi ignis, & impetu iactus fulmen appellatur. siquidẽ nubium inter se comprehensarũ angustiæ medium spiritum eijciunt, & hoc ipso inflãmant, ac tormenti modo emittunt, ut balistas scorpionesq; tela. cum sono emittere uidemus. Sonus huiusmodi tonitrus, siue tonitruum dicitur à tono, quod est sono. nihil enim aliud est tonitruum, quàm teter aeris sonus, qui & tonus dicitur. Tonare aliquando sonare est, aliquando tonitruum reddere. Veteres tonescit pro tonat dixerunt. Varro. tunc repente cœlitum altum tonitribus templum tonescit. ijdem etiam tonimus pro sonamus usurparunt. Ennius. Et toto simul tonimus theatro. À tono fit attonitus, stupefactus, quasi tonitruo percussus, siue afflatus. Proprie enim attonitum dicimus eum, cui casus uicini fulminis, & sonitus tonitruum iniecit stuporẽ. Inde late trãsfertur. Tonus autem græca uox est, qppe græci τόνον dicunt sonũ, unde accentum quoq; tonon appellãt, quos ueteres nostri imitati, tenorem, quasi tonorẽ accentum uocauere. Ponitur etiã tenor pro ductu, et ordine, et quasi cõcentu uniuscuiusq; rei. À tono fit cõpositum intono, qđ modo pro sono accipitur, et cũ quodã sono uocis loquor. Cõstat itaq; fulmen, et fulgurationem æque ignẽ esse. Sed fulguratio nihil aliud est, quàm flãma futura. fulmen si plus uiriũ habuisset, siue fulmen nõ perlatum usq; in terras. Fulmẽ uero est fulguratio in terras pducta, et ipsum (ut ita dicam) telũ. Vir. Ipse pater media nimborũ in nocte corusca Fulmina molitur dextra. Hinc quidã dixerunt fulguratiõẽ esse penè fulmen, fulmen esse plus, quàm fulgurationem. À fulgure fulguro uerbũ deducitur, hoc ẽ fulgur emitto. à fulmine fulmino, fulmen iacio. Sene. Minore enim igne ad fulgurandum, quàm ad fulminandũ opus est. Næuius. Suaue suo sonitu clare fulgurauit Iupiter, hoc est fulgure afflauit. Hinc fulguratores uocati fulgurum inspectores, sicut extispices, & aruspices. Item fulminatum locum fulmine ictum, qui statim fieri putabatur religiosus, quod eum deus sibi dicasse uideretur. Quod siquis nocte aliquando serena, & sine nubibus, stellatoq; cœlo fulgurationes fieri miretur, sciat illic nubes esse. unde splendor effertur, quas uideri à nobis terrarum tumor non sinit. In prodigijs tamen habetur M. Herennium decurionem sereno die fulmine ictum fuisse. Fulminum ipsorum plura genera traduntur. Quædã terebrãt. quædã discutiunt. quædam urunt. fulmẽ, qđ terebrat, subtile est, et flãmeũ, cui p angustissimum fuga est ob synceram, et puram flammæ tenuitatem, quod discutit, conglobatum est. & admistam habet uim spiritus coacti, ac procellosi. Itaq; illud fulmen per id foramen, quod ingressum est, redit, & euadit. Huius late sparsa est uis, rumpit ictu. non perforat. Tertium illud genus, qđ urit, multum terreni habet, & igneum magis est, quàm flammeũ. ita relinquit

magnas ignium notas, quæ percussis inhæreant. Est & fulminis genus humidum, quod non urit, sed infuscat. item quod clarum uocatur, mirificæ maxime naturæ. hoc enim dolia exhauriuntur intactis operimentis, nulloq; alio uestigio relicto. Aurum, & æs, & argentum liquatur sacculis ipsis nullo modo ambustis aut læsis, ac ne ceræ quidem signo confuso. Martia princeps Romanorum, cum grauida esset, fulmine icta, exanimato partu nullum aliud incommodum sensit. Thuscorum monimenta nouem deos emittere fulmina existimauere, eaq; esse undecim generum. Iouem enim tria iaculari. Romani duo tantum ex ijs seruauere, diurna attribuētes Ioui nocturna Summano. Legimus Vulsinios oppidum Thuscorū opulentissimum, à quo Vulsinienses appellati, fulmine olim totum concrematū fuisse. Item annalium memoria proditum est sacris quibusdā, & precationibus, uel cogi fulmina, uel impetrari. Sed hæc ad coërcendos imperitorum animos sapientissimi uiri, ut pleraq; alia de dijs finxerunt, indicantes ineuitabilem metum, ut aliq̄d supra nos timeremus. Vtile fuit in tanta audacia scelerum, aliquid esse, aduersus quod nemo sibi satis potēs uideretur. Ad cōterendos itaq; eos, quibus innocentia nisi metu non placet, iudices supra caput posuerunt, & quidem armatos. Cecinna fulmina esse postulatoria scripsit, quibus sacrificia intermissa, aut non rite facta repetuntur. Monitoria, quibus docetur, quid cauēdum sit. Pestifera, quæ mortem, exiliumq; portendunt. Fallacia, quæ per speciem alicuius boni nocent, ut puta dant cōsulatum perniciosum futurum gerentibus. Ventanea, quæ speciem periculi sine periculo afferunt. Peremptalia, quibus tolluntur priorū fulminum minæ. Attestata, quæ prioribus consentiunt. Atteranea, quæ in incluso fiunt. Obrutanea, quibus prius percussa, neq; procurata feriuntur. Regalia, quorum ui tangitur, uel comitium, uel principalia urbis liberæ loca, quorum significatio regno, uel ciuitati minatur. Inferna, cum è terra exiliūt ignes. Hospitalia, quæ sacrificijs Iouem accersunt. Auxiliaria, quæ inuocata, sed inuocantium bono ueniunt. Alij quædā fulmina dicunt esse, quæ terrent. Virg. Et fulmine terres. quædam quæ afflant. idem. Fulminis afflauit uentis, quædam quæ puniūt. Idē. Sed pater omnipotens adigat me fulmine ad umbras. quædā quæ præsagiunt, quorum infinita sunt exempla. Sunt etiā, qui fulmina ita distingunt, ut aut perpetua sint, aut finita, aut prorogatiua. perpetua, quorum significatio in totam pertinet uitam. Finita, quæ utiq; ad diem respondent, prorogatiua, quorum minæ differri possunt, auerti, tolliq; non possunt. Præterea à fulgure fulgureum. à fulmine fulmineum deducitur. Antiqui quemadmodum fulgere penultima producta pro eo quod est splendere accipiebant, ut nos quoq; facimus, ita fulgere eadem syllaba correpta usurpabant ad significandam hanc è nubibus subitam lucis eruptionem. Lucre. Multa uidemus enim cœlestibus insita flammis Fulgere. Homo si uigilans fulmine percutiatur, clausis oculis, si dormiens, patentibus reperitur. hominem ita exanimatum cremari apud ueteres nefas habebatur, condi terra debere religio tradebat. Vulnera fulminatorum frigidiora esse reliquo corpore constat. Ex ijs, quæ terra gignuntur, lauri fruticē non icit fulmen, nec unquam altius quinq; pedibus descendit in terram. ideo uim eius timentes altiores specus tutissimos putant, aut tabernacula, è pellibus belluarum, quas uitulos marinos appellant, quoniam hoc solum animal è marinis non percutiat, sicut nec è uolucribus Aquilā, quæ ob hoc armiger huius teli fingitur. In Italia inter Terracinam, & ædem Feroniæ desiere bellicis temporibus fieri turres, quia nōnullæ earum fulminibus dirutæ fuerunt. illud etiam cōpertum est, uinum fulmine ictum gelari, et cum ad priorem habitum redit, potum aut exanimare, aut dementes facere quod ei uis pestifera insit, ex qua aliquē remanere spiritum in eo humore, quem coēgit, simile ueri est. neq; enim gelari potuisset nisi aliquod esset ei adiectum uinculum, unde olei quoq;, & omnis unguēti teter post fulmē odor est. Ex quo apparet inesse quandam subtilissimo igni, & contra naturam acto pestilentem potentiam, qua nō icta tantum cadunt, sed afflata. præterea ubi decidit fulmen, ibi odorem esse sulfuris certum est, q̄ quoniam natura grauis est, sæpius haustus alienat. Item à fulgeo composita fiunt transfulgeo, hoc est per medium fulgeo. effulgeo, splendorem emitto præfulgeo, splendorem præ me fero. Refulgeo, splendorē reddo. item à fulgeo Fulginia (ut quidam putant) à qua Fulginiates dicti propter continuum solis fulgorē. urbs ē Vmbriæ patentibus sita campis inter Spoletum. Meuaniam. Ispellum, atq; Nuceriam. à quibus Spoletini. Meuanates. Ispellani, ac Nucerini uocitati sunt. Item Fulgētius propriū nomen uiri in omni disciplinarū genere eruditi, q̄ rerū sacrarū uolumen eleganti carmine scripsit. LATA Ampla. spatiosa. Latum enim proprie dicitur, quod in largum extensum ē, quasi prolatum. Ab eo latitudo deducitur, una ex tribus dimensionibus corporis, de qua supra diximus. & late aduerbiū eorūq; comparatiua, ac suplatiua. latior. latissimus. latius. latissime. Latam culpā appellat Vlpi. crassam negligentiā, hoc ē cum aliquis non intelligit, quod oēs intelligunt. lōge, lateq; ad uerbialiter usurpamus pro eo, q̄d est quaque uersus. itē late loca pro eo, quod est oīa loca. item à lato laxū, de quo, eiusq; deriuatiuis superius diximus. et lætus. lætor. lætitia. lætabundus, læte. lætabūde. lætitudo. læto. lætifico, de q̄bus supra diximus. Item à lato latus lateris. Latera enim proprie dicuntur extremitates, quæ in latum sunt. græci πλευρὸν uocant. unde trigonon isopleuron, siue triangulus isopleurus dicitur, qui latera æqualia habet. & pleuresis est lateris morbus, cum dolore graui, à quo qui eum morbū patiūtur, pleuretici uocantur. Hinc ergo dextrū, ac sinistrū latus dicimus. à quo latrones uocati olim, quos imperator circa se habere consueuit. Nūc satellites dicti, quasi laterones, quia circa latera legūtur. At nūciarū obsessores ita uocantur, q̄d à latere adoriātur. unde latrocinor uerbum, quod modo significat uias diripiendi gratia obsideo. & latrocinium ipsa direptio. & latrocinator, q̄ ita diripit. Veteres tamen latrocinari dicebant pro eo, q̄d est stipēdio militare, & latrociniū ipsam militiam. Plau. Latrocinatus annos decē mercedē accipio. idē. Qui apud regem in latrocinio fuisti, stipendium acceptitasti. Enni. fortunasq;, quas cœperunt latrones inter se memorare. Hinc quidam non à latere latrones appellatos existimant, sed ἀπὸ τοῦ λατρεύειν, quod seruire est, quia scilicet mercede seruirent. Poëtæ aliquā latronem pro uenatore usurpant, quod ferarū gratia uias obsideat. Virg. fixumq; latronis Impauidus frāgit telū, cum superius dixisset. Saucius ille graui uenatum uulnere pectus. À latrone diminutiuum fit latrunculus. à quo latrunculatores uocantur iudices, q̄ de latrocinijs, & alijs maleficijs cognoscunt. Latrunculi etiam siue latrones dicuntur calculi, quibus ludimus sexdecim scrupis gemina acie utrinq; directis, in q̄bus duo reges sunt inuicē cōtēdētes. duæ reginæ, quatuor eq̄tes. sexdecim pedites. quatuor satellites. totidem centuriones. Marti. Insidiosorū si ludis bella latronū, Gēmeus iste tibi miles & hostis erit. item à lato lateres appellati, q̄ ædificiorū gratia è terra finguntur. Tria q̄ppe eorū genera apud ueteres erant. Lidoron longum sexquipedale. latum pede. Alterum tetradoron. Tertium pentadoron. Græci enim ueteres doron palmum uocabant. & ideo dora munera, quia manu darentur. ergo à quatuor, & quinque palmis tetradoron, & pentadoron nuncupauere, quod ea longitudine simul, ac latitudine eēnt. Minore in priuatis operibus, ma=

lore in publicis utebantur. in Græcia, & Asia, & plerisq; Hispaniæ ciuitatibus lateres fiebant, qui siccati non mergebantur in aqua. ideo pithacnæ uocati, quasi doliola ἀπὸ τοῦ πίθου, quod dolium significat è terra erant pumicosa, quæ cum potest subigi, utilissima est. Optimi omnium latericij parietes sunt, si ad perpendiculum fiant. Sunt enim æterni, sed non è sabuloso, neq; arenoso, multoq; minus calculoso solo ducendi sunt, uerum è cretoso albicante, aut ex rubrica. Finguntur optime ueris tempore. Nã solstitio rimosi fiunt, & ædificijs inutiles. Quin & intritum ipsum eorũ, prius quàm fingantur, macerari oportet. à latere laterculus diminutiuum deducitur. & latericius. Latericia opera in urbe Roma priuatim non fiebant, cuius rei ratio erat, quia leges plebeiæ nõ patiebantur maiores crassitudines, quàm sexquipedales constitui loco communi. Cæteri autem parietes, ut spatia angustiora fierent, eadem crassitudine collocarentur. Latericij uero sexquipedali crassitudine non possunt plus una sustinere contignationem. in tanta autem maiestate urbis, & ciuium infinita frequentia, innumerabiles habitationes opus fuit explicare. Ergo cum recipere non posset area plana tantam multitudinem ad habitandum, in urbe ad auxilium altitudinis ædificiorum res ipsa coëgit deuenire. itaq; pilis lapideis, structuris testaceis. parietibus cæmentitijs altitudines extructæ sunt contignationibus crebris, quæ alto spatio multiplicatæ, egregias populo præstiterunt sine impedimento habitationes. item à latus fit lato uerbũ, quod est extendo. à quo laxo frequentatiuum. de quo, & eius deriuatiuis superius locuti sumus. item composita dilato. & latifolium, quod lata folia habet. unde latifolia herba, de qua superius diximus. et latifundium campus spatiosus. Plynius, Messis ipsius ratio uaria galliarum latifundijs ualli prægrandes dentibus in margine infestis, duabus rotis per segetem impelluntur iumento in cõtrarium uincto, ita directe in uallum spicæ decidunt. Latum autem à græco deducitur una litera detracta. nam græce πλαθὺς tatus dicitur. unde platos latitudo appellatur. Hinc Plato ille philosophus ob humerorum latitudinẽ nomen sumpsit, cum antea ex aui paterni nomine Aristocles uocaretur. Fuit enim egregio corporis habitu, & in palæstra se exercuit apud Aristonem palæstritem, à quo primum cognominatus est Plato. Patrem habuit Aristonem, & matrem Parectoniam. Natus est Athenis eo die, quo apud Delon Apollo. Studuit picturæ. poemata edidit, & tragœdias. Audiuit Socratem, & post eius mortem Cratylum, & Hermogenem. deinde se Megaram ad Euclidem contulit. Hinc Cyrenem profectus Theodorum. Philolaum, Euritum Pythagoreos audiuit. Deinde petijt Aegyptum comite Euripide, & multa à prophetis, ac sacerdotibus didicit. reuersusq; Athenas in Academia habitauit. Ter militauit. ter nauigauit in Siciliã. semel uenundatus est. adeo autem in omni genere disciplinarum, præsertimq; philosophia excelluit, ut & diuinus Plato & philosophorum Homerus uocatus sit. item à platos platea, hoc est latio in opido uia, in qua conuenire populus solet. Græce πλατεῖα dicitur. & Plateæ urbs Bœotiæ. item insula maris ægæi, unde platæenses dicti. & platanus arbor à late spargentibus se ramis. Hæc umbræ duntaxat gratia ex alieno orbe petita est. & per mare primum Ionium in Diomedis insulam eiusdem tumuli gratia inuecta, inde in Siciliã transgressa, atq; inter primas donata Italiæ, postea ad Morinos usq; peruecta. Dionysius prior Siciliæ tyrannus regiam in urbem Platanos transtulit. Tantumq; postea honoris increuere, ut mero infuso enutrirentur, compertum id maxime prodesse radicibus. & iam arbores quoq; docuerant uina potare. Celebratæ sunt primum in ambulatione academiæ Athenis, cubitorum trigintasex. Postea clara fu-

it in Lycia socia gelidi fontis itineri apposita domicilij modo cõcaua. specu unius; & octuaginta pedum, & nequid deesset speluncæ imagini, saxea intus crepidinis corona muscosos pumices complexa. de qua Licinius Mutianus ter consul quondam prouinciæ eius legatus, posteris etiam prodendum existimauit epulatum se intra eam cum duodecim comitibus fronde ipsa largissime toros præbente. ab omni afflatu securum, optantemq; imbrium per folia crepitus. Fuit & alia platanus in Veliterno rure Caij principis, in cuius tabulatis quindecim conuiuas habuit, quam cœnam ille appellauit nidum. Fuit & cortinæ in insula Creta iuxta fontem platanus utriusq; linguæ monimentis insignis, nunquam folia dimittens, sub qua Iouem cum Europa concubuisse fama erat. Fuit & alia platanus in regione, quæ aulocrene uocatur, per quam ab Apamea in Phrygiã itur. ibi ostensa diu platanus fuit, ex qua pepẽdisse Marsyas ab Apolline uictus ferebatur, eamq; ob magnitudinem electam fuisse. ex platanis chamæplatani fiunt coactæ breuitatis arbusculæ, & serendi genere, & recidendi. À platano platanetũ, & platanon deducuntur, locus platanis consitus, sicut daphnõ, & lauretum locus consitus lauris. item platanodes Achaiæ promontorium. & platyphyllon lactariæ genus, de quo diximus, & platicerotes belluæ lata cornua habentes. & platyophthalmus stibia à dilatandis oculis, quemadmodum inferius latius dicemus. Tumere inflari est. unde tumor inflatio. & per metaphoram superbia. Tumidus, inflatus. tumefacio, inflo. tumesco. idẽ quod tumeo. item tumultus modo terra tumens, idest collis. modo sepulchrum, quia ibi coaceruari terra consueuit. À quo tumulo sepelio. cuius passiuum est tumulor. item tubus, cuius diminutiuum est tubulus canale, per quod aqua deducitur, siue ꝑ quod flamma torretur paries, aut aliud huiuscemodi opus fit, À quo deducitur tuba. unde tebicen. & tubulustrium, de quibus supra diximus. Hinc etiam tubos uiscerum dicimus. & tubulum uocamus auenam, quæ & cicuta appellatur. græce σίφων, hoc est siphon nominatur. hinc Iuuenalis tubum, per quem urina descendit, siphonem uocat, Effigiemq; deæ longis siphonibus implent. item à tumeo turburcinor, quod est raptim comedo. hoc enim facit, ut tumeat uẽter. Titinnius. Tuburcinari sine me multis reliquias. Plautus. Tuburcinari de suo, siquid est domi. item tuber, quod proprie est tumor quidam rotundus, in quocunq; corpore, unde in facie, & quacunq; parte humani corporis tubera dicũtur, siue per diminutionem tubercula. claui. papulæ. ficus. uerucæ. & alia similia in terra cyclaminus, de quo supra diximus, terræ tuber uocatur. in arboribus durities illa extans ad nodi similitudinem. Plyni. Reperitur et in alno tuber tanto deterius, quanto ab acere alnus ipsa distat. idẽ. Pulcherrimum uero est in acere bruscum, multoq; excellentius etiam moluscum. Tuber utrũq; arboris eius, sed bruscum intortius crispum, molluscum simplicius sparsum, & si magnitudinem mensarum caperet, haud dubie præferretur cytro, è brusco fiunt, & mensæ nigrescentes. Est etiam tuber ad mensas pertinens semper in delitijs habitum. Nascitur hoc sine ulla radice undiq; terra circundatum, nullisq; fibris nixũ, aut saltem capillamentis, nec utiq; extuberante loco, in quo gignitur, aut rimam agente, neq; ipsum terræ cohæret, cortice etiã includitur, ut planè nec terram esse possimus dicere, neq; aliud, quàm terræ callum. Siccis & sabulosis locis, fruticosisq; nascitur. excedit sæpe magnitudinem mali cotonei etiam librari pondere. duo tuberum genera sunt. Arenosa dentibus inimica, & altera syncera. distinguntur & colore rufo, nigroq;, & intus candido. laudatissima crescunt in Africa. inuentum nuper in Italia est ea sue in hunc usum educata perquirere. Auidissimum hoc animal eius cibi est, constringitur os eius lorea habe-

na sic in loca, ubi tubera sunt perducta odore agnoscit, ac rostro extrahit. Difficile est iudicare uitium'ne id terrae sit, & uitat'ne, an non. Constat Lartio olim Licinio praetorio uiro iura in Hispania reddenti accidisse, ut mordenti tuber deprehensus intus denarius primos dentes inflexerit, ex quo manifeste apparet terrae naturam in se globari. Tunc nascuntur cum fuerint imbres autumnales. & tonitrua crebra, maximeq; ex tonitribus terra ita mota, & in se conglobata. Vltra annum nō durant. uere tenerrima sunt. Iuuenalis.

Fumat aper, post hunc radentur tubera, si uer
Tunc erit, & facient optata tonitrua mensas.
Maiores tibi habe frumentum Aledius inquit,
O' Libye disiunge boues, dum tubera mittas.

Quibusdam in locis acceptantur riguis, ac serūtur, sicut Mitylenis. Simile tuberi est, quod in Cyrenaica regione uocant mysi. praecipuū suauitate. odore, ac sapore, sed carnosius. item quod in Thracia dicunt ceramnium, maxima utrunq; apud ueteres authoritate, sed proximum his erat authoritate clarissimū laserpitium, quod graeci silphion uocant, in Cyrenaica prouincia repertum, cuius succum uocant laser, ad pondus argentei denarij quondam pensum. postea inueniri desijt, quoniam publicani pascua conducentes maius lucrum sentiebant pabulo pecorum depopulando. unus autem caulis, Nerone principe repertus est, & ei missus. Cum Caesar dictator initio belli ciuilis, inter aurum, argentumq; ex aerario centum undecim pondo laserpitij protulisset. Radice multa, crassaq; est. caule ferulaceo. haud simili crassitudine. Folia maspetum uocabant, apio maxime similia. Semen foliaceum. folium ipsum deciduum. eo pecora uescebantur primo purgari solita, mox mirum in modum pinguescentia. carne mirifice iucunda post folia amissa. caule ipso & homines uescebantur decocto. asso, elixoq;. eorum quoq; corpora primis quadraginta diebus purgante à uitijs. Ex ijs omnibus succus duobus modis capiebatur è radice, atq; caule. Ille rhizias, hic caulias uocabatur. succum ipsum in uasa coniectum admisto furfure subinde concutiendo ad maturitatem perducebant, ni ita fecissent facile putrescentem. argumentum erat maturitatis color, siccitasq; sudore finito. Alterum laserpitij genus est, quod magydaris, siue magudaris uocatur, tenerius, & minus uehemens. sine succo, quod circa Syriam nascitur. À tuber fit uerbum extubero, quod est extresco. inflor, & quasi tuberis figuram efficio, item à tumeo intumeo, & contumeo cōposita. À contumeo contumax fit, hoc est per tumorem, idest superbiam inobediens. À quo contumacia inobedientia. & contumaciter inobedienter. Proprie tamen contumax uocatur (ut Hermogenianus affirmat) qui tribus edictis propositis, uel uno pro tribus, quod uulgo peremptorium appellatur, literis euocatus praesentiam sui facere contempsit. item ab eodem contumelia, hoc est conuitium. À quo contumeliosus, & contumeliose aduerbium, & eorum comparatiua. & superlatiua. & contumelior, conuitior. Quidam tumbam quoq; à tumendo dictam existimant, sed falsò. Nam graeca uox est. τύμβαν enim graeci uocant. est autem locus sub terra concauus, unde pro sepulchro quoq; concauo aliquando usurpatur. SINV. Curuatura ueli. CONSPICVO. Claro aperto. Quia secundo flatu uela plene tumebant. LIQVIDIS. Mollibus. fluentibus. Proprie enim liquidum dicimus molle. fluxum. Plautus, liquidius, quàm uentus est fauonius. Virgilius. aut cum liquentia mella Stipant interdum tamen ponitur pro puro. idem. Liquidumq; per aëra lapsae. Idem. Dulcia mella premes, nec tantum dulcia, quantum. Et liquida. hoc est defecata, & sine sordibus. interdum pro secundo. prospero. Plautus. Ab sinistra auspicio liquido, atq; ex sentētia confidētia est inimicos meos me posse perdere. À liquidus fit liquidior. liquidissimus. & aduerbia liquidò. liquidius. liquidissime. & liquido uerbum, quod est aperio. dilucido. & illiquidum, obscurum. Liquidus uero à liquo deducitur, quod est resoluor. defluo. À quo colliquo. Varro, quod aurum cum colliquisset in forma fuit infusum. Ab eo fit passiuum liquor eiusdem significationis. Virgilius, Vere nouo gelidus canis cum montibus humor Liquitur. & liquor liquoris pro ipso humore liquido, qđ primam syllabam corripit, cum liquor uerbum producat. & liquesco, ac liquefio eiusdem significationis. & liquo liquas, ac liquefacio liquefacis, quod est in humorem, siue liquorem resoluo. À quo liquatum, siue liquidamen dicitur pinguitudo animalis ad ignem liquefacta, & in usum coquinarium seruata ad condiendos cibos. item à liquo fit liquet uerbum, quod significat constans, manifestum, & certum est, quoniam quae resoluuntur, certa, constantia, & manifesta fiunt. Terentius, illum liquet mihi deierare his mensibus sex non uidisse proximis. Liquo uero à linquo deducitur, quod modo relinquo significat. Virgil. Linquimus ortygiae portus. modo defluere. idem. nunc summis linquuntur rupibus amnes. Sed de hoc inferius dicemus AVT DOCVIT LVSVS HOS TETHYS, AVT DIDICIT. Quam pulchre ludi dignitatem expressit dicens deam maris, aut docuisse eos ludos, aut ipsam à Domitiano didicisse.

DE NAVMACHIA EPIGRAMMA. XXVII.

a VGVSTI LAVDES. Iterum Domitiani naumachiā admiratur praeferens eam naumachiae Augusti, quod in hac ludi etiam spectati fuerint, qui fieri in arena consueuerunt. COMMITTERE. Coniūgere, de quo supra diximus. QVOTA PARS. Quasi dicat, quam parua. GALATEA. Nympha pelagi una ex Nereidibus, de qua supra diximus. Ouidius, At mihi, cui pater ē Nereus, quam coerula Doris Enixa est. IGNOTAS. Terrestres scilicet. & mari antea non uisas, nunc uero aquis natantes, quod spectaculū Neronem quoq; populo exhibuisse legimus. Suetonius, Exhibuit & naumachiam marina aqua innatantibus belluis. TRITON. Oceani, & Tethyos filius fuit, siue (ut alij uolunt), Neptunī, et Salaciae. Estq; oceani & Neptuni tubicen. & concha utitur, quā supra diximus bucinam appellari. Ouidius,

Nec maris ira manet, positoq; in cuspide telo
Coeruleum tritona uocat, conchaq; sonanti
Inspirare iubet, fluctusq;, & flumina signo
Iam reuocare.

Dictus autem Triton est, quod primum in tritonide palude uisus fuerint. Triton uasta Africae palus est ad amnem tritonē, nomenq; ab eo accepit citra minorem syrtim esse, dicta. à multis uero inter duas syrtes. in hac palude scribit Herodotus insulam esse, quae Phla ab incolis appellatur. ubi manifesta argumenta aduentus Iasonis esse commemorat. in ea etiam temporibus Ogygis regis Pallas originali aetate apparuisse fertur, unde ab eius nomine Tritonia, & Tritonis uocitata est, & ab ea palus ipsa, à Callimacho Pallantias appellata, propter quod plerique scripserunt Palladem Neptuni, & Tritonis paludis filiam fuisse, sed patrem dedignatam dedisse sese Ioui, & ab eo in filiam receptam fuisse, cumq; scuta, & galeas Aegyptijs adinuenisset, mox ea ad graecos transtulisse. IN PVLVERE AEQVOREO. In amphitheatro maris. allusit ad arenam, in qua huiusmodi ferae

ludis exhibere solent. EQVOS. Qui scilicet currus ducebant DOMINI. Neptuni, qui maris dominus dictus est. Saturni, & Opis, ut supra diximus filius. Hic uxorem habuit Amphitriten, & ex ea alijsq; pluribus mulieribus numerosissimam prolem. Vsus autem est curru, quē æquorei equi ducebant. Virgilius,

Iungit equos curru genitor, spumantiaq; addit
Frena feris, manibusq; omnes effundit habenas,
Cærula per summo leuiter uolat æquora curru,
Subsidunt undæ, tumidum sub saxa tonanti
Sternitur æquor aquis fugiunt uasto æquore nimbi.

Dictus autem est Neptunus uel à nando (ut Cicer. placet) primis literis paululum mutatis, uel (ut Varro existimat) à nubēdo, quod mare terras nubat, hoc est cooperiat. Vnde & ennosigæus uocitatus est ἀπὸ τοῦ ἐννεῖν γαῖαν, hoc est à concutienda terra. Iuuenalis de Xerxe, Ipsum compedibus, qui uinxerat ennosigæum. Gellius, uentorum'ne ui accidat terræmotus, specus, hiatusq; terræ subeuntium, an aquarum, subter in terrarum cauis undātium fluctibus pulsibus'ue, ita ut uidentur existimasse antiquissimi græcorum, qui Neptunum ennosigæon appellauerunt, à cuiusuis aliæ rei causa non dum compertum est. A` Neptuno fit nomen possessiuum Neptunius. & Neptunalia Neptuni festa SAEVIS. Magnis. ABNVIT. Recusauit. IRE PEDESTER. Pedibus iter facere. curru enim uehi uoluit. Pedester à pede deducitur, significatq; eum, qui pedibus iter facit. Apuleius, qui modo in exercitum profectus est pedester. Diciturq; etiam hic & hæc pedestris, & hoc pedestre, ut pedestris exercitus, pedestres copiæ, pedestria auguria uocabantur, quæ à lupo, uulpe, serpente, equo, cæterisq; aīalibus quadrupedibus dabātur. Deducitur autem pedester, siue pedestris à pede. Pes totum dicitur, quod est à femore ad calcem, diuiditurq; in coxendicem, siue coxam. femur. femen genu, de quibus supra diximus. Poplitem, qui ex aduerso genu est, flectiturq; reuerentiæ gratia. crus, quod est à genu usq; ad imum pedem. A` quo crusculum diminutiuum. Suram, quæ est posterior pars cruris illa carnosa, quæ homini tantum est, & in Aegypto cuidam defuisse memoratur. Virgilius, Suras uincire cothurno, & pedem imum, qui calx dicitur, diuiditurq; in conuexum pedis, quæ pars superior ē et calcaneum, quæ est pars posterior. item uolam, quæ est pars medij pedis concaua. Plantam, quæ pars tota inferior est. digitosq; & ungueis. A` uola pedis indita sunt cognomina Plancis. Plotis Scauris. Pansis. Planci proprie dicuntur, qui pedes imos graciles habent, planosq; æqualiter, quasi tabellas, quæ plācæ uocantur. Sunt enim plancæ tabulæ planæ à planicie ita dictæ. Planum enim uocamus, cuius figura æqualis est, quod græci ἐπίπεδον dicunt, quoniam uero plana nullum impedimentum habent, cum undecunq; uideri possint, planum aliquando pro aperto, & manifesto ponimus. A` quo planè aduerbiū manifeste. & explano uerbum declaro, manifesto. & complano adæquo, item à planus planior. planissimus. planicies. & à planè planius. planissime. et plāta, quod planas. hoc est æquales oporteat esse plantas. Sunt enim plantæ, quæ transferendi gratia, uel de arboribus raptæ, uel ex seminibus ortæ sunt, et de herbis quoq; dicuntur, Plantaria etiam ueteres uocabant filiarum dotem, quia plātatæ in satus ratione arbores, & post aliquot annos uenditæ maximi quæstus erant. Vnde plantaria appellamus, plantarum, ut ita dicam, seminaria ad trāsferendum facta. Virgilius. Et uiua sua plantaria terra, idest plantæ ex plantarijs sumptæ. A` planta fit planto uerbum notæ significationis, & ab eo compositum supplanto, sed à planta pedis deductum existimamus, ut sit supplantare supposito pede aliquem in terram deijcere. Cicero, Contendere debet, quam maxime possit, ut uincat, supplantare eum, qui cum certet. at manu pellere nullo modo debet. Aliquādo tamen per metaphoram supplantare ponitur pro decipere. nam & supponere pedem quodāmodo decipere est, & qui ita deijcit, non tam uiribus, quàm agilitate quadam corporis id agit. item à planta plantiger, hoc est plantas gerens, unde plantigeræ arbores dicuntur, quæ ex sese pullulando plantas emittunt. Plynius, Siliqua plantigera estimis partibus, & ideo superficie flauescens succum auferente sobole. Et plantago, de qua Themison medicus uolumen edidis. Duo eius genera. minor angustioribus folijs nigrioribus linguæ pecorū simillimus. caule anguloso. in terram inclinato. in pratis nascens. Altera maior. folijs laterum modo inclusa, quæ quia septena sunt, quidam eam heptapleuron uocauere. huius & caulis cubitalis est. nascitur in humidis multo efficacior, uis mira in siccando, densandoq; corpore cauterij, hoc est adustionis uicem obtinens. Nulla res æque sistit fluxiones, quas græci rheumatismos uocant. Ploti, qui similiter planis sunt pedibus exiguam, & ferè nullam in medio concauitatem habentes. Vnde poëta umber sarsinas, ab huiusmodi planicie initio Plotus, deinde Plautus, est dictus. hinc soleas dimidiatas, quibus utebantur in uenando, quo planius pedem collocarent, Semplotia dixere. Scauri, qui talos pedum tumentes, ac porrectos habent. Pansæ quibus lati, ac pansi sunt pedes, sicut planci quibus plani. Vari præterea appellantur, quemadmodum paulo ante diximus, quibus obtorta introrsum crura sunt, à quo obuarare dicimus peruertere. deprauare. Ennius. Nā consilijs obuarant omnia, quibus tantum concedit hic ordo. Vatiæ, quibus in exteriorem partem crura flectuntur. à quibus uatiorum, & uatiniorum cognomina fluxerunt. Pedem struere, ueteres pro eo, quod est fugere usurparunt, & retro pedem ferre, & pedem reuocare pro eo, quod est retro cedere, diciturq; hoc ultimum non modo de animalibus, sed etiam de inanimatis. Virgilius de flumine. contatur, & omnis Raucat sonans, reuocatq; pedem tyberinus ab alto. A` pede etiam Aëripes dicitur, qui aërios pedes, hoc est ueloces habet. Virgilius, Fixerat aëripedem ceruam. Et pedes peditis miles, qui pedibus militiam exercet, sicut eques, qui equo militat. à quibus peditatum, & equitatum dicimus pro peditum, siue equitum copijs. & pedum pastoralis baculus, hoc est uirga incurua, qua pecudum pedes detinentur. idem. At tu sume pedum. & pessulus, quasi paruus pes, instrumentum, quo ostium clauditor. Terentius, pessulum ostio obdo. Et pessum aduerbium, quod significat modo retrorsum, modo deorsum, quasi ad pedes. unde fit pessundo, quasi conculco. reprimo. arceo. & pessum eo, hoc est cedo, siue tretrocedo. & pessestas à ueteribus pestilentia dicebatur. Et pedissequus famulus, qui dominum sequitur, cuius fœmininum pedissequa, ancilla, quæ sequitur dominam. & apes uolucre animal ceram agens, & fauos, quod sine pedibus nascatur. diciturq; etiam apis. Ouidius, Non apis inde tulit collectos sedula flores. à quo fit diminutiuum apicula. & apes secundum quosdam, quod absit. hoc est longe sit à pedibus. Apex enim proprie dicebatur in summo flaminis pileo uirga lanata, hoc est in cuius extremitate modica lana erat, quod primum constat apud Albam Ascanium statuisse. Virg. pro summitate pilei usurpauit. Ecce leuis summo de uertice uisus Iuli Fundere lumen apex. & abusiue pro omni summitate accipitur. unde & pennas in capitibus quarundam auium erectas ad similitudinem cristæ apices uocamus. Eius diminutiuum est apiculus. Apiam Scythæ terram uocant. Ape ueteres dicebant cohibe. compesce. Et lepus quasi leuipes, à pedum leuitate. animal est notum, quod græci λαγωὸν καὶ δασύποδα uocant,

uocant. Mirum est in hoc Plyn. tantæ doctrinæ, atque authoritatis uirum errasse. Hic enim dasypodem à lepore diuersum facit, cum unum, idemq́; animal sit. Dasippus uocatur, quod hirsutos habeat pedes, δασὺς enim hirsutum, pilosumq́; significat, πούς pedem, sic apud nos à pedum leuitate nomen habet, quoniã ambulans non sentitur. Nullum certe animal pilosis in terra pedibus est lepore excepto. Scribit Aristo. dasypodem timidum animal omnium præ[illegible] nasci, solum superfœtare, aliud educantem, aliud in utero pilis uestitum habentem. aliud implume. aliud inchoatum. aliud non perfectum. hæc omnia de lepore à nostris dici manifestum est. Duo præterea de dasypode apud græcos prouerbia extant, quæ de lepore à nostris dici palàm est. Vnum de ijs, quæ factu difficilia sunt. πρότερον χελώνη παραδραμεῖται δασύποδα, hoc est prius testudo cursu præueniet leporẽ. Alterum de ijs, qui ab alio quærunt, quæ in se habent, δασύπους κρεῶν ἐπιθυμεῖ, hoc est lepus carnem quærit, quod eleganter interpretatus est Ter. Lepus tute es, & pulpamentum quæris. i. quæris ab alio, quod in te habes, hoc est blandiris scorto, cum ipse sis scortum. Quod si Donatus, & cæteri illius poëtæ interpretes intellexissent, non fuissent tot ambagibus usi in re simplici, atq; aperta. Mirum ẽ quod nonnulli tradunt leporem non distingui sexu, & utrãq; uim singulis inesse, ac sine maris coitu gignere, quod hyænam facere tradunt, de qua alibi diximus, alternis annis sexum mutantem. Ouidius,

Si tamen est aliquid miræ nouitatis in istis,
Alternare uices, & quæ modo fœmina tergo
Passa marem, nunc esse marem miremur gyænam.

A` lepus lepusculus deducitur. & leporinus. unde leporinam carnem. & leporinum pilum dicimus. & leporarium. & lepor. à quo lepidus. lepidior. lepidissimus. lepide. lepiditas. illepidus. illepide, de quibus superius disseruimus. & leporaria uua, quæ & lageos dicitur. & uulpes à pedum uelocitate, quasi uolans pedibus. à quo uulpecula. uulpinari. uulpinus, de quibus similiter diximus. & agrippa, quasi ægre pedibus natus. hi enim proprie dicuntur agrippæ, quorũ in nascendo non caput, sed pedes primi extiterunt, qui partus difficillimus, ægerrimusq́; habetur. à quo Agrippina deducitur proprium nomẽ mulieris. Aliqui tamen ab ægro partu dictos agrippas uolunt. cuius periculi deprecãdi gratia aræ statutæ sunt Romæ duabus carmentibus, quarum prima Verta nominata est. Prosa altera à recti, peruersiq; partus potestate, & nomine. & pedio, quod ueteres usurparunt pro eo, quod est pede pulso, & quasi plausum reddo. à quo impedio, siquidem impeditum proprie dicimus, qui ita pedes habet alligatos, ut ingredi non possit. itaq; impedire proprie est pedes alligare, atq; inuoluere. Vir. Haud aliter Teucrum nati uestigia cursu Impediunt. Transfertur tamen ad negotia. Ter. Vide me tuis consilijs impeditum esse. Aliquando etiam pro fœdare ponitur. Plau. immo ego hunc Thebani ciues, qui domi uxorem meam impudicitia impediuit. Ab impedio impedimenta dicta, quæ modo difficultatem significant. Cicero. cum primum impedimenta naturæ diligentia, industriaq́; superauit. modo iumenta, quæ sarcinas, atq; instrumenta bellica gestant. Plyn. Expeditum militem duxerat, impedimenta in castris reliquerat. & impeditio, quod pro impedimento accipitur. Cæsar. Propter quod ad explicandum casus impeditioni fore uideretur. Et præpedio, ante impedio. à quo præpedimentum. Plau. Neu fallaciæ præpedimentum obijciatur. Et compedio à quo compedes dictæ instrumentum, qđ pedibus uinciendis adhibetur. Var. Domum intro, & pedes corrigijs compedio. & expedio, quod proprie est libere, & quasi pedum ligamenta dissoluo, cuius passiuum est expedior. Virgilius. flammam inter, & hosteis Expedior. Ponitur tamen aliquando expedio pro explico. Sene. Iam quid utile sit, expedi. interdum pro profero. Virgilius, cereremq́; canistris Expediunt. Nonnunquam expedit pro utile est. Terentius, Expedit bonas esse uobis. Ab expedio expediti milites dicuntur leuioris armaturæ, & sine impedimentis. & expeditio appellatur, cum exeunt milites belli gerendi gratia, hoc est militaris apparatus, quod explicent se, atq; expediant à cæteris negotijs. Q. Curtius, Omnem expeditionem, ac militarem apparatum adduxit. Apul. Cum omni expeditione iter ingressus. Cicero, in expeditionem cum Cæsare profectus, quasi in bellum. & sonipes, & cornipes, equus quod pedibus sonet. & corneos pedes habeat. & pedetentim. & pedepressim aduerbia, quæ significant tarde. lente. paulatim. Cicero. Sin minus sensim erit, pedetentimq́; faciendum. & pelluuium uas, in quo pedes lauantur. & peluis eodem modo, quãuis aliqui peluim à pelluendo dictam affirment. Plau. Amore cecidi tanquam blitus in peluim. & pediculus, paruus pes. Plynius, Mollia sunt Loligo. sepia, polypus, pediculi octoni omnibus. Hinc pediculus etiã uocatur, quo fungi. pira. mala, & reliqua huiusmodi sustinentur, quodq́; ueluti illorum manubrium est. idem. Tutiores fiunt fungi cum carne cocti, aut cum pediculo piri. Idem, Fungi candidi, uelut apice flaminis insignibus pediculis. Hinc pediculata poma dicuntur, quæ pediculos habent, quibus suspendi possint. & pecus (ut Varro existimat) quod pedibus sine ratione bruta ferantur. à quo pecua. pecuda. pecuarium. pecorarium. pecoreum. pecorinum. pecudinum. pecunia. pecuniola. peculium. peculatus. peculiaris. peculiariter. peculor. peculator. peculatrix, de quibus superius disseruimus pecudes græci πρόβατα uocant. unde probaticam piscinam quidam uocant, in qua lauari oues consueuerunt. & pedarius, qui in Senatu sententiam non dicit, sed ab alio dictam comprobat, mouẽs se de loco, & in partem eius, qui dixit, ambulans, propter quod, qui ita faciunt, ire in sententiam pedibus dicuntur, et sententia eorum pedaria appellatur. Hinc factum est illud prouerbium, caput sine lingua pedaria sententia est. Quidã tamen pedarios existimant dictos fuisse senatores, qui quod magistratum curulem nondum cœperant, pedibus in curiam proficiscebantur. Nam qui curulem magistratum gessissent, curru uehi solebant, in quo sella erat, in qua considerent, quæ propterea curulis nominabatur. & pedaneus iudex, qui à præside constituitur, ut negotia minora discernat, quod is magistratus nõ uehatur curru, sed pedibus proficiscatur in forum. unde extat sanctio illa Iuliani imperatoris. Quædam sunt negotia, in quibus superfluum est moderatorem expectare prouinciæ. ideoq́; pedaneos iudices, hoc est, qui negotia humiliora disceptent, constituendi damus præsulibus potestatem. & pedica, laqueus, quo pedes illaqueantur. Virg. Tum grauibus pedicas, & retia ponere ceruis. & unipes, qui unum pedem habet, sicut bipes, qui duos tripes, qui treis. quadrupes, qui quatuor. octopes, qui octo. centipes, qui centum habet pedes. à quibus fiunt adiectiua, bipedaneus. tripedaneus, & similia. Plynius, Non omittendum, quod annotauere annales tripedaneas statuas, à populo Romano ijs, qui iniuria cæsi essent, in foro statutas. hæc uidelicet mensura honorata tunc erat. & semipes medij pedis, unde semipedalis, quemadmodum à pede pedalis mensura. & centipeda, siue millipeda, siue multipeda uermiculus, qui & scolopendra dicitur, de quo superius locuti sumus. & gallipes pedes galli gallinacei habens. Tranquillus, Ad extremum uota pro itu, & reditu suo suscipi passus est, ut uulgo iam per iocũ gallipes uocaretur, quem cursitare, ac ne cubiti quidem mensuram progredi prouerbio græco notatum est. & curuipes, qui

curuos pedes habet. & flexipes, qui flexos. unde poëtæ flexipedam æderam dicunt, quam Virg. errantem uocat. & loripes, qui pedem in modum lori tortum habet. & Acupedius, cui præcipuum erat in currẽdo acumen pedum. & solidipes, qui pedes solidos habet. Plyn. Vnum animal digitos habentiũ herba pascitur lepus, sed & fruge. Solidipedes, & bisulci sues omni cibatu, & radicibus. Solidipedum uolitatio propria. & petiolus, paruus pes. Afranius, Atq; adeo nolo nudo petiolo ambules. & petilus, tenuis. exilis. Lucil. insignis uarus crucibus. & petilis. unde Petilia dicta est ciuitas Brutiorum, condita à Philoctete Meliboeo, hoc est ex Meliboea urbe Thessaliæ. petilã sura significat ungulam equi albam. item alipes, qui alatos pedes habet. & primipes militum genus, qui à principio gladijs pugnabant, postea commutata re militari, facti sunt pilumni. & cæspes, quod pedem cædat, de quo, atq; eius deriuatiuis superius disseruimus. & lectipes herba, quam græci clinopodion. alij clinopycton. alij Zopyrocheron. alij encimoides appellant serpyllo similem, surculosam palmi altitudine, orbiculato foliorum ambitu speciem lectipedum præbens. & planipes poëmatis genus, quod minus dicitur, de quibus superius diximus. & palmipes planos, & ad palmæ similitudinem pedes habens. unde anseres, et omnes ferè aquaticæ aues palmipedes dicuntur. Et perna, quod proprie pedem significat, quo uocabulo Hispani nunc uulgo utuntur. à quo Pernæ suillæ, de quibus superius diximus dictæ sunt. & supnati dicuntur, quibus foemina sunt sucisa in modum suillarum pernarum. et superna ipsa foemina ita sucisa. Ennius. is pernas sucidit iniqua superna poeni. & pernio morbus pedum, ex nimio frigore proueniens præsertim in pedis extrema parte, græci χίμιθλα uocant. Plyn. de rapo domestico. Perniones feruens impositum sanat. & compernes, qui longis sunt pedibus, genibusq; plus iusto coniunctis. & petaso. & petasunculus, de quibus supra diximus. & pernix, quod significat celerem. Virg. Talis & ipse iubam ceruice effudit equina Coniugis aduentu pernix Saturnus. A` quo pernicior. pernicissimus. perniciter. pernicius. pernicissime. & pernicitas, quæ proprie pernarũ, hoc est pedum uelocitas est. idem. pernicibus ignea plantis, cum celeritas proprie sit pennarum. idem, celeriq; fuga sub sydera lapsæ. Veruntamen hæc aliquando confunduntur. Idem. Pedibus celerem, & pernicibus alis. Celerem ab alis dictum existimant. Quemadmodum alacrem, hoc est ab alarum acritate. Ab eo fit celerior. celerrimus. celeriter. celerius. celerrime. item celeratim. Sisenna. Quo magis celeratim poterat, in insidijs suos disponit. & compositum accelero, quod est propero festino. à quo acceleratio. festinatio. & celeritas. & celeritudo. & celox, breue nauigium, ac celer, de quo superius diximus. & celebris, q͞d proprie uelox, & celer significat. Accius, Celebri gradum accelerasse docet. Quoniam uero accelerare gradum frequentare est, factum est, ut celebre pro frequenti accipiatur. Cicer. Celebris'ne sit locus, an desertus. Hinc fit celebritas, hoc est frequẽtia. Quintilianus. Ante omnia futurus orator, cui in magna celebritate, & in media Rep. uiuendum est, assuescat à puero nõ reformidare homines. & celebro uerbum, quod proprie significat frequento. Varro, Cui non tam cura erat, ut templa deorum, quàm ut popinas celebraret. Per metaphorã tamen, quoniam quæ frequentamus, etiam colimus, Celebrare pro colere, & uenerari usurpatur. & celebritas pro cultu, atque honore. Hinc celebrare laudibus, atq; præconijs, & uirtutem celebritatem dicimus. item celebriorem. & celeberrimum pro honoratiorem, & honoratissimum. & celebriter cum cultu, atq; honore. à quo celebrius. & celeberrime. à celebro fit celebresco. hoc est celebris fio. Acci. & qualiscunq; fama celebrescat tua. & cõ

celebro, idem quod celebro, uel simul celebro. Celeres antiqui equites uocitarunt, nõ ab equorum celeritate (ut aliqui scripserunt) Sed à Celere interfectore Remi, qui initio à Romulo ijs præpositus fuit, qui primo è singulis curijs electi fuere, ideoq; trecenti extiterunt. Aliquando tamen pernix pro perseuerante accipitur. Idẽ, & inter Dura iacet pernix instrato saxa cubili. Item à pede piger, hoc est tardus. lentus, quasi pede æger. à quo pigritia, tarditas. ignauia. & quibus ueteres usi sunt, pigredo. & pigritudo. & pigro uerbum, quod est retardo. Acci. Melius pigrasse, quàm properasse nefas. & pigresco. pigresio. & impiger, diligens. Cicero. Quis enim est tam in scribendo impiger, quã ego? & pigre, atq; impigre aduerbia, hoc ẽ tarde, & diligenter. & impigritas. Cicero, Viri fortissimi fortitudo. impigritas. patientia. & piget, quod ueteres pro tardat usurpabant. Capitur etiam pro eo, quod est poenitet, quoniam in ijs peragendis, quorum poenitẽtia ducimur, tardi sumus. item pro pudet, quoniã pudore quoq; ab agendo retardamur. Quidam pudet, & piget ita distingunt, ut pudet de præterito, piget de futuro dicatur. proprie tamen piget significat pro molestum est. Varro. Iamq; piget te in eo tempus terere. Plautus, Non dedisse te pudet, me quia non accepi, piget. & pedo. ueteres enim pedare pro ire dixerunt. unde et repedare, quasi pede iterare. Lucilius, Redisse, ac repedasse, ut Romam uitet. hinc pedatim ire dicebant, quasi rependo. Plynius, Leo tantum, & camelus pedatim gradiuntur, hoc est, ut sinister pes non transeat dextrum, sed subsequatur. & tertio pedato quoque usurpabant. Cato. igitur tertio pedato bellum nobis facere, hoc est tertio reuersi. Pedare ẽt est sustentaculũ uiti addere, aut alteri arbusculæ, ex quo uineæ huiusmodi pedatæ dicuntur. Plyn. Aut pedatæ uineæ simplici iugo. & pedamentum dicitur ipsum sustentaculum. idem. Castanea pedamentis omnibus præfertur. A` quibusdam etiam pedamen uocatur. Columella. Cum constituendis uineis, quæ uidebantur utiliter præcipi posse disseruerimus, pedaminum, iugerumq;, & uiminum prospiciendorum tradenda ratio est. item pedam humanum uestigium uocitauere. A` pede etiam suppedito deducitur, quod est abundanter præbeo. ita ut etiam sub pedibus ponere uidear. à quo suppeditatio deducitur. Quoniam uero standi fundamentum pes est, factum est, ut in ædificijs area pes magnus appelletur, ut qui negotium instituit, pedem posuisse, quasi fundamentum fecisse dicatur. pes etiam mensuræ genus est, de quo supra diximus. item funis, quo in naui tenditur uelum, & uulgo podia dicitur. Virgilius, una omnes fecere pedem. Plautus etiam remos nauium pedes appellauit. item pes est coniunctio duarum, aut trium, aut plurium syllabarum metrica ratione composita. ut spondeus. trochæus. dactylus. & huiusmodi. Virg. Ferte simul Fauniq; pedem, hoc est metricam compositionem. unde pedestris oratio dicitur numerosa. & secundum metricam rationem composita, quamuis non sit carmen. Pæs etiam foedum capitis animal uocatur, & per diminutionem pædiculus dictus à pueris, qui hac sorde præcipue scatent. παῖς enim græce puer est. unde ab agendis, hoc est à ducendis pueris pædagogi appellati. Ab hoc deriuatur pædicosus. Plautus. Pædicosus, squalidus ubi me uidit, caput scauit, pædes legit. & pædiculosus. & pædicularis morbus, quem græci Phthiriasin uocant. & pædidus, quod est sordidus, atque absoletus, & pædor, quod squalorem in animali, atque omnem immunditiam significat. Lucanus, Longusq; in carcere pædor. Cicero, Pædores muliẽbres. Idem. barba pædore horrida. à quo pædicosum dicitur, quod mali odoris est. Varro de re rustica. Solida terra pauita maxime si est argilla, ne situ pædicosa eius gratia oblitiscant. hinc etiam pædo uerbum, quod est crepitum uentris emitto,

tris emitto, quod ut facere in conuiuio liceret, edicto Claudius princeps statuit, quod periclitatum quendam præ pudore ex continentia reperat. Pædiculi terræ ab eorum, quos dicimus, similitudine, uocantur scarabæi terrestres ricino similes, q̃ à cor niculis, quæ gerunt, etiam tauri nominantur. Sunt & maris pædiculi à similitudine pædiculorum capitis dicti, quibus ad uaria medicamenta utuntur. Præterea pædico uerbum, q̃d proprie significat puerum comprimo, sed inter cluneis, & fœminã. Nam intra podicem non pædicare, sed præcidere dicitur, quamuis aliquando confundantur. Ab hoc pædicones dicũtur, qui puerorum amores sectantur, & dici latine puerarij possunt. item pædagogus, is, cui ducendorum puerorũ custodia datur. Sueto. tamen pædagogiũ pro puerorum concubitu usurpauit. Super ingenuorum pædagogia, & nuptarum concubinatus uestali uirgini uim intulit. & pædotriba, siue pædotribes literarij ludi præceptor. & pæderos lapilli genus, de quo superius scripsimus. & pædia institutio in bonas arteis. & Pædaretus propriũ uiri nomen ἀπὸ τῆς παιδείας καὶ ἀρετῆς, hoc est à disciplina, & uirtute deductum. Pes uero à græco deducitur, quod est πούς. unde tripus tripodis deriuatur mensa trium pedum. & monopodiũ mensa unius pedis, quale CN. Mãlius Asia deuicta, triumpho suo æratum primus inuexit. monopolium uero dicitur, uel cum unus solus aliquod genus mercaturæ uniuersum emit, ut solus uẽdat, pretiumq́; suo modo statuit, uel plures simul idem fecere, quo carius uendant, dictum ἀπὸ τοῦ μόνος, quod est solus, & πωλῶ μαι uendo. De tripode Apollinis multa traduntur, sed illud inter plureis constat. Tripodem hunc uas aureum fuisse, qui & ab ansa ara, ut supra diximus, appellatur. Trium pedum à Vulcano fabrefactum, ac pro munere datum Pelopi, dum uxorẽ duceret. Eum demum ad Menelaum peruenisse, raptumq́; cum Helena ab Alexandro in coum mare à lacæna fuisse iactatum, quod rixarum causam esse diceret. interiecto deinde tempore, cum Ionici quidam adolescentes iactum retis à piscatoribus Milesijs emissent, hunc tripodem eductum fuisse, ac propterea ortum inter eos certamen, quod piscatores piscium non auri capturam pactos se esse dicerent, Iuuenes uero quicquid captum foret, suum esse contenderent. Nec ante sedatam litem, quam Milesij Delphos misere, ubi responso ab Apolline accepto illius esse tripodẽ debere, qui sapiẽtia omneis excelleret, mox Thaleti datum tripodem fuisse. hunc Chiloni, tanquam sapientiori misisse. Chilonem alteri. illum alteri rursus, donec ad Solonem uẽtum est. Hunc, quod deum omneis sapientia excellere existimaret, tripodẽ Delphos misisse. hæc urbs erat in monte Parnasso, ubi templum Apollinis Delphici in rupe undique patenti, tam urbem, quàm templum defendebant non muri, sed præcipitia. Dubium utrum maiestas dei, an situs loci magis miraculo esset. media saxi rupes in formam theatri recedebat, ubi sonitus, & uoces multiplices audiebãtur. in huius urbis anfractu media ferẽ altitudine exigua planicies erat, atq; in ea profundum terræ foramen in oracula patens. ubi tripus erat, hoc est cortina aurea pulueribus plena, ex qua perflãs spiritus mulieribus, quas à Phœbo Phœbadas nominabant, oracula præbebat, quæ mox ille uersibus canebat. Aristophanes. ὃς θεσπιῳδεῖ τρίποδος ἐκ χρυσηλάτου, hoc est, qui uaticinatur ex tripode aureo. idẽ, τί δῆθ' ὁ Φοῖβος ἔλακεν ἐκ τῶν στεμμάτων, per stemmata enim, hoc est coronas cortinam intelligit, quod uas id rotundum est, treis pedes habens ad coronæ similitudinem. in hoc uasis genere lanæ infici coloribus solent. & oleum, dum oliuæ premuntur, fundi, & aqua calefieri, dicta cortina uel à corio, quasi corina, quod quæ nunc ex ære apud uetustissimos è corio bubulo fiebant, uel quod hoc uase in

cortibus uillatiás. (Sic enim uillarum spàtia intra maceriã uocantur) ad calefaciẽdas aquas uterentur. & uina decoquenda, & reliquos uillæ usus. Plynius, Hæc omnia pariter decoquebant decies deferuescente cortina, atq; diffundebant, inueterabantq́;. idẽ. ita despumatis subinde carnibus, quas hasisse uenis necesse est, decimo fermè die liquatis cortina uelus elutriatum mergitur in experimentum. Idem, At tyrius Pelagio primum satiatur immatura, uiridiq́; cortina, hoc est noua, & non dum infecta. idem. Fit etiam atramentum apud infectores ex flore nigro, qui adhærescit æreis cortinis. idem. oleum in conchas, aut plumbeas cortinas fundendum. ære enim uitiari anstat. Cato, cortinam plumbeã in lacum ponito, quò oleum defluat. solebant autem huiusmodi Tripodes, siue cortinæ in templo Apollinis delphici dicari. Plynius, Ex ære factitauere, & cortinam tripodum nomine delphicas, quoniam donis maxime Apollinis delphici dicabantur. Eant nunc Seruius, & qui eum sequuntur, cortinamq́; locum, siue cauernam esse dicant, in qua oraculum dabatur, diciq́; uel quod Apollinis tripus corio Phitonis tectus erat, uel quod certa illic responsa tradebãtur, quasi Certina. uel secundum græcam etymologiam, quod puellam extenderet, siquidem κόρην græci puellam uocant τείνειν tendere dicunt, uel quod cor illic uatis teneretur. Nos probatissimos sequi authores, & quoadeius fieri potest, ueritatem legentibus ostendere conemur. Nam quod apud Varronem cortinam scriptum est à corde dictam, manifestus librarij error est, & pro corde corte scribendum. Cortyna uero, siue Gortyna (utroque enim modo scriptum comperimus) insignis urbs Cretæ insulæ fuit, quam præterlabitur Læneus amnis, p̃ quẽ Europam tauri dorso usque ad eam urbem uectam fuisse prodiderunt. iuxta hanc nascuntur calami, quibus pro sagittis utũtur. unde dicuntur gortynij. Virgil. Spicula torquebat Lycio Gortynia cornu. in huius urbis agro armenta solis quondam fuisse commemorant. Ab eodem etiam Polypus dictus, quasi multipes piscis. de quo superius latissime diximus. à quo polypus morbus, & is, qui morbum patitur, polyposus. Vnde polyposior, & polypossissimus deducuntur. & polypodium herba, siue quod radix eius ueluti cirros ad similitudinem polypi piscis habet, siue quod farina eius indita naribus polypum morbum consumit. hanc herbam nostri filiculam nominant. similis enim est filici, radix pilosa, coloris intus herbacei, crassitudine digiti minimi, acetabulis cauernosa, quemadmodum cirri polyporum, subdulcis in petris nascens, siue arboribus uetustis detrahit bilem, & pituitam, stomachum offendit, floret, & tamen semen non fert. item chytrapus chytrapodis instrumentum ferreum, super quo chytra, hoc est olla apud ignem collocatur, ut cibi in ea coquantur. Item sciopus sciopodis. Sunt enim sciopodes homines, uel potius monstra in desertis Indiæ, qui in maiori æstu humi iacẽtes resupini umbra se pedum protegunt. unde nomen habet. quippe græci σκιὰν umbram nominant. item podia funis in naui, de quo diximus, quem nostri pedem nominant. & podium locus extra domum priuatam, publicam'ue porrectus instar pulpiti. ex quo spectare solemus, quæ extra geruntur, quod in eo pedibus hæreamus. Iuuenalis, Omnibus ad podium spectantibus. & podaris talaris. Apuleius, Podarem tunicam sumens. & Oedipus, propter pedum tumorem. οἴδημα enim græce tumor dicitur, πούς pes. hic Thebarum rex fuit, Laij filius, & Iocastæ, quem cum prægnans mater utero gereret, de futura prole consuluisse Apollinem pater dicitur, cũq́; responsum ab eo accepisset, mori eum manu nasciturі infantis oportere, natum custodi armentorum suorum necandum tradidit, q̃ dum ætati compatitur, & simul regi obtemperare con

tendit, perforatis infantis pedibus, & transmisso uimine suspendit ad arborem, quasi mox inedia moriturum. Senecæ. Medeo teste, damnauit parens, Calidoq; teneros transijt ferro pedes, Et in alta nemora pabulum misit feris. Sed cum forte eà transiens Phorbas Polybi Corinthiorum regis pastor infantis uagitum audisset, eò ex templo profectus puerum pedibus iam tumentem concisis uinculis sustulit. & Corinthio cuidam donauit, qui eum lætus accepit, & ad Meropem Polybi regis uxorem perductum, quod liberis careret, dono illi dedit. Hæc cum uiro pariter quasi filium cœlitus missum educauit, & à pedũ tumore uocauit Oedipodem, nostri etiam Oedipum dicunt. hic cum aliquando Thebas perrexisset, comperta ibi sphinge eius ænigma dissoluit, ac monstrum interemit. unde obscurarum rerum interpres est dictus. Terentius, Dauus sum, non Oedipus. Plautus, Nam isti quidem heraclidæ orationi Oedipo opus est coniectore, qui sphingis ænigma dissoluit. Sphinx monstrosum Aethiopiæ animal est, è simiarum genere fusco pilo, mammis in pectore geminis, ad hominis speciem accedens, solo pilo, & solitudine feram assimilans. poetæ faciem habere uirginis fingunt, pennas auium. pedes leonis. Diodorus, Oedipus orta inter Phocenses seditione ira accensus Laium parentem inscius occidit. Sphinx bellua biformis Thebas eo tempore uenisse traditur, proposuisseq; ænigma, quod qui non solueret, periret. inde pleriq; ob rem ambiguam, ac perobscuram interempti. Soluenti Iocastæ connubium, & Thebarum regnum propositum præmium erat, præter Oedipum soluere potuit nemo. id erat huiusmodi. Quodnam animal bipes, idem tripes, ac quadrupes foret. Cæteris ambigentibus Oedipus hominem esse asseruit, quod infans quatuor pedibus obrepat, & annis cõfirmatus duobus incedat, Senior tribus. quoniam scipione quasi tertio pede utatur. Sphinx suo iudicio uicta ex editiore loco sese præcipitem dedit. Oedipus Iocastam nescius matrem esse, siquidẽ ab omnibus Polypi Corinthiorum regis filius putabatur, duxit uxorem, & Thebarum imperium adeptus est. Ausonius, illa etiam thalamos per terna ænigmata quærens, Qui bipes, & quadrupes foret, & tripes, omnia solus Terruit aoniam uolucris. Leo. uirgo triformis. Sphinx uolucris pennis, pedibus fera, frõte puella. Verres sphingem ex ære corinthio habuit, reo in prouincia ablatam, propter quam Cice. illo iudicio in altercatione neganti ei se ænigmata intelligere, immo uero intelligere deberes inquit, quoniam sphingem domi habes. Ab Oedipus Oedipodionius deducitur. Luca. Oedipodionias infelix fabula Thebas. Et Melãpus proprium nomen quasi caprinos pedes habens. Hic uates fuit insignis (ut Home. refert) qui Iphianassam Proeti filiam duxit uxorẽ. Proetus Abantis Arguorum regis filius fuit, eiq; in regno successit. Vxorem habuit Antiam, ex qua filias quatuor genuit. Maerã. Euryalem. Lysippen, & Iphianassam, quæ cum Iunoni se in pulchritudine prætulissent, indignata dea furorem eis iniecit, ut sese uaccas esse existimarent. Virgilius, Prœtides implerunt falsis mugitibus auras. Hoc Pherecydes tradit. Ouid. uero ob spretam Venerem eas primo in uaccas, mox in lapides commutatas affirmat. Addit Pherecydes Proetum, siquis filias curaret, præmium ei proposuisse, regni partem, & filiæ, quam eligeret, stabile connubium. itaque Melampodem fama diuinationis clarissimum dato helleboro eas sanasse, quod ab eo cognominatum est Melampodium, Sibiq; in uxorem elegisse Iphianassam, ex qua Antiphatem, & Mantium procreauit. Antiphates uero genuit Oicleum. Vitruuius architectus illas à Melampode Clitorium Arcadiæ oppidum ductas tradit, ut ab ebrositate liberarentur, eius furoris causam uinum esse existimante. Etenim Clitorij speluncam esse, ex qua profluens nitidissimus riuus facit potantes ex eo uinum odisse, ob quam causam in eius speluncæ fornicæ extare græcas literas significantes eam aquam non esse potabilem, sed uiribus inimicam. Quod Ouidius quoq; uidetur sensisse.

Clitorio quicunq; sitim de fonte leuauit,
Vina fugit, gaudetq; meris abstemius undis.

Item à ποὺς ποδὸς Podãgra, quod est uitium articulorum in pedibus, quemadmodum chiragra in manibus. Vnde podager, & chirager, & chiragricus dicuntur composita nomina à pede, manuq;, & atrocitate doloris, quæ à græcis ἀγρία dicitur. maximum enim dolorem affert huiusmodi morbus. Ouidius, Soluere nodosam nescit medicina podagram. raro autem uel castratos, uel pueros, ante fœminæ coitum, uel mulières, nisi suppressis menstruis tentat. Quidam cum asinino lacte epoto sese eluissent in perpetuum hoc malum euaserunt. Alij cum toto anno à uino mulso, uenereq; sibi temperassent, adepti sunt totius uitæ securitatem. M. Agrippa supremis ætatis suæ annis hoc morbo grauiter conflictatus, cum perpeti amplius tantum dolorem non posset, medici cuiusdam portentoso consilio, ignorante id diuo Augusto, in acetum calidum crura dimersit, sicq; in totum liberatus est. Et sextus Pompeius Hispaniæ citerioris princeps, cum horreis suis uentilandis præsideret, correptus podãgræ dolore sese in triticum super genua dimisit, leuatusq; mirum in modum dolore pedibus ita siccatis. hoc postea remedio usus est. constat apud græcos χεῖρα. manum uocari. à quo chiromantia dicitur diuinatio, quæ ex linearum, quæ in manibus sunt, inspectione fieri solet, sicut necromantia, quæ fit ex inspectione cadauerum. hydromantia ex inspectione aquarum. Geomantia ex inspectione terræ, seu figurarum in terra descriptarum. à quibus chiromantes. necromantes. hydromantes. & geomantes appellati. Item chirothecæ, manuum tegmina. & chironomus, qui manibus gesticulatur, & ludit. Iuuenalis, Chironomon Ledam molli saltante Batyllo. & chironomas eiusdem significationis. Idem. saltantem spectans, & chironomanta uolanti Cultello. & chironomia Lex. gestus, quæ à Platone in parte ciuilium uirtutum posita est, & chirographum scœda, siue tabula manu propria scripta, ponitur'q; non solum pro ipsa tabula, sed etiam pro actione. Nam qui chirographum legat, non tantum de tabulis cogitat, sed etiam de actionibus, quarum probatio tabulis continetur, & qui chirographum uendidit palàm est, quod intelligitur nomen uendidisse, quemadmodum & nomen legauerit, haud dubium est id, quod in actionibus erat legasse. & chirodicæ uestis. & chirurgus, ac chirurgia, de quibus superius disseruimus. Item ab eodem calopodium calciamenti genus ex ligno, quod uulgo soccum, & per diminutionem socculum uocant. Plyni. Sed hac, aut hac socci uideo uestigium. Plynius, Cum & pedibus margaritas, nec crepidarum tantum obstragulis, sed totis socculis addunt. & antipodes, qui terram nobis oppositam habitant, quod pedes nostris pedibus aduersos habeant. ἀντὶ enim græcum contra significat. Apus apodis auis, quæ ab alijs cypselus appellatur, ita dicta, quod pedum usu careat, ex hirundinum genere est, maior alis. uolat plurimum, nidificat in scopulis, atque editioribus domibus. hæc est, quæ toto mari cernitur. Quies ei nisi in nido nulla, aut pendet, aut iacet. Item struthopus. quippe in meridianis Indiæ fœminæ sunt adeo paruæ, ut Struthopodes appellentur, quasi passerculi pedes; siquidem græci στρουθὸν passerem uocant. Item pezitæ fungi, qui sene radice, aut pediculo nascuntur, ut superius diximus, quasi pedestres. πεζὸς enim pedester dicitur, unde πεζίται dicti, quod non tollunt se altius à terra. Item

Podalirius

Podalirius proprium nomen à pedum magnitudine. Aesculapij filius fuit, & frater Machaonis medicinae artis praeclarus. Martial. Enterocelarum fertur Podalirius Hermis. Ouidius.

Quantus apud Danaos Podalirius arte medendi,
Automedon curru, tantus amator ego.

Automedon Achillis auriga fuit, poëtarum, & praesertim Homeri carmine insignis. Item podex posterior pars corporis pudenda, quod ex ea pedes fluere uideantur. Iuuenalis, Et podice laeui Cæduntur tumidae medico ridente mariscae. Circuit hunc conglobata in nates caro sedendi officio aptissima, quae à nitendo nates dicuntur. Quippe ibi caro firmior est, quàm in caeteris membris, ne premente corporis mole cedere ossibus cogatur. DIVES. Omni ludorum genere abundans. CIRCO. Circus locus erat muris septus, in quo equi, pugilesq; exercebantur, ita dicti à circensibus ludis, qui in eo fiebant. Circenses autem appellati sunt, quasi circumenses, propterea, quod rudis uetustas, cum non dum loca huiuscemodi ludis apta aedificasset, inter enses, & flumina eos celebrabant, ut ab utraq; parte esset ignauiae praesens periculum, disponebatur autem circus in forma spatij oblongi, & in summitate circi carceres erant unde equi curribus iuncti ad cursum mouebantur, & cum ad summum deuenissent, reuoluebantur, donec ad priorem metam deuenirent. in circuitu uero spectacula aedificabantur, è quibus prospectare patres, atq; equites possent. spectacula ipsa fori appellabantur. Liuius, Tum primum circo, qui nunc maximus dicitur, designatus est locus, diuisa loca patribus, equitibusq; urbis, ut spectacula sibi quisq; faceret. Idem, Spectauere furcis duodenos ab terra spectacula alta sustinentibus pedes. Ludicrum fuit equi, pugilesq; ex Hetruria maxime acciti. Solennes deinde annui mansere ludi Romani, magniq; uarie appellati. Naturalem circum eleganti ssime descripsit Virgilius,

Hoc pius Aeneas misso certamine, tendit
Gramineum in campum, quem collibus undiq; curuis
Cingebant syluae, mediaq; in ualle theatri
Circus erat, quò se multis cum millibus heros
Consessu medium tulit, extructoq; resedit.
Hic, qui forte uelint rapido contendere cursu,
Inuitat, pretijs animos, & praemia ponit.

Tres Romae circos fuisse legimus. Maximum, Flaminium, & Neronis. in hoc ultimo ingentem fuisse obeliscum constat, quem nunc Romae in uaticano cernimus. D. Caesar circensibus ludis spatium circi ab utraque parte produxit, & in gyrum euripo addito quadrigas, bigasq;, & equos desultorios agitari fecit à nobilissimis iuuenibus. proprie autem circus appellatur omnis in gyrum ambitus, eiusq; diminutiuum est circulus, definiturq;, Circulus est figura plana una tantum linea contenta, in cuius medio punctus est, à quo omnes lineae ad circunferentiam ductae inter se sunt aequales, & ita à globo differt, quod circulus est rotunda planicies. Globus uero (ut supra diximus) corpus solidum undique rotundum, quem graeci sphaeram appellant. A circus fit circinus instrumentum, quo circuli uertendo designantur. & circulatur, quem Paulus iurisconsultus dicit eum esse, qui serpentes circunfert, ac proponit, quod si cui ob eorum metum damnum fuerit, pro modo ad missi punitur, cuius foemininum est circulatrix, quod significat eam, quae lucri gratia per urbē uagatur, & saltando, uel alio ludicri genere aucupatur gratiā spectatorum. & circulatim aduerbium, hoc est per circulum. Suetonius. in summo publico luctu externarum gentium multitudo circulatim suo quaeq; more lamētata est. & Circites circuli ex aere facti. Circuli etiā pastilli dicti, qui mista farina, & caseo & aqua in circuitum aequaliter fundebantur. Hos quidam, quod magis incondite facerent, lissulas, & semilissulas sabino uocabulo nominabant. nonnulli etiam globulos à globo farinae dilatato, deinde elixo, ac caseo superinfuso. ponitur tamen aliquando globus pro multitudine hominum, siue aliorum animalium, aut alterius cuiuscunque rei simul collecta, & quasi conglobata. Sallustius, Diuersa, uti solet, rebus perditis, consilia capessunt, alij fiducia gnaritatis locorum occultam fugam sparsi, alij globis eruptionem tentauere. Globus si ex filo, aut alia simili re factus sit, glomer uocatur. à quo glomero, quod est implico, & in globi, hoc est sphaerae figuram filum induco. Ab eo uero agglomero, implico, coniungo. Virgilius, Et lateri agglomerant nostro. & glomus in sacris crustulum cybij figura ex oleo coctum appellatur, & in sphaericam effigem compono. Glos autem uiri soror appellatus, quae uox à graecis sumpta est. Glossa uero lingua est. à quo glossae, & glossaria dicuntur interpretationes, quod uicem linguae, hoc est uice doctoris funguntur. & glossema, quod Quintil. interpretatur, quasi uocis munus suscitans. nam epiglossis, quid sit, alibi declarauimus. Et circinea auis, quae uolando circuitum facit. Circum uero, à quo circus deriuatur, praepositio est, quae tam in appositione, quàm in compositione περὶ graecam praepositionem significat, ut circunfero, περιφέρω. Circùm montem περὶ τὸ ὄρος. interdum etiam aduerbiū est locale. Virgilius, Anna uides toto properari littore circū. Ex hoc nascitur circiter, qđ pro iuxta accipitur, & secundum Priscianū ad tempus solū ptinet, ut circiter Cal. Ianuarias. Nos uero lōge frequētius ad numerū ptinere comperimus. Cur Multi eo bello capti circiter duo millia desyderati. in qua significatione & circa ab eodem deductum accipitur, ut circa forum. circa templum. circa uiginti annos. Ab hac fit coniunctio quocirca. pro quare. quapropter. Virgilius, Quocirca capere ante dolis, & cingere flamma Reginam meditor. est etiam quando circùm praepositionem ei subiungimus. & circuncirca dicimus, quod significat ἀμφιτρεῖ. A circum fit circumeo, quod & circuo dicitur. à quo circuitus notae significationis, ut circuitores (Vt Vlpia. inquit) uulgo appellati, quibus uestiàrij, uel lintearij uestem dant circunferendam, & distrahendam. & circuntego. à quo circuntectum amictus genus, quod purpuram circùm habebat. & circumago circuntexo. circunsto. circunsisto, de quibus supra diximus. & circunfero, quodmodo circum porto, ut supra ostendimus, modo purgo. lustro. Plautus, Pro laruato te circunferam. idest purgabo. Virgilius, Idem ter socios pura circuntulit unda. nam lustratio à circunlatione dicta est, uel tedae, uel uictimae. & circundo circunduco, circumpono notae significationis. & circunscribo, praescribo. damno. & circunuenio decipio, & circunluo. circunfluo. à quo circunfluuium ius praediorum. & circunspicio. à quo circunspectus, de quibus superius disseruimus. & circunforaneus, qui circùm forum uagatur, ut aduocationem quaerat, & circuncido, praeputia detraho. à quo circuncisi iudaei dicuntur, & actus ipse circuncisio. & circunnubo. circuntego eiusdem significationis, & alia penè infinita composita, quae connumerare non minus fastidiosum, quàm longum esset. & circea (ut quidam putant) uas uinarium patens, ac rotundum. Plautus, Cadus erat uini. unde impleui circeam. Et cirrus capitis crinis, quod frequenter tortus, & ferè in circulum uersus sit. Cato. Itaq; Ambraciae primum puerilem dentem. Item cirros ad Apollinem ponere solent. Ambracia urbs est Epeiri iuxta Aceronem nauigabilem fluuium sita regia olim Pyrrhi. & cincinni secundum quosdam crines intorti, quasi circinni. unde cincinnato cognomen factum. & circius uentus, de quo supra diximus, quod

omnia turbet, ac circunuertat. AMPITHEATRO. In quo uenationes, & alij ludi exhibebantur, referturq; ad id, quod pauloante dixit. uidit in undis Et Thetis ignotas, & Galatea feras. FVCINVS. Naumachia D. Claudij, quam in Fucino fecit. Fucinus lacus est Marsorum. hi populi Italiæ sunt à Marso Circes filio ortum habentes. unde marsica uina appellata. Nam massica sunt è massicis montibus Falerno contermina. Mart. De sinuessanis uenerunt marsica prædis. Condita quo quæris consule? nullus erat. sunt tamen et in Scythia populi eodē nomine (ut Herod. testatur) In fucino Claudius princeps emissarium fecit opus ante ab Augusto Marsis negatum, licet maximis præcibus petitum fuisset, idq; lucri potius gratia aggressus est, q̃ gloriæ, cum quidam proprijs sumptibus amissuros se promitterent, si sibi siccati agri concederentur. per tria aũt passuum millia partim effosso monte, partim exciso canalem absoluit ægre, & post undecim annos, quamuis continuis triginta hoīum millibus sine intermissione op̃antibus. Ante aũt, q̃ lacũ emitteret, Naumachiã cõmisit, sed cũ proclamãtibus naumachiarijs, Aue imp̃ator morituri te salutant, R̃ndisset, auete & uos, neq; post hanc uocem, quasi uenia data, q̃sq̃ dimicare uellet, diu cunctatus an hoīes igni, ferroq; absumeret, tãdẽ ex sede sua prosiluit, ac p̃ ambitũ lacus nõ sine fœda uacillatione discurrẽs, partim minãdo, partim adhortando, ad pugnam cõpulit. Hoc spectaculo classis sicula, & rhodia concurrerũt duodenariũ triremiũ singulæ, eijciente bucinã tritone argenteo, qui è medio lacu per machinam emersit. STAGNA PIGRI NERONIS. Pigra stagna, quia Nero marina aqua naumachiam exhibuit innantibus belluis, quæ aqua fluxum nullum habebat, ut aqua Tyberis & fucini, uel pigri Neronis inquit propter ocium, ac lasciuiam eius. Quippe epulas à mediodie ad mediam noctem protrahebat refotus sæpius calidis piscinis, ac tempore æstiuo niuatis, cœnitabatq; interdum, & in publico Naumachia præclusa. TACEANTVR. Silentio prætereantur. Tacere enim proprie silere est. Cic. Tacet ipse, cæteros ad loquendum hortatur. Interdum tamen ponitur pro eo, quod est quiescere, & securũ esse. Ter. Quin taces? Nã cum intulerit postea dicam, certum est non silentium, sed securitatem imperasse. Ab hoc fit tacitus, qui nihil loquitur. à quo aduerbium tacite. & taciturnus, qui facile tacet. à quo taciturnitas obseruantiæ genus in silendo, ac secreta seruando constituta. Ter. Sed ijs, quas semper in te intellexi sitas fide, & taciturnitate. Tacere etiã aliquãdo dicimus, quæ sine uoce sunt. Virg. totumq; pererrat Luminibus tacitis. Idẽ. Cũ tacet omnis ager. à taceo fiunt composita obticeo. reticeo. subticeo. & conticeo, oīa eiusdem significationis. quidam tamen hæc ita distingunt, ut taceamus consilia. Virg. Nec tacui demens. obticeamus, quod nos pudet fari. Ter. Virgo ipsa scissa ueste lachrymans obticet. reticeamus dolores. Idẽ. Ne uerere, ne ritice. Subticeamus, non demus responsum ad ea, quæ dicta sunt. Plau. Quæ cum audisset, subticuit. Conticeamus, cũ plures sumus, hoc est simul taceamus. A conticeo fit conticesco eiusdem significationis. & conticinium prima pars noctis, qua omnia quiescendi gratia conticescunt. HANC NORINT VNAM SAECVLA NAVMACHIAM. Hæc una naumachia digna sit, quæ ad posteritatis notitiam perueniat.

PERO ME SECVTVM. Præmittit Epistolam libro iam tamen à se scripto, & perfecto, quod facere aliquando ueteres poëtæ cõsueuere, ut Papinius in syluis. Tres autem sunt huius epistolæ partes. in prima legentium sibi beneuolentiam conciliat, tale se in scribendo secutum temperamentum affirmans, ut neminem læserit. in secunda excusat lasciuiam carminis authoritate duntaxat poëtarum, qui similia scripsere. in tertia hortatur seueriores, ut à legendis libellis suis abstineant. IN LIBELLIS. In libris epigrãmatum, quos scripsi. p̃ modestiam enim libellos, hoc est paruos libros appellat. Liber libri proprie pars corticis est, quæ ligno adhæret. unde delibrare dicimus pro eo, quod est corticem detrahere. et delibratio est ipsa (ut ita dicam) decorticatio. Virg. Huic natam libro, & syluestri subere clausam Implicat. Idẽ. Vdoq; docent inolescere libro. Hinc delubrũ secundum quosdam, ut superius ostẽdimus. Item liber dictus, in quo scribitur, quia ante usum chartæ è corticibus arborum uolumina compaginabantur. Vnde & codex ab arborum trũco appellatus est. à quo codicillus diminutiuum, sicut à libro libellus, poniturq; libellus pro epistola, siue tabella. unde libelliones à ueteribus tabelliones dicebãtur. Varro. Tum ad me fuerunt, quod libellionem esse sciebant. Librarij uero sunt, qui libros transcribunt, sicut bibliopolæ, q̃ libros uendunt. βιβλίον enim græce liber dicitur. à quo, & bibliotheca appellata, quod (ut ait Vlpia.) modo locum significat, in quo libri tenentur, ut cum dicimus, in bibliotheca est. modo armarium, ubi libri seruantur. Vnde eburneam bibliothecam emisse dicimur. modo copiam ipsam librorum, ut Ptolemæum regem dicimus bibliothecam omnium pulcherrimam congregasse. & bibliographus librarius. liber etiã modo pro ipso opere integro accipitur, quantumlibet sit magnus, etiam si contineat æneida, & bucolica, & georgica simul, modo pro certa parte operis, ut Virgilij Aeneis in duodecim libros distincta est. Liber uero liberi adiectiuum est, & modo eum significat, qui nulli subiectus est. cuius correlatiuũ est seruus, modo qui sine trepidatione, aut respectu loquitur, aut facit. interdũ etiam qui curis ac negotijs omnibus solutus est, hæc duo postrema significata præclare uno disticho expressit Martialis.

Liber homo es nimium dicis mihi Cheryle semper,

hoc est nimium libere loqueris. In te qui dicit Cheryle, liber homo est, hoc est uacuus negotijs, & quid agat non habens. Hinc liber etiam uocatus est Bacchus, qui uini inuentor fuit, quia uino usi libere omnia loquuntur. ponitur etiam aliquando pro uino, sicut Ceres pro frumento. Venus pro libidine. unde extat illud prouerbium. Sine Cerere & Libero friget uenus. ab hoc Liberalia Liberi festa, quæ à græcis dionysia uocantur. Item liberi filij dicuntur numero ferè plurali, quamuis & singulari aliqñ re p̃iatur, diciturq; in plurali etiam de uno filio, filiaue. Callistratus liberorum appellatione nepotes quoq;, ac pronepotes, cæterosq;, qui ex ijs descendunt, contineri existimat. Paulus uero iurisconsultus eos, qui contra formam humani generis conuerso more procreantur, liberorum appellatione non putat cõtineri, ut si mulier monstrosum quid, aut prodigiosum enixa fuerit. A liber libertas deducitur, quæ seruituti opposita est. Itẽ libertas de eo dicitur, qui libere, & sine respectu loquitur, faciatq; quæ libet. Hæc à Florentino iurisconsulto definitur facultas eius, q̃d cuiq; facere libet, nisi iure prohibetur, capiturq; semper in bonam partem, cum licẽtia in malam partem capiatur. Quint. Quæ in alijs libertas est, in alijs licentia uocatur. Terentius, Deteriores omnes sumus licentia. Virgilius, Libertas, quæ sera tamen respexit inertem. Licentiam tamen aliquando pro libertate positam inuenimus. Sallustius, Romam legatos ire iubet. Agendarum rerum, ac quocunq; modo componendi belli licentiam ipsis permittit. Libertas etiam dea est libertatis, cuius templum in Auentino cõstitutum fuisse historiæ tradũt. Item à liber libertus deriuatur, qui cum esset seruus factus est liber. Vlpia. eum esse libertum definit, quẽ quis è seruitute ad

ciuitatem romanam perduxit. à liberto fit libertinus, quod est adiectiuum nomen, estq; relatiuũ ingenui, sicut libertus relatiuum patroni. Libertini definiuntur, q iusta seruitute manumissi sunt, quemadmodum ingenui, q libera matre nati, nec postea serui facti sunt. Vnde ita interrogare debemus. Est'ne ingenuus, an libertinus, non autem libertus, & cum responsum fuerit, Libertinus, interrogamus cuius libertus est, non autem libertinus. à libertino libertinitas deducitur, sicut ab ingenuo ingenuitas. Item à liber fit libero uerbum, quod modo particulare est, & significat manumitto, hoc est libertate dono, modo uniuersale, & significat absoluo. Cicero, Nihil enim mihi antiquius fuit, quã ut te à sceleratorum hominum calumnijs liberarem. liberare etiam aliquando usurpamus pro eo, quod est addicere, unde in licitationibus rem, quæ uenalis proposita est, plus offerenti addicere, seu liberare dicimus, & non modo, qui uendit, sed etiam qui emit rem ipsam sic uẽditam, liberare dicitur. Hinc liberationis uocabulum Paulus iurisconsultus affirmat eandem uim habere, quam solutionis. liberata à ueteribus pro effata, hoc est locuta usurpari solebat. A` libero fit delibero, hoc est decerno. statuo. capto enim consilio, mens à cogitatione liberatur. Neq; enim probabile mihi uidetur, quod Festus scribit deliberare à libella, qua quid perpenditur dictum. A` delibero fit deliberatio. Item à liber liberalis, quod modo pro benigno, munificoq; accipitur. Vnde liberalitas munificentia dicitur, & liberaliter large. magnifice. Item pro misericorditer, cuius contrarium est illiberaliter, quod ueteres de eo dicebant, qui excessisset omne genus maleficij. Terentius, Quam is aspernatur tam illiberaliter. Idem. Factum à uobis immisericorditer, atque si æquum est dicere magis aperte, illiberaliter. Et comparatiua, ac superlatiua eorum liberalior. liberalissimus. liberalius. liberalissime. Vnde liberales disciplinæ, appellatæ sunt, quod sunt libero homine dignæ. modo liberalis capitur pro pulchro, & ingenuæ formæ homine. Item à liber fit liberior, & liberrimus, & aduerbia libere. liberius. liberrime. & liberum arbitrium habere dicimus, cum in potestate nostra est id facere, quod uolumus. liberum etiam nobis esse dicimus, pro eo, quod est in nostra potestate esse. Sunt etiam qui à liber libram quoque, de qua, & eius deriuatiuis superius locuti sumus, deductam existimant, quod ipsa quasi libera sit, cum cætera põdera sibi subdita, & in ea inclusa sint. Liber autem à libet deriuatum esse existimant, quod homines liberi agant, quicquid placet. Libere enim placere est, qđ uerbum à labendo tractum esse Varro arbitratur, quod quæ placent, in mentem prolabantur. Ab hoc fit libido, quod significat, quicquid libet. Vnde non modo turpium, sed etiam honestarum rerum uoluntas libido appellatur. Sallustius, Magisq; in decoris armis, & militaribus equis, quàm in scortis, atq; conuiuijs libidinem habent. Terentius, Neq; tuæ libidini aduersabor, hoc est uoluntati. Hinc iram definimus esse libidinem eius puniendi, qui iniuria læsisse uideatur. Item auaritiam libidinẽ habendi pecuniam. peruicaciam libidinem quomodocunq; uincendi. iactantiam libidinem gloriandi. Tyrannidem libidinem dominandi. peculiariter tamen libidinis nomen translatum est ad immoderatum coeundi appetitum. Nam cum simpliciter libido profertur, neq; cuius rei sit libido additur, illa profecto animo occurrit, qua obscœnæ corporis partes excitantur. hac enim nulla maior est uoluptas, nihilq;, quod magis libeat. hæc enim sibi non solum totum corpus, nec solum extrinsecus, uerumetiam intrinsecus uendicat, totumq; commouet hominem animi simul affectu cum carnis appetitu coniuncto, atque permisto, ita ut momento ipso temporis, quo ad huius uoluptatis extremum peruenitur, penè omnis acies, & quasi uigilia cogitationis obruatur. Ab hac libidinosus deducitur, hoc est in libidinem propensus. & libidinose aduerbium, molliter, lasciue. Item à libet libentia, hoc est uoluptas. gratia. Macro. Cui libentiæ, gratiæq; omnes conuiuiorum incognitæ sunt. & libens hoc est uolens. facilis & libenter, hoc est grato animo. à quo libentius, & libentissime & Libitina, quæ & libentina dicitur Venus, siue Proserpina unde etiam pro morte ponitur. & quilibet, de quo superius diximus. & quãlibet pro quamuis, quantumlibet pro quantum uis. ubilibet pro ubi uis. uterlibet pro uteruis, quomodolibet pro quomodocunq;. ut libet pro utcunq; licentia uero deriuatur à licet, quod modo significat fas est. Cicero, Neq; enim licebat locum numini consecratum turpi flagitio contaminare, modo facile est, uel potius possibile est. Martialis, Piscinam peto, non licet natare. Nonnunquam concedentis aduerbium est, sicut esto. Virgilius, licet ingens ianitor antro Aeternum latrans exangues terreat umbras. interdũ est cõiunctio aduersatiua, ut etsi. quamuis. quanquam, de quibus superius diximus. à licet licentia deducitur, de qua pauloante disseruimus. & licentiosus, qui nimia utitur licentia. & licenter per licentiam. & licito iuste. & ilicet, ac scilicet, & uidelicet, de quibus superius diximus. licentiora etiam dicuntur mancipia nequiora quasi multa per licentiam facientia. Item licentior epistola, in qua nimis libere scribimus. Plynius, Licentiore epistola narrare constitui. Item liceor deponens, & frequentatiuum eius licitor. quod licẽtia quadam uti in augendo pretio uideamur. Est enim liceri, siue licitari pretiũ augere in auctione facienda. unde fit unum compositum polliceor, quod est ultro aliquid promitto. à quo pollicitatio promissio. hoc tamen interest inter liceri, & licitari, quod liceri est aut sine respectu aliorum emere uolentium, aut tantum semel pretium deferre. licitari uero cum multis, & sæpius prætium augere, ut emere uolentes ab emendo desistant. Cicero. Non licitatorem uenditor, nec contra, qui liceatur emptor apponet. Tali modo uendere addicere est, de quo superius locuti sumus. à licitor licitatio deriuatur, hoc est pretij in auctione oblatio. Aliquando tamen sine auctione licitatio fit. Curtius de Dario, qui pollicabatur pretium pro capite Alexandri, siquis eum occidisset. Et cum habetis inquit arma, licitamini hostium capita. Item licitari ueteres pro congredi, & pugnare usurparunt. Ennius, Pars saxa iactant, & inter se licitantur. Cæcilius, cum machæra licitari aduersum eum cœpisti sciens. Tractum est autem hoc à licitantium, hoc est pretium in emptione augentium contentione. impellit nos cognatio uocabuli, ut postquam de libet diximus, de libo etiam dicamus. libare igitur proprie est leuiter degustare, & quasi primis libris attingere, dictum (ut quidam putant) à labijs, quasi labiare. Virg. Purpureosq; metunt flores, & flumina libant. per metaphoram tamen aliquando pro leuiter tangere usurpatur. Idem. Oscula libauit natæ, dehinc talia fatur. aliquando pro sacrificare. Idem. Et pateras libate Ioui. Tibul.

Et quodcunq; mihi pomum nouus educat annus.
Libatam agricolæ ponitur ante deum.

Hinc liba dictæ sunt placentæ ex farre, & melle deorum sacrificijs aptæ. Virg. Et adorea liba per herbam Subijciũt epulis. Hinc etiam libellum diminutiuum. & libatio. & libamentum, quæ modo degustationem, modo sacrificium significant. & delibo compositum, quod modo significat degusto, modo capitur pro eo, quod est aquam sulco deriuo. interdum etiam sacrifico. unde delibatũ sacrificatum dicimus. delibutum uero unctum significat, quasi oleo imbutũ. sed trãsfertur aliqñ ad animum. Ter. Si te delibutũ gaudio reddo, hoc est perfusum. Sunt q putent à libo lito quoq; esse deductum, qđ est sacrificijs deos placo. Virg. sacrisq; litatis, hoc est dijs placatis. Nos à græco

potius deriuatum putamus. Quippe græci λιτὺν deprecationem dicunt. Ab hoc quidam lituum nominatum putant baculum incuruum, quo sedētes augures auibus templa designabant, & ab eius similitudine incuruæ bucinæ genus, quia qui canunt, liticines dicuntur, lituum uocitatum. Nos baculū potius à tuba nomen accepisse existimamus, quemadmodum superius disseruimus. VT QVISQVIS DE SE BENE SENSERIT, NON POSSIT QVERI DE ILLIS. Vt quisquis uitæ conscientia securus fuerit, non possit existimare poëtam de se locutum fuisse. REVERENTIA SALVA. Honore non læso. Vereri timere est cū pudore quodam erga eum, quem metuimus. Vnde quidam hæc ita separant, ut uereri dicāt esse liberi hominis, timere serui. quod ille pudoris, hic pœnæ metu teneatur. A uereor fit reuereor, qđ est honoro. à quo reuerentia honor, quē tam in uerbis, quam in factis alicui exhibemus. Vnde rem aliquam turpem nominaturi, dicere solemus salua reuerentia. saluo honore. reuerentia sit auribus uestris. honor sit audientium auribus. Item reuerendus, hoc est dignus reuerentia. & reuerēter aduerbium, cum reuerentia. Item à uereor uerendus dignus, quem uereamur. & uerenda pudenda. & uerecundus, modestus, qui facile pudore ducitur. & uerecundia pudor. modestia, quorum contraria sunt inuerecundus. & inuerecundia, hoc est impudens. & impudentia. Item aduerbia uerecunde, & inuerecunde. præterea uerecundor uerbum, quod est uerecundia teneor. Cicero, Alterum cunctantem, & quasi uerecundantem incitabat. Aliquando tamen uerecundus pro audaci, & cōfidente accipitur, siue per antiphrasin, siue quod uerecundia abstinentiam scelerum facit. talis uero abstinentia fiduciam. Plautus, Sic est, uera prædico, nisi hoc etiam falsò dici insimulaturus es, nimis uerecūda es. salua. integra. illæsa. à sano uero (ut Varro existimat) deducitur saluus. Sanus proprie dicitur integer. incorruptus. à quo sanitas, icolumitas. & sano redintegro. Et insanus, demens, hoc est qui mentem non habet integram. à quo insania stultitia, quæ & insanitas dicitur. Cicero. Insipientia autem quasi insanitas, eadēq; dementia. Et insanio uerbum desipio. interdum tamen insanire pro eo usurpatur, qđ est carmen conscribere. Virgilius, Insanire libet. Nam insani dicūtur enthei, hoc est deo pleni. Idem. Insanam uatem. Nonnunquam etiam insanus pro magno accipitur. Idē. insani feriant sine littora fluctus. Item à sanus uesanus, hoc est uecors. crudelis. furiosus. à quo uesania. uecordia. crudelitas. furor. Itē sanies, sanguis corruptus, quod quidam à tabo sic distingunt, ut illud de mortuo, hoc de uiuo dicatur. Virgil. & sanie, taboq; fluentis, Complexu misero longa sic morte necabat. Item sanè aduerbium, quod aliquando affirmatiue pro eo, qđ est certe sumitur, ut ita sanè. Sanè uero proprie tamē significat ualde, quoniam qui sanus est, ualidus est. Suetonius, Bellum sanè difficile gessit. modo permissiue accipitur, quando aliquid aduersario tribuimus. Vt, sit sanè ut uis, pro esto, ut uis. Et Sanates, qui supra, infraq; Romam habitauerunt, quod nomen ideo est inditum, quia cum defecissent à Romanis, breui post tempore in amicitiam, quasi sanata mente redierunt. A saluus uero fit saluo uerbum, hoc est saluum facio. à quo saluator, qui græce σωτὴρ dicitur, cuius fœmininum est saluatrix. & salue, quod uerbum salutantis est, hoc est saluus sis, reperiturq; tantum salue. salueto. & saluete. & saluifico, hoc est saluū facio. & saluia herba uulgo nota, quod diuersos sanet morbos. & salus, incolumitas, quamuis interdum pro remedio ponitur. Virgilius, Vna salus uictis nullam sperare salutem. ab hoc fit salutifer. salutaris. saluber siue, quod usitatius est, salubris, quod præbet sanitatem. unde aerem. cibum. potum. locum, multaq; huiusmodi salutifera salutaria, & salubria dicimus, hominem uero, ac cætera animalia sana. Sed utrunq; patitur exceptionem. Nam & sanum aerem. sanum cibum. sanum potum. sanum locum dicimus, quasi salubrem, hoc est præbentem sanitatem. Contraq; salubris pro sano accipitur. Sallustius, Genus hominum salubri corpore. Liuius, Grauiore tempore anni circumacto defuncta morbis corpora salubriora esse cœpere. A salubris fit salubritas, quod sanitatem significat. & salubrior, ac saluberrimus. & aduerbia salubriter. salubrius. Item à salutifer. salutifere aduerbium. & à salutaris salutariter. Item à salus saluto, qđ proprie significat salutem dico, aliquando tamen accipitur pro ueneror. Virgilius, Tum uero Rutuli clamore salutant. Hinc & mortuos, & res etiam inanimatas uenerantes, salue dicere solemus, non salutem imprecantes, quæ nulla in ijs esse potest, sed uenerationem indicentes. Idem. Salue sancte parens, iterum saluete recepti Necquicquam cineres. Salus etiam dea salutis apud ueteres erat. Vnde Salutaris porta Romæ appellata est ab huius deæ æde. Quæ ei proxima fuit. Idem à salus saltem, de quo superius diximus. A saluto uero salutatio deducitur. & salutatorium cubiculum, in quo homines salutandi gratia conueniunt. Et insalutatus, qui non est salutatus. & resaluto, quod est eū, qui me salutauit saluto. à quo resalutator. resalutatrix. resalutatio, sicut à saluto. salutator, salutatrix. salutatio. & obsaluto, quod est salutandi gratia offero. salutaris herba à quibusdam uocatur strumum, quam & στρύχνον græci, & nostri coagulum, siue conferuam nominant, quia confractis ossibus præsentissimum remedium est, quēadmodum superius declarauimus. & salutaris digitus, quem supra ostendimus etiam indicem uocari. INFIMARVM QVOQVE PERSONARVM. Quia infimas quoq; personas non nominat. Persona proprie dicitur facies conficta à personando. Nam caput, & os cooperimento personæ tectum undiq;, unaq; tantum uocis emittendæ uia apertum, quoniam non uaga, neq; diffusa est in unum tantummodo exitum coactam uocem, & magis claros sonitus facit, ob eam causam persona dicta, o litera propter uocabuli formam producta. à quo personati dicūtur, qui huiusmodi personis tecti sunt. Hinc per trāslationem persona usurpatur pro qualitate, qua alius ab alio differimus, tum in animo, tum in corpore, tum in extrapositis, quæ à rhetoribus numerantur in attributis personæ animi, ut quo studiose exerceat, literarum'ne, an militaris disciplinæ, & iracūdus'ne sit, an mitis. luxuriosus, an tēperans. Corporis. ut adolescens'ne sit, an ætate adultus, pulcher, an deformis. Robustus, an debilis. extrapositorū, ut opulentus, an paup. Clarus, an obscurus, prolem habēs, an orbus. hinc figuræ illæ, qbus p rostra, siue alias corporis partes aqua è fontibus defluit, personæ appellātur, & in scænis histriones personas accipiunt, hoc est facies, aut serui, aut ancillæ, aut militis, aut parasiti, aut alterius huiusmodi, & ī uno hoīe multæ possunt esse psonæ, ut psona, hoc est facies iracundi. mitis. læti. soliciti. Itē psona præceptoris. mariti. patris. hinc grāmatici in ptibus oratiōis psonas cōstituūt. primā. secūdā. tertiā. uñ psonale, & impsonale uerbū dicimus. & psonaliter, et impsonaliter aduerbia. & iurisconsulti personalē actionē uocāt, quæ in psonā fit, realē, quæ in bona. interdū ī psonas pro ipsis hoībus ponimus. ut hoc loco. itaq; theologi psonā definiūt naturæ rōnalis indiuiduā substantiā. à psona psonata deducitur herba, quā alio nomine arcticū uocant, de qua superius disseruimus. Sono aūt, à quo psona deriuatur, tam tertiæ, q̄ primæ cōiugationis inuenitur. Enni. Et sonit, frāguntur hastæ, terra sudat sanguine. Acci. At ubi curuo littore latratu unda sub undis labunda sonit. Est aūt sonare sonum reddere. Sonum aūt uocamus quicquid sensibile auribus pcipimus. à sono

sonitus

sonitus quartæ declinationis. Veteres tamen & in secunda usi sunt. Pacu. Quid nã autem hoc soniti est, quod fores strident? idem autem & sonum quartæ declinationis usurpauere. Sisenna. postquam sonu signorum prælium magno cum clamore uirorum commissum est. Item à sono sonorus, hoc est grauiter sonans, estq; tempestatis epitheton. Virg. Luctantes uentos, tempestatesq; sonoras. Item composita, grauisonus. altisonus. armisonus. multisonus. Item absonus, sine sono. Ci. Sed sunt quidam aut lingua ita hæsitantes, aut ita uoce absoni. & obsonus malum habens sonum. Var. humili, & obsona, & tremula uoce. Et obsono uerbum male sono. obsonium uero græca uox est ὀψώνιον, significatq; quicquid in cibo additur, præter panẽ & uinum. à quo obsono, siue obsonor (utroq; n. modo dicitur) quod significat conuiuor. à quo obsonator. obsonatrix. obsonatio. Item frequentatiuum obsonito. Næuius. Multi mecum eo die obsonitauere. præterea circunsono. intersono notæ significationis. persono ualde sono. insono intus sono. subsono, parum sono. dissono, discordo. à quo dissonus, & dissonantia. resono sonitum reddo item uoce aliquid exprimo. Virg. Formosam resonare doces Amaryllida syluas. Consono concordo. à quo consonus, & consonantia. Item simul sono. Unde apud grammaticos literæ consonantes appellatæ, quod simul cum uocalibus sonent. ADEO. In tantum, ut superius diximus. TANTUM. Solummodo, tam aduerbium est comparandi. à quo fit tantus tanta. tantum, quod nomen est quantitatem significans. & modo demonstratiuũ. Plau. Et tantum, quãtum potui, præstiti tibi, modo relatiuũ. Vir. Tantæ molis erat Romanam condere gentem. Et tantũ aduerbium, quod modo usqueadeo significat. modo solum, quod & tantummodo dicitur. à tantus fit diminutiuũ tantulus. à quo aliud diminutiuũ tantillus, hoc est perexiguus. & tantũdem, quasi tantũ idem. à quo tandẽ, de quo supra diximus. et tantisper, quod significat tandiu, postulatq; dum, pro, donec, siue quãdiu. Nã & donec duobus modis accipitur. modo pro quousq;, ut dabo operam uirtuti, donec moriar, hoc est usq; ad mortem. modo pro quandiu, ut dabo operam uirtuti, donec uiuam idest quandiu uiuam. eiusdem naturæ est dum. Terentius. Ego tantisper dici uolo meum, dum id, quod uolo, facis. & tantopere, quod significat tantum, tam uehementer. tantum abest eleganter accipitur pro non solum non est. ut tm̃ abest ab officio, ut nihil officio magis possit esse contrariũ, uel tantum abest, ut officium sit, ut nihil officio magis possit esse contrariũ, hoc est nõ solũ officiũ nõ est, uerũ ẽt nihil magis officio potest esse contrariũ. Item à tantũ composita fiũt tantifacio, tantipẽdo, tãtiæstimo, de quibus superius diximus, quis hæc separata potius, q̃ cõposita uideri possint. MIHI FAMA VILIUS CONSTET. Viliora uideantur à me scripta, dũmo neminẽ lædã. NOVISSIMUM ultimũ. postremũ. PROBETUR. Laudetur. ob id s. q̃d modestiã seruaui. neminẽ nominaui. neminem læsi. probare laudare est. Nam probi boni dicũtur, dicti quasi prohibi, q̃d de se à delinquẽdo prohibeãt. hinc probitas, bonitas. probe, bene. probare aliq̃n demonstrare est, et argumẽtãdo planũ facere, q̃d ea laude digna uideantur, quæ probari rõnibus possunt. hinc probatio demõstratio dicitur, et probabile, q̃d licet nõ sit uerũ, rõnibus tamen qbusdã uidetur psuaderi. A probus fit iprobus, hoc est malignus. à quo iprobitas malignitas. iprobe maligne. Ci. debes odisse iprobitatẽ eius, q ipudẽtissimũ nomẽ delegerit. Aliquãdo tamẽ iprobũ pro sæuo accipimus. Vir. lauit iproba teter Ora cruor. Idẽ. tũ piscibus atris Improbus ingluuiẽ, ranisq; loquacibus explet. aliquãdo pro turpi. Lucil. Oẽs formosi, fortes, ubi ergo iprobus est? Plau. Improbiorẽ nõ uidi faciẽ mulieris. Quãdoq; pro nequã. lasciuo. petulanti. proteruo. astuto. Pacu. Nemo hoc puero improbior, quæcũq; uult. suadet. Martia. Nihil nasutius, iprobiusq; est. interdũ pro magno. Vir. labor oĩa uincit Improbus. Nonnunq̃ pro insatiabilis. dãnosus. Idẽ. Nihil improbus anser Strymoniæq; grues. Item approbus ualde probus. à probo uero composita fiunt approbo. & cõprobo eiusdem ferè significationis, et cõtraria horũ reprobo, atq; improbo, q̃d est dãno, reprehẽdo. qdã ẽt reprobũ usurpãt pro eo, q̃d ẽ iprobũ. probrũ uero scelus, ac flagitiũ significat, & p metaphorã pro ignominia accipitur, quæ ex scelere seq solet, ut datum est ei probro, hoc est ignominiæ ascriptum. hinc probrosum, dicimus ignominiosum. & opprobrare ignominiæ obijcere. à quo opprobrium pro ipsa ignominia. Item exprobrare ignominiosum aliquid obijcere. à quo exprobratio ipsa probri obiectio. Terentius. Nam istæc commemoratio, quasi exprobratio est immemoris beneficij. probaticam piscinam in sacris literis legimus, in qua oues abluuntur. non à probando, sed ἀπὸ τῶν προβάτων, hoc est ab ouibus. MALIGNUS INTERPRES. Qui ea, quæ à me simpliciter scripta sunt, in malam partem accipiat, & à me aliquem læsum existimet. interpres proprie dicitur, qui in aliqua re agenda medius est, & ueluti conciliator, & author, quod quasi præs, hoc est fideiussor sit, inter diuersos. Virg. Tuq; harum interpres curarum, & conscia Iuno. Cicero. Qui, quod interpretes corrumpendi iudicij solent esse. quoniam uero huiusmodi homines animos eorum, quibus dati sunt, interpretes, sciscitantur, & inuicem illis exponunt, factum est, ut interpres pro eo accipiatur, qui obscura quæq; exponit. Virg. Troiugena interpres diuũm. hinc interpretari exponere. & interpretatio expositio. Quidam etiam interpretamenta usurparunt. Gelli. Ex quibus diuersa latinæ linguæ interpretamenta collegimus. SIMPLICITATE IOCORUM. Puritate epigrãmatum. simplex proprie dicitur purus, apertus, & omni duplicitate carens. Unde simplices homines dicuntur puri, aperti nihil tectum, nihil simulatum habentes. Ab hoc simplicitas puritas. Martialis,

Vitam quæ faciunt beatiorem,
Iucundissime Martialis hæc sunt.
Res non parta labore, sed relicta.
Non ingratus ager, focus perennis,
Prudens simplicitas, pares amici.

Item simpliciter. pure. aperte. præterea comparatiua. ac superlatiua eorum simplicior. simplicissimus. simplicius. simplicissime. Veteres etiam simplicitus pro simpliciter usurparunt. Plau. Sed eum simplicitus dicam, si opera est auribus. Quemadmodum autem simplicem. duplicem. triplicem. ita simplum. duplum, triplum dicimus. QUI IN ALIENO LIBRO INGENIOSUS EST. Qui scripta ingeniose quidem, sed aliter interpretatur, quàm fuerit sensus authoris. IN LIBRO ALIENO. In libro alterius. Alius ab altero à quibusdam ita distinguitur, quod alius de pluribus dicatur, ut alij uirtutem præponunt, alij uoluptatem, alij indolentiam, alter uero proprie refertur ad unum de duobus, ut Annibal in transitu alpium amisit alterum oculum, siue ad unam duarum partium. Virgilius. Aurea mala decem misi, cras altera mittam. Aliquando accipitur pro secundo ex duobus; pluribus'ue, ut hic est alter annus belli punici, idest secundus à belli origine. Nonnunquam pro duo, ut unus, aut alter .i. unus, aut duo. Ponitur tamen frequẽter alter pro alio. Plyn. Tabulas plureis pinxit, è quibus unam in foro, alteram in comitijs, duas in Pompeij porticibus uidemus. Alius aliquando pro diuersus accipitur, ut alia est facies eius à mea. Ab alter fit alteruter pro eo. q̃d est quis è duobus. et altero uerũ q̃d est uario &

quasi alterũ facio. et alternis aduerbiũ pro uicissim, qđ et alternatim à quibusdã dicitur, hoc est per uices. et alterno per uices succedo. à quo subalterno, & subalternatio per uices successio. & altercor iurgor, quasi aduersam partem tueor. à quo altercatio iurgatio. Veteres alterpicẽ pro duplici posuerunt, & altertam pro alterutra. & alteras pro eo, qđ est aliâs aduerbium. & adulter uir, qui cum alterius uxore se miscet, sicut adultera mulier, quæ miscet se cum alterius mulieris uiro, uel cum uiro non suo. à quo adulterium ipsum crimen, et adultero uerbum, quod aliquando significat adulterium committo. Aliquando alterum facio, corrumpo, cuius passiuum est adulteror. hinc fit adulterinum, unde adulterinis clauibus apertum ostium dicimus, cum nõ suis, sed alterius ostij clauibus usi sumus, et adulterinis signis clausam epistolam, cum non scribẽtis, sed alterius annulo signata est. item adulterinæ claues, & adulterina signa dicimus, quæ uulgo falsa dicuntur. cum ad uerarum clauium, siue annulorum similitudinem, decipiendi gratia, alias claueis, siue annulos occulte fabricauimus. Veteres adulterionem pro adultero scripsere. ab alius uero. alienus deducitur, & alieno uerbũ. à quo abalieno. unde alienatus, et abalienatus, quæ quidam ita separant, ut alienatus dicatur, qui alienus est factus. Abalienatus uero, quem quis à se remouerit, etiam si non sit factus alterius. ab his alienator, abalienator. alienatrix, ab alienatrix. alienatio, abalienatio deducuntur. Ab alienus etiam fit comparatiuum alienior, & superlatiuum alienissimus. item ab alius aliter aduerbium, quod modo significat alio modo, modo exaduerso, & contrario modo. Veteres aliuta pro aliter scripsisse manifestum est ex græco transferentes. Hinc est illud in legibus Numæ Põpilij. Siquis aliuta faxit, Ipsus Ioui sacer esto. & aliquis, quasi alius quis. & aliusmodi, quasi alteriusmodi, qđ ueteres alimodi dixere, sicut alirei usurpat Plautus, pro eo, quod est aliæ rei. & alienigena externus, quasi alibi genitus, uel inter alienos genitus, & alibi aduerbium, hoc est alio loco. & aliâs, hoc est alio tempore. & aliunde, ex alio loco. & aliorsum, uersus alium locum, & aliubi pro alibi. Alia flumen est XI lapide ab urbe distans in uia tyburtina è montibus crustuminijs in Tyberim defluens. iuxta quem Galli populi romani exercitum profligarunt. & perendie urbem ceperunt excepto capitolio. unde aliensis dies obscœnissimi apud Romanos nominis, ob exercitum fusum apud Aliam amnem LASCIVAM VERBORVM VERITATEM. Descriptio epigrammatis. Vitæ ueritas lasciuis uerbis expressa. LASCIVAM. Mollem, petulantem. Virgilius.

Malo me Galatea petit lasciua puella,
Et fugit ad salices, & se cupit ante uideri.

Hinc fit lasciuia, hoc est mollicies. petulantia. nequitia. & lasciuio uerbum, hoc est per molliciem, & nequitiã aliquid ago. & lasciue aduerbium, hoc est molliter. nequiter. SI MEVM ESSET EXEMPLVM. Si primus epigrammata scribens huius meditationis exemplum cæteris præstitissem. Exemplum est res, quæ nobis imitanda proponitur, ut puta in Catone, qui, ne turpiter seruiret, mortem sibi consciuit, differtq; ab exemplari, quod exemplar est ipse Cato, à quo sumitur exemplum illud contentum, hoc continens est. itaq; exemplum incorporale est. Exemplar uero plerunq; corporale. Salust. literas, quas sibi nomine Catilinæ redditas dicebat. earũ exemplum infrascriptum est. hoc est earum forma infrascripta est. Paulus iurisconsultus. Si legatum petatur, nõ iubet prætor uerba testamenti edere. ideo fortasse qa hæredes solent habere exemplum testamenti, idest formam. Cice. ex his literis, quarum ad me exemplum misisti. Plancus ad Cice. Exemplar huius chirographi Tityo misi. Asinius Pollio. ex literis cognosces, nam earum exemplar misi. Hi de pagina scripta, quod corporale est, intelligunt. illi de sententia, quæ ex pagina percipitur. interdum tamen exemplum pro exẽplari ponitur. Oui. de libro metamorphoseos. Pluribus exemplis scripta fuisse reor. exemplis dixit pro exemplaribus, cum eius operis unum sit exemplum. reperitur etiam exemplariũ idem significans, quod exemplar. Plyn. Iuba id omisit in hoc tractatu, nisi exemplarium uitiosum est. exemplum etiam dicitur, quod in oratione adhibetur rei aut probandæ, aut ordinandæ gratia. definiturq; alicuius facti, aut dicti propositio cum certi authoris nomine, uel particulare propositum. particulare quiddam continens ostendere, ut oportet à M. Tullio consule necari Catilinam, cum à Scipione Gracchus fuerit interemptus. Exemplum etiam aliquando pro graui pœna ponitur (ut superius diximus.) Plau. Malo exemplo multabo te. CATVLLVS. MARSVS. PEDO. GETVLICVS. Nomina sunt poetarum, qui epigrammata non sine lasciuia scripserunt. de Catullo scribit Oui. Mantua Virgilio gaudet, Verona Catullo. Idem de Marso & Pedone.

Cumq; foret Marsus, magniq; Rabirius oris,
   Illiacusq; Macer, sydereusq; Pedo.

Getulici mentionem Plynius facit, nec in postremis nominãdus Getulicus, si carminis lasciuia abfuisset. PERLEGITVR. Vehementer legitur. hi enim & frequentius, & libentius leguntur, qui huiusmodi lasciuiam habent. TAM AMBITIOSE TRISTIS. Tanta ambitione seueritatem præ se ferens. LATINE. Latina lingua, quæ in epigrãmatibus maxime probatur. Latium ea pars Italiæ est, ubi sunt tyberina ostia, et Roma terrarum caput, dictum Latium, quod illic latuerit Saturnus Iouem filium fugiens. antiquum Latium à Tyberi Circeos usque protendebatur, quinquaginta millia passuũ longitudine tam tenues primordio imperij radices fuere. coloni sæpe mutati sunt. tenuere alij alijs tẽporibus Aborigines. Pelasgi Arcades. Siculi. Arũci. Rutuli. & ultra Circeos Volsci. Osci Ausones. Vnde Latij nomen processit usq; ad Lyrim amnem, qui Minturnas Coloniam diuidit. Glanicus appellatus, cuius in ripa templum fuit Maricæ nymphæ Minturnensis. Horatius, nam rura quæ lyris quieta mordet. Hanc ex Fauno Latinum peperisse affirmant. Virgilius.

Maius opus moueo, rex arua Latinus, & urbeis
Iam senior longa placidas in pace regebat.
Hunc fauno, & nympha genitum Laurente marica
Accipimus.

Minturnæ oppidum fuit campaniæ iuxta paludeis, in quibus Syllæ rabiem fugiens Marius delituit. Iuuenalis,

Exilium, & carcer, Minturnarumq; paludes,
Et mendicatus uicta Carthagine panis,

De antiquo Latio locutus est Virgilius, cũ inquit. ueteresq; latini. À latio latinus deducitur, unde latina lingua, & latine aduerbium. à quo latine loqui, & latinitas, locutio ipsa latina. & Latinus proprium nomen soceri Aeneæ, & latina porta, de qua supra diximus. Item latialis, & latijgena in Latio genitus. latere uero est in occulto esse. à quo fit frequentatiuum latitare. à quo latitatio, quæ (ut Vlpianus inquit,) est turpis occultatio sui. Cato tamen latitauerunt posuit pro eo, quod est frequenter tulerunt. à lateo latibulo, & latibulor eiusdem significationis. Varro, uide, ne seruus domi latibulet. Accius, progredere, neqs latibuletur, prospice. ab ijs uero latebra, et latibulũ deducuntur. Latebræ proprie hoĩum sunt, latibula ferarũ, hoc est ubi hoĩes, ac feræ se occultant. Ponitur tñ aliqñ late

bra pro excusatione. Cicero. Videant, ne quæratur latebra periurio, hoc est excusatio, qua lateat, idest non uideatur periurium. Latibula nunquam de hominibus dicuntur. latebræ plerunq; de feris. Liuius. Inter uepres, & latebras ferarum noctem unam delituit. Hinc latebrosa loca dicuntur, in qbus sunt frequentes latebræ, siue frequentia latibula. & illatebro. occulto. abscondo. Cæcilius, arma pleriq; abijciunt, atq; inermes in latebris se illatebrant. Item à lateo latex, qđ proprie aquã significat, ab eo, quod intra terræ uenas lateat. Interdum tamẽ pro uino ponitur. nã et ipsum intra uuam latet. Vir. Lenæos latices. item à lateo, latesco, deliteo. à quo delitesco eiusdem cum suo simplici significationis. & latenter aduerbium, hoc est clã, occulte. & laterna, quod lumen in ea lateat. & latro latras. à quo latratus. & latrina locus, in quo uenter exoneratur, de quibus superius diximus. latrare Ennius posuit pro, eo, quod est importune poscere. & Lateranus proprium nomen patricij romani, cuius authoritas maxima in urbe Roma fuit, quod latere frequens in otio soleret. Hic consul designatus, adeo propere iussu Neronis interfectus est, ut, ne amplectendi quidẽ liberos concessum ei tempus fuerit. Aedes eius amplissimæ in urbe fuere, datæ postea à Constantino Imperatore pontifici maximo. & à laterano lateranense palatium, & lateranensis basilica appellata. NVLLA Pagina. nulla charta: pagina proprie utraq; pars folij dicitur. liber ex folijs constat. Folium duas paginas habet, quæ ceratæ olim esse consueuerunt. ponitur tamen & pagina aliquando pro folio. Folium à palmarum folijs, in quibus olim scribi solebat, dictum. folij extremitas margo dicitur. ponitur tamen & pro cuiuscunq; alterius rei extremitate. à quo margineum dicimus, quod in margine est. Folia uero dicta, quod græce φύλλα appellantur una litera detracta. à quo foliosum folijs plenum. & foliatũ unguentum, quod fit non ex spica, sed ex folijs nardi. & latifolium quicquid lata folia habet. unde quercus genus ex argumento latifolia dicitur. & aquifolia genus ilicis à mollicie foliorum. Arcades similacem uocant. & quinque folium herba, quæ græce pentaphyllum dicitur, exigua mora producens, quæ fraga uocantur. item alia herba huic similis, qua in acetarijs utimur. & millefolium, siue græce miriophyllum herba, quam Achilles Chironis discipulus inuenisse traditur, ideo achilleos appellata, Hac sanasse Telephum proditur. alij primum inuenisse ærugnem memorant utilissimam emplastris. ideo pingi solebat è cuspide eam gladij deijciens in uulnas Telephi. sunt qui & utroq; usum medicamento scribant. quidam hanc panacem heracleon, alij sideriten nominant minutioribus, quàm fœniculi folijs uestitam ab imo. & trifolium herba uulgo nota contra serpentium ictus. & scorpiorum remedium efficax ex uino, aut posca seminis granis uiginti potis, uel folijs & tota herba decocta serpentes nunquam in trifolio conspici compertum est. eiusdem semen eo genere, cui minima sunt folia, ad custodiẽdam cutis mulierum gratiam si illinatur, utile prodiderunt. Item ex eo genere, quod minianthos appellatur, si uiginti quinq; grana seminis sumantur, contra omnia uenena pro antidoto sufficere. Phyllon uero apud græcos à Phyllide uocatum putant. Hæc Lycurgi Thracum regis filia fuit, cui adolescentula successit in regno. & Demophoonta Thesei Thracum regis filium, cum ex bello troiano rediens, ad eam tempestate deductus esset, uehementer amauit. cumq; connubio iungi sibi postulasset, idq; illo esset pollicitus, dummodo liceret sibi Athenas antea proficisci, & res suas componere, quoniam de interitu Mnestei fratris nuntium accepisset, Tandem Phyllide consentiente Demophoon Athenas est profectus. Verum cum tardior esset ad reditum, illa amoris impatiens, siue quod sperni se à Demophonte existimaret, laqueo se suspendit. & in arborem amygdalum folijs carentem conuersa est. Mox uero reuersus Demophoon, cum re cognita amplexus arborem, ac deosculatus foret, folia, quasi intellecto sponsi amore, emittentem conspexit. itaq; à Phyllide phylla appellata sunt. à phyllon melissophyllon deducitur herba, de qua diximus. & melamphyllon alia herba urbana, & topiaria, quæ acanthus uocatur, crepidines marginum uestiens. Alterum eius genus aculeatum, & crispum est. alterum lene. quod pæderoton nominant & platiphyllon, quod latiora folia habeat. græce enim πλατὺς latus dicitur. genus est herbæ, quã græci tithymallũ, nostri à lacte lactariã uocant, nonnulli lactucam caprinã. huius lacte si inscribatur corpus inspersum, cum inaruerit, cinere literæ apparent. & ita adulteras quidã alloqui uoluere, potius, quàm codicillis. genera eius multa, charatias dicitur, qui masculus existimatur ramis digitali crassitudine rubris. rugosisq; quinq;, aut sex, cubitali longitudine, à radicis folijs penè oleæ, nisi quod sunt longiora. in cacuminibus coma iunci. ex semine cum melle decocto catapocia faciũt. unde uulgo hanc herbã catapociã uocant. Succũ bibũt in posca, ut purget per aluum. item in passo aut aqua mulsa, ut purget per uomitionem. Alterum genus myrsiniten uocant. alij cariotẽ. folijs myrti acutis. & pungentibus, sed mollioribus. fructus nux uocatur. Inde cognomen herbæ græci dedere, quippe κάρυον nucem uocant. tertium genus paralius uocitatur, siue tithymallis folio rotundo. caule palmum alto, ramis stantibus ab radice quatuor, aut quinq; rubentibus semipedali altitudine succi plenis. Quintum cyparissiam nominant, quia folia habet cupressi folijs similia. caule gemino, aut triplici. Cætero helioscopio simile, quod circa oppida nascitur. semine albo, columbis gratissimo. Nomen accepit, quoniam capita cum sole circum agit ἀπὸ τοῦ σκοπεῖν ἥλιον, hoc est à considerando sole. Sextum genus est, hoc quod platyphyllon uocari diximus. alij corymbitin. alij amygdaliten à similitudine nominant, nec ullius latiora sunt folia. pisces necat. aluum soluit radice uel folijs, uel succo. Septimum dendroides cognominant, hoc est arboreum, Quippe græci δένδρον arborem uocant. Alij codion, à corij similitudine. nam κώδιον pellis dicitur in petris nascens comosissimum ex omnibus, hoc quoq; à foliorum tenuitate leptophyllon dicitur. Etenim λεπτὸν tenue significat. item à phyllon enneaphylon herba, quæ longa folia nouena habet causticæ naturæ imponitur lana circundata, ne urat latus. Continuo enim pustulas excitat. lumborum doloribus, & coxendicum utilissimum. à pangendo autem paginæ dictæ sunt. Pangere figere est. unde uersus pangi, uel figi in ceris dicuntur. Hinc per metaphoram pangere etiam pro narrare, & declarare accipimus. à pagina fit uerbum compagino, hoc est coniungo. connecto, quod paginæ simul coniunguntur. A pingo uero fit impingo, quod est infigo. à quo impactum. infixum dicimus & compingo. coniungo. compono. à quo incompactum disiunctum. male compositum. & compactum coniunctum. Virgilius. Est mihi disparibus septem compacta cicutis Fistula. Item compago compaginis, quæ & compages compagis dicitur, hoc est coniunctio. compositio. confixio. Ouidius.

Atq; ita disparibus calamis compagine ceræ
Inter se iunctis nomen tenuisse puellæ.

Pacu. Saluete geminæ mei compages sanguinis. item compactio, idem quod compago, quæ & pages dicitur. item propages, & propago, quæ modo significant uitẽ uetulã suppressam, ut ex una plures fiant, ita dicta, quod porrò pangatur, hoc est longe figatur. hinc fit propago uerbum, quod proprie significat uitẽ uetulam supprimo. per metaphoram tamen accipitur pro exten

do.dilato.unde & propagator, & propagatrix. & propagatio. & propago propaginis pro genere usurpatur. sed cum genus significat, breuis est. Virgilius. Sit romana potens itala uirtute propago. cum uero uitem, eadem syllaba producitur. idem. Flexos propaginis arcus. item, pala instrumentum rusticũ uulgo notum. & palàm aduerbium, quod significat clare. aperte. à quo propalàm eiusdem significationis. & propalo uerbum manifesto. aperio. & palus aqua in altitudinem, & palàm latius diffusa. à quo palustre, quod ex palude est. & palla muliebre uestimentum, quod palàm & foris est. & plaustrum, idest currus (ut Varro sentit) quod ex omni parte palàm sit, quod in eo uehitur. et repagula, quæ patefaciendi gratia ita figuntur, ut contrario oppugnentur, hæc & repages dicuntur. Plynius. Firmissima in rectum abies, eadem ualuarum repagulis, & ad quælibet intestina opera aptissima. & pastinum ferramentum bifurcum, quo semina panguntur. Vnde & repastinari dictæ sunt à ueteribus uineæ ueteres, quæ refodiebantur. hæc enim propria appellatio restibilis uineti erat. Nunc antiquitatis imprudens consuetudo, quicquid emoti soli uineis præparatur, repastinatum uocat. unde quidam repastinari agrum dicunt, cuius habitus fodiendo mutatur. à quo repastinatio deducitur, quod aliquando pro renouatione usurpatur. item pectus, quod costis compactum est. et pecto uerbum eiusdem ferè cum suo simplici significationis. à quo pecten, quod fila in telis figat. à cuius similitudine & pecten dictus qui explicat capillum. item pecten cratis genus dentatæ stilis ferreis. à quo pectinari terra dicitur. & plectrum, quo fides percutiuntur. Pecto etiam aliquando pro compono accipitur, & pro explico. à quo fit pexo, unde pexæ uestes dicuntur, quæ pectine sunt contextæ, & pexati appellantur, qui pexas uestes induti sunt. Martia. Pexatus pulchre rides mea Zoile semper. À pecten uero pectinatum dicitur tectum illud, quod ad similitudinem pectinis in duas partes deuexum est, ut testudinatum in quatuor. pectorium uero gallicum uocabulum est, & genus quoddam uehiculi significat, quo uti Galli solebant. POTERIT ESSE CONTENTVS POTERIT sibi satis factum putare. contentus proprie dicitur, cui in aliqua re etiam parua abunde satis factum est. unde contentam naturam paruis, ac minimis rebus dicimus, idest cui paruæ, & minimæ res satis faciunt. Virgilius. Patrijs sed non & filius aruis Contentus. Cicero. Breuitatis causa familia contenti erimus una. Teren. Quia neq; tu uno eras contenta, neq; solus dedit. & à continendo deducitur contentus quasi contineat, quod animo satisfacit, estq; in hac significatione non participium, sed nomen. Aliquando etiam dum nomen est, pro coniuncto, ac colligato accipitur. Virgilius. Contenta ceruice trahunt stridentia plaustra. quando uero est participium, significat id, quod continetur. Apuleius. Cuius pecunia omnis parua arcula contenta erat. interdum contentus non à contineo, sed à contendo deducitur. & tunc significat uel extensum. Virgilius. Hunc rapidus iandudum arcu contẽta parato, Tela tenens. Lucilius. Hic & musipula contenta, ac scorpius cauda sublata, uel festinum, quia contendere (ut superius diximus) festinare est. à quo fit aduerbium contente. cuius comparatiuum est contentius. & superlatiuum contentissime. Cicero. Socratem ferunt, cum usq; in Peireum contentius ambularet, quæsitumq; esset ex eo, cur id faceret. Hic obiter memorandum est Peireum, & Phalerã duos celeberrimos portus fuisse duorum millium passuum muro Athenis iunctos ab Isthmo uero quinquaginta duorum millium passuum interuallo distantes. Continere proprie est intra se tenere, ut Aegypti partem Asia continet, partem Africa. Aliquando capitur pro eo, quod est inuitum, &

quasi repugnantem tenere. Terentius. Ruri ferè se continebat. Vnde continens, & continentia deducuntur, quæ ita à temperante, & temperantia separantur, quod continens paruas quidem cupiditates habere potest, à quibus tamen se uinci non sinit. temperans uero habere huiusmodi cupiditates non potest, quia in eo habitus quidam est refrenans illas, qui est in continente. Cicero. Vt quæ copijs, & opibus ferre uix possumus, ea mansuetudine, & continentia nostra sociorum fidelitate tueamur. à continens fit eius contrarium incontinens, & à continentia incontinentia, quemadmodum à temperans intemperans, & à temperantia intemperantia. Item comparatiua, ac superlatiua eorum continentior. continentissimus. incontinentior. incontinentissimus. præterea aduerbia continenter. continentius. continentissime. incontinenter. incontinentius. incontinentissime. Veteres Contente quoq; aliquando pro parce, & cõtinenter usurparunt. Plautus. Quanquam illum mater arcte, contenteq; habet. Continens etiam aliquando pro continuo, ac coniuncto accipitur. Cicero. Itaq; cum exercitum per Cappadociæ partem eam, quæ cum Cilicia continens est, iter faceret. Idem. in continentibus quidem terris uestrum nomen dilatari potest. Hinc Vlpianus continentes prouincias uocat, quæ Italiæ coniunctæ sunt, utputa Galliam, & Germaniam. et cõtinenter aduerbium pro coniuncte, continueq; accipitur. Plyn. Trium dierum sitim continenter tulit. Item cum fœminino genere profertur, continens capitur pro terra, quæ non est insula, quam uulgo terram firmam appellant, ut ex Sicilia ad continentem parum intercapedinis est. Neutro uero genere continens pro firmamẽto rationis à rhetoribus usurpatur, qđ græci συνέχον uocant. Cicero. Firmissimam argumentationem nominat. Vt si uelit Orestes dicere eiusmodi animum matris suæ in patrem suum, in seipsum, ac sorores, in regnum, in famam generis, ac familiæ, ut ab ea pœnas liberi sui potissimum petere debuerint. continens quoq; participium est præsentis temporis, & significat quicquid aliquid continet. Item à contineo fit continuo uerbum, quod est perseuero. perago. Apuleius. Scaphas ascendere mari iter continuare. ab hoc continuum deducitur, significatq; id, quod sine interuallo est, & continue aduerbium perseueranter, assidue. & continuo alterum aduerbium, quod similiter pro iugiter, & in æternum aliquando accipitur. Virgilius. Continuo has leges, æternaq; fœdera certis Imposuit natura locis. proprie tamen statim significat, hoc est sine aliqua temporis intermissione. Plynius. Quod commanducatum continuo gingiuam sanat. Quod si negatio addatur tam huic, quàm protinus, idem ferè significat, quod non adeo. Cicero. At si illæ seditiones saluti huic ciuitati fuissent, non continuo siquis motus à populo factus fuisset, id C. Norbano in nefario crimine, & fraude capitali esset ponendũ. Quintil. Non autem, ut quicquid præcipue necessarium, id ad faciendum oratorem maximi protinus erit momenti. Eandem etiam uim habet interrogatio, quam negatio. Idem. Continuo ne si ille stulte cogitauit, nobis quoq; stulte dicendum est. Item à cõtinuo fit continuatio, hoc est perseuerantia, quæ & continuitas à nonnullis dicitur. contineo autem ex con, & teneo compositum est. Tenere proprie est apprehendere. detinere. Virgilius. Nec te teneo, nec dicta refello. I, sequere Italiam uentis. Idem. Verum ubi correptum manibus, uinclisq; tenebis. Sed per translationem aliquando ponitur pro habitare, possidere. Idem. quæ gurgitis huius Ima tenes. Aliquando pro compescere, astringere. Idem. Texendæ sepes etiam, & pecus omne tenendum. Idem. Tenuitq; inhians tria Cerberus ora. Interdum pro tegere. Idem. Amnis abundans, Exit & obducto late tenet omnia limo. Nonnunquam

pro dirigere. Idem. Sed uos qui tandem, quibus aut uenistis ab oris, Quo'ue tenetis iter? quandoque pro intelligere. Tere. Id p[illegible]ues, ne ducas tu illam. tu autem, ut ducas. rem tenes. Item pro remorari. Virgilius. Hunc Phœniſſa tenet Dido. et pro implere. perficere. Idem. Ni teneant curſus. Idem. fugam tenuiſſe per hoſtem, hoc eſt nauigationem feliciter peregiſſe. à teneo tento deriuatur. Nam tentare experiri eſt, & exquirere, et uerbo, uel quaſi manu tenere. Cicero. Tẽtare uolui, an ita dici poſſent, ut probarent. Virgilius. uix primi prælia tentant. Quidam tamen non à teneo, ſed à tendo deriuatum hoc uerbum exiſtimant, quod qui tentam, quaſi manum, aut aliam corporis partem tendunt. Ab hoc fit tentatio, & tentamentum, & prætento, hoc eſt ante tento. Plynius. Cochleæ geminis corniculis prætentant iter, quia carent oculis. et attento idem, quod tento. Petronius, dulcibus ac blandis uerbis animum eius attentans. & pertento, quod modo eſt ualde tento. Virgilius. Latonæ tacitum pertentant gaudia pectus. modo leuiter tento. idem. blanda uiciſſim gaudia pertentant mentem. item à teneo tenor, hoc eſt ductus, continuatio. ordo. concentus. Virgilius. alium ne habuiſſe tenorem Crediderim. Tenor etiam accentus uocatur, quod teneat, hoc eſt dirigat ſermonem. Sunt tamen qui tenorem à tono deductum uelint, ut ſuperius diximus. quippe græci τόνον accentum dicunt. item tenue ſecundum quoſdam, quod quæ tenuia ſunt, facile tenentur. & Tenitæ, quæ credebatur ſortium Deæ eſſe, quod tenendi haberent poteſtatem. & tenax. quod modo ſignificat id, quod retinet, ut glutinum tenax, modo parcum, auarum. Apuleius, homo diues, ſed nimium tenax. modo conſtantem. durum. perſeuerantem. Horatius. iuſtum, & tenacem propoſiti uirum. Virgilius. Tam ficti, prauiq; tenax, quàm nuntia ueri. Ab hoc fit tenacior. tenaciſſimus. tenaciter, tenacius. tenaciſſime. tenacia, ſiue tenacitas, quod modo pro perſeuerantia, & duritia, modo pro parſimonia accipitur. & pertinax, durus. obſtinatus, perſeuerans. à quo pertinacia, duritia. obſtinatio, animi perſeuerantia. item pertinacior. pertinaciſſimus. & aduerbia pertinaciter. pertinacius. pertinaciſſime. Et tenebræ priuatio lucis, quod teneant, hoc eſt impediant oculos, & uiſum prohibeant, unde tenebroſus, obſcurus. & obtenebro, obſcurefacio, & tenebricoſus, tenebras faciens, & tenebricor, tenebras facio. & tenus præpoſitio, quæ propinquitatem ſignificat, & quod dicimus uſque ad. nam qđ propinquum eſt, quaſi tenere uidetur id, cui eſt propinquum. Quidam tamen tenus à tendendo potius dictum uolunt. quod hæc præpoſitio extenſionem quandam ſignificare uideatur. item à teneo compoſita fiunt attinet, & pertinet. quæ ferè imperſonalia ſunt, quamuis aliquando perſonaliter proferantur. Sunt autem eiuſdem penè ſignificationis, & ſignificatio eorum latiſſime patet (ut Pomponius iuriſconſultus affirmat). Nam & ea attinere, ſiue pertinere ad nos dicimus, quæ dominij noſtri ſunt, & ea, quæ aliquo iure poſſidemus, quamuis non ſint noſtri dominij. item ea, quæ in nulla noſtra cauſa ſunt, ſed eſſe poſſunt. Hinc aliquando pertinere ad me accipimus, pro eo quod eſt officium meum eſſe, ſiue onus mihi incumbere. item obtineo, quod eſt conſequor. adipiſcor. Abſtineo. tempero. & ferè idem, quod contineo. unde abſtinentia fit, quam quidam à continentia non ſeparant. alij uolunt continentiam eſſe cum nos à uoluptatibus continemus. Abſtinentiam uero pro iuſtitia accipi. cum ſcilicet abſtinemus ab alienis, nulli uim afferentes, nihil cuiquam eripientes. Hinc abſtinentes, & continentes dicuntur, & aduerbia abſtinenter, & continenter, & comparatiua ſuperlatiuaq; eorum. Detineo. remoror. occupo. à quo detentor. detentrix. detentio. & detento frequentatiuum. Suſtineo, à quo ſuſtento eiuſdem ſignificationis, unde

ſuſtentaculum, quod aliquid ſuſtinet. & alio modo fulcimen dicitur. Nam & fulcire ſuſtinere eſt. Virgilius. Cælum qui uertice fulcit. Hinc fulcra dicuntur ſummæ lectorum partes, quibus tori ſuſtinentur. idem. lucent genialibus altis Aurea fulcra toris. Gellius. Ne quod apud eius lecti fulcrum capſam eſſe conſtaret, eam ferre oporteret. à fulcio fit compoſitum ſuffulcio. quorum paſſiua ſunt fulcior. & ſuffulcior. Varro. Vt maioribus perticas ſuffultæ uites auras non pertimeſcant. Diſtineo, arceo. repello. extra teneo. Virgilius. Dum diſtinet hoſtem Aggere murorum. retineo, remoror. teneo. unde retinacula habenæ dicuntur, quod ijs equi, & alia animalia retineantur. Tenaſmus non à tenendo deriuatur (ut quidam per ignorantiam exiſtimant) ſed græca uox eſt τινασμός, & morbum ſignificat, in quo æque, atque in torminibus frequens deſidendi cupiditas eſt, æque dolor, ubi aliquid excernitur, deſcendunt autem pituitæ, mucisq; ſimilia, interdum etiam leniter ſubcruenta, ſed his interponuntur nõnunquam ex cibo quoque recente coacta. Dicitur autem tenaſmus ἀπὸ τοῦ τείνειν, quod extendere eſt, ſiue quia extenditur, hoc eſt intumeſcit inteſtinum, ſeu quia extendunt ſeſe premendo, qui conantur excreſcere. Veteres tenni aliquando pro tenui uſurparunt. EPISTOLA. Quæ operi præponitur. Epiſtola græcum uocabulum eſt, diciturq; ἀπὸ τοῦ ἐπιστέλλειν, quod mittere eſt, quia ad abſentes mittitur. ideo enim inuentæ ſunt epiſtolæ, ut abſentes certiores facere poſſimus, ſiquid ſit, quod eos ſcire oporteat. etiam ἀπὸ τοῦ ἐπιστέλλειν, quod (ut dixi) ſignificat mittere, dicuntur apoſtoli. T. Liui. Apoſtolos ſuos fregit in Senatu, hoc eſt epiſtolas. Vnde nunc libelli, qui à iudicibus, à quibus prouocatum eſt, ad appellatum mittuntur, dicuntur apoſtoli, cum nihil aliud ſint, quàm epiſtolæ ea, quæ in cauſa acta ſunt, iudicantes. latine epiſtolas, literas appellamus duntaxat multitudinis numero. Nam in ſingulari litera ſignificat elementum, ut A. uel B. item manum ſcribentis. Cicero. Nam Alexidis manum amabam, quod tam propè accedebat ad ſimilitudinem tuæ literæ. Reperitur tamen aliquando litera in ſingulari pro epiſtola apud poëtas duntaxat. Ouidius. Quam legis à rapta Briſeide littera uenit. Literas etiam uocamus diſciplinas, quæ literarum monimentis continentur. Vnde dare operam literis dicimus, hoc eſt incumbere artibus. quæ ſcriptæ ſunt. & literatus uocatur, qui in literarum ſtudijs eruditus eſt. cuius contrarium eſt illiteratus, hoc eſt rudis, indoctus. Veteres etiam literoſum dixere. Caſſius. Homo mere literoſus. À litera fit etiam diminutiuum literula. & oblitero uerbum, quod eſt obſcure facio, & ex hominum memoria tollo, quaſi è literarum monimentis deleo, quod ueriſimilius eſt, quàm quod ſcribit Seruius à litore deduci, quia ibi notatæ, fluctibus æquari ſolent. Ab hoc fit obliteratio. Ab epiſtola uero epiſtolium deriuatur, hoc eſt parua epiſtola. & epiſtolaris, unde epiſtolares chartas, & epiſtolarem papyrum dicimus. Martialis, de charta epiſtolari.

Seu leuiter noto, ſeu caro miſſa ſodali.
  Omnes iſta ſuos charta uocare ſolet.

VEL. Aut. uel enim interdum diſiunctiua coniunctio eſt, ut hoc loco. interdum ponitur pro etiam. Virgilius. Carmina uel cælo poſſunt deducere lunam. Ab eo compoſita fiunt uelut. & ueluti, de quibus ſuperius diximus. TITVLO. Indice libri. Titulus proprie index cuiuſcunque operis, qui græce ἔλεγχος dicitur. unde in ſtatuis, ſiue picturis titulum dicimus literas, quæ uel artificis, uel eius, cuius ſtatua, ſiue imago eſt, nomen demonſtrant, uel tempus, quo factũ eſt, declarant. Sueto. Plurima, & ampliſſima opera incendio conſumpta reſtituit, ſed omnia ſub titulo tantum ſuo, ac ſine ulla pri-

stini authoris memoria. item titulus libri dicitur, qui uel qualitatem operis, uel nomen authoris, uel numerum librorum ostendit. Martialis,

Primus ubi est inquis, cum sit liber iste secundus,
  Quid faciam, si plus ille pudoris habet?
Tu tamen, hunc fieri si mauis Regule primum,
  Vnum de titulo tollere iota potes.

Dictus autem titulus est à tuendo, quasi tutulus, quod tueatur factum authoris, & siquis alterius opus esse contendat, ueri opificis indicet nomen. Per translationem tamen ponitur aliquando titulus pro monimento. Apule. Auorum, & proauorum titulus clarus. Tituli etiam aliquando uocati sunt milites, quasi tutuli, quod patriam tuerentur, unde & Titi prænomen ortum. & tutulus uocabatur ornamentum capitis flaminicarum, et uitta purpurea innexa crinibus, & in altitudinem erecta, quod per eam flaminica à cæteris mulieribus discernebatur. Tueri proprie uidere est. Virg. Excipiunt plausu pauidos, gaudentque tuentes Dardanidæ. Ab hoc composita fiunt intueor. Obtueor. et contueor eiusdem ferè significationis. Ab obtueor obtutus deriuatur, hoc est aspectus. Virgilius. Obtutuque hæret defixus in uno. Quoniam uero rem nobis caram assidue uidendo protegere solemus, factum est, ut tueri etiam pro defendere usurpemus. Cicero. Vt scirent maiore cura tueri, quæ parta sunt. Ab hoc deriuatur tutus, quod modo actiuæ significationis est, ut tuta urbs, quæ nos defendit, modo passiue, ut tuti sumus ab hostibus, hoc est muniti, & sine aliquo periculo. item tutor uerbum eiusdem significationis. & Tutor nomen, quod significat eum, qui uim, ac potestatem habet in capite libero ad tutandum eum, qui propter ætatem infirmam non potest se defendere, quæ potestas iure ciuili ei data, atque permissa est. à quo tutela ipsa ius, atque potestas appellata est. tutorium, quicquid ad tutorem pertinet. item à tueor æditiuus, qui ædes sacras tuetur, de quo superius diximus. & Tutanus deus, qui homines tueri putabatur. Varro. Tutanum deum Romæ omnes, qui laborant, inuocant, & Tutilina dea similiter. idem. Tuam fidem Tutilina inuoco, quæ adesse mortalibus soles. & tutò aduerbium, hoc est sine periculo. à nomine fit tutior. tutissimus. ab aduerbio tutius. tutissime. SOLENT. Consueuerunt. à soleo compositum fit assolet, quod ferè usurpatur pro eo, quod est fieri solet. Apule. ingressi oppidum stabulum, ut assolet, perquirimus. item insolens, quod modo significat eum, qui non solet. Terenti. Quid tu Athenas insolens? modo arrogantem, quod præter legem agat solitam, hoc est humanam, & naturalem. Cice. Nec erat uerendum, ne uera prædicans de se nimis uideretur aut insolens, aut audax. à quo fit insolentia, & insolenter aduerbium, & comparatiua ac superlatiua eorum insolentior. insolentissimus. insolentius. insolentissime. item à soleo fit solitus. cuius contrarium est insolitus. & solitum consuetum. unde plus solito. & minus solito dicimus. FLORALES Intellige ludos, etenim adiectiuum est florales. Nam nomina, quæ festos dies significant, neutralia sunt, carentque numero singulari, ut Compitalia Bacchanalia. Vinalia. Agonalia. & Floralia, de quibus iam diximus. ILLIS EPIGRAMMATA SCRIBVNTVR, QVI SOLENT SPECTARE FLORALES. Quasi dicat, qui possunt floralibus interesse, non dedignabuntur epigrammata nostra legere. Floralibus enim nudæ mulieres, & lasciuis uerbis, et obscœnis corporis motibus sine aliqua uerecundia utebantur. quamobrem Scipio Nasica Senatum caueam theatri ad huiusmodi ludos celebrandos facere molientem grauissima oratione compescuit, persuasitque, ne græcam luxuriam humilibus patriæ moribus paterentur obrepere. Tantumque authoritas eius ualuit,

ut Senatores per id tempus etiam subsellia, quibus ad breue horæ spatium congestis in ludorum spectaculo iam uti ciuitas cœperat, deinceps prohiberet apponi, quamuis paruo tempore ea continentia durauerit. SCRIBVNTVR. Componuntur, literis mandantur. Scribere aliquando exarare est, hoc est manu propria literas fingere, quod etiam librarij faciunt, aliquando est componere, literis mandare, quod etiam uno dictante, & altero exarante fieri potest. Hinc scriptores non librarij, sed ipsi, ut ita dicam, authores operum dicuntur. À scribo fit scripto frequentatiuum. à quo aliud frequentatiuum scriptito. & scriptum opus compositum. & scriptura ipsa (ut ita dicam) exaratio. & scriba, qui uel gesta, uel epistolas, uel tabellas scribit, præsertim iussu alterius. unde scribas pontifices maximi dicere possumus, qui literas eius scribunt. item scribas librarios, qui libros à nobis editos scribunt. item scribas tabularios, quos uocamus tabelliones. & scripturarius, qui tabellio etiam uocatur, quod scripturis omnia uel urbium, uel prouinciarum gesta publice complectantur. Lucil. Publicanus uero ut Asiæ fiam scripturarius. & scriptio, hoc est scriptum, siue scriptura. Varro. Auarus fœnerator spelucri rem scriptione duplicarat. Cicero. Impulsi sumus ad philosophiæ scriptiones. & scribello, quo ueteres usi fuerunt pro scribo. à quo compositum fit conscribello. Varro. Astrologi non sunt, qui conscribellauerunt pingentes cælum. Præterea à scribo composita fiunt ascribo, quod aliquando significat addo. adiungo. unde ascripti dicebantur, qui in colonias nomina dedissent, ut cæteris colonis adderentur. item ascripti milites dicebantur, qui supplendis legionibus ascribebantur, quos & ferentarios. & rorarios uocant. Aliquando tribuo imputo. Cicero. Neque enim mihi negligentiæ uelim ascribas. Circunscribo, deleo, quod cum delere scriptum aliquod uolumus, linea quadam circunscribere solemus. Perscribo in totum scribo. Transcribo, & Exscribo notæ significationis. describo, quod est exprimo, & proprietatibus quibusdam quasi quadam pictura ante oculos pono. interdum etiam depingo, nam et scribere nonnunquam pro pingere usurpamus. Plynius. de Nicomacho pictore, scripsit & Apollinem, & Dianam, deumque matrem in leone sedentem. Quare & picturas legere dicimus. Virgil. Quin protinus omnes Perlegerent oculis, quod ad imitationem græcorum factum est, apud quos γράφειν scribere, & pingere est. γραφεὺς pictor. Graphia pictura, & scriptura graphis penicillus. Plynius. Graphidis uestigia extant in tabulis, ac membranis, ex quibus proficere dicuntur artifices. Graphium stylus, quo in pugillaribus scribitur. à quo graphiarium, de quo alibi diximus. item pugionis genus. Suetonius, Cæsar Cassij brachium abrepto graphio traiecit. Zographos pictor animalium. Zographia animalium pictura. Anthropographos hominum pictor. Plynius. Dionysius nihil aliud, quàm homines pinxit, ob quod Anthropographos cognominatus est. Rhyparographos sordidarum rerum pictor. Sic enim cognominatus est Pyreicus pictor excellens quidem, sed qui tonstrinas, ac sutrinas. asellos. obsonia, aliaque huiusmodi humilia secutus est, quamuis hæc pluris uenirent, quàm maximæ multorum picturæ. ῥυπαρὸν græci sordidum dicunt. À grapho etiam gramma dicitur, quod literam significat. à quo grammatice ars literaria, hoc est quæ in emendate loquendo, scribendoque consistit, ut literæ suas custodiant uoces, & uelut depositum reddant legentibus. & grammaticus notæ significationis. & grammatocyphon, qui capite summisso, & in genibus papyrum tenens scribit. item à grapho syngraphum scriptura, quæ fit in alicuius rei fidem, & ab aliquibus simul conscribitur. Suetonius. Dubitauit à quibusdam iusiurandum, ac etiam

syngrapha rogare, & authographum scriptura similis manu propria facta. & authographus adiectiuum. unde libros Ciceronis authographos scriptos dicimus. Gramma etiam lineam significat. A quo linearis pictura monogrammos dicta est. item monogrammi apud nos dicuntur homines macie pertenues, ac decolores, tractum à pictura, quæ prius quàm coloribus corporetur, lineis ad umbram fingebatur. Lucilius, monogrammi quinq; adducti pietatem inuocant. item à describo descriptio deriuatur, quæ ita à definitione distinguitur, quod definitio ex genere, & differentijs constat. Descriptio certis proprietatibus contenta est. Præscribo, quod modo significat ante scribo, modo præstituo, legem impono. Varro. Quoniam præscriptum erat, nequis angiportum transgrederetur. interdum adiudico, siue præiudico. A quo præscriptio, de qua superius diximus. Proscribo, quod significat damno, unde proscripti damnati dicuntur. Plyn. de Sylla, age non exitus uitæ eius omnium proscriptorum ab illo calamitate crudelior fuit. Tractum autem est ab eo, quod ij proprie proscribi dicuntur, ut Vlpianus testatur, quorum nomina claris literis, ut de plano recte legi possint, ante tabernam, uel ante eũ locum, in quo negotiatio exercetur, non in loco remoto, sed in euidenti scribũtur. Ab hoc etiam proscriptio, hoc est damnatio deducatur. Inscribo modo titulum appono. Virgilius. Dic quibus in terris inscripti nomina regum Nascuntur flores. modo dilacero. notis. unde inscripti dicuntur serui stigmata habentes. Plautus. Corpus tuum uulneribus inscribam. Virgilius. & uersa puluis inscribitur hasta. Ab hoc inscriptio, modo titulus, modo nota. Subscribo subnoto. à quo subscriptio. rescribo ad eum, qui ad me scripsit, uel in eum, qui in me scripsit scribo, uel rem scriptam rursus scribo. Conscribo multa simul scribo. ab his rescriptio, & conscriptio deducuntur. & à conscribo conscripti patres, appellati, de quibus diximus. NON INTRET CATO THEATRVM MEVM, AVT SI INTRAVERIT SPECTET. Hoc est non sumant seueriores libros meos, aut si sumpserint, legant. Allusit autem ad Catonis historiam, qui, cum aliquando theatrum, in quo floralia celebrabantur, spectandi gratia ingressus fuisset, erubesceretq; populus petere, ut eo præsente mimæ nudarentur, re ex Fauonio sibi amicissimo unà sedente cognita, surrexit, atque ex theatro discessit, ne præsentia sua spectaculi consuetudinem interrumperet. Abeuntem itaq; ingenti plausu populus prosecutus priscum morem iocorum in scenam reuocauit, confessus plus se maiestatis illi, quàm sibi uniuerso tribuere.

IN CATONEM EPIGRAMMA. XXIX.

n OSCES IOCOSAE. Hoc est Tetrastichon, quo epistolam claudit, in quo arguit leuitatem Catonis, qui si nolebat spectare floralia, non debebat theatrum intrare. Carmen est trimetrũ iambicum hipponactium, qđ in ultimo pede semper spondeum, aut trochæum habet. Nouissimi duo tragici sunt, quia pedem unum trisyllabum habent. SEVERE. Grauis. seuerus enim aliquando grauem, & censorium significat, quasi semper uerus, & nulla gratia, nullis illecebris mutabilis. Virgilius. Romulidis, Tatioq; seni, Curibusq; seueris. Aliquando asperum, trucem. idẽ. Qui tetricæ horrẽtis rupes, montemq; seuerum. Nonnunquam seuum. implacidum. uitabilem. idem. Inuidia infelix, furias, amnemq; seuerum. Nonnunquam tristem. solicitum. Varro. Tertia pœnarum infamia stans nexa in uulgi pectore fluctuanti intonsa coma. sordida uestitu. ore seuero. Hinc seueritas deducitur, hoc est grauitas. constantia. asperitas. tristitia, quæ à ueteribus seueritudo dicta est. Plaut. Quod illud est. quod illi caperat frons seueritudine? hoc est tristitia, animi solicitudine. & seuere aduerbium. à quo seuerius. seuerissime. sicut à seuerus. seuerior. seuerissimus. & asseuero uerbum, quod est cum ui quadam, ac motu animi, quasi cum seueritate aliquid affirmo. A quo asseueratio deriuatur. Quintilia. Altera ex asseueratione probatio est. Ego hoc feci, tu mihi hoc dixisti, & ó facinus indignum. & perseuero, quod est cum quadam constantia, & quasi pertinacia duro. Cice. & in ea uoluntate ad extremum usque uitæ diem perseuerandum est. Ab hoc perseuerantia deducitur, hoc est constantia. pertinacia. Et perseueranter aduerbium IOCOSAE. Cuius sacrificia obscœnis iocis plena sunt. AN. Nũquid. interrogandi aduerbium est. Cicero. An uero Romulus ille, aut pastores, aut cõuenas congregasse, aut Sabinorum connubia coniunxisse, aut finitimorum uim repressisse eloquentia uidetur? Sed aliquando transit in uim coniunctionis, cum sermo dubitatiuus est, & tunc ferè subiunctiuo adiungitur, ut nescio, an uiuat pater. Dubito, an uera loquatur seruus. Nam quando sermo opinionis, aut scientiæ est, per indicatiuum potius loquimur, non cum an, sed cum quod, & aut, ut opinor, quod pater aut mortuus est, aut grauiter ægrotat. uel per infinitum, ut opinor patrem aut mortuum esse, aut grauiter ægrotare. quod autem de an, id de ne quoque præcipitur, quæ plerunque una, solaq; est, & semper in parte prima locatur, ut bonus'ne est, an malus? aliquando alteram habet, sed id sæpius apud poëtas. Virgilius. Qui teneant, homines'ne. feræ'ne Quærere constituit. Quandoque etiam hoc modo. eundum mihi, nec'ne sit, ignoro. & per interrogationem. Cicero, uerum uultis prætori Flacco, necne? hoc est an non. quidam superuacuo addunt alterum an, hoc modo. Nescio an bene faciam, nec ne. An uero quandoque præpositio significat circùm, ut anterminum. idest circùm terminum. & in compositione, amputata circumputata, annus qa in se reuoluitur. Nam amphitapæ uestes ex utraque parte uillos habentes non ab an, sed ab ampho deducitur, quod significat ambo. & ampendices dicebantur ab antiquis, quod circum penderent, quæ nunc appendices dicuntur. & ansegetes, quarum ager uiam tangebat. & anquirere circum quærere.

TITVLVS LIBRI. EPIGRAMMA. XXX.

h IC EST, QVEM LEGIS. Hoc epigramma pro indice libri, hoc est pro titulo ponitur, indicat enim authoris nomen, & qualitatem operis. captatq; beneuolentiam à lectoribus agens eis gratias, quod se uiuo legant epigrammata, quod raro cæteris poëtis solet contingere. Carmen est phalecium à Phaleco inuentore uocitatum, constans spondeo, dactylo, & tribus trochæis. QVEM REQVIRIS. Quem cupis habere ARGVTIS. Salsis. acumen habentibus. Arguere proprie ostendere est. Virgilius. Degeneres animos timor arguit. Ab hoc fit argumentum, quod modo significat rem fictam, quæ tamen secundum naturam sit, ut supra diximus, hoc est uerisimilis, qualia sunt argumenta comœdiarum, unde per metaphoram argumentum aliquando pro materia ponimus. Cicero. Quoniam nullum scribendi argumentum mihi relictum est, modo rationem, quæ rei dubiæ facit fidem, ut est syllogismus. inductio. exemplum, unde argumentari dicimus rationibus niti ad aliquid probandum. & argumentatio est ipsa argumentorum explicatio. item

ab arguo deducitur argutus, hoc est salsus. acutus. & cum lepore quodam, quæ cupit, dicens, faciensúe quasi acute arguens, unde acute. & malitiose dicta, uel facta, argutiæ uocantur. Plautus, exi è culina, sis foras mastigia, qui intus mihi exhibes argutias. interdum tamen pro canoro, ac resonanti accipitur. Virg. Forte sub arguta consederat ilice Daphnis. interdum pro breui exili, & quasi acuto. idē. Argutumq́; caput, breuis aluus, obesáq; terga. Ad hoc fit aduerbium argute, quod modo acute, modo sonore significat. & argutor uerbum, quod aliquando significat loquacius loquor, & quasi sonum ore reddo. Næuius, Quando ad ludos uenit, alij cum tacent, totum diē argutatur, quasi cicada. Quandoq; accipitur pro subsilio, quia & pedibus sonus quidam fieri uidetur. Titinni. Terra hæc est noua, quasi ubi tu solitus argutari pedibus. Aliquando etiam arguo pro reprehendo accipitur. à quo fit coarguo, & redarguo eiusdem significationis. EPIGRAMMATON. Epigrammatum, græcus genitiuus pluratiui numeri. STVDIOSE. Diligens. assidue. Studium proprie definitur uehemens animi applicatio ad aliquid agendum, unde pro exercitatione aliquādo ponitur, ut cum dicimus studia literarum. hinc fit studiosus, quod modo assiduum, ac perseuerantem significat, ut uir studiosus, ac diligens, modo pro cupido, & alicui rei dedito, atque addicto accipitur, ut studiosus laudis, studiosus gloriæ. i. cupidus laudis, & gloriæ, & studiosus Cæsaris. item studiose aduerbium, hoc est cupide. diligenter, & studeo uerbum, hoc est do operam, incumbo. RARI. Pauci. rarum. n. proprie dicimus, quod non est densum. à quo fit raro aduerbium. Cicero. Sic ad hoc genus castigandi raro, inuitiq; ueniamus. interdum etiam rarum ponitur pro præstanti, quoniam omnia præclara rara sunt. Virg. Hic rarus tamen in dumis olus. A' rarius fit raritas. à quo rete, ut supra diximus, & rarefacio uerbum. & raresco, rarus fio, quod & rarefio dicitur. Et rarior. rarissimus. item aduerbia rarius rarissime. & aliud aduerbium compositum perraro. item rarentur. Pompo. longe ab urbe uillicari, quo herus rarenter uenit. non uillicari, sed dominari est mea sententia. & ralla uestis, de qua diximus. POST CINERES. Post mortem. quo tempore non obest inuidia, quæ à legendis uiuorum operibus homines sæpenumero retrahit. Ouid. Pascitur in uiuis liuor, post fata quiescit. Cineres ideo pro morte ponimus, quia ueteribus mortuorū corpora cremare, & in cinerem redigere mos fuit. Antiquissimi tamen romani terræ sua cadauera condebant. sed postquam longinquis bellis obrutos erui cognouere. tunc institutum, ut corpora cremarentur. Nemo ante Syllam dictatorē in Cornelia domo traditur esse crematus. id autem ipse iussit fieri, talionem metuens, quoniā Caij Marij cadauer eruerat. Adhibere autem rogo mos fuit uarios odores. et in funere Syllæ tantam à matronis uim odorum oblatam fuisse commemorant, ut præter eos, qui in lecticis decem & ducentis fuisse traduntur, quædam iustæ magnitudinis imago Syllæ formata sit. & thure, cinnamoq́; admirandi pretij lictor compactus. Sepulti dicebantur quocunq; modo conditi essent. Humati non nisi humo contecti. Sepultum quidam dictum uolunt quasi sine pulsu, sed falsum est. etenim à sepeliendo dicitur sepultus. sepelio uero à sepiendo deducitur. quia cadauer terra. uel lapide, uel alio genere materiæ circunsepitur. inde sepulchrum deriuatur locus (ut Vlpi. inquit) in quo corpus, ossáq; hominis condita sunt. & sepultura, quæ modo sepulchrum, modo ipsum sepeliendi actum significat. Plyn. Post sepulturam aliæ manium ambages sunt sepultum aliquando per translationem pro eo accipimus, qui mortuo similis quasi sine sensu iacet. Virg. Inuadunt urbē somno, uinoq́; sepultam. Cinis puluis est, in quē materia usta redigitur. à quo cinereus

deducitur, quod cineris est, ut cinereus color, & cinereæ aues, quæ habent colorem cineris. item cineritius, unde subcineritius panis uocatur, qui sub cineribus coctus est. Veteres cinefacio usurparunt, pro eo, quod est in cinerem redigo. & cinefactum dixerunt in cinerem dissolutum. Ciniflones quoq; à cinere dicti sunt, & cinelones. & cinerarij in eadem significatione pro parasitis ab officio calamistrorum in cinere calfaciendorum, quibus matronæ capillos crispabant. Hora. Custodes lecticæ, ciniflones, parasiti. Cinasonas uero acus uocant, quibus mulieres scalpunt.

AD EMPTOREM LIBRI. EPIGRAMMA. XXXI.

QVI TECVM CVPIS ESSE MEOS. Docet studiosos librorum suorū ubi & à quo eos emere possint. QVOS MEMBRANA ARCTAT BREVIBVS TABELLIS. Qui exiguo uolumine sunt compacti. tabulis. n. libri teguntur. quondam autem & ceratis tabulis, hoc est pugillaribus scribebant. Vnde tabulæ numero plurali, siue per diminutionem tabellæ dicebātur testamenta, siue aliæ publicæ scripturæ, ex quacunq; materia essent, quod initio ceratis tabulis scribi consueuerant. hinc tabelliones appellati, qui & libelliones aliquando dicti sunt. & tabularia, in quibus tabulæ, hoc est actus publici continentur. Virg. Nec ferrea iura, Insanumq́; forum aut populi tabularia uidit. A' tabula etiam fit uerbū tabulo. à quo contabulo. unde tabulata loca dicimus coaxata. Plyn. Vernisq; axibus contabulare. Tabulata etiam in arboribus sunt rami effusiores in plana tendentes non in altiora crescentes. Plyn. et ulmus detruncata à media inter ramorū scannа digeritur nulla ferè uiginti pedum altiore arbore, tabulata earum ab octauo pede altitudinis dilatantur in collibus, siccisq; agris. Virgilius. Summaq́; sequi tabulata per ulmos. item à tabula taberna, quod ex tabulis fieri tabernæ principio solerent, ut supra diximus. & tablinū locus atrio proximus, qđ ferè ex tabulis constaret. A' taberna tabernacula uocitata sunt tecta castrensia, quod ueluti tabernæ quædam essent, licet pellibus contegerentur, & attubernalis dictus tabernæ continuus habitator. & contubernium quasi contabernium, cohabitatio sub eodē tecto. & contubernales, qui sub eodem tecto habitant. Tabula lusoria dicitur, qua tesseris, uel scrupis ludimus, interdum etiam utroq;. Martialis,

Hinc mihi bisseno numeratur tessera puncto.
   Calculus hic gemino discolor hoste perit.

Scrupus proprie calculus, hoc est breuis lapillus, qui calce pressus offendit. utrunq; ponitur pro eo, cum quo in tabula ludimus prælij similitudinem effingentes. Quinti. An uero Scæuola in lusu duodecim scruporum cum prior calculum promouisset, essetq́; uictus, dum rus petit, repetito totius certaminis ordine, quo dato errasset, recordatus redijt ad eum, qui cum luserat, isq; ita factum esse confessus est. A' scrupus fit diminutiuum scrupulus, quod proprie paruum calculum significat, metaphoricæ tamen pro difficultate accipitur. Seneca, sed mihi aduersarius scrupulum iniecerat. A' quo scrupulosam rem dicimus, quæ in se difficultatem habet. item scrupulosum asperū. quod & scrupeum dicitur. Virg. Spelunca alta fuit, uastoq́; immanis hiatu Scrupea. Ennius, scrupea inuestita saxo. Quoniam uero calculis facere rationem solemus, calculum aliquando pro ratione accipimus. Cicero. itaq; tibi concedo, ut si te alicuius dati pœnitet, ad calculum reducas. Vnde fit calculo uerbum. à quo

bū. à quo calculator. calculatrix. calculatio. SCRINIA. Diximus superius scrinium à secernendo dictum arcam esse, in qua pretiosae res, ac secretae reconduntur, ut sunt libri. tabellae. unguenta. & similia. Alexander magnus inter spolia Darij Persarum regis unguentorum scrinio capto, quod erat auro, gemmisq́; ac margaritis pretiosum, cum uarios eius usus amici demonstrarent. pudebat enim principem bellatorem, & militia sordidum, unguentis uacare, immo hercule inquit librorum Homeri custodiae detur, ut pretiosissimum humani ingenij opus ditissimo opere cōseruetur. A` scrinio fit scriniolum diminutiuum. & scrinarius, qui publicarum tabularum curam gerit, quae in scrinio reponi solent. CAPIT. Continet, de quo superius diximus. VAGVS. discurrens uagi proprie dicuntur, qui sine negotio modo huc, modo illuc inutiliter discurrunt. dicti quod uacui, hoc est sine negotijs agantur. Hinc uagari dicimus inutiliter peragrare. & uagabundi uocantur, qui modo huc, modo illuc discurrentes tempus inutiliter absumunt. ERRES. Huc atque illuc eas. Errare proprie uagari est. Virgilius. Inter quas phoenissa recens à uulnere Dido Errabat sylua in magna. sed quoniam pecudes errando, hoc est uagando pascuntur, Errare aliquando pro pasci usurpatur. Virgilius. Mille meae siculis errant in montibus agnae. item quia uagando saepe à recta uia deflectitur, errare aliquando pro peccare, & delinquere accipimus. à quo fit error, quod modo delictum significat. & erratum etiam dicitur, modo uagationem, quae & erratio proprie appellatur, siquidem doctiores errorem ab erratione ita distingunt, ut error animi sit, erratio pedum. Terenti. sanè hac multo propriusibis. & minor est erratio, hoc est minus est spatij, per quod erretur. Hinc errabundi dicuntur, hoc est uagabundi. Et errones (ut Vlpianus inquit) appellantur serui, qui non quidem fugiunt, sed frequenter sine causa uagantur, & temporibus in res nugatorias consumptis serius ad dominum redeunt. Virgilius errorem pro dolo posuit ab eo, quod praecedit id, quod sequitur. Aut aliquis latet error, equo ne credite Teucri. Ab erro etiam erraticus deducitur. Vnde cicorium herbam, quia passim nascitur, & ex intubi genere est, intubum erraticum uocant. & compositum pererro, quod significat uagor, siue peragro. CERTVS ERIS. Abusiue certus eris posuit pro eo, quod est certior eris, de quibus superius diximus. SECVNDVM. Secundus scriba fuit Othonis. hic mortuo principe, cum ad Domitiani tempora peruenisset, familiaris fuit Valerij Martialis, & carmina eius prius quàm ederentur legenda, quasi censor accipiebat. Martialis.

Quod si legeris ista cum diserto,
(Sed nunquid sumus improbi) Secundo.

Deinde in uaria exemplaria transcripta uendebat. Hic enim mos apud ueteres fuit, ut bibliopolae eruditi essent. & libros nouos ab authoribus exigerent, quos ueluti censores legebant, deinde transcriptos uenundabant. LIBERTVM. Literae apud ueteres in libertis maxime floruerunt, ut in hoc Secundo Lucensis cuiusdam liberto, & prius in Tirone Tullio liberto Ciceronis. Item in Laurea altero eiusdem liberto, qui inuentis post Ciceronis mortem in illius uilla, quam Academiam uocauerat, & tunc ab Antistio uetere possidebatur, aquis calidis, quae oculis saluberrimae erant, praeclarum illud carmen fecit, dignum quod ubiq; legeretur,

Quod tua romanae uindex clarissime linguae
Sylua loco melius surgere iussa uiret,
Atq; Academiae celebratum nomine uillam
Nunc reparat cultu sub potiore uetus,
Hic etiam apparent Lymphae non ante repertae,
Languida quae infuso lumina rore leuant.
Nimirum locus ipse sui Ciceronis honori
Hoc dedit, hac fontes cum patefecit ope,
Vt quoniam totum legitur sine fine per orbem,
Sint plures, oculis quae medeantur, aquae.

POSTLIMINA PACIS. Post templum pacis, quod Vespasianus pater, & Titus filius aedificauerunt foro proximum, & in eo uasa templi hierosolimitani, & uniuersa denaria constituerunt. Item Veneris imaginem, antiquorum dignā fama, quamuis artifex eius ignoraretur. LIMINA. Aditus. Limen enim dicitur omnis ingressus. Virgilius. Limen erat, caecaéq; fores, et peruius usus. Nec solum inferiorem partem significat, quae sub pedibus est, & calcari in ingressu domus à noua nupta sine scelere non poterat, quoniā sacra existimabatur, sed etiam superiorem. Naeuius, exime limen superum, quod mihi misero saepe confregit caput, inferum quoque, ubi ego omneis defregi digitos. Plautus. Sensim super attolle pedem limen noua nupte. interdum etiam limen ponitur pro interiore parte domus. Virgilius. Penetrant aulas, & limina regum. A` limine fit liminaris, unde liminarem lapidem dicimus, qui est in domus ingressu. & Limentinus deus, qui liminibus praeesse putabatur. & elimino, hoc est excludo, expello, & quasi extra limen eijcio. Cicero. Expellite hunc urbe, uel potius ex omni Italia eliminati. Pomponius. istic maneto, eliminabo extra aedes coniugem. Accius. Egredere. exi. effer te, elimina urbe. Et postliminium, de quo supra diximus. & sublimis in altitudinem eleuatus à limine superiore. à quo sublimo uerbum exalto, & sublimitas exaltatio. & sublimiter aduerbium alte. Deriuatur autem limen à limus, quod transuersum significat. nam limina in ostio transuersa locantur. etenim cum dissimulant se homines uidere, quod uident, & non recta facie, sed transuersa intuentur limi dicuntur aspicere. Terentius. Ego limus aspecto sic per flabellum clanculum. à limus limes quoque deducitur, quod modo transuersam uiam significat, modo terminum. Vnde limitatus ager dicitur in centurias diuisus. & limitare terminare est. Limites in agris duo maximi sunt cardo. & decumanus. Limes decumanus est, qui ab oriente in occidentem spectat. Cardo autem à meridie in septentrionem. reliqui limites angustiores, sunt, distantq; inter sese paribus interuallis. Quando uero limus substantiuum est, coenum illud mollius significat, quod ab aquis deferri solet. unde Limosam paludem dicimus, hoc est coenosam. Hinc deriuatur limax, de qua supra diximus. At lima foeminino genere instrumentum est fabrile uulgo notum. à quo limo uerbum, quod proprie significat polio, & superflua detraho. à quo elimo, & delimo composita. & limatio. & limatura, quae scobem, hoc est puluisculum illum limando detractum significat. Veteres limo aliquando pro delimo usurparunt. Apuleius. Anus muneribus delimata consensit. Nonnunquam pro coniūgo. Plautus. Nam pater tuus nunquam cum illa limabit caput. Caecilius. Hoc à te postulo, ne cum incognato posthac limassis caput. Turpilius. Veritus sum ne amoris causa cum illa limasses caput. Est etiam quando pro erado, et aufero capitur. à quo Limaces dicuntur, qui exquirunt, ut aliquid auferant. Plautus. Limaces uiri, quod atterant & consumant. Scobina maior est, quàm lima quosdam denticulos habens, quibus erodit. A` quo scobes puluisculus dicitur, qui ex lignis fit, aut alia huiusmodi materia. Plynius. Proxima Syria supra phoenicem styracem gignit, circa cassium Seleuciae montem. Arbor est eodem nomine cotoneo malo similis. Lachrymae ex austero iucundioris intus similitudinis arundinis succo praegnans. in hac circa canis ortum aduolant pennati uermiculi erodentes ob id in

scobe sordescit. item scobino uerbum, quod est saucio; abrodo. à quo descobino, & passiua eorum scobinor, ac descobinor. Varro. Sin autem delectationis causa uenamini, quanto satius, est saluis cruribus in circo expectare, quàm hic descobinatis in sylua currere. Scobem etiam per metaphoram pro quacunq; immunditia accipiunt. unde scopa dicta est, quasi scoba instrumentum, quo domum uerrimus, hoc est quo scobem educimus. Martialis. In pretio scopas testatur palma fuisse. Hinc scopa regia dicitur frutex palmæ similis. & scopa amerina similis genistæ, nisi quod folia minutiora habet, & uirgas lentiores. Scopas etiam dicimus uirgas seu putamina inutilia cuiuscunq; herbæ, uel fruticis folijs scilicet, floribusq́;, & fructibus detractis, quod his ad uerrendum utamur. unde manuales scopas chamæmeli dicimus, quos media recentiores dicunt manipulos chamæmillæ. FORVM PALLADIVM. Forum latium, in quo Domitiani colossus erat, ad cuius sinistram erat templum Palladis, sicut ad dextram templum pacis. Papinius. Quæ superimposito moles geminata colosso, Stat latium complexa forum. idem paulopost. Dextra leuat pugnas, læuam Tritonia uirgo non grauat. Tria enim fora iudiciaria tẽpore Martialis Romæ fuisse manifestum est. Forum latium, siue romanum, omnium antiquissimum, forum Cæsaris dictatoris, in quo loricatam sibi fieri statuam passus est. & forũ Augusti, quod cum æde Martis ultoris extruxit, & in eo Castorem & Pollucem cum uictoria, & Alexandro magno. item belli imaginem restrictis à tergo manibus Alexandro in curru triumphante, insignia Apellis opera dicauit. Mar. causas inquit agam Cicerone disertius ipso, Atq; erit in triplici par mihi nemo foro. Aedificauit deinde aliud forum Nerua imperator. item aliud D. Traianus structura mirabili, in quo columna adhuc integra cernitur centum quadraginta cubitorum altitudine, in qua res gestæ eius principis admirabili opere insculptæ cernuntur.

AD LIBRVM SVVM EPIGRAMMA. XXXII.

ARGILETANAS. Monet libellum suum iam properantem exire, ne festinet, præstare enim ut domi maneat, & lituras domini patiatur, quàm in aliorum censuram ueniat. in quo nos instruit, ne editio operum nostrorum præcipitetur. Decimumq́; (ut inquit Horatius) prematur in annum. SCRINIA NOSTRA. Arcæ, in quibus libri, ut diximus, recondi solent. Martialis, de scrinio. Constrictos nisi das mihi libellos, Admittam tineas, trucesq́; blattas. ARGILETANAS. Quæ in Argileto erant, de quo supra diximus, in quibus tenebantur libri uenales. Horatius. Nulla tabella meos habeat, uel pila libellos. NESCIS. Ignoras. Hoc tamen interest inter nescire, & ignorare, q᷑ si huic uerbo nescit præponatur uox uniuersalis affirmatiua, fit propositio particularis negatiua. etenim cum dicimus omnis homo nescit legere, idem est ac si diceremus, aliquis homo nescit legere. Si uero præponatur uox uniuersalis negatiua, fit oratio uniuersalis affirmatiua. Nã cum dicimus, Nullus homo nescit deum esse, idem est ac si diceremus, Omnis homo scit deum esse. quod si post uerbum nescit, ponatur uox particularis affirmatiua, fit propositio uniuersalis negatiua, ut si dicamus, nescit aliquis diem mortis suæ. idem est enim, ac si diceremus, Nullus scit diem mortis suæ. Econtrario uero si huic uerbo ignorat uox uniuersalis affirmatiua, fit uniuersalis negatiua. idem est enim Omnis homo ignorat diem mortis suæ, & nullus homo scit diem mortis suæ. Si uero præponatur uox uniuersalis negatiua, fit propositio uniuersalis affirmatiua. idem nanq; est, Nullus homo ignorat se mortalem esse, & omnis homo scit se mortalem esse. Si autem post ignorat ponatur uox particularis affirmatiua, fit propositio particularis negatiua. etenim si dicamus, ignorat aliquis diem mortis suæ, idem est ac si diceremus, aliquis non scit diem mortis suæ. Nescio autem ex ne & scio componitur. Scire autem proprie est, rẽ ratione, & per causam cognoscere. à quo scientia dicitur rerum, quæ sunt, immutabili ratione comprehensio. Cicero. Ars enim earum est, quæ sciuntur. Oratoris autem omnis actio opinionibus non scientia continetur. Ponitur tamen frequenter scio pro cognosco intelligo. à quo fit scisco inchoatiuum, & participium sciens. & scienter aduerbium. Differt autem non parum sciens feci, ab eo, quod est scienter feci. Nam sciens feci, idem est, quod cum facerem, sciui me facere illud, at scienter feci, idẽ est quod cum doctrina, & scientia feci, hoc in laudem semper accipitur, illud prius, modo in laudem, modo in uituperationem, quemadmodum si dicamus prudens feci. & prudenter feci. item insciens. imprudens. ignorans feci. inscienter. imprudenter. ignoranter feci. Hæc enim posteriora semper in uituperationem accipiuntur, sicut scienter feci semper in laudẽ, illa uero priora, modo in laudem modo in uituperationem. Item à scio scitus, quod modo actiuæ significationis est, & idem est, quod sciens, argutus. Vndæ scitæ Platonis interrogationes dicuntur, modo passiuæ. Terentius. Scitus puer natus est è Pamphilo, quasi scite, et docte factus, hoc est elegans, placens, sicut econtrario, inscitum dicimus ineptum, & minime placentem. idem. inscitum afferre iniuriam me tibi immerenti. Hinc scite perite, & eleganter dicimus. & inscite. imperite. incompte. Item à scio sciolus, qui putat se multa scire. & scius, qui scit. à quo inscius, qui nescit. et nescius quoq; dicitur. & inscitia ignorantia. & sciscitor, quod est sciendi causa interrogo. Terentius. Procul hinc libet quid scit sciscitari, hoc & scitor dicitur. Virgilius. Scitatum oracula Phœbi Mittimus. & scilicet quasi scire licet, de quo superius diximus. & rescio, à quo rescisco, de quibus superius diximus. & conscisco, quod ferè ad mortem pertinet. Plerunq; enim sic legimus. Mortem sibiipsi consciuit. mortẽ tibiipsi consciscis. Mortem mihiipsi consciscam. Cogam te ad mortem tibiipsi consciscendã, hoc est seipsum interfecit. teipsum interficies. meipsum interficiam. cogam ad teipsum interficiendum. Quod ex eo tractum est, quod qui interficere sese deliberant, sibiipsi conscij sunt, nec rem cum alijs communicant, ne sint sibi impedimento. & conscius, modo is, qui cum alijs aliquam rẽ cognitam habet, modo idem quod scius. à quo fit conscientia, quæ similiter de pluribus, modo de uno dicitur. de pluribus. Sallustius. Tum scelerum suorum, in primisq́; conspirationis conscientia soliciti. quò se uerterent, non uidebant. De uno, Seneca. Sed hi certe fœliciores, qui anteactæ uitæ conscientia possunt esse contenti. & præscio, ante scio. præuideo. à quo præscius. hoc est præcognitor rerum futurarum, unde præscientia, hoc est præcognitio. & prouidentia. quamuis aliqui prouidentiam à præscientia ita distinguant. ut prouidentiam in deo esse dicant, cognitionem futuræ beatitudinis hominum, quam & prædestinationem uocant. Præscientiam uero econtrario cognitionem futuræ damnationis. & scibile, quod sciri potest. hoc est intelligi & cognosci. HEV. Interiectio dolentis est. & interdum geminatur heuheu. aliquando etiam heuheu dicitur. & quandoq; est aduerbium respondentis. sicut heus uocantis. Virgilius. Ac prior heus inquit, iuuenes monstrate mearum Vidistis siquam hic errantem forte sororum. Nonnunquam tamen heus

men heus quoq; interiectio dolentis est. Idē. Heus etiam mensas consumimus inquit Iulus. Heuoe interiectio est metuentis. Ouidius. Heuoe Bacche sonat. DOMINAE. Epitheton est urbis Romæ, quod regna sit orbis terrarum. FASTIDIA. Quam facile fastidit & stomachatur opera authorum. MARTIA TVRBA. Multitudo romanorum, qui à Marte originem ducunt. Aeneas Ascanium genuit. qui sub Albano monte Albam ædificauit, quæ ab situ porrectæ in dorso urbis Longa alba appellata est. Lauinium nouercæ reliquit. Post hūc Syluius eius filius regnauit casu quodam in syluis genitus. Syluius Aeneā Syluium creat. Is Latinum Syluiū. à quo coloniæ aliquot deductæ prisci Latini appellati. Mansit postea Syluij cognomen omnibus, qui Albæ regnarunt. Latino ortus est alba. Alba Atys. Aty Capis. Capetus. capeto. tyberinus, qui in traiectu albulæ amnis submersus celebre fluuio nomen dedit. Tyberino Agrippa filius successit. Agrippæ Romulus Syluius, qui fulmine ictus regnum per manus Auentino filio tradidit. Auentinus in eo colle sepultus, qui nunc est pars Romanæ urbis cognomen colli fecit. Regni successorem Procam reliquit. Proca Numitorem, atq; Amulium genuit, Regnum Numitori legauit, quod natu maior esset. Sed Amulius pulso fratre regnauit. Hic stirpem omnem fratris uirilem necat, Fratris quoq; filij. Rheæ Syluiæ per speciem honoris, cum uestalem eam legisset, perpetua uirginitate spem partus adimit. Sed ui compressa uestalis, cum geminum partum ædidisset, seu ita rata, seu quod deus author culpæ honestior uideretur, Martem incertæ prolis patrem nuncupat, ipsa in custodiam à rege datur. pueri in profluentem aquam mitti iubentur. Erat tum forte tyberis leuibus stagnis super ripas effusus, nec adiri usquam ad iusti amnis cursum poterat, & infantes, quamuis languida aqua, mergi posse uidebantur. itaq; ij, quibus datum eiusmodi negotium fuerat, tanquam defuncti regis imperio in proxima illuuie, ubi ficus Ruminalis fuit, Romularem antea dictam perhibent, pueros exponunt. Mox alueum fluitantem tenuis in sicco aqua relinquit. Eo cum lupa sitiens è proximis montibus descendisset, ad puerilem uagitum accurrens submissas infantibus ad eo mitis præbuit mammas, ut à magistro regij pecoris lingua lambens pueros inuenta fuerit. Faustulo huic nomen erat. ab eo ad stabula delati pueri Laurentiæ uxori educandi traduntur. Sunt qui Laurentiam uulgato corpore lupam uocatam inter pastores putent, atq; ita locum fabulæ datum, ita geniti atq; educati, cum adoleuissent primo uenando peragrare saltus, deinde animis, atq; corporibus robore sumpto iam non feras tantum persequi, sed in latrones præda onustos impetum facere, rapta pastoribus diuidere cœperunt. Quapropter die quadam ijs insidiati latrones, cum alter qui uocabatur Romulus, ui se defendisset, alterum Remum appellatum cœperunt, captumq; Amulio regi tradiderunt, hoc maxime crimini dantes, quod in Numitoris agrum impetum facerent, indeq; hostilem in modum collecta iuuenum manu prædas agerent. sic Numitori ad supplicium deditur Remus. fuerat ab initio spes Faustulo regiam penes se stirpem educari. Nam & expositos iussu regis infantes sciebat, & tempus, quo ipsos sustulisset, ad id ipsum congruere, sed rem, nisi per occasionem, aut necessitatem aperire noluerat. Hac itaq; necessitate coactus rem Romulo indicat. Forte & Numitori, cum in custodia Remum haberet, audissetq; geminos esse fratres comparando ætatem eorum, & ipsam minime seruilem indolem orta suspicio fuerat nepotes hos suos esse, & sciscitando eo peruenerat, ut ferme Remum agnosceret. ita undiq; Amulio regi dolus nectitur. Romulus alijs alio itinere missis pastoribus, certo tempore ad regiam impetum facit. & à domo Numitoris alia comparata manu adiuuat Remus, ita regem obtruncant. Numitorem auum regem salutant, sic Numitori Albana re permissa Romulum, Remumq; cupido incessit urbis in ijs locis, in quibus expositi atq; educati forent, condendæ. Erat cum ijs multitudo Albanorum, latinorumq; ad id multitudo pastorum accesserat. Sed quoniam Gemini essent, nec ætas discrimen facere posset, orta inter eos contentio est, uter nomen dare nouæ urbi deberet. Conueniunt igitur, ut dij, in quorum tutela ea loca essent, augurijs eum eligerent, qui urbi nomen daret, conditamq; imperio regeret. Palatinum Romulus. Remus Auentinum ad inaugurandum templa capiunt. Priori Remo augurium fertur sex uultures. nuntiatur id romulo, cui cum mox duplex numerus sese ostendisset, uterq; rex à sua multitudine consalutatur, tempore illi præcepto, at hi numero auium regnum sibi portendi asseuerant. Res in certamen uertitur. ictus in turba remus cecidit. Vulgatior fama est, Ludibrio fratris Remum nouos muros transiluisse, & ob id ab irato Romulo occisum, additis uerbis, ut in posterum quisquis alius mœnia transisset, eodem modo puniretur. Sic potitus imperio Romulus urbem condidit, conditamq; è suo nomine Romam appellauit. A` Roma Romani & Romanenses appellati. & romana porta, de quibus diximus. A` romulo romulidæ, & romulea tribus. à remo remulinus ager dictus, quod ab eo possessus fuit. & remoria locus in summo Auentino, ubi remus de urbe condita fuerat auspicatus. NIMIVM SAPIT. Acrioris censuræ est, plus intelligit, quàm oportet. Sapere proprie ad sensum corporis pertinet, significatq; saporem habere, capiturq; ferè in bonam partem. hinc sapor deducitur. & sapidus, hoc est gratum saporem habens. à quo aduerbium sapide, quorum contraria sunt insipidus, & insipide, hoc est sine sapore. à quibus comparatiua & superlatiua fiunt sapidior. sapidissimus. sapidius, sapidissime. insipidior. insipidissimus. insipidius. insipidissime. Item sapa, de qua supra diximus, à suauitate saporis. Transfertur tamen ad animum quoq; sapio. & idem est, quod recte sentio. Ab hoc fit sapientia, quæ definitur rerum diuinarum atq; humanarum scientia. Græce sophia dicitur, & qui eam profitentur, sophi hoc est sapientes appellantur, quod nomen septem illis clarissimis uiris inditum fuit Thaleti Milesio, soloni salaminio. chiloni Lacedæmonio. pittaco mitylenæo. Bianti prieneo. cleobulo lyndio. periandro Corinthio. Sed postea Pythagoras primus non sophum se, sed philosophum appellauit, hoc est non sapientem, sed sapientiæ amatorem, & scientiam ipsam non sophiam amplius, sed philosophiam nuncupandam existimauit, quod nullus hominum, sed solus deus sapiens esset, quem omnes postea secuti non Sophos se amplius, sed Philosophos dici uoluerunt, quorum alij ab oppidis nomen sumpsere, ut helienses. megarenses. cyrenaici. Alij à locis, ut academici, stoici nonnulli ab euentibus, ut peripatetici, quidam à probris. ut Cynici, pleriq; ab effectibus, ut Eudæmones. Aliqui ab elatione & fastu, ut qui se philalethes, hoc est ueritatis studiosos nuncuparunt. Sunt item qui à præceptoribus. ut socratici. & epicurei. Præterea alij, quod de natura rerum scripserunt quæ græce φύσις dicitur, Physici sunt appellati. alij quia circa mores uersati, ethici. græci enim ἤθη mores uocant. alij ἀπὸ τοῦ διαλέγεσθαι, hoc est à disserendo dialectici, ij, qui scilicet uerborum, ac rationum acuminibus conflictantur. Quippe philosophia omnis in treis parteis diuisa est. physicen. ethicen. & dialecticen. Physices proprium est de mundo, & ijs, quæ in eo sunt disserere. ethices de moribus, uitaq; hominum tractare. Dialectices, ambarum partium afferre rationes, Nā ea, quæ de ijs, quæ supra

naturam sunt tractat, caret nomine. Aristoteles μετὰ τὰ φυσικὰ metaphysica, hoc est supernaturalia uocat. à physice physicus deducitur. Et physiognomus qui ex inspectione formæ naturā cuiusq; prædicat, cuius ars physiognomia dicitur. Nam qui ex facie tantum hominis iudicat, Metoposcopus uocatur, ἀπὸ τοῦ σκοπεῖν τὸ μέτωπον, hoc est ab inspicienda, ac consideranda fronte. Plynius. Alexander imaginum similitudines adeo indiscrete pinxit, ut incredibile dictu Apion grammaticus scriptum reliquerit quendam ex facie hominum addiuinantem, quos metaposcopos uocant, ex ijs dixisse aut futuræ mortis annos, aut præteritæ. Pythagoras adolescentes, qui sese ad discendum offerebant, ἐφυσιογνώμει, idest mores, naturasq; eorum coniectatione quadam de oris, & uultus ingenio, deq; totius corporis filo, atq; habitu sciscitabatur. Tum qui idoneus uidebatur, recipi in disciplinam iubebat, & tempus certum tacere. is autem qui tacebat, quæ dicebantur, ab alijs audiebat, neq; percontari, si parum intellexerat, neque commentari quæ audierat, fas erat, nec minus quisquam tacebat, quàm biennium. hi prorsus intra tempus tacendi, audiendiq; ἀκουστικοὶ, idest auditores dicebantur. At ubi res didicerant omnium rerum difficillimas, tacere audireq;, atque esse iam cœperant silentio eruditi, cui erat nomen ἐχεμυθία, hoc est taciturnitas, tum uerba facere, & quærere, quæq; audissent scribere, & quæ ipsi opinarentur expromere licebat. hi dicebantur μαθηματικοὶ, hoc est mathematici, ab ijs scilicet artibus, quas discere atq; meditari inceperant, quoniam geometriam musicam, cæterasq; disciplinas altiores μαθήματα, hoc est disciplinas ueteres græci appellabant. Vulgus autem tam Chaldæos, quàm magos mathematicos uocat. Exinde autem his scientijs ornati ad perdiscenda mundi opera, & principia naturæ procedebant, ac tūc deniq; nominabantur φυσικοὶ, hoc est physici, idest naturales. Omnes autem, qui à Pythagora in cohortem illam disciplinarum recepti erant, quicquid familiæ, pecuniæq; habebant, in medium dabant, & coibatur societas inseparabilis, tanquam illud fuerit antiquum consortium, quod re atq; uerbo Romano cœnobium, hoc est contubernium appellatur. Ab ethice ethicus, & ethia, hoc est moralia. À dialectice dialecticus. À sapiens uero sapientior. sapientissimus. sapienter. sapientius. sapientissime. item contrarium eius insipiens, hoc est stultus. à quo insipientior. insipientissimus. insipienter. insipientius. insipientissime. & insipientia stultitia. item à sapio saperdæ, hoc est sapientes, elegantes. Varro. Omnes uidemur nobis esse belli. festiui. saperdæ. cum sumus canopi. Nam quod Festus Pompeius scribit saperdam genus esse pessimi piscis, ubi legerit, ipse dicat. item compositum desipio, quod est insanio, siue quod aliquid à communi sensu, sapientiaq; minus habeo, siue quod à meo sensu destituor, quod uitium ferè aut ætate prouenit, aut morbo, aut amore, aut timore, aut ebrietate, aut nimia ira, aut aliquo simili affectu. ab hoc fit desipisco, cuius contrarium est alterum eius compositum resipisco, quod est ad priorem mentis statum, uel ad meliorem mentem redeo. Terentius. Multo me omnium fortunatissimum puto esse gnate, cum te intelligo resipiscere. NIMIVM. Nimis, & nimium aduerbia sunt augendi, significantq;, quod græce dicitur ἄγαν, hoc est plus satis. Reperitur & nimius a. um. ut nimia lectio uisum reddit hebetiorem. nimio labore exhauriuntur uires. Quidam etiam recentiores nimietatem pro superfluitate usurpant. RONCHI: Derisiones (ut supra diximus) PVERI. Non solum inquit, iuuenes, & senes, sed etiam pueri ad irridendum prompti sunt. Puer, ut Paulus iurisconsultus affirmat, treis significationes habet.

Vnam, cum omnes seruos pueros appellamus, aliam, cum puerum contrario nomine puellæ dicimus, hoc est cum mares significamus. Tertiam cum ætatem puerilem demonstramus. Ponitur etiam interdum puer pro filio more græco. Virgilius. Ascaniusq; puer. Vnde puerpera, quæ recens peperit siue marem, siue fœminam. à qua puerperium, de quibus superius diximus. À puer fit diminutiuum puellus, hoc est paruus puer, siue paruus filius. Lucil. Cumq; hic tam formosus tibi, ac te dignus puellus, Ennius. Diuis uos solui uestros sacrare puellos. Sicut fœmininum puella, à puera, quod apud ueteres in usu erat. Varro, Properate uiuere pueræ, & dum sinit ætatula, ludere, esse, amare. & Veneris tenere leges. idem, sic in priuatis domibus pueri liberi, & pueræ ministrabant. & puellaris, pro puerili. Quintilianus de filia defuncta, Tum ætate tam puellari presertim meæ comparata. Et puellasco, quod significat effœminor. Pacuuius. Puellascunt lasciuia adolescentes, aliquando refloreo, & quasi ad pueritiam redeo. Varro. Quod non solum innubæ fiunt communes, uerum etiam ueteres puellascunt. item per syncopen pullus, quod proprie significat paruum puerum, & paruum filium, unde paruos fœtus quorumcunq; animalium, quinetiam arborum, at plantarum pullos dicimus, ut pullus hirundinis. pullus equi. pullus asini. Pulluli plantariorum. per diminutionem enim pullulus à pullus deducitur. à quo fit uerbum pullulo, quasi fœtifico. À quo pullulatio. Plynius. Natura & plantaria demonstrauit multarum radicibus pullulante sobole densa, & pariente matre, quos enecet. eius quippe umbra turba indigesta premitur, & in lauris punicis. platanis. cerasis. prunis. paucorum in hoc genere rami parcunt soboli. ut ulmorum, palmarumq;. Nullis uero tales pulluli proueniunt, nisi quarum radices amore solis, atq; imbris in summa tellure spatiantur. idē. Sed pullulatio plerunq; nutricibus obest. Valla uir nostra ætate doctissimus, pulli inquit sunt pecudum. Catuli ferarum siue immanium, siue mitium. fœtus auium & piscium, sed nos ui ueritatis impulsi dissentire in hoc ab eo, ut in plerisq; alijs cogimur. nam fœtus non auium tantum, & piscium, sed generaliter omnium animalium etiam rationalium est, quin & rerum quoque inanimatarum, ut fœnum terræ fœtum dicimus. À quo nomen habet. & fœnus fœtum pecuniæ. à quo simili modo ita uocatur. Plynius de homine. Legimus mulierem ægyptiam binos fœtus quater enixam. idem de feris, totus tigridis fœtus, qui semper numerosus est, ab insidiatore rapitur equo. idem de terra. Quod si innumerabiles terræ fœtus consideremus, nulla est naturæ tanta benignitas. Pullus uero non tantum de pecudibus dicitur, sed etiam de auibus, maximéq; gallinis. unde pullaster fit & pullastra, quæ duntaxat gallinacei generis sunt. Plynius. Ante quàm gallina pullos excludat. idem. inter columbarum pullos sæpe oua inueniuntur, & alij prouolant, alij erumpunt. ipsi deinde pulli quinquemestres fœtificant. item de apibus. idem. Apes cum incubant, maxime murmurant, caloris ut putant, faciendi gratia, necessarij excludendis pullis. item de equis. idem. Quapropter subreptos statim pullos in tenebris aquarum uberibus admouent. & de asinis. idem. Pullos asinarum epulari Mecœnas instituit, multum eo tempore prælatos onagris, & de plantis (ut pauloante ostendimus) Catulos autem de canibus. feris. muribus. piscibus. lacertis, serpentibus dici, late superius disseruimus. Manifestum est igitur pullum generale nomen esse teneræ, atque imbecillæ ætatis. Vnde apud ueteres dicebatur quis pullus eius esse, à quo obscœne amabatur. Hinc Q. Fabius, cui propter candorem eburno cognomen fuit, Pullus Iouis uocitatus est, quod eius natis fulmine tacta fuisset. À pullus pullinus deducitur,

nus deducitur, unde pullini dentes uocantur, quos primum equi iaciunt. item pullus adiectiuum, quod significat natiui coloris, A quo pullatus, & pulligo deriuantur, de quibus abunde superius diximus. Item puls, quia potissimum dabatur pullis in auspicijs, quod ex ea necesse esset aliquid decidere, quod tripudium faceret. Hac longo tempore usi sunt Romani pro pane, unde pulmentaria appellata, de quibus inferius dicemus. & sacra prisca atq; natalium pulte fritilla longo tempore cõfecta sunt. A puer etiam puerilis deducitur. & pueriliter aduerbium. & pueritia, quod modo ætatem puerilẽ significat, modo pro puritate accipitur. Varro. Ea erat matronæ simplicitas. & pueritia. & honestas. item puerilitas, quod non ætatem, sed actum aliquem puerilem significat. Seneca. Qui pueritiam eius, siue potius puerilitatem ludibrio habuit. Et puerasco puer fio. à quo repuerasco, quasi in puerilẽ ætatem reuertor, quod de senibus ferè dicitur, cum desipere uitio ætatis incipiunt. Quando uero de pullis, catulis, & fœtibus diximus, illud obiter addendum uidetur. ceruorum, capreolorum. damarum leporum, aliorumq; huiusmodi animalium filios hinnulos uocari, à uoce, quam reddunt equinæ simili. Nam hinnire proprie equorum est inde hinnitus equima uox. & hinnibunde pro hinniter. Claudius in annalibus. Equæ hinnibunde inter se pergentes terram calcibus pulsant. Hinus uero & hinna. & hinulus. & hinula uocantur, qui ex equo & asina nascuntur, quos quidam burdones appellant. Nam qui ex asino & equa oriuntur, muli & mulæ dicuntur, à quibus muliones appellati, qui mulos clitellarios, siue quadrigarios ducunt. Muli non generant, nec ferè ullum animal, quod ex duobus generibus natum tertij generis factum sit. Legitur tamen in annalibus mulas aliquando peperisse, sed id prodigij loco habitum est. Theophrastus uulgo parere in Cappadocia affirmat, sed esse ibi hoc animal sui generis. Mulum octoginta annis uixisse Athenis memorant. Hunc cum Athenienses templum in arce facerent ob senectam derelictum, cadentia iumenta comitatu, nixuq; exhortari solitum, proptereaq; decretum ab Atheniensibus ne frumentarij negotiatores ab incernibulis eum arcerent. Asini in Achaia optimi sunt Arcades. in Italia reatini. Scribit Varro asinum quadringentis nummis à Q. Axio senatore emptum fuisse, quod & gerendo oneri, & arando optimus esset, sed mularum maxime progenerationi aptissimus. Pullos asininos esse in conuiuijs Mecœnas docuit multum prælatos eo tempore onagris, Sed illo moriente authoritas quoq; interijt saporis. Ab asino asellus diminutiuum fit, & asininus adiectiuum. & Asinius uiri cognomen. Asinus uero à græco deducitur, qđ est ὄνος. unde onager dictus quasi ὄνος ἄγριος, hoc est Asinus agrestis. onagri in Phrygia. & Lycaonia præcipui sunt, sed pullis eorum tanquam sapore præstantibus Africa gloriatur. hos lalisiones appellant. Martialis. Dum tener est onager, solaq; lalisio matre Pascitur hoc infans, sed breue nomen habet. Generantur ex equa & onagris mansuefactis mulæ ueloces in cursum, duritia eximia pedum. uerum rugoso corpore. indomito animo, sed generoso onagro, & asina genitus omnes antecellit. Vincit asinus aurium magnitudine reliqua animalia, unde derisuri aliquem protendere manum solemus, illos imitantes. Persius.

O Iane, à tergo quem nulla ciconia pinxit,
Nec manus auriculas imitata est mobilis albas.

Præterea à puer pusio deducitur, quod proprie paruum puerum significat. Nam ueteres pusum & pusam pro puerum & puellam usurpabant. Capitur tamen pusio ferè semper pro masculo scorto. Iuuenalis. Non'ne putas melius si tecum pusio dormit, Pusio qui noctu non litigat. ab hoc fit pusillus, hoc est paruulus. à quo aliud diminutiuum pusillulus, & compositum pusillanimis, quem græci micropsychon dicunt. à quo pusillanimitas. & pusillanimiter. item à puer pupus, & a puera pupa eiusdem cum suis simplicibus significationis. Varro mammam lactis sugentem pascere pupum. Hinc pupillus deriuatur, quem Pomponius definit esse eum, qui impubes est, & desijt in patris potestate esse, uel morte uel emancipatione. A quo pupillaris, ut pupillaris ætas. pupillare negotium. itẽ pupilla pars oculi illa parua in media cornea sita, in qua ita absoluta uis speculi redditur, ut tam exiguum spatium totam imaginem hominis reddat, quæ causa est, ut pleræq; aues è manibus hominum oculos potissimum appetant, quod effigiem suam in ijs cernentes uelut ad cognata desyderia tendant. hæc nobis adeo cara est, ut locum prouerbio dederit, cum dicimus aliquid pupilla oculi nobis carius esse. Pupæ etiam ab hoc appellatæ sunt puerorum, & puellarum laneæ effigies paruæ, quas dicare olim uirgines Veneri solebant. Varro. Itaq; breui tempore magna pars in desyderium puparum, & sigillorum ueniebat. Persius.

Dicite pontifices in sancto quid facit aurum?
Nempe hoc, quod Veneri donatæ à uirgine pupæ.

NASVM RHINOCEROTIS. Longum scilicet ad similitudinem rhinocerotij cornu, quod id animal (ut supra diximus) in naribus habet. Vetus est prouerbium. Nasus rhinocerotis, de ijs, qui facile quemuis irrident, quod homines, quo longiores naso sunt, eo maiores ronchos edant, propter quod & nasuti dicuntur. à quo nasutior. nasutissimus. Item aduerbia nasute. nasutius. & nasutissime deducuntur. Martialis. Nil nasutius hoc, maligniusq; est. A nasus etiam fit denaso, qđ significat nasum aufero. Plautus. Os denasabit tibi mordicus. AVDIERIS DVM GRANDE SOPHOS. Postquam summe laudatus fueris. Mos est græcorum, dum scripta alicuius uel legerint, uel audierint, assentando dicere σοφὸς, hoc est sapiens, doctus. Vnde sophistæ dicuntur, de quibus alibi dicemus, à quo gymnosophistæ appellati sunt Indorum sapiẽtes, qđ nudi incederent, nam γυμνὸν græci nudum dicunt. Hinc gymnici ludi dicti sunt, quia in ijs sese nudi, atq; uncti exercebant. & gymnasium locus, in quo exercebantur, quamuis postea gymnasium & pro ludo literario, & pro omni loco, in quo fiat aliquod genus exercitationis sumi cœperit. & gymnasiarches gymnasij, siue exercitationis princeps. & apud rhetoras progymnasmata, hoc est præexercitamenta dicuntur exercitationes quædam in dicendo discipulorum ante quàm ad declamationes, aut ueras actiones descendant. Neutro autem genere dixit poëta grande sophos. idest grandem illam, & adulatoriam uocem tot hominum clamantium sophos. Sic alibi.

Quod tam grande sophos clamat tibi turba togata,
Non tu Pomponi, cœna diserta tua est.

Sic autem neutro genere grande sophos inquit, quemadmodum Persius Pegaseum melos. GRANDE. Magnum. Veteres grandem non ad corpus, sed duntaxat ad ætatem retulerunt iam penè adultam. Terentius. An sedere oportuit domi uirginem tam grandem. Quod si natu addatur, prouectiorem ætatem significat, & iam penè senilem. Plynius Iunior. Mulier natu grandior, & tot liberorum partus. Hinc granditatem dixerunt maiorem ætatem. Sisenna. Neq; granditatem, neq; merita, neq; ordinis honestatem, aut dignitatem tibi esse excusationi. Nunc tamen grandem pro magno ponimus. Ab hoc fit grandio uerbum, quod est grandem facio. Plautus. Testudineum istum tibi ego grandibo gradum. & grandiloquus eloquens, & cum quadam uerborum magni-

ficentia loquens. à quo grãdiloquentia. Cicero. Nam & grandiloqui (ut ita dicam) fuerunt, cum ampla sententia, tum grauitate, & maiestate uerborum. Idem. Quid tam isti grandiloqui contra hæc duo, quæ maxime angunt. & grandæuus prouectioris ætatis, hoc est grandis æui. & grandesco, cresco. Plynius. Insita grandescunt facilius. & grando gutta aquæ congelata, quod solito grandior fit. à quo fit uerbum grandino. & grandinosus adiectiuum, unde grandinosa loca dicimus, in quibus frequentes sunt grandines. Grando, nix, & pruina ita differunt, quod grando congelato firmius imbre gignitur. Nix humore mollius coacto. pruina autem ex rore gelido. per hyemem niues cadunt. Grandines alijs temporibus, & interdiu magis, quàm noctu, multóq; celerius, quàm niues resoluuntur, non aduersante frigore. Rores neq; gelu fiunt, neque ardoribus, neq; uentis, nec nisi serena nocte. Est autem ros humor, qui sereno tempore è cœlo fluit. à niue niueum dicimus candidum. & niualem. ut niualis aqua, & niuosum, in quo sunt frequentes niues. & ningo uerbum sicut pluo. & grandino, quod tamen non à niue, sed à ningue deductum uolunt, quod ueteres pro niue usurpabant. Lucretius. Albas effundere ninguers. Niuem quasi nouam dictam nonnulli opinantur. græci enim νέον nouum dicunt. À pruina pruinosa loca dicimus, in quibus frequentes sunt pruinæ. Dicta est autem pruina quasi perurina, quod fruges & uirgulta perurat. à rore rosidus deducitur, hoc est rore perfusus. Vnde roscida mala dicimus, quæ matutino rore humecta sunt. Virgilius.

Sepibus in nostris paruam te roscida mala.
Dux ego uester eram, uidi cum matre legentem.

Et roro uerbum, quod est humorem instar roris paulatim demitto. à quo irroro, aspergo. & rorarij milites, q ante, quàm acies congrediantur, raris iaculis prælium paulatim incipiunt, tractum ab eo, quod ante maximas pluuias cœlum rorare incipit, uel quod coirent in prælium in modum rorantis tẽpestatis, hi sunt, quo superius diximus ferentarios appellari. hinc rorarium uinum appellatum, quod dari rorarijs solebat. & rosea in agro reatino campus, quod in eo arua rore humida semper seruntur. Roscius uero nomen fuit histrionis omnium nobilissimi. pro quo extat Ciceronis illa præclara oratio. à quo omnes in aliqua re perfecti roscij appellantur.

IACTAS. Oscula ab ijs, qui te legerunt, uel audierunt suscepta. IBIS AB EXCVSSO MISSVS IN ASTRA SAGO. Excusso sago, in altum iactaberis, quod derisionis gratia fieri solebat (ut abunde superius diximus.) PER AVRAS AETHERIAS. Per flatus aerios. PATIARE. Sustineas. Patior à græco deducitur. παθεῖν enim apud græcos pati est, & est commune uerbum. Nam & patior, hoc est sustineo te, & patior, hoc est sustineor abs te dicimus. Terentius. Deniq; ubi non quit pati. significat autem patior modo sustineo. premor. modo tolero. & æquo animo fero, quod & παθεῖν apud græcos facit, unde est trita illa uulgo sentẽtia εἰ μὲν ἦν μαθεῖν ἃ δεῖ παθεῖν καὶ μὴ παθεῖν, καλὸν ἦν τὸ μαθεῖν. εἰ δὲ δεῖ παθεῖν, τί δεῖ μαθεῖν, παθεῖν γὰρ χρή. hoc est, quod si esset discere quæ oportet pati, & non pati, optimum quidem esset id discere. Si uero pati oportet, quid necesse est discere? pati enim oportet. à patior fit passio, quæ & perturbatio, & affectus, & affectio uocatur. quatuor enim sunt præcipuæ passiones, duæ à bonis. Gaudere scilicet, & cupere, siue sperare. Hæ enim duæ sunt opiniones bonæ, una præsentis, altera futuri. Lætitia de præsenti est, spes de futuro bono. duæ à malis, dolere, & timere, una similiter præsentis, altera futuri. Dolor enim est de præsenti, timor de futuro malo. Item à Patior passiuum uerbum

apud grammaticos, quod passionem significat. sicut actiuum, quod actionem. à quo fit aduerbium passiue. Item patientia tolerantia cum æquanimitate. & patienter æquo animo. Item composita perpetior, hoc est uehementer patior. & compatior misereor. à quo compassio, quæ & cordolium à dolore cordis appellatur. Passus à tribus uerbis deducitur. Patior. pando, & pateo. À patior significat perpessum. Virgilius. O passi grauiora, dabit deus his quoq; finem. Vnde uuam passam dicimus, quæ in siccando passa est solem. Plynius. Quin & à patientia nomen acinis datur passis. Hinc & uino nomen datum, quod passum uocatur. Fit ex uua, quam supra diximus à græcis sticam, à nobis apianam uocari, uuis in uite diutius sole adustis, aut feruente oleo, donec paulo amplius dimidium pondus supersit, tusásq; leniter uuas exprimunt. quod si quantum musti expressere, tantum aquæ puteanæ adijciant uinaceis, fit secundarium passum. Sunt etiam qui passerem hinc dictum existiment, cuius diminutiuum est passerculus, quod ob nimiam salacitatem comitialem morbum patiatur, sitq; ob id breuissimæ uitæ, mares uix unquam biennium excedunt, fœminis longiusculum spatium. Passer solitarius ex eo genere, sed aliquanto grandior est, ac subnigrior, solus per domorum culmina incedens, cantu suauis, & ob id sæpe dedita opera educatus. Est & passer marinus alia auis, quam uulgo struthiocamelum uocant. À pateo significat patentem, extensum. Plautus. In portum uento secundo, uelo passo peruenit. Hinc passus appellamus gressus mutuos, quia sic pedes patescunt. À pando significat deductum. porrectum. dispersum. Terentius. Capillus passus, nudus pes, ipsáq; horrida, quod & expassum aliquando dicimus, non autem expansum, & mutatione unius literæ dispessum. Plautus. Credo ego isto exẽplo tibi esse eundum extra portam dispessis manibus. Depessum uero siue à patior, siue à pando fiat, laceratum dicimus. Terentius. Egóne si uiuo adeo exornatum dabo, adeo depessum, ut usque dum uiuat meminerit semper mei. Quod si depexum legamus, significabit cultum, & pexas uestes indutum, dictúmq; erit à contrario sensu. Hinc passim aduerbium deriuatur, quod proprie significat sparsum, non (ut plerique, falsò existimant) ubiq;. Nam in prato ubique sunt herbæ non passim. contra grex passim pascitur potius, quàm ubique. Aliquando tamen passim pro ubiq; accipitur. Firmianus. Creditur ei passim, tanquam cognitæ ueritati, quinetiam, quod mirabilius est, pro undique. Idem. Cúmq; is numerus condendæ urbi parum idoneus uideretur, constituit asylum. Eò passim confugerunt ex finitimis locis. Item pro quomodolibet. Virgilius. passímq; in littore sicco Corpora curamus. passim inquit, pro eo, quod est prout quisque uult, siue sine ullo conditionis discrimine. paticus uero non à patior deflectitur, sed à græco παθεῖν, aspiratione detracta. est autem Paticus, qui iniri se turpi libidine patitur. Vnde pueri patici, & puellæ paticæ, & per superlatiuum paticissimæ dicuntur. Item grandiores natu, senesq;, qui se magna uoluptate iuuenibus prostituunt. Iuuenalis. Ille tenet speculum patici gestamen Othonis, quemadmodum draucus appellatur, qui non propria uoluptate, sed alterius alterum init, ita à faciendo dictus, quemadmodum paticus à patiendo. Quippe δράω apud græcos facio significat. Qui autem à draucis subigi delectantur, séq; eis sponte prostituunt, Cinædi uocantur ἀπὸ τοῦ κινεῖν τὰ αἰδοῖα, hoc est à uirilibus manu tractandis appellati. Solent enim ad excitandam in se adolescentium, ac iuuenum libidinem pudenda eorum manibus agitare. Quærentes etiam summo studio, qui magnitudine uirilis membri cæteris antecellant, & tam obscœno, ac detestando

spectaculo,

spectaculo, tanquam specie aliqua pulcherrima saepenumero oculos pascentes. Martialis de cinaedo,

Vna lauamur, aspicit nihil sursum,
Sed spectat oculis deuorantibus draucos.

Talis fuit Hostius, ut Seneca refert, quadra libidinis, non modo mulierum, sed etiam uirorum appetens, nec tam agendi auidus, quàm patiendi. Hic omnibus balneis agere delectum eorum solebat, qui membri magnitudine caeteros anteibant. Fecit quoq; specula concaua reddentia maiorem iusto imaginem, siquidem digitus in ijs brachij crassitudinem reddebat. hoc autem ita disponebat, ut dum draucum pateretur auersus omneis admissarij sui motus uideret, & falsa membri magnitudine, quasi uera oblectaretur. in alterum huic obscoenitati similem inuehitur Martialis.

Vnus saepe tibi est tota denarius arca,
Cum sit & hic culo tritior ipse tuo.
Non tamen hunc pictor, non aufert hunc tibi Copo,
Sed siquis nimio pene superbus erit.
Infelix uenter spectat conuiuia culi,
Et semper miser hic esurit, ille uorat.

Huius tam detestandae libidinis rationem Aristoteles philosophus à consuetudine trahit, cuius tanta uis est, ut saepe in naturam conuertatur. Quibus enim usu uenit, ut non ante pubẽ, sed in ea patiendi uitium sustulerint, ijs recordatio eius rei, dum desyderant, oritur, & unà cum recordatione uoluptas, propter quam gestiunt, dum patiuntur non minus, quàm cum agunt, & saepe patiendo ipsi quoq; genituram emittunt, quapropter mouentur ueluti nati ad patiendũ. Quod si cum mollicie accedat naturalis salacitas, haec omnia expeditius necesse est euenire. Est & aliud sordidissimae uoluptatis genus, quo Cinedi oblectantur draucorum uirilia felantes, hoc est sugentes. Felare enim sugere est, cuius frequentatiuum est felitare. à quo felatores dicti. Martialis.

Si felas, & aquam potas, nil Lesbia peccas,
Qua tibi parte opus est, Lesbia sumis aquam. Idem.
Corue salutator, quare felator haberis.
In caput intrauit mentula nulla tuum.

Huius contrarium est irrumare, de quo supra diximus, quasi penem in rumem immittere. felant cinaedi, draucis irrumant. Item alij, qui hoc genere turpissimi coitus delectantur, quod ferè senibus, & iam effetis solet accidere. A felare, & irrumare, Felari, & irrumari passiua fiunt. & felatio, & irrumatio. mulieribus etiam hoc uitium accidit, à quo felatrices dicuntur. Paticus aliquando etiam ad inanimata transfertur. Vnde Martialis Paticissimos libellos appellat lasciuos, & in quibus de rebus obscoenissimis tractatur. Item à πάσχω graeco, quod significat patior, pascha deducitur, quod significat solẽnem diem, quo agnus primo, deinde IESVS, Hec est saluator humani generis, qui & Christus, hoc est unctus uocatur, passus est. Eum diem Iudaei Phasen, hoc est transitum nominant, quia tunc ex Aegypto in patriam remigrauere.

TRISTIS ARVNDO. Seuerus, & asper calamus quamuis Arundo proprie sit, quae crassior, ac longior est, seriturq; ad usum praecipue uinearum. calamus gracilis, tenuisq; & tibijs ferè, ac scripturae aptus. Canna maior calamo, sed minor arundine, & semper ferè sua sponte proueniens. Columella, Ea est autem senectus, cum uel exaruit situ, & inertia plurium annorum, uel ita densatum est ut gracilis, & cannae similis arundo prodeat. à canna Canalis deducitur una litera detracta, quod significat lignum ad cannae similitudinem cauatum, quo aqua deducitur, & est generis foeminini. Virgilius. Currentem ilignis potare canalibus undam. Ab hoc canalicolae dicti sunt forenses homines pauperes, quod circa canales fori consisterent.

EPIGRAMMA. XXXIII. AD CAESAREM.

c ONTIGERIS NOSTROS.

Hortatur Caesarẽ, ut si forte libros suos in manus sumpserit, deponat grauitatẽ, qđ de industria facit, ne uideatur conscius morum illius reprehendendi gratia lasciua scripsisse. Est enim periculosum aperte tyrannum arguere. itaq; insinuatione quadam utendum, ut sine suspicione reprehensionis scripta nostra perlegant. CONTIGERIS. Tetigeris. tangere enim, & contingere idem significant. Lucretius. Tangere enim, & tangi, nisi corpus, nulla potest res. sed quoniam tangendo quodammodo moueri uidentur ea, quae tanguntur, tangere aliquando pro commouere, ac ferire accipimus. Virgilius. nec solos tangit Atridas. Iste dolor. Idem, de coelo tactas memini praedicere quercus, hoc est fulmine ictas. Varro. Nonnunquam tuarum me cura fortunarum, cogitatioq; tangit. Lucretius. Nec bene pro meritis capitur. nec tangitur ira. Item quoniam ea, quae tangimus, uidemus ferè, atq; sentimus, tangere pro cernere. et intelligere usurpamus. Lucilius. Neq; prius quàm uenas hominis tetigit, ac praecordia. Cicero. Postquam autem consilia eius omnia tetigi. Est etiam quando tangere sumitur pro circumuenire. Turpilius, at etiam ineptus meus est mihi pater iratus, quia eum talento argenti tetigi ueteri exemplo amantis. Pomponius. At ego rusticatim tangam, urbanatim nescio. Item pro peruenire, quoniam loca ea contingimus, ad quae peruenimus. Cicero. Verres simulac tetigit prouinciam. à tango fit tactus quartae declinationis unus ex quinq; sensibus. & tactus adiectiuum, cuius contrarium est intactus, quod est intemeratus, inuiolatus, non tactus. & taxo frequentatiuum, quod significat aestimo. appretio. à quo taxatio aestimatio. hoc enim tangendo, hoc est ponderando fieri solet, & taxatores à scoenicis dicuntur, qui alterutrum maledictis tangunt. taxis ueteres pro tetigeris scripsere. Varro. Sed caue, ne meum taxis liberum. taxim etiam pro sensim usurparunt. Pomponius. Adoptate clandestino tacitus taxim perspectaui. Item à tango composita fiunt attingo, quod est leuiter tango. Terentius. Si attigisses, ferres infortunium. Veteres etiam attigo dixerunt, siquidem & tago simpliciter protulere. Turpilius. Non me attigas, atque aufer manum, Eia, quàm ferocula est. Accius age age amolire. caue uestem attigas. Plautus. Ne attigas puerum ista causa, quando fecit strenue. obtingo euenio. pertingo ualde tango, praetingo, ante tango. contingo modo tango (ut superius diximus.) Virgilius. funem contingere gaudent. modo euenio. Cicero. Quod non modo singulis hominibus, sed potentissimis populis saepe contingit. SVPERCILIVM. Grauitatem imperatoriam, quae praecipue in supercilio dignoscitur. supercilia data sunt homini pilis breuibus adornata, quae quasi geminis aggeribus munimentum oculis praestarent, nequid superne incideret, & simul speciem praeberent. haec & pariter, & alternae mouentur, partemq; animi in se sitam habent. his enim negamus, & annuimus. grauitas, fastus. superbia. ira alibi quidem concipiuntur. sed hic sedem habent. nascuntur in corde, huc subeunt, hinc pendent. DOMINVM TERRARVM. Imperium gerens in orbem terrarum.

CONSVEVERE IOCOS VESTRI QVOQVE FERRE TRIVMPHI. Vos imperatores in triumphis etiam uestris, quibus nullus maior est honor, soletis mul-

ta æquo animo audire, quæ in uos lasciue, obscœneq́; dicuntur, eadem igitur fronte & iocos nostros legere potestis. fuit sanè apud ueteres consuetudo, ut milites currum triumphantis imperatoris prosequentes incondito carmine multa iocula= riter canerent. quemadmodum triumphante Cæsare. Ecce Cæsar nunc triumphat, qui subegit galliam Nicomedes non triumphat, qui subegit Cæsarem. & Augusto,

Impia dum Phœbi Cæsar mendacia ludit,
Dum noua diuorum cœnat adulteria,
Omnia se à terris tunc numina declinarunt.
Fugit & auratos Iuppiter ipse toros.

Item Claudio græce καὶ σὺ γέρων εἶ καὶ μωρός, hoc est. Et tu senex es, atq; insanus. FERRE. *Aequo animo pati.* MATERIAM DICTIS NEC PVDET ESSE DVCEM. *Sensus est, quamuis multa obscœne dicantur in triumphis, non pudet tamen imperatorem etiam à seipso dictorum materiam sumi.* DVCEM. *Imperatorem.* MATERIAM. *Subiectum, quod à græcis Hypothesis dicitur.* PRECOR. *Oro. precari enim cum accusatiuum tantum habet, orare est, adiuncto autem adiectiuo, idem est, quod imprecari, hoc est optare alicui bonam, malam'ue fortunam precando deos. Quintilianus. Sed si tantopere efflagitantur, quàm tu affirmas, permittamus uela uentis, & oram soluentibus bene precemur. imprecari tamen, quod ab eo componitur, frequentius in malam partem accipitur. Quintilianus. Non imprecamur debilitatem, naufragia. morbos. pauper sit, & amet quancunque meretricem, & amare non desinat. ab eodem fit etiam aliud compositum deprecari, quod modo significat uehementer precari. Cicero. Quàm multorum hic uitam sit à Sylla deprecatus. Idem. Siquid deliquero, nullæ sunt imagines, quæ pro nobis deprecentur. modo detestari. propulsare, & quasi precando depellere. Idem. Inuidiam deprecabatur. idest propulsabat. Idem. Nunc uero quid faciat Hortensius auaritiæ'ne crimina frugalitatis laudibus deprecetur. Ouidius.*

Sæpe precor mortem, mortem quoq; deprecor idem,
Ne mea sarmaticum contegat ossa solum.

Ab his precabundus, & imprecabundus deducuntur. Item à precor preces, & precarium, quod ut Vlpianus inquit, est id, quod precibus petentis utendum conceditur tandiu, quandiu is, qui concessit, patitur. & distat à donatione, eo quod, qui donat, sic dat, ne recipiat, qui precario concedit sic dat, quasi tunc recepturus, cum sibi libuerit precarium soluere, & est simile commodato. Nam & qui commodat rem suam, sic commodat, ut non faciat rem accipientis, sed ut ei, uti re commodata permittat. Paulus iurisconsultus. precario habere uidetur, qui possessionem uel corporis, uel iuris adeptus est ex hac solummodo causa, quod adhibuit preces, & impetrauit. ILLA FRONTE. *Illa animi hilaritate. Frons enim (ut supra diximus) hilaritatis, clementiæ, seueritatis index est.* THYMELEN. *Mulierem saltantem, & histrionicam exercentem. Thymele prima saltationem in scœna docuit. propterea græci θυμέλην scœnam uocant, & θυμελικὸν scœnicum histrionem. hinc & uxori Latini Thymeles nomen inditum est. Latinus mimus fuit Domitiani tempore, principi gratus, quod uel recitandis in cœna diei fabulis, uel iocorum suauitate interdum etiam pulsatione Thymeles risum excitare illi solebat. hic inter alias fabulas discerptum à canibus Ascletarionem mathematicum imperatori nuntiauit, qui sibi hoc euenturum prædixerat. proptereaq́; iussu Domitiani fuerat interfectus, & accuratissime sepeliri iussus, ut uanitas eius artis redargueretur, sed repentina tempestate disiecto funere semiustum canes discerpsere.* DERISOREM. *Derisor dicitur, qui cum alterius irrisione, & contemptu siue ipse ridet, siue alijs risum mouet. ridere enim est, quod græci dicunt γελᾶν. à quo Gelius proprium nomen. Vnde fit risus, quod græci dicunt γέλως, & ridiculus quando adiectiuum est, contemptu, & derisione dignus. ridiculum uero substantiuum significat dictum, quod risum potius quàm derisionem excitat. à rideo composita fiunt arrideo, quod est applaudo; & lætitiam animi ridendo ostendo. Ouidius. Arrisit paries adueniente dea. à quo arrisio. obrideo, idem quod rideo. à quo obrisio. perrideo uehementer rideo, à quo perrisio. derideo illudo. contemno, & de aliquo rideo, siue risum moueo. à quo derisor, & derisio, & derisus quartæ declinationis, & deridiculus, hoc est derisione dignus. prorideo procul rideo. prærideo ante rideo. à quo prærisor. irrideo, idem quod derideo. à quo irrisor, & irrisio, & irrisus quartæ declinationis. subrideo parum rideo. à quo subrisio, & subrisus. corrideo simul rideo. ridiculi campus Romæ dictus est, in quo coruus sepultus fuit, de quo alibi diximus. ridiculosus idem significat, quod ridiculus. ridicule, aut ridiculose dictum, siue factum quid dicimus, quod irrisione dignum est.* CENSVRA. *Censoris officium, ad quem cura morum spectat. censores initio duo creati sunt. C. Papirius. & A. Sempronius, cum propter diuturna bella census est factus non esset, & consules id præstare non possent, uarijs bellis impliciti. cura itaque data censoribus, ut censum agerent, institutumq́;, ut quinto quoque anno crearentur, & à censu agendo sunt censores appellati. Quinquennale id spatium lustrum (ut supra diximus,) appellatum. postea hic magistratus annuus factus est à Mamertio Aemilio dictatore. Iunio Virginio. Marco appio consulibus. curaq́; deinde morum, ac disciplinæ Romanæ huic magistratui tradita. intantumq́; authoritas eorum creuit, ut sub potestate censoria esset ius priuatorum, publicorumq́; locorum; uectigalia populi Romani in senatum legere. Senatus principem describere, censum agere, lustrum condere, equum adimere, & quos putassent parum dignos, senatu amouere. à censore censura deducitur, sicut à prætore prætura, quoniam autem censores in corrigendis moribus seueriores erant, censura interdum pro seueritate, interdum pro correctione, decreto, lege accipitur. Item à censore censorius. Vnde censorium officium, censoriam authoritatem dicimus, Item censorium uirum, qui censuram gessit, hoc est, qui censor fuit, sicut prætorium, qui fuit prætor. Censores autem à censendo uocitati sunt, quod rem suam quisq; tanti existimare solitus sit, quantum illi censuissent. censere enim existimare est. Næuius. Censent eo uenturum obuiam Pœnum. Cassus censuit sese regem Porsennam occidere. interdum etiam pro deliberare, & constituere accipitur. Vnde senatum aliquid censuisse dicimus. nonnunquam pro succensere. Varro. Ne uobis censeam, si ad me referetis. Ab hoc census deducitur hoc est æstimatio rerum, ac bonorum facta, secundum quam tributa pendebantur. Vnde censum agere, est recensere hominum facultates. & censio hoc est castigatio. hinc etiam aliquando pro eo accipitur, quod est in æstimatione, ac pretio habere, & censeri pro eo, quod est in æstimatione esse. Martialis Censetur Appona Liuio suo tellus. Item censionem facere dicebantur, cum multam equiti irrogabant, & censio hastaria uocabatur cū militi multæ nomine ob delictum militare indicebatur, ut hastas daret, & census. censui enim agri appellabantur, qui emi, & uenire iure ciuili poterant. & accensus præco, qui iussu censorum ad censum uocabat, de quo supra diximus. quam-*

uis aliqui

uis aliqui ab acciendo, hoc est uocando appellatum malint. census etiam adiectiuum est, & significat eum de cuius bonis census est factus. Vnde capitecensi dicti, de quibus superius disseruimus. à censeo etiam composita fiunt succenseo, quod proprie est in re graui, & iusta irascor, & quasi censuram exerceo. Terentius. Nam iam adolescenti nihil est, quod succenseat, & recenseo, quod est recognosco. reuideo. Liuius, inter haec recenset exercitum, militem instruit. INNOCVOS. Qui neminem lędunt, quales sunt nostri, qui de uitijs agunt, sed parcunt personis.

EPIGRAMMA XXXIIII. AD MARCVM.

d QVO TIBI NAVMACHIAM. Facetum distichon fictum ex persona Caesaris respondentis Martiali, qui sibi Naumachiam edenti librum suum parum tempestiue miserat. eo inquit forte cōsilio hoc fecisti, ut simul cū libro tuo in aquam mergereris. huiusmodi ioco utitur saepe Martialis, cum uult ostendere carmina sua indigna esse, quae legantur. Sic libro tertio,

Cursorem sexta tibi Rufe remisimus hora,
 Carmina quem madidum nostra tulisse reor.
Imbribus immodicis coelum nam forte ruebat,
 Non aliter mitti debuit iste liber.

DE LEPORE LVDENTE CVM LEONE. EPIGRAMMA. XXXV.

d AETHERIAS AQVILA. Blanditur Caesari, quod non minori miraculo lepus in ore leonis eius intus fuerit, quàm puer in unguibus Aquilae Iouis. ILLAESVM Sine nocumento. HAESIT. Insedit. Haerere enim proprie est arcte alicui rei insidere. Virgilius, Haerent parietibus scalae. quoniam uero qui in aliqua re dubitant non mouentur, & ideo haerere, ac suspensi esse uidentur, ponitur aliquando haereo pro dubito, anceps sum, similiterq; frequentatiuum eius haesito. ab haereo fit haesito, ab haesito haesitatio, & haesitabundus. Item ab haereo haeres haeredis, quia qui haeres est, haeret, hoc est proximus est ei, cuius est haeres. licet quidā haeredem dictum putent, quod dominus fiat bonorum, quae ad eum perueniunt. apud ueteres enim haeres dominus dicebatur. Hinc fit bihaeres, qui bis factus est haeres. & haereditas, quae nihil aliud est, quàm successio in uniuersum ius, quod defunctus habebat. Et ideo hoc nomine etiam damnosa haereditas continetur, diuiditurq; in duodecim uncias. quae (ut supra diximus) assis appellatione continetur. haereditatis nomine neq; legata, neque fidei commissa comprehenduntur. adire haereditatem, & immiscere se haereditati quidam ita distingunt, ut adeant haereditatem, qui alieni sunt, hoc est qui non sunt filij, nec filiorum filij, qui uero defuncti sunt, siue filiorum filij immiscere se haereditati dicantur, sed haec confunduntur. ab haeredum etiam nomine haerem Marteam antiqui uocabant deam, quam accepta haereditate colebant, & esse unam è Martis comitibus putabatur. Item ab haerede fit cohaeres, qui simul haeres institutus est. & exhaeres, qui extra haereditatem est, hoc est, qui haereditate priuatus est, unde fit uerbum exhaeredo. à quo exhaeredatio, & passiuum exhaeredor. & haereditarius, hoc est ad haereditatem pertinens. à

quo bona haereditaria dicuntur. Morbos etiam haereditarios uocamus, qui parentum uitio nobis obtingunt, sicut haereditaria uitia, haereditariam laudem, haereditaria praeconia, & alia his similia dicimus. & haeredipetae, qui blanditijs, muneribus, & alijs huiusmodi artibus subornant morituros, ut ab eis haeredes instituantur. & haeredium praedium, quod nobis ex haereditate prouenit. à quo haerediolum praediolum. praeterea ab haereo herba quod terrae haereat. est enim proprie herba uiride pecudum pabulum. Virgilius. Frumenti quaereret herbam. Aliquando etiam pro palma, & uictoria ponitur. Idem, atque immemor herbae Victor equus. Vnde herbam dare est se uictum fateri: nanque summum apud antiquos signum uictoriae erat herbam porrigere uictos. perinde enim uidebatur, ac si terra, & altrice ipsa humo, atque humatione cederet, qui mos in plerisque Germaniae regionibus etiam nunc seruatur. ab herba herbosus locus dicitur herbis abundans. herbidus ex herba. herbaceus ex materia herbae. herbesco herbas genero. herbarius, qui peritus herbarum eas colligit, uenditq;, aut ex ijs medicamenta componit. herbifer herbas ferens. herbiger herbas gerens. Item herbilis anser dicitur herba pastus, qui grandior est, quàm frumento altus. quidam etiam heri aduerbium, quod & here dicitur, ab haereo deductum putant, quod dies hesternus haereat hodierno. alij à graeco potius trahunt, apud quos ἐχθὲς dicitur heri, ita autem ab heri fit Hesternus, sicut à cras Crastinus. Item ab haereo Haerennius proprium nomen uiri. & haeruca uermis secundum quosdam, de quo supra diximus, quamuis alij sine aspiratione scribunt, & à rodendo potius deriuatum putant. Item ab haereo composita fiunt adhaereo. inhaereo. Et cohaereo eiusdem ferè significationis. à quibus adhaerentia. inhaerentia, & cohaerentia deducuntur. TIMIDIS. Ne puerum laederent timentibus. AQVILA. Iouis aue, cui maximus honor est, & maxima uis. quippe non solum cum minoribus quadrupedibus, sed etiam cum ceruis pugnat. multum puluerem uolutatu collectum insidens cornibus excutit in oculos. pennis ora uerberat, donec praecipitet in rupes. cum dracone etiam init praelium. oua hic Aquilae consectatur auiditate maleficā, illa ob hoc ubicunque uisum oppugnat. ille multiplici nexu alas ligat. ita ut simul aliquando concidere uideantur. ex omni autem auium genere ideo hanc solam delegisse sibi armigerum Iuppiter existimatur, quod sola contra orientes solis radios immotam tenere aciem possit, uel quod hanc solam auem nunquam fulmine tactam fuisse produnt. Romanis eam legionibus C. Marius in secundo consulatu suo proprie dicauit, cum antea quatuor alijs signis, hoc est lupis, minotauris, equis, apris uterentur. Sed tu FEDERICE. Imperator ut in caeteris Romanae uirtutis aemulus, ita in hoc quoque uictricem Aquilam ordinibus tuis praefers. non minus iam frequentibus tuis uictorijs insignem, quàm ministerio Iouis, & Ganymedis raptu. Sex aquilarum genera esse traduntur. Melenaetus minima magnitudine, uiribus praecipua. colore nigricans, quae sola foetus suos alit, frequensq; uersatur in montibus. pygargus in oppidis, ac campis uolitans albicante cauda, unde nomen habet. quippe graeci ἀπὸ τῆς natem dicunt, ἀργὸν album, unde & caeterae genus eodem nomine uocatur. Iuuenalis, Summe cum magno lepus, atque aper, atque pygargus. morphnus, quam & percnum Homerus uocat, quidam etiam planctum, & anatariam secunda magnitudine & ui, cui uita ferè circa lacus est, nigerrima omnium, & prominentiore cauda. in-

genium est ei raptas testudines è sublimi iactando frangere. Aeschylus cum præ sensisset se eo die ruina periturum, ex urbe Siciliæ, in qua morabatur, egressus loco aperto consedit, tum Aquila desuper uolitans testudinem, quam pedibus gerebat, super caput eius splendore illius decepta (erat enim crinibus uacuum) tanquam super petram, quo fractæ testudinis carne uesceretur, elisit, eoq; ictu peremptus est nobilissimus poeta, qui tragœdias in lucem protulit, sublimis, grauis, ac interdum etiam supra modum grandiloquus, ut refert Quintilianus. Quarti generis est phœnicopterus, et ea quoq; ꝑ lacus uersatur, uulturi similis, alis minimis, reliquas magnitudine antecellens. sed imbellis, & degener, ita ut à coruis sæpenumero uerberetur. sola aquilarum ex anima ferit corpora, ieiunæ semper auiditatis, & querulæ murmurationis. hæc facit ut quintum genus gnesion uocetur, quod apud græcos syncerum significat, uelut uerum solumq; incorruptæ originis, media magnitudine, colore subrutilo, raro uisum. ultima est Haliæetus clarissima oculorum acie, ex alto se librãs uisoq; in mari pisce, præceps in eum ruens, & discussis pectore aquis rapiens. hæc implumes adhuc pullos suos subinde ꝑcutiens, aduersos solis radios cogit intueri, & si conniuentem flentemue animaduerterit, è nido uelut adulterinum, ac degenerem præcipitat, eum uero, qui acie firma contra steterit, educat. halizeti suum genus non habent, sed e diuerso aquilarum coitu nascuntur, quod uero ex ijs natum est, in ossifragis numeratur, ex quibus minores uultures progenerantur, & ex ijs magni, qui omnino non generant. quidam addunt. genus Aquilæ, quam barbatam uocant. thusci ossifragam. reperitur in Aquilarum nidis lapis ætites, quem aliqui gagitem uocant, ad multa remedia utilis, nihil igne deperdẽs. Est autem lapis iste prægnans intus, quẽ si quatias alius quasi in utero sonat. fuluus est, & teretri figura. hunc Zoroastres magus omnibus lapidibus prætulit, maximamq; illi tribuit potestatem. pariunt Aquilæ oua terna, excludunt pullos binos. et aliquando treis, alterum expellunt, tædio nutriendi. quippe eo tempore cibum illis negauit naturæ prouidentia, ne ferarum omnium fœtus raperentur. ungues quoque earum diebus illis inuertuntur. & albescunt inedia pennæ, ut iure partus suos odio habeant. sed eiectos ab ijs cognatum genus ossifragi excipiunt; atque educant. illa, quam tertiã diximus, circa stagna aquaticas aues appetit, mergentes se subinde, donec lapsæ rapiãtur. spectando dimicatio est. auis ad perfugia litorum tendit, maxima ubi densa arundo sit. Aquila uero umbram suam nanti sub aqua à litore ostendit, propter qđ auis rursus in diuersa, et ubi se minime spectari putat, emergit. hæc præcipue causa est, ut aues gregatim natent. quia plures simul non infestantur respersu pennarum Aquilas obcæcantes. apud Seston urbem celebris Aquilæ gloria fuit educata à uirgine, tanta gratitudine beneficium memoria tenuit, ut quandiu uixit puella, aues primo, deinde etiam uenatus illi attulerit, mortua uero puella in rogum accensum iniecerit sese, & unà conflagrauerit. PORTANTE. Ferente. portare duobus modis dicimus, uno cũ iumentis, aut curribus aliquid nobiscum ducimus. altero cum nostro corpore imitatione iumentorum portamus. Terentius, Mi homo quid istuc obsecro est? quò portas puerum? hinc Verrem legimus amicam è prouincia portasse, & Pompeium tertio deportasse triumphum beneficio Ciceronis, & multos imperatores uictorem exercitum reportasse, quasi reduxisse. à porto porta, portus. porticulus. portitor. portunnus. portorium. porticus deducuntur, de quibus superius diximus. Item composita apporto notæ significationis, deporto de loco porto. à quo deportati dicuntur quibus aqua & igni interdictum est, uel quibus princeps prouinciam adnotauit, uel de quibus deportandis scripsit. exporto extra aporto, siue ex loco porto, siue aufero, siue e contrario. importo, infero. Cice. Ego uero si uelim nostræ ciuitatis exemplis uti, & aliarũ plura proferre possum detrimẽta publicis rebus, quàm adiumenta per homines eloquentissimos importata. Idem, Modo enim huc ista sunt importata. supporto suffero. reporto. refero. reduco. comporto simul porto. Item à porto fit compositum domiporta; hoc est coclea ita appellata ad similitudinem græcorum, qui eam φερέοικον appellant, hoc est domum portãtem. Cicero. Vt siquis medicus ægroto imperet, ut sumat terrigenam, tardigradam, domiportam, sanguine cassam, potius quàm hominum more cocleam. PVERVM. Ganimedem. nota est fabula Ganymedis. Trois regis filius fuit, formosissimus puer, quem cum Iupiter deperiret, iussit in cœlum ab Aquila portari, & sibi pocula ministrare, quod eleganter descripsit Virgilius,

Intextusq; puer frondosa regius Ida,
Veloces iaculo ceruos, cursuq; fatigat
Acer, anhelanti similis, quem præpes ab Ida
Sublimem pedibus rapuit Iouis armiger uncis.
Longæui palmas nequicquam ad sydera tendunt
Custodes, sæuitq; canum latratus ad auras.

Ob hoc factum aquilæ effigiem in cœlũ translatam ferunt, quæ super aquarium uidetur uolitare. aquarium enim Ganymedem esse superius ostendimus. ideoq; ostenditur quasi aquam urna effundens. Aquila ala dextra circulum æquinoctialem parum prodit. sinistra autem non longe à capite ophiuchi uidetur figurata, rostrũm eius à reliquo corpore diuidit circulus à Cancro ad Capricornum præueniens. exorto Leone occidit. exoritur autem cum Capricorno habens in capite stellam unã, in utraq; penna unam, in cauda unam. HAEC. ut lepus tutus sit in ore leonis. ILLA. Vt puer illæsus sit in unguibus Aquilæ.

EPIGRAMMA XXXVI. AD MAXIMVM.

STELLAE DELICIVM MEI. Hoc epigramma scribit ad Maximum, in quo Stellam poetam laudat, eumq; anteponit Catullo. Stella poeta fuit patauinus, qui Violantillã amauit uirginem Neapolitanam, quam tandem duxit uxorem. hæc in delitijs habuit columbam auem dicatam Veneri, quam Stella fleuit defunctam pulcherrimo carmine, opusq; ipsum columbam inscripsit, de quo Venus apud Papinium sic loquitur. hic nostræ defleuit fata columbæ. Catullus Veronensis poeta fuit iambi acerbitate præclarus. hic eodem modo passerem puellæ suæ delitias defleuit mortuum. Martialis id opus passerem uocat. utraque auis salacissima est, ideoq; amantibus conueniens. tanto inquit Stellam maiorem esse Catullo, quanto passerem magnitudine uidemus columbam excedere. COLVMBA. Opus Stellæ ita inscriptum. VERONA Vrbs est Venetiæ à Gallis olim condita duce (ut quidam opinantur) Brenone, a quo Brenona primo, deinde mutatis consuetudine literis, Verona appellata. Galli enim, cum nouas sedes quærere ob intestinas discordias, & assiduas domi dissensiones cogerentur, in Italiam uenere, expulsisq; inde cultoribus Mediolanum. Comum. Brixiam. Bergomum. Tridentum. Vincentiam condiderunt. Veronam magna ex parte alluit fluuius omnium amœnissimus Atesis, qui ex tridentinis alpibus ortus non longe à fossa clodia Pado miscetur. Clara hæc urbs solo, ac frugum, & fructuum omni-

um ubertate, Clarior uiris duobus Plynijs, & uno Catullo, quorum nomina nulla obliteratura est uetustas. PASSEREM. Opus Catulli, in quo passerculi mors defletur.

EPIGRAMMA XXXVII. AD DECIANVM.

QVOD MAGNI THRASEAE. Laudat Decianum quod stoicorũ dogma citra mortem sequatur, non autẽ ut Cato, & Thraseas fecerunt, qui sponte mortem quaesiuere. per qd praecipere uidetur non debere quẽquam fugiendi incõmodi gratia mortẽ sibi consciscere. id enim imbecillioris potius animi esse quàm firmioris. MAGNI THRASEAE. Thraseas Patauinus fuit Claudij Neronis temporibus, qui cũ librum de rebus Catonis à Numatio scriptum legisset, gloriae cupidinae incensus, postquam à Caesare damnatus est, prolatis brachijs iussit sibi uenas incidi, & dum moreretur magna constantia suorum fletum compescuit. libauitq; sanguinem Ioui liberatori. hic quãdiu uixit, Bruti, & Cassij interfectorum Caesaris dies natales summo honore traditur celebrasse. CONSVMATI. Omni ex parte perfecti, de quo superius diximus. CATONIS. Cato Antipatro Tyrio praeceptore stoicam disciplinam secutus, Vticae, ne in Caesaris potestatem ueniret, mortem sibi consciuit. ab eo fit catonianus adiectiuum. TALIS VT ESSE VELIS. Vt uelis uitam illorũ sequi, non mortem. ENSES. Gladios. Ensis Gladius. Mucro, spatha eiusdem significationis sunt. ab ensis fit Ensiculus diminutiuũ. à gladius gladiolus, quod modo significat paruum gladium, modo herbam, de qua supra diximus, à gladij similitudine ita appellatã. & gladiator, de quo supra diximus. à quo gladiatorius ludus. & digladior uerbum, quod est dissentio, contendo, & ueluti gladijs dilanior. Cic. Quid Antipater digladiatur cũ Carneade tot uoluminibus? Idem, digladiari autem semper, & pugnare cum facinorosis, et audacibus quis nõ eum miserrimum, ac etiam stultissimum dixerit? à clade autem appellatum gladium Varro affirmat, quasi cladium quod sit ad hostium cladem. mucro licet proprie gladiũ significet, ponitur tamen pro cuiuslibet teli acumine. Virg. Ossa sed inter ferreus ad costas alto stat uulnere mucro. hoc est teli cuspis. hinc mucrono uerbum acuo. à quo mucronatus deducitur, hoc est acutus, & ad mucronis speciem factus. spatha graecum est. σπαθὴ enim apud graecos modo costam, modo ensem significat. paraζoniũ ensis est, quo praecingimur, à ζona, ad quã alligatur nomen habens, hoc est ἀπὸ τῆς παρὰ κεῖσθαι τῆς ζώνης dictus. quasi ad ζonam pendens. Martialis de paraζonio. Militiae decus hoc, gratiq; erit omẽ honoris, Arma tribunitium cingere digna latus. pudet referre quosdam nuper per inscitiam pro paraζonion patracon scripsisse authore deprauato, et, qd magis ridiculum est, patracon exposuisse pro genere officij, ac etiam telo, quod ei officio conuenit. o dementiam singularem. parochos nõ patracos est, qui nuptijs praeest, ita appellatus, quod uehicula praeeat, ὀχήματα enim graece, latine uehicula nũcupamus. Varo. Hinc enim omnia erant. idem sacerdos. idem parochos. deniq; idem senatus, idẽ parochos inquit, hoc est idẽ auspex siue paranymphus. hunc enim mos erat praeire uehiculum, in quo sponsus, ac sponsa ferebantur, quo die nuptiae celebrabãtur. Aristophanes, ὁ δ' ἀμφιθαλὴς ἔρως χρυσόπτερος ἡνίας ηὔθυνε παλιντόνους ζηνὸς πάροχος γάμων. hoc est cupido floridus aureis praeditus alijs habẽas dirigebat auersas parochus nuptiarum Iouis. Est etiam parochus ὁ ἀναβαίνων εἰς τὸ ὄχημα: idest qui in uehiculo assidens ministrat uectori. &

STRICTOS. Nudatos. stringere proprie arctare est. Plynius. Apprehensamq; manu stringit. hinc strigae appellantur ordines rerum inter se coniuncte collocatarum, quod unà sint constrictae. Item longitudo maior latitudine. à quo strigatus ager uocatur, qui per strigas crescit à septentrione in meridiem. Item strigones dicuntur densarum uirium homines, quod in se constricti, atq; arctati sint. & strigosa iumenta, quae exhausta, ac macilenta sunt, quasi stringosa, quod corpora eorum restricta sint. Massurius. P. Scipio Nasica. & M. Pompilius censores, cum equitum censum agerent, nimis strigosum equum, & male halitum, sed equitem eius uberrimum uidentes ab exercitu amouerunt. & strictim aduerbium, hoc est stringendo, unde strictim referri dicimus ea, quae cum sparsa, ac diffusa essent, breuiter, & quasi summatim colliguntur, quemadmodum. & perstringere capimus pro colligere, & summatim referre, quamuis interdum perstringere pro obcaecare accipiatur, quasi coniunctis palpebris oculi perscribantur. Cicero, Existimat se gemmae nitore, & auri splendore. aspectus omnium perstringere. ab hoc perstrictores uocantur, qui unam rem pro alia facientes aspectum hominum fallunt. hi etiam praestigiatores uocantur à praestringendo, quasi praestringatores. nam & praestringere obtenebrare, atque obcaecare est, sicut praestringere. Plautus. Perstringam oculorum aciem in acie hostibus. interdum tamen ponitur pro eo, quod est breuiter, & succincte percurrere. Idem, Ignoscite, rei magnitudo me breuiter perstringere atrocitatem criminus non sinit. & pro radere, ut paulo post dicemus. Item stricturae proprie appellantur scintillae, quae de ferro candenti micant, eunq;, cum massa maleis tunditur, siue quod strictius emittuntur, siue quod oculos suo fulgore perstringunt. Virgilius, Striduntq; caminis Stricturae calibum, & fornacibus ignis anhelat. Item aliud aduerbium stricte, hoc est arcte. à quo strictius strictissime, sicut à strictus strictior strictissimus. Item strigillo uerbum, idem quod stringo. à quo obstrigillo, quod significat obsto. Varro, Quid Curio cum id fecisset, dicebat amicis, ut illi nuntiaretur se obstrigillaturum, ne aut triumphus decerneretur, aut iterũ fieret consul. Item composita à stringo. obstringo perstringo, de quo diximus. substringo. constringo eiusdẽ ferè cum suo simplici significationis, Item restringo, quod modo significat soluo. Apuleius. Iumentum restringit, abireq; stabulo liberum sinit, quod stabularius inuentum mox domum reducat. modo rursus stringo. Idem. Et duplici nodo, ne solui facile queat, restringit. interdum tamen per metaphoram stringere pro percutere accipimus. Virgilius, Atq; animum patriae strinxit pietatis imago. & pro rarefacere excidere. Idem, ubi densas Agricolae stringunt frondes. & pro decerpere. Idem, Sed tamen & quernas glandes dum stringere tempus. & pro uulnerare. Idem Hunc primũ leuis hasta Themillae Strinxerat. et pro attenuare, quod stringendo fieri solet. Idem, & stringite remos. Item pro radere. Idem, Ego sum pleno quem flumine cernis Stringentem ripas. quapropter & in compositione perstringere in eadem significatione accipimus. Cicero, Cuius quidem portam Capuae penè perstrinxisti. & distringere dicimus, radendo sordes detergere. Vnde distringentes uocamus, qui sordes corporis radunt, quos graeci Apoxiomenos nominant. ἀποξύειν enim stringere, hoc est radere. Plynius de Lisippo. plurima ex omnibus signa fecit foecundissimae artis, inter quae distringentem se quem Marcus Agrippa ante thermas suas dicauit mire gratum Tiberio principi, qui non quiuit temperare sibi in eo, quanquam imperiosus sui inter initia principatus, transtulitq; in cubiculum, alio ibi signo substituto. Cum quidem tanta populi Romani contumacia

fuit, ut magnis theatri clamoribus reponi apoxyomenon conflagitauerit, princeps'q; quãquam adamatum reposuerit. hinc strigmenta appellantur sordes, quæ ex corporibus raduntur. Vnde strigmenta olei dicimus ceromata, hoc est sordes olei, quæ ex unctorum athletarum corporibus raduntur. Idem. Vsum olei ad luxuriam uertere græci uitiorum omnium genitores in gymnasijs publicando. notum est magistratus honoris eius octogenis sestertijs strigmenta olei uendidisse. hinc etiam strigil uocatur instrumentum ad distringendum, hoc est ad radẽdas sordes aptum, quo ueteres in balneis præcipue utebãtur ex auro, argento, ferro. interdum etiam lapidibus quibusdam. Persius. I puer et strigiles Crispini ad balnea defer. Iuuenalis, Et sonat unctis Strigilibus. Martialis de strigile ferrea.

Pergamus has misit curuo distringere ferro.

Non tam sæpe teret lintea fullo tibi.

Plyn. de spongia, cinis eius plurimum proficit contra scabricies genarum, & quicquid opus sit distringere. præstat & strigilum uicem, linteorum'q; affectis, corporibus. ab harum similitudine in Hispania strigiles etiam uocabant auri paruulas massas, quod super omne solum in massa auro inuento capitur, cum cætera in metallis reperta igni perficiantur. hoc statim aurum est, consumatam'q; materiam protinus habet. cum ita inuenitur. Item strigil aluminis genus pumicosum, et est foraminum fistulis spongiæ simile, rotundum'q; natura. sunt q putent stringere, cum pro eo capitur, quod est breuiter colligere, siue percutere ab eo sumi, quod radere significat, siquidem radere proprie est leuissime tangere. & eadẽ ratione stringere ensem accipi pro nudare. nam cum uagina eum exerimus quasi radere, hoc est polire, ac detergere uidemur. Virgilius, strictum rotat acer Lutagus ensem. à stringere striare deducatur, quod est polire, leuigare. Plynius, Conchis leuibus, striatis, uertice mitratim intorto. Striges non à stringendis infantium corporibus (ut quidã falso existimant) sed à stridore nomen habent, fabulosum'q; est, quod eas tradunt ubera infantium labris immulgere. Aues sunt nocturnæ. Lucanus. Quod tepidus bubo, quod strix nocturna queruntur. Constat tamen & in maledictis iam esse, & etiam apud uetustissimos fuisse, accipiq; pro maleficis mulieribus, quæ noctu gradientes infantium corpora sanguinem sugendo exhauriunt. nec desunt qui opinentur ab hac strigosum, de quo supra diximus, deriuari, quasi à strige exhaustum. NVDO. Inermi. Nudum proprie dicimus quicquid sine tegmine est. Virgilius, Nudatos'q; humeros oleo perfusa nitescit. interdum tamen nudum pro insepulto accipitur, quod non tegatur sepulchro. Idem. Nudus in ignota Palinure iacebis arena. Quidam nudum, & nudatum ita distingunt, ut nudum sit, quod nunquam tectum fuit, nudatum autem, quod tectum esse consueuit, sed nunc tectum non est, unde nuda facies, & nuda manus dicitur, uenter autem nudatus. à nudus fit nudo uerbum, hoc est aperio, detego, à quo compositum denudo, & nuditas nomen, & nude aduerbium, hoc est aperte simpliciter. PECTORE. Pectus pars corporis est, infra gulam incipiens, finiens'q; supra aluũ, quod intus homini octonis costis munitum est, suibus denis, cornigeris tredecim, serpentibus triginta, homini duntaxat latum est, reliquis carinatum, præsertim uolucribus, & in ijs maxime aquaticis. latitudo eius sublimis, & exposita oculis mirabilem præ se fert habitus sui dignitatem, à quo qui porrectiori pectore sunt pectorosi dicuntur. à græcis θώραξ dicitur. unde & munimentum militare, quo pectus protegitur, thorax appellatur. à quo thoracati dicuntur, qui thoraca induti sunt, sicut à lorica loricati. Item à pectus pectorale deriuatur. hinc pectoralis fascia, de qua Martialis, Fascia crescentes dominæ

compesce papillas, Vt sit quod capiat nostra, tegatq; manus. fascia linteolum est ad ligandum aptum, dicta à græco φασκία, cuius diminutiuum est fasciola. Item à pectus fit expectoro uerbum, quod significat extra pectus eijcio. Cicero. Tum pauor sapientiam mihi omnem exanimato expectorat. REDEMIT. Emit (ut supra diximus.) FACILI SANGVINE. Facile effuso. hoc est facilitate mortis. HVNC VOLO LAVDARI, QVI SINE MORTE POTEST. Aristotelis sententia est, quod mortem oppetere ob fugiendam paupertatem, aut amorem, aut aliud quicquam molestum & graue, non fortis animi est, sed potius timidi atque imbecilli. Est enim mollicies, quædam laboriosa fugere, & quia nõ id decorum sit, sed mali euitandi gratia mortem oppetere. hinc fuere pleriq;, qui Catonẽ, & Thraseam reprehenderunt uiri docti, & eorum familiares, imbecillioris potius quàm fortioris animi esse dicentes mortem sibi consciuisse, quod nõ honestas eo facto apparuerit turpia præcauens, sed animi infirmitas aduersa non sustinens, quod Cato ipse in filio uisus est ostendere, quem non est secum hortatus ad mortem, sed de Cæsaris benignitate omnia sperari posse præcepit. eum igitur laudandum potius esse poeta existimat, qui tolerantia rerum aduersarum uiuendo, quàm qui fuga moriendo gloriam sibi aucupantur.

EPIGRAMMA XXXVIII. AD COTTAM.

BELLVS HOMO ES. Iocatur cum Cotta deridens eum, quod cum uellet magnus uideri, bellum se per molliciem diminutiuo nomine appellabat, cum bellus, & magnus inuicem repugnent, & est tacita reprehensio eorum, qui cum uelint boni uideri, molles tamen sunt, atque lasciui.

EPIGRAMMA XXXIX. DE VENVSTO.

PETIT VENVSTVS. Per iocum Venusti auaritiam carpit, uxorem fœdissimam petentis dotis gratia, quia scilicet lãguebat, et mox sperabatur moritura. Metrum est iambicum trimetrum, cuius duo genera sunt. alterũ apud uetustissimos comicos, tragicos'q; in usu fuit. Horatius, Hunc socci sumpsere pedem, grandes'q; cothurni. alterum apud iuniores tantum. uerum iambicum comicum, & tragicum dicitur, hoc purum trimetrum appellatur, suscipit'q; tres pedes inuicem mutatos, iãbum, pyrrhichium, & spondeum. raro apud uetustissimos in usu fuit. NVPTIAS. Matrimonium. nuptæ dicuntur, ut Modestinus iurisconsultus affirmat, coniunctio maris, & fœminæ consortium omnis uitæ diuini, & humani iuris coniunctio. unde nuptialis deriuatur, hinc nuptialis thalamus dicitur cubiculum, in quo primum uir & uxor coniunguntur. à quo thalamo epithalamium uocatur sacer hymnus, qui in nuptijs canebatur, & nuptialiter aduerbium. quod significat pro more nuptiarum, unde uestitam aliquam nuptialiter dicimus, hoc est decentius solito, & ut fieri nuptijs solet. nuptiæ autem à nubendo dictæ sunt. Nubo, & compositum eius obnubo, proprie significat operio, uelo. Vir. Arsuras'q; comas obnubit amictu. quoniam uero sponsæ apud ueteres, dum uiro tradebãtur, nubere, hoc est uelare capita solebant, usurpari cœptum hoc uerbũ pro eo, qđ est uiro tradere, siue uiro tradi. Nã et actiue dicimus nupsit filiã Cæsari, et passiue, cuius filia nupserit Ca

ſari. Vnde non modo mulier, quæ uiro tradebatur, nupta, ſed etiam uir, cui tradebatur, nuptus dici ſolebat. Plau. Licet etiam Carinum, quod agat ſcire nouum nuptum. nuptæ etiam uerba dicebantur, quæ non licebat uirgini proferre. idem, uirgo ſum nō dum didici uerba nuptæ dicere. à nupta innupta deducitur, quæ non dum uirum cœpit. Virgil. Innuptæq; puellæ. Item à nubo innubo. à quo innubus, & innuba, qui uxorem ducit. & quæ uiro traditur. Nam innubere proprie ad domum uiri tranſire eſt. Vnde & pro tranſire ſimpliciter ueteres uſurparunt. Lucilius. Suam enim inuadere, atq; innubere cenſet. & pronubo, hoc eſt nuptijs præſum. à quo pronubus, ac pronuba, de quibus ſupra diximus, et connubo matrimonio iungor, quaſi ſimul nubo. Apuleius. Neſcientibuſq; parentibus puellari ætate connupſeramus. Hinc connubium ius legitimi matrimonij. Virgil. Connubio iungam ſtabili, propriamq; dicabo. & nubilis ad nubendū apta. nubo autem quando operio ſignificat, à nube deducitur, quæ cœlum operit. nubes autem derinatur à græco νέφος, quod apud illos à priuatione lucis nomen accepit. quemadmodum κνέφος, quod nimbum ſignificat, à quo noſtri gneſoſum obſcurum dixere, quaſi nebuloſum. Varro. Gneſoſus locus, & ſine ulla luce. Eſt enim nubes uapor humidas in ſublime egreſſus ſiue aer in liquorem coactus, cuius denſitas haud dubie ſolem obumbrat. à nube nubilum deducitur, quod modo adiectiuum eſt, & ſignificat fuſcum, nubibus tectum, modo ſubſtantiuum, ſignificatq; ipſam nubem, unde fit obnubilo uerbum, quod ſignificat offuſco, obtenebro, & quaſi nubibus impleo, & nubecula parua nubes, & nubiloſus nubibus plenus, & nubiger gerēs nubes. à nube nebula ita differt, qđ nebula uapor ſit è terra, atq; aquis ſurgens, quæ ſiue ſtatim euaneſcat, ſiue in altum ſublata, conuertitur in nubem. nubes quocunque tempore fieri poſſunt. nebulæ nec æſtate calida, nec nimio frigore exiſtunt. à nebula nebuloſus deducitur, nubibus plenus. & nebulo, nugator, uanus, nullius pretij homo, quod non facile perſpici poteſt, qualis ſit, quaſi nebulis obtenebratus, uel quod mendacijs, ac uerſutijs ſuis nebulas quaſdam obijciat, uel quod ad fugam fugitiuis, & ad furta nebulæ ſunt accommodatæ. Lucilius. Nugator quidem, ac nebulo fit maximus multo. hi & tenebrones à ueteribus dicebantur à tenebris. Varro M. Cur. Conſul in capitolio, cum delectū haberet, nec citatus à tribunis ciuis reſpondiſſet, uendidit tenebronem. nebula à græco deducitur νεφέλη. à quo per diminutionem νεφέλιον parua nebula dicitur ADEO'NE PVLCHRA EST. Vt ſcilicet cupi. peti. precari. donari mereatur. TVSSIT. Hoc placet in ea, & ob hoc petitur, quod tuſſit, hoc eſt phthiſin patitur, & ſperatur mox moritura. phthiſici enim tuſſim patiuntur (ut ſupra diximus) tuſſio quid ſignificet manifeſtum eſt, quidam hoc uocabulum factitium eſſe putant, ab eo fit tuſſis, à quo tuſſicula diminutiuum. & tuſſilago herba, quæ tuſſim ſedeat. ob id etiam bechion appellata ἀπὸ τοῦ βῆχας ὠφελεῖν, hoc eſt à tuſſi ſanāda. duo eius genera. Syluestris, cui ubi naſcitur, ſubeſſe aquas credunt. folia habet quinq;, aut ſeptem maiuſcula, quàm ederæ, ſubalbida à terra, ſupne pallida, ſine caule, ſine flore, ſine ſemine, radice perquam tenui. quidam eandē chamæleucen putant. huius arida cum radice fumus per arūdinem hauſtus, aut deuoratus ueterē tuſſim ſanare dicitur. Altera à quibuſdam ſaluia appellatur ſimilis uerbaſco conteritur ea, & colata calefit, atq; ita contra tuſſim, & lateris dolores bibitur. contra ſcorpiones etiam & dracones marinos efficax. item contra ſerpentes, ſi ea ex oleo læſi perungantur.

EPIGRAMMA. XL. AD SEXTILIANVM. VM DATA SINT EQVITI.

Sextiliani ebritatem per iocum carpit, cuius etiam mētionem facit inferius. Sextiliane bibis quantum ſubſellia quinq;. ſenſus eſt. cum ſit lege cautum, ne ſupra decē nūmos impendere uino eqtes in conuiuijs poſſint, tu ſolus uiginti nummorū uinum potas. præſcriptum equitibus fuit, ne ſupra decem nummorum uinum apponere liceret. Item ne quis uinū græcū, amineumq; plus octonis æris ſingula quadrantalia uenderet. parciſſimi olim in bibēdo uino ueteres fuere. Vnde L. Papyrius imperator aduerſus Samnites dimicaturus uotum fecit, ſi uiciſſet Ioui pocillum uini ſe libaturum. & Cato, cum in Hiſpaniam nauigaret, ex qua cum triumpho redijt, gloriatus eſt non aliud ſe uinū bibiſſe, quàm remiges. Idem ſcripſit propinquos non aliam ob cauſam fœminis oſculum dare ſolitos, quàm ut ſcirent, an olerent uinum, quo uti Romæ mulieribus non licebat. Egnatij uxorem conſtat quod uinum è dolio bibiſſet, fuſtibus à marito interfectam fuiſſe, eumq; cædis à Romulo abſolutum. Item matronam aliam, quod loculos, in qbus erant claues cællæ uinariæ, aperuiſſet, inedia à ſuis mori coactam. in conuiuio nunquam plus ſemel uinum græcum dari ſolebat. chiū raro Romæ niſi medicinæ gratia bibebatur. poſtea in tantam luxuriam uenere mores, ut Lucullus, qui redijt ex Aſia amplius centum congiorum uini græci conuiuio appoſuerit. Cæſar dictator triumphi ſui cœna uini falerni amphoras centum. Chij cados centū in conuiuia diſtribuerit. propterea lege adhibita moderatio eſt, cautumq; ne uinum, quod equeſtri epulo apponeretur, decem nummorum pretium excederet. BIS DECIES. Vigeties. Bis enim id ſignificat, quod græci dicunt δὶς, à quo fit binus. na. num, qđ ſignificat duo. Siſenna. ad binū millium numero ſaucijs utrinq; factis. hinc combinatio duorum coniunctio dicitur. et cōbinare ē multos ita diuidere, ut bini ſint, ideſt duo ſimul coniuncti. hinc combinatio etiam figura appellatur, quam græci epizeuxin uocant, cum in oratione eadem dictio ſine medio dupliatur. Virg. Meme adſum qui feci. & bipennis, de qua ſuperius, ſecuris ex utraq; parte aciem habens. & bilinguis duas habens linguas, ut ſerpens. Item qui loquendo non conſtat, ſed modo unum, modo aliud loquitur. Item fallax quoniam ad mentem quoq; plerunq; refertur. & bidentes, quæ & ambidentes dictæ à ueteribus inueniuntur. & bidental, de quibus ſuperius diximus. et bignæ geminæ, quod duæ uno partu natæ ſunt. & bigenera animalia è diuerſo genere nata. ut Leopardalis ex Leone, et pāthera, mulus ex aſino, et equa. binominis, quod & binomius dicitur, cui geminum eſt nomen, ut Numa Pompilius. Tullius Hoſtilius. Biceps duorum capitū. biclinium locus, ubi duo lecti ſunt, ſicut triclinium ubi tres, bihæres, qui duas hæreditates conſecutus eſt. biduum duo dies. biennium duo anni. bifera arbor, quæ bis fert fructus. bipera, quæ bis peperit. biuium locus, quod duas uias habet, ſicut triuium quod tres. bifariam bipartito. bipartior in duas partes diuido. à quo bipartitum, & bipartitio, et bipartito aduerbiū. bifidus in duas partes fiſſus. et biuita uidua qđ duas uitas habuerat, alterā coniugalem, cœlibem alteram. Var. Ad biuitam uenio, cum uellem oſtendere quid uellem. Mar. Attilius inconſtantiæ filius me reprehendit. bifores duplices ianuas habentes. bigæ quaſi biiugæ. bilibris duarum librarum. bimatus ſpatium duorum annorum. bimulus, qui in bimatu eſt. bilanx, quod duas (ut ſuperius oſtendimus) habeat lances. bimaritus ſecundo maritus. bipes duorum pedum. à quo Bipedalis. Bigamus, qui duas duxit uxores. à quo

bigamia ipsa conditio. bisellium duos tantum capiens sella. biiugerum duorum iugerum. biremis nauis, quæ duplici remorum ordine agitur. bisextum, de quo superius disseruimus, quod bis sexto Calend. dicamus. Bitemporeus, duorum temporum. Bifurcatus, geminas furcas habens. bifur, plus quàm fur, siue bis qui in furto deprehensus est. Bisulcus ungulas non solidas, sed scissas habens. item quicquid in duas acies scissum est, bisulcum appellamus. Besis, quod bis triẽs sit. Besis enim octo unciæ sunt, triens quatuor. biseta porca, cuius à ceruice setæ bifariam diuiduntur, cum iam esse incipit maior sex mensium. Bifrons, qui duas frontes habet. unde Ianum dicimus bifrontem. bilis gemina lis. Næuius. Bilitem mihi nuper excitauit. Biblo uerbũ, non à bis deducitur, sed factitium est à similitudine sonitus, qui fit in uase. Enni. Biblit amphora. Quemadmodum autem bis à δὶς græca uoce deducitur, Ita duo à δύω. à duo autem fit duplus. à quo duplo uerbum. & duplex. à quo duplico, & dupliciter. Duplices interdum pro duos accipimus. Virg. & duplices tendens ad sydera palmas. interdum pro latos. idem. Duplici aptantur dentalia dorso. Veteres duplionem dicebant, quos nos duplum. inde duplarij uocati, quibus ob uirtutem duplicia cibaria ut darentur, institutum. Duplico uerbum interdum propriam habet significationem, hoc est duplicem facio. interdum ponitur pro augeo. Sallust. Et Maurus uictus duplicauerat bellum. Virgil. Et sol crescentes decedens duplicat umbras. Ab hoc fit reduplico, hoc est rursus duplico. & conduplico, simul duplico. item à duo fit duodecim. à quo duodecimus, et duodenus. unde duodenarius. duodeuiginti, ac reliqua similia. & ducentum. ducenti. duceni. & duodecies. duodeuigecies. ducenties. duodeuicesimus. duodetrigesimus. ducentisimus. & duellum secundum quosdam, de quo superius diximus. & duplaris numerus, in quo minor bis numeratur. & duplices substantiuum pugillarium, siue tabellarum genus, in quibus literæ scribi solebant, quæ & diplomata græca uoce dicuntur. nam diplon græci duplum dicunt. Sueto. in diplomatibus, libellisq; & epistolis signandis initio Sphinge usus est, mox imagine magni Alexandri, nouissime sua. huiusmodi tabellæ aliquando triplices erant, in quibus scribi res amatoriæ solebãt. Martial. Tũc triplices nostros non uilia dona putabis, Cum se uenturam scribet amica tibi. Aliquando quincuplices. idem. Cæde iuuencorum domini calet area fœlix, Quincuplici cæra cum datur altus honor. item duidens hostia bidens. & duicensus, cum altero, utputa cum filio census. A` dis uero fit dipondiũ, de quo superius diximus. & diphthongus duarum uocalium in una syllaba comprehensio unum efficiens sonum. et diplois genus uestis duplex uulgo notum. & diptota nomina, duos tantum casus habentia. & diobolaris, duorum obolorũ meretrix, de qua alibi diximus. NVMISMATA. Nũmos, græcum uocabulum est νόμισμα, (ut superius diximus) à latinis tamen passim usurpatum. Horatius, Regale nomisma Philippos. Ab hoc nũmus deducitur. una litera addita, ut positura syllaba producatur. Nomisma autem à lege deriuatur, quæ græce dicitur nomos. quod lege deposita permutandi consuetudine signatus sit nummus, eiq; pretium impositum. Nummus generaliter omnem pecuniam significat. unde nummum aureum dicimus. nũmum argenteum. nũmum denarium. nũmum quinarium. nũmum uictoriatum, & similia. item as nũmum liberalem. dipondium, nũmum bilibrem. Petronius. Quisquis habet nummos secura nauiget aura, hoc est quisquis habet pecuniam. Quoties tamen nũmum simpliciter ponimus, pro denario accipimus, qui erat uiginti quatuor siliquarum. Siliquæ tres scrupulum faciebant. Denarius autem uocitatus est, quod hic nummus pro decem libris æris constitutus sit, sicut quinarius pro quinque. sestertium pro dipondio, ac semisse. Sed Annibale Romanos urgente, Cum Quin. Fabi. Maximus dictator esset, asses unciales facti sunt, placuitq; denarium sexdecim assibus permutari. Quinarium octonis: Sestertium quaternis. in militari tamen stipendio semper denarius pro decem assibus datus. Item à nummus fit nummulus diminutiuum. à quo nummularius. DATA. Permissa. concessa. CALDA. Aqua calida. Romani ueteres pro ratione temporum modo calidis, modo frigidis aquis in mensa utebantur. Iuuenalis, Gelidæ calidæq; minister. Hinc niuales etiam aquas adhibere mensis solebant, quas decoquebant, ut essent salubriores, postea colo niuario, aut sacco attenuabant, deinde refrigerabant. Neronis principis inuentum fuit decoquere aquam, deinde uitro in niues refrigerandi gratia dimittere, ut uoluptatem frigoris haberet sine niuis malignitate. idem calefacere aquam hyeme solebat, ut tepidius biberet. Prior illa decocta siue cocta uocabatur. Suetinius, Nero aquam è subiecta lacuna potaturus manu hausit, & hæc est inquit Neronis decocta. Martialis, Niueæ custodia coctæ. huiusmodi luxuriam execratur Plynius, dum inquit, Hi niues, illi glaciem potant, pœnasq; montium in uoluptatem gulæ uertunt. seruatur algor æstibus, cogitaturq; ut alienis mensibus nix algeat. decoquunt alias, quas mox & illas hyemant. Veteres non calidum, & calidam, sed caldum, & caldam dicebant. Augustus in epistolis ad Cæsarem scriptis emendatus est, quod is calidum dicere, quam caldum maluisset, non quia id non esset latinum, sed quia esset odiosum. & ut ipse græco uerbo significauit, περίεργον, hoc est curiosum, & nimis affectatum. MINISTROS. Seruientes, eosq; qui in mensa necessaria suppeditant. à manibus enim ministri, quasi manistri appellati sunt. Hinc ministerium fit, quod proprie significat obsequium, & operam ministri. per metaphoram tamen pro quacunque actione accipitur. Virgilius de rege Latino. mœstusq; refugit Fœda ministeria. In plurali uero ministeria etiã pro ministris usurpamus. ab eodem fit ministro uerbum notæ significationis. à quo ministrator, & ministratrix pro ministris. Cicero, Sed ut omnes comites, atque ministratrices esse diceres. item ministratio. subministro, quod est suppedito. unde subministrator. subministratrix. subministratio. Administro, idem quod ministro. à quo administrator. administratrix. administratio. MERVM. Vinum solum sine aqua. unde meracius bibere dicuntur, qui minus aquæ uino commiscent, sicut econtrario lymphatius, & dilutius, qui plus aquæ adhibent uino. Deducitur autem merum ab adiectiuo merus, ra, rum, quod modo solum significat. Terentius, Nihil habet nisi spem meram. hinc merulam, quidam dictam existimant, quod solitaria incedat. Auis est turdi magnitudine. colore nigra. docilis. & sibilando humanam exprimens uocem. Circa Cyllenem Arcadiæ, nec usquam alibi candida nascitur. Modo purum, cum pro syncero accipitur. Plautus, Nescio quid est non merum, quod gemit. Varro, Eodem coniecisse nescio, quæ mera miracula. Cicero, Ecce tibi exortus est Isocrates magister istorum omnium, cuius è ludo tanquam ex equo troiano meri principes exierunt.

DE REGVLO. EPIGRAMMA. XLI.

i TVR AD HERCVLEI. Blãditur Regulo, quod porticus, in qua aliquandiu fuerat, cum ipso præsente integra stetisset, eodem abeunte statim corruerat, quasi dijs per hoc ostendere uolẽtibus, quàm carum

eum haberent. Regulus nobilis causidicus fuit Plynij, ac Martialis temporibus, quem ille saepe in epistolis carpit. hic frequentissime laudat. habuit uia tyburtina ad quartum lapidem uillam cum nemore, & porticu antiquissima, in qua cum aliquando curru uectus umbrae gratia parumper consedisset, mox discedens ante oculos suos collapsam aspexit.

ITVR AD HERCVLEI. Ordo est. Quartus lapis à uicina urbe signat rura, & sacrum nemus, & iugera dilecta musis ea uia, qua itur ad gelidas arces herculei tyburis, & cana albula fumat sulfureis aquis. QVARTVS LAPIS. Lapidibus enim apud ueteres milliaria signabantur, quod nunc quoq; quibusdam in locis aspicimus. unde lapis aliquando pro milliari accipitur, ut cum dicimus ad tertium lapidem, ad quartum lapidem. Lapis proprie est, quem graeci λίθον uocant. Saxum, quod ab illis petra dicitur. Lapis mitior, minorq;, ac tenerior est. Saxum maius. asperius, duriusq;. unde gemmae lapides, non saxa dicuntur. Plyn. Nusquam hic utilior, quàm in Italia gignitur. Lapisq; non saxum est. idem. Est & uiridis lapis uehementer igni resistens, sed nusquam copiosus, & ubi inuenitur lapis non saxum est. À petra petrosus deducitur, hoc est petris abundans. Et Petra Arabiae oppidū, quod Nabath ei incolunt in conualle paulo minus duobus millibus passuum amplitudinis circundatum montibus inaccessis, amne interfluente, unde pars ea Arabiae Petrosa (ut supra diximus) appellata est. & petreleon oleum, quod ex petris naturae sponte fluit. Item petronesi à ueteribus rustici, à petrarū asperitate, & duritia dicti sunt. Petra etiam à ueteribus uocabatur mulier, quae pompam praecedens in colonijs, aut municipijs imitabatur anum ebriam, quod pedes in petras frequēter impingeret, caespitaretq;. Et Petronia nomē amnis in Tyberim defluentis, quod per petras fluat. Petroselinon, quasi petrariū apiū, herba est uulgo nota, quam superius diximus olusatrū appellari. & inter apij genera numeratur. graeci σέλινον apium uocant, cuius plura genera sunt. Helioselinum, quod nonnulli paludapium uocant circa aquaeductus, & in palustribus nascens, Hipposelinon, siue equapium pluribus folijs helioselino simile. Oreoselinum, hoc est montanum, apium, quod et modo tapium cicutae ferè folijs. radice tenui. semine anethi, sed tenuiore. Item quod diximus petroselinum urinae difficultatibus, & calculo utile. À saxo saxeus, quod è saxo est. & saxosus, qđ scatet saxis. À lapide lapideus. lapidosus lapidibus abundans. lapillus, paruus lapis. Lapidesco, in lapidem conuerto. Lapidicida qui lapides caedit. Lapidicinae locus, ubi lapides fodiuntur, Latomiae à graecis dictae. unde & carcerem latomias uocamus, siue quod damnati ad lapides fodiendos mittebantur. siue quod Sinuessani Campaniae populi latomias habebant instar carceris excauatas, ex qbus excisi lapides fuerāt ad urbem extruendam, ijsq; pro carcere utebantur. Delapido lapidibus sterno. Vnde delapidata loca, quae lapidibus strata sunt. quidam etiam lapido usurpāt pro eo, quod est lapidibus caedo. & lapidatos dicunt eos, qui lapidibus caesi fuere. item dilapido. uasto. disperdo. Varro, Profundit paternas opes, atq; dilapidat. Lapit quoq; ueteres usurparunt pro eo, quod est indurat, & quasi in lapidem conuertit. Pacu. Lapit cor cura, erumna corpus conficit. QVA. Via scilicet, lapidē silicē tenebant iuraturi per Iouem, haec uerba dicentes. Si sciens fallo, qui me despicit salua urbe, arceq;, ijs me eijciat, uti ego hūc lapidē.

ITVR. Pergitur. Eo quidē à graeco deductum existimāt ἴω, quod est sino. omitto, quia eundo locum omittimus, in quo eramus. Ab eo uia deriuatur, de qua superius diximus, quasi ia, quod per eam eatur. & iter à supino itum, et itiner cum eorum deriuatiuis, de quibus similiter superius disseruimus. item

itus & itio. Cicero. Quid noster itus, & redditus. idem. Nam plura de obuiam itione simul locuti fueramus, et semita, quod semis, hoc est dimidia uia sit. idest breuis, & arcta. à quo semitatus ager dicitur, per semitas diuisus. & ito frequentatiuum. à quo iter itines. Obiter itero. iterum. itinero. itinerarium. itidem. item, de quibus superius diximus. item beto, quod est uado quasi bene ito. Varro. mulierem quod parere ea non poterat, foras betere iussit. item composita adeo, quod significat accedo. à quo fit aditus pro ingressu. Virgilius, Sola uiri molles aditus, & tempora noras. cuius diminutiuum est aditiculus, hoc est paruus aditus. & aditio accessio. & adides tela quaedam adeo antiqua, ut nusquam commemorentur in bello. Legitur tamen clauas fuisse cubito senis factas eminentibus hinc, atque hinc acuminibus, quae ita iaciuntur in hosteis, loro siue lino religatae, ut peracto uulnere ad nos reuertantur. Virgilius, Teretes sunt adides illis Tela, sed haec lento mos est aptare flagello. Adytum uero si cum y litera graeca scribatur, locus est secretior templi, ad quem non nisi sacerdoti dabatur accessus. graeci ἄδυτον uocant. idem, isq; adytis haec tristia dicta reportat. Adeo uero, cum ab ad, & eo pronomine componatur, significat eo usque, & semper subditur coniunctio, ut Quintilianus, Nunquam adeo pro nobis solicita lex est, ut quod praestet extorqueat. Interdum aduerbium est, & significat ualde. Terenti. Adolescentem adeo nobilem. Circumeo, à quo circuitus. & circuitio notae significationis. Intereo morior. à quo interitus mors, quasi interueniens, & mistarum rerum connexionem resoluens. Obeo, quod & obino ueteres dixere. & modo significat adeo unde obire diem dicimus, pro eo, quod est mori, quasi ire ad diem fati. Sulpitius. Nuntiatum est mihi Marcum Marcellum diem suum obijsse. modo exequor, ut obeo legationem; hoc est exequor munus, & officium legationis. obeo prouinciam, exequor officium prouinciale. obeo mortem exequor, & perago mortem. obeo uitam. perago, hoc est perficio uitam. Ab hoc fit obitus, quod modo mortem significat. Cicero, Cum de obitu fratris literas accepissem. modo occasum. Virgilius, Nec frustra signorum obitus speculamur, & ortus. Aliquando etiam aduentum. Turpilius, Et quis est, qui interrumpit sermonem meum obitu suo? Pereo. quod quidam ab intereo ita separant, ut perire leuius sit, & non omnium rerum finem denotet. Plautus, Qui per uirtutem perit, non interit. Dictum est autem pereo, quasi in totum eo, quod qui perit, prorsus abit. Ab eo fit periculum, quod modo significat salutis discrimen. Virgilius, Obscoenamq; famem, quae prima pericula uito. Vnde periculor uerbum deducitur. Cato, Periculatus sum, hoc est periculum subij. Item periculosum, hoc est cum discrimine salutis. Cicero, Grauioribus autem morbis periculosas curationes, & ancipites habere coguntur. ab hoc periculose aduerbium, hoc est cum periculo. & à pereo dispereo compositum. Martialis, Dispeream si non hic Decianus erit. modo experimentum. Terentius, Fac periculum in literis. Hinc fit periclitor uerbum, quod modo pro eo accipitur, quod est periculum subeo. modo pro experior. À quo fit periclitatio. Transeo notae significationis. À quo transitus, & transitio. Item apud grammaticos transitiuum, quod transitionem significat. Anteeo praecedo. Plautus, Omneis ego longe anteeo stultitia. abeo discedo. Veteres tamen aliquando abisse pro obisse scripserunt. Ab hoc abies dicta arbor uulgo nota procera, quod in coelum abeat. Nulla arbor tantopere nauigijs expetitur. Situs eius in summis montium est, quasi maria fugerit. Materies praecipua trabibus, & plurimis uitae operibus. ideo abietaria negotia ueteres

uocarunt, quæ nunc materiaria dicimus. & abietarios negotiatores materiarios, ab abietibus, & alijs lignorum generibus coemendis. Abiegnam dicimus, qđ ex abiete est, ut abiegnas trabes, abiegna nauigia. Ex eo, egredior. Terentius. Exi foras sceleste. At etiam resistis fugitiue? Aliquando tamen ponitur pro eo, quod est liberor. Cicero, Ut tandem è tot miserijs, atq; erumnis exiremus. Interdum pro uito. Virgilius. Corpore tela modo, atq; oculis uigilantibus exit. Nonnunquam pro erumpo. idem. Non sic aggeribus ruptis cum spumeus amnis Exit. Ab hoc deriuatur exitus, hoc est egressio. & exitium, quod ueteres pro exitu tam in bonam, quàm in malam partem accipiebant. nunc duntaxat pro pessimo exitu, ac pernitioso accipitur. unde exitiosum perniciosum dicimus, quod & exitiale, & exitiabile dicitur. Prodeo, progredior, in lucem uenio, uel quasi porrò eo. Apuleius. Tũ uero ex occulto prodeunt aliqui. Veteres prodinũt pro prodeunt scripsere. Ennius. Prodinunt famuli cum candida lumina lucent. Hinc proditus interius longius. Præeo, ante eo, præcedo. à quo præditus dicitur is, qui aliqua re alios præit, ut præditus honore. præditus uirtute. præditus uitijs. Item prætor, quasi præitor, magistratus populi Romani creatus (ut Pompeius refert) Cum consules ab urbe bellorum gratia auocarentur, neq; esset, qui in ciuitate ius reddere posset. Hinc Vrbanus prætor appellatus est, quod in urbe ius redderet, post aliquot annos non sufficiente eo prætore, quod multa turba peregrinorum in urbem ueniret, creatus est & alius prætor, qui Peregrinus appellatus, eo quod inter peregrinos ius dicebat. Capta deinde Sardinia, & Sicilia. Item Hispania. deinde Narbonensi prouincia tot prætores creati sunt, quot prouinciæ in ditionem uenerũt, partim qui Vrbanis, partim qui prouincialibus præessent. À prætor prætura, ipse magistratus. et prætoriũ possessiuum deducitur. & prætoritium, ut prætoritia corona. Prætoria cohors est dicta, quod á prætore non discedebat. Prætores enim initio erant, qui nunc consules. & Scipio, qui primus Africanus est dictus, fortissimum quenque militem delegit, qui ab eo in bello non discederent, & cætero militiæ munere uacarent, ac sexcuplex stipendium acciperent. Prætoria porta appellabatur, qua exercitus in prælium conducebatur. & transenna, quod non transitum (ut quidam putant) significat, sed porrectam extra domum, quasi pergulam, per quam trãsitur, super imposito tegulo. Macro. Præterea tum sedenti Metello in transenna dimissum uictoriæ simulachrum. Cicero. Nunc pete à Crasso, ut illam copiam ornamentorum suorum, quam constructam uno in loco, quasi per transennam prætereuntes, strictim aspeximus. Item compositum ab eo pertranseo. & prætoriũ tabernaculum cõsulis. Ineo modo incipio, ut init certamen, hoc est inchoat, modo ingredior. Plau. Videbo id, prius quàm ineam domum. modo concũbo. Plyn. Sed asini, qui equas ineant, optimi legendi sunt. idẽ. Arcerię; utrunq; genus ab altero narrant, nisi infantia eius generis, quod ineant lacte hausto. hinc initorem aliquando pro concubitor. & initum pro coitu usurpamus. Sub eo modo ingredior. Virgilius, Hæc inquit limina uictor Alcides subijt. unde subire onus, & subire prouinciam dicimus. modo occurro, in memoriam uenio. idem. Subit & deserta Creusa. Nonnunquam extollor. Plyn. Sed hi rationem afferent, quod leuissima est imbrium cisternarum aqua, ut quæ subire potuerit, & pendere in aëre. Idem. Nec leuitatis in pluuia aqua argumentum est subisse eam in cœlum, cum etiam lapides subijsse appareat. Hinc subitus deducitur, quod repentinum significat. Accius. Benefacis, sed nunc quid subiti mihi febris hæc attulit mali? À quo fit subito aduerbium, hoc est repente. Martialis. Nam subito collapsa ruit. & subitarius repẽtinus, quod etiam pro extemporali accipitur. Gellius. Quid sibi uellet subitaria dictio. Item subitaneus. à quo subitaneam mortem dicimus. Superbio, quasi supereo. À quo superbus. superbia. superbe. superbiloquus. superbiloquentia, de quibus superius disseruimus. Redeo, reuertor. Terentius. Redeo inde iratus, atq; ægre ferens. Aliquando tamen accipitur pro eo, quod est referor. reuocor. Virgi. Redit agricolis labor actus in orbem. Veteres redinunt pro redeunt scripsere. à redeo reditus, hoc est reuersio deriuatur. & rediculi fanum extra portam capenam icirco dictum est, quia accedens ad urbem Annibal ex eo loco redierit, uisis quibusdam perterritus. Coeo modo coniungor. Gellius, Coibatur societas inseparabilis. unde quidam cœtum pro conuentu deductum uolunt, quasi coitum, hoc est cõiũctionem. conuentum. modo concumbo. Ouidius. Hic coeamus ait, coeamus, retulit echo. Hinc fit coitus pro concubitu. Item frequentatiuum comito, quod ueteres aliquando pro concumbo usurparunt. cuius passiuum est comitor, quamuis reperiatur etiam deponens. & comes, & comitium. À quo comitialis, & comitialiter. de quibus superius disseruimus. Sedeo, quasi seorsum eo, de quo & eius deriuatiuis similiter à nobis disputatum est. Ambio, quod proprie significat circuo. concludo. Virgilius, Quæ rapidus flammis ambit currentibus amnis. Per metaphoram tamen aliquando significat ambire, pro eo quod est blandiri. & circunuenire. Virgi. quo nunc reginam ambire furentem Audeat affatu. Quoniam uero Romani dum honores, & magistratus quærerent, circuire singulos solebant, prensare dextras, rogareq; ut se suffragijs adiuuarent, factũ est ut ambire capiatur pro eo, quod est honores et magistratus quærere. Ab hoc ambitio, & ambitus deducuntur. Ambitio proprie est honorum, & laudis immoderata cupiditas. Ambitus uero dicitur, cum ad publicos honores, & magistratus turpibus, atq; inhonestis artibus, ut puta blãditijs, præcibus, largitione cõtendimus, qualis est, quæ nunc uulgo à Simone Mago simonia uocatur. Quæcunq; autem ambitus facit, ambitio facere compellit. Vnde ambitiosi dicuntur, qui immoderate appetunt honores. Interdum pro captatione misericordiæ ponitur. Quintilianus. Si iuuenis innocentissimus iudices uti uellet ambitu tristissimæ calamitatis, hoc est misericordiam captare ex commemoratione malorum. unde ambitiosus etiam dicitur qui huiusmodi utitur ambitu. Idem. Non sum ambitiosus in malis, nec lachrymarum augere causas uolo. Ambitus etiam apud rhetores dicitur, qđ græci περίοδον uocant, cum sententia certa quadã descriptione definitur. Sed hic constat ex membris, quæ κῶλα græci uocant. & cæsis, quæ κόμματα appellãt, de quibus superius diximus. Item ambitus locus est inter ædificia uicinorum, patens in latitudinem pedes duos, & semissem, ad circũeundi facultatem relictus. Item ab ambio amnis, hoc est fluuius (ut Varro testatur) quia omnia flumina circumeunt, propter quod cornuta pinguntur. ARCES. Loca excelsa propter altitudinem montis, in quo situm est Tybur. GELIDAS. Frigidas. Quia locus iste natura frigidissimus est. Gelu proprie glaciem significat, dictum (ut nonnulli existimant) ἀπὸ τοῦ λύειν γῆν, hoc est à soluendo terram. nam glacie proscissa terra resoluitur. aliquando tamen pro frigore capitur. unde gelidum frigidum dicimus. À gelu fit gelo uerbũ. à quo congelo, hoc est constringo. unde fit congelatio astrictio. & gelasco, in gelu astringor. & glacies, quasi gelacies. à quo glacior uerbum, hoc est in glaciem & ringor. & glacialis, quod glaciari, hoc est in glaciem astringi solet. Iuuenalis, Vltra Sauromatas fugere hinc libet & glacialem Oceanum. TYBVRIS. Tybur urbs est ad sextumdecimum lapidem distans ab urbe Roma. Hanc Cato. Solinus, & alij quidam à Catylo Arcade Classis Euandri præfecto scripserunt conditam fuisse.

fuisse. Plynius uero Tyburis originem multo antiquiorem esse scribit quàm urbis Romae, & extare adhuc tempore suo memorat ilices tres et Tyburto eius urbis conditore uetustiores, apud quas inauguratus traditur fuisse Tyburtus, dum urbem esset conditurus. Sed hanc authorum dissensionem concordat Sextius nobilis apud graecos historicus. Catylus inquit Amphiarai filius fuit. hic post prodigalem patris apud Thebas ante iliacum bellum interitum, iussu dei cum omni suorum coetu, et sacris missus, tres liberos in Italia procreauit, Tyburtũ. Coracem. & Catylum, qui expulsis ex oppido haud longe ab urbe Roma posito ueteribus Sicanis, à nomine Tyburti maximi filij, oppidum uocauerunt. huic consentire uidetur Virgilius cum inquit. Fratres Tyburti dictam cognomine gentem. Sunt qui affirmant singulos fratres singula oppida condidisse. Cuius rei testis est mons, qui adhuc Catylus dicitur. & Corax oppidum nobile in Volscis. À tybur gentile nomen Tyburs deducitur, & adiectiuum tyburtinus. HERCVLEVS. *Tybur Herculeum uocitatum est, quod in eo Hercules religiose colebatur, frequensq; ad eius templum populus singulis annis die eius festo conueniebat.* RVDIS. *Vetusta, sine artificio impolita.* ALBVLA. *Albulae aquae dictae sunt in agro tyburtino uarijs morbis utiles, praesertimq; uulneribus, hae praegelidae sunt. Strabo. Tybur herculeum est, in quo Anio è sublimi in profundam uallem praeceps defertur, & per nemora fluit urbi uicina. In planicie aquas albulas habet frigidas multis è fontibus surgentes ad uarios morbos salutares nõ modo potui, sed etiam sessionibus admissas. Albulae dictae sunt à colore albo, qualem ferè omnes sulfureae habent.* CANA. *Alba.* FVMAT. *Tollitur quasi fumus. Surgunt enim ex huiusmodi aquis nebulae quaedã instar fumi. Fumus à fur̃uo deducitur, ut supra diximus. À fumus uero fumosus & fumiger. & fumo uerbum. à quo infumo, hoc est ad fumum sicco, sicut insolo, sicco ad solem. & infumibulum spiraculum, per quod exit fumus. & fumigo, quo aliqui utuntur pro suffio. à quo fumigatio, hoc est suffitus. & fumifico eiusdem significationis. Plautus, Eiq; ut arabico fumificem odore.* AQVIS SVLFVREIS. *Propter aquas sulfureas, hoc est sulfuris colorem, ac naturam habentes, quod per uenas sulfuris transeant. Sulfur in insulis Aeolijs praecipue nascitur Inter Siciliam, Italiaq; sed nobilissimum in Melo insula. in Italia quoq; inuenitur in Neapolitano, Campanoq; agro collibus, qui leucogabi uocantur, quod è cuniculis effossum pficitur igni. Genera eius quatuor. Viuum, quod graeci apyron uocant, nascitur solidum, hoc est globosum, Caetera liquore constant, & conficiuntur oleo incocta, hoc effoditur, translucetq; & uiret. Alterum genus appellant glebam, fullonum tantum officinis familiare. Tertium genus Aegula uocatur, suffiendis tamen lanis utile, quoniam candorem, ac molliciem praestat. Quarto ad eclychnia maxime conficienda utuntur. Sed tanta ei uis est, ut morbos comitiales deprehendat nidore igni impositum. Lusit & eo Anaxilaus in calice nouo pruna subdita circunferẽs, ex ardescentis repercussu pallorem dirum uelut defunctorum effundente conuiuijs. Aufert & lichenas è facie cum terebinthi resina, & lepras. Harpacticon uocatur à celeritate auellendi. auelli enim subinde debet. dicitur & gregale, quod hoc genus caeteris uilius est. Papinius, Quiq; comminutis Permutat uitreis gregale sulfur. habet & in religionibus locum ad expiandas suffitu domos. Nulla res facilius accenditur, ex quo apparet ignium uim magnam ei inesse. Fulmina & fulgura quoque sulfuris odorem habent, ac lux ipsa eorum sulfurea est. À sulfure sulfureus deducitur. & sulfuratum. Sulfurata enim dicuntur ligna exilia sulfure ab utraque parte intincta ad accendendas lucernas. Martialis, Qui pallentia sulfurata fractis Permutat uitreis. Iurisconsulti scribunt materiae appellatione carbones non contineri, nec titiones, aliaue ligna cocta, quae fumum non faciant, nec sulfurata, licet de ligno sicco sint, nec quae ad faces parata sunt.* NOVVM. *Magnum siue inopinatum. Nouum enim proprie dicitur recens, & quod nuper fuit. Ouidius, In noua fert animus mutatas dicere formas Corpora. & à graeco deducitur, quod est* νέον. *interdum pro magno, ac mirando accipitur. Virgilius, Pollio & ipse facit noua carmina. Nonnunquam pro inopinato. idem. Quis furor iste nouus? Nouos etiam dicimus quorum nulli maiores clari fuere, sed ipsi per seipsos clari esse incipiunt, & magistratus in ciuitate consequi. Cicero, Noui homines plurimi eosdem honores consecuti sunt. Ab hoc fit nouitas notae significationis, & nouitium, ualde nouum. & noualis, siue nouale, de quibus superius diximus. & nouissimus postremus. à quo nouissime aduerbium postremo. & nuper, quasi nouiter. À quo nuperus recens. Plautus, Quo tu una nocte postulauisti, et die recens captum hominem nuperũ, & nouicium. & noue aduerbium. idest praeter consuetudinem. & nouo uerbum, hoc est nouum facio. À quo innouo, & renouo composita. & nouacula, culter rasorius, quod nouare, hoc est nouum facere uideatur. & nouerca, quod noua superinducatur à patre, ut superius diximus. Et uitricus, quasi nouitricus, quod nouus superinducatur à matre. uitricus enim matris meae uir, quemadmodum inferius dicemus. & nugae. res inutiles, & ridiculae, quasi nouigae, hoc est nouae, & inauditae. Nugas enim proprie dicimus uerba inutilia. leuia. ridicula. unde & pro rebus etiam inutilibus usurpamus. Hinc fit nugor uerbum, quod significat falsa. leuia & inutilia loquor. & nugator, cuius foemininum est nugatrix. & nugax, qui nugis plenus est. & nugatio iocatio. & nugacitas pro nugatione. & nugatior, ac nugacissimus. & nugalia. hoc est nugationes. Gellius. Et alij alia quaedam nugalia proferebant & nugigerulus, qui falsa, atque inutilia noua, uel res inutiles, atq; inanes apportat. & nuguendus, qui rem aliquam mulieribus uẽdit. Nam omnia, quibus matronae utuntur, ueteres nugas appellauere. Plautus, Nuguendis res soluta est omnibus. ab hoc fit diminutiuum nuguendulus. à* νέον *uero Neapolis dicitur, hoc est noua ciuitas, & neophytus nouellus, quasi* νέον φυτόν, *hoc est nouum germen. & neomenia nouilunium. & Neoptolemus proprium nomen, quod significat nouus miles. Fuit autem Achillis filius ex Deidamia filia regis Lycomedis in Syro, cum qua uirginali habitu concubuit. Virgilius, Degeneremq; Neoptolemũ narrare memento. Hic postea à colore rufo dictus est Pyrrhus. nam graeci* πυῤῥὸν *rufum dicunt. fuit rex Epeiri ab Oreste interfectus. Alter quoque Pyrrhus fuit Aeacidae filius, rex Epeiri, qui paternum genus ab hoc traxit, maternum ab Hercule. Hic cum Romanis bellum gessit, & in Peloponeso, dum Argos oppidum oppugnaret, lapide ictus interijt. à quo pyrrhychius appellatus pes duabus breuibus syllabis constans, quo frequens in ludis suis utebatur. Pyrus uero Imbrasij filius, & Thracum rex fuit, qui cum ex Eno patria Troianis suppetias tulisset à Thoäte rege Aetolorũ in bello occisus est. Pyrrho aiũt Helidẽsis philosophus, & Plistarchi filius fuit, quem Apolodorus prius pictorem fuisse affirmat, postea audisse Anaxarchum, adeoq; aliquãdo ira percitum fuisse, ut sumpto ueru cum carnibus cocum in forum usq; persecutus sit. quandoque etiam in Helide discipulorum disputationibus fatigatum abiecto pallio Alpheum tranasse. Ab hoc pyrrhonij dicti sunt philosophi, qui à graecis* σκεπτικοὶ, *hoc est commentantes, & ueluti quaestores quidam, ac considerato-*

res appellantur. Nihil enim decernunt, sed in quærendo semper, consyderandoq; uersantur, ac, ne uidere quoque planè quicquam, neque audire sese putant, sed ita pati, afficiq; quasi uideant, uel audiant, hoc duntaxat ab Academicis differentes, quod Academici quidem ipsum illud nihil posse comprehendi, quasi comprehendunt, & nihil posse decerni, quasi decernunt. Pyrrhonij uero ne id quidem ullo pacto uideri uerum dicunt, quod nihil esse uerum uidetur. Academici ab Academia dicti sunt, loco nemoroso, mille passibus ab Athenis distante, & ab Academo Heroe cognominato, in qua uilla fuit natiuitate Platonis nobilis. hoc loco conuenire, & de naturis rerum disputare philosophi solebant. PENE'. Quasi hinc Peninsula dicta, quæ quasi insula est, & undique ferè aquis clausa. breui tantum angustia, quæ dicitur Isthmos continenti adnectitur.

Nam insula dicitur terra, quæ undiq; aquis clauditur. proprie autem mari. Vnde quidam à salo appellatas insulas uolunt, quod in salo, hoc est mari sitæ sint. Ab insula fit insularis. Plynius, Qui primus insularem morbum in urbem inuexit. Peninsulam græci χερρόνησον, siue χερσόνησον uocant, quasi terrestrem insulam. quippe eorum lingua χερσαῖος terrenus. χέρσος terra. νῆσος insula dicitur. RVIT. Concidit, & solo strata est. Proprie enim ruere concidere est. Virgilius, ruit alto à culmine Troia. Per metaphoram tamen aliquando pro effundi accipitur. Idem, Vnde ruunt totidem uoces respōsa Sibyllæ. Aliquando pro deijci. Cicero, Sed hoc non est emptorem pati ruere, & per uenditorem in maximā fraudem incurrere. interdum pro diruere. euertere. complanare. Virgilius, Cumulosq; rui male pinguis arenæ. Quandoq; pro festinanter ire, siue in præceps ferri, & sine cautela in aliquē impetum facere. Idem. Quò ruit, extremum hoc miseræ det munus amanti. Idem. Quò moritura ruis, maioraq; uiribus audes? Nonnunquam pro impellere. Terentius. Cæteros ruerem. agerem. raperem. tunderem. prosternerem. Plerunq; pro eruere. eleuare. Virgil. confusa ruebant Ossa focis. À ruo ruina deducitur, quæ proprie casum significat. ponitur tamen etiam pro excidio ab hoc ruinosum dicimus, ruinis plenum. Itē à ruo rutum, instrumentum rusticum, quod eo arena eruitur. & rutabulum, quod eo ignis proruatur, ut panes coquātur. & ruto, quod sine c scribi debet, ab eruendo spiritu. Flaccus. Ridentis alios rutare, ac respirare pulcherrima super uia. Reperitur & deponens rutor. Cicero. id facile, cum rutaretur, animaduertimus. Hinc rutus, & rutatio deducuntur. quidam tamen ructo cum c scribendum affirmant, & à rugo uerbo deriuant, eiusdem significationis. à quo & erugo fieri dicunt tertiæ coniugationis. Sunt qui rutubam quoque à ruendo deductam putant, quod uocabulum ueteres pro turbatione usurpabant. Varro. id postea uiderimus, nunc sumus in rutuba. & runam teli genus. Ennius, Runata recedit, hoc est runis præliata. habet autem hoc telum latiorem cuspidem. à quo diminutiuum eius rulla significat instrumentum ferreum, stimulo rusticorum additum, ad uomerem detergendum. Plynius, Purget uomerem subinde stimulus cuspidatus rulla. item runcina fabrile instrumentum. item runco uerbum, quod est eruo. euello. à quo runcatio, euulsio inutilium herbarum, & ueprium. & Runcina dea, quæ runcationi præerat. item aberunco. à quo aberūcasso, quod est euerto. Cicero. Sumptum à Lucilio, Dij malint meliora, atque amentiam aberuncassint meam. item diruncio, quod est mundo. detergo. Veteres etiam pro Runcina Runcam usurparunt. Item à ruo composita fiunt obruo, quod significat operio, quasi eruta terra id fiat. Ouidius. Obrue uersata cerealia semina terra. Dicimus tamen etiam obrutum undis. Virgilius, Incute uim uentis, submersasq; obrue puppes. Obrutum uino. Cicero, Vt fratrem imitetur, se obruit uino. & ad animum quoque transfertur. Quintilianus, Tot uoluptatibus obruere possunt unum dolorem. Eruo, extraho. à quo eruto. Vnde fit erutatio, quod ab imo stomacho eruitur spiritus. Quidam etiam erumnam ab hoc deriuatam existimant, hoc est miseriam. mœrorem. calamitatem, quod animam eruat. Ab hoc fit erumnosus, hoc est mœstus. calamitosus. Proruo, cum impetu feror. Plautus, Proruam in eum unguibus. irruo, eiusdem ferè significationis. Sallustius, Cum forte in eum irruerent, facile repulsi sunt. Subruo, effodio. Seneca. Subruunt terram, thesauros quæritant. Diruo, deijcio. Horatius, Diruit. ædificat. miscet quadrata rotundis. Dirutum ære militem dicebant ueteres, cui stipendium ignominiæ causa nō erat datum, quod æs in fiscum, nō in militis sacculum diruebatur. Corruo, idem quod ruo, siue simul ruo. Quidam corrudam, hoc est syluestrem asparagum ab hoc deductum uolunt, quod adolescens corruat, hoc est decidat. unde & Attici horminium appellant ἀπὸ τοῦ ὁρμῶ, quod est ruo. idem à patria libycum uocatur. hoc trito cum oleo perunctos pungi ab apibus negant. Sunt etiam qui rutam à ruendo, hoc est eruendo dictā existimāt, quod una ex omnibus herbis propter multiplices eius usus maxime eruatur. Quippe nulla herba contra serpentium ictus efficatior est. unde mustellæ cum his dimicaturæ esu rutæ ante se muniunt. Valet & contra scorpionum ictus, & araneorum apium. crabronum. uesparum aculeos, & cantharidas, ac salamandras, canisue rabiosi morsus, si acetabuli mēsura succus eius è uino bibatur, & folia trita, uel commanducata imponantur cum melle, & sale. succo uero perunctos negant ab his maleficijs feriri, Serpentesq; aiunt, si uratur ruta, nidorem eius fugere. Scalptores, & pictores hoc cibo utuntur, oculorum gratia. Multi succo eius cum melle attico inuncti, uel cum lacte mulieris puerū enixæ caligines discusserunt. Psoras, & lepras cum alumine illita emendat. radix rutæ sanguinem oculis suffusum, & in toto corpore cicatrices, aut maculas illita aufert. Datur & uenerem crebro per somnia imaginantibus. Succus tamen rutæ copiosior datos ueneni noxiam obtinet, Sed, quod mirum est, cicutæ succo extinguitur, adeo uenenorum quoque uenena sunt. præterea ad tussim. suspiria. pulmonum. iecinorum. renum uitia. crapulæ grauedines, innumerosq; alios morbos ruta confert. herba. succo. radice. semine. GESTATVS. Vectus. portatus, hoc est cum Regulus currum ascendens inde discessisset. Gerere proprie portare est. Virgilius, Bella manu, letumq; gero. Aliquando tamen pro habere accipitur. Idem, Et nos aliquod nomenq;, decusq; Gessimus. aliquando pro facere. Idem, nec tecum talia gessi, Magnanimum Aeneam, & fata extrema secutus. Hinc gesta, & res gestæ dicuntur, de quibus superius diximus. & frequentatiuum gesto. & gestus nomen quartæ declinationis, quo indicatur, quod geratur. potest tamen & participium esse. à quo fit uerbum gestio, quod proprie significat lætitiam animi cum quodam corporis motu exprimo. Terentius, Qui me rogitando obtundat, quid gestiam, aut quid lætus sim. Virgilius, Et studio incassum uideas gestire lauandi. Aliquando tamen pro cupio accipitur. Lucilius, Quantum haurire animus musarum è fontibus gestit. Item à gesto gesticulor eiusdem significationis. à quo gesticulator. gesticulatrix. gesticulatio. & gestamen quicquid gestatur. ut uestes. arma. sceptrum, & similia. & gestator, ac gestatrix. & gestatorium ferculum. & gestatio, uectio, portatio. item à gero grummus à congerie terræ. est enim grummus terræ collectio minor tumulo. interdum tamen pro aggere ponitur. Varro. Et præciso iugo ingentem grummum amni addiderunt.

diderunt. Item gerulus, qui fert aliquod onus, & pro baiulo accipitur. baiulum enim dicimus eum, qui mercedis gratia onera ferre consueuit. nam baiulare portare est. Plautus, Ego baiulabo, tu, ut deret dominum, anteito inanis. à gerulus fit compositum nugigerulus, hoc est nugator, siue nugarum apportator, de quo pauloante diximus, qui & à gerendis nugis gerro appellatur. Quamuis aliqui hoc à gario potius deductum uelint. garire enim inepte strepere est. Cicero, Nam & seculis multis ante gymnasia inuenta sunt, quàm in ijs philosophi garire cœperunt. hoc et gariditare ueteres dixere. Varro. quid nam gariditatis dicentes, ó fortuna. ó fors fortuna. hinc qui uocem inaniter iactat, garulus dicitur. item garulæ aues canoræ, & hilares. Virgilius, Garulæ, quam tignis nidum suspendit hirundo. quandoque etiam garulus pro cordato accipitur. Varro, In hac ciuitate tum regnabat Dionysius homo garulus, & acer. À gero etiã seu (ut aliqui uolunt) gario, Gerræ nugæ dicuntur. Nos à græco deductum existimamus, qui γέῤῥα uocant crates uimineas. cum enim Athenienses Syracusas obsiderent, & crebro gerras poscerent, irridentes Siculi gerras clamitare cœperunt. unde factum est, ut gerræ pro nugis accipiantur. & inde gerrones appellati leues. inepti. ridiculi homines. Nonnulli etiam tradunt gerras in Naxo Veneris insula fascinatores uocari. Gerrus uero flumen est Scythiæ septimus ab Istro memoria dignus. item à gero gerundium, siue gerundiuum apud grammaticos, quod & participale nomen appellatur, quod sub una uoce actiuum, & passiuum sensum gerat. item belliger. à quo belligero uerbum. armiger. corniger. flammiger, & moriger, de quo supra diximus, qui & morigerus dicitur. Plautus, Vt tibi morigerus hodie, ut uoluptati fui, & alia his similia. Præterea à gero composita fiunt aggero, quo significat aggrego. unde agger deducitur, qui est cuiuslibet rei coaceruatio. item eminentia mediæ uiæ exaggeratis lapidibus strata. Virgilius, Qualis sæpe uiæ deprehensus in aggere serpens. & aliud compositum exaggero, quod est coaceruo. Egero, extra gero. unde aliquando pro euomo accipitur. aliquando pro eo, quod est per inferna corpus euacuo. à quo egestio deducitur. & Egeria nympha, cui sacrificare prægnantes solebant, quod eam putabant facile fœtam aluo egerere. ingero, importo. misceo. Suggero, modo supporto. subministro. modo insinuo. à quo suggestio, insinuatio. & suggestus pulpitum, hoc est locus excelsior. unde oratio haberi ad populum solet, dictus suggestus, quod ibi ligna suggerantur, in quibus stari possit. Pulpitum uero quasi publicum, quod qui conscendit, publice spectetur. Digero. ordino. dispono. Virgilius, Sic digerit omnia Chalcas. ab hoc digestio ordinatio. & digeste aduerbium ordinate. Congero, quod proprie significat congrego. coaduno. Tibullus, Diuitias alius fuluo sibi congerat auro. per metaphoram tamen ponitur pro nidifico, quod ibi coadunentur, quæ ad faciendum nidum sunt necessaria. Virgilius, nanque notaui Ipse locum, aëriæ quò congessere palumbes. Hinc congeries coadunatio appellata. Regero, retro gero. interdum euomo. Apuleius, Nã & re gesta, trapula uestem inquinauerat. BIIVGIS EQVIS. Binis. Biiugi equi dicuntur, cum bini ad unum iugum nexi sunt. hi bigam ducunt, sicut quadriiugi, qui quatuor. hi ducunt quadrigam, quemadmodum superius disseruimus. FORTVNA. Dea, QVAE PARTAM MAGNAE NON ERAT INVIDIAE. Quæ non poterat sustinere tantum odium, quantum in animis hominum è morte Reguli conceptum fuisset. NVNC. Postquam absente Regulo collapsa est porticus. DAMNA. Detrimentum è ruina factum. IVVANT. Placent. delectant. TANTI. Pretiũ, si hoc est tantæ æstimationis. Nam quemadmodum dicimus, tanti facio. tanti æstimo. ita tanti sum, hoc est tanti æstimor. tantum ualeo. PROBARE. Experiri. sensus est, si porticus stetisset, non potuisset fieri periculum, an dijs Regulus carus esset. Nunc uero ruina porticus illo saluo amorem in eum deorum probauit.

EPIGRAMMA. XLII. DE ARIA, ET PAETO.

c

ASTA SVO GLADIVM. Pulcherrimum tetrastichon de Aria patauina Pæti uxore. Quæ damnato uiro, propterea quod in Claudiũ coniurauerat, ad illum profecta, prius sese, ne post eũ uiueret, gladio perfodit, tũ uulnere extractum uiro, ut idẽ faceret porrexit. De hac sic scribit Plynius Secundus in epistolis. Præclarum illud quidem Ariæ ferrum stringere. perfodere pectus, extrahere pugionem, porrigere marito. Addere uocẽ immortalem, ac penè diuinam, Pæte non dolet. CASTA. Honesta. fidem seruans uiro, nullam turpitudinis notam habens. Castum proprie dicimus pudicum, & immaculatum, quasi castratum. Nã castrare proprie est pudenda amputare. Qui autem sine pudendis est, necessario castus est. Virg. Casta pudicitiam seruat domus. Per metaphoram tamen castum pro honesto, & continenti accipimus. unde & in antiquissimis epigrãmatibus aliquando legimus uxori castissimæ. & castum cantum dicimus, in quo nihil est lasciui. Varro. Demittis acreis pectore luctus, cantuq; casto corda relaxas. Item castam manum. quæ se à furtis, & rapinis continet. Idem, nec manus uisco tenaci tinxerat uiri castas. Item pro pio, & religioso. Virgilius, Quiq; sacerdotes casti, dum uita maneret. Idem, Nulli fas casto sceleratum insistere limen. Hinc castitas, hoc est pudicitia deducitur, quam ueteres etiã castitudinem dixere. Acci. ibi fas. ibi cunctam antiquam castitudinem. & caste aduerbium, hoc est pudice. honeste. & comparatiua, ac superlatiua eorum castior. castissimus. castius. castissime. & incestum, siue masculino genere, incestus (utroque enim modo dicitur) quasi non castus. est autem crimen, qđ committitur cum ea, cum qua illicitum alioquin matrimoniũ fuisset, ut puta cum matre. sorore. sacris uirginibus. aut alijs huiusmodi. & incesto uerbum, quod significat fœdo. polluo. Virg. totamq; incestat funere classem. ab incesto incestuosus dicitur, qui incestum commisit. Stuprum aliquando pro incestu ponitur. Proprie tamen stuprũ est coitus lege uetitus, qui duplex est. unus cum nupta, quod & adulteriũ dicitur, aut cum puero, aut cum sanguine coniunctis, siue sacris uirginibus. alter cum uim afferimus cuilibet personæ, etiam si ancilla sit. Vnde stuprare in utrũq; sensum accipitur. Quint. Vxor marito dicit appellatã se de stupro à priuigno. item furtiua stupra, raptosq; concubitus obijciat. uel falsò maritus. Stuprũ quoq; pro turpitudine ueteres usurparunt. Enni. Fœde, stupréq; castigor quotidie. Stupre inquit, hoc est turpiter. secundũ quosdam castra, quod in ijs caste, & sine mulieribus uiueretur. quamuis alij à castrando dicta malint, quod in ijs libido castraretur. nos à casa potius originẽ habere dixerimus. & castigo, quod proprie est increpo. reprehendo, & quasi castum, hoc est honestum ago. Cice. Omnis autem animaduersio, & castigatio contumelia uacare debet, neq; ad eius, qui puniat aliquem, aut uerbis castiget, sed ad Reip. utilitatem referri. idem. Et quoniam de impudentia diximus, castigemus & segnitatem, atq; inertiam. Virg. His grauis Entellũ dictis castigat Acestes. idem.

Castigatq; moras, opere omnis semita feruet. Aliqñ tamen castigo pro punio accipitur. Idem, Castigatq;, auditq; dolos, subigitq; fateri. hinc castigatum dicimus correctum. emendatũ. probum. honestum. à quo castigatior. castigatissimus. castigate. castigatius. castigatissime. & castigatio, cuius diminutiuum est castigatiuncula. Casta mola à ueteribus uocabatur sacrificij genus, quod uestales uirgines faciebant. & castula, palliolum præcinctum, quo nudæ uirgines infra papillas præcinguntur, id & perizonium, & præcinctorium appellatur. Casteria uero primogenium est, & significat locum, ubi cum nauigatio conquiescit, remi, & gubernacula reponuntur. Plau. Quin si pol reposui remum sola ego in casteria, ubi quiesco, omnis familiæ causa consistit tibi. castanea nõ à casto deducitur, sed græca uox est, quippe græci κάστανον uocant, è nucum genere est. Virgil. Castaneasq; nuces, mea quas Amaryllis amabat. armatũ huic echinato calice uallum est, terni quibusdam partus ex uno calice, cortexq; lentus. proxima uero corpori membrana nisi detrahatur, saporem infestat. Torrentur in cibis gratius. Sardibus, hæ principio prouenere. ideo apud græcos sardiani balani appellantur. Plura earum genera. Tarentinæ planæ figura, facillime mundantur, facilius balanitis, quæ rotundior est, pura maxime salariana. laudatior coreliana, & ex ea per insitionem facta meterexa. uulgatiores, quæ coctiuæ uocantur. Patria laudatissimus Tarentum & in Campania Neapolis. Cætera suum pabulo gignuntur. A castro uero castratio deriuatur, quæ proprie est uirilium amputatio. ponitur tamen pro quacunq; truncatione, siue priuatione. Pacuuius. Vt esset aliquis, qui linguam eius castraret. Quidam spadones. castratos, & eunuchos ita distingunt, ut castrati sint, quibus testes naturaliter desunt. Spadones quibus uiolenter detracta est uirilitas. Eunuchi, qui se sponte castrauerunt. unde sunt illi uersus. Castratos natura facit, uiolenta spadones Mangonum improbitas, eunuchos sola uoluntas. Vlpianus tamen iurisconsultus spadonum nomen generale esse affirmat, & eo omne genus euiratorum comprehendi. Ab eunuchus fit eunucho uerbum, quod significat castro, cuius passiuum est eunuchor. Varro. Siquis patriam maiorem parentem extinguit, in eo est culpa, quod facit pro sua parte is, q̃ se eunuchat. Afranius. itaq; eunuchatus in medium prodit. Est autem græca uox εὐνοῦχος, unde εὐνουχιστὴς castrator dicitur. εὐνουχίζω castro. TRAXERAT. Leuauerat. extraxerat. Trahere enim aliquando significat per uim ducere. Virgilius, huic ceruixq;, comæq; trahuntur Per terram. Aliquando leuare. Cicero. Et ex puteis iugibus aquam calidam trahit. Plautus, Ego illi puteo, si occepso, animã omnem intertraxero. Ab hoc trahea deriuatur uehiculi genus sine rotis, quo coloni utuntur. Virgil. Tribulaq;, traheæq;, & iniquo pondere rastri. et trabax auidus. rapax. omnia ad se trahens. Plautus. Eho lutum lenonium, eho sterquilinium publicum. impure. inhoneste. iniure. illex. labes populi. pecuniæ accipiter. Auide, atque inuide. procax. rapax. trahax. tracentis uersibus tuas impuritates loqui nemo potest. & tractim, quod significat trahendo sine intermissione. iugiter. Virgilius. Tum sonus auditur grauior, tractimq; susurrat. & tractus, quod modo pro regione, & plaga accipitur. Idem. In dicio est tractu surgens oleaster eodem, modo significat apud dialecticos quicquid constituimus uerum esse, & falsum reperitur. Quod & antistrephon, & reciprocum argumentum uocatur, de quo superius diximus. & tragula genus teli, quod scuto infixa trahatur. item rete, quod uulgo nunc tractam uocant. Plynius, Vsus suberis anchoralibus maxime nauium, piscantiumq; tragulis, & cadorum obturamentis; præterea hyberno fœminarum calceatu. Et trabs, quod in altum trahatur. Trabes enim uocamus duo tigna ædificij gratia simul compacta. nam cum simplicia sunt, non trabes, sed tigna uocantur, quamuis tigni appellatione materia omnis, quæ ædificio necessaria est, contineatur. item quæ uineis adhibetur, ut perticæ. & pedamenta. à trabe trabica nauis dicta, quod sit trabibus confixa, quales sunt, quibus germani in Rheno, ac Danubio utuntur. Pacuuius, Labitur trabica in alueos. & tracto frequentatiuum. à quo attrecto, & contrecto, quæ proprie significant frequenter tango. Ponitur tamen tracto aliquando pro mereor, ut bene tracto te, pro eo, quod est bene mereor de te, Vnde fit detrecto, quod significat male tracto. item recuso. Iustinus. Nec ipse detrectauit certamen. item pro differo. Nam ea, de quibus differimus, frequenter tangere uidemur. Hinc tractatus deducitur. item à traho composita fiunt attraho. circuntraho. intertraho. pertraho notæ significationis. item detraho, quod proprie significat tollo. extraho. Terẽtius, Assideo, occurrunt serui. soccos detrahunt. Cicero, Postremo sicui ciuitati sociæ tantum detraxit, quantum commodum fuit. Ponitur tamen frequenter pro derogo. Vnde detractores dicuntur, qui famæ alicuius derogare nituntur. Cicero, Et si quæritis, ut ipse de me detraham, illos ego accusatores peto. Extraho, extra traho, Protraho. differo. subtraho. subripio. distraho. modo separo. Terentius, Quod si eo meæ fortunæ redeunt, abs te ut distrahar. Cicero, Quod primum hæc natura cohærentia opinione distraxissent. Hinc distractio separatio. Varro. distractione ciuitatis elanguescit proprium bonum ciuitatis, atque ægrotare incipit, & consenescere. modo diuido, dissipo. Virgilius, Turbatis distractus equis. Varro. Metium Sufetium propter perfidiam interemit penè imperiosius, quàm humanius. Nam equis ueluti curriculum ex utraque parte deligatum distraxit. interdum uendo, etenim quæ uendimus, à nobis separamus. Lucilius, Diuidant, dissipent, distrahant. Retraho retro traho, siue rursus traho, siue reuoco. à quo retracto eiusdem significationis. unde Aurelius librum retractationum appellauit, in quo multa retractat, hoc est reprobat, reuocat, ex ijs, quæ antea scripserat. item obtrecto, hoc est detraho. maledico, quasi aduersus aliquem tracto. à quo obtrectatores detractores dicuntur, atq; maledici. & obtrectatio maledicentia. Abstraho, aufero. tollo. Contraho, modo colligo. Virgilius, Contrahimusq; uiros, modo conuenio, paciscor. à quo contractus conuentiones appellantur, quæ per stipulationem fiunt. A contraho quando colligo significat, contractio dicitur. unde neruorum contractionem appellamus, cum nerui rigore quodam colliguntur, nec possunt extendi. Cuius morbi pessimum genus est, cum uel caput scapulis, uel mentum pectori, uel rectam & immobilem ceruicem intendit, primum græci episthotonon, sequentem emprosthotonon, Vltimum tetanon appellant. Contractioni contraria est resolutio neruorum, quæ modo tota corpora, modo partes infestat. illam apoplexian, hanc paralysin nominamus. à qua paralitici, sicut ab apoplexia apopletici. DE VISCERIBVS. De uulnere in uiscere porrecto. Viscera enim ut supra diximus, interiora omnia dicuntur. ut iecur. cor. pulmo. præcordia. ilia. & reliqua, quæ pelle teguntur. Ex ijs exta sunt, quæ dijs sacrificantur, & ex quibus aruspices futura prænoscunt, ut supra diximus. Cor, quod animalibus cæteris in medio pectore est, homini infra læuam papillam ita palpitat, ut admota manu duo esse uideantur. hoc primum nascentibus formari in utero tradunt deinde cerebrũ, sicut tardissime oculus, sed oculos primum mori, cor nouissime. in hoc mens habitat. solum hoc uiscerum uitijs non maceratur, nec supplicia uitæ trahit, sed læsum mortem ilico aufert. audacia animalia existimantur, quibus paruum cor est, pauida quibus prægrande. Cuius rei hanc esse

rationem Aristoteles tradit, quod grandiora corda minus caloris, q̃ pro sua magnitudine necessarium sit, obtinent. ut enim in paruo, & magno domicilio tantumdem ignis non æque calefacit, sed minus caloris sentitur in magno, sic in ampliori corde calor naturalis minus agit, q̃ in medioeri, quo fit, ut sanguis frigidior sit, ex quo prouenit metus, maximũ cor esse tradũt portione muribus, lepori·asino·ceruo·& oĩbus timidis, aut propter metũ maleficas·in Paphlagonia bina ꝑdicibus corda sunt· Aegyptij, quibus mos est cadauera medicata seruare, tradunt cor in homine ꝑ singulos annos ad binas drachmas põderis accedere. Ab eo detrahi tantũdẽ, & ideo ultra centesimũ annũ, defectu cordis nõ uiuere hominem· Hirto corde gigni quosdam homines produnt, & hos fortissimos esse industria, ut Aristomenem Messeniũ, q trecentos occidit Lacedæmonios, ipse cõuulneratus, & captus semel, ꝑ cauernam latomiarũ angustias euasit uulpiũ aditus secutus. iterũ captus sopitis custodibus ad ignẽ aduolutus lora cum corpore exussit· Tertio capto Lacedæmonij dissecuere pectus causa uidẽdi, & hirsutũ in eo cor reperunt· Cæsari dictatori quo die primũ ueste purpurea processit, atq; in sella aurea insedit, bis sacrificanti in extis defuit cor. unde quæstio magna de diuinatione argumẽtantibus orta est. Potuerit'ne sine illo uiscere hostia uiuere, an ad tempus amiserit. Negatur cremari cor posse in ijs, q cardiaco morbo obierint· item in ijs, qui ueneno fuerint interempti. Hinc Vitellius reũ Pisonem eleganti oratione huius sceleris coarguit hoc usus argumẽto, palamq; testatus non potuisse ob uenenũ cor Germanici Cæsaris cremari· Econtrario innocentiam suam tutatus est Piso, qđ princeps cardiaco morbo obijsset. Cardiaci nomen ἀπὸ τῆς καρδίας, hoc est à corde deducitur. unde & ipsum cordis uocabulũ deriuatur, atq; insaniæ proprie cõtrarius est hic morbus, quãuis sæpe ad eũ phrenetici transeunt. Siqdem mens in illis labat, in hoc constat· id aũt nihil aliud est, q̃ nimia imbecillitas corpis, qđ stomacho lãguente in modico sudore digeritur. licetq; protinus scire id esse ubi uenarũ exigui, imbecilliq; pulsus sunt· Sudor aũt supra consuetudinẽ, & modo, & tempore ex toto thorace ceruicibus, ac etiã capite prorũpit. A` corde cordatus deducitur, qđ ueteres pro ingenioso usurpabant. & bonã mentem habente· Nam & cor pro ipsa mente accipitur. Vnde cordire dixerunt pro eo, qđ est animo sedere, quãuis cordi esse, & in animo esse differunt. Nã in animo est idẽ significat, qđ in animo habeo, uel animus est mihi, seu uolo, siue cõstituo. Ci. Nã mihi erat in animo mittere ad Dolabellã. Cordi uero est, accipitur pro eo, qđ est delectat, & placet. Ter. Si tibi hæ nuptiæ sunt cordi. idem· Quia uterq; utriq; est cordi·i· si nuptiæ iucundæ sunt tibi, et uterq; utrũq; amat. item à corde corculũ, hoc est paruũ cor· Pl. Meum corculũ, meus molliculus caseus. et cordoliũ, hoc est cõmiseratio, & quasi dolor cordis. idẽ, at mihi cordoliũ est· Quid id, unde est cordoliũ tibi? et corculus masculino genere acutus. & coragiũ instrumentũ scenicum ab agendo corde, hoc est per uoluptatẽ ducendo· & cura, quasi corura, de quo, & eius deriuatiuis superius locuti sumus· & corgo ad uerbiũ, quo ueteres pro profecto utebãtur, quasi ex corde ago, idest loquor. & recordor· quasi in cor, hoc est in mentẽ reuoco, à quo recordatio. & socors ignauus, quasi sine corde, à quo socordia ignauia. et socordes ab antiqs dicti agni, qui post Cal. Augusti conciperentur· Coitus. n. pecudibus est à tertio idus maias ad aquilæ occasum, hoc est ad decimũ Cal. Augusti. Nam post id tempus concepti inualidi sunt· & concors, q unius mentis siue unius animi est· à quo concordia, et qđ apud ueteres in usu fuit, concorditas· Pac· Cõcorditatẽ hospitio adiunctã perpetuã conseruetis· & concordo uerbũ, hoc est conuenio, & aduerbium concorditer· & econtrario discors, qui corde, hoc est animo dissidet. à quo discordia, pro qua ueteres ẽt. discorditatẽ dixere· Pacu. Quãtasq; nec discorditas clades importet familiæ· & discordo uerbum, hoc est dissideo, & aduerbiũ discorditer, quãuis hæc aliq nõ à corde, sed à chorda deducta existimẽt· & uecors turbati, ac mali cordis. à quo uecordia sæuitia· interdum ẽt uecors pro stultus. et uecordia pro stultitia usurpatur· & excors, exanimis. Cic· At unde magna dissensio est alijs cor ipsum animus uidetur· unde excordes, uecordes, concordesq; dicuntur· A` qbusdam ẽt duricors, & grauicors, pro eo, qui est duri, & grauis cordis· & præcordia mẽbranæ, quæ exta separant ab inferiore uiscerũ parte, ideo sic uocatæ, quia cordi prætenduntur, græci phrenas appellant. hæc natura prouidens ob id præcipue fecit, ne ꝑꝑ uicinitatẽ alui cibis animus supprimeretur· Propterea ad hanc membranã subtilitatem referunt mentis· unde phrena græci ἀπὸ τοῦ φέρειν ὄνησιν ·i· à ferẽda utilitate nuncupauerunt, hinc φρόνιμος prudens dicitur, & φρόνησις prudentia. item econtrario phrenesis insania. & phrenetis, qui ex morbo insanus est· ideo nulla est præcordijs caro, sed neruosa quædã subtilitas, in qua est præcipua sedes hilaritatis, qđ titillatione alarũ maxime intelligitur · Ob id in spectaculis gladiatorum traiecta aliquando præcordia mortem cum risu uisa sunt afferre. Præcordijs subest uentriculus receptaculum cibi, de quo supra diximus, inter lyenem, & iecur positus. Stomachus intestinorũ principiũ est. Lactes sunt, per quas labitur cibus. ilia uero ueluti quidam tubi flexuosissimos orbes faciẽtes· inter quæ præcipuum ile, græci colõ uocãt. in quo maxima causa doloris· Cætera intestina dicuntur (ut superius ostendimus) id uero pingue, quo intestina teguntur, omentum uocatur· aluus in quam dilabuntur cibi, posiq̃ in uentre confecti sunt, hæc medio umbilico adnexa est· Omento adnectitur lyen, magnum aliquando impedimentum maxime cursoribus, propter quod nonnunquã per uulnus eximitur· Sunt qui putant simul adimi risum. Rhenes sunt qui lũbis adhærent, eos dictos existimant ἀπὸ τοῦ ῥέω fluo, q̧ riui ab ijs obscœni humoris oriantur. Vnde & lumbos qdam à lubidine, hoc est libidine dictos existimant· nam ueteres lubet, & libet· lubidinẽ, & libidinem dixere. A` lumbus lumbago dicta, uitium, & debilitas lumborum. & elumbis, siue elumbus (utroq;. n. modo dicitur) auulso lumbo, uel qui præ lumbi debilitate sese erigere non potest· & prælumbo uerbum, quod significat lumbos præfringo. Non. Cœpit unumquenq; prælũbare fustibus. Rhenes ẽt rhienes dicuntur. et à ueteribus nefrundines quoq; uocabantur, qa à græcis appellãtur νεφροί· A` Rhenibus (ut qdã putant) Rhenones dictæ sunt uestes ex pellibus, qđ calidos teneant rhenes. sub corde ẽ pulmo spũs capax, q in duas fibras ungulæ bubulæ mõ diuisus est· iecur à dextra ꝑte est sub præcordijs, & in quatuor fibras secatur, dicitur & iecineus, cuius iferiori parti fel ĩhæret, in hoc iræ, et insaniæ cãm esse uolunt, sicut pauoris in corde, in splene lætitiæ, in iecore amoris· infra aluum à priore parte est uesica tenui, ac subtili membrana composita, cui in fœminis est iunctus utriculus, quem superius diximus, uterum, & locos, & matricem, & uuluã uocari· A` uesica uesicaria herba appellata, cuius superius mentionem fecimus· NON DOLET. Non affert mihi dolorem, dicimus enim dolet mihi caput, & doleo caput, dolent tibi ilia, & doles ilia. doleo casum tuum, & dolet mihi casus tuus. item doleo capite· doleo ilibus· doleo calamitatibus, quæ tibi acciderunt, fitq; à dolore, hoc est animi uel corporis cruciatu, à quo & dolentia, quo usi sunt ueteres pro dolore· cuius contrarium est indolẽtia. Ci· Vt qui rem expetendam uel uoluptate, uel indolentia metiuntur· & dolorificum, qđ facit dolorem· Et doloro, hoc est dolore afficio. & condoleo, simul doleo· & cordoliũ,

de quo paulo ante diximus. Dolor autem à dolando deducitur, hoc est à dolo dolas, quod significat minuo. quippe lætitia augentur corpora, dolore minuuntur. est autem proprie dolare, siue edolare compositum ab eo, fabrorum uerbum, cum materiæ complanatur asperitas. unde dolabra instrumentum, quo dolatur. Transfertur tamen & ad alia. Var. Ego libellum meum non edolem (ut ait Ennius) hoc est non poliam, & castigem. Veteres dolitum aliquãdo pro dolatũ scripsere, hoc est cæsum uel abrasum. Var. Nunqd cælatus in manu dextra scyphus, hoc est cœlo dolitus artem ostentat Mentoris? Ab hoc doliũ deducitur uas grande, quo uinum reconditur. Var. Huc accedunt cellæ. claues. claustra. carnaria. dolia. Ab hoc fit diminutiuum doliolũ. Vnde doliola dicebantur, locus in urbe Roma ad cloacam maximã, in quo nõ licebat despuere, cuius rei causam fuisse nonnulli dicunt, quod ibi cadauerum ossa inessent, alij quod religiosa quædam Numæ Põpilij ibi post mortem eius fuissent infossa. item à dolando, hoc est minuendo deriuatur dolus, qđ nunc in malam tantum partem accipitur, hoc est pro fraude, siue machinatione, quæ fit ad fallendum aliquem. Veteres tamen etiam in bonam partem accipiebant pro solertia, ac calliditate, quæ præsertim aduersus hostes, siue latrones adhibebatur. unde nunc dolum malum dicimus, quoniam & bonus dolus à ueteribus dicebatur. Labeo, Dolum malum dicimus esse omnem calliditatem. fallaciam. machinationem ad circunueniẽdum, fallendum, decipiendum'ue alterum adhibitam. Vlpia. Non fuit autem contentus prætor dolum dicere, sed adiecit malum, quoniã ueteres etiam dolum bonum dicebant & pro solertia hoc nomen accipiebant, maxime si aduersus hostem, latronem'ue machinaretur. Ci. In quibus ipsis, cum ex eo quærerem, quid esset dolus malus, respondebat, cum aliud simulatum est, aliud actum. hinc dolones uirgæ, siue conti, in quibus tanquam in uaginis latent pugiones, dicti à fallendo, quod decipiant ferro, cum præ se ferant speciem ligni. Virg. Sæuosq; gerunt in bella dolones. à dolus fit dolosus, hoc est insidiosus. à quo dolose aduerbium. Itẽ comparatiua, ac superlatiua eorũ dolosior dolosissimus. dolosius. dolosissime. sunt tamen qui dolorem, & dolum, & dolo uerbum à græco potius deriuari existiment, hoc est ἀπὸ τοῦ δολῶ, quod significat maculo. lædo. unde etiam δόλον græci pro fraude usurpant.

EPIGRAMMA XLIII. AD CAESAREM.

d ELITIAS CAESAR. Blanditur Cæsari numini eius adscribens, qđ lepus per ora leonum impune discurrat, quasi leones magnanimitatem principis, atq; clementiam uelint imitari, cuius gloria erat parcere subiectis, & debellare superbos. BLANDO DENTE. Blande hoc est suauiter stringente, placido, innocuo. VAGVS. Liber. nullum discrimen formidans. VNDE POTEST. A' quo hẽt, ut possit. ERGO. Igitur. Illatiua enim coniunctio est, siue (ut alij uolunt) completiua. aliquando tamẽ aduerbium est, & circunflectit ultimam syllabam, ponitur'q; pro eo, qđ est causa. Virg. Illius ergô Venimus, & magnos erebi tranauimus amnes. igitur quoq; ueteres aliquando pro inde, siue postea ponebant. Pl. Sin aliter sient animati, neq; dẽt, quæ petat, sese igitur sũma ui utrisq; suũ oppidũ expugnaturum. illud ẽt notatum est, ergo, et igitur, qñ illatiuæ, seu cõpletiuæ coniunctiones sunt, minoribus clausulis adhiberi. quare qũobrem, & quapropter maioribus, cũ in eodem significato accipiuntur. aliter. n. sumuntur, cum ita dicimus, nescio quare sic loquaris. intelligo quamobrem ita facias.

EPIGRAMMA XLIIII. AD IVLIVM SODALEM SVVM.

o MIHI POST NVLLOS. Hortatur Iuliũ sodalẽ suũ, ut reiectis laboribus q̃eti, & uoluptati indulgeat, qđ ueram uitam esse Martialis affirmat. quippe finẽ in honesta uoluptate, hoc est uitæ felicitate constituit, quam nemo assequi nisi per uirtutem potest. MEMORANDE. Memoria tenende. memoria (ut qdã putant) ἀπὸ τῆς μνήμης deducitur, quippe græci μνήμην memoriã dicunt. alij memoriã uolunt à memini uerbo appellatã, sicut recordationẽ à recordor, nihilq; aliud esse memoriam, quã rei inuẽtæ recordationem. memini uero à mẽte deflexum, sicut recordor à corde. at uero mentem dictã existimant, quasi eminentem. nã cum uariæ de mente philosophorum sententiæ fuerint, et qdam, ut Aristoxenus, dixerint nullam esse, sed quasi harmoniã in fidibus ex constructione corporis, & compagibus uiscerum uim sentiendi existere. musici. n. intentionem, concentum'q; neruorum in integros modos sine ulla offensione consonantiũ harmoniã uocant. alij mentem esse q̃dem affirmauerint, uerum nullum certum locum habere, sed per totum corpus sparsam discurrere, ut à Xenocrate Platonis discipulo disputatum est. unde sensus in qualibet parte corporis præstò esse animaduertimus, nõnulli sedẽ mentis in corde esse existimauerint. magna tamen, & potior philosophorũ pars sedem eius in cerebro esse constituit, qđ oportuerit id, quod totius corporis regimen haberet, in eminentiori pte, tanq̃ in arce corporis habitare, nec qcq̃ esse sublimius, q̃ id, qđ uniuersum rõne moderetur, sicut ipse mundi rector, atq; opifex in summo cœlo habitat. unde sensus ferè oĩs. i. uidendi. audiendi, & odorãdi, ministra mẽbra in capite sunt locata, quorũ oĩum uiæ non ad pectus, sed ad cerebrũ ducunt, quãuis mens cum in aliqua sit cogitatione, cõmeare uidetur ad pectus, et quasi ad secretũ aliquod penetrale secedere, ut consilium ueluti è thesauro recondito eliciat, ac prôferat, ideo'q; cum intenti ad cogitandũ sumus, & cũ mens occupata in altum se abdiderit, neq; audire, quæ circũsonant, neq; uidere, quæ obstant solemus, cum mens alioquin tantæ celeritatis sit, ut uno temporis puncto cœlum oẽ collustret, maria puolet, terras & urbes pagret, oĩa deniq; q̃uis longe, late'q; submota sint, in conspectu sibi ipsa constituat. merito igitur mentem, quasi eminentem dictam existimare possumus, potius q̃ ἀπὸ τοῦ μέμνημαι, quod significat memini deriuatam. Est enim mens altior animi pars, qua etiam diuina percipimus. Ouidius,

Mente deos adijt, & quod natura negabat
Visibus humanis, oculis ea pectoris hausit.

Interdum tamẽ p metaphorã mentem pro dispositione, & consilio capimus. Virg. nostram nunc accipe mẽtem. à mente igitur factum est meno uerbum, quo usi sunt ueteres, pro recordor, & in mentem reuoco. à quo prima syllaba geminata fit præteritum memini, sicut à pungo pupugi. significat aũt memini modo recordor, & genitiuũ uel accusatiuum requirit, modo mẽtionem facio. & tunc non accusatiuũ, sed genitiuũ tantum requirit. uel ablatiuũ cũ præpositione de. Quint. Neq; oĩno huius rei meminit poëta ipse. Idem, de quibus multi meminerũt. Item à meno fit supinum mentum. à quo deducitur mentio. & mẽtum nomen, quod nulli animalium generi præter hoĩem est, sicut nec malæ, q̃a in mentione faciẽda hoc est in loquẽdo præcipue mẽto utimur. à quo mẽtagra morbi genus, de qua supra diximus hominis faciem præcipue occupãs. Itẽ à meno moneo, quasi in mẽtem duco. monere. n. instruere est, unde monitores dicuntur.

qui in

qui in scœna monent histriones, & libri commentarij. Item monimenta, quæ memoriæ causa fiunt, quẽadmodũ superius diximus. & monile ornamentum gutturis, qđ uirtutis admoneat. nam primo ob aliquid egregiũ factũ dari solebat. & monitio instructio, que & monitus in quarta declinatione dicitur. & moneta, quod nos signi impressione uel authoris, uel pretij moneat. à quo monetarius, qui cudit monetam. & monedula nota auis ex graculorũ genere, quasi monetula, qđ monetas subripiat. huic.n. soli aui furacitas argenti, atq; auri præcipua est. graculus uero, siue graculus dicitur uel à uoce, uel (ut Varro ait) ꝙ gregatim uolitet, uel à gerendis bacis, ut diximus. hinc Gracchi cognomen principio ortum à facundia, quam æmuli loquacitatem uocabant. & à Graccho Sempronio, Graccuris urbs Hiberiæ, quæ antea Ilurcis nominabatur. & monitorius, qui monet, unde libellos monitorios dicimus. præterea cõposita. admoneo. instruo. præmoneo, antemoneo. submoneo. clàm moneo. commoneo. à quo commonefacio, & commonefio notæ significationis. Item à moneo monstro, qđ significat ostendo, declaro. à quo monstrum, & mõstrosum, & aduerbiũ monstrose, de quibus superius diximus, & compositum demonstro. à quo fit demonstratio, quã dialectici definiunt, cum certis, ac necessarijs rationibus aliqd probatur. iurisconsulti autem demonstrationem à conditione sic separant, ut demonstratio sit, quæ factam rem ostendit, cõditio, quæ futurã. Item reminiscor, quod est recordor, & comminiscor, recolo, in mentem reduco. unde commentarij dicti sunt libri, in quibus tantũ capita rerum posita sunt, ita ut uideamur in ijs ad exequendam historiã alijs subiecisse materiã. Sene. Sine commentario nunquam se dixisse affirmat, nec commentario contentũ fuisse, in quo nudæ res ponerentur. dicimus aũt tam in masculino genere commentarius. quã in neutro commentariũ. commentarij etiã, siue cõmentaria uocantur. expositiones, siue interpretationes authorũ, qđ in ijs multa comminiscamur. Gel. est adeo Probi grãmatici, commentarius satis curiose factus. Idem, nonnulli grãmatici, qui commentaria in Virgilium composuerunt. quidã huiusmodi opera & commenta uocauerunt, ut Nigi. Priscianus, & alij nonnulli. commentum etiã pro fictione accipimus, quemadmodum comminisci aliquãdo pro fingere. Itẽ cõmentũ aliquãdo in masculino genere pro cõmunitum. Pl. Faciã Amphitryone aduenientе, ab ædibus ut abeat, quouis pacto fac commentus sies. Seruius honoratus grãmaticus commentariũ in masculino genere pro homine accipit, qui authores interpretatur. Sic.n. scribit in septimo æneidos. scribit quidam commentarius connexa esse legendum. idem in primo georgicorum. supſiuo mouent quæstionem commentarij. Item à comminiscor fit frequẽtatiuũ cõmentor, qđ modo fingo significat, modo commentariũ scribo, cuius diminutiuum est commentariolũ. à mente uero mentior deriuatur, qđ est contra id, ꝙ in mente est, loquor, differtq; ab eo, ꝙ est mendaciũ dico. Nam qui mentitur, nõ ipse fallitur, sed alterum fallere conatur, qui uero mendaciũ dicit, ipse fallitur, cum credat se uerum dicere. Vnde Nigidius. uir bonus inquit, præstare debet, ne mentiatur, prudens, ne mendacium dicat. illud à mente deducitur, hoc à menda, ꝙ errorem significat, unde mendosum librum dicimus plenum erroribus. & emendo corrigo. à quo emendatus. emendator. emendatrix. emendate, eorũq; cõparatiua, ac superlatiua. & mendax proprie non qui mentitur, sed qui per errorẽ frequenter dicit mendacium. à quo mẽdacior. mendacissimus. mendaciter. mẽdacius. mẽdacissime. Item à mente amens, & demens, hoc est stultus, & quasi sine mente. quidam hæc ita separant, ut demens minus sit, q̃ amens. demẽs, qui non cogitat quid agat, aut loquatur, amens qui prorsus insanit. ab his amentior. amentissimus. dementior. dementissimus.

amenter. dementer. amentius. dementius. amentissime. demẽtissime. amentia, & dementia deducuntur. Itẽ clemens à claritate mentis. à quo clementior. clementissimus. clementia. clementer. clementius. clementissime, aliaq; eorum deriuatiua, de quibus inferius dicemus. Item mentecaptus pro amens accipitur, quẽadmodum oculis captus pro cæco. Item à mente mentula, hoc est genitale membrũ, ꝙ matres, siue nutrices infantiũ uirilia blandiendo tangentes mentulã, hoc est paruã mẽtem appellare consueuerunt, quẽadmodũ ora dissuauiantes, animulã, hoc est paruam animã, & corculũ, hoc est paruũ cor uocitare solitæ sunt. Item ab eadẽ menta, qm̃ eius odore mens, hoc est animus excitatur, sicut sapore ciborũ auiditas. herba est uulgo nota. qdam à græcis potius deductum hoc nomen existimant, qui eam herbã quondam mintham uocabant, postea odoris suauitate mutato nomine hedyosmum dixere. ἡδὺ .n. suaue. ὀσμὴ odorem apud græcos significat. Item temetum uinũ grauius, de quo superius diximus, ꝙ tenet, hoc est labefactet mentẽ (ut sentit Dona.) Item uehemens, hoc est grauae, magnum urgens à mentis ui, atq; impetu. unde uehemẽtia, & uehemẽter aduerbiũ, hoc est grauiter acriter. Itẽ mẽdicus, hoc est inops, pauꝑ, ꝙ mentẽ eius fefellerit fortuna. quamuis alij à medendo potius mendicum dictum uelint, quia precentur oẽs, ut uitæ suæ medeantur cibo. ab hoc mendicitas inopia. & mendicor uitæ alimenta postulo. & mendiciter hoc est ꝑ inopiã & mendicator, ac mẽdicatrix, hoc est postulator, & postulatrix. & mendicatio, hoc est postulatio, quæ & mẽdicabulũ dicitur. Pl. Memorare nolo hominum mẽdicabula. à memini memoria deriuatur, & memor, cuius contrariũ est immemor. & memoro, ꝙ significat in memoriã reduco. à quo fit cõpositũ cõmemoro. à quo cõmemoratio. Terẽ. Nã istæc cõmemoratio quasi exprobratio est immemoris beneficij. & memorabile dignum memoria. & memoratus quartæ declinatiõis pro memoratiõe. & memoriter aduerbiũ. in quo notandũ est, ꝙ memoria teneo, dicimus non memoriter, & memoriter pronuntio nõ memoria. & cõplector memoria. et memoriter. Qu. Si lõgior cõplectenda memoria fuerit oratio, proderit eã ꝑ parteis ediscere. Ci. Cõplectebatur memoriter. diuidebat aũte. Qu. Memoria repeto coniunctos à me qui reprehendebant. Ter. Agnoscit signa, ac memoriter. Plyn. tamẽ scribit. quitem memoriter tenes, nisi forte sit error librarij. Veteres memoriã aliqñ pro uetustate posuere. Pacu. Perq; nostrã egregiã humanitatem, quã memoria firmauit. LONGA FIDES. Longi tẽporis. CANA IVRA. Antiqua iura amicitiæ. uetus cõiunctio, et familiaritas. SIQVID VALENT. Siqd possunt. siqd uigoris habẽt. ualere proprie significat posse. Ply. Quis tantæ improbitati sufficere ualeat? hinc ualidus dicitur firmus, potens, robustus, cuius cõtrarium est inualidus. à quibus ualidior. ualidissimus, inualidior. inualidissimus deducuntur. & ualiditas robur, sicut inualiditas, infirmitas. Et ualẽtia fortitudo. Var. Oẽs formidãt hoĩs eius ualentiã. Titinnius. sapientia gubernator nauem flectit, non ualentia. & ualide firmiter. à quo fit ualidius ualidissime. & ꝑ syncopen ualde, ꝙ significat multum. Mart. Hoc ualde uitiũ ꝑiculosum est. hinc ualenteis dicimus uel sanos, uel robustos, non ut uulgus indoctum putat, eruditos. hinc etiam bene ualere sanum esse quasi bene posse, & male ualere ægrum atq; infirmũ esse, quasi male posse, quoniam qui potentes & ualidi sunt, sani etiam sunt, qui uero impotentes, atq; inualidi, ægrotare dicuntur, propter quod & ualere simpliciter capimus pro eo, quod est saluum esse. Martialis.

Ne ualeam, si non totis Deciane diebus,
 Et tecum totis noctibus esse uelim.

Hinc uale uox salutantis est, cum ab aliquo recedimus. quo

uerbo & qui recedit utitur dicens. uale. & qui remanet respondens. tu quoq; uale. sicut salue, & aue salutationes sunt uenientis, quibus uocibus similiter utuntur & qui salutant, & qui salutati resalutant. reperitur tamen aliquando salue etiam in discessu, hoc est in calce epistolarum. Cicero, Vale mi Tiro, uale, & salue. quoniam uero abeuntes per hæc uerba salutare solemus uale, & salue, inualuit consuetudo, ut hæc duo uerba sæpenumero pro eo, quod est abi, & discede usurpemus, etiam si cum stomacho, & indignatione loquamur. Terentius, Valeant qui inter nos dissidium quærunt, hoc est facessant, atq; abeant. & discedant à nobis. Cicero, Multam salutem dixi foro, & curiæ, hoc est reliqui forum, & curiam. & ab ijs discessi. Idē, si deus talis est, ut nulla gratia, nulla hominum caritate teneatur, ualeat. de quo loco disputās Lactantius inquit, quid potuit contemptius in deum dici? ualeat inquit. i. abeat, & recedat, neq; enim ualere simpliciter acceptum pro perire, aut male habere usurpatur, ut nonnulli putant. Nam quod Valla ualere à Cicerone pro languere positum fuisse affirmat, cum inquit, sicut medico diligenti prius quàm conetur ægro adhibere medicinam, non solū morbi eius, cui mederi uolet, sed etiā consuetudo ualentis, & natura corporis cognoscenda est, sine dubio falsum est. ualentis enim hoc loco nō languentis significat, ut Valla existimauit, sed bene habentis, & sani. est. n. sensus Ciceronis debere medicum prius quàm ægro medicinā adhibeat, nō modo morbum eius scrutari, sed ēt naturā corporis, & consuetudinem, quā seruare sanus solebat. ab hoc ualeo ualetudo deducitur, quæ pro langore accipitur. Cic. Valetudinem tuam cura diligenter, hoc est langorem, & infirmitatem, à quo ualetudinarij dicuntur, qui male sani sunt, & frequēter ægrotant, aliqn̄ ualetudo sanitatem significat. Idē, sed nunc ualetudini tribuamus aliquid. Item à ualeo fit conualeo, à quo cōualesco, qđ est salutem recupero. item inualeo, quod significat robur, ac firmitatem acquiro. unde inualuisse consuetudinem. inualuisse mores dicimus. sed hoc ab eo ualeo potius deductū uidetur, quod significat possum. quoniam uero ea, quæ ualidiora hoc est potentiora sunt, in pretio habentur, ualeo etiā pro eo accipitur, quod est in pretio sum. unde est illud apud iurisconsultos res tanti ualet, quāti uēdi potest. ab hoc fit ualor, qđ significat pretium. Plyn. Victoriati ualore redimi potest. Item præualeo quod est antecello, & quasi in maiori pretio sum, aliquādo etiā potētior sum. Plyn. Vtræq; in pretio sunt, sed tamē præualent margaritæ. Sallu. Verum hostes tandem robore, ac uiribus præualuerunt. Item æquiualeo, quod significat in eodem pretio sum, uel æque potens sum, de quo superius diximus: à quo æquiualentia, paritas. sunt etiam qui à ualeo, quando significat possum, uallum deductum existiment. est. n. uallus firmior palus, quo uites alligantur, & castra muniuntur, de quo & eius deriuatiuis superius locuti sumus. CONSVL BIS TRIGESIMVS. Annus sexagesimus. Romani enim annos à consulibus numerabant, qui erant annui magistratus. VIX PAVCOS DIES. Quia paucis diebus quieti, & uoluptati indulsisti, quā ueram uitam esse existimabant. alioquin non putabant uitam esse. unde uitulanteis quasi uitā agentes appellabant gaudenteis, & lætitia plenos, ut superius diximus. ET SOLVM HOC DVCAS QVOD FVIT ESSE TVVM. Præclara, & uera sententia est, non esse differenda, quæ mutari, atq; amitti possunt. incertum est. n. qd sit futurum. Vnde extat Varronis illa memoranda sententia. nescis quid uesper uehat. Item prouerbium illud, cuius superius mentionem fecimus, inter os, & offam. hinc alibi Martialis ad Posthumum scribens exclamat.

Cras te uicturum, cras dicis Posthume semper,
Dic mihi cras istud Posthume quando uenit.
Cras uiues? Hodie iam uiuere posthume serum est,
Ille sapit quisquis Posthume uixit heri.

CATENATI. Perpetui, & quasi catenæ modo inuicē coniuncti, quia ut Seneca inquit, finis alterius mali initium est futuri. catena notum instrumentum est, dicta φ sese capiendo teneat. ab eo fit catenula diminutiuū. Et cateno uerbum, hoc est ad catenā alligo. à quo cōpositū concateno. EXPECTANT. Manent. non abeunt. durant. NON REMANENT. Non expectant, non durant, quemadmodum faciunt curæ, & labores. ea est enim mortalium natura, ut læta parum durent, raro desint aduersa. hinc est illud Hesiodi, πλείη μὲν γὰρ γαῖα κακῶν, πλείη δὲ θάλασσα, hoc est plena malis tellus, pariter sunt æquora plena. Item illud Virg. Optima quæq; dies miseris mortalibus æui Prima fugit. ASSERE. Apprehende, ut superius diximus. SAEPE FLVVNT IMO SIC QVOQVE LAPSA SINV. Sensus est. gaudia, etiā si intra intimum sinum complexus fueris, labentur. præterea Senecæ sententia est. expectas quod pendet ex crastino, perdes hodiernum, quod in manu fortunæ positum est. disponis, quod in tua dimittis. omnia quæ uentura sunt in incerto iacent. IMO. Intimo. imum proprie infimum dicitur. quoniam uero in multis, ut in pectore, quæ infima sunt etiā intima sunt, imū plerunq; pro intimo accipitur. ab eo fit immo coniunctio, quæ apud ueteres significabat prorsus. quasi ex intimo. nunc uero significat quin potius. Var. Non humanitas. immo sæuitia est lædere innocentem, ab eo fit cōpositum, quinimmo eiusdē significationis. VITA CRASTINA. Vita proxime aduenientis diei. cras aduerbiū est significās die proxime futuro, sicut heri, siue here die proxime elapso. ab hoc hesternus fit, ab illo crastinus, & uerbum procrastino, quod est de die in diem differo.

EPIGRAMMA. XLV. AD AVITVM.

[S]VNT BONA. Hoc disticho qualia sint epigrāmata sua poëta declarat, quædam bona eē dicit, i qbus uirtutē laudat, & ad uitæ frugē hortatur, quale fuit supius ad Iuliū de trāqllitate ai, quæ eē, ut diximus, sine uirtute nō pōt. quædā mediocria, ut ea quæ ad ædificia uenationes, naumachias, & ludos ptinent, in qbus honesta quædā ai oblectatio est, quædā mala, in qbus uitia hoium iocando carpit. hanc enim diximus à principio esse authoris intētionem, hortari ad uirtutē, & seculi sui uitia notare. Itaq; magna ex parte in hoc uersatur, propterea plura esse mala epigrammata dicit. NON FIT LIBER. Non crescit opus in istam libri magnitudinem.

EPIGRAMMA XLVI. AD TITVM.

[C]OGIT ME TITVS. Deridet Titū hortantē se, ut relicto poëmate, causidicus fiat. ACTITARE CAVSAS. Esse causidicum, cā proprie dicitur id, ex quo, uel p qđ, uel a quo, uel pp qđ aliqd fit. Vñ quatuor genera causarū esse Aristoteles scripsit. materialem ex qua aliqd fit. formalē, p quā aliqd tale fit. efficiētē, à qua, aliqd fit. et finalē, cuius gratia aliqd fit. hic rerū oium opificem deū cām cārum esse affirmat, differtq; cā à rōne, qđ causa est ipulsus ipse ad aliqd agendū. rō uero ordo gerēdorū ex cā uenientiū. quidā cām à chaos detracta aspiratione dictā esse existimant, qđ cōfusa illa materia prima oium rerū causa fuerit, alij

rit, alij à græco καῦσις, quod ardorem. siue incendium significat, quod causa sit, quæ nos accendit, atq; inflammat ad aliquid agendum. nonnulli à cauendo, quod ea sit, quæ cauet, ut aliquid agatur, aut nõ agatur. qdã à casu, quod initia & origines rerum, quæ causæ sunt, casu eueniant. trãslatiue tamen causa dicitur omnis actio, quã in Senatu, siue in foro & apud iudices, populum'ue habemus. Vnde tria esse causarũ genera dicimus: demonstratiuum, deliberatiuum, & qđ contionale à quibusdam uocitatur, & iudiciale. ex ijs tamen proprijs causa dicitur, quæ iudicialis est. unde causam pro lite & controuersia ponimus, quãuis nonulli ita distinguunt, ut controuersiam, seu litem dici uelint, postquam contestatum est, causam autem & ante, et post contestationem, unde causidici appellantur patroni, qđ in causis, iudicijsq; uersantur. à causa etiam causalis deducitur, & causatiuus, hinc causales, siue causatiuæ coniunctiones dicuntur, quæ antecedẽtem causam significant. Item causor uerbum, quod modo significat causam affero. Suetonius. Syllanum item socerum ad necem, secandasq; nouacule fauces compulit, causatus quod se ingressum turbatius mare non esset secutus, modo penè idem, quod excusationẽ adduco. Vir. Causando nostros in longum ducis amores. i. excusando te, & impedimenti causas allegando. Item causula diminutiuũ, hoc est parua causa. Item composita accuso, quod proprie significat in causam traho, hoc est apud iudices, uel alium quemlibet, aliquem peccasse ostendo, plerunq; tamen pro reprehẽdo accipitur, hinc accusator deducitur, & accusatrix. & accusatio, cuius diminutiuum est accusatiuncula. & accusatorius libellus. & accusatiuus casus apud grammaticos, quia per hunc uidemur uel accusare, uel laudare, unde & laudatiuus à ueteribus est dictus. excuso quasi ex causa detraho, & absoluo, significatq; proprie obiectũ crimen diluo. Vnde cum satis purgatũ uidetur. dicimus accipio excusationẽ. aliquãdo tamen capitur pro eo, quod est affero in excusationẽ id, qđ mihi peccãdi causam præbuit, qđ potius per accuso dici debere uideretur. Quintil. Tu tamẽ si interpellatus tempestatibus serius uenisses, excusares mare. & ambiguos flatus, & tibi bonam causam habere uidereris, cum diceres. non ante potui. excusares mare inqt, hoc est mare in excusationẽ tuam adduceres siue mare in tuam excusationẽ accusares. ab excuso fit excusator. excusatrix. excusatio. excusatissimus, excusatio cuius diminutiuũ est excusatiuncula, excusatius cum maiori excusatione. excusatorius, qđ ad excusandum attinet, unde excusatoriã epistolam, siue orationẽ, & excusatoriũ carmen dicimus. excusabile, qđ excusatione dignũ est. incuso, quod est mores alterius reprehẽdo. & plerũq; cum querela, quod ab illo iniuria sim affectus, quasi in causam traho. Cæsar. Hæc cũ aĩaduertisset Cæsar, cõuocato concilio, omniumq; ordinũ ad id concilium adhibitis centurionibus uehementer eos incusauit, ab hoc incusatio deriuatur. recuso, qđ est renuo, refuto, tractum ab ijs, qui ad causam actitandã asciti onus reijciunt. ab hoc fit recusator. recusatrix. recusatio. Item recusabile, quod recusatione dignum est. RES MAGNA EST TITE, QVAM FACIT COLONVS. Faceta derisio. hortabatur Titus Martialem ut esset Causidicus, & rationem adducebat, quod magna res esset actitare causas, respondit Martia. Si magnitudo rei spectanda sit, non minorẽ rem esse, agrum colere. inepte quidam interrogatiue hoc legendũ putant. Authoris sententia est, longe præclarius esse epigrammata scribere, q̃ lucri gratia in foro, iudicijsq; uersari.

EPIGRAMMA XLVII. AD TVCCAM.

QVID TE TVCCA IVVAT.

Tuccæ auaritiam carpit uetulo falerno, uaticana musta miscentis, ut conuiuæ parcius biberent, & ipse minus impenderet. MISCERE. Confundere, immittere. CADIS. Cadi uasa sunt, quibus uina conduntur. Virgilius. Vina bonus, quæ deinde cadis onerarat Acestes. Plynius. Quidni & Cæsar dictator triumphi sui cœna uini falerni amphoras centum, Chij cados centum in conuiuia distribuit. capit autem cadus urnas duas, Vrna quadrantal continet. Quadrantal uero octo & quadraginta sextarios. Cadus græca uox est, κάδος, à quo καδίσκος, hoc est cadiscus diminutiuum appellatur id uasculum, quo suffragia colliguntur. VATICANIS. In quibus uaticana uina reponebantur, uel quibus in uaticano agro, de quo superius diximus, utebantur, in quo pessima uina, ac uilissima nascebantur, ut nostra quoq; ætate nascuntur. incertum cœli ne culpa, an soli. FALERNO. Falernus ager à ponte campano incipit læua petentibus urbanã coloniã syllanam antea Capuæ contributam. illic. n. uitiferi colles incipiunt, & temulentia succo nobilis per omnes terras inclyto, atq;, ut ueteres dixere, summũ Liberi patris cum Cerere certamen. summis collibus gauranum gignitur uinum, medijs faustianum, imis falernum. falerno inter generosa uina Italiæ secunda nobilitas erat. Nam principatus dabatur pucino, quod græci pictanum appellauerunt. gignitur in sinu adriatici maris non procul à Timauo fonte saxeo colle maritimo afflatu paucas amphoras coquente. de falerno scribit Martialis,

Attica nectareum turbatis mella falernum,
Misceri decet hoc à Ganymede merum.

Tibullus masculino genere protulit.

Nunc mihi fumosos ueteris proferte falernos
Consulis, & chio soluite uincla cado.

Falernam quondã amineum uocabatur, & aminea uua, & amineæ uites. Vir. Sunt & amineæ uites firmissima uina. à regione autẽ ita uocabantur, etenim Aminei fuerũt, ubi nunc falernũ est, ut Macrobius testatur, qđ facit ut mirer Seruiũ tantum grãmaticum scripsisse amineũ dictum, quasi sine minio, hoc est sine rubore, quoniã natura albũ est, VETVLO. Recte diminutiuo usus est, ut mediã ætatẽ ostẽderet. Falernum. n. nec in nouitate, nec in nimia uetustate laudabatur. media eius ætas in pretio erat, quæ à qntodecimo anno incipiebat. tũc corpori saluberrimũ putabatur. erat utile tussi, sistebat aluum, corpus alebat, quẽadmodum albanũ utile erat neruis, surrentinũ capiti, & stomacho. cecubũ, et setinum concoctioni ciborum. pro fluuio uentris signinum. Martialis.

Potabis liquidum signina morantia uentrem:
Ne nimium sistant, sit tibi parca sitis.

Maxima fuit in discernendis uinorũ generibus ueterum Romanorũ diligentia. hinc massica nominãtur æque ex monte Gauro Puteolos, Baiasq; prospectantia. Nã Marsica à Marsis dicũtur Italiæ populis, qui à Marso Cereris filio ortũ habuerunt, quãuis et alij sint in Scythia Marsi, ut testatur Herodotus, Massicus uero mons ipse dicitur qua parte Puteolos, ac Baias spectat. Vir. Et Bacchi massicus humor. et falerno contermina statana, tum calena, & fundana, & ueliterina, & priuernatia. præterea mamertina, quæ circa Messanam in Sicilia gignuntur, & taurominitana in eadem insula natæ. et cesenatiana, et in Veronensi retica, & ab intimo sinu maris adriana, et inter Pyreneũ, alpesq; massilitana. massilia. n. cuius superius mentionẽ fecimus, urbs est ĩ Narbonẽsi prouincia, quæ à Phocensibus cõdita fuit, unde massiliẽsis, et massilitanus deducitur. & massilioticum ostium. Masylla uero à qua fit masyllus, & masyllius, oppidum est Libyæ Mauris uicinũ, nec longe abest ab hortis hesperidũ. hæc gens neq; ephippijs utitur, nec frenis, sed sola

uirga contenti sunt, quã agitẽt equos. et moderẽtur. Lucanus, et Gens, quæ nudo residens maßylia dorso, Ora leui flectit frenorum nescia uirga. Ad hæc Tarentina, & Lucana, & ad quartum à Neapoli lapidẽ trebellica, iuxta Capuã caulina, & trebulana, & trifolina ab agrorum nominibus ita nũcupata. in Hispania laletana copia nobilitata, elegantia taraconensia, & lauronensia, et balearica. iã uero transmarina in pretio fuerunt. Thasia. Chia. Lesbia. Clazomenia. Sicyonia. cypria, et alia penè infinita, sed inter alia Rhodiũ maxime laudatur, et coum, & quod græci appellauerunt βίον ἀπὸ τοῦ βίου, hoc est à uita, quod uitæ hominum maximas utilitates afferat, fit uuis paulo ante maturitatem decoctis, & sole siccatis, uersatis ter die per triduũ, quarto die expressis, deinde cadis sole inueteratis, & marina aqua largiore commista, qđ à serui furto originem habuit, sic mensuram explentis. quis autem miretur hãc in uinis hominum sedulitatem, cum Asclepiades tradiderit utilitatem uini uix deorum potentia posse æquari. uino uires corporis aluntur, uino animus uegetatur, uino augetur sanguis, colorq; hominum. Ouidi. Vina iuuant animos, faciuntq; coloribus aptos. uinum inter orbem medium & mitiorem hanc plagam, circuniectasq; nationes differentiam facit. quantum barbaris feritas roboris præbet, tantum nobis pretiosus hic succus. modico uino statim redeunt uires, nerui iuuantur. stomachus redintegratur, appetentia ciborum excitatur, tristitia expellitur, magnitudo animi excitatur, urina exit, algor recedit. somnus conciliatur, uomitio sistitur uinum omnibus uenenis, quæ frigiditate nocent, medetur, præsertim fungis. Plato uinum existimauit fomitem quendã esse, & incitabulũ uirtutis, atq; ingenij, si mens, & corpus hominis eo flagraret. medicorum inuentum fuit uinũ à ieiunis utilissime bibi, propter qđ Helena apud Homerũ ante cibum ministrauit. meracis potionibus uti uiginti diebus ante canis ortum, totidemq; postea Hesiodus poeta suadet. hinc siqs petat, cur homines uinosos dicamus, cum cætera aĩalia, quæ aquã bibũt, non dicamus aquosa, hæc ratio reddi potest, qđ soli homines etiam non sitiẽtes bibunt. QVID TANTVM FECERE BONI. Vt scilicet cum bonis ea misceres. QVID MALI FECERVNT. Vt scilicet ea malis adiungeres. DE NOBIS FACILE EST. Quãtum ad nos attinet, facile hoc est tolerabile est ita facere. modus est loquendi de nobis, hoc est quãtum ad nos attinet. Cice. Nam de me qdem facile id toleratum fuit, sed lædi unius causa omnes, ferre quis possit? IVGVLARE. Necare trãslatio est sumpta ab homine. perire. n. uidetur falernum mistura pessimi uini. VINA TOXICA. Vina uenenata. Toxicum enim aliquãdo substantiuum est. aliquando adiectiuum, dictũ quasi taxicum, ut supra ostendimus. MERVERE. Digni fuerunt. Mærere enim & mereri significat dignum esse, cum post se accusandi casum habet, ut meruit q laude coronam, sed cum ablatiuũ habet cum præpositione de, significat conferre in aliquem beneficium, aut offensionẽ, beneficium quidem, cum bene mereri dicimus. Virg. Si bene quid de te merui. offensionem, cum dicimus male mereri. Cicero. Nam quo animo in hominem petulantem, & male de nobis meritum esse debuimus? Nonnunquam tamen utrunq; reticemus, sed per ambiguum sensum, ut quid de te sum meritus, & aliquando per negationem exprimiums, ut homines nihil de me meriti, hoc est qui nec bene mihi, nec male fecerunt. hinc merita pro beneficijs accipimus. Plancus. Quid enim tibi pro maximis tuis, ac penè immortalibus in me meritis præstare amplius possim? Meritum etiam qñ adiectiuum est, pro congruo, ac conuenienti accipimus. Virg. Meritos aris indicit honores. & econtrario immeritum dicimus sin conuenientem, ac

indignũ. Item à mereor fit merito aduerbium, hoc est digne. à quo contrarium eius immerito hoc est indigne. Item composita promereor. & cõmereor, quæ idẽ significant quod mereor, sed promereor ferè in bonam partem accipitur, commereor in malam. Apuleius. Ingentem ob id laudem apud populares suos promeritus. Teren. Aut quid commerui pater? hoc est quid mali merui? Plautus tamen promeritũ in malã partem usurpauit. quid mali sum tanta ex re promeritus? promereri etiã pro præstare frequẽter accipimus. Virg. nunquam regina negabo Promeritam, hoc est præstitisse. Terẽ. Ego Carine neutiquam liberi esse hominis puto, cum is nihil promereatur, postulare id gratiæ apponi sibi. Item demereor, quod non significat male mereor, ut uulgus indoctũ existimat, sed bene de aliquo mereor, & iungitur accusatiuo. Quint. Simul ut pleniori obsequio demerer amantissimos mei. Item emereor, quod penè idem significat, qđ mereor, cuius præteritum est emeritus. Vnde emeriti stipendia nominantur, qui militia perfuncti sunt. Item in significatione passiua stipendia emerita dicuntur: Quintilianus. Emeritis huic bello stipẽdijs. Vir. etiam per translationem emeritos boues appellat. & emeriti senes uocãtur, qui solent habere eos, qui pro se laborent. ij dicuntur pro alio opus agere.

EPIGRAMMA XLVIII. AD HELIAM.

I MEMINI. Heliã carpit ita iã prouectam ætate, & morbo confectam, ut dentibus careat, & tamẽ adhuc tentigine prurientẽ, qualis erat, de qua scribit Virgil. Dentẽ de tribus excreauit unũ. QVATTVOR DENTES. Ex triginta, q ferè esse mulieribus consueuerunt, nam uiri naturaliter triginta duos habere consueuerunt. siqui plures habent lõgiora ijs uitæ spatia promittuntur. candor in ijs maxime commẽdatur, hominem, cui desint, deformẽ reddunt. ideo qdam adulterinis utuntur ex ebore fabrefactis fœminis, qbus in iuuenta non fuere nati, decidere in senecta, & mox renasci certum est. Zancli Samothraceno ciui post centum & quatuor annos dentes renatos fuisse prodiderunt. Quatuor primogenia dictio est binarium numerum in se bis habens inclusum. ab eo fit quater aduerbium. Virg. O terq;, quaterq; beati. & quartus. & quaternus. à quo quaternio quatuor chartarũ, siue alterius cuiuscũq; rei compositio. Et quaternarius & quadruplus. à quo quadruplico. & quadrupliciter aduerbiũ. & quatriduum, spatiũ quatuor dierum, à quo quatriduanũ adiectiuũ, & quadriẽnium spatium quatuor annorũ, & quadrimus, de quo superius diximus, à quo diminutiuum quadrimulus, & quadratũ figura quatuor rectas, atq; æquales lineas, & quatuor rectos angulos habens. à quo quadratura ipsa, ut ita dicam, quadratio, unde Archimedẽ de quadratura circuli scripsisse dicimus. & quadrũ, qđ quadratũ est, et quadro uerbũ, qđ proprie significat in quadratum redigo, per metaphoram tamẽ ponitur pro cõsentio, & omni ex parte congruo, tractũ à lapidibus quadris, q inter se optime cõueniũt. Vir. Arboribus positis secto uia limite quadret. Apule. Vt omnia ad eius calamitatẽ quadrarent. & quadra mensariũ instrumentũ, supra qđ dapes scinduntur, seu apponuntur scißæ, quod quadrata forma fieri soleat, fitq; aliquando etiam ex pane. Vir. patulis nec. parcere quadris. Iuuen. Vt bona summa putes aliena uiuere quadra. hoc ipsum instrumentum & rotundum fieri solet. & tunc orbis appellatur, è crustis similiter aliquando fieri solitus. Virgi. Et uiolare manu, malisq; audacibus orbem Fatalis crusti. & quadrantal, quo nomine ueteres amphoram uocabant, quod

id uas pedis quadrati octo & quadraginta sextarios capiat. Plautus. Anus hæc sitit, & quater demus quantillum sitit. modica est, capit quadrantal, & quatuordecim & quartusdecimus. & quaterdecies. & quadraginta, à quo quadragesimus & quadragenarius. & quadragenus. & aduerbium quadrages. & quadringenta. à quo quadringenties. & quadringentesimus. et quadrans genus numi, quarta pars assis hoc est unciæ tres. & quadrangulum quatuor habens angulos. & quadriremis, de qua superius disseruimus. & quadrisyllabum, quod ex quatuor syllabis constat. & quadrifidum, quod in quatuor parteis findi potest, unde quadrifidas sudeis dicimus, quæ ita robustæ sunt, ut possint in quatuor parteis diuidi. & quadripartior in quatuor parteis diuido, unde quadripartitum in quatuor sectum parteis. & quadripartito aduerbium in quatuor parteis. & quadrifariam pro quadripartito. Varro. Et ea, quæ ad mortaleis pertineant, quadrifariam dispartiuerim, in homines. in loca. in tempora. in res. & quadruplator, qui eo genere quæstus utebatur, ut prosequeretur eas causas, quarum ex legibus quadrupli erat actio, siue qui quadruplum ex accusatione lucri faciebat. & quadruplo, ac quadruplor uerba idem significantia, & quadriga notæ significationis. à quo quadrigarius à quatuor equis, quibus iungebatur appellata. & quadriiugus, qui cum tribus alijs iunctus est. & quadriuium, ubi quatuor uiæ conueniunt, & quadrupes quatuor habens pedes. à quo quadrupedo uerbum quod significat quatuor pedibus gradior. à quo quadrupedantia animalia quadrupedia dicuntur. Virgilius de equis. perfractáq; quadrupedantum Pectora pectoribus rumpunt. & quartana febris, quæ biduum integrum abest, quarto die reuertitur, incipitq; ferè ab horrore. deinde calor erumpit. hinc quartanarij dicuntur, qui quartanam febrem patiuntur. & quartarius mulio mercenarius, quod quartam partem capiat quæstus. & quadrilaterum, quod quatuor latera habet. & quarto ac quartum aduerbia. in quo notandum, quod quarto consul. & quartum consul non idem sunt. Nam quarto locū designat, & treis ante factos, quartum uero significat tempus, & ter ante factum. sed quod in M. Catonis origine scriptum esse dicunt Carthaginenses sextum de fœdere decesserunt, id uerbum significat, quinquies ante contractum fœdus eos fecisse. & tunc sextū. & quadriformis, quatuor formarum. à quo fit aduerbium quadriformiter. Item quatrurbem Accius appellauit Athenas, quod eius coloni ex quatuor urbibus in unum illud oppidum se contulere. EXPVLIT. Abegit, extraxit. pello interdum significat percutio, ferio. Cic. Vt pelluntur animi uehementius sæpe etiam cura, & timore. unde fit frequentatiuum pulso, quod est graui, ac uehementi ictu cædo. interdum pello significat abigo, extrudo. Plau. Pelle animo timorem, mox aderit gnatus. ab hoc fit puluis notæ significationis, quod pellatur uiuenti. ab hoc fit pulusculus, quod aliqui etiam in neutro genere puluisculum dicunt, & quamuis generaliter dicatur de omni puluere, proprie tamen significat puluerem illum, quo utuntur puellæ, qui & cinis dicitur ad cuius differentiam alius cinis immundus appellatur. Virgilius. Et cinerem immūdum latos iactare per agros. Item à puluis puluereus ex puluere. & puluerulentus pulueris plenus. & puluereso in puluerem redigor, & dispuluero dissoluo. Næuius. Saxa. syluas. lapides. monteis. disiicas, dispulueras. & pulex fœdum animal quod ex puluere generetur. à quo pulicinus. sicut à musca muscinus, à formica formicinus. Item à puluis siue à pellēdo puls, ut quidam putant, quæ fit ex farre in puluerem redacto. cibus est ex farina factus, quo longo tempore usi ueteres fuerunt pro pane, unde nūc pulmentum dicitur, siue ipsa puls, siue quic

quid uis aliud ad modum pultis sumatur. & pulmentarium, quod inter cibos sumitur in similitudinem pultis factum, hoc est, quod pulmenti uicem implet. Plyn. Conditur sal coloribus additis, & pulmentarij uicem implet, quod & pulmentaris cibus à quibusdam appellatur. nos tamen pultem à pullis potius appellatam existimamus, quemadmodum superius diximus. Item à pello pellen, qui est grossiusculus puluis, unde pollenin tritico dicitur, quod flos appellatur in siligine. hinc pollinaria cribra appellata, quæ de lino, non ex setis equorū fiūt ad pollinem purgandum. Nam quæ ad excutiendam farinam fiunt, excussoria dicuntur. quidam à polline polentam dictam existimant. perfusum aqua hordeum siccant nocte una, postero die frigunt, deinde molis frangunt, alij uehementius tostum rursus exigua aqua aspergunt, siccantq; prius quàm moliant. alij uirentibus spicis decussum hordeum recens purgant, madidumq; in pila tundunt, & purgatum molunt, ita præparato uicenis hordei libris ternas seminis lini, & coriandri selibras, salisq; acetabulo, torrentes ante omnia, miscetur in mola. qui diutius uolunt seruare, cum polline, ac furfuribus suis condunt nouis fictilibus. Item à pello pullariam. Plau. Manum dextram appellat fit præterea à pello compositum appello, quod modo primæ coniugationis est, & significat nomino. Cice. Publium Scipionem Marci fili, qui primus Africanus appellatus sit. interdum aduoco. prouoco. à quo appellatio, hoc est prouocatio deducitur, & appellatus dicitur is, ad quem facta est prouocatio. ueteres appellitauisse pro appellasse frequenter usurparunt, modo appello tertiæ coniugationis est, & significat applico. admoueo. Ter. Poeta cum primū animum ad scribendum appulit. Varro Appellere proprie dici existimat, cum ex pelago, aut flumine quis ad litus accesserit. Virgilius. Hinc me digressum uestris deus appulit oris. Item interpello, quod modo significat loquentem alloquor, & quasi sermonem eius abrumpo. Plau. Ne me interpella, modo dico. Lucil. Verum tu quid agis, interpella me, ut sciā. perpello cogo. Plau. Is me ancipitem perpulit. depello, abigo prohibeo. Virgilius. depulsis arbutus hœdis. expello. eijcio. Plautus. Ancillam domo expulit. ab hoc fit frequentatiuum expulso, quod est frequenti pulsu agito. Martialis

Si me nobilibus scis expulsare sinistris,
Sum tua si nescis, rusticæ redde pilam.

Vnde aduerbium expulsim ludere. hoc est frequenter pulsando. & uerbale expulsòr, cuius fœmininum est expultrix. Cicero. Expultrixq; uitiorū. quippe ueteres pulto pro pulso scripsere. Plau. Pultando confregi fores. propello procul expello. à quo fit frequentatiuum propulso, & uerbalia nomina propulsator, & propulsatrix. impello urgeo. Virgilius. Ferte citi flammas, date tela, impellite remos. ab eo fit frequentatiuum impulso, & impulsus impetus, appetitus, quem græci ὁρμὴν dicunt. & impulso eiusdem significationis. & impulsor, quod ferè in re mala usurpatur, quemadmodum adiutor in bona. Nā Tereń. Ironice locutus est in adelphis, cum inquit postremo hodie in psaltria istac emunda hic adiutor fuit, nam supra impulsorem dixerat. repello reijcio. à quo repulsa reiectio ab honore, siue magistratu, quæ ferè suffragijs fieri solet. et repulsor, qui reijcit. & repulsus, qui reiectus est, cuius comparatiuo repulsior usus est Cato. Cōpello primæ coniugationis, alloquor. Virg. ultro flens ipse uidebar Compellare uirum. tertiæ uero coniugationis, modo congrego. Idem. Compuleramq; greges Corydon, & Tyrsis in unum à quo compellatio deducitur. modo cogo, uim facio. Quintilianus. Sæuire. n. in eū sceleris atrocitate compulsus est. sunt etiam qui pellem à pellendo dictam putent, quod corporis iniurias tegendo depellat, quemadmo-

dum superius diximus. TERTIA TVSSIS. Tertio uentura. tertius ordinale nomen est, & à tres deducitur. Tres uero & treis à græco. Nam græci τρεῖς & τρία dicunt, unde τριάς, trinitas appellatur. à tertius fit amita patris mei soror, quasi à me tertia, ut superius diximus, & tertiana febris. duo autem sunt tertianarum genera. alterum eodem modo, quo quartana, de quo pauloante diximus, & incipiens, & desinens illo tantũ interposito discrimine, qđ unũ diem præstat integrũ, tertio redit. alterũ longe pniciosus, qđ tertio qdem die reuertitur. ex quadraginta autẽ et octo horis ferè triginta sex p accessionem occupat interdum ẽt uel minus, uel plus, neq; ex toto in remissione desistit, sed tantum leuius est. id genus medici Semitritæon appellant, quasi tertianam unam, & dimidiam. ἥμισυ enim semis dicitur, τριταῖος tertiana. & epitritus numerus, qui continet totum aliquem numerũ, & eius partem tertiam, ut quatuor ad treis. Item à tertius tertio pedato, de quo supra diximus, & tertiusdecimus, & tertio, ac tertium aduerbia. et Sestertiũ, cuius diminutiuũ est sestertiolũ, de quibus inferius dicemus. à tres uero, siue τρεῖς græca uoce fit tredecim. & triginta. & trigesimus. & trecẽti. & trecentesimus. & ter aduerbiũ. & tricies. & trigeties. & trecenties. & trecẽtenus. & tercentum. et trecenties. & terdenus, & ternus, qđ et trinus à qbusdam dicitur. à quo trinitas. i. triũ psonarũ unitas. & tricenus. et ternarius, de quibus iam diximus. et triremis, de qua superius diximus. et triduũ spatiũ trium dierum. à quo triduanus adiectiuũ, et triennis triũ annorũ. à quo triẽnalis, & triẽniũ tres anni, & tripartior in treis parteis diuido. à quo tripartitum. & tripartito aduerbium. & trifidũ, qđ in treis parteis findi potest. & trisulcum, & tergeminũ, de quibus superius diximus. & triplex. à quo triplico & triplicitas. et aduerbiũ tripliciter, significatq; interdũ tabellæ genus, quo scribi epistolæ solebant. Martialis,

Tunc triplices nostros non uilia dona putabis,
Cum se uenturam scribet amica tibi.

Et triplus eiusdem significationis. sunt etiam qui atriplex hinc deductum existiment ob eius magnitudinẽ. herba est uulgo nota accusata à Pythagora, quod hydropicos, & morbos regios, palloremq; faceret, propterea nõ nisi mutata sæpius aqua existimant coquendã. quidã ab atro potius deriuatam putant, ut superius diximus. & trifariã tripartito, à quo trifarius trifaria trifariũ. & tridens Neptuni sceptrum. Nã sceptrum uirga est, qua reges utuntur, tractum à græco σκῆπτρον. proprie autem sceptrum Iouis erat, ab eo ad reges & principes & magistratus translatum. hinc ad fœdera facienda semper adhiberi sceptrũ consueuit, qñ ueteres in hoc Iouis simulachrũ adhibere solebant cum sceptro, qđ cũ difficile esset aliquando, præsertim quando fœdera cum remotissimis fiebant, inuentum est, ut sceptrum quasi imaginem Iouis tenentes fœdus percuterent, et tricliniũ, de quo superius diximus. à quo architriclinus dicitur, qui triclinio præest, sicut archimagirus, qui præest coquinæ. ἄρχω enim græci dicunt impero, præsum, μαγειρεῖον coquinam, μάγειρον cocũ. & triũuir unus ex tribus uiris, qui creati sunt principio ad educendas colonias, & agrum diuidendũ. à quo triũuiralis, unde triũuirale officiũ, & triũuiralẽ dignitatẽ dicimus, & triũuiratus ipse magistratus, sicut à consule consulatus. & triangulus figura treis angulos habẽs, quã græci τρίγωνον uocant. à quo triangularis adiectiuum. cõponitur autem ab angulus, qui græce γωνία dicitur, à quo nomen habet. est autem coniũctio duarũ linearũ. ab eo etiã fit quadrãgulus, quinquãgulus. sexangulus. septangulus. octangulus. Item angulosus hoc est plenus angulis. Item angustus, hoc est arctus, quod anguli semper coarctẽtur. & angusto uerbum

coarcto, & anguste aduerbiũ arcte, et angustiæ stricturæ uiarũ, aut cuiuscũq; alterius rei, unde p translationẽ etiã pro difficultatibus capimus. Ci. Neminemq;, qui ei in tot rerũ angustijs subueniret, habebat. quidam & ab angulo singulũ dictum putant, qđ ea, quæ unica sunt, constituere angulũ nõ possint, dicũtur autem singuli unusquisq; per se, hoc est separatim ab alijs, & ferè pluratiuũ tantũ numerũ usurpamus, quamuis ueteres quãdoq; etiã singulari sint usi. Plautus. Et ad singulũ uideo uestigiũ. hinc singulare deducitur unicum excellens eximium, & singulariter aduerbiũ, hoc est unice. excellẽter. eximie. Item singulare. & singulariter apud grammaticos, quod à pluratiuo, & pluraliter distinguitur. & singulatim, siue sigillatim hoc est separatim et unũquodq; per se. Cæcil. Primũ malo publico singulatim gratias egere. Lucil. Sigillatim unusquisq; nostrum mouetur. & tribrachus pes ex tribus syllabis breuibus constans, & triens numi genus, tertia pars assis. & triental uasis genus tertiã partem sextarij capiens. Persius. Calidumq; triẽtal Excutit è manibus. & trifaucis treis fauces habens, unde cerberũ trifaucẽ uocant. & trifer trifera triferũ, ter fructus ferẽs, & trifiniũ, ubi triũ agrorũ terminus est, et trigamus, qui treis duxit uxores. & trigon pilæ genus, de quo supra diximus. & trilices uestes, quæ ex tribus licijs constant, interdum tamẽ trilicẽ pro triplici usurpamus. & tricolon trimembre, trimetrum carmen, qđ ex tribus pedibus constat, et trimus triũ annorum. à quo trimulus diminutiuũ, et trimatus, et trima dies, de quo superius diximus, et trinepos atnepotis filius, & tritauus ataui pater, qđ sint post treis ab auo, atq; nepote, et tripus. tripes. tripedaneum, & trinũdinum, de quibus superius locuti sumus, et trisyllabũ, qđ ex tribus syllabis cõstat, et Trismegistus Mercurius, quasi ter maximus dictus. & triplaris numerus, cum ex duobus minor ter ĩ maiori numeratur, ut sunt tria ad unũ. et triptota nõia, quæ tribus duntaxat casibus declinantur. & Tripolis urbs Cœle Syriæ in ora subiecta libano, qđ ex tribus ciuitatibus constet, quippe Tiberij, & Sidoni. et Arara dij eã tenuerunt. hinc tripolitana regio appellata, & triquetra figura triangularis. & trinacria. & trinacris. & trepondo. & tripondus. et triuncis, siue triuncius. et triconius. et trimixtus, & trimita. & triuia. triuiũ. triuialis scientia. & triuialiter uulgariter, de qbus diximus. triũ literarũ homo, hoc est fur. & trifur. et trifurcifer. tricerberus, hoc est plus q̃ fur, plus q̃ furcifer, magnus cerberus. ponitur. n. finitus numerus pro infinito. quẽadmodum apud Virgiliũ, o terq;, quaterq; beati, hoc est ualde beati, de quibus superius late disseruimus. & triarij milites, quod tertio ordine in acie constituerẽtur. hi enim post omneis acies cum scutis. galeis. ocreis. gladijs. plumbatis locabantur, ut si forte prima acies uinceretur ab ijs ueluti deintegro reparato certamine uictoria speraretur. subsidebant itaq; nixi genibus, à quo subsidium dictum. Pla. Agite nunc. subsidite, quasi solent triarij. et trioboli quasi parui pretij à tribus obolis, sicut enim nihili hominem dicimus. Idem. Non ego homo trioboli sum, nisi ego illi mastigiæ exturbo oculos, atq; denteis. ab hoc fit triobolaris, hoc est uilis, & pretij trium obolorum. & triparcus idest ualde parcus. Idem. Triparcos homines uetulos. arido. auido bene admordere. & trifolium herba uulgo nota, quam græci τρίφυλλον uocant à tribus folijs. hanc herbam contra omnia uenena ualere plurimũ existimant, serpenteisq; nunquam in ea aspici, semen eius, cuius minima sunt folia, utile esse ad custodiendam cutis muliẽrum gratiam, si in facie illinatur, & triceps triũ capitũ. Sene. tricipitem secum belluam manibus trahens, & tricongius cognomen Nouellij Mediolanensis, qui gestis honoribus à prætura ad consulatum usq; peruenerat. hic enim tribus congijs ui-

ni uno impetu epotis spectante miraculi gratia Tiberio principe, præclarum hoc cognomen sibi uendicauit. in quo illud mirabile uisum, quod nec labaret sermone, nec uomitione, aut altera corporis parte leuaretur. congium enim mensuræ genus est sex sextarios continens, unde fit congiarium, quod modo similiter pro mensura accipitur. Paulus iurisconsultus. Item urnæ æreæ. & congiaria sextaria. modo significat munus, quod à principe in populum datur. Quintil. Vt Fabius maximus incusans Augustæ congiariorum, quæ amicis dabantur, exiguitatem, heminam esse dixit. nam congiarium commune est liberalitatis, atq; mensuræ. & tribus, quoniam ager Romanus primo diuisus in tres partes fuit, & tres ptes populi factæ. una Tatientium à Tito rege Sabinorū amico populi Romani. alia Rānium, siue Rānensium à Romulo. tertia Lucernum à Lucumone, sed postea aliæ quoq; partes urbis factæ, quæ similiter tribus appellatæ sunt, & hoc uocabulum tam pro loco, quàm pro iure, atq; hominibus usurpari cœptum. hinc tribules dicti, qui ex tribu sunt, & contribules, qui ex eadem tribu. & tributim aduerbium, hoc est per tribus. & tribuni ærarij, quibus tributa soluebantur, quamuis postea tribuni etiam uocati sint, qui magistratum gerebant. ut regum tempore tribuni celerum, qui celeribus præerant. postea facti sunt tribuni militares in castris, qui parem ferè cum consulibus haberent potestatē, & in dissensione plebis à patribus facti sunt tribuni plebis, quibus maxima est tradita potestas. quippe & prouocabatur ad eos & omnia senatusconsulta nisi per eos approbata, et subscriptione T literæ à tergo signata, irrita habebantur. à tribuno tribunatus deducitur, sicut à consule consulatus. & tribunitius adiectiuum, unde tribunitiam potestatem. & tribunitium fauorem dicimus. Item à tribubus tribunal locus excelsus, in quo qui ius tribubus redderet, considebat. & tributum, quod ea pecunia, quæ populo imperata erat, tributim soluebatur. magis enim hoc placet, quàm quod tribus à tributo dicatur, ut Liuius sentit. sumi postea cœpit hoc uocabulum largius pro omni munere, quod à subditis soluitur, à quo qui ita soluunt tributarij uocantur, & ab hoc tribuo deriuatum, quasi tributum pendo. ponitur tamen pro eo, quod est do, concedo. Cicero. Sed hoc beneuolentiæ eius tribuendum est. ab hoc fit compositum attribuo. à quo apud Rhetores attributa dicuntur personis, & rebus. & retribuo pro eo, quod est remunero, et cō tribuo simul tribuo, à quo contributum. contributor. contributio. & distribuo, quod est res separatim dispono, et suum cuiq; tribuo. à quo distributio apud Rhetores dicitur figura, quæ à græcis Merysmos uocatur, magnæ plerunq; gratiæ, & utilitatis, cum singulas res separatim proferimus, suum cuiq; proprium tribuentes. Lycurgus, cuius omnes corporis partes ad nequitiam sunt appositissimæ, oculi ad petulantem lasciuiam, manus ad rapinam, uenter ad auiditatē, uirilis naturæ membra, quæ non possumus honeste appellare, ad omne genus corruptelæ, pedes ad fugam prorsus, ut aut ex hoc uitia, aut ipse ex uitijs ortus uideatur. Aristoteles. Alexandro enim Macedoni, neq; in deliberando consilium, neq; in præliando uirtus, neq; in præstando beneficio benignitas deerat, sed duntaxat in supplicio crudelitas, nam cum aliqua res dubia accidisset, apparebat sapientissimus, cum aut confligendum esset cum hostibus, fortissimus, cum uero præmium dignis tribuendum, liberalissimus, & cum animaduertendū clementissimus. præterea à tris trieteris deducitur, hoc est trium annorum spatium, τρεῖς enim græca tres, ἔτη annos uocant. Martialis,

Aspicis, ut paruus, nec adhuc trieteride plena
Regulus auditum laudet & ipse patrem.

Hinc trieterica appellata sunt sacra Liberi patris, quæ ex India cum uictoria redeunti instituta sunt, tertio quoq; anno celebrari solita, annuis eius orgijs sumptuosiora. & epitritus, pes ex quatuor syllabis constans, quod supra tres syllabas longas breuem unam habeat. eius quatuor genera sunt, primus epitritus est, qui primam syllabam breuem habet, cæteras longas secundus qui secundam. Tertius qui tertiā. quartus qui quartam. tertio consul, & tertiū consul eo modo differunt, quo quarto consul, & quartum consul differre supra ostendimus. tres numero collegium facere existimauit Horatius priscus, qđ magis sequendum affirmat Marcellus, quàm quod pleriq; scripserunt maiorem ad id numerum necessarium esse.

EPIGRAMMA XLIX. AD CAECILIANVM.

d

IC MIHI QVIS FVROR EST. Cæciliani gulā execratur, qui uocatis ad cœnam amicis, solus ipse boletos uorabat. QVIS FVROR. Quæ insania, uel, quæ tanta ira in conuiuas? Furor enim aliquando pro insania ponitur, unde furiosum insanum dicimus, aliquando pro nimia ira inflammatus. à quo fit furibunde aduerbium. Lucanus. Quis furor ò ciues? quæ tanta licentia ferri? Quid inter furorem, insaniamq; proprie intersit, præclare ostendit Cicero, cum inquit. itaque non est scriptum si insanus, sed si furiosus esse incipit. insaniam enim censuerunt inconstantiam, idest sanitate uacantem, quæ tamen posset tueri officiorum, & uitæ communem cultum, atque usitatum. furorem autem rati sunt mentis ad omnia cæcitatem, quod cum maius esse uideatur, quàm insania, tamen eiusmodi est, ut furor in sapientem cadere possit, non possit insania. fit enim furor aliquando uitio ualetudinis, ut in ijs, qui melancholici appellantur, quos tamen Aristoteles censuit habere aliquid in animis præsagiens, atq; diuinū. Aliquando mente uim quadam diuina concitata, qualis est furor poëtarum. negat quippe Democritus quenquam poëtam magnum esse posse sine furore, quod idem Plato in Phædro facit. maxima inquit bona nobis per furorem eueniunt diuino munere concessum. Nam & quæ in Delphis futura prædicit uates, & quæ in Dodona sacerdotes, furore quodam effunduntur. Tum illa, quæ à musis fit occupatio mentis furor est. Vnde tam præclara poëtarum carmina oriuntur. qui uero sine furore musarum ad poesis fores accedunt sperantes arte, atq; doctrina poëtas se bonos euasuros, inanes & ipsi, & eorū opera sunt comparatione eorū, qui furore agitantur. huiusmodi furorem definire possumus animi à corpore abstractionem diuino quodam instinctu prouenientem. Cicero. Inest igitur in animis præsagatio extrinsecus iniecta, atq; inclusa diuinitus, ea si exarsit acrius, furor appellatur. cum à corpore animus abstractus diuino instructu concitatur. à furor furo uerbum deducitur, quod aliquando significat ira exagitor. Apuleius. Furit, ensem corripit, fertur in eum præceps, nil tale timentem aggreditur. aliquando insanio. Plau. Is planè furit, quid agat non uidet. ab hoc fit furiatus, quod quidā à furioso ita separant, ut furiosus sit, à quo furor nunquam recedit, furiatus autem qui furit. Virg. Non tulit hanc speciem furiata mente Corœbus. Item à furor furiæ dicuntur, quæ deæ sunt furoris, & Acherontis, noctisq; filiæ fuisse produntur. quidam duas esse dicunt. Alecto, & Tisiphonem, alij Megæram sororem addunt. Virgilius.

Dicuntur geminæ pestes cognomine diræ,
Quas & tartaream nox intempesta megæram,
Vno, eodemq; tulit partu.

Alecto, hoc est ἄπαυστος dicta est ἀπὸ τοῦ α priuatiua

particula, & λήγω desino, quod nunquã desinat noxia esse mortalibus. Idem.

Luctificam alecto dirarum à sede sororum,
Infernasq; ciet tenebras, & tristia bella,
Iræq;, insidiæq;, & crimina noxia cordi,
Odit & ipse pater Pluton, odere sorores
Tartareum monstrum, tot sese uertit in ora,
Tam sæuæ facies, tot pullulat atra colubris. idem.
Tu potes unanimes armare in prælia fratres,
Atq; odijs uersare domos, tu uerbera tectis,
Funereasq; inferre faces, tibi nomina mille.
Mille nocendi artes.

Tisiphone, hoc est τισιφόνη ἀπὸ τοῦ τίω punio, & φόνος cædes. Ouidius.

Nec mora, Tisiphone madefactam sanguine sumit
Importuna facem, fluidoq; cruore rubentem
Induitur pallam, totoq; iniungitur angue.
Egrediturq; domo, luctus comitatur euntem.
Et pauor, & terror, trepidoq; insania uultu.

megæra, hoc est μέγαιρα ἀπὸ τοῦ μεγαίρω inuideo, quod quieti mortalium inuideat. Claudianus.

Improba mox surgit tristi de sede megæra,
Quam penes insani fremitus, animiq; profanus
Error, & undantes spumis furialibus iræ.
Non nisi quæsitum cognata cæde cruorem,
Illicitumq; bibit, patrius quem fuderit ensis,
Quem dederint fratres.

Has apud inferos canes uocari uolunt. Lucanus. Iam uos ego nomine uero Eliciam, stygiasq; canes in luce superna Destituã, apud nos furias. Virgilius.

Vnum de crinibus anguem
Conijcit, inq; sinum præcordia ad intima subdit,
Quo furibunda domum monstro permisceat omnem.

Apud superos diras, & aues. idem. At procul ut diræ stridorem agnouit, & alas Infelix crineis scindit Iuturna solutos. dicuntur etiam uolucres. Idem.

Iam iam linquo acies, ne me terrete timentem,
Obscœnæ uolucres, alarum uerbera nosco.

Item eumenides per antiphrasim. quod immites, atq; implacabiles sint, εὐμενὴς enim mitem, ac propitiũ significat. Ouid. Eumenides tenuere faces de funere raptas. sunt etiam qui eas secus litora harpyias uocari uelint, de quibus sũpius diximus. Item. Erinnyes, quamuis interdum erinnys etiã pro animi impatientia ponitur. ab eris autem erinnys deducitur. eris contentio est, à qua Eribœa Iuno, de qua superius diximus, & Erichthonius quasi contentio terræ. nam græce χθὼν terra dicitur, & χθόνιος terrenus. hic è semine Vulcani genitus est, nam cum Vulcanus Ioui arma fabricasset, concessit ei Iupiter, ut quicquid uellet ab eo posceret. ille Mineruæ nuptias poposcit, quam cum nullis blanditijs posset allicere, nimio ardore libidinis genitură in terram emisit, supra quam Minerua præ pudore terram pedibus conieciit. inde natus est Erichthonius cum anguineis pedibus, quorum deformitatem cum ætate iam adultus perspexisset, currum, & equorum iugum inuenit. Virgilius.

Primus Erichthonius currus, & quattuor ausus
Iungere equos, rapidisq; rotis insistere uictor.

Ab eodem etiam inuentum primo argentum Plyn. testatur. dicitur etiam Erichtheus ob eandem rationem. à furia furialis deriuatur. furor uero à ferendo, quod furore huc, atq; illuc homo temere feratur. TVRBA. Multitudine conuiuarum. VOCATA Inuitata, de qua supra diximus. VORAS. Cum auiditate absumis. Vorare enim proprie dicimus cibum non confectum dentibus deglutire. hinc per metaphoram capitur pro auide sumere. & uoraces gulosi dicuntur, & uoracitas gulositas, luxuria. & uoraciter aduerbium per ingluuiem. & carniuorum, quod carne uescitur. Plyn. Serratorum dentiũ carniuora sunt omnia. hinc etiam uorago barathrum appellatur, quod in ea cadentia non emergant, sed deuorari uideantur. Vnde uorago aquæ dicitur, quæ alio nomine à uertendo se uortex appellatur, quod omnia in eam cadentia uoret. Item à uoro fit compositum deuoro, quod proprie significat absorbeo, absumo. irripio. transfertur tamen etiam ad alios sensus. Martia. oculis deuorantibus draucos. Plau. Auscultate, atque operam date, & mea dicta deuorate, illud enim oculorum, hoc aurium auiditatem significat. BOLETOS, Fungos, de quibus superius late disseruimus. PRECABOR. Imprecabor. VENTRE. Qui omnia recondit. GVLA. Quæ omnia deuorat. BOLETVM, QVALEM CLAVDIVS EDIT, EDAS. Hoc scilicet precabor, ut edas boletum, qualem edit Claudius idest ueneno medicatum. tradunt enim Claudio principi epulanti in arce cum sacerdotibus per Alotum spadonem prægustatorem datum uenenum fuisse. alij domestico conuiuio per ipsam Agrippinam uxorem, boletum medicatum auidissimo talium ciborum fuisse oblatum. Plyn. Optimus quidem cibus est boletus, sed immenso exemplo in crimen adductus, ueneno Claudio principi per hanc occasionem à coniuge dato Agrippina. quo facto, illa terris uenenum alterum, sibiq; ante omneis, Neronẽ suum dedit. Iuuenalis.

Villibus ancipites fungi ponentur amicis,
Boletus domino, sed qualem Claudius edit,
Ante illum uxoris, post quem nil amplius edit.

EPIGRAMMA. L. DE PORSENA, ET MVTIO SCAEVOLA.

CVM PETERET REGEM. Laudat pietatem Porsenæ, quod Scæuolam manum suam urentem ab igne amouerit. licet occidendi eius gratia illuc uenisset. Nota est historia. cum Porsena rex Hetruscorum urbem Romam obsideret, Mutius magnã animi uir Senatum adijt, & ueniam transfugiendi petijt, necem regis ei promittens. Accepta itaq; potestate in castra Porsenæ uenit. ibiq; satellitem purpura indutum pro rege occidit. propter quod apprehensus, & ad regem perductus, dexteram aris imposuit hoc supplicij ab ea exigens, quod in cæde peccasset. Sed regis misericordia inde abstractus ad urbem iussus est redire. Propter quod beneficium indicauit regi trecentos aduersus eum similiter coniurasse. Quapropter territus Porsena bellum acceptis obsidibus deposuit. Mutio prata trãs Tyberim data, ob id mutia prata appellata sunt. & ipse Scæuola dictus est, q̃d exusta dextera, uti sinistra cogeretur, quam græci σκαιὰν uocant, hinc scæuæ dicuntur, qui sinistra manu pro dextera utuntur, quos Vlpianus inquit non esse morbosos, aut uitiosos, præterquam si imbecillitate dextræ, ualidius sinistra utuntur, & non consuetudine, sed hos non scæuas, sed mancos dici. Veteres etiam scæuam rem malam dicebant, quod quæ sinistra sunt, mala sunt. item scæuum omen bonum, quod ea, quæ apud nos læua sunt, in cœlo sint dextra. Scæa uero porta troiana dicebatur à cadauere Laomedontis, hoc est à scenomate. id enim tabernaculum, siue saculum significat, quod in eius superlimine erat. DEXTERA.

scæuolæ. scilicet. Ordo est. Dextra decepta in occidendo satellite, cum peteret regem, iniciet se sacris focis, ut periret, hoc est pœnam facti lueret. SATELLITE. In satellite occidendo, quem quia purpura indutus erat, putauit regem esse, cum scriba eius esset. SACRIS FOCIS. Aræ, in qua sacrificia fiebant. VRERE. Flamma consumere. Vro tamen, & uror tam frigoris, quàm caloris esse potest. Nam & frigus torret, uritq;. Luca. Vrebant montana niues. Virg. rapidi'ue potentia solis Acrior, aut boreæ penetrabile frigus adurat. Ab uro fit ustulo uerbum. Pacu. Candenti ferro crines ustulare. & urtica herba. & urtica piscis, de quibus superius locuti sumus. & uredo morbus herbarũ fruticum, arborumq;, qui in uitibus etiam carbunculus dicitur. & in cæteris rubigo. sata. plantas, arboresq; adurens, & ex frigore semper proueniens. nonnunquam etiam serenis noctibus, ut nullus sentiat, nisi postquam facta sunt. Vredo etiam incendium significat, hoc est pruritum. Plyn. de urtica pisce. Hæc tactu uredinem excitat. & ustrina locus, in quo metalla candescunt, ut laborentur. Plyn. In ustrina ter siccantur, ita ut torreantur carbone puro, ac toties uino restringuantur albo. & urgeo, quasi urẽdo ago, hoc est inflammo. impello. est enim urgere proprie cogere. premere. impellere. Virgilius. ima Soluuntur latere, atque oculos stupor urget inertes. idem. Versáq; in obnixos urgentur cornua uasto Cum gemitu. Abusiue tamen aliquando pro insistere ponimus. Lucil. Cæde hostium gnato urgere instant, perimus. Aliquando pro tegere. Virgi. Qui saxo super, atque ingenti pondere testæ Vrgerent. interdum pro accelerare. idem.

Veste tegens, tibi quam noctes festina, diesq;
Vrgebam, & tela curas solabar aniles.

Et secundum quosdam urina. idest excrementum potus, quod in exeundo urat, sed similius ueri est, à græco potius duci, οὐρῶ, quod significat mingo. à quo οὐρὸν urinam dicunt græci. præterea ab uro composita fiunt aduro. exuro. deuro. comburo. à quibus adustio. exustio. deustio. combustio eiusdem ferè omnia significationis. item peruro, ualde uro. à quo pruina deducitur, quod fruges, & uirgulta perurat. & pruna, quæ à carbone ita differt, quod illa quandiu ardet pruna dicitur. Carbo autem nominatur cum extincta fuerit. Terentius. Iam excoctam, atq; atram reddam, quàm carbo est. & prurio, quasi peruror. Est enim prurire proprie libidine scalpendi ardere. à quo pruritus (ut Aristoteles inquit) dicitur excursus humoris spirabilis inclusi contra naturam. Quæ uoluptas quoniam in libidine similis est (quippe nihil aliud est genitura, quàm excursus huiusmodi humoris ad rem naturalem) fit ut hæc etiam uoluptas prurigo dicatur, & homo ipse prurire, cum semen incipit moueri è corpore, ut se promat, hoc est cum homo ardere incipit desyderio coeundi, quod ab intensione uirilis membri tentigo dicitur. item inuro, quod proprie significat adhibito igni fingo, quod genus picturæ encaustice dicitur. & qui ita pingit Encaustes, & opus ita pictum, encaustum. Martialis,

Encaustus Phaëthon tabula tibi pictus in hac est,
Quid tibi uis dipyrum qui Phaëthonta facis?

Plyn. Figulinum opus Encausto pinxit. Vitruuius. Quod facere ab encauste didicerat. Apul. Encausticen oppido exercens se, & duos filios sustentabat. hoc autem in cera, tabulis, ebore'ue fieri solebat. cestro primo, quod & ab urendo uriculum dicitur cauata materia. Procedente uero tempore cera punica cum oleo liquefacta candenti setis inducta supra tabulas, iterumq; admotis Gallæ carbonibus adusta ad sudorem usq;. Postea candelis subigebatur. deinde linteis puris ita ut quasi marmora nitescerent, quæ pictura in nauibus, nec sole, nec sale, uentisq; corrumpitur. Dici autem encaustum latine inustum potest. καυστὸν enim græci ustum dicunt. καῦσιν ardorem καυστὴν ustorem. unde ἔγκαυστον inustum. ἔγκαυσιν inustionem. ἐγκαύστην inustorem. ἐγκαυστικὴν inustariam, hoc est inurendi scientiam uocant. sic enim nos dicere inustariam possumus, quemadmodum statuariam, artem faciendi statuas. & figlinam, artem fingendi imagines ex argilla, quam græca uoce, sed apud latinos usitata, plasticen appellamus, ἀπὸ τοῦ πλάττειν, quod fingere est. Vnde & plastes dicitur, qui eam artem exercet, hoc est fictor. et opus ipsum plasma, à quo recentiores quidam plasmare uerbum deducunt. id latine figlinum appellatur. Plynius. Aliqui in crudis fictilibus urunt, donec figlinum decoquatur. A plastice proplastice dicitur. ars faciendi typos, hoc est formas, quibus formandis figlinis operibus utuntur. τύπος enim græce forma dicitur. unde protypa dicta sunt opera, quæ ante typos facta sunt. Ectypa uero, quæ ex ipsis sunt formata. & archetypus prima, et principalis forma. Iuuenalis. Et iubet archetypos pluteum seruare cleantas. Plyn. Dibutades primus personas tegularum extremis imbricibus imposuit, quæ inter initia protypa uocauit. postea idem ectypa fecit, propter hoc Plastes appellatus. Proplastice etiam pro ipsa forma aliquando ponitur, quam ad formanda alia opera adhibent. Idẽ Archesilai proplasticen pluris uenire solitam constat ab artificibus ipsis, quã aliorum opera. Effigiem è proplastice formare primus inuenit Lysistratus Sicyonius frater Lysippi, creuitq; res in tantũ, ut nulla signa, statuæ'ue sine typis argyllæ fierent. idem hominis imaginem gypso è facie ipsa primus omnium expressit, ceráq; in eam formam gypsi infusa emendare instituit. Plasticen uero constat primum inuentam à Dibutade Sicyonio figulino Corinthi, filiæ opera, quæ capta amore iuuenis illo abeunte peregre, umbram è facie eius ad lucernam in pariẽte lineis circunscripsit, quibus pater eius impressa argilla formã fecit, & cum cæteris fictilibus induratum igni proposuit. item picturam artem pingendi, quæ graphice uocatur ἀπὸ τοῦ γράφειν, quod pingere est item toreuticen artem cælandi. unde toreumata opera cælata. & toreutes artifex cælãdi dicitur ἀπὸ τοῦ τορεύειν, quod cælare est. item anaglypticen artem scalpendi. unde & anaglyptes scalptor dicitur. & anaglypta uasa scalpta ἀπὸ τοῦ ἀναγλύφειν, quod excalpere est. Plyn. Nũc anaglypta, in asperitatemq; incisa circunlita auro, & picta quærimus. Martialis.

Nec desunt tibi uera grañana,
Nec quæ callaico linuntur auro,
Nec mensis anaglypta de paternis.

Postea tamen inualuit usus, ut inurere pro pingere usurpetur, Vnde Nisias clarissimus pictor supra tabulam, quã diligentissime pinxerat, scripsit inusisse sese, hoc est pinxisse. quẽadmodum Lysippus Aeginæ picturæ suæ inscripsit Enetem, hoc est ἐνετὴν idest insitam ἀπὸ τοῦ ἐνιέναι, qđ inserere est à similitudine. s. Encaustice, in qua ceræ tabellis inseruntur. item per metaphorã inurere pro pingere capimus. Varro. Inusta ei macula est, quã delere haud facile erit. Ab uro etiã buris deducitur curua pars aratri posterior, qđ, ut curuari possit, ante peruritur. Virgilius. Continuo in syluis magna ui inflexa domatur In burim. ueteres etiam buram usurparunt. Varro. Et sæpe fracta bura relinquunt bouem in agro. Et bustũ, qđ proprie locus dicitur, in quo mortuus combustus, ac sepultus fuit, quasi bene ustum. Nam quando alibi sepultus mortuus erat, locus, in quo erat combustus, ustrina dicebatur. Nunc uulgo bustum appellamus sepulchrum, quamuis cadauera non urantur. à quo bustuarij dicti sunt gladiatores. nam cum

mos esset in sepulchris uirorum fortium captiuos necari, id postea crudele uisum foret, placuit, ut eo more sublato, introducerentur gladiatores, qui ante sepulchra dimicarent. à quo bustuarij sunt appellati. MAIOR DECEPTAE. Ordo est. Fama dextræ deceptæ est tibi minor gloria, quàm s. si non fuisset decepta. MINVS. Quàm s. fecit. Minus aliquando comparatiuum est, à paruum neutri generis. sicut minor masculini, & fœminini aliquando à parum. Dicimus enim parum pecuniæ habeo. non autem paruum. itaq; cum ita loquimur, minus pecuniæ habeo, certum est id minus non à paruũ, sed à parum deduci. Capitur etiam minus frequenter pro nõ, præsertim cum sin, aut cum quo, quando ut significat, ut sin minus. i. si. non. & quo minus. i. non. sicut quo secius etiam prout non. A` minus quando nomen est, fit superlatiuum minimus. quando uero aduerbium, minime. item minuo uerbũ, quod aliquando significat minorem reddo. Plyn. Radix commanducatæ dentium dolorem minuit. aliquando tollo. unde minui apud ueteres populo luctus dicebatur ædis dedicatione, cum à censoribus lustrum condebatur, cum uotum publice susceptum soluebatur. Priuatis autem cum liberi nascebantur, aut uir, aut frater ab hoste captus domum redibat, cum puella desponsabatur, cum propriore quis cognatione, quàm is, qui lugebatur, natus erat. A` minuo fit compositum comminuo, & minutum, quod modo participium est, & significat comminutum, hoc est minus factum. modo nomen, & aliquando pro breui accipitur. Cicero. Reticulum ad nares admouebat tenuissimo lino, minutis maculis, plenum rosæ. Aliquando pro obscuro, & scrupuloso. idem. Ecce autem mali minuti angusti, & omnia semper desperantes. aut maleuoli. inuidi. difficiles. lucifugi. malefici monstrosi. item minutal genus edulij, qđ ex concisis minutatim oleribus fit. & minutatim aduerbium, hoc est in minutissimas partes. & minutia, hoc est contemptibilis paruitas cuiuscunque rei. & Minutius cognomen uiri. à quo minutia porta Romæ, quod Minutij sacello proxima esset. Mintius uero fluuius est in agro mantuano notissimus.

EPIGRAMMA. LI. DE LEPORE, ET LEONE.

VID NVNC SAEVA FVGIS. Idem ferè argumentum, quod supra de lepore, & leone. sed hoc in maiorem Domitiani laudem, quod magnitudinem animi eius fortitudini leonis anteponit. FRANGERE. Illidere. affligere. rumpere. hinc fraxo frequentatiuum, quod significat uigilias circum eo, quod eo labore homo frangatur. Fractio, illisio. & fragmentum pars rei fractæ, quæ & fragmen dicitur. & fragor sonitus, qui ex arbore, aut re alia confracta redditur. Virg. Et horridus altis Montibus audiri fragor. Vnde fractus, quando nomen est, accipitur pro eo, quod est cum fragore adueniens. idem. Sed res miserabere fractas. item suffrago, quæ id in posterioribus pedibus animalium est, quod in prioribus genua. dictæ suffragines, quod suffringantur, hoc est in altum frangantur. nam sub aliquando supra significat. ut sublatum. i. supra. & in altum latum. Constat sanè genua animalium, quæ animal generant, ante se flectere. Suffraginum uero artus in aduersum. quemadmodum igitur poplites dicti sunt, quod post plicentur, ita suffragines, quod supra frangantur. Plyn. Victimarum probatio in titulo, ut cauda articulum suffraginis contingat. idem. Aues, & quadrupedes alas in priora curuant, suffragines in posteriora. idem. Animal est nullo suffraginum flexu, ideo non cubat, & si quo casu conciderit, erigere sese non potest à suffragine suffragor uerbum deducitur, qđ est adiuuo auxilio sum. & refragor. repugno. aduersor. Suffragines. n. sunt, quæ in primis animal sustinent, quibus se colligit. se sustinet. se tuetur. Quemadmodum igitur iumenta ab homine iuuando nomen sumpserunt, ita suffragor à iumentorum suffraginibus est deriuatum. à suffragor uero fit suffragium. quod modo auxiliũ significat, modo illas, ut sic dicam, uoces, quæ dicebantur in comitijs, & in tabellis describebantur, quod unusquisque uoluntatem suam de aliquo in magistratum eligendo declarabat, à quo ea quoq;, quæ clàm in cistella ad declarandam uoluntatem exhiberi solent, ut lapilli. lupini. pilæ, siue quicquam aliud simile suffragia uocitantur. à refragor uero refragatio deducitur, quod repugnantiam significat. & quasi uim suffraginum retinentem in aduersum. item à frango fracidum, hoc est plus quàm maturum & iam putrescens. Cato. Factores uolunt ut oliua in tabulato diu sit, ut fracida sit, quo facilius efficiant. flacida uero languida dicuntur. & flacco, langueo. unde flacci appellati, quod aures grandiores, flacidasq; haberent. à flacceo flacesco. ab hoc uero conflacesco deducitur. item flaccum dicimus tritum. & flacco habere, quasi ad terendum habere. Plau. Perij. flacco habebit iam illic homo lumbos meos. hinc fit deflacco uerbum, quod significat attero. Fragile. caducum. debile. & quod facile frangi potest. à quo fragilitas, debilitas. inconstantia. & fragiliter aduerbium inconstanter. & fragro, quod significat odorem reddo. quia specie fracta odor redditur maior. hinc fragrantia deducitur, ut supra diximus. & fraga mora, quæ in terra nascuntur odoris optimi. Virgil. Qui legitis flores, & humi nascentia fraga, Frigidus ò pueri fugite, hinc latet anguis in herba. Sunt autem fructus herbæ, quæ à numero foliorum à græcis pentaphyllon, a` nostris quinque folium uocatur. quidam etiam pentapeton, siue chamæzelon nominant, cum effoditur rubram habet radicem, quæ marcens nigrescit, & angulosa fit. herba ipsa incipit, & desinit cum uite. Adhiberi à ueteribus solebat domibus purgandis. Aduersus serpentes & eius radix bibitur, quæ spargamõ uocatur, ex uino albo. item à frango fragosus, hoc est præruptus. unde fragosa loca dicimus aspera, atque prærupta. Hinc fraxinus arbor, quod in fragosis locis libenter nascatur, procera hæc est, & teres, multumq; ab Homero nobilitata, qui ex ea Achilli hastam dedit.

ἐκ δ' ἄρα σύριγγος πατρώϊον ἐσπάσατ' ἔγχος
βριθὺ μέγα στιβαρόν· τὸ μὲν οὐ δύνατ' ἄλλος Ἀχαιῶν
πάλλειν, ἀλλά μιν οἶος ἐπίστατο πῆλαι Ἀχιλλεύς·
Πηλιάδα μελίην τὴν πατρὶ φίλῳ τάμε Χείρων. Hoc est

E` uagina igitur paternam extraxit lanceam
firmã. magnam. grauẽ, quã certe non poterat alius Achiuorum
uibrare. Sed ipsam solus norat uibrare Achilles.
Peliadem. Fraxineam, hanc patri amico inciderat Chiron.

Græci duo genera fraxini fecere. lõgam eandẽ. alterã breuem. duriorẽ fusioremq; laureis folijs. Bumeliam uocant in Macedonia amplissimã, lentissimamq;. Contra serpẽtes succo expresso ad potum. & imposita ulceribus mirifice iuuat. Tantaq; est uis ut ne matutinas quidem, occidentes'ue umbras, quamuis sint longissimæ, serpens arboris eius attingat, adeo ipsam procul fugiat. Scribit Plynius expertum se esse si fronde ea & igni claudatur serpens in ignem potius, quàm in fraxinum fugere. Propter quod miram naturæ benignitatem licet admirari, quod prius quàm prodeant serpentes, floreat fraxinus nec antea q̃ se terra condiderunt, folia dimittat. item à fracidus fracesco fit, & ab hoc fit fracesco, quod est quasi frangor, et putrefio uetustate. Varro hæc, de qua oleum congeri solet aceruatur dies singulos in

singulos in tabulata, ut ibi mediocriter fracescat. hinc fraces, & mutatione unius literæ flaces antiqui dixerũt fecem ex oleis expressam. item à frango frageo. à quo fragesco, quo ueteres pro frangor usi fuere. Pacu. Fragescit animus miserijs. item frenum, quod ora animalium frangat, quemadmodum superius diximus. item frustum fragmentum. à quo frustillum paruum frustum. & frustatim, & frustillatim, hoc est per frusta, & minutatim. Pompo. Verum illi ualeant, qui luctantur cum leonibus, & tu obiectes frustatim passerculis prandium. idem. Non frustillatim, atque minutatim dari. hinc fit frustra aduerbium, hoc est inaniter. inutiliter. & frustror uerbũ. inaniter traho. deludo. à quo frustratio delusio. Sed hæc à ferendo potius quidam deducunt, ut superius ostendimus. item friuolum concussum, quasi semifractum. Proprie enim friuola uerba appellantur, quæ minus sunt fidei subnixa. Præterea à frango composita fiunt infringo, confringo. defringo. effringo. à quibus infractio. confractio. defractio deducuntur eiusdem penè significationis: infractionem tamen aliquando pro corpore usurpamus. Cice. In quem cadit ægritudo, cadere in eum timorem, infractionemq; animi. item offringo. proprie. n. offringi terra dicitur, cum iterum transuersa est. Sunt etiã qui frigo uerbum, quod est torreo. item frigeo, quod est horreo, à frango deducta existiment, quod tam calor, quàm horror minus corpora frangant. Sed nos à græco potius hæc deriuari existimamus. Frigo ἀπὸ τοῦ φρύγω. unde φρυκτὸν frictum & φρύγιον frictorium dicitur. & puls fritilla cibus ex pulte factus, qui frigitur. unde non inepte uulgo offulas ex farina factas, frictasq; & fritillas appellant. Frigeo uero ἀπὸ τοῦ φρύττω, qđ est horreo. unde φρύκη horror, seu frigus dicitur. À frigeo fit frigidus, cuius diminutiuum est frigidulus. à quo frigiditas. & frigide aduerbium. à quo frigidule. Præterea comparatiua, superlatiuaq; eorum frigidior. frigidissimus. frigidius. frigidissime. item frigus, quod modo contrarium est caloris. Virg. frigusq; caloremq; inter. modo significat metũ ab eo, quod præcedit id, quod sequitur. idem, Extemplo Aeneæ soluuntur frigore membra. interdum ipsam aëris naturam. idem. at sceleratum exquirere frigus Difficile est. Sic frigere aliquando ponimus pro eo, quod est segnem esse. Plau. Frigent omnes. Nemo se mouet, & frigidum pro segnẽ. Virg. Largus opum, & lingua melior, sed frigida bello Dextera. interdum etiam pro nocentem & perniciosum, eo quod frigida naturæ mortalium perniciosa sunt. idem. Frigidus ò pueri fugite hinc, latet anguis in herba. item pro mortuum. idem. Voluitur ille uomens calidum de pectore flumen Frigidus. item à frigeo fringilla deducitur, auis uulgo nota, quod frigore cantet, & uigeat. à qua fit frigutio uerbum, quod est cum sono erigor, atque exilio. Plau. Nam quid frigutis? quid istuc tam cupide cupis? item frigefacio & frigefio notæ significationis. & frigero pro frigefacio. à quo refrigero, quod proprie significat rem calidam frigidiorem facio. ponitur tamen pro subleuo. recreo. unde refrigerium subleuatio & quasi recreatio mentis. item refrigeratio tractum ab æstuantibus, qui flabellis, & frigida aura recreantur. & frigesco uerbum. à quo refrigesco. & infrigido, quod est frigidum reddo. à quo frigidatio. & frigorificum. sicut à calore calorificum. & frigidarium, sicut caldarium. & tepidarium, de quibus superius diximus. apud ueteres fruere aliquando legitur pro frigere. Frango autem factitium esse putant. à sono, quem res fracta reddere consueuit. sicut frendo, quod ipsum quoque frango significat. unde fabam fresam dicimus mola leuiter fractam. Frendere tamen aliquando accipimus pro eo quod est cum gemitu, siue iracundia uocem emittere. Virgil. Luminis effossi fluidum lauit inde

cruorem Dentibus infrendens. differtq; à fremere, quod est & ipsum factitium. & significat immaniter sonare. idem. Fluctibus & fremitu assurgens. à fremo fremitus deducitur, hoc est immanis sonitus. & infremo compositum. sicut à frendo infrendo, hoc est frendo. & nefrendo, non frendo. unde nefrendes dicuntur arietes, quia dentibus frendere non possunt. Quidam etiam putant nefrendes infantes dici non dum frendẽtes. Præterea à frango composita fiunt effringo. infringo. confringo eiusdem ferè significationis. item præfringo, quod significat ante frango. præfractum tamen pro duro authores usurpant. Cice. Nimis mihi præfractum uidebatur ærariũ, uectigaliaq; defendere. omnia publicanis negare. tractum ab eo, quod quæ dura sunt, ante frangi solent, quàm apponantur.

SERVANTVR MAGNIS CERVICIBVS. Tenentur pro magnis ceruicibus, siue custodiuntur pro magnis ceruicibus, nec teruntur in paruis. Seruare enim proprie significat custodire ac tueri. Virg. Dij patrij seruate domum, seruate nepotem. Ponitur etiam, ut supra diximus, pro tenere. idem. Curuam seruans sub imagine falcem.

TANTA SITIS. Tanta auiditas. Sitis proprie est bibendi appetitus. à quo fit sitio uerbum. ponitur tamen pro nimia auiditate cuiuscunq; rei. Plancus. Cupio te amplecti. neq; aliter sitim iandiu conceptam sedare possum. Iustinus. Satiare inquit sanguine, quem sitisti. cuiusq; insatiabilis semper fuisti. ab hoc fit sitibundus, hoc est sitiens. & siticulosus, qui semper sitit. & situla uas ad hauriendam aquam, quod aquam sitiat. Plau. Si hanc situlam accepero, omnem illi puteo animam intertraxero. & sitibunde aduerbium, hoc est cum siti.

TENVI. Paruo. exiguo. tenue proprie exile significat. & à tendo dicitur, quod quæ extenduntur, exilia fiunt. Cice. Reticulum sibi ad nares admouebat tenuissimo filo. Ponitur tamen aliquando pro paruo atque exiguo, quoniam quæ tenuia sunt, etiam parua sunt. Virg. Ni refugis, tenuisq; piget cognoscere curas. Nonnunquam pro uehementi, quod quæ tenuia sunt, uehementius penetrant. idem. tenuisq; lageos, Tentatura pedes olim, uincturaq; linguam. Est enim lageos uuæ genus, quæ latine leporaria dicitur. quippe græci λαγωὸν leporem uocant. quandoq; pro infœcundo, quoniam terra, & alia eius generis, cum tenuia sunt, etiam infœcunda esse solent. idem. Tenuis ubi argilla. Ab hoc tener deducitur, de quo cum eius deriuatiuis superius locuti sumus. & tenuitas exilitas. & tenuiter, exiliter. & attenuo, atq; extenuo composita, quæ significant comminuo. detraho. exilius facio. à quibus attenuatio deducuntur. & prætenue, ualde tenue.

VASTOS HIATVS. Magnorum animalium ora. Hiatus enim oris apertio dicitur, ab hio uerbo, quod significat propria, siue externa aliqua ui discindor, ut tellus æstu, lingua nimia ariditate, aut nimio calore hiare dicuntur. Hinc fit hisco uerbum, quod proprie significat submisse loquor, siue os ad loquendum aperio. Plau. ne hiscere quidem audet. Virg. uix pauca furenti Subijcio. & raris turbatus uocibus hisco. Ponitur etiam aliquando pro stupeo. miror. dubito. quemadmudum hio. Næuius. Hiscit, dubius est, quid agat. Virgilius. hinc plausus hiantem, Per cuneos geminatus enim, plebisq;, patrumq;. idem. incertus clamor frustratur hiantis. Reperitur tamen hisco aliquando pro aperior. sicut compositum eius dehisco pro eo, quod est deorsum aperior. Ouidius. Hiscere nempe tibi terra neganda foret. Virg. Sed mihi uel tellus optem prius ima dehiscat. Hinc dicti sunt Palici quasi Palisci. hi gemini fratres fuerunt Iouis filij, & Thaliæ nymphæ, siue (ut alij uolunt) Aetnæ. Tradunt enim hanc nympham à Ioue in Sicilia iuxta Simethium fluuium non longe à Catina urbe compressam, metu Iunonis optasse, ut sibi terra dehisceret, & ita factũ

esse, sed cum tempus maturitatis infantium, quos aluo illa gestauerat aduenisset, rursus terram hiasse, duosq; infantes de aluo nymphæ progressos emersisse, appellatosq; fuisse Palicos, uel quod πάλιν, hoc est rursus hiante terra emersissent, uel ἀπὸ τοῦ πάλιν ἵκεσθαι. quoniam prius in terram mersi, denuo inde reuersi sunt. Nec longe inde breues lacus sunt, sed miræ profunditatis, quos incolæ crateras uocant, & nomine Dellos appellant. fratresq; eos palicorum existimant, & habentur in cultu maximo propter iusiurandum. Nam cum rei negatæ fides quæritur, & iusiurandum à suspecto petitur, uterq; ab omni contagione mundi ad crateras accedunt, accepto prius fideiussore ab eo, qui iuraturus est, de soluendo eo, quod petitur, si ita euentus adduxerit. deinde loci numine inuocato iurabat, quod si fideliter fiebat, discedebat illæsus. si uero male iuratum esset, mox in lacu amittebat uitam falsus iurator. magna præterea in ueneratione erat Palicorum templum, quod cum Siciliam sterilis annus arefecisset, diuino palicorum responso admoniti Siculi certum sacrificium fecerunt, post quod statim reuersa est ubertas. Quapropter Siculi omne genus frugum congesserunt in ara Palicorum, quæ ob id pinguis uocitata est. Virg. Stabat in egregijs Arcentis filius armis, Pictus acu chlamydem, & ferrugine clarus hibera, Insignis facie, genitor quem miserat Arcens, Eductum Martis luco Simethia circum Flumina, pinguis ubi & placabilis ara Palici. Ab hio & hiatio deducitur, & aspiratione detracta Ianus, quod primus omnium fuerit, cui supplicarint ueluti parenti. à quo putabant rerum omnium factum esse principium. Quippe primam illam confusam ab initio unitatem hiantem, patentemq; in profundum chaos, hoc est hiatum uocauere ἀπὸ τοῦ χάσκειν, quod est hiare, quamuis aliqui & χάσκειν, & hiare à chaos potius deducta esse arbitrentur. ab hio fit compositum inhio, quod significat habere desydero, quoniam in his quæ cupimus, hiare frequenter solemus. Virg. Et uarios inhiãt pulchra testudine postes. item ab hio hecta dicitur, quasi hieta res minimi pretij, quasi hiatus. & oscitatio hominis. item pustula, quæ in coquendo pane solet assurgere, quod sit quasi panis hiatus. à quo res minimi pretij hecta uocatur. Pompo. hic homo hectæ me facit, & multibulam uocat. hectæ me facit inquit, hoc est parui me facit. item hiulcus, hoc est fissus. fatiscens. Virg. Hoc ubi hiulca situ findit canis æstifer arua. item ab hisco fit fatisco, quod proprie significat fatim hisco, hoc est abundanter aperior. idem. rimisq; fatiscunt. Ponitur tamen aliquando pro deficio. Pacu. Sed mihi prius quicquid in uita dulce est, fatiscat, quàm hanc deseram. VASTOS. Magnos, quemadmodum superius diximus. NON TIMEAT DACVS CAESARIS ARMA PVER. Ascribit gloriæ Cæsaris, quod illius exemplo leo non sæuiat in leporem quemadmodum ipse in hostem imbellem, atq; infirmum non sæuit. PVER. Infirmæ atque imbecillæ ætatis. DACVS. Geta. Hostis scilicet Romani Imperij. Getæ populi sunt Thraciæ, natura, & moribus feroces. è montibus aliâs, ac saltubus expulsi à Sarmatis ad Parthissum amnem, q amoros, siue duria dicitur dirimens eos à Sueuis, regnoq; Varniano. à romanis Daci uocantur. De his loquitur Ouidius, cum inquit, Nulla quidem toto gens est truculentior orbe. Quidam tamen Getas à Dacis ita distingunt, ut Getæ sint, qui ad pontum in orientem uergunt. Daci qui in oppositum uersus Germaniam, & ad Istri fontes, quos olim Dauos uocatos nonnulli putant, ex quo apud Athenienses Dauorum & Getarum seruilia nomina in usu maxime fuerunt. in hos igitur duas expeditiones suscepit Domitianus. primam dedit Opio Sabino consulari. Secundam Cornelio Fusco præfecto cohortium prætorianarum,

cui belli summam commiserat. De his & Cathis, qui & ipsi interioris Germaniæ populi sunt, post uaria prælia duplicem triumphum egit. De Sarmatis tantum lauream Ioui capitolino retulit. Gesa uero hastæ sunt uiriles. Virgil. duo quisq; alpina coruscat Gesa manu.

EPIGRAMMA. LII. AD COTTAM.

INVITAS NVLLVM. Detestatur fœdissimam libidinem Cottæ cinædi, qui in balneis Draucos perquirebat, quos inuitaret. LAVARIS. Ablueris in balneo scilicet. Lauare interdum abluere est. Plau. Consedimus. manus lauimus. interdum pro balneare, & madefacere accipitur. Virgilius. lauit ater uulnera sanguis. Ab hoc lotum deducitur, quod significat ablutum. mundatum. & lautum. cuius diminutiuum est lautulum. à quo laute & lautule aduerbia, hoc modo lotum significat. Terentius. Te'ne ad symbolum uenire unctum, atque lautum è balneis. modo pro mundo accipitur. Apul. Vir probus. purus. lautus. simplex. modo pro eleganti. Terentius. Facete. lepide. laute, ut nihil supra. Cicero. Comites istius, atque amici homines lauti, atq; urbani. Nonnunquam pro copioso. magnifisico. abundanti. Martialis. ista quidem lauta est, dapibusq; instructa superbis, quod tractum est à lauatione, quoniam apud ueteres non erant elegantiæ, quæ nunc sunt. & raro aliqui lauabantur. Hinc lautitia epularum magnificentia appellata est. item à lauo lauator. lauatrix. lauatio notæ significationis. item lauatrina locus, in quem lotura & sordes iaciuntur. & lautulæ locus extra urbem ad Ianum geminum. Quo loco, quia aquæ calidæ erant, lauandi usum exercebant. Et labrum. labium. labellum. à quo collabello. & labrusca. de quibus superius disseruimus. & lauacrum piscina, ubi homines lauantur. item composita alluo, quod modo pro lauo accipitur. modo pro madefacio. Curtius. Montem leniter alluit præteriens amnis. ab hoc fit alluuies. & alluuio. Seneca. Vix unquam tantam alluuiem experta Aegyptus. Circunluo. circunfluo, siue circũmadefacio. Pomponius. quem undique stagnum circunluit. & militi inaccessum facit. interluo. interfluo. Plynius. Medium campum leui murmure riuus interluit. Virgilius. aruaq; & urbes Littore deductas angusto Interluit æstu. Pelluo perfecte lauo. quod & perluo dicitur. à quo peluis, de quo supra diximus. & pelluuium uas, quo lauantur pedes. & malluuiũ, quo lauantur manus. abluo, lauo. à quo ablutio. deluo modo lauo. modo madefaciendo aliquid deleo. Varro. Obortæq; inter legendum lachrymæ literas deluebant. hinc delubrum secundum quosdã, ut superius diximus. eluo, lauo. seu lauando exhaurio. à quo heluo heluonis dicitur uorax, & immoderate sua bona ingurgitans, quasi omnia luẽs. Cicero Heluo librorum per metaphoram dixit, quasi gulosus, hoc est nimium auidus librorum. scribitur autem cum aspiratione, siue ut ab eluo suo uerbo primogenio differat, siue ut ingluuies illa magis exprobretur. fit enim addita aspiratione uox concitatior. item ab eodem eluuies, siue eluuio. nis, quod usurpatur pro morbo pestifero. & omnia corrumpente. Cice. Qui collectis cæteris causis eluuionis. pestilentiæ. uastitatis. præluo, lauo. siue ante lauo. à quo prælum, de quo superius disseruimus. proluo, lauo. balneo. Virg. Proluit insano contorquens uertice syluas. ab eo fit proluuies, hoc est immunditia. & profluuium cuiuscunq; sordidæ rei. Idem fœdissima uentris Proluuies. & proluuium, hoc est profusio, & prodigalitas. Terenti. Quæ res tam repente mores mutauit tuos, quod proluuium? quæ ista

quæ iſta ſubita eſt largitas?illuo,intus lauo,ſiue lauo·à quo illuuies eiuſdem cum proluuie ſignificationis.idem. Pãnis obſita·neglecta·immunda illuuie.diluo , modo lauo.purgo . unde per metaphoram diluere etiam crimina dicimus,hoc eſt purgare·refellere·modo aquam miſceo. tempero. Hinc dilutius uinum dicimus lymphatius,ſicut econtrario meracius , quod minus dilutum,ſiue lymphatum eſt·Virgi. Cui tu lacte fauos & miti dilue baccho,hoc eſt miſce.tempera. Auſonius . Et tu ſic Meroë,nõ quod ſis atra colore,Vt quæ niliaca naſcitur in Meroë Infuſum,ſed quod iam uinum diluis undis,Potare immiſtum ſueta,merumq́; merum. Hinc luter appellatur uas , quo uinũ diluitur,hoc eſt aqua miſcetur·nam & luto, & loto pro diluo ueteres uſurparunt·unde lotium urina à diluendis corporibus appellata·& lutra notum animal , in aquis ferè uiuens,Caſtori ſimile,niſi cauda differret· Vtrique pilus pluma mollior,quod ſe frequenter in aquis lutet,hoc eſt diluat.& lurca os culei,ſiue utris·à quo lurcones guloſi , & bonorum ſuorum conſumptores dicuntur.Plautus.perennis herbæ . lurco.edax.furax·fugax.Lucil.Edite lurcones, comedones uiuite uentres.& lurcare cibum cum auiditate conſumere. Pomponius. Lardum lurcabat libens·Luridum uero ſupra modum pallidum dicitur,duod quidam quaſi loridum dictum exiſtimant à loro,quaſi loro percuſſum,& liuidum factum . item dilutus color dicitur,cum ueluti aqua adhibita minus intenſus eſt.Gellius.luteus color rufus eſt dilutior,Plynius.Boletorum quorundam facile noſcuntur uenena diluto rubore . rancido aſpectu· liuido intus colore rimoſo,& pallido per ambitum labro. Dilutum etiam neutro genere uocamus id liquidum , in quo aliquid certo tempore infuſum fuit , ut ſi in uas uini appoſitum abſynthium fuerit,deinde poſt interiectum tempus extractũ, id uinum abſynthij dilutum dicetur·Plynnius. Bibitur & madefacti abſynthij dilutum·ita enim appellatur hoc genus. Præterea à diluo deducatur diluuium,quod terras diluat, Eſt enim diluuium quando immodicis imbribus uel uexatur terra , uel prorſus obruitur,quæ etiam inundatio uocatur , ſicut cum totus mundus flammis exuritur,conflagratio nuncupatur , quod philoſophi quidam cœleſti prouidentia fieri putauerunt,quando ſcilicet deo uiſum eſt meliora ordiri,uetera finire.nam cum ex integro generatur animal, datur terris homo inſcius ſcelerum & melioribus natus auſpicijs,quanquam non diu innocentia duret,nec niſi dum noui ſunt . cito enim ſubrepunt uitia & ſcelera ſine præceptore diſcuntur , alij curſu hæc ſyderum fieri arbitrantur.adeo huic opinioni inhærentes,ut conflagrationi atq; diluuio certum etiam tempus aſſignent,quemadmodum ſuperius de unda differentes oſtendimus·Præter hæc reluo,quod modo ſignificat rurſus lauo.modo ſoluo · repignero. Plautus. Oppignerat·reluit.uendit·item colluo, lauo·ſed hoc ferè ad os,& ea,quæ in ore ſunt,pertinent. Plynius. prodeſt etiam gingiuis,ſi eo ſæpius os colluatur·idem. Medetur dentibus & fabrile glutinum in aqua decoctum·illitumq́;,& mox paulo detractum,ita ut confeſtim colluantur uino,in quo decocti ſint cortices mali punici dulcis· idem . Efficax habetur & caprino lacte collui dentes.Idem.Nitrum exulcerationi gingiuarum prodeſt ex uino,ſi cum pipere os colluatur·À colluo fit colluuies,ſiue colluuio,quod ſignificat labem, atq; immunditiam,quæ ex concurſu alicuius rei contrahitur . Cicero. Ante quàm ex hac turba,& colluuione diſcedam. hinc colluuiaris porcus dictus,qui cibo permiſto,& colluuie domi nutritur·& cloaca,de qua ſuperius diximus, quaſi coluaca· à qua Cato cloacale flumen dixit pro cloacarum omniũ colluuie·& colina ſecundum quoſdam , quæ poſtea culina , & à coquendo coquina eſt dicta.& collutilo uerbum,quod ueteres pro decoro uſurparunt.Plautus. hæc famigeratio te honeſtet,& me collutilet,& ſi ſine dote duxeris·item à lauo lues(ut nonnulli putant)declinatur,quod omnia diluat,& uſq; ad nihilum redigat.Hoc enim differt lues à peſte,quo genus, à ſpecie·Eſt enim lues cum in urbe,aut in agro febris,aliud'ue morbi genus ſiue homines,ſiue pecora,ſiue utrunq; corripit. interdum etiam arbores & ſata.Peſtis uero,quæ aut cito occidit,aut cito abit ab eo,quem inuaſit.unde tales morbi peſtiferi,ſiue peſtilentes uocantur·Peſtiferum etiam , ſiue peſtilens dicitur quicquid ſaluti aduerſum eſt·unde peſtiferum , ſiue peſtilentem annum dicimus,& ſimilia.Nonnunquam tamen pro lue ponitur peſtis·Sæpe etiam ad animi uitium transfertur·unde & peſtiferas leges.peſtiferos hominum mores dicimus.À peſtis peſtilentia deriuatur,quæ luem potius,quàm peſtem ſignificat,cum morbus contagio quædam quamplurimos inficit,& ſtatim enecat,nec inuenire adhuc ei morbo remedium potuere . immo ueneno potius quodam naturæ , quàm morbo.item à luo polluo, quaſi porrò lauo.unde pollubrum uas dicitur trulleum , quo manus lauamus.Fabius pictor,aquam manibus dato, pollubrum ſiniſtra manu teneto,dextra uas cum aqua· Trua,cuius diminutiuum eſt trulla,uas eſt rotundum·ſemicauum , in quod aqua ex urceolo manuali,ſiue alio uaſe ſuperne demittitur.unde & uas ſtercorarium,in quod feces ſuperne defluunt,trulla uocatur·Iuuenalis.Si trulla inuerſo crepitum dedit aurea fundo·à trulla deducitur trulleum, quod ad trullæ ſimilitudinem factum eſt pollubrum·Vas uero,ex quo aqua in pollubrum demittitur,hoc eſt manalis urceolus à manando ita dictus, gutturnium uocatur,quod ex eo aqua in manus guttatim cadat· gutta enim ſtilla aquæ eſt·à qua gutto uerbum , quod eſt guttas emitto.& guttatus equus maculis quibuſdam quaſi guttis ſparſus·& guttus genus poculi in ſacrificijs ueterum.item guttum, ubi odorifera unguenta ſeruantur·Polluo etiam interdum pro inquino uſurpatur,ſiue per antiphraſin,ſiue quod ea,quæ inquinantur,madefieri neceſſe eſt.Ab hoc pollutio deducitur·unde pollutionem nocturnam theologi genituã ſomno ſparſam appellant.item pollinctor,quaſi pollutor, qui mortuos curat· Plautus.Et qui curat pollinctorem accerſere·Martialis·Iã ſcrobe,iam lecto,iam pollinctore parato,Hæredem ſcripſit me Numa,conualuit.Proprie tamen pollinctor dicitur quicunq; mercenarius operarius,præſertimq́; in piſtrino · unde pollincere eſt farinam in piſtrino lucrifactam diuidere.& pollinctio ipſa diuiſio dicitur. Item pollincere eſt funus curare·& pollinctus ipſa curatio funeris.Plautus.Carthagnenſis fratres duo fuere,eorum alter uiuit,alter eſt mortuus·propterea apud uos dico confidentius,quia mihi pollinctor dixit , qui eum pollinxerat.item à lauo luo uerbum,quod eſt ſoluo, tam cum ſignificat religo,quàm cum ſignificat debitum reddo, quoniam lauando,hoc eſt madefaciendo dura ſoluuntur,quamuis aliqui à græco potius , quod eſt λύω, hoc uerbum declinari ueline.à quo lynteria,hoc eſt diſſolutio inteſtinorum dicitur · ab hoc fit frequentatiuum luto· unde lutaui pro lui frequenter apud uetuſtiſſimos legimus.hinc pœnam luere dicimus, hoc eſt ſoluere,quoniam apud ueteres omnis pœna pecuniaria erat. Virgilius·Poſt mihi non ſimili pœna commiſſa luetis.hinc lutum dictum,quod terra ſit humore ſoluta,à quo fit uerbũ luteſco.Ennius·Sanguine diluitur tellus,caua terra luteſcit. & luto à quo deluto,quod eſt luto circunlino ſiue luto tego . unde fit lutamentum,& delutamentum . Cato. Terram quammaxime cretoſam amurca infundito.paleas indito. Sinito quatriduum fraceſcat,ubi bene fracuerit,rutro concidito,ubi concideris, delutato.ita neque aſpergo nocebit,neque mures cauas facient, neq; herba naſcetur,neque lutamenta ſcindent ſe. item lutoſum

& lutulentum, hoc est plenum luto. & lutarius mullus, de quo supra diximus, quod in luto pascatur. & collutilo uerbum, quod significat fœdo. dedecoro. Pacu. Hæc famigeratio te honestet, & me collutilet, & si sine dote duxeris. & lustra aprorum cubilia in syluis, quæ sint lutosæ lacunæ, à qua similitudine ij, qui in locis abditis, ac sordidis desidiæ, & uentri indulgent in lustris uitam agere, siue lustrare dicuntur. & lustrati uocantur luxuriosi. Plautus. Nihil est ubi lustretur ubi bibatur. lustrari quoq; deponens ueteres usurparunt pro scortari. Plau. Lustrantur. luxantur. comedunt. propter quod & lustra aliqui lupanaria dixere. E contrario uero illustre dicimus clarum & nobile. & illustro splendorem addo. illumino. unde illustres uiri, & illustres meretrices dicuntur. à quo fit illustrior & illustrissimus unde illustratio. quidam colustrum etiam hinc deductum existimant, hoc est primam illam post partum spongiosam densitatem lactis, quam supra diximus exitiosam esse infantibus, sed nos à græco potius deductum existimamus, hoc est ἀπὸ τοῦ κολλῶμαι, quod est hæreo, quod huiusmodi lac hæret, & instar glutini densatur. Lustrum quoque quinquennale tempus significat, & à luendo, hoc est soluendo deducitur, quod quinto quoque anno uectigalia & tributa soluebantur, siue quod singulis quinquennijs ciuitates lustrarentur. Lustrare enim expiare est, à luendo, hoc est soluendo & liberando. Virgilius. & cum solennia uota Reddemus nymphis, & cum lustrabimus agros. Aliquando tamen pro circunspicio ponitur. idem. Omnia collustrans, hanc primum ad littora classem Conspexi uenientem. idem. Lustrat Auentini montem. idem. At mecum raucis tua dum uestigia lustro. Nonnunquam etiam pro illustro. idem. Postera phœbea lustrabat lampade terras. à lustro lustratio deriuatur, hoc est expiatio, qua quid soluitur & liberatur. & lustrici dies infantium appellantur. puellarum octauus. puerorum nonus, quia ijs infantes lustrantur. & nomina eis imponuntur, & qui eos lustrant uocantur lustratores. & si fœminæ sint lustratrices, qui uero lustrantur lustrati nominantur. & actus ipse lustratio, quæ aspersione aquæ fieri solebat. Ouidius. inde ubi libatos irrorauere liquores. Vestibus, & capiti flectunt uestigia sanctæ Ad delubra deæ. armilustrum (ut Varro existimat) ab ambitu lustri uocitatum est, locus, in quo ludi fiebant, qui & circus maximus. Pompe. Festus scribit festum fuisse, quo Romani sacra facere armati, & tubis canentes solebant. item à luo luma genus spinæ, quæ in pratis nascitur. dicta quod agricolæ eam è terra luunt, hoc est soluunt. à quo lumecta loca lumis plena. & lumariæ falces, quibus lumecta purgantur, hoc est lumæ secantur. item à luo luteus color, de quo & eius deriuatiuis superius locuti sumus, quod sit quasi dilutus, hoc est solutus. & decoloratus rufus. item à luo langor, quod langore corpora soluantur. Est. n. langor modo torpor, & inertia. Cicero. Nihil autem magis cauendum est, quàm ne langori se, desidiæq; dedat. Modo defectio, & dissolutio corporis. unde langueo, & languesco pro deficio & dissoluo. Virgilius. Purpureus ueluti cum flos succisus aratro Languescit moriens. Hinc languidus deducitur. & aduerbium languide. Nam langia fons est in Nemæa sylua, de qua superius diximus. item à luo lucto, quod & luctor dicitur, hoc est conor. nitor, quia in huiusmodi conatu membra soluuntur, cuius compositum est obluctor, quod est acrius aduersum aliquem nitor. Hinc fit lucta, siue luctatio, unus ex quinq; ludis antiquorum, quo alius alium prosternere in terram nititur. Luctari tamen aliquando capitur pro eo, quod est lucta ludere. item luxo, quod similiter soluo significat. à quo luxata ue membra dicuntur soluta, & suis locis mota. item luxati, quorum membra suis locis mota sunt. Plynius. Altææ ra-

dix decocta luxatis prodest. hinc luxuriosi dicti, qui in re familiari profusi atque soluti sunt. & luxuria, siue luxuries. siue luxus immoderata appetitio cuiuscunque rei gratæ, rationi non obtemperans. Capitur etiam pro immoderata profusione. Cicero. Intelligimus, quàm sit turpe defluere luxuria. delicate ac molliter uiuere. & pro nimia cuiusq; rei abundantia. unde luxuriare quoq; modo profundere, modo nimium abundare significat. Virgilius. Luxuriem segetum tenera depascit in herba. Cicero. Gemmare uites. sitire agros. lætas segetes. luxuriosa frumenta. Reperitur etiam luxurior luxuriaris. & luxor. aris. in eadẽ significatione. Sũt qui putant lucem quoq;, de quo & eius deriuatiuis superius locuti sumus, à luo, siue luxo deducta, quod lux tenebras diluat, atq; resoluat. itẽ à luo luctus. & lugeo uerbum, quod luctus uitam hominis soluat. Est autem proprie luctus dolor cum fletu, quem ex alicuius nobis carissimi morte concipimus. & lugere est in luctu esse. Vnde secundo bello punico post cladem illam cannensem constituerunt patres, ne fœminæ ultra triginta dies in luctu essent, hoc est ne in lugubri habitu perseuerarent. Nam & à lugeo lugubre deducitur. & aduerbium lugubriter. & luscinia, de qua supra diximus, quod lugens canat. & à lucto luctifer, qui fert luctum. & luctuosus, qui in luctu est. & luctuose cum luctu.

IAM SCIO ME NVDVM DISPLICVISSE TIBI. Quia scilicet non sum æquo membrosior, qualem tu quæris.

EPIGRAMMA. LIII. AD DECIANVM.

a SPICIS INCOMPTIS. In cinædum inuehitur, qui cum uitæ turpissimæ esset se stoicum simulabat. INCOMPTIS. Incompositis. inornatis. sine aliquo ordine fluentibus, quales incedere philosophi solent. coma cæsaries est. & à græco deducitur. nam quemadmodum nos cæsariem à cædendo, ita græci comam appellant ἀπὸ τοῦ κόμειν, quod cædere est. à coma uero fit comatus, qui longiorem comam habet. & à capillo capillatus deducitur. item como uerbum, quod tam apud græcos, quàm apud latinos significat compono. orno. quoniam in capillo plurimum homini ornatus est. unde Charilaus interrogatus cur comam nutriret, Quoniam inquit ex omni ornatu hic pulchrior, & minimi sumptus est. hinc nomina data sunt capillatis alpium incolis. & Galliæ comatæ. Coma per metaphoram etiam de arboribus. fructibus. arundinibus atque etiam herbis dicitur. Comæ contrarium caluities est, & qui capillo carent calui dicuntur. & caluere est caluum esse. Caluo etiam pro eo, quod est decipio. frustror. item passiuum eius caluor pro eo, quod est frustror. Siquidem actiue & passiue frustror ueteres usurparunt tractum à caluis militibus, qui omnibus solent esse derisui. Pacuuius. sentio pater te uocis calui similitudine. Plautus. nam ubi domi sola sum, soror manus caluitur. Sallustius. Contra ille calui ratus ab hoc calumnia deducitur, quæ proprie est alicuius in litibus per fraudẽ & frustrationem uexatio. à quo calumnior uerbum. & calumniator & calumniatrix. Caius iurisconsul. Si calumnietur, & moretur, & frustretur. inde calumniatores appellati sunt, qui per fraudem & frustrationem alios uexarent litibus. inde & cauillatio dicta est. Cicero. existunt sæpe iniuriæ calumnia quadam, & nimis callida, atq; malitiosa interpretatione iuris, ex quo illud summum ius. summa iniuria. per metaphoram tamen calumniari aliquando accipitur pro eo, quod est falsa crimina intendere, quod declaratur per illam legem XII tabularum.

tabularum. Calumniator idẽ patiatur, quod reus si conuictus esset (ut Martianus iurisconsul. testatur.) Defluuium capilli in muliere rarum est. In spadonibus nunquam uisum, nec in aliquo ante Veneris usum, nec infra uerticem, & circa tempora, atq; aures. dicitur etiam neutro genere caluitium. & uni tantum animalium homini est non innatum. Nam quędam animalium naturaliter caluent, ut struthiocameli, de quibus supra diximus. & corui aquatici, qui propter hoc à graecis φαλακροκόρακες uocantur. φάλακρον enim caluum dicunt. κόρακα coruum. à como fit comptus, hoc est ornatus. cuius contrarium est incomptus. & compte aduerbium, cuius diminutiuum est comptule. item incompte. incomptule. & comparatiua, superlatiuaq; eorum comptior. comptissimus. comptius. comptissime. incomptior. incomptissimus. incomptius, incomptissime. Comptum etiam genus libaminis erat, quod farina conspersa faciebant. item à como comis, hoc est benignus. facilis. mansuetus, à quo comiter aduerbium, hoc est suauiter. mansuete. humaniter. item à coma cometes, quam nostri stellam crinitam uocant, horrentem crine sanguineo, & comarum modo in uertice hispidam. Plura autem genera sunt huiusmodi repente nascentium stellarũ pogonias uocant, à barba, quae graece πώγων dicitur, quibus inferiore ex parte in speciem barbae iuba longe extenditur. Acontias ἀπὸ τοῦ ἀκοντίου, hoc est à iaculo, quae iaculi modo uibrantur, ocyssimo significatu. De hac quinto consulatu suo Tiberius Caesar praeclaro carmine scripsit. postea usq; ad hunc diem non uisa. Xiphias ijs breuiores, & in mucrones fastigatas, quae sunt omnium pallidissimae, & quodam gladij nitore ac sine ullis radijs, ἀπὸ τοῦ ξίφους, quod ensem significat. Chryseos, q auro nomine similes, quod graeci χρυσὸν uocant. colore autẽ electro radios perquã raros in margine emittunt. Pithetas, qui dolij figura, quod graeci πίθον uocant. cernuntur in concauo fumidae lucis. Ceratias ἀπὸ τοῦ κέρατος, hoc est à cornu, quae cornu speciem habent. Talis uisa fuit, cum Graecia apud Salamina depugnauit. Lãpades, quae ardẽtes faces imitantur. Hippeos ἀπὸ τοῦ ἵππου, hoc est ab equo, qui iubas equinas habent celerrimi motus, atq; in orbem circa se euntis. Est & candidus cometes argenteo crine ita refulgens, ut uix cõtueri liceat. Visus est etiam hirtus uillorum specie & iuba aliqua circundatus. Semel adhuc iubae effigies mutata in hastam est. Olympiade centesimaoctaua urbis anno CCCXCVIII Terrificum magna ex parte hoc sydus est, perniciemq; magnis uiris portendens, breuissimum quo cernitur, spatium septem dierum annotatum est. longissimum octoginta. Tot certe diebus ipsi durare animaduertimus cometem sanguineo colore atrũ anno salutis MCCCCLXXI Xysti pontificis maximi anno primo. singulis noctibus supra Bessarionis nostri lares errantem maxima omnium admiratione, quo tempore designatus in Gallias legatus fuit. Vnde paucis interiectis mensibus rediens Rauennae morbo inopinato medici, quem secum habebat, opera correptus extinctus est. & unà literae atq; omnium bonarum artium studia perierunt, quemadmodum in illius uita latius à nobis perscriptum est. Item à coma auricomus dicitur, hoc est auream comam habens. CAPILLIS. Crinibus. proprie enim capilli capitis sunt dicti, quasi capitis pili. unde capillati dicuntur, qui crines longiores habent. Cicero. Capillatior solito. & capillaris arbor appellabatur, in qua tonsum capillum adolescentes suspendebant, quando deponebant comam deo eam sacrantes. Eadem & capillata appellabatur. Erat & in urbe Roma arbor antiquissima, quam supra trecentos & septuaginta annos durasse compertum est, quae capillata appellabatur, quod uirginum uestalium capillos ad eam deferre mos erat.

Transfertur tamen capilli nomẽ etiam ad alios corporis pilos. Virgilius. Quàm sunt, mentula quos habet, capilli. pilus generale nomen est, diciturq; etiam de capillo. Plynius. in capite cũctorum animalium homini plurimus pilus. ab hoc pilosi dicuntur pilis per omne corpus scatentes. Pili longiores ac proni colla, atq; armos quorundam brutorum uestientes, quales sunt leonis, & equi iubae nominantur (ut superius ostendimus.) Pili autem crassiores, rigidiq;, atq; erecti, quales suum, dicuntur setae, unde setosum animal, & setigerũ uocatur, & à sue dictae sunt setae, quasi suctae. à quo & suo uerbũ deducitur, de quo atq; eius deriuatiuis superius locuti sumus. Setuosum uero ueteres obscurum dixere. à quo setuose obscure. Liuius. Setuose abs te datur, quod consecuta sapiẽs aegre contulit. Setia urbs est Campaniae. à qua setinum uinum. Martialis. Pendula pontinos quae spectat Setia cãpos, Exigua uetulos misit, ab urbe cados. caput uero à quo capillus deducitur, iccirco ita appellatum Varro existimat, quod inde initium capiant sensus, & nerui. in summo enim à natura collocatum est, ut in quo futurum erat regimen totius animantis. Alij à graeco deductum uolunt, hoc est ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, quod caput significat, uel ἀπὸ τῆς κάρας eiusdem significationis. unde nucem iuglandem κάριον nominant, à capitis grauedine, quod arborum ipsarum, foliorumq; uires in cerebrum penetrent. Caput habent animalia omnia, quibus est sanguis, in quo apex nulli est, nisi solis auibus. Nam quod dracones cristatos esse quidam affirmant falsum opinor. Aues quoq; nõ omnes, sed paucae, id insigne habent. Phoenix plumarum serie è medio exeuntem apicem habet. Pauo ueluti crinitas arbusculas. Stymphalidae arrum. phasianae cornicula. alauda ueluti galerum. unde galerita dicta est primo. postea gallico uocabulo alauda appellata. à graecis corydalus dicitur. κόρυς enim galea est. Gallina plicabilem cristam per medium caput. gallinaceus erectam. quod nec caro, nec chartilago, nec callum est, sed quiddã peculiare. fulica quoq; cirros habet. nigra auis, aquatica uulgo nota. picus martius, & grues antias. Antiae enim proprie dicuntur muliebres capilli in frontem demissi. A capite fit capitulum diminutiuum, quod aliquando significat paruum caput. Plautus. Meum capitulum. meus ocellus. modo initium sententiae, quod principia sententiarum per metaphoram etiam capita uocantur. à capitulo fit capitulatim, quod ueluti capitulum quoddam in summo habet. & capitulo capitulum appono. cuius passiuum est capitulor. Plynius. folia bouis linguae similia minora. subcandida, & in cacumine capitulata. Capitulare etiam est per capita distinguere. & capitulata dicuntur scripta, quae per capita distincta sunt. unde fit recapitulare, quod est ea, que dicta sunt, breuiter & per capita recensere. à quo recapitulatio, quae à graecis dicitur anacephaleosis. item à capitulo fit aliud diminutiuum capitellum, quod modo epistylium significat, hoc est caput columnarum. sic enim epistylium superior pars, quemadmodum basis inferior dicitur, quae interpretari sustentaculum potest. epistylium uero, quod supra columnam est. nam ἐπὶ supra significat. στύλος columnam. quidam tamen epistylium dixerunt trabem esse, quae supra columnas imponitur. aliquando capitellum significat paruum caput, hoc est grossiorem summitatem cuiuscunq; rei. idẽ. herba impia uocatur roris marini aspectu thyrsi modo uestita, atq; capitata. inde ramuli assurgunt sua capitella gerentes. ob id impiam appellauere, quoniam liberi super parentem excellant. item à capite capitosus, hoc est magnum caput habens. interdum etiã duri capitis, qui & ceruicosus dicitur. & capital, quod modo linteolum significat, quo sacerdotulae in sacrificijs capita tegebant. modo capitis periculum, siue faci-

nus, quod capitis pœna luitur. Plautus. Nunquam hercle effugiet, tametsi capital fecerit. & capitium tegmen capitis. quamuis Varro à capiendo hoc dictum existimet, quod id genus indumenti usq; ad pectus capiat. & capistrum capitis uinculum, quod mulis. iumentis. bobus. & cuicunq; animali adhibetur ne fugiant. Martialis. Patet purpureis aper capistris. item quod circa os inuoluitur, ne cibos decerpant. à quo fit uerbum capistror. Plynius. Si inter arbores, uitesq; aretur fiscellis capistrari boues oportet, ne germinum tenera decerpant. Et procapis progenies, quæ ab uno capite procedit. Et capidulum genus uestimenti, quo etiam caput tegebatur. & capitale, quod capitis supplicium meretur, uel ciuitatis amissionem. Hinc capitale odium. capitale supplicium. capitalem morbum appellamus, quod caput & uitam hominis petant. Capitalis uero homo, & capitale peccatum dicitur, non quod petat alterius caput, sed cuius caput, uel per quod committentis caput peti debeat ad pœnam. Hinc capitalem fraudem admittere, est (ut Vlpianus inquit) tale aliquid committere, propter quod capite puniendus sit, qui committit, & capitalis locus appellabatur, ubi siquid uiolatum erat, capite uiolartois expiabatur. & capitatum, quod caput habet. unde capitatum porrum dicimus, quod in caput latius crescit. sicut sectiuum porrum, cuius folia, ut profundius crescat, sepius secantur. & capitolium, quod hic cum fundamenta ædis Iouis, qui ob hoc capitolinus dictus est, foderentur, humanum caput inuentum est. Ante enim hic mons tarpeius dicebatur à uirgine Vestali Tarpeia, quæ ibi à Sabinis necata, sepultaq; est, è cuius nomine monimentum relictum, quod Ciceronis quoq; temporibus rupes tarpeia, & tarpeium saxum uocitabatur. Eundem montem antea saturninum produnt appellatum fuisse. & ab eo late saturniam terram. & princeps, primus. quasi primum caput. item dominus, quod qui dominatur primus est. à quo principatus & principium. & biceps duorum capitum. & triceps trium capitum. & sinciput, atq; occiput, de quibus superius disseruimus. & Capito cognomen eius, qui magno capite fuit. à quo postea tota familia eodem nomine usa est. & centumcapita herba, quam græci hecatoncephalon nominant, ex aculeatarum genere, & alio nomine eryngé alba, siue eryngium dicitur. caule & radice in cibos à græcis recepta, siue coquere libeat, siue crudam sumere. Radix eius alterutrius sexus similitudinem aliquando refert. rara inuentu, uirosq;, si eis mas contigerit, amabiles facere dicitur. Ob hoc & Phaonem, & Lesbium à Sappho mirifice dilectos fuisse, & deinceps deincipis proximus quiq; capitum. capitur etiam aduerbialiter, significatq; per ordinem, siue gradatim. Cic. Sed tamen tres fratres summo loco natos promptos, non indisertos, quos uideo deinceps tribunos plebis per triennium fore, nolo habere contrarios. & anceps, quasi dubij capitis. est enim anceps proprie duplex. Lucil. Nemo hos ancipites ferro efferri cardines. Varro. Quo se coijceret Pompeius, ut ancipiti urgeretur bello. Ponitur tamen aliquando anceps pro eo, quod est ex utraq; parte acutum. Lucil. Vecte atq; ancipiti ferro effringam cardines. aliquando pro ambiguo. Virgil. Anceps pugna diu. & cepe, quod capitis similitudinem habeat, uel quod in caput crescat. Namque carent capitis forma, non proprie cepe dicuntur, sed alterum genus, ascaloniam uocamus ab Ascalo Iudææ oppido, ubi præstantissimæ nascuntur. Alterum, cui acutus sapor, & lachrymosus genon, siue nostra lingua pallacanon. Cepis omnibus odor lachrymosus est. Columel. Atq; oleris pulli radix, lachrymosaq; cepa. Corpus earum pinguitudinis chartilagine tutum est. quæ minima est, setania uocatur. Scirtam hyeme cum coma sua relinquunt. uere folia detrahunt. & alia subnascuntur ijsdem diuisuris. unde & nomen sibi asciuere. à scindo enim dicta est scirta. Cepas inter deos habent Aegyptij, easq; inter iurandum inuocant. item à capite capitis diminutionem iurisconsulti appellant status permutationem. hæc triplex est. maxima. media. minima. Maxima capitis diminutio est, cum libertatem, ciuitatem, & familiam simul amittunt. media, cum amittunt ciuitatem, & libertatem retinent. minima. cum libertas & ciuitas retinetur, tantumq; mutatur familia, hinc capite diminuti appellabantur, qui ex alia in aliam familiam adoptati essent, qui cum liberi forent, alteri mancipio dati fuissent, qui in hostium potestatem uenissent, & quibus aqua, igniq; interdictum esset. item capitecensi à censione capitum appellati sunt, quod solis capitibus censerentur. non bonis, siue pecunia, quibus carebant, quemadmodum superius ostendimus. Capita deorum antiqui fasciculos uocitabant. de uerbenis factos. Caput facere de suppurationibus medici dicunt, cum apostemata acuminata franguntur. Plyni. Passim & in quacunq; parte, ac maximo incommodo nascuntur, qui furunculi uocantur. maximum aliquando malum. confectis corporibus remedio sunt, quæ diximus folia trita cum polenta, si non caput fecerint. TRISTE. Graue. seuerum. SVPERCILIVM. In quo animi iudicia sunt, ut superius diximus. QVI LOQVITVR CVRIOS. Cuius sermo semper est de uiris magnis & grauibus. CVRIOS. Pluratiuo numero propria nomina expressa maiorem in oratione uim habent. quippe non ij tantum significantur, quorum illa nomina sunt, sed etiam alij, qui similes illis fuere. M. Curius magnæ uir integritatis, constantiæ, ac seueritatis fuit. Hic primo de Samnitibus triumphauit. mox de Sabinis, tertio de Lucanis. Pyrrhum Epirotarum regem ex Italia pepulit. quaterna dena agri iugera uiritim populo diuisit, sibiq; tantum constituit, dicens neminem esse debere, cui non tantum sufficeret. Cum legati Samnitum aurum ei afferrent, & ipse rapas in foco torreret, Malo inquit, in fictilibus meis hæc esse, & aurum habentibus imperare. Cum uero interuersæ pecuniæ accusaretur, Cadum ligneum, quo uti ad sacrificia solebat, protulit. iurauitq; se nihil amplius de præda hostili in usum suum conuertisse. ASSERTORES. Vendicatores libertatis. quemadmodum superius diximus. CAMILLOS. Furius Camillus simili modo integritate, constantia, ac grauitate excelluit. Cum faliscos obsideret, & literarij ludi magister optimatum filios ad eum adduxisset, uinctum eisdem pueris tradidit uerberandum. Falisci se illi repente ob tam singularem iustitiam dediderunt. Veios hyemo obdomuit, de ijsq; triumphauit. Actus in exilium, quod prædam inique diuisisset. et Ardeæ moram trahens, urbem à Gallis captam Capitolium iam obsidentibus liberauit, dictatorq; absens dictus, collectis reliquijs Gallos ex improuiso adortus cæcidit. populum Romanum Veios migrare uolentem retinuit. NVPSIT HERI. Muliebria passus est, præcisus siue pædicatus fuit, rem turpem honestis uerbis expressit.

EPIGRAMMA LII. AD FAVSTINVM.

æ DE TVOS TANDEM. Hortatur Faustinum, ut libros à se scriptos ædat & famæ suæ uiuens consulat. nihil enim ad nos attinere gloriam, quæ post cineres uenit. Cuius sententiæ etiam Aristoteles fuit, ad Nicomachum de moribus scribens. Existimarunt enim animam in uniuersum quidem immortalem esse, sed priuatim singulis quasq; animas cum corporibus interire, nullumq; his post mortem sensum esse. Falsa esse, quæ

de animæ

de animæ immortalitate, de manibus, de dijs dicuntur. & à blandientibus sibi, ac nunquam desinere auidis mortalibus ficta. POPVLO. Multitudini, cum populum singulari numero dicimus, unius ciuitatis multitudinem significamus, Cum uero pluratiuo numero utimur, diuersas ciuitates intelligimus. PECTORE. Ingenio, cuius sedes in pectore, hoc est in præcordijs est, ad quæ refertur accepta subtilitas mētis, ut supius diximus. QVOD NEC CECROPIAE DAMNENT PANDIONIS ARCES. Sensus est, quod opus nec græca dānent, nec latini sine laude prætereant. ARCES. Allusit ad altitudinem ædificiorum CECROPIAS. Athenienses à Cecrope conditore, ut superius diximus. PANDIONIS. Regis Athenarum, de quo iam disseruimus. DAMNENT. Reprehendant. NOSTRI SENES. Latini ideo autem senes dixit, quia in ijs maior est grauitas, & doctrina. DVBITAS. Ambigas, quemadmodum enim ab ambo ambiguum dictum nonnulli existimant, quod in ambas agi partes possit, ita dubium, quod duas uias habeat. unde dubius dictus, quasi duas uias habens, & utram eligat nesciens. Ab hoc fit dubio uerbum. cuius frequentatiuum est dubito. & aduerbia dubie, & dubitanter, quorum contraria sunt indubie, & indubitanter. item dubitatim. Cæcil. imperator cōclamat de medio, ut è sinistro cornu uelites remoueantur. & gallis non dubitatim immittantur. Sisen. quod hostem non dubitatim cum pluteis, ac scalis iter facere cernebat. & indubius certus. et pro culdubio aduerbium certe. & dubitatio incertitudo. cuius diminutiuum est dubitatiuncula. & subdubius parum dubius. À quo subdubito subdubitanter. subdubitatio. ADMITTERE. Intromittere. FAMAM. Deam, quæ terræ filia fuisse proditur. nam cum bellum ob regni cupiditatem, inter gigantes Titani, ac terræ filios, & Iouem esset exortum, iamq; passim terræ filij à Ioue, ac cæteris dijs trucidarentur, percita nimio dolore terra, cum sibi aduersus hostes tam potentes arma deessent, ulcisci tamen quacunq; uia posset illatam sibi iniuriam cogitans, coacta utero famam enixa est, quæ superum scelera per orbem terrarum disseminaret. Hanc præclare, atq; eleganter descripsit Virgilius Cœi, atq; Enceladi gigantum sororem appellans. Fama, malum quo non aliud uelocius ullum, Mobilitate uiget, uiresq; acquirit eundo. Parua metu primo mox sese attollit in auras, Ingrediturq; solo, & caput inter nubila condit. Illam terra parēs ira irritata deorum. Extremam (ut perhibent) Cœo, Enceladoq; sororem Progenuit pedibus celerem, & pernicibus alis. Monstrum horrendum, ingens, cui quot sunt corpore plumæ, Tot uigiles oculi subter, mirabile dictu, Tot linguæ, totidem ora sonant, tot subrigit aures. Nocte uolat cœli medio, terræq; per umbram Stridēs nec dulci declinat lumina somno. Luce sedet custos, aut summi culmine tecti, Turribus aut altis, & magnas territat urbes. Sed non infacunde Ouidius quoq; eandem describit longiore contextu. Orbe locus medio est inter terrasq;, fretumq;, Cœlestesq; plagas triplicis confinia mundi. Vnde quod est usquam, quamuis regionibus absit, Inspicitur, penetratq; cauas uox omnis ad auras. Fama tenet, summaq; locū sibi legit in arce. Nocte dieq; patet, tota est ex ære sonāti, Tota fremit, uocesq; refert, iteratq; quod audit. Nulla quies intus. nullaq; silentia parte. Non tamen est clamor, sed paruæ murmura uocis. Qualia de pelagi siquis procul audiebat undis, Esse solent, qualem'ue sonum cū Iuppiter atras Increpuit nubes, extrema tonitrua reddunt. Atria turba tenet. ueniunt leue uulgus, euntq;, Mistaq; cum ueris pariter commenta uagantur. Millia rumorum, confusaq; uerba uolutant, Ex quibus hi uacuas replent sermonibus auras. Hi narrata ferunt alijs, mensuraq; ficti crescit, & auditis aliquid nouus adijcit author. Illic credulitas, illic temerarius author. Vnaq; lætitia est, cōsternatiq; timores. Seditioq; recens, dubioq; authore susurri. Ipsa qd in cœlo rerū, pelagoq; geratur, Et tellure uidet, totumq; inqrit in orbem. PIGET TE. Tardas. differs. ita enim ueteres usurpabant. uel piget, hoc est pudet. CVRAE. Studij, uel curæ, idest operis ab eo, quod præcedit id, quod sequitur. sic alibi, secreta quæro carmina, & rudes curas. idest opera imperfecta. CINERI GLORIA SERA VENIT. Postquam in cinerem, redactum est corpus, nihil prodest gloria nihil sentienti. hinc Aristoteles mortem omnium malorum terribilissimum scribit, nihilq; præterea esse homini bonum, uel malum, ideoq; gloriam, quæ è præclaro aliquo mortis genere sequitur, nihil ad defunctos, sed duntaxat ad superstites pertinere.

EPIGRAMMA LV. IN SEXTILIANVM.

EXTILIANE BIBIS. Rursus in Sextiliani ebrietatem inuehitur. 5 QVINQVE SVBSELLIA. Homines sedentes in quinq; subsellijs. subsellia enim sunt (ut superius diximus) humiliores sedes, in qbus equites considebant. Nam Senatores sellis utebantur. sicut enim subsipere dicimus, quod non planè sapit, sic quod nō planè est sella subsellium, & ubi duos tantummodo capit, bisellium. quinq; primogenia uox est. à qua deriuata sunt quindecim. quinquaginta. quingenti. quinquies. quindecies. quinquagies. quingenties. quintus. quintusdecimus. quinquagesimus. quingentesimus. quintus. quindenus. quinquagenus. quingentenus. quinarius. quindenarius. quinquagenarius. quingentarius. quincuplex. quindecuplex. quincuplus. quindecuplus. quinquangulus. quinquennis. quinquennium. quinquennale adiectiuum. quincunx unciæ quinq;. Item mensuræ genus paulum supra dimidiam heminam continens. Martialis.

Hesterna tibi nocte dixeramus
Quincunces puto post decem peractos.

Quinquevir, sicut triumuir. à quo quinqueuiratus & quinqueuiralis. quintilis mensis Iulius, de quo superius diximus. quinquatrus dies festus, quod post diem quintum iduum celebraretur, & festa ipsa Quinquatria dicuntur Mineruæ sacra Martio mense. Iuuenalis.

Eloquium, ac famam Demosthenis, aut Ciceronis
Incipit optare, & totis quinquatribus optat,
Quisquis adhuc uno partum colit asse Mineruam.

Hinc minusculæ quinquatrus appellabantur Idibus Iunijs, quod is dies festus erat tibicinum, qui Mineruam colebant. qntus, ac Quintius cognomina. & quintia porta trās Tyberim, à Quintio Cincinnato, cuius fuerat appellata, et qntana porta in castris post prætorium, ubi uenalium rerum forum solebat esse. & quintipor seruile nomen frequens apud ueteres, ut superius ostendimus. quinquertium, quod græci πένταθλον appellant, ludi genus, quod ijs quinq; artibus constabat iactu disci, de quo inferius dicemus græci δίσκον appellant. cursu, quem δρόμον nominant. saltu, quem dicunt ἅλμα, luctatione, & pugno, quæ πύχυ, & πυγμὴ ab illis appellantur. Vnde nos quoq; palem dicimus, à quo palæstra luctatio, qui ludus ab Atheniensibus institutus fuisse dicitur. Virgilius, Pars in gramineis exercent membra palæstris. hinc palæstritæ dicuntur, qui sese pale, siue palæstra exercent. hi & palæstrici à ueteribus dicti sunt. Afra. De-

pellis mihi manum per palæstricos. pentathlum itaq; uocatum est à πέντε, quod significat quinque. Vnde pentarchus qui quinq; uiris præest. pentacontarchus, qui quinquaginta. pentecoste quinquagenaria. pentateuchus quinq; librorum uolumen dicuntur, & ἆθλος, quod est certamen, nostri à quinque artibus quinquertium dixere, & qui his quinq; artibus se exercebant à græcis πένταθλοι uocitati sunt. Plynius de Mirone, hic fecit Delphicos pentathlos. à nostris uero quinquertiones sunt dicti. quinque partior. à quo quinque partitus. quinquefolium, quod græci πεντάφυλλον. quinqueremis. quindecirremis, de quibus superius diximus. quintam declinationem grammatici uocant, cuius genitiuus in es, & in e, & in ei, & in ij prolatus apud ueteres inuenitur. Cicero. Equites uero daturos illius dies pœnas. Virgilius. Libra dies somniq; pares ubi fecerit horas, dies in genitiuo dixerunt pro diei. Idem. Munera, lætitiamq; dij. Cicero. Quorum nihil pernicij causa à diuino consilio, sed in ipsa, & magnitudine rerum factum putamus. dij & pernicij dixerunt pro diei, & perniciei. Sallustius uero die in genitiuo protulit. Vix decima parte die. & Cæsar in libro, quem de analogia scripsit, die in genitiuo pronuntiandum affirmauit. quinque signorum genera apud antiquos, augures obseruabant. ex cœlo, ex auibus, ex tripodibus, siue cortinis, ex quadrupedibus, ex diris.

TOTIES. Bibendo subintelligendum est.

EBRIVS. Mente ob nimium potum alienatus. is enim proprie ebrius dicitur, qui nimio uini potu non est mentis compos. uinum enim mentem hominis mutat, ac furorem gignit. ex ebrietate uero millia scelerum gignuntur. propter quod non immerito hoc uitium frequentissime carpit Martialis. Cui tanta dulcedine ætate eius dediti homines erant, ut magna pars non aliud uitæ præmium quærere uideretur, quærebant sanè alia sitis irritamenta, ut largius biberent, & bibēdi causa etiā uenena conficiebant. quidam præsumebant cicutam, ut bibere mors ipsa compelleret, alij pumicis farinam hauriebant, nonnulli balneis coqui, & ex ijs exanimes ferri patiebantur. plures statim euomebant, rursusq; hauriebant. iterum idē, ac tertio facientes, quasi ad perdenda uina geniti forent, & tanquā effundi illa non possent, nisi per corpus humanum. ad hoc pertinebant peregrinæ exercitationes, & uolutatio in cœno, & pectorosa ceruicis repandæ ostentatio. Item pilæ. trigones, harpasta. per hæc enim omnia nihil aliud, quàm sitis quærebatur. quinetiam præmio inuitabatur ebrietas, multis tantum bibentibus, quantum amica quæsiuisset. tunc auidi matronam oculi licebantur. tunc graui prodebantur marito, tunc animi secreta proferebantur. alij testamenta sua nūcupabant, alij mortifera loquebantur, iamq; uulgo ueritas attributa uino erat, hinc pallor, & genæ pendulæ, & ulcera oculorum, & tremulæ manus plena uasa effundentes, & furiales somni, ac inquies nocturna, & summum ebrietatis præmium libido portentosa, ac iucundum nefas, fœtidi præterea sequenti die ex ore alitus, & rerum omnium obliuio, morsq; memoriæ. Tiberius princeps in iuuenta ad merum pronior fuit, unde per iocū dictus est Biberius, & ob eā causam L. Pisonem urbis Romæ curatorem ab eo dilectum putant, quod biduo, duabusq; noctibus apud ipsum potationem continuasset. M. Antonius etiam uolumen de ebrietate sua ædidit, ebrius iam sanguine ciuium romanorum, & tanto magis eum sitiens. habet enim & hoc uitium ebrietas, quod bibendi consuetudo auget auiditatem. Vnde est illud prouerbiū. quanto plus biberint tanto plus sitire Parthos. ebrium ab hauriendo potu dictum existimant, poniturq; aliquando pro pleno, & abundanti, unde & uestes ostro, seu purpura ebrias dicimus, & ebriam cœnam, hoc est abundanter, & opipare paratam. Plautus. Facite mihi cœna ut ebria sit.

NVMISMATA VICINA. Numos uicinorū. hoc est eorum, qui propè te sedent.

AERA Numos. Veteres enim signatam pecuniam ex ære habuerunt. Vnde æra pro pecunias usurparunt. Cato. Fundum æribus suis emptum possidebant. hinc æruscare ueteres dixerunt pecunias undiq; colligere, & ærarium locus, in quo publica pecunia custodiebatur, quod Romæ in æde Saturni erat (ut superius diximus) & ærarij tribuni, de quibus disseruimus, & æs alienum, quod nos alijs debemus, sicut æs nostrum, siue æs suum, quod alij nobis, uel ei, de quo loquimur, debent. & ære diruti milites uocabantur, quibus propter ignominiam stipendium, hoc est merces debita subtrahebatur. Item obærati milites ære dato iam obligati. ob id Varro æs ab esse dictum existimat, Nullus enim apud ueteres auri, aut argenti signati usus erat, libralis tantum, & dipondius appendebatur assis quando æris grauis pœna dicta. Seruius Rex primus æs signauit. Nota æris fuit ex altera parte Ianus geminus, ex altera rostrū nauis. ab ære ærosus deducitur. Vnde Cyprum insulam ueteres ærosam appellauerunt, qđ in ea prima fuerit æris inuentio. Item ærosum lapidē, ex quo æs fit, quē alio nomine Cadmiam nuncupant, fitq; ex alio lapide, quem chalcitē uocant, in eadem Cypro insula, sed uilitatem ei induxit. repertum in alijs terris præstantius, quod ab auro, & ære aurichalcum uocatur, nix iam longo tempore inuentu facile effœta (ut putant) tellure, arte naturalem illius bonitatem imitantur, ex eo fit æs coronarium, de quo superius diximus. Item ab ære ærificium, quod ex ære fit. Varro. politæ enim quasi ærificio uidebātur. Item ab ære ære æras. idest ære commisceo, siue ære adultero. à quo fit subæro compositum. Persius. Nequa subærato mundo sum tinniat auro. Item æreus & æneus eiusdem significationis. idest ex ære. Item æneus, quod modo adiectiuum est, et idē significat, quod æreus. Virgilius. Et luce coruscus aena. modo substantiuum est, & significat uas, in quo calefieri aqua consueuit, quod uulgo caldarium uocant. Idem, Aut folijs undam tepidi despumat aeni. quidam inter. A. & E. aspirationem interponunt, aiuntq; uisum fuisse librum æneidos antiquissimum, quem ipsius Virgilij fuisse constabat, in quo illud, & luce coruscus aena. quod sine aspiratione scriptum fuerat, & aspiratio addita. Item. Aenulum paruum uas ex ære factum diminutiuum ab aeno. Item æstimo, quod significat appretio, quasi ære texo, à quo æstimator. æstimatrix: æstimatio, pro qua ueteres etiā æstimiā dixerunt, & æstimata pœna, quia ære censebatur, utputa ouis decussis. bos centussis, hoc est decem, & centum assibus, & æstimabile, quod æstimari facile potest, sicut e contrario inæstimabile, quod propter magnitudinem æstimari non potest. quoniam uero æstimatio sine speciali consyderatione fieri non potest, æstimare aliquando etiam pro consyderare accipitur. Ouidius. Hæc quicunq; leget, siquis leget, æstimet ante, æstimare uero putare, & iudicare est. prius enim rem æstimamus, hoc est consyderamus, deinde existimamus, hoc est iudicamus, & ab æstimo fit existimo diphthongo. in. i. longam conuersa, quasi ex æstimatione statuo atque decerno. ab hoc existimatio, quod ferè semper passiue capitur, ut homo magnæ existimationis. idest de quo omnes bene opinantur, & quem magnum existimant. autumo quoq; P. Nigidius ex ab & existimo cōpositum putat, significat autem modo opinor, modo censeo, modo affirmo. Plau. Nisi hoc ita factū est perinde, ut factum esse autumo, non causam dico eum quin simules probri. æs etiam aliquando pro cornu, tubaq; accipimus, quia hæ ex ære fiunt. Vir. Aere ciere uiros, martemq; accēdere cātu. hinc æneatores à ueteribus cornicines siue tibicines appellabantur.

appellabantur. Item ænobarbus, hoc est rutilam, et quasi æneam barbam habens. fuit hoc cognomen Domitiorum, ex qua familia Nero fuit. authorem autem originis, pariterq; cognominis habuerunt L. Domitium, cui rure quondam reuertenti, iuuenes gemini augustiore forma apparuerunt, iusseruntq; nuntiare Senatui, ac populo Romano uictoriam, de qua adhuc incertum erat, atque in fidē maiestatis adeo permulsisse malas, ut è nigro rutilum, æriq; assimilem capillum redderent, quod insigne mansit & in posteris eius, ac magne pars rutila barba fuerunt. Vnde CN. Domitium Neronis atauum, qui in tribunatu suo pontificibus offensior fuerat, quod alium, quàm se in patris sui locum cooptassent, ius sacerdotum surrogandorū à collegijs ad populum trāstulerat, ac in consulatu Allobrogibus. Aluernisq; superatis elephanto uectus fuerat, turba militum, quasi inter solennia sacrificij prosequente. Lic. Crassus orator dixit non esse mirandum, quod æneam barbam haberet, cui os ferreum, cor plumbeum esset. Item ærugo, de qua superius disseruimus. à quo æruginosum, sicut à rubigine rubiginosum, sunt qui erumnam quoque ab ære, hoc est à pecunia deductam uelint, quod æris gratia labores, curasq; subeamus. Virgilius, quid non mortalia pectora cogis Auri sacra fames? Quippe erumna laborem onerosum, curamq; ac solicitudinem significat. sed nostra sententia est erumnas, & per diminutionem erumnulas proprie uocari furcinulas, quibus uiatores sarcinas suas religatas tabella interposita ferre consueuerunt, quæ quoniam à C. Mario institutæ sunt, muli mariani uocantur. dictas autem erumnas esse ἀπὸ τῦ αἰρῶ, quod est leuo, tollo. hinc uero tractum est, ut labores onerosi erumnæ uocētur. ab erumna erumnosus deducitur. laboribus, ac miserijs afflictus. æs à ueteribus randus dictum est. à quo randuscula porta Romæ appellata, quod ærata esset VLTERIORA. Cuneis ulterioribus, hoc est magis ultra ad spectandum constitutis. A' CVNEIS. A' spectatoribus, qui in cuneis stabant. Cuneus proprie uocatur instrumentum, quod ad scindēdum omnem materiā adhibetur. à quo cuneatum dicitur, quod ad cunei similitudinem formatum est. hinc cuneus etiam multitudo peditum dicta, quæ cuncta cum acie primo angustior, deinde latior procedit. à quo cuneatim aduerbium deducitur, hoc est per cuneos. ab huius etiam similitudine cunei uocitati sunt, loca in theatro, in quibus uulgo spectatores stabant inter sedentium subsellia. Iuuenalis, Cuneis habeant spectacula totis, Quod securus ames. NON HAEC PELIGNIS. Magis inquit tolerabile foret, si qualecunq; uinum potares, sed tu pretiosiora eligis eo magis detestandus.

PELIGNIS. PRAELIS. Hoc est in peligno agro. Pelignum oppidū Sabinorum est Marsis uicinum, in cuius agro pessima oriuntur uina. abeo fit pelignus. a. um. adiectiuum. Martialis,

Marsica peligni mittunt turbata coloni.
    Non tu, libertus sed bibat illa tuus.

Peligni ex Illyrio profecti sunt ductu Volsinij regis, cui cognomen Lucullo fuit, et partem Italiæ occuparūt, quam diximus. ei duo nepotes fuerunt Pacinus, à quo Pacinates, & Pelicus, à quo Peligni. VVA Fructus uitis uua dicitur, ponitur etiam aliquando pro uite. Virgilius. Et turpes auibus, prædam fert uua racemos. Item uua dicitur in apibus, quando examen congregatum ad similitudinem botry depēdet. Iuuenalis. Examēq; apium longa consederit uua. Item uua appellatur in homine, quæ inter tonsillas ultimo palato depēdet, sub qua est minor lingua, quæ dicitur epiglossis, ita uocitata, quod aliquando ad similitudinem uuæ intumescat cum uehementi inflammatione ac dolore. IN IVGIS THVSCIS. In collibus

Vaticanis, in quibus mala nasci uina superius diximus. TESTA. Amphora. proprie testas figulina uasa appellaums, quasi tostas, quod è molli creta fabrefactæ torreantur. deinde coquantur. excogitatæ autem à ueteribus figulinæ amphoræ fuerunt ad uina tenenda. Martialis,

Hanc tibi cumano rubicundam puluere testam.
    Municipem misit casta Sibylla suam.

Græci testam ceramion uocāt. Vnde Athenis locus, in quo Chalcosthenis figuli officina fuit, Ceramicos est appellatus. Item Ostracon. à quo ostracites lapis dictus est testæ similitudinem habens, Cuius usus pro pumice est ad leuigandā cutem, potus sanguinem sistere dicitur, & cum melle illitus ulcera, ac dolores mammarum sanare. ostreacius piscis est, quem aliqui onychen uocant. hunc suffitum uuluæ pœnis mire aiunt resistere. à testa testaceum deducitur, quod ex testis constat. Vnde mons in urbe testaceus nunc uocatur, qui ex figulinorum fragmentis constat collectorum ibi (ut ego quidem arbitror) quādo purgatus est Tyberis. FELIX. Quia tam pretiosum liquorem cōtinet. Felix enim proprie dicitur, qui prosperitatem recipit. Virgilius, Viuite felices, qbus est fortuna pacta Iā sua. interdum tamen ponitur pro eo qui dat. idē, sis felix, nostrūq; leues quæcunq; laborem. felix inquit hoc est prospera, & benigna, nonnunquam pro utili, commodo. Martialis,

Illa manus quondam studiorum fida meorum,
    Et felix domino, notaq; Cæsaribus.

Quandoq; pro pingui, fecundo. cuius contrarium est infelix. Virgilius, Infelix lolium, ac steriles dominātur auenæ. Vnde felices arbores dicuntur, quæ & serūtur, & fructum ferunt; infelices uero nec seruntur, nec fructum ferūt. ab ijs felicior. felicissimus, felicitas, feliciter, felicius, felicissime deducuntur, et eorū contraria infelicior, infelicissimus, infelicitas, infeliciter, infelicius, infelicissime. item felicito uerbum, quod est felicem, & beatum facio. à quo infelicito, quod est infelicem, & miserum facio. Cæcilius, ut te dij omnes infelicitent cum male monita memoria. Plautus. Dij illum infelicitent omnes. Veteres infelicio quoque usurpauere. idem, dij illum infeliciant, omnes, qui post hunc diem ullam Veneri immolauerit hostiam. filix uero herba est uulgo nota, nec florem ferēs, nec semen folia habēs utrisque lateribus pinnata, propter quod græci pterim uocant, nam πτερὸν pennam nominant, nascitur ubique, sed maxime frigido solo. huius radice pellunt interaneorum animalia. duo filicis genera sunt, alterum blachtron uocant, cuius ex una radice quamplures exeunt filices, bina etiā cubita excedētes. hac marē existimant. alterum genus thelypterim græci nominant, hoc est fœminam filicem. Alij nymphcopterim, est autem singularis, neq; fruticosa utriusq; radice sues pinguescunt. Neutra danda fœminis, quoniam grauidis abortum, cæteris sterilitatem facit, farina earū ulceribus tetris inspergitur, iumentorū quoq; ceruicibus. Folia Cimicē necant, serpentē non recipiunt, ideo substerni utile est in locis suspectis. Vstæ etiā fugant nidore. A' filix Feliciones dicti mali, & nonnullius usus homines. itē Felicata patera, quæ ad filicis herbæ similitudinem cælata est. OPIMI. Opimiani, Eo anno, quo Gracchi popularibus seditionibus interierūt. L. Opimio consule fulsit ea cœli temperies, quam cocturā uocant, à pfecta fructuū decoctione, calore solis nimio hoc faciente, Magna igitur uini copia. Et uina ipsa præstantia fuere in omni uitium genere durarunt ducentis, & ultra annis in speciē ferè mellis redacta, nec nisi dilutius bibi id uinū ob uetustatem poterat. tantæ autem æstimationis fuit, ut amphora centenis numis ueniret. à cōsule igitur Opimio uinum hoc opimium, siue opimianum uocitatum est. Martialis, Felix autumnus Opimi. SICCATVR. Ita

exhauritur ut prorsus sine humore remaneat. Siccum proprie dicitur aridum, & sine humore. Virgilius, Summa petit scopuli, siccaq; in rupe resedit. Per metaphoram tamen siccum pro exercato accipimus, quasi nimio labore exhaustum. Plautus, Sic siccum frugi continentem, amantem uxoris maxime. Ab hoc fit Sicco uerbum, hoc est arefacio, à quo subsicco. exsicco. desicco eiusdem significationis. item præsicco, antisicco. & siccitas, ac siccitudo siccum autem à succus deductum per antiphrasin, quasi sine succo. succus aūt à sugo deriuatur. à quo suctus ipsa, (ut ita dicam) sorbitio humoris. à succo succulentus, hoc est succi plenus. a sugo uero sugillo, quod est percussu liuorem, & quasi succum excito, quemadmodum superius ostendimus. & exugo, hoc est succum omnē extraho. CAELLA. Vinaria scilicet. MASSICA. Massicæ regionis falernæ contérminæ. EGERIT Producat. NIGROS CADOS. Nigro uino plenos. tale est enim falernum & massicum. Niger proprie fuscus dicitur. per metaphoram tamen aliquando pro noxio ponitur. Virgilius, Et nigris exesa chelydris Creta. Aliquando pro mortuo. Iuuenalis.

Instituitq; rudes melior Locusta propinquas
Per famam & populum nigros efferre maritos.

A niger fit nigellus diminutiuum, & nigredo, & nigreo, hoc est niger fio, à quo nigresco. Pacuuius, Solisq; exortu capessit candorem, occasu nigret. Accius, splendet sæpe, ast idem nimbis interdum nigret, & nigrico niger sum, & nigrefacio, ac nigrefio notæ significationis. & nigrior, ac nigerrimus. & nigror pro nigredine. Plynius, Et pennarum nigror hanc à cæteris distinguit. & subniger ex parte niger. & denigro, quod est offusco. A CAVPONE TIBI FEX LALETANA PETATVR. Sensus est. postquam tantum deuoras uini, non petantur à te rara, & pretiosa uina, sed uilia, atque uulgaria. FEX. Vinum ignobile. Fecis enim uocabulum usurpamus, quoties alicuius rei ignobilitatem uolumus exprimere. Vnde & temporum fecem dicimus. LALETANA. Ex Laletania Hispaniæ regione. Laletania enim maritima regio est Hispaniæ uersus Galliam ad emporium urbem pertingens nō longe à Taracone. hæc bonitate agri excellit, & in primis uino abundat, sed ignobili. Plynius. Hispaniarum laletana copia nobilitatur. elegantia uero taraconensia, atque lauronensia.

EPIGRAMMA. LVI. AD PROCILLVM.

h ESTERNA TIBI. Ex persona sua carpit Martialis & facilitatem promissorum in ebrijs, & artes eorum, qui uino, & conuiuijs hæreditatem captant, & testamentorum falsas signationes. PERACTOS. Perfecte, & in totum exhaustos. COENARES. Discumberes. cœnam ueteres id dicebant, quod nunc prandium dicimus, & quam nunc cœnam dicimus, illi uespernam uocauere. Est autem græcum uocabulum, quippe græci κοινὴν communem dicunt. Nam plures cœnare communiter solebant. à cœna fit cœno uerbum, cuius frequentatiuum est cœnito, & cœnulo diminutiuum, & cœnatio, ac cœnaculum, de quibus superius diximus, & incœnis sine cœna. Plautus, Cupiunt extrudere incœnem ex ædibus, ut ipsæ solæ uentres distendant suos. & incœnatus, qui non cœnauit. idem. incœnatum senem foras extrudunt mulieres. & domicœnium, cœna quæ domi fit. Martialis. Si tristi domicœnio laboras. & cœnipeta, qui cœnas aliorum captat, nec cœnat domi libenter, & cœnaticus ad cœnam attinens. Varro, Erat inter adolescentes sermo cœnaticus. Plautus, Est illic mihi una spes cœnatica, si illa decolabit, redibo huc ad cœnam asperam, & cœnatoria uestis, de quibus superius locuti sumus. NON SOBRIA. Non sobrij hominis, hoc est ebrij. EXEMPLO NIMIVM PERICVLOSO. Quia nimis periculosum etiam esset exigere ab ebrio promissa, cum ebrij facile omnia promittant. MISO MNEMONA SYMPOTEN PROCILLE. Græca uocabula sunt, μισῶ μνήμονα συμπότην προκίλλε, hoc est odi memorem compotorem Procille.

EPIGRAMMA. LVII. IN ACERRAM.

h ESTERNO FOETERE MERO. Lepidissimum distichon contra Acerram, qui totam noctem bibendo trahebat insomnem. IN LVCEM. Vsq; ad lucem.

EPIGRAMMA. LVIII. AD FIDENTINVM.

f AMA REFERT. Facete Fidentinū reprehendit, quod eius carmina quasi propria recitet. HAEC EME NE MEA SINT. Eodem ioco utitur inferius cum inquit. Nam quod emas, possis dicere iure tuum,

DE DIAVLO CHIRVRGO EPIGRAMMA. LIX.

c HIRVRGVS FVERAT. Ex persona Diauli, qui ex medico factus erat cadauerum funerator, deridet medicos ignaros, & rudes, quorum supercilio nil profecto impudentius est. Cum primum enim exiguum aliquod, uanumq; experimentū didicerunt, uitæ nostræ, ac necis imperatores sese constituunt, & medicinæ famam aucupantes, animas nostras negotiantur: sic medicinæ ars in nequissimum, atque indocile genus hominū sæpeq; in læuissimas mulierculas transfertur. CHIRVRGVS. Medicus uulnerarius. à manuum enim operatione ita uocatur. siquidem græci χεῖρα manum uocant, ἔργον opus. ars ipsa chirurgia dicitur. Primum Romæ chirurgum tradūt fuisse Archagathū Lisaniæ Peloponensis filiū L. Aemilio M. Liuio consulibus anno urbis quinquagesimo, trigesimoqnto, eiq; ius quiritium datum, & tabernam ab eo in urbe emptā; ob id publice uulnerarium fuisse appellatum, mire gratum omnibus initio, mox uero à sæuitia secandi, urendiq; carnificē noiatū, artemq; eius in tædiū uersam. VESPILLO, Cadauerū funerator, quēadmodū superius, diximus. COEPIT QVO POTERAT CLINICVS ESSE MODO. Solebant, ut nunc quoq; fit, chirurgi ægrotantibus assistere, quo medendi artē à medicis discerent, ut ipsi ita fierent medici. Est ergo sensus. Diaulus, q̄ solebat esse Chirurgus, factus est Vespillo, & cœpit esse medicus, hoc est curare corpa eo modo, quo poterat. medici uiuorū corpora curant, Vespillones defunctorū. iccirco inferius quoq; inquit, Nuper erat medicus, nunc est uespillo Diaulus. Quod uespillo facit, fecerat et medicus, hoc est curabat prius corpora uiuorū, nūc curat defunctorū. CLINICVS. Medicus. tria. n. medicinæ genera ueteres fecere. Empiricē, quæ nullis rōnibus, sed solis experimentis constat. ἐμπειρίαν enim græci expientiā uocāt. iatralepticē, quæ unguētis, et pfrictioni

bus curat, quasi medicinam unguentariam; ἰατρική enim medicina dicitur. ἀλείπτης unctor ἀπὸ τοῦ ἀλείφειν, quod ungere est, unde huiusmodi artifex iatraleptes dicitur. Cornelius Celsus, sanus homo, qui & bene ualet, & suæ spontis est, nullis obligare se legibus debet, ac neque medico, neque iatralepta egere. & clinicen, quæ uictu, & uenenis corporibus medetur, quãuis sint qui clinicen rursus in duas partes diuidant, unam διαιτητικὴν, hoc est diætitecen, quæ uictu medetur. alterum φαρμακευτικὴν, hoc est pharmaceuticen, quæ medicamentis curat. Vnde medici huiusmodi clinici appellantur à lectis ægrotantium, quos frequentant; quasi lecticularij κλίνη enim lectus est. ad quod uocabulum uidetur etiam poëta alludere, cum inquit, Cœpit quo poterat Clinicus esse modo. quasi dicat ubi studebat Clinicus, hoc est lecticularius esse uiuorum, factus est lecticularius defunctorum, quia scilicet mortuos effert. Clinici etiam dicuntur, qui ita morbo affecti sunt, ut surgere è lecto nõ possint, nullaq; amplius de eorum salute spes est. quos latine Deploratos uocamus.

EPIGRAMMA LX. DE ENCOLPO.

h OS TIBI PHOEBE VOVET. Stultitiam uotorum, & lasciuiam sui temporis notat. Aulus pudens centurio puerũ habuit Encolpum, quem amabat. hic uotum fecerat se crines suos Phœbo sacraturũ, cum primum dominus suus ad primi pilatum proueheretur. optat per iocum poëta, ut puer, quã primum comam deponat, hoc est ut Pudens mox promoueatur, sed tarde fiat uir, ut Pudens diutius ætate illius tenera perfruatur. AMOR DOMINI. Plus est, quàm si dixisset amatus, à domino. VOVET. Dicat, consecraturum se promittit. Vouere proprie est aliquid deo sancte promittere. Vnde promissio huiusmodi uotum dicitur, quod aliquando sine aliqua conditione fit, aliquando addita conditione. quoniam uero ea uehementer desyderamus, quæ uoto à deo poscimus, fit ut aliquando uotum pro desyderio capiatur. unde uoti compotem dicimus eum, qui desyderium suum assecutus est, & pro uoto nobis succedere, idest pro desyderio, & uoluntate nostra. à uotum uotiuum deducitur. hinc uotiua uerba dicimus, quibus in faciendis utimur uotis. & uotiuas preces, quibus aliquid cum uoto poscimus. Item à uoueo deuoueo, quod est destino, imprecor, à quo deuotor deuotrix, qui aliquid imprecantur. & deuotum destinatum, quod modo ad prosperum, modo ad aduersum refertur. Virgilius. Deuotum hostiles Decium pressere cateruæ. Idem, Præcipue infelix pesti deuota futuræ. Varro, Tu deuoto tibi animo utere. conuoti uero dicebantur ijsdem uotis obligati. Item uoto frequentatiuum, & ab eo aliud frequentatiuum uotito ueteres etiam uotitum usurparunt, pro eo, qđ est religione aliqua, & quasi uoto prohibitum, atque interdictum Plautus, Nolo illum habere causam, & uotitam dicere. quidã tamẽ uotitũ à uetando, quasi uetitum dictũ arbitrãtur. CRINES. Adolescentes apud ueteres Romanos comam nutrire mos erat, quandiu imberbes essent. alioquin deformes habebantur. adulti uero cum primo tondebant barbam, etiam crinium longitudinem deponebant, eosq; in arbore, quam ex argumento capillatam, siue capillarem nominabant, suspensos dicebant deo, quasi depositis adolescentiæ illecebris, iam uirilitatem ingredi uiderentur. simili modo & primam barbam consecrabant, quemadmodum Neronem barbam suam aurea pyxide pretiosissimis margaritis adornatam capitolino Ioui dicasse Suetonius refert, quandoque etiam adole-

scentes, ut muneris aliquid à dijs consequerentur, etiam ante tempus comam deo uouebant, ueluti rem magnam, atque difficilem. quippe deposita coma ornatum omnem adolescentiæ uidebantur amittere, quod nunc Encolpus facit nimio desyderio primi pilatus in persona domini, à quo amabatur, de quo etiam inferius scribit poëta.

Quid non cogit amor? secuit nolente capillos
 Encolpus domino, non prohibente tamen.
Sed tu ne propera, breuibus nec crede capillis,
 Tardaq; pro tanto munere barba ueni.

TOTOS À VERTICE. Nimium adolescentis desyderium ostendit, qui non breuiores facere crines uouit (ut mos erat) sed prorsus abscindere, quasi nõ curaret domino suo amplius placere, dummodo ille optatum honorem assequeretur. TVLERIT. Consecutus fuerit. PRIMI PILI. Vt sit primus centurio primæ cohortis, quemadmodum superius, dum de pilo loqueremur, ostendimus. quippe uetus, ac laudatissimus Romanorum mos fuit, ut Centuriones uirtutis ergô à decima cohorte promouerentur ad nonam, à nona ad octauam, & sic deinceps usque ad primam. cuius primã centuriam primum pilum uocabant. quod circa signa grauis armatura constituebatur. in qua inter cætera armorum genera hastile erat pedum quinque semis, quod pilum uocabatur. DVM NVLLA TENERI SORDET LANVGINE VVLTVS. Ante quàm sit tempus tondendæ barbæ, aut comæ deponendæ. SORDET. Squalet, horret. sordes enim squalor est, & omnis immunditia. ab eo fit sordeo, à quo sordesco, & obsordeo compositum, quod modo pro sordeo accipitur, modo pro obsoleo. Cæcilius. Obsorduit iã hic in me erumna miseriæ, quod inde tractum est, quia quæ frequenti in usu sunt, sordescere consueuerunt. & sordidus. squalidus, immundus. & sordide aduerbium immunde. & comparatiua, ac superlatiua eorũm sordidior. sordidissimus. sordidius. sordidissime & sorditudo pro sorde. Plautus, Vt mihi abstersere omnem sorditudinem. & surdus, qui aures habet obtusas ab aurium sordibus, quæ in duritiem uersæ marmora auriũ dicuntur, nec sinunt audire. ab eo surdeo, hoc est surdus fio. à quo surdesco, & obsurdeo, à quo obsurdesco. Item surditas surde aduerbium, & surdaster, diminutiuum, hoc est ex parte surdus. & absurdum, quod proprie significat ineptum, ac rationi repugnans, quasi, non audiens rationem, à quo absurdior, absurdissimus, absurde, absurdius, absurdissime. LANVGINE. Pilatione. lanugo enim tenera pilatio dicitur, ad lanæ similitudinem, qualis & in adolescentium genis, & in pomis quibusdam cernitur. lana quid sit manifestum est, hanc à laniando dictam putant, laniare enim scindere est. scinditur enim nunc lana, quæ uelli quondam solebat, Vnde à uelendo uellus dicebatur. à laniando lanij dicti, qui carnes uendunt, quod lanient pecora. Vnde lanium, laniena, laniona mensa. Lanista, de quibus superius diximus. & dilanio quod est, discindo. à lana uero fit lanicium pro ipsa lana. Virgilius, Si tibi lanicium curæ. & laneum, quod ex lana est. & lanificium, lanæ opificium. & lanificus, qui lanæ artem exercet. & lanugo à lanæ similitudine, à quo lanuginosus, plenus lanugine. & laneolus, qui lana oculi uitium tegit, & lanerum uestimentum è lana succida factum. & lenisci fasciolæ, de quibus locuti sumus, è coronis dependentes. & delanio uerbum, quod est discedo à pecudum discessu. IVBAE Capilli metaphorice enim hoc uerbo usus est. FVSAE. Sparsæ. LACTEA. Candida. LONGVM. Lõgo tpe, ut supius diximus. TONSVM. sine capillis. tondere proprie abscindere, & decutere est. hinc

tonsus homo dicitur, cui coma abscissa est, & econtrario intonsus capillatus. hinc etiam tonsi montes, & tonsæ ualles dicuntur, cum syluis carent, & econtrario intonsi syluosi. Virgilius, Tonsis in uallibus. Varro, intonsi montes, & feris pleni. aliquando etiã tonsus pro minutus ponitur. Virgilius, Tonsisq; ferunt mantilia uillis, & tonsa oliua dicitur, quæ minutis frondibus compta est, quasi à tonsore composita. Tonsus etiam quandoq; quartæ declinationis est, & tonsuram significat. Accius, sed quæ nam hæc est mulier funesta ueste, tonsu lugubri? Item à tondeo tonsor deducitur notæ significationis, cuius fœmininum est tonstrix. à quo diminutiuum est tonstricula, & tonstrina officina tonsoris, & tonsa remus, uel à tondendis, hoc est decutiendis fluctibus, uel quod ferro tondeatur. Virgilius, Et in lento luctantur marmore tonsæ. & tonsilla palus dolatus, & in acumen, & cuspide præferratus, qui nauis causa in litore figitur, de quo superius diximus. toles tamen & etiam tonsillæ in homine sunt, quæ in sue glandulæ dicuntur, hoc est tumor, quidam in gutture maxime proueniens instar glandis, & interdum mouens se, interdum prorsus immobilis, sed hæc à tollo potius deduci nonnulli arbitrantur, ut superius disseruimus. Item à tondeo tonsorius, unde culter tonsorius, & ferramenta tonsoria dicuntur. & composita circuntonddeo. pertondeo. detondeo. prætondeo. subtondeo. retondeo notæ significationis. SERO VIRVM. Vt serò barbatus sit.

EPIGRAMMA LXI. IN SABIDIVM.

NON AMO TE SABIDI. Graui aculeo punget Sabidium. hic gulæ deditus plus uorabat, quàm posset concoquere, quo circa ita fœtebat eius anima, ut nemo posset cũ eo loqui. est igitur sensus poetæ, non amare se Sabidium, nec posse se ob grauẽ olentiam oris tandiu cum eo manere, ut causam cur non amet, possit exprimere. uoracitatem eius & fœtorem animæ altero epigrammate non minus salse indicat Martialis.

Circunlata diu mensis scriblita secundis,
Vrebat nimio sæua calore manus.
Sed magis ardebat Sabidi gula, protinus ergo
Sufflauit buccas terq; quaterq; suis.
Illa quidem tepuit, digitosq; admittere uisa est,
Sed nemo potuit tangere, merda fuit.

HOC TANTVM. Vix tantum possum tecum manere ut hæc tria uerba exprimam. Non amo te.

EPIGRAMMA. LXII. DE GELLIA.

AMISSVM NON FLET. Gelliam carpit, quæ ut pietatem in defunctum patrem simularet, præsentibus testibus illius mortem deflebat, alioquin nullo defuncti desyderio mouebatur. NON FLET. Non emittit lachrymas. flere enim est lachrymas fundere, ideoq; solius hominis est, & à græco deducitur, quod est κλαίω. à fleo fit fletus, quod aliquando substantiuum est quartæ declinationis. Ennius nemo me lachrymis decoret, nec funera fletu. interdum adiectiuum. quando s. participiũ est. Virgilius, Hic multum fleti ad superos, belloq; caduci. multum fletos pro nobilibus, atq; conspicuis posuit, quorum mortem magna lamentatio sequitur. Item flebilis, dignus qui fleatur. & flebiliter aduerbium cum fletu. item à fleo fit compositum defleo eiusdem cum suo simplici significationis. LACHRYMÆ. Humor ex oculis flentium manans lachryma dicitur, deriuaturq; à græco δάκρυον, unde frequentissime apud Liuium dacronas pro lachrymis legimus usus tamen obtinuit, ut lachryma cum aspiratione scribatur. à lachryma fit diminutiuum lachrymula, & lachrymor uerbum, à quo illachrymor, & collachrymor, & lachrymabilis flebilis, & lachrymabundus flens, & lachrymabiliter flebiliter. Item illachrymabile, quod significat fletu indignum. IVSSAE. Non sponte fluentes, hoc est non prouenientes ex animi dolore, sed ui extortæ. Est enim plerisq;, ac præsertim mulieribus humor ille tam fœcundus, semperq; in promptu, ut ubertim quoties libuerit, defluat. NON LVGET, Non dolet. lugere proprie est dolorem animi cum uoce proferre, quod quia in obitu defunctorum, qui nobis cari sunt, facere solemus, intro ductum est, ut luctus capiatur pro habitu illo, & uultu, & ueste, quibus eo tempore uti consueuimus. Vnde post cladem illam cannensem constituerunt patres, nè fœminæ ultra triginta dies in luctu essent. à lugeo fit lugubre, unde lugubrem habitum, lugubrem orationem, lugubres uestes dicimus, à quo lugubriter aduerbium. & luscinia, de qua superius diximus, quod lugens canat. & à luctu luctifer, q alicui luctum affert. & luctuosum plenum luctu. à quo luctuose aduerbium cum luctu. & prolugeo compositum, quod significat solito diutius lugeo. lucta uero genus ludi est, cum duo sese mutuo apprehendentes ad terram nituntur affligere, quod luctari, & colluctari dicitur. à quibus luctatio & colluctatio deducuntur, quo ludi genere in palæstra utebantur athletæ. & qui se ita exercebant, luctatores uocabantur, à luendo hoc est soluendo, quod uterq; sese ab altero soluere niteretur. luctare quoque, & luctari pro contendere usurpamus.

EPIGRAMMA LXIII. IN LESBIAM.

INCVSTODITIS. In Lesbiam inuehitur, cui non satis erat adulterari, nisi id etiam in propatulo faceret, gauderetq; in adulterio deprehendi, ac conspici. in quo temporum suorum lasciuiam notat, quibus nullus pudori, aut uerecundiæ locus erat relictus. PECCAS. Cum adultero coïs. peccare enim proprie est adulterium committere, dictum quasi pellicare, hoc est cum pellice coire. & peccatus ipsum adulterium, quasi pellicatus. à ueteribus enim non peccatum neutro genere, & secunda declinatione, sed peccatus masculino genere, & quarta declinatione proferebatur, quod usq; ad Ciceronis etatem durauit. Cicero, Nemo ita uiuebat, ut nulla eius uitæ pars summæ turpitudinis esset expers, nemo ita in manifesto peccatu tenebatur, ut cum impudens fuisset in facto, tum impudẽtior uideretur, si negaret. Postea inualuit usus, ut peccatum tantum neutro genere proferatur, & tam peccatum, quàm pecco generaliter de omnibus delictis, atque erroribus dicantur. à pecco fit peccator, & fœmininum eius peccatrix. LIMINIBVS. Ostijs. limen enim omnem ingressum significat, ut superius diximus. INCVSTODITIS. In quibus nemo obseruat, nequis repente ingrediatur, aut uideat, quæ intus geruntur. FVRTA. Adulteria. VELOQVE, SERAQVE. In lupanaribus mos est, postquam fornicator introijt, ostium cludere, & post hoc uelum extendere, nequid per rimulas etiam uideri extrinsecus possit. RIMA. Fissura, proprie rimæ dicuntur exiguæ distantiæ tabularum in iuncturis, à quo tractum est, ut omnes fissuræ rimæ dicantur, unde rimas age-

re est findi, ab hoc rimula parua fissura, & rimosus plenus rimis, & rimari, quod est diligenter quærere, & scrutari, & quasi rimulas quasque perquirere, quod nonnulli à suibus tractum putant, qui glandes per rimas terræ perquirunt. Virgilius, Dulcibus in stagnis rimantur prata caystri. hoc est pascuntur in pratis, et cibum per omnes rimas terræ perquirunt. Idem, Et partes rimantur apertas, hoc est inuestigant. aliquando tamen rimari pro explicari accipitur. idē rimaturque epulis, habitatque sub alto Pectore. Item pro eo quod est scindere, & quasi in rimas agere. idem. Ergo ægre rastris terram rimantur. à rimor rimator, & rimatrix uerbalia nomina deducuntur. FORNICE. Arcu testudine. fornix proprie arcum significat, & quodcunque opus concameratum, à furuo hoc est obscuro. quod eiusmodi opera obscura sint. Virgilius, Cyclopum educta caminis Mœnia conspicio, atque aduerso fornice portas. Cicero, Videt ad ipsum fornicem fanianum, quoniam uero meretrices in huiusmodi locis, hoc est sub fornicibus habitare consueuerunt, fornicatriæ sunt appellatæ, & fornicari est cum meretrice coire, quod & meretricari dicitur. & fornicator, qui fornicatur, et fornicatio ipsa congressio. à furuo etiā, hoc est obscuro furnus deducitur locus, in quo panis decoquitur, differtque à clibano, quod clibanus mobilis est, & quasi paruus furnus. textusque aliquando tegitur, & fere è metallo fit, interdum tamen & lapide constat, non tam pani, quam alijs dapibus coquendis seruiens, furnus uero ex cemento & calce constat, magnusque & immobilis est ad usum fere panis coquendi. Plynius, cortices quoque decussi lini clibanis, & furnis præbent usum. SVMMOENI. Summœnium dicebatur locus lupanaris, quod fere sub mœnibus eēt. quasi sub mœnium, hinc summœnianæ uxores meretrices dicuntur. Martialis, Conuiua quisque Zoili potest esse Summœnianas cœnet inter uxores. DISCE. Apprehēde, assequere. discere enim proprie est rem ignotam assequi, quod uel meditando fit, uel ab alio docendo, unde qui docet doctor, qui discit discipulus dicitur. à quo disciplinæ ipsæ artes appellantur, & disciplinosi, qui tam bonas, quàm malas artes facile discunt. Cato. ipse gladiator disciplinosus. à disco composita fiunt edisco, quod est memoria complecto. addisco perfecte disco, condisco simul disco. dedisco, quod didici obliuiscor. A' CHIONE SALTEM, VEL AB LAIDE. A' uulgatissimis meretricibus, CHIONE. Nobile scortum fuit nomen habens à candore niuis, quæ græce χιὼν dicitur, cum tamen fusca esset. Martialis. Candida est, & fusca es, nō es, & es Chione. Iuuena. Et dubitas alta Chionem deducere sella. LAIDE. Hæc quoque nobilissima meretrix fuit Corinthia, quæ ob elegantiam, ac uenustatem formæ grandem pecuniam demerebat, conuentusque ad eā ditiorum hominum ex omni Græcia celebres erant, nec admittebantur, nisi qui darent, quod illa poposcisset. poscebat autem nimis grandem pecuniam. Vnde natum est frequens illud apud græcos prouerbium, οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐς κόρινθον ἔσθ' ὁ πλοῦς, quod apud nos ita interpretatur Horatius, Non cuiuis homini contingit adire Corinthū, quasi frustra adiret Corinthum, qui nō posset dare, quod posceretur. ad hāc fertur Demosthenes aliquando se clanculum contulisse, & ut sui copiam faceret, petijsse, à quo cum Lais petijsset μυρίας δραχμὰς, quod faciebat nummi nostratis denariorum decem millia, mulieris petulantia, ac pecuniæ magnitudine obstupefactus retrocessisse, & inter discedendum dixisse, οὐκ ὠνοῦμαι μυρίων δραχμῶν μεταμέλειαν, hoc est equidem pœnitere decem drachmarum millibus non emo. drachmam tres oboli, hoc est siliquæ decem, & octo constituebant. singuli enim oboli sex siliquas habebant, unde duodecim oboli tres denarios, hoc est quatuor drachmas constituebant, cum essent quatuor, septuaginta siliquæ. Erat enim denarius minimus argenteus unius libræ, hoc est uiginti quatuor siliquarum. sex uero oboli, hoc est denarius unus & dimidius drachmam faciebant. ab obolo diobolares meretrices dictæ sunt, quæ duobus obolis conducebantur. MONIMENTA. Cellæ meretricum, quod ad sepulchrorum similitudinem factæ sunt. LVPAS. Meretrices, quemadmodum superius diximus. NVNQVID. An forte. num idem pene significat, quod an, & subintelligitur negatio, ut num ego te spoliaui? quasi dicat nō spoliaui. sicut quoties per negationem interrogamus, subintelligitur affirmatio, ut nō ego te spoliaui? quasi dicat ego te spoliaui. affirmatiua responsio est proprie etiam. Plynius. Iunior, studes inquam? respondit etiam, ubi, Mediolani. Vulgo autem respondemus ita, quod etiam non caret authoritate. Terentius, Mihi'ne respōdit? Ita. A' num fit nunquid compositum. item aliud compositum. nunquidnam, non uero proprie negandi aduerbium est, quemadmodum est haud, haud quaquam. nequaquam, necne, minus, & similia. duæ negationes plerunque affirmant, ut si dicam nemo non legit. idem est, quod omnis homo legit, & nonnullus, idest aliquis. tres uero negationes aliquando non plus faciunt, quàm duæ, ut nunquam mihi, nec profuisti, nec obfuisti. quod idē plane est, ac si dicamus. mihi quidem nec profuisti, nec obfuisti. item nescis, nec domi, nec foris uiuere. idem est quod nec domi, nec foris scis uiuere. timeo uereor. metuo, & similia idem cum negatione, quod sine negatione significant, ut uereor ne ueniat, & uereor, ut ueniat. & timeo ne moriatur. & timeo ut moriatur. & more Ciceronis, ac probatissimorum ueterum metuo, ut ne moriatur. Terentius, Apprime in uita esse utile, ut ne quid nimis. illud præterea animaduertendum, ubi debeat geminari negatio, ubi non debeat, quod hoc exemplo demostratur. non modo stellæ, sed ne luna quidem ad solem seruat splendorem suum recte dicitur. item hoc modo, nonnullæ stellæ, sed ne luna quidem. at quoties dictionibus adest quædā contrarietas, non potest altera negatio tolli, ut hoc modo. non modo stellæ non apparent, sed etiā Luna ad solem obscuratur. sine negatione geminata non recte loquaris. item non modo non absoluo hunc, sed ne leui quidem pœna cum eo transgrediendum puto. errant ediuerso quidam, qui ad illud non modo applicant, sed etiam, cum deberet applicare, sed saltem, aut sed certe, aut sed uel, ut est illud. quis enim mētis emotæ nō modo futura prædicere, sed etiam cohærentia loqui possit? Dicendum erat, sed uel cohærentia, aut sed certe cohærentia, aut sed saltem coherentia loqui possit. illud uero de negatione ad solam elegantiam pertinet, quod subiectis exemplis adducam. Quintilianus, non est difficile, ut maritum uxor occidat, si non est difficilius, ut filius patrem. idem, atque eo causam dimittimus, ut sit absoluendus adolescens, nisi etiam laudandus. quare non petit, ut miserum putetis. nisi etiam innocens fuerit, non petit, ut afflictum alleuetis, nisi & probauerit sese infeliciorem, quod patrem amisit, quàm quod oculos. Sallustius, Parcite dignitati Lentuli, si ipse pudicitiæ, si famæ suæ, si dijs, aut hominibus unquam pepercit. ueteres pro non noenon dixere. Lucilius, Sed tamen hoc dicas si noenon quidem molestum est. Varro, Si hodie noenon uenis, cras quidem si ueneris, dies est natalis fortis fortunæ. cognatio uocabuli nos admonet ut hæc subiungamus. Noes fluuius est Thraciæ in Istrum fluens. noegeum amiculi genus candidi. item noegeum pro candido ponimus. Liuius, Lachrymas de ore noegeo tersit. nonealæ sunt papillæ, quæ ex faucibus caprarum dependent. Noricum urbs est Macedoniæ finitima Illyrio, unde fit adiectiuum noricus. ca. cum. Normam uocant fabri,

ad quam opus dirigunt, quæ & regula à quibusdam dicitur: eius diminutiuum est normula. Notion urbs est Aetoliæ. CENSVRA. Lex, decretum, de quo superius diximus, uel censura reprehensio. correctio.

EPIGRAMMA. LXIIII. AD CORNELIVM.

ERSVS SCRIBERE. Excusat lasciuiã carminis, simulq; tempora sua notat, in quibus libri nihil lasciui habẽtes nõ poterant placere, qua causa inductum fuisse hunc poëtam existimandum est, ut lasciua operi suo frequenter insereret, quo. s. libentius legeretur, & lectores pudore ducti, à uitijs se retraherent. SCHOLA. ludo literario. Schola enim græca uox ẽ, & significat locum, in quo bonæ artes discuntur, dicta ἀπὸ τοῦ σχολάζειν, quod uacare est, quod omissis cæteris rebus, uacare pueri bonis artibus debent. à schola scholasticus dicitur, quod ad scholam attinet. Vnde scholasticam disciplinam dicimus, scholasticos etiam uocamus discipulos, qui discendi gratia scholas frequentant. eundem locum etiam Gymnasium uocamus, quamuis proprie gymnasium schola sit palæstritarũ, hoc est locus, in quo athletæ nudi exercebantur. græci enim γυμνὸν nudum dicunt. à gymnasio gymnasiarches dicitur, qui gymnasio præest. MARITI. Viri. Maritus enim & uxor relatiua sunt. deducitur autem maritus ab eo, qđ est mas maris, cuius diminutiuum est masculus. à quo apud grammaticos masculinum genus, & masculesco, hoc est masculus fio. à maritus uero marito uerbũ deriuatur, quod est uiro trado. Iuuenalis tamen fœminino genere marita. quippe maritam ulmum dicimus, cui uitis iungitur, & quasi matrimonio copulatur. masculũ aliquando pro forti, ac magnanimo usurpamus. Varro. Si nõ plus testiculorũ offenderis, quàm i castrato pecore in Appulia, uincor nõ esse masculum ad rem. item à mas Marius deducitur proprium uiri nomen, cuius fœmininum est Mária, penultima correpta cum accentu in antepenultima. Claudianus. Præparat & pulchros Mariæ, sed luce minores Eligit ornatus. quẽadmodũ econtrario Iacõbus propriũ nomẽ cum accentu in penultima pronuntiandum est, cum quadrisyllaba dictio sit, & primas duas syllabas breues, tertiam productam habeat. idẽ, Ne laceres uersus dux Iacobe meos. sic Idõlum pronuntiandum est non idŏlum. idolatrīa non idolatrĭa. erēmus erēmi, non erĕmus eremi. SINE MENTVLA. Sine uerborum lasciuia, quæ propria est scribentium epigrãmata. hoc autem institutum fuit, quo libentius legerentur. QVID SI ME IVBEAS TALASSIONEM VERBIS DICERE NON TALASSIONIS. Sensus est, quemadmodum absurdum uideretur, si me iuberes nuptiales hymnos alijs uerbis, quàm nuptialibus exprimere, ita esset absurdum epigrammata alijs uerbis, quàm suis cantare. TALASSIONEM. Carmen nuptiale ita dictum à uoce, quã in nuptijs efferebant, quæ erat Talassius, quemadmodum hymen quoq; dicitur à uoce, qua græci utebantur, quæ erat Hymenæus. idem carmen & fescenninum appellatur, qđ primũ ex urbe Fescennina Romam allatum fuit. siue qa fascinum putabatur arcere. ita enim ad arcendum fascinum institutum quidam existimant, ut fescennini uersus canerentur in nuptijs, quẽadmodum ut nuces spargerentur, non quia cadẽdo tripudium facerent (ut uulgus putat) sed quod bonum omen uiderentur afferre, cum munere quodam naturæ gemino protectæ sint operimento, puluinati primum calicis, deinde lignei putaminis. erat autem talassio, siue fescenninum carmen, siue hymen, quale scripsit Catullus Veronensis. Io. hymen hymenæe io. Ite concinite in nodum, ne diu taceat procax, fescennina locutio ne nuces pueris neget desertum domini audiens Cũcubinus amorem. da nuces pueris iners, io hymen hymenæe io. Io hymen hymenæe io. de ratione autem huius nominis diuersi diuersa senserunt. T. Liuius scribit Romæ in raptu Sabinarum uirginem unam lõge ante alias specie, & pulchritudine insignem à Globo Talassij cuiusdam raptam fuisse, multisq; sciscitantibus, cuinam eam ducerent, identidem nequis eam uiolaret, Talassio ferri clamitatum. propter quod nuptialem hanc uocem factam. Plutarchus uero eandem puellam refert, cum à cœtu uillissimorũ hominum duceretur, motos pulchritudine illius quosdam ingenuos adolescentes rapere uoluisse. sed cum illi Talassio duci affirmassent, qui tum & generis claritate, & uirtutis præstantia insignis habebatur, abstinuisse, illius, ad quẽ ducebatur, fortunam laudantes, quosdam etiam usq; ad illius ædes prosecutos puellam fuisse, Talassio nomen alta uoce proclamantes. hinc ortam consuetudinem in memoriam tantæ felicitatis, Romani semper in nuptijs talassium, quemadmodum græci hymena uocarent. alij hoc nomen pro signo rapiendarum uirginum datum à Romulo existimant, propter quod puellas deinde ducentes talassium clamabant, ex quo eam consuetudinem putant ad posteros emanasse. sunt qui in nuptijs hanc uocem primo usurpatam censeant non alia ratione, nisi ut nuptæ ad opera, & labores, in primisq; ad lanificia prouocarentur. quippe Varro Talassionem in nuptijs scribit signum lanificij esse. ita enim uocabant calathum, uas utiq; lanificijs aptum unde & græci ταλασιουργίαν lanificium uocant, propter quod non defuerunt, qui hanc consuetudinem ex eo potius bello fluxisse uoluerunt, quod postea cum Romanis Sabini gessere. Nam cum sedato tandem belli furore pacem inter se fecissent, hoc inter se fœdus percussisse memorantur, ut raptæ mulieres nullam aliam operã, quàm lanificij tenerentur uiris impendere, ex quo consuetudo emanauit, ut in nuptijs quoq; rusticorum talassius uocaretur. uerum ut cunq; se res habeat, certum est hanc consuetudinem à raptu Sabinarum ortum habuisse, quẽadmodum illæ quoq; habuerunt, ut nouæ nuptæ maritalis domus limen non attingerent, sed sublatæ à præsentibus repente intromitterentur ad testificandã uim, quæ Sabinis fuerat illata. item ut stilo acuto ad discriminandos crines uterẽtur, quo tale instrumentum acerbissimæ illius pugnæ monimentum posteris foret. Hymenæus uero nomen apud græcos ex eo defluxit, quod Hymenæus deus nuptiarum esse existimatur, dictus ἀπὸ τοῦ ὑμένος, hoc est à membrana, quæ cum sit claustrum uirginitatis, in nuptijs rũpitur. alij dicunt Hymenæum quendam iuuenem fuisse, qui die nuptiarum ruina oppressus interijt, unde postea institutum, ut expiationis gratia nominaretur in nuptijs. illud nobis magis placet hoc nomen ab Hymenæo quodam deductum, qui apud Athenas inter sæuissima bella uirgines liberauit, quam ob causam nubentes eum inuocare cœperunt, tandemq; quasi deum nuptijs præsidentem coluere. sunt tamen qui Hymenæum Veneris, & Bacchi filium fuisse affirment, cuius officium sit psallere in nuptijs, cantare ad thalamos, & limina sertis coronare. QVIS FLORALIA VESTIT? Quis in floralibus nudas meretrices uelare nititur? Celebrantur apud ueteres ludi florales cum omni lasciuia, & præter uerborum licentiam nudabantur flagitante populo meretrices, quæ mimarum functæ officio in conspectu multitudinis ad satietatem usq; impudicis motibus detinebantur. STOLATVM. Matronalem, quemadmodũ superius diximus. IVVARE. Delectare, uoluptatẽ afferre. PRVRIANT. Lasciuiant, & quasi libidine ardere uideantur, quemadmo-

dum paulo superius declarauimus. CASTRARE. Detrahere lasciuiam uerborum. ideo autem usus est hoc uocabulo, quia superius dixerat, ne possint sine mentula placere. GALLO TVRPIVS EST NIHIL PRIAPO. Priapus sola ferè uirilis membri magnitudine commendatur, quapropter nihil turpius esset eo castrato. TVRPIVS. Deformius. turpe enim proprie indecorum, ac deforme significat. Virgili. & turpis egestas. idem. scabiemq; ferat, turpemq; podagram, aliquando tamen turpe pro grandi accipitur. idem. optima toruæ Forma bouis, cui turpe caput. fœdum & turpe quidam ita distinguunt, ut fœdus plus sit, quàm turpis. Cicero. Luxuria uero cum omni ætati turpis, tum senectuti fœdissima ē. à turpis fit turpior. turpissimus. turpiter. turpius. turpissime. turpitudo, deformitas. fœditas. obscœnitas turpo uerbũ, cuius passiuum est turpor. Cicero, Iouis aram sanguine turpari. & ab hoc compositum deturpo, ac passiuum deturpor. PRIAPO. Priapus lāpsacenus fuit. lāpsacū oppidū nobile hellespōti, ante pityusa dictū sitū iuxta mare, et portū optimū habēs, inter q̄d et abydū alterū hellespōti oppidū practius amnis fluit. lāpsaceni, cum priapus ob uirilis mēbri magnitudinē solatiū mulieribus afferret, ciuitate eū expulere, procedēte tamen tempore etiā externis mulieribus gratus. tandē inter numina relatus, et hortorum deus creditus est, finxeruntq; eum liberi patris, et nymphæ cuiusdam filium esse. Hesiodus eo antiquior hunc deum non nouit. Mylesij sub eius nomine Priapum urbem condiderunt, & portum etiam eodem nomine uocauere. à Lāpsacenis deinde & priapenis institutum, ut asellus Priapo immolaretur ob eam, quam superius, exposuimus, causam, quamuis alij hanc potius rationem reddant, quod cum dij omnes ad matris magnæ festum conuenissent, epulisq; satiati noctem ludēdo ducerent, quieuisse humi uestam affirmant, eamq; priapū ubi soporatam animaduertit, inire uoluisse, sed intempestiuo clamore aselli, quo Silenus uehebatur, excitatam, libidinem insidiatoris detexisse, propter quod Lampsacenos in ultionem facinoris asellum priapo immolasse, & ut idem in posterum fieret instituisse. eundē apud Romanos uestalibus sacris in honorem pudicitiæ cōseruatæ, panibus coronari solitū tradunt. huius dei simulachrum porrecto uirili membro, ac nullis uestibus tecto fingebant. Virgilius.

Sed ruber hortorum custos membrosior æquo,
Qui tectum nullis uestibus inguen habet.

A priapo idem poëta opus suum quod de rebus lasciuis edidit si tamen is author fuit, priapea inscripsit. GALLO. Castrato, tractum à sacerdotibus Cybeles, qui castrati erant, & galli uocabantur, à gallo flumine phrygiæ, cuius aquam q̄ gustassent, reddebantur insani. causam autem cur sacerdotes huius deæ uirilia amputarent, hanc tradunt. Cybele deorum mater atyn phrygium puerum casto sibi amore deuinxerat, iusseratq; ut castitatem seruaret, & templa sua tueretur, quod ille fide data facturum se promisit. Ouidius.

Ille fidem iussis dedit, & si mentiar inquit,
Vltima, qua fallam, sit uenus illa mihi.

Sed cum tandē & iussorum, & fidei deæ oblitus esset, sese cū Sagaritide nympha miscuisset, indignata Cybele furorē ei iniecit, quo maiorem in modum agitatus p̄ iuga montis Phrygiæ deæ sacri, quem Dindyma uocant, aliquandiu discurens, tandem lapideo cultero uirilia sibi amputauit. Ouidius,

Ille etiam saxo corpus laniauit acuto,
Longaq; non mundo puluere tracta coma est,
Voxq; fuit, merui, meritas do sanguine pœnas.
Ah pereant partes, quæ nocuere mihi.

Tradunt sanguine eius porphyritem lapidem, cum prius candidus esset, purpureis maculis conspersum colorem mutasse. Papinius, Sola nitet flauis nomadū decisa metallis Purpura, sola cauo Phrygiæ, quam Sinnados antro Ipse cruētauit maculis lucentibus atys. alij hunc scribunt cum per mare phrygium nauigaret ad gallum amnem peruenisse, gustatuq; eius aquæ in insaniam uersum, silice sibi uirilia amputasse. sunt & qui tradant matrem deûm hunc ob pulchritudinem adamasse, & cū pellice deprehensum, exectis uirilibus reddidisse. hinc igitur institutum est, ut eius deæ sacerdotes castrarentur. Iuuenalis,

Semiuir obscœno facies reuerenda minori,
Mollia qui rapta secuit genitalia testa.

Ouidius, Mollesq; ministri Cædunt iactatis uilia membra comis. fuit & alius Atys Crœsi Lydorū regis filius natu maior. qui nulla arte custodiri potuit, quin ferro, quemadmodum ei prædictum fuerat, necaretur. item alius huius frater, qui cum longo tempore elinguis fuisset, tandem timore paternæ cædis uocalis redditus in hæc uerba repente prorupit ὤνθρωπε μὴ κτεῖνε κροῖσον. i. o homo ne interfice Crœsum. à gallis fit gallo uerbũ, quod significat insanio, quemadmodū à bacchus baccho, à quo debacchor. Varro. Et deam gallātes uario retinebant studio. & glaber secundum quosdam, quasi gallaber, qui sine pilis est, quod galli imberbes, ac minime pilosi sint, nos à græco potius hoc uocabulum deductum existimamus. nam græci γλάφυρον deliciatum dicunt. à glaber fit glabellus diminutiuum, & glabrio, quod significat deliciatum, & sine pilis. gallulo uero ueteres usurparunt pro eo, quod est pubeo. & gallulasco pro pubesco. quod pubescentes uocem grandiorem ad galli gallinacei similitudinem faciant. Næuius. Cuius uox gallulascit, cuius ramus roborascit. gallus gallinaceus notus uulgo est, nocturnus uigil, quem excitandis in opera mortalibus, rumpendoq; somno genuisse prouidentia uidetur. norunt sydera & ternas interdiu horas cantu distinguunt, cun sole eunt cubitum, quartaq; castrensi uigilia ad curas, ac laborem reuocant. unde gallicinium ea pars noctis appellata. diem deinde uenientem simili cantu denuntiant. cantu plausum alarum adduunt, imperant suo generi, quæ gallinæ appellantur, à quibus ipse gallinaceus dicitur, & regnum in quacunque domo sint, exercent. dimicatione hoc consequuntur propter id ingenita cruribus suis tela intelligentes. qui palmam cōsecuti sunt, statim ueluti triumphantes canunt, seq; principes testantur, uicti obmutescentes se occultant, ægreq; seruitium patiuntur. graduntur ardua ceruice cristis celsa cœlum, quod nulla alia uolucris facit, crebro aspicientes, caudam quoque falcatam erigentes in sublime. itaque terrori etiam sunt leonibus. præposteri eorum, ac uespertini cantus ostentum facere dicuntur. Nanq; totis noctibus canendo Bœotijs nobilem illam aduersus Lacedæmonios præsaguere uictoria. hoc ideo interpretati sunt augures, quod auis illa uicta silere solet, canere si uicisset. desinunt canere castrati, quod duobus modis apud ueteres fiebat lumbis adustis candente ferro, aut imis calcatribus, quæ cum ignea ui composita sunt facta ulcera ut consanescant, figulari creta illinuntur. nunc etiam testes auelluntur, quod fit libidinis abolendæ causa, ut magis pinguescant. capi uocantur, cum merito galli à similitudine sacerdotum matris deûm dici posse uiderentur, itaque gallos à contrario sensu appellatos quidam existimant. Martialis.

Ne nimis exhausto macceret inguine gallus
Dimisit testes, nunc mihi gallus erit. Idem.
Succumbit sterili frustra gallina marito.
Hanc matris Cybeles esse decebat auem.

Pergami omnibus annis spectaculum gallorum edi solebat ceu gladiatorum. inuenitur in annalibus Mar. Lepido, & Qu.

Catulo conſulibus in ariminenſi agro locutum gallinaceum fuiſſe. in gallinis uero illud mirandum, quod edito ouo excutiunt ſeſe, & circumactæ purificant, aut feſtuca aliqua ſeſe, & oua luſtrant. à gallus gallina, gallinacium, gallipes, de quibus ſuperius diximus deducuntur. gallinarum inteſtina, & quæ cũ ijs coquebantur, gigeria antiqui uocabant. Luci. Gigeria ſunt ſine aleo, his ueſcamur alacriter. gallinæ pipare dicuntur, dum naturalem uocem emittunt, ſicut glucire, ſiue glocitare dũ oua emiſerunt. Varro. Mugit bos, ouis balat, equi hiniunt, gallina pipat. pipatio Oſcorum lingua uox plorãtis appellatur. pipulum. ueteres pro conuitio poſuere. Plau. Ita me bene amet lauerna, te iam niſi reddi mihi uaſa iubes, pipulo hic differã ante ædes. piper barbara uox eſt nomen arboris iunipero ſimilis. gignitur in fronte caucaſi ſolibus oppoſita. ſemen eius à iunipero diſtat paruis ſiliquis, quales ſunt paſſilorum, quos & phaſilos, & paſeolos, & phaſeolos dicimus, uulgo notum legumen, hoc eſt exiles & teretes. hæ prius quàm dehiſcant decerptæ, et ſole toſtæ faciunt, quod uocatur piper longum, paulatim uero dehiſcentes per maturitatem oſtendunt candidum piper, quod deinde toſtum ſolibus colore, rugiſq; mutatur, carbunculatur aliquando intemperie cœli, fiuntq; ſemina caſſa, & inania breemaſſin id uocant, quod Indorum lingua ſignificat abortum. non eſt piperis radix, ut quidam putauere, quam aliqui ginguerim, alij gingiberim uocant, quanquam ſimili ſit ſapore. id enim in arabia, atq; troglodytica in uillis naſcitur paruæ herbæ radice candida. conditur ſaccaro, quem uiridem gingiberim uocant ſtomacho mirifice utilem. eſt etiam in India piperis granis ferè ſimile, quod uocatur Garyophyllon grandius, fragiliuſq;, tradunt in indico luco gigni, aduehitur odoris gratia. uarijs etiam condimentis miſcetur. fert etiam genus ſpinæ piperis ſimilitudinem præcipua amaritudine. è radice eius in aqua cum ſemine excepta fit medicamentum, quod uocetur lycium. ea ſpina, & in pelio monte naſcitur, quæ adulterat medicamentum. eam ſpinam græci pixacanthum chironium uocant. à pipere piperatum uinum dicitur, quod pipere, & melle conditur. Item piperites herba, quæ & ſiliquaſtrum uocatur, caule rubro, & longo, denſis geniculis. folijs lauri. ſemine albo tenui, guſtu piperis, utilis gingiuis, dentibus oris ſuauitate rutibus, ſuccus eius contra morbos comitiales bibitur.

Galli etiam populi ſunt galliarum. eſt autem Gallia altera ciſalpina, altera tranſalpina. ciſalpina, quæ ab uſu togæ togata Gallia dicitur, in tranſpadanam, & ciſpadanam diuiditur. trãſalpina, quæ uno nomine comata uocata in tria populorum genera ſecatur, amnibus maxime diſtincta, à ſcalde ad Sequanam belgica, à qua Belgæ. ab eo ad Garunnã celtica, à qua Celte, & qui finitimi ijs Hiſpani ſunt Celtiberi. Eadem etiã Lugdunenſis à Lugdono inſigni oppido inde ad pyrenei montis excurſum Aquitania, quæ ante Aremotica dicebatur. à qua Aquitani, & aquitanica regio. A` gallus gallicus deducitur. unde arma gallica. & gallicum ſinum, & gallicos mores dicimus. item gallicanus, unde gallicanæ ueſtes. & Galacia regio Aſiæ minoris contermina Phrygiæ, quam olim Galli ex Europa uenientes habitarunt, à qua galatæ appellati. hæc & Gallogræcia dicitur. à qua gallogræci. nam cum à rege Bithyniæ galli ſimul ac græci in auxilium uocati ueniſſent, partem regni tenuerũt. & à græcis, galliſq; gallogræci ſunt dicti. item Callaici, ſiue calleci Hiſpaniæ populi gallis finitimi dicti, quaſi gallaici. Martialis, Nec quæ callaico linuntur auro. Gallos à candore appellatos nonnulli exiſtimant, quaſi lacteos. Gala enim græci lac nominant. Galla fœminino genere quid ſit, ſuperius diximus. Gallam bibere, ac rugas conducere uentri cum ait Lucilius, Præmonet parſimonia eſſe utendum, neque gulæ indulgendũ,

uentremq; coarctandum. Galeola, uas eſt ſinuoſum, ſed hoc à galeæ ſimilitudine potius dicitur. Galea munimentum capitis eſt, è corio quondam fieri ſolita, nunc è ferro fit. à qua galeati milites dicuntur, qui galeis armati ſunt. item galerus, quod & neutro genere galerum dicitur operimentum capitis. Statius. Et temperat aſtra galero. Idem. Nec arcadij bene protegit umbra galeri. Ab hoc galerita auis, de qua ſuperius diximus. Galeſus fluuius eſt in agro tarentino. Martialis. albi qui ſuperas oues galeſi. Galilea pars eſt Iudææ, quæ Syriæ Arabiæ, atque Aegypto coniungitur.

AD LVCANVM ET TVLLVM. EPIGRAMMA. LXV.

I LVCANE TIBI. Incredibilem beneuolentiam, ac pietatem Lucani, et Tulli fratrum exponit, quorum uterq; pro altero mori uoluiſſet, ut alter uiueret. DARENTVR FATA. Subaudi talia. LACONES LEDAEI. Caſtor & Pollux lacedæmonij Ledæ, ut ſuperius diximus, filij, quibus in fatis erat, ut uno moriente alter uiueret. NOBILIS. Digna. excellens. RIXA. Contentio, de qua ſuperius diximus.

IN BASSAM. EPIGRAMMA. LXVI.

VENTRIS ONVS. Baſſæ luxuriam execratur, quod aureis uaſis cibi, & potus excrementa colligeret. EXCIPIS. Colligis. MISERO AVRO. Miſerabili uaſe aureo. Miſerum enim, ſiue miſerabile uidetur, quod tam nobile metallũ tam fœdæ rei ſeruiat. Scribit Meſſala Antonium triumuirum aureis uaſis uſum fuiſſe in omnibus obſcœnis operibus, etiã in Cleopatræ pudendis menſis colligendis, in quo certe contumeliam naturæ, uilitatem auro fecit. Mirum è quanta caritate, in quantam luxuriam aurum uenerit. Summæ olim licentiæ fuiſſe putabatur poculo aureo puluino ſubdito Philippum regem dormire ſolitum. At Nero Pompeij theatrum operuit auro in unum diem, quod Tiridati regi Armeniæ oſtendit. Statuam ex auro ſolidam ſibi poſuit Gorgias Leontinus in delphico templo ſeptuageſima circiter olympiade. ex quo facere coniecturam licet, quantus eſſet eo tempore quæſtus eorum, qui artem oratoriam docebant. Aurum omnium metallorum pretioſiſſimum putatur, non colore qui in argento clarior eſt. & longius fulget. non pondere, aut facilitate materiæ cum in utroque cedat plumbo. ſed quia ſolum ex omnibus metallis igne non deperit, immo quo ſæpius ardet, fit perfectius. Vnde obrizum uocant aurum, quod ſæpe numero igne candefactum, & exuſtum eſt. ideoq; puriſſimum. Eſt & altera cauſa pretij, quod uſu non deteritur, cum ex argento. ære. plumbo ducantur lineæ, manuſq; decidente eorum materia ſordeſcant. Ducitur præterea in tenuiſſimas bratteas quaternum utrinq; digitorum contra ſalis & aceti omnium rerum domitores ſuccos reſiſtit. netur ac texitur lanæ modo. Poſtremo non rubigo ulla, non ærugo, non aliud ex ipſo inceſſit, quod minuat bonitatem. inuenitur in fluminibus, quæ ob hoc aurifera dicuntur. Tago Hiſpaniæ. Pado Italiæ. Hebro thraciæ. Pactolo Aſiæ. Gãge Indiæ. Multis præterea montibus locis alijs. Traditur apud Scythas à formicis, ac Gryphibus erui, de quibus ſuperius diſſeruimus. à Gryphe gryphi dicuntur, qui naſum recuruum habent, à roſtri

eius auis similitudine. Aurum qui quærunt ante omnia segullum tollunt, ita uocatur indicium, quod puteis foditur canalicium appellatur, quod uenarum canales per saxa uagantur huc atque illuc, & per latera puteorum. Catini ad purgandum aurum fiunt ex tasconio, hæc est terra alba similis argillæ, neque enim alia afflatum, ignemq́;, & ardentem materiam tolerat. Quod uero cuniculus per magna spatia actis extrahitur, ad lucernarum lumina maiore periculo quæritur. Arrugias eiusmodi cuniculos uocant. Aurum arrugia quæsitum non coquitur, sed statim suum est. Aquas è iugis montium ad lauandum aurum ductas, à corriuatione corrugos uocant. Vlex uocatur frutex roris marini similis, asper aurum retinens. hic sic catus uritur, & cinis eius lauatur, subtracto cæspite herboso, ut sidat aurum. Vicena millia pondo ad hunc modum annis singulis Asturiam, atq; Galatiam, & Lusitaniam quondam præstasse prodiderunt. Omni auro inest argentum uario pondere alibi dena. alibi nona. alibi octaua parte. Vbicunq; quinta argenti portio est, electrum uocatur. Fit & cura electrum argento addito. Electri natura est ad lucernarum lumina clarius argento splendere. Venena etiam, quod est natiuum, deprehendit gemina ratione. Nã & discurrunt in calicibus arquibus cœlestibus similes, & igneum stridorem ædunt. Propter hoc magna authoritas electro apud ueteres fuit (Homero teste) qui Menelai regiã auro. electro. argento. ebore fulgere tradit. Mineruæ templum habuit Lindos insula Rhodiorum, in quo Helena sacrauit calicem ex electro mammæ suæ mensura. Aurũ græce χρυσὸς dicitur à quo chrysocolla appellatur humor per uenam auri defluens crassescente limo rigoribus hybernis usq; in duritiam pumicis. inuenitur etiam in ærarijs, & argentarijs, & plumbarijs metallis. Fit & cura multum infra naturalem natiuam unã uocant. Omnes quasi lanæ tinguntur illa herba, quam luteam appellant, nisi capiat colorem, aduntur scitanum, & turbystum, ita uocant medicamenta sorbere cogentia. Sic pingitur, ut pingat. Cum tincta est, orobitin pictores uocant, quæ non est tincta, acesis à medicis uocatur. Aurifices quoq; sibi chrysocollam uendicant à glutinando auro, & inde ei nomen impositum putant. Temperatur cypria ærugine, & pueri impubis urina addito nitro. teritur in æreis mortarijs. Santernam uocant nostri. ita aurum ferruminatur. item à chrysos chrysocome deducitur, quod nos auricomam dicere possumus. & chrysolithus. chrysopassus. chrysoberyllus. chrysopteros. chrysolampis, de quibus superius diximus. & Chryses proprium nomẽ sacerdotis apud Homerũ. à quo filia eius Chryseis uocitata est. & Chrysoptemis filia Agamemnonis. & Clytemnestre. & Chrysostomus. & Chrysogonus, quorum illud os aureum, hoc aureus fœtus interpretari potest. BIBIS. Potas. hauris, quod non modo de animalibus dicitur, quæ haustum habent, sed etiam de inanimatis, quæ carent haustu. Virgilius, bibit hasta cruorem. unde bibula papyrus dicitur, quæ haurit atramentum. nam à bibo bibulus deducitur, quod & uiri cognomentum fuit. & bibax. sicut ab edo edax, qui multum bibit. ab eo bibacitas. bibaculus. bibacior. bibacissimus. & composita ebibo, quod est totum haurio. & imbibo, haurio, quod etiam ad mentem refertur. Aurelius. Vt poëta optimus maximus teneris imbibitus annis non facile memoria laberetur. VITRO. Poculo uitreo. Vitrum nota materia est. à quo uitreum, quod ex uitro est. & interdum pro fragili. interdum pro lucido ponitur. item uitrosum, quod uitro abundat, uel uitrum habet. ut uitrosa regio. uitrosa arena. Vitrum principio hoc modo reptum fuisse prodiderunt. Pars est Syriæ, quæ Phœnice uocatur, finitima Iudææ intra montis Carmeli radices. paludem habens, quæ uocatur Candebea. Ex ea nascitur Belus

amnis quinq; millium passuum spatio in mare profluens iuxta Ptolemaidem quingentorum passuum est litoris spatium, ubi arenæ mari uolutatæ, ac reiectæ coguntur. Appulsa quondam ad eum locum naue mercatorum nitri, cum sparsi per litus, homines epulas pararent, nec esset ad tollendas cortinas occasio lapidum, glebas nitri è naue subdiderunt, quibus accensis permista arena litoris, translucentes nobilissimi liquoris riui fluxere, & hæc origo uitri fuit. Mox magnetem quoq; addere hominum ingenia cœperunt, quoniam liquorem in se uitri, ut ferrum trahit, tum aliæ quoq; artes inuentæ. Multa, & uaria ex uitro opera fiunt. funditur, tingiturq́;, & aliud flando figuratur, aliud torno teritur, aliud metalli modo cælatur. Sidon quondam huiusmodi operibus nobilis fuit. nũc Italia excellit, præsertimq́; Venetiæ. Sub Tiberio principe inuentum uitri temperamentum fuisse nonnulli prodiderunt, quod flexibile fiebat, Sed totam eam officinam fuisse extinctam, ne argenti, atq; auri metalla uilescerent. id ueruḿne fuerit incertum habeo. uitro nunc nobiliores pro poculis utuntur, ad crystalli similitudinem purefacto. item uarijs tincto coloribus, quale apud ueteres quoque in usu quondam fuisse perhibetur. illud certe constat Neronis temporibus tantam in eo laborando artem fuisse, ut duo perexigui calices sex millibus sestertiûm uenierint. Vitrum græci ὕαλον uocant, hoc est Hyalum, qua uoce etiam latini utuntur. Virgilius, milesia uellera nymphæ Carpebant hyali saturo fucata colore, hoc est colore uitri, qui naturaliter uiridis est. Ab hyalus fit Hyalinus, hoc est uitreus, & Hyalurgus uitrarius. CARIVS. Maiori pretio. Carum enim dicitur proprie quod uili contrarium est. unde caritas pro penuria accipitur. Quidam tamen sic caritatem à penuria separant, ut caritas propria sit annonæ, Penuria autem cæterarum rerum, ut uini. olei. mellis, & huiusmodi, Veruntamen caritas pro eo accipitur. deriuatur autem à careo, quod significat non habeo. deficio. à quo caro, quod anima careat, ut superius diximus. & cassum, inana uacuum, quasi omni re carens. Lucanus, Cassa fraude parat. Plautus. Virginem habeo grandem, dote cassam, atque illocabilem. Vnde fit incassum, quod significat frustra. & casses. idest retia, quod uacuas habent maculas. unde & à raritate retia dicuntur. Ab hoc uero per diminutionem fit cassiculum, quod significat reticulum. & cassis galea, quod uacua sit ad caput recipiendum. Veteres camidam dixere. & Cassius nomen proprium. à quo uia ab ipso strata cassia appellata. item à careo caries, hoc est uetustas, uel putredo, quod iam uigore careat. à quo cariosus uetustus. putrescens. Næuius, Nemo illa uiuit carie cariosior. Charus etiã aliquando pro grato accipitur, & tunc deducitur à græco χάρις, quod significat gratiam. unde charitas, quæ ita ab amore differt, quod amor genus est, charitas species. illud ad omnia pertinet, hoc tantum ad homines, & quidem pro dignitate, ac qualitate personarum. maior enim charitas debetur parentibus. proxima liberis, & deinceps reliquis.

EPIGRAMMA LXVII. AD FIDENTINVM.

q VEM RECITAS. Facete rursus Fidentinum irridet, qui epigrammata. Martialis, quasi à se ædita recitabat. Libellus inquit, quem recitas, meus est, sed cum ob ignorantiam male, hoc est inepte, & barbare recitas, tuus esse incipit.

EPIGRAMMA LXVIII. AD DECIANUM.

Si quis erit. Laudat Decianum, & ex persona eius cæteros doctrina, ac uirtute præstantes. PRISCA FIDES. Credulitas priscarum rerum. AVOS. Maiores nostros. etenim tam patres, quàm auos aliquando pro maioribus ponimus, ut superius diximus. Proprie tamen auus est patris, uel matris pater. cuius relatiuum est nepos, hoc est ex filio, uel filia natus. Deduciturq; à græco uocabulo, quod apud eos πάππος quibusdam literis immutatis. à quo pappous auitus deducitur. et papæ dicti sunt sacerdotes, quemadmodũ præsbyteri quoq;, hoc est seniores appellantur. Hinc pape interiectio admirãtis: et Papeus apud Scythas Iupiter appellatur, uel (ut alij uolũt) ab alia græca uoce αὖος, quod magnum significat, quasi auus sit magnus pater. Sunt etiam qui putant auũ dictum esse, quia ad duos attineat, quasi adduum, uel q̃a ad patrem sit additus. Ab auus fit fœmininum auia, patris, uel matris mater. & auunculus frater matris, quod æque tertius à nobis, sicut auus sit, uel quod aui locum teneat, & proximitate tueatur sororis filios, quẽadmodum frater patris. à patre patruus appellatur, quod sit quasi alter pater. unde & ipsi fratrum, ac sororum filij nepotes ex fratre, & nepotes ex sorore appellãtur. & auitus, qđ ad auum attinet. unde paternos, atque auitos mores dicimus pro eo, quod est patris, & aui. & proauus, hoc est aui paterni, uel materni pater. item auiæ paternæ uel maternæ pater. cuius relatiuum est pronepos. à quo fœmininũ proneptis. sicut à nepos neptis. & à proauo fœmininum proauia. & abauus proaui paterni, uel materni pater. item proauiæ paternæ, uel maternæ pater. à quo abauia, relatiuumq; eius abnepos. à quo abneptis. et atauus abaui, uel abauiæ pater. à quo atauia, & relatiuũ atnepos. à quo atneptis. & tritauus ataui, & atauiæ pater dictus, quasi tertius pater. à quo tritauia. & relatiuũ trinepos. à quo trineptis. Nepotem autem (ut superius diximus) dictum putant, quod natus post sit patri, quàm filius. Ponimusq; aliquando nepotes pro posteris. Virgilius, Forte recensebat numerum, carosq; nepotes, hoc est posteros, ac descendentes. item pro luxuriosæ uitæ hominibus, quod non aliter ijs rei suæ familiaris cura sit, quàm ijs, quibus pater, & auus uiuunt. unde nepotare luxuriare est. & nepotatus uitæ luxuries. & neptus impurus. Nepa uero, uel more græco nepes Aphrorum lingua scorpium significat. Plautus, Dabo me ad parietem, imitabor nepã. Cicero, Serpere anguiculos. natare anaticulas. uolare merulas. cornibus uti uideas boues. nepas aculeis. suam denique cuiq; naturam esse ad uiuendum ducem. QVALES PRISCA FIDES. Sensus est, qualeis amicos prisca fides, et fama nouit fuisse maiores nostros. ut putta Orestem, & Pyladem, q̃ tanta inter se beneuolentia coniuncti fuere, ut Orestem etiam in furorem uersum Pylades non deseruerit. Ouid. Astitit insano iuuenis Phocensis Oresti. idem, Non ita uixerunt Strophio, atq; Agamemnone nati. Sed de his inferius latius disseremus. MADIDVS. Infectus, & utrunq; tam in bonam, quàm in malam partem accipitur. infectum enim luto dicimus. infectum purpura. infectum uitijs. infectum bonis artibus. Itẽ madidum luto. madidum purpura. madidum uitijs. madidũ boni artibus. Ab hoc fit mador, hoc est infuso humiditas. Sallu. Quasi par in oppido festinatio, & ingens terror erat, ne ex latere noua monimenta madore infirmarentur. Nam omnia ædificia oppidi stagnabant redundantibus cloacis aduerso æstu maris. à quo fit madeo uerbum, quod significat infectus sum. plenus sum. à quo madesco, hoc est inficior. humesco. & madefacio inficio. & madefio inficior. & madulsa ebrius, quod satis uino madidus sit. ARTIBVS CECROPIAE, ET LATIAE MINERVAE. Artibus græcæ, & latinæ linguæ. Mineruam. n. quæ disciplinarum dea est, aliquando pro lingua, aliquando pro disciplina ponimus. unde extat illud prouerbium, crassa Minerua, hoc est rudi lingua. nam crassum modo pingue significat, modo grossum. à quo crassitudo, grossities. & crassesco modo pinguesco, modo grossior fio. interdum etiam hebes, ac stultum. Var. Senibus crassis homuli non uidimus quod fiat. VERA SIMPLICITATE. Non ficta, hoc est sine malitia sine dolo, quam alibi prudentem simplicitatem appellat. Simplices enim homines dicuntur boni ingenij. aperti. non uersuti. fallaces. malitiosi. callidi. ueteratores. uafri. quasi sine flexu, & aliqua plicatione. RECTI. Perfecti officij, de quo superius diximus. IMITATOR. Imitari est mores, aut aliam rem ab aliquo gestam effingere, quod à græco deducitur μιμοῦμαι. unde mimi, hoc est imitatores dicuntur histriones, quod hominum gestus in scena effingerent, quod si fœminæ sint, mimæ dicuntur. ab imitor fit imitator. imitatrix. imitatio. HONESTI. In quo cauetur, neq̃d indecore, effœminate. libidinose turpiter fiat. ET NIHIL ARCANO QVI ROGET ORE DEOS. Qui nihil optet, aut precetur à dijs, nisi honestum, & sanctum, hoc est, qui omni ex parte absolutus sit, rogantur enim palàm dij, cum honesta petuntur. Arcanæ uero fiunt preces, cum poscimus aliquid turpe. Sene. Tum scio te ab omnibus cupiditatibus absolutum, cũ eò perueneris, ut nihil deum roges, nisi quod possis rogare palàm. nunc enim quanta dementia est. Turpissima uota dijs insusurrant. Siquis admouerit aurem, conticescunt, & quod scire homines nollent, deo narrant. Itaque sic uiue cum hominibus, tanquam deus uideat, sic loquere cum deo, tanquam homines audiant. SVBNIXVS. Suffultus. firmatus. Niti enim aliquando conari est. Virgilius, Post ualido nitens sub pondere faginus axis Increpat. Hinc adnitor. & enitor deducuntur eiusdem cum suo simplici significationis. Aliquando tamen adnitor est nitendo adhæreo. et enitor, cum conamine quodam absoluor. Vnde enixæ dicuntur mulieres, quæ partus labore leuatæ sunt. item quæ nitendo pepererunt. Dicere etiam possumus enixas, non in partu solum, sed etiam quocunq; labore exercitas. Virgilius, Stirpis Achilleæ fastus, iuuenemq; superbum Seruitio enixæ tulimus. à quo fit aduerbium enixe, quod & enixum dicitur. Cicero, Ego illos malos, & audaces semper enixum contra fortunas, atque honores huius ordinis omnia fecisse sentio. Aliquando niti est firmari. Varro. ille enim naturæ dotibus nititur. Virgilius, Ille uides pura iuuenis qui nititur hasta. idẽ. Pressit humi nitens. ab hoc fit subnixus, de quo agimus, hoc est firmatus. Cæci. Et Latini subnixi animo ex uictoria incerti consilium ineunt. nonnunquam niti pro uolare usurpatur. Idem, Hic primum paribus nitens Cyllenius alis Constitit. item à nitor quando conor significat, fit obnitor, quod est contra conor. à quo obnixe, quod ægre, & cum labore significat. & innitor, quod significat incumbo. Varro. Tandemq; hastæ innixus occubuit. & connitor, quod est simul nitor. Plautus, Connixiq; eam eripuerunt à prædonibus. Nixus quartæ declinationis pro partu accipitur. Virgilius, Haud fœtus nixibus edunt. Nixidi appellabantur, quos putabant præsidere parientium nixibus. Nixurire uero usurpabant ueteres pro eo, quod est niti uelle. Nigid. Nixurit, qui niti uult, & in conatu sæpius aliqua re perpellitur. ROBORE MAGNAE MENTIS. Præstantia, & uiribus magni ingenij. DISPEREAM. Moriar. Est autem modus affirmandi cum

mandi cum asseueratio. aut enim iurando hoc facimus, ut me hercule ita est. Medius fidius ita est, aut execrando. ut moriar, nisi ita est, peream nisi ita est. Est autem alius modus, cum dicimus, mentior nisi ita est. item cum aliquid nobis carum in testimonium adducimus, ut testor amorem nostrum. testor tuum lepidissimum caput. Verum hoc quidem iusiurandum uideri aliquibus posset.

EPIGRAMMA. LXIX. IN INVIDVM.

QVI DVCIS VVLTVS. In inuidum scribit, qui legens epigrāmata Martialis contrahebat frontem, quod est tristitiæ signum. imprecatur autem ei id, quod omnium miserrimum est, ut omnibus inuideat, nemo ei. LIVIDE. Inuide. Liuidus proprie significat eum, qui ex percussu carnem nigram habet fluxione cruoris ad eum locum, qui percussus est. Plynius, Tapsiæ succus sugillatis, ac liuidis prodest. hinc liuidus pro nigro accipitur. Virgilius,

Quid'ue petunt animæ, uel quo discrimine ripas
Hæ linquunt, illæ remis uada liuida uerrunt.

Quoniam uero qui inuidiæ morbo laborant, extendentes se dolore, hunc colorem contrahunt, liuidus frequenter pro inuido accipitur. Martia. Omnibus inuideas liuide, nemo tibi. sic liuor modo maculam in corpore ex percussu factam significat. Plynius, Nam utriusque succus inciso per messem caule liuori medetur. interdum nigrorem. Varro. Sic paulatim liuor in candorem uertitur, & omnis macies e corpore abscedit. interdum inuidiam. Luca. Liuor edax tibi cuncta negat. Ab hoc fit liueo uerbum. à quo liuesco, quod modo significat ater sum. Varro. Cuius facies nocturnis grassationibus liue. modo inuideo. Pomponius, Malignus homo, & fortunis aliorum semper liuens. DVCIS. Contrahis, siue auertis, de quo superius diximus.

EPIGRAMMA. LXX. IN CAECILIVM.

VRBANVS TIBI CAECILI VIDERIS. Cæcilium carpit, & ex persona eius cæteros, qui cum sint ineptissimi scurræ, urbanitatis gloriam aucupari nituntur. VRBANVS. Lepidus. facetus. VERNA. Scurra. Vernæ, ut superius diximus, serui sunt domi nati, quorum propria est scurrilitas, hoc est impudens quædam & stolida dicacitas. hinc uerna. et uernaculus accipitur pro eo, qui improba, & seruili dicacitate utitur. Marti. Vernaculorum dicta, sordidum dentem. Tibul. Consuescet amantis Improbus in dominæ ludere uerna sinu. Propterea uernilitas à ueteribus pro adulatore usurpatur, qđ hæc uiuendi ars uernarum propria sit. Cæcil. Credo nimis tandem hic sit uernilitas. Ob hāc causam Manlius ille, qui qđ pecuniā ab omnibus ineptis sermonibus aucuparetur, dictus est pantolabus, quasi πάντα λαβών, hoc est omnia sumens, uerna appellatus est, propter scurrilitatem pluribus notus. scurram à sequendo dictum putant, ꝙ diuitum domos sequatur. Est autem scurra, qui risum ab audientibus captat, nō salua dignitate ꝑsonæ. à quo scurrile dicitur, qđ est ridiculum cum turpitudine. Cice. Vitandum est oratori utrūq;, ne aut scurrilis locus sit, aut nimius. & scurrilitas, turpis & procax dicacitas. & scurriliter aduerbium, hoc est procaciter. Cice. Quoniam frequentissime usus est iocis, & nocentissimos sæpe hoc dicendi genere tutatus est, Scurra ab inimicis suis est dictus, quod in oratione etiā suā Vatinius posuit, sed nō tales fuerunt ioci Ciceronis, de quibus dici posset, quod non saluo grauitatis, pudoris'q; respectu caderent in scurram, uerum graues fuerunt, atq; modesti, quale dictum illud in generum suum, qui cum exigui corporis homo esset, longum'q; gladium accinctum haberet. quis inquit, generum meum ad gladiū alligauit? item cum apud Damasippum cœnaret, & ille mediocri uino apposito diceret, bibite falernum hoc, annorū quadraginta est, Bene inquit ætatem fert, quasi diceret non uidetur antiquum, & cum in ea prouincia, quā Q. Cicero frater eius rexerat, imaginem eius clypeatam uidisset ingentibus lineamentis usq; ad pectus ex more pictam, erat aūt Quintus ipse staturæ paruæ, Frater meus inquit dimidius maior est, q̄ totus. idem quoq;, cum Vatinius consulatum paucis diebus gessisset, Magnum inquit ostentum anno Vatinij factum, ꝙ illo consule, nec bruma, nec uer, nec æstas, nec autūnus fuit. Quærenti deinde Vatinio, ꝙ Cicero grauatur esset ad se infirmum uenire, Respondit, uolui in consulatu tuo uenire, sed nox me comprehendit. Caninium, qđ consul designatus honorem inierat, statim'q; deposuerat, interrogauit quibus consulibus consul fuisset. deinde non destitit dicere. Vigilantissimum habuimus consulem Caninium, qui in toto consulatu suo somnum non uidit. Cum aliquādo ad Pōpeium uenisset dicentibus serò eum uenisse, respondit, equidē non serò ueni. nam nihil hic paratum uideo. & cum donasset Pōpeius transfugā ciuitate Romana, O bellum hoīem inquit, ciuitatem dat Gallis alienam, qui nobis nostrā restituere nō pōt. interroganti per risum Pompeio, ubi gener eius Dolabella esset, respondit cum socero tuo. post uictoriā Cæsaris interrogatus, cur in electione partis errasset, præcinctura me inquit decepit, iocatus in Cæsarē, qui ita toga præcingebatur, ut trahendo laciniā uelut mollis incederet, propter qđ Sylla dixisse Pompeio fertur. Caue tibi illum puerum male præcinctum. & cum Laberius iuxta eum in theatro sedentem transiret sedile quærens, recepissem te inquit nisi anguste sederem, simul et illum respuens. & in nouū senatum iocatus, cuius numerum Cæsar supra fas auxerat. sed non impune respondit ei Laberius. Mirum si anguste sedes, qui soles duabus sellis sedere, leuitatem Ciceronis exprobrans. Cū autem quidam Laodicenus eum salutatum uenisset, cāmq; aduentus ab eo quæsisset, respondissetq; Laodicenus, legatum se pro libertate patriæ ad Cæsarem uenisse, hoc modo publicam seruitutem expressit. ἐὰν ἐπιτύχης, καὶ ὑπὲρ ἡμῶν πρέσβευσον, hoc est si obtinueris, & pro nobis intercede. HOC QVOD TRANSTYBERINVS AMBVLATOR. Es. s. Vilissima hoīum gēna commemorat, solita scurriliter iocari, quibus Cæcilianū comparet. AMBVLATOR. Vilissimus cerdo. Cerdones. n. dicūtur, q̄cunq; artes illiberales exercent, quæstus gratia, q̄ græce κέρδος dicitur. uñ cercopa græci, quasi κέρδωμα uocant, lucrari undiq; cupientem, quē nostri lucrionem appellant. Ambulatores uero proprie appellātur, q urbē passim pagrant uēditando uilissimas merces, et dictis q̄busdā scurrilibus aucupando emptores. hoc uocabulū ab ambulo deducitur, qđ significat huc, atq; illuc eo. ab ambio, qđ est circum eo. à quo ambulatio. & ambulacrū, qđ mō ipsam ambulationē significat, modo locū, in quo ambulatur. et inambulo, ac deambulo, qđ significat spatior. uñ deambulatoriū locū, & deambulatoriā porticum dicimus, ꝑ quā ambulamus. & abambulo ascendo. à quo abambulator ascensor. et anteambulo, ante alios eo. à quo anteambulones dicuntur, q honoris gratia, aliquē comitando præcedūt. Sue. de Vespasiano, Ea demū excutit magis conuitio, q̄ precibus, uel authoritate, dū eum idētidem ꝑ contumeliā anteambulonē fratris appellat. et obābulo, aduersus alios ambulo, et quasi ambulāti me oppono. à quo obambula

tor. obambulatrix. obambulatio. Ambrones uero gentes quædã gallicæ fuerunt, quæ subita inundatione maris, cũ sedes suas amisissent, rapinis. & deprædationibus se, suosq; alere cœperunt, ex quo tractum est, ut turpis uitæ hoĩes ambrones dicerentur. hos & Cimbros, Teutonesq; C. Marius deleuit. Ambracia urbs est Epeiri iuxta Ateronem nauigabilem fluuium sita, Pyrrhi olim regia. TRANSTYBERINVS. Romæ trãs Tyberim habitans. illic. n. uiliores personæ habitarũt. Tyberis amnis est Italiæ è media ferè longitudine Apennini Aretinorum finibus defluens. tenuis principio, nec ferè nisi piscinis emissus nauigabilis. Fertur per centum quinquaginta millia passuum non procul Tiferno. Perusia. & Otriculo. Heturiam ab Vmbris, ac Sabinis. mox uenientem agrum à Crustumino, deinde Fidenate, latinumq; à uaticano dirimens. duobus & quinquaginta fluuijs augetur. præcipuis autem Nare, & Aniene, nec minus tamen aquis, fontibusq; in urbem ꝑductis. & ideo quãlibet magnarũ nauium ex Italo mari capax, rerum in toto orbe nascentium uector placidissimus. Primo ab aquarum colore Albula dictus est. Deinde Tyberis appellatus, uel à rege Thusco huius nominis iuxta eum in bello occiso. quod sensisse uidetur Virg. cum inquit. asperq; immani corpore Tybris. A quo post Itali fluuiũ cognomine Tybrum Diximus. amisit uerum uetus Albula nomen. uel qđ τῆς ὕβρεως, hoc est iniuriæ fluuius esset ꝑꝑ regem Thuscorum latrocinari circa eius fluminis ripas, ac uastare omnia solitum. Alij dicunt Syracusanos olim in Sicilia, cum Athenienses uenissent, ingentem hostium multitudinem cœpisse, eamq; ut cæsis montibus munimenta ciuitati adderent. cöegisse. Tunc auctis mœnibus, etiam fossam factam esse, quæ aquis repleta urbem longe munitiorem reddidit. hanc ergo fossam per hostium pœnam. atq; iniuriã factam, Tybrim, quasi τὴν ὕβριν, hoc est iniuriam siue ignominiam uocitatam esse. Postea uero cum Siculi in Italiam profecti essent, eam partem, ubi nunc Roma est, tenuisse usq; ad Rutulos & Ardeam, flumenq; Albulam ad similitudinem fossæ Syracusanæ, Tybrim appellasse. Rursus autem à Tiberino Albanorũ rege in eo submerso pro Tybri dictus est Tyberis. Ouidius,

Albula quem Tyberim mersis Tyberinus in undis
Reddidit, hybernis forte tumebat aquis.

A Tyberi fit adiectiuum tyberinus. unde à trans Tyberim transtyberinus. hinc Tyberinum eius fluminis deum dicimus. Virg. Vnde pater Tyberinus, et unde aniena fluenta. item Tyberinum piscem eiusdem fluminis nobilem dũtaxat inter duos pontes, de quo superius latissime disseruimus. Iuuenalis,

Vos anguilla manet longæ cognata colubræ,
Aut glacie aspersus maculis Tyberinus, & ipsa
Vernula riparũ pinguis torrente cloaca.

QVI PALLENTIA SVLFVRATA FRACTIS PERMVTAT VITREIS. Erat enim (ut nunc quoq; mos est) ut uilissimæ personæ per urbem uociferando discurrentes sulfurata uitri fragmentis permutarent. PERMVTAT. Aliud pro alio accipit. hinc permutatio dicta, qua ueteres utebantur ante, q̃ cuderent metalla. A muto ẽt permuto deducitur. Mutare proprie trãsferre est. Var. Fac ut te aliquò cum omni familia mutes. Aliquando tamẽ pro ꝑmutare accipitur. Luci. Publicanus uero ut Asiæ fiam scripturarius. pro Lucilio id ego nolo. & uno hoc non muto omnia. Item pro uariare. unde mutare animum, mutare sententiam dicimus. Aliquando ẽt pro delinquere usurpatur. idem. Mihi quidem publice mutare eos, qui in parentes aliquid committunt. A muto mutatio deriuatur. & mutabile, quod facile mutatur. Virg. uarium, & mutabile semꝑ Fœmina. à quo immutabile, quod nullo modo mouetur, ac flectitur,

item commuto, uel muto, uel simul muto. à quo commutatio, ac cõmutabile. commutare uerba, est litigare, & iurgari. Ter. Nunquã hodie tecum commutaturum patrem unum esse uerbum. idẽ. Sic tria non commutabis uerba hodie inter nos, hoc est nõ dabitis, atq; accipietis. i. non iurgabitis. Etenim commutare uerba est pro bonis mala ingerere, & iracundia in maledicta cõpelli. Muto autem frequẽtatiuum est huius uerbi moueo, o litera in u mutata. Nam ueteres moto dicebant. à quo motacilla auis uulgo nota, quod semper moueat caudã. unde uulgo non inepte codatremula dicitur. Veteres. n. codã caudam dicebant. Moueo manifestam habet significationem. interdũ tamẽ pro excludo accipitur. Cice. Atqui quodam quasi ueneno perficiat, ut ueros hæredes moueat, in eorum locum succedat. Ab hoc deriuatur mobilis, q̃ facile mouetur. à quo mobilitas. Virg. Quo non alind uelocius ullum Mobilitate uiget. & mobiliter. & eorum contraria immobilitas immobiliter. & motio. & momẽtum, quod proprie significat exiguam quandam mutationem. & penè indiuisibilem, quod græci atomum uocant, in minutis (ut inquit Lucretius) illis corpusculis, quæ infusis per fenestrã radijs solis uidemus. Varro. Momento temporis uterq; discessit, hoc apud ueteres etiam momen dicebatur. Lucre. Momine si à paruo possunt impulsa moueri. hinc quodcũq; minimũ potest momentum appellari. Plyn. Prosunt & combustæ, ut cinis earum bibatur in uino addito resinæ momento. idem. Comitialibus morbis œsypum cum myrrhæ momento prodest. ab hoc fit momentaneum, hoc est caducũ, & quod facile mutatur, ac deficit. itẽ mox aduerbium, quod significat statim, sine intermissione. paulopost. item motus quartæ declinationis pro motione. à quo terræmotus, cuius causam uentos esse compertum est. Neq; enim unq̃ intremiscunt terræ nisi sopito mari, cœloq; tranquillo, nec unquam nisi post uentos conditos in uenas, & cauernas terræ, & occulto flatu erumpere nitentes. Multa eorum genera sunt. Alibi mœnia prosternuntur. alibi profundo hiatu hauriuntur. alibi egeruntur moles. alibi amnes emittuntur. alibi pereunt, qui fluere solebant, interdum scaturiunt frigidi. interdũ calidi fontes. Hiatus uero aliâs. remanet ostendens quæ sorbuit. aliâs occultat ore compresso, rursusq; ita inducto solo, ut nulla uestigia extent urbibus plerunq; deuoratis, quod ætate nostra pluribus locis in Cãpania contigit. Nec simplici modo quatitur unq̃ terra, sed tremit, uibratq;. Maritima autem maxime quatiuntur, sed nec montosa tali motu carent. Exploratum est alpes apẽninas sæpius tremuisse. Sunt qui naturali ratione futurum terræmotum præuideant. Anaximandrum Milesium ferunt Lacedæmonijs prædixisse, ut urbem, ac tecta custodirent, quoniam terræmotus immineret, tunc totam eorum urbẽ corruisse. idem quoq; de Pherecyde tradunt Pythagoræ præceptore, &, quod mirabilius est, haustu aquæ è puteo præsensisse terræmotum futurum, ac uere prædixisse. præterea à moueo composita fiunt admoueo, qđ est applico. Amoueo & remoueo. dimoueo, idem quod remoueo. commoueo, excito. simul moueo. VITREIS. Vasis. s. PALLENTIA. Pallida. epitheton sulfuris est, siue quod materia ipsa pallida est, siue ꝙ suffitus eius pallentes homines facit, ut superius diximus. Erat autẽ apud ueteres mos (ut ẽt apud nos est) ut uilissimæ personæ urbem peragrarent sulfurata ad accendendas lucernas parata cum uitri fragmentis permutantes. Iuue. Rupto poscentem sulfura uitro. Papi. Quiq; comminutis Permutat uitreis gregale sulfur. Pallere liuere est. hinc pallor. palliditas. pallidus. MADIDVM CICER. humefactũ. erat. n. mos (ut nunc quoq; est) Cicer madefactum circũferre, & otiosæ plebei uenditare, quo culinæ paratius haberent. nec. n. decoqui põt nisi mollefactum. pridie seri debet. Plura eius genera. Est. n. arietino capiti simile,

ti simile, propter qđ arietinum appellatur albũ, nigrumq́; & columbinũ, qđ & uenereũ uocant candidum·rotundum. leue arietino minus, qđ religio ueterũ adhibere peruigilijs solebat. Dulcissimũ aũt id, ꝙ eruo simillimũ. à cicere cicercula deriuatur, quasi minutum cicer inæquales angulos habẽs, ueluti pisum· itẽ Cicero nõ ꝙ primus, q̃ ea familia sic cognominatus est, in extrema nasi parte eminens quoddam quasi cicer habuerit, sed ꝙ hoc genus leguminis optime sit solitus serere. Fuerũt enim ueteres agriculturæ studiosissimi. ideo dona amplissima imperatorũ, ac fortium ciuiũ erant quantũ quis uno die plurimũ arare potuisset. Populi uero dona quartariũ, siue hemina farris. hinc prima cognomina inde sumpta Pilũni dicti, q̃ pilum pistrinis inuenerunt. Pisones à pisendo. Fabij. Lentuli. Cicerones, ut quisquis aliquod huiusmodi genus optime sereret. item bubulcus dictus, ꝙ bobus optime uteretur. à Cicero ciceronianus deducitur. OTIOSAE CORONAE. Ignauæ multitudini, quæ præparandi ad coquinam leguminis curam non habet. QVOD CVSTOS, DOMINVSQVE VIPERARVM. Aliud uilissimũ genus hominũ, qui serpẽtes circunferunt. & latine (ut superius diximus) circulatores dicuntur. VILES. Abiecti. ignobiles. PVERI. Serui. hi. n. salsamenta per urbem uendendo circunferunt. SALARIORVM. Eorum, qui uendunt salsamenta. Salarij à sale appellati sunt. Sal uero græca uox est. unde ἅλαι salinæ dicuntur. Sal omnis aut fit, aut gignitur coacto humore, uel siccato. Trahitur aqua maris in fossas ad hũc usum factas, & siccatur sole. Aliud genus ex aqua maris sponte gignitur spuma in extremis litoribus, siue scopulis relicta, & densata rore. ideoq́; id genus spuma uocatur. hic & candidior cæteris generibus est. & minus acer. faciunt salem & lacus uasti, ut in Cypro, & apud Memphim extractis è lacubus aquis. deinde siccatis sole, sed & summa fluminum densatur in salem, amne reliquo uelut sub gelu fluente, ut apud caspias portas, quæ salis flumina appellantur. Ferunt præterea & calidi fontes, & frigidi salem. sicut pegasei, & uolaterani. Sunt & montes natiui salis, ut in Indis Oromenus, in quo lapidicinarũ modo cæditor. cõtinue renascens, maiusq́; ex eo est regum uectigal, q̃ ex auro, & margaritis. Effoditur quoq; è terra pluribus locis palam humore dẽsato. cæditur ibi speculariũ lapidum modo pondus magnũ glebis, quas micas uulgus appellat. Carris. Arabiæ oppido muros, domosq; massis salis faciunt aqua ferruminatis. Cyrenaici tractus hamoniaco sale nobilitantur, ita appellato, q̃ sub arenis inueniatur. similis est colore alumini. qđ schiston uocant longis glebis, neq; perlucidis, ingratus sapore, sed medicinæ utilis Probatur q̃ maxime perspicuus rectis scissuris. Adulteratur siculo, qui in lacu cocanico nascitur, ideoq́; et ipse appellatur cocanicus. Sunt & fictitij salis plura genera, Vulgarisq́; plurimus fit in salinis mari fuso, additis riguis dulcis aquæ. & in Aegypto ipso mari influente in solum, quando Nili aq̃s succosum est. Fit & è putaneis aquis in salinas ingestis. Prima densatio Babyloniæ in bitumẽ liquidũ cogitur oleo simile, quo & lucernis utuntur. detracto illo subest sal. in Chaonia excoquunt aquã ad ignem, refrigerandoq́; salem faciunt. Galliæ, Germaniæq́; ardẽtibus lignis aquã salsam infundunt. Quercus ad hoc optima est. nam per se cinere syncero uim salis reddit. Alibi corilus laudatur, ita infuso liquore salso. carbo ẽt in salem uertitur. Quicunq; conficitur igne sal niger est. Scribit Theophrastus quosdam arundinus, & iunci cinerem decoquere aqua solitos, donec exiguum sup̃sit humoris, idq́; salem esse. Quinẽt muria, ita. n. aquã salsamentorum uocamus, recoquitur, iterumq́; consumpto humore ad naturam suam redit. Suauissimus oĩum Tarentinus, atq; candidissimus. Ad obsoniũ & cibum utilior sal est, q̃s quis facile liquescit. itẽ humidior, quia minorem amaritudinem habẽt. seruãdis carnibus aptior acer, & siccus. Fiunt è sale etiã cõdimenta odoribus additis. Sic pulmentarij uicem implet, excitans auiditatem, inuitansq́; in omnibus cibis, quin & pecudes, armentaq́;, & iumenta sale maxime solicitantur ad pastũ, ob hoc largiores lacte, multoq́; gratiosiore caseo inde facto. quãobrem humanior uita sine sale nequit degere, adeoq́; necessaria res est, ut hoc nomen transierit ad uoluptatem. quicquid. n. in omni genere gratum est salẽ uocamus. Vnde aĩ quoq; solatia appellãtur sales plurali numero. Luca. At soliti lusere sales. aliq̃n etiam singulari. Ter. Qui habet salem, qđ in te est, omnis quoq; uitæ lepos, & summa hilaritas, laborũq́; requies non alio magis uocabulo constat. Quãobrem honoribus ẽt militaribus interponitur. Siquidẽ stipẽdia eorũ salaria dicimus, q̃m ita necessaria sint, ut homini sal, quod magis mihi placet, q̃ qđ scribit Vlp. Salariũ uectigal esse ex eo dictum, qđ pro solo pendatur. Siq̃s. n. inquit nemine prohibente in publico ædificauerit, & id ædificium obstet publico usui, utiq; is, q̃ operibus publicis procurat, debebit id deponere, aut si non obstet, salarium ei imponere. Ancus martius rex salis modio sex millia in congiarijs dedit populis, & salinas primus instituit. Var. Vsos sale ueteres pulmentarij uice affirmat, esitasse. n. salẽ cum pane, & caseo, qđ nunc Thusci faciunt cum aquatico pane, & malo medico. Maxime autẽ salis authoritas è sacris ueterũ intelligitur, apud quos nulla sacra sine mola salsa conficiebantur. Sic. n. uocabant far tostum sale consPersum, qđ eo molito hostiæ aspergerentur. Virg. Sparge molã, flos salis. in totum res diuersa est. ita. n. appellatur quædã eius fauilla, quæ leuissima est, humilioris q́; naturæ, et crocei coloris aut rufi, ueluti rubigo salis. Eius natura aspera, et excalfactoria est, sudorẽ cit, aluum soluit in uino. præter hæc etiã appellatur in salinis salsugo. ab alijs salsilago tota liquida, marina aqua salsior, ui distans salsuginem ẽt, siue salsilaginẽ dicimus humorẽ cũ sapore salis. Plyn. Natura ciceris est gigni cum salsilagine. Salis natura est per se ignea, & tñ ignibus inimica, fugiens eos. oĩa erodẽs. corpora uero astringens. siccans. alligans defuncta, ac putrescentia ita uendicans, ut durent per secula. Heterocraneas cum adipe uitulino mirifice sanat. ita uocant morbum capitis, cum caput inæqualiter dolet, tumetq;, & inter pilos rotũda, & humida ulcuscula surgunt. & pus mali odoris. Aiunt dentes nõ erodi, neq; putrescere, siquis quotidie mane ieiunus salem contineat sub lingua, donec liquescat. Tam uarijs præterea morborũ generibus utilis sal, ut factũ sit prouerbium. Nihil esse corporibus utilius sale, & sole. à sale salsum dicimus, qđ salis saporẽ habet, siue sale densatũ est. & salio, qđ est sale condio. à quo salitum. quod sale conditum est. & salsamentum, quod est sale compositum ad usum ciborũ. à quo salsamentarij dicuntur, quos superius asserimus salarios uocari. item salsamentarius adiectiuum est, significatq́; id, quod ad salsamenta attinet. Plyn. Quin & testis cadi salsamentarij tusis cũ axungia uetere, mirum in modum prodest. & salariam uiam. quoniã illa sal in Sabinos portari consueuerat. & salsicorticem arborem, quam superius diximus à græcis haliphleon uocari. & salsedinem ipsum salis saporem. et salum mare à sapore salis. Virg. Perq́; undas superante salo. & Salinas urbem Siciliæ iuxta Lilibæum abundantem palmis, quod iuxta eam salinæ fuerint, hoc est fossæ, in quibus fit sal, quæ & ipsæ à sale nomen habent & salinum uasculum, in quo sal tenetur, tum ad mensæ usum, tum ad sacrificia paratum. Persius. Purum & sine labe salinum. & Salentinum Italiæ promontorium. Sallustius, Omnis Italia coacta in angustias scinditur in duo promõtoria, Pachynum & Salentinũ. & saliuam sputum, quod fe-

rē salis saporem habeat. & salinacidus salis saporem habens Plyn. nam ritrosas aquas, atq; salinacidas, ac feculentas addita polenta utiles esse aiunt. quidam etiam à sale, siue salo Salamina deductum existimāt. Est autem Salamin, siue Salamina insula in mari euboico, contra Athenas sita, in qua urbs est eiusdem nominis, ubi Telamon Aiacis & Teucri pater regnauit. Sed cum reuerteretur Teucer à bello troiano, nec inimicos Aiacis ultus fuisset, expulsus à patre in Cyprum nauigauit, ibiq́; urbem aliam condidit nomine Salaminam. Salmoneus Aeoli filius fuit, regnauitq́; apud Helidem, qui cum diuinos sibi honores petulantius quæreret, Iouemq́; in iaciendis fulminibus imitaretur, ab eo fulminatus in infernum detrusus est. à uoce uero græca, quæ salum significat, hoc est ἀπὸ τοῦ ἅλως, Halicarnasus dicta urbs Cariæ maritima in minori Asia Arguorum colonia, in qua Mausoli quōdam nobilissimum opus extabat. à quo Halicarnaseus deducitur. & Halizones populi Paphlagonum ἀπὸ τοῦ ὑποζώννυσθαι ἁλί. hoc est, quod mari undiq; circundantur. & halcyones insigne genus auium uiuentium mari, ac in ipso mari nidificantium. latini alcedines uocant, quasi algedines, quod frigidissimis temporibus nidificant. Plautus, iam hercle tu peristi, nisi illam mihi tam tranquillam facis, quàm mare est olim, cum alcedo pullos educat suos. Sicut autem ab Halcyone alcyonides, ita ab alcedone alcedonia dicuntur. idem. Tranquillum est, alcedonia sunt circùm forum. Dies partus earum etiam nautæ nouere. ipsa auis paulo amplior passere est. colore cyaneo. purpureis tantum & candidis admistis pennis. collo gracili, ac procero. hanc autem uidere rarissimum est, nec nisi uergiliarum occasu, & circa solstitia Brumā'ue naue uisa statim in latebras abit. Fœtificat bruma, q̄ dies ab ea halcyonides uocantur. Tūc mare placidum, ac nauigabile præsertim siculum. Faciunt autem septem ante brumam diebus nidos, & totidem sequentibus pariunt. Ouidius, Perq́; dies placidos hyberno tempore septem Incubat halcyone pendentibus æquore nidis. Tum uia tuta maris, uentos custodit & arcet Aeolus egressu, præstatq́; nepotibus æquor. Nidi earum admirationem habent pilæ figura. ore paululum eminenti, atq; angusto. grandium spongiarum similitudine. ferro intercidi non queunt. franguntur'q; ictu ualido. ut spuma arida maris. nec unde confingantur, compertum est. Patant è spinis pisciū aculeatis. Piscibus enim uiuunt, subeuntq́; aliquando in amnes. pariunt oua quina. Ab hac halcyonium appellatur ex nidis (ut aliqui existimant) Halcyonum concretum, ut alij, è sordibus spumarum crassescentibus. alij è limo, uel quadam maris lanugine. Quatuor eius genera. cinereū, spissum. odoris asperi. alterum molle. lenius. odore ferè algæ. Tertium candidius uermiculorum similitudinem habens. Galenus. σκωλήκων ἰδίᾳ ὅτι τὸ σχῆμα παραπλήσιον, hoc est specie uermiculo simile est. Quartum pumicosius, spongiæq́; putri simile penè purpureum. hoc ad oculorum cicatrices, & alia plura medicamenta utuntur. Sal & masculini generis inuenitur & neutri. Sallu. Neq; salem, neq; alia irritamenta gulæ habebat. Varro. Tum sal è penu protulit RAVCVS. Propter assiduum clamorem. nam uociferando circuit urbem, ut inuitet emptores. Rauum ueteres dixerunt obtusum. à quo raucus, qui nimio clamore, siue alia causa uocem habet obtusam, quemadmodum superius diximus. COCVS. Qui cibos coquit & uendit. Sunt enim coci priuati, qui alicui seruientes coquinariam exercent. Martialis, Non satis est ars sola coco seruire palato. Nanque cocus domini debet habere gulam. Sunt etiam coci publici, qui ut, dapes uendant, publicę popinā tenent, hoc est tabernam, in qua dapes coctæ, & uina uenduntur. à qua popiniones dicti, & ipsi coci, ac popinariam exercentes, & luxuriosi, ac in popinis uiuentes. Cocus, cuius diminutiuum est coculus, à coquo deducitur notæ significationis. & interdum pro maturo usurpatur, quando significat maturum facio. unde cocta poma matura dicimus, ut superius ostendimus, quemadmodum cruda immatura. À coquo coquina locus, in quo dapes coquuntur, quæ & Culina, & dum publica est, popina dicitur. huius diminutiuum est coquinula. ab eo fit coquinariū. unde uasa Coquinaria dicimus. Et coquinarius homo est, qui Coquinariam artem exercet. & coquinaria cum substantiuum est ars ipsa. & coquinor uerbum, quod significat coquinam facio. Plautus, Neque ego unquam nisi hodie ad bacchas ueni in bacchanal coquinatum. & coctito frequentatiuum, pro quo Plautus frequenter etiam coquito usurpat. & cocta aqua, de qua supius diximus. Martialis, Vimine clausa leui niueæ custodia coctæ. & coctiuum, quod facile uel coquitur, uel maturatur, ut coctiua poma. coctiuum legumen & coctile, quod coquendo fit. unde coctilia uasa figulina appellamus. & cocula uasa ænea coctionibus apta, siue (ut quidam putant) ligna minuta, quibus obsonia facile coquuntur. & cocetum genus edulij ex melle, & papauere factum, quod ad ignem coquatur. præterea à coquo composita fiunt percoquo, in totum coquo, siue perfecte coquo. decoquo, quod modo significat coquo. à quo decocta, de qua superius diximus. modo patrimonium, ac substantiam omnem consumo, tractum ab ijs, qui gulæ omnia dedunt. unde decoctores dicuntur, qui patrimonio absumpto, ad inopiam sunt redacti. & decoctio ipsa patrimonij absumptio. hinc Crassus ille, qui primo diues cognominatus est, dictus est decoctor, quoniā substantia omni absumpta decoxisset creditoribus suis. Plyn. Non erat apud antiquos numerus ultra centum millia. itaq; hic & hodie multiplicatur, ut decies centena millia, aut sæpius dicantur. fœnus hoc fecit, numusq́; percussus. Postea diuites cognominati dummodo notum sit eum, qui primus accepit hoc nomen, decoxisse creditoribus suis. Valerius Maximus. Quid Crasso? non'ne pecuniæ magnitudo locupletis nomen dedit? sed ei postea inopiam turpem decoctoris superlatione iniussit, siquidē bona eius à creditoribus, quia solidum præstare non poterat, uenierunt. ita quoque amara sugillatione non caruit, cum egens ambularet, diues ab omnibus salutabatur. Incoquo, quod proprie significat coquendo applico. nam cum metallum aliquod deplumbamus, uel deargentamus, uel deauramus, incoquere dicimur. unde uasa ænea plūbo uel stanno ad ignem illita incoctilia dicuntur. Plynius, improbiores ad tertiarum additis æquis partibus plumbi albi argentarium uocant, & eo, quæ uolunt incoquunt. idem, Album plumbum incoquitur æreis operibus Galliarum inuento, ita ut uix discerni queat ab argento, eaq́; incoctilia uocant. idem. Deinde & argentum incoquere simili modo cœpere equorum maxime ornamentis, iumentorumq́; iugis. Recoquo, rursus coquo. unde uulgo nunc recoctam non inepte secundarium caseum appellant, Sero, ex quo lac haustum est, iterum feruefacto, & reliquis in caseum coactis. Concoquo, cibos digero. à quo concoctio ipsa digestio. siquidem & indigestum cibum crudum dicimus. Iuuenalis. Et crudum pauonem in balnea portas. Cornelius Cel. Bis duo potius, quàm semel cibum capere. & semper quamplurimum, dummodo hoc concoquat. Præcoquo, ante coquo, uel ante maturo. à quo præcox dicitur fructus, qui ante solitum tempus aliorū huiusmodi fructuum maturescit. ut præcox ficus. præcoces uuæ. & præcocia persica. Plynius, Persica æstate præcocia intra triginta annos reperta. & primo denarijs singula uenundata. & per translationem præcox ingenium, quod ante maturitatem consuetam, & nimis cito uidetur adoleuisse. Quintilianus illud ingeniorum uelut præcox genus non

nus non

nus non temere unquam peruenit ad frugem. hoc & præcoquũ dicitur. à præcox præciæ uuæ, quasi præcociæ dictæ sunt, quæ cito maturescunt. Coquo uero à cogendo deducitur. quoniam coctum cogendo coërcetur, ut ad utilitatem uescendi perducatur. Cocum & pistorem apud antiquos eundem fuisse manifestum est. TOMACLA. Farciminis genus est. Tomaculum, quod figurate & tomaclum dicitur, fit ex epate suillo minutatim conciso, & iam semicocto, oua cruda infunduntur admisto cæseo optimo conciso, additur liquamẽ. piper. anisum. gingiber. uua passa. croci momentum. teguntur omento porcino. coquuntur sartagine cum adipe & sapa. coctis super teritur saccarum. Iuuenalis, candiduli diuina tomacula porci. Dictum est autem tomaculum ἀπὸ τοῦ τέμνειν, quod est concidere. à quo etiam tomus dicitur locus in ponto, in quo Absyrtus frater à Medea membratim discerptus est. item tomus proprie fragmentum libri est, quod tamen & pro ipso libro accipitur, præsertim rudi, & quasi imperfecto. & tomicus restis è cannapi, siue sparto leuiter torta, siue puluillus apponi solitus è conciso cannarum cannapi, ne restis lædatur. & prototomus cyma brassicæ à prima sectione ita appellatus, quæ uere fit. estq; quidam ipsorum caulium delicatior tenuiorq; cauliculus A picij luxuria, & per eũ Druso Cæsari fastiditus nõ sine castigatione Tiberij patris. Colu. Sed iam prototomos tempus decidere caules. Martialis, Et faba fabrorum, prototomiq; rudes. & tomentum, quod significat lanam illam breuem, atq; concisam, quæ ex uestibus à fullone poliẽdo detrahitur. à græcis gnaphalon appellatur, quoniam gnaphos frutex est spinosus, quo uestes raduntur, traxitq; nomen ἀπὸ τοῦ κνῶ, quod est rado. abstergo. hinc κναφεὺς fullo appellatur. hinc etiam apud græcos gnaphalium, apud nos tomentum herba appellatur, quam quidam chamæzelon nominant. cuius folia ita alba ac mollia sunt, ut planè uideantur tomentum, & pro tomento usurpentur, quemadmodum etiam è quarundam arborum lanis & sindones fieri, & culcitras pro tomento impleri Nearchus scribit. Culcitræ enim aliquando plumis implebantur, ut nunc quoque fit. Martialis, Lassus amyclea poteris requiescere pluma, Interior cygni quam tibi lana dedit. Aliquando tomento. Idem. Leuconicas agedum tumeat tibi culcitra lanis. Leuconicas lanis inquit, hoc est leuconico tomento. Optimum quippe tomenti genus erat leuconicum à loco ita appellatum, iuxta Leontidem, q λευκόνιον dicitur. unde & leuconium, & leuconicum tomentum appellatur. Martialis, Oppressæ nimium uicina est fascia plumæ, Accipe leuconicas uellera missa sagis. idem. Culcitra leuconio, quam uiduata suo. interdum etiam gossimpio, seu xylino lino. Nonnunquam summitatibus palustrium arundinum mollibus, & lanæ similibus, quod circense tomentum uocatur. Idem, Tomentum concisa palus circense uocatur, Hæc pro leuconio stramina pauper emit. Plynius, Leni fastigio aquatica arundo tenuatur in cacumina crassiore paniculo coma, neque hac superuacua. Aut enim pro pluma strata cauponarum replet, aut ubi limosiore callo induruit, sicut in Belgis con'usa, & interiecta nauium commissuris, ferruminat, textus glutino tenacior, rimasq; explendis tenacior pice. Tales arũdines erant in loco palustri circa Circæios. icirco circense tomentum uocabatur. Quinetiam fœno interdum culcitræ à pauperioribus replebantur. Martialis de culcitra fœni. Fundata tumeat facilis tibi culcitra pluma, Non uenit ad duros pallida cura toros. Sed hæc genera mattæ potius, quàm culcitræ. nam culcitræ generali nomine uocari possunt omne stragulũ, in quo aliquid quiescendi gratia, inculcatum sit. mattæ uero duntaxat in quibus stuppa, uel fœnum, uel lanæ rudiores, aut aliud aliquid simile sit insertum, fiuntq; interdum è cannabi, aut scirpo. Ouid. At dominus discedite ait, plaustroq; morantes Sustulit, in plaustro scirpea matta fuit. Item ab eodem epitome deducitur, quod significat opus recisum, atque abbreuiatum. à nostris compendium appellatur. item atomus, de quo superius diximus, minutissimum quid, & indiuisibile. FVMANTIA. Adhuc calida. talia enim uenundari solent. nam refrigerata perdunt saporem. TEPIDIS. calidis. Tepidum proprie dicitur, quod temperatum est, hoc est medium inter calidum & frigidum. unde interdum pro calido accipitur. Lucretius, tepidisq; caminis. interdum pro frigido. præsertim quando per metaphoram transfertur ad alia. Plautus, Hic homo factus est tepidior, hoc est frigidior. segnior. Hinc etiam aliquando pro inutili, seu nocuo ponitur. Virgil. Vnde cauæ tepido sudant humore lacunæ. Hinc tepidior. tepidissimus. tepide. tepidius. tepidissime. Tepidarium uas, in quo aqua temperatur. siue cælla, in quam ex balneis exeuntes ingrediuntur. Tepor ipsa (ut ita dicam) tepiditas. & tepeo uerbum. à quo tepesco. & compositum subtepeo. à quo subtepidum. & subtepide aduerbium. item à tepidum diminutiuum tepidulum, & aduerbium tepidule. POETA VRBICVS. Poëtæ urbici dicuntur uiri ignobiles, qui urbes peragrant canentes ad lyram in triuijs uersus fabulosos, atque uulgares, atq; ita captantes uulgi aures quæstus gratia. NON OPTIMVS. Pessimus. Nam & in hoc hominum genere gradus sunt. quidam .n. sunt ingeniosiores, quidam rudiores. OPTIMVS. Bonus nullum ex se facit comparatiuum, aut superlatiuũ, sed pro comparatiuo eius melior usurpatur. pro superlatiuo optimus. illud à melle deductum existimant, ut sit melior, quasi suauior, hoc uero ab opto, ut dicamus optimum, quasi optatissimum. uel ab opime siue ab opibus, siue ab ope, quasi optimum sit, quod pinguissimum, uel quod opulentissimum, uel quod maxime opiferum. unde optimates dicuntur, qui primum in ciuitate locum tenent, uel quod opulentiores sunt, & in maiori censu. uel quod in primis opem ferre possunt oppressis. & optimitas pro utilitate. siue commodo usurpatur. Plautus, Maximas optimitates gaudio effertissimas suis heris ille unà mecum pariet. idem, Iuppiter supreme serua me, measq; auge opes. Maximas optimitates, opiferasq; offers mihi. laudem. lucrum. ludum. iocum. festiuitatem. ferias. pompam. penum. potationes. saturitatem. gaudium. IMPROBVS MAGISTER. Lasciuiæ artifex. è Gadibus enim (ut superius diximus) præcipueq; ex oppido Didyma, ioculatores. saltatores. dicaces. item puellæ saltatriculæ. tibicinæ. lasciuæ in urbem confluebant. & hæ artes præcipue in ea insula docebantur. Martialis, Nec de gadibus improbis puellæ Vibrabant sine fine prurientes. DICAX. Cinædi etiam dicaciores sunt, & linguæ lasciuioris ob continuam impudentiam, & uitæ turpitudinem. QVARE DESINE IAM TIBI VIDERI. Ordo est. Quare o Cæcili desine iam uideri tibi id esse, quod tibi soli uideris. talis scilicet esse, qui possis salibus tuis uincere Galbam, & ipsum Tettium Caballum. DESINE. Cessa. Sinere enim omittere, siue permittere est. Varro. Sine is ad pubertatis annos perueniat. Accius, Sine me, uiuere sine te possum. Desinere uero interdum cessare. Virgilius, Desine, meq; tuis incendere, teq; querelis. interdum terminare. unde desinentia apud grammaticos pro terminatione accipitur. Sino autem à sine præpositione deductum esse existimant, cum nihil aliud sit sinere aliquid, quàm sine illo facere. Sine uero à si coniunctione, & negandi aduerbio esse compositum, quod significat absq;, quod ab abs, & q; compositum

est. Virgilius, Te sine nil altum mens inchoat. GALBAM ET IPSUM TETTIUM CABALLUM. Galba, & Tettius non tam urbanitatis dignitate, quàm scurrilitate iocorum clari fuere, quibus tamen comparare se posse Cæcilius stulte, atq; impudenter existimabat. Galba Augusti temporibus fuit. & scurrilitate cum sarmento certauit. Martialis, Ille suo felix Cæsare Galba fuit. Iuuenalis, Quod nec Sarmētus iniquas Cæsaris ad mensas, nec uilis Galba tulisset. Nam sarmentum neutro genere est uirga inutilis, à uite abscissa, hoc est purgamentum uitis. unde & sarpa uinea putata dicitur. nam sarpere antiqui pro purgare usurpabant. Tettius uero Caballus sub Vespasiano, & filijs claruit. & propter scurrilitatem à calcitratu Caballi cognomen adeptus est. quemadmodum Iunius Bassus homo in primis dicax per eadem ferè tempora Asinus albus uocitatus est. NASUM. Acrimoniam ad deridendum. STOLIDA. inepta. insulsa. illepida. Stolidi proprie dicuntur, qui proxime accedunt ad naturam, sensumq; pecudum. interdum tamen (ut A. Gellius scribit) stolidum pro excordi. tetro. molesto. illepido ponimus. Ab hoc stolidior. stolidissimus. & aduerbia stolide. stolidius. stolidissime. & stoliditas deducuntur. & stolones inutilis, & quasi stolida fruticatio ex arborum radicibus. Plynius, Fuere ab arboribus cognomina antiquis. ut Frondicio militi illi, qui præclara facinora uulturnum transnatans fronde capiti imposita aduersus Annibalem edidit. Stolonum liciniæ genti. ita enim appellatur in ipsis arboribus fruticatio inutilis. unde & pampinatio inuenta primo Stoloni nomen dedit. Est enim obiter pampinatio, resecatio pampinorum, hoc est uirgultorum procedentium ex arboribus, uitibusq; cum folijs. unde pampineum dicimus, quod totum ex pampinis constat. & pampinosum, quod pampinis est refertum, & pampino reseco. à quo expampino cōpositum. & stultus, quod proprie significat imprudens. improuidus. Nam & multi non insipientes aliquando stulte aliquid uel loquuntur, uel agunt. Ab hoc fit stultior. stultissimus. & aduerbia stulte. stultius. stultissime. item stultitia. & stultiloquus, qui stulte loquitur. stultorum feriæ appellabantur quirinalia, quod eo die sacrificabant ij, qui solenni die, aut non potuerant rem diuinam facere, aut ignorauerant. quidam stultum à fatuo ita separant, ut fatuus plus sit, quàm stultus, hoc est insipiens, & qui uel fari nescit, uel alios fanteis non intelligit. Afranius. Ego stultum me existimo, fatuum esse nō opinor. à fatuo fatue aduerbium. & fatuitas deducuntur. & fatua dea. & fatui. & infatuo, de quibus superius diximus. Quidam ob insipiditate fatuos dictos existimant, quod fatui cibi uocentur, qui carent sapore. Sed planè contrarium est. fatui cibi dicuntur insipidi à fatuis, hoc est insipidis, uel potius insipientibus hominibus. PROCACITATE. Linguæ petulantia. NON EST TETTIUS ILLE, SED CABALLUS. Non est Tettius cognomento Caballus, sed est uere caballus, hoc est non est homo. sed bellua. Caballus equus est. à quo caballinus. Persius. Nec fonte labra prolui caballino.

EPIGRAMMA. LXXI.
DE PORCIA.

e

ONIUGIS AUDISSET FATUM. Exemplo Porciæ docet uolēti mori negari mortem non posse. in quo eorum philosophorum opinionem sequitur, qui existimarunt in rerum acerbitate, quieti

animi morte esse consulendum. Porcia Catonis Uticensis filia fuit, & Bruti uxor, qui Cæsaris interfector fuit. Hunc cum audisset post prælium cum Augusto, & Cæsarianis in philippicis campis commissum, gladio sibi mortem consciuisse, mori & ipsa statuit. Sed cum arma à domesticis subtraherentur, haustis carbonibus, & obstructo ore confestim extincta est. FATUM. Mortem. DOLOR. ipsa Porcia dolore ob mariti necem affecta. SUBTRACTA. Quæ domestici, & familiares, ne se interficeret, subtrahebant. AIT. Dixit. Quidam hæc ita distingunt, ut proprie ait de ijs dicamus, qui uana loquuntur. Dixit uero de ijs, qui ualidiora. Terentius, Quem amicum tuum ais fuisse istum? explana mihi. Aliquando aio pro affirmo accipitur. idem. Ait, aio. negat, nego. CREDIDERAM SATIS HOC VOS DOCUISSE PATREM. Catonem Uticensem. hic enim cum post uictoriam Cæsaris mori destinasset, simulatq; animaduertit gladium, quem parauerat, filij sui iussu ablatum fuisse, uocato seruo, eum sibi iussit reportari. Quare intellecta, cum filius ad eum cum quibusdam familiaribus uenisset, torua eum fronte Cato aspiciens, Tu'ne inquit, insanum me putas? qui non rationibus, sed ui me compellere niteris. Cur uero parentem non alligas? atque in uinculis tenes? Sed nihil agis mihi crede. Neque enim mihi ad mortem, cum ita statuero, opus est ense. Nam si breui temporis spatio spiritū præclusero, si pariēti caput illisero, mori possum. ARDENTES FAVILLAS. Igneos carbones. partem pro toto posuit. hoc genus mortis (ut Plutarchus scribit) & Nicolaus Philosophus, & Valerius tradiderunt. I NUNC. Elegans loquendi modus, de quo superius diximus, cum leue aliquod, seu stultum factum uolumus declarare.

EPIGRAMMA LXXII.
IN MANCINUM.

b

IS TIBI TRIGENI. Mancini auaritiam carpit, qui sexaginta familiaribus ad cœnam uocatis, unum duntaxat aprum apposuerat, & eum perexiguum, nec ex eo quicquam distribuerat. Merito ergo imprecatur, ut deinceps nullus ei aper, sed ipse apro dilaniandus apponatur. PRAETER APRUM. Excepto apro. Præter præpositio est accusatiuo casui seruiens, & à præ deducitur, sicut à pro propter. Significat autem idem ferè, quod absque, & ultra. & ante. & supra. & citra. ab eo fit compositum præterea, quod est aduerbium ordinis. & præter propter, de quo supra diximus. & præter spem dicimus, ex insperato. & præter opinionem ex inopinato. NON QUAE DE TARDIS VITIBUS. De uitibus, ex quibus uuæ tarde colliguntur, & duracinam uuam intelligit, non quia uino insignis sit, sed quia sine ullis uasis in uite seruatur, tanta est contra frigora, æstus, tempestatesq; firmitas. Mart. Non habilis cyathis, & inutilis uua lyæo.

Sed non potanti me tibi nectar ero.

Augustus in epistolis. Dum lectica ex regia, dum redeo panis unciam cum paucis acinis uuæ duracinæ comedi. Duracinæ à duricie, hoc est firmitate corticis dictæ sunt. Durum enim proprie solidum, ac firmum dicimus. Virgilius, Sed duris genuit te cautibus horrens Caucasus. estq; eius contrarium molle. Sed per metaphoram durum aliquando pro aspero, ac nocenti ponimus. Lucilius, Et sæuo, ac duro in

bello

bello optimus hostis. Virgilius, Aut durum tineæ genus. idem. Res dura, & regni nouitas me talia cogunt Moliri. aliquando pro patiente, ac perseuerante, idem Scipiadas duros bello. interdum pro immiti. crudeli. idem. Quid iuuenis magnum, cui uersat in ossibus ignem Durus amor? ab hoc fit prædurus, hoc est ualde durus. & durities, hoc est firmitas. soliditas. item. asperitas, crudelitasq;. quæ & duritia dicitur. & dure ac duriter aduerbia, quæ ita à quibusdam separantur, ut duriter sit sine sensu laboris, dure uero crudeliter. & dure in alterum. duriter in nos aliquid faciamus. Teren. Vitam parce, ac duriter agebat. & duro uerbũ quod aliqñ significat firmo. solido. Plyn. Quia assiduo labore, et partim æstu. partim frigore durant corpora. Aliquando patienter fero. Virg. Durate et uos met rebus seruate secundis. nonnunquam perseuero. Terẽ. Non hercle hic qui uult durare quisquam sic sit potens. & durabile, quod durare potest, cuius contrarium est indurabile. item à duro dureo, hoc est durus fio. à quo duresco. item composita induro, quod est durum facio, cuius passiuum est induror, & ab eo indureo, à quo induresco. obduro eiusdem significationis. à quo passiuum obduror. subduro parum duro à quo subduror. TARDIS. Etiam pro perseuerantibus, & diuturnis possumus accipere, nam tardum proprie pigrum, & lentum dicimus. Virgilius. Sæpe oleis tardi costas agitator aselli Vilibus aut onerat pomis. per metaphoram tamen aliquando pro perseueranti, ac diuturno ponimus. Idem. Media fert tristeis succos, tardumq; saporem. aliquando pro denso, & crasso. idem. udo sub robore uiuit Stupa uomens tardum fumum. nonnunquam pro rudi, & stulto. Idem. tardi uenere subulci. Teren. Tardus est. i. stultus. ab hoc fit diminutiuum tardiusculus, & tardior, tardissimus, tarde aduerbium, quod & tardo dicitur. à quo tardius, tardissime, & tardiuscule aduerbium. Item tarditas, lentitia, pigritia, quæ & tarditudo, & tardities dicitur. Accius. Atq; eccos segni somno & tarditudine. idem, multa mittuntur tarditiæ, & socordiæ. Plau. Deuicisti cocleam tarditudine. item tardigradus, de quo superius diximus & tardiloquus, tardiloquentia notæ significationis. Item tardo uerbum, quod modo significat moror, tardus sum, modo remoror, quod potius per compositionem retardo dicimus. à quibus tardatio, & retardatio. MELIMELLA. Mala dulcia, de quibus superius diximus. hæc à celeritate maturescendi mustea dicuntur, & à sopore mellis melimella. græci enim μέλι mel uocant, μῆλα mala, uulgo uero mala nana appellant, quod arbores ea ferentes pomiliæ sunt. græci μέλι per simplex. l. scribunt, nos duplicamus ad differentiam (ut opinor) eius animalis, de quo superius diximus, quod melis dicitur, & per simplex. l scribitur. malorum plura genera sunt Matiana. Gestiana. Manliana. à Matio, Gestioq; & manlio appellata. q̃ ij huiusmodi pomis inserendis insignes fuissent. similiter ab Appio è Claudia gente appiana sunt cognominata. odor ijs maximus est ferè, cotoneorum. magnitudo non multo inferior, sed Claudianis rubeus color. sceptiana à Sceptio libertino eorum primo insitore, insignia rotunditate. quiriana à Quirio, & quæ Cato tradit in dolijs optime condi scantiana præterea parua gratissimi saporis petisia. Item quæ à patria nomẽ habent, camerina & græcula, & à Sentino patria mea sentinatia, quæ uulgo ab Apẽnino ad urbem saxoferratia dicuntur. Veteres ea à colore sericca uocabant. cætera à causis traxere nomen. rosea à colore, odoreq; rosarum, excellentia apud Sentinates meos, & in alterum annum durantia, gemella, quod nunquam ferè singula

in fœtu nascantur ab appiorum similitudine. melappia maiora appijs uulgo appiona uocata. à figura orbis in rotunditatem circumacti, orbiculata, quæ græci à patria epirotica nominant. à situ, quod ferè in omnibus pomarijs inserantur odore, saporeq; insignia paradisea. Nam græci παράδεισον pomarium uocant, ob effigie mammarum Orthomastica, ὀρθὸν enim græci rectum, μαστὸν mammam appellant. à conditione castrati seminis spadonia, quæ uulgo à caporum similitudine capuncula uocitant. à folijs Melgemella. folium enim unum aliquando, & geminum erumpit è latere medio, quod celerrime in rugas marcescant, pannicea, quod stolide tumeant. pulmonea uulgo centum solida dicta, quæ prima adueniunt, & ueluti decerpi properant quasi statim liquescentia. à farina farinacea uocantur. omnia ferè partibus, quæ à sole fuerunt aliquantulum rubent. ea, quibus sanguineus est color, origine à mori insitu habuisse existimant. FAVIS. Melle recenti. Fauom. (ut superius diximus) proprie cellæ sunt, quas apes construunt, ut melle impleant, à fouẽdo dicti, q̃ in ijs fœtus suos foueant. Plynius, Primum itaq; fauos construunt, cerã fingunt, hoc est domos, cellasq; faciunt. Virgilius. pars intra septa domorum Narcissi lachrymam & lentum de cortice glutem. prima fauis ponunt fundamenta, deinde tenaces suspendunt ceras, aliæ purissima mella stipant. Plyn. Iunior, bucellam panis dedit, & fauum mellis, hoc est frustum operis apiarij melle plenum. à fauus fit diminutiuum fauulus. Plau. Meus dulciculus fauulus. PIRA. Horum quoq; multa genera sunt. superba, quæ à moschi odore moschatula dicuntur, & à celeritate aduentus, quasi principatus tenere uelint, superba. parua enim hæc sunt, sed ocyssima, gratissimiq; & odoris, & saporis. moschum ignorarunt ueteres, nihilq; aliud est, quàm sanies animalis, quod Arabes eodem nomine appellant. ignotum id quoq; ueteribus fuit. paruum est, muris ferè effigie binos duntaxat denteis in superiori mandibula & totidem in inferiori habens, eosq; ad interiora recuruos. oritur in eius corpore apostema sanguinolentum iuxta umbilicum, idq; putrescens cum pelle excidunt uesicæ instar sanguine plenæ, quod exsiccatum gratissimi odoris est, & inter primas hominum delitias habetur, cibis. unguentis medicinis passim adhibita. Muscus uero est lanugo uiridior, quæ in fontium marginibus frequens esse solet. Vnde muscosi fontes dicuntur. Virgilius. Muscosi fontes, & somno mollior herba. sunt secundo loco crustumina omnibus gratissima à crustumino agro Thusciæ, (ut quidam uolunt) cognominata. franguntur facillime, unde uulgo à glacie nomen sumpsere. proxima his bonitate falerna, rubiginosi corticis, sed à potu ita appellata, quoniam mira uis succi abundat, quidam hæc ob eandem causam lactea uocant, alij à colore Syriaca, uulgo nũc coroela dicuntur. præter hæc curmundula gratissimi & ipsa saporis, corticis tenerrimi, propter quod à plerisq; nequaquam detracto corio eduntur. unde nomen habent. item decumana uulgo nota, quibus similia, sed differentia bonitate pseudodecumana appellantur. dolobelliana longissimi pediculi ab insitore. Dollobella. pomponiana, quæ cognomine mammosa appellantur, mammarum similitudine. liceriana. seueriana, generiana. tyranniana. fauoniana. rubra, & paulo superius maiora. lateriana. aniciana. posthæc autumnalia acidulo sapore iucunda, quæ à Tiberio principe Tiberiana sunt dicta. patriæ nomina habent amerina. picentina. numantina. alexandrina. numidiana. græca. tarentina. signina, quæ alij à colore testacea appellant, sicuti onychina purpurea. ab odore myrrhappia. lau-

rea. nardina à tempore hordeacea. à collo ampullacea, & coriolana. à forma cucurbitana. à succo acidula, incertam nominum causam habent barbarica. uenerea, quæ corolata dicuntur. regia, quæ nimio pediculo ueluti sessilia sunt. patricia, uoconia, & quæ Vir. à Catone sumpsit. uolena. & sementina. & mustea. est & aliud pirorum genus suauissimum in hyemem durans succosum, grande, coloratum, quod pontificium dicitur. item aliud, quo nullum inter omnia sapore acerbius est, si crudum edatur, nullum iucundius, si coctum, amabilia hæc uocant, uiridia sunt, & uisu quoq; horrida, durant in alterũ annum. fiunt ex ijs coppuli & pulmentaria, nullæ dapes æque in pretio sunt. excellunt hæc maxime apud Sentinates, præsertimq; in paruo oppido nostro aquis undiq; circunfluentibus, quod ex argumento insulam Centumperaneam uocant. à quo & familia nostra Perottorum traxit cognomen. quippe pira uulgo à Sentinatibus, & ferè per omnem Italiam pera dicuntur. dant hæc pira escam ægris cocta duntaxat uel in uino, uel in sapa, & pulmentarij uicem implent. Pero aliquando proprium nomen est uiri. fuit hoc nomine Nelei filius & frater Nestoris. aliquando genus est calceamenti rustici ex crudo corio Nam peram ueteres pellem dicebant pendentem à collo ad lumbos. Iuue. quem non pudet alto per glaciem perone tegi. hinc peronatus deducitur. Persius. Nauem si poscat sibi peronatus arator, hoc est peronibus calceatus. à pera etiam, hoc est pelle, pera dicitur sacculi genus. hinc peram uiatoriam uocamus, qua panem, & aliquid obsonij gestare uiatores solent, quemadmodum populum uiatorium, quo uinum. ab hoc fit diminutiuum perula. RELIGATA LONGA GENISTA. Pira pediculo ligata suspenduntur, ut in hyemẽ durent, quædam etiam (ut diximus) toto anno seruantur, conduntur quoq; sæpe in cadis, ut uuæ. GENISTIS. Genista arbor est uulgo nota, cuius florem tingendis uestibus ueteres adhibebant. idem apibus in cibo ingratissimus. semen eius in folliculis pasiolorum modo nascens hellebori uice ꝑ uomitum purgat drachma una, & dimidia in aquæ mulsæ quatuor cyathis à ieiunis pota. græci hanc σπάρτον appellauere. de hac enim intellexit Homerus, cum inquit.
Καὶ δὴ δοῦρα σέσηπε νεῶν καὶ σπάρτα λέλυνται, hoc est.
Et iam latera putrefacta, & nauium sparta soluta sunt.
Neq; enim de sparto intelligi potest, cum non dum africanum, aut hispanum spartum Homeri temporibus in usu esset, nec ante Pœnorum arma, quæ primum hoc hispaniæ intulerunt, herba hæc est sponte nascens, & quæ seri non potest, iuncus proprie aridi soli, ubi nec seri aliud, nec nasci potest. in Africa exiguum, & inutile gignitur. in Hispania abundantius. hinc strata rusticis eorum, hinc ignes, facesq;. hinc calceamina, & pastorum uestes, hinc etiam sportæ, quæ & sportulæ dicuntur, uasa, quasi fiscellæ, in quibus cibi in quotidianum usum dati ferri consueuerunt. propter quod, & pro ipsis cibis ponuntur. Iuuena. Non'ne uides quanto celebretur sportula fumo. Item pro pecunijs, quæ cibariorum loco quandoq; dari solebãt. Marti. Dat baiana mihi quadrantes sportula centum. à sparto autem nomen habet, quod ex eo factitabantur. cũ ergo Homerus spartum dixit, genistam intellexit, ex qua certum est funes, & lina piscatoria fieri. quidam tamen uoluerunt Homerum hoc loco non σπάρτα, sed σπαρτὰ scripsisse, quod significat sata, & lina intelligi uoluisse, quæ seruntur. è lino, quippe nauium armamenta apud ueteres facta fuisse manifestum est. MALA PVNICA. Granata, quæ hoc cognomen sibi circa Carthaginem uendicarunt, ubi & multa & insignia nascuntur. granata dicuntur à granis, hoc est acinis, quibus sunt referta. grana & acini in eundem sensum accipiũtur, sed hoc proprie differunt, quod granum ferè frugum dicatur, ut tritici, hordei, farris, & similium, à quo granarium uocatur locus, in quo frugum grana reponuntur. & granosum quicquid grana intus habet. acini uero sunt cæterorum fructuum. utputa uuæ, baccarum. leguminum, & aliorum huiusmodi. tamen hæc sæpenumero confunduntur, & granum accipitur generaliter pro omni eo, quod græci uocant coccum, unde coccum ilicis granum uocamus. à quo coccinum, & coccineum, de quibus superius diximus, & granum gnidium, quod aliqui linum uocant in Asia, & Græcia nascens paruo frutice, specie rotundum, colore rubrum, minusq; quàm piper, sed caliditate multo ualidius. quapropter cum deuorandum datur cum pane, aut adipe sumitur. alioquin gulam adurit. inter punica mala genus est, qđ apyrinum uocatur. cui lignosus nucleus abest, unde nomen habet ab a priuatiua particula, & pyrin, quod græce paruum nucleum significat, qualis est oliuæ. Martia. In momentanis tuberes, & apyrina ramis. Item alia dulcia sunt, alia acria, alia mista, alia acida, alia uinosa. flos eorum balaustium uocatur, & medicinis, & tingendis uestibus idoneus. Vnde color huiusmodi Balaustinus uocatur, corticibus quoq; eorum, quæ acerba sunt ad perficienda coria utuntur. Vt autem cõseruari hæc mala melius possint indurantur feruente aqua marina, mox triduo sole siccantur, postea suspenduntur ne nocturno rore madescant. cum libet uti aqua dulci perluuntur. IMITATA BREVIS ROSAS. Quæ similitudinem habent breuium rosarum, etenim flos mali punici, exiguæ rosæ simile est. Germinat enim uterq; flos, primo inclusus granoso cortice, quo mox intumescente, & in uirides alabastros fastigato paulatim rubescens dehiscit, ac sese pandit in calices, medio sui cõplectens uel luteos, uel purpureos apices. BREVIS. Paruas. breue proprium est quod longo opponitur, diciturq; à græco βραχύς. à quo bracha indumenti genus pudenda maxime tegens. unde brachati galli dicuntur, & βραχίων brachium, & brachycatalecton, quod breuis desinentia interpretari potest. & brachyologia breuiloquium, siue breuiloquẽtia. à breuis fit breuior breuissimus. breuiter. breuius. breuissime. breui aduerbium pro breuiter. Martia. Quibus remissum corpus astringens breui. breuitas. breuiloquus. breuiarium compendium, hoc est liber, in quo uel res gestæ, uel aliud quippiam breuiter comprehensum est. & breuio uerbum. à quo cõpositum abbreuio. FISCINA. Instrumentum rusticum, de quo superius diximus, aptum ferendis è rure fructibus, cuius diminutiuum est fiscella. in hac portari recentes casei consueuerũt. à quo fiscelli appellati sunt casei mollis appetitores, sicuti Catillones catillorum liguritores, unde & lupum piscem à nimia uoracitate catillonẽ ueteres nuncupauere. METAS LACTENTES. Caseos recentes. à metarum enim figura casei metæ lactis appellantur. lactentes autem dicit, quasi adhuc lac sugentes, & non dum in totum coactos. OLIVA Fructus oleæ. proprie enim olea arbor ipsa est. oliua fructus. oleum succus, qui ex oliua exprimitur. legimus tamen & oliua de arbore. Virgilius, Incumbens tereti Damõ sic cœpit oliuæ. hæc autem omnia à græcis sumpta sunt, qui ἐλαίαν oleam, ἐλάαν oliuam, ἔλαιον oleum dicunt. olearum genera tria Virgilius posuit. orchiten. radium, posiam. alij liciniam sergiam. neuiam. cominiam. contiam albiceram. Item alia genera addunt, sergiã Sabini regiã uocant, cuius fructus non ante Fauonij flatum nigrescit, hoc est

ad VI Idus Februarias. alij hanc maiorinā uocant. alij bambiam. quanto maturior est oliua tanto pinguior succus, sed minus gratus. optima autem ætas ad decerpendū est inter copiā, bonitatemq́; cum bacca incipit nigrescere. has nostri drupas uocant græci δρυπίτας. oliuæ constant nucleo, oleo, carne, amurca. hæc sanies est eius amara, quæ ex aquis prouenit, ideo siccitatibus minima est, riguis copiosa. suus oliuæ succus oleū est. optimum fit in uenafrano agro Campaniæ. ubi Venafrū est oppidum, cuius odor est unguentis accommodatissimus. Martia.

Hoc tibi campani sudauit bacca Venafri
Vnguentum quoties sumis, & istud olet.

Oleæ honorem romana maiestas maximum præbuit, turmas equitum idibus Iulijs ex ea coronando. Item minoribus triumphis ouantes Athenæ quoq; uictores olea coronabant, & græci olympiæ oleastro. olea syluestris hæc est, ab olea nomen habens. oleo natura est tepefacere corpus, & contra algores munire. ideo institutum à græcis, ut in gymnasijs athletarum corpora ungerētur, qđ tanta luxuria factitatum est, ut aliquādo magistratus honoris eius octogenis sextertijs strigmenta olei uendiderint. fit & fictitium oleū è diuersis arboribus, herbisq́; & alijs rebus, utputa ex oleastro, qđ oleastrinū dicitur, ex chamæla frutice saxoso, non altiore palmo folia oleastri, baccasq́; habente. è cyri altero fruticē, quē alij scoton, alij rhibim, alij sisamon syluestre appellant foliouitiū, caule ferulaceo semine ad similitudinem recini, unde & ricinum hunc fruticem uocant. coquitur id semen in aqua, innatansq́; oleū tollitur, qđ cocinum appellatur. ex amygdalis amygdalinum, quod & metopum dicitur, ex lauro laurinū, ex myrto myrtinū. & oxymyrsine, siue chamæmyrsina oxymyrsinum, quod & chamæmyrsinum, ex citro citrinum, è cupresso cupressinum, è nucibus iuglandis, qđ carynion nuncupant, è lini semine lineum, è malis cedri cedreleon, è grano cnidio cnidium, è lentisco lentiscinum, è cypro arbore cyprinum. Indi etiam è castaneis, & sisana, & oriza facere castaninum, & orizinum, & sisaminū dicuntur ichthyophagi, è piscibus piscininū. aliquādo, & è folijs platani factum est luminū causa propter olei inopiam, ex oenanthe, de qua diximus, oenanthinū, è sansuco sansucinum. Item fit ex cardamomo, meliloto. nardo gallica. panace. helenio. cinami radice, omnium succis in oleo maceratis, expressisq́; sic rhodinum, siue rosaceum è rosis, iuncinum è iunco, qđ est rosaceo simillimū. Item hyoscyamo. lupinis, & narcisso plurimū etiam in Ægypto è rhaphani semine, aut gramine, quod cortinon uocant. Itē è sisama, & urtica mistis, quod agrostinū appellant. è Lilio Lilinum. suis præterea herbis inter Cappadociam, & Seleuciam, quod seleuticum dicitur neruis admodum utile. in Italia è gummi, quod gūminum, è pice, quod picinum appellant. sponte nascitur in Syriæ maritimis, quod eleomeli diximus uocari. fluit item è petris quibusdam, quod & petræleon dicitur. est præterea oleū oenāthinum, cuius in medicina idem affectus, qui rosacei. fit ex florescente uua labrusæ, quæ oenanthe dicitur omphacinum oleū est, quod ex oliua immatura fit hoc omnium optimum, atq; utilissimum est, etenim omphacium proprie dicimus, quod fit ex uua acerba, hoc modo decerpitur uua. quando est ciceris magnitudine, ante canis ortum, eiusq́; melligo, & totum corpus sole coquitur, nocturni rores cauētur. additur aliquid salis, in fictili condita melligo colligitur, optimeq́; cyprio ære seruatur. fit & alio modo. in mortarijs uua immatura teritur, siccataq́; in sole digeritur, in pastillos omphacij uocabulū à græcis sumptum est, apud quos immatura uua dicitur ὄμφαξ. olei fex, quæ amurca dicitur, ad multa utilis est. dolia olearia, cadiq; ea imbuuntur, ne bibant oleum. eadem subiguntur areæ terendis messibus, ut formicæ, rimæq́; absint, & similiter lutum parietum, & tectoria, & pauimenta horreorum frumenti, uestiariū etiā contra teredines, & noxia animalia amurca aspergitur, semina frugum perfunduntur, lora etiam, & coria omnia, oc calceamina, axesq́;, & eramenta contra æruginem, postremo lingua macerata amurca sine aliquo fumi tædio ardent. ab oliua oliuetum deducitur locus, in quo oleæ consitæ sunt, & oliuitas fructus olei. Varro. de oliuitate oleas exui optime conscribit Cato. & oliuum oleū, & oliuo uerbum, quod est oliuarum uindemiam ago, siue oliuas colligo. Plynius. Quippe oliuantibus lex antiquissima fuit, oleam ne stringito, ne'ue uerberato. & oliuita olei uindemia. ab olea uero oleaginus, sicut à fago faginus. unde oleaginæ coronæ appellatæ. & oleum à quo olearius. olearia. olearium, unde oleariam cællam, & olearia instrumenta dicimus. Item olearios, qui oleum uel faciunt, uel uendunt. præterea ab oleū oleo uerbum, quod & olo ueteres dixerunt, significatq́; odorē reddo, uel bonum, uel malum, cum cōpositum ab eo redoleo in bonam semper partem accipiatur. tractum autem ab eo est, quod oleum inueterascens asperiorem habere odorem incipiat, uetustas enim tædium affert. hinc olentica mali odoris loca dicuntur. & olidum, quod odorem habet. Martia. Olidæq; uestes muricæ. & oletum stercus humanum. Veranius, sacerdotula in sacrificio fecit oletum, ab hoc fit compositum olfacio, quod & odfacio ueteres dixere. Item adoleo, quod modo significat accresco, quia crescentes pueri, cum primū puberes fiunt, olere hircum incipiunt. propter qđ hirquitalli (ut superius diximus) sunt appellati. hinc adolesco. à quo adolescens, cuius diminutiuum est adolescentulus, & adolescentia, & adultus deducuntur, & adolescentior uerbum, quod significat luxurior. Varro. Id equidē ut faciat censeo, quoniam tu quoq; adolescentiaris. itē adolescenturio, qđ adolescentiū more facio, siue in adolescentiam redeo significat. Laberius. incipit adolescenturire, & nescio qd nugarū facere, mō adoleo accipitur pro sacrifico, quasi odorē dijs præbeo. Vir. Verbenasq́; adole pingueis, & mascula thura. quoniā uero sacrificiū urendo fieri consueuit, adoleo etiā pro uro aliquando accipitur. Varro. Cū intestina adoleuissent, partem dijs obtulerunt, partē ipsi consumpsere. Vir. Adolescunt ignibus aræ. Item ob eandem rationem pro colo usurpatur. idem, Cura penum struere, & flammis adolere penates. præterea ab oleum fit & aliud compositum aboleo, qđ est deleo, ac prorsus oblitero, ut ne odor quidem eius relinquatur. & exoleo, à quo exolesco, quod est adolescere, hoc est crescere desino. à quo exoleti dicti scorta mascula iam adulta, & ferè dimissa, qđ crescere desierunt. aliquando etiam exoleo pro cresco accipitur, unde & exoletum adiectiuum pro adulto accipimus. Plau. Reliqui domi exoletam uirginem. & obsoleo ex ob, & oleo s, litera interposita, quod similiter significat reijcior, dimittor. Cic. Obsoleuit iam ista ratione multo magis, quàm uerbis refutata. et suboleo, quod significat parum oleo. Accius. elegans est, myrrhā subolet. Itē ab oleo fit inoleo, quod significat cresco, inualeo. à quo inolesco. Virgil. Vdoq́; docent inolescere libro. & indoles, quæ in pueris, atq; in adolescentibus est significatio quædam, & quasi odor futuræ uirtutis. Cicero. Vt enim adolescentibus bona indole præditis sapientes senes delectantur. in uiris autem est signum, & quasi odor præsentis uirtutis. Idem, homines in quibus est uirtutis indoles, commouentur. Lucanus. indole si dignum latia, si sanguine prisco Robur inest animis. Indole inquit, quasi generositate quadā uirtutis, atq; animi. aliqñ etiā in malā partem indoles usurpatur. Liuius de Annibale, sic cum hac indole uirtutū, atq; uitiorum triēnio sub Hasdrubale imperatore meruit. transfertur quoq; ad muta, atq; inanimata. Idē. sicut in frugibus, pecu-

dibusq; non tantum semina ad obseruandam indolem ualent, quantum terræ proprietas, cœliq;, sub quo aluntur. sunt tamē qui oleo uerbum non ab oleum (ut superius diximus) deductū putant. sed ἀπὸ τοῦ ὄζειν, quod olere est. à quo & odoro uerbum deriuatum existimant notæ significationis. & odor, siue odos. à quo odoratus odorificus, de quibus superius diximus. Itē odorabilis, hoc est odorē reddens. & odoramentū, qđ odorandi gratia tenemus, sicut unguentū, qđ causa ungendi. DE CADIS PICENIS. De uasibus, in quibus picenæ oliuæ conduntur. ex omnibs enim Italicis oliuis picenæ, & sidicinæ apud ueteres maxime commendabantur, sicut nunc propter magnitudinē, & carnositatē Bononienses picenæ partim sale condiebantur, partim oleo suo sine aliqua arte sua commendatione puræ innatabāt. quædā frangebantur, & herbarū uiridium condiebantur sapore. ob id colymbades uocatæ. ἀπὸ τοῦ κολυμβᾶν, quod innatare est, nā propter lenitatē urinabāt. fiebāt et præcoces feruēti aqua ꝑfusæ, quāuis immaturæ essent. Cato nō alio modo condi laudat oliuas, quàm uel in muria uirides, uel fractas in lentisco. NVDVS APER. subintelligē appositus est. NVDVS. Solus. sine aliarum dapium apparatu. solidos. n. apros apponere in conuiuijs ueteres solebant. primus Romanorū solidū aprū in epulis posuit P. Seruilius Rullus, pater eius Rulli, qui Cicerone consule legē agrariā promulgauit. postea bini & terni simul apri uno conuiuio consumpti. Iuue. Quāta est gula, quæ sibi totos Ponit apros. POMILIONE. Nano. nani enim sunt homines paruæ nimis staturæ, paululūq; supra terrā extantes, quod uocabulum græcum esse constat. latini eos pomilios, siue pomiliones, appellant, & in fœminino pomilias. Fronto Philosophus nani appellationem barbarā esse existimauit. nanū græci uas aquarium uocant humile, et concauum, quod uulgo situlum barbatum appellant. hinc pomiliones etiā nanos uocitauere. Domitianus in spectaculis suis pomilionum ædidit pugnam. Papinius. Hic audax subit ordo pomilionū. Romani hoc genus hominū in delitijs habuere. sub. D. Augusto minimus homo fuit Canopus nomine in delitijs Iuliæ neptis eius, cuius longitudo duos pedes, et palmā non excedebat, & eiusdē ferè longitudinis mulier Andromeda, quæ Iuliæ Augustæ liberta fuit. Maniū maximū & M. Tulliū equites romanos binū cubitorū fuisse M. Varro commemorat, qui mortui longissimis temporibus in loculis sunt seruati. nos pomilionē habemus Hectorē noīe annos nunc duodequadraginta natū, sed aspectu talē, ut ab oībus puer, & nondum duodecimū ætatis annū excedens iudicari possit, puberem alioquin, et propensioris in mulieres libidinis, ingeniosum. præterea et citra scurrilitatē dicaculū. sexqpedales gigni quosdam in trimatu implenteis uitæ cursum compertum est. eutrapelos græci uocāt à corporis dexteritate, nā proprie eutrapeli apud eos dicuntur, qui facilitate quadā morū præditi sunt, hoc est lepidi, elegantes, in latino nomē nō habent. INDE. Deinde post aprū. s. TANTVM. Solūmodo. ARENA. Amphitheatrum. CVI CHARIDEMVS. Scilicet positus fuit. constans. n. Charidemum dānatum à Domitiano aprorū dentibus dilaniatum fuisse.

EPIGRAMMA LXXIII. AD STELLAM.

l ASCIVOS LEPORVM CVRSVS. Iocatur cum Stella facete eum monens, ut si nimiū uidetur, quod bis de lepore scripserit, ipse quoq; paria faciat, & bis ei leporē in cōuiuio ponat. MAIOR, ET MINOR CHARTA. Vel maiora, uel minora epigrammata, quæ de eadē re scribuntur, uel maior, & minor scheda. Et enim scheda folium chartæ, siue papyri non dum compactum, & ligatum, quod & phyluram græco uocabulo nuncupamus. Plyn. Sed ratio deprehendit uitium unius schedæ reuulsione. quidam detracta aspiratione scedam scribunt. Quin. Nam qui omneis etiam indignas lectione scedas excutit, anilibus quoq; fabulis accommodare operam potest, schedia enim nauigij genus est inconditum, & trabibus tantum inter se connexis fractum, qualem supra diximus ratem esse. unde schedia incondita, & extemporaria carmina dicuntur, quæ nostri syluas appellant, & græci σχεδιάζειν usurpant pro eo, quod ex tempore dicere, & schedion uocant, quod ex tempore compositum est, quasi dūtaxat in schedis scriptum. Martialis.

Ohe iam satis est, ohe libelle.
Tu procedere adhuc, & ire quæris,
Nec summa potes in scheda teneri.

Maior ergo, & minor scheda est, prout plura, aut pauciora epigrammata continet.

EPIGRAMMA LXXIIII. DE LIBELLO SVO.

e DITA NE BREVIBVS Eodem ferè argumento ludit, propter quod nonnulli hoc distichon superiori epigrammati adnectunt. ne forte inquit, susceptus à me labor scribendi epigrāmata propter libelli paruitatem pereat, idem potius sæpius repetatur CVRA EDITA. Studium impensum. BREVIBVS LIBELLIS. Propter breuitatem librorum. DICATVR POTIVS TON Δ' ΑΠΑΜΕΙΒΟΜΕΝΟΣ. Hemistichion, hoc est medius uersus est Homeri, τὸν δ' ἀπαμειβόμενος, quod significat huic autē respōdens, & à Marone nostro interpretatur, Huic contra. hoc hemistichion Homerus frequentissime repetit. est ergo sensus, repetatur potius à me id sæpius, ut ab Homero fit hoc hemistichiū, q̄ liber ob nimiam breuitatem pereat.

EPIGRAMMA LXXV. AD HEDYLVM.

c VM DICIS PROPERO. Ex persona sua notat eos, qui nimio coitu exhausti, & impotentes facti, exercere tamen libidinem nō cessant. PROPERO, FAC SI FACIS. Verba sunt Hedyli, dum cum eo coit Martia. Et est sensus, cum dicis mihi coeunti tecum hæc uerba. ego propero, hoc est mihi propere abeundum est. fac si facis, hoc est exple opus, si potes explere. Est. n. communis hic loquendi modus. FAC SI FACIS. Expedi, perfice coitum, si potes. facere. n. ut superius diximus, coire est. VENVS. Libido, coeundi appetitus, quemadmodū superius diximus. DEBILITATA. Exhausta, infirmior facta ob nimiū coitū. LANGVET. Deficit. dissoluitur. hoc. n. accidit hoībus nimio coitu debilitatis, ut etiā uerbis à coeūdi libidine auocentur. PROTINVS. Statim quasi porrò tenus. Vir. Protinus ad regē cursum detorquet Hiarbam. aliquando tamē ponitur pro consequēter, deinceps. idem, Protinus aërij mellis cœlestia dona Exequar. interdum pro iugiter continue. idem, traiecto missa lacerto Protinus hasta fugit, seruatq; cruenta cruorem. nonnunquam pro longe porrò. idem, cornuq; recuruo Tartaream intendit uocem, qua protinus omne Intremuit nemus. quādoq; pro ualde. idem. En ipse capellas Protinus æger ago. Itē pro omnino, sicut penitus. Idē. cū protinus utraq; tellus Vna foret. quando autem huic aduerbio additur negatio, significat non ideo, quemadmodum

fit in continuo, & statim. Quintilia. Non autem ut quicquid præcipuum necessario est, sic & efficiendum oratorem maximi protinus erit momenti. eandemq; uim & interrogatio habet. idem continuo si ille stulte cogitauit nobis quoq; stulte dicẽdum est. idest non ideo. protinam etiã pro protinus inuenitur. Teren. Protinam conijciam me in pedes. IVBE EXPECTARE. Iube me lente facere, ne cogitatione festinationis animus à libidine auocetur. SI PROPERAS. Abscedere. NE PROPEPEM. Facere.

EPIGRAMMA. LXXVI. DE DIAVLO.

n VPER ERAT MEDICVS. Idem planè argumentum est, quod quinquagesimi noni epigrammatis de Chirurgo.

EPIGRAMMA. LXXVII. DE LEPORE, ET LEONE.

ú ICTIBVS HIS TAVROS. Idẽ argumentum, quod superiorum duorum epigrãmatum, hoc est XXXV & XLIII de lepore ludente in ore leonis. MAGISTRI. Domitores leonum. RICTIBVS. Rostris Buccis, quemadmodum superius diximus. FVGAX PRAEDA. Eleganter leporem descripsit, nam & fugacissimum animal est, & omnium prædæ nascens. NEC NIHIL REFERT. Et aliquid refert à leone, hoc scilicet quod reddit audacior, & ex audacia fit celerior. mirum dictu non modo non obesse leonem lepori, sed prodesse. SOLA ARENA. In qua nullæ sint feræ sæuientes. CONDITVR. Abscõditur, seruatur. CAVEAE. Receptaculo. cauum dicitur proprie concauum, uacuum, & à Chaos deducitur, quod quasi uorago quædam erat inanis & uacua. Virg. Tum dea nube caua tenuem sine uiribus umbrã. idem. Hæc ubi dicta, cauum conuersa cuspide montem Impulit in latus. à cauum cauea deducitur, quæ proprie significat locum sub terra uacuum, atq; obscurum. quoniam autem in huiusmodi locis esse consueuerunt ferarum cubilia, caueas pro ipsis ferarun receptaculis frequenter usurpamus, & ab harum similitudine pro septis ex ligno siue ex ebore, aut aliquo metallo factis, in quibus auiculas tenemus, quas uulgo etiam caueas uocant. Martia. de cauea eburnea.

Si tibi talis erit, qualem dilecta Catullo
Lesbia prorabat, hic habitare potest.

Item caueam uocamus fossãm sub terra factam tectam tamen superius. Item aream in medio theatri, in qua equitum subsellia constituta esse consueuerunt, quod uelis tecta, caueæ similitudinem haberet. Virgil. Hic totum caueæ consessum. Item à cauum caula stabulum, in quo pecudes recõduntur, quod antiquitus ante usum tectorum oues antris teneri solebant. & caudicariæ naues, quod ex lignis grossioribus cauatis fierent. cauda, quod intus caua sit. est enim cauda pendens posterior pars, quæ omnibus animalibus est præter homines & simias. Veteres etiam aliquando codam dixere, à qua caudati, & codati dicti, qui caudas habent. et caudecæ cistellæ appellatæ sunt ex iunco à similitudine equinæ caudæ factæ. Item cauiares hostiæ, quod cauæ. erant enim partes hostiæ caudatenus, quæ in sacrificio pro collegio pontificum quotannis ponebantur. Item cauerna, quam græci κρύπτην dicunt, hoc est concauitas quædam terræ uacua, atq; obscura, unde cauernosum locum

dicimus passim uacuum, & ueluti cauernis plenum. Item à cauum concauum hoc est uacuum, sinuosum. à quo concauitas, & cauo uerbum, quod est fodio euacuo. à quo recauo, & excauo deducuntur, à quibus recauatio, & excauatio. TANTA FIDE. Tam certa spe salutis. IMPROBE PROCAX. Proterue, qui ludere cum leone audes, uel improbe, hoc est callide. astute.

EPIGRAMMA. LXXVIII. AD LICIANVM

u IR CELTIBERIS Licianum Celtiberum tædio urbis in Hispaniam redeũtem, repetita locorum illorum amœnitate laudat, & otium ac tranquillitatem uitæ more suo commendat. carmen est dicolon distrophon. primus uersus est iambicus Hipponactius trimeter acatalecticus, constans sex iambis, recipiẽsq; etiam spondeos imparibus sedibus, secundus est iambicus archilochius dimeter acatalecticus, constans quatuor iambis admisto interim imparibus sedibus spondeo. NON TACENDE. Laudibus prosequende. tacere proprie est nihil loqui. Næuius. Hic loquitur, ille tacet. quoniam uero cum aliquid laude dignum uidemus, temperare nobis non possumus, quin illud laudemus, & econtrario malefacta non laudamus, inualuit consuetudo, ut tacenda pro non laudanda accipiamus, & econtrario non tacenda pro laudanda. item qm̃ qui securi sunt nullã quærẽdi causam habent, tacere aliqñ usurpamus pro eo, qđ est securum esse. Teren. Quin taces? Nã cum ille inferat, dicam, manifestum est non silentium, sed securitatẽ impetratã fuisse, dicimus ẽt tacere de ijs, quæ uocem nõ habent. Virgil. totumq; pererrat Luminibus tacitis. Idẽ. Cũ tacet omnis ager. tacere. n. pro quiescere capitur. Vnde tacitum mare uocamus, cum placidũ est, & nullis fluctibus agitatur. & à taceo taciturnus deducitur, qui natura facile tacet, & tacitus, qui scit tenere secreta. à taciturno tamen fit taciturnitas, quæ est obseruãtiæ genus in silendo constituta, & in cælandis secretis. Terẽ. Sed ijs, quas semper in te intellexi sitas, fide, & taciturnitate. & taciturnulus diminutiuum. Apule. Blanda mulier, & taciturnula. Item à taceo tacite aduerbiũ, hoc est cum silentio siue quiete. præterea composita reticeo, qđ proprie de ijs dicitur, quæ dolorẽ, siue solicitudinẽ afferunt. Terẽ. Ne uerere, ne retice. obticeo de his, quæ pudet nos loq. Idẽ. Virgo ipsa scissa ueste lachrymans obticet. conticeo, simul taceo. à quo conticesco, & conticinium pars noctis, in qua omnes tacent, ut superius diximus. subticeo. taceo, à quo subticesco. CELTIBERIS. Iberus fluuius est Hispaniæ, à quo Iberi dicti sunt Hispani, qui utranq; Ibero propinquã regionem usq; ad maritima incolunt. et Iberia proprie ea pars Hispaniæ, quæ intra Iberũ cõtinetur quãuis generali uocabulo Iberia pro Hispania capiatur. hanc regionẽ Celtæ Gallorũ populi relicta quõdã prouincia habitauere. Vnde composito ex utraq; gente nomine Celtiberi appellati sunt, et regio eorũ Celtiberia. hi quondã omnes ĩmanitate superare sunt crediti, & regio eorum magna ex parte inculta erat, & aspera, & amniũ alluuionibus uasta, qđ per eã Anas defertur, et Tagus, & complura alia flumina, quæ occasum uersus in oceanũ erunpunt. originem ex Iberis agris habentia, quorũ propter Numantiam fluit. postea ad mãsuetiorẽ cultum readacti sunt. eorum nobilissima ciuitas Numãtia fuit. à qua Numãtini qui circa uiginti annos bellũ cum populo romano gessere. tãdemq; à Scipione capti, ac deleti sunt, unde Scipio ipse Numantinus est dictus. à Celtibero celtibericus deducitur. Vnde celtibericum bellum, et celtiberiam cladem dicimus. NOSTRAE.

Ex qua originem habemus. à nos noster deducitur, à noster uero nostras, quod significat è nostra gente, uel patria, nos ab eo pronomine, quod est ego, sicut uos ab eo pronomine, quod est tu, à quo uoster, & uestras. in quibus illud animaduersione dignum est (ex quo licet facere coniecturam uocabula latinæ linguæ magis naturalia, et ratione inuenta, quàm fortuita, siue arbitraria esse) quod cum uos dicimus, motu quodã oris cõueniẽte cum ipsius uerbi demonstratione utimur. quippe labia sensim, ac spiritum uersus eum mouemus, cum quo loquimur, et econtrario, cum dicimus nos neq; profuso, intentoq́; spiritu neque extensis labijs pronuntiamus, sed spiritum, & labra quasi intra nosmetipsos coercemus. hoc idem fit in tu, & ego & tibi & mihi, & tuus, & meus, cæterisq́; ab ijs descendentibus. Nã sicut, cum annuimus, atq; abnuimus motus ille uel capitis, uel oculorum à natura rei, quam signat, non abhorret, ita in ijs uocibus, quasi gestus quidam oris, & spiritus uidetur esse naturalis. Veteres his pro nobis scripsere. sicut tin pro eum. HISPANIAE. Hispania Europæ terminos claudit. hanc ueteres ab Ibero amne primo Iberiam, deinde ab Hispani insigni eius urbe Hispaniam cognominauerunt, quæ inter Africam, & Galliã posita oceani freto, & pyreneis montibus clauditur, sicut minor ambabus, ita utraque fertilior. Nam neq; ut Africa uiolento solo torretur, neque ut Gallia assiduis uentis fatigatur, sed media inter utranq; temperato calore perfruitur. Vnde felicibus, & tempestiuis imbribus, & omni frugum genere fœcundissima est, adeo ut incolis tantum suis, sed alijs quoq; prouincijs, & ipsi Italiæ cunctarum rerum abundantia sufficiat. ALTAM. Nobilem gloriosam. BILBILIM. Segobriga, & Bilbilis duo insignia Celtiberiæ oppida sunt, circa quæ Sertorius, & Metellus prælium commisere. Bilbilis patria Martialis, à Bilbili propinquo fluuio appellata. NOBILEM EQVIS, ET ARMIS. Recte de Celtiberis loquens equos, & arma commemorat, cum ijs equi, & arma sanguine proprio clariora sint. EQVIS. Sunt in Celtiberia equorum pernices greges, qui cum natura subalbi sint, si in exteriorem Hispaniam traducantur, colorem mutant, Parthicorum similes, nam & agilitate, & cursus celeritate reliquos superant. ARMIS. Celtiberi arma habẽt rei bellicæ aptissima, ut pote aquarum temperamento obdurata. nec apud eos probatur telum aliquod, quod non aut Bilbili fluuio, aut Chalybe tinctum sit. quapropter & Chalybes finitimi huius fluuij appellati sunt, ferroq́; cæteris præstare dicuntur, sunt & alij in ponto Chalybes. chalybs aliquando pro ipso ferro ita temperato accipitur. Item pro opere ex huiusmodi ferro facto. Luca. Chalybem, frenosq́; momordit. Virgili. Vulnificusq́; chalybs. SENEMQVE CANVM NIVIBVS EFFRACTIS SACRVM. Ordo est, & uidebis Sacrum senem canum effractis niuibus. Sacer nomen proprium est montis in finibus Galatiæ aurum ferens. SENEM. Antiquæ nobilitatis. CANVM. Candicantem. NIVIBVS. Propter niues, quibus tegitur. EFFRACTIS. Allusit ad historiam. Nam sacrum montem ferro nudare nefas habetur sed siquando terra fulgure (quod eo in loco assidua res est) aut imbribus, aut niuiũ pondere scinditur, detectum aurum uelut dei munus permittitur colligi. VADA VERONEM MONTIBVS. Sensus est. & uidebis Veronem appositiue uada montibus, hoc est perquem est facilis transitus ad montes. Vero enim fluuius est Celtiberiæ, à quo populi circa eum habitantes Verones appellati cursus eius, ut cæterorum ferè in ea regione amnium nõ torrens, rapidusq́; est, ut noceat, sed lenis, placidusq́; ut transiri uado facile possit. BOTORDI. Vicus est non longe à Segobriga, quondam oppidum fuit, sed à Tiberio Graccho dirutum (ut refert Polybius) DELICATI. Delitijs pleni, quia arboribus, umbris. fontibus. nemoribus. syluis abundat. QVOD FELIX. Fructiferis arboribus, ad nemus enim referri debet felix, non ad Pomonam. POMONA. Pomorum dea, quemadmodum Bubona dea boum, & Mellona dea mellis. à pomo Pomona appellata, unde etiam pomiferum deducitur. Plynius. Tũ loca subigenda sunt, in quibus pomiferæ arbores inserendæ. & pomarium locus, in quo uel insita sunt poma, uel reponuntur, uel est arborum pomiferarum copia. pomum uero à potu deducitur, quasi potomum (ut Varro testatur) quod poma potu egeant. LENE. Leniter placide quia fluuius ipse lenis, ac placidus est. TEPIDA VADA. Sub calidas aquas. Vada ideo dixit, quia propter lenitatem transiri uado facile potest, quemadmodum superius diximus, nec ullum est in natando periculum. CONGEDI. Congedus amnis est iuxta Bilbilim, qui per agri planiciem fluens exiguum lacum efficit tepentibus aquis, qui erumpit in Bilbilim. hoc se lauare Hispani post secundum punicum bellum à Romanis didicere. MOLLES. Lenes. placidas. NYMPHARVM. In quibus se lauare Nymphæ consueuerunt, uel in quibus habitant Nymphæ propter suauitatem, & delitias aquarum. REMISSVM. Resolutum. quippe calidis aquis resoluuntur corpora, frigidis restringuntur. BREVI. Statim, breui tempore. est enim aduerbium temporis. SALONE. Salo fluuius est, qui & Bilbilis dicitur, quo temperatur ferrum, atque acrius redditur. GELAT. Gelu, hoc est nimia frigiditate astringit, atque obdurat. VOBERCA. Villa est iuxta Bilbilim amnem, cursu fluminis, umbra arborum, & frigiditate scaturientium fontium amœnissima. PROPE. Ex propinquo, ut superius diximus. PRANDENTI. Dum prandes. tanta est enim illic copia ferarum, ut etiam in uillas confluant. prandium dicitur cibus, qui ante meridiem sumitur. Veteres cœnam appellabant, quam uero nunc cœnam dicimus, illi uocabant uespernam. ab edendo autem prandium dictum est, quasi peredium. ab hoc fit prandeo. à quo frequentatiuum pransito. pransos ueteres uocabant non solum qui edissent, sed etiam quibus nihil deesset. Varro. Pransum te, ac paratum esse oportere. impransus uero dicitur, qui non dum pransus est, sicut incœnatus, qui non dum cœnauit. prandiola, siue prandicula antiqui ientacula uocabant, de quibus superius diximus. FRANGES. Arcebis. superabis. AESTVS. Nimios calores. SERENOS. Temporis sereni. Nam quo maior est serenitas temporis, eo minores auræ, & sol liberior, ideoq́; maior æstus. TAGO AVREO. Tagus flumen est in Lusitanis ramenta auri ferens, iuxta quẽ uento, equas fœtus concipere multi authores prodiderunt. OBSCVRVS. Tectus. latens. obscurum enim quod superius à cura deriuari diximus, proprie significat, quod sine lumine est. Virgilius. Si nigrum obscuro comprenderit aëra cornu. per metaphoram tamen interdum pro ignobili ponitur. Cicero. Qui magna sibi proponit obscuris maioribus. interdum pro tecto. latenti, & abscõdito. Virgilius. Vidimus obscuris primam sub mœnibus urbẽ. Vnde obscuram orationem dicimus difficilem, & cuius sententia latet. ab hoc fit obscuritas, quod interdum opacitatem, interdum ignobilitatem, interdum etiam difficultatem significat. & obscure aduerbium, latenter. difficulter. ignobiliter. & comparatiua, superlatiuaq́; eorum obscurior. obscurissimus. obscurius. obscurissime. & obscuro uerbum, quod modo significat opaco, modo tego, modo uel igno-

bilius, uel difficilius facio. ARBORVM. Arbor generale nomen est, & appellatione eius uites quoq;, & ederas, & arundines, & salictum contineri iurisconsulti existimant, sed siquis salignas uirgas instituẽdi salicti causa defixerit, eæq; ante, quàm radices egerint, succidantur, aut euellantur, recte Pompo. scribit de succis arboribus agi non posse, cum nulla arbor proprie dicatur, quæ radicem nõ conceperit. stirps tamen oleæ arbor est, siue radices egerit, siue non dum, sed cum planta adeo tenera est, ut herba potius uideatur, arboris loco haberi non debet. maximo uero in pretio apud ueteres arbores fuere umbrarum gratia, qđ ex eo maxime apparet, quod cum Cn. Domitius pro domo L. Crassi, qui unà secum censuram gerebat, centum numorum millia identidem promisisset, & Crassus concessurum se respondisset, exceptis sex arboribus Domitius ne uno quidem denario emptam se uelle respondit, si arbores adimerentur. Eæ fuere loti patula ramorum opacitate lasciuæ, quæ postea centum octuaginta annis usq; ad Neronis principis incendia durauere, uirides adhuc, iuuenesq;, ni princeps ille arborum quoq; mortem accelerasset. dicimus autẽ in recto arbor, & arbos, sicut odor. & odos. hinc ueteres arboses pro arbores scripsere. ab hoc fit diminutiuum arbuscula. Item arbustum locus, in quo arbores sunt, sicut salictum, in quo sunt salices. hoc & arboretum aliqui uocant (ut Gellius testatur) ab eo fit arbusto uerbum, quod est agrum arboribus consero ad maritandas uites. Plynius. Transpadana Italia præter supradicta cornu. populo. tilia. acere orno. carpino. quercu. arbustat agros. & Arboreus notæ significationis. & arbutus genus arboris, quæ & unedo dicitur, de qua superius locuti sumus. Virgilius. Et quæ nos rara uiridis tegit arbutus umbra. & arboresco uerbum, quod significat in arborem cresco. Plynius. Alterius generis minor est herba. altera arborescit. DERCE. Derce, & Neme fontes sunt frigidissimi æstate inter Bilbilim, & Segobrigam, in ripa ferè Salonis amnis. RIGENS. Frigidus supra modum. Virgilius. Tellurem borea rigidam spirante moueri, de quo superius abunde disseruimus. NIVES. Aquam ex niuibus liquefactis, quod inuentum fuisse Neronis principis diximus, ut frigidius biberet. CANVS. Albus propter niues. ET. Idest BRVMA IMPOTENS. Bruma proprie dicitur dies solstitij hyemalis, qui ẽ post Idus Decembris, dicta quasi βραχὺ ἦμαρ, hoc est breuis dies. ponitur tamẽ interdum pro mense Decembri, ut hoc loco, interdũ pro hyeme. Virgilius, Frigida sub terra tumidum quem bruma tegebat. à bruma brumalis deducitur, ut brumale tempus. brumales dies. IMPOTENS. Quia homines impotens, & desidiosos facit, ab igne discedere nescientes. MVGIET. Sonabit. Mugire proprie factitium est boum. à quo Mugitus, à cuius similitudine uenti quoq; plerunq; mugire dicuntur. hinc fit muginor uerbum, quod significat murmuro. Lucil. Muginamur, molimur, subducimur. Et Mugius cognomen Romani ciuis à frequenti murmuratione. à quo Mugiola porta, quod ipsi aliquando præfuit. à mugio fit remugio compositum eiusdem significationis cum primitiuo. Virgilius. Horendas canit ambages, antroq; remugit. RAVCO. Sonoro, unde ἀπὸ τοῦ βοᾶν, hoc est à uociferando Boreas dicitur. uociferando autem uox raucescit. APRICA. Temperata sine frigore, de quo supra diximus. TARACONIS. Taraco insignis urbs Hispaniæ est, à qua ipsa prouincia Taraconẽsis uocatur altero capite Gallias, altero Bæticam attingens, mari litora obijcit, nostro, qua meridiem, qua uero septentrionem spectat oceano, urbs amœnissima ẽ, temperato cælo, et (ut Strabo inquit) ad recipiendos principes percelebris. TVAM. Ex

qua tibi origo est. LALETANIAM. Regio est Hispaniæ. Hiberus labitur à Cantabris, iuxta est Taraco. Hinc laletana aqua, laletana uina magis copia, quàm bonitate nobilitata. MACTABIS. Occides, de quo superius diximus. DAMAS. Notum animal est è caprarum syluestrium genere. ideoq; semiferum, ut hirundines in uolucribus, apes in campo, in mari delphini. reperitur & masculino genere. Virgilius. Cum canibus timidi uenient ad pocula damæ. VERNAS. Conterraneos tuos, & quasi domi tuæ natos. RVMPES. Defatigabis. plerique sanè ex uenatu uoluptatem capientes non sinunt leporem necari, sed currendo sæpius uertunt, atq; ita leporem fatigant, & solo, cursu delectantur, quod abs te. FEDERICE. Princeps fieri presertim in leporarijs tuis, quæ tanto sumptu, decore, atq; elegantia fecisti, sæpenumero non sine magna animi uoluptate conspicimus. rumpere proprie frangere est. Virgilius. Rumpimus in uitæ tua uincula. aliquando tamen capitur pro fatigare. Terentius. Vt me ambulando rumperet. Aliquando pro disijcere. Virgilius. Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis. nonnunquam impetum facere. Terentius. Cesso intro rumpere. rũpere silentium, & rumpere uocem est loqui, siue diu tacita proferre. à rumpo rupes deducitur, quod ueluti abrupta sit. & ripa, quod aquarum agitatione rumpatur, de quibus & eorum deriuatiuis superius locuti sumus. & rumentum abruptio. & rumex genus teli, quod sparo gallico simile est. Est etiam rumex oleris genus uulgo notum. item rupti dicuntur, qui ob nimiam fatigationem, aut conceptum rigorem dolent, & uix mouere possunt corporis membra. præterea à rumpo composita sunt interrumpo, quod est aliquid dicentem, facientem ue impedio. perrumpo ualde rumpo. abrumpo desijcio. auello. Vnde loca abrupta diuulsa, atq; ob id inuia appellamus. prærumpo eiusdem significationis, unde & prærupta loca dicimus. erumpo cum impetu exeo. à quo eruptiones dicuntur, quãdo uel exercitus è castris uel præsidia ex urbibus in hostes impetum faciunt. Item egredior. Plynius. Erumpunt ceruis cornua primo aridæ cuti similia. prorumpo cum impetu feror. Irrumpo impetum facio, à quo irruptio. dirumpo, frango. scindo. & ad animum etiam refertur. Cicero. Dirumpor dolore. corrumpo. contamino. à quo corruptela, hoc est contaminatio deducitur. & incorruptum inuiolatum. CALLIDVM. Callentem flectere, se & saluti suæ terga uertendo consulere. FORTI. Celeri, robusto. RELINQVES CERVOS VILICO. Mactandos scilicet, quoniam caro eorum mollis, & insipida est. ideoq; rusticorum potius cibus. Ceruus animalium placidissimus est. Vrgente aliquando ui canum, ad hominem confugit, & in pariendo minus cauet semitas humanis uestigijs tritas, quàm quæ secretæ, ac feris opportunæ sunt. editos partus exercent tam fœminæ, quàm mares cursu, & fugam meditari docent, ad prærupta ducunt saltumq; demonstrant, in fuga sæpe quiescunt, stantesq; respiciunt, cum propè uentum est, rursus fugæ præsidia repetunt, hoc faciunt intestini dolore tam infirmi, ut leui ictu intus rũpatur. fugiunt mox latratu canum audito, aura semper secunda, ut secum uestigia quoq; abeant. mulcentur fistula pastorali. & cantu. cum erexere aures, acerrimi auditus sunt, cum remisere protinus surdi. Cæterum stolidum animal est, & omnium ferè rerum miraculo stupẽs, adeout equo, aut bucula propius accedẽte hoiem iuxta uenientem nõ uideat, aut si uideat, arcũ ipsum, sagittasq; miretur. cornua mares hñt. soliq; aĩaliũ oĩbus annis statuto ueris tẽpore amittũt. latẽt amissis quasi inermes, & noctu tm̃ in pascua exeunt dextrũ cornu negant inueniri, defodi ab ijs putant, ne in usum hominũ ueniat. quod ei sit aliqđ medicamen-

tum. utriuslibet accensi odore serpentes fugantur. indicia certæ ætatis in illis sunt singulis annis adijcientibus ramos usq; ad sexennes ab eo tempore similia renascuntur, nec potest amplius ætas discerni. dentibus senecta declaratur, aut enim paucos, aut nullos habent non decidunt castratis cornuo, nec si careant, renascuntur. capti aliquando sunt edera in cornibus uiridante ex attritu arborum innata. quoniam innascentia ad solem durant, deinde in arboribus experiuntur. Maria tranant gregatim nantes, porrecto ordine, & capita imponentes præcedentium clunibus, per uices quisq; ad terga redeuntes. conceptus ceruarum est post arcturi sydus. octonis mensibus ferunt partus, & interdum geminos. Post conceptum statim disiunguntur. at mares rabie libidinis sæuiunt, fodiunt scobes, ideo tunc rostra eorum nigrescunt donec imbre abluantur. candidi aliquñ reperiuntur, qualem fuisse tradunt Q. Sertorij ceruam, quam fatidicam eẽ Hispaniæ gentibus persuaserat. pugnant cum serpente, & cauernas eorum inuestigant, nariumq; spiritu extrahunt renitentes. ideo contra morsus præcipuum remedium ex coagulo hinuli in utero occisi uita ceruis longa. capti sunt aliqui post centum annos cum torquibus aureis, quos Alexander magnus addiderat cute iam ferè ob pinguitudinem adopertis. febrium morbos non sentiunt, quinetiam huic timori medẽtur. notum est quasdam principes fœminas omnibus diebus matutinis carnem eam degustare solitas fuisse, & ita longo æuo caruisse febribus. à ceruus ceruinus deducitur. Martia. Ceruinus gelidum torquet sic halitus anguem, & ceruarius, unde lupũ ceruarium à similitudine dicimus, & ceruaria ouis dicebatur, quæ pro ceruo imolari solebat. Ceruus græce Elaphos dicitur, à quo Tragelaphon quasi hircinum ceruum uocant eadem specie animal barba tantum, & armorum uillo distans, nec alibi nascens quàm iuxta Phasim amnem, & Elaphoboscon à pastu ceruorum, nam βόσκω pasco significat herbam ferulaceam geniculatam, digiti crassitudine semine corymbis dependentibus, folijs olusatri commendatam in cibis contra serpentum, omniumq; aculeatorum ictus. quippe fama est, hoc pabulo ceruos resistere serpentibus, quod eo minus est mirandum, quo & dictamum herbam extrahendis sagittis ijdem hominibus monstrauere, percussi eo telo, pastuq; eius herbæ eiecto. qn etiam percussi à phalangio cancros edendo sibi medentur.

VICINA SYLVA. Ligna syluæ uicinæ. continens pro contento accipitur, ut mos est poetarum. DESCENDET. Facile portabitur, quasi sponte ueniet. scandere est in altum ire. unde scalæ dictæ, per quas in altum conscendimus. & scamna quæ lectis ueluti gradus apponuntur, ut per ea in lectum facilius ascendatur. & scabellum diminutiuum à scamno. Varro scribit scabellum dici per quod simplici scansione scandebant in lectum non altum. Scamnum uero, quo duplici gradu in lectum altiorem conscedebant. Scamnum etiam dicitur terra illa altior, quæ inter duos sulcos in colendo relinquitur. Plynius. Scamna inter duos sulcos cruda ne relinquantur. quoniã autẽ in ijs sedere consueuimus, factum est ut scamnum, & scabellũ frequenter pro subsellijs usurpentur. & scansile, per qđ ascendi potest. præterea à scando composita ascendo, à quo ascensus. transcendo, ascendo transgredior. descendo quod proprie significat è loco superiore in inferiorẽ uenio. Plautus. descende iam ex equo. unde fit descensus. Virgil. Facilis descensus auerni. Dicimus tamen aliquando descendo in forũ descendo in campum, descendo in prælium, non quod de loco superiore in inferiorem descendamus, sed de loco tuto in locum discriminis ab eo (ut opinor) tractum, quod in loco celsiore se tenet, pugnam detrectare existimatur, quẽ cum relinquit, et in locum æquum uenit, atq; descendit, animũ pugnandi se habere declarat. hinc

quicunq; pugnaturus uenit aut litis aut dignitatis defendendæ gratia, descendere dicitur, etiam si ex inferiore loco in superiorem se conferat. conscendo simul scando, à quo conscensus. Item à scando scandulaca genus herbæ frugibus inimicæ, quod eis conscendendo, quasi edera noceat. Item secundum quosdam, scateo, à quo scaturio, scaturies. scatebræ, de quibus superius diximus. scandere etiam uersus dicimus, hoc est mensurare, quod eos per pedes distinguendo ueluti ascendere uideamur, hinc talis mensuratio scansio uocitatur. CINCTVM. Circundatum. INFANTE. Infantibus pueris. singularis pro plurali. SORDIDO. Immundo, quales sunt rusticorum pueri. VOCATVS. Inuitatus. VENABITVR. Vt secum uenationem afferat. CLAMATVS. Voce accitus quando cœnæ tempus erit. clamor proprie est calamorum sonus, quasi calamor, etenim uento agitatæ arundines nõ paruam uocem emittunt. ponitur & pro omnĩ uoce. ab hoc fit clamo uerbum, quod est uocifero, & interdum pro uoco accipitur. sicut frequentatiuum eius clamito. Plau. Plaudunt, partim clamitant me ut reuertar. ab hoc clamosus clamore obstrepẽs uociferator. Quinti. Nõ turbidus, non clamosus sit altercator. & clamito frequentatiuum. & composita declamo, quod est fictam causam ago, aut docendi aut exercendi ingenij gratia, à quo declamator. declamatio, de quibus superius diximus, exclamo uocifero, & quasi è medio pectore uocem in altum emitto. quod aut indignationis, aut doloris causa fieri solet, à quo exclamatio eiusmodi uox dicitur. Item figura, quæ à græcis Epiphonema appellatur, quæ definitur rei narratæ uel prolatæ summa acclamatio. Cice. Facere. n. probus adolescens periculose, quàm perpeti turpiter maluit. ἐπὶ enim apud græcos super, φώνημα clamorem significat, præclamo anteclamo, à quo præclamito, unde præclamitatores dicebantur, qui flaminem dialem, hoc est sacerdotem Iouis antecedebant clamantes, ut homines ab operibus abstinerent, quia ei opus facientem uidere irreligiosum erat. proclamo procul clamo, denuntio. inclamo clamando reprehendo, succlamo submurmuro. reclamo, uel rursus clamo, uel ex aduerso clamo. conclamo simul clamo. à quo conclamatio, & conclamatum est, de quo superius disseruimus. PROPE'. Deprope', hoc est ex propinquo. LVNATA PELLIS. Calcei lunati, hoc est nobiliores, qui calceis lunatis utuntur. est enim sensus, non sint tecum in conuiuio nobiliores, & magni uiri, quibus te morem gerere oporteat nobiliores calceis, in quibus lunæ effigies esset usos fuisse manifestum est. Iuuena. Nobilis & generosus Appositam nigræ lunã subtexit alutæ. cuius rei diuersas rationes affert Plutarchus ueterum morum scrutator diligentissimus. aut enim ob id institutum hoc esse scribit, quod animæ post mortem lunam sub pedibus spectent, uel ut argumentum sit eius habitationis, quam in luna esse nonnulli prodiderunt, uel qđ Arcades. qui cum Euandro in Italiam uenerunt, Proselenes appellati eo calcei genere uterentur, uel ut homines elati, ac tumidi eo signo admonerentur instabilitatis, atq; incõstantiæ humanarum rerum, quod luna primo ex occulto prodit, & facta indies speciosior os suum lumine, ac splendore cõspicuum facit, tum formosissima, & maxima reddita, rursus defluit, ad nihilumq; reuertitur, uel quod eo exemplo admonerentur subditi magistratibus parendum esse, & quemadmodum luna (ut Parmenides scribit) solis radios continue respicit, sic inferiores secundũ locum tenere debere, & principes colere, quorum opibus, atque honoribus perfruantur, sed quod pace Plutarchi dictum sit, illa nobis uerior ratio uidetur, quod Numa rex Romanorum, cum chlamydem ab Isaurorum legatis sumpsisset, uestemq; regiam cum Senatoria coniunxisset,

non foris, sed intus purpura posita, ut ex utraq; una conficeretur, tum calceis quoq; Senatorum .c. literam, quae centum significat, inscribi iussit, ut per eam sese è numero centum patrum admonerentur. hanc postea à figurae similitudine lunae effigiem esse dixere, & ob id lunatos calceos appellauerunt. TOGA. Longior uestis, qua in urbe, ut superius diximus, utuntur, qui principes ciuitatis salutant, comitanturq;. Martialis. Si matutinos facile est tibi rompere somnos, Attrita uenit sportula multa toga. OLIDAE MVRICE. Nuntius magistratuum, de quo superius diximus, homines in iudicium uocãs. Iuuenalis. primus clamante Liburno Currite, iam sedit, rapta properabat abolla. HORRIDVS. Vel pannosus squalidus. hispidus. erat enim uilissimum hominum genus, uel horridus. odiosus, & qui omnibus est horrori, uel horrendus metuendus, propterea quod homines iussu magistratuum in forum uocat. horror interdum tremorem significat. Plautus. Quis hic horror est? quid pauitas? Interdum toruitatem aspectus. Apuleius. Quẽ cum aspexisset, horrore hominis deterritus statim retrocessit. aliquando abominationem. Varro. Ira odium. horror eos ab incepto retrahit. nonnunquam ad uenerationem pertinet. Virgilius. Arboribus suus horror inest. hinc horreo, & quod ab eo deducitur, horresco aliquando pro contremisco usurpatur. Idem. Campiq; natantes Lenibus horrescunt flabris. aliquando pro eo, quod est hispidus. asper. terribilis sum. idem. Tum late ferreus hastis Horret ager. Item horridus, cuius diminutiuum est horridulus, quod modo trementem significat. Persius. Scis comitem horridulum trita donare lacerna. modo hispidum asperumq; Virgilius. Et glacie riget horrida barba. idẽ. Inseritur uero, & foetu nucis arbutus horrida. modo timẽdus. Idẽ, Horridus in iaculis. horribilis uero modo pro formidabili accipitur. Cice. Et qđ dictu quoq; horribile uidetur uiuentis sanguine hausto, modo pro tetro. deformi. Varro. Foeda atq; horribili, seu uitabili capitur. Virgilius. Horrendas canit ambages, antroq; remugit. modo pro nouo, & mirabili. idem, Horrendum & dictu uideo mirabile monstrum, modo pro ridiculo. Idem, Oraq; corticibus sumunt horrenda cauatis. ab horror horrificus quoq; deriuatur, hoc est horrorem faciens. & horrisonus cum horrore sonans, siue horridum sonum habens, & horride duriter, hispide. aspere. cuius diminutiuum est horridule, & horriditas pro horrore. Naeuius. Omnia mihi horriditati erant maxime. & Herix (ut quidam putant) qui & berius, & herinaceus dicitur, quod horreat spinis. animal est hyeme se condens, praeparansq; huic tempestati cibos, etenim uolutatus supra iacentia poma affixa spinis unum non amplius tenens ore, in cauas arbores portat. Idem mutationem Aquilonis in austrum praesagit in cubile se condens. ubi uero sensit uenantem contracto ore, pedibusq;, ac parte omni inferiore, qua raram & innocuam lanuginem habet conuoluitur in formam pilae nequid comprehendi possit praeter aculeos. in desperatione uero urinam ex se tabificam reddit tergori suo spinisq; noxiam, putant propter hoc se capi, quod certe ueteres faciebant, hac cute expolientes uestes, nam cibum ex eo non sumebant, ut nos facimus, quamobrem exinanita prius urina uenari ars erat, & tum praecipua dos tergoris, aliâs corrupta, fragilis putribus spinis, atq; deciduis, etiam si uiuat subtractus fuga ob id non nisi in nouissima spe maleficio illo perfunditur. quippe & ipsi odore insitum ueneficium, ita parcentes sibi, terminumq; supprenum opperientes, ut fermè prius occupet captiuitas. calidae postea aquae aspersu resoluitur pila, apprehensusq; pede altero è posterioribus suspendi à ueteribus solebat, ac ita fame necari, aliter occidi non poterat, ut tergori parceretur. Ex herinaceo

rum genere. & Histrix est spina undique contecta, sed longiores habens aculeos, & cum intendit cutem, missiles. ora urgentium figit canum, & paulolongius iaculator, hybernis se mensibus condit. Item ab horreo hordeum secundum quosdam, quoniam licet calamus altior frumento, quàm hordeo sit, Arista tamen est mordacior hordeo. ab eo fit hordeacius, unde farinam hordeaceam, & panem hordeaceum dicimus. & hordearium unde aes hordearium ueteres uocabant, quod pro hordeo equiti dabatur. & horreum, quod in eo hordeum seruaretur, sicut à grano granarium. à farre farreum à ueteribus dictum est. ij enim & hordeo & farre uesci solebant, ponebant autem frequenter F. loco aspirationis fordeum pro hordeo dicentes, sicut foedum pro hoedo. hinc horctum et forctum pro bono usurpabant. hordam etiam praegnantem uocabant, unde dies quo grauidae hostiae immolabantur hordeacia nuncupabant. hornum autem ueteres ipsius anni dicebãt. Luci. An horno te abstuleris auro. Item ab horreo composita perhorreo, hoc est ualde horreo. à quo perhorresco. abhorreo, quod significat alienus sum, & semper requirit ablatiuum cum praepositione ab, ut abhorreo ab hac re. exhorreo, expauesco, à quo fit exhorresco, & semper requirit accusatiuum, ut exhorreo, siue exhorresco hanc rem. inhorreo. horridus. asper. hispidus fio. à quo inhorresco eiusdem significationis. Martialis. Quae trita duro non inhorruit mento aliquando pro intremisco accipitur. Virgilius. Spicaeq; in campis cum messis inhorruit. QVERVLVS CLIENS. Epitheton clientis est querulus, etenim clientum mos est de patronum negligentia semper queri. IMPERIA VIDVARVM. Imperiosae uiduae, mos est loquendi apud poëtas duntaxat. Virgilius. Ferimur per opaca locorum. idest per loca opaca, recte autem mulieris naturã expressit, quando non est uiro subiecta. PALLIDVS. Epitheton rei. semper enim pallet nimio timore, ne in causa succumbat. ideo importunus est & continue uexat patronum. ALTVM. Profundum, quemadmodum superius diximus. SOMNVM. Quietem. graeca uox est. p. litera in. m. mutata. graeci enim ὕπνον dicunt significat autem modo quietem. Virgilius. Mors hominum facilis, dulciq; simillima somno modo ipsum quietis deum. Martialis. Et quia nulla uenit, tu mihi somne ueni. À somno somnolentus deducitur, hoc est plenus somno. & insomnis peruigil. unde insomnes noctes dicimus, hoc est peruigiles. & somniferum, quod affert somnum. & sopor ipse somnus. à quo soporiferum, idem quod somniferum. & sopio somnum induco. cuius passiuum est sopior. à quo sopitum dicimus, qui iam incepit dormire. Virgilius tamen sopitum somno dixit, quasi irrigatum. & soporo idem quod sopio. cuius passiuum est soporor. à quo soporatus, cui ueluti irrigatus est somnus. & semisoporatus, ac semisopitus, qui inter somnum, uigiliamq; medius est, quem etiam semisomnem, & semisomnum dicimus. M. Cel. de M. An. Nec dormire excitatus, nec uigilare ebrius poterat, sed semisomno sopore inter manus centurionum, concubinarumq; iactabatur. Item à somnus somnio uerbum. & ab eo compositum insomnio, quod est per quietem aliquid quasi uigilans uideo. Item somnium. & insomnium ipsa uisio, quae dormiendo fit. Somnium tamem aliquando pro somno positum inuenitur. à somno somniator, & somniatrix deriuantur. Veteres etiam somnorinum usurparunt pro eo, quod in somnis uidetur. Varro. hic somnorinas imagines affatur. & insomniam foeminino genere pro uigilijs, quod nomen Plynius ambiguitate lectionis exclusit, & de usu remouit. somnum describunt animi in medium esse recessum. Aristoteles uero ita definit. ὕπνος ἐστὶν ἀντιπερίστασις

ἀναθυμιάσεως πρὸς τὰ κάτω, ὑπὸ τῆς κινήσεως τοῦ συμφύτου πνεύματος χυθείσης καταληφθέντος τοῦ πρώτου αἰσθητηρίου σωτηρίας ἕνεκεν τοῦ ζώου. Somnus inquit, est refluxio exhalationis ad inferiores partes, hoc est ad cor, ascendentis à motu naturalis spiritus, uidelicet ad caput compresso primo sensitiuo, hoc ē corde propter animantis salutem. in qua definitione quatuor causarum genera exprimuntur. Refluxio enim exhalationis causam materialem indicat. motus naturalis spiritus, efficientem. Compressio cordis, formalem. Salus animantium, finalem. idē somnium sic definit. ἐνύπνιόν ἐστιν ἐν ὕπνῳ τῆς ἀρχῆς κατεχομένης φάντασμα, hoc est somnium est in somno uisum occupato principio. quippe per principium, sensum communem intelligit. Nam illo occupato, Socratis imaginem in somno uidentes, ipsum nos Socratem uidere existimamus. Mirum est somniare statim infantem. nam & pauore expergiscitur. & suctum imitatur. Hinc oriuntur inter philosophos quæstiones, sint'ne aliqua animi præscita quiescentis, & qua ratione fiant. Item somnijs'ne credendum sit, ab eo præsertim, qui somni uerit, non esse somnijs credendum. DORMIES. Quiesces. à dormio fit dormitio, hoc est quies, & dormito frequentatiuum. Horatius. Quandoq; bonus dormitat Homerus. à quo dormitabundus, quasi dormiens. & dormitatio. Item composita addormio. à quo addormisco, quod est contrarium uerbi expergiscor. Suetonius de Claudio. & quoties post cibum addormisceret, quod ei ferè accidebat, olearum, ac palmarum ossibus incessebatur. Obdormio, quod modo pro dormio accipitur. modo pro eo, quod est soporor. Prædormio, ante dormio. Redormio, euigilo. à quo redormitio, excitatio. euigilatio. Plynius. In redormitione uaria fuisse somnia apparet. MERCETVR. Emat huiusmodi scilicet laboribus patrocinandi, & frequentandi forum. SOPHOS. Gloriam. existimationē. nomen sapientiæ, de quo diximus. INSANVM. Ingens. MISERERE TV FELICIVM. Te uero inquit, potius commiseratio teneat eorum, qui se felices inter tot curas, & negotia putant, cum tu uere in hac quiete animi felix sis. illi uero sint infelices. NON SVPERBVS. Omni ambitione uacuus. non laudem. non gloriam quærens cum animi solicitudine. VERO GAVDIO. Quod in quiete, ac tranquillitate uitæ positum est, ut superius diximus. DVM SVRA LAVDATVR TVVS. Donec inquit tuus Sura laudem in foro, ac senatu uersando captat, tu otio indulge. Palfurius Sura orator, & causidicus fuit. sæpe etiam declamauit. Martialis, & Liciani amicus, sed ob suspicionem, quod cum uitelianis sensisset, Senatu à Domitiano fuit amotus. cum uero in capitolino certamine de oratoribus coronatus fuisset, omnesq; ingenti consensu pro eo precarentur, & ut restitueretur, orarēt, Domitianus, nullo responso dignatus est, sed tantummodo tacere iussit uoce præconis. NON IMPVDENTER. Sensus est. Cum uita hominis satis famæ adepta est, non impudenter facit, si se ad otium transfert, & animi quietem. PETIT. Dari sibi scilicet. Nam id uitæ datur, quod quietem, & tranquillitatem parit. QVOD RELIQVVM EST. Quod post famam adeptam superest uitæ.

EPIGRAMMA. LXXIX. AD AEMILIANVM.

s I TIBI MISTYLLVS. Facete Aemilianum deridet, qui cocum suum, sumpto ex homerico uersu uocabulo mistyllon appellauerat, in quo notat eos, qui no

bilia, & antiqua nomina cuiuis imponere pulchrum putant. est uersus Homeri in primo iliados huiusmodi, μίστυλλόν τ' ἄρα τ' ἄλλα καὶ ἀμφ' ὀβελοῖσιν ἔπειραν, quod significat. Secabant in frusta & alia, & uerubus perforabant. quem locum interpretatus est Virgilius. Pars in frusta secant, uerubusq; trementia figunt. facete ergo inquit Martialis, Si tu uocas cocum tuum mistyllon, cur non & ego uocem taratalla?

IN LEPOREM ADVERSVS LEONEM LASCIVIENTEM. EPIGRAMMA. LXXX.

n ON FACIT AD SAEVOS. Rursus de lepore & leone iocans, notat eos, qui se in existimatione esse putāt apud eos, à quibus habentur contemptui. NISI. Præterquam. Nisi enim ex nō & si composita est, & idem significat, quod si non, uel præterquam. est enim coniunctio exceptiua. aliquando tamen pro continuatiua ponitur. Cicero. Nisi forte putamus dementem P. Scip. Africanum fuisse, qui cum per seditionem à C. Carbone interrogaretur, quid de Tiberij Gracchi morte sentiret, respondit iure sibi cæsum uideri. in quo notandum, quod quoties nisi principium sententiæ est, in diatiuum desyderat, aliàs etiam subiunctiuum, diciturq; per apocopen ni. & hæc omnia ni. nisi. quàm. & præterquam, semper repetunt eosdem casus, qui præcesserunt. Vt quid quæris, nisi pecuniam? & quid aliud quæris, quàm uoluptatem? quid est animal, nisi corpus cum anima concretum? quid est aliud animal, quàm corpus cum anima concretum? At præter semper exigit accusatiuum, ut nulli places, præterquam mihi, & nulli places, præter me. Ni etiam pro ne ueteres usurpabant. Plautus. Ni male inculta sis. Virgilius. Ni teneant cursus. PRIMA CERVIX. Primarum ferarum, utputa tauri, & aliarum huiusmodi. NON FACIT. Non conuenit, ut superius diximus. AMBITIOSE. Qui per ambitionem ostendis te eum timere, à quo contemneris. NON CERNVNT. Vel despiciunt, & contemnunt, uel ob paruitatem uix uidere possunt. INGENTIS FATI. Pulchræ mortis. SVB HOC HOSTE. Tam feroci, atque magnanimo.

EPIGRAMMA. LXXXI. AD QVINTIANVM.

c OMMENDO TIBI QVINTIANE NOSTROS. Librum suum Quintiano commendat, ne patiatur eum à Fidentino tanquam proprium recitari. QVOS. Recitaturus poëta, qui scilicet male recitat, & tunc desinunt esse nostri. SERVITIO. Seruitute, in quam redacti, & uincti sunt à Fidentino. ASSERTOR. Liberator. SATIS PRAESTES. Satisdes fideiubeas, eosq; meos fuisse affirmes, & à me manumissos. omnia hæc uerba seruitium. assertor. satis præstes. dominus. manumissus. plagarius iurisconsultorum sunt, quorum disciplinam optime calluisse uidetur Martialis. PLAGIARIO. Furi librorum meorum, de quo superius late disseruimus.

Epigramma

EPIGRAMMA· LXXXII· AD FIDENTINVM·

NA EST IN NOSTRIS. Rursus in Fidentinum scribit furem suorum librorum carmine heroico. Sensus est. Tu putas libellos nostros uideri tuos posse, quod tui aliquando uersus interposite sint. At erras. Nam hoc te magis furti arguit, quia dissimilia, & contraria simul posita magis apparent. CERTA FIGVRA. Claro, & aperto signo ruditatis scilicet & ignorantiæ domini. TRADVCIT. Transfert. separat à nostris. SIC INTEPOSITVS. Ordo est, interpositus Lingonicus Bardocucullus sic contaminat urbica. Tyriantina uncto uitio, ut tua scilicet carmina contaminant nostra. BARDOCVCVLLVS. Vestis genus, ut superius diximus. Amiculum habet, quo caput tegitur, quod à forma dicitur cucullus. Nam proprie cucullus est papyraceum tegmentum, quo pigmentarij utuntur. Iuuenalis. Contentusq; ille ueneto, duroq; cucullo. Quod si hoc genus uestis cucullo careat, non bardocucullus, sed bardiacus dicitur. Martialis, Lassi bardiacus quod euocati. Habet autem nomen à Bardis Galliæ gente, quod hæc eo genere uestis præcipue uteretur. Maximo apud Gallos in honore Bardi fuerũt, quod laudibus magnorum uirorum, ac poëticæ student, unde quicunque uirorum fortium laudes canerent dicti sunt Bardi. Lucanus. Plurima securi fudistis carmina Bardi. Aliquando tamen Bardos stultos uocamus à tarditate ingenij. Nam apud græcos βραδὺς tardus dicitur. Cæcilius. Nimis audacem, nimisq; bardum barbarum. Plautus. Nimis tandem me quidem pro barda, &. pro rustica reor habitam. Erat autem bardocucullus uestis omni tempore commoda, cum qua etiam cubare soliti erant imbrum tempore in castris milites, & in agris rustici. Gallicæ grossioris uilli erant oleo madidæ, colore natiuo. interdum etiam si uacinio tinctæ essent ruso. sed illis rustici, his milites quoque, & non ignobiles pueri utebantur. Martialis. Gallia santonico uestit te bardocucullo. Idem.

Roma magis fuscis uestitur, Gallia rufis,
Et placet hic pueris, militibusq; color.

LINGONICVS. Gallicus. Lingones enim populi Galliæ sunt supra Heluetios, & Sequãnos in occasum uergentes. TYRIANTINA. Violaceas purpureas uestes, de quibus superius locuti sumus, ita dictas ab ianthino. hoc est uiolaceo colore, & tyrio, hoc est purpureo, quod purpura in urbe Tyro parabatur, quam superius memorauimus. uetustate origenis magnĩtudine, & claritate, omnibus Syriæ & Phœniciæ urbibus quondam prælatam, dictam prius Sarram, & ab Agenore Prisci Beli filio conditam insulam septuaginta millibus passũum à terra diuisam. Postea Alexandri oppugnantis studio continenti adiunctam. Ouidius.

Fluctibus ambitæ fuerant Antisa, Pharosq;
Et phœnissa tyros, quarum nunc insula nulla est,

VRBICA. Vrbana, quibus non ruri, sed in urbe utimur. VITIO VNCTO. Vitio olei, quo unctus est. ARETINAE TESTAE. Vasa figulina, quæ olim Aretij oppido Thusciæ nobili fieri solebant, ut superius diximus. CRYSTALLINA. Vasa è crystallo, de quibus superius, locuti sumus. CORVVS. Nota auis est omnium nigerrima. ideo niger epitheton est corui. Dicitur autem à græco κόραξ, quod coruum significat. unde & latini aliquando coracem coruum uocauere. Cicero. Quare coracem istum uestrum patiamur nos, quod pullos excludat suos. Corax etiam nomen proprium fuit oratoris siculi, qui Thisiam docuit. item fratris Tyburti. à quo oppidum Volscorum cognominatum est. Coritus uero oppidum est Thusciæ in paruo colle eiusdem nominis situm, à Corito rege ita uocatum. Coryti etiam missilia in modum sagittarum. Virgilius, Corytiq; leues humeris. & letifer arcus. à coruo coruinus deducitur, ut coruinum rostrum. coruinus adeps. Exprimit sermonem humanum miro modo cum ex actiaca uictoria reuerteretur Augustus, occurrit ei inter gratulantets, quidam coruum tenens, quem instituerat proferre hæc uerba. Aue Cæsar uictor imperator. Miratus Cæsar tam officiosam auem uiginti millibus numũm eam emit. Multasq; præterea similets comparauit. Quo exẽplo motus pauper sutor instituere ipse quoq; aggressus est coruum ad parem salutationem, sed impendio exhaustus ad auem non respondentem dicere solebat opera, & impensa perijt. Cœpit tamen aliquando coruus optatam salutationem exprimere, ac forte audita, dum transiret Augustus, respondissetq; satis talium salutatorum habeo domi. Superfuit coruo memoria, ut & illa, quibus dominum quærentem solebat audire, uerba subiungeret, opera, & impensa perijt, ad quod subridens Cæsar, emi auem iussit quanti nullam aliam emerat. Sub Tiberio principe ex fœtu supra Castorum ædem genitus pullus in oppositam sutrinam deuolauit, qui mature sermonibus assuefactus, omnibus matutinis euolans in rostra in forum uersus Tiberium, deinde Germanicum, et Drusum Cæsares nominatim, mox transeuntem populum Romanum salutabat, deinde ad tabernam remeabat, quem morem cum pluribus annis seruasset, tamen manceps proximæ sutrinæ, siue æmulatione incitatus, siue iracundia subita, ut uoluit uideri, cum excrementis forte calceos eius fœdauerat, eum interemit. ex quo tanta plebis consternatio secuta est, ut primo ex ea regione hominem expulerint, mox etiam exanimauerint, funusq; aliti maximis exequijs celebrauerint, constrato lecto super duorum Aethiopum humeris, præcedente tibicine, & coronis omnium generum ad rogum usq;, qui constructus dextra uiæ Appiæ fuit in campo, qui ex eo ridiculi appellatus fuit. Craterus uero cui Menoceroti cognomentum extitit in Troecena regione Asiæ coruorum opera uenari solitus proditur, quos deuehebat in syluas insidentes humeris. illi uero corniculos uestigabant, agebantq;, eò perducta consuetudine, ut exeuntem sic comitarentur, & feri uisi sunt, & per sitim congerere lapides in situlam monumenti, in qua pluuia aqua durabat, sed quæ non posset tangi, & tali congerie exprimere, quod potui sufficeret, gerit internicinum odium cum chloreo aue. uterque enim nocte oua inuicem exquirunt. item cum miluo, cui uolanti præripit escas. Sunt qui prodant hanc auem ore parere, ideoq; grauidas si ederint coruinum ouum, per os partem reddere, quinetiam difficulter parere si tecto inferantur. Martial.

Corue salutator quare felator haberis.
In caput intrauit mentula nulla tuum.

Aristoteles hoc negat, nõ hercle magis, quàm in Aegypto ibim, sed exosculationem in ijs esse tradit talem, qualem sæpe cernimus in columbis. Ipsi apud Alphõsum Siciliæ regem dũ Neapoli sub Callisto pontifice essemus, uidimus coruum ei à rege Britãniæ missum miro candore conspicuum. Item alium, allatum ei à rege Scytarum aucupio mirabilem: siquidem alios coruos, & phasianas cum eo capere solebat. à coruo etiam cornicem appellatam quidam existimant notam auem. & ipsam aliquando albam uisam à nobis, imitatrix & ipsa aliquando est humanarum uocum. à quo cornisacrum diuarum locus trans Tyberim erat cornicibus dicatus. Quod in Iunonis tutela esse putabantur. Item à corui uoce fit factitium uer=

bum crox. à quo crocito. Inde uero crocatio, & crocitatio deducuntur. Itẽ crocio, à quo crocitus quartæ declinationis. Plautus. Simul radebat pedibus terram, & uoce crocitabat sua. A corace uero græca uoce phalacrocorax dictus balearium insularum peculiaris auis, cuius superius mentionem fecimus. & pyrocorax luteo rostro niger, præcipuo sapore nomen habet à colore rostri igneo, quasi ignitus coruus. πῦρ enim ignis est. RIDETVR. deridetur. OLORES. Cygnos, latine enim olores dicuntur, græce κύκνοι. à cygno cygneus. ab olere olorinus deducuntur, quæ aliquando significant, quod cygni siue oloris est, ut cygnea, siue olorina uox. modo ponitur pro candidus. Est enim olor candidissima auis, ansere maior, uocem habens argutam, mutua carne uescitur. moritura flebilem cantum emittit, fixa prius in cerebro penna, quod miror Aristotelem, ac Plynium uel ignorasse, uel si sciuerunt, non tradidisse. Ouidius. Dulcia defecta modulatur carmina lingua Cantator cygnus funeris ipse sui. Commeant Cygni anserum more, sed in uolatu eorum liburniorum more rostrato impetu feruntur, facilius hoc modo scindentes aerem, quàm si recta fronte impellerent, colla imponunt præcedentibus, fessos duces ad terga recipiunt. Olor licet latina uox sit, quidam tamen à græco deriuatam putant. quasi ὅλος ὁρῶος, hoc est totus candidus. ὅλος totus dicitur hinc holographum uocatur testamentum, quod totum testatoris manu scriptum est. & holoschenos, de quo superius diximus. & holocaustum hostia, quæ detractis extis integra aræ imponebatur, quasi ὅλον καυστὸν, hoc est totum combustum. Virgilius. Et solida imponit taurorum uiscera flãmis LEDAEOS. Ledæi dicuntur cygni, quia iupiter, ut superius diximus, in forma cygni cum Leda concubuit. Ob eandem rationem & amyclæi dicuntur, hoc est lacones. Papinius. Amyclæos ad frena citauit olores. Amyclæ Laconiæ ciuitas fuit. unde Castor, & Pollux amyclæi dicuntur. Virgilius. Talis Amyclæi domitus Pollucis habenis Cyllarus, & quorum graij meminere poëtæ. aliæ quoq; Amyclæ fuerunt in Italia inter Gaietam & Tarracinam conditæ, à Laconibus, q Castoris et Pollucis comites fuere. Virgilius. Tacitis regnauit amyclis. Tacitas uocauit, uel quod hæc urbs Pythagoreæ sectæ fuit, et ab esu, carnium, atque omnium animalium cæde abstinuit, propter quod serpentes in uicinis paludibus natas occidere nefas putantes ab ipsis interempti sunt. Plynius. Iuxta Tarracinam fuere Amyclæ à serpentibus deletæ, uel quod ijs aduersus finitimos bellum gerentibus, cum frequenter aduentare hostes falsò nunciaretur, & ob id ciuitas uano terrore quassaretur, cautum fuit nequis deinde hostium aduentum nuntiaret. itaque postea cum hostes nullo nuntiante aduenissent, ex improuiso capta ciuitas fuit. & ob id Tacitæ dictæ. Lucilius. Mihi necesse est loqui. Nã non nescio amyclas tacendo perisse. Amyclas in singulari proprium nomen fuit nautæ in epeiro pauperrimi. ERRAT. Vel pascitur, uel uagatur. CAYSRI. Cayster fluuius est Asiæ, qui multos secum amnes deferens præter Asiam paludem labitur, & abluit Ephesum. Multi circa hunc amnẽ cygni uersantur. Virgilius. atque Asia circùm Dulcibus in stagnis rimantur prata Caystri. IMPROBA. Vel propter inuidiam, quia lusciniæ cantum impedit, uel propter calliditatem. Est enim pica natura sagax, ut monedula quemadmodum superius diximus, et ipsa quoq; humanam uocem imitatur. Persius. Picasq; docuit nostra uerba conari. OFFENDIT. Impedit. lædit. Offendere & defendere proprie contraria sunt. nam offendere est incurrere in aliquid, atque incidere. Terentius. Offendi adueniens quẽdam mei loci hinc atque ordinis hominem haud impurum, hoc est incidi. Defendere uero est impellere. Virgilius. Solstitium pecori defendite. Enni. Serua ciues. defende hostes. Quoniam uero qui incidunt in aliquid, lædere sæpe solent id, in quod incidunt, & econtrario qui depellunt, tuentur factum est, ut offendere frequentissime pro lædere usurpetur. & defendere protueri, & quasi uim depellere. Cicero. Cum iste cum pallio purpureo, pariq; tunica uersaretur in conuiuijs cum mulieribus. non offendebantur homines in eo, neq; moleste ferebant. Quintilianus. Qui nullum uitæ discrimen refugit, quo me ab hostium crudelitate defenderet. Offendere etiam aliquando pro inuenire accipitur. Cicero. Sed imitor Architam illum tarentinum, qui cum ad uillam uenissent, & omnia aliter offendisset. Varro. Romam regressus, ibi nihil offendi, quod ante annos quinquaginta reliquerim. ab offendo fit offendiculum, quod significat impedimentum. obstaculum. & offensio, atque offensa, que ita differunt, quod offensio semper passiue accipitur. offensa uero actiue. Cicero. in corpore ægro odiosa est omnis offensio. idest omnis molestia. omnis passio. idem. Cum tot eius offensas pati non possem, inde discessi. Offendices etiam ueteres uocabant ligaturæ nodos, quibus apex retinebatur, id cum peruenisset ad mentum dicebatur offendimentum. à defendo defensor. & defensio deriuantur. CECROPIAS QVERELAS. Cantus Lusciniæ, de quo supra dictum est. FERVET. Ardet. frequentatur. ATTIDE. Philomela, siue Luscinia quemadmodum supra diximus. MVLTISONA. Multam & uariam uocem habente. INDICE NON OPVS EST. Non est necessarius accusator, qui affirmet libros esse meos, neq; iudex, qui sententia id definiat. nam scripta à te contra te indicant.

EPIGRAMMA. LXXXIII. AD FVSCVM.

I QVID FVSCE VACAS ADHVC AMARI. Hortatur Fuscum ut se in amicitiam recipiat. monetq; non esse aspernendos nouos amicos, neq; inspiciendum an noui sint, sed an sint tales, qui durare, & ueteres fieri possint. FVSCE. Cornelius Fuscus præfectus cohortium prætorianarum sub Domitiano fuit magnæ apud principem authoritatis. Martialis. Ille sacri lateris custos, Martisq; togati. SI QVID VACAS. Siquem locum uacuum habes ad alium, qui te amet recipiendum. elegans est loquendi modus. Dicimus enim uacas laudare. uacas amare. item passiue uacas laudari. uacas amari. ROGAMVS. Petimus. Rogare enim interdum petere est. Plautus. Spectandus, ne cui illam det, neque roget. interdum quærere sciscitari. Terentius. Accedo ad pedisequas, quæ sit rogo. Nonnunquam orare, deprecari. Virgilius. littusq; rogamus Innocuum, quandoque etiam statuere. Cicero. Ego ad eam bellici ciuilis causam attuli. Ego leges perniciosas rogaui. hinc legis rogatio dicitur, quoniam rogare populum magistratus solebant, an id placeret, quod statuerãt. hinc etiam derogare legi. & abrogare legem dicimus. Est autem derogare legi aliquid ex ea detrahere. abrogare legem. irritare eam, atq; infringere. Modestinus. Derogatur legi, cum pars detrahitur. abrogatur lex, cum prorsus tollitur. ab his derogatio, atq; abrogatio deducuntur. A rogo fit etiam rogito frequentatiuum, quod interdum significat precor. Plynius. Patrem adit. rogitat ut sui misereatur. interdum sciscitor. Plautus. Quæ sit rogitas. & rogamen, quod poëtæ pro prece frequenter usurpant. & rogatarij, hoc est tabelliones, qui rogant quod quisq; stipuletur, hoc est promittat. & rogus (ut quidam putant)

putant) quod in eo dij manes rogentur. est enim rogus strues lignorum ad cremanda cadauera, in qua simul atq; imposita corpora sunt, & ignis adhibitus Pyra dicitur ἀπὸ τοῦ πυρὸς hoc est ab igne. Bustum postquam cadauer crematum est, quasi bene ustum. Funus, dum uritur cadauer ipsum, seu pompa ipsa exequiarum. Exequiæ celebratio funeris, dum corpus effertur. Sepulchrum, in quo ossa conduntur. Reliquiæ ossa ipsa, & cineres. Tumulus congestio terræ supra sepulchrum. Monimentum quicquid ad defuncti memoriam ædificatur. Item à rogo fit compositum arrogo, quod modo significat nimium mihi tribuo. unde arrogans dicitur, qui sibi temere atq; insolenter tribuit, quæ in eo non sunt. & arrogantia, quæ contraria est modestiæ. & ita definitur. Arrogantia est per quam temeritas, atque impudentia uanam sibi comparat authoritatem. Modestia autem, per quam pudor honestus puram, ac stabilem authoritatem acquirit. Item arroganter aduerbium, modo arrogo significat in filium ac familiam mihi ascisco. à quo fit arrogatio, quæ ita ab adoptione differt, quod adoptamus eos, qui filij familias sunt, Arrogamus, qui sunt sui iuris. ideo autem arrogatio dicitur, quia is, qui ascisit aliquem in filium, interrogatur an uelit illum iustum sibi filium esse & is, qui asciscitur, rogatur an id fieri patiatur. uel quod arrogatio per populi rogationem fit, cuius uerba hæc sunt. Velitis iubeatis. ut L. Valerius L. Titio tam iure, legéq; filius siet, quàm si ex eo patre, matréq; familias eius natus esset utiq; ei uitæ, necisq; in eum potestas siet, uti pariendo filio est, hoc ita ut dixi, ita uos quirites rogo. Adoptio per prætorem fit. arrogatio per populum. Interrogo, peto. à quo interrogatiuum. interrogatorium. & interrogatio deducuntur. Erogo. distribuo. & quasi rogatoribus effundo. Rogatores enim postulatores dicuntur. Obrogo, prioris legis infirmandæ gratia legem aliam fero. Prorogo. ante impendo. à quo prærogata beneficia dicuntur, quæ ante sunt impensa. unde prærogatiua excellentia & antelatio uocatur. Paulus iurisconsul. Veteranorum priuilegium inter cætera etiam in delictis habuit prærogatiuam, ut separentur à cæteris in pœnis, hoc est cæteris præferantur. nec ad bestias. itaq; ueteranus datur nec fustibus cæditur. irrogo. infligo impono. Plynius non modo culpam omnem, sed etiam multam ei irrogauit. Surrogo, sufficio. substituo. Quintilianus. Cum defuncto patruo in eius locum surrogatus fuisset. Ab hoc surrogatio, hoc est substitutio deducitur. HOC FUERANT. Noui scilicet amici.

EPIGRAMMA LXXXIIII. AD FRONTONEM.

OTA TVI BREVITER. Laudat hoc epigrammate uitam rusticanam otio præditam, & quiete, eamq; anteponit uitæ urbanæ anxiæ semper atq; solicitæ. FRONTO. Iulius Fronto Iulij Grati frater tribunus militaris fuit sub Othone, uixitq; usq; ad Domitiani tempora doctus in primis, & poëtis fauens. Iuuenalis. Frontonis platani conuulsáq; marmora clamant Semper & assiduo ruptæ lectore columnæ. CLARVM DECVS MILITIAE, ET TOGAE. Clarus & belli & pacis artibus. Toga pro pace usurpatur, quoniam hoc habitu utuntur intra urbem, quemadmodum arma pro bello, quoniam in expeditionem deposita toga armati incedunt. Cicero. Cedant arma togæ, concedat laurea linguæ. ARATOR. Cultor. Arare proprie est terram iam proscissam rursus uomere euertere. Plynius. In arando magnopere seruandum est Catonis oraculum. Quid est primum? agrum bene colere. Quid secundum? bene arare. Quid tertium? stercorare. idem. Si inter arbores, uitesq; aretur fiscellis capistrari boues oportet, ne germinum tenera præcerpant. ab hoc arator deducitur, quod tam de boue, quàm de homine bouem ducente dicitur. idem, arator nisi incuruus præuaricatur. & aratio. idem. Arationem per transuersum iterata occatio sequitur. & aratrum instrumētum, quo aratur, quod quando duas rotulas additas habet, quali in Gallia utuntur. Planaratrum appellatur; in quo cuspis uomeris palæ effigiem habet, & manica eius stiua dicitur. Cicero. Ab stiua eius me cum homines loquebantur. & artro uerbum, quod significat segetes iam natas rursus arando proscindo, quod impinguandi agri causa fit, uel incipiente culmo, uel cum bina, ternáq; emiserit folia. dictum autem artrare est quasi aratrare, qđ inuentum à Salassis proditur Tauriscæ gentis populis, qui cum subiectos alpibus depopularentur agros panicum, miliumq; iam excrescens tentauere, postquam natura respuebant, inararunt ex quo messes duplicatæ fuere. Idem. Et in treuerico agro contigisse memoratur. Nam cum hyeme prægelida captæ segetes fuissent, resecuerunt resarcientes campos mense Martio, & uberrimas messes habuerunt. Ab aro præterea composita fiunt inaro eiusdem cum suo simplici significationis. Plynius. Sunt qui iam natas inarant segetes. item dearo. peraro. subaro. eiusdem ferè significationis. item exaro, quod accipitur pro eo, quod est scribo, quod à quadam arandi similitudine tractum uidetur. unde fit exaratio pro conscriptione. SORDIDA. Villica, non urbana. OTIA. Quietem. Otium proprie dicitur uacatio à labore, sed quia ij, qui studijs literarum operam intendunt, necesse est, ut cæteris negotijs uacui sint, factum est ut otium pro literario studio accipiatur. Cicero quid dulcius otio literato. idest studio & (ut ita dicam) negotioso otio. unde dicere solitum Scipionem legimus, nunquam se minus otiosum esse, quàm cum esset otiosus. Ab otium fit otiosus. otiosior. otiosissimus. & otiose aduerbium. idest cum otio. à quo otiosius. otiosissime. & otior uerbum, quod significat in otio sum. Ocyor uero comparatiuum pro celerior accipitur. fitq; à positiuo græco ὠκὺς, quod significat celer & superlatiuum habet ocyssimus. item aduerbia ocyus et ocyssime. hinc ocynum appellatur herba ad boum pabulum sata, qua ciebant aluum bobus. id erat huiusmodi. Fabæ modios decem, uiciæ duos. tantundem & eruiliæ in iugero autumno miscebant, ac serebant, admista etiam auena græca, cui non cadit semen. Hoc ocynum (ut Varro scribit) dicebatur à celeritate nascendi boum causa fieri solitum. nam ocymum herba longe ab hac diuersa est, uulgo basilicum uocant. odoris optimi. Chrysippus eam grauiter increpuit, tanquā inutilem stomacho & insaniam facientem. alij tradunt si tritum operiatur lapide, scorpionem gignere. Commanducatumq; & in sole positum uermes producere. Sunt etiam qui dicunt manipulo ocymi cum cancris decem marinis, uel fluuialibus trito conuenire ad eum scorpiones è proximo omnes. Sed contrarium esse secuta ætas comperit. nam & scorpionum uenenis medetur cum uino addito exiguo aceto rosaceo. stomacho confers. inflationes & rutum dissoluit ex aceto sumptum. aluum sistit impositum urinam cit. Verucas misto atramento sutorio tollit, multis præterea medicamentis adhibetur, hoc uno noxium quod uenerem stimulat. ideóq; equis etiam, asinisq; admissuræ tempore ingeritur. ab eodem etiam oceanus deducitur, quia oceanus mira celeritate in maria interiora diffunditur per fauces, in quibus sunt columnæ Herculis, qua de causa limen interni maris multi eum locum appellauere. est autem proprie

oceanus mare quod uniuersam circuit terram, & à litoribus, plerunque accipit nomen. nam ad dextram, ubi primum terram intrat, Atlanticus dicitur. ad sinistram Gaditanus, illinc Arabicus. Persicus. Indicus. Hinc Britãnicus. Germanicus. Scyticus. Postquam uero terras intrauit, primo ab Iberia, hoc est Hispania Ibericum mare dicitur. tum à balearibus insulis balearicum, posthac Narbonensium prouinciam contingens. Gallicum. deinde à Liguria Ligusticum, mox usq; in Siciliã à Thuscis thuscũ, siue Thyrrenum à thyrrenis, siue à differentia superi inferum. Superum enim adriaticum uocamus, quod ad id ab urbe ueniens Appeninum conscendamus. inde ab Ionibus ionium. à Sicilia siculum à Creta criticum. ab Asia asiaticum. à Pamphilia pamphilium. À Carpatho insula, quæ inter Aegyptum, & Rhodum est. Carpathium. à Cypro cyprium. à Rhodo rhodium. Multa præterea nomina habet. ut ægeum. Corinthium. argolicum. tyrium, & similia, de quibus partim diximus, partim suis locis dicemus. Poëtæ tamen oceanum pro quocunq; mari usurpant. Virgilius. Et ruit Oceano nox. item ab eodem Ocythoë nympha, de qua superius diximus. & Ocyrhon fluuius in finibus Arcadiæ, quasi uelociter fluens. Ocrem uero montem confragosum dixerunt antiqui. à quo ocrea notum calceamenti genus, quod inæqualiter tuberata sit. Ab hoc ocreati dicuntur, qui ocreis calceati incedunt. Præterea ab otio per compositionem fit negotium, quod otio contrarium est, de quo atque eius deriuatiuis superius locuti sumus. QVISQVAM PICTA COLIT? Interrogatiue pronuntiandum est, ut sit sensus. Erit'ne quisquam, qui colere possit fastus, & labores urbanos, cum frui liceat otio, ac delitijs ruris? COLIT. Habitat. frequentat. PICTA FRIGORA SPARTANI SAXI. Pictos, ac frigidos spartanos lapides. idest potentiorum domos laconico marmore cultas, frigidum epitheton marmoris est. Pictum autem ideo dicitur. quia Lacedæmoniũ marmor. quadam ueluti squamarum uarietate pictum uidetur. SAXI SPARTANI. Lacedæmonij marmoris, quod pretiosissimum habetur, & uiriditate cunctis hilarius, quale superius diximus ophiten & Tiberianum, atque Augusteum esse. Spartani Lacedæmonij dicuntur. Nam cum ij cum Messenijs ob stupratas uirgines suas in solenni Messeniorum officio bellum intulissent, grauissima se execratione obstrinxerunt. non prius quàm Messenam expugnassent. reuersuros. itaque cum præter opinionem annis iam decem tenerentur, & querelis uxorum post longam uiduitatem reuocarentur iuuenes legerunt ex eo genere militum, qui post iusiurandum in supplementum uenerant, quibus Spartam remissis promiscuos omnium fœminarum concubitus permiscere, ut celerius, certiusq; conciperent. Ex ijs nati ex nota materni pudoris Spartani, quasi sati appellati sunt. & inde urbs quoque Sparta uocitata est. INEPTVS. Imprudens. quid aptum & commodum sit non discernens. inepti proprietatem præclare declarat Cicero cum inquit. Ego mehercule Cæsar. ex omnibus latinis uerbis, huius uerbi uim uel maximam semper putaui. Quem enim nos ineptum uocamus, is mihi uidetur ab hoc nomen habere ductum, quod non sit aptus, idq; in sermonis nostri consuetudine perlate patet. Nam qui aut tempus quid postulet, nõ uidet, aut plura loquitur, aut se ostentat, aut eorum, quibus cum est, uel dignitatis, uel commodi rationem non habeat, aut denique in aliquo genere aut incontinens, aut multus est, is ineptus dicitur. hoc uitio cumulata est eruditissima illa græcorum natio. itaque quod uitium huiusmodi græci non uident, ne nomen quidem ei uitio imponunt. Vt enim quæras omnia quomodo græci ineptum appellent, non reperies.

Omnium autem ineptiarum, quæ sunt innumerabiles, haud scio an ulla sit maior, quàm ut illi solent quocũq; in loco, quoscunq; inter homines uisum est de rebus aut difficillimis, aut nõ necessarijs argutissime disputare. ab ineptus fit diminutiuum ineptulus. & ineptitudo. & ineptia, quæ tam uerborum, quàm factorum est. & inepte aduerbium. & ineptio uerbũ, quod est stulte aliquid uel dico, uel facio. Est autem composita hæc uox ab in negatiua particula, & aptus, quod modo pro eleganti & dextero ponitur. Cicero. Vt enim pulchritudo corporis apta compositione membrorum mouet oculos, & delectat. modo pro colligato, & connexo. Varro. Vbi lucus opacus teneris fructibus aptus. Cicero. Quis enim hominem hunc dixerit, qui cum tam certos cœli motus, tam statos astrorum ordines, tamq; inter se omnia connexa & apta uiderit, neget ijs ullam inesse rationem? Idem. Fulgentem gladium è lacunari seta equi aptum demitti iussit, aliquando pro adepto. Varro. ea omnibus ostentat, quæ bello aptus est. ab aptus fit aptitudo, hoc est conuenientia. pulchritudo. elegantia. & apte aduerbium, hoc est commode. conuenienter. & apto uerbum, à quo adapto, quod modo accommodo significat. modo paro. Virgilius. Interea classem uelis aptare iubebat Anchises. Idem. Proiecto dum pede læuo Aptat se pugnæ. PORTAT MATVTINVM AVE. Mane salutat. Erat enim Romanorum mos mane salutare potentiores. Iuuenalis. Sollicitus ne Tota salutatrix iam turba peregerit orbem. Matutinum opus dicimus, quod mane fit, & cum prima aurora. Matutam n. imitatione græcorum auroram dicimus. EXVTI NEMORIS. Nitidi. peruij. nullis sensibus impediti. PLENAS PLAGAS. Retia feris plena. DVCERE Educere. SALIENTEM. Palpitantem. TREMVLA SETA. Hamo, qui pendet è seta calamo piscatorio alligata. PROMERE, producere. Promere enim proprie dicimus ea, quæ reposita fuerant proferre, à premendo (ut quidam putant) deductum, à quo promptus appellatur is, qui iam paratus, & expeditus est ad agendum, & in quo nulla mora est, quasi iam è penu, siue repositorio sit productus. item promptus ingenio, qui ingeniosus est, hoc est qui ingenium ad omnia paratum habet & promptuarium locus, in quo res ad usum necessariæ ita repositæ sunt, ut statim promi, ac proferri possint. item quod facile produci potest. & in promptu esse, quæ iam parata. & instructa sunt. à promptus fit promptior. & promptissimus. & aduerbia prompte. promptius. promptissime. à promo uero depromo, & expromo eiusdem significationis. FLAVA MELLA. Proprius mellis color est flauus, hoc est fuluo clarior, qualis est color auri, cum fuluus ex uiridi & rubro, flauus ex uiridi rubro, atq; albo sit. ab hoc fit flaueo uerbum, hoc est fulgeo, & auri colorem reddo. quidam à flamma deductum uolunt, quod sit color haud dissimilis flammæ. alij à flando, quod flata metalla eum colorem habent. à Flauo flauiorum cognomen deductum ob crinium candorem. RVBRO CADO. Rubra testa. Martialis. Si spumet rubra conchis tibi pallida testa, Dibutadis inuentum fuit ex rubra creta uasa fingere, uel rubricã plasticæ addere. PINGVIS. Vel crassa ob quietam uitam, & omnis solicitudinis expers, uel diues, hoc est rebus ad uitam necessarijs abundans. ideo usus est poëta hoc uerbo onerat, ut rerum omnium copiam significaret. INAEQVALES. Impolitas, non dolatas manu artificis, quales fiunt mensæ rusticorum. CINIS NON EMPTVS. Cinis factus ex lignis non emptis, & recte cineris uocabulo usus est. oua enim potius calido cinere, quàm carbonibus coquuntur. SVA OVA. Dominata. non

aliunde

aliunde quæsita. NON AMET HANC VITAM. Imprecatur inimicis suis, ne uel ament, uel assequantur hanc uitam de qua loquitur, sed semper in urbibus uiuant, quod scilicet hæc quietis & uoluptatis plena sit. illa uero, curarum & miseriæ. ALBVS. Pallidus, hoc est anxius. solicitus. Album proprie candidum dicimus, quod Sabini cum p. litera scribebant alpum. siquidem à græco deducitur ἄλφυ, quæ uox candorem significat. unde quidam alpes à niuium candore appellatas existimant. Nos à gallis potius in ditum hoc nomen existimamus, qui montes altos alpes uocitant. Sunt enim alpes montes altissimi, qui Italiam à Gallia, & Germania dirimunt, quas peruias primus Annibal fecit, cum antea tutam redderent Italiam, unde omnis ille mons perpetuo iugo tendens ad siculū fretum à Pœnis (ut quidam putant) dictus est apœninus. ab alpibus uero alpinus dicimus, unde cisalpina, & transalpina Gallia. & Albingaunium, & Albium intemelium, Liguriæ oppida. Nam cum ligures partim ingauni, partim intemelij dicerentur, eorum coloniæ ad mare deductæ, altera Albium, quasi alpium intemelium. altera uero Albigaunium uocitatæ sunt. Quoniam uero ob timorem sanguis ab exterioribus partibus ad cor refugit, propter quod exalbescere facies uidetur, factum est, ut album sæpe pro pallido capiamus. & exalbescere pro pallescere, quod græci quoq; ἀπὸ, τοῦ λευκοῦ, quod album significat dicunt λευκαίνειν. Martialis. λευκαίνειν cupidæ licet auaritiæ. Ab albus albedo deducitur, quod significat candorem. & album neutro genere. Quintilianus. Alij se ad album transtulerunt. Hoc & album prætoris sic album iudicum dicebatur, quod qui uel fœdasset, uel uitiasset, uel quocunq; scripturæ genere turbauisset, capitaliter non expectata ordinis sententia puniebatur. & albor. & albitudo pro albedine. Varro. Qui uident alborem eius admirantur. Plautus. Ad ipsam capitis albitudinē, & albico candico. Horatius. Nec prata canis albicant pruinis. & passiuum eius albicor. Varro. deorsum itaq; rapitur, & offensas aliquo à scopulo lapidoso albicatur. & albula tyberis ab albo aquæ colore. & Alba oppidum latij ab omine albæ scrophæ, & triginta porcellis albis ibi repertæ, quamuis & alia alba est ad lacum fucinum, sed ab illa albani, ab hac albenses dicuntur, à quibus albosia scuta, quibus utebantur, quæ cum decumana uocabant, quod essent amplissima. quemadmodum & decumani fluctus dicuntur. & Albiona ager transtyberim à luco albionata, in quo loco bos alba sacrificabatur. & Alburnus Lucaniæ mons à candore uerticis. & Albunea dea, quam & Leucotheam uocari superius diximus. item fons & sylua tyburtina. Virgilius. lucosq; sub alta Consulit albunea nemorum, quæ maxima sacro Fonte sonat, sæuamq; exhalat opaca mephitim. Mephitis obiter dicitur terræ putor, qui de aquis nascitur sulfureis. & est in nemoribus grauior ex densitate syluarum. Alij Mephitim dicunt deum esse leucotheæ connexum, quemadmodum est Veneri Adonis, & Dianæ Virbius. Alij Mephitim Iunonem intelligunt, quam aerem esse constat. Omnis autem putor ex aeris corruptione nascitur. bonus odor ex aere incorrupto, ut sit Mephitis dea odoris grauissimi, siue rerum male olentium, & alburnum adeps (ut ita dicam) arboris. Plynius. Humor & cortici arborum est, qui sanguis earum intelligi debet. Est enim in toto corpore arborum, ut reliquorum animalium cutis. sanguis caro nerui. uenæ. ossa. medullæ. pro cute cortex. humor. sanguis proxime. plerisq; adipes hi uocantur à colore alburnum mollis, ac pessima pars ligni etiam in colore facile putrescens. teredini obnoxia, quare semper amputatur. ab alburnum fit uerbum exalburno, hoc est alburnum detraho. Idem. Et reliquis arboribus sicissima lotos. deinde robur exalburnatum cui nigricans color. & albogalerus, pileum capitis, quo flamines diales utebantur. fiebat enim ex hostia alba Ioui cæsa, cui affigebatur apex uirgula oleagina. & albegmina partes extorum, quæ dijs immolabantur, ab eorum candore. & albarium tectorium, de quo superius diximus. & albo uerbum, à quo dealbo, hoc est candidum facio. & albeo albus, siue pallidus fio. à quo albesco. Albi calculi dicebantur, quibus Cretenses dies lætos, quos in uita agerent, numerare solebant. nam candidos lapillos ad hoc officium eligebant, quemadmodum econtrario infelices, atque infaustos dies nigris lapillis signabant. & ex candidorum numero uitæ tempus metiebantur. malos enim dies in annorum numeros non redigebant. IN VRBANIS OFFICIIS. In quotidianis salutationibus. in præstanda opera togata. & patricijs in senatum deducendis, alijsq; urbis laboribus.

EPIGRAMMA. LXXXV.
AD COPONEM.

c

ONTINVIS VEXATA MADET. Iocando copones notat, clàm uino aquam mittentes. Pluuiosus inquit autumnus est. etiam si cupias merum, hoc est purum uinum uendere nō potes. NIMBIS. De quo superius diximus. MADET. Infunditur. humescit. VT CVPIAS. Quãuis cupias. MERVM. Vinum purum.

EPIGRAMMA. LXXXVI.
AD FLACCVM.

q

VALEM FLACCE VELIM. Flaccum admonet, quales optandæ sint puellæ, hoc est nec faciles nimis, nec nimis difficiles. QVOD CRVCIAT. Pertinaciter negando. QVOD SATIAT. Vltro semper, ac facile concedendo.

EPIGRAMMA LXXXVII.
DE PHOEBO.

m

ILLIA PRO PVERO CENTVM. Facete in Phœbum inuehitur, qui puerum à Mangone centum millibus numûm emerat, cuius tam fœde prodigalitatis causam esse dicit, quod ipse grandem pecuniam penis magnitudine à cinædis lucrifecerat. POPOSCIT. Petijt. quemadmodum superius diximus. aliquando tamen poscere pro accipere ponitur. Virgilius. Poscit equos, gaudetq; tuens ante ora frementis. aliquando pro prouocare. Idem. Haud acrem dubites in prælia poscere Turnum. Cice. Poscunt maioribus poculis. Nonnunquam pro eo, quod est in contrarium niti. Virgilius. equidem sic poscere uentos Iandudum, & frustra cerno te tendere contra. PHOEBVS, aliàs Draucus. nunc Pædico. IN MEAM INVIDIAM. In odium mei. MENTVLA. Propter magnitudinem à multis cinædis expetita. BIS DECIES SESTERTIOLVM. Viginti sestertia. Diminutiuo usus est metri gratia. Sestertius, siue sestertium numus est duarum semis librarum. & per

geminum. II. & S. literam à qua incipit semis notatur, hoc mo do HS. Vnde sestertius dicitur, quasi semis tertius. erat enim dipondius & semis, quo tempore denarius decussis æstimaba tur, hoc est post duos sequens tertio loco est semis.

EPIGRAMMA. LXXXVIII. AD FLACCVM.

d AT BAIANA MIHI. *Facete no tat eos, qui paupertate oppressi, nihilo mi nus delitias uitæ sequuntur, & simul spor tularum tenuitatem uidentur apprehende re. Sensus est. Cum Domitianum secutus uenerim Baias, quid mihi opus est inter tantas delitias lauari: cum nihil habeam præter quotidianam sportulam centum quadrantum, præstat Romæ esse, & uul garibus uti balneis, quàm male cœnatem bene lauari.* BAIANA. *Quæ Baijs datur. Baiæ Campaniæ oppidum est iuxta lucrinum sinum, inter Puteolos, & misenum montem, in cuius agro aquæ calidæ sunt & ad uoluptatem, & ad ua rios morbos commodissimæ, adeóq; & fertilitate, ac copia re rum, & ædificijs, & litorum amœnitate præstantes, ut nõ im merito scripserit Horatius. Nullus in urbe locus Baijs prælucet amœnis. ob eam causam magna Romanorũ multitudo conflue re ad eas solebat. Dictæ autem baiæ sunt à Baio Vlyssis socio. sunt qui existiment à baijs baiulos appellatos, qui onera mer cedis gratia proprijs humeris portant, quod propter confluen tium baias aduenarum multitudinem magna ibi esset huius modi hominum copia. à baiulis baiulo uerbum deducitur, quod est porto. Plautus. Ego baiulabo, Tu (ut decet dominum) anteito inanis. Ab hoc baiulator. & baiulatrix deriuantur.* SPORTVLA. *Quotidianus cibus, de quo superius di ximus. Principio quidem ordinariæ cœnæ dari à principibus solebant. Sed Nero, ut modum sumptibus adhiberet, ad spor tulas redegit. Quem morem deinceps posteriores principes ser uauerunt. & aliquandiu Domitianus. Hic tamen eum ad ex tremum sustulit. Reuocata rectarum cœnarum consuetudine, propter quod exultans alibi Martialis inquit. Centum miselli iam ualete quadrantes Anteambulonis congiarum lassi. Quos diuidebat balneator elixus Regis superbi sportulæ recesserũt.* FAMES. *Paupertas. inopia. ægre sufficiens ad tollendam famem.* INTER DELITIAS. *Baiarum scilicet.* TENEBROSA. *Atra. obscura. talia enim sunt uulga ria balnea.* LVPI ET GRILLI. *Hi meritoria balnea in urbe habebant, in quibus ignobiles, atque inopes lauabantur.*

DE LEPORE ET LEONE. EPIGRAMMA LXXXIX.

i NTRES AMPLA LICET. *Re petit denuo lusus leporis cum leone, no tans eos, qui existimationem quærunt, con tendendo cum ijs, qui sunt præstantiores.* TORVI. *Aspectu terribilis. de quo superius diximus.* TERGVM. *Dorsum.* PROCVMBET. *Ita faciet impetum, ut re cumbere prorsus toto corpore uideatur.* ALTA. *Pro funda.* IVVENCORVM. *Quæ figere iuuencis solet, quod facere non potest in tam paruo corpusculo.* DELECTA. *Nobili. strenua. electa.*

EPIGRAMMA XC. AD LICIANVM.

u ERONA DOCTI SYLLABAS AMAT VATIS. *Cum laude di uersos poëtas commemorat, ut duos Sene cas, & Lucanum celebret. & Canium. & Decianum. & Lycianum. & se ipsum, qui omnes fuerunt Hispani.* VERONA. *Nota urbs, de qua superius locuti sumus. Plynij & Catulli patria, quam Athesis amnis amœnissimus diri mit. uino oleo omni frugum genere. lana præterea, & omni bus, quæ ad usum uitæ humanæ pertinent nulli Italicarum urbium secunda. ab hac ueroneus, & ueronensis deducuntur* SYLLABAS. *Versus, quorum ratio syllabis constat. Est autem syllaba comprehensio literarum, dicta* ἀπὸ τοῦ συλλαβεῖν, *quod comprehendere est. à quo syllabicus ad iectiuum. unde syllabicam adiectionem dicimus, cum sylla ba nihil significans additur dictioni, ut hocce. huiusce.* DOCTI VATIS. *Catulli. hic enim poëta Veronensis fuit, natus in peninsula lacus benaci, quem uocant Sirmion, in quo iambi acerbitas in primis claruit, ut in Bibaculo, atq; Hora tio.* MANTVA. *Hæc quoq; celeberrima urbs est Gal liæ cisalpinæ, ob Ocno Mantus filio condita, unde nomen ha bet. Clara in primis P. Virgilio Marone, qui ut apud græcos Homerus, sic apud nos omniũ, quos ante acta secula tulerunt, poëtarũ princeps fuit, natus Crasso, & Põpeio cõsulibus. ma tre Magia Polla patre Virgilio Rustico, in uico, qui andes uoca batur, nõ procul ab urbe Mãtua, de qua ipse cecinit. Mãtua di ues auis, sed nõ genus omnibus unũ. à Mãtua mãtuanus deri uatur.* APONA. *Patauina. Aponus fluuius est parum ab urbe Patauio distans. Luc. Euganeo si uera fides memorãti bus augur Colle sedẽs aponus terris ubi fumifer exit, Atq; An tenorei dispergitur unda timaui. Sueto. de Tiberio. Monicus est Geryonis oraculo, ut de cõsultationibus in Aponi fontẽ talos aureos iaceret. euenit ut summũ numerũ iacti ab eodẽ ostẽde rent. hodieq; sub aqua uisuntur hi tali. Patauij natus est T. Li uius historicus, & Stella, ac Valerius Flaccus poëtæ. De Vale rio Flacco alibi quoq; locutus est Martia. Flacce Antenorei spes & alũne laris. Alius quoq; poëta Patauinus fuit nomine Vo lusius, q Enniũ secutus rerũ gestarũ populi Romani annales car mine scripsit. huius meminit Catullus. At Volusi annales Pa duã mittentur ad ipsam, Et laxas scõbris sæpe dabũt tunicas. Stellã paucis ante annis omnes existimabãt Neapolitanũ fuis se. & hic nõ poëtæ, sed oppidi nomen esse arbitrabantur, quẽ errorẽ nos primi sustulimus in cõmẽtarijs in Papinij syluas à nobis editis, in qbus & Papiniũ ipsum neapolitanũ fuisse de clarauimus, cum antea ab omnibs Tolosanus existimaretur.* CENSETVR. *In pretio & existimatione est.* APOLLODORO. *Sex memorantur Apollodori fuisse. Primus atheniẽsis comicus. Secundus Geleus, cuius comœdiæ fuerunt Philadelphi. & Sysipus. Tertius Tarsensis tragicus. Quartus item Atheniensis grãmaticus, discipulus Aristarchi. Quintus Pergamenus rhetor, præceptor Cassidij, qui docuit Augustum. Sextus Alexandrinus comicus æmulus Menãdri. de quo locu tus est Martia.* PELIGNI. *Sulmo oppidũ est in pelignis, de qbus superius diximus. Sulmoni autẽ ortus est Ouid. Naso, post Virgiliũ à nostris laudatus. Sulmo à Solymo Aeneæ co mite cõditore eius urbis nomẽ accepit. Ouidi. Huius erat Soly mus Phrygia comes unus ab Ida. A quo Sulmonis mœnia no mẽ habẽt. Idẽ, Sulmo mihi patria est, gelidis uberrimus undis Millia q nouies distat ab urbe decẽ. à Sulmone Sulmonẽses di cti.* SONANT. *Resonant. Celebrant.* CORDV

BA. Amplissimũ Hispaniæ oppidum circiter. XXX stadia distans ab Obulcone, quò tradũt Cæsarẽ ab urbe Roma septimo, ac XX die peruenisse. ab ea Cordubẽsis deducitur. FACVNDA. Quæ facundos habuit uiros. LOQVITVR. Laudat. DVOS SENECAS. M. Anneus Seneca Cordubensis Romam uenit declamator egregius, quamuis opera eius ad posteros nõ peruenerint. Hinc statim eques factus honores meruit habuitq; liberos, quos in Hispania susceperat ex Elbia uxore L. Anneum Senecam Iunium Anneum Gallionem, & Anneum melam. Seneca philosophus simul, & declamator, & poeta insignis euasit sub Nerone mortuus est solutis uenis. LVCANVM. Anneus Mela Senecæ frater ante, quàm in urbẽ uenisset, donatus equestri ordine. ex C. Acilia filia Acilij Lucani oratoris filium suscepit M. Anneum Lucanum. Hic Neroni principi gratus fuit, quæstorq; ante ætatem factus gladiatorum munus edidit. Scripsit Saturnalia syluarum libros decem. Medeam Orpheum, incendium urbis, incendium Troianum cum Priami calamitate, Pharsaliam non finiuit, uarius (ut Quintilianus inquit) copiosus, sublimis, concitatus oratoribus magis quàm poetis imitandus. IOCOSAE. À iocis de quibus superius diximus. EMERITA. Augusta. Emerita oppidum est Hispaniæ in Turdulis. sicut in Celtiberis Cæsar augusta Canius à Gadibus. Decianus ex Emerita, Lucianus, & Martialis, è Bilbili eodem tempore in poetica floruerunt.

EPIGRAMMA XCI. DE LEVINA.

ASTA NEC ANTIQVIS. Exemplo Leuinæ docet mulieribus frequentiã hominum & lasciuiam locorum uitandam esse. Hæc enim cum castissima esset, Baias profecta, dum balneas frequentat incidit in amorem adolescentis, quem sequi potius uoluit, quàm ad uirum redire. Hac ratione motus Plato in libris de republica scripsit, maris uicini amœnitatem uitandam esse propter multorum hominum conuentum, & inhonestos, ac uitiosos peregrinorum mores. sic enim inquit πρόσοικος γὰρ θάλασσα χώρᾳ, τὸ μὲν παρ' ἑκάστην ἡμέραν ἡδύ, μάλα γε μὴν ὄντως ἁλμυρὸν καὶ πικρὸν γειτόνημα, hoc est mare ciuitati uicinum affert quidem in uita delectationem, sed certe falsum admodum, & amarum consortium est. ANTIQVIS SABINIS. Hersiliæ, quæ Romuli uxor fuit, & alijs sabinis, quæ raptæ à Romanis fuere. Hæc enim tanta fide uiros dilexerunt, ut in bello parentũ cum uiris earum causa suscepto diremerint prælium, eos qui mutuo conciliauerint manereq; apud uiros, quàm cum illis reuerti uoluerunt.

Iuuenalis.

Sit formosa, decens, diues. fœcunda uetustos
Porticibus disponat auos, intactior omni
Crinibus effusis bellum dirimente Sabina.

Sabini antiquissimi Italiæ populi sunt & indigene, atque aborigines. Ab ijs Picentes. Samnitesq; in Colonias defluxere. Sabinam Tyberis alluit quemadmodum Vmbriam, Latiumq;. Quippe inter Vmbros, ac latinos sunt sabini, extenduntur'q; usque ad Nomentum oppidum, & à religione, ac cultu deorum, hoc est ἀπὸ τοῦ σέβειν dicti sunt sabini, quasi sebini. hi quondã ciuitates sine mœnibus incolebant, ut uetustum Lacedæmoniorum morem referrent. À sabinis Sabellus deducitur. Iuuenalis, Mensamq; sabellam. Illyrij Sabinam appellabant telum uenabuli simile. Ennius. Illyrij restant sicis, sabinisq; fodentes. QVAMVIS. Quantumuis. TETRICO. Tristi. mœsto. crudo. aspero. seuero. Tetrum proprie atrum dicimus. Virgilius, lauit improba teter Ora cruor. Hinc per metaphoram tetrum aliquando pro fœdo, atque euitabili ponimus. Cicero, Postremo hæ iam in liberis ciuitatibus regnandi existunt cupiditates, quibus nihil nec tetrius, nec fœdius excogitari potest. Vnde tetro uerbum, quod fœdo, & polluo significat. Pacuuius, Belluarum, aut ferarum aduentus loca tetret. aliquando pro amaro. Lucreti. Ac ueluti pueris absynthia tetra medẽtes Cum dare conantur. Nõnunquam pro aspero. seuo. crudeli. Cicero, Promissum potius non faciendum quàm tetrum facinus admittendum fuit. Hinc tetre aduerbium, quod aspere. impie. crudeliter significat. Et horum comparatiua, ac superlatiua tetrior teterrimus. tetrius. teterrime. Item tetricus mons in Sabinis asper, atq; arduus. à quo tristes homines, & seueri tetrici dicuntur. Virgilius, Qui tetricæ horrentis rupes, montemq; seuerum. PERMITTIT. Exhibet. concedit. MODO LVCRINO MODO AVERNO. Lucrinus, & auernus, duo lacus sunt, in sinu Baiano cõtra Puteolos adeo propinqui, ut in maximis aliquando tempestatibus coniungi soleant. Hos Cæsar purgauit adeo syluarum densitate antea obductos, ut exhalans inde per angustias sulfureæ aquæ odor grauissimus superuolantes aues necaret. à quo auernus est dictus. Portumq; Iulium fecit immisso in auernum, & lucrinum mari. unde à quibusdam Iulia unda. & Iulium opus appellatur lucrinum, sunt qui à lucro nominatum putent, ob multitudinem pisciũ, q ibi capiebantur. Nam Lucrinus mons est in brutijs, ad extremum Italiæ oppositus Peloro, in quo Locrus oppidum ab Aiace Oileo, & Naritijs, qui illum secuti sunt. conditum fuit. Virgilius, Hic & Naritij posuerunt mœnia locri. IN FLAMMAS. In amorem, quia amor urit. unde & cæcus ignis dicitur. Virgilius, Vulnus alit uenis, & cæco carpitur igni. Et ardere usurpamus pro eo, quod est uehementer amare. idem, Formosum pastor Corydon ardebat Alexin. RELICTO. Dimisso. Linquere enim modo dimittere est. Virgilius, Linquimus Ortygiæ portos, pelagoq; uolamus. modo defluere. idem. Huc summis linquuntur rupibus amnes. idem. Nanq; solo ruptis radicibus arbos Vellitur. huic atro linquuntur sanguine guttæ. Hinc fit cõpositum relinquo, quod dimitto significat. à quo reliquiæ quicquid relictum est. idem, Troas relliquias danaũ, atque immitis Achilli. Poetæ enim metri gratia ll duplicant. & reliquum, quod similiter pro residuo capimus, quasi id qđ relictum est. Reliquorum, & cæterorum appellatione omnes contineri iurisconsulti tradũt. Cæter à græco deducitur καὶ ἕτερος, quod significat, & alius. à quo fit coniunctio, siue aduerbium cæterum, quod significat sed siue, id quod solemus dicere, quod reliquum est. Cætera etiam aliquando aduerbialiter capitur, & significat deinceps Virgilius, Cætera parce puer bello. Cetra uero breue scutum est. Varro, Quis rotundã facere cetram nequeat. Virgilius, Læuas cetra tegit. Ab ἕτερος etiam, quod est alter, fit heteroclitum, quod interpretari potest alienæ, & insolitæ declinationis. & heterogeneum, quasi alterius generis. & Hetruria (ut quidam putant) quasi ἕτερος ὅρος hoc est alter terminus, quoniam Hetruriæ fines protensi sunt usq; ad primam ripam Tyberis. unam enim dũtaxat ripam tenebat Roma. Iuuenalis, Et quæ Imperij fines Tyberinum uirgo natauit. Ab Hetruria hetrusci appellati. & hetrusce aduerbiũ. item à relinquo fit aliud compositum derelinquo, qđ significat prorsus, & in totum relinquo. Relinquere enim dicimus ad tẽpus reuersuri. Derelinquere uero oĩno deserere. item à linquo fit aliud compositum delinquo, quod proprie significat prætermitto. Quoniam uero prætermitte-

re ea, quæ præteriri non debent, peccare est. Delinquere etiam pro peccare usurpatur. hinc delicta peccata dicuntur, quæ aut proposito, aut impetu, aut casu fiunt. Proposito delinquunt latrones, qui factionem habent. impetu, cum per ebrietatem ad manus, uel ad ferrum uenitur. Casu, cum inuenatu telum in feram missum hominem interficit. A` delinquo fit etiam deliquium, hoc est defectus. unde deliquium solis dicimus, cum sol in cursu suo deficit. item deliquum, quod Plautus frequenter pro minus usurpat. PENELOPE VENIT, ABIT HELENE. Pudica uenit, impudica discessit. Penelopes, Helenesq; notæ historiæ sunt. illa Icarii filia fuit (ut Homerus tradit) & uxor Vlissis, quæ ex eo Telemachũ genuit, cumq; Vlisses primo ad Troiam, deinde per uaria loca orbis terrarũ profectus longo tempore solam reliquisset, quanquam à mille procis solicitata, fidem tamen marito, pudicitiamq; mirifice seruauit. Hæc uero Iouis, & Ledæ filia, cum Menelao Laconum regi connubio iuncta esset, relicto uiro sponte secuta est Paridẽ, qui tum forte à Menelao susceptus hospitio fuerat, quæ res origo, atque incitabulum fuit belli Troiani.

EPIGRAMMA. XCII. AD CELEREM.

u T RECITEM. Ex persona Celeris notat malos poëtas, qui recitando carmina sua auditorum obtundunt aures. Sic inferius de Ligurino.

Hæc tibi non alia est ad cœnam causa uocandi,
 Versiculos recites ut Ligurine tuos.
Quod si non scombris scelerata poëmata donas,
 Cœnabis solus iam Ligurine domi.

NON AVDIRE, SED RECITARE CVPIS. Non cupis recitari mea, ut ea audias, sed ut habeas causam recitandi tua.

EPIGRAMMA XCIII. AD FABVLLAM.

b ELLA ES NOVIMVS. Facete Fabullam deridet, quæ nimium iactando se bellam, & puellam, & diuitem esse fastidium omnibus afferebat. QVIS ENIM POTEST NEGARE? Pulchritudo enim, & ætas oculis cernitur. Diuitias munera declarant. unde inferius inquit.

Sotæ filia Clinici Fabulla,
Et donas, & amas Echis asothos.

SED CVM TE NIMIVM FABVLLA LAVDAS. Licet forma, & ætate, & fortunis insignis sis, maiorem tamen molestiam ex iactantia tua, quàm ex illis uoluptatem percipimus.

EPIGRAMMA. XCIIII. AD CAECILIANVM.

c VM DIXI FICVS. Facete ex persona Cæciliani duo uitia pariter carpit. unum morum, alterum linguæ. in moribus cinædos notat, q ex nimio attritu morbum contrahunt, quem græci σύκωσιν, nos ficum, siue mariscam appellamus, in lingua uero literarũ ignaros carpit, qui ficum pro fructu secundæ dũtaxat declinationis esse existimant, pro morbo quartæ. Sensus est. Eandem esse huius uocabuli declinationem, siue fructum, seu morbum significet, genere autem differre, cum fœminini generis sit, quando fructum significat. quando uero morbum, masculini. quod ficus quartæ declinationis sit, quando fructum significat, manifestum est. De arbore, Cicero, Vxorem suam suspendisse se de ficu. De fructu, Plautus, Ficus nobis attulit duricorias præcoces. Martialis, Res mira est, ficus non habet unus ager. Quod etiam in utraq; significatione secundæ sit declinationis, patet. De arbore, Iuuenalis, Ad quæ discutienda ualent sterilis mala robora fici. De fructu, Cicero, Ex tantalo grano fici. Ab huius fructus similitudine genus morbi ficus appellatur, quem græci σύκωσιν uocant. Duæ eius species. Alterum ulcus durum. & rotundum est: alterum humidum, & inæquale. Ex duro exiguum quiddam & glutinosum exit, ex humido plus, & mali odoris. id quod callosum, & rotundum est, maxime in barba fit. id uero, quod humidum, in capite & in locis obscœnis. Sunt enim ani quoq; multa, ac plena tædio mala, ut rimæ sedis, quas græci rhagadas, & rhagadia uocant. Condylomata, hoc est tubercula, quæ ex quadam inflatione nasci solent. & uerucæ quoq; sedis appellantur. Sanguis fluxus, ex capitulis uenarum, quem morbũ græci hæmorrhoidas uocant, quẽadmodum superius diximus. procidentia ani, cum os ipsum prouolutum est. & sæpe humore mucoso circundatum. Item fungus à fungi similitudine ita dictus. ficum etiam nostri mariscam uocant. Iuuenalis. Et podice leui Ceduntur tumidæ medico ridente mariscæ. Quod tractum est à similitudine grandioris, & insipidioris fici, quæ marisca appellatur. Martialis,

Infanti melimela dato, fatuasq; mariscas.
 Nam mihi quæ nouit pungere, Chia sapit.

Græci similiter σύκωσιν à ficu appellant, quæ apud eos σῦκος dicitur. Vnde ficus (ut quidam putant) est dicta, quam ueteres latini etiam sycon appellabant. Næuius, Hodie sycon mihi recens fuit. Hinc sycomorus ficus fatua appellata, quæ & marisca (ut diximus) nuncupatur. & sycophanta ἀπὸ τοῦ φαγεῖν τὰς σύκους, hoc est à ficis edendis. mendax. cauillator. siue dolosus, quod hinc originem habuit. E` duobus seruis græci cuiusdam uiri alter ficus, quæ domi paratæ erant, absumpserat. Alter quis eas abstulisset, ignorabat, quærenti eas domino sons innocentem accusabat. Herus, ut ueritatem exploraret haurire utrunque subtepidam aquam iussit, deinde euomere. tunc primum sycophantæ ortum uocabulum, eo ita appellato, qui ficos deuorauerat, culpamq; in innocentem cauillando, ac mentiendo reijciebat. alij tradunt atticos quondam iuuenes in hortos irrũpere solitos, ficosq; colligere, quam ob causam lege constitutum fuisse, ut quicunque id fecisset, capite plecteretur. hanc igitur pœnam, qui per se quereretur, ob paruula detrimenta Sycophantas, hoc est ficorum edones esse appellatos. à Sycophanta sycophantia deducitur, hoc est mendacium. & cauillatio, & dolositas, & fallacia. Plautus, Per fallaciam, quam amabam abduxit à lenone mulierem, neq; puduit eum id ætatis Sycophantias struere, & beneficijs me emere gnatum suum sibi. idem, cum nostris Sycophantijs. dolis. astutijsq;. ab hoc postea & Holophanta appellatus est omnia mentiens. Accius. Improbus, Holophanta, scelestus. quippe græci ὅλον totum dicunt. de sycophanta etiam fit uerbum Sycophantisso, hoc est sycophantias struo, & sycophantiosus, qui sycophantijs frequenter utitur. à quo sycophantiose aduerbium. Plautus, Ego nec sycophantiose, quicquam ago, nec malefice. à ficus uero, cum arborem significat Ficulnus deducitur materiatus ex ea arbore, sicut à populo populnus. Nam quod aliqui ficulneã scribunt. ignorantia accidit linguæ latinæ. Item ficolea, Palus ficulnus Item caprificus. à quo caprificor. caprificatio. caprifici. caprotina Iuno, de quibus superius disseruimus. cum uero signi-

ficat fructum, ficedula auis, de qua superius diximus, quia fico fiat pinguis, & ficitas fructus fici, & ficitores, qui ficos colligunt. Næuius, Ficatores omnes capiunt ficatatim. ac cum significat morbum ficosus, hoc est ulceribus, quæ fici uocantur, plenus. à quo ficositas ipsa huiusmodi ulcerum copia. ficorum multa genera sunt, quæ fiunt purpureæ lydiæ uocantur. Mammillariæ, quæ mammillarum habent similitudinem, callistruciæ ficorum omnium frigidissimæ, candicantes turinæ, ac cognomine delicatæ appellantur. Liuiæ. & pompeianæ ad siccandum optimæ. herculaneæ, & albiceratæ & araciæ albæ pediculo minimo latissimæ. porphyrites lógissimo pediculo est. comitatur eam è minimis, & uilissimis popularis dicta. nouissima sub hyeme maturatur Chelidonia. sunt præterea eædem serotinæ, & præcoces biferæ alba, & nigra cum messe, uindemiaq; maturescentes. Athenis prodromos quasi præcursores uocant, serotinæ sunt, & à corij duritie duricoriæ appellatæ. Tarenti tantum prædulces nascuntur, quas uocant onas, quod ob bonitatem iure emi debeant. ὤνη enim græce mercatio dicitur. mariscæ fici grandiores sunt, atque insipidæ. sunt præterea alfulæ ficus arundineæ, asinastræ. chiæ. calphurnianæ. cucurbitanæ. leptoludiæ. numidicæ. pullæ. tellanæ. atræ & alij nominibus plures. grossi dicuntur fici ante, quám maturescant. Martius, In millibus tot ficorum non uidebis grossum, ab eo fit grossulus diminutiuum. Posthumius Albinus ea causa se stultum, brutumq; faciebat grossulos ex melle edebat. africanas ficus attulit quodam die in senatum Cato ex ea prouincia præcoces, & ostendens patribus, interrogo uos inquit, quando hoc pomum demptum ex arbore existimatis? cum inter omnes recens esse constaret. at qui tertium inquit ante diem scitote esse decerptum Carthagine. tam propè à muris hostem habemus acerrimum, statimq; sumptum est tertium punicum bellum, quo Carthago deleta est. in Aegypto ficus est Aegyptia cognominata arbor moro similis folio, magnitudine, aspectu. pomum fert non ramis, sed caudice ipso, idq; ficus est prædulcis sine granis interioribus, fœcundissimo prouentu scalpendo tantum ferreis unguibus, aliter non maturescit, sed cum factum est, quarto die demetitur, cuius loco nascitur septenus. subnascitur etiam si non scalptatur fœtus quater æstate prioremq; expellit immaturum. lignum ad multa commodissimum est. Cæsum statim stagnis mergitur, & hoc modo siccatur, primo sidet, postea fluitare incipit, certoq; id fugit alienus humor, qui alium omnem rigat cum innatare cœperit siccatatis est argumentum. huic similis Cypria ficus in Creta. Nam & illa in caudice ipso fert pomum, & in ramis, cum ad crassitudinem adoleuere, fructus quaternos fundit toties, & germinat. sed grossus eius non maturescit nisi incisura emisso lacte. suauitas & interior fici, magnitudo similis sorbo. est & aliud fici genus, quod à loco caricam uocant. Item aliud quod similiter à loco dicunt cauneam. utrunq; in albense rus intulit L. Vitellius, qui postea censor fuit, cum legatus in ea prouincia esset nouissimus Tiberij Cæsaris temporibus. cauneæ fuerunt, quæ M. Crasso aduersus Parthos nauigare uolenti, dum nauim conscenderet omnem fecerunt. Nam cum quidam huiusmodi ficus uenales habens cauneas uociferaret, uisus est dicere Crasso, caue ne eas, caricæ optime siccantur, unde quidam siccas ficus caricas nominant. lædunt siccæ ficus stomachum. gutturi tamen, & faucibus magnifice prosunt, & anhelatoribus, ac suspiriosis. Item iecinorum. rhenum, lyenum uitijs. corpus & uires adiuuant. ob id ante athletæ hoc cibo pascebantur, Pythagoras exercitator primum eos ad carnes transtulit. recolligentibus se à longa ualetudine utilissimas. carex uero herba est acuta, & durissima sparto similis. Virgilius, Et carice pastus acuta. hinc carecta dicuntur loca carice plena. Idē. tu post carecta latebas.

EPIGRAMMA XCV. AD CHOERYLUM.

ERRAS MEORVM FVR. Furem librorum suorum iocando deridet Chœrylum nomine. carmen trimetrū iambicum. FVR AVARE. Quia per auaritiam libellos meos furaris, ut uēdas TANTO. Pretio scilicet. TOMVS. Fragmentum, seu uolumen, ut superius diximus. SOPHOS. Nomen sapientis, opinio doctrinæ. SECRETA CARMINA. Non nota omnibus, ut mea sunt, quæ iam in uulgus exiuere, & in omnium manibus, oculisq; uersantur. RVDES CVRAS. Rudia opera, non dum perfecta, non dum limata. VNVS PATER CHARTAE VIRGINIS. Author scilicet qui scripsit. Virginem chartam appellat, quæ non dum peperit, hoc est non dum transcripta est. parere enim chartæ dicuntur cum ex ijs exempla sumantur. SIGNATAS. Annulo impressas, quippe ita signare solemus, quæ non dum uolumus legi. SCRINIO. Chartophylatio, sic enim græci scrinium uocant in quo libri, & scripturæ reponantur. TRITA. Contrita, assiduo tactu consumpta. INHORVIT. Horrida est, hispida facta est. DVRO MENTO. Aspero mento, hoc est quæ non dum emisit barbam duriorē. horrere mento dicimus, horridam barbam emittere, quod in libris significat nimio usu sordes, ac pilos contrahere. Martialis,

Vt rosa delectat, metitur quæ pollice primo,
Sic noua, nec mento sordida charta iuuat.

Non sordida mento. idest nō barbata. Idem, Ne toga barbatos faciat, uel penula libros. FRONTE NON DVM PVMICATA. Facie non dum polita, metaphorice enim frons ad inanimata transfertur, significat autem rudem adhuc, atq; imperfectum librū. etenim pumice poliuntur libri, postquam perfecti & ligati sunt. pumices dicuntur omnes lapides erosi, sed hi proprie, qui in usu sunt corporum leuigandorum, præcipui in æolijs insulis. probatio eorum est in candore, ac minimo pōdere, & ut maxime spongiosi, atq; aridi sint. ac teri faciles, nec in fricādo arenosi. Theophrastus scribit potores in certamine bibēdi præsumere farinam eorum, tantamq; esse refrigerandi in ijs naturam, ut feruere musta desinant pumice addito, fiunt ex ijs dentifricia optima. à pumice fit pumico uerbum, hoc est polio, leuigo, unde pumicatum politum, ac leuigatum dicimus, & pumigatio leuigatio est, & pumicosum, quod pumicis uel naturam, uel similitudinem habet. Item pumicosum locum pumicibus plenum. CVLTVS. Ornatus. VMBILICIS. Vmbo media pars clypei est. ab hoc umbilicus dicitur, quicquid in aliqua re est medium. Vnde Reate oppidum umbilicum esse Italiæ dicimus, quia in medio ferè Italiæ situm est. Item ligamentum intestinorum, quod mediam ferè planiciem uentris obtinet, umbilicum appellamus, ad hoc factum, ut per eum fœtus dum est in utero nutriatur. ab huius similitudine & paruus circulus in terra descriptus ad dignoscendos uentos, umbilicus dicitur, Plynius. Per huius mediam longitudinem duci sarculo sulcum, uel cinere lineam, mediamq; circunscribi circulo paruo, qui uocatur umbilicus. Item parui, ac rotundi, politiq; lapilli eadem ratione umbilici dicuntur. Cicero, Tunc enim duo excellentissimi uiri repuerascere maxime uidebantur, cum ex urbe tanquam è uinculiis ambulassent, & ad Caietam, Laurentumq; con-

chas, & umbilicos legere consueuissent. Item umbilici ornamenta, & ueluti caliculi quidam, quibus libri ornantur, & gemmæ ligantur. Martialis, Quid prodest mihi tam macer libellus Nullo crassior ut sit umbilico. Plynius, Indi mire gaudent longitudine beryllorum, solosq; gemmarum esse prædicant, qui carere auro malint, & ob id perforatos elephantorum setis religant, & alios conuenit non oportere perforari, quorum sit absoluta bonitas, umbilicis statim ex auro capita comprehendentibus. ab umbilicus fit umbilicatum, quod umbilicos habet, uel aliquid ad umbilici similitudinem. Item, umbilicatim aduerbium quasi per umbilicos, siue ad similitudinem umbilicorum. MEMBRANA. Corio, quo libri uestiuntur, scalpunturq; miro artificio. membrana enim ut superius diximus proprie corium significat, quo membra teguntur, unde & membranæ, quæ ad scribendum fiunt, appellatæ. Martialis.

Esse puta ceras, quamuis membrana uocetur,
Delebis quoties scripta nouare uoles.

TALES. Quales diximus, hoc est nō dum pumicatos, nec umbilicis cultos, atque membrana. ADEO. A patre uirginis chartæ, hoc est ab ipso authore. SILENTIVM. Vt author sileat, nec declaret librum, quem ille recitat à se fuisse compositum.

EPIGRAMMA. XCVI. AD CHOERYLVM.

LIBER HOMO ES. Facete iocatur in Chœrylum de hac uoce liber. dicebat Chœrilus Martialem nimis liberum esse, hoc est nimis libere loqui. respondet. Martial. Vere liberum, hoc est otiosum, & omnibus curis uacuum esse, qui de eo scribendo tempus terat, quasi dicat indignum esse chœrylum, de quo sermo habeatur. NIMIVM LIBER ES. Nimia licentia uteris, quemadmodum superius declarauimus. LIBER HOMO EST. Non habet quid agat.

DE RVFO ET NAEVIA.
EPIGRAMMA. XCVII.

QVICQVID AGIT RVFVS. Rufum deridet, ita Næuiæ meretricis amore furentem, ut nihil aliud uel loqueretur, uel cogitaret, cum tamen (ut mos est meretricum) alios amantes haberet. Martia. de eisdem, Nunquid pollicita est tibi beatam Noctem Næuia? & paulo post, Suspiras, reticet. gemis negauit. SI TACET. Si de nulla alia loquatur. PROPINAT. Compotat. propinare proprie est prægustato leuiter uino poculum alteri offerre, quæ consuetudo inde initium habuit, quod principes Græciæ solenni die, quem philothesiam uocant, miscere aureis, atque argenteis poculis uina solebant, quæ è manu gestantium sumentes ori parumper admouebant, deinde alteri, quem uellent offerebant, ingens hoc argumentum beneuolentiæ existimantes. hoc uero propinin, siue propinare, quod significat præbibere dicebatur. hinc ergo factum est, ut propinin, siue propinare sit cibum, potumq; extra ordinarium uoluptatis gratia cum amicis sumere, & quod uulgo dicitur compotare, quod etiam coronati facere solebant, prægustantes (ut diximus) & sibi inuicem pocula præbentes, quinetiam in absentium memoriā idem factitantes, Socrates apud Platonem hoc poculum Critiæ propino. Martialis, Næuia sex cyathis, septem Iustina bibatur. idem, Si tristi domicœnio laboras, Torani potes esurire mecum, Non deerunt tibi si soles propinin, Viles cappadocæ, grauesq; porri. Terentius, Hunc uobis comedendum, & bibendum propino. Demosthenes eos, qui patriam produnt προπίνειν τοῖς ἐχθροῖς, hoc est propinare hostibus dicebat. INNVIT. Signum capite facit, quemadmodum superius diximus. MVTVS. Elinguis. Mutum à mugiendo quidam dictum existimant, etenim cum loqui non possit, siue id linguæ defectu, siue aurium accidat, prorumpit tamen in uocem, quæ mugitus potius quidam quàm sermo uidetur. ab hoc mutæ literæ dictæ sunt, quod positæ in ultimis partibus orationis ueluti obmutescere cogant loquentes, & mutio uerbum, quod est summisse loquor. Ennius. Palàm mutire plebeio piaculum est. à quo fit mutesco, à quo obmutesco, quasi mutus fio, & musso frequentatiuum, quod est murmuro, & quasi muti uocem reddo. Virgilius, Fit sonitus, mussantq; oras & limina circum. interdum etiam taceo, & quasi obmutesco. Ennius. Non possunt mussare boni, qui facta labore enixi. aliquando tamen pro dubito usurpatur. Virgilius, Mussat rex ipse Latinus. Item à musso fit aliud frequentatiuum mussito, quod est dissimulandi gratia taceo. Terentius, Accipienda est, & mussitanda iniuria adolescentium. ab hoc fit mussitabundus tacens, quidam tamen mutum dictum existimant, quasi minutum, quod eo sensu minutus sit, unde etiam mutilum deductum putant, hoc est truncatum, comminutum, & mutilo uerbum trunco. comminuo. à quo mutilatio, & mutilator, truncator. mutilatrix truncatrix. mutuli quadranguli dicuntur, qui ex aliqua parte comminuti sunt hoc modo Murmuro uero factitium uerbum est, proprieq; de aqua dicitur. & murmur leuis aquæ strepitus appellatur, ponitur tamen & pro quocunq; strepitu, & murmuro plerunque accipitur, pro eo, quod est secrete obloquor, & maledico. à quo murmurator. murmuratrix. murmuratio. murmurabundus. Item murmurillum pro murmuratione. Plautus, Nolo ego murmurillum, neque susurrum fieri, & murmurillo uerbum pro murmuro. Idem, quid murmurillas, & cædis faciem? DEMISSO VVLTV. Ne à Chœrylo uideatur. NAEVIA NON VNA EST. Quia dixerat una est Næuia, hoc est sola, nunc iocando in eo uerbo dicit non est una, hoc est non est simplex, sed multiplex, quia multis dat, non soli tibi.

EPIGRAMMA. XCVIII.
AD MAXIMVM.

COEPIT MAXIME. Iocatur ad Maximum scribēs de Canio poëta familiari suo, qui natura ita hilaris erat, ut semper rideret. apud Terentum, de quo superius locuti sumus, in templo ditis Panis simulachrum erat, quod semper ridere uidebatur. cœperat Canius habitare in campo Martio, ubi Terētus erat. est ergo sensus. Terentus, qui solebat ostendere Pana ridentem, cœpit nūc ostendere Canium. hic est Canius, de quo superius scripsit. gaudent iocosæ canio suo gades, & inferius. Dic musa quid agat canius meus rufus? postquam multa cōmemorauit petens, an talia ageret, respondit musa, uis scire quid agat Canius tuus? ridet. TERENTVS. Terentus, siue terentum locus erat in campo Martio Diti, & Proserpinæ sacer de quo superius diximus in hoc panis, & satyrorum, faunorumq; simulachra erant, quod dij terrestres in templo ditis, qui terræ deus est, collocarentur, quemadmo-

dum dij maris in templo Neptuni, & dij cœli in templo Iouis. PANA. Pan Demogorgonis filius traditur fuisse, & cum Cupidine aliquando pugnasse, à quo superatus incidisse in amorem Syringis uirginis. quam, cum transire Ladonem Arcadiæ amnem non posset, nympharum precibus in palustrem calamum mutatam uidisse. ex hoc statim composuisse fistulam, quæ ex illius nomine apud græcos syrinx est uocata, septem imparibus calamis simul coniunctis. Virgilius. Pan primus calamos cera coniungere plures Instituit. hunc præterea prodiderunt cornua in fronte erecta habuisse, barbam prolixam, uirgam quoq; in manu gestare solitam, & fistulam septem cicutis compactam, pedibus præterea caprinis, & assiduo risu insignem fuisse. quarum rerum huiusmodi rationes protulerunt, quod Pan, quem alio nomine Inuum uocant, à sapientibus sol esse existimatur. quippe hunc deum Arcades colunt, οὐ τῆς ὕλης κύριον, hoc est non syluarum solum, sed uniuersæ materiæ dominum appellantes. cuius materiei uis uniuersorum corporum, siue terrena, siue diuina sint, componit essentiam. Vnde à græcis pan, quod omne significat, appellatur. cornua huius, barbæq; prolixa demissio naturam lucis ostendunt, quam sol, & ambitum cœli superioris illuminat, & inferiora collustrat. in caprarum pedes desinit, quoniam hoc animal & terrenum est, & semper alta frequentat pascendo, sicut sol & radios superne demittit in terras, et cum se recolligit in montibus uidetur. huius amor & delitiæ Echo esse existimatur, quæ tangi à nemine potest. quod significat harmoniam cœli, quæ Soli amica est quasi sphærarum omnium moderatori nostris sensibus comprehendi non posse. fistula ordinem spiritus inæqualis ostendit, quia uenti, in quibus nulla æqualitas est, propriam sumunt de sole substantiam. uirga potestatem solis ostendit, quia cuncta moderatur. risus autem ratio ab Arcadibus sumpta eē, qui simulachrum Veneris lugens fingebant, quod superius hemisphærium terræ Venerem, inferius autem Proserpinam uocant, quia ergo sol annuo gressu per duodecim signorum ordinem tendens, partem quoque inferioris hemisphærij ingreditur, ex duodecim enim signis Zodiaci, sex superiora sex inferiora censentur, quandocunque est in inferioribus, diesq; ideo breuiores facit. lugere dea existimabatur tanquam sol morte quadam temporali raptus sit, & à Proserpina retentus. at Panem faciebant ridentem, quia finita Catabasi (Sic enim inferiorem solis meatum uocant) simulationeq; luctus perfecta celebrant lætitiæ exordiū VIII. Calē. Aprilis, quem diem Hilaria appellabant quo primum tempore sol diem longiorem reddens, terras illustrat. huiusmodi igitur lætitiam risu eius ostendebant, quem totius terræ deum esse arbitrabantur. habebat Pan cornua in radiorum solis similitudinem, & cornuum lunæ. ridebat eius facies ad ætheris imitationem. in pectore Nebridem habebat stellatam ad stellarū imaginem. pars inferior hispida erat propter arbores, uirgas, & feras. Caprinos pedes habebat, ut ostenderet terræ soliditatem. Item fistulam septem calamorum propter cœli harmoniam, in qua sunt septiformes soni. sic totius deus figurabatur, cum & πᾶν uocaretur, qđ apud græcos totum significat. Vnde Pamphilus proprium nomen quasi totus amans. & Pamphilia quasi tota frondosa. regio est minoris Asiæ inter Ciliciam, & Syriam, à qua uicinum mare Pamphilium dictum. pammisus quasi totus odiosus ob damna, quæ agris inferebat Thessaliæ fluuius. pannætolium, quasi totam continens Aetoliam, mons Aetoliæ maximus. Panætius quasi totus moralis proprium nomen philosophi stoicæ sectæ, quem Cicero in libro de officijs imitatus est. pandectæ omnia continentes. inscripsit hoc nomine librum suum Tiro Tullius (ut Gellius refert)

& diuus Iustinianus libros, in quibus uetera iura collegit, pandectas appellauit ἀπὸ τοῦ πάντα ἔχειν, quod omnia haberent, uel ἀπὸ τοῦ πάντα δέχεσθαι, quod omnia continerent. & Pandion proprium nomen quasi totus δῖος hoc est totus Iouis. fuit Erithæi regis Athenarum filius, cui successit in regno. Hic cum auxilio Terei regis Thracum fudit regem Pūti, qui Athenas obsidebat. propter quod meritum Pandion Prognē filiā ei dedit uxorem, & Panchaia quasi tota dehiscens, regio est Arabiæ tota arenosa, in qua arbores sponte natæ thus emittunt. Virgilius, Totaq; thuriferis panchaia pinguis arenis. & panegyris mercatus ἀπὸ τοῦ πάντα ἀγορεύειν, hoc est ab omnibus rebus mercandis, unde græci πανηγυρίζειν, modo nundinari, modo celebrare dicunt. hinc panegyrici dicti sunt sermones, qui in conuentu populi, & sacris celebritatibus habentur, quales sunt quibus diui imperatores laudantur, & pangæus quasi totus terra ob nimiā scilicet fertilitatem. promontoriū est Thraciæ Bessis conterminum, & Macedoniæ iunctum, ad cuius radices Mestus defluit amnis. hinc pangæa regio, & pangæa arua dicuntur. Statius, Procumbunt in arata diu pangæa iuuenci. & pantrepes, qđ omnia uertat, Scythiæ fluuius. & Pantagia, quod omnia agat, Siciliæ fluuius, q cum plenus incedit, totam penè Siciliā implet. & Panselinos plenilunium, quasi tota luna. Nam σελήνη luna dicitur. unde & Proselenus dicitur ante lunam. Cicero, Arcades hoc commemorant, qui se proselenos asserunt. & Pantesilea nomen Amazonis quasi omnia subiens. hæc Eritheæ successit in regno, et Troianis aduersus græcos in bello Troiano suppetias tulit. et Pantomimus, qui omnia imitatur, & in theatro modo unius, modo alterius personam gerit. & Panthera animal quasi tota fera, & Pantheon templum omnium deorum. à quo nomen proprium Pantheus, quod & panthus dicitur. fuit hoc nomine filius Otrei, fratris Hecubæ, Phœbi sacerdos. & Pancratium quasi omnia potens ludus gymnicus quinquertio constans. à quo Pancratiastæ dicuntur, qui hoc ludo excellunt. & panurgus callidus, astutus, quasi rerum omnium experientiam habens. à quo panurgia calliditas, astutia. Plautus, Istuc panurgia tete in pistrinū dabit. & pantocrator omnipotens, & panaces, herba de qua superius diximus, cuius succus Opopanax appellatur ἀπὸ τοῦ πάντα ἀκεῖν, hoc est à sanandis omnibus. Plynius, Panaces, ipso nomine omnium morborum remedia promittit. à quo deducitur panacea. Virgilius, Ambrosios succos & odoriferam panaceam. & pamphagi Aethiopiæ populi quibus esca est quicquid mandi potest. & pandora, de quibus superius diximus, quasi omnium dona, uel quasi ab omnibus donata, uel omnium rerum genere donata, de qua superius diximus. & pācarpiæ coronæ ex uarijs, & penè omnibus florum generibus factæ. CANIVM. Non minus ridētem, quàm facere Pan solebat.

EPIGRAMMA. XCVIII. AD LIBRVM SVVM.

ADE SALVTATVM. Libellum admonet, ut ad Proculum salutandum suo nomine proficiscatur. Viam ad ædes illius ducentem ostendit, monet, ut si forte rogetur à Proculo, cur ipse non iuerit? respondeat id à se factum, ne studium scribendi intermittat. NITIDOS LARES. Cultas domos. Nitere proprie splendere est, hinc nitor splendor, nitidus cultus, splendidus. à quo nitidior, & nitidissimus. Item nitide splendide, unde fit nitidius, & nitidissime. Item nitido, abluo Ennius . . . eam secum aduocant, eunt ad fontem. nitidant corpora . . .

nitiditas pro nitore. Accius formæ nitiditate præcatrus regi. præterea à niteo nitedula animal noctu lucens. de quo superius diximus, & compositum Eniteo, quod est emico, resplendeo.
CASTORA. Templum Castoris, & Pollucis, quod in foro erat, & licet geminis fratribus esset dicatum, unius tamen Castoris dicebatur. de Castore, & Polluce abũde diximus superius. Castor ēt animal est ex eorum genere, quæ græci ἀμφίβια uocant, quod tam terra, quàm aquis uiuant, castrant se dentibus periculo à uenatoribus urgente ob id se peti sciẽtes castoreum medici uocant aliâs animal horrendi morsus, arbores iuxta flumina dentibus quasi ferro cædunt. cadentium fructibus uescuntur, hominis parte comprehensa, non ante, quàm fractã concrepuerint ossa morsu, soluunt. cauda piscium ijs est squamosa sine ullis pilis, quam si domi educes, quod nos experti sumus, madefacere aqua sæpius die oportet, ne fatiscat. cætera species lutræ est, de qua diximus, mollissimas lanas habent, ex quibus Germani pileos faciunt, quos inuersis literis bifri pro fibri appellant. latine enim fiber ponticus appellatur ab extremis oris amnium, quas colunt. effossis enim in ripa cuniculis, caudam intra aquas tenent. reliquo corpore in sicco habitant. priore parte Germani pro carne, posteriore pro pisce uescuntur. Plautus, Sic me subis quotidie quasi fiber salicem. fibras omnium rerum extremitates uocamus, unde & iecinorum fibras dicimus, & fimbrias uestimentorum. Virgilius, nec fibris requies datur ulla renatis. Plynius, Murium iecusculis fibræ ad numerum lunæ dierum in mense congruere dicuntur, totidemq; inueniri, quotum lumen eius sit. quando & radices fibræ dicuntur, quod arborum herbarumue extremitates sint. Virgilius, Et amaris intuba fibris.
VICINVM CANAE VESTAE. Propinquum ædi Victoriæ, in qua Vesta Pessinunte allata posita fuerat, & iusta ædificata uestalium uirginum domus. Papinius,

An noua contemptis surgent palatia flammis,
Pulchrius an tacita uigilet face troicus ignis,
Atq; exploratas iam laudet Vesta ministras.

CANAE. Antiquæ. Saturni enim et Opis filia fuit, quamuis & alia uesta fuerit Saturni mater, quemadmodum superius latissime disseruimus. DOMVM VIRGINEAM. Domum uestalium uirginum, quæ ignem perpetuum custodiebant. PALATIA. Regiam Domitiani. Palatia ædes superbæ, amplæq; uocantur, à Palatio præcipuo monte Vrbis Romæ. palatium autem uel à Pallante ibi sepulto uocitatum est, uel quod pecora ibi pascentia balare consueuerunt, sic enim uox eius animalis exprimitur, à qua deducitur balatus, uel quod palare, idest errare ibi pecudes solitæ sint. palare enim à palis castrorum, hoc est sudibus, modo huc, modo illuc translatis, pro uagari, & errare usurpamus. item pro sepere, & quasi palis munire. à quo palatum appellatum est id spatium, quod intra os dentibus, labijsq; quasi quibusdam palis munitum est. Vnde & dispalare separare dicimus. Sisenna, dispalati ab signis digressi omnes, ac dissipati. Idem, tanto plures passim dispalantur. Lactantius, nec tum sola lingua potest loquendi manus impellere, nisi acumen palato illiserit. uel quod Hyperborea palanto habitauerit, quæ ex Hercule peperit Latinum. à palatio palatinus deducitur, unde Palatinum deum, & palatinum cliuum dicimus, & palatialis flamen, qui ad sacrificandum ei deo constitutus erat, in cuius tutela Palatium esse putabatur. & palatual sacrificium, quod fiebat Romæ in monte palatio. SACRO. Quia in eo diu imperatores habitabant. QVA. Via scilicet. PLVRIMA IMAGO. Maxima statua, & est descriptio colossi Domitiani, de quo Papinius. Cœlo

ne peractum Fluxit opus, siculis an conformata caminis Effigies, lassum steropem, brontemq; reliquit, An te palladiæ talem Germanice nobis Effinxere manus. imago proprie similitudo, & effigies dicitur, cuius diminutiuum est imaguncula. Virgilius, atque ipsius umbra Creusæ Visa mihi ante oculos, & nota maior imago. per metaphoram tamen aliquando pro uagina accipitur. idem. curuam seruans sub imagine falcem. rhetores imaginem uocant figuram quandam orationis, cum res non gesta indicatur, sed ut gesta sit ostenditur, ut est illud. Ipse inflammatus scelere, ac furore in forum uenit, ardebant oculi. toto ex ore crudelitas emicabat. græce εἰκὼν dicitur, quam Cicero definit esse, cum formæ ad formam quadam similitudine fit collatio aut laudis, aut uituperationis causa. icones etiam dicuntur imagines ex membris ipsis à pictoribus, siue statuarijs expressæ. Plynius, Effigies hominum non solebant exprimi nisi aliqua illustri causa perpetuitatem merentium, & primo sacrorum certaminum uictoria, maximeq; olympiæ ubi omnium, qui uicissent, statuas dicari mos erat. Eorum uero, qui ter ibi superauissent, ex membris ipsorum similitudine expressa, quas iconas uocant. ab hoc fit iconicus, quod significat ita pictum, ut ex eius membris similitudo expressa sit. Idem, Adeo iam colorum usus increuerat, adeoq; ars perfecta erat, ut in eo prælio iconicos duces pinxisse tradatur, Atheniensium Milciadem Callimachum, Cinegyrum barbarorum, Darium, Tyssaphernem. ab hoc fit imaginor uerbum, quod est alicuius rei, quæ facta sit, uel fieri possit, aut potuerit, uel etiam quæ fieri non possit similitudinem mente concipio. à quo imaginatio huiusmodi conceptus appellatur, & imaginabile, quod mente concipi potest, etiam si fieri non possit. quidam etiam imaginarium usurpant pro eo, quod nec esse potest, sed duntaxat imaginatione potest comprehendi. ab imaginor etiam imaginator, & imaginatrix, & imaginabundus deducuntur. SVMMI DVCIS. Domitiani MOLES RADIATA. Magnitudo operis, quo colossus sustinetur fulgore resplendens. Papinius gemmata scripsit gemmarum fulgore, Quæ superimposito moles gemmata colosso. MIRI. Admirandi. RHODIVM OPVS. Colossum solis, qui, ut superius diximus, inter septem orbis spectacula numeratur DETINEAT. Remoretur, ac suspensum teneat miraculo tanti operi. FLECTE VIAS. Verte iter flectere torquere, & curuare est. à quo flexus, & flexio, & flexile, siue flexibile, quod torqueri, siue curuari potest, & flexura curuatio. & flexipes, de quo supra diximus, & flexanimus, quod animum flectit. Cicero, Tantam uim habet illa, quæ recte à bono poëta dicta est flexanima, atq; omniũ regina rerũ oratio. Item composita circũflecto, hoc est in gyrum flecto. à quo circunflexus accentus. deflecto, & inflecto notæ significationis. reflecto, rursus flecto, siue retro flecto. TECTA. Templũ. LYAEI. Bacchi. MADIDI. Vino madentis. THOLVS. Templum. pars pro toto. proprie enim Tholus est testudo, & ueluti scutum breue in medio tecto, quo trabes connectuntur, in quo dona consueuerunt suspendi. Virgilius,

Siqua tuis pro me pater Hyrtachus aris
Dona tulit, siqua ipse meis uenatibus hausi,
Suspendiue tholo, aut alta ad fastigia uexi.

CYBELES. Matris deorum, quam supra diximus terram esse Demogorgonis filiam, omnium genitricem, quæ & Vesta dicitur, de qua Papinius.

O hominum, diuumq; æterna creatrix,
Quæ fluuio syluas, animantum semina mundi,
Cunctaq;, prometheasq; manus, pyrrheaq; saxa

Cignis. Alij eandem hanc cum Ope faciunt Saturni uxorē, de qua supra diximus. p illud qđ tympanū habet. scribit Var. significari hanc esse orbem terræ, quod turres in capite, oppida, quod sedes figantur circa eam, cum omnia moueantur, ipsam non moueri, quod galli illi ministrent, eos, qui semine indigent, terram sequi oportere, in qua omnia reperiūtur, quod se apud eam iactant, eos, qui terras colunt, sedere non oportere, semper enim esse quod agant. Cymbalorum sonitus, ferramentorum iactandorum, ac manuū crepitus, qui fit in colendo agro, significant, ideo ære, quia terram antiqui ære colebant antequàm ferrum esset inuentum. Leonem adiungi solutum, atq; mansuetum, ut ostendatur nullum genus terræ esse tam remotum, ac uehementer ferum, quod non subigi, coliq; conueniat.

CORYBANTE. Sacerdote Cybeles, de quo superius diximus. PICTO. Quia Corybantes picti sacra Cybeles celebrabant, & ideo baptæ, ut superius meminimus, dicebantur. Iuuenalis,

Cecropiam soliti baptæ lassare Cotytto,
Ille supercilium madida fuligine tinctum
Obliqua producit acu.

CLARI PENATES. Quos superius dixit nitidos lares. Clarus proprie lucidus dicitur, ut clara dies. figurate tamen pro insigni, atque excellenti accipitur. & eo, qui ueluti fulgore quodam famæ resplendet, qui et inclytus dicitur, quamuis plus est inclytus, quàm clarus. Nam in præpositio auget. κλυτὸς uero græce clarus dicitur, hinc clarum hominem, & clara gesta dicimus. Item quoniam quæ clara sunt, ab omnibus cernuntur, clarum etiam pro aperto. & manifesto accipimus, ut clarus sermo, clara oratio. hinc fit aduerbium clare, & comparatiua, superlatiuaq; eorum clarior. clarissimus. clarius. clarissime. clarissimarum personarum appellatione (ut iurisconsulti scribunt) continentur fœminæ nuptæ clarissimis personis, clarissimarum uero fœminarum nomine senatorum filiæ, nisi quæ uiros clarissimos sortitæ sunt, non habentur. fœminis enim dignitatem clarissimi mariti tribuunt. parentes uero donec plebeis fuerint nuptijs copulatæ. tandiu itaque clarissima fœmina erit, quandiu senatori nupta est, aut separata ab eo alij inferioris dignitatis non nupserit. Item à clarus claritas modo facilitas, ut claritas orationis, modo excellentia, & splendor, ut claritas generis, claritas rerum gestarum. Item præclarus, quod in eadem significatione accipitur. Cicero, O præclarum custodē ouium (ut aiunt) lupum. à quo præclarior. præclarissimus. præclare. præclarius. præclarissime. & clarigo uerbum, quod ad Romanum morem pertinet. nam cum Romani bellum indicere alicui uolebant, pater patratus proficiscebatur ad hostium fines, & præfatus quædam solennia clara uoce dicebat, se bellum indicere ob certas causas, uel qđ nec abrepta animalia, nec noxios reddidissent, uel quod agrum uastassent, uel quod socios læsissent, uel aliquid aliud eiusmodi, & hoc clarigare dicebatur à claritate uocis, & talis actio clarigatio uocabatur, qua facta hasta in illorum fines missa indicabat pugnæ principium, quod tetigisse uidetur Virgilius, Cum inquit, & iaculum torquens emittit in auras Principium pugnæ. Item clareo uerbum, quod est clarus sum. Turpilius, Cuius aduentu insula hodie claret cypros. ab hoc fit claresco. Petronius, Et ille ante quàm dies claresceret, uenit. Item claritudo pro claritate. Sallustius, Cum præsertim tam multæ, uariæq; sint artes animi, quibus summa claritudo paratur. Item à clarus fiunt composita clarifico, quod significat illustro. à quo clarificator. clarificatrix, clarificatio, & declaro aperio, manifesto. à quo declarator. declaratrix. declaratio, quod uerbum ad facta frequentius pertinet, quàm ad dicta. Cicero, declarauit id modo temeritas C. Cæsaris. Qui omnia iura diuina, atque humana peruertit. Aliquando etiam ad dicta. Idem, quoniam quid sentirem exposui, uellem tua causa re potius declarare, quàm oratione. aliquando accipitur pro significo. Idem, nullum uerbum est, quod idem declaret latine, quod græce ἡδονὴ, quàm uoluptas. sunt etiam qui clementem à claritate mentis deductum existiment. est enim proprie clemens benignus, pius, & non iratum, aut perturbatione aliqua affectam, sed claram & serenam mentem habens. à quo clementer. clementia. clementior. clementissimus, & e contrario inclemens. inclementia. inclementer cum comparatiuis. superlatiuisq; eorum. Claros uero insula est una ex cycladibus, de qua diximus. & Clarium oppidum Colophoniorum. in quo Apollo colebatur ob id Clarius dictus. Clanius uero fluuius est Campaniæ propè Neapolim.

EXCELSAE. Altæ sublimis, ut supra diximus.

À LAEVA FRONTE. Templi scilicet Cybeles. frontem non modo animalium, sed etiam inanimatarum rerum anteriorem partem dicimus, sicut tergum posteriorem, unde à fronte, & à tergo, hoc est ab anteriori parte, & posteriori.

FASTVS. Elationem, magnificentiam.

TOTO POSTE. Totis ualuis. Nam postes sunt, quibus sustinentur ualuæ. Plynius, In extremis Africæ uisi sunt Elephantorum dentes postium uicem habere.

PROPIOR. Magis propinquus, ut superius diximus.

PHOEBVS. Apollo, qui Iouis & Latonæ filius fuit eodem partu cum Diana genitus, quæ & ipsa Phœbe uocitata est. hic Phytonem miræ magnitudinis serpentem ex calescente terra post diluuium Deucalionis creatum, quod matrem secutus fuerat, sagittis confixit. diuinationis & sapientiæ deus à poëtis existimatus, & medicinæ repertor, amauit Daphnen, quæ in laurum conuersa est arborem huic deo sacram, propterea ea coronantur poëtæ. dictus est autem Phœbus uel ἀπὸ τοῦ φοιτᾶν βίᾳ, hoc est quod ui feratur, uel à specie, & nitore. pulchrum enim & imberbem fingebant, propter quod prima barba, & capillus sacrari ei ab ijs, qui adolescentiæ annos excederent solebat. græci etenim φοῖβον, hoc est Phœbum, καθαρὸν καὶ λαμπρὸν dicunt, idest purum, & splendidum, qua ratione & Phœben sororem eius appellatam uolunt. Idem, Apollo uocatur ἀπὸ τοῦ ἀποπάλλειν τὰς ἀκτῖνας, (ut Plato existimat) hoc est iactura radiorum. Chrysippus uero Apollinem dictum existimauit ab α priuatiua particula, & πολλοὶ, quod significat multi, ὅτι μόνος ἐστὶ καὶ οὐχὶ πολλοὶ, hoc est quod solus sit, & non multi, quomodo & latini solem, quasi solum uocauerunt, quod tantam claritudinem solus obtineat. Speusippus, quod ἀπὸ πολλῶν οὐσιῶν πυρὸς, hoc est quod uis eius ex multis ignibus constet. Cleanthes ἀπ' ἄλλων καὶ ἄλλων τὰς ἀνατολὰς ποιουμένου. hoc est quod ab alijs locorum declinationibus oriatur. Cornificius ἀπὸ τοῦ ἀνατολεῖν. hoc est quia intra circuitum mundi, quem græci πόλον appellant, impetu latus ad ortus refertur. alij quasi ἀπολλύοντα τὰ ζῶα, quod exanimat, & perimit animantes, cum ijs pestilentiam per intemperiem caloris immittit. hinc est quod arcu, & sagittis huius dei simulachra decoratur. sed quoniam idem author est, & publicæ sospitatis, quam solis temperies animantibus existimatur præstare, estq; perpetua ipsa salubritas, & pestilentiæ casus rarior accidit. ideo Apollinis simulachra manu dextra gratias gestabant, arcum cum sagittis sinistra, quasi ad noxiam pigrior foret, salutem uero dextra manu promptissime largiretur. proptereaq; huic deo medendi tribuebant potestatem, quia temperatus solis calor

omneis morbos expelleret. Vnde quidam ἀπόλλωνα quasi ἀπελλῶντα cognominatum putauere tanquam ἀπελαύνοντα τὰς νόσους, hoc est morbos expellētem. nec defuerunt, qui latinam potius interpretationem secuti Apollinē appellatum dixerint, quasi appellentem, hoc est depellentem mala. quippe Apellinem pro Apolline ueteres dixisse manifestum est. hinc Athenienses hunc deum Alexicacon uocabant, quod superius diximus expulsorem malorum significare, ob eam rationem Lyndij λοίμιον, hoc est lœmium Apollinem colebant, qđ ei cognomen finita pestilentia imposuerunt, & uirgines uestales Romæ in sacris, ita Apollinē uocabant, Apollo medice Apollo pæan. παιὰν enim ἀπὸ τοῦ παύειν τὰς ἀνίας, hoc ē à sedādis morbis nominauerūt. eundē quoq; deū Vliō appellauere, hoc est salubritatis authorem. Homerus, οὖλέ τε καὶ μάλα χαῖρε. Hinc Thesea ferunt, cum in Cretam ad minotaurū duceretur, Apollini Vlio pro saluta, & reditu suo uotum fecisse. hinc & apud Pachynum Siciliæ promontorium, Apollo libyssinus eximia religione colebatur, quod cū Libyes aduersus Siculos cum classe profecti ad id promontorium appulsi essent, Apollo, qui ibi colebatur, ab incolis inuocatus immissa hostibus peste, & penè cunctis subita morte interemptis, cultores suos liberauit. Romæ quoq; cū ludi primo Apollini ex uaticinio Martij uatis, carmineq; Sibyllino celebrarentur, repentino hostium aduentu excitatam ad arma plebem fuisse memorant, & hosti occurrisse, sed mox imbrem sagittarum in aduersos referri uisam, & hostes fugasse, & uictores Romanos ad spectacula dei sospitalis reduxisse, qui ludi instituti feruntur bello punico ex libris Sibyllinis Cornelio Ruso decemuiro, qui propterea Sibylla cognominatus est, & postea corrupto nomine primus cœpit Sylla uocitari. ludi ipsi Apollinares uocati, dataq; in eam rem duodecim millia æris prætori, & duæ hostiæ maiores, ac decemuiris iussum, ut græco ritu his hostijs sacrum facerent Apollini boue aurato, & capris duabus auratis. Latonæ boue fœmina aurata, ludosq; ipsos in circo populus coronatus spectaret, quæ prima apollinarium ludorum origo fuit. hic obiter docendum est sibyllinos libros dictos fuisse, quos Romani summa religione, atq; obseruantia custodiebant, et ad eos quasi ad oraculum quindecimuiri adire solebant, cum dij immortales publice erāt consulendi. horum inuentio talis memoratur fuisse. Anus hospita, atq; incognita Tarquinum superbum regem adijt, nouem libros ferens, quos esse dicebat diuina oracula, eos dixit uelle uenundare. petito à rege pretio trecentos Philippeos aureos postulauit, risit rex quasi anus ætate desiperet. tum illa foculo coràm rege cum igni apposito treis libros ex nouem deussit, rursusq; regem an reliquos sex eodem pretio emere uellet, interrogauit. id rex multo derisit magis, dixitq; anū iam proculdubio delirare. mulier ibidem statim treis alios libros exussit, atq; id ipsum denuo placide rogauit, ut treis reliquos eodem illo pretio emeret. Tarquinus ore iam serio attentiore animo factus constantiam mulieris haud negligendā putauit, & treis reliquos libros, nihilo minori pretio, quàm quod pro omnibus fuerat à principio petitum, mercatus est. mulier, à rege digressa postea nusquam loci uisa constitit. propter quod Sibylla existimata est, libriq; ipsi in sacrarium conditi, sibyllini appellati. sibyllas autem ueteres uocabant mulieres entheas, hoc est quarum pectus deum recepisset. Virgilius, magnam cui mentem, animumq; Delius inspirat uates. dictæ autem sunt sibyllæ, quod diuina consilia nossent. Aeoles enim σιοὺς deos uocant, βουλὴ græce consilium dicitur. Varro in libris rerum diuinarum, quos ad C. Cæsarem pontificem maximū scripsit, decem fuisse sibyllas commemorat. prima de Persis fuit, cuius mentionem fecit Nicanor, qui res gestas Alexādri Macedonis scripsit. secunda libyca, cuius meminit Euripides. tertia Delphica, de qua locutus est Chrysippus de diuinatione. quarta Cumæa, quam Næuius ī libro belli punici, Piso in ānalibus nominauit. quinta Erythræa, quam Apollodorus Erythræus suam ciuem esse affirmauit, graijsq; ilion petentibus uaticinatam, & perituram esse Troiā, & Homerum mendacia esse scripturum. sexta Samia, de qua scripsit Eratosthenes, septima Cumana noīe Amalthea, quæ ab alijs Erophile, seu Demophile nominatur. hanc fuisse affirmant, quæ nouem, quos diximus libros attulit Tarquino regi, & sex exustis, treis tantum uendidit, quorum postea numerus auctus est capitolio refecto, siquidem ex omnibus ciuitatibus, & Italicis, & græcis, præcipueq; Erythræis coacti, allatiq; sunt Romam quicūq; libri sub sibyllarum, nomine essent inuenti. octaua Hellespontia in agro Troiano nata, uico Marinesso, circa oppidum Gergitheum, quam scripsit Heraclides pōticus solonis, & Cyri fuisse temporibus nona phrygia, quæ uaticinata est Ancyræ. decima Tyburs, quæ & Tyburtina dicta est nomine Albunea, quæ Tyburi, ut dea colitur, iuxta ripā Anienis, cuius in gurgite memorant simulachrum eius inuentum fuisse tenens librum in manibus. sunt tamen qui hunc deum pæana appellatum uelint ἀπὸ τοῦ παίω, quod est percutio ferio, quoniam Phytonem percussit. Iuuenal. Parce precor Pæan, & tu depone sagittas. Idem, sed Pæan contrahit arcum. quoniam uero discerpto Phytone laudibus innumeris celebratus est Apollo, & uictoria eius passim decantata carminibus, factum est, ut Pæan etiam pro laude capiatur, quæ in Apollinis honorem decantatur. interdum etiā aliorum deorum. Virgilius, lætum Pæana canentes. Ouidius, Dicite io Pæan, & io bis dicite pæan. hinc aliqui Pæō quoq; ab hoc deriuatum existimant. pedis genus quo eiuscemodi carmen constabat, treis syllabas breues habens, & unam productam. dictus est, idem Apollo loxias ὅτι ἐκπορεύεται τὸν λοξὸν κύκλον ἀπὸ δυσμῶν κινούμενος, hoc est, quod per obliquum circulum ab oriente pergit ad occasum. & Delius, ἀπὸ τοῦ δῆλα καὶ φανερὰ πάντα ποιεῖν τῷ φωτὶ, hoc est, quod illuminando omnia clare demonstret, uel à Delo insula, de qua superius diximus, in qua natus esse affirmatur. Et phaneta ἐπειδὴ φαίνεται νέος, quia sol quotidie renouat sese. Virgilius, Mane nouum. & Argenetes ἀπὸ τοῦ τὸν αὐτὸν ἀεὶ γενέσθαι καὶ γενᾶν, idest quod semper exoriēs gignitur, & ipse gignit uniuersa. Et Lycius ob uarias causas, de quibus superius late disseruimus. et Nomius, hoc est pastor, non est officio pastorali, & fabula, per quam fingitur Admeti regis armenta pauisse, sed quia sol passit omnia, quæ terra gignuntur. & Eleleus ἀπὸ τοῦ ἑλίττεσθαι περὶ τὴν γῆν, hoc est quod æterno circa terram meatu uolui uideatur, & chrysocomos à fulgore radiorum, quos aureas comas solis appellant. & Argyrotoxus, quod enascens per summum orbis ambitum uelut arcus quidam figuratur, qui græce τόξος dicitur alba, & argenti specie, quod ἀργύρεον græci uocant. & Smintheus, quod ζέων θεῖ, hoc est feruens currat. et Tymbræus quasi τὰ ὄμβρα θεὶς, hoc est imbres excitans, quāuis aliqui à tymbra potius ita nominatum uelint. herba hæc est quæ & Satureia dicitur, qua uicinus ilio ager mirum in modum abundat. Vnde templo ibi Apollini consecrato Tymbræi nomen ei deo imposuerunt, quin amnis quoq; eà transiens thymbra uocitatus est. Et Gryneus à gryneo nemore, quod ē Apollini consecratū, id autē à Grynia urbe nomen hēt quæ est in Aetholia, & confinibus ioniæ, & Myrinus à myrina urbe, à qua & myrini campi uocitati sunt, in qua religiosissime colebatur. & Cyrræus à cirra oppido phocidis in litore sito iuxta Parnassum montem. quemadmodum crissā, & Anticyra. à crissā crisæus sinus uocatus est. & philesius, quod græci

φιλήσιον

φιλήσιον amabilem dicunt, quia lumen eius exoriens amabili ueneratione oculorum consalutamus. & Pythius ἀπὸ τοῦ πύθειν. hoc est putrescere, quod nunquam sine ui caloris efficitur, quamuis aliqui à nece potius Draconis inditum deo hoc nomen fabulentur, quæ tamen fabula non omnino expers rationis uideri potest. Latonæ Apollinem, Dianamq; parturienti, fertur Iuno immisso, Phytonis terrore obstitisse, sed ubi partus tandem effusus est, Draconem memorant, qui phyton uocabatur inuasisse deorum cunas, sed Apollinẽ in prima infantia sagittis belluam confecisse, quod ita intelligendum esse naturalis ratio suadet. post Chaos ubi primum cœpit confusa deformitas in rerum formas, atq; elementa nitescere, terraq; adhuc humida substantia, molli, atq; instabili sede nutaret. conualescente paulatim ætherio calore, atq; inde seminibus igneis in eam defluentibus, hæc duo sydera edita esse creduntur, & sol quidem ingenti ui caloris in superna raptus fuisse, luna uero humidiore, & uelut fœmineo sexu naturali quodam pressa tepore inferiora tenuisse, tanquam ille magis substantia patris constet, hæc matris quippe Latonam physici uolunt terram uideri, cui diu interuenit Iuno, ne duo, quæ diximus numina ederentur, hoc est aer qui tunc humidus, grauisq; obstabat æther, ne fulgor luminum per humoris aerij densitatem tanquam ex cuiusdam partus progressione fulgeret, sed diuinæ prouidentiæ uicit instantia, quæ partum iuuasse existimatur. ideo in insula delo ad confirmandam fabulæ fidem ædes prouidentiæ, quam ναὸν προνοίας appellant, summa religione celebrabatur propterea in insula dicũtur nati, q̃d ex mari nobis oriri uidentur. insula uero ideo delos uocatur, quia ortus, & quasi partus luminum dela, hoc est manifesta omnia facit. de nece uero Draconis ratio hæc est. Nam terræ adhuc humidæ exhalatio meando in superiora uolubili impetu, atq; inde in sese postquam calefacta est instar mortiferi serpentis in inferiora reuoluendo omnia ui putredinis corrumpebat, quæ non nisi ex calore, & humore generatur, ipsumq; solem densitate caliginis obtegendo nebula quodammodo uidebatur lumen eius eximere. sed diuino feruore radiorum tandem quasi sagittis incendentibus extenuata, interempti ab Apolline Draconis fabulam fecit. est & alia ratio draconis perempti. Nam solis meatus licet ab ecliptica linea nunquam recedat, sursum tamen, ac deorsum uentorum uices certa deflexione uariando iter suum uelut flexum Draconis inuoluit. sub hac ergo appellatione cœlestis itineris cum confecisset cursum suum, Draconẽ confecisse dicebatur. inde fabula exorta est, de serpentis nece, sagittarũ autem nomine non nisi radiorũ iactus ostenditur. sunt etiam qui hanc rationem huius appellationis afferant, quod cum sol in signo cancri æstiuum solstitium facit, in quo longissimi diei terminus est, & inde retro gressum agit ad diminutionem dierum. Pythius eo tempore appellatur ὡς πύματον θέον, hoc est quod ultimum cursum currat. Idem ei nomen conuenit & cum capricornũ rursus ingreditur i quo ultimũ breuissimi diei cursum intelligitur peregisse. & ideo in alterutro signorum peracto annuo spatio draconem Apollo. idest flexuosum iter suum ibi confecisse memoratur, ideo autem his duobus signis, quæ portæ solis uocantur cancri, & capricorni nomina contigerunt, quod cancer animal retro, atq; oblique incedit, eademq; ratione sol in eo signo obliquum, ut solet, incipit agere retro gressum. capræ uero hæc in pastu consuetudo uidetur, ut semper altum pascendo petat, atqui sol quoque in Capricorno incipit ab imis in alta remeare. Apollinem Didymæũ uocant quod geminam speciem sui numinis præfert illuminando, formandoq; lunam. etenim ex uno fonte lucis gemino sydere spatia diei, ac noctis illustrat. græci autem δίδυμον geminum

uocant. Delphium nominant, quod ea, quæ obscura sunt, lucis claritate patefacit ἐκ τοῦ δηλοῦν τὰ ἀφανῆ, uel quod unus solus sit. siquidem prisci græci Delphum unum uocitabant. à quo Adelphon fratrem dixere, quod iam non unus esset. Agyleum uero dicunt; quod agyiei lingua attica uici uocantur. Apollini autem ex responso in uicis publicis urbis suæ statutis altaribus sacrificia instituerunt, eumq; ob id Agyieum nominauere. lingua autẽ Scythica Apollo Oetoscyros dicebatur. à Phœbus phœbeus dicitur. Virgil. Postera phœbea lustrabat lampade terras. ab Apolline Apollineus, à sole solaris. Solanus. subsolanus, & alia plurima, de quibus superius latissime disseruimus. SORORES DOCTAE. Nouem musæ de quibus superius diximus, quas in Apollinis tutela esse commemorant, in Parnasso monte habitantes, qui Phœbo, & Baccho sacer est. Vnde poëtæ quoq; in utriusq; dei tutela esse dicuntur, ideoq; non solum lauro, sed etiam edera coronantur, quæ Baccho sacra est. Vnde & nisia dicitur. Virg. Pastores edera crescentem ornate poetam. rationes autem cur poëtæ in Bacchi quoq; tutela sint, præter eam, quod in Parnasso speluncæ Bacchicæ sunt, has quoq; tradunt, uel quod, ut Aristoteles inquit, Apollo & liber pater unus, idemq; deus sit, uel q̃d poëtæ uaticinari dicuntur. ex quo uates appellati. hoc autem optime fieri constat plurimo mero sumpto, hinc est, q̃d & Apollini ederam, & Baccho laurum aliquando tradunt poëtæ. Euripides δέσποτα φιλόδαφνε βάκχε παιὰν ἄπολλον εὔλυρε. Aeschylus ὁ κισσεὺς ἄπολλον. ὁ βάκχε. ὁ μάντις, quibus uersibus uterq; poeta eundem esse & Bacchum. & Apollinem indicant, quod etiam facit Orpheus εἷς ζεὺς εἷς ἅδης. εἷς ἥλιος. εἷς διόνυσος, propter quod Dionysium non ea, quam supra diximus, ratione dictum physici putent, sed uel ἀπὸ τοῦ διανύω, quod est perficio, quia sol quotidiano cursu ab oriente ad occasum conficit iter, uel quasi διὸς νοῦν, hoc est Iouis mentem, quia solem mundi mentem esse philosophi dixerunt; mundus autem uocatur cœlum, quod appellant Iouem. Vnde Aratus de cœlo dicturus ait. ἐκ διὸς ἀρχώμεσθα. Eademq; ratione liberum patrem appellatum à latinis, quia sol liber, & uagus est. Næuius. Hac qua sol uagus igneas habenas immittit. SALVTATOR. In salutandis amicis occupatus.

EPIGRAMMA. C. AD SOMNVM.

n AEVIA SEX CYATHIS. Iocus est in eos, qui potando, scortando, dormiendo uitam traducunt inertem, & turpem. mos ueterum fuit, ut paulo ante diximus, solutiorem aliquando potum exercere coronatos propinantes amicis, siue præsentibus, siue absentibus, & quot in nominibus illorum literæ erant, toties merum haurientes. Aegyptij quoque ad coronas deuinciebant auiculas, quas primo sermone Dacnades uocant, quæ uellicando. morsicando. cantitando. non paterentur dormire potantes. NAEVIA. Bibatur sex cyathis Næuiæ sex cyathis propinetur, quoniam nomen eius sex literis constat, in quo notari potest, hoc nomen cum diphthongo scribi debere, dicitur autem à næuo, quod est corporis insigne, seu genitiua macula, à qua proposita c litera Cnæi cognomen est factum. & Næuosus est dictus, qui næuis plenus est. SEPTEM. Quia Iustina septem literas habet. QVINQVE. Quatuor tribus. Quia Lycas quinque Lyde quatuor. Ida tribus literis constat. sunt autem nomina meretricum. OMNIS. Amicæ. nomina omnium amicarum. Veteres amecum, & amecam per e literam scribe=

bant. SOMNE. Deum inuocat, qui quietem corporibus inducit, ut quando amicae uocatae non ueniunt, ipse ueniat. hunc deum Herebi, & noctis filium fuisse Cicero scribit. ideo autem somnum inuocat ut dormiendo uideat eas, quas uidere uigilans non potest. ita enim natura comparatum est, ut cogitationes, sermonesq; nostri, sicut Cicero inquit, pariant aliquid in somno tale, quale de Homero scribit Ennius, de quo saepissime uigilans solebat cogitare, & loqui. Claudianus,

Omnia, quae sensu uoluuntur uota diurno,
Tempore nocturno reddit amica quies.

Hunc deum eleganter describit Ouidius.

Somne quies rerum, placidissime somne deorum,
Pax animi, quem cura fugit, qui corpora duris
Fessa ministerijs mulces, reparasq; labori.

Sed non minus eleganter Seneca, Tuq; o domitor
Somne malorum, requies animi,
Pars humanae melior uitae
Volucer matris genus Astreae
Frater durae languide mortis.
Veris misces falsa. futuri
Certus, & idem pessimus author.
Pater o rerum portus uitae,
Lucis requies, noctisq; comes,
Qui par regi, famuloq; uenis,
Placidus fessum lenisq; foues
Pauidum leti genus humanum
Cogis longam discere mortem.
Preme deuictum torpore graui
Sopor ut domitos alliget artus,
Nec torua prius pectora linquat,
Quàm mens repetat pristina cursum.

EPIGRAMMA. CI. AD FIDENTINVM.

n

OSTRIS VERSIBVS ESSE TE POETAM. Facete rursus deridet Fidentinum, qui Martialis uersibus se uideri poetam uolebat. EMPTIS OSSIBVS, INDICOQVE CORNV. Emptis ossibus, hoc est ebore. quae enim pro idest hoc loco accipitur. fiunt ex ebore dentes, inseruntur'q; ori, ubi naturales desunt ad decorem duntaxat, & nullum alium usum, quamuis sint qui ad prolationem quoque uerborum conferre aliquid existiment. AEGLE. Nomen proprium meretricis. CORNV. Dente, quia elephantorum dentes & forma, & magnitudine penè cornua uidentur. INDICO. Maximos enim Elephantos fert India orientis regio, Asiae terminus, quae ab Indo amne nomen habet, qui in Cybi ratarum iugis oritur sexaginta perēnes fluuios, torrentes uero supra centum recipiens, ferens crocodilos, ut Nilus. ab India indus, & indicus adiectiua deducuntur. LYCORIS. Nomen alterius meretricis. MORO CADENTE. Quando ob nimiam maturitatem decidit. tunc enim nigerrima sunt mora. Nam, ut Theophrastus, & Plynius scribunt, Moris succus in carne uinosus est, triniq; eis sunt colores principio candidus cum acerba sunt, mox rubens, quando maturescere incipiunt, maturis niger. Vnde mora, ut quidam putant, quasi maura appellata. μαυρὸν enim graece nigrum dicitur. à quo Mauritania Africae regio appellata, cuius incolae Mauri dicuntur. nos morum putamus à mora potius, hoc est tarditate deductum. morus enim postrema omnium arborum floret, propter quod prudentissima arbor dicitur, quia laedi se à frigore non sinit. maturescunt mora inter prima tingunt manus succo, dum matura sunt, acerba urunt. nascuntur mora & in rubis, sed multum ab ijs differentia. CERVSATA. Cerusa infecta, de qua superius diximus. COMATVS. Longa coma facta ex alienis crinibus. CALVVS. Nudo capite sine crinibus. proprie enim Caluus dicitur, qui caluā crinibus nudam habet. Est enim calua superior pars capitis. unde huiusmodi uitium caluitium appellatur. caluaria uero totum simul os superius appellatur ex interiore parte concaua exterius conuexa. utrinq; leuis, & qua cerebri membranam contegit, & qua cute capillum cingente contegitur, eaq; simplex ab occipitio, & temporibus duplex usque ad uerticem à fronte est raro solida inuenitur, idq; caput firmissimum est, & à dolore tutissimum. Plynius, Terram ex caluaria psilothrum esse palpebrarum tradunt. caluitium uni homini accidit, nisi sit innatum, ut coruis aquaticis, qui phalacrocoraces, hoc est calui corui appellantur. à caluus fit caluco uerbum, quod est caluus fio. Plynius, Quaedam animalium naturaliter caluent, sicut strutiocameli, & corui aquatici. ab hoc fit recaluco, quod est rursus in caluitum reuertor, siue idem, quod calueo. à quo recaluaster, sicut à calueo caluaster.

EPIGRAMMA. CII. AD CAECILIANVM.

n

VLLVS IN VRBE FVIT. Ex persona Caeciliani deridet eos, qui de pudicitia uxorum soliciti adhibent eis custodes, quod perinde est, ac si lupos ouibus adhiberent. sic Iuuenalis.

Audio quod ueteres olim moneatis amici.
Pone seram, cohibe. sed quis custodiet ipsos
Custodes? cauta est, & ab illis incipit uxor.

Tum ita comparatum est, ut in ea magis nitamur, quae uetita sunt. GRATIS. Etiam sine pretio. DVM LICVIT. Ante quàm adhiberes custodes. INGENIOSVS HOMO ES. Per antiphrasin dictum, hoc est parum ingenij habuisti. nam dum uis pudicitiae uxoris consulere, dedisti illi adulteros, & maiorem auiditatem, simulatq; opportunitatem peccandi concessisti.

EPIGRAMMA. CIII. IN PAVLAM.

m

OECHVS ERAT. Acerbum disti chon in Paulam, quae, cum uiuēte uiro consuetudinem cum adultero haberet, negabat adulterum esse. secuta uero morte uiri, cum illum in coniugem duxisset, & adulterij auxit fidem, & suspicionem praebuit machinatam se mortem in priorem uirum. MOECHVS ERAT. Qui nunc uir est. MOECHVS. Adulter. graeci enim μοιχὸν adulterum dicunt. μοιχαλὶν moecham, hoc est adulteram. μοιχείαν, moechationem, hoc est adulterium. à moechus fit uerbum moechor, quod significat adulterium committo. NVNQVID NEGARE POTES? te scilicet hunc pro adultero habuisse, & uiro mortem machinatam esse, ut hunc duceres.

EPIGRAMMA

EPIGRAMMA· CIIII· DE LINO·

IMIDIVM DONARE. Lepidus iocus de Lino, qui ex diuitijs ad paupertatem erat redactus, ideoq́; pecuniam mutuabatur, quam postea non poterat soluere creditori. qui inquit mauult donare dimidium Lino, quàm totum credere. hic mauult dimidium perdere, quàm totum: ad hunc etiam scribit inferius dicens eum fecisse rem difficilem, quod de diuite factus erat pauper, iocans in uerbis. difficilem quippe rem siue difficultatem, paupertatem uocamus, quemadmodum econtrario facultates diuitias.

EPIGRAMMA· CV. AD FLACCVM.

MIHI CVRARVM PRETIVM. Cum Flacco queritur nullum esse præmium musis, & bonarum artium studijs causidicos tantum, & legum peritos numos lucrari. FLACCE. Hic est Valerius Flaccus poëta, cuius superius mentionem fecit gaudet Apona Liuio suo tellus, Stellaq́; nec Flacco minus de hoc scribens. Quintilia. Multum inquit, in Flacco nuper amisimus. scripsit librum argonauticon, imitatus Apollonium Rhodiũ, quod opus extat imperfectum. NON VILE. Magnum. CVRARVM MEARVM. Studiorum meorum. ALVMNVS ANTENOREI LARIS. Paduæ natus, educatusq́;. Alumnus proprie dicitur, qui ab aliquo alitus est. non qui alit. Cice. Italia autem alumnum suum seruitutis extremo, summoq́; supplicio fixũ uideret. Var. et ecce de improuiso ad nos accedit cana ueritas atticæ philosophiæ alũna. hinc aliqñ alũnus pro filio accipitur, qđ à matre alitus sit. Virg. Nec nõ & Tityũ terræ oĩpotentis alũnum. Est etiã quãdo alũnus pro eo qui alit, usurpetur. Martianus, ut Cygnos ad alumna stagna reuolantes uidemus. ab alendo autem alumnus descendit. alere nutrire est, quod ab educare hoc modo distingunt, ut alere sit uictu temporalem uitam sustentare. educare uero ad sacietatem perpetuam educere. Item alere aliquando ad incorporea transfertur, & significat augere. Cicero. Sed nec illa extincta sunt, alunturq́; potius, & augentur cogitatione, & memoria mea. pro eodem posuit aluntur, & augentur, quasi secundum exponat primum. sæpe enim, quæ similia sunt, coniuncte ponuntur ab authoribus, ut possum, & licet, munus, & officium, mens, & animus, ab alendo fit alimentum, hoc est nutrimentum, & alimonia. hoc est uictus necessarius & alebria, quod ueteres usurparunt pro eo, quod est bene alentia. & alma quæ nos alit, quapropter & pro sancta accipitur, à quo almicies, almarum rerum habitus dicitur. & aletudo pinguedo corporis, & altile pinguefactum alendo. unde altilem gallinam, & altiles aues dicimus. Item altile per metaphoram opulentum. Plautus, Prohibet diuitijs maximis, dote altili, atque opima: & aluus quod in eam cibi, quibus alimur, è uentre dilabantur. à cuius similitudine Alueus fossa, per quam labitur flumen. Virgilius, Assuetæ ripis uolucres, & fluminis alueo. & alueolum tabula aleatoria, & aluearia, in quibus apes faciunt fauos quemadmodum superius diximus. Item ab alendo alica, quod alat corpus. hæc fit è Zea, de qua superius diximus, tunditur granum eius in pila lignea, uel lapidis duritia conteritur, excussis inde tunicis conditur medulla, ita fient alicæ tria genera minimum, & secundarium, ac grandissimum, quod apherema appellatur. postea mirum admiscetur creta, quæ transit in corpus, coloremq́; & teneritatem affert, ab alica aliatrij dicti, qui eã conficiunt, uenduntq́;. Item alicariæ meretrices in campania appellatæ, quod solitæ essent circa pistrina aliariorum uersari, quando uero cum aspiratione scribitur Halo, primæ coniugationis est, & significat spiro. à quo Halitus spiritus, et adhalo aspiro. exhalo expiro. à quo exhalatio expiratio. aliquando taman halo capitur pro eo, quod est odorem reddo, quemadmodum etiam spiro. Virgilius, Inuitent croceis halantes floribus horti. Idem, sertisq́; recentibus halant. atqui alam, qua aues uolant, quidam ex eo dictam existimant, quod ea auis leuetur. ab eius similitudine & in hominibus alæ, siue per diminutionem axillæ dicuntur, ubi oriuntur brachia. Item alæ in exercitu equitum ordines, qui circa legionem dextra, atque sinistra tanquam alæ in auium corporibus locantur. ab ala ales deducitur, quod significat uolucrem. Item alatus, alas habens. & aliger eodem modo. unde Cupidinem alatum, & aligerum poëtæ nuncupant. & alacer, de quo diximus, alis acer. à quo alacriter, & alacritas ab axilla uero fit uerbum effaxillo, quod significat exero, quod exerto brachio axilla ostendatur. ANTENOREI LARIS. Antenoreæ urbis, hoc est Patauij ab Antenore conditi, quæ urbs & Padua dicitur à padi uicinitate. patauium autem uel ex eadem causa, quasi Padauium, uel à græco πέτασθαι, quod uolare est, quia capto ex auium uolatur augurio condita fuerit, uel à petendo, quod telo auẽ petijsse dicitur, eoq́; in loco urbem condidisse. Antenor Troianus fuit patriam prodidisse existimatus, quia & legatos, qui propter Helenam uenerant, suscepit hospitio, & Vlyssem habitu falso cognitum non indicauit. hic Venetiã uenit, urbemq́; in ea condidit Antenoream primo dictam, à qua Antenoridæ uocitati, postea Patauium, deinde Paduam, à quibus Patauini, & Paduani. Virgilius,

Antenor potuit medijs elapsus Achiuis
Illyricos penetrare sinus, atque intima tutus
Regna liburnorum, & fontem superare timaui.
Hic tamen ille urbem Pataui, sedesq́; locauit
Teucrorum, & genti nomen dedit.

CANTVS PIERIOS. Carmen musarum, de quo late superius disseruimus. CITHARA. κιθάρα græca uox est, significatq́; musicum instrumentum uulgo notum, quo usus est Orpheus. à citharã enim, siue lyram cantari uatum carmina solebant. à cithara citharœdus dictus qui cithara canit, quod græci κιθαρίζειν dicunt, & fœmininum citaristria, sicut à cymbalo cymbalistria, & à sambuco sambucistria, quãuis sambuca ẽt machinæ militaris genus sit, in quo sic funes intenduntur, sicut in organo musico chordæ. & à psallendo, hoc est canendo psaltria. Citharã primus inuenit Amphion, ut alij uolunt, Orpheus. quidam Lino tribuunt. Septem chordas addidit Terpander. octauam Simonides. nonam Timotheus. Cithara sine uoce primus cecinit Thamyras, cum cantu Amphion. SORORVM. Musarũ, de quibus superius diximus. AES. Numos. ARCA MINERVAE. Propter forum palladium, in quo assidue sonant æra, & pecuniæ numerantur. nam mox subdit Phœbum in Helicone esse, nihilq́; præter aquas fontis Caballini, & serta laurea, & lyras, citharasq́; habere. Mineruam uero, quæ sapiens est, et stultam gloriam sine utilitate nõ quærit, priorem esse in foro palladio. HAEC SAPIT. Dea sapientiæ est, ex uertice patris nata. ideo quæ utilia sunt quærit. HAEC FOENERAT OMNIS DEOS. Hæc fœnori potest dare omnibus dijs, quemadmodum superius declarauimus. EDERAE. Nysiæ,

siue bacchicæ, quibus superius diximus poëtas coronari. ARBOR PALLADIS. Olea Palladi sacra. Allusit ad fabulam, quam nos ex Auieno in fabellas nostras adolescentes iambico carmine transtulimus.

Olim quas uellent esse in tutela sua,
Diui legerunt arbores, quercus Ioui,
Et myrtus Veneri placuit, Phœbo laurus,
Pinus Neptuno, populus celsa Herculi.
Minerua admirans, quare steriles sumerent,
Interrogauit causam, dixit Iuppiter
Honorem fructu ne uideantur uendere.
At me hercules inquit quod quisq; uoluerit,
Oliua nobis propter fructus est gratior.
Tum sic deorum genitor, atq; hominum sator.
O nata merito sapiens dicere omnibus.
Nisi utile est, quod facimus, stulta est gloria.

Tradiderunt ueteres Cecropis tempore, cum post cōditas Athenas oliuæ arbor repente illic apparuisset, & alio loco aqua erupisset, Cecrope eius rei causam sciscitante respondisse Apollinem olea Mineruam, unda Neptunum significari. itaq; Cecropem oraculo motum multitudinem consuluisse, utrius dei nomine urbs dedicanda uideretur. itaq; mares omnes pro Neptuno fœminas pro Minerua dedisse suffragia. Quoniam uero una plus inuenta esset fœminarum Mineruam uicisse, & è nomine suo, quæ græce Athene dicitur, urbem Athenas appellasse, Tulisse id ægre Neptunum, emissisq; æquoreis fluctibus omnem Atheniensium agrum deuastasse. Quapropter Athenienses, ut deum placarent, triplici supplicio afflixisse mulieres, ut nulla posthac interesse publicis consilijs posset, nullus earum filius maternum nomen acciperet. nullus eas athenæas uocaret. hinc atticæ semper, nunquam uel athenææ, uel Athenienses eius ciuitatis mulieres nominatæ inueniuntur. NIGRA, Pallida. VARIAS. ob colorum diuersitatem. Oliuæ enim incipientes uirides sunt, cum incipiunt maturescere albescunt. postea nigrescere incipiunt. MAGNVM sophos. Maguam gloriam. magnum nomen sapientiæ. SED PER Inane. Nullius utilitatis. nihil enim hinc habemus, præter aquæ potum. & corollas, & cantus, cum à Pallade, & oleum habeamus, & nummos. PERMESSIDOS. permessis fluuius est ex Helicone in Copardem lacum labens, Phœbo, & musis sacer. quemadmodum fons Caballinus hic et permessus in secunda declinatione dicitur. Virg. Tum canit errantem permessi ad flumina gallum. ROMANVM FORVM, quod à Pallade Palladium uocatur. DIVTIVS. Quia in eo non undæ, non sertæ, non citharæ, sed æra & nummi sonant. SONANT. Dum à clientibus soluuntur. Causidicis patronis aduocatis. BASIA Sola. Erat enim mos, cum à poëtis aliquid dignum recitatum esset, eos basiare. sic superius. Audieris dum grande sophos, dum basia iactas. PVLPITA. Pulpitum proscœnium dicebatur. Locus erat ante scœnam editior, in quo omnis comœdia recitabatur. Ponitur & pro suggesto, hoc est quocunq; loco edito. unde sermo habeatur ad populum. CATHEDRAS. Subsellia. Horatius. Discipulorum inter uideo spectare cathedras. Græca enim uox est καθέδρα ἀπὸ τοῦ κατὰ καὶ τῆς ἕδρας. ἕδρα sedes est. κατὰ uero præpositio, quæ di. dis. circū. undiq;. sub. iuxta. per. secundum in compositione significat, Vnde cataclysmus diluuium, siue inundatio dicitur. Catarrytus irriguus. Catarrus distillatio. nam ῥέω fluo significat. cataphractus circunquaq; munitus. φράττειν enim munire est. unde cataphracti equites dicuntur, qui ferro circunquaq; muniti sunt, & equos similiter ita munitos habent. Catascopiū

nauiculæ genus exploratoriæ, quod circunquaque speculetur. σκοπεῖν enim speculari est. Catorthoma, quod circunquaque ὀρθὸν, hoc est rectum sit. Quippe Cicero Catorthoma recte factum interpretatur. & catorthosin rectam effectionem Catholicus uniuersalis, quasi circa omnia uersetur. ὅλον quippe græci totum dicunt. & cathedra subsellium. & categoria prædicamentum. & catamitus, puer meritorius. μισθὸν quippe dicunt mercedem. μισθωτὸν mercenarium dicunt. Vnde Catamitum pro Ganymede ueteres usurpauere, qui fuit Iouis concubinus. & catapulta à depellendo genus iaculi celeris, siue sagittæ. item machina bellica. Plautus. Atque te ita neruo torquebo, ut catapultæ solent. STERILES. Nullum fructum ferentes. Sterile infœcundū dicimus, & fructum non ferens, ἀπὸ τοῦ στέρεσθαι. quod est priuari, siue carere. unde & græci sterinon sterile dicunt. & steresin orbitatem. à sterilis fit sterilitas, infœcunditas. & sterilitér, infœcunde. Veteres sterilam pro sterilem dixere. Varro. Effœtæ mulieres, & sterilæ.

EPIGRAMMA. CVI. DE CARINO.

PVLCHRE VALET CARINVS. Acerbus iocus in Carinum cunnilingum. Hic usqueadeo pallebat, ut nulla ratione posset colorem recuperare. Sensus est. Omnia experiri uoluit Carinus, & genitalia, & muliebria lingere, ne palleret, & tamen pallet. PVLCHRE. Bene. sic enim pulchrum pro bono, sicut bonum pro pulchro usurpamus. Ter. Forma, bona fortasse. & econtrario malum pro deformi. Virgilius, haud illo segnior ibat. Aeneas. idest non deformior. Etenim ad pulchritudinem ea comparatio tendit, cū de Aenea amato loquatur. Eodem modo, & pro forti aliquando pulcher accipitur. Idem. satus Hercule pulchro, Pulcher Auentinus. item fortis pro pulchro. Plau. Quid nam fortis es. i. pulchra. à pulcher fit pulchre aduerbium, quod modo decore, modo fortiter significat. & comparatiua, superlatiuaq; eorum pulchrior. pulcherrimus. pulchrius. pulcherrime. & pulchritudo. & perpulcher, ac perpulchre. & pulchralis pro pulchro. Enni. Pulchralibus ludis. & pulchritas pro pulchritudine. Cæci. Dij boni, quid illud est pulchritatis.

EPIGRAMMA. CVII. DE FESTO.

INDIGNAS PREMERET. Laudatur Festus, q; non imbecillitate animi uictorem hostem non sustinentis, ut Cato fecerat, sed tædio fœdissimi morbi, et in se curam non recipientis, & in alios periculosi gladio sibi mortem consciuerat. TABIDA PESTIS Putridus morbus impetiginem autem siue lichenas intelligit, de quibus superius diximus. Quatuor eius morbi species sunt. Prima minime mala est, quæ similitudine scabiem repræsentat. Secunda peior est, similis papulæ. figuras uarias habens, squamulæ ex summa cute discedunt. Tertia est deterior & magis in summa cute scinditur, ac uehementius redit. ipsa quoque squamosa, sed nigra procedit. Quarta, cuius nunc mentio fit. Curationem omnino non recipit, distat colore. nam subalbida est. et recenti cicatrici similis, squamasq; habet pallidas. subalbidas lenticulæ similis. PREMERET. Vexaret. affligeret. premere proprie inniti alicui rei cum pondere. Virg. et spirātia cogere pressis Mella fauis. Per metaphoram tamen modo pro offendere

dere accipitur. Idem, Sulcumq́; sibi premat ipsa carina. modo pro claudere. Idem, Pressi'ue oculos, aut lumina laui. Aliquando pro insequi. insistere. idem. Hac fugerēt graij, premeret troiana iuuentus. Nonnunquam pro urgere. idem. Ingentem clamore premens ad retia ceruum interdum pro cohibere. idem, Imperio premit, ac uinclis & carcere frenat. Plerunq; pro tegere. occultare. idem. Spē uultu simulat, premit altum corde dolorem. idem, Quos Simois premit ille uiros. est enim Simois amnis, qui ex Ida troiano monte defluēs, iuxta Troiā labitur, & mari appropinquans commiscetur Xantho, ac in paludem cogitur. deinde exit in mare iuxta Sigeum promontorium. Quandoq; pro remouere. excitare idem. Et ruris opaci Falce premes umbram. Item pro occulere. idem, Armigerumq́; domi premit. & pro calcare. idem, Veluti qui sentibus anguem Pressit. & pro demergere. infodere. idem. Quod superest. quaecunq; premes uirgulta per agros Sparge fimo pingui. et pro uastare. populari idē Et pelago premit arua sonanti. & pro prohibere. expellere. Var. inuitaq́; pressit ab aedibus. & pro uitiare. idē, Qui toties uillici tui uxorem absente pressisti uiro. item pro uexare, ut hoc loco, & apud Virg. Numina nulla premunt, mortali urgemur ab hoste. ab hoc pressio deducitur. & pressura, & pressus quartae declinationis pro pressione. Cic. Valerium Soranum lenitate faucis, atq; in ipso uocis pressu. & sono facile uincit. Quando uero pressus adiectiuum est, aliquando pro subtili ponitur. idem, Quis aut est, aut fuit unquam in partiendis rebus in definiendis, explicandis pressior Aliquando pro onusto. grauato. Virg. Ceu pressae cum iā portum tetigere carinae. item à premo prelum, quo uuae premuntur, ut superius diximus. & composita opprimo, quod interdum grauo significat. Cic. Qui homini tot miserijs, calamitatibusq́; oppresso subueniret. interdum plus est, q̄ extinguo. Idem, Quamobrem danda opera est, ne qua amicorum excidia fiant. Sin tale aliquid euenerit, ut extinctae potius amicitiae, quàm oppressae uideantur. quandoq; etiam pro arcto. constringo. Vnde & oppressio arctatio, & constrictio dicitur. à quo oppressiuncula diminutiuum. Plau. Molles morsiunculae, papillarum horridularum oppressiunculae. Exprimo, quod modo significat premendo extraho. Plyn. Expresso uino infunditur aqua uinaceis. modo declaro. manifesto. Macro. Nihil unquam locutus fuit expressius. Ab hoc expressio. explicatio. & expresse aduerbium manifeste. Imprimo, premendo immitto. modo obsigno. unde impressas literas obsignatas dicimus, hoc est quibus impressus est annulus. à quo impressio deducitur. Supprimo, occulo. abscondo. Sene. È cuius operibus quaedam edita, alia suppressa sunt. à quo suppressio. deprimo, deijcio, Var. ab eo depressus, à quo erigi, extolliq́; sperabam. Reprimo, cohibeo. Cice. Reprime impetum. Cōprimo modo cohibeo. compesco. Plau. Ne saeui obsecro, comprime iracundiam. modo uitio. Mart. Villica, uel duri compressa est nupta coloni Incaluit quoties saucia uena mero. unde compressus pro coitu accipitur. Plau. Nunc ad amicam decimo die Athenas uiso, quā grauidam hic reliqui compressu meo, quod ea agat. compressio etiam in eadē significatione accipitur. à quo fit diminutiuum compressiuncula. idem, Dulces amantium compressiunculae. FAVCES. Mentum. fauces enim uocamus superiorem partem gulae mento propinquam, sed interiorem. Plyn. Summum gulae fauces uocantur. postremum stomachus. hic fauces pro mento posuit, ubi semper ferè hic morbus incipiebat. propter quod à principio mentagram uocauere. Mart. Nec triste mentum sordidi'ue lichenes. fauces etiam per metaphoram uocamus arctos ingressus uallium, siue alterius cuiuscunq; loci à similitudine faucium animalis. à faucibus suffoco uerbum deducitur, au diphthongo in o longam conuersa. Est enim suffocare, praecludere spiritum, & ueluti obstrictis faucibus interimere. Ouid. Suffocent animam dira uenena tuam. Ab hoc fit suffocatur. suffocatrix. suffocatio. item offuco, quod ueteres usurpabant pro eo, quod est aquam in fauces do ad sorbendum. à quo offucator offucatrix. offucatio. Officias uero à fuco fallacias dicebant. INDIGNAS. Non merentes tale supplicium. ATRA. Nigra. quod quartum genus huius morbi est, & curam non recepit. IN IPSOS VVLTVS. Occupat enim hic morbus, ut superius diximus, plerisq; totos uultus oculis duntaxat immunibus, descenditq́; in colla. pectus, & manus cum foedo cutis furfure, sine dolore quidem, & uitae pernicie, sed tanta foeditate, & fastidio simul, ac periculo conuersantium, ut quaecunq; mors praeferenda uideatur. SICCIS GENIS. Constanti animo sine lachrymis. sine fletu. NON TAMEN OBSCVRO PIA POLLVIT ORA VENENO. Non tamen aut ueneno mori uoluit. ut Themistocles hausto Tauri sanguine, aut inedia, ut Silius taedio morbi, ut Portius latro declamator impatiētia quartanae, quae genera mortis homines timidi, & ferrū horrētes quaerere consueuerūt, sed gladio imperterritus occubuit. OBSCVRO. Quod extincti corpus facit obscurū. Sic laetum diem dicimus, qui nos laetos facit, pigrū frigus, qđ inertiam nobis adducit. fossam caecam, quam nō uidemus. linguam politam. cuius compta & polita est oratio quietum tempus, in quo ab oībus curis, atq; molestijs quiescimus TORSIT. Vi traxit. extorsit de quo superius diximus. TRISTIA FATA. Solicitam & amarā mortem. Quia morte ipsa grauior est mortis expectatio. FAME. Inedia. LENTA. Quia non statim hominem conficit, ut ferrum SANCTAM. integram immaculatam. ROMANA MORTE. Quā soliti sunt oppetere Romani sanguinis uiri, qualis fuit Scipionis mors. Cn Pompeij soceri, cum in Africam cōtrario uento relatus teneri classem suā ab hostibus uidisset, qualis M. Catonis post pugnam pharsalicam, ne in Caesaris uictoris potestatem ueniret. Vterq;. n. stricto gladio occubuit. ANIMAM Sanguinem, secundum quorūdam philosophorū opinionem. NOBILIORE VIA. Vulnere. s. quae nobilior uia fuit, q̄ si ueneno uel fame, aut ꝑ inferna emisisset aut paulatim contabuisset. FATIS. Morti. HVIVS CAESAR AMICVS ERAT. Simul blanditur principi. Simul Festum laudat, praeferenda inquit mors huius est morti Catonis, quod non odio, aut metu Caesaris mori uoluit, quem habebat amicum, sed foeditate morbi, & aliorum potius causa, quàm sua.

EPIGRAMMA CVIII. AD ATTALVM.

s EMPER AGIS CAVSAS. In Attalū iocatur semper aliquid agentem, & nimis curiosum. Tota uis ioci est in hoc uerbo ago, qđ multa significat, ut superius late disseruimus. AGIS CAVSAS. Tractas causas in foro, ac in iudicijs uersaris. AGIS RES. facis negotia. AGIS MVLAS. Ducis mulas. Clitellarias. s. hoc est uehendis oneribus uacas. AGAS ANIMAM. Emittas spiritum.

EPIGRAMMA. CIX. AD CANVM.

s PORTVLA CANE TIBI. Facete Cani intemperantiam notat, qui extremo uitae suae die, sportulā petijt. Puto te inqt ob id Cane defunctū esse, qa una tm̄ sportula fuit

hoc est quia cibum amplius capere nequiuisti, perinde, ac si dixisset, inedia peristi. Sic enim omnes inedia moriuntur. SUPREMA. Nouissima. QVOD VNA FVIT. Quod cibum amplius capere non potuisti.

EPIGRAMMA CX. AD SOSIBIANVM.

à SERVO TE SCIS GENITVM. Iocus est in Sosibianum, q cū sciret se ex seruo natum adulterio dominæ, uirū matris suæ putatiuum patrem suum blandiendo dominum uocabat, qđ nihil aliud erat, q̄ blande fateri se ex seruo natum. Notat autem hoc epigrammate uitiū temporum suorū, quibus dominæ passim cum seruis miscebantur. SOSIBIANE. Haud dissimile ueri est hunc Sosibianum Marullæ ex seruo filium fuisse, quæ Cinæ uxor erat. de quo scribit Martialis libro sexto. Pater ex Marulla Cina factus es septem non liberorum. nāq; nec tuus quis q̄, nec est amici filius, uel uicini, Sed in grabatis, tegetibusq; concepti materna produnt capitibus suis furta. Et paulopost. Quartus cinæda fronte candido uultu, ex cōcubino natus est tibi Lygdo, præcide si uis filium. nefas non est. FATERIS TE. s. è seruo genitum cum eum, qui pater putabatur, blandiendo appellas dominū.

EPIGRAMMA CXI. DE REGVLO.

h AEC QVAE PVLVERE DISSIPATA MVLTO. Rursus blanditur Regulo de porticu statim eo inde discedente collapsa. EXPLICAT. ostendit. ABSOLVTA IN TANTO CASV. Purgata. liberata à crimine tanti casus, quia non cecidit nisi postquam Regulus in tuto fuit. SECVRO DAMNO. Nullam curam, aut solicitudinem inferente, postquam Regulus saluus fuit. CVRAM. Amorem.

EPIGRAMMA. CXII. IN MANEIAM.

o S, ET LABRA TIBI. Acerbus iocus in Maneiam, cui os grauiter fœtebat. Notat autem ex persona huius fellatrices. NON MIROR. Quia non minus tibi ob turpem fellandi consuetudinem, olent os, & labra, quā faciant hominis excrementa. ESSE. comedere. deuorare. MERDAS. Stercora. Nomen habent ex græco, latinoq; compositū. sicut epitogium, & anticato. fit enim à meros, qđ est pars, & edo comedo, qđ est excrementum cibi, hoc est pars eorum, quæ edimus. ab hoc fit (honor sit audientium auribus) merdo uerbum. à quo permerdo cōpositum, qđ est fœdo. conspurco. Albinus. Vt faciunt pueri, qui omnia permingunt, atq; pmerdant. stercus uero ab extergendo deducitur, qđ undiq; abstergi soleat, ab eo fit stercoro uerbum, qđ fimū agris fœcunditatis gratia adhibeat. à quo stercoror passiuū. & stercorator. stercoratrix. stercoratio. itē stercutius. ita. n. romani uocitauerunt Saturnum, quod primus stercorandi agri rationem inuenerit.

EPIGRAMMA CXIII. DE QVIRINALI.

u XOREM HABENDAM. Quirinalem equitem romanum facete carpit, qui cum cuperet filios habere, non ducebat uxorē, sed comprimebat ancillas. VXOREM. Coniugem. uxores quemadmodum superius diximus, ab ungendo quasi unxores dictæ sunt. Fuit enim mos ueterū romanorū, ut nouæ nuptæ mariti domum intrantes axungia postes ungerent. hanc enim religiosam habebant, & ea solennitate putabant mala omnia ab ea domo arceri ob innumeras (ut arbitror) axungiæ utilitates impressas ei à radicibus, quibus sues uescuntur. usus eius ad emolienda. excalfacienda. discutienda. purganda. sanat podagras. ambusta. perniones. cōfricata membra. item lassitudines & fatigationes leuat. prodest tussi ueteri. phtisi in catapocijs, hoc est pilulis sumpta, tantaq; ē si uis eius, ut genibus etiam adalligata redeat in os sapor. eaq; expui uideatur. è sue, quæ non peperit, aptissime utuntur ad cutē mulieres contra scabiem prodest, partus in abortum uergentes nutrit. Cicatrices concolores facit. unguium scabrities emendat. medetur capillo fluenti, & ulceribus capitis, & pilis oculorum. sanat panos cum calce. Item furūculos, et duritias mammarū. Ruptis, & conuulsis, & spasmatibus, & luxatis medetur. Clauos & rimas, colliq; uitia tollit cum helleboro albo. Parotidas admista farina è salsamentaria testa. Pruritus & papulas in balneo ea, quæ serpunt illita cum resina. Antiqui maxime axibus uehiculorum perungendis ad faciliorem circumactum rotarum ea utebantur. unde nomen habet impositum. sic quoq; cum illa rotarum ferrugine utilis sedis, et uirilitates uitijs, Massurius tamen non axungiæ, sed lupino adipi palmam dedisse ueteres scripsit, & eo nouas nuptas perungere postes consueuisse. Ab uxore uxorius deducitur, qđ modo significat ad uxorem pertinens. unde de re uxoria quosdam scripsisse legimus, modo uxori deditus. Vir. Pulchramq; uxorius urbem Extruis. uxorem pependisse dicebatur, qui quod uxorem non habuisset, rem populo dabat. FILIOS. natos appellatione filiorū (ut iurisconsulti sentiunt) etiam filiæ continentur, sed non e cōtrario. filium ἀπὸ τοῦ φίλου dictum uolunt, hoc est ab amore, quod omnium constantissimus amor sit parentum in filios. EQVITIBVS VERNIS. Sunt enim ex equite geniti, & tamen uernæ, hoc est serui, quia filij uteri conditionem sequuntur, itaq; cum sint ex ancillis nati, serui sunt. VERVS PATERFAMILIAS. Quasi pater seruorum. Familia enim proprie de seruis dicitur, qđ ab Oscis originem habuit, apud quos Famel seruus nominabatur. unde famulus dictus, qui & famul uocitatus est. Ennius, Mortalem summa fortuna reddidit summo regno famul, ut optimus esset. & famulari seruire. Cic. Est enim genus iniustæ seruitutis, cum ij sunt alterius, qui sui possunt esse. cum autē hi famulantur. & famulitas seruitus. Accius. Nam postquam paruulos uos oppressit famulitas. Pac. Quos uexat famulitas. uis. egestas. famis. formido. pauor. & famuletium seruitium. Var. Apud ignauum dominum duro famuletio astrictus. Item seruorum copia. Macr. Vnus est famuletio, cui prouincia erat admittere uolentes dominum conuenire, & famulanter aduerbium pro eo, quod est suppliciter. Accias, Semel affare, & famulanter pete. Ergo et famelia prio à famel, deīde mutatione unius literæ familia dicta ē pro. ipsis seruis. Deinde paulatim inualuit usus, ut etiam liberi familiæ nomine comprehenderentur. & quicūq; in eadem domo uiuerent tam liberi, q̄ serui, tā mares, q̄ fœminæ unius potestati natura, seu iure subiecti una familia diceretur. unde pater familias, siue familiæ, et mater familias, siue familiæ appellati sunt, de quibus superius disseruimus. Post hæc idipsum nomen ad eos quoq; translatum est, qui ex eadem sunt cognatione. unde fabiorum. lentulorum, ac Ciceronum familias dicimus. Est & quando ad res refertur, ut in lege XII tabularū. agnatus proximus familiā habeto. à familia deriuatur familiaris, qđ modo adiectiuum est, significatq; ad familiam pertinens. unde familiaria

de familiaria negotia dicimus,quæ ad familiam nostram pertinent.& rem familiarem,rem nostram domesticam.Cic.Et si negotijs familiaribus impediti uix satis otij suppeditare possumus.Quando uero est substantiuum, amicum significat nobiscum uersantem,& diuturna consuetudine nobis astrictum, quasi in eadem familia nobis coniunctum.à quo eiusmodi cõsuetudo familiaritas appellatur. & in aduerbio familiariter dicitur pro eo,quod est ad similitudinem familiarium, & (ut ita dicam)domesticæ.

EPIGRAMMA CXIIII. DE PRAECONE AGRVM VENDENTE.

u ENDERET EXCVLTOS COLLES. Facetum præconis ingenium laudat, qui cum Marij agrum uenderet deinde fingit se uelle ostendere Mariũ ad hoc non inopiæ necessitate adduci,ueram causam uenditionis expressit,hoc est loci insalubritatem. Quapropter nullum inuenit emptorem.Notat eos, quos non pudet uenditione rerum noxiarum fraudare emptores. INDE. Deinde post hæc facta. FACERET PRETIVM. Aliquid promitteret. HAERET. Remanet.non discedit ab eo.

EPIGRAMMA CXV. DE NOVIO MICROPSYCHO.

u ICINVS MEVS EST. Facetum epigramma de Nouio,quem licet uicinum & domui suæ hærentem haberet,uidere tamen nũquam poterat.Notat per eum homines humilis animi,atq; præparci , quos græci micropsychos uocant ad omnia timidos & hominum etiam consortia naturali quadam pusillanimitate deuitantes. BEATVM. Felicem consuetudine talis amici. Beatus proprie est, qui rebus omnibus ad uitæ usum,ornatumq; spectantibus abundat dictus(ut quidam putant)quasi bene auctus.ideo locupletes homines aliquando beatos uocamus. Iuue. Vetulæ uesica beatæ.Item aliæ quoq; res beatæ dicuntur,cum plenæ,perfectæq; sunt.Quintil.Ornata erit pronuntiatio,cui suffragatur uox facilis.magna.beata.flexibilis. ab hoc fit beatitas & beatitudo,de quibus superius diximus. item beatæ aduerbiũ feliciter copiose.& beo uerbum,quod est consolor,& beatum,ac felicem facio.à quo ebeo,quod est beatitudine priuo, cuius passiuum & ebeor,à quo ebeati dicuntur,qui fœlicitate aliqua ceciderunt.Hebeo uero secundæ coniugationis cũ aspiratione scriptum,fit ab hebes hebetis,quod proprie significat obtusum,hoc est carentem acumine.Cic.Aliâs hebetiora,aliâs acutiora uideantur cornua unde per translationem,& ingenium hebes dicimus,quemadmodum etiam dicimus obtusum.ab hebeo fit hebesco,quod significat hebetior fio . nam hebeo proprie idem est quod hebes sum,& hebeto obtundo.à quo hebetesco , quod proprie de oculis,& uisu dicitur,cum oculorum acies minuitur,tolliturq; & hebetudo ipsa(ut ita dicam) obtusitas uel rei alicuius carentis acumine , uel mentis , ingenij , uisus , similiumq;.Habenus uero,siue hebenum arbor est in India, atque Aethiopia nascens,quamuis scribat Virgilius, sola India nigrum Fert hebenum.Romæ hanc magnus Pompeius in triumpho Mithridatico primus ostendit. Accendi eam Fabianus negat.uritur tamen odore iucundo . Duo genera eius rarum id,quod melius arboreũ trũco enodi,materie nigri splendoris,ac uel sine arte protinus iucundi,alterum fruticosum cy

tisi modo,& tota India dispersum est.Herodotus scribit Aethiopas uicenos dentes elephantorum grandes,& è materia hebeni centenas phalangas, tertio quoq; anno tributi uice regibus psidis pendere solitos.Sunt autem phalãges ligna teretia, qualia sunt,quæ nauigijs,dum subducuntur ad litus,aut ad mare trahuntur,supponi solent.Latine palangæ dicuntur.à quo fit palangare uerbum,quod est onus aliquod huiusmodi fustibus transuehere. Var.Cum pœnus in fretum obuiam uenisset nostris,& quosdam cœpisset crudelissime pro palangis carinis subijcere,quo metu debilitaret nostros. Afranius . Et capream unam semilaceram quaterni simul palangabant . Phalanges etiã digitorum internodia dicuntur.Item araneorum genus,qđ & phalangium nominatur.Item regula continens lances, hoc est libram.Item ipsa libra,hoc est, quod latini pondo dicunt. Item phalanx agmen est militare , quo Macedones utebantur, quemadmodum legione Romani.Continebat autem octo millia armatorum, nullumq; genus aciei apud Macedones ualidius erat,dicta,uel ἀπὸ τοῦ πελάσαι ἄγχι, hoc est à propius accedendo.uel ἀπὸ τοῦ φαλὸν, quod clarum significat.unde & Phalacra caluicium.& phaleræ ornamẽta equorum dicuntur.Iuue.frangebat pocula miles,Vt phaleris gauderet equus.Phalisci populus erat Hetruriæ,quorũ oppidum Phalerij uocabatur.Oui.Adde senem, iunonicolasq; phaliscos. Phalaris uero Agrigentinorum tyrannus,cui Perillus taurum ex ære fabricauit,quo impositi noxij subdito igni torquerentur,tauri mugitum reddentes.in eo primus author perijt , ante urbem conditam circa quatuor & sexaginta annos. TERENTIANVS.Hic Martialis familiaris erat,& tunc proconsulatum gerebat in Aegypto.SYENEN.Aegyptum.pars pro toto.Syene enim urbs est in finibus Aethiopiæ,ubi puteus est,qui æstiuum indicat solstitium,quoniam is locus circulo tropico subiectus est.itaq; apparet solem illi loco supra uerticem esse,& puteum totum illuminari,nullamq; prorsus umbram fieri à sole medio solstitij die. Luca.Vmbras nusquam flectente Syene. CONVIVERE. Simul uiuere. TAM PROPE. Quia domus nostræ coniunctæ sunt. TAM PROCVL. Quia perinde nunquam nos uidemus,ac si essemus disiunctissimi. MIGRANDVM. Abeundum longius,& hinc discedendum.Migrare enim proprie est domicilium mutare,& alio se ad habitandum conferre priore habitatione relicta.Quint.Seu ad infernas sedes anima migrauit.Animæ enim eorum,qui moriuntur,tanquam domicilium corporis relinquẽtes,alio se ad habitandum trãsferunt. Cice. Ante,q̃ ex hac uita migro,conspicio ex meo regno,& his tectis, P.Cornelium Scipionem. A migro fit remigro,hoc est in pristinum domiciliũ reuertor.Demigro,& emigro , & cõmigro, idem fere,quod migro.Transmigro,in longinquiorẽ locũ domiciliũ,habitationemq; cõmuto.immigro,in locũ aliquẽ habitandi gratia eo.Ab ijs migratio transmigratio.immigratio deducuntur. MIHI. Datiuus est primæ personæ.& aliquãdo figurate dicitur mi.Vir.Et mi genus ab Ioue summo.In quo notandum,ꝙ mihi & tibi aliqñ ita ponũtur in oratiõe,ut neq; ad me,neq; ad te,neq; ad aliquẽ referãtur.Cic. Mihi gloriatur hic se oẽs honores sine repulsa obtinuisse.idem.Ecce tibi põpeius.Apul.dũ ita loqmur,Ecce tibi amicus aducnit. Aliquãdo uero hæc dua pronomina ita ponuntur,ut sub prima & secunda persona ad oẽs sermo referatur.Virg.Ne ue tibi ad solẽ uergant uineta cadentem.Cato Mihipte pro mihipsi posuit. In quo significato solemus hæc duo pronoĩa geminare,ut meme. tete.Virg.Meme adsum,q feci,in me conuertite ferrũ. ILLI. Nouio.Veteres olli pro illi scripsere.Virg.Olli dura quies oculos,et ferreus urget Somnus.quẽadmodũ ẽt ollic pro illic.Enn.

Ollic hospes aderat. aliquando etiam olli pro tunc à poëtis usurpatur. Virgilius, Olli subridens hominum sator, atque deorum INQVILINVS. Cohabitator. de quo superius diximus.

EPIGRAMMA CXVI. AD FESCENNIAM.

E GRAVIS HESTERNO. Fescenniæ ebrietatem simul, ac stultitiam damnat. hæc.n. & potando traducebat noctes. & uino madida pastillos odoratos deuorabat, putans hoc modo deprehendi uini odorẽ nõ posse. FASTIDIOSA. Fastidium afferens ijs, cum quibus loqueris uino madida. PASTILLOS. Trochiscos, ut superius diximus. COSMI. Cosmus unguentarius fuit. & odorarius optimus. Vnguentarij.n. dicuntur, qui unguenta conficiunt, uenduntq́; Odorarij, q odores. illi à græcis myropolæ, hi aromatopolæ uocitantur. frequenter aũt ijdem utranq; exercent artem. Veteres utebantur uarijs odoribus, ut nunc quoq; pleriq; faciunt cõmendandi halitus gratia. hoc à Parthis primo inuentũ tradunt, ut sic ingluuie, ac nimio potu conceptum uirus extinguerent. Sunt qui eos ẽt unguentorũ inuentores fuisse existiment. Iliacis certe temporibus nõ erant unguenta, nec thure sacrificia faciebant. Cedri tñ & citri odoribus, ac earũ arborũ suffitu utebantur. Primus castris Darij expugnantis inter reliquã supellectilem inuenit, & cepit Alexander scrinium unguentarium. postea ea uoluptas agere radices cœpit, & in Italiã quoq; trãslata ẽt ad defunctorum corpora adhibita est. GRAVIS Molesta. FRAGRES. Oleas. LINVNT. Cõplanant. poliũt. AB EXTREMO BARATHRO. À fundo stomachi unde peruenire pastillorũ odor non potest. Barathrum græci appellant locum profundũ, ex quo emergi non possit, dictum ab eo, quod sit βαθὺς τοῦ ἀθρεῖν, hoc est profundus aspectu. RVTVS. Rutationes, quẽadmodum superius diximus. Luci. Rutantur iuuenes & fœdant oĩa sputis. VIRVS. Grauitas odoris. fœtor. de quo diximus. DIAPASMATE. puluisculi odorati, quẽadmodũ iam docuimus. DVPLEX. Bonus, & malus odor. nam malus bono commistus grauius olet. sicut quæ amara sunt si dulcibus in cibis commista sumantur, uidẽtur amariora. SIMPLICITER. Aperte nullo adhibito fuco. Non dissimulando odorem temeti.

EPIGRAMMA CXVII. AD ALCIMVM.

LCIME QVEM RAPTVM. Epitaphium Alcimi adolescentis, quem ob ingenij dotes, & miram indolem maiorem in modũ amauerat, defunctoq́; tumulum consecrauerat in uirentibus pratis inter buxos, & palmites. Epitaphium enim proprie dicitur inscriptio, quæ fit supra sepulchrum. Virg. Et tumulum facite, & tumulo superaddite carmen. Daphnis ego, in syluis, hinc usq; ad sydera notus. Nam quod in laudem defuncti ante cadauer sepultum cani solet, à nostris nænia, à græcis epicedium, siue monodia appellatur. LAVICANA HVMVS. Lauici multitudinis numero oppidum est uia latina ad dextram syluæ algidæ. Liuius, Thusculanis negotium datum aduerterent animos, nequid tumultus Lauicis oriretur. Nuntiarunt legati Lauicanos arma cepisse, & cum equorum exercitu depopulatos agrum Thusculanum, castra in Algido posuisse. Quintus Sulp. priscus dictator capitis, direptisq́; illorũ castris lauicos corona circundatum scelus captum diripuit, censuitq́; senatus frequentem Coloniam lauicos deducendam. Coloni ab urbe mille quingenti missi bina iugera ceperunt. VELAT. tegit. LEVI non graui qualia sunt sepulchrorum saxa, quæ suo pondere conficiuntur & ruunt. CESPITE. Gleba cum sua herba euulsa, de quo superius diximus. RAPTVM. Sublatũ ante legitimam ætatem. Hi.n. rapi proprie dicuntur, qui immatura morte præripiuntur. Plynius iunior. Nuper immatura morte nobis indignissime raptus. CRESCENTIBVS ANNIS. in ipso adolescentiæ principio. ideo paulopost etiam puerum nominat. CRESCENTIBVS. Quibus adolescere, hoc est crescere cœperat. Crescere augeri est. Iuue. Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit. Facit præteritum creui, quemadmodum cerno. Vnde creui modo significat auctus sum, modo hæreditatem adij, modo iudicaui, modo diuisi, quæ oĩa à duobus uerbis cresco, & cerno trahuntur. À cresco crementum deducitur, hoc est augumẽtum. & Creta, de qua supra diximus. à quo creteũ dicimus, qđ ex creta est. Cretosum, creta plenũ. Cretatum, creta infectum. & crassus pinguis. grossus. à quo crassitudo. crassicies. crasse aduerbium. & eorũ comparatiua, superlatiuaq́; & crassesco uerbum, qđ significat pinguesco, siue grossior fio. & creber frequens quasi crescens numero. à quo crebro aduerbium, frequenter, & comparatiua, ac superlatiua eorũ, et crebeo, & crebesco, ut rubeo, & rubesco. & notãdum, cum in præsenti ante eo non est r, nec in præterito esse debere, rubuit igitur, & erubuit. crebuit, & increbuit. Cum uero est r in præsenti ante eo, tunc & in præterito erit. nigreo igitur, & nigresco. pigreo & pigresco, nigruit, & pigruit. spissor, multiplicor. & crebrisurus, de quo superius diximus. & crebritas, spissitudo. frequentia. pro qua ueteres etiã crebritudinem usurparunt. Sisenna. Nã clandestina uerborum crebritudine transigi, apud notos cogitata dici debent nõ explanari. itẽ à cresco fiunt composita accresco, quod est adaugeor. Excresco, cresco. decresco. diminuor, incresco, cresco. à quo incrementum, augumentum. Virgilius increuit usus est pro reuixit, dum de hastis loquitur in tumulo Polydori. Succresco, inferius cresco, uel paulatim cresco. Supercresco notæ significationis, Recresco iterũ cresco. concresco, modo simul cresco. modo coniungor. conglutinor. à quo concreta coniuncta, & conglutinata dicimus. Virgilius, Multa diu cõcreta modis inolescere miris. idẽ. Cõcretam exemit labem. idest affixam, et inhærentem. idem. Concrescunt subitæ currenti in flumine crustæ, hoc est congelascunt. PONDERA NVTANTIA. Lapides pondere suo nutantes, hoc est uacillantes. PARIO SAXO. ex marmore pario, quod candidissimum fuisse constat, & usqueadeo celebre, Vt Dipoenus, & Scylus, qui in scalpendo tantopere claruerunt, & post eos Melas, Miciades, Anthermus. Bupalus. Anthermus alter. Hipponax excellentes artifices in statuis, sepulchris, cæterisq́; operibus faciendis candido tantum marmore usi fuerint, è Paro insula. unde nomen habet una ex cycladibus, quæ ob hoc niuea à poëtis, hoc est candida nuncupatur. Lapidem ipsum lychnitem appellauerunt, quoniam ad lucernarum lumina in cuniculis cædi soleret. VANVS LABOR. Irritus, quia huiusmodi opera uetustate fatiscunt. CINERI. cadaueri. FRAGILES BVXOS. quæ facile franguntur. Buxus græca uox est. πυξὸν quippe dicunt græci. arbor est exigua. natura solida. & quadam ligni duritia, ac frondium pallore commendabilis. fractu facilis, & ad topiaria opera commodissima. uirens semper, ac tonsilis. Semen eius cunctis animantibus propter amaritudinem inuisum. mel in Corsica amarum reddit. amat frigida, quæ sint aprica. in igne duritia ei est, quæ ferro, nec flamma, nec carbone utilis. À buxo

Buxeum

Buxeum dicimus, quod ex buxo est. A pyxo autem græca uoce pyxide, quoniam primo ex eo ligno fieri cœpit, uasculũ est exiguum, quod uulgo non inepte, nec ineleganter à buxo buxulum nuncupamus. OPACAS. obscuras. ab operiendo enim opacum obscurum dicimus. à quo opaco uerbum, hoc est obscuro. contego. PALMITIS. Vitium. Palmites uitium & aliarum arborum (ut ita dicam) sarmenta appellãtur, quæ in modum palmarum humanarum uirgulas, quasi digitos habent. palma uero planum, & ex parte concauum manus appellatur, quod in digitos desinens decore pateat. ab huius similitudine arbor quoq; illa nobilis palma uocatur, quam græci φοίνικα, hoc est phœnicem uocant, quod comam in cacumine habeat circum extensam & ramos in digitorum modũ protensos. unde & genus earum dactylos, hoc est digitos uocamus. Multa enim palmarum genera sunt. Prima sterilis est, nec fruticis magnitudinẽ excedit. passim in Sicilia. & Genuæ, ac Caietæ nascens, ex qua incolæ scopas faciunt. Sunt & proceriores syluestres foliorum aculeis ex ipsa arbore fruticantibus. Reliquæ teretibus ramis in orbem sparsis. folia habẽtibus cultrato mucrone lateribus bifidatis, ex quibus & fiscellas, ut funes, & leuia capitum umbracula componant. Coma omnis (ut diximus) in cacumine est, non inter folia, ut in cæteris, sed suos inter ramos palmitibus racemosum. In nulla magis arbore uterq; sexus discernitur. Mas in palmite floret. Fœmina circa florem germinat tantum, spinæ modo. Vtrisq; prima nascitur pomi caro. postea lignum intus, hoc est semen eius. Est autẽ longum, censumq; à dorso puluinato, & in alio media fissura plerisq; umbilicatum. Vnde primum spargitur radix. Certum est, sine maribus non gignere fœminas sponte edito nemore, hoc est ostendente, in quo & circa singulos mares plures nutare fœminæ uidentur blandioribus comis. Quin & exciso mare sterilescere fœminæ comperiuntur, tantus est huic arbori ueneris intellectus. Iuba arabicas palmas apud scenitas omnibus præfert, quas uocant dabulas. Quandiu nouellæ sunt, pomum ferunt sine aliquo intus ligno, propter qđ spadones appellant. Quæ in Creta & Sicilia nascuntur folio latiore, ac molli, & ad uitilia utilissimo, chamærepes appellantur, quod græca lingua significat ad humum uergentes. χαμαὶ enim humi dicunt. ῥέπον uergens. Clarissimæ omnium palmæ ex fructiferis habitæ sunt, quas regias appellauere, quoniam regibus tantum Persidis seruarentur. Babyloniæ natæ uno in horto, q̃ semper dominantis fuit, Bagoo appellato, quod apud eos Spadonẽ significat. Post hanc nobilitatem obtinent Syagri habentes nescio quid saporis ferini, qualem in apris nouimus, unde nomẽ ijs inditum. σῦν enim sus est, ἄγριος syluestris. Posthac Margaridæ à margaritis nomen habẽtes, quoniam breues, & candidæ & rotundæ sunt acinis, quàm balanis similiores. Quartæ authoritas est scandalidum à scandalarum similitudine appellatarum, in Aethiopia caryotæ maxime celebrantur optimæ cibo, sed & succo uberrimo, ex quibus præcipua uina faciunt. iniqua capiti propter quod ἀπὸ τῆς κάρας, hoc est à capite caryotæ uocitantur. in iudæa uero et præsertim in hiericunte nobilissimæ sunt, quibus dos præcipua pinguis succus quodam uini sapore in melle prædulci. inter quas sicciores Nicolai uocantur amplitudinis præcipue minus speciosæ, sed sapore caryotarum sorores, quæ ob hoc Adelphides dicuntur. Suum genus dactyli habent prælonga gracilitate curuati in terram, ex qbus honori deorum dicati idæi appellati sunt à iudæis, numinum multitudinem irridentibus. A lõgitudine autem digitali dactyli appellati sunt. nam δάκτυλον græci digitum uocant. Vnde & dactylus dictus est pes constans ex una longa, & duabus breuibus syllabis à similitudine uidelicet digitorũ. qui ex tribus partibus constant, una lõgiore duabus breuioribus. Alexandri milites palmis uiridibus strangulati leguntur, uel pomi genere uel copia. est enim tanta musteis suauitas, ut finis mandendi, non nisi periculo fiat. A palma arbore palmetum dicitur locus palmis consitus. & palmifer, palmas ferens, q̃ & palmiger dicitur. Item palma uictoria. quoniam apud ueteres in certaminibus uictoriæ signum palma erat. Quod ideo institutum constat, quoniam ingenium huius ligni est, ut urgentibus, prementibusq; nõ cedat. Nanq; (ut scribit Aristote.) si super palmæ arboris lignum magna pondera imponantur, & adeo urgeatur, oneretúrq; ligno, ut magnitudo oneris sustineri non possit, non deorsum palma cedit, ut cæteræ arbores faciunt, sed aduersus pondus surgit, & sursum nititur, recuruatúrq; ut pondus reijciat. A palma uero cum uictoriam significat Palmata, siue palmaris toga dicta est. Qua triumphantes, ut superius diximus, & qui palmam meruerant, utebantur. item à palma manus extrema pars remi palmula dicitur, in palmæ modum protenta. Virgilius. Et læuas stringat sine palmula cautes. item palmus mensuræ genus uulgo notum. A græco uero huius arboris nomine, quod est phœnix, phœniceus deducitur, quod est purpureus. quoniam eo colore sunt palmarum fructus ante, quàm sole coquantur. et Phœnicæ prouincia. à qua phenicæ sydus. phœnicia. phœnicium mare phœnix auis. Phœnicopterus, de quibus superius disseruimus. Sed illud obiter addendum hoc loco uidetur non defuisse claros authores, qui phœnicem auem non à purpureo alarum colore nominatam uelint, sed à phœnices, hoc est palmæ arbore, quã paulo ante syagron appellari diximus, cuius generis unicam esse prodiderunt, quæ cum phœnice aue moritur, ac renascitur ex seipsa pomis referta. ROSCIDA. Humore oculorum meorum, quasi rore perfusa. Peruenerit. Finguntur enim parcæ lanificæ esse, & uitam hominum nendo ducere. ut superius diximus. Neo est filum torqueo. à quo perneo. & necto frequentatiuum, quod est ligo, quia torquendo ligamus. & nodus quo ligato firmatur. & nodosus, nodis plenus. & enodus, sine nodo. & nodo uerbum, hoc est nodum adhibeo. à quo innodo compositum. & contraria eius denodo. Enodo, atq; renodo, quæ significant nodum soluo. & subnodo, nodum subter facio. & connodo, simul nodo. & nodose aduerbium cum nodis. Et internodia ligaturæ, quæ in medio sunt. Plynius. Arundinum internodia. A necto uero fit nexus. nexio. et alia ab eo deriuata, atq; composita, de quibus superius disseruimus. IACERE. Sepultum esse, quemadmodum superius diximus.

EPIGRAMMA. CXVIII. AD CINNAM.

g ARIS IN AVREM. Facete in Cinnam inuehitur, qui quadam maledicendi consuetudine loq̃ semper in auribus solebat, etiã si Cæsarem laudaret. Hic Cinnamus uocabatur. sed detracta ultima syllaba Cinna dici uolebat. Vnde lepide cum eo alibi iocatur poëta.

Cinnam Cinname te iubes uocari.
Non est hoc rogo Cinna barbarismus.
Tu si Furius ante dictus esses
Fur ista ratione diceris.

Alibi quoq; maledicentiam eius hoc disticho exprimit.

Versiculos in me narratur scribere Cinna.
Non scribit, cuius carmina nemo legit.

Garis. insusurras. inepte obstrepis, de quo superius diximus.

Hoc genus hominum proprie susurrones uocamus, hoc est maledicos, & linguaces, quia non aperte loquuntur, sed uoce demissa in aureis hominum obstrepunt potius, quàm loquantur, quod factitium uerbum est. & similiter alio factitio uerbo susurrare dicitur. à quo insusurrare, in aureis hominum obstrepere. & talis uox susurrus. & in neutro susurrum appellatur. & susurrator, atq; insusurrator pro eo usurpatur, q̃ occulte maledicendo odium in aliquẽ, aut dissensionem molitur. & susurratio, atq; insusurratio pro maledicẽtia. idẽ alio quoq; factitio uerbo, quidã gannire dicunt, sed hoc proprie uulpium est. Vsurpatur aliquando pro eo, quod est obstrepere, & ueluti uapulantis uocem emittere. Teren. Quid ille gannit? qd uult? Ab eo fit compositum obgannio. ET ILLVD. Etiam illud, quod liceret loqui populo audiente. PLORAS. Fles. Hinc ploratus ducitur quod fletum significat. À ploro composita fiunt deploro, defleo. exploro, quod ueteres usurpabant pro exclamo, & cum fletu quodam uocifero. Varro. Gemit. explorat. turbam omnem concitat. à quo tractum est, ut explorare capiatur pro eo, quod est intentius, ac etiam cum uoce inquirere. Vir. exire, locosq; Explorare nouos. itaq; speculatorem ab exploratore ita distinguebant, ut speculator esset, qui hostilia cum silentio prospiceret. Explorator uero, qui acta clamore cognosceret. inualuit tamen usus, ut exploratores dicantur tam ij, qui hostium nostrorum secreta inuestigant, & referant nobis, quàm & ij, qui secreta nostra hostibus nuntiant, quos pro proditoribus haberi leges definiunt, et pœna capitis damnant. Explorare etiam interdum pro obseruare accipitur. Virg. Trepidi formidine portas Explorant. interdum pro comperire Cic. Quis est tam stultus, quamuis adolescens, cui sit exploratum se ad uesperum esse uicturum? Nõnunquam pro siccare, quasi prolatum, atq; humorem omnem extrahere. Virg. Et suspensa focis explorat robora fumus. Quãdoq; pro deliberare. idẽ, Tuus ó regina quid optes Explorare labor, mihi iussa capessere fas est. imploro, quod est auxilium cum misericordia, et quasi cum lachrymis posco. Virg. Nanq; aliud quid sit, quod iam implorare queamus. Comploro, simul fleo. ab his deploratio. exploratio. imploratio. & comploratio deducuntur. Quidam ploro, & plango ita distingunt, ut plorare sit uoce flebili, & effusa dolorem suum aperire. Plãgere uero percussione, ac uerberatione pectoris. capitis. uultus, aliorum'ue membrorum se in dolore afficere. unde plangere aliquando pro percutere accipitur. Luci. plãgunt littora fluctus. ab eo fit plangor. & plãctus, hoc est fletus impatiens, cum corporis percussione. Eiulare uero est uoce in altum sublata plorare. à quo eiulatio, siue eiulatus dicitur ploratus rationis expers est'q; uerbum factitiũ, quẽadmodum lessus. ita enim, à ueteribus dicebatur lugũbris eiulatio, unde est lex illa apud Ciceronem. Muliẽris genas ne radunto, ne'ue lessum funeris ergo faciant. SEDET. Placet. ut superius diximus. Virg. Id'q; pio sedet Aeneæ probat author Acestes.

EPIGRAMMA. CXIX. AD BASSAM.

QVOD NVNQVAM MARIBVS. In Bassam inuehitur, quæ portentoso coitus genere in sexum suum libidinem exercebat huiusmodi muliẽres ἀπὸ τοῦ τρίβειν, quod fricare est, tribades dicuntur, hoc est fricatrices. Notat eas Iuuenalis, cum inquit frictum Crissantis adorat. & Martialis alibi. Ipsarũ tribadum tribas philenis. NVLLA FABVLA. Nullus sermo nulla confabulatio. OBIBAT. Exequebatur. VIRO. Mare. LVCRETIA. Lucretiæ similis castitate. hæc Collatini uxor fuit. Mulier, ut pulchritudine corporis, ita pudicitia, & animi magnitudine insignis. cœnabat aliquando apud Sextum Tarquinium in castris Tarquinius Egerij filius, & unà Collatinus Lucretiæ uir, inter quos orto forte de eorum uxoribus sermone, dum suã quisq; laudaret, Collatinus nullam suæ præferri oportere affirmabat. Facile hoc iudicari posse, si inopinato sese illarum oculis exhibeant. Communi itaq; consilio equos conscendunt. & citato cursu aduolant Romam, quo cum primis tenebris peruenissent, offendunt regias nurus in conuiuio, luxu'q; cum æqualibus tempus terentes. Pergunt inde Collatiam oppidum Romæ propinquum, ubi Lucretia erat. hanc nocte sera deditam lanæ inter lucubrantes ancillas in medio ædium sedentem inueniunt. Muliẽbris certaminis laus penes Lucretiam fuit. à qua adueniente uiro Tarquinijs benigne susceptis. Victor maritus regios iuuenes inuitat. Ibi Sextus Tarquinius libidine stuprandæ p̃uim Lucretiæ incenditur, ad q̃d eum tum forma, tũ spectata castitas magis, atque magis stimulat, Ac tunc quidem è nocturno ludo in castra rediere. Paucis uero interiectis diebus, Sextus Tarquinius inscio Collatino, uno tantum comitatus Collatiam uenit, ubi benigne ab ignaris consilij susceptus, cum post cœnam ductus in cubiculum hospitale fuisset, amore ardens postquam sopiti omnes uidebantur, stricto gladio iã dormientem Lucretiam adit, sinistra'q; manu muliẽris pectore oppresso, Tace Lucretia inquit, Sextus Tarquinius sum. ferrum in manu est, morieris, si uocem emiseris. Cum pauida è somno mulier mortem sibi imminẽtem uideret, Tarquinius fateri amorem. orare, miscere precibus minas. uersare in omneis partes muliẽbrem animum cœpit, ubi obstinatam, & ne metu quidem mortis inclinari posse animaduertit, addit ad mortem dedecus. & iugulaturum se seruum, & mortuum apud eam mortuam positurum ait, ut in sordido adulterio, necata uideretur. Quo terrore cum tandem obstinatam pudicitiam uicisset, ferox inde quasi expugnato muliẽbri decore reuersus est, Lucretia mœsta missis nuntijs, è Roma uirum, ex Ardea patrem aduocat, ut cum singulis amicis eò statim ueniant. SP. Lucretius. cum P. Valerio. & Collatinus cum L. Iunio Bruto statim ueniunt. Aduentu suorum continere lachrymas nõ potuit, cum'q; eius rei causam quæreret Collatinus, & saluæ'ne res essent interrogaret, Ecquid inquit salui esse muliẽri potest amissa pudicitia? Vestigia uiri alieni Collatine in lecto tuo sunt, sed corpus tantũ uiolatum est. animus insons. mors testis erit. Verũ date dextras, fidemq; haud impune adultero fore. Tum rem ordine gestam memorat. illi dant fidẽ. consolantur ægrã noxam à coacta in authorem delicti auertunt. addunt mentẽ esse, quæ peccat, non corpus, & unde consilium abfuerit, culpã abesse. Tum Lucretia, quid illi inquit debeant, uos uidebitis. Ego me quamuis peccato absoluo, supplicio non libero, nec ulla posthac impudica Lucretiæ exemplo uiuet, statim'q; cultrum, quem sub ueste habebat, in corde defixit. prolapsa'q; in uulnus moribunda cecidit. COMMITTERE. coniungere. PRODIGIOSA. Contra naturã est muliẽrẽ cũ muliẽre concũbere. VENVS. Libido. unde mascula Venus dicitur libido in mares. MENTITVR VIRVM. Quoniã facit. facere autem uiri proprium est, sicut pati muliẽris. THEBANO AENIGMATE. Quæstione à Sphinge proposita, quam soluit Oedipus. de quo superius diximus. ADVLTERIVM. Quia concubitus cum aliena, siue non sua uxore adulterium est. Bassa autem cum aliena uxore concumbebat.

EPIGRAMMA. CXX. AD LAELIVM.

e VM TVA NON EDAS. Asperum distichon ad Lælium Martialis carmina carpentem. hortatur eum, ut uel sua edat, uel desinat aliena reprehendere. CARPIS. reprehendis. Carpere proprie est auferre. Virg. Insere Daphni piros, carpent tua poma nepotes. per metaphoram tamen pro uarietate rei patientis uaria habet significata. Nam carpere uiã est ambulare. Papi. Sed iam carpe uiam. Carpere linum est euellere. Plyn. Herbasq; cum semine, & radicibus carpunt. Carpere uitales auras, haurire. Virg. uitales carpimus auras. Carpere lanam, attenuare. idem. Nec nocturna quidem carpentes pensa puellæ, Nesciuere hyemem. Carpere agrum, celeriter præterire. idem. Et acri carpere prata fuga. Carpere hominem reprehẽdere, quasi dentibus lacerare. Martia. Carpere uel noli nostra, uel ede tua. Carpere cibũ, pasci. Virg. Carpamus dum mane nouũ, dum gramina canent. A` carpo caper & capra deducuntur cum eorum deriuatiuis, atq; compositis, de quibus superius locuti sumus, et carptim aduerbium, quod significat hinc, atq; hinc carpendo, non ipsam seriem sequendo. & composita decerpo, quod est aliquid ex aliqua re detraho unde decermina dicuntur, quæ decerpũtur purgandi gratia. Excerpo secernendo extraho. unde excerpta dicimus, quæ ex libris, quos legimus, ueluti flosculos quosdam extrahimus, priuatimq; conscribimus. quidam exceptiones, & excerptiunculas nominant. Discerpo, quod est distraho. discindo. Varro. Duabusq; admotis quadrigis alligatum corpus equis in diuersum iter concitatis discerpsere. Carpis Scythiæ fluuius est. Carpathus insula inter Aegyptum & Rhodum, quæ nomen dedit mari carpathio. Carpophorus proprium nomen, cuius superius mentionem fecimus, non à carpendo, sed ἀπὸ τοῦ φέρειν τὸν καρπὸν, hoc est à ferendo fructu appellatus, qui dici latine ad uerbum fructifer potest.

EPIGRAMMA CXXI. AD MAMVRIANVM.

s AEPE MIHI QVERITVR. Lepidum epigramma. plurimum tamen fellis habens in Mamurianum, qui ad extremã calamitatem redactus, lasciuire tamen cum puero Martialis non erubescebat. NON SICCIS. Lachrymantibus. TANGI DIGITO. Mos lasciuientium est puerorum clunes, anumq;, & fœminarum pubem digitis contrectare. Ouid. Inueniunt digiti quid agant in partibus illis, In quibus occulte spicula figit amor. NEC SPONDA NVDI GRABATI. Nec lecti quidẽ fragmentum sine culcitra. Sic inferius. Nulla tegit fractos, nec inanis culcitra lectos. SPONDA. Latus. spondæ enim tabulæ sunt, quæ utrinq; sustinent lectum. NVDI. Sine culcitra. GRABATI. Lecti. Grabatum proprie uocamus exiguum lectum, quo meridiari solemus, dictum quasi carabatũ, quod in eo capite recumbamus. κάραν enim caput βατὸν peruium græci appellant. Ab eo fit diminutiuum grabatulus. NEC CVRTVS CHIONES ANTIOPESQVE CALIX. Et ne fractus quidem, ac meretritius calix. Chione & Antiope meretricularum nomina sunt, quarum mos est immunda, ac fracta pocula mensæ apponere, CALIX. Vas potorium. Calix est rotunda specie, quod uocabulũ à græcis mutuati sumus, apud quos κύλιξ uocatur ἀπὸ τοῦ κυλίω, quod est uoluo, roto. Cice. Quid hic calix mulsi impingendus

est, ut plorare se desinat. Varro tamen à calido uocatum calicem putat, quod calida eo haurire solebant. CVRTVS. Fractus, non integer dictus (ut quidam putant) quasi carẽs toto. Ouid. Ara fit huc ignem curta fert rustica testa. Iuue. cum curta & scissa fenestris Vasa cadunt. CEREA. uncta, ut superius diximus. LVMBIS. Tergo. Lumbi enim sunt. qui spinæ adhærent, in qbus est pruritus libidinis. Spina ipsa ossea est tereti structura per media foramina à cerebro medulla descendente, cui eandem, quam cerebro naturam esse existimant, quoniam prætenui eius membrana incisa statim expiretur. A` lumbis lumbago deducitur, quæ est uitium & debilitas lumborũ. Et elumbis, siue elumbus, qui lumbos debilitates habet ita, ut ægre ingrediatur, ac se erigat. & delumbo uerbum, quod significat lumbos debilito. quandoq; etiam lumbos extraho. unde & delumbatum, siue elumbẽ aprum dicimus, cui lumbi sunt extracti. GALLICA PALLA. uestis genus, de quo superius diximus. NIDORE. odore. Nidor proprie dicitur odor cuiuscunq; rei adustæ, à nitore ignis. unde & nidere, & renidere aliquando odorem, aliquando fulgorẽ reddere significant. Iuue. Captum te nidore suæ putat esse culinæ. Plau. Tota renidet domus. Quidam nidum hinc deductum uolunt, quod fœdi & mali odoris sint auium cubilia. Nidi.n. pennatorum cubilia dicuntur. quamuis interdũ nidus & pro ipsis auibus usurpetur, quasi cõtinens pro contento. Vir. ipsæq; uolantes Ore ferunt dulcem nidis immitibus escam. Hinc fit nidifico uerbum, à quo nidificatio. Item nidulor. idem quod nidifico. Var. Quibus temporibus halcyones in mari nidulantur. Nidus etiam uasis genus est, à nidorum similitudine ita appellatus. idẽ. Lymphaq; è lacuna fontium allata nidos implent. item nidos dicimus, in quibus merces in tabernis separatim, ac distincte tenentur. Martia. De primo dabit, alteroue nido Rasum pumice, purpuraq; cultum. PRONVS. Incuruatus, de quo superius diximus. FODIAM OCVLVM DIGITO. ut tu puero meo facis. Digitus (ut nonnulli putant) à digerendo deducitur, quod natura miro, ac decentissimo ordine digitos degesserit, hoc est disposuerit, uno à ceteris ita separato, ut & cum ipsa manu oriatur & in diuersum ipsius manus findatur. qui se ueluti obuium ceteris præbens, omnem tenendi, faciendiq; rationem, uel solus, uel præcipue possidet, tanquam rector omnium, atq; moderator. Ceteris deinde sequentibus digitis quibusdam longioribus, quibusdam breuioribus alijs tenuioribus, item alijs crassioribus, de quibus superius locuti sumus. prælongos digitos scribit Arist. Vitæ breuioris argumentum esse, quemadmodum dẽtes raros. plumbeũ colorem, pluresq; in manu incisuras, nec perpetuas. Contra uero longæ esse uitæ incuruos humeris, & in manu una duas incisuras longas habentes, & plures quàm triginta duos dentes habentes amplis auribus, Mirum certe friuola hæc tantũ authorẽ persecutũ esse. At Trogus & ipse author seuerissimus morũ quoq; argumenta addidit, Magnã frontem, segnem animum significare. paruam, mobilẽ. rotundã iracundũ. porrecta in rectum supercilia mollẽ. iuxta nasum flexa, austerum, iuxta tẽpora inflexa, derisorẽ. in totũ demissa, maleuolũ, atq; inuidũ. longos oculos, maleficũ. Carnosos à naribus oculos malitiosum. Parte cãdidi extẽta ĩpudentẽ. Auricularũ deniq; magnitudinẽ loquacitatis, et stultitiæ notã esse. A` digitus fit indigito uerbũ. & digitellus herba, de quibus superius locuti sumus. OLIM. Iam longo tempore præterito. Olim enim aliquando tẽpus præteritũ significat, Virg. tumidis qđ fluctibus olim Tunditur. Aliquãdo futurũ. idem. Progeniem sed enim troiano à sanguine duci Audierat, tyrias olim quæ uerteret arces. OCVLVM. qui superat. Luscus enim erat, hoc est altero lu-

mine orbus. ZELOTYPVM. Solicitum de pueri amore ne à quoquã tangatur. Zelotypus æmulator formæ interpretari potest. nam ζῆλος æmulatio est. τύπος forma. q igitur ita amat, ut solicitus sit, nequis amore suo perfruatur, Zelotypus est. & Zelotypia definitur à Chrysippo ægritudo animi ex eo proueniens, quod timeas ne adsit alteri, quod cum nemine uelis habere commune. MALIGNVM. Inuidũ. de quo superius diximus. SATVR. Quando non decrit tibi, quod edas. nam sine cerere & libero friget uenus.

EPI. CXXII. DE AQVINO ET FABRITIO.

f

ABRITIO IVNCTVS. Epitaphium Aquini & Fabritij, q & si ambo primipilares essent, tanta tamen inter se, qđ raro dignitate paribus accidit, beneuolentia cõiuncti fuere, ut uterq; præmori uoluisset, ne superstitẽ flentem uideret. FABRITIO. prius mortuo. QVI Fabritius. ELYSIAS DOMOS. Habitacula Elysij campi. Elysium campum ueteres putauerunt esse in medio inferorũ, in quo piorũ animæ quiescerent post dissolutionẽ earũ à corpore. Virg. Solemq; suũ sua sydera norunt. Philosophi elysium esse dixerunt in insulis fortunatis. Hora.

Nos manet oceanus circumuagus, arua beata
Petamus arua diuites, & insulas,
Reddit ubi cererem tellus inarata quotannis,
Et imputata floret usq; uinea.

Has Sallustius scripsit carminibus Homeri inclytas esse. Fuerũt etiã, q Elysiũ scriberent esse circa lunarẽ circulũ, ubi purior est aër. Virg. Aëris in campis. græci ἠλύσιον πεδίον uocant ἀπὸ τῆς ἠλύσεως hoc est, à profectione, quod qui sancte & iuste uixerunt, ad eos proficiscantur. ARA DVPLEX. Vtriq; sua ara posita erat, & in utraq; nomẽ defuncti cum titulo primipilatus inscriptum. MVNERA. Officium. FOEDERE. Coniunctione officij, hoc est primipilatus. Fœdus enim licet proprie pactionem illã significet, quæ fit inter hostes, dũ à bello disceditur, abusiue tamen pro quacũq; coniunctione accipitur. unde fœdus amoris. fœdus beneuolentiæ. fœdus amicitiæ. fœdus officij dicimus. SACRO. Epitheton fœderis sacrum est, quia porca in faciendo fœdere sacrabatur. & sacra uerba addebantur, ut superius diximus. IVNCTVS VTERQVE SACRO. Sensus est. Vterq; primipilaris fuit. & tamen uterq; sibi inuicem amicus, quod fama raro nouit, quia inter eos, qui dignitate sunt pares, solet esse inuidia.

EPIGRAMMA CXXIII. IN AEGLEN.

c

ANTASTI MALE. Ridiculum distichon in Aeglen fellatricem. cuius superius mentionẽ fecit. Sic dẽtata sibi uidetur Aegle. in iuuentute inquit, quoniam nimio coitu raucа eras, male cantasti. Nunc uero quãdo ætate confecta non habes cum quo coeas, ideoq; raucescere desiuisti. bene quidẽ cantas, sed fœtet tibi anima ex frequenti fellatione.

EPIGRAMMA. CXXIIII. IN HELIVM.

q

VOD CLAMAS SEMPER. Lepidum distichon in Helium, qui cum esset causidicus clamore, & strepitu complere forum solebat. propter qđ aduersarij sæpe pecunia eum clàm subornabant, ut taceret. Notat præuaricatores, hoc est eos, qui cum aduersarijs colludunt. quod fecisse aliquando Demosthenem superius diximus, quando pecunia à Milesiorum legatis corruptus multa lana circa collum inuoluta in forum processit, et se loqui non posse affirmauit, quoniam synanchen, hoc est anginam pateretur, propter quod responsum ei à quodam per contumeliam fuit, non synanchen, quam patiebatur, sed argyranchen, hoc est non morbum gutturis, sed anginam argentariam esse. OBSTREPIS. Strepitum facis. est autem proprie strepitus sonus ambulantium pedum, manuumq; aliquid pertractantium, sed abusiue ponitur pro omni sono. qui fit ex corporum tractu. & quarumcunq; rerum collisione. & ex factitium uocabulum. quemadmodum fremitus. stridor, & similia. Aliquando tamen strepitus accipitur pro fastu. & pompa diuitiarũ, quod fit quasi strepitus comitantium. Quinti. Hic cum me euocasset, trepidũq; toto fortunæ strepitu circunstetisset. Ab hoc fit strepo uerbum. & ab eo frequentatiuum strepito. Item cõposita inter strepo. instrepo. constrepo. obstrepo. substrepo omnia ferè eiusdem significationis. GRATIS. Sine mercede.

EPIGRAMMA. CXXV. AD SCAZONEM SVVM.

s

I NON EST MOLESTVM. Rursus in cinædum inuehitur, qui habitu corporis, & austeritate quadam uerborum uolebat socraticus uideri. Alloquitur autem carmen suum, quod est trimetrum iambicum id quoties penultimam syllabam breuem habet, rectum est & integrũ iambicum, ut, Vos istæc intro auferte, abite. Sosia. Quando uero penultima est producta, delumbe est, & claudum, & huiusmodi uersus uocant scazontes, siue choliambos. Scazontes ἀπὸ τοῦ σκάζειν, quod claudicare est. Prisci. hunc trimetrum ueteres Graij cognomine dicunt, Quod pedibus iunctis hunc scandere sæpe solebant. Ponitur aut scazon, spondeum finis habebit. Scazontes sunt illi apud Persium, Nec fonte labra prolui Caballino, Nec i bicipiti somniasse Parnasso Memini, ut repente sic poëta prodirẽ. Et isti. Si non est molestum, neq; non piget scazon. Choliambos uero nominant, quasi claudos iambos. nam græci χωλὸν claudum dicunt. MATERNO. Maternus uir doctissimus fuit Martialis tempore. cuius & Plyn. iunior, & Corne. tacitus sæpe faciunt mentionẽ. TRISTIVM. Vilium horridarum, quales decent homines austeros & tristes. BETICATVS. Pullo colore natiuo indutus, qui & beticus & impluuiatus dicitur, ut superius ostendimus. LEVCOPEATVS. Albo natiuo uestitus, de quo similiter disseruimus. COCCINATOS. Eos, qui coccineas habent uestes. AMETHISTINAS. Violaceas, ut supra. MVLIERVM. Muliebres, molles, non uiriles. NATIVA. Natiui coloris, qualis est bæticus, & leucophus. FVSCOS. Atros, horridos, quos superius dixit tristes. fuscus proprie significat nigrum. à quo fit offusco uerbum, quod est obumbro, obscuro, denigro, à quo offuscator. offuscatrix. & offuscatio. GALBANOS. Molles. lasciuos. effœminatos, de quo superius diximus. VIRVM MOLLEM. Cinædum. SVSVM. Sursum, utroq; enim modo dicimus. significat in superiorem partem. SVSPECTAT. Deorsum spectat quemadmodum superius diximus. DEVORANTIBVS. Tota acie in mentulas intentis, & iam animo fellitantibus, ideo subiunxit. NEC OTIOSIS LABRIS. Quia iam mouebat labra, quasi in fellando esset.

EPIGRAMMA. CXXVI. AD NAEVOLVM.

VM CLAMANT OMNES. Facete deridet Naeuolum ineptum causidicum, qui nunquam nisi caeteris clamantibus loquebatur, nequis eum audiret, et tamen uideretur aliquid agere. NEMO NON. Constat enim negationem quando alicui signo praeponitur, sic enim Dialectici uocant uniuersales, ac particulares uoces, reddere sensum contradictorij. si uero postponatur sensum contrarij, unde non omnis idē est, quod aliqs non, sed omnis nō, idē est, quod nullus, et ecōtrario nonnullus significat aliquē. nullus non significat omnē, eodē modo, nō aliquis, nullus est, aliquis non simplicem suam habet significationem.

EPIGRAMMA. CXXVII. AD FLACCVM.

ITIGAT ET PODAGRA. Lepidus iocus in Diodori auaritiam, qui nihil patrono suo porrigebat. hic podagra uexabatur. Martialis per iocum chiragram hanc esse dicit, quod nihil patrono porrigat. quid podagra, quid chiragra sit & quae horum uocabulorum ratio, superius diximus.

EPIGRAMMA. CXXVIII. AD CALENVM.

ON PLENVM MODO. Lepidissimum epigramma in Caleni auaritiam. hic cum pauper munificus esset, ac liberalis, omnes ei diuitias optabant. factus uero morte propinquorum diues, auarissimus euasit. quaproter imprecatur ei Martia. Vt ex diuite ditissimus fiat, quo crescēte in summum auaritia tandem ob nimeam parsimoniā fame moriatur. NON PLENVM. Nō plene hoc est non perfecte, non integre. plenum proprie dicimus, quod uacuo contrarium est, hoc est illud, in quo nihil est uacui, sed integrum, atq; perfectum, est, & à graeco deducitur. nam graeci πλῆρη plenum dicunt. & πληρῶ impleo, quod ab in praepositione, & ipsa uoce componitur, requiritq; ablatiuum sine praepositione, ut impleui nauem frumento, interdum etiam ablatiuum cum praepositione de, ut impleui nauem deo omni genere frumenti, quo modo etiam refercio usurpatur. Cice. Quod si tantam uim rerum maximarum arte sua rhetorica amplecterentur, quaerebat cur de procemijs & epilogis, & de huiusmodi nugis (sic enim appellat) referti essent eorum libri. hic nequaquam licuisset sine praepositione loqui. non enim libri illi referti sunt procemijs, & epilogis, sed praeceptis procemiorum, & epilogorum. Item ab eodē oppleo eiusdem significationis. expleo, quod modo pro impleo capitur. Varro. Moeroreq;, & lachrymis domū expleuit. modo pro satio. Virg. Improbus illuuiē, ranisq; loquacibus explet. hoc tamen expleri, & satiari differunt, quod expleri sine fastidio ē, satiari uero cum fastidio. est etiam quando expleo pro minuo usurpatur. Nam ex praepositio aliquando priuatiua est. Ennius Nauibus explebant sese, terrisq; replebant. Virg. Discedam. explebo numerum, reddarq; tenebris. Veteres explenunt pro explent scripsere. suppleo, quod est in deficientis locum aliud pono, à quo supplementum. Curtius. Misso illuc militum supplemento ad se uocat. compleo, impleo. perficio. Virg. Vtrunq; armato milite complent. Item à plenus plene, et plenum aduerbia, & comparatiua, superlatiuaq; eorum & quod à quibusdam usurpatur plenitudo. VICIES. supple sestertium. CENTIES. Sestertiū. SEPTIMAS CALENDAS. Septem menses, quorum initia Calendae sunt, de quibus superius diximus. QVATVOR MORTES. Quatuor haereditates, quas tuorum morte consecutus es. CENTIES. Sestertium. IN TANTAM ESVRITIONEM. In tantam parcitatem, atq; auaritiam. NIGRAE. Aeneae, in qua non sit admistum argentum. SELIBRA. Dimidia libra. assis minima pars sextula erat. hoc est sexta pars unciae. semūcia media pars. ut selibra media libra, haec nomina ideo monetis imposita fuere, ut superius diximus, quia populus Romanus ante Pyrrhum regem deuictum non est usus numo signato, sed tantum penso aere. PLVMBEA. Non ex plumbo, nunquam. n. ex eo metallo factae sunt monetae, sed plūbea nigra. liuida ad similitudinem plumbi, de quo superius diximus. MILLIES. Sestertium. HOC SI CONTIGERIT FAME PERIBIS. Si tantum crescet auaritia à centum Sestertijs ad mille, quantum creuit à uiginti ad centum necesse erit te fame perire.

EPIGRAMMA. CXXIX. DE AFRA VETVLA.

AMMAS, ATQVE TATAS. Afram deridet, quod iam aetate confecta puerilibus uerbis, quasi tum primum fari inciperet, uteretur, matrem mammam. patrem tatam appellans, putansq; se hoc modo puellam adhuc censeri posse. MAMMAS, ATQVE TATAS. Matres. & patres. sic enim pueri, dum primum incipiunt fari, parentes appellant. Cato. Cum cibum, ac potionem buas, ac papas docent, & matrem mammam, patrem Tatam. MAXIMA MAMMA. Abauia, nam patrum, & matrum appellatione aui, proaui, abaui. Itē auiae proauiae. abauiae cōtinentur. itaq; magnus pater auus est, maior pater proauus, maximus pater abauus. Item magna mater auia, maior mater proauia, maxima mater abauia. proprie autem mamma papillā significat, quae & uber dicitur, unde mammosa, siue mammeata mulier dicitur, quae magna habet ubera. Plautus. Cuius amicam mammeatam uidimus. à mamma etiam fit mamilla diminutiuum, quae primam syllabam corripit. Iuue. Illa loqui recta facie, strictisq; mamillis. & mamillare amiculi genus, quo ubera mulieres tegere consueuerunt. Martia. de mamillari.

Taurino poteras pectus constringere tergo,
Nam pellis mammas non capit ista tuas.

Item Mamilia nomē poprium mulieris. Mamiliorum familia a Mamilia Telagoni filia, qua Thusculi procreati feruntur, est appellata. Mamilia turris intra Saburrae regionem à Mamilio nomen accepit.

EPIGRAMMA. CXXX. DE DEMETRIO.

LLA MANVS QVONDAM. Dulce epitaphium Demetrij, qui seruus, ac notarius fuit Martialis & pauloante mortem ab eo manumissus. MANVS FIDA STVDIORVM MEORVM. Quae à me lucubrata fideliter conscribebat, & sine mendis. FELIX DOMINO. Propter quā dominus erat felix, uel felix, hoc est utilis, & commoda domino. NOTA CAESARIBVS. Qui epigrāmata mea manu illius scripta saepe legerūt. VIRIDES ANNOS.

Adolescentiæ annos, tractum à plantis, & satis, quæ tum maxime uirent, cum non dum desiuerunt crescere. hæc enim ætas (ut Cato inquit) uiuissima est. QVARTA TRIBVS LVSTRIS ADDITA MESSIS ERAT. Duodeuigesimum ætatis annum agebat, quod tempus maxime floridum putatur. MESSIS. annus. Poëtæ enim messem, aristam, ætatem, consulem frequentissime pro anno usurpant. quoniam hæc semel singulis quibusq; annis contingunt. Sic solem pro die. lunam pro mense accipiunt, quia sol singulis diebus cursum admotum cœli peragit. Luna singulis mensibus propriū. Est autem proprie messis decerptio fructuum, & aliquando ipsa seges iam matura, nec solum de frugibus dicitur, sed etiam de una. unde & metere quoq; tam de uua, quàm de segetibus dicimus. Virgi. Postremo metito. i. uindemiato. A meto fit messor. & messio pro ipsa messe. & compositum demeto, idem, quod meto. Metior uero, quando quartæ coniugationis est, significat mensuro, & à græco deducitur, quod est μετρῶ. unde & metrum apud eos mensura uocatur. & quoniam mensurantur uersus, à nostris dicuntur metra. & metreta uas est ad mensurandum, quod & sextarium dicitur. Metiri etiam aliquando pro transmeare accipitur. Virgil. Inuicto bipedum cursu metitur equorum. facitq; in supino mensum. à quo mēsores appellantur agrorum definitores. & demensum, æstimatum, uel æquatum, ac mensuratum dicimus. Cicero. Quæ non insidijs, sed aperte, & palàm elaborat, ut uerba uerbis, quasi demensa, & paria respondeant. Terenti. Quod ille unciatim uix demenso suo suum defraudans genium comparsit miser. Hinc mensuro uerbum deriuatur eiusdem significationis. & mensura, & secundum quosdam medius, quamuis nos à græco potius dici medium putamus, quod græci μέσον dicunt. est autem proprie medium, quod mensuratum æqualiter distat ab extremis. quamuis medium uocamus quicquid inter duo extrema est, etiam si non æqualiter distet. Virg. Iam medium tenere rates. item medium commune. Vt in medium uenit, in medium quærebat. in medio sunt. è medio discesserunt. item manifestum. idem. medioq; ex hoste recepi. Aliquando intercedentem. incongruum. importunum. Idem. Nequis scire dolos, medius'ue occurrere possit. Hinc media uocabula appellamus, quæ in bonam, & in malam partem accipi possunt. μέσα à græcis dicuntur. ut tempestas. ualetudo facinus. dolus. gratia. industria. periculum. uenenum. contagium. & apud ueteres honor. nam etiam malus honor dicebatur, & significat iniuriam. A medius fit dimidius eiusdē significationis, quasi per medium diuisus. & dimidio uerbum, per medium diuido. & medietas, ac dimidietas, hoc est media pars. & dimidiatum, quasi dismidiatum, hoc est in duas partes diuisum. Nam. dimidiatum dici recte, nisi quod diuisum est, non potest. itaq; à dimidio differt. nam dimidium est, non quod ipsum dimidiatum, sed quod ex dimidiato pars altera est. et ita cum partem dimidiam libri legisse uolumus dicere, aut partem dimidiam fabulæ audisse, dimidiatum librum, aut dimidiatam fabulam dicemus. Totum enim ipsum, quod dimidiatum, atq; diuisum ē, dimidium dicimus. ita & dimidiam horam, uel partem dimidiam horæ. Contra autem dimidium auri. dimidium obsonij. & qui ex mille denarijs, qui ei debebantur, quingentos recepit, dimidium se recepisse dicet, non dimidiatum. & sicui argenteus scyphus cum alio communis in partes duas diuisus sit, dimidiatum dicemus, non dimidium scyphum. Argenti autem, quod in scypho inest, dimidium dicemus. & mediastinus balneorum, ædiumq; minister, & curator. Luci. Villicum Aristocratem mediastinum, atque bubulcum. Cato. ille imperator, tu illi, ac cæteris mediastinus. & medioximus, medius proximus.

à quo medioxime aduerbium. & mediterraneus à mari remotus, quasi in media terra. & medesuticus magistratus, qui olim in campania summus habebatur. & mediocris, medium tenens. modestus. à quo mediocriter aduerbium, modeste. & mediocritas, medium, modestia, moderatio. Cicero. Eadem ratio est habenda uestibus sic in plerisque rebus mediocritas optima est. Lucil. Paulo hoc melius, quàm mediocre. hoc minus multum quàm quod pessimum. Teren. Et tamen hæc omnia mediocriter. & medulla, quod in ossibus media sit, à quo fit aduerbium medullitus, quod significat ex intimo, uel intime. Plau. Ostendit se iam mihi medullitus infidelem nunquam dum uiuā fore. Varro. Medullitus aquiloniam intus seruat frigedinem. & emedullo uerbum, quod proprie est medullam extraho. Plyni. de limonio. Item graueolentiam alarum emendat radicis emedullatæ uncia in uini falerni eminis tribus decocta. aliquando tamen per translationem accipitur pro declaro. Plau. Narra iam rem nobis omnem, atq; emedulla. & medeor, quia medijs quibusdam, hoc est temperatis rebus hoc fieri oportet. à quo medicor. medicus. medicina. medicamentum. medicamen. medela notæ significationis. item medicabilis, cui adhiberi medicina potest. Ouidi. Hei mihi quod nullis amor ē medicabilis herbis. & remedium medicamentum. cura. medicina. & protomedicus qui princeps est medicorum, & græca uoce, sed apud nostros quoq; usitata archiatrus dicitur. medicamentum tamen aliquando pro ueneno accipitur, sicut uenenum pro medicamento, quoniam græci utrunq; pharmacon uocant. à quo pharmacopolæ, qui medicinas conficiunt, ac uendunt. Caius iurisconsultus, qui uenenum dicit, adijcere debet bonum, uel malum. Nam & medicamenta uenena sunt, quia eo nomine omne continetur, quod adhibitum, naturam eius, cui adhibitum est, mutat, cum id, quod nos uenenum appellamus, græci pharmacum dicunt. & apud illos quoque tam medicamenta, quàm quæ nocent, hoc nomine continentur. & meditor secundum quosdam, quasi medio animo uerso. meditari enim proprie est cogitare. Plau. Prius ipse mecum uolo hic meditari. Terentius, Venit meditabundus aliunde. aliquando tamen meditari pro exercere accipitur. Virgilius, Nec iam furtiuum Dido meditatur amorem. Idem, Syluestrem tenui musam meditaris auena. unde meditatio fit, quæ modo cogitationem, modo exercitationem significat. nos meditor à græco potius deductum existimamus L. litera in d. conuersa. etenim græci μελετῶ meditor dicunt, & μελέτην meditationem exercitationem. declamationem. à meditor etiam meditabundus deducitur, hoc est cogitabundus, & meditabunde aduerbium cogitabunde, & meditullum locus meditationis, & exercitij, & meditatiuum cogitatiuum, à quo meditatiua uerba à grāmaticis appellantur, quod sensum quēdam meditandi uidentur habere. medica herba non à medendo, sed à Medis nomen habet, quod à Medis in Græciam trāslata fuit, quo tempore eam prouinciam inuaserunt. plena hac est Venetiæ regio trium foliorum, & semper uirens. cuius natura est, ut ubi semel seratur pluribus postea annis sponte proueniat. Virg. cum te quoq; medica putres Accipiunt sulci. Medi autem à Media prouincia appellati sunt, quæ in Asia est contermina Assyriæ. Persiæ, & mari hyrcano, à Medo medeæ filio ita nominata. Item à metior meta deducitur, quod proprie terminum significat, quo agrorum mensores utebantur. hinc peruenisse ad metam dicimus, qui iter, aut aliquid aliud opus perfecerunt. accipitur tamen meta etiam pro inferiore parte molæ ut superius diximus. sicut Catillus pro superiore. & pyramidē quoque significat, quod agrorum terminos pyramidali forma effigiari mos fuerit. à meta fit uerbum metor primæ coniugationis. est autē proprie metari metas in agris terminandi gratia

disponere, hinc usus inualuit, ut simpliciter pro disponere, ac parare usurpetur. Virg. si pinguis agros metabere campi, Dēsa fere. Caecilius. omnes simul ad terram cum classe accedunt, nauibus, atq; scaphis egrediuntur locorum dispositores. & commetabulum, uirgae siue baculus, quo agros metiuntur. abusiue tamen commetabula dicuntur etiam uirgae, quas homines portare soliti sunt ad sacrificia pergentes, ut à se homines amoueant. metà uero cum in fine acuitur, graeca praepositio est, quae aliquando cum, aliquando trans significat, à qua Metapontum quasi transpontum dictum Italiae oppidum in sinu Tarentino. Et Metaplasmus, quod dici aduerbium trāsformatio potest. est autem translatio quaedam recti, solitiq; sermonis in alterā speciem uel metri, uel ornatus, uel necessitatis gratia. & metathesis hoc est transpositio & Metamorphosis transfiguratio, & Metalepsis figura, quam modo transumptiuam, modo transpositiuam, modo translatiuam uocamus. Virgli. Post aliquot mea regna uidens mirabor aristas, hoc est segetes. Et metaphora. quae à Cic. translatio dicitur, fitq; cum nomen aut uerbū ex proprio loco in eum transfertur, in quo aut propriū deest, aut translatum proprio melius est, ut classiq; immittit habenas, & ferrumq; armare ueneno, & in hoc ultimo Metaphora hoc est translatio duplex est. Nam & uenenum armare, et ferrum armare translatio est. TRIBVS LVSTRIS. Tribus quinquennijs. CAVIMVS. Vitauimus. cauere n. uitare est. & aliquando cum negatione, aliquando sine negatione ponitur eadem manente significatione. ut caue cuiquam hoc dicas. & caue, ne cuiquam hoc dicas. interdum etiam cauere ponitur pro eo, quod est animaduertere, & diligenter attendere. Plau. caue nemo id intelligat. Hinc cautus dicitur prudens, & qui sibi scit cauere. saepe tamen & pro eo, cui cauetur accipitur. & per syncopen dicitur catus, à quo Catones uocitati. Itē cautio, & cautela. Veteres tamen cauitionem dicebant, quam nunc dicimus cautionem. & causa, de qua cum eius deriuatis superius diximus, & caute aduerbium, hoc est prudenter. callide & comparatiua, ac superlatiua eorum cautior. cautissimus. cautius. cautissime, & cauillor uerbum, de quo superius locuti sumus, quod id sine astu, ac calliditate fieri non possit, à quo cauillator. cauillatrix. cauillatio, & praecaueo compositum, qd̄ est ante caueo. FAMVLVS. Seruus, de quo paulo superius diximus. SCELERATA LVES. Grauis & pestilens morbus. IMPLICITVM. Infectum morbo. IVS DOMINI. Imperium, quod in eum habebam. REMISIMVS. Condonauimus. PATRONVM. Hoc, ut superius diximus, est relatiuum liberti.

EPIGRAMMA. CXXXI. AD LYCORIVM.

q VI PINXIT VENEREM. Facetum distichō de tabella Lycorij in qua Venus picta erat deformi facie. BLANDITVS EST MINERVAE. Quoniam scilicet hanc pinxit deformem. Nā Minerua aliâs aegre tulerat Venerem iudicio Paridis sibi in pulchritudine fuisse praelatam, nota est fabula orta olim inter Iunonem, Mineruam, & Venerem de pomo aureo, quod inter illas discordia iactauerat, contentione, quoniam in eo scriptum erat pulchriori detur iudicium à Ioue Paridi delegatum fuisse, cui cum Pallas, si pro se iudicaret rerum omnium scientiā, Iuno ingentes diuitias, ac regna. Venus uero pulcherrimam mulierem promisit. Paridem tandem sententiam pro Venere tulisse, quod duae reliquae deae grauiter

& iniquo animo tulerunt. Virgilius. manet alta mente repostum Iudicium Paridis, spretaq; iniuria formae.

EPIGRAMMA. CXXXII. AD SCAEVOLAM.

s I DEDERINT SVPERI. Scaeuolae auaritiam carpit, qui cum paupertate uexaretur, iactare uulgo solebat se, si quādo diues foret, splendidissime, lautissimeq; uicturum. postea uero diues factus omniū auarissimus fuit. NONDVM IVSTVS EQVES. Quia non dū poterat esse uerus eques. statutum quippe erat, ne quis pro equite haberetur, cuius census non ascenderet ad quadringenta sestertia. DECIES CENTVM MILLIA. Sestertium scilicet. Veteres, ut superius diximus, non numerabant ultra centum millia. Itaq; hic numerus & hodie multiplicatur. dicimus enim bis centena millia, decies centena millia, ac etiā saepius. à centum fit ducenti. treceni. quadringenti. quingenti. sexcenti. septingenti. octingenti. nongenti. Item centies. ducenties. tricenties, quadringenties. quingenties. sexcenties. septingenties. octingenties. noningenties. Item centesimus. ducentesimus. trecentesimus. quadringentesimus, quingentesimus. sexcentesimus. septingentesimus. octingentesimus. nongentesimus. Item centenus. ducentenus. trecentenus. quadringentenus. quingentenus. sexcentenus. septingentenus. octingentenus. noningentenus. Item centuplus. ducentuplus. tricentuplus. quadringentuplus. quingentuplus. sexcentuplus. septingentuplus. octingentuplus. noningentuplus. praeterea centimanus, qui centum manus habet. centipes, qui centum pedes. centipeda uermis, qui & scolopendra, & multipeda dicitur, & centurio, de quo superius locuti sumus, qui & centurionus dictus est, sicut decurio decurionus, & ab eo succenturio uerbum, à quo succenturiatus, & succenturia. & centuria, quae sub uno centurione erat, quarum centenarius iustus erat numerus. Item centuria in agris ducenta iugera, quia Romulus centenis ciuibus ducenta iugera tribuit. & centuriatus ager in ducenta iugera definitus. & centuriata comitia, quia po. Ro. per centenas turmas diuisus erat, & centumuiri magistratus, qui ad iudicandum praeerant, à quibus centumuiralia iudicia appellata. Nam cum essent Romae XXXV tribus, quae & curiae uocitatae sunt, terni ex singulis tribubus sunt electi ad iudicandum, & licet quandoq; amplius, quàm centum fuerunt tamen quo facilius nominarentur, centūuiri sunt nominati & cētenariae coenae, in quibus lege licinia non plus centussibus, hoc est centum assibus impendebatur, qui erant numi breues ex aere, & centones à uillorum multitudine, quoniam finitus numerus pro infinito ponitur. sunt. n. stragula grossiora uillis passim pendentibus, quibus & lecti uilissimarum personarū sternuntur, & tabernacula, omnisq; castrensis supellex pluuioso tempore uelantur. Macro. Tremellius uero scropha cognominatus est. euentu tali. erat enim cum omni familia, ac liberis in uilla. serui eius cum de uicino scropha erraret, subreptam conficiunt. uicinus aduocatis custodibus, omnia circūuenit, ne qua efferri possit. isq; ad dominum appellat restitui sibi pecudem. Tremellius, qui ex uillico rem comperisset scrophae cadauer sub centonibus collocat, super quos uxor cubabat quaestionem uicino permittit. cum uentum est ad cubiculum uerba iurationis concipit nullam esse in sua uilla scropham nisi istam inqt, quae in centonibus iacet lectum mōstrat, haec facetissima iuratio Tremellio scrophae cognomentum dedit. Itē centones à grāmaticis nostrae aetatis dñr, qui ex operibus Homeri, apud graecos, apud

nostros Virgilij carmina hinc inde delecta sumpsere, & nouum aliquod opus composuerunt, & centumcapita herba, de qua superius diximus. LARGE. Profuse, liberaliter. largiri enim est profuse donare, à quo largitio expensa, quæ fit ad aucupandum fauorem in petitione magistratuum, & largitas profusio. Turpillius. O dic mihi an oblita es eius crebras mansiones ad amicam, & sumpti largitatem. et large adverbium, à quo fit diminutiuũ largiuscule. Item largior largissimus. largius. largissime. CALCEVS. Indumentũ pedis, quod fit ex pellibus animalium. à calce autem calceus deducitur. calx postrema pars pedis est, qui & pes imus appellatur. Virgi. Ecce uolat, calcemq; teritiã calce Diores, unde etiam pro extremo, & fine sæpenumero usurpatur. ut cum dicimus, à uertice ad calcem, hoc est à principio ad finem, quod perinde est, ac si diceretur à capite ad pedes. ab hoc fit calcaneus posterior pars imi pedis globosa, & calceo, à quo calceamentum, & calceamen. & calceatus quartæ declinationis pro calceamento. Plyn. Itaq; longo itinere sine calceatu atteruntur pedes, & calcar equorum ac iumentorum stimulus, quod ad calcem alligetur. & calcitro uerbum, quod est pede percutio, à quo recalcitro, & calcitratus, & calcitratio, & calcitro calcitronis, qui calcibus infestat. Gelli. Equus mordax, & calcitro. Plau. Clamat procul siquem uidet ire à se calcitronem. & calco uerbum, quod proprie est pede comprimo. ponitur tamẽ pro comprimo simpliciter, à quo calculus, breuis, ac politus lapillus terræ admistus, ita dictus, quod ob paruitatem sine molestia calcetur. Ouid. per quas numerabilis alte Calculus omnis erat. Unde et pro scrupo ponitur. Martia. Calculus hic gemino discolor hoste perit, & pro minima parte ponderis, quæ continet duo grana. ab hoc fit calculator, hoc est computator, à quo calculatrix. computatrix, & calculatio computatio, quod calculos manu tenentes numeros componamus. Item à calco. inculco, quod est infarcio, inspisso, à quo inculcator. inculcatrix. inculcatio, & conculco calce, à quo conculcatio. & culcitra, quod tomentum, siue pluma, siue aliud quid simile in ea calcetur, culcitula uero fasciculus quidam ligneus in sacris dicebatur. & calx fœminini generis qua uelut glutino unguntur cementa, quod in ædificijs calcetur, à quo calcata ædificia dicuntur calce polita. & fornax calcaria, in qua calx decoquitur. SARCTA. Resarcta redintegrata. CVTE. Pelle, ex qua fiunt calcei. EXPLICAT ET COENAS VNICA MENSA DVAS. Quia pars eorum, quæ apposita sunt, seruantur in alteram cœnam. mensa à mandendo dicta est, siue qđ manditur, nam modo discum significat. Virg. Postquam exempta fames epulis, mensæq; remotæ, modo ipsa cibaria. Unde secundæ mensæ dicuntur cibi, qui secundo loco apponuntur. Idem. Non ego te dijs, & mensis accepto secundis Transierim Rhodia. Aliquando etiam capitur pro quadra, siue orbe, de quibus superius diximus. Idem. Heus etiam mensas consumimus inquit Iulus. Item mensa per translationem etiam pro alijs discis accipitur, nam & numulariorũ disci mensæ uocantur, à quo numularij appellantur mensarij. dicitur etiã abacus uocabulo à græcis sumpto, apud quos ἄβαξ nuncupatur. FEX CRASSA VEIENTANI RVBELLI. Veij urbs fuit insignis, maxime bellorum frequentia cum Romanis, quam tandem cœpit Camillus, & ad quam transferre se aliquando Romani cogitauerunt, unde Nerone domum illam amplissimam Romæ ædificante editi in eius contumeliam fuerunt illi uersus. Roma domus fiet, Veios migrate quirites, Si non & Veios occupat ista domus. à Veis ucientes, & ueientanus deducitur. hinc ueientana uina appellata, quæ pessima erant, & dilutum ruborem, ac fecis plurimum habebant. Persius, ueientanumq; rubellum Exhalet napida læsum pice sessilis obba. Horatius. Qui ueientanum festis potare diebus. ASSE. Vili moneta ex ære. siquidem decem. & aliquando sexdecim assibus denarius permutabatur. VENVS. Coitus meretricis. INFICIATOR. Qui debitum negas, de quo superius diximus. IN IVS. In forum, ubi ius dicitur. VIVE. Indulge uitæ. hoc est enim uiuere apud Martialem. sic alibi. Frange toros, pete uina, rosas cape. tingere Nardo. Ipse iubet mortis te meminisse deus. Virg. Pone merum, & talos. pereat qui crastina curat, Mors aurem uellens, uiuite ait, uenio. DECIES. Centum millia scilicet, quia non obseruas, quod dijs promisisti.

EPIGRAMMA. CXXXIII. DE VENATIONE LEONVM, ET LEPORVM.

PICTO QVOD IVGA DELICATA COLLO. Rursus Leporũ, ac Leonum lusus admiratur anteponens hoc spectaculum cæteris uenatibus, & clementiæ, ac mansuetudini Cæsaris hoc tribuens, quam feræ quoq; conentur imitari. INDVLGENT. Concedunt. præstant, exhibent, de quo superius diximus. CALYDON. Vrbs Aetoliæ, de qua supra dictum est. Vbi Meleager aprum interfecit. ESSEDA. Vehicula. Essedum uehiculi genus est, quo galli utebantur apud Belgas Galliæ ciuitatem repertum, quemadmodum etiam petoritum, quod gallicum uocabulum est, ut Varro scribit, quamuis sint, qui ex græco uocabulo, ac latino compositum uelint, dictumq; à uoluendis rotis, ut Gellius testatur. NIGRA BELLVA. Elephantus. MOLLES CHOREAS. Lasciuas saltationes. diximus superius quam docile animal sit Elephantus, & ut sub germanici principatu munere gladiatorio, quosdam incõditos motus edere uisus sit saltãtium modo. TIMOR VELOX LEPORVM. Timor uelocium leporum, LAXOS RICTVS. Patientia ora. PERVIOS. Per quos possunt tuto ire, et redire. TIMIDOS. Timentes ne noceant, hoc est ipsi timidi. SED NORVNT CVI SERVIANT LEONES! Ingens laus Domitiani. Leones inquit, non arte assequuntur hoc, ut tam benigni sint & clementes, sed faciunt hoc, quia intelligunt principi placere.

EPIGRAMMA. CXXXIIII. AD OVIDIVM.

IN NOMENTANIS. Laudat uina Nomentani agri, in quo uilla erat Ouidij familiaris sui. sensus est, Nomentanum uinum. uetuste fit præstans, ita ut quod uis uinum appellari possit ut puta Chium, aut falernum. aut aliud huiusmodi. Nomentum oppidum fuit Sabinorum, cuius ager quondam nimis sterilis fuit, postea cura colonorũ factus est fertilitate celeberrimus, ubi præsertim campos habuit Seneca excellentis uir ingenij, cuius in prædijs singula iugera culeos uini octonos reddidisse plerunq; compertum est. hic Palæmon grammaticus. & Q. Ouid. & Martia. uillas habuere. TESTA ANVS. Doliũ inueteratum. nam in mitioribus plagis dolijs figulinis utebantur, in quibus uina condebant, infodiebantq; terræ tota, aut ad portionem situs circa alpes uero ligneis uasis utebãtur, circulisq; cingebant. VOCATVR QVICQVID VOLVIT. Assumit quodcunq; placet nomen. ratio autem cur nomentana uina uetustate meliora fierent, hæc erat, qđ crassitudo fecis

tudo fecis ea optime tuebatur. Columella. nomentanæ uineæ nobilitate sequuntur amineas, fœcunditate uero etiam præueniunt, quippe cum se frequenter impleant, & quod ediderunt optime tueantur. feracior est minor, nec ita rubet, ut maior. à quo colore rubellæ nuncupantur eædemq; fecineæ, quod plus, quàm cæteræ fecis afferant. Martialis.

Nomentana meum tibi dat uindemia bacchum
Si te Quintus amat, commodiora bibas.

Quoniam scilicet Quintus uetustiora habet, unde alibi ad Quintum scribẽs inqt. qđ sub rege Numa Cõdita uina bibis.

EPIGRAMMA. CXXXV. AD RVFVM.

INTERPONIS AQVAM. Rufum rursus deridet, qui cum sciret Næuiã amicam nequaquam ad se uenturam tam sobrie tamen potabat quasi eam expectaret. SVBINDE. Frequenter. SI COGERIS. Sensus est. semper ferè potas aquàm, & si cogeris à sodale uinum sumere, raro potas pauxillum falerni lymphati. si dubitatiua coniunctio est. Virgili. Si me fata meis paterentur ducere uitam Auspicijs. aliquando pro confirmatiua accipitur. Idem, uestro si munere tellus Chaoniam pingui glandem mutauit arista. aliquando utimur si in rebus certis, ueruntamen quasi dubitatiua, cum scilicet præstitimus aliquid, quod nolumus exprobrare. Terentius. Si te in germani fratris dilexi loco. à si deducitur sic aduerbium affirmantis, & o si quod significat utinam. & sin quod ex si & ne componitur abiecta e, & significat si uero nunquam enim in prima parte collocatur, sed in secunda, ubi ferè duorum est oppositio. Terentius, Si illum relinquo, eius uitæ timeo, sin opitulor, huius minas. habet enim quandam uim negationis perinde, ac si diceretur. si autem non relinquo, sed opitulor. aliquando sin solum repetitur, sed quod secundi loci uim obtinet. Sallustius, Imperat ut pretio, sicuti multa confecerat, insidiatores maxime paret, ac maxime occulte. sin id parum procedat, quo uis modo Numidam interficiat, idest si potest, occulte, si nũ potest, ut cunq;. & siquidem quod ex si et quidem componitur, tamen primam syllabam breuem habet, cum si producta sit significat nam. Quintilianus, Atque natura ipsa uidetur ad tolerãdos facilius labores musicam nobis dedisse. siquidem remigem cantus hortatur. aliquando tamen siquidem pro si dubitatiua coniunctione inuenitur, quod internoscere facile est. Cicero, deinde profectus est id temporis, cum iam Clodius, siquidem eo die Romam uenturus erat, redire potuisset. Ouidius. Quæ mihi uentura est, siqdem uentura senectus. Item & si et tametsi, quæ pro quamuis accipiuntur, quemadmodum superius diximus, & sine præpositione, quæ significat absq;, et siquis. siqua siquid, de quibus disseruimus. DILVTI. Lymphati. NEQVITIAS. Lusus. lasciuias. SOBRIAS. Hominis sobrij, temperato enim potu uenus iuuatur, nimio elanguescit. CERTAE. Exploratæ. SVSPIRAS. Spiritum à pectore imo trahis. hoc est enim suspirare, quod est solicitudinis, ac doloris argumentum. ab hoc suspirium deducitur, quod modo ipsam, quam diximus, ab imo pectore suspirationem significat modo spirandi difficultatem, de qua superius diximus, unde qui eam difficultatem patiuntur, appellantur suspiriosi. suspiro autem à spiro compositum est, quod significat exhalo. Virgilius. Ambrosiæq; comæ diuinum uertice odorẽ Spirauere. ab hoc fit spirabile, quod uitale significat, & spiraculum spiramentum, per quod exit spiritus. & spiritus halitus. nam spiritus. halitus. anima pro eodẽ usurpantur. Plynius. Animæ leonis uirus graue, ursi pestilens, hominis tantũ anima infici uoluit pluribus modis, & ciborum ac dentium uitijs, sed maxime senio, ut ne id ipsum quidem, quo uiuitur in uita, iuuaret. Parthorum populis hoc præcipue accidit, & à iuuenta propter indiscretos cibos, nanq; & uino fœtent ora nimio. sed sibi proceres medentur grano assirij mali cuius est suauitas præcipua in esculentia addito. spiritus etiam pro aura, & uẽto ponitur, quẽadmodũ animæ. à spiritu fit spiritalis, unde spiritales auras dicimus, hoc est uitales. Item à spiro cõposita fiũt aspiro, qđ significat faueo, tractũ à nauigantibus, qbus spirãtes auræ fauent. Virg. Aspirãt auræ in noctem. Idem. aspirat primo fortuna labori. qđ si post se accusatiuum habeat cũ præpositione ad, significat modo incũbo, et quasi toto spiritu intẽtus sum, ut Scipio aspirat ad consulatũ modo accedo, puenio. Cice. Nunq̃ aspirant ad curiã. expiro, spiritum reddo, morior. Lucre. Expirans animam pulmonibus æger agebat. ab hoc expiratio. inspiro diuino quodã spiritu in mentẽ inijcio. Vnde inspiratio. respiro reciprocum spũm capio. à quo respiratio. conspiro, coniuro. à quo cõspirator. conspiratrix. conspiratio, de quo superius locuti sumus. GEMIS. Ploras. Gemere proprie pectoris, cum præ angustia in sonum prorumpit. ideo & iumenta sub nimio põdere gemere dicuntur. Item etiã inanimata, cũ nimis onusta sunt. Vir. gemuit sub pondere cimba Sutilis ponitur tamen gemere pro flere. itẽ pro canere de ijs dũtaxat auibus, quæ flebilem quẽdã habent cantũ, ut est turtur & columba. Vir. Nec gemere aëria cesso bit turtur ab ulmo. à gemo fit ingemo cõpositum eiusdem significationis. & gemitus ploratus, seu uox illa, quã diximus pectoris. & gemebũdus plorans. & gemma, qđ emittere primũ plãta incipit. Ouid. Et noua de nitido cortice gemma tumet. qđ similis sit lachrymæ. à quo gemmo uerbũ, qđ est gemmam emitto. Columella. Cũ primum gemmare uites icipiũt. à quo gẽmasco. Plyn. Atq; ut gemmascere incipiens ligetur calamus. & ab huius gemmæ similitudine gemma etiã lapillus uocatur, cuius diminutiuũ est gemmula. à quo gemmatus splendens, seu gemmis ornatus. Papinius. hic ubi sydereo moles gemmata colosso. Item à gemo gemursa tuberculũ sub minimo digito pedis, qđ gemere faciat eũ, q id gerit. TRIENTES. Triens modo numi genus est, modo mensura quatuor uncias capiens. MERO. Vino puro non diluto. PARCIS TIBI. Parcis uitæ tuæ consulere. DORMIENDVM EST. Larga potatio nõ impedit somnũ, sed iuuat.

EPIGRAMMA. CXXXVI. AD LVCIAM.

SAEPE MIHI DICIS. Respondet Lucio sodali suo, q sæpe eum hortatus fuerat, ut scriberet aliqd memoria dignũ, & taciturnitatis suæ causam afferret, qđ nullũ sit uirtuti, ac doctrinæ præmiũ, in quo temporũ suorũ infelicitatem notat. CARISSIME IVLI. Verba sunt Lucij carissime Martialis. DA NOBIS OTIA. Responsio est Martia. OTIA. Quietem ac uacationem à curis, atque negotijs. MECOENAS. Hic ex Hetruscorũ regibus ortus, magnæ apud Augustum authoritatis fuit, mire fauit ingenijs, præsertimq; Horatio & Vir. quorũ alterũ, q Bruti partes secutus & ab Octauio captus fuerat nõ modo seruauit, sed Cæsari carissimũ reddidit, alteri agros in Mãtuano à militibus direptos restitui fecit, & Octauij gratiã, ac beneuolentiam conciliauit. sic utriq; datum est otiũ ad scribendum. FLACCO. Horatius Flaccus poëta lyricus fuit libertino patre natus. patria Venusinus dubiũ appullus ne, an Luca. ut ipse fatetur. Nam ue

nasinus arat finem sub utrinq; colonus. puer admodum cum parente migrauit, & difficultatem inopiæ paternæ uicit ingenio. Athenas iuuenis petijt, & bello ciuili Bruti partes secutus est. et tribunatus honorem adeptus, sed Bruto deuicto ad Cæsarem conuersus fauente Mecœnate in eius amicitiã receptus est. VIRGILIO. P. Virgilius Maro poëta Mantuanus. omnium & græcorum, et latinorum poëtarum Homero proximus fuit etiam Domitij Afri authoritate, qui cum interrogatus fuisset, quem Homero proximum esse existimaret, secundus inquit, est Virg. propior tamen primo, quam tertio. Mantua urbs Galliæ est Cisalpinæ ab Ocno Mantus filio condita. Mãto Tiresiæ uatis Thebani filia fuit, qui Peneto patre genitus est, & mutatus quondam, ut poëtæ tradunt, in fœminam, post septem annos in uirilem formam redijt. Manto post Thebanorũ seruitutem primo sub Creõte, postea sub Theseo, defuncto iam patre ad diuersa loca fertur fugisse, & primo in Asiã uenisse, in cuius litore Clarij Apollinis fanũ ædificauit, deinde in Italiã ubi oppidum socijs suis Græcas condidit. cumq; interea ex Tyberino Thuscorum rege Ocnus ei filius natus esset, qui deinde Bianor cognominatus fuit, & ad ipsum oppidum Thuscorum quoq; & Venetorum multitudo confluxisset, circundedit Ocnus oppidum muris & in aliam formã redactum à matris nomine Mantuam appellauit. Vir. Ille etiã patrijs agmen ciet Ocnus ab oris Fatidicæ Mãtus, et thusci filius amnis, Qui muros, matrisq; dedit tibi Mantua nomen. CONDERE. componere. CVRAS. Operam. FLAMMIS. Morte, siquidem mortuorum cadauera urebantur, ut superius diximus. LASSAT. Fatiget lassum reddit. IVVAT. delectat propter fructum, qui sequitur.

EPIGRAMMA. CXXXVII. AD GALLVM.

eST TIBI SITQVE PRECOR. Lepidum epigramma ad Gallum, in quo eorum ferè argumento utitur, quo superius usus fuit ad Proculum, mittere scilicet se librum ut eum salutet, quoniam ipse salutandi officium obire non possit.

MEA COENACVLA. Mea domus pars pro toto. VIPSANAS LAVRVS. Lauros Vipsanæ porticus, quæ à Vipsano consule ædificata est Fontei collega. erat autem hæc porticus à Galli domo remotissima. laurus non modo secundæ, sed etiam quartæ declinationis inuenitur. Plyn. Ex ea lauru, quæ missa è cœlo minima est altitudine. FACTVS IN HAC EGO SVM IAM REGIONE SENEX. Idcirco indecens esset me domum mutare, quo tibi fierem propinquior. MIGRANDVM. Mutandum domicilium. EST TANTI. Tantum apud me ualet officium salutandi, ut mihi ueniendum esset etiam si longius abessem. VNVM TOGATVM. Me scilicet. MVLTVM EST, HVNC VNVM SI MIHI GALLE NEGO: Multum est si me mihiipsi aufero, & salutandi gratia desero scribendi prouinciam. DECIMA HORA. Post cœnam. scilicet prima enim & secunda hora salutabant ueteres Romani. tertia in causis ac iudicijs uersabantur. quarta & quinta incumbebant familiaribus negotijs. sexta & septima partim meridiebantur, partim otio indulgebant. octaua exercebantur palæstris. ac lauabantur. nona cœnabant.

DE ISSA CATELLA, ET PVBLIO PICTORE. EPIGRAMMA. CXXXVIII.

iSSA EST PASSERE. Iocatur de issa catella in laudem Publij pictoris, qui eam in delitijs habebat, & in tabella, quo eã immortalem redderet, ita expresserat, ut uera uideretur. de hoc etiam alibi. Publius exiguæ sufflagrat amore catellæ.

ISSA. Nomen est proprium Catellæ, de qua scribit. fidelissimum omnium animalium homini canis est, & pugnasse aduersus latrones pro domino aliquando legitur. Garamantum regem canes ducenti ab exilio reduxere prælianes cõtra resistentes. Colophonij, & Castabalenses cohortes canum habuere, quæ primæ in acie dimicabant canes defendere cimbros cæsis dominis eorum plaustris impositis. canis Iasone Lycio interfecto capere cibum noluit, inediaq; consumptus est. Volcatium Romæ nobilem, qui Cesellium ius ciuile docuit Asturcone è suburbano redeuntem, cum aduesperauisset, canis à crassatore defendit. Item Cœlium senatorem ægrum Placentiæ ab armatis oppressum, nec prius ille uulneratus est, quàm cane interempto. Item Romæ cũ animaduerteretur ex causa Neronis germanici filij in T. Sabinum, & seruitia eius unius ex ijs canis nec à carcere abigi potuit, nec à corpore recessit abiecto in gradibus gemitorijs mœstos edens ululatus magna Po. Ro. corona circunstante, ex qua cum quidam ei cibum obiecisset, ad os defuncti tulit, deinde cadauere in Tyberim abiecto, innatauit ad illud summo nixu sustentare conatus multitudine ad spectandam animalis fidem undiq; confluente. soli dominum nouere. soli uocem. soli nomina sua agnoscunt. itinera quamuis longa meminere, nec ulli præter hominem memoria maior. in uenatu solertia, & sagacitas præcipua est. scrutatur uestigia atq; persequitur. ueteres senecta fessos, ac debiles sinu ferre aliquando uisi sunt, uentos & odorem captantes, prodentesq; rostro cubilia. Indi è tigribus eos uolunt concipi & ob id in syluis coitus tempore fœminas alligant. primo, & secundo fœtu tanquam nimis feroces abijciunt, tertio demũ educant, hoc idẽ è lupis faciunt galli. optimum esse in fœtu canem dicunt, qui nouissimus cernere incipit, aut quem primum fert in cubile fera. rabies canum Syrio ardente homini pestifera est. Item morsis, letalis aquæ metus. quamobrem obuiam itur per XXX eos dies gallinaceo fimo cibis canũ admisto, aut si præuenerit morbus ueratro. ad morsum uero unicum remedium oraculo quodam repertum Plyn. scripsit, radicem scilicet syluestris rosæ, quæ Cynoroda appellatur. Columella scribit, si quadragesimo die, quàm sit natus castretur morsu cauda, summusq; eius articulus auferatur, sequenti neruo exempto, nec caudam crescere, nec canes rabidos fieri. NEQVIOR. Lasciuior iocosior. PASSERE CATVLLI. Quem cecinit Catullus, de quo superius diximus. PVRIOR OSCVLO COLVMBAE. Laudatur in columbis simplicitas. pudicitiam seruant. connubij fidem non uiolant. suspicio tantum in ijs est adulterij. tunc plenum guttur murmure, tunc saeui rostris ictus, tunc in reconciliatione frequens exosculatio. Lucil. Vincit columbos osculis Cn. Martius, sinuq; amicam reficere frigidam caldo columbatim labra conferens labris. INDICIS LAPILLIS. Margaritis, quas indicus maxime mittit Oceanus, quamuis & de alijs gemmis possit intelligi. quod siquis obijciat Margaritas, nec lapillos, nec gemmas dici, non uidetur Plynium legisse, qui & sucina, & murina, & Margaritas inter gemmas, ac lapillos commemorat, nec Varronem qui uniones scribit lapillos esse, qui in conchis reperiuntur, nec Horatiũ, cum scribit. Nec magis huic intra niueos, uiridesq; lapillos, ubi nemo dubitat de margaritis, ac Smaragdis intelligi. VENTRIS. Purgandi scilicet.

ctt. NON FEFELLIT. Non decepit, fœdando scilicet. LVX. suprema mors.

EPIGRAMMA. CXXXIX. AD VELOCEM.

CRIBERE ME QVERERIS. Facete Velocem arguit reprehendentem se quod longiora epigrammata faceret. tu inquit, breuiora facis, quoniam nihil scribis.

EPIGRAMMA. CXL. AD REGVLVM.

VM TIBI SIT SOPHIAE. Facete cũ Regulo ludit, ne uideatur libros suos ad eum mittens intempestiue forensibus negotijs occupatum interpellare, cum inquit par fama sit & doctrinæ tuæ, et negotiorum nõ debet mirari qui & iura clientum tibi porrigi uidet, quæ defendas, & libros quos legas. SOPHIAE PAR FAMA ET CVRA LABORVM. Ordo est. cum in te fama hoc est decor sapientiæ, & cura laborum sit par, hoc est cum & doctrina, & forensium negotiorum exercitatione pariter excellas. SOPHIAE. Sapientiæ. quemadmodum autem sophon, hoc est sapientem pro docto, ita sophiam hoc est sapientiam pro doctrina usurpamus. unde & sophisten uocamus modo eum, qui in arte rhetorica proponit quæ imitari debemus. sic enim oratorem, rhetoremq́; & sophistam distingunt, ut orator sit, qui causas agit, rhetor, qui artem oratoriam docet, sophistes, qui imitationes proponit modo cauillatorio, unde ea pars dialectices nomen sumpsit, quæ sophisticæ appellatur, & sophisma dicitur cõmentum, & oratio ita composita, ut uera esse uideatur. LABORVM. Quos in causis defendendis sustines.

EPIGRAMMA. CXLI. AD PRISCVM.

VM TE NON NOSSEM. Facete Prisci Fausei ambitionem carpit. hic ut nomen patroni sibi uendicaret, pecuniam fœnore capiebat, ut cultus incederet, ac diues uideretur, turba togatorum eum comitante. quapropter maternum inferius admonet, ne illum hoc modo incedentem uidens falsa opinione ducatur. Est ergo sensus. ante, quàm te nossem putãs te diuitem esse, ac liberalem, salutabam te, & dominum, ac regem uocabam. iam uero postquam te noui, non existimabo aut dicam te alium esse, quàm Priscum.

EPIGRAMMA. CXLII. AD LECTOREM.

VAECVNQVE LVSI. Admonet lectorem, à quo emere libellos suos possit, si in ijs legendis tempus terere uoluerit. APINAS. Nugas, ineptias, de quo superius diximus. MALE COLLOCARE. Legendo scilicet quæ uana & inutilia sunt. INVIDEBIS OTIO TVO. Terendo tempus in nugis meis lectitandis. PER QVEM NON LICET PERIRE MEIS NVGIS. Qui epigrammata mea colligit, uenditq́; nec sinit ea perire. honestus loquendi modus per me nõ licebit hominem occidere. per me non licebit homini abire, hoc est permittam quantum uires meæ sufficient, hominem abire.

EPIGRAMMA. CXLIII. AD FAVSTINVM.

OS TIBI VICINOS. Fenium Thelesporũ laudat, quod in prato suo Antillam filiam defunctam mira pietate sepeliuerit, & epitaphium posuerit. DIGNIOR IPSE LEGI. Quia mori ante filiã debuit, unde mox subdit. ad Stygias æquum fuerat patrem isse sub umbras.

EPIGRAMMA. CXLIIII. AD PROCILLVM.

VAEDAM ME CVPIT. Facete Procilli inuidiam carpit. formosissima inquit me mulier petit ex inuidia moreris. at ego uolo turpissimam, iam incipis respirare. ARGENTO. Candidũ enim est argentum, unde à græcis ἀργυρῶν à nobis argentum uocatur, quod græci ἀργὸν album dicunt. Homerus κύνας ἀργοὺς, hinc argema, morbus oculorũ dictus est, cũ ulcus circulũ oculi infestat, quem græci irim dicunt, latine. albugo nuncupatur. argentũ in puteis reperitur, excoqui nõ potest, nisi cũ plũbo nigro, aut cũ uena plũbi, quæ iuxta argenti uenas plerunq; reperitur, gallenam uocant, inuenitur ferè in omnibus prouincijs, & ubicunq; una inuenta est uena, non procul inuenitur & alia, qđ in omni ferè materia accidit, unde græci metalla appellarunt ἀπὸ τοῦ μετὰ τὰ ἄλλα ἀρεῖσθαι. hoc est qđ alia post alia inueniantur. à metallo uero metalli dicti sunt in re militari quasi mercenarij. Accius. calones, famuliq́; metalli, caulæq́; à quo nomine Cæciliæ familiæ Metelli cognomen datum putatur. argenti uena, quæ in summo reperta est, crudaria appellatur. odor ex argenti fodinis inimicus est omnibus animalibus, sed maxime canibus. mirũ est cum albũ sic argentũ lineas ex eo nigras produci. est lapis in eius uenis, ex quo finit argentũ uiuũ, qđ omniũ rerũ uenenũ est. itẽ lapis spumæ candidæ, nitentisq́; nõ tamen trãsiucentis, quod stimin appellãt, alij stibiã, alij alabastrũ, aliqui Turbasin, nõnulli etiã Platyophthalmon, quasi dilatãs oculos. πλατὺς enim latus, ὀφθαλμὸς oculus dicitur, quoniam in calliblepharis dilatet oculos, & eorum fluctiones, exulcerationesq́; inhibent. calliblepharũ medicamentũ ẽ accõmodatũ uitijs oculorũ præsertim cũ palpebræ cohærescũt, & ulcera oculorum male sunt curata. nomen habet à pulchritudine generũ, κάλλος enim pulchritudo, βλέφαρα genæ dicũtur. Scoria in argento est, quam græci uocãt helcisma. spuma argenti argyritis uocatur, sicut auri chrysitis, plũbi molybditis. omnis autem fit ex cocta sua materia ex superiori catino defluens in inferiorem. distat spuma à scoria tanq̃ à fece. alterum purgantis se materiæ, alterũ purgatæ uitiũ est. inuenitur & in argentarijs metallis miniũ, & hydrargyrũ & coticula lapis, de qbus superius diximus. ab argentum argentarius deducitur hoc ẽ Trapezeta, qui & mensarius, & nummularius uocatur, & argentaria argenti fodina, & argentarius adiectiuũ, unde fabrũ argentariũ dicimus, & argenteus ex argento. & philargyrus amicus argenti. & lithargyrus lapis argenteus, & argyrõdes Aetoliæ fluuius propter argenteũ aquæ candorẽ, ut quidã existimãt, et argyranche, de qua superius diximus. LILIO. Lilium flos est candidissimus, nobilitate proximus rosæ, & quadam

cognatione unguenti, oleiq; quod ab eo lirion appellatur nulli florum excelsitas maior, folijs foris stratis, & ab angusto in latum paulatim se laxantibus, effigie calathi, resupinis per ambitum labris, tenuiq; filo & seminibus croceis in medio stantibus. est & rubẽs lilium, quod græci crinon uocant, est & purpureum, quem uocant narcissum, de quo superius diximus. lilium à græcis nomen traxit. quippe græci λείριον uocant. PICE. pix estquæ fit ex arborũ resinis ad ignẽ decoctis. nam resina liquor est crassus ex arboribus fluens, & sæpe sua sponte stacatus ad solem pix liquida è teda coquitur ad nauium & multos alios usus. lignum eius concisum furnis immittitur, undiq; igni extra circundato, ut primus sudor aquæ modo fluat in canali. hoc cedrum uocatur, quod sit aqua ignis ardentis, καίειν enim uere, ὕδωρ aqua. tantaq; eius uis est, ut in Aegypto corpora hominum defunctorũ eo perfusa seruentur. sequens liquor crassior picem fundit. hæc rursus in cortinas æreas coniecta aceto spissatur. cætera genera picis ex alijs arboribus fiunt & maxime picea flos crudus piceæ resinæ cum multa hastula tenui, breuiq; auulsus conciditur. ad cribrum minuta deinde feruenti aqua perfunditur, donec coquatur. huius expressum pingue, præcipua pix est. datq; uino odorem. & acumen quoddam saporis. econtrario uitia resinæ, corticisq; eam picem faciunt, quæ dicitur crapula, qua uini uirus frangitur, compesciturq; illius nimia feritas. resina à pice hoc differt, quod pix nihil aliud ẽ, quàm combustæ resinæ fluxus. terebinthina resina, hoc est quæ fit ex arbore terebintho, præfertur omnibus. proxima est, quæ fit ex lentisco, & mastice dicitur. postea cupressi acerrima sapore, picea arbor montes amat, feralis apud ueteres habita, nitens rogis, & in funeribus duntaxat ante fores poni solita, postea etiam in domos recepta facilitate tondendi. hæc plurimam resinam fundit. teda proprie dicta succo abundat, partior tamen est, liquidiorq;, quàm picea, flammis ac lumini sacrorum grata. Laricis morbus est ut teda fiat. est autem larix arbor similis abieti materia præstantior, incorrupta uis, humori contumax. plusculum huic erumpit, liquoris melleo colore, nunquam durescentis. pix ex arbore picea omnium nigerrima est. à pice piceus deducitur. pix uero à græco fit. nam græci pissa dicunt, à quo pisselæon oleum, quod ex pice fit. Et pissasphaltus mista bitumini. pix naturaliter, quæ in Apolloniatarum agro reperitur. quidam & ipsi miscent præcipuum ad scabiem pecorum remedium, & palimpissa pix liquida iterum decocta, & Zopissa pix quæ è nauibus eraditur, admista cera, & marino sale macerata multo ad omnia efficacior, quàm aliæ pices.

EPITAPHIVM ANTHILLAE. EPIGRAMMA. CXLV.

h

OC NEMVS AETERNO. Dulce epitaphium Anthillæ, cuius pauloante mentionem fecit. FENNIVS. Thelesporus. Fennius pater Anthillæ.

EPIGRAMMA. CXLVI. AD LVPERCVM.

o

CCVRRIS QVOTIES LVPERCE NOBIS. Lepidissimũ epigrãma ad Lupercum ita petentem epigrãmata Martia. quasi remissurus. monet eum poëta, ut à propinquo sibi bibliopola emat, in quo salse hominis auaritiam carpit. PVERVM. Seruum. EPIGRAMMATON.

Græcus genitiuus pluratiui numeri. LONGVM EST Iter scilicet. AD PIRVM. Rego, in qua Martialis habitabat. ad pirum dicebatur. frequenter quippe arbores nomina regionibus dabant, ut ad pinum, quod est apud Senecã. ad malum punicum. quod est apud Tranquillum. ad gallinas apud Plyn. propter laurum ibi satam ex ramo suis bacis onusto, quem gallina conspicui candoris ore gestauerat, ut superius meminimus. ARGI NEMPE SOLES SVBIRE LETVM. Dictionem diuisit more poëtico, ut Virg. septemq; triones, & in oratione soluta. Cicero. Experge te facias. NEMPE. Certe, & est primogenium uocabulum. CONTRA. Ex aduerso. contra præpositio est, separaturq; & componitur quando κατὰ, uel ἀντὶ significat, & tunc proprie est præpositio, ut contra adulterium dico, & contradico. quando uero sine casu ponitur; significatq; ἐξ ἐναντίας aduerbium est. Iuuenalis. Stat contra, stariq; iubet. ab hoc fit contrarius, hoc est oppositus repugnans. & contrarior uerbum aduersor repugno. & aduerbium econtrario, quod significat ediuerso. contra. FORVM CAESARIS. De quo superius locuti sumus. SCRIPTIS POSTIBVS. Suspendi mos est tabellas in postibus tabernarum librariarum, in quibus omnes libri uenales sint descripti. HINC ET INDE. Ex omni parte. OMNES POETAS. Qui scilicet uenales sunt in taberna libraria. NEC ROGES. Non est necesse eum rogare, quia statim dabit librum soluenti pretiũ. È PRIMO ALTEROVE NIDO. È primo aut secundo genere, sunt enim alij pretiosiores libri, alij uiliores ad uendendũ expositi. RASVM PVMICE PVRPVRAQVE CVLTVM. Ligatum, ornatum ex omni parte perfectũ. TANTI NON ES. Ironice loquitur. SAPIS. Ironice loquitur. quis enim quinq; denarijs qualẽcunque librum nõ emat? Ironia figura est, quæ simulatio dici potest. græci enim εἰρωνεύεσθαι cauillari dicũt, cum aliud uerbis significamus, aliud re sentimus, quale est illud apud Virg. Egregiam uero laudẽ, & spolia ampla refertis Tuq; puerq; tuus, magnũ & memorabile numẽ, Vna dolo diuũ si fœmina uicta duorũ est.

EPIGRAMMA. CXLVII. AD CAEDICIANVM

q

VI LEGISSE SATIS. Lepidum simul ac grauitatis plenum distichon, quo primum claudit librum, qui inquit, plus quàm centũ epigrammatibus à nobis reprehensus, sese à uitijs non retraxit, nullus illi erit male agendi modus. CENTVM. Finitus numerus pro infinito. Nam supra centum epigrammata primo libro continentur. NIL MALE SATIS EST. Nunquam à uitijs recedet.

AD FEDERICVM PRINCIPEM.

h

ABES FEDERICE PRINCEPS. Interpretationem primi libri, quod est uniuersi operis, & totius ferè latinæ linguæ dimidium. tot enim ac tanta, & tam uaria hoc uno libro explicata sunt; ut aliquanto minus sit id omne, quod superest. in quo animaduertere facile erit, quot, & quanti essent, in quibus ante hac uersabamur errores, quàm multa forent à clarissimis etiam latinæ linguæ authoribus per ignorantiam rerum, ac

uocabulorum

uocabulorū falsò exposita, quàm multa ob nimiā difficultatem præterita, ac prorsus omissa. nos enim famæ omniū parcimus, nec altera ea iudicamus. diligentis lectorijs officiū erit aliorum scripta cū nostris cōferre. qđ siquando à nobis alicubi qcquā præteritū uidebitur, qđ dici eo loco cōmode potuisset, nolim desperet lector id alio loco se nō minus apte, cōmodeq; lecturum. si uero aliqua, bis tertioq; nonnunq̄ à nobis repetita uidebuntur, id quoq; quisquis diligenter animaduertat, non sine causa à nobis factū intelliget, nec inculcatū qcq̄, sed necessario aliquando replicatū iudicabit. uerū tu quidē Federice princeps quāuis in præsentia Thuscos domas, & rebellantes Romanæ ecclesiæ populos iugū ferre cōpellis, nō desinis tamē nos subinde hortari, ut reliqua prosequamur, qđ certe libēter facimus, ut oēs non modo tuis armis ac uiribus sacro sanctæ Romanæ ecclesiæ imperiū auctū, sed sacram etiam Romanā linguā te imperatore, te duce illustratam, locupletamq; cognoscant. VALE.

NICOLAVS, Perottus Pontifex Sipuntinus Francisco Guarnerio Salutem.

Olebā nuper ætati nostræ gratulari mi Frācisce quasi magnū quoddā ac uere diuinū beneficiū hac tempestate adepti essemus, ob nouū scribendi genus è Germania nuper ad nos delatū. uidebā enim tantum uno mēse ab uno homine hoc tēpore imprimi literarū posse, quātū uix toto anno scribi aliâs à pluribus potuisset. qđ uno uersu Cāpanus noster Aprutinus pontifex elegātissime scripsit. Imprimit ille die quantū nō scribitur anno. ex qua re tantum breui tēpore librorū copiā sperabā, ut nullū superfuturū esset opus, qđ uel ab inope atq; egeno homine posset amplius desyderari. Hinc fore existimabā ut uigerēt in dies magis ingenia hominū, & florerent studia literarum, omnesq; ad capessendas præclaras artes tāta librorū commoditate allicerentur. iam uero, ó uanas hoīum cogitatiōes, lōge aliter, quàm sperabā uideo rē succedere. Nam cū liceat unicuiq; pro libidine animi sui quæcūq; uelit, imprimere, fit ut omissis sæpenumero quæ optima sunt, ea scribāt placēdi gratia, quæ obliterari potius ac deleri ex omnibus libris deberēt. Et siquid scribūt boni, ita peruertant atq; corrūpant, ut melius sit his libris carere, q̄ in exemplaria mille trāscriptos p orbis omnes prouincias mittere, ne scilicet studiosis occasio detur tot mēdacia legēdi. qppe satius est uera ignorare, quàm falsa pdiscere, quēadmodū tacere uerū, minus peccatum est quàm mentiri. huius aūt rei causa est nō tā inscitia eorū, q īprimūt, quàm negligētia, neqt grauius dicā quorundā q se correctores ac magistros ueterū librorū cōstituūt. hi n. dū falsa existimant, quæ parum animaduertūt recte scripta & de summorū uirorū opibus sententiā temere ferre nō dubitāt. o rē indignā, in qua nō mō graues uiri & prudētes, sed etiā qualescunq; studiosi merito pturbātur. nō est facile ab his discedendū quæ passim scripta reperiūtur, nec cū primū difficultatis aliqd occurrit errori adscribendū est, nō rectū iter relinquēdū, ut deuios sequamur anfractus, nec plana deserēda sunt, ut p præcipitia labamur. alioqn quæ stultitia ē tm̄ studiū, tantā curā, et (ut ita dicā) tantā solicitudinē adhibere, ut doctissimorū uirorū libros deprau es, atq; corrūpas, neq; me ista ad te uelim existimes scribere, qđ eorū labores dānādū putē q hāc corrigendorū librorū prouinciā sumpsere, qn potius laudo doctrinā eorū, laudo studiū, laudo laborē, sed quatenus modū nō excedūt, hoc est quatenus nihil addūt de suo, sed uel alijs exēplaribus, uel sentētia ipsius authoris alibi clarius expressa, uel eius scriptoris, à quo id sumptū est authoritate, uel explicata alicuius imitatione uel alterius linguæ ueritate aliquē locū emēdat, qđ nos nup in Marco, & Papinio fecimus. Aliter. n. frustra eos tm̄ laboris haurire existimo frustra dixi, immo cū ingenti hominū detrimēto, quandoqdem frequētius corrumpunt, quàm emendent. quāq̄ illud quoq; laudare uix possum, q procemia sua clarissimorū uirorum libris inserunt. Quid. n. turpius uideri potest? Quid magis indignū, q̄ aræ cloacā iungere? Nō bene conueniunt, nec in una sede morātur Maiestas & amor. eo magis sordescit uitium, quo uicinius est uirtuti, eo deformior est turpis facies, quo formosæ, proximior est, qs autem eorū, q in præsentia uiuūt tā temerarius sit, ut ausit scripta sua etiā cū infimis ueterū cōferre? equidē in libris, quos redemi omnibus tantā deformitatem non potui pati, sed uel abrasi procemia, uel sustuli. excepta Cāpani epistola, quæ & grauitate, & facundia, & breuitate digna uisa est, quæ Plutarchi uitis præponeretur. sed cur ista ad me scribis inges, ut Principē tuū M. Barbū Cardinalem Vicētinū uirum non modo doctrina, ac omni uirtutis genere præstantem, sed fauentem ingenijs, fauētem studijs doctorū omnium præsidem, & quasi Mecœnatem alterū apud Cæsarē ad prouidendū rei tā necessariæ horteris, atq; inflāmes. prouisio autē facillima est, ut authoritate Pontificis maxime unus aut alter huic muneri præficiatur, q et īprimēdorū librorū legē īpressoribus præscribat, & adhibeat aliquē mediocriter peritū qui singulas quasq; tabellas ante impressionē examinet, atq; emendet. summo præterea studio curet, ne primi isti correctores augurari aliqd temere ausint sed modū, quē pauloante diximus, seruent. In his acre sit ingeniū, singularis eruditio, incredibile studium, summa uigilātia. Hoc si fiet, & multos habebimus libros, et integros. in nulla re pulchrius, in nulla re dignius uti potes beneuolētia principis tui. Vt autem manifestius ostēdere ei possis correctorū nostrorū errores, recognosce quæso mecum parump, q̄ multis in locis Plynianum procemium deprauauerint, qđ eo magis admiratione dignū est, quo maiorē huic uni libro, q̄ cæteris omnibus diligentiam adhibuerunt. Idq; & palā professi sunt, & nunc profitentur. est autem procemiū totius opis, ut nosti, pars facillima, & in qua uel exponēda uel emendanda, ut plus studij ita minus laboris ponere consueuimus. qđ si procemio solo tot errores deprehēdemus, qd in reliquo opere poterimus sperare? quāq̄ scio multa illic & intellecta acute & emendata diligenter à Theodoro Gaza Bessarioneæ academiæ principe, cuius præsidio usi sunt correctores quē si pari modo secuti in oībus fuissent, certe non modo procemiū, sed totū opus integrū haberemus. atqui nos simul & errores rimabimur, & procemiū ipsum exponemus, partim ut cognita authoris sententia, errores ipsi facilius deprehendendi sint, partim ut opera, ac diligentia nostra intelligant studiosi loca quædā, quæ sexcētis iā annis uel nemo, uel quā paucissimi intellexere. sed iā procemiū ipsum uideamus. Plyn. Vespasiano suo salutem. præponit author operi suo epistolā pro more scribentium, quā Tito D. Vespasiani filio scribit. habent autem codices omnes Vespasiano. corrector, quia animaduerterat nō posse referri epistolā ad patrem, qm̄ paulopost ita author subdit. Sit. n. hæc tui præfatio uerissima, dum maximo consenescit in patre. mendosum putauit hunc locum, & ita corrigendū censuit. Plyn. Domitiano suo salutem, O subtilitatem hominis singularem. An quia referri ad Vespasianū epistola nō poterat, quoniā patrē non habuit imperatorem, tu statim ad Domitianū referēdū duxisti? Cur nō ad Titū potius? in quo omnia Plynij uerba mirifice quadrant. ille. n. paulopost ita subdit, ut sciant omnes, q̄ ex æquo tecum uiuat im pium triūphale, & cēsuriū ius exeasq; cōsul, ac tribunitiæ potestatis particep , &

qđ his nobilius fecisti, dũ illud patri pariter, & equestri ordini prestas, præfectus prætorij eius. Certe hic nihil est qđ referri ad Domitianũ possit. Quis enim de eo legit unq̃, qđ æquũ cum patre imperium habuerit? exercuit quidem fateor dominationis uim patre uiuente tam licenter, ut iam tum qualis futurus esset, ostenderet. officia urbana ac pegrina ita distribuit, ut mirari se Vespasianus dixerit, qđ non successorum sibi misisset. habitauit cũ patre unà, sellamq́; eius ac fratris quoties prodirent lectica secutus est. triũphum quoq; iudaicũ equo albo comitatus, sex consulatus gessit, ex quibus unũ dũtaxat ordinarium, eumq; cedẽte, ac suffragãte fratre. hæc certe legere de Domitiano possumus, tũ apud Suetoniũ, tum apud historiarũ scriptores, qđ uero æquũ cũ patre impium gesserit, qđ cũ eo triũphauerit, qđ censor, qđ tribunus simul fuerit, qđ prætorij eius curam habuerit, nemo unq̃ legit, nisi id forte corrector noster in bicapiti Parnasso, ut Persius inqt, somniauerit. de Tito uero utrũ referri hæc uerissime possint, dicat Suetonius, cuius uerba hæc sunt. cum nata de Tito suspicio esset, quasi desciscere à patre, orientisq́; sibi regnũ uendicare tentasset, auxit eã suspicionem, postq̃ Alexandriã petens in consecrãdo apud Memphim boue api diadema gestauit, de more quidem, rituq́; priscæ religionis, sed nõ deerant, q̃ secus interpretarẽtur. quare festinãs in Italiã, cũ se Rhegyũ, deinde puteolos oneraria naue appulisset, Romã deinde cõtendit expeditissimus, inopinãtiq; patri, uelut arguens rumorũ de se temeritatem, ueni inquit pater ueni, neq; ex eo destitit participem, atq; etiã tutorem imperij agere. triũphauit cũ patre, censuramq́; gessit unà eidẽ collega & in tribunitia potestate, & in VII consulatibus, fuit etiã quæstoris uice. præfecturam quoq; prætori suscepit, nunq̃ ad id tempus, nisi ab eqte romano administratam. En quã aperte Suetonius ostendit Plynij dicta non ad Domitianum, sed ad Titum referri debere. Quandoquidem in singulis ferè uerbis, ita cum Plynio conuenit, ut ab eo sumpsisse quæ scribit planè uideatur. atq; corrector noster, dũ Vespasiani nomen ponere perhorrescit, in errorem lapsus est longe maiorem, & ut ueteri prouerbio est, Cecidit in Scyllã cupiẽs uitare charybdim. uides igitur mi Francisce quã dãnanda sit siue incuria, siue negligentia huius hominis, qui principium ipsum tanti operis, quod pari modo in omnibus libris legebatur, sine ratione, sine authoritate aliqua mutare ausus sit, & ita mutare, ut planè peruerterit. hãccine igitur librorũ correctionem dicemus, an potius deprauationem ac corruptionẽ? hanccine librorum copiam, & felicitatem nostri temporis, an potius cõmunem calamitatẽ, atq; iacturã? non est hoc excitari literas, & florere, sed potius dãnũ facere, atq; perire. uerũ rogabit me quispiã fortasse, qua ipse quoq; uel ratione, uel authoritate mutare hunc locum ausim. & pro Vespasiano Titum ponere. ego uero ita illi respõdeo, me nec mutasse quidẽ hunc locum, nec mutandũ cẽsere, illud uero et ratiõe & authoritate docuisse Plyniũ, nõ ad Domitianum, sed ad Titum scribere. huius uero cognomine potius, quàm nomine uti uoluisse, & quẽadmodum iperij. ita etiam nominis appellatiõe patri suo quamsimillimum faceret, qđ etiã libri ipsius secundo uolumine longe apertius facit, cum inquit. Nam ut in duodecim diebus utrunq; sydus quæreretur, & nostro æuo accidit impatoribus Vespasianis patre III filio iterũ cõsulibus. En quàm aperte & diuũ Vespasianum patrẽ, & diuũ Titum Vespasianum filium, & imperatores & Vespasianos uocat. quẽadmodum libro septimo & Vespasianos nominat & censores, cum sic ait. accedunt experimenta & exempla recentissimi census, quẽ intra quadrienniũ imperatores Cæsares Vespasiani pater filiusq́; censores egerunt. Item libro tertio imperatoribus, censoribusq; Vespasianis, qđ autem Titus cognomine Vespasianus

sit dictus, testatur etiã Suetonius, dum Titũ inquit cognomine paterno fuisse testãtur ueterũ cõplura numismata, in qbus ita scriptũ legimus. diuus Titus Vespasianus Augustus. testatur ingens arcus adhuc Romæ integer in honorem eius dicatus, ubi nunc quoq́; literæ extant huiusmodi, diuo Tito diui Vespasiani filio Vespasiano augusto. sed facessat corrector noster cum correctiõibus suis nos cũ erroribus patrũ nostrorum potius erremus, non Domitiano, sed Vespasiano legentes. nunc reliqua prosequamur. Libros naturalis historiæ nouitium camœnis quiritiũ tuorũ opus natos apud me proxima fœtura licentiore epistola narrare cõstitui tibi iucundissime impator. ordo est, ò iocundissime impator cõstitui narrare tibi hac licentiore epistola libros naturalis historiæ, appositiue nouitium opus camœnis, hoc est musis quiritiũ tuorum natos apud me proxima fœtura, hoc est ultimo partu utitur ex metaphora, quasi libri pariantur, & pro liberis habeantur. ideo & natos inquit & proxima fœtura. licentiore, liberiore, & nimis audaci, ac ueluti temeraria, licentia enim dicitur libertas. quædã potius ad male agẽdum, fitq́; à uerbo licet, cum licet quicqd libet ideo autẽ licentiorem epistolam dicit, qđ nimis temerarium uideatur libris suis tanti principis iudicium flagitare, qđ ipse author paulo inferius exponit, præsertim dum inqd meæ quidẽ temeritati accessit hoc quoq;, q̃ leuioris operæ hos tibi dedicaui libellos. Sit enim hæc tui præfacio uerissima, dum maximo consenescit in patre. hoc per παρένθεσιν dictum est nam quia eum imperatorem nominauit, hæc inquit sit uerissima appellatio tui, quãdo quidem in maximo imperatore patre tuo iam cõsenescit, nãq; tu solebas meas esse aliquid putare nugas, hæc est ratio, cur constituerit dicare ei libros naturalis historiæ, quia scilicet solitus erat in pretio habere res suas etiã quæ leuioris operæ & nugis similes erant. Est autẽ Catulli Veronensis poetæ carmẽ qđ iure emendare corrector potuisset cum in omnibus ferè codicibus mẽdose scriptum reperiatur hoc modo, putare esse aliquid meas nugas. Sed non est mirandum eum, qui recta deprauat etiam quæ deprauata reperit dimittere. ut obijcere moliar Catullum conterraneum meum. conterraneum inusitato uerbo conciuem uocat. Plyn. enim Veronensis fuit quanquam alter Plyn. sororis huius filius aliquando se Nouocomensem facit aliquando Veronensem. cuius rei ratio est, quia in illa urbe natus. In hac auunculi gratia ascitus fuit. Nouocomensem se facit libri quarti epistolarum, epistola ultima cum attulisse se ex patria sua refert pro munusculo quæstionem. patriam autem describit iuxta larinum lacum, qui est Nouocomi. Veronensem autẽ se ostendit nouissima epistola sexti libri cum ita inquit, recte fecisti, q̃ gladiatorum munus Veronensibus nostris promisisti. sunt qui hunc quoq; Plyn. Nouocomensem fuisse scribant, sed ego cum eo sentire malui, qui se Veronensem quidem facit, Nouocomensem non facit. agnoscis, & hoc castrense uerbum idest nõ tam eruditum, quàm militare & quasi uernaculum. raro enim quisquam hoc uerbo usus est, & uix alius præter Plynium. ille enim, ut scis, permutatis prioribus syllabis duriusculum se fecit quam uolebat existimari à uernaculis suis. hic locus diligenter animaduertendus est. nam ausim dicere neminem nostræ dũtaxat ætatis eũ satis intellexisse. sensus autem talis est, non sine ratione obijcere molior Catullum, quia & conterraneus meus est, & quẽadmodum ego sum, duriusculus fuit ob priores syllabas immutatas. cõstat sanè Catullum metri legem præuaricatum de industria fuisse, præsertim in endecasyllabis uersibus ponendo primam syllabam carminis breuem cum requireretur producta, ut in ipso uersu, quẽ nunc Plyn. adduxit, Meas esse aliquid putare nugas, & alibi legistis male me marem putastis. Item alibi duobus continuis uersibus

amabo

Amabo mea dulcis Ipsitilla, Meæ delitiæ mei lepores. Itē, Poëtæ tenero meo sodali, & alijs penè infinitis in locis. hoc autem facit uersum proculdubio duriorem, quàm cum spondeum in principio habet, unde derisum à quibusdam sui temporis Catullum tradunt, qđ iambum in endecasyllabo poneret. iactareq; nihilo minus probari se à ciuibus suis, quod non illepidos neq; inuenustos suos endecasyllabos putarent. À uernaculis suis. à ciuibus & in eadem urbe natis. uerna.n. seruus dicitur ex ancilla nostra in nostris edibus natus. unde uernaculū appellamus quicqd in domo & patria nostra natum est, & uernaculam linguam communem, atq; uulgarem. recte igitur uernaculis. idest ciuibus uernacula utentibus lingua. hunc quoq; locum emendare corrector debuisset, & suis scribere, non tuis. & abradere famulis, quæ dictio ab ignaris expositoribus addita fuit. equidem ostendere possum Plynij librum satisueterē in quo ita planè scriptum legitur, ut suprà dictum est. simul ut hac mea petulantia fiat quod proxime non fieri questus es. secunda ratio cur Tito Vespasiano dicare opus suum uoluerit. ut scilicet occasionem haberet aliquid de eo scribendi, quod in alia epistola omissum à se Titus fuerat conquestus. petulantia quod pualoante licentiam dixerat hic dicit petulātiam. est autem petulantia nimia quædam audacia & procacitas à petendo dicta, quasi ea petantur, quæ absurda sunt, quemadmodum procacitas à procando dicitur. procari enim ueteres petere dicebant. unde proci quasi petitores dicti. in alia procaci epistola nostra. licentiorem petulantem, procacē in eundem sensum accepit, ut in quædam acta exeam. ut aliquid de rebus eius scribam. modus est loquendi apud doctos. Quintilianus. Et siquid exierit numeris aptius fortasse nō possit. sed tamen siquid exierit, non erit atticum. in quo Persiū secutus uidetur qui ita inqt Non ego cum scribo si forte qd aptius exit, Quādo hæc rara auis est, siquid tamen aptius exit Laudari metuam. hic quoq; locus à correctore præteritus est. Exeam.n. scribendum est non exeant, quemadmodum ipse fecit uulgarem errorem secutus. Sciantq; omnes, quàm ex æquo tecum uiuat īmpium. quomodo particeps sis impij paterni. hoc est qđ supius dixit. Sit enim hæc tui præfatio uerissima dū maximo cōsenescit in patre. hoc est quod Suetonius ait, neq; ex eo destitit imperij participē agere. triumphale & censorium ius subintelligendū est, quàm ex æquo tecum uiuat. hoc est.n. quod scripsisse Suetonium supra memorauimus. triūphauit cum patre, censuramq; gessit una: sed animaduerte obsecro quomodo corrector noster corrumpat hunc locum. Ita.n. scribit. triumphalis & censorius tu. multa sunt hic planè ridicula. primo non cohæret oratio, deinde nullum est uerbum, cum quo hæc uocabula cōstruātur, præterea, quis adeo rudis & barbarus ita loqueretur? triūphalis & cēsorius tu. non eo inficias dici censorium hominem, q censuram gessit, sicut prætorium qui fuit prætor, & quæstorium, qui fuit quæstor. Item triumphalem aliquando accipi pro eo, qui triumphum gessit, quemadmodum cōsularem accipimus pro eo, qui gessit cōsulatum, & primipilarem pro eo, qui gessit primipilatū, frequentius tamen hæc nomina cum rebus quā cum hominibus iunguntur, ut censorium dictum, prætorium ius, quæstorium munus, triumphalis corone, primipilaris authoritas. dicimus etiam censorias. prætorias. quæstorias. triumphales. consulares. primipilares uestes. idest uestes censoris. prætoris quæstoris. cōsulis. primpilatum gerentis, & triumphantis, uel uestes qbus censores. prætores. quæstores. triūphantes. consules, primipilatum gerentes digne uti possent, sicut regalem uestem dicimus, non regiam idest eam, qua utitur rex, sed eam qua uti rex merito posset. Enimuero huius tam ridiculi erroris causam hanc fuisse existimo, quod corrector, quoniam scribi ad Domitianum hanc epistolam putaret, nec triumphasse illum uel censorium ius cum patre exercuisse usquam legisset, ita emendandum putauit, ut per triumphalem, & censorium uirum triumpho, & censura dignum significaret. exeasq; consul ac tribunitiæ potestatis particeps, hic quoq; subintelligendum est, quàm ex æquo, ut sit sensus, sciantq; omnes, quàm ex æquo exeas consul, & tribunus. corrector exeas mutauit in sextum, emēdauitq; uel potius puertit hoc modo. sextumq; consul, cum Titus, ad quem Plynius scribit, non in sex tantum, sed in septē consulatibus collega fuit genitoris sui. Et quod his nobilius fecisti. dum illud patri pariter & equestri ordini præstas præfectus prætorij eius. hæc particula cum supiori connectitur, & est ordo. sciantq; omnes, quàm ex æquo exeas consul & tribunitiæ potestatis particeps, & præfectus prætorij paterni, quod minus fecisti nobilius, illis dum præstas, sed pariter & patri seruiendo ei & ordini equestri gerendo officium, quod soli equites, ut Suetonius refert, ante id tempus administrare consueuerant. illis autem nobilius non sine causa dixit, ut ostenderet tantum huic magistratui ornamentum à Tito additum esse, ut iam sine dubio præferatur etiam cæteris magistratibus, qui nō ab equitibus, sed à patricijs atque ipsis imperatoribus geri solebāt. præfectus prætorij eius. præfectus prætorij talis apud Cæsares erat, qualis olim apud reges tribunus celerum, & apud dictatores magister equitum. gerebat enim secundas partes post Cæsarem. præeratq; disciplinæ publicæ emendandæ, sed à principio parua huius magistratus authoritas fuit nec nisi per equites romanos exerceri solita. postea uero à paruis orta principijs usqueadeo creuit, ut cum aliâs prouocare à præfecto prætorij licuisset, omnis postea ab eo sublata fuerit prouocatio. Merito enim existimauit imperator, eum qui fidei atq; integritatis suæ testimonio præstito ad huius potestatis amplitudinem sublatus esset. non aliter pro dignitatis suæ splendore iudicaturum, quàm ipse faceret. ab huius quoq; sententia minores ætate, sicuti ab aliorum magistratuum iudicijs restitui non licebat. Omniaq; hæc Reip. subintelligendum est præstas. Et nobis quidem qualis in castrensi contubernio, qualis es inquit nobis, hoc est qualem te exhibes nobis in castrensi contubernio, quasi dicat mitem & humanum. Nec quicquam mutauit in te fortunæ amplitudo, nisi ut prodesse tantundem posses & uelles. Corrector hunc quoq; locum pro more suo emendare uolens deprauauit. & pro ut uelles, scripsit & uelles hac causa (ut arbitror) deceptus, quod tantundem putauit bis tantum significare, quemadmodum uulgus indoctorum opinatur. existimauit igitur hunc esse authoris sensum. Nihil mutasse in Tito amplitudinem fortunæ, nisi ut bis tantum posset, & bis tantum uellet, quàm antea uolebat & poterat. sed hæc sententia parum grauis est, & indigna plyniano acumine. nel enim Plynius non uoluntatem in eo mutatam esse, sed potestatem, & nihil inquit mutauit in te fortunæ amplitudo, nisi qđ ubi prius pro innata ingenij tui facilitate multa uolebas, quæ non poteras, nunc tantum prodesse possis, quantum uelis. Tantundem non bis tantum significat, sed æque tantum, dictumq; est quasi tantum idem. Itaq; cum cæteris in ueneratione tui pareant omnia illa nobis ad colendum te familiarius audacia sola superest. Sensus talis est. Cum cæteri in te experiātur omnia illa, quæ de dignitate atque authoritate tua supra memoraui, nos uero in castrensi contubernio etiam humanitate tua fruamur, fit ut cæteri te mirum in modum uenerentur. nobis uero supersit audacia, ut te colamus familiarius. ideo addit. Hanc igitur tibi imputabis. idest si in dicando tibi librum nimis uideor audax, hanc meam audaciam imputabis tibi, & in nostra culpa tibi ignosces, quia uidelicet tu, culpæ nostræ causa

es, cum tantum nobis indulgeas. Perfricui faciem, nec tamen profici quando aliauia occurris ingens. Mos est eorum, qui cum pudore aliquid agunt, ut faciem perfricent, natura ipsa ad id impellente, quasi ad abigendum sanguinem, qui ex præcordijs ad faciei superficiem confluit. propter quod Aristoteles in problematibus quærit cur pudore & uerecundia facies hominis erubescere, timore uero, & metu pallescere soleat, cum præsertim pudor nihil aliud sit, quàm timor futuræ reprehensionis. ita enim ab eo definitur. αἰδὼς ἐστὶ φόβος τὶς ἀδοξίας. Hinc ergo ortum est prouerbiũ, ut quoties dicere uolumus nos pudorem deponere. Dicamus perfricui faciem, hoc est pudorem expuli. est ergo sensus authoris. putabam pudori meo consuluisse, & satis excusasse audaciam. Sed uideo hoc parum profuisse. Nam si hic erga tuos mitis es, atq; humanus, illic tamen occurris ingens, & submouens me longius fascibus, hoc est magnitudine & pondere ingenij tui. Fulgurat in nullo unquam uerius dicta uis eloquentiæ tribunitiæ potestatis facundia. ordo est. fulgurat in te tribunitiæ potestatis facundia, quæ in nullo unquam uerius dicta fuit uis eloquentiæ, quasi plus in Tito possit facundia, quàm in aliquo antea potuerit. eloquentissimus certe habitus & Titus, in primisq; in extemporaria dictione commendatus. Fulgurat autem traxit à similitudine fulguris. unde mox subiunxit. Quanto tu ore primo laudes tonas. tonitrua enim semper ferè fulguribus succedunt, quemadmodum ipsa pluuiæ sequuntur. Corrector nescio qua ratione motus, hoc loco tibi pronomen addiderit scribens, tibi tribunitiæ potestatis facundia, nisi forte ubertate linguæ suæ locupletiorem facere Plynij eloquentiam uoluit. O magna fœcunditas animi quemadmodum fratrem quoq; imitareris excogitasti. Laudat in Tito studium poeticæ. & facilitatem ingenij, quod fratrem quoq; natu minorem non sit dedignatus imitari. Constat enim Domitianum in poetica maxime claruisse. unde de illo scribit Sylius italicus. Quin & Romuleos superabit uoce nepotes, Quis erit eloquio patrum decus, huic sue musæ Sacra ferent, meliorq; lyra cui substitit Hebrus, Et uenit Rodope, phœbo miranda loquetur. Item M. Valerius Martialis ad eum scribens, ita inquit. Non quercus te sola decet, nec laurea Phœbi, Fiat & ex edera ciuica nostra tibi. Sed hæc quis possit intrepidus æstimare subiturus iudicium ingenij tui? Postquam laudauit ingenium & doctrinam Titi, infert non posse sine timore ad eum scribi, quando iudicium eius merito formidandum est. Aestimare, consyderare, Aestimare enim & existimare differunt. nam prius rem æstimamus. idest cogitamus. deinde qualis sit, existimamus. Vnde æstimare consyderare est existimare uero iudicare. Quintilianus. Velauit ei caput, & suo cuiusq; animo dedit æstimandum. dictum autem æstimare ab æs æris, & τιμὴ pretium. sæpe enim latina nomina cum peregrinis componuntur, ut biclinium, & epilogium, & de quo paulopost loquemur flexibula. Ouidius. Quod quicunq; leget, siquis leget æstimet ante. Compositum quo sit tempore siue loco. Lacessitum, prouocatum propter illud, quod mox subdit, quia aliud est opus simpliciter edere. aliud alicuius nomini dedicare. Publicantium simpliciter libros edentium, non scribentium ad aliquem nominatim. Humili uulgo declarat quod sit humile uulgus, cum inquit agricolarum opificum. turbæ. studiorum otiosis, qui in studijs literarum otiantur, hoc est desides sunt, & minime student, quales sunt mercatores, atq; artifices. Quid te iudicem facis, cum sit opus iudicio tuo destinatum. Cum hanc operam conducerem, non eras in hoc albo. Perstat in similitudine iudicis, cuius mentionem facit. erant enim iudices coràm quibus causæ agebantur. Est igitur sensus, cum denuntiarem, me hanc causam acturum non eras unus ex iudicibus. Opera enim & opus differunt. Opus inquit Seruius dicimus quando ipsum significamus, quod geritur, si autem fœminino genere dixerimus operas, si personas ipsas ostendimus, quæ aliquid faciunt, quod quãquam uerum sit, non tamen absolute deffiniuit, quid sit opera. non solum enim persona est, quæ aliquid agit, sed etiam actio ipsa, & labor, ut do operam uirtuti. do operã rei militari. do operam agriculturæ. Cicero operam inquit exigendam à seruis. idest laborem, & operationem corporis. Rectius igitur Vlpianus ait. operæ sunt diurnum officium. opus finis. fructusq; operæ. Terentius in uno uersu optime utrunq; expressit, quod in opere faciundo operæ consumis tuæ. hinc operæ pretium dicitur. idest fructuosum & ad rem pertinens. Iuuenalis Est operæ pretium penitus cognoscere toto. Quid faciant agitentq; die. Atqui conducere prisca lingua iurisconsulti dicunt denuntiare sed proprie quando actio datur in personam. Cum igitur conducerem hanc operam, hoc est cum denuntiarem me laborem tractandæ huius causæ sumpturum, non eras in hoc albo. idest non eras inter iudices descriptus. in albo enim nomina scribebantur eorum, qui magistratus & dignitates principis iudicio consecuti erant. unde diuini uiri primo, deinde centum uiri in albo descripti, lege etiam in albo prætoris describebantur. unde qui album uitiasset, uel quodcũq; aliud scripturæ genus sua præsumptione turbasset, capitaliter (ut Paulus inquit) non expectata ordinis sententia puniebatur. Quintilianus. Multos cognouimus, qui tædio laboris, quem ferre tendentibus ad eloquentiam necesse est, confugerint ad hæc diuerticula desidiæ, quorum alij ad album se, ac rubricas transtulerunt, & formula, uel (ut Cicero ait) quædam legum esse maluerunt, perinde itaq; est, ac si dixisset, cum hoc opus editurus essem, non putabam te ipsum lecturum, nec iudicem eius futurum. ideo causam subdit. Quia maiorem te sciebam, quàm ut descensurum huc putarem. Præterea est quædam publica, & eruditorum reiectio. Alia ratio cur formidare Titi iudicium debeat. quippe alioquin potuisset illum ab huius operis lectione reijcere, quemadmodum Cicero, & alij docti sæpe fecerunt. Extra omnem ingenij aleam positus, cuius ingenium sine dubio omnibus præfertur. Alea dicitur omnis ludus magna ex parte in fortunæ uarietate cõsistẽs. unde Martialis de nucibus ita inqt. Alea parua nuces, & non dãnosa uidetur, Sæpe tamen pueris abstulit illa nates. Sed proprie de tesseris dicitur. sunt autẽ tesseræ, qbus in fritillis hoc est alueolis luditur. à plerisq; κύβοι appellatæ sunt. est. n. κύβος ex sex lateribus æquali latitudine planicierũ pquadratus, is cũ est iactus, quãcũq; in partẽ incubuerit, qdiu est intactus, immotã habet stabilitatem. Imperiti quidem hũc uocant talum, siue taxillum. Est enim talus ossis genus, non plani, sed omnibus quatuor lateribus parum concaui, quo ludentes turricula utebantur, quam Persius orcam uocat, cum inquit. Quid dexter senio ferret, Scire erat in uoto damnosa canicula quantum Raderet angustæ collo non fallier orcæ. De turricula scribit Martialis Quærit compositos manus improba mittere talos, Si per me misit, nil nisi uota facit. Cæterum ex hoc fit, ut alea etiam pro fortuna ponatur. Liuius, Nec tam celerem aleam uniuersi certaminis timens. Quoniam uero fortunæ omnis euentus anceps, ac periculosus est, & continue mutatione obnoxius. unde Apelles quondam interrogatur cur fortunam sedentem finxisset, quoniam inquit stare non potest. Fit ut alea non modo pro fortuna, sed etiam pro dubitatione, & periculo ponatur, ut hoc loco, extra omnem aleam ingenij, hoc est extra omnem dubitationem, & extra omne periculum, ut aliquis ei ingenio

præferatur. Et quod miremur. quia Cicero ob summam excellentiam non uidetur egere defensore. Per aduocatum defenditur, qa utitur authoritate Lucilij. Hæc doctissimum omnium Persium legere nolo. Lælium decimum uolo. Verba sunt Lucilij, quibus usus est Cicero in libro de Rep. Qui primus condidit styli nasum, qui primus scripsit satyram, quæ acerbitatem quandam & acrimoniā styli habet, in uitijs in sectandis. Nam (ut Quintil. inquit) primus Lucilius in satyra insignem adeptus est laudē. Nasum autem dixit acrimoniam. quoniam irati & seueriores obrugare nasum solent, atq; torquere, quod etiam derisores faciunt. unde Valerius marti. exprimere uolens multos Romæ derisores esse, ita inquit. Maiores nusquam ronchi, iuuenesq́; , senesq́; , Et pueri nasum rhinocerotis habēt. hoc est repandum atq; contortum, ac si diceret indignabundum, et semper deridentem. & alibi. Non cuicūq; datum est habere nasum, hoc est uerborum acrimoniam, & dicacitatem. Idē acres atq; derisores frequenter nasutos uocat. Quod si hoc Luci, qui primus condidit styli nasum dicendum sibi putauit, si Cic. mutuādum, præsertim cum de Rep. scriberet. Qui enim de Repub. scribit, uidetur non ad hūc potius, quàm ad illum, sed ad omnes pariter scribere debere. Quanto nos causatius, quanto maiori causa, quando. s. neq; Lucilio cōparandi sumus, neq; Ciceroni. Ab aliquo iudice defendimur. Duobus modis ab aliquo defendi dicimur, uel cum ille nos defendit, uel cum ipsi defendimus nos, uel alius defendit nos ab illo tanquam iniuriam inferēte, ut si nobis aduersentur iudices, & Cicero tueatur. Recte dicemus defendi nos à iudicibus, nō quod illi nos defendant, sed quod præsidio Ciceronis, ab illorum iniuria defendamur. Hoc secundo modo intelligendus est hic locus, ut sit sensus, quanto honestius poterimus ipsi nos tueri ab ijs, qui uolēt de opere nostro sententiam ferre. Nā si Lucilio & Ciceroni licuit iudices, quos uoluerunt reijcere, longe profecto id nobis licebit. Verum corrector noster, cum hunc loquendi morem ignoraret, errorē alium fecit magis insignem, & pro defendimur diffidimus scripsit, hoc modo quāto nos causatius ab aliquo iudice diffidimus. Sed hæc ego non mihi patrocinia ademi nuncupatione, quia scilicet nuncupaui, & aduocaui te iudicem dicando tibi libros meos. Quamplurimum refert sortiatur aliquis iudicem, an eligat, quia siquis sponte se iudicem fecerit, possem, quod supra retuli dicere. Quid te iudicem facis? Si uero elegi iudicem, nullā habeo culpæ deprecationem corrector addidit ne hoc modo quamplurimum refert sortiatur ne aliquis iudicē, an eligat: Putans in eo errorem esse. quod elegantius dicitur. Cic. parum interest noster, an illius sit. Quintil. Quid enim refert aduersas res an secundas æquo animo feras. Multumq́; apparatus interest apud inuitatum hospitem, & oblatum. Nam si oblatus est hospes. non potest accusari tenuis apparatus. si uero inuitatus, facile reprehendi potest. Interest poc loco author pro differt accipit, & cum recto coniungit. Seneca eodem modo usus est, cum inquit, id uero parum interest. Cum apud Catonem illum ambitus hostem. Duobus exemplis idem ostendit uerum esse quod dixit. plurimum refert. utrum quis sortiatur iudicem, an eligat, quoniā quicunq; eligat, facit eum summum suæ causæ iudicem, qui uero sortitur, potest ei, si uelit, contra dicere. Primum exemplum est Catonis. hic cum popu. Roma. largitionibus corruptus, tanquam mercenaria opera suffragijs uteretur (ut Plutarchus refert) persuasit senatui, ut decerneret quoscunq; designatos cogi debere, etiam si nullos accusatores haberet subire iudicium, & rationē senatui reddere, quod etsi inique tulisset, & qui magistratum petebant, & plebs largitionibus assueta mox tamen candidati omnes inunū conuenerunt, contulerūtq́; unusquisq;. xij. millia & semis dragmarum argenti, facta sponsione, ut qui ex eis largitionem faceret, amitteret id argentum, arbitrumq́; elegerunt Catonem, & pecuniam omnem apud eum deponere statuerunt. Sed Cato reiecta pecunia uades accepit. Cum uero comitiorum dies aduenisset, obseruatis etiam suffragijs quendam deprehendit contra sponsionem egisse, quapropter damnauit eum, pecuniamq́; inter alios diuisit. Illi uero iustitiam atq; integritatem hominis admirati, multam remiserunt, satis pœnarum dedisse eum existimantes, quando à Catone damnatus fuerat. Conflauit ea res Catoni non mediocrem inuidiam, quasi senatus, iudiciumq́; ac magistratuum, uim & potestatem sibi arrogaret. Et repulsis tanquam honoribus inceptis gaudentem hoc est qui gratas habebat repulsas, tanquam is qui huiusmodi honores paruifaciebat, candidati magistratum petentes, Mamertinus in panegyrico. Quis ignorat tum quoq; cum honores populo Romano suffragijs mandabantur, multos fuisse candidatorum labores ? ediscenda omnium nomina. tributum omnes, atque etiam singuli salutandi, prehensandæ obuiorum manus. omnibus arridendum. Candidati autem dicebantur, quod candidis utebantur uestibus, siue ad denotandum integritatē, quod solus hic color syncerus, ac purus, & minime inquinatus est. Siue ut prospici ab omnibus possit eos pecuniam nō habere, quam ciues corrumperent, unde & tunicati id faciebant, & non togati, quod tunicæ nullum sinum habebant, siue ut cicatrices uulnerum, quæ pro repub. in bello susceperant, uiderētur, quibus potius, quàm genere, aut pecunia dignos imperio iudicabant. Ire autem candidati per comitia solebant, suadendo. rogando. submittendo se omnibus, & nudato etiam corpore cicatrices ostendendo. Cum tribunos appellaret Lucius Scipio asiaticus. Alterum exemplum Scipionis Asiatici. hic cum peculatus dānatus esset ob antiochenam pecuniam, & ob eam rem Caius Minutius Augurinus tribunus plebis, quod prædes nō daret, duci eum in carcerem iussisset, ad collegium tribunorum appellauit inter quos erat. T. Gracchus, qui aduersus eum, & Africanum fratrem ex professo inimicitias gerebat. Cum uero cæteri tribuni plebis inter cætera recusaret, Tiberius Gracchus iurauit primū Scipionibus se in gratiam nó rediisse, deinde huiusmodi decretum recitauit. cum. L. Cor. Scipio die triumphi sui currum actos hostium duces in carcerem coniecerit indignum, & à maiestate Po. Ro. alienum uidetur esse, ipsum duci quo coniecti sunt hostium duces, Itaque Lucium Cornelium Scipionem Asiaticum à collegæ ui prohibeo. est igitur sententia Plynij. Candidati quidem Catonem seuerissimum uirum. Scipio asiaticus Tiberium Gracchum hostium iudices elegere, sed illi quidem ad ostendendam innocentiam, quod in rebus humanis maximum putat. Scipio uero quia talem esse causam suam sciebat, quæ non posset & ab hoste non probari. Ego uero merito temerarius uideri possum. quilibellos meos leuioris opere dicaui tibi, quem in summo fastigio positum scio etiam à salutantibus religiose adiri. Inimico iudici se probari posse, apud inimicum iudicem causam suam probari. quia scilicet magna est uis ueritatis, iustitiæ. corrector hunc locum corrumpit hoc modo se approbare posse nesciens, quod cum probari aliquem dicimus, significamus causam eius bonam fieri. Vnde prouocatio appellatur à prouocando, scilicet quemadmodum appellatio ab appellendo. sed illud notandum prouocare accusatiuum requirere cum præpositione ad, ut prouoco ad tribunos, prouoco ad senatum. Appellare uero frequentius accusatiuum habere sine præpositione, ut appello senatum. appello tribunos. unde & iudex ad quem appellatur, appellari dicitur, & appellatur, non autem collitigator, cuius gratia appellatum est (ut uulgus accipit)

in quo ferè omnes nostri iurisconsulti errare consueuerunt. Summa eloquentia. summa eruditione præditum. summam eloquentiam & summam eruditionem habentem. præditus enim non dicitur ornatus (ut quidam putant) quod duntaxat in bonam partē accipitur, sed usurpatur in bonam, & malam partē, ut præditus sum bono, & præditus malo quasi affectus. Ci. pro Scylla. Me singulari immanitate, & crudelitate præditum. idem pro Pa yrio. Senectute affectus. morbo præditus, quod autem eloquens atq; eruditus fuerit Titus, Testatur Suetonius cum inquit, latinæ, græcæq; linguæ, uel in orando uel in fingendis poematibus promptus, & facilis ad extemporalitatem usq;. Et mola tantum salsa litant. Mola dicitur far tostum & sale sparsum, qđ eo molito hostiæ asperguntur. leuioris operæ. leuioris laboris, propter rationes, quæ sequuntur. Perquam mediocre, ualde mediocre, hoc est minus, quam mediocre. Orationes sermonesue. orationes & sermones differunt. oratio enim magis ad oratorem pertinet omniq; ex parti ꝑfecta est. habet numeros. figuras. affectus. Sermo uero magis ad philosophū. unde Ci. Mollis est oratio philosophorum umbratilis, nec sententijs, nec uerbis instructa popularibus, nec iūcta numeris & soluta, nihil ratum habet, nihil inuidum. nihil atrox. nihil mirabile. nihil astutum. Casta. uerecunda, uirgo incorrupta quodammodo. itaq; sermo potius, quàm oratio dicitur. Quāquam enim oīs locutio oratio est, tñ unius oratiōis locutio hoc proprio signata noīe est. Aut casus mirabiles, euētus uarios, oēs antiqui codices habēt mirabiles. Corrector emendauit miserabiles, qua rōne id fecerit nescio cū præsertim mox sequatur, nō alia iucūda dictu, qđ certe nō sequeretur recte post casus miserabiles. non enim iucunditatem, sed mœstitiam potius nobis afferunt, quæ miserabilia sunt. Sterili materia natura rerū, hoc est uita narratur propter ea, quæ supra dicta sunt, quasi mollis est oratio philosophorū, & umbratilis, nec laborat ut facunde, ornate, copiose dicat, sed ut rē, de qua agitur, declaret. Et hæc sordidissima sui parte, narratur. s. sterili materia, utpote uocabulis plurimarum rerum aut rusticis, aut externis immo barbaris. Cum honoris præfatione ponendis. i. temporibus, & non ponendis, nisi cum præfatione reuerētiæ. solemus enim quoties turpe aliquid uel parū honestum uerbum usurpamus, præponere hæc uerba, quod cum uenia dictum sit, uel honor sit auribus uestris, uel honor sit legentium auribus, uel aliquid simile, unde cum uolumus dicere turpia uerba, honestius possumus dicere cum honoris præfatione ponenda, hoc est quæ ponenda non essent, nisi præpositis illis uerbis honor sit legentium auribus. Præterea interest, præsens est, proposita est. Non trita authoribus uia, propter id quod sequitur. quia apud latinos qdē nemo fuit, qui hæc tentauerit, apud græcos nemo, qui oīa scripserit. Nec quà peregrinari animus expetet, hoc est desyderet, nascio cur corrector expectet dicere maluerit. Magna pars studiorum amœnitates quærimus. elegans loquēdi modus pro magna pars nostrorum quærit, uel nos magna ex parte quærimus, quod genus figuræ apud grāmaticos dicitur synthesis, sic Virgili. pars in frusta secant. Studiorum amœnitates, studia amœna, quemadmodum econtrario Virgil. ferimur per opaca locorum. i. per loca opaca atq; obscura. Quæ uero tractata ab alijs dicuntur immensæ subtilitatis obscuris rerum tenebris premuntur. quia nemo est qui ea attrectet. nemo qui legat. Iam omnia attingenda nobis. s. sunt. obijcit enim quædam, quæ retrahere eum à scribendo uidentur. deinde ea soluit quæ τὰς ἰδιοπαιδίας uocant, hoc est particularium rerum disciplinas: ἴδιον enim proprium dicitur. παιδεία disciplina. Equidem ita sentio. soluit obiectionem quam fecerat. quanquam enim uideantur inquit illa, quæ dixi me retrahere, tamen magis cen-

seo laudandū, ut utilitas iuuandi præferatur gratiæ placendi. Ni animus inqes. animus inqetus, adiectiuum enim nomen est hic & hæc & hoc inquies inquietis. profecto enim populi gentium uictoris. Et non nominus gloriæ, & reliqua. ordo est. decuit enim profecto illa composuisse Liuium nō sibi sed gloriæ populi gentium uictoris & gloriæ Romani nominis, & Liuius. ideo scribere se dicit, quia animus inquies pascitur opere, hoc est laborat. ponitur enim interdum opus pro opera, ut hoc loco, & apud Virgilium, Mollibus è stratis opera ad fabrilia surgit, quasi ad operas & labores fabriles. Non animi causa, non uoluptatis & delectationis gratia, dicimus enim in propinquum rus animi causa profectus sum, idest uoluptatis, & recreandi animi causa. Viginti millia rerum. postquam soluit obiectionem & confirmauit propositum suum. nunc modum, & ordinem scriptorum suorum ponit. dicit enim se ex locutione circiter duorum millium librorum, qui raro uideri solent, elegisse authores centum, ex quibus sumpsit uiginti millia rerum, quæ. xxxvi. uoluminibus inclusit, multis additis, quæ aut nesciuerunt priores, licet extarent, aut non extabant tunc sed postea experientia & tempus uitæ hominum ea inuenit. Thesauros oportet esse, non libros. oportet non libros esse, sed thesauros. uiginti autem millia rerum dixit, hoc est infinitas res, ponendo numerum finitum pro infinito. Exquisitis authoribus, hoc est electis. Quærere enim & exquirere differunt. nam quærere est scrutari. inquire. Exquirere uero est secernere & eligere, quemadmodum cogitare est mente, uel ingenio aliquid rimari. Excogitare uero est cogitando inuenire. Subcisiuis temporibus à rebus necessarijs subtractis. dicuntur enim subcisiua tempora ea, quæ subtrahuntur à rebus nobis necessarijs, ut ad aliquem usum accommodemus, quæ uernacula lingua dicimus tempora furto subtracta. Declarat hoc optime Aulus Gellius, cum inquit, quantum autem uitæ mihi deinceps deūm uoluntate erit, quantumq; à cura, & à re familiari procurandoq; cultu liberorum meorum dabitur otium, omnia subcisiua tempora ad colligendas huiusmodi memoriarum delectatiunculas conferam, dictaq; sunt à succidendo, quasi succidantur à rebus necessarijs. ideo addidit, idest nocturnis. quia subcidere aliquid non poterat ex diurnis temporibus, quæ non sibi sed alijs impendebat. corrector quia huius uerbi significationem minime intellexit, addidit quietis scripsitq; subcisiuis quietis temporibus, quod siquis eum rogaret, quæ sint subcisiua tempora quietis, nescio quid mussitaret. Nequid nostris putetis cessatum horis, ne putetis nos, à studio cessare. & his horis, quæ curando corpori natura indulsit, quod mox declarat Dies uobis impendimus, dum exercemus officia nobis à Cæsare delegata. multas enim procurationes gessit Plynius. multos magistratus obiuit (ut scribit Suetonius) Dum somno ualetudinem computans, facta cum somno ratione tantum ei impendimus, quantum curandæ ualetudini satis sit. Cum ista mussitamus idest secretò loquimur, noctu uidelicet scribentes. mussito frequentatiuum est ab hoc uerbo musso. mussare est secretò loqui, & quasi murmurare. Ennius. in occulto mussabant. uulgo autem pro citare ponitur. ideo non decet mussare bonos. Mutire etiam loqui est. idem palàm mutire plebeio piaculum est. Profecto enim uita uigilia est, quia somnus morti similis est, & homo soporatus parum difert à mortuo. Quibus de causis atq; difficultatibus nihil auso promittere, hoc ipsum cum præstas quod ad te scribimus. Cum inquit propter huiusmodi difficultates, nihil de me promittere audeam, tu hoc ut audeā præstas. quoniam ad te scribo, & non est fiducia hæc, quasi de me ipso confidam, sed dicitur quia hoc accidit, dum librum tibi dedico. multa enim ideo pretiosa uidentur, quia

sunt templis dicata. Corrector non emendauit hunc locum, ut dicatura scriberetur, sed scripsit indicatura uulgarem secutus errorem, nec animaduertit Plynium declarare sese cum inqt: multa enim ideo pretiosa uidentur, quia sunt tẽplis dicata, nec fiducia operis haec est, quae me audacem facit. nos quidẽ omnes patrem te, fratremq; diximus. excusat se quod non amplius in laudibus uagaretur. scripsimus inquit, de uobis oĩbus patre. s. Vespasiano & te, & Domitiano fratre. Quo loco nõ possum non admirari, quod corrector noster non aduertit ad Titum, non ad Domitianum epistolam fratri scribi, cum eum tanquã natu maiorem praeposuerit, alioqn enim dixisset fratrẽ teq; diximus. opere iusto temporum nostrorum historiam orsi à fine Aufidij Bassi. ordo est. nisi historiã tẽporum nostrorum à fine Aufidij Bassi. iusto, hoc est magno uolumine. dicimus enim iustam rem magnam, quemadmodum bonam, ut bonam partem, & iustam partem magnam partẽ, & bene doctus. i. ualde docto. scripsit autem Plyn. unum, & .xxx. libros historiarum à fine Aufidij Bassi. Quae iampridem pacta sancitur, quae iampridem confirmatur per res gestas nostras, hoc est uera esse cõprobatur, sic superius ut in quaedã acta exeãt, hoc est in quasdam res gestas. Sãcire est firmare. roborare. decernere. unde sanctio dicitur, & sancta res. i. decreta & inuiolabilis. Et alioquin statutum erat haeredi mandare nequid ambitioni dedisse uita iudicaretur, nisi uirtute uestra & rebus gestis confirmarẽtur uera esse, quae de patre te & fratre scripsi. statuerã historiã oẽm delegare haeredi, ut si uiuus ederem, quae uerũ excederet uiderem consuluisse ambitioni, & per mẽdacia principum gratiã quaesiuisse. Vbi sit ea quaeres. à correctore temere additum est. Perinde uero occupãtibus locũ faueo ego & posteris. Hic opus suũ cõmendat Plyn. dicit enim se scribẽdo fauere aeque & ijs qui ante eum scripsere, & ijs qui post eum scripturi sunt. nam & gloriae illorum consuluit, nõ fraudando illos nominibus suis, & hos ad certandum secum prouocat, quẽadmodũ fecit ipse cum prioribus. pinde aliqñ significat ita, & tunc flagitat post se ac, uel ac si, uel atq;, uel atq; si, ut fac pinde, ac si res tua eẽt. & faueo rei tuae, pindae ac meae. Si uero negatio praecedat, flagitat quàm Suetonius in uita Domitiani, nulla tamẽ re pinde motus quàm respõso mathematici. aliquando uero significat satis, siue multum, cum absolute ponitur, ut idẽ Suetonius in uita Galbae, quare aduentus eius non pinde gratus fuit, hoc est nõ satis gratus, uel non multum gratus. nonnunquam significat aeque, ut hoc loco, & apud Ciceronem in epistolis, Ego te et Dolabellam pinde diligo. Corrector non pinde, sed proinde scripsit, quod cum significet ideo, uel potius, ideoq; & semp à superiore sententia dependeat, quomodo hic stare possit, ipse dicat. Argumentum huius stomachi mei habebis, quod. s. aeque fauеam prioribus & posteris. stomachus aliquando in malam partem capitur pro indignatione, ut non possum sine stomacho scribere. aliquando in bonam pro facilitate, ut hoc loco huius stomachi mei i. huius meae facilitatis & mansuetudinis, & benignitatis. Non ut pleriq; ex ijs, quos antiqui, quos commemorauit corrector secutus communem errorem Attici scripsit, quod usq; adeo admiror, ut non sciam quem locum corrigere potuerit, qñ hunc nõ correxit, praesertim cum Plyn. mox dicti sui rationem reddat, cum inquit. Scito enim conferẽtem me authores deprehendisse ab adiuratissimis & proximis, ueteres transcriptos ad uerbum, neq; nominatus. adiurati, cuius uerbi superlatiuo Plyn. utitur hi dicuntur, q uinculo quodã amicitiae, quasi sacramento astricti sunt. hi ab alijs deuoti dicuntur soriantes. Galli solidurios uocant. adiuratissimi igitur. i. coniunctissimus. Non illa uirgiliana uirtute, ut certarent. Virg. licet non nominauerit authores à quibus sumpsit, ita tamen uersus illorum suis inseruit, ut uideremur de carminis excellentia uelle certare. Non ciceroniana simplicitate, qui & Platonem, & Cratorem, & Panaetium, quos secutus est, nominauit. Alioquin si neq; authores nominent, neq; de doctrina certent, ut Cicero, & Virg: fecere, non tam scribere, quàm aliorum scripta furari dicendi sunt Obnoxij animi, non liberi. sed seruilis, id enim obnoxiũ dicitur, quod alicui obligatum est, & subditum. Cum sors fiat ex usura. tunc enim foenus minime dãnandum est, cum usura cedit in sortem. sors principale mutuum dicitur usura, quod sorti accedit. Inscriptionis apud graecos mira felicitas. nunc de titulo operis acturus primo irridet copiam titulorũ, quibus graeci utuntur. deinde ostendit nostros festiuioribus titulis usos. tertio se consulto inscriptionem dimittere festiuam profitetur. Mira felicitas. mira ubertas. dicuntur enim felices & laetae segetes, quae uberes & foecundae sunt. Cerion inscripsere. alij inquit opus suum inscripserunt cerion quasi suaue & iucundũ, graeci enim κηρίον uocant fauum. alij κέρας ἀμαλθείας inscripserunt, hoc est copiae cornu. ita enim dicunt κέρας ἀμαλθείας. hoc aũt fecisse inter alios dicitur Helius Melissus in libro, quem scripsit de loquendi proprietate, quem cum ederet ingentis cuiusdam illecebrae titulo inscripsit, & ceras amaltheas appellauit. uelut lactis gallinacei sperare possis in uolumine haustum, pinde scripsit opus cornu copiae, ac si in eo lac gallinae liceret haurire. antiquum enim prouerbium est, cum significare uolumus omnia in aliquo loco reperiri, ut dicamus gallinaceum lac facile ibi inuentum esse. Iam iã mox pandectae. genitiui casus pandectae. dicitur autem pandecta ἀπὸ τοῦ πάντα δέχεσθαι, quod omnia habeat, quasi omne rerũ atq; doctrinarum contineat genus. inscripsit autem hoc nomine opus suum Tiro Tullius (ut Aulus Gellius refert) cũ quid pandectae dicuntur, exponit. Enchiridiõ. pinachidion. genitiui casus sunt, iã inquit mos πανδέκτης, ἐγχειριδίων. ita enim apud graecos dicuntur. Enchiridion aliquando gladiolum significat, aliquando libellum, qui haberi frequenter in manibus debeat, quale est enchiridion Epicteti. & enchiridion Aurelij Augustini. appellabant igitur opera sua enchiridia, hoc est utiles libros, & semper habẽdos in manibus. πίνακες autem & per diminutiuum πινακίδια dicuntur tabellae, in quibus capita omnium rerum continentur. latine indices dicimus. itaque pinachidia libros suos uocant quasi multarum indices rerum. Inscriptiones propter quas uadimonium deseri possit. haec clausula per oppositionem posita est. est enim ordo. Iam iam mox pandectae, enchiridion, pinachidion, quae tales inscriptiones sunt, ut liceret earum gratia etiam fidem uiolari. Antiquum enim prouerbium est, quoties magnum aliquid significare uolumus, ut dicamus posse propter id uadimonium deseri, quod perinde est, ac si diceret ius uiolari. Deserere enim uadimonium summum est scelus. Ac cum intraueris, dij, deaeq; omnes, quàm nihil in medio inuenies. licet tam magna tituli pollicẽantur, cum libros aperis nihil inuenis. Nostri crassiores antiquitatum exemplorum artium quam facetissime lucubrationem dicunt. Nostri inquit, hoc est latini, qui in antiquitatibus & exemplis, & artibus meliores sunt, quàm graeci, magis faceta inscriptione utentes, lucubrationem dicunt, quasi opus nocte. lucubrari enim est aliquid nocte ad lucernam componere elaboratum ad lucernam. Aul. Gel. eadem ratione opus suum noctes atticas uocauit. Vt qui ait bibaculus eram, & uocabar Pantomimus. Asserit Varro in satyris suis sustulit & flexibula. Varro ut multis in locis, praesertimq; apud Nonium Marcellum intelligi potest satyram scripsit, cui nomen imposuit flexibula, quod interpretari potest consilium flectens. βουλὴ enim apud graecos consilium dicitur. & est sensus, quemadmodum

Bibaculus, qui ob egregiã imitationem Pãtomimus dicebatur. Refert Varro, in satyris suis, Sustulit inscriptionem, quam fecerat. i. flexibula, quasi pœniteret opus suum tam illecebroso titulo nuncupasse. ita enim flexibula dici potest, quemadmodum flexanima dicebatur. Cice. Sed tantam uim habet illa, quæ recte à bono poeta dicta est flexanima, atq; omnium regina rerũ oratio. Apud græcos desit nugari Diodorus, quia neq; festiuis inscriptionibus usus est, neq; historias suas alicuius nomini dedicauit, Appions, quidam grammaticus inter eos, qui illecebrosis titulis utebantur, ponit etiã Appionem grammaticum, qui tantum inscriptionibus suis pollicebatur, ut donare se immortalitate diceret eos, ad quos scribebat. Hic filius fuit Plistonici, cui cognomen Moctus fuit genere Aegyptius, quamuis Helicerius Cretensem fuisse dicat grãmaticum. Apollonij Archebij discipulum audiuit & Eufranorem senio iam confectum. Centesimum enim ætatis annum excesserat. docuit publice grammaticam Romæ sub Tiberio et Claudio cæsaribus, successitq; Theoni grãmatico. floruit tempore Dionysij Halicarnasei & Iosephi, qui librum aduersus eum scripsit. edidit historias omnium gentium, & pleraq; alia opera scripta reliquit. Quem Tiberius cæsar cymbalũ mũdi uocabat, quoniã publicæ famæ tympanum potius uideri posset. necesse enim erat maxime eum de ijs scribere, quos immortalitate donare pollicebatur. Me non pœnitet nullum festiuiorem inuenisse titulum. sensus talis est. mihi etsi gratum sit, quod nullo tali titulo usus sim, ne tamen omnino uidear græcos improbare, sequar nobiles illos pictores Apellem, & Polycletum, qui etiam perfecta opera pẽdenti titulo inscripserunt. Conditoribus. compositoribus, ut legum conditores dicuntur. In libellis, ijs, quos ad te mitto, pendenti titulo imperfecto, nam titulus eius talis erat uidelicet. APELLES Faciebat. Similiter & POLYCLETVS. Faciebat. hi enim erant tituli eorũ, tanquam inchoatæ semper artæ & imperfectæ, non enim scribebatur Apelles fecit. Polycletus fecit, sed. Apelles faciebat, Polycletus faciebat. Vt contra iudiciorum uarietates superesset artifici regressus ad ueniam, ueluti emendaturo quicquid desyderaretur, si non esset interceptus. Hinc est quod Apelles etiã perfecta opera in pergula trãseuntibus proponebat. ipse uero post ipsam tabulam latens, uitia, quæ notarẽtur, auscultabat uulgum seipso longe diligentiorem iudicem existimans. Si non esset interceptus. si nõ antea moreretur. Tanquam aliquid singulis fato ademptum. tanq̃ morte intercepti pficere ea nequiuissent. Tria opera fuisse Apellis dicuntur, in qbus titulus erat. Apelles fecit. imago Veneris excuntis è mari. Castor & Pollux cum uictoria, & Alexandro magno. Item imago Beli restrictis à tergo manibus, Alexandro in curru triumphante. Quo apparuit summam artis securitatem authori placuisse in illis tribus. s. in quibus existimauit nihil prorsus addi posse. Et ob id magna inuidia affuere omnia ea. omnes enim ea habere cupiuerunt. unde primam Veneris imaginem D: Augustus dicauit in delubro patris Cæsaris, cuius inferiorem partem corruptam, qui reficeret non potuit inueniri. Postremas uero tabulas posuit in fori sui partibus celeberrimis. Ego planè meis adijci posse multa confiteor. ego inqt apte confiteor multa addi posse meis libris non solum ijs, quos in præsentia ad te mitto, sed alijs etiã quos interea edidi. Obiter, quod uulgo dicitur incidenter. Iuuenalis, Atq; obiter leget. dictio est composita ex ob & iter, quasi inter eundum. istos Homeromastigas. s. inuidos & maledicos. Alludit enim ad Zoilum. hic cum libros aduersus Iliadem atq; Odysseam Homeri composuisset Alexandriam ueniens recitauit eos Ptolemæo regi. Ptolemæus, cum animaduertisset poetarum parentem immerito absentem uexari, nullum illi dedit responsum. Zoilus cum diu fuisset in regno, tandem inopia omnium rerum compulsus regem adijt, rogans ut dari sibi aliquid iuberet. Tum rex, Homerus, qui ante annos mille decessisset æuo perpetuo tot millia hominum pascit, quare tu quoq; debes, q̃ meliori ingenio te profiteris, non modo unum, sed etiam plures alere posse. Dignum profecto sapiẽtissimo rege respõsum. à quo non longe post eundem parricidij damnatum pœnas luisse cruci affixum tradunt. hic uero cognomen adoptauerat, ut homeromastix uocaretur, qđ uerbũ apud græcos flagellũ significat. Tractum inde prouerbium, ut omnes huiusmodi doctorum uirorum calumniatores homeromastiges dicantur. ita enim uerius dixerim, quàm ut audio stoicos & peripateticos, & epicureos quoq;. tales enim se faciebant Plynij calumniatores. sensus quidẽ manifestus est. At corrector, qui ita scribat. ita enim uerius dixerim, quoniã audio & stoicos, & dialecticos, & epicureos quoq;, quid significare uelit, ipse aperiat. nam de grãmaticis semper expectaui parturirent aduersus libellos meos, quos de grãmatica edidi. expectaui inquit iandiu, ut grammatici parerent aliqd aduersus libros, quos de grãmatica scripsi. illi uero enim frequenter iam. x. fecerunt abortiuos, hoc est nihil pepererunt præter minas, & inania uerba. Subinde significat frequenter cum quodam interuallo, ut si dicam me subinde respicere an post terga aliquis me sequatur. cum celerius etiam elephãti pariant. hoc ideo inquid, quia. x. annis gestari in utero elephãtos uulgus existimat. Aristo. biennio, nec amplius, quàm singulos uno partu gigni refers. uiuere autem annis ducentis, & quosdam trecentis. est autem uetus prouerbium, cum significare uolumus aliquid tarde fieri, ut dicamus, celerius elephanti pariunt. Cernimus etiã aduersus Theophrastum. consolatur se exemplo Theophrasti, quasi dicat non esse mirandum si aduersus se aliquid scribant, cum etiã aduersus Theophrastum scribere quoq; mulier ausa fuerit. Corrector noster Proteruius scripsit C. Tiberonis, in quo quid sibi uoluerit, aut cui uerbo is casus iungatur, ipse exponat. hominem in eloquẽtia tantum, ut nomen diuinũ inde inuenerit. Dictus est enim Theophrastus, quasi θεία φράσις, hoc est diuina quædam compositio orationis. Sic enim ab Aristotele præceptore impositum ei nomẽ fuit, cum antea Tyrtamus uocaretur. Et prouerbium inde natum, suspendio arborẽ eligendam, hoc est prorsus desperandum esse, quando aduersus doctissimos uiros scribere etiam mulierculæ præsumunt. Non queo mihi temperare. adducit aliud exemplum Catonis, s. Cẽsorini, qui licet sub Africano, licet contra Annibalem militasset, nec potuisset ferre Africanum superiorem, & imperator triumphum reportasset, non potuit tamen carere calumniatoribus, qui libros suos de rei militaris disciplina carpere auderent. & ne africanum quidem ferre potuisset, quasi indignaretur sub eo imperatore militare. Quid enim ad te in meo uolumine. hæc sunt uerba Catonis aduersus calũniatores operis sui. Scio ego quæ scripta sunt, etsi palàm proferantur multos fore, qui ita reprobent, ut eligant. sententia & acuta, & clara est, corrector ita rupit multos fore, qui inuiti legant, ita non satis ei fuit peruertere Plynium, nisi Catonẽ quoq; deprauaret. Nec Plancus illepide. tertium exemplum refert de Planco, qui cum audisset Asinium Pollionem orationes aduersus se parare, quas ipso mortuo ne respondere posset, uel ipse Asinius uel filius eius ediderant, dixit cum mortuis nõ nisi laruas luctari. nec Plancus illepide. subaudi dixit. Non nisi laruas luctari. laruæ dicuntur noxiæ inferorum umbræ, & nocturni lemures. Varro de uita patrum. in sacris fabas iactant noctu, ac dicunt se laruas, & lemures domo extra ianuam eijcere, nunc generali uocabulo laruæ seu laruati dicuntur, quicunque alienas facies sumunt. Ergo securi, nihil

formidantes propter rationes quas supra diximus. dicitur.n. securus quasi sine cura, unde securi sunt qui periculũ nõ timẽt etiam si periculo obnoxij sunt. tuti uero e contrario qui periculo obnoxij non sunt etiam si securi non sunt, sed periculum timeant. Contra uitiligatores. idest uitiosos litigatores, hoc est obtrectatores, & calumniatores, hi enim nihil aliud quàm uitiligatores sunt, cum sola prauitate contentionẽ quærunt. Exequamur reliqua propositi. honestus loquẽdi modus, hoc est exequamur reliqua, quæ ad propositum pertinent. Quia occupationibus tuis publico bono parcendum erat. hic rationem affert quare omnium librorum capitula in principio operis posuerit. & hæc est ratio, quia parcendũ tibi erat publico bono, hoc est propter publicas occupationes, subiunxit huic epistolæ quid singulis libris contineretur, ut neque tu, nec tua causa cæteri perlegendi omnia laborem susciperetis. Sed inueniri facillime posset quod quisq; desyderaret. Quod fecit in literis nostris. i. in latina lingua. confirmat enim institutum suum authoritate Valerij Sorani, in libris, quos ἐποπτίδων scripsit in libris, quos scripsit de spectaculis. hoc enim ἐποπτίδων significat, quod uerbum ἀπὸ τοῦ ἐποπτεύειν deductum est. nam ὄψις aspectus est. liber ergo, ἐποπτίδων, hoc est liber spectaculorũ. Nescio qua ratione corrector non epoptidon, sed epoptendõ scripserit, nisi ut in penultimo quoq; procemij uerbo erraret. En igitur tibi absolui mi Francisce, quod à principio pollicitus fueram, et unà cum expositione Plyniani procemij duos & uiginti errores correctoris satis insignes ad te misi, quod beneuolentiam nostram testor, quam sola uirtus & summa illa studiorum necessitudo contraxit, me non inuidia fecisse. neque enim inuideo alijs bonum, quo ipse careo, quin potius glorior, & sensum quendam uoluptatis percipio, cum illa, quæ mihi desunt, intelligo alijs superesse, non odio cum non modo doctos & eruditos uiros, sed quoscunq; bonarum artium studiosos non amore tantum, uerum etiam singulari obseruantia prosequar. non studio laudis, quam expectare ex re tam parua, uel nullam, uel perquam mediocrem poteram, sed solo ueritatis desyderio. Et quia tam egregium authorem pati non poteram tam lacerum, ac sordidatum circunferri, ut non modo non alliceret homines ad legendum, sed potius fastidio quodam & quasi stomacho abalienaret. Tum quod uidebam in tanta talium librorum multiplicatione latinam linguam (nisi prouideretur) contra spem atq; opinionem omnium breui tempore perituram. ferant hæc æquo animo correctores. nec nobis succenseant, sed agant potius gratias, quod hoc breui opusculo uiam eis, quam tenere debeant, ueluti intento digito demonstrauimus, seq; ad reliquos errores, quos toto libro penè infinitos uel dimiserunt, uel fecerunt emendandos accingant, in quo non deerit eis Bessarioneæ academiæ opera, si ea uti uoluerint, et nos certe q̃tum ingenio, q̃tum mediocri doctrina, q̃tum studio ualebimus rei tã utili, atq; honestæ operã nauabimus. Tu uero mi Frãcisce, quẽ & ingenio excelsum, & natum altumq; in literis, & optimarum artium studijs flagrantem omnes & norunt, & prædicant, talem te in hoc opere præsta, ut intelligant uniuersi, neq; consilium, neq; operam neq; fidem tuam in re tam necessaria defuisse. Vale beneq; & feliciter.

c Ornelius Vitellius Parthenio Benacensi suo salutem. Data est mihi tandem ex negotijs facultas, Sipuntini libellũ perlegẽdi, quo Plynij ĩ naturali historia ad Titũ Vespasianũ epistolam corrigit, simul et interpretatur, qui ut aperte dicã qđ sentio, uisus est mihi magna diligentia, maiori ingenio, tanti operis initium multis in locis castigasse. Quod profecto à titulo ipso usq; ad calcem, correctorum pariter, & impressorum incuria, adeo deprauatum erat, ut doctissimi, ac propè diuini authoris nomine & ingenio uix dignum uideretur. Verum dum in Alariensem episcopum, qui primus omnium impressoribus Romanis Plynium recognouit, uehemens fertur, cæcus, ne aliter dicã, quædam meo iudicio parum animaduertit, ac frigide interpretatus est. Quos locos Partheni dulcissime notaui omnes. nõ maleuolentia & odio, aut ambitione aliqua. neq; enim is sum qui alieni ingenij obtrectatione mihi famã quæram, sed ut bonæ me fidei esse cognoscas. hac enim proxima æstate, cum libellum illum mihi legendum Venetijs dedisses, negaremq; tunc me illum posse euoluere, dixi (ut scis) laturum mecum Patauium, hac conditione, ut cum primum possem, quid de eo sentirẽ, ad te scriberem. Quod si tardius opinione tua factum est, negotijs, quibus plus nimio distringor, imputabis. sed de his satis. parum enim peccat, cuius fides tempore tantum lapsa est. Nũc ad Plynium. Qui cum causas addit, Cur Titũ imperatorem, uiuo patre Vespasiano appellet, Verebatur enim ne Tito hac appellatione stomachum faceret, propter Vespasiani patris suspicionem, de qua inferius dicemus, sic ait. Agnoscis & hoc castrense uerbum. Ille enim (ut scis) permutatis prioribus syllabis duriusculum se fecit, quàm uolebat existimari à uernaculis tuis et famulis. Sensus uero est Non ego ò Tite primus regnãte patre te imperatorem appello, sed agnoscis hoc castrẽse uerbum. Omnium enim militum fauore in castris apud Hierosolymam ea appellatione honestatus est. Et ille (ut scis) permutatis prioribus syllabis. i. reciprocis, & retrouersis carminibus, durius quàm uolebat existimari à domesticis tuis, id fecit. Quidam enim Titi amicus, carmine sotadico, eum laudando imperatorem obscurius fortasse appellauerat ne male de Tito filio suspicantẽ patrẽ Vespasianum offenderet, quod coniectari facit Trãquillus de Tito sic scribens. Et ad perdomandã Iudæam relictus, nouissima Hierosolymæ expugnatione duodecim propugnatores totidem sagittarum confecit ictibus. Cœpitq; eam natali filiæ suæ, tanto militum gaudio, ac fauore, ut in gratulatione imperatorem eum consalutauerint, & subinde prouincia decedentem detinuerint suppliciter, nec non & minaciter efflagitantes, aut remaneret, aut secum omnes pariter abduceret. unde nata suspicio est quasi descisce re à patre, orientisq; regnum sibi uendicare tentasset. quam suspicionem auxit, postquam Alexandriam petens, in consecrando apud Memphim Api boue diadema gestauit, de more siquidem rituq; priscæ religionis. sed non deerant, qui secius interpretarentur.

Quare festinans in Italiam, cum Rhegyum, inde Puteolos, oneraria naui appulisset, Romam inde contendit expeditissimus, inopinantiq; patri, ueluti arguens rumorum de se temeritatem, Veni inquit pater ueni. Vides Partheni, quàm aperte Trãquillus & Titum imperatorem à militibus consalutatum scribit, qui honor ducibus summus erat (ut Alexãdrinus in bellis ciuilibus, & Plutarchus in uitis, ac Cicero multis in locis testatur) Et patrẽ Vespasianum suspicatum, ne Titus despiceret, oriẽtisq; regnum sibi assumeret, unde (ut superius scripsi) facile coniici datur, quendam, quem Plynius non nominat. Tito enim ipsi notus erat, dum carminibus Titum retrouersis laudat, imperatorem obscurius appellasse, ne scilicet suspicionem patri augeret. Triplici igitur inductus causa Plynius Titũ imperatorem appellasse dicit, & quod eo nomine in castris appellatus sit, & quod alius carmine appellauerit, & ut hac epistola aliquid de Titi laudibus degustaret, cum ait. simul ut hac mea petulantia fiat. Ordo autem est. Agnoscis hoc castrense uerbum, hoc est imperatoris appellllationem, qua

in castris honestatus es, more fortissimorum ducum, qui ob rẽ bene gestam, à militibus in castris imperatores consalutantur. ille enim secunda causa imperatoriæ appellationis. etenim hic coniunctiua particula est, & eleganter posita. & qualem apud Ciceronem est sæpius inuenire (ut scis) duriusculũ se fecit, quàm uolebat existimari à uernaculis, idest domesticis & famulis tuis prioribus syllabis permutatis, idest sotadico carmine in hoc enim genere carminis ita pedes ordinantur, ut si retrorsus incipias legere, uersus uel eiusdem, uel diuersi generis etiam constet, unde fit, ut syllabæ ordine permutentur, & priores ultimæ, & ultimæ priores fiant. Nec est mirandum eo genere carminis ad Titum usum fuisse illum, quisquis fuerit, cum ipse Titus ad omne genus carminis promptissimus fuerit. Quintilianus in nono institutionum oratoriarum de sotadicis ita. Plerique enim ex commissuris eorum, uel diuisione, pedes fiunt, quo fit, ut iisdem uerbis alij, atque alij uersus fiant. Inde ait, memini quendam non ignobilem poëtam ita lusisse Astra tenet cœlum mare classes. area messes. hic retrorsus fit sotadicus. Diomedes uero grammaticus uetustissimus in ultimo libro sui operis ita ait. reciprocus uersus est apud neotericos talis. Volo liber tua prædicentur acta. Acta prædicentur tua liber uolo. uersus sotadicus est ex utraq; parte, sed durus. Et, Esse bonus si uis Cole diuos optime Pansa. Pansa optime diuos cole si uis bonus esse. hic in procursu hexameter est, in recursu sotadicus. Repertum est etiam hexametrum posse per hexametrũ recurrere, ut in illo uersu. Musa mihi causas memora, quo numine læso. Læso numine quo memora causas mihi musa. Et elegiacus reciprocus est, ut pio precatre thure cœlestum numina. Numina cœlestũ thure precare pio. hic in procursu iambicus, in recursu, elegiacus. sotadicus uero dictus à Sotade q; primus hoc genus carminis uel inuenit, ut inqt Strabo, uel frequẽtius usus est (ut Diomedes scribit), qui Cinædus est appellatus, quia eo carmine mores, et orationem cinædicam est imitatus, ut idem Strabo. late meminit. Vnde Martialis, nec retro lego Sotadem cinædũ. Sed uide nũc, quid Sipuntinus sentiat. Castrense inquit uerbum, idest conterraneum, quod uocabulum non tam est eruditum, quàm militare, & quasi uernaculum. Quod quàm uerum sit, tu Partheni iudica. sed Sipuntini erat conterraneum militare uocabulum esse ueterum authoritate probare. illud mihi respõdeat uelim. Cur Plyn. excusatione potius noui (ut ipse dicit) et inerudititi uocabuli, quàm usitato uerbo uoluerit uti, cum præsertim exeat ex proposito, & in ipsa epistola excuset se, quod in naturæ rebus scribendis coactus sit uti uocabulis rusticis, & barbaris, nisi fortasse Plyn. in epistola his ineruditis uocabulis, & militaribus uti, haud absurdum putauit, in reliquo opere putauit, sed audi Partheni, quàm frigide, ne dicam inepte, cætera interpretatur. Qui magnifice prius ita se iactat, ponam eius uerba, ut facilius omnia cognoscas. Hic locus diligẽter animaduertendus est. Nam ausim dicere, neminem eum, nostræ duntaxat ætatis, satis intellexisse. Sensus autem talis est. Non sine ratione obijcere molior Catullum, quia & conterraneus est, & quemadmodum ego sum, duriusculus fuit, ob priores syllabas immutatas. constat sanè Catullum metri legem præuaricatum de industria fuisse. præsertim in hendecasyllabis uersibus, ponendo primam syllabam breuem, cum requireretur producta, ut in ipso uersu, quem modo Plynius adduxit, & alibi. hæc ille, Non possum non mirari, acre ingenium hominis, alioquin docti, & diligentis, in has nugas cecidisse. Sed ut in principio dixi, dum in Alariensem inuehitur; cæcus obtrectandi hominis uehementia effectus est. Vide Partheni quantum committat. Retrahit primũ authorem ab eo, quod paulo superius præposuerat. deinde uult, quod Plyn. comparet sese Catullo, quod sit

durus & asper in carmine, quemadmodum ipse in soluta oratione, quàm inepta comparatio sit, historiographi, & poëtæ ipse uideat. Certe Catullo (si durus ẽ) lege carminis ignosci potest. Plynio, quia pedestris est, nulla uenia danda, et præsertim in epistola. Illud uero Partheni tu iudica, breuis ne syllaba pro producta, uel lõga pro breui, an potius insitata uocabula, obscuræ sententiæ, & structura ipsa orationis in se contortæ, carmen durum, & asperum faciat. Quid quod nullo pacto Sipũtino ignoscendum est, qui cum uideret hãc sententiã non posse ex uerbis Plynij elici, quod in Alariensem reprehendit, in id ipse incidit. Omnes enim codices antiqui, à uernaculis tuis, & famulis habent, ipse pro tuis, suis scribẽdum, Famulis uero interlinendum putat, cum non faciant ad sententiam suam. Sed de his plus nimio. Subnectit deinde author tertiã causam. Cur Titum imperatorem appellare uoluerit. Simul inquit, ut hac mea petulantia fiat, quod proxime non fieri questus es in alia procaci epistola nostra, ut in quædam acta exeat, hoc est ut petulantia mea aliquid de rebus tuis gestis dicat. Sipuntinus uero exeam prima persona corrigendum putat. nescio qua ratione. præsertim cum huius uerbi tertia persona pro ea significatione, qua nũc Plynius utitur, à ueteribus tantũmodo usurpetur. Quintil. sed tamen siqd exierit, non erit atticũ. et Persius. Nõ ego cum scribo, si forte qd aptius exit. et codices antiq exeat habeant. seqtur inde author. Omnia quæ hæc Reip. et nobis quidem qualis in castrensi contubernio. Sepetendũ est hic uerbum præstas. & est ordo. Omnia hæc Reip. præstas, et nobis quidẽ talem te præstas, qualis fuisti in castrensi contubernio, idest dũ unà militabamus. Contuberniũ enim (ut Modestus ait) manipulus dicitur, hoc est eorum militum societas, qui & sub uno uexillo pugnabant, & iisdem tentorijs conuiuebant. Militauit. n. Plynius contubernio Titi in germania, ubi belli Germanici historiam inchoauit. Sipuntinus nescio quo pacto hunc locum cum interrogatione legendũ existimat. sequitur inde author. Quando alia uia occurris ingens. Et longius etiam summoues ingenij facibus, idest ardore et uehementia ingenij me longius summoues, à similitudine scilicet ignis, qui omnia consumit. ideo subiungit. Fulgurat in nullo unquam uerius dicta uis eloquentiæ tibi tribunitiæ potestatis facundia. Et bene Plyn. hac metaphora usus est, cum humanus animus igneus sit. Virgil. Igneus est ollis uigor, & cœlestis origo. & Heraclitus physicus scintillam stellaris essentiæ animam esse putauit. Hipparchus uero ignem. & Epicurus speciẽ ex igne, & aëre, & spiritu mistã. Sipuntinus fascibus scribi oportere, & pro pondere poni arbitratur. sed uelim mihi respondeat, apud quos authores, fasces pro pondere inuenerit. Verum ut Alariensem per totum epistolam mordeat, tibi pronomen etiam subtrahendum censet, cum omnes codices tibi habeant, & sine illo pronomine frigida sit sentẽtia. inde sequitur. Qui primus cõdidit styli nasum. idest qui Lucilius primus omnium satyras scribens, subdola irrisione homines reprehendendo pupugit. nasus enim aliquando pro subdola irrisione accipitur. Plynius lib. xi. natu. histo. Et altior homini tantum, quem noui mores subdolæ irrisioni dicauere nasus. Et Martialis in Cæcilium. Non cuicunq; datum est hẽre nasum, Ludit qui stolida procacitate, Nõ est Tettius ille, sed Caballus. Stylus uero æneũ instrumẽtũ significat, quo in albo idest in ceratis tabellis antiquitus scribebatur, ut nũc in libellis ligneis negotiatores scribunt. Vñ stylus pro structura ipsa orationis accipitur, adducerẽ authoritatẽ, nisi notius hoc, quàm ut à me dicatur, esset. Stylus etiam accipitur aliquando pro pũctione & reprehensione, quam alios scriptis taxando facimus, in qua significatione nunc Plynius utitur. Et Cicero pro Aulo Cluentio, uidere quid agatis, ne in unumquenq; nostrum censoribus

in posterum potestatem regiam permittatis, ne subscriptio censoria nō minus calamitatis ciuibus, quàm illa acerbissima proscriptio possit afferre. ne censorium stylum, cuius mucronem multis remedijs maiores nostri retuderunt aeque posthac, atque illum dictatorium gladium pertimescamus. Cēsores enim stylo omnem notam inferebant. Nam aut senatu senatorem amouebant, aut equiti equum auferebant, aut plebeium, uel aerarium faciebant, uel à tribu amouebant. Ergo nasum styli, hoc est subdolam punctionis, & reprehensionis irrisionem, non ut Sipuntinus dicit, acerbitatem. acrimoniam. & dicacitatem. Sequitur postea author. iam omnia attingenda, quae graeci τὰς ἐγκυκλοπαιδείας uocant. sic enim codices ueteres habent, & est sententia. De ijs rebus mihi in hoc opere est scribendum. de quibus in omnibus disciplinas tractatur. Graeci enim omnium disciplinarum collectione ἐγκυκλοπαιδείαν appellant. Quintilianus lib. i. institutionum oratoriarum. Nunc de caeteris artibus, quibus instituendos prius, quàm rhetori tradantur pueros existimo, strictim subiungam, ut efficiatur orbis ille doctrinae, quem graeci ἐγκυκλοπαιδείαν uocant, nam ijsdem ferè annis aliarum quoq; disciplinarum studia ingredienda sunt. Aristophanis etiam interpres, in ea comoedia, quae ἱππεῖς inscribitur, sic ait οἱ ἀξιωμάτων ἀντιποιούμενοι τὴν ἐγκύκλιον μάλιστα ἐπαιδεύοντο παιδείαν. ἡ δὲ ἐγκύκλιος παιδεία διὰ πάσης χωρεῖ παιδεύσεως, καὶ ῥυθμοῦ παντὸς καὶ κινήματος. ταύτην παιδευθῆναι τὸν θηβαῖον ἐπαμινώνδαν καὶ ἄλλους πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ἄνδρας παρὰ πλείοσιν ἱστόρηται, Quae uerba ita latine sonant. Qui honores sibi uendicabant, circularem maxime disciplinam docebantur. Circularis autem disciplina, omni eruditione, consonantia & motu continetur. in hac eruditum fuisse Thebanum Epaminondam, & alios multos ornatos uiros à compluribus historiographis scribitur. unde miror Sipuntinum id non animaduertisse, cum & ipse atticissator sit. et iandiu in officina graecorum uersetur. Et nescio qua ratione inductus sit corrigere. ἰδίων παιδείας idest particulariū disciplinas ita enim interpretatur. inde Plynius. Scito enim conferentem me authores deprehendisse à iuratissimis, & proximis ueteres transcriptos ad uerbum, nec nominatos. Iuratissimos dixit literatos, & quasi iure iurando doctissimos affirmatos, proximos uero, qui propter doctrinam propius sunt famae, sensus enim est Scias ô Tite, conferentem me authores deprehēdisse ueteres transcriptos ad uerbum, nec nominatos ab ijs scilicet, qui literatissimi creduntur, et propter doctrinam sunt celeberrimi. Sipuntinus adiuratissimis corrigit, quod uocabulum significare dicit coniunctissimum. inquit enim Adiurati, cuius uerbi superlatiuo Plynius utitur, ij dicuntur, qui uinculo quodam amicitiae, quasi sacramento astricti sunt. Ego sanè fateor adiuratum coniunctum dici, non authoritate Sipuntini contentus, sed Apuleij, q in deo Socratis ait. Lemurem secundo significatum appellamus animū humanum exutum, & liberum stipendijs uitae, corpore suo adiuratis. sed istius uerbi significatio non facit ad sensum Plynij, nisi fortasse ueteres authores trāscriptos ab amicis, & coniunctis eorum Plynius dicit. Quae sententia, quàm sit digna ingenio Plynij, tibi iudicandum Partheni relinquo. Adde etiā quod omnes codices à iuratissimis habent, ubi à praepositio est. Sequitur deinde Plynius. Nostri crassiores antiquitatum exemplorum, artiumq;. Repetendum est hic, inscripserunt. Deridet enim Plynius graecos, ut nimium in festiuioribus titulis excogitandis ambitiosos, latinos uero in his modestiores fuisse, dicit, qui non κέρας ἀμαλθείας idest copiae cornu. non κηρίον idest fauum. non πανδέκτας. idest omnia continentes. non πινακίδιον idest catillum. non ἐγχειρίδιον. quod is liber semper in manibus sit habendus,

opera sua appellauerunt sed ea, aut antiquitatum, aut exemplorū, aut artium titulis inscripsere. Haec eadem Gellius libro ultimo noctium atticarū, de graecis & latinis scribit. Inde Plynius, Quam facetissimi lucubrationem puto, & qui ait, bibaculus eram, & uocabar pantomimus. Sensus est. Ego puto lucubrationis inscriptionē, esse hominis latini quam facetissimi, ut asserit Furius bibaculus, libros suos lucubrationis inscribens, qui ob diligentem imitationem, Pantomimus est ab omnibus appellatus. Ordo uero est. puto lucubrationem, quam facetissimi, ut asserit, qui ait, bibaculus eram, & uocabar, pantomimus. inde Ply. Varro in satyris suis sustulit & flexibula. Varro satyras quasdam composuit, quibus flexibula nomen imposuit, (ut testatur Nonius Marcellus) qui in interpretatione uocabulorum Varronem in flexibulis allegat, ubi impressores errauerunt. nam pro flexibulis flexabulis impressere. Vocabulum pluratiuo numero declinatur, & compositum est ex latino uerbo flecto, & graeco uocabulo βουλή. idest consilium, quod lectione earum consilium deseri possit, & ea ratione dicitur qua flexanima. sensus est. Varro in satyris suis modestiam latinorum excessit, qui passus est tam ambitioso titulo satyras suas inscribere, quod earum lectione omne consilium sit deserendum. ordo uero est. Varro in suis satyris, flexibula sustulit. idest passus est. peculiare enim praeteritum est uerbi suffero. inde subintelligendum est, inscribere. Sed animaduerte obsecro Partheni, quo pacto Sipuntinus treis istos locos interpretatur, ubi uerba peruertit. Nam ille ita corrigendum putauit. Nostri crassiores antiquitatum exemplorum, artiumq; quam facetissime lucubratione dicunt. Omnes profecto codices ueteres, quos ego uiderim quam facetissimi habent, et puto. aliq uero dico. nullus tamē dicunt. Deinde ita ordinat. Omnes nostri latini, qui in antiquitatibus, & exemplis, & artibus rudiores sunt, quàm graeci, magis faceta inscriptione utentes lucubrationem dicunt. Quibus uerbis Sipuntinus hoc dicere uidetur, quod latini omnes, lucubrationis titulo opera sua inscripserint, quod falsum esse quis ambigit? cum Gellius uarias latinorum inscriptiones authorū enumeret. Illud nescio quo ore ausus sit dicere, Varronem satyras appellasse flexibula, Et quia eum poeniteret opus suum tam illecebroso titulo nuncupasse, eam postea inscriptionem deleuisse. quod si ita est, respondeat mihi uelim Sipuntinus, Quo pacto illae satyrae ita inscriptae peruenerint ad aetatem Nonij, qui Varronem in flexibulis allegat. Sequitur Plyn. Apud graecos desit nugari Diodorus quia scilicet nō festiuiore titulo, sed operi suo apto, & cōuenienti usus est. Diodorus enim omnem historiam ab initio mundi usq; ad Diui Iulij Caesaris tempora XL libris cōplexus, bibliothecas historias īscripsit. Haec sunt Partheni, quae mihi in epistola Plynij à Sipūtino parū animaduersa uidentur. Te uero & Bergomatem Raphaelem nostrum hac in re iudices deligo, hac tamen cōditione, ut Plynio in manibus sumpto, haec omnia ingenij uestri acumine quod quam maximum in utroq; cognosco, perpendatis. Et si fortasse placebunt, ea compositiora, et latiniora faciatis, sin minus, pro nostra summa iam uetere amicitia oro, obsecroq; flāmis urenda tradatis. Vale, & me mutuo ama. FINIS. LAVS DEO.

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z

A B C D E F G H I K Omnes sunt quaterniones.

VENETIIS IN AEDIBVS ALDI, ET
ANDREAE SOCERI M.D.XXVI.
MENSE MAIO.

ALDVS. M. R.

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA, ET DE VERBORVM ORIGINE AD CICERONEM LIBER QVARTVS.

q VEMADMODVM Vocabula essent imposita rebus ĩ lingua latina, sex libris exponere institui. De his treis ante hunc feci, quos Septumio misi, in quibus est de disciplina, quam uocant ἐτυμολογικήν. Quæ contra eam dicerentur uolumine primo quæ pro ea, secundo quæ de ea, tertio. In his ad te scribã, à quibus rebus uocabula ĩposita sint in lingua latina, et ea, quæ sunt in consuetudine apud poëtas, cũ uniusuiusq; uerbi naturæ sint duæ, à qua re, et in qua re uocabulũ sit ĩpositũ. Itaq; à qua re sit ꝑtinacia cũ quæritur, ostẽditur eẽ à ꝑtẽdẽdo, ĩ qua re sit ĩpositũ dicitur, cũ demõstratur, in quo non dẽt ꝑtendi, & pertendit pertinaciam esse. Quod in quo oporteat manere, si in eo perstet, ꝑseuerantia sit, priorẽ illam partẽ, ubi, cur, & unde sint uerba scrutatur, Græci uocant. ἐτυμολογίαν, Illã alterã ἀναλογίαν, de quibus duabus rebus ĩ his libris promiscue dicã, sed exilius de posteriore. Quæ ideo sunt obscuriora, ꝙ neq; omnis ĩpositio uerborũ extat, qđ uetustas quasdam deleuit, nec quæ extat, sine mendo oĩs ĩposita, nec quæ recte est imposita, cũcta manet. Multa.n.uerba literis cõmutatis sunt ĩterpellata, neq; oĩs origo est nostræ linguæ ẽ uernaculis uerbis. Et multa uerba aliud nunc ostẽdunt, aliud ante significabãt, ut hostis. Nam tũ eo uerbo dicebãt peregrinũ, qui suis legibus uteretur, nũc aũt eũ, quẽ tũ dicebãt ꝑduellem. In quo genere uerborum, aut casu erit illustrius, unde uideri possit origo, inde repetã. Ita fieri oportere apparet, ꝙ recto casu, quem dicimus impos, obscurius ẽ à potẽtia, qua cũ dicimus impotentẽ, et eo obscurius fit, si dicas postq̃ impos. uidetur.n. pos significare potius pontẽ, quã potentẽ. Vetustas pauca nõ deprauat, multa tollit. Quem puerũ uidisti formosum, hũc uides deformẽ in senecta. Tertiũ seculũ non uidet eum hominẽ, quem uidit primũ. Quare illa, quæ iam maioribus nostris ademit obliuio, fugitiua secuta sedulitas Mutij & Bruti retrahere neqt, nõ, si nõ potuero idagare, eò ero tardior, sed uelocior, ideo si qui uero nõ mediocres.n. tenebræ in sylua, ubi hæc captanda, neq; eò quò peruenire uolumus, semitæ tritæ, neq; nõ in tramitibus quædam obiecta, quæ eutẽ retinere possent. Quoniam uerborũ nouorũ & ueterũ discordia oĩs in cõsuetudine cõi, quot modis literarũ cõmutatio sit facta, qui animaduerterit, scrutari facilius origines patietur uerborũ. Reperiet.n esse cõmutata, ut in superioribus libris ostendi maxime propter bis quaternas cãs. Literarũ.n. fit ademptione, aut additione, & propter earum attractionem, aut cõmtationẽ. Itẽ syllabarum productionem, quæ, qm̃ in superioribus libris, qui cuiusmodi essent exemplis satis demonstraui, hinc cõmonendũ esse modo putaui. Nunc singulorũ uerborũ origines expediam, quorum quatuor explicandi gradus. Primus in quo etiam populus uenit, quis.n. nõ uidet, unde aurifodinæ ẽt Viocurrus? Secundus à quo grãmatica descendit antiqua, quæ ostẽdit quẽadmodũ, quodq; poëta finxerit uerbũ, qđ cõfinxerit, qđ declinarit, hic paruirudẽtum sibilus, hic incuruiceruicum pecus, hic chlamyde clupeat brachium. Tertius gradus, quo philosophia ascendens peruenit, atq; ea quæ in consuetudine cõi essent aperire cœpit, ut à quo dictũ eẽt oppidum, uicus uia. Quartus ubi est additus & initia regis, quò si nõ ꝑueniã, sciẽtiam ad opinionem aucupabor, quod ẽt nõnunq̃ in salute nostra facit, cum ægrotamus, medicus. Quod si summum gradum nõ attigero, tamen secundũ nõ præteribo. Quod nõ solũ ad Aristophanis lucernam, sed ẽt ad Cleanthis lucubraui, nolui præterire eos, q poëtarum mõ uerba ut significant, expediunt. Non.n. uidebatur cõsentaneũ, me eo in uerbo, qđ finxisset Ennius, cãm negligere, qđ ante rex latinus finxisset, cũ poëticis multis uerbis magis delecter, q̃ utar Antiquis et magis utar, q̃ delecter. An non potius mea uerba illa, quæ hæreditate à Romulo uenerunt, quã quæ à poeta Liuio relicta? Igitur quoniam hæc sunt tripartita uerba, quæ sunt aut nostra, aut aliena. aut obliuia. de nostris dicã cur sint, de alienis unde sint, de obliuijs reliquã. Quorum partẽ cũ ita ĩuenerim, ut opiner, scribã. In hoc libro dicam de uocabulis locorũ et quæ in his sunt. In secundo de temporũ et quæ in his fiunt. In tertio de utraq; re à poetis cõprehensa Pythagoras samius ait oĩum rerũ initia eẽ bina, ut finitũ, et infinitũ, bonũ et malum, uitam, & mortẽ, noctem et diem. Quare item duo status et motus, ꝙ stat, aut agitur corpus, ubi agitatur locus. dũ agitatur tẽpus, qđ est in agitatu actio. Quadripartitio magis sic apparebit. corpus est ut cursor locus stadiũ quà currit. Tẽpus hora, quà currit. Actio cursio. Quare fit ut iõ omnia ferè sint quadripartita, & ea æterna, ꝙ neq; unq̃ tempus, q̃n fuerit motus eius animi interuallum tẽpus. neq; motus ubi nõ locus et corpus, ꝙ alterum est qđ mouetur, alterũ ubi neq; is agitatus nõ actio ibi. Igitur initiorum quadrigæ Locus & corpus, tempus, & actio. Quare quatuor genera prima rerũ, totidẽ uerborum est. horum.n. de his locis, & his rebus, quæ in his uidentur in hoc libro summatim ponã. Sed quæ cognatio eius erit uerbi quæ radices egerit extra fines suas, ꝑsequemur. Sæpe.n. ad limitem arboris radices sub uicini prodierunt segetes. Quare non cum de locis dicam, si ab agro ad agrosum hominem & agricolam perueneró. aberraro. Multa societas uerborum. nec uinalia sine uino expediri, nec curia calabra sine calatione potest aperiri. Incipiam de locis sub ipsius loci origine.

l Ocus est ubi, q̃d locatum esse põt, ut nũc dicũt, collocatum ueteres id dicere solitos apꝑet apud Plautum. Filiam habeo grandem cassam dote atq; illocabilem, neq; eam queo locare cuiq̃, apud Ennium ò terra trita, ubi Liberi fanũ ĩ cuius muro locaui. Vbi quicq̃ consistit, Locus, ab eo præco dicitur locare, quoadusq; id emit, quoad in aliquo consistit pretiũ, inde locarium, qđ datur in stabulo & taberna, ubi consistant. Sic loci muliẽbres, ubi nascendi initia cõsistunt. Loca secũdum antiquam diuisionẽ prima duo, terra & cælum. deinde particulatim utriusq; multa. cæli dicuntur loca supera, & ea deorũ. Terræ loca infera, & ea hominum, ut Asia. Sic cælum dicitur modis duobus. nam & Asia quæ nõ Europa, in qua ẽt Syria, dicitur prioris pars Asiæ, in qua est Ionia ac prouincia nostra Cilicia. Sic cælum dicitur duobus modis, et pars eius summum. ubi stellæ, & id quod Pacuuius demonstrat cum dicit. Hoc uide circũ, supráq; qđ cõplexu cõtinet terram cuĩ subiungit id, quod nostri cælum memorant. A qua bipartita diuisione Lucretius suorum unius et uiginti librorũ initiũ fecit hoc Aetheris & terræ genitabile quærere tẽpus. Cælũ dictũ scribit Elius qđ est cælatum. aut à contrario noĩe cælatum qđ apertum ẽ nõ male, qđ posterior multo potius à cælo, q̃ cælũ à cælando. Sed nõ minus illud alterum de cælando ab eo potuit dici, qđ ĩterdiu cælatur, q̃ ꝙ noctu nõ cælatur oĩno. Ego magis puto à chao Cauum, et hinc cælum, qm̃ ut dixi, hoc circum, supráq; qđ cõplexu cõtinet terram cauũ cælum. Itaq; dicit Andromacha, noctiq; caua cæli signi tenentibus conficis bigis, & Agamẽ nõ in altisono cæli clypeo. Cauũ.n. clypeũ. Et Enni. itẽ ad nationem cæli ingẽtes fornices. Quare ut à cauo Cauea, & Caulæ, & cõuallis cauata uallis, & cauatæ cautione, ut cauum si.

ortũ, unde oĩa apud Hesiodũ à chao cæuo cælum. Terra dicta ab eo, ut ælius scribit, qđ teritur. Itaq; terra ĩ augurũ libris scripta cũ. r. uno. Ab eo colonis locus cõis q̃ppe oppidũ relinquitur. Territoriũ qđ maxime teritur. hinc linteũ, qđ teritur corpore Termen...ũ, hinc in messe Tritura qđ cũ frumentũ teritur, et Triuolũ q. teritur. hinc fines agrorũ Termini, ꝙ hæ partes propter limitare iter maxĩe terũtur. Itaq; hoc cũ is ĩ latio aliquot locis dicitur, ut apud Acciũ. nõ terminus, sed termen. hoc græci τέρμα. Euander. n q uenit in palatiũ è græcia arcas. Via siquidem iter, ꝙ ea uehẽdo teritur. Actus Iter in agris. Iter iterũ ꝙ agendo teritur ẽt ambitus iter, ꝙ circũeundo teritur, nam ambitus circuitus, ab eo. xij. tabularũ iterpretes ambitũ parietis circuitũ esse describũt. Igitur tera terra, ab eo poëtæ appellarunt summa terræ. q̃ sola teri põt sola terræ. Terra ut putant eadẽ et Humus. Ideo Ennius in terram cadentis dicere cubitis pinsibant humum, et ꝙ terra sit humus, ideo Humatus, qđ mortuus terra sit obrutus. Ab eo qđ romanus combustus, & in sepulchrũ eius abiecta gleba nõ est, aut si os exceptum ẽ mortui ad familiã expurgandã, donec ĩ purgando humo est optus, ut pontifices dicunt quoad inhumatus sit, familia funesta manet, et dicitur Humilior, quæ ad humum, ut Sabini & Lucani, aut declinato ab hoĩbus ut appulia et Latium utrunq;, ut Hetruria et thuscia, qua regnũ fuit Latini uniuersus ager dictus Latium particulatim oppidis cognominatus, ut à præneste prænestinus, ab aricia aricinus, ut nostri augures publicæ dixerunt. Agrorum sunt genera quinq;. Romanus. Gabinus. Peregrinus. Hosticus. Incertus. Romanus dictus, unũ Roma ab Romulo. Gabinus ab oppido Gabijs. Peregrinus ager pacatus, q̃ extra Romanũ et gabinũ, ꝙ uno mõ in his seruantur auspicia. dictus peregrinus à pergendo. i. progrediẽdo, eõ. n. ex agro Romano primum progrediebantur, quocirca gabinus, quo siue peregrinus, sed quos auspicia hẽnt singularia ab reliquo discretus. Hosticus dictus ab hostibus. Incertus is, qui de his quatuor q sit ignoratur. Ager dictus est, ĩ quam terrã qđ agebant, et unũ quidẽ agẽbãt aliquid fructus cã, id græca dñt ἀγρόν, ut ager, ꝙ agi poterat. sic qua agi actus eius finis minimus cõstitutus, ĩ latitudinẽ pedes quatuor, fortasse an ab eo quatuor. ꝙ et quadrupes agitur in lõgitudinem pedes. c. et. xx. In quadratũ actus et latũ & longũ esset. c. xx. Multa antiqui duodenario numero finierunt, ut. xij. decurijs actũ. iugerum dcm̃ iunctis duobus actibus quadratis. Centuria priã. c. iugeribus dicta. post duplicata retinuit nomen, ut tribus actibus multiplicatæ idem tenerẽt nomen, ut quo agebant actus, sic qua uehebantur Viæ dictæ, quo fructus cõuehebant, uillæ quà ibant, ab itu iter appellarũt qua id anguste. Semita ut semiter dictũ. Ager cultus ab eo, ꝙ ibi cũ terra semina coalescebant, ab eo ĩ cõsitus, incultusq; primũ ex agro plano fructus capiebant. Campus dcũs postea, q̃ proxĩa supiora loca colere cœperunt, à colendo Colles appellarunt, quos agros non colebant ꝑ syluas, aut id genus ubi pecus possit pasci, et possidebant ab usu suo, Saltus noĩarunt, hæc græci νομάς, nostri nemora. Ager, quidebatur pecudum, ac pecuniæ esse fundamentum, Fundus dictus, aut ꝙ fundat quotannis multa, Vineta ac Vineæ à uite multa. Vitis à uino. id à ui. hinc Vindemia, ꝙ est uini demia, aut uitis demia Seges à satu . i. semine. Semen qđ plane id qđ inde. hinc Seminaria, sementes. Item alia quæ segetes ferunt. Fruges à fruendo. Fructus ab spe spicæ, ubi et culmi, ꝙ in summo campo nascuntur, & summum culmen. Vbi frumenta secta terantur, et arescant, Area. ꝑ horum similitudinem loca in urbe pura, areæ. à quo põt ẽt Ara deum esse, ꝙ pura nisi potius ab ardore, ad quem ut sit, fit ara. à quo ipsa area nõ abest, ꝙ qui arefacit ardor ẽ solis. Ager restibilis, qui restituitur, ac reseritur quotannis, cõtra qui intermittitur à nouando Noualis ager. Aruum et arationes ab arando, ab eo, ꝙ aratri uomer sustollit sulcos. quo ea terra iacta. i. proiecta, porca. Prata dicta ab eo, ꝙ sine opere parata. Quod in agris quotannis rursum facienda eadem. ut rursus capias fructus. appellata Rura, diuidit in eos cum scribit Sulpi. Plebei rura largitur ad aream. Prædia dicta, item ut prædes à præstando, ꝙ ea pignore data publicæ mancupes fidem præstent. Vbi nunc est Roma septem montium demissior infimus, humilimus, qđ in mũdo infima humus Humor. hinc itaq; ideo Lucilius. Terra abijt in nimbos, imbresq;. Pacuuius. Terra exhalat aurã, atq; aurorã humidã humectã. hinc ager Vliginosus humidissimus hinc Vdus Vuidus. hinc Sudor q̃uis deorsum in terra umbra. Vñ summi põt puteus, nisi potius qđ æoles dicebãt ποταμόν. Sic potura à potu, non ut nũc. A' puteis oppidum Puteoli. qđ sint circa eum locum aquæ frigidæ & calidæ multæ, nisi à putore, potius ꝙ putidus. sit odoribus sæpe ex sulfure et alumine, extra oppida à puteis Puticuli, ꝙ ibi in puteis obruebãtur hoĩes, nisi potius ut Aelius scribit Puticulæ, ꝙ putescebant ibi cadauera proiecta, qui locus publicus ultra exqlias. Itaq; eũ Afranius puticulos in togata appellat, ꝙ inde suspiciũt perpetuo lumen. Lacus lacuna magna, ubi aqua cõtineri potest, Palus paululum aquæ in altitudinem, & palã latius diffisæ. Stagnum à græco, ꝙ nomen hẽt primam, hinc ad uillas rutundas stagna ꝙ rutundum facillime continet, Anguli maxime laborant, Fluuius ꝙ fluat. Item flumen à quo lege prædiorũ urbanorum scribit. Stillicidia fluuia, quæ ut ita fluant, cadantq; Inter hæc hoc interest, ꝙ stillicidium, eo ꝙ stillatim cadat flumen, ꝙ fluat cõtinue. Amnis id fiumẽ, qđ circuit aliquid. Nam ab ambitu amnis, ab hoc qui circũ alterutrum ambiant, Amternini appellati, ab eo qui populum candidatus circumit, ambiet, qui aliter facit indagabili ex ambitu cãm dicit. Itaq; tybris amnis, ꝑ ambit martium campum et urbem. Oppidum Interamne, dcm̃ qđ inter amnes est constitutũ. Item Antennæ, quod añ amnẽ, qui influit in tyberim, qđ in bello male acceptũ cõsenuit Tyberis, qđ caput extra latium, si inde nomen quoq; effluit in linguam nostrã, nihil latinum, ut qđ oritur ex sannio. Volturnus nihil ad latinam linguã, ad qđ proximũ oppidũ ab eo secundũ mare Volturnum ad nos iam latinũ uocabulum, ut tyberinus, nam & colonia. n. nostra uolturnus & deus tyberinus. Sed de tyberis noĩe anceps ẽ historia, Nam et suum hetruria & latium suum esse credit, ꝙ fuerunt, qui à tyberi uicino Regulo ueientũ dixerint appellatũ Tebrim. Sunt qui tyberim priscum nomẽ latinum Albulam uocitatum literis tradiderũt, posterius ꝑꝑ Tyberinum regem latinorũ mutatum, qđ ibi interierit, Nam hoc eius ut tradunt, sepulchrum. Vt oĩs natura in cælũ, et in terram diuisa est, sic cælum in regiones. Terra in Asiam, Europam. Asia. n. iacet ad meridiẽ & austrum. Europa ad septentriones & aquilonem. Asia dicta. à nympha. à qua & Iapeto trahitur Prometheus. Europa ab Europa Agenoris filia, quam ex phœnice Mallius scribit taurũ exportasse quorum egregiam imaginẽ ex ære Pythagoras Tarenti fecit. Europæ loca multæ incolũt nationes. ea fere noĩata aut translatitio noĩe, aut ab hoĩbus. Sunt & noĩa ab tot mõtibus quos postea urbs muris comprehendit. E' quis Capitolium dictum, ꝙ hic cum fundamenta foderentur ædis Iouis, caput hoĩs inuentum dicitur. hic mons ante Tarpeius dictus à uirgine uestali Tarpeia, quæ ibi à Sabinis necata armis & sepulta, eius nominis monimentum relictum, quod etiam nunc eius rupes Tarpeium appellatur saxum. hunc antea montem Saturnum appellatum prodiderunt. & ab eo late. saturniam terram, ut etiam Ennius appellat antiquum oppidum in hac fuisse Saturnia scribit. Eius uestigia etiam nunc manent tria, qđ saturni fanum in faucibus, quod Saturnia porta quam Iunius scribit, ibi quã nũc uocant Pandanam, ꝙ post ædem Saturni in

ædificiorum

ædificiorũ legibus pariẽtes postica muri sunt scripti. Auentinũ aliquot de causis dicunt. Næui. ab auibus, ꝙ eò se ab tyberi ferrent aues. Alij à rege auentino albano, ꝙ ibi sit sepultus. Alij Auentinũ ab aduentu hoium, ꝙ cōe latinorum ibi dianæ templum sit constitutum. Ego maxime puto ab aduectu. Nam olim paludibus mons erat ab reliquis disclusus. itaq; eò ex urbe uia qui aduehebantur ratibus, quadrantem soluebant. cuius uestigia, ꝙ qua tum itur uelabrum, & unde ascendebant ad Rumã noua uia locus sacellum. Labrũ. Velabrũ à uehendo, uelaturam facere etiã nũc dicuntur, qui id mercede faciunt. Merces dicitur à merendo et ære. hinc uecturæ, quas soluebant hi, qui ratibus transibant. Quadrans, ab eo. Lucil. scripsit quadrantis ratici. Reliqua urbis loca olim discreta cum argeorũ sacraria in septem, et. xx. partes urbis loca sint disposita. Argeos dictos putãt à principibus, qui cũ Hercule arguo uenere Romã, et in Saturnia subsederunt, è quis prima est scripta regio suburbana, secunda exquilina, tertia collina, quarta palatina. In suburbanæ regionis parte princeps est Cælius mons à Cælio uibenno thusco duce nobili, qui cũ sua manu dicitur Romulo uenisse auxilio cõtra Latinũ regem. hinc post Cælij obitũ ꝙ nimis munita loca tenerent, neq; sine suspicione essent, deducti dicuntur in planum, ab eis dictus Vicus thuscus, & iõ ibi Vortũnũ stare, ꝙ is deus Hetruriæ princeps de Cælianis, quia suspicione liberi essent, traductos uolunt in eũ locum, qui uocatur Cæliolus. cum Cælio coniunctum Carinæ, sed inter eas quẽ locum Cenoriensem appellatũ apparet, ꝙ primæ religiõis quartum sacrarium scriptum sic est. Ceroliensis quatriceps circa minerviũ, qua in cælio monte itur, in tabernola est. Ceroliensis à carinarum iunctu dictus. Carinæ postea Cerionia, ꝙ hinc oritur caput sacræ uiæ ab streniæ sacello, quæ ꝑtinet in arce, qua sacra quotquot mensibus feruntur in arcem, et ꝑ quã augures ex arce profecti solẽt inaugurare. huius sacræ uiæ pars hæc sola uulgo nota, quæ est à foro eunti primore cliuo. Eidem regioni attributa Subura, ꝙ sub muro terreo carinarũ, in eo est argeorum sacellũ sextum. Suburã Iunius scribit ab eo, ꝙ fuerit sub antiqua urbe, cui testimonio põt eẽ, ꝙ subest et loco qui Terreus murus uocatur. sed ego à pago potius sucusano dictã puto Sucusam. nunc scribitur tertia litera. c. nõ. b. Pagus sucusanus, ꝙ succurrit carinis. Secundæ regionis exquilinæ. alij has scripserunt ab excubijs regis dictas, alij ab eo, ꝙ excultæ à rege Tullo essent. huic origini magis cõcinũt luci uicini, ꝙ ibi lucus fagutalis et larium. Querquetulanum sacellum, et lucus Martis, & Iunonis Lucinæ, quorũ angusti fines. nõ mirum. Iandiu enim late auaritia nunc est. Exquiliæ duo mõtes habiti, ꝙ pars Cispeus mons suo antiquo noie ẽt nunc in sacris appellatur. In sacris argeorũ scriptum est sic. Oppius mõs princeps exquilinũ lucũ fagutalem sinistra quæ sub mœrũ est. Oppius mons Terticepsos lucum exquilinum dexterior uia in tabernola est, Oppius mons quadricepsos lucũ exquilinũ uiã dexteriorem in singulis est. Septimus mons quinticepsos lucum pœtilium, ex quibus est. Cispius mons sexticeps apud ædem Iunonis lucinæ, ubi æditumus habere solet. Tertiæ regionis colles quinq; ab deorũ fanis appellati. è quis nobiles duo colles Viminaris à Ioue uimino, ꝙ ibi aræ sunt, ꝙ ibi uimina nata fuerunt. Collis quirinalis quirini fanum est qui à quiritibus qui cũ Tatio curibus uenerunt Romã, ꝙ ibi habuerunt castra, qđ uocabulum coniunctarũ regionũ noia obliterauit. dictos. n. colles plures apparet ex argeorum sacrificijs, in quibus sic scriptũ est. Collis quirinalis terticepsos ædem quirino. Collis salutaris quarticepsos aduersum est pilonoris ædẽ salutis. Collis mutialis quinticepsos apud ædem Fidij in delubro, ubi æditumus habere solet. Collis latiaris sexticepsos in uico instellario summo apud Thuraculũ ædificium solũ est. horum deorum aræ à quibus cognomina hñt in eius regionis partibus sunt. Quartæ regiõis Palatiũ, ꝙ palantes cum Euandro uenerũt, qui ẽt palatini & aborigines ex agro rheatino, qui appellatur palatiũ ibi consederunt. Sed hoc alij à palatia uxore Latini putarunt. Eundem hunc locum à pecore dictum putant quidã. Itaq; Næui. ballantiũ appellat, hinc Cermalum et Velias coniunxerunt, ꝙ in hac regione sacriportus est, & in ea sic scriptum. Germalense quinticepsos apud ædem Romuli, et uelienses sexticepsos in uelia apud ædem deum. penatium. Germalũ à germanis Romulo et Remo, ꝙ ad ficum ruminalem, et hi ibi inuenti, quo aqua hyberna tyberis eos detulerat in alueolo expositos. Veliæ unde essent plures accepi cãs, in queis, ꝙ ibi pastores palatini, ex quibus ante tonsurã inuentam uellere lanã sint soliti, ex quo Vellera dicũtur. Ager romanus primum diuisus in ꝑtes treis, à quo Tribus appellata Tatiensiũ. Ramnium. Lucerum noiatæ, ut ait Ennius. Tatienses à Tatio Ramnenses à Romulo. Luceres, ut ait Iunius, à Lucumone, sed oia hæc uocabula thusca, ut Volũnius qui tragœdias thuscas scripsit dicebat, ab hoc quoq; quatuor partes urbis tribus dictæ ab locis. Suburbana, palatina, exqlina, collina, quinta ꝙ sub Roma romilia. sic reliquæ tribus ab his, ut in tribuum libris scripsi. Quod ad loca quæq; ijs adiuncta fuerũt diximus, nunc de ijs quæ in locis esse solent. Immortalia et mortalia expediã, ita ut prius, qđ ad deos ꝑtinet, dicã. Principes dei Cælũ et Terra hi dei idem qui Aegypti Serapis et Isis, & S. Harpocrates digito significat, ut idem princeps in latio Saturnus & Ops. Terra. n. et Cælũ ut Samothracum initia docent, sunt dei magni & hi quos dixi multis noibus. Nam neq; quas Samothracia ante portas statuit duas uirilis spẽs Aeneas dij magni. neq; ut uulgus putat hi Samothraces dij qui Castor et Pollux. Sed hi mas & fœmina, et hi quos augurũ libri scriptos hñt. sic diui potes sunt pro illo qui Samothraces. Theœ dynatœ, hæc duo cælum et terra, ꝙ aia et corpus, humidũ, et frigidum. Oua parere solet genus pennis condecoratũ, nõ aias ut ait Ennius et post inde uenit diuinitus pullis isinuãs seipsa aia, siue ut Zenõ Cityeus aialiũ semen ignis, q aia ac mẽs, q calor è cælo, ꝙ hic innumerabiles ac imortales ignes. Itaq; Epicharmus de mente humana dicit. Istic est de sole sumptus ignis. i. Sol est. isq; totus mentis est, ut humores frigidæ sunt humi, ut supra oñdi quibus iuncti cælũ et terra oia ex se genuerũt, qđ per hos natura frigori immiscet calorem, atque humori ariditatem. Recte igitur Pacuuius qđ ait, aiam æther adiungat, & Ennius esse corpus terram, quæ pepit ipsam cape. neq; dispendi facere hilũ aie & corpis discessus, qđ natisi secius inde exitũ, ut cũ in unũ ineũt initia inde oẽ corpus. ubi nimius ardor, aut humor, aut interit, aut si manet sterile. cui testis æstas et hyems, qđ in altero aer ardet, et spica aret. in altero natura ad nascendũ cum imbre et frigore luctare non uult, et potius uer expectat. Igitur cã nascendi duplex. Ignis et aqua. iõ ea in nuptijs in limine adhibentur qđ coniungit hic et mas ignis, qđ ibi semen, aqua fœmina, qđ fœtus ab eius humore, & horum iunctione sumit uenus hinc coitus, hinc comicos uictrix uenus. uides ne hæc nõ qđ uincere uelit uenus, sed qđ uincere ipsa. Victoria ab eo qđ supati uincuntur. utriq; testis poesis, qđ et uictoria, et uenus dicitur cæligena. Tellus. n. qđ prima uincta cælo uictoria ex eo, & ideo hæc cum corona & palma, quod corona uinculum capitis, & ipsa à uinctura dicitur. Viere est uincire à quo ẽ in Asoto Ennij. Ibant malam uiere ueneriã corollã palmam, qđ ex utraq; parte natura uincta hẽt paria folia Poetæ de cælo, qđ semen igneũ cecidisse dicũt in mare. ac natam è spumis uenerem coniunctione ignis et humoris, quã hẽrent uim significantes ueneris, à qua uinatis dicta uita, et illud à Lucilio. Vis est uita uides

nos facere oia cogit. Quare ꝙ cælũ principiũ ab satu est dcũs Saturnus, & qđ ignis saturnalibus cerei supioribus mittuntur. Terra Ops, qđ hic oẽ opus, & hic opus ad uiuendum, ideo dicitur Ops mater, qđ terra mater. hæc. n. terris gentes oĩs peperit & resumit denuo, quæ dat cibaria, ut ait Ennius, quæ ꝙ gerit fruges Ceres. antiquis. n. qđ nunc & idem. hi dei Cælũ & terra, Iupiter et Iuno. qđ ut ait En. istic est is Iupiter quem dico, quẽ græci uocant aerẽ, qui uentus est et nubes imber postea atq; ex imbre frigus, uentus post fit aer denuo. hæc pp Iupiter sunt ista quæ tibi dico, quia mortalis atq; arbores, herbasq; oĩs iuuat qđ hic oẽs et sub hoc eũdem appellãs dicit. Diuumq;, hominumq; pater rex. pater qđ patefaciat semen, nã tũ est conceptũ et inde cũ exit, qđ oritur. hoc idem magis ostendit antiquũ Iouis nomen. Nã olim Diouis & diespiter dictus. i. diei pater à quo Dei dicti, qui inde & dies & Diuus, unde sub dio Diuo dius Fidius. Itaq; inde eius pforatũ tectũ ut uideatur diuũ. i. cælũ, quidã negant sub tecto p hunc deierare oportere. Aelius diũ Fidiũ dicebat Diouis filiũ, ut græci dioscorõ Castorem, & putabãt hunc esse sanctũ ab sabina lingua. Herculem à græcis. Idẽ hic diespiter dicitur infimus qui est cõiunctus terræ, ubi oĩa oriuntur, ubi aboriuntur, quorũ ꝙ finis ortus. Ortus dictus, qđ Iouis Iuno coniux, & is, cælũ, hæc terra quæ eadem tellus. et ea dicta, qđ unà cũ Ioue iuuat Iuno, et regina, qđ huius oĩa terrestria Sol, uel ꝙ ita sabini, uel solũ ita lucet, ut ex deo dies sit. Luna qđ sola lucet noctu. Itaq; ea dicta Noctiluca in palatio. Nã ibi noctu lucet templũ, hanc ut solem Apollinem, quidã Dianã uocant. Apollinis uocabulũ græcũ alterum, alterum latinum, et hic quod luna in altitudinem et latitudinem simul Diuiana appellata. Hinc Epicharmus Enni proserpinã quoq; appellat, qđ solet esse sub terris proserpina dicta, qđ hæc ut serpens mõ in dextrã, mõ in sinistrã ptem late mouetur. Serpere & proserpere idẽ dicebãt. ut Plau. qui scribit quasi proserpẽs bestia, quæ iõ uidetur à latinis Iuno Lucina dicta. uel qđ est è terra ut physici dicunt, et lucet, uel qđ ab luce eius qua quis cõceptus, usq; ad eam qua partus quis in lucem unà uiuat, donec mensibus actis produxit in lucem facta à iuuando, & luce Iuno lucina, à quo parientes eã inuocãt. Lucina. n. nascentiũ dux qđ menses huius hoc uidisse antiquas apparet, ꝙ mulĩeres potissimũ superalia sua attribuerunt ei deæ. hic. n. maxime debuit collocari Iuno lucina. ubi ab dijs lux datur oculis. Ignis à nascendo, ꝙ hic nascitur, & omne qđ nascitur, ignis scindit, iõ calet ut qui denascitur, eũ amittit ac frigescit. Ab ignis iã maiore ui ac uiolentia, uolcanus dictus, ab eo qđ ignis pp splendorem fulget, fulgor, fulmen, et fulgur, qđ fulmine ictũ cõtrarijs dijs, ab aquæ lapsu lubrico Lympha. Nympha Iuturna quæ iuuaret. Itaq; multi ægroti pp id nomen hinc aquã petere solent à fontibus, et fluminibus, ac cæteris aquis. dei ut tyberinus à tyberi, & ab lacu uelino, Velina. & Nymphæ comitiæ ad lacũ cutiliensem à cõmotu, qđ ibi insula in aqua cõmouetur. Neptunus, qđ mare et terras obnubit, ut nubes, cælum à nuptu. i. opertione, ut antiqui à quo Nuptiæ nuptus dictus. Salatia Neptuni à salo. Venilia à ueniendo ac uento illo quẽ Plau. dicit, qđ ibi dixit qui secũdo uento uectus est tranquillo mari uentũ gaudet. Bellona à bello nũc quæ Duellona à duello. Mars ab eo quod maribus in bello præest, aut qđ à sabinis acceptus ibi est Mamers. Quirinus à quiritibus. Virtus ut uiri uis à uirilitate. Honos ab honesto onere. Itaq; honestius dicitur, quod onoratus, et dictũ onus est ut honos qui sustinet rẽp. Castoris nomẽ græcũ & Pollucis à græcis in latinis literis ueteribus nomẽ qđ ẽ inscribitur. ut πολυδεύκης polluces. non ut nunc pollux. Concordia à corde cõgruente. Feronia. Minerua. Nouẽsides à sabinis paulo aliter ab eisdem dicimus. Herculẽ, uestã, salutem, fortunã, fortem, fidem. ea re Sabinorũ linguã olent, quæ Tatij regis uoto sunt Romæ dedicatæ. nã ut annales dicunt uouit Opi, Floræ'ue, Dioui, saturnoq; soli Lunæ Volcano & summano. Itemq; Larundæ, Termino, Quirino. Vortundo. Laribus. dianæ, Lucinæq;. E` qs nõnulla noĩa in utraq; lingua hñt radices, ut arbores quæ in cõfinio natæ, ĩ utroq; agro serpũt. Põt. n. esse saturnus hic alia de cã dictus atq; in Sabinis. & sic Diana de quibus supra dcm̃ est, ꝙ ad immortales attinet. Deiceps ꝙ ad mortales attinet uideamus, de his aĩalia ĩ tribus locis, ꝙ sunt ĩ aere. in aqua. in terra. à sũma pte ad infimã descendã. primũ nomen nominem Alites, alij uolucres à uolatu. deinde generatim. De his, pleræq; à suis uocibus, ut hæc Vpupa, Cuculus, Coruus, Hirundo, ulula, bubo. Item hæc, pauo, anser, gallina, columba, sunt quæ alijs de cãis appellatæ, ut Noctua ꝙ noctu canit ac uigilat. Lusciola ꝙ luctuose canere existimatur, atq; esse ex attica Progne in luctu facta auis. Sic Galerita, & Motacilla. altera ꝙ ĩ capite hẽt plumã alatã, altera ꝙ semp mouet caudã. Merula ꝙ mera. i. sola uolitat. Cõtra ab eo Graculi. ꝙ gregatim, ut quidã græci greges gergera. Ficedulæ et Miliariæ à cibo, ꝙ alteræ fico, alteræ milio fiant pingues. Aquatiliũ uocabula animalium partim sunt uernacula, partim peregrina. Murena, ꝙ myrena græce Cybium, & Tynnus & cuius item partes græcis uocabulis oẽs, ut Melãdria atq; Vræon. Vocabula piscium, pleraq; translata à terrestribus. Ex qua parte similibus rebus, ut anguilla. lingulaca, sudis. Alia à coloribus. ut hæc, Asellus, Vmbra, turdus. Alia à ui quadã ut hæc. Lupus canicula. turpedo. Itẽ in cõchylijs aliqua ex græcis. ut peloris. ostreæ echinus. Vernacula ad similitudinem. ut syrenæ, pectũculi. ungues. Sunt ẽt aĩalia in aqua quæ interdũ in terrã exeant. Alia à græcis uocabulis, ut polypus, hippopotamus. crocodilus, Alia à latinis. ut rana mergus, à quo græci ea quæ in aqua & terra possunt uiuere uocant amphibia. è quis rana ab sua dicta uoce. Anas à natando. Mergus ꝙ mergendo in aquã captet escam. Item aliæ in hoc gñe à græcis, ut querquedula, cercuris, halcedo ꝙ ea halcyone. Latina, ut Testudo, ꝙ testa tectum hoc aĩal. Lolligo ꝙ subuolat litera cõmutata pria Volligo. ut ægypti in flumine quadrupes, sic ĩ latio noĩati Lytra, et Fiber, Lytra ꝙ succidere dicitur arborũ radices ĩ ripa, atq; eas dissoluere, ab lytra Fiber, ab extrema ora fluminis dextra et sinistra maxime, ꝙ solet uideri, et antiqui fibrum dicebant extremũ, unde in sagis fimbriæ, et in iecore extremũ fibra, hinc fiber dcũs est. Quæ sunt hoĩum propria primũ, deinde de pecore, tertio de feris scribam. Incipiã ab honore publico. Consul noĩatus, ꝙ consuleret populũ & senatũ, nisi illinc potius unde Accius ait in Bruto qui recte cõsulat, cõsul fiat. Prætor dcũs q præiret iure et exercitu, à quo id Lucilius, ergo prætorum est ante præire. Censor ad cuius censionem. i. arbitriũ censeretur populus. Aedilis qui ædes sacras et priuatas procuraret. Quæstores à quærendo, qui conquirerent publicas pecunias, et maleficia, quæ triumuiri capitales nunc conquirunt, ab his postea qui quæstionum iudicia exercent, quæstores dicti, Tribuni militum, qđ terni tribus tribubus rãnium. Lucerũ. Titiensiũ olim ad exercitum mittebantur. Tribuni plebeij qui ex tribunis militum primum tribuni plebeij facti qui plebem defenderent in secessione crustumerina. Dictator qđ à cõsule dicebatur, cuius dicto audientes oẽs essent. Magister equitum qđ summa ptãs huius in equites & accensos, ut est summa populi dictator, à quo is quoq; magister populi appellatus. Reliqui qđ minores, q hi magistri dicti Magistratus, ut ab albo albatus. Sacerdotes uniuersi à sacris dicti Pontifices. ut Scæuola qui pontifex maximus dicebatur à posse & facere, at pontifices ego à põte arbitror. nã ab ijs sublicius est factus primũ et restitutus sæpe cũ

ideo

ideo sacra, & ius & cis tyberim nō mediocri ritu fiunt. Curiones dicti à curijs, q fiunt, ut in his sacra faciāt. Flamenes ꝙ ī sacro capite uelato erāt semper, ac caput cinctum habebant filo, flamines dicti horū singuli cognomina habent ab eo deo cui sacra faciūt, sed partim sunt aperta, partim obscura. Aperta ut Martialis Volcanalis. Obscura, dialis & furinalis, cum dialis à Ioue sit diouis est. furinalis à furina, cuius etiam in fastis furinales feriæ sunt. Sic Flamē Falacer à diuo patre Falacre. Salij à saltando, qđ facere in comitijs in sacris quotannis & solent, & debent. Luperci ꝙ lupercalibus in lupercali sacra faciunt. Fratres aruales dicti sunt, qui sacra publica faciunt propterea, ut fruges ferant arua. à ferēdo & aruis fratres aruales dicti sunt, qa fratria duxerunt, Fratria est græcum uocabulum patris hoīum, ut Apollini etiā nunc. sodales Titij dicti ab titijs auibus quas in augurijs certis obseruare solent. Feciales ꝙ fidei publicæ īter populos præerāt, nā ꝑ hos fiebat, ut iustū conciperetur bellū, & inde desitū, & ut fœdere fides pacis constitueretur. ex his mittebātur, ante q̄ conciperentur, q res repeterēt, & ꝑ hos etiā nunc sit Fœdus, ꝙ fidus scribit Enni. dictū in re militari. Prætor dictus q præiret exercitui. Imꝑator ab imperio populi q eos q id attentasset oppressi hostis. Legati q lecti publice, quorū opera, consilioq; uteretur. Peregre magistratus, q uere nuntij senatus, aut populi essent. Exercitus ꝙ exercitādo fit melior. Legio qđ leguntur milites in delectu. Cohors ꝙ ut in uilla ex pluribus tectis coniungitur, ac qddā fit unū, sic his ex manipulis pluribus copulatur Cohors, quæ in uilla dicta, ꝙ circa eū locum pecus coerceretur. Tāetsi cohortes in uilla hypsicrates dicit esse græce cohorton apud poetas dictā. Manipulos exercitus minimas manus, quæ unū sequuntur signū. Cēturiæ, quæ sub uno cēturione sunt, quorū centenarius iustus numerus. Milites ꝙ triū milliū primo legio fiebat, ac singulæ tribus titiensiū, rānēsiū, lucerū millia singula militū mittebāt. hastati dicti q primi hastis pugnabāt. Pilani q pilis. Principes q à principio gladijs & post cōmutata re militari minus illustria sunt. Pilani, triarijq; dicti, qđ in acie tertio ordine extremis subsidio deponebantur. ꝙ hi subsidebant, ab eo Subsidiū dictū. à quo Plautus Agite nūc subsidite oēs quasi solent triarij. Auxiliū appellatū ab auctu cū accesserant q adiumēto essent alienigenæ. Præsidiū est dictū, quia extra castra præsidebāt in loco aliquo, quo tutior regio esset. Obsidium dictum ab obsidendo, quo minus hostis egredi posset in die. Item ab abscidendo cū ideo facerent, quo facilius diminuerent hosteis. Duplicarij dicti quibus ob uirtutē duplicia cibaria ut darentur, institutum. Turma terma est. e. in u. abijt ꝙ terdeni equites ex tribus tribubus titiensiū, rānium & lucerū fiebāt. Itaq; primi singularū decuriarū Decuriones dicti, qui ab eo in singulis turmis sunt etiā nunc terni. Quos hi primo administros ipsi sibi adoptabant optiones uocari cœpti, quos nunc ꝑꝑ ambitionem tribuni faciūt. Tubicines à tuba & canendo, similiter Liticines & Classicos à classe. qui item cornu canit. ut cū classes comitijs ad comitatū uocāt. Quæ à fortuna uocabula in his quædā minus apertæ, ut pauper, diues, meser, beatus. sic alia Pauper à paulo lare. Mendicus à minus, cui cum opus est, minus nullo est. Diues à diuo, q ut deus nihil indigere uidetur. opulentus ab ope, cui ea opime, ab eadem Inops qui eius indiget. ab eodē fonte Copiæ & copiosus. Pecuniosus à pecunia magna. Pecunia à pecu. à pastoribus. n. horū uocabulorum origo, ut sit artificibus maxima cā ars. i. ab arte medicina medicus dictus, à sutrina Sutor. non à medendo ac suendo, quæ oīno ultiā. Huic rei earū rerū radices, ut in proxio libro aperietur. Quare ꝙ ab arte Artifex dicitur, nec multa in eo obscura relinquā. Similis cā quæ ab scia uocatur aliqua, ut præstigator monitor, nomenclator. Sic etiam quæ à spacio quodam dicuntur cursor, natator. pugil. etiam in hoc genere quæ sunt uocabula, pleraq; apta ut legulus. alter ab oleis. alter ab uuis hæc si minus aperta Vindemiator, uestigator, & uenator, tamen idem, ꝙ uindemiator, uel ꝙ uinū legere dicitur, uel ꝙ de uite id demit. Vestigator à uestigijs ferarum, quasi indagator. Venator à uenatu. Quod sequitur uerbū aduentū, et inuentū. hæc de hoībus. Hoc qđ seqtur de pecore. Pecus ab eo, ꝙ per pascebāt à quo pecora uniuersa ꝙ in pecore pecunia tū cōsistebat pastoribus, & stādi fundamentū pes. A quo dicitur in ædificijs area pes magnus, & qui negotiū instituit pedē posuisse. à pede Pecudes appellarunt, ut ab eodē pedicam pedissequū, & peculatoriæ oues aliud'ue quid. Id. n. Peculiū primū. hinc Peculatū publicū, prio ut cū pecore diceretur multa, & id esse coactū in publicū, si erat ausum ex qua fructus maior. hinc est ꝙ græcis illis usus ꝙ βοῦς bos & ταῦρος taurus. Item ouis ꝙ ois. ita. n. antiqui dicebāt, nō, ut nūc πρόβατον. possent in latino quoq; ut in græcia à suis uocibus hæc eadē ficta armēta, ꝙ boues iō maxīe parabātur, ut inde eligerēt ad arādū, inde armēta dicta. postea tertia litera extrita. Vitulus qđ græce antiquitus itulus, aut ꝙ pleriq; uegeti uegitulus. Iuuencus à iuuare qui iā ad agrū colendū posset. Capra carpa, à quo scriptū oīcarpæ capræ. Hircus ꝙ sabini fircus, ꝙ illic fœdus, in latio rure hedus, ꝙ ī urbe aut ī multis. a. addito hædus. porcus ꝙ sabini dn̄t à prio porco poride porcus, nisi à græcis ꝙ Athenis ī libris sacrorū scriptū est, & procæ porco. Aries q eā dicebāt. ares ueteres nostri aruiga, hic aruigus. Hæc sunt quorū ī sacrificijs exta ī ueru coquūtur, quas & Acci. scribit, & ī pōtificijs li. uidemus in hostijs eā dicūt aruigem, quæ cornua habeat, qm̄ is cui oui mari testiculi dēpti, & ideo ut natura uersa ueruex declinatū, pecori ouilo ꝙ agnatus agnus. Catulus à sagaci sensu & acuto. hinc Canis, nisi ꝙ tuba & cornu. qđ signū cū dente canere dn̄r. ꝙ hic itē & Noctuculus in custodia, et in uenādo signū uoce dat, canis dictus. Ferarum uocabula itē partim peregrina ut Panthera, leo. utraq; græca. à quo etiam & rete quoddā pāther, & leæna et muliercula. Pantheris Tigris, qui est ut leo, qui uiuus capi adhuc nō potuit. uocabulū è lingua Armenia. Nā ibi & sagitta, & qđ uehementissimū flumen, dicitur tigris. Vrsi lucana origo, uel unde illi nostri ab ipsius uoce. Camelus suo noīe syriaco in latiū uenit. ut Alexandria Camelopardalis nuper adducta, ꝙ erat figura ut Camelus. maculis ut pāthera. Apri ab eo ꝙ in locis asperis. nisi à græcis qđ hi κάπρος. Caprea à similitudine quadā capræ. cerui qđ magna cornua gerunt. Gerui mutata. g ī. c. ut ī multis quasi gerui. Lepus qđ è siculis quidā græci dicūt λάχοριν. à Roma qđ orti siculi, ut annales nostri ueteres dicūt fortasse hinc illuc tulerunt, & hic. reliquerunt id nomen. Volpes ut Aelius dicebat qđ uolat pedibus. Proxīa aīalia sunt ea, quæ uiuere dn̄r. neq; hēre animam, ut uirgulta. Virgultum dicitur à uiridi. id à ui quadam humoris, quæ si exaruit, moritur. Vitis qđ ea uini origo. Malū qđ græci æoles dicunt μῆλον. Pinus Iuglās qđ cū hæc nux an̄ q̄ purgatur similis glādis. hæc glans optīa et maxima ab Ioue & glāde iuglans est appellata. Eadē nux, qđ ut nox aerem. ita huius succus facit corpus atrum. Quæ in hortis nascuntur. alia peregrinis uocabulis. ut græcis ocymum. menta. rutam quā nunc πύρανον appellant. Item caulis, lapathium, radix. sic. n. antiqui græca, quā nunc raphanum. Item hæc græcis uocabulis Serpillū, rosa, una litera cōmutata. Item ex his græcis latina coriandron. malachē, cyminō. Item Lilium ab lirio, & Malua à malache. & Sysibrium à sysibrio. Vernacula Lactuca à lacte, qđ olus id hēt lac. Brassica ut præsecat, qđ ex huius scapo minutatim præsecatur. Asparagi qđ ex asperis uirgultus leguntur. & ipsi scapi asperi sunt nō lenes, nisi grecum.

illic.n.quoq; dicitur ἀσπάραγος. Cucumeres dicuntur à curuore, ut curuimeres dicti. Fructus à ferendo, res hæ, quas fundus, & hæ quæ in fundo feruntur fruātur. hinc declinatæ fruges & frumentum, ſed ea terra etiā frumentum, qđ extat loco quo ſolent addi ex mola.i.ex ſale & farre mollito. Vuæ ab uuore. Quæ manu facta ſunt dicā, de uictu. de ueſtitu. inſtrumento. & ſiquid aliud uidebitur his aptū. De uictu antiqſſima puls appellata, uel ꝙ ita græci, uel ab eo, uti ſcribit Apollodorus, ꝙ ita ſonet cū aqua feruēti inſipitur. Panis, ꝙ prio figuras faciebāt. ut muliēres ī lanificio Pānus, poſteaq̄ ei figuras facere inſtituerunt, aliāſ à pane et faciendo Panificium cœptū dici. hinc panariū ubi id ſeruabāt ſicut Granariū ubi granum frumēti cōdebant. Vnde id dictum, niſi ab eo, qđ græci κρουνὸν à quo à græcis quoq; granū dictū. in quo eadē cōduntur Horreum ab horrido, Triticū qđ tritū eſt ſpicis. Far à faciēdo, ꝙ in piſtrino fit. Miliū à græco. nā id μελίνη Libū qđ ut liberetur priusq̄ eſſet coctū. Teſtuatiū qđ in teſto calido coquebatur, ut ēt nunc matralibus id faciunt matronæ. Circuli ꝙ miſta farina, et caſeo & aqua circuitum æquabiliter fundebant. hoc quidā qui magis incōdite faciebāt uocabant lixulas et ſemilixulas uocabulo ſabino. Idq; frequētius à ſabinis à globo farinæ dilatato. itē in oleo cocti dicti à globo globuli. Cruſtulum à cruſta pultis, eo qđ ut corium exuritur cruſta dicta. Cætera ferè opa à uocabulis græcis ſumpta, ut Tritō & placenta, qđ edebant cum pulte, ab eo pulmētum, ut Plau. hinc pulmētarium dictū. hoc primum debuit paſtoribus. Caſeus à coacto lacte, ut coxeus dictus. Deinde poſtea q̄ deſierunt eſſe cōtenti his quæ ſuapte natura ferebat ſine igne. in quo erant poma, quæ nimis cruda eſſe poterāt, decoquebāt in olla. Ab olla olera dicta, quorum à genere cruda olera, è quis ad coquēdum, ꝙ terræ rure Ruapa unde rapa. Olea ab elea, olea grādis orchytis, ꝙ ea attice Orcheninora. Hinc ad pecudis carnē puentū eſt. Suilla ſic ab illis gēibus cognominata. hinc primo aſſam. ſcđo eliſſam. tertio è iure uti cœpiſſe natura docet. dictum aſſum, ꝙ ab igni aſſudeſcit. Vuidū eſt.n. ꝙ humidum. & iō ubi id non eſt, ſucus abeſt. & ideo ſudando Aſſum diſtillat calorē. ut crudum nimium hēt humoris. ſic excoctum parū hēt ſuci. Elixū eſt è liquore aquæ deductum & ex iure, qđ iucundum magis cōditione ſuci. Succidi à ſuibus cædēdis. nam id pecus primum occidere cœperūt domini. et ut ſeruarēt, ſalire. Tergus ſuis ab eo, ꝙ eo tegitur. Perna à pede Suis à noie eius. Offula ab offa minima ſuilla ab eo, ꝙ iſecta caro. ut ī carmine ſaliorū eſt. qđ in extis dicitur nunc Iſſitia profectū Murtatū à murta, ꝙ ea large fartū inteſtinū craſſum, Lucanicā dicūt, ꝙ milites à lucanis didicerūt, ut ꝙ Falerijs Faliſcum uentrē, Fundolum à fundo, qđ nō ut reliquæ partes, ſed ex una parte ſola apertum. ab hoc græcos puto τυφλὸν τένον appellaſſe. ab eadē fartura Farcimina extis appellata, à quo in eo, qđ tenuiſſimum inteſtinum fartū Hila, ab hilo dicta.i.minimo. qđ ait. Enn. neq; diſpēdij facit hilū, ꝙ ī hoc farcimine ſummo quiddā ſeminet. ab eo qđ ī capite apex Apexabo dicta. Tertium fartum eſt lōgauo, ꝙ lōgius, q̄ duo hila. Argumētum ex immolata hoſtia deſectum in iecore impotiēdo agēdi cauſa. Magnetum à magis, qđ ad religionē magis ptinet. Itaq; pp hoc montana fana cōſtituta locis certis, qđ id imponeretur mactre ab eo qđ græci μάκτυς. Item græci ſigillatim ut ouum bulbum lana græcum, ut Polybius & Callimachus ſcribunt. Purpura à purpuræ maritimæ colore. Pœnicum quod à pœnis primum dicitur allatum. Stamen à ſtando, qđ eo ſtat oē in tela uelamentum. Subtemen, qđ ſubijt ſtamini. Trama qđ tranat phrygius id genus ueſtimenti. Denſum à dentibus pectinis quibus feritur. Filum qđ minimum eſt hilum. id.n. minimum eſt in ueſtimento. Pannus græcus, ubi ea facit Pānuelium dictum à panno & uoluēdo filo. Tunica à tuēdo corpe, tunica ut induca. Toga à tegēdo. Cinctus & cingulum à cingēdo. Alterum uiris, alterum mulieribus attributum. Arma ab arcendo, qđ his arcemus hoſtē. Parma ꝙ à medio in oīs ptes par. Conum qđ cogitur in acumē uerſus. Haſta ꝙ aſtans ſolet ferri. Iaculum qđ ut iaciatur fit. Tragula à traijciēdo. Scutum à fectura, ut ſecutum, qđ feminute cōctum ſit tabellis. Vmbones, aut à græco uel ꝙ ambones. Gladius. c. in. g. cōmutato à clade, ꝙ fit ad hoſtium cladē. gladium ſimiliter ab hoīe, pilum qđ hoſtē feriret, ut pilum. Lorica ꝙ è loris de corio crudo pectoralia faciebant. poſtea ſucuderunt galli è ferro ſub id uocabulum ex annulis ferream tunicam, Balteum ꝙ cingulum è corio habebant bullatum balteum dictum. Ocrea ꝙ opponebatur ob crus. Galea à galero, qđ multi uſi antiqui. Tubæ à tubis, quos nunc ita appellant tubicines ſacrorum ideſt ſacri tubicines Tubi uocantur. Cornua qđ ea quæ iā ſunt ex ære, tunc fiebant ex bubulo cornu. Vallum qđ ea uaricari nemo poſſet, uel ꝙ ſingula ubi extrema bacilla forcillata habēt figuram literæ. V. Cerui à ſimilitudine cornuum cerui. Itē reliqua ferè ab ſimilitudine, ut uineæ, teſtudo, aries. Mēſam eſcariam Cibila appellabant. ea erat quadrata. ut etiam nunc in caſtris eſt à cibo cibilla dicta, poſtea rotunda facta. & ꝙ à nobis media, & à græcis μέσα mēſa dici pōt. niſi ēt qđ ponebant pleraq; in cibo mēſa. Trulla à ſimilitudine truæ, quæ ꝙ magna & hæc puſilla, ut troula. hinc græci trullam. Trullæ quæ culina in lauatrinā aquā fundunt. Trua qđ trauolat ea aqua, ab eodē eſt appellatum Truellum. ſimile.n. figura, niſi qđ latius eſt, ꝙ cōcipit aquam, & ꝙ manubriū cauum nō eſt, niſi uinaria trulla acceſſit. Matellio à matula dictus. & dictus poſtea q̄ longius à figura matulæ diſceſſit. & ab Aqua aqualis dictus. Vas aquarium uocant futum, qđ in triclinio allatam aquā infundebāt, quo poſtea acceſſit magnus cum græco noie, & cum latino noie græca figura Barbatos. Peluis pede lauis à pedum lauatione. Cādelabrum à candela. ex his.n. funiculi ardētes figebantur. Lucerna poſt inuēta, quæ dicta à luce, aut id qđ uocant græci λύχνον. Vaſa immēſa eſcaria ubi pultē, aut iurulēti quid ponebant. À capiendo catinum noiauerunt, niſi ꝙ ſiculi dicunt κάτινον. ubi aſſa ponebant. Magidā aūt aut Langulā alterum à magnitudine. alterum ab latitudine finxerūt. Patinas à patulo dixerunt; ut puſillas, qđ his libarent cœnam patellas. Triplia & Caniſtra, quæ putant eſſe latina, & ſunt græca. Tripulon.n. & canaſtron de græca. reliqua ꝙ aperta ſint, unde ſint, relinquo. Mēſa uinaria rotunda noiabatur Cilibantum. ut etiā nunc in caſtris id uidetur declinatum à græco ciliceo à poculo cilice.i. calice à quo illa capit, & minores capulæ à capiendo, quod anſatæ ut prehendi poſſint.i. capi. harū figura in uaſis ſacris ligneas ac fictiles antiquas etiā nunc uidemus. Præterea in poculis erāt pateræ, eo quod pateant latine ita dictæ. hiſce etiam nunc in publico cōuiuio antiquitatis retinēdæ cauſa, cū magiſtri fiunt, potio circunfertur, & in ſacrificādo deis, hoc poculo magiſtratus dat deo uinū. Pocula à potatione, unde potatio, et ēt poma, qđ hæc poſcūt potum. ꝙ πότος potio græce origo potionis. Aqua ꝙ æqua ſumma. Fōs unde funditur è terra aqua uiua, ut fiſtula aquæ, fuſus aquæ uas uinarium grandius. Sinū à ſinu, qđ ſinum maiorem cauationem, q̄ pocula habeant. Item dicta depeſta, etiā nunc in diebus ſacris ſabinis uaſa uinaria in mēſa deorum ſunt poſita. apud antiquos ſcriptores græcos inueni appellari poculi genus Depeſtam Quare uel inde radices in agrū ſabinū et romanū ſunt profectæ. qđ uinū dabant, ut minutatim funderēt, à guttis guttum appellarunt. quod ſumebant minutatim, à ſumēdo Simpulū noiauere. In huiuſce locū in cōuiuijs è græcia ſucceſſit Epichyſis & Cyathus, in ſacrificijs remanſit guttus & ſimplum.

pulum Altera uinaria mensa erat lapidea quadrata oblonga una columella uocabatur Cartibulū. hæc in ædibus ad compluuiū, apud multos me puero ponebatur, & in ea & cū ea ænea uasa à gerendo Cartibū· unde cartibulū post dictum· Præterea erat tertiū genus mensæ, & quadratæ uasorum uocatur Vrnarium, qđ urnas cum aqua positas ibi potissimū habebāt in culina· ab eo ēt nūc ante balneū locus ubi poni solebāt urnariū uocatur· Vrnæ dictæ, ꝙ orinant in aqua haurienda ut orinator. Vrinare est mergi in aquā· Imburū fictum ab urbo, ꝙ ita flexum, ut redeat sursum uersus, ut ī aratro, qđ est aruū. Calix à Caldo, ꝙ in eo caldapuls apponebatur, et caldū eo bibebāt· Vas ubi cibū coquebāt ab eo Caccabum appellarunt. Veru à uersando, à sedendo Sedes, Sedile, Sedum, Sellæ, Seliquastrum. Deīde ab his Subselliū, ut subsipere, ꝙ nō plana sapit. sic ꝙ nō planè erat Sella, subselliū, ubi in eiusmodi duo Biselliū dictū. Arca qđ arcebantur fures ab ea clausa· Armarium & armamentarium ab eadē origine, sed declinata aliter. Mundus muliēbris dictus à munditia ornatus, quasi ab ore natus· hinc.n. maxime sumitur, qđ eam deceat· Itaq; ob id paratur speculū. Calamistrum ꝙ calfactum in cinere capillus ornatur, q ea ministrabat· A cinere cinerarius est appellatus. Discerniculum ꝙ discernitur capillus· Pecten ꝙ per eum explicatur capillus. Speculum à spiciendo eo, ꝙ ibi aspectant. uestis à uelis. uel ab eo qđ uellus lana tonsa uniuersæ ouis id dictū, ꝙ uellebant. Lanam ex lana facta, ꝙ capillum cōtineret dictum à rete reticulum· Rete à raritudine. Item testa fasciola, qua capillū in capite colligarent. dictum Capital à capite, ꝙ sacerdotulæ in capite ēt nunc solent habere. Sic rica à ritu, ꝙ romano ritu sacrificium fœminæ cum faciunt. capita uelant· Mitra & reliqua ferè in capite postea addita cum uocabulis græcis prius de indutu, aut amictu quæ sunt, tangam· Capitium ab eo, ꝙ capit pectus· i. ut antiqui dicebant, indutui cōprehēdit, alterum qđ subtus à quo Subucula· alterum qđ supra à quo Supparus· nisi ꝙ id dicunt osce alterius generis. Itē duo, unū qđ foris ac palā Palla, alterū qđ intus à quo intusiū id qđ Plau· dicit intusiatam patagiatā caltulā, ac crocotulam· Multa post luxuria attulit, quorum uocabula apparent esse græca, ut Asbyston amictus dictum, qđ abiectum· i. circūlectum, à quo etiam ꝙ uestes se inuoluunt Circūiectum appellant· & ꝙ amictui hn̄t purpurā circūuocant circūtextum· antiqssimi amictui Ricinium id quod eo utebantur duplici, ab eo qđ dimidiā partem retrorsum iaciebant à reijciēdo recinium dictum· hinc ꝙ facta duo simplicia paria. Parilia primo dicta reclusum pp leuitatē parapechia chlamydes sic multa græca. lena ꝙ de lana· Multa duarum ēt togarū instar, ut antiqssimū muliērū ricinium, sic hoc duplex uirorū. Instrumenta rustica, quæ serendi, aut colendi fructus causa facta. Sarculū à serendo ac sariēdo· Ligo ꝙ eo pp latitudinem, qđ sub terra facilius legitur. Pala à pangendo· g· in l. qđ fuit· Rutrum ruitum à ruendo· Aratrū ꝙ aruit terrā eius ferrū· Vomer qđ uomit eo plus terrā· Dens ꝙ eo mordetur terra. supra id regula, quæ stat, Stiua à stando, & in ea transuersa regula Manicula, ꝙ manu bubulci tenetur q quasi est temo inter boues· Bura à bubus· alij hoc à curuo Curuum appellant subiugo medio Conū, ꝙ bura extrema appellatur, uocatur Couum à cauo. Iugū & iumentum à iunctu Irpices regula cum pluribus dentibus, quā itē ut plaustrum boues trahunt, ut eruant, quæ in terra sunt. Sirpices postea. S· detrita à quibusdā dicti. Rastelli ut irpices serræ leues· ita qua hō in pratis p fœnisecia eo festucas abradit, qui ab rasu rastelli dicti. Rastri quibus dentalibus penitus eradunt terrā, atq; eruunt, à quo Rutubastri dicti. Falces à farre litera cōmutata hæc in campania. Seculæ à secando à quadā similitudine· harū aliæ & qđ aptum. unde falces fœnariæ & adoreæ. & qđ nō aptum. unde lunariæ falces & sirpiculæ. Lunariæ sunt quibus secant lumecta, cū in agris serpunt spinæ, quas ꝙ à terra agricolæ soluunt. i. luunt lumecta. Falces sirpiculæ uocatæ à sirpando· i· ab alligando, sic sirpicea dolia quassa cū alligata his dicta utuntur in uinea ab alligando fasces Incisos fustes· Faculas has phancillas Chermonesice dicunt fasces· Pilum quod eo far pisunt· à quo ubi id fit dictum Pistrinum· r· & · s· inter se sæpe locum commutant· Inde post in urbe Lucilli pistrina & pisirix. Trapetes molæ oleariæ uocant. Trapetes à terendo, nisi græcum est, ut molæ à molendo. Harum enim motu eo coniecta moliuntur. Vallum à uolatu, quod cum id iactant uolant inde leuia. Ventilabrum quod uentilatur in aere frumentum · quibus comportantur fructus ac necessariæ res de ijs· Fiscina à ferendo dicta. Corbes ab eo quod spicas aliud'ue quid corruebant. hinc minores corbulæ dictæ· De his quæ iumenta ducunt· Tragula ab eo, quod trahitur per terram· Sirpea quæ uirgis sirpatur. i. colligando impliatur, in qua stercus aliud'ue quid uehitur. Vehiculum in quo faba aliud'ue qd uehitur, quod est ex uiminibus, & eo uehitur uehiculum dictum est· Ab alijs dictum Arcera quæ etiam in duodecim tabulis appellatur, quod ex tabulis uehiculum erat factum, ut arca arcera dictum. Plaustrum ab eo, quod non, ut in his, quæ supra dixi, sed ex omni parte palàm est, quæ in eo uehuntur, quod perlucet, ut lapides asseres, tignum· Aedificia noīata aperte, ut multa ab ædibus, & faciendo maxime ædificium, & oppidum ab ope dictum, quod munitur opis causa. Vbi sint. & quod opus est ad uitam gerendam, ubi agebant tuto Oppida, quod operi munibant· Mœnia quod munitius essent. quod exaggerabant Aggeres dicti, & quod ager contineret. Murum quod muniendi causa portabatur munus, quod sepiebant oppidum, è quo munere murus. Eius summa pinnæ· ab his quas insigniti milites habere in galeis solent· & in gladiatoribus samnites. Turres à toruis qđ hæ prospiciunt ante alios, quia uiam relinquebant in muro, ꝙ in oppidū portarēt portas. Oppida cōdebant in latio hetrusco ritu multa· i· iunctis bubus tauro, & uacca interiore aratro circūagebant sulcū· hoc faciebāt religionis causa die auspicato, ut fossa & muro essent munita· Terram unde exscalpserāt, fossam uocabāt· & introrsum factū murū· postea ꝙ fiebat orbis urbs· principiū, qđ erat post murū pomerium dictum, eiusq; auspicia urbana finiuntur· Cippi pomerij stant & circum aræ quædam & circum Romam· Quare & oppida, quæ prius erant circunducta aratro ab orbe & uruo Vrbes, & ideo coloniæ nostræ oēs in literis antiquis scribuntur urbes, qđ item cōditæ, ut Roma· & ideo coloniæ & urbes conduntur, qđ intra pomerium ponuntur· Oppidum quod primum conditum in latio stirpis romanæ Lauinium· Nam ibi dij penates nostri· hoc à latini filia, quæ cōiuncta æneæ Lauinia appellata. hinc post triginta annos oppidum alterum cōditur Alba, id ab sue alba nominatum. hæc è naui æneæ cum uenisset lauiniū triginta parit porcos, ex hoc prodigio post Lauinium conditum annis triginta· hæc urbs facta propter colorem suis & loci naturā Alba longa dicta· hinc mater Romuli Rhea. ex hac Romulus. hinc Roma. in oppido Vici à uia, ꝙ dextra parte uiæ sunt ædificia. Fundulæ à fundo, qđ exitum non habet ac peruium non est. Angiportum & id angustum ab angendo & portu, quò conferrent suas controuersias, & quæ uēdere uellent, quò ferrent forum appellarunt, ubi quod generatim additum ab eo cognomen, ut Boarium forum· Forum olitorium. hoc erat antiquum macellum, ubi olerum copia· ea lo-

ut etiam nunc Lacædemonij uocant macellum, sed Iones ostia hortorum. Macellotas hortorum, & castelli macelli. Secundum tyberim ad Iunium forum piscarium uocant. Ideo ait Plau. apud piscarium, ubi uariæ res. ad corneta Forum cupedinis à cupedio, quod multi forum cupedinis à cupiditate. hæc omnia postquam contracta in unum locum, quæ ad uictum pertinebant, & ædificatus locus appellatum macellum, ut quidam scribunt, quod ibi fuerit hortus. alij quod ibi domus fuerit cui cognomen fuit Macellus, quæ ibi publice sit diruta, è qua ædificatum hoc, quod uocetur ab eo macellum in foro. Lacum curtium à Curtio dictum constat. de eo triceps historia. Nam & Porcilius non idem prodidit, quod piso, nec quod is Cornelius stylo secutus, à Porcilio delatum in eo loco dehisse terram, & id ex. S. con. haruspices relatum esse responsum deum manium Postulionem postulare. idest ciuem fortissimum eodem mitti. tum quendam Curtium uirum fortem armatum ascendisse in equum, & à concordia uersum, cum equo in eum præcipitatum, eo facto, locum coisse, atq; eius corpus diuinitus humasse, & reliquisse genti suæ monimentum. Piso in annalibus scribit sabino bello, quod fuit Romulo & Tatio uirum fortissimum Metium Curtium sabinum cum Romulus cum suis ex superiore parte impressionem fecisset, Curtius in locum palustrem, qui tum fuit in foro, ante quàm cloache sint factæ, secessisse, atque ad suos in capitolium recepisse, ab eo lacum inuenisse nomen. Cornelius & luceius scribunt eum locum esse fulguratum, & ex senatuscon. septum esse, id'q; factum esse à Curtio consule, cui Marcus Genutius fuit collega, Curtium appellatum. Arx ab arcendo, quod is locus munitissimus urbs à quo facillime possit hostis prohiberi. Carcer à coercendo, quod exire prohibentur. In hoc pars, quæ sub terra, Tullianum, ideo quod aditum à Tullio rege, quod syracusis, ubi hac de causa custodiuntur uocantur Latomiæ, & de Latomia translatum, quod hic quoq; in eo loco lapidicinæ fuerunt. in eo Laurentum ab eo, quod ibi sepultus est Tatius rex qui à laurentibus interfectus est ab sylua laurea, quod ea ibi excisa, & ædificatus uicus, ut inter sacram uiam & macellum editum. Corneta quæ abscissæ loco corni reliquerant nomen, ut esculentum ab esculo dictum; & Fagutal à fagu, unde etiam Iouis fagutalis, quod ibi sacellum. Armilustrum ab ambitu lustri. locus idem Circus maximus dictus, quod circum spectaculis ædificatus, ibi ludi fiunt, & quod ibi circum metas fertur pompa & equi currunt. Itaq; dictum in cornicula millies aduentu quem circumeunt ludentes. Quid cessamus ludos facere? Circus noster ecce adest. In circo primo, unde mittuntur equi, nunc dicuntur carceres. Neuius oppidum appellat. Carceres dicti, quod coercentur equi, ne inde exeant ante, quàm magistratus signum misit. Quod à muris patrem pinnis turribus qui carceres olim fuerunt scripsit poeta, dictator ubi currum insidit peruehitur usq; ad oppidum. Intimus circus ad murum uocatum, ut Porcilius aiebat ab urceis, quod is locus esset inter figulos. alij esse dicunt à murteto declinatum, quod ibi id fuerit, cuius uestigium manet. quod ibi est sacellum, etiam tunc murtatæ. Veneris. Item simili de causa Circus flaminius dicitur, qui ædificatus est circum flaminium campum, & quod ibi quoq; ludis taurieis equi circum metas currunt. Comitium ab eo, quod coibant eo comitijs curiatis, & litium causæ. Curiæ duorum generum. Nam & ubi curarent sacerdotes res diuinas. ut Curiæ ueteres, & ubi senatus humanas, ut Curia hostilia, quod primus ædificauit Hostilius rex sub ueteribus, ante hanc rostra, cuius id uocabulum ex hostibus capta fixa sunt rostra.

dextra è comitio locus substructus. ubi nationum subsisterent legati. qui ad senatum essent missi. Is græcostasis appellatur. Senaculum supra græcostasim, ubi ædis concordiæ, & basilica Opimi. a senaculum uocatum, ubi senatus, aut ubi seniores consisterent dictum γερουσία apud græcos. Lautolæ à lauando, quod ibi ad Ianum geminum aquæ calidæ fuerunt. Ab his palus fuit in minori uelabro, à quo, quod ibi uehebantur lintribus Velabrum, ut illud maius de quo supra dictum est. Aequimelium, quod æquata Melij domus publice, quod regnum occupare uoluit. Is locus ad busta gallica, quod Roma recuperata, gallorum ossa qui possederunt urbem ibi coacernata ac consepta, locus qui uocatur Doliola ad cloacam maximam, ubi non licet despuere à doliolis sub terra. Eorum duæ traditæ historiæ, quod alij inesse aiunt ossa cadauerum, Alij Numæ Pompilij religiosa quædam post mortem eius in fossa. Argiletum sunt qui scripserunt ab argo, seu quod his huc uenit, ibiq; sepultus sit. Alij ab argilla, q̃d ibi id genus terræ sit. Cliuus publicus ab ædibus plebei publicis, quæ eum publice ædificarit simili de causa Publius & Costonius, quod ab his uiris dicuntur ædificati, cliuus proximus ad florales usus uersus capitolium uetus, quod ibi sacellum Iouis Iunonis, Mineruæ, & id antiquius, quàm ædis quæ in capitolio facta. Ab exquilijs uicus africus, quod ibi obsides ex Africa bello punico dicuntur custoditi. Vicus cyprius à Cypro, quod ibi Sabini ciues additi consederunt qui à bono homine id appellarunt. Nam cyprum sabine bonum. prope hunc uicus Sceleratus dictus à Tullia Tarquinij superbi uxore, quod ibi cum iaceret pater occisus, supra eum carpentum mulio, ut inijceret, iussit, & quoniam uicus constat ex domibus, nunc eorum uocabula uideamus. Domus græcum, & ideo est ædibus sacris ante cellam, ubi sedes dei sunt. græci dicunt πρόδομον ædis ab aditu, quod plano pede adibant. Itaq; ex ædibus efferri inductiuo funere præco etiam eos dicit, qui è tabernis efferuntur, & omnes incensu uillas inde dicimus ædes. Cauum ædium dictum, qui locus tectus intra parietes relinquebatur, quod post περίστυλον patulus qui esset ad communem omnium usum. in hoc locus si nullus relictus erat sub diuo qui esset, dicebatur Testudo, à testudinis similitudine, ut est in prætorio & castris. Si relictum erat in medio ut lucem caperent deorsum quò impluebat, impluuium dictum. Sursum, qua compluebat Compluuium, utrunq; à pluuia. Thuscanicum dictum à thuscis. Postea quam illorum cauum ædium simulare cœperunt. Atrium appellatum ab atriatibus thuscit. illinc enim exemplum sumptum, circum cauum ædium erat uniuscuiusq; rei utilitatis causa parietibus dissepta. ubi quod conditum esse uolebant à cælando Cællam appellarunt. Penariam ubi penus. ubi cubabant, cubiculum, ubi cœnabant, cœnaculum uocitabant, ut etiam nunc Lanuuij apud ædem Iunonis, & in cætero latio ac phalerijs & Cordubæ dicuntur. posteaquam in superiore parte cœnitare cœperunt superioris domus uniuersa cœnacula dicta. posteaquam ubi cœnabant plura facere cœperunt, ut in castris ab hyeme hyberna. hybernum domus uocarunt contrarie . . . . . . Hic multum deest . . . . . .

Ligonem Portius designat, cum de Ennio scribens dicit eum coluisse Tutilinæ loca Sequitur porta Næuia, quod in nemoribus næuijs, etenim loca ubi ea, sic dicta. Deinde porta Rauduscula, quod ærata fuit. æs Raudus dictum ex eo in ueteribus, in mancupijs scriptum Rauduscula libram ferito. Lauernalis ab ara lauernæ, quod ibi

ara

ara eius. praeterea intra muros uideo portas dici in palatio Mutionis à mugitu, quod ea pecus in Bucitatum antiquum oppidum exigebant. alteram Romanulam, quæ est dicta à Roma, quæ habet gradus in noualia ad Volupiæ sacellum. Tertia est Ianualis dicta ab Iano, & ideo ibi positum Iani signum, & ius institutum à Pompilio, ut scribit in annalibus Piso, ut sit aperta semper, nisi cum bellum sit. nusquam enim traditum est memoriæ Pompilio rege fuisse apertam, & post Manilio consule bello Carthaginiensi primo confecto. et eodem anno apertam super lectulis origines quas aduerti hæc. Lectica quod legebant. unde iam facerent stramenta atque herbam, ut etiam nunc fit in castris. Lecticas ne essent in terras sublimes in his ponebant, nisi ab eo quod græci antiqui dicebant lectrum lectum potius, quàm lecticam inuoluebant. quod ferè stramenta erant è segete Segestria appellant, ut etiam nunc in castris nisi à græcis στιβάδες. nam ubi lectus mortui fertur dicebant feretrum nostri, græci φέρετρον. Posteaquam transierunt ad culcitras, quod in ea sagus aut tomentum, aliud'ue quid calcabant, ab inculcando culcitra dicta, ac quicquid insternebant à sternendo Stragulum appellabant. Puluinar uel à plumis, uel à pellulis declinarunt, quibus operiebantur, operimenta, & pallia opercula dixerunt. In his multa peregrina, ut Sagum, Rheno, galli quid Gaunacuma eius sagum & amphimalon græca. contra latinum Torale quod ante torum, & Torus à toruo, quod is in promptu. ab hac similitudine toruinus in mulieris capite ornatu. Quia simplici scansione scandebant in lectum non altum. Scabellum in altiorem scamnum. duplicata scansio gradus dicitur, quod geritur in inferiore superiorem. græca sunt peristromata & peripetasmata, sic aliquid item conuiuij causa. Ibi multa pecuniæ signata uocabula sunt æris & argenti hæc, As ab ære. Dupondius à duobus ponderibus. quod unum pondus Assipondium dicebatur. Id ideo quod as erat libræ pondus. deinde ab numero reliquum dictum usque ad centussis. ut as à singulari numero. ab tribus assibus Trissis. & sic proportione usq; ad nonussis. in denario numero hoc mutat quod primum est. ab decem assibus Decussis. Secundum à duobus decussibus Bicessis, quod dici solum à duobus bicessis. Reliqua conueniunt quod est ut tricessis proportione usque ad centussis, quo maius æris uocabulum non est. Nam ducenti in proportione cum dicuntur non magis asses, quàm denarij, aliæ'ue res significantur. Aeris minima pars Sextula quod sexta pars unciæ. Semuncia quod dimidia pars unciæ. Sic ualet dimidium ut in selibra & semodio. Vncia ab uno. Sextans ab eo quod sexta pars assis, ut Quadrans quod quarta & Triens tertia pars. Semis quod semis, idest dimidium assis, ut supra dictum est. Septunx à septem, & uncia conclusum. reliqua obscura quod à diminutione & ea quæ diminuuntur ita sunt, ut extremas syllabas habeant, ut à decem una dempta uncia, Deunx. Dextans dempto sextante. Dodrans dempto quadrante. Bes ut olim des dempto triente. in argento numi id à siculis. Denarij quod denos æris ualebant. Quinarij quod quinos. Sestertius quod semis tertius. Dipondium enim & semis antiquus sestertius est & ueteris consuetudinis, ut retro ære dicerentur, ita ut semis tertius quartus semis pronuntiarent ab semis tertius dictus. Numi denarij Decuma. Libella quod libram pondo as ualebat, & erat ex argento parua. Sembella quod sit libellæ dimidium, quod semis assis. Teruncius de tribus uncijs quod libellæ ualet quarta pars, sic quadrans assis eadem pecunia uocabulum mutat. Nam potest item dici dos. Arrabo, merces, corollarium. Dos si nuptiarum causa data hæc græce δωτίνη. ita enim hoc siculi. ab eodem donum. Nam græce δῶρον, & ut alij doma, & ut Attici dosin. Arrabo sic dicta, ut reliquum reddatur hoc uerbum à græco ἀρραβών. Reliquum ex eo quod debitum reliquum. Damnum à demptione cum minus re factum, quàm quanti constat. Lucrum à luẽdo si amplius, quàm ut exoluerit quanti esset cœptum. Detrimentum à detritu, quod ea quæ trita minoris pretij. ab eadem mente Intertrimentum ab eo quod duo quæ inter se trita & deminuta. à quo etiam intrigo dicta. Multa à pecunia quæ à magistratu dicta, ut exigi possit ob peccatum quod singulæ dicuntur appellatæ eæ multas quod olim unum dicebant multæ. Itaque cum dolium, aut Culleum unum addunt. Rustici prima urna addita dicunt etiam nunc. Pœna à puniendo uel à ponendo, aut quod peccatum sequitur post pretium, quod æstimationis emptionis'ue causa constituitur dictum à peritis quod hi solum possunt facere recte id siquid datum pro opera aut opere. Merces à merendo quod manufactum erat & datum pro eo Manupretium à manibus & pretio. Corollarium si additum præterquam quod debitum eius uocabulum fictum à corollis, quod hæ, cum placuerant actores, in scæna dari solitæ. Præda est ab hostibus capta, quod manu parta ut parida præda. Præmium à præda. quod ob recte quid factum concessum. si datur quod reddatur Mutuum, quod siculi meton. ita scribit Sophron meton anthymo, & munus, quod mutuo animo qui sunt, dant officij causa. Alterum munus muniendi causa imperatum. à quo etiam municipes, qui unà munus fungi debent dicti. Si his ea pecunia quæ in iudicium uenit in litibus. Sacramentum à sacro qui petebat, & qui inficiabatur de alijs rebus utriq; quingentos æris ad pontem deponebant. De alijs rebus item certo alio legitimo numero assum. qui iudicio uicerat suum sacramentum à sacro auferebat, uicti ad ærarium redibant. Tributum dictum à tribubus quod ea pecunia, quæ à populo imperata erat, tributim à singulis pro portione census exigebatur. ab hoc ea quæ assignata erat, Attributum dictum. ab eo quoque quibus attributa erat pecunia ut militi reddant, Tribuni Aerarij dicti. id quod attributum erat æs militare: hoc est quod ait Plautus. Cædit miles, æs petit, & hinc dicuntur Milites ærarij ab ære quod stipendia faceret. Hoc ipsum stipendium à stipe dictum, quod æs quoque stipem dicebant. Nam quod asses libræ pondo erant qui acceperant maiorem numerum non in arca ponebant, sed in aliqua cella stipabant, id est componebant quo minus loci occuparet à stipando stipem dicere cœperunt. Stipa ab στείβειν fortasse græco uerbo. id apparet quod ut alias tum institutum etiam nunc dijs, cum thesauris asses dant Stipem dicunt. & qui pecuniam alligat stipulari & restipulari. Milites stipendij ideo quod eam stipem pendebant. ab eo Ennius scribit Pœni stipendia pendunt. ab eodem ære in pendendo dispensator & in tabulis scribimus Expensum & prima pensio. & sic aut secunda, aut quæ alia, & Dispendium ideo quod in dispendendo sol. & minus fieri. Compendium quod cum compenditur una sit. à quo usura quod in sorte accedebat, Impendium appellatum. quæ cum accederet ad sortem usu Vsura dicta, ut sors quod suum sit sorte. per trutinam solui solitum uestigium etiam nunc manet in æde Saturni quod ea iam nunc, & propter pensuram trutinam habet positam. ab ære Aerarium appellatum. Ad uocabula quæ pertinere sumus rati ea quæ & loca, & ea quæ in locis sunt satis arbitror dicta quod neque parum multa sunt aperta, neque si amplius uelimus, uolumen patietur. Quare in proximo, ut in primo libro dixi, quod sequitur de temporibus dicam.

M. TER. VAR. DE LINGVA LATINA. ET DE VERBORVM ORIGINE AD CICERONEM. LIB. V.

RIGINIS verborum quæ sunt locorum, & ea quæ in his in priore libro scripsi. in hoc dicam de uocabulis temporum & earum rerum quæ in agendo fiunt aut dicuntur cum tempore aliquo, ut Sedetur, ambulatur, loquitur. Atq; siqua erunt ex diuerso genere adiuncta, potius cognationi uerborum, quàm auditori calumnianti geremus morē. Huius rei author satis mihi Chrysippus, aut Antipater, & illi in quibus & si non tantum acuminis, at plus literarum, in quo est Aristophanes, & Apollodorus, qui omnes uerba ex uerbis ita declinari scribunt, ut uerba literas alia assumant, alia mutent, alia commutent, ut fit in turdo & turdario, turdelitio, Sic declinantes græci nostra nomina dicunt Lucianum λυκιανὸν & Quintum κοίντον. & ἀρίσταρχον illi, nos Aristarchon, & Δίωνα Dionen, sicut inquam consuetudo nostra multa declinauit, ut ab solo solum. ab libero libera. ab Lasibus lares, quæ obruta uetustate, ut potero eruere conabor. Dicemus primo de temporibus, quàm quæ per ea fiunt. Sed ita ut ante de natura eorum. ea enim dux fuit ad uocabula imponēda homini. Tempus esse dicunt interuallum mundi, & motus. Id diuisum in parteis aliquot maxime ab solis et lunæ cursu. Itaq; ab eorum tenore temperato Tempus dictum, unde tempestiua et à motu eorum qui toto cælo cōiunctus mundus deo, Motus casu uenit quo tēpus id ab hoc deo Dies appellatur, Meridies ab eo qđ medius dies. D. antiqui non. R. in hoc loco dicebant ut præneste incisum in solario uidi, solarium dicunt id in quo horæ in sole inspiciebantur. quod Cornelius in Basilica Aemilia, & Fuluia inumbrauit. Dici principium Mane quod tum manat dies ab oriente, nisi potius quod bonum antiqui dicebant Manum. ad cuius modi religionem græci quoq; cum lumen affertur solent dicere φῶς ἀγαθόν. Suprema summū diei, id à supremo hoc tempus. xij. tabulæ dicunt occasum esse solis, sed postea lex prætorina id quoq; tēpus iubet esse supremum, quo prætor in comitio supremam pronuntiauit populo. Secundum hoc dicitur Crepusculum à crepo id uocabulum sumpserunt à Sabinis unde ueniunt crepusci nominati Amiterno qui eo tēpore erant nati, ut Lucij prima luce in creatione. Crepusculum significat dubiū. ab eo res dubiæ dictæ Creperæ, qđ crepusculum, dies etiam nunc sit an iam nox multis dubium. Nox quod ut Catullus ait, omnia nisi interueniat sol, pruina obriguerint, qđ nocet Nox, nisi quod græce νὺξ. Nox cum stella prima exorta græci uocant ἕσπερον. nostri Vesperuginem, ut Plautus, Neque Vesperugo, neq; Vergiliæ occidunt id tempus dictum à græcis ἑσπέρα. Latine Vesper ut ante solem ortum quod eadem stella uocabatur Iubar, quod iubata. Pacuuius dicit, Pastor exortu iubare noctis decurso itinere. Ennius, Aiax lumen iubar'ue in cælo cerno. Inter Vesperuginem & iubar dicta nox intēpesta, ut in Bruto Cassij qđ dicebat, Lucretia nocte intempesta nostram deuenit domum. Intempestam Aelius dicebat, cum tempus agendi est nullum, quod alij Concubium appellarunt, quod ferè omnes tunc cubarent, Alij ab eo quod sileretur, Silentium noctis, quod idem Plautus tempus Conticinium. Scribit enim, uidebimus factum uolo. redito conticinio. Alter motus solis est. Alter cæli quod mouetur à bruma ad Solstitium, dicta Bruma quod breuissimus tunc dies est. Solstitium quod sol eo die sistere uidetur, aut quod sol ad nos uersum proximum est solstitium. Cum uenit in medium spatium inter Brumam & Solstitium qđ dies æquus sic ac nox Aequinoctium dictum. Tempus à bruma ad brumam dū sol redit, uocatur Annus, quod ut paruuli circuli Annuli. sic magni dicebantur Circites anni, unde annus. huius temporis pars prima hyems, quod tum multi imbres. hinc Hybernacula, Hybernum, uel quod tum anima quæ flatur omnium apparet. ab hiatu hyems. Tempus secundum Ver quod tum uirere incipiunt uirgulta ac uertere se tempus anni nisi quod Iones dicunt uer. Tertiū ab æstu æstas. Hinc Aestiuū nisi forte à græco αἴθεσθαι. Quartum Autumnus ab sole. Sicut mensis à lunæ motu dictus dum ab sole profecta rursus redit ad eum luna quod græce olim dicta μήνη. unde illorum Menes ab eo nostri à mensibus Intermensis dictus quod putabant inter priores menses senescentis extremum diem & nouam lunam esse diem, quem diligentius attici ἕνην καὶ νέαν appellarunt ab eo, quod ea die potest uideri extrema & prima luna. Lustrum nominatum tempus quinquēnale à luendo, idest soluendo qđ quinto quoq; anno uectigalia & ultro tributa per censores psoluebantur. Seculum spatium annorum centum uocarunt dictum à sene qđ longissimum spatium senescendorū hominum id putarunt. Aeuum ab ætate omnium annorū. hinc Aeuiternum quod factum est æternum. id ait Chrysippus esse αἰῶν ab eo Plautus non omnis ætas ad pdiscendum est satis, hinc poetæ æterna templa cæli. A naturali discrimine ciuilia uocabula dies accesserunt. dicam prius qui deorum causa, tum qui hominum sint instituti. Dies agonales per quos rex in regia arietem immolat dicti ab agon eo quod interrogatur à principe ciuitatis, & princeps gregis immolatur. Carmentalia nominantur quod sacratum & feriæ carmentis. Lupercalia dicta quod in lupercali luperci sacra faciunt. Rex cum ferias menstruas nonis februarijs edicit. hunc diē februatum appellat. Februum Sabini purgamentum, & id in sacris nostris uerbum. nam & lupcalia februatio ut in antiquitatum libris demonstraui. Quirinalia à quirino quod huic deo feriæ & eorum hominum qui fornacalibus suis non fuerunt feriati. Feralia ab inferis & ferendo quod ferunt tum epulas ad sepulchrum quibus ius sibi parentare. Terminalia quod is dies anni extremus constitutus. Duodecimus enim mensis fuit februarius, & cum intercalatur, inferiores qnq; dies duodecimo demuntur mense. Equiria ab equorum cursu. eo enim die currunt in campo martio. Liberalia dicta quod per totum oppidum eo die sedent sacerdotes liberi anus edera coronatæ cum libris et foculo pro emptore sacrificantes. In libris saliorū quorum cognomen agonensium forsitan hic dies ideo appellatur potius Agonia. Quinquartus hic dies unus ab nominis errore obseruatur. proinde ut sint qnq;. dictus ut ab Thusculanis. Post diem sextum idus similiter uocatur. Sexatrus. et post diem septimum septimatrus. sic hic quod erat post diem quintum idē qnquatrus. Tabulustrum appellatur quod eo die in atrio sutorio sacrorum tubæ lustrantur. Megalesia dicta à græcis quod ex libris Sibyllinis accersita ab Attalo Rege pergami propè murū Megalesion in templum eius deæ unde aduecta Romam. Fordicidia à fordis bubus. Bos forda quæ fert in uentre quod ea die publice immolantur boues pragnantes in curijs. Complures à fordis cædēdis fordicidia dicta. Palilia dicta à pale quod & feriæ ei deæ fiūt. ut Cerealia à Cerere. Vinalia à uino. Hic dies Iouis non Veneris. huius rei cura non leuis in latio. nam aliquot locis uindemiæ primum à sacerdotibus publice fiebant, ut Romæ etiam nunc. nam Flamen dialis auspicatur uindemiam, & ut iussit uinum legere agnam Ioui facit. inter cuius exta cæsa, & proiecta flamen prorsus uinum legit. in Thusculanis sacris est scriptū uinum nouum ne

uehatur in urbē ante quàm uinalia calentur. Robigalia dicta ab Robigo secundum segetes. huic deo sacrificatur, ne rubigo occupet segetes. Dies Vestales, ut uirgines Vestales Vestae sacrificent. Quinquatrijs Minusculae dictae iuniae Idus ab similitudine maiorum quod tibicines tum feriati per urbem uagantur, & conueniunt ad aedem mineruae. Dies fortis fortunae appellatus ab Seruio Tullio rege, quod is fanum fortis fortunae secundum Tyberim extra urbem Romam dedicauit. Iunio mense Dies populi fugia uidetur nominatus, quod eo die repēte tumultu fugerit populus, non multo enim post hic dies, q̃ decessus gallorum ex urbe & qui tum sub urbe populi, ut Ficuleates, ac Fidenates & finitimi alij contra nos coniurauerunt. aliquot huius diei uestigia fugae in sacris apparent. de quibus rebus antiquitatum libri plura referunt. Nonae caprotinae quod eo die in Latio Iunoni Caprotinae mulieres sacrificant. & sub caprifico faciunt. & è caprifico adhibent uirgam. Ob hoc toga praetexta data eis. Apollinaribus ludis docuit populum. Neptunalia à Neptuno. eius enim dei. vi. feriae Funalia Fuinae quod ei deae feriae publicae dies is, cuius deae honos apud antiquos. nam ei sacra instituta annua & flamen attributus. nunc uix nomē notum paucis. Portūnalia dicta à Portūno, cui eo die aedes in portu Tyberino facta & feriae institutae. Vinalia rustica dicuntur ante diem. xij. Calendas Septembris, quod tum Veneri dedicata aedes & orti eius tutelae adsignantur, ac tum sunt feriati olitores. Consualia dicta à Conso, quod tum feriae publicae ei deo, & in circo ad aram eius ab sacerdotibus fiunt ludi illi quibus uirgines sabinae raptae. Volcanalia à Volcano quod ei tum feriae, & q̄d eo die populus pro se in ignem animalia mittit. Opecōsiua dies ab dea opeconsiua, cuius in regia sacrariū, q̄d ideo actum ut eò praeter uirgines uestales, & sacerdotē publicum introeat nemo. Is cum eat Suffibulū haud habeat, scriptum id dicitur, ut à suffiendo subligaculū. Vortūnalia à Vortūno, cuius feriae tum Octobri mense. Meditrinalia dies dictus à medendo, quod ut ait Flaccus flamē Martialis dicebat hoc die solitum uinum nouum & uetus libari, & degustari medicamenti causa, quod facere solent etiam nunc multi cum dicant nouum, uetus uinum bibo nouo ueteri morbo medeor. Fontanalia à fonte quod is dies feriae eius ab eo tum & in fontes coronas iaciunt, & puteos coronant. Armilustrium ab eo q̄d in armilustrio armati sacra faciunt nisi locus potius dictus ab his sed quod de his prius. id ab luendo, aut lustro, idest quod circū ibant ludentes. ancylibus armati. Saturnalia dicta ab Saturno, quod eo die feriae eius, ut post diem tertiū Opalia opis. Angeronalia ab Angerona cui sacrificium fit in curia aculeia, & cuius feriae publicae Laurentinae is dies, quem diem quidam in scribendo Laurentalia appellant, ab Acca laurentia nominatus cui sacerdotes nostri publicae parent ante sexto die qui atra dicitur. diem Tarentum Accas Tarentinas. hoc sacrificium fit in uelabro qua in nouam uiam exitur, ut aiunt quidam ad sepulchrum Accae, ut quod ibi propè faciunt dij manibus seruilibus sacerdotes, qui uterq; locus extra urbem antequam fuit, non longe à porta romanula de qua in priori libro dixi. Dies septimontium nominatus ab his septem montibus in quis sita urbs est, feriae non populi, sed montanorum modo, ut Paganalia quae sunt alicuius pagi. De statutis diebus dixi, nunc de annalibus dicam. Compitalia dies attributus laribus, ut alibi, ideo ubi uiae cōpetunt, tum in compitis sacrificatur, quotannis is dies concipitur. Similiter latinae feriae dies cōceptiuus dictus à latinis populis quibus ex albano monte ex sacris carnem petere fuit ius cum Romanis. à quibus latinis Latinae dictae Sementinae feriae dies is qui à pontificibus dictus appellatus à semente q̄d sationis causa susceptae. Paganicae eiusdem agriculturae causa susceptae, ut haberet in agris omnis pagus, unde paganicae dictae sunt. Praeterea feriae conceptiuae quae nō sunt annales, ut hae quae dicuntur sine proprio uocabulo, aut cum perspicuo, ut Nouendialis. De his diebus nunc, iam qui hominum causa constituti, uideamus. Primi dies mensium nominati Calendae ab eo quod his diebus calentur eius mensis. Nonae à pontificibus Quintanae an septimanae sint futurae in capitolio, in curia calabra sic dictae quinq;. Calo Iuno Nouella. Septem dictae. Calo Iuno Nouella. Nonae appellatae, aut quod ante diem nonum idus semper, aut q̄d ut nouus annus Calendae Ianuariae ab nouo sole appellatae, nouus mensis noua luna nonis eodem die enim in urbē ab agris ad regem conueniebat populus. Harum rerum uestigia apparēt in sacris nonalibus in arce, q̄d tunc ferias primas mēstruas quae futurae sint eo mense rex praedicat populo. Idus ab eo quod thusci Itus, uel potius quod sabini Idus dicunt dies postridie Calendas, nonas. Idus appellati atri, quod per eos dies noui inciperent. Dies fasti per quos praetoribus omnia uerba sine piaculo liceret fari. Comitiales dicti q̄d tum ut esset populus, constitutum est ad suffragium ferendum nisi si quae feriae conceptae essent propter quas non liceret ut Compitalia & latinae. contrarij horum uocantur dies nefasti, per quos dies nefas fari praetorem. Do, dico, addico. Itaq; non potest agi, necesse est aliquo uti uerbo cum lege quid peragitur quod si tum imprudens id uerbum emisit, aut quem manumisit, ille nihilominus est liber sed uitio, ut magistratus. praetor qui tum factus est si imprudens fecit piaculari hostia facta piatur, si prudens dixit Quintus mutius ambigebat eum expiari ut impium non posse. Intercisi dies sunt per quot mane & uesperi est nefas, medio tempore inter hostiam caesam & exta proiecta fas. à quo q̄d fastum intercedit intercisi, aut quod intercisum nefas. Dies qui uocatur sic quando rex comitiauit, fassis dictus ab eo, quod eo die Rex Sacrificulus dicat ad comitium ad quod tempus est nefas. ab eo fas. Itaq; post id tempus lege actum sepe Dies q. uocatur, quādo stercus delatum fas ab eo appellatus, quod eo die ex aede uestae stercus euerritur, & p capitolinum cliuum in locum defertur certum. Alliensis dies ab allia fluuio dictus. nam ibi exercitu nostro fugato galli obsederunt Romam. Quod ad singulorum dierum uocabula pertineat dixi. Mensium nomina sunt aperta ferè, si à Martio ut antiqui instituerunt, numeres. Nam primus à Marte. Secūdus ut Fuluius scribit, & Iunius Gracchus à Venere. quod ea sit Aphrodite. Cuius nomen ego antiquis literis, quod nusquam inueni, magis puto dictum quod Ver omnia apperit, Aprilē. Tertius à maioribus Maius. Quartus à iunioribus Iunius. Dehinc quintus quintilis, & sic deinceps usque ad Decembrē à numero. ad hos, q addit. prior à principe deo Iano Ianuarius appellatus. Posterior. ut ijdem dicunt scriptores ab dijs inferis Februarijs appellatus, quod tum his parentent. Ego magis arbitror Februarium à die Februato quod tū februatur populus, idest Lupercis nudis lustratur antiquum oppidum palatinum gregibus humanis cinctum. Quod ad temporum uocabula latina attinet hactenus sit satis dictum. nunc quod ad eas res attinet quae in tempore aliquo fieri animaduerterim dicam, ut haec sunt. Legisti. Curres. Ludens. De queis duo praedicere uolo, quanta sit multitudo eorum, & quae sint obscuriora quàm alia, Cum uerborum declinantium genera sint quatuor. Vnum quod tempora adsignificat neq; habet casus, ut lego leges. Alterum quod casus habet neq; tempora adsignificat, ut à lego lectio. & lector. Tertium quod habet utrunq;, & tempora. & casus ut à lego legens, lecturus. Quartum quod neutrum habet. ut ab lego lecte lectissime. Horum uerborum si primigenia sunt admitte, ut Cosconius scribit.

Ex eorum declinationibus uerborum discrimina quingenta millia esse possunt. Ideo quia singulis uerbis primigenijs, circiter quingentæ species declinationis fiunt. Primigenia dicuntur uerba, ut Lego Scribo. Sto Sedeo. & cætera, quæ non sunt ab aliquo uerbo, sed suas habent radices. contra uerba declinata sunt, quæ ab aliquo oriuntur, ut à lego legis legit legam, & sic itidem hinc permulta. Quare, siquis primigeniorum uerborum origines ostenderit, si ea mille sunt, quingentum millium simplicium uerborum causas aperuit unas. in nullis tamen q ab his reliqua orta ostẽderit, satis dixerit de origine uerborũ cum inde nata sint innumerabilia. principio erunt pauca quæ inde nata sint innumerabilia. À quibus ijsdem principijs antepositis præuerbis paucis, immanis uerborum accedit numerus quod præuerbijs additis, atq; commutatis aliud atq; aliud fit. ut enim cessit atq; recessit, sic accessit & abscessit. Itẽ incessit & excessit, sic successit & decessit & concessit, et processit. Quod si hæc decem solum præuerbia essent quoniam ab uno uerbo declinationum quingenta discrimina fierent, his decem plicatis coniuncto præuerbio ex uno quinq; millia numero efficerentur, ex mille quinquagies centum millia discrimina fieri possunt. Democritus, secutiq; item, alij, q infinita principia dixerunt, quæ unde sint non dicunt, sed cuiusmodi sint, faciunt tamen magnum numerum, & ex his quæ constant in mundo, ostendunt. Quare si etymologos principia uerborum postulet mille, de quibus ratio ab se non poscatur, & reliqua ostendat quod non postulat, tamen immanem uerborum expediat numerum. de multitudine quoniam quod satis esset admonui de obscuritate pauca dicam uerborum, quæ tempora consignificant. ideo locus difficillimus est, quod neq; his ferè societas cum græca lingua, neq; uernacula, ea quorũ repertum memoriæ affuerit nostræ. de quibus ut dixi, quæ poterimus. Incipiam. Hinc Primum quod dicitur Ago actio ab agitatu facta. Hinc dicimus agit gestum Tragœdus. et agitantur quadrigæ. Hinc agitur pecus pastum quà uix agi potest. Hinc Angiportum quà nihil posset agi. Hinc Angulus quod in eo locus angustissimus cuius loci is angulus. Actionum trium primus agitatus mentis qd primum ea quæ sumus acturi cogitare debemus deinde tum dicere ac postremo facere de his tribus minime putat uulgus esse actionem cogitationem. Tertium in quo quod facimus id maximum. sed et cũ hos agitamus, qd et eã rẽ cogitamus, in mentem agimus & cum pronuntiamus agimus. Itaq; ab eo Orator dicitur agere causam. Et Augures agere augurium dicuntur cum in ea plura dicant, quàm faciant. Cogitare à cogendo dictum mens plura in unum cogit, unde eligere possit, sic è lacte coacto Caseus nominatus. Sic ex hominibus Concio dicta. Sic Coemptio. Sic compitum nominatum. À cogitatione Concilium. unde consilium quod ut uestimentum apud fullonem cũ cogitur, consiliari dicitur Sic Reminisci cum ea quæ tenuit mens ac memoria, cogitãdo repetuntur. Hinc etiam Cõminisci dictum à con & mente, cum finguntur in mente quæ non sunt, & ab hoc illud quod dicitur Reminiscor, cum Cõmentum pronuntiatur. Ab eadem mente Meminisse dictũ, & Amens quod à mente sua descendit. Hinc etiam Metuo mentem quodãmodo motam moueo, uel Metuisti amouisti sic quod frigidus timor est Tremuisti, idest timuisti. Tremo dictum à similitudine uocis, quæ tunc cum ualde timetur, apparet. Cum etiam in corpore pili, ut arista, in spica Hordea horent. Curare à cura dictum. Cura quod cor urat. Curiosus qui hac præter modum utitur. Reuocare rursus in cor uocare. Curia ubi senatus remp. curat, illa, & etiam Curia dicitur ubi cura sacrorum publica, ab his Curiones. Volo à uoluntate dictum & à uolatu qd animus ita est, ut puncto temporis puolet quò uult.

Libere à labendo dictum quod lubrica mens ac prolabitur ut dicebant olim. à libendo libido libidinosus ac Venus Libentina & libitina, sic alia. Metuere à quodam motu animi cum id quod malum casurum putat, refugit mens cum uehementius in mouendo ut se habeat foras, fertur. Formido cum pauet. ab eo pauor. Meminisse à memoria cum id qd remansit in mente in id qd rursus mouetur. quæ à mouendo ut Manimoria potest esse dicta. Itaq; Salij qui cantant Mamuriam ueterum significant memoriam. Monere ab eadem qd is qui monet proinde sic ac memoria. sic Monimenta quæ in sepulchris. Et ideo secundum uiam quo prætereũtes admoneant & se fuisse & illos esse mortales. ab eo cætera quæ scripta ac facta memoriæ causa Monimenta dicta. Mœrere à marcere quod merore corpus marcescere dicitur. hinc etiam Macri dicti. Letari ab eo quod latius gaudium propter magni boni opinionẽ diffusum. Itaq; Terentius ait Gaudia sua si oẽs homines conferant unũ in locum, tamen mea superet lætitia. Sic cum se habent læta. Narro cum alterum facio narrum, à quo narratio per quam cognoscimus rem gestam, quæ pars agendi est ab tacendo. Ac sunt aut coniuncta cum temporibus, aut ab his earum hoc genus uidentur etyma. Fatur is qui primum homo significabilem ore emittit uocem, ab eo ante, quàm ita faciunt pueri dicuntur infantes, cum id faciunt iam fari. cum hoc uocabulorum similitudine uocis pueri ac Fatuus fari id, dictum. Ab hoc tempore quod tum pueris constituant parcæ fando dictum Fatum & res Fatales. ad hæc eandem uocem qui facile fantur, Facundi dicti qui futura prædiuinando solẽt fari, Fatidici dicti. Idem Vaticinari quod uesana mente faciunt. Sed de hoc postea erit usurpandum cũ de poetis dicemus. Hinc Fasti dies quibus certa uerba legitima sine piaculo prætoribus licet fari ab hoc Nefasti qbus diebus ea fari ius nõ est, & si fati sunt piaculum faciunt. Hinc effata dicuntur quod augures finem auspiciorum cælestium extra urbem agris sunt effati. hinc effari templa dicuntur. ab auguribus effantur, qui in his fines sunt. hinc Fana nominata quod pontifices in sacrando fati sint finem. hinc Profanum est quod ante fanum, idest coniunctũ fano. hinc profanatum qd in sacrario pollutũ. Atq; inde Herculi De cuma data ab eo est quod sacrificio quodam fanatur, idest ut fani lege sit. Id dicitur Pollutum quod à porriciendo est fictum. Cum enim ex mercibus libamenta proiecta sunt Herculi in aram, tum pollutum est, ut cum Profanum dicitur, idest proinde ut sit fani factum. Itaq; ubi olim fano cõsumebatur omne quod profanum erat ut etiam fit. quod populus Romanus urbis, quotãnis faciat, cum Herculi immolat publice iuuencam. ab eodem uerbo Fari, fabulæ ut tragœdiæ, & comœdiæ dictæ. Hinc fassi, & Confessi q fati id quod ab his quæsitum. Hinc professi. hinc fama & famosi. Ab eodem Falli Falsum et Fallacia quæ propterea quod fando quem decipit, ac contra quam dixit, facit. Itaq; siquis refallit in hoc non proprio nomine fallacia, sed Translatio, ut à pede nostro Pes lecti ac pes Betæ. hinc etiam Famiger Fabile, & sic compositiua. alia item ut declinata multa. in quo & Fatuus & Fatuæ. Loqui ab loco dictum quod qui primo dicitur fari, & uocabula & reliqua uerba dicit ante, quàm suo qsq; loco ea dicere potest hũc Chrysippus negat loq sed ut loqui. quare ut imago hominis nõ sit homo. sic in coruis Cornicibus. pueris primitus incipiẽtibus fari uerba nõ esse uerba, quod non loquebantur. Igitur is loqtur qui suo loco quodq; uerbum sciens ponit, & iste Proloquitur, cum animo quod habuit extulit loquendo. hinc etiã amplius dicuntur. Eloquium ac reliq fanis sabinis è cælla Dei. qui eloquuntur. hinc dictus Loquax qui nimiũ loquitur. hinc eloquẽs q copiose loqtur. hinc Colloquiũ cũ conueniunt in unum locum loquendi causa. hinc

Allocutum mulieres ire aiunt, cum eunt ad aliquam locutum consulendi causa. hinc quidam Loquelam dixerunt uerbum quod in loquendo efferimus. Cōcinne loqui dictum à concinne, ubi inter se conueniunt partes et inter se rñdent aliud alij. Pronuntiare dictum et nuntiare pro idē ualet qđ ante ut in hoc proludit. Ideo actores pronuntiare dicuntur quid in Proscænio pronuntiat poëta cogitante. quod maxime id tum dicitur proprie nouā fabulā cū agunt. Nūtius est.n. ab his rebus noīatus qđ à græco uerbo uideri pōt declinatum. Ab ea quidem græca uoce Neapolis νεάπολις ab antiquis nostris uocitata. à quo ēt extremū nouissimum quoq; dici cœptum uulgo ꝙ mea memoria, ut Aelius gallus, Sic senes aliquot nimium nouū uerbum quod esset, uitabant. Cuius origo ut à uetere Vetustus, ac Veterrimus. Sic à nouo declinatum Nouissimum quod extremum. Sic ab eadem origine Nouitas Nouitius & Noualis in agro & sub nouis dicta pars in foro ædificiorum. quod uocabulū eius peruetustum, ut nouæ uiæ quæ uia iandiu uetus ab eo quoque potest dictum nominare, quod res nouæ in usum quomodo additæ erant quibus ea nouissent. nomina ponebant. Ab eo Nuncupare quod tunc ciuitate uota noua suscipiuntur. Nuncupare noīare ualere apparet in legibus. ubi Nuncupatæ pecuniæ sunt scriptæ. Item in choro in quo est, ænea quis est qui meum nomen nuncupat? Item in modo. Quis tu es mulier, quæ me insueto nuncupasti noīe? Dico originem habet græcam qđ græci δεικνύω. hinc Ennius, dico qui hūc dicare cupit. hinc Iudicare qđ tunc ius dicatur hinc iudex qđ iudicat accepta potestate. i. quibusdam uerbis dicendo finit. Sic.n. ædis sacra à magistratu pontifice præeūte dicendo dedicatur. hinc ab dicādo Iudicium. hinc illa Indicit illum. Indixit funus Prædixit diē. Addixit iudicium hinc appellatum dictū in mimo ac dictiosus. hinc in manipulus castrensibus ducibus. hinc dictata in ludo. hinc Dictator magister populi qđ his à consule debet dici. hinc antiqua illa Dicitur in imo & Dicis cā et addictus. Si dico quid scienti qđ det qđ ignorauit trado. hinc doceo declinatū uel qđ cum docemus dicimus, uel qđ qui docentur inducantur in id qđ docentur. Ab eo qđ scit ducere qui est dux aut Ductor qui ita inducit, ut doceat. Ab docendo Discere disciplina discere literis commutatis paucis. Ab eodem principio Documenta, que exempla docendi cā dicuntur. Disputatio & cōputatio cum præpositione à putando quod ualet purū facere. Iō antiqui Purum putū appellarunt. Ideo Putator quod arbores puras facit. Ideo ratio putari dicitur in qua summa sit pura sic is sermo, ī quo pura disponuntur uerba ne sit cōfusus, atq; ut diluceat, dicitur disputare. Quod dicimus disserit ut areas trāslatio ex agris fit. Nā ut olitor Disserit in areas sui cuiusq; generis res, sic in oratiōe q facit Dissertus. Sermo opinor ē à serie. unde Serta et ēt in uestimento Sartum, qđ comprehensum. Sermo.n. non potest in uno hoīe esse solo sed ubi rō cum altero cōiuncta sit. Conserere manū dicimur cum hoste. sic ex iure manu consertum uocare. hinc Asserere manū in libertatē cōprehendimus, sic augures dicūt. Si mihi author est uerbi. nā manū asserere dicit. Consortes hinc etiam ad qđ ipsi cōsortes. Sors hinc sortes qđ in his iuncta tpa cū hominibus ac rebus, ab his sortilegi. ab hoc pecunia quæ in fœnore, sors est. Impendiū qđ inter se iungat. Legere dcm̄ qđ leguntur ab oculis literæ. iō etiam Legati ꝙ ut publice mittantur, leguntur. Item à legendo Leguli qui oleā aut uuas legunt. hinc legumina in frugibus uarijs, etiam Leges quæ lectæ et ad populū latæ quas obseruēt. hic Legitima et Collegæ qui unà lecti et qui in eorū locū suppositi, sublecti. Additi Allecti, et Collecta quæ ex pluribus locis in unum lecta. ab legendo Ligna quoq; ꝙ ea caduca legebātur in agro, quibus in focū uterentur, indidem ab legendo Lego & diligens & dilectus. Murmuratur dcm̄ à similitudine sonitus, qui murmurat ita leuiter loquitur, ꝙ magis id sono facere, q̄ ut intelligatur uideatur hinc etiam poëtæ murmurantia litora. similiter Fremere Gemere Clamare Crepare ab uocis similitudine, et sonitus dicta. hinc illa arma sonant, Fremor oritur. hinc nihil me increpitando cōmoues. Vicina horum, Quiritare, Iubilare. Quiritare dicitur is qui quiritū fidē clamans implorat. Quirites à curiensibus, ab his cū Tatio rege in societatem uenerūt ciuitates, ut quiritare urbanorū, sic iubilare rusticorū. Itaq; hos imitatus Aprissius ait in bucol. Io bacche quis me iubilat uicinus tuus antiquus, sic Triumphare appellatū. ꝙ cū imperatore milites redeūtes clamitant p urbem in capitoliū eunti. Io triūphe id à θρίαμβω græco liberi patris cognomento pōt dcm̄ esse. Spōdere est dicere. Spondeo à sponte. Nā id ualet uoluntate. Ideo Lucil. scribit de Cretea cum ad se cubitum uenerit sua uoluntate sponte ipsam suapte adductam, ut tunicam, et cætera reijceret. Eandem uoluntatem Terentius significat cū ait. Satius esse sua spōte recte facere, quā alieno metu. Ab eadem sponte à qua dcm̄ spondere declinatū Spōdet et Respōdet. Despōsor et Spōsa. Item sic alia. Spōdet.n. qui dicit à sua spōte, spōdeo spōdet ēt sponsor q idem faciat obligatur. hinc Sponsus Consponsus. Hoc Næuius significat cum ait. Consponsi spōdebatur pecunia, aut filia nuptiarum cā appellabatur, et pecunia quæ de sponsa erat sponsa. quæ pecunia inter se contra sponsum rogata erat, dicta sponsio. cui desponsa quod erat, sponsus quo die sponsum erat sponsalis. qui spoponderat filiam, despondisse dicebatur, ꝙ de sponte eius. i. uoluntate exierat. Nōn.n. si nolebat dabat, quod sponsus erat alligatus. Nā in Comœdijs uides dici. Spondem tuam gnatā filio uxorē meo? Quod tū et prætoriū ius ad legem, et cēsoriū iudiciū ad æquum existimabatur. sic despondisse animum quoq; dicitur, ut despondisse filiam qđ suæ spōtis statuerat finē, à qua sponte dicere cū spondere quoq; dixerunt. cū à sponte respōdetur. i. ad uolūtatem rogantis. Itaq; qui ad id qđ rogatur nō dicit, nō respōdet, ut non spōdet ille statim qui dixit, Spondeo si iocandi cā dixit. neq; agi pōt cum eo ex sponsu. Ita quis quis dicit in Tragœdia. Meministi'ne te despondere mihi gnatā tuam? qđ sine sponte sua dixit cum eo agi non pōt ex sponsu. Etiam Spes à sponte pōt esse declinata quod tum sperat, quod cum uult, fieri putat. Nam quod non uult si putat metuit, non sperat. Itaq; hic quoq; qui dicit in Astraba. Plauti. sequere adseque Poliba disce meā spem cupio consequi. sequor Hercule quidem. Nā libenter mea sperata consequor, et quod sine sponte dicunt uere neq; ille sperat qui dicit adolescens. neq; illa sperata est. Spōsor et præs et uas neq; idē, neq; res à quibus ij, sed dissimiles. Itaq; Præs qui à magistratu īterrogatus ī publicū ut præstet, à quo & cū respondet dicit præs. Vas appellatus qui pro altero uadimoniū promittebat. Cōsuetudo erat, cum reus parū esset idoneus inceptis rebus, ut pro se alterū daret, à quo caueri postea lege cœptum est. ab his, qui prædia uenderent, uades ne darent, ab eo scribi cœptum in lege mancupiorū uadem ne poscerent nec dabitur. Canere & Canit, & Succanit, & Canto, & Cantatio ex camena permutato pro.n.m. ab eo quod semel canit. si sæpius cantitat, hinc Cantatio. Item alia nec sine canendo Tibicines dicti Oium.n. horum quod à canere etiā Buccinator à uocis similitudine & cantu dictus. Oro ab ore, et perorat, & Exorat, & oratio & Orator, & Osculum dictum. Indidem Omen & Ornamentum. Alterum quod in ore primum elatum est osmen dictum. Alterum cum præpositione dicitur nunc ornamentum olim osnamenta, ut Scænica pleriq; dicunt hinc Oscines dicuntur apud augures, quod ore faciunt auspicium.

Tertium gradum agendi dicunt ubi quid faciunt, in eo propter similitudinem agendi & faciendi, & ge=

rendi quidã error.his qui putãt esse unũ.pôt.n.aliquid facere et non agere,ut poëta facit fabulam,et non agit.Contra actor agit,& non facit,& sic à poëta fabula fit,& non agitur.ab actore agitur,et nõ fit.Contra iperator qui dicitur Res gerere.in eo neq; agit neq; facit,sed gerit.i.sustinet.trãslatũ ab his,qui onera agerunt,ꝙ hi sustinent.Proprio noïe dicitur Facere à facie ꝙ rei quã facit,iponit faciẽ,ut fictor cũ dicit Fingo figurã imponit,cũ dicit Informo formã.sic cum dicit facio faciem imponit à qua facie discernitur ut dici possit aliud esse uestimentũ aliud uas.sic item quæ fiunt apud fabros fictores. Item alios alia quicquid administrat cuius opus non extat,ꝙ sub sensum ueniat.Ab agitatu ut dixi magis agere q̃ facere putatur,sed ꝙ his magis promiscue quàm diligenter cõsuetudo est,usa,translatitiјs utimur uerbis.nam et quidem facere uerba dicimus,et qui aliquid agit,non esse inficientem qui adlucet,dicitur lucẽ abluere & luce dissoluuntur tenebræ.ab luce Noctiluca.lucere item à luce quod propter lucem amissam is cultus institutus Adquirere est ab ad quærere.Ipsum quærere ab eo qđ quæ res ut reciperetur,datur opera à quærendo Quæstio ab his Cõquæstor.Video à uisu.quinq;.n.sensuũ maxius ẽ oculus.Nã cũ sensus nullus qđ abest mille passibus sentire possit,oculorũ sensus uisusq; puenit ad stellas.Hinc Visenda uigilauit,Vigiliũ,Inuidẽt,& atticum illud obliuio lauet qđ incidit inuidendum.à quo etiam Violauit uirginem,pro uitiauit dicebant.Aeque eadem modestia potius cum muliẽre fuisse,quã concubuisse dicebant.Cerno idem ualet.itaq; pro uideo,ut ait Enni.lumen iubar'ne ĩ cælo cerno?Canius,sensumq; inesse et motum in membris cerno.Dictum cerno à creo.i.à creando,Creo ab eo qđ cũ quid creatum est,tũc demũ uidetur.hinc fines capillorum descripti quod finis uidetur discrimen,& qui id testamento.i.facito uideant te esse hæredẽ.Itaq; in creatione adhibere iubent testes. Ab eodẽ est qđ ait Medea.Ter sub armis malim multa cernere,quàm semel modo parere.qđ ut decernunt de uita co ꝑe multorũ uideatur uitæ finis:Spectare dictum ab antiquo quo etiã Ennius usus.Vos epulo postq̃ spexit.Et qđ in auspicijs distributum est,Qui habent spectionem qđ non habeant & quod in augurijs etiam nũc augures dicunt,auem Specere consuetudo cõis,quæ cum præuerbijs cõiuncta fuerunt,ẽt nunc seruant.ut Aspicio cõspicio,Respicio,Suspicio,Despicio,sic alia in quo etiã Expecto quod expectare uolo hinc Specula.hinc Speculum quod in eo specimus imaginẽ.Specula de quo prospicimus. Speculator quẽ mittimus ante ut respiciat quæ uolumus.hinc quo oculos iungimus,quibus specimus,Specillũ.Ab auribus uidentur dicta uerba.Audio & ausculto,audio ab Aueo ꝙ auribus auemus dicere semper.qđ Enni.uidetur Etymon ostendere uelle in Alexandro,cum ait.Iã dudum ab ludis aïus atq; aures auẽt auide expectantes nuntium. propter hanc aurium auiditatem theatra replentur,ab audiendo etiã Auscultare declinamus,ꝙ hi auscultare dicuntur qui auditis parent,à quo dictum poetæ audio,aut ausculto literæ cõmutatione dicitur.Odor. Olor.hic Olet et odorari,et odoratur.et Odora res.Sic ab ore Edo,Sorbeo,Bibo,poto,edo à græco ἔδω. hinc Esculentum,& Escedulia,& quod græce γεύεσθαι latine gustat.Sorbere,item bibere à uocis sono.ut feruere aquam ab eius rei simuli sonitu ab eadem lingua qđ πόνον Potio,unde poculum,Potatio Repotatio.itidem puteus quod sit græcum antiquum,nõ ut nunc φρέαρ dictum.à manu Mancipium quod manu capitur.Cum iungit plures manus Manipulus.Manipularis manica.Manubrium quod manu teneatur.Mantelium quasi manuterium ubi manus terguntur. Nunc primum ponam de censorijs tabulis. Vbi noctu in templum censor auspicauerit,atq; de cælo nuntium erit præconi,sic Imperato,ut uiros uocet quod bonum fortunatum felixq;,salutareq; siet po.Ro.quiritium.Reiq;.p.p.R.quiritium mihiq;,collegæq; meo,fidei.magistratuiq; nostro.Oẽs quirites,pedites,armatos,priuatosq;,curatores oïum tribuum,siquis pro se,si uerbo altero dari rõnẽ uolet,uocat ĩnlicium.hoc ad me præco in templo primum uocat post eadem æris.Item uocat ubi licet censor.scribæ,magistratus myrrha unguentis qđ ungetur.Vbi prætores tribuniq; plebeij quiq; in consiliũ uocati sunt,uenerũt.Censores inter se sortiuntur,Vter lustrum faciat ubi templũ factum est.post aũt cõuentionem hẽt qui lustrũ conditurus est.in cõmentarijs consularibus scriptum sic inueni.Qui exercitũ imperaturus erit,Accenso dicit,hoc Calphurni uocat inlicium. Oẽs quirites huc ad me,accensus dicit sic.Omnes quirites inlicium uisite huc ad iudices.C.Calphurnius dicit.Vocat ad conuentionem oẽs quirites huc ad me.accensus dicit sic.oẽs quirites ite ad conuentionẽ huc ad iudices.Deinde cõsul eloquitur ad exercitũ Im ꝑo qua cõuenit ad comitia centuriata.quare hic accenso,illic præconi dicit.Hæc est cã in aliquot rebus.Idẽ ut præco accensus acciebat à quo accensus quoq; dcũs.Accensum solitũ Ciere Bœotia ostẽdit quam Comœdiã alij esse dicũt hoc uersu.Vbi primũ accensus clamarit meridiem.hoc idẽ Costonius in actionibus scribit prætorẽ accensum solitum tũ esse iubere,ubi ei uidebatur horã esse tertiã,inclamare horã esse tertiã.Itemq; meridiẽ et horã nonã circũ aures mitti solitus q̃uo inliceret populũ in eũ unde uocare posset ad concionẽ,nõ solũ ad consules et censores,sed ẽt quæstores ut cõmentariũ indicat uetus inquisitionis.M.Sergij Mani Filij quæstoris,q capitis accusauit.rogũ in aqua.an sic ẽ auspicio orando.Sed in tẽplo auspicijs dũ aut ad pratorẽ,aut ad cõsulẽ mittas auspiciũ petitũ.Cõmeatum pratores uocet ad te,Et eũ de muris uocet.præco id im ꝑare oportet.cornicẽ ad priuati ianuã et in arcẽ mittas ubi canat collegã regis,et comiti edicat de rostris et argentarij tabernas occludãt,patres censeant,exquiras et adesse iubeas magistratus,cẽseat ex ara cõsules prætores tribunosq; plebis collegasq; uos,et in tẽplo iubeas adesse hoïes,accũ mittas cõcionẽ auoces.In eodẽ cõmẽtario aquisitiõis ad extremũ scripti caput edicti hoc ẽ.Itẽ qđ attingat qui decessoribus classicũ ad comitia centuriata redẽptũ hẽnt uti curent eo die.quo die comitia erũt,In arce Classicus cãnatũ circũq; muros & ante priuati huiusce.Quinti trogi scelerosi hostium cãnat,et ut in cãpo cũ pria luci adsit.et ĩter id cũ circũ muros mittitur,et cũ cõcio aduocatur ĩteresse tẽpus ap ꝑet ex his quæ iterea fieri inliciũ scriptũ ẽ,sed ad comitia tũ uocatur populus.iõ ꝙ alia de cã hic magistratus nõ pôt exercitũ urbanũ cõuocare,censor,cõsul,dictator,Interrex pôt ꝙ censor exercitu cẽturiato cõstituit quinquennalem cũ lustraret,et in urbẽ ad uexillũ ducere debet dictator,& cõsul in singulos annos ꝙ hic exercitui im ꝑare pôt,quo erat id qđ ꝑꝑ centuriata comitia imperare solent.Quare nõ est dubiũ cum hoc Inliciũ sit cum circum muros itur ut populus inliciatur ad magistratus cõspectũ,ꝙ consul uocare pôt in eũ locũ,unde uox ad cõcionem uocatis exaudiri possit.quare una origine inlicio et inlicius,qđ ĩ choro proserpinæ est,et pellexit qđ in hermiona est cũ ait Pacu.Regni alieni cupiditas pellexit.Sic Elicij Iouis uisa ara in auẽtino ab eliciẽdo.hoc nũc aliter fit atq; olim ꝙ augur cõsuli adest tũ cũ exercitus imperator ac præit.Quid eum oporteat dicere.Consuli augur imperare solet ut inlicium uocet,nõ accenso aut præconi.id inceptum credo cum non adesset accensus,et nihil inter erat cui im ꝑaret et dicimus cũ fiebat quædã neq; itẽ fcã neq; item dcã sem ꝑ hoc ipsum inliciũ scriptũ ĩueni in.M.Inuij commentarijs,qđ tñ ibidẽ est qđ illicite illexit.Quæ cũ.E.et.C.cum.G.magnã habent cõmunitatem,sed qm̃ in hoc de paucis rebus uerba feci.De pluribus rebus uerba faciam pauca,&

potissimũ, quæ in græca lingua putant latina, ut Scalpere σκαλεύειν. sternere στορνύειν. lingere λείχεσθαι. ferre φέρειν. prouidere προιδεῖν, errare ἐρρεῖν, quæ oĩa græca sunt. itẽ ab γίγνομαι gignitur. ab eo qđ dicunt στραγγαλίζειν, strangulare. tinguere à græco τέγγειν. Præterea ades ... ab eo qđ illi ... malaxare, illi μαλακίζειν potare ποτίζειν: domare δαμᾶν, mulgere ab ἀμέλγειν, ut rũcinare etc. ut Rũcinare à rũcina cuius origo græca. Quod ad origines uerborũ huius libri ptinet, qm̃ satis multas arbitror positas huius gñis, desistam, et qm̃ de hisce rebus treis libros ad te mittere institui. De oratione soluta duos. de poetica unum, et ex soluta oratione ad te misi duos. Priorem de locis et quæ in locis sunt. hunc de temporibus & quæ cum his sunt coniũcta. Deinceps in proximo de poeticis uerborum originibus scribere institui.

M. TER. VAR. DE LINGVA LATINA, ET DE VERBORVM ORIGINE AD CICE. LIB. VI.

TEMPORVM Vocabula et eorum quæ cõiuncta sunt, aut in agẽdo fiũt, aut cũ tp̃e aliquo enuntiãtur, priore libro dixi. in hoc dicã de poeticis uocabulis & eorũ originibus, in qs multa difficilia. Nã ut uerbũ, qđ conditũ ẽ, et quibus literis oportet scribi, aperiã. Inde post aliqua dẽpta, si obscurior fit uolũtas in posteriores nõ reprehẽdam. Igitur ĩ illis, qui in scrutãdo uerbo literas adijciunt, aut demunt, facilius qd sub ea uoce subsit, uidere possint. Etenim facilius obscurã opam Myrmetidis ex ebore oculi uideant si extrinsecus admoueant nigras setas. cũ hæc adminicula addas ad eruendã uolũtatem ĩpositoris, tñ latent multa. qđ si poetice in carminibus seruabit multa prisca, quæ essent, sic etiam cui essent potuissent, fœcundius poemata ferrent fructũ. Sed ut in soluta oratione sic in poematis uerba oĩa quæ hñt ἔτυμα possunt duci. Nec multa ab eo qđ nõ erunt in lucubratione literæ prosecutæ. Licet multum legeret Aelij hoĩs in primo in literis latinis exercitati, interpretationẽ carminũ saliorũ uidebis et exili litera expeditã, et præterita obscura multa. Nec mirũ cum nõ modo Epimenidis opus post annos. L. expetitum à multis nõ cognoscatur, Sed ẽt Teucer Liuij post annos. xij. ab suis q sit, ignoratur. ad hoc qd ad uerborũ poeticorũ ætatẽ? quorũ si Põpilij regnũ fons in carminibus saliorũ, neq; ea à supioribus accepta, tñ hñt. dcc. annos. Quare cur scriptoris industriã reprehẽdas, qui herois tritauũ attauũ nõ potuerit repire, cũ ipse aut tritaui matrẽ nõ possis dicere? qđ interuallũ multo tanto propius nos q̃ hinc ad initiũ saliorũ quo romanorũ prima uerba poetica dicunt latina. Igitur de originibus uerborũ q multa dixerit cõmode, potius boni cõsulendũ, q̃ qui aliquid nequiuerit reprehẽdendũ, præsertim cũ dicat etymologiæ nõ oĩum uerborũ posse dici cãs. ut quia quare ad medendũ medicina, neq; si nõ noris radices arboris non posse me dicere pirũ esse ex ramo, ramũ ex arbore, eã ex radicibus quas nõ uideo. Quare qui oñdit equitatũ esse ab equitibus. Eqtes ab equite. Equitem ab equo neq; equus uñ sit dicit, tñ hic docet plura, et satisfecit grate. quem imitari possumus, næ ipse liber erit indicio. Dicã in isto libro de uerbis, quæ à poetis sunt posita. Primũ de locis, deinde de his quæ in locis sunt. Tertio de tpibus, tũ quæ cũ tpibus sunt cõiuncta, utq; cũ his sint cõiuncta adiungã, et siquid excidit ex hac quadripartitione, tñ in ea ut cõprehendã, incipiam. hic, unus erit quem tu tolles in cærula cæli templa. Templũ tribus modis dicitur. ab natura, ab auspicio. ab similitudine. Natura, in cælo, ab auspicijs, in terra, ab similitudine, sub terra. In Cælo Templum dicitur ut hecuba, magna templa cæli tum cõmista stellis splendidis. in terra, ut phiboea. Scrupea saxa bacchi templa propè aggreditur. sub terra ut andromacha, Acherusia templa alta orci saluete infero. quã quia initiũ erat oculi à tuendo, primo templũ dcm̃. quocirca cælum qua tuimur dcm̃ templũ. Sic cõtremuit templũ magnũ Iouis altitonantis. i. ut ait Næuius in hemisperio ubi terra cærulo septum stat. Eius templi partes quatuor dicuntur. Sinistra ab oriente. Dextra ab occasu. Antica ad meridiem. Postica ad septentrionem. In terris dictum templum locus augurij aut auspicij causa quibusdam conceptis uerbis finitus concipitur uerbis non eisdem usquequaq; in arce. Item sic testaq; me ita sunto quoad ego eas te linquam nũcupauero. Vlla ter arbor quisquis est quã me sentio dixisse templum tectum quem festo in sinistrũ. Olla uer arbor est quisquis, quicquid est, quod me sentio dixisse templum quem festo dextrum. Interea concretione conspicione, cortumione, utiq; ea rectissime sensit, in hoc templo faciundo arbores constitui fines apparet & intra eas regiones qua oculi conspicient. i. tueamur à quo templum dcm̃, & Contemplare ut apud Enni. in Medea, contempla & templum Cereris ad leuam aspice. Contemplare et conspicare id esse apparet ideo dicere cum templũ faciat augur conspicione qua oculorum conspectum finiant, qđ cum dicunt conspicionem addunt Cortumionem, quæ dicit a cordis uisu. Cor. n. cortumionis origo, qđ addit templa ut sint dextra aiũt sancta esse, qui glossas scripserunt. id est falsum. nã curia hostilia templũ est, et sanctum non est. Sed hoc ut putarent ædem sacram esse Templũ et esse sanctum, qđ in urbe Roma pleræq; ædes sacræ sunt templa eadem sancta, & qđ loca quædam agrestia quod alicuius dei sunt, dicentur Tesca, Nam apud Accium in philocteta, Lemnia quis tu es mortalis qui in deserta et Tesca te apportes loca. Loca enim quæ sint designat cum dicit, Lemnia præstolare, & celsa cabyrum delubra tenes, mysteriaq; pristina castis concepta sacris. Deinde Vulcania templa sub ipsis collibus in quo delatus lotos dicitur, alto ab lumine cæli, & Næuius expirante uapore uides unde ignes cluet mortalibus diuis. quare hoc loco quo Tesca dixit non errauit, neque ideo quod sancta, sed quod ubi mysteria fiant, aut tuentur tuesca dicat post tesca facta. Tueri duo significat, unum ab aspectu, ut dixit, unde est illud. Tueor te senex, proh. Iupiter. Et quis pater aut cognatus uolet nos contra tueri? Alterum à curando ac tutela ut cum dicimus, bellum tueor, & tueri uillam à quo etiam quidam dicunt illum qui curat ædes sacras Aedituum, non æditumum. Sed tamen hoc ipsum ab eadem profectum est origine, quod quem uolumus domum curare, dicimus, Tu domi uidebis. ut Plautus cum ait, intus para, cura, uide quod opus fiat. Sic dicta Vestispica quæ uestem spiceret. i. uideret uestem, ac tueretur. Quare à tuendo & templa & Tesca dicta cum discrimine eo, quod dixi. Etiã inde idem. Illud enim extemplo acceptum me negato & filiũ. Extemplo est continuo quod omne templum debet esse conra septum, nec plus, q̃ unum introitum habere. Quod est apud Accium. Perualẽ polum splendida mundi sydera bigis continuis se cœpit spolijs. Polus græcũ id significat circum cæli. Quare qđ est peruade polum ualde uade per polum. Signa dicũtur eadem & sydera. Signa qđ aliquid significent, ut libra æquinoctium. Sidera, quæ insidũtur. atq; ita significant aliqđ in terris perurendo aliud'ue. Quare ut signum cadens in pectore, qđ est terrarum anfractarũ uisum. Anfractum est ab origine flexum duplici, dictum ab ambitu et frangendo. ab eo leges iubent indirecto pedũ. viij. esse, in anfracto. xvi. i. in flexu. Ennius, ut ibi titanis triuia dederit stirpem liberum. Titanis Triuia Diana est ab eo dicta Triuia, eo qđ in triuio ponitur ferè in oppidis græcis, uel quod luna dicitur esse, quæ in cælo tribus uijs mouetur in altitudem, et latitudinem, et longitudinem. Titanis dicta quod eam genuit unus ex titanibus. ut in Plauto, latona titanis, ut scribit Manilius, est creata titano, ut idem scribit, latona parit casto complexu Iouis delia deos geminos. i. Apolli-

nem et Dianam. Idem de eodem, o sancte Apollo qui umbilicū certum terrarū obtines. Vmbilicū dcm̄ aiunt ab umbilico nostro qđ is medius locus sit terrarum. ut umbilicus in nobis, qđ utrūq; ē falsum. Neq; hic locus est terrarū medius. neq; noster umbilicus est hoīs medius. Itaq; pingitur qui uocatur icthon Pythagora, ut media cæli ac terræ linea ducatur īfra umbilicū. per id qđ discernitur hō mas an fœmina sit. ubi ortus humanus similis ut in mundo. ubi. n. oīa nascuntur in medio quod terra mundi media. Præterea siqđ medium. i. umbilicus ut pila terræ non Delphi medium, & terræ medium non hoc, sed qđ uocāt Delphis in æde foramen. allatum est quiddam, ut thesauri speciem qđ græci ὀμφαλὸν umbilicum dixerunt. Pacu. Calydonia, altrix terra exuberantium uirū. ut ager Thusculanus, sic calydonius ager est, nō terra, sed lege poetica qđ terra ætolia in qua calydon à parte totum accipi ætoliam uoluit. Accius, mystica da dextra uada præter uecti. Mystica ac à mysterijs quæ ibi in propinquis locis nobilia fiunt. Ennius, areopagitæ qui dedere quam pudā. Areopagitæ ab areopago, is locus athenis. Musæ quæ pedibus magnum pulsatis olimpum, Cœlum dicunt græci olympum, montem in Macedonia omnes, à quo potius puto dictas musas olympiadas. ita. n. à terrestribus locis cognominatæ Libetrides. pimpliades. Thespiades. Heliconides. quasi Hellespontum & claustra quod Xerses quondam eum locum clausit. Nam ut ait Ennius. Isq; Hellesponto pontē cōtendit in alto, nisi ab eo qđ Asiā et Europam ibi concludit mare et inter angustias facit propontidis fauces. Pacu. Aliqui in ægeo freto. Dictum fretum à similitudine feruentis aquæ qđ in fretum sæpe cōcurrat æstus, atq; efferuescat. Aegeū dictū ab insulis qđ in eo mari scopuli in pelago uocantur à similitudine caprarum αἶγες. Aeges fermè aderant æquore in alto ratibus repētibus æquor mare appellatum qđ æquatum cōmotum uēto non est. Ratis nauis lōga dicitur, ut Ennius cū ait. Cōferre aut ratum æratā qui perit et qui dum mare sudātes eunt atq; sedentes. Ratis dicta nauis longa propter remos qđ hi cum per aquam sublati sub dextra & sinistra duas partes efficere uidentur, Ratis. unde hoc trāslatū, illic ubi plures mali aut asseres. Agrestis ab agro infulas dictas apparet, qđ uelamenta hostijs ē lana quæ addūtur dicuntur infulæ, intra hostiarum cornua uelamenta erāt. itaq; nunc cū ad sepulchrū ferunt frōdes ac flores, addunt lanas. iō Næuius ait, Sed uelatas frondentis comas cornua taurū. Vmbrā iaci dicere apparet cornuta à cornibus. Cornua à curuore dicta qđ pleraq; curuamus, at quas memorant nosse nos esse. Carmenarū priscū uocabulū. ita natū atq; scriptū est alibi. Carmenæ ab eadem origine sunt declinatæ in multis uerbis in quo antiqui dicebant. s. postea dicunt. r. ut in carmine saliorū sunt hæc. Orculo, dolosi Eso, pro osculo, dolori, ero, omnia uero ad patula coemisse Iani cusianes duo nuseruses, dumq; Ianusq; uenet post melios melior. Fœdesum fœderum. Plusima plurima. Meliosem meliorem. Asenam arenam. Ianitos ianitor. Quare Casmena carmena, inde Carmina carmen. r. postea extrito camena factum. ab eadem uoce Canite, pro quo in saliari uersu scriptum est amicante hoc uersu, diuum exta cante diuum deo supplice cante. In carmine Priami apud Accium qđ est ueteres casmenas Cascas res uolo profari, & primū cascum significat uetus. eius origo sabina quæ usq; radices in oscam linguam egit. Cascum uetus esse significat. Enni. qđ ait, q̄ primum casci populi genuere latini, eo magis Manilius qđ ait, Cascum duxisse cascam nō mirabile est, qm̄ canoras faciebat nuptias. Item ostendit Papinij epigrāmatum qđ in adolescentem fecerat. Cascam Ridiculū est cū te cascā tua casca dicit. Amica Philoptonis eius q̄ senex puerum dicit pusum. puellā pusam. Sic fiet mutuā mulinam, ut sis uere pusus tu tua amica senex. Itē ostendit qđ oppidum uocatur Cassinū. hoc. n. à sabinis orti Sānites tenuerunt, ut nunc nostri. unde & Cassinum forū uetus appellant. Itē significant in attelanis aliquot Pupum senem qđ osci Casnar appellant. apud Lucilium. Quid tibi ego ambages ambiui scribere. conor. Profectum à uerbo ambe qđ est ī ambitu et ambitioso apud Valerium soranū uetus Adagio ē. O. P. Scipio, qđ uerbū usq; eo euanuit, ut græcum pro eo positum magis sit aptum. nam idē qđ uocant græci παροιμίαν. ut cum auribus lupū teneo. Canis caninā non est, adagio est. litera cōmutata Abagio dicta ab eo qđ ambit orationem, neq; in aliqua una re consistit sola. Abagio dicta, ut Abustū qđ circū ustū est, ut abigena bos apud augures, quam circum aliæ hostiæ cōstituuntur. Cū tria sunt cōiuncta in origine uerborū quæ sint aīaduertenda, à quo sit impositum, & in quo et quid, sæpe non minus de tertio, q̄ de primo dubitatur, ut in hoc. Vtrū primū una canis aut canes sic appellata. dicta. n. apud ueteres, Vna canes. itaq; Ennius scribit. Tantidē quasi fœta canes sine dentibus latrat. lucilius nequā et magnus hō laniorum immanes canes ut impositio unius debuit esse canis, plurium canes, sed neq; Ennius cōsuetudinem illā sequens, est reprehendendus, neq; is qui nunc dicit Canis caninam nō est. Canes qđ latratu signa dant, ut signa canant. Canes appellatæ. & quod ea uoce indicant quæ noctu latent, latratus appellatus. sic dictum à quibusdā una canes ut una Trabes remis rostra per altum. Ennius. Vtinam ne in nemore pelio securibus cæsa accidisset ad terrā abiegna trabes. cuius uerbi singularis casus recte correctus ac facta trabs in medio. Ennius, Celitum camilla expectata aduenis, salue hospita Camilla. Qui glossemata interpretati, dixerūt administrā addi oportet in his quæ occultiora. Igitur dicitur in nuptijs Casmillus, qui cum merum fert, in quo quod sit in ministerio pleriq; extrinsecus nectunt. hinc Casmillus noīatur in Samothracæ mysterijs. Dius quidam administer dijs magnis uerbum græcum arbitror, quod apud Callimachum in poëmatis eius inueni. apud Ennium. Subulo finitimas pp̄ astabat aquas. Subulo dictus qđ ita dicunt Tibicines thusci. quo circa radices eius in Hetruria nō latio quærendum est. uersus quos olim Fauni, uatesq; canebāt. Fauni dei latinorū ita ut faunus, et fauna sint in his uersibus quos uocāt saturnios in syluestribus locis traditū est solitos fari. Quo fando faunos dictos. Antiquos poëtas Vates appellabant à uersibus uiendis, ut in poematis cum scribā cōdam. Corpore tartarino prognata paluda uirago. Tartarino à tartaro dcm̄. Plato in. iiij. de fluminibus, apud inferos quæ sunt in his unum tartarum appellat. quare tartari origo græca. Paluda à paludamentis. sunt hæc insignia ac ornamenta militaria. Ideo ad bellū cū exit im̄pator ac lictores mutauerūt uestē et signa incinuerunt, paludatus dicitur proficisci. quæ propterea qđ cōspiciuntur qui ea hn̄t ac fiunt palā. paludamēta dcā. Plau. Epeū fumificū cocū, ab epeo illo q̄ dicitur ad Troiā fecisse equū troianum, et arguis cibū curasse, iō ait epeū fumificū qui legioni nostræ hēt coctū cibū. Apud Enni. Atq; prius pariet locusta lucā bouē. Luca bos elephas, cur ita sit dicta, duobus modis inueni scriptum. Nā & in Cornelij commē. erat à libycis luca. Et in Virg. cōmētario ab lucanis Luca, ab eo qđ nostrorū maximā quadrupedē, quā ipsi hērent, uocarent bouē. et in lucanis Pyrrhi bello primū uidissent apud hostis elephātos. Idē nō itē quadrupedes cornuatas, nā quos dētes multi dicūt sunt cornua, lucanā bouē qđ putabant lucā bouē appellasse. Si à libya dictæ eēnt lucæ fortasse Pāntheræ quoq; et leones nō Africanæ bestiæ dicerētur, sed lucæ. si ab lucanis dictæ, Vrsi cur potius lucani quā luci dicti. Quare ego arbitror potius lucas ab luce qđ lōge relucebant pp̄ inauratos regios clypeos quibus eorū tumor natæ erāt turres. Enni. Orator sine pace redit, regiq; refert rē. Orator ab oratione dictus, q. n. uerba hēret orationū puplice aduersus eum qđ legebatur, ab oratiōe orator dictus, cū res ma

iore rõne legebantur. potissimũ qui cãm cõmodissime orare poterant. Itaq; Ennius ait. Oratores doctiloqui apud Enniũ olli respondet suauis sonus egeria. Olli ualet dcm̃ illi ab olla et Ollo ꝙ alterum comitijs cum recitatur à præcone dicitur Olla centuria nõ illa. Alterũ apparet in funeribus indictiuis, quo dicitur Ollus leto datus est, qđ græcus dicat λήθη, idest obliuioni. apud Ennium mensas constituit, idemq; ancilia. Ancilia dicta ab ancisu, ꝙ ea arma ab utraq; parte, ut thracũ incisa. Saturnio in carmine, Libaq; fictores argeos et tutulatos. Liba ꝙ libãdi cã fiunt. Fictores dicti à fingendis libis. Argei ab argis. Argei fiũt è scirpeis uirgultis simulachra sunt hominum. xxx. Ea quotannis ponte sublicio à sacerdotibus publice deijci solent in tyberim. Tutulati dicti hi qui in sacris capitibus hẽre solent, ut metã, id Tutulus appellatur ab eo qđ matres familias crines conuolutos ad uerticem capitis, quos habent uti uelatos dicunt Tutulos, siue ab eo, ꝙ tuendi cã capilli fiebant, siue ab eo ꝙ altissimum in urbe, qđ est arx ea res tutissima Tutulus uocatur. Eũdem Põpiliũ ait fecisse flamines qui cũ oẽs sint à singulis deis cognominati, in qbusdã apparent etyma. ut cur sit Martialis, et quirinalis, sunt in qbus flaminũ cognominibus latent origines, ut qui sunt in uersibus plæriq; Volturnalem. Palatualem. Furinalem. Floralem qui Falacrem, et Pomonalem fecit. obscura est eorum origo. Volturnos diua palatua, furina Flora, Falacer. Pomona pomorũ pater. Nã apud Enniũ. Iam Cata signa ferè sonitum dare uoce parabãt. Cata acuta. hoc. n. uerbo, Sabini dicunt. quare Catus Aelius sextus, nõ ut aiunt sapiens sed acutus, et qđ est tunc cœpit memorari. simul cata dicta accipienda acuta dicta apud Lucilium. Thynno capto coriũ excludunt foras. Ocidunt q; lupos aperdite & iura Siluti Sume rete atq; amiam. Piscium noĩa sunt eorũq; è græcia origo. Apud Enniũ, quæq; cœruleo freto Orta nare cœpta. Caua Cortina dicta, qđ est inter terrã et cælũ ad similitudinem cortinæ Apollinis. ea à cordæ, ꝙ inde sortes primũ extimatæ. apud Enniũ. Quin inde inuictis sumpserũt pduellibus. Perduelles sunt hostes ut perficit. sic Perduellũ duellũ. i. postea bellũ. ab eadem cã facta Duellona Bellona. apud Plautũ, neq; iugula, neq; uesperugo, neq; Vergiliæ ocidunt. Iugula signum est quod Accius appellat Oriona, cum ait. Citius orion patefit. huius signi caput dicitur è stellis quatuor quas infra duæ claræ, quas appellant humeros inter quas qđ uidetur iugulũ, unde iugula dicta. Vesperugu stella, quæ uespere oritur, à quo etiam Turpil. scribit. Vesperũ, itaq; dicitur alterũ. Vesper adest quem dñt græci ἕσπερος. Næuius patrem suũ optimũ appellat supremũ. Supremum à superrimo dcm̃. Itaq; in. xij. tabulis solis occasu diei suprema tempestas esto. Libri augurũ pro tempestate Tempestutem dicunt. i. supremũ augurij tempus. In cornicula qui regi latrocinatus decem annos demetrio. Latrones dicti ab latere, q̃ circũ latera erant regi, atq; ad latera habebãt ferrũ quos postea à stipatione stipatores appellarũt, et qui cõducebãtur. Ea. n. merces dicitur græce κέρδος. ab eo ueteres poetæ nõnunq̃ milites appellant latrones, ꝙ itemuti milites cũ ferro, aut ꝙ latent ad ĩsidias faciendas. Apud Næuiũ. Risi egomet cassabũdũ ire ebrium. Cassabundũ à cadendo. Item Diabatra in pedibus habebat, erat amictus Epicroco similis. utrunq; uocabulũ græcũ, in menæchmis Plauti. Inter ancillas sedere iubes lanã carere. Idẽ est hoc uerbũ in Cosmotria Næuij. Carere à carendo, qđ eã tũ purgãt ac deducũ, ut careat spurcitia, ex quo Carminari dicitur tũ lana, cũ caret ea, ꝙ ĩ ea hæret. Neq; ẽ lana quæ ĩ Romulo Næuius appellat Oscã ab oscis. In persa iã pol ille hic aderit credo congero meus. Congero à gerra, & græcũ est & in latina cratis. In menæchmis. Idem istuc alius ascriptiuus fieri ad legionem solet. Adscriptiui dicti, ꝙ olim adscribebantur Inermes, qui succederẽt armatis militibus siqs eorũ deperisset. in Trinumo. Nã illũ ibi Ferentariũ à ferendo. i. inane ac sine fructu, aut ꝙ ferentarij eqtes hi dicti qui ea mõ hẽbant arma, quæ ferrentur, ut iaculũ. huiuscemodi eqtes pictos uidi in Esculapij æde uetere, et ferentarios adscriptos. in friuolaria ubi rorarij estis en sunt, ubi sunt accensi ecce. Rorarij dicti à rore qui bellũ cõmittebãt ante iõ ꝙ ante rorat, q̃ pluit. Accensos ministratores Cato esse scribit, põt id ab arbitrio, nã inde ad arbitriũ eius cuius minister. Pacuuius deũ triportẽta in mercatore ponit. Idem in mercatore. Nõ tibi istuc magis diuidia est, quã mihi hodie fuit hæc eadem est in Corolaria. Næuius, Diuidia à diuidendo dicta, qđ diuisio distractio est doloris. Itaq; idẽ in curculione ait. Sed qd tibi est lienes necant. renes dolent. Pulmones distrahuntur. In phagone. Honos sincerasto perit pernis gladio. Sincerastũ est omne medulium antiquo uocabulo græco. in parasito pigro, domũ ire cœpi tramite dextra uia. Trames à transuerso dcũs. in fugitiuis A grege specta uide uiuices quãtas. Iam inspexi quid essent. Viuices alij excitatã uerberibus corpus. In cistellaria. Non quasi ut hæc suas hic limaces. Liuide Limax à limo, qđ ibi uiuit, Diobolares scæniculæ miracula. Diobolares à duobus obolis Scæniculæ ab scæno nugario unguento. Miracula, à miris. i. monstris, à quo Accius ait personas distortas oribus deformes mirones. Ibidẽ. Scrãctiæ scrupedæ rutabulæ, Tãtulæ ab excreando Scrãctiæ sic ad significat scrupedã. Aurelius scribit Auscaripedam. Iuentius comicus dicebat à uermiculo piloso, qui solet esse in frõde cũ multis pedibus. Valerius à pede ac scrupea. ex eo ab Accio positũ, curiosa itaq; est in Menalippa. Reijcis abs te religionẽ. Scrupeæ ĩponas Scritabillas à stritilãdo. Stritare ab eo qui sistit ægre. in astraba, axitiosæ annonã caram è uili cõcinat uiris. Iõ in Siteli tergo idem ait Mulieres uxorculauit ego noui scio axitiosam. sic Caruilius scribit Axitiosas demonstrari. Suffiicatrices ab agendo axitiosas, ut ab unà faciendo factiosæ sic ab unà agendo actiosæ dictæ. In Gestione cerastribula, ut de lũbo obscœnabis. Cerastribula Opilius scribit circum coxendices sunt nobis, id græcũ est ab huius loci uersura. In neruolaria. Scobinã ego illam actutũ adrasi. scobinam à scobe. Lima. n. materia fabrilis est. in Pœnulo. Vinceretis ceruũ cursu, uel grallatorem gradu. Grallator à gradu magno dictus. in Truculento. Sine uirtute argutum ciuem mihi habeam pro Præfica, ut Aurelius scribit, Mulier ab luctu, quæ conduceretur. quæ ante domum mortui laudes eius caneret. hoc factitatum Aristoteles scribit in libro qui scribitur Noĩa barbarica, quibus testimonium est, qđ fretum est Næuij. Hæc quidẽ hercle opinor præfica ẽ. Nã mortuos collaudat. Claudius scribit dicta, quæ præficerentur ancillis, quemadmodũ lamentarentur. Præfica est dicta. utrunq; ostendit à præfatione præficã dictam, apud Enniũ decem Coclites quos montibus summis ripis sedere. ab oculo Cocles, ut Ocles dictus, qui unũ haberet oculũ, quo circa in Curculione est de coclitum prosapia esse arbitror. Nam sunt unoculi. Nũc de temporibus dicam, qđ est apud Cassiũ, Nocte intempesta nostrã deuenit ad domum. Intempesta nox dicta à tempestate. Tempestas ab tpe. intempesta nox quo tpe nihil agitur. Quid nox uidetur in altisono cæli clypeo temo supat stellas sublime cogens ẽt, atq; ẽt noctis iter. hic multã noctem oñdere uult à temonis motu, Sed temo, uñ et cur dicatur latet. Arbitror antiquos rusticos primũ notasse quedã in cælo signa, quæ præter alia erãt ĩsignia, atq; ad aliquẽ usum culturæ tempus designãdũ cõuenire aiaduertebãtur. eius signa sunt, ꝙ has septem stellas græci, ut Homerus, uocant, ἅμαξαν, & propinquum equi signũ Bootem. nostri eas septem stellas Boues et temones, et propè eas axem. Triones. n. & boues appellantur à bubulcis

et nunc maxīe cū arant terrā.ē q̃s dicti ualentes glebarij q̄ fa cile proscindūt glebas.sicoēs q terrā arabāt à terra Terriōes. ūn Triones ut dicerentur detritū. Temo dcūs à tenēdo.Is.n. cō tinet iugū.et plaustrū appellatū à pte totū,ut multa pnt. Trio nes dicti septē,ꝙ ita sitæ stellæ,ut ternæ trigona faciant. Ali- qđ lumen iubar'ne in cælo cerno? Iubar dicitur stella lucifer, quæ in summo hēt diffusum lumen,ut leo in capite iubā.huius ortus significat circiter esse extremā noctē.Itaq;ut Pacu.Exorto iubare noctis decurso itinere.apud Plau.in Parasito.migro in= de hinc bene potus primo crepusculo.Crepusculum dcm̄ à Sabi nis,et id dubiū tēpus noctis,an diei sit.itaq; in cordalio ē. Tā crepusculo ferè ut ament lampadas accēdite.Iō dubiæ res cre peræ dictæ.In Trinumo,Cōcubiū sit noctis,priusq̃ postremū perueneris.Cōcubiū à concubitu dormiendi cā dcm̄.in asina= ria,Videbitur,factū uolo.at redito cōticiniū.Cōticinium puto à conticiscendo dcm̄ siue ut Opilius scribit ab eo,ꝙ conticuerūt hoīes.Nunc de his rebus,quæ ad significant aliqđ tempus cum dnr,aut fiunt,dicam.apud Accū Reciprocat tendens neruo eq= no cōcita tela.Reciprocat est cum,unde qđ profectū redit eo,ꝙ ab recipe reciprocare fictū.aut qđ poscere procare dcm̄. apud Plautū,aut trāsuersum,nō prouersus cedit,quasi cancer solet. dicit ab eo,qđ in id qđ est uersus.et iō qui exit in uestibulū,qđ est ante domū prodire et procedere,qđ cū leno nō faceret.sed scđm pariētē trāsuersus iret,dixit, ut trāsuersus cedit quasi cancer nō prouersus hō,ut apud Enni. Andromachæ nomen q̄ indidit recte ei ididit.Itē quapropter Parim pastores nūc ale xandrū uocāt. Imitari dū uoluit Euripidē et ponere etymon est lapsus.Nā Euripides,ꝙ græca posuit,etyma sunt apta. Ille ait iō nomen additum Andromachæ,qđ ἀνδρὶ μάχεται, hoc Ennij quis pōt intelligere?Inuersum significare Andromachæ nomen qui indidit recte indidit,aut Alexandrū ab eo appella tū in græcia qui paris fuisset,à quo herculem quoq; cognomi= natū Alexicacō ab eo,qđ defensor esset hoīum. apud Accium. Iamq; aurorā rutilare procul cerno.Aurora dicitur ante solis ortū,ab eo,ꝙ ab igne solis,tū aureo aer aurescit,qđ addit Ru tilare est ab eodē colore.Aurei.n.rutili et inde ēt mulierēs ual de rufæ rutulæ dictæ,apud Terentiū.Scortatur,potat,olet un guentū de meo scortari est sæpius meretriculā ducere,quæ dcā à pelle.Id.n.nō solū antiqui dicebāt scortū,sed ēt nūc dicimus scortea ea,quæ è corio ac pellibus sunt fcā.Inde in aliquot sa- cris ac sacellis scriptū habemus,nequid scorteū adhibeatur, ne morticinū quid adsit.in attellanis licet aīaduertere rusticos di= cere se adduxisse pro scorto pelliculā.apud Acciū.Multis nomē uestrū,numenq; ciendo.Numen dicūt esse imperiū ab nutu,oīa sunt eius cuius impiū maximū esse uideatur. Itaq; in Ioue hoc et Homerus,et aliquoties Liuius.apud Plau. Si unū epityrum edā apud illū esuriens insane. Bene epityrū uocabulū est cibi quo frequentius Sicilia q̃ Italia usa.id uehementer cū uellet di cere dicit isane,qđ insani faciūt oīa uehemēter.apud Pacu.Fle xanimat aquā lymphatā dicit à Lympha Nympha, ut apud græcos Thetis.Apud Enni.Ea thetis illi mater in græcia cōmo ta mente,quos νυμφολήπτους appellant,ab eo lymphatos dixe= runt nostri.Bacchus,liber et eius comites Bacchæ, & uinū in Hispania Baccha.origo in his oībus græca.apud Pacu.halcyo= nis ritu litus peruolgans furor.hæc.n.auis nunc græce dicitur ἀλκυών, à nostris halcedo.hæc hyeme ꝙ pullos dicitur trāquil lo mari facere.Eos dies halcyonios appellāt,qđ ē i uersu halcyo nis ritu.i.istituto,ut cū haruspex præcipit i suo quisq; ritu sacri ficiū faciat,et nos dicimus.xij.uiros græco ritu sacra non roma no facere.Quod.n.fit rite,id ratū ac rectū est ab eo,Accius re cte pfectis sacris uult accipi.apud Enni.si uoles aduortere ani- mum comiter mōstrabitur.Comiter hilare,ac lubēter,cuius ori go græce κῶμος. inde Comessatio latine dcā et in græcia, ut quidā dicūt Comœdiā.apud Atiliū cape,cede,lide,come,crede, cape.unde accipe,sed hoc i proxīo libro retractādū.Apud Pa cuuiū.Nulla res neq; cicurare,neq; mederi potis ē,neq; reficere. Cicurare mansuefacere.qđ.n.à fero discretū,id dicitur Cicur. et iō dcm̄ Cicur ingeniū obtineo mā suetū à quo Veturij quoq; nobiles cognominati Cicurij.Innatū à cicco Cicur. Ciccum dice bant membranam tenuē,quæ est,ut in malo punico discrimē,à quo ēt Plau.dicit,ꝙ uolet dēsum ciccū nō inter duo. Apud Næ uiū Ciccū uenire uideo fermè iniuria.Fermè dicitur, qđ nunc ferè,utrunq; dcm̄ à ferendo,ꝙ id qđ fertur est in motu,atq; ad uentat.Apud Plau.Euax iurgio uxorē tandē abegi ab ianua. Euax uerbū,nihil significat,sed effutitiū naturaliter est. apud Ennu.hehe ipse clypeus cecidit. Apud Enni. Heu mea puella spe quidē id succenses tibi.apud Pōpilium.Heu qua me cā for tuna infesta premis,qđ ait iurgio.i.litibus.itaq; quibus res erat in controuersia,ea uocabatur lis.iō in actionibus uidemus dici, quam rē siue litē dicere oportet ex quo licet uidere iurgare eē ab iure dcm̄.Nā quis iure litigaret,à quo obiurgatus is,qui id facit iuste?apud Lucr. Atq; aliquos ibi ab rebus clepsere foro. Qui Clepsere dixit.Vnde ēt alij clepe.i.corripe quorū origo à clā,ut sit dcm̄ clape,unde clepe,et ex ea cōmutatio,ut multa et fcm̄ clepe,pōt à græco dcm̄ κλέπτειν. Apud Matiū,Corpora graiorū merebat mandier igni.dcm̄ mādier à mandēdo.unde māducari à quo i attelanis obsoniū uocant māducū. apud Ma tiū Obscœni iterpre funestiq; oīs author,obscœnū dcm̄ ab scæ na.Ea ut græci,aut Acci.scribit,scæna in pluribus uerbis.a.an te.e.alij ponūt,alij nō,ut qđ ptim dicūt sceptrū,alij fœneratri cem.alij fœneratricē,sic fœnisecæ,et fenisecæ.à quo rusticipap pum Mesiū nō mesum. A' quo Luci scribit.Cæcil.ne rusticus fi at.quare turpe iō absedū.qđ nisi in scæna palam dicā nō dēt. pōt uel ab eo qđ puerilis turpicula res.i collo quedā suspēdi= tur nequid obsit scæuæ cā,inde Scæuola appellatus,ea dcā ab Scæua.i.sinistra,ꝙ quæ sinistra sunt,bona auspicia existimātur. à quo dicūtur Comitia aliud'ue quid sit.aut sinistra,quæ ē,id à græco ē,ꝙ hi sinistrā uocāt σκαιάν. quare qđ dixi Scæuū.Om ne est turpe id,unde dicitur,Osmen omen extrito.S.apud Plau. Quia ego ante hac te amaui.ualet,cōstitui.Itaq; hæ res cū con stituit se hæredem esse,dicitur Canere, & cum id fecerit,creuis se.Apud eundē.Quo de sinu frequentē operam dedistis ualet assiduam.Itaq; qui adest Adsiduus ferre quē oportet. his fre- quēs opponi solet.Itaq; illud eædem mulierculæ dicunt quidē nos pretio tanti,ē frequētare.Ita in prandio nos lepide ac niti de accepisti appet dicere facile ē,ut curare,ut adsim cū iā bene nos accipias.Apud Enniū.Decretū est stare corpa telis,hoc uer bū Ennij dcm̄ à fodiendo,à quo fossa.Apud Enni.Vocibus cō cide faximet obrutus.Mussare dcm̄ qđ muti non amplius quā μυ dicunt.à quo idē dicit,qđ minimū est.neq; ut aiunt μυ facere audent.apud Pacu.dei mouerint meliora,atq; amunti- am auerruncassint.à uertendo Auerrūcare,ut deus qui meis re bus præest Auerruncus.Itaq; ab eo precari solent,ut pericula auertat.In Aulularia.Pipulo te differā ante ædis.i.cōuitio de= clinatū à pipatu pullorū.Multa ab aīaliū uocibus translata i hoīes.ptim quæ sunt apta.ptim obscura.pspicua ut Ennij,aius cū pectore lactat.Plauti,Gannuit odiosus oī totæ familiæ Cæ cilij,tm̄ rem dilabare,ut pro nihilo habuerit.Lucilij. Hæc inq̄ Rudet ex rostris militabat equidē,q̃tum hinnitū atq; equitatū cū minus apiant porci ab lupo uolutare ululantis.Ennij.A' ut tulo tibicina maximo labore mugit.Equidē à boue clamore bo uantes.Equidē à Leone pausam fecere fremendi,equidē ab he do clamor ad cælū uoluendus p æthera uagit sueta frendice, Frūde frutimi suauiter.Matius in cassina à Fringuilla. Quid fringutis?

fringutis? quid istuc tam cupide cupis? sues auoluerat. Ita trude neq; in re, neq; in iudiciũ Aesopi, nec theatri ĩ colete. nexũ Manilius scribit oẽ qđ ꝑ librã et æs geritur in quo sint mãcipia, Mutius, quæ ꝑ æs et librã fiũt, ut obligentur, præterq̃ mancipio detur. Hoc Verius Flaccus esse ipsum uerbũ ondit. de quo quærit. Nã idẽ qđ obligatur ꝑ librã, neq; suũ sit, inde Nexũ dcm̃ Liber qui suas opas in seruitute pro pecunia, q̃ debebat dum solueret nexus uocatur, ut ab ære Obæratus. Hoc. C. pupillo uacare Sylla dictatore sublatum ne fieret. et oẽs qui bonã copiã iurarent, ne essent nexi dissoluti. In cassina. sine amet, sine quod lubet. id facias, quando tibi nil domi deliquium est. Deliquium est dictum ab eo, quod deliquanda non sunt. ut turbida, quæ sunt deliquantur, ut liquida fiant. Aurelius scribit deliquium esse à liquido. Claudius ab eliquato. Siquis alterutrum sequi mallet hẽbit authorem Cæcilium, ꝑ lætitiã liquitur aius aliqñ liquitur fictum multa apud poetas reliqua esse uerba quorum origines possint dici non dubito, ut apud Næuiũ in Hesiona. Enimuero gladij Lingula à lingua, in Clastidio, Vitulãtes à uitula. in Dolo, catpata frõte à capræ frõte. In demetrio, Persibus a pite. Itaq; sub hoc glossema callide subscribũt in Lãpadione. Protinã à protinus continuitatem significans, in Agedone, Caudacus suauis tãetsi à magistris accepimus mãsuetũ. in Romulo spõsus cõtra spõsum rogatus. ĩ stigmatia. Præbia à præbẽdo, ut si lorũ, qđ sit remedio ĩ collo pueris. ĩ Technico, Cõficiãt à cõficto cõuenire dcm̃. in Tarentilla pacuuij, ab luce illustre, in Trucularia. Exbolas aulas quassant eijciunt, à græco uerbo ἐξβολὴ ictũ in bello punico. Nec satis Sarrire ab serrare dcm̃. i. apire. Hic ẽt Sera, qua remota fores pãdũtur. Sed uereor ne plures sint futuri q̃ de hoc gñe me, qđ nimiũ multa scripserim reprehẽdãt, q̃ ꝙ reliquerim quędã accusent, iõ potius iam reprimẽdũ, q̃ producẽdũ puto esse uolumen. Nemo repræhẽsus q̃ è segete ad spicilegiũ reliquit stipulã. Quare institutis sex libris quẽadmodũ rebus latina noĩa essent ĩposita ad usum nostrũ, è qs treis scripsi P. Septunio, q mihi fuit quæstor treis tibi quorũ hic est tertius. Priores de disciplina uerborũ originis, posteriores de uerborũ originibus. In illis, quæ ante sunt in primo uolumine est, quæ dicantur, cur etymologia, neq; sit, neq; ea utilis sit. in secundo, quæ sit & cur ea sit, et in illis sit. in tertio, quæ forma etymologiæ. ĩ secũdis tribus, quos ad te misi, itẽ gñatim discretis. Primũ in quo sunt origines uerborũ, locorũ, & earũ rerũ, quæ in locis esse solent. Secundũ quibus uocabulis tempora sint notata, & hæ res, quæ in tẽporibus fiũt. Tertius hic in quo à poetis. Item sumpta utilia, quæ dixi in duobus libris soluta oratione. Quocirca qm̃ oĩs operis de lingua latina treis feci partes. Primo quẽadmodũ uocabula imposita essent rebus. Scđo quẽadmodũ ea in casus declinantur. Tertio quemadmodũ cõiungerentur. prima parte perpetrata. ut secũdum ordiri possimus, huic libro faciam finem.

M. TER. VAR. ANALOGIAE. LIB. I.

Quæ dicantur cur non sit analogia.

CVM Ratio naturæ tripartita esset, ut superioribus libris ondi eius pria ps quẽadmodũ uocabula rebus essent imposita esset, Scđ a quo pacto de his declinata in discrimina ierunt. Tertia, ut ea inter se rõne cõiuncta sñiam afferãt, Pria parte exposita. de scđa incipiã. hic ut propago oĩs natura scđa, ꝙ prius illud rectũ, uñ ea sit declinata. Itaq; declinatur ĩ uerbis rectũ hõ, obliquũ hoĩs, qđ declinatũ à recto. de huius multiplici natura discriminũ oræ sunt hæ. Cur, et quo, et quemadmodum in loquẽdo declinata sunt uerba, de quibus duo pria duobus cãis ꝑcurrã breuiter. ꝙ et tũ cũ de copia uerborũ scribã, erit retractãdũ, et ꝙ de tribus tertiũ qđ est hẽt suas ꝑmultas ac magnas ꝑtes declinatio ĩducta in sermonis nõ solũ latinos, sed oĩm hominũ utili, ac necessaria de cã. Nisi. n. ita esset fcm̃, neq; dicere tm̃ numerũ uerborũ possemus. (Infinitæ. n. sunt naturæ in quas ea declinantur) Neq; quæ didicissemus ex his quæ inter se rerũ cognatio esset appareret. At nũc iõ uidemus, qđ simile ẽ qđ propagatũ legi, ut declinatũ est duo simul apꝑent quodã mõ eadẽ dici, et nõ eodem tꝑe factũ. Vt si uerbi gratia alterũ horũ diceretur Priamus alterũ Hecuba nullã unitatẽ adsignificaret, quæ apꝑet in lego et legi, et in priamus priami, ut in hominibus quædã sunt cognatiões et gẽtilitates, sic in uerbis ut. n. ab Aemilio hoĩes orti æmilij ac gẽtiles, sic ab æmilij noĩe declinatæ uoces in gentilitate noĩali. ab eo. n. ꝙ est impositũ recto casu Aemilius orta æmilij æmiliũ æmilios æmiliorũ. et sic reliquæ eiusdẽ quæ sunt stirpis. Duo igitur oĩno uerborũ principia imposititia, alterũ ut fons. alterũ ut riuus. Impositítia nomina esse uoluerũt q̃ paucissima, quo citius ediscere possent. Declinata q̃ plurima, quo facilius oẽs quibus ad usum opus cẽnt, dicerẽt, ad illud genus, qđ prius historia opus est. nisi discẽdẽdo. n. aliter id nõ ꝑuenit ad nos ad reliquũ genus, qđ posterius ars ad quã opus ẽ paucis præceptis, quæ sunt breuiora. qua. n. rõne in uno uocabulo declinare didiceris, in infinito nũero nominũ uti possis. Ita nouis noĩbus allatis cõsuetudinẽ sine dubitatione eorũ declinamus. Statim oĩs dicit populus, ẽt nouitij serui empti in magna familia cito oĩum cõseruorũ oĩs recto casu accepto in reliquos obliquos declinãt. qui si nõnũq̃ ondũt, nõ ẽ mirũ. etenim illa qui primi noĩa imposuerũt rebus fortasse an in qbusdã sint lapsi. Voluisse. n. putãt singularis res notare, ut ex ijs ĩ multitudine declinaretur, ut ẽ ab hoĩe hoĩes sic mares liberos uoluisse notari, ut ex his fœminæ declinarẽtur, ut ẽ à Terẽtio terẽtia, sic in recto casu, quas imponerẽt uoces, ut illinc essent futuræ quo declinarẽ. sed hæc in oĩbus tenere neqsse, ꝙ et una dñr scopæ et mas et fœmina aquila et recto et obliquo uocabulo uis. Cur hæc nõ tã sit in culpa qui putãt plerasq; soluere nõ difficile. Sed nũc nõ necesse. nõ. n. qui potuerunt assequi, sed qui uoluerint ad hoc, ꝙ propositũ refert, qđ nihilo minus declinari põt ab eo qđ imposuerũt scopæ scopa, quã si imposuissent scopa ab eo scopæ. sic alia cã inquã cur eas ab ĩpositis noĩbus declinarint, quã ondi sequitur in quas uoluerũt. declinari aũt uoluerũt, ut gñatim ac summatim. Itẽ in formis. Duo. n. gña uerborũ. Vnũ scđm qđ declinãdo multas ex se parit dispareis formas, ut ẽ lego legis legã. sic alia. Alterũ genus sterile, qđ ex se parit nihil, ut est ẽt uix, magis, cur. Quarũ rerum usus erat simplex. ibi etiam uocabula declinantur, ut in qua domo unus seruus uno seruilio post nomen inquam populi multi pluribus. Igitur & in his rebus quorum sunt nomina quo discrimina uocis plura, propagines plures, In his rebus quæ copulæ sunt ac coniunguntur uerba, quod non opus fuit declinari in plura, ferè singula sunt. uno enim loro colligare possis uel hominem, uel equum, uel aliud, quod quicquid est, quod cum altero potest colligari. Sed quod dicimus in loquendo. consul fuit Tullius & Antonius, eodem illo & omneis binos consules colligere possumus. Vel dicam amplius omnia nomina atque ideo etiam omnia uerba cum fiunt, tunc ex una syllaba illud & maneat unum. quare duce natura si quæ imposita essent uocabula rebus ne ab omnibus his declinatus putarent, quorum generum declinationes oriuntur.

Artes orõnis sunt duæ, si item ut Dion, in treis diuiserimus ꝑtes. Res quæ uerbis adsignificantur. una quæ adsignificat casus. Altera quæ tꝑa. Tertia quæ neu-

trū. De his Aristoteles duas ptes orōnis esse dicit. Vocabula & uerba, ut hō et equus et legit et currit. utriusq; generis & uocabuli et uerbi, quædā priora, & quedam posteriora, Priora ut hō scribit. posteriora ut doctus et docte. dicitur .n. hō doctus, & scribit, docte. hæc sequitur & locus, & tempus, qđ neq; hō scribi potest, nec sine loco & tempore esse. ita ut magis sit locus homini coniunctus, tempus scriptioni, cum de his nomen sit primum. Prius .n. nomen est q̄ uerbum tpale, & reliqua posterius q̄ nomē et uerbū. Prima igitur noīa. quare de eorum declinatione, q̄ de uerborū ante dicā. Noīa declinantur aut in ea rūrerū discrimina, quarū noīa sunt, ut à Terentius Terenti, aut ī eas res extrinsecus quarū ea noīa nō sunt, ut ab equo eq̄to. In sua discrimina declinantur, aut pp ipsius rei naturam de quo dicitur, aut pp illius q dicit. pp ipsius rei discrimina, aut à toto, ut ab hoīe homūculus, à capite capitulū. pp multitudinem ut ab hoīe hoīes. Ab eo ꝙ alij dn̄t ceruices. et id Hortem. in poemate ceruix. quæ à pte declinata, ut à corpore, ut à mām̄a mām̄mola, à manu manubria. alia ab aīo, ut à prudētia prudens, ab ingenio ingeniosus. hæ sine agitatiōibus. aut ubi motus maiores. Item ab aīo aut strenuitate et nobilitate strenui et nobiles. Sic à pugnando, & currendo. & pugiles, & cursores. Vt aliæ declinationes ab aīo. aliæ à corpore. sic aliæ quæ extra hoīem, ut pecuniosi, agrarij ꝙ foris pecunia, et ager pp eorū, q̄ dn̄r. Sunt declinati casus. ut ijs q de altero diceret, distinguere posset cū uocaret. cū daret cū accusaret, sic alia equidem discrimina, quæ nos et græcos addeclinandū duxerunt, sine controuersia sunt quinq;, qđ uocēt ut hercules. quēadmodū uocetur, ut Hercules, à quo uocetur, ut ab hercule. cui uocetur, ut herculi. cuius uocetur, ut herculis, propterea uerba, quæ erāt proinde ac cognominata, ut prudēs, candidus, strenuus, qđ in his præterea sunt discrimina pp incremētū, qđ maius uel minus in his esse pōt accessit declinationū genus ut à cādido cādidus cādidissimū, Sic à lōgo diuite id genus. alij ut fieret, quæ in ea res, quæ extrinsecus declinantur sunt, ab equo equile ab ouibus ouilæ. sic alia hæc cōtraria illis, quæ supradicā, ut à pecūia pecūiosus, ab urbe urbanus, ab atro atratus, ut nōnunq̄ ab hoīe locus ab eo loco hō. ut à romulo roma. à roma romanus. aliquot modis declinata ea quæ foris. nā aliter, q̄ à maioribus suis latonius, et priamides. aliter quæ facto. ut à prædando præde. à merendo merces. Sic alia sunt, quæ circuire nō difficile, sed ꝙ genus iā uidetur et alia urgent. omitto. In uerborū genere, quæ tpa ad significant, ꝙ ea erāt tria. præteritū. pn̄s futurū declinatio faciēda fuit triplex, ut à saluto, salutabam, salutabo. Cū item personarū natura triplex eēt qui loqueretur, de quo. ad quē. hæc ab eodem uerbo declinata, quæ in copia uerborū explicabuntur. Quoniā dcm̄ de duabus declinationibus. cur et ī qua sit fama. tertiū qđ relinqtur, quēadmodū nūc dicitur. Declinationū gn̄a sunt duo uolūtariū et naturale. uoluntariū est quo, ut cuiusq; tulit uolūtas, declinauit. sic tres cum emerūt ephesi singulos seruos. nōnunq̄ alius declinat nomē ab eo qui uēdit artemidorus, atq; artemā appellat. alius aūt à regione, ꝙ ibi emit ab Ionia Ionā. alius. ꝙ Ephesi ephesiū. sic alius ab alia aliqua re, ut uisum est cōtra naturalē declinationem. dico, ꝙ nō à singulorum oritur uolūtate, sed à cōi cōsensu. Itaq; oēs īpositis noībus eorū. Itē declinant casus, atq; eodē mō dn̄t huius artemidori & ionis, et huius Ephesi. sic in alijs casibus cū utrunq; nōnūquā accidat & ut in uolūtaria declinatione aīaduertatur natura, et in naturali uoluntas, quæ cuiusmodi sint apientur infra, ꝙ utraq; declinatione alia fiūt similia, alia dissimilia. de eo græci, latiniq; lib. fecerūt multos. ptim cū alij putarēt in loquēdo ea uerba sequi oportere, quæ à similibus similiter eēnt declinata quas appellarunt ἀναλογίαν. alij cū id negligendum putarent ac potius sequendā similitudinē, quæ in cōsuetudine est, q̄ uocarūt συνήθειαν, cū ut ego arbitror utrunq; sit nobis sequēdū ꝙ declinatione uolūtaria sit ἀνομαλία, in naturali magis analogia. de quibus utriusq; gn̄is declinationibus lib. faciā bis ternos. priores treis de earū declinationum disciplina, posteriores ex eius disciplinæ propaginibus, de prioribus primus erit hic, quæ cōtra similitudinem declinationum dicantur. Scđs, quæ contra dissimilitudinem. Tertius de similitudinū forma. de quibus, quæ expediero singulis tribus, tū de alteris totidem scribere ac diuidere incipimus. Incipiā ꝙ huiusce libri est dicere cōtra eos qui similitudinē sequūtur, quæ ē ut in ætate puer ad senē, ad anū imberbis, ut est scribo. bā. dico. cā. prius cōtra uniuersam analogiam. deinde tū de singulis ptibus à natura sermo sic incipiā. oīs oratio cū dēat dirigi ad utilitatē, ad q̄tū deniq; puenit, si ē aperta, et breuis, quæ petimus, ꝙ obscurus et lōgus orator ē odio. et cum efficiat aperta ut intelligatur, breuis ut cito intelligatur, et aperta consuetudo breuem temperantiam loquentis, et utrūque fieri possit sine ana. nihil ea opus est. Neq; .n. utrum herculi, an her. claūā dici oporteat si doceat analogia, cum utrunq; sit in cōsuetudine nō negligendū. Sunt, ꝙ æque sunt, et breuia et apta, præterea ꝙ is utilitatis cā quæq; res sit inuenta si ex ea quis id sit cōsecutus amplius ea scrutari, cū sint nimū otiosi. et cū utilitatis cā uerba iō sint īposita rebus, ut ea significēt, si id cōsequimur una cōsuetudine, nihil prodest analo. accedit, ꝙ quæcūq; usus cā ad uitā sint assumpta, ī his utilitatē quærere, nō similitudinē. Itaq; in uestitu cū dissimillima sit uirilis toga tunicæ muliēbri. stolla pallio, tn̄ inæquabilitatē similibus hāc sequitur. nihilominus in ædificijs ꝙ nō uidemus hēre atriū περίστυλον similitudinem et cubiculū ad æquale. ꝙ tamē pp utilitatem in his dissimilitudines potius, q̄ similitudines sequamur. Ita et hyberna, et triclinia, et æstiua, non item ualuata et fenestrata facimus. Quare cū in uestitu ædificijs sic in supellectile cibo, cæterisq; oībus, quæ usu ad uitā sunt assumpta, dominetur ī æqualitas, ī sermone quoq; q ē usus cā cōstitutus, ea nō repudiāda. ꝙ siquis duplicē putat eē summā, ad quas metas naturæ sit puenièndū in usu utilitatis et elegātiæ, ꝙ nō solū uestiti esse uolumus, ut uitemus frigus, sed ēt ut uideamur uestiti esse honeste. non domū hēre, ut simus in tecto & tuto solum, qđ necessitas contruserit, sed ēt ubi uoluptas retineri possit. nō solum uasa ad uictum habilia, sed ēt figura bella atq; ab artifice. ꝙ aliud hoī, aliud humanitati satis est. quoduis sitienti poculū hoī idoneum, humanitati nisi bellum parū. sed cū discessum ab utilitate ad uoluptatē, tamē in eo ex dissimilitudine plus uoluptatis q̄ ex similitudine sæpe capitur, quo noīe, et gemina conclauia dissimiliter pollent, & lectos non oēs pari magnitudine ac figura faciunt, ꝙ si esset analogia petēda in supellectile oēs lectos hēremus domi ad unam formam, et aut cum fulcro, aut sine eo, nec tum ad triclinarem gradum, non item ad cubicularem. neq; potius delectaremur supellectile distincta, quæ esset ex ebore, alijsq; rebus, disparibusq; figuris, q̄ grabatis ἀνάλογον ad similem formam plerunq; eadem materia fiunt, quare aut negandum nobis disparia esse iucunda, aut quia necesse est confiteri, dicendum uerborum dissimilitudinem, quæ sit in consuetudine non esse uitandā. ꝙ si ana. sequenda est nobis, aut ea obseruāda est, quæ ē in cōsuetudine, aut quæ nō est. Si ea, quæ est sequēda est præceptis nihil opus est, ꝙ cum consuetudinem sequamur, ea nos sequetur. Si quæ non ē in consuetudine sequemur ut quisq; duo uerba in quatuor formis finxerunt. similiter quāuis hæc uolemus, tn̄ erūt sequēda, ut Iupiter, maspiter. quas siquis seruet analogias pro insano sit reprehēdēdus. nō ergo ē ea sequenda, ꝙ si oportet. i. ut à similibus similiter oīa declinētur uerba, sequitur ut ab his similibus similia debeāt fingi, ꝙ nō

fit. nam

sit.nã ex similibus alia fiunt similia,alia dissimilia.& à dissimilibus partim similia,partim dissimilia. à similibus similia ut à bono & malo,bonũ malũ.à similibus dissimilia. ut à lupus lepus.lupo lepori.Contraria à dissimilibus dissimilia,ut priamus,paris priamo pari.à dissimilibus similia, ut Iupiter iouis ioui.Eo ẽt magis ἀναλογιαῖς dissimilia finguntur,sed etiã ab eisdem uocabulis dissimilia.neq; à dissimilibus similia, sed ẽt eadem ab eisdem uocabulis dissimilia fingi apparet, ꝙ cũ duæ sint albæ ab una dñr albani,ab altera albenses.cũ trinæ fuerunt athenæ.ab una dicti athenei,ab altera athenienses,à tertia atheneopolitæ.Si ex diuersis uerbis multa facta in declinando inueniũtur eadem,ut cũ dico à saturni.luo luã,& à soluendo abluo abluam oĩa ferè nostra uerba liberalia & muliẽbria multitudinis cũ recto casu fiunt dissimilia.cũ dandi similia,ut mares Terentij,fœiæ terentiæ,eadẽ in dandi uiris terentijs & muliẽribus terentijs.dissimile,Plautus,& plautius.& cõe,ut huius plauti,& Plautij.deniq; si est analogia,qđ in multis uerbis,et similitudo uerborũ,seqr ꝙ in pluribus est dissimilitudo.ut nõ sit in sermone sequenda analogia.postremo si est in orõne,aut in oĩbus eius ptibus est aut in aliqua est parũ.et ĩ oĩbus nõ est,in aliqua esse parũ est ut albũ esse æthiopẽ, nõ satis est,ꝙ hẽt cãdidos dentes.nõ est ergo analogia cũ à similibus uerbis,quæ declinãtur similia fore pollicẽtur,qui analogias esse dicunt & cum simili letum deniq; dicentes se uerbo uerbũ ex eodẽ fit genere eadẽ figura,trãsitu de casu in casum similiter ostẽdi possit,q̃ hæc dñt utrũq; ignorãt.& in quo loco similitudo debeat esse,et quẽadmodũ spectari soleat. simile sit: nec ne,q̃ cũ ignorãt,sequitur ut cũ analogiã dicere nõ possint sequi debeamus.Quæro.n.uerbũ utrũ dicãt uocẽ,quæ ex syllabis est ficta eã quã audimus,an qđ ea significat,quã intelligimus,an utrũq;.si uox uoci esse debet similis,nihil refert,qđ significat,mas an fœmina sit.utrũ nomẽ,an uocabulũ sit qđ illi interesse dicũt.Sin illud qđ significatur dẽt esse simile,Theona, et Diona,quos dicũt esse penè ipsi geminos,inueniũtur esse dissimiles.si alter erit puer,alter senex,aut unus albus,alter æthiops.Itẽ aliqua re alia dissimile.Sin ex utraq; pte debet uerbũ esse simile,nõ cito inuenietur quin in alterutra re claudicet.nec perpẽna et alphena erit simile.ꝙ alterũ nomẽ uirũ, alterũ muliẽrẽ significat.Quare qm̃ ubi similitudo esse debeat nequeũt ostẽdere.ĩpudẽtes sunt,qui dicũt esse analogias.alterum illud qđ dixi quẽadmodũ simile expectari oporteret,ignorare appet ex eorũ præcepto,qđ dicũt,cũ transierit è noĩandi casibus in eos quos appellãt uocãdi,tũ deniq; posse dici rectos esse similis aut dissimilis,esset.n.ut siqs Menæcmos geminos cũ uideat dicat se nõ posse iudicare similes ne sint,nisi qui ex his sint nati cõsyderarit.nũc discrepat inter se nihil inq̃ quo magis minus ue sit simile,qđ cõferas cũ altero ad iudicãdũ extrinsecus oportet sumi.Quare cũ ignoret quẽadmodũ similitudo debeat sumi,de analogia dicere non possunt.hæc apertius dixissem,nisi breuius eo nunc mallẽ,quod infra sunt planius usurpãda.quare qđ ad uniuersam uerborũ naturã attinet,hæc attigisse modo satis est, qđ ad partis singulas orõnis deinceps dicã.cuius qm̃ sunt diuisiones plures,nũc ponam potissimũ,in quæ diuiditur orõ seruãda,ut natura in quatuor partes.Vnã quæ hẽt casus, alteram quæ hẽt tpa,et tertiam quæ habet neutrũ,& quartã in qua est utrũq;.has uocãt quidã appellandi,dicẽdi, adminiculandi, iungẽdi.appellandi dicitur,ut homo & nestor.dicẽdi,ut scribo & lego.iungẽdi atq; adminiculandi,ut docte & cõmode. Appellandi partes sunt quatuor,è quis dicta à quibusdã prouocabula,quæ sunt ut quisq;.uocabula,ut scutum,ut gladiũ.noĩa ut romulus remus.Pronoĩa ut hic hæc duo media dicũtur. noĩa.prima & extrema articuli.Primum genus est infinitum. Secundũ ut infinitũ.Tertiũ ut effinitũ.Quartũ finitũ hæc singulatim triplicia esse debẽt,ꝙ sexum,multitudinem,casum,sexus utrũ uirile,an muliẽbre,an neutrũ sit ut doctus ta.tũ. multitudinẽ unũ an plura significet,ut hic hi hæc.casũ utrũ recto sit ut Marcus.an obliquo,ut marco.an cõi ut Iouis.ijs dictis partibus singulas prospice quo facilius nusq̃ esse analogias, quas seq; debeamus,uideas.Nẽpe esse oportebat uocis formas ternas, ut in hoc hũanus hũana hũanũ,sed habẽt quædam binas.ut ceruus cerua quædã singulas ut aper.et sic multa.Nõ ergo est in hmõi generibus analogia.Et in multitudine, ut unũ significat pater,plures patres,sic oĩa debuerint esse bina,sed & singularia solũ sunt multa.ut cicer.siser.Nemo.n.dicit cicera,sisera.& multitudinis sunt ut salinæ.Nõ.n.ab his singulari specie dicitur salina.ut balnea.neq; ab eo quod dicũt Balneũ hẽt multitudinẽ cõsuetudo.nã qđ est,ut prædiũ,balneũ,debuerũt esse plura ut prædia,balnea nõ est.ergo in his quoq; analogia. Alia casus habet & rectos & obliquos.alia rectos solũ. alia modo obliquos habet utrosq;,ut Iuno iunonis.rectis modo ut Iupiter maspiter.obliquos solũ.ut iouis iouẽ.Non ergo in his est analogia. Nunc uideamus in illa quadripartita.Primũ si esset analogia. ut in his tribus articulis,ut est quis quẽ cuius,sic diceretur quæ quã cuius.& ut est à quis cui sic diceretur qua quæ.nã est pro portione simile.ut deæ bonæ quæ sit,dea bona,quæ est & ut est quẽ quis.sic quos ques.quare qđ nunc dicitur qui hoĩes dici oportuit ques.Præterea,ut est ab his ei, sic ab ea eæ diceretur. qđ nũc dicitur ei pronũtiaretur.ut in his uiris sic eis muliẽribus.et ut est in rectis casibus ea.id in obliqs esset eius et ijs nũc nõ mõ in uirili,sicut in muliẽbri dicitur eius,sed etiã in neutris articulis,ut eius uiri.eius muliẽris,eius pabuli,cũ discriminentur ĩ rectis casibus is ea id.de hoc genere paucis tetigi.ꝙ librarios hæc spõsoria indulgẽtius elaturos putaui.De noĩatiuis, quæ accidũt proximæ ad finitã naturã articulorũ,atq; appellantur uocabula,ut hõ,et equus,eorũ decliãtionũ genera sunt quatuor unũ noĩandi.ut ab equo equile.alterum casuale,ut ab equo equũ,tertiũ augẽdi,ut ab albo albius.quartũ minuẽdi,ut cistæ cistula.Primũ genus ut dixi.i.cũ aliqua parte orõnis declinatæ sunt recto casu uocabulo,ut à balneis balneator hoc ferè triplices habet radices,qđ & à uocabulo oritur.ut à uenatore uenabulũ,& à noĩe ut à tibure tibur.sed à uerbo,ut à currẽdo cursor in nullo horũ analogiã seruare uidebis,primũ cũ dicatur,ut à boue,& à sue ouille & suille,sic à boue bouile nõ dicitur.et cũ simile sit auis,& ouis neq; dicitur, ut ab aue auiariũ,ab oue ouile,ab aue auile nõ est,neq; ab oue ouiariũ,et cũ debuerint esse,ut à cubatione cubiculũ,sic à sessione sediculum non est.Quoniam taberna uini uenit uinum à uino uinaria,à creta cretaria,ab unguento unguentaria dicitur. ἀναλογικῶς si essent uocabula,ubi caro uenit carnaria, ubi pelles pellaria, ubi calcei calcearia diceretur, non laniena pellisuinia,sutrina. Et sicut est ab uno uni,à tribus trini,à quatuor quadrini, sic à duobus diuini,nõ bini diceretur.nec non ut quadrigæ trigæ sic potius diugæ q̃ bigæ,permulta sunt huiusce generis,quæ qm̃ admonitus perspicere põt omitto.Vocabula,quæ à noĩbus ortũ tur,si à similibus noĩbus similia esse debent dicemus.Quoniã gemina sunt Parma,alba,Roma parmenses.aut quoniã similis est Roma.Nola,Parma dicemus,ut Romani,Nolani, sic parmani,& à pergamo ab Ilio similiter pergamenus , ilienus . aut ilius unus,& alia mas & fœmina,sic pgamus & pgama uir & mulier.et qm̃ similia noĩa sunt,Asia Libya dicemus asiaticos,& libyaticos hoĩes.quæ uocabula dicũtur à uerbis fiunt, ut à scribendo scriptor,à legẽdo lector.hæc quoq; non seruare similitudinẽ,licet uidere ex ijs cũ similiter dicitur,ut ab amando amator.à salutando salutator.à cantando cantator. & cum

dicatur lassus sum·metendo·ferendo.ex his uocabula non reddunt proportionē quo nō fit,ut messor,fertor.multa sunt itē in hac specie,in q̄bus potius cōsuetudinē sequimur q̄ rōnē uerborum.Præterea cum sint ab eadē origine uerborum uocabula dissimilia su p̄iorū,ꝙ simul hēant casus et t p̄a quo uocātur p̄ticipia,et multa sint contraria,ut amor amo.sero seror.ab amo et eiusmodi oībus uerbis oriuntur p̄ns et futurū, & amās & amaturus.et ab eis uerbis tertium qđ debet fingi præteriti in lingua latina repiri nō p̄ōt.nō ergo analogia.sic amabor,legor et eiusmodi uerbi est uocabulum eius gn̄is præteriti t p̄is, fit ut amatus erā.sum.ero,neq; p̄ntis et futuri ab his fit,non est ergo analogia.præsertim cū tātus nūerus uocabulorū in eo genere interierit,qđ dicimus in his uerbis,quæ cōtraria nō habēt,loquor.et uenor.tn̄ dicimus loquēs et uenās,locuturus & uenaturus,qđ sc̄dm analogias nō est,qm̄ dicimus loquor et uenor,unde illa,quæ erāt su p̄iora minus seruātur,qđ cū his quæ cōtraria uerba habētur alia efficiunt terna.ut ea quæ dixi alia bina,ut ea quæ dicā currēs ambulās cursurus ambulaturus.tertia.n.præteriti nō sunt,ut cursus sum.ambulatus sum.nec in his quidē,quæ sæpius q̄d fieri ostēdunt,seruatur.analogia.Nā ut est à cātando cantitās.ab amādo amitans nō est.et sic multa,ut in his singularibus,sic in multitudinis.Sicut.n.cantittantes seditātes nō dicūtur.qm̄ uocabulorū genus,qđ appellāt cōpositiuū,et negāt cōferri id oportere cū simplicibus de quibus adhuc dixi,de cōpositis separatim dicam cum à tibijs et canēdo tibicines dicūtur quærunt,si analogias seq̄ oporteat cur nō à cithara et psalterio,et pandura dicamus citharicē,& sic alia:si ab æde & tuēdo æditus est cur ab atrio et tuēdo nō potius atrituus sit q̄ atriēsis:si ab auibus capiēdis auceps dicatur,debuisse aiunt ex piscibus capiēdis pisceps.ut aucupē,sic piscupē dici.ubi lauatur æs æraria nō ærelauinas noīari.& ubi fodiatur argētum argēti fodinas dici.neq; ubi fodiatur ferrum ferri fodinas.qui lapides cædunt lapicidas.qui ligna,lignicidas nō dici neq; ut aurificē sic argētificē nō doctum dici indoctum. non salsum insulsum.sic ab hoc quoq; fonte quæ profluāt,aīaduertere est facile.Relinquitur de casibus in quo aristarchei suos cōtendunt neruos.Primū si in ijs esset analogia dicunt debuisse oēs noīatiuos,et articulos hēre totidē casus,nunc alios hēre nō solum,ut literas singulas oēs alios treis,ut prædium,prædij prædio.Alios quatuor,ut mel mellis melli melle.Alios quinq;, ut q̄ntus q̄nti quinto quintū quinte.Alios sex.ut unus unius uni unū une uno.Nō esse ergo ī casibus analogias.Sc̄do ꝙ Crates dicebat.cur quæ singulos hēnt casus,ut literæ græcæ,nō dicātur alpha et alphati alphatos.si idē mihi respōdebitur ꝙ Crateti si nō essent uocabula nostra,sed penitus barbara quærā cur inde nostra noīa,et p̄sarum,et cæterorū quos uocāt barbaros cum casibus dicant.quare si esset analogia,aut pœnicorum,et ægyptiorū uocabula singulis casibus dicerētur,aut pluribus,ut gallorum ac cæterorum.Nā dicunt ab alauo alaucus,et sic alias.In qđ scribēt dicent,ꝙ pœni cū sint singulis casibus iō eas literas græcas noīari.sic græca nostra senis casibus,nō quinis dicere debebāt,ꝙ cū nō faciunt nō est analogia,quæ si esset,negāt ullū casum duobus modis debuisse dici,qđ fit cōtra.Nā sine reprehēsione uulgo alij dicunt in singulari hac oui & aui , alij hac oue & aue.in multitudinis puppis,restis,& hæ puppes restes.item ꝙ in patrio casu hoc genus dispariliter dicuntur ciuitatum parentū,& ciuitatiū parentiū.in accusandi hos mōtes fontes,& hos mōtis fontis.cum si esset analogia,debeant à similibus uerbis,similiter declinatis,similia fieri,& id nō fieri ostendi despiciendam esse eam rōnem,at qui ostenditur.nā quid p̄ōt similius esse,quàm mens dens gens:cum horū casus patrius & accusatiuus in multitudine sint dispariles. Nam de primo fit gentium & gentis utrobiq; ut sit.à sc̄dā mentiū & mentes.ut in priore solo fit.i.à tertio dentiū et dentes,ut in neutro sit.sic item qm̄ simile est recto casu surus.lupus.lepus,rogāt cur nō dicāt proportionē.Item suro.lupo.lepo.Sin respōdeatur similia nō esse,ꝙ eo uocemus dissimiliter sure.lupe.lepus.Sic.n.respōdere uoluit Aristarchus Crateti,nā cū scripsisset similia esse Philomedes,Heraclides,Melicertes dixit nō esse similia.In uocando.n.cum e breui dici Philomede,cum e longo heraclide cum breui melicerte in hoc dicunt Aristarchum nō intellexisse,qđ quæreretur sic cum soluerit.Si.n.ut quicquid in obliquis casibus discrepauit,dicere potuit,propterea rectos casus uoci esse similes cū quæreretur duo inter se similia sint,nec ne nō debere extrinsecus assumi,cur similia sunt.Itē si esset analogia similiter,ut dicunt aues,oues,sues dicerēt item ut ouiū,auiū,suiū.si analogia est inquit cur populus dicit dei penates.dei cōsentes.cū sit,ut hic reus.ferus deus.sic hi rei feri dei.Itē quærunt si sit analogia, cur appellant oēs,ædes deum cōsentium,& nō deorū cōsentium:item cur dicatur mille denariū.nō mille denariorū:est.n.hoc uocabulum ea figura,ut uatinius,manilius,denarius.debet igitur dici.ut uatiniorū,maniliorū,denariorū.& nō equū publicum mille assarium esse,sed mille assariorū.ab uno.n.assario,multi assarij.ab eo assariorum.itē sc̄dm illorū rōnē debemus sc̄dis syllabis longis hectorem.nestorē.est.n.ut quæstor,prætor,nestor.quæstorē,prætorem,nestorem.quæstoris prætoris nestoris,& nō debuit dici quibusdas quisdas est.n.ut ei qui his quis.at sicut.quibus ibus.Cū dicatur da patrifamilias,si analogias sequi uellent nō debuerūt dicere da patri familias.ꝙ est ut attiniæ,catiniæ,familiæ.sic una attinia catinia familia.Itē plures patres familias dicere non debuerunt,sed ut Sisenna scribit patresfamiliarum neq; oportebat consuetudinem notare alios dicere boum greges.alios bouerum & similia.alios Iouem alios iouerū cum esset ut iouis bouis struis.& iouem bouem struē.ioui boui strui. Nec cū hæc cōuenerit in obliquis casibus dubitare debuerunt.in rectis propinquius.nūc in cōsuetudine aliter dicerē pro iouis iupiter.pro bus bos.pro strues struis.Deinceps dicā de altero genere uocabulorū in quo cōtentiones sunt,ut album albius albissimum.in quo iam analogiā nō seruari apparet nā cum sit simile salsum caldum,& dicatur ab ijs salsius caldius ,salsissimum caldissimum debuit dici.Quoniam simile est bonum malum ab his bonius & malius bonissimum & malissimum.nonne dicitur bonum melius optimum:in alijs uerbis nihil deest,ut dulcis dulcior dulcissimus,in alijs primū,ut p̄cius pessimum, in alijs mediū cæstor cæsius cæsissimus,in alijs bina sunt,quæ sint ab eadem uoce declinata,& ea,ita ut alijs desit sc̄dm et tertium ut in hoc mane manius manissime. Aliâs ut duo prima absint,ut ab optimum optimus optimi. Aliâs ut primū & tertiū desit,ut à melum melius melissimum.Præterea si dicerentur similiter,cum similia essent macer,sacer,tener,& macerrimus sacerrimus.tenerrimus nō discreparent in his macrior & magis sacer tenerrimus.neq; alia trisyllaba fierent.Et si in his dominaretur similitudo,diceremus , ut candidissimus candidissima. pau primus pau prima.sic cādidus candida.pau p̄ paupera. & ut dicimus doctus docta doctissimus doctissima . sic diceremus frugalissimus frugalissima.frugus & fruga . ea si proportione essent uerba,& uno uocabulo dicimus uirū & muliērem sapiētē,et diligentē.& sapientiorem,& diligentiorē sic diceremus. Itē cum p̄uenerimus ad summū qđ facimus aliter.nā uirū dicimus sapientissimum & diligentissimum.fœminam sapientissimā & diligentissimā.qđ ad uocabulorū huius generis exempla p̄tinet multa sunt reliqua.sed eadem,quæ dicta ad iudicādū satis sunt,ꝙ analogias in collatiōe uerborū seq̄ nō debemus,Magnitudinis uocabula cū possint esse terna, ut cista cistula

la cistella

la cistella i medijs nõ sunt, ut in his macer macricolus macellus. niger nigricolus negellus. Itẽ mĩma in qbusdã nõ sunt. ut auis auicula auicella. caput capitulũ capitellũ. In hoc genere uocabulorũ, ꝙ multa desunt dicendũ est nõ esse in eo potius sequendã consuetudinẽ q̃ rõnem, qđ ad uocabulorũ genera quatuor pertinẽt. ut in hoc potius cõsuetudinẽ, q̃ analogiã dn̄ari facile aiaduerti possit dictum. Seqtur de noibus, quæ differunt à uocabulis, ideo ꝙ sunt finita ac significant res proprias. ut Paris Helena. cũ uocabula sint infinita ac res cõis designentur. ut uir mulier. è qbus alia noia à noibus. ut illũ ab illo & illa ab illo. alia à uocabulo. ut ab albo albius. & ab atro atrius i neutris seruata est analogia. Nã & cũ sit à Romulo Roma proportiõe nõ est. qđ debuit esse ꝑpenni filia, nõ ꝑpennæ. Perpenna muliẽris nomen esse debuit, & nata esse à perpenno, qđ est ut arbernus pœrnus ꝑpernus. Arberna pœrna & ꝑperna, quod si Marcus ꝑpenna uirile est nomen, & analogia sequenda. Lucius Elia & Quintus Mutia. uirilia noia esse debebũt. Itẽ quæ hñt ab Rhodo, Andro, ciZico rhodius, andrius ciZicenus similiter ciZicius diceretur ciuis unusquisq;. Nã ut ab athenis athenæus dicatur rhetor noie, & si nõ sit atheniẽsis, in hoc ipso analogia nõ est. qđ alij noia habẽt ab oppidis, alij aut nõ habẽt, aut nõ ut debẽt habẽt. habent pleriq; libertini à municipio manumissi. in quo ut societatũ & fanorũ serui non seruarũt proportionem & rõnem. & romanorum liberti debuerunt dici. ut à fauentia fauentinus. à reate reatinus. sic à Roma Romanus. ut nominantur à libertinis orti publicis serui romani qui manumissi ante, q̃ sub magistratus noia qui eos liberarũt succedere cœperũt. hinc quoq; illa noia, lesis, Vfenas, Carinas Mœcenas. quæ cum essent à loco ut Vrbinas, & tamen urbinus ab ijs debuerunt dici ad nostrorum nominum similitudinem.

L. TER. VAR. ANALOGIAE. LIB. II.

t AM Nesciunt docere, q̃ discere, quæ ignorant. in quo fuit crates nobilis grãmaticus, qui fretus Chrysippo hoie acutissimo, qui reliquit περὶ ἀνομαλίας, his libris cõtra analogiã, atq; Aristarchũ est nixus, sed ita ut scripta indicant eius, ut neutrius uideatur peruidisse uoluntatem, qđ & Chrysippus de inæqualitate cũ scribit sermones, propositũ habet ostẽdere similes res dissimilibus uerbis & similibus cõ dissimiles esse uocabulis notatas, id qđ est uerũ, & cũ Aristarchus de æqualitate cõscribit, & de uerborũ similitudine quorũdã inclinationes sequi iubet, quoad patiatur cõsuetudo. Sed hi qui in loquẽdo partim sequi iubẽt nos cõsuetudinẽ, partim rõnem, non tã discrepant, ꝙ cõsuetudo, & analogia cõiunctiores sunt inter se, q̃ hi credunt, qđ est nata ex quadã cõsuetudine analogia, et ex hac cõsuetudo, & dissimilibus, & similibus uerbis eorũ, ꝙ declinationibus cõstat. neq; anomalia, neq; analogia est repudiãda, nisi si non est homo ex aia, qđ est homo ex aia, qđ est ex corpore & aia. Sed ea, quæ dicã quo facilius ꝓuideri possint, prius de trinis copulis discernendũ. Nã cũ cõfusim ex utraq; parte pleraq; dicũtur, quorũ alia ad alia referri debent, sumã primum de copulis naturæ & suis. Hæc. n. duo sunt, quæ exigunt diuersa. qđ aliud est dicere uerborũ analogias, aliud dicere uti oportere analogijs. Scđm de copulis multitudinis ac finis, utrũ omniũ uerborũ dicatur esse analogia, an usus, an maioris partis. Tertiũ de copulis ꝑsonarũ, q eis debent uti, quæ sunt plures. Alia. n. populi uniuersi. alia singulorũ. & de his nõ eadem oratoris, & poetæ, qđ eorum non idem ius. Itaq; populus uniuersus debet i oibus uerbis uti analogia, etsi perperã est cõsuetus corrigere seipsum, cũ orator nõ debeat in oibus uti, qđ sine offensione nõ põt facere, cum poetæ trãsilire lineas impune possint. populus. n. in sua potestate. singuli in illius. Itaq; ut suam q̃sq; cõsuetudinẽ si mala est, corrigere debeat, sic Populus suã. Ego populi cõsuetudinis nõ sum. ut dn̄s. at ille meæ est. ut rõni obtẽperare debet gubernator. gubernatori, unusq̃sq; i naui sic populus rõni, non singuli populo. quare ad q̃cunq; summã in dicẽdo referã. si aiaduertes, itelliges utrũ dicatur analogia esse, an uti oporteret redigeretur, dici. id in populũ aliter, ac inde oibus dici in eũ qui sit in populo. Nũc iã primũ dicã pro uniuersa analogia. cur nõ mõ uideatur esse reprehendẽda, sed ẽt cur in usu quodãmodo sequẽda. Secũdo de singulis criminibus quibus rebus possint, quæ dicta sunt cõtra, solui. dicã ita ut gñatim cõprehendam, & ea quæ in priori libro sunt dicta. & ea quæ possunt dici, atq; illic prætërij.

p Rimũ qđ aiũt qui bene loqui uelit cõsuetudinẽ sequi oportere, nõ rõnũ similitudinẽ, qđ alterũ si negligat sine offensione facere nõ possit, alterũ si sequatur, qđ sine reprehensione nõ sit futurũ erat. qđ qui in loquẽdo cõsuetudinẽ qua oportet uti, sequitur, nõ sine ea rõne. Nã uocabula ac uerba quæ declinamus, similiter ea in cõsuetudine esse uidemus & ad ea referimus, & siquid est erratũ, nõ sine ea corrigimus. Nã ut q̃ tricliniũ cõstrarũt, siquẽ lectũ de tribus unũ imparẽ posuerũt, aut de paribus nimiũ, aut parũ produxerunt, unà corrigimus. & ad consuetudinem cõem, & ad aliorũ tricliniorũ analogias. Sic siquis in orõne i pronũtiãdo ita declinat uerba, ut dicat disparia. qđ peccat, redigere debemus ad cæterorũ similimũ uerbũ rõnẽ, cũ duo pcti genera sint declinationum. unũ qđ in cõsuetudinẽ ꝑperã receptũ est, alterũ qđ nõ dum est. & perperã dicatur. unũ dant nõ oportere dici, qđ sit in cõsuetudine. alterũ nõ cõceditur, qn ita dicatur, ut sit simile cũ id faciat. ac siquis puerorũ ꝑ delitias pedes male ponere, atq; imitari uacias cœperit, hos corrigi oportere si cõcedãt. Cõtra siquis in cõsuetudine ambulãdi iã factus sit uacia, aut cõpernis, si eũ corrigi nõ cõcedat, nõ sequitur, ut stulte faciãt, qui pueris igeniculis alligẽt serperastra, ut eorũ deprauata corrigãt crura, cũ deculpandus nõ sit medicus, qui e longinqua mala consuetudine ægrũ in meliorẽ traducit. quare reprehẽdendus sit, qui orõnem minus ualẽtem ꝑꝑ malã cõsuetudinem traducat in meliorem? pictores Appelles, Protogenes, sic alij artifices egregij nõ reprehendendi, qđ consuetudinum myconos Cassidori euentus ue superiorũ nõ sunt secuti. Aristophanes iprobãdus, qui potius in quibusdã ueritatẽ, q̃ cõsuetudinẽ secutus. qđ si uiri sapientissimi & in re militari, & in alijs rebus multis cõtra ueritatẽ, cõsuetudine cũ essent usi, laudati, despiciendi sunt, qui potiorẽ dn̄t oportere esse cõsuetudinẽ rõne. An cũ quis ꝑperã consueuerit, q̃d facere i ciuitate nõ mõ patiemur, sed ẽt pœna afficiemus? idẽ siq̃s ꝑperã cõsueuerit dicere uerbũ nõ corrigemus, cũ id fiat sine pœna? & hi qui pueros in ludũ mittũt, ut discãt, quæ nesciunt uerba, quẽadmodũ scribũt. Idẽ barbaros, qui ignorabunt uerba quẽadmodũ oportet dici non docebimus, ut sciant qua rõne cõueniat dici? sed ut nutrix pueros à lacte subito nõ auellit à cõsuetudine cum à cibo pristino in meliorẽ traducit, sic in maior loquendo annis cõmodis uerbis ad ea, quæ sunt cum ratione modice traducere oportet, cũ sit in cõsuetudine cõtra rationem. Alia uerba, ita ut ea facile tolli possint. Alia ut uideantur esse fixa. quæ leuiter hærent, sine offensione cõmutari possunt. Si. n. ad rõnem corrigi oportet, quæ tum ad rõnem sunt, ita ut in præsentia corrigere nequeas, qn ita dicas, his oportet, si possis, nõ uti. Sic. n. obsolescẽt ac postea iã obliterata facilius corrigi poterunt, quas nouas uerbi declinationes rõne introductas respuet forum. his boni poetæ maxime scenici consuetudine subigere aures populi debẽt, qđ poetæ multũ possunt in hoc, propter eos

quædã uerba in declinatiõe melius, quædã deterius dñtur. Consuetudo loquẽdi est in motu. Itaq; solet fieri, ut meliora deteriora, meliora uerba ꝑperã dicta apud antiquos aliquos ꝑp poetas nõ modo nũc dicãtur recte, sed ẽt quæ rõne dicta sunt, tum non ꝑperã dñtur. Quare qui ad cõsuetudinẽ nos uocant, si ad rectã, sequemur. In eo quoq; n. est analogia, si ad eã nos uocẽt, quæ est deprauata, nihilo magis sequemur. nisi cũ erit necesse, sequar i cæteris rebus mala exẽpla. nã ea quoq; cũ aliqua uis urget, inuiti sequamur. Neq; n. Lysippus artificũ priorũ potius est uitiosa secutus, quàm artem. sic populus facere debet, etiã singuli sine offensione, qđ fiat populi qui amissa modo quærant, sed etiã qđ iudiciũ debet. hi idẽ ex sermone siquid deperit, nõ modo nihil impẽdunt ut requirant, sed etiã contra iudices repugnant. nec restituatur uerbum, qđ nouum & rõne introductum, quo minus ut recipiamus uitare non debemus. Nam ad usum in uestimentis, ædificijs, supellectilis nouitati nõ impedit uetus consuetudo. Quẽ. n. amor assuetudinis potius in pannis possessorẽ retinet? Quæ ad noua uestimenta traducit? An non sæpe ueteres leges abrogatæ nouis cedunt? Non'ne inusitatis formis uasorũ recentibus à græcia allatis obliteratæ antiquæ consuetudinis Sinorũ & Capidarum species? His formis uocabulorũ incontaminati uti nollent, quæ docuerit rõ ꝑp consuetudinẽ ueterem. Et tñ inter duos sensus interesse uolunt, ut oculis semper aliquas figuras supellectilis nouas cõquirant, contra auris expertes uelint esse. Quotusquisq; iam seruos habet priscis noibus? quæ mulier suum instrumentum uestis, atq; auri ueteribus uocabulis appellat? sed indoctis nõ tam irascendũ, q̃ huiusce prauitatis patronis. Si n. usquequaq; nomen esset analogia, tum sequebatur ut in uerbis quoq; non esset, non cũ esset usquequaq; ut est. non esse uerbis. quæ. n. est pars mundi; quæ non innumerabiles habeat analogias? Cælũ, mare, an terra quæ in his non'ne in cælo, ut ab equinoctiali circulo ad solstitialem, & hinc septentrionalem diuisum. sic contra à paribus partibus. Idem à bruma uersum contraria parte non quantum polo superior abest, & abest à septentrionali circumit cum his ad solstitiũ, tantũdem abest inferior ab eo, quem ἀνταρκτικὸν uocant astrologi, & is ad brumalem, non quemadmodũ quodq; signum exortum hoc anno quotquot annis eodem modo exoritur. Nõ aliter sola bruma uenit ad æquinoctium. an contra cũ ad solstitium uenit ad æquinoctialem circulum, & inde ad brumam. Non'ne luna ut à sole discedit ad aquilonem, & inde redit in eandem uiam, & sic inde fertur ad austrum, et regreditur inde. sed quid plura de astris, ubi difficilius reperitur qđ sit? ut fiat in motibus dissimiliter. An in mari credo motus nõ habent dissimilitudines geminas qui in. xxiiij. horis lunaribus quotidie quater se mutat? At cum sex horis æstus creuerint, totidem decreuerunt rursus ijdem. Itẽ ab his, an hanc analogiã ad diem seruant, ad mensem non item alios motus? Sic item cum habeant alios inter se conuenientes, de quibus in libro quẽ de æstuarijs feci, scripsi. Nõ in terra in sectionibus seruatæ analogiæ? Nec cuiusmodi in præterito tempore fructuum genera redit, similia in præsenti reddit, & cuiusmodi à tritico iacto reddit segetes, sic ordeo sato proportione reddit pariles. Non ut Europa habet flumina, lacus, montes, campos, sic habet Asia? Nam in uolucribus generatim seruatur analogia, ut ex aquilis aquilæ atq; ex turdis qui procreantur turdi. sic ex reliquis sui cuiusq; generis. An aliter hoc fit in aere, quàm in aqua. nõ hic conchæ inter se generatim innumerabili numero similes? Non pisces sanè murena fit lupus aut merula? Non bos ad bouem collatus similis? Et qui ex his progenerantur inter se uituli? etiam ubi dissimilis fœtus, ut ex equa mulus, tamen ibi analogia, quod ex quocunq; asino & equa nascitur idem mulus, aut mula, ut ex equo, & asina hinnuli. Non sic ex uiro et muliere oĩs similis partus? qđ pueri & puellæ? non horũ ita inter se, nõ oĩa similia mẽbra, ut separatim in suo utroq; genere similitudines intra paria? Non'ne oẽs cum sint ex aĩa & corpore partes quoq; horũ proportione similes? Quid ergo cum omnes animæ hominum sint diuisæ in octonas partes hæ inter se nõ proportione similes? quinq; quibus sentimus. sexta qua cogitamus. septima qua progeneramus. octaua qua uoces mittimus.

Igitur quoniam qua loquimur uocem orationem hãc quoq; necesse est natura habere analogias. Itaque habet, an non uides, ut græci habeant eam quadripartitam? unam, in qua sit casus, alteram, in qua tpa, tertiã, in qua neutrũ, quartam, in qua utrunq;. sic nos habere, & quid uerba nescis, ut apud illos sint alia finita. alia ne sic utra esse apud nos equidẽ nõ dubito. qui animaduertunt. Itẽ in eã innumerabilẽ similitudinem numerum. ut triũ tpum uerba, ut triũ ꝑsonarum. quis. n. põt noia aĩaduertisse in omni orõne esse? ut legebã lego legã. si lego legis legit. Cũ hæc eadem dicantur aliàs, ut singula. aliàs ut plura significentur. Quis est. n. tam tardus q̃ illas quoq; nõ aĩaduertit similitudines qbus utimur imperãdo. quibus in optãdo. quibus interrogãdo, qbus in infectis rebus, quibus in ꝑfectis sic in alijs discriminibus? Quare qui negant esse rationem analogiæ, non uident naturã nõ solũ orationis, sed etiã mũdi. q aũt uidẽt, & sequi negant oportere, pugnant cõtra naturã nõ contra analogiã, & pugnant uolsillis non gladio, cum pauca excepta uerba ex pelago sermonis puri minus trita afferant. cum dicant propterea analogias non esse. similiter ut siquis uiderit mutilum bouem, aut luscũ hominẽ, claudicantẽ equũ, negẽt in cornibus, boũ, hoĩum & equorũ naturã similitudinis proportione constare. Qui aũt duo genera dicit esse analogiæ unum naturale, qđ ut ex natis nascuntur lentis sic & lupinũ, alterum uoluntariũ. ut in fabrica, cũ uident scænã, ut in dexteriore pte sint ostia, sic esse in sinisteriore simili rõne factã, de his duobus generibus naturalem esse analogiã. ut sit in motibus cæli uolũtariam, non esse quod ut cuiq; fabro lubitum sit, possit facere partem scænæ. sic in hoĩum ptibus esse analogias, qđ eas natura facit in uerbis non esse, qđ & homines ad suã quisq; uolũtatem fingant. Itaq; de eisdem rebus alia uerba habere græcos, alia syros, alia latinos. Ego declinatus uerborũ & uoluntarios & naturales esse puto. uoluntarios quibus hoĩes uocabula imposuerint rebus quædam, ut à Romulo Roma, à tubure tiburtes. Naturales ut ab impositis uocabulis, quæ inclinãtur in tẽpora, aut in casus, ut à Romuli Romulo Romulũ, & à dico dicebã dixerã. Itaq; in uoluntarijs declinationibus incõstãtia est, in naturalibus constantia. quas utrasq; qm̃ hi non debeãt negare esse in oratione, quæ in mũdi ptibus oĩbus sit. Et declinatiões uerborũ innumerabiles dicendũ est esse inijs analogias. Neq; statim ideo ea in oĩbus uerbis est sequẽda. Nã siqua ꝑperam declinauit uerba consuetudo, ut ea aliter efferri non possit sine offensione multorũ. hinc orationẽ uerborũ prætermittendã ostendit loquẽdi ratio. Quod ad uniuersalem ptinet cãm. Cur similitudo & sit in oratione, & debeat obseruari, et qui ad finẽ quoq; satis dictũ. quare qđ sequitur de ptibus singulis deinceps expediẽus, ac singula crimina, quæ dicũt analogiæ, soluemus. In quo aĩaduerto naturæ quadruplicẽ esse formã. ad quã in declinãdo accõmodari debeãt uerba. qđ debeat subesse res, quæ designetur, & ut sit ea res in usu. & ut uocis natura ea sit, quæ significauit, ut declinari possit, & similitudo figura uerbi ut sit ea, quæ ex se decliata genus prodere certũ possunt, quo neq; à terra terrus ut diceretur postulãdũ est, qđ natura nõ subest. ut in hoc alterũ maris, alterũ fœminæ debeat esse. Sic neq; ꝑpusum, ut Terẽtius significat unũ, plures Terẽtij postulãdũ

est. ut

est·ut si dicamus faba & fabæ. non·n· in similibus utrunq;· Neq; ut dicimus ab Terentius terentũ, sic postulandũ ut inclinemus ab a & b, ꝙ nõ oĩs uox natura habet declinatus·neq; in forma collata quærendum solũ qd habeat in figura simile, sed etiam nõnunq̃ in eo quem habeat effectum·Sic·n·lana gallicana & apula uidetur imperito similis propter speciem, cum peritus appulã emat pluris, qđ in usu firmior sit·hæc nunc strictim dicta apertiora fiẽt infra. Incipiã hinc ꝙ rogant ex qua pte oporteat simile esse uerbũ ab uoce an significatiõe? respõdeamus à uoce. sed tñ nõnunquã quærimus genere similia ne sint, quæ significantur, ac nomen uirile cũ uirili cõferimus, fœminæ cum muliẽbri, non quod id qđ significat uocem cõmoueant, sed qđ nõnunq̃ in re dissimilis figuræ formas indissimiles imponunt·Dispariles ut calcei muliẽbres sint an uiriles dicimus ad similitudinem figuræ, cum tñ sciamus nonnunq̃ & muliẽrẽ habere calceos uiriles, & uirũ muliẽbres·Sic dici uirũ Perpennam aut pœlnã muliẽbri forma. Et cõtra pariẽtem & abietem esse forma similem, qđ alterũ uocabulũ dicatur uirile, alterum muliẽbre & utrunq; natura neutrum·Sic itaq; ea uirilia dicimus nõ quæ uirum significant, sed quibus proponimus hic & hi. Et sic muliẽbria in qbus dicere possumus hæc aut hæ. quare nihil est quod dicunt theona & diona non esse similia, si alter est æthiops, alter gallus·si analogia rerum dissimilitudines assumat ad discernendum uocis figuras, quod dicunt simile sit necne nomen nomini impudẽter Aristarchũ præcipere oportere spectare non solũ ex recto, sed etiam ex eorũ uocãdi casu·esset enim deridiculum si similes inter se parẽtes sint de filijs iudicare, qui erãt, qđ nõ ab eo obliquis casibus fit, ut recti simili facie ostẽdantur, sed propter eos facilius prospici similitudo põt eorũ quam uim habeant, ut lucerna in tenebris allata nõ facit, quæ ibi sunt posita similia sint, sed ut uideantur quæ sunt, qđ quæ ijs desunt in similibus uidetur, quàm in his est extrema litera· crux phryx, quas qui audit uoces auribus discernere potest nemo, cũ easdem non esse similes ex alijs uerbis intelligamus. qđ cum sit cruces & prhyges, & de his extremis syllabis exemplum sic·c·ex altero sit·ut ex·c·&·s·crux ex altero·g· &·s· frux phryx, qđ item apparet·cum est dẽptum·s·scilicet. Nã fit unũ cruci, alterũ phrygis qđ aiunt cum in maiore pte orõnis nõ sit similitudo, nõ esse analogiã dupliciter stulte dicunt, qđ & in maiore parte est, & in minore pte est. et si in minore sit, tñ sit in maiore, nisi ẽt nos calceos negabũt hẽre, ꝙ in maiore pte corporis calceos nõ habeamus·qđ dñt nos dissimilitudines itaq; in uestitu, in supellectile delectari uarietate, nõ paribus subuculis uxoris, rñdeo·si uarietas iucunda, magis uariũ esse in quo alia sunt similia, alia nõ sunt· Itaq; sicut abacum argento ornari, ut alia disparia, sic orationẽ rogant si similitudo sit sequenda, cur malimus hẽre lectos alios ex ebore, alios ex testudine, sic itẽ genere aliquo alio·ad quæ dico nõ dissimilitudines quoq; sequi·Sæpe itaq; ex eadẽ supellectili licet uidere· Nã nemo facit triclinii lectos nisi paris & materia & altitudine & figura. Quis facit mappas triclinarias nõ similis inter se? qs puluinos? quis deniq; cætera quæ unius generis sint plura? Cũ inqt utilitatis causa introducta sit oratio, sequendũ nõ quæ habebit similitudinem, sed quæ utilitatem· Ego quidẽ utilitatis causa orationem factam cõcedo·sed ut uestimẽtum·quare ut hic similitudines sequeremur, ut uirilis tũica sit uirili similis, itẽ toga togæ· sic muliẽrũ stola, ut sit stola proportione, et palliũ pallio simile Sic cũ sint noĩa utilitatis, cã, tamẽ uirilia inter se similia, item muliẽbria inter sequi debemus, quod aiunt ut præsedit, et perstitit. sic percubuit quoniam non sit, non esse analogiam, ut in hoc errant, qđ duo posteriora ex prioribus declinata nõ sunt, cum analogia polliceatur ex duobus similibus similiter declinatis similia fore. qui dicunt, quod si à Romulo Roma & non Romula. neq; ut ab oue ouilla, sic à boue bouilla esse analogias, errant, quod nemo pollicetur è uocabulo uocabulum declinari recto casu singulari in rectum singularẽ, sed ex duobus uocabulis similibus casus similiter declinatos similes fieri dicunt qđ uocabula literarũ latinarum non declinẽtur in casus non esse analogias. hi ea, quæ natura declinari nõ possunt, eorum declinatus sequuntur, proinde ut non ea dicatur esse analogia, quæ à similibus uerbis similiter esset declinata. quare nõ solum in uocabulis literarum non hæc requirenda analogia, sed ne in syllaba quidem ulla quod dicimus hoc ba· huius ba· sic alia quod siquis in quoq; uelit dicere esse analogias rerum, tenere non potest·ut·n·dicunt ipsi alia nomina quod quinque habet figuras habere quinq; casus·alia quatuor sic minus alia dicere poterit esse literas ac syllabas in uoce quæ singulos habent casus in rebus plurimis quemadmodum inter se conferrent ea, quæ quaternos habebunt uocabulis casus· Item ea inter se quaternos, sicq; singulos habebunt, ut cõferãt inter se dicentes, ut sit hoc·a·huic·a·esse hoc est huiusce·e·huic·e·quod dicunt esse quædã uerba, quæ habeant declinatus, ut caput quorum pars reperiri quod non possit non esse analogias, respondendum sine dubio siquod est singulare uerbum· id non habere analogias minimum esse debent uerba in quibus fit similitudo. quare in hoc tollunt esse analogias, sed initium uocabulũ recto casu apparet in hoc quæ dedit ira caput, neq; dispendi facit hilum·qđ ualet neq; dispendij facit quicquam. idem hoc obliquo apud Plautum· Video·n· te nihilipendere præ Philachete omnes homines, quod ex ne & hili·quare dictus est nihil qui non hili erat· Casus tum cũ commutatur de quo dicitur. de homine. dicimus enim hic homo nihil est· & huius hominis nihil, & hunc hominem nihil si in illo commutaremus, diceremus, ut hoc linum et limum sic nihilum, non hic nihili, et huic lino & limo, sic nihilo non huic nihili. potest dici patrius casus ut ei præponuntur pronomina plura, ut hic casus Terentij·hunc casum terentij· hic miles legionis·huius militis legionis·hunc militem legionis. Negant cum omnis natura sit aut mas aut fœmina, aut neutrum, debuisse ex singulis uocibus ternas figuras uocabulorum fieri, ut albus alba album, nunc fieri in multis rebus binas, ut Metellus metella· Ennius ennia· non nulla singula, ut tragœdia, comœdia, sic esse Marcum numerium at marcam numeriam non esse· dici coruum turdum, non dici coruam, turdam· Contra dici pantheram, merulam, non dici pantherum merulum, nullius neutros filium & filiam. non apta discerni marem ac fœminam·ut Terentium & terentiam·contra deorum liberos, & seruorum non itidem·ut Iouis filium & filiam Iouẽ· Iouẽ & iouã· Item magnũ numerum uocabulorum in hoc genere non seruare analogias· Ad hæc dicimus omnis orationis quãuis res natura subsit, tamen si ea in usu nõ peruenerit eò non peruenire uerba· Ideo equus dicitur & equa· In usu enim horum discrimine coruus & corua non quod sine usu id quod dissimilis natura· Itaq; quædam aliter olim ac nunc. nam & tum omnes mares, et fœminæ dicebantur columbæ, quod non erant in eo usu domestico, quo nunc contra propter domesticos usus· quod inter nouimus appellatur mas colũbus fœmina colũba· Nã cum tria genera transit, & idem est in usu discriminare totũ deniq; apparet ut est in docto & docta et doctum. doctrina·n· p hæc tria transire põt, & usus docuit discriminare doctas res ab hoĩbus & in his marẽ & fœminã in mare, et fœmina et neutro neq; natura mare trãsire, neq; fœminæ neq; neutra. & ideo nõ dicitur fœminus fœmina fœminũ, sic reliqua. Itaq; singularibus & secretis uocabulis appellati sunt, quare in quibus rebus non

subest similis natura, ut usus in his uocabulis huiusmodi ratio quæri nõ debet. Ergo igitur ut surdus uir, surda mulier. sic surdum theatrũ, qđ oẽs tres ad auditũ sunt cõparatæ. Cõtra nemo dicit cubiculũ surdũ ad silentiũ nõ auditũ. ac si fenestram nõ habet dicatur cæcum. ut cæcus & cæca qđ oia habẽt lumẽ habere deberet, mas, & fœmina habẽt ĩter se natura q̃dã societatẽ neutra cum ijs qđ sunt aduersa, interest quoq; de his ꝑpauca sunt quæ habeãt quandã cõitatem dei & serui noĩa, quod non item ut libera nostra transeunt eadẽ & cã qđ ad usum attinet institui. Opus fuit de liberis, de reliq̃s nihil attinuit. qđ in seruis gentilitia natura nõ subest ĩ usu. In nostris nominibus q̃ sumus in latio & liberi necessaria. itaq; ibi apparet analogia ac dicitur Terentius uir. Terentia fœmina Terentium genus in prænoĩbus ideo nõ fit. itẽ qđ ad hæc instituta ad usum singularia, q̃bus discernerentur noĩa gentilia, ut à numero secũda tertia quarta. In uiris, ut q̃ntus, sextus, decius, sic ab alijs rebus cum essent duo Terentij, aut plures discernẽdi cã, ut aliq̃d singulare haberent, notabãt forsitan ab eo q̃ mane natus diceretur ut is manius esset, q̃ luci Lucius, q̃ post patris mortem, posthumus. E q̃bus quæ cũ item cecidisset fœminis proportiõe appellata declarant prænoĩa mulierũ antiqua mania, lucia posthuma. Videmus .n. maniã matrẽ larũ dici Luciã uolaminiã saliorũ carminibus appellari. Posthumam à multis post patris mortem ẽt nũc appellari. quare quocũq; progressa est natura, cũ usu uocabula simili proportiõe propagata est analogia. Cũ in q̃bus declinationibus uolũtarij maris & fœminæ & neutri quæ uolũtaria nõ debeãt similiter declinari. Sed in q̃bus naturales sint declinatus hi q̃ esse repiuntur. Quocirca in tribus generibus noĩum iniq; tollunt analogias, q̃ autẽ eas reprehẽdũt ꝙ alia uocabula singularia sint solũ ut cicer. alia multitudinis solum, ut scalæ, cum debuerint esse oĩa duplicia, ut equus equi analogiæ fondamentum esse obliuiscũtur naturã. & usu singulare est, quod natura unum significat ut equus, aut qđ cõiũcta quodãmodo ad unũ usum, ut bigæ. Itaq; dicimus una musa, sic dicimus unæ bigæ. multitudinis uocabula sunt unũ infinitum, ut musæ, alterũ. finitum ut duæ, tres quatuor. dicimus .n. ut hæ musæ, sic unæ bigæ & binæ & trinæ bigæ. sic deinceps. Quare tam unæ & uni & una quodãmodo singularia sunt, q̃ unus et una unũ, hoc modo mutat, ꝙ altera in uerbis singularibus, altera in coniunctis rebus & ut duo tria sunt multitudinis, sic bina trina. Est tertium quoq; genus singulare, ut in multitudine uter in quo multitudinis, ut uter uiri. i. uter poeta singuli utri poetæ multitudinis est. Qua explicata natura apparet nõ debere omnia uocabula multitudinis habere par singulare. Oẽs enim numeri à duobus sursum uersus multitudinis sunt. neq; eorũ quisq̃ habere põt singulare cõpar. Iniuria igitur postulãt, siqua sint singularia, oportere habere multitudines. Item q̃ reprehendunt qđ nõ dicatur ut unguentum unguenta. uinũ uina, sic acetum aceta. garũ gara, faciunt impꝛite q̃ ibi desyderãt multitudinis uocabulũ, quæ sub mensura ac pondere potius q̃ sub numerũ succedant. Nã in plũbo. oleo. aceto. cũ incrementum accessit dicimus, multum oleũ sic multũ plũbum argentũ. nõ multa olea argenta plumba. quæ ex hisce fiant dicimus plumbea & argẽtea. Aliud .n. cum argentum. Nã id tum cum iã uas. Argẽtum .n. si pocillũ, aut q̃d item, ꝙ pocilla argentea multa non qđ argentũ multũ ea natura in q̃bus est mẽsura nõ numerus. si gña in se habẽt plura & in usum uenerũt & gñe multo, sic uina, & unguẽta dicta: Alij generis .n. uinum ꝙ Chio, Aliud ꝙ lesbio. Sic ex regionibus quæ ipsa dicũtur nunc melius unguenta cui nũc genera aliq̃d si itẽ discrimina magna essent olei & aceti, & sic cæterarum rerũ huiuscemodi in usu cõi dicerẽtur sic olea, et uina. Quare ĩ utraq; deniq; rescindere conatur analogiã. Sed cum in dissimili usu similia uocabula quærunt, & cum item ea quæ metimur, atq; ea quæ numeramus dici putent oportere. Item reprehẽdunt analogias, quod dicãtur multitudinis noĩe publicæ balneæ nõ balnea. contra qđ priuati dicunt unũ balneũ qđ plura balnea dicãt. q̃bus respõderi põt nõ esse reprehẽdendũ qđ scalæ & aquæ caldæ pleraq;, quæ cũ multitudinis uocabulis sint appellata. neq; eorũ singularia in usum uenerint. Ideq;. Item contra primũ balneũ nomẽ & græcũ introijt in urbẽ publicæ ibi consedit, ubi bina essent coniuncta ædificia lauandi cã. unũ ubi uiri. alterũ ubi mulieres lauarentur. ab eadẽ rõne domi suæ, q̃sq; ubi lauatur balneũ dixerit. et qđ nõ erãt duo balnea dicere nõ cõsueuerũt cũ hoc antiqui nõ balneũ, sed lauatriã appellare consueuissent. Sic aquæ caldæ à loco & aquæ quæ ibi scaterent, cũ ut colerentur uenissent in usum nostris, cũ aliæ ad aliũ morbum idonea essent. Hæ cum plures essent ut puteolis & in thuscis quibus utebãtur multitudinis potius quàm singulari uocabulo appellarũt. Sic scalas q̃ à scandendo dicantur, & singulos gradus scanderent. Magis erat quærẽdũ si appellassent singulari uocabulo scalã cum origo noĩs ostẽderet cõtra. Item reprehẽdũt de casibus, qđ quidã noĩatus habẽt rectos, q̃dã obliquos qđ dicũt utrosq; in uocibus oportere, q̃bus idẽ respõderi põt, in q̃bus usus aut natura nõ subsit, ibi non esse analogiã. Sed ne in his uocabulis, quæ declinantur, si transeunt è recto casu in rectum casum. quæ tñ ferè nõ discedũt à rõne sine iusta cã ut hi q̃ gladiatores faustinos. Nam qđ pleriq; dicũtur ut tres extremas syllabas hẽant, easdẽ casselliani, aqliani aĩaduertũt. unde oriũtur noĩa dissimilia Casellius Cæcilius Aqlius Faustus recte dicerent Faustianos. si à Scipione qdẽ male dicũt Scipioninos. nõ cõtra scipionarios. sed ut dixi qđ ab huiuscemodi cognominibus raro declinãtur cognomina, neq; in usum etiã ꝑducta notãt quædã. Itẽ dicunt cum sit simile stultus luscus, & dicatur stultus stultior stultissimus, nõ dici luscus luscior luscissimus. Sic in hoc genere multa, ad quæ dico ideo fieri, qđ natura nemo lusco magis sit luscus, cũ stultior fieri uideatur. qđ rogant cur dicamus mane manius manissime. Idem de uespertino tꝑe uere magis & minus esse non põt ante & post põt. Itaq; prius est hora prima, quàm secunda nõ magis hora, sed mane surgere tñ dicatur, qui prio mane surgit, quàm qui nõ prior. Vt .n. dies nõ põt esse magis, quàm mane. Itaq; ipsum hoc quod dicatur magis sibi nõ cõstat. quod magis mane significat primum mane. magis uespere nouissimum uesper. Item ab huiuscẽmodi similitudinibus reprehenditur analogia, quod cum sit anus cadus simile & sit ab anu anicula anicilla. à cado duo reliqua ꝙ non sint propagata, sic non dicatur à piscina piscinula piscinilla ab huiuscemodi uocabulo, analogia est, ut dixi ubi magnitudo aĩaduertenda sit in uno quoq; gradu. Et quæ sit in usu cõmuni, ut cista cistula cistella, & canis catulus catellus, quod in pecoris usu non est. Itaq; consuetudo frequentius res in binas diuidi partes & maius & minus, ut lectus & lectulus, arca, & arcula. sic alia quod dicunt casus alia non habere rectos. alia obliquos, & ideo non esse analogias falsum est. Negant habere rectos, ut in hoc frugis frugi frugem. Item rolem rolis role. obliquos non habere, ut in hoc diespiter diespitri diespitrem, maspiter maspitri maspitrem. ad hoc respõdeo et priora hẽre noĩandi, & posteriora obliquos. Nã & frugi rectus est natura frux, Ad si scđum consuetudinẽ dicimus. ut hæc auis, hæc ouis, sic hæc frugis. Si secundũ naturã noĩandi est casus rois scđm cõsuetudinẽ rolis, cũ utrũq; conueniat ad analogiam, quod & id qđ in consuetudine nõ est, cuiusmodi debeat esse apparet, & qđ est in consuetudine nũc in recto casu eadẽ est analogia. ac pleraq;, quæ ex multitudine cũ transeunt in singulare difficulter efferuntur ore. sic cũ transi-

retur ex eo q̄d dicebatur hæc oues una nõ ē dicta ouis sine una. sed additum .i. fictũ ābiguum uerbũ noīandi an patrij esse casus, ut ouis et auis. sic in obliquis casibus cur negant esse diespiteri diespitrē nõ uideo, nisi q̄d minus est tritum in cõsuetudine, q̄ diespiter, q̄d in nihil argumētum est. Nã tã casus qui nõ tritus est, q̄ qui est. Sed in casuum serie alia uocabula nõ habere noiandi. alia de obliquis aliquē. Nihil. n. iõ quo minus sit ratio pcellere poterat hoc crimē. Nam ut signa quæ nõ habēt caput, aut aliquã partē aliã nihilo minus in reliqs mēbris corũ esse possunt analogiæ, sic in uocabulis casuum. Possunt itē fieri ac reponi q̄d aberit ut patietur natura et cõsuetudo, q̄d nõnunq̄ apd̄ poetas iuenimus factum ut ĩ hoc apud Næuium in Clastidio, uita insepulta lectus in patriã reduxit. Itē reprehēdunt q̄d dicatur hæc sirues. hic Hercules. hic hõ. debuisset. n. dici si esset analogia, hic hercal. hæc stru. hic homõ. hæc ostēdunt noua nõ analogiã esse, sed obliquos casus hēre caput ex sua analogia, nõ ut si in statua Alexãdri iposueris caput Philippi mēbra cõueniunt ad rõnē, sic ad Alexãdri mēbrorum simulachrum caput q̄d respõdeat ita fit. Nã siqis tunicã in usu ita cõsuit, ut altera plagula sit angustis clauis, altera latis, utraq; ps in suo genere caret analogia. Itē negãt esse analogias, q̄d alij dicunt cupressus. alij cupressi. Itē de ficis platanis et plerisq; arboribus. de quibus alij extremũ us alij ei faciunt. Id est falsum. Nam debēt dici. e. et. i. fici. et numi. q̄d est ut numi, fici, et numorum ficorum. si essent plures ficus essent ut manus diceremus. ut manibus et ficibus, & ut manuum, & ficuum. neq; has ficos dicere mus, sed ficus ut nõ manos appellamus. Sed cõsuetudo diceret singularis obliquos casus huius fici neq; hac fico, ut non dicimus huius mani, sed huius manus & hac mano, sed hac manu. Et illud putant esse causæ cur non sit analogia, q̄d Lucilius scribit. Decuis siue de ussibus est, qui errãt ꝙ Lucilius nõ debuit dubitare ꝙ utrũq;. Nã in ære usq; ab asse ad cētussis numerus æs assignificat. et eius numero finiti casus oēs à dupõdio sunt, q̄d dicitur à multis duobus modis, hic dupõdius & hoc dupõdium, ut hoc gladium, et hic gladius. à tressibus uirilia multitudinis hi tresses & his tressibus, cõfido singulare hoc tressis habeo & hoc tressis. Cõfido sic deīceps à cētussis. Deinde numerus æs nõ significans numeri qui æs nõ significant usq; à quatuor ad cētum triplicis habēt formas, q̄d dicuntur hi quatuor. hæ quatuor hæc quatuor cũ puētum ē ad mille. quartum assumit singulare neutrum q̄d dicitur hoc mille denariũ, à quo multitudinis fit millia denaria, quare quo ad analogias q̄d ptineat nõ est, ut omnia similia dicãtur, sed ut in suo queq; genere similiter declinentur. stulte qu erunt curas & dupõdius, & tressis nõ dicantur pro portione cum as duplex dupondius fictus q̄d duo asses pendebant. Tressis ex tribus æris q̄d sit pro assibus. Nõnunq̄ æs dicebant antiq; à quo nos dicimus assem tenētes hoc ab ærea, æneaq; libra et mille æris legasse. quare q̄d à tressis usq; ad ducētussis numeri ex eiusmodi sunt cõpositi eiusmodi habēt similitudinē, dupõdius q̄d dissimilis est ut debuit, dissimilē habet rõnē. Sic as qm̃ simplex est ac principium et unũ significat et multitudinis habet suum infinitum. dicimus. n. asses, quos cum finimus, dicimus dupõdius & tressis. Et sic porro uidetur mihi qm̃ finitum et infinitum hēat dissimilitudinē nõ hēre utrunq;. Itē dicã eo magis q̄d in ipsis uocabulis ubi additur certus numerus in militaribus aliter atq; in reliquis dicitur. Nã sic loquuntur, hoc mille denarium, nõ hoc mille denarij et hæc duo millia denaria nõ duo millia denarij. Si esset denarij in recto casu, atq; infinitam multitudinem significaret, tunc in patrio denariorum dici oportebat, et nõ solum in denarijs uictoriatis drachmis, numis, sed ēt in uiris idē seruari oportere, cum dicimus iudicium fuisse trium uirum Decēuirum, nõ decēuirorum triũuirorum. Numeri antiqui habēt analogias q̄d oibus ē una, nõ nouētria regula duo actus tres gradus, sed decuriæ, quæ oĩa similiter inter se respõdēt, regulæ est nũerus nouētrius q̄d ab uno nouē cum puenimus rursus redimus ad unã et. y. & xc. ab una sunt natura nouenaria. sic ab octonaria et deorsum uersus ad singularia puenĩut. Actus primus est ab uno. dcccc. Secundus à mille ad nõgentamillia q̄d idē uolebat unũ et mille utrũq; singulari numero appellatur. Nã ut dicitur hoc unum hæc duo millia, & sic deinceps multitudinis in duobus actibus reliqui oēs. Itē nũeri gradus singularis est in utroq; actu ab uno ad nouē denarios gradus. x. ad. lx. cētenarius à cētum. dcccc. In tribus gradibus sex decuriæ fiunt, tres milliaria, & tres minores antiqui his numeris fuerunt cõtēti. Ad hoc tertium et quartũ actum à decies minores iposuerunt uocabula. neq; rõne, sed tamē nõ cõtra est eã de qua scribimus, analogiã. Nã ut deciēnis cũ dicatur hoc deciēs, ut mille hoc mille, ut sit utrunq; sine casibus uocis dicemus, ut hoc mille huius mille. sic hoc deciēs huius deciens. nec eo minus in altero, q̄d est mille præponimus hi mille horũ mille, qm̃ in eo est nomē cõe q̄ uocãt ὁμωνυμίαν obliqui casus, ab eodē capite ubi erit, homonymia obliqui casus quo minus dissimiles fiant analogia nõ prohibet. Itaq; dicimus hic argus cum hoiem dicimus. Cũ oppidum græcanice hoc argos, cũ latine argi itē faciemus. Si eadē uox nomē et uerbum significabit, ut et in casus, et in t pa dispariliter declinetur ut faciamus. A meto q̄d nomē est metonis metonē. q̄d uerbũ est, metã, metebã. Reprehēdunt cum ab eadē uoce plura sunt uocabula declinata quas synonymas appellãt, ut Sappho et Alcæus et alceo sic gerion gerionis geriõe. In hoc genere ꝙ casus pperã pmutant, quidã nõ reprehēdunt analogiã, sed qui eis utitur iperite q̄d quisq; caput ptēderit sequi debet eius cõsequētiam casus in declinãdo, ac nõ facere cum dixerit recto casu alceus, in obliquis dicere alceoni et alceonē, q̄ si instituerit, et nõ secutus erit analogias reprehēdēdum Aristarchum, ꝙ hæc noĩa melicertes et philomedes similia negant eē q̄d uocandi casus hēt alter melicerta, alter philomede. Sic qui dicat lepus et lupus nõ eē simile q̄d alterius uocandi casus sit lupe, alterius lepus. Sic socer, macer q̄d in transitu fiat ab altero trysyllabum soceri ab altero bisyllabum macri. de hoc et si supra respõsum ē cum dixi de lana, hic quoq; amplius adijciã, similia non solum à facie dici, sed ēt ab aliqua cõiuncta ui et ptãte quæ et oculis, et auribus latere soleat. Itaq; sæpe gemina facie male negamus eē similia, si sapore sunt alio. Sic equos eadē facie nõnullos negamus esse similis in orõnes ex procreate dissimilis. Itaq; in hoibus emēdis si natione alter est melior, emimus pluris, atq; in hisce oibus similitudinis nõ sumimus tm̃ à figura, sed ēt aliunde, ut in equis ætas, ut in ijs cuiusmodi faciant pullos, ut in pomis quo sunt succosa. Igitur idē sequitur in similitudine ipsorum uerborũ. quis reprehēdēdus nõ est? quare dissimilitudinũ discernēdarum cã nõnunq̄ ut pronomē assumitur, sic casum aliquē assumi, ut in ijs nemus, lepus. hic lepus, hoc nemus. Itaq; differunt ac dicuntur hi lepores. hæc nemora, sic aliud siquid assumptum erit extrinsecus quo similitudo pēitus pspici possit. nõ. n. erit remotum à natura. Neq;. n. magnetes lapides duo inter se similes sint, nec ne pspicere posis, nisi minutum extrinsecus prope apposueris ferrum, q̄d similes lapides similiter dicunt dissimiliter dissimiles, q̄d ad noīationē analogia ptinet, ita declinatum arbitror. ut oĩa quæ dicuntur cõtra ad rñdēdum ab his sumi fõtibus possit, q̄d ad uerborum t paliũ rõnē attinet, cũ ptes sint quatuor t pum, psonarũ, gnũm, diuisionum. Ex omni pte qm̃ reprehēdũt, ad singula rñdebo. primũ q̄d aiũt analogias ñ seruari ĩ t pibus, cũ dicãt lego legi legebã, et sic simile alia. nã quæsũt ut legerã pfectũ signare duo reliqua lego et legebã. et lego inchoatã iniuria reprehendũ

Nă ex eodē genere & ex diuisiōe idē uerbū qđ sumptū est p̱ tp̱a, traduci pōt. ut discebă disco discă. & eadē p̱fecti sic didicerā didici didicero. ex quo licet scire uerborū rōne constare. Sed eos q trium tp̱um uerba pronuntiare uelint, sciēter id facere. Idē illos q reprehendunt qđ dicamus amor amabor amatus sum. Nō. n. debuisse in una serie unū uerbū esse duplex, cū duo simplicia essent. Neq; ex diuisione si uniusmodi ponas uerba discrepăt inter se. Nă ĩfecta oia simplicia similia sunt, et p̱fecta duplicia ĩter se paria ĩoĩbus uerbis, ut hoc, amabar, amor, amabor amatus ero. quare itē male dicūt feriă p̱cussi, qđ est ordo feriă ferio feriebă, p̱cussi p̱cutio p̱cutiam. Sic deinceps in reliqs tp̱ibus reprehēdenti respōderi pōt. Similiter errant qui dicūt ex utraq; p̱te uerba omnia cōmutare syllabas oportere. aut nullū in his pūgo pūgam pupugi. tūdo tūdam tutudi. dissimilia. n. cōferūt uerba infecta cū p̱fectis. Quod si ĩfecta mō conferrēt, oia uerbi principia incōmutabilia uiderētur. ut in his, pūgebam pūgo pūgam. Et cōtra ex utraq; parte cōmutabilia si p̱fecta ponerent, ut pupugeram, pupugi, pupugero. Itē male cōferūt fui sum ero, qđ fui est p̱fectum cuius series sibi ut debet in oĩbus p̱sonis cōstat, qđ est fueram fui fuero. de infectis sum: qđ aūt dicitur. olim dicebatur esum. Et in oĩbus personis cōstabat qđ dicebatur esum es est. eră eras erat. ero eris erit. Sic huiusmodi cætera seruare analogiă uidebis. Etiam in hoc reprehēdunt q̄ quædam uerba neq; p̱sonas habēt ternas, neq; tp̱a terna. id imperite reprehēdunt, ut siquis reprehēdat naturam qđ nō uniusmodi finxerit aĩalis oĩs. Sic. n. natura nō oēs formæ uerborū terna habeant tp̱a ternas p̱sonas nō habeant totidē uerborū diuisiones. quare cū imperamus natura, quod affectabat solū habet, cū & presenti aut absenti imperamus. fiūt terna, ut lege, legito, legat. Perfectū. n. imp̱at nemo. contra quæ sunt imp̱andi, ut lego legis legit. nouena fiūt uerba infecti. nouena p̱fecti. Quocirca nō si genus cū genere discrepat, sed ĩ suo qsq; genere siqd ē deest regrēdū. ad hæc addita si erūt ea quæ de noĩatiuis supra sunt dicta, facilius oia soluētur. Nam ut illic extremū caput rectos casus, sic hic in forma est p̱sona eius qui loqtur et tēpus præsens, ut scribo lego. quare ut illic fit, sic hic. Itē acciderit in formula, ut aut caput nō sit, aut ex alieno genere, sic proportiōe eadē quæ illic didicimus cur nihilo minus seruetur analogia. Itē sicut illi caput suū habebit, et in obliqs casibus transitio erit in aliquă formulă, qua assumpta reliqua facilius possunt uideri uerba, unde sint declinata. Fit. n. ut rectus casus nōnunq̄ sit ambiguus, ut in hoc uerbo uolo, qđ id duo significat. unū ă uoluntate. alterū à uolando. Itaq; à uolo intelligimus & uolare, et uelle. Quidam reprehēdūt q̄ pluit & luit dicamus in præterito, et præsenti tp̱e cū analogiæ sui cuiusq; tp̱is uerba debeăt discriminare. fallūtur. nam est ac putant aliter qđ in præteritis ut dicamus longū pluit, in præsenti breue luit pluit. Ideoq; in uēditiōis lege fundi ruta cæsa ita dicimus ut u producamus. Itē reprehendūt quædă qđ putant idē esse sacrificio & sacrifico, relauat, & lauatur qđ si an nō nihil cōmouet analogiam, dū sacrifici qui dicat feruet sacrificabo. Et sic p̱ totam formă ne dicat sacrificaturus, aut sacrificatus sum. hæc. n. inter se nō conueniunt apud Plau. cū dicit, piscis ego credo qui usque dū uiuunt, adlauăt diu minus lauari q̄ hæc lauat phronesiū, adlauant lauari non conuenit, ut sit postremum, sed adlauantur analogia lauari credit. qđ Plau. aut librarij mendū si est, non ideo analogia, sed q scripsit est reprehendendus. oĩno & lauant, & lauantur dicitur separatim recte in rebus certis qđ puerū nutrix lauat, puer ă nutrice lauatur. nos in balneis & lauamus, & lauamur. Sed consuetudo alterū utrū cum satis hēret in toto corp̱e potius utimur lauamur. In p̱tibus lauamus qđ dicimus lauo manus. sic pedes etc. Quare ē balneis non recte dicunt, laci manus recte. Sed qm̄ in balneis lauor lauatus sum seqtur, ut cōtra, qm̄ ē soleo oportet dici solui ut Cato & Enni. scribūt, nō ut dicit uulgus solitus sum deberet dici. Neq; p̱p̱ hæc qđ hæ discrepant in sermone pauca, minus est analogia. ut supra dictū est. Item cur nō sit analogia asserunt. q̄ à similibus similia nō declinentur. ut ab dolo & colo. ab altero. n. dicitur dolaui. ab altero colui. In qbus assumi solet aliqd, quo facilius reliqua dicantur uti myrmecidis opibus minutis solet fieri. Igitur in uerbis tp̱alibus quo similitudo sæpe fit confūsa ut discerni nequeat, nisi transierit in aliă p̱sonam, aut in tempus quæ præposita sunt nosse similiter, et intelligitur cū transitum est in secūdam p̱sonam qđ alterū est dolas, alterū colis. Itaq; in reliqua forma uerborū suam uterq; sequitur formă utrum in scđa forma uerborū tp̱ale hēat in extrema syllaba as cum is ad discernēdas dissimilitudines interest, quocirca ibi potius index analogiæ q̄ in prima quod ibi abstrusa est dissimilitudo, ut apparet in his. meo. neo, ruo. Ab his. n. dissyllaba fiunt transitu qđ sic dicuntur meo as. neo nes, ruo ruis, qūorum unnunqđq; suas conseruat similitudinis formas analogiă. Itē de his quæ appellătur p̱ticipia reprehēdūt multa iniuria. Nă non debet dici terna à singulis uerbis amaturus, amăs, amatus, quod est ab amo amans & amaturus, & ab amabar amatus. Illud analogia qđ præstare debet, in suo quoq; gn̄e hēt casus, ut amatus. amato. amati. amatis. & sic in mulieribus amata amatæ. Itē amaturus eiusdē modi habet declinationes, amans paulo aliter qđ hoc genus oia sunt ĩ suo gn̄e similia. Proportione sic uirilia & muliebria sunt eadē, de eo qđ in priori libro extremū est. iō nō est analogia qđ qui de ea scripserint aut inter se nō cōueniăt, aut in quibus cōueniant, ea cū cōsuetudinis discrepăt uerbis utrūq;. Sic. n. oĩs repudiandū est artis, quod in medicina & in musica, & in alijs multis discrepant scriptores. Itē in qbus cōueniūt ut scriptis etiă repudiant, natura qđ ita dicitur nō sit ars, sed artifex reprehēdendus, q debet in scribēdo nō uidisse, uerū nō ideo nō posse scribi. uerū q dicit hoc mōti & hoc fonti, cū alia dicant hoc monte & hoc fonte. Sic alia quæ duobus modis dicūtur, cum alterū sit uerum, alterum falsum non uter peccat tollit analogias, sed uter recte dicit, confirmat. & quemadmodum is qui cū peccat in his uerbis, ubi duobus modis dicuntur non tollit rationē, cū sequitur falsum, sic ēt in his duobus dicuntur, siqs aliter putet dici oportere atq; oportet, nō sciam tollit orationis, sed suă insciam denudat. Quibus rebus solui arbitraremur posse quæ dicta sunt priori libro cōtra analogiă, ut potui breui p̱cucurri, ex qbus si id cōfecissent qđ uolūt, ut in lingua latina eēt anomalia tn̄ nihil legissent, iō q̄ in oĩbus partibus mūdi utraq; natura inest qđ alia inter se alia sunt. Sicut in aĩalibus dissimilia sunt ut equus. bos. ouis. hō. Itē alia in unoquoq; horū genere inter se similia innumerabilia. Itē in piscibus dissimilis murena lupo, his soleæ, hæc murenæ, & mustellæ. sic alijs ut maior ille numerus sit similitudinū earū, quæ sunt separatim in murenis, separatim in asellis, Sic in generibus alijs quare cū inclinatiōibus uerborū numerus sit magnus à dissimilibus uerbis ortus qđ ēt uel maior est in qbus similitudines rep̱iuntur cōferendū est esse analogias. Item quæ cū ea non multo minus, q̄ in oĩbus uerbis patiatur uti cōsuetudo cōis, fetēdū illud qa quădo analogiă seq nos debere uniuersos, singulos aūt præterq̄ in qbus uerbis offensura sit consuetudo cōis, qđ ut dixi aliud debet præstare populus, aliud ē populo singuli homines. neq; id mirum est cum singuli quoq; non sint eodem iure. Nam liberius potest poeta q̄ orator sequi analogias. Quare cum hic liber id quod pollicitus est de monstraturum absoluerit, faciam finem proximo. Deinceps de declinatorum uerborum forma scribam.

M. TERENTII VARRONIS. DE ANALOGIA. LIB. III.

I N Verborũ declinatiõibus disciplina loquẽdi dissimilitudinẽ an similitudinẽ sequi deberet, multi quæsiuerũt. Cũ ab his rõ quæ à similitudine oriretur, uocaretur analogia, reliqua ps appellaretur anomalia. de qua re primo libro, quæ dicerẽtur cur dissimilitudinem ducem hẽri oporteret, dixi. Scđo cõtra quæ dicerentur cur potius similitudinem conueniret præponi. quarum rerum qđ nec fundamenta, ut debita posita ab ullo, neq; ordo neq; natura ut res postulat explicata, ipse eius rei formam exponam. Dicã de quatuor rebus quæ continentur declinationibus uerborum. quid simile ac dissimile. quid rõ, quam appellant λόγον. quid proportione quam dicunt ἀναλογίαν. quid cõsuetudo, quæ explicatæ declarabũt analogiam et anomaliã. unn sit, quid sic, cuiusmodi sit. De similitudine et dissimilitudine. Iõ primum dicẽdum ꝙ ea res est fundamentum oĩum declinationũ, ac cõtinet rõnes uerborũ. Simile est qđ res plerasq; uidetur hẽre easdem quas illud cuiusq; simile. Dissimile ẽ qđ uidetur esse cõtrarium. huius minimum ex duobus cõstat oẽ simile. Itẽ dissimile qđ nihil põt esse simile, quin alicuius sit simile. Itẽ nihil dicitur dissimile quin addatur ꝙ id sit dissimile. Sic dicitur similis hõ hoĩ. equus equo. Et dissimilis hõ equo, nã simile est hõ hoĩ, iõ ꝙ easdem figuras membrorum hẽt, quæ eos diuidunt ab reliquorum aĩaliũ specie, in ipsis hoĩbus simili de cã uir uiro similior, q̃ uir mulierĩ, qđ plures hẽnt easdem partes. et sic senior seni similior, q̃ puero. Eo porrò similiores sunt qui facie quoq; penè eadẽ habitu et corporis filo. Itaq; qui plura hẽnt eadem dñr similiores qui proxime accedunt ad id, ut oĩa hẽant eadem, uocantur gemini. Simillimi sunt qui tres naturas rerum putent esse. Simile, dissimile. Neutrum qđ aliâs uocent non simile, aliâs non dissimile. Sed q̃uis tria sint simile, dissimile, neutrum, tñ põt diuidi ẽt in duas partes sic. Quodcunq; conferas aut simile eẽ aut non esse simile, esse ad dissimile si uideatur esse ut dixi. neutrũ si in neutram partem præponderet, ut si quæ res duæ conferũtur, uicinas hẽnt partes, et in his denis hẽant easdẽ denas alias et dissimilitudinẽ similitudinẽ æque aĩaduertendas. hanc naturã plerių; subijciũt sub dissimilitudinis nom. quare qm̃ fuit ut potius de uocabulo, quàm de re controuersia esse uideatur. illud est potius aduertendũ cũ simile quid eẽ dicatur quin cui pti simile dicatur eẽ. in hoc. n. solet eẽ error, qđ põt fieri ut hõ hoĩ simile non sit, ut multas partes hẽat similis. & iõ dici possit similis habere oculos, manus, pedes, et sic alias res separatim, & una plures. Itaq; qđ diligenter uidendum est in uerbis quas partes et quot modis oporteat similis habere dicuntur, ut infra apparebit. Is locus maxime lubricus est. Quid. n. similius põt uideri indiligenti, q̃ duo uerba hæc suis et suis? quæ non sunt, ꝙ alterum non significat suere, alterum suẽ. Itaq; similia eẽ uocibus ac syllabis confitemur, dissimilia esse partibus orõnis uidemus, ꝙ alterum hẽt tpa, alterũ casus. quæ duæ res uel maxime discernunt analogias. Item propinquiora genere inter se uerba similem sæpe pariunt errorẽ, ut in hoc nemus et lepus uidetur esse simile, qđ cum utrunq; hẽat eundẽ casum rectũ, sed non est simile, ꝙ eas certe similitudines opus sunt in quo est, ut in genere hoĩum sint eodẽ, qđ in his nõ est. Nam in uirili genere noĩum sint eodem est lepus, ex neutro nemus. Dicitur. n. hic lepus, & hoc nemus. si eiusdem generis eẽt utriq; præponeretur idẽ ac diceretur, aut hic lepus et hic nemus, aut hoc lepus et hoc nemus. quare quæ et cuiusmodi sunt genera similitudinũ ad hãc rẽ pspiciẽdũ ei, qui declinatiões uerborũ proportione sumit, ne quæreret qđ locus, qđ est difficilis, qui de his rebus scripserunt aut uitauerũt, aut incœperũt, neq; assequi potuerunt. Itaq; in eo dissensio neq; ea unius modi apparet. Nã alij de oĩbus uniuersis discriminibus posuerũt numerũ, ut Dionisius sidonius qui scripsit eas esse septuagintaunam. alij partes eius quæ hẽnt casus. cuius eidem hic cum dicat esse discrimina quadragintaseptem. Aristo. retulit in literas. xiiij. Parmensius. yiij. Sic alij pauciora aut plura. quarũ similitudinũ si esse origo recte capta et inde orsa rõ minus erraret in declinationibus uerborũ, quarũ ego principia prima duorũ generũ sola arbitror esse, ad quæ similitudines exigi oporteat. ẽ quis unũ positũ in uerborũ materia. alterũ ut in materiæ figura quæ fit ex declinatione. Nam dẽt esse unum ut uerbum uerbo, unde declinetur sit simile. Alterũ ut è uerbo in uerbũ declinatio. ad quã cõferatur eiusdem modi sit. aliàs. n. à similibus uerbis similiter declinantur, ut ab herus, ferus, hero, fero. Aliàs dissimiliter herus ferus, heri ferũ cum utrunq; et uerbum uerbo erit simile & declinatio declinationi. Tum deniq; dicam esse similem ac duplicem, et perfectam similitudinem hẽre, id qđ postulat analogia. sed ne absurdius uidear posuisse duo genera eẽ similitudinũ sola, cum utriusq; inferiores spẽs sint plures si de his reticuero, ut mihi relinquã latebras, repetam ab origine similitudinũ, quæ in cõferẽdis uerbis et inclinandis sequenda aut uitãdæ sint. Prima diuisio in oratione, ꝙ alia uerba nusq̃ declinantur ut hæc, uix, mox. alia declinantur à lima limabo à fero ferebam. Et cũ nisi in uerbis quæ declinãtur nõ possit esse analogia, qui dicit simile esse mox et nox errat, qđ nõ est eiusdem generis utrũq; uerbũ, cum nox succedere dẽat sub casuum rõne, mox neq; dẽat neq; possit. Secunda diuisio est de his uerbis quæ declinari possunt, quod alia sunt à uolũtate, alia à natura. Voluntatem appello cũ unus qs à noĩe alio imponit nomen, ut Romulus Romæ. Naturam dico cum uniuersi acceptum nomen ab eo qui imponit, non requirimus quẽadmodũ id uelit declinari, sed ipsi declinamus, ut huius Romæ hanc Romam. De his duabus ptibus uolũtaria declinatio refertur ad consuetudinem, naturalis ad orationem. Quare proinde ac simile conferri non oportet ac dicere, ut sit è Roma Romanus. Sic ex capua dici oportere capuanus, qđ in cõsuetudine uehementer natat, qđ declinãtes imperite rebus noĩa ĩponunt, à quibus cũ accepit cõsuetudo turbulẽta necesse est dicere. Itaq; neq; Aristarchus, neq; alij in analogijs defendẽdã eius susceperũt cãm. Sed ut dixi hoc genere declinatio in cõi cõsuetudine uerborũ ægrotat et languescit, qđ oritur è populo multiplici imperio. Itaq; in hoc genere in loquẽdo magis anomalia q̃ analogia. Tertia diuisio est, quæ uerba declinat à natura. Ea diuiditur in parteis quatuor. In unam primam, uidelicet, quæ habet casus, neq; tempora habet ut docilis. facilis & amabilis. In alteram quæ tempora habet neq; casus ut docet, facit, amat. In tertiam quæ utraq; habet ut docens faciens. In quartã quæ neutram ut docte & facete. Ex hac diuisione singulis partibus tres reliquere dissimiles. Quare nisi in sua parte inter se collata erunt uerba, si non cõueniunt, non erit ita simile ut debeat facere idẽ in articulis. Vix adũbrata est analogia et magis rerum q̃ uocũ in noĩbus magis expressa, ac plus ẽt in uocibus ac similitudinibus, q̃ in rebus suã obtinet rõnem. Etiam illud accedit in articulis habere analogias ostẽdere sit difficile, qđ singula sint uerba, hic contra facile qđ magna sit copia similiũ noĩum. Quare non tã hãc ptem ab illa ob diuidendũ, quã illud uidẽdũ, ut satis sit uerecundi ẽt illam in eandẽ arenã uocare pugnatũ. ut articulis duæ ptes finitæ et infinitæ sic in uocabulis duæ, uocabulũ et nomen. Non. n. idẽ oppidũ et Roma cũ oppidũ sit uocabulũ, rõa nomẽ. quarũ discrimẽ in his reddẽdis rõnibus alij discernũt, alij nõ. Nos sicubi opus fuerit ꝙ sit et cur

ascribimus uniuscuiusq; partes. qm̃ spẽs plures, de singulis dicã. Prima ps casualis diuiditur in ptes duas, in nominatiuum. s. q neq; finitũ est ut hic et quis. de his gñibus duobus utrũ sumpseris cũ reliquo nõ cõferendũ, qđ inter se dissimiles hẽnt analogias noĩatiuus, ut simul sit noĩatus hẽre dẽt ut sit eodem gñe. spẽ eadẽ. sic casu, Exitu eius gñe ut si nomen est qđ cõferas, sit nomen specie simile, ut nõ solũ utrũq; sit uirili casu simile. ut si alterũ sit dãdi, itẽ alterũ sit dandi cũ quo cõferas. Exitu ut quas unũ hẽt extremas literas, easdẽ alterũ hẽat. Ad hũc quadruplicẽ fontem ordines dirigũtur bini. uini trãsuersi. alteri dilecti, ut in tabula solet, in qua latrũculus ludit. Transuersi sunt, qui à recto casu obliqui declinãtur. ut albus albi albo. Directi sunt, qui à recto casu recto declinãtur, ut albus alba album. Vtriq; sunt ptibus senis. Trãsuersorũ ordinum ptes appellantur, casus directorũ gñe, utrisq; inter se implicatis formã dicã. Prius de transuersis casuũ uocabula alius alio mõ appellauit. Nos dicemus qui nominãdi cã dicuntur nominandi uel nominatiuũ.

Hic multum deest.

Et scopæ dicitur una scopa. aliter. n. natura qđ priora simplicibus posteriora cõiũctis rebus uocabula ponũtur. sic bigæ, sic quadrigæ à cõiunctu dictæ. Itaq; nõ dicitur ut hæc una lata, et alba. sic una biga, sed unæ bigæ, neq; ut dicitur, ut hæ duæ latæ albæ. sic hæ duæ bigæ et quadrigæ. Itẽ figura uerbi qualis sit refert, qđ ĩ figura uocis aliãs cõmutatio sit in uno uerbo mõ sint, aliãs in medio, ut cursu cursito. aliãs in extremo ut doceo docui. aliãs cõis ut lego lege. Refertur igitur ex qbus literis qđ q; uerbũ cõstet maxime extrẽa, q ea ĩ plerisq; cõmutantur. Quare in his quoq; ptibus similitudines ab alijs male, ab alijs bene, qđ solent sumi in casibus cõferendis recte, an pperã uidendũ, Sed ubicunq; cõmouentur literæ nõ solum hæ sunt aĩaduertendæ, sed etiã quæ proximæ sunt, neq; mouentur. hæc. n. uicinitas aliquantum põt in uerborum declinationibus, in qs figuris nõ ea similia dicemus quæ similers res significant, sed quæ ea forma sint, ut eiusmodi res similia ex instituto significare plerunq; soleãt, ut tunicã uirilem et muliebrẽ dicimus non eã quã hẽt uir aut mulier, sed quã hẽre ex instituto dẽt. põt. n. muliebrem uir, uir uirilem mulier hẽre, ut in scæna ab actoribus haberi uidemus, sed eã dicimus muliebrẽ quæ de eo gñe est quo indutui mulieres ut uterentur est institutum, ut actor stolã muliebrem sit ppetua et cecina, et purpurina figura muliebria dñr hẽre nomina nõ mulierum Flexuræ quoq; similitudo uidenda, iõ q alia uerba quam uim hẽant ex his uerbis unde declinãtur apparet, ut quemadmodũ oporteat. ut à prætor cõsul prætori consuli. Alia ex transitu intelliguntur. ut socer macer, qđ alterum fit socerum. alterum macrum, quorum utrunq; in reliqs à transitu suã uiã sequitur et in singularibus, et in multitudinis declinationibus hoc fit. ideoq; naturarum gña sunt duo, quæ inter se cõferri pñt unum qđ p se uideri põt. ut hõ et equus. Alterum sine assumpta aliqua re extrinsecus pspici nõ possit, ut equus, et equisõ. Vtrunq;. n. dicitur ab equo. quare hoĩ hoĩem similem esse, aut nõ esse, si cõtuleris ex ipsis homini animaduersis scies. Ac duo inter se similiter, ne sint lõgiores, q̃ sint eorũ fratres dicere nõ possis si illos breuiores cum quibus cõferuntur, q̃ longi sint ignores, si latiorum atq; altiorum. Item cætera eiusdem generis sine assumpto extrinsecus aliquo pspici similitudines nõ possunt. Sic igitur quidam casus qđ ex hoc genere sunt nõ facile est dicere similis esse, si eorũ singulorũ solũ animaduertas uoces, nisi assumpseris. Alterũ quo flectitur in transeundũ uox, qđ ad noĩatiuum similitudines aĩaduertendas arbitratus sum, satis esse augere hæc sunt. Relinquitur de articulis. In qbus quædam eadẽ, quædã alia. De quinq;. n. gñibus duo prima habent eadem quod sunt & uirlia, & muliebria. & neutra & quod alia sunt, ut significent unum ut plura et de casibus qđ hẽnt quinos. Nã uocandi uoce notatus non est proprium. Illud hẽnt qđ ptim sunt finita, ut hic et hæc, partim infinita, ut quis, quæ et quorum qđ adumbrata et tenuis analogia. in hoc libro plura dicere necesse est secundum genus, quæ uerba tpa hẽnt neq; casus si hẽnt psonas, eorũ declinationũ spẽs sunt sex. Vna quæ dicitur tpalis, ut legebã, gemebã lego, gemo. Altera personarum ut sero meto. seris metis. Tertia rogandi, ut scribo'ne lego'ne. scribis'ne legis'ne. Quarta rñdendi, ut fingo pingo. fingis pingis. Quinta optandi, ut dicerẽ facerẽ. dicã faciã. Sexta imperandi, ut cape rape. capito rapito. Itẽ sunt declinationum spẽs quatuor quæ tpa hẽnt sine psonis in rogando. ut foditur'ne seritur'ne, & fodietur'ne seretur'ne. rñdendi specie eædẽ figuræ fiunt extremis syllabis demptis. Optandi spẽs ut uiuatur ametur. uiueretur amaretur. Imperandi declinatus sum ne habent dubitationem. & earũ sint. Ne hæc ratio paretur pugnetur. parari & pugnari. Accedunt ad has spẽs à scopulis diuisionum quadrinis. ab infecti et perfecti ẽmo ẽdo em edi à semel et sæpius, ut lego scribo lectitaui scriptitaui faciendi et patiẽdi. ut uro ungo, uror ungor. À singulari multitudinis. ut laudo culpo laudamus culpamus. huius gñis uerborũ. cuius species exposui q̃ late quicquid pateat. & cuiusmodi efficiat figuras in libris qui de formulis uerborum erunt, diligentius expedietur. Tertij generis quæ declinantur cum tpibus ac casibus. ac uocãtur à multis. ideo participalia sunt hoc genere.

hic etiam multa desunt.

quẽadmodum declinamus quærimus. Casus ẽt si is qui finxit poeta aliqđ uocabulum, et ab eo casu ipse aliquẽ pperam declinauit potius eum reprehẽdimus, q̃ sequimur. Igitur rõ quã dico utrobiq; et in his uerbis quæ imponuntur. et in his quæ declinantur. neq; non ẽt tertia illa quæ ex utroq; miscetur genere, quarũ unaquæq; rõ collata cum altera, aut similis aut dissimilis, aut sæpe uerba alia. ratio eadẽ et nonnunq̃ rõ alia uerba eadem. Quæ rõ in amor amori, eadem in dolor dolori, neq; eadem in dolor dolorem, et cum eadem rõ quæ est in amor et amoris sit in amores, et amorum, tñ ea qđ non in ea quæ oportet confertur à materia per se solum efficere nõ põt analogias, pp disparilitatem uocis figurarũ, qđ uerbum copulatum singulare cum multitudine ita cum est proportione, ut eandẽ hẽat rõnem. tum deniq; ea rõ cõficit id qđ postulat analogia de qua deinceps dicam. Sequitur tertius locus quæ sit rõ proportione à græco uocatur ἀνάλογον. ab analogo dicta analogia. Ex eodẽ genere quæ res inter se aliqua parte dissimiles rõnem habent aliquam, si ad has duas alteræ res duæ collatæ sunt quæ rõnem hẽant eandem, qđ ea uerba hẽnt eundem λόγον dicitur utrunq; separatim analogon, simul collata quatuor analoga. Nam ut in geminis cum simile dicimus esse menæchmum menæchmo de uno dicimus, cũ similitudinẽ eẽ in his de utroq; sic cum dicimus eandẽ rõnẽ hẽre assem ad semissem, quam hẽt in argẽto libella ad limbellam. Quid sit analogon oñdimus. cũ utrobiq; dicimus et in ære et in argento esse eandem rõnẽ tum dicimus de analogia, ut sodalis et sodalitas. ciuis et ciuitas, non est idẽ, sed utrunq; ab eodẽ ac cõiunctũ sit analogon & analogia idẽ non est. sed itẽ est congeneratum. Quare si hoies sustuleris sodalis sustuleris si sodalis sodalitatẽ. Sic item si sustuleris λόγον sustuleris analogon, si id, analogiam. quæ cum inter se tanta sint cognatione, debebit subtilius audiri q̃ dici. Expectare .i. cum dixero quid de utroq;, et erit cõe, expectes. Dũ ego in scribendo transferam in reliquum. Sed ut potius tu persequere animo hæc fiunt in dissimilibus rebus. ut in numeris. si contuleris cum uno duo, sic cum decem uiginti. Nam quam rationem duo ad unum habent. eandem habent uiginti ad decem.

In numis in similibus, si ē ad unū uictoriatū denarius si ad alterū uictoriatū ad alterum denarius. Sicitē in aliȷs rebus oībus proportione dr̄ ea in quo ē· sic quadrupes natura, ut in progenie cū est filius ad patrē· sic si ē filia, ad matrē· et ut est in tp̄ibus meridies ad diē, sic media nox ad noctē. hoc poetæ genere ī similitudinibus utūtur. multū hoc acutissime geometræ· hoc in oratione diligentius, q̄ aliȷ Aristarcho grammatici, ut cū dicuntur proportione similia esse amorē amori. dolorē dolori. Cū ita dissimile esse uideant amorē et dolorē, qd̄ est alio casu. Itē dolorē dolori. Sed dicūt ꝙ à similibus nōnunq̄ rōnes hēnt implicatas duas, sit una directa, altera transuersa qd̄ dico apertius fiet. Esto sic expositos esse numeros, ut in prīo uersu sit unū duo quatuor. in scd̄o decē uiginti quadraginta, in tertio centū ducēti quadringenti. In hac formula numerorū duo inerunt, quos dixi λόγος qui diuersas faciunt analogias, unus duplex, qui ē ī obliquis uersibus, qd̄ ē ut unus ad duo, sic duo ad quatuor. Alter decēplex in directis ordinibus, qd̄ est ut unus ad decē· sic decē ad centū. Similiter in uerborū declinationibus ē ut biuium, qd̄ et ab recto casu in recto· ita ut formulā similiter efficiant, qd̄ sit primo uersu hic albus huic albo huius albi· Secundo hæc alba, huic albæ, huius albæ. Tertio hoc album, huic albo· huius albi· Itaq; fiunt p̄ obliquas declinationes ex his analogiæ hoc genus albius atrius, albio atrio· p̄ directas declinationes albius atrius, albia atria· quæ. s. erit p̄ticula ex illa uicenaria atria, qua. s. centenaria formula analogiarū de qua supra dixi. analogia quæ dicitur. Eius genera sunt duo. Vnū deiunctum sic ē, ut unum ad duo, sic decē ad uiginti, alterū cōiunctum sicut ē unum ad duo sic duo ad quatuor. in hoc qd̄ duo bis dicuntur. Et tum cōferimus ad unū, et tunc cū quatuor· Hoc quoq; natura dicitur quadruplex. si à septē chordis citharæ, tamē duo dicuntur hēre tetrachorda, qd̄ quēadmodum acrepat prima ad quartā chordā, sic quarta ad septimā respōdet. Media ē alterius prima. alterius extrema· Medici ī ægrotos septimos dies qui obseruant quarto die, iō diligētius signa morbi aduertūt, ꝙ quā rōnem habuit primus dies ad quartum, eandē præsagit habiturū, qui ē futurus ab eo quartus qui ē septimus à prīo quadruplices deiunctæ in casibus sunt uocabulorum, ut rex regi. Coniunctæ sunt triplices in uerborū tribus tp̄ibus, ut legebā lego legam. qd̄ quam rōnē hēt legebam à lego. hanc hēt lego à legā. in hoc ferè oēs hoīes peccant, qd̄ perperam tribus tp̄ibus hæc uerba adiȷciunt, cum proportione uolunt pronuntiare. Nam cū sint uerba alia infecta ut lego et legis· alia p̄fecta, ut legi, & legisti· et dēant sui cuiusq; generis in cōiungendo copulari. & cum recte sit iō lego et legebam· nō recte est lego ad legi, ꝙ legi significat qd̄ perfectum, ut hæc, tutudi pupugi. tundo pungo. tundam pungam· Itē oc casus sum uerberatus sum uerberabor· Iniuria reprehēdunt, qd̄ et infecti inter se similia sunt, et perfecti inter se ut tundebā tundo tundam, et tutuderam tutudi tutudero· Sic amabar amor amabor et amatus eram. amatus sum. amatus ero. Itaq; reprehēdunt qui cōtra analogias dicūt, cur dispariliter in tribus p̄tibus dicantur quædā uerba natura, cum quadruplex sit analogia· id nōnunq̄ ut dixi pauciores uidetur hēre p̄tes, sic ēt alias pluress· ut cum est quēadmodum ad tria unū & duo· sic ad sex duo et quatuor· quæ tn̄ quadripartita cōprehēditur forma, qd̄ bina ad singula cōferuntur, qd̄ ī oratiōe quoq; nōnunq̄ rep̄itur. Sic ut diomedes cōfertur diomedibus. sic dicatur ab hercules herculi. et herculibus, et ut hæ ab uno capite à recto casu in duo obliquos discedunt casus, Sic cōtra multa à duobus capitibus recti casum cōfluunt ī obliquū unū, Nā ut ab his rectis hi bibiei hæ bibiæ fit his bibieis. Sic ē ab his hi cæli. hæ cæliæ. his cælis· à duobus similibus similiter declinantur. ut fit ī his, nemus olus nemora olera· Alia à dissimilibus similiter declinantur. ut in articulis ab hic iste· hunc istū. Analogia fundamēta hēt· aut à uoluntate hoīum. aut à natura uerborum. aut re utraq;· uolūtatē dico īpositionē uocabulorū· naturā declinationē uocabulorū quo decurritur sine doctrina, qui īpositionē sequetur, dicet· Si simile in recto casu dolus et malus fore in obliquo dolo et malo. si naturam sequetur si sit simile in obliquis Marco, Quīto fore ut sit Marcū quintū, qui utrūq; sequetur dicet si sit simile trāsitus, ut ē in seruus serue, fore ut fit, itē ī ceruus cerue. Cōe oīum ē, ut quatuor figuræ uocis hēat proportione declinatus· Primū genus ē ortū ab similitudine in rectis casibus· Secundū à similitudine quæ ē in obliquis. Tertiū à similitudine quæ ē in transitibus de casu ī casum. Primo genere ab imposito ad naturam proficiscuntur. In scd̄o cōtra. In tertio ab utroq;. Quo circa ēt hoc tertiū pōt bifariā diuisum tertiū & quartū dici, qd̄ in co uel prosas et rosas pōt dici qui initia faciet analogiæ. Impositio ab his obliquas figuras declinare debebit, qui naturā cōtra. Qui ab utraq; reliquas declinatiōes ab eiusmodi transitibus· Impositio ē in nostro dominatu· Nos ī natura. quēadmodum. n· quisq; uult, īponit nomē, at declinat quēadmodū uult natura. Sed qm̄ duobus modis imponitur uocabulū, ut re singulari, aut multitudīe· Singulari ut Cicer, multitudinis, ut scalæ· Nec dubium ē, quin ordo declinatum in quo res singulares declinabuntur, solæ ab singulari aliquo casu proficiscantur, ut cicer ciceri ciceris. itē cōtra in eo ordine qui multitudine erit solum quin à multitudīs aliquo casu ordiri cōueniat, ut scalæ scalis scalas· Aliud uidēdum ē cū duplex natura copulata, ac declinatuum bini fiāt ordīes, ut ē mars martis. Vnde autē rō analogiæ debuit ordiri utrum ab singulari re in multitudinē an cōtra. Neq;. n. si natura ab uno ad duo p̄uenit, iccirco nō pōt amplius eē in docēdo posterius, ut inde īcipias, ut ꝙ sit prius ostēdas. Itaq; illi qui de oī natura disputāt, atq; iō uocantur Physici, tamē ex his ab uniuersa natura profecti retro, quæ eēnt prīcipia mundi ōndūt· Oratio cū ex literis cōstat, tn̄ eā grammatici de literis ōnderūt. quare in demōstrando qm̄ potius profecisse de literis ōndunt, oportet ab eo qd̄ ap̄tius est, q̄ ab eo qd̄ prius est. Et potius q̄ ab incorrupto principio, ab natura rerū q̄ ab libidine hoīum. Et hæc tria quæ sequēda magis sunt, minus sunt in singularibus, q̄ in multitudine, Cōmodius pōt ordiri ꝙ in his principiȷs minus orationis uerbis fingendis uerborū forma facilius singularia uideri posse, q̄ ex singularibus multitudīs· hæc ōndūt trabes trabs, duces dux. Videmus. n· ex his uerbis trabes duces de extrema syllaba e literam exclusam & iō in singulari factum esse trabs dux. Contra ex singularibus non tam uidemus quēadmodum facta sint ex· b. et· s· trabes, et ex· c. et· s. duces. Similitudinis rectus casus forte figura corrupta erit id qd̄ accidit raro prius id corrigemus, q̄ inde ordiemur obliquis assumere oportere figuras eas quæ nō erunt ambiguæ siue singulares siue multitudines, ex quibus id cuiusmodi dēnt esse, perspici p̄nt. Nam nunq̄ alterū ex altero uidetur, ut Chrysippus scribit quemadmodum pater ex filio et filius ex patre, neq; minus in fornicibus p̄p̄ sinistram dextra stat, q̄ p̄p̄ dextrā sinistra, quap̄p̄ ut ex rectis casibus obliqui et ex obliquis recti· et ex singularibus multitudines, & multitudinis singulares nonnunq̄ recuperari p̄nt· principium id potissimū sequi dēmus, ut in eo fundamētū sit in natura qd̄ ī declinationibus ibi facilior rō· facile ē enim aīaduertere peccatum magis cadere posse in impositiones eas, quæ fiunt plerunq; in rectis casibus singularibus· qd̄ hoīes imperiti et dispersi uocabula rebus īponūt quocūq; eos libido īuitauit. Natura incorrupta est plerūq; suapte spōte nisi qui eā usu inscio deprauabit. Quare siqs prīcipiū analogiæ potius posuerit in naturalibus casibus, q̄ in positiuis nō multa ī cōsuetudine occurrent, & ut à natura libido humana corrigitur, non ab li=

bidine natura,qđ qui impoſitionẽ ſequi uoluerint,facient cõtraria·ſin à ſingulari quis potius proficiſci uolet in illũ facere oportebit ab ſexto caſu,qui eſt proprius latinis·Nã eius caſus his literarũ diſcriminibus facilius reliquorũ uarietate diſcernere poterit,qđ ei habẽt exitus aut in·a·ut hac terra·aut in·e·ut hac lãce.aut in·i.ut hac leui·aut in·o·ut hoc cælo · aut in·u.ut hoc uerſu·Igitur ad demonſtrandas declinationes biceps una hæc· Sed qm̃ ubi analogia tria.unũ qđ in rebus.alterũ qđ in uocibus.tertiũ qđ in utroq;·duo priora ſimplicia,tertiũ duplex·aĩaduertendũ,hæc quam inter ſe habeant rõnem· Primũ ea quæ ſunt diſcrimina in rebus,partim ſunt quæ ad rõnẽ nõ attineant,partim quæ ꝑtineant·Nõ ꝑtinent,ut ea quæ obſeruant in ædificijs & ſignis faciendis,cæteriſq; rebus artifices,è quis uocantur aliæ harmonicæ ſit·Itẽ aliæ noĩbus alijs,ſed nulla harũ fit loquendo pars ad orationẽ,quæ ꝑtinẽt res eæ ſunt,quæ uerbis dicuntur proportione, neq; à ſimilitudine quoq; uocum declinatus hñt,ut Iupiter Maſpiter Ioũi Marti.Hæc·n· genera oĩum & numero & caſibus ſimilia ſunt, proportione ſimiles inter ſe,qđ utraq; noĩa ſunt & uirilia ſunt,& ſingularia, et caſu noĩandi & dandi.alterum genus uocale eſt,in quo uoces modo ſunt proportione ſimiles nõ res.ut Biga bigæ.Nuptia nuptiæ.Neq;·n·in his res ſingularis ſubeſt una , cum dicitur biga quadriga.neq; ab his uocibus quæ declinata ſunt multitudinis ſignificant quicq̃·Ideo qđ oĩs multitudinis,quæ declinantur ab uno,ut à merula merulæ ſunt eiuſmodi ut ſingulari ſubiũgantur·ſic Merulæ duæ·Catullæ tres·Facules quatuor· Quare cũ idem non poſſit ſubiungi,cũ dicimus bigæ unæ,quadrigæ duæ, nuptiæ tres.Sed pro eo unæ bigæ,binæ quadrigæ,trinæ nuptiæ,apparet non eſſe à biga & quadriga,et bigæ & quadrigæ·Sed ut eſt huius ordinis duæ tres principiũ una· ſic in hoc ordine altero,unæ binæ trinæ·principiũ ẽ unæ. Tertiũ genus eſt illud duplex qđ dixi,in quo & res & uoces ſimiliter proportione dicuntur,ut bonus malus,boni mali, de quorũ analogia et Ariſtophanes & alij ſcripſerũt·Etenim hæc deniq; ꝑfecta,ut in oratione illæ duæ ſimplices incohatæ analogiæ.de quibus tñ ſeparatim dicã,ꝙ his quoq; utimur in loquẽdo·Sed prius de perfecta,in qua & res & uoces quadam ſimilitudine continentur,Cuius genera ſunt tria.unum uernaculum,ac dominatum,alterum aduentitium,Tertium notum . Ex peregrino hic natum uernaculum eſt,ut ſutor & piſtor,ſutori & piſtori·Aduentitium eſt ut hectores neſtores,hectoras neſtoras. Tertium illud notum,ut Achilles & Peleus· De gñe multi utuntur non modo poetæ,ſed ẽt pleriq; hæc Primo oẽs qui ſoluta oratione loquuntur dicebã,ut quæſtorem prætorem·ſic Hectôrem neſtôrem.Itaq; Ennius ait,Hectôris natũ de troiano muro iactari·Acci.hoc in tragœdijs largius à priſca conſuedine mouere cœpit·et ad formas græcas uerborũ magis reuocare, et à quo Valer·ait·Accius Hectôrẽ nollet facere·Hectora mallet·qđ aduẽtitia pleraq; hẽmus græca,alia græcanica·ſic analogiæ.E`qs quæ hic notæ fiũt declinatiões de his aliæ priſcæ.ut bacchides et chryſides aliæ minores·ut chryſides et bacchides·aliæ recẽtes·ut chryſidas et bacchidas.cũ his oĩbus tribus utãtur noſtri maxĩe q ſequũtur media in loquẽdo,offendũt minimũ· Quod pria parũ ſimilia uidentur eſſe græcis,unde ſint trãslata.Tertia quarũ ſimilia noſtris·oĩs analogiæ fundamentũ ſimilitudo quædã ut dixi quæ ſolet eſſe,in rebus,in uocibus,et in utroq;,ĩ qua harũ ꝑte cũq; ſit in ferẽdo et cuiuſmodi uidendũ . Nã ut dixi neq; rerũ neq; uocis ſimilitudo ad has duplices,quæ in loquẽdo quærimus,ſeparatim ſatis eſt,ꝙ utraq; ꝑte opus eſt ſimili,analogias uerborũ exprimendas,quas ad loquendũ ut ꝑducas,accedere debet uſus. Alia·n·ratio qua facias ueſtimentum· alia quẽadmodũ utare ueſtimẽto·Vſui ſpecies uidẽtur eẽ tres.

Vna conſuetudinis ueteris·Altera conſuetudinis huius·Tertia neutra·Veter aut Caſcus Caſci.Furus Furi·huius conſuetudinis, ut albus caldus, albo caldo·Neutra ut ſcala ſcalam.falera faleram·Ad quas accedere põt quarta miſta,ut amicitia inimicitia,amicitiã inimicitiã.Pria ẽ quã uſi antiq et nos relinqmus. Secũda qua nũc utimur.Tertia qua utuntur poetæ· analogiæ non itẽ ea definienda quæ dirigitur ad naturã uerborũ, atq; illa quæ ad uſum loquẽdi·Nã prior definienda ſic. Analogia eſt uerborũ ſimiliũ declinatio ſimilis·Poſterior ſic,Analogia ẽ uerborũ ſimiliũ declinatio ſimilis nõ repugnãte conſuetudine cõi,ad quam harũ duarũ ad extremũ additũ erit hoc ex quadam ꝑte poetica analogia erit definita.harũ primã ſeq debet populus ſecundã oẽm ſinguli è populo.Tertiã poetæ.hæc diligentius,quàm aptius dicta eſſe arbitror· Sed non obſcurius, q̃ de re ſimili definitiones grammaticorum ſunt, ut ariſtodemi,ariſtoclis· Itẽ aliorũ quorũ obſcuritates eo minus reprehẽdendæ qđ pleræq; definitiones re ĩcognita propter ſummã breuitatem non facile proſpiciuntur niſi articulatim ſit explicata. Quare magis apparebit ſi erit a ꝑte de ſingulis partibus qđ dicatur uerbũ.Quid ſimilitudo uerbi qd declinatio,qd ſimilitudo declinationis non repugnãte cõſuetudine cõi·Quid ex quadam ꝑte uerbum dico orationis uocabulis ꝑtem,quæ ſit ĩdiuiſa & minima,ſi declinationẽ naturalẽ hẽat ſimilẽ uerbũ uerbo. Tum qm̃ et res quã ſignificat,et uocem qua ſignificat·et in figura tranſitum declinationis parile·Declinatio eſt cũ ex uerbo in uerbũ·aut ex uerbi diſcrimine ut trãſeat mens uocis cõmutatio fit aliqua ſimilitudo declinationis, cum item ex aliqua figura in figurã trãſit,ut id trãſit cum quo confertur,adiectum eſt non repugnãte conſuetudine cõi,qđ quædam uerba contra uſum ueterem declinata patietur,ut poſſit Hortenſium docere pro hac ſi ceruices ceruix,quadã nõ,ut ſi dicas pro fauces faux ubi additur ex quadã ꝑte ſignificat nõ eſſe in conſuetudine. In his uerbis oĩs ꝑtis ut declinatũ amo iuuo,amor iuuor·Quid uideretur analogia in oratione,& quas hẽret ſpecies,& quæ de his ſequenda uideretur,ut breui potui,informaui· Nũc in q bus nõ debeat eſſe ac proinde debeat ac ſoleat quæri,dicam. Ea ferè ſunt quatuor genera.Primũ ĩ id genus uerbis quæ nõ declinantur,analogia non debet quæri,ut in his nequã,mox uix·De his magis in alio,quàm in alio erratur uerbo· Dicunt enim nõ habere caſus mox & uix nequã habere,qđ dicamus hic nequã,huius nequam,huic nequam,cum intelligimus, aut hoĩs eius quem uolumus oñdere eſſe nequam,dicimus caſus & ei proponimus nõ cuius putamus nequitiã.Quod uocabulũ factum ut ex nõ & uolo,nolo,ſic ex ne & qcq̃,item media extrita ſyllaba coactum eſt nequã·Itaq; ut eum quem putamus eſſe non hili dicimus nihili,ſic in quo putamus eſſe nequicq̃ dicimus nequam.Secundo ſi unum ſolũ hñt caſum in uoce qđ non declinentur ut literæ omnes· Tertio ſi ſingularis eſt uocabuli ſeries,neq; hẽt cũ qua cõparari poſſit,ut eſſe putant caput capiti capitis capite· Quarũ ſi ea uocabula quatuor que cõferũtur inter ſe rationem habent,quam oportet,ut Socer ſocrus ſoceros ſocerum.Contra in quibus debeat quæri analogia, ferè totidẽ gradus debent eſſe coniuncti·Primum ut ſint tres. Secundũ ut earum ſit uſus.Tertium uti hæ res uocabula habeant·Quartum ut habeant declinatus naturales.De primo gradu qđ natura ſubeſt & multitudinis,& ſingularis dicimus.Hi aſſes· hoſce aſſes.hic as·hunc aſſem.contra qđ in numeris finitis multitudinis natura ſingularis non eſt.dicimus hi duo et hi tres·his duobus,& his tribus.Secundo gradu ſi eſt natura neq; eſt uſus id genus ut ſit diſcriminandum,ut fit in faba, & id genus. Non enim opus fuit quæ ut in ſeruis,Item et ex parte & uniuerſa nominamus.

ΤΕ`ΛΟΣ.

SEXTI POMPEI FESTI LI-BRORVM VNDEVIGIN-TI FRAGMENTA.

ALDVS LECTORI S.

NON Possum non uehementer irasci audaculis, ac temerarijs quibusdam, etiam antiquis, qui diminuendis, & mutilandis alienis libris delectati, totam in eo studio curam, operamq; posuerunt. id quod, si fecissent, ut sibi inde eligerent, quæ magis probarent, quæq; facilius memoriæ mandare, & tenere tenacius possent, non improbarem eorum consilium, sed ob eam causam id fecisse uidentur, ut relictis, ac spretis tanquam uerbosis, & nugacibus proprijs authoribus, ipsi laudarētur, ipsi legerentur, obliteratoq; illorum nomine, suum substituerent. sic Trogi Pompeij Iustinus. sic T. Liuij Lucius Florus. Sic Sexti Pompeij nescio quis Paulus abbreuiator factus est, qui utinam ante, quàm tam iniquum facinus aggrederentur, ipsi uel mutilati, uel discerpti occidissent. esset enim in manibus Trogus. integri & Liuius, & Pompeius haberentur, quanquam Trogum breui me spero daturum in medium. extat enim & penes amicum quendam meum frugi hominem, ac doctum, & fide plenum. nec despero & Liuium quoq;, & cæteros bonos, uel mea, uel aliorum cura aliquando inuentum iri. Faueat Deus cœptis nostris. Cur autem Paulus is, cuius modo memini, Sextum Pompeium mutilauerit, cognosces ex eius epistola, quam hic curaui imprimendam, non quod digna lectu uideretur (est enim indocta sanè, ac barbara) sed ut, qualiscunq; ea est, pleniori testimonio foret, ab arroganti homine doctissimas Pompeij lucubrationes indigne, ac inique diminutas, & laceratas fuisse. Vale.

EPISTOLA PAVLI PONTIFICIS AD CAROLVM REGEM.

DIVINAE Largitatis munere sapientia, potentiaq; præfulgido domino regi Carolo regum sublimissimo Paulus ultimus seruulus. Cupiēs aliquid uestris bibliothecis addere, quia ex proprio perparum ualeo, necessario ex alieno mutuaui. Festus deniq; Pompeius Romanis studijs affatim eruditus, tam sermonum abditorum, quàm etiam quarundā causarum origines aperiens, opus suum ad uiginti usq; prolixa uolumina extendit, ex qua ego prolixitate superflua quæq;, & minus necessaria prætergrediens, & quædam abstrusa penitus stilo proprio enucleans, nonnulla ita, ut erant posita, relinquens, hæc uestræ celsitudini legendum compendio obtuli, in cuius serie tamen si lectu mire non dedignabimini, quædam secundum artem, quædam secundum etymologiam non inconuenienter posita inuenietis, & præcipue ciuitatis uestræ romuleæ, portarum, uiarum, montium, locorum, tribuumq; uocabula diserta reperietis. Ritus præterea gentilium, et consuetudines uarias. Dictiones quoq; poetis, & historiographis familiares, quas in suis opusculis frequentius posuere. Quod exiguitatis meæ munusculum si sagax, & subtilissimum uestrum ingenium non usquequaq; repulerit, tenuitatem meam uita comite, ad potiora excitabat. Vale.

SEXTI POMPEI FESTI DE VERBORUM VETERUM SIGNIFICATIONE LIBER PRIMUS.

Augustus Locus, sanctus ab auium gestu, idest quia ab auibus significatus est, sic dictus, siue ab auium gustatu, quia aues pastæ id ratum fecere. Augur ab auibus, gerendoq; dictus, quia per eum auium gestus edicitur, siue ab auium garritu. unde & augurium. Auspicium ab aue spicienda. Nam quod nos cum præpositione dicimus aspicio, apud ueteres sine à præpositione spicio dicebatur. Affectare est pronum animum ad faciendum habere. Armillum uas uinarium in sacris, dictum, quod armo idest humero deportetur. Aerarij tribuni à tribuendo ære sunt appellati. ærarium sanè populus. Ro. in æde Saturni habuit. Apricum locum à sole apertum à græco uocabulo φρίκη appellamus, quasi ἀφρίκη idest sine horrore uidelicet frigoris. unde etiam putatur Africa appellari. Amœna dicta sunt loca, quæ ad se amanda alliciant idest trahant. Affecta fœmina uel in bonam partem dicitur, uelut honorata, uel in malã, quasi ad extremum periculum adducta. Aquagium, quasi aquæ agium. i. aquæ ductus appellatur. Aquælitium dicitur, cum aqua pluuialis remedijs quibusdam elicitur, ut quondam (si creditur) manali lapide in urbem ducto. Aqua dicitur à qua iuuamur. aqua & igni interdici solet damnatis, quam accipiunt nuptæ, uidelicet quia hæ due res humanam uitam maxime continent. Itaq; funus prosecuti redeuntes ignem super grediebantur aqua aspersi, quod purgationis genus uocabant suffitionem. Axitiosi factiosi dicebantur, cum plures unà quid agerent, facerentq;. Axit autem antiquos dixisse pro egerit manifestum est. Vnde axies mulieres siue dij dicebantur unà agentes. Alites uolatu auspicia facientes istæ putabantur, buteo, sanqualis, immusculus, aquila, uulturius.

Axamenta dicebantur carmina saliaria, quæ à salijs sacerdotibus componebantur in uniuersos homines composita. Nam in deos singulos uersus ficti à nominibus eorum appellabantur, ut Ianualij, Iunonij, Mineruij. Axis quem græci ἄξονα uocant, plures habet significationes. Nam & pars cœli septentrionalis, & stipes teres circa quem rota uertitur, & tabula sectilis axis appellatur. Ador farris genus edor quondam appellatum ab edendo, uel quod duratur ut fiat tostum. unde in sacrificio mola salsa efficitur. Adoriam laudem siue gloriam dicebant, quia gloriosum eum putabant esse, qui farris copia abundaret. arma proprie dicuntur ab armis, idest humeris dependentia, ut scutum, gladius, pugio, sica, ut ea, quibus procul præliamur tela. Armata dicebatur uirgo sacrificans cui lacinia toga in humerum erat reiecta legibus etiam laurentum sancitum est, ne pomũ ex alieno legatur in armum, idest quod humeri onus sit. Armentum id genus pecoris appellatur, qđ est idoneum ad opus armorũ. Inuenies tñ fœminei generis armẽtas apud Ennium positum. Album quod nos dicimus, à græco quod est ἄλφον est appellatum. Sabini tamen alpum dixerunt. Vnde credi potest nomen alpium à candore niuium uocitatum. Albesia scuta dicebantur, quibus albẽses qui sunt Marsi generis usi sunt. hæc eadem decumana uocabantur, quod essent amplissima, ut decumani fluctus. Albiona ager trans tyberim dicitur, à luco albionarum, quo loco bos alba sacrificabatur. Albula tyberis fluuius dictus ab albo aquæ colore. Tyberis autem à Tyberino Siluio rege albanorum, quod is in eo extinctus est. Ambo ex græco dictum uidetur, quod illi ἄμφω dicunt. Ambactus apud Ennium lingua gallica actus dicitur. Am præpositio loquelaris significat circum. unde supra seruus ambactus, idest circumactus dicitur. Ambest ita tertiæ personæ uerbum est, ut nullam aliam habeat declinationem. Ambegnibos & ueruex appellabantur, cum ad eorum utraq; latera agni in sacrificium ducebantur. Ambidens siue bidens ouis, appellabatur, quæ superioribus & inferioribus est dentibus. Abemito significat demito uel aufero, emere enim antiqui dicebant pro accipere. Ambaruales hostiæ appellabantur, quæ pro aruis à duobus fratribus sacrificabantur. Amburbiales hostiæ dicebantur, quæ circum terminos urbis Romæ ducebantur. Ambustus circum ustus. Ambitus proprie dicitur circuitus ædificiorum, patens in latitudinem pedes duos & semissem, in longitudinem idem quod ædificium, sed & eodem uocabulo crimen auaritiæ uel affectati honoris appellatur. Adolescit à græco ἀδολέσχω idest adcresco uenit. unde fiunt adultus, adolescens. altare, eo quod in illo ignis excrescit, & exoletus qui excessit olescendi, idest crescendi modum, & inoleuit, idest creuit. Altaria sunt in quibus ignis adoletur. Aliuta antiqui dicebant pro aliter ex græco ἄλλη uel ἄλλως transferentes, Hinc est illud in legibus Numæ Pompilij. Siquis aliuta faxit, ipsus Ioui sacer esto. Astu apud poetas astutiam significat, cuius origo ex græco ab oppido ἄστυ deducitur, in quo qui conuersati assidue sint cauti, atque acuti esse uideantur. Astutus arte tutus.

Algeo ex græco ἀλγῶ dicitur idest doleo ut sit frigus dolor quidam membrorum rigore coniectus. Ast significat at, uel aut. Anus dicta est ab annorum multitudine quoniam antiqui non geminabant consonantes uel quod iam sit sine sensu qui græce dicitur νοῦς. Amussim regulariter tractum à regula ad quam aliquid exequatur, quæ amussis dicitur. quidam amussim esse dicunt non tacite, quod mutire interdum dicitur loqui. Adgretus apud Ennium adgretus fari pro eo, qđ est agressus ponitur, quod uerbum uenit à græco. Agnus ex græco ἀμνὸς deducitur, quod nomen apud maiores communis erat generis sicut & lupus, quod uenit ex græco λύκος. Aegrum ex græco αἰάζω appellatur. à quibusdam putatur à uoce doloris appellari. quod est αἲ αἲ. Annus ex græco uenit quem illi ἐνιαυτὸν dicunt, & quod nos triennium illi dicunt τριετές. Alterum Sinnius ait idem significare, quod apud græcos ἕτερος Quidam uero ex utroque esse compositum ἄλλος & ἕτερος. Alter & pro non bono ponitur, ut in augurijs altera cũ appellatur auis quæ utiq; prospera non est. Sic aliter nonnunquam pro aduerso dicitur & malo. Alliensis dies dicebatur apud Romanos obscœnissimi ominis. ab Allia fluuio scilicet ubi Romanus fusus à gallis exercitus est. Ad lecti dicebantur apud romanos qui propter inopiam ex equestri ordine in senatorum sunt numero assumpte. Nam patres dicuntur qui sunt patritij generis. Conscripti qui in senatu sunt scriptis annotati.

Altercatio iurgatio. Alternatio per uices successio. Alma sancta siue pulchra uel alens ab alendo scilicet. Altellus Romulus dicebatur quasi altus in tellure, uel quod tellurem suam aleret, siue quod aleretur telis, uel quod à Tatio sabinorũ rege postulatur sit in colloquio pacis & alternis uicibus, audierit, locutusq; fuerit, sicut enim fit diminutiue à macro macellus, à uafro uafellus, ita ab alterno altellus. Altus ab alendo dictus, alias ab altitudine altus. Alterplicem duplicem. Altera alterutra. Alcedo dicebatur ab antiquis pro halcyone, ut pro Ganymede catamitus, pro Nilo Melo. Alica dicitur quod alit corpus. Aliatriæ meretrices appellabãtur in cam

pania solitæ ante pistrina alicatriorum uersari quæstus gratia sicut hæ, quæ ante stabula sedebant dicebantur prostibule.

Almities habitus almarum rerum. Allus pollex scandens proximum digitum, quod uelut insiluisse in alium uideatur, quod græce dicitur ἄλλεσθαι. Alueolum tabula aleatoria. Aluus uenter fœminæ ab alendo dicta est. Angor, idest animi uel corporis cruciatus proprie à græco ταυάγχν idest strangulatione dictus, unde & faucium dolor angina uocatur. Plau. Vellem me in anginam uerti. quo huic aniculæ fauces præoccuparem. Anacreon. Terenti. pro antea ponit. Anteurbana prædia urbi propinqua. Antarium bellum quod ante urbem geritur. Axare nominare. Antipagmenta ualuarum ornamenta, quæ antis appanguntur. idest affiguntur. Antefixa, quæ ex opere figlino tectis affiguntur sub stillicidio. Antigerio antiqui pro ualde dixerunt. Aureax auriga. Aureas enim dicebatur frenum quod ad aures equorum religabatur, oreas quo ora coercebantur. Auritus à magnis auribus dicitur, ut sunt asinorum & leporum, aliâs ab audiendi facultate. Aurum dictum, quia præcipue custoditur, græce enim ὄρειν custodire dicitur, unde & thesaurum. Hippocrates medicus, de nomine inuentoris, id dictum putat quem uocitatum ait aurum, quidam ad similitudinem auroræ coloris nomẽ traxisse existimant, nonnulli quia mentes hominum auertat. alij à sabinis translatum putant, quod illi ausum dicebant. Aurichalcum uel orichalcum quidam putant compositum ex ære, & auro, siue quod colorem habeat aureum. Orichalcum sanè dicitur quod in montuosis locis inuenitur, Mons & enim græcos ὄρος appellatur. Acus dicitur qua sarcinatrix uel etiam ornatrix utitur. Paleæ etiã quædam de frumento acus dicuntur. Exercitus quoque instructio quod ea pars militum uehementissima est ad hostem uulnerandum acumine telorum. Totum autem ex græco sermone trahitur, quo sarcire apud illos ῥάπτειν dicitur. Assiduus dicitur qui in ea re quam frequenter agit quasi consedisse uideatur. Alij assiduum locupletem, quasi multorum assium dictum putarunt. alij eum qui sumptu proprio militabat ab asse dando uocatum existimarunt. Andruare idest recurrere à græco uerbo uenit, hinc & drua uocata est.

Antroare gratias referre. truant mouent, truam quoq; uocant. quo permouent consequentes exta. Acupedius dicebatur, cui præcipuum erat in currendo acumen pedum. Adrumauit rumorem fecit, siue commurmuratus est, quod uerbum quidam à rumine, idest parte gutturis putant deduci. Aceris securis ærea, qua in sacrificijs utebantur sacerdotes. Aplustria nauium ornamenta, quæ quia erant amplius quam essent necessaria usu, etiam amplustria dicebantur. Agna est qua inseritur scapus trutinæ, idest in quo foramine trutina se uertit. Vnde agnatores dicuntur qui paruo lucro mouentur.

Agonium dies appellabatur quo rex hostiam immolabat. Hostiam enim antiqui agoniam uocabant. Agonium etiam putabant deum dici præsidentem rebus agendis. Agonalia eius festiuitatem, siue quia agonos dicebant montes. Agonia sacrificia, quæ fiebant in monte. hinc Romæ mons quirinalis egonis, & collina porta egonensis. Agonium idest ludum ob hoc dictum, quia locus in quo ludi initio facti sunt, fuerit sine angulo, cuius festa agonalia dicebantur. Agea uia in naui dicta, quod in ea maxima, quæq; res agi solet. Agonias hostias putabant ab agendo dictas. Albogalerus à galea nominatus. Est enim pileum capitis, quo diales flamines, idest sacerdotes Iouis utebantur fiebat enim ex hostia alba Ioui cæsa, cui affigebatur apex uirgula oleagina. Apluda est genus minutissimæ paleæ frumenti siue panici, de qua Næuius, Non hercle apluda est hodie quàm tu nequior. Sunt qui apludam sorbitionis liquidissimum putent genus, quod flatu deijciatur, & quasi aplodatur. Aridum proprie est quod naturalem humorem amisit. dicitur autem per contrariam significationem, quod irrigari desierit. Nam græce irrigare est ἄρδειν.

Aptus cum propria significatione intelligatur, poni tamen solet pro adepto sicut adipisci pro adipisci. Area proprie dicitur locus uacuus, quasi exaruerit, & non possit quicquam regenerare. Angulus à græco γωνία siue ab eo, quod est ἐγγὺς idest propè quod adducitur, quod ex diuerso coacta faciunt anguli formam. Affines in agris uicini siue consanguinitate coniuncti. Antlare haurire à græco ἄντλω descendit. Liuius, Florem antlabant liberi ex carchesijs. Anclabris mensa ministerijs apta diuinis. uasa quoque in ea, quibus sacerdotes utuntur anclabria appellantur. Anculentæ fœminæ menstruo tempore appellantur, unde trahitur inquinamentum. Antras conualles uel arborum interualla. Arferia aqua, quæ inferis libabatur, dicta à ferendo, siue uas uini quod sacris adhibebatur. Affatim dictum à copia fandi siue abundanter. Liuius. Affatim edi, bibi, lusi. Terentius affatim dixit pro eo, quod est ad lassitudinem. Amenta, quibus ut mitti possint uinciunt iacula, siue solearum lora ex græco, quod ἅμματα sic appellata, uel quia aptantes ea ad mentum trahunt. Adtegrare est uinum in sacrificijs augere. Integrare enim, & adtegrare minus factum est in statum redigere. Adtritum & tritum ex græco descendit, quia illi uestem tritam τριβώνιον appellant. Adtestata dicebantur fulgura, quæ iterato fiebant uidelicet significationem priorum adtestantia. Adtibernalis habitator continue tabernæ. quod genus domicilij antiquissimum Romanis fuisse testimonio sunt exteræ gentes, quæ adhuc tabulatis habitant ædificijs. unde etiam tecta castrensia quamuis pellibus contegantur, tabernacula tamen dicuntur. Attæ appellantur qui propter uitium crurum aut pedum plantis insistunt, & attingunt magis terram, quam ambulant quod cognomen Quintio poetæ adhæsit. Attin pro reuerentia seni cuilibet dicimus quasi eum aui nomine appellemus. Adagia ad agendum apta. Adasia ouis uetula recentis partus. Abrogare infirmare. Ad aut proprie personam significat, ut eo ad Pompeium, aut locum, ut abijt ad theatrum. Apud mutuam loci, & personæ coniunctionem significat, ut cum dicimus cœno apud amicum. At differentiam rerum significat, ut cum dicimus, Scipio est bellator. At Marcus Cato orator. Addicere est proprie idem dicere & approbare dicendo, aliâs addicere damnare est. Aedis domicilium in ædito positum simplex, atq; unius aditus, siue ideo ædis dicitur, quod in ea æuum degatur, quod græce αἰὼν uocatur. Itaq; ædificare cum sit proprie ædem facere, ponitur tamen pro omni genere constructionis. κατὰ χρησιμῶς. Aedituus sacræ ædis tutor, idest curam agens. Aeditimus ædis intimus. Aedilis initio dictus est magistratus qui ædium non tantum sacrarum, sed etiam priuatarum curam gerebat. Postea hoc nomen et ad magistratus translatum est. Dictus est autem ædilis, quod facilis ad eum plebi aditus esset, sed & ædilatus dicebatur eadem dignitas, sicut pontificatus magistratus. Atrium proprie est genus ædificij ante ædem continens mediam aream, in quam collecta ex omni tecto pluuia descendit. dictum autem atrium uel quia id genus ædificij atriæ primum in Hetruria sit institutum uel quia terra oriatur quasi aterreum. Auus patris, matrisq; pater, dictus à græco uocabulo, quod est apud eos πάππος, mutatis quibusdam literis. alij uolunt, quod ex ea uoce appellabatur, quod apud eosdem græcos τάτα

appellatur,

appellatur, significatq; magnum, quoniam ueluti magnus pater sit auus. Alij putāt auum dictum esse q̄a ad duos attineat quasi ad duum uel quia ad patrem sit additus. Abauus dicitur quia abest ab auo, & est auus aui. Atauus quia tata est aui, idest pater, ut pueri usurpare solent. Auunculus matris meæ frater, traxit appellationem ab eo, quod æque tertius à me, ut auus est, sed non eiusdem iuris. ideoq; uocabuli facta diminutione, siue auunculus appellatur, quod aui locum obtineat, & proximitate tueatur sororis filiam. Amita patris mei soror, quia similiter tertia à me sit, atq; quia uideri potest dicta ex eo, q̄d ab antiquioribus auita sit uocitata. siue amita dicta est, quia à patre meo amata est. Nam plus sorores à fratribus quàm fratres diligi solent, uidelicet propter dissimilitudinem personarum, quæ ideo minus habent dissensionis, quo minus æmulationis. Auillas agnas recentis partus. Agnus dicitur à græco ἀγνὸς quod significat castum eo, quod sit hostia pura & immolationi apta. Auere nihil aliud est, q̄ cupe. argumento est auidum & auditatē ex quibus præcipua cupiditas ītelligitur, cū significet & gaudere. Adscripti dicebātur q̄ in colonias no͞ia dedissent ut essent coloni. Adsciscere est adiūgere uel assumere. Adscriptitij ueluti q̄dā scripti dicebantur, qui supplendis legionibus adscribebantur. Hos & accensos dicebant, quod ad legionum censum essent adscripti. Quidam uelatos, quia uestiti inermes sequerentur exercitum, Nōnulli ferētarios, quod fundis, lapidibusq; præliaturi ea modo ferrēt, quæ in hostes iacerent. Alij rorarios, quod id genus hominum ante q̄ acies coirent in modū rorantis tēpestatis dimicaret. Auctariū dicebant antiq, quod super mensurā uel pōdus iustū adijciebatur, ut cumulus uocatur in modio. Auctum uocabatur spatiū circi, quod super definitū modū uictoriæ adiungitur. Argenon argentū percandidū. Arbiter dicitur iudex, q̄ totius rei habeat arbitrium & facultatē. Amicinū utris pediculū ex quo uinum diffunditur. Arbosem pro arbore antiq dicebāt, & robosem pro robore. Arbitrium dicitur sententia, quæ ab arbitro statuitur. Arbitrariū cum adhuc res apud arbitrū geritur, Amicitiæ uocabulū ab amore deducitur, q̄uis interdū uituperandus sit amor, ab antiquis autem ameci, & amecæ per e literā efferebantur. Ad promissor est, qui quod suo nomine promisit, idē pro altero quoq; promittit. Aduersus aut cōtrarium significat aut idem quod erga. Arcere est continere. Vnde & arcus in ædificijs dictus est, quia se ipsum continet. Alij dicunt arcum dictum esse ab opere arrigendo in altitudinem. Arcirma genus plaustri est modici, quo homo gestari possit. Argeos uocabant scirpeas effigies, que per uirgines uestales annis singulis iaciebantur in tyberim. Arcere prohibere est similiter, prohibet, porcet, quoque dictum ab antiquis, quasi porro arcet, & pro eo, quod est continet ponitur. Vnde & coercere continere dicimus. Trahitur autem hoc uerbum à græcorum magistratu, quem illi ἄρχοντα uocant, in cuius potestate est cogere uel prohibere. Arcani sermonis significatio trahitur siue ab arce, quæ tutissima pars est urbis, siue à genere sacrificij, quod in arce fit ab auguribus adeo remotū à notitia uulgari, ut ne literis quidē mandetur, sed p̄ memoriam successorū celebretur, siue ab arca, in qua quæ clausa sunt tuta manent, cuius ipsius origo ab arcēdo pendet. Arculum appellabant circulum, quē capiti imponebant ad sustinenda cōmodius uasa, quæ ad sacra publica capite portabantur. Arculus putabatur etiam deus, qui tutelam gereret arcarum. Arculatæ dicebantur circuli, qui ex farina in sacrificijs fiebant. Arcula dicebatur auis, quæ in auspicijs uetabat aliquid fieri. Asseres dicti, quod assideant parietī, trabibusq;. Assaratum apud antiquos dicebatur genus quoddam potionis ex uino, & sanguine temperatum, quod latini prisci sanguinem asir uocarent. Ambriccs regulæ, quæ transuersæ asseribus, & tegulis interponuntur.

Antes sunt extremi ordines uinearum. Vnde etiā nomen trahunt antæ, quæ sunt latera ostiorum. Ambitus propriæ dicitur inter uicinorū ædificia, locus duorum pedū & semipedis ad circūeundi facultatem relictus, ex quo etiam honoris ambitus dici cœptus est, à circūeundo, supplicandoq;. Ambitio est ipsa actio ambientis. Amnis proprie dicitur à circumnando quoniam ex græca præpositione sumptum, quæ est ἀμφὶ significat circum, & nare fluere. Ambiguum est, quod in ambas agi partes animo potest, huiusmodi apud græcos ἀμφίβολον dicitur. Ambrones fuerunt gens quædam gallica, qui subita inundatione maris cum amisissent sedes suas, rapinis, et prædationibus se, suosq; alere cœperunt eos, et cymbros, teuthonesq; Marius deleuit, ex quo tractum est ut turpis uitæ homines ambrones dicerentur. Antiæ muliēbres capilli demissi in frontem appellari ex græco uidentur, quod enim nos contra, illi ἄντι dicunt Amnenses appellantur urbes sitæ propè amnem ut à mari maritimæ. Vnde interamnæ & antennæ dictæ sunt, q̄ inter amnes sunt positæ uel ante se habeant amnes. Antermini qui circa terminos prouinciæ manent. Vnde amiciri amburbium ambarualia amplexus dicta sunt. Angiportus iter compendiarium in oppido, eo q̄ sit angustus portus, idest aditus in portum. Angeronæ deæ sacra à romanis instituta sunt cum angina omne genus animalium consumeretur. cuius festa angeronalia dicebantur.

Actus modo significant in comœdijs, & tragœdijs certa spatia canticorum, modo iter inter uicinos quatuor pedum latum, modo in geometrica minorē patrem iugeri, idest centū uiginti pedū, modo motū corporis ut histrionū & saltatorum, qui etiā ex hoc ipso actuosi dicuntur. Auxiliares dicuntur in bello socij romanorū exterarum nationum dicti ex græco uocabulo αὔξησις quod nos dicimus rerum crescentium auctionem. Ausoniam appellauit Auson Vlissis, et Calipsûs filius eā primum partē Italiæ, in qua sunt urbes beneuentum & Cales, deinde paulatim tota quoq; Italia, quæ apennino finitur, dicta est ausonia ab eodem duce, à quo etiam conditam auruncam urbem ferunt. Alumento pro Laumedonte à ueteribus romanis, necdum assuetis græcæ linguæ dictum est. Sic Melo pro Nilo. Catamitus pro Ganimede. Alphius pro Alpheo dicebatur. Adcensi dicebantur, qui in locum mortuorum militum subito subrogabantur dicto, ita quia adcensum adijciebantur. Acerra ara quæ ante mortuum poni solebat, in qua odores incendebant. Alij dicunt arculam esse thuraiam scilicet ubi thus reponebant. Apex, qui est sacerdotum insigne, dictus est ab eo, quod comprehendere antiqui uinculo apere dicebant. Vnde aptus, is, qui conuenienter alicui iunctus est. Athannuuium est poculi fictilis genus quo in sacrificijs Romani utebantur sacerdotes potitij. Atroces appellantur ex græco, quia illi atrocia appellāt, quæ cruda sunt siue atrox dicitur ab eo, quod nihil timeat. τρέω enim græci dicunt timere. Auguraculum appellabant antiqui, quam nos arcem dicimus, quod ibi augures publicæ auspicarentur. Arse uerse auerte ignem significat. Thuscorum. n. lingua arseauerte uerse ignem constat appellari. unde Afranius ait, Inscribat aliquis in ostio arseuerse Aborignes appellati sunt, quod errantes conuenerint in agrum, qui nunc est populi romani. fuit enim gens antiquissima Italiæ. Aboloes dicebant, pro ab illis, Antiqui enim literam non geminabant. Auentinus mons intra urbem dictus est, quod ibi rex albanorum Auētinus bello fuerit extinctus, atq; sepultus. Adorare apud anti-

quos significabat agere, unde & legati oratores dicuntur, quia mandata populi agunt. Armilustrium festum erat apud romanos quo res diuinas armati faciebant, ac dum sacrificarent tubis canebant. Adeo duas habet significationes, nam cum prima acuta effertur, idem significat, quod accedo, ut cum dicimus adeo prætorem. Cum autem secunda, id est, quousq; eo non quidem secundũ rationẽ, quia ad præpositio accusatiuis accommodata est, sed uetusta quidem loquendi consuetudine. Argea loca romæ appellantur, ꝙ in his sepulti essent quidam arguorum illustres uiri. Asparagus herba dicta, ꝙ in asparo uirgulto nascatur. Asidelæ mensæ uocantur ad quas sedentes flamines sacra faciunt. Anceps significare uidetur id, quod ex utraq; parte caput habeat, ut securis, bipennis, sed magis à capiendo, qđ est utraq; parte æquæ capiatur appellatum est. Ancus appellatur qui aduncũ brachium habet ut exporrigi non possit. Ancillæ dictæ ab Anco martio rege, quod is bello magnum fœminarũ numerũ ceperit, siue ideo sic appellantur ꝙ antiqui anculare dicebant, pro ministrare ex quo dij quoq;, ac deæ feruntur coli, quibus nomina sunt anculi & anculæ. Ancæsa dicta sunt ab antiquis uasa, quæ cælata appellamus, ꝙ circũ cædendo talia fiant. ipsum quoq; cælare uerbum ab eadẽ causa est dictum. d. litera cum. l. permutata. Aerosam appellauerunt antiqui insulam Cyprum, ꝙ in ea plurimũ æris nascatur. Aenesi dicti sunt comites æneæ. Aeneatores cornicines dicuntur, idest cornu canentes. Aenariam appellauere locum ubi æneas classem à troia ueniens appulit. Audacia ab auide, idest cupide agendo dicta est.

Aceratum lutum cum paleis mistum. Aclassis tunica ab humeris non consuta. Arrilator qui etiam cocio appellatur dictus uidetur à uoce græca, quæ est ἆρε, idest tolle, quia sequitur merces, ex quibus quid cadens lucelli possit tollere. lucellum enim diminutiuũ est à lucro. Artitus bonis instructus artibus. Arne agni caput. Arlineum ornamentum capitis muliebris. Artus ex græco appellantur, quos illi ἄρθρα dicunt. siue artus dicti, ꝙ membra membris artentur. Arquites arcu præliantes qui nunc dicũtur sagittarij. Arbilla aruina. idest pinguedo corporis. Artifices dicti ꝙ scientiam suam per artus exercent, siue ꝙ apte opera inter se artent, qua ex causa etiam artes appellatæ sunt. Aritenam siue artunam uas ab hauriendo sic appellabant. Amsegetes dicuntur quorum ager uiam tangit. Amites perticæ aucupales. Ampedices dicebantur ab antiquis, ꝙ circũpenderent quos nunc appendices appellamus. Albegmina partes extorum, quæ dijs immolabant. Amia genus piscis. Ambulacra ambulationes. Ameria urbs in umbria, ab amero appellata. Adsipere & præsipere dicebant antiqui à sapiẽdo sicut nos quoq; modo dicimus ab æquo iniquum. à quærendo inquirere.

Admissiuæ aues dicebantur ab auguribus, quæ consulentem iuberent. Adulari est compositum ex accedendo & à ludẽdo. Addubanum danubium. Adulter, & adultera dicuntur, quia & ille ad alteram, & hæc ad alterum se conferunt. Aquilus color est fuscus & subniger, à quo aquila dicta esse uidetur, q̃uis eam ab acute uolando dictam uolunt. Aquilus autẽ color ab aqua est noĩatus. Nam cũ antiqui duos omnino naturales nossent. i. album et nigrũ interuenerit autẽ is quoq; qui ita neutri similis est, ut tamen ab utroq; proprietatem trahat potissimum ab aqua eum denoĩarunt, cuius incertus est color. Aquilo uentus à uehementissimo uolatu ad instar aquilæ appellatur. Anquirere est circum quærere. Andron locus domicilij appellatur angustior lõgitudine, in quo uiri plurimi morabantur, ut τῶν γυναικῶν ἀπὸ τοῦ γυναικείου. Apud & penes in hoc differunt, ꝙ alterum personam cũ loco signat, alterũ p̃sonã & dominiũ ac potestatem, quod trahitur à penitus. Anxur uocabatur, quæ nunc tarracina dicitur Volscæ gentis sicut ait Ennius. Vulsculus perdidit anxur. Aquarioli dicebantur muliẽrum impudicarũ sordidi adseclæ. Aquipenser genus piscis. Apellinem antiqui dicebant pro Apollinem. Aperta idem apollo uocabatur, quia patente cortina responsa ab eo dentur. Abditiui Abortiui. Ape apud antiquos dicebatur prohibe cõpesce. Apua genus minimi pisciculi. Abs præpositio à græco deducitur, ἄψ. significat autẽ retractionẽ in partẽ posteriorẽ. Apollinares ludos, hoc est in laude appollinis populus laureatus spectabat stipe data pro cuiusq; copia. Apiculũ filũ quo flamines uelatũ apicem gerunt. Abacti magistratus dicebantur, qui coacti deposuerant imperium. Agere modo significat ante se pellere. i. minare. Virg. Et potũ pastas age tityre, modo significat iurgari, ut cũ dicimus, agit cum eo furti, modo rependere, ut cum dicimus, gratias ago, modo uerbis indicare, ut cum dicimus causam ago. quinetiam sic accessit gestus & uultus q̃dã decor, ut cum scænici agere dicuntur. Abitionem antiqui dicebant mortem. Abgregare est ab grege, adgregare, ad gregẽ ducere. Segregare ex plurimis gregibus partes seducere, Vnde & egregius dicitur è grege lectus, quorũ uerborũ frequens usus non mirum si ex pecoribus pendet, cũ apud antiquos opes, & patrimonia ex his præcipue constiterint, ut ad huc etiã pecunias, & pecilia dicimus. Acetare dicebant, quod nunc dicimus agitare. Autumnum quidam dictum existimant, ꝙ tunc maxime augeantur hominum opes coactis agrorum fructibus. Agedum significat age modo. est enim adhortantis sermo. Aulas antiqui dicebant, quas non dicimus ollas, quia nullam literam geminabant. Itaq; aulicoqua exta, quæ in aulis coquebãtur dicebant, idest elixa. Auidus à non uidendo propter nimiam cupiditatẽ appellatur, sicut amens, qui mentẽ suam non habet. Aureliam familiã ex sabinis oriundã à sole dictam putant, quod ei publice à Populo Romano datus sit locus, in quo sacra faceret Soli, qui ex hoc auselij dicebantur, ut ualesij, papisij, pro eo qđ est Valerij Papirij. Arũnulas Plautus refert furcillas, quibus religatas sarcinas uiatores gerebant. quarum usum quia. C. Marius retulit, muli mariani postea appllabantur. Itaq; ærũnæ labores onerosos significant siue à græco sermone deducuntur, Nam αἴρειν græce, latine tollere dicitur. Aemiliam gentem appellatam dicunt à Mamerco Pythagoræ philosophi filio, cui propter unicam humanitatem cognomen fuerit æmilos. Alij ꝙ ab ascanio descendat, qui duos habuit filios, Iulium & Aemilon. Aemidum, tumidum. Aequidiale apud antiquos dictum est, quod nunc dicimus æquinoctiale, quia nox diei potius, quàm dies nocti annumerari debet. græci quoq; in hoc consentiunt ἰσημερίαν idest æquidiale dicentes. Aeruscare æra undiq;, idest pecunias colligere. Aequilauium significat ex toto dimidium, dictum à lauatione lanæ, quæ dicitur æquilauio redire cum dimidiũ decidit sordibus. Aegæum mare appellatur, quod ita crebræ in eo sint insulæ, ut procul aspicientibus species caprarum uideantur siue ꝙ in ea Aegæa Amazonum regina perierit, siue quod in eum Aegæus pater Thesei se præcipitauerit. Aestimata pœna ab antiquis ab ære dicta est, qui eam extimauerunt ære, ouem decussis, bouem centussis, hoc est decem uel centum assibus. Alucinatio, erratio. Adigas, dare cogas. Acies acumen acus, & acuere dicuntur ἀπὸ τοῦ ἀκόνη, quam latine dicimus cotem. Auxilla olla paruula. Amputata, idest circumputata dicitur ab eo, quod antiqui putum pro puro dicebant, unde deducuntur pudor & pudicus. Appia uia & aqua ab Appio Claudio est appellata. Ariminum à nomine fluminis

propinqui

propinqui est dictum. Animula urbs paruarū opum fuit in Apulia. Arca diminutiuū facit arculā & arcellam, ut à porco porculū & porcellum, à mamma mamulā, & mamillam. Alebria bene alentia. Agasones, equos agentes idest minantes. Arcubie, qui excubabant in arce. Armillas ex auro, quas uiri militares ab imperatoribus donati gerunt, dictas esse existimant, ꝙ antiqui humeros cū brachijs armos uocabāt, unde arma ab his dependentia sunt uocata. Ab alienatus dicitur, quem quis à se remouerit. Alienatus qui alienus est factus. Asserere manum, est admouere, quo ea quoq;, quæ in terram dimittuntur, seri dicuntur, unde etiam seræ appellantur, quia foribus admotæ opponuntur defixæ postibus quemadmodum ea, quæ terræ inseruntur. Aruum dicimus agrum necdum satum. Apica dicitur ouis, quæ uētrem glabrum habet. Ae syllabam græcam antiqui cōsuetudine per ai scribebant, ut aulai, musai. Aucta sæpe aucta. Abarcet, prohibet.
Aduosem aduersarium hostem. Axe adglomerati, uniuersi stantes. i. cohortibus aut legionibus. Acrum ærum autensilia ampliora. Auoluunt auolant. Astassent statuerunt. Ambiaxio, qui circūeuntes cateruatim. Apor apud. Amosio annuo. Antiquum ueteres etiam pro omnia posuere. Aestimias æstimationibus. Abijsse pro adijsse dicebant. Abambulantes abscedētes. Aglius prænomē ab aglo colore. i. nigro est dictū. Antiquare est in morē pristinū reducere. Attinge pro attingā posuere. Appellitauisse appellasse. Alteras ponebant pro eo, qđ est aduerbiū aliâs. Argutū iri, in discrimen uocari. Aureas dicebant frenos, qbus equorū aures rediguntur. Ausis audeas. Audacias pluraliter Cato dixit. Audax diminutiuum facit audaculus. Aduocitat sæpe aduocat. Annaria lex dicebatur ab antiquis ea, qua finiūtur anni magistratus capiendi. Aliorsum & illorsum sicut introrsum dixit Cato. Abietaria negotia dicebantur quam materiā nunc dicimus, uidelicet ab abietibus coemendis. Aletudo corporis pinguedo, Aeribus pluraliter ab ære. i. æramento dicit Cato. Addues addideris. Aristophorum uas, in quo prandium fertur ut discus. Adlicit, est perducit aliquem in rem, dictum à uerbo lacit. i. decipit. Hinc descendit inlicere & oblectare, idest frustrantem inducere. Abnutare sæpe abnuere. Alirei dixit Plautus pro eo, qđ est aliæ rei. Adfabrum fabrefactum. Alimodi pro aliusmodi. Aeneolo quod ex ære sit dicimus. ærulum uas, ex ære paruum. ad exitam ætatem ad ultimam ætatem. Amutio ab amore denominatum. Anginā uinariā habere dicuntur, qui uino suffocantur. Adulterina signa dicuntur alienis annulis facta. Ausculari dicebant antiqui pro osculari qđ est os cum ore conferre. Arabice olet, idest ex odoribus arabicis. Adaxint, adegerint. Argus oculeus. argus nomen est hōis qui fuissē fingitur oculis plenus. Amasso amauero. Amiculum genus est uestimenti à circūiectu dictum. Audiuitaui sæpe audiui. Ad liuescit liuere incipit hoc est liuidum fieri. Atticissat attice loquitur. Plautus, Non atticissat, sed sicilissat, idest sicule loquitur. Atrites atri coloris.
Aegyptinos æthiopas. Aduelitatio iactatio quædam uerborum figurata ab hastis uelitaribus. Velites dicūtur expediti milites, quasi uolites, idest uolantes. Author communis generis apud antiquos. Adnictat sæpe & leuiter oculo annuit. Næuius in Tarentilla, alij adnutat, alij adnictat, aliū amat, aliū tenet. Atriplexum herba. quæ nunc atriplex dicitur. Adoptatitius ex adoptato filio natus. Aleonē aleatorem. Næuius, Pessimorum pessime audax. ganeo. lurco. aleo. Aditiculū paruum aditum. Atra bilis ab atro, idest animi uitio dicta est. est enim atrū nigrum, idest à candore remotum. Antios. idest excruciatos. Anatem morbum anuum dicebant, idest uetularum sicut senium morbū senum. Altaria ab altitudine dicta sunt, ꝙ antiqui dijs superis in ædificijs à terra exaltatis sacra faciebant, dijs terrestribus in terra, dijs infernalibus in effossa terra. Assa dicebantur cantus tibiarum. Aues ab aduentu earū dicuntur, ꝙ inde ueniant, unde quis non suspicetur. Agolum pastorale baculum, quo pecudes aguntur. Abortum grauidæ muliēris dicitur ꝙ non sit tempestiue ortum.

SEXTI POMPEII FESTI LIBER. II.

BOna idest substantia rerū dicta sunt, ꝙ digna sint bonis. Bombitatio est sonus apum, ab ipso sonitu dictus, sicut mugitus boum, hinnitus equorum. Boare, idest clamare, à græco descendit βοάω. Boarium forum Romæ dicebatur, ꝙ ibi uenderentur boues. Bocas genus piscis à boando, idest uocem emittendo appellatur. Barrire elephanti dicuntur, sicut oues dicimus balare, utiq; à sono uocis. Balenam belluam marinam, ipsam dicunt esse pistricem, ipsam esse & cetum. Bacchanalia dicebantur Bacchi festa. Basilica ἀπὸ τοῦ βασιλέως hoc est rege dicta sunt. Basilicum regale. nam βασιλεύω est regno. Bouinatur conuitiatur. Boa serpens est aquatilis, quam græci ὕδρον uocant, à qua icti obturgescunt, crurum quoq; tumor uiæ labore collectus boa appellatur. Batus genus herbæ. Bacrionem dicebant genus uasis longioris manubrij. hoc alij trullam appellant. Bacar uas uinarium simile bacrioni. Barathrum græci appellant locum præcipitem, unde emergi nō possit, dictum ab eo. quod est βαθύς. Balenæ nomen à græco descendit. hanc illi φάλαιναν dicunt antiqua consuetudine qua πύῤῥον burrhum πύξον buxum dicebant. Burrhum dicebant antiqui, quod nunc dicimus rufum. unde rustici burrhā appellant buculam, quæ rostrum habet rufum, quomodo rubens cibo ac potione ex prandio burrhus appellatur. Basiliscus appellatur genus serpentis uel ꝙ in capite habeat album instar diadematis, uel ꝙ reliqua serpentum genera uim eius fugiant. Barbaricū appellatur clamor exercitus uidelicet, ꝙ eo genere barbari utantur. Breue à græco descendit quod est βραχύ. Brutiani dicebantur, qui officia seruilia magistratibus præstabant, eo ꝙ hi primū se Annibali tradiderant, & cū eo perseuerauere usq; dum recederet de Italia. Bruma à breuitate dierū dicta, quasi βραχὺ ἦμαρ. Brucum antiqui grabem dicebant. Brachium nos dicimus, quod græci βραχίων quod deducitur à βραχὺ, idest breue, eo ꝙ ab humeris ad manus breuiores sint q̄ à coxis plantæ. Brassica à præsecando est dicta. Brutianæ parmæ dicebantur scuta, quibus Brutiani sunt usi. Bobinare est menstruo muliērū sanguine inquinari. Lucilius, Hec inquit te imbubinat. at contra te ībulbiat. Imbulbiare est puerili stercore inquinari, dictum ex fimo, quod græci appellant βόλβιτον. Bucerū pecus de bubus dicimus. Bustum proprie dicitur locus in quo mortuus est cōbustus & sepultus. dicitur bustū, quasi bene ustū. ubi uero cōbustus qs tantummodo. alibi uero est sepultus, is locus ab urendo ustrina uocatur. sed modo busta sepulchra uocamus. Buteo genus auis, qui ex eo se alit, qđ accipitri eripuerit, uastitatisq; esse causam his locis, quæ intrauerit ut bubo à quo etiā appellatur buteo. Bucina quā nos appellamus. græci buchia à similitudine soni dicunt. Bulimam græci magnā famē dicunt, assueti magnis & amplis rebus præponere bu. à magnitudine scilicet bouis, hinc est, ꝙ grandes pueros bupædas appellant, & mariscā ficū busycon. Bubleū est genus quoddam uini. Bucephalus uocatus est equus Alexandri regis propter quandam bubuli capitis similitudinem.

Benna lingua gallica genus uehiculi appellatur, unde uocantur combennones in eadē benna sedentes. Bes appellatū est, qđ bis triens sit, q̄uis dura cōpositio fiat bessis ex triente bessis unciæ octo, triens quatuor. Bellū à belluis dicitur, q̄a belluarum sit perniciosa dissensio. Bariū urbē italiæ appellauerunt conditores expulsi ex insula Bara, quæ non lōge est à brundusio. Brundusiū quidā poetæ breuitatis causa Brendam dixerunt. Beneficiarij dicebātur milites qui uocabant muneris beneficio, econtrario munifices, uocabantur, qui non uocabant, sed munus reipublicæ faciebant. Benignus proprie dicitur, qui bonis & dignis largitur. est autem compositum ex bono & gignendo. Bellona dicebatur dea bellorū, ante cuius templū erat columella, quæ bellica uocabatur, super quā hastam iaciebant, cū bellum indicebatur. Bidental dicebant quoddam templum, ꝙ in eo bidentibus hostijs sacrificaretur. Bidentes autem sunt oues duos dentes longiores cæteris habentes. Bisea porca dicitur, cuius à ceruice setæ bifariā diuiduntur, cū iam esse incipit maior sex mensium. Bignæ geminæ dicuntur, quia bis una die natæ sunt. Bigenera aīalia dicuntur ex diuerso genere nata, ut leopardus ex leone & panthera, ciccur sus ex apro & scropha domestica. mulus ex equa & asino. Bilis apud Afros appellatur semen humanum humi profusum. Blaterare est stulte, et percupide loqui, ꝙ à græco βλὰξ originem ducat, sed & camelos, cum uoces edunt, blaterare dicimus. Balatrones & blatheas bullas luti ex itineribus, aut ꝙ de calciamentorū soleis eraditur appellabant. Bilbit factum est à similitudine sonitus, qui fit in uase. Næuius bilbit amphora inquit. Bibliothecæ, & apud græcos & apud nos tam librorū magnus ꝑ se numerus, q̄ locus ipse, in quo libri collocati sunt, appellantur. Blitū genus holeris à saporis stupore appellatū esse ex græco putatur, ꝙ ab his βλὰξ dicatur stupidus. Bardus stultus à tarditate ingenij appellatur. Cæca Nimis audacē, nimisq; bardum barbarū trahitur. autē à græco, qđ illi βάρδιστος dicunt. Bardus gallice cantor appellatur, qui uirorum fortiū laudes canit à gente bardorum. Belutus bestiæ similis. Beneuentum colonia cū deduceretur, appellari cœptū est melioris ominis causa. nāq; eam urbē antea græci incolentes μαλόεντον appellarunt. Bulgas galli sacculos scorteos appellant. Bouē bidētem à dentium numero dicunt appellari. Bellicrepā saltationem dicebant quādo cū armis saltabāt, qđ à Romulo institutum est, ne simile pateretur, qđ fecerat ipse cū à ludis Sabinorū uirgines rapuit. Bilingues brutaces Ennius dixit, ꝙ Brutij & osce & græce loqui soliti sint. Sunt autē Italiæ populi uicini Lucanis. Bitienses dicuntur, qui peregrinantur assidue. Baiulos dicebant antiqui, quos nunc dicimus operarios. unde adhuc baiulari dicuntur. Blandicella uerba blanda per diminutionem sunt dicta. Bellariū & bellaria res bellis aptas appellabant. Bellitudinem sicut magnitudinem Verrius dixit. Boiæ idest genus uinculorū, tam ligneæ, q̄ ferreæ dicuntur. Bolulus genus farciminis propter connexionem à bolis sic appellatur. Blennos stultos esse Plautus indicat, qui ait, stulti. stolidi, fatui, fungi, bardi, blenni, buccones. Binomius cui geminum nomen, ut Numa pompilius. Tullus hostilius. Barbari dicebantur antiquitus oēs gentes exceptis græcis. unde Plautus Næuiū poetam latinū barbarum dixit. Bellule apud Plautum diminutiuum aduerbium est à bene, qđ facit belle & bellule. Burranicū genus uasis. Buttubata Næuius pro nugatorijs posuit. hoc est nullius dignationis. Bula aurea insigne erat puerorum prætextatorū quæ dependebat eis à pectore, ut significaretur eam ætatē alterius regendā consilio. dicta autē est bula à græco sermone βουλὴ, qđ consilium dicitur latine. uel quia eam partem corporis βουλὴ contingat, idest pectus, in quo naturale manet consiliū. Boicus ager dicitur, qui fuit boiorū gallorū. is autem est Gallia citra alpes, quæ togata dicitur. Burranina potio appellatur lac cōmistum sapa à ruso colore, quē burrhū uocant.

SEXTI POMPEII FESTI LIBER. III.

c Orona cum uideatur à choro dici, caret tamen aspiratione. siue coronæ dicuntur, ꝙ honorent eos, quibus imponuntur. Coturnix appellatur à sono uocis. Cornua liberi patris simulachro adijciuntur, quē inuentorē uini dicunt, eo ꝙ homines nimio uino truces fiunt. Corgo apud antiquos pro aduerbio, qđ est profecto ponebatur. Corbitæ dicuntur naues onerariæ, ꝙ in malo earū summo pro signo corbes solerent suspendi. Colurna hastilia ex corno arbore facta potius quàm ex corylo. Catones appellantur portus in mari interiores arte & manufacti. Collatia oppidum fuit propè Romam, eo ꝙ ibi opes aliarū ciuitatū fuerint collatæ, à qua porta Romæ Collatina dicta est. Conlucare dicebant cum profanæ syluæ rami deciderentur officientes lumini. Conlatiuum sacrificium dicitur quod ex conlatione offertur. Colophon dixerunt cum aliquid finitum significaretur. Concinnare est apte componere, Concinere enim, conuenire est. Concilium dicitur à populi consensu. siue concilium dicitur à concalendo, idest uocando. Conciliabulum locus ubi in concilium conuenitur. Concio significat conuentum, non tamen alium, quàm eum, qui à magistratu uel à sacerdote publico per præconem conuocatur. Contubernales dicuntur à tabernis, quæ fiebant ex tabulis unde & tabernacula sunt dicta, licet ex tentorijs & ex pellibus fiant. Contubernium dicitur contubernalium habitatio. Conclauia dicuntur loca, quæ una claue clauduntur. Contemplari dictum est à templo, idest loco, qui ab omni parte aspici, uel ex quo omnis pars uideri potest, quem antiqui templum nominabant. Comitiales dies appellabant, cum in comitio conueniebant, qui locus à coeundo idest insimul ueniendo est dictus. Calatores dicebantur serui ἀπὸ τοῦ καλεῖν quod est uocare, quia semper uocari possent ob necessitatem seruitutis. Condylus annulus. Condalium similiter annuli genus. Contestari est cum uterq; reus dicit, Testes estote. Condeta ager, in quo frutices existunt in modum codarum equinarum. Condictum est quod in communi est dictum. Coctum à cogendo dicitur, quia cogendo coercetur, ut ad utilitatem uescendi perducatur. Cocula uasa ænea coctionibus apta. alij cocula dicunt ligna minuta, quibus facile decoquantur obsonia. Cohum lorum, quo temo buris cum iugo colligatur à cohibendo dictum, Cohum poetæ cælum dixerunt à chaos, ex quo putabant cœlum esse formatum. Comœdias constat appellari ex eo, quod initio in uicis iuuenes cantare soliti essent crebro conuenientes. Cicuma auis noctua. Coclacæ dicuntur lapides ex flumine rotundi ad coclearum similitudinem. Cocetum genus edulij ex melle & papauere factum. Confugelam antiqui confugium dicebant.

Comprædes eiusdem rei populo sponsores.

Compascuus ager relictus ad pascendum communiter uicanis. Compescere est uelut ab eodem pascuo continere.

Compitalia festa, quæ in compitis peragebant.

Congruere dictum est à gruibus, quæ non se segregant, siue cum uolant, siue cum pascuntur.

Cognomines dicuntur, qui eiusdem sunt nominis.

Cerrhones leues & inepti à cratibus dicti, quod Siculi aduersus Athenienses cratibus pro scutis sunt usi, quas græci γέῤῥα appellant. Conitum genus libaminis, qđ ex farina conspersa

faciebant

faciebant. Conitum Afranius pro ornatu & excultu posuit. Conflages loca dicuntur, in quæ undiq; cõfluunt uẽti. Copona taberna à copijs dicta. Cõpilare est cogere & in unũ cõdere. Compernes nominantur homines gentibus plus iusto coniunctis. Confœdusti fœdere coniuncti. Commessatio à uicis, quos græci κῶμας dicunt, appellatur. In his.n. habitabant prius, q̃ oppida conderentur, quibus in locis alij alios conuictus causa inuitabant. Committere proprie est insimul mittere. nunc eo utimur & pro facere, aut pro linquere, aut pro incipere. Condere proprie est in unum & interiorem locum dare ad custodiam faciliorem, quod uerbũ nunc significat conscribere. nunc facere. nunc componere & instruere. Cõsulas antiqui ponebant non tantũ pro cõsilium petas, & percuncteris, sed ẽt pro iudices, & statuas. Cossi ab antiquis dicebantur natura rugosi corporis homines, à similitudine uermiũ ligno editorum, qui cossi appellantur. Consilium uel à consulendo dicitur, uel quod in unam sententiam plurium mentes consiliant, & conueniant, sed à silentio credibilius dictum putatur, quo maxime inuenitur. Conscripti dicebantur, qui ex equestri ordine patribus adscribebãtur, ut numerus Senatorum expleretur. Consponsos antiqui dicebant fide mutua colligatos.

Consualia ludi dicebantur, quos in honorem Consi faciebant, quem deum consilij putabant. Conuentus quatuor modis intelligitur. Vno, cum quemlibet hominem ab aliquo conuentum esse dicimus, Altero, cum significatur multitudo ex compluribus generibus hominum contracta in unum locum. Tertio, cum à magistratibus iudicij causa populus congregatur. Quarto, cum aliquem in locum frequentia hominum supplicationis aut gratulationis causa colligitur. Conuicium à uicis, in quibus primum habitatum est, uidetur dictum, uel immutata litera quasi conuocium. Contuoli oculi sunt in angustum coacti conniuentibus palpebris. Consternatio, quæ est concitatio quædam subita ex aliquo metu à sternutamento deducta est, eo q̃ toto concutimur corpore. Considerare à contemplatione syderum uidetur appellari. Constitutus hoĩum à constituentium multitudine appellatur. Conuallis est planicies ex omni parte cõprehensa montibus, collibus'ue. Vallis duobus lateribus inclusa planicies. Vallis diminutiuum uallicula facit. Conuoti ijsdem uotis obligati. Cibus appellatur ex græco, quod illi peram, in qua cibum recondunt, κιβώτιον appellant. Ciccum membrana tenuis malorum puniceorum. Cispius in urbe exquilinæ regionis de nomine cuiusdam hominis dictus. Citimus extremus. Vls.n. facit ultra, ultimus. cis citra citimus.

Cicindela genus muscarum, quod noctu lucet, uidelicet à candeo. Vnde etiam candelabra putantur appellata.

Citrosa uestis appellata à similitudine citri.

Ciuicam coronam ciuis salutis suæ causa seruatus in prælio dabat, quæ erat iliginea frondem habens perennem. Circanea dicitur auis, quæ uolans circuitum facit. Circites circuli ex ære facti. Cilium est folliculus, quo oculus tegitur. unde fit supercilium. Cimerij dicuntur hoĩes, qui frigoribus occupatas terras incolunt, quales fuerunt inter baias, et cumas in regione, in qua conuallis iugo satis eminenti circunducta est, quæ neq; matutino, neq; uespertino tempore sole contegitur. Cimbri lingua gallica latrones dicuntur. Cingulos appellabant homines, qui his locis ubi cingi solet, satis sunt tenues. Cillibæ mensæ rotundæ. Chilo dicitur cognomento à magnitudine labiorum. Cilo sine aspiratione, cui frons est eminentior, ac dextra, sinistraq; uelut recisa uidetur. Cisterna dicta est, q̃d est cis, idest infra terram. Camillus proprie appellatur puer ingenuus. Capuam in campania quidam à capy appellatam ferunt, quem à pede introrsus curuato nominarunt antiqui, falconem nostri uocant, alij à planicie regionis. Camœnæ musæ à carminibus sunt dictæ, uel quod canunt antiquorum laudes, uel q̃ sint castæ mentis præsides. Camura, & camuri boues à curuatione ex græco καμπή dicuntur.

Cappas marinos equos græci à flexu posteriorum partium appellant. Catampo genus est lusus. Carissam apud Lucilium uafram significat. Cærimoniarum causam alij ab oppido Cære dictam existimant, alij à caritate dictam indicant. Cœlibem dictum existimant, q̃ dignam cœlo uitam agit. Catamitum pro Ganymede dixerunt, qui fuit Iouis concubinus. Cæculus condidit præneste. Vnde putant Cæcilios ortos, quorũ erat nobilis familia apud Romanos. Alij appellatos eos dicunt à Cæcade troiano Aeneæ comite. Cœlius mons dictus est à Cœle quodam ex Hetruria, qui Romulo auxilium aduersus Sabinos præbuit, eo quod in eo domicilium habuit. Cæcum uallum dicitur, in quo præacuti pali terræ adfixi herbis uel frondibus occuluntur. Catilones appellabant antiqui gulosos. Catillatio graue obprobriũ hominibus generosis obijciebatur, si qui prouincias amicas populi Romani expoliassent. Cesticillus appellatur circulus, quem superponit capiti qui aliquid est laturus in capite. Cespes est terra in modum lateris cæsa, cum herba siue frutex recisus truncatur. Catulinam carnem esitauisse, hoc est comedisse Romanos Plautus in Saturione refert. Catax claudus. Cæcultare est cæcos imitari. Cæsariati comati. Catularia porta Romæ dicta est, quia non lõge ab ea ad placãdũ caniculæ sydus frugibus inimicũ rufæ canes immolabantur, ut fruges flauescentes ad maturitatem perducerentur. Cædem putant ex græco dici, quod apud illos κτείνειν significat interficere. Cenina urbs, quæ fuit uicina Romæ à Cenite conditore appellata. Catulus quoddam genus uinculi, qui interdum canis appellatur. Cæstus uocantur & ij, quibus pugiles dimicant, & genus quoddam muliẽbris ornatus. Cæditiæ tabernæ in uia appia domini nomine sunt uocatæ. Cauillatio est iocosa calumniatio. Cati fons, ex quo aqua petronia in Tyberim fluit, dictus, quod in agro cuiusdam fuerit Cati. Cacula seruus militis. Plautus. Video caculam militarem. dicitur autem à græco καλὸν, quod fustibus, clauisq; ligneis ad tutelam dominorum armari soliti sint. Canalicolæ forenses homines pauperes dicti, quod circa canales fori consisterent. Cana dicunt græci nos canistra, & per diminutionem canistella.

Canicæ furfures de farre à cibo canum uocatæ.

Cancri dicebantur ab antiquis, qui nunc per diminutionem cancelli, ex quo genere sunt calces, qui per diminutionem dicuntur calculi. Canentas capitis ornamenta. Canta pro cantata ponebant. Candicariæ naues ex tabulis crassioribus factæ. Candelabrum dictum, quod in ea candelæ figantur. Cantherius hoc distat ab equo, quod maialis à uerre capus à gallo, ueruex ab ariẽte. Est enim cantherius equus, cui testiculi amputantur. Cauillum, cauillatio, idest irrisio. Caudecæ cistellæ ex iunco, à similitudine equinæ caudæ factæ.

Caulæ à cauo dictæ. Antiquitus enim ante usum tectorum oues in antris claudebantur. Cauum à chao dictum, & eius inanitate. Calones calcei ex ligno facti.

Calcendix genus conchæ. Calpar genus uasis fictilis.

Calces ampullæ plumbeæ.

Calbeos armillas dicebant, quibus triumphantes utebantur, & quibus ob uirtutes milites donabantur.

Calix, quod in eo calidum bibitur. Calpurni à Calpo Numæ regis filio sunt oriundi. Calim antiqui dice-

bant pro clàm, ut nis pro nobis. san pro suam. im pro eum. Calicata ædificia calce polita. Caliptra genus est uestimenti, quo capita operiebant.

Caduceatores legati pacem petentes. Cato caduceatori inquit nemo homo nocet. Calathos græci, nos dicimus quasillos. Carinantes probra obijcientes à carina dicti, quæ est infima pars nauis. sic illi sortis infimæ. Cadmia terra, quæ in æs conijcitur, ut fiat oricalcum. Casa à cauatione dicta. Cascum antiquum. Casmar senex oscorum lingua. Cassiculum reticulum à cassibus per diminutionem dictum. Caseus à coeundo dictus. Cassilam antiqui pro casside ponebant. Cassabundus crebro cadens. Casaria, quæ custodit casam. Cassia uia à Cassio strata. Caput ex græco dictum, quod illi interdum κάρα dicunt. Caperatum rugosum à cornuum caprinorum similitudine dicitur. Capis poculi genus dictum à capiendo. Capsæ à græco appellantur. Has illi κιβώτια dicunt. Capital facinus, quod capitis pœna luitur. Capronæ. equorum iubæ in frontem deuexæ, dictæ quasi à capite pronæ.

Capidulum genus uestimenti, quo caput tegebatur. Capræ dictæ, quod omne uirgultum carpant siue à crepitu crurum. Vnde & crepas eas prisci dixerunt. Cappes, & cappedia antiqui lautiores cibos nominabant. inde & macellũ, & forũ cuppedinis appellabant. Cuppedia autem à cupiditate sunt dicta. Vel sicut Varro uult, quod ibi fuerit cupedinis equitis domus, qui fuerat ob latrociniũ damnatus. Capronculũ uas fictile. Curatores dicuntur, qui pupillis loco tutorum dantur. siue illi, qui rei frumentariæ, agris'ue diuidendis præpositi sunt. Curia locus est, ubi publicas curas gerebant. Calabra curia dicebatur ubi tantũ ratio sacrorũ gerebatur. Curiæ etiã nominantur in quibus uniuscuiusq; partis populi Romani, quid geritur, quales sunt hæ, in quas Romulus populũ distribuit numero triginta, quibus postea additæ sunt quinq; ita ut in sua quisq; curia sacra publica faceret, feriasq; obseruaret, ijsq; curijs singulis nomina curiarũ uirginum imposita esse dicuntur, quas uirgines quondam Romani de sabini rapuerant. Curriculo pro cursim ponebant. Plautus, Licet inquit uos abire curriculo. Curriculus diminutiuum est à curru. Curtilacum appellatur à curtio, qui eo loco in profundissimum se ob salutem Romani populi proiecit hiatum. Curionũ æs dicebatur, quod dabatur Curioni ob sacerdotium curionatus. Curis est sabine hasta. Vnde Romulus Quirinus quia eam ferebat est dictus, et Romani à Quirino quirites dicuntur. Quidã eũ dictum putant à curibus, quæ urbs fuit opulẽtissima sabinorum. Curitim Iunonem appellabant quia eandẽ ferre hastam putabãt. Curiales eiusdẽ curiæ, ut tribules & municipes. Curules equi quadrigales. Curiata comitia à curijs appellata. Centurionus antea, qui nunc centurio, & curionus, & decurionus dicebantur. Curules magistratus appellati sunt, quia curru uehebantur. Curij fana à curio dicta, qui eo loco domũ habuerat. Cura dicta est, quasi cor edat, uel quia cor urat.

Cũ imperio esse dicebatur apud antiquos, cui nominatim à populo dabatur imperiũ. Cũ potestate esse dicebatur de eo, qui à populo alicui negotio præficiebatur. Cuniculum, idest foramen sub terra occultum, aut ab animali, quod simile est lepori appellatur, quod subter fossa terra latere est solitum, aut à cuneorũ similitudine, qui oẽm materiam intrant fidentes. Clunadũ cultrum sanguinarium dictum, uel quia ad clunes hostiarum diuidit, uel quia ad clunes dependet. Cumerum uas nuptiale à similitudine cumerarũ, quæ fiunt palma uel sparto ad usum popularem sic appellatum. Culcitra quod tomento inculcatur appellata. Culcitula fusticulus quidã ligneus in sacris dicebatur. Cumalter significat cũ altero dictũ ab antiquis ita breuitatis causa, ut sodes pro si audes. s. proscies licet. sis pro si uis. Culliola cortices nucum uiridiũ. dicta à similitudine culeorũ, quibus uinum siue oleum continetur. Cussirem pro ignauo dicebant antiqui. Cum populo agere, hoc est populum ad concilium, aut comitia uocare. Cuncti significat quidem omnes, sed coniuncti & cõgregati, at uero oẽs etiã si diuersis locis sint. Cunire est stercus facere. Vnde & inquinare. Cuturniũ uas quo in sacrificijs uinum fundebatur. Culigna uas potorium. Cato, Culignam inquit in fœno græco ponit, ut bene oleat. Coctiones dicti uidentur à cunctatione, quod in emendis, uendendisq; mercibus tarde perueniant ad iusti pretij finem. Itaque apud antiquos prima syllaba per u literam scribebatur.

Custodelam dicebant antiqui, quã nunc dicimus custodiam.

Cymbam græci appellant κύμβιον. Cutis græcam habet originem. hanc. n. illi κύτος dicunt. Cutillie lacus appellatur, quod in eo est insula cottilia nominata à græcis. Cnephosum antiqui dicebant tenebrosum. græci. n. κνέφας appellabant obscurum. Cymbium poculi genus à similitudine nauis, quã diximus cymbion appellatam. Calassis tunicæ genus, quod græci καλλόπισον dicunt. Alij dicunt nodum esse tunicæ muliẽbris quo connexa circa ceruicem tunica summittitur. Cyparissiæ dicuntur ignes prodigiosi à similitudine cypressorum. Cybele mater, quã dicebant magnã, ita appellatur, quod ageret homines in furorem, quod græci κύβον dicunt. Cybele uero eadem dicta à loco, qui est in phrygia. Cytherea, Venus ab urbe cithera in quã primum deuecta esse dicitur concha, cũ in mari esset concepta. Cyllenius Mercurius dictus, quod oẽm rem sermo sine manibus cõficiat, quibus partibus corporis, qui carent κύλλοι uocantur, ideoq; quadratũ eum fingunt. Alij uolunt sic appellatum, quod in cyllenia uia sit nutritus. Alij quod in monte Arcadiæ cylleno. Alij quod à cyllene sit nympha educatus. Cypria uenus, quod ei primum in Cypro insula templũ sit constitutum. uel quia parietibus præsideat, quod græce κύειν parere sit. Cynthius Apollo à cyntho Deli monte uocatus. Chalcidicũ genus ædificij, ab urbe chalcidia dictum. Choragium instrumentũ scenarum. Chaos appellat Hesiodus confusam quandam ab initio unitatem hiantem, patentẽq; in profundum, ex eo quod χαίνειν græci id nos hiare dicimus. Vnde Ianus. detracta aspiratione nominatur id, quod fuerit omniũ primũ. cui primo supplicabant uelut parenti. à quo rerum oĩum factum putabant initiũ. Chænica mensuræ genus. Cybium dictum quia eius mediũ æque patet in oẽs partes, quod genus à geometris κῦβος dicitur. Vnde ẽt tesselæ quadratæ κῦβοι. Hinc & cybios genus piscis, quia piscantes id genus pisciũ uelut aleam ludant. Cynasonas acus, quibus muliẽres scalpunt caput. Creperũ dubiũ. unde increpitare dicimus, quia male dicta ferè incerta, & dubia sunt. Crepiculum ornamentũ capitis. Id. n. in capitis motu crepitum facit. Crocotilum ualde exile. Plau. Extortis talis cum crocotilis cruscculis. Crusculum diminutiuum à crure. Crines à discretione dicti, quã græci διάκρισιν appellant, Nam ijdẽ eos κρινίδας uocant. Crocatio coruorum uocis appellatio.

Crucium, quod cruciat. Vnde Lucil. Vinũ insuaue cruciũ dixit. Crocotinum genus operis pistorij. Crustariæ tabernæ à uasis potorijs crustatis dictæ. Cracentes graciles. Enni. Succincti gladijs media regione cracentes. Creui modo significat hæreditatem adij. modo maior ætate uel census sum. modo dimicaui, modo diuisi, quæ oĩa à duobus uerbis cresco, et cerno ueniunt cuius unius origo ex græco trahitur, quod illi κραίνειν dicũt perficere. Creterre uocabulũ trahitur à cratere, quod uas est uini.

Craticulum à græco κρωτίω deducitur.

Centuria in agris significat ducenta iugera, in re militari centum homines. Centuriatus ager in ducenta iugera definitus, Quia Romulus centenis ciuibus ducena iugera tribuit. Centuriata comitia. item curiata dicebantur, quia populus Romanus per centenas turmas diuisus erat. Centenariæ cœnæ dicebantur, in quas lege licinia non plus centussibus præter terræ nata impendebantur. idest centum assibus qui erant breues numi ex ære. Cœna apud antiquos dicebatur, qđ nunc est prandiū. vesperna quā nunc cœnam appellamus. Censionem facere dicebatur censor, cum multam, equiti irrogabat. Cœnacula dicuntur, ad quæ scalis ascenditur. Centumuiralia iudicia à centumuiris sunt dicta. Nam cum essent Romæ triginta & quinq; tribus, quæ et curiæ sunt dictæ terni ex singulis tribubus sunt electi ad iudicandum, qui centumuiri appellati sunt, & licet quinq; amplius, q̃ centum fuerint, tamen quo facilius nominarentur centūuiri sunt dicti. Centaurion medicamentum à Chirone centauro inuentum. Censere nunc significat putare nunc suadere nunc decernere. censio hastaria dicebatur cum militi multæ nomine ob delictum militare indicebatur, ꝑ hastas dares. Cartholipis genus simiæ, quæ ultimam partem caudæ uillosam habet. Ceritus furiosus. Cernuus, quod κέρατα idest cornua gerat dictus. Cereos saturnalibus muneri dabant humiliores potentioribus, quia candelis pauperes locupletes cereis utebantur. Celsus ex græco κέλης eques dictus. Celeres antiqui dixerunt, quos nunc equites dicimus, à celere interfectore Remi, qui initio à Romulo ijs præpositus fuit, qui primitus electi fuerunt ex singulis curijs deni, ideoq; omnino trecenti fuere. Cermalus locus in urbe sic nominatus. Colūnæ dictæ, qđ culmina sustineant. Cernuus calciamenti genus. Crepidines saxa prominentia. Cloacæ à colluendo dictæ. Clunasimias à clunibus tritis dictas existimant. Crustumina tribus à thuscorum urbe crustumena dicta. Clucidatū dulce, & suaue dicebatur. Cloelia familia à cloelio Aeneæ côite est appellata. Clumæ folliculi ordei. Cluuum famosum. græci κλυτὸν dicunt. Vnde accepta præpositiōe fit inclytus. In. n. sæpe augendi causa addicimus, ut inuocauit. inclamauit. Clypeum antiqui ob rotunditatem etiā corium bouis appellarunt, in quo fœdus gabiorum cū Romanis fuerat descriptum. Classes clypeatas antiqui dixerunt quos nunc exercitus uocamus. Cloeliæ fossæ à Cloelio duce albanorum dictæ. Claudere & clauis ex græco. κλείω καὶ κλεῖς descendit. cuius rei tutelam penes Portunum esse putabant, qui clauim manu tenere fingebatur, & deus putabatur esse portarum. Clauim consuetudo erat mulieribus donare ob significandam partus facilitatē. Clausula quā græci περίοδον uocant à breui conclusione est appellata. Clauata dicuntur aut uestimenta clauis intertexta, aut calciamenta clauis confixa. Clauus annalis appellatur, qui figebatur in parietibus sacrarū ædium per annos singulos ut ꝑ eos numerus colligeretur annorum. Classis procincta exercitus instructus. Clingere cingere à græco κλείειν dici manifestum est. Cercopa græci appellant lucrari undiq; cupientem. quasi κέρδωπα, quem nos quoq; lucrionem uocamus. Classici testes dicebantur, qui signandis testamentis adhibebantur. Commentaculum genus uirgulæ qua, in sacrificijs utebantur. Ceruaria ouis dicitur, quæ pro cerua immolabatur. Crepos i. lupercos dicebant à crepitu pellicularū. quē faciunt uerberantes. Mos enim erat Romanis in lupercalibus nudos discurrere, & pellibus obuias quasque fæminas ferire. Condere componere. Cincia locus Romæ ubi Cinciorum monimētum fuit. Capital linteum quoddā, quo in sacrificijs utebantur.

Castrensi corona donabatur, qui primus hostiū castra pugnando introisset. cui insigne erat ex auro uallum. Colluuiaris porcus dicitur, qui cibo permisto, & colluuione nutritur.

Cognitor est qui litem alterius suscipit coràm ab eo, cui datus est procurator autem absentis nomine author fit. Claudiana tonitrua appellabantur, quia Claudius pul instituit, ut ludis post scænam factis lapidum collectus ita fieret, ut ueri tonitrus similitudinem imitaretur. nam antea læues admodum, & parui sonitus fiebant, cum claui & lapides in labrum æneum conijcerentur. Cæsones appellantur ex utero matris execti. Cæsar quod est cognomen Iuliorum à cæsarie dictus est, quia scilicet cum cæsarie natus est. Capsit prehenderit. Capreoli uitium, cincinni intorti quia ad locum capiēdum tendunt appellati. Capillatam uel capillarem arborem dicebant in qua capillum tonsum suspendebant. Contestari litem dicuntur duo, aut plures aduersarij, qđ ordinato iudicio utraq; pars dicere solet testes estote. Cauiares hostiæ dicebantur, ꝙ cauiariæ. i. pars hostiæ cauda tenus diceretur, & ponebatur in sacrificio pro collegio pontificum quinto quoq; anno. Confœta sus dicebatur, quæ cum omni fœtu adhibebatur ad sacrificium. Conclauatæ dicebantur, quæ sub eadem erant claue.

Colossus à Caleto artifice. à quo formatus est dictus. Fuit enim apud Rhodum insulam statua solis alta pedes centum & qnq;. Codeta appellatur ager trans tyberim, quod in eo uirgulta nascuntur ad caudarum equinarum similitudinem. Censui à censendo agri proprie appellantur, qui & emi, & uenire iure ciuili possunt. Comedam bona sua consumentem antiqui dixerunt. Comedo nis, qui, ut supra bona, sua consumit.

Censores dicti, quod rem suam quisq; tanti æstimare solitus sit, quantum illi censuerint. Consiluere Ennius pro conticuere posuit. Claritudinem claritatem. Casus dicimus non modo ea, quæ fortuita hominibus accidunt, sed etiam uocabulorū formas, quia in aliam, atque aliam cadunt effigiem Catachresin tropum nos abusionem dicimus cum alienis abutimur perinde, ac si proprijs cum propria deficiunt. Coquum & pistorem apud antiquos eundem fuisse accepimus. Næuius coquus inquit edit Neptunum, Venerem, Cererem. significat per Cererem, panem, per Neptunum pisces, & per Venerem holera. Cannensem cursorem Titinius pro pistore dixit. Collatiuum uentrem magnum, & turgidum dixit Plau. quia in eum oīa edulia congeruntur. Conuexum est ex omni parte declinatum qualis est natura cœli, quod ex omni parte ad terram uersus declinatum est. Calicatis calce politis. Confecerunt unà fecerunt. Crebrisuro apud Ennium significat uallum crebris suris. idest palis munitum. Cyprio boui merendam Ennius sotadico uersu cum dixit, significat id, quod solet fieri in insula cypro, in qua boues humano stercore pascuntur. Idem cum dicit propte stagna ubi lanigerum genus piscibus pascitur, esse paludem demonstrat in qua nascuntur pisces similes ranunculis, quos oues consectatæ edunt.

Consponsor coniurator. Canturnus nomen loci.

Centena pondo dicebant antiqui referentes ad libram.

Cœpiam futurum tempus ab eo, quod est cœpi. Cato,

Cœpiam seditiosa uerba loqui. Inuenitur quoq; apud maiores, & infinitiui modi cœpere. Concionem antiqui masculino genere posuere. Cognitu facilia eadem ratione dicitur qua dictu facilia, & perspectu & factu facilia. Contagionem esse dicendam non contagium. Clitellæ dicuntur non tantū hæ quibus sarcinæ colligatæ mulis portantur, sed etiam locus Romæ propter similitudinem, & in uia flaminia loca quædam deuexa subinde & accliuia. est etiam tormenti genus eodem nomine appellatum. Cloacale flumen dixit Cato pro cloa=

cirum omnium colluuie. Compluries à compluribus significat sepe. Cato, Contumelias mihi dixisti compluries.

Citeria appellabatur effigies quædam arguta & loquax ridiculi gratia, quæ in pompa uehi solita sit. Cato in M. Cæcilium. Quid ego cum illo disertem amplius, quem ego deniq; credo in pompa uectitatum ire ludis pro citeria, atq; cum spectatoribus sermocinaturũ. Curionem agnum Plautus pro macro posuit. quasi cura macruisset. Coniector interpres somniorum.

Comparce pro compescere dixerunt antiqui. Comparsit Terẽtius pro compescuit posuit. Creduas credas. Plautus, Ipsus nec amat, nec tu creduas. Corius apud antiquos masculino genere dicebatur. Plau. Iam tibi tuis meritis crassus corius redditus est. Pari modo diuerso genere dicebant, hæc lucus, hæc metus, hæc amnis. hic frons. Collus quoq; masculine dixerunt, est enim genus tormenti è corio. Crumina saculi genus. Plautus, Dij bene uortant te, ne crumina minuerint triginta minæ. Corinthienses ex eo dici cœperunt, ex quo coloni corinthum sunt deducti, qui ante corinthij sunt dicti, quam consuetudinem seruamus etiam cum romanenses, & hispanenses, & sicilienses negotiatores dicimus, qui in alienis ciuitatibus negotiantur.

Cauitionem dicebant, quam modo dicimus cautionem. Consuetionem Plautus pro consuetudine dixit. Corculum à corde dicebant antiqui solertem, & acutum. Plau. in cassi. Ego sum liber meum corculum melliculum uerculum. Cassinam fabulam. Plau. inscripsit ab ancillæ nomine Cassina, quam amari à sene introduxit. Coniuola occulta. Cogitatim aduerbialiter pro cogitate. Clientam pro cliente Plau. dixit. Comœdice figuratum à comœdo. Plau. Euge euge adstitisti, & dulce, & comœdice. Capulus & manubrium gladij uocatur, & id quo mortui efferuntur, utrunq; à capiendo dictum. sanè à capulo fit capularis. Cælassis cælaueris. Custoditio est opera ad custodiendum quid sumpta. Citior comparatiuum à cito. Plau. nullam ego rem citiorem apud homines esse, q̃ famam reor. Clunes masculine. Plau. Quasi lupus ab armis ualeo, clunes infractos fero. Coquitare pro coctitare. idest frequenter coquere Plau. posuit. Canitudinem pro canitie. Plau. Stultus est aduersus ætatem & capitis canitudinem. Conruspari conquirere Plau. conruspare tua consilia in pectore. Cæcultant cæcis proximi sunt oculorum acie obtusa. Plau. nun nam mihi oculi cæcultant, est'ne hic noster Hermio. Cadere à cadendo dictum. Concipilauisti dictum à næuio pro corrupuisti, & inuolasti. Claua teli genus, qua hercules utebatur. Calones militum serui. dicti quia ligneas clauas gerebantur, græci κᾶλα uocant. Is quoq; qui huiusmodi telo utitur clauator appellatur. Consiptum apud Ennium pro conseptum reperitur. Curionia sacra, quæ in curijs fiebant. Corpulentis Ennius pro magnis dixit, nos corpulentum dicimus corporis obesi hominem. Conciliatrix dicitur, quæ uiris conciliat uxores, & uxoribus uiros. Conuentæ conditio dicebatur cum primus sermo de nuptijs, et earum conditione habebatur. Conceptiuæ feriæ festa dicebantur, quæ in certis diebus obseruabantur quotannis, ut sementiæ compitalitiæ. Celibari hasta caput nubentis comebatur, quæ in corpore gladiatoris stetisset abiecti, occisiq;. ut quemadmodum illa coniuncta fuerit cum corpore gladiatoris, sic ipsa cum uiro sit, uel quia matronæ Iunonis curetis in tutela sint, quæ ita appellabatur à ferenda hasta, quæ lingua sabinorum curis dicitur, uel quod fortes uiros genituras ominetur, uel quod nuptiali iure imperio uiri subijcitur nubẽs, quia hasta summa armorũ, & imperij est. Quam ob causam uiri fortes ea donantur. & captiui sub eadem ueniunt quos græci δορυαλώτους καὶ δορυκτήτους uocant. Cingulo noua nupta præcingebatur, quod uir in lecto soluebat factum ex lana ouis, ut sicut illa in glomos sublata coniuncta inter se sit, sic uir suus secũ cinctus, uinctusq; esset. Hunc herculaneo nodo uinctum uir soluit omnis gratia, ut sic ipse felix sit in suscipiendis liberis, ut fuit hercules qui LXX. liberos reliquit. Camelis uirginibus suppliare nupturæ solitæ erant. Cinxie Iunonis nomen sanctum habebatur in nuptijs, quod initio coniugij solutio erat cinguli, quo noua nupta erat cincta. Cumeram uocabant antiqui uas quoddam qđ opertum in nuptijs ferebant, in quo erant nubentis utensilia, quod & camillũ dicebant, eo quod sacrorum ministrum κάμιλον appellabant.

Comptus, idest ornatus à græco descendit apud quos κοσμεῖν dicitur comere. & κόσμιος, qđ apud nos comis. & comæ dicuntur capilli cum aliqua cura compositi. Corolla diminutiuum est à corona. corollam noua nupta de floribus uerbenis à se lectis sub amiculo ferebat. Cupressi mortuorum domibus ponebantur ideo, quia huius generis arbor excisa non renascitur, sicut ex mortuo nihil iam est sperandum, quã ob causam in tutela ditis patris esse putabatur. Curiales flamines curiarum sacerdotes. Cyparissæ appellantur acies quædam igneæ, quæ noctu apparere solent ad similitudinem cupressi. Coinquirere deputare. Carnificis loco habebatur is, qui se uulnerasset, ut moreretur. Capita deorum appellabãtur fasciculi facti de uerbenis. Consiptũ clauis præfixum. Cornisciarũ diuarũ locus erat trãs tyberim cornicibus dicatus, q; in Iunonis tutela esse putabantur. Cœlestia auguria uocant, cum fulminat aut tonat. Caduca auspicia dicũt, cũ aliqd in tẽplo excidit ueluti uirgæ manu. Cliuia auspicia dicebãt, quæ aliquid fieri prohibebãt. oĩa. n. difficilia cliuia uocabãt. unde et cliuia loca ardua. Curiales mẽsæ, in qbus imolabatur Iunoni, quæ Curis est appellata. Cõtrariũ æs graue æs. Cẽtũuiralia iudicia, quæ cẽtũuiri iudicabãt. Circũ liuiũ ius prædiorũ. Cubam sabini uocãt eã, quã militares lecticam. unde uidetur deriuatũ esse cubiculũ. Cõdicere est dicẽdo denũtiare. Cõmentacula uirgæ, quas flamines portãt pergentes ad sacrificiũ, ut à se hoĩes amoueãt. Casta mola genus sacrificij, q; uestales uirgines faciebãt. Culigna uas uinariũ à græco dicta, q̃ illi dicũt cylica. Cincta flamnica ueste uelata. Captus locus dicitur ad sacrificãdum legitime constitutus. Capralia appellatur ager, qui uulgo ad capræ paludes dici solet. Canephora mulier appellatur, quæ fert canum, idest qualum, quod est cistæ genus. Contignum frustum carnis cum septem costis demptum. Conauditum coauditum sicut coagustatum dicitur. Censio æstimatio unde censores. Corda frumenta, quæ sera maturescunt, ut fœnum cordum. Consentia sacra, quæ ex multorũ consensu sunt statuta. Culina uocatur locus, in quo epulæ in funere cõburuntur. Calparij uinum nouum, quod ex dolio demitur sacrificij causa, ante quàm gustetur. Ioui enim prius sua uina libabant, quæ appellabant festa uinalia.

Cicatricare cicatricem inducere. Compescere lucum est lucum suis finibus cohibere. Commugento conuocato.

Capitarium est, quod capi potest. Conquirere coercere. uel constringere. Capitalis lucus ubi siquid uiolatum est, caput uiolatoris expiatur. Cloacare inquinare. Vnde & cloacæ dictæ. Conregione è regione Conditio in diem certum eius rei. quæ agitur denuntiatio. Cubans auspicatur, qui in lecto quærit augurium. Concio conuentus dicta, quasi conuocatio. Cogitatio dicta uelut coagitatio, idest longa eiusdem rei agitatio in eadem mora consilij explicandi. Clam à clauibus dictum quod his, quæ cælare uolumus claudimus. Cælla, quod ea, cælentur, quæ uolumus esse occulta. Ciere nominare.

SEXTI POMPEII FESTI ANTIQVITATVM ROMANA· LIBER QVARTVS.

d

Vo cum pro puto ponimus ex græco deducitur, quod illi dicunt δοκῶ. Duplionem antiqui dicebant, quod nos duplum. uenit autem à græco διπλόν. Duicensus dicebatur cum altero. idest cum filio census. Duis duas habet significationes. Nam & pro dis ponebatur, et pro dederis. Duidens hostia bidens. Duellum bellum uidelicet, quod duabus partibus de uictoria contendentibus dimicatur. Inde & perduellis, qui pertinaciter retinet bellum. Duonum bonum. Duplabis duplicabis. Duodeuiginti dicendi consuetudinem à græcis traxisse uidemur qui sic enuntiant δυοδεέικοσι. Dumosa frondosa. Dubiat dubitat. Dubenus apud antiquos dicebatur qui nunc dominus. Dusmoso in loco apud Liuium significat dumosum locum. antiqui enim interserebant s literam. & dicebant cosmittere pro committere. et casmœnæ pro camœnæ. Dumecta antiqui, quasi dumiceta appellabant, quæ nos dumeta. Domus à græco uenit δόμος. Dracones dicti ἀπὸ τοῦ δέρκεσθαι. quod est uidere. clarissimam enim dicuntur habere oculorum aciem, qua ex causa incubantes eos thesauris custodiæ causa finxerunt antiqui. Ideóq; Aesculapio attribuuntur, quod uigilantissimi generis putantur. quæ res medicinæ maxime necessaria est. Dici mos erat romanis in omnibus sacrificijs, precibusq; populo Roma. quiritibusq;, quod est curensibus. quæ ciuitas sabinorum potentissima fuit. Daliuium supinum ait esse Aurelius ælius stultum. oscorum quoque lingua significat insanum. Santra uero dici putat ipsum quem græci δείλαιον idest propter eius fatuitatem quis misereri debeat. Daps apud antiquos dicebatur res diuina, quæ fiebat aut hyberna semente, aut uerna quod uocabulum ex græco deducitur apud quos id genus epularum δαὶς dicitur. Itaq; & dapaticæ se acceptos antiqui dicebant significantes magnificæ. & dapaticum negotium amplum, ac magnificum. Dedalam à uarietate rerum, artificiorumq; dictam esse apud Lucretium terram apud Ennium Mineruam apud Virgilium Circen facile est intelligere cum græce δαιδάλλειν significet uariare.

Damium sacrificium, quod fiebat in operto in honore deæ bonæ dictum à contrarietate, quod minime esset δημόσιον idest publicum dea quoque ipsa δαμία. & sacerdos eius δαμιατρίς appellabatur. Dacrymas pro lachrymas Liuius sæpe posuit, nimirum, quod græci appellant δάκρυα.

Item dautia, quæ lautia dicimus dantur legatis hospitij gratia. Danunt dant. Dasci dari. Danistæ fœneratores.

Dagnades sunt auium genus, quas Aegyptij inter potandum cum coronis deuincire soliti sunt, quæ uellicando, morsicandóq; & canturiendo assidue non patiuntur dormire potantes.

Daunia Appulia appellatur à Dauno Illiricæ gentis claro uiro, qui eam propter domesticam seditionem excedens patria occupauit. Dorsum dictum, quod pars ea corporis deuexa sit deorsum. Donum ex græco est, quod illi uocant δῶρον. Donaticæ coronæ dictæ, quod his uictores in ludis donabantur, quæ postea magnificentiæ causa institutæ sunt super modũ aptatum capitibus. quali amblitudine fiunt cum lares ornantur. Dote manifestum est ex græco esse. nam διδόναι dicitur apud eos dare. Doliola, locus in urbe sic uocatus quia inuadentibus gallis senonibus urbem sacra in eodem loco doliolis reposita fuerunt, qua de causa in eodem loco ne despuere quidem alicui licebat. Doli uocabulum nunc tantum in malis utimur apud antiquos autem etiam in bonis rebus utebantur. unde adhuc dicimus sine dolo malo, nimirum, quia solebat dici & bonus. Dirus dei ira natus. Derogare est proprie, cum quid ex lege uetere quo minus fiat sancitur lege noua. derogare ergo detrahere est. Dierectum dicebant per antiphrasin uolentes significare malum diem. Dirigere apud Plautum inuenitur pro discidere. Diruncinant depurgant. Dirutum ære militem dicebant antiqui cui stipendium ignominiæ causa non erat datum, quod æs diruebatur in fiscum non in militis sacculum. Delicata dicebant dijs consecrata, quæ nunc dedicata. Vnde adhuc manet delicatus quasi luxui dicatus. Dedicare autem proprie est dicendo deferre. Depuuere cædere. Lucilius, palmusq; misellam depuuit me, idest uerberauit me, quod ipsum ex græco est παίειν.

Dedita intelligitur ualde data. Deperire significat ualde perire. Δέρις græci appellant pelles nauticas quas nos uocamus segestria. Demum quod significat post, apud Liuium demus legitur. Alij demum pro duntaxat posuerunt.

Deniales feriæ colebantur cum hominis mortui causa familia purgabatur. græci enim νεκρὸν mortuum dicunt.

Deminutus capite appellabatur qui ciuitate mutatus est & ex alia familia in aliam adoptatus, & qui liber alteri, mancipio datus est, & qui in hostiũ potestatem uenit, & cui aqua, igniq; interdictum est. Diuidicula antiqui dicebant, quæ nunc sunt castella, ex quibus à riuo communi aquam quisq; in suum fundum ducit. Defrui dicebant antiqui ut deamare deperire significantes omnem fructum percipere. Diuidiam discordiam. Deuersus dicebant deorsum uersus. Deinceps qui deinde cœpit, ut princeps qui primum cœpit.

Deus dictus est, quod ei nihil desit, uel quia omnia commoda hominibus dat, siue à græco δέος quod significat metum, eo ꝙ hominibus metus sit, sed magis constat id uocabulum ex græco θεὸς esse dictum aspiratione dempta, qui mos antiquis nostris frequens erat. Dium antiqui ex græco appellabant, ut à deo ortum, & diurnum sub cælo lunam ἀπὸ τοῦ διός. Vnde adhuc sub dio fieri dicimus, ꝙ non sit sub tecto, & interdiu cui contrarium est noctu. Deuitare ualde uitare. Demagis pro minus antiqui dicebant. Denariæ cærimoniæ dicebantur, & tricenariæ quibus sacra adituris decem continuis rebus uel XXX certis quibusdam rebus carendum erat. Decrepitus est desperatus. Crepera iam uita ut crepusculum extremum diei tempus. Siue decrepitus dictus quia propter senectutem nec mouere se necullum facere potest crepitum. Decumanus appellatur limes, qui fit ab ortu solis ad occasum. Alter ex transuerso currẽs appellatur cardo. Decumana oua dicuntur, & decumani fluctus, quia sunt magna. nam & ouum decimum maius nascitur. & fluctus decimus fieri maximus dicitur. Deprehensa dicitur genus militaris animaduersionis castigatione maior ignominia minor.

Decima quæq; ueteres dijs suis offerebant. Decuriones appellãtur qui denis equitibus præsunt. Depolitũ pfectum, quia oẽs perfectiones antiqui politiones appellabant. Degunere degustare. Decures decuriones. Depubent porcum lactantem, qui prohibitus sit pubes fieri. Decotes togæ detritæ. Dictynna diana, quam esse lunam putabant, dicta quod fulgore suo noctu omnia ostendat. Deblacterare est stulte loqui. Nam βλάκας stultos appellant græci. Dicearchia uocabatur, quæ nunc puteoli, quod ea ciuitas quondam iustissime regebatur.

Demoe apud atticos sunt, ut apud nos pagi. Dice pro dicam antiqui posuere. Decermina dicuntur, quæ decerpuntur purgandi causa. Disertiones diuisiones patrimoniorum inter consortes. Dispensatores dicti, qui æs pensantes expendebant, non adnumerabant. hinc deducuntur expensa siue di=

spensata uel compensata. Item compendium dispendium assipondium dupondium. Dispescere est proprie pecus à pastione deducere, ut compescere unà pascere, & in uno loco continere. Despretus ualde spretus. Desiuare desinere. Dissulcus porcus dicitur, cum in ceruice setas diuidit. Disertus à disserendo dictus. Dignorant signa imponunt, ut fieri solet in pecoribus. Disertim pro diserte antiqui dixerunt. Distisum & pertisum dicebant, quod nunc distesum & pertesum. Delubrum dicebant fustem delibratum, hoc est decorticatum, quem uenerabantur pro deo. Delicia est tignum quod à culmine ad tegulas angulares infimas uersus fastigatum collocatur, unde tectum deliciatum & tegulæ deliciares. Degerere antiqui posuerunt pro expectare. Deteriæ porcæ idest macilentæ. Deriuare aquam sulco deducere. Delicare ponebant pro dedicare. Deliquium solis à delinquendo dictum, quod delinquat in cursu suo. Delinquere est prætermittere, quod non oportet præteriri. Hinc deliquia & delicta. Deliquum apud Plautum significat minus. Detudes esse detunsos deminutos. Delaniare est discindere & quasi lanam trahere. unde lancinia & lanius dicitur qui pecus discindit. Delapidata lapide strata. Dextans dicitur, quia assi deest sextans, quemadmodum duodeuiginti & deunx. Deluit à græco διαλύειν. Delectus militum & is qui significatur amatus à legendo dicti sunt. Deliberare à libella qua quid perpenditur dictum. Detrectare est male tractare. Dextimum & sinistimum antiqui dixerunt. Dextera auspicia prospera. Dextrarum tibiarum genus est quæ dextra tenentur. Dies dictus, quod diuini sit operis, siue à Ioue eius, ut putabant, rectore. qui græce ζεύς, διός appellatur. siue quod aer diurnus dehiscat in candorem. Diobolares meretrices dicuntur, quæ duobus obolis ducuntur. Diabatthra genus solearum græcanicarum. Deorata perorata. Deactio peractio. Dianius locus dianæ sacratus. Diffarreatio genus erat sacrificij, quod inter uirum & mulierem fiebat. dissolutio dicta diffarreatio, quia fiebat farreo libo adhibito. Dium, quod sub cœlo est extra tectum ab Ioue dicebatur. & dialis flamen. & dius heroum aliquis ab Ioue genus ducens. Defrensam detritam, atque detunsam. Deinde compositum est ex præpositione & loci significatione: ut exinde perinde proinde subinde, quæ item tempus significant. Diox genus piscis frequens in ponto. Deincipem antiqui dicebant proxime, queñ captum ut principem primum captum. Diomedis campi in Appulia appellantur, qui ei in diuisione regni, quam cum Dauno fecit, cesserunt. Diomedea insula, in qua Diomedes sepultus est excedens Italia. Depontani senes appellabantur qui sexagenarij deponte deijciebantur. Desyderare & considerare à syderibus dici certum est. Decures decuriones. Defomicatum à fomitibus succisum, quibus confodi erat solitum lignum. Depeculatus à pecore dicitur, qui enim populum fraudat, peculatus pœna tenetur. Decultarent ualde occuparent. Decalicatum calce litum. Dium fulgur appellabant diurnum, quod putabant Iouis ut nocturnum Sumani. Dicassit dixerit.

SEXTI POMPEII FESTI LIBER QVINTVS.

Lucum significat languidum, ac semisomnū, uel ut alij uolunt allucinatorem, & nugarum
c amatorem siue alonem, idest externo uino languentem, quod ἴωλον uocitant græci. Emere quod nunc est mercari, antiqui accipiebant pro sumere. Elices sulci aquarij, per quos aqua collecta educitur è liris. Ennam etiam'ne. Elaudare plus, quàm nominare. Elecebræ argentariæ meretrices, ab eliciendo argento dictæ. Electabo eliciam. Enunquam ecquando. Emussitata adamussim facta. Endoitium initium. Emitum. Empanda paganorum dea. Emem eundem. Elumbum auulso lumbo. Elinguem, sine lingua. Elacatena genus salsamenti, quod appellatur uulgo malandrea. Enubro inhibenti. Elixa à liquore dicta. Endoplorato implorato, quod est cum quæstione inclamare. Implorare nanque est cum fletu rogare, quod est proprie uapulantis. Endo procinctu in procinctu. significat autem cum ex castris in prælium exitum est, procinctos quasi præcinctos, atque expeditos. Nam apud antiquos togis incincti pugnasse dicuntur. Emptiuum militem, mercenarium. Emancipati duobus modis intelliguntur, aut ij qui ex patris iure exierunt, aut ij qui aliorum fiunt domini quorum utrunque fit mancipatione. Eûm antiqui dicebant pro eorum. En pro eum ab eo, quod est is. Egeriæ nymphæ sacrificabant prægnantes, quod eam putabant facilem conceptum aluum egerere. Escariæ mensæ quadratæ uocantur, in quibus homines epulantur. Anclabris ea, quæ in sacrificando dijs anclatur, quod est hauritur, ministraturq;. Escit erit. Eapse eaipsa. Euelatum euentilatum. Vnde uelabra quibus frumenta uentilantur. Egens uelut exgens cui ne gens quidem sit reliqua. Eiuratio significat id, quod desyderetur, non posse præstari. Plautus, eiurauit militiam. Euerriator uocatur, qui accepta hæreditate, iure iusta facere defuncto debet. qui si non fecerit, seu quid in ea re turbauerit suo capite luat. id nomen ductum à uerendo. Nam exuerræ sunt purgatio quædam domus, ex qua mortuus ad sepulturam ferendus est, quæ fit per euerriatorem certo genere scoparum adhibito, ab extra uerrēdo dictarum. Egretus & adgretus ex græco sunt ducta à surgendo, & proficiscendo. Vnde & nyctegresia quasi nocti surgium. Ecere iusiurandum est, ac si dicatur per cererem, ut æcastor ædepol. alij ecere pro ecce positum accipiunt. Eamus in græco ἴωμεν. Europam tertiam orbis partem ab Europa Agenoris filia certum est appellari. Sed alij de amore Iouis in taurum uersi narrant. Alij eam à prædonibus raptam. & nauem, quæ Iouis tutelam effigiem tauri habuerit, in eam regionem esse delatam. Quidam ob pulchritudinem regionis per simulationem raptæ filiæ occupatam eam terram ab Agenore, & phœnicibus ferunt. Epolonos dicebant antiqui, quos nunc epulones dicimus. Datum autem est his nomen, quod epulas indicendi Ioui, cæterisq; dijs potestatem haberent. Eudieon lineum filum, quod medici extremo in clisterio relinqunt, per quod climos emittitur. Euboicum talentum nummo græco septem millium, & quingentorum cistophorum est, nostro quatuor millium denariorū. Extrarium ab extraneo sic distinguitur. extrarius est qui extra focum & sacramentum, iusq; fit. extraneus ex aliena terra quasi exterraneus. Exta dicta quod ea dijs prosecentur, quæ maxime extant, eminentq;. Extimum extremum significat ita, ut intimo sit contrarium. Exterraneus ex alia terra. Exterricineus quoq; dicitur & qui ante tempus natus, uel potius eiectus est. dictus autem exterricineus, quod eum mater exterrita aluo eiecit. Externus est alienæ terræ. Experrectus à corrigendo se uocatus, quod fere facimus recentes à somno. Expreta antiqui dicebant, quasi ex peritia habita. Excudere procudere et incus ipsa à cædendo dicta sunt. Explorare antiquos pro exclamare usos, sed postea prospicere & certum cognoscere cœpit significare. itaque speculator ab

Exploratore hoc distat, qđ speculator hostilia silentio perspicit, explorator pacata clamore cognoscit. Expapillato brachio exerto, qđ cum fit, papilla nudatur. Exbueres exinteratas, siue exbuæ, quæ exbiberunt, quasi epotæ. Exdorsua dorsum confringe, alij exime. Ex fir purgamentum, unde adhuc manet suffio. Excedere egredi. Experitos imperitos. Explenunt explent. Exclutæ exuuiæ. Excipuum qđ excipiatur, ut præcipuū qđ ante capitur. Exciet excutiet. Expatare in locum patentem se dare, siue in spatiū se conferre. Edecimata electa. Expectorat expectore eijcit. Experectus est qui p se uigilare cœpit. Expergitus ab alio excitatus, quem solemus dicere expergefactū. Excidionē urbis à cædendo dictā manifestū est. Effata elocuta. Exporgere porrò agere exporrigere.

Exagogen euectionem. Exoletus qui adolescere .i. crescere desijt. Exanclare exhaurire. Examē est et æquamentum, & iudicij inuestigatio, & apū congregatio, uel locustarum. Examussim regulariter. amussis .n. regula fabrorū est. ue. ut alij uolunt ferramētū, quo in poliendo utūtur. Exgregiæ egregiæ .i. è grege lectæ. Exugentes, exprimentes. Exodium exitum.

Exoriri, surgere. Exuuiæ ab exuendo dictæ. Exercitus et militum copia dicitur. & homo multis negotijs exercitus, sed superius quarti ordinis, hoc secundi est. Exomides sunt comici uestitus .exertis humeris. Exiles, et ilia à tenuitate in arum, quas græci in chartis ita appellant, uidētur esse dicta. Exilicacā, quæ aduersus exulē agitur. Exitiū antiqui ponebant pro exitu. nūc exitiū pessimū exitū dicimus. Exercirent sarcirēt.

Exercionē exerciti dicebant antiqui. Exercitionem exercitati. Itē exercitionē exercitissimum, sicut ab exercitato exercitatiorē exercitatissimū. Exfuti exfusi, ut mertat pro mersat. Effari, et effata à fando, q† ipsum ex græco φημὶ dico. Equiria ludi, quos Romulus marti instituit p equorū cursum, qui in cāpo martio exercebantur. Exquirine iusiurādū. p Quirinum.

Equestre æs, qđ æquiti dabatur. Equitare antiqui dicebant equū publicū mereri. Equus Marti imolabatur, qđ p eius effigiē troiani capti sint, uel qđ eo gñe a'alis mars delectari putaretur. Equo uehi flamini diali nō licebat, ne si longius digrederetur, sacra negligerentur. Exinfulabat exercebat. infulas .n. sacerdotum filamenta uocabant. Existimare dcm̄ ab æstimatione. Exrogare ē ex lege uetere aliqd eximere p nouā legē. Eximiū inde dici cœptū, qđ in sacrificijs optimū pecus è grege eximebatur, uel qđ primū erat natū. Exēplum est qđ sequamur, aut uitemus. Exemplar ex quo simile faciamus, illud a'o æstimatur, istud oculis conspicitur. Exhaustant efferūt.

Ex in metri cā dicitur pro exinde. Exesto extra esto. sicut .n. lictor in quibusdam sacris clamitabat, hostis uinctus, mulier uirgo exesto .s. interesse prohibebatur. Epulares appellabantur, qui in quibusdam ludis nocte epulabātur. Epistiliū trabs quæ sup colūnas ponitur. Epeus nomen cuiusdā fabri qui equum dureum fecit. Epicrocū genus amiculi croco tinctum tenue et perlucidum. Epulam antiqui ēt singulariter posuere.

Epulima genus uilissimi unguente. Erectum qđ fit inter consortes, ut in libris legū romanarū legitur. Erectū à cœrcēdo dcm̄. unde et herascundæ et herciscī. Citū aūt uocatum est à ciendo. Ederā flamini diali, neq; tangere, neq; noīare fas erat, pro eo qđ edera uincit ad qđ cunq; se applicat. Sed ne annulū quidē gerere ei licebat solidum, aut aliquē in se hēre nodum.

Edeatræ qui præsunt regijs epulis. dicti ἀπὸ τῶν ἐδεσμάτων. Eruum et eruilia à græco sunt dcā, quia illi eruum ὄροβος eruilia ἐρέβινθος appellant. Ergò correptum significat idem, qđ apud græcos ἕνεκα producte, idem qđ χάριν, hoc est gratia, cum scilicet gratia intelligitur pro causa. Sed illud superius ēt sine exemplis notum est, hoc inferius sic sumitur, cum dicimus de aliquo statua donatus est honoris, uirtutisq; ergò .i. honoris, uirtutisq; causa. Eritudo seruitudo. Erugire semel factum significat, qđ eructare sæpius. illud .n. perfectæ formæ est, hoc frequentatiuæ. Erebum Vir. interdum obscuritatē quādā esse describit apud inferos, cum ait imas erebi descendit ad umbras. Interdum flumē eiusdē loci dicens et magnos erebi transnauimus amnes. Varro uero erebo natā noctem ait. Vnde est & illud, erebo creata fuscis crinibus nox te inuoco.

Effusilatum exertum, quod scilicet omnes exerto brachio sint. Exfilati idest extra uestimentum filo contextum.

SEXTI POMPEII FESTI ANTIQVITATVM ROMANARVM LIBER. VI.

Fornacalia sacra erant. cū far in fornacalis torrebāt. Formiæ oppidum appellatur ex græco, uelut ormiæ, qđ circa id crebræ stationes, tutæq; erāt, unde proficiscebantur nauigaturi. Forma significat modo faciem cuiusq; rei, modo calidā, ut cum exta, quæ dātur de forma appellantur. Et Cato ait de quodā ædificio æstate frigido, hyeme formido. Itē forma appellatur pulsmuliacia ex mille. Fordicidijs boues fordæ .i. grauidæ immolabantur, dictæ à fœtu. Fœdus appellatum ab eo, q in pacis cēdo fœde hostia necaretur. Virg. et cæsa iungebāt fœdera porca, uel quia in fœdere interponatur fides. Forcipes dñr, q his forma .i. ca ida rapiuntur. Forbeam antiqui omne genus cibi appellabant, quā græci φορβὴν uocant. Fœdum antiqui dicebant pro hœdo, folus pro holere, fostem pro hoste, fostiam pro hostia. Furuū nigrū, uel atrū. hinc dicta furuus, furiæ, funus, fuligo, fuigus, fumus. Fodare, fodere. Fortes frugi, et bonus, siue ualidus. Forum sex modis intelligitur. Primo negotiationis locus, ut forum flaminium. foruiulium ab eorum nominibus, q ea fora cōstituēda curarūt, qđ ēt in locis priuatis, et in uijs, et in agris fieri solet. Alio i quo iudicia fieri, cū populo age. cōtiones hēri solent. Tertio cum is, q prouinciæ præest, forū agere dicitur, cū ciuitates uocat, et de cōtrouersijs eorū cognoscit. Quarto cū id forū antiq appellabāt, qđ nunc uestibulum dici solet. Quinto locus in naui, sed tum masculini gñis est, & plurale. Sexto fori significant circēsia spectacula, ex quibus ēt minores forulo dicimus. Inde et forare, foras dare, et fores, et foras, et forecutæ .i. hostiola dñr. Fons à fundendo dicitur.

Fomites sunt assulæ ex arboribus, dum cæduntur excussæ, dictæ, q in eo ope occupati cibus, potuq; confouentur. At Opilius adustas iā uites uocari existimat fomites. Alij uocari putant scintillas, quæ ex ferro cādenti malleis excutiuntur. dictæ aūt ita, qa igni sunt cōfotæ. pari mō assulæ, quæ sunt securibus excussæ. Fontinalia fontium sacra. unde & Romæ fontinalis porta. Folium à græco uenit, qđ illi dicunt φύλλον, sed iō p unū .l. qa antiq nō geminabāt cōsonātes. Focus fomēta foçillationes foculi à fouendo .i. calefaciēdo dicta sunt. Folliculare appellatur pars remi, qđ folliculo ē lecta, à quo uita folliculatis. Ferentarij auxiliares in bello, à ferēdo auxilio dicti. uel quia fundis, et lapidibus pugnabāt, quæ tela ferūtur, nō tenentur, ita appellati. Firctum genus libi dcm̄, q crebrius ad sacra ferebatur, nec sine strue altero genere libi, quæ q afferebant strufectarij appellabantur. Feralia dijs manibus sacrata festa à ferendis epulis. uel à ferendis pecudibus appellata.

Feria à feriendis uictimis appellata. Februarius mensis dictus, q tum .i. extremo mēse anni populus februaretur .i. lustraretur ac purgaretur, uel à Iunone februata, quā alij februalē. Romani februlī uocāt, q ipsi eo mēse sacra fiebāt, eiusq; feriæ

erant lupercalia, quo die mulieres februabātur à lupcis amiculo Iunōis .i. pelle caprina quā ob cām is quoq; dies februatus appellabatur. Quæcunq; deniq; purgamenti cā in quibusq; sacrificijs adhibēbtur, februa appellātur. Id uero q̄d purgatur dicitur februatū. Fescenini uersus q canebātur in nuptijs ex urbe fescenina dicuntur allati, siue iō dicti, quia fascinū putantur arcere.

Fœnus & fœneratores et lex de credita pecunia, Fœnebris, à fœtu dicta, q̄d crediti num alios pariant. ut apud græcos ea dē res τόκος dicitur. fœnū quoq; pratorum ab hac cā est appellatum, q̄n id ipsum manens quotannis nouum parit. Vnde ēt fœstuca uocata est. Filicata patera dicta, quod ad filicis herbe speciem sit cælata. Fesnoæ uocabantur, qui depellere fascinum credebantur. Ferias antiqui festas uocabant, et aliæ erāt sine die festo, ut nundinæ. aliæ cum festo, ut saturnalia quibus adiungebantur epulationes ex prouētu fœtus pecorū frugumq;.

Ferire dcm̄, q̄d ferientes feruntur. Filicones mali & nullius usus à filice dicti. Ferus ager incultus. Factio & factiosus initio honesta uocabula erant, unde adhuc factiones histrionum et quadrigariorum dn̄r. Modo autem noīe factionis seditio, et arma uocantur. Fama à fando dicta. sic apud græcos φήμη ἀπὸ τῆς φάσεως. Familia antea in liberis hoībus dicebatur, quorum dux & princeps generis uocabatur pater, et mater familiæ. Vnde familiæ nobilium Pōpiliorum Valeriorum. Corneliorum, et familiares ex eadem familia. postea hoc noīe etiam famuli appellari cœperunt permutata .i. cum .u. litera.

Facessere significat interdum facere, ut est iussa facessunt. interdum pro abeat ponitur. Pacu. Facessite oēs hinc .i. abite. Facul antiqui dicebant, et faculter pro facile. unde facultas et difficultas uidentur dicta. Sed postea facilitas morum facta est facultas rerum. Famuletium dicebatur, q̄d nunc seruitium. Familicosam terrā palustrem uocabant. Famuli origo ab oscis depēdet, apud quos seruus famel noīabatur, unde et familia uocate.

Fagutal sacellum Iouis, in quo fuit fagus arbor, quæ Iouis sacra habebatur. Fouij, qui nunc fabij dn̄r, dicti, q̄d princeps gētis eius ex ea natus sit, cum qua Hercules in fouea concubuit. Alij putant eum primum ostendisse quemadmodum ursi, et lupi foueis caperentur. Faces antiqui dicebant, ut fides. Famino dicito. Facem in nuptijs in honorem Cereris præferebant, aquaq; spargebatur noua nupta. siue ut casta, puraq; ad uirū ueniret, siue ut ignem atq; aquam cum uiro cōicaret. Fabam nec tangere, nec noīare diali flamini licet, quod ea putatur ad mortuos pertinere. Nam et lemuralibus iacitur laruis, et parētalibus adhibetur sacrificijs, & in flore eius luctus literæ apparere uidentur. Flamen dialis dictus, quod filo assidue uele tur, indeq; appellatur flamen, quasi filamē. dialis aūt appellatur à dio à quo uita dari putabatur hominibus. Famella diminutiuum à fama. Fauiani & Quintiliani appellabantur. luperci à Fauio & Quintilio præpositis suis. Fastorum libri appellantur, in quibus totius anni fit descriptio. fasti .n. dies festi sunt. Fanum à fauno dictum siue à fando, q̄d dum pontifex maximus dedicat, certa uerba fatur. Fastigium ædificij summum. Faui à fauendo. Fauissæ locum sic appellabant, in quo erat aqua inclusa circa templa. Sunt autem qui putant fauissas esse in capitolio cellis cisternisq; similes, ubi reponi erant solita ea, quæ in templo uetustate erant facta inutilia.

Fauentia bonam ominationem significat. Nā præcones clamātes populum sacrificijs fauere iubebant. Fauere .n. est bona fari, at ueteres poëtæ pro silere usi sunt fauere. Falcones dn̄r quorū digiti polices in pedibus intro sunt curuati, à similitudie falcis. Farreū genus libi ex farre factum. Falarica genus teli missile, quo utuntur ex falis .i. ex locis extructis dimicantes. Falātur multa fantur. Falæ dictæ ab altitudie à falādo, q̄d apud hetruscos significat cœlum. Farfenū uirgulti genus. Fascinū et fas à fando noīantur. Fartores nomēclatores, q clàm uelut infarcirēt noīa salutatorū in aurē cādidati. Furnalia sacra Furinæ, quam deā dicebant. Furcilles siue furcilla, quibus hoīes suspendebant. Fundus dicitur ager, q̄d planus sit ad similitudinem fundi uasorum. Fundus quoq; dicitur populus esse rei, quam alienat. hoc est author. Futare arguere est, unde & confutare. sed Cato hoc pro sæpius fuisse posuit. Futiles dicuntur, qui silere tacenda nequeunt, sed ea effundunt. sic et uasa futilia à fundendo uocata. Flagratores dicebantur genus hominum, quod mercede flagris cædebantur. Flustra dicuntur cum in mari fluctus non mouentur, quam græci μαλακίαν uocant. Flator tibicen. Flemina dicuntur cum ex labore uiæ sanguis defluit circa talos. Flaminius circus, & uia flaminia flaminio consule dicta sunt, qui ab Annibale interfectus est ad lacum trasimenum. Flaminia ædes domus Flaminis dialis. Flamearij infectores flammei coloris. Violarij infectores uiolatij coloris dicuntur. Flumentana porta Romæ appellata, q̄d tyberis partem ea fluxisse affirmant. Flammeo amicitur nubens ominis boni cā, quod eo assidue utebatur flaminica .i. Flaminis uxor, cui non licebat facere diuortium. Fidusta à fide denominata, ea quæ maximæ fidei erant. Fides genus citharæ dicta, q̄d tm̄ inter se chordæ eius quantum inter hoīes fides concordent, cuius diminutiuum fidiculaest. Fixulas, fibulas. Fiscellus casei mollis appetitor, ut catillones catillorum liguritores. Fiber genus uestæ quadrupes. Plautus, Sic me subes quotidie, quasi fiber salicem, quo noīe extremæ fluminum oræ appellantur. Vnde & fibras iecinorum, et fimbrias uestimentorum dicimus. Fratria uxor fratris. Friuola sunt proprie uasa fictilia quassa. Vnde dicta uerba friuola, quæ minus sunt fide subnixa. Frater à græco dictus est φράτωρ, uel q̄d sit ferè alter. Frontem antiqui masculino genere dixere. Fremitum dictum uelut ferimentum. Fratilli uilli sordidi in tapetis. Fracebunt dij licebunt. Forago filum, quo textrices diurnum opus distinguunt à forando dcm̄.

Frucinal templum Veneris frugi. Fringilla auis dicta q̄d frigore cantet & uigeat, unde & frigutire. Fratrare puerorū mammæ dicuntur, cum primū tumuscunt, q̄d uelut fratres pares oriuntur, quod etiam in frumento spicæ facere dicuntur.

Frigere & frictum à græco uenit φρύγειν. Fregellæ locus in urbe, in quo ciuitatis felij hospites habitauere. Festram antiqui dicebant, quam nos fenestram. Firmū ἀπὸ τοῦ ἕρματος, quod significat sustentaculum, dictum uidetur. Frausus erit fraudem cōmiserit. Faleri oppidum à saledcm̄. ἅλς sal.

Fraxare uigilia circumire. Florifertū dictum, q̄d eo die spicæ feruntur ad sacrificium. Frugimenta à frugibus appellata. Frendere est frangere. unde & faba fressa. unde & dentibus dicimus frendere. Formucales forcipes dictæ, q̄d formam capiant .i. feruentia. Farrago appellatur id q̄d ex pluribus satis pabuli causa datur iumentis. Feciales à feriendo dicti. apud hos .n. belli, pacisq; faciendæ ius est. Feretrius Iupiter dictus à ferendo, q̄d pacem ferre putaretur, ex cuius templo sumebāt sceptrū, p̄ q̄d iurarent, et lapidē silicē, quo fœdus ferirent. Femur femoris & fœmen fœminis. Fœnero & fœneror dici pōt. Frux frugis dixerunt antiqui fructam et fructū. Ferocit apud Catonē ferociter agit. Fiuere idē pro figere. Frunisco et frunitū dixit Cato, nosq;, cū adhuc dicimus infrunitum, certū est antiquos dixisse frunitū. Felices arbores Cato dixit, quæ fructū ferūt, infelices quæ nō ferūt. Falsius et falsior cū rōnabiliter dici possint, nō tn̄ sunt in cōsuetudine. Furū genitiuus pluralis à fure. Fucilis falsa. dcā aūt quasi fucata. Feriæ statæ appellabātur, q̄d certo, statutoq; die obseruarētur.

Fuloniam

Fuloniam Iunonem mulieres colebant, qđ eam sanguinis fluorem in conceptu retinere putabant. Flameo uestimento Flaminica utebatur. i. Dialis uxor et Iouis sacerdos, cui telum fulminis eodem erat colore. Fulguritum id, quod est fulmine ictum, qui locus statim fieri putabatur religiosus, ꝙ eum deus sibi dicasse uideretur. Fanatica dicitur arbor fulmine icta. Fulmen dictum à fluore flammæ. Fulgere prisci pro ferire dicebant. Vnde fulgus dcm̄ est. Funĕbres tibiæ dicuntur, cum quibus in funere canitur, quas Flamini audire putabant illicitū.

Flaminius camillus puer dicebatur ingenuus patrimes et matrimes qui flamini diali ad sacrificia præministrabat. antiqui enim ministros camillos dicebant. Alij dicunt omnes pueros ab antiquis camillos appellatos, sicut habetur in antiquo carmine, cum pater filio de agricultura præciperet hyberno puluere, uerno luto grandia farra camille metes. Flaminia dicebatur sacerdotula, quæ flaminicæ diali præministrabat, eaq; patrimes & matrimes erat, idest patrem, matremq; adhuc uiuos habebat. Ficolea palus ficulneus. Flaminius lictor qui flamini diali sacrorum causa præsto est. Frequentarium frequētem. Fornacalia feriæ institutæ sunt farris torrendi gratia, ꝙ ad fornacem, quæ in pistrinis erat sacrificium fieri solebat.

Furuum bouem idest nigrum immolabant Saturno. Ferentarij leuis armaturæ pugnatores. Faustulum porcellū fœturā porcorum. Familiaris romanus, priuatus romanus. Fana, quod fando consecratur. Fastis diebus iucunda fari licebat. nefastis quædam non fari licebat. Fœnus appellatur naturalis terræ fœtus, ob quam causam et nummorum fœtus fœnus est uocatum, & de ea re leges fœnebres.

SEXTI POMPEII FESTI. LIBER VII.

GErræ crates uimineæ. Athenienses cum Syracusas obsiderent, & crebro gerras poscerent, irridentes Siculi, gerras clamitabant. Vnde factum est, ut gerræ pro nugis, & contemptu dicantur. Genas Ennius palpebras putat, cum dicit hoc uersu. Pandite sulti genas, & corde relinquite somnum. Alij eas partes putant genas dici, quæ sunt sub oculis. Pacu. Genas putat esse qua barba primum oritur, hoc uersu. Nunc primum opacat Flore lanugo genas. Gentilis dicitur & ex eodem genere ortus, & is qui simili nomine appellatur, ut ait Cincius, Gentiles mihi sunt, qui meo nomine appellantur. Genialis lectus, qui nuptijs sternitur in honore genij, unde & appellatur. Gens ælia appellatur, quæ ex multis familijs conficitur.

Gerusia curia ab ætatis uocabulo dicta. Genuini dentes quia à genis dependent. Gestus quo indicatur quid geratur præter participium quod à gerendo deducitur. Genium appellabant deū, qui uim obtineret rerū omniū gerendarū. Aufustius genius inquit est deorū filius et parens hominū, ex quo homines gignuntur. propterea genius meus nominatur, quia me genuit. Alij genium esse putarunt uniuscuiusque loci deum.

Germen est, ꝙ arborum surculis nascitur. unde & germani quasi eadem stirpe nati. Gemursa sub minimo digito pedis tuberculum, quo gemere faciat eum, qui gerat. Gingrire anserum uocis proprium est. Vnde genus quoddā tibiarū exiguarum gingrinæ. Ginzeriator tibicen. Gizeria ex multis obsonijs decerpta. Geniales deos dixerunt aquam terram ignem aerem. ea enim sunt semina rerum, quæ græcorū alij στοιχεῖα alij σπέρματα uocant. Duodecim quoq; signa lunam & solem inter hos deos cōputabant. Geniales aūt dicti à gerendo, quia plurimum posse putabant, quos postea gerulos appellarunt.

Gnarus cum significet id quod scius peritus est, tamen inuenimus prognare significare aperte. Gnephosum obscurum uidelicet ex græco, quod est κνέφας. Galli qui uocantur matris magnæ comites, dicti sunt à flumine, cui nomen est gallo, quia q ex eo biberint, in hoc furere incipiunt, ut se priuent uirilitatis parte. Alij putant ideo eos sibi genitalia incedere, quia uiolauerint nomen patris, matrisue, ne possint ipsi fieri parentes.

Gnariguit significat apud Liuium narrauit. Gnaruisse narrasse. Gaia Cæcilia est appellata, ut Romam uenit, quæ antea Tanaquil uocitata erat uxor Tarquinij prisci regis Romanorum, quæ tantæ probitatis fuit, ut id nomen ominis boni causa frequentent nubentes, quam summam asseuĕrant lanificā fuisse. Gallam bibere ac rugas conducere uentri cum ait Lucilius, præmonet parsimonia esse utēdum, neq; gulæ indulgendū uentremq; coarctandum. Gaulus genus nauigij penè rotundum. Galbeum ornamenti genus. Gestit qui subita fœlicitate exhilaratus nimio corporis motu præter consuetudinem exultat. Gneus, & corporis insigne & prænomen à generando dicta esse & ea ipsa ex græco γεννᾶν. apparet.

Ganeum antiqui locum abditum, ac uelut sub terra dixerunt. Teren. Vbi illum quæram? credo abductum in ganeum.

Garearia à galearum similitudine dicta. Gnitus, & gnixus à generibus prisci dixerunt. Gnotu cognitu. Grauastellus senior. Plautus qui est grauastellus, qui aduenit, ut puto grauastellus à grauitate dictus. Gramiæ oculorum sunt uitia, quas alij gramas uocant. Gnoma appellatur genus machinolæ cuiusdam, quo regionis agri cuiusque cognosci possunt, quod genus græci dicunt γνώμονα. Grumus terræ collectio minor tumulo. Gracchuris urbs Hiberæ regionis dicta à Graccho Sempronio, quæ antea Illurcis denominabatur.

Græca sacra festa Cereris ex Græcia translata, quæ ob inuentionem Proserpinæ matronæ colebant, quæ sacra dum nō essent matronæ, quæ facerent propter cladem cannensem & frequentiam lugentium institutum est, ne amplius XXX diebus lugeretur. Gruere dicuntur grues, ut sues grūnire. unde tractum est cōgruere, hoc est cōuenire, quia id genus uolucrum minime soliuagum est. Gradiuus Mars appellatus est à gradiendo in bella ultro, citroq;, siue à uibratione hastæ, qđ græci dicunt κραδαίνειν, uel, ut alij dicunt, quia gramine sit ortus, quod interpretantur, quia corona graminea in re militari maximæ est honorationis. Grassari antiqui ponebant pro adulari. grassari autem dicuntur latrones uias obsidentes. gradi siquidem ambulare est, unde tractum grassari uidetur ab impetu gradiendi. Gralatores appellabantur pantomimi, qui ut in saltatione imitarentur ægipanas adiectis perticis furculas habentibus atq; in his superstantes ob similitudinem crurū eius generis gradiebantur utiq; propter difficultatē consistendi. Plau. Vinceres cursu ceruum & gralatorem gradu. Grauida est, quæ iam grauatur conceptu, prægnās uelut occupata in generando, quod conceperit. Inciens propinqua partui, qđ incitatus sit fœtus eius. Graculi à sono oris uocati, siue à gerendo dicti, quod iacta segetum semina plurimum gerunt. uel quod ex oliuetis cubitum se recipiente duas pedibus baccas tertiam ore ferant. Greges ex græco dici, quos illi ἀγέλας solent appellare. Graue æs dictum à pondere, quia deni asses singuli pondo libras efficiebant. denarium ab hoc ipso numero dcm̄. Sed bello punico populus Ro. pressus ære alieno ex singulis assibus librarijs senos fecit, qui tantūdē ut illi, ualerēt. Item nummi quadrati & bigati à figura cælaturæ dicti. Glomus in sacris crustulū cybij figura ex oleo coctum appellatur.

Glos uiri soror à græco γάλοος. Glocire & glocidare gallinarum proprium est, cum ouis incubituræ sunt. Glitis sub

actis leuibus teneris. Gluma ordei tunicula dictum, quod glubatur id granum, unde & pecus glubi dicitur, cuius pellis detrahitur. Gliscere crescere est & gliscerae mensae in quibus semper crescebat apparatus. Gliscentes, idest crescentes per instructionem epularum scilicet. Glucidatum suaue & iucundum, graeci etenim γλυκὺν dulcem dicunt. Gloria à graeca uoce dicta, hanc enim illi κλέος uocant. Gulliocae nucum iuglandium summa & uiridia putamina. Gutturnium uas, ex quo aqua in manus datur, ab eo, quod ꝑ oris angustias guttatim fluit. Gaudium ἀπὸ τοῦ γαυριᾶν dictum.

Gens dictum putatur à terrae graeco uocabulo, quam γένος dicunt. Gannitio canum querula murmuratio. Gessum graue i. actum. Gurgustium genus habitationis angustum. à gurgulione dictum. Gricenea funis crassus. Grando guttae aquae concretae solito grandiores.

SEXTI POMPEII FESTI LIBER VIII.

Herbam do cum ait Plautus, significat uictũ me fateor, quod est antiquae & pastoralis uitae indicium. nam qui in prato cursu aut uiribus contendebant, cum superati erant ex eo solo, in quo certamen erat, decerptam herbam aduersario tradebant. Heluo dictus immoderate bona sua consumens ab eluendo qui aspiratur ut auiditas magis exprobetur. fit enim uox incitatior.

Heluacea genus ornamenti lidij, dictum à colore boum qui est inter rufum & album, appellaturq; heluus. Herma à graecis ponitur pro firmamento. Unde ẽt Mercurij nomen inuentoris, ut putabant, firmae orationis dcm̃. Interdum ẽt saburram significat. Here. i. aduerbium tpis heri dictum à graeco χθές. Hetta res minimi pretij, quasi hieta, idest hiatus hominis atq; oscitatio. Alij bullulam dixerunt esse quae in coquendo pane solet adsurgere, à qua accipimus rẽ nullius pretij cũ dicimus non hette te facio. Heres apud antiquos pro domino ponebatur. Haeredium praedium paruulum. Hecate Diana eadem putabatur & luna & Proserpina. Helus & helusa antiqui dicebant ꝙ nunc holus & holera. Herem marteã antiqui accepta haereditate colebant, quae à nomine appellabatur haeredum, & esse una ex Martis comitibus putabatur. Heus aduerbium uocandi à graeco εὖ uenit. Hemona humana hemone hominem dicebant. Hariuga dicebatur hostia, cuius adhaerentia inspiciebantur exta. Hebes retusi acuminis. Helucus ab hiatu & oscitatione dictus. Hemina ex graeco ἥμιον, quod est dimidia pars sextarij. Heliconides musae à monte helicone uocatae. Hedera dicta, quod haereat, siue ꝙ hedita petat, uel quia id cui adhaeserit edat, quae in tutela liberi putabatur esse, quia ut ille iuuenis semper, ita haec uiret. uel quia ita oĩa sicut ille mentes hominum, illigat.

Herbilis anser herba pastus, qui gracilior est q̃ frumento altus. Hercules astrologus dictus, quod eo die se flãmis iniecit quo futura erat obscuratio solis. Hernici dicti à saxis, quae marsi herna dicunt. Histriones dicti ꝙ primũ ex Histria uenerint. Herceus Iupiter intra conseptum domus cuiusq; colebatur, quem ẽt deum penetralẽ appellabant. Hippagines naues, quibus equi uehuntur, quas graeci ἱππάγους dicunt. Hircipili densorum pilorum homines. Hirquitalli pueri primum ad uirilitatem accedentes à libidine scilicet hircorũ dicti.

Hira quae diminutiue dicitur hilla, quam graeci dicunt ἐνηοίλιον, intestinũ est qđ ieiunum uocant. Hippacare est celeriter aĩam ducere. ab equi halitu, qui est supra modũ acutus. Hilũ putant esse qđ grano fabae adhaeret, ex quo nihil et nihilũ.

Hirrire ringere, qđ genus uocis est canis rabiosae. Hilarodos lasciui & delicati carminis cantor. Hippius, idest equester neptunus dictus est, uel quod pegasus, ex eo & pegasi de natus sit. uel quod equulenus, ut putant, loco eius superpositus Saturno fuerit, quẽ pro Neptuno deuorat, uel ꝙ tridentis ictu terra equum exciverit, cui ob hoc in illyrico quaternos equos iaciebant nono quoq; anno in mare. Hippocoũ uinum ex insula Coo, dcm̃ ab agro generoso, cui nomẽ est Hippo. Hastae subijciebãt ea quae publice uenundabãt quia signũ praecipuũ est hasta. Nã & Carthaginiẽses cũ bellũ uellẽt, Romam hastã miserunt, & Romani fortes uiros saepe hasta donarunt. Habitudo habitus corporum. Halapanta significat oĩa mentientem ab eo ꝙ habet omnia, alin enim graeci τὴν πλάνην, idest fallaciã dñt. Habitior pinguior. Hostilijs laribus immolabant, qđ ab his hostes arceri putabant. Halus pollex pedis scandens super proximũ, dictus à saliendo, nam ἅλλομαι graece, latine significat salio. Hãmo cognominatus, quia in arena putatur inuentus quae graece hoc nomine ἄμμος appellatur, cui cornua ad finguntur arietis à genere pecoris inter qđ inuẽtus est. Horreũ antiqui dicebãt farreũ à farre. Hostis apud antiquos peregrinus dicebatur, et qui nũc hostis perduellis. Hostia dicta est ab eo qđ est hostire ferire. Hordiariũ aes, quod pro hordeo equiti Romano dabatur. Hostimentum beneficij pẽsatio. Hosticapax hostium captor. Hortus apud antiquos omnis uilla dicebatur, qđ ibi q̃ arma' capere possint inde orirẽtur.

Horctũ, et forctũ, pro boni dicebant. Hamotrahones alij piscatores alij qui unco cadauera trahunt. Horda praegnãs. unde dies quo grauidae hostiae immolabãtur, hordicia. Honorarios ludo quos, & liberalia dicebant. Hordidocos latro atq; obsessor uiarum. Homelium pilei genus. Hyperionem alij patrem solis, alij ipsum qđ eat sup terras ita appellatum putabant. Humanum sacrificium dicebant. qđ mortui cã fiebat. Hyperborei supra aquilonis flatum habitantes dicti qđ humanae uitae modũ excedant uiuẽdo, ultra centesimũ annum quasi ὑπερβαίνοντες ὅρον seculi humani. Heluella holera minuta. Hanula parua delubra quasi fanula.

SEXTI POMPEII FESTI LIBER NONUS.

Imponebant pro eũ à nominatiuo is. Ianeus iannitor. Iussa iura. Iubere ponebatur pro dicere, qđ ualet interdũ pro decernere, ut populus iussit. Iunium mensem dcm̃ putant à Iunone ijdẽ ipsum dicebant iunonium et iunonalem. Iulius quod eo mense dicitur Iulius natus. Iurgatio iuris actio. Iusti dies. dicebantur triginta, cum exercitus esset imperatus et uexillũ ĩ arce positũ. Iugae auspiciũ ẽ, cũ iũctũ iumentũ stercus fecit.

Iubar stella quã graeci appellãt φωσφόρον, hoc est lucifer. qđ splendor eius diffunditur in modum iubae leonis. Iugula stella orion qđ amplior sit caeteris, quasi nux iuglandis. Iugũ sub quo uicti trãsibãt, hoc modo fiebat fixis duabus hastis super eas ligabatur tertia, sub ijs uictos discinctos transire cogebant. Iugere milui dicuntur cum uocem emittunt. Iuges eiusdem iugi pares. unde et coniuges & seiuges. Iubilare est rustica uoce inclamare. Iuuentutis sacra pro iuuenibus sunt instituta. Iurare flamini dialis fas nõ erat. Iuuenalia fingebãtur Dianae simulachra, qa ea aetas fortis ẽ ad tolerãdã uiã, Diana. n. uiarum putabatur dea. Iugarius uicus dictus Romae, quia ibi fuerat ara Iunonis iugae, quã putabãt matrimonia iungere. Ilia dicta ab ima quae pars chartae ẽ tenuissima.

Illicet sine dubio. Ianiculũ dcm̃ qđ per eũ Romanus populus primitus

lus primitus transierit in agrum hetruscum. Idulis ouis dicebatur, quæ omnibus idibus Ioui mactabatur. Ianu alibi genus, quod Iano tantum modo delibatur. Iambi uocabantur qui singuli ex proscenio loquebantur. triambi qui terni.

Igitur nunc quidem pro completionis significatione ualet, quæ est ergo, Sed apud antiquos ponebatur proinde et postea & tum. Ircens genus farciminis. Irquitallus puer qui primo uirilitatem suam experitur. Iouistæ compositum à Ioue & iustæ. Ignitabulum ignis receptaculum. Ignia nitia uasorum fictilium. Ipsipe ipsi neq; alij. Icit percussit.

Insippere farinam iacere pulti. Vnde dissipare obsipare, ut cum rustici dicunt opsipa pullis escam. Irnella uasis genus in sacris. Ici dicitur cum locus semel demonstratur, ibidem cum sæpius. Ipsullices bracteæ in uirilem, muliĕbremq; speciem expressæ. Itonida Minerua à loco sic appellata. Irpices genus rastrorum ferreorum, quod plures habent dentes ad extirpandas herbas in agris. Irpini appellati nomine lupi, quem irpum dicunt Samnites. eum. n. ducem secuti agros occupauere. Ignis uestæ siquando interstinctus esset, uirgines uerberibus afficiebantur à pontifice, quibus mos erat tabulam felicis materiæ tandiu terebrare quousq; exceptum ignem cribro æneo uirgo in ædem ferret. Ignem ex domo flaminia efferri non licebat, nisi diuinæ rei gratia. Icadion nomen seuissimi piratæ. Iracundia dicta quod ira incendat.

Italia dicta quod magnos Italos, hoc est boues habeat. uituli enim itali sunt dicti. Italia ab Italo rege, eadem ab Attelio putatur appellata. Indoles incrementum, industria. Indigetes dij, quorum nomina uulgari non licet. Indeptare consequi. Industrium antiqui dicebant indostruum, quasi quicquid ageret intro strueret, & studeret domi. Indictiuum funus, ad qđ per præconem euocabantur. Indipisci adsequi adipisci. Indiges indigetis facit. hoc nomine Aeneas ab Ascanio appellatus est, cum pugnans cum Mezentio nusquam apparuisset. in cuius nomine etiam templum construxit. Inquilinus qui eundem colit focum, uel eiusdem loci cultor. Inciliæ fossæ, quæ in uijs fiunt ad deducendam aquā siue deriuationes de riuo cōi factæ. Incitega machinula, in quam constituebatur in conuiuio uini amphora, de qua subinde deferrētur uina. Ita castor, ita mehercules ut subaudiatur iubet. In comitiare significat tale commissum facere, pro quo necesse sit in comitiū, hoc est in conuentū uenire. Plautus, Quæso ne me in comities. Incita incitata. Inchoare uidetur ex græco originem trahere, qđ Hesiodus oīum rerum initium esse dixerit chaos. Increpitare arguere conuitiari. Inconciliasti comparasti cōmendasti, uel, ut antiqui, ꝑ dolū decepisti. Inclytus nobilis clarus. Inceps deinceps. Incestus à græco trahitur. Nā illi facinus dicunt aniceston. Inconspretum non improbatum.

Incoctæ dicebantur mulieres plus æquo calamistris usæ.

Incauillatio per despectum irrisio. Incalationes inuocationes. Inconditū nō ordinate cōpositum. Incuria negligentia.

Incensit incenderit, sicut incepsit inceperit. Incomitem sine comite. Incessere immittere ac iactu uel uerbis petere. Inclamare conuitijs et maledictis insectari. Inciorē in mansuetū et ferū. Pacuuius, reprime inciorem iracundiam. Interdū cicur pro sapiente ponitur, ut idem Pacuuius, consilium cicur.

Impolitias censores facere dicebantur, cum equiti æs obnegabant ob equum male curatum. Impages dn̄r quæ à fabris in tabulis figuntur, quo firmius cohæreant à pangendo, idest figere. Vnde poetæ pangere uersus dn̄r, & agricolæ pangere plātas. i. infligere. In non semper abnuitionem significat, sed interdum etiam pro adimendo ponitur, ut inuolādo, inclamādo, inuocando. Imporcitor qui porcas in agro facit arando. Porca aūt est inter duos sulcos terra eminens. Impetritū impetratū. Impercito, parcito futurū ab imperatiuo. Improlus uel improlis qui nō dū esset ascriptus in ciuitate. Impellimenta impedimenta dicebant. Impluuiū, quo aqua impluit collecta de tecto. Compluuiū quo de diuersis tectis aqua pluuialis confluit in eundē locū. Impensam stipem æs sacrū, quod non dū erat pensum. Impescere in lætam segetem pascēdi gratia immittere. Impomēta quasi imponimēta, quæ post cœnā mensis imponebant. Importunū in quo nullū est auxilium, uelut esse solet portus nauigantibus. Imputatum non dum purgatum. putum enim est purum, unde putare uites dicimus, hoc est detrahere quæ impedimento sunt ad fructū. Imbricat tempestate pluuiam uidetur significare. Imparentem non parentē. hoc est obedientem. Implorare inclamare ad auxilium inuocare. Impudicatus stupratus, impudicus factus. Impos est qui animi sui potens non est qui animum suum in potestate non habet. Imbarbescere barbatum fieri. Improcinctu factum testamentum dicitur, qđ miles pugnaturus nuncupat præsentibus commilitonibus. Imbutum est quod quispiam rei succum perbibit, unde infantibus an uelint bibere dicentes, bu syllaba contenti sumus. Impenetrale cuius ultimum penetrale intrare non licet. Implexum implicatum, quod græci ἐμπεπλεγμένον dn̄t. In mondo dicebant antiqui, cum aliquid in prōptu esse nolebant intelligi. Imbrex nomē cuiusdā comici. Impares tibiæ numero foraminum discretæ. Imparem numerum antiqui prosperiorem hominibus esse crediderunt. Impetrix impetigo. Impiatus sceleratus. Impite impetum facit. Inhibere coniungere, sed melius cohibere.

Inebræ aues quæ in augurijs aliquid fieri prohibent, & prorsus omnia inebra appellantur, quæ tardant uel morātur agentem. In præpositio significat modo qđ non, ut inimicus modo actionem, ut inclamauit, modo ubi quo tendatur, ut incurrit. modo ubi qui sit, ut inambulat. Immunis uacans munere. aliquoties pro improbo ponitur, ut apud Plautum. Immune est facinus. Iniurium periurium. Inneopte eo ipso. Impetū, industriū, indulgentē perinde cōposite ait Verrius, atq; impunis, et immunis, mihi nō satis persuadet. Immolare est mola, idest farre molito & sale hostiam perspersam sacrare.

Initium est principium, sed aliâs quo quid incipiat, ut uiæ appiæ porta capena. Aliâs ex quo quid constet, ut aqua terra aer. Intecta indiuisa. Iners ignauus uel sine arte. Inigere pecus agere idest minare. Inij ponitur interdum pro concubui. Interdum pro inuenit, ut inijt rōnem. Interdum pro introijt, ut Plautus. Inijt te nunquam febris. Inermat armis spoliat. In insula Aesculapio facta ædes fuit, quod ægroti à medicis aqua maxime sustententur, eiusdem esse tutelæ draconem, quod uigilantissimum sit animal, quæ res ad tuendam ualetudinem ægroti maxima est. canes adhibentur eius templo, quod ijs uberibus canis sit nutritus. bacillum habet nodosum, quod difficultatem significat artis. laurea coronatur. quod ea arbor plurimorum sit remediorum. huic gallinæ immolabantur. Interregnum appellatur spatium temporis, quousq; in loco regis mortui alius ordinetur. Intempestam noctem dicimus pro incertiore tempore, quia nō tam facile noctis horæ, quàm diei possint intelligi. Tempestatem enim antiqui pro tempore posuere. Intergeriui pariĕtes dicuntur qui inter confines struuntur & quasi intergeruntur. Internetio uitæ priuatio à nece denominato uocabulo. Intercutem flagitatos dicebant antiqui mares, qui stuprum passi essent. Interduatim & interatim dicebant antiqui, quod nunc interdum & interum. Intrahere est contumeliam intorquere. Intercapedo tempus interceptum,

scilicet cum mora est ad capiendum. Instaurari ad instar dictum cum aliquid ad pristinam similitudinem reficitur. Insulæ dictæ proprie quæ non iunguntur communibus pariẽtibus cumuicinis, circuitu publico aut priuato cinguntur, à similitudine uidelicet earum terrarũ, quæ fluminibus, ac mari immnent, suntq; in salo. Instigare incitare. Insimulare, crimen in aliquem confingere. Insuasum appellabant colorem similẽ luteo, qui fiebat ex fumoso stillicidio. Insitum ab inserẽdo tractũ, sed aliquoties significat impositum. Inseque apud Ennium dic, Insexit dixerit. Insignis tam ad laudem, quã ad uituperationem inflecti potest. Inseptum non septum. ponitur tñ et pro non ædificatum. In secta non secta. sed & aliquoties significat secta. Insipare inijcere. unde fit dissipare. Insons extra culpam, à quo dici morbus quoq; existimatur sonticus quia perpetuo nocet. Inscitia stultitia. Insessores latrones quia circa insidiẽtur sedentes. Immanis ferus siue magnus. Imago ab imitatione dicta. Ingluuies à gula dicta hinc et ingluuiosus. et gluto gulo gamia guttur guttus gutturosus et gurgulio. Immusculus auis genus, quam alij Regulum, alij ossifragam dñt. Infindere intercipere, interponere. Inferiæ sacrificia quæ dijs manibus inferebant. Infetari nõ fetari. Infectores qui alienum colorem in lanam conijciunt. offectores qui proprio colori nouum efficiunt. Infrequẽs appellabatur miles qui abest à signis. Inuoluolus uermiculi genus, qui se inuoluit pampino. Infit incipit, sed diuersæ significationis est ab eo quod est fit. nam in fit agentis, fit autem patiẽtis est. Inlicitator emptor. Infiteri non fateri. Infitiari creditum fraudare. Infarium uinũ id qđ in sacrificando infra pateræ labrum ponebatur. Infulæ sunt filamenta lanea, quibus sacerdotes & hostiæ, templaq; uelantur. Inlicium uocare antiqui dicebant ad concionẽ uocare. Inciles canales, in quos aqua confluit in uijs lapide stratis ab eliciendo dictis. In conuentione in concione. Illex producta sequenti syllaba significat qui legi non paret. Illex correpta sequenti syllaba significat inductorẽ ab inliciendo. Plautus, Esca est meretrix, lectus illex. Inliterata pax est, quæ literis cõprehensa non est.

Inlaqueatum alij pro uicto utuntur, alij pro soluto. Iustum uadem idoneum sponsorem. Infra classem significatur, qui minore summa, quã centum et uiginti milliũ æris censi sunt. Intercutitus uehementer cutitus. idest ualde stupratus. In fibulati sacrificabant flamines propter usum æris antiquissimum æreis fibulis. Immustulus ales ex genere aquilarum est, sed minorũ uiriũ, quã aquila, quæ uolucris raro, & non ferè præterquã uere apparet, quia æstum, algoremq; metuit, appellatur aũt ita qđ subito & inexpectata se immittat. Inarculum uirgula erat ex malo punico incuruata, quã regina sacrificãs in capite gestabat. Iniuges boues qui sub iugo non fuerint.

Insanum pro ualde magnum usus est Plautus. Ircei genus farciminis in sacrificijs. Incalatiue uocatiue. Indigitanto, imprecanto. Illicium dicitur, cum populus ad concionem elicitur, idest uocatur, unde colliciæ tegulæ ꝑ quas aqua in uas defluere potest. Indigitamenta incantamenta uel indicia.

Insignes appellãtur boues, qui in fœmine & in pede album habent quasi insigniti. Internecinum testamentum est propter quod dominus eius necatus est. Increpato ferito. Increpitare clamare maledicere. Imbecillam belli insciẽtiã.

Iecunanum uictimarium. Inori sine ore. Incalanto inuocanto. Ingens dicitur augendi consuetudine, ut inclamare, inuocare. quia. n. gens populi est magnitudo, ingentem per compositionem dicimus, quod significat ualde magnum. In pelle lanata noua nupta considere solet, uel propter morem uetustum, quia antiquitus homines pellibus erant induti, uel quod testetur lanificij officium se præstaturam uiro.

SEXTI POMPEII FESTI. LIBER X.

l Vcæcium Iouem appellabant, quod eum lucis esse causam credebant. Lemnisci, idest fasciolæ colorisiæ dependentes ex coronis. propterea dicuntur, quod antiquissimum fuit genus coronarum lanearum. Lectus dictus, uel à collectis folijs ad cubitandum, uel qđ fatigatos ad se alliciat, uel à græco λέχηρον. Lapidem silicem tenebant iuraturi per Iouem hæc uerba dicentes, si sciens fallo, tum me diespiter salua urbe, arceq; bonis eijciat, ut ego hunc lapidem. Lepista genus uasis aquarij. Legio samnitum linteata appellata est, quod samnites intrantes singuli ad arã uelis linteis circundatam non cessuros se Romano militi iurauerant. Lenones ab alliciendo adolescentulos appellati. Lethum ab obliuione, quam græci λήθην uocant dictum. Lemonia tribus à pago lemonio appellata, qui est à porta capena uia latina. Leuir est uxoris meæ frater.

Leria ornamenta tunicarum aurea. Lesbium genus uasis cælati à Lesbis inuentum. Legimus aut scriptum, aut oleam glandemue, & alia quidem, & addita præpositione dicimus colligimus, deligimus. Lectosia insula dicta à consobrina Aeneæ ibidem sepulta. Lictores dicuntur, qđ fasces uirgarũ ligatos ferũt. hi parentes magistratibus, delinquẽtibus plagas ingerunt. Liber repertor uini. ideo sic appellatur, quod uino nimio usi omnia libere loquantur. Limis obliquus idest transuersus, unde & limina. Limites in agris, nunc termini. Limitatus ager est in centurias dimensus. Librile scapus libræ. Librilla appellantur instrumenta bellica saxa scilicet ad brachij crassitudinem in modũ flagellorum loris reuincta. Liberalia Liberi festa, quæ apud græcos dicuntur Διονύσια. Næuius libera lingua loquimur ludis liberalibus. Limaces cochleæ à limo appellatæ. Litatum alij solutũ deditum deo, quasi uitatum, alij ex græco à precibus, quas illi litas dñt. Lixæ qui exercitum sequuntur quæstus gratia dicti, ꝙ extra ordinem sint militiæ, eisq; liceat, qđ libuerit. alij eos à licia appellatos dñt, quod & ille Herculem sit secutus, quidam à liguriendo quæstu. Lingula per diminutionem linguæ dictæ, aliâs à similitudine linguæ exertæ, ut in calceis, aliâs insertæ, idest infra dentes coercitæ, ut in tibijs. Libella diminutiuum est à libra. Lacit decipiendo inducit. Lax et enim fraus est. Lituus appellatus est, ꝙ litis sit testis, est enim genus buccinæ incuruæ, quo qui cecinerit dicitur liticẽ. Ennius. Inde loci lituus sonitus effundit acutos. Litis cecidisse dicitur qui eius rei, de qua agebat, causam amisit. Lixabundus iter libere ac prolixe faciens. Licitati in pugnando, siue mercando contendentes. Liquitur labitur, fluit. Lingulaca genus piscis uel mulier auguratrix. Lance & licio dicebatur apud antiquos, quia qui furatum ibat quærere in domo aliena licio cinctus intrabat, lancemq; ante oculos tenebat propter matrum familiæ, aut uirginum præsentiam.

Lautia epularum magnificentia; alij à lauatione dictum putant, quia apud antiquos hæ elegantiæ, quæ nunc sunt, non erant, & raro aliquis lauabat. Læua sinistra, quam græci σκαιάν dicunt, & unde tractum cognomen. Scæuola. à læua læuum sinistrum, & læuorsum sinistrorsum.

Lacuna aquæ collectio à lacu deriuatur, quam alij lamam, alij lustrum dñt. Lacit in fraudem inducit. inde est allicere et lacessere. inde lactat illectat delectat oblectat. Læna uestimenti genus habitus duplicis quidã appellatã existimãt thuscè,

quidam

quidã græce, quã chlenã dicũt. Latumias ex græco & maxime à syracusanis, qui latomias & appellãt, & habẽt ad instar carceris, ex quibus locis excisi sunt lapides ad extruẽdam urbem. Laureati milites sequebãtur currũ triũphantis, ut quasi purgati à cæde humana intrarent urbem. Itaq; eandem laurũ omnibus suffitionibus adhiberi solitũ erat, uel qđ medicamento sicissima sit, uel quod omni tempore uiret, ut similiter respu. floreat. Lauerniones fures antiqui dicebant, qđ sub tutela deæ Lauernæ essent, in cuius luco obscuro, abditoq; soliti furta, prædãq; inter se luere, hinc & lauernalis porta uocata est. Lacerare diuidere comminuere est, ex quo dictus est lanius qui discindendo lacerat pecora. Lacinia, qđ pars uestimenti est. Lacerna, quod minus capitio sit. Lacer qđ auribus curtatis est, lacerum, quodcũq; est in corpore imminutum.

Laudare ponebatur apud antiquos pro nominare. Lautitia farina appellabatur ex tritico aqua cõsperso. Lautulæ locus extra urbẽ, quo loco qa aqua fluebat lauãdi usum exercebãt. Lactaria colũna in foro olitorio dicta, qđ ibi infantes lacte alendos deferebãt. Lacobrigæ nomẽ cõpositũ à lacu & Orcobriga Hispaniæ oppido. Lancea à græco dicta, quã illi λόγχην uocant. λόγχη. n. est hasta. & λογχήτης satelles. Lanoculus qui lana tegit oculi uitiũ. Lamberat scindit, atq; laniat. Lanerum uestimenti genus ex lana succida confectũ. Lapit dolore afficit. Lapidicinæ ubi exciduntur lapides. Latex lapsu profluens aqua dicitur, utimur tamen hoc uocabulo et in uino. Latine loqui à Latio dictũ est, quæ locutio adeo est uersa, ut uix ulla pars eius maneat inoxia.

Latrones eos antiqui dicebant, q cõducti militabãt ἀπὸ τῆς λατρείας. nunc uiarũ obsessores dicuntur, qđ à latere adoriuntur, uel qđ insidiãtur latenter. Laurentalia cõiugis Faustuli nutricis Remi & Romuli Laurentiæ festa. Locupletes locorũ multorũ domini locatũ positũ. Laruati furiosi & mente moti quasi laruis exterriti. Lotos arboris genus, ex cuius materia frequenter tibiæ fiebant, cuius bacis pasti quondam lotofagi dicti. Lucar appellatur æs, quod ex lucis captatur.

Lucrenses & luceres quæ pars tertia po. Ro. est à Tatio & Romulo appellati sunt à Lucero Ardeæ rege, qui auxilio fuit Romulo aduersus Tatiũ bellanti. Lucani appellati dicuntur ꝙ eorũ regio sita est ad partem stellæ luciferæ. uel ꝙ loca cretosa sint. idest multæ lucis, uel à Lucilio duce, uel ꝙ primitus in luco consederunt. Lucaris pecunia, quæ in luco erat data.

Lucaria festa in luco colebãt Romani, q ꝑmagnus inter uiã salariã & tyberim fuit, pro eo, ꝙ uicti à gallis fugiẽtes è prælio ibi se occultauerunt. Lucem facere dicuntur Saturno sacrificantes. idest capita detegere. Lucius prænomen est eius, qui primũ fuit, quia oriẽte luce natus est. Lycij Apollinis oraculũ in Lycia maximæ claritatis fuit ob luporũ interfectionem. λύκος. n. lupus est. Luxa membra è suis locis mota & soluta, à quo luxuriosus in re familiari solutus. Lucuntere genus operis pistorij. Lucretilis mons in sabinis. Lucomones quidã homines ob insaniã dicti ꝙ loca, ad quæ uenißẽt, infesta facerent. Lucomedi à duce suo Lucomo dicti, qui postea lucerenses appellati sunt. Luculentus à luce appellatus.

Lues est diluens usq; ad nihil tractũ à græco λύειν. hinc dictũ lutũ terra humore soluta, & lustratio, qua qd soluitur, ac liberatur. hinc & λύτρα ἀπὸ τῆς λύσεως. idest solutione auri. lytra. n. libra est. Lucus & lugere à græco trahitur λύκος τοῦ βίου, uel ἀπὸ τῆς λύπης. Longitrorsus sic dicitur sicut dextrorsus sinistrorsus. Lustra significant lamas lutosas, quæ sunt in syluis aprorum cubilia. à qua similitudine hi qui in locis abditis, & sordidis uẽtri, et desidiæ operã dant, dicũtur in lustris uitã agere, et cum eiusdẽ uocabuli prima syllaba producitur significat nũc tẽpus quinquennale, nũc populi lustrationẽ. Lymphæ dictæ sunt à nymphis. uulgo autem memoriæ proditũ est, q cunq; speciẽ quandã è fonte, idest effigiẽ nymphæ uiderint, furendi nõ fecisse finem, quos græci νυμφολήπτους uocant, latini lymphaticos appellant. Luxantur, idest luxuriantur, à luxu dictũ. Lina genus herbæ, uel potius spinæ. Lumbago uitiũ, & debilitas lumborũ. Luscitio uitiũ oculorum, quod'q; clarius uesperi meridie cernit. Luracos culei uel etiam utris. unde lurcones capacis gulæ homines & bonorũ suorũ cõsumptores. Lustrica dies infantiũ appellantur puellarũ octauus, puerorũ nonus, qa his lustrãtur, atq; eis noia imponuntur. Luridi supra modũ pallidi. Lyrnesides ab oppido Phrygiæ Lirnesso dicti. Lœbesum & lœbertatẽ antiqui dicebant liberũ & libertatem, ita græci. Lycophes græci dicunt qđ nos primũ tẽpus lucis. dictũ autem lycophes, quasi λευκὸν φῶς, idest lumen candidũ. Libertatis templũ in auẽtino fuerat cõstructum. Lingua nõ solũ pars corporis dicitur. sed etiã differentia sermonũ. promõtorij quoq; genus nõ excellentis, sed molliter in planũ deuexi. Lybicus cãpus in agro argeo appellatus, qđ in eo primũ fruges ex Lybia allatæ sunt, quã ob causam etiã Ceres ab argeis lybissa uocata est. Leparanses liparitani ciues, idest liparenses. Labes macula in uestimẽto dicitur, et deinde metaphoricos transfertur in hoies uituperatione dignos. Latrare Ennius pro poscere posuit. Latitauerũt Cato posuit pro sæpe tulerunt.

Liberales dicũtur nõ solũ benigni sed etiã ingenuæ formæ homines. Liberata ponebant pro effata, idest locuta. Lacus lucrinus in uectigalibus publicis primus locatur eruendus ominis boni gratia, ut in delectu censu'ue primi nominantur. Valerius saluius statorius. Laneæ effigies compitalibus noctu dabãtur in cõpita, ꝙ lares, quorũ is erat dies festus animæ putabantur esse hominum, redactæ in numerum deorum.

SEXTI POMPEII FESTI. LIBER. XI.

M Anubiæ Iouis tres dicuntur esse, quarum unæ sunt minimæ, quæ moneant, placidæq; sint. Alteræ, quæ maiores sunt, ac ueniãt cũ fragore, discutiãtq;, aut dimulcẽt, quæ à Ioue sint, et cõsilio deorũ mitti existimẽtur. Tertiæ his ampliores, quæ cũ igne ueniãt, & quanq̃ nullũ sine igne fulgur sit, hæ propriã differentiam habeãt, ꝙ aut adurãt, aut fuligine deformẽt, aut accendãt, quæ statũ mutent deorũ cõsilio superiorũ. Mane à dijs manibus dixerunt. Nam mana bona dicitur. unde & mater matuta. & poma matura. Manuos in carminibus saliaribus Aelius Stilo significare ait bonos, et inferi dij manes pro boni dicãtur à suppliciter eos uenerantibus ꝑ ꝑ metum mortis, ut immanes quoq; pro ualde nõ bonis dicuntur. Manes dij ab auguribus inuocabantur, ꝙ ꝑ eos omnia manare credebãt, eosq; deos superos atq; inferos dicebãt. Manare dicitur cũ humor ex integro, sed nõ solido nimis ꝑ suas minimas partes erũpit. ꝙ est græco trahitur, quia illi nõ satis solidum μανὸν dicunt.

Manalem lapidem putabãt esse ostiũ orchi, ꝑ qđ animæ inferorũ ad superos manarent, q dicuntur manes. Manalem lapidem etiã uocabãt petrã quãdã, quæ erat extra portã capenã iuxta ædẽ Martis, quã cũ propter nimiã siccitatẽ in urbe ꝑtraherẽt sequebatur statim pluuia eumq; ꝙ aquas manaret, manalẽ lapidẽ dixere. Manare solẽ dicebãt antiq cũ solis orientis radij splendorẽ facere cœpissent, à quo & dictũ putabãt mane. Alij mane dictũ putãt ab eo, qđ manũ bonum dicebãt.

Manius prænomẽ dictum est ab eo, quod mane quis initio

na'us sit, ut lucius qui luce. Maniæ turpes, deformesq; personæ. Manias, Aelius stilo dici ait ficta quædam ex farina in hominum figuras, quia turpes fiant, quas alij maniolas appellant. Manias autẽ quas nutrices minitentur pueris esse laruas, idest manes deos, deasq; putabant, quosq; ab inferis ad superos emanare credebant, aut mania est eorum auia, mater ue. Sunt enim utriusq; opinionis authores. Mamilia turris intra suburræ regionẽ à Mamilio nomem accepit. Manilio rũ familia progenita fuit à Mamilia filia Telegoni, quã Thusculi procreauit, quando id oppidum ipse condidisset. Manliæ gentis patritiæ decreto nemo ex ea Marcus appellatur, ꝙ M. Manlius qui capitolium à gallis defenderat, cum regnum affectasset, damnatus, necatusq; est. Mantare sæpe manere, Cæcilius in epistola. Iam me adeo manta. Iam hoc uide cæcus animus aduentus angit. Mactus magis auctus. Manticularia dicuntur ea, quæ frequenter in usu habentur, & quasi manu tractantur. frequens enim antiquis ad manus tergendas usus fuit mantiliorum, unde hæc trahitur similitudo.

Manticularum usus pauperibus in nummis recundendis, etiam nostro seculo fuit, unde manticulari dicebantur qui furandi gratia manticulas attentabant. Inde poëtæ pro dolose quid agendo usi sunt eo uerbo. Pacuuius, ad manticulandum astu aggreditur. Scit enim quid promeruerint medici manticula, ita me facti oppressi iugo. Item deinde aggrediar astu regem manticulandum est, hic mihi & machinam ordiris nouam manticula tactu, an sanctiora dicas iureiuranda. Plau. hoc significare uidetur quibus quotidie paruæ noxæ extergeantur. Mantissa additamẽtum dicitur lingua thusca, quod ponderi adijcitur. sed deterius, & quod sine ullo usu est. Luc. Mantissa obsonia uincit. Manalis fons appellatur ab auguribus puteus perennis, neq; tamen spiciendis uidetur, quia flumen id spiciatur, quod sua sponte in amnem influat. Manceps dicitur, quod manu capitur. Item quicquid à populo emit, conducit'ue, quia manu sublata significat se authorem emptionis esse, qui idem præs dicitur, quia tam debet præstare populo quod promisit, quàm is qui pro eo præs factus est. Municeps est, ut ait Aelius Gallus, ꝗ in municipio liber natus est. Itẽ qui ex alio genere hominum munus functus est. Item ꝗ in municipio à seruitute se liberauit à municipe. Item municipes erant qui ex alijs ciuitatibus Romam uenissent, quibus nõ licebat magistratum capere. sed tantum muneris partem. At Ser. filius aiebat initio fuisse qui ea cõditiõe ciues Ro. fuissent ut semper rempub. separatim à populo Ro. haberent, Cumanos uidelicet Acerranos, Atelanos, qui æque ciues Ro. erant, & in legione merebant. Sed dignitates non capiebant. Municipium id genus hominum dicitur, qui cum Romam uenissent, neq; ciues Ro. essẽnt, participes tamen fuerunt omnium rerũ ad munus fungendũ unà cum Romanis ciuibus præterquam de suffragio ferendo, aut magistratu capiendo, sicut fuerunt quondam fundani, formiani, Cumani, Acerrani, Lanuuini Thusculani, qui post aliquos annos ciues romani effecti sunt. alio modo cum id genus hominum definitur, quorum ciuitas uniuersa in ciuitatem Romanam uenerũt, ut aricini, cerites, anagnini. tertio definitur cum id genus hominum, qui ad ciuitatem Romanam ita uenerunt, sicut municipia essent sua cuiusq; ciuitatis & coloniæ, ut Tiburtes, Prænestini, Pisani, Arpinates, Nolani, Bononienses, Placentini, Nepesini, Sutrini, Lucrenses. Municipalia sacra uocantur quæ ab initio habuerunt ante ciuitatem Romanam acceptam, quæ obseruare eos uoluerunt pontifices, & eo more facere, quo adfuissent antiquitus. Mundus appellatur cœlum, terra, mare. & aer. mundus quoq; appellatur lautus & purus. Mundus etiam dicitur ornatus muliẽbris, quia non alius est, quàm quod moueri potest. Accius, cum uirginali mundo clàm pater. FRAG. Ennius, idẽ loco nauibus celsis, munda facie, atq; etiam ære. Cererisq; mundus etiam appellatur, qui ter in anno solet patere, uidelicet tertio calen. Septembris, & quarto nonas Octobris, & tertio idus Nouembris, qui uel etiam dictus est, quod terra moueatur. Mundus ut ait Capito acteius in libro sexto pontificalium ter in anno patere solet his diebus: postridie uulcanalium & ante diem sextum idus Nouembris, qui quid ita dicatur sic refert Cato in commentarijs iuris ciuilis. Mundo nomen impositum est ab eo mundo, qui supra nos est. Forma enim eius ex ijs, qui intrauere, cognoscere potuit adsimilis ille eius inferiorem partem, ueluti consecratam dijs manibus clausam.

FRAG. Mundum gentiles ter in anno patere putabant, ijs diebus postridie uulcanalia, & ante diem tertiũ nonas Octobris, & ante diẽ sextum idus Nouembris. inferiorem enim eius partem consecratam dijs manibus arbitrantes clausam omni tempore, præter hos dies qui suprascripti sunt, quos dies etiam religiosos iudicauerunt, eam ob causam, quod ijs diebus, ea, quæ occulta, & abdita religionis deorum manium essent, in lucem adducerent, & patefierent, nihil eo tempore in remp. geri uoluerunt. Itaq; per hos dies non cum hoste manus conserebatur, non exercitus scribebatur, non comitia habebantur, non aliud quicquam in remp. nisi quod ultima exegisset necessitas administrabatur. Munus significat officium cum dicitur quis munere fungi. Item donum quod officij causa datur. Mummiana ædificia à Mummio dicta. Munitio morsicatio ciborum. Muneralis lex uocata est qua Cinitius cauit, ne cui liceret munus accipere. Plautus, neq; muneralem legem, neq; lenoniam rogata fuerit, nec'ne flocci æstimo. Munem significare certum est officiosum, unde contrario immunis dicitur qui nullo fungitur officio. Municas pro cõmunicas dicebant. Munificior à munifico, identidem Cato dixit, cum nunc munificentior dicimus, quamuis munificens non sit in usu. Magnificius idem Cato pro magnificentius dixit, & non frustra. nam positiuus eius magnifice est.

Mamurij Veturij nomen frequenter in cantibus Romani frequentabant, hac de causa numma pompilio regnante è cœlo cecidisse fertur ancile, idest scutum breue, quod ideo sic appellatum est, quia ex utroq; latere erat recisum, ut summum, infimumq; eius latus medio pateret, unaq; edita uox omnium potentissimam fore ciuitatem, quandiu id in ea mansisset. Itaq; facta sunt eiusdem generis plura, quibus id misceretur, ne internosci cœleste posset. probatum opus est Mamurij ueturij qui præmij loco petit, ut suum nomen inter carmina salij canerent. Manu mitti seruus dicebatur, cum dominus eius aut caput eiusdẽ serui, aut aliud membrum tenens dicebat hunc hominem liberum esse uolo, & emittebat eum è manu. Mutas quoq; è literis appellatas quidam putant, ꝙ positæ in ultimis partibus orationis loquẽtem obmutescere cogant, quidã, ꝙ paruæ, exiguæq; sint uocis, ut cum mutum oratorem, aut tragœdum dicimus.

Multã osce dici putãt pœnã quãdã. M. Varro ait pœnam esse, sed pecuniariã, de qua subtiliter in libro primo quæstionũ epistolicarũ refert. Maximã multã dixerũt trium millium & XX assiũ, qa nõ licebat quondã pluribus XXX bobus & duabus ouibus quẽquam multari, æstimabaturq; bos centussibus, ouis decussibus. Monstrum ut Aelius stilo interpretatur à monendo dictum est, uelut monestrum. Item Asinius capito, quod monstret futurum & monet uoluntatem deorum, quod etiam prodigium uelut prædictum & quasi prædictum, qđ prædicat eadẽ, & portentum, ꝙ portẽdat et significet, inde dicta apparet id quartũ, quod mihi uisum est adijciẽdũ præsertim cum ex

cum ex eadem ſignificatione pẽdeat & in promptu ſit omnibus, id eſt oſtentum, quod item ab oſtendendo dictum eſt.

Monſtra dicuntur naturæ modum egredientia, ut ſerpens cum pedibus, auis cum quatuor alis, homo duobus capitibus. iecur cum diſtabuit in coquẽdo. Meſſapia Appulia à Meſſapo rege appellata. Monitores non ſolum dicuntur qui in ſcæna moneant hiſtriones, ſed etiam libri commentarij. Monimentum eſt, quod & mortui cauſa ædificatum eſt. & quicquid ob memoriam alicuius factum eſt, ut phana porticus, ſcripta, & carmina. Sed monimentum quamuis mortui cauſa ſit factum, non tamen ſignificat ibi ſepultum. Momen momentum. Lucre. Momine ſi à paruo poſſunt impulſa moueri. Momar Syculi ſtultum uocant. Macellum dictum à Macello quodam, qui exercebat in urbe latrocinium, quo damnato cenſores Aemilius, & Fuluius ſtatuerunt, ut in domo eius obſonia uenderentur. Macilenti macie tenuati. Marculus denominatiuum à Marco. Murcidum ignauum ſtultũ. Plautus, Murcide homo ignaue inres. Murcæ deæ ſacellum erat ſub monte auentino, qui antea murcus uocabatur. Murinitini ſacellum fuit aduerſum murum muſtellinum.

Murina genus potionis, quæ græce dicitur nectar hanc mulieres uocabant murriolam, quidam murratum uinum, quidam id dici putant ex uuæ genere murrinæ nomine. Murata. potione uſus antiquos inditio eſt, quod etiam nunc ædiles per ſupplicationes dijs addunt ad puluinaria, & quod XII tabulis cauetur ne mortuo indatur, ut ait Varro libro primo antiquitatum. Itaq; poſtea adſuerunt dijs ſuis libare. Muger dici ſolet à caſtrenſium omnibus quaſi mucoſus, is qui talis male ludit. Muria eſt, quemadmodum Veranius docet, ea quæ fit ex ſale ſordido in pila pinſato, & in ollam fictilem coniecto, ibiq; operto, gypſatoq;, & in furno percocto, cui uirgines ueſtales ſerra ferrea ſecto & in ſeriam coniecto, quæ eſt intus in æde Veſtæ in penu exteriore, aquam iugem quanlibet, quæ per fiſtulas uenit, addunt, atq; ea demum ſacrificijs utuntur. Murgiſonem dixerunt à mora & deciſione. Myrmilonica ſcuta dicebant, cum quibus de muro pugnabant. erant ſiquidem ad hoc ipſum apta. Myrtea corona Papyrius uſus eſt, quod ſardos in campis myrteis ſuperaſſet. Matronas appellabant eas ferè quibus habendi ſtolas ius erat. Matronis aurum redditum cum legitur, hoc ſignificare uidetur, quia matronæ contulerunt ornatus ſui aurum ad capitolium à gallis ſenonibus liberandum, quibus poſtea eſt redditum à populo romano. Matronæ magiſtratibus non ſubmouebantur, ne pulſari, contractariq; uiderentur neúe grauidæ concuterentur. Sed nec uiri earum ſedentes cum uxoribus in uehiculo deſcendere cogebantur. Materfamiliæ nõ ante dicebatur, quàm uir eius paterfamiliæ dictus eſſet, nec poſſunt hoc nomine plures in una familia præter unã appellari. Sed nec uidua hoc nomine, nec quæ ſine filijs eſt, appellari poteſt. Matralia matris matutæ feſta. Matrici cognominantur homines malarum magnarum, atq; oribus late patentibus. Matrimes ac patrimes dicuntur quibus patres & matres adhuc uiuunt. Matellio diminutiuum à matula, quæ uas eſt urinæ. Magmentum magis augmentatum.

Matertera patris & matris mihi magna mater eſt. Matertera matris ſoror quaſi mater altera. Mater matuta, manes. mane, matrimonium, materfamiliæ, matertera, matrices, materiæ dictæ uidentur, ut ait Verrius, quia ſunt bona qualia ſcilicet ſunt, quæ ſunt matura, uel potius à marte, quæ eſt originis græcæ. Maduſa ebrius à græco μάδαν deductum. uel quia madidus ſit uino. Manduces, effigies in pompa antiquorum inter cæteras ridiculas, formidoloſaſq; ire ſolebat magnis malis, ac late dehiſcens, & ingentem dentibus ſonitum faciens, de qua Plautus ait in rudente. Quid ſi ad ludos me pro manduce locem, quapropter clare crepito dentibus. Mancini fama appellabantur, quod Mancinus habuit inſignem domum, quæ publicata eſt eo interfecto. Mamercus prænomen eſt oſcum, ab eo, quod ij Martem Mamertem appellant. Magiſtrare moderari. unde magiſtri non ſolum doctores artium ſed etiam pagorum ſocietatum, uicorum, collegiorum, equitum dicuntur, quia omnes ij magis cæteris poſſunt. unde & magiſtratus, qui per imperia potentiores ſunt, quàm priuati, quæ uox duabus ſignificationibus notatur. Nam aut perſonam ipſam demonſtrant, cum dicimus, magiſtratus iuſſit, aut honorem, ut cum dicitur Titio magiſtratus datus eſt. Maximus pontifex, quod maximus rerum quæ ad ſacra, & religiones pertinent, iudex ſit, uindexq́; contumatiæ priuatorum, magiſtratuumq́;. Minorum pontificum maximus dicitur, qui primus in id collegium uenit. Item minimus qui nouiſſimus.

Maxime dignationis flamen dialis eſt inter quindecim flamines, & cum cæteri diſcrimina maieſtatis ſuæ habeant, minime habetur pomonalis, quod pomona leuiſſimo fructu agrorum præſidet. ideſt pomis. Maiores flamines, appellabantur patritij generis, minores plebei. Maximus curio, cuius authoritate curiæ, omneſq́; curiones reguntur. Maximi annales appellabantur non magnitudine, ſed quod eos pontifex maximus conſecraſſet. Maiorem conſulem L. Cæſar putat dici uel eum, penes quem faſces ſunt, uel eum qui prior creatus ſit, prætorem autem maiorem, urbanum, minores cæteros.

Maximum prætorem dici putant alij eum, qui maximi imperij ſit, alij qui ætatis maxime pro collegio, quia augurum decretum eſt, quod in ſalutis augurio prætores maiores & minores appellantur, non ad ætatem, ſed ad uim imperij pertinere.

Magnum annum dicunt mathematici, quo ſeptem ſydera errantia expletis proprijs curſibus ſibimet concordant. Magis à græco μᾶλλον uenit. Maximam hoſtiam ouilli pecoris appellabãt nõ ab amplitudine corporis, ſed ab animo placidiore Magnum ſocerum appellat uir uxoris ſuæ auum. Magnam ſocrum uir uxoris ſuæ auiam appellat.

Maior ſocer uxoris meæ pro auus. Maior ſocrus uxoris meæ proauia. Maior patruus, aui & auiæ patruus.

Maior amita, aui, & auiæ amita. Maior auunculus aui & auiæ auunculus. Maior magiſtratus conſul dicitur.

Maior græcia dicta eſt Italia, quod eam Siculi quondam detinuerunt, uel quod multæ, magnæq́; ciuitates in ea fuerunt ex græcia profectæ. Martialis campus in Cælio monte dicitur, quod in eo equiria ſolebant fieri, ſiquando aquæ tyberis campum martium occupaſſent. Mamphur appellatur loro circumuolutum mediocris longitudinis lignum rotundum. quod circumagunt fabri in operibus tornandis. Mamphula appellatur panis ſyriaci genus, qđ, ut ait Verrius, in clibano ante quàm percoquatur decidit in carbones, cineremq́;, cuius meminit Lucilius. Piſtricem ualida ſi nũmi ſuppeditabũt, Addam empleuron, mamphulas quæ ſciat omneis. Mapalia caſæ pœnicæ appellantur, in quibus quia nihil eſt ſecreti, ſolet ſolute uiuentibus obijci id uocabulum. Cato libro. iiij. originum Mapalia uocantibus ubi habitant, ea quaſi cohortes rotundæ ſunt. Muſerdas prima ſyllaba producta dicebant antiqui ſtercus murium. Muli mariani dici ſolent à C. Marij inſtituto, cuius milites in furca interpoſita tabella uaricoſius onera ſua portare adſueuerant. Mulus uehiculo lunæ habetur, ꝙ tã ea ſterilis ſit, quã mulus, uel ꝙ ut mulus non ſuo genere, ſed equis creetur, ſic ea ſolis nõ ſuo fulgore luceat. Mulis celebrãtur ludi in circo maximo cõſuales, quia id genus quadru

pedum primum putatur cœptum curru, uehiculoq; adiungi.

Millus collare canum uenaticorum, factum ex corio, confixumq; clauis ferreis, eminentibus aduersus impetum luporū. Scipio Aemilianus ad populū uobis inquit, reiq; pu. præsidio eritis, quasi millus cani. Mansuetum ad manum uenire suetum, alij aiunt mansuetum dictum, neq; ex misericordia mœstum, neq; ex crudelitate seuum, sed modestia temperatum.

Mansues pro mansuetus. Minusculæ quinquatrus appellantur iduum, quod is dies festus est tibicinū, qui colunt Mineruam, cuius deæ proprie festus dies est quinquatrus, mense martio aliter minusculæ quinquatrus appellantur idus Iuniæ.

Martius mensis initium anni fuit & in Latio post Romam conditam, eo quia gens erat bellicosissima, cuius rei testimonium est, quod posteriores menses, qui annum finiunt, à numero appellati, ultimum habent decembrem. Martias calendas matronæ celebrabāt, ꝙ eo die Iunonis lucinæ ædes coli cœpta sit.

Maijs idibus mercatorum dies festus erat, quod eo die Mercurij ædes esset dedicata. Mesius lingua osca, mensis maius. Osci enim à regione cāpaniæ, quæ est Oscos, uocati sunt. Maius mensis in compluribus ciuitatibus latinis, ante urbem conditam fuisse uidetur, qua ex causa utrum à maioribus, ut Iunius à iunioribus dictus sit, an à Maia, quod Mercurio filio eius res diuinæ fiant solennes, an quod ipsi deæ in multis latinis ciuitatibus sacrificia fiebant ipso mense. Mulleos genus calceorum aiunt esse, quibus reges albanorum primi, deinde patritij usi sunt. M. Cato originum libro VII. qui magistratum curulem cepissēt calceos mulleos allucinatos, cæteri perones. Item Titinnius in feciana. Iam cum mulleis te ostēdisti, quos tibiatis in calceos, quos putant à mullando, idest suendo dictos. Malleoli uocantur non solum parui mallei, sed etiam qui ad incendium faciendum aptantur. uidelicet ad similitudinem priorum dicti. Mollestras dicebant pelles ouiles, quibus galeas extergebant. Malta dicitur à græcis pix cum cera mista. Maiestas à magnitudine dicta. Mas diminutiue facit masculus. Masculina & fœminina uocabula dici melius est secundum græcorum quoq; consuetudinem, qui non ἄρρενα [illegible] Meandrum genus picturæ dictum est à similitudine flexus amnis qui appellatur mæandrus. Mæcia tribus à quodam castro sic appellatur. Mansucium edacem à mandendo scilicet. Mox paulopost. mox est institutum patrium pertinens maxime ad religiones, cærimoniasq; antiquorum. Morbosum hominem, morbo aliquo affectum.

Mortuus ab emerita uita dictus. Moracitas nuces, Titinnius duras esse ait, Vnde fit diminutiue moracillum. Modo cum per correptum o dicitur, significat tempus, ut modo ueni, & ponitur pro tantum ut tace modo, quod si producta posteriore syllaba enuntietur, datiuus uel ablatiuus est casus ab eo, ꝙ est modus. Modo quodam, idest ratione à modo dicuntur omnia ista, cōmoditas cōmodus cōmodat accommodat modice modestia, moderatio, modificatio. Masculino genere parentē appellabāt antiqui etiā matrem. Malo cruce masculino genere cū dixit Gracchus in oratione quæ est in P. Pōpilium posteriorem, tā repræsentauit antiquā cōsuetudinē, quā hāc frōtem atq; hunc stirpem ijdem antiqui dixerunt, & rursus hāc lupū. hāc metū. Itē cū idē in Pōpiliū & matronas ait, & exēplo instituto dignus fuit q malo cruce periret. Manū & mētū prouerbiū est ex græco ductū, qđ est πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος, καὶ χείλεος ἄκρου. chalcantē uites serentem qdā augur uicinus præteriens, dixit errare. non. n. ei fas esse nouum uinum.

Moles pro magnitudine ferè poni solet. Sed moliri, & molitiones à mouendo certū est dici. Mulaber uulcanus à moliendo scilicet ferro dictus. mulcere enim moliri siue lenire est Paci. quid me obtutu terres, mulces laudibus. Magisterare regere, & temperare est. Magisteria dicuntur in oībus rebus q magis cæteris possunt, ut magisteriū equitum. Mutire loqui. Ennius, in telepho, palam mutire plebeio piaculum est. Mediocriculus ipse qui supra posuit cū ait ridibundum magistratū pauculos homines mediocriculū exercitum obuiam duci.

Mutinitini sacellū fuit Romæ, cui mulieres uelatæ togis prætextatis solebāt sacrificare. Mœniana appellata sunt à Mœnio cēsore, qui primus in foro ultra colūnas tigna proiecat, quo ampliarentur superiora spectacula. Mœnia muri, & alia muniendæ urbis gratia facta, ut Accius in helenibus, signa exēplo canere ac tela ob mœnia offerre imperat. significat ēt officia. Plau. in neruolaria prohibent, ꝙ mœnia alia unde ego fungor in ea, quasi munia idest officia. Mœne singulariter dixit Ennius, apud emporium in campo hostium per mœne. Metelli dicūtur in lege militari quasi mercenarij. Accius annaliū XXVII Calones, famuliq;, metelliq;, caculæq;. à quo genere hominum Cecliæ familiæ cognomen putatur dictum.

Mussare murmurare, Ennius, in occulto mussabant. uulgo uero pro tacere dicitur, ut idem Ennius, nō decet mussare bonos.

Mutia prata trans tyberim dicta à Mutio, cui à populo data fuerant pro eo ꝙ Porsennam thuscorū regem sua cōstantia ab urbe dimouit. Mugiona porta Romæ dicta est à Mugio quodam, qui eidem tuendæ præfuit. Muginari est nugari, & quasi tarde conari. Minutio porta appellata est, eo quod proxima est sacello Minutij. Mustricola est machinula ex regulis, in qua calceus nouus suitur. Afranius Mustricolam in dētes impingam tibi. Mioparo genus nauigij ex duobus dissimilibus formatum. Nam & mdion, & paron per se sunt.

Medius fidius compositum uidetur & significare Iouis filium, idest Herculem, ꝙ Iouem græce Δία Διος & nos Iouem ac fidium pro filio, ꝙ sæpe antea pro L. litera. d. utebantur. quidam existimant iusiurādum esse per diui fidem, quidā per diurni temporis, idest diei fidem. Mortem obijsse ea consuetudine dicitur, qua dixerunt antiqui ob Romā legiones ductas, & ob Troiam duxit exercitum pro ad. similiterq; uadimonium obijsse. idest ad uadimonium ijsse, & obuiam ad uiam.

Membrum abscidi mortuo dicebatur, cum digitus eius decidebatur, ad quod seruatū iusta fierēt reliquo corpore cōbusto.

Monodos appellatus est Prusiæ filius qui unum os habuit dentium loco. similiter habuit & Pyrrhus rex Epirotarum.

Minotauri effigies inter signa militaria est, quo non minus occulta esse debent consilia ducum, quàm fuit domicilium eius labyrinthus. minotaurus putatur esse genitus cum Pasiphae.

Minois regis uxor dicitur concubuisse cum tauro, sed affirmant alij Taurum fuisse nomē adulteri. Magnificissima dicebant antiqui pro magnificentissima. re enim uera magnificens dici non potest. unde magnificentissima uidetur deduci.

Multifacere dicitur sicut magnifacere & paruifacere, Cato neq; fidem. neq; iusiurandum, neq; pudicitiā multifacit, qđ merito ab usu recessit, quia quantitas numero æstimatur, nec desyderat multitudinem. Multifariam dixerunt antiqui quod uidelicet in multis locis fari poterat, idest dici. Mauortem poetæ dicunt martem. Mamers mamertis facit, id est lingua osca Mars martis, unde & in Sicilia. Mamertini appellati, qui Messanem habitant, Nam cum de toto Samio grauis incidisset pestilentia, Asthemius. Metius eius gentis princeps, conuocata ciuium suorum concione, exposuit se uidisse in quiete præcipientem Apollinem, ut si uellent eo malo liberari, uer sacrum uouerent, idest quæcunq; uere proximo nata essent, immolaturos sibi, quo facto leuatis, post annum uigesimum, deinde eiusdem generis incessit pestilentia. Rursus

itaq;

itaq; consultus Apollo respondit non esse persolutũ ab ijs uotũ, qđ homines immolati nõ essent, quos si expulissent, certe fore, ut ea clade liberarẽtur. Itaq; ij iussi patria decedere, cum in parte ea consedissent, quæ taurominitana dicitur, forte errantibus Messanensibus auxilio uenerunt ultro eosq; ... tum eorum ut gratiam referrent, & in suum corpus communionemq; agrorum inuitarunt eos, & nomen acceperunt unum, ut dicerẽtur Mamertini, quod coniectis in sortem duodecim deorum nominibus mamers forte exierat, q lingua oscorum Mars significatur, cuius historiæ author est Alphius lib. primo belli carthaginiensis. Minuebatur populo luctus ædis dedicatione, cum à censoribus lustrum condebatur, cum uotum publice susceptum soluebatur. Priuatis autem cum liberi nascerentur, cum honos in familia ueniret, cum pater aut liberi, aut uir, aut frater ab hoste capti domũ redirent, cum puella disponsaretur, cum propinquior quis cognatione, quàm is, qui lugeretur, natus esset, cum in castro Cereris constitissent. Mosculis Cato pro paruis moribus dixit. Mentecaptus dicitur, cum mens ex hominis potestate abijt, & idem demens, qui de sua mente decesserit, & amens, qui à mente abierit. Mortuæ pecudis corio calceos, aut soleas fieri flaminibus nefas habebatur, quoniam sua morte extincta omnia funesta æstimabantur. Me pro mihi dicebant antiqui, ut Ennius cum ait libro secundo, siquid me fuerit humanitus, ut teneatis &c. Lucili nunc ad te redeo, ut quæ res me impendet agatur. Malluuium datum in commentarium sacrorum significat manum qui lauet. à quo malluuiæ dicuntur quibus manus sunt lautæ, perinde ut pelluuiæ quibus pedes. Maleuoli Mercurij signum, idest statuam appellabant, ideo quod in nullius taberna spectabat. Mendicum dici Verrius putat à mente eius, quam fefellerit fortuna, uel quod precetur quẽq; ut uitæ suæ medeatur cibo. Mæson persona comica appellatur, aut coci, aut nautæ, aut eius generis, dici ab inuentore eius Mesone comedo ait Aristophanes grammaticus. Monile dictum est ornatus muliebris, qualem habuisse Eriphylam fabulæ ferunt, ex eo etiam equis perpendens à collo ornamentum monile appellatur. Molucrum non solum quo rotæ uertuntur dicitur, id quod græci μύλακρον appellant. Sed etiam tumor uentris, qui etiam uirginibus solet euenire, cuius meminit Afranius in uirgine, fermè uirgini tanquam grauidæ mulieri crescit uterus, molucrum uocatur, transit sine doloribus. Cloatius etiam in libris sacrorum. Molucrum aiunt esse lignum quoddam quadratum, ubi immolatur. Idem Aelius in explanatione carminum saliarium eodem nomine appellari ait, qđ sub mola supponatur. Aurelius. Opilius appellat ubi molatur. Mola etiam uocatur far tostum & sale sparsum, qđ eo molitio hostiæ asperguntur. Molas auias inepte quidam dictas putant. Manius agrum nemorensem Dianæ consecrauit, à quo multi & clari uiri orti sunt, et per multos annos fuerunt, unde prouerbium multi manij aritie. Asinius Capito longe aliter sentit. ait turpes & deformes significari, quia maniæ dicuntur deformes personæ, & ariciæ genus panis fieri, quod manici appellantur. Metonymia est tropos cum ab eo quod continet significatur id, quod continetur, aut superiori sermone & inferior superiore, quæ continet quod continetur. ut Ennius cũ ait Africa terribili tremit horrida terra tumultu, ab eo quod continetur id continet, ut cum dicatur epota amphora uini. à superiore inferior, ut Ennius cum magno strepitu Volcanus uentus uegerat rem. ab inferiore superior, ut persuasisti animo uinum deus, qui multo est maximus. Milium quidam putant cepisse nomen à maxima numerorum summa, quæ est mille, quod alij græce stirps indicant esse, cum id illi. κέγχρον uocent tam Hercules, quàm panicum meminit. Minora templa sunt ab auguribus, cum loca aliqua tabulis, aut linteis sepiuntur, ne uno amplius hostio pateant, certis uerbis definita. Itaq; templum est locus ita effatus, aut ita septus, ut ea una parte pateat, angulusq; adfixus habeat ad terram. Mortis causa, stipulatio existimatur fieri, ut ait Antistius Labeo, quæ ita fit, ut morte promissoris confirmetur, aut (ut quidã dixerũt) cuius stipulationis mors fuit causa. Marspedis sine r litera maspedis imprecatitie, solita uallium, quod significat Messala quidem augur in explanatione augurorum reperire se nõ potuisse ait. Magnos ludos Romanos ludos appellabant, quos in honorem Iouis, quem principem deorũ putabant, faciebant. Meltom meliorem dicebant. Matrem matutam antiqui ob bonitatem appellabant. & Maturũ idoneum usui & mane principium diei, & inferi dij manes, ut suppliciter appellati bono essent, & in carmine saliari cerusmanus intelligitur creator bonus. minutum & minuere ex græco μειοῦν dictum uideri potest. minores & maiores inter cognomina fœminarum poni solebant. Minam Aelius uocitatam ait mãmam alteram lacte deficientem, quasi minorem factam. Minurritiones appellantur auium minorum cantus. Minyæ dicti argonautæ, quod pleriq; eorum ex filijs minyæ fuerant orti. Minutia porta Romæ est dicta ab ara Minutij, quem deum putabant. Minorem delum puteolos esse dixerunt, quod delos aliquando maximum emporium fuerit totius orbis terrarum, cui successit postea puteolanum, quod municipium græcum antea dicearchia uocitatum est. unde Lucilius, Inde dicearchum populos, delumq; minorem. Militem Aelius à mollitia per antiphrasin dictum putat. eo quod nihil molle, sed potius asperum quid gerat, sic ludum dicimus, in quo minime luditur. Minerrimus pro minimo dixerunt. Miniscitur pro reminiscitur antiquitus dicebatur Minerua dicta quod bene moneat, Hãc enim pagani pro sapientia ponebant. Cornificius uero qđ fingatur, pingaturq; minitans armis eandem dictam putant. Minime gentium dicebant, pro eo quod est omnium gentium iudicio minime esse faciendum. Miluina genus tibiæ acutissimi soni. Miracula, quæ nunc digna admiratione dicimus, antiqui in rebus turpibus utebantur. Mirior dicebant comparatiuum à miro. Titinnius. Mirior inquam tibi uideor. Miscelliones appellantur, qui non certæ sunt sententiæ, sed uariorum, mistorumq; iudiciorum sunt. Misenum promontorium à Miseno tibicine Aeneæ ibi sepulto est, appellatum. Miseratur is qui conqueritur aliena incommoda. Miseretur is qui miserũ subleuat. Miseret me eadẽ forma dicitur qua piget, pœnitet, tædet. Mirachidion primæ adolescentiæ. Metus fœminino genere dicebant. Ennius, uinam an moriar nulla in me est metus. Metari castra dicuntur, quod metis diriguntur. Meddix apud oscos nomen magistratus est. Ennius. Summus ibi capitur meddix occiditur alter. Meditrinalia dicta hac de causa, Mos erat latinis populis, quo die quis primum gustaret mustum diceret omnis gratia uetus nouum uinum bibo, ueteri nouo morbo medeor. A quibus uerbis etiã Meditrinæ deæ nomen ceptum, eiusq; sacra meditrinalia dicta sunt. Medioxumum mediocre. Medullitus ex intimis medullis. Meditulliũ dicitur non medium terræ, sed procul à mari, quasi meditellium, ab eo quod est tellus. Medibile medicabile. Merendam antiqui dicebant pro prandio quod scilicet medio die caperetur. Mediterream melius quàm mediterraneam Sisenna dici putat. Mergæ ferculæ, quibus aceruі frugum fiunt, dictæ à uolucribus mergis, quia ut illi se in aquam mergunt, dum pisces persequuntur, sic messores eas in fruges demergunt, ut eleuare possint manipulos.

Mercurius à mercibus est dictus. Hunc etenim negotiorum omnium æstimabant esse deum. Merum antiqui dicebant so-

lum. unde & auis merula nomen accepit quod solinaga est, & solitaria pascitur, ac nunc merum purum appellamus. Mercedonias dixerunt à mercede soluendo. Medialem appellabant hostiam atram, quam meridie immolabant. Mercedituum mercenarium, quod mercede se tueatur. Mertat pro mersat dicebant. Melicæ gallinæ, quod in media id genus auium corporis amplissimi fiat l litera pro d substituta. Melos insula dicta est à Melo, qui ex phœnice ad eandem fuerat profectus. Melo nomine alio Nilus uocatur. Melis hasta à ligno mali dicta. Meliboea purpura à nomine insulæ, in qua tingitur est dicta. Melãcoryphi genus auium, quæ latine uocantur atricapillæ, eo quod summa earum capita nigra sint. Memorare significat nunc dicere, nunc memoriæ mandare. Mendicum dici putant uelum, quod in prora ponitur. Mentum dicebant quod nos commentum. Memoriosus memoriosior et memoriosius & memoriosissime facit. Mẽsa frugibusq; iurato significat per mensam, & fruges. Magalesia ludos matris magnæ appellabant. Mesancilum teli missilis genus. Meatus à meando dictus. Mecastor & mehercules iusiurãdum erat quasi diceretur, ita me Castor, ita me Hercules, ut subaudiatur iuuet.

SEXTI POMPEII FESTI. LIB. XII.

Aenia est carmen, quod in funere laudandi gratia cantatur ad tibiam. Sunt qui eo uerbo finem significari putent. Quidam uolunt næniam ideo dici, quod uoci simili or querimonia flentium sit. Quidam aiũt næniæ ductum nomen ab extremi intestini uocabulo. Græci enim νέτον extremum dicunt, siue quod chordarum ultima νέτη dicitur, extremam cantionis uocem næniam appellarunt. Næniæ deæ sacellum extra portam uiminalem fuerat dedicatum. Nauali corona solet donari, qui primus in hostium nauem armatus trãsilierit. Nefrendes arietes dixerunt quod dentibus frendere non possint. Alij dicunt nefrendes infantes esse non dum frendentes idest frangentes. Liuius. Quem ego nefrendem alui lacteam immulgens opem. Sunt qui nefrendes testiculos dici putent, quos lanuuini appellant nebrundines, græci νέφρως, prænestini nefrones. Nemora significant syluas amœnas. Nemut, nisi etiam uel nempe. Neminis genitiuo casu Cato usus est, cum dixit. Sunt multi corde, quos non miseret neminis. Neci datus proprie dicitur qui sine uulnere interfectus est, ut ueneno, aut fame. Negabũdum pro negante dixerunt. Neutiquam pro nullo modo. Nepotes luxuriosæ homines uitæ appellati, quod non magis his rei suæ familiaris cura est, quàm in his quibus pater. auusq; uiuunt. Nepos cõpositum ab eo quod natus post sit patri, quàm filius. Nefasti dies N litera notantur. Nepa afrorum lingua sydus, quod cancer appellatur, uel, ut quidam uolũt scorpius. Plau. Dabo me ad parietem, imitabor nepam. Nepus pro non purus. Nautea herba granis nigris, qua coriarij utuntur, à naue ductum nomen, quia ναυτίαν facit per mutationem t in s. Natio genus hominum, qui non aliunde uenerunt, sed ibi nati sunt. in pecoribus quoq; bonus prouentus fœturæ bona natio dicitur. Nautiorum familia è troianis dicitur oriunda. Natinatio dicebatur negotiatio, & natinatores ex eo seditiosi. Nuscit cum granum fabæ se nascendi gratia aperit, quod fit non dissimile nauis formæ. Nudiustertius compositum ex nunc & die tertio. Nuptam à græco dictam, illi enim nuptam appellant νύμφην. Nuculas prænestinos appellabant, quod inclusi à Pœnis casilini famem nucibus sustentarunt, uel quod in eorũ regione plurima nux minuta nascitur. Numus ex græco numismata nascitur. Nuntius et res ipsa & persona dicitur. Nuper quasi nouiter tanquam dicimus nouissime. Numen quasi nutus dei ac potestas. Numidas dicimus, quos græci nomadas, siue quod id genus hominum pecoribus negotietur, siue quod herbis, ut pecora aluntur. Numella genus uinculi, quo quadrupedes deligantur. Nuces flagitantur nuptis, & iaciuntur pueris, ut nouæ nuptæ intranti domum noui mariti secundum fiat auspicium. Numæ Pompilij in ianiculo est sepulchrum. Nonuncium & teruncium dicitur, quod nouem unciarum sit, siue trium. Nomen dictum quasi nouimen, quod notitiam facit. Noctua à tempore noctis dicta, quo canit uel uolat. Noneolæ uocãtur papillæ, quæ ex faucibus caprarum dependent. Noctilugam Lucilius dixit, cum obscœnum significat. Nihili quod nec hili quidẽ est. Nouerca dicitur, quam quis sublatis liberis nouam uxorem ducat, accersendæ familiæ gratia. Noualis ager nouæ relictus sementi. Nanum græci uas aquarum dicunt humile & concauum, quod uulgo uocant situlum barbatum, unde nani pomiliones appellantur. Necem à græco dici certum est. νεκρὸν enim mortuum dicunt græci. Niuem interpretatur nouum ex græco, quod illi dicunt νέον. Nequinates narnienses. Negotium quod non sit otium. Nauos à celeritate nauis dicimus. Nouendiales feriæ à numero dierum sunt dictæ. Naualis porta à uicinia naualium dicta. Nemo compositum uidetur ex ne & homo, quod confirmatur magis, quia in persona semper ponitur, nec pluraliter formari solet, quia intelligitur pro nullo. Nemo nec homo. Nec unquem, nec unquam quenquam. Nequalia determinata. Nequinunt pro nequeunt ut solinunt ferunt pro solent, & ferunt dicebant antiqui. Liuius in odysea. partim erant, neq; nũc nequinunt nunc græciam redire. Nequeunt non eunt. Necerim, nec eum. Nequitum, & nequitur pro non posse dicebant, ut Pacuuius cũ ait. Sed cum contendi nequitum, ut clàm tendenda est plaga. Plau. in satyrione, Retrahi nequitur quoquo progressa est semel. & Cato originum libro primo, fana in eo loco complurima fuere. ea exaugurauit prius quod termino fanum fuit, id nequitum exaugurari. Necessarium ait esse Opilius Aurelius in quo nõ sit cessandum, aut sine quo uiui non possit, aut sine quo non bene uiuatur, aut quod non potest prohiberi quin fiat. Necessarij sunt, ut Gallus Aelius ait, qui aut cognati, aut affines sunt, in quos necessaria officia conferuntur, præter cæteros. Nec coniunctionem grammatici ferè dicunt esse disiunctiuam, ut nec legit. nec scribit, cũ si diligentius inspiciatur, ut fecit Asinius Capito, intelligi possit eam positam esse ab antiquis pro nõ & ut in. xij. est, asteri custos nec sit. Item si aderat furto quod nec manifestum erit. & apud Plautum in phasmate, nec recte si illi dixeris. et Turpilium in demetrio. Nec recte dici mihi iandudum audio. Nectere ligare significat, ut est apud plurimos authores frequens, quin etiam in commentario sacrorum usurpatur hoc modo, pontifex minor è stramentis naturas nectito, idest funiculos facito, quibus sues adnectantur. Nectar græce significat deorum potionem, unde Virg. ait, Stipant & dulci distendunt nectare cellas. Item Lucre. libro. ij. & nardo florem nectar, qui floribus habet. Non pridem, æque & recte, & frequenter dicitur, ac iampridem, quam pridem. Nequam aurum est auris quod uis uehementius ambiat hoc uersu Lucilij significare ait Asinius Capito nequã esse aurũ, quod aures lædat, uel pondere inaurium, cum mollissima pars inciditur, uel ex auro intelligi pecuniam cuius respectu et nimia cupiditate homines ad peccandũ adducuntur. Nequicq̃ frustra. Nequam, qui ne tanti quidem quod habetur minimi. Nec mu

lic̃ri, nec gremio credi oportere prouerbium est, quod & illa incerti, & leuis animi est, & plerunq; in gremio posita, cum in obliuionem uenerunt exsurgentium procidunt. Nexum est, ut ait Aelius Gallus, quodcũq; per æs & libram gerit, id'q; necti dicitur, quo in genere sunt hæc testamenti factio, nexi danto, nexi liberanto. Nexum æs apud antiquos dicebatur pecunia, quæ per nexum obligatur. Neruum appellamus etiam uinculum ferreum, quo pedes impediuntur, quanquam Plautus eo etiam ceruices uinciri ait, perfidiose captus, eo ædepol neruo ceruices probat. Neugmate in carmine Cn. Marci uatis significat negate, cum ait grauis Meientium duonum neugmate. fortasse negumate. Negritu in augurijs significat ægritudinem. Nebulo dictus est, ut ait Aelius Stilo, qui non pluris est, quàm nebula: aut qui nõ facile perspici possit, qualis sit nequam nugator. Nesi pro sine positum est. FRAG. Naccæ appellantur uulgo fullones, ut ait Curiatius, quod nauci sint, idest nullius prætij. Idem sentit & Cincius. quidã aiũt quod omnia ferè opera ex lana Naccæ dicãtur à græcis. Nauci ait Acteius philologus poni pro nugis, Cintius q̃d in oleæ nucis, quod intus sit. Aelius Stilo omnium rerum putamen. Glossematorum autem scriptores fabæ grani quod hæreat in faballo, quidam nucis iuglandis, quam Verrius iuglanda uocat medium uelut dissepimentum, idest membranulam, quæ est in medio nucis. Quidam ex græco κνίδυχὶ leuem hominem significari. Plautus in parasito pigro ambo magna laude lauti, postremo ambo sumus non nauci. Item in mustellaria, quod id esse dicam uerbum nauci nescio. & in truculento, amas hominem nõ nauci. & Næuius, & in tinicularia eius, nocte nauci ducere, Sed Ennius, illic est nugator nihili non nauci homo.

Nares appellari putant, quod per ea nasi foramina odoris cuiusq; gnari simus, Melius dici à græco per inuersionem literarum, ut latinis consuetum est ῥινὲς nares, ut μορφὴ forma, & τέρεν tener, & multa huiusmodi. Narica est genus piscis minuti. Plau. muriaticam uideo in uasis stagneis. naricam bonam & cunatam, & taguma quas fartas cõchas piscinarias. Naticem piscem leges apud antiquos per t. nõ per r. & uidetur à natando dictus. Nancitor in. xij. nactus erit prætio erit. item in fœdere latino pecuniam quis nancitor habeto, & siquid pignoris nanciscit sibi habeto. Nare à naue dictum sic Cornificius ait quod aqua feratur natans ut nauis. Ennius libro. vij. Alter nare cupit. alter pugnare paratus. Plautus in aulularia, quasi pueri, q̃ nare discunt, & scirpea induit ratis. Natare igitur est sæpius nare, ut dictitare factitare. Nauus celer ac strenuus à nauiũ uelocitate uidetur dictus. Ennius libro. vi. Nauus repertus homo graio patre graius homo rerum. & libro sextodecimo, Nauorũ imperium seruare est inſuperantum. Plautus in fribolaria. Naue agere oportet quod agas non ductarier. Naualis scriba qui in naue apparebat inter aliud genus scribarum minimæ dignitatis habebatur, q̃d periculis quoq; eius ministerium esset obiectum. Plau. non ego te noui naualis scriba culumbari impudens, siue quod columbaria in naue appellabantur ea, quibus remigent siue q̃d colũbariorum quæstus temerarius, incertus'q;. Nasiterna est genus uasis aquarij ansati, & patentis, quale est quo equi perfundi solent. Plau. in bacchidibus, ecquis euocat cum nasiterna, & cũ aqua istum impurissimum, & in neruolaria, ecquis huc effers nasiternã cũ aqua sine suffragio, & Cato in ea oratione, quam composuit in Q. Sulpitiũ, quoties riuulos nasiterna superfusos aqualis matellas sine ansis. Nassa est piscatorij uasis genus, quò cum intrauit piscis, exire non potest. Plau. nunquam hercule ex ista nassa hodie ego escam petam. Napuras nectite cum dixit pontifex funiculi ex framentis fiunt.

Naustibulum uocabant antiqui uas aluei simile, uidetur à nauis similitudine. Næuia sylua dicta iuxta urbem, quod Næuij cuiusdam fuerit. Nauia est uno ligno excalpto, ut nauis, quo utũtur alueo in uindemia. ficus quoq; in comitio appellatur nauia, ab Accio nauio augure. Nã cum Tarquinius priscus institutas tribus à Romulo mutare uellet, detineretur'q; ab Accio per augurium ut eluderet eius prudentiam, interrogauit eum, an fieri posset, id quod animo proposuisset suo, cui illo permittente augurio cum respõdisset effici posse, iussit rex cotem, ac nouaculam proferre. FRAG. Numero dicebant pro nimium si isso, qui ex eam numero estis mortui hoc exemplo, ut pingeretis, idest cur tam cito mortui estis. Item in nelei. Nunq̃ numero matri faciemus uolui. Idem est nunquam nimium faciemus. Apud Næuium, Neminem uidi qui numero sciret quiq; scit, idest opus, idest nimirũ sciret. Anapanurgus Antonius hæc ait numero nimium cito celeriter nimium. ut Plautus in cassina. ueni quid uis mea ancilla, nimium sæpius numero dicit nimium cito. Acius in œnomao, ego ut essem affinis tibi ut te extinguerem, tuam peti gratiam numero te expungat timor. Afranius in suspecta, per falsum & abs te creditum numero nimis celeriter. Cæcilius in echione, hei perij, quid ita numero uene sicem domũ. Afranius in simulãtem, enim sera numero, ac nec quicquam egi gratias. Numera senatum ait quiuis senator consuli cum impedimento uult esse, quo minus faciat. S. C. postulat'q;, ut aut res, quæ afferantur diuidantur, aut simul consulantur, aut si tot nõ sint senatores quo numero liceat scribi, Sen. Cõ. expectentur. Numerius prænomen nunquam antea fuisse in patricia familia dicitur, quamuis Fabius, qui unus post sex & trecentos ab Hetruscis interfectos superfuit inductus magnitudine diuitiarum uxorem duxit Octacilij maleuẽtani, ut tum dicebantur, filiam ea conditione, ut qui primus natus esset prænomine aui materni Numerius appellaretur. Non omnibus dormio prouerbium uidetur natum à Capio quodam, q̃ Parancho dictus est, quod simularet dormientem, quo impunitius eius uxor mœcharetur. eius meminit Lucil. Nuncupata pecunia est, ut ait Cincius in libro secundo de officio iurisconsulti nominata certa nominibus proprijs pronuntiata, cum nexum faciet, mancipium'q; uti lingua nuncupasset, ita ius esto. uota nuncupata dicuntur, quæ consules prætores cum in prouinciam proficiscuntur faciunt, ea in tabulas præsentibus multis referuntur. at Santra libro secundo de uerborum antiquitate satis multis nuncupata, colligit non de recto nominata significare, sed promissa & quasi testificata circunscripta recepta, etiã in uotis nuncupandis esse conuenientius. Nupta uerba dicebantur ab antiquis, quæ uirginem dicere non licebat, ut Plau. in discolo, uirgo sum, non didici uerba nupta dicere. Nuptias dictas esse ait Santra ab eo quod nymphea dixerunt græci antiqui γάμον, unde nouam nuptam νέαν νύμφην Cornificius quod noua petantur coniugia. Curiatius quod noua ratio fiat. Aelius & Cincius, quia flammeo caput nubentis obuoluatur, quod antiqui obnubere uocarunt, ob quam caussam lege quoque parens tam iubetur caput eius obnubere, qui parentem necauisset, quod est obuoluere. Nuscitiosum Acteius philologus ait appellari solitum, qui propter oculorum uitia parum uideret. at Popilius Aurelius nuscitiones esse cæcitudines nocturnas. Aelius Stilo qui plus uideret uesperi, quàm meridie, nec cognosceret nisi quod usq; ad oculos admouisset. Nonas quidã noua luna, quod in eas concurreret principium lunæ. alij quod semper ante diem iduum nouum essent, Scribiq; ideo debere primam eius appellationis syllabam, adiecta u litera. Nonarum iduum, Calẽdarum posteri dies nuptijs alieni habentur, quoniam ij dies decreto pontificum atri iudi-

cati sunt quod quotiescunq; Romani duces belli gerendi gratia his diebus supplicauerunt, male rempublicam gessere. Nundinas feriarum diem esse uoluerunt antiqui, quo rustici mercandi, uēdendiq; causa in urbem conuenirent, eumq; nefastum ne si liceret cum populo agi, interpellarentur nundinatores. Nondinalem, coquum. Plautus. FRAG. Noxia damnum, apud poëtas autem et oratores ponitur pro culpa. at noxa peccatum, aut pro peccato pœnam, ut Accius menalippe, te esse huic noxæ obnoxium. Item cum lex iubet noxæ dedere pro peccato dedi iubet. Cæcilius in hypobolimæo cherestato. Nam ista quidem noxa mulieris est magis, quàm uiri. Nouæ curiæ proximæ compitum fabritium ædificatæ sunt, quod parum amplæ erant ueteres à Romulo factæ ubi his populū & sacra in parteis. xxx. distribuerat, ut in ijs ea sacra curarent, quæ quando ex ueteribus in nouas euocarentur, septem curiarum per religiones euocari non potuerunt, ita quod foriēsis, raptæ, uellensis uelitiæ res diuinæ fiunt in ueteribus curis. Nothum græci natum ex uxore non legitima uocāt, qui apud nos spurio patre natus dicitur, quod Ser. Tullus, q̄ Romæ regnauit natus est ex cōcubina spurius tulli tributus, nisi forte maluimus credere Oclisiam corniculanam captiuam eam, eumq; susceptū matre seruiente. Nota aliâs significat signum ut in pecoribus, tabulis, libris, literæ singulæ, aut binæ, aliâs ignominiam. Nobilem antiqui ponebant pro noto, & per G. literam, ut Plautus in pseudolo, peregrina facies uidetur hominis. atq; gnobilis, & oculis meis obuiam gnobilis obijcitur. Accius in Diomede. ergo me Arges referā, nam hic sum gnobilis. Liuius in Virgil. ornamentum incendunt gnobili ignobiles. Nœgeum quidam amiculi genus prætextum purpura, quidam candidū ac pellucidum quasi à Nauco, quod putamen quorundam pomorum est tenuissimum non sine candore, Vt Liuius in odyssea simul ac lachrymis de ore nœgeo detersit, idest candido.

Noxij dij appellantur tria signa in capitolio, ante cellā Mineruæ genibus nixa, uelut præsidentes pariētium nixibus, quæ signa sunt qui memoriæ prodiderint Antiocho rege Syriæ superato M. Attiliū subtracta populo Ro. deportasse. atq; ubi sunt posuisse etiam quæ capta Corintho adiecta huc quæ ibi subiecta fuerant mensæ. Nictare & oculorum, & aliorum membrorum nisu sæpe aliquid conari, dictum est ab antiquis, ut Lucre. in libro quarto, Hic ubi nixari nequeunt, insistereq; alis. Cæcilius in hymnide, garulis medentes iactant siue nictentur perticis. Nouius in macchoco pone actutum scribit cum in neruo nictabere. unde quidam nictationem, quidā nictum, ut Cæcilius in pugilem tamen inter laudandum hunc tumidum tremulis palpebris percutere nictu, hic gaudere & mirarier.

Nictit canis in odorandis uestigijs ferarum leuiter ganniens, ut Ennius in libro. x. ueluti siquando uinculis uenatica ueneno capta solet si forte ex nare sagaci sensit uoce sua nictit ululat, quod ibi acta est. Vnde ipsa gannitio. Niquisciuit centuria est, quæ dicitur à Seruio Tullio rege constituta, in qua liceret ei suffragium ferre, qui non tulisset in sua nequis ciuis suffragij iure priuaretur, nam sciscito significat sententiam dicito ac suffragium ferto, unde scita plebis. Sed in ea centuria, neq; cēsetur quicquam, neq; centuria præficatur, neq; centurialis potest esse, quia nemo certus est eius centuriæ. est autem Niquisciuit nisi q̄s sciuit. Ningulus nullus, ut Ennius in secundo, qui ferro minit ære atq; in te ningulus mederi queat. Niger lapis in comitio locum funestum significat, ut alij, Romuli morti destinatum, Sed non usu ob. FRAG.

Negiegens non legens, neque electum habens qui debeat facere.

SEXTI POMPEII FESTI. LIB. XIII.

Culissimum carissimum. Plaut. Oculissimum ostium amicæ. Oculatum pro præsenti posuit Plautus cum dixit, oculata die, item ipse, pluris est oculatus testis unus quàm auriti decem, idest qui se uidisse dicat. Oculitus quoq; dicitur, ut funditus, penitus, quo significatur tam carum esse, quàm oculum. Odefacit dicebant pro olfacit, quæ uox à græco ὀσμὴ tracta est. Occupatitius ager dicitur, q̄ desertus à cultoribus proprijs ab alijs occupatur. Orchitis genus oleæ ex græco dictum ὄρχεις, quod magnitudine sit instar testiculorum. Orchestra locus in scena. Orca genus marinæ belluæ maximum, ad cuius similitudinem uasa uinaria orcæ dicuntur. sunt enim teretes, atq; uniformi specie. Oriri nasci uel surgere. Orba significat apud poëtas priuata aliqua persona cara. Orba est, quæ patrem aut filios quasi lumen amisit. Ortygia delos insula. Oratores ex græco ἀρᾶσθαι dicti, quod missi ad reges, nationesq; deos solerent testari. hi modo appellantur legati. Obnubit caput operit, unde & nuptiæ dictæ à capitis operitione. Opiter est, cuius pater auo uiuo mortuus est ducto uocabulo, aut quod obitu patris genitus sit, aut quod auum ob patrem habeat, idest pro patre. Opitulus Iupiter et opitulator dictus est quasi opis lator. Obthurare ex græco trahitur ab eo, quod illi hostia dicunt θυσία. Obtestatio est cum deus testis in meliorem partem uocatur, detestatio cum in deteriorem. Obices pessuli seræ. Obrutuit obstupuit ab ruto, quod antiqui pro graui interdum pro stupido dixerunt. Afranius. Non possum uerbum facere obrutui. Obambulare aduersum alios ambulare, & quasi ambulanti sese opponere. Obrogare est legis prioris infirmandæ causa legem aliā ferre. Obacerare obloqui, atq; alterius sermonem moleste impedire, quod sumptum uidetur à paleis, quas græci ἄχυρον uocant. Itaq; & frumentum & panis non sine paleis acerosus dicitur. Item lutum aceratum paleis mistum. Obliteratum alij ab obliuione, alij à litore, quod ibi notata fluctibus æquari & tolli solent. Obprobrare probrum obijcere. Obacerbat exacerbat. Oblucinasse dicebant antiqui mente errasse, quasi in luco deorum alicui occurrisse. Obedire obaudire. Opperiri expectare. Obtrectat contra sententiam tractat. Opis dicta est coniux Saturni, per quam uoluerunt terram significare, quia omnes opes humano generi terra tribuit. Vnde & opulenti terrestribus rebus copiosi & hostiæ opimæ præcipuæ pingues, & opima magnifica & ampla spolia.

Opicum quoq; inuenimus pro osco. Oscis enim frequentissimus fuit usus libidinum spurcarum, unde & uerba impudentia appellantur obscœna. Titinnius. olscæ & uolscæ fabulātur, nam latine nesciunt. Opiparum magnarum opum apparatum. Obescet oberit, uel aderit. Offerumenta dicebant quæ offerebant. Obsecrare est opem à sacris petere. Obesus pinguis quasi ob edendum factus. Opertat sæpe operit. Obnoxius penè obligatus ob delictum. Opilo genus auis. Opuncalo, quod opilionis genus cantus imitatur. Obpuuiat uerberat à pauiendo, idest feriendo, unde pueri quod puuiendo coercentur, idest plagis, unde & pauimenta. Obdere opponere, uel operire. Obherbescere herbam increscere. Opportune dicitur ab eo, quod nauigantibus maxime utiles optatiq; sunt portus. Obsalutare salutandi gratia offerre. Obsequela obsequium. Oleagineis coronis ministri triumphantium utebantur, quod Minerua dea belli esse putabatur. Olentica mali odoris loca. Officiosus ab efficiendo dictus.

Offucare aquam in fauces ad sorbendum dare. Offectores colorum infectores. Oxime ocyssime. Oenigenos uino genitos. Oestrum furor græco uocabulo. Omen uelut oremen, quod fit ore augurium, quod non auibus, alio'ue modo fit. Ouem masculino genere dixerunt, ut ouibus duobus non duabus. Ouantes lætantes ab eo clamore, quem faciunt redeuntes ex pugna uictores milites geminata o litera. Oualis corona est myrtea, quam habebant qui ouantes introibant, cum bella non erant indicta, aut sine sanguine confecta. Obuaricator dicebatur qui cuipiam occurrebat, quo minus id rectum iter conficeret. Ofentina tribus ab Ofente fluuio dicta. Osorem dixerunt, qui aliquem odisset. Ollic illic. Obiurgatio post turpe factum castigatio. Monitio uero est ante commissum. Obtrectator est qui facit quid contra recte tractantem. Obmanens pro diu manens, ut permanens. Ofringi terra dicitur, cum iterum transuerso sulco aratur. Optimatus sunt, ut decurionatus, siue pontificatus dicitur. Opigenam Iunonem matronæ colebant, quod ferre eam opem in partu laborantibus credebant. Oletum stercus humanum. Verranius, sacerdotula in sacrario Martiali fecit oletum. Oppidum dictum est, quod opem præbet. Orcus ab urgendo dictus ad mortem. c enim pro g frequenter ponebant antiqui. Octauiæ porticus duæ appellantur, quarum alteram theatro Marcelli propiorẽ Octauia soror Augusti fecit, alteram theatro Põpeij proximum Cn. Octauius Cn. filius qui fuit ædilis curulis. Pr. Con. Decẽ uir sacris faciendis, triũphauitq; de rege pse nauali triumpho, quam combustam reficiendam curauit Cæsar Augustus. Ogygia mœnia Acius in Diomede significat Thebas, quia eam urbem Ogygus condidisse fertur. Occasio opportunitas temporis casu quodam prouenientes est. Occasus interitus uel solis, quando decedit à superis infra terras, quo uocabulo Ennius pro occasione est usus libro secundo. hic occasis datus est Horatius indutus saltu. Item libro quinto inijcit inritatus tenet occasus iuuat res. Item libro octauo, aut occasus nisi tempus'ue audere repressit. Occisum à necato distingui quidã, quod alterum à cædendo atq; ictu fieri dicunt, alterum sine ictu. Itaq; in Numæ Pompilij legibus scriptum est, si hominem fulminibus occisit, ne supra genua tollito, & alibi homo si fulmine occisus est, ei iusta nulla fieri oportet. October equus appellatur, qui in campo martio mense Octobri immolatur quotannis marti bigarum uictricum dexterior, de cuius capite non leuis contentio solebat esse inter Suburanenses, & Sacrauiẽses, ut ij in regiæ pariẽte, illi ad turrim mamiliã adfigerent, eiusdemq; cauda tanta celeritate perfertur in regiam, ut ex ea sanguis distillet in focum, participãdæ rei diuinæ gratia, quas hostias hic quidam Marti Bellico deo sacrari dicunt, nõ ut uulgus putat, quia uelut supplicium de eo sumatur, quod Romani Ilio sunt oriũdi, et Troiani ita effigie equi sunt capti. Multis autem gentibus equũ hostiarum numero haberi, testimonio sunt Lacedæmonij, qui in monte Taygeto equum uentis immolant, ibidemq; adolent, ut eorũ flatu cinis eius per finitimos, quam latissime deferatur, & Salentini, apud quos memranæ

Ioui dicatur uiuus cõijcitur inignẽ, et Rhodij, qui quotannis quadrigas soli consecratas in mare iaciunt, quod is tali curriculo fertur circum uehi mundum FRAG. Occidamus Plau. ponit pro contra cædamus. cum plurimæ aliæ præpositiones familiariores huic uerbo sint. Occentassint antiqui dicebant, quod nunc conuitium fecerint dicimus, quod id clare, & cum quodam canore fit, ut procul exaudiri possit, quod turpe habetur, quia non sine causa fieri putatur inde cantilenam dici, quia illam non cantus iucunditatem puto. Ocrem antiqui ut Acteius Philologus in libro glossematorum refert montem confragosum uocabant, ut apud Liuium, Sed qui sunt ij, qui ascendunt altum ocrim, & celso ocris, aruaq; putria, & mare magnum? Nãq; tænari celsos ocreis, & aut ut quem Chiro in Pelio docuit oriundi fortasse etiã ocreæ sint dictæ inæqualiter tuberatæ. Occare, & occationem Verius putat dictum ab occendo, & cedant grandeis globos terræ, cũ Cicero uenustissime dicat ab occecando fruges iactas. Ocyus & ocyssime positiuum latinum non habent, sed ab eo ueniunt, quod est in græco ὠκύς. Ocyus secundæ collationis, & deinde tertiæ ocyssime frequentata sunt. alij dicta à nostris, & tracta ex græco, idest ὠκίος, cuius prima significatio de sua procedere in comparationem debet, apud nos non est. tertiæ uero collationis, cuius maiora exempla sunt. author est Plautus

FRAG. Ocymum græcum, & à celeritate nascendi est dictum. Orata genus piscis appellatur à colore auri, quod rustici Orũ dicebant, ut auriculas oriculas, utq; Sergium quendam prædiuitem, quod duobus annulis aureis, & grandibus uteretur, Oratam dicunt esse appellatum. Oræ extremæ partes terrarum, idest maritimæ dicuntur, unde & uestimentorum extremæ partes, quæ quidem et primæ, oræ dici possunt Cæcilius in ethirione usus est pro initio rei, cum ait, oram reperire nullam, quam expediam, queo. Oreæ freni quot ori inseruntur dicti. Titinnius in Setitia, etsi tacebit tantum gaudebit sibi permitti oreæ. Cæcilius in Ariolo Deprandi autem Leonis obdas oreas. Cato originum libro tertio, equos respondit oreas mihi, inde tibi cape flagellum. Trebelius pro se apud populum equus, qui mihi sub fœminibus occisus erat oreas detraho inspectante Luci. Stertinio. Oreos liber. pater & Oreades nymphæ appellantur, quod in montibus frequenter apparent.

Ordinarium hominem Oppius ait dici solutum scurram & improbum, qui assidue in litibus moraretur, ob eamq; causam in ordine staret adeuntium prætorem. at Aelius Stilo qui minime ordine uiueret in ea oratione, quam scribit de suis uirtutibus contra Thermum, Quid mihi fieret si non ego stipẽdia in ordine omnia ordinarius meruissem semper. Sunt quidem qui manipularem quia infimi ordinis sit appellatum credant ordinarium. Ornatus dicitur & qui bonis artibus instructus, & honores adeptus à populo, & bene aptus, ut miles, aut gladiator, et acturus fabulas, atq; etiam ornatus dicitur cultus ipse, quo quis ornatur, ut cum dicimus aliquem tragico, uel comico ornatu prodire. Orestiades nymphæ montium cultrices. Ordo sacerdotum æstimatur deorum. FRAG. maximus quisq; maximus uidetur rex, deinde Dialis, post hunc Martialis, Quarto loco Quirinalis, quinto Põtifex Maximus, ita quod in conuiuijs solus rex supra omnes accubat. Sed Dialis super Martialem & supra Quirinalem Martialis supra proximum, omnes inde supra Pontificem rex, quia potentissimus. Dialis quia uniuersi mundi sacerdos qui appellatur dium. Martialis quod conditor, ac urbis parens Mars. Quirinalis socio imperij Romani ascito Quirino. Pont. Maximus quod iudex atque arbiter habetur rerum diuinarum, humanarumq;. Ordiri est principium rei facere, unde & togæ uocantur exorditæ. Opaca uocatur umbrosa. Opalia dies festi quibus supplicatur, Opi appellantur, quorum alter FRAG. Obtutu quasi obtuitu à uerbo tuor & significat uideo. Optatam hostiam ali optimam appellant, eam quam ædilis trib. constitutis hostijs optat, quam immolari uelit. Opima spolia dicuntur originem quidem trahentia ab Ope Saturni uxore, quod ipse

agrorum cultor habetur nominatus à satu, tenensq; falcem effingitur, quæ est insigne agricolæ. Itaq; illa quoq; cognominatur constituta, & esse existimatur terra. Ideoq; in regia colitur

à populo Ro. quia omnes opes humano generi natura tribuat. Ergo & opulenti dicuntur terreſtribus rebus copioſi. & hoſtiæ opimæ præcipue pingues, & opima magnifica & ampla. unde Spolia quoq; quæ dux popu. Roma. duci hoſtium detraxit, quorum tanta raritas eſt, ut intra annos paulo. FRAG.

Trina contigerint nomini romano, una quæ dux Romulus de Acrone. Altera, quæ Coſſus Cornelius de Tolumnio. Tertia quæ M. Marcellus Viridomaro fixerunt. M. Varro ait opima ſpolia eſſe etiam ſi manipularis miles detraxerit dummodo duci hoſtium detraxerit. FRAG. non ſint ad ædem Iouis feretrij poni, teſtimonio eſſe libros pontificum in quibus ſit pro primis ſpolijs bouem, pro ſecūdis ſolitaurilibus, pro tertijs agno publice fieri debere, eſſe etiam compelli reges legem opimorum ſpoliorum talem, cuius auſpicio claſſe procincta opima ſpolia capiuntur Ioui feretrio darier oporteat, & bouem cædito, qui cepit æris cc. Secundo ſpolia in Martis arā campo, Solitaurilia utra uoluerit cædito. Tertia ſpolia, Iano Quirino agnum marem cædito C. qui reperit ex ære dato, cuius auſpicio capta dijs piaculum dato. huius Aedis lex nulla extat, neque templum habeat, neq; ſcitur, ut qui opima lege fuerint adijci ſolet, quando quidam magiſtratus creatur

FRAG. Oſcum duas diuerſas & contrarias ſignificationes habet. Nā Cloatius putat eo uocabulo ſignificari ſacrum quo etiam leges ſacratæ oſæ dicuntur, & in omnibus ferè antiquis commentarijs ſcribitur opicum pro oſco, ut in Titinnij fabula quinta, qui oſce, & uolſce fabulantur, nam latine neſciunt. à quo etiam uerba impudentia, & elata appellantur obſcœna, quia frequentiſſimus fuit Oſcis libidinū ſpurcarū uſus. Sed eodem etiam nomine appellatur locus in agro ueienti, quo frui ſoliti produntur augures romani. Obigitat antiqui dicebant pro ante agitat, ut obambulare. Obinunt obeunt. Obiurare iureiurando obſtringere, ut eſt in Pantaſileæ formidabant obiurare. Obitu antiqui dicebant pro aditu. Obuis ſacro in quibuſdam precationibus eſt pro obſecro, ut ſub uos placo pro ſupplico. Oboritur adnaſcir, nam præpoſitionem ob pro ad ſolitam poni, teſtis hic uerſus. tantum gaudiū oboriri ex tumultu maximo. & Ennius ob Romam noctu legiones ducere cœpit. Obnectere obligare, maxime in nuptijs frequens eſt. Obſeruaſſe dicitur qui obſeruat quid cuiuſque cauſa facere debeat, ita quod is obſeruas coluiſſe aliquem. Ommentans in odyſſea cum ait in pylum aduenies, aut ibi ommentans ſignificat obmanens. Sed ea ſignificatione, qua fieri dicitur. id enim eſt mantare. Ops antiqui dicebant quem nunc opulentum, ut teſtimonio eſt non ſolum ei contrarium inops, cum cedit ego egens exortus ſum. Obſidionalis corona eſt quæ datur imperatori ei qui obſidione liberauit ab hoſtibus obſeſſos. ea fit ex gramine uiridi ferè ex eo loco decerpto, in quo erant incluſi. herbam autem uictoriæ ſignum fuiſſe apud antiquos, alijſq; exemplis docuimus, quæ corona magnæ authoritatis fuit. Nam & pub. Decio datæ duæ ſunt, Vna ab exercitu uniuerſo, altera ab ijs, qui fuerunt in præſidio obſeſſi, & L. Sicinio Dentato, qui Achilles Romæ exiſtimatus eſt, ac fertur Cēties & uicies pro Rep. depugnaſſe. Coronis donatus uigintiſex, In ijs aureis octo, Ciuicis. xiiij. muralibus tribus, obſidionali una. inter obſidionalem, & ciuicam hoc intereſt, quod altera ſingularis ſalutis eſt, altera diuerſorum ciuium ſeruatorum.

Obſtitum Cloatius & Aelius Stilo eſſe aiunt uiolatum attactumq; de cælo. Cincius, eum qui deo deæq; obſtiterit, ideſt qui uiderit quod uideri nefas eſſet. Obſtinato offirmato perſeueranti, ut tenere poſſit, ut Pacuuius obſtinati exorſus, ut Accius in amphitryone, aut tam obſtinato animo confiſus tuo. Cato in quin. Thermum de decem hominibus rumorem famam flocciſecit cupitus ſtupris obſtinatis inſignibus flagitijs. Næuius in lycurgo. uos qui aſtatis obſtinati. Obſtrudant obſatulient, ab auide trudendo gulam non ſumendo cibum, unde & obſtrudulentum dixit Titinnius obſtrudulenti aliquid quod pectam ſedens aut hic lætaſter, aut formaſter frigidus. Obſtitum obliquum. Ennius lib. xviij. montibus obſtitis, obſtantibus, unde oritur nox, & libro octauo. amplius ex augure obſti polum'ue ſolis. C. Licinius, Imbrex reſupina obſtito capitulo ſibi uentum facere Cunicula. Lucretius. Omnia mendoſe fieri atq; obſtita neceſſe eſt. Obſidium tanq̄ præſidium ſubſidium recte dicitur, cuius etiam author C. Lælius pro ſe apud populum, ut in nobis terra, mariq; ſimul obſidium facerent, et Saluſtius hiſtoriarum primo magnis opibus profectis obſidium cepit per L. Catilinam legatum. Obſalutare offerre. Salutandi gratia dicebant antiqui, ut conſalutare pro ſalutare. Obuaricatur dicebatur qui cuipiam occurrebat, quo minus rectum iter conficeret. Ouſentinæ tribus initio cā fuit nomen fluminis Ouſens, quod eſt in agro priuernate intra mare, et Terracinā. Lucretius, Priuerno ouſentina uenit, fluuioq; Ouſente, poſtea deīde à cenſoribus alij quoq; diuerſarum ciuitatum eidem tribu. ſunt adſcripti. Oſcillum Santra dici ait, quod oſcellant. ideſt inclinent, præcipiteſq; in os ferantur. oſcillantes ait Connificius ab eo quod os cælare ſint ſoliti perſonis propter uerecundiam, qui eo genere luſus utebantur. Cauſa autem eius iactationis proditur. Latinus rex quod prælio q̄d ei fuit aduerſus Mezentium ceritum regem nuſquā apparuerit, iudicatuſq; ſit Iupiter factus latiaris. Itaq; per ſex eos dies, feriatos liberos, ſeruoſq; requirere eum non ſolum in terris, ſed etiam qua uideretur cœlum poſſe adiri per oſcillationem, uelut imaginem quandam uitæ humanæ, in qua altiſſima interdum ad infimum, infima ad ſummum efferuntur, atque ideo memoriam quoq; redintegrari acceptæ uitæ à Lucio ꝑmotus cunarum, lactiſq; alimentum, quia per eos dcos feriarum & oſcillis moueantur, & lactata potione utantur. Nec deſunt qui exemplum græcorum ſecutos putent Italicos quod illi quoq; iniuria interfecto Icaro Erigone filia eius dolore impulſa ſuſpendio periſſet per ſimulationem. FRAG.

Oſtentum non ſolum pro portento poni ſolere, Sed etiam participialiter, teſtimonio eſt Pacuuius, in medio atque & cum in ipſo tempore oſtentum ſenem. Accius in Bacchis præſens præſto irridetis nobis, ſtipe ultro oſtentum obtulit. Oſcinum tripudium eſt, quod oris cantu ſignificat quid portendi, cum cecinit Coruus, Cornix Noctua Parra Picus. alij oſcinum augurium à cantu auium. Obſtinet dicebant antiqui, quod nunc oſtendit, ut in ueteribus carminibus. Sed iam ſe cœlo candens aurora obſtinet ſuum patrem. Oſcines aues Appius Claudius eſſe ait, quæ ore canentes faciant auſpicium, ut Coruus Cornix Noctua, aut quæ alis ac uolatu, ut Buteo, ſanqualis, Aquila, immiſſulus, Vulturius, pica, aut Martius, Feroniuſq;, et Parra, & in oſcinibus, & in alitibus habentur. Oſtiam urbem ad exitum Tyberis in mare fluentis Ancus martius rex condidiſſe & fœminino appellaſſe uocabulo fertur. Neutrum certe plura fieri non debet. Oſculana pugna in prouerbio quo ſignificabatur, uictos uincere, quia in eadem & Valerius Leuinius imperator romanus à Pyrrho erat uictus, & breui eundem regem deuicerat. Sulpitio Item Imperator noſter. eius rei meminit Titinnius hoc modo. hæc quidem quaſi oſculana pugna eſt ſecus, quia fugere impulſi hinc ſpolia colligunt ſignificat etiam oſculo ſauium. ut Plautus in neruolaria oſculum ſat eſt oſculi mihi quod ambo mi pater quod inter cognatos, propinquoſq; inſtitutum ab antiquis, maximeq; fœminas.

FRAG. Optima lex FRAG. in magistro populi faciendo, qui uulgo dictator appellatur, quam plenissimum posset ius esse significabatur, Vt fuit Manij Valerij, M. Fabij, Volusinæ gentis, qui primus magister à populo creatus est, propter quam uero prouocatio ab eo magistratu ad populum data est, quæ antea non erat, desitum est dici, ut optima lege, utpote imminuto iure priorum magistrorum.

Originum libros quod inscripsit Cato non satis plenum titulum propositi sui uidetur amplexus, quando prægrauant ea, quæ sunt rerum gestarum populi Roma. Optio est optatio, sed in re militari Optio appellatur is, quem decurio, aut centurio optat sibi rerum priuatarum ministrũ, quo facilius obeat publica officia. Optio qui nunc dicitur antea appellabatur accensus. Is adiutor dabatur centurioni à Tribuno militum, q ex eo tempore quem uelint centurionibus permissum est optare, & nomen ex facto sortitus est. Plautus in asinaria, quando me æquam uxorem, quam sauream seruum putes, circunduc, aufer, promitto tibi, optionem sumito Leonidam. Obsidionem potius dicendum esse quàm obsidium, adiuuat nos testimonio suo Ennius telamone, cum ait, Scibas natum ingenuum Aiacem, cui obsidionẽ paras. Item alio loco, Hector quid haud cessat obsidionem obducere? Orare antiquos dixisse pro agere testimonio sunt, quod & oratores, & ij qui nunc quidem legati. Tum uero oratores quod Reip. mandatas partes agebant. Ennius quoque cum dixit libro primo annalium, facere uero quod te cum precibus pater orat. oratores alij dixere causarum actores, & legati qui Reip. mandata peragunt. Oscos quos dicimus, ait Verrius opscos à natura dictos, teste Ennio cum dicat de muris res gerit opscus, adijcit ẽt quod stuprum in concessæ libidinis obscœna dicantur ab eius gentis cõsuetudine inducta, quod uerum esse non satis adducor, cum apud antiquos omnes, ferè obscœna dicta sint quæ mali ominis habebantur, ut illa Virgilij testis, ut superiorum authorum exempla referre non sit necesse, cum ait, harpyias, obscœnas uolucres, & obscœnamq; famẽ. Ob præpositione antiquos usos esse pro ad, testis est Ennius, cum ait libro quartodecimo omnes occisi occensiq; in nocte serena, idest accensi. & in Iphigenia, Acherontem obibo, ut mortis thesauri obiacent. eiusdem autem generis esse ait, offerre, occulit, occurrit. oblatus, obiectus mihi non satis persuadet. Ob præpositio aliâs ponitur pro circùm, ut cũ dicimus urbẽ obsideri obsignari, obuallari, aliâs in uicem præpositionis, quæ est propter, ut ob merita, ob superatos hostes, unde obsides pro obfides, qui ob fidem patriæ præstandam dantur. aliâs pro ad, ut Ennius ob rem noctu legionem ducere cœpit. Ostentum quoq; nunc utimur interdum prodigij uice quin participialiter quoque dici solitum sit nec dubium facit etiam C. Gracchus de legibus à se promulgatis, cum ait quod unum nobis in ostentum ipsis apportatur in usum. Occisitantur sæpe occiduntur. sic C. Gracchus pro rostris in. p. pop. homines liberi nunc in oppido occisitantur. Osi sunt, ab odio declinasse antiquos testis est C. Gracchus in ea, quæ est de lege Minutia, cum ait, mirum siquid ijs iniuriæ fit, semper eos osi sunt, quod nunc quoque cum præpositione clatum frequens est quando dicimus perosi. Ostentum ostentatum. Ostende, ostendam, ut pro multis alijs exemplis eius generis manifestum est. Optionatus ut Pontificatus decurionatus dicitur, ut Cato in ea quam habuit apud equites. maiores seorsum atq; diuersum pretium parauere bonis, atque strenuis decurionatus, optionatus, hastas donaticas, aliosq; honores. Ostentas sæpe ostendis, gloriandi causa. Sed & participialiter id etiam dici debet, & dictum est fœminino genere. Ouibus duabus multabantur apud antiquos, minoribus criminibus, ut in maioribus autem bubus, nec ultra hunc numerum excedebat multatio, quæ posteaquam ære signato uti ciuitas cœpit, pecoraq; multitia, aut incuria corrumpebantur, unde etiam peculatus crimen usurpari cœptum est, facta est æstimatio pecoralis multæ, & boues centenis assibus, oues denis æstimatæ. Inde suprema multa, idest maxima appellatur tria millia æris. Item uicesis minoribus delictis. Ob os significat ad os item ut superioribus quoque exemplis testatus est. Obsonitauere sæpe obsonauere. Cato in suasione de lege Orchia derogaretur, qui antea obsonitauere postea centenis obsonitauere. significat autẽ conuiuari. Oliuitam antiqui dicebant, quando olea colligebatur, ut messem, quando frumenta, aut uindemiam, quando uuas, quod uocabulum potius frequentari debebat, quam nullam eius significationis causam haberemus, quamuis quidam oliuitatem eam dicant. Oppidorum origine, optime refert Cicero libro. i. de gloria, eamq; appellationẽ usurpatione appellata esse existimat, quod opem darent, adijciens, ut imitetur ineptias stoicorum. Oppidum quod ibi homines opes suas conferunt. Oppidum dicitur & locus in circo, unde quadrigæ emittuntur. Oppido ualde multum. ortum est autem hoc uerbum ex sermone inter se confabulantium, quantum quisq; frugum faceret, utq; multitudo significaretur sæpe respondebatur quantum uel oppido satis esset. hinc in consuetudinem uenit, ut diceretur oppido pro ualde multum. Itaq; siqui in alijs rebus eo utuntur, utputa siqui dicant oppido didici, spectaui, ambulaui, errant, quia nulli eorum subijci potest uel quod satis est. Orcum quem dicimus, ait Verrius ab antiquis uragum, quod etiam u literæ sonum pro o efferebant, & per c literæ formam g usurpabant, sed nihil affert exemplorũ, ut ita esse credamus, nisi quod is deus nos maxime urgeat. Obmoueto pro admoueto apud antiquos dicebatur, ut alia quæ supra relata sunt. Offendices ait esse Titius nodos, quibus Apex retineatur, & remittatur. at Veranius Choriola existimat, quæ sint in loris apicis, quibus apex retineatur, & remittatur, quæ ab offendendo dicantur, nam cum ad mentum prouentum sit, offendi mentum. Oluatium Antistius Labeo ait esse mensuræ genus. Occultum offerre significat sub terram ferè ponere. Obiacuisse antea iacuisse. Offritias fallatias.

SEXTI POMPEII FESTI. LIB. XIIII.

PEndere pœnas soluere significat, ab eo qđ ære graui cum uterentur Romani penso eo non numerato debitum soluebant. unde et pensiones dictæ. Penetralia sunt penatium deorum sacraria. Peniculi spongæ lõgæ propter similitudinem caudarum appellatæ. Penes enim uocabantur caudæ. Penetrare penitus intrare. Pennatas, impennatasq; agnas in saliari carmine spicas significat cum aristis, & aliâs sine aristis agnas nouas uolunt intelligi. Penora dicuntur res necessariæ ad uictum quotidianum, & locus earum penarius. Pentathlum antiqui quinquartium dixerunt id autem genus exercitationis ex his quinq; artibus constat, iactu disci, cursu, saltu, iaculatione, luctatione. Pectenatum tectum dicitur à similitudine pectinis in duas partes deuexum, ut testudinatum in quatuor. Pigere interdum pro tardari, interdum pro pœnitere poni solet. Pangere, figere, unde plantæ pangi dicuntur, cum in terra demittuntur, inde etiam uersus pangi, uel figi in cera dicuntur. Pegasides musæ dictæ sunt à fonte, quem Pegasus ictu ungulæ fingitur aperuisse, ob quam causam et græce appellatæ sunt hippocrenæ. Pipatio clamor plorantis lingua Oscorum.

Pimpleides musæ à fonte Macedoniæ dictæ propter liquoris eius unicam subtilitatem. Pitpit osce quicquid.

Picena regio, in qua est Asculum, dicta quod Sabini, cum Aesculum proficiscerentur, in uexillo eorum picus consederit. Perditum est, quod interit ac recuperari non potest. Perbitere Plautus pro præire posuit. Peregere dicebant expergefacere. Pergite agite. Virgilius, Pergite pierides. Pergræcari est & epulis, & potationibus inseruire. Titinnius, Hominem improbum nunc ruri pergræcatur. Permissus appellatur aries, qui annis compluribus tonsus non est. Persicul & persefacul antiqui dicebant, quod nunc facile & perfacile dicimus. inde permansit in consuetudine facultas. Perpulit persuasit impulit.

Pertisum pro pertæsum dixerunt. Puticuli sunt appellati, quod uetustissimum genus sepulturæ, ut puteus fuerit. & dicti puticuli, quia ibi cadauera putrescerent. Putus antiqui dicebant pro puro. unde putatæ uites & arbores, quod decisis impedimentis remanerent puræ, aurum quoque putatum dici solet, idest expurgatum. & ratio putata, idest pura facta. Putitum Plautus dixit pro stulto.

Pubens adolescens, quinetiam impubium numerus eiusdem ætatis. Puteolos dictos putant ab aquæ calido putore. quidam à multitudine puteorum earundem aquarum gratia factorum. Pugnus à punctione, idest percussu dicitur. Præcidaneam porcam dicebant, quam immolare erant soliti antea, quàm nouam frugem inciderent, Porriciam porrò iaciam. Palatium, idest mons Romæ appellatus est, quod ibi pecus pascens balare consueuerit. uel quod palare, idest errare ibi pecudes solerent. alij quod hyperborei filia palanto habitauerit, quæ ex Hercule Latinum peperit. Alij eundem, quod Pallas ibi sepultus sit, æstimant appellari. Palmites uitium sarmenta appellantur, quod in modum palmarum humanarum uirgulas quasi digitos edunt.

Palmulæ appellantur remi ad similitudinem manus humanæ. Pallas Minerua est dicta, quod Pallantem gigantem interfecerit, uel, sicut putabant, quod in palante palude nata est. Pappi carduorum flores. Lucretius, Vestem nec plumas auium, papposq; uolantes. Papillæ capitula mammarum dictæ, quod papularum sunt similes.

Pauperies damnum dicitur. Palpari blandiri, quod quadrupes facit. Pauciens dicebant pro raro. Titinnius, Vxorem pauciens uidebo. Panus facit diminutiuum panicula. Pandana porta dicta est Romæ, quod semper pateret. Pandiculari dicuntur qui toto corpore oscitantes extenduntur eo quod pandi fiunt. Pandicularis dicebatur dies, idem & communicarius, in quo omnibus dijs communiter sacrificabatur. Pancarpiæ dicuntur coronæ ex uario genere florum factæ. Panibus redimibant caput equi immolati idibus octobribus in campo Martio ei id sacrificium fiebat ob frugum euentum, & equus potius, quàm bos immolabatur, quod hic bello bos frugibus pariendis est aptus. Patagium est quod ad summam tunicam assui solet, quæ & patagiata dicitur, & patagiarij, qui eiusmodi opera faciunt. Patagus morbi genus. Patritius uicus Romæ dictus, eo quod ibi patritij habitauerunt, iubente Seruio Tullo, ut siquid molirentur aduersus ipsum ex locis superioribus opprimerentur. Pagani à pagis dicti. Pagi dicti à fontibus quod eadem aqua uterentur. aquæ enim lingua dorica appellantur πᾶγαι. Paginæ dictæ, quod in libris suam quæq; obtineant regeonem, ut pagi. uel à pangendo, quod in illis uersus panguntur, idest figuntur. Parens uulgo pater, aut mater appellatur, sed iuris prudentes auos & proauos, auias & proauias parentum nomine appellari dicunt. Parere obedire. Paret significat apparebit. Paribus equis, idest duobus Romani utebantur in prælio, ut sudante altero transirent in siccum. Pararium æs appellabatur id, quod equitibus duplex pro binis equis dabatur.

Parici quæstores appellabantur, qui solebant creari causa rerum capitalium quærendarum. Nam paricida non utique is qui parentem occidisset dicebatur, sed qualencunque hominem. Idem autem fuisse indicat lex Numæ Pompilij Regis his composita uerbis. Siquis hominem liberum dolo sciens duit, paricida esto. Parumper significat paulisper quasi perparuum hoc est ualde paruum. refertur autem ad tempus. Parasangæ apud Persas uiarum mensuræ.

Penuria, idest quod penè minus sit, quàm necesse est.

Pellices nunc quidem appellantur alienis succumbentes non solum fœminæ, sed etiam mares. antiqui eam propriè pellicem nominabant, quæ uxorem habenti nubebat, cui generi mulierum etiam pœna constituta est à Numa Pompilio hac lege. Pellex aram Iunonis ne tangito, si tanget, Iunoni crinibus dimissis, agnum fœminam cædito. Paean Apollinem uocauerunt, quod sagittarum ictu eum nocere putabant. est enim παίειν ferire. Alij quod remedians morbis finem faceret talis grauitatis. Peligni ex illyrico orti. inde enim profecti ductu Volsimi regis, cui cognomen fuit Lucullo, partem Italiæ occuparunt. Huius fuerunt nepotes Pacinus, à quo pacinates & pelicus, à quo peligni. Pales dicebatur dea pastorum, cuius festa palilia dicebantur. uel, ut alij uolunt, dicta parilia, quoniam pro partu pecoris eidem sacra fiebant. Partus & pro nascendo ponitur & pro parato. Næuius, Male parta male dilabuntur. Parones nauium genus, ad cuius similitudinem myoparo uocatur.

Passer marinus, quem uocat uulgus Strutiocamelum.

Pascito linguam in sacrificijs dicebatur, idest coercito. contineto taceto. Pastillus forma panis parui, utique diminutiuum est à pane. Passales & oues, & gallinæ appellantur, quod passim pascuntur. Paschola appellant græci, quas uulgus pernas uocat. Prætoria cohors est dicta, quod à prætore non discedebat. Scipio enim Africanus primus fortissimum quenque delegit, qui ab eo in bello non discederent, & cætero munere militiæ uacarent. & sexquiplex stipendium acciperent. Prorsum ponebant pro recto. Prandium ex græco est dictum. Nam meridianum cibum cœnam uocabant. Prætextæ appellãtur, quæ res gestas Romanorum continent scriptæ. Prætoria porta in castris appellatur, qua exercitus in prælium educitur, quia initio prætores erant, qui nunc consules, & ij bella administrabant, quorum tabernaculum quoque dicebatur prætorium.

Præs est is, qui populo se obligat, interrogatusq; à magistratu si præs sit ille, Respondet præs. Præsiderare dicitur, cum immaturius hyberna tempestas mouetur, quasi ante syderis tempus. Præsidium est quod pro salute, & utilitate alicuius auxilij gratia præponitur. Subsidium quod post positum est ad subueniendum laborantibus. Præstinare apud Plautum emere est, idest emendo tenere.

Præstitem in eadem significatione dicebant antiqui, quam nunc dicimus antistitem. Præstolari dicitur is, qui ante stando ibi quò uenturum excipere uult, moratur.

Præficæ dicuntur mulieres ad lamentandum mortuum conductæ, quæ dant cæteris modum plangendi, quasi in hoc ipsum præfectæ. Næuius, Hæc quidem me hercle opinor, præfica est, quæ sic mortuum collaudat. Præsagire est prædiuinare. præsipere: sagax enim est acutus, & solers.

præcidanea

Præcidanea agna uocabatur, quæ ante alia cædebatur. Item porca, quæ Cereri mactabatur ab eo, qui mortuo iusta non fecisset, idest glebam non obiecisset, quia mos erat eis id facere prius q̃ nouas fruges gustarent. Precias dicebant, quæ à flaminibus præmittebantur, ut denuntiarēt opificibus, ut manus abstinerent ab opere, ne si uidisset sacerdos facientem opus sacra polluerentur. Præiurationes dicuntur facere ij, qui ante alios cũ ceptis uerbis iurant, post quos in eadem uerba iurantes tantũmodo dicunt, idem in me. Pronurus nepotis uxor. Præneste dicta est, quia is locus, quo condita est. montibus præstet. Promissum capillum dicunt longum. Item barba promissa uelut porrò missa. Promiscam dicebant promiscue. Promostra prodigia. Primordia principia. Promulgarit leges dicuntur, cum primum in uulgus eduntur quasi prouulgari. Promulco agi dicitur nauis, cum scaphæ dicitur fune. Principalis castrorum porta nominatur, quod in eo loco ē, in quo pricipes ordines tendunt. Prænominibus fœminas esse appellatas testimonio sunt Cæcilia & Tarratia, quæ ambæ Caiæ solitæ sint appellari pari modo Lucia et Titia. Primnesius palus, ad quē funus nauticus religatur, quem alij tonsillam dicunt. Procellunt, procumbunt. Proculum inter cognomina eum dicunt, qui natus est patre peregrinante à patria procul. Proculos sunt, qui credunt ideo dictos, quia patribus senibus, quasi procul progressis ætate nati sunt. Procapis progenies, quæ ab uno capite procedit. Procincta classis dicebatur, cum exercitus cinctus erat Gabino cinctu confestim pugnaturus. uetustius enim fuit multitudinem hominũ q̃ nauium classem appellari. Procitant prouocitant. citare enim uocitare est. unde procet & prociet. Procat dicebant pro poscit. Procalare prouocare ex græco καλέω, idest uoco. unde calendæ calumnia, calones, et caleulæ, & calatores. Procera prolixa, & in longum producta, quasi ex cera ob eius facilitatem. Procitum cum prima syllaba corripitur, significat petitum. Liuius, Matrem procitum plurimi uenerunt. Procitum dicebatur testamentũ, uelut procitũ. i. prouocatũ. i. irritum, ac ruptum. Procestria dicuntur, quo proceditur in muro. Aelius Procestria ædificia dixit esse extra portam. Artorius Procestria, quæ sunt ante castra, etiam qui non habent castra propugnacula, quibus pro castris utuntur, ædificant. Prosapia, progenies, idest porrò sparsis, et quasi iactis liberis, quia insipare significat iacere & deijcere. Prositum quod profectatum proijcitur. Prosequium à prosequendo. Obsequium ab obsequendo dcm̃. Prosedas meretrices Plautus appellat, quæ ante stabula sedent. eædem & prostibulæ. Pro sententia, ac sidicatur in sententia, ut pro rostris, idest in rostris. Prosumia genus nauigij speculatorium paruum. Prosita pro posita. Priuos, Priuasq; antiqui dicebant pro singulis, ob quam causam & priuata dicuntur, quæ uniuscuiuscunq; sint. hinc et priuilegium & priuatus. dicimus tamen & priuatum, cui quid est ademptum. Priuignus dictus, q̃ ante, quàm mater secundo nuberet est, progenitus. pri enim antiqui dixerunt pro præ. Præuaricatores à prætergrediendo sunt uocati. Prisci latini proprie appellati sunt hi, qui prius, quàm conderetur Roma, fuerunt. Priscus Tarquinius est dictus, quia prius fuit, quàm superbus Tarquinius. Pristinum ab eo uenit, q̃ est prius pari modo et prior.

Proletarium capite censum, dictum, q̃ ex his ciuitas constat, quasi proles progenie, Idem & proletanei. Procitare sæpe prolicere, idest producere. Prologium principium proloquiũ. Pacuuius, Quid est nam me exanimasti prologio tuo. Prolugere dicuntur, qui solito diutius lugent. Præliares dies appellãtur, quibus fas est hostem bello lacessere, erant enim quædam feriæ publicæ, quibus nefas fuit id facere. Prouinciæ appellantur, quod popu. Ro. eas prouicit. idest ante uici. Protinam protinus. Teren. Protinam conijciam me in pedes. Pruina dicta, quod fructus, ac uirgulta perurat. Prugnum pronum. Propages progenies à propagando, ut faciunt rustici cum uitem uetulam supprimunt, ut ex ea una plures faciant. Propetrare mandare, quod perficiatur, nam impetrare est exorare, & perpetrare pficere. Propudium dicebãt cum maledicto nudare turpitudinem uolebant, quasi porrò pudendam. quidam propudium putant dici, à quo pudor & pudicitia procul sint. Primigenius sulcus dicitur, qui in condenda noua urbe tauro & uacca designationis causa imprimitur.

Parilibus Romulus urbem condidit, quem diem festum præcipue habebant minores. Prætexta pulla nulli alij licebat uti, quàm ei qui funus faciebat. Pilæ & effigies uiriles & muliebres ex lana compitalibus suspendebantur, in compitis, quod hunc diem festum esse deorum inferiorum, quos uocãt lares putarent, quibus tot pilæ, quot capita seruorum tot effigies, quot essent liberi, ponebantur ut uiuis parcerent, & essent ijs pilis, & simulachris contenti. Ploti appellantur, qui sunt planis pedibus. unde & poëta Accius, quia umber sarsinas erat à pedum planicie initio plotus, postea Plautus est dictus. soleas quoq; dimidiatas, quibus utebantur in uenando, quo planius pedem ponerent, semiplotia appellabant. Porcas, quæ in agris fiunt, ait Varro dici q̃ porrigant frumentum. Punici dicuntur nunc Pœni, qui à Phœnice sint oriundi. Portunus, qui & Palæmon à Romanis inter deos colebatur. Pœnas pendere proprie dicitur, qui ob delictum pecuniam soluit, quia penso ære utebantur. Pullariam Plautus dixit manum dextram. Procedere dicebant interdum pro succedere. interdum pro porrò cedere. Pertusum dolium dicitur cum uentrem significat. Pollit pila ludit. Pelliculationem Cato à pelliciendo dixit. Præmiosa pecuniosa. Pascales oues Cato posuit pro pascuales. Petreia uocabatur, quæ pompã præcedens in colonijs, aut municipijs imitabatur anum ebriam ab agri uitio scilicet petris appellatam. Periculatus sum Cato est usus in dicendo. Parsi Cato idem dixit pro peperci. Prædonulos ὑποκοριστικῶς idem Cato posuit pro prædonibus. Precem singulariter. Pulcralibus pro pulchris. Pugnitariolas leues pugnas identidem ipse dixit. Procædificatum dicitur, quod ex priuato loco processit in publicum solum. Prodidisse tempus longæuum fecisse. Punicum genus libi translatum à Pœnis. id etiam appellabant probum, quia erat cæteris suauissimum. Pro significat in, ut pro rostris. pro æde pro tribunali. Progenerum appellat auus neptis suæ uirum. Pro ponitur etiam pro amplificando, ac palàm faciendo. ut prodi, prouoca, protrahe, propelle, aliâs pro priuandi facultate, ut in propudio prohibendo, quia utrunq; abnuit in his esse pudorem, potestatemq;, aliâs aliud alio, ut pecunia pro prædio cõsule, aliâs pro admiratione, ut prò Iupiter. aliâs pro ante, ut pro ostio. aliâs pro immittere ut promittere barbã, & capillum. Profundum, quod longe habet fundum. Profesti dies procul à religione numinis diuini. Profusus supra modum sumptuosus. Terentius, Profundat, perdat, pereat nihil ad me attinet. aliâs abiectus iaceas. Pacu. Profusus gemitum murmuro. Plaudi appellantur canes, quorum aures languide sunt, ac flaccidæ & latius uidentur patere. Plantæ semina olerum quod plana sunt. & appellantur etiam ex simili plantæ nostrorum pedum. Plancæ tabulæ planæ, ob quam causam planci appellantur. qui supra modum pedibus plani sunt. Plebeium magistratum nemini capere licet nisi qui ex plebe sit. Plutei crates sunt corio crudo intentæ, quæ solebãt opponi militibus opus facientibus, et appel-

labantur militares. nunc etiam tabulæ, quibus quid præsepitur eodem nomine dicuntur. Plebeij ædiles dissidente plebe à patribus sunt creati. Plexa colligata inde perplexa. plenus antiqui etiam sine præpositionibus dixerunt.

Ploximum capsam dixerunt. Pax dicta est à pactione.

Penem caudam uocabant. unde & offam porcinam cum cauda offam penitam dicebant. hinc & peniculos dicimus, quibus calciamenta terguntur, qui de caudarum extremitate fiunt.

Penis deniq; à pendendo uocata est. Propius sobrino mihi est consobrini mei filius, & patris mei consobrinus. Portum frequenter maiores pro domo posuerunt. Patrocinia appellari cœpta sunt, cum plebs distributa est inter patres, ut eorum opibus tuta esset. Postica linea in agris diuidendis ab oriente ad occasum spectat. Pontina tribus à Pontia urbe est dcā. Papyria tribus à Papyrio uocata. Pupina tribus ab agro pupino. Popilla tribus à progenitrice traxit uocabulum.

Prorsi limites appellantur in agrorum mensuris, qui ad orientem directi sunt. Pugio dictus est, quod eo punctim pugnatur. Præbia remedia. Præmetium quod libationis causa ante præmetitur. Protelare longe propellere ex græco uidelicet τηλόθι, quod significat longe. Priuato sumptu se alebant milites Romani penè ad id tempus, quo Roma est capta à gallis. Porci effigies inter militaria signa quintum locum obtinebat, quia cōfecto bello, inter quos pax fieret cæsa porca fœdus firmare solebant. Polimenta testiculi porcorum dicuntur, cum castrantur à politione uestimentorum quod similiter, ut illa curantur. Prodit non solum in apertum exit significat, sed etiam porrò it. Portenta rerum fieri dicuntur, cum solita corpora raro se ostendunt, ut cometæ, turbines, barathra, sereno cœlo facta tonitrua. Puls potissimum dabatur pullis in auspicijs, quia ex ea necesse erat aliquid decidere, quod tripudium faceret, idest terripuuium. puuire enim ferire est. bonum enim augurium esse putabant, si pulli, per quos auspicabātur, comedissent, præsertim, si eis edentibus aliquid ab ore decidisset. Sin autem omnino non edissent, arbitrabantur periculū imminere. Pedestria auspicia nominabantur, quæ dabantur à uulpe, lupo, serpente, equo, cæterisq; animalibus quadrupedibus. Pestifera auspicia esse dicebant, cum cor in extis, aut caput in iecinore non fuisset. Præpetes aues dicuntur, quæ se ante auspicantem, ferunt. nam præpetere dicebant pro anteire. Pecunia sacrificium fieri dicebatur, cum fruges fructusq; offerebantur, quia ex his rebus constat, quam nunc pecuniam dicimus. Pollubrum pelluuium uas, quod nos peluim uocamus. Patres senatores ideo appellati sunt, quia agrorum partes attribuebant tenuioribus, ac si liberis proprijs.

Pecuum Cato dixit genitiuum pluralem ab eo quod est pecu.

Pure lautum aqua pura lauatum. Pura uestimenta sacerdotes ad sacrificium habebant, idest non obsita, non fulgurita, nō funesta, non maculam habentia. Procalato prouocato.

Præfericulum uas æneum sine ansa patens summum, uelut peluis, quo ad sacrificia utebantur. Patellæ uasa picata parua sacrificijs faciendis apta. Pantices frus uentris. Perimit adimit tollit, unde & peremptus interfectus. Procinctam classem, idest paratam ad bellum militum multitudinem diali flamini uidere non licuit. Prosimurium pontificale pomœrium ubi pontifices auspicabantur. dcm̄ autem pomœrium, quasi promurum. idest proximum muro. Penus uocabatur locus in æde Vestæ intimus. Proculiunt promittunt. Properam celerem, strenuamq; significat. Præcidere antecidere, idest ante immolare. Pube præsente est populo præsente, synecdochicos ab ijs, qui puberes sunt omnem populum significans. Priueras mulieres priuatas. Promellere, litem promouere. Purime tetinero, purissime tenuero. Pristina uelut priustina dcm̄ est. Præsagitio dicta, quod præsagire ē acute sentire. unde sagæ dictæ anus, quæ multa sciunt. & sagaces canes, qui ferarum cubilia præsentiunt. Præceptat in saliari carmine est sæpe præcipit. Pa pro parte, & po, pro populo positum est in saliari carmine. Promeneruat item pro monet. Prædotiunt præoptant. Prospices prospice.

Pesnis pœnis, ut casmœnas dicebant pro camœnis et cœsnas pro cœnis. Polteio pro ulteriore. Polet, pollet quia non dum geminabant antiqui consonanteis. Plissima plurima.

Perfines perstringas. Promerion præcipuum præter cæteros meritum, aut pro medium hoc est participat, ut pro indiuiso dicimus. Priuiuio es prius singulis. Petilara, surara, sicca, & stricta uulgo interpretatur. Scæuola ait ungulam equi albam ita dici. Pilum nœpoploe in carmine saliari Romani uelut pilis uti assueti uel quia præcipue pellant hosteis. Pilare & compilare sunt qui græce originus. FRAG.

græci enim fures piletas πιλεῖς. Pilat pilos habere incipit, aliàs pro detrahit pilas, à quo depilati. Pila quæ pariētē sustentat ab opponendo est dicta. Pilentum uehiculi genus, quo matronæ ferebantur. Pilanū pilis pugnantes. Pellicator qui pellicit ad fraudem. Pellicum galerum, quia fiebat ex pelle. Pellexit in fraudem induxit. Pelamys genus piscis dictum, quod in luto moretur, quod græce dicitur πηλός.

Pellem habere hercules fingitur, ut homines cultus antiqui admoneantur. lugentes quoq; diebus luctus in pellibus sunt.

Pilea Castori & Polluci dederunt antiqui, quia lacones fuerūt, quibus palleatis pugnare mos est. Pelta genus scuti.

Præpetes aues quidam dici aiunt, quia secundum auspicium faciant. alij quod antea, quàm petamus, indicēt, aut quod præter uolent, aut ex græco tractum putant, quod ante conspectum uolent nostrum, inepte scilicet ex præpositione latina componētes, & græco uocabulo. cæterum poetæ promiscue omnes aues ita appellant. Picati appellantur quidam, quorum pedes formati sunt in speciem sphingum, quod eas Dorij sphincas uocant. Petulantes, & petulci etiam appellantur, qui proteruo impetu, & crebro petunt lædendi alterius gratia. Virgilius quarto Geor. neq; oues hœdiq; petulci Floribus insultēt. Cornigeras norunt matres, agniq; petulci. & Afranius in ida nostrum in conuentum, aut consessum ludum, lapsumq; petulcū, interdum pro ueloci usi uidentur antiqui, ut hoc uersu intelligi potest, exiliuit quasi petulcus quidam pedibus conuibrauit.

Petrarum genera sunt duo, quorum alterum naturale saxum prominens in mare, cuius Ennius meminit libr. xi. alte delata, cæterisq; ingentibus tecta. et Liuius in centauris, ubi ego sæpe petris. alterū manufactum, ut docet Aelius Gallus, petra est q locus dextra, ac sinistra fornicem expleturas aquæ ad libramentum summi fornicis. Petessere antiqui pro petere dicebāt, ea quidē forma uerbi, qua sunt lacessere et incessere, sed, ut mihi uidetur, tum significabant sæpius petere, et petessant sæpius petant. Petrones rustici ferè dicuntur propter uetustatem, & quod deterrima quæq; ac prærupti iam agri petræ uocantur, ut rupices ijdem à rupinis, aliter à petrarum asperitate et duritia dicti. Petauristas Lucilius à petauros appellatos existimare uidetur, quando ait. sicuti mechanici cum alto exiluere petauro. at Aelius stilo, quod in aëre uolent cum ait petauristæ proprie græce ideo quod ij πρὸς ἀέρα πετῶνται. Petoritum, & gallicum uehiculum esse, & nomen eius dictum existimant à numero quatuor rotarum. alij osce quod ij quoq; petor quatuor uocent. alij græce. Sed. αἰολικῶς dictum.

Petimina in humeris iumentorum ulcera, & uulgus appellat, & Lucilius meminit, cum ait, ut petimen naso, aut lumbos

ceruicibus

ceruicibus tangat, eo noīe aūt & inter duos armos suis, qđ est, aut pectus appellari solitū testatur. Næui. ī descriptiōe suillæ, cum ait petumine piscino qui meruerat. Pennas antiquos ferunt ex græco, qđ illi πτηνὰ ea, quæ sunt uolucria dicāt, Item easdem pesnas & cœsnas. Pictor Zeusis risu mortuus dum ridet effuse pictam à se anum γραῦν, cur hoc loco relatur sit à Verrio cum de significatu uerborum scribere propositum habuerit, equidem non uideo, cū uersiculos quoq; adderet tulerit et ineptos pati, Sed nullius prætoris prætexto nomine, qui tamen sunt ij, nam quid modi facturus risu deniq;, nisi pictor fieri uult, qui risu mortuus est. Picta quæ nūc toga dicitur, purpurea antea uocitata est eáq; erat sine pictura, eius rei argumentum est pictura in æde Vertunini & Cōsi, quarū in altera M. Fuluius Flaccus, ī altera T. Papyrius cursor triūphantes ita picti sunt. Tunicæ autem palmata à latitudine clauorum dicebatur, quæ nunc à genere picturæ appellatur.

Pietati ædem ab Acilio consecratam aiūt, eo loco, quo quondā mulier habitauerit, quæ patrē suum inclusum carcere mammis suis clàm aluerit, ob hoc factum impunitas ei concessa sit. Pietatem ut deos cæteros colebant Romani. Picum auem quidam dictam putant à Pico rege aboriginum quo dissolutus sit. Pisatorium æs uetusto more appellatur, quod in monte albano datur pro piscibus. Piscatorij ludi uocantur qui fieri solent pro quæstu piscantium mense iunio trans tyberim. Pedam uestigium humanum, præcipue pedis appellasse antiquos in commentarijs quibusdam inueniri solet. Pescia in saliari carmine, Aelius stilo dici ait capitia ex pellibus agninis facta, qđ græci uocent pelles pesce neutro genere pluraliter. Pestiferum fulgur dicitur, quo mors exilium'ue significari solent.

Pisatilem appellat Næuius Pantaleontem è Piscis oriundum tyrannum cū aliqui inde profecti nunc Pisani dicantur. Piscinæ publicæ, hodieq; nomen manet ipsa non extat ad quam & natatum, & exercitationis alioquin cā ueniebat populus, unde Lucilius ait pro obtuso ore pugil piscinensis res es.

Pædibus obsidum, idest pædiculis Titinnius pædecosum appellat hoc modo, Rus detrudetur pædecosus, squalidus. pædes aūt pro pædiculis. sic Plau. refert in curgulione. Item genus inter homines meo quidem animo ut muscæ, culices, cimices, pædesq; pulicesq;. & Liuius gladiolo pulices'ne an cimices an pædes responde mihi. & Lucilius ubi me uidit caput scabit, pedes legit. Pesestas inter alia, quæ interpretatores dicant quando fundus lustratur, significare uidetur pestilentiam, ut intelligi ex cæteris possunt, cum dicitur auertas morbum, mortem, labem, nebulam, impetiginem. Pedum quidem baculum incuruū, quo pastores utuntur ad comprehēdēdas oues aut capras pedibus. cuius meminit etiam Virgilius in bucolicis cum ait, At tu sume pedum. Sed in eo uersu, qui est in Iphigenia Ennij procede gratum proferre pedum nitere cessas, id ipsum iaculum significare cum ait Verrius, mirari satis nō posum, cum sit ordo talis & per eum significatio aperta gratū proferre pedū cessas nitere. Pædido sordidos significat, atq; obsoletos tractum uocabulum à græco quia pædes, idest pueri talis sint ætatis, ut à sordibus nesciant abstinere. Pedarium senatorem significat Lucilius, cum ait agipes uocem mittere cœpit, qui ita appellatur, quia tacitus transeundo ad eum, cuius sententiā probat, quid sentiat indicat. Pedem struit significat, fugit ut in. xij. ait Ser. Sulpitius. Perediam & bibesiam Plautus finxit sua consuetudine, cum intelligi uoluit cupiditatem edendi & bibendi. Pistum pinsendo, ꝑpolitū antiqui frequentius usurpabant, quam nunc nos dicimus. Piacularia auspicia appellabant, quæ sacrificantibus tristia portēdebant, cum aut hostia ab ara profugisset, aut percussa mugitum dedisset, aut in aliam partem corporis, quàm oporteret decidisset. Piari eos uelut proprio uerbo ait Verrius, quia parum sint animati, cum mentis suæ non sint, per quædam uerba liberantur incommodo. Piatrix dicebatur sacerdos, quæ expiare erat solita quam quidem alij uocant simulatricem, alij sagam, alij expiatricem, et piamenta etiam dicebantur, quibus inexpiando utitur siue purgamenta. Piacularis Romæ porta appellatur propter aliqua piacula, quæ ibidem fiebant, uel, ut ait Cloatius, ex sacro per aliquem piaculo soluitur, ut aliqua piandi, propitiandiq; causa immolatur. Pignosa pignora, eo modo quo Valesij & Auselij pinosi pilisi dicebantur. Petuscum palati dicta est ea regio urbis, quam Romulus obuersam posuit, ea parte, in qua plurimum erat agri Romani ad mare uersus, & quia mollissime adibatur urbs cum Hetruscorū agrum à Romano Tyberis discluderet cæteræ uicinæ ciuitates colles aliquos haberent oppositos.

Peculatus est nunc, quod qualecunq; furtum publicum, sed inductum est à pecore ut pecunia quoq; ipsa. Iam ēt noxij pecore multabantur, quia neq; æris adhuc, neq; argenti erat copia. Itaq; suprema multa etiam nunc appellatur, alij uolunt, quod tunc Romani præter pecudes nihil haberent. Peculatus furtum publicum dici cœptum est à pecore, quia ob eo initium eius fraudis esse cœpit, siquidem ante æs aut argentum signatum ob delicta pœna grauissima erat duarum ouium, & triginta boum ea lege sanxere T. Menenius lanatus, & Publius septius capitolinus consules, quæ pecudes postquam ære signato uti cœpit populus Ro. tarpeia lege cautum est, ut bos centussis, ouis decussis æstimarentur. Permutatur id proprie dici uidetur, quod ex alio loco in alium transfertur. at cōmutatur cum aliud pro alio substituitur, Sed ea iam confuse in usu sunt.

Pierides musæ propter amœnitatem, ac solitudinem pierij mōtis dictæ uidentur, quo eæ secretis locis propter studia liberalia delectantur. Percunctatio, per interrogationem dicta uidetur ex nautico usu, quia conto pertentant, cognoscuntq; nauigantes aquæ altitudinem, ob quam causam ait Verrius etiam secundam syllabam per. ō. solere scribi. mihi id falsum uidetur. Nam est illa percunctatio, qđ is qui curiose quid interrogat, per cuncta uisit, ut recte per. ū. literam scribatur. Perfugam Gallus Aelius ait, qui liber aut seruus, aut hostis sui uoluntate ad hostes transierit, qui idem dicitur transfuga, quāquam sint qui credant per fugam esse nō tam qui alios fugiat, quàm qui ob spem cōmodorum ad quempiam perfugiat. Perentalia fulgura Gracchus ait uocari, quæ superiora fulgura, ut portēta ui sua perimant duobus modis prioribus tollendis, aut maiore manubia, ut tertia secundæ, secunda primæ cedat. Nā ut omnia superentur fulgure, sic ictum fulgur manubijs uinci.

Premere Cincius in libro de uerbis priscis ait significare idem, quod prohibere. at Cato libro qui est de re militari pro uitiare usus est, cum ait, cum magistratus nihil audeat imperare nequid consul auspicij premat. Periodos dicitur & in carmine lyrico pars quædam, & in soluta oratione uerbis circunscripta sententia, & in gymnicis certaminibus periodon uicisse dicitur, quia Pythia Istmia, Nemea olympia uicit à circuitu eorum spectaculorum. Perempta & interempta pro imperfectis poni solet à poetis. Lucre. Cum corpus simul, atq; animi natura perempta. Perpetem et perpetuo dixere poetæ. Pacuuius milona, fac ut cœpisti hanc operā mihi perpetē oculis traxerim. Persilum uocant sacerdotes rudiculū siue uas piatū, in quo erat unnguētū, quo unguine flamē quirinalis arma quirini unguit. Persicū portū Plautus cū ait, mare euboicum uidetur significare, quod in eo classis ꝑsarū dicitur stetisse non procul à Thebis. Item persicū peracutū significare uidetur ut idē Plau. nihil de conciliare sibi nisi qui persicus sapis. Næuius

& qui fuerit persicus carpenti est ratio. Personata fabula quædam nunc inscribitur, quam putant quidam primum à personatis histrionibus, sed cum post multos annos comœdi per sonis uti cœpere, uerisimilius est eam fabulam propter inopiã comœdorum actam nouam ꝑ atellanos, qui proprie uocantur personati, quia ius est ijs nõ cogi in scenam ponere personam, quod cæteris histrionibus pati necesse est. Perpetrat, peragit, perficit. Pacuuius in Teucro, neq; perpetrare precibus imperia qui decimus patris spartam deponere instat, id si perpetrat, quomodo etiam sine præpositione usi sunt quidã, conuersum iam. FRAG. Porigam dixisse antiqui uidentur, pro porrigam, propter morem non geminandarũ literarũ ducto uerbo à porrò regam, aut friuolũ uidetur cum aperte ẽ riuo regam tractum sit, sed antiqui etiam porgam dixere pro porrigam. Porcæ appellantur rari sulci, qui dicuntur aquæ deriuãdæ gratia, dictæ ꝙ portant. i. prohibeant aquã frumẽtis nocere. Nam crebriores sulci limi uocantur. Porcas, quæ inter duos sulcos fiunt ait Varro dici ꝙ porrigant frumentũ. Postlimeniũ receptum, Gallus Aelius lib. primo significationum quæ ad ius ꝑtinerent, ait esse eum, qui liber ex qua ciuitate in aliam ciuitatẽ abierat, in eandẽ ciuitatem redit eo iure, quod constitutum est de postliminijs. Itẽ qui seruus à nobis in hostiũ potestatẽ prouenit, postea ad nos redit in eius potestatem cuius antea fuit, in iure postliminium equi & muli, et Nauis eadem ratione postliminiũ receptũ is qui serui. quæ genera rerum ab hostibus ad nos postliminio redeunt, eadẽ genera à nobis ad hostes redire possunt cũ populis liberis & cum fœderatis, & cũ regibus postliminium nobis est ita uti cum hostibus, quæ nationes in opinione nostra sunt cum ab ijs procul sint. Postliminium receptus dicitur is, qui extra limina hoc est terminos prouinciæ captus fuerat rursus ad propria reuertitur. Præuersum fulgur appellatur, quod ignoratur noctu an interdiu sit factum, itaq; Ioui fulguri, & Summano fit, quod diurna Iouis, nocturna Summani fulgura habentur. Propatulum late patens, atq; apertum, & patulos boues Plau. appellat quorũ cornua in diuersum supra modum patent. Propriassit proprium fecerit. Properus antiquos dixisse pro celer, testimonio est qualitatis aduerbium, quod est propere. Prophetas in adrasto Liuius nominat antistites fanorum, oraculorumq; interpretes, cum capita uiridi lauro uelare imperant prophetæ sancta ita caste qui putant sacra. Propter uiam fit sacrificiũ, qđ est proficiscendi gratia Herculi, aut Sanco qui scilicet idem est deus. alij profecturi uiam herculi aut Iano sacrificabant. Prodigia, ꝙ prædicunt futura permutatione. G. literæ. nam quæ nunc. C. appellatur, ab antiquis G. uocabatur. Prodùit porrò dederit, ut est in lege censoria. porticum sartam rectamq; habeto. Prodito alias prodiderit. Prodegeris consumpseris, prodideris, ut Cæcilius in hymnis, prodigere est cũ nihil habeas te irriderier, & Plautus in neruolaria, productæ prodigum esse in amatorẽ addecet. Prodinunt prodeunt, ut Ennius anna. lib. iij. Prodinunt famuli tum candida lumina lucẽt. Probũ Stuprũ, flagitiũ, ut Accius in helenibus, qui nisi probum oĩa alia in delicta æstimant. Cæcilius inuocatũ compressa parit hinc puerum sibi probrũ. Probi uelut prohibi, qui se à delinquendo prohibent. Prodigiatores aruspices pro digiorũ interpretes. Prodita memoriæ porrò dat et fallit. Itẽ ex interiore loco procedit. Itẽ prodit, ut Ennius lib. xyi. Nõ insperando cupide rẽ prodere summã. Plexa colligata significat ex græco, cui nos ẽt præpositionem adijcimus cũ dicimus ꝑplexa. Plectitur antiqui ẽt sine præpositionibus dicebant. Plera dixisse antiquos, testis ẽ Pacuuius cum ait, plera pars pes sundãtur. Ploxenum appellatũ ait Catullus capsarũ inciso, capsáue, Cum ait gingiuas uero ploxeni habet ueteris. Plorarere, flere, inclamare, nunc significat, et cũ præpositione implorare. i. inuocare, at apud antiquos planè ĩclamare in regis romuli et latum legibus si minus sacra diuis parentũ esto dei Seruij Tullij, hoc ẽ. Si parentẽ puer imploras sit parentes puer diuis parentũ sacer esto. i. clamarit dixit. Pedula, quæ dicimus ticat.   græcos appellare manifestum est. Pacem à pactionis conditione putat dictã Asinius Capito, quia utriq; inter se populo sit obseruanda. Penem antiqui codã uocabant, à qua antiquitate etiã nunc offa porcina cum cauda in cœnis puris offa penita uocatur, et peniculi queis calceamẽta terguntur, quod ẽ codis extremis faciebant antiqui, qui tergerent edictus est forsitan à pendẽdo. Næuius in tunicularia Theodotũ compellas qui aras cõpitalibus sedẽs, in cælla circũtectas tegetibus lares ludẽtis peni pinxit bubulo significat peniculo grãdi. i. coda. Proprius sobrino mihi ẽ consobrini mei filius, & consobrinæ meæ filia et patris mei consobrinus et matris meæ consobrinus. Possessio est, ut definit Gallus Aelius, usus quidã aut ædificij nõ ipse fundus, aut ager. non enim possessio ẽ rebus, quæ tangi possunt, qui dicit se possidere res, is uere potest dicere. Itaq; in legitimis actionibus nemo ex ijs, qui possessionẽ suã uocare audet, sed ad interdictũ uenit, aut prætorijs uerbis utatur, uti nunc possidetis eum fundum. q. d. a. quod nec ui nec clàm nec precario alter ab altero possidetis. Ita possideatis, aduersus ea uim fieri, ueto. Præfecturæ eæ appellantur in Italia, in quibus, & ius dicebatur, & nundinæ agebantur, & erat quædam earũ respu. neq; tamen magistratus suos habebant, in quas legibus præfecti mittebantur quotannis qui ius dicerent, quarũ genera fuere duo, alterũ in quas solebant ire præfecti quatuor sex uirũ pro populi suffragio creati erãt in hæc oppida capuã, cumas, casilinũ, uulturnũ, liternũ, puteolos, aceras, sue sulam, atellã, calatiam. alterum quas prætor urbanus quotannis in quæq; loca miserat legibus ut fundos formias, cere, uenafrum, alicas priuernũ, anagniam frusilonẽ, reate, saturniam, nursiam, arpinũ, aliaq; cõplura. Paret quod est in formulis debuit & producta priore syllaba pronuntiari, & non gemino r scribi ut fieret parret quod est ut comparet apparet. Portũ in. xij. pro domo positũ omnes ferè consentiunt, cui testimoniũ defuerit is tertijs diebus ob portum obuagulatũ ito. Patrocinia appellari cœpta sunt, cum plebs distributa est inter patres ut eorum opibus tuta esset. Posticam lineam in agris diuidendis Seruius Sulpitius appellauit perticam. Posticum ostium dicitur in posteriore parte ædium, cæterum antiqui etiam uicinum habitantem ad posteriorẽ partem ædiũ sic appellarunt. deniq; & quæ ante nos sunt antica, & quæ post nos sunt postica dicuntur, & dextrã anticam sinistram posticam dicimus, sic etiam ea cœli pars, quæ sole illustratur ad meridiem antica nominatur, quæ ad septentrionem est postica, rursum quæ diuiduntur in duas partes orientem, atq; occidentem. Pater patrimus dicebatur apud antiquos, qui cum iam pater ipse esset, habebat etiam tunc patrẽ. Portisculus est, ut scribit Aelius Stilo, qui in portu modum dat classi. id autem est malleus, cuius meminit Cato in dissuasione de rege Attalo et uectigalibus Asiæ C. Lucio pr. Remiges scripti ciues ro. sub portisculũ sub flagrũ cõscripti uenire passim. Pro scapulis cum dicit Cato, significat pro iniuria uerberum, nam complures leges erant in ciues rogatæ, quibus sanciebatur pœna uerberũ, is significabat prohibuisse multos suos ciues in ea oratione, quæ est contra M. Cœlium si em percussi sæpe incolumis. alibi præterea pro republica pro scapulis atque ærario Reipu. multum profuit. Primanus tribunus erat, qui primæ legioni tributum scribebat, ut apud Catonem in ea, quæ

est contra

est contra thermum de suis uirtutibus. Properare aliud est aliud festinare, qui unumquodq; mature transigit, is properat, qui multa simul incepit neq; perficit, is festinat. Prorsus porro uorsus, nisi forte ex græco πρό. Cato de fœneratione legis miniæ, camerini ciues nostri oppidũ pulchrum habuere, agrum optimum, atq; pulcherrimum rem fortissimam, cum Romam ueniebant, prorsus deuertebant pro hospitibus ad amicos suos. Prohibere comitia dicitur uitiare diem morbo qui uulgo quidẽ maior, cæterum ob id ipsum comitialis appellatur. Cato in oratione, quam scripsit de sacrilegio cõmisso, domi cum auspicamus honorẽ medium immortalium uelim habuisse serui ancillæ siquis eorum sub centone crepuit, quod ego non sensi nullum mihi uitium facit, Si ui ibidem seruo, aut ancillæ dormienti uenit, quod comitia prohibere solet ne id quidẽ mihi uitium fuit. Penatores qui penus gestant. Cato aduersus M. Aciliũ, quarta postq̃ nautas ex nauibus eduxi nõ ex militibus, atq; nautis piscatores penatores ficiledarum dedi.

Pilates lapidis genus. M. Cato originum libro quinto, Lapis candidior, q̃ pilates. Peregrina sacra appellantur, quæ aut euocatis dijs in oppugnandis urbibus Romam sunt delata, aut quæ ob quasdam religiones per pacem sunt petita, ut ex Phrygia matris magnæ, ex græcia cereris, Epidauro Aesculapij, quæ coluntur eorum more, à quibus sunt accepta. Potitius, & pinarius Hercules cum ad arã, quæ hodie maxima appellatur decimam boum, quos à Geryone abductos abigebat argos in patriam genus sacrificij edocuit, quæ familia & posteri eius non defuere decumantibus usq; ad Appium Claudium Censorem, qui quinquaginta millia æris grauis his dedit, si seruos publicos edoceret ritum sacrificandi, quo facto potitij cum essent ex familia numero. xii. omnes interierũt intra diem trigesimum Pinarius, q̃ non affuit sacrificio, postea cautum est, nequis pinariorum ex eo sacrificio uesceretur. Posthumus cognominatus post mortẽ patris natus. Plautus aulularia, post mediam ætatem qui ducit uxorem domũ, si eam senex pregnantem fortuito fecerit, quid dubitas, quin sit paratum nomen puero posthumus. Parmulis pugnare milites soliti sunt, quarum usum sustulit C. Marius datis inuicẽ earum brutianis. Porcam auream & argenteã dici ait Capito Ateius quæ etsi numero hostiarum non sit, nomen tamen earum habere alteram ex auro alterã ex argento factam adhiberi sacrificio cereali. Pulcher bos appellatur ad eximiam pinguedinẽ perductus. Propudiat porcus, dictus est, ut ait Capito Ateius, q̃ sacrificio gentis Claudiæ uelut palmẽtum, & exsolutio ominis contractæ religionis est parũ. Caius se uidere pronuntiat magistratus, cum de consulis sententia capitis quem cõdemnaturus est. Piscatorij ludi uocantur qui quotannis mense iunio trãs Tyberim fieri solẽt à po. Ro. pro piscatoribus tyberinis, quorum quæstus non in macellum puenit, sed ferè in aream uulcani, quia id genus pisciculorum maiorum datur ei deo pro animis humanis. Possessiones appellantur agri late patentes publici, priuatiq;, quia non mancipatione, sed usu tenebantur, et ut quisq; occupauerat, possidebat. alij possessio est usus agri aut ædificij non ipse fundus aut ager. Parsi non peperci, ait Cato in eadem oratione. Scio fortunas secundas negligentiam parere solere, quod ut prohibitum irem, qđ in me esset meo labori non parsi. Pauimenta pœnica marmore numidico strata significat Cato, cum ait in ea oratione, quam habuit, nequis consul fieret, dicere possum quibus uillæ, atq; ædes ædificatæ, atq; expolitæ maximo opere citro, atq; ebore, atq; pauimentis pœnicis stent. Prolato ære astitit Ennius Achille Aristarchi cum ait, significat clypeo ante se portento. Penitam offam Næuius appellat absegmen carnis cum coda. antiqui enim offam uocant abscissum globi forma, ut manu glomeratam pultem. Priuatæ feriæ uocantur sacrorum propriorum uelut dies natales operatione denicales. Pronubæ adhibentur nuptis, quæ semel nupsere, ut matrimonia, paupertate auspicantes prima, aut secunda hora dicata spõsalibus honoris causa, ut optima, ac secũdissima ueniant. alij dicunt, quæ nupserunt causa auspicij ut singulare perseueret matrimoniũ. Pudicitiæ signum in foro boario est ubi familia ædis est Herculis. eam quidam fortunam esse existimant. Item uia latina ad milliarum illic fortunæ muliebris simulachrũ nefas est attingi nisi ab ea, quæ semel nupsit. Plebeiæ pudicitiæ sacellum Romæ ut cætera sacra colebatur. Patrimi & matrimi pueri prætextati tres nubẽtem deducunt, unus qui facem præfert ex spina alba quia noctu nubebant. duo qui tenerent nubentem. Pilentis & carpentis per urbem uehi à matronis cõcessum est, q̃ cum aurum non reperiretur ex uoto, q̃ Camillus uouerat Apollini delphico contulere. Prætextũ sermonem quidã putant dici, q̃ prætextis nefas sit obscœna uerbo uti, alij q̃ nubentibus depositis prætextis à multitudine puerorum obscœna clamentur, ideoq; prætextum sermonem nihil obscœni habẽtem. Palatilis flamẽ constitutus est ad sacrificandum ei deæ, in cuius tutela palatium est. Portenta existimauere quidam grauia esse. ostenta bona. alij portenta quædam bona quædam tristia appellari. portenta, quæ quid porro tendant indicent, ostenta quæ tantummodo ostendant, monstra, quæ præcipiant quæq; remedio purgentur. Postularia fulgura, quæ uotorum aut sacrificiorũ spretam religionem designant. pestifera, quæ mortem, aut exilium ostendunt, peremptalia, quæ superiora fulgura, aut portenta perimunt. i. tollunt. Pullus Iouis dicebatur Q. Fabius, cui Eburno cognomen erat propter candorẽ, q̃ eius natis fulmine icta erat. Antiq pucrũ quem quis amabat pullum eius dicebant. Peregrinus ager est, qui neq; Romanus, neq; hostilis habetur. Publica sacra, quæ publico sumptu pro populo fiunt, quæq; pro mõtibus pagis Curijs sacellis. At priuata, quæ singulis hominibus. familijs. gentibus fiunt.

Peremne dicitur auspicari, qui amnem, aut aquam, quæ ex sacro oritur, auspicato transit. Pecuum cum dixit M. Cato per casum genitiuum à singulari casus recti formauit, quo utebantur antiqui. i. pecu, ac testu tonitru genu ueru. quorum omnium genitiuus pluralis geminat u literam. nunc quia dicimus ut pecus, eam quæ in usu est, formã in declinationibus sequimur. Præteriti senatores quondam in opprobrio non erant, quod ut reges sibi legebãt, sublegebantq; quos in consilio publico haberent. Ita post exactos eos Consules quoq; & tribunos militum consulari potestate coniunctissimos sibi quosq; patriciorum & deinde plebeiorum legebant, donec potestas tribunitia interuenit, qua sancitum est, ut censores ex omni ordine optimum quẽq; curiatim in senatu legerent, quo factum est, ut qui præteriti essent, & loco moti haberentur ignominiosi. Pro censu classis Iuniorum Ser. Tullius cũ dixit in descriptione centuriarum, accipiebat in censu, ut ait M. Varro libro sexto rerũ humanarum. sicuti pro rostris pro tribunali pro testimonio. Procum patricium in descriptione eas si unquam fecit Ser. Tullius, significat procerum. ij. n. sunt principes, nam proci dicuntur. qui poscunt aliquam in matrimonium græce μνηστῆρες, est enim procare poscere, ut cũ dicit in indice collocando si aliũ procas inique cum procas, idest poscas, unde meretrices procaces ab assidue poscendo. & uerbum procas, idest poscis.

Peculium seruorum à pecore inde dictum est, ut pecunia patrum familiæ, siue nobilium. Puelli per diminutionem à pueris dicti sunt. itaq; & Ennius ait. Pœni soliti suos sacrificare puellos. & Lucilius, cumq; hic tam formosus homo à te di=

gnus puellus. & Plautus, olim huic puello se uenum duceri. Prætiamitatores dicuntur qui flaminibus diali, quirinali, martiali antecedunt, exclamant enim ferijs publicis ut homines abstineant se opere, quia ijs opus facientē uideri irreligiosum est. Ponè graui sono, antiqui utebantur pro loci significatione. Planta oleaginea, est uirga foliata ex olea deplantata. Pomonal est in agro solonio uia ostiensi ad duodecimum lapidem diuerticulo à milliario octauo. Pubes, & qui pubem generare potest, is incipit esse à XIIII annis, fœmina à XII uiripoten; siue patiens, ut quidam putant. Prandicula antiqui dicebant, quæ nunc ientacula. Prodiguæ hostiæ uocantur, quæ consumuntur, ut ait Veranius, unde homines quoq; luxuriosi prodigi. Petronia amnis est in Tyberim profluens, quam magistratus auspicato transeunt, cum in campo quid agere uolunt quod genus auspicij perenne uocant, amnem autem fœminine antiqui dicebant. Penetrale sacrificium dicitur, quod interiore parte sacrarij conficitur. unde et penetralia cuiusq; dicuntur, & penes nos quod in potestate nostra est. Puri probi profani sui auri dicitur in manumissione, sacrorum causa, ex quibus puri significat quod in usu spurco non fuerit; probi quod recte excoctum, purgatumq; sit, profani qđ sacrum non sit, & quod omni religione solutum sit, sui, quod alienum non sit. Pacionem antiqui dicebant, quam nunc pactionem dicimus, unde & pacisci adhuc & paco in usu remanet. Presa porca dicitur, ut ait Veranius, quæ familiæ purgandæ causa Cereri immolabatur, quod pars quædam eius sacrificij fit in conspectu mortui eius, cuius funus instituitur. Patera perpluere in sacris cum dicitur, significat perpluere, aut pertusam esse. Pastillum est in sacris libi genus rotundi. Pudia saxa esse ad portum, qui sit secundum tyberim. ait Fabius pictor, quem locum putat Labeo dici ubi fuerit ficana uia ostiensi ad lapidem undecimum. Pauera frumenta dicebant antiqui, quæ de Vagina non bene exibant. Paludati in libris auguralibus significat, ut ait Veranius, armati, ornati omnia enim militaria ornamenta paludamenta dici. Puri mēstruo esse dicuntur, q sacrorum causa toto mense in cærimonijs sunt, idest puri sint certis rebus carendo. Prox bona uox, uelut quidam putant, significare uidetur, ut ait Labeo de iure pontificio libro. xi. aliter proba uox ut æstimo. Penatis singulariter Labeo Antistius posse dici putat, quia pluraliter penates dicantur, cum patiatur proportio etiam penas dici, ut optimas, primas, antias. Proculiunt promittunt ait significare Antistius de Iure pontificali libro nono. Popularia sacra sunt, ut ait Labeo, quæ oēs ciues faciunt nec certis familijs attributa sunt ut fornacalia, parilia, laralia. Polluere merces.

liceat sunt far polenta, uinum, panis fermentatus, ficus, passa, suilla bubula agnina, casei, ouilla alica sesama, & oleum, pisces, quibus est squama præter squarum, Herculi autem omnia esculenta, poculentaq;. Profestum facere est, tanquam profanum facere, idest quod eo die, qui dies feriarum non est facere, uel, ut quidam dixere, pro eo facere uelut feriæ non sint, aut id facere, quod ferijs fieri non liceat. Itaq; diē profestum diem sine ferijs esse. Profanū est quod fani religione non tenetur. Item profanum, quod non est sanctum. Plau. Sanctum an profanū habeas paruipenditur. Procubitores dicuntur ferè uelites, qui noctu custodiæ causa ante castra excubant, cum castra hostium in propinquo sunt. Vt. M. Cato in eo, quem de re militari scripsit. Properam pro celeri, ac strenuo dixisse antiquos testimonio est Cato, cum ait libro de re militari tertio. Castris eductis celeris, properaq; est. Prorogationes centuriæ dicuntur, ut docet Varro rerum humanarum libro sexto, quæ res Romani, q ignorarent petitores, ut facilius animaduertere possent. Verrius probabilius iudicat esse, ut cum essent designati à prærogatiuis, in sermone populi non ueniret de dignis indignis ue, ut fierent cæteri diligentiores ad suffragia ferenda.

SEXTI POMPEII FESTI. LIB. XV.

q

Vietalis dicebatur ab antiquis orcus. Quintia prata trāstyberim à Quintio Cinciniatu, cuius fuerant, dicta sunt. Quintana appellatur porta in castris post prætorium ubi rerum utensilium forum sit. Querqueram frigidam cum tremore à græco κέρυξα certum est dici unde & carcer. Lucil. Iactas me, ut febris querquera. & alibi, Querquera consequitur febris, capitisq; dolores. Item Plautus, is mihi erat bilis querqueratus. Quercus dicitur, q id genus arboris graue sit ac durum tum etiam in ingentē euadat altitudinem, querqueram enim grauem & magnam quidam putant dici. Quadruplatores dicebantur, qui eo quæstu se tuebantur, ut eas res persequerentur, quarum ex legibus quadrupli erat actio. Quando herus comitiauit fas in fastis notari solet, & hoc uidetur significare, quando rex sacrificulus diuinis rebus perfectis in comitium uenit. Quando stercus delatum fas eodem modo in fastis notantur dies, quo stercus purgatur ab æde Vestæ. Quandò cum graui uoce pronuntiatur, significat quod quoniam, & est coniunctio. quándo acuto accentu tunc est temporis aduerbium. Querquetularia porta Romæ dicta, qđ querquetum intra muros urbis iuxta se habuerit. Quoniam significat non solum id, quod quia, sed etiam q postq̄, hac de causa, quod græcum ἐπεὶ utriusq; significationem obtinet. Quod significat & aliud præterq̄ qđ in usu ferè est, & græci dicunt ὅτι. Quinq; genera signorum obseruant augures, ex cœlo, ex auibus, ex tripudijs, ex quadrupedibus, ex diris. Quirinalia mēse februario dies, quo Quirini fiunt sacra. i. stultorū feriæ appellabantur ante, quàm in eum cōmigrarent ferè sabini Curibus uenientes post fœdus inter Romulum, & Tatium, quod quidem suorum fornacalium sacrorum cognominant, quod eo potissimum rem diuinam faciunt. Quirinalis collis, qui nunc dicitur, olim Aegon appellabatur ante, quàm in eum commigrarent sabini Curibus uenientes post fœdus inter Romulū, & Tatiū ictum, à quo hanc appellationem sortitus est, quamuis existiment quidam quod in eo factum sit templum Quirino ita dictum. Quirina tribus à curensibus sabinis appellationem uidetur traxisse. Quirinalis porta dicta, siue, quod ea in collem quirinalem itur, siue quod proxime eam est Quirini sacellum. Quiritium fossæ dicuntur, quibus Ancus Martius urbem circundedit, quàm secundum ostium Tyberis posuit, quo etiam ostiam, & quia populi opera eas fecerat appellauit quiritiū. Quincentum & producta prima syllaba, & per. c. literam usurpabant antiqui, quod postea leuius uisum est, ita ut nunc dicamus pronuntiari quingentum. Qui patres, quod conscripti uocati sunt in curiam, quo tempore regibus urbe expulsis. P. Valerius consul propter inopiam patriciorum ex plebe adleget in numero senatorum centum & sexaginta & quatuor, ut expleret numerum senatorum trecentorum, sic duo genera appellauere. Quispiam quin significet aliquis, & quæpiam, aliquæ similiter, quæ & alia eiusdem generis ut dubium non est, ita unde sequens pars eius cœperit, inueniri nō potest. Quinquatrus appellari quidam putant à numero dierum, quia ferè ijs celebrabantur, qui scilicet erāt tam Hercule, quàm qui triduo saturnalia, & totidem diebus compitalia. nam omnibus ijs singulis diebus sunt sacra, forma autem

uocabuli

uocabuli eius exemplo multorū populorū Italicorum enuntiata est, qui post diē quintū iduum est is dies festus, ut apud Thusculanos triatrus, & sexatrus. Mineruæ autē dicatū eū diē existimant, ꝓ eo die ædes eius auētino consecrata sit. Quinquatrus festiuus dies dictus, ꝓ post diē quintū iduum celebraretur, ut triatrus, & sexatrus, & septimatrus, & decimatrus. Quinquertiū uocabant antiqui quem græci pentathlon, ut indicat uersus hic oīs equalis uincebat qnquertio. Liuius quoq; ipsos athletas sic noīat, quinquertiones præco in mediū uocat. Quisqliæ dici putant quicquid ex arboribus minutis surculorū foliorū'ue cadit uelut quicqd cadit. Cæcilius. quisquilias uolantis uentis spolia memorāti modo. & Næui. in tegularia, abi deturbate saxo quisquilia non hō. Quintipor seruile nomē frequēs apud antiquos erat, à prænomine dn̄i dictum, ut marcipor. gnipor, q̄uis sint q à numero natorū ex ancilla quinto loco dictū putent. Quippe significat quid ni, testimonio est Ennius lib. XI. quippe solent reges oēs in rebus secundis. Idem libro XVI. Quippe uetusta uirum non est sat bella mouere. Item alij cōplures. Quianā pro quare, & cur positum, & apud antiquos, ut Næuiū in carmine punici belli, Sume deū regnator quianā genus isti. & in satyra, quianā saturniū populum pepulisti. & Enni. libro VII. heu quianā dictis nostris sententia flexa est. Quid nisi usurpauisse antiquos testis & Afranius in epistola; me authore mater abstinebis quid nisi. Quadrata Roma in palatio ante templū Apollinis dicitur locus ubi reposita sunt, quæ solēt boni ominis gratia in urbe condenda adhiberi, ꝓ saxo munitus est initio in speciē quadratā. eius loci. Ennius meminit cum ait, et qs extiterat Romæ regnare quadratæ. Quadrurbē Athenas Accius appellauit, qđ scilicet ex quatuor urbibus in unū domicalia tulere, Braurone, Eleusine, Pireco, Sunio. Quæso, ut significat idē quod rogo, ita quæsere ponitur ab antiquis pro quærere, ut est apud Ennium libro secundo, Ostia munita est idē locat nauibus pulchris Munda facit, nautisq; mari quæsentibus uitā. & in Cresphonte, ducat me uxorē liberū sibi quæsendū gratia, & in andromeda. liberū quæsendū familiæ matres causa tuæ. Quadrantal uocabant antiq, quam ex græco ἀμφοραν dicunt, qđ uas pedis quadrati octo & quadraginta capit sextarios. Plau. Curgulione, Anus hæc quantillum sitit, modica est, capit quadrantal te. Cato contra Oppiū. Vinum redemisti, prædia pro uini quadrantalibus sexaginta in publicū dedisti, uinum nō dedisti. Quoaxare ranæ dicuntur, cum uocem emittunt.

Quartarios appellabant antiqui muliones mercenarios, quod quartā partē quæstus capiebant. Lucil. porrò hoīes nequam malus ut quartarius cippos colligere oēs. Quatenus significat quasi ne hactenus, hac sine. At quatinus quoniā. Sed antiqui quatenos dicebant, ut Scipio Africanus in ea oratione, quā scribit, postq̄ ex Africa redijtuti negotiū natum erat quatenos castra nostra ita munita erant, ut posses partem exercitus abducere, Quādē pro quam usos esse antiquos cum multi ueteres testimonio sunt, tum est Liuius in primo. Iupiter, ut muro fretus magis quamde manu impe secundo, Quādē tuas oīs legiones, ac popularis. & Lucre. Clarus ob obscuram linguam magis, ut inanes Quamde grauis terga uos qui uera requirunt. Quā mox significat, quàm cito, Sed si per se ponas mox significabit paulo post uel postea. Quatere suspensum & uicinū rei alicuius motū significat, non, ut Verrius putat, ferire, cum id ipsum uerbū concutere ex præpositione, quæ est con & quatere sit cōpositum. Quassare autem est sæpe quatere. Querquetulanæ reputantur significare nymphæ præsidentes querqueto uirescenti, quod genus syluæ indicat fuisse intra portam, quæ ab eo dicta sit querquetularia. Ques antiq dicere, inde declinatū remanet datiuo casu, quibus, nam qui adhuc itē queis facit, ut isti istis, illi illis. Qui hoccē setis illic transite, q alia oīa in hanc partē ijs uerbis præito minis uidelicet causa ne dicat, qui non censetis. Quot serui, tot hostes in prouerbio est, de quo Asinius Capito existimat errorē hoībus interuenisse præpostere plurimis enuntiantibus. uero enim similius esse dictum initio, Quot hostes, tot serui, tot captiui ad seruitutem adducebantur, unde etiam Mancipia.

SEXTI POMPEII FESTI LIBER XVI.

r Omanā portā uulgus appellat ubi ex epistylo defluit aqua, qui locus ab antiquis appellari solitus est statuæ cinciæ, quod in eo fuit sepulchrū eius familiæ, sed porta Romana instituta est à Romulo in infimo cliuo uictoriæ, qui locus gradibus in quadraturā formatus est. appellata aūt Romana à Sabinis præcipue ꝓ ea proximus aditus erat Romam. Rutabulum est quo rustici in proruēdo igne coquēdi panis gratia utuntur. inuenitur etiā positū & pro uirili mēbro. Næuius in pico qd ego facerē, in otio si rodebā rutabulū. Næuius obscœnā partem uiri describens, uel quæ sperat se nupturum iri adolescentulo ea licet senile tractet retritū rutabulum. Ruta cæsa dicuntur, quæ uenditor possessionis sui usus gratia concidit, ruendaq; contraxit. Rutiliū rufum significat, cuius coloris studio etiā antiquæ muliēres fuere, unde traxere cognomina rutilias, ut indicat frequenter Afranius. Rutrū tenentis Iuuenis est effigies in capitolio Ephebi more græcorum arenas ruētis exercitationis gratia. qđ signum Pōpeius bithynicus ex Bithynia supellectilis regiæ Romam deportauit. Rotundā ædem Vestæ Numa Pōp. rex Romanorū consecrasse uidetur, ꝓ eādē esse, terrā, qua uita hoīum sustineretur, crediderit, eamq; pilæ forma esse. ut sui simili tēplo dea coleretur. Ruscū est, ut ait Verrius, amplius paulo herba, & exilius, uirgultis, fruticibusq; non dissimile iunco; cuius coloris rebus uti muliēres solitæ cōmemorat Cato originū libro septimo, Muliēres opertæ auro purpuraq;, ars inhæret diadema, coronas aureas ruscea facie, galbeas lineas, pelles redimicula. Rupitias in XII significat damnā dederis. Rodus uel raudus significat rē rudem uel imꝑfectā. nam saxū quoq; raudus appellāt poētæ ut Accius Menalippo. Constituit cognouit sensit conlocat sese in locum celsum, hinc manibus rapere rodus saxeum grādē et grauē, et ī Chrysippo, neq; quisquā à telis uacuis. Sed uti cuiquā obuiā fuerat ferrū. alius saxū rodum uulgus quidē ī usu habuit nō modo pro ære imꝑfecto, ut Lucilius, cū ait, plumbi paxillū rodus limina texā. Sed etiā pro signato, cū dicitur, in mancipādo rudusculo librāferito asse tangito libram. Cincius de uerbis priscis sic ait, Quēadmodum oīs ferè materia nō deformata rudis appellatur, sic uestimentū rude nō ꝑpolitū. sic æs infectū rudusculū, apud ædem Apollinis æs cōflatū iacuit. id adrudus appellabāt in æstimatione censoria æs infectū rudus appellatur. Rudiarij ab eodem dicuntur q̄ saga noua perpoliunt. hoīem imꝑfectū rudem dicimus. Rudentes restes nautinæ, & Asini cum uocē mittunt. Ruspari esse cribro quærere hoc uersu indicatur, & ego ibo ut latebras ruspans rimer amaptimas. Rustica, uinalia appellantur, mense augusto. xiiij. calendas septembris, Iouis dies festus, quia latini bellū gerentes aduersus Mezentiū, oēs uini libationē ei deo dedicauere, eodem aūt die ueneri templa sunt consecrata, alterū ad circū maximū, alterū in luco libitinensi, quia in ipsius deæ tutela sunt orti. aliter Rustica uinalia. xiiij. calendas septembris celebrabant, quo die primum uinum in urbe deferebant.

Rogatio est cū populus cōsulitur de uno, pluribus'ue hoibus, q̄ non ad ois ptineat, & de una pluribus'ue rebus de qbus non oibus sanciatur. Nā qđ in oēs homines res'ue populus sciuit lex appellatur. Itaq; Gallus Aelius ait, iter legē et rogationē hoc interest. Rogatio est genus legis, quæ, lex non cōtinuo est, ea rogatio est, nō pōt nō esse lex, si modo iustis comitiis rogata est. Romā appellatā esse Cephalon Gergithius, qui de aduentu æneæ in Italiā uidetur cōscripsisse, ait ab hoie quodā comite Aeneæ eū. n. occupato mōte, q nunc palatinus dicitur, urbem cōdidisse, atq; eā Romā noiasse. Apollodorus in Euxenide ait, Aenea et Lauinia natas Maylē, mullū, Romūq; atq; ab Romo urbi tractū nomē. Alcinius ait Tyrrenia Aeneæ natū filiū Romulum fuisse, atq; eo ortā Albā Aeneæ neptē, cuius filius nomine Romus cōdiderit urbē Romam. Antigonus Italicæ historiæ scriptor ait, Romū quendam noie Ioue conceptū urbem condidisse in palatio Romæ, eiq; didisse nomē. historiæ cumanæ compositor Athenis quosdā profectos Sicyonem, thespiasq;, ex qbus porrò ciuitatibus ob inopiam domiciliorū cōpluris profectos in extremas regiones delatos ī Italiā, eosq; multo errore noiatos Abrigines, quorū subiecti qui fuerint uiri, unicarūq; uiriū imperio montē palatiū, in quo frequētissimi cōsederint appellauisse à uiribus regentis ualētiā, quod nomen aduentu Euandri, Aeneæq; in Italiā cum magna græce loquētiū copia interpretatū, dicīq; cœptū Romā. Agathocles cisycenarū rerū scriptor ait, uaticinio heleni impulsum Aeneā Italiā petiuisse portantē secū suam neptē, Ascaniīq; filiā noie Rhomā, eāq; ut Italia Phryges sunt potiti, & iis regionibus, maxime quæ nunc sunt uicinæ urbi, primā oium cōsecrasse in palatio fidei tēplū, in quo mōte postea cū cōderetur urbs, uisam esse iustā uocabuli Romæ nomē causam, eāq; priore unde ea locū dedicauisset fidei. ait quidem Agathocles cōplures esse authores qui dicāt Aeneā sepultū in urbe Berecynthia proxime flumen nolon, atq; ex eius progenie quendā noie Romū uenisse in Italiam, & urbē Romā noiatam cōdidisse. Gallias aūt Agathoclis siculi q res gestas conscripsit, arbitratur è manu Troianorum fugientiū Ilio capto cuidā nomen fuisse Latino, eūq; habuisse coniugē Romā, à quo ut Italia sit potitus, urbē cōdiderit, quam Romā appellauisse, qui cognomento Lembus Heraclides appellabatur, existimat, reuertentibus ab Ilio Achiuis quosdā tēpestate deiectos in Italiā regiones secutos Tyberis decursum peruenisse ubi nūc sit Roma, Ibiq; pp tædiū nauigatiōis impulsos, captiuas authoritate ueteris cuiusdā tēpestiuæ noie Romes incendisse classem, atq; ab ea necessitate ibi manendi Vrbē conditam ab iis potissimū eius nomine eā appellatam, à cuius cōsilio eas sedes sibi firmauissēt. Galatas scribit cū post obitū Aeneæ imperium Italiæ peruenisset ad Latinū Telemachi, circesq; filiū; isq; ex Rome suscepisset filios Romū, Romulumq; urbi cōditæ ī palatio cām fuisse appellandæ potissimum FRAG. Romam Romulus de suo noie appellauit, sed ideo Romā non Romulam, ut ampliore uocabuli significatu prosperiora patriæ suæ ominaretur. Romulū quidā à ficu ruminali, Alij q lupæ ruma nutritus est, quē credibile est à uiriū magnitudine, itē fratrem eius appellatos. alij dicūt à uirtute. i. robore. Rhonde, sicandionq; cū dixit Luci. quo noiari parū posuit tā infestā sibi corpus et ualetudinem referēs q̄ lenis, Sed saluti nauigantiū. Rinocerotem qdā esse aiūt bouē ægyptiū. Redemptores proprie, atq; antiqua cōsuetudine dicebantur, q cum ad faciendum, aut præbendū cōduxerant, effecerantq; tū demum pecunias accipiebant. nam antiquitus emere pro accipere ponebatur. At ij nunc dicūtur redemptores, q qd conduxere præbendum, utendumq;. Redhibitur tū id proprie dicitur qđ redditum est, īprobatūq;, et q dedit, idemq; rursus coactus est habere id qđ ante habuit. Recliuiā qdam, alij recliuium appellant, eū circa ungues cutis se resoluit, qa lucere est soluere. Titinnius setina, lassitudo conseruum recliuie flagri, & Liui. scabra in legendo recliuiosa'ue offendēs. Redostire gratiā referre. Næui. in lupo uel ueniens regē salutat iube albanū miliū comitē senem sapientē cōtra redostis menulus. & Accius amphitryone. Cedo ecqd te redostitum, cū meassem obiectet facilius, Nam & hostire æquare posuere. Enni. in chresponte, audis atq; auditis hostimentum adiungito, & ineptioris, liris'q; mea quo minus machæra, atq; hasta hospuis manu. & Pacuuius in teucro, nisi coerceo proteruitates, atq; hostio ferociam. Redantruare dicitur in saliorū exultationibus cum præsul ampiruauit, q̄ est motus edidit ei referuntur inuicē iidē motus. Lucil. præsul ut ampiruet, ide uulgus redampluuit. At Pacu. in promerenda gratia, Simul cum uideā graios nihil mediocriter redantruare, opibusq; summis prosequi. Rediuiuū est ex uetusto renouatū. Cicero libro primo in Verrē, utrū existimatis minus operis esse unam columnam efficere ab integra nouā nullo lapide rediuiuo. Redearguisse p e literā Scipio Africanus Pauli filius dicitur enuntiasse, ut idē et ptisum. cuius meminit Lucil. cum ait, quo facetior uideare, & scire plusq̄ cæteri ptisum hoiem nō ptesum dicere ferūt, nam genus. FRAG. Reduncultū uocant catellā qua maxime utantur ornatus causa. Reus nunc dicitur qui causam dicit, & itē q quid promisit spondit'ue, ac debet. at Gallus Aelius libro secundo significationū uerborū, quæ ad ius ptinent. Reus est qui cum altero litem contestatam habet siue is egit, siue cū eo actū est. Reus stipulādo est idē q stipulator, dicitur qppe suo noie ab altero quid is stipulatus est, non is q alteri adstipulatus est. Reus promittendo est q suo nomine alteri quid promisit, Qui'ue pro altero quid promisit. at Capito Ateius in eadē quidē opinione est. Sed exemplo adiurat interpretationes Numa in secūda tabula secūda lege, in qua scriptū est, qđ nomen unum fuit iudici, arbitro'ue. eo die distensus esto. nunc uterq; actoris, reiq; in iudicio uocatur unius. Itemq; accusator de uia citur more uetere, & consuetudine antiqua.

Riuus uulgo appellatur tenuis fluor aquæ, nō specu consilio'ue factus, uerū naturali suo impetu. Sed ij riui dicuntur, q manufacti sunt, siue sup terra in fossa siue sup specu, cuius uocabuli origo ex græco pendet. Ratus sum significat putaui, sed aliquādo pro firmo, certoq; ponitur ratus, et ratū. Enni. occidūtur ubi potitur Ratus Romulus prædā. et Accius ī Menalippe, neq; ratū est qđ dicas, nec quæ agitas, dicendi est locus. R. R. duobus in cōpluribus orationibus cū de actis deseritur quæ ēt perscribi solēt, idest rationū relatarū, q̄ iis tabulis docentur iudices, quæ publice data, atq; accepta sint. Rauiliæ à rauis oculis, quemadmodū colore fuscæ sullæ. alij dicunt quemadmodū à cæsiis cæsulæ dicuntur. Ratumena porta à noie eius appellata est, q ludiero certamine quadrigis uictor Hetrusci generis iuuenis à Veiis. Is cōsternatis equis excussus Romæ periit, q eq ferūtur nō ante cōstitisse q̄ peruenerint in capitoliū, cōspectumq; fictiliū quadrigarū, quæ erāt in fastigio Iouis templi, quas faciendas locauerāt Romani ueniēti cuidā artis figlinæ prudenti, quæ bello sunt recuperatæ, qa in fornace adeo creuerant, ut eximi nequirēt, idq; prodigiū portendere uidebatur in qua ciuitate eæ fuissēt oium eā futurā potentissimā. Recuperatio est, ut ait Gallus Aelius cū inter populū & regem, nationesq; & ciuitates peregrinas lex conuenit quo modo per reciperationem reddātur res, recipenturq;, resq; priuatas inter se psequantur. Reciprocare pro ultro, citroq; poscere usi sunt antiq, quia procare est poscere. Pacu. Teucro, rapito reciproca, parcito, augeto, citare, nectere, reciprocare, nudiq; gremiis subuectare affigere plau. Straba quasi tollenone, aut pilū græcum reciproces plana uia. Recellere reclinare, & excellere in altum extollere. Recinū oē uestimentū quadratū. hi qui XII interpretati sunt, esse

dixere uirilē togā, quā muliēres utebātur prætextam clauo purpureo. unde reciniati mimi planipedes. quam rem diligēter exequitur Santra libro secundo, de uerborum antiquitate. Ricæ & riculæ uocantur parua ricinia, ut palliola ad usum capitis facta. Granius quidē ait esse muliēbre cingulū capitis quo prouincta flaminica redimatur. Rectæ appellātur uestimenta uirilia, quæ patres liberis suis cōficiēda curāt ominis causa ita usurpata, quæ à stantibus, & in altitudinē texuntur. Remancipatā Gallus Aelius esse ait, quæ mācipata sit ab eo, cui in manum conuenerit. Rienes quos nunc uocamus, Antiqui nefrundines appellabāt quia græci νεφροὺς uocant. Plau. satyrione, male tibi euenisse uideo glaber erat tanq̄ rien. Refriua faba dicitur, ut ait Cincius quoq;, quæ ad sacrificium referri solet domum ex segete causa auspicii quasi reuocent fruges, ut domū datantes teuirtito ad rē diuinā faciēdam. Aelius dubitat an ea sit, quæ prolata in segetē domū referatur, an quæ refringatur, q̄d est torreatur. sed opinionē Cincij adiuuat, q̄d in sacrificijs publicis cum puls fabata dijs datur noīatur refriua. Remeare redire, ut cōmeare ultro, citroq; ire, Vñ cōmeatus dari dicitur. i. tempus, quo ire, redireq; possit. Afranius ut in emancipato uenit me sine mercede prosum paucis remeare in ludum. Remeligines, & remoræ à morando dictæ sunt. Plau. in patina. Nam quid ille nunc tam diutius remorātur remeligines. et Luci. quænam uox ex te resonans meo gradu remoram fecit? Ab Afranio in prodito remeligo à laribus missa sum hāc, quæ cursum coit. Reapse est re ipsa. Pacu. in armorū iudicio. Si nō est ingratum reapse, q̄d feci bene. Regimen pro regimēto usurpant poëtæ. Enni. lib. xvi. Primus senex Bradyn in regimen, belliq; peritus. Relegati dicuntur proprie, quibus ignominiæ, aut pœnæ causa necesse est ab urbe Roma, alia'ue, quo loco abesse lege, Senatusq; consulto, aut edicto magistratuum, ut etiā Aelius Gallus indicat. Religiosus est non modo deorū sanctitatē magni æstimans, sed ēt officiosus aduersus hoīes. dies aūt religiosi quibus nisi q̄d necesse est nefas habetur facere, quales sunt sex & triginta atri qui appellātur & alienses, atq; ij quibus mūdū patet. Gallus Aelius ꝙ hoī ita facere nō liceat, ut si id faciat, contra deorū uoluntatem uideatur facere. quo in genere sunt hæc in ædē Bonæ deæ uirū introire aduersus mysticæ, legem ad populū ferre die nefasto, apud prætorem lege agere. inter sacrum aūt, & sanctū, & religiosum differentias bellissime refert. Sacrum ædificiū consecratum deo. Sanctū murū, qui sit circa oppidū, Religiosum sepulchrū ubi mortuus sepultus, aut hūatus sit satis constare ait. Sed ita portione quadā & tpibus eadē uideri posse. Siquidem q̄d sacrum est, id lege aut instituto maiorum sanctum esse putant, q̄d uiolari id sine pœna non possit, idē religiosum quoq; esse, q̄d nō iam sit aliquid, q̄d ibi homini facere non liceat, q̄d si faciat, aduersus deorū uoluntatē uideatur facere. Similiter de muro, & sepulchro debere obseruari, ut eadē, & sacra, & sancta religiosa fiant, sed quo modo supra expositum est, cum de sacro diximus. Repotia postridie nuptias apud nouum maritū cœn̄tur qa quasi reficitur potatio. Pacu. in Illiona, ab ea depulsum Mamam pædagogandum accipit apportalis liber. Repagula sunt, ut Verrius ait, quæ patefaciundi gratia ita figuntur, ut ex cōtrario, quæ oppanguntur, ut Cicero in Verrē lib. IIII. postea conuolsis repagulis effractis ualuis demoliri signum, ac uectibus labefactari conantur, quæ poëtæ interdū repages appellant. Repudium Verrius ait dictum, q̄d fit ob rem pudendam. Acci. repudio eiecta ab Argis iandudū exulo. Repedare recedere. Pacu. paulū repeda gnate à uestibulo gradū. Repastinari ager is dicitur, ut Verrius existimat, cuius natura mutatur fodiendo, cum aut syluester excolatur, aut lapis molitur frangendo, ut fiat pascui uel pecoribus herba uel hoībus satione. Cato in ea, quā scribit de suis uirtutibus contra thermū, Ego iam à principio in parsimonia, atq; in duritia, atq; industria oēm adolescentiā meā abstinui agro colendo saxis Sabinis silicibus repastinandis, atq; conserendis, Afranius in repudiatore, pastinā serati senex fugis. Reluere resoluere repignerare. Cæc. ī carmine, ut aurū, et uestē, q̄d matris fuit reluat, ꝙ uiua ipsi opposuit pigneri. Resignare antiq̄ pro rescribere ponebāt, ut adhuc subsignare dicimus pro subscribere, Cato de spolijs, ne sufficerentur nisi quæ FRAG. Remanant, repetant. Enn. li. i. desunt riuos, cāposq; remanant. Refert cū dicius errare nos ait Verrius. esse. n. rectū rei fert datiuo. s. nō ablatiuo casu, sed esse iā usu possessum. Ridiculus proprie dicitur, qui ī rebus turpibus ridetur. rideo inq̄t Galba cāterie prouerbiū ē, q̄d Asinius Capito ita īterpretatur, ue siq̄ pricipio rei alicuius īchoatæ deficiāt aio. Sulpitius Galba cū ī prouinciā exiēs ad portā ipsam cāteriū suū aīaduertisset cecidisse, rideo īquit cāterie te iā lassum esse cū tā lōgū iter iturus uix id sis īgressus. Retricibus cū ait Cato in ea quā scribit cū edissertauit fuluij nobilioris cē, surā significat aquā eo noīe, quæ est supra uiam ardeatinā inter lapidē secundū & tertiū, qua irrigantur orti infra uiā ardeatinā, & asinariā usq; ad latinā. Receptitiū seruū Cato in suasione legis uoconiæ cū ait significat qui ob id uitiū redhibitus sit. ubi irata, facta est seruū receptitiū sectari, atq; flagitare uirū iubet. Rogat, est consuluit populum uel petit, ab eo ut id sciscat, q̄d ferat. unde nos quoq; in cōsuetudine habemus pro petere, et orare. Cato in dissuasione ne lex bebia derogaretur, ait hoc potius agam, quod hic rogat. Restat pro distat ait Enni. ponere cū is dicat impetus, aut medijs regiōibus restat. Ruri esse non rure esse dicendum testis est Teren. phormione, cū ait ruri se cōtinebat ibi agrū de nostro patre. Religioni est quibusdā porta carmētali egredi, & in æde Iani, quæ ex extra eā senatum habere, ꝙ ea egressi sex & trecenti Fabij apud cremerā oēs īterfecti sunt, cū in æde Iani Sen. Cōsultū factū esset uti proficiscerentur. Resignatū æs dicitur militi, cū ob delictū aliq̄d iussu tribuni militū ne stipēdiū ei detur in tabulas refertur. resignare. n. antiqui pro scribere ponebant. Rituales noīantur Hetruscorū libri ī quibus pscriptū ē quo ritu condantur urbes, aræ, ædesq; sacrentur, qua sanctitate muri, quo iure portæ, quo modo tribus, curiæ, cēturiæ distribuātur, exercitus cōstituantur, ordinentur, cæteraq; eiusdē ad bellū, & pacē ptinētia. rutilæ canes. i nō procul à rubro colore īmolātur, ut ait Ateius Capito canario sacrificio pro frugibus deprecādæ sæuitiæ cā syderis caniculæ. Req; eapse Scipio Africanus Pauli filius cū pro æde Castoris dixit, hac cōpositiōe usus est, q̄bus de hoībus ego sæpe, atq; ī multis locis opa factis cōsilijs, req; eapse bn̄ meritus spē. i. et re ipsa. Res publicas multarū ciuitatū pluraliter dixit C. Gracchus in ea quā scripsit de lege. P. Ennij et pegris cū ait eæ natiōes, cū alijs rebus pauaritiā, atq; stultitiā res publicas suas amiserāt. Recto frōte cæteros seq̄ si norit, Cato in dissertatiōe cōsulatus antiquæ id cōsuetudis fuit, ut cū ait Enni. quoq; à stirpe suprēo et ilia dia nepos, et lupus fera et nulla metus, et ī cōmētarijs sacrorū pōtificaliū frequēter ē hic ouis, et hæc agnus, ac porcus, quæ nō ut uitia, sed ut antiq̄ cōsuetudinē testantia debemus accipe. Recipie apud Catonē pro recipiā, et alia eiusmodi cōplura. Redēptitauere itē ut clamitauere Cato idē in ea quā egit de signis, et tabulis honorē tētauere ait Lege. facta bn̄factis nō redēptitauere. Repulsior, secūda collatiōe dixit Cato ī ea, quæ est cōtra Corneliū apud populū. Nec quis īcultior religiosior desertior publicis negotijs repulsior comparatiue à repulso. Ratissima quoq; ab ijs, quæ rata dicimus. unde etiam rationes dictæ. Cato in quintum Thermum erga remp. multa beneficia ratissima, atque gratissima. Regillis tunicis albis, et reticulis luteis utrisq; textis sursum uersum astantibus pridie nuptiarū diē uirginis inductæ cubitum

ibãt omnis eã, ut etiã in togis uirilibus dãdis obseruari solet. Rapi simulatur uirgo ex gremio matris, aut si ea non est, ex proxima necessitudine, cum ad uirũ trahitur, quod uidelicet ea res feliciter Romulo cessit. Rapi solet fax, qua prælucente noua nupta deducta est ab utrisq; amicis, ne aut uxor eã sub lecto uiri ea nocte ponat, aut uir in sepulchro comburẽdam curet, quo utroq; mors propinqua alterius utrius captari putatur. Ritus est mos comprobatus in administrãdis sacrificijs. siue Ritus est mos uel consuetudo. rite autem significat bene, ac recte. Rictus rixæ rixiosæ, ringitur dici uidetur, qa in diuersum rũpantur, contrariaq; sint recti. qđ uocabulũ dictum uidetur à regendo. Religiosi dicuntur, q faciendarũ, prætermittendarũq; rerum diuinarũ secundum morẽ ciuitatis delectũ hñt, nec se superstitionibus implicant. Renouatũ fulgur uocatur cũ ex aliquo fulgure functio fieri cœpit, si factum est simile fulgur, qđ idem significat. Referri diẽ proditam. i. anteferri religiosum est, ut ait Veranius in eo, qui est auspiciorum de comitijs, idq; exemplo comprobat L. Iulij, & P. Licinij censorum, q id fecerint sine ullo decreto augurũ, & ob id lustrum parũ felix fuerit. Regalia exta appellantur, quæ potentibus insperatũ pollicentur honorẽ, priuatis, & humilioribus hæreditates, filiofamiliæ dominationem. Respicere aũt & in auspicando. unde quis aũt prospexit cũ eodẽ reuertitur. Religiosum, ac sacrum est, ut templa oĩa, atq; ædes, quæ ẽt sacratæ dicuntur, ad quod per se religiosum. Rufuli appellabãtur tribuni militum à consule facti non à populo, de quorũ iure, q Rutilius Rufus legem tulerit Rufuli, ac post Rutuli sunt appellati. Runa genus teli significat. Enni. Runata recedit. i. pilata. Ructare non ructari dicendũ est. Flac. Videte alios ructare, ac respuere pulcherrima superbia. Cicero tñ ructaretur dixit. Respersum uinũ dixerunt, quia uino sepulchrũ spargebatur. Rubidus apud Plautum panis uocatur parũ coctus. itẽ scorteæ ampullæ rugosæ rubidæ dici solent. R. pro. s. litera sæpe antiq posuerunt, ut maiosibus, meliosibus, lasibus, fesys, pro maioribus, melioribus, laribus, ferijs. Rorarios milites uocabant qui leui armatura primi præliũ cõmittebãt, q ut ante imbrem ferè rorare solet, sic illi ante grauẽ armaturam, qđ prodibãt rorarij dicti. Robũ rubro colore, & quasi rufo significari, ut bouẽ quoq; rustici appellant, manifestum est. unde et materia, quæ plurimas uenas eius coloris hẽt dicta est robur, hinc & hoĩes ualentes, & boni coloris, robusti. robus quoq; in carcere dicitur is locus, quò præcipitur maleficorũ genus, q añ arcis robusteis includebatur. Robigalia dies festus VII Calen. maias quo Robigo deo suo, quẽ putabant rubiginẽ auertere, sacrificabãt. Rorariũ uinũ, quod rorarijs dabatur. Romula tribus dicta quod ex eo agro censebantur, quẽ Romulus ceperat ex Veiẽtibus. Rumex genus teli simile spari gallici. Rumitant rumigerantur. Næui. Simul alius aliunde rumitant inter sese.

Ruminalis dicta est ficus, q sub ea arbore lupa mãmã dedit Remo, & Romulo, mãma aũt rumis dicitur. unde & rustici appellant hœdos subrumos, qui adhuc sub mãmis habẽtur. Rumen est pars colli, qua esca deuoratur. unde rumare dicebatur, qđ nũc ruminare. Rumentũ abruptio. Rhegiũ appellatur id municipiũ, quod in freto Siciliæ est, qm id à rumpẽdo dictũ est. Retractare est rursus tractare. Rabidus à rabie, qui morbus caninus est. Raui coloris appellantur qui sunt inter flauos, & cæsios, quos Plau. appellat rauistellos. Quis inquit hæc mulier, & ille rauistellus, qui uenit? Rates uocant tigna colligata, quæ per aquã aguntur, quo uocabulo interdũ etiã naues significantur. Rabula dicitur in multis intentus negotijs, paratusq; ad radendũ qd, auferendumq;, uel quia est in negotijs agendis acrior quasi rabiosus. Raduscula porta appellata, qđ rudis, et impolita sit relicta, uel quia raudo. i. ære fuerit uincta. Rasores fidicines dicti, quia uidentur chordas ictu radere. Ratitũ quadrantẽ dictum putant, q in eo, & triente ratis fuerit effigies, ut nauis in asse. Rauim dicebant pro raucitate. un & uerbũ rauio rauias. Remurinus ager dictus quia possessus est à Remo, et habitatio Remi remona. sed & locus in summo Auẽtino remoria dicitur, ubi Remus de urbe cõdenda fuerat auspicatus. Remores aues in auspicio dicuntur, quæ acturũ aliquid remorari compellunt. Rimari est ualde quærere, ut in rimis quoq;. Remillũ dicitur quasi repandum. Remorbescat in morbũ recidat. Refutare redarguere compositum à fando, uersa. a. litera in. u. Renancisitur significat reprehenderit. unde adhuc nos dicimus nancisitur, & nactus. i. adeptus. Reor existimo, & quæcunq; ab eo declinantur. Remulco est cum scaphæ remis nauis magna trahitur. Rigidum & præter modũ frigidũ significat, & durũ. Regifugiũ sacrum dicebant, quo die rex Tarquinius fugerit è Roma. Regia domus, ubi rex habitat. Rigescit apud Plau. significat crescit. Resultare sæpe resilire. Restibilis ager fit q biennio continuo seritur farreo spico. i. aristato, q ne fiat, solent qui prædia locant excipere. Reses ignauus, quia residet. Resecrare soluere religione utiq; cũ reus populum comitijs orauerat per deos, ut eo periculo liberaretur, iubebat magistratus eum resecrare. Plau. Resecroq; mater, q dudum obsecrauerã. Res comperendinata significat iudicium in tertium diẽ constitutum. Raua uox rauca, & parũ liquida proxime canum latratũ sonans. unde ẽt causidicus pugnaciter loquẽs rabula. Rosea in cãpo reatino cãpus appellatur, qđ in eo arua rore humida semper serũtur. Rediculi fanum extra portam capenam fuit, quia accedens ad urbem Annibal ex eo loco redierit quibusdam perterritus uisis. Reserari à sera dictũ est. Ridiculus qui in rebus turpibus ridetur. Retiario pugnanti aduersus mirmillonẽ cantatur, non te peto, piscem peto, qd me fugis galle? qa mirmillonicum genus armaturæ Gallicũ est, ipsiq; mirmillones ante galli appellabantur, in quorũ galeis piscis effigies inerat. qđ genus pugnæ institutum est à Pithaco uno ex septem sapiẽtibus, qui aduersus Phrynonem dimicaturus propter controuersias finiũ, quæ erant inter Atticos, & Mitylenæos Rete occultato impediuit Phrynonem. Redinũt redeunt. Regium est, qđ aut est, aut fuit regis. Regale est dignum rege. Receptus mos est, quem sua sponte ciuitas alienũ adsciuit. Rosij appellabantur in oĩbus perfecti artibus, qđ Rosius qdam pfectus unus in arte sua. i. comœdia iudicatus sit. Rica est uestimentũ quadratũ fimbriatũ purpureũ, quo flaminicæ pro palliolo utebantur. Alij dicunt, qđ ex lana fiat succida alba, qđ conficiunt uirgines ingenuæ patrimæ matrimæ ciues, & inficiatur cæruleo colore. Repertum dicitur quasi repartum, & reparatum.

SEXTI. POMPEII FESTI. LIB. XVII.

S

Vpum antiq dicebãt, quẽ nũc supinũ dicimus ex græco, uidelicet pro aspiratiõe s ponẽtes literã, ut cum ijdẽ ὕλας dicunt et nos syluas. Item ἕξ sex ἑπτά septem. eius uocabulum meminit et Lucil. si uero das qđ rogas, et si suggeri supus. Sempronia horrea, q locus dicitur in eo fuerunt leges Gracchi ad custodiã frumenti publici. Statua est Ludienis, q quondam fulmine ictus in circo sepultus est in Ianiculo. cuius ossa postea ex prodigijs, oraculorũq; responsis Senatus decreto intra urbẽ relata in Volcanali, q est supra comitiũ obruta sunt, superq; ea columna cum ipsius effigie posita est.

Sonticum morbum, in XII significare ait Aelius Stilo certum cum iusta causa, quẽ nonnulli putant esse qui noceat, q sontes significat nocentes. Næuius ait sonticam esse oportet, causam quam

rem perdas mulierem. Sacram uiam quidam appellatam esse existimant, quod in ea fœdus ictum sit inter Romulum, ac Tatium. quidam, quod continue utantur sacerdotes Idulium sacrorum conficiendorum causa. Itaq; ne eatenus quidem, ut uulgus opinatur sacra appellanda est à regia ad domum regis sacrificuli, Sed à regis domo ad sacellum Sireniæ, & rursus à regia usq; in arcem, nec appellari debere ait Verrius, sed disiunctiue, ut cæteras uias flaminiam, Appiam latinam'ue, ne nouam uiam quidem, sed nouam uiam. Scita plebei appellãtur ea, quæ plebs suo suffragio sine patribus iussit plebeio magistratu rogante. Solitaurilia hostiarũ trium diuersi generis immolationem significant, tauri, arietis, uerris, quod oẽs eæ solidi, integriq; sunt corporis, contra Acius uerbices Maiales, alij solidum nõ à solo, qđ terram significat, sed ab Oscorũ lingua, quia solũ osce totum, & solidũ significat. unde tela quædam soliferrea uocantur tota ferrea, & homo bonarum artium solers, & quæ nulla parte laxata, caua'q; sunt, solida nominantur, atq; harũ hostiarũ oĩum immolati sunt tauri, quæ pars. s. ceditur in castratione, sunt quidem qui portent ex tribus hostijs præcipue nomen inclusum cum solido. tauri quæ amplissima sit earum, quidã dixerunt oĩum trium uocabula confusa, suis, ouis, tauri, id qđ uno modo appellarentur uniuersæ, quod si à solo, & tauris earũ hostiarum ductum est nomẽ antiquæ consuetudinis per unum. L. enuntiari non est mirum, quia tunc nulla geminabatur litera in scribẽdo. quã consuetudinem Ennius mutasse fertur, utpote græcus græco more usus, quod illi æque scribentes, ac legentes duplicabant mutas. Sublesta infirma, & tenuis. Sublestior. Plautus Persa, ad paupertatem si migrant infamiæ grauior paupertas sit, fides sublestior. idest infirmior. Idem in neruolaria uinũ ait sublestissimũ, q̃a infirmos faciat, uel corpore, uel animo. Supellectilis recto casu, & senis ratione dicebantur, quæ nunc contraria uidẽtur esse finitioni proportionis, quia oĩa uocabula x litera finita per declinationes obliquorum casuũ syllabam accipiunt. Hæc aũt duo desciuerunt ab ea, ut alia complura, quæ non ideo infirmare debent præceptum. Scurræ uocabulum Verrius ineptissime ex græco tractum ait, quod est σκυρτάζειν aut à sequendo cui magis assentitur, q̃d & tenuioris fortunæ hoĩes, & cæteri alioquin qui honoris gratia prosequerentur quempiam non antecedere, sed sequi sint soliti, q̃a uidelicet dicat Lucilius, Cornelius. P. noster Scipiadas dicto, tempus'q; intorquet in ipsum Oci, & delitijs luci efficite, atq; cinædo, & sectatoria, deo ipsi suo quo rectius dicas. Ibat forte domum, sequimur multi, atq; frequentes, cum secutos uideri uelit ob eorum iurgia non ob assuetum officium. Secus Valgius putat ex græco quod ἑκάς dictum absurde. s. Significat. n. aperte aliter exemplis omnium ferè, qui eam uocem usurpant, haud secus, non aliter. Stipem esse numum signatum, testimonio est & id, quod datur in stipendium militi, & cum spondetur pecunia, quod stipulari dicitur. Sobrinus est, ut ait Aelius Gallus, patris mei consobrini filius, & matris meæ consobrinæ filius fœmina ijsdem de causis appellat, fratrem & fratrum patruelẽ, & consobrinum, & proprius consobrino, & sobrina ijdem gradus in sobrina quoq; sunt Sororiũ tigillũ appellatur hac de causa, ex cõuentione Tullij Hostilij regis, & Metij Suffetij ducis Albanorũ Trigemini Oratij, & Curiatij cum dimicassent, ut uictores sequerentur imperium, & Oratius noster exuperasset, uictor'q; domum reuerteretur obuia soror cognita morte sponsi sui fratris manu occisi, auersata est eius osculum, quo noĩe Oratius interfecit eam, & quãquã à patre absolutus sceleris erat, accusatus tñ parricidij apud duũuiros, dãnatus'q; prouocauit ad populum, cuius iudicio uictor duo tigilla tertio superiecto, quæ pater eius constituerat, uelut sub iugum missus subit, consecratis'q; ibi aris Iunoni sororiæ, & Iano curatio, liberatus oĩ noxia sceleris est augurijs approbantibus, ex quo sororiũ id tigillum est appellatum. Sororiare mammæ dicuntur puellarũ, cum primum tumescunt, ut fraterculare puerorũ. Plau. Tunc mammillæ primum sororiabant, illud uoluit dicere fraterculabant.

Sũ pro eum usus est Ennius libro primo, At tu nõ ut sum summam seruare decet rem, & libro secundo, At sese, sum'q; dederat in luminis oras. Solo osce dicitur id, qđ nos totum uocamus. Lucilius Suasa quoq; omnino diruunt non solo dupondii. i. nõ tota. Item Liuius, soli curia in omni re cariora, & solifer reum genus teli totum ferreũ. Solers ẽt in oĩ re prudens. & solenne, quod omnibus annis præstari debet. Sola appellantur sedilia, in quibus non plures singulis possunt sedere, ideo'q; solia sternere dicuntur qui sellisternium habent, & solaria uocantur babylonica, q̃bus eadem sternuntur, quæ ut ait Verrius, omnia ducta sunt solo aluei quoq; cauandi gratia instituti, quò singuli descendunt. Sola dicuntur à sedendo potius, q̃ à solio. Solistimum, Appius Pulcher in auguralis disciplinæ libro primo ait esse tripudiũ, quod excidit ex eo, quod illa fe rit saxum solidum aut arbos uiuiradix, quæ nec præ uitio humani cedantur'ue, aciantur'ue pellantur'ue. Solũ, terrã, Meuius libro tertio, Tarquinio dedit imperiũ simul & sola regni, & aliubi. Sed sola terrarum postquam permensa parumper. Solea, ut ait Verrius, est non solũ ea, quæ solo pedis subiicitur, sed ẽt pro materia robusta. super quã paries craticius extruitur. alii dicunt, quod est genus piscis. Solox lana crassa, & pecus, qđ passim pascitur non tectum. Titinnius in barathro, ego ab lana solocia ad puram data. & Luci Pascal. pecore, ac montano hirco atq; soloce. Sos. pro eos antiqui dicebant, ut Ennius libro primo, Constitit inde loci p̃p̃ sos dca dearũ, & libro tertio. Circũ, sos'q; sunt magnæ gentes opulentæ, libro quarto. Dũ censent terrere minis, hortantur'q; sos. libro XI. Cõtendunt graios græcos memorare solent. Sos, interdũ pro suos ponebant, ut cum per datiuũ casum idem Ennius effert, postq̃ lumina sis oculis pro suis bonus ancus reliquit. Sultis pro si uultis. Plautus in friuolaria, sequi minime hac sultis legiones oẽs lauernæ. & in rudente. Curate hæc sultis magna diligentia. Cato pro Lucio Cœsetio, audite sultis milites siq̃s uestrũ in bello supfuerit siq̃s nõ inuenerit pecuniã egebit. Itẽ Sultis si uoltis significat cõposito uocabulo, ita ut alia sunt sodes sis suus plicet in loco scis licet ecq̃d ego q̃dem. Enni. Pandite sultigenas, & corde relinquite somnũ. Solari sine præpositione dixisse antiquos, testis est Pacu. cum ait solatur, auxiliatur, hortatur'q; me. Solatũ genus morbi, maxime à rusticantibus dicitur, cuius meminit ẽt Afranius. Sulci appellantur qua aratrũ ducitur, uel sationis faciendæ causa uel urbis condendæ, uel fossura rectis lateribus, ubi arbores serantur. fulmẽ quoq; qua eius uestigium similiter appellatur. quod uocabulũ q̃dam ex græco, fictum, q̃a illi dicunt ὄλκον. Solcus dictus à græco qui ab illis αὖλαξ appellatur. Suasum, color appellatur, qui fit ex stillicidio fumoso in uestimento albo, Plau. q̃a tibi suaso infecisti propudiosa pullulam. Quidam aũt legunt insuaso. nec desunt q̃ dicant oẽm colorem q̃ fiat inficiẽdo suasum uocari, quod quasi persuadetur in aliũ ex albo transire. Saltum, Caius Aelius libro II significationũ, quæ ad ius ciuile pertinent, ita definit, Saltus est ubi syluæ, & pastiones sunt, quarum causa casæ quoq; siqua particula in eo saltu pastorum, aut custodum causa aratur ea res non peremit nomen saltui non magis, q̃ fundi, qui est in agro culto et eius causa habet ædificium siqua particula in eo habet syluam. Superescit significat supererit. Ennius. dum q̃dem unus homo Romæ toga superescit. & Accius in Chrysippo, q̃ hinc supere-

ſcit ſpartam, atq; amyclas trado. Sed per ſe ſuꝑ ſignificat quidem ſupra, ut cũ dicimus ſuper illũ ſedit, uerũ ponitur ẽt pro de græca conſuetudine, ut illi dicunt ὑπερ, Plautus milite glorioſo, mea opera ſuper hac uicina, quã ego nunc concilio tibi. In phaſmate, eandẽ præcipio ſuper rebus noſtris loqui te. Pacuuius in medo, qua ſuper re interfectum eſſe hippotẽ dixiſti. Cato cõtra Amniũ. Nemo antea fecit ſuper tali re cum hoc magiſtratu utiq; rẽ. Afranius in uirgine. Alijs de rebus cœpiſti ſuper FRAG. Supciliũ dicitur, ꝙ ſupra cilium ſit. i. in tegmentũ oculi ſuperius. Supercilia in Iunonis tutela eſſe putabant, ꝙ ijs protegantur oculi, per quos luce fruimur, quã tribuere putabant Iunonẽ. unde & Lucina dicta eſt. Sub iugũ mitti dicuntur hoſtes uicti ereptis omnibus armis, teliſq; cũ haſtis defixis duabus in terra, tertiaq; ad ſummũ earũ deligata, ipſi eam iubentur ſubeuntes trãſire. Subices Ennius Achille pro ſubiectis poſuit, cum dixit. Nubes ꝑ ego deũ ſubices humidas, unde oritur imber ſonitus aerio ſpiritu. Superſtites teſtes præſentes ſignificat, cuius rei teſtimonio eſt, ꝙ ſuꝑſtitibus præſentibus leges, inter quos controuerſia eſt uindicias ſumere iubẽtur. Plau. in artemone, nunc mihi licet quiduis loqui, nemo hic adeſt ſuperſtes. Sub corona uenire dicuntur captiui, quia coronati ſolent uenire, aut ait Cato in eo, qui eſt de re militari, ut populus ſuus ſua opera potius ob rem bene geſtam coronatus ſupplicatũ eat, q̃ re male geſta coronatus ueneat. id autẽ ſignum eſt nihil præſtari à populo, qđ ẽt Plautus ſignificat in hortulo præco ibi adſit cum corona cuiq; liceat ueneat. Sublime eſt in altitudinem elatũ, ut Ennius in thyeſte, aſpice hoc ſublime candens, quem uocant omnes Iouem. Virgilius georg. libro primo, Hic uertex nobis ſemper ſublimis. Sublimauit dixit. i. in altum extulit originum libro ſecundo Cato, in maximũ decus, atq; in excelſiſſima claritudine ſublimauit. id autem dicitur à limine ſuperiore, quia ſupra nos eſt. Succenturiare, eſt explendæ centuriæ gratia ſupplere, ſubijcere. Plautus in Saturione, Succenturia centũ require, qui te delectent domi. & Cæcilius in triumpho, nunc meæ militiæ aſtutia opus eſt Succenturia. Subrumari dicuntur hœdi cum ad mãmã admouentur, alij dicunt rumis, uel quia rumine trahunt lac ſuggentes. Subulo thuſce tibicen dicitur. itaq; Ennius. Subulo condã marinas abſtrahat plagas. Suburrã Verrius alio libro à pago ſuccuſano dictã ait. hoc uero maxime probat eorũ authoritate, q aiunt ita appellatam & regionẽ urbis, et tribũ à ſtatiuo præſidio, ꝙ ſolitum ſit ſuccurrere æſquilijs infeſtantibus eã partem urbis Gabinis, Indicioq; eſſe, ꝙ adhuc ea tribus per c literã nõ b ſcribitur. Subuerbuſtã, uerubus uſtam ſignificat Plautus cũ ait, uiceroſam compeditam ſubuerbuſtam ſordidã. Soboles ab oleſcendo. i. creſcendo, ut adoleſcentes, & adultæ, & indoles dicitur. Lucretius. Siue uirũ ſoboles, ſiue eſt muliẽbris, & Virgilius, Cara deũ ſoboles. Subuculũ Aelius Stilo, & Cloatius ijſdem ferè uerbis demonſtrant id uocabulũ genus eſſe libi, qđ dijs detur ex halica, & oleo, & melle. Nam de tunicæ genere notum eſt omnibus. Sub uos placo, in precibus fore cum dicitur ſignificat id, qđ ut in legibus, transq; dato, edẽdoq; plorato ſuopte ipſius, ut meopte meo ipſius tuopte tuo ipſius. alij dicunt idẽ eſſe, qđ ſupplico. Suillũ genus inuiſum ueneri prodiderunt poẽtæ, ob interfectũ ab Apro Adonim quẽ diligebat dea, quidã aũt, qđ immundiſſimi ſunt ſues ex oĩ manſueto pecore, & ardẽtiſſimæ libidinis. Ita ut obprobriũ muliẽribus inde tractum dicitur cum ſubare, & ſubire dicuntur. Sus Mineruam in prouerbio eſt, ubi quis id docet alterũ, cuius ipſe inſcius eſt, quã rem in medio (qđ aiunt) poſitam Varro & Eumerus ineptis mythis inuoluere maluerunt, q̃ ſimpliciter referre. Strues genera liborum ſunt digitorũ coniunctorũ non diſſimilia, q ſuꝑiecta panicula in tranſuerſum continẽtur. Struices antiqui dicebant extruitiones oĩum rerum. Plau. Cereales cœnas dat. Ita menſas extruit, tantas ſtruices concinnant patinarias. & Liuius quarto, Caſtalia ꝑ ſtruices ſaxeas lapſu accidit. Struere antiqui dicebant addicere, augere, unde induſtria. inde Cato iure lege libertate Reip. cõiter uti oportet gloria, atque honore quõ ſibi quiſq; ſtruxit, aut in duodecimo, qđ eſt ſic alluitur pedẽ ue ſtruit manu mundo iacio. Alij putant ſignificare retrorſus ire, alij in aliam partem, alij furere, alij gradũ augere, alij minuere, ac uix pedẽ pedi præferre, otioſe it remoratur. Stroppus ẽ, ut Acteius philologus exiſtimat qđ græce στρόφιον uocatur, & qđ ſacerdotes pro inſigni habẽt in capite. quidã coronã eſſe dicunt, aut qđ pro corona inſigne in capite imponatur, quale ſit. Strophiũ itaq; apud Phaliſcos diẽ feſtum eſſe qui uocetur Strupearia, quia coronati ambulant, & à Thuſculanis, qđ in puluinari imponatur Caſtoris, ſtruppum uocari. Strutheũ in mimis præcipue uocant obſcœnam partem uirilẽ, à ſalacitate uidelicet paſſeris, qui græce στρουθὸς dicitur. à mimis præcipue appellatur. Strenã uocamus, quæ datur die religioſo, ominis boni gratia à numero quo ſignificatur alterũ, tertiũq; uenturũ ſimilis cõmodi ueluti Trẽnam præpoſitas litera ut in lato, et lite ſolebant antiq. Statuliber eſt, qui teſtamento certa conditione præpoſita iubetur eſſe liber, et ſi ꝑ hæredẽ eſt quo minus ſtatuliber præſtare poſſit, qđ præſtare debet nihilo minus liber eſſe uidetur. Status dies uocatur, qui iudicij cauſa præconſtitutus cum peregrino. eius. n. generis ab antiquis hoſtes appellabãtur, qđ erant pari iure cũ populo Ro. atq; hoſtire ponebatur pro æquare. Plautus in curgulione, ſi ſtatus condictus cũ hoſte intercedit dies, tñ eſt eũ quo imperãt ingratis. Satura eſt cibi genus ex uarijs rebus conditũ, & eſt lex multis alijs conferta legibus. Itaq; in ſanctione legũ aſcribitur, ne ue per ſaturam abrogato, aut derogato. Annius luſcus in ea, quam dixit aduerſus Tiberiũ Gracchum, imperiũ, qđ plebs per ſaturam dederat, id abrogatum eſt. & C. Lælius in ea, quã pro ſe dixit, dein poſtera die quaſi per ſaturã ſententijs exquiſitis in deditionem accipitur. qdã dicũt eſſe genus carminis ubi de multis rebus diſputatur. Statæ matris ſimulachrũ in foro colebatur. poſtq̃ id colluſtrauit, ne lapides igne corrũperentur, q plurimus ibi fiebant nocturno tempore, magna pars populi in ſuos quiſq; uicos retulerunt eius deæ cultum. Stolagniũ genus inauriũ uidetur ſignificare Cæcilius in cratino, cũ ait, ex aure eius ſtalagninũ domi habeo. Stolidus ſtultus. Enni. in ſexto. Nã inde pugnare ſues ſtolidi ſoliti ſunt. & in Alexandro hominem appellat, quia laſciui ſtolide nõ intelligit. et Cæcilius in hypobolimæo, abi hinc illi ut tibi ſit pater, et in Andronico, ſed ego ſtolidus gratulatũ me oportuit prius. Stuprũ pro turpitudine antiquos dixiſſe apparet in Nelei carmine, fœde, ſtupreq; caſtigor, & in Appij ſententijs, qui aĩum compotem eſſe, ne qđ fraudis, ſtupriq; ferocia pariat. Næuius, ſeſeq; ij perire mauolunt ibidem, q̃ cũ ſtupro redire ad ſuos popularis. Itẽ ſi in illos deſerant fortiſſimos uiros, magnum ſtuprũ populo fieri pergetis. Stupã linum impolitũ appellant græci dores. Sacroſanctum dicebatur, quod iureiurando interpoſito erat inſtitutũ, ut ſiqs id uiolaſſet, morte pœnas penderet. cuius generis sũt Tribunus pleb. ædileſq; eiuſdẽ ordinis, qđ affirmat M. Cato in eam, quã ſcripſit ædilis plebis ſacroſanctos. Seruilius lacus appellabatur, eo ꝙ q eum faciendũ curauerat in principio uiti ligari continens baſilicæ iullæ in quo loco fuit effigies hydræ poſita à M. Agrippa. Sacratæ leges ſunt, qbus ſancitũ erat, ut ſiqs aduerſus eas feciſſet ſacer alicui deorũ eſſet cum. Sunt q eſſe dicant ſacrates quas plebes iurata in mõte ſacro ſciuerit. Secluſa ſacra dicebantur, quæ græci myſteria appellant.

Scena ab aliis, à quibusdam scena, appellatur dolabra pontificalis. Sarissa est hastæ macedonicæ genus. Sacer mons appellatur trans Anienem fluuium paulo ultra tertium milliarium, quod eum plebes, cum secessisset à patribus creatis trib. pleb. qui sibi essent auxilio discedentes Ioui consecrauerunt. At homo sacer is est, quem populus iudicauit ob maleficium, neq; fas est eum immolari, Sed qui occidit paricidij non damnatur, nam lege tribunitia prima cauetur siquis eum, qui eo plebiscito sacer sit occiderit paricida ne sit, ex quo quiuis homo malus, atq; improbus sacer appellari solet. Gallus Aelius ait sacrum esse quocunq; modo, aut instituto ciuitatis consecratum sit, siue Aedis. siue ara, siue signum, siue locus, siue pecunia, Siue quid aliud quod dijs dedicatum, atq; consecratum sit. Quod autem priuati suæ religionis causa aliquid earum rerũ deo dedicent id pontifices Romanos non existimare sacrum, at siqua sacra priuata suscepta sunt, quæ ex instituto pontificum stato die, aut certo loco facienda sunt, ea sacra appellari tanq̃ sacrificium. Ille locus ubi ea sacra facienda sunt uix uidetur sacer esse.

Sacrani appellati sunt Reate orti, qui ex septimontio lygures, siculos exegerunt, dicti sacrani, nam uere sacro nati erant.

Sagmina uocantur uerbenæ, idest herbæ puræ, quia ex loco sancto secabantur à consule, prætore'ue legatis proficiscentibus ad fœdus faciendum, bellumq́; indicendum, uel à sanciendo, idest confirmando. Næuius ius sacratum Iouis iurandum sangmine, & alibi Scapos, atq; uerbenas sagmine sumpserunt. Sagaces appellantur multi, ac solertis acuminis. Afranius in brundusina, Quis tam sagaci corde, atq; ingenio unico, etiam canes indagatores sagaces sunt appellati. Sarcito in XII Seruius Sulp. ait significare damnum soluito præstato. Sardanapalus rex Assyriorum fuit unicæ luxuriæ inter muliěres, epulasq́; uersatus semper, atq; omni tempore. Sargus piscis genus, qui in Aegyptio mari ferè nascitur Lucilius quem præclarus elops, quem Aegypto sargus mouebit. Saturnia Italia, & mons qui nũc est capitolinus, saturnius appellabatur, qđ in tutela Saturni esse existimatur. Saturni quoq; dicebantur, qui castrum in uno cliuo capitolino incolebant, ubi ara dicata ei deo ante bellum Troianũ uidetur, quia apud eam supplicant apertis capitibus. Nã Italici authore Aenea uelant capita, qđ is cũ rem diuinam faceret in litore laurentis agri Veneri matri, ne ab Vlysse cognitus interrumperet sacrificiũ, caput adoperuit, atq; ita conspectum hostis euitauit. Saturno dies festus celebratur mense Decembri, quo deo ædis est dedicata, & is culturæ agrorum præsidere uidetur, qđ ẽt falx Saturni est insigne, uersus quoq; antiquissimi, quibus Faunus fata hominibus cecinisse uidetur, Saturnij appellantur, quibus ẽt à Næuio bellũ punicum scriptum est, & à multis alijs plura composita sunt. qui deus in saliaribus Saturnus nominatur uidelicet à Sationibus. Sas Verrius putat significare eas teste Ennio, qui dicat libro primo Virgines. nam sibi quisq; domi Romanus hẽt sas, cum suas magis uidetur significare, sicuti eiusdẽ libro IIII fatendum est eam significari, cum ait, nec quisq̃ philosophia, quã doctrinam latina lingua non hẽt, Sapientiáq; perhibetur in somnijs uidit prius q̃ sani discere cœpit. Idẽ cum ait sapsam pro ipsam, nec aliud nomen ponit in libro XIII. Quo res sapsa loco sese ostentatq́;, iubetq́;. Pacu. in Teucro. Nam teucrum regi sapsa res restibiliet. Sæua res dicitur mala quasi sinistra σκαιὸν enim græce sinistrũ dicitur uulgus seuã, & in bonã, & in malam rem uocat. Salua res est dũ saltat senex, quare parasiti in scena Apollinis dictitent, cãm Verrius libro secundo, quorũ prima est. p. litera reddidit, quod C. Sulpitio, & C. Fuluio consulibus M. Calphurnio pisone prætore urbis faciente ludos subito ad arma exierunt, nuntiato aduentu hostiũ, uictoresq; in theatrum redierunt, soliciti, ne intermissi religionem afferrent instaurati qui eẽnt, inuentũ esse ibi C. Pomponium libertinum mimum magno natu, qui ad tibicinẽ saltaret. Itaq; gaudio non interruptæ religionis editam uocẽ nunc quoq; celebrari. At in hoc libro refert Asinij Capitonis uerba, quibus eos ludos Apollinares Claudio, & Fuluio consulibus factos dicit ex libris sibyllinis, & Vaticinio Martij Vatis institutos, nec nominatur ullus Pomponius, ridiculeq́; de appellatione parasitorum Apollinis hic cãm reddit, cum in eo præterijsset. Ait. n. ita appellari, qđ Caius Voluminius, qui ad tibicinẽ saltarit, secundarum partium fuerit, qui ferè omnibus mimis parasitus inducatur, Quã inconstantiam Verrij nostri non sine rubore retuli. Salios à saliendo, & saltando dictos esse quãuis dubitari non debeat, tñ Polæmon ait Arcada quendam fuisse noĩe Saltum, quem Aeneas à Mantinea in Italiam deduxerit, qui iuuenes italicos ἐνόπλιον saltationem docuerit. At Critolaus saonem ex Samothrace cum Aenea deos penates, qui Lauinium transtulerit, saliare genus saltandi instituisse. à quo appellatos salios, quibus per oẽs dies ubicunq; manerent, quia amplæ ponebantur cœnæ siquæ aliæ magnæ cœnæ sunt saliares appellantur. Salmacis nympha Cœli, & Terræ filia fertur causa fontis. Alicarnasij aquæ appellandæ fuisse salmacidis, q̃ qui bibisset uitio impudentiæ mollesceret, ob eam rẽ Q. Ideius Auitus augustarũ parietibus occasionem largitur iuuenibus petulantibus ante cẽtum puerorum, puellarumq́; uiolandarũ, quia non patet refugium. Ennius Salmacida spolia sine sanguine, & sudore.

Saliares uirgines Cincius ait esse conductitias, quæ ad salios coibant cum apicibus paludatæ, quas Aelius Stilo scripsit sacrificium facere in regia cum põtifice paludatas cũ apicibus in modũ saliorũ. Spondere Verrius putat dictum, q̃ sponte sua. i. uoluntate promittatur, deinde oblitus inferiore capite spõsum, et spõsam ex græco dictã ait, qđ licet σπονδὰς interpositis rebus diuinis faciant. Salicem idem uirgulti genus nõ arboris dicit, & ridicule interpretatus dictam, q̃ ea celeritate crescat, ut salire uideatur. Salaciã dicebant deã aquæ, quam putabant salum ciere, hoc est mare mouere. unde Oui. Nymphæq́; salaces, quo uocabulo poetæ pro aqua usi sunt. Pacu. Hinc sæuitiam salaciæ fugimus. Salaria uia Romæ est appellata, quia per eã Sabini sal à mari deferebant. Salutaris porta appellata est ab æde salutis, quæ ei proxima est. Salinum cũ sale in mensa ponere singulis religioni habetur, q̃ q̃m in æsquilina regione, cum fornax plena uasorum coqueretur, atq; ille proxima eã cõuiuatus, supráq; modũ potus somno oppressus esset cum conuiuis suis, præteriens quidam petulans ostio patente ex mensa salinũ coniecit in fornacẽ, atq; ita incendio excitato figulus cũ suis concrematus est. Salinum in mensa pro aquali solitum esse poni ait cum patella, quia nihil aliud sit sal, q̃ aqua. Salentinos à salo dictos, Cretas & Illyrios, qui cũ locrensibus nauigantes societatẽ fecerint eius regionis Italiæ, quã FRAG. Scirpum est id, qđ in palustribus locis nascitur leue, & procerũ. un tegetes fiunt, inde prouerbiũ est in eas natũ res, quæ nullius impedimenti sunt in scirpo nodũ quærere. Enni. quærere in scirpo sõliti qđ dicere nodum. & Plautus aulularia, quasi pueris, qui nare discunt scirpo inducitur ratis. Næuius in phœnissis, Sume arma. i. añ occidã claua scirpea. Sarra tyros insula. Spira dicitur et basis colũnæ unius tori, aut duorũ, et est genus operis pistorũ, et funis nauticus in orbẽ conuolutus ab eadẽ oẽs similitudine. Pacu. qd cessatis socij eijcere spiras sparteas. Ennius quidem hoĩum multitudinẽ ita appellat, cum ait spiras legionibus nex. Spectu sine præpositione Pacuuius in doloreste usus est, cum ait amplus rubicundo colore, & spectu proteruo ferox.

Spectile uocatur infra umbilicum suis cocto quædam proprij

habitus exos quã etiam antiqui pro se utebãtur. Plautus enumerandis uilibus obsonijs in carbonaria sic ego pernam, sumen, sue spectile, callum, gladia. Spicit quoq; sine præpositione dixerunt antiqui. Plautus flagitium est, si nihil mittetur, quæ supercilio spiciat. & spexit. Ennius libro sextodecimo, quos ubi rex paulo spexit decoribus celsis. Spirillum uocari ait Opilius Aurelius capræ barbam. Spinturnix est auis genus turpis figuræ occursatrix, unde artificum perditus. Spinturnix ea græce dicitur, ut ait Santra σπινθαρις. Spicum masculine antiqui dicebant, ut hunc stirpem, & hanc amnem. uersus est antiquus quasi messor permessum unũquemq; spicum collegit. Speres antiqui pluraliter dicebant, ut Ennius libro .ij. Et simul effugit speres ita funditus nostras. & libro XVI. Spero, si speres quicquam prodesse potis sunt. Spectio in auguralibus ponitur pro aspectione, & nuntiato, quia omne ius sacrorum habent auguribus spectio dũtaxat, quorũ consilio rem gererent magistratus, non ut possent impedire nũtiando, quæ cum uidissent satis, spectio sine nuntiatione data est, ut ipsi auspicio rem gererent, non ut alios impedirent nuntiando. Scripturarius ager publicus appellatur, in quo ut pecora pascantur certum æs est, quia publicanus scribendo conficit rationem cum pastore. Scribas proprio nomine antiqui, & librarios, & poetas uocabant. at nunc dicuntur scribæ quidẽ librarij, qui rationes publicas scribunt in tabulis. Itaq; cum Liuius Andronicus bello punico secundo scripsisset carmen, qđ à uirginibus est cantatum, quia prosperius res populi Romani geri cœpta est, publice attributa ẽ, et in Auẽtino ædes Mineruæ, in qua liceret scribis, histrionibusq; consistere, ac dona ponere in honorem Liuij, quia is etiam & scribebat fabulas & agebat. Scraptæ dicebantur nugatoriæ, ac despiciendæ mulieres, ut ait Verrius ab ijs, quæ screa ijdem appellabant. idest quæ quis excreare solet. quatenus id faciendo se purgaret. Titinnius in palla rectius, mecastor piculetæ post in me lectũ hodie stratum indiscratie multa per flumen, ac mare in patriam remitteretur. Sunt qui dicant post urbem à Gallis liberatam ob inopiam cibatus cœptos sexaginta annorum homines iaci in tyberim, ex quo numero unus filij, pietate occultatus sæpe profuerit patriæ consilio sub persona filij uelut sit cognitum ei iuueni esse ignotum, & sexagenarios ultra concessa. latebras autem eius, quibus arguerit senem, idest cohibuerit, & cælauerit sanctitate dignas esse uisas, ideoq; arcatea appellata. Sed exploratissimum illud est causæ, quo tempore primum per pontem cœpere comitia suffragium ferre iuniores, conclamauere, ut de ponte deijcerentur sexagenarij, qui iam nullo publico munere fungerentur, ut ipsi potius sibi, q̃ illi deligerent in patrum cuius sententiæ est etiam Sisinnius Capito. uanam aũt opinionẽ de ponte tyberino confirmauit Afranius in repudiato. Sexu natura, habituq; ex græco quã illi uocant ἕξιν. Afranius in priuigno sic agit orbus uirilis sexus adoptauit sibi. Pacuuius in atalanta triplicem uirili sexu procreat partum. Simpludearea funera sunt quibus neutrum genus interesset ludorum. nam indictiua sunt quibus adhibentur non ludi modo, sed etiam desultores, quæ sunt amplissima. Sex suffragia appellantur in equitum centurijs, quæ sunt adiectæ ei numero centuriarum, quas priscus Tarquinius rex constituit. Sestertius dicitur pars quarta denarij, quo tempore is decussis ualebat. idest dupondius, & semis, siue contenditur id in alijs rebus quinquaginta assium est, in alijs quingentorum intra eos, qui iudicio inter se contenderent, qua de re lege L. Papyrij tribu. plebis sancitum est his uerbis. Quicunq; prætor post hoc factus erit, qui inter ciues ius dicat tres uiros capitales populũ rogatorijq; tres uiri quicunque ciere sacramenta ex iudicantoq;, eodemq; iure sunto uti ex legibus, plebeiq; scitis exigere, iudicareq; esse oportet. sacramenti autem nomine id æs dici cœptum est quidem & propter ærarij inopiam, & sacrorum publicorum multitudinem consumebatur id in rebus diuinis. Sestantarij asses in usu esse cœpere ex eo tempore, q propter bellum punicum secundum, qđ cum Annibale gestum est decreuerunt patres, ut ex assibus, qui tum erant librarij, fierent sestantarij, per quos cum solui cœptum est, et populus ære alieno liberaretur, & priuati quibus debitum publice solui oportebat, non magno detrimento afficerentur. Septuẽnio quoq; anno usus, ut priore numero, sed id non permansit in usu, nec amplius processit in maiorem. Senacula tria fuisse Romæ, in quibus senatus hẽri solitus sit, memoriæ reddidit Nicostratus in libro, qui inscribitur de senatu hẽndo. unum ubi nunc est ædes concordiæ inter capitolium, & forũ, in quo solebant magistratus, ut dicit Titinnius, cum senioribus deliberare, alterum ad portam capenam, Tertium intra ædem Bellonæ, in quo exterarũ nationum legatis, quos in urbẽ admittere nolebant Senatus dabatur. Scholæ dictæ sunt non ab otio, ac uacatione omni, sed quod cæteris rebus omissis, uacare liberalibus studijs pueri debent, ut ẽt ludi appellãtur, in quibus minime luditur, ne tristi aliquo nomine fungerentur, omnis uitij uacuitas in auspicijs. Item scholæ dictæ sunt ex græco σχολάζω uaco à uacatione. Sarpũtur uineæ. i. putantur, ut in XII q̃nq; sarptæ donec demptæ erunt. Suffuerat sub eodem tecto fuerat. Scriptum lapidẽ esse ait, & ita uocari Antistius Labeo in agro menullino, ubi diuinam rem facerent. Se quãq; seorsum quanq;. Sanates dicti sunt qui supra, infráq; Romam habitauerunt, quod nomen ijs fuit, quia cũ defecissent à Romanis, breui post rediere in amicitiam, quasi sanata mẽte. Itaq; in XII cautum est, ut idem iuris esset Sanatibus, qđ fortibus. i. bonis, & qui nunq̃ defecerant à populo Romano. Subluc are arbores est ramos earum supputare, & ueluti subtus lucem mittere, conlucare aũt succisis arboribus locum implere luce. Spurcum uinũ est, quod sacris adhiberi non licet, ut ait Labeo Antistius libro X commentarij iuris pontificij, cui aqua admista est de frutum'ue, aut igne tactum est, mustum'ue ante, q̃ deferuescat. Septimontio, ut ait Antistius Labeo, feriæ dicebantur fieri, qđ septem montibus fiebat, ut in palatio, qđ fit palatuar Quirinali. Veliæ cui item sacrificium, fagutalij saburiæ Cerinato, oppio, cœlio montibus. Oppius aũt appellatur est, ut ait Varro rerum diuinarum libro octauo ab opita Oppio thusculano, qui cum præsidio Thusculanorũ missus ad Romã tuẽdam, dum Tullus Hostilius Veios oppugnaret, consederat in carinis, & ibi castra habuerat similiter. Sinistræ aues, sinistrum, qđ est sinistimũ auspicium, id est, quod sinat. Varro libro V epistolicarũ quæstionũ ait, à deorũ sede cũ in meridiẽ spectes ad sinistram sunt partem mundi exorientes, ad dexteram occidentes, factum arbitror, ut sinistra meliora auspicia, q̃ dextra esse existimentur. idẽ ferè sentiunt Sisinnius Capito, & Cincius. Sentinare satagere dcm̃ à sentina, quia multã aquã nauis cũ recipit piclitatur. Cæcilius in æthrione, cũ Mercurio capit consiliũ postq̃ sentinat satis. Sentinare est periculũ subtiliter euitare contendo aquã euacuare à sentina nauis, ut eã liberet. Senatores à senectute dici satis constat, quos initio Romulus elegit centum, quorũ consilio Remp. administraret. Itaq; ẽt patres appellati sunt, & nũc cũ Senatores adesse iubẽtur, quibusq; in senatũ sñiam dicere licet, quia ij, qui post lustrũ cõditũ ex iunioribus magistratũ cepere, & in Senatu sñiam dñt, & non uocantur senatores ante, quàm in senioribus sunt cẽsi. Senatus decretum à consulto Aelius Gallus sic distinguit, ut id dicat particulã quandam esse Senatus consulti, ut cum prouin=

tia alicui decernitur, quod tamen ipsum senatusconsulti est. Senis crinibus nubentes ornantur, quod is ornatus uetustissimus fuit. quidam quod eo uestales uirgines ornentur, quarum castitatem uiris suis sponte à cæteris. Sentes cum constet esse spinas, & Afranius in abducta dixerit, quã senticosa uerba pertorquet turba, pro spinosis accipi solet. Senium à senili acerbitate uitæ dictum, posuit Cæcilius in hymnide, sine suã senectutem ducat utique ad senium sorbitio. Senonas, Gallos, Verrius ait existimari appellari, qa noui uenerint ex trãsalpina. Segesta, quæ nunc appellatur, oppidum in Sicilia est, quod uidetur Aeneas condidisse præposito ibi Egesto, qui eã Egestam nominauit, Sed præposita ei S litera, ne obscœno nomine appellaretur, ut factum est in maleuento, quod beneuentum dictum est, et in epidãno, quod usurpatur dyrrhachium. Seliquastra sedilia appellantur antiqui generis d litera in L conuersa, ut etiam in sella factum est, & subsellio, & solis, quæ non minus à sedendo dicta sunt. Silus appellatur nasus sursum uersus repandus. unde galeæ quoq; à similitudine silæ dicebantur. Siluij sunt appellati Albani reges, à Lauiniæ filio, quem post excessum Aeneæ grauida relicta timens periculum, & suæ uitæ, & eius, quem in utero gerebat, in syluis latens enixa est, qui restitutus in regnum est post mortem Ascanij prælatus Iulo fratris filio, cum inter eos de regno ambigeretur. Sertorem quidam putant dictum à prendendo, quia cum cuipiam afferat manum educendi eius gratia ex seruitute in libertatem uocetur adsertor, cum uerisimilius sit dictum, quod sereret quid, ac potius adsertorem à serendo accepisse nomen, cum aliquem serat petendo in libertatem eãdem, qua ipse sit, idest, iũgat, quia fruges, cum seruntur terræ iungit, quod totum Verrius ἀπατόρως introduxit. Seges dicitur ea pars agri, quæ arata, & consita est à serendo uidelicet.

Serilla Verrius appellari putat nauigia Istrica, ac Liburnica, quæ lino, ac sparto condensatur à conserendo, & contexendo dicta, quia dicat Pacuuius in nuptijs, nec ulla subcus cohibet compagem aluei, Sed suta lino, & sparteis serillibus, cum περιφραστικῶς, & ficto uocabulo usus sit pro funiculis, qui sparto conseruntur. Seruorum dies festus existimatur idibus Augusti, quod eo die Seruius Tullius natus serua ædem Dianæ dicauerit in Auẽtino, cuius tutelæ sint cerui, à quorum celeritate fugitiuos uocent seruos. Serò sapiunt phryges, prouerbium natum est à Troianis, qui decimo deniq; anno uelle cœperant Helenam, quæq; cum ea rapta erant, reddere Achiuis.

Sispitem Iunonem, quam uulgo sospitem appellant, antiqui usurpabant, cum ea uox ex græco uideatur sumpta, quod est σώζειν. Secius à serò uidetur dictum, Accius amphitryone, si forte paulo, quàm ueniam secius, alij dixere serius.

Sedum, alij Sadum, appellãt herbã, quã Opilius Aurelius sæsuuium uocari ait, eãq; in tegulis seri, nec quãobrẽ id fiat indicat. Specus fœminino genere pronuntiabant antiqui, ut metus, & nepos tam Hercules, q̃ masculino stirps, aut frons, ut Ennius, tum casu sub monte altæ specus intus patebant. et Pacuuius in chryse, ẽ ibi sub eo saxo penitus strata arena ingens specus. Spatiatorem, Cato in M. Cœlium si se appellauisset in coloniam mehercules scribere nollem, si tuum uirũ sim spatiatorem, atq; Fescenniam. alij spatiatorem erratorem dicunt.

Statæ sacrificia sunt, quæ certis diebus fieri debent, Cato in ea, quã scribit de Lucio Vecturio, de sacrilegio cõmisso, cũ ei equũ ademit, ꝙ tuq; in te fuit sacra stata solẽnia capite sancta deseruisti. Solennia sacra dicuntur, quæ certis temporibus anni fieri solent. Serra præliari dicitur, cum assidue acceditur, recediturq;, neq; ullo consistitur tempore. Cato de re militari, siue forte opus sit cuneo, aut globo, aut forcipe, aut turribus, aut serra uti, adoriare. Stercus ex æde Vestæ XVII. Calen. Iulias defertur in angiportum medium ferè cliui capitolini qui locus clauditur porta stercoraria tantæ sanctitatis maiores nostri esse iudicarunt. Sũmissiorẽ alijs ædẽ honoris, & uirtutis C. Marius fecit, ne si forte officeret auspicijs publicis, augures eã demoliri cogerẽt. Sacramẽtũ æs significat, qđ pœnæ noĩe pẽditur, siue eo quis interrogatur astionalis uocis pio anagnino, q eiusdem rei causa eam partem æsquiliarum, quæ iacet ad uicum patritium uersus, in qua regione est ædis mefitis tuitus. Sacramentũ dicitur, qđ iusiurãdi sacratione interposita geritur. Subingere ariẽtem in eodem libro Antistius esse ait dare ariẽtem, qui pro se agatur cædatur'ue. bñ spõsis, bñq; uolueris in precatione augurali Messala ait significare spoponderis uolueris. Serpula serpserit ait idẽ Messala serpens irrepserit. Solino idẽ ait esse consulo. Suapte idem ait esse sic te. Stella significare ait Acteius Capito lætum, et prosperũ, authoritatẽ secutus Publij Seruilij auguris, quæ ex lamella ærea assimili stellæ locis inaugurandis præfigeretur, Sinistrũ in auspicando significare ait Acteius Capito lætum, & prosperũ auspiciũ, at silentiũ dubij duntaxat uacat. initio silentio surgere cum dicitur significat nõ interpellari quo minus rẽ gerat, ad sinistrũ hortari quoq; ad auspicia ad agendũ, qđ animo quis præposuerit. Stipatores ait dictos à stipe, quam mercedis nomine accipiant custodes cuiusq; corporis. uñ stipã in quã amphoræ cum extruuntur, formari solent ẽt stipites, qui ob eandem cãm destituantur Susq; deq; significat plus minus'ue. Soniuio sonanti. Seruilius lacus Romæ à conditore uocatus. Secordiã quidam pro ignauia posuerunt. Cato pro stultitia posuit. compositum aũt uidetur ex si, qđ est sine, & corde. Semis, semodius. semuncia ex græco trahuntur, sicut & alia nonnulla, quæ s literam pro aspiratione eorũ hñt, ut ἑπτὰ septem, ὕλη sylua, sic ista ab eo, qđ illi dñt ἥμι declinata sunt. Superuacaneũ supuacuum. Struferrarios dicebant, qui quædam sacrificia ad arbores fulguritas faciebant à ferto. s. quodam sacrificij genere. Silicerniũ erat genus farciminis, quo fletu familia purgabatur. dcm̃ aũt silicerniũ, quia cuius noĩe ea res instituebatur is iam silicem cerneret. Cæc. credidi silicernium eius me esse esurum. Sudũ siccũ quasi seudũ. i. sine udo. Securus sine cura. Surregit, & sortus pro surrexit, & quasi possit fieri surrectus, frequẽter posuit Liuius. Sors & patrimoniũ significat. unde cõsortes dicimus, & dei rñsum, & qđ cuiq; accidit in sortiendo. Saracum est, quo ornamenta portantur scenicorum Sobrium uicum Romæ dcm̃ putãt, uel qđ in eo taberna nulla fuerit, uel ꝙ in eo Mercurio lacte nõ uino supplicabatur. Sõs nocẽs. Insons innocens. Sodales dicti, qđ unà sederent, et eẽnt, uel ꝙ ex suo datis uesci soliti sint, uel ꝙ ĩter se inuicẽ suaderent, qđ utile eẽt. Sodes si audes, ut sis pro si uis, & ilico pro in loco. Terentius andria, Dic sodes, qs heri Chrysidẽ habuit? Surũ dicebant ex quo ꝑ diminutionẽ fit surculus. Enn. Vnus surus surũ ferret, tñ defendere poßẽt. Surremit sumpsit. inq; manu surremit hastam. Surrepsit sustulerit. Sũmussi murmuratores. Næuius, odi inquit summussos, proinde apte dice, quid sit. Terẽtius mussare pro tacere posuit, cũ ait, Sile cela, occulta, tege, tace, mussa. Solipunga genus bestiolæ maleficæ, ꝙ sit acrius, contractiusq; feruore solis. uñ ẽt nomen traxit. Sospes saluus. Enni. tñ sospitem pro seruatore posuit. Sospitare ẽ bona spe afficere, aut bonã spẽ non fallere. Succortrila uox tenuis, et alta. Titin. Fœmina fabula succortrila uocula. Succingulũ balteũ. Succerda stercus suillũ. Titin. Quid hẽs nisi unam arcã sine claui. eo condis succerdas. Sciscito sententiã dico. Succidanea hostia dicebatur, quæ secundo loco cædebatur. s. sic appellata est à succedẽdo. Sugillatũ dicitur ex græco, ꝙ ea pars, quæ ẽ sub collo cilon ab eis dicitur.

Syncophantas appellatos hac de causa dicunt. Atticos quondam iuuenes solitos aiunt in hortos irrumpere, ficosq; deligere, quã ob causam lege est constitutum, ut qui id fecisset capite truncaretur, quam pœnam qui persequerentur ob paruula detrimẽta sycophantas appellatos. Superuaganea dicebatur ab auguribus auis, quæ ex summo cacumine uocem emisisset, dicta ita, quia super omnia uagatur, aut canit. Supernati dicũtur, quibus fœmina sunt succisa in modum suillarum pernarum. Ennius, His pernas succidit iniqua superbia pœnũ. Supremum modo significat summum, modo extremum, modo maximum. Subsilles dicebantur quædam lamellæ sacrificijs necessariæ. Sororium tigillum appellabatur locus sacer in honorem Iunonis, quem Horatius quidam statuerat causa sororis à se interfectæ ob suam expiationem. Substillum tempus ante pluuiam iam penè uuidum, & post pluuiam non persiccum, quod iam stillaret, aut non dum desijsset.

Subscudes appellantur tabellæ, quibus tabulæ inter se configuntur, quia quò immittuntur succiditur. Pac. Nec ulla subscus cohibet compagem. Suffiscus folliculus testium Arietinorũ, quo utebantur pro marsupio à fisci similitudine dictus.

Subactus modo significat molitus, modo uictus, modo compulsus, ut cũ dicimus, pecus sub arbore subactum, modo coactus.

Supplicia ueteres quædam sacrificia à supplicando uocabant.

Sufes consul lingua pœnorum. Claudius senatus inquit censuit referentibus sufetis. Sub uitem hastas iacere dicitur ueles, cum eas sub manu sursum mittit. Luc. Vt ueles bonus sub uitem, qui summisit hastas, ueles autem uelitis facit. Sub uitem præliari dicuntur milites, cum sub uinea militari pugnãt. Luca. Neque prodire in altum, præliari procul sub uite.

Subuineam iacere dicuntur milites, cum astantibus centurionibus iacere coguntur sudes. Supparus uestimentum puellare lineum, quod & subucula, idest camisia dicitur. Afra. Puella non sum, supparo si induta sum. Sipat iacit, unde dissipat disijcit, & obstipat obijcit, & insipit hoc est inijcit. Sutelæ dolosæ astutiæ à similitudine suentium dictæ. Suspectus à suspicor uenit, & à suspicio. Suopte suo ipsius, ut meopte meo ipsius, tuopte tuo ipsius. Strebula lingua Vmbrorum appellabant partes carnium sacrificatarum. Stlata genus nauigij latum magis, q̃ altum & à latitudine sic appellatum, sed ea consuetudine, qua stlocum pro locum, & stlitem pro lite dicebant. Stlembus grauis tardus, sicut Lucilius pedibus stlembum dixit equum pigrum, & tardum. Stipatores corporis custodes, quos antiqui latrones uocabant, stipati enim ferro circundant corpora regum. Stipes fustis terræ defixus. Stritauum antiqui dicebant pro tritauo. Strigores densarum uirium homines. Strigæ appellantur ordines rerum inter se continuatarum. Striges dicuntur & inauspicatæ aues, quæ Syrnia græce nuncupantur, à quibus nomen inditum maleficis mulieribus. quæ etiam uolaticæ dicuntur. itaque solent eas auertere his uerbis, συρνία πομπαῖον νυντικόμα, στρίγγα δ' ἐλαόν' ὄρνιν ἀνώνυμον ὠκυπόρου τε πνύκα. à stringendo dictæ. Stura flumen in agro laurenti est. Steriliam sterilitatem. Stultorum feriæ appellabantur quirinalia, quod ea die sacrificant ij, qui solenni die aut non potuerunt rem diuinam facere, aut ignorauerunt. Sanqualis auis, quæ ossifraga dicitur. Sacrima appellabant mustum, quod libero sacrificabant pro uineis, & uasis, et ipso uino cõseruãdis, sicut præmessum de spicis, quas primũ messuissent, sacrificabant Cereri. Sacrificulus rex appellatus est, qui ea sacra, quæ reges facere consueuerant, fecisset. Sacella dicuntur loca dijs sacrata sine tecto. Saga quoq; dicitur mulier perita sacrorum, & uir sapiens producta prima syllaba propter ambiguitatem euitandam. Sarpa uineta putata, idest pura facta. unde & uirgulæ abscissæ sarmenta. Sarpere enim antiqui pro purgare ponebant. Sarte ponebant pro integre, ob quam causam opera publica, quæ locantur, ut integra tecta præstentur, sarta tecta uocantur. Etenim sarcire est integrum facere. Sardare intelligere. Næuius, Quod bruti, nec satis sardare queunt. Saperda genus pessimi piscis. Sandaraca genus coloris. Næuius, Merula sandaracino colore. Sambuca organi genus. à quo sambucastriæ dicuntur. machina quoq;, qua urbs expugnatur, similiter uocatur. Nam ut in organo chordæ, sic in machina intenduntur funes. Sãnites ab hastis appellati sunt, quas græci σαύνια appellant, has enim ferre assueti erant, siue à colle samnio, ubi ex Sabinis aduentantes consederunt. Seculares ludi apud Romanos post centum annos fiebant, quia seculum centum annos extendi existimabant. Scutylum tenue & macrum, & in quo tamen exilis pellicula cernitur.

Squalidum incultum, & sordidum, quod proxime similitudinem habeat squamæ piscium sic appellatum. Squarosi ab eadem squamarum similitudine dicti, quorum cutis exurgit ob assiduam illuuiem. Lucil. Varonum, ac rupicum squarosa incondita rostra. Schœniculæ appellantur meretrices propter usum unguenti schœni, quod est pessimi generis. Scorta appellantur meretrices, quia ut pelliculæ subigantur, omnia nanque ex pellibus facta scortea appellantur. Scortes idest pelles testium Arietinorum ab eisdem pellibus dicti.

Scandulaca genus herbæ frugibus inimica, quod eas uelut edera implicando necat. Scaptensula locus ubi argentum effoditur in Macedonia dictus à fodiendo. σκάπτειν nanque græce effodere dicitur. Lucretius, Quales expiret scaptensula subter odores. Spara minimi generis iacula à spargendo dicta. Luca. Tum spara, tum murices portantur tragula porro. Sartæ nugatoriæ, ac despiciendæ muliëres. Sartutillus uenter suillus condito farre expletus. Spinter armillæ genus. quo muliëres utebantur brachio summo sinistro. Scrupi dicuntur aspera saxa, & difficilia attrectatu. unde scrupulosam rem dicimus, quæ aliquid in se habet asperi. Scranteum pelliceum, in quo sagittæ reconduntur appellatum ab eadem causa, qua scortum. σκῦτος enim græce pellis dicitur. unde scuticæ, & scuta, quia non sine pellibus sunt. Sceleratus campus appellatur proxime portam collinam, in quo uirgines uestales, quæ incestum fecerunt, defossæ sunt. Sceleratus uicus Romæ appellatur, quod cum Tarquinius Superbus interficiendum curasset Seruium regem socerum suum corpus eius iacens filia carpento superuecta sit properans in possessionem domus paternæ. Scelerata porta, quæ & carmentalis dicitur uocata, quod per eam sex & trecenti Fabij cum clientium millibus quinq; egressi aduersus Hetruscos ad amnem Cremeram omnes sunt interfecti. Schedia genus nauigij inconditum, idest trabibus tantum inter se nexis factum. unde mala poemata schedia appellantur. Sexus natura uel habitus ex græco ἕξυς uocatur. Sex millium & ducentorum hominum primus C. Marius conscripsit legionem, cum antea quatuor millium fuisset. unde etiam appellabatur quadrata. Sibus callidus uel acutus. Sed pro sine inueniuntur posuisse antiqui. Sibinam appellant Illyrij telum uenabuli simile. Ennius, Illyrij restant sicis, sibinisq; fodentes. Sediculum sedile. Seducuslum genus flagelli dictum, quod uapulantes sudantes facit. Sectarius ueruex, qui gregem agnorum præcedens ducit. Secespitam alij securim, alij dolabram æneam, alij cultellum putant. Sicilicum dictum, quod semunciam secet. Secessiones narrationes. Sicilices hastarum spicula lata. Ennius, Incedit ueles uulgo sicilibus latis.

Sectio

Sectio persecutio iuris. Secundæ res non à numero dicuntur, sed quia ut uelimus, sequantur.

Sinciniam cantionem solitariam. Sectores, & qui secant dicuntur, & qui empta sua persequuntur.

Sicyonia genus calciamenti. Lucilius. Et pedibus læua sicyonia demit honesta. Simultas idest odium dicta ex contrario, quia minime sint odentes se simul. potest & à simulatione dicta existimari, quia simulata loquuntur ad inuicem.

Sementinæ feriæ fuerant institutæ, quasi ex ijs fruges grandescere possint. Simpulum uas paruum non dissimile cyatho, quo uinum in sacrificiis libabatur, unde & mulières rebus diuinis deditæ simpulatrices dicuntur.

Senaculum locus senatorum. Scœnas sabini cœnas, quæ autem nunc prandia sunt, cœnas habebant, & pro cœnis uespernas appellabant. Segnitia dicitur, quod sit sine nitendo quid utile, aut honestum. Terentius. Enim uero Daue nihil loci est segnitiæ, neq; socordiæ.

Signare significat modo scribere, modo annulo signa premere, modo pecora signis notare. Septimontium appellabant diem festum, quod in septem locis faciebant sacrificium, palatio uelia, fagutali, sabum Cermalo, Oppio, & Cispio. Siparium genus ueli mimicum.

Seliquastra genus sedilium. Spondere ante ponebatur pro dicere, unde & respondere adhuc manet, sed postea usurpari cœptum est in promisso.

Subditus dicitur iudex, qui loco mortui datur ijs, qui eum habuerant iudicem in aliqua re uel lite. Scaptia tribus à nomine urbis scaptiæ appellatur. Sabatina à lacu sabate dicta. Sabini à cultura deorum dicti, idest ἀπὸ τοῦ σέβειν Silere tacere significat ficto uerbo, ab s litera, quæ initium, & nota silentii est. Sāqualis porta appellatur proxima ædis Anci. Stiricidium quasi stillicidium, cum stillæ concretæ frigore cadunt. Stiria enim principale est, stilla diminutiuum. Siremps dicitur quasi similis res ipsa. habetur hoc in libris Catonis. Silatum antiqui pro eo, quod nunc ientaculum dicimus appellabant, quia ieiuni uinum sili conditum ante meridiem absorbebant.

Struppi uocabantur in puluinaribus fasciculi de uerbenis facti, qui pro deorum capitibus ponebantur.

Secespita cultrum ferreum oblongum manubrio eburneo rotundo solido iuncto ad capulum auro, argentoq; fixum clauis æneis ære cyprio quo flamines flaminis uirgines, pontificesq; ad sacrificia utebantur. dicta autem est secespita à secando. Seciuium libum est, quod secespita secatur.

Suffimenta dicebant, quæ faciebant ex faba, milioq; molito mulso sparso, ea diis eo tempore dabantur, quo uuæ calcatæ prælo premebantur. Serpsit antiqui pro serpserit usi sunt. unde serpulæ dictæ quas nunc serpentes dicimus ex græco, quod illi ἑρπετὰ nos pro aspiratione eorum s litera posita, ut ἕξ sex ἑπτὰ septem.

Suffibulum uestimentum album prætextum quadrangulum oblongum, quod in capite uestales uirgines sacrificantes habebant, idq; fibula comprehendebatur.

Summanalia liba farinacea in modum rotæ ficta.

Sex Vestæ sacerdotes constitutæ erant, ut populus pro sua quisq; parte haberet ministram sacrorum. quia ciuitas Romana in sex erat distributa partes. In primos, secundosq; titienses, ramnes, & luceres. Sacrificium quod fiebat Romæ in monte palatino palatiar dicebatur.

Sistere fana cum dicerent significabatur lectisternia certis in fano locis componere.

Solicitare est solo citare, idest ex suo solo mouere. solum autem quin significet locum quis dubitat? cum exules quoq; dicantur loco patriæ suæ pulsi.

Stagnum quidam dici putant, quod in eo aqua perpetuo stet. alij, quod is locus à græcis στεγνόν dicitur, quia bene contineat aquam. Scena securis an dolabra sit, ambigitur, quam Cincius in libro, qui est ei de uerbis priscis dolabram ait Pontificiam lymus in lydio corruit quasi ictus scena haud multo secus. Sistere fana cum in urbe condenda dicitur, significat loca in oppido futurorum fanorum constituere, quod Antistius Labeo ait in commentario. XV. iuris Pontifici fana sistere esse lectisternia certis locis & Dijs habere.

Satis uerbum. Verrius, melius fuit præterire, quàm tam absurdas opiniones suas de eo restare, quas sciens præterij tam Herculis, quàm de Scabio, quod proximum sequebatur.

SEXTI POMPEII FESTI LIB. XVIII.

T Vllios Alij dixere esse silanos, alij riuos alij uehementes proiectiones sanguinis artuatim fluentis, quales sunt Tiburi in Aniene. Ennius in Aiace. Aiax misso sanguine tepido Tullij efflantes euolant.

Tubicines etiam ij appellantur, qui sacerdotes uiri speciosi publice sacra faciunt tubarum lustrandarum gratia. Torrens principaliter proexurens ponitur, ut est apud Pacuuium in antiopa, flammeo uapore torrens terræ fœtum exusserit. significat etiam fluuium subitis imbribus concitatum qui alioquin siccitatibus exarescit, quanuis aquam ipsam, quæ fluit flumen recte dici ait Aelius Gallus libro secundo, quæ adius pertinent. Cæterum uulgo consuetudine utrunq; iam dici flumen & perennem, & fluuium torrentem.

Torum ut significat torridum & aridum, per unum quidem r antiqua consuetudine scribitur. Sed quasi per duo rr, scribatur pronuntiari oportet, Vnde antiqui nec mutas, nec semiuocales literas geminabant, ut fit in Ennio, arrio, annio.

Turmam equitum dictam esse ait Curiatius quasi terimam, quod terdeni equites ex tribus tribubus titiensium ramnium Lucerum fiebant, itaq; primi singularum decuriarum decuriones dicti, qui ex eo in singulis turmis, sunt etiam nunc terni. Torrere à torreo deductum proprie significat siccare atq; arefacere, sed usurpatum est iam pro eo, quod igne urere. Plautus, in urna eadem opera in furnum calidum condito, atq; ibi torreto.

Turrhenos hetruscos appellari solitos ait Verrius à Turrheno duce Lydorum, à cuius gentis præcipua crudelitate etiam tyrannos dictos.

Tyria maria in prouerbium deductum est, quod tyro oriundi Pœni adeo potentes maris fuere, ut omnibus mortalibus nauigatio esset periculosa. Afranius in epistola, hunc seruum autem maria tyria conciet.

Toruitas à ferocia taurorum dicta est. Pacuuius in armorum iudicio, feroci ingenio toruus, prægrandi gradu, & cum recordor eius ferocem et toruam confidentiam. Toruitas quasi tauri acerbitas. Turbellas dixisse antiquos, quas nunc turbas appellamus testis est Plautus in pseudulo, quales, & quantas soleam turbellas dare.

Tutulum uocari aiunt flaminicarum capitis ornamentum, quod fiat uitta purpurea innexa crinibus & extructum in altitudinem. quidam pileum lanatum forma è tali figuratum, quo flamineæ, ac pontifices utantur, eodem nomine uocari.

Ennius, liba quæ sectores argeos & tutulatos.

Tonsam Ennius significat remum quasi tondeatur ferro, cum ait lib. septimo. Poste recumbite, uestraq; pectora pellite tonsis. Item. Pone petunt exin referunt ad pectora tonsas. & in asoto, alius in mari uult tenere tonsam.

Tymbræum Apollinem Virgilius à monte thymbræo appellauit, qui est in agro Troiano. Tollenon genus machinæ, quo trahitur aqua alteram partem prægrauante pondere, dicitur à tollendo. Tolerare patienter ferre. Accius in Neoptolemo, ut quisquam potis est tolerare acritudinem. Ennius libro secundo. Ferro secedere, quàm dicis his tolerare.

Toles tumor est in faucibus, quæ per diminutionem tonsillæ dicuntur. Tullianum dicitur pars quædam carceris, quod Seruium Tullium ædificasse aiunt.

Taxat uerbum ponitur in ijs, quæ finiuntur, quoad tangi liceat, militibus, quoq;, arbitroq; cum præscribitur, quoad ei iussit statuendi, taxatio dicitur, quæ fit certæ summæ à tangēdo autem dici etiam scenici testimonio sunt, qui taxatores dicuntur, quod alter alterum maledictis tangit.

Tabernaculadicuntur, ad similitudinem tabernarum, quæ ipsæ quod ex tabulis olim fiebant dictæ sunt, nòn, ut quidam putant; quod tabulis claudantur.

Tagit Pacuuius in Teucro, Vt si quisquam me tangit, & tagam. idem in hermiona. aut non cernam nisi tagam. sine dubio antiqua consuetudo usurpauit, nam nunc ea sine præpositionibus non dicuntur, ut contigit, attigit, quæ secundum aliquos idem sunt, quod tagit, & componuntur.

Tablinum proxime atrium locus dicitur, quod antiqui magistratus in suo Imperio tabulas rationum ibi habebant publicarum rationum causa factum locum. alij dicunt tablinum à tabulis. Tabem eam, quæ faceret tabescere apud antiquos usurpatum. Sallustius quoq; frequenter, ut in Catilina, cum ait uti tabes plerosq; ciuium animos inuaserat. & in libro quarto historiarum, qui quidem mos, ut tabes in urbem coniectus. & Coruinus pro Liburnia propter hāc tabem atq; perniciem domus totius. Tabellis pro chartis utebantur antiqui, quibus ultro citro'ue, siue priuatim, siue publice opus erat certiores absentes faciebant, unde adhuc tabellarij dicuntur, & tabellæ missæ imperatoribus. Tages furunculus à tegendo dictus, cuius uocabuli Lucilius meminit, & mutonis manum perscribere posse tagacem. Tages nomine Genij filius, nepos Iouis, puer dicitur disciplinam auspicij dedisse duodecim populis Hetruriæ. Taminia uua syluestris generis uidetur Verrio dicta, quæ tam mira sit, quàm minium. Tallus in Sabinorun nominibus prænominis loco uidetur fuisse. Talentorum non unum genus, Atticum est sex millium denarium. Rhodium & cistophorum quatuor millium quingentorum denarium, Alexandrinum duodecim denarium, Neapolitanum sex denarium, Syracusanum trium denarium, Rheginum uictoriati. Tam'ne eousq;, ut Aelius stilo, et Opilius Aurelius interpretātur. Itaq; Afranius, tam'ne arcula tua plena est aranearum.

Thale nomen dictum, alij ab ætatis flore, alij quod carmina semper floreant. Talipedare antiqui dicebant pro uacillare pedibus lassitudine, quasi qui trahit pedes ut talis uideatur insistere, aut identidem tollere pedes. Tam modo antiqui ponebant pro modo, apud græcos quoq; ὄντως δὲ γάρ Item ex contrario dicimus, quàm malus Homerus tam bonus Cherylus poëta est. At antiqui tam etiam pro tamen usi sunt, ut Nonius, quid si taceat dum uideat, tam etiam sciat quid scriptum sit. Ennius illæ meæ tam potis pacis potiri. Titinnius, bene cum facimus tam male subijmus, ut quidam perhibent uiri. Item quanquam estis, nihil tam esstor simul uobis cōsului. Alij dicunt tam habere significationem positiuam, cui subiungimus quàm, ut ex præmissis patet.

Tandem cum significet aliquando, interdum tamen ex superuacuo ponitur, ut apud Terentium in phormione, cum ait. Ita'ne tandem uxorem duxit Antipho iniussū? meo, non enim hic tempus ullum significat. at Cicero etiam duplicat temporalem significationem cum ait, tandem aliquando.

Tauri, uerbenæq; in commentario sacrorum significat ficta farinacea. Tænias græcam uocem sic interpretatur Verrius, ut dicat ornamentum esse laneum capitis honorati, ut sit apud Cæcilium in Androgyno sepulchrum plenum tæniarum, ita ut solet & aliàs dum tæniam qui uulnus uinciret petit. Ennius in Alexandro, uolans de cœlo cum corona & tænijs. Accius in Neoptolemo decorare est satius, quàm urbem tænijs. Tædulum antiqui interdum pro fastidioso, interdum quod omnibus odio esset ponere soliti sunt.

Tatium occisum ait Lanuuius ab amicis eorum legatorum, quos interfecerant Tatiani latrones, Sed sepultum in Auentinensi laureto. Taurorum specie simulachra fluminum. idest cum cornibus formantur, quod sunt atrocia ut Tauri.

Tauras uaccas steriles dici existimant hac de causa, quod non magis quàm tauri pariant. Talionis mentionem fieri in duodecim ait Verrius, hoc modo, si membrum rapit ni sum cum eo pacit talio esto, neq; id quid significet indicat, puto quia notum est. permittit enim lex parem uindictam.

Tallassionem in nuptijs Varro ait signum esse lanificij. Tallassionem enim uocabant quasillum, qui alio modo appellatur calathus uas, utiq; ipsis lanificijs aptum. Tarquinias scalas, quas rex Tarquinus Superbus fecerit abhominandi eius nominis gratia ita appellata esse ait uulgo existimari Verrius. Tarpeiæ etiam effigiem ita appellari putant quidam in æde Iouis metellina, eius uidelicet in memoriam Virginis, quæ pacta à sabinis hostibus ea, quæ in sinistris manibus haberent, ut sibi darent, intromiserit eos cum rege Tatio, qui postea in pace facienda cauerit à Romulo, ut ea Sabinis semper pateret. Tam perit, quàm extrema faba, in prouerbio est, quod ea plerunq; aut proteritur, aut decerpitur à prætereuntibus. Tapullam legem conuiualem ficto nomine conscripsit iocoso carmine Valerius Valentinus, cuius meminit Lucilius hoc modo, Tapullam rident legem contere opimi. Termonem Ennius græca consuetudine dixit quem nos modo terminum hoc modo. Ingenti uadit cursu qua redditus termo est. &, Hortatore bono prius qui iam finibus termo est. Trientem. iij. pondo coronam auream dedisse Ioui donum scripsit Titus Quintius dictus, cum per nouem dies totidem urbes, & decimam Præneste cepisset id significare ait Cincius mystagogicon libro secundo, duas libras pondo & trientem, qua consuetudine, hodieq; utimur, cum lignum bes alterum dicimus, idest pedem & bessem latitudinis habens, & sestertium, idest duos asses, & semissem tertium, item si tres asses sunt, & quartus quadrans.

Tersum diem pro sereno dictum ab antiquis.

Teres est in longum rotundum. Temulentū ebrium. Næuius in duobus dosennis. sequimini præminate sequere temeti timor idem in funere. Agite exite, temulentiamq; tollite, & sine surdo filias habeo temulentas, Sed eccas uideo incedere. Afranius in consobrinis. pol magis istius temulentæ futilis. Alij dicunt temetum uinum. unde temulentus & temulenta.

Titinnire apud Næuium hoc modo, tantum ibi molle crepitum faciebant, titinnabant compedes, pro sonitu titinnabuli dixit & Apud Afraniū hostiarij impedimēta titinnire audio.

Tributorum conlationem cum sit alia in capita, aliud ex censu, dicitur etiam quoddam temerarium, ut post urbem à Gallis captam conlatum est, quia proximis quindecim annis census alius non erat. Item bello punico secundo. Valerio Leuino. M. Claudio Marcello cum & senatus, & populus in ærarium quod habuit detulit. Tentipellium Artorius putat esse calciamentum ferratum, quo pelles extenduntur, idem Afranium dixisse in primo pro manibus, Credo habere ego illos tentipellium. Titinnium autem Verrius existimare id medicamentum esse, quo rugæ extenduntur, cum dicat, tentipellium inducis, rugæ in ore extenduntur, cum ille προτινῶς dixerit. Tignum non solum in ædificijs quo utuntur appellatur, sed etiam in uineis, ut est in XII tignum iunctum ædibus, Vineaue & concapu ne soluito.

Triumuiri. M. Valerius coruinus, Iunius Scena, P. Fuluius Longus ex. Se. co. idibus Ianuarijs. P. Papyrio cursore. G. Iunio COSS. Tela proprie dici uidentur ea, quæ missilia sunt ex græco uidelicet translato eorum nomine, quia illi ἀπόθεν missa dicunt, quæ nos eminus sicut arma ea, quæ ab humeris dependentia retinentur manibus, quam nouimus in nobis partem corporis armatam uocari existimandum est.

Tigillum sororium appellari incipiut ex agris, qui ibi uillas non habent, ut marsi, aut peligni, Sed ex uicis partim habent rempublicam & ius. dicitur partim nihil eorum, & tamen ibi nundinæ aguntur, negotii gerendi, causa, & magistri uici. Item magistri, paucique annis fuerit Altero cum id genus ædificii que continentia sunt ius oppidisq; itineribus, regionibusq; distributa distant, nominibusq; dissimilibus discriminis causa sunt dispartita Tertio cum id genus ædificiorum definitur quæ in oppido priui in suo quisq; loco proprio ita ædificat, ut in eo ædificio peruium sit quo itinere habitatores ad suam, quisq; habitationem habeat accessum, qui non dicuntur uicarii sicut ij, qui aut in oppido uicas, aut hi, qui in agris sunt uicarii appellantur.

Tegillum cucullunculum ex scirpo factum. Plautus Tegillum mihi aret, id si uis dabo. Topper significare ait Artorius cito fortasse. celeriter temere, cito. Sic in Nelei carmine. Topper furtunæ cómutatur hominibus, sic. C. Næui. citius. Capesce flammam Vulcani Topper, sic in eodem, nam nullum peius macerat humanum, quàm domares æuum uiret cui sunt magnæ Topper constringunt impor tunæ. unde fortasse sic Cœlius libro septimo, ita uti sese quisq; studeat uobis æmulari in statu fortunæ Reipublicæ eadem re gesta Topper nihilo minore negotio acto gratia minor esset, fortasse sic Accius, ímo Topper, ut fit, patris tunc eiecit iras. Ennius vero Topper fortasse ualet. in Ennij & Pacuuij scriptis apud Ennium est Topper, quàm nemo melius scit. Pacuuius Topper tecũ sit potestas faxit si mecũ uelit in antiopaparum. & in antiquissimis scriptis celeriter ac mature in odyssea uetere Topper facit homines utrius fuerit Topper citi ad ædis uenimus arcæi simul duona eorum portant ad nauis millia alia in iisdem inueniuntur. Terentum locus in campo martio dictus, quod eo loco ara ditis patris terra occultaretur.

Taurij appellabantur ludi in honorem deorum inferorum facti. Instituti autem uidentur hac de causa. Regnante Tarquinio superbo cum magna incidisset pestilentia in mulĭeres grauidas, quæ fuerat facta ex carne diu uendita populo taurorum, ob hoc diis inferis instituti, & taurii uocati sunt.

Todi genus auium paruarum. Plautus, Cum extortis talis cum tollidis crusculis. Tibilustria dies appellabant, in quibus agna tubas lustrabant. Tuditantes significat negotium tundentes, idest agentes. Lucretius, Nec tuditantia rem cessant extrinsecus ullam. Tudites mallei à tundendo dicti. inde & cuidam cognomen Tuditano fuit, quod caput malleo simile habuerit. Tueor uideo.

Tuor defendo. Thusus uicus Romæ est dictus, quod ibi habitauerunt Thusci, qui recedente ab obsidione Porsena remanserunt. Thusci à Tusco rege filio Herculis sunt dicti, uel à sacrificando studiose ex græco θύω, uel ut tusculum dictum, quod aditum difficilem habeat, idest dusolon.

Thomices græco nomine appellantur canabi impoliti, & sparto leuiter tortæ restes, ex quibus funes fiunt, puluilli quoq; quos in collo habent, ne à resti lædantur, thomices uocantur. Tungere nosse est, nam prænestini tungitionem dicunt notionem. Ennius, Alij rhetorica tongent.

Tesqua loca augurio designata. Cicero aspera ait esse, & difficilia. Tonsilla palus dolatus in acumen & cuspide præferratus, qui nauis religandæ causa in litore figitur. Accius, tacete & tonsillas litore in læda edite.

Talia folliculum cepe. Tarmes genus uermiculi carnes exedens Tæpocon appellarunt græci genus scribendi deorsum uersus, ut nunc dextrorsum uersus scribimus. Tartarino, horrendo & terribili.

Tama dicitur cum labore uiæ sanguis in crura descendit, & tumorem facit. Lucilius, Inguen ne existat papule tama ne boa noxit. Termentum apud Plautum detrimentum.

Tempestatem pro tempore frequenter dixerunt.

Tempesta tempestiua. Titinia uasa uinaria.

Thensa uehiculum argenteum, quo exuuiæ deorum ludis circensibus per circum ad puluinar uehebantur.

Temerare uiolare sacra, & contaminare, dictum uidelicet à temeritate. Tyberis fluuius dictus à Tyberino rege Albanorum, quod in eo cecidisset. Tyberis à Tyberi rege Thuscorum. Tibicines in ædificiis dicti existimentur à similitudine tibiis canentium, qui ut cantantes sustineant, ita illi ædificiorum tecta. Tippula bestiolæ genus sex pedes habentis, sed tantæ leuitatis, ut super aquam currens non desidat. Plautus, Neq; tippulæ. leuius pondus est, quàm fides lenonia. Testiculari est iumentis maribus fœminas, uel mares fœminis admouere, licet alii dicant tesciculari. Tifata iliceta, Romæ autem tifata curia, tifata etiam locus iuxta Capuam. Tituli milites appellantur quasi tutuli, quod patriam tuerentur. unde & Titi prænomen ortum est. Thiasitas sodalitas.

Titiensis tribus à prænomine Tatii Regis appellata uidetur. Titia quoq; curia ab eodem rege est dicta.

Tetini pro tenus. Thræces gladiatores à similitudine palmularum thraciarum. Tituuillitium nullius significationis est, ut apud græcos baltiri, & syndapseis. Plautus, non ego istud uerbum empsitem tituuillitio.

Trabs proprie dicitur duo ligna compacta.

Tragus genus conchæ mali saporis.

Trabica nauis, quod sit trabibus confixa. Pacuuius, labitur trabica in alueos. Tracali appellantur muricum ac purpuræ superiores partes. unde ariminenses maritimi homines cognomen traxerunt trachali

Troia & regio Priami & lusus puerorum equestris dicitur, & locus in agro laurente quo primum Italiæ Aeneas cũ suis constitit. Trifax telum longitudinis trium cubitorum, quod catapulta mittitur. Ennius, aut permaceret paries percussus trifaci. Tributum dictum quia ex priuato in publicum tribuitur. Throcum genus sellæ abetur apud Plautum. Tritonia Minerua à ripa Tritonis fluminis dicta, quod ibi primitus sit uisa.

Truo auis onocrotalus. Cæcilius irridens magnitudinem nasis, prò dij immortales, unde hic perrepsit truo.

Trapit uertit. unde trepido & trepidatio, quia turbatione mens uertitur.

Triumphales coronæ sunt, quæ imperatori uictori aureæ præferuntur, quæ temporibus antiquis propter paupertatem laureæ fuerunt.

Templum significat & ædificium deo sacratum, & tignum, quod in ædificio transuersum ponitur.

Transtra & tabulæ nauium dicuntur & tigna, quæ pro pariete in parietem porriguntur. Tromentina tribus à campo tromento dicta. Tragula genus teli, dicta, quod scuto infixa trahatur. Themin deam putabant esse, quæ præciperet hominibus id petere, quod fas esset, eamq; id esse existimabant, quod & fas est. Termes ramus direptus ex arbore, nec folijs repletus, nec nimis glaber.

Tenus significat finem, ut cum dicimus hactenus.

Trosuli equites dicti, quod oppidum Thuscorum Trossulum sine opera peditum ceperint. Taciturnus qui facile tacet. Tacitus argutus etiam, quia potest aliquando tacere. Teniræ credebantur esse sortium deæ, dictæ quod tenendi haberent potestatem. Termino sacra faciebant, quod in eius tutela fines agrorum esse putabant. deniq; Numa Porapilius statuit eum, qui terminum exarasset, & ipsum & boues sacros esse. Terminus quo loco colebatur super eum foramen patebat in tecto, quod nefas esse putarent terminum intra tectum consistere.

SEXTI POMPEII FESTI. LIB. XIX.

Iget dictum uidetur à ui agendo, Sed nõ in agendis, hostilibusq; rebus, uerum his quæ celerrimo, concitatoq; animo ad bonam tendunt frugem. Alij dicunt uiget à uigendo dici, sed in agendis hostilibus rebus, uerum ijs, qui concitato animo ad bonum tendunt. Voisgram auem, quæ se uellit, augures fecilitram appellant. Victima, quod uicta ducitur ad altare, aut quæ ab hostibus uictis immoletur.

Viatores appellantur, qui magistratibus apparent eo quia initio omnium tribuum cum agri in propinquo erant urbis, atq; assidue homines rusticabantur, crebrior opera eorũ erat in uia, quàm urbe, quod ex agris plerunq; homines uocabantur à magistratibus, & frequens eorum erat ab agris ad urbem uia. Vectigal, æs uia. Vergiliæ dictæ, quia earum ortu uer finitur, & æstas incipit.

Ve uictis in prouerbium uenisse existimatur cum Roma capta Senonibus gallis aurum ex conuentione, & pacto pensum ut recederent, quod iniquis ponderibus uno ex barbaris querente, at Claudiæ Brennus dux gallorum ad põdera adiecit gladium, & dixit, ue uictis, quem postea Furius Camillus cum insidijs circunuentum concideret, & quererentur contra fœdus fieri eadem uoce remunerasse dicitur.

Vegrande significari alij aiunt malegrande: ut uecors uesanus mali cordis, maleq; sanus. alij paruum. siue minutum, ut cum dicimus, uegrande frumentum, & Plautus in cistellaria, qui nisi iteres nimium is uegrandi gradu.

Vecors est mali, turbatiq; cordis. Ve uobis dicebatur ab antiquis & ue nobis. Vapula papyria in prouerbio antiquis fuit, de quo Sisinnus Capito sic refert, tum dici solitum esse cum uellent minantibus significare se eos negligere.

Vacerram & Aelius & alij complures uocari aiunt stipitem, ad quem equi solebant religari. Alij dicunt maledictum significari hoc nomine acerbitatis magnæ, ut sit uecors & uesanus. Vagorem pro uagitu. Ennius libro sextodecimo, Cui clamas oppugnantis uagore uolanti. Lucretius libro secundo, Et superantur, item miscetur funere uagor.

Valuoli fabæ folliculi appellati sunt, quasi ualliuoli, quia uallo facti excutiantur. Valgulatio, in libro duodecimo significat quæstionem cum conuitio, cui testimonium defugerit is certis diebus, ob portum, ob ualgulationem.

Valgos opilius Aurelius, alijq; complures aiunt dici qui diuersas suras habeant. Plautus milite glorioso, qui talos uitiosos maiorem partem uideas ualgis suauis, ergo sit ea mihi insignitos pueros pariat, postea aut uarum, aut ualgum, aut compernem, aut pætum, aut bocum filium.

Vari econtrario dicuntur incurua crura habentes.

Viere alligare significat, unde uimina, & uasa uiminea.

Veruta pila dicuntur. Vruat Ennius in Andromeda significat circundat, ab eo sulco qui fit in urbe condẽda uruo aratri, quæ sit forma simillima uncini curuatione burris & dentis, cui præfigitur uomer, ait autem circum sese uruat ad pedes. Vnciaria lex. Ventabam antiqui dicebant sine præpositione pro aduentabam. Viminalis & porta & collis appellabantur, quod ibi uiminum sylua fuisse uidetur, ubi est & ara in uimino consecrata.

Vindex ab eo qui uindicat quo minus is qui prensus est ab aliquo teneatur. Vineæ, ut Verrius præcipit, quod uini feraces sint, etiam militares quædam machinationes à similitudine appellantur. Viuatus & uiuidus à poëtis dicuntur, à ui magna. Vindiciæ appellantur res eæ, de quibus controuersia est, de quibus Cincius sic ait, Vindiciæ olim dicebantur, quæ ex fundo sumptæ in ius allatæ erant. Seruius Sulpitius uindiciam esse ait ab eo, quod uindicantur res ex cõtrouersia. Vicinia uicinorum conuersatio.

Vesperna Apud Plautum cæna intelligitur.

Vesticeps puer qui iam uestitus est pubertate, contra inuesticeps qui necdum pubertate uestitus est. Veia apud Oscos dicebatur plaustrum. inde ueiari stipites in plaustro, & ueiatura. Vrbanas tribus appellabant, in quas urbs erat dispartita à Seruio Tullo rege, idest suburrana palatina exquillina. collina. Vestis generaliter dicitur, ut stragula forensis, muliebris. Vestimentum pars aliqua, ut pallium, tunica, penula. Vescus fastidiosus ue enim pro pusillo utebantur. Lucretius uescum dixit edacem, cum ait, Nec mare, quæ impendent uesco sale saxa peresa. Vescor pascor. Vesperugo uesper stella. Plautus, Nec uesperugo, nec uergiliæ occidunt. Vespæ dicuntur qui funerandis corporibus officium gerunt non à minutis illis uolucribus, sed quia uespertino tempore eos efferunt, qui funebri pompa duci propter inopiam nequeunt uespulæ.

Vespices fruteta densa dicta à similitudine uestis.

Veluti appellabantur uestiti & inermes qui exercitum sequebantur, quiq; in mortuorum militum loco substituebantur, ipsi sunt & ferentarij, qui fundis ac lapidibus pugnabant quæ tela feruntur non tenentur. Cato eos ferentarios dixit, q tela ac potiones militibus præliantibus ministrabant.

Velitatio dicta est ultro, citroq; probrorum obiectatio ab exemplo uelitaris pugnæ. Plautus, Nescio quod uelitatio estis inter uos. Veternosus dicitur qui graui premitur somno. Cato ueternosum hydropicum intelligi uoluit cum ait, Veternosus, quàm plurimum bibit, tam maxime sitit.

Veteratores callidi dicti à multa rerum agendarum uetustate. Ganius mulieri non astutæ facile ueterator persuasit.

Veterinam

Veterinam bestiam iumentum Cato appellauit à uehendo. Opilius ueterinam dici putat, quasi uaterinam, uel ut uterinam, quod ad uentrem onus religatum gerat.

Vitulans lætans gadio, ut prato uitulus. Ennius, habet is coronam uitulans uictoria. Viduertas calamitas, dicta, quod uiduet bonis. Vitiligo in corpore hominis macula alba, quam græci alphon uocant, à quo nos album, siue à uitio dicta etiam si non lædit, siue à uitulo propter eius membranæ candorem, qua nascitur inuolutus. Lucilus, Hæc odiosa mihi uitiligo est, num dolet inquit.

Vel colligatio quidem est disiunctiua, sed non ex earum rerum, quæ natura disiuncta sunt, in quibus aut coniunctione rectius utimur, ut aut dies est, aut nox, sed earum, quæ nō sunt contra, in quibus quæ eligantur nihil interest, ut Ennius uel tu dictator, uel equorum, equitumq; magister Esto uel consul.

Vibices plagæ uerberum in corpore humano dictæ, quod ui fiunt. Vibrissæ pili in naribus hominum, dicti, quod his euulsis, caput uibratur. Vibrisso est uocem in cantando crispare. Titinnius, Si erit tibi cantandum facito usq; exuibrisses. Verticulas cum dixit Lucilius, articulos intelligi uoluit. Vola uestigium medij pedis concauum, sed & palma manus uola dicitur. Volones dicti sunt milites qui post cannensem cladem usq; ad octo millia cum essent serui uoluntarie se ad militiam obtulere.

Versuti dicuntur, quorum mentes crebro ad malitiam uertuntur. Vernæ appellantur ex ancillis ciuium Romanorum uere nati, quod tempus anni maxime naturalis fœtura est. Viritanus ager dicitur, qui uiritim populo distribuitur. Veruncent uertant. Pacuuius, Dij nouerint meliora atq; amentiam auerruncassent tuam, id est auertissent.

Vastum pro magnum. ponitur tamen & pro inani. Accius, Hanc urbem ferro uastam faciet. Vnde uastitas & uastitudo. Vermina dicuntur dolores corporis cum quodam minuto motu, quasi à uerminibus scindatur. hic dolor græce στρόφος dicitur. Veruat, circundat. Vngulum Oscorum lingua significat annulum. Vinalia diem festum habebant, quo die uinum nouum Ioui libabant.

Venerari uerbum compositum ex uenia & orando.

Viuatus, & uiuidus à ui magna dicuntur.

Vmbræ uocabantur neptunalibus casæ frondeæ pro tabernaculis. Vallescit perierit, à uallo militari, quod fit circa castra, quod qui eo eijciuntur pro perditis habentur.

Vexillum diminutiuum est à uelo. Vinulus dicitur molliter se gerens, & minime quid uiriliter faciens.

Vietus languidus sine ui, & naturalibus priuatus uiribus.

Vngustus fustis uncus. Vadem sponsorem significat datum in re capitali. Vecticularia uita dicitur eorum, qui uectibus parietes perfodiunt alienos furandi gratia. Cato, uecticulariam uitam uiuere, repente largiter habere, repente nihil. Viritim dicitur dari, quod datur, per singulos uiros. Cato, præda, quæ capta est, uiritim diuisa.

Vxorium pependisse dicitur, qui quod uxorem non habuerit, æs populo dedit. Vls Cato pro ultro posuit.

Volturnalia, Volturno suo deo sacra faciebant, cuius sacerdotem Volturnalem uocant. Vesculi male curati & graciles homines. ue enim syllabam rei paruæ præponebant, unde Veiouem paruum Iouem, & uegrandem fabam minutam dicebant. Vaticanus collis appellatus est, quod eo potitus sit populus Romanus uatum responso expulsis Hetruscis. Viuissimus superlatiuus à uiuido.

Vngulatos ungues magnos, atq; asperos habentes Cato appellauit. Verberitare idem Cato frequentatiue ab eo, quod est uerbero dixit. Vopte pro uos ipsi Cato posuit.

Ver sacrum uouendi mos fuit Italis. magnis enim periculis adducti uouebant quæcunq; proximo uere nata essent apud se animalia immolaturos, sed cum crudele uideretur pueros, ac puellas innocentes, interficere, perductos in adultam ætatem uelabant, atq; ita extra fines suos exigebant.

Versuram facere, mutuam pecuniam sumere ex eo dictum est, quod initio qui mutuabantur ab alijs, non ut domum ferrent, sed ut alijs soluerent uelut uerterent creditorem.

Vinciam dicebant continentem. Vernisera mensalia auguria. Vehere. portare uel trahere. Veredis antiqui dixerunt, quod ueherent rhedas, id est ducerent.

Veruta pila dicuntur, quod uelut uerua habent præfixa.

SEX. POMPEII FESTI LIBRI VLTIMI

FINIS.

NONII MARCELLI TIBVRTICENSIS COMPENDIOSA DOCTRINA AD FILIVM DE PROPRIETATE SERMONVM.

Enium est tædium, & odium, dictum à senectute, quod senes omnibus odio sint, & tædio. Cæcilius ephestione. tum in senectute hoc deputo miserrimum sentire ea ætate, eum ipsum esse odiosum alteri. Nam ætatem malam senectutem ueteres dixerunt. Plautus menæchmis, Consitus sum senectute, onustum gero corpus, uires reliquere, ut ætas mala est merx. mala est ergo. Accius amphitryone. An mala ætate mauis male multari exemplis omnibus? Turpilius philopatro, miserum puto si etiam istuc ad malam ætatem accessit mali. Pacuuius periboea. Parum est, quod te ætas male habet, ni etiam hic ad malam ætatem adiungas cruciatum reticenti. Afranius uopisco. Si possent homines delinimentis capi, omnes haberent nunc amatores anus. ætas, & corpus tenerum, & morigeratio. hæc sunt uenena formosarum mulierũ. Mala ætas nulla delinimenta inuenit. Bonam ætatem quoq; dicimus adolescentiam, uel iuuentutem. Marcus Tul. de senectute, quod si ipsis uoluptatibus bona ætas fruitur, lubentius primum paruulis fruitur rebus. Nam prudẽtissime noster Maro diei partes primas, quasi eius ætatem puberem, meliorẽ dixit nono libro. Nunc adeo melior quoniam pars acta diei est. Senium ipsum positum. Sic Titinnius ueliterna. Quod pesti senio, & iurgia sesemet diebus emigrarunt. Nouius gallinaria, opere, quæ actor, cantor, cursor, senium sonticum. Accius ἐπὶ ναυσὶ μάχῃ, Mors amici subigit, quod mihi est senium multo acerrimum. Põponius præcone posteriore, Calue apportas nuntium nobis disparem, diuisum huic seni senium, & metum. Lucilius satyr. lib. xv. In numero quorum nunc primus Trebellius multos Titos Lucios marcescebat febris, senium, uomitu[illegible] pus. Turpilius demiurgo. Quia. n. odio, ac senio mihi hæ sunt nuptiæ. Pacuuius piboea. Metus, egestas, mœror, seniũ, exiliumq;, & senectus. Velitatio dicitur leuis contentio, dicta ex congressione uelitum. Plautus asinaria, uerbis uelitationem fieri cõpendi uolo. Idem menæchmis. Nescio quid uos uelitati estis inter uos duos. Turpilius lindia. Comperce uerbis uelitare, ad rẽ redi. Afranius priuigno. Interea uerba iactare, & labris inter se uelitari uelificatrier. Cæcilius pausimacho, interenti tamen. Toga dicta est à tegendo, & est toga (sicut in consuetudine habetur) uestimentum, quo in foro amicimur, cuius & Cicero meminit in Catilinã, uelis amictos nõ togis. Titinnius fullonibus, quæ inter decem annos nequisti unã togam detexere. Dicitur, & tectum. Titinnius gemina. syrus cum scorto constituit ire, clauis ilico abstrudi iubeo, rusticæ togæ ne sit copia, idest tecti. Tollere occidi. Lucilius. Adiui quem febris una, atq; una ἀπεψία, uini inquam hiatus unus potuit tollere. Tollere mittere. Virg. Aenei. lib. ij. Clamores simul horrendos ad sydera tollit. Tollere transferre. Virg. ænei. lib. ii. Vnius in miseri exitium cõuersa tulere. Tollere inferre. Virg. georg. lib. iii. Tollentemq; minas, & sibila colla tumentem Deijce. Tollere est eleuare. Idem in xi. Tollit se ad rectum quadrupes. Marcus Tul. philippicarum li. xi. Vel in cœlũ nos, si fieri potuerit, humeris nostris tollemus. Lucilius lib. xxviii. & fœdera tollent. Marcus Tul. in Hortensio. Nihil tamen esse, in quo se animus excellens tollat. Tollere ostendere, erigere. & tollere. Virg. Aenei. lib. i. Cui mater media sese tulit obuia sylua. Idem libro. vii. laborum Prima tulit finem. Tollere occidere. Varro sexagesimo, nunc quis patrem decem annorum natus non modo tollet, nisi ueneno? Tollere est differre. Plautus pœnulo, omnem extollo ex hoc die in alium diem. Tollere pati, sustinere. Virgil. æneí. lib. iii. Iuuenemq; superbum Seruitio enixæ tulimus. Et idem lib. xii. Non tulit instantem phegeus, animisq; frementem. Terentius. Phormi. Ego te complures aduorsum ingenium meũ menses tuli. Marcus Tul. in Verrem diuinatione. tuli grauiter, & acerbe iudices. Idem de offi. lib. ii. Nisi enim multorum impunitates scelerum tulissem. Tenacia est perseuerantia, & duritia. Ennius hectoris lytris, ducet quadrupedum iugo inuitam doma infrena, & iuge ualida, quorum tenacia infrenari nimis. Tenacia parsimonia. Afranius priuigno. Vixisti durus, difficilis, tenax. Tempestas est turbo uentorum. Virgilius georg. lib. i. Quid tempestates autumni, & sydera dicã? Tẽpestas tẽpus. Sall. Iugurtha, ea tempestate in exercitu nostro fuere complures noui, atq; ignobiles. Lucilius lib. xxvii. Iam qua tempestate uiuo certe sine ad me recipio. Pacuuius teucro. Quàm te post multis habeo tempestatibus. Marcus Tul. de senectute. Cursus est certus ætatis, & una uia naturæ, quæq; simplex sua cuiq; partis ætatis tẽpestiuitas est data. Varro in eudæmonibus. Dum sermone cœnulam uariamus, interea tenuit bene tẽpestate serena. Trepidare metuere. Virgil. lib. ix. Dum trepidant it hasta tago per tempus utrunq;. Idem libro. ix. Trepident immisso lumine manes. Lucilius lib. xxx. Sed quid ego hæc animo trepidante dicta profundo? Trepidare festinare. Virg. lib. ix. Ne trepidate, meas teucri defendere naueis. & Geor. lib. iiii. Tum trepidæ inter se coeunt, pẽnisq; coruscant. Tangere ferire, commouere. Virg. lib. nono. nec solos tangit Atridas Iste dolor. Idem li. xii. Miseri te siqua parentis Tangere cura potest, oro. Mar. Tul. in frumẽtaria uerrinarum, Nunquam tua me cura tuarumue fortunarum cogitatio tangeret. & Lucr. Nec bene pro meritis capitur, nec tãgitur ira. Tangere est contingere. Lucre. lib. i. Tangere enim & tangi nisi corpus, nulla potest res. Terentius adelphis. Nunquã dũ ego adero, hic te tãget. Tãgere, inspicere. Lucilius. lib. xxvi. Neq; prius, quàm uenas hominis tetigit, ac præcordia. Tangere est circũuenire. Turpilius Demetrio, at etiam ineptus meus mihi est iratus pater, quia se talento argenti tetigi, ueteri exemplo amanti. Idem leucadia. hoc quæro ignoscere istic solent necas minoris noxia serum, si forte quasi alias res uini cauo. Lucil. lib. xxx. Et musconis manu perscribere posset Aiacẽ. Pomponius à leõibus, at ego rusticat ĩ tãgá, urbanatim nescio. Tãgere cõtingere. Mar. Tul. ĩ Verrẽ actiõe scđa. Verres simul ac tetigit prouĩciã. Vir. li. ix. Sat fatis, Veneriq; datũ, tetigere qđ arua Fertilis Ausoniæ Troes. Triste crudele ĩmite. Vir. æneí. lib. ij. illi mea tristia facta, Degenerẽq; neoptolemũ narrare memẽto. Lucil. li. xxx. itaq; tuis sæuis factis, et dictis. Triste est mœstũ aut ĩfestũ. Vir. ĩ buco. Tristis at ille tñ cãtabitis Arcades inqt. Idẽ Gorg. lib. iii. aut unde nigerrimus auster Nascitur, & pluuio cõtristat puluere cœlũ. Phrygia uestis picta est, cius artifices phrygiones appellãtur. hoc Vir. probat li. ix. uobis picta croco, & fulgẽti murice uestis. Itẽ ĩ eodẽ, ó uere phrygiæ, neq; enim phryges. Titinnius, Barbato phrygio fui primo, b. neq; id opus sciui, reliq acus, aciasq; hero, atq; heræ nostræ. Plau. Menæchmis. Pallã ad Phrygionẽ fert cõfecto prãdio. Varro cosmophthoro περὶ φθορᾶς κόσμου. Phrygio q puluinar poterat pingere soliar de uigebat. Hostimentum est æquamentum, unde & hostes dicti sunt, q ex æqua causa pugnam ineunt. Plautus asinaria, Par pari hostimẽtũ st datũ opa pro pecunia, unde & hostire dicitur. Idẽ in eadem. Quin promitto inq̃ hostire contra, ut merueris, idest æqua reddere. Tolutim dicitur

quasi uolutim, uel uolubiliter. Plautus asinaria. Demă hercle iam de ordeo tolutim nibadiZas. Nouius gallinaria. O pestifera pontica, fera, trux tolutiloquentia. i. uolubilis locutio. Idem in Macco. Exulē dixi iturū hominē in thuscos tolutim. Item Lucilius satyrarum lib. yiii. Si omne iter euadit, stadiumq; acclinae tolutim. Idem, uelle tolutim hic semper incepturus uidear. Varro triodite trifolio περὶ ὁδοιπῶν. Sed ut equus, qui ad uehendum est natus tamen hic traditur magistro doceat tolutim. Pomponius decuma fullonis, & ubi insilui in cocleatum equuleum ibi tolutim tortor. Varro agathone, hæc postq̃ dixit, cædit citus celsus tolutim. Capulum dicitur quicquid aliquid intra se capit. Nam Sarcophagum idest sepulchrum capulum ueteres dici uolunt, quod corpora capiat. Plautus asinaria dicens de sene. Perij misera, ut osculatur carnufex capuli decus. Idem milite, quid ais tu? Itane tibi ego uideor oppido acheruntius capularis? Idē, capulo proximus. Nouius pappo, præterito, dum isto inuitaueris suffragatores, pater prius in capulo, quàm in curuli sella suspendis natis. Lucilius Satyrarum li. ii. Quem illi cum uidissent Hortensius, Postumiusq;, cæteri item in capulo hunc non esse, aliumq; cubare. Varro cosmophthoro περὶ φθορᾶς κόσμου. Propter cunam capulū positum nutrix tradit pollinctori. Temulenta dicta est cbriosa, dicta à temeto quod est uinum, quod attentet Plautus aulularia. quia temeti nihil allatum intilligo. Idem truculento, siue adeo caret temeto, tamen ab ingenio est improbus. Mar. Tul. de rep. lib. iii. Ita magnam habet uiam disciplina uerecundiæ. carent temeto omnes mulieres. Varro est modus matula περὶ μέθης. Quis in omni uita helio ποτο olfacet temetum? idem modio, tremodiam, amphorăq; eandem temeti à carris modium.

Cinædi dicti sunt apud ueteres saltatores, uel pantomimi ἀπὸ τοῦ κινεῖν τὸ σῶμα. Plautus aulularia, ita fustibus sum mollior magis, quàm ullus cinædus. Idem milite. tum ad saltandum non cinædus magis usq; saltatur, quàm ego. Idem sticho, lepidam, & suauem cantionem aliquam occipito cinædicam, idest quæ ad saltandum mouere possit. Lucilius satyr. libro. i. Stulte saltatum te interuenisse cinædos. Varro ὄνος πρὸς λύραν. Merentis ut quietus, ac demissior probandus ἄξια ὡς ἡρωϊκὸς, ἰωνικοὶ κίναιδοι. Exercitum dicitur fatigatum dictum ab exercitio. Sallustius in iugurthino bello. Nabdalsa exercito corpore. Plautus bacchidibus. quæ sodalem, atq; me exercitos habet. Lucretius libro secundo, concilijs, & dissidijs exercita crebris. Afranius suspecta, ita, ut huic ero adolescenti cui suspirium tradidit, qui me est animi exercitus. Virgilius libro tertio. Nate illiacis exercite fatis. Tenus est laqueus dictus à tendicula. Plautus bacchidibus. Nunc ab transenna hic turdus lumbricum petit, pendebit hodie pulchre, ite intendi tenus. Illicere est proprie illaqueare. Nouius lycurgo. Alis sublime alios saltus illicite, ubi bipedes uolucres lino linquant lumina. Pellices à græco uocabulo significantiam sapientes inflexam putant, quasi pellex, hoc est παλλακή. quod si hæc non est uana compositio hominis, coniugis uideri potest. Caluitur dictum est frustratur, tractum à caluis mimis, quod sint omnibus frustratui. Plautus cassina. Nam ubi domi sola sum, sopor manus caluitur. Pacuuius medo. Sentio pater te uocis calui similitudine, sed quid conspicio? Num me lactans caluitur ætas? Accius. eurysace, sed memet caluor, uos istum, ut iussi, ocyus abstrahite. Lucilius satyrarum libro. xyij. Sed non capito inquit eum & si caluitur ergo fur dominum. Pacuuius dulorestе, me caluitur suspicio, hoc est illud, quod fore occulte ocax prædixit. Sallustius historiarum libro tertio Contra ille calui ratus. Frigere est & friguttire, & feritinare sussilire cum sono uel erigi, & excitari, quod quæcunq; friguntur, uel frigent nimio calore, uel frigore cum sono susum sussiliunt. Plautus cassina. Nam quid friguttis? quid istuc tam cupide cupis? Varro uirgula diuina, & pullos peperit fritinienseis. Idē ὄνος πρὸς λύραν Sæpe totius theatri tibijs crebro flectēdo cōmutare mentes frigi animos eorum. Deflaccare est atterere, tractum à uestibus sine flacco. Plautus cassina, perii, flacco habebit iam illic homo lumbos meos. Depexum dictum est laceratum. Ter. heautontu. ne (si uiuo) adeo exornatum dabo, adeo depexum, usq; dum uiuat, meminerit semper mei. Sartores dicti non solum à sarciendo, uerum etiam à sarriendo. Plautus captiuis, sartor, satorq; scelerū, & mussor maxime, & in subsequētibus aperuit, occatorem prius debebas dicere, Nam semper occant prius quàm sarriunt rustici. Varro uinalibus περὶ ἀφροδισίων. Nec enim sic uide utrum mercedem accipit is, qui meas uenit segetes ut sarriat, an ego ab illo, sic ego centussim sartor, si tu plus laboras, quàm ego do. Nautea est aqua de corijs, uel, quod est uerius, aqua de sentina, dicta à nautis. Plautus curculione. Nam omnium unguentum odor præ tuo nautea est. Idem asinaria. Nauteam bibere malim, si necesse sit, quàm illam oscularier. Tricæ sunt impedimenta, & implicationes, & intricare impedire morari, dictæ quasi tricæ, quod pullos gallinacios inuoluant, & impediant capilli pedibus implicati. Plautus curculione, quod argentum tu mihi quasi tricas narras? Idē epidico, aliqua ope exoluam extricabor, aliqua inde ex impedimentis liberabor. Lucilius satyrarum libro. xi. Nec mihi amore hoc opus nec tricone uadato. Turpilius demiurgo, iudicia, liteis, turbas, tricas, contentiones maxumas. Afranius epistola. Ita intricauit huius hanc rem temeritas. Varro γέροντι διδασκάλῳ, Putas eos non citius tricas attellanas, quàm id extricaturos. Caperare est rugis frōtem cōtrahere, et asperare, tractū à caprorū frontibus crispis Plau. epidico, qd illud est, qđ illi caperat frons seueritudine? Varro eumenidibus. qd mihi caperatam tuă frōtē strobile omittis?

Examussim dicitur examinate ad regulam, uel coagmentum. est enim amussis regula fabrorū, qua architecti opus probāt, & rubrica illinunt. Plautus amphi. si uera hæc loquitur, hæc examussim est optuma. Idem milite. Inest in hoc emussitata sua sibi ingenua indoles, idest examinata. Idē menæchmis, ut hanc rem uobis examussim disputem. Varro περὶ παιδοποιίας. Quare si diu gens est adamussim, per me licet assiomas teneo. Idem οἰάκων Idem quæstionum Plautinarum lib. ii. amussis est æquamentum leuigatum, & est apud fabros tabula quædam, qua utuntur ad saxa coæquanda. Mutus onomatopœa est incertæ uocis, quasi mugitus. Nam mutus sonus est proprie, qui intellectum nō habet. Nouius lycurgo. Ducite eo cum argutis linguis mutas quadrupedes. Accius in ἐπινανσὶ μάχη. Item ad mœstitiam mutuam infantiū quadrupedum. Dispennere est expandere tractum à pēnis, & uolatu auium. Plautus milite, ubi lubet dispennite hominem diuersum, & distendite. Focula dicta sunt nutrimenta, unde & foculare dicitur ut fouere. Plautus persa. ad ædes nam iam intus uentris fumant focula. Bardum est ui præpostera, & ingenio tardum. Nam græci βραδεῖς tardos dicebant. Homerus Iliados βάρδιστοι μὲν γάρ οἱ ἔσαν καλλίτριχες ἵπποι Ἤκιστος δ᾽ ἦν αὐτὸς ἐλαυνέμεν ἅρματ᾽ ἀγῶνι Plautus persa. Nimis tandem equidem pro barda, & pro rustica reor habitam esse abs te. Illex, & exlex est qui sine lege uiuit. Plautus persa. Impure, inhoneste, iniurie, illex. Lucil. Satyrarum. ij. Non dico uincat licet & uagus exulet erret exlex. Varro in σκιομαχία περὶ τύφου. Postremo quæro parebis legibus annon? An ne exlex solus uiuis? Lucilius lib. xxx. Accipiunt leges populus quibus legibus exlex. Cæcilius ἁρπαζομένη. quid narras barbare

barbare cum indomitis moribus illiterate illex es. Sisenna lib. iiij. Armis equis commeatibus nos magis iuuerunt ex leges, et minus honore dignos putabitis. Mar. Tul. pro Cluentio. Non quo illi, aut exlegem ullam, aut causam pecuniæ publicæ contemptam, atque abiectam putarunt. Lurcones dicti sunt à lurcando lurcare est cum auiditate cibum sumere. Lucilius satyrarum lib. ii. Nam quid Mutio, subiectóq; huic opus signo, ut lurcaretur lardum, & carnaria fartim parum conficeret. Pomponius syris, lapatium nullum uescebatur, lardum lurcabat lubens. plautus persa, perenni serue lurco, edax, furax, fugax. Lucilius satyr. lib. y. Viuite lurcones comedones uiuite uentres. Varro Eumenidibus, contra cum psalteria, & cum flora lurcare abstrepis Toral, & torialum stragulum est. Varro de uita populi Ro. lib. i. quod frontem lecticæ struebant, ex ea herba torta torum appellatum. hoc quod inijcitur & nunc Toral dicitur, lecticam qui inuoluebāt segestria appellabant. Concenturiare est colligere, dictum à centurijs, quæ ad suffragia conueniebant Plautus. pseudulo, concenturio in corde sycophantias. Teren. phor. Ego in insidijs hic ero succēturiatus, siquid deficies. Finitores dicebantur, quos nunc agrimensores dicimus dicti quod fines diuiderent. Plautus penulo eius nunc regionis limites confinia determinabo, eius rei ego sum factus finitor. Passum est proprie rugosum, uel sicum. Plautus Sticho. in portum uento secundo uelo passo peruenit. i. laxo, & rugoso. unde et uua passa dicta est, quod sit rugis implicata. Plautus penulo. Siqui de æstu mecum futurus pro uua passa pensili. Lucilius satyrarum lib. ix. Rugosi, passiq; senes eadem omnia quærunt. Expes dicitur sine spe. Accius eurysace. Ille orbus expes liberum. Idem Medea, exuli inter hostes expes, expers desertus uagus. Exules dicuntur extra solum. Virgil. geor. lib. iij. longéq; ignotis exulat oris, & in consequentibus, & tabula aspectans regnis excessit auitis. Vestispica appellabantur uestium custodes serui, quod frequenti diligentia uestes inspiciant. Plautus trinumo. Nox datur, ducitur familia tota, uestispici, unctor, auri custos. Afranius uopisco Noui non inscituram ancillulam uespere, & uestispicam, quod uestem spiciat. Varro Pappo. aut indigitamentis, Nasturcium non'ne uides in eo dici, quod nasum torqueat, uestispicam quod uestem spiciat? Suppilare est inuolare, uel rapere à pilorum raptu unde & furtum passi compilati dicuntur. Plautus truculento. Hæc cum uideo fieri suffuror suppilo, de præda prædam capio. Cæcilius nauclero suppilatum esse eum, atque ornamenta omnia. Pomponius sarcularia. Alteram apportat, prodigit, patrem suppilat semper. Haustra proprie dicūtur rotarum cadi ab hauriendo sicuti græce ἄντλια Lucreti. lib y. Vt fluuios uersare rotas, atque haustra uidemus.

Veterina animalia dicuntur omnia, quæ uehere aliqd possunt Lucretius lib. y & genus omne quod est ueterino semine partum. Idem, Torte homine ueterino semine quorum.

Crepera res proprie dicitur dubia, unde & crepusculum dicitur lux dubia, & senes decrepiti dicti in dubio uitæ constituti Creperum bellum anceps, & dubium. Lucreti. libro. y. Exæquatáq; sūt creperi certamina belli. Accius phœnissis quæ ego cūcta esse fluxa in mea re crepera comperij. Idem telepho. Nunc tu in re crepera tua quid capias consilij uide Lucilius satyrarum lib y. Sanute soli mihi in magno mœrore, tristitia in summo crepera iuuentus salutis. Pacuuius duloreste. Nō uetet animum ægritudinem in re crepera confici. Plautus Asinaria Qui quidem cum filio potet unà, atq; unà amicam ductitet decrepitus senex. Varro mysterijs. Prisca horrida silent oracla crepera in nemoribus. Auernus lacus icarco appellatus est, quia est odor eius auibus infestissimus. huius rei manifestator est Lucretius li. yi. Principio quidē auerna uocantur nomen id à re Impositumst, quia sunt auibus contraria cunctis. Vnde & Virgil. lib. yi. Inde ubi uenere ad fauces graue olentis auerni, Tollunt se celeres. & postea in eo libro.

Quam super haud ullæ poterant impune uolantes
Tendere iter pennis. talis sese halitus atris
Faucibus effundens supera ad conuexa ferebat.

Vitulātes ueteres gaudentes dixerunt, dictum à bonæ uitæ commodo. sicuti qui nūc est in summa lætitia uiuere eum dicimus Nouius lycurgo ut in uenatu uitulantis ex suis locis nos mittant pœnis decoratus feris. Extorris dicitur extra terram, uel extra terminos. Accius eurysace, Nunc per terras uagus extorris regno exturbatus mari. Turpilius lemnijs, neq; durare possunt, ita huius inscitia, atq; dementia extorrem facit. Sallustius Iugurtho bello. Sicuti uidetis extorrem patria, domo inopē, & coopertum miserijs effecit. Virgil. æn lib. iiij. Finibus extorris complexu auulsus Iuli. Enoda significat explana, & quæ sit proprietas manifestum est, hoc est nodis exolue. Accius eurysace. Tu autem quod quæro enoda, & qui sis explica. Idē Alphesibœa Quid tam obscuri dicunt? est tam'ne inenodabile? Ennius telepho. Verum quorum liberi læto dati sunt in bello, non lubenter, hæc enodari audiunt. Turpilius demetrio, ab initio, ut res sit gesta enoda mihi. Pacuuius peribea, Gnato ordinem omnem ut dederit, enodat patri. Mar. Tul. de finibus bonorum, & malormu li. y. hæc igitur nobis explicanda sint, Sed si enodatius uos ignoscetis eius ætati. Varro de uita populi Roma. lib i Neq; ita singulis rebus diutius moremur, ut dixi, atque enodare subtilius uelimus. Grummus dicitur agger à congerie dictus. Accius œnomao. quēcunq; institerā grummum, aut præcisum iugum. Torris dicitur fax unde & torridare dicimus comburere Accius menalippo Regina erit tempus, cum hic torris, quem amburi uides. Idem Meleagro Eum suum uitæ finem, ac fati internetionem fore Meleagro, cū torris esset interfectus flammeus Expectorare est extra pectus eijcere. Accius phœnissis, Incusant ultro à fortuna, opibusq; omnibus desertum, abiectum, afflictum ex animo expectorant. Idem Epigono eloquere proprie, ac pauorem hunc meum expectora. Cicero de Oratore lib. iij Tum pauor sapientiam omnem mihi exanimato expectorat. Extispices proprie aruspices dicti sunt, quod exta spiciant. Accius Medea, principio extispicium ex prodigiis congruens ars te arguit Varro serrano περὶ ἀρχαιρεσιῶν. te Consulem mihi pelum cedere subsillio. & hostia, sed extispici disputanti relinquo. Lactare est inducere, uel mulcere uellere, decipere Accius Medea. Nisi ut astu ingenium lingua laudem, & dictis lactem lenibus. Pacuuius Iliona. Ne porrò te error, qui nunc lactat maceret. Cœlius hypobolimæo Mea rastraria, quod prolubium, quæ uoluptas, quæ te lactat largitas? Accius Alcmæone. Tāta, ut frustrādo lactas uanā protrahis. Varro ὄνος πρὸς λύραν. quibus suam delectet & ipse amusiam, & auiditatem [illegible]eribus lactet suis. Cicero Thusculanarū lib. iiij. Maleuolentia lactans malo alieno d. lectatio, iactatio, & similia Sucussare est sursum frequēter excutere. Accius philoctete. Agite, ac uulnus nec sucusset gressus. caute ingredimini Lucilius satyrarum libro iiij Sucussatoris tardi, rariq; caballi. Idem lib. xy. Campanus sonipes sucussor nullus sequetur. Strena dicta est à strenuitate. Pomponius pictoribus. Asside siqua uentura est alia strena strenæ. Adulatio est blandimentum proprie canum, quod & ad homines tractum consuetudine est. Mar. Tul. lib. de natura deorum ij. Canum uero tam. Idem de offi. lib. i. Cauēdum est ne assentatoribus patefaciamus aures, ne'ue adulari nos sinamus. Lucreti. Canis notis adulat. Accius prome-

theo. Tui mei uolans pinnata cauda nostrum adulat sanguinem. Manducones, qui manduci dicti sunt, & mandones edaces. Pomponius pictoribus, magnus manducus Camillus, Canterius. Lucilius, atq; omnes mandonum gulae. Varro bimargo. Magna ut tremiscat Roma, & magnae mandonum gulae. Senicat significat senex. Pōponius pictoribus. Pappus hic in medio habitat senicat, non secuncia. & idem praecone posteriore. Sed me exercet senicat nequam, neq; illo quid faciam scio. Gradarius est molli gradu, & sine succussatura nitens. Lucilius satyrarum lib. xiiii. Ipse equus non formosus, gradarius optimus uictor. Varro modio. An qui gradu tolutili te melius, quàm tu te molliter uectus, cito relinquat. Exdorsuare dorso nudare. Plautus aulularia. Tu Macerio congrum murenam exdorsua quantum potes. Delirare est de recto recedere. lira autem est fossa recta, quae contra agros tuēdos ducitur, et in quā uligo terrae decurrat. Pomponius prostibulo. Iam'ne abierunt? iam nō tundunt, iam'ne ego sum in tuto satis? num quis hic resistit, qui non dum labeas lirarit mihi? idest confoderit. Lucilius lib. xxvi. Quapropter deliro, et cupidi officium fungor ruberum. Plautus amphitryone, delirat uxor. Centuriatim dictum est abundanter, & copiose à centurijs, quae suffragium in comitijs ferebant. Pomponius prostibulo. Continuo ad te centuriatim current, qui panem petent. Rumen dicitur locus in uentre, quo cibus sumitur, & unde redditur, unde & ruminare dicitur. Pomponius prostibulo. Ego rumorem paruifacio, dū sit rumen, qui impleam. Rudus stercus, quod raditur. Lucilius satyrarum lib. xi. uiam struēdam, & iaciendum huc aggerent & id genus rudus. Rutrum dictum est à radendo. Pomponius Pannuceatis. Sarculum hinc illò profectus illum redisti rutrum. Lucilius satyrarum. ix. Frumentarius est, modium hic secum, atq; & rutellum unum affert. Varro μαργόπολι περὶ ἀρχῶν, cui celer die nos lemmatos logos Antipatri stoici filius rutro caput displanat. Nebulones, & tenebriones dicti sunt, quia mendacijs, & astutiis suis nebulam quandam, & tenebras obijciant, aut quibus ad fugam fugitiuis, & furta haec erant accommodata, & utilia. Pomponius pannuceatis, quid dedi nebuloni, quem pertesum pauperem. Lucilius satyrarum lib. xiiii. Publius Pauus mihi Turbitanus quaestor hibera in terra fuit lucifugus nebulo id genus sanè. Idem lib. xx. Nugator quidam, ac nebulo sit maximus multo. Afranius in epistola. huc uenit fugiens tenebrionem tyrium. Varro papiapapae περὶ ἐγκωμίων. Si & accusator, & reus erunt tenebriones, uterq; utrunque uituperato. Quod Homerus confirmat ἰλιάδος. γ'. Εὖτ' ὄρεος κορυφῇσι νότος κατέχευεν ὀμίχλην, Ποιμέσιν οὔτι φίλην, κλέπτῃ δέ τε νυκτὸς ἀμείνω. Varro. γέροντος διδάσκαλον, Manius Curius Cōsul in Capitolio, cum delectum haberet, nec citatus in tribu ciuis respondisset, uendidit tenebrionem. Truam ueteres à terendo, quam nos diminutiuo Trullam dicimus, appellari uoluerunt. Pomponius pannuceatis. Mulier ubi aspexit tam mirifice tutulatam truā. Titinnius Setina. Sapientia Cocus magnus ahenum quando feruit palo consuta trua. Euannetur dictum est uētiletur, uel moueatur à uanno, in qua legumina uētilantur. Pomponius Pannuceatis. Dixi ego illud futurum in prima ualua est, uix haeret misera, euannetur, & mea otyus opera ut fiat, fecero. Lucilius satyrarum li. vij. Hunc molere, illa autem ut frumentum uannere tum uis. Idem lib. xi. Cursauit, ut si frumentum clunibus uannat. Varro de re rustica li. i. ut quod leuissimum est in eo, atque appellatur acus euannatur foras extra aream. Vafrum est callidum. & quasi ualde afrum, & urbanum. Pomponius praecone posteriore. Tergum uarium, linguam uafram. Mar. Tul. de Rep. lib. iij. Non sunt in disputando uafri, non ueteratores, non malitiosi. Afranius diuortio. Qui coner noctu clanculum brustre dotem, ne remittat uafer honeste, ut latites, & nos laudas diutius. Particulones dicti sunt cohaeredes, quod partes patrimonij sumant. Pomponius praecone posteriore. Age modo stagari particulones producam tibi. Clepere est furari, tractum à κλέπτω uerbo graeco. Accius epigone, ea quàm ut hoc causa, ut nequis nostra auribus uerba cleperet. Plautus pseudulo. Rape, clepe, harpaga. M. Tul. de Rep. lib. iiii. Non modo ut spartae rapere ubi pueri & clepere discunt. Idem de natura deorum libro. iii. Agnum inter pecudes aurea clarum coma quēdam Thyesten clepere ausum esse è regia. Pacuuius hermiona, Sermonem hic nostrum ex occulto clepit quantum intelligo. Varro octagesimo. si se quae opifico non prouiter clepere. Corporare est interficere, & quasi corpus solum sine anima relinquere. Ennius Andromeda. Corpus contēplatur, unde corporaret uulnere. Accius στασιασῶς uel Tropeo lib. i. Corporare abs tergo eo ausus. Circus dicitur omnis ambitus, uel gyrus. cuius diminutiuum est circulus. Accius Andromeda, Quot Luna circulos annuos instituit. Medicinam dicimus et uenenū tractū à graecis, qui uenenū φάρμακον appellāt. Accius phoenissis. Si uenis sterilē esse illius operae est medicina autumans. Cernuus dicitur proprie inclinatus, quasi qd terrā cernat. Lucilius satyrarum lib. iii. Cernuus exemplo plantas conuestit honestas. Virgil. li. x. eiectoq; incubit ceruuus armo. Lucilius satyr. lib. xxvii. Modo sursum modo deorsum tanquā colus cernui. Varro de uita populi Ro. lib. i. Etiam pelleis bubulas oleo perfusas percurrebant, ibiq; cernuabant. À quo ille uersus uetus est in carminibus sibi pastores ludos faciūt cernui consualia. Stricturae dicuntur proprie scintillae, quae de ferro feruenti exeunt, quod aut stricte emittantur. idest celeriter, aut oculos sui fulgore perstringant. Virg. lib. viii. Stricturae chalybum, & fornacibus ignis anhelat. Lucilius satyrarum lib. iii. crebrae, ut scintillae in stricturis, quod genus olim feruenti ferro. Quiritare est clamare tractum ab ijs, qui quirites inuocant. Lucilius satyrarū lib. vi. haec inquam rudet è rostris, atq; heiulitauit concursans ueluti arenarius, clareq; quiritans. Nigidius commento grammatices, clamat quiritatum. Caries est uetustas, uel putrilago. Vnde cariceum ueteres dixerunt. Lucilius satyrarum lib. vii. Ne auriculam obsidat caries, ne uermiculiq;. Turpilius leucadia, Ciperi uiden ut osculatur cariem, num illum illaec pudet. Afranius priuigno. Nemo uiuit carie cariosior. Virosae mulieres dicuntur uirorum appetentes, uel luxuriosae. Lucilius satyrarum lib. vii. dixi ad principiū uenio, uetulam, atq; uirosam Vxorem caedam potius quàm castrem egomet me. Afranius diuortio. Vigilans, ac solers sicca, sana, sobria, uirosa non sum, etsi sum non desunt mihi qui ultro dent, aetas integra est, formae satis. Capronae dicuntur comae, quae ante frontem sunt, quasi à capite pronae. Lucilius satyrarum lib. vij. Aptari caput atque comas fruitare capronas Altas frontibus immissas, ut mos fuit illis. Cerebrosi dicuntur ad insaniam faciles, quibus frequenter cerebrum moueatur. Lucilius satyrarum lib. xv. Te primum cum istis insanum hominem, & cerebrosum. Gliscit est congelascit, & colligitur uel crescit, uel ignescit. Turpilius philopatro. Cum te saluum uideo, ut uolui glisco gaudio. Accius aeneadis. Di summa tibi perduellum est. Quorum aut quibus se à partibus gliscunt. Pacuuius periboea. Sed nescio quidnam est animi, horrescit, & gliscit gaudium. Sallustius historiarum lib. iii. Neq; iam sustineri poterat immensum aucto mari, & uento gliscente. Virgil. lib. xii. Haud secus accenso gliscit uiolentia Turno. Mar. Tul. in Hortensio, ad iuuenilem libidinem copia uoluptatum gliscit

illa ut ignis oleo Plautus Asinaria. Tẽpus est subducere hinc me pulchre, hoc gliscit prælium. Postomis dicitur ferrum, quod ad cohibendum equorum tenaciam naribus, uel morsui imponitur, græce ἀπὸ τοῦ στόματος. Lucilius satyrarum libro·xv. Truleus postomide huic ingens de naribus pendet. Tricones morosi, & ad reddendum duri. Lucilius satyrarum li·xi. Lucil. Cotta senex Crassi pater huius pacem magnus fuit Triconum, Marius soluere nulli lentus.i. facilis. Sagæ mulieres dicuntur fœminæ ad libidinem uirorum indagatrices. unde & sagaces canes dicuntur ferarum, uel animalium quæsitores. Lucilius satyrarum lib·vij. Aetatem, & faciem, ut saga, & bona conciliatrix. Turpilius Bethonibus. Nõ ago hoc per sagam pretio conductam, ut uulgo solent. Lapit significat obdurefacit, & lapidem facit. Pacuuius periboea. Lapit cor cura, erumna corpus conficit. Munes apud ueteres dicebantur non à largitione, quæ ignota erat, sed consentientes ad ea, quæ amici uelint. Pacuuius duloreste. Animum quæ tum largitio multis ignota erat, munificus nemo putabatur, nisi pariter uolens. Lucilius libro.xxvi. Munifici, munesq; amicis nostris uideamur uiri. Petulantia dicta est à petendo. Mar. Tul. de Rep·lib·iiij. Itaq; à petendo petulantia, à prouocãdo, idest poscẽdo procacitas nominata est. Calendarum uocabulum proprium Varro complexus est de uita populi Roma. lib·i. itaq; Calendis calabantur, idest uocabantur, & ab eo Calendæ appellatæ, quod est tractum à græcis, qui καλεῖν uocare dixerunt. Consulum, & prætorum proprietas, quod consulant, & præeant populis authoritate Varronis ostenditur de uita populi Roma·lib·ij. Quod idem dicebantur consules, & prætores, quod præirent populo prætores, quod consulerent senatui consules. Procacitas à procando, idest poscendo dicitur. unde & proci dicti sunt matrimoniorum appetitores. Mar. Tul. de Rep. lib·iiij. A procando, idest poscendo procacitas nominata est. Teren. Ecyra. Maligna multo, & magis procax facta ilico est. Liuius Aegistho. quin quod parere uos maiestas mea procat, toleratis, templo hanc deducitis. Ignominia est nominis nota. Mar. Tul. de Rep. lib·iiij. Censoris iudicium nihil ferre dãnato offerent nisi ruborem. Itaq;, ut oẽs ea iudicatio uersatur, tantummodo in homine animaduersio illa ignominia dicta est. Lucilius satyrarum li.xxix. Apolost nomen, qui te antiquis non sinet delitijs maculam, atq; ignominiam imponere. Fidei proprietatem exemplo manifestauit. Mar. Tul. de Rep. lib.iiij. Fides enim nomen ipsum mihi uidetur habere, cum fit, quod dicitur. Portitores dicuntur telonarij, qui portum obsidentes omnia sciscitarentur, ut ex eo uectigal accipiant. Mar. Tul. de Rep·lib·iiij. Nolo enim eundem populum imperatorem, & portitorem esse terrarum. Optimum autem & in priuatis familijs, & in Rep. uectigal duco esse parsimoniam. Plautus menœchmis. Portitorem domum duxit. Ita mihi necesse est eloqui quicquid egi, atque ago. Mar. Tul. de officijs. Primũ improbantur ij quæstus, qui in odia hominum incurrunt, ut portitorum, ut fœneratorum. Tere. Phormione. sed epistolam ab eo allatam esse audiui, modo & ad portitorem esse delatam Plautus Asinaria. Ego pol illum portitorem priuabo portorio. Virg. lib·vi. Portitor ille Charon. Varro mysterijs. Aes defraudasse cauponem, bonam luto obleuisse, tum portitores æra induxere. Seditionis proprietas à Marco Tul. manifesta est lib. de Rep·vi. Eaq; dissensione ciuium, quod seorsum eunt alij ad alios, seditio dicitur. Hamiotas, piscatores ab hamis Varro in bimarco uoluit appellari, cohortis cocorum, atq; hamiotarum, aucupumq;. Valgum est proprie intortum. Nouius militibus Pometinensibus. Valgus uternosus, genibus magnis, talis turgidis. Vatrax, & uatricosus pedibus uitiosis. Lucilius lib·xxviij. ut si progeniem antiquam, qua est maximus quintus uacax, qua uaricosus uatrax. Catax dicitur, quem nunc coxonem uocant. Lucilius satyrarum lib·ij. Hostilibus contra pestem, perniciemq; catax, quam & Manlius nobis. Silones superciliis prominentibus dicti significatione manifesta. Varro γνῶθι σεαυτόν. Non ne non unum scribunt esse grandibus supercilijs silonem quadratum, quod Silenus hirsutis supercilijs fingeretur? Bronci sunt producto ore, & dentibus prominentibus. Lucilius satyrarum lib·iij. Broncus nouit lanius dente aduerso eminulo. hic est Rhinoceros. Compernes dicuntur longis pedibus. Lucilius satyrarũ lib·xvij. Nunc Censes καλλιπλόκαμον καλλίσφυρον. Illam non licitum esse ueterum aquæ etiam inguina tangere mãmis compernem, aut uaram fuisse Amphitryonis coniugem Alcmenã, atq; alias, Ledam ipsam deniq; nolo dicere. Tute uide. atq; dissyllabon dilige quod uis τὴν ἀπατέρειαν. aliquam rem insignem habuisse uerrucam ne unum dictum dentem eminulum unum. Vari dicuntur obtortis plantis. Lucilius satirarum lib·xvij. Compernem, aut uaram fuisse amphitryonis cõiugem. Nam & uarices inde dicuntur uenæ in suris inflexæ. uel obtortæ. Varro epistola ad Varronem. Nam si tuam rhedam non habuissem, haberem uarices. Lingulacæ dicuntur uerbosi. Varro Papiapapæ περὶ ἐγκωμίων. quare resident lingulacæ obtrectatores tui iam nunc murmurãtes dicunt μωμήσεταί τις μόνην καὶ μισεῖται. Plautus cassina. lingulaca est, nam nunquam tacet. Rabulæ litigiosi à rabie dicti. Varro Papiapapæ περὶ ἐγκωμίων. Ille ales gallus, qui suscitabat, ait, harum musarum scriptores, an hic quia gregem rabularum? Ebullire est feruescere dictum à bullis. Cicero Thusculanarum lib·iij. Qui si uirtutes ebullire uolunt, et sapientias nihil aliud dicent, nisi eam uim, qua fiant uestræ uoluptates, quas supra dixi. Rapones à rapiendo dicti. Varro Papiapapæ περὶ ἐγκωμίων. Prætor noster eripuit mihi pecuniam, de ea questum ad annum ueniam ad nouum magistratum, cum hic rapo umbram quoq; spei deuorasset. Strabones sunt, quos strabos nunc dicimus. Varro flexabulis περὶ ἐπαρχιῶν. Multi enim, qui limina intrarunt, integris oculis strabones sunt facti. habet quiddam enim ἐλκισινδυ prouincialis formosula uxor. Lucillus lib·xxvij. Nulli me inuidere non strabonem fieri sæpius delitijs me istorum. Exterminatum est extra terminos missum. Lucilius lib·xxix. Non rediret ad se, atque illam exterminare miseram. Mar. Tul. de officijs lib·iii. Atque hoc omne genus pestiferum, atq; impium ex hominum communitate exterminandum est. Exodium est finis à græco tractum, quasi ἔξω τῆς ὁδοῦ: idest extra uiam Varro ἑκατόμβη περὶ θυσιῶν. Cum in uinculis publicis esset, & iam bibisset κώνειον in exodium uitæ. Idem ἕως πότε περὶ ὁρῶν. Vitæ cursum ut cognoscere possem, & quæ seruitutis, & libertatis ab origine ad exodium ductæ. Idem ταφὴ μενίππου. Quod cœperas modo in uia narrare, ut ad exodium ducas. Putus dictus est à putando. Plautus pseudulo. Purus putus est ipsus. Varro ἑκατόμβη περὶ θυσιῶν. Mea igitur hecatombe pura, & puta. Idem prometheo Chrysosandalos uocat sibi amiculam de lacte, & ceram tarentinam, quam apes milesiæ coegerint ex omnibus floribus libantes sine osse, & neruis sine pelle, sine pilis, puram putam, proceram, candidam, teneram. formosam. Nam & rationes ea causa putari dictæ sunt, quoties ex his fraudis, aut falsi, aut mendacii, aut iniqui aliquid separatur, & ipsum nanq; dubitantes cum dicimus nos in rebus incertis, & obscuris falsis opinionibus nos fieri ambiguos. Compedes non à pedibus dictæ, sed ab impedimento. Varro prometheo lib·i. Ego infelix

non queam uim propulsare, atque inimicum orco nequicquam sæpe æratus manus, compedes, conor reuellere. Idem flexabulis περὶ ἱπαρχιῶν. Domo exeo intro, & pedes corrigijs compedio. Idem Parmenone, lepusculi timentes hoc quadrāgulū dedit Diana rete nexile archia suis cū fugā, linteāq; cōpedā. Idē Sesquilisse. Quo cū ire uellemus, obuius stare ubi corpori ærinas cōpedes impositas uideo. Fulgura dicuntur coruscationes à fulgure. Varo περὶ κεραυνοῦ, cognitio enim tonitrum fulget, & tonitrum fulguris à fulmine orta. Coagulum à coagendo, quod est colligendo. Varro est modus matulæ περὶ μέθης. Cui nihil iucundius quisquam uiuit, hoc ægritudinem ad medendam inuenerunt, hoc hilaritatis dulce seminarium, hoc continet coagulum conuiuia. Mulierosi dicti sunt muliērum appetentes. Afranius uopisco. Homo muliērosus confert me ilico alio. Flagriones dicti sunt serui, quod flagris subiecti sunt, ut Verberones à uerberibus. Afranius uopisco, tu flagrionibus priuigno iucunditatis plus inest in te mihi, quàm commercatis conquisitæ edulibus. Merenda dicitur cibus, qui post meridiē datur. Afranius fratris, interim merendam occurro caute cum ueni inuat. Pedetentim, & pedepressim dictum est caute, quasi lenta, & tarda itione. M. Tul. de officijs lib. i. sin minus sensim erit, pedetentimq; faciendum. Idem Verrinis actione secunda, quæ tamen à me pedetentim, cauteq; dicentur. Lucilius li. xxvij. Ille contra omnia inter plures sensim, & pedetentim foris nequem lædat. Quadrigarius annalibus. Exercitu instructo pedetentim milites ducere cœpit. Cæcilius annalibus. ipse cum cætera copia pedetentim sequitur. Calces à calcando, quod est nitendo dictæ sunt non à calcitrando. Nam & de omnibus pedibus, & de hominum, & uniuersorum animantium dici potest. Nam sunt calces extrema pars pedum terræ proxima. Virgil. lib. v. Ecce uolant, calcemq; terit iam calce Diores. Idem li. vi. Tollit se ad rectum quadrupes, & calcibus auras Verberat. Subligaculum est, quo pudēdæ partes corporis teguntur, dictum qd subtus ligetur. M. Tul. de officijs lib. i. scenicorum quidem mos tantam habet uetere disciplina uerecundiā, ut in scenam sine subligaculo prodeat nemo. Mediocritas medium dici uoluit. M. Tul. de offi. lib. i. eadem ratio est habenda uestibus, in quo, sicut in plerisq; rebus, mediocritas optima est. Lucil. lib. xxvij. Paulo hoc melius, quàm mediocre, hoc minus malum, ut quampessimum. Teren. andria. Et tamen omnia hæc mediocriter. Cicero Thusculanarum libro. iij. At hæ mihi afferentur mediocritates, quæ si naturales sunt, quid opus est consolatione?

Modestiam à modo dictam Mar. Tul. author est de officijs libro primo. Nam hanc, quam interpretamur modestiam, quo in uerbo modus inest. Antes sunt quadraturæ, unde & antæ dictæ sunt quadræ columnæ. Virgil. georgi. li. ij. Iam canit effœtos extremus uinitor antes. Immune dicitur sine officio, sine munere. Virgil. geor. lib. iiij. immunisq; sedens aliena ad pabula fucus. Mar. Tul. philippicarum lib. i. Num immunitates datæ? Camerum obtortum, unde & Cameræ tecta in curuitatem formata. Virgil. georgi. li. iij. & cameris hirtæ sub cornubus aures. Dirum est triste infestum, & quasi deorum ira immissum. Virgil. georgi. li. iiij. prius quàm Dira per incautum serpant contagia uulgus. Et ænei. lib. iiii. Vltricesq; sedent in liminæ diræ. Mar. Tul. de senectute. Intelligi potest ex his fratribus, qui in adelphis sunt, quanta in altero diritas, in altero comitas. Exordium est initium, unde & uestis ordiri dicitur, cum instituitur detexenda. Virgilius ænei. lib. iiii. Quonam reginam ambire furentem Audeat affatu, quæ prima exordia sumat. Mar. Tul. in Hortensio. Perge quæso, nec enim imperite exorsus es. Lucilius lib. xxix. Virū tristis contorto aliquo ex pacuuiano exordio. Cicero Timæo dicit. Facillimum autem est in omni inquisitione rationis exordium. Varro. ὄνος πρὸς λύραν, qui fabularū collocāt exordia. Inops dicitur sine ope, & auxilio. Virgil. lib. viii. Res inopes Euandrus habebat. Et geor. lib. i. atque inopi metuens formica senectæ. Teren. adelphis. Ferte misero, atq; innocenti auxilium, subuenite inopi. Mar. Tul. de offi. lib. ij. Ni mirum enim inops ille, etsi bonus est uir. etiam si referre gratiam non potest, habere certe potest. Defrudare significat fructum minuere, uel per fraudem aliquid exquirere. Teren. phor. suum defrudans genium compersit miser. Plautus Asinaria. Ten ego defrudem, cui ipsi nihil est in manu? nisi quid tum porrò uxorem defrudaueris. Sudum dicitur quasi semiudum, ut est aer post pluuias serenus, & liquidus. Virgil. viii. Arma inter nubes cœli regione serena per sudum rutilare uident. Plautus milite, cum solis radio olim cum sudum est sol. & Lucil. xxix. nec uentorum flamina flando suda secundent. Irritare dictum est proprie prouocare, tractum à canibus, qui cum prouocantur irruunt. Lucilius satyrarum lib. i. Irritata cane, quam homo, quam planius dicit. Terē. phor. Irritor. Virgil. lib. x. Irritatq; uirum telis, & uoce lacessit. Sallustius historiarum libro primo. Tūc uero & posca cum cæteri eiusdē causæ ducem senatus rati maximo gaudio bellum irritare. Lucilius libro. xxviii. Lucili si in amore irritarit suo. Plautus amph. Irritabis crabrones. Varro se squiulysse. Omnes irritans uētos, omnesq; procellas. Ablegare est proprie aliò mittere dictum à legatis qui cum legationibus mittuntur. Terē. Ecyra. aliquo mihi est hinc ablegandus dum parit Philumena. Arcanum dicitur secretum, uel absconditum, quod quæ in arcis sunt cælata sunt, & abscondita. Virgil. ænei. lib. iiii. solam nam perfidus ille Te colere arcanos etiam tibi credere sensus. & æne. lib. i. Longius & uoluens fatorum arcana mouebo. Tormines genus morbi, dicti quod dolore torqueant. Cicero Thuscula. li. ii. quamuis idem forticulum se in torminibus, & instranguria sua præbeat, & iiii. Itaq; dicimus grauidinosos quosdam torminosos. Monimenti proprietatem à monendo Mar. Tul. exprimendam putauit ad Cæsarem epistula. ij. Sed ego quæ monimenti ratio sit nomine ipso admoneor, ad memoriā magis spectare debet posteritatis, quàm ad præsentis temporis gratiam. Virgilius lib. vi. quem candida Dido esse sui dederat monimentum & pignus amoris. Riuales dicti sunt quasi in unum amorem deriuantes. Ter. Eunucho, miles Thraso Phedriæ riualis. Gestire significat lætum esse, dictum à gesticulis facilioribus. Ter. Eunucho. Chœrea qd est qd sic gestis? aut quid hic sibi uestitus quærit? Vir. geor. li. i. Et studio incassum uideas gestire lauādi. Inuolare est irruere, insilire aut à uolatu, aut à uola. i. media manu dictum. Ter. Eunucho. Vt ego unguibus facile illi in oculos inuolem uenefico. Lucilius li. xxx. Inde canino ritu, oculisq; inuolem. Propinare à græco tractum est προπίνειν post potum tradere. Teren. Eunucho. Hunc uobis comedendum, & bibendum, & deridendum propino. Ennius satyrarum lib. iij. en uocas elue qui mortalibus uersus propinas flammeos medullitus. Insulsum proprie fatuum quasi sine sale. Mar. Tul. ad Cæsarem iuniorem epistola. ij. Sed ita locutus insulse est, ut mirum senatus conuitium exceperit. & de Oratore lib. ij. ut nihil aliud eorum, quàm ipsa insulsitas rideatur. Ignauum & segne torpidum effœminatum, & sine igni. Virgil. georgi. lib. iiij. Ignauum fucos pecus à præsepibus arcent. Et georgi. lib. iij. en age segnis Rumpe moras. Mar. Tul. ad Cæsarē iuniorem lib. ij. In quo tua me prouocabit oratio, mea consecuta est segnis. Et de senectute. quæ uitia sunt non senectutis, sed certæ ignauiæ, & somniculosæ senectutis.

Calamitosum dicitur malis, & calamitatibus prægrauatum. Mar. Tul. in uerrinarum diuinatione. Et honoris amplissimi puto esse & accusare improbos, & miseros, calamitososq; defendere. Serium triste, & quasi sine risu, uel sine ridiculo. Mar. Afranius priuigno. Non ego te noui tristem serium seri um. Plautus amphi. Nunc quidem præter nos nemo est, dic mihi uerum serio. Interpolare est intermittere, & interponere & nouam formã è uetere fingere. M. Tul. in Verrẽ actione ij. Aliquid demendo, mutando, interpolando, & est tractum ab arte fullonia, qui poliendo diligenter uetera quæq;, quasi in nouam speciem mutant. Plautus amphi. Illic homo me interpolabit, meumq; os finget denuo. Euerriculum genus est retis piscatorij à uerrendo dictum, uel quod trahatur, uel quod siquid fuerit piscium nactum euerrat. Ad hoc Mar. Tul. uerrinarum lib. vi. De signis quod nunquam iudex huiuscemodi euerriculum ulla in prouincia fuit. Diuaricari dictum est distendi, dictum ab his, qui uitio naturæ ita sunt pedibus discretis, ut eos in diuersum habeant separatos. Mar. Tul. de signis. Sopatrum hominem summo magistratu præditum diuaricari, ac deligari iubet. Vacillare est trepidare, uel cum lassitudine niti à senibus, qui sint æuo defessi, atq; ad sustinendam lassitudinem baculo tarditatem leuent. Mar. Tul. philipi. lib. iij. In Galliam mutilatum ducit exercitum cum una legione, et ea uacillante. Perstringere dictum est ualde stringere, & claudere. Plautus milite glorioso, perstringant oculorum aciem in aciem hostibus. Lucilius lib. xxx. perstringat oculorum aciem in acie hostibus splendore micanti. Mar. Tul. de senectute. Voluptas rationi inimica est, mentis (ut ita dicam) perstringit oculos, nec habet ullum cum uirtute commercium. Varro andabatis. Non mirum si cæcutis minus. aurum enim non perstringit oculos, quàm τὸ σοῦ κράτος. Cicero de fato, & de finibus bonorum, & malorum lib. ij. Aciem animorum uirtutis splendore perstringitis. Angina genus morbi eo quod angat, & græce συνάγχη appellatur. Lucilius lib. xxx. Insperato agit quem una angina sustulit hora. Arquatus morbus dictus, qui regius dicitur, quod arquus sit concolor de uirore, uel quod ita stringat corpora, ut in arcum ducat, quod nos esse arquatos, surgamus, eamus, agamus. Varro eudæmonibus. Nam ut arquatis, & ueternosis, quæ sunt, lutea uidentur, sic insani sani, & furiosi uidentur esse insani. Priuum est proprium uniuscuiusq;, unde & res priuata. Lucilius lib. xxx. Culcitæ accedunt priuæ centonibus binis. Idem, abdomina tumi priua dabo. Nugator nugis turbator. Lucilius lib. xxx. Quàm me hoc tempore nugator cognoscere non uis. Foramina quasi diminutiue à foribus dicta. Cice. Thuscu. lib. i. Nam nunc quidem quanquàm foramina illa, quæ patent ad animos à corpore callidissimo artificio natura fabricata est. Discerniculum acus, quæ capillos muliẽrum ante frontem diuidit, dictum à discernẽdo, Lucilius lib. xxx. Euplocamo digitis, discerniculumq; capillo. Fratrum proprietatem Nigidius acutissime dixit. frater est inquit, dictus, quasi ferè alter. Supplantare dictum est pedẽ supponere. Lucilius lib. xxix. supplãtare aiunt. græci ὑποσκελίζειν dicunt. Mar. Tul. de offi. lib. iij. Contendere debet, quam maxime possit, ut uincat, supplantare eum, qui cum certet, aut manu pellere nullo modo debet. Coniungere copulare dictum est à iugo. Lucilius lib. xxix. quam mihi quãtum est inter humanum genus, rerumq; inter se coniũgat, communicat. Fenestræ à græco uocabulo conuersum est in latinum ἀπὸ τοῦ φαίνειν. Cicero Thuscu. lib. i. Non eas partes, quæ quasi fenestræ sunt animi. Emungi ex manifesta significatione manat. Lucilius lib. xxix. In mellis spem esse omnem quouis possem emungi uolo. Teren. phor. Emunxi argento senem. Agglomerare est impliare, coniungere dictum à glomere. Virgil. ænei. lib. ij. Et lateri agglomerant nostro. Collare est uinculi genus, quo collum astringitur. Lucilius lib. xxix. Cum manicis catulo, collareq;, ut fugitiuum Deportem. Depilati dictum rarefacti. Lucilius. xxix. Nato quid actum est, depilati omnes sumus. Excuriari, Curia excludi. Varro Hippocyone. Apollonium ideo excuriant, quia nihil habebat. Pensum significat exæquatũ, quod sine inclinatione sunt, quæ penduntur. Lucilius lib. xxviij. Nihil parui, ac pensi uti litera doceas lutum. Aqua intercus hydropum morbus quasi aqua inter cutem. Lucilius lib. xxviij. Aquam te in animo habere intercutem. Mar. Tul. de offi. lib. iij. Siquis medicamentum cuipiam dederit ad aquam intercutem. Maltas ueteres molles appellari uoluerunt à græco, quasi μαλακούς. Lucilius lib. xxviij. Insanum uocant quem Maltam, ac fœminam dici uidet. Monogrammi dicti sunt homines macie ptenues, ac decolores, tractum à pictura, quæ prius quàm coloribus corporatur, umbra fingitur. Lucilius lib. ij. Vix uiuo homini, ac monogrammo. & xxvij. Quæ pietas monogrammi quinq; adducti pietatem uocant. Portorium dicitur merces, quæ portoribus datur. Lucilius lib. xxvij. Facit idem quod illi, qui inscriptum ex portu exportant clanculum, ne portorium dent. Impertire est participare, & partem dare. Lucilius lib. xxvij. Quibus potest impertit. Nouius decuma. Si ignotis impertit fleuit facilius. M. Tul. de Rep. lib. v. quod molestijs senectutis suæ uestris familias impertire posset. Et ad Hircium lib. v. Et quoniam, ut hoc tempus est, nihil habeo patriæ quod, impertiam. Sedulo significat sine dolo. Lucilius lib. xxvij. Salutem fictis uersibus Lucilius, quibus potest impertit, totumq; hoc studiose, & sedulo. M. Tul. de finibus bonorum, & malorum. Sedulo inquam faciã, sed fortuna fortis, quare conare quæso. Scripturarios, quos nunc tabularios dicimus, dici uolunt, quod scripturis, & commentarijs omnia uel urbium, uel prouinciarum complecterentur. Lucilius lib. xxvi. Publicarum rerum assuefiam, ut scripturarius. Versipelles dicti sunt quolibet genere se commutantes. Lucilius lib. xxvi. At libertinus tricorius Syrus ipse ad mastigias, qui cum uersipellis fio, & qui cum commuto omnia. Plautus amphi. Versipellem se facit, quãdo lubet. Combibones compotores à combibendo dicti. Lucilius lib. xxvi. Quandoquidem reperi magnis combibonum ex copijs. Capital dictum est capitis periculum. Plautus menechmis. nunquam hercle effugiet, tam etsi capital fecerit. Lucilius lib. xxvi. Facile deridemur, scimus capital esse irascier. Clandestino est abscondite. Lucilius libro. xxvi. At enim dicis clandestino tibi quod cõmissum foret, neu mittere quicquam neu mysterii hæc feret foras. Idiotas à græco tractum ἰδιώτας inutiles quasi sibi tantum non plurimis utiles. Lucilius lib. xxvi. quidni & tu idem illiteratum me, atq; idiotam diceres. Expirare dictum est, uel ab spiritu effuso, uel à spiraminibus. Lucilius lib. iii. Expirãs animam pulmonibus æger agebat Idem lib. xxvi. ut in illuuiem facere per uentrem uelis curare omnibus distento corpore expiret uis. Eliminare extra limen eijcere. Pacuuius dulorestę. Vbi illic est me miseram quonam clàm eliminat? Pomponius. Cantabit. Istic manet, Eliminabo extra ædeis coniugem. Ennius Medea. Exule antiqua hærilis fida custos corpis qd sic extra ædeis eliminatur? Accius meleagro. Tum ut eliminor clamore simul ac nota uox ad aures accidit. Incoxare in coxam sidere. Pomponius Pãnuceatis. Neq; interim cacandi causa unquam incoxaui nate. Condepsere commiscere à græco tractum δέψω. Homerus odyssea Pomponius nuptijs partem insipui, conclusi, condepsui. Vituperare dictum est uitio da-

re tanquam culpæ, uel displicentiæ. Ter. andria. Nunc quam rem uitio dent queso animaduertite. & in sequentibus. Id isti uituperant factum. Lectum & uitium dare, hoc est unicuiq; rei culpam ampliare. Sed hoc in incertæ authoritatis scriptoribus inuenitur. Ordiri est componere. Accius amphitr. non paruam rē ordibor, ne retice obsecro. Afranius suspecta, tamē animo ordire me oportet paula paululum. Pilare dictum est, ut plumare pilis uestiri. Afranius compitalibus. Præterea corpus meum nunc pilare primum cœpit. Nouius exodio. Pati dum poterunt ante, quàm pugnæ pilant. Populare significat populi amorem conciliare. Vnde populares dicti de uno populo amici. Pacuuius Chryse. atq; ut promeruit pater mihi patriam populauit meam. Teren. Phor. amicus summus meus, & popularis Geta. Rabere dictum est à rabie. Varro idem attiquotetti. quid est, qd blateras? quid rabis? quid uis tibi. Cæcilius hypobolimæo. Astrabia rabere se ait. Supersedere manere, perseuerare, quasi in uoluntate, & consilio sidere. Turpilius pedis, ut ille hac sese abstineret, ego supsederem nuptijs. Plautus epidico. supersede his rebus. item tu ipse ubi lubet finem face. Sisenna historiarum lib. iiij. De uirtute eorum accusanda prologui supersederunt. Titinnire dicitur sonare. unde & titinnacula sunt appellata. Afranius uopisco. Titinnire ianitoris impedimenta audio. Nigidius lib. xyiij. Itaq; ex ære in saliaribus altanus titinnat, idest sonat. Verminari positum torqueri à uermibus, quod facile se torqueant. Pōponius hirnea. Pappi decimus mensis est, cum factum est, ita fit, ita semper solet decumo mense demum turgens uerminatur, parturit. Canatim, suatim, bouatim, canum, & suū, & bouum genere. Nigidius commento grammatico. Sunt etiam adsimilanter dicta hæc canatim, suatim, bouatim, quæ ab animalibus sumuntur. Cossim dictum quasi coxim. Pomponius porcaria. Hoc sciunt omnes, quantum est qui cossim cacant.

Infabre fœde, ut est affabre pulchre. Pacuuius nyptris. Barbaricam pestem nauibus nostris obtulit noua figura factā commi, iam infabre. Sepiunt significat tenent, impediunt, dictum à sepibus, quæ obiectæ intercludunt. unde & circunseptum dicitur. Afranius materteris. Perij, lachrymæ linguam sepiunt. Sticmatias ueteres punctos in notis dici uoluerunt. Mar. Tul. de offi. lib. ij. O` miserum qui fideliorem, & barbarum, & sticmatiā putaret. Reserare aperire à sera dictum qua remota ualuæ patefiunt, Mar. Tul. de offi. lib. ij. Nec ita claudenda est res familiaris, ut eam benignitas aperire nō possit, nec ita reseranda, ut pateat omnibus. Virgilius libro. yiij. Nō secus, ac siqua penitus ui terra dehiscens Infernas reserat sedes. Abundare supra modum aliquid esse. Virgi. lib. iiij. Ergo apibus fœtis idem, atq; examine multo Primus abundare, tractum ex amnibus, qui quoties augentur imbribus maioribus, & crebris undis eriguntur. Virgi. georgi. lib. i. Præsertim in certis si mensibus amnis abundans Exit. Tergiuersari fallere, & dicta mutare, & est quasi tergum uertere. ut ait Plautus amph. Versipellem se facit, quando lubet. Mar. Tul. de offic. lib. iij. Tribus generibus quomodo possunt non incallide tergiuersantur, Varro, Itaq; illa tergiuersari nō sinent, secumq; rapienti. Prudentiā à prouidēdo dictam dilucide ostendit Mar. Tul. in Hortensio. id enim est sapientis prouidere, ex quo sapientia est appellata prudentia. Idem de senectute. quid multa? sic mihi persuasi. sic sentio, cum tanta celeritas animorum sit, tanta memoria præteritorum, futurorumq; prudentia. & de Rep. lib. yi. Totam igitur expectas prudentiam huius rectoris, quæ ipsum nomen hoc nacta est ex prouidendo.

Appendix dicitur quod alij est adiunctum, quasi ex alio pendeat. Mar. Tul. in Hortensio. Vidit enim quod uidendum fuit appendicem animi esse corpus, nihilq; esse in eo magnum.

Conuiuij proprietatem Mar. Tul. de senectute demonstrat. Bene enim maiores accubationem epularem amicorum, quæ uitæ coniunctionem haberet, conuiuium nominauerunt.

Occationem ab obcæcatis seminibus, qua id efficitur, dici Mar. Tul. uoluit de senectute. sparsum semen cohibet primum id obcæcatum, ex quo occatio, quæ hæc efficit, nominata est.

Coagmenta dictæ sunt coniunctiones arctæ, et compares à cogendo, idest stringendo. unde & coagulum dicitur. Mar. Tul. de senectute. Viuēdi est finis optimus cum integra mente, certisq; sensibus opus ipsa suum eadem, quæ coagmentauit natura, dissoluit. Vernaliter pro adulatorie à uernis, quibus hæc uiuendi ars est. Cæcilius, uenatori credo minus tandē hoc fit uernaliter. Pecuniosorum, & locupletum proprietatem aperuit. Mar. Tul. de senect. lib. ij. à pecore pecuniosos, & à possessionibus locorum locupletes appellatos asserens, multaq; ditione ouium, & bouum, quod tunc erat res in pecore, & locorum possessionibus, ex quo pecuniosi, & locupletes uocabantur.

Viritim dictum est separatim, & per singulos uiros. M. Tul. de Rep. lib. ii. Ac primus agros, quos bello Romulus ceperat, diuisit uiritim ciuibus. Plautus aulu. aliter sub hac tamen significantia diuidere argenti dixit numos in uiros. Varro de uita populi Romani lib. i. Extra urbem in regiones. xxyi. Agros uiritim liberis attribuit. Vernas ueteres appellabant, qui uere sacro fuerant nati, & habebatur nomen pro uitabili, & maledicto. Plautus Amphitryone. Hic qui uerna natus est queritur. Lucilius, Verna acer cupit hæc. Plautus, q̄ supra cum cruciatu tuo istæc uerna uerba funditas. Concinnare est facere, ut Plau. amphi. Lachrymantem ex abitu concinnans tu tuam uxorem. Sed proprietas uerbi hæc est, quod apud ueteres cinnus potionis genus ex multis liquoribus confectum dici solet.

Recte autem concinnare & consentire intelligi potest, & quasi concinere, ut multis diuerse canentibus unus efficitur modus. Plautus asinaria, auceps quando concinnauit aream, offendit cibum. M. Tul. de finibus bonorum, & malorum lib. iiij. cum his cum quibus reconcinnabatur his discrepare. Idem academicis lib. ii. quæ cum similitudine uerbi concinnare maxime sibi uideretur. Paupertas dicta est à pecunia parua. Varro de uita popu. Ro. lib. i. Pecunia quæ erat parua ab ea paupertas dicta, cuius paupertatis magnum testimonium est.

Pandere Varro existimat ea causa dici, quod q̄ ope indigerent, & ad Asylum Cereris confugissent, panis daretur. Pādere ergo. quasi panem dare, & quod nunq̄ tabulis clauderetur. Idē de uita po. ro. lib. i. Hanc deam melius putat esse Cererem, sed quod in Asylum, qui confugissent panis daretur esse nomen fictum à pane dando pandere hoc est aperire. Blatis, et blateras confingis aut incondite, & inaniter loqueris, aut blatis. Plautus amph. qui malum intelligere, quisquā potis est. Ita nugas blatis. In aulu. Vbi tu es, quæ deblaterasti iam uicinis omnibus. Percontari diligenter inquirere. Plautus amph. qui istuc in mente est tibi ex me mi uir percontarier, & est proprietas uerbi ab eo tracta, quod uada in fluminibus contis exquirunt. prodigia dicta sunt porrò adigenda. Plautus amph. Sed mulier postquam experrecta est prodigiali Ioui mola salsa hodie aut Thure comprecatam oportuit. Cerriti, & laruati, male sani, & aut Cereris ira, aut laruarū incursatione animo uexati. Plautus amph. laruatus ædepol hominem miserum medicum quæritat. Idem, qui supra quasi adueniente morbo medicatti iuuenem, tu certe aut laruatus es, aut cerrites. Calcitrones q̄ infestent calcibus. Plautus asinaria. Clamat procul siquē uidet ire ad se calcitronem. Varro sesquiulysse. Itaq; tu meam mordacem calcitronem horridum miles, ac uir non uitabat.

Votitum ueteres religione aliqua prohibitum, uel interdictum dici uoluerunt. Plautus Asinaria. Nolo illam habere causam, & uotitam dicere. Verberare non solum à uerberibus dictum est, sed & à uerbis. Plautus aulu. Nam cur me miseram uerberas? Cassum ueteres inane posuerunt, & arbitrandũ est eius uerbi proprietatem magis ab aranearum cassibus dictum, quod sint leuis, ac nullius ponderis, non ut quibusdam uidetur quasi quassum. Plautus aulul. Virginem habeo grandem dote cassam, atq; illocabilem. Crochitum propriam coruorum uocem ueteres esse uoluerunt. Plautus aulu. Simul radebat pedibus terram, & uoce crocitabat sua. Subleuit significat illusit, & pro ridiculo habuit, tractum à genere ludi, quo dormientibus ora pinguntur. Plautus aulu. Fidei censebam maximam multo fidem esse, ea subleuit os mihi penissume.

Inuestes dicuntur impuberes, quibus propter teneram ætatem nulla pars corporis pilat. Hoc & Aeneidos lib. v. uidetur sensisse Virgil. Aurea cæsaries ollis, atq; aurea uestis. Sed melius intelligi potest inuestes appellatos quasi inuesta. idest in pudicitia, & in castitate. Inferum ab immo dictũ. Vnde inferi, quibus inferius nihil. unde quod infertur recte potest dici quicquid desuper mittitur. Varro marcipore. Nubes aquali frigido uelo leues cœli cauernas aurea subduxerant aquam uomẽtes inferam mortalibus. Syrus à græco magis tractum est, ἀπὸ τοῦ σύρειν. Has nos scopas, rustici eo nomine syrus uocant. Varro marcipore, uentiq; frigidos ab axe erumpebant phrenetici septentrionum filij, secum ferentes tegulas, ramos, syrus. Euirare dicitur uirilitatem amittere & effœminari. Varro marcipore, Spatulæ euirauit omnes Veneri uaga pueros.

Ludibria proprietatem trahunt à leui, ac sine pondere, & cõtemnendo, aut, quod magis uerum est, à ludicro. Virgil. lib. vi. folijs tantum ne nomina manda, Ne turbata uolent rapidis ludibria uentis. Febris proprietatem habet à feritate morbi, uel mali, ut à calendo calorem, uel candorem. Varro andabatis. Aperiendam putat, idq; alterum appellamus à calendo calorẽ, alterum à feruore febrim. Vulpinari dictum est fraudibus, & mẽdacijs uera peruertere, uel effugere, dictum ab inrecto, sed intorto uulpium cursu. Varro mysterijs, uulpinare modo, & concursa quà lubet erras. Sufflatum dicitur proprie tumidum & rectum, & quasi uẽto quodam elatius factum. Varro agathone. Neq; auro, aut genere, aut, multiplici scientia sufflatus quærit Socratis uestigia. Vespertilio animal uolucre biforme, dictum quod uespere se ad uolatum properat noctis. Varro agathone, quid multa factus sum uespertilio, neq; in muribus planè, neq; in uolucribus sum. Exporrectum extentum porrectum est enim tentũ, idest porrò iactum. Varro eudæmonibus, quæ res in somnum reccideris, & οὐδέποτε eris iterum exporrectus. Iugatum, coniunctum à iugo dictum. Cicero Thusculã. lib. iij. Hoc quidem est commune uirtutum. omnes enim inter se iugatæ sunt. Prodius dictum est interius longius à prodeundo, quasi porrò eundo. Varro Virgula diuina. Primum uenit in urbem, atq; intra muros, deinde accedit prodius, atq; introit domum, idest intra priuatos muros. Granaria loca in horreis seruandis seminum granis. Varro γέροντος διδασκάλου. Vel decem mensis, ubi una sepiant granaria. Torculum, quod usu torcular dico, quod intortum laticem uitis, uel oleæ exprimant. Varro γέροντος διδασκάλου. Vineis ubi ampla cælla torculum reponant. Cingulum à cingendo, quod incingulum plerunq; dicitur. Varro γέροντος διδασκάλου. Nouos Maritus taciturus taximusos is soluebat cingulum. Silicernium pessime intelligentes, ita posuisse Terentium putant, quod in curuitate silices cernat senex. Silicernium est proprie conuiuium funebre, quod senibus exhibetur. Varro Meleagris. Funus exequiatis laude ad sepulchrum antiquo more silicernium confecimus, idest περίδειπνον. Non quo pransi discedentes dicimus alius alij Vale. Suffundatum dictum est subiectum, dictum à fundamentis. Varro ταφῇ μενίππου. Antiqui nostri domibus lateritijs paululum modo lapidibus suffundatis, ut humorem effugerent, habitabant. Edones, & phagones ab edacitate unum latinum, et aliud græcum. Varro ταφῇ μενίππου ἢ ἀπάρτησις. Edones Romam, ut turba, intendat annona, sed propter phagones ficedulam pinguem, aut turdum nisi uolantem non uideo.

Elixum quicquid ex aqua mollitur, uel decoquitur. Nã lixam aquam ueteres esse dixerunt. unde & lixæ dicti, qui militibus aquam ad castra, uel ad tentoria solent ferre. Varro ταφῇ μενίππου. In pauimento non audes facere laconam, at in humum caleos facis elixos. Parochos à græco tractum est nomen, quod uehicula præeat. hoc schemate enim græce, latine uehicula appellantur, & est officij genus, quod ministrantibus paret. Varro sesquiulysse. Hic enim omnia erat idem sacerdos prætor parochos, deniq; idem senatus, idem populi caput. Trossuli dicti sunt torosuli. Var. sesqulysse. Nũc emunt trossuli nardo nitidi uulgo attico talento equum. Proboscis græcum nomen est, dictum quod ante depascat, & est porrecta corporis pars inhærens naribus, quæ excepto homine in alijs animalibus inuenitur. Varro sexagesi. Inuenisse se cum dormire cœpisset tam glaber, quàm Socratis caluum esse factum ericium è pilis albis cum proboscide. Tutanus deus à tutando. Varro ἡρακλῆς. tuam fidem noctu Annibalis cum fugaui exercitum Tutanus, hoc tutanum Romæ nuncupor, hac propter omnes, qui laborant inuocant. Tutilina dea est à tuendo dicta. Varro ἡρακλῆς. tuam fidem non Tutilinam, quam ego ipse inuoco, quod meæ aures abs te obsidentur. Cætarij genus est piscatorum, quod maiores pisces capit, dictum ab eo quod cete in mari maiora sunt piscium genera. quod Virg. immania cete. Varro γνῶθι σεαυτόν. Non animaduertis cetarios cum uidere uolunt in mari thunnos ascendere in malũ alte, ut penitus per aquam perspiciant pisces. Tonimus positum sonamus cũ modo à tono. Varro Eudæmonibus. tibi tympana non inanis sonitum matris deũm tonimus. Tibinos à tibijs modos. Varro Eudæmonibus, Sonitus matris deũm tonimus tibinos tibi non semiuiri. Dierecti dicti crucifixi quasi ad diem erecti. Varro Eudæmonibus. Apage in dierectum à domo nostra istam ad sanitatem. Præsepia non tantũ quibus aut cãtheria, aut iumenta cætera, aut uetera animalia pabulantur, sed & omnia loca clausa, et tuta dicta præsepia. Virgil. ænei. lib. i. aut agmine facto Ignauum fucos pecus à præsepibus arcent. Varro ὄνος πρὸς λύραν. Siquis melodinis tonos lyras præsepibus se retineat forensibus. Surrigere significat sursum erigere, quo uerbo rustici utũtur, cum tritæ fruges ad uẽtilandum in areis eriguntur. Virg. ænei. lib. iiij. Tot linguæ, totidem ora sonant, tot surrigit aures. Lingulacæ locutuleiæ à procacitate linguæ, & loquendi proprietatem trahunt. Plautus cassina, lingulaca est, nam nunquam tacet.

Fures significantiam habent à furu. quod Romani ueteres atrum appellauerunt, & quod per obscuras, atque atras noctes opportuna sit eius mali effectio, eos dictos fures. Varro rerum diuinarum lib. xiiij. Furem ex eo dictum, quod furum atrum appellauerint, & fures per obscuras noctes, atq; atras facilius furentur. Homerus κλέπτῃ δέ τε νυκτὸς ἀμείνω.

VENTORVM PROPRIETATES, ET VOCABVLORVM SIGNIFICATIONES.

EURUM dictum ἀπὸ τῆς ἕω ῥέοντα, quod flatus eius ab oriente sit hyemali. Austrum qui graece νότος dictum ab humore, & nebula, quod νότις graece humor latina interpretatione dicatur, ac sit is uentus sudoris effector, ut est Homeri Σὺν δ' εὖρός τε νότος τ' ἔπεσε ζέφυρός τε δυσαής. Circiũ à turbine, ac uertigine. Boream hoc est aquilonem ἀπὸ τῆς βοῆς. qđ sonorus sit, & procellosus. Homerus. καὶ βορέης αἰθρηγενέτης μέγα κῦμα κυλίνδων. In alio loco ἐπὶ κραιπνὸν βορῆν τάδε κύματα ἄξειν. Pietatem docti ueteres hanc esse uoluerunt, quod quae in ea sunt quasi penitus, & in penetralibus recondantur, hoc & in antiquis libris, & philosophorum tractatibus inuenitur. Leuum significari ueteres putant quasi à leuando. Virgilium quoq; sub hac ostentatione posuisse uoluerunt georg. lib. iiij. Siquem Numina laeua sinunt, auditq; uocatus Apollo. Ennius annalium lib. iij. Olim de coelo laeuum dedit inclytus signum. Rudentes ea causa sapientissimi dictos uolunt, quod funes, cum uento uerberentur, rudere existimentur, atq; hunc sonum proprium funium non asinorum putant. Infesti proprietatem hanc esse Nigidius uoluit, quasi nimium festinantis ad scelus, uel ad fraudem.

Maturare non uti consuetudo est, properare dicendum est; Sed cum modo studium adhibere festinum, à maturitate dictum, quae ratione naturae modificatione quadam, nec praecipitatur ne praecox quid fiat, neq; differtur, ne senio dissoluatur. Virg. geor. li. i. Frigidus agricolam siquando continet imber, Multa forent, quae mox coelo properanda sereno Maturare datur.

Lictoris proprietatẽ à ligando dictam uetustas putat. Ita enim carnificis officium antiquitus fungebatur. Mar. Tul. pro Rabirio. Lictor inquit, colliga manus. Sororis appellationem ueteres eleganti interpretatione posuerunt. Itaque maxime iuris scriptores exprimendam putauerunt. Antistius labeo, soror inquit appellata est, quod quasi seorsum nascitur, separaturq; ab ea domo, in qua nata est. Lues à rebus soluendis proposita. Licinius Macer annalibus lib. ij. Nequaquam sui lauandi reluant arma lue. Humanitatem non solum uti nunc consuetudine persuasum est, de beneuolẽtia dexteritatem quoq; comitatem ueteres dicendam putauere, & quam graeci φιλανθρωπίαν uocant, sed honestorum studiorum & artium appetitum, quod nulli animantium generi praeterquam hominibus concessa sit. Varro rerum humanarum lib. i. Praxiteles, qui propter artificium egregium nemini est paululum modo humanior. Ador frumenti genus, quod epulis, & immolationibus sacris pium putatur. Vnde & adorare propitiare religiones potest dictum uideri. Varro de re rustica lib. i. In loco humidiore far adoreum potius serunt, quàm triticum. Virg. lib. vij. Et adorea liba per herbam Subijciunt epulis. Faciem totius corporis formam πρόσωπον, idest os posuit antiquitas prudens, ut ab aspectu species, & à fingendo figura, ita à factura corporis facies. Plautus penulo. Sed earum nutrix qua sit facie mihi expedi. Statura nõ magna, corpore aquilino ipsa est. Pacuuius. Nupta, aetate integra, feroci ingenio, facie procera. Sallustius historiarum lib. ij. Sardinia in africo mari facie uestigij humani in occidentem, quàm in orientem latior.

Vestibula quidam putant sub ea proprietate distincta, quod in primis ingressibus, & in spatiis domorum Vestae hoc est arae, ac foci soleant haberi. Sed siue sic intelligi debeant non abhorret à uocabuli proprio. Inuenitur etiam apud ueteres doctos Vestibula ob eam significantiam dicta, quod in his locis ad salutandos dominos domorum quicunq; uenissent, stare soleant, cum introeundi daretur copia, atq; ob hanc cognitionem, & quasi stabulationem primos ingressus domorum uestibula nominatos. Cicero oratore. Vestibula nimirum honesta, aditusq; ad causam faciem. Bidentes qui aestimant ob eam causam oues à Virgilio dictas, quod duos dentes habeant, pessime, ac uitiose intelligunt. Nam nec duos dentes habent, & hoc quidẽ & genus monstri est, & melius intelligi potest, si biennis dixerit authoritate. Pomponius Attellana Mars tibi uoueo facturum, si unquam redierit bidenti uerre. Laberius paupertate. Visus ac nocte bidentis propter uiam facere. & Nigidius figulus dicit bidental, quod bimae pecudes immolentur.

Iugeri proprietatẽ Varro designat de re rustica libro. i. Apud nos in agro romano, ac latino iugeris. iugum uocant qđ iuncti boues uno die exarare possint. Foenus ab eo dictum est, quod pecuniam pariat in crescenti tempore, quasi foetus, aut foetura. Nam & graece τόκος dicitur ἀπὸ τοῦ τίκτειν, quod est parere. Varro lib. iij. de latino sermone. Foenus autem dictum à foetu, & quasi foeturam quandam pecuniae. Nam & Catonem, & caeteros antiquiores sine o litera fenus pronuntiasse contendit, ut fetus, & fecunditas. Receptitium seruum quidam ab ea proprietate dictum uolunt, ut si nequã, et nihil sit, qui uenundatus ob aliquod uitium, aut malefactum ab aliquo districtore recipiatur. Sed uera est haec eius nominis interpretatio, quem in data dote, aut donatione quis exceperit, quod est proprie receperit. Plautus triuumo. Posticulum hoc recepit, cum aedes uendidit. Cato, Mulier & magnam dotem dat, & magnam pecuniam retinet. ex ea igitur re familiari, ex qua sibi dote data retinuit pecuniam à uiro forte irata repetere instituit. Apponit ei flagitatorẽ receptitium, hoc est proprium seruum, quem reliqua pecunia receperat, nec dederat dotis, & exceperat. Cicero de oratore libro. ij. Sed dicis te cum aedeis uenderes ne in rutis quidem caesis solum tibi pater num recepisse. Siticines, ut liticines à lituo, ut tubicines à tuba, ita sitianes qui apud funeratos, uel uita functos, & sepultos, hoc est iam sitos canere soliti erant, honoris causa cantus lamentabiles. hoc in libris Coniectaneis Attaei Capitonis inuenitur, & Cato id uocabulum indubitanter apposuit. Iumentum à iungendo ueteres dictum putant g litera in eo nomine attrita. Nam & uectabulum dicunt, quod nunc uehiculum dicitur. Arcera plaustrum est rusticum tectum undiq; quasi Arca. Hoc uocabulum & apud Varronem, & apud Marcum Tul. inuenitur. Hoc autem uehiculi genere senes, & aegroti uectari solent. Varro γέροντος διδασκάλου. uehebatur cum uxore uehiculo semel, aut bis in anno cum arcera, si non uellet, non sterneret.

Trophaei significantiam propriam Varro bimargo ostendit. Ideo fuga hostium graece uocatur τροπή. hinc spolia capta fixa in stipitibus appellantur trophaea. Luxum, idest uulsum, & loco motum, qđ nunc luxari ignari latine dicimus. Inde luxuria, quia à recta uiuendi uia sit exclusa, & eiecta. Culinam ueteres coquinam dixerunt, non ut nunc uulgus putat. Varro modio. Et hoc interest inter epicurum, & ganeones nostros, quibus modulus est uitae culina. Plautus mustellaria. Exi è culina, sis foras mastigia. Qui mihi inter patinas exhibes argutias. Varro de uita populi Romani libro. i. qua fini sit antica, & postica. in postica parte erat culina, dicta ab eo, quod ibi colebant ignem locupletiorem domus, quàm fuerint angustiis paupertinis coactae ipsa nomina declarant. Modestum à modico, hoc est moderato positum. Varro modio. Non eos optume uixisse, qui diuitissime uixerint, sed qui modestissime, idest modice.

Infans à non fando dictus est. Cicero Oratore. Nam et infantes actionis saepe fructum tulerunt. Et est, quod aut dici non debeat,

debeat, aut fari non possit· Nã & infantes usq; eo appellandi sunt, donec cœperint fari. Curius lib· xix. Ut pueri infantes faciunt mulierculam honestam. & ·xy· & pueri infantes credunt signa omnia ænea uiuere, & esse homines. Virgil. Aeneidos libro secundo. Infandum regina iubes renouare dolorem. Varro ὄνος πρὸς λύραν. Voces Amphionem tragœdum iubeas Amphionis agere parteis infantiorem, quàm meus est milio· Accius Athamante· Prius quàm infans facinus oculi uestiuntur tui. Varro eudæmonibus· Postremo nemo ægrotus quicquam somniat, an quicquam somniat tam infandum, quod non aliquis dicat philosophus. Cicero de oratore libro tertio. Modo hoc constet, neq; infantiam eius qui rem nouerit, Sed eam explicare dicendo non queat, neq; scientiam illius, cui res non suppetit, at uerba non desint esse laudanda.

Sarcinatricis, non (ut quidam uolunt) sarcitricis, quasi à sarciendo, sed magis à sarcinis, quod plurimum uestium sumant. Varro ὄνος πρὸς λύραν, Homines rusticos in uindemia incondita cantare sarcinatricis in machinis. Petauristæ à ueteribus dicebantur q saltibus, uel schœnis leuioribus mouerentur, & hæc proprietas à græca nominatione descendit ἀπὸ τοῦ πετᾶσθαι. Varro epistola ad Cæsarem. Conuocat Ptolemæum cinædon laconicon petauristen diona αὐλοποιόν. Idem de uita popu. Ro· li· ij. Nec minus alio in genere sunt ludi uellitis Galli Germani petauristæ. Curiam à cura dictã Varro designat de uita po. Ro· lib· ij. Itaq; propter curã locus quoq; quo suã quisq; domũ senator confert, curiam appellat· Legionũ proprietatem à delectu militũ Varro de uita popu· Ro· li· iij· dictã interpretatur· Tum appellatus est delectus, & ab electione legio, ab hac superuacaneorũ consuetudine ascribuntur. Assas nutrices difficilis multi existimant intellectus· At uero acri intentione potuimus indagare ob eam proprietatẽ officij eo nomine nuncupari, quod assint iis, quos nutriant, nec uel exiguo diuellantur· Unde asseclas ab eo quod assint, & omnibus iussis dominorum præsto sint, esse uocitatos. Enixæ dicuntur fœminæ nitendi, hoc est conandi, & dolendi labore perfunctæ nixis quæ religionum genera pariẽtibus præsunt, sed elegantior intellectus, ut ex hoc dictæ esse credantur enixæ, qđ uinculis quibusdã periculi, qbus implicarentur, fuerint exolutæ. Nexũ enim dicimus arctũ, & colligatũ Plautus amph· id probat dicens. Uno ut labore exoluat erũnas duas· Remulcare dictũ est quasi molli, & leni tractu ad progressum mulcere· Sisenna histor· lib· ij· Si quæ celeriter solui poterat in altum, remulcare trahit. Congenulare est genu replicato cadere· Sisenna hist. lib. iij· Multi plagis aduersis icti, & cógenulati Romanis præcipitatis ipsi supra uoluit in caput.

Agilem celerem ab agendo· Sisenna hist· li· iii· Agilem dari, facilemq; uictoriã, neq; fossas, aut bellum remoratum· Expediti, et impediti ex una proprietate habẽt uocabuli causam, aut ex solutis pedibus, aut illigatis· Sisenna hist. lib. iiii· Inermos armãt impeditos, expediti sine ullo suorũ uulnere cunctos interficiũt. Testudines sunt loca in ædificiis camerata ad similitudinem aquatilium testudinum, quæ duris tergoribus sunt, & incuruis· Virg. æn· li· i. In foribus diuæ media testudine templi. Sisenna hist· li· iiii. Caius Titinnius quidam, cui minus proprietas metus ab natura tradita uideretur, primo ante testudinem constitit, deinde apud consulem causam, atq; excusationem præferre cœpit· Insinuari est immitti quasi sinu accipi· Sisenna hist. lib· iiii· agmen perturbatum peditis insinuant, ac loco commouent. Adolere uerbum proprie sacra reddentium, quod significat uotis, uel supplicationibus numen auctius facere ut est in hisdem macte esto, & intelligi debet ab eo, qđ est adoleuit· idest creuit, & adultum, quod est auctum, & aucta ætate, ut aliquã causa maius solito factũ ducere, proprietatem. Virg. æn. lib· i. Cura penum struere, & flãmis adolere penates. Idem ·yij· Adolet cum altaria tedis· Et in bucolicis, Verbenasq; adole pingueis, et mascula thura, quod est adde, cumula. & Geor. lib. iiii· Panchæis adolescunt ignibus aræ

Accensi genus militiæ est administrantibus proximum. Varro rhetoricorum li· xx· ut consules ac prætores, qui sequuntur in castra, accensi dicti, quod ad necessarias res sæpius acciãtur, uelut accensiti. Nefarii proprietatem li· i. de uita populi Ro· Varro patefecit, à farre quod adoreum est, quo scelerati uti non debeant non triticum, sed far. hoc quoq; idem adsignificat, quod qui indigni sunt qui uiuant, nefarii uocantur. Adoreũ quoq; dictum ab eo putat, quod cibi ora idest principium sit far. Propitium dicitur prorsus pium, aut proprie piũ ut apud Terentium adelph. Quàm ea quæ parẽtes propitii, aut certe porro pium quod est uehementer, & ualde apud eundẽ in prologo Andriæ, Dehinc ut quiescant porro, moneo, ut desinant maledicere, malefacta ne noscant sua. Impancrare est inuadere uerbum à græco tractum quasi πᾶν κρατεῖν consumere. Varro· Ecclesiam in regiam aream impancrarunt.

Mansuetum dictum est, quasi manu assuetum, quod omnia quæ sunt natura fera manuum permulctione mitescant· unde Virg· Geor· li· iii. Et plausæ sonitum ceruicis amare· Et æn· lib. yij· Ille manum patiens, quoniam supra dixerat· Pectebatq; ferum, duroq; in fonte lauabat Cinnus est commistio plurimorum· unde & concinnare dicitur. Cicero oratore est autem quidam interiectus inter hos medius, & quasi temperatus, nec acumine posteriorum, nec flumine utens superiorum, ut cinnus amborum neutro excellens, utriusq; particeps, uel utriusq;, si uerum quærimus, expers· Enucleate dicitur purgate, exquisite, & sine asperitate, aut duritia, ab eo quod nucibus separatis idest tectis nucleorum utilis usus habeatur· Cicero oratore· Modo id eleganter, enucleateq; faciat eum solum attice dicere. Idẽ· thus. li· iiii· Habes ea, quæ de perturbationibus enucleate disputant. Rotundum à rota dictum, uel rota à rotundo, & est rotundum collectum, & per omnem circuitum sine offensione aspere, aut anguli leue, quam significantiam Cicero oratore, etiam ad humani ingenii transtulit formam· Theodectes autem præfractior, nec satis (ut ita dicam) rotundus primus instituit dilatare uerbis, Rabula à rabie dictus est, quem nunc aduocatum, uel causarum patronum dicimus· Cicero oratore, Non enim declamatorem aliquem de ludo, aut rabulam de foro, sed doctissimum, & perfectissimum quærimus· Inde & Sallustius (ut ait Appius) facundia exercebatur. Meridies manifeste medius dies. Cicero Oratore, Iam uidetur nescire dulcius ipsum meridiem, cur non medidiem? Inepti proprietatem Cicero de oratore li· ii. patefecit· Quem enim nos ineptum uocamus, is mihi uidetur ab hoc nomen habere ductum, quod non sit aptus. Diuersoria dicta sunt hospitia à diuertendo· Cicero de oratore libro secundo. Quiescam in Cæsaris sermone, quasi in aliquo opportuno diuersorio. Sanniones dicuntur à sanniis, qui sunt in dictis fatui, & in motibus, & in scenis, quos μωροὺς uocant græci· Terentius eunucho. solus sannio seruat domum. Cicero de orat· libro secundo. Quid porro tam ridiculum, quàm sannio est, qui ore, uultu, imitandis moribus, uoce, deniq; corpore ridetur ipso? Hæredij proprietatem indicat Varro de re rustica libro primo Bina iugera, quod à Romulo primum diuisa dicebant uiritim, quæ ad hæredem sequerentur, hæredium appellarunt. Legumina Varro de re rustica libro primo dicta existimat, non quod secentur, sed quod uellantur à terra, quæ quod ita leguntur legumina dicta.

Porcæ in agris quam dicimus significantiam Varro designat de re rustica. li. i. qua aratrũ uomere lacunã istriã fecit sulcus uocatur, qđ est inter duos sulcos elata terra dicitur porca, quod ea seges frumentũ porrigit. Accius parergorum li. i. Bene proscissas cossigerare ordine porcas bidenti ferro rectas deruere. Porcæ sunt signa sulcorũ, quæ ultra se iaci semina prohibeãt, Porcere. n. prohibere sæpius legimus. Occationis proprietas his indicijs capitur. Varro de re rustica. li. i. Et postea occare. i. comminuere ne sit gleba, qđ ita occidunt occare dicunt. Serenus occatio occæcatio est. Pomorũ à Varrone proprietas explanata est de re rusti. li. i. Aquã addi quotidie uesperi, à quo qđ indigẽt potu poma dicta esse possunt. Fracescere tanq̃ friari, & putrefieri uetustate. Varro de re rusti. lib. i. Hæc, de qua fit oleũ cógeri solet aceruatim dies singulos in tabulata, ut ibi mediocriter fracescat. Lixarũ proprietas hæc est, qđ officium sustineãt militibus aquæ uehendæ, lixã nanq; aquã ueteres uocauerũt. Vnde elixũ dicimus aqua coctũ. lix etiã cinis dicitur, uel humor cineri mistus. Nã etiã nunc id genus lixiuium uocatur. Varro de uita populi Ro. li. i. Proinde & elixũ panem ex farre, & aqua frigida fingebant. Calonũ quoq; proprietas hæc habetur, quod ligna militibus subministrent. κάλα enim græci ligna dicunt, ut Homerus. πόλλα τε ξύλ' ἐπ' ἐθείτο Confluges loca, in quæ riui diuersi cõfluant. Liuius Andromeda. Confluge ubi conuentum campũ totũ inhumigant. Consedo à cõsedendo, ut assedo, uel assessor. Cassius hemina annaliũ lib. iiij. Nemo uicinus consedo. Cõticinium noctis primum tempus, quo omnia quiescendi gratia cõticescunt. authores multi sunt miri, sed authoritate deficiunt. Delibratũ decorticatũ, uel deartuatũ per artus descissum. Virgil. Geor. li. ij. udoq; docent inolescere libro. Exterebrare est ui aliquid extorquere, & scrutari, aut curiosius quærere. Plau. asiraba, cũ incuriosum locaretur, terebratũ quidem ptundis. Grumæ sunt loca media, in quæ directæ quatuor congregantur, & cõueniunt uiæ. Est autẽ gruma mensura quædam, qua flexæ uiæ ad lineã diriguntur, ut est agrimensorum, & talium. Ennius lib. xvij. Grumam dirigere dixit degrumari ferrũ. Lucilius lib. iij. uiamq; Degrumari uis, ut castris mensor facit olim. Luculentum pulchrũ, & bonũ, & perspicuum dictum à luce. Licinnius Macer annali. lib. i. Auspicia pulchra, & luculenta cõmemorat. Plautus Cornicula. Pulchrum, & luculentũ hodie euenit prælium. Logi à græco λόγοι sermones, uel dicta ridicula, & contemnenda. Cicero pro Gallio Ego te certe scio omnes logos, qui ludis dicti sunt, animaduertisse. Turpil. Canæphoro, testamentũ ergo calabis logi. Fulguratoris, ut extispicas, et artispicas, ita hi fulgurũ inspectores. Cato de moribus Claudij Neronis. Haruspicẽ fulguratorem siquis adducat. Moletrina à molendo, qđ pistrinũ dicimus, ut feratrina, aut fetutina. Cato ĩ thermũ. Neruo carcere moletrina. Panis proprietatem à pascendo putant ueteres existimandum. Varro de uita popu. Ro. li. i. Pastillos, & panes hæc uocabula pastus, quod esse pascere dicebant. Mustulentum, & uinolentum, ut feculentum. Plau. cistellar. Nã ita mustulentus æstus nares attigit, ut sit odor musti, aut musto oblitus, ac madens. Conuitiũ dictum est quasi uitijs locum q̃ secundum ignobilitatẽ loci maledictis, & dictis turpibus cauilletur. Proluuiũ est patere amicitiã & fidẽ. Accius Andromeda. Muliẽbre ingeniũ proluuiũ occasio. Nouius collace. Et uolo, & uereor, & facere in proluuio est. Laberius cõpitalibus. Quò qdẽ me à matronali pudore proluuiũ meretricis progredi coegit. Varro de lingua latina li. v. Proluuiem & proluuidinẽ dici ab eo, quod lubeat, unde etiã lucus Veneri lubentinæ dicitur. Pedato positum pro repetitu, uel accessu, quasi p pedem, sicuti nunc uulgo dicitur tertio pedato. Cato originũ li. i. Igitur tertio pedato bellum nobis facere. Idem in dissuasione defœneratione. Tertio autẽ pedato. Item ex fœnore discordia excrescebat. Præclauiũ pars uestis, quæ ante clauũ texitur. Afranius homine, tertiũ diẽ præclauiũ unũ texere. Idem fratribus, mea nutrix surge, si uis profer purpurã præclauium cõtextus. Propages est series, & affixio continua, uel longe ducta. pages. n. compactio, unde compages, & propagare genus, idest longe mittere. Pacu. Antiopa. saluete gemini mea propages sanguinis. Ennius nouis. unde florent fructus, uitæq; propaginem. Prægreditur ante uenit dictũ à gradu. Pacu. Tãtalo. Extremũ intra canterem ipsum prægrediat parthenoreũ. Promicare extendere, & porrò iacere. unde emicare. Næuius.

Siquidem loqui uis nõ perdocere multa longe promicando oratio est. Præuius dictus est antecedens. Cicer. Alcion genuit claris delapsus ab astris, Præuius auroræ solis noctisq; satelles. Digladiari dictum est dissentire, & dissidere dictum à gladijs. Cicero academicorũ lib. i. Quid autẽ stomachatur Musarcus? quid Antipater digladietur cũ Carneade tot uoluminibus? Idẽ. iij. Digladiari autem semper depugnare in facinorosis, & audacibus, quis nõ eũ miserrimũ, tum etiã stultissimũ dixerit? Aequor ab æquo, & plano. Cicero achademicorum li. ij. Vocabulũ accepisse cõfirmat, qđ tam planũ uidetur, q̃ mare. è quo etiã æquor illud poetæ uocant. Lucre. lib. iij. Voluitur & plani raptim petit æquora cãpi. Mæniana ab inuentore eorũ Mœnio dicta sunt. unde & colũna mœniana. Cicero academicorum lib. iiij. Interim ille cũ æstuaret, ueterũ, ut mœnianorũ, sic academicorum uiam secutus est. Natrices dicuntur angues natantes. Cicero academicorũ lib. iiij. Sic enim multis tantã uim natricũ, ui parumq; fecerit. Lucilius satyrarũ li. ij. Si natibus natricẽ impressit crassam, et capitatã.

Exultare dictum est exilire. Cicero academicorũ li. iij. Et ut nos nunc sedemus ad lucrinum, pisciculosq; exultantes uideamus. Virgil. æn. li. iij. Exultantq; uada, atq; æstu miscentur arenæ. Excordes, cõcordesq; ex corde significantiã ducunt. Cicero thus. li. i. Aut unde magna dissensio est, alijs cor ipsum animus uidetur, ex quo excordes, uecordes, concordesq; dicuntur. Manum dicitur clarum, unde etiam mane post tenebras noctis diei pars prima, inde matuta, quæ græce λευκόθεα. Nam inde uolunt etiam deos manes appellari. idest bonos, ac prosperos, quod melior mors sapientioribus, quàm uita probetur. Cicero thu. li. i. Quid Ino Cadmi filia? non ne λευκόθεα nominata à græcis, matuta habetur à nostris? Inde immanes non boni, ut sæpe. Fodicare est fodere à fodiendo dictum. Cicero thus. lib. iij. Non enim in nostra potestate fodicantibus eis rebus, quas mala s opinantur dissimulatio, uel obliuio.

Policiones agrorum cultus diligentes, ut polita omnia dicimus exculta, & ad nitorem deducta. Ennius satyrarum lib. iij. Testes sunt lati campi, quos gerit Africa terra politos. Idem annalium libro octauo. Rastros dente fabres capsit causa poliendi agri. Varro. Quid mirum si ex agri depolitionibus eijciuntur, cum hic in cœnaculo polito recipiuntur.

Præficæ dicebãtur apud ueteres quæ adhiberi solent funeri mercede cõductæ, ut & flerent, & fortia facta laudarent. Plau. friuolaria. Superboq; omnes argutando præficas. Idem truculento. Præficas, quæ alios collaudare, à se uero nõ põt. Lucili. xxij. Mercede quæ cõductæ flent alieno in funere præficæ multo, & capillos scindunt, & clamant magis. Varro de uita pop. Ro. Dein næniã cãtoris solat. amat tibias, & fides, eorumq; ludistriatis cursitassent. Hæc mulier uocitata olim præfica usq; ad punicum bellũ. Parectati hi q̃ de pueritia ueniũt ad pubertatem, à græco uocabulũ sumptum. Lucil. lib. viij. unde

parectato chlamydes, ac barbulã priã. Idẽ lib. xx. Tuũ ephebũ quẽdam, quem uocant parectaton. Varro de cõpositione satyrarum. Parectatæ adsunt, mulierq́;, mulier. Vetus caput.

Proletarii dicti sunt plebei, q nihil Reip. exhibeãt, sed tantũ prolem sufficiant. Cato de tribunis militũ. Expedito pauperem plebeiũ, atq; proletarium. Cassius Hemina annali. lib. ii. Tunc Marcus præco primum proletarios armauit. Varro de uita popu. Ro. li. i. Quibus erant pecuniæ satis locupletis assiduos contrarios proletarios assiduo neminẽ uindicẽ uoluerũt locupleti.

Prosapies generis lõgitudo dicta à prosupãdo, aut proserẽdo. Cato originũ li. i. Veteres prosapias, & multa alia apud multos. Optiones in cohortibus q sint honesti gradus, ut optatos, qđ est electos, & adoptatos quod ascitos Varro de uita populi Ro. lib. iii. existimat appellatos. referuntur Centurionibus adoptati, in cohortes subibãt, ut semp planæ essent legiones à quo optiões i turmis decurionũ, et i cohortibus cẽturionũ appellati.

NONIVS MARCELLVS DE VOCABVLIS AB A LITERA INCIPIENTIBVS.

Pud iuxta. Sisenna historiarũ li. iiii. Dũ pristinũ uinum apud ignẽ p sudorẽ corpore exhauserunt. M. Tul. de offi. cuius focum mirari solitus Cato, apud quẽ ille sedẽs Samnitum quõdã hostiũ iã cliẽtium suorũ munera repudiauerat. Et de orat. li. ij. cũ etiã tũ in lecto Crassus esset, et apud eũ Sulpitius sederet. Apisci inuenire. Sisenna hist. lib. iiii. Itaq; postero deligato signinũ redeũtis apiscitur. Abstemius qui uino abstinet. Apu. In te fuisti quõdã Athenis parcus, atq; abstemius in li. ludicrorũ. Lucilius satyr. li. yi Thaunomeno inquit, ualua sororẽ lanificã dici siccã, atq; abstemiã ubi audit. Varro de uita po. Ro. li. i. Quãtopere abstemias muliẽres uoluerint esse uel ex uno exemplo põt uideri. Adipatũ ueteres honeste pro pingui, & suculento, & opimo posuerũt. Cic. de ora. Asciuerũt suis artibus opimũ qđ dã, & tanq̃ adipatæ dictionis genus. Adhamare obligare ab hamo nactũ. Cic. Academicorũ lib. ij. Qui n. serius honores adhamauerunt, uix admittuntur ad eos, nec satis cõmendati multitudini possunt esse.

Adstipulari positũ est assentiri. Cic. in academicis li. iiii. Falsum esse stoici dicũt, & eorũ adstipulator Antiochus. Addictum est quasi deuotum, uel obnoxiũ. Cic. Thusc. li. ii. Qui certis quibusdã, destinatisq́; sententiis quasi addicti, & consecrati sunt. Aqlex aquã colligens. Varro quinquatribus. An hoc præstat Hero filius Diogenis, qđ ille è uentre aquam mittit, ad hoc te iactas, at hoc pacto utilior te thuscus aquilex. Aeqmentũ positũ est nõ æquamentũ, quasi parẽ uicem. s. merces pro eo, qđ dicitur admissum. Varro sexagesi. an si equã emisses quadrupedẽ, ut meo asino reatino admitteres, q̃tũ poposcissem dedisses æquimenti? Aerificium dictum quod fit ex ære. Varro γνῶθι σεαυτόν. Nihil sunt musæ politis, quasi ærificiæ dixi.

Apludas frumenti furfures dicũt rustici ueteres. Hoc in antiquis inuenitur, quorũ in dubio est authoritas, quãq̃ et Plau. in astraba fabula ita dixerit, cuius incertũ est, an sit eius Comœdia, atq; ideo uersus eosdẽ ponere supersedimus. Adulterionẽ pro adultero. Laberius in primo, quem siquis legere uoluerit, ibi inueniet, & fidẽ nostrã sua diligẽtia adiuuabit. Anticipare posuerunt ueteres præuenire, hoc est ante capere. Varro bimargo. p. sensistis dicite labdea, & uiuos cõtẽnite uiui. Anticipate, atq; addite calcar, stultos contemnite docti. Aurigatur honeste positũ pro moderatur, ac regit. Varro modio. Ad se unũ esse pulmentariũ secundas, quo natura aurigatur, non necessitudo. Architectari cõponere. Cicero de finibus bonorum & malorũ li. ij. & Marcus an qđ ita classidas, ut optime possit architectari uoluptates. Aiat qđ est dicat. Cicero de finibus bonorum, & malorum. Et Marcus, quasi ego id curem, qđ ille aiat, aut neget. Anellus. Mar. Tul. de finibus bonorũ, et malorũ li. y. Nec tamen epicureũ licet obliuisci, si cupiam, cuius imaginẽ nõ modo in tabulis nostri familiares, sed etiã in poculis, & in anellis hẽbant. Amatio Plau. rudẽte. Nimis penè inepta, atq; odiosa eius amatio est. Adesum cõsumptũ. Sisenna hist. li. iii. ijsdẽ tẽporibus æsernini duplici fossa, ualloq́; circundati, frumento adeso, qđ ex areis in oppidũ portatũ est. Attendere pro intẽdere, cogere. Ci. orat. Nihil'ne uobis in mẽtẽ uenit qd præterea à Crasso requiratis? Idẽ. Hercules ipsum inquit, attendo. Accõmodat adiũgit applicat. Ci. de orat. li. ij. Africano illi supiori coronã sibi in cõuiuio ad caput accõmodanti. Virgil. æn. lib. ij. lateriq; argiuũ accõmodat ensem. Autumnitas pro autũno. Varro περὶ ἀρχαιρεσιῶν Serrão retinet uiatorẽ meridie prætereũtẽ fontẽ, qđ autũnitas ianitetra ordo mensem præterierat. Idẽ quinquatribus. Care hãc caducã liberi mollẽ depende frondẽ Bromij autumnitatis, ubi olim neutro. Var. ephemeride nauali, etesiæ diutius. & uberius fluant, & autũnũ uentosum faciãt. Aritudinẽ pro ariditate. Varro metho. li. i. humanã quãdam gentem stirpis inquit frigus, calore, atq; humore aritudinẽ miscet. Aboriatur pro abortu. Var. pro Callio, uel Fundanio de admurãdis rebus. Vinũ qđ ibi natum sit in quodam loco si prægnans biberit, fieri ut aboriatur.

Adolescentiaris pro luxuriaris. Varro ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον, περὶ σωτηρίας. Actum quidẽ ut faciat cẽseo, quoniã tu quoq; adhuc adolescentiaris. Ancillantur pro seruiũt. Titinnius prælia. uerũ etiã dotibus delinit, ultro etiam uxoribus ancillantur. Accius Meleagro. Quam inuita ancillans dicto obediens uiri. Absonum sine sono. Ci. oratore Sed sunt qdam aut ita lingua hæsitantes, aut ita uoce absoni. Algo pro algore. Accius andromeda. Misera obualla saxo, senio, pædore, algoq́; & fame. Varro ethos. aut περὶ τύχης. Leges ruina ne iacentẽ sub dealbet algo dãti frigore. Lucil. Nam tã algo, atq; nigrore maius. Lucre. lib. iij. Morbis, algoq́;, fameq;. Aetatem positum pro sæpe, ac diu. Plau. asina. Adeo ut ætatẽ ambo ambobus nobis sint obnoxij. Idẽ eadẽ, ætatẽ uelim seruire, libanũ ut cõueniã modo. Altile nõ solũ pingue ab alendo, uerum etiã opulentũ. Plau. cistellaria. Prohibet diuitiis maximis dote altili, atq; opima. Assulatim, ut minutatim. Plau. Captiuis. Prius q̃ pulsando assulatĩ foribus exitiũ dabo Næuius pullis escã, hic iure iops paulo da ad simile simul assulatim uis aias, sumit cibũ. Plautas menæchmis. Nisi dedolabo assulatim uiscera. Anxitudo, Accius eurysace. Persuasit mœror, anxitudo, error, dolor. Idem armorũ iudicio. Vbi cura est, ibi anxitudo acerba tibi cuncta cõsiliorũ ratio, & fortuna. sic M. Tul. de Rep. li ii. Quartaq́; anxitudo prona ad luctũ, et mœrẽs semperq́; ipsa se solicitãs. Pacu. hermiona. tristitia, atq; animi intolleranda. anxitudine.

Albitudinẽ pro albore. Plau trinumo. ubi habitet item alterum adipsam capitis albitudinẽ. Adhæsum à cohærẽdo dixit Lucre. lib. iii. Nã neq; pulueris interdũ sentimus adhæsum. Item lib. iiii. Tenue locis quia non potis est affigere adhæsum.

Amolimini est recedite, uel tollite. Ter. andria. Proinde hinc uos amolimini. Nã mihi impedimento estis. Pacuuius hermiona. Non tute hinc è conspectu amolire. Idem Antiopa. Non'ne hinc uos propere stabulis amolimini? Sisenna histo. li. iiij. Impedimentum omne de cunctis itineribus amoliuntur. Acrimonia est animi uiuacitas. Næuius lycurgo. Ne ille mei feri ingenij, atq; animi acrem acrimoniam. Accius Neoptolemo. Vim, ferociam, animum, atrocitatem, iram, acrimoniam. Abiugat separat, alienat. Pacuuius medo. quæ res te ab stabulis abiugat.

certum est loqui. Angustitatem Accius ænomao. Saxum id facit angustitatem, et sub eo saxo exuberãs scatebra fluuia eradit rupem. Angustitatem dictum pro angustia. Accius Alphesibœa. Sed angustitatem inclusam, ac saxis squalidam. Adsestrix fœmininum est ab eo quod est assessor. Afranius fratribus, dimittit adsestricem, me ad sese uocat. Atri dies dicuntur, quos nunc nefastos, uel posteros uocant. Afranius fratribus. Septembris heri Calendæ, hodie atri dies. Aiutamini pro aiutate. Pacuuius chryse. Aiutamini, & defendite

Aera numeri nota. Lucilius lib. xxix. Hæc est ratio peruersa aera summa & subducta improbe. Appetones ab appetendo dicti. Laberius uirgine. Alienum appetonibus uiæ perditæ diuerticulas. Aduocasse prouocasse. Lucilius lib. xxix. Amicos hodie cum improbo illo audiuimus Lucilio aduocasse.

Armillum. Lucilius li. xxviij. hinc ad me, hinc licet anus rursum ad armillum. Adolescenturire. Laberius. Incipio adolescenturire, & nescio quid nugarum facere. Auxiliatum, ut suppetiatum. Lucretius li. v. Alituum porro genus omne uidemus Fidere, & à pennis tremulum petere auxiliatum.

Ardum pro aridum. Lucilius li. xxvij. Ardum miserrimum, atq; infelix signum sabucum uocat. Auerruncare euertere. Lucilius li. xxvi. Dij maluerunt meliora, atq; amentiam auerruncassint tuam Pacuuius medea. Possum ego istam capite cladem auerruncassere. Mar. Tul. de finibus bonorum, & malorum. Dij maluerunt meliora, atq; amentiam auerruncassint meam. Apisci, indipisci. Lucilius li. xxvi. ut ego effutiam, quod ego te in primis cupere apisci intelligo. Accepso accipio. Pacuuius Teucro. haud sinam quicquam profari, prius quàm accepso, quod peto. Adauctauit auxit. Accius æneadis. quibus rem summam, & patriam nostram quondam adauctauit pater. Adanxint adigant. Plautus aulul. utinam me diui adanxint ad suspendium. Affectare afficere. Plautus bacchidibus. Tua flagitia, aut damna, aut dispoliabula, quibus patrem, & me, Teq;, amicosq; omnes affectas tuos. Adiugare adiungere. Pacuuius chryse. Mater est terra, ea parit corpus, anima mater adiugat. Idem Iliona. Blandã hortatricem adiugat uoluntatem. Aedituor. i. ædem tueor Pōponius. Aedituor, q̃ postq̃ ubi appareo, atq; æditùor in tẽplo, nec mortalibus, nec mortaliũ ulli in terra miserius est. Aeternare. Varro rerũ humanarum li. ij. literisq;, ac laudibus æternare. Albicatur candidatur, exalbicassit Varro. Caue canem ubi riuus præcipitatur in nemore deorsum rapitur, atq; offensus aliquo à scopulo lapidoso albicatus. Abscondit pro abscondidit. Cæcil. exulenã hic in tenebris intus sese abscondidit. Pōponius macchis geminis. Perij nō puellula est, nunqd abscondisti inter nates? Attigat contingat. Turpil. leucadia. Ne me attigat, atq; aufer manũ, eia q̃ ferocula est. Accius erigonis. Age age amolire amitte, caue uestem attigas. Plau. bacchidibus. Ne attigas puerũ ista causa, quãdo fecit strenue. Augificat auget. Ennius andromacha quid fit seditio, tabes'ne an numeros augificat suos. Atrox crudũ. Næuius belli pœnici lib. iij. simul atrocia proiecerunt extra ministratores. Adquo pro in quantũ Afranius promo. ut scire possis adquo te expediat loq. Idem priuigno, ni tm̃ amarem talem tam merito patrẽ miratus essem adquo licere. Alternatim per uices. Quadrigarius annal. lib. iij. Item gaudiũ, atq; ægritudinem alternatim sequi.

Apricari in aprico esse. Varro mysterijs. licet uidere multos quotidie hyeme in sole apricari. Absente nobis, & præsente nobis, pro præsentibus, & absentibus nobis. Plautus amphi. Nec nobis præsente aliqs quisq̃ nisi seruus. Afranius auctione, adest si hac absente nobis uenerit puer. Antiquari obsolefieri, & è memoria tolli. M. Tul. de offi. li. ij. Perniciose. n. Philippus in tribunatũ, cum legem agrariã ferret, quã tamen antiquari facile passus est, in eo uehemẽter se moderatum præbuit.

Allectat illiat, delectat. Mar. Tul. de senectute. ad quẽ fruendum nō modo retardat, uerũ etiã inuitat, atq; allectat senectus. Abusa utendo, uel in usum consumpta. Plau. asinaria. ubi illæc, quæ dedi, ante abusa sunt, nam si ea durarent mihi mulier mitteretur ad te, nec te quicq̃ poscerem. Assa uoce, sola uoce linguæ tm̃mō, aut uocis hũanæ nō admistis alijs uocibus esse uoluerunt. Varro de uita pop. Ro. lib. ii. In conuiuiis pueri modesti, ut cantarent carmina antiqua, in quibus laudes erant maiorũ, & assa uoce, & cum tibicine. Idem Cato uel de liberis educandis. Melos alterum in cantibus est bipartitum unum. qđ est in assa uoce, alterum qđ uocant organicon. Assum autem existimandũ est; ut in obsoniis sine pigmento saporis alieni quemadmodũ merũ dicitur solũ. Arci. Varro de uita populi Ro. li. iiii. Eaq; pecuniã magnã consumpsisset, quod arci, quos summopere fecerat, fessi pōdere diu facti celeriter corruissent.

Adminiculaui positum pro adiuui. Varro Cato, uel de liberis educandis, quod petisti, ut eius educationis fierem tibi socius, quoad potui adminiculaui tuam uoluntatem scribendo.

B

b Etere est ire. Varro. ij. Assianos multos, qđ parere ea nō poterat muliẽrem foras betere iussit. Pacu. nyptris uos betite defensum patriam in pugnã. Idem hedo, bibite si resto, pergitur, eam si ire conor, prohibet betere. Bellioris est melioris. Varro testamento περὶ διαθηκῶν. uenio nunc ad alterum genus testamenti, quod dicitur Physicon; in quo græci belliores, quàm Romani nostri. Brutum dicitur hebes, & obtusum. Lucretius libro tertio, an contractis in se partibus obrutescat. Pacuuius Hermiona. Et obnoxium esse, aut brutum, aut elinguem putes. Bulga est folliculus omnis, quem & cruminã ueteres appellarunt, & est sacculus ad brachium pendens. Lucil. saty. li. iii. Cui neq; iumentum est, nec seruus, nec comes ullus, Bulgam, & quicqd habet nummorũ secũ habet ipse. Cũ bulga cœnat, dormit, lauit omnis in una Spes hominis bulga, hac deuincta est cætera uita. Varro octogesi. περὶ νομισμάτων. In quo nobilius est philippeũ qđ accipimus, q̃ qđ bibimus. Cũ alterũ addamus ĩ bulgã, alterũ in uesicã. Lucil. lib. xxvi. Ita, ut qsq; nostrũ è bulga est matris in lucem editus. Bacillũ. M. Tul. de suppliciis. Deniq; proximus lictori Sextius, de quo sæpe iã dixi cōuerso bacillo oculos misero tundere uehemẽtissime cœpit. Afranius. hoiem, bacillum deligatum Corneolũ poscit. Cicero de finibus bonorũ, & malorum lib. ii. & bacillũ aliud est inflexũ, et incuruatũ, aliud ita natũ. Bacchari ueteres nō solũ Bacchi nũine furere dici uoluerunt, uerũ ẽt loca, in qbus sit debacchatũ bacchata dixerũt. Virgi. georg. li. ij. O' ubi cãpi, Sperchiusq;, & uirginibus bacchata lacænis Taygeta. Nam & quicqd uehementius cōmouetur bacchari uoluerũt. Santra nũtiis bacchis. Ita obsoletum sono ferentur ab omni parte bacchatur nemus. Blaterare est cōfingere p̃mẽdacia. Afranius augure. qđ est istuc te blaterare, atq; obloq. Idem incendio. Illud memento, neqd ĩprimis blateres. Cæci. hymnis. desine blaterare, nihil agit in amore inermus. Bount dictum à boum mugitibus. Pacu. medea. clamore, & sonitu resonantes bount. Virgilius georgi. lib. iii. Reboant, syluæq;, & magnus olympus. Varro Parmenone. exeunt citi, strepunt, bount. Baiulare ferre. Plautus asinaria. Ego baiulabo, tu (ut decet dominum) ante me ito inanis. Bipennis manifestum est id dici, quod ex utraque parte sit acutum.

Nam nonnulli

Nam nonnulli gubernaculorum partes tenuiores ad hanc similitudinem pinnas uocant eleganter. Varro Marcipore. Delime bipennis, ut leuis passerculus. Idem eodem. annos caduci naufragij it. Cicero. Nec quarum bipennis plumas uapor perursit alte moesti in terram cecidimus. Idem Parmenone. Ferens ferream humero bipennem securem.

Biuiras quas usus uiduas appellat. Varro lege minia. Ad biuiram uenio, cum uellem ostendere quid uellem, Metamelos in constantiae filius me reprehendit. Bubulcitare. Varro autumedo. Meus quod apud Plotium rhetorē bubulcitare alteri dolori defuit. Plautus mustellaria. Decet me amare, & te bubulcitare. Bases. Varro. ὄρος πρὸς λύραν. Primum eam esse fidicen, quod si item situs, ut ipsa uox basis eius. Badius. Varro ὄρος πρὸς λύραν. Equi colore dispares. Item nati, hic badius, iste giluus, ille murinus. Binum millium numero, pro binis millibus. Sisenna hist. li. iii. Ad binum millium numero saucijs utrinq; factis. Balbe obscure. Varro rerum humanarum lib xx. Praeterq̃ duobus in primis est scriptum spectare uelit potius quàm uolūtatem debeam non datum dicere magistratum. Baiulum. Cicero de oratore li. ii. Remigem aliquem, aut baiulum nobis oratorem descripseritis. Balbutire est cum quadam linguae haesitatione, & confusione trepidare. Cicero academicorum lib. iiii. Plane ut supradictus stoicus perpauca balbutiens. Et Thus. lib. v. Me quidem authore etiam peripatetici, ueteresq; academici balbutire aliquando desinant. Bura dicitur pars aratri posterior decuruata. Virgil geor. lib i. Cōtinuo in syluis magna ui inflexa domatur In burim. Varro de re rust. lib i. Et saepe fracta bura relinquunt uomerem in aruo. Blitea inutilis à blito herba nullius usus. Plautus Trucul. Blitea & lutea est meretrix. Laberius Tucca. Bipedem bliteam belluam. Bucerias boum greges. Lucretius li. ii. Lanigerae pecudes, et equorum deuellica proles, Buceriaeq; greges. Baubare latrare à canum uoce. Lucretius lib. v. Et cum deserti baubantur in aedibus. Bellosum bellicosum. Coelius, tantum bellum suscitare conari aduersarios contra bellosum genus. Buas potionem positam paruulorum. Varro de liberis educandis, cum cibum, ac potionem, buas, ac papas docent, & matrem mammam, patrem tatam. Lucilius lib. viii. Cum uinulentas disceret uini, buas designauit.

C

Comest pro comedit. Varro Margopoli περὶ ἀρχῆς. Nam humanis omnia sunt paria, qui te plus urget, pisceis ut saepe minutos magnus comest, ut aueis enecat accipiter. Titinnius gemina. libra aiebant satis esse ambobus farris nutrire, plus comest sola uxor. Idem fullonibus ego me mandatam meo uiro male arbitror, qui rem disperdit, & meam dotem comest. Afranius. Aequalibus iste, ut tu rem narras, dona comest hic quotidie. Plautus mustellaria. Ne modo uenire saluum quem absentem comest. Idem trinumo. Quod & bibit, quod comest, quod facit sumpti. Pomponius pistore. Decipit uicinos, quod molendum conduxit comest. Nouius fullonibus. feriatis uortit se in omneis bestias, comest quicquid tetigit tantum. Idem agricola. Aedepol paternam qui comest pecuniam. Lucilius satyr. lib. iiii. Commanducatur totum complexa comestq;. Et xxx. conficit ipse comestq; M. Tul. in Hortensio. Sed ad extremū pollicitur prolaturū, quae se ipsa comest quod efficit dialecticorum ratio. Cuia pro cuius Lucilius libro xxx. Cuia opera troginus calix per castra cluebat. Contollere contra tollere. Plautus aulu. Contollam gradum. Claritudo pro claritas. Sallustius Iugurtha. Cum praesertim tam multae, uariaeq; sint artes animi, quibus summa claritudo paretur. Sisenna histo. li. iii. Quod fortasse an ex uoluntate sua summa cum claritudine celeriter confecisset. Colluuio labes ex immunditia. M. Tul. de senectute. Cumq; ex hac turba, & colluuione discedam. Commallaxare est exercere, ac mature facere. Varro flexabulis περὶ ἐπαρχιῶν. Nec dolore adiaphoron esse. quod philosophia commallaxarem ea patrem, neq; irato mihi habenas dedi unquam, neq; cupiditas non imposuit frenos. Cetra obstaculum scutum. Varro de uictis περὶ φιλονεικίας. quis rotundam facere cetram nequeat? Coracem noue positum pro coruo. Cicero de oratore lib. iii. Quare coracem istum uestrum patiamur nos quidem pullos suos excludere. Canitudinem pro canicie. Varro aboriginum περὶ ἀνθρώπων φύσεως. Sed neque uetulus canterius quàm nouellus melior, nec canitudini comes uirtus. Condocefacere. Cicero Thuscu. li. v. Nemo est n. qui eorum bonorum animum putet esse iudicem, eumq; condocefaciat, ut ea, quae bona, mala'ue uideantur possit contemnere. Conscribellaui pro conscripsi. Varro columna ἡρακλῆς. Itaq; eas in ceram conscribellauit Herculis ad litem. Idem marcipore. Astrologi non sunt, qui conscribellarunt pingentes coelum. Commictilis compositi Pomponius praecone posteriore. Si sciam quid uelis, quasi serui comici commictilis. Contente parce, & continenter. Plautus Asinaria, quanquam illum mater arcte, contenteq; habet. Caries est uetustas. Varro Cosmotoria περὶ φθορᾶς κόσμου, Singulos lectos strates ubi habuimus, amisimus propter cariem, & tineam. Lucilius lib. xxx. Planta una est pedibus cariosis mensulibano. Cohortes sunt uillarum intra maceriam spatia Varro papiapapae περὶ ἐγκωμίων. Dum uixi promiscaris meis in chortibus pauit. Idem de re rustica lib i. Nec minus & à pabulo cum redierint anseres, sues porci in chorte exteriore. Idē de uita pop. Ro. lib. i. ad focum hyeme, ac frigoribus coenitabant, aestiuo tempore & propatulo, rure in chorte in urbe & tabulino, quod moenianum possimus intelligere tabulis fabricatum. Cupas. Varro est modus matulae περὶ μέθης. cupas uinarias sirpare noli, adde, quia tum uini in uxor culae opicillum. Idem sesquiulysse. alterā uiam deformasse Carneadem uirtutis se cupis acris aceti. Comedim pro comedam. Plautus bacchidibus, Quod dem scortis, quodq; in lustris comedim congreger pater. Cicero ad Varronem epistola, petisset, cura, si me amas, ut ualeas, ne ego te iacēte bona tua comedim. Statui. n. tibine aegroto quidem parcere. Pomponius prostibulo ego quaero quod edim, has quaerunt quos cacent. Conspicilium unde conspicere possis. Plautus medico. In conspicilio obseruabam. Collustra lac nouum in mammis. Lucilius lib. viij. Hiberā insulam fomento omni colore collustra. Laberius uirgine, siquidem mea collustra fretus terris studere fecisset sumere aquam ex fonte. Conquiniscere, & ocquiniscere inclinari significat. Plautus Cistell. faciundum est puerile officium, conquiniscam ad astula. Idē, & dolosi, idem conquiniscesi istice ueto simul. Copi pro copioso. Plau pseudulo, Atq; ego nunc me ut gloriosum faciam è copi pectore. Turpilius Epiclero. Te quidam omnium iam pater copem causarem facit. Pacuuius periboea. o multimodis uarie dubium, & prosperum copem diem. Collutulet significat dedecoret. Plautus trinumo, haec famigeratio te honestet, me collutulet, etsi sine dote duxeris. Congenerat est adiungit, associat. Accius fidicinis, quā uehat grato tibi congenerat gentiū, aut generū affinitas. Cette significat dicite, uel date, ab eo qđ est cedo. Neuilycurgo. pro industria ne te regem prognatum patre Lycurgum cette. Ennius Medea. Saluete optima corpora, cette manus ue=

siras measq; accipite. Accius menalippo, Aeneum aliquis cette in conspectum, aut nos ubi est ducite ad eum. Pacuuius Atalanta. Is uestrorum uter sit cui signum datum est, cette. Cuppedia cupiditas. Cicero Thusc. lib. iiij. Ambitio, mulierositas, peruicacia, liguritio, uinulentia, cupedia. Castitudinem pro castitate. Accius phœnissis. Ibi fas, ibi cūctā antiquā castitudinem.

Comitasset, pro cubuisset. Accius Erigona. Tum autem Aegystus si me esse eodem lecto comitasset patri. Citima sunt proxima cœlo millia. M. Tul. de Rep. lib. yi. Ex quibus erat ea minima, quæ ultima cœlo, citima terris luce lucebat aliena. Et li. i. Quare, si placet, deduc orationem tuam de eo loco ad hæc citima. Claret clara est, uel clareat. Turpilius Pedio. Cuius aduentu insula hodie claret Cypros. Ennius Telamone. Nam ita mihi Telamonis patris, atq; facies proaui Iouis gratia ea ē, atq; hoc lumen candidum claret mihi. Casteria, locus, ubi cum nauigatio conquiescit, remi, & gubernacula conquiescunt. Plautus asinaria. Quin pol si reposiui remum, sola ego in casteria ubi quiesco. omnis familiæ causa consistit cibi. Coquinatum ad coquendum. Plautus aulularia. Neq; ego unquam, nisi hodie ad bacchas ueni in bacchanal coquinatum. Curio curiosus. Plautus aulul. Volo scire ego ex te, quid sit agnus curio. Culcita. Varro quinquatribus. Quàm in testudineo lecto culcita plumea in die dormire. Idem de uita pop. Ro. li. i. Qui primus uxorem ducebat duabus culcitis, ac duabus toris plagulis cum strasset. Citrus. Varro γέροντος διδασκάλου. In quibus Libya cytrus fasces cingit fores. Cæcutiunt. Varro γέροντος διδασκάλου. utrum oculi mihi cæcutiunt, an ego uidi seruos in armis contra dominos. Caballus. Lucilius lib. ij. Sutu sartori tetri, tardiq; caballi. Varro Parmenone. Alius caballum arboris ramo in humili alligatū relinquit. Idē sesquiulysse. In castris permansi, inde caballum reduxi ad censorē.

Coda. Varro ταφὴ μενίππου, sed ut canis sine coda. Carnales sedules. Varro sexagesi Vix & fatus erat, cum more maiorum ultro carnales arripiunt de fonte in Tyberim deturbant. Crassum positum pro hebeti, & stulto. Varro sexagesi. Senibus crassis humuli non uidimus quid faciat. Canum uetus, antiquum. Virg. li. i. Cana fides, & uesta. Varro eudæmonibus. Et ecce de improuiso ad nos accedit cana ueritas atticis filo præalumna. Cissium uehiculi biroti genus. M. Tullius philippicarum lib. ij. delituit in quadam caupona, atq; ibi se occultans perpotauit ad uesperū, inde cessit celeriter ad urbē. Celeratim celeriter. Sisenna historiarum li. y. quo magis celeratim poterant, in insidijs suos disponit. Copiantur à copia honeste positum, ut lignantur, & pabulantur, & aquātur Cœlius lib. i. armis, & magno commeatu, sed præda ingenti copiantur. Virg. geor. lib. iiij. sub mœnibus urbis aquantur.

Confutare est confundere, uel comittere. Varro manio. Harum ædium summe atria confutabant architecti omnes. Idem lib. i. hui sedina cocus magnus ahenum quando feruit, paulo confutat trua. Cōpluries frequēter Cato suasionē in legem populi, qđ compluries usu uenit, omni tempore ante uentum esse, Rēp. reddimus Idem originum lib. iiij. Compluries eorum milites mercenarij inter se multi, alteri alteros inter se castris occidere. Plautus persa. Quid metuis? metuo hercle uero, sensi ego cōpluries. Cognomen est eiusdem nominis. Afranius diuortio. tertium genus cognominationis morborum cognominis. Clypeat. Pacuuius Hermiona. Currum liqt, chlamyde cōtorta clypeat brachium ita & Galeare. Cinna in epigrammatis, miseras audet galeare puellas. Conuasare dicitur furto omnia colligere. Terē. phor. Aliquid conuasassem, atq; hinc me conijcerem protinus in pedes. Cluet nominatur Lucilius lib. iij. Quia opera Trogrus calix per castra cluebat. Ennius Ambracia. Per gentes esse cluebat oīum miserrimus. Pacuuius Iliona, sed hæc cluentur hospitium infidelissimi. Varro ὄνος πρὸς λύραν. Pacuuius, discipulis dicor porro is fuit. Ennius, musarum Pompilius clueor tibicidas. Lucilius libro xxyij. Viginti domi an triginta, uel centum tibicidas alas. Contenturum. Lucilius lib. xxyij. Tu Lucilium credis contenturum, cum me ruperint, summa omnia fecerim. Varro de liberis educandis, uel maxime illic didici, & sitienti theriacam mulsum, Esurienti panem cibarium siligineum, et exercitato somnum suauem. Canicas ueteres furfures esse uoluerunt. Lucilius libro. xxyij. Quanti uellet quam canicas apulte, & maconis manu.

Concorditas pro Concordia Pacuuius Hermiona. Concorditatem hospitio adiunctam perpetem probitatem conseruetis.

Commentum pro communitum. Plautus amph fac iam Amphitryonem aduenientem, ab ædibus ut abeat quouis pacto, fac commentus sies. Cribrum, Lucilius lib. xxyi. Cribrum, incerniculum, lucernam in lateram, in telam, licium. Contemnificū. Lucilius lib. xxyi. Ego enim contēnificus fieri, et fastidire Agamemnonis. Cordi est, honeste dictum animo sedet. Lucilius libro xxyi. Et quod tibi magnopere cordi est, mihi uehementer displicet. Idem, si tibi porro istæc res idcirco est cordi, quod re utilem. Congenudare est flecti genibus. Cæcilius annali. li. yi. Ipse regis eminus equo ferit pectus auorsum congenudat, percussus deiecit dominum. Causari causam dicere, uel defendere Accius Medea. Qui potis est repelli quisquā, ubi nullus est causandi locus? Afranius emancipato. uidet factum de causaris patrem. Pacuuius armorum iudicio. Qui sese ad finem esse ad causandum uolūt. de uirtute is ego cernundi do potestatem omnibus. Celebrescat celebris fiat. Accius Diomede. Et qualis fuerit fama celebrescat tua. Cœpere incipere. Cæcilius peribœa. Rastraria ære obscuro. hercle. desinā mane cœpiam. Plautus menæchmis Neq; ego insanio, neq; pugnas, nec lites cœpio Idem truculento. Dum abeam quodam, & ubi nihil cœpiam. Certissant certa fiant Pacuuius chryse. aquæ eccos unde certissent. Celebre non solum frequens, sed etiam uelox. Accius ægysto, celebri gradu gressum accelebrasse docet.

Calliscerunt prout calluerunt. Cato de bello Carthaginensi. Aures nobis calliscerunt ad iniurias, abeat, alium quæstum cœpiat. Commetare commeare. Nouius bubulco cerdone. Cum ad lupam nostrā tam multi crebro commetent lupi. Afranius uirgine. Quo tu commetas? ubi confixus desides? Concalluit. M. Tul. lib. iiij. ad atticum. locus ille animi nostri, stomachus ubi habitat, olym concalluit Et de deorum natura libro. iiij. Quorū tanq̄ manus opere, sic animus usu concalluit.

Conciere cum perturbatione commouere. Accius Medea Nisi quas terrestris pontus strages conciet. Afranius deposito. Dij sunt irati tibi, qui conciere cogites tantum mali. Ennius duloreste. Extemplo egisti fidem nuncupantes conciebant populum. Conglomerare inuoluere, superaddere. Ennius Thyeste. Heu mea fortuna, ut omnia in me conglomeras mala. Congermanescere coalescere coniungi, uel consociari. Quadrigarius annalium Facite exempla eorum, ut uos cum illis congermanescere sciatis. Varro rerū humanarū li. iij. Postea cum his unam Remp. coniuncti, & congerminati tenuere. Collabella adiunge labra. Laberius annaliū. Peranna collabella osculum.

Cymbalissare cymbala quatere. Cassius hemina li. iij. Mulier cantabat tibijs phrygijs, & altera cymbalissabat Concinnare conficere, uel colligere. Nouius belli pœnici li. iiii Transit melitam Romanus exercitus, insulam integram urit, populatur, uastat, rem hostium concinnat.

Catullire esurire, uel libidinari Laberius lacubalerna. Scinde unā exoleto impatienti catullientem lupam. Caduciter præcipitanter.

tes præcipitanter. Varro Etratione. aut frigidos nimbos aquæ ista caduciter ruentis pertimuerunt aquatilæ querquetulæ natantes. Cupienter cupidissime. Accius philoctteta. cui potestas detur tua cupienter malis membra discrepat suis. Ennius phœnice. Stultus est qui cupida cupiens cupienter cupit. Commemorare commonefacere, in memoriam reducere. M. Tul. de senectute. Pithagoreorumq; more exercendæ memoriæ gratia, quid quoq; die dixerim, audiuerim, egerim commemoro uesperi. Idem de finibus bonorum, et malorum lib. primo; Sed à te opportune mentio facta est. Sed etenim me uis audire. Cicero; quæ nam sit istius ueteris, quam commemoras academicorũ de finibus bonorũ peripateticorumq; sententia. Coniectarium efficax, pfectũ. M. Tul. de finibus bonorũ, et malorũ lib IIII. Illud uero mihi me coniectarium, sed in primis habes illorum. Conticinia nocte primi somni. Sisenna historiarum li. IIII. Ipsi legati conticinia nocte oppido digressi iam supra hostium munitionem succedunt. Cistas. Sisenna histo. lib. IIII. Cistasq;, quæ erant legum ferẽdarũ gratia portæ defecerant. Centones, & Cilicia. Sisenna histo. lib. IIII. Toppis aceto madefactis centonibus integuntur, quos supra perpetua classi suspensa cilicia obtenduntur. Crebritudinem pro crebritate Sisenna hist. lib. IIII. Nam clandestina celeriter transigi apud nos cogitata dici decet, non explanari. Cæmenta lapides non magni modi, quibus ædificia consurgunt. Sisenna hist. lib. IIII. Formidine oppressus, quod humilẽ cæmentis instructum oppidi murum sciebat. Varro bimargo. Non te pudet mani cum domi tuæ uides commilitonũ tuorum. cohortis seruis tuis ministrare cæmenta. Cis positũ pro ultra Sallustius. Cis Rhenum, atq; inter mare nostrũ, & oceanum, nisi qua paludibus inuia fuit pdomita. Varro rhetoricorum li. XX. Eo die cis Tyberim redeundũ est, quod de cœlo auspicari ius nemini sit præter magistratum. Quadrifariam. Varro rhetoricorum lib. XX. Et ea, quæ ad mortales pertinent, quadrifariam dispertierim, in homines, in loca, in tempora, in res. Concalfacere exercitare, uel incendere, uel hortari. Cicero de deorũ natura lib. II. Et ait idem, cum brachium concalfecerit, tum se solere pugnare. Idẽ ad Pansam li. III. Nos uentidianis rumoribus concalfecimus. Cauillantur, ut iocantur. Cicero de ora. li III. cauillantur, aut aliquid de oratoris arte paucis præcipiunt libellis. Catus pro sapiente. Cicero Thus. lib. II. Sed homo catus nunq̃ terminat, nec magnitudinis, nec diuturnitatis modum. Contrahi dictum est honeste quadam tristitia liberari, & solicitudine, aut mœrore. Cicero Thusc. lib. IIII. hoc detracto, quod totum est uoluntarium, ægritudo erit sublata, illam mœrens morsus, tamen hæc contractiunculæ quædã animi relinquuntur. & lib. IIII. Itaq; hæc prima definitio est, ut ægritudo sit animi aduersantis ratione contractio. Cicures. Cicero Thus. li. V. Partim solinagas, partim cõgregatas immanes quasdam, alias autem cicures, nonnullas abditas, terraq; tectas. Cuiâs unde. Cicero Thus. lib. V. Socrates quidem cum rogaretur cuitatem se esse diceret, mundanum inquit. Cibarium, quod nunc aut de pane sordido, uel de alio indigno dicatur. Varro modio. In cubiculo dormire mallem scilicet potius uinum meum cibarium, quàm ego domiuns cubarem. Idem ὄνος πρὸς λύραν. Tuus autem ipse frater cibarius fuit Aristoxenus. Cice. Thus. lib. V. Cui cum peregrinanti comitibus non secutis cibarius in cassa panis datus esset, nihil uisum illo pane iucundius. Comedones ab edendo. Varro modio. Putat fore hoc, quod hinc comedonibus conuenit, usu quibus nota uoluntate comedunt, duntaxat gula gaudet. Caulem uitis robur. Varro de re rustica lib. I. Quem dicimus caulem, ut Virg. li. XII. Puberibus caulem folijs. Varro. ex sarmento caules qui nati sunt de ijs qui plurimum ualent, primum, ac secundum, nonnunq̃ etiam tertium relinquere, reliquos decerpere. Continuare conuenire, concurrere. Sisenna histo. libro VI. Marius ostio liri se uehitur, atq; ænariam suos continuare.

Cinefactum in cinerem dissolutum, figuratio, ut tepefactum, & labefactum. Lucretius lib. III. At nos horritico cinefactum te propè busto. Coxendicas, coxas. Lucilius. Caput collo sustentatur, truncus sustinetur à coxendicibus. Varro de re rustica lib. I. Lata fronte, naribus simis, lato pectore, crassis coxendicibus. Conditaneũ qđ condi, uel condiri potest recte dici. Varro de re rustica li. I. In agro crasso et calido oleã cõditaneam, radium maiorem, salentinam horcitem, poseam serginam, colmineam albicerem. Cœnatus, ut pransus, ut potus, ut lotus, idest confecta cæna. Varro de uita populi Ro. lib. iij. ut eius conuiuium qui triumpharet in capitolio, uidetur esse proprium, ut ipse potius domum reduceretur cœnatus à conuiuio.

Cirros capitis crines. Varro Cato, uel de liberis educandis. Itaq; ambraciæ primum capillum pucrilem demptum, itẽ cirros ad Apollinem ponere solent. Catellos. Varro Cato, uel de liberis educãdis. Quare meliusculæ curæ cõsuetudinis puerilis illorum, qui suis catellis ministrant, quod edent.

D

Extima pro dextra. Varro περὶ λέξεων Porrò inde ab uno quoq; compito ternæ uiæ

d

oriuntur, è qbus singulæ extumæ exitũ ad cœlos habent proprium primo compito dextimã uiam munit Epicurus. Desueui illum pro desuefeci illum. i. consuetudinem ei abstuli. Titinnius gemina. parasitos amoui. Lenonem ædibus absterrui, desueui, nequid ad cœnam exiret extra consilium meum. Dapalis cœna est amplis dapibus plena. Titinnius. Varro. Toto fit in foco de lignis mihi dapalis cœna. Diuitant pro diuites faciunt. Accius Astyanacte. Nihil credo auguribus, qui aureis uerbis diuitant alienas, suas ut auro locupletent domos. Turpilius trasilione, dij me diuitant. Desquamat squamis expoliat. Plautus aulul. Drome desquama pisceis. tu Machærio congrum, murenam exdorsua, quantum potes. Lucilius satyrarum lib. VII. sador, subellor, desquamor, punicor, ornor, expilor pingor. Deartuare est quasi per artus concidere. Plautus captiuis, tum igitur ego deunctus, deartuatus sum miser. Idem in eadem. Deartuasti dilaceraiusti, atq; opes confecisti. Demoliri, diruere. Sallustius historiarum li. IIII. Pluteos rescindit, ac munitiones demolitur, locoq; summo potitur. Diuidos separatos. Accius Andromeda, nosq; ut seorsum diuidos leto offeres. Dispulueraare est dissoluere. Næui. gymnastico. saxa syluas, lapides, montes disiicis, dispulueras. Differitas pro differentia. Lucretius lib. IIII. Tantaq; in his rebus distantia, differitasq; est. Debilo, debilis. Ennius li. VIII. debilo homo. Domutionem. Pacuuius Hermiona. Nã solus danaps hic domutionem dedit. Lucilius. lib. XXVI. Domutionis cupidi imperium regis penè imminuimus. Dissignare cum nota, & ignominia aliquid facere. Teren. adelph. Illa, quæ ante facta sunt, omitto, modo quid dissignauit? Deblaterare est obloqui, confingere. Lucilius lib. XXX. Deblaterat, plenus bonus, rusticus concinit una.

Deletile non qđ deleatur, sed qđ deleat. Varro mod.o, si dis licebit, tã tibi latũ mare partis, quantũ spongiam deletilem. Datatim, idest inuicem dando. Plautus Curculione. Tum isti, qui ludunt serui scurrarum datatim in uia. Afranius, hominẽ datatim uxorem ut ludas. Pomponius adelph. quod ille dicit cum datatim in lecto tecum lusi. Nouius exodio. In molis non

ludunt raptim, pilo datatim morso. Diuidia est tædium. Accius armorum iudicio. Huius me diuidia cogit plus quàm est par loqui. Turpilius Epiclero. Sperabam consilia nostra diuidiæ tibi, cum ætas accessit, non fore. Dulcitas, dulcitudo, pro dulcedo. Accius tereo, suauem linguæ sonitum, o dulcitas conspirituum animæ. Cæcilius syracusis. Tanta huic inuasit in corda indulcitas. Cicero de deorũ natura lib. iij. Quin etiam gustatus qui est sensus ex omnibus maxime uoluptarius, quiq; dulcedine, præter cæteros sensus cõmouetur. Discorditas pro discordia. Pacuuius Hermiona, quantamq; ex discorditate cladem importem familiæ. Deletio. Lucilius li. xxix. Deletionem nostri ad unum exercitus. Depeculassere, ac deargentassere, & decalauticare. Lucilius lib. XXVI. Depeculassere aliqua sperans me, ac deargentassere, decalauticare oburno speculo depeculassere. Difflare est flatu disturbare. Plau. Cuius tu legiones diffl auisti spiritu. Lucilius lib. XXVI. Pars difflatur uento, pars autem obrigescit frigore. Danunt, dant. Pacuuius Iliona, dij me, etsi pdunt, tamen esse ad uitam expetũt, quod prius quàm intereo, spatium ulciscendi danunt. Plautus pseudulo, cui seruitutem dij danunt lenoniã. Næuius belli punici libro IIII. eam carnem uictoribus danunt. Cæcilius Plotio, patiere quod datur, quando optata non danunt.

Deamare, uehementius amare. Afranius Vopisco, uoluptatem capio maximam, cruciari tua te culpa, qui des & de illa pessuma, quam deamas, promere. Decollare, ex collo deponere. Cæcilius. Notonicasioni habes uide, tibi tradidi, in tuo collo est. decolles caue. Degulasse est gulæ dedisse. Afrani. Brundisini. immo iandudum obcubuisse, degulasse oportuit. Delectare, illicere attrahere. Ennius thyeste. Et me Apollo ipse delectat, ductat delphicus. Quadrigarius annalium libro III. Fabius de nocte cœpit hostibus castra simulare, pugnare, eum hostem delectare, dum collega id caperet, quod captabat.

Delica, explana, indica. Accius Achille, Quare alia ex crimine inimicorum effugere possis, delica. Cæci. obolio, ista te, immo uero hæc sol ante solitus sum res delicare. Titinnius libro quinto. Quid istuc est? aut istic sibi uult sermo? Mater delica.

Deuorare absumere, eripere. Accius Aeneadis. Patrio exemplo & me dicabo, atq; animam deuorabo hostibus.

Dignet, dignos putet. Pacuuius Iliona, quis deos infernos quibus cœlesteis dignet decorare hosteis? Debiliter, debilitate. Pacuuius, miseret me lachrymis lingua debiliter stupet.

Demagis, ualde magis. Lucilius libro XVI. Rex corus ille duos hos uentos, Austrum, atq; Aquilonem nouissime alebat solos demagis istos ex nymbo austellos, nec nos seneces putere.

Diu pro die, unde, & interdiu dicitur. Titinnius fullonibus, nec noctu, nec diu licet fullonibus quiescant. Plautus mercatore. Noctuq;, & diu ut uiro subdolassis. Idem aulularia, Nec noctu, nec diu quietus unquam eam, nunc dormiam.

Dubitatim, dubitanter. Cæcilius annalibus libro III. Imperator conclamat de medio ut uelites in sinistro cornu remoueantur & gallis nõ dubitatim immitant. Sisenna histo. lib. iiij. Quod hostem non dubitatim cum pluteis, ac scalis iter facere cernebat. Discedere, hiare, diuidi, distendi. Mar. Tul. de officijs lib. III. hinc ille Gyges inducitur à platone, qui cũ terra discessisset magnis quibusdam imbribus. Sisenna hist. lib. IIII. Armata dextra ducti, magisq; in latitudinem discedunt.

Delegare ueteres dispescere posuerunt. Plautus Amphitryone, sicui fautores delegatos uiderint. Depsere à græco magis significantiam, & originem trahit. Homerus odyssea.

Varro Mysterijs, sed tibi fortasse alius molit, & depsit. Dolitum quod dolatum usu dicitur qđ est p cœsum, uel abrasum, uel effossum. Varro. Agathone, Num nam cælatus in manu dextrà scyphus, cœlo dolitus artem ostentat Mentoris. Cicero dolatum Academicorũ lib. IIII. Non enim est ex saxo, aut cultus è robore dolatus.

Descobinatis, saucijs, & defectis. Varro meleagris. Sin autem delectationis causa uenamini, quanto satius est saluis cruribus in circo expectare, quàm his descobinatis in sylua curare.

Dentarpagas, quas græci ὀδοντάγρας uocant, latine uoluit appellari Varro quinquatribus. Hic bipensile forcipem dentarpagæ. Desubulare perfodere. Varro sesquiulysse. unam ueniam esse non amouisse duce uirtute hanc esse nobilē, Alteram Carneadem desubulasse bona corporis secutum.

Dormitio. Varro Sexagesi. o stulta nostri pectoris dormitio, uigilabis. & alio loco idem, quid mihi somno, si dormitio tollitur? Dissentaneum discors, & dissentiens, ut consentaneum contra. Nigidius, eum locum facit dissentaneum. Decidua, quæ cadant, ut occidua, quæ occidant. Laberius finalium non ubi caput à folijs decidua folia pandit. Duodeuicesimo ita ut duodecimo. Varro humanarũ rerum lib XVI. Mortuus est anno duodeuicesimo, rex fuit XXI. Cato quarto originum, de inde duodeuicesimo anno post dimissum bellum, quod IIII. & XX. annos fuit Carthaginiensis sextum de fœdere decernere.

Diurnare honestum uerbum pro diu uiuere, & apud ueterem prudentem authoritatis incognitæ. Neq; optimum quenq; in suos solent diurnare. Duritudo pro duritia, Cato in Veturium, qui illius inquit, imprudentiam qui norat, & duritudinem. Delitiã numero singulari, quod aut rarum est, aut singulare. Plautus. Mea uoluptas, mea delitia. Diritas. Mar. Tul. de senectute. In altero diritas. Dirissimũ seuerum. Varro bimargo. Scena quem senem latina uidit dirissimum? Dijs diutinis, ac iugibus. Varro ὄνος πρὸς λύραν. Quem nobilem diuium lyras sol hermoge quadam gubernans motibus dijs uiget. Dicteria quasi dicta non seria. Varro ὄνος πρὸς λύραν. Quã mobile, neq; orto psalticũ attulit psalterium quibus sonant in græcia dicteria. Dispalare est separare. Sisenna hist. lib. III. Dispalati ab signis digressi omnes ac dissipati. Idem tanto passim dispalantur. Diloricare dictum est scindere. Cicero de oratore lib. II. quin causa perorandæ non dubitauit excitare reum consularem, & eius diloricare tunicam, & iudicibus cicatricem aduersam senis Imperatoris ostendere. Diuitior. Cicero de oratore lib. IIII. Inde ille licentior, & diuitior fluxit dithyrambus. Deturbare deijcere, demouere. Sallustius lib. II. mœnibus deturbat. Virg. lib. quinto, puppi deturbat ab alta. Et libro sexto. Inde alias animas, quæ per iuga longa sedebant, Deturbat.

Diuidæ, ut dissensiones, Accius phœnissis. Ne horum diuidæ, & discordiæ dissipent, & disturbent tantas etiam optumas ciuium diuitias. Deintegrare diminuere, deiugare, deiungere, separare, dissociare, denasci, decrescere. Cæcilius. Nomen uirginis, nisi mirum est, deintegrauit Pacuuius Chryse. Perq; nostram egregiam unanimitatem, quam memoria deiũgat. Cassius Hemina annalium libro secundo, quæ nata sunt ea omnia denasci aiunt.

E

Virescat. Varro prometheo lib. XV. Atq; ex sanguinibus dolore euirescat colos. Euallare dictum excludam, & quasi extra uallum mittam. Titinnius prilia, qua ego hodie extorrem hãc domo faciam pilatricem pallia eualauit. o pulchre. Varro ἐπιταφίων ἐνδέτιοι περὶ ἀγταφίων. Donec foras non intus euallauerunt.

Excantare

Excantare significat excludere. Plautus bacchidibus. Nam credo cuius excantare cor potest. Lucilius satyr. lib. ij. Quæ ego nunc æmilio, præcanto, atque exigo, atq; excanto. Varro eudæmonibus. Vbi uident se cantando ex ara excantare nõ poss, deripere incipiunt. Extundere est extorquere, uel inuenire Afranius epistola. atq; adeo extundo exitio datur mihi. custodiendas. Virgil. georg. lib. ij. Vt uarias usus meditando extunderet arteis Paulatim. Exculpere est extorquere. Plautus cistellaria. In quæstione uix exculpsi, ut diceret. Lucilius satyr. lib. ij. Nũc nomen, iamq; ex testibus ipse rogando exculpo, hæc dicam. Idem, uti Esurienti Leoni ex ore exculpere prædam.

Eregione positum est exaduerso. Cicero academicorum libro iiij. Nec ego non ita uos etiam dicitis esse eregione nobis in contraria parte terræ, qui aduersis uestigijs stent ad contra uestigia. Exorbebo pro exorbeam. Plautus epidico. iam ego me conuortam in irudines, atq; horum exorbebo sanguinem. Turpilius Leucadia. Iam ego istam tibi tristitiam exorbebo.

Exsurgitem exhauriam significat. Plautus epidico. Atq; exsurgitem domo prorsum. Expapilato brachio, quasi usque ad papillam renudato. Plautus milite glorioso. Id connexum in humero læuo expapilato brachio, Exos dicitur sine osse. Lucretius li. iij. Exos, & exanguis tumidos perfluctuat artus.

Extrarium quasi alienum. Afranius suspecta, ut me esse in hac re ducat abs te extrarium. Errabũdus pro errans. Virgil. Siqua forte ferant oculus sese obuia nostris Errabunda bouis uestigia. Excandescentia iracundia feruẽtia. Cicero Thuscu. lib. iiij. Ludis ne ira, excandescentia, odium, inimicitiæ, discordia. Idem in eodẽ. excandescentia autem est ira nascens, & sine modo existens. Emulgere sine labore tollere. Teren. Phor. Emunxi argento senem. Effutire cum mendacio dicere. Teren. Phor. Ne uos forte imprudentes foris effutiretis. Cicero Thusc. lib. y. Nec hæc sic agit, & tempore quasi effutire uideatur. Lucretius. Mata licet similis ratiore effutiat ore.

Eleuit maculauit. Lucilius lib. yi. Si hic uestimenta eleuit luto ab eo risum magnum ad cachinnum imprudens subijcit.

Eleuiem purgationem. Lucilius lib. xxyi. Vt eleuiem facere per uentam uelis. Exponere pro exempla boni ostentare. Cicero Academicis libro ii. Frangere auaritiam, scelera ponere, uitam suam exponere ad imitandam iuuentuti. Expetunt prouolunt. Pacu. Iliona. Dij me, etsi perdunt, tamen esse ad uitam expetunt, qđ prius quàm intereo, spatiũ ulciscendi dannunt. Expalpare, elicere Plautus penulo. Quid faciam ex ora, blandire expalpa. Pomponius collegio. Siquid expalpare possim ab illo. Plautus uidul. Nunc seruus argentum à patre expalpabitur. Expergo pro expergefacio. Accius antigona. Heus uigiles properate, expergite pectora tarda sopore, exurgite. Satra nuntijs bacchis, extemplo exite uadit, qua genitrix, & omnis uocis expergit sono. Extrabũt pro exibunt. Afranius auctione. Simul limen intrabo, illi extrabunt ilico. Efflictim uehementer. Plautus penulo. Earũ hic adolescens alteram efflictim perit. Pomponius Dotata, scio pol te illam amare efflictim. Laberius bello, Instria domina nostra priuignum suum amat efflictim. Expulsim dictum à frequenti pulsu. Varro sera parecte. Purgatum scito quoniam uidebis Romæ in foro ante ianienas pueros pila expulsim ludere. Nigidius commento lib. xx. Cuiusmodi genus aduerbiorum aduerbij motu, qua euenit ut pulsim, cursim. Eluuio corruptus, & morbi feris operis tractus M. Tul. de offic. lib. ii. Qui collectis cæteris causis eluuionis, pestilentiæ, uastitatis. Exhiberi inferri. M. Tul. de offi. lib. iij. Quod cum audiuisset adolescens filius negotiũ exhiberi patri. Equuleos diminutiuũ ab equis M. Tul. in Hortensio dici uoluit. Vt igitur domitores equorum non uerbera solum adhibent ad domandum, sed cibum etiam sæpe subtrahunt, ut fame debilitetur equuleorum nimis effrenata uis. Varro eudæmonibus. Neq; furentem equuleũ damacrinum insanus equiso exhibebit morbi fluctibus educat unquã. Pomponius decuma fullonis ubi insiluit in culenarum equuleum, ibi tolutim tortor. Emancupatum subnixum, deditum. M. Tul. de senectute. Ita senectus nimis honesta est, si seipsam defendit, Si ius suum retinet, si nemini emancipata est, si usq; ad ultimum spiritum dominatur. Exiurare, & deiurare. idest ualde iurare, ut deamare. Plautus amph. Exiurauisti te mihi dixisse per iocum. Exornare ornare, ut extruere, instruere. Plautus aulular. Repudium rebus paratis, exornatis nuptijs. Virgil. æn. lib. iiii. pulchramq; uxorius urbem Extruis. Cicero Thusc. li. ii. Modo est aliqua patientia, si nulla est, quid exornamur philosophia? Equiso pro equite. Varro Triodite Trifilio περὶ ἀρετῆς. Nam aut equus qui aduehẽdum est natus, tamen hic traditur magistro, ut equiso doceat tolutim. Idem Marcipore. Quã nautitia equisones, per uiam, qua ducerent locat. Idẽ eudæmonibus. Neq; furentem equuleũ damacrinum insanus equiso exhibebit morbi fluctibus educat unquam. Eunuchare. Varro lege mænia. Siqui patriam maiorem parentem extinguit, in eo est culpa, quod facit pro sua parte is, qui se eunuchat, aut aliqua liberos producit.

Equilam equam. Varro lege mænia. Nemo est tam negligens, quin in summa diligentia eligat asinum, qui suam saliat equilam. Esurigo fames. Varro ταφῆ μενίππου, ubi lubet, ire licet accubitum, accedo strenuosus, plimus, quod esurigo findebat costas. Eritium. Varro sexagesi se circumspexe, atque inuenisse, cum dormire cœpisset, tam glaber, quàm Socrates Galbam esse factum eritium è pilis albis cum proboscide.

Elucificare dictum à luce. Laberius sicato fulgentis splendore pecuniæ uolo elucificare exitum ætatis meæ. Exigor pro à me exigitur. Cæcilius exano ego illud minus nihilo exigor portorium. Edulcare pro dulcius facere Mattius, Quapropter edulcare conuenit uitam, Curasq; acerbas sensibus gubernasse. Equitem pro equo. Virgil. geor. li iii. Atque equitem docuere sub armis insultare solo, & gressus glomerare superbos. Ennius annali. li. yij. An non quadrupedes equites. equitare quoq; Lucil. cum dicit cum sit hominis equum insidentis Quis hunc currere equum non æque equitare uidebat, His equitat, curritq; oculis. Exequiantur ab exequiis continuantur, & epulantur. Varro bimargo. Ipsum propter uix liberti semiatrati exequiantur. Exedra. M. Tul. de offi. & de finibus bonorum, & malorum lib. y. sunt in ipsis locis indicia summorũ uirorũ, tamen ego illa moueor exedra. & de oratore libro iii. Tunc dedita opera quiescentibus alijs in eum iam exedram inuenisse, in qua Crassus posito lectulo recubuisset.

Ergô positum pro ea causa. Virgilius libro yi. illius ergô Venimus, & magnos erebi transnauimus amnes. Sisenna historia. lib. iiii. Milites, ut lex calfurnia concesserat uirtutis ergô ciuitate donari. Enixim pro enixe. Sisenna hist. lib. iiii. Ergo illos malos, & audaces semper enixim contra fortunas, atque honores huius ordinis omnia fecisse, ac dixisse sentio.

Exinanita euacuata. Sisenna histo. lib. iiii. Deniq; exinanitas castris Romani, qui clauso se loco potuerant expedire.

Exanclare est perpeti, uel superare. Cicero Academicorum li. iiii. Credoq; Clitomacho ita scribenti. ut Herculi quendam laborem exanclatum. & Thusc. lib. i. Quod cum exanclauisset omnes labores, tum incideret in mortis malum sempiternum.

Eugium media pars inter naturalia muliebria. Lucil. epodis Hymnis, sine eugio ac destina. Laberius centenario. Quare tã arduum ascendas, an concupisti eugium scindere?

Exoticum aduentitium à græco. Plautus must. Non omnes possunt olere unguenta exotica. Ebriulare ebrium facere, & ebriatus ebrius. Laberius chere. Ebriulati mentem hilariam arripiunt. Idem Aulularia. Homo ebriacus somno sanari solet. Exfundare à fundo euertere. Cœlius antipater lib. iiij. Resp. amisso exfundato pulcherrimo oppido. Externauit, ut consternauit. i. dementem facit. Catullus, Ah misera assiduis quã luctibus externauit Spinosas Erycina ferens in pectore curas. Excissatum laniatum, uulneratum. Plautus cistellaria. Capillo scisso, atq; excissatis auribus. Edusam, & Potinã deas præsides uult haberi puerorum. Varro Cato, uel de liberis educandis. Cum pro cibo, & potione initiarent pueros sacrificabantur ab edulibus edulæ à Potina potinæ nutrici. Esculentum, & escariũ ab escis, & ab edendo dictum. Varro Cato. uel de liberis educandis. Fortunasse illos non natura præstare, siquid his datum sit esculentum. Plautus menæchmis. Ea enim uere lenta uincla sunt escaria. Ephippium tegimen equi ad mollem uecturam paratum. Varro Cato, uel de liberis educandis. Mihi puero modica una fuit tunica, & toga sine fasceis calciamenti, equus sine ephippio, balneum non quotidianum, albeus rarus.

F

FAmulantur pro seruiunt. M. Tul. de Rep. lib. iiij. Est enim genus iniustæ seruitutis, cum hi sunt alterius, qui sui possunt esse. cum autem hi famulantur. & de offic. lib. iiij. Quàm hi seruitutis famulatus, & seruientis uoluntati.

Firmitudo pro firmitas. Plautus asinaria. Si istam firmitudinem animi obtines, salui sumus. M. Tul. de Rep. lib. i. Habent æquabilitatem quandam, qua carere diutius uix possunt liberi, deinde firmitudinem. Fortunare est prosperare, & omnibus bonis augere. Plautus trinumo. Defortunabunt nostra consilia. Mar. Tul. ad Curionem. tibi patrimonium dij fortunent. Afranius emãcipato. Deos ego omnes, ut fortunassint, præcor.

Fallam pro fallaciam. Nouius decumis. Me non uocabit ob eam rem, hanc feci fallam. Ficitatem dictum, ut oliuitatem, idest fructus fici Nouius, ficitores oẽs capiunt ficitatem iners est sine molestia. Fimbriæ sunt omnis extremitas. Nouius lycurgo. ut uideam Vulcani opera hæc flammis fieri flora. Famulitas est seruitus. Accius andromeda. Nam postquam par uos uos oppressit famulitas. Pacuuius atalanta. Quas famulitas, uis, egestas, fama, formido, pudor. Fidelitatem, idest fidem. Accius myrmidonibus. Nolo equidem, sed tu huic quem scis quali in te sciet fidelitate, ob fidem naturam uiri ignosce. Afranius uopisco. Idest intus actum perit. opera nimirum mea ea aio fidelitatis. Falsum habuit, pro fefellit. Sallusthus Iugurtha. Neque ea res me falsum habuit. Famul famulus. Ennius lib. viij. Mortalem summam fortunal repente reddidit summo regno, famul ut optimus esset. Flaccet languet, deficit. Lucil. lib. viij. Hic est macedo si agron longius flaccet. Accius Achille. An sceptra iam flaccent, ferat. Afranius diuortio. Disperii, perturbata sunt, iam flaccet fortitudo. Ennius thyeste. Inflaccebunt cõditiones, repudiato, et reddito. Fulgoriuit fulgorem fecit, uel fulmine afflauit. Nouius. sanè à suo sonitu claro fulgoriuit Iupiter. Lucilius lib. xxvi. Luporum exhacthorem maluarum, & fulgoritatem arborũ.

Friget frigidum est. Virgil. lib. vi. Corpusq; lauant frigentis, & ungunt. Ter. Phor. abi, tange, si non totus friget, me enecat. Fauitorem fautorem, Lucilius lib. xxix. Fauitorem me tibi amicum, amatorem putes. Folliculum Lucilius posuit pro corpore libro xxvi. Ego, siquis sum, & quo folliculo nunc sum indutus, non queo. Fligi affligi. Liuius ægystho, Ipse se in terram saucius fligit cadens. Accius Epinausimache, Nec perdolescit fligi socios morte campos contingi. idem ægystho. Heu cuiatis stirpem funditus fligi studet. Fragescere frangi. Accius ægystho. Neque fera hominum pectora surgescunt, donec uim persenserim imperii. Idem eurysace. Nunq̃ erit tam immanis, cum mea opera extinctum sciat, qui fragescat. Fuam sim uel fiam. Pacuuius duloreste. Responsa explanat, mandat me mater fuat cognoscendi unquam, aut cõtuendi copia. Titinnius fullonia. Verii herele uero Tiberi, nunc tectum obsecro, ut mihi subuenias, ut ego maialis fuam. Liuius Hermiona. Obsecro te Anticale matri nequid tuæ aduersus fuas. Afranius promo. Caue ne pendeas, si fuas in quæstione. Ennius Hectoris lytrisa. Ego omnipotens te exposco, ut hoc consilium Achiuis auxilii fuat. Facul pro faciliter. Huic centurium est difficul. Lucil. lib. vi. Peccare impune rati sunt posse, & nolit à te facul propellere iniquos. Pacuuius teucro. Nos illum interea perficiendo propitiaturos facul remur. Afranius auctiõe. Haud facul (ut ait Pacuuius) fœmina inuenietur bona. Accius Meleagro. Erat uirile istuc ferre aduorsam fortunam facul. Var. bimargo. Quod utrum sit magnam an paruum facul, an difficul. Famulanter pro suppliciter. Accius tereo. de uincat moue natum Semela affare, & famulanter pete.

Fluctuatim iactanter, & solute. Afranius pompa. tene tu, in medio nemo est, magnifice uolo fluctuatim ire ad illum, accipe hoc, tege tu & sustine. Fortunatim prospere. Ennius annalibus. Ea mihi reliquæ fidei regno, uobisq; quiritis se fortunatim feliciter, ac bene uortat. Frustatim, & frustillatim per frustra, ut minutatim. Pomponius Verre ægroto. Verum illi ualent, qui luctantur cum leonibus, & te obiectes frustatim passerinum prandium saturarum, non frustillatim, nec minutatim dari. Fastidiliter fastidiose. Varro cras credo, hodie nihil, quibus instabilis animus ardens mutabiliter nõ habere fastidiliter inconstanti pectore. Fugere dictum est deteri us fieri. M. Tul. de offi. lib. iiij. siquis uinum fugiens uendat sciens. Fatigare positum pro fatigari. Virgil. libro viij. Olli remigio noctemq; diemq; fatigant. Frausus pro fraudatus i. ad fraudis fructum nisi uenerit. Plau. asinaria. non placet meruo in commune nequam fraudem frausus siet. Fax pro face Varro ἡ̓ρορτος διδασκάλου. Consuit mulierum tota Roma, quæ noctu fieri initia solita etiam nunc pinea fax indicat. idem sexagesi. Adest fax inuoluta incẽdio. idem de uita populi Romani li. ii. cum à noua nupta ignis in face afferretur, fuco eius sumptus fax ex pinu ablata esset, ut eam puer ingenuus afferret. Flacissas eas dici Varro existimat, quos græci thesauro uocant in epistola, quam aduersus Marcum Sulpitium dedit. Quintum Valerium coràm nunc solitum dicere, quos thesauros græco nomine appellaremus, priscos latine flacissas dixisse quod in eo non rude æs, argentumq; esset, flata, signataq; pecunia conderetur. Formidolosum, & qđ ipsum, & quod sit formidabile. Sallusthius in Catil. Non armatus hostis formidolosus. Frunisci pro frui. Lucilius lib. xviij. Ac ne fruniscor ego, ac tu. Cœlius lib. ii. Domus suas quoq; ire iubet, & sua omnia frunisci. Nouius. Par. eo, quod magnopere, quæsierunt, id frunisci non queunt. Fellare, exugere. tam eum, ad quem ueniunt, & hospitium lac humanum fellassi. Fallaciloquentiæ. Mar. Tul. de finibus bonorum, & malorum li. iiij. Quæ diligentissime contra Aristonem dicuntur à Chrysippo ex ea difficultate illæ fallaciloquentiæ. Fabellæ. M. Tul. de finibus bonorũ, & malorum lib. v. Libenterq; se cum his congregant, dantq; se ad ludendum, fabellarumq; auditione

ducuntur. Ferabite positum pro agresti. Sisenna historiarum li.iiii.et partim ferabite, partim lauro, et arbusto, ac multa pinu, ac myrtetis abundant. Foramen Sisenna histo. lib.iiij Neq; portæ, neq; ullum foramen erat, quo posset eruptio fieri. Flexanima, Cicero de Orat. lib.ii. Tantam uim habet illa, quæ recte à bono poëta dicta est flexanima, atque omnium regina rerum oratio Pacuuius Hermiona, Hoc flexanima, atq; omnium regina rerum oratio. Frons pro fronde. Virg. Geor. lib.ii. Frons tenera imprudensq; laborum. Varro de re rustica li.i. Quod Cato ait circùm fundum ulmos, & populos. unde frons ouibus, & bubus sit. Falæ turres sunt ligneæ. Enni. lib. XV. Malos defindunt, fiunt tabulata falæq;. hæc sunt & in circo, quæ apud ueteres propter spectatores è lignis erigebantur. Foria stercora liquidiora. Pomponius Macco. Conforisti me Diomedes. Lauerius in panilicis. Foriolus esse uideris, in coleos cacas. Foriolus qui foria facile emittat soluti scilicet uentris. Floces fex uini. Cæcilius ad Pol. Ego neq; florem, neq; floces uolo mihi, uinum uolo.

Februare positum pro purgare, & purefacere. Varro de uita popu. Ro. lib.i. In eorum enim sacris liba cum sunt facta, incerni solent farris semine, ac dicere se ea februare. idest pura facere.

G

GRunnire dicuntur porci, quod eorũ proprium uocis est. Varro aboriginibus περὶ ἀνθρώπων φύσεως. Grunnit lepido lacte satur mola mactatus porcus. Cicero Thusc. lib. V. aut grunnitum cum iugulatur sus. Laberius sedicito Grũnientem aspexi scrofam. Grundulsis lares dicuntur Romæ, constituti ad honorem Porcæ, quæ triginta pepererat. Grandire est grandem facere. Varro rerum diuinarum lib.ij. Cum aut humus seminari incipere non possit, aut recepta non reddat, aut edita grandire nequeat. Plautus aulul. Testudineum istum tibi ego grandibo gradum. Lucretius lib.ii. Quæ nunc uix nostro grandescunt aucta labore. Idem li.i. Quæq; sua de materia grãdescere aliq;. Acius meleagro. Fruges perhibet pergrandescere. Pacuuius duloreste. Nec grandiri frugum secum posse, nec mitescere.

Granditatem maiorem ætatem. Sisenna histo. li.iiii. neq; ætatis granditatem, neq; ea merita, neq; ordinis honestatem, aut dignitatem sibi esse excusationi. Grauidinosi. Cicero Thuscu. lib.iiii. Itaq; dicimus grauidinosos quosdam terminosos.

Grallatores sunt colobathatrari. grallaræ enim sunt fustes, qui mittuntur. Varro mutuum muli scabunt. græce περὶ ἀφορισμοῦ. Grallatores qui gradiuntur perticæ ligneæ ab homine isto, qui in ista tangitantur sticilianimi nostri sunt. galeæ crura, ac pedes nostri essiare κινητοὶ, sed ab animo mouentur. Grandiloqui. Cicero Orat. Nam & grãdiloqui (ut ita dicam) fuerunt cum ampla & sententiarũ grauitate, & maiestate uerborum. & Thusc. lib. V. Qui tandem isti grandiloqui contra hæc duo, quæ maxime angunt.

Guttatim. Plautus mercatore. Quo guttatim contabescit. quasi in aqua indideris salem. Ennius Hecuba. Vide hinc meæ inq̃ lachrymæ guttatim cadunt. Gracilitudo, & gracilens pro gracilis, & gracilentũ, pro gracili, & gracilium pro gracilitas. Acius Amphitryone. Tamen & statuæ gracilitudo, et propemodum luctus facit ne dubitem Ennius libro. VII. Deducunt habiles gladios filo gracilento. Næuius protesilao. Demta gracilentis colorem, dum ex hoc gracilens fit. Turpilius canephoro. Nosti quàm sit gracili corpore. Grandæuitas. Acius Alamacho. Ne quia nec uos, nec ille impune irrideret meam grandæuitatem. Idem bacchis. Quia neq; uetustas, neq; mores, neq; grandæuitas. Pacuuius Hermiõa, quod tamen ipsa orbitas, grandæuitasq; pelei per penuriam stirpis subaxet.

Geminitudinem Pacu. Atalanta. Habeo ego istam qui distinguam inter uos geminitudinem. Gnaritas, scientia. Sall. hist. lib.iiii. Diuersa, uti solet, rebus pditis capessiuit. Nãq; alij fiducia gnaritatis locorũ occultam fugam sparsi globis eruptionem tentauere. Gallulare pubescere. Nouius exodio puerum mulieri præstare nemo scit quanto melior sit, cuius uox gallulascit, cuius iam ramus roborascit. Gratulari, gratias agere. Ennius Hecuba. Iupiter tibi summe tandem male re gesta gratulor. Nouius belli pœnici li.iij. Isq; sursum ad cœlum suas res Ammulus gratulabatur diuis. Afranius Cinerario. Quod saluus uenis melius est, gratulor dijs. Garire quasi inepte strepere. Cicero de Orat. lib.ii. Nam & seclis multis ante gymnasia inuenta sunt, quàm in his philosophi garire cœperunt. Gargaridiare. Varro in epistola ad Fusiũ. Quintiporis clodiane forie, ac poëmata eius, gargaridiãs dices o' fortuna, o' fors fortuna Gallinas. Cicero academicorũ li.iii. Qui gallinas alere permultas quæstus causa solerent. Idem lib.ii. Cũ ouum inspexerãt, quæ gallina peperisset, dicere solebant.

Gabalum crucem dici ueteres uolunt. Varro περὶ ἀμόρου φιλαργυρείας. Nos barbari, quod innocentes in gabalum suffigimus homines, uos non barbari, quod noxios absoluitis?

Genialis hospitalis. Santra de antiquitate uerborũ lib.iiii. scis enim geniales homines ab antiquis appellatos, qui ad inuitandum, & largius apparandum cibum promptiores essent.

Gangrena est cancer. Lucilius lib.i. Serpere uti gangrena malo, ad quem herpestica posset. Varro περὶ ἐξαγωγῆς. Non uituperamus, cum sciamus dictum præcidi oportere. Si ob eam rem gangrena non sit ad Bacchium uentura. Idem de uita popu. Rom. lib.iii. Quo facilius animaduertatur per omnes articulos populi hanc mali gangrenam sanguinolentam permeasse. Genium, parsimoniam. Teren. phor. suum de fraudans genium compersit miser. Lucilius lib. XXVI. Curet ægrotum, sumptum homini præbeat, genium suum defraudet, alii parcat. Genuæ gulosi. Lucilius lib. XXX. Illo quid fiat lamia, & piito ixio dentes, quod ueniunt genuæ illæ uetulæ, improbæ, ineptæ. Gumam Varro folliculũ grani frumentarii dici putat de re rustica lib.ii. Granum dictum, qđ est intimum solidum, gluma, qui est folliculus eius arista, quæ ut acus tenuis longa eminet è gluma. Gerdius. Lucilius lib. XXX. Curare domi sint gerdius ancillæ, pueri, Zonarius tector. Grauidauit impleuit. Cæcilius. Titte per mysteria hic inhoneste grauidauit probro. Germanitus fideliter dictum à germanitate. Pomponius præfecto. Morum ut si quis est amicus amici gaudeat, sicut qui boni euenit cuius amicus est germanitus. Generosum nobile, uel forte. M. Tul. de offi. lib.iii. Cumq; de imperio certamen esset cum rege generoso, ac potenti. Gratiosum multæ gratiæ. M. Tul. de offi. lib.iii. Quid esset, ut argentarius apud omnes ordines gratiosus. Gratificari gratum facere. M. Tul. in Hortensio, Quare egredere quæso, & gratificare reipublicæ. Gerræ nugæ, ineptiæ. & sunt gerræ fascini, qui sic in Naxo insula Veneris ab incolis appellantur. Plautus Asinar. gerræ qui sese parere apparent huius legibus profecto. Idem. hic aderit credo congerræ omnia, ut collusor meus, qui easdem exercet nugas. Cœlius portitore cur de populato gerræ. Gallare ut est bacchare. Varro eudæmonibus. Cum illos uento uideo gallorum frequentiam in templo, qui dum essena hora nam ad latera imponeret ædilis signosiæ, & deam gallantes uario retinebant studio, eodem nanque uetustas hic est gallantibus.

Ganeones à ganeis dicti, ut popinones, et sunt loca uinulẽtiæ, ac libidini apta. Varro modio, & hoc interest inter Epicurũ, & ganeones nostros, q̃bus modulus est uitæ culina. Mar. Tul. in Catilinã. Quis ganeo? quis adulter? quæ muliẽr infamis? quis corruptor iuuentutis? Glubere distinguere. Varro de re rustica lib. i. Durities enim ea, quod non solum stringit baccam, sed etiam ramos glubit, ac reliquit ad gelicidium retectos. Gramia pituitæ oculorum. Cæcilius. gramosis oculis ipsa atratis dentibus. Gigeria intestina gallinarum cum his, & ita cocta. Lucil. lib. VIII. Gigerini sunt siue adeo hepetia. Glis nominatiuus ab eo, quod sunt glires. Laberius in aquis caldis etiam hic me optimus somnus premit, opprimitur glis. Plautus genitiuo plurali glirium examina.

Genius generis deus. Laberius imagine. Genius generis nostri parens.

H

h

Abẽtia, ut industria, sapiẽtia, concordia. Claudius lib. VII. animos eorum habentia inflarat, ab eo, quod est habere. Hora iuuẽtutis dea. Ennius annalium. li. i. Te Quirine pater ueneror, Horamq; Quirini. Halec genere neutro. Plautus Aulula. Qui mihi olera cruda ponunt, Halec danunt. Horat. lib. ij. sermonum. Ego fecem primus, & halec Inueni. Halophantam, aut sycophantam hominũ genus nequã, quod ob suenda mendacia miserrima mercede cõducitur. Plautus. Halophantam, aut sycophantam magis esse dicam. & alius nobilitatis obscuræ, halophantam mendacem uelit. Hippocampti equi marini à flexu caudarum, quæ piscosæ sunt, & est græcum. Menander. uehutos hippocamptus in æternæ usus scire nocitur delphino cinctis uehiculis, hippocamptisq; asperis. Lucilius, trãsuerso ordine posuit hippocampti elephanto camillos. Hara est porcorũ stabulum. Varro prometheo lib. i. In tenebris, ac suilla uiuunt nisi non forũ, hara, atq; homines, qui nunc pleriq; sues sunt existimandi. Cicero in Pisonem, ex hara productæ non schola.

Hilaritudinẽ pro hilaritate. Plautus milite glorioso. siue animo obsequere meum, atque onera te hilaritudine.

Hiscere est proprie loqui. Accius armorum iudicio. Item uereor plus quàm fas est captiuum hiscere. Honestitudo pro honestas. Accius œnomao. Horrida honestitudo Europæ principium primo ex loco. Idẽ myrmidonibus. tua honestitudo Danao decipit diu. Hilum breue quoddam. Lucilius lib. XXX. Quod tuas laudes culpes, non proficis hilum. Cic. Thuscu. lib. i. Tum illud quod Sisyphus uersat saxum, sudans nitendo, neq; proficit hilum. Hornum ipsius anni. Lucilius. libro XXVIII. Vtrum anno, an horno te abstuleris à uiro. Varro. eudæmonibus. Cum in eo essem occupatus, atq; in schola curarent, inscribit Scantius horno per dionysia.

Hilaresco, Varro epistola latina lib. i. In uotum amicorum domus fumat, hilaresco. Hostire est comprimere, retundere, dictum ab hostia. Pacuuius Teucro. Nisi coercuero proteruitatem, atq; hostio ferociam. Hostire offendere, cedere. Pacuuius ero paegnion lib. ij. Hunc quod meum amissum nocens hostit uoluntatem tuam. Hallucinari aberrare, & non consistere atq; dissolui, obstupefieri, atq; tardari honeste ueteres dixerunt, ut est, & assiduo oscitantem uidit, atq; illius quidem delicatissimas menteis, & corporis hallucinationes.

Hilaretur iucundetur. M. Tul. de finibus bonorum, & malorum lib. ij. Verum hoc loco summo uerbis his eandẽ certe uim uoluptatis Epicurum non nosse, quàm cæteros, omnem enim iucundum motum, quo sensus hilaretur, græce ἡδονὴν, latine uoluptatem uocant. Hebes positum pro obscuro, aut obtuso. Cicero Academicorum lib. ij. Quid lunæ, quæ liniamenta sunt? potest ne dicere, ne cuius & nascentis aliâs hebetiora, aliâs acutiora uideantur cornua? Hinnos uel Hinnas sub quo sensu accipere debeamus, Varro designat. Ait. n. ex equis, & mulis, qui nascantur hinnos uocari. Hillas intestina ueteres esse dixerunt. Vnde Bohilla oppidum in Italia, quod eo bos intestina uulnere trahens aduenerit. Laberius, lambit item hillam cocus, si lumbum adussit flagris cæditur. Idem Catulario. Ne uc aliter hunc pædicabis, quomodo uideo adolescenti nostro cædit hilla. Hinnibunde pro Hinnẽter ab eo, quod est hinno. Claudius annalium. XVI. equæ hinnibunde inter se spargentes terram calcibus.

I

i

Ncuruiscere. Cicero de orat. lib. iij. Vt baccarum ubertate incuruiscere. Ita & in Thusc. lib. i. Infinitatem. Cicero Academicorum lib. iiij. At hoc Anaximandro populari & sodali suo non persuasit. is enim infinitatem naturæ dixit esse, è qua omnia gignerentur. Insanitas. Cicero Thusc. lib. i. Insipientia autem quasi insanitas, quæ esset insania, eadẽq; dementia. Varro eudæmonibus. Apage in die rectum à domo nostra istam insanitatem. Infractionem torporem. Cicero Thusc. lib. iij. In quem cadat ægritudo, cadere in eum timorem, & infractionem quidem animi.

Iuglandes agrestes nuces. Cicero Thusc. lib. V. Instituitq;, ut candentibus iuglandiũ putaminibus barbam sibi, & capillum adureret. Ingeneraretur, ut innasceretur. Cic Academicorum lib. iij. In tanta animalium uarietate homini ut soli cupiditas ingeneraretur cognitionis, & scientiæ. Iuuenilitas pro iuuentus. Varro tithono περὶ γήρως. Qua de re liquit multicupida iuuenilitas. Itum pro incessu. Titinnius in secina, itum, gestum, amictum qui uidebant eius.

Ignauit. i. ignauum fecit. Acci. æneadis decimo. Sed sæpe ignauit fortem in spe expectatio. Implicare positum pro ornare. Afranius brundusio. In parte inferiore hic implicabatur caput fateor. Inanis pro inanitate. Plautus aulul. Ita inanis sunt oppletæ, atq; arentes. Incitas dicitur egestas. Plautus Trinomo. Alij exulatum abierunt, alij emortui, alij se suspendẽre. Hem nunc hic cuius est, ut ad incitas redactus est? idem penulo profecto ad incitas leonẽ rediget, si eas abduxerit. Lucil. satyrarum lib. iii. Illud ad incitas cum rediit, atq; internecionem. Idem lib. XV. Villicum magistrograten, mediastinum, atq; bubulcum Commanducatus corrupit ad incita adegit.

Incertat incertum facit. Pacuuius duloreste. Sed ne incertat dictio, quam rem expẽdi. Plautus epidico. longa dies meum incertat animum. Icit significat percutit ab ictu. Plautus truculento. Frendit, icit femur. Idẽ aulul. Ibi ut piscabar fuscina ici uidulum. Pacu. armorũ iudicio. Nam canis quando est percussa lapide non tam illũ appetit, qui se icit quã illũ eum ipsum lapidem, q ipsa icta est, petit. Afranius. Simulantem offendit, regit, rumpit, icit poculo. Cæcilius de mandatis. Si unquam quisquã uidit, quem catapulta, aut balista icerit. Lucretius lib. iii. Esse animam cum animo coniunctam, quæ cum animi ui Perculsa est, exinde propellit corpus, & icit. Turpilius demetrio. Nam si iceris me posthac, credas mihi uelim inquit, tum quid censes dolebit scilicet. Næuius dane, Quæ quandam fulmine icit Iupiter. Inuncare quasi unco inuadere, & arripere. Lucilius lib. XV. Aut qui numos tristis inuncat.

Insolum insolitum. Afranius crimine orbitatem senectuti tuæ

malam metui, quod insolum non uenit cæco, ac deme tibi. Idem uirgine. Ne ueniret, quod agitur insolum. Inibi pro sic, & mox. Afranius materteris. Postquam se uidit inibi esse gignatam, paruulam sororibus commendat. Cæcilius plotio. Liber'ne es? Non sum, uerum inibi est. Pacuuius iliona. Profecto aut inibi est, tum iam potiuntur frugum. Ignotæ, idest inscię. Næuius lycurgo. ignotæ iteris sumus, tute scis. Iniurie dictum pro iniuriose. Næuius lycurgo. Oderunt dij homines, iniuriose ego'ne, an ille iniurie facimus? Incilare est increpare, uel improbrare. Accius meleagro. Quiq; non me spernens, incilans probris, sermone indecorans turpi fama differret. Idem clytemnestra. Matre meo iure factum incilas, genitorē iniustum approbas. Pacuuius duloreste. Siquis hac me oratione incilet, quid respōdeam? Lucilius libro. xxx. Nunc. Cai quoniam incilans nos lædis uicissim. Innubere positum pro transire, quod hæ, quæ nubunt, ad domos maritorum trāseunt. Lucilius satyr. li. yi. suam enim inuadere, atq; innubere censent. Infestum mare haberet pro mare latrocinando infestaret. Mar. Tul. de repub. lib. iij. Nam cum quæreretur ex eo, quo scelere compulsus mare haberet infestum uno myoparone, eodem inquit, quo tu orbem terræ. Imbrices, ac tegulas Sisenna histor. lib. iij. Dissipatis imbricum fragminibus, ac testis tegularum. Impigritas pro impigritia. Mar. Tul. de repu. lib. iij. Nunquam uiri fortissimi fortitudinis, impigritatis, patientiæ. Intolerabilis, idest qui tolerari non possit. Afranius priuigno. Quod si fecissem paulo sepius, dixisset is ferre, & non esse intolerabilis. Inconsulti quibus consulentibus religio nihil diceret. Virgi. æn. lib. yi. Inconsulti abeunt, sedemq; odere sibyllæ. Illuuies sordes. Virgil. æn. lib. iij. Respicimus dira illuuies. Lucilius lib. xx. illuuies, scabies oculos huic deniq; spei conscendere. Varro Manio, ac periret squale, scabieq; illuuie, & uastitudine. Lucilius lib. xxxyi. Hic cruciatur fame, frigore, illuuie, inualitudine, improfundie, iniuria. Inuidiosum, quod sit uitabile ad uidendum. Lucilius lib. xxyi. stultitate summa, à scabie summa, in re summa obrutam, neq; inimicis inuidiosam, neq; amico exoptabilem. Indulgitate pro indulgentia. Sisenna histo. lib. iij. Bassus assiduitate, indulgitate uictus. Ientare Afranius. Bucone adoptato ientare nulla inuitat. Plautus Curcul. quid antepones Veneri ientaculi? Afranius crimine. Hæc ieiuna ientauit. Varro Marcipore. Vt eat, ac rempu. administret, & quod pulli ientent. Ignauit ignauum fecit. Accius æneadis decimo. Fateor, sed sæpe ignabat fortem in spe expectatio. Inaudire audire. Mar. Tul. ad Pansam lib. i. Quorum erupit illa uox, de qua ego ex te primum quiddam inaudieram. Nouius maleuolo. unde hoc tam repente iocundum inaudiui melū? Pacuuius armorum iudicio, quod ego inaudiui, accipite, & quid sit facto opus, decernite. Afranius diuortio. Nouis dictis quæso, ne ille inaudiat. Infelicitent infelicem faciant. Cæcilius nauclero. ut te dij omnes infelicitent cum male monita memoria. Plautus pœnulo. Dij illum infelicitent omnes. Iniquat. Laberius nuptiis, æquum animum indignanti iniquat contumelia. Integrare redintegrare. Virgil. georg. lib. iiii. Ramoq; sedens miserabile carmen integrat. Accius antenoridis. Nanq; huic inuenio, ut mea ope opes togæ integrum. Pacuuius chryse. sed cesso inimicitiam integrare. Sisenna histo. lib. iiii. Vltro citroq; integrant in oppido cædem. Irascere pro irasci. Pōponius, et Arista. Noli quæso irascere, more fit, moriri suam quisq; uxorem ut uelit. Nigidius commento grammatico libro primo. Ita irascere quid nunc irascitur? Iamdiu pro olim. Turpilius ethra. Rhodiensis est, sed istuc commigrauit iandiu. Ennius Alchmeone. factum est iandiu. Cæcilius epiclerusimacho. liber esse iādiu habuissem tenamantores mihi. Liuius Aiace. Mirum uidetur quod sit factum iandiu.

Incursim pro celeriter. Cæcilius fallacia Nullus sum, nisi meam rem iam omnem propero incursim perdere. Indiscriminatim indifferenter. Varro de lingua latina lib. xyiij. Quibus nos in hoc libro, proinde ut nihil intersit, utemur indiscriminatim promiscere. Insanum pro insane, ut immane pro immaniter. Plautus Neruo. Insanum ualde uterq; declamat. Sallustius lib. ij. immane quantum animi exarsere: nomen positum pro aduerbio. Iuxtim pro iuxta. Sisenna ab urbe condita. iuxtim numicum flumen obtruncatur. Liuius ægystho in sedes collocat se regias Clytemnestra, iuxtim tertias natæ occupant.

Inanima sine anima. Mar. Tul. de officiis lib. ii. quæ ergo ad uitam hominum tuendam pertinent, partim sunt inanima, ut aurum, argentum. Et in Hortensio. Nā cum omnis solertia admiranda est, tum ea quæ efficit, ut inanima quæ sunt uiuere, & spirare uideantur. Indolentiā noue. Mar. Tul. quod sine dolore sit de offic. lib. ii. Vt qui rem expetendam uel uoluptate, uel indolentia metiuntur. Indicare promittere ad dicere. Marcus Tul. de officiis lib. iii. Scæuola Publij filius cum postulasset ut sibi fundus, cuius emptor erat, semel indicaretur. Ineptitudo pro ineptia. Cæcilius harpazone, qui homo ineptitudinis cumulatus cultum oblitus est. Igitur positum pro postea. Plautus amph. Sin aliter essent animati, neq; dent, quæ petat sese igitur summa ui eorum oppidum expugnasse.

Inuolare irruere, euolare, uel insilire, uel inuadere. Plautus amph. Cum clamore inuolant impetu alacri Cicero de oratore lib. iii. ista prudentia, doctrinæq; possessio, in quem homines caducam quasi, atq; uacuam abundantes otio nosq; occupatis inuolauerunt. Indicatum, atq; indictum. Plautus, asinaria. Male cubandum est. iudicatum nu uxor ducit domum.

Impendio pro magis. Plautus aulul. Atq; ille uero minus, minusq; impendio curare, minusq; impertire honoribus.

Indipiscere petere, usurpare. Plautus aulul. nec partē tibi adeo cui sit indipisces, neque furem excipies. Incrustatum ornatum, crustis coopertum. Varro ταφῆς ἀδὴ ἱστου pauimenta, & parietes crustatus. Impotens ualde potens. Cicero Thusc. lib. y. qui nihil metuant, nihil agant, nihil concupiscant, nulla impotentia efferantur. Inauditum, quod non audiat in ueteribus prudentibus lectum est. quædam animalium aliud alio carent, ut à natura gignuntur, aut inodora, aut inaudita. Infestum aliud, aliud sit infestum. Mar. Tul. pro Plantio. Dolebam iudices, & acerbe ferebam, si huius salus ob eam ipsam causam esset infestior, quod is meam salutem, atq; uitam sua beneuolentia præsidio, custodiaq; texisset.

Ignarus qui nesciat & cui quid sit incognitum. Virgilius, Ignarum Laurēs habet ora Mimanta. Sallustius iugurthino bello, amore humanæ cupiditatis ignara uisendi. Illatebrare à latebris honestissime dictum. Cæcilius annalium lib. ii. Arma pleriq; abiiciunt, atq; inermos in latebras se illatebrāt. Inimicitia numero singulari. Ennius, Eo ego ingenio natus sum, amicitiam atq; inimicitiam in frontem promptam gero.

Impuno, quod est impudēs. Lucilius lib. ii. Homo impuratus, & impuno est rapister. Infinitio quasi sine fine, & indefinitio. Cicero de finibus bonorum, & malorum libro primo, quarum incursionem non solum uideamus, sed etiam cogitemus infinitio ipsa, quam ἀπειρίαν uocant. In populum pro ad populum. Sisenna histo. lib iii. Seruulum eius præmio libertatis inductum magno cum tumultu conuentum in populum perduxit armatum. Immissum pro demissum prominens, & longius pendens. Sisenna. histo. lib. iii. Sum complures menses barba immissa, & intonso capillo. Virgil.

æneidos libro tertio. Respicimus dira illuuies, immissaq; barba. Iusso pro iussu. Sisenna histor. lib. iiij. Tamen tudertibus senatus consulto, & populi iusso dat ciuitatem.

Iactuose positum pro iactanter. Cicero oratore, cum sint luminosæ, & quasi iactuosæ partes duæ. Incisim quasi simul. Cicero oratore, hæc quidem duo binis pedibus incisim, deinde membratim dicere solebas. Importatum pro illatum, quomodo exportatum ablatum. Cicero oratore, publicis rebus, quæ adiumenta per homines eloquentissimos importata. Idem libro secundo, Modo enim huic ista sunt importata. Inficiatores sunt falsi criminis obiectores. Cicero de oratore libro. i. Non intelligebat, ut si illi inficiatores probassent iudici, antepetitam esse pecuniam, quàm esset cœpta deberi. Insignite cum indicio notæ. Cicero de oratore lib. ii. Nec improbum notari, ac uituperari insignite posse. Inuitius ab eo quod est inuitus. Cicero de oratore libro secundo. quem ego Paulo sciebam uel impudentius, uel inuitius. Nolo enim dicere de tam suaui homine fastidiosius. Inextinguibilis. Varro Cato, uel de liberis educandis. Male enim consuetudo importata est inextinguibilis. Innumera pro innumerabili. Lucretius libro secundo. Non esse una se innumero magis innumera.

L

l Ater. Varro ἑκατόμβη περὶ θυσιῶν. Ludo fluens sub sardibus flumen tulit aurum later, quod conquadrauit religio. Idē sesquiulysse. ubi educantur barbari innumerabiles lateres aureos habuisse. Idem manio. Hic ut quadrato latere stipatæ strues. Lutaui pro lui. Varro ἑκατόμβη περὶ θυσιῶν. Habes qui et cuius rei causa fecerim hecatomben, in quo ego (ut puto) quoniā est luere soluere, lutaui. Lucuus. Varro periplū libro. ii. περὶ φιλοσοφίας, ac nulla ambracia, ac nectar, & non alium, & sarde, sed pannis pennia lucuus cibus q purissimus multo est. Idem sciamachia περὶ τύφου. Vinum, rē ma lucus nihil adiuuat istum instrat. Afranius fratris pistori nouat cur non scribitario, ut mittat fratris filio luculentulus. Longurio idest lōgus Varro, tripalo περὶ ἀρρενότητος. Ego nihil narro adeo hic ita curat, qui ante me est nescio q longurio. Latiolente dictum ueluti lutulente à latio. Titinnius, Varro latiolente flocci fiet, & cuculator. Lenitudine pro lenitate. Turpilius philopatro. Mira lenitudine, ac suauitate abundat. Cicero Thusculanarum libro quarto. Lenitudo orationis, mollitudo corporis, ea sibi bona ducens quid erit in philosophi grauitate? Et in Verrem. quanta me tua non mea lenitudo. Lætitudinē pro lætitia. Accius Alcmæmone, ut me repostum in merentem repentino nuntio alacrem reddidisti ad me hæsitastis ex luctu in lætitudinem. Idē Bacchis, quanta inuenando affectus est lætitudine. Largitas pro largitione. Turpilius paraterusa. O dic mihi an oblita obsecro es eius crebras mansiones ad amicā & sumpti largitatem? M. Tul. de Rep. libro tertio. Pyrrhi uidet largitas accos, aut Samnitium copia Curio defuerunt. Luminosum positū pro claro. Cicero de oratore, tum sunt maxime luminosæ, & quasi iactuosæ partes duæ. Lusus, uel lusio, qui ab omnibus ludus dicitur. Varro Marcipore. utri magis sunt pueri hi pusilli nigri, qui spectant nundinam ut magister dimittat lusus. Idem Cato, uel de liberis educandis, ab huiuscemodi lusionibus radices crudelitas agere solet. Laboriosum, in quo laboretur. Gallus poëmatis. Durum rus fugite laboriosum. Laxitas laxitudo. Sallustius historiarum libro iiij. Simul eos, & cunctos iam inclinatos laxitas, & loci plures cohortes, atq; omnes, ut in secunda re pariter acre inuadunt. Mar. Tul. de officijs libro primo. & admittenda hominum cuiusq; modi multitudo, adhibenda cura est laxitatis. Lamentas pro lamentationes. Pacuuius hermonia. Lamētas fletus facere compendi licet.

Lætare, & lætiscere, et lætificare. Liuius ægystho. iam'ne oculos specie lætauisti obtabili? Accius pelopidis. et te ut triplici lætarem bono. Sisenna libro quarto. Vtrū ne uiri cultu erga se mortalium lætiscant, an superna agentes humana negligant.

Literosus, literatus. Cassius hemina annalium libro quarto Homo mere literosus. Latibulet, & latibuletur, pro lateat. Nouius erotopecnion. Nocte ut opertus amictu latibuletur. Accius putatoribus, progredere, & nequis latibuletur prospice. Lupari ut scortari, uel prostitui. Turpil. acta, atqui scalis cum meretrice è nostro ornatu p uias lupātur. Lucilius lib. v. Et diuos thure precemur consilium fas si placent tu'ne impune superbis. Lutescit honeste dictum in poëmatis, tametsi authoritatis sit ignobilis. Sanguine diluitur tellus, caua terra lutescit. Libellionem, ut tabellionem. Varro manio. tum ad me fuerunt, qui libellionem esse sciebant. Limum obtortum. Varro manio. Altus alieno sciens, sed limus intra limites culinæ. Lacessere positum pro prouocare. Cicero in oratore, & Aristoteles Socratem lacessiuit, & è Xenophontis uoce musas quasi locutas ferunt. Et Thusc. lib. v. Impulsi sumus ad philosophiæ scriptionem, uerum etiam lacessiti. Lenitudinem pro lenitate. Cicero libro Thusc. iiii. Eamq; quam lenitatem nos dicimus, uitioso lenitudinis nomine appellant.

Leæ pro leænæ. Lucretius libro quinto. Irritata leæ iaciebant corpora saltu. Ligellum tuguriolum domicilium breue. Plautus aulul. de suo ligello fumus siqua exit foras. Licitari congredi, pugnare. Ennius, pars ludicre saxa iactant inter se licitantur. Cæcilius hymnide, quæ narrare inepti est scitras feruentis, quin machæra licitari aduersum eum cœpisti sciens. Longiscere longū fieri uel frangere. Ennius libro. xvii. Neq; corpora firma longiscunt quicquam. Idem, Cum sola est eadem faciunt longiscere longe. Ligurire degustare. unde alligurire multa auide consumere. Horatius, Semesos pisces tepidumq; ligurier. Attius Catullus priopo, de meo ligurire libido est. Latrocinari militare mercede. Plautus cornicularia. latrocinatus annos decem mercedem. in Tiberio, qui apud regem in latrocinio fuisti, stipendium acceptitasti. Ennius, Fortunasq; quas cœpe latrōes interserare. Lauerna dea, cui supplicant fures. Plautus cornicularia. litauerā Lauernam in fures scelerascit manus. Lucilius libro. xvij. Si messes facis musas, si uendis lauernæ. Luculentitatem à luculento. Cæcilius hymnide. Vide luculentitatem eius, & magnificentiam. Lauerius tucca. Dominus noster tua luculentitate captus.

Lustratus, luxuriosus à lustris abditis lucis. Plautus cassina, unde es, nihil ubi lustretur ibi bibatur. Lusciosi qui ad lucernam non uident, & μύωπες uocantur à græcis. Varro disciplinarum libro octauo. Vesperi nō uidere quos appellat lusciosos. Idem andabatis. Aedepol idem cæcus non lusciosus est. Lemures laruæ nocturnæ, & terrificationes imaginum, & bestiarum. Varro de uita populi Romani libro primo. Quibus temporibus in sacris fabā iactant noctu, ac dicunt se lemurios domo extra ianuam eijcere.

M

m Ollitudinem pro mollicie. Varro papiapapæ περὶ ἐγκωμίων. Sulla in mento impressa amoris digitulo uestigio demonstrat mollitudi

nem. Cicero de oratore libro sexto, in ipso factu modum & mollitudinis, & leuitatis. Mirius magis mirum. Varro γνῶθι σεαυτόν. Subsilis ac plaudis, & ab aratro posces astricum oro, nunquid enim hoc mirius? Mandare positum pro commendare. Sisenna historiarum libro tertio. Postricipia paulatim recedunt, atq; inde cum paucis fugæ se mandant. unde & pro urationem mandare commendare uel causam sentire poteris. Macritudinem pro macie. Plautus captiuis. ossa, atq; pellis sum miser macritudine. Mustum non solum uinum, uerum nouellum quicquid est, recte dicitur. Næuius gymnasti o. utrum est melius uirginem, an uiduam uxorem ducere? uirginem si musta est. Maximitas positum pro magnitudine. Lucretius libro secundo. Ne quædam cogas animi maximitate. Multesima pars noue posita quantitas infinita. Lucretius libro sexto. Quàm paruula pars, & quàm multesima constet. Miseritudine pro miseria, & misericordia. Accius astyanacte, Troia est testis, quære ex alijs, qui illius miseritudinem nomen clarum in humili saxo multis memorant uocibus. Idem Alphesibœa, cum ipsa sum, & miseritudo eorum ista est liberum. Mœstitudo pro mœstitia. Accius thelepho. Quem ego ubi aspexi uirum memorabilem intui uiderer, ni uestitus teter, mœstitudo, uastitudo prædicarent hominem esse. Plautus aulul. Qui tanta mala, mœstitudóq; optigit. Magnitate pro magnitudine Accius uates. Nam quæ sat fingi, neq; dici potest pro magnitate. Macellum dictum pro macilentum Lucilius probat libro sexto. Si nosti, nõ magnus homo est, nasutus, macellus. Macore pro macie. Pacuuius peribœa. corpusq; meum tali mœrore, errore, macore senet. Varro sereno περὶ δὸ χαιρειῶν. Atticus riualis homo iturus in curiam cum macescebat. Matrescam matris similis fiã. Pacuuius dulóreste. Vtinam nunc matrescam ingenio, ut meum patrem ulcisci queam. Munia officia. Sallustius historiarum libro tertio. Actum maxime (uti solet in extremis rebus sibi quisq;) clarissimũ domi recordaui, cunctíq; omnium ordinum munia sequi. Plautus mercatore. Dicens pro meritis gratum me, & munia fore. Metare parare. unde & metatores. Virgilius georgico. libro. ij. Si pinguis agros metabere campi, Dẽsa sere. Cœlius annalium libro. iii. Omnes simul terrã cum classi accedunt nauibus, atq; scaphis egrediuntur, castrametati signa statuunt. unde hodiéq; metatores dicimus. Mammeatam mammosam. Plautus pœnulo, cuius amicam mammeatam. Musimones asini, muli, aut equi breues. Lucilius libro sexto. pretium emit, qui uendit equum musimonem. Cato deletorio. Asinum, aut musimonem, aut ariẽtem. Mœstas pro mœstifices. Laberius thusco. concitatam mobilitate mœstas. Miclyris paupercula pulmentaria. Lucilius libro. xx. Pulmentaria utentibus, aut aliquod genus herba, et iusmenarum bene habet se miclyris hoc est meri. Mertaret pro merẽtem faceret. Accius myrmidonibus, quod sicut decuit, ista res mecum, aut meus mertaret dolor, iandiu inflammari, & re naues uidissent suas. Madore infusione. Sallusthius historiarum libro quarto. Quasi par in oppido festinatio, & ingens terror erat, ne ex latere noua munimenta madore infirmarẽtur. Nã mœnia oppidi stagnabant redundantibus cloacis aduerso æstu maris. Mercatis pro mercantibus. Sallusthius histo. libro quinto. Cæteri negotia sequebantur familiaria legatorum, aut tribunorũ, & par sua cõmeatibus mercatis. Maceries est maceratio. Afranius excepto. Si ille hæc nũc sentit, facere illi satis uis quanta illius mors sit, maceries tibi. Manubias manus exubiæ. Nonius dane. Manubias suppetat pro me. Mutuum pro mutuo. Lucilius libro. xxuij. Et si maxime, quod spero mutuum hoc meum facias. Mordicus. Lucilius lib. xxuij. mordicus petere aurum, & flamma expediat è cœno cibum. Plautus menæchmis. Iandudũ oportuit nasum ademptum mordicus. Monstrificabile. Lucilius lib. xxui. Nunc ignobilitas his mirum, ac monstrificabile. Mendicarier pro mẽdicare, & mendicabulum pro mẽdicatione. Plautus uidularia, malim moriri meos, quàm mendicarier, boni ministrantur, illum nunc irrident mali. Idem aulul. Memorare nolo hominum mendicabula. Mertaret mergeret. Accius antenoridis. Fortasse an sit quod hic non mertet metus? Idem deiphobo. uel hic qui in ea parte effrenata impudẽtia præsentem præsens dictis mertare institit. Mugnari murmurare. Lucilius libro septimo. Mugnamur, molimus, subducimur acta quis caldis, atq; ea mugnantur hodie atque ego occlusero fonte me. Medullitus à medullis. Varro cras credo, hodie nihil. Atq; ut igni feruido medullitus aquiloniã intus seruat frigedinem. Plautus truculento. Ostendisse sciam mihi medullitus infidelem nũquam dum uiuam fore. Ennius satyrarum libro tertio. Ennu. Poëta salue, qui mortalibus Versus propinas flammeos medullitus. Meritissimo Turpilius paraterusa. Meritissimo te magnifacio. Cæcilius Asoto. Meritissimo hic me eiecit ex hac decuria. Minitabiliter, pro minaciter. Accius æneadis. Calleti uoce canora fremitu peragrant minitabiliter, Pacu. Antiopa. Minitabiliterq; increpare dictis sæuis incipit. Morsicatim à morsu. Var. sicut pulli sic incedunt, & in labellis morsicatim ludunt. Mutatiliter à mutando. Varro cras credo, hodie nihil. Quibus instabilis animus ardẽs mutatiliter habet habere, & non habere. Mordicibus, & mordicus pro morsu, pro morsibus. Plautus aulul. Asini me mordicibus scindant, boues incursent cornibus. Cicero Academicorũ libro tertio. perspicuitatẽ, quam mordicus tenere debemus, abes sediamus. Mæander est picturæ genus à simili opere labyrinthorum ortum clauiculis illigatum. Varro ταφὴ μενίππου. περὶ ἔχοντος ταριχείας. Mihi facies mæandrata, & uermiculata, atq; etiam adeo ingens orbem terræ. Virgilius libro primo. Victori chlamydem auratam quamplurima circùm Purpura mæandro duplici melibœa cucurrit. Mansum, mandendum, aut mansatum. Varro γνῶθι σεαυτόν. Dein certe alij fluctu, ut ficum pararet mansum, quo uenarum sanguine riuos compleret. Lucilius libro trigesimo sperans ætatem eandem hæc proferre posset mansum ex ore daturum. Muliẽrauit ut effœminauit. Varro γνῶθι σεαυτόν. & rex & misellus ille pauper amat, habetq; ignem intus hic aerem, hic ephebetum muliẽrauit. hic ad me decet adolescentem cubiculum pudoris primus polluit. Memordi. peposci, pepugi, spepondi in ueteribus lecta sunt. Accius bonilia. Atrice ursum se memordisse autumat. Laberius callis. de integro patrimonio meo centum millia numũm memordi. Ennius nõ est ut si me canis memorderit. Cætera in obscurioribus inuenimus.

Metus noue, & eleganter positum. Sallusthius historiarum libro primo ad bellum excitabat metus Pompeij uictoris, hoc est quod de Pompeio metueretur. Mendicamonium, & mocimonium Laberius in libro, quem cropium inscripsit, in eo uerba hæc inueniet, qui doctrinæ studium putauerit adhibendum. In eo libro quoq; manstus quod est furatur inueniet. Medioximum medio acutum. Varro modio. quid aliud est, quod delphice canat columna literis suis ἄγαν μέθυε uiduam nos facere adit mortalem modum medioxime, ut quondam patres nostri loquebantur. Musculum pro forti, ac uehementi. Varro ὄνος πρὸς λύραν. Si non plus testiculorum offenderis, quàm in castrato pecore in Appulia, uincor non esse masculum ad rem. Mancum debilem. Marcus Tullius de finibus bonorum, & malorum libro tertio. sed &

iam alteris tribus, qui mancam fore putauerunt sine aliqua accessione uirtutem. Minutum positum pro breui. Varro epistola latina. Si uenisses Capuam, quod & pueros minutos uides libenter, & maiores animaduertere non uis. Marcus Tul. uerrinarum libro tertio. Reticulumq; ad mares admouebat tenuissimo lino minutis maculis plenum rosæ.

Maceria paries. Sisenna historiarum libro tertio Post uillarum macerias, ac parietinas quinq; cohortes in insidijs reliquit.

Manipulatim collecta manu. Sisenna historiarum libro tertio. Requiescendi spatium nacti condensiores manipulatim resistere hostibus instituissent. Multifariam partibus multis. Sisenna historiarum libro tertio. quod loca palustria, quæ erant & alte multifariam confosid. Marsupium sacculum. Varro, Cato, uel de liberis educandis. Et quod perspicuũ est maiorem curam habere nos marsupij, quàm uitæ nostræ. Molimentum pro conatu. Sisenna historiarum libro quarto. contra magno cum molimento, ac perpetuo sono procedunt.

Modiperatores quasi modum imperantes. Varro rerum humanarum libro. xx in conuiuijs qui sunt instituti putandi modiperatores magistri. Magniloquentia. Cicero de oratore. Quod ille dactylus numerus hexametrorum magniloquentiæ sit accommodatior. Ministratrix positum pro ministra. Cicero de oratore. Sed omnes comites, ministratricesq; esse oratoris diceres. Male audiam. Cicero de oratore libro secundo. In quo ego non quo libenter male audiam, sed qa causam non libenter remitto, nimium patiens, & lentus existimor. Multitudo positum pro frequentia, aut copia. Cicero de oratore libro tertio. Sed ut Pontifices ueteres propter sacrorum multitudinem, tres uero epulones esse uoluerunt. in eodem, hunc etiam, q̃ familiarior nobis propter scriptorum multitudinem est. Muliërositas, cupiditas fœmineæ uoluptatis. Cice. thusc. lib. iiii. similiterq; cæteri morbi, ut gloriæ cupiditas, ut muliërositas, ut ita appellẽ eã, quæ græce φιλογυνεία dicitur. Memoriam positum pro uetustate. Pacuuius chryse, perq; nostram egregiam unanimitatem, quam memoria defugit.

Murmurillum murmuratio. Plautus rudente. nolo ego murmurillum, neque susurrum fieri. Idem, quid murmurillas tecum, & te discrutias? Madiastinos non solum balneatorum, sed ædium quoq; ministros, & curatores legimus. Lucilius libro. xvii. Villicum Aristocrãtem mediastinum, atque bubulcum. Cato in præceptis ad filium. Ille imperator, tu illi cæteris mediastinus.

N

VPERVM. Pro recenti positum ab eo, quod est nuper, idest ante non multum temporis. Plautus captiuis, quid tu una nocte postulauisti, & die recens captum hominem nuperum nouitium? Neminis positum pro nullius. Plautus captiuis. Neminis me miseret, nam mei miseret neminem. Lucilius libro trigesimo. Neminis ingenium tantum confidere oportet. Noxitudo pro noxia. Accius armorum iudicio. ocule noxitudo obliteretur pelopidarum, ac per nos sanctescat genas. Nubere ueteres non solum muliëres, sed etiam uiros dicebant, ut nunc Itali dicunt. Pomponius pannuceatis. Sed meus frater maior, postquam uidit me indeiectum domo, nupsit posterius dotatæ uetulæ, uarricosæ, afræ. Nitiditate pro nitore Accius bacchis. formæ, figuræ nitiditate hospes regis.

Numen pro ornatu. Virgilius æneidos libro secundo. Vadimus immisti Danais haud numine nostro. Nenum pro non. Lucilius libro trigesimo. sed tamen hoc dicas, quid est nenum molestum est. Varro epistola ad Fusium. Si hodie nenum uenis, cras quidem si ueneris meridiem die natalis fortunæ. Neuult pro nõ uult. Titinnius Setina. Ipsus quidem hercle ducere sanè neuult. Plautus trinumo. Filiam meam tibi desponsatam esse audio, nisi tu neuis. Nigret nigra facit. Pacuuius chryse. Solisq; exortu rapessit candorem, occasu nigret. Accius bacchide. Splendet sæpe, ast idem nimbis interdum nigret.

Nitidant abluunt dictũ à nitore. Ennius cresphonte. O pie eam secum aduocant, eunt ad fontem, nitidant corpora. Accius thebaide. Quin id circæo fonte aduenient mundulæ nitidantur uulgo, pripendantur soni. Nixurire niti uelle. Nigidius commento grammaticæ. xxx. Nixurit qui niti uult, & in conatu sæpius aliquare perpellitur. Notificem nota faciam. Pomponius atreo. Nunc te obsecro stirpem ut euoluas, meorumq; notifices mihi. Numellæ machinæ genus ligneum ad discruciandos noxios paratum, quo collum & pedes immittunt. Plautus Asinaria. Neruos, cathenas, carcerem, numellas, pedicas, boias. Nugiuendos Plautus dici uoluit omnes eos, qui aliquid muliëribus uendant. Nam omnia, quibus matronæ utuntur, nugas uoluit appellari. Plautus aulul. Vbi nugiuendis res soluta est omnibus. Nidus pro poculo. Varro quinquatribus. Quam lympham melius è lacuna fontium allatam nidos potili permisceat.

Nidulatur. Varro prohebdomadon prima dies. deinde illos quibus Halcyones hyeme in aqua nidulantur, eos quoque septem esse dixit. Nescium pro incognito. Plautus rudente, quæ in loco si nescis nescias pessumus. Noctescere cæcari. Furius poëmatis, etsi est authoritatis incertæ. Omnia noctescunt tenebris caliginis atræ. Nepam quidam cancrum putant ob illud Plauti. Retrouersum cedam, imitabor nepam. & illud aliud, aut cum nepa esset dubium in utroque. Nam uere nepa Scorpius dicitur. Marcus Tullius de finibus bonorum, & malorum libro quinto. Serpere anguiculos natare anaticulos uolare merulas. Cornibus uti uideamus boues. nepas aculeis, suam deniq; cuiq; naturam esse ad uiuendum ducem.

Nex pro nece. Sisenna historiarum libro quarto. Quoniam neque mea nex, neque intercessio posse uidetur illorum dementem reprimere audaciam. Nænia ineptum, & inconditum carmen, quod adducta mulier, quæ præfica diceretur, ijs quibus propinqui non essent mortuis exhiberetur. Varro de uita populi Romani libro quarto. Ibi à muliëre, quæ obtutum à uoce esset per quam laudari, deinde næniam cantari solitam, ad tibias, & uides.

O

BSCOENAVIT. Quasi scæuum. i. malum omen attulit. Plautus. Asinaria. me tuo quod illic obscœnauit meæ falsæ falla ciæ. Optimitas ab optimo. Plautus asinaria. Maximas optimitas, & gaudio effertissimas. Idẽ captiuis. Maximas optimitas, opiperasq; offert mihi. Obba poculi genus, quod nunc ubba dicitur. Varro est modus matulæ περὶ μέθης. Dolia, atque apotheca triclinearis, melicas, calenas, obbas, & cumanos calices. Opulentitas pro opulentia. Plautus milite glorioso, quasiq; eius opulentitatem reuerearis. Cæcilius potio. Opulentitate nostra sibi iniuriam faciam.

Orbitudinis pro orbitate. Accius amphitryone. Miseret lachrymarũ, luctuũ, orbitudinis. Turpilius thrasyleone. Hoc te oro, ut illius commiserescas miseræ orbitudinis. Pacuuius

dulore ste, uel cum illum uideas solicitum orbitudine.

Ocquiniscere est proprie inclinare. Pomponius prostibulo. ut nullum ciuem pædicaui per dolum, nisi ipsius orans ultro, q ocquinisceret. Idem pistore. Nisi nunc aliquis subito obuiam occurrit mihi, q ocquiniscat, quo compingam terminum in tutum locum. Obliterare est obscura facere, & in obliuionem ducere. Accius Agamemnonidibus, inimicitias Pelopidarũ extinctas tum obliteratas memoria renouare. Offendo, offensio. Afranius uopisco, quoq; nũc offendo sæpe procul nostra sit mala. Olat pro oleat. Afranius fratris. Non potest qui in illas tacta, longéq; & multis olat. Pomponius aleonibus. Aleo ludã sanè meæ male oleant manus. Obsorduit obsoleuit. Cæcilius hypouoliristraria. Obsorduit iam hæc in me erumna miseria. Obstrigilare obstare. Ennius satyr. li. ii. Restitant, occurrunt, obstant, obstrigillant, ouagitant. Varro manio. lex neq; innocenti propter simultatem obstrigillat, neq; nocenti propter amicitiam ignoscit. idem de re rustica lib. i. Tu inquit inuides tanto scriptori, & obstrigillandi causa figlinas reprehẽdis, cum præclara quædam, ne laudes, prætermittas. Idem de uita popu. Ro. li. iiii. Quod curio cum id fecisset dicebat amicis ut illi renuntiaretur se obstrigillaturum, ne triumphus decerneretur, aut ne iterum fieret consul. Obuarare peruertere deprauare dictum à uaris. Ennius Achille. Nam consilijs obuarant, quibus tam concedit hic ordo. Obsecundãter obsequenter. Nigidius de dijs lib. i. Cur autem id quid sit quærimus, obsecundanter naturæ uiuerent. Oculitus ut animitus, medullitus. Plautus, corni qui amant ancillam meam sedulium oculitus. Osficulatim ut simulatim. Cæcilius fallacia. Ossiculatim parmenonem deuia liceat legant. Officere obesse M. Tul. de officijs li. iii. Demoliri ea, quorum altitudo officeret auspicijs. Oliuitatem fructus olei. Varro in gloperiton. Deniq; omnes cũ lucerna combusta est in lucubrandi, oliuitasq; consumpta est. Idẽ de repu. li. i. Non modo integra eximi, sed etiam maior, quàm in arbore unquam pepẽderit de oliuitate, oleas esui optime condi scribit Cato. Occepso cœpero. Plautus amph. Ni ego illi puteo, si occepso, animam omnem intertraxero. Osa sum pro odi. Plau. amph. inimicos semper osa sum obtuerier. Orbitum dictum per orbem. Varro πνῶθι σεαυτόν. Vt sydera Cœli diuum ea cum terrã, atq; axẽ, quæ uoluuntur motu orbito. Opuliscere ab opulento dictũ decore. Furius Poëmatis. Quo magis in comptis possint opuliscere campis. Occule occulta. Cicero de orat. lib. ii. Interiuncta argumentorum plerunq; occulas, ne quis ea numerare possit. Virg. Geor. li. ij. Quod superest, quæcunq; premes uirgulta p agros, Sparge fimo pingui, & multa memor occule terra.

Opinabile. Cicero Academicorum lib. i. Itaq; hanc omnem artem rerum opinabilem appellabat.

P

PEnularium, quasi theca, & uagina penulæ. Nouius fullonico. Non multo post sonoram accepit, absedet, consequitur penularium psilotrum petit. Pleuitatem ignobilitatem. Cato pro Veturio. Propter tenuitatem, & pleuitatem. Hemina in annos. Quicunq; propter pleuitatem agro publico eiecti sunt. Petilum tenue, & exile. Lucil. li. xij. Insignis uariis crucibus, & petilis. Plautus plocinona. Coloratum frontem habet petilis habris, petilis, tenuis dicit, habris mollis dicit. Paces plurali numero noue positum. Varro de uita po. Ro. li. iii. Animaduertendum primum quibus de causis, & quemadmodum constituerint paces. Secundũ, qua fide, & iustitia eas coluerint. Pondo mille octingentum noue Varro de uita po. Romani lib. iiii. Itaq; retulit auro pondo mille octingentũ septuaginta quinq;, græci enim herona mille dixrunt. Panus tramæ inuolucrum, quem diminutiue panullam uocamus. Lucil. lib. ix. Foris subtegminis panus est. Tumor quoq; inguinum ex formæ similitudine sic uocatur. Afranius matertera. In quem plenam papulam panum tympanum. Nouius optione. qui me miserum miseriorem reddidit, quàm panus puerum, quod pueri ægrius patiantur hoc genus morbi. Peniculamentum à ueteribus pars uestis dicitur. Ennius lib. xi. annalium. Pendent peniculamenta unum ad quenq; pedum. Lucilius lib. xix. Peniculamentũ uere reprehendere noli. Cæcilius fœneratore. Volat sanguis simul anhelat peniculamentum. & pallio datur. Prognariter strenue fortiter, & constanter. Plautus perse. Corscio hercle utrunq; uelle, age, indica prognariter. Ennius anali. lib. yi. diu hoc audite parumper. Vt pro Romano populo prognariter armis certando, prudens animam de corpore mitto.

Perperos indoctos, stultos, rudes, & insulsos, mendaces. Accius pragmaticis. Describere in theatro perperos populares. Idem eodẽ. Et eo plectuntur poëtæ quàm suo uitio sæpius ductabilitate nimia uestra aut perperitudine. Præcox, & præcoca, quod est immatura. Ennius annalium lib. yiij. Præcox pugna est. Lucilius lib. iij. Amcula aspera, atq; præcox ex fuga. Nonius huic puellæ præcoquis libido inest. Populatim per populos. Pomponius, magnus poëta placuit populatim omnibus. Præmiatores nocturni prædones. Næuius amna grem nuntius. Nam in scæna uos nocturnos cœpit præmiatores tollere. Populacia ut nugalia, uel puerilia. Laberius. Late loquentibus hœdũ populacia agimus per ludum. Possestrix à possidendo. Afranius. Aliber totius monilis possestricem, ita tonstrix, ita ipulsatrix, ita curatrix, ita plaustrix, ita assestrix.

Perpetuitas sit perpetua, æterna. Ennius annali. lib. ix. libertatemq;, ut perpetuitas, simq; maxime. Præcisum, & omasum partes carnis, & uiscerum. Næuius aulularia. Præcisum Omasum pernam gallus gliscis glandia. Lucilius lib. xx. Illi præciso, atq; epulis capiuntur opimis. Pisculentum positum piscosum, ut puluerulẽtũ. Cato originũ lib. y. Origine fluuium Naronẽ magnũ, pulchrũ pisculentũ. & lib. yii. fluuium hiberum, is oritur ex catinatis magnus, atq; pulcher pisculentus.

Pasceolus ex aluta sacculus. Plau. rudente. petã centũ denaria philippea in pasceolo seorsum. Lucil. li. xiii. Adde Syracusis sola pasceolũ alutamẽ. Cato i pãsam pueris i ludos tellos pasceolos furare. Piem, colã custodiã. Plau. asina. ubi piem pietatẽ, si istoc more morata tibi postulẽ placere? mater mihi quo pacto præcipis? Portisculus proprie est hortator remigũ. Idẽ q eãdẽ ptică tenet, quæ portisculus dicitur, qua excursum, & exhortamẽta moderatur. Plau. asina. & meã partẽ loquendi et tuã trado tibi ad loquẽdũ, atq; ad tacẽdũ tute ut habeas portisculũ. Ennius lib. yiii. annali. thus ante tenẽtes parerẽt, obseruarẽt, portisculus signũ cũ dare cœpisset. Laberius cythera. Nec palmarũ pulsus, nec portisculi. Perplexabile figuratũ, qđ aliud audiatur, aliud sentiatur. Plau. asina. Nec ullum uerbũ faciat pplexabile. Præsegmina proprie Plau. aulul. ea dici uoluit, quæ unguibus eminulis præsecãtur, quin ipsi pridẽ tonsor ungues dẽpserat, collegit, omnia abstulit præsegmina.

Pipulo pro conuitio. Plau. aulul. Ita me bene amet Lauerna te iã nisi reddi mihi uasa iubes pipulo hic differã ante ædes.

Picos ueteres esse uoluerunt, quos græci γρῦπας appellant. Plau. aulularia. Pici diuites, qui aureos montes colunt, eos solus supero. Percellere euertere, percutere. Varro Parmenone. Alius teneram abietem solus percellit.

Pinsere tundere, uel molere. Varro ταφῆ μενίππου. Nec pistorem ullum nossent, nisi eum, qui in pistrino pinseret farinā. Idē de uita populi Ro. lib. i. Nec pistores nomen erat, qui nisi eius ruri far pinsebat nominatiua, quod eo pinsunt. Porcas. Varro ταφῆ μενίππου. Non uides in publicis nocte te tabernas, qua populus ambulando proinde, ut in arato porcas reddit. Putidum putre Varro ταφῆ μενίππου. Inde putidas uuas acinis electis, & comestis extēdit in lectis quondam. Cato originum li. ij. Si inde ignauis putidas atq; senticosas cōmeatu monere uolebāt. Cæcilius Andria. conducit nauem putidam. Afranius auguribus. Et fallaci aspectu paries pictus putidus. Pœnitudinem. Pacuuius teucro. quæ desyderio alumnum pœnitudinis, quales, caueris q; inculta uastitudine. Præbitio à præbendo i. exhibēdo Varro Eudæmonibus. Quod ea die mea erat præbitio in Ianuam caue canem inscribi iubeo. Pueros pro seruis. Varro Eudæmonibus. Vix uulgus confiuit non furiarum, sed puerorum, atq; ancillarum. Paxillus diminutiuum à palo. Varro Eudæmonibus Vbi dicatur primus Zenon nouam hæresim, nouo paxillo suspendisse. Idem bimargo ut nouum cribrum nouo paxillo pendeat. Proximi i. Proximo. Cato contra Furium die proximi hoc dicat, sed ea declinatione à ueteribus & crastini & pristini præpristinū dictum. Properatim dictum est properanter. Cæcilius. Properatim in tenebris istuc confectum est opus. Pernicies piculū, exitiū Lucil. xxix. Nunc tu contra uenis, uel qui in nuptijs, uel se seneces, nec sine pernicie. Plau. asina. pelle crebris pernicis. Parcuit pepercit Næuius quadrigeminis, suo labori nullus parcuit. Peruitere perire. Pacu. peribœa. Nam me peruitere illis opitulariter quouis exitio cupio, dū prosim. Titin. fullonia. Iampridē egressa, ut peruiteris Liuius Tereo. Ego puerum interea ancillæ subdam lætantem meæ, ne fame peruitet. Ennius hecuba. Sed nunquam scripsisti quis parentem, aut hospitem, nec assiat quos quis cruciatur peruiteret. Pigrare retinere Accius erigonis. Fateor, sed cur propter te pigrē hæc aut huius dubitē parcere capiti Idē chrysippo. Melius pigrasse, q̄ properasse est nefas. Prouidere mouere, & ferre. Pacu. teucro, aut me occide illa hinc sine usquam prouideam gradum. Puellascere effœminari, uel reuirescere Varro bais. Quod non solū innubæ fiūt cōmunes, sed etiā ueteres puellascunt. et, multi pueri puellascunt. Palæstricos quasi ex usu palæstræ. Afranius excepto, etiā depellis mihi manū p̄ palæstricos.

Populatim. Cæcil. obolastate. Ego p̄didi te qui omnes seruos perdo populatim quæso ne ad malū, hoc addas malū. Præsente corā, uel præsentibus. Pompo syris. Quid est apud forum præsente testibus mihi uendidit? Accius menalippo Est res aliqua, quæ præsente hoste prius matura instituit. Fenestella annaliū. li. ij. Et quædā extra præsente suis, quædam absente preiecissem. Nouius Mania. Medicate uolumus dona donare pulchro præsente omnibus. Primiter pro prime, Et primitus pro primo Pompo. Accius geminis. Quin bono animo es, uideo, eripis primiter dapes. Lucilius lib. V. Sicuti cum primiter ficos populare sentis item pretio ingenti ad primitus paucos. Prognariter audaciter. Plautus persa. Age, indicat prognariter.

Properatim, & properiter. Celeriter properanter. Quadrigarius annali. li. ij. Eo consules propere exercitū reducunt. Pompo. butone adoptato, p̄gis properatim. Cæci. plotia. Properatim in tenebris tūc cōfectū est opus. Pacu. teucro. Mihi Classem imperat Thessalū, nostrāq; in altum ut propiter deducerē. Accius telepho. Remisq; nixi properiter nauē in fugā tradunt. Præfractum durū, inflexibile M. Tul de offi. lib. iij. Ego etiā cū Catone meo sæpe dissensi, nimis mihi præfractum uidebatur ærariū, uectigaliaq; defendere, omnia publicanis negare. Et in hortēsio. His cōtrarius Aristotius præfractus ferreus nihil bonū, nisi q̄d rectū atq; honestū est. Pulchritas pro pulchritudo, Cæcil. arpaio Me ne dij boni, quid illud est pulchritatis? Proletarij ciues dicebantur q̄ in plebe tenuissima erant. & nō amplius, q̄ mille, & quingētos æris in cēsum deferebāt, Ennius annali Proletarij, ut publicitus, scutaq;, ferriq; ornatus.

Prospicat, & despicat intenta, & contempla. Næuius assitogiola Ac sibi prospicat, ac despicat. Potest ergo prospicus, ac despicus dici. Pollentia potentia à pollendo dicta. Plau. rudente. Ne ineptorum potior sit pollentia. Pollere ergo cōmune est. Propiciabilis ad propiciandū. Ennius cupiuncula. huic est animus propiciabilis. Ita & adolabilis, idest sine dolore. Pauxillisper à pauxillo. Plau. truculento. Plus decē pondo amoris pauxillisper p̄didit. i. per particulas. Ponderitatem à pondere ut grauitatem. Accius pragmatico li. i. Et cuncta fieri cætera in bcillia, nō q̄d pōderitatē, grauitatemq; hominis. Pueritia i. puritas. Varro rerum diuinarū. li. i. Quæ pueritia est infrequens polluta. Prælumbare lumbos p̄fringere Næuius, uindemiatoribus. Cœpit unūquenq; prelumbare fustibus. Pueræ pro puellæ. Varro de uictis περὶ φιλονεικίας. Properate uiuere pueræ, quas sinit ætatula ludere, esse, amare, & ueneris tenere bigas. Idem de uita popu. Ro. li. ij. Sic in priuatis domibus pueri liberi, & pueræ ministrabant. Pupæ & pupi. Varro aboriginibus περὶ ἀνθρώπων φύσεως. Itaq; breui tempore magna pars in desyderiū puparū, & sigillorū ueniebat. Idem tithonio περὶ γήρως. Mamam lactis sugentem pupū pascere. Pipare proprie gallinæ dicuntur. Varro ab originibus περὶ ἀνθρώπων φύσεως. Mugit bos, ouis balat, equi hinniūt, gallina pipat. Procudere dixit prolatare pro ducere. Varro ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον περὶ αὐτβίας. legendo, & scribendo uitā procudito. Virg Geor. li i. Durum procudit arator Vomeris obtunsi dentē. Præcox. i præcoqua. Varro in eridebo περὶ ἐμμονῶν. Verere ne manu non mittat cū octo medicarios honestos audissemus dare possis mittet q̄d si nō mittet, fugies, si me audies, cū tēpus reuocat ea præcox est fuga. Pauperauit. i. pauperē fecit. Plau. milite glorioso. quæ improba est pro mētis uitio dominū pretio pauperat. Idē acari studio, quā ego tanta pauperaui p̄ dolū pecunia. Titinnius priuigna. Nam q̄d ego feci, & aduorsum aut patrem meum, quem pauperetis ambo uestris sumptibus. Idem Varro. æquum est me habere eos pauperem sumptu meo. Potus à bibendo. Lucilius lib. xxx. Secus cum eo medio, ac ludo bene potus recessit. Paucies pro raro dici ueterū authoritas docet. Titinnius gemina Postq̄ factus maritus hanc domū abhorres, tuā etiā uxorē paucies uideo. Idē in eadē Tu autē iniq̄ in urbem paucies uenire soles. Cœlius annali li. VI. Consulto non paucies arcessitum. Pollinctores sunt qui mortuos curant. Varro mutuum mulli scabunt περὶ χωρισμοῦ. Itaq; si plures dies inter medicos discessum, & aduentū pollinctores interfuerunt, & id æstate uideas. Varro Motorene περὶ φθορᾶς κόσμου. Propter cunam capulum positum nutrix tradit pollinctori. Plautus asinar. Ecquis currit pollinctorem accersere? Putamina non solum arborum sunt, uerum omnium rerum purgamenta. Nam quicquid ex quacunq; re proijcitur, putamen appellatur. Plau. Captiuis. Nucleū amisi reliq̄ pigneri putamina.

Pestilitas pestilētia Lucilius libro sexto. Atq; uis omnium morborum pestilitas. Lucretius libro sexto. Hæc igitur clades noua pestilitas. Pœniturum. Accius epinausimache. Quod si procedit neq; te, neq; quēquam arbitror tuæ pœniturum laudis, quam ut serues uide. Pausa est quies alicuius rei. Accius epigono. Sed iam Amphilochum huc uadere cerno, & nobis datur bona pausa loquendi. Lucil. satyr. libro primo. Hæc

ubi dicta

ubi dicta dedit pausam facit ore loquendi. Prosferari impetrari. Lucilius libro xxvi. Nec minimo, & prosferatur pax, quod Cassandram signo diripuit. Puellos pueros. Varro testamento περὶ διαθηκῶν. Sic ille puellus ueneris repente uado cecidit cruentus olim. Lucilius satyrarum lib. iiij. Cumq; hic tam formosus tibi, ac te dignus puellus. Lucretius lib. iiij. Et natae possunt tamen inde puellos suscipere, et partu possent ditescere dulci. Ennius, Ille suos diuis mos sacrificare puellos. Varro marcipore. Peliam me, & permisisse, ut seuelunium degluberet dum madore puellum. Idem sexagesi. Vltra intra pectus dormitio uigilabilis, quae me puellum impuberem cepisti. Pecus non solum quadrupes animal, uerum omnia animalia pecudes uocantur. Plautus rudente. Non uides referre me uuidum rete sine squamoso pecu. Liuius aegystho. Tum autem lasciuum reissimum pecus. Virgilius Georg. libro iiij. de Apibus. Et pecudum custodia solers. Lucre. libro ij. Praeterea genus humanum, mutaeq; natantes squamigerum pecudes. Lucilius satyrarum lib. v. Lasciuire pecus iussi, nostriq; repandum. Percitum dictum est percussum. Plautus amph. Delirat uxor, atra bili percita est. Pecua & Pecuda, ita ut pecora ueteres dixerunt. Naeuius gymnastico. Homines pecua, beluasq;. Idem lycurgo. Sine ferio pecuda manibus, ut ad mortem meant. Accius astyanacte. In celsis montibus pecua, atq; inter colles pascunt danai in phrygia, & terminis. Idem medea, Vagant pauore pecuda in tumulis sederunt, quis nos pascet postea? M. Tullius de rep. libro quarto. Cum adhibent in pecuda pastores. Accius Diomede. Passim quae praeda pecua balabant agris. Caecilius umbris. Et homini, & pecudibus omnibus Sisenna historiarum li. iiij. Iumenta pecuda locis trepidare compluribus. Putret putridum est Pacuuius Teucro. Quanquam annisq;, & aetate hoc corpus putret. Accius erigona. Quanquam exangue hoc corpus mihi annis putret.

Protollere est differre Lucilius satyr. libro primo. Si non amplius ad lustrum hoc protolleret unum. Priua significat singula. Lucilius satyr. libro primo. Ad coenam adducam, & primum misce abdomina thymni aduenientibus priua dabo. Lucretius libro tertio. Quod si forte animas extrinsecus insinuari Vermibus, et priuas si corpore posse uenire Credis.

Prodigitas dicta profusio. Lucilius satyrarum libro sexto. Nequitia occupat hoc peculantia, prodigitasq;. Porcet significat prohibet. Pacuuius atalanta. Magna te ut uerear loqui porcet pudor. Accius erigona. Quibus oculis quisquam nostrum poterit illorum obtui uultus. quod iam ab armis anni porcent. Ennius telamone. Deum me sentit facere pietas, ciuium porcet pudor. Varro manio. Huc ceris tibi ministra frugibus suis porcet. Lucilius libro sexto. Non te porro procedere porcent.

Prolixitudinem a prolixo. Pacuuius duloreste. Oro tu ne flectas fandim prolixitudinem. Perfice perficeris. Lucretius libro secundo. Deniq; ad extremum crescendi perfica finem Omnia perduxit rerum natura creatrix. Pediolus a pede diminutiue. Afranius excepto. atq; adeo nolo nudo pediolo es pus. Petigo genus morbi. Lucilius libro xxx. Illuuies scabies oculos huc, deniq; petigo conscendere. Porrigo morbi genus. Lucilius libro xxx. Triste & corruptum scabie & porriginis plenum. Profligare uerbum passiuum ad usum trahi coeptum est. Nam cum sit profligatum perditum, & ad internetionem adductum, nunc perfectum solum, tum aut aedificium, aut aliquod utile inceptum dicendum putant. Cum affectum dici debeat non profligatum. M. Tullius. tamen Thusc. libro quinto. Profligata iam, & pene ad exitum deducta quaestio est. Idem de prouinciis consularibus. Bellum adfectum uidemus, & infra. Nam ipse Caesar quid est quod in ea prouincia commemorari uelit, nisi ut ea, quae per eum adfecta sunt perfecta reipu. tradatur. & in oeconomicis. Cum uero affecta iam prope aetate a sole mitescere tempus est. Patritum ut auitum Varro manio. funere familiari commoto auito ac patrito more precabamur. Idem reipu. libro xx. Secundum leges habitasset patritas. Cicero thusc. libro primo. Patritam illam, & auitam, ut ait Theophrastus, philosophiam. Percedere uel decedere. Cicero orat. Conasum non concessum, & quod quidam pcessum etiam uolunt. Popinones uel hi, quos nunc dicimus tabernarios a popinis, uel luxuriosos, qui se popinis dedunt. Varro modio. Quis poculis argenteum chorum introibit? popino. Lucilius libro primo. Infamem honestam, turpemq; odisse popinam. Putidum non putrem, sed odoris mali. M. Tullius de finibus bonorum, & malorum libro quinto non inscite illud dictum uideatur in sue animum illi pecudi datum pro sale ne putisceret. Percursionem excursum. Cicero thusc. libro quinto, propter animi multarum rerum percursiones tempore breui. Praefestinatim. Sisenna histo. libro quarto. Idemq; perseuerauerunt, uti lex perueniret ad quaestorem, ac iudices, quos uellent instituerent praefestinatim, & cupide. Praestolari est expectare uel manere. Sisenna histo. libro tertio. O aulae, taciti q; aduenientium cohortium praestolari accipiunt. Permittere, promitere, incitare, uel praecipitare. Sisenna histo. libro tertio. Et inde equum concitatum princeps ad hostium permittit aciem. Idem libro quarto. Multi praemissis armis ex summo se permitterent. Proiicere effundere honeste positum. Sisenna hist. lib. iiij. Tum postquam apud eginos, ac perusinos eius facti mentionem proiecit. Petulantiam pro improbitate. Cicero de orato. libro secundo. Illud assequor, ut si quis mihi forte maledicat, petulans, aut sane insanus esse uideatur. Pressu quasi compressione. Cicero de orat. libro tertio. Valerium Soranum leuitate focis, atq; ipso uocis pressu, & sono facile uincit. Paupertates noue positum numero plurali. Varro de uita populi Romani lib. xi. Quid inter hos ioues intersit, & eos, qui ex marmore, ebore, auro nunc fiunt, potes animo aduertere, & horum temporum diuitias, & illorum paupertates. Paupertinum pauperum. Varro de uita populi Romani libro primo. Vt inciter, occultiq; sunt consentanea, quod sunt paupertina sine elegantia, ac cum castimonia. Plumarium a plumando. Varro Cato, uel de liberis educandis. Etenim nulla, quae didicit pingere potest bene intuere, quid sit bene pictum plumario, aut textore in puluinaribus plagis. Purpurascit. Cicero academicorum libro secundo. Quid mare, non ne caeruleum? aut eius unda cum est pulsa remis, purpurascit? & quidem aquae tinctum quodam modo, & infectum. Perpendiculi, & normae. Cicero academicorum libro secundo. Atqui si id crederemus, non egeremus perpendiculis, non normis, non regulis. Pingue positum pro impedito, & inepto. Cicero academicorum libro quarto. Quod ipsi Antiocho pingue uidetur, & sibi ipsum contrarium probatur difficile. Cicero thusc. libro quinto. Quod etsi difficile est probatu propter tam uaria multa tormenta fortunae.

Palpo quasi a palpando. Plautus mercatore. Palpo percutit.

Peminosum mali odoris a pedore dictum. Varro de re rustica libro primo. Solida terra pauita maxime, si est argilla, ne situ peminosa, in rimis eius grana oblitiscant. Pisare frangere uel tundere. Varro de re rustica libro primo. Promundum diem, ut in pistrino pisetur, ac torreatur. Praecidaneum est praecidendum. Varro de uita populi Romani libro terti. Quod humatus non sit haeredi porca praecidanea suscipienda telluri, & cereri, aliter familia pura non est. Palangae dicuntur fustes teretis, qui nauibus subiiciuntur, cum attra-

hunt͂ur ad pelagus, uel cum ad litora subducũtur. unde etiam nunc palangarios dicimus, qui aliquid oneris fustibus transuehũt. Varro de uita populi Romani libro quarto. Cum pœnus in fretum obuiam uenisset nostris, & quosdam cepisset crudelissime, pro palangis carinis subiecerat, quo metu debilitaret nostros. Pondo ducentum noue Varro sæpe de uita populi Romani. Delphos Apollini munera missa, corona aurea pondo ducentum.

R

Otunde positum eleganter, concinne, uel collecte Cicero de finibus bonorum, & malorum libro quarto. Ista ipsa quæ tu breuiter Regem dictatorem diuitẽ solum esse sapientem à te quidem apte, ac rotunde quippe. habes enim à rhetoribus. Rutæ dicuntur dirutæ. Cicero de orat. libro secundo. Et dicis te cum ædeis uenderes ne in rutis quidem, & cæsis solum tibi paternum recepisse. Virgilius Geor. libro secundo. Cumulosq; ruit male pinguis arenæ. Rauum fuluum. Cicero Academicorum lib. iiij quia nobismet ipsis tum cæruleum, tum rauum uidetur, quodq; nunc à sole collucet. Rauis est raucites. Plautus aulul. ubi siquid poscamus, quæ ad rauim poscam prius. Idem castellaria expurgabo hercle omnia ad raucam rauim. Rurant pro rusticantur. Plautus captiuis dum rurant homines, quos liguriant. Varro serano περὶ ἀρχαιρεσιῶν. Dum in agro studiosius ruror aspicio Triptolemum sculpinea tum bigas sequi cornutas. Rarenter pro rare. Cæcilius plotio. Tu nurum nõ uis odiosam tibi esse, quam rarenter uideas. Pomponius ergastulo. Longe ab urbe uillicari, quò herus rarẽter uenit, non uillicari, se dominari est mea sententia. Ructus à ructando dictus. Plautus pseudulo. Partim ructare in os mihi suauis ructus mihi est sic sine simodo. Lucilius satyrarum li iij. Exhalas tum acidos ex pectore ructus. Resupinas honeste. idest ab incepto reuocas, uel peruertis significat. Accius antigona. Quid agis? perturbas rem omnem ac resupinas sorori. Ringitur irascitur. Dum tibi sit quod placeat ille ringitur tu rideas. Riscus locus in pariẽtibus angustis. Terẽtius eunucho. In risco odiosa cessas reciprocat animum inquam odiose. Ennius andromeda. Riscus prorsus reciprocat, fluctus feram. Repedare. Lucilius li xxvi. Redisse, ac repedasse, ut Romã uitet gladiatoribus. Idemq; sanctum ego à Metello Romam repedabam munere. Redandruare redire. Lucilius. ix. ut uulgus redandruet. Inde Pacuuius Chryse. Græcos nihil mediocriter redandruare. Redostit rediit. Accius amphi Quid hic redostit uiam cometet obtet facilius. Idem διδασκαλ. lib i. Vt dum uelint breuitatem cõseq uerborũ. aliter relatum redostire sponsum. Repuerascere in puerum redire. Nouius agricola. Quid ita? quia enim repuerascis fugit has personas pater. M. Tullius de orat. li ij. Eosq; incredibiliter repuerascere esse solitos, cum rus ex urbe tanquam ex uinculis euolauissent, & de senectute. Et siquis deus mihi largiatur, ut ex hac ætate repuerascam, & in cunabulis uagiam. Et de orat. li. ij. Cum Scipione solitum rusticari, eosq; incredibiliter repuerascere esse solitos. Rhetorissat rhetorice loquitur. Pomponius medico, dalasti uxorem nũc, & propter me cupis concidere, & iam rhetorissas. Ramices dicuntur pulmones, uel hirnea. Plautus mercatore, tui causa rupi ramices, atrum dum sputo sanguinem. Idem pœnulo. Neq; nos quenquam flagitamus, neq; nos quisquam flagitat. Tua causa nemo nostrum est suos rupturus ramices. Varro tribodite περὶ ἀριστῶν prius quàm in orchestra pythaules inflet tibias domi suæ ramices rumpit. Lucili. satyr. li ix. Quod deformis senex appetitus ac podagrosus est, quod mancus, miserq; exilis ramice magno. Varro περὶ ἐξαγωγῆς ... Rapta an nescio quo mulione rapturis ramicis rumpit. Ruspari est scrutari, Accius nyctegresia Tu'ne nũc attentare, tu'ne nunc animo ruspari phrygas? Idem meleagro. Vagent ruspantes syluas sextam tesseras. Regredere reuocare. Ennius Achille. Quo nũc incerta re, atq; inorata gradum regredere conare. Ruminare dictũ in memoriã reuocare. Varro tanagle. Non modo absens quicquam de te sequius cogitauit, sed etiã ruminabitur humanitatem. Liuius ægystho. Nemo hæc uoster ruminabitur mulieri. Rusticatim pro rustice. Pomponius à leonibus, at ego rusticatim tangam, urbanatim nescio. Rumiferare dictum honeste rumoribus ferre. Plautus amph. Quamq; adeo ciues thebani non rumiferant probam. Redurare aperire cõtra id qđ dicitur obturare. Varro agathone. Pueri obscœnis uerbis nouæ nuptæ aures redurant. Rutuba perturbatio. Varro sexagesi. Ergo tum Romæ parce, pureq; prudentis uiuere in patriam, nunc sumus in retuba. Reuocare positũ per uices mutuo uocare. Varro sexagesi. Qui nobis ministrarunt pueri diebus festis cicer uiride, qui nos prouocare, aduocare cum audeant, nos illos reuocare timemus. Recentare honeste positum pro nouare, quod est græce ἀνανεοῦσθαι. Accius, Iã iã albicascit Phœbus. et recẽtatur cõmune lumẽ hominibus & uoluptas. Rapinatores pro raptoribus. Varro Marco. In inuidiã ueniãt in hoc ipso rapinatores. Lucil. lib. ij. Homo impudicus, & impune est rapinator. Rheda uehiculũ. Varro epistola ad Varronem. Quod si tuam heri rhedam nõ habuissem, uarices haberem. Recentiorum nouorum. M. Tullius de finibus bonorum, & malorum lib. ij. Horum recentiorum nunquam dictum ab ullo, quod sciam. Rumã ueteres mammam dixerũt. Varro Cato, uel de liberis educãdis. Hisce manibus lacte fit, non uino cunina propter cunas rumine propter rumam. idest prisco uocabulo mammam. à quo subrumi etiam nũc dicuntur agni. Reiculas oues, aut ætate, aut morbo graues. Varro Cato, uel de liberis educandis. Et ut in grege opilio oues minus idoneas remouere solet, quas reiculas appellat. Sæpe. n. unus puer petulans, atq; ĩpurus inquinat gregẽ puerorũ.

S

Altuatim, & uellicatim. Sisenna hist. li. i. Nos una ætate in Asia & græcia gesta literis iccirco continentia mandauimus, ne uellicatim, ac saltuatim scribendo lectorum animos impediremus. Scapum. Varro Marco, mihiq; diuitum stylo nostro papyrino leuij scapos capitio. nouo partu poëticon. Sutrinas à suendo. Varro Hercule socratico. Qui sutrinas facere inscius, nihil homo agis. Scabre. Varro manio. Derelinquere quàm perire, sic uale scabre atq; illuuie, & uastitudine. Strigosus apud ueteres morbus dicitur iumentorum, qui corpora stringat, aut fame, aut alia uitij causa, quasi stringosus. Masurius scabrius lib. xvij. Censores inqt Publius Scipio Nasica & Marcus Pompilius, cum equitum censum agerent, equum nimis strigosum, & male habitum, sed equitem eius uberrimum, & habilissimum uiderint. Suspiciosum qui in suspicione sit. Cato de re floriana. Sed q palàm corpore pecuniam quæreret, aut se lenoni locauisset, & si famosus, & suspiciosus esset, ut in corpus liberam non equum censueri ac ferri. Subijcis noue positum non à subijciendo, sed altitudine. Ennius Achille,

Per ego

per ego deum sublimas subicas humidas, unde oritur imber. Virgi. geor. li. iiij. Quantũ uere nouo uiridis se subicit alnus.

Scraptas scrupedas strictiuellas exprobratio lucio, aut de formitas meretricum. Plautus aulul. scraptæ, crupedæ strictibilæ sordidæ. Sabulum. Varro ταφῆ μενίππου. Non uides in magnis peristylis, qui cryptas domo non habent sabulum iacere à pariete aut cryptis, ubi ambulare possint.

Suctu. Varro γνῶθι σεαυτόν. Vt crementa corpora fierent maiora paruo ut suctu candida lactis. Super ualde. uehementer. Virgil. æn. libro primo. His accensa super iactatos æquore toto troas. Et libro. iij. O mihi sola mei super Astyanactis imago, Sic oculos, sic ille manus, sic ora gerebat.

Scapres pro scabres. Ennius Andromeda. scrupeo inuestita saxo, atq; ostreis, quam excaprent. Pacuuius teucro. Quæ desyderio alumnum penitudines quales scapres qua inculta uastitudine. Secundare prosperare. Virgilius libro sexto. Dij nostra incepta secundent. Propertius elegiarum lib. iij. Iam liquidum nautis aura secundat iter. Sunat deprimit. Lucilius libro septimo. Sunauit taxim ad nares delphinus ut olim.

Scurrile quasi uulgare à surris. Cicero de ora. lib. secundo. Vitandum est oratori utrunq; ne aut scurrilis iocus sit, aut amicus. Sordet sordida est. Accius ægystho. Cum manus materno sordet sparso sanguine. Sublabrare cibum intra labra mittere. Næuius decuma. Iam ego illi subiens sublabrabo esui illud sinciput. Sublimare extollere. Ennius Medea. sol qui candentem in cœlo sublimat facem. Superstitent saluent. Ennius Menalippa. Regnumq; nostrum ut sospitent. superstitentq;. Septuose obscure. Liuius antiopa. Ita septuose dictio abs te datur, quod consecutam sapiens ægre contulit. Sempiterne semper. Pacuuius medo, puloq;. ut faustum sempiterne sospitent. Septifariam, ut multifariam. Sata de uerborum antiquitate. In quod uolumen unum nos lectitauimus, & postea inuenimus septifariam diuisum. Simuliter pro similiter. Plautus pseudulo. Exossabo ego illum simuliter itidem, ut murenam cocus. Scriptat cunctat esse rarum. M. Tullius in hortensio. Itaq; tibi concedo, quod in duodecim scriptis solemus, ut calculum reducas, si te alicuius dati pœnitet. Succidiam succeßionem necessariam. M. Tullius de senectute. Iam ortum ipsius agricolæ succidiam alteram uocant. Dicitur & suicidia, quod est laridum. Signatam integram uirginem uetustas uoluit dicere. Lucilius lib. xxix. Primam chrysicum negat signatam reddere. Superbos ueteres mortuos dixerunt. Plautus amph. Faciam ego hodie te superbum, nisi hinc abis, & post auferre non abibis. Sugillare obcludere. Varro gemini. Contra lex mania est in pietate ne filij patribus luci claro sugillent oculos. Satullem pro saturem. Varro περὶ ἐδεσμάτων. Neq; in puluere mitico coquam carnem quibus satullem corpora, ac famem uentris. Singulum pro singulare. Plautus cistellaria, & ad singulum uideo uestigium. Varro περὶ πλοῦτου libro primo. Tum uero doces historiam simul unum singulum esset. Idem octogesi. περὶ νομισμάτων. Hoc erat incommodi, quod nesciebamus semel unum singulum esse. Apud alium authoritatis incertæ, nisi dixerat numo singulo multabatur. Sperem ueteres spem dixerunt. unde & prospere dicitur pro spe. Varro aboriginibus περὶ ἀνθρώπων φύσεως. sublimis speribus iactato notio uolitantis altos niens trudito. Idem ὄνος πρὸς λύραν. Quibus suã delectet ipse amasiam, & habitatem speribus lactet suis. Scalpurire scalpere. Plautus aulu. ubi erat hæc defossa occepit ibi scalpurire unguibus. Somnorinas dixit quæ in somnis uideantur. Varro prometheo libro primo. Lenis mensum quam Somnorinas imagines affatur non umbratur somno pupulæ. Satias pro sacietas. Accius astyanacte. Quorum crudelitatem nunq̃ ulla explet satias sanguinis. Varro prometheo libro secundo. Cũ sumere cœpisset uoluptas retineret, cum sat haberet satias manum de mensa tollere. Sallustius hist. libro secundo. In saltibus occupatis tum externorum agros inuasere, frumentiq; ex inopia grani satias facta. Lucilius libro. xxix. Quid mihi proderit satias te iam omnium rerum tenet facta. Terentius eunucho, nam ubi me forte satias cepit, commuto locum. Lucretius libro secundo. Quam tibi iam nemo fessus satiate uidendi. Squalam pro squalidam. Ennius telamone. Strata terra elauere lachrymis uestem stratam & sordidam. Socienno pro socio. Plautus aulul. ibo intro atq; illi socienno tuo iam interstringam gulam. Saturix. Varro est modus matulæ περὶ μέθης. Manias hic theobogenes fluit scaturex. Somniculosus quod ad somnos uacet. Laberius sororibus, æcastor multum somniculosum.

Sæuitudo pro sæuitia. Plautus bacchidibus. Vincla uirgæ molle sæuitudo mala fit peior. Sauitudo suauitas. Plautus bacchidibus. Cor meum spes mea, mel meum, suauitudo, cibus, gaudium. Turpilius leucadia. Intercapedine interficior, desyderio differor, tua mihi cupiditas, suauitudo, & mei animi expectatio. Seueritudine pro seueritate. Plautus epidico. quid illud est, quod illi caperat frons seueritudine? Sorditudine pro sorde. Plautus pœnulo, ut mihi abstersferunt omnes sorditudinem. Sententia sensibilitas. Lucretius libro quarto. Internoscere uerborum sententia quæ sit. Lucil. satyrarũ. li. iiij. Vertitur œnophoris fundus sententia nobis. Idem li. v. Si tam corpus loco ualidum, ac regione maneret, Scriptores quàm uera manet sententia cordi.

Speciem specimen, uel exemplar. Lucilius libro. xxx. Sicuti te, qui ea, quæ speciem uitæ putamus esse. Sodales socij. Cicero de orat. libro secundo. Quod tamen eum defenderem, qui mihi sodalis esset. Solitate pro solitudine. Accius eurysace, tuam solitatem memorans formidans tibi. Subiti dicti pro repentini. Accius armorum iudicio. Beneficijs, sed nunc qd subiti mihi febris æstuat mali? Sanctitudo pro sanctitas. Accius tereo. Alia hic sanctitudo est, aliud & nomen, & numẽ Iouis. Idẽ phœnissis, delubra cœlitu maris sanctitudines. Turpilius Leucadia. Miseram. Terrent me omnia maris, scopuli, sonitus, solitudo, sanctitudo Apollinis. M. Tullius de repu. libro quarto. Eosdem terminos hominum curæ, atq; uitæ sic pontificio iure sanctitudo sepulturæ. Afranius suspecta. Tuam maiestatem, & nominis matronæ sanctitudinem. Satu positum pro semine. Accius pelopidis. Nam me ut hæredem ex tuo esse conceptum satu, ut argumenta redigunt animum, & commouent. Idem telepho. Profecti quanquam est ortus meliori satu. Scriptione pro scriptum. Varro ἀνθρωπουργία ἢ περὶ γενεθλίων. Vulgoq; auarus fœnerator spe lucri rem scriptione duplicabat. Cicero thuscu. libro quinto. Impulsi sumus ad philosophiæ scriptiones. Segnitas pro segnitia. Accius æneadis. Aut decio, & nunc quod eorum segnitas ardet focus. Idem Andromeda. Nanq; ut dicam te metu, aut segnitate addubitare, aut meum est. Cicero de orat. libro primo. Et quoniam de imprudentia diximus, castigemus etiam segnitatem. Scelerosi pro scelerati. Lucilius. satyr. libro primo. Non uim ætatem tempestatem hanc scelerosi merentur. Afranius diuortio. O diem scelerosum, & indignum. Speratum, idest sponsum. Afranius fratris, curre, & nuntia uenire, & mecum speratum adduce. Videat puellam curent, conforment iube. Idem in eadem, speratam non odi tuam. Screare expuere. Terẽ. ἑαυτὸν τιμωρούμενος. Gemitus, screatus, tussis.

Serescit positũ pro siccatur, qd serenitas sicca sit. Lucr. lib. i.

Deniq; fluctuago suspensæ in littore uestes
Vuescunt eædem dispansæ in sole serescunt.
Inde Virg. docte Geor. li. i. unde serenas uentus agat nubes. hoc est siccas. Idem alio in loco. atq; arida differt Nubila.

Sucerdæ. Lucilius libro. xxx. Hic in stercore humi, fabulisq; fimo atq; sucerdis. Simitu simul. Lucilius libro. xxx. Gratia habetur utrisq; illis, quæ sibi quæ simitu. Plau. amph. Non ego cum uino simitu ebibi imperium tuum. Idem mercatore. Ita tres sonitu res agendæ sunt, quando una occœperis.

Subsicinum secundum, sequens. Lucilius libro. xxviij. Præterea hæc subsicina siquando uoles operam subsicinum positum.

Succedens succidaneum. Cicero de orat. libro secundo. An se hæc nescire, quæ hero fero succedunt omnes, ut aiunt. Supplosionem plausum, uel percussum. Cicero de orat. libro. iij. Et quo uereor, ne nihil sine tui nisi supplosionem pedis imitatus. Superbiloquentia. Cicero thu. libro quarto. Animiq; in potentiam, & superbiloquentiam. Sarcinator sutor. Lucilius libro. xxviij. Sarcinatorem esse summũ suere centonem optume. Sospitent, saluent. Ennius menalippa. Regnumq; nostrũ sospitent, superstitentq;. Pacuuius Medo, populo qui faustum semp iterne sospitent. Singulatim, & singillatim à singulis. Cæcilius hypobolirastraria. Hos singulatim sapere, nos minus arbitror. Cæcilius annali libro primo. primũ malo publico gratias singulatim nomina. Lucilius libro. xix. Sic singillatim nostrum unusquisq; mouetur. Solenniter pro solenniter. Lucilius ægystho. Solennitus à declitali laudet lubens.

Scenatilis, uel scenaticus pro scenico. Varro modio. Sed ò petrulle ne meum taxis librum, si te pepigat hæc modo scenatilis. Idem ὄνος πρὸς λύραν. ut comici nitidi, scenatici. Saperdæ quasi sapientes, & elegantes. Varro modio, omnes uidemur nobis esse belli, festiui, saperdæ, cum simus κόμψοι.

Surditatem. Cicero thus. li. V. In surditate uero quidnã est mali? Erat surdaster Marcus Crassus. Simplicitus simpliciter. Plautus mercatore. sed eam simplicitus dicam, si opera est auribus. Suscitabulum honeste positum incitamentum. Varro ὄνος πρὸς λύραν. Fonucia sum uocis suscitabulum, cantantiumq; gallus gallinaceus. Similitas similitudo. Cæcilius syracusis. uide Demea hominis quid fert morum similitas.

Salebræ à saltu dictæ. M. Tullius de finibus bonorum, & malorum. Hic si definire, si diuidere potuisset, si loquendi uim si deniq; consuetudinem uerborum teneret, nunquam in tantas salebras incidisset. Idem libro quinto. Venit ad extremum, hæret in salebra. cupit enim dicere. Et de orat. Alter enim sine ullis salebris, quasi sedatus amnis fluit. Sublestum est leue, friuolum Plautus. Nam ubi ad paupertatem accessit, infamia, paupertas grauior fit, fides sublestior. Supellectiles. Cicero in orat. Verecundus erit usus oratori, & quasi supellectiles supellex. Scurrile à scurris ridiculum cum turpitudine. Cicero orat. Ridiculo sic usurum Oratorem, ut nec nimis frequenti, nec scurrilis sit, nec sub obscœno nemini cum nec petulanti, nec improbum. Sportas, aut ab sparto quasi sparteas, aut ab asportando. Sallustius historia. libro secundo. E muris canes sportis dimittebant. Varro de uita popu. Romani. libro primo. Neque. n. obsonium in tota cœna cœptum ex uarijs rebus coniectum in unam sportam perspicitur

Sodes non ut apud comicos, sed si audes. Cicero orat. libenter etiam copulãdo uerba iungebant, ut sodes, prout si audes.

Scopas. Cicero orat. & si hoc illius dictum est, scopas (ut ita dicam) mihi uidentur dissipare. Sciuntur, pro cognita sunt. Cicero de orat. libro secundo. Ars enim eorum est, quæ sciuntur. Oratoris autem omnis actio opinionibus, non scientia continetur.

T

Etret fœdet, polluat, Pacuuius peribœa. Belluarum ac ferarum aduentus ne tetret loca. Tetinerit pro tenuerit. Pacuuius medo. Credo, quorsum itiner tetinisse aiunt? Accius clytemnestra. ut quæ tum absentem rebus dubijs coniugem tetinerit, nunc prodat ultorem. Pacuuius hermiona. sub iudicio quæq; omnes gradus tetinerim. Tetulit tulit. Accius Andromeda. Donec tu auxilium Perseu tetulisti mihi. Cæcilius hypobol. Erumnam pariter tetulisti meam? Taxim sensim, uel occulte. Pomponius buccone. Adoptatu clandestino tacitus taxim perspectaui percautum. Temerius. Accius διδασκάλῳ libro secundo. Sed Euripidis, qui toros temerius in fabulis.

Testatim minutim. Pomponius uerre ægroto. Iam istam colaphis comminuissem testatim tibi. Tractim, ut sensum idest diutine, longo tractu. Plautus amph. Quid si ego illum tractim tangam, ut dormiat. Tudiculare commouere. Varro marcipore. Hiccine nobis terne tudiculasse. Trabs. Varro Parmenone. Alia trabs pronis in humum accedens proxume frangit ramos cadens. Tegillum diminutiuum à tecto. Varro sesquiulysse. Vigere uolitans mulsus aquam e nubibus tortam indicat fore, ut tegillum pastor sibi sumat. Terta pro tersa. Varro. Terta nitet galea. idem Cato, uel de liberis educandis. Alita sunt circum tonsi, & terti, atq; unctuli, ut mãgonis esse uideantur serui. Temperatura pro temperie. Varro Quæro te utrum hoc adduxerit cœli temperatura, an terræ bonitas. Torto pro tormento. Pacuuius duloreste. Nam te in tenebricas sæpe lacerabo fame clausum, & fatigans artus torto distraham. Tonsus pro tonsura. Plautus amph. sura, pes statura, tonsus, oculi, nasus, uel labra. Accius amph. Sed quænam hæc est mulier funesta ueste, tonsu lugũbri. Tuburcinari significat raptim manducare. Titinnius prælia. Tuburcinari sine me multis reliquias. Plau. persa. Tuburcinari de suo siquid domi sit Turpilius bethontibus. Me lixa intus cessat, credo hercle helluo tuburcinatur. Tabificabile uel tabificũ. Accius medea. Par neci orbificor liberorum leto, et tabificabili. Cice. thus. lib. iiij. Atq; ut hæ tabificæ mẽtis pturbatione sunt. Tuatim. tuo more. Plau. amph. Ecce rẽ iam tuatim facis. Tetritudo. Accius filoctita. Quod te obsecro ne hæc aspernabilẽ tetritudo mea ĩ occulta faxit. Temnere, cõtẽnere. Lucil. li. xxx. Quodq; adeo fuerint q temnere supbum. Virgil. li. VI. Discite iustitiam moniti, & non temnere diuos. Taxis pro tetigeris. Varro modio. Sed petule ne meum taxis liberũ. Tippula animal leuissimum, quod aquas non nando, sed gradiendo transeat. Varro bimargo. Leuis tippula linifica frigidos transit lacus. Plau. leuior es, q̃ tippula. Tonescit pro tonat. Varro bimargo. Tunc repente cœlitum altum tonitribus templum tonescit.

Transenna non (ut quidam putant) transitus, sed est fenestra. Cicero de orat. lib. i. nunc pete à Crasso, ut illam copiam ornamentorum suorum, quam constructam uno in loco, quasi per transennam prætereũtes strictim aspeximus. Sallu. hist. libro secundo. Transenna demissum uictoriale simulachrum cum machinato strepitu coronam capiti imponebat.

Tironẽ positum pro ignaro. Cicero de orat. libro secundo. Frater enim callidum quendam hunc, & nulla in re tironem, ac rudem, nec peregrinum, & hospitem concedo esse debere. Trutina à trutinando. Cicero de orat libro secundo. Ad oblectandos animos ad impellendos ad ea præbenda, quæ non artificis statera, sed populari quadam trutina res examinantur.

nantur. Varro de uita populi Romani libro secundo. Aut aliqua ex argentaria trutina, aut lingua pensum præ se omnes ferent. Turpari à Turpitudine. Cicero Thus. libro quarto. Iouis aram sanguine turpari. Tenerascere tenerum esse. Lucili. libro tertio. Scilicet in tenero tenerascere corpore mentes. Thrichinum tardum, & quasi impeditum, & sitcum, uel sine succo, ut sunt capilli, qui græce θρίχες dicuntur. Varro eudæmonibus. Quod tunc quæstus trichinus erat, nunc est uber, ut quæstus sit magnus. Tetrica est seuera. Varro τοῦ πατρὸς παιδίον περὶ παιδοποιίας. etiam si audisset reddere potuisset mulier tetricæ horrentis ducat ad Appiam moribus bonis. Virgilius æn. libro septimo. Qui tetricæ horrentis rupit, montemq; seuerum. Tarditudinem tarditiem pro tarditate. Plautus pœnulo. Quod estis agro cocleas tarditudine. Accius alcmene. Atq; eccos segneis somno, & tarditudine. Idem Diomede, multa mittuntur tarditie, & secordia. Temeritudinem pro temeritate. Pacuuius duloreste. En non tyranni noui temeritudinem. Tenta dictum pro extensa. Lucretius libro secundo. Tympana tenta sonant palmis, & cymbala circum. Idem libro sexto. Duraq; in ore iacens rictu frons tenta manebat. Lucili. satyrarũ libro. vi. Tres à Deucalione grabbati restibus tenti. Idem libro undecimo. Hic ubi concessum, pellesq; in ordine tentæ. & libro. xxx. Hic ubi muscipula tenta, eaq; scorpios cauda sublata.

Tristitias pro tristitia. Pacuuius Atalanta. Quis istic est uultis, alligata quæ tristitias? Turpilius leucadia. Ante facta in ignem commito, tristitias ante dortium. Torporauit pro torpefecit. Turpilius æterijs, Stupidus adstat, ita eius aspectus repens, cor torporauit homini amore. Titubare trepidare M. Tullius philippicarũ libro octauo. Titubare, hæsitare, quo se uertere nescire. Virgilius æn. libro quinto. uestigia presso Haud tenuit titubata solo. Terentius ἑαυτὸν τιμωρούμενος. uerum illa nequid titubet. Tortor pro torqueor. Pomponius fullonibus. Ducum & ubi insilui in cocleatum equuleum ubi tolutim tortor. Tunicare pro uestire. Varro λογομαχία. Illæc lanigeras detonderi docuit, tunicaremq; homolum.

Titionem fustem ardentem. Varro de uita populi Romani libro secundo. Contra à nouo marito. Cum item è foco in titionem ex falaci arbore, & iam qualis, qua allata esset.

V

u

Vlgauit honeste positum uile habuit, & quasi in uulgus dedit. Plautus amph. Cuiusq; me absente corpus uulgauit suum. Vulgare in uulgus dare, & quasi multis audientibus, ac non taciturís dicere. Virgilius libro decimo. quid me alta silentia cogis Rumpere? & obductum uerbis uulgare dolorẽ. Enn. quæ scis In uulgum uulgas, artemq; ex promis inertem. Veget pro uegetat, uel erigit, uel uegetum est. Pomponius maiali, Animos uenus ueget uoluptatibus. Ennius ambrachia. Et æquora salsa ueges ingentibus uentis. Varro manio, nec natus est, nec morietur. uiget ueget utpote plurimũ. Idẽ ὄνος πρὸς λύραν. Quam mobile diuũ lyrã sola roge quædam gubernans motibus dijs ueget. Verecundum est audax, & confidens. Plautus amph. sic est, uera prædico, nisi etiam hoc falsò dici insimulaturus est. nimis uerecunda es.

Venor circumuenior. Ennius nemea. Tenor consepta, undiq; uenor. Vicissatim per uices. Næuius belli punici libro quarto. Vicissatim uolui uictoriam. Visceratim per uiscera. Ennius Andromeda. Alia fluctus differt dissupat uisceratim mẽbra, maria salsa spumant sanguine. Vnose idest simul. Pacuuius Iliona. occidisti ut multa paucis unose obnuntiem.

Vtrasq; pro utrinq; uel utrosq;. Hemina hist. libro quarto. In Hispania pugnatum uis, utrasq; nostri loco moti cædi usti. hæc atq; hercle, utrasq; & cum ad nos uenis suffraginatam uidi. Viuum pro uehementi uel nouo. Virgilius æn. libro primo. paulatim abolere Sichæum Incipit, & uiuo tentat præuertere amore. Vegrande, ualde grande. Lucilius libro xxvi. Non iccirco extollitur, nec uitæ uegrandi datur. Vanans dictum pro fallens. Accius. Alcmena. Tanta frustrando lactans, uanans protrahit. Vanitudo pro uanitate. Plautus Polego, ut rem uideo, tu inuentus uero à uanitudine. Pacuuius duloreste. Primum hoc abs te oro nimis inexorabilem faxis, ni turpassis uanitudine ætatem tuam. Variantia pro uarietas. Lucretius libro primo. Talibus in causis. nec dum uariantia rerum. Viscus positum pro uiscere. Lucretius libro primo. Visceribus uiscus gigni, sanguenq; creari. Virgilius Georg. libro. i. Tum laqueis captare feras, & fallere uisco Inuentum. idest tractu uisceris. Lucilius satyr. lib. xiiij. Id'ne ægri est magis an quod pane & uiscere priuo, quod uiscus dederas tu quidem hoc est uiscera largi. Vagor dictum pro uagitus. Lucretius libro secundo. Et superantur item miscetur funere uagor.

Vetustas, & antiquitas, uel felix, uel sapiens, uel mansueta est habita. Terentius ecyra. Quis me est fortunatior, uetustatisq; adeo plenior? Vastities, & uastitudo, & uastitas, horror, et desertio, & contagium. Plautus, pseudulo. Distractio discidium, uastities uenit. Accius eurysace. sed ut ratusta, & raueste, & uastitudine tarde forma tuis. Idem meleagro. Quæ uastitudo hæc, aut unde inuasit mihi? M. Tullius de offic. libro secundo. Qui collectis cæteris causis helluationis, pestilentiæ, uastitatis, Pacuuius Teucro. Quæ desydero alumnum penitudines quales scabres, qua inculta uastitudine. Vastescant significat inhorrescant, uel desyderantur. Accius phenissis. Iussit proficisci exilium quouis gentium, ne scelere tuo Thebani uatescant agri. M. Tullius de orat. libro secundo. Quid iam de hominum genere dicam, qui quasi cultores terræ constituti, non patiuntur eam, nec immanitate belluarum efferari, nec stirpium asperitate uastare? Sallustius Iugurtha. Aberat mons ferè millia passuũ. xx. tractu pari uastatus, & humano cultu. Varro manio. Asperũ ualde, scabreq; illuuie, & uastitudine. Vicissitatem pro uicissitudine. Accius Phœnissis. uicissitatemq; imperandi tradidit. Vllo pro ultus fuero. Accius Epigone, q nisi genitores ullo, nullum meis dat finem miserijs. Veruncent, idest uertant. Accius æneadis. Aut decio te sancte uerans precibus. inuicte inuoco portenta, ut populo patriæ uerruncant bene. Pacuuius periboea. Precor ueniã petens, ut quæ egi ago exin uerruncent bene. Afranius diuortio. Et puncto à uerruncent cur syriam simul. Vilitant uilem faciunt. Turpilius lindia. Quin moneam, quin clamem, & querar tua uitia, quæ te uilitant. Villicari est rusticari, uel uillæ præesse Pomponius ergastulo. longe ab urbe uilliccari, quò herus rarenter uenit. non uillicari. sed dominari mea est sententia. Afranius suspecta. In arpinos iam quantum potes explodam hominem, ut uillicetur. Turpilius paraterusa. Ego non dum etiam hic uillicabar Phædria. Idem Erra. Hic uillicor ante urbem, nunc rus eo. Vinnulum sensilocum, idest illecebrum. Plautus. Asinaria. Compellando blanditur osculando oratione uinnula uenustula. Vitabũdus pro uitans. Sallustius. hist. libro tertio. duos quammaximos utreis leui tabulæ subiecit, quam super omni corpore quietus inuicem tracto pede quas gubernator existeret, ea inter molem, quæ insulam mari uitabundus classem hostium ad oppidum peruenit.

Volentia idest quæ uellent à uoluntate. Sallustius hist. li-

bro quarto. Multisq; suspicionibus uolentia plebi facturus habebatur. Valentia fortitudo. Næuius dane, omnes formidāt hominis eius ualentiam. Titinnius: sed in sapientia gubernator nauem torquet non ualentia. Vomicæ concaua loca uetustate exesa. Lucilius libro xxix. Tyroneo, & non mortifero adfectus uomica, & uulnere. Viriatū dictū est magnarū uiriū. Lucil. li. xxvi. Cōtra flagitiū nescire bello uinci à barbaro uiriato Annibale. Vescū nimis obscurū. Lucil. li. xxvi. Quam fastidiosum ac uescū cū fastidio uiuere. Virg. geor. lib. iiij. Nec uescas salicum frondes. Afranius sororibus. At puer est uescis imbecillus uiribus. Volup. pro uoluptate. Plautus asinaria. Hic senex siquid clàm uxorem suã animo fecit uolup. Virgindemiam, uti uindemiam, hoc est uirgarum apparatum, uel dēptionem, uel deceptionem obuerra. Varro agathone. Quid tristiorem uideo te esse, quam angit hæc lampadione? Quid familiares filius amat? hæc spes est argentaria, ideóq; scapulæ metuunt uirgindemiam. Viracium magnarum uirium. Varro meleagro, Si non malit uir uiracium uxorem habere Atalantam. Vulga capacitas, uel sinus cum laxitate. Lucilius li. ij. In uulgam penetrare pilosam. Varro sexagesi. eo ut uiaticum ex arcula addere in uulgam. Verrucam positum pro loco edito. Cato libris originum. Censeo inquit, si rem seruare uis, faciundum, ut quadringentos aliquos milites ad uerrucam illam ire iubeas, eamq; uti occupent imperes. Vibices plagarū uulnera. Cato de falsis pugnis. ubi societas? ubi fides maiorum? signitas iniuriarum, plagas, uerbera, uibices eis dolores, atq; carnificinas per dedecus, atq; maximam contumeliam inspectantibus? Velliatim, & saltuatim. Sisenna hist. lib. i. Nos una æstate in græcia, & Asia gesta literis idcirco continentia mandauimus, ne uelliatim, ac saltuatim scribendo lectorum animos impediremus. Victurus uictoriam potiturus authoritas prudentium putauit esse. Pyrrhus ne Rex, an Manius Curius prælio uicturus esset. Virescit maiorum uirium fit. Furius poëmatis. Crescunt animi, uirescit uulnere uirtus. Viro etiam pro uirtute naturali. Lucretius li. ij. Concoctasq; suo seruare, & perdere uiro. Veneratæ pro uenerãda Virg. li. VI. Cursusq; dabit uenerata sacerdos. Vter pro utero. Cæcilius imbris. Nunc uter crescit non potest celari. Vicatim pro uicos. Sisenna hist. li. iij. Cū complures menses barba immissa, & tonso capillo lugūbri uestitu populum uicatim flens una cum liberis circum iret. Vultuosum tristem. Cicero orat. In quo cum effeceris, nequid ineptum sit, aut uultuosum. Vermiculatum pro minuto. Cic. orat. lib. iiij. Quàm lepida synthesis composita, ut tesserulæ omnes arte pauimento, atq; emblemate uermiculato. Venalitij uenditores. Cicero oratione corneliana li. ij. Neq; me diuitiæ mouent, quibus omnes Africanos, & Lælios multi uenalitij, mercatoresq; superarunt. Vocare positū pro trahere, ducere. Cicero orat. Si de iure ciuili tecum feram, uocauit te hominem prudentissimum, his ipsis rebus, quas abs te didicerit, dicundi arte superauit. Verecundari uerecundia teneri. Cicero de orat. lib. iij. Alterum cunctantem, & quasi uerecundantem incitabat.

Versutiloquax. Cicero de orat. lib. iij. annum non uis huius me uersutiloquax malitia. uidetis enim & uersutiloquax, & expectorat ex coniunctione facta esse uerba non nata.

Vncinatum ab unco. Cicero Academicorum libro quarto. nec ut ille qui asperis, & leuibus, & hamatis, uncinatisq; corpusculis concreta hæc esse dicat. Venditationem ueteres pro ostentationem posuerunt. Cicero Thusc. libro secundo. quinetiam mihi quidem laudabiliora uidentur omnia, quæ sine uenditatione, & sine populo recte fiunt. Viere uincire, & inflectere. Varro de re rust. libro primo ut habeas uimina unde uiendo quid facias. Vndulatum noue positum purum. Varro de uita populi Romani libro primo. & à quibus dicitur esse uirginis fortunæ, adeo quod duobus undulatis togis est opertum, proinde ut non reges nostri undulatas & prætextatas togas soliti sint habere. Veruecem Varro de uita populi Romani libro primo. Aut bouem, aut ouem, aut ueruecem habet signū. Zonatim per gyrum. Lucilius libro sexto. Zonatim circum impluuium cineraris cludebat.

NONII MARCELLI DE INDISCRETIS GENERIBVS PER ORDINEM LITERARVM.

Angiportus generis masculini, ut apud multos neutri. Plautus cistellaria, quæ quasi carnificis angiporta purgitaris. Mar. Tul. de diuinatione angiporta dixit. Ter. adelphis. Id quidem angiportum non est peruium. idem eunucho, in angiportum quoddam desertum. Arbitrium generis neutri, sicut sæpe. masculini Plautus asinar. Hi quadriduo abalienauerit qđ abs te argentum acceperit, tuus arbitrius sit comburas, si uelis, ne ulla sit cera ubi facere possit literas. Armenta genere neutro, plerunq; fœminino. Ennius ipsius ad armentas, easdem ad armentas uiuus, tu pascere cuni frontes soles armentas. Absynthium generis est neutri. Lucretius libro quarto, absynthia tetra medentes. Cum dare conantur. Masculini. Varro quinquatribus. Quid medico mihi est opus, nempe tuo absynthium ut bam grauem, & castoreum leuesq; robus? Aerarium neutri est generis, ut sæpe, masculini Varro ή ρονρς διδασκαλ. hoc est magnum censorem esse, ac non sideritum multos ærarios facere. Admonitio usu genere dicitur fœminino. masculino Mar. Tul. de fi. bonorum, & malorum libro quinto, ut acrius aliquanto, & attentius de claris uiris locorum admonitu cogitem. Auditus est generis masculini, fœminini auditio. M. Tullius de finibus bonorum, & malorum libro quinto, lubenterq; se cum his congregant, danrq; se ad ludendum fabellarumq; auditione dicuntur. Artus masculino genere appellamus. Virgilius Geor. libro tertio. Micat auribus, & tremit artus. Artua neutro genere. Plautus menæchmis Ita mihi imperas, ut ego cuius membra, atq; ossa, atq; artua.

Angues masculino genere dici Virgilius testis est. Ecce autem gemini à Tenedo tranquilla per alta (Horresco referens) immensis orbibus angues: & libro quinto. Adytis cum lubricus anguis ab imis. Nouius lycurgo. Alte iugatos angues in sese gerunt. Lucilius libro xxvi. Nisi portenta, anguis, & uolucris, ac pinnatos scribitis. Angues fœminino Plautus amph. Deuolant angues iubatæ in compluuium duo. Varro Aannius. Cuius ut aspexit torta caput angue deuictum. Acherontem masculino genere dicunt ueteres. Virgilius libro sexto. Et tenebrosa palus Acheronte refuso. fœmi. Plautus captiuis. Verum enim uero nulla æque est Acherons, atq; ubi ego fui. Amnem masculino genere appellamus. Virgil. Georgi. libro primo. Atq; alius latum funda iam uerberat amnem. Fœminino Plautus mercatore. Neq; ulla mihi obstabit amnis, neq; mons, neq; adeo mare. Næuius lycurgo. Sed quasi amnis cis rapit, sed tamē inflexa flectitur. Accius epinausimacheumãdria, mundã salso sanctã obtexis; sanguine, atq; acerbos alta in amni corpore expleui hostico. Idem epigono. Apud abundantem antiquam amnem, & rapidas undas Inachi. Varro περὶ πάτρ libro primo, In hac ciuitate agros colunt arenosos, propter hos fluit amnis, quam olim albulam dicunt uocitatam.

Aranea

Araneæ & fœminini ſunt generis. Titinnius gemina. Euerrite ædeis, abſtergite araneas. Virgilius geor. li. iiij. Laxos in foribus ſuſpẽdit aranea caſſes. Ennius, buxus araneæ. maſc. Plautus ſtycho. ut operam omnem araneorum tergam, & texturam improbem, deijciamq; eorum omneis telas. Idem Aſinaria. Iuſſin' columnis deijci operas araneorum? Aetas fœminini eſt generis. Plautus menæchmis. ut ætas mala eſt, merx mala eſt ergo. ætas maſc. Plautus trinumo. Propter eoſdem, quorum cauſa fui hoc ætate exercitus. Accipiter generis eſt maſcul. Virgil. lib. xi. Quàm facile accipiter ſaxo ſacer alis ab alto. Fœminino Lucretius libro quarto. Accipitres ſomno in leuiſ prælia pugnas, Sed re ſunt perſectantes, uſq; uolantes.

Arua neutri ſunt generis. Virg. Arua aliena iugo premere. fœminino Nouius lycurgo lib. ij. Quæq; incedunt omneis aruas obterunt. Pacuuius poſtquam calamitas plures annos aruas caluitur. Anfractum maſculino genere dici putant. Neutro Accius euryſace. Super Oceani ſtagna alta patris terrarum anfracta reuiſam. Varro Parmenone, cauo fonte, ut cum irriguit canata aurium anfracta in ſyluam uocans.

Aeuum generis neutri, æuitas fœminini. Varro Tithono περὶ γήρως. qua uoluntatem æuitatis extima attigit metam æuitas. Aera neutri. Mar. Tul. in Hortenſio. Quid tu inquam ſoles, cum ratione ad diſpenſatorem accipis, ſi æra ſingula probaſti, ſummam, quæ ex his confecta ſit, non probare.

Acina genere neutro frequenter Varro poſuit. Acinus maſc. Mar. Tul. de ſenectute. Quæ ex fici tantalo grano, aut ex acini uinaceo. & alij obſcuræ authoritatis, preſſiſq; labris unus acinus arebat. Autumnus generis maſcu. Fœminini Varro ſerano περὶ ἀρχαιρεσιῶν. retinet uiatorem meridie prætereuntem fontem quod autũnitas in anni tetrachordo menſum præterierat. Aluus generis fœminini. Virgilius æneidos lib. ij. In latus inq; feri curuam compagibus aluum Cõtorſit. Maſc. Accius annalibus. Vt quam frigidiſſimus aluus. ſed alij authoritatis obſcuræ. Mala nemus retinens grauido concepit in aluo. Accubitionem genere fœminino. Mar. Tul. de ſenectute. Bene enim maiores accubitionem epularum amicorum, quaſi uitæ coniunctionem habent.

B

b VBO Generis fœminini. Virgil. æn. lib. iiij. Seraq; culminibus ferali carmine Bubo. genere maſculino Agellius hiſt. lib. i. Et quod bubo in columna ædis Iouis ſedens conſpectus eſt. Balneæ nominis fœminini M. Tul. pro Sexto Roſcio. Otioſus eſt ad balneas palacenas rediens à cœna Sextus. Plautus Aſinaria. Ille in balneas iturus eſt. Inde huc ueniet poſtea. Cæcilius imbris. Quid mihi non ſunt balneæ. Neutri Mar. Tul. in Hortenſio. Primus balneola ſuſpendit, incluſit piſces.

Balteus maſcu. generis. Virgil. lib. ij. humero cum apparuit alto Balteus. Neutro Varro rerum diuinarum lib. xi. Tragica uincula baltea ſunt. Accius διδασκαλικῶν lib. viij. Actoribus manuleos baltea maceras. Liuius lib. ix. Auratæ uaginæ, aurata baltea illis erant. Buxum generis neutri. Virgilius georg. li. ij. & torno raſile buxum. Fœminini Ennius. Buxus uicta taxis tonſa. Blandimentum generis neutri, ut ſæpe. fœminini. Cicero de Rep. libro. iiij. In ciue excelſo, atque homine nobili blanditiam, oſtentationem, ambitionem meam eſſe leuitatis.

C

c LIVVS Generis maſcu. ut plerunque. Neutri apud Memmium inuenimus, cuius authoritas dubia eſt. Ne ardua nitens fortunæ ſcendere cliua. Cato de tribunis militum. Loca ardua, & cliua depreſſa.

Cyma neutro, ut Lucilius, aſparagi molles ſed uiride cyma. Fœmi. Cornelius Celſus, etſi minoris authoritatis, poſuit. Lætam formoſamq; cymam. Conſitura gen. fœmi. Mar. Tul. de Rep. lib. i. Quæ uidelicet ille non ex agri conſitura, quam cernebat, ſed ex doctrinæ inditijs interprætabatur. Crux generis fœmi. ſæpe maſcu. Ennius annali. libro. xi. malo cruce fatur, ut des Iuppiter. Culter, & cultelli generis ſunt maſc. Varro γεροντοδιδάσκαλου. Noctu cultro coquinari ſe traiecit. Nõ dum enim mihi inuenti erant cultelli empeſtatiæ bithyniæ. Cor generis eſt neutri, ut dubium non eſt. Maſculini Ennius lib. xiij. Annibal laudatium pectore de meo hortatur, ne bellum faciam, quem credidit eſſe meum cor. Cupreſſus generis fœmi. ut dubium non eſt. Maſcul. Ennius capitibus nutantibus pinos, rectoſq; cupreſſos. Carra neutri generis eſſe conſuetudine perſuaſum eſt. Maſcul. Siſenna hiſto. li. iiij. Impedimenta collocant omnia, conſtruunt carros, & ſarraca crebra diſponunt. Varro Cæi. lib. ij. Gallica porta carros adcurat uſq; politos. Certamen generis eſt neutri. Fœmi. Siſenna hiſt. lib. iiij. Accolis celeriter conſumptis ad gladios certationem reuocauerunt. Querelæ generis Fœmi. ut ſæpe. maſc. Virgilius æn. libro. iiij. Tantos illa ſuo rumpebat pectore queſtus. Compita generis neutri. Virgil. geor. lib. ij. Præmiaq; ingentis pagos, & compita circum. Maſc. Varro de ſcenicis originibus libro. iij. Vbi compitus erat aliquis. Cæcilius tithe. ubi adiacentem compitum.

Conſortium neutri generis, conſortione Fœmi. Lucilius lib. xviiij. Deierat enim ſcripſiſſe, & poſt non ſcripturum redi in conſortionem. Mar. Tul. de offic. lib. iij. Diſſoluatur neceſſe eſt omni humana cõſortio. Titus Liuius. Quænam iſta ſuauitatis? quænam conſortio eſt? Chartam generis Fœmi. maſcul. Lucilius libro. xxvij. Nec ſicubi græci ubi nunc ſocratici charti quicquid quæritis petimus. Clypeus generis maſcul. Virg. Ardẽteis clypeos, atq; æra micantia cerno. neutro Virgilius, & clypeum ſuper itonat ingens. Licinius, in marte pars magna leuius clypea portant. Laberius ſororibus. Hoc uoluit clypeum contra puluem proijci. Cementa neutri, ut eſt uſus. Varro bimargo. Non te pudet mani cum domi tuæ uides commilitonum tuorum cohortes ſeruis tuis miniſtrare cementa? Fœminini Ennius. Labat labuntur ſaxa cementa cadit.

Clunes fœminino Horatius. Quod pulchræ clunes, breue qđ caput, ardua ceruix. maſcu. Plautus. Ambroico quas lupus ab armis ualeo clunes deſertos gero. Cœlum neutro. maſcu. Lucretius. Quis pariter cœlos omnis conuerterit omnis Ignibus ætherijs terras ſufferre feraceis. Varro rerũ diuinarũ. ut deum ſignificat partem mundi, ſic pater magnus materna his eſt cœlus. Ennius. Fortis romani quãquam cœlus profundus. Idem Saturno, quem cœlus genuit. Caſtitas, & caſtimonia generis fœminini. Maſc. Varro rerum diuinarum libro. i. Noſtro ritu ſunt facienda quam ciuilibus græco caſtu. Idem, & religiones, & caſtus id poſſunt, ut ex periculo eripiant noſtro. Nouius carmine punici belli. Res diuas edicit, prædicit caſtus. Callis generis Maſcu. Virgil. ænei. lib. iiij. prædamq; per herbam Conuectant calle anguſto. Fœmi. Liuius lib. xij. Niſi pecorum modo fert anguſto ſaltu. & deuias calles. Idem ſic frequẽter. Culleus maſcu. ſæpe. Neutro Varro de re ruſtica li. i. In ſingula iugera dena cullea uini fiunt. Corbes corbulas. Varro de re ruſt. li. i. Cogit aliquot corbulas uiarum, &

frondem iucundissimam ministrat ouibus. Cœlius Philumēna. Qui panis soli corbulam. Quisquis & generi fœmi. attribui posse ueterum authoritas uoluit. Liuius. Mulier quisquis es, te uolumus. Cæcilius. Quæso igitur quisquis es mea mulier. Pacuuius quisquis tu es mulier, quæ me insueto nuncupasti nomine. Ennius, & quis illæc est quæ lugŭbri succincta est stola? Canalis masc. Gadullius Gllianus. Ego uero confiteor certo canali cuncta decurrere. Lucilius hypocoristicos canaliculam dicit. Cinis masc. Virg. in bucolico. Cinis ipse bonus sit. Et georg. li. i. ne'ue Effœtos cinerem immundū iactare per agros. Fœm. apud Cæsarē. & Catulum & Caulum lectum est, quorum uacillat authoritas. Cum iam fulua cinis fueris. Colus generis fœminini. Cice. de oratore lib. ij. quid tu decilla mea, quando ad me uenis cum tua colu auellana? Capillus masc. est generis. Terent. phor. Capillus passus. nudus pes, ipsa horrida. Neutri Plautus mustellaria. Vide capillum satin' compositum sit commode. Cursus omnium consensu masc. genere dicitur. Virgil. Hic cursus fuit. Cursura fœmi. Plautus Sisennaria. Non uides me ex cursura anhelitum etiam ducere? Idem cistellaria, Pol accubituram mater magis sum exercitare, quàm à cursura sum tardiuscula. Curriculū neutro genere. Cic. Timæo. Rare igitur & mente diuina ad originem temporis curris curriculum inuentum est Solis, & Lunæ. Culest pro qualis est neutro positum pro masc. Plautus amph. Edepol condignum donum, culest, qui donum dedit.

Contagio fœmin. genere appellatur. Sallustius. Post ubi contagio quasi pestilentia inuasit. Contagia neutro. Lucretius lib. iij. Quandoquidem penetrans in eum contagia morbi. Virg. Nec mala uicini pecoris contagia lædent. Catellæ diminutiuum est catenarum. & dicuntur genere fœm. Cæcilius plotio. Catellæ neutrum à catellis similiter diminutiuum. Plautus curculione. Delicatum te hodie faciam cum catello, ut accubes ferro ego dico. Corium neutri est generis. corius mascu. Plau. pœnulo. Treis facile corios contriuisti bubulos. Varro Eudæmonibus. Nunc corius ulmum tuus depauit pergis hera.

Calx est generis fœm. Virgil. lib. xij. ferrata calce fatigat. calx. masc. Plautus pœnulo. Quin prius disperauit faxo, quàm unum calcem quærit. Varro bimargo πόλι περὶ ἀρχῆς. Nemini fortuna currum à carcere intimo missum leui inoffensum per æquor candidum ad calcem sibit. Cortex utriusq; est generis. masc. Varro prometheo libro. Tum uisus supernus cortex, aut cacumina morientum in quercu, & arborum aritudinem. Idem titone περὶ γήρως. Sic inuitatam matura anima corpoream corticem facile relinquit. Virgil. lib. vij. raptus de subere cortex. fœmin uero in bucolicis. Tum phaëthontiadas musco circundat amaræ Corticis. Lucretius lib. iiij. Quæ quasi membrana, uel cortex nominitanda est.

Calor generis masculini. Virgi. geor. lib. ij. Si non tanta quies iret, frigus'q;, caloremq; Inter & exciperet cœli indulgentia terras. Plautus mercatore. neq; frigus, neq; calorem metuo.

Caseus generis masc. Virgil bucolicis. Pinguis & ingratæ premeretur caseus urbi. Caseum neutri. Næuius Macco. Pecunia quid bonum, quid bonum respondi Sardis ueniens caseum. Plautus medico Parasito cum uirgis caseum radi potest.

Collum neutri esse generis Virgilius docet. & colla comantia pectunt. Collus masc. Attius epigono. quid cesso ire ad eam, hem præsto est camo collum grauem. Lucilius satyr. lib. vij. Caldissima, ac bene plena iasolorum, atq; anseris collus. Idem lib. xxvij. Modo sursum modo deorsum, tanquam collus cernis. Cæci sarpaζo. Mane hunc collū ludo præcipi iube. Idem scenophebis. cadretim res redit, imo collus nō res, nā ille argentū habet. Cato in sercia, accipite si uultis, hoc onus in uestros collos. Næuius. cor utrum scapulæ plus angulus colli habeat nescio. Plautus Amph. male mentum, barba collus. Varro sexagesi. ut nitens pauonis collus nihil extrinsecus umens. Castra generis sunt neutri. Fœm. Accius æneadis. Aut Decio castra hæc uestra est optime essis meritus à nobis. Copulæ generis fœm. Accius finidis. Ab torque prorā, ac supra tortas copulas. Cepe generis neutri. Lucilius satyr. lib. v. flebile cepe simul, lachrymosæq; ordine talpæ. Idem lib xvi. Hoc aliud longe est inquit qui cepe serebat. Varro bimargo. Aui, & Ataui nostri cum allium, ac cepe eorum uerba olerent. Tamen optume animati erant. Idem manio. Dulcem aquam bibat salūbrem, & flebile cepe. Cepe fœmi. Lucilius satyrarum lib. v. Lippus edēda, acria assidue ceparius cepa lachrymosa. Varro Eudæmonibus. In somnis uenit, iubet me cepam esse, & fessiminum. Idem Cato, uel de liberis educandis. at cibo utatur modico, & idoneo, ut uitet acria, ut est sinapi. cepa, allium. Cubitus masc. generis. Neutri Lucilius satyra lib. xvi. Lisippi, Iupiter ista transiuit quadraginta cubita, altus Tarento. Coluber generis masc. Virgilius æn. li. ij. coluber mala gramina pastus. Colubra fœm. Lucilius satyr. lib. xx. Iam disrumpetur medius, iam ut marsus colūbras Disrumpit cantu, uenas cum extenderit omneis. Turpilius Leucadia. Arripuit colubram mordicus. Varro Eudæmonibus. Quid dubitatis utrū nūc sitis cercopitheci an colubræ, an belluæ, an de albu cibus labus athenis. Contemptus generis masc. Contemptio fœm. M. Tul. de Rep. lib. v. Quæ uirtus fortitudo uocatur, in qua est magnitudo animi, mortis, doloris'q; magna contemptio. Idem de offic. lib. iij. Millia quæ est dolorum. laborū contemptio. & in Hortensio. Magnitudo animi patientia laborum mortis, dolorum'q; contemptio. Ita & in Thusc. libro i. Compendium compendiaria. Varro sciamachia περὶ ταφῆς. Hoc dico compendiaria sine ulla solicitudine, ac modestia dicundi ad eādem uoluptatem posse perueniri. Crocum generis neutri. Sallustius libro. ij. Interuertit ad coricum urbem inclytam, pastus'q; nemore, in quo crocum gignitur. Masc. Virgil. geor. lib. iiij. Et glaucas salicis, cassiam'q;, crocum'q; rubentem. Conatus masculino, neutro Accius atreo Ego incipio conata exequar.

Candelabrum generis neutri, ut sæpe. masc. Cæcilius. Maletricem, memini ibi candelabrum ligneum ardentem.

Cardo generis masc. Virgilius æn. lib. ij. & emoti procumbunt cardine postes. fœminini. Graius Pæliadibus. Sonat impulsa regia cardo. Census genere mascu. Neutro, Cicero in consulatu suo, quorum luxuries fortunata censa peperit.

Crines genere masc. Virgilius æn lib. iiij. Et crines flauos, masc. Plautus mustel. Gerūdū morem censeo, & capiundas crines tibi. Atta epigrammatibus. Præterea tu sis dissoluta crine capillus. Cummi generis neutri, ut est usu monoptoton. Tamen fœmi. Cinna, alpinaq; cummi, ut sit genitiuus eius huius cummis, ut puppis, febris, peluis.

D

d Orsum neutri est generis. Virgilius libro primo. Dorsum imane mari summo. Dorsus iterum masc. Plautus milite, timeo qd rerum gesserim, ita dorsus totus prurit. Decorem generis masc. decentiam fœminini. Marcus Tullius de deorū natura lib. ij. colorum etiam & figurarum tum uenustatem, atque ordinem (ut ita dicam) decentiam oculi iudicant. Despectum generis masculi. Despicientia fœm. Marcus Tullius de offic. lib. ij. Ergo & hæc despicientia admirabilitatem magnam facit. & Thuscu.

lib. iiij. Omnium rerum humanarum contentione, & despicientia in omni uirtute ponamus. Dominatio generis fœm. ut plerunq; Masc. Mar. Tul. de Rep. lib. i. Quid tum cum es iratus, permittis illi iracundiæ dominatum animi tui. & de officijs lib. ij. Quorum est leuis fructus, incertus dominatus. Debitum generis est (ut manifestum est) neutri. fœm. Mar. Tul. pro Plantio. Nam alia est debitio pecuniæ, & gratiæ. Diluuium generis est (ut sæpius habetur) neutri. Virgilius lib. vij. Diluuio ex illo. Fœmi. Lucretius lib. vi. Pars etiam glebarum ad diluuiem reuocatur imbribus. Horatius carminum libro. iiij. Horrendamq; cultus diluuiem minitatur agris.

E

VENTVS. Generis est masc. Neutri Lucretius libro primo.

Nã quæcũq; cluent, aut his coniuncta duobus
Rebus ea inuenies, aut horum euẽta uidebis.

Idem libro i. Euentum dici poterit quodcunq; erit actum. Mar. Tul. in Hortensio. Tu me & aliâs nonnunquam, & paulo ante adhortatus es aliorum facta, et euenta cõquirerem. Idem consulatus sui lib. ij. atque animo pendens noctu euenta timebat. Error masc. est generis. Virg. æne. lib. x. gratusq; parentibus error fœmin. Accius neoptolemo. Satis iam dictum est, neq; ego errantia animi praue morigerabor. Neutri. Mar. Tul. ad Hircium lib. ij. Qua in re, si mediocriter lapsus sum, defendes mecum intolerabile erratum. Epulum generis neutri est fœmin. Lucilius satyr. lib. xiiij. Id epulo cibus, atq; epulatio Iouis omnipotentis. qui uersus utrũq; designat. Virg. lib. vi. epulæq; ante ora paratæ Regifico luxu. Eruum generis neutri est, ut plerunq; fœm. Varro. Longe fugit, qui suos fugit, sed ut is erat hæc legumina arte parua, paucã cicer, eruillam, ac paregia alia spiria cæteris.

F

RONTEM Fœmi. genere. Virgil. Et frontem obscœnam rugis arat. masc. Titinnius setina. Quasi hermaphroditus fibriatum frontem gestas. Fœmi. Pacuuius. Voce suppressa, innata fronte, uultu turpido. Cato de re militari. Vna repugnatio est fronte longo, quadrato exercitu. Cæcilius subditiuo. Nam hi sunt inimici pessimi fronte hilaro, corde tristi. quos neq; ut apprehendas, neq; uitare scias. Plautus. nam coloratilẽ frontem habet Petilus. Finem masc. genere dicimus. Vir. æn. lib. x. Hic finis fandi, solo tum Iuppiter aureo Surgit. fœm. Lucretius. Et merito iam si certam finem esse uident. Accius finidis. Neq; ulla interea finis curas datur. Virgil. æn. lib. iiij. Quam fessis finem rebus ferat. Cœlius annali. lib. v. Ad aliquam huic bello finem facere. Cassius hemina histo. li. iiij. Qua fine omnis res, atq; omnes artes, humanitas quæ aguntur. Varro Meleagris. currere, uigilare, esurire, quando hæc facere oportet quam ad finem. Sisenna historiarum lib. iiij. & prope mediam ad finem ripæ peruenerant. Varro de uita populi Romani libro quarto. Ita huius belli horribilis finis facta. Funis masc. est generis fœm. Lucretius libro. ij. aurea de cœlo demisit funis. Fretum neutri tantum generis esse uolumus. Virg. lib. iij. Et crebris legimus freta concita terris. Masc. Lucretius libro sexto. Nam fretus ipse anni permiscet frigus ad æstum. Nouius. Dubijs fauentem per fretum introcurrimus. Ennius crassa puluis oritur omnem peruolat cæli fretum. Lucilius serano. Cœli nomine, & salis fretus. Varro gallo, aut fundania. Inter Italiam, & Siciliam, qui est fretus inter Regium, & Messanam. Fauor est generis masc. fœmini. Accius œnomao. Augustam adhibeãt parentum parentiam more obscœna dictis segregans. Fœtus masc. Virgi. Geor. libro tertio. Aut ouium fœtus, aut urentes culta capellas. Virgil. bucolico fœmi. At tu, si fœtura gregem suppleuerit, aureus Esto. Idẽ geor. libro tertio. Cætera nec fœturæ habilis, nec fortis aratris. Frenos masc. Virgil. libro tertio. & stabulis frenos audire sonãtes. neutro Virgilius libro nono. Frenaq; bina eius, quæ nunc habet aurea Pallas. Accius, impari frena thesauri equorum accommodant. Forum generis neutri masc. Lucilius libro tertio. Romanis ludis forus olim ornatus lucernis. Sallustius libro primo. Illum nautis forum. Pomponius petitore. Balnea, forus, Macellus, fana, portus, porticus. Frigus neutri generis, ut plerunq; fœm. Varro cras credo, hodie nihil. Atq; ut igni feruido medullitus aquiloniam intus seruat frigedinem. Fulmentum neutro, ut est in prouerbio ueteri, quo Varro utitur sæpius fulmentum lectum scandunt. Fœm. Lucilius libro. xxviij. Fulmentas eis atq; æneis subducere. Et libro quarto. Sufficit huic dum fulmentas quatuor addit. Plautus trinummo. Fulmentas iubeam supponi foco. Famulatio ut dominatio plerunque genere fœm. masc. Cicero de amicitia. aut in fabulis, qui aliquandiu propter ignorationem stirpis, & generis in famulatu fuerint. cogniti sunt, & aut deorũ, aut regum filij inuenti. Fluuius masc. generis, fœmi. ut amnis plerũq;. Sisenna histo. libro quarto. Quod oppidum tumulo in excelso loco propter mare paruis mœnibus inter duas fluuias intra uesuuium collocatum. Idem eodem. transgressus fluuiam, quæ secundum Herculaneum ad mare pertinebat. Flexus genere masc. Virgilius georgi. libro primo. Maximus hic flexu sinuoso elabitur anguis. Fœmin. Cicero oratore, cum alter alteri obijcit uocis inflexiones. Idem eodem. Ipse se moderans ex uirili laterum flexione.

G

VTTVR Neutri est generis. Virgil. libro sexto. Ille fame rabida tria guttura pãdens. Masc. Plautus milite glorioso. Nam nimis calebat, adurebat gutturem. Lucilius. & uentrẽ, et gutturem eũdem. Næuius. ingurgitauit usq; ad imum gutturem. Varro lege mænia. Exercebam ambulando, ut siti capacior ad cœnam ueniret guttur. Plautus aulul. Et iam ne obturas inferiorem gutturem. Genu neutri est generis. Virgi. libro quinto, Genua labant, uastos quatit æger anhelitus artus. Masc. Lucilius satyrarum libro quarto. Hæret uerticulus ad fixum in posteriore parte, atq; articulis, ut nouis talus, genusq; est. Gelu neutro genere Titus Liuius. Pisia diacematico foro præstatur uirtuti laus gelu, sed multo ocyus uenio tabescit. masc. Afranius epistola. Quis tu es uentoso in loco soleatus intempesta noctu sub diuo, aperto capite silicem cum findat gelus. Accius prometheo. Tum profusis flamine hyberno gelus: Cato originum libro secundo. qui aquatum, & lignatum uidentur ire securim, atque solum ferunt gelum crassum excidunt, eum loro colligatum auferunt. Grando generis fœmin. Virgilius georgicorum libro primo. Quam multæ in tectis crepitans salit horrida grando. masc. Varro Triodite tripolito περὶ ἀρετῆς, καὶ φύσεως. Nec coruscus imber alto nubilo cadens multus, grandine implicatus albo. Gladius Masc. neutri. Lucilius. Hærebat mucro gladium in pectore totum. Ganeum neutrum. Varro Sesquiulysse. Qui se in ganeum accensum conicit amicæ. Grues genere fœmin.

Virgilius georgicorũ libro.i.Strymoniæq; grues. Lucilius libro quarto. Longior hic, quàm grus grue tota cum uolat olim. Masc. Laberius fullonicis. Virum tu hunc gruem balearicum, an hominem putas esse? Greges (ut sæpe) generis masc. sunt. fœm. Lucretius libro quarto. Lanigeræ pecudes, & equorum duellica proles, Buceriæq; greges.

H

h ORREA Genere neutro, ut sæpe. Fœmin. Claudius oratione in quintum Gallum. quarum iacent murena ulla horrea, curiáq;, & tabulariæ publicæ. Eiusdem generis tabularias, quo & horreas dixit.

I

i NTYBA Generis neutri. Virgilius georg. libro quarto. Quoq; modo potis gauderent intyba riuis. Masc. Lucilius satyr. li. v. Intybus præterea pedibus prætensus equinis. Idem li. xxx. Pulmentaria, ut intybus, aut aliqua id genus herba. Pomponius placenta. Rustici edunt libenter pedibus tristeis acres intybos. Interitus generis dicitur masc. Mar. Tul. philippicarum lib. ij. Cn. Domitium non patris interitus clarissimi uiri. fœm. M. Tul. Verrinarum in frumentaria. Cum bis in eadem prouincia magnæ fugitiuorum copiæ uersatæ sunt, tum aratorum interitio facta nulla est. Insomnium generis neutri. fœm. Cæcilius plotio. Cõsequitur comes insomnia. ea porrò insaniam affert. Intestinum generis neutri. Lucretius libro quarto. Horum intestinum quoduis, quale eis utendum est. Masc. Varro bimargo περὶ ἀρχῆς. Sensus poriæ, uerro, hydragogæ, clauca, intestini. Ingressus generis masc. ut sæpe. Fœmin. Mar. Tul. orat. Perfecta hac uideo, hanc primam ingressionem meam, non ex oratoris disputationibus ductam, sed de media philosophia repetitam.

Iocus genere masc. Cicero pro Cœlio. Ludus, iocus, sermone est familiarium deserendus. neutro Næuius Protesilao. clàm ineunt, irruunt cachinnos ioca dicterijs itatis. Sallustius Iugurthæ bello. Ioca, atque seria.

L

l ENTEM Consuetudo fœmin. genere dici uult. Virgil. georgi. libro primo. Nec pelusiacæ curam aspernabere lentis. Mascu. Titinnius. Lenti calido duella trapula, romice.

Lux fœm. est generis. Virgilius buco. Si mihi non hæc lux toto iam longior anno est. masc. Plautus aulu. Luce claro diripiamus aurum matronis palàm. Varro bimargo. Nos ergo nihil egimus, quod legem luce claro latam scutulans. Idem ephebo περὶ ἐμμονῆς die si possumus, quod debemus. populo in foro medio luci claro decoquere. Mar. Tul. de offi. libro tertio. Et cum prior ire luce claro non queo. Lucrum secũdum consuetudinem neutri generis. Masc. Plautus persa. Ne ea narrabo, unde tu pgrandem lucrum facias. Labiũ neutri generis. Serenus opusculis, labiũq; insigne reuellit labeare. Rursum fœm. Plautus Sticho. age tibicen, quãdo bibisti refer ad labias tibias. Næuius macho. Exule uerberatio populus homini labias pugnis cædere. Idem præcone posteriore. Ergo dedita opera te pater solum foras seduxi, ut nequis esset testis tertius, præter nos tibi cum tonderem labias lubens. Lucilius satyrarũ libro uigesimosecundo. Zopirion labias cædit utrinque secus. Lacerti generis masc. neutri. Accius atreo. Cõcoquit partem uapore flammam tribuit ueribus lacerta in focos. Loca generis sunt neutri. Virgi. æn. libro primo. loca fœta furentibus austris. Mascu. Virgil. æn. i. Deuenere locos, ubi nunc ingentia cernis Mœnia. Næuius belli punici libro sexto. Conuenit regnũ, simul atq; locos ut haberent. Cicero oratore. Ducantur duplices loci, uni rebus ipsis, alteri assumptis. Lapides & fœminino genere dici possunt, ut apud Ennium. Tanto sublatæ sunt agmine tunc lapides, ad Homeri similitudinem, qui genere fœminino lapides posuit. Luxuria generis fœm. masc. Varro manio, nec sumptibus finẽ lepidus statues, finemq;, modũq;. Lusus, uel ludus genere dicuntur mascu. fœmi. Lusiones. Mar. Tul. de finibus bonorum, & malorum li. v. Cum hi uero paululum processerunt lusionibus uel laboriosis delectantur. Idem orat. qui pila ludunt, non utuntur ipsa lusione artificio propriæ palestræ. Varro Cato, uel de liberis educandis. Ab huiusmodi lusionibus radices crudelitas agere solet. Labrusca genere fœmi. Virg. Bucolicis. Syluestris raris sparsit labrusca racemis. neutro Virgil. culice. Dẽsaq; uirgultis auide labrusca petuntur. Liba generis neutri. Virgi. Bucolicis. Sinum lactis, & hæc te liba priape quotannis. mascu. Nigidius de dijs. Deinde surgat, faciat libos quatuor, & intra libos duos à dextra, & duos deuexos. Lupinum neutro. Varro de re rustica libro primo. lacum esse oportet ubi maceretur lupinum. Lympha aqua genere fœmin ut sæpe. masc. Lucilius in permistum lymphorem. Licentia fœmi. masc. Laberius. In paupertatem licentiatus. Latrina genere fœmin. & est lauatrina, quod nunc balneum dicitur. Lucilius lib. xi. qui in latrina lanque. Neutro Laberius compitalibus. Sequere in latrinum, ut aliquid gustus ex cynica hæresi. hic latrinum neutri finem locum dixit. Lucilius lib. vi. hoc tu apte, credit quẽq; latrina petisse. Lutum genere neutro, & apud Cicer. in epist. ad Hircium lectum est plurali numero luta, & limum aggerebant. masculino Claudius annalium libro quarto. Pluuia imbri lutus erat multus. Lanitium genere neutro. Virgilius georgi. libro tertio. Si tibi lanitium curæ. fœm. Laberius paupertate, nihil refert mollem è lanitia atticam, an pecore ex hircorum uestium geras.

M

m ERCATVS Generis habetur masc. Serenus ruralibus. Ad mercatum eo uillicæ. Varro sexagesi. Sumptum comitia habebant. ibi nũc fit mercatus. Mercatura fœm. Plautus trinummo. Mercaturam eam uenalis habuit. Vbi rẽ perdidit. Næuius militibus pometinensibus instant mercaturam spero, rem faciet, frugi est homo. Lucilius satyr. lib. vi. uerum & mercaturæ omnes, & quæsticuli instituti. Turpilius lindia. consilium hoc cepi, literas misi ad senem nostrũ. prodesse nobis ex sententia mercaturam. M. Tul. de offic. lib. iij. ad quos cum tanquam ad mercaturam bonarum artium sis profectus. Mercimonium neutri. Plautus amphit. Vt uos in uestris uultis mercimonijs. Turpilius thrasileone. Videre cupio nostrum mercimonium. Melos genere neutro. Næuius lycurgo. Suaue summum melos. mascul. Accius, Vacci acri, crepitantes melos. Pacuuius Peribœa. Thesiantem, fremitu concadi melum. Varro Parmenone. Pac in huius nascuntur pueri rhithmus, & melos. Idem Cato, uel de liberis educandis. Omnes enim, qui loquuntur habere debeant quosdam melos. Medimnum generis neutri. masc. Lucilius satyr. libro. xv. præ-

ter quam in pretio primus semisse. Secũdus numo. Tertius iam plures, quàm totus medimnus. Margaritum generis neutri. Varro ἐκατόμβη περὶ θυσιῶν. Vbi illa phalera, gemmaéq; ephippia, & arma margariti. fœm. Varro papiapapæ περὶ ἐγκωμίων. Imperito nonnunquã concha uidetur margaritum, ut amusi margdos. M. Tul. in uerrinis de signis ullam gemmam, aut margaritum. Varro marcipore. Altera exorat patrem libram ocellatorum. Altera uirum semodium margaritarum. Messem generis fœm. masc. Lucilius lib. xxvij. Potius, quàm non magnum messem esse non proba uindemia. Mendum neutro. Mar. Tul. ad Atticum lib. ij. Castricianum mendum non corrigeres. fœmin. M. Tul. in Verrinis, quæ mendosa deniq; litora. Lucilius. Nam in quibus mendæ Omnibus in rebus fiunt, fieriq; potis sunt, Metus masc. Næuius, magni metus tumultus pectora possidet fœminini Ennius. Ni metus ulla tenet teneri uirtute quiescunt. Murmur neutri est generis. Masc. Varro sexagesi. Iactati sumus, ut deportare, murmur sit uerus. Mundus muliebris, generis masc. neutri Lucilius lib. xvij. Legat uxori mundum omne penumq;. Miseria (ut sæpe) generis fœmi. Neutri Laberius. Carcere homo frugi, quod tibi relictum est miserimonium retines.

N

VNDINAE Generis sunt fœmin. Varro marcipore. maiores sunt pueri, hi pusilli nigri, qui expectant nundinas, ut magister dimittat suus. Masc. Lucilius lib. xxvi. Paucorum atq; hoc pacto si nihil gustat internundinum. Varro πρόπερος διδασκάλου. Quoties priscus homo, ac rusticus romanus internundinum barbam radebat. Idem. ταφὴ μενίππου. Romam ipsam in arcosice non qui in orbe internundinum calumniarentur. Idem rerum humanarum libro xx. Decemuiri cum fuissent arbitrati binos nundinum diuisum habuisse. Nasus masc. neutri Lucilius lib. vij. Quos oculi nõ sunt, neq; nasum & qualia sunt. Idẽ lib. xxij. Nasum rectus nunc homini est suræ, nec pedes dici.

Nepos dici & fœmina potest Ennio authore, quæ nunc neptis dicitur, Iliada, nepos quas erumnas retulisti?

Nuntius generis mascu. neutro apud antiquos non receptæ authoritatis, lectum est, sed doctos. Nerui masc. sunt generis, sicut plerunq;. Neruia fœmin apud doctos lectum est sæpe. Verum Varro ὄνος πρὸς λύραν. scientia doceat, quemadmodum in psalterio est, tendamus neruias. neutri. Varro ὄνος πρὸς λύραν. & id dicunt suam Briseidem producere, quæ eius neruia tractare solebat. Noualia gere neutro. Virg. Bucolicis. Impius hæc tam culta noualia miles habebit. fœm. Virg. geor. lib. ij. Alternis tonsas cessare nouales.

O

BSEQVIVM Neutro genere habetur. Teren. Andria. Obsequium amicos, ueritas odium parit. Obsequela fœmi. Plautus asinaria, Qui mihi auscultabunt, faciant obsequelam. Turpilius, & geleros, & neq; offerre hũc diutius errari, & conqueri necesse suæ parum obsequelæ. Idem thrasyleone. Cum interea nihil quicquam à me est præmij, neq; erat tuæ benignitatis, atq; obsequelæ. Sallustius historiarum libro ij. Ibi fimbriana seditione, qui regi per obsequelam orationis, et maxime odium Syllæ graues, cariq; erant. Afranius priuigno. quàm mihi sit grata illius obsequela.

Ostrea generis fœm. Lucilius satyr. lib. iij. Ostrea nulla fuit, non purpura nulla pelori. Turpilius demetrio, in acta cooperta age inoras ostreas. Varro ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον, περὶ ὀψτεσίας. Nec multum numus piscis ex salo captus helaps, neq; ostrea illa magna capta quiuit palatum suscitare. Afranius excepto. Conchas, echinos, ostreas marinas. Mar. Tul. in Hortensio, solertiamq; eam posset, uel in tegulis proseminare ostreas. Varro sexagesi. tunc nuptiæ uidebant ostreas lucrinas. Neutri Lucilius satyrarum libro nono. Quid ego si cerno ostrea cognorit fluuium, limum, ac cœnum sapere ipsum. Idẽ libro xiij. His itidem in cœna dabis ostrea millibus nũmũm Empta. Varro ἕως πότε περὶ ὡρῶν. Non posse ostrea se Romæ præbere, & echinos. Oues generis fœm. ut plerunq;. masc. Varro rerum humanarum lib. xxvij. Vt etiã putantibus qui oues duos, non duas dicunt, Homerũ secutus, q. ait μῆλ' ὀίεστε. Idem Terentio, quando citatus neq; respondit, neq; excitatus est, eum ego unum ouem multam dico. Obsidio fœm. genere. Virgilius æn. lib. iij. Cingiq; urbem obsidione uideret, Neutro Ennius, cum suo obsidio magnus titanum premebat.

P

VTEI Sunt generis masc. Virgil. geor. lib. iij. Ad puteos aut alta greges ad stagna iubeto Currentem ilignis portare canalibus undam. Neutro Varro gallo fundanio. De miris secundo de statuis, aquis, ut sunt lacus, et stagna, & putea, & maria. Piscatio generis (ut sæpe) fœmini. Piscatus masc. Cicero de finibus bonorum, & malorum lib. ij. Istius generis asstatos iucunde putat uiuere mundos elegantes optumis cocis pistoribus piscatu, aucupio, uenatione.

Puluis generis masc. ut sæpe fœm. Ennius libro octauo annalium. Iamq; ferè puluis ad cœlum uasta uidetur. Idem libro octauo. Iamq; fere puluis fulua uolat. Posticam fœmi. genere consuetudine appellamus. Lucilius satyrarum libro tertio. Non peperit uirum postica parte protundit. Varro ταφὴ μενίππου. Perrexit inferioris partis domus posticæ (ut ait Plautus) penitissimæ. Titinnius neutro in ueliterno dici pro bat. atq; duo postica, quæ loco mercede. Idem fullonibus. siquis hodie præter has posticum nostrum pepulerit. Lucilius libro octauo. Pistrinum appositum posticum sella culina. Varro prometheo lib. ij. retrimenta cibi, quæ exierunt per posticum uallem feci. Partus masc. est generis. Virgil. Quin idem ueneri partus suus, & Paris alter. Partitudo, & partio fœmin. Plautus aulul. Probrum propinqua partitudo, cui appetit. Idẽ eadem. Nunc probrum, atq; partitudo propè adest. Afranius uopisco. nõ dolorum partionis ueniet in mentem tibi, quos misera pertulisti, ut partum proijceret pater. Plautus truculento. horresco misera, mentio quod fit partionis. Præsepia neutri sunt generis. Virg. li. xi. Qualis ubi abruptis fugit præsepia uinclis fœm. Plautus curculione. Quin reaperet se hucessũm ad præsepiam suam. Idem ad nuum herum arbitrum uocat me hic intra præsepias meas. Varro de Rep. libro primo. contra hic laudabatur ab illis. is habebat culinam rusticam unam præsepiam latam cellam uinariam. Panis consuetudine masc. genere appellatur. Neutro Plautus curculione. Hæc sunt uentris stabilimenta pane, & assa bubula. Pingue est pro pinguis est neutrum pro alio genere positum. Nouius tripertita. si autem pingue est, male cubandum est putrem panticas. Perdix et masc. genere dici potest. Varro admirandis. Perdicas uehotios. Palpebrũ genere neutro cõsuetudo dici uult

Palpebræ fœmini. Lucretius libro .iij. Brachia, palpebræq; cadunt, poplitesq; cubanti. Varro papiapapæ περὶ ἐγκωμίων. Quos calliblepharon naturali palpebræ tinctæ ual lato mobilis septos tenent. Marcus Tullius de orat. lib. ij. munitæq; sunt palpebræ, quæ tanquam uallo pilorum. Pãnus usu generis masc. Neutro Næuius tabellaria. qui habet uxorem sine dote, pannum positum in purpura est. Purpurissum genere neutro. Afranius homine, cedò purpurissum. Fœmi. Næuius sannionibus. In licio, cretã cerussam purpurissum. Pernicies generis fœm. Lucilius satyr. li. ii. Pestem, perniciemq; catax, quam & Manlius Nouius. neutri Accius Menalippo. Paratus sum ubi uis, petere pestem, perniciem. Palumbi fœmin. Virgilius bucolicis. Nec tamen interea raucæ tua cura palumbes. Mascu. Lucilius libro. xiiij. macrosq; palumbes. Plautus bacchidibus. Qui enim intelligo duæ unum expetitis palumbem. Pomponius de uite, quo palumbem unum ex ore tollit. Pigror generis masc. Lucilius satyr. lib. x. langor, obrescitq; pigror, torporq; qetis. Pigne. Ennius lib. xvij. Potestate pigne sufferre laborem. Accius clytemnestra. Omnes gaudent facere recte mali pignem. fœm. pigritia. Pali genere fœm. Neutri Varro flexabulis περὶ ἐπαρχιῶν. quid tu non uides in uineis, quod tria pala habeant, tripales dici? Periculum generis neutri. Teren. Andria. At istuc periculum fieri in filia graue est. Periclitatio fœm. Mar. Tul. de deorum natura lib. ii. sicut ex quibusdam stirpibus, & herbis, quarum utilitas longinqui temporis usu, & periclitatione percepimus. Paratus generis masc. paratio fœmi. Afranius priuigno. Silentio opus est nulla inest paratio. Penus generis fœmi. Lucilius, Magna penus paruo spatio consumpta peribit. masc. Pomponius dogali unum penum, quæ omnem cæterum aliam præberem penum Næuius, do facta meum in penum com ponam satius est. Neutri etiam lectum est apud plurimos, quorum authoritas non probatur. Polypus generis fœm. Lucilius lib. xxix. Paulisper cui medentia medem hæc se ut polypus ipsa. Paupertas generis fœm. Neutri Cæcilius plotio. Ibo ad forum, & pauperi tutelam geram. Papauer neutri. Virgil. spargens humida mella, soporiferumq; papauer. masc. Varro noprandis, infrias sene papauerẽ. Plautus asinaria, formicis obijcias papauerem.

Pileus generis masc. Plautus captiuis. Pileum, quem habuit, diripuit, eumq; ad cœlum tollit. neutri Plautus cornicæ, te obsecro lyde pileum meum, mi sodalis, mea salubritas. Prosecta exta, quæ aris dantur ex fibris pecudum dissecta, sunt generis neutri. Licinius macer ornithogonia. Vulgari tosta uapore cum uirgis prosecta feriunt. fœm. Lucilius lib. xiiij Cœnam inquit nullam, neq; diuo prosectam ullam. Varro rerum diuinarum libro. xi. Prosiciem exortum uel in mensam porrigere.

Pedis, quem nos pediculum dicimus generis masc. est. Nouius. est pedis unus ingens in naso. fœmin. Plautus aulul. ubi quãq; pedem uidebat suppurabatur omnis. Pluuia (ut sæpe) generis fœm. Virgil. geor. lib. i. Tunc cornix plena pluuiam uocat improba uoce. Mas. Laberius. late loquente qui pedem ex taberna tulimus tantus cum staret pluor. Pistillus mas. Nouius minia medica, lachrymœ cadent, calet pistillus. Idem fullonibus. testis pestinas pistillos mihi cantent. neutro Mũtius. pistillum grande est. Propago propages (ut sæpe) generis fœm. Pacuuius antiopa. Saluete gemini mea propages sanguinis. neutri Ennius. Boni secunde forent fructus, ut æque propaginem. Patibulum genere neutro. masc. Lucilius rerum humanarum lib. xxi. Deligata ad patibulos, deligantur, & circunferuntur, cruci defiguntur. Plautus carbonaria. patibulum ferat per urbem, deinde affigat cruci.

R

ICTVS Generis est masc. Titinnius. Caue exporge frontem habeat semper factos rictus Ricta neutri. Lucretius libro qnto. Mollia ricta tremunt duros nudantia dẽtes. Marcus Tul de signis. ut rictum, mentumq; eius paulo sit atritius. Rogus masc. generis. Virgil. æn. lib. quarto. Hoc rogus iste mihi, hoc ignis, aræq; parabant. neutri Afranius epistola. Pulchre hoc incendi rogum ardet tenetur, hoc sepulchro sepelietur. Rudens generis est masc. Virgilius æn. lib. tertio. Excussosq; iubet laxare rudentes. fœmini. Plautus rudente. Dum hanc rudentem complico. Reticulum genere masc. Mar. Tul. in uerrinarum Siciliensi reticulumq; ad nares admouebat tenuissimo lino pleno rosæ. Fenestella. annalib. Fascem pectoralis reticulus. Neutro Claudius libro primo. Prius hisce authoribus inde reticula galearia.

Ramenta generis neutri, ut sæpe. fœm. Plautus Ramenta fiam plumbea propensior. Rastros genere masc. dicimus, ut apud Virgilium, & Terẽ. neutro apud Cornelium Celsum. omnes rastra & attollunt, & adigunt. Raptus generis masc. fœm. Terẽ. adelphis. Disperij Ctesiphontem audiui Philumenam affuisse in raptione cum Aeschino. Reditus generis masc. Virgilius æn. lib. iiij. Nostri reditus expectatiq; triumphi. fœm. M. Tullius philippicarum lib. i. Exponam uobis breuiter consilium profectionis, & regressionis meæ. Varro rerum humanarum libro. xx. Omnes Tarquinios eicerent, ne quam reditionis per gentilitatem spem haberent. Idem eodẽ. Ad milites facit reuersionem.

S

EXVS Mascu. generis esse manifestum est. Neutro Sallustius dixit histo. lib. ij. At Metellus in ulteriorem Hispaniam post annum regressus magna gloria concurrentium undiq; uirile, et muliẽbre sexus per uias, et tecta omnium uisebantur. Sisenna hist. lib. iiij. tum in muro uirile, ac muliẽbre sexus populi multitudine omni collocata. Specus genere masc. Varro rerum diuinarum libro. iiii. Ibi cum ad amissam capram desyderarem animaduertisset quendam specum tenebricosum. Ennius lytris. Inferum uastos specus. Fœm. Ennius Annalium lib. xvii. concaua sub montes latæ specus intus patebat. Accius niptris. Inde aduenio montem Oetam scruposam specum. Striglim manifestum est esse generis fœmini. Neutri Varro bimargo κατάπλοις. est enim uera causa in candelabro pendet striglis. Sortes genere fœm. Virgilius lib. x. Nescia mens hominum fati, sortisq; futuræ. mascu. Virgilius libro quarto. quæ sortitus non pertulit ullos. Salis genere masc. Teren. Eunucho. Labore alieno magnam partem gloriam uerbis sæpe in se transmouet, qui habet salem quod in te est. Plautus mercatore. quasi in aqua indideris salem. Neutro Varro commentario ueteri Fabij pictoris legimus Tessit et sale, quo sale sordidum ustum est. & ollam rudem facile abiectum est, & postea id sal uirgines uestales serra ferrea secant. Socrus & masc. genere ueteres dici posse uoluerunt. Næuius pellico, Desine socri tuo, fratri patrui meo.

Salum neutri generis est uulgari consuetudine. masc. Ennius Hecuba undantem salum. Sibilum neutro genere ut apud Serenum. Suaue sibilum. mascu. Virgil. bucolicis. Nam neque me tantum uenientis sibilus austri. Lucilius. Saxa & stridor ubi atq; erunt dum sibilus institis. Sagum gen

neris neutri, ut pleruncq; mascul. Ennius. Tergus igitur sagus pinguis opertat. Varro uirgula diuina. Cum neq; aptam mollibus humeris fibulam sagis ferret. Spari, quod est genus teli masc. genere, ut est apud Virgilium. Agrestisq; manus armas sparus. neutro Lucilius. Tum spara, tum rumicis.

Sanguis masc. genere in consuetudine habetur. Virgilius æn. libro. ij. uos ó qbus integer æui Sanguis ait. Neutro Ennius Hecuba. Heu me miseram interij. pergunt lambere sanguen sanguine. Lucretius lib. i. Visceribus uiscus gigni, sanguenq; creari. Accius amph. Cum patre paruos patrum hostificæ sanguine sanguen hiscere suo. Idem æneadis, aut decio uim gallicam obduc contra in acie exercitum'ue patrum hostili fusum sanguen sanguine. Varro cosmophthora περὶ φθορᾶς κόσμου. Afri ca terribilis contra cõcurrere ibis, atq; æneæ misceri sanguine sanguen. Cicero de finibus bonorum, & malorum lib. y. quotusquisq; est, cui mors cum appropinquet, non fugiat timido sanguen, atque exalbescat meto. Succuboneum positum pro succuba Titinnius testis est in psalteria. Contemplari ancillas quàm arbitrer illarum succuboneum esse. Simile est pro similis est pro mascu. positum neutrum. Titinnius fullonibus. formicæ pol persimile est rusticus homo. Næuius gymnastico. Pol aut parasitorum aliorum simile est. Næuius militibus parnetinẽsibus. Tu pueri pausilli simile est. qa enim ad os fers quicquid nactus est. Schema fœm. genere dici ueterum usurpat authoritas. Plautus amph. quod ego huc processi sic cũ seruili schema. Pomponius prostibulo. Si ualebit plus in buccã uetet si dicin' schema. Neutro Næuius lycurgo. Pergite thyrsigere breche modo bacchico cum schemate. Lucilius lib. xxix. in gymnasio ut schema antiquo est peccatores retinerem.

Scrobes fœm. genere, masc. Plautus amph. Ibi scrobes fodito sexagenos in dies. Idem aulul. Ego hæc fodicbam in die denos scrobes. Varro rusticarum rerum li. i. scrobiculum dicit. Idem manio. quoddam administrant in scrobe fodiendo inueniunt arcam. Singraphas fœm. genere. Mar. Tul. authore dicimus. præ negotiatoribus achæis syngraphas, quas nostra uoluntate conscripsimus. masc. Plautus asinaria. Agedum istum ostende, quem conscripsisti syngraphum. Silex omnium consensu fœm. appellatur genere. Virgil. bucolicæ. Ab silice in nuda. Masc. Lucretius lib i. Vnde queant ualidi silices, ferrũq; creari. Idẽ li. y. Nõ ruere auulsos silices à mõtibus altis.

Spicæ generis sunt fœm. Varro sexagesi. si canis fit è catello sic è tritico spicam. Mar. Tul. de finibus bonorum, & malorum lib iiij. Non enim, quod facit in frugibus uictum ad spicam perduxerit. Masc. M. Tul. de senect. Calamoq; erecta geniculato uaginis iã quasi pubescens includitur, ex quibus cum fundit fruges spici ordine structas. Varro lege mœnia Neq; in bona segete nullum est spicum nequam. neque in mala non aliquod bonum. Squalor masc. est generis. fœmi. Accius Eurysace. Prò dij immortales speciem humanam inusitatam, egregiam, indignam clade & squalidine. Idem telepho.

Nam etsi operta squalitate est, luctuq; horrificali. Varro manio Ager derelinqueretur ac periret squale, scabieq;, illuuie, & uastitudine, squalitate summa, scabie summa in erumna obruta. Suasiones generis fœm. Neutri Accius clytemnestra. Scibam hanc mihi supremam lucem, & seruitutis finem dari. Scutum generis neutri. masc. Turpilius demiurgo. quia non minus res hominem quàm scutus tegit. Seplasium generis neutri Varro ἀνθρωπουργία ἢ περὶ γενεθλίων. Doti dato insulam chium, agrum cæcubum, seplasia Capuæ, macellum Romuli seplasia fœm. Varro synephebo περὶ ἐμμονῆς. hic narium seplasiæ, hic hedycus Neapolis. Pomponius quinquatribus. uenit inquit rogatum nos, quando nostræ essent seplasiæ. Stupor generis masc. stupiditatem fœm. Accius epigona. Ita imperitus stupiditate erumpit se impos consilij.

Statura generis fœm. Lucilius lib. xxyiij. Quare pro facie, pro statura. status masc. Mar Tullius de offic. libro. i. In corporis deniq; motu, & statu cernitur. Stirpem generis fœm. Virgil. æn. li. yij. Heu stirpem inuisam, & fatis contraria nostris Fata Phrygũm masc. Ennius annaliũ lib. y. Homines Pyrrhus, uti memorant, à stirpe supremo. Pacuuius atalanta. Dubito ad quam insistam uiam, aut quod primordium capissam ad stirpem exquirendum. Virgilius æn. lib. xij. Nãq; diu luctans, lentoq; in stirpem moratus. Satio generis fœmin. Virgilius georgi. li. i. Vere fabis satio Masc. tamen. Mar. Tul. de senectute. quid ego uitiũ ortus, satus, incrementa cõmemorẽ?

T.

t

ACTVS Generis masc. ut sæpe. Fœm. Cicero Thusc. lib. iiij. Qualis hæc aurium tactus, tales sunt & oculorum, & tactionum & odorationum, & saporum. Tale positum pro talis. Titinnius setina. Accede ad sponsum audaciter uirgo nulla est, tale etiam est. Tonitrus positum pro tonitru. Plautus amph. Strepitus, crepitus, sonitus, tonitrus. Tergum neutro genere dici, & consuetudo, & ueterum confirmat authoritas. Plautus pseudulo. Nunquam edepol uestrum durum tergum erit, quàm hoc terginum meum. masc. Plautus asinaria. Habeo opinor familiarem tergum, neq; iam foris. Textus mascu. est generis, neutri Lucretius li. y. Treis species tam dissimileis, tria talia texta. Idem lib. yi. propter dissimilem naturam, textaq; rerum. Accius nyctegresias. Scendit hora laterum texta uulcani uorax. Terriculæ generis fœm neutri Accius epinausimach. Vbi non terricula cita sunt. Idem Telepho. Proinde ista hæc tua aufer terricula, atq; animum iratum comprime. Torquem generis mascu. Lucilius satyr. lib. xi. conuentis pulcher braches saga fulgere torquem datis magni. Mar. Tul. de offi. lib. iij. Atque hic Titus Manlius is, qui ad Anienum galli, quem ab eo prouocatus occiderat, torque detracto cognomen inuenit. Fœminini Varro περὶ τύχης. Tela dextra uibrant, russatia emicant, atque insignibus Martis torqueas aureas, & scuta cælata hibero argẽto graui crebra fulgent. Claudius Quadrigarius describẽs Manlij Torquati pugnam, ubi eam euertit, caput præcidit, torquem detraxit, eamq; sanguinolentam sibi in collum imponit. Varro de uita populi Romani li. i. Auri pondo duo millia, acceperint ex ædibus sacris, & matronarum ornamentis. à quibus postea id aurum, & torques aureæ multæ relatæ Romã, atq; consecratæ. Timor generis masc. fœm. Pacuuius periboea. Et fare quæ cor tuũ timiditas terret. & M. Tul. de Rep. libro. ij. esse autem angores, si miseria afflictas, atq; abiectas timiditate & ignauia. Idem de orat. lib. ij. pudore abdicendo, & timiditate ingenua quadam refugisti. In eodem. neq; illa mihi cautio, & timiditas incauti propter præstantem prudentiam crastinate legenda est. Tractus generis masc. Varro mutuum muli scabunt περὶ ἀφορισμοῦ. Vt uenalem tuniculam poneret quotidie, ut uideret, totum deniq; etiam suis manibus lanea tracta ministrasset infectori. Tribulæ Fœmi. Virgilius georgi. lib. i. Tribulæq;, trahæq;, & iniquo pondere rastri. Neutro Varro rerum rust. lib. i. quod fit apud alios iumentis hic tribulo fit. Torpor generis masc. Lucretius, Tantus cõduxerat omnia torpor. torpedo fœm. Sallustius historiarum lib. i. hæc si placent, si tanta torpedo animos obrepsit.

Tapete generis neutri. Turpilius, & Cæcilius. glabrum ta-

pete. masc. Vir. pulchrosq; tapetas. Tributum neutro. sed masc. Cato originum libris. Ne prædia in lubricum dirigerentur cum tributus exigeretur. Testa genere fœm. sæpe inuenitur, neutro apud obscuræ authoritatis, sed summos scriptores legimus. Turdi masc. sunt generis, ut plerũq; lectum est, fœm. Varro quinquatribus. tu pleni contra caudes audes dicere cũ in eborato lecto, ac purpurei operis toro cubare uideas ægrotum, & eius prius album, quàm tympen subducere malis. Tarditas generis fœm. masc. Varro bimargo, ne me prædatus uersuũ tardor, ne prenet tarte cum pri tymon certum. Tibia generis fœm. masc. Varro medio. Quare meas lubidines, ac tibias bilingos. Tartara genere neutro. Virgil. lib. vi. Ac læua malorum Exercet pœnas, & ad impia tartare mittit. mascu. Virgil. libro. vi. Tum tartarus ipse Bis patet in præceps tantum.

V.

VTERVS Mas. genere dicitur. neutro plautus aulu. Perij mea nutrix, obsecro, uterum dolet. Turpilius philopatro. disperij misera. Vterũ cruciatur mihi. Afranius uopisco. sedit uterum, non ut omnino tamen. Venatus masc. est generis. Virgil. lib. viii. Venatu assiduo, & totum cognouimus amnem. & geor. Sed rami atq; asper iuxta uenatus alebat. Venatura fœm. Plautus milite glorioso. Vident uillam oculis uenaturam facere, atq; aucupium auribus. Vultus masc. genere appellatur. Virgil. li. v. Me'ne salis placidi uultum, fluctusq; quietos. Neutro Lucretius lib. iiii. Vt patribus patri, sed quod utriusq; figuræ Esse uides iuxtim miscentes uulta parentum. Ennius. aduersabantur semper uiuos, uostráq; uulta.

Vulgus neutro genere solum dici putat. Lucilius satyr. lib. xiiii. Dilectum uideo studiose uulgus habere. Masc. Sisenna historiarum lib. iii. Imperitum contat uulgum. Virgil. æn. lib. ij. hinc spargere uoces In uulgum ambiguas. Accius eurysace. Diffidam amantem cidere turbat uulgum ambigua. Accius. Euitat mœros disicit. Idem epigono, & nó ne Arguos fremere bellum, & uelle ui uulgum uidet. Varro crono περὶ ταφῆς. Quare Heraclides Ponticos plus sapit qui præcepit, ut comburerent. quàm Democritus, qui ut in melle seruarent, quem si uulgus secutus esset peream si centum denarijs calicem mulsi emere possimus. Idem ὄνος πρὸς λύραν. Iurgare cœpit dicens, quæ facis atq; in uulgum uulgas. Vsus generis mascu. Cicero orato. li. ii. Adiungetur usus frequens, qui omnium magistrorum præcepta superaret. fœm. Plautus amph. usurámq; eius corporis cœpit sibi. Accius œnomao. Atque hanc postremo solit usuram cape. Varro ταφῆ μενίππου, Diogenem literas scisse dum uisioni quod satis esset. Vectis generis mascu. Lucilius satyr. lib. iiii. Ne agitarem manu tu pessulus, & hunc uectem possis cuneis ipso. Virgil. Cẽtum ærei claudunt uectes.

Vepres generis masc. Virgil. sparsi rorabant sanguine uepres. fœm. Pomponius portoperipocons. Vepra est uepreculа. Lucretius li. iiii. Nam sæpe uidemus Illorum spolijs uepres uolitantibus auctas. Vadum generis neutri. Virgil. æn. li. i. In uada cæca tulit. Masc. Sallustius historiarum lib. i. Et uox stipidius adueniens cum legionibus, postquam tantas spiras haud facilem pugnantibus uadum cuncta hosti quam suis opportuniora uidet. Vespera fœm. optatum germanus meas uespera oriente clanculum ferri ad speciem delino. mascul. Plautus amph Hæc illis est pugnata pugna usque ad mane ad uesperum. Virg. geor. li. iii. cũ frigidus æthera uesper Temperat. Terent. heauton. Nunquam tam mane domi egredior, neq; tam uespere reuertor. Vtres usu generis masc. tantummodo deputantur. neutri Lucilius Andronius. flacci tegre utria. Vigiliæ generis fœm. sunt ut plerũq;, neutri Varro eudæmonibus. Animum mitto speculatum toto orbe, ut quid facerent homines cum experrecti sint, me faceret certiorem, siquis melius operam superet, ut eius consilio potius uigilium adminicularem nostrum, qui uidet alium curuantem extrema noctis tempora. Victus pro uita positum genere mascul. M. Tul. de finibus bonorum, & malorum libro quinto. Persecutus Aristoteles animantium omnium ortus uictus, figuras.

DE VARIA SIGNIFICATIONE SERMONVM PER A LITERAM.

ADVORSVM Significat contra. Terẽtius Adelph. Neq; seruulorum quisquam, qui aduorsum ierat Plautus asinaria, quæ illac præda est? Ibo aduorsum, atq; electabo quicquid est. Aduorsum rursus apud significat. Titinnius gemina. Mulier credo aduorsum illũ res suas conqueritur. Ter. andria. & id gratum fuisse aduorsum te habeo gratiam. Ennius thelepho. Te ipsum hoc oportet profiteri, & proloqui aduorsum illã mihi. Afranius excepto de uita ac morte domini. Fabulauere aduorsum fratrem illius, ac dominum suum. Plautus aulul. Ego'ne ut te aduorsum mentiar mater mea? M. Tul. de finibus bonorum, & malorum lib. ij. Nec uero pietas aduorsum deos, nec quãta ijs gratia debeatur sine explicatione naturæ intelligi potest. Anima est secundum consuetudinem spiritus, quo uiuimus. Virgil. geor. lib. iiii. animasq; in uulnera ponunt. Anima rursum halitus oris, & odor. Virg. geor. li. ii. animas & olentia medi Ora fouent illo, & senibus medicantur anhelis. Titinnius fullonibus. Interea fœtida anima nasum oppugnat. Plautus Asina. An fœtet anima tuæ uxori? Idẽ mercatore. Ieiunitatis plenus animam fœtidat. Cæcilius. quæ mihi, ubi domũ adueni, Assedi extemplo, saniũ dat ieiuna anima. Anima aqua. Plau. amph. Ni ego illi puteo, si occepso, animam omnem intertraxero. Anima sonus. Varro eudæmonibus. Phrygios per ossa cantus liquida canit anima. Anima iterum significat iracundum, uel furiosum, unde et animosi dicuntur iracundi. Plautus amph. animam comprime. Accius menalippo. Ego'ne auxilio motos, temere ut hosti me animato offeram. Idem epinausimache. ut nunc cum animatus iero, satis armatus sum. Nouius fullonibus. Feriatis nihil est periculi, dabo tibi uirum ualidum, uirum animosum. Mar. Tul. de Rep. lib. i. Ergo non probares cõsilio pulso lubidines, quæ sunt innumerabiles iracundiæ, quæ tenerent omnia. Ego uero nihil isto animo, nihil ita animato homine miserius ducerem. Idem de Rep. li. i. Tum uirtute labore industria quæreretur summi uiri indolem, nisi nimis animose ferox natura illum nescio quo. Virgil. geor. li. ii. Quos animosi euri assidue frãguntq;, feruntq;. Et æn. lib. xi. Pone animos & pulsus abi. Lucilius lib. xxx. Atq; animosam Thessaliam & indomitam frenis subigentq;, domentq;. Anima uentus. Virgilius æneidos lib. viii. Quantum ignes, animǽq; ualent. Lucretius lib. v. Aurarúmq; leues animæ, calidíq; uapores. Varro margopoli περὶ ἀρχῆς. noctilucam tollo, ad focum fero, inflo, anima reuiuiscit. Idem cosmopthorine περὶ φθορᾶς κόσμου. Detis habenas animæ leui, dũ uentus uos flamine sudo suauẽ ad patriã perducit. Accius myrmidonibus, lassis traherein salum, & uela uentorum animæ immittere. Plau. aulul. Neq; quid emittat animæ dormiens. Aptam necessariam. Mar. Tullius de Rep. lib. iiii. Eademq; obiectum uiuo, atq; umbram, noctemq; efficiat, cum

ad numerum

ad numerum dierum aptum ad laborum quietum. Aptum eleganter ac necessarie positum. M. Tul. de offi. lib. i. ut enim pulchritudo corporis, apta compositione membrorũ mouet oculos, & delectat. Idemq́; sed facile iudicabimus, quid eorũ apte fiat, quid ab officio, naturáq; discrepet. M. Tul. de finibus bonorum, & malorum, lib. iiij. Itaq; natura, sumus apti ad cœtus consilia ciuitatis. Aptus significat adeptus. Accius menalippo. Obuia mens, idq́; aduorsum aptus alteri in promptu occupat. Pacuuius hermiona. Quod ego in acie obiectans uitam, bellando aptus sum. Lucilius li. xxix. Ut si id, quod concupisset, non aptus. Aptũ cõpositum, paratũ. Virgi. æn. lib. iij. Interea classem uelis aptare iubebat Anchises. Idem li. x. proiectum dum pede læuo Aptat se pugnæ. Pomponius. Eius aptare puer munde, atq; ampliter conuiuia. Aptum rursum connexum, & colligatũ significat. Virg. geor. lib. iij. ipsis è torquibus aptos Iunge pares. Accius Demetrio. Hinc colemena lege minus aptũ cornibus. Lucilius satyr. li. x Consellas quoq; uadidis in funibus aptas. Idem li. xyi. Ibat forte aries inquit iam qđ genus quantis Restibus uix uno filo hæc se hærere putares. Pellicula extrema exaptum pendere onus ingens. Varro mutuũ muli scabunt περὶ ἀφορισμοῦ. Ubi lucus opacus teneris fructibus aptus. M. Tul. de deorum natura li. iij. Quis enim hunc hominem dixerit, qui tam certos cœli motus, tam status astrorum ordines, tamq́; inter se omnia connexa, & apta uiderit, neget his ullã inesse rationem? Sallustius hist. li. iij. Quod ubi frustra tentatum est socordius ire miles obrepere nõ aptis armis, ut in principio laxiore agmine. Lucil. lib. xxx. Unus consternit nouis uetus pestibus aptu. M. Tul. in Hortensio. Altera est nexa cum superiore, & inde aptéq; pendens. Et thus. li. V. Fulgentẽ gladium è lacunari sita equi aptum dimitti iussit. Aequales sunt similes, & ex æquo. Afranius uopisco. Et quidem te nunquam mihi parasitum, uerum amicum æqualem, atq; hospitem quotidianum, & lautum conuiuium domi. Aequales rursum æqui æui. Vir. æn. li. x. Necnon Euantem Phrygium, Paridisq́; Minãta Aequalem. Lucilius satyr. lib. V. Aeterum unum cecidisse tamen senem Tiresiam æqualem cõstat. Afranius priuigno. Noui amicum, atq; æqualem meum. Virg. li. V. Ast illum fidi æquales. Ter. Eunucho Patris cognatum, atq; æqualẽ Archimenidem nostin? M. Tul. de offi. li. iij. P. Scipionem Mar. filium eum, qui primo Africanus appellatus sit, dicere solitum scripsit Cato, qui fuit ferè eius æqualis. Et de senectute. Ego uero propter sermonis delectationem tempestiuis quoq; conuiuijs delector, nec cum æqualibus solum, qui pauci admodum restant, sed cum uestra etiam ætate. Apertum purum, serenũ. Virg. æn. li. i. Scindit se nubes, & in æthera purgat apertũ. Apertũ dicitur patefactum. Virg. li. yiij. Iamq́; adeo exierat portis equitatus apertis. Teren. adelphis. Abi præstrenue, ac fores aperi. Aperit mitigat. placat. Virg. æn. li. i. Et uastas aperit syrtes, & temperat æquor. Apertum, nudatum. Turpilius demiurgo. Apertæ suræ, brachia autem procera horrorem mihi ex corde exsuscitabant. Sallust. hist. lib. V. Quibus de causis Syllam in uictoria dictatorem sibi equo descendere, surgere de sella, caput aperire solitum. M. Tul. de offi. lib. ij. Verentur enim, ne si quo casu euenerit, ut corporis partes quædam aperiantur, aspiciantur non decõre. Virg. li. yi. Aperit ramum, qui ueste latebat. Varro eudæmonibus. Capite aperto esse iubet ante lucem suscitat. Sisenna. hist. lib. iiij. adoriuntur aduersos, ut apertis lateribus. Varro de uita popu. Ro. lib. i. Minoris natu capite aperto erant, capillo pexo, utiq; innexis crinibus. Aperire erigere, ostendere. Vir. æn. lib. iij. Quarto terra die primum se attollere tandẽ Visa aperire procul. Idem æn. li. yiij. patriumq́; aperitur uertice sydus. Varro Meleag. non modo suris apertis, sed penè natibus apertis ambulans. Autumare est dicere. Pacuuius periboea. Flexa non falsa autumare dictio delphis solet. Idem hermiona. Quid benefaciam ei, patris cuius opera te esse ultum autumat. Lucili libro. xxyiij. Socratici ut quid dante tyranno misisse Aristippum autumant. Plautus Amph. Nisi hoc ita factum est perinde, ut factum esse autumo, non causam dico, uerũ non simules probari. Autumare est sperare. Pacuuius duloreste, aut hic est, aut hic ad fore actutum autumo. Altum non solum aeriũ, uel profundum situti plerunq; Altum ab alendo dictum. Varro manio. Habens antepositam alimoniam sedens altus alieno sumptu. Altum magnum uel gloriosum. Virg. geor. lib. iiij. Te sine nil altum mens inchoat. Altum uetus, antiquum. Virg. geor. lib. iiij. altius omnem Expediam prima repetens ab origine famam. Et li. yiij. Quid causas petis ex alto. Accius armorum iudicio. Cur ueterata ex alto appetis dissidia Agamẽmnõ. Altum pressum, obscurum. Virg. lib. xi. quid me alta silentia cogis Rumpere? Idem in eodem. sin altior istis Sub precibus uenia ulla latet. Aditus interpellatio. Ter. andria. Aliquot me adierunt, ex te auditum qui aiebant. Virg. li. x. Regem adit, & regi memorat, nomenq; genusq;. Lucilius lib. xxyij. Cum pacem peto, cum placo, cum adeo, et cum appello meam. Aditus ingressus. Virgil. lib. ix. huc turbidus, atq; huc, Lustrat equo muros, aditumq́; per auia quærit. M. Tu. de supplicijs. In ipso aditu, atq; opere portus. Aditus rursum aduẽtus. Accius medea. Tunc Diomedes & cuius aditum expectant, peruixi usque adhuc. M. Tul. ad Cæsarem iuniorem lib. i. Et aut ad consules, aut ad te, aut ad Brutum adissent his fraudi ne essent, quod cum Antonio fuissent. Attendere est intendere. Mar. Tul. de offic. lib. iij. Et si cum animum attenderis, turpitudinem uideas adunatam. Accius Diomede. Simul aurem attendo, ut qui rem exaudire amplius. Lucilius li. xxix. Præterea ut nostros animos attendere dictis, Atq; adhibere uelis. Idem li. xxyij. Rem cognoscas simul, & dictis animum attendas postula. Pacuuius Antiopa. Sed cum animum attendo ad quærẽdum quid siet. Pomponius macco. Quid futurum est. si pol ego hanc discere artem attenderim? Attendere perseuerare. Actius Diomede, Si unquam perpediar gnato puer, ne attenderis petere à me id, qđ nefas sit concedi tibi. Appellare est familiariter respondere. Lucilius li. xxyij. Cum mei me adeunt seruuli, non dominam ego appellem meam? Appellare est applicare. Afranius excepto. Habitu appellant huc ad molem nostram nauiculam. Lucilius li. xxyi. aggere in iaciendo si quod est in uineis actis opus, primum id dant operam, & quam primum appellant. Appellare, nominare. Mar. Tul. de offi. libro tertio. P. Scipionem. M. filiũ, q primus Africanus appellatus sit. Aemulus est inuidus. Virgil. æn. libro. y. æmula nec dum Temporibus geminis canebat sparsa senectus. Et lib. yi. Aemulus exceptum triton. Aemulus est sectator, uel imitator. Mar. Tul. pro M. Marcello. Illo Aemulo, atq; imitatore studiorum meorũ, ac laborum. Sallustius hist. lib. iij. Sed Pompeius à prima adolescentia sermone fautorum, similem fore se credens Alexandro regi, facta, consultáq; eius quidem æmulatus erat. Virg. æn. lib. x. Spemq́; meam patriæ, quæ nunc subit æmula laudi. Aemulus similitudinem uitæ, uel instituti sequens. M. Tul. de repu. lib. i. Quæ enim iudicatur iste optimus doctrina, artibus, studijs, audio quando: Argutũ significat sonãs. Virgilius buc. Forte sub arguta consederat ilice Daphnis. et multa huiusmodi. Argutũ audax malitiosum. Lucil. lib. xxyiij. Agite agite fures mẽdacia arguta inini. Plau. Mustellaria. Exi è culina, si foras mastigia, qui mihi inter patinas exhibes argutias. Argutum uarium, ac lætum. Vir. geor. lib. iij. Argutumq́; caput, breuis aluus, obesáq; terga.

Accipere tractare, increpare. M. Tul. in uerrinarũ actione secunda. Male accipit uerbis. & ad Cæsarẽ iuniorẽ lib. i. Rogo ipsum, queadmodũ eũ ego, armis acceperit. Accipere est datum sumere Virg. æn. li. ij. Accipe, & hæc manuũ, tibi quæ monimenta mearũ Sint puer. Accipere sentire. Ter. ἑαυτον. Clinia aliter tuum amorẽ, atq; est, accipis. Accipere uidere. Virg. li. viij. ut te fortissime teucrũ Accipio, agnosco'q; libens. Varro de re rustica li. ij. Cũ diceret, se nullã accepisse uillã, qua magis delectatus esset. Accipere cõcipere. Virg. li viij. alij uentosis follibus auras Accipiũt, reddũtq;. Accipere audire. Mar. Tull. Accipite nunc aliud eius facinus nobile. Lucil. li xxx. Hoc etiã accipe qđ dico, nã ptinet ad rẽ. Virg. æn. lib. ij. Accipe nunc Danaũ insidias, & crimine ab uno disce omnes. Accipere poscere. Ter. eun. Accipit hominẽ nemo melius prorsus, neq; prolixius. Accipe decipere. Lucil. li xxix. si inquã ueteratorem illum uetulũ lupũ Annibalẽ acceptũ. Accipere admittere. Plau. aulul. optumus tu cõditionẽ hanc accipe. Ardere est ignoscere cõcremari. Virg. ænei. V. Nanq; uolãs liquidis in nubibus arsit arũdo. Idẽ li. ij. iã proximus ardet Vcalegon. Ardere festinare. Virg æn li. i. Instãt ardẽtes tyrij, pars ducere muros, Moliriq; arcem, & manibus subuoluere saxa Idem li. xij. Ardet in arma magis. Ardere fulgorẽ, & splendorẽ emittere. Vir. æn. lib iiij. tyrioq; ardebat murice læna. li. xi. Ardet apex capiti, cristisq; à uertice flamma Funditur. Ardere dolere, uel irasci. Virg libro. x. Proxima quæq; metit gladio, latum'q; per agmen Ardẽs limitẽ agit ferro te Turne supbũ Cæde noua quærens.

Acre significat celer, uelox Virgil. geor. lib. ij. calidum'q; animis, & cursibus acrẽ. Idẽ æn. li. iiij. At puer Ascanius medijs in uallibus acri Gaudet equo. Acrẽ austerũ, acerbum asperũ. M. Tull. in hortẽsio, qđ alterius igeniũ, sicut actũ ægyptiũ alterius, sic acrius mel hymettium diamus. Varro Parmenone. Dimittisq; acri pectore curas tantũ, canẽsq; poësim. Acre seuerũ. M. Tul de offi. li. i. Suũ q sq; igitur noscat ingeniũ, acremq; se & bonorũ, & malorũ suorũ iudicẽ præbeat. Idem codẽ. Vtendũ est fortasse uocis cõtentione maiore, & uerborũ grauitate acriore Acrẽ fortẽ. Vir. æn. lib. vij. Aut acrem dubites in prælia poscere Turnũ. Cic. thusc li V. In rebus gerũdis uerũ, acrẽ, & industriũ, eundẽ tamẽ maleficum natura. Acre uehemẽs seuũ. M. T. in Hortensio. Aut Philippo breuius, aut Theopõpo acrius. Vir. geor. li iij. acrem'q; molossum Pasce sero pingui. Idem æn. li. V. Acrior ad pugnam redit, ac uim suscitat ira. M. Tul. uerrinarũ actiõe de signis. Acre, prouidũ, diligẽs. Virg geor. li. ij. Iã tũ acer curas uenientẽ extẽdit in annũ Rusticus. Aer est mediũ spatiũ, qđ inter cœlũ est, & terrã. Vir. æn li. y. Aera dimouit tenebrosum, & dispulit umbras. Aer altitudo Vir. æn li. V. ubi aera uincere summũ Arboris aut ullæ iactu potuere sagittæ. Aer sonus. Varro andabatis. Anima, ut cõclusa in uesica quãdo est arcte ligata, si pcuderis, aera reddet. Amarũ dicitur asperum. Virg. georg. lib. ij. Et amara pausia baca. Lucre. li iiij. interea ppotet amarũ Absynthij laticem. Amarũ acerbũ. Vir. æn li. iiij. Isq; amens animi, & rumore accensus amaro. Admonere cõmonefacere M. Tul. in Verrẽ de signis. Recte admones, Polycletum esse dicebãt. Admonere percutere. Virg. li x. Lucagus, ut pronus pẽdens in uerbera telo Admonuit biiugos. Ambire significat circuire, & cõcludere. Vir. lib. iij. Quæ rapidus flãmis ambit torrentibus amnis. Idẽ lib. x. atq; oras ambijt auro. Ambire ambitionibus appetere. Vir. li. vij. ne cõnubijs ambire Latinũ Aneadæ possint. Ter. andria. Nisi uides, nisi senis amicos oras, ambis. Ambire interpellare. Vir æn. lib. iiij. quonam Reginam ambire furentem audeat affatu. Agere gerere. Varro bimargo. Non hercules potes qui agebas, sed cenopron. Audacia consuetudine temeritas dicitur. Sal. Catilinæ bello. Audacia pro muro habetur. Audacia fiducia. Virg. li. V. Quiq; pedum cursu ualet, et qui uiribus audax. Atrum dicitur nigrũ. Vir. lib. V. Quinquaginta atris immanis hiatibus hydra. Et geor. li. iij. hic piscibus atrã Improbus ingluuiẽ. Varro eudæmonibus. Vix uulgus cõfluit nõ furiarũ, sed puerorũ, atq; ancillarũ, q omnes me bilem atram agitare clamitantes. Alumnos cõsuetudo quos alas, uel educes, uel eos qui aluntur, dici uult. Vir. lib. yi. nec Romula quondam Vllo se tantũ tellus iactabit alũno M. Tul. in Verrẽ de supplicijs. Italia autẽ alũnũ suũ seruitutis extremo, summo'q; supplicio fixũ uideret. Varro sesquiulyss. Vbi quod lupã alũni fefellerunt olim. Idẽ eudæmonibus. Et ecce de ipro uiso ad nos accedit cana ueritas atticæ philosophiæ alumna. Alũnũ filiũ. Virg. li. yi. Nec nõ & tityon terræ omnipotentis alũnũ. Pacu. teucro. Quæ desyderia alumnum penitudines quales scabresq; incultas uastitudines. Alumnũ dominũ. Virg. lib. xi. caro datus ibat alumno. Agere leto dare. Virg. æn. li i. tum uulgus in omne Miscet agens telis. Actũ rotatũ. Virg. æn. li. ix. Ipse ter adducta circũ caput egit habena. Agere loqui Ter. adelph. Sed est'ne ipsus, de quo agebã? Actũ dicitur pfectũ. Vir. li. yi. His actis, propere exequitur præcepta sibyllæ. Agere perseq Vir. æn. li. iiij Quã procul incauta nemora inter cresia fixit Pastor agens telis, & æn. li. vij. Quos illi bello profugos egere supbo. Actum appulsum. Vir li vij Siue errore uiæ, seu tempestatibus acti. Varro lege munia Non hos pactolus aureas undas agẽs eripiet unq̃ è miserijs. Actũ ifixũ. Vir. li ix. sed uiribus ensis adactus Transadigit costas Varro γνῶθι σεαυτόν. Non uideris unus ut paruulus Amor ardi fœta lãpade arida agat amantis æstuantis. Actum coactũ territũ. Virg. li. yi. Prodigijs acti cœlestibus ossa piabunt. Agere fugare Virgil. georg. lib. ij. & membris agit atra uenena. Actum admotum. Vir. li. viij. Accelerant acta pariter testudine Volsci. Lucil. lib. xxvi. Agere in iaciendo si quo st in uineis actis opus. Asperum significat insuaue Teren. ἑαυτον. Asperum pater hoc est, aliud lenius sodes uide. Virg. geor. lib. ij. Asper in ore sopor. Asperum nocens. Virg. æn. lib. iiij. Sæuit agris, asperq; siti atq; exterritus æstu. Asperum exasperatum non leue. Virg. lib. ix. Bina dabo argento perfecta, atq; aspera signis Pocula. Aequare est cum æquitate diuidere. Virgil. æn. lib i. operum'q; laborem Partibus æquabat iustis. Aequare cõtinuare. Vir. li. viij. fœlix si protinus illũ Aequasset noctis ludum. Accommodatum dicitur adiunctũ. Virgil. æn. lib ij. lateriq; argiuum accommodat ensem Mar. Tul. in Verrem in frumentaria. Flagitia lubidinisq; accommodat. Accius bacchidib. Tunc syluestres exuuias sæuo pictas lateri accommodant. Idem de offic. lib. i. Qui se ad rẽpu. & ad magnas res gerẽdas accõmodauerunt. Et de rep. lib. i. Expositum'q; ad exemplum nostræ reipu. accõmodabo eam, si potero, omnem illam orationem, quæ est mihi habenda de optimo ciuitatis statu. Accõmodatũ procliue, propẽsum M. Tul. in Verre actione. iij. Tunc præterea maxime sedati, & quieti propè præter cæteros ad summum græcorũ otiũ, potiusq̃ adullam uim, aut tumultũ accõmodaui. Accõmodare adhibere. M. Tul. de offi. li. iij. Tantũ dabit amicitiæ, ut ueram amici causam esse malit, ut orãdæ litis tẽpus, quoad p leges liceat, accõmodet. Et de senectute. Cæterũ & tẽpora metẽdis frugibus, & percipiẽdis accommodata sunt. Aridũ dicitur siccũ. Vir æn. li. i. atq; arida circũ Nutrimenta dedit. Aridũ horrificũ, acutũ Vir. georg. lib. i. & aridus altis Mõtibus audiri fragor. Lucre. aridus unde auris & sonus. Aridum purum lucidum. Plau. rudente, argento arido. Anceps est dubium. Virg. æn. lib. x. Anceps pugna diu Anceps duplex. Lucil. lib. xxix. Nemo hos ancipites ferro effringat

effringat cardines. Virg. æn. li. iij. Agnouit prolem ambiguam, geminos'q; parentes. Varro de uita populi Romani lib. iiij. Cæsar reuersionem fecit, ne post occipitium in Hispania exercitus qui erant, relinquerent, quò se conijceret Pompeius, ut ancipiti urgeretur bello. Anceps acutū ex utraq; parte. Lucil. lib. xxix. Vecte, atq; ancipiti ferro effringam cardines. Aura est uentorū uis. Virgi. geor. li. iiij. at illi Dulcis compositis spirauit crinibus aura. Idem æn. lib. yi. Discolor unde auri per ramos aura refulsit. Aura adactus. Varro eudæmonibus. Simul ac languido corpore solis calidior uisa est aura. Argutari dicitur loquaciter proloq. Ennius, quē incertū tu isti credere, atq; exerce linguā, ut argutariter possis. Næuius exordio. Quādo ad ludos uenit, alij cum tacerent, totum diem argutatur, quasi cicada. Argutari exilire. Titinnius fullonia, Terra hæc est noua, quasi ubi tu solitus argutari pedibus, cretam dum cōpescis, uestimenta'q; leuas. Attollere significat erigere, fundere. Virgi. æn. li. iij. Attollit se diua lacinia contra. Attollere afferre. Pacu. in hœdo custodite istum uos, ne eum quis attollat, ne'ue quis attingat. Idem armorum iudicio. Pro imperio agendum, quis uetat, quis'ue attollat. Vir. æn. li. ix. Attulit & nobis aliquando optantibus ætas. Auscultare est obsequi. Pacuuius Quis se magis audiendum. quàm auscultandum censeo. Ennius menalippa. Mihi ausculta nate, Pueros cremari iube. Cæcil. embono. Audire ignoti quod imperant, soleo, non auscultare. Ausultare audire. Afranius. Simul ante ne ego illos uel tantis ausculto lubens Pompo. Asia. Atq; auscultare disce, si nescis loqui. Auscultare uidere, spectare. Afranius priuigno. Videt ludos, hinc auscultaui procul. Agere porrigere. M. Tul. de offi. li. ij. Vera gloria radices agit, atq; etiam propagatur. Agere intendere, inquirere. Virg. bucolicis. Id quidem ago, & tacitus Lycida mecum ipse uoluto. Agere urgere, impellere. M. Tul. in Verrem actione. ij. Agunt enim præcipitem pœnæ ciuium Romanorum. Adducere ducere. Ter. ἑαυτὸν. Adducimus ad te tuam Bacchidem. Adduci cogi. M. Tul. de senectute, Nullo imbri, nullo frigore adduci, ut capite operto sit. Adducere intorquere, rotare. Virgil. lib. ix. Ipse ter adducta circū caput egit habena. Adducere, producere. Virgil. lib. ix. Ocyus adducto torquens hastile lacerto. Aequor campus. Virgil. lj. xij. Illi æquore aperto, Ante notos Zephirū'q; uolant. Aequor mare. Virg. æneidos lib. i. Et uastas aperit syrtes, & temperat æquor. Aequor fluuius. Virg. lib. ix. Viridesq; secant placido æquore syluas. Aduenire uenire. Cæcilius plotio. Aedepol senectus, si nihil aliud apportes tecum, cum aduenis, unum id sat est. Aduenire incipere. Plau. amph. Quaso aduenienti morbo iure medicabis. Aestus solis, & æstiui temporis flagrantia. Virg. geor. lib. iij. Aestibus, & medijs umbrosam exquirere uallem. Aestus marini impetus, uel commotiones. Lucre. lib. iiij. Frigus ut à pluuijs calor ab sole, æstus ab undis Aequoris. Plau. asinaria. Quo magis te in altum capessis, æstus te in portum refert. Virg. fundo'q; exæstuat imo. Acerbum, horrendum, infandum, immitte. Vir. æn. lib. iiij. & lib. yi. Et funere mersit acerbo. Acerbū, incoctum, præcocum, ut de pomis frequentius dicitur. Varro agathone. Virgo de conuiuio abdicatur. Ideo quod maiores nostri Virginis acerbæ aures ueneris uocabulis imbui noluerunt. Album significatione manifesta est ut Virg. geor. lib. iij. color deterrimus albis, Et giluo.

Album mite, uel placidum. Varro sesquiulysse. aduersi uenti ceciderunt, quod si pergunt diutius mare uoluere, uereor, ne me quoq;, cum domum ab ilio cessi reuertero, præter canem cognoscat nemo. Adolere est urere. Vir. bucolicis. Verbenas'q; adole pingues, & mascula thura. Adolere augere, honorare, propitiare, & est uerbū sacratum, ut macte magis aucte. Virgi. æn. lib. i. Quinquaginta intus famulæ, quibus ordine longo Cura penum struere, & flammis adolere penates. & lib. yij. Præterea castis adolet cum altaria tedis. Adolescere crescere. unde adolescentē dicit. Lucr. lib. ij. Deniq; adolescendi summum tetigere cacumē. Laberius sororibus. Laus nomine gloria adolescat.

B

b Ellum est ut plerunq;, pugna. Bellum elegans. melius, prudens Lucil. li. xxix. Aetatem istuc tibi laturam, & bellum, si hoc bellum putas. Varro ταφῆ μενίππου. Diogenem literas scisse. Dum uisioni quod satis esset, nunc quod etiam acta bellorum hominum. Idem eodē. In cætreo stadio ἐπιταφίων lego, à quo qui certasset animo bellus homo magis delectatus stoicorū Pācratio, quàm athletarū. Idē sesquiulysse. Quid enim est, qđ homo masculus lubētius uidere debeat bellā uxorē? Idem bimargo, socius ex hostibus, socius bellū ita geris, ut bella omnia domum afferas.

C

c Ommittere effigiare. Pacuuius niptris. Barbaricā pestem Sabinus nostris obtulit nouā figuram factam cōmissam infabre. Cōmittere cōiungere sociare. Lucilius lib. xxyiij. Quid me fiet siquidē nō iuste improbis cōmittere. Virg. æn. li. iij. Delphinū caudas utero cōmissa luporū. Cōmittere donare, derelinquere M. T. in Verrē actione. ij. Is calūniatores ex sinu suboppos uit, q illā hæreditatē ueneri erycinæ commissam dicerent. Cōmittere facere. M. Tul. in Verrē actione. iij. Ego etiā quæ tu sine Verre cōmisisti, Verri crimini daturus sum. Virg. æn. lib. i. Quid meus Aeneas in te cōmittere tātū? Lucil. li. xxyiij. Cōmouet se nusquā, neq; cōmittet ut peat sibi. Idē li. xxyi. At. n. dicis clā destino tibi qd cōmissum foret, ne mutires quicq̄, nec mysteria hæc feras foras. Cōmittere dicitur initiare. Virg. æn. lib. y. Et tuba cōmissos medio canit aggere ludos. Varro endymionibus. Discūbimus multitudo minus mature cœnā cōmittitis. Cōmittere, credere, permittere. Virg. li. ix. Portā, quæ ducis imperio cōmissa recludunt. Ter. eunucho. Ouē cōmisisti Lupo. Lucili. lib. xxx. Quod sua cōmittunt mortali claustra camœnæ. M. Tul. de offi. li. ij. Quādiu resp. p eos gerebatur, quibus se ipsa cōmiserat. Cōfutare cōmouere. Titinnius setina. Cocus magnum ahenū, quādo feruit, paula cōfutat trua. Cōfutare opprimere, cōuincere. Ter. phor. Cōfutauit uerbis admodū iratū patrē.

Cape impliare, īpedire. Virgi. geor. lib. i. Aut oculos capti fodēre cubilia talpæ. M. Tul. in Verrē de supplicijs. Nō cœperūt, sed abduxerunt onere suo planè captam, atq; depressam.

Cōdere significat abscōdere. Vir. æn. lib. ij. Scandunt rursus equū, & nota cōdūtur ī aluo. Cōdere, cōstituere. Sallu. ī Catilinæ bello. Vrbē Romā (sicuti ego accepi) condidere, atq; habuere initio Troiani. Cōdere cōsecrare. Virg. æn. li. iij. animam'q; sepulchro Cōdimus. Cōdere potiri. Virg. li. yij. optato conduntur tybridis alueo. Colere est uenerari. Virg. li. ix. Sume deum sancti custos soractis Apollo Quē primi colimus. Cole excercere, ut rustici. Vir. geor. li. i. fructus'q; feros mollite colendo. Colere inhabitare. Vir. æn. li. iij. Hic mater cultrix Cybele. Et rursum. quas dira celænò, Harpyæ'q; colunt aliæ. Plau. Asina. ac Athenarū colonæ. & aulul. Hāc domū iā multos annos est ut possideo, & colo. Var. endymionibus, ut Mercuriū arcadū colonū. Idē eudæmonibus, ut naiades undicolæ. Colere dili-

gere. Virg. bucolicis. Ille colit terras, ille mea carmina curat. Idem æn. lib. iiij. solam nam perfidus ille te colere. Ter. ἑαυτόν. quippe forma impulsi nostra, nos amatores colunt. Lucilius li. xxvi. Quare hoc colere est satius, quàm illic studium omne consumere. Colere ornare. Varro ταφῇ μενίππου At in segetibus post messem colligebant. stramenta qui domicilia colerent. Colere pati. Ter. ἑαυτόν. Dũ ille uitã illam colet inopem carens patria. Cedere significat secundũ consuetudinem abire superatum, & locum uictori dare. Virg. lib. x. Conuenit Euandri uictos discedere ad urbẽ. Et lib. v. Cede deo. Lucil. li. xxx. Quãdoq; pudor ex pectore cessit. Mar. Tul. de offi. li. ij. Cui qdem exercitus nostri, impatoresq; cesserunt. Cedere succedere. Vir. lib. xij. Cesserit ausonio si fors uictoria Turno. Cedere dare. Vir. li. xi. Hæc omnis regio, & celsi plaga pineã montis Cedat amicitiæ Teucrorũ. et li. xi. Aut abeat uictus cedat Lauinia cõiux. Cedere, recedere. Lucil. lib. xxviij. Vel si aliqua opus sit forte, si hinc aliquò cesseris. Cedere obsequi. Vir. æn. lib. iij. Cedamus Phebo, & moniti meliora sequamur. Et li. ij. Vestrũ hoc augurium, uestroq; in numine Troia est. Cedo equidẽ, nec nate tibi comes ire recuso. Cedere euitare. Virgili. lib. vi. celeriq; elapsus corpore cessit. Cedere incedere. Plau. aulul. In hoste absolutus cedis. Cedunt petunt. Varro ꝑmenone. Cedit uelocius iuuenis membris leuis, nitidus oleo.

Cursus est pedũ uelocitas. Vir. li. v. Hic qui forte uelit rapido cõtendere cursu. Cursus uolatus. Vir. li. vi. Este duces o (si qua uia est) cursumq; per auras Dirigite in lucos. Et bucolicis. quo cursu deserta petiuerit. Cursus nauigatio. Virg. æn. lib. iij. Sed tibi q cursum uenti, quæ fata dedere? M. Tul. de repu. lib. iij. Quæ cursu frumento onustas petentibus Rhodum uiderit.

Castigare increpare uel reprehendere. Vir. lib. v. His grauis Entellũ dictis castigat Acestes. Ter. ἑαυτόν seruas castigas, mones. Ci. de orat. li. i. Et quoniã de imprudẽtia diximus, castigemus etiã segnitatẽ. & thusc. lib. v. Sed hoc in me ipse castigo, qđ ex aliorum, & ex nostra fortasse mollicia nõ ex ipsa uirtute de uirtutis robore existimo. Castigare uindicare, punire. Virgil. vi. Castigatq; auditq; dolos, subigitq; fateri. Castigare expedire. Virg. æn. li. iiij. Castigatq; moras, opere omnis semita feruet. Carpe attenuare, aperire. Virg. geor. lib. i. Nec nocturna qdẽ carpentes pẽsa puellæ Nesciuere hyemẽ. Et lib. iiij. eam circũ milesia uellera nymphæ Carpebãt hyali saturo fucata colore. Carpere auferre, decerpere. Virgil. bucolicis. Insere Daphni piros carpent tua poma nepotes. Lucre. lib. iiij. iuuatq; nouos decerpere flores. Virgil. lib. iij. Carpit. n. uires paulatim, uritq; uidẽdo Fœmina. carpere celeriter præterire. Vir. geor. li. iij. Et acri carpere prata fuga. Idem eodem, Carpere mox gyrũ incipiat. Lucil. li. xxix. Hyemẽ unãquanq; carpam. carpere pascere. Virg. geor. li. iij. Carpamus dũ mane nouum, dum gramina canẽt. Cunctari est dubitare, dissipare. Virgil. æn. li. viij. Cũctantẽ amplexu molli fouet M. Tul. ad Cæsarẽ iuniorẽ li. i. sed cito pœnituit, domũ redijt. cæteri cũctabantur. Cũctari est manere. Virg. geor. li. iiij. Nõ illis qsq̃ cũctantibus altũ Ire iter, aut castris audebit uellere signa. Et æn. li. iiij. Reginã thalamo cũctantẽ. Cũctari curationẽ differre. Virgi. lib. vi. quibus nobis cunctãdo restituit rẽ. Capi propitiari. Lucre. li. ij. Nec bene pro meritis capitur, nec tangitur ira. Capere facere. Ter. andr. Nõ si capiũdos mihi scio esse inimicos omnes homines. Capere perpeti. Ter. ἑαυτόν. Dũ abs te absum, omnes mihi labores fuere, quos cepi, leues. Capere est tollere, tenere. Virgi. geor. lib. iij. cape saxa manu, cape robora pastor. Et li. iiij. Hic tibi nate prius uinclis capiundus. Varro meleagro. Quẽ icirco terra nõ cepit, & cœlũ recepit. Idẽ eudæmonibus, Stolã, calceosq; mulierĩbus propter positas capio. Capere eligere. Ter. ecyra. Cũ illũ generũ cepimus. Virg. georgi. lib. ij. Ante locum capies oculos. M. Tul. de offi. li. iij. Quod insit aliqd probri, qđ capiat ignaros. Cape delectare. Virg. geor. lib. iiij. Carmine quo captæ. Et lib. viij. Aeneas capiturq; locis. M. Tul. philippicis lib. i. Nõ possum adduci, & suscipere pecuniæ captũ. Lucil. li. xxvi. Nũc itidẽ populũ istũ scriptoribus uolumus cape animũ illorum. Cape sustinere habere. Virg. lib. viij. hæc illũ regia cepit. Ter. Heauton. Dij boni qd turbæ est? ædes nostræ uix capiẽt scio. M. Tul. de signis. Tot domos locupletissimas domus istius una capiet. Cape decipẽ circumuenire. Virg. æn. li. ij. Captiq; dolis lachrymisq; coactis. Lucil. lib. xxvij. At metuis ne aspectu, & forma capiare altera. M. T. in Hortẽsio, Captũ me fortasse inqt tu putas? Et id qđ nollẽ cõfiteri, coactũ Capere occupare, detinere. Virgil. æn. lib. ij. certantq; illudere capto. M. T. in Verrẽ de supplicijs. Nauẽ quãdam piratarum præda refertã nõ ceperũt, sed abduxerunt. Varro meleagro. Quid hic uenator nõ cepit? Cape satiare. Virgi. georgi. lib. iiij. Tãta meæ si te ceperũt tædia laudis. Capere accipere. Virgil. æn. li. ij. Tu genitor cape sacra manu, patriosq; penates. Et li. iij. cape dona extrema tuorũ. Ter. phor. Nam ex his prædijs talẽta argẽti bina statim capiebat. Lucil. li. xxvi. Malis necesse luctu ẽ mensa pure capturus cibũ. Mar. T. in Hortẽsio. Deinde boni mores, & modestiores, & ad capiẽda præcepta melliores. Plau. aulul. Nam tua gnata peperit decimo mẽse, post numerum cape. Varro quinquatribus. Cape hãc caducã liberi mollẽ dapẽ capere cõplecti. Varro marcipore. Propontis unda, quã liquãti cærulea natãtẽ ꝓfundat cape. Capere inuenire. Ter. Heauton. rationẽ cepi, ut neq; tu egeres, neq; ut hæc posses perdere. M. T. in uerrẽ actiõe. ij. Reiecti à chelidone capiũt cõsiliũ, necessariũ. & de offi. lib. iij. Cum autẽ consiliũ hoc princeps cepisset.

Corripe cõprehẽdere. Vir. geor. lib. iiij. Verũ ubi correptum manibus uinclis ue tenebis. Corripere cõtorquere. Vir. æn. lib. i. Turbine corripuit. Corripere excutere. Vir. æn. li. iij. Corripio è stratis corpus. Quassum, est conuulsum, & non integrũ. Virgil. æn. lib. iiij. Quassataq; rates. Quassare est mouere. Virgili. vi. & lãpada quassans ꝑgraiũ populos. Plau. milite. q suã undãtẽ chlamydẽ quassando facit. Certare significat contendere. Vir. bucolicis. Certent & cygnis ululæ. Certare, præuenire. Virgi. æn. lib. i. officio nec te certasse priorem Pœniteat.

Cõponere finire. Vir. æn. lib. i. Ante diem clauso componet uesper olympo. & bucolicis. Nõ nostrũ inter uos tãtas componere lites. Cõponere reficere, recreare. Vir. geor. li. iiij. Vix defessa senẽ passus cõponere mẽbra. Idẽ æn. li. i. Nũc placida cõpostus pace qescit. Componere lenire Virg. æn. lib. i. sed motos præstat cõponere fluctus. Cõponere disponere constituere. Vir. æn. li. iij. Quam tuta possit urbem cõponere terra. M. Tul. de offi. li. iiij. Atq; qđ cõmuniter cõpositũ fuerat, solus duxit. Sisenna. hist. lib. iiij. Exercitũ dispartiunt, ad confligẽdum comparant. Cõponere rursus significat cõparare. Accius armorũ iudicio. Quid est cur componere ausis mihi te, aut me tibi? Luci. satyr. lib. iiij. Samnis, spurcus homo uita ista dignus, locoq;. Cum Pacidiano componier, optimus multo Post homines natos gladiator qui fuit unus. Sal. Iugurtha, ubi Metelli dicta cum factis cõposuit. Virg. geor. lib. iiij. Non aliter, si parua licet componere magnis. Cõponere ornare. Virg. geor. li. iiij. Dulcis compositis spirauit crinibus aura. Cõponere colligere M. T. in uerrinis in diuinatione. Si ab isto libro, quem tibi magister ludi nescio qui ex alienis orationibus compositum dedit. Componere simulare uel fingere. Accius Agamẽnonidis. Sic multi, animus quorum atroci iunctus malitia est, cumposita dicta ex pectore euoluunt suo, quæ cum componas, dicta factis discrepant. Sallust. Iugurtha, non sunt composita mea uerba

parui

parui id facio, ipsa se uirtus satis ostendit. Cōponere coniūgere. Virg. lib. viij. Componens manibusq; manus, atq; oribus ora. Lucil. Satyr. lib. viij. Cum plotio eodem obuio amplector. labra labellis compono. hoc est cum ipso du o poenias. Idem eodem. Tum latus compone lateri & cum pectore pectus. Sallustius hist. lib. iiij. Suspectusq; fuit. incertum uero, ac per negligentiā societatem praedare cum latronibus composuisset. Componere pro redimere. Sallustius hist. lib. i. Quin lenones, & uinarij, lanijq;, quorum praeterea uulgus in dies usum habet, pretio cō positi. Crepare sonare. Plau. menaechmus. Dic mihi, en unquam intestina crepant, qđ sencio? uerum ubi satur sum, nulla crepitant, quando esurio, tunc crepant. Virg. geor. lib. i. Atq; leuem stipulam crepitantibus urere flāmis. Teren. phor. Sed ostium concrepuit, nihil ad te. M. Tul. in Verrē de suppliciis. locum illum litoris percrepare totum muliēbribus uocibus cantuq; symphoniae. Lucilius li. xxvi. Percrepa pugnam Pompili factam Corneli cane. Varro eudaemonibus propter crepas uocibus uolitans aureis uulgi. Sisenna hist. lib. iiij. Conglobati, & collecti cōcrepant armis. Crepare significat rursum queri, uel dolere. Horatius carminū lib. i. Quis post uina militiam, aut pauperiem crepat? Lucretius li. ij. Et crepat antiquum genus ut pietate repletum. Crepare iterum incantare. Turpilius pedio. Age tu hymen eum increpa. Crepare frangi. Virg. lib. V. & acuto in murice remi Obnixi crepuere. Crepare ferire. Ennius thyeste. Sed sonitus aureis meas pedū pulsu increpat. M. Tul. de offi. lib. iij. Itemq; uir bonus habeat hanc uim, ut si digitis concrepuerit, possit in locupletum testamenta nomen eius irrepere. Comparare est sociare, coniungere. Accius amph. Qui meum senium cum dolore tuo coniungam, & comparem. Plautus asinaria. Prehēde auriculas, compara labella cum labellis. Comparare adaequare M. Tul. ad Caesarem iuniorem libro i. Neminem tibi profecto hominem ex omnibus ut ante posuissem unquam, aut etiam cōparassem. Ter. eunucho. haud ne comparandus hic quidem ad illum est? Comparare componere, machinari. Sisenna hist. lib. iiij. eos, qui hoc malum publicum clandestinis consiliis comparauerunt. Comparare ueteres confirmare, & constituere dixerunt. Teren. eunucho. An potius ita me comparem, non perpeti meretricum contumelias? Idem andria. Aut malis gaudeant, atq; ex incommodis alterius sua ut comparent commoda. Titinnius gemina. Ergo ut sua seruet dona nobis faciundum est ita, ut cum ea primum blanditer cōparemus colloquia. Accius eurysace. Nihil est, si autē ad te retardat socium, in portu est, copiaq; subsistit modo, tu te ipse effirma, & compara. Idem tereo. Atq; id ego semper mecum sic agito, & comparo, quo pacto magnam molem minuam. Turpilius lemniis. Nunquam unius me comparaui seruire elegantiae. M. Tul. de rep. lib. VI. Quamobrem se comparet hic ciuis, ita nec est ut si contra haec, quae statum ciuitatis permouent semper armatos. Afranius epistola. Nam proba & pudica qđ sum, consulo, & parco mihi, quoniam comparatum est, uno ut simus contentae uiro. Cicero de finibus bonorum, & malorum lib. V. Omnis authoritas philosophiae consistit in beata uita cō paranda. Comparare emere. Ter. Heauton. argentum dabitur ibi, ut uestem, atq; alia, quae opus sunt, comparet. Comparare iterum aestimare. Accius epinausimache. Pro in tu id cui fiat, non qui facias compara. Comparare apparare. Mar. Tul. in Verrē actione. ij. ut erat inter suos copiosus conuiuium comparat. Comparare dare. M. Tul. in Verrē de suppliciis. Ex omni gemitu, ac dolore certa merces comparabatur. Calx est finis. Virgilius libro quinto. calcemq; terit iam calce Diores. Callet significat scit hoc est callidatae, quae est urbana scientia. Accius aegistho. Melius quàm uiri callent muliēres. Afranius abducta. Nescis, num heri mei omnē melius callent, rem quàm uolo. Pacuuius atalanta. Omnes, qui tanquam nos seruiunt sub regno callent domitum imperium metuere. Serenus opusculis. Callet senium arte uiuendi. Accius aeneadis. Aut decij quod periti sumus in uita, atq; usu callemus magis. Idem neoptolemo. sat in astu, & fallendo callet. Sisenna hist. lib. iiij. Lucilium Memmium socerum Cai. Scribonij tribunum plebis, quem Marcellini consiliarium fuisse callebant, & tunc Curionis oratorem. Callet etiam dictum à collositate. Caecilius Asoto. Tu iam callebis. Ille festus desidet. Plautus persa. Plus calleo, quàm aprunum callū callet. Idem poenulo. Quid opus uerbis? callum aprunū callere aeque non sinam. Constituere est disponere, definire. Virg. aen. lib. i. Homines'ne ferae ne Quaerere cōstituit. Constituere retinere, firmare. M. Tul. de offic. lib. i. Ineuntis enim aetatis inscitia senum constituenda, exercendaq; est prudentia. Constituere instituere. M. T. de senectute. Constitutiones modo delectant, sed etiam institutiones. Constituere parare. M. Tul. in Verrem actione. ij. Quod ubi erat Philodemo nuntiatum, tametsi erat ignarus quantum sibi à liberis suis iam tum mali constitueretur. Constituere erigere. Virg. lib. vi. Et ferales ante cupressos Constituunt. Contendere festinare. Virgil. aen. lib. i. quae proxima littora cursu Cōtendunt petere. Contentio est perseuerantia, uel elatio. Mar. Tul. de offi. lib. i. Ex contentione uocis & summissione, & caeteris similibus facile iudicabimus. Sallustius hist. lib. iiij. Rursus iumenta nacti ad oppidum ire contendunt. Contendere astringere. intorquere. Virg. geor. lib. iiij. Tanto nate magis contende tenacia uincla. Sisenna hist. lib. iiij. Simul & tormenta contenduntur. Contendere significat comparare. Plautus ridularia. Signum recte comparabat huius contendi anulum. Lucilius satyr. lib. i. Vt contendere possem thestiadas. Ledae, atq; Ixiones Alchilochio. Idem libro septimo. Hunc in ego unquam hyacintho hominem cortini potentis delitiis contendi. Caecilius tyche. Egon' uitam meam atticam contendam cum istac rusticana syra? Licinius. Macer in epistola ad senatum. Illi suam uitam mecum contendunt, quorum in corpore ita crebra sunt uulnera uitae, nouae cicatria ut locus non sit. Naeuius lycurgo. Caue sis tuam contendas iram contra cūira liberi. Accius tereo. uideo ego te mulier more multarum utier, ut contendas tuam maiestatem uiris. Varro γνῶθι σεαυτόν. Age nunc contende alterum genus philothoreon, nequid ibi uiderit melius. Contendere certare. M. Tul. de offic. libro primo. Miserrima omnino ambitio est, honorumq; contentio. Virgilius aen. libro quarto quis talia demens Abnuat, aut tecum malit contendere bello? Sallustius Iugurthino bello. Fretus multitudine militum sperabat armis contendere. Cicero Thusc libro secundo. Vt onera contendis corporibus facilius feruntur, remissis opprimunt. Contendere continuare. Cicero de orat libro secundo. Id quod eius scripta declarant, & contentiones uocis, & remissiones continuarentur. Et libro tertio. Nihil perniciosius quàm & infusa sine intermissione contentio. Contendere iterum significat extorquere. Cicero in epistola Cassij hoc ait, ita contendo, ut in eo fortunas meas positas putem. Accius eurysace. Iam potero incipiam, & fine, qui diu contendam ut hinc comportet texum solaminem habeam. Turpilius lemniis habet potestatem, nisi potestatem senis pretio contendas, ut redempto Phaedria liceat redire antiquā in consuetudinem. Varro serano περὶ ἀρχαιρεσιῶν. Et petere impiū populi, & cōtendere honores. Mar. Tullius de offi. libro secundo. Extremum autem praeceptum in beneficiis, operaq; dāda, nequid contra aequitatem contendas. Contendit proripuit, uel direxit significat. Virgilius lib. V. Qui tamen aërias telum contendit in auras. Licinius Macer.

quo die magistratum obiit, repēte celeri gradu p forum se in capitolium contendit. Turpilius philopatro. Gere meas fortunas mater, hem qua causa hoc opere maximo contenditur. Pacuuius duloreste. Nihil coniectura quiui interpretarier quorsum flexiuice contenderet. Mar. Tul. de repu. Sed audisse te credo, tum uero Platonem Socrate mortuo primũ in Aegyptũ discendi causa, post in Italiam contendisse. Afranius epistola Non licet me quo contendisset ita peruenire. Sallustius Iugurthæ bello Ex prælio fugit in prouinciam, ac deinde Romam contendere. Varro quinquatribus. Qui tarentinum tuum ad Eraclidem ponticum contenderit. contendere festinare. Virgilius æn. libro primo. quæ proxima littora cursu Contendunt petere Mar. Tul. in Verrinis actione. ij. Hæc ubi filio nuntiata sunt, statim exanimatus ad ædeis contendit, ut & uitæ patris, & pudicitiæ sororis succurreret. Contendere intendere. M. Tul. in hortensio. Magna etiam animi contentio adhibenda est explicando Aristotelem, si leges. Cernere significat uidere. Virg. æn. libro tertio. Cernimus astantes nequicquã lumine toruo. Cernere rursum disponere. Lucilius satyra. libro quinto. Postquam præsidium castris educere creuit. Cernere amittere. Varro ἥρωτος διδασκάλου. Non uides apud Enniũ esse scriptũ, ter sub armis malim uitã cernere, q̃ semel modo parere. Cernere audire. Accius Chrysippo, Quid agam? uox illius est certe, idem omnes cernimus. Cernere iudicare Pacuuius armorum iudicio. Et æquum, & rectum est, quod postulas iurati cernant. Ennius thyeste. Impetrem facile ab animo, ut cernat uitalem. Bæbiũ. Cernere rursum dimicare, uel contendere. Accius epinausimache. Primores procerum reuocarint nomina, nisi esset quis, qui armis secum uellet cernere. Ennius Medea. Exule nam te sub armis malim uitam cernere. Pacuuius armorum iudicio. Qui sese ad finem esse ad causandum uolunt de uirtute, & ego potestatem cernundi de omnibus. Cernere rursum cedere, unde & cernere hæreditatem filij patribus. idest cedere dicti sunt. Accius myrmidonibus regnum tibi permitti malunt, cernam, tradam exercitum. Circunferre est proprie lustrare. Lucilius satyr. libro secundo. Tum facto omnia sunt circulata. Plautus amph. Quin tu istanc iubes proceritam circunferri? Virgilius libro sexto. Idem ter socios pura circuntulit unda. Confidentia est fiducia. Virg. æn. libro primo, & afflictis melius confidere rebus. Confidentia duritia, patientia. Plautus Asinar. scapularum confidentia, uirtute ulmorum freti. Confidentia rursum temeritas audacia. Pacuuius atalanta. grandem, atq; atrocem coerce confidentiam. Idem libro decimo. Improbus, confidens, nequam, malus uideatur. Turpilius leucadia, Videntur frigus incessum, quàm est confidens dijs tunc perdunt. Terentius heauton. Qui illo homine uiuit confidentius? Accius myrmidonibus. Iram in frenis obstes, animis reprimas confidentiam. Afranius uopisco. Excludat uxor tam confidenter uirum, nõ faciet. Virgi. georgi. libro quarto. Nam quis te iuuenum confidentissime nostras Iussit adire domos? Terentius andria. Nescio quis senex modo uenit illum confidens. Confidentia constantia. Mar. Tul. de repu. libro tertio. Duas sibi res quo minus in uulgus, & in foro diceret, confidentiam, & uocem defuisse. Næuius dane. Excidit orationis omnis confidentia. Plautus amph. Quæ non deliquit, decet audacem esse confidenter. Consternari significat deici pro se, & proterue loqui. Consternari rursum erigi. Pacuuius periboea. Consternare animę ex pectore hac & uoluere consilium, subit omnes. quod de nata est modo, qui pacto inimicis mortem, & huic uitam efferas. Idem duloreste. unde exoritur, quo præsidio fretus, auxilijs quibus, quo consilio consternatur, qua ui, cuius copijs.

Curriculus (ut consuetudo fert) à curru diminutio est; dicitur breuissimũ uehiculi epiroti genus. Curriculus cursus Varro epistola Iulij Cæsaris. Quem simul ac Romam uenissem, mihi attigit aures nuntius extemplo eas, in curriculum contuli propere pedes. Calumnia est malitiosa, & mendax infamatio. Calũnia rursum calliditas. M. Tullius de re. pub. lib. secundo. ut Carneadi respondeatis, qui sæpe optimas causas ingenij calumnia ludificari solet. Conuenire placare, constituere. Sisenna hist. libro quarto. Signum nactus à Papo, qui inter eos tolli conuenerat. Conuenire aptum esse. M. Tullius in Hortensio. Nam quod ueteres ne non conueniat nostris ætatibus ista oratio, quæ spectet ad hortandum. Conuenire significat obuium fieri. Terentius eunucho, Conueni hodie aduenięns quendam mei loci, atq; ordinis hominem. Conuenire uidere. M. Tullius de senectute. Neq; uero eos solum conuenire habeo, quos ipse cognoui, sed illos etiam, de quibus audiui, & legi, & ipse conscripsi. Plautus Asinaria. ætatem uelim seruire, Libanum ut conueniam modo. Conueniri colligi, coire. Virgi. æn. libro primo. Conueniunt quibus aut odium crudele tyranni. Mar. Tullius philippicis libro quarto. Cui quidem hodierno die P. C. nunc enim primum ita conuenimus. Conuenire constare. Ter. phor. conuenit numerus quantum debuit. Conuenire similem esse. Varro. Longe fugit, qui nos fugit solus Rex, solus rhetor, solus formosus, fortis secus, uel ad ædilicium modius, purus, putis, si adhuc charactera Cleophantus conueniet, caue attigeris hominem. Conuenire placere, certum fieri. Vir. lib. xij. Cesserit ausonio si fors uictoria Turno, Conuenit Euandri uictos discedere ad urbem. M. T. de finibus bonorum, & malorum lib. V. Viuendi cupiditate incensi omnes sumus, atq; hoc mihi cum tuo fratre conuenit. Conuenire interpellare M. Tul. in Verrẽ actione. ij. Non dubitat, quin ipse si Verrem conuenisset, æquitate causæ, authoritate sua commouere hominem possit. Lucil. li. xxix. Hæc tui conuentus, tela insidijsq; locaui. Calidum est feruens. Virgi. æn lib. ix. Voluitur ille uomens calidum de pectore flumen. Calidum ferox, & inconsultum. M. Tul. de offi. lib. i. Sic reperias multos, quibus periculosa & calida consilia. Calidum. citatum, & uelox. Varro περὶ ἐξαγωγῶν. Cum dixisset Vitulus, ecce caldis pedibus quidam nauicularius semiustulatus irrupit se in curiam. Cœlum est deorum domicilium. Virgili. æn. lib. iiij. cœlum qui uertice fulcit. Cœlum rursus aer. M. Tul. de deorum natura lib. ij. Altiora eorum, qui terras incolunt eas, in quibus aer sit rursus, ac tenuis, quàm illorum, qui utantur crasso cœlo atq; concreto. Contentus dicitur cui res etiam parua abunde est. Virg. æn. lib. vij. patris sed non & filius armis Cõtentus. Ter. eunucho. Quia neq; tu uno eras contenta, neq; solus dedit. Lucilius lib. xxx. & his te uersibus interea cõtentus teneto. M. T. ad Brutum. Sic igitur facies, & me aut amabis, aut, quod contenti sumus, diliges. Idem de offi. lib. ij. Breuitatis causa familia contenti erimus una. Contentum dicitur extensum. Virg. æn. lib. V. Tum rapidus iandudum arcu contenta parato Tela tenens. Lucilius lib. xxx. Hic ut muscipula contenta, atq; scorpios cauda sublata. Contentum colligatum, coniunctum. Virgi. geor. lib. iij. Contenta ceruice trahunt stridentia plaustra. Contentum continuum, perseuerans. Cicero thus. lib. V. Socratẽ ferunt cum usq; ad Peiræeum contentius ambularet, quæsitumq; esset ex eo, cur id faceret. Cogere corradere. Varro eudæmonibus, Furunculo tamen, ac morbo stimulatus eodẽ Ex sese ipse aliquid quærat, cogitq; peculi. Cogere urgere. M. Tul. de offic. libro tertio. Diogenes contra nimium temere coegit, qui ne hortatus quidem est. Terentius eunucho. Iubes ne? iubeo, immo cogo, atq; ĩpero. Cogere. mollire subigere. Varro uirgula diuina;

Sed pauca

Sed paucat otio coacto libamenta legens caducas uerus. Cogere in unum colligere. Sisenna hist. libro quarto. Summoti, & intra moenia rursum coacti. Cicero Thus. libro primo. Caelum hoc, in quo nubes, imbres, uentiq; coguntur. Terentius Heaut. Quasi talenta ad quindecim coegi. Mar. Tul. ad. M. Catonem. Coactoq; in unũ exercitu, castra in Lycaonia apud Iconium facere. Virgil. bucolicis. Cogere donec oues stabulis. Lucil. libro. xxvi. Rauco contentionem sonitu, & curuis cogant cornibus. Cogere mulgere. Virgilius bucolicis. Cogite oues pueri, si lac perceperit aestus, Vt nuper frustra pressabimus ubera palmis. Cogere stringere. Virgilius geor. libro quarto. nam frigore mella Cogit hyems, eademq; calor liquefacta remittit. Cogere est imprimere, coarctare. Virgilius libro. vii. Quadrifidam quercum cuneis ut forte coactis Scindebant. Claudere significat includere. Virgilius geor. libro tertio. Aut intus clausos satura ad praesepia seruant. Claudere rursus obsistere. Virgi. aen. lib. ix. Ecce maris magna claudit nos obice pontus claudere circumuenire. Idem bucolicis. claudite Nymphae, Dictaeae Nymphae nemorum iam claudite saltus, Siqua forte ferant oculis sese obuia nostris Errabunda bouis uestigia.

Citum celere Sall. Catilinae bello. Modo citus, modo tardus incessus eius. citum diuisum, uel separatum, unde & oscitare dictum est. Virgil. lib. viii. At procul inde citae Metium in diuersa quadrigae Distulerant. Citare est uocare. M. Tul. in Verrem. Citat reum, non respondet. Citat accusatorem. Citare incitare, prouocare. M. Tul. de diuinatione. Quorum studium legendi non scribendi studium uehementius in dies citant. Citare laudare. Mar. Tul. de offi. lib. i. Citeturq; psalmis clarissimae testis uictoriae, quae anteponatur consilio Solonis. Cadere est ruere. Virg. geor. lib. i. illa cadens raucum per leuia murmur Saxa ciet. Cadere occidere. Virg. aen. lib. ii. Cadit & Ripheus iustissimus unus Qui fuit in teucris. Cadere euenire M. T. de offi. lib. iii Et, ut iidẽ dicũt, ob numeros habet, nec praeter sapientem cadere in quenquam potest. Capessere perficere. Virgi. aene. lib. i. mihi iussa capessere fas est. Plau. ulula. In herum matura in se sera condecet capessere. Capessere immittere. Plautus asinaria. Quo magis te in altũ capessis, aestus te in portum refert. Capessere recipere. Plautus amph. Nunc tamen heri imperium persequar, & me domũ capessam. Cõmodum sicuti plerunq; utile, commodum aptum, conueniens. Virgi. lib. xii. accommoda fraudi. Commodum integrum. totum. Lucilius Bis quin octoginta uidebis commoda de Capua quinquaginta atq; octo. Plautus asinaria. Viginti argenti commoda minas, eius quas dem matri. Candet ignitum est. M. Tul. de offi. lib. ii. Candente carbone adurebat capillum. Candet candidum est. Virgil. aen. libro. iiii. Candentis uaccae media inter cornua fundit. Varro γνῶθι σεαυτόν. Candens corpore Taurus triuio lumine lunae. Castum sine libidinis & turpitudinis nota Virgi. geor. lib. ii. Casta pudicitiã seruat domus. Castum religiosum. Virgi. libro. vi. Quiq; sacerdotes casti dum uita maneret. Varro γέροντος διδάσκαλος. Ergo tum sacrae, religiosae, castaeq; fuerunt res omnes. Idem Eudaemonibus. Nanq; uenustas hic adest galla tibi, quae casta uestis. Castum à furtis, & rapinis abstinens. Varro andabatis. Nec manus uisco tenaci tinxerat uiri casta. Castum suaue, iucundum. Varro parmenone. Demittis acreis pectore luctus cantu, castaq; poesi. Censere significat existimare arbitrari. Accius eurysace. Nam ea oblectat spes erũnosum hospitem dum id quod miser est clàm esse censes alteros. Naeuius poenici belli lib. vi. Censes eò uenturum obuiam poenum. Cassius hemina hist. li. ii. Censuit sese Regem Porsennam occidere. Quadrigarius annali. lib. vii. Ne nos ad certationem censeas haec incepisse. Censere succensere. Varro caprino praelio περὶ μέθυς. Ne uobis censeam, si ad me referretis. Conijcere est iacere. Virg. aen. libro. ii. telumq; imbelle sine ictu Coniicit. Afranius simul aut uellem interuenisse ante, nam ut signa indicant, hi coniecere uerba inter se acrius. Conijcere colligere certare. Afranius. Simul ante nolim matri me praesente cum patre conijcere non si me non uis uel meum. Conijcere agere. Afranius materteris. Causam cõijcere hodie ad te uolo. ambo adestis, pro futuros arbitror. Cõijcere furari, aut ferre. Afranius incendio, seruus est mihi in casio sceleratus curiosus. is cum filio ei cõijcere ad nescio quicquid de latraciuncula. Lucilius libro secundo. Quid dicis? Cur est factum, quod conijcis istuc? Contingere est tangere. Virgilius aen. lib. secundo Funemq; manu contingere gaudent. Contingere euenire M. T. lib. V. Quod non modo singulis hominibus, sed potentissimis populis saepe contingit. Ennius thyeste. Quam mihi maxime hic hodie contigerit malum. Conferre significationem habet manifestam. M. Tul. de offi. libro secundo. Omnes meas curas, cogitationesq; in eum conferebam. Conferre contollere. Virgilius, & conferre gradum, & procedere longius audent. Conferre, conserere. Virg. li. ix. Ergo & si conferre manũ furor, iraq; monstrat. Conferre cõparare. M. Tul. de offi. libro secundo. Quae conferri cum eorũ studijs potest? Conferre transferre. M. Tullius de offi. libro secundo, ad hoc nos studium potissimum contulissemus. Confectum dicitur occisum, exanimatum. Virgilius libro. xi. Hactenus Acca soror potui, nunc uulnus acerbum Conficit. Marcus Tul. de supplicijs. Plagis confectum dici à lictoribus tuis pater ante oculos tuos occidisse. Confectum defessum. Virgilius libro. xi. Dicitur infelix aeuo confectus Acetes. Lucilius libro. xxvi. Tum doloribus confectum corpus animo obsistere. Mar. Tul. de offi. libro secundo. Nec me angoribus dedi quibus essem confectus. conficere frangere. Lucilius lib. xxviii. Malo hercle uestro confectores cardinum. Conficere colligere. Ter. phor. id ut conficerem confeci affero. M. Tul. ad Caesarem iuniorem. lib. i. in singulis tegulis impositis sexcentis sexcenties confici posse. Et in Verrem actione. ii. Permagnam dices ex illa re pecuniam confici posse. Lucilius libro. xxvi. Non te multitudinem tuorum, quàm in album inclyta dextra confici sibi. Conficere facere. Ter. phor. Bonas me absente hic confecistis nuptias. M. Tul. in Hortẽsio. Ea facultas maioribus nostris erat, qui confectis senatusconsultis. Et thus. lib. vi. Nihil est enim apud istos, quod non eorum turba conficiat. conficere explicare. Mar. Tul. de offi. libro secundo. Honestatis pars confecta est, quam tibi cupio esse notissimam. Conficere consumere, finire. Terentius phor. Cum hic non uideant, me credant conficere argentum suum. Mar. Tul. ad Caesarem iuniorem libro. ii. Bellum (ut opinio mea fert) & consensu ciuitatis confectum iam haberemus. Lucil. libro. xxx. Confecit ipse, comesq; Marcus Tullius in Hortensio. Quae est enim confectio ualetudinis? quae deformatio corporis? Concedere dare uel permittere. M. Tullius in Verrẽ actione. ii. Da mihi hoc, concede quod facile est. Virgilius libro septimo. concessit in iras Ipse deũm antiquam genitor Calydona Dianae. Terentius adelphis. Hui metuisti ne si de tuo iure concessisses paululum. Lucilius libro. xxix. Concedat homini id quod uelit deliniat. Mar. Tullius de offi. libro tertio. Si negligent omnia turpia per se ipsa fugienda esse concedant. Concedere credere uel consentire. Terentius phor. Nunquamne hodie concedes mihi, neq; intelliges? Lucilius lib. xxii. Concedere unum, atq; in eo dicere, quo superatur manus. Concedere recedere, uel cedere. Terentius ecyra. Hic uideo me inuisam esse merito. Tempus est concedere. Afranius incendio. atq; haec etiam incẽdit hoc procul concessero. Caelius tithe-

Hic dum abit, huc concessero. Cicero thuscu. libro quarto. Vt cum magnitudine medicinæ doloris magnitudo concederet.

Consequi significat sequi. Virg. lib. y. Quem deinde Cloanthus Cósequitur. Mar. Tul de offi. li. iij. Ex quo intelligi debet, illum mentis agitatione, inuestigationeq; earum rerum, quas cogitando consequebatur, neq; otiosum, nec solum unquam fuisse. Consequi adipisci. Mar Tullius in epistola ad Cæsarem libro primo. Tunc cum ea, quæ es ab senatu summo cum honore consecutus. Idem in Verrē actione prima. q̄d ego meo labore, & uigilijs consecutus sum. Consequi exprimere, definire. Mar. Tullius ad Cæsarem. Extrema uero nec quanta, nec qualia sunt, uerbis consequi possum. Conserere dictum est miscere. Virgilius æn. libro secundo. Multaq; per cæcam congressi prælia noctem Cóserimus. Conserere inserere. Virgilius geor. libro secundo iuuat ismara baccho Conserere. Cædere est uerberibus dedere. Terentius and. uerberibus cæsum te in pistrinum Daue dedam. M. Tul. de supplicijs, Cædebatur uirgis medio in foro messanæ causa. Cædere excidere. Virgili. geor. lib. i. Cæditur & tilia ante iugo leuis. Lucilius. lib. xxyij. lignū cædat, pensum faciat, ædeis uerrat, uapulet. Mar. Tul. in Hortensio. Aut tibi id ipsum peruertendum fuit, quod tu ne attigisti quidem, aut eius partes, quasi membra quædam cædenda. Cædere, occidere, uel mactare. Virgilius geor. lib. ij. Non aliā ob culpam Baccho caper omnibus aris Cæditur. & æn. lib. ij. Cæduntur uigiles. Varro eudæmonibus. Maximum cædit ferro, sed cædere Vlyssē, Cum bacci syluam cædit, porcosq; trucidat. Cædere immolare. Plau. aulular. cædendum conduxi ego illum. Virgil. æn. lib. iiij. cædunt quinas de more bidenteis. Cædere frangere. Virg. geor. lib. iij. cæduntq; securibus humida uina. Mar. Tul. in Verrem actione. ij. Cædere Ianuam saxis, instare ferro. Lucilius lib. xxix. Cæde ostium grato urgere istam perimus. Cædere consumere. Lucilius lib. xxx. Lana opus omne perit, squalor, tineæ omnia cædunt. Quatere significat percutere. Virgil lib. yiij. Quadrupedante putrem sonitu quatit ungula campum. Quatit infestat. Virgil. lib. yiij. Aut rastris terram domat, aut quatit oppida bello. Quatit excludit. Terentius Eunucho, nimirum homo quatietur certe cum dono foras. quatit mouet. Virgi. lib. x. At uero ingentem quatiens Mezentius hastam. Constat ualet consistit. Lucilius lib. xxyij. Trado ergo aliās minimo, porrò quod mihi constat carius. Cicero thus. lib. i. Animus, q si est quatuor horum generum, unde omnia constare dicuntur. Constat compositum est. Lucilius lib. xxyi. Principio Physici omnes homines ex anima, & corpore constare dicunt. Sisenna hist. lib. iiij. Multitudinem procul hostium constare uiderunt. Constat conuenit manifestum est. M. Tul. ad Cæsarem iuniorem lib. ij. Cum constet Cæsarem lupercis id uectigal dedisse, qui ante poterat id constare. Et thu. lib. i. Siue quod à grauioribus leuiora natura repellātur, quæ cōstent. Cóstitit dicitur stetit. Vir. æn. lib. iiij. Hic primū paribus nitens Cyllenius alis Constitit. Constitit erectus est. Plau. amph. fremitu uirum, et spiritu anhelitu nebula constat. Vir. li. V. Cóstitit in digitos. Cicero Thus. li. i. Vbi rigida cóstat crassa caligo inferum. Colligere in unum redigere. Virgil. æn. lib. VI. Colligere arma iubet, ualidisq; incumbere remis. M. Tul. philippicis lib. VI. Suaurēdum est de Bruto, omnes undiq; coepere colligere. Colligere. reficere. Cicero in Verrē actione. ij. sed manifesto furto perturbatus, ubi se collegit. Colligere cælare, supprimere. Virgi. lib. xij. Substitit Aeneas, et se collegit in arma Poplite subsidēs. Colligere. auferre. Lucilius lib. xxx Ruis hæc & colligis omnia furtim. Plautus aulularia, quin ipse pridem tonsor ungueis dempserat. collegit, omnia abstulit præsegmina. Continens est, abstinens, integer. M. Tul. ad M. Catonem, ut quæ copijs, & opibus ferre uix possumus, ea mansuetudine, & continentia nostra, sociorum fidelitate tueamur. Continens coniunctum continuum. M. T. in epistola ad senatum. Itaq; cum exercitum per Cappadociæ partem eam, quæ cū Sicilia continens est, iter faceret. Idem in Hortensio. In continentibus quidem terris uestrum nomen dilatari potest. Curatum est natum. Curatum post laborē refectum. Virgi. Corpora curamus, fessos sopor irrigat artus. Curatum cum delectu apparatum. Lucilius libro. xxx. Et circum uolitant ficedulæ, tardi curatis coci. Conducere emere. Plautus aulul. cædendum conduxi ego illum. conducere est sicuti usu. Lucilius libro. xxix. Magno non magna mercede magno quidem conduxeris. Mar. Tullius de offi. libro. ij. Vt sæpe in nostra repu. uidemus mercede conducti. Conducere colligere conuocare. Varro manio. Manius mane suscitat nos. tum in rostra adfert populum in forum conducit. Conducere conuertere. Lucilius libro. xxx. Et uirtute tua, & claris conducere chartis. Conducere utile esse. Solus uero soli quid re, & quæstu conducat suo. M Tul. de offi. lib. i. Stulte liber. i. R. P. conducebat. potest autem quod reipu. inutile sit, id cuiq; utile esse? Idem de Repu. lib. i. facillimum autem in ea rep. esse posse concordiam, in qua idem conducat omnibus. Sisenna hist. lib. iiij. Quid in Rēp. suam maxime conducere uideretur. Concelebrare dicitur commouere. Lucretius libro primo. Quæ mare nauigerum, quæ terras frugiferenteis Concelebras. Concelebrare diu amare, dictum, à celebritate. Lucilius lib. xxx. Multis inductis sermonibus concelebrarunt. Credere est fidem habere dictis, uel factis. Lucilius li. xxyij. Hymnis uelim te id, quod uerū est, credere. Virgilius. æn. lib. ij. Ora dei iussu non unquam credita teucris. Credere, fidei committere. Lucilius lib. xxyiij. Vitam, ac fortunas cui cum crediderim meas. Credere est seruandum commendare. Plautus aulul. ubi is obijt mortem, qui mihi id aurum credidit. Commodare est mutuare. Lucilius lib. xxyij. Certa sunt sine detrimento, quæ inter se cōmodent. M. Tullius de offi. lib. ij. Atq; ut dando, & accipiendo, mutandisq; facultatibus, & commodandis, nulla re egeremus. Commodare cum cōmodo dare. Mar. Tul. ad filium. lib. ij. Cui ego, quibuscunq; rebus potero, libentissime commodabo. Captare capere. Lucilius lib. xxyij. Quod si paulisper captare, atq; obseruare hæc uolueris. Cognoscere est audire æstimare. Lucilius lib. xxyi Rem cognoscat simul, & dictis animum attendat postulo. Pomponius pansa papipolæ, magis curabo ubi cognorit, omnes unà assentiant. Terentius andria. Eo pacto & gnati uitam, & consiliū meū cognosces. Virgilius Geor. lib. i. Ni refugis, tenuisq; piget cognoscere curas. Cognoscere nosse, uel perspicere. Virgilius lib. ix. Venatu assiduo, & totum cognouimus amnem. Idem Geor. lib. ij Nunc quo quanq; modo possis cognoscere dicam. M. Tullius in Hortensio. Vnde autem facilius, quàm ex annalium monimentis, aut bellica res, aut omnis reip. disciplina cognoscitur? Idem de senectute. Neq; uero eos ipse cognoui, sed illos etiam, de quibus & audiui, & legi, & ipse conscripsi. Cognoscere agnoscere. Virgilius bucolicis. Incipe parue puer risu cognoscere matrem. Mar. Tul. de repu. lib. i. Cognoscere me hercle inquit consuetudinem istam, & studium, sermonemq;. Varro sesquiulysse. Vereor, ne me quoq;, cum domum ab Ilio cæsus reuertero, præter canem cognoscat nemo. Competere significat honorem uel coniugium, uel quiduis aliud aduersus alium petere. Vnde competitores, ut sæpe. Competere par esse, uel simile, Inde in æstimatione rerum, hoc illi competit dicimus. Competere, rei cuiusq; meminisse, aut constanter ualere. Sallustius hist. libro primo. Sic uero quasi formidine attonitus, neq; animo, neq; auribus, aut lingua cōpetere.

Damnare

D

dAMNARE Est damno afficere, unde & condemnare dictum est, econtrario nullo damno affectum indēnem probamus. Damnare est exhæredare. Lucilius satyrarum libro. xi. Cassius Caius hic operarius, quem Cephalonem dicimus sectorem, furiumq́; hunc Tullius quem index hæredem facit, & dānati alij omnes. Damnare necessitate constringi. Teren. phor. Tuus est damnatus gnatus non tu. Damnare est & morti dare. Virgilius æneidos libro quarto.

Non dum illi flauum Proserpina uertice crinem
Abstulerat, stygioq́; caput damnauerat orco.

Accius armorum iudicio. Maior erit luctus cum me dānatum audiet. Mar. Tul. in Verrem actione. i. Reus in iudicium adductus est Verres homo uita, atq; factis omnium iam opinione dānatus. Damnare, & condemnare pro liberare positum est. Titinnius ueliterna. Fortasse notum fuisse, quo die liber foret, nunc eius uoti condemnatus est. immolauit hostiam. Virgilius libro xij. Quem damnet labor, aut quo uergat pondere letum. Turpilius leucadia. Et amplius illam apparere condecet, quando quidem uoti condemnata est. Virgilius bucolicis. damnabis tu quoq; uotis. Sisenna histo. libro. iiij. Quod uoto damnati fœtum omnem dicuntur eius anni statim consecrasse. Cicero Thusc. libro quinto. Rerum naturam, quàm errorem nostrum damnare maluimus. Delicere est illicere. Titinnius libro y. quod ea parasitus habeat, qui illum sciat delicere, & noctem facere possit de die. Defendere uindicare, depellere. Virgilius bucolicis. Solstitium pecori defendite. Defendere tueri, depellere. Ennius Achille. Serua ciues, defende hostes, cum potes defendere. Delicat est aperi, uel explana. Titinnius lib. y. quid istuc est? aut quid istic sibi uult sermo, mater delicat. Idem prælia. Tibi'ne comœdiam, quam sciam non delicem? Cæcilius obolostate, si linguas de te habeam, uix habeam satis te qui laudem ache, immo uero hic ante solitus sum delicat. Accius Achille. Quare alia ex crimine inimicorum effugere possis delicat. Lucilius lib. xxx. Nemo istum uentrem pertundet, delicet uti, atq; uidebis. Delinitus ad nostram consuetudinem placatus. Turpilius Demetrio. uide mirum ingenium, ac delenificat mulierē, commorat hominem lachrymis. Delinitus delectatus. Mar. Tul. ad Cassium lib. i. iam biennium est, cum uirtuti nuntium remisisti, delinitus illecebris uoluptatis. Lucilius lib. xxx. Præseruit, labra delicat, delinit amore. Delinitus est mente alienatus. Plautus amph. delinitus sum profecto, ita, ut me qui sim nesciam. Lucilius libro. xxyiij. Concedat homini id quod uult, deliniat, corrumpat prorsus ac neruos omnes. Delinit deligat. Titinnius prælia. Verumenim dotibus deliniti ultro etiā uxoribus ancillantur. Degere est agere. Lucretius libro. ij. Degimus hoc æui quodcunq; est. Degere etiam est minuere. Plautus aulul. Nunc ego istum soror laborem degam, & diminuam tibi. Degere est detrahere. Plautus epidico. Degitur coriū de tergo meo. Dare est exhibere. Mar. Tul. de signis. Cn. Pompeius cum filio, qui fuit in Tyndaritano, cœnam isti dabat apud uillam. Teren. Heauton Nanq; ei unam cœnam, atq; eius comitibus dedi. Dare facere. Virg. æn. lib. i. tu das epulis accumbere diuum. Et lib. iiij. Immotamq́; coli dedit, & contemnere uentos. Da significantiam habet manifestam, idest dic. Virgil. æn. li iij. Da propriam tymbrææ domum. Da dic. Virgil. bucolicis. Sed tamen iste deus qui sit, da Tityre nobis. & libro. yi. tu quoque ó sanctissima uates Præscia uenturi da, non indebita posco. Ter. Heauton. Nunc quamobrem has partes dicerim, paucis dabo. Lucilius lib. xxx. Si liceat facere etiam hoc uersibus reddere quod do. & lib. xxyiij. Persuade, & trāsi, uel da quamobrem transeas. Dare adscribere. Mar. Tul. in Verrē diuinatione. Ego etiā quæ tu sine Verre commisisti, Verri crimini daturus sum. Dare ostendere. Lucilius lib. xxyi. animoq́; ægrotat, uidimus corpore hunc signum dare. Dare petere. Lucilius lib. y. Sicuti cum primus ficos propalàm recentes protulit, & pretio ingenti dat primitus paucos. Deponere est ponere. Virgil. bucolicis. De grege non ausim quicquam deponere tecum. Mar. Tul. Existimaui honestissimas molestias posse deponi, ubi me ad philosophiam retulissem. Deponere est cōmendare. Accius erigona. Hospitem deposita interimes. Afranius epistola. Amare, habere puerum depositum foris. Mar. Tul. de offic. lib. iij. Ergo & promissa nonnunquam facienda, neq; semper deposita reddenda. Deponere est alienare. Plautus aulul. Vt me deponat, uino eam afficitat uiam. Deponere est desperare, unde & depositi desperati dicuntur. Lucilius satyrarum libro tertio. Symachus præterea iam tum depositus bubulcus Exhalans animam pulmonibus æger agebat. Virg. lib. xij. Ille ut depositi proferret fata parentis. Accius Tereo. Tereus indomito more, atq; animo barbarico cóspexit in eam amore uecors, flammeus & depositus, facinus pessimum ex dementia confingit. Idem Alphesibœa. Et si est in malis depositus animus meus, quæ scribi exinde audiet. Mar. Tul. in Verrē actione. i. Itaq; mihi uideor iudices magnam, & maxime ægram, & prope depositam Reip. partem suscepisse. Cæcilius obolo ista te depositus modo sum anima, uita sepultus sum.

Destitui est desolari. Destitui rursum statui. Næuius gymnastico. In alto nauem iubet destitui anchoris. Cæcilius symbolo. Destituit omnes seruos ad mensam ante se. Dedicare est dicare. Accius Alphesibœa. Aduereor cum te esse Alcmenonis fratrem factis dedicat. Cæcilius annalium lib. i. Legati quò missi sunt ueniunt, dedicant mandata. Dicere constituere. Ter. andria. Placuit, despōdit, hic nuptijs dictus est dies. Dicere denuntiare. Lucilius lib. xxyiij. Minitari aperte capitis dicturum diem. Ter. andria. Dico tibi ne temere facias. Dicere est indicare. Virgil. bucolicis. Dic mihi Dameta, cuium pecus? Dicere dicare. Virgil. lib. yi. Iunoni infernæ dictus sacer. Dicere destinare. Mar. Tul. de offic. lib. iij. Et is, qui morti addictus esset, paucos sibi dies commendandorum suorum causa postulauisset.

Dicere est promittere. Pomponius pistoribus. numos certos dicas, dico quinquaginta millia. Sallustius historiarum libro. ij. Eodem anno in Macedonia Caius Curio principio ueris cum exercitu profectus in Dardaniam, quibus potuit pecunias dictas coegit. Afranius uopisco. Igitur quiescet, quoniā inter nos nuptiæ sunt dictæ, pareas istis uerbis, si placet. Idē fratris, de rustico nescio cui uicino suo perpauperi, cui dicat dotis paululum. Pacuuius Hermiona. Prius data est, quā tibi dari dicta, aut quàm reditum est pergamo. Varro mysterijs. In id uirgo dos à fœmina ut auferatur, quæ mihi posteaquam ad concordiam dicta est. Dicere dare. Mar. Tul. de offic. libro. ij. Commode autem quicunq; dixit pecuniam. Dignatus significate dignus habitus. Virgilius æneidos libro tertio. Coniugio Anchisa Veneris dignate superbo. Accius neoptolemo. Sed quem mihi iungent cuique tu illo fuerint, dignabor dari. Idem atreo; Ego'ne arguum imperium attingam? aut Pelopis digner domo? quò ne ostendam? quod templum adeam? quo more funesto colloquar? Cicero orat. Quanquam enim omnis locutio oratio est, quæ tamen consimili laude dignantur. Dignari dicitur dignum aliquem deputare. Virgilius libro decimo, atq; idem fugientem haud est dignatus Oroden sternere. Dominus dicitur, cui seruitur. Virgilius æneidos libro primo. Romanos

rerum dominos, gentemq; togatam. Dominus rursum appellatur conuiuij exhibitor. unde & domini dominia. Lucilius satyrarum lib. sexto. Qui te bonus Iuppiter inquit Crasso Mutium cum cœnabat dominum fortem. Idem lib. xiij. Primum dominia, atq; sodalitia omnia tolluntur. Turpilius philopatro. Forte eo die meretricis ad me de leuitate atticæ, ut cũ uenerat, quidã dixerat quæ cœnam apud me Thais, atq; Erotium Antiphila. Pythias ego extra cubui domina. Varro papiapapæ περὶ ἐκωμίων. Dominum cõuiuij uinum aliud'ue qd mi laudato. Sallustius historiarum libro tertio. Alteri scribam, & cœnas in imo medius inter Tarquinium, & dominum perpẽna. Mar. Tul in Verrem frumentaria argento dominos uestræ. Varro endymionibus. Discumbimus mussati, dominus mandare, nam committit. Domini & mulierum amatores. Dominus maritus. Virgilius æn. lib. iiij. connubia nostra Reppulit, ac dominum Aeneam in regna recepit. Deliberare est dubitare. Teren. phor. Ego amplius deliberandum censeo. Deliberatum expletum, defunctum, uel definitum. Turpilius philopatro. Certum, ac deliberatum est, me illis obsequi. Discrimen diuisio separatio. Cicero de finibus bonorum, & malorum. Homo & acutus, & diligens Chrysippus non contemnit, totumq; discrimen summi boni in eam rerum comparationem positum putat. Discrimen est periculum. Virgilius æneidos libro. i. per tot discrimina rerum Tendimus in Latium. Discrimen rursum separatio, à discernendo, unde & discerniculum dicitur acus, quæ capillos à media fronte disseparat. Sallustius historiarum libro primo. Sertorius fortis turba morantibus, et nullo ut in terrore solet generis, aut imperij discrimine per calonum corpora ad medium, quasi deinsuper astantium manibus in murum attollitur. Virgili. æn. lib. i. Tros, tyriusq; mihi nullo discrimine agetur. Mar. Tul in philippicis libro secundo. Hetruriam discriminat Cassius. Lucilius lib. xxix. Et amabat omnes, nam discrimen non facit, neq; signat linea alba. Discrimen certamen. Virgilius libro quinto post hos æquo discrimine pistris, Centaurusq; locum tundunt superare priorem.

Duci delectari uel aduocari. Mar. Tul de finibus bonorum, & malorum libro quinto. Dantq; se ad ludendum, fabellarumq; auditione ducuntur. Ducere pati. Virgilius æn. lib. iiij. Nate dea potes hoc sub casu ducere somnos? Ducere nudare, exerere. Virgilius libro duodecimo.

Ille tamen clypeo obiecto conuersus in hostem
Ibat in auxilium ducto mucrone petebat.

Ducere excitare. M. Tul in Verrem actione. ij. Quod siquem statuæ magnopere delectant, siquis earum honore, aut gloria ducitur. Ducere consuetudine quam significantiam habeat, claret. sicut Virgil. æn. lib. xij. Ducitur infelix æuo confectus Alethes, & multa talia. Ducere illicere, inducere. Mar. Tul. de offic. lib. ij. Postremo pretio, aut mercede ducuntur. & de senectute, sic adolescentes senum præceptis gaudent, quibus ad uirtutum studia ducuntur. Ducere struere, erigere. Virgilius æn. libro primo. pars ducere muros, Molirique; arcem. Ducere existimare, iudicare. Varro sexagesi. Auidus iudex reum ducebat esse κοινὸν hoc modo. Virgilius libro. x. tanton' me crimine dignum Duxisti? Mar. Tul in Verrem diuinatione. Clarissimi uiri nostræ ciuitatis temporibus optimis hoc sibi amplissimum pulcherrimumq; ducebant. Lucilius lib. xxx. Non datur admittit nemo nec uiuere ducunt. orco spondent septimũ. M. Tul. de offic. libro tertio. A` quatuor fontibus honestatis primo libro officia duximus. Ducere uoluere, pertractare. Virgil. libro sexto. Sic equidem ducebam animo, rebarq; futurum. Lucilius libro xxix. Age nunc summam sumptus, ducitq; æri simul, atq; alieni. Ducere fabricare. Varro γνῶθι σεαυτόν. Nihil sunt musæ pollicis nostræ quas erificæ duxti. Ducere trahere differre. Mar. Tul. ad Cæsarem iuniorem libro. i. Ne res duceretur fecimus, ut Hercules Antianus in alium locum transferretur. Idem de officijs libro tertio. Apud prætorem criminatus est Balbum illum ducere. Ducere proprium pro temporibus seruare. Virgilius bucolicis

Astrum, quo segetes gauderent frugibus, & quo
Duceret apricis in collibus uua colorem.

Ducere dimittere descendere. Plautus aulul. Vbi ille abijt, ego me duco serium de arbore. Ducere gerere. Virgilius libro septimo. Hi bellum assidue ducunt cum gente latina. Differre est spatium temporis dare. Vir. æn. lib. yi. Distulit in serã commissa piacula mortem. Differre, diffamare, diuulgare. Lucilius lib. xxx. gaudes cũ de me ista foris sermonibus differs. Varro de uita populi Romani libro quarto. Si modo ciuili concordia exequi rationem paret, rumores fama differant licebit nos quoq; carpant. Differre diuidere, uel scindere. Virgilius georgi. libro quarto. scythiæq; hyemes atq; arrida differt Nubila. Teren. adelphis, Miseram me differor doloribus. Virgili. lib. yij. At procul inde citæ Metium in diuersa quadrigæ Distulerant. Lucilius lib. xxx. Et maledicendo multis sermonibus differs. Plautus aulul. Nisi reddi mihi uasa iubes pipulo te differam ante ædeis. Differre in ordinem ponere. Virgil. georgi. libro quarto. Ille etiam seras inuersum distulit ulmos. Differre distare. Mar. Tul. in Verrem diuinatione. Ac uide quid differat inter meam opinionem, ac tuam. Lucilius lib. xxyij. Tanuum aliti uerruca, aut cicatrix medius papulæ differunt Mar. Tul. in Hortẽsio. quantum inter se homines studẽtes moribus omni uitæ ratione differant. Durum solidum. Virgili. æn. lib. iiij. sed duris genuit te cautibus horrens Caucasus. Durus nocens. Idem georgi. libro quarto. Aut durum tineæ genus. Lucilius libro. xxx. Et sæuo, & duro in bello multo optimus hostis. Durum patiens, & perseuẽrans. Virgilius geor. lib. ij. Scipiadas duros bello. & æn. lib. i. Durate, & uosmet rebus seruate secundis. Terẽ. adelphis. Non hercle hic quidem durare quisquam (si sic fit) potest. Durum immite. Virgili. georgi. libro secundo. Quid iuuenis, magnum cui uersat in ossibus ignem Durus amor? Ter. Heauton. & quod illum insimulat durũ id nõ est. Decernere est constituere definire. Marcus Tul. de officijs libro primo. Quare expetenda quidem magis est decernendi ratio, quàm decertandi fortitudo. Virgilius æn. lib. iiij. Decreuitq; mori. Terẽ. andria. Quicquid peperisset, decreuerunt tollere. Plautus Asinaria. Eos me decretum est persequi mores patris. Varro eudæmonibus. Forenses decernunt existimatio nomen eum insanorum numerum refert. Decernere est dicere. Plautus amph. Qui nequeas nostrorum uter sit amphitryo decernere. Decernere certare. Virgil. æn. lib. xi. Ipsum armis, ipsumq; iubet decernere ferro. Idem geor. libro tertio. Cornibus inter se subigit decernere amanteis. Mar. Tul. philippicarum libro tertio. Quam ne seruiam animis, armisq; decernere.

Demissum abiectum. Mar. Tul. de officijs libro tertio. Perspicuum est enim ea, quæ timido animo, humili, demisso unus accipit affert. Demissum humile miserandum, abiectum. Virgili. æn. libro tertio. Deiecit uultum, & demissa uoce locuta est. Lucilius libro. xxyij. Re in secunda tollere animos, & in mala demittere. Cicero Thuscu. libro quinto. Non est ausus elate, & ample loqui humiliter, demissiq; sentire. Dimittere permittere, in potestatem dare. Mar. Tul de rep. libro. i. Tum annui consules, tum dimissi populo fasces. Dimittere derelinquere. Marcus Tul. ad Cæsarem libro tertio. Quæ si uideres non de exercitu retinendo tueri, sed eo tradito aut dimisso. Dimittere desuper mittere. Virgil. æn. lib. ij. Dimissum lapsi per funem.

Sallustius historiarum libro tertio· Cum machinis strepitu demissum uictoriæ simulachrum coronam capiti imponebant· Varro Meleagris. Cum etiam Thais Menandri tunicam dimissam habeat ad talos· Dimittere dare· Virgilius geor·lib·iij·dimissæq; ab Ioue gentis Nomina. Dimittere mittere. Idē æn.li·i. equidem per littora certos Dimittam. Discere est ignotam rem meditando assequi. Lucilius libro·ix. Discere labora, ne res te ipsa, ac ratio ipsa refellat. Virgil.libro.xij. Disce puer uirtutem ex me. Discere tentare. Virgilius li·y.& fractis discentem currere remis. Defunctum dicimus consuetudine mortuum. Virgilius.lib·y.defunctaq; corpore uita. Defuncti liberati· Idem libro sexto. O' tandem magnis pelagi defuncte periclis. Distrahere est uendere· Lucil.lib·xxix. Diuidant, differāt, dissipent, distrahant. Distrahere separare. Ter.phor·quod si eo' meæ fortunæ redierunt, Phāniū abs te ut distrahat. M. Tul·philip.lib·ij·Quid primum hæc natura cohærētia opinione distraxissent. Varro de uita populi Romani libro primo· Distractione ciuium elanguescit bonum proprium ciuitatis, atq; ægrotare incipit, & consenescere, distrahere, diuidere, diffundere· Virgilius lib·yij·Turbatis distractus equis· Varro de uita populi Romani li·i. Metium Sufetium propter perfidiam interemit penè imperiosius, quàm humanius · nam equis ad curriculum ex utraque parte deligatum distraxit.

Dicare dictum est constituere, consecrare. Virgilius libro·y. Vrbe uelim posita templis sibi ferre dicatis. Dicare tradere. Mar.Tul·epistola ad Cæsarē libro primo. Balbum quanti faciam, quamq; ei me totum dicauerim, ex ipso scies. Lucilius lib.xxx·Iuratum se uni cui sit data ædeq; dicata. Dicare indicare nuntiare· Lucilius lib.xxx· Sicubi ad aureis fama tuam pugnam claram allatam dicasset· Detrahere derogare· Mar.Tul.de signis. Et si quæritis, ut ipse de me detraham illos ego accusatores puto· Detrahere tollere. Terent. Heauton. Assiduo accurrunt serui, soccos detrahunt· Virgi geor. libro tertio· Obseruans nido implumeis detraxit· Mar. Tul·de frumentaria in Verrem. Postremo sicuti ciuitati sociæ tantum detraxit, quantum commodum fuit. Idem de offi·lib·iij. Nunquam committit, ut alienum appetat, & id, quod alteri detraxerit, sibi assumat. Et in Hortensio, ut ea sibi ratio uera restituat, quæ consuetudo uitiosa detraxerit· Detrahere extrahere. Lucilius lib. xxix· Cum ipsi in locum descendant, cum alios detrahant· Despicere est pro nihilo habere· Mar·Tul.in Verrē actione·ij. Quemadmodum tenuissimum quenq; contempserit, despexerit, liberum esse nunquam duxerit· Virgilius bucolicis. Despectus tibi sum, nec quis sim quæris Alexi. Mar·Tul. de officijs libro secundo· Despiciunt autem eos, & condemnant, in quibus nihil uirtutis, nihil animi, nihil neruorum putant· Despicere desuper aspicere. Virg.geor·libro ij. Qualem sæpe caua montis conualle solemus Despicere· Mar·Tul·in Hortensio· Consolabitur eam magnitudo animi, & humanarū opinionum alta quædam despectio. Deijcere elidere· Mar·Tul· ad Cæsarem iuniorem libro secūdo. Adest alba nescio cuius clodij, quam cū restitui iussisset an none cum eo deiectum esset ex senatusconsulto. Deijcere dicatur mittere. Virgilius lib.yiij·toto genitor quæ plurima cælo Deijcit in terras. Lucilius libro·xxyij· Has è fenestris in caput deijciunt, qui propè ad ostium aspirauerint. Deijcere præcipitare Marcus Tul·in Verrem actione.ij·Si me ædilitate deiecissent· Lucilius libro·xxix·Detrusus tota ui deiectaq; Italia. De cere auertere· Mar·Tul. pihlippicis· Nec uero usq̄, nec à Rep. deijciebam oculos. Deductum dicatur molle, suaue· Virgilius bucolicis. Pascere oportet oueis deductū dicere carmen· Deducere uocare· Mar·Tul. de Rep·libro primo. Quare si placet deducere rationem tuam de cœlo ad hæc exteriora· deductum delectatione ductū· Virgilius bucolicis· Carmina uel cœlo possunt deducere lunam· Lucilius libro.xxyi· Illuc oculi deducunt ipsi, atq; animum spes illuc rapit· Deducere trahere, mouere· Sisenna historiarum lib·iiij·ab armis te recedere, præsidia de locis. deducere· Deductum diminutum suppressum· Lucilius lib.xxx·deductat hunc uoce Leo·Cur tu ipsa uenire non uis huc? Deducere deprauare, transuertere à recto·Mar.Tul·in Hortensio. Habet enim ipsa incertam definitam uiam, & ex ea multis uitijs, & erroribus deprauata deducitur. Virgil.geor·lib·i·riuos deducere nulla Relligio uetuit·

Deferre abducere· Virgil.æneí·libro·yi· Defer in Italiam Deferre est afferre. Virg·æneidos libro quarto. celeris mandata per auras Dettulit. Deferre cælatum prodere. Lucilius lib· xxyiij·Quapropter certum est facere contra, ac prosequi, & nomen deferre hominis· Destinare dicitur parare. destinare emere· Lucilius lib.xxyiij. Facio ab lenone uenio, tribus in libertatem millibus destinet· Docere significat disciplinam, uel artem quempiam magisterio dare· Virgilius æneidos libro quinto. docuit post exitus ingens. Docere dicere· Lucilius libro·xxix. At non sunt similes, neq; dant, quid si dare uellent Acceperis, ne doce. Diligere manifestam habet significationem, ut plerunq; diligit diuidit· Plautus curculione. Clypeatus elephantum ibi Machæra diligit· Titinnius prælia· Pernam totam diligit· Dextrum dicitur dexteræ partis. Virgilius libro·y·Quo' tantum mihi dexter abis? Dextrum dicitur fœlix, propitium. Virgilius libro octauo· Et nos, & tua dexter adi pede sacra secundo· Deprecor amolior, depello, propulso· Mar. Tul. de Rep. libro·yi· Non modo inuidia pari non erant, sed etiam Claudij inuidiam Gracchi charitas deprecabatur. Ennius· Eripite ó cui nunc erumnam, à libertate para quibus seruitutem meam miseram deprecor· Diuortium est rerum omnium separatio. Cicero de orato· libro tertio. Sic è communis sapientiæ iugo sunt dectrinarum facta diuortia. Diuortium deflexus de uia à diuertendo· Virgilius libro.ix· Obijciunt equites sese ad diuortia nota.

E

XIGERE Vi extorquere. Mar·Tul·in diuinatione· Et cum esset tritici modios sestertijs duobus pro frumento in modios singulos duodenos sestertios exegisse Exigere inquirere, uerum perdiscere· Virgil.æn.lib·i· Quærere constituit, socijsq; exacta referre· Exigere est excludere. Plautus aulul· Itaq; omneis exigit foras. Ter·andria· Spectandæ an exigendæ sint nobis prius· Afranius fratris· Retinebitur uir ut uoluntate una probabili prægnantem quod non exigat· Næuius Dane· Indigne exigor patria innocēs. Mar·Tul. philippicis lib·ij Claues ademit, forasq; exegit. Lucilius libro xxyi· Vestimentis frigus, atq; horrorem exacturum putet· Exigere debitum repetere· Mar·Tul·epistola ad Cassium· Sed non urgeo longiores enim spectabo, uel potius exigam, quando Hercle ego temere exigam. Exigere facere, cogere· Virgili·æn.lib·ij. quos improba uentris Exegit cæcos rabies· Exigere significat agere· Plautus captiuis· salue Tyndare, & tu, cuius causa hanc erumnam exigo. Virg.æn.lib.i. Omneis ut tecum meritis pro talibus annos Exigat. Ter. Ecyra. Illiq; exopto ut reliquam uitam exigat· Lucilius lib.xxyiij·cum cognoueris, uitam sine cura exigas· Exigere definire constituere. Virg·æn· libro quarto· Decreuitq; mori, tempus secum ipsa, modumq; exigit· Exactū transcursum, præteritum. Virg.geor·lib.tertio. At tribus exactis, ubi quarta accesserit ætas.& eodem. Exactis grauidæ cum

mensibus errant. Elidere excludere significat. Virg. lib. yiij. Elisus oculos, & siccum sanguine guttur. Plautus rudente. Iubeo oculos elidere, idem ut sæpius faciunt coci. Lucilius satyrarum libro secundo iniuriarum hunc in fauces inuolasse, animamq; elisisse illi. Elidere suffocare, uel occidere. Virgilius libro octauo. geminasq; premens eliserit angues. Elidere collidere. Virgilius æneidos libro tertio. Ter spumam elisam, & rorantia uidimus astra. Cicero Thusc. lib. y. Qui rebus his fractus ægritudine eliditur, potest tamen esse non miser. Elidere deijcere. Mar. Tul. de Rep. libro. ij. Vt auriga indoctus è curru trahitur, operitur, eliditur, laniatur. Exanclare significat exhaurire. Plautus stico. Ne iste edepol uinum poculo pauxillulo exanclauit. Idem pœnulo. Sæpe exanclatum merum scitissime. Exanclari perfici. Pacuuius periboea. Non potest Menalippe hic sine tua opera exanclari clauos. Exanclari etiam significat perpeti. Ennius andromacha. Malo torquetis cum erumnis illum exanclari diem. Accius Diomede Ferè exanclauimus tyranni sæuum ingenium, atq; execrabile. Idem amphi. Pertolerarem uitam, cladesq; exanclarem impatibiles. Lucilius lib. xxx. Quantasq; modo erumnas, quantosq; labores exanclaris. Exanclare effundere. Ennius eumenidibus. Nisi patrem materno sanguine exanclando ulciscerer.

Eliminare est exire. Ennius medea. Exule antiqua ædilis fida custos corporis, quid sic extra ædeis exanimata eliminat. Accius phœnissis. Egredere; exi, effer te, elimina urbe. Idē Meleagro Timide eliminor clamore simul agnita uox ad aureis acciuit. Varro serano περὶ ἀρχαιρεσιῶν. Occipitium ariuo deo ostendo, ex oraculo elimino me Eliminare rursum excludere. Pacuuius duloreste. Vbi ille est me miseram, quoniam clamor eliminat. Pomponius. Conclauos istic manet, eliminabo extra ædeis coniugem. Euadere exire, tendere. Terē. phor. quid hic cœptat, aut quò euadet hodie? Lucilius libro xxyi. Euadat saltem aliquid aliqua, quod conatus sum. Plautus Asinaria. Demiror qd sit, & quò euadat, sum in metu. Euadere fieri, præduci. Mar. Tul. Philippicarum lib. ij. An uerebare, ne non putaremus natura te potuisse non improbum euadere? Euadere est liberare. Sallustius Iugurthæ bello. At ni Marius signa inferre, atque euadere oppido properauisset profecto cuncti, aut magna pars siccensium fidem mutauisset. Virgilius libro ix. Nostrasne euadere demens Sperasti te posse manus? Lucilius lib xxy Icarco omnes euasuros censent ægritudinem Sisenna histo. libro. iiij. Cohors una post conatata, qua murus erat interruptus, euadit Euadere ascendere. Virgilius æn. lib. ij. Euado ad summi fastigia culminis. Euadere apparere. Virgi. æn. lib ij. Vt tandem ante oculos euasit, & ora parētum. Excipere est seiungere separare. Virgilius libro nono. ipsum illum clypeum, cristasq; rubenteis Excipiam sorti.

Excipere excusare uel cælare Plautus aulul. Neque partem tibi ab eo cui uis indipiscis, neque furem excipias. Excipere est suscipere. Virgilius æn. lib. iij. Heu quis te casus deiectam coniuge tanto Excipit? Mar. Tul. in Verrē de supplicijs. Filiorum suorum postremum spiritum ore excipere liceret. Excipit opprimet, uel circumuenit. Virgilius æn. lib. ij. & scelerum furijs agitatus Orestes Excipit incautum. Mar. Tul. ad Pompeium libro quarto. Quod si est, non modo iter meum interclusum, sed ne ipsum planè exceptum putabat. & rursum, admoniti sumus, ut caueremus, ne exciperemur à Cæsare. Excipere rursum extrahere. Mar. Tul. de Rep. libro quarto. Quos insepultos reliquissent eos, quos è mari propter uim tempestatis excipere non potuissent, innocentes necauerint. Virgil. bucolicis Non ego te uidi Damonis pessime caprū Excipere insidijs? Excipere manere, habere. Virgilius geor. libro quarto. Ergo ipsas quamuis angusti terminus æui Excipiat. Excipere captare. Cicero orat. libro tertio. Quædam dari ex hac uita ad pertractandos animos hominum, & ad excipiēdas eorum uolūtates.

Explorare est intentius obseruare. Virg. æn. lib. ix. nec non & trepidi formidine portas Explorant. Mar. Tul de officijs libro. iij. Hac ui non mutatur, nisi exploratum quidem habeat, id omnino neminem unquam suspicaturum. Explorare uerū inquirere. Virgilius æn. lib. i. exire locosq; Explorare nouos. Explorare probare. Mar. Tul in Verrem actione. ij. Tum in reliquis explorata, atq; prouisa. Lucilius lib. xxix. Certum scio esse ut dicis. Nam mihi erant de illo explorata omnia. Marcus Tul. de senectute. Quis est tam stultus, quamuis adolescens, cui sit exploratum se ad uesperum esse uicturum? Explorare siccare. Virgilius geor. lib. i Et suspensa focis explorat robora fumus. Exercere fatigare. Teren. adelphis. I, sanè ego te exercebo hodie, ut dignus sis, silicerniū. Exercere exagitare. Marcus Tul. de offic. lib. i. Exercenda etiam est facilitas, & altitudo animi. Virgilius æneidos libro quinto nate iliacis exercite fatis.

Exercere insequi Virgilius æneidos libro quarto. Tū uos ò tyrij stirpem, & genus omne futurum Exercete odijs. Exercere solidare. Sallustius Iugurthæ bello. Nabdalsa exercito corpore. Cicero Thusc. lib. Equidem meos casus, in quibus me fortuna uehementer exercuit. Exercere imponere, imperare. Vir. geor. lib. ij. tunc deniq; dura Exerce imperia, & ramos compesce fluētes. Plautus amph. Si in me exerciturus, quæso in pariētem prius domes. Exercere in meliorem usum, & fructum formare. Virg. geor. libro. i. Exercetq; frequens tellurem, atq; imperat aruis. Equites cum consuetudine aut à magistro equorum, aut à sessore appellamus. Virgilius lib. iiij. Interea præmissi equites ex urbe latina. & lib. x. effusumq; equitem super ipse secutus. Equites Virg. geor. libro tertio. equos dici uoluit, Impositi dorso, atq; equitem docuere sub armis Insultare solo, & gressus glomerare superbos. Exterritum pauefactum significat. Virgili. lib. y. plausumq; exterrita pennis Dat tecto ingentem. Varro eudæmonibus. Videmus populum furijs instinctum tribus diuersim ferri exterritum formidine. Exterritum accensum, inflammatum. Virg geor. libro tertio. Sæuit agris, asperq; siti, atque exterritus æstu. Experiri est pati, sentire. Virgil. libro. i. uos & cyclopea saxa Experti. Ter. ecyra. Nam fuisse erga me miro ingenio expertus sum. Experiri tentare. Virg. ænei. libro quarto. Nequid inexpertum frustra moritura relinquat. Teren. Eunucho. Omnia prius experiri consilio, quàm armis sapientem decet. Lucilius lib. xxx. Summatim tamen experiar rescribere paucis. Plautus asinaria. Dignos adire, atq; experiri certum est mihi. Experiri scire Mar. Tul. epistola ad Brutum libro. yij. His contraria, atq; parata ut esse soleat, expertus sum. Virgil. lib. ix. experto credite quantus In clypeum insurgat. Exire manifestam habet significationem. ut Ter. Eunucho exi foras sceleste, at etiam restitas fugitiue? Exire euadere, liberari. Lucilius libro. xxyiij. Ne hoc faciat, atq; ex hac erumna exeatis. Exire euitare. Virgil. lib. y. Corpore tela modo, atq; oculis uigilantibus exit. Exire erumpere. Virgil. æn. lib. iij. Non sic aggeribus ruptis cum spumeus amnis Exit. Exire probibere. Virgil. æn. lib. xi. Sustinet à iugulo dextram, & uita uiribus exit. Expedire utile esse. Ter. Heauton. Expedit bonas esse uobis, nos, quibus cum est res, non sinunt. Lucilius lib. xxyij. Ego enim à pueritia, ut me amare expediat. Mar. Tul. de offic. lib. ij. Sæpe enim aut eos lædunt, quos non debeant, aut eos, quos non expedit. Expedire est definire. Virg. æn. libro quarto. & ausonio possis considere portu Expediam dictis Terē. phor Atq; id si potes uerbo expedi uno. Expedire liberari. Virgilius æn. lib. ij. Flammam

inter & hosteis expedior· Terẽ. ecyra. Teq; hoc crimine expedi· Sisenna historiarum libro quarto· Funeis expediunt claustra foribus imposita periclitantur· Expedire proferre Virgi. æn. lib. i. cereremq; canistris Expediunt. Mar. Tul. in Verrem de supplicijs. Hominem proripi, atq; in foro medio nudari, ac deligari, & uirgas expediri iubet. Enixa dicitur partu leuata. Virgilius æn· lib· iij. Triginta capitum fœtus enixa iacebit. Enixa subiugata· Virgilius æneidos libro· iij Seruitio enixæ tulimus. Efferre subdere· Lucilius libro· xxvi· Depugnabunt pro te ipsi, & morientur, ac se ultro efferrẽt. Efferre significat proferre· Virgilius lib· v. Tunc satus Anchisa cæstus pater extu it æquos. & libro secundo. Me'ne efferre pedem genitor? Lucilius lib. xxvi. Ego ubi quem ex præcordijs efferre uersum· Ennius Medea. Vtinam ne unquam me de cordis cupido corde pedem extulisse. Efferre ostendere· Virgilius libro octauo· Vt belli signum Laurenti Turnus ab arce Extulit. Efferre erigere, leuare. Virg. æn. lib. v. Ostendit dextram insurgens Entellus, & alte Extulit· Lucilius libro· xxx· Continuo simulac paulo uehementius aura inflarit fluctus, erexerit, extuleritq; Efferre edere, prouehere. Virg· georg. libro· ij· Extulit hæc Decios, Marios. Lucilius lib. xxvi. Non idcirco extollitur, uel iræ, uel gaudij dator. Mar· Tul· in Hortensio· Præter cæteros nostra extulit ciuitas. Efferre extollere. Mar. Tul. de signis Nimirum forsitan hæc illi mirentur, atq; efferant· Idem de offic. lib· ij· Itaq; eos uiros suscipiunt, maximisq; efferunt laudibus· Lucilius lib· xxx· Omnia alia, in quibus efferimur rebus, ne ego multis loquar. Extollere differre· Cæcilius plotio· ibi intro, atq; ista hæc aufer· tamen hodie extollat nuptias.

Explere dicitur implere. Lucretius libro tertio. Atq; explere bonis rebus, satiareq; nunquam· Virgilius geor· libro tertio. Improbus ingluuiem, ramisq; loquacibus explet· Explere minuere· Virgilius libro sexto· Discedam, explebo numerum reddarq; tenebris. Educere erigere· Virgil. libro· vi· aramq; sepulchri Congerere arboribus, cæloq; educere certant· Educere dicitur exuere· Virgilius libro decimo. hoc dicens, eduxit corpore telum. Educere, educare· Teren. adelphis. eduxi à paruulo, habui, amaui pro meo. Expedire colligere· Marcus Tul· ad Cæsarem iuniorem lib. i. Ex cæteris autem generibus tunc pecunia expedietur, cum legionibus uictricibus erunt, quæ spopondimus persoluenda. Excutere dicitur commouere. Virgilius lib· xij· gaudetq; comanteis Excutiens ceruice toros. Mar· Tul· de officijs libro secundo. Explicat, atq; excute intelligentiam tuam· Excutere emittere· Virgilius. ix· excussus Aconteus Fulminis in morem. Excutere excludere, deijcere· Virgil· æn libro quarto· Excutiũtur cursu, & cæcis erramus in undis· Lucilius lib· xxx Ipso cum domino calce omneis excutiamus· Excutere, eligere Marcus Tul. philippicarum lib. xij· Iuuentutem omnem ex tota Italia excussimus. Exponere ostendere· Marcus Tul. de signis· Vocat ad cœnam· deinde ipse prætorem, exponit suas copias omneis· Exponere deponere. Vir· li· xi· socios de puppibus altis Põtibus exponunt· Exponere disserere. Marcus Tul· in philippicis lib· i. Exponam uobis breuiter cõsilium profectionis, & regressionis meæ· Exponere abijcere. Ter. Heauton· Erat hic corinthia anus haud impura. ei dedi exponendam· Expositum subiectum, Marcus Tul· in Verrẽ actione· ij. Cum tibi exposita esset ad prædandum omnis Pamphilia. Exornare fœdare. Teren· Heauton· Ego'ne, si uiuo, adeo depexum, adeo exornatum reddam, ut dum uiuat, meminerit semper mei. Exornare ornare. Mar· Tul· in Verrẽ de signis· Ornat ample, magnificeq; triclinium. Teren. Eunucho· Ita uisus est dudum, quia uaria ueste exornatus fuit· Cicero de orat. libro primo· Qui omnes eloquentes fuerunt, orationem suam, & Reip. dignitatem exornabant· Explicare, ostendere, explanare· Marcus Tul· in Verrẽ de signis. Vitã alterius totam explicare. Idem de offi. lib· iij· Vt quædam sibi concedantur, quo facilius, quæ uolunt, explicent. Explicare emittere, extendere. Virgil· geor· lib. ij· Sed trudit gemmas, & frondeis explicat· Mar· Tul. de Rep. libro secundo. Quæ uirtus præter cæteras, totam se ad alienas utilitates porrigit, atq; explicat. Varro sesquiulysse· Vias stelligeras ætheris explicans ære· Cauo sonitum hic in cothurnis. Explicare exercere· Mar· Tul· de offic. libro tertio· Explicat, atq; excute intelligentiam tuam, ut uideas, quæ sit in eas species firma notio uiri boni. Exui est exolui. Virgil· æn. libro secũdo· Sustulit exutas uinclis ad sydera palmas. Exui nudari. Virgil· lib· v· magna ossa, lacertosq; Exuit· Exuere deponere. Virgili. æn. libro quarto. & siquis precibus locus, exue mentem· Exui liberari· Lucilius libro· xxix. Vnde domum uix redeat, uixq; hoc exuat se.

Excidere cedere. Mar· Tul· philipp. libro secundo· Excident gladij cruẽta arma de manibus· Excidere in obliuionem dare· Virgilius æn. libro· i· Nec dum etiam causæ irarum, sæuiq; dolores Exciderant animo. Eiectum exclusum. Virgilius libro nono. Nec non Tarquinum eiectum Porsenna iubebat Accipere· Lucilius lib· xxix. Ibi erat scopios eijcere istum abs te, quamprimum & perdere amorẽ· Eiectum extensum. Virgilius libro decimo. eiectoq; incumbit cernuus armo.

Exultare sæuire. M· Tul· de Rep· libro secundo· Quæ sanguine alitur, quæ in omni crudelitate sic exultat, ut uix hominum acerbis funeribus satietur. Exultare est gestu, uel dictu iniuriam facere· Lucilius libro trigesimo. Quin totum purges, debellas me, atq; deauras, exultes, solicites. Virgilius libro quinto. exultantiaq; haurit Corda pauor pulsans· exultare gloriari cum iactantia· Virgilius æneidos libro decimo. exultat Amazon. Mar· Tul· in Hortensio· Imbecillis autem est pudoris magister timor, qui siquando paululum aberrauerit, statim spe impunitatis exultat. & de senectute. & Annibalem iuueniliter exultantem patientia sua molliebat. Exultare supra modum exilire, & efferri· Mar· Tul· de Rep. Est igitur quoddam turbulentum in hominibus singulis, quod uel exultat uoluptate, uel modestia frangitur. Eligere significationem habet apertam· Eligere defatigare. Lucilius libro. xxix· Corrumpat prorsus ad neruos omneis eligat· Excludere liberare. Lucilius lib· xxvij. Primum qua uirtute seruitutem excluserit. Excludere dicitur eijcere· Teren. Eunucho. Exclusit, reuocat, redeam? Excidere dissentire· Lucilius libro. xxvij. Metuo ut fieri possit. ego ab Archilocho excido. Expectare dicitur manere, obseruare· Terẽ. andria. expecto quid uelis· Expectare sperare· M· Tul· de officijs libro secundo· Est enim deterior, qui accipit, atq; etiam ad expectandum semper paratior Virgilius geor· lib· i· sed illos Expectata seges uanis elusit aristis· Expectare est à deo poscere. Expetere accipere· Plautus amph. Ergo in seruitute expetunt multa iniqua· Expetere transferre, euadere· Plautus amphit. Suamq; ut culpam immortalem expetere ut sinat·

F

f OELIX Dicitur fortunatus, beatus. Virg. æn· lib. iij. O' fœlix una ante alias priameĩa uirgo· Fœlix propitius· Virgil· æn. libro· i· An Phœbi soror, an nympharum sanguinis una, Sis fœlix. Fœlix fructuosus, ferax. Virg. geor. lib. ij· Exijt ad cœlum ramis felicibus arbos· Varro de uita populi Romani lib· ij. Contra nouo marito cum item è foco initio

ne ex fœlici arbore, & inæquali aqua allata esset. Fastigium ima altitudo. Virgi. geor. li. ij. Forsitan & scrobibus quæ sint fastigia quæras. Varro de re rustica li. i. Fossa ita idonea fiat, ut omnem aquam, quæ de cœlo uenit, recipere possit, aut fastigium habeat, ut exeat è fundo aggeris. Ferre ostentare Virgil. lib. xi. captiuo siue ut se ferret in auro Venatrix. Ferre consuetudine portare dicimus. Virgilius lib. v. Vix illam famuli Phegeus, Sagaris'q; ferebant. Ferre habere. Virgil. lib. v. in magno munere Cysseus Ferre sui dederat monimentum, & pignus amoris, cum filius nomen suũ ferre uoluisset. Ferre pati. Virg. æn. lib. ij. miserere animi non digna ferentis. Lucilius lib. xxvij. Cæterum quicquid sit, quid non sit, fero æquo animo, ac fortiter, prælio captiuos prædones nõ posses iam amplius perferre, tamen suadet, ut notat. Terent. Heauton. Nam quem ferret, si parentem non ferret suum? Cicero in Verrem. De prætura siciliensi, prout temitani homines facultates ferebant. & de orato. lib. ij. Est autem uetustum uerbum, si quod tamen consuetudo ferre possit. Ferre conserere. Virgilius libro v. quibus acer Eryx in prælia suetus Ferre manũ. Ferre disturbare. Virg. æn. lib. i. Quippe ferant rapidi secum, uerrant'q; per auras. & libro secundo. alij rapiunt incensa feruntq;. Per gama ferre dicere, nominare. Virg. æn lib. ij. & scelus expendisse merẽtem Laocoonta ferunt. & libro tertio. quæ nunc samothracia fertur. Ferre dare, exhibere. Virgi. æn. libro tertio. Sacra dioneæ matri, diuis'q; ferebant. Ferre afferre. Virgilius libro xi. Legati responsa ferunt. Mar. Tul. de supplicijs. Prohibetur suis liberis cibum, uestitum'q; ferre. Lucilius lib. xxix. Colligere auxiliũ, tametsi est indigna, ut feram. Ferre dirigere, ducere. Virgil. libro sexto. Hinc uia tartarei, quæ fert Acherontis ad undam. Lucilius libro xxx. Quid sibi uult, quare fit ut intro uersus, ut ad te spectans, atq; ferant uestigia in omnia se prorsus. Ferre laudare. Idem eodem. Et sola ex multis nunc nostra poëmata ferri. Fluere est decurrere. Virgil. geor. libro secundo. Hæc eadem argenti riuos, æris'q; metalla Ostendit uenis, atq; auro plurima fluxit. Fluere minui, deficere. Virgilius ænei. lib. ij. Ex illo fluere, ac retro sublapsa referri Spes danaũm. Fluere latius, ac liberius excrescere. Virg. geor. lib. ij. tum deniq; dura Exerce imperia, & ramos compesce fluenteis. Fatum significat decretum, & uoluntatem. Virgilius æn. lib. vij. Heu stirpem inuisam, & fatis contraria nostris, Fata Phrygũ. et in eodẽ. Filius huic fato diuum, proles'q; uirilis Nulla fuit. Fatigare, percutere. Virgilius libro nono. Versa'q; iuuencum terga fatigamus hasta. Fatigare excitare, uel increpare, uel hortari. Virgil. æn. libro quarto. socios'q; fatigat Præcipites, uigilate uiri. Fatigare instigare cogere. Virgilius libro nono. collecta fatigat edendi Ex longo rabies, & siccæ sanguine fauces. Fatigare ad lassitudinem deducere. Virg. libro quinto. Veloceis iaculo ceruos, cursu'q; fatigat. & lib. xi. quos nulla fatigant Prælia. Fœdum consuetudine est deforme. Teren. Eunucho. Nunc tibi uidetur fœdus, quia illam non habet. Fœdum execrandum. Virgilius libro septimo. auersus'q; refugit Fœda ministeria. Factio dicitur malorum consensus, & conspiratio. Sallustius Iugurthino bello, Inter bonos amicitia, inter malos factio. Factio item significat opulentiam, abundantiam, & nobilitatem. Titinnius. Sed iam metuo hercle, ne nimis stulte fecerim, qui ex tanta factione, atq; opibus ea sum ausus adgredi. Plautus aulul. Istas magnas factiones, doteis dapsiles. Idem trinummo. Vostras cum nostis factiones, atq; opes. Turpilius Trasileone. Non utilitate, factione fretus intercedere. Cæcilius, alta eorum famam occultabat factio. Ferox est sæuus, & indomabilis, translatum à feritate. Virgilius æneidos libro quarto. ac frena ferox spumantia mandit. Mar. Tul. de offic. lib. i. Vt equos propter crebras contentiones præliorum ferocitate exultantes domitoribus tradere solent. Ter. Eunucho. Eo'ne es ferox, quia habes imperium in belluas? Ferox sum illa re dicitur, ut illa re sum fretus uel arrogans. Titinnius fullonibus. Videram ego te uirginẽ formosissimam esse, si onso esse superbam, forma esse ferocem. Plautus milite. Vt donatum equum, qui forma est ferox. Accius. Neq; ui tanta quisquam est, neq; tam abundans fortunis ferox. Mar. Tul. epistola ad Cæsarem lib. i. Itaq; uereor, ne feroci orationem faciat tutam præclara indicia telo. Ferox significat ornatus; uel facetus. Plautus milite glorioso. Nam tu, quamuis potis sis facere, ut fluat facetijs. & quia tecum eram propterea animo eram ferocior. Fama est opinio secundum consuetudinem. Virgilius æn. lib. iij. Fama uolat, pulsum regnis cessisse paternis Idomenea ducem. Fama spes pro futuri numinis. Virgi. æneidos libro quarto. nos munera tẽplis Quippe tuis ferimus, famam'q; fouemus inanem. Famosum infamem. Cicero de orat. lib. ij. Non pol ingt audeo, nam me ad famosas uetuit mater accedere. Fama est rursus infamia. Virgil. ænei. lib. iiij. Neq; enim specie, fama'ue mouetur. Vnde & famosum dictum infame. Teren. adelphis. Maledicta fama meum amorem, & peccatum in se transtulit. Plautus Asinaria. Qui etiam me miserum famosum facit flagitijs suis. Lucilius satyrarum lib. xi. Quintus optimus ille Iugurthini pater huius, & formosus homo fuit, & famosus, uerum'q; primo adolescens, posterius da rectius sese. Turpilius pedio. Quæso omittite, ac deserite hanc meretricem, quæ te semel nacta est, semper studuit perdere, detegere, despoliare, opplereq; adeo fama, ac flagitijs. Mar. Tul. de Rep. libro quarto. Atq; etiã siqua erat famosa ei cognatio, osculum non ferebãt. Sallustius Iugurtha. Is postquam largitionem famosam impudentem'q;. Næuius, de subito famam tollunt, siquam solam uidemus in uia. Fortis est celer. Lucretius libro tertio. Aut quid nam tremulis facere artubus hæc di Cõstimuli incursu possint, ac fortis equi uis. Virgi. libro xi. quid tam egregium, si fœmina forti Fidis equo? Fortis rursum formosa. Plautus milite. & quid fortis uisa est. Fortis etiam diues. Plautus trinummo. Eum sororem dispõdisse suam in tam fortem familiam, idest diuitem, & copiosam. Afranius fratris, formosa uirgo est, dotis dimidium uocant isti, qui doteis negligunt uxorias, præterea fortis. Lucilius lib. xxx. Omnes formosi fortes tibi ergo improbus esto. Fortis magnarum uirium. Virgilius æneidos libro primo. fortem'q; Cloanthum. Facessere est facere. Ennius annali. lib. i. Hæc effatus, ibiq; latrones dicta facessunt. Afranius imis. Multa, atq; molesta potiri ut dicta facesses. Virgilius æn. libro iiij. Imperio læti parent, ac iussa facessunt. Facessere significat recedere. Ennius eumenidibus. dico uicisse Orestem uos ab hoc facessite. Titinnus gemina. At aliquis uestrorum nuntiet geminæ, ut reo suas procuret, ædibus facessat. Pacuuius teucro. Te repudio, nec recipio naturam dico facessi. Item facessite hinc omnes, parumper tu mane. Cicero de legibus li. i. Paulisper facessant, rogemus. Afranius liberto. Nolo hic te uideat, dominus est, puer facesse hinc. Plautus rudente. Siquidem sis pudicus, hinc facessas. Mar. Tul. in Hortensio. Facessant igitur omnes, qui docere nihil possunt, quo melius, sapientius'q; uiuamus. Fatiscere est aperire, rursum deficere. Accius epinausimache. Tamen ante fatiscar, qui tuam implorem fidem. Pacuuius duloreste, Vt si ita sunt promerita uestra, æquiparare ut queam, uereor nisi nunquam fatiscar facere, quod qui boni. Ferus significat seuerus. Virgil. ænei. libro ij. ferus omnia Iuppiter argos Transtulit. ferus significat equum non solum fictum, sed etiam uerum. Idem eodem. inq; feri curuam compagibus aluum Cõtorsit. Accius Medea.

Perite in stabulis frenos immittentes feris. Ferus item significat Ceruum. Virgilius æn. li. viij. Pectebatq; ferum, puroq; in fonte lauabat. Fuga significatur citus cursus. Virgilius æn. li. i. uel qualis equos Threissa fatigat Harpalice, uolucremq; fuga præuertitur hebrum. Fuga item uolatum significat. Virgilius libro tertio. celeriq; fuga sub sydera lapsæ Semesam prædam, & uestigia fœda relinquunt. Fuga item dicitur nauigatio. Accius Telepho. Remusq; nixi properiter nauem in fugam transeunt. Virgilius æneidos libro quinto.

Ipsæ iam matres, ipsæ, quibus aspera quondam
Visa maris facies, & non tolerabile numen,
Ire uolunt, omnemq; fugæ perferre laborem.

Idem libro quarto. Non fugis hinc præceps, dum præcipitare potestas. Idem libro tertio. Tendunt uela noti, fugimus spumantibus undis. Plautus Asinaria. Remigio, ueloq; quantum potes festina, & fuge. Fuga uehemens afflatus. Virg. georgi libro tertio. Ille uolat simul arua fuga, simul æquora uerrens.

Frigit correpta prima syllaba significat erigit. Accius Meleagro. Frigit friantem corpus aërium occulte abstruso in flumine. Idem eadem. Frigit æstas rubore ex oculis fulgens flammeo. Frigere & frigutire est cũ sono subsilire. Plautus cassina. Nam quid frigutis? Nam quid istuc tam cupide petis? Afranius priuigno. Occasione certa mulier inuolat in collum, plorat, orat, occurrit nepos pausillus, neptis porro de lecto frigit.

Fingere est iungere. Lucilius lib. ix. Eodem poculo bibo, eodem amplector labra labellis fingens, compono. Fingere componere. Virg. geor li. ij. Persequitur uitem attondens, fingitq; putando. Mar. Tul. de finibus bonorum, & malorum lib. v. Vt aliam in primo ortu perficere, alia progrediente ætate fingere. Lucilius lib. xxvij. Item populis salute, & fictis uersibus quibus potest, impertit. Marcus Tullius de offic. lib. iij. Fictam, & commentitiam fabulam prolatam dicunt à Platone. Fingere parare. Lucilius lib. xxviij. Sed fuga fingitur, timido uadit pede percitus. Varro Cato, uel de liberis educandis. Magnum est enim, ut Ariston scribit in primordio pueruli quemadmodum incipiat fingat id quasi euadat. Fingere effigiare, uel formare, & facere. Mar. Tul de Rep. libro quarto. Ego uero eodem, quo ille Homerum redimitum coronis, & dilibutum unguentis emittit ex ea urbe, quam sibi ipse fingit. Idem de deorum natura libro secundo. Deinde in ore sit aliena lingua finita dentibus, & uocem immoderate profusam fingit, & terminat. Virgilius ænei. libro. ij. Nec si miserum fortuna Sinonem Finxit, uanum etiam, mendacemq; improba finget. Mar. Tul. de officijs libro secundo. Virum bonum fingimus de eius liberatione, & consultationi qui primus. Sallustius Catilinæ bello. quæ natura prona, atq; uentri obedientia finxit. Plautus Asinaria. Nam neq; fictum usquam est, neq; pictum, neque scriptum in poëmatis. Varro ταφὴ μενίππου. Vt hirundines figulis oblitis luto tegulas fingebant. Fingere simulare mendacium. Afranius fratris. Nunc uide, hoc quo pacto eo aurum in medium proferã, tu castalia cogita, tu finge, fabricare, uti libet. Virgilius georg. lib. ij. non hic te carmine ficto, atq; per ambages Teren. andria. Et fingunt quandam inter se nunc fallaciam. Virgilius lib xi. Vel cum se pauidum contra mea iurgia fingit Artificis scelus Mar. Tul. de finibus bonorũ, & malorum lib. v. Talibus exemplis non fictæ solum fabulæ, sed etiam historiæ refertæ. Facinus factum. Sallustius Catilinæ bello. Qui aliquo negotio intenti præclari facinoris, aut bonæ artis famã quærunt. Teren. Heauton. Non fit sine periculo facinus magnum, & memorabile. Mar. Tul. de officijs libro tertio. Promissum potius non faciendum, quàm tetrum facinus esse, ad quod suscipiendum non libido uoluptatis impelleret. & de senectute. Nullum deniq; scelus, nullum malum esse facinus. Facinus rursum scelus. Plautus aulul. hoc est serui facinus. Sallustius Catilinæ bello. Sed in ea coniuratione fuit Quintus Curtius natus haud obscuro loco, flagitijs, atq; facinoribus coopertus. Mar. Tul. de offic. libro tertio. Ad hoc nulla fraus aberit, nullum facinus. Furtum est occulta subreptio. Virgil. geor. libro tertio. Vulcani, Martisq; dolos, & dulcia furta. Furtum insidiæ. Sallustius libro primo. illo profectus uicos, castellaq; incendere, & fuga cultorum deserta igni uastare, neq; ei lata, aut securissimus metu gentis ad furta belli peridonea. Virgilius æneidos libro undecimo.

Furta paro belli conuexo in tramite syluæ,
Vt Biuias armato obsidat milite fauces.

Fures etiam serui dicti sunt. Virgil. bucolicis. Quid domini faciant, audent cum talia fures? Fiducia confidentia. Virgil. æn. lib. ix. Cernis quæ Rutulos habeat fiducia rerum. Fiducia est audacia. Sallustius libro secundo. Ita fiducia, quam argumentis purgatiores dimittunt. Fatigare cohibere comprimere. Mar. Tul. de offic. lib. iij. Qui non uerbis sunt, & disputatione philosophorum, sed uinculis, & carcere fatigandi. Fatigare commouere, perturbare. Virgilius æn. lib. i. Quæ mare nunc, terrasq; metu, cœlumq; fatigat. Frigoris quæ sit significatio manifestum est. Virgil. geor. lib. i. frigusq; caloremq; Inter. & Lucretius. Frigus ut à fluuijs, calor ab sole, æstus ab undis Aequoris. Frigus metus. Virgilius ænei. libro primo. Ex templo Aeneæ soluuntur frigore membra. Frigus aëris natura. Vir. geor. libro ij. at sceleratum exquirere frigus Difficile est. Frigidum Venenatum. Virgilius bucolicis. Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis. Frigidus mortuus. Virg. æn. libro ix. Voluitur ille uomens calidum de pectore flumen Frigidus. Frigidum segne, imbecille. Virgilius libro undecimo. Largus opum, & lingua melior, sed frigida bello Dextera.

Ferire usu significat percutere. Virgilius bucolicis. cornu ferit ille Caueto. Mar. Tul. de supplicijs. Feriuntur securi, Lætaris tu in omnium gemitu, & triumphas. Ferire sancire, firmare. Virgilius æn. li. x. haud mora Tarcon Iungit opes, fœdusq; ferit. Fouere est nutrire, prouehere. Virg. georg. libro tertio. hinc nescio qua dulcedine læti, Progeniem, nidosq; fouent. & æneidos lib. i. iam tum tenditq; fouetq;. Lucilius lib. xxix. Ventrem alienum tum fouere ex molito ordeo, uti cataplasmo. Fouere aspergere. Virg. lib. xij. Fouit ea uulnus lympha longæuus Iapix. Fouere constituere. Virg. geor. libro. iij Sub terra fouere larem. Virgilius lib. i. & interdum gremio fouet inscia Dido, Insideat quantus miseræ deus. Fouere tueri. Virg. æneidos libro nono. Non obuia ferre arma uiros, sed castra fouere. Fœtum significat plenum. Virgilius æn. lib. i. loca fœta furentibus austris. & libro. ij. scandit equus fatalis machina muros Fœta armis. Varro γνῶθι σεαυτόν. Nõ uidetis unus ut paruulus amor ardi fœta lampade. Fœtum onere leuatum Virg. libro nono. Fecerat & uiridi fœtum Mauortis in antro. & georg. libro. iij. nec tibi fœtæ More patrum niuea implebunt mulctaria uaccæ. Varro de uita popu. Romani libro ij. Mensæ anteponebantur cum culina ac uno, in quo quæ ueniebant ad fœtum amicæ gratulatum, dijs mactabant.

Fasces quam habeant significationem, manifestum est. Virg. geor. lib. ij. Illum non populi fasces, non purpura regum Flexit. Fascem consulem posuit Virg. geor. li. ij. Iniusto sub fasce uiam dum carpit. Fascem onus. Idem bucolicis. Ego te hoc fasce leuabo. Idem geor. lib. iij. ultroq; animas sub fasce dedere.

Fundere est liquorem defundere. Virg. geor. lib. iij. Hic duo rite mero libans carchesia baccho Fundit humi. Fundere prosternere, iacere. Virg. ænei. libro. i. quàm septem ingentia ui-

ctor Corpora fundat humi. Et æn. lib. ij. fusus sine mente, sine ullo Subiacerent. Mar. Tul. philip. lib. i. Sceleratissimorum hostium exercitum fusum, cæsumq́; cognoui. Fundere dare. Virgilius bucolicis. Ipsa tibi blandos fundent cunabula flores. Cicero Thus. libro. v. Vt aut flores, aut fruges fundant, aut bacas Fundere dicere. Virgilius æn. libro. iij. Talia fundebat lachrymans. Plautus Asinaria. Næ ille æcastor funerato fundit. Fundere fugare. Virgilius æn. libro secundo.

Illi etiam, siquos obscura nocte per umbram
Fudimus insidijs, totaq́; agitauimus urbe.
Apparent.

Fundere demittere. Virgilius geor. li. iiij. ruūtq́; effusi carcere currus. & lib. x. cristisq́; à uertice flamma Funditur. Filum oris liniamentum lib. xxix. Surge mulier, ducito filum non malum. Filum dicitur ducta res quæq; ad tenuitatem. Virgilius libro. x. extremaq́; Lauso Parcæ fila legunt. Flagitium periculum. Lucilius lib. xxix. Quiete poscente manus, & præbent rectius multo, & sine flagitio. Flagitium ueteres uitium, quod uirgini infertur, dici uoluerunt. Fides quid sit manifestum est. ut Virgil. æn. lib. i. Cana fides, & Vesta. ut plerunq; fides chordæ appellantur. Mar. Tul. in Hortensio. Ponendæ sunt fides, & tibiæ. & Virgilius libro. vi. Threicia fretus cithara, fidibusq́; canoris. Facere apertam habet significantiam. Facere rem diuinam religionibus exhibere. Plautus Aulul. mulsi congialem plenam faciam tibi fideliam. Virgilius bucolicis. Cum faciam uitulam pro frugibus, ipse uenito.

G

g RAVE Grauidum. Virgil. æn. lib. primo. donec Regina sacerdos Marte grauis. Graue plenum. Virgilius bucolicis. Non insueta graueis tentabunt pabula fœtas. Et geor. lib. iiij. & grauido superant uix ubere limen. et æn. lib. i. Tunc pietate grauem, ac meritis. Graue fœcundum, ac frugiferum Virgi. Georgi. lib. ij. Quid labor, aut benefacta iuuant? quid uomere terras Inuertisse graueis? Graue secundū consuetudinem ponderosum. Virgilius geor. li. i. Vomis, & inflexi primum graue robur aratri. Ter. Heauton. Hui tam graueis hos quæso. M. Tul. de offic. lib. i. Aut certe omni pondere grauior habenda est. Graue amarum. Varro quinquatribus. Absynthium uti bibam grauem, & castoreum, leueq; robur. Graue multum ualde significare ueteres probant. Titinnius psaltria. Grauiq; obsonio conuiuas. Nam & grauiter multum intelligitur. Cæcilius Plotio. Placere hoc cœpit grauiter, postquam est mortua. Accius Deiphobo. Aut infando homine natula erat ut arena si ex sole qui neq; amico amicus unquam grauis neq; hosti hostis fuit. Sallustius historiarum lib. iij. Nanq; his præter solita uitiosis magistratibus cum per omnem prouinciam in fœcūditate bienni proximi graue pretiū fructibus esset. Mar. Tul. de offic. lib. i. Nec uero audiendi, grauiter, qui inimicis irascendum putant. Lucretius lib. i. Humana ante oculos fœde cum uita iaceret In terris oppressa graui sub relligione. Varro περὶ τῆς διδασκάλου. Vbi graues pascantur, atq; alantur pauonum greges. Graue grandæuum. Virgil. lib. v. Hic grauis Entellum dictis castigat Acestes. Graue molestum. Mar. Tul. de senectute. Quod nunquam senectutē tibi grauem esse senserim. In eodē, Facilius morbos incidunt, adolescentes grauius ægrotant, tristius curantur. Sallustius libro secundo. & continetur grauis, Graue nocens. Virg. georgi. libro quarto. Galbaneoq́; agitare graui. M. Tul. de officijs libro tertio. Magnum illi bellum perfugam hominum, & grauem aduersarium imperij sustulisset. Graue triste. Accius erigona. Sed ubi in finem uētum est, in quo illum fors expectabat loco, ad quem Orestes grauis sacerdos ferro prompto adstituere. Virgilius libro. xij grauior'ne nuntius aureis Vulneret. Graue forte. Virgilius libro. xij. ferit ense grauem Tymbræus Osyrim. Graue utile. Mar. Tul. de offic. libr. i. Vt iam sint alia grauiora, atq; meliora, tamen nos studia nostra regula metimur. Graue solidum, & firmum. Accius Adamante. Veneficijs, & egresia hostium deperisti, & graue. Idem nictegresta. Id quod facis, gratum, & graue est. Marcus Tul. in Hortensio. Vnde ad agendum, aut ad dicendum copia depromi maior grauissimorum exemplorum, quasi incorruptorum testimoniorum potest. Graue sapiens cum authoritate. Mar. Tul. de offic. lib. i. Quæ grauis & fortis, ciuis & in Rep. dignus principatu, fugiet, atque oderit. & in Hortensio. Quid enim aut Herodoto dulcius, aut Thucydide grauius? Graue necessarium. Lucilius libro. xxix. Habeasq́; animo mihi admodum causam grauem fore, quæ me ab ullo commodo abducat tuo. Grassari dicitur supra modum sæuire. Grassari etiam dicimus ambulare. Titinnius ueliterna. Vnde Thensam, atq́; mulos sine eam pedibus grassari cum fingere eius superbiam. Næuius pedio. Certamus si me diploidi à recta grassatur uia. Idem pedio. Nunc me res ipsa reprimit sæpe hæc eadem grassatus uia. Sallustius Iugurtha. Qui ubi ad gloriam uirtutis uia grassatur. Afranius excepto. Consimili grassantur uia, à quibus hic est omnis cultus. Garulæ dicuntur aues canoræ, & hilares. Virgilius geor. libro. iiij. Garula quam tignis nidum suspendit hirundo. Garulus est rursum cordatus. Varro periplus lib. i. In hac ciuitate tum regnabat Dionysius homo garulus, & acer. Gemini dicuntur ex uno utero, & uno die editi. Virgilius libro ix. Geminos huic ubere circum Ludere pēdenteis pueros. Geminum rursum simile. Pacuuius Hermiona. Par fortitudo, gemina confidentia. Geminæ duæ. Virgilius libro sexto. Sūt geminæ somni portæ, quarum altera fertur Cornea. Gerere habere. Virgil. æn. lib. ij. & nos aliquod nomenq́;, decusq; Gessimus. Gerere ferre. Vir. lib. vij. Bella manu, letumq́; gero. & idem eodem, læuaq́; ancile gerebat. Gerere facere. Virgilius libro nono. nec tecum talia gessi Magnanimum Aeneam, & fata extrema secutus.

Gradus consuetudine sunt, per quos ad altiora domorum, & ædificiorum omnium scanditur. Virgilius æneidos libro. i. Aerea cui gradibus surgebant limina. Gradus pedum gradientium uicissitudo. Virgilius geor. libro tertio. gradibusq́; sonare Compositis. Gradus firmitas standi. Marcus Tullius de officijs libro primo. Nec tumultuantem de gradu deijciunt. Gestire cupere. Lucilius lib. xxx. Quanto haurire animus musarum è fontibus gestit. Gestire lætum esse. Virgilius geor. libro. i. Et studio incassum uideas gestire lauandi.

H

h ERBA Est uiride pecorum pabulum. Virgilius geor. lib. i. & fulcis frumenti quæreret herbam. Herbam ueteres palmam, uel uictoriam dici uolunt. Virgilius geor. libro tertio. atq; immemor herbæ Victor equus. Accius Meleagro. Gaudēt, currunt, celebrant, herbā conferunt. donant tenent pro se quisq; cum corona clarum constat caput. Afranius excepto. Fit opus luculentum, hoc dica herbam det. Habere satis esse. Virgilius lib. xij. Hoc habet, hæc melior magnis data uictima diuis. Habere planum est quid significet. ut Virg. æn. lib. iiij. Habeat secum, seruetq́; sepulchro. Teren. Andria. quod habui summum pretiū persolui tibi. Habere tenere

occupare

occupare. Virgilius æneidos libro secundo. Hostis habet muros. Lucilius libro.xxix. Hoc tum ille habebat, & ferè omnem Appuliam. Plautus aulularia. Postremo hunciam perscrutaui, nihil habet. Terentius andria. Certe captus est, habet. Habere rursus habitare. Sallustius Catilinæ bello. Credo falsa existimans ea, quæ de inferis memorantur, diuerso itinere malos à bonis loca tetra, inculta, fœda, atq; formidolosa habere. Virgilius æneidos libro septimo. Quæ loca, quiue habeant homines. Afranius excepto. Vbi hic me scis quæso habet meretrix neapolitis. Accius Philoctete. Vbi habet urbem, agro'ne? Plautus aulularia. Patri auo'ue huius, qui nunc hic habet. Habere. Terētius eunucho. Labore alieno magnam partam gloriam uerbis in se transmouet, qui habet salem, quod in te est. Habere facere sæpe. Varro taphemenippo. saltem infernus tenebrosus κενοδουλοιας tenet, atq; habet homines soliatus, quod cum peius formidant, quàm fullo ulula. Marcus Tullius de Rep. libro tertio. Nam cum quæreretur ex eo, quo scelere impulsum mare haberet infestum unomioparone, eodem (inqt) quo tu orbem terræ. Habere audire. Lucilius libro.xxix. Habes omnem rem, timeo ne accuser. Terentius Heauton. Habes omnem rem, pergam, quo cœpi, hoc iter. Habere dirigere. Lucilius libro.xxix. Huc alio' cum iter haberet præteriens uenit.

Habitare est inhabitare, habere, uti. Varro sermone latino libro tertio. Vtrunq; muliēres, & epicro cum uiri quoq; habitarunt. Idem rerum diuinarum libro.xvi. hoc nomine antiquos secundis rebus Cumas habitasse. Hiare est aperire. Sallustius hist. libro quarto. Atq; hiauit humus multa uasta, & profunda. Hiare mirari, stupere. Virgili. georgi. libro secundo. hunc plausus hiantem Per cuneos geminatus enim plebisq; patrumq;. Et æneidos libro sexto. inceptus clamor frustratur hianteis. Varro marcipore, quicquid euidenter circōstant non rident credo ridere hianteis, uideo hianteis, non audio. Horrendum significat uitabile, & terribile. Virgilius libro sexto. Horrēdas canit ambages, antroq; remugit. Horrendum nouum, & admirandum. Virgilius æneidos libro tertio. Horrendum dictu, uideo mirabile monstrum. Idem libro octauo. Nascenti cui treis animas feronia mater (Horrendum dictu) dederat. Horrendum ridiculum. Virgili. georgi. libro secundo. Oraq; corticibus sumunt horrenda cauatis.

Haurire significat exhaurire, uel implere. Lucretius libro quarto. iuuat integros, & cædere fonteis, Atq; haurire. Lucilius libro.xxx. Quantum haurire animus musarum & fortia gestit. Haurire auare sumere. Cicero Thuscula. libro quarto. Cum inexplebili cupiditate, quo fluentius uoluptates undiq; hauriret, eo grauius, ardentiusq; sitientem. Virgilius libro primo. ille impiger hausit Spumantem pateram, & pleno se proluit auro. Haurire defatigare. Virg. Georgi. libro tertio. exultantiaq; haurit Corda pauor pulsans. Haurire confodere. Virgilius libro decimo. Per tunicam squalentem auro latus haurit apertum. Haurire accipere, uel audire. Virgilius libro duodecimo. haud hæc mollia fatu Sublatis aperire dolis, simul hæc animo haurit. Et libro quarto. Vocemq; his auribus hausi. Haurire tenere. Virg. georgi. libro quarto. Et medium sol igneus orbem Hauserat. Honor est dignitas. Marcus Tullius epistolarum ad Cæsarē libro primo, Tu cum ea, quæ es ab senatu summo cum honore consecutus. honor gratia & pulchritudo. Virgi. geor. libro secundo. Frigidus & syluis aquilo decussit honorem. & libro primo. lumenq; iuuentæ Purpureum, & lætos oculis afflarat honores. Honor substantia, delectatio. Virgilius geor. libro quarto. En etiam hunc ipsum uitæ mortalis honorem. Quem mihi uix. Honor cultura, obseruantia. Virgilius æn. libro octauo, Semper honore meo, semper celebrabere donis. Honor integritas pudicitia. Virgilius æn. libro primo. & rapti Ganymedis honores. Honor sacrificium litatio. Virgilius libro octauo. Forte die sollēne illo Rex Arcas honorē Amphitryoniadæ magno, diuisq; ferebat. Plautus aulularia. Et quidem maiorem filium mihi honorem habere quàm eius habuisset pater. Honos dilectus amor. Virgilius libro duodecimo. per si quis amatæ Tangit honos animum. Honor hostia. Virgilius æn. libro tertio. meritos aris mactabat honores. Honor præmium. Virgil. libro quinto. Ipsis præcipue ductoribus addit honores, Lucilius lib.xxx. cuius Cum uultu, ac facie, ludo, ac sermonibus nostris, Virginis hoc pretium, atq; hūc reddamus honorem. Honor sepultura. Virgilius libro sexto. Cernit ibi mœstos, & mortis honore carētes. Lucilius lib.xxvii. Nullo honore displetu, nullo funere.

I

INuitare apertam habet significantiā. Virgilius libro quinto. celeri certare sagitta Inuitant q̄ forte uelint, & præmia ponit. Terentius Heaut. Quàm uellem Menedemum inuitatum nobiscum esset amplius. M. Tul in Verrē actione.ij. Rogat Rubrium, ut quos ei cōmodū siet, inuitet. Lucil. lib.xxx. Contra hæc inuitasse, aut instigasse uidentur. M. Tul. de senectute. Ad quem fruendum nō modo nō retardat, uerum ēt inuitat, atq; allectat senectus. Inuitari est delectari. Virgi. geor. lib.i. Inuitat genialis hyems, curasq; resoluit. Turpili. trasileone. onera, mensam, talos uinum in hæc huiusmodi, q̄bus rebus uitā amat tum inuitari solē. Idē philopatro. Locus ipse inuitat hercle hic Veneris. M. Tul. in Hortensio. Voluptates autē nulla ad res necessarias īuitamēta afferūt senibus. Idē de Rep. Idq; ipsa natura nō inuitaret solū, sed etiā cogeret. Inuitare significat repleri. Plau. amph. Mirū si inuitauit sese in cœna plusculum. Lucil. pulchre inuitati, cœptiq; benigne. Turpilius epiclero. Non inuitat plusculū hic sese, ut solet. Idem Leucadia. Inuitauit plusculum, hic sese in prandio. Sall. hist. lib.iiij. Et uersi postero die, multoq; properantes deseruerant in castris nacti. cum se ibi cibo, uinoq; læti inuitarent. Lucil. lib.xxx. Cito enim bene longinquum mortalibus morbum in uino esse, ubi qui inuitauit dapsilius se. Varro. sesquiulysse, ipsum audi uino inuitati poculis large atq; benigne. Iuxta est proxime. Virgil. ænei. lib.iij. humilis uolat æquora iuxta. Iuxta est coniūctim. Varro de uita popu. Ro. lib.i. Cum interea lucubrando faceret iuxta ancillas lanā. Iuxta rursum similiter. Sallu. Iugurthæ bello. Hyemē, atq; æstatem iuxta pati. Plau. trinumo. Iuxtaq; eam curo cum mea. Varro παπία παπαι περὶ ἐγκωμίων. Qui potest laus uideri uersa cum motus sæpe furaces essemus, atq; nequissimus ibis iuxta, ac P. Africanus. Plautus aulula. Dixi tibi mater iuxta mecum rem tenes. Insolens impudens, & audax dicitur consuetudine. M. Tul. ad Cæsarem iuniorem lib.ij. Insolens, arrogans, iactans. Idē de senectute. Nec certe uerendū ne uera prædicās de se nimis uideatur aut insolens, aut loquax. Insolens rursum non solens. Ter. andria. Quid tu Athenas insolens? Pacu. atalanta. Quæ ægritudo insolens mentem attentat tuam? Turpilius Demetrio. Timere occepit interdum oscitar et ineptus. Quid mihi uellem ex insolentia nesciebam. Idem Leucadia. Quem olim oderat sectatur ultro, ac detinet. Ille insolens, aut fastidiat carnifex. Accius Diomede. Ita è fletu, & tenebris obstinatus speciem amissi luminis conspiciunt insolentiam. Sallustius Catilina.

Quæ tametsi animus aspernabatur insolens malarum artium. Cicero orat. Sed me hercule istius disputationis insolentia, atq; earum rerum, quæ quasi in arte traduntur inscitia.

Ingenium est naturalis sapientia. Sallustius Catilinæ bello ingenium nemo sine corpore exercebat. Ingenium ueteres dixerunt & sua sponte, uel natura. Næuius lycurgo. Vos qui regaleis corporis custodias agitis, ite actutum in frondiferos lucos, ingenium arbusta uineta sunt, non obscuritas. Sallustius historiarum libro tertio. Castrisq; collatis pugna tamen ingenio loci prohibebatur. Virgilius geor. libro secundo. Nunc locus armorum ingeniis quæ robora cuiq;, Quis color. Immane significat ingens. Virgilius libro sexto. posuitq; immania templa. Immane fœdum. Accius andromeda. Immane te habet templum obuallatum ossibus. Immane rursum minime bonum, & nocens. Accius Medea. Prima ex immani uictum ad mansuetum applicans. Virgilius georg. libro quarto. Immane ante pedes hydrum moritura puella. Accius philoctetæ. Phrygiam minorem esse immanem Græciam. Marcus Tullius de Rep. libro quarto. Quid Perieta sensit, ut loquitur, est homo impurus, sin aliter, quod malo, oratio est tamen immanis. Idem de officiis libro primo. Quo detestabilior eorum immanitas, qui & lacerauerunt omni scelere patriam. Virgilius æneidos libro primo. Pygmalion scelere ante alios immanior omneis. Varro Meleagro. Adde hydram Lernæam, & draconem hesperidum, quod bestiæ fuerunt immanes. Intestatus est qui sine testamento perit.

Intestatus est rursum, cuius uerbis fides non habetur. Pomponius pictoribus. Ipsus cum uno seruo senex intestato proficiscitur. Inuadere est appetenter incipere. Virgilius libro duodecimo. Aut pugnam, aut aliquid iandudum inuadere magnum. Lucilius libro xxx. Vt semel in cœli pugnas inuadere uidi. Inuadere rursum quasi in uadum ruere. Accius adamante, ut profugiens hostem, inimici inuadam in manus. Iubere est cogere aliquid ut fiat. Virgilius libro undecimo. ac Nisum dicere iussit. Iubere est uelle. Lucilius satyrarum libro sexto. Saluere iubere. Iubere, salutem mittere amico. Terentius andria. iubeo Chremetem. Virgilius æneidos libro tertio. Sed uocis, precibusq; iubent exposcere pacem. Impurus est aliquo uitio maculatus. Marcus Tullius in Verrem actione ij. Quàm multis illum ingenuis, quàm multis matribus familias in illa terra, atq; impura legatione uim attulisse existimatis? Lucilius libro uigesimo sexto. Coniugem infidamq;, flacitam familiam, impuram domum. Impurus improbus. Marcus Tullius de Repu. libro quarto. Sed menti utiq; nostræ minime audiendus, quippe si ita sensit, ut loquitur, est homo impurus. Terentius eunucho. Mei loci, atq; mei ordinis hominem haud impurum. Imbuere est initiare. Varro ephebo περὶ ἐμμονῆς. Quid te facere oportet literis imbutum solis Mineruæ. Marcus Tullius de officiis libro primo, pleriq; autem parentum præceptis imbuti ad eorum cõsuetudinem, moresq; deducimur. Virg. libro septimo. Promisi dea facta potens, ubi sanguine bellum Imbuit. Imbuere est inficere. Accius philoctetæ. Cum ex uiperino morsu bene uiscerum ueneno imbuta est. & ero cruciatus sciens hoc indoctis intellectibus habere mus. Cicero de finibus bonorum, & malorum. Accidit mors, quæ quasi saxum Tantalo semper impendet. Tum qui est imbutus, quietus esse unquam potest. Ilico significat statim mox. Pacuuius Medo. Repudio auspicium regrediundum est ilico. Cæcilius notoni cassione. Ilico ante ostium hic erimus. Ilico illo! Turpilius leucadia. Sed quàm longe est cum isti ilico, idest in eo loco. Nouius belli pœnici libro sexto. Septimum decimum annum ilico sedent. Accius eurysace. Ilico inquam habitat ouis, quam propitius. Ennius hemina libro primo. Et quia quo irent, nesciebant, ilico manserunt. Idem his persuadet ut ilico manerent, par ilico manent. Cæcilius notoni cassione, manete ilico. Ignoscite est ueniam date. Virgilius geor. libro quarto. Ignoscenda quidem, scirent si ignoscere manes. Ignoscite rursum noscite, uel discite. Varro νειοδοξία περὶ φόνου, Vosq; in theatro, qui uoluntatem auribus huc aucupatum concurristis domo, adeste, idest, à me, quæ feram, ignoscite, domum ut feratis è theatro literas.

Iter est uia. Virgilius libro sexto. Hac iter elysium nobis. Iter nauigatio. Terentius ecyra. Ain tu tibi hoc incommodum euenisse iter? Non hercle uerbis Parmeno dici potest tantum, quantum re ipsa nauigare incommodum est.

Innocentia est bonum, & nulli nocens. Virgilius æneidos libro tertio, littusq; rogamus Innocuum. Innocens rursus integer, & incorruptus. Sallustius Iugurtha. Vbiq; Metellus agebat ex nuntiis acceptis simul de innocentia eius certior Roma factus, diffidere suis rebus, ac tum demum ueram deditionem facere conatus est. Indulgere augere. Lucilius libro uigesimo nono. Tu qui iram indulges nimis, manus abstinere à muliere melius est. Indulgere ueniam dare. Virgili. libro decimo. Tolle fuga Turnum, atq; instantibus eripe fatis, Hactenus indulsisse uacat. Indulgere dare, detinere. Virgil. æneidos libro quarto. Indulge hospitio, causasq; innecte morandi. Et in eodem. Indulgent uino, & uertunt crateras ahenos. Indulgere, spatium maius dare. Virgilius georgicorum libro secundo. Sin tumulis accliue solum, collesq; supini, Indulge ordinibus. Indulgere temperare clementem esse. Virgilius geor. libro secundo. Si non tanta quies iret, frigusq; caloremq; Inter & exciperet cœli indulgentia terras. Marcus Tullius de officiis libro tertio Magnus uir in primis, & qui perindulgens in patrem, idem acerbe seuerus in filium.

Inane uacuum sine pondere. Virgilius geor. libro tertio. Atq; illis iam sæpe rotæ ducantur inanes. Inane concauum. Virgilius libro quinto. galeam ante pedes proiecit inanem. Inane uacuum, siue leue. Virgilius geor. libro quarto. Instabileis animos ludo prohibebis inani. Et æneidos libro quarto, & inania murmura miscent. Iacet significantiam habet manifestam. Vt Virgilius bucolicis Silenum pueri somno uidere iacentem. & Strata iacent passim sua quæq; sub arbore poma. Marcus Tullius de suppliciis in Verrem. Patris hi quos uidetis iacebant in limine. Iacet plenum est, oneratum. Virgilius geor. libro tertio. Sed iacet aggeribus niueis informis & alto Terra gelu late. Iacet per plurimum porrigitur. Virgilius geor. libro tertio. Tantum campi iacet. Iacet sordet nec lætus est. Lucilius libro xxx. & sua percipere retro relicta iacere. Lucretius libro i. Humana ante oculos fœde cum uita iaceret In terris. Iacere significat emittere. Vnde & iaculum. Virgilius libro quinto. Sublataq; procul dextra cõnixa coruscat, Et iacit. Marcus Tullius in Verrem de signis. In quem scyphum de manu iacere conatus est. Iacit habet, ponit. Virgilius geor. libro quarto. Omnis in hanc certam regiõ iacit arte salutem. Marcus Tullius philippicarum libro primo. In quo templo quantum in me fuit, ieci fundamenta pacis. Iacit facit. Lucilius lib. xxvi. Aggere in iaciendo, siquo est uineis actis opus. Improbum, sicuti est manifestum, est minime probum. Cicero epistola ad Cæsarem libro primo. Debes odisse improbitatem eius, quia impudentissimum nomen delegerit. Improbum sæuum. Virg. lib. x. lauit improba teter Ora cruor. Et geor. lib. iij. tum piscibus atris Improbus ingluuiem, ranisq; loquacibus explet. Lucilius lib. xxx. Improbior multo,

multo, quàm de quo diximus ante. Quanto blandior, hoc tanto uehemētius mordet. Improbum turpe. Lucilius libro.xxx. Omnes formosi, fortes, ergo improbus esto.

Iactare est dimittere dependere. Virgilius libro septimo. & dextro iactata recumbit in armo Iactare uoluere. Virgilius æneidos libro primo. Atq; illum taleis iactantem pectore curas. iactare plagis sternere. Marcus Tullius in Verrem actione.ij. Iactatur domi suæ uir primarius, & homo honestissimus pro se quisq; manus affert. Iactare fatigare. Virgilius æneidos lib. primo. iactatos æquore toto Troas. Et iacteturq; odijs Iunonis iniquæ. Iactare ambitiosius gloriari. Virgilius libro sexto. Quē iuxta sequitur iactantior Ancus, Nunc quoq; iam nimium gaudens popularibus auris. Idem libro decimo. ecce paro, uoces dum iactat inerteis. Lucilius libro.xyiij. In re iactanda ipsa ridicula id atq; adsederet Iactare iacta mittere. Virgilius æneidos libro tertio. & flammas ac lumina iactant. Iactare excutere, commouere. Varro eudæmonibus. Tibi nunc semuiui teretem comam uolantem iactant tibi galli.

Inuoluere significat uolutum superimponere. Virgil. geor. libro primo. Scilicet atq; ossæ frondosum inuoluere olympum. Inuoluere tegere. Virgilius æneidos libro secundo. Vertitur interea cœlum, & ruit oceano nox Inuoluens umbra magna terramq;, polumq;, Myrmidonumq; dolos. Inuoluere implicare. Marcus Tullius ad Cæsarem iuniorem libro primo. Sed quid uideret nomine pacis bellum inuolutum fore. Inuolutum, occupatum, comprehensum. Varro sexagesi. Adest fax inuoluta incendij. Interpres dicitur obscuri dissertor. Virgilius æneidos libro tertio. Troiugena interpres diuûm. Interpres author. Virgilius æneidos libro quarto. Tuq; harum interpres curarum & conscia Iuno. Imponere significat supra ponere. Virgil. æneidos libro quarto. Vidit thuricremis cum dona imponeret aris. Imponere dare. Virgili. æneidos libro quarto. finemq; imponere curis. Intentum solicitum suspensum solicite, diligenter intuentem. Virgilius libro quinto. Intenti expectant signum. Intentum extensum. Idem in eodem. Considunt transtris, intentaq; brachia remis. Intendere innectere illigare. Virgilius æneidos libro secundo. & stupea uincula collo Intēdunt. M. Tull. in Hortēsio. Quæro enim non quibus intendam rebus animum sed quibus relaxem. Idem de supplicijs. Tabernacula carbaseis intenta uelis collocabat. Et de senectute. Intentum enim animum tanquam arcum habebat, nec languens succumbebat senectuti.

Imago dicitur similitudo. Virgilius æneidos libro secundo. atq; ipsius umbra Creusæ Visa mihi ante oculos, & nota maior imago. Imago uagina. Virgilius libro septimo. curuam seruans sub imagine falcem. Increpitat, & increpat paria sunt. Et est aut incusare, aut insultare. Virg. Geor. lib. quarto. Aestatem increpitans seram. & libro decimo. Hostis amare quid increpitas, mortemq; minaris? Et libro nono. Quem Turnus pariter cursu, teloq; secutus Increpat his uictor. M. Tullius Hortensio. Tum Pseudomenus. & soritam, & totam dialecticam aut illudis, aut increpas. Increpare sonare. Virgili. libro octauo. iterum, atq; iterum fragor increpat ingens. Et libro nono. At tuba terribilē sonitū procul ære canoro Increpuit. Inuehi dicitur uehi. Virgilius libro quinto Centauro inuehitur magna. Inuehi aggredi, increpare. Mar. Tullius ad Cæsarem iuniorem libro tertio. Itaq; in eam palàm uehementer est inuectus. Immittere dimittere ad prolixitatem. Lucilius libro.xxx. Neq; barbam immiseris istam. Virgilius æneidos libro tertio. Respicimus dira illuuies, immissaq; barba. Inducere fingere immittere. Mar. Tullius de offi. libro tertio. Hinc ille Gyges inducitur à Platone. Inducere persuadere. Lucilius libro.xxyiij. Hymnis ego animum sic induco, quod tu ab insano auferas. Inducere instituere, confirmare. Lucilius lib.xxyij. Aut quod animum induxit semel, & ut ille omnino putat. Induci delectari. Lucilius libro.xxyi. Veterem historiam inductus studio scribis ad amores tuos. Induci est aliquibus fallacijs decipi. Lucilius. libro.xxx. Quid quærimus acre inductum. cantu custoditum. Insultare dicitur insilire. Virgilius geor. libro tertio Insultare solo, & gressus glomerare superbos. Insultare iniuriosius aliquid dicere. Lucilius lib.xxix. Insulta miserum te quoq; in me. Interficere occidere. Lucilius libro.xxix. Prius non tollas, quàm tuli animum ex nomine, atq; hominem ipsum interfeceris. M. Tullius de offi. libro tertio, ab ijsdemq; quæ nocent interficiuntur. Interficere perdere, concremare. Virgilius geor. libro quarto. Fer stabulis inimicum ignem, atq; interfice messes. Interficere cōsumere, finire. Lucilius lib xxyiij. Piscium magnā atq; altilium uim interfecisti, ut nego. Interpellare dicere ducere. Lucilius libro.xxyiij Verum tu quid agis? interpella me, ut sciam. Interpellare adire, commouere. Ire est ambulare. Virgilius geor. libro tertio. it tristis arator. Ire accumbere. Lucilius libro.xxyiij. Chremes in medium in summum ire addemenetus. Insigne dicitur magnum, uel præstans. Virgilius æneidos libro primo. Insignem pietate uirum. Insigne utile, necessarium. Lucilius.xxyij. Cocus non curat caudam insignem esse illā, dum pinguis siet, sic amici animum, quærunt, parasiti diuitias. Impedire est implicare, inuoluere. Virgilius libro quinto. Haud aliter teucrūm nati uestigia cursu Impediunt. Impedire sordidare, ac probrum ducere. Plautus amph. Immo age hunc thebani aues, qui domi uxorem meam impudicitia impediunt.

L

LAeuum aduersum. Virgilius bucolicis. Sæpe malum hoc nobis, si mens non læua fuisset. læua prospera. Virgilius georgi. libro quarto. siquem Numina læua sinunt, auditq; uocatus Apollo. Lac succus maternus, quo animalia nutriuntur. Virgilius bucolicis. Et lac subducitur agnis. Lactes dicuntur intestina. Titinnius psaltria. Ferticula, cerebellum, lactes agninas. Plautus curculione. Ita cibi uacuitate uenio lassis lactibus. Idem pseudulo. Vna opera alligem fugitiuum canem agninis lactibus. Legere sicut est in consuetudine, significat oculis scripta percurrere. Virgilius Bucolicis. At simul heroum laudes, & facta parentis Iam legere. Legere accedere. Virgilius georgi. libro secundo. ades & primi lege littoris oram. Et æneidos libro undecimo. Implicuere inter se acies, legitq; uirum uir. Legere rursum colligere. Titinnius ueliterna, Hodie hosteis fugauit, spolia placide posterius leget. Virgilius libro decimo. extremaq; Lauso Parcæ fila legunt. Et geor. libro primo. atq; omnis nauita ponto Humida uela legit. Cæcilius fallacia. Osficulatim Parmenonem de uia liceat legam. Varro uirgula diuina. Sed pancarpineo cibo coacto libamenta legens caduca uictus. Legere præterire Virgilio authore dicimus æneidos libro tertio. & libro quinto. Littoraq; Epeiri legimus. &, fractoq; legunt ingurgite remos. Legere est nauigare, præstringere. Virgilius æneidos libro secundo. pars cætera pontum Ponè legit. Legere etiam eligere dicitur. Idem Bucolicis. Ipse ego cana legam tenera lanugine mala. Turpil. epiclero. Quoniā legere te optimū esse, atq; æquissimū, qua cū ætas ue geta, & iubendū esse tibi. M. Tul. de offi. lib. iij. Cætera

autem, quæ secundum naturam esse in uita legere, si ea uirtuti non repugnare diligentius intendentes inuenimus. Legere surripere significat. Vnde & sacrilegum dicitur, idest de sacro furtum. Virgilius bucolicis. Nam quæ sublegi tacitus tibi carmina nuper. Turpilius bœtuntibus. Qui uerba uenatur mea, pestis ars cædat, & sermonem hinc sublegam. Lucilius libro. xxviij. Omnia uiscatis manibus leget. Plautus aulularia. Sed leno egredietur foras, hinc ex occulto sermone satus sublegam. Legere rursum uidere hoc & aquilegi. Virgilius æneidos libro sexto. quin protinus omnem Perlegerent oculis, ni iam præmissus Achates afforet. Et eodem. longo ordine possent Aduersos legere. Lustra dicuntur ferarum habitacula. Virgilius georgi. libro secundo. Non absunt illic saltus, ac lustra ferarum. Et æneidos libro tertio. Cum uitam in syluis inter deserta ferarum Lustra, domosq; traho. Lustra etiã lupanaria dicuntur. Plautus asinaria. Lustris studet. Idem. Apud scortum corruptelæ, & liberis lustris studet. Turpilius limpidia. Quibus senem rebus dispoliasti fœdum, in lustris latet. Afranius priuigno. Vxorem quærit firmamentum familiæ, scias abesse ab ijs lustris ingenium procul. Cicero philippicis libro secundo. Cum omnes impuritates impudica in domo quotidie susceperis uino lustrisq; confectus. Linquere est dimittere. Virgilius æneidos libro tertio. Linquimus Orthigiæ portus, pelagoq; uolamus. Et libro nono. Inq; salutatã linquo. Varro ταφῆ μενίππου. Ille nobiles quondã canes hinc liquit homines omnes in terra pila. Virgi. georgi. libro tertio. canis cum montibus humor Liquitur. idest defluit. Idem ænei. libro iij. Nam quæ prima solo ruptis radicibus arbos Vellitur huic atro liquuntur sanguine guttæ. Limari exquirere, & delinire, secundum consuetudinem aliam dictum. Plautus menæchmis. Ianuam lima prætereunt. Idem bacchidibus. Limaces uiri, qui atterant & consumant. Limare etiam dicitur coniungere. Plautus bacchidibus, Ne cum quoquam acceperis salio mercedem annuam missi abesse, nec cum quicquam limares caput. Idem scematico. Nam pater tuus nunquam cum illa etiam limabit caput. Liuius tereo credito. Cum illos soli mea uoluntate nunquam limauit caput. Cæcilius pausimache, hoc à te postulo, nec cum eo gnato posthac limasses caput. Turpilius Leucadia. Veritus sum, ne amoris causa cum illa limasses caput. Liquidum suaue, dulce. Varro eudæmonibus. Frigus per ossa cornus liquida canit anima. Liquidum est purum. Virgilius libro sexto. liquidumq; per aëra lapsæ. Varro serano περὶ ἀρχαιρεσιῶν. Hunc uocas, sed & liquida uita incuriæ uestræ fecem. Liquidum est prosperum. Plautus pseudulo. Ab sinistra auspicio liquido, atq; ex sententia confidentia est inimicos meos me posse perdere. Liquidum rursum significat molle, & fluxum. Plautus milite. Liquidius, cultiusq;, quàm uentus est Fauonius. Idem cassina. Quandam prognatis in sortiendo sors deliquerit. Varro diuinarum rerum libro tertio Lucili Scipio cum aurum factum haberet ut uinea fulmine ita est ictus, ut ista esset integra, aurum colliquisset. Idem de proprietate scriptorum. Quid est tanti, aut quid aliud eius generis feruefactum colliquisset, & in forma esset infusum. Virgilius æneidos libro primo. aut cum liquentia mella Stipant. Næuius lycurgo. iam solis æstu candor cum liquesceret. Liquerit significat reliquerit. Accius stasia, sticum subidæ delio de lore hoc animo corpus liquerit. Næuius belli pœnici libro secundo. Blande, et docte percontaris, quo pacto Troiam urbem liquerit. Laudare est uerbis efferre. Virgilius laudato ingentia rura. Laudare etiam significat nominare. Virgilius georgi. libro secundo. Aut illaudati nescit Busiridis aras? idest nec nominandi. Plautus captiuis. Id ut scias, Iouem supremum testem laudo ego. Lustrare expiare. Virgilius bucolicis. & cum solennia uota reddemus nymphis, & cum lustrabimus agros. Lucilius satyra. libro secundo. Lustratus piatus. Lustrare circunspicere. Virgilius æneidos libro tertio. Omnia collustrans hanc primo ab littore classem Cõspexi uenientem. Cicero thus. libro quinto. Ego ducem, cum omnia collustrarem oculis. est eum ad portas gaianas. Lustrare est circumire. Virgil. libro octauo. Lustrat auentini montem. Næuius ægysiho. Tum lasciuum ne reissimum pecus ludens ad cantum clausum lustratur. Lustrare sequi. Virgilius bucolicis. At mecum raucis tua dum uestigia lustro. Lustrare patefacere. Sallustius Catilina libro primo. Si lustrantur, si erumpunt omnia, muta iam istam mentem. Virgilius ænei. libro quarto. Postera phœbea lustrabat lampade terras. Lustrare dicimus & scortari à lustris. Plautus pseudulo. Luxantur, lustrantur, comedunt quod habent. Lucilius libro xxx. Quem sumptum facis in lustris circum oppida lustrans. Lustrare perspicere, agnoscere. Virgilius. libro octauo. ille oculosq; loquentis, Iandudum & tacito lustrabat lumine corpus. Marcus Tullius de officijs libro tertio. Sed cum omnia ratione, animoq; lustraueris. Limen locus standi datus. Virgilius libro sexto. Corripiunt spatio audito, limenq; relinquunt. Limen omnis ingressus. Virgilius. æneid. libro secundo. Limen erat, cæcæq; fores, & peruius usus. Varro uirgula diuina, ad quos cum uolucris uenti, ut eos usq; ad limina nitidabilis. Limen non solum quod sub pedibus est dicitur, sed etiam quod superius est ingressus. Nouius in acco. Exule limen superum, quod mihi misero sæpe confregit caput, inferum autem ubi ego omnes digitos defregi meos. Leuare soluere. Virgili. æneidos libro secundo atq; arcta leuari Vincla iubet Priamus. Leuare rursum releuare. Cicero Thusculan. libro quinto. Alia nulla potuit inueniri leuatio. Virgilius bucolicis. ego hoc te fasce leuabo. Marcus Tullius epistolarum ad Cæsarem. Iam amplitudinem, gloriamq; tuam magno mihi ornamento fore existimo, quod me leuas cura. Pacuuius periboea. Neq; tunc te ingenium moderant, neq; fraternum ira exilium leuat. Varro uirgula diuina. Quos non iactat nouo leuata pascat. Leuare etiam minuere. Accius meleagro. Caue lassitudo poplitum cursum leuet. Idem nyctegresia, illos suapte induxit uirtus, tu laudem illorum leuas. Varro περὶ ἐξαγωγῆς. Quemnam te esse dicam feram, qui manu corporis feruidos aperis lacus sanguinis, teq; uita leuas ferreo ense. Virgilius georgi. libro secundo. omne leuandum Prodimus. Turpilius Demetrio. Nunc me ex aliorum ingenijs iudicat intercapedo, quorum amicitias leuat. Varro quinquatribus. Absynthium uti bibam grauem, & castoreum, leuemq; robur. Lautum significat lotum. Terentius phor. Te'ne ad symbolum uenire unctum, atq; lautum è balneis? Lautum mundum. Lucilius libro. xxvi. Malis necesse est lautum è mensa pure capturus cibum. Lautum abundans competens. Varro γέροντος διδασκάλου. Video quod habeat satis, si uix putane lautum. Lautum etiam inquinatum uel maculatum. Virgilius georgi. libro tertio. lauit ater uulnera sanguis. Accius stesiasti. uel tropeo uulnere tetro deformatum suo sibi lautum sanguine tepido. Lautum elegans, suaue. Terentius Eunucho. Facere laute, lepide, nihil supra. Afranius uopisco. Equidem te nunquam mihi parasitum, uerum amicum æqualem, atq; hospitem quotidianum, & lautum, & conuiuam domi. Marcus Tullius in Verrem actione. ij. Romam ut ex Sicilia redij comites istius, atq; amici homines lauti, & urbani. Et in Hortensio, Quæ est igitur philosophia? Socrate nec dubito quid, quæcunque sit lautitia, cui ictum elegantem magnifice

tem magnifice neq; minus, quàm deceret, colere instituissent.

Lentum significat tardũ·Mar. Tullius de Repu. libro quinto. Marcellus ut taceret pugnax maximus & consyderatus, & lentus. Et in Hortẽsio. Nũc Crassum, qui lentus (ut scitis) dicere solebat ad imitationem quasi nostri generis contendisse. Lentum securum, otiosum· Virgilius bucolicis. Nos patriam fugimus, tu Tityre lentus in umbra· Lentum flexuosum· Virgilius bucolicis. Lenta salix quantum pallenti cedit oliuæ· Idẽ Geor. libro primo. Atq; amerina parant lentæ retinacula uiti· Lentum patiens placidũ. M. Tul. in Hortensio, qui, cum publicas iniurias lente tulisset, suam non tulit. Lentum facile. Lucilius satyrarum lib. xi. Cotta senex Crassi pater huius pacem magnus trico fuit numarius soluere nulli lentus· Lentum tenax. Plautus menæchmis, nimis lenta sunt uincula· Virgilius geor· libro quarto· Et uisco, & Phrygiæ seruant pice lentius idæ. Lentum frigidum. Virgilius geor. libro primo· Nocte leues melius stipulæ, nocte arida prata Tondentur· noctis lẽtus non deficit humor· Cicero orat. libro secundo. Neq; n· est facile perficere, ut irascatur ei, cui tu uelis, si uel iudex, uel ipse ferre id lente uideare. Locum decus significare uult Accius Diomede· Non genus uirum ornat generi uir fortis loco. Locus significationis manifestæ est. Virgi· æn. lib· iij. Hæc loca ui quondam. et, Hic locus urbis erit· Locus genus, nobilitas, dignitas. Accius eurysace. Atq; ut uides non tenui de loco. Sallustius Catilina· Natus haud obscuro loco· Langor est torpor, & inertia. Marcus Tullius de officijs libro· i· Nihil autem magis cauendum est senectuti, quàm ne langori se desidiæq; dedat· Langor defectio, & dissolutio· Virgili· æn· libro· ix. Purpureus ueluti cum flos succisus aratro Languescit moriens· Idem li· x· Qualem uirgineo demissum pollice florem, Seu molles uiolæ, seu languentis hyacinthi· Longum est perplanum, porrectũ· Virgilius geor. lib· iij· Tum longo nullus lateri modus· Longũ altũ, erectum· Virgi. æn. lib· ix· Stant longis innixi hastis, & scuta tenentes. Longum diuturnum, perseuerans· Virgilius æn. lib· iij· & longum Andromache testatur amorem. Longe etiam ualde· Virgilius æne. libro quinto. Ante omnes stupet ipse Dares, longeq; recusat· Mar· Tul. in Verrẽ de prætura Siciliensi· Hic longe primus ciuitatis est Epicrates. & de offi. libro. i· In his & nobilissimi philosophi longe principes. Lucilius lib. xxx. Cui ubi deciminutia meæ epitegma appedi longe opera ante omnia alia· Sisenna historiarum libro quarto. Egregias & longe præstanteis, ac metuendas aduersariorum opes esse· Terentius adelphis· Et erat longe mea quidem sententia· Longum sæuum perniciosum· Virgilius ænei. libro primo. Infelix Dido, longumq; bibebat amorem· Longe etiam significat aut temporis prolixitatẽ, ut Virgilius geor. libro secundo· nec longum tempus & ingens Exiet ad cœlum ramis felicibus arbos· aut spatij existimationem· Mar· Tul. in Clodiũ, & Curionem· Credo postquam tibi speculum allatũ est longe, & à pulchris abesse sensisti. Virgilius lib· xij· Longe illi dea mater erit, quæ nube fugacem Fœminea tegat· Luxuria est contra pudorẽ & supra modum profusio· Mar· Tul. de offi. lib. i Intelligimus, quàm sit turpe defluere luxuria, delicate, ac molliter uiuere. Luxuria intempestiua abundantia. Virgilius geor. libro· i· Luxuriem segetum tenera depascit in herba. M· Tul. de orato· libro primo. Et omnis luxuries stilo depascenda· Virgi· georgi· libro primo· At si luxuria foliorum exuberat umbra. Cicero de orat. Gemmare uites, sitire agros, lætas segetes, luxuriosa frumenta· Laxum liberum, & remissum. Virgi. æn. libro. i· Et premere, & laxas sciret dare iussus habenas· Idem geor. libro secundo. et dum se lætus ad auras Palmes agit laxis ꝑ purum immissus habenis. Laxum non angustum, sed spatij maioris. Virgi. geor· lib· iij. Et primũ laxos tenui de uimine circlos Ceruici subnecte. M· Tul. de offi. lib. i. Et admittenda hominum cuiusq; modi multitudo, adhibenda est cura laxitatis.

Locandi significatio manifesta est, ut aut operis locandi. aut fundi. M. Tul· epistolarum ad Cæsarem lib· ij· uel quod locatio ipsa pretiosa· Idem in Verrẽ frumentaria, ac Senonis mamnoni nobilissimi hominis uxoris, fundus erat colono locatus. Locare constituere· Virgi. æn· lib· i· hinc alta theatri Fundamẽta locãt alij. Lucilius lib. xxx· Virtutis hæc tuæ artis monimenta locantur. Locare marito dare. Plau. aulul· Virginem habeo grandem dote cassam, atq; illocabilem· Locare parare· Lucilius lib· xxyiij. Hæc tamen conuentus tela, insidiæq; locaui·

Lætum hilarum secuti consuetudine· Virgi. geor. lib· i· Et lætæ pecudes, & ouantes gutture corui. Lætum ferax. Virgil. geor. libro primo. Lætus ager nullo tantum se Mœsia cultu Iactat. Lætum pingue. Virgilius geor· libro secundo· Glande sues læti redeunt. Lætum gratia plenum. Virgilius æne· libro primo. Lumenq; iuuentæ Purpureum, & lætos oculis afflarat honores. lætum plenum, distentum. Virgilius geor. libro tertio. Læta magis pressis manabunt ubera mammis.

Lassum dicitur fatigatum. Lucilius lib· xxx· Leonem ægrotum ac lassum· Lassum marcens, grauatum. Virgilius libro nono· lassoue papauera collo Demisere caput.

M

m

Actare præcipitare· Accius antenoridis· Qui aut illorum copias fundam in cãpo aut naueis uram, aut castra mactabo in mare· Mactare honorare· Accius didascalico libro primo. Sapientiæq; inuictæ gratia atq; honoris pater honeste rem mactauit aurea. Mactare est immolare. Virgilius geor. lib. quarto. Et nigrã mactabis ouem, lucumq; reuises· Lucretius libro quinto· Et nigras mactant pecudes, & ignibus diui. Accius erigona· Quod utinam me suis aratenens telis mactasset dea. Varro de uita populi Romani libro primo· Quod Calendis Iunijs & publice & priuatim fatuã pultem dijs mactat. Mactare est magis augere. Virgilius libro nono. Macte noua uirtute puer. Cicero Thus· libro primo. Macte uirtute· Accius opeolem· Pota, ut dixi macte his, armisq; macte uirtutẽ patris. Lucilius satyrarum libro quinto· Macte inquam uirtute simulq; his uersibus esto· Turpilius bœtontibus. Macte uirtute esto· Pacuuius duloreste. Macte. esto uirtute, operaq;, omnẽq; approbo· Marcus Tullius de Repu· ferunt laudibus, mactant honoribus· Mactare malo afficere significat. Plautus amph· At ego certe cruce, & cruciatu mactabo, exi foras mastigia· Idem aulularia· Do date mactantem malo, & damno uiros. Næuius Gallinaria. Mactato te misce. Virginis uerbenis mactat uillam in fortuito. Pomponius præcone posteriore, ad te dij omnes cum consilio calue mactassint malo. Accius Epigono maneas adhisante exilio macte pelopis externis· & Ennius telepho. Qui illum dij, deæq; magno mactassint malo. Afranius priuigno· Afulicas penè peristi, dij te mactassint malo·

Modicum in consuetudine pauxillum uolumus significare. Modicum ueteres moderatum, & commodum dici uolũt· Plautus bacchidibus· Quibus ingens in animo utibile est modicum, & sine uernilitate. Idem Persa. Modice & modeste est melius uitam uiuere, & milite. modice sapis· Ennius hecuba· Quæ tibi in connubio uerecunde, & modice morem gerit. Accius bacchis. Agite modico gradu iacet. & nisus leuis. Turpilis demiurgo· Ego ædepol docta dico, quæ

mulier uolet sibi summam amicam esse indulgentem, & diutinum modice, atq; parce eius serui ad cupidines. Mar. Tullius de Rep libro secundo. Statue esse optume constitutam Rempu. quæ ex tribus generibus illis regali, & optumati, & populari confusa modice, nec puniendo irritet animum immanem, ac ferum. Varro περὶ τύχης. Sapiens & bonum ferre potest modice, & malum fortiter, ac leuiter. Varro Tithono. περὶ γήρως. Si multum lusi, modice ambis. Sallustius iugurthino bello. Animus belli ingens domi modicus libidinis, & diuitiarum uictor. Mitis est tranquillus, & lenis. Virgilius libro octauo. Mitis ut in morem stagni, placidæq; paludis. Lucilius libro. xxx. & illud quoq; mite malum, blandum, atq; dolosum. Mar. Tullius in Hortensio. Aut Theopompo acrius, aut Thophrasto mitius inueneri potest? Mitis est maturus. Plautus milite. Mitissime quidem fustibus. Virgilius bucolicis. sunt nobis mitia poma. Turpilius India. Misero mihi mitigabat sandalio caput. Pacuuius duloreste. Nec grandiri frugum fœtum posse, nec mitescere. Marcus Tullius de Rep. libro quarto. Cumq; autumno terras ad concipiendas fruges patefaceret, hyeme ad concipiendas relaxarit, à fistula maturitate alia mitigauerit, alia torruerit. Idem de senectute. Facit persæpe ipsa sibi audientiam deserti senis compta, & mitis oratio. Mater est, quæ quoduis animal partu edit. Virgilius georgicorum libro quarto. Mater Cyrene mater. Matrem ueteres etiam nutricem dici uolunt. Plautus menæchmis. Ita forma simili pueri, ut mater sua non internosse posset, quæ mammam dabat, neq; adeo mater ipsa, quæ illos pepererat. Virgilius æneidos libro octauo. & lambere matrem Impauidos, idest nutricem. Merum est solum. Terentius phor. Nihil habet nisi spem meram. Varro τὸ παρὸς ὁ παιδίον περὶ παιδοποιίας. Liberos parare cui necesse sit, non est merum, nec tu ædepol quid simulas tuis. Plautus asinaria. Aurum, atq; argentum merum est, fixus hic apud nos est animus tuus clauo cupidinis. Varro sesquiulysse. Diogenem postea pallium solum habuisse, & habere Vlyssem meram tunicam, pileum ideo non habere. Idem eudæmonibus. Tu non insanis, quo tibi uino corpus corrumpis mero. Merum syncerum. Pomponius Piscatoribus. Nescio quid non est hoc merum, quod hic plorat. Varro marcipore. Eodem coniecisse mera miracula, nescio quæ. Cicero de orato. libro secundo. Ecce tibi exortus est Isocrates magister istorum omnium, cuius è ludo tanquam ex quo Troiano meri principes exierunt.

Meret meretur. Virgilius libro decimo. qualem meruit Pallanta remitto. Et libro quarto. Si bene quid de te merui. Marcus Tullius ad Cæsarem iuniorem libro secundo Quem periisse ita de Rep. merentem consulem doleo. Lucilius libro xxx. Publica lege ut mereas, præsto est tibi quæstor. Varro eudæmonibus. quia plus inquit merere debet, in quo est uirtus. Mœret rursus dolet. Virgilius æneidos lib. quarto. Sola domo mœret uacua. Meret militat. Lucilius satyr. libro. xy. Dum miles hybernas, ac meret tersa ex ætate quasi annos. Idem libro. xi. Annos hic erat tam plures miles hyberna nobiscum meret. Virgilius libro quinto. merui quoq; sæpe furores Compressi. Varro de uita popu. Romani libro tertio. Qui in exercitu donati essent, & equo publico mererent. Meret humillimum, & sordidissimum quæstum capit. Varro rerum humanarum libro. xx. Qui in ordine erat, is æs militare merebat, & ob mercedem laborem uel infamiam corporis locat. Lucilius libro primo. & mercede meret religiones. Varro Agathone, duloreste. Qui merita hominem, & seruum facit, unde, et mercenarii, & meretrices dicuntur. Idem eudæmonibus, primum iste, qui meret sestertios uicenos. Medicamentum est, quo homines, uel animalia cætera curantur. Marcus Tullius de offi. libro tertio. Si quis medicamentum cuipiam dederit ad aquam intercutem. Medicamētum rursus uenenum, ut græce φάρμακον, uel producta eius uerbi prima syllaba, quod apud medos uenefici sint plurimi, secundum Virgilium geor. libro secundo. Media fert tristes succos, tardumq; saporem Felicis mali. & in sequentibus. Pocula siquando sæuæ, infecere nouercæ, Miscueruntq; herbas. Varro περὶ ἐξαγωγῆς. & quærit ibidem ab Annibale, cur biberit medicamentum, quia Romanus inquit me Prusiades tradere uolebat.

Minutum est, ut sæpius, breue. Minutum est obscurum, & scrupulosum, ut à græcis dicatur λεπτομερές. Cicero de finibus bonorum, & malorum libro primo. Ecce autem mali minuti, & angusti, & omnia semper desperantes, aut maleuoli, inuidi, difficiles. lucifugi maledici monstruosi.

Malignum significat consuetudine maleuolum. Malignum obscurum. Virgilius libro sexto. Quale per incertam lunam sub luce maligna Est iter in syluis. Malignum gracile, minus ferax. Virgil. georgi. libro secundo. Difficiles primum terræ, collesq; maligni. Moliri est facere. Virgilius ænei. libro primo. Moliriue moram, & ueniendi exposcere causas. Idem Res dura, & regni nouitas me talia cogunt Moliri. Marcus Tullius philipp. Quem nihil aliud agere, nihil moliri, nisi necem ciuium, atq; impetum ciuitatis uidere. Idem de senectute. Iners non sit, uerum etiam sit operosa, & semper agens aliquid, & moliens. Moliri retinere morari, ac repigrare. Cæcius Pergamo. Itaq; quod letitiale me mobilitat mœror molitur metu. Lucilius libro septimo. Mutilamur, molimur, subducamur. Moliri extruere dictum à molibus. Virgilius æne. libro primo. Moliriq; arcem, & manibus subuoluere saxa. Accius Philoctete. Vbi horriferæ & soni stridor gelidas molitur niues. Vnde demoliri dictum est destruere. Marcus Tullius de offic. libro primo. Hanc Scaurus demolitus accessionem adiunxit ædibus. Cassius hemina de censoribus libro secundo. Etiam aurea in capitolio signa, quæ erant demoliuntur. Marcus Tullius de offi. libro tertio. Demoliri ea, quorum altitudo officeret auspiciis. Molle est non durum. Virgilius libro octauo. Mollibus è stratis opera ad fabrilia surgit. Idem georgi. libro secundo. Quid nemora æthiopum molli canentia lana? Molle recens, nouum. Virgilius Bucolicis. sunt nobis mitia poma, Castaneæ molles. Molle opportunum. Virgilius æneidos libro quarto. Sola uiri molles aditus, & tempora noras. Idē. & quæ mollissimæ fandi Tempora. Molle leue, contemnendū. Virgilius georgicorum libro tertio. tua Mecœnas haud mollia iussa. Marcus Tullius de senectute. Quod ferendum est molliter sapienti. Molle non arduum, nec erectum. Virgilius bucolicis. qua se subducere colles Incipiunt, molliq; iugum dimittere cliuo. Molle dulce, iucundum. Virgilius georgicorum libro secundo. Mollesq; sub arbore somni. Marcus Tullius de legibus libro secundo. In animos teneros, atq; molles influere, quàm uarios canendi somnos. Idem de senectute. omnes absterseris senectutis molestias, sed etiam effeceris mollem ac iucundam senectutem. Molle placidum. Accius teleph. Nisi pariter nauem in fugam tradunt subter saxa ad læuam, qua mons molliebat mare. Marcus Tullius de senectute, & Annibalem iuueniliter exultantem patientia sua molliebat. Mirari significat nouo aliquo obstupefieri. Virgili. æneidos libro primo. Artificumq; manus inter se, operumq; laborem Miratur. Mirari delectari, accēdi. Virg. geor. lib. iii. Seu qs olympiacæ miratus præmia palmæ Pascite equos. Mirari mentiri. Virgil. lib. yiii. Ille operū custos illū admiratur, & omnes Circunstant.

Micare est sortiri digitis. M. Tul. de offi. lib. iii. Dignum esse dicunt,

dicunt, qui cum in tenebris micꝫ, & eos quas ipse quasi sorte, aut micando uictus alteri cedit. Varro Parmenone. Micandum erit cum græco, utrum ego illius numerum, an ille meum sequatur. Micare per uices sine ordine mouere. Virgil. geor. lib. iij. micat auribus, & tremit artus. Idem lib. x. semianimiq; micant digiti, ferrumq; retractant. & geor. li. iiij. & linguis micat ore trisulcis. Lucilius lib. xxx. Omnia tumendo mucro uideas feruēte micare. Micare fulgere. Virg. æn. lib. i. micat ignibus æther. & lib. ij. Ardenteis clypeos, atq; æra micantia cerno. Mittere manifestam habet significationem. Virgil. libro yiij. Mittitur & magni Venulus Diomedis ad urbem. & Geor. iij. In saltus utrunq; gregem, atq; in pascua mittes. &, mitte in Venerem pecuaria primus. Mittere est excludere. Virgili. æn. lib. i. mæstumq; timorem Mittite. Sisenna hist. lib. iij. Muliērem missa fide, ac pietate propter amoris nefarij lubidinem extitisse. Mittere. Virgi. bucolicis. Hos illi (quod nec bene uertat) mittimus hœdos. Mittere omittere. Terentius adelphis. Hera lachrymas mitte. Virgil. lib. xi. Mitto ea, quæ muris bellando exhausta sub altis. Lucil. libro. xxx. Hoc missum face illomet utere libenter. Mar. Tullius de offi. lib. tertio. Maniliū missum factum temporibus, uel iusiurandum ualebat. Plautus aulularia. Iam scrutari mitto, redde huc. Mandare significationem habet notam. Virgilius libro. yiij. Multa patri mandata dabat portanda. Mandare commendare. Virgilius æn. libro tertio. furtim mandarat alendum Threicio regi. M. Tullius de offi. libro secundo. Dein scriptis non ea, quæ nunc sed actiones nostras mandaremus, ut sæpe fecimus. Maturū dicitur celer. Virgilius æneid. libro primo. Maturate fugā regiq; hæc dicite uestro. Accius menalippo. Est res aliqua præsente his prius mature, instituit. Mar. Tullius de offi. lib. tertio. Venit ipse mature scalmum nullum uidet. Varro endymionibus. Qui ut uigilarem matura cepisti. in eo retinueris. Maturum graue sapiens. Virgilius libro quinto. Hoc Helymus facit hoc æui maturus Acestes. Mar. Tullius de senectute. Iam constantis ætati, & senectutis maturitas. Maturum mite, coctum. Virgilius Bucolicis. Triste lupus stabulis, maturis frugibus imbres. Varro endymionibus. Discumbimus sati, dominus maturo ouo ad cœnā cōmittit. Metus dicitur, sicuti plerunq; timor. Virgilius libro sexto. Et metus, & male suada fames. Metus religio. Virgilius libro septimo. Sacra coma, multosq; metu seruata per annos. Manere est loco insistere. Virgilius libro decimo. manet imperterritus ipse Hostem magnanimum opperiens. Mar. Tullius in Verrem. Qui iudicia manere apud ordinem senatorium uolunt. Idem de offi. Cyrillum quendam suadentem, ut in urbem manerent. Manere immunere, debere. Virgilius libro septimo. te Turne nefas, te triste manebit Supplicium. Mar. Tullius philipp. libro. xiij. Sin autem me aliud fatum manet. Manere expectare. Terentius Eunucho. Quàm mox irruimus, mane; Omnia prius, experiri consilio, quàm armis sapientem decet. Manet, inhæret, infixum est. Virgilius ænei. libro primo. manet alta mente repostum. Plautus asinaria. Vale, aliquanto amplius ualerem, si hic maneres. Monstrum dicitur horrenda magnitudo. Virgilius æneidos lib. ij. Monstrum horrendum ingens. Monstrum monstrationem. Virgilius æneidos libro tertio. Monstra deûm refero.

Maculosum sordidum immundum. Lucilius libro. xxx. Hæc maculosis cum uestibus aspicit ipse. Maculosum est uarium Virgilius æneidos libro primo. Succinctam pharetra, & maculosæ tegmine Lyncis. Macula turpitudo. Mar. Tullius in Verrem actione. ij. Cuius ut adolescentiæ maculas ignominiasq; prætercam. Lucilius libro. xxx. Quem scis scire tuas omnes maculasq;, notasq;. Macula in retibus plaga. M. Tullius de supplicijs in Verrem actione. ij. Reticulumq; ad nares sibi admouebat tenuissimo lino, minutis maculis, plenum rosæ. Metiri est transmeare. Lucilius libro. xxx. Vir mare metitur magnum fluctibus tradidit. Virgilius georgicorum libro quarto. Et iuncto bipedum cursu metitur equorum. Manicæ dicuntur uestium. Virgilius libro. xi. Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ. Manicæ, quibus manus uinciuntur. Lucilius libro. xxx. Si laqueis, manicas, pedicis mens irretita est. Virgilius æneidos libro secundo. manicas atq; arcta leuari Vincla iubet Priamus. Plautus asinaria. Vbi manus manicæ complexæ sunt. Mæstum triste, miserandum. Virgilius æneidos libro secundo. & mæstas expromere uoces. Lucilius libro xxix. Cohibet & domina mœstus se Albinus. Mœstum enectum fame. Lucili. lib. xxix. Ventrem alienum mœstum fouere ex molito ordeo, uti cataplasma. Mutare derelinquere. Lucilius libro. xxyi Mihi quidem non persuadetur, publicæ ut mutem meos. Mutare transferre. Lucilius libro. xxyiij. Doctior cæteris isa samitis mutes aliquò tecum sacra facta. Mutare aliud pro alio accipere. Lucilius libro. xxyi. Publicanus uero ut Asiæ fiam scripturarius pro Lucilio, id ego nolo & in uno hoc nō muto omnia. Mouere manifestum est, quam habeat significationem. Mouere excludere. Mar. Tullius de offi. libro tertio. Atqui quodam quasi ueneno perficiat, ut ueros hæredes moueat, in eorum locum ipse succedat. Meditari est discere perdoceri. Plautus amph. Prius ipse mecum etiam uolo hic meditari, si hoc pro hoc loquar. Meditari excogitare. Terentius Andria. Venit meditatus alicunde ex solo loco.

N

Nobile ad dignitatem generis refertur. Sallustius Catilina, nobili genere natus fuit. Nobilis dicitur & notus. M. Tul. de offi. li. ij. Testis est Phalaris, cuius est præter cæteros nobilitata crudelitas. Lucilius satyr. li. yij. Phryne nobilis ille ubi amatorem improbius quem. Varro περὶ λέξεων. Tum contremula aquilenta apud alta litora oriris, ac nobilis omnibus reluces. Accius Diomede. Me Argos referam, nam hic suā nobilis, necui cognoscar noto. Teren. Heauton. mea est potens mognifica, sumptuosa, nobilis. Vir. lib. iij. Est locus, Italiæ medio sub montibus altis Nobilis. Mar. Tul. in Verrem actione. ij. Oppidum est in Hellespōto Lampsacum, id in primis Asiæ prouinciæ clarū, & nobile. Lucilius lib. xxix. Tum illud epiphoni, quod etiam tum nobile est, unde nobilitarent notificarent dictum est. Titinnius. Prælue magis, quæ fame obiectarent, ne eam malefactis nobilitarent. Accius thelephona, is demum miser est, cuius nobilitas miserias debilitat. Pacuuius duloreste. Hiccine is est, quem famæ gratia ante omneis nobilitat uiros? Numerum ordinem. M. Tul. de deorum natura. lib. ij. Nihil est enim ut orationem numero moueri possit sine consilio, in quo nihil est temerarium. Vir. æn lib. iij. Degerit in numerum. Numero signo. Accius œnomao. Numero te expurgasti. Idē antigona. Ne istum numerum amittas subitum oblatum. Turpilius Demetrio. Nunquam nimis numero quenq̄ uidi facere, quàm facto est opus. Idē lyndia. Ego interim in turba foras subduxi, cū hac me ne quis ad numero mihi uidebat currere, Varro περὶ ἐξαγωγῆς. Quid puer rogasset, & petasatus capite annuisset, ac discedens nūero uenire ait adolescētē. Afranius priuigno. Nūero inepti ptimuistis cassam terriculam aduersarij. Plau. amph. Numero mihi in mentem fuit. Varro Cato, uel de liberis educandis. Vt

qui contra celeriter erãt nati ferè munerarijs præmuniebant, quàm qui cito facturum quis'ue ostendere uolebat, dicebat numero id fore, quod etiam in partu precabãtur numeri, & quã deam solent indigetare etiã pontifices. Numeros modos. Virgi. Bucolicis. numeros memini, si uerba tenerem, Mar. Tul. de offic. lib. iij. Perfectum, atq; absolutum est, et, ut ijdem dicunt, omnes numeros habet. Niti est conari sub onere. Virgil. geor. lib. iij. Post ualido nitens sub pondere faginus axis Instrepat. Cicero thus. lib. ij. Tum illud, quod Sisyphus uersat saxum sudãs, nitendo, neq; proficit hilũ. Niti fultum esse. Lucili. lib. xxvi. Summis niti naturæ opibus. at ego contra, ut dissimilis siem Niti est incumbere. Virgi. lib. vi. Ille, uides, pura iuuenis qui nititur hasta, Niti rursum ambulare. Pacu. peribœa. Ardua per loca ãgrestia, ac trepidante gradu nititur. Virgi. æn. li. ij. Pressit humi nitens. Varro prãso parato. Contra coactus seruus latratu canũ fertur bisulcis ungulis nitens humo. Niti uolare. Virgilius æne. lib. iij. Hic primum paribus nitẽs Cyllenius alis Constitit.

Nare est natare. Virgi. lib. viiij. Et fluuium uinclis innaret Chlœlia ruptis. Nare rursum uolare. Virgi. geor. lib. iiij Hinc ubi iam emissum caueis ad sydera cœli Nare per æstatem liquidã suspexeris agmen. Natari iterũ trepidare. Virgi. geor. lib. iiij. conditq; natantia lumina somnus. Necessitudo pro necessitas. Sallustius Iugurthæ bello. & iã ante Iugurthæ filia Boccho nupserat. Verum etiam necessitudo, quæ etiam timidos fortes facit. Idem in eodem. Coactus rerum necessitudine, statuit armis certare. Varro modio. Asse uinum, asse pulmentarium sedeas, quo natura arrigatur, non necessitudo. Sisenna hist. lib. iiij. Id me neq; metu, neq; calamitatis necessitudine inductum facere. Necessitas uis quædam, quæ alterum cogere inuitum potest, ut plerunq; Necessitas affinitas, unde & hoc iure coniuncti necessarij appellantur. C. Cæsar, cum Plautiam suasit rogationem, equidem mihi uideor pro nostra necessitate non labore, non opera, non industria defuisse. Nomen est proprium uocabulũ singulorum. Virgilius. lib. vij. cui nomina mille, Mille nocendi artes. & ut, Nomen aui referens Priamus. Nomen decus, dignitas. Virgi. æn. lib. ij. Auulsumq; humeris caput & sine nomine corpus. Nomen etiã debitum dicitur.

Nota dicitur probrum. Lucilius lib. xxx. Quẽ scis scire tuas omneis maculasq;, notas. Nota signũ. Virgilius geor. libro iij. Continuoq; notas. & nomina gentis inurunt. Nota distinctio. Virgilius libro v. Cæruleæ cui terga notæ. Nudum cõsuetudine sine tegmine dicitur. Virgi. libro v. Nudatosq; humeros oleo perfusa nitescit. Nudũ insepultum. Virgilius libro quinto. Nudus in ignota Palinure iacebis arena.

O

OCcupatus impeditus, ut græce dicitur ἄσχολος: idest uacuus non est. Plau. amph. Herus Amphitryo occupatus. Cic. thus. lib. i. Ut si occupati profuimus aliquid ciuibus nostris, prosimus etiam si possumus, otiosi. Occupare est proprie præuenire. Cicero thus. lib. v. Quod idem maioribus etiam uerbis Metrodorus occupauit. Titinnius ueliterna. Ergo occupa foras exire, ut præsit linteum. Virgi. lib. xij. & uenienti Ebyso, plagamq; ferenti Occupat os flammis. Accius eurysace. Quẽadmodum impetum occupemus facere ultro in regem fidem per eos & nisi clamoris regem, aut ferre ab regina occupo puerum. Turpilius Trasyleone. Cesso occupare & me in colloquium conferre horum? Ennius Hectoris lustris. Hectorei summa armatos educit in foras, castrisq; castra ultro iam ferre occupat. Pacuuius duloreste. Is quis est? qui tunc si tu illum occupas, leto dabis. Varro ephebo περὶ ἐμμονῆς. Crede mihi plures dominos serui comedere, quàm canes, quod si Actæon occupasset, & ipse prius suos canes comedisset, & non negasset saltatoribus in theatro fieret. Idem eudæmonibus Prius quàm responderem foris nescio quis occupat res indicare. Occupare detinere. Plautus epidico. Atq; id non dicet, occupatum tibi erit argentum. Pacuuius atalanta. Super satis agere, ne in mare animum occupes. M. Tul. de offi. lib. i. Et in ea funditus delenda occupati sunt, & fuerunt. Virgili. geor. lib. iiij. maniciq; iacentẽ Occupat. Varro eudæmonibus. Cum in eo esset occupatus, atq; in schola curaret. ut scribit Scantius homo per dionysia. Occupare etiam inuenire tenere, uel possidere. Plautus trinummo. Familiam optimam occupauit. M. Tul. in Hortensio, & Paulũ Marcelli occupauisse. Virgi. æn. lib. vi. Occupat Aeneas aditum custode sepulto. M. Tul. philipp. xiij. Agri lucani possessiones occupauit. Occupare collocare. Pomponius pictoribus. Quæ tulerã mecum nulla deinde uictoria tam græca mercede ilico curaui ut occuparẽ. Mar. Tul. in Verrẽ actione. I. Præterea pecunias occupauerat apud populos, & syngraphas fecerat. Opinio est fama. Mar. Tul. ad Cæsarẽ iuniorẽ lib. i. Erat opinio bona de Plantio bona de Lepido. Opinio suspicio. Varro eudæmonibus. Qui omnes me bimatram agitare clamitantes, opinionẽ mihi insaniæ meæ confirmant. Accius eurysace. Opinione factum est, quãto minus stirpem educabant, tanto uereremur magis eos esse. M. Tul. de offi. lib. iij. Qui primũ hæc natura cohærẽtia opinione distraxissent. Opinio spes, opinatio. M. Tul. ad Cæsarem iuniorem. Posthac quod uoles à me fieri scripto, uincam opinionem tuam. Idem de offi. lib. ij. Opinionem afferunt populo eorum similes fore, quos sibi delegerint ad imitandum. Varro eudæmonibus. Sic ad uos citius opinionibus uertilabũdus miser decidi. Sisenna hist. lib. iiij. Popedius opinione frustrata. Obscœnum est immundum. Virgi. æn. lib. iij. Obscœnas pelagi ferro fœdare uolũcres. M. Tul. de offo. lib. i. Alternæ libero quidem, si rerum turpitudini adhibetur uerborũ obscœnitas. Varro agathone. Pueri obscœnis uerbis nouæ nuptulæ aureis restaurant. Obscœnum uitabile. Virgi. æn. lib. iij. Obscœnamq; famem, quæ prima pericula uito. Idẽ. xij. ne me terrete timentem Obscœne uolũcres. Accius astyanacte. Hunc dicatis pinẽ regionum fac, ac desisset exercitũ morari, nec me ab domuitione marceretur obscœno homine. Cicero thus. lib. ij. Vna & obscœnas uoluntates, de quibus multa ab illis habetur oratio. Obscœnum significat maledictum. Accius œnomao. Vos ite actutum, atq; opere magno edicite per urbem, ut omnes, qui arcana, asteumq; accolunt ciues, omnibus faustis augustam adhibent fauentiam, ore obscœna dicta segregent. Lucilius libro xxix. Deum rixa uertat uerba obscœna.

Obitus significat mors, uel occasus. Virgi. geor. lib. i. Nec frustra signorum obitus speculamur, & ortus. Obitus rursum aduentus. Accius antigona, At at, nisi me fallit in obitum sonitus. Turpilius epiclero. Ecquis est, qui interrumpit sermonem meum obitu suo? Omen dicitur auspicium prosperum. Virgi. geor. lib. iiij. Omine, quo firmans animum, sic incipit ipsa. Omen significat aduersa. Virgi. lib. xij. Ne'ue omine tanto Persequere.

Olim trinam habet significationem temporum. præteriti Virgi. buco. Meos olim si fistula dicat amores. Olim temporis futuri. Virgi. æn. lib. i. Hunc tu olim cœlo spolijs orientis onustum Accipies secura. Lucilius satyr. lib. xix. Sic tu illos fluctus quæras aduersa hyeme olim, queis uti possis hæc delectare domine. Turpilius Philopatro. Deinde cum ad te redierit res olim post mortem patris. Afranius suspecta. Non amatorem defensorem per eum uolet.

Optare

Optare est precibus aliquid à dijs postulare. Virgilius æn. lib. yij. Et reor, & siquid ueri mens augurat, opto. Optare eligere. Lucilius satyrarum lib. xix. Aurum uis hominem habeas, hominem quid ad aurum? qua re (ut dicimus) non uideo hic qd nam magnopere optem. Sallustius historiarum libro. iij. Atq; eum cupio laudatum accensum, quæ præmiorum spes, quibus cum optauisset, ire iubet. Virgil. æn. lib. iij. Optauitq; locum regno. Mar. Tul. de offic. lib. i. Quæq; maiori parti pulcherrima uideantur, ea maxime optant. Ter. Eunucho. Hoc si effeceris, quoduis præmium à me optato. Varro marcipore. Et Diogenes qui amicos, qui ab Alexandro rege iussus optare, quid uellet se facturum. Offendere est percutere. Turpilius parateruſa. Caput ut offendit ad limen pol. Lucilius libro. xxix. Crus lapide nihil est, credam si te offenderit. Varro marcipore. Dein mittit uirile ueretrum in flumen, offendit buccam bolumnio Offendere lædere. Mar. Tul. de supplicijs libro tertio. Cum iste cum pallio purpureo, pariq; tunica uersarctur in conuiuijs cum mulieribus, non offendebantur homines in eo, neq; moleste ferebant. Lucilius libro. xxyij. Nam hic quidem reditum suũ talem portendebant, neq; alia in re ulla offendere. Offendere inuenire. Pacuuius Iliona. Quos ego ita, ut uolui, offendo incolumis. Afranius homine, ea memoriter cum uenero confecta ut offendã. Quadrigarius annali. lib. ij. Inde posiquam aliquantum recessit, offendit montem loca munita, resq; omnes habere, quæ militibus opus sunt, ligna, aquã, pabulũ. Et Terẽ. Eunucho. Offendi adueniẽs quẽdã mei loci, atq; ordinis hoiem. Mar. Tul. de signis. Quod non dum perfectum templum offenderent, neq; ponere potuere. Lucilius libro. xxyi. Siquod uerum inusitatum, aut Zetematium offenderam. Marcus Tul. de Rep. lib. secundo. Sed imitor Architam illum Tarentinum, qui, cum ad uillam uenisset, & omnia aliter offendisset. Plautus amph. eo more expergefactum, adueniens tenebrosum offendi dominum. Varro sexagesimo. Romam regressus, ibi nihil offendi, quod ante annos quinquaginta, cũ primum dormire cœpi, reliqui. Obscurum est sine lumine. Virgil. geor. libro primo. Si nigrum obscuro comprenderit aëra cornu. Obscurũ ignobile. Mar. Tul. de offic. lib. ij. Qui magna sibi proponunt obscuris orti maioribus. Obscurum absconditum, latens. Virgi. nono. Vidimus obscuris primum sub uallibus urbem.

Obseruare suspicere, magnificare. Mar. Tul. de offi. li. i. sicut aliquo honore, aut imperio affectos obseruare, & colere debemus. Obseruare cælare, & intus tegere. Plautus aulula. Vbi is obijt mortem, qui mihi id aurum credidit, cœpi obseruare. Obseruare cognoscere. Virgil. æn. lib. ij. & uestigia retro Obseruata sequor per noctem. Obseruare curiose, & suspiciter circum aspicere. Plautus aulul. Oculos ego istos improbe effodiam tibi, ne me obseruare possis, quid rerum geram. Obseruare captare. Virgilius geor. libro. iij. quos durus arator Obseruans nido implumeis detraxit. Lucilius lib. xxyij. Quod si obseruas hominem, qui pro commodo. & regno gaudeat. Ter. andria. Perterrefacias Dauum, obserues filium quid agat.

Orator significatione manifesta est. Oratores legatos. Virgilius æn. lib. xi. Centum oratores prima de gente latina, Ire placet. Occurrere dicitur obuium fieri. Virgi. æne. libro. yi. Hic illi occurrit Tydeus. Occurrere subuenire, commouere. Mar. Tull. de supplicijs. Occurrebat illa ratio. Offerre inuenire. Lucilius libro. xxyi. Homines ipsi hanc sibi molestiam ultro, atq; erumnam offerunt; ducunt uxores. Offerre afferre. Lucilius lib. xxix. Vt nunc hac re mihi opem, atq; auxilium offeras. Offerre ostendere. Vir. æn. li. yi. strictamq; aciem uenientibus offert. Obducere aperire. Lucilius libro xxix. Vos interea lumen auferte, atq; aulæa obducite. Obducere tegere. Virgilius bucolicis. obducat pascua iunco. Orare est precibus poscere Mar. Tul. Verrinarum in diuinatione. Rogare, & orare, ne eos supplices aspernetur. orare agere. M. Tul. de offi. lib. iij. Vt ueram amici causam esse malit, ut orandæ litis tempus, quoad per leges liceat, accommodet. Oppido ualde. Plautus amph. Oppido interij obsecro hercle quantus, & quàm ualidus est. Oppetere occumbere, mori. Virgilius æn. lib. i. Queis ante ora patrũ Troiæ sub mœnibus altis Contigit oppetere. oppetere inuadere Plautus Asinaria. Atq; illa uiua uiuus ut pestem oppetas. Obesum pro uberi, & crasso sæpius ponitur. Virgil. geor. lib. iij. Argutumq; caput, breuis aluus, obesaq; terga. Obesum gracile, & exile. Næuius carmine. Corpore, pectoreq; undiq; obeso, ac merito exeso tardi ingenio senis.

P

PROPRIVM. Diuturnum. Sisenna historiarum libro tertio. Tum subito tacuit, atque metu, & suspicione propriam capere non poterat quietem. Proprium est suũ uniuscuiusq;. Virgi. libro. yij. Hunc mihi da proprium uirgo sata nocte laborem. Varro caprino prælio. Nam uirtutem propriam mortalibus facit, cætera promiscue uoluit communia habere. Proprium significat rursum perpetuum. Sisenna historiarum libro quarto. Victoribus proprie spem, uictis aduersæ fortunæ maiorem formidinem obiecit. Plautus cistellaria. Atq; illum amatorem tibi proprium futurum in uita. Virgilius lib. sexto. propria hæc si dona fuissent. Idem libro tertio. Da propriam Tymbrææ domum. Ter. andria. Ego deorum uitam propterea sempiternam arbitror, quod uoluptates eorum propriæ sunt. Accius armorum iudicio. Nam non facile sine deûm opera propria humana sunt bona. Idem Medea. Fors dominatur, neq; uita ulli propria in uita est. Lucilius satyrarum lib. xyij. Cætera contemnit, & in usura omnia ponit non magna. proprium uero nihil neminem habere. M. Tullius de Rep. lib. iiij. Et noster Plato, magis etiam quàm Lycurgus, omnia qui prorsus iubet esse communia, ne quis ciuis propriam, aut suam rem ullam adijcere. Afranius uapisco. Dij tibi dent propria quæcunq; exoptes bona. Lucilius lib. xxyij. cum sciam nihil esse in uita proprium mortali datum. Præuertere præterire. Virgil. æn. lib. iiij. uolucremq; fuga præuertitur Hebrum. Præuertit, uocat. Plautus amph. Ibi me inclamat Alcmena, iam ea res horrore afficit, herilis præuertit metus, accurro, ut sciam, qd uelit. Præuertere iterum significat anteponere. Plautus in eodem, illuc redeundum est mihi, ne me uxorem præuertisse dicat pecæ repu. Promittere est polliceri. Virgilius æneidos libro secundo Promisi ultorem, & uerbis odia aspera moui. Mar. Tul. ad Cæsarem iuniorem. Promissa tua memoria teneas. Promittere etiam significat ad magnitudinem nutrire. Plautus rudẽte. Capillum promittam optimum est, incipiamq; ariolari. Virgil æn. lib. iij. promissaq; barba. Varro modio. qui cũ erant in Græcia coma, promissa, rasa barba, pallia trahentes. Protelare est percutere, perturbare. Teren. phor. Neu te iratus suis sæuis dictis protelet. Sisenna historiarum libro tertio. Romanos impetu suo protelant prolectus persequuntur. Protelare rursus adiuuare. Lucilius satyrarum lib. sexto. Quẽ neq; lucanis oriundi montibus tauri Ducere protelo ualidis ceruicibus possent. Idem lib. xij. Hunc iugo malorum protelo ducere centum. Non possunt. Cato originum libro. y. Sed protelo trini boues unum aratrum ducent. Varro Cato, uel de liberis educandis. Remotissimum ad discendum formido, at nimis timor, & omnis perturbatio animi contra delectatio pro=

telo ad discendum. Protelare etiam excludere. Turpilius. Lemnijs. Propter peccatum pausillum indignissime patria protelatum esse sæuitia patris. Sisenna historiarum libro quarto. Duæ cohortes de subsidio procedunt, atque equites protelant.

Prodere significat deferre. Virgilius æn. lib. ij. Prodere uoce sua quemquam, aut apponere morti. Prodere rursus differre, uel excludere. Virgilius æneidos libro primo.

Nos tua progenies, cœli quibus annuis arcem,
Nauibus (infandum) amissis, unius ob iram,
Prodimur, atq; italis longe disiungimur oris.

Lucilius satyr. lib. v. Possis ne elabi an prodenda dies? Teren. andria. Aliquot saltem nuptijs prodat dies. Prodere etiā protendere, uel edere. Virgilius æn. lib. iiij. Italiam regeret, genus alto à sanguine teucri Proderet. Mar. Tul. de supplicijs in Verrem. Iussi magnis ad memoriam, prosteritatemq; prodendā. & de senectute. Non accipere modo hæc à maioribus uoluerunt, sed etiam posteris prodere. Periculum est salutis discrimen. Virgil. æn. libro tertio. Obscœnamq; famem, quæ prima pericula uito, Lucilius lib. xxix. Adde alios omnes meo periculo ex ordine. Periculum experimentum. Sisenna historiarum libro quarto. Periclitantur tormenta, ac tela, multaq; genera machinamentorū. Mar. Tul. de Rep. libro tertio. Sed ut ipsis, seu animum periclitentur, seu uident quid se putent esse facturos. Ter. Eunucho. Fac periculum in literis. Mar. Tul. de deorum natura libro. ij. Sicut ex quibusdam stirpibus, & herbis, quorum utilitatem longinqui temporis usu, & periclitatione percepimus. Lucilius lib. xxix. Cuius si in periculo feceris periculū. Plautus amph. Periclitatus sum animum tuum. Sallusthus Catilinæ bello. Tunc uero periculo, atq; negotijs compertum est.

Periculosum maius, & uehemens. Mar. Tul. de officijs lib. i. Grauioribus autem morbis periculosas curationes, & ancipites adhibere coguntur. Pressum subtile. Mar. Tul. in Hortensio. Quis te autem est, aut fuit unquam in partiundis rebus, in definiendis, in explanādis pressior? Pressum onustum, grauatum. Virg. geor. lib. i. Ceu pressæ cum iam portum tetigere carinæ Puppibus. Premere defodere. Virgilius libro x. sulcumq; sibi premat ipsa carina. Premere claudere. Virgilius lib. xi pressi'ue oculos, aut uulnera laui Veste tegens. Premere insequi, fugare. Virgilius æn. libro primo. Hac fugerent Graij, premeret troiana iuuentus. Premere, urgere. Virgilius geor. lib. iij. Ingentem clamore premes ad retia ceruum. Et libro sexto. Fauniq; premunt te iussa parentis. Premere significat inniti cum pondere. Virgil geor. lib. quarto. & spumantia cogere pressis Mella fauis. Idem æn. lib. x. & læuo pressit pede talia fatus Exanimem rapiens immania pondere baltei. Premere rursum refrenare, uel cohibere. Virgilius æneidos libro. i. Imperio premit, ac uinclis, & carcere frenat. Idē Et premere, & laxas sciret dare iussus habenas. Item lib. ix. Sic memorat, uocemq; premit. Premere regere. Virgilius lib. ix. Canitiem galea premimus. & libro. xi. Quos Simois premat ille uiros. Varro modio. Capitis coronæ uacitis liuei face ut langore flatili uiridis premit. Premere etiam remouere, uel excindere. Virgil. geor. libro i. & ruris opaci Falce premes umbram. Premere, occidere. Virg. lib. xi. Armigerumq; remi premit. Premere aduersari. Virgilius libro. x. Numina nulla premunt, mortali urgemur ab hoste Mortales. Premere celare. Virgil. æneidos libro. ij. ueluti qui sentibus anguem Pressit humi nitens. Premere deponere. Virgilius geor. lib. ij. Quod superest, quæcunq; premes uirgulta per agros. Pretium pœnæ exitium. Liuius Achille. Si malos imitabor, tum pretium pro noxa dabit. Pretium dicitur, quod re empta datur. Virgilius æn. lib. quarto. urbem Exiguam pretio posuit. Ter. Eunucho. Pretium sperās, ilico producit, ac uendit. M. Tul. Verrinarū actione. ij. Et parētis pretiū pro sepultura liberū posceret. Luci. li. xxviij. Nec par uocat ullo pretio. Pretiū pro præmio. Sallusthus Iugurthæ bello. uicit tamen in senatu pars illa, quæ nō pretiū aut gratiam anteferebat. Næuius Dane. Quia, ut quisq; est meritus, præsens pretium pro factis ferat. Teren. andria. Quod habui summum pretium persolui tibi. Virgilius æn. libro. v. Et palmæ pretium uictoribus. Lucilius lib. xxxx. Cuius uultu, ac facie ludis, ac sermonibus nostris uirginis hoc pretium, atq; hūc reddemus honorem. Patibulum est crux. Sallusthus historiarum libro quarto. In queis notissimus quisq; & malo dependens uerberabatur, aut immutilato corpore improbi patibulo eminens affigebatur. Patibulum sera, qua hostia obcludūtur, quod hac remota ualuæ, pateant. Titinnius fullonibus. Si quisquam hodie præter hanc posticum nostrum pepulerit, patibulo hoc ei caput defringam. Petere significat poscere. Virgilius æn. lib. viij. Mittitur & magni Venulus Diomedis ad urbem, Qui petat auxilium. Lucilius lib. xxvi. Ferri tantū, si roget me, non dem quantum auri petit. Petere cōmemorare. Virgilius æn. lib. viij. Quid causas petis ex alto? Petere percutere, ferire. Virg. bucolicis. Iam cornu petat, et pedibus quispargat arenam. Petere appetere. Virgil. lib. viij. noctēmq; petiuit Coniugis infusus gremio per membra soporem. Petere sequi. Virgilius lib. v. Quem petit & summis annixus uiribus urget. Lucilius lib. xxviij. rerum explicatorem mittam miserum mundicum petam. Petere abducere. Virgilius libro. vi. Tartareum ille manu custodem in uincla petiu t. Petere inquirere. Virgilius lib. viij. Euandrum petimus. Petere cupere, appetere. Virgilius geor. libro. iij. pulchramq; petunt per uulnera mortem. Lucilius lib. xxvi. Sin autem hoc uident bona semper petere sapientem, & putant. Petere eligere. Virg. geor. libro quarto. Principio sedes apibus, statioq; petenda. Petere obtinere. Virg. æn. libro primo. quæ proxima littora cursu Contendunt petere. Petere manere, expectare. Virgil. libro. viij. Troianos hæc monstra petunt. Petere tenere. Virgil. æn. lib. i. Summissi petimus terram, & uox fertur ad aures. Propter significat eius causa. Virgil. æn. libro quarto. Te propter libycæ gentes, nomadumq; tyranni Odere. Propter alicuius rei causa. Varro sesquiulysse. Propter iuxta. Virgilius geor. libro. iiij. Et uiridi in campo templum de marmore ponam Propter aquam. Varro Cato uel de liberis educandis. At testatus est fortunam, propter cuius aram mea hostia erat cæsa, id quod postea uirū esse. Terē. adelphis. Nimium istuc abijsti hic propter hunc assiste. Marcus Tul. de senectute. Sic adolescentiæ uoluptates propter intuens magis fortasse lætatur, sed delectatur etiam senectus procul eas aspiciēs. Idē de Rep. lib. i. Eum quodq; ut salutauit propter Tuberonem iussit assidere. Varro sesquiulysse. Quod Minerua propter est, & id significare eum propter doctrinam. Idem eudæmonibus. Propter eā porticum situm erat dolium. Sisenna historiarum libro tertio. Partem cohortiū propter mare collocat in litore. Ponere est deponere. Virgilius æn. lib. i. ponuntq; ferocia Pæni Corda uolente deo. Ponere consumere continere. Mar. Tul. de officijs libro. ij. Mirenturq; in ea tantum me operæ, & temporis ponere. Ponere constituere. Virgilius geor. lib. iij. templum de marmore ponam. Ponere obseruare. Virgil. geor. lib. iij. Aut parco sale contingunt, hyemiq; reponunt. Et æn. lib. i. manet alta mente repostum Iudicium Paridis. Ponere desinere. Virgilius lib. viij. cum uenti posuere, omnisq; repente resedit Flatus. Pernix significat celer. Virgilius geor. lib. iij. Talis & ipse iubam ceruice effudit equina Coniugis aduentu pernix Saturnus. Lucilius lib. xxvij. Fuimus pernices æternum id nobis sperantes fore. Pernix per-

seuerans. Virgilius geor. libro. iij. & inter Dura iacet pernix in strato saxa cubili. Pullum est ætatis nouellæ. Virgilius geor. lib. iij. Continuo pecoris generosi pullus in aruis. Pullum non album. Virgilius geor. lib. iij. Reijce, ne maculis infuscet uellera pullis. Titus Liuius. uestis pulla pro pure ampla. Mar. Tul. de signis, in hac officina partem diei cum tunica pulla, & pallio solebat sedere. Varro sesquiulysse. ubi nitide Phœbi ueste pulla candidi modeste amictus pascunt pectore.

Plagæ sunt uerbera. Virg. geor. libro tertio. Plagisq; perempto Tonsa per integram soluuntur uiscera pellem. Mar. Tul. de supplicijs. plagis confectum dico à lictoribus tuis pater ante oculos tuos concidisse. Plagæ uulnera. Virgilius libro. xij. & uenienti Ebiso, plagamq; ferenti Occupat os flammis. Idem geor. libro. iij. Multa gemens ignominiam, plagasq; superbi Victoris. Mar. Tul. de supplicijs. Atque etiam ipsi adolescentes cum Sextio de plaga, & de uno illo ictu loquebantur. Plaga spatiū immensum. Virgilius æneidos lib. i. Aetheria quos lapsa plaga Iouis ales aperto Turbabat cœlo. Varro lege meniados admeniados admirantes, quod sereno inde tanuisset oculis cœli rimari plagas. Plagæ sunt retia, quibus capta impliantur. Virgil. æn. libro octauo. Retia rara plagæ. Mar. Tul. de offic. lib. tertio. sunt'ne igitur insidiæ tendere plagas, etiam si excitaturus non sis? Plaga spatium amplissimum uel cœli, uel agri. Virgilius geor. lib. iiij. in medio dirimit plaga solis iniqui. Plagæ rursum maculæ retiales. Virg. æn. lib. iiij. Retia rara plagæ, lato uenabula ferro Massilij quærunt equites. Plaga aliquando pars lecti, aliquando amnis. Pacuuius atalanta. Et si metuo pietate plaga palàm, ut sit plaga, quæ nunc dicitur clauum. Varro prometheo. Eburneis lectis, & plagis sigillatis. Afranius, Palàm facito Demea, & plagulam de lecto pellis dimitte ordine. Putare colligere conferre. Plautus aulul. Cur putatur ratio cum argentario. Putare dicitur purgare, rarefacere. Virgilius geor. libro. ij. finxitq; putando. Putare aptare. Titinnius fullonibus. Da pensam lanam, qui non reddet tempori putatam recte facite, ut multetur malo. Putare animo disputare. Virgli. æn. lib. yi. Multa putans, sortemq; animo miseratus iniquā. Ennius Thyeste. Ibi quid agat secum cogitet, parat, putat. Cæcilius exule. Non hæc putas, non hæc in corde uersantur tibi. Plautus amph. Quo id malum pacto potest. nam mecum argumentis puta. Putare æstimare. Teren. andria. Recte putas. Mar. Tullius epistolis ad Cæsarem lib. ij. Quod sapientes homines, ac boni putant. Lucilius lib. xxix. Perge amabo, ac si potes face, dignam me ut uobis putem. Piare dicitur impiare, contaminare. Virgilius libro sexto. Distulit in seram commissa piacula mortem. Piare expiare, purefacere. Virgilius libro sexto. Duc nigras pecudes ea prima piacula sunto. Piare condere, consecrare. Virgli. lib. yij. Prodigijs acti cœlestibus ossa piabunt. Passum perpessum. Virgil. æn. lib. i. O' passi grauiora. Passum dicitur genus liquoris, quod est uua passa cogitur. Virgilius geor. lib. ij. & Passo psithia utilior. Passum dispersum solutum. Virg. æn. libro. i. Crinibus Iliades passis. Teren. phor. Capillus passus, nudus pes, ipsa horrida. Cæcilius aristosis. heri uero prosp exisse eum expassum domi. Passum extensum patens. unde & passus dicimus, quod gressibus mutuis pedes patescunt. Ennius annali. lib. x Aegro corde, comis passis late palmis pater, passis palmis ait pro patentibus, & extensis. Næuius ephigenia. Passo uel hoc uicinum aquilone hortum fer foras. Parcere est ueniam dare. Virgilius lib. yi. Parcere subiectis, & debellare superbos. Lucilius libro. xxx. Quanti uos faciant socij, cum parcere possint Parcere seruare. Virgilius libro. x. Argenti, atq; auri memoras quæ multa talēta Natis parce tuis. Lucilius lib. xxyij. Parcat illi maius cui possit, cui fidem esse eximent. Pax significantiam habet notam. Virgi. libro yij. Pars mihi pacis erit dextram tetigisse tyranni. Pax uenia. Virgilius æn. lib. iij. Sed uotis, precibusq; iubent exposcere pacem. Pax propitiatio. Virgilius æn. lib. iij. Exorat pacē diuum. Præstare facere Mar. Tul. de officijs libro. iij. Emptorem indemnem damno præstari oportere. Præstare dicitur consuetudine beneficiū dare. Præstare exhibere. Mar. Tul. ad Cæsarem iuniorem libro secundo. Tu si meam fidem præstiteris, quod confido te esse facturum. Præstare antecellere. Virgilius lib. xij. O' præstans animi iuuenis. Sallustius Catilinæ bello Omneis homines, qui student sese præstare cæteris animantibus. Ter. Eunucho. Dij immortales homo homini quid præstat. M. Tull. in Verrem. Siciliensi nimirum illi non ingenio solum his patronis, sed fortuna etiam præstiterunt. Lucilius libro. xxyij. Si facies præstat facie, si corpore corpus. M. Tul. de offi. libro. ij. Quid enim est per deos immortaleis optabilius sapientia? qd præstabilius? Et in Hortensio. Itaq; nec in philosophia cuiquā cessit, & uitæ grauitate præstitit. Varro quinquatribus. An hoc præstat hero filius Diogene. Præstat utile est. Virgli. æne. libro tertio. Præstat trinacrij metas lostrare Pachyni. Lucilius libro. xxx. Vti pecudem tu asinumq;, ut deniq; nasci præstiterit. Mar. Tullius de senectute. Ne uos quidem Titi Pontij centurionis habetis. num idcirco ille est præstantior uobis?

Pium dicitur religiosum. Virgilius. Dij meliora pijs. Pium castum. Virgilius libro sexto. Quiq; pij uates. Præcipere est iubere, uel monere. Virgilius libro. xi. ipsi numerumq;, modūq; carinis Præcipiunt. Et lib. ix. Nāq; ita discedens præceperat optimus armis Aeneas. Teren adelphis, Nam quid tu hic agas, ubi siquid bene præcipias, nemo obtemperat. Lucilius lib. xxyi. Porrò amici est bene præcipere, tueri, bene prædicare. Mar. Tul. de offic. libro tertio. Nec omnino quicq̄ de eo genere præcipiendum fuisset. & in Hortensio. Præcipiunt hæc istis, & facit nemo. Præcipere præuenire. Virgilius libro. xi. Exultatq; animis, & spe iam præcipit hostem. & libro sexto. Omnia præcepi, atque animo mecum ante peregi. Pulsatum significat percussum. Virg. lib. yi. Pulsatus'ue parens, aut fraus innexa clienti. Marcus Tullius de supplicijs. Lictores circunsistunt ualentissimi; & ad pulsandos, uerberandosq; homines exercitatissimi. Pulsatum uiolatum. Virg. libro. xij. Pulsatos referens infecto fœdere diuos. Producere dicitur longius ducere. Virgil æn. libro secundo. Abnegat excisa uitam producere Troia. Lucilius lib. xxix. Etsi retinere hunc uoles, si longius te producturum, & diutius. Mar. Tul. de senectute. Conuiuiumq; uicinorum quotidie compleo, quod ad multam noctem, qd maxime possumus, uario sermone producimus. Idem ὄνος πρὸς λύραν. Valete, & me palmulis producite. Producere prosequi. Virgilius libro octauo. nec te tua funera mater Produxi. Producere instituere. Ter. adelph Seni animam primum extinguerem ipsi, qui illud produxit scelus. Lucilius lib. xxyi. Ducunt uxores, producunt quibus hæc faciant liberos. Producere deducere. Ter. adelphis. O' quin egomet produxi. Producere, foras ducere, Teren. Heautn Produxi, ac uendidi. Mar. Tul. in Verrem frumentaria. Quid opus est lolio? nemo tuorum amicorum, nemo abs te productus, nemo interrogatur. Lucilius libro. xxx. Producunt me ad te, tibi me hæc ostendere cogunt. Proluuies, & illuuies significantiam habent parem, & est immunditia. Virg. geor. lib. iij. fœdissima uentris Proluuies. &, Respicimus dira illuuies. Teren. Heauton. Pannis obsita, neglecta immunda illuuies. Proluuiū profusio. Terē. adelphis. Quod proluuium? quæ hæc subito largitas?

Proiectum dicitur dimissum, derelictum. Virgilius lib. yi. Proijce tela manu. Idem bucolicis. Non ego uos posthac uiridi

proiectus in antro. Proiectum longe iactum, extensum. Mar. Tul. de signis. Sed quod erat huiusmodi loco, atq; ita proiecta in altum. Virgilius æneidos libro tertio. proiectaq; saxa Pachyni Radimus. Marcus Tul. de Rep. lib. ij. Iustitia foras expectat, & proiecta tota est, atq; eminet. & de orat. libro. iij. brachium procerius proiectum, quasi quoddam telum orationis. Proiectum subtractum. Mar. Tul. philippicarum lib. quarto. Quid hoc, sicut facit clàm te ex urbe proieceris. Præstringere obtenebrare. Plautus milite glorioso. Præstringat oculorum aciem in acie hostibus. Præstringere, attingere. Mar. Tul. de signis. Ignoscite, rei magnitudo me breuiter præstringere atrocitatem criminis non sinit. Præstringere radere. Mar. Tul. philippicarum libro tertio. Cuius quidem uomere portam Capuæ penè prestrinxisti. Poscere accipere. Varro Parmenone. In argumentis Cæcilius poscit palmam, in ethesin Terētius, in sermonibus Plautus. Poscere significat petere. Virgilius lib. xij. Poscit equos, gaudetq; tuens ante ora frementis. Plautus aulul. Vbi siquid poscas usq; ad rabim poscas prius. Varro γνῶθι σεαυτόν. Non sub tilijs applaudes, & ab aratro posces astrictam coronam. Poscere prouocare. Virgilius libro. xij. Aut acrem dubites in prælia poscere Turnum. Mar. Tul prima & secunda actione in Verrem. Poscūnt maioribus poculis. Poscere aduersari Virgil. lib. v. equidem sic poscere uentos Iandudum, & frustra cerno te tendere contra. Proferre, palàm facere Lucilius lib. xxvij. Proferat ergo iam noster ordo scelera, quæ in se admiserit. Proferre protendere. Mar. Tul. de Rep. libro tertio. Sapientia iubet proferre opes, amplificare diuitias. Penetrare cum ui ingredi, sicuti plerunq;. Penetrare exire proripere. Plautus trinummo. Quo illic homo fortasse penetrauit ædibus. Pariter ex æquo. Næuius decuma. quid profanari modo si treis menses in æde, ut pariter dispertiam. Afranius abducta. dispartiantur patris bona pariter. Pariter conuenienter. Titinnius prælia. Ne tu istum ædepol inedia extulisti pariter, ut dignus fuit. Pariter similiter. Afranius homine. Tibi in utraq; parte pollet, & pariter potest. Pacuuius nitra. Pariter te esse erga illum uideo, ut illum te erga scio. Plautus aulul. Is ex se hunc reliquit, qui hic habitat, filium pariter moratum, ut pater, atq; auus eius fuit. Posterius dicitur tardius uel secundo. Posterius minus. Plautus Asinaria. Posterius istuc dicis, quàm credo tibi. Postulare intelligitur apertissime quam habeat significationem, ut est poscere. Teren. andria. Alios mores postulat, dehinc postulo & si æquum est, te oro Daue. Postulare uelle. Plautus Asinaria. Vbi piem pietatem, si istoc more morata tibi postulē placere mater mihi quo pacto præcipis? Idem aulul. Nam qui heri ex sententia seruire seruus postulat. Paret obsequitur. Virgil. æne. lib. i. Paret amor dictis caræ genitricis. Paret uidetur, ostenditur. Virgilius lib. x. Cui pecudum fibræ, cœli cui sydera parent. Portenta dicuntur, quæ aliquid portendunt, ut sæpe. Portenta inania quædam, & irridenda. Cicero Thusc. libro. i. Aut quid negotij est hæc poëtarum, & pictorum portenta conuincere? Protinus ubicunq; lectum est contra usum intellectus communis, quo statim significare creditur, positum inuenitur, ut sit protinus porrò, ac sine intermissione, continuoq; nictum. Tenus eius significantiam confirmat aduerbij. Virgilius nanq; in quocūq; locum posuit protinus, sub hoc sensu intelligendum reliquit. Et quoniam nonnulli ueterum pro eo, quod protinus est, protinam uel protinis conuerterunt, exempla de his necessaria decerpenda sunt. Afranius epistola commissa. Tum protinis recta domum digredimur. Plautus astrauata. Dare pedibus protinam sese ab his regionibus. Idem curculione præpositione addita. Officium ubi prospexi exinde meilico protenam dedi quasi in longam fugam. Næuius colace. Vbi uidi exanimabiliter timidis pedibus protinam me dedi. i. pedibus longius fugi. Varro etiam de lingua latina lib. vi. Vel protinam, uel protinus cōtinuatione, uel præteritæ, uel futuræ longitudinis dicit, & tamen, quoniam (ut mihi uidetur) potest eius aduerbij enuntiatio uaria significantia eius mutata pro locis, exemplis, testibus designanda est. Protinus insequenter deinceps. Virgil. geor. libro quarto. Protinus aërij mellis cœlestia dona Exequar. Et in æn. Protinus Antæum. & Lucam prima agmina Turni Persequitur. & protinus Orsilochum, & Buten duo maxima teucrum Corpora. Et, protinus aërias fata cum abscondimus arces. Protinus iugiter, & continue. Sisenna historiarum libro primo. Nocte consumpta postero die per incertas uias Eserniam, inde Romam protinus profugerant. Idē libro quarto. Castra de Paniæ conuertit in montes, ut crebro ferculis protinus procedundo posset intra fines Aesculapiorū peruenire. Tubero historiarum lib. i. Siquid à parentibus acceptum protinus antiquæ memoriæ tradiderunt. Virgil. libro. x.

Huic frater subit Alcanor, fratremq; ruentem
Sustentat dextra traiecto missa lacerto.
Protinus hasta fugit, seruatq; cruenta tenorem.

Idem,

Mos erat hesperio in Latio, quem protinus urbes
Albanæ coluere sacrum.

Et æneidos libro tertio.

Hæc loca ui quondam, & uasta conuulsa ruina
(Tantum æui longinqua ualet mutare uetustas)
Desiluisse ferunt, cum protinus utraq; tellus
Vna foret.

Et libro octauo.

Felix si protinus illum
Aequasset nocti ludum, in lucemq; tulisset.

Protinus statim. Virgilius æneidos libro quarto.

Protinus ad regem cursum detorquet Hiarbam.

Protinus longe porrò. Virgilius libro septimo.

Cornuq; recuruo
Tartaream intendit uocem. qua protinus omne
Intonuit nemus, & syluæ insonuere profundæ.

Idem lib. viij.

Nam memini Hesiones uisentem regna sororis
Laomedontiadem Priamum Salamina petentem
Protinus Arcadiæ gelidos inuisere fineis.

Protinus ualde. Virgilius bucolicis.

En ipse capellas
Protinus æger ago, hanc etiam uix Tityre duco.

Vt sit animo, & corpore ualde æger, Aut si aliud enuntiat, refertur ad illud, ut sit longe porrò ago. Ad ipsum hactenus licet ut præpositionem acceperit, & ut præpositionem uariet, tamen maxime finemq; terminumq; designat. Virgilius geor. libro secundo.

Hactenus aruorum cultus, & sydera cœli.

Idem libro. xi. laterum tenus hispida nanti Frons hominem præfert. Idem libro. ij. capulo tenus abdidit ensem. Idem geor. libro. iij. Et Crurum tenus amento palearia pendent. Idem æn. lib. iij. & pulchro pectore uirgo Pubetenus. Parumper, ut sæpe, interim, & paruo tempore. Parumper cito, & uelociter. Virgilius libro sexto.

Pulsusq; parumper
Corde dolor, tristi gaudet cognomine terræ.

Ennius Annalium libro primo.

Te nunc senecta precor Venus, & genetrix patris nostri,
Vt me de cœlo uisas cognata parumper.

Idem eodem.

Inde tuetur ibi lupus fœmina conspicit amneis.
In campo celeri passu premens parumper.
Conijcit in syluam sese.

r ESTARE Dicitur superesse. Teren. andria. Restat Chremes, qui mihi exorãdus est. Mar. Tul. de senectute. Nec cum æqualibus solum, qui pauci admodum restant, sed cum uestra etiam ætate. Virgilius æn. li. ij. Aut quid iam misero mihi deniq; restat? Restare resistere. Virg. æn. libro. iiij. Hoc solum nomen quoniam de coniuge restat. Mar. Tul. de finibus bonorum, & maiorum. Nullam quærentes uoluptatem stoici restant. Religio est deorum cultura. Virg. æne. libro septimo. Relligione patrum multos seruata per annos. Religiosos quoq; dies infames, uel infaustos libro undecimo commentariorum grammaticorũ Nigidius appellauit. Mar. Tul. ad Atticum. Non maiores nostri funestiorem diem esse uoluerunt aliensis pugnæ, quàm urbis captæ, quod hoc malum ex illo, itaq; aliter religiosos etiam nunc dies, aliter in uulgus. Religio metus, uel solicitudo. Varro ἀντρωπουργία, ἢ περὶ γενεθλίων. Non fit thesaurus non auro pectus solutum, non auaris demunt animis curas, ac religiones Persarum montes, non atria diuites Crassi. Lucretius libro primo.

Humana ante oculos fœde cum uita iaceret
In terris oppressa graui sub relligione.

Virgil. libro octauo.

Iam tum relligio pauidos terrebat agrestes
Dira loci.

Teren. andria. Dignus es cum tua religione hac odio, nodum in scirpo quæris. Lucilius lib. xxviij. Anno uertente dies tetri miseri, ac religiosi. Mar. Tul. de offi. libro secundo. Item est habendum religioni nocentem aliquando modo ne farium, impiumq; defendere. Rarum consuetudine infrequens significat. Virgilius æn libro. ix. Qua rara est acies, interlucetq; corona. Marcus Tul de offi. libro. i. Si ad hoc genus castigandi raro, inuitiq; ueniamus. Rarum electum. Virgi. georgi. libro quarto. Hic rarum tamen in dumis holus. Ruere est decipi. Mar. Tul. de offic. lib. iij. Si hæc non ex tempore pati ruere, & per uenditorem in maximam fraudem incurrere Ruere significat cadere. Virgilius æn. lib. ij. ruit alto à culmine Troia. M. Tul. de supplicijs. Quæ cum accidunt nemo est, qui intelligat ruere illam Remp. Ruere effundi. Virgilius libro sexto. Vnde ruunt totidem uoces responsa sibyllæ. Idem geor. lib. iij. ruit arduus æther. Ruere irruere sine cautela. Virgilius lib. x. Quò moriture ruis, maioraq; uiribus audes? Lucilius lib xxx. Ruis hæc, & colligis omnia furtim. Ruere eruere, leuare, Virgil. lib. xi. & confusa ruebant Ossa focis. Idem æneidos libro primo. totumq; à sedibus imis Vnà eurusq;, notusq; ruunt. Ruere diruere, complanare. Virgi. georgi. libro. i.

Quid dicam iacto qui semine cum minus arua
Insequitur, cumulosq; ruit male pinguis arenæ.

Terẽ. adelphis. Cæteros ruerem, agerem, raperem, tunderẽ, & prosternerem. Ruere, erigere, extollere. Virgilius geor. libro. ij. & ruit atram Ad cœlum picea crassus caligine nubem. Idem æn. lib. ij. Vertitur interea cœlum, & ruit oceano nox. Ruere diuidere. Virgil. æn. libro. i. & spumas salis ære ruebant. Rigidum, frigidum. Virgilius geor. lib. ij. Tellurem borea rigidam spirante moueri. Rigidum, erectum. Virgilius bucolicis. tunc rigidas mutare cacumina quercus. Idem georgi. libro. i. Et curuæ rigidum falces formantur in ensem. Rigidum durũ. Virgilius geor. lib. iij. uestesq; rigescunt Indutæ, cæduntq; securibus humida uina. Relatum dicitur perlatum, dictum. Mar. Tul. ad Cæsarem iuniorem libro primo. Sed hæc uidebimus, cum legati responsa retulerunt. Relatum conuersum. Virgilius lib. xi. Multa dies, uariusq; labor mutabilis æui Retulit in melius. Reddere reponere. Plautus mustel. Tempestas uenit, confringit tegulas, imbricesq;, ibi dominus indiligens reddere alias neuult. Reddere dicitur acceptum restituere. Teren. phor. Siquis quid reddit magna habenda est gratia. Reddere facere. Lucilius libro. xxix. Pluteos excutit, tectaq;, & testudines reddet. Reddere aduehi. Virg. æn. libro. vi. Redditus his primum terris. Reddere exponere, & dare. Plautus aulul. Tibi ego rationem reddam stimulorum seges? Remi sunt nauales pedes, sicuti plerunq;. Virgilius libro. v. quam deinde Cloãthus Consequitur melior remis, sed pondere pinus Tarda tenet. Referre recensere. Virgilius bucolicis. Cogere donec oues stabulis, numerumq; referre Iussit. Referre ascribere. Varro eumenidibus. Forẽses decernunt, ut existimatio nomen meum in sanorum numerum referat. Referre perferre, indicare. Virgilius æn lib. ij. referes ergo hæc, & nuntius ibis Pelidæ genitori. Lucilius lib. xxxvi. Quod is intelligebat posse haud paucos retuli. Referre ostendere. Lucretius lib. i. Vnde refert nobis uictor quid possit oriri Quid nequeat. Referre reuocare. Virgil. lib. xi. Ille pedem referens, & inutilis, inq; ligatos Cædebat. Mar. Tul. de signis. Cum iam satis perspexisse uideretur, tollere incipiunt, ut referrent. Idem de offic. libro. ij. Vt eò, unde digressa est, referat. Plautus Asinaria. Quo magis te in altum capessis, æstus te in portum refert. Referre reddere. Virgilius libro octauo. O mihi præteritos referat si Iuppiter annos, Qualis erã. Lucilius lib. xxix. Quod te intromisi gratiã referat mihi. Rimari dicitur scrutari, quærere. Virgil. libro. xi. & partes rimatur apertas. Idem libro septimo. Quod cuiq; repertum Rimanti telum ira facit. Pacuuius Atalanta. Cum incultos peruestigans inrimare sinus. Accius Ilione. Aut stagnorum humorem rimarem loca. Varro lege minia. Admirantes quod sereno lumine conniuisset oculis, cœli rimari plagas. Rimari expleri. Virgilius libro. xi. rimaturq; oculis, habitatq; sub alto Pectore. Rimari inhabitare. Virgilius geor. lib. i. Dulcibus in stagnis rimantur prata caystri. Rumpere significantiam habet manifestam. Virgi. libro. vij. Rumpimus inuite tua uincula, ut plerunq;. Rumpere defatigare. Ter. Ecyra. Vt me ambulando rumperet. Afranius epistola. Ego misera risu clandestino rumpier. Lucilius lib. xxx. Quæ quondam populi oris aures pectora rumpit. Idem libro. xxvij. Contemptum cum me ruperint summa omnia fecerim. Rumpere disijcere. Virg. Bucolicis. Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis. Rumpere retentum proferre, diu tacita dicere. Virgilius libro. x. quid me alta silentia cogis Rumpere? Teren. Eunucho. Iam me rumpere hoc mihi licet gaudium? Rumpere introire. Idem in eadem. Cesso huc introrumpere. Rogare poscere. Lucilius lib. xxvi. Ferri tantum, si roget me, non dem, quantum auri petit, si se tubit. etsi quoque à me, quæ roget non impetret. Plautus Asinaria. Spectandũ ne cui nam ullum det, neq; roget. Rogare dicitur deprecari, poscere. Mar. Tul. in Verrinis in diuinatione. Rogare, & orare ne eos supplices aspernaret. Virgilius æneidos libro primo. littusq; rogamus Innocuum. Rogare quærere, suscitari. Mar. Tul. ad Cæsarem iuniorẽ libro primo. Roga ipsum, quẽadmodum ego eum Arimini acceperim. Teren. andria. Accedo ad pedissequas, quæ sit rogo. Rogare instituere. Mar. Tul. philippicarum libro. ij. Ego ad eam belli ciuilis causam attuli, ego leges perniciosas rogaui. Lucilius libro. xxvij. Consilium patriæ, legumq; oriundus rogator. Remissum lætum. Mar. Tul de orat. Quis unquam leges præter hunc tragicas penè comicæ, tristes remisse. Remissum significat concessum. Virgilius li. x. Manibus, & cineri, siqua est ea cura, remitto. Remissum missum. Lucilius libro. xxix. Cohibet domi mœstus se Albinus repudium, quod filiæ remisit. Remittere delectare. Mar. Tul. in Hortenso Quæro enim non quibus intendam animum rebus, sed quibus relaxem, ac remittam. Idẽ de senect. sed tamen est senis sermo qetus, ac remissus.

Recipere promittere, polliceri. Varro bimargo. ebrius es Marce, ὀδύσσειαν enim homeri ruminari incipis, cum περὶ προσώπων scripturum te scio receperis. Recipere extinguere, prosternere. Virgilius libro nono.

Pectore in aduerso totum cui comminus ensem
Condidit assurgenti, & multa morte recepit.

Recipere dictum est datum accipere. Reapere accipere. Mar. Tul. de offic. libro tertio. Cyrillum quendam suadentem, ut in urbe manerent, Xerxemq; reciperent, lapidibus obruerunt. Varro Meleagris. quem idcirco terra non cepit, & cœlum recepit. Recipere reuocare. Lucilius lib. xxix. Primum est aduorso, siquod est cœnaculum, quo recipiat te. Virg. æn. libro. ij. sic ore effata recepit Ad sese. M. Tul. de offi. li. iij. Qui cum ad diem se recepisset, admiratus eorum fidem tyrannus. Recipere exceptum facere. Plautus trinumo. Ubi nunc adolescens habet posticulum? hoc recepit, cum ædeis uenderes. Cicero de oratore lib. ij Et dicas te, cum ædeis uenderes, ne imputes quidem & cæsi, solum tibi paternum recepisse. Redundare redire. Redundare abundare. Lucilius lib. xxyiij. Primo redundat aurum, ac thesauri patent. Redire manifestam habet significantiam. Teren. andria. redeo inde iratus, atq; ægre ferens. Redire referri, reuocari. Lucilius lib. xxyij. Si tamen nõ ad te hoc rediuit, hoc carebis commodo. Virgilius geor. lib. ij. Redit agricolis labor actus in orbem. Rursus significat iterum. Virgilius æn. lib. ij. Rursus in arma feror. Rursus retro. Virgil. geor. libro tertio. Rursus cura patrum cadere. Varro andabatis, mortales multi rursus, ac prorsus meant. Ennius Andromeda. Rursus prorsus reciprocat fluctus feram.

Rumor, ut plerũq; opinio est. Sallustius historiarum libro secundo. Ad hæc rumoribus aduersa in prauitatem, secunda in casum, fortunam, in temeritatem declinando corrumpebãt. Rumor fauor, auxiliatio. Virgilius libro octauo. Ergo iter inceptum peragunt rumore secundo, idest prospero fauore, & auxilio fluminis. Fenestella annali. lib. xxij. Itaq; ut magistratum tribuni inierunt. C. Cato turbulentus adolescens, & audax, nec imparatus ad dicendum initionibus assiduis inuideat & Ptolemæo simul, qui iam profectus ex urbe erat, & P. Lẽtulo consuli parenti iam iter cogitare, secundo quidem populi rumore cœpit. Ennius annalium libro saptimo. Legio reditu rumore ruinas Mox auferre domos populi rumore secundo.

S

SUBLATUM susceptum. Virgilius libro nono. Troiæq; labores Sublatum erudijt. Sublatum dicimus remotum. Virgilius lib. xij. sine me hæc haud mollia fatu Sublatis aperire dolis. M. Tul. philippicarum libro primo. Non modo regno, sed etiam regni timore sublato. Lucilius lib. xxx. Sublatus pudor omnis licentia fœnus refertur Mar. Tul. de officijs libro tertio. Sustulit quos obstare intelligebat. Sublatum erectum. Virgilius libro sexto. sublatáq; dextra coruscat. Teren. ecyra. Quia nobis paululum accessit pecuniæ, sublati animi sunt. Lucilius libro. xxx. Hic ut muscipulæ tantæ, atq; ut scorpius auida sublata. Mar. Tul. in Hortensio. Eloquentia tueri, quam tu in cœlum Hortensi credo, ut ipse cum ea simul ascenderis, sustulisses. Sufficit significat consuetudine sat est. Virg. ænei. libro. xij. Idq; dudum dum terga dabant pallantia teucri Sufficiat. Sufficit subministrat. Virgil. æn. lib. ij. Ipse pater Danais animos, uiresq; secundas Sufficit. Sufficit durat. Virgilius li. y. Nec nos obniti contra, nec tendere tantum Sufficimus. Idem lib. ix. Nec sufficit umbo Ictibus. Sufficere ab inijciendo. Mar. Tul. in Hortensio. Ut ij, qui conuiuij purpuram tuo sufficiunt prius sanè me medicamentis quibusdam.

Suspensum placidum, silens. Teren. phor. Hæc ubi ego audiui, ad fores suspenso gradu placide ire perrexi. Suspensum dicitur alte ligatum. Mar. Tul. in Verrem. Caput obnubito arbore infelici suspẽditur. Virgilius li. y. Quo tendit ferrum malo suspendit ab alto. Suspensum solicitum. Virgil. æn. lib. ij. Suspensi Eurypylum scitatum oracula Phœbi Mittimus. M. Tulli. philippicarum libro. yij. Aberat à sententia suspensus à curis maioribus. Species dicitur effigies, facies. Liuius Aegystho. Iam ne oculis specie læta uiri optabili. Species factum spectaculum. Virgilius æn. lib. y. Non tulit hanc speciem furiata mente Corœbus. Species imago. Mar. Tul. de offi. lib. iij. Tum scitis quia his bonum iudicet quod honestum, quæ autem huic repugnent specie quadam utilitatis. Species, pulchritudo. Varro eumenidibus. Quæ casta ætas, quæ uestis adolescentium, quæ teneris species. Segne tardum. Virgilius geor. libro tertio. en age segnes Rumpe moras, & segne dissimile. Virgi. æn. li. tertio. haud illo segnior ibat Aeneas. Saltus consuetudine à saliendo dicitur. Virgilius lib. yiij. Tum demum saltu præceps sese omnibus armis In fluuium dedit. Saltus campi spatium. Virgilius geor. lib. iij. Saltibus in uacuis pascunt, & plena secundum Flumina. Subijcere est suptus iacere supponere. Virgilius geor. lib. quarto. & ramea costis Subijciunt fragmenta. & lib. xi. Caudamq; remulcens, Subiecit pauitantem utero. Mar Tul. philippi. lib. ij. Ceruicesq; suas ei subiecit securi, qui multi minoribus in peccatis occiderũt. Subijcere sursum iacere, excrescere. Virgilius bucolicis. Quantum uere nouo uiridis se subijcit alnus. Idem geor. lib. iiij Ter flamma ad summum tecti subiecta reluxit. & lib. xij. aut corpora saltu subijciunt in equos. Seruare liberare. Virgilius æneidos lib. iij. Seruatum ex undis strophadũ me in littora primum Accipiũt. Seruare dicitur custodire, tueri. Virgilius æn. lib. ij. seruate domum, seruate nepotem. Idem lib. nono. Sola domum, & tantas seruabat filia sedes. Seruare solicite, & suspiciose obseruare. Lucilius lib. xxx. Quid seruas quò eam, quid agam, qd id attinet ad te. Plautus Asi. tuus sermo seruet, ueneri ne eas det. Virgil. geor. lib. i. Hoc metuens cœli menses, & sydera serua, Quod est Menandri. τηρῶ τὸν ἥλιον τὰ τ᾽ ἄστρα. Seruare inhabitare possidere. Virgil. geor. libro quarto. Centum quæ syluas, centum quæ flumina seruant. Idem Immanem ante pedes hydrum moritura puella Seruantem ripas. Seruare tenere. Virgilius libro septimo. curuam seruans sub imagine falcem.

Suprenum significat extremum. Virgil. lib. xi. qui supremum comitentur honorem. Supremum sursum altum. Virgilius geor. lib. iiij. clamore supremos Implerunt monteis. Teren. adelphis. Prò supreme Iuppiter. Plautus amph. Ut Iouis supremi multis hosteis pacem expetam. Sæuum iratum. Virgili. æn lib. i. & sæuum ambobus Achillem. Sæuum dicitur immitte. Virgil. æn. libro. i. sæuæ nemorem Iunonis ob iram. Lucilius lib. xxx. Et sæuo, ac duro in bello multo optimus hostis. Idem libro. xxyi. Quod quæ te in tranquillum ex sæuis transfer tempestatibus. Sæuum forte. Virgilius æneidos libro primo. Sæuus ubi Aeacidæ telo iacet Hector. Sæuum potens. Idem in eodem. Non illi imperium pelagi, sæuumq; tridentem, Sed mihi sorte datum Sæuum durum. Virgilius libro. y. cum sæuo, scopulo multa uix arte reuulsus. Lucilius libro. xxx. Idq; tuis factis sæuis, & tristibus dictis. Superare est uincere. Ter Eunucho. Superat ipsam Thaidem. Virgilius bucolicis. Quid si idem certet Phœbum superare canendo? Superare abundare. Virgil. geor. lib. i. Si superant fœtus, pariter frumenta sequentur. Superare uiuere, superesse. Virgili. æn. lib. tertio.

Quid puer Ascanius superat'ne, & uescitur aura? Idem li. ij. satis una superq; Vidimus excidia, & captæ superauimus urbi. Superare superesse. Virgi. geor. libro tertio. Præterea superat gregibus cum læta iuuentus. Superare ascendere. Idem in eodem. Superant montes, & flumina tranant. & grauido superant uix ubere limen. Superare occidere. Virgilius æneidos libro primo. Clàm ferro incautum superat. Stratum significat iacens. Virgilius geor. libro quarto. Sternunt se somno diuerso in littore phocæ. Stratum deiectum. Virgilius libro. x. Sternitur infelix Acron. Idem bucolicis. Strata iacent passim sua quæq; sub arbore poma. Stratum placatum, lenitum. Virgilius bucolicis. & omne tibi stratum silet æquor. Stratum tectum. Virgi. geor. libro tertio. & multorum stipula, filicumq; maniplis. Sternere subter. & æn. lib. viij. Sternitur omne solum telis. Stratum compositum extructum. Virgil. æn. lib. i. Miratur portas, strepitumq;, & strata uiarum. Secundum est numero, aut ordine secundum. Secundum iuxta. Virgilius geor. libro. iij. Saltibus in uacuis pascunt, & plena secundum Flumina. Secudum prosperum. Virgilius libro. x. Et seruare modum rebus sublata secundis. Marcus Tul. de officijs lib. i. Sic homines secundis rebus effrenatos. Terent. Heauton. Si mihi secundæ res de amore meo essent. Mar. Tul. ad Cæsarem iuniorem lib. ij. scriptum erat equestre prælium ualde secundum, in his potius aduersum. Secundum leue, placidum. Virgilius geor. libro quarto. mersusq; secundo defluit amni. Summissum significat humile Mar. Tul. de offi. lib. i. Neq; summissum & tale, & neq; se efferent. Virgilius æneidos libro tertio. Summissi petimus terram, & uox fertur ad aureis. Summittere subdere supponere. Lucilius lib. xxviij. Summittas alios, siquos possis censeas. Summittere demittere. Virgilius bucolicis. Pascite ut ante boues pueri, summittite tauros. Idem geor. li. iij. Tu modo quos in spem statuis, summitte regentis. Seuerum triste. Varro eumenidibus. Tertia pœnarum infamia stans nexa in uulgi pectore fluctuāti intonsa coma, sordido uestitu, ore seuero. Seuerum graue, censorium Virgilius lib. vij. Romulidis, Tatioq; seni, curibusq; seueris. Seuerū asperum trucem Mar. Tul. in Hortensio. Aliud ex syluis seuerum, & triste. Virgili. lib. vij. Qui tetricæ horrenteis rupes, montemq; seuerum. Seuerum sæuum, implacidum, uitabile. Virgilius geor. libro. iij. Inuidia infelix furias, amnemq; seuerum. Cocyti metuet. M. Tul. de offic. libro tertio. & qui perindulgens in patrem, idem acerbe seuerus inquit in filium. Soluere usu significat enodare. Virgilius lib. vij. Soluite crinales uittas, capite orgia mecum. Soluere debitum reddere. Sallustius Catilinæ bello. Argentum ære solutum est. Marcus Tul. in Verrem diuinatione. Pro quo frumento pecunia omnis soluta non est. Soluere dimittere. Virgil. geor. libro. ij. Solue mares mitte in uenerem pecuaria primus. Soluere à curis liberum esse. Virgilius geor. lib. ij. risuq; soluto. Idem æn. libro. i. Soluite corde metum teucri. Soluere contemnere, despicere. Virgilius æn. lib. iiij. soluitq; pudorem. Soluere excipere. Idem libro decimo. Nec populos soluo.

Superbum arrogans truculentum, asperum. Virgili. æn. libro tertio. Stirpis achilleæ factus, iuuenemq; superbum. Idem libro. x. te Turne superbum Cæde noua quærens. Superbum uitabile. Virgil. lib. viij. foribusq; affixa superbis Ora uirûm tristi pendebant pallida tabo. Superbum elatum, altum. Virgil. geor. libro. iij. & gressus glomerare superbū. Idem libro septimo. Atina potēs, Tyburq; superbum. Superbum ornatum. Virg. æn. lib. ij. Barbarico postes auro, spolijsq; superbi Procubuere. Superbum opulentum. Virgi. libro. ix. simul ense superbum Ramnetem aggreditur, qui forte tapetibus altis Extructus. Superbum iniquum. Virgil. lib. ix. Quos illi bello profugos egere superbo. Stare consistere omnium consensu dicitur. Virgil. lib. iij. Stare loco nescit. Plautus amph. Ita statim stant ad signa omnes. Stare iterum horrere significat. Titinnius ueliterna. Atque illud ante partum comedet fundi stabunt sentibus. Cæcilius syracusi. Hic amet, familiæ fame pereant, ager autem stet sentibus. Virgil. æn. libro. xij iam puluere cœlum Stare uidet. Stare erigi, prominere. Lucilius lib. xxix. Hic corpus solidum inuenies, hic stare papillas Pectore marmoreo. Stare fidem habere. Mar. Tul. de offic. libro. ij. Facere promissa stare conuentis, reddere deposita. Stare ualere, & constare, & fixum esse. Varro flexabulis. περὶ ἐπαρχιῶν. Atq; si addam quanta misericordia mea hæredibus meis stet, quod miseros subleuauerim. Virgil. lib. x. Stat sua cuiq; dies. Idem li. ij. Stat casus renouare omneis. Stat etiam plenum est. Lucilius satyrarum lib. v. Interea stat sentibus pectus. Virgilius bucolicis. Stant & iuniperi, & castaneæ hirsutæ. Varro eumenidibus. Denique auarus,

Quis sanus? cui si stet terra, & traditus orbis,
Furando tamen, ac morbo stimulatus eodem,
Ex sese ipse aliquid quærat, cogatq; peculi.

Sisenna libro nono. Cœlum caligine stat. Spissum densum dicimus. Virgil. georgi. lib. ij. sin in sua posse negabunt Ire loca, & scrobibus superauit terra repletis Spissus ager. Cicero de orat. libro. ij. Et principia tarda sunt, & exitus tamen spissi, & producti esse debent. Spissum significat tarde. Cæcilius Dardano. Nihil ego spei credo omneis res spissas facit. Titinnius gemina. Longus sermo habetur, reuertetur spissa. Afranius cædo. Itaq; spissum uidetur fieri, non possunt domi meum uirum expectare, quem mihi studeo iandudum dari. Idem matertera, quod defessa expectando domi sedi, quod spisso uenire uisum est mihi. Plautus pœnulo. Heu quos ego habui ariolos, arusipices, qui, siquid boni promittunt, pro spisso uenit, id quod mali, præsentarium est. Næuius gymnastico. At enim tu minus spisse, atq; tarde incedis. Turpilius canephoro. Ita est, uerū aut facile est uenire illi ubi spissa est sepiētia spissum est iter adipisci aut posse, nisi cū magna miseria. Var. Mysterijs, nascimur enim spissius, quàm emorimur. uix duo homines decem mensibus edolatum unum red. unt puerum. contra una pestilentia hostica acies puncto temporis immaneis aceruos facit. Et περὶ πλοῦ, περὶ φίλου. Erraremus extrophas esse multas omnino totum esse, sed spissum iter. Pacuuius hermiona. Habet hoc in se cum pigra est ipsa, ut spisse omnia uideantur consiteri.

Statim mox dicitur. Cicero Verrinis. Statim Messanam literas dedit, ut Telesinus ad se continuo ueniret. Statim producta prima syllaba à stando perseueranter, & æqualiter significat. Teren. phor. Bina talenta capiebam statim. Plautus amph. Nec recedit loco, quin statim rem gerat. Idem eadem. Ita statim stant signa omnia. Ennius aiace quis est cum Achiuis gesserunt statim. Afranius Augure. Quanquam non istis exercere in locis hic noster delaborat cum puer statim. Superstites dicimus, qui supersint mortuis. Superstites ueteres ponebant incolumes. Teren. andria. Deos quæso, ut sit superstes. Plautus Asinaria. Sicuti tuum uis unicum gnatum tuæ superesse uitæ sospitem, & superstitem. Virgilius lib. x. liceat superesse nepotē. Accius Alcmeone. Suos deseruit liberos, superstites sunt.

Spurcum seuum, uel sanguinarium. Afranius diuortio. Mulier nouercæ nomen huc adde impium spurcæ gremio uestigia haud dici potest. Lucilius satyrarum libro quarto.

Esernius fuit flacco ore una equidem
Samnis, spurcus homo, uita illa dignus, locoq;
Cum Pacidiano componier, optimus multo
Post homines natos gladiator qui fuit unus

Afranius fratribus. Commemorabo, ostendam illius facta & spurca improbi. Idem diuortio, o dignum facinus adolescentis optumas bene conuenientes, concordes cum uires repente ui duas faciat spurcatia patris. Varro lib. xx. rerum humanarũ. Ne quis lectorem spurcum hominem liberum prehendere iussisse uelit. Spurcum uehemens, asperum. Mar. Tul ad Cæsarem iuniorem libro. ij. Cum iter facerem claternam tempestate spurcissima. Varro eumenidibus. Nunc de te inquit meliusculam spem habeo, qui rem spurcissimam gustare uoluerim. Spurcum significat obscœnum, impurum, lutulentum. Plautus Asinaria. Tot noctes reddat spurcas, quot puras habuerit. Pomponius prostibulo. Quæ pedibus nubere poterant, equites sperant spurcæ. Spurcum etiam fœtidum. Plautus menæchmis. Nec isto loco spurcatur nasum odore inlutibili. Lucretius lib. yi.

Deinde uidere licet, quàm multæ homini res
Acriter infestant sensum, spurcæq; grauesq;.

Idem in eodem. At contra nobis cœnum teterrima cum sit Spurcities. Lucilius libro undecimo.

Prætor noster adhuc, quàm spurcus est ore, quod omneis.
Extra castra, ut stercus foras eiecit ad unum.

Idem libro xxyiij. Quæq; aspectu sunt spurca & odore. Siccum dicitur aridum, & sine humore. Virgilius lib. y. Summa petit scopuli, siccaq; in rupe resedit. Siccum exercitum. Lucilius lib. xxyi. Cum studio in gymnasio in duplici corpus siccassem pila. Siccum dicitur & sobrium, inauditum. Plautus Asinaria. Siccum, frugi continentem, amantem uxoris maxime. Idẽ pseudulo. Vino modo cupide estis, eo uos, uestrosq; adeo pãtices madefactatis, cum ego sim hic siccus. Cicero academicorum libro. ij. Alius adultis, alius senibus, alius ægris, alius siccis, alius uinolentis. Varro Cato uel de liberis educandis. Persæ propter exercitationes pueriles modicas eam sunt consecuti corpore siccitatem, ut neq; spuerentur, neq; emungerentur, sufflatoq; corpore essent. Siccum firmum. Marcus Tul. de senectute. Nullo imbri, nullo frigore adduci, ut capite operto sit, summam esse in eo corporis siccitatem. Seges est frumenti fructus. Virgilius æn. lib. ij. In segetem ueluti cum flamma furentibus austris. Segetem terram. Mar. Tul. in Hortensio. Vt enim segetes agricolæ subigunt aratris multo ante, quàm serant. Segetem etiam ipsam terram dicimus. Virg. geor. libro. iiij. Nec pecori opportuna seges, nec commoda baccho. Idem æneidos libro tertio. Arebant herbæ, & uictum seges ægra negabat. Plautus aulul. Tibi ego rationem reddam stimulorum, seges, idest, in qua stimuli eripi possunt. Accius œnomao. Ferte ante auroram radiorum ardentem indicem cum somno in segetem agrestis cornuto sciene, ut rorulentas terras ferro fidas proscindant glebas, quæ aruo ex molli excitent. Idem andromeda. Quod beneficium aut sterili in segete rex te obesse intelligis. Lucilius satyrarum libro. yij. Solem auram aduersam segetem immutasse, statumq;. Varro ἀμκ μεμειθις περὶ φιλαργυρίας. Etenim quibus seges præbeat domum, escam, potionem quid desyderemus. Sumere est accipere, tollere. Virgilius libro y. Sume pater. Sallustius Iugurthæ bello. Epistolam super caput in puluino temere positam sumit. Mar. Tul. de signis. Iste unumquodq; uas sumere in manus, laudare, mirari. Lucilius lib. xxyiij. Omnia uiscatis manibus leget, omnia sumit. Crede mihi presse auferet omnis. & Plautus aulul. Non equidem ego qua uoluptate sumpsi, neq; tetigi. Sumere suscipere. Lucilius lib. xxyi. Hunc laborem sumas, laudem qui tibi, ac fructum ferat. Cicero de finibus bonorum, & malorum libro. ij. Verum hoc loco sumo de uerbis his eandem uim uoluptatis. Sumere etiam significat eligere. Lucilius satyrarum lib. iij. Et spatium curando corpore honestum sumemus. Plautus aulul. syluani lucus extra murum est auius, creber salictis oppletus, ibi sumam locum. Lucilius satyrarum libro. x. Honorum iudicium crassus est, ut describimus ante, hoc est quid sumam quid non in quoq; locemus. & lib. xix. Sume diem, qui est uisus tibi pulcherrimus unus. Sallustius Iugurthæ bello. Scilicet ut in tanta re ignarus omniũ trepidet, festinet, sumat aliquem ex populo monitorem officij sui. Mar. Tul. in Hortensio. Quare uelim dari mihi Luculle iubeas indicem tragicorum, ut sumam, q forte mihi desunt. Sumere conducere. Mar. Tul. de offi. lib. iij. Quoad enim peruenium est eo, quo sumpta uis est non domini nauis, sed nauigantium.

Sufferre est sustinere. Virg. æn. lib. ij. nec claustra, nec ipsi Custodes sufferre ualent. Accius myrmidonibus, Ego me non peccasse planè ostendam, aut pœnas sufferam. Sufferre significat dedere, uel supponere. Plautus Cassina. Intro ad uxorem meam, sufferamq; meum tergum ob iniuriam. Idem pœnulo. Vt enim ubi mihi uapulandum sit, tu corium sufferas. Accius Clytemnestra. Aut ego illum eripiam, aut illi pœnam sufferã. Afranius prodigo. Nam me pudet, ubi mecum loquitur Numerius, aliquid suffiro, græce irridet me ilico. Surgere crescere, augere. Virg geor. libro primo. Queis sine nec potuere seri, nec surgere messis. Idem æneidos libro quarto. Ascanium surgentem, & spes hæredis Iuli Respice. Surgere erigi. Sallustius historiarum libro quinto. Sella surgere, caput aperire solitum. Teren. adelphis. Vt triduo hoc perpetuo prorsum è lecto nequeant surgere. Virgilius libro octauo. Surgit & ætherij spectans oriẽtia solis Lumina. Sacrum est sacratũ, uel religiosum. Virgilius lib. yi. Cererīq; sacrum Polybœtum. Et lib. yij. sceptrumq;, sacerq; tiaras. Sacrum etiam scelestum & detestabile, ita & consecratum. Afranius fratribus. O sacrum scurram & malum. Plautus pœnulo.

Venditq; has omneis, & nutricem, & uirgines.
Præsenti argento homini (Sileno est homo)
Quantum hominum terra sustinet sacerrimo.

Virgil. æn. libro tertio. Auri sacra fames. Lucilius satyrarũ lib. xy. Adde istos sacer illoto colfo sax syro fenix. quid facere est solitus. Turpilius demetrio, & iam me irridens pessume, ac sacerrume. Idem lyndia. Ab hinc triẽnium sacerrumum domicilium hoc quidem contulit leno. Varro lege minia. Signata sacra esse desierunt, posteaquam homines sane facti. Saucij dicuntur proprie uulnerati, non mœsti, sicuti uult consuetudo. Accius Phœnissis. Vbi nunc uestra mœnia omneis saucios conuisit, ut curentur diligentius. Turpilius Epiclero. Patrocinantem ubi factum audiuerit saucius. Sallustius historiarum lib. ij. Auidisq; ita promptisq; ducibus, ut Metellus ictu tragulæ sauciaretur. Virgilius æn. lib. ij. Qualis mugitus fuit cum saucius aram Taurus. Idem libro septimo. Saucius at quadrupes nota intra tecta refugit. Varro de uita populi Roma. libro. iiij. Ita multis ciuibus ex utraque parte saucijs, multis occisis fugatur.

Supplicium dicebatur damnatio, uel pœna. Virgilius æneidos libro quarto. medijs (siquid pia numina possunt) Supplicia hausurum scopulis. Supplicium rursum supplicatio. Sallustius Catilinæ bello. In supplicijs deorũ magnifici. Accius epigonis.

Nunc pergamus supplicijs placans cœlitum aras expleam.

Afranius fratribus. Nullam profecto accessi ad aram, quin deos supplicijs sumptu uatis donis precibus plorans obsecrans nequicquam defatigarem. Samium est testa. Lucilius satyrarum libro. xiiij. Et non pauper me uti Samio, certoq; catino. Mar. Tul. de Rep. lib. yi. Læli quàm omnes habemus in manibus, quam si imperia pontificum dijs immortalibus grata sine samio, quæ ut his scribit capedines. Samium rursum acutum, unde & samiare dicimus acuere, quod in Samo hoc genus artis polleat. Lucilius satyrarum lib. yij. Hanc ubi

uult male

uult male habere ulcisci procellæ eius testam sumit homo samiam. Ibi an uno telo inquit præcessit caulem testis, quæ una amputat ambo. Spernere fastidire. Virg. æn lib. iiij. Comitem'n ne sororem Spreuisti moriens? Ter. Andria. Quot modis contemptus, spretus, facta, trāsacta, omnia. Spernere rursum segregare. Ennius Hectoris lytris. Melius est uirtute eius, nam sæpe uirtute mali nanciscuntur ius, atq; æquum se à malis spernit procul. Subducere supputare. Ter. adelphis. Nunquam ita quisquam bene subducta ratione ad uitā fuit. Lucilius lib. xxix. Eodem uno hic modo rationes subduceret suas. M. Tul. in Hortensio. Non & sine ea cogitatione ineundis subducendisq; rationibus. Idem de finibus bonorum, & malorū. Qui autem esse potest, nisi te amor ipse cepit, quod non subducta utilitas ratione effici solet. Subducere est surripere. Turpilius Lindia. Ego interim in turba foras subduxi cum hacine. Virgili. bucolicis. Et succus pecori, & lac subducitur agnis. Ter. eunucho. ubi primū potuerit, se illi subducet scio. Lucilius lib. xxx. Neu quis te ignoret famulis subducere. Mar. Tull. in Hortensio. An cum uideat, me & meos comites, fortitudinem, magnitudinem animi, patientiam, constantiam, grauitatem, fidem, ipsa se subducat. Subducere etiam sursum ducere, leuare. Turpilius paraterusa. Cum antehac uidebam stare tristis, turbido uultu, subductis cum superciliis senes. Varro heurenæ lapasto ponia περὶ κεραυνοῖτων. Ego unus scilicet antiquorum hominum subductis superciliis dicam ταμίειον σωίχων. Sallustius Iugurthæ bello. Dein cunctos pleno gradu in collē subducit. Virgi. Bucolicis. quà se subducere colles Incipiunt. M. T. de offi. lib. iij. Huic ille classem Lacedæmoniorum, quæ subducta esset ad cythæum clàm incendi posse. Plautus aulula. ut in puteo cœnam quoquā, inde coctā sursum subducemus corbulis.

Stupidus est obstupefactus. Stupidus stultus, iniquus. Var. περὶ ἐσχάτων, Andromeda iuncta, & proposita cito non debuit pari suo homini stupidissimo in os expuere uitam.

Suspicere est sursum aspicere. Vir. æn. lib. i. et fastigia suspicit urbis. Varro Agathone. Et pueri in ædibus sæpius pedibus offensant, dum recentes mustеos in carnario fluitare suspiciūt. Suspicere est suspectum habere Sallustius Iugurthæ bello. Per idem tempus Bomilcar, cuius impulsu Iugurtha deditionem, quam metu deseruit, inceperat suspectus regi, & eum suspiciens nouas res cupere, & perniciem eius dolo quærere. Virg. æn. lib ij suspectaq; dona Præcipitare iubet. Et Cicero de orat. Quo prudentia hominibus grata est, lingua suspecta.

Subigere acuere. Virgi. lib. viij. sub guntq; in cote secures. Subigere exercere, mollire. Cicero de orat. lib. ij. Subacto mihi ingenio opus est, ut agro non semel arato sed nouato, & iterato. Subigere est superare, & sub ditione habere. Virg. æn. lib. i. Ternaq; transierint Rutulis hyberna subactis. Sisenna hist. lib. iiij. Terrore perturbatam multitudinem subigunt. Subigere exarare Mar. Tul. de senectute. Cum autem admiraretur Lysander proceritatem arborum, & directos in quincuncem ordines, & humū subactā, atq; purā. Subigere mollire uel exercere. Virg. geor. lib. ij. aut scrobibus mandet mutata subactis. Lucilius lib. xxx. An ego te acuā, atq; animosam tessalā, ut indomitam frenis subigam ante, domeq;. Mar. Tul. in Hortensio. ut enim segetes agricolæ subigunt aratris multo ante, quàm serant. Idem de sene. sed etiam ipsius terræ uis, ac natura delectat; quæ cum gremio mollito, & subacto sparsum semen excepit. Subigere cogere. Virg. geor. lib. iij. & sæpe supbos Cornibus inter se subigit decernere amanteis. Idē lib. vi. Castigatq;, auditq; dolos, subigitq; fateri. Lucilius libro. xxx.

Tu'ne iugo iungas me ante, & succedere aratro
Inuitum, & glebas subigas proscindere ferro?

Plautus mercatore. Mirum quid me subigitaret.

Summum significat quod omnibus sit altius. Virg. æn. lib. iiij. summoq; ulularunt uertice nymphæ. Idem libro xij. Apicem tamen incita summasq; Hasta tulit, summasq; excussit uertice cristas. Summum proximum. Cicero thusc. lib. i. Summam aquam attinget enectus siti Tantalus. Summum extremum Virgi. æn lib. ij. Venit summa dies, & ineluctabile tempus Dardaniæ. Lucili lib. xxvi. Scurrilitatem summa scabie, summa erumna obrutam. Mar. Tul. in Hortensio. Vixit ad summam senectutem, ualetudine optima. summum gloriosum, laudabile Virg. lib. viij. Me'ne igitur socium summis adiungere rebus Nise fugis? Ennius andromacha Hæc malos annos, multoq;, longeq; ab domo bellum gerentes summum, summa industria. Spectare dirigere. Lucilius lib. xxx. Quid sibi uult, quare fit, ut intra uersus ætate spectent, atq; ferant uestigia, sed omnia prorsus. M. Tul de offi. lib. iij. Ad extremum si ad perniciem patris spectauit, patriæ salutem anteponam saluti patris. Spectare est uidere. Virgi. geor. lib. i. Heu magnum alterius frustra spectabis aceruum. Lucretius lib. ij. E terra magnum alterius spectare laborem. Virgi. lib. xij. sedeant, spectentq; Latini. M. Tul. in Hortensio. Cœli signorum admirabilē ordinē, insatiabilemq; pulchritudine magis spectat. Spectare inspicere, cauere. Plautus asinaria. Spectandum, necui annulum det, neq; roget. Spectare probare. Cicero thus. lib. v. Non igitur ex singulis uocibus philosophi spectandi sunt. Terentius prologo Andriæ. spectandæ, an exigendæ sint uobis prius. Virgilius libro octauo. sunt nobis fortia bello Pectora sunt animi, & rebus spectata iuuentus. M. Tullius de officijs libro secundo. Qui simulac iuuenes esse cœperunt magna spectare, atq; ad ea rectis studijs debent contendere. Varro γνῶθι σεαυτόν. Qui sint secundum naturam perfecti homines, ut non modo eos spectemus. sed etiam imitemur.

Stringere percutere. Virgi. æn. lib. x. Atq; animum patriæ strinxit pietatis imago. Stringere nudare, uel exercere. Virgi. æn. li. xi. Strictum rotat acer Lucagus ensem. Stringere rarefacere, excidere. Virgilius Bucolicis. hic ubi densas Agricolæ stringunt frondes. & geor. libro secundo. tunc stringe comas, tunc brachia tende. Stringere decerpere. Virgilius geor. libro primo. Sed tamen & quernas glandes tunc stringere tempus, Et lauri baccas. Varro de re rustica libro secundo. Quod non solum celeriter præterire stringere uacant, sed etiam te transglubit. Stringere radere. Virgilius libro octauo. ego sum pleno quem flumine cernis Stringentem ripas. Stringere uulnerare. Virgi. lib. viij. hunc primo leuis hasta Camillæ Strinxerat.

Succedere dicitur in alterius locum uenire. Virgilius libro x. Interea soror alma monet succedere Lauso Turnū. Tullius de officijs libro tertio. Atqui quodam quasi ueneno perficiat, ut ueros hæredes moueat, ut in eorum locum ipse succedat. Succedere ingredi. Virgilius libro octauo. & nostris succede penatibus hospes. Afranius excepto. Audite pueri, paucа uos succedite. Subit in memoriam reducitur. Virgilius æneidos libro ij. Subijt deserta Creusa, Ascaniusq;, omnisq; domus. Subire significat ingredi. Virgilius libro octauo. hoc inquit limina uictor Alcides subijt. Lucilius lib. xxviij. Pueri præterea nostris qui subeant iubet. Subire, succedere. Varro sexagesi. In quarum locum subierunt inquilinæ impietas, perfidia, impudicitia, impudentia. Subire subdere, supponere. Vir. Aeneas subijt mucronem, ipsumq; morando Sustinuit. Subire nasci, succrescere. Virgi. geor. lib. i Ne subeant herbæ, neu puluere uicta fatiscat. Subire aggredi, succedere. Virgilius. Phadumq;, Hebesumq; subit. Subire resistere, respondere. Marcus Tul. in Verrem diuinatione. Poteris ne eius orationem subire.

Secare dicitur excidere. Virgilius libro octauo. qualis Nereia Clotho, Et Galatea secant spumantem pectore pōtum. Secare sequi, unde & sectatores bonorum sectores dicti sunt. Virgilius libro decimo. Quæ cuiq; est fortuna hodie, quā qsq; secat spem. Squalidum sicuti plerunq; dicitur sordidum. Virgilius æneidos libro secundo. Squalentem barbam, & concretos sanguine crines. Squalidum fulgens. Virgilius libro decimo. Per tunicam squalentem auro latus hauruit apertum.

Scitum elegans. Terentius andria. Perecastor scitus puer natus est è Pamphilo. Marcus Tullius in Verrem actione Siciliensium. ut etiam nos, qui rudes harum rerum sumus, intelligere possumus scite facta, & uenuste. Sedet significatione habet claram. Virgilius, Turnus sacrata ualle sedebat. Sedet placeti Idem quinto. Id'q; pio sedet Aeneæ, probat author Acestes. Sustulit est susum tulit, erexit. Virgilius æneidos libro secundo. Sustulit exutas uinclis ad sydera palmas. Sustulit abstulit. Marcus Tullius philipp. libro secundo. Eos, qui regni nomen sustulerint, deferendo putatis. Virgilius geor. libro primo. Sustulerit fragiles calamos, syluam'q; sonantem. Spargere significat distillare. uel guttatim infundere. Virgilius libro xij. spargit rapida ungula rores Sanguineos. Idem libro quarto. Spargens humida mella, soporiferum'q; papauer. Spargere madefacere. Lucilius lib. xix. Latere pendens saxa spargens tabo & sanguine atro. Virgilius spumant aspergine cautes. Spargere separare. Virgilius geor. libro quarto. Discerptum latos iuuenem sparsere per agros. Spargere implere. Virgilius æneidos libro undecimo. Et iam prima nouo spargebat lumine terras. Signare est designare ostendere. Lucilius libro xxix. Si Socrates in amore, & in adolescentulis meliore paulo facie signat, nihil'q; amaret. Signare imprimere. Virgilius in geor. & summo uestigia puluere signent. Signare discernere separare. Lucilius libro xix. Nam ut discrimen non facit, neq; signat linea alba.

Sodili significatio manifesta est. Virgilius libro sexto. solido'q; adamante columnæ. Solidum continuum iuge. Varro sesquiulysse. Nauibus duodecim dum profectum decem annos solidos errasset. Subnixum subditum. Virgilius æneidos libro secundo. iuuenem'q; superbum Seruitio enixæ tulimus. Subnixum enixum. Virgilius æneidos libro quarto. Meonia mentum mitra, crinem'q; madentem Subnixus rapto potitur. Subnixum sublime, hoc est susum nixum. Cælius annalium libro primo. Et latini subnixo animo, & uictoria inerti consilium ineunt.

T

t Andē significat uix, ut apud Ciceronem. Tandem aliquando Quirites. Virgilius æneidos libro tertio. Ergo insperata tandē tellure potiti. Tandem significat tamen. Titinnius gemino. Symphonia odiosum tā dem ut moribus placeam uiro. Tamen significat statim. Plautus rudente, utinam fortuna nūc ego an thracina uterer, ut postquam exuissem ex aqua aerem tamen. Virgilius bucolicis. Hic hœdes depone, tamen ueniemus ad urbem. Tamen significat tandem. Pacuuius periboea. Tamen obfirmato animo mitescit metus. Sallustius historiarum libro tertio. Nam qui enare conati fuerant icti sæpe ferramentis nauium, tamen aut uulnerati à suis, aut aflicti undarum ui multato fœde corpore postremo periere. Triste. Virgilius. & pluuio contristat frigore cœlum. Idem bucolicis Triste Lupus stabulis, maturis frugibus imbres. Terentius Andria, caue ne te pater tristē sentiat. Ter. tristis seueritas inest in uultu, atq; in uerbis fides. Triste amarum. Virgilius georg. libro primo. tristis'q; lupini. Sustuleris fragiles calamos. Triste minax. Virgil. æneidos libro secundo. Is'q; adytis hæc tristia dicta reportat. Triste graue. Mar. Tullius de Repu. libro sexto. Qui numero optimatum, & principatum obtulit his uocibus, & grauitatis suæ liquit illum tristem, & plenum dignitatis sonum. Triste difficile. Marcus Tullius de senectute. Facilius in morbos incidunt adolescentes, grauius ægrotant, tristius curantur. Triste nigrum. Virgilius geor. libro tertio. Aut tonsum tristi contingunt corpus amurca. Tristis iratus. Afranius epistola. Iactauit sese iactet, mihi erit tristior. idest iratior. Idem eadem. Idem natura tristiori paululo. Tristis doctus. Varro trifodite trifolio περὶ ἀρετῆς. Illud uero quondam meæ, ut ego non metuam fulmen, non aruspicem tristem simul ac dici non quæro. Lucilius lib. xxviij. Adde eodem tristis, ac seuerus philosophus. Trahere per terram ducere. Virgilius æneidos libro primo. Lora tenens tamē huic ceruix'q; comæq; trahuntur per terram. Trahere rursus leuare. Marcus Tullius de deorum natura libro secundo. Et regere, qui fossione terram fumare calentem, atq; etiam ex puteis iugibus aquā calidam trahit. Plautus amph. Ego illi puteo si occepso, animam omnem intertraxero. Tardum significat pigrum lentum. Virgilius geor. libro primo. Sæpe oleo tardi costas agitator aselli. Terentius eunucho. Fatuus est insulsus tardus. Tardum diuturnum perseuerantem. Virgilius geor. libro secundo. Media fert tristeis succos tardum'q; saporem. Tendere inhabitare, tabernacula, & hospitia ponere. Virgilius æneidos libro secundo. Hic Dolopum manus, hic sæuus tendebat Achilles. Tendere insidiari, decipere dictum, à tendicula. Terentius phor. Quia non rete accipitri tenditur, neq; miluo. Tendere est proprie laxitatem distendere, & sine rugis facere. Virgilius æneidos libro tertio. Tendūt uela noti. Idem libro sexto. Tendebant'q; manus ripæ ulterioris amore. Tendere est dirigere. Virgilius æneidos libro primo. per tot discrimina rerum Tendimus in Latium. Idem libro secundo. Ad cœlum tendens ardentia lumina. Lucretius libro primo. Primum graius homo mortalis tendere contra Est oculos ausus. Tendere contendere. Virgilius æneidos libro secundo. Ille simul manibus tendit diuellere nodos. Idem libro quinto. æquo discrimine Pristis, Centaurus'q; locum tendunt superare priorem. Turpe est indecorum, informe. Virgilius æneidos libro sexto. Et metus, & male suada fames, & turpis egestas. Idem geor. libro tertio, scabiem'q; ferat, turpeis'q; podagras. Turpe grande. Virgilius geor. libro tertio. optima toruæ Forma bouis, cui turpe caput. Idem georg. libro quarto. & turpis pascit sub gurgite phocas. Tenerum significat gracile, lentum. Virgilius geor. libro tertio. Et ros in tenera pecori gratissimus herba. Tenue uehemens. Virgilius geor. libro secundo. tenuis'q; lageos Tentatura pedes olim, uinctura'q; linguam. Tenue infœcundum. Virgilius geor. libro secundo. Tenuis ubi argilla, & dumosis calculus aruis. Tenue tenerum. Marcus Tullius de supplicijs in Verrem. Reticulum'q; sibi ad nareis admouebat tenuissimo lino. Tenue frigidum. Virg. georg. libro primo. Ne tenues pluuiæ rapidiue potentia solis Acrior. Idē libro tertio. Tum tenues dare rursus aquas. Tenue paruum exiguum. M. Tul. in Hortensio. Eundem non mediocri pecunia, Sed etiam tenui percipere possumus. Virgil. libro quinto. & tenueis Teucrum res eripe leto. Idem geor. lib. i. Ni refugis, tenueis'q; piget cognoscere curas.

Tenet sicuti est usus, significat comprenhendit detinet. Virgilius æneidos libro quarto. Verum ubi correptum manibus, uinclis'q;

bus, uinclisq; tenebis. Marcus Tullius in Verrem diuinatione. non te, sed hunc librum esse responsurum, quem monitor tuus tenet hic. Tenet inhabitat possidet. Virgilius geor. lib. quarto. quæ gurgitis huius Ima tenes. Tenet prohibet. Virgilius geor. libro tertio. Texendæ sepes, etiam pecus omne tenendum. Tenet compescit supprimit. Virgilius geor. libro quarto. Tenuitq; hinians tria cerberus ora. Tenet tegit. Virgi. georgi. libro primo. amnis abundans Exit, & obducto late tenet omnia limo. Tenet dirigit. Virgilius æneidos libro primo. Sed uos qui tandem? quibus aut uenistis ab oris? Quóue tenetis iter? Tenet intelligit, dicit. Terentius andria. Id paues, ne ducas illam, tu autem ut ducas, rem tenes. Tremere dicitur commoueri, agitari. Virgili. lib. xi. cur ante tubam tremor occupat artus. Tremere timere. Virgilius æneidos libro secundo. Hic aliud maius miseris, multóq; tremendum. Plautus asinaria. Non placet pro monstro est, quando qui sudat tremit. Trahere consuetudine manifestam habet significationem. Virgil. æneidos libro secundo. altaria ad ipsa trementem Traxit. Trahere dare. Virgil. æneidos libro primo. Partibus æquabat iustis, & sorte trahebat. Tentare est exerceri. Virgil. georgi. libro quarto. Et tentat sese, atq; irasci in cornua discit Arboris obnixus trunco. Tentare experiri. Virgilius libro octauo. His fretus non legatos, neq; prima per artem Tentamenta tui pepigi. Tentare aggredi. Virgilius æneidos libro secundo. Extemplo tentanda fuga canit æquora Calchas. Tentare petere, dare. Virgilius æneidos libro tertio. unde laborum Tē tare auxilium iubeat. Tetrum uitabile. Mar. Tullius de officijs libro tertio. Postremo hæ iam in liberis ciuitatibus regnandi existunt cupiditates, quibus nihil tetrius, nihil fœdius excogitari potest. Tetrum dicitur illuuiosum fœtidum. Virgilius æneidos libro tertio. Tunc uox tetrum dira inter odorem Idem libro decimo lauit improba teter Ora cruor. Marcus Tullius in Verrem actione. ij. Quàm multis istum ingenuis, quàm multis matribus familias in illa tetra, atq; impura legatione uim attulisse existimatis? Lucilius libro. xxx. Quæ non spectans spectandi studiose at hominis tetri impulsu ingressus. tetrum amarum. Lucretius libro quarto. Ac ueluti pueris absynthia tetra medentes Cum dare conantur. Tetrum impium crudele. Mar. Tullius de officijs libro tertio. Promissum potius non faciundum, quàm tetrum facinus admittendum fuit. Torquere significat inflectere. Virgilius geor. libro secundo. taxi torquentur in arcus. Terentius eunucho. illud uide os ut sibi pistorsit carnifex. torquere gyro celeri rotare. Virgilius æneidos libro primo. ast illam ter fluctus ibidem Torquet agens circū. Turquere iacere mittere. Virgi. libro quinto. In medios telum torsisti primus Achiuos.

Tueri dicitur seruare custodire. Marcus Tullius epistolarum ad Cæsarem libro primo. Vt sciret tuenda maiore cura esse, quæ parta sunt. Virgilius libro octauo. Succedunt, uariantq; uices quod cuiq; tuendum est. Tueri uidere. Virgilius libro sexto. Excipiunt plausu pauidos, gaudentq; tuentes Dardanidæ. Pacuuius teucro. Quàm te post multas tueor tempestates. Tergora dicuntur coria. Virgilius æneidos libro primo. Tergora diripiunt costis. Terga dorsa. Virgilius libro septimo. hinc raptas fugientibus ingerit hastas In tergum. Lucilius libro. xxviij. Orationem facere cōpendi postes dū saluo in tergo, & tergi non licet. Tergum scutum. Virgilius libro octauo. & uenit aduersi in tergum sulmonis. Idem libro decimo. Dentibus infrendens, & tergo decutit hastas. Transmittere trahere, derelinquere. Lucilius libro. xxviij. Polemon & amauit mortem, & huic trāsmisit suam stolam, quam ducunt. Temerarium sicuti plerunq; à temeritate. Temerarium metuendum, & solicitum. Plautus asinaria. Sed quid hoc, quod picus ulmum tundit? haud temerarium est, & in sequentibus. At mihi in mundo sunt uirgæ, ut atriensi saureæ.

Tegetes à tegendo. Varro de re rustica libro primo. Si quæ fiunt de cannabino iunco palma scirpo, ut funes, restes, tegetes, quæ fundo sumi non poterunt. Taleas scissiones lignorum, uel præsegmina Varro dicit de re rustica libro primo. Nam etiam nunc rustica uoce intertaliare dicitur diuidere, uel excidere ramum ex utraq; parte æquabiliter præcisum, quas alij clabulas, alij taleas appellant.

V

u

Volare est auium. Virgilius æneidos libro primo. humilis uolat æquora iuxta. Volare est celeriter currere. Terētius ecyra. Ne frustra illic expectet, uola. Virgilius. æneidos libro quinto. Ecce uolat, calcemq; terit iam calce Diores. Vastum est magnum. Virgilius æneidos libro tertio. uastumq; caua trabe currimus æquor. Vastum horrens, & asperum. Cicero de oratore, Ita uultu motuq; corporis uasti, & agrestes, ut etiam si ingenijs ualeant, atq; arte tamen in oratorum numerum uenire non possint. Vastum ingens. Virgilius æneidos libro primo. hic uasto rex Aeolus antro. Vastum ferox. Cicero thusculanis. quæ barbara India tollere uastior, aut agrestior.

Ventus est flatus. Virgil. æneidos libro primo. Et mulcere dedit fluctus, & tollere uento. Ventus etiam significat odorē. Plautus cistellaria. Ita mustulentus uentus nareis obtigit.

Virtus est fortitudo. Virgilius libro quinto. Tunc pudor incendit uires, & conscia uirtus. Virtus etiam significat auxilium. Plautus milite. Deū uirtute euntem Hospitio accipere apud me est comitas. Virtus rursum meritum est, & dignitas. Plautus milite. Sicuti merci pretium pro uirtute, ut ueneat, quæ improba est, pro mercas uitio dominum pretio pauperat.

Vesci est edere. Virgilius libro octauo. Vescitur Aeneas simul & troiana iuuentus. Accius atreo. Ne cum tyrāno quisquam epulandi gratia accumbat mensam, aut eandem uescatur dapem. Vesci etiam significat uti. Virgilius æneidos libro primo. Quē si fata uirum seruant, si uescitur aura Aetheria. Lucretius libro quinto. Quóue modo genus humanum uariante loquela cœperit inter se uesci per nomina rerum. Pacuuius chryse. Fugimus qui arte hac uescimur. Idem armorum iudicio. Qui uiget uescatur armis, ut percipiat præmium. Nonius Macro. exule curisis, tunc uadimonia suum uestimentum uesceris. Accius armorum iudicio. Cedit Achilli indutis armis uesci studet, ut ea cuncta optima Achilli induto leuia præ illis putet. Idem phœnissis. Num pariter uideor patris uesci præmijs. Tullius de finibus bonorum, & malorum liaro quinto. Si gerundis negotijs possit orbatus paratissimis uesci uoluptatibus. Vesci iterum uidere. Accius athamente. Prius quàm infans esses, facinus oculi uescuntur tui. Velare est operire, unde & reuelare nudare dicitur. Velare rursum ligare. Pomponius pānuceatis. Nunc rogas quid fiat restis est bilis ualet gulă.

Vola est media pars manus. Varro περὶ ἐπιταφίων. pleni libri inquam, ubi maneant tapeti eorum, quorum in sepulchris nec uola, nec uestigium extat. Idem Varro ταφῆ μενίππου. Hæc Numa Pompilius fieri si uiderit, sciet suorum institutorum nec uolam, nec uestigium apparere. Vola rursum cauum est sub planta.

Vanum leue inane. Virgilius geor. libro primo. sed illos Expectata segis uanis elusit aristis. Vanum est mendax

Virgilius æneidos libro primo. Ni frustra augurium uani docuere parentes. Sallustius Iugurthæ bello, Mauri uanum genus. Marcus Tullius de officijs libro primo. Nihil enim proficiunt, nisi admodum mentiantur, nec uero quicquam est turpius uanitate. Idem Thusculanarum libro tertio. Tum ita uarijs imbuimur erroribus, ut uanitati ueritas, & opinioni confirmatæ natura ipsa cedat. Vanum insidiosum subdolum. Virgilius æneidos libro secundo. nec si miserum fortuna Sinonem Finxit, uanum etiam mendacemq; improba finget. Vanum obscurum. Virgilius æneidos libro quarto. Et procul in tenuem ex oculis euanuit auram Marcus Tullius de Rep. libro quinto. Vt nostra uero ætas cum Rempublicam sicut picturam accepisset egregiam. Sed iam euanescentem uetustate.

Vastitas significat uastationem. Accius astyanacte. Propter te tot, tantasq; habemus uastitates funerum. Vastitas dispertio. Varro prometheo libro primo. Mortales nemo exaudit, sed late incolens barathrum inhospitalis campis uastitas. Virgilius libro octauo. Hæc ego uasta dabo, & lato te limite ducam. Cicero de deorum natura libro secundo. Quid quasi cultores terræ constituti non patiuntur eam, nec immanitate beluarum efferarum, nec stirpium asperitate saltari.

Vltimum usu nouissimum dicitur. Virgilius æneidos libro octauo. Vltimus ille dies bello, gentiq; fuisset. Et Marcus Tullius de senectute. Magis delectatur qui in prima cauea spectat, tamen etiam qui in ultima. Vltimum primum. Virgilius æneidos libro septimo. tu sanguinis ultimus author. Marcus Tullius de officijs libro primo. Efficiturq; id, quod Pythagoras ultimum in amicitia putauit, ut unus fiat ex pluribus. Idem de finibus bonorum, & malorum libro tertio. Eorum dico, qui summum bonum, quod ultimum appellant, in animo ponerent. Vrgere insistere. Lucilius libro xxviij. Cæde hostium, gnato urgere restant, perimus. Quadrigarius annal. libro quarto. Sed circiter horas duas graui prælio urserunt, deinde in fugam sunt coniecti. Vrgere est premere cogere. Virgilius geor. libro tertio. at Ima
Soluuntur latera, atq; oculos stupor urget inertes,
Versaq; in obnixos urgentur cornua uasto
Cum gemitu. Lucilius lib. xxix. urget grauedo sæpius culpa tua. Varro antiquitate rerum humanarum. qua murum fieri uoluit urgemur in unum. Marcus Tullius in Hortensio. Itaq; tunc Democriti manus urgebatur. est enim non magna. Vrgere est tegere. Virgilius geor. libro secundo. Qui saxo super, atq; ingenti pondere testæ Vrgerent. Vrgere accelerare. Virgilius libro nono. tibi quam noctes festina, diesq; Vrgebam. Vincere significat superare. Virgilius georgi. libro secundo. ubi aëra uincere summum, Arboris aut illæ iactu potuere sagittæ. Vincere exprimere. Virgilius georgi. libro tertio. Nec sum animi dubius uerbis ea uincere magnum Quàm sit. Vincere animi compotem fieri. Virgil. geor. libro tertio. Illi uictor ego & tyrio conspectus in ostro. Idem libro septimo. Iunonem uictrix affatur. Vertere dicitur conuertere contorquere. Virgilius libro octauo. Gorgona desecto uertentem lumina collo. Vertere fallere decipere. Virgili. ænei. libro secundo. Seu uersare dolo seu certe occumbere morti. Vertere mutare. Virgilius æneidos libro primo. quæ te genitor sententia uertit? uersat agitat commouet, uoluit. Virgilius geor. libro tertio. Quid iuuenis, magnum cui uersat in ossibus ignem? Idem æneidos libro sexto. Nunc fluctus me habet, uersantq; in littore uenti. Vindicare est malefactum defendere. Marcus Tullius de officijs libro tertio. Atq; iste dolus malus & legibus erat uindicatus. Vindicare trahere, liberare. Virgilius æneidos libro quarto. Graiumq; ideo bis uindicat armis. Cicero academicorum libro. iij. Aliqua potestas si sit, uindicat se in libertatem. Idem de senectute, & senectus est natura loquacior, ne ab omnibus eam uitijs uidear uindicare. Varro andabatis. Et me Iupiter olympia Minerua Athenis suis musta gotis uindicassent. Idem epistolis, latine si te in libertatem uindicare non potes, feres fortunam. Vindicare reuocare. Mar. Tullius ad Cæsarem iuniorem libro primo. Quasi si me ad id beneficium accerseres, quo per te me una cum Rep. in libertatem uindicassem. Vindicat adsciscit ad se trahit. Marcus Tullius in Hortensio. Deinde imitator, ut sibi quidem uidetur naturæ mos uindicat. Vsus dicitur ab utendo. Virgilius geor. libro quarto. Nam neq; erat corijs usus. Vsus dicitur consuetudo. Terentius Heauton. mihi sic est usus, tibi ut opus facto est face. Vsus opus. Virgilius libro octauo. Arma acri facienda uiro, nunc uiribus usus, Nunc manibus rapidis.

Vitam manifestum est à uiuendo dictam. Sallustius Catilinæ bello, uitam sicuti peregrinãtes transiere. Vitas umbras Virgilius libro sexto. Et ni docta comes tenuis sine corpore uitas Admoneat uolitare. Venire claram habet significationem. Virgilius libro sexto. Venisti tandem. Venire imminere. Virgilius libro septimo. Se satis ambobus Teucrisq; uenire Latinisq;. Verrere est trahere. Virgilius æneidos libro primo. Quippe ferant rapidi secum, uerrantq; per auras. Verrere ferire percutere. Virgilius æneidos libro tertio. Annixi torquent spumas, & cærula uerrunt. Lucilius libro xxvij. Quam non solum deuorare se omnia, ac deuerrere. Verrere mundare. Titinnius gemina. Verrite ædes, abstergite araneas. Lucilius libro xxvij. Lignum cædat, ædes uerrat, ac uapulet. Via est iter. Virgilius æneidos libro primo. strepitumq;, & strata uiarum. Via ratio causa. Virgilius libro decimo. Hæc uia sola fuit, qua perdere possis. Terentius phor. Qua uia istuc facies. Via consuetudo. Terentius Heauton. Sed ui, & uia peruulgata patrum quotidie accusabam.

Vestigium dicitur pedum impressio. Virgilius georgi. libro tertio. Et gradiens ima uerrit uestigia cauda. Vestigium extrema pars pedis. Virgilius libro quinto. Vestigia primi Alba pedis, frontemq; ostentans arduus albam.

Volutari dicitur uolui. Lucilius libro xxx. Quid tu istuc curas, ubi ego obliniar, atq; uoluter. Volutare cogitatione perquirere. Virgilius bucolicis. Id quidem ago, & tacitus mecum Lycida ipse uoluto. Lucilius libro xxx. Hæc tu me insimulas, non'ne ante in corde uolutas. Vis est celer impetus. Lucilius libro xxvi. Romanus populus uictus ui, superatus prælijs. Vis fortitudo. Virgilius æneidos libro secundo. Instat ui patria Pyrrhus. Idē Auxilioq; leuare uiros, uimq; addere uictis. Vis celeritas. Lucretius libro tertio Aut quid nam tremulis facere artubus hœdi Consimili in cursu possint ac fortis equi uis. Vix cum labore. Virgilius æneidos libro quinto. Vix illum famuli Phegeus Sagarisq; ferebant. Idem geor. libro secundo. Vix humiles apibus castas, roremq; ministrat. Vix statim. Virgilius æneidos libro secundo. Vix ea fatus erã, gemitu cum talia reddit. Varro eumenidibus. Vix uulgus confluit, non perfugarum, sed puerorum, atq; ancillarum.

NONNVLLARVM DICTIONVM IN SIGNIFICATO DIFFERENTIAE.

c

Cupido, & Amor idem significare uidentur, & est diuersitas. Cupido enim inconsyderatæ est necessitatis, amor iudicij. Plautus bacchidibus. Cupido te conficit an'ne amor? Idem Curculione discreuit, et uim eiusdem

eiusdem diuersitatis expressit dicens. quod Venus, Cupidoq; imperat, suadetq; amor. Afranius in homine. Amabit sapiens, cupient cæteri. Cupidinem cum fœminino genere dicimus, cupiditatem significamus. Virgilius æneidos libro sexto. quæ lucis miseris tam dira cupido? cum masculino, deum ipsum. Plautus mercatore. Cupido quantus es. Næuius gymnastyco. Aedepol Cupido cum pusillus sis, nimis multum uales.

Inter amare, & diligere hoc interest, quod amare uim habet maiorem, diligere autem est leuius amare. Cicero ad Brutum. Sic igitur facies, & me aut amabis, aut, quo contentus sum, diliges. Et libro primo. Clodius tribunus plebis designatus ualde me diligit, uel (ut ἐμφατικώτερον dicam) ualde me amat. Idē ad Dolabellā. Quis erat, qui putaret ad eum amorem, quem erga te habebam, posse aliquid accedere? Tantū tamē accessit, ut mihi deniq; nūc amare uidear, antea dilexisse. Perire, & interire plurimum differentiæ habent, quod perire leuior res est, & habet inuentionis spem & non omnium rerum finem. Plautus captiuis. Qui per uirtutem perit, at non interit. Alere & educare hoc distant. Alere est uictu temporali uitam sustentare. Educare autem ad satietatem perpetuam educere. Plautus menæchmis. Nam illic homo homines, non aues educat. Accius andromeda. Alui, educaui. id facite gratum ut sit seni. Inter tollere, & auferre est diuersitas. Tollere est leuare, & erigere. Auferre legatum transferre. Virgilius libro octauo. Tollite cuncta inquit, cœptosq; auferte labores. Turpilius philopatro. Simul circunspectat ubi præter. se neminem uidet esse, tulit, aufert, ego clàm consequor. Varro sexagesi. Nunc quis patrem decem annorū natus, non modo aufert, sed tollet nisi ueneno? Horrendum, & horridum habent plurimam diuersitatem. Est enim horrendum terrum, & euitabile. Virgilius æneidos libro tertio. Concilium horrendum. Horridum plerunq; extans, & prominens. Virgilius æneidos libro quarto. & glacie riget horrida barba. Plautus pseudulo. Papillarum horridularum oppressiun ulæ. Accius. Medea. Vt tristeis turbinum toleraret hyemes, mare cum horret fluctibus. Lucilius satyrarum libro xvi. & hi, quos diuitiæ producunt, & caput ungunt horridulum. Marcus Tullius de Repu. libro primo. Sed ut ille qui nauigat cum subito mare cœpit horrescere. Idem de Rep. libro quarto. Horum inseueritatem dicitur inhorruisse primum ciuitas. Varro epistola ad Cæsarem. Interea propè ad occidentem solem horrescit mare. Sisenna hist. libro tertio. Subito mare subhorrere, cæcosq; fluctus in se prouoluere. Inter meretricem, & prostibulam hoc interest Meretrix honestioris loci est, & quæstus, Nam meretrices à merendo dictæ sunt, quod copiam sui tantummodo noctu facerent. Prostibula, quod ante stabulum stet quæstus diurni, & nocturni causa. Plautus cistel. manifestissime discreuit. Intro ad bonam meretricem astare in uia solam, Prostibula sanè est.

Genitrix à matre hanc habet distantiam, quod genitrix semper quæ genuerit nuncupatur. Mater uero aliquando pro nutrice ponitur. Virgilius libro octauo. geminos huic ubera circùm Ludere pendentes pueros, & lambere matrem. Plautus menæchmis. Ita forma similis pueri, ut mater sua non internosse posset, quæ mammam dabat, neq; adeo mater ipsa, quæ illos pepererat. Pudet, & Piget hoc distant. Pudet enim uerecundiæ est. Piget pœnitentiæ. Plautus pseudulo. Nimirum id, quod pudet facilius fertur, quàm illud quod piget. Non dedisse istum pudet me, quia non accepi piget. Idem trinummo. Pol pudere, quàm pigere præstat totidem literis. Accius neoptolemo. Do & pudet quæ grauium me, & uero piget. Idem. An pro me Dane quiete adiutem inuenio hortari pudet, non prodesse id piget. Turpilius demetrio. Pudet, pigetq; mei me. Pacuuius duloreste. Quid quondam, & mihi piget paternum nomen maternum pudet profari. Sallustius Iugurthæ bello. Nam postea quæ fecerit incertum habeo pudeat'ne, an pigeat magis disserere. Varro parmenone. Pudet me tui, & musarum agnoscere, piget currere, & unà sequi.

Osculum & suauium his intellectibus discernuntur. quod ab ore osculum, suauium à suauitate dicitur. Varro de uita populi Romani. Ideoq; hoc ab ore dicitur osculum non à suauitati, unde suauium, quod simile sit suauitatis.

Inter sacrificare, & litare hoc interest. sacrificare est ueniam petere litare est propitiare, & uotum impetrare. Virgilius æneidos libro quarto. Tu modo posce deos ueniam, sacrisq; litatis. idest impetratis. Plautus pœnulo. Si hercle istuc unquam factum est, tum me Iupiter faciat, ut semper sacrificem, neq; unquam litem. Expleri & satiari hanc habent differentiam. Expleri est tantummodo plenum esse, satiari supra modum, & abundantiam. Lucretius libro sexto. Deinde animi ingratam naturam pascere semper, Atq; explere bonis rebus, satiareq; nunquam. Marcus Tullius de Repu. libro sexto. Graues enim dominæ cogitationum libidines infinita quædam cogunt, atq; imperant, quæ quia expleri, nec satiari ullo modo possūt, ad omne facinus impellunt eos, qui illecebris suis incenduntur. Arcus, & arquus hoc distant. Arcus enim suspensus fornix appellatur. Arquus nonnisi qui in Cœlo apparet, quem irim poëtæ dixerunt. unde & Arquati dicuntur, quibus color, & oculi uirent quasi in arqui similitudinem. Lucretius libro sexto. Tum color in nigris extabat nubibus arquis. Fors, & fortuna hoc distant, Fors est casus tēporalis, Fortuna dea ipsa. Accius astyanacte. Itera in quibus partibus (nanq; audire uolo) si est quem exopto, & quo captus modo, fortuna'ne, an forte reperitur. Idem andromeda. Multi in quo mulier animo sibi mala auferre in malis. quibus natura praua magis, quàm fors, aut fortuna obfuit. Lucilius satyrarum libro. xiij. Cui parilem fortuna locum, fatumq; tulit fors. Idem eodem. Aut forte omnino ac fortuna uincere bello. si forte ac temere omnino quid cursum ad honorē. Varro epistola ad Fusiū. Dij quæso fors fortuna quantis commoditatibus hunc diem. Ferus, & ferox hanc habent distantiam. Ferus est sæuus, Ferox est fortis Accius tereo. Nouus nouo dabunt aduena animo audaci in medium proripit sese ferox. Sallustius Iugurthæ bello. Ille animo feroci negat se toties fusum Numidiam pertimescere. Virgilius æneidos libro secundo. ferus omnia Iupiter argos Transtulit. Idem libro quarto, & frena ferox spumantia mandit. Antiquus & Antiquior ut gradu, ita & intellectu distant. Nam antiquum significat uetus. Virgilius geor. libro secundo. Antiquasq; domus auium. Antiquior melior. Varro rerum humanarum libro uigesimo. Neq; idonei ciues aliquid habent antiquius salute communi. Accius phœnissis abdracontis, Surpe amatæ exoratus genere antiquior. Lucilius lib. xiiij. Quin potius uitam degat sedatus quietam quàm tu antiquius facere, quàm hoc fecisse uidearis. Mar. Tul. de amicitia. Hoc quidem est proprium amicitiæ, sed antiquior, & pulchrior, & magis à natura profecta. Idem de Rep. libro primo. Sed quoniam plurima beneficia continet patria, & est antiquior parens, quàm siquis (ut aiunt) curauerit, maior ei profecto, quàm parenti debetur gratia. Faustum, & festum his intellectibus discernuntur. etenim faustum quasi à fauendo dictum, ac per hoc prosperum & propitium. Vnde contra infaustum minax, & improsperum. Festum uero solenniter, lætum, & feriatum. Virgilius æneidos libro sexto. festosq; dies.

de nomine Phœbi. Terentius, o faustum & felicem hunc diē.

Cuius, & cuiatis hæc est differentia. Cuius ad personam refertur hominis, Cuiatis unde significat. Accius thelepho. Qui neq; cuiatis esset unquam potuimus multi rogitantes scire. Animus, & anima hoc distant. Animus est quo sapimus, anima, qua uiuimus. Accius epigone. Sapimus animo, fruimur anima, sine animo anima est debilis. Varro andabatis. In reliquo corpore ab hoc fonte diffusa est anima. Hinc animus ad intelligentiam tributus.

Vultus & facies hoc distant. Vultus est uoluntas, quæ pro motu animi in facie ostenditur, facies ipsa oris species. Sallustius in Catilina. Prorsus in facie, uultuq; in uecordia inerat. Lucilius satyrarum libro primo. Vultus item ut facies mors citer morbus uenenum. Marcus Tullius de officijs libro primo. Præclaraq; est æquabilitas in omni uita, & idem sæpe uultus eademq; frons. Sepū, & unguentū hanc habent diuersitatem. Sepum fit ex adipe ruminantium. Lucilius satyrarum libro quarto. Tisiphone te pulmonibus adirem unguentum excoctum attuli eumenidibus sanctissima erinnys.

Mussare & murmurare ita discernuntur, quod Mussare hominum sit occulte & depressa uoce loquentium quod cælatum uelint. Virgilius libro decimo. Quid fortuna ferat populi sed dicere mussant. Et alibi flent mœsti, mussantq; patres. Murmurare autem maioris soni est proximi ad tumultum. Virgilius geor. libro primo. & resonantia longe Littora misceri, & nemorum increbescere murmur.

Priores, & primores hanc habent diuersitatem. Priores, enim comparatiui sunt gradus. Primores summæ quæq; res. Lucilius satyrarum libro octauo. Gallinaceus cū uictor se gallus honeste. Sustulit in digitos, primoresq; erigit ungueis. Turpilius demetrio Sandalie innixa digitis primoribus. Varro armorum iudicio. Vt in littore Cancri digitis primoribus stare Lucilius satyrarum libro xx. Calphurnij sæua lege in Pisonis reprehendi, eduxiq; animam in primoribus naribus. Afranius uopisco. Apage scis clinum tum animum in naribus primoribus uix pertuli ædepol. Marcus Tullius in Hortēsio. Qui illum nescio quid, quod in primoribus habent (ut aiunt) labris. Idem orat. quæ isti rhetores ne primoribus quidem labris attigissent. Poësis & poëma hanc habent distantiam. Poësis est textus scriptorum, Poëma inuentio parua, quæ paucis uerbis expeditur. Lucilius satyrarum libro. viiij.

Non hæc quid ualeat, quidue hoc intersiet illud
Cognoscis primum hoc quod dicimus esse poëma
Pars est parua poëma. Idem epistola. Idem quæuis non magna poëma est illa. Poësis opus totū, totaq; illa summa est una θέσις, ut annales Ennij, At quæstus unum.
Est maius multo est quàm quod dixi ante poëma
Qua propter dico nemo, qui culpat Homerum
Perpetuo culpat, neq; quod dixi ante poësim
In uersum unū culpat uerbum enthymemate malo cū Var. par menone. Poëma est λέξις ἔρρυθμος idest uerba plura modice in quādam coniecta formā. Itaq; etiam distichon epigrammation uocant poëma. Poësis est perpetuum argumentum, & rhythmis, ut ilias Homeri, & annales Ennij. Poëticæ est ars earum rerum. Doctum, & Peritum cum simile uideatur, à Marco Tullio discretum est, ut sit peritum plus quàm q̄d doctum, de officijs libro tertio. Itaq; cum sint docti, à peritis desistunt facile sententia. Inter urbem & ciuitatem hoc interest. Vrbs est ædificia, Ciuitas incolæ. Virgilius æneidos libro primo. Vrbs antiqua fuit Ennius thelepho, & Ciuitatem uideo Arguum incendier. Pacuuius atalante. Solicita studio obstupida suspenso animo ciuitas. Marcus Tullius de Rep. libro primo. Quam cum locis, manuq; sepsissent eiusmodi coniunctionem tectorum oppidum, uel urbem, appellarunt delubris distinctam, spatijs communibus, omnis ergo populus, qui est talis cœtus multitudinis, qualem exposui, ciuitas est omnis ciuitas, qua est constitutio populi, & secundo, quo authore, & Principe uocatur ciuitas. Sisenna historiarum libro quarto. Deniq; cum uarijs uoluntatibus incerta ciuitas trepidare. Pomponius. Cum uerticæ superiorem locum incende.

Inter cogitare, & deliberare hoc interest. Cogitare est dubitare, deliberare, cōfirmare. Turpilius bœthontibus, quæso cogita, ac delibera. Idem philopatro. Certum ac deliberatum est me illis obsequi. Scius & conscius hoc differunt, quod scius secum, conscius cum alio scius est, licet conscium indifferenter positum legerimus. Auspicium, & Augurium his intellectibus discernuntur, quod sit auspicium auium inspectio, & quæ ex uolatu auium significetur & uocibus. Augurium autem rerum omnium coniecturas prudenter, ac diligenter amplectitur. Monstra & ostenta similiter intelliguntur, quod imminentia monstrent, & ostendunt.

Omen uero uotum est mentis & uocis. Vnde sacrificantibus dicitur bona omina habere. idest ut circunstantes, & mente recte uelit, & bona oribus proferant.

Portentum non solum quod portendat, sed etiam quod iam apportet & faciat ex his significationibus, quæ in auspicijs, & augurijs, & extispicijs ostenduntur.

Prodigium autem semper pessimum est dictum quasi porrò adigendum. Virgilius æneidos libro tertio.
Sola nouum, dictuq; nefas harpyia cælenò
Prodigium canit, & tristes denuntiat iras.

Iniuria à contumelia hoc distant. Iniuria enim leuior res est. Pacuuius periboea. Patior facile iniuriam, si est uacua à contumelia. Cæcilius fallacia. Facile erumnam ferre possunt, Si male abest iniuria etiam iniuriam misi cōtra constant contumeliam. Fulmen, fulgur, & fulguritum his intellectibus secernuntur est enim fulmen telum ipsum quod iacitur. Vt Virgilius geor. libro primo. Ipse pater media nimborum in nocte corusca Fulmina molitur dextra. Fulgur ignis qui coruscat fulmine. Vnde & fulgetra dicuntur, & fulgur. Virgilius libro quinto. maculosus & auro Squamam incendebat fulgor. Fulguritum dicitur fulgure tactum, uel exustum.

Iurgium, & lis hanc habent distantiam quod iurgium leuior res est, siquidem inter beneuolos, aut propinquos dissensio, uel concertatio iurgium dicitur. Inter inimicos dissensio lis appellatur. Marcus Tullius de Repu. libro quarto. Admiror nec rerum solum, sed uerborum etiam elegantiam si iurgant inquit beneuolorum concertatio non lis, inimicorum iurgium dicitur. Et insequenti. Iurgare igitur lex putat inter se uicinos non litigare. Merx, & mercatura hoc distant. Merx est species ipsa, mercatura actus ipse, uel lucrū de merce. Mercatus autem locus, in quo agitur mercatura. Marcus Tullius de Rep. libro tertio. Phœnices primi mercaturis, & mercibus suis auaritiam, & magnificentiam, & inexplebiles cupiditates omnium rerum exportauerunt in Græciam. Varro sexagesi. Vbi tum comitia habebant. ibi nunc fit mercatus. Serenus opusculis. Ad mercatum eo uillice, ecquid uis inde uehi, aut agi? Cicero Thusculanarum libro quarto. Iter nos quasi in mercatus quandā celebritatem ex urbe aliqua. Et de officijs. Quo tanquam ad mercaturam bonarum artium sis profectus, inanem redire turpissimum est. Superstitionis & religionis distantiam manifestissime discernit Marcus Tullius de natura deorum libro. ij. Non enim Philosophi solū, uerū etiam maiores nostri superstitionem à religione separarūt. Nā q

tota die

tota die precatus & immolabat, ut sibi sui liberi superstites, essent, superstitiosi sunt appellati, quod nomen patuit postea latius. Qui autem omnia, quæ ad cultum deorum pertinerent, diligenter retractarent, & aliquam rem eligerent, hi sunt religiosi, ex eligendo, sed uere superstitiosi proprietatem ex hoc habent, quod præ cultura deorum supersedeant cætera, idest negligent. Itidem & religiosi, quasi religiosi omnium cæterorum sacrificijs deseruiant.

Peius & deterius his sensibus discernuntur, quod sit peius malo quod in usu est, & creberrime frequentatur. Deterius uero à bono, ut minoris sit meriti, quam id, quod placet. Virgilius geor. libro quarto. Deterior qui uisus eum ne prodigus obsit Dedi nea. Idem libro octauo. Deterior donec paulatim ac decolor ætas. Hæc enim melioribus comparata sunt.

Inter circum, & globum hoc interest, quod circus est planicies rotunda, ut circuitus, globus soliditas undiq; uersum rotunda, ut est sphera. Marcus Tullius de natura deorum libro secundo. Cumq; duæ formæ præstantissimæ sint ex solidis globis sic enim sphæram interpretari placet. Ex planis autem circus, aut orbis. Virgilius libro quinto mediaq; in ualle theatri Circus erat. Et, Lucentemq; globum lunæ, titaniaq; astra. Manubias à præda hoc distare ueteres existimauerunt, ut sit præda, corpora ipsarum rerum, quæ capiuntur. Manubiæ uero pecuniæ ex præda uendita redactæ, & sic apud plurimos. Nam & Marcū Tullium de lege agraria, ita sensisse uoluerunt Prædas, manubias sectiles, castra deniq; Cn. Pompeij sedente imperatore censores. Peruicatia & pertinacia hoc distant. Peruicatia est interdum bonarum rerum perseuerantia. Pertinacia semper malarum. Accius myrmidonibus· Tu pertinaciam esse Archiloche hanc prædicas, Ego peruicaciam aio & me uti uolo. nam peruicacem dicas me esse, & uincere perfacile patior. pertinacem nihil moror, hæc fortes sequitur, illam indocti possident. tu addis quod uitio est, demis quod laudatur. Sensus, & sensa hoc separantur. Sensus enim sunt, qui sentiunt. Sensa quæ sentiuntur. Cicero de oratore. Et quod exprimere dicendo sensa possumus, nam primum manifestum est, & sapere nos cum incitatio sit uel sensus. Iuuentus & iuuenta, & iuuenilitas hoc differunt. Iuuentus iuuenes. iuuenta ætas ipsa. Iuuenilitas, quod ὅρμενον uel πάθος. uocant græci. Virgilius georgi libro tertio. Et patiens operis, paruoq; assueta iuuentus. Idem eodem. Interea superat gregibus dum læta iuuentus. Solue mares Sallustius Catilinæ bello. ibiq; iuuentutem suam exercuit Idem Catilina. Scio fuisse nonnullos, qui ita existimarent iuuentutem, quæ domum Catilinæ frequentabāt. Varro Titosne περὶ γήρως. Quam dereliquit multicupida iuuenilitas. Morata morigera, & morosa hanc habent distantiam, quod morosa est contrarijs, peruersisq; moribus. Afranius uopisco. Dum morigerandum morosam præbeo, Deinde aliquid dedita opera controuersiæ concinno, lædo interdum contumelijs. Marcus Tullius de senectute. Ac sunt morosi, & anxij, & iracundi & difficiles senes. Plautus aulularia. Dummodo morata recte ueniat, dotata est satis. Inter uegetum. & uigens hoc interest, quod uegetum sit incolume, uigens forte. Nam uegetum corporis, uigens etiam animi possumus dicere, ut in multis. Profesti, & festi dies discernuntur sic. Profesti sunt à festiuitate uacui. Afranius priuigno, quæ festi nos facere solemus de quotidiano opere promiscue, atq; profesto concelebras focum. Quærere & requirere hoc differunt, quoniā requirere est diu quærere. Afranius fratris. Proin tutum quæram, ne requiram te uide. Specula & speculum sicut genere, ita significantia differunt. Nam specula despicientiam significat. Virgilius libro decimo. atq; leo specula cum uidit ab alta Stare procul campis meditantem prælia Taurum. Speculum, quo imago redditur. Mar. Tullius in Clodium, & Curionem. Sed credo postquam tibi speculum allatum est, longe te à pulcris abesse sensisti. Varro eumenidibus. Sed nos simis, atq; in summam speculam peruenimus. Videmus populum futuris incinctum tribus. Confiteri & profiteri hoc distant. quia profiteri uoluntatis est. Confiteri necessitatis, & coactus, quod ita positum sepius legimus. Cicero pro Manilio. Hic ego non solum confiteor, uerum etiam profiteor. Honestius profiteri, quàm confiteri. Vlcus & uulnus hoc distant, quod Vlcus tecta, & clausa est malignitas. Virgilius georgi. libro tertio. Quam siquis ferro potuit rescindere summum Vlceris os alitur uitium, uiuitq; tegendo. Vulnus hians, & patens. Idem libro nono. Produxi, pressi'ue oculos, aut uulnera laui Veste tegens. Turpe, & fœdum quam habeant distantiam, manifestum est. Nam turpe leuior res est. Marcus Tullius de officijs. Luxuria uero cum omni ætati turpis, tum senectuti fœdissima est. Formæ & figuræ quæ sit differentia. Mar. Tul. Manifestator est. Nam formam integritatem speciei esse uoluit figurā formam nostram. M. Tullius de offi. libro primo. Principio corporis nostri magnā natura ipsa uidetur habuisse rationem, quæ formam nostram, reliquamq; figuram, in qua esset species honesta, eam posuit in promptu.

Dignitatem & uenustatem discerni uoluit Mar. Tull. ut dignitas uiris, uenustas fœminis sit attribuenda de offi. libro primo. Venustatem muliebrem dicere debemus, dignitatem uirilem. Monstra & prodigia & portenta hoc distant, quod sunt monstra ostenta, & monita deorum. Virgilius lib. iij. primumq; parentem Mōstra deûm refero. Prodigia deorum minæ, uel iræ. Idem lib. iij. Sola nouum, dictuq; nefas harpyia celæno Prodigium canit & li. yi. Prodigijs acti cælestibus ossa piabunt. Portenta ostenta, quæ aliquid imminere significant. Lucil. lib. xxy. Nisi portēta, anguisq; uolucres, ac pinnatos scribitis. Celare, & cælare hāc habēt distantiam, qđ celare est tegere, & abscōdere. Ter. an. Bene dissimulatum amorem, & celatum indicans. Vir. æn. lib. yi. Secreti celant calles. Cælare insculpere. Virgi. æn. libro primo. Cælataq; in auro Fortia facta patrum. Varro agathone. Nummam cælatus in manu dextra scyphus cœlo dolitus artem ostentat Mentoris.

Ignoscere & concedere quemadmodum inter se distant aperit M. Tul. ad Cæsarem Iuniorem lib. i. Quod mihi, et Philippo uacationem das, bis gaudeo. Nam & præteritis ignoscis, & concedis futura. Contēnere & despicere eo distant, quod est despicere grauius, quàm contēnere. Mar. Tulli. in Verrem actione iij. Quemq; contempserit despexerit liberum esse nunquam duxerit. ijdem ad Cæsarem lib. iij. Amici nonulli te contemni, ac despici, ac pro nihilo haberi senatus uoluit. Et de senectute. Contemni se putant, despici, illudi. Cupiditas & cupido diuersa sunt. Nam cupiditas leuior est. Lucilius lib. xxiij. Cupiditas ex homine cupido ex stulto nunquam tollitur, quod cupiditas pars quædam sit temperatior defluens ex cupidine.

Aemulatio ab imitatione hoc distat quod imitatio simplex est, & liuorem atq; inuidiam non admittit. Aemulatio autem habet quidem imitandi studium. sed cum malitiæ operatione. Virgi. lib. yi. Aemulus exceptum Triton (si credere dignū est) Inter saxa uirum spumosa immerserat unda. M. Tullius in Cæsarianis, quasi quodam æmulo, atq; imitatore studiorū & laborum meorum, & comite abstracto. Probatum & spectatum uis maioris est. Lucilius lib. xxyi. Tuam probatam mihi, & spectatam maxime adulescentiam. Bellum & præ=

lium hoc differunt, quod prælia partes sunt belli. Hoc est in bello congressiones. Lucilius lib. xxvi. Vt populus Romanus uictus ui & superatus prælijs sæpe est multis, bello uero nunquam, in quo sunt omnia. Vir. lib. xi. Infantem fugiēs media inter prælia belli. Inter cauere & uitare. Lucilius esse distantiam uoluit lib. xxvi. Et esse plus uitare, quid cauendum tibi cēsere, quid euitandum maxima. Vetustiscere & ueterascere quid intersit Nigidius commentator grammaticus lib. x. deplanauit. Dicemus quæ uetustate deteriora fiunt uetustiscere, Inueterascere quæ meliora. Mar. Tul. ad Hircum. Cum. n. nobilitas sit nihil aliud quàm cognita uirtus, quis in eo quem ueterascentem uideat ad gloriam generis antiquitate desyderet?

Nocens à nefario & impio distare, uti nocens leuius uideri possit, M. Tul. de offi. lib. ij. uoluit nec tamen ut hoc fugiendum est. Item esse habendum religione nocentem aliquando, modo nefarium impiumq; defenderes. Innuere & annuere hoc distant, quod est innuere facie significare. Ter. adelphis. Annuere quin pugnus continuo in mala hæreat, Non innueram uèrum in istam partem potius peccato tamen. Annuere concedere. Virg. lib. x. Annuit his Iuno & mentem lætata retorsit. Mar. Tul. in Hortensio. Quod cum uterq; nostrum annuissent, omnesq; ad id tempus, quod erat dictum, postero die uenissemus. Positum est annuere pro innuere. Plautus Asinaria. Neq; illa ulli homini nutet, nictet, annuat. Flagrare, & fragrare, ita discernuntur, quod flagrare est incēdi, & ardere. Fragrare uero olere, & in plurimis inuenitur ista discretio.

Noxa & noxia hanc habent diuersitatem, quod est noxa peccatum leue. Virgilius æneidos lib. primo. Vnius ob noxam & furias Aiacis Oilei. Noxia nocētia. Virgilius libro octauo. iræq; & crimina noxia cordi. M. Tul. in Hortensio. & cæteris quidem rebus, in quibus peccata non maxime afferūt noxias, tamen, ni sciunt, attingunt. Plus à multo uetustas uoluit discrepare, & potest uideri hanc habere distantiam, ut sit multum à plurimo minus ac non supra modum. Virgilius geor. libro primo. Multum adeo rastris glebas qui frangit inertes. Plus sicut in plerisq; quæ maioris modi est quàm necessarium, atq; ideo M. Tullius discreuit epistola ad Catonem. Nec iccirco mihi desyderandam esse dignitatem meam, quod eam multi impugnarint, sed eo magis recolendam, quod plus desyderarint. Inter speratā & dictam & pactam et spōsam hoc interest, quod uirgo prius quàm petatur, sperata dicitur. Plautus amph. Amphitryo uxorem salutat lætus, speratam suam. Dehinc promissa, uel pacta, uel sponsa dici potest. Virgilius æneidos libro secundo. Cui pater & coniux quondam tua dicta relinquor? Et idem in alio loco & gremijs abducere pactas. Titinnius diuortio qui exacta ætate sponsa sit desponsa. Mutuū à fœnore hoc distat, quod mutuum sine usuris, fœnus cum usuris sumitur, & est quasi accepti fœtus. Vnde & fœnus dictum est, ut græce τόκος. quasi partus multi sumpti. Plautus Asinaria. Nam si mutuo non potero certum est sumam fœnore. Vnde honestius mutuum est, quod sub amico affectu fiat, tamen usu temporis necessarij fœnore sumere decet. Inter nutare, & annuere, & nictare ueteres hoc interesse uoluerunt, ut nutare capitis, annuere, uel innuere narium, uel labiorum. Nictare oculorum. Plautus Asinaria. Nec illa ulli homini nutet, nictet, annuat. Simulare, & dissimulare hanc habent distantiam. Simulare est fingere scire quæ nescias. Dissimulare fingere nescire, quæ scias. Sallustius Catilinæ bello. Cuius rei libet simulator, ac dissimulator.

Castitas & pudicitia paria deputantur cum sit pudicitia ab iniuria turpium libidinum libera. Castitas & ab his continens, & remota præterea & religiosa munditia, & puritas. Virgilius geor. libro secundo. Casta pudicitiam seruat domus. Et æneidos libro sexto. Quiq; sacerdotes casti dum uita maneret. Et libro septimo. Præterea castis adolet cum altaria tedis, atq; ideo plus est castitas à pudicitia, quod par sit cum alijs cæteris castitas. Pascere & alere hoc distant authoritate Varronis γέροντος διδασκαλ. ut sit alere sufficiendi generis curam habere. Pascere natos cibo saginare. Vbi graues pascantur pauonum greges. Ora & oræ licet paria esse uideantur, tamen ut genere, ita intellectu distant. nam quoties in his neutrum genus tangitur, uultus, uel facies nostra significatur. Virgil. Os, humerosq; deo similis. & libro duodecimo. Ora citatorum dextra detorsit equorum, quoties fœmininum cuiuslibet rei fines. Virgilius æn. libro primo. exire, locosq; Explorare nouos quas uento accesserit oras. Inter extinguere, & opprimere interesse Cicero uoluit de amicitia, ut sit maius opprimere, quàm extinguere. Quamobrem primū danda opera est, ne qua amicorum dissidia fiant, sin tale aliquid euenerit, ut extinctæ potius amicitiæ, quàm oppressæ uideantur, quasi quod extinguitur possit renouari, quod opprimitur non queat. Morbum à uitio prudentia ueterum sic uoluit separari, ut sit morbus cum accessu utiq; aut temporis, aut contagij, ut uitium perpetua & insanabilis, atq; irreuocabilis causa.

Meminisse & in memoriam redire hoc differre Aristoteles putat, quod διαφέρει μνημονεύειν τῷ μεμνῆσθαι & uult meminisse omnium esse animantium, ut cibi, potionis, somni, uoluptatis, in memoriam reuocare, quod exciderit, non nisi homines posse. Die quarta, & die quarto hoc differre prudentes uolūt, quorū tamen authoritas in obscuro est, ut sit die quarto temporis præteriti, die quarta futuri. Mentiri & mendacium dicere quemadmodum distent. P. Nigidius studijs bonarum artium præclarissimus manifestissime separauit. Qui mentitur ipse non falsus alterum fallere conatur, qui mendaciū dicit ipse fallitur, quantum in se est, uir bonus præstare debet, ut non mentiatur, prudens ne mendacium dicat. alterum iudicet in homine alterum non. Festinare & properare ueteres, uoluerunt habere distantiam Cato oratione, quam de suis uirtutibus scripsit. Aliud est properare, aliud festinare qui unum quicquid mature transigit, is properat, qui multa simul incipit, nec perficit, festinat. Verum utrorunq; uerborum ratio sub hac significātia proxima est ueritati, ut sit sæpe animi properare studiose ad res aliquas contendentis, festinare corpore necessitatibus obsequendi. Virgilius libro quarto. Et medijs properas aquilonibus ire per altum. Idem æneidos lib. ij. Festinate uiri, nam quæ tam sera moratu Segnities? Matronæ, & matresfamilias dissimilitudinem hoc modo ueteres docti separant quidam, ut sit matrona quæ peperit semel, mater familias quæ sæpius, sed hæc definitio uidetur absurda. Ad hæc fidelius locupletiores matronam, quæ in matrimonio sit mariti etiam ante susceptos liberos dictam meliore tamen matris futura spe. Mar. Tul. in nomine nuncupatam, matrem uero familias, quæ in familia mancipioq; sit patria, & si in mariti matrimonio esset. Auarum & auidum ita discernuntur. Auarum enim semper in reprehensione est, auidum autem ab auē do, quod est etiam honeste cupiendo. & à delectatione intelligi potest, ac per hoc aliquando malis, aliquando bonis adiungitur causis. ut Virgil. georgi. libro. ij. pascuntur oues, auidæq; iuuencæ. Sallustius bello Catilinæ. Laudis auidi, pecuniæ liberales erant. Audacia & audentia hoc differunt, quod audentia fortitudinis sit, audacia temeritatis. ut Sallustius, Audacia pro muro habetur, & apud ueteres sæpe sic. Audentia Virgilius, Audentes fortuna iuuat. &, audentior ibo in casus

omnes

omnes·quanquam & audaciam pro fortitudine legimus, ut Virgilius lib.ix. Irim de cœlo misit Saturnia Iuno Audacem ad Turnum· & Aude hospes contemnere opes. Prospicere, & respicere distant, ut aduorsum uidere prospicere recte dicatur. Respicere quasi retro aspicere. Varro manio· Sedens altus alieno sumptu, neq; post respiciens, neq; ante prospiciens.

Furor ab insania distare Cicero Thuscu.lib·iij.ostendit. Itaq; non est scriptum insanus, & furiosus esse incipit. Insaniam enim censerunt inconstantiam, idest sanitate uacantem. tamen posse tueri mediocritatem officiorum, & uitæ communem cultum, atq; usitatum furorem esse rati sunt mentis ad omnia cæcitatem, quod cum maius esse uideatur, quàm insania, tamen eiusmodi est, ut furor in sapiētē cadere possit, insania nō possit.

Confidentiæ, & fidentiæ discretionem pandit Mar. Tull. Thus.lib·iij. Qui fortis est idem fidens, quoniā confidens mala consuetudine loquentium in uitio ponitur, ductum uerbum à confidendo, quod laudis est· Qui autem est confidens, is profecto non extimescit·discrepat enim à timendo fidens.

Inuidia & inuidentia. Cicero Thuscu·libro·iij. Posset etiam in misericordiam, posset in inuidiam, non dixi in inuidētiam, quæ tum est, cum inuidetur·ab inuidendo autem inuidia recte dici potest, ut fugiamus ambiguum nomen inuidiæ· & libro quarto, ut ægritudini inuidentia, utendum, est enim docendi causa uerbo minus usitato, quoniā inuidentia nō in eo, qui inuidet solum dicitur, sed etiam in eo, cui inuidetur. Aegrotatio, & ægritudo. Cicero Thusc.lib.iij· Sed proprie ut ægrotatio in corpore, sic ægritudo in animo nomen habet· Iracundus & iratus, ebrius & ebriosus, amator & amans quid inter se distent, Cicero discreuit Thusc.lib·iiij· Aliud iracundum esse, aliud iratum, ut differt anxietas ab angore·neq; enim omnes anxij, qui anguntur· Inter ebrietatem, & ebriositatem hoc interest, aliud est amatorem esse, aliud amantem· Lætari & gaudere distant ut Cicero Thusc·lib iiij· Atq; ut confidere decet, timere non decet, sic quidem gaudere decet, lætari non decet·quoniam docendi causa à gaudio lætitiam distinguimus, ut autem innuit idem Cicero, gaudiū in sapiente, & in rebus bonis semper est, lætitia etiam in malis, & turpibus rebus esse potest. Pernicitatem & uelocitatem Cicero discreuit Thus. libro v. Præstans ualetudine uiribus forma acerrimis'q;, integerrimis'q; sensibus, adde etiā, si lubet, pnicitatem· & Virgilius geor·li·iij·hoc sensit. Dura iacet pernix instrato saxa cubili, ut illud sit celeritatis, hoc patientissimæ fortitudinis· Metum, timorem, formidinem, pauorē Cic. discreuit Thuscu.lib.v. in quem autem metus, in eum formido, timiditas, pauor, ignauia· Innocens & innocuum hoc distant, qđ sit innocens nō nocens, & innocuum illæsum. Virgilius libro.x· & sedere carinæ Omnes innocuæ. Legere & eligere non sub ea significatione intelligi uult Varro de re rustica libro primo. atrica prius debet defendere uite, in uindemia diligentis, uua non solum legitur ad bibendū, sed etiā eligitur ad edendum, ut sit legitur colligitur, ut plerūq; eligitur melior quæq; de plurimis·

Miserari & misereri cæteri his sensibus esse uoluerunt, ut sit miserari flere & lamentari. Misereri miserationem alienis casibus exhibere, & actiuo ad primum affectum, passiuo ad secundum· Accius eurysace, Heu mihi, ut etiam hæc erumna mihi luctum addit luctibus alia persona quid miserari id me Eurysacem tuam sodalitatem nemoras formidas tibi te commiserabar magis, quàm miserabar mei, & multis mei & aliquādo uexata generibus. Acerosum & aceratum utrunque noue positum, sed distanti proprietate signatū· Acerosum nāq; panem farre minus purgato, ac sordibus à candido separato dicendum ueteres putauerunt. Lucilius lib.xxv· Quæ Gallam uiuere, ac rugis cōducere uentris. Farre aceroso olei decumano, panē cumano coēgit, tunc græci ὑπόπυρον uocant. Aceratum uero est lutum paleis mistum, ut laterarij usus est. Lucilius lib.ix. Latere qui ducit habet nihil amplius. Nam quam commune lutum à paleis, cenum'q; aceroso· Multum & satis eo distant, quod multum infinitum est, satis finitum Auaris illud, hoc parcis se continentibus applicandum est. Lucilius lib. v· Nā siquod satis est homini, id satis esse potuisset, hoc sat erat. Nunc cum hoc non est, qui credimus porrò diuitias ullas animum mihi explere posse? Et lib. xviij· Deniq; ut stulto nihil sit satis omnia cum sint· Omne atq; totum, ut ab omni plus esse totum putent, uolunt quidam esse seiunctum, cum indiscrete inter authores frequenter positum legerimus, & utrunque cum significantia uniuersitatis. Lucretius libro primo· Totum per inane geri res· Virgilius bucolicis· Omnia uincit amor· & idem geor·lib.tertio.

Omne adeo genus in terris hominum'q;, ferarum'q;,
Et genus æquoreum, pecudes, picte'q; uolucres
In furias, ignem'q; ruunt, amor omnibus idem.

Et æneidos. libro sexto. totam'q; infusa per artus Mens agitat molem, et magno se corpore miscet. Quid quod totum, quod plus putatur nō pro cuncto alicubi accipi potest? Virgilius geor· libro·iij. totas'q; Aduoluere focis ulmos, igni'q; dedere, ut sint totas integras non omnes, quæ in mundo sunt, ulmos· Niti & obniti cum ex uno sit intellectu, acceptis tamen præpositionibus fit, diuersum. Niti enim potest uideri aut aliquam gratiam, aut honorem, aut utilitatem erumnoso tendere sine labore, quanquam in aliquibus grauius audiatur, ut sint enixæ pariendi labore defunctæ, inniti autem incumbere manifestum est· Virgilius libro sexto· Ille uides pura iuuenis qui nititur hasta· Obniti uero est contra aduersum obluctari. Virgil· sæpe usq; adeo obnixi non cedere, & alibi Obnixi torquent spumas, & cærula uerrunt· Teren·andria· Pedibus, manibus'q; obnixe omnia facturum.

Illix & illex hoc discernuntur, ab illiciendo illix, illex uero à quo lex non seruetur. Plautus pœnulo· Qui malæ rei ante fuimus illices. Idem persa· In iure illex, hoc est uiuens sine lege, sine iure labes populi· Ergastulum & ergastulus ut genere ita & intellectibus differunt· Nam neutro carceris locus est, masculino custos pœnalis loci. Lucilius libro xv· Non ergastulus unus, & alius iudicem apposuit, ut nemo sententiam libere quasi ergastulus possit dicere· Fremere & frendere hoc disseparantur, quod est fremere magnum sonare· Virgilius geor. libro·ij· Fluctibus, & fremitu assurgens Benace marino. Frendere alicubi cum gemitu, uel iracundia miserum aut minax sonare Virgilius æn·lib·iij. Luminis effossi fluuidum lauit inde cruorem Dentibus infrendens gemitu. Pacuuius antiopa· Frendere noctes misera, quas perpessa sum. Plautus·nec machærā audes dētes frendere· Pacuuius antiopa. Fruges frendo solas, ac sic probo re. Accius troadibus saxo fruges frendas·

Fora & fori, ut genere, ita & intellectibus discernuntur·neutro enim loca sunt, quibus ius dicitur, Masculino spatia in nauibus, ut Virgilius libro sexto· Inde alias animas, quæ per iuga longa sedebant Deturbat, laxat'q; foros, simul accipit alueo ingentem Aeneam· uel locus apertus, ac patens, unde & gladiatores foros facere dicuntur, cum longo circuitu sectantur.

Educere & educare hanc habent distantiam, Educere est extra trahere, educare enutrire, & prouehere. Varro de liberis educandis, Educit enim obstetrix, educat nutrix, instituit pædagogus· Aborsus & abortus uarias habent significationes· Aborsus enim ille dicendus est, qui est in primis mensibus, sum conceptui exordium factum est· Abortus propè tempus pariendi, Tunc enim moritur, quod nascitur, in plu-

rimis hoc reconditum inuenimus.

DE IMPROPRIIS.

DOLARE Fabrorum est uerum uerbũ, cum materiarũ cõplanatur asperitas usi sunt eo laudandi scriptores uetustatis etiam ad alias fabricas rerum. Varro bimargo, cum tot comœdias sine ulla fecerimus, ego unũ libellum non edolem, ut ait Ennius? Sulcus omne quicquid in longitudine aculeatum est, dici potest ueterum authoritate doctorum. Varro bimargo. & pater diuũm trisulcum fulmen igni feruido actutum mittat in tholum Marcelli. Virgilius æn. lib. ij. & linguis micat ore trisulcis. Penulam abusiue omne quicquid tegit nobilissimi ueteres transtulerunt. Varro Manio. Et cum corrigia diruptas tenet aridum reliquum pede penula scortea pertegere. Vitreum pertenue, & perlucidum quicquid est, authoritate ueterum dici potest. Varro modio, quam istorum uitrea æstate os tendat unice clauos.

Tela etiam lapides dici posse authoritas docuit, & omnia, quæ iaciuntur. Sisenna historiarum libro tertio. Manualeis lapides dispartit, propterea quod is ager omnis eiusmodi telis indigebat. Silentium fieri consuetudine sumptum est. Sisenna de contrario historiarum libro quarto. Oriri de contrario silentium. Cæcum non solum oculis captum, sed & insidiosum, & occulte malum uel latens, & tacitum, quid ueteres dicendum existimauerunt. Sisenna historiarum libro. iiij. Subito mare persubhorrescere, cæcosq; fluctus in se prouoluere leniter occepit. Virgil. æn. lib. yi. Cæca regens filo uestigia. Labra non hominum solum, sed margines, uel fines dici posse authoritas persuadet, nam & labruscam genus erraticæ uitis esse uolunt, quæ in sepibus & in labris agrorum & terminis nascitur, ut Virgilius bucolicis. Syluestris raris sparsit labrusca racemis. Sisenna historiarum libro quarto. Innoxios tremẽtibus artubus repente extrahis, atq; in labro summo fluminis cœlo albente Virgilius libro. yij. Sicut aquæ tremulum labris ubi lumen ahenis. Interfici, & occidi ad inanimata ueteres uehementi authoritate posuerunt. Plautus menæchmis. Occisa est hæc res. Lucilius. Durum molle uoras fragmenta interficit panis. Virgil. geor. lib. iiij. Fer stabulis inimicum ignem, atq; interfice messes. Sallustius histo. lib. ij. Multiq; commeatus interierant insidijs latronum. Plautus mercatore. Mihi harum ædium interitus interfectus est. Cicero œconomico. Nullo modo facilius arbitror posse, neq; herbas arescere, & interfici, neq; terram ab sole percoqui. Idem ad Hirtium lib. ix. Dicis quasi istuc intereat nescio, nisi tamen erat mihi iucundum seuerius, nequi casum perimeret superioris. Lucilius intereunt, labũtur euntur omnia uersum. Gannire cum sit proprie canum, Varro Asinos rudere, canes gannire, pullos pipare dixit. Lucretius lib. y. Alio pacto gannitu uocis adulent, etiam humanam uocem nonnulli gannitum uocauerunt. Afranius. Rosa. Gannire ad aurem nunquam didici. Lucilius lib. yij. Eodem pactolo gannis. Dotatum non à dote dici, sed ab omni qualibet copia, Cicero de orat. lib. i. author est, cuius artem cum indotatam esse incomitatam, & incomptam uideris uerborum eam dote locupletasti, & ornasti. Putidum & sensibus & auribus probari. Cicero de orat. libro tertio scribit. Quoniam hæc satis spero uobis quidem certe maioribus nata inhonesta, ut putida uideri. Cinnos ac fucum, quod est aliud coloris etiam non talium rerum Tullio authore dicimus de orat. libro tertio. Atque eo citius in oratore, aut poëtæ cinnis ac fuco ostenditur. Abdicare non solum de patris facto potest dici, quod est familia abijcere, sed rem quanlibet negare. Pacuuius Atalanta. Mortem ostentant, regno expellunt, consanguineam esse abdicant. Equisones non equorum tantum moderatores aut magistros, sed omnes, quibus regimen conceditur cuiuslibet rei, dici posse ueteres probauerunt Varro marcipore. Hic in ambiuio nauem conscendimus palustrẽ, quam nautici equisones per uiam conducerent loco. Meridiem mediam diei partem omnes solummodo dicendum putant, cum et noctis esse eam temporis partem doctorum authoritas dixerit. Varro marcipore. Repente noctis circiter meridiem cum pictus aër feruidis late ignibus, cœli ore anastricæ ostenderent. Nos in epistolis quæ inscribuntur à doctrinis de peregrinando, & uigilia igitur aliquando, & morantium cogitationum prius quàm ætas in meridie & torpidinem pelleret.

Rhedam pro curru Varro marcipore dixit. Regi Medeam aduectam per aëra in rhedam anguibus. Fasceam pro cortice Varro γέροντος διδασκάλου. In quibus libis sacra turri fascijs cingit forem, librum pro cortice. Virgil. geor. libro secundo. udoq; docent inolescere libro. Viscum positum pro rete à tenacitate. Varro parmenone, Lepusculi timẽtes hoc quadrangulum dedit Diana rete nexile, aut uiscum fuge, lineamq; compedem. Calcar pro impetu. Varro sesquiulysse. Ventus suo casu uehementius sufflare, & calcar admouere. Ebrios & Ticinios nõ uinolentos, aut si nociuo, sed expletos qualibet re possumus dicere. Varro eumenidibus, & cæteris scholasticis auribus scholica dape, qua ebrijs festicæ ὑπεραντολογία consurgia consurgimus ieiunis oculis.

Torrere non solum ignis, sed etiam frigus potest authoritate Varronis eumenidibus. Capite operto esse iubet, ante lucem suscitat, frigore torret uenatum eijcit, ieiunio uellicem. cuius authoritatis grauitatem secutus Maro à uero nõ aberrauit geor. lib i. aut Boreæ penetrabile frigus adurat. Gibberum pro extanti, & eminẽti. Varro eumenidibus. Item tragici prodeunt capite gibbero, cum antiqua lege ad frontem superficias accedebant. Aedificandi manifesta significatio est, ab eo tractum est, ut quæcunq; fabricantur qualibet opera ædificari dicantur. Virgilius æneidos libro. ij. Instar montis equum diuina Palladis arte Aedificant. Squalere non sordium plenum est tantummodo, ut nunc consuetudine persuasum est, sed honesta re abundare, & refertum esse ueteres honesta authoritate posuerunt, duciq; hanc significantiam à squamis putant, ut enim est in corporibus sordiũ alta congeries, qua squalere dicuntur, ita q̃d fuerit qualibet re dẽsatum, oneratum inculcatumq; squalere uoluerunt. Vir. lib. xi. Per tunicam squalentem auro. Accius pelopidis. Eius serpentis squama squalido auro, & purpura textæ. Transgressus à pedum gradu proprie dicitur, sed authoritas uetustatis liberiorem usum loquendi dedit, ut Sallustius histo. lib. i. Et de ijs, qui nauigassent, & de ipsis nauibus eo uerbo uti uoluit, in quibus gradus nõ sit desertio nactus obscuram noctem æstu secundo, ac inde quin transgressos omnes recipit modos præcepturus à lusitanis. Alibi de scaphis. Earum aliæ paulum nimio progressæ interim sicco onere, cum pauor corpora agitauerat deprimebantur. Lucretius, præterea pauit uoxq;, facitq; Asperiora foras gradiens arteria clamor. Bibere recte dici ea omnia, quæ haustus habent, ut animalia & terræ. ut Virgilius bucolicis. sat prata biberunt. Verum authoritate literata etiã arida, an sicca, & quibus haustus non sit bibere positum inuenimus. Virgilius libro undecimo.

Hasta sub exertam donec perlata papillam
Hæsit, uirgineumq; alte bibit hasta cruorem.

Libidinem & appetitum uel æmulationem etiam honestæ

rei possumus dicere, ut sit libido omne quod libuerit. Sallustius Catilinæ bello, magisq; indecoris armis, & militaribus equis, quàm in scortis, atq; conuiuijs libidinem habent.

Vsus abutendo, unde & usurpare dictum est obtinere. posuit quoq; uetustas usu perire hoc est non utendo aliquid posse. Plautus amph. est profecto, caue sis ne tu te usu perduis.

Furtum etiam non ablata res solum, sed etiam quicquid occulte geritur dici potest. Virgil. geor. lib. iiij. Vulcani, Martisq; dolos, & dulcia furta. Plautus amph. Manifestum hunc obtorto collo teneo furem flagitij. Ingredi non solum, ut est manifesta eius uerbi significatio, sed etiam uenire, ac se ostendere authoritate Plauti possumus dicere in amph. Nihil te pudet sceleste populi in conspectum ingredi? Obsequia non solum minores maioribus exhibere, sed etiam minoribus per uicem ueterum excellens authoritas uoluit. Plautus Asinaria. Ego sane cupio obsequi gnato meo. Versutos non solū ad malitiam callidos, uerum & recte peritos intelligi posse Plautus informat asinaria, Nec magis uersutus, quo caueas ægrius eidem homini siquid recte curatum uelis, mandes. Deuorari non solum cibus gutture, sed & uox auribus potest. Plautus Asinaria. Auscultate, atq; operam date, & mea dicta deuorate. Et aulul. Nimium libenter edi sermonem tuum. Bicipitem quoq; rerum incorporearum posse dici, Varro de uita populi Romani lib. iiij. aperuit. In spem adducebat, non plus soluturos, quàm uellent, iniquus equestri ordini iudicia tradidit, ac bicipitem ciuitatem fecit discordiarum ciuilium fontem.

Defæcata omnia pura, & inturbata, & sine sordibus possumus dicere, ut uinum sine fæcibus. Plautus aulul. Nunc defæcato demum animo egredior domo. Malitiam ueteres, ut dolum medium, ponendam esse duxerunt, quasi sit & bona. Plautus aulul. Certe ædepol equidem te ciuem sine mala omni malitia, adeo ut improbū proposuerit malo, quod grauius putatur, in eadem, quid factis neq; malis, neq; improbis. Belluam indifferenter posuit authoritas ueterum, Plautus aulul. quo quidem agno sat scio magis nusquam curiosam esse ullam belluā.

Crocire cum sit coruorum, Plautus aulul. Cantare eos dixit. Non temere est, qđ coruus cantat nunc mihi ab læua manu. Rostrum hominis dici non debere consuetudo præsumpsit apud Plautum menæchmis positum. Si caput munsam plenam hominis rostrum diligas. Turpilius pedio, nec nunquam uidit rostrum hæc tragœdia tantum uti. Lucilius satyrarum libro. v. Ne designati rostrum prætoris, pedesq; spectes. Idem libro ix. Arripio & rostrum labe, atq; hoc Zeferiat impercutio, dentesq; aduersos discutio omneis. Varro περὶπλους lib. ij. περὶ φιλοσοφίας. Itaq; uideas barbato rostra illum commentari, & unumquodq; uerbum statera auraria pendere. Idem serano περὶ ἀρχαιρεσιῶν. Rostrum in protrudendum cesserent. Fatum sicuti communiter intelligitur significantiam decreti habet, à doctis tamen indaganter inuenimus positum pro uoluntate. Virgil. lib. vi. Heu stirpem inuisam, & fatis contraria nostris Fata Phrygum Nec enim Iuno aut quisquam deorum fatum habet quod ipsi faciunt. Et eodē. Filius huic fato diuum, prolesq; uirilis Nulla fuit. & in alio. Et si fata Iouis poscunt, hic terminus hæret. Rictum ferarum dici uolunt, cum Titinnius etiam author sit hominis dici debere. caue ex corde frontem labeat semper facto rictus. Item Pomponius prostibulo. Quis hic est quamobrem hic prostat rictum & labeas cum consydero. Lucilius satyrarum lib. iij. Malas tollimus, animo atq; utimur rictu. Varro ταξια τάππω περὶ ἐγκωμίων. ante auris modo ex sobolibus paruuli intorti dimittebantur, sed cincinnioculis supætulis, nigellis pupillis, quam hilaritatem significantes animi rictus paruissimus ut refrenato risu roseo. Stuprum, quod cum uiduis committitur hoc solum dici putant, ueteres pro adulterio & uitio ponunt. Plautus amph. Stupri dedecoris à uiro argutam meo. Sallustius historiarum libro tertio. Ac statim fugitiui contra præceptum ducis rapere ad stuprum uirgines, matronasq;.

Thesaurum etiam copiam pessimæ rei dici posse, Plautus uoluit Amph. Qui domi uxorem meam impudicitia impediuit, teneo thesaurum stupri. Compotem in bonam partem solū accipi putatur, cum & in mala positum sit. Plautus epidico. Cædo manum, accipe erumnarum, & miseriarum compotem. Nouius danæ. Eam nunc esse inuentam opprobrijs compotem scis. Viua posse dici ea, quæ neq; animo, nec spiritu moueantur, Virgilius author est æneidos libro. i. Intus aquæ dulces, uiuoq; sedilia saxo Nympharum domus. Idolem adolescentiam tantum consuetudo dicit, quasi noua soboles. indoles autem est incrementum, ueteres autem senum dixerunt. Plautus milite. Si albus capillus hic uidetur, neutiq; ibi ingeniū senis est, in hoc emussitata sua sibi ingenua indoles. Alacritatem in malis habendam. Cicero Thus. ostendit. Vir igitur temperatus constans sine metu, sine ægritudine, sine alacritate, libidine ulla nō uexatus. Catuli non solum canum diminutiue, uerum omnium animalium appellantur. Virg. geor. libro. iij. Tempore non alio catulorū oblita leæna. et alio loco de serpentibus,

Compositis nouus exuuijs, nitidusq; iuuenta
Voluitur, aut catulos tectis, aut oua relinquens.

Plautus truculento. Iam hercle ego hic te mulier quasi sus catulos pedibus proteram. Lucretius libro quinto. At catuli pantherarum scymnisq; leonum. Lucilius satyrarum lib. iiij. Concursaret ægros catulos, fœtumq; ferarū. Idem lib. vij. Rate ad catulos acceleret inultum. Compressus cum uirgine admissus dicitur. Plautus truculento etiam coitum cum meretrice compressum dici uult. Num ad amicam decimo mense post Athenas atticas uiso, quam grauidam hic reliqui meo compressu, quid ea agat?

Opificem ex ope posse dici Cicero Thuscu. lib. v. author est. Aduena quidam, & ignobilis uerborum opifex insinuasse in antiquam philosophiam uidetur. Semina pro uirgultis, uel malleolis, uel surculis dici posse authoritatem Virgili. dedit georgicorum libro secundo.

Seminibus positis superest deducere terram
Sæpius ad capita, & duros iactare bidentes.

Sumen proprie à sugendo dictum. Nam mulieris mammā sumen ueteres dici uolunt. Lucilius satyrarum libro quarto.

Quod si nulla potest mulier tam corpore duro
Esse, tamen tenero moueat sucussa lacerto,
Atq; manus uberi lactanti in sumine sidat.

Exuuias & spolia non solum hominum tegmina, aut uestes dici posse, Virg. author est geor. libro. ij. dicens de serpente. Cum positis nouus exuuijs, nitidusq; iuuenta Voluitur. Accius bacchis Tunc pecudum exuuias læuo pictas lateri accommodans. Lucretius.

Nam sæpe uidemus
Illorum spolijs uere uolitantibus auctas.

Diuortia non coniugij distractionem solum, sed etiam omnium inflexionum, quæ à recto detorquentur, Virg. author. vij. Obijciunt equites sese ad diuortia nota Huc illuc.

Virgines non solum fœminæ dicuntur, uerum etiam pueri inuestes. Nam & quicunq; ex ephebis excesserant, deuirginari dicebantur. Varro περὶ ἐσαγωγῶν. Quàm symphatiam lubiat oculus haberet, quid magnū interesset. puer utrum esse deuirginatum usurus, an monucæ ῥώσας purus dū cogito.

Enixas non in partu solum possumus dicere, sed etiam omni labore exercitas authore Virgil. æn libro tertio. Stirpis achil-

leæ fastus, iuuenemq; superbum Seruitio enixæ tulimus.

Pransi non solum qui pranderent, dicuntur, sed etiam quibus nihil desit. Varro flexabulis περὶ ἐπαρχιῶν. Quare ó Marce Pransum, ac paratum esset hoc minime oportet.

Os rostrum, uel faciem hominum tantum dici putant, ut de rostro Virgilius lib. ix. donec Rutuli clamantis in ore Cõtudit aduerso, sed de facie. Idem æneidos libro. i. Os humerosq; deo similis, cum authoritate ueterum & pecudum, & ferarum dici possit. Virgilius lib. xij. Ora citatorum dextra detorsit equorum. os etiam alicuius rei omne patens accipi potest. Virgilius geor. lib. iij. Quàm si quis ferro potuis rescindere summum Vlceris os. & Idem de leone lib. xij. Impauidus frangit telum & fremit ore cruento. Idem lib. ij. & ingentem lato dedit ore fenestram. Mar. Tul de supplicijs in Verrem. Nam in ipso aditu, atq; ore partus. Dorsa, & tergora hominum, & aliorum animantium consuetudo putat, cum & aquarum dici possit. Virgilius geor. lib. iij. Vndaq; iã tergo ferratos sustinet orbes. & æneidos libro primo Dorsum immane mari summo.

Omne castum ueteres incorruptum sub uirginis uocabulo appellauere. Cicero orat. Philosophia casta, uerecunda, incorrupta uirgo. Nidos non solum domicilia auium, sed etiam fœtus earum Virgilio authore dicere possumus geor. libro. iiij. ipsæq; uolantes Ore ferunt dulcem nidis immitibus escam.

Imbres consuetudo agmen cœlestium aquarum, & pluuiarum induxit solum dici, cum authoritas uariat. Virgil. omnium aquarum dixit geor. lib. iiij. ipse feraces Figat humo plantas, & amicos irriget imbres. Pecudes non solas quadrupedes, sed etiam alia animalia dicere Virgilio authore possumus geor. lib. iiij. Quem mihi uix frugum, & pecudum custodia solers. & alibi, Ignauum fucos pecus à præsepibus arcent. Varro sexagesi. Neq; quas agi pennis anates tremipedas buxeis rostris pecudes paludibus nocte nigra ad lumina lampadis sequens. Lucretius lib. i. mutæq; natantes Squamigerũ pecudes. Profundum non solum in imum altum, sed etiã summum dici posse authoritas usurpauit. Virgil. æn. li. i. Maria, ac terras, cœlumq; profundum. Procacitatem non animantium solum à procãdo, & poscendo dici posse Virgilius authoritatem dedit æn. lib. i. Penitusq; procacibus austris, quod est sæuientibus procellis. Putidum non solum ab odore fœtido, & graui, quod naribus præbetur, sed & quod auribus triste, & insuaue, austerum, rancidum, putidum dici posse authoritas uetustatis admisit. Cicero orat. Quonam igitur modo audiretur mysus, aut phryx Athenis, cum etiã Demosthenes agitetur putidus? Pacẽ peti et à dijs posse Virg. significat geor. lib. iiij. tu munera supplex Tende petens pacem, et æne. libro quarto. Hic Helenus cæsis primum de more iuuẽcis Exorat pacem diuûm. Plautus amph. Vt Iouis supremi multis hostijs pacem expetam. Deuotum ad prosperum tantum usus trahit, sed authoritas & aduersus significare uoluit. Virgilius æne. lib. i. Præcipue infelix pesti deuota futuræ. Reos non solum crimini & culpæ obnoxios, sed etiam honesti, uel uoti debitores promissi authoritas uoluit. Virgilius lib. v. Constituam ante aras uoti reus. Dapes non tantum opiparos apparatus, aut religiosos, sicuti plerunq; significare, sed et uitabiles, & infandos cibos authore Virgil. possumus dicere æn lib. iij. De Cyclope. Nam simul expletus dapibus, uinoq; sepultus. Et bucoli. Quas illi Philomena dapes, quæ dona pararit. Domum cõsuetudo hominum tantum habitacula dici putat, cum authoritas & templum, & nidos domos dixerit. Virgili. æn. libro. vi. Hostia iamq; domus patuere ingentia centum Sponte sua. Et geor. lib. ij. Antiquasq; domos auium cum stirpibus imis Eruit.

Incestum usu dicitur flagitium in affines admissum, sed & incestare funere polluere authore Virgilio possumus dicere libro sexto.

Præterea iacet exanimum tibi corpus amici,
Heu nescis? totamq; incestat funere classem.

Reuocare pedem cum hominum, & aliorum animantium dici manifestum sit, Virgilius lib. ix. etiam fluuiorum dici posse ostendit. cunctatur & amnis Rauca sonans, reuocatq; pedem Tyberinus ab alto. & Plautus remos nauium pedes dixit.

Murices uetustas etiam saxorum asperitates tela omnia uoluit posse dici. Virgilius lib. v. et acuto in murice remi Obnixi crepuere. Dentes non solum quibus cibus atteritur, sed omne, quo aliquid execari, uel teneri potest Virgil. dici uoluit georgicorum libro secundo.

De falce, & curuo Saturni dente relictam
Persequitur uitem attondens, fingitq; putando. & æne. lib. vi.

Tum dente tenaci Anchora fundabat naues. Locupletes non magnarum opum tantummodo, sed & ad quamlibet rem firmos, & certos. Mar. Tul. dici uoluit ad Cæsarem iuniorem lib. ij. Nihil omnino certi, nec locupletem ad hoc authorẽ habebamus. Et de officijs lib. iij. A cedit eò testis locuples Possidonius. Monimenta & templa dici posse M. Tul. author est in Verrem actione. ij. Ausum esse in æde Castoris celeberrimo, clarissimoq; monimento. Promeritum etiam in mala parte posuit Plautus amph. Quid mali sum here tua ex re promeritus. Pallorem uetustatem, & negligentiam Lucilius lib. xxx. uoluit dici posse. Lana opus omne perit, pallor, tineæ omnia cædunt. Bonus & fortis, & pius dici potest. Lucilius lib. xxx. Caluus palãtino quidam uir nobilis bonus bello. Virgil. geor. lib. ij. & bona bello Cornus. Multare cum sit condemnare, positum est augere, uotis compotem reddere. Næuius collace. & asseri laudes ago cum uotis me multatis meis, quod præter spem quẽ uellẽ audiebam hoc mihi Ennius.

Disciplinosus etiam pessima arte potest dici. Cato de re militari. Quàm gladiator disciplinosus. Propitios, & pacatos homines dici uetustas uoluit. Lucilius lib. xxvij. In uenis porrò est uiris si irati, seu cui propitij sunt ut diutius una maneant in sententia. nam cum benignitate solicito propositus. Teren. adelphis. Quàm ut ea, quæ parentes propitij.

Cachinnare non risu tantum, sed & de sono uehementiore uetustas dici uoluit. Accius phœnissis. Simul & circum magna sonantibus excita saxis Sæua sonando cum crepitu clangentes cachinnant. Tacere etiam ea possumus dicere, quæ sine uoce, uel sono sunt. Virgilius æn. lib. iiij. totamq; pererrat Luminibus tacitis. &, Cum tacet omnis ager. Affari non solum respondere, uel fabulari, sed etiam rogare positum. Accius Tereo. Deum Cadmo generatum semel affare, & famularent perpetuere. Virgilius æn. lib. iiij. I soror, atq; hostem supplex affare superbum. Fastigia consuetudine summæ altitudines dici putantur, cum sint & imæ, significant & fines. Virgil. geor. lib. ij. Forsitan & scrobibus quæ sint fastigia quæras. Mar. Tul. de officijs lib. iij. Sed quoniam operi inchoato et propè iam absoluto fastigium imponimus. Numerum & de ijs, quæ non numerantur, sed admetiuntur, dici authoritas uoluit. Mar. Tul. de offi. libro tertio. Si exempli gratia, uir bonus Alexandria Rhodum magnum frumenti numerũ aduexerit. Feruor, cum ex igni sit, & ex flammis, ex contrario & frigoribus positus inuenitur, ut sit feruere non solum ex incendio calere, sed ex quibuscunq; molestijs perturbari; unde & ictus marini, & exæstuatio animi sub hac significantia recte positi sentiuntur. Virgil. geor. libro. i. Omnia tunc pariter uento, nimbisq; uidebis Feruere. Templum & sepulchrum dici potest ueterum authoritate. Virgil. æn. lib. iiij. Præterea fuit in te-

ctis de marmore templum Coniugis antiqui. Vestigia consuetudine signa impressorum pedum dicimus, lectum inuenimus partes extremas pedum dicta uestigia. Virgil. lib. vii. uestigia primi Alba pedis, frontemq́; ostentans arduus albam.

Parere etiam uiros dici posse, Cæcilius author est. Calchis sat hic uicinus se autem peperisse, & nobis datũ id prudẽter, et natum ab Home. ἰλιά ζ. αὐτὰρ γλαῦκος ἔτικτεν ἀμύμονα βελλεροφόντην. Parere etiam dictum ea, quæ non concipiant. Virgilius libro. xi. Ite ait egregias animas, quæ sanguine nobis Hanc patriam peperere suo. Viros etiam de animalibus posse dici Virgilij authoritas iubet in bucolicis. Vir gregis ipse caper deerrauerat, cum posset maritum dicere. Sicut geor. lib. quarto. Quem legere ducem, & pecori dixere maritum.

Grundire cum sit proprie suum, ut Laberius dicit. Grũdientem aspexi scropham. Et Claudius libro. xvi. Agni grundibant dixit grunniter pecus suillum, etiam hominum esse grunditum Cæcilius ebrijs designauit. Insaniam non hominibus solum, aut animalibus, sed ex ijs, quæ sine anima sunt. Virgilius bucoli. Huc ades insani feriant sine littora fluctus.

Elegantes non solum ut consuetudine elegantia ingenij, aut cultus electione & delectus plerunq; dici potest, sed à ueteribus etiã uitio datur. M. Tul. in Clodiũ, et Curionem, tu elegans tu solus Vrbanus quẽ decet mulĭeris ornatus, quẽ incessus Psaltriæ, qui leuare multum, mollire uocem potes. Cato de moribus, auaritiam omnia uitia habere putãt, sumptuosus, cupidus, elegans, uitiosus. Amarum non solum ex sapore triste, sed ex quacunq; causa terribile, & impensum Maronis authoritate dicimus lib. x. Hostis amare qd increpitas? mortemq́; minaris?

Multitudo cum sit numeri populorum, ut quidam uolunt, Varro pro multo non absurde ascripsit de uita populi Roma. lib. ij. Nihilo magis propter argenti facti multitudinem miserat furandum, quod propter censoriam seueritatem nihil luxuriosum habere licebat. Sanguinolentum corporum esse. Lectum est & de incorporeis. Varro de uita populi Romani libro quarto. Ita propter amorem imperij magistratus gradatim seditionibus sanguinolentis, aut dominatus quo appellarent. Pondus pro numero. Varro de uita populi Romani lib. iiij. È Græcia asiaticas in uillas comportasse magnum pondus omnium artificum. Audiendi sensum etiam ijs rebus Virgilius dedit, quæ nec aures habent, nec sensum. geor. lib. i. & frustra retinacula tendens Fertur equis auriga, neque audit currus habenas. Carere etiam rem bonam dici potest. Turpilius Demetrio. Dolentis persona eos parentes careo.

Caui proprietas est sinuosi, & concaui, ac per hoc sine dubitatione corporalis. Virgilius uero etiam de incorporalibus, quæ sunt inania tantum, uel obscura dici posse testatur lib. vi.

Et ni docta comes tenues sine corpore uittas

Admoueat uolitare caua sub imagine formæ. Et libro decimo. Tum dea nube caua tenuem, & sine uiribus umbram.

Lauare cum sit eluere, & sordida quæq; purgare, uetustatis etiam authoritas posuit pollere. Virgilius geor. libro tertio. Lauit ater uulnera sanguis. et libro. x. lauit improba teter Ora cruor. Plautus pseudulo. eas lachrymis laui. Ennius Hecuba. Heu me miserum, interij, pergunt lauare sanguinem sanguine. Varro ἑκατόμβῃ. Pater ut cruore lauere terrarum aggeres. Afranius suspecta uident ut lauere lachrymis metu collum pater. Animas pro corporibus. Virgilius lib. xi.

Ite ait egregias animas, quæ sanguine nobis

Hanc patriam peperere suo decorate supremis

Muneribus. In quo etiam hoc unum est, quod patriam posuit pro regione, uel terra, cum patria sit ciuitas, uel urbs parentum.

DE CONTRARIIS GENERIBUS VERBORUM.

AVCVPAVI Actiuum positum pro passiuo. Titinnius ueliterna. Id ego aucupaui, plenas aureis affero. Plautus truculento. Lapide ecastor aucupaui, atq; è mea sententia. Idem Menæchmis. Vt concedamus ex insidijs aucupa. Ennius Medea Fructus uerborum aures aucupauit. Pacuuius Chryse. Incipio saxum tentans scandere uorticem in summis, dein hominis partes prospectum aucupo. Accius Astyanacte. Nunc in consilio id regis Argiuũm aucupauit, id quærunt. Idẽ Medea. Ego me extollo in abietem alte ex tuto prospectãs aucupo. Vagas pro uagaris. Plautus milite. Te alloquor uitij, probriq́; plenus, qui contra uicinos uages. Serenus opusculis. Rure puella uagat arido. Accius Tereo. Fama nam nobilitas lata ex stirpe præclare uagat Idem Medea, uagant pauore pecuda in tumulis deserunt. Idem bacchis. Deinde omnis stirpe cum inclyta Cadmi deuagant matronæ percitatæ tumultu uecordi uaga insania. Pacuuius Medea. Quid tãdem ubi ea est, quod receptat exul, incerta uagat. Turpilius leucadia, multu uecordi uagas insania. Ennius Hectoris lytris. Constitit, Credo, Scamander, arboris uento uagant. Pacuuius periboea, in triplici pertimefactus mœrore animi incerte errans uagat. Varro pseudulo Apolline περὶ θεῶν ἀπαντήσεως. Cum sex pueri, & puellæ pariter sex, aut septem sinuero, quæ cum choro pari uagarunt. Idem Hercule. tuam fidem per maritimas oras uagat suffragantur. Pomponius Mappo, præterito populi uoluntas hæc est, & uulgo datas. Refragabunt pro suffragabunt. Sisenna historiarum libro. xxiij. Multi populi plurimæ conciones dictaturam omnibus animis, & studijs refragabunt.

Meret pro meretur. Plautus menæchmis. Item hic uitro sit, ut meret, potissimus nostræ domi ut sit. Idem eodem. Adibo, atq; hominem accipiam dictis, quibus meret. Turpilius philopatro, Vtinam possint tibi referre gratias, ut de me meres. Idem Hetera. Meret me merito, ut diligare. Auspicaui pro auspicatus sum, Plautus persa. Lucro faciendo ego aspicaui. Idem sticho. eam ego auspicaui in re capitali mea Atta lucubratione; cum primo luci hodie ut exornata sit, atq; ut auspicetis cras est communis dies. Cæcilius plotio. Insanum hospitiũ aliter histrionum est, atq; ut magistratus publice cum auspicant. Næuius belli pœnici libro tertio. Virum prætor adueniet, auspicat auspicium prosperum. Deluctaui pro deluctatus sum. Plautus trinummo. cum hisce erumnis deluctauit. Idem uidul. quid multa uerba plurimum luctauimus? Ter. ecyra. Dicitq́; illi annulum sese, dum luctat, detraxisse. Scruto Plautus Aulula. Postremo hunc iam perscrutaui. Auguro, Accius œnomao. Aqt ea coniectura auguro, Idem amph. Si satis recte aut uera ratione augurent. Ennius Menalippo. Certo hic est nulla quin monstrum sciet, hoc ego tibi dico, & coniectura auguro. Pacuuius Chryse. Propemodum animus coniectura de errore eius augurat. Cicero ad Caluum. Præsentit animus, te augurat quodãmodo, quæ futura sit suauitas. Virgilius lib. vij. Et siqd ueri mens augurat, opto. Marcus Tullius de Rep. libro quarto. Cui quidem utinam uere fideliter abundante augurauerim.

Assensit & passiuum. Accius neoptolemo. Vbi nihil contra rationem, & quam habuit assensit silens. Idem erigona. Assentio age nunc tu tuam progeniem & ordine. Pomponius sponsa, Pape pol magis' ubi cognorit omnes unà assentiant.

Cunctat pro cunctatur. Accius Alphesibœa, Ita territa membra animo ægroto cunctant sufferre laborem. Ennius ambracia. Bene mones, tute ipse cunctato. uide fortem uirum. Idẽ He

ctoris Lyteris, qui cupiat dare arma Achilli, ut ipse cunctent. Accinge pro accingere. Pomponius macchis geminis. Iã ego mi hi adero, dum ego reuertor, agamus, accinge ad molas.

Contempla, Accius Philocteta. Contempla hanc sedem, in qua ego nouem hyemes saxo stratus pertuli. Næuius Danaẽ, cõtemplo placide formam, et faciem uirginis. Titinnius fullonia. Specta formam, atq; os contempla meum. Ennius Medea. Asta atq; Athenas antiquum opulentum oppidum contempla. Plautus Asinaria. Meum caput contemples. Altercata est passiuum. Pacuuius Iliona. Cur illa hic mecum altercata est?

Arbitrabunt, Plautus sticho. Probiores uero arbitrabunt, si probis narraueris. Amplexa pro amplexare. Accius Alcmenone. Postremo amplexa fructum, quem dij dant, cape. Amplexari pro amplecti. Cicero de orat. lib. iij. Nec uoluptatem tuentur, quam amplexari possunt. Criminat, Ennius satyr. lib. iij. Nam is nõ bene uult tibi, qui falsò criminat apud te. Dignaui pro dignatus sum, uel dignum duxi. Accius Meleagro, Remanet gloria apud me, exuuias dignaui Atalantæ dare. Pacuuius Hermiona, cum neq; me aspicere æquales dignarent meæ. Miserarent pro miserarentur. Accius Athamante, atq; ita de illis merui, ut iure hæc nunquam miserarent mala. Largi pro largire. Lucilius lib. xiiij. Quod uiscus dederas tu quidem. hoc est uiscera largi. Accius Diomede. Benigne, & pro beneficio largi aquæ ampliter. Cato lege bebia. Pecuniam inlargibo tibi. Intui, & contui pro contueri. Turpilius podio. tamen oculis longa intercapedine appetunt cupide intui. Pomponius macchis geminis. Incepi contui. conspicio caleatum cuspidem. Proficisceret pro proficisceretur. Turpilius æthera. Hortatur hominẽ, quam primum proficisceret. Sortirent pro sortirentur. Varro rerum humanarum lib. xx. Cum uenerint censores inter se sortiant. Moderant pro moderantur. Pacuuius Peribœa. Neq; tuum te ingenium moderat, neq; fraternum ira exilium leuat. Sortiunt. Ennius Cresphonte, an inter se sortiunt urbem, atq; agros. Polliceres pro polliceris. Varro Anoputio πολιτέκαιτε ἐδίδακυς. Nam in omnibus legi πολι'τε κλυς πέρβαυτον. Nec dares, ne polliceres quid datum est.

Populat & passiuum populatur. Virgilius georgi. libro. i. Populatq; ingentem farris aceruum Curculio. Cæcilius asoto, iãdudum depopulat macellum. Ennius ambracia. Agros audaces depopulant serui dominorum dominis. Quadrigarius. Agrum nolanum populare cœperunt. Accius astyanacte, qui nostra per uim patria populauit bona. Sisenna historiarum libro quarto. Protinus agros populabundus ad Numeriam conuertit. Punitur aliquando pro punit. Mar. Tul. de offic. lib. i. Neq; ad eius, qui punitur aliquem, uerbis fatigat, sed ad Reip. utilitatem referri. & Thuscu lib. i. Quo multi inimicos etiam mortuos puniuntur. Ruminat, Virg. bucolicis. Ilice sub nigra pallentes ruminat herbas. Fabricantur. Marcus Tul. de offi lib. i. Vt enim pictores, & ij, qui signa fabricantur. Plautus Asinaria, Fabricare, quid uis comminiscere. Cicero de oratore lib. iij. Capitolij fastigium illud, et cæterarum ædium non uenustas, sed necessitas ipsa fabricata est. Palpatur pro palpat. Lucilius lib. xxix. Hic me ubi uidet, sublanditur, palpatur, caput scabit. Luctant pro luctantur. Ennius libro. ix. Viri ã ualidis uiribus luctant. Bellantur pro bellant. Virg. lib. x. Et pictis bellantur Amazones armis.

Partires pro partiretur. Lucilius lib. xxix. Quid quas partiret ipse pro doctrina boni. Plautus Asinaria. Hanc quidem, quam nactus prædam, cum illis partiam. Impertit Lucilius libro. xxyiij. Sospitat, impertit salutem plurimam, & plenissimam. Cohortarent. Quadrigarius annali libro. y. Et dicerent castra facta esse, atq; hos cohortarent, uti maturarent. Moderant pro moderantur. Accius epigonis. Viden' ut te impietas stimulat? nec moderat metus. Pacuuius periboea. Neq; tuum te ingenium moderat, neq; fraternum ira exilium leuat. Commiserescimus. Virgilius æneidos libro. ij. His lachrymis uitam damus, & miserescimus ultro. Ennius Hectoris lytris. Seruos & uestrum imperium, & fidem Myrmidonum, uigiles commiserescite. Præliant. Ennius Achille Aristarchi. Ita mortales inter sese pugnant, præliant.

Complectite. Pomponius fullonibus. quin ergo, quando conuenit, complectite. mi frater salue, o' soror salue mea. Expergisceret pro expergisceretur. Pomponius Agamemnone. Suppostto nequis miraretur, cum tam clare tonuerit, ut siquis dormitaret, expergisceret. Labascor pro labor. Accius. Nullum est ingenium tantum, neq; cor tam ferum, quod non labascatur lingua, mitescat malo. Varro rerũ diuinarũ lib. yij. Postquam uidit misericordia labasci mentem infirmã populi. Congredias. Plautus epidico. Quid si adeã? haud scio an congredias, si hæc ea est. Certatur pro certat. Pacuuius armorum iudicio. An quis est, qui te esse dignum, quicum certetur putet? Frustro pro frustror. Pomponius maiali. Miseret me eorum, qui sint frustris, uentrem frustrarent suum. Execrarent. Afranius incendio. Experiurabant, execrabant se, ac suos.

Imitat. Varro epistola latina lib. ij. Tuum opus nemo imitare potest. Liuius Achille. Si malos imitabo, tum tu pretium pro noxa dabis. Consolare. Varro Oedipo Thyeste. Per idem tempus Oedipus Athenas exul uenire dicebatur, qui consolaret. Minitas pro minaris. Næuius Danae. Etiam minitas? mitte ea, quæ tua sunt magis, quàm mea. Plautus amph. Quid minitabas te facturum, si istas pepulissem fores? Percontat, Næuius maleuolis. Si percontassem, malum hoc me præterisset. Næuius belli punici lib. iij. Blande, & docte percontat. Ennius quo pacto Troiam urbem reliquisset.

Ominas. Pomponius Cretula. uel petiture bene eueniat. Ita sit, & tibi bene sit, qui recte ominas. Paciscunt. Næuius belli punici lib. yij. Id quoq; paciscunt mœnia sint, quæ lutatium reconciliant captiuos plurimos. Idem. Sicilienses paciscit, obsides ut reddant. Conuiuant pro conuiuantur. Pomponius munda. Si calendis conuiuent, Idibus cœnant foris. Ennius satyrarũ lib. i. Malo hercle suo magno conuiuat sine modo.

Mirabis. Pomponius patruo. Mirum facies fateæ si studium mirabis diu. Vrinantur. Cicero academicis lib. ij. siquando enim nos demersimus, ut qui urinantur, aut nihil superum, aut obscure admodum cernimus. Miserete. Ennius Hecuba. Miserete manus, date ferrum, qui me anima priuem.

Opino pro opinor. Plautus bacchidibus. Prænestinum opino esse, ita erat gloriosus. Pacuuius Chryse. Iuueni opino esse optumum, Orestes ut hæres, sed tamẽ Ennius eumenidibus. Tacere opino esse optumũ, & pro uiribus sapere, atq; fabulari tute noueris. Cæcilius asoto. Nihil fore opino inter me, atq; illum.

Promeres pro promereris. Plautus trinumo. Nam retinere nequeo, quin dicam ea, quæ promeres. Opitula, Liuius equo Troiano. Da mihi hasce opes, quas peto, quas precor corrige, opitula. Fite imperatiuo modo. Cato de præda militum diuidenda. Tu diues fite, Crassus libro. xyi. Iliados. Socij nunc fite uiri. Liuius Odyssea. fit quoq; fitum est. Pœnitebant. Pacuuius armorum iudicio. Prologo nunc pœnitebunt, libant liberi grato ex loco. Partire pro partiretur. Afranius diuortio. Cum testamento patria partisset bona. Lucilius lib. iiij. Tu partem laudis caperes, tu gaudia mecum Partisses. Accius Chrysippo. Aeternabilẽ diuitiam partissent. Ennius telamone. Eandem me in suspicionem sceleris partiuit pater.

Recorduit. Quadrigarius annali lib. v. Is, ubi Dacium cognouit, & patria eum recorduit. Poti pro potiri. Pacuuius Iliona. Vt si onere credo adhuc septrum patientur poti. Præstolat pro præstolatur. Turpilius pedio. Ego præstolabo illi, ut citante opicum. Liuius Tereo. Nimis pol imprudenter suis præstolaras. Reuortit, Pomponius maiali. Cœnam quæritat, si eum nemo uocat, reuortit mæstus ad me, nam miser. Næuius asinio. Ago nunc, quando reuortit, responde quod te rogo. Tutant Plautus mercatore. Inuoco uos lares diales, ut me tutetis. Næuius Lycurgo. Tuos qui celsos terminos tutant. Pomponius. Partis non erat, quod corpus tremulum famula tutaret toga. Pacuuius periboea. Tu mulier tege, & tuta templa Liberi. Patitor pro patere. Plautus asinaria. Patitor tu item, cum ego te referiam. Copulantur pro copulant, passiuũ pro actiuo. Plautus aulul. Adeũt, cõsistunt, copulãtur dextras.

Præsagitur pro præsagit. Plautus bacchidibus. Occidi, animus iam isto dicto plus præsagitur mali. Expalpabitur pro expalpabit quod est extorquebit. Plautus uidul. Seruus a patre argentum expalpabitur. Redibo pro reddam. Plautus Cassina, ruri redibo. Idem menechmis. Saluum tibi ita, ut mihi dedisti, redibo. Ludificata ero hominem pro ludificata lepide ero, culpam omnem in me imponit. Osculaui. Titinnius Ilarubra. Laudor, quod osculaui priuignæ caput.

Expedibo pro expediam. Plautus truculento. Ego expedibo, rem perdidi apud uos. Pacuuius periboea. Mane expedibo. Factum mihi, quod contra rogo, respondeas. Manducatur pro manducat. Pomponius pappo. Agricola nescio qui sellam urget, quasi asinus uxorem tuam ita opertis oculis simul manducatur, ac molet. Lucilius satyr. lib. iiij. Assequitur neq; opinantem in caput insiluit commanducatum totum. Idem lib. xiiij. Cũ illud, quid faciat, quod manducamur in ore. Afranius fratris facile manducari qui potest. Miseretur pro miseret. Turpilius epiclero. Quàm matris, nunc patris me miseretur magis. Pacuuius. At accepisti me isto cum uerbo, miseretur tui.

Munerat pro muneratur. Turpil. thrasyleone. Dat ultro, ac munerat, quod ab illo abstulit. Rixat pro rixatur. Varro armorũ iudicio. Ille uiros hortari, ut rixarent præclari philosophi. Idem Serano. περὶ ἀρχαιρεσιῶν. Dormit alius, ni mirum uigilant, clamant, calent, rixant. Idem de rerum natura libro i. Nec familiæ rixent cum uicinis. Adiutatur pro adiutat. Pacuuius duloreste. Illum quæro, qui adiutatur. Afranius inimicis. Hæc obsecro igitur, ut me adiutamini. Lucilius libro. xxvij. Nec si Paulo minus usuras, et magna adiutatus diu.

Pigneraretur pro pigneraret. Mar. Tul. de Rep. lib. i. Sed ut plurimas, & maximas nostri animi, ingenij, consilij, prima ipsa sibi ad utilitatem suam pigneraretur. Murmurari pro murmurare. Varro heurenulo pasto poma περὶ ὑτῶν μυκήτων. Ita, uti soliti eramus, Romæ in balneis plodere cœpimus, & murmurari. Quadrigarius annali lib. viij. In eo loco populus murmurari cæpit. Varro ταφία πάππῳ περὶ ἐγκωμίων. Hoc græcis renuntiato, ut facile intelligeres, nos ab his amari, commurmurantur. author idem uirgula diuina. Præsertim, cum uentrem meum coerceam, nec murmurari patiamur. Excalceatur pro excalceat. Varro Pseudulo Apolline περὶ θεῶν ἀπαντήσεως. Quod in eius dei templa calceati introeunt. Nam in oppido, quæ est ædes Apollinis, & quæ ibi ad Herculis introeat, nemo se excalcetur. Nutritur & nutricatur pro nutrit, & nutricat. Varro testamento περὶ διαθήκης, ἢ περὶ φιλοφθονίας. Natis quos Menippe hæresis nutricata, & tutores do, qui rem Romanam, latiumq; adcrescere uultis. Mar. Tul. de deorum natura lib. ij. Omnium autem rerum, quæ natura administrantur, seminator, & sator & parens (ut ita dicam) atq; educator, & altor est mundus, omniaq; sicut membra, suas & partes nutricatur, & continet. Afranius uopisco. Nam nutricatur oliua. Lucilius lib. xxx. sensu nutricatum sanè caput opprimit ipse. Volam pro uelim. Lucilius lib. xxvij. Atq; dolo attonitos uincere Epicuri uolam. Plautus asinaria. Meo modo loquar quæ uolam, quoniam intus non licitum est mihi. Commanducatur. Lucilius lib. iiij. Assequitur nec opinantem in caput insilit ipsum commanducatur totum complexum. Idem libro. xxv.

Villicum Aristocratem mediastinum, atq; bubulcum
Commanducatur, corrupit ad incita adegit.

Esuribo pro esuriam. Pomponius augure. Imme mane non esuribis diutius quare rogo. Nouius mortis & uitæ iudicio. Ita uobis otiosus sum mihi algebo, & mihi esuribo. Fatiscuntur pro fatiscunt. Accius ἐπὶ ναυσὶ μάχῃ, Tamen aut fatiscam quin tuam implorem fidem. Varro antiquitate humana libro xiiij. Altera ita. Altera uulneribus fatiscuntur. Accius duloreste. Vereor si unquam fatiscar facere quodquod quibo boni.

Consecrabor pro consecrabo. Plautus persa. Sed quis hic an satus ambulat magnifice consecrabor. Fruticari pro fruticare. Cicero ad Atticum lib. xv. Excisa enim est arbor, non euulsa, itaq; quàm fruticetur uides. Exugebo. Plautus epidico.

Iam ego me uortam in hirudinem.
Atq; eorum exugebo sanguinem.

Copulantur pro coniungunt. Plautus aulul. Adeunt consistunt copulantur dextras.

Inuenibo pro inueniam. Pomponius buccone adoptato. Sæpe annuit, inuenibit sæpe. Puniuntur pro puniunt. Mar. Tul. Thusc. lib. i. Tenendum est igitur, nihil curandum esse post mortem. cum multi inimicos, & mortuos puniuntur. Sacrificantur pro sacrificant. Varro antiquitatem rerum diuinarum lib. xiiij. Viris nuptis sacrificabantur in cubiculo uiduæ sacrificari. Varro manio. Non maledicere, pedem in focum non imponere, non maledicere sacrificari. Idem Varro de liberis educandis. cum primores cibis, & pottone initiarent pueros, sacrificabantur ab idibus Edidicæ, & Potinæ. Discrepuit pro discrepauit. Cicero de orat. libro tertio. Nihil sanè ad rem pertinet, si qua in re discrepauit ab Antonij diuisione. Spolior pro spolio. Afranius crimine. Quos impune depopulatur, & dispoliatur dedecus. Quadrigarius annali. Ita per sexennium lugatiam polam, atq; agrum campanum, quod his per militem licebat, expoliabatur. Verecundantur. Mar. Tul. in Hortensio. Hi nostri amici uerecundantur capti splendore uirtutis.

Conuertitur pro conuertit. Plautus amph. Sed fugam in se tamen nemo conuertitur. Ruminatur. Varro sexagesi. Eras inquit Marce accusare nos ruminaris antiquitates. Idem bimargo. odysseam enim Homeri ruminari incipies. Precantur. Varro eumenidibus. Ego medicina serapi utor. quotidie precantur, intelligo recte scriptum esse delphis Theohera. Miras pro miraris. Varro eumenidibus. Hospes qd miras animo curare. Serapim quid quasi non curat tantidẽ Aristoteles. Idem eiusdem aut ambos mira, aut noli mirare de me de eodẽ. Nolitote pro nolite. Sisenna historiarum libro. iij. Nolitote mirari quàm desperata uoluntate ad unam belli faciendi uiam.

Gliscitur pro gliscit. Sempronius Asellio historiarum libro quarto. Vt maior inuidia Lepido glisceretur. Ignescitur pro ignescit. Laberius colace. Figura humana inimica ardore ignescitur. Luxuriabat pro luxuriabatur. Tubero historiarum lib. xiiij. Pars omnis luxuriabat. Virgilius libro. ij. Luxuriatq; toris animosum pectus. Focillatur pro fouet, Varro deuita populi Romani lib. ij. Propter secundas sublato metu non in communi spectant, sed suum quisq; diuersi commodum focillatur. Emungerentur. Varro de liberis educan=

dis. Eo conse cuti corporis siccitatem, neq; spuerent, neque emungerentur libertatem. Libertatem uti, pro uti libertate. Titinnius lib. y. Item uti eum oportet libertatem qui sapit. Nouius, Zonam, atq; facilitatem uideo utier uulgariã. Lucilius, satyrarum libro decimoquarto.

Quem metuas sæpe interdum quem utare libenter.

Sic potior illam rem pro illa re potior. Teren. adelphis. Mille potior gaudia. Lucretius libro tertio. Adde heliconiadum comites quorum unus Homerus Sceptra potitur. Nouius lycurgo. Dic quo pacto eum potiti, pugna, an dolis? Accius phœnissis. Natus ut tute sceptrum potiretur patris. Pacuuius atalanta. Regi ut memorabis nunc regnum potitur transmissu patris.

Opus est illam rem pro opus est illa re. Plautus astel. Malum aufer, bonum mihi opus est. Et captiuis omnis maritimi milites iam opus sunt tibi. Lucretius libro. ij. Scire licet nil principijs opus esse colores. Turpilius Lyndia, me uis potiri, fac ergo potiar quod uolo. sic & Callet illam rem pro illa re Pomponius pictoribus. Mirum in hæc Marsa est in colubrans callet canticulam. Afranius epistola. quanquam ista hæc malitiosa non tam calleo, tamen non fefelli.

DE MVTATA DECLINATIONE.

a PRICATIO Pro apricitas. Mar. Tul. de senectute. Vbi enim potest illa ætas aut calescere apricatione melius uel igni. Itiner dictum pro iter. Varro pranso. Parata luna expectans Adria se itiner longũ leuare. Plautus mercatore. Quin tu ergo itiner exequi meũ me sines? equidem mutata declinatio non est ab eo, quod est iter iteris, sed est ab eo, quod est itiner iteneris. Lucretius libro sexto. Obuia discutiat gladijs, itineri'q; sequatur. Accius œnomao Coniugium tiiis pater eat te itiner tendere. Idem Meleagro. Labore aut minuat itiner ingressum uia. Turpilius thrasyleone. Age age egredere, atque utinam istuc perpetuum itiner sit tibi.

Festinem pro festinantem. Titinnius lib. y. Nunc hoc uror, nunc hæc res me facit festinem. Lacte pro nominatiuo casu ab eo, quod est lac. Ennius lib. xi. Etsi mulier erubuit ceu lacte, & purpura mista. Hemina annalium lib. iiij. Ex Tyberi lacte haurire. Cæcilius. Tite præsertim quæ non peperit, lacte non habet. Varro andabatis. Cãdidũ lacte papilla cum fluit.

Mansuete, & Mansues pro mansuetus, ut sit nominatiuus mansues. Plautus Asinaria. Reddam ego te ex fera fame mansuetem. Accius Meleagro. Nunc me matrem mansues misericordia capsit. Varro ὄνος πρὸς λύραν. Non uidisti simulachrum leonis ad idam è loco ubi quondam subito eum cum uidissent, quadrupedem galli tympanis adeo ferunt mansuem, ut tractarent manibus. Quæsti uel quæstuis dictum pro quæstus. Titinnius fullonibus. Ni nos texamus, nihil est fullones nobis quæsti. Plautus aulul. Nam hic apud nos nihil est quæsti furibus. Nouius. Per deam sanctam lauernam, quæ cultrix quæstuis sit. Ter. ecyra. Nunquam animum quæsti gratia ad malas inducam parteis. Pomponius pistore. Nam plus quæsti facerem, quàm quadrinas si haberem molas. Turpilius demiurgo. Mulier meretrix, quæ me quæsti causa cognouit sui. Idem cætera. Simulari me à se amari quæsti gratia. Cæcilius uenatore. Satis'ne huic ordine etsi nihil egi quæsti, quia sunt æmuli. Varro de liberis educandis. Non in suarum manu opificio, quibus alme lino quid faciunt aut palma. Nam lib. ij. Quæstuis causa deridebant suas res pueris. Tumulti pro tumultus, Plautus Cassina, quid intus tumulti fuit. Teren. andria. Nihil ornati, nihil tumulti. Pomponius piscatoribus. Quid hoc est tumulti? Accius æneadis, uel decio. Nihil neq; periculi, neq; tumulti est, quod sciam. Idem. Cuius uos tumulti causa acie timeo quid parum aduorti. Victi pro uictus. Plautus captiuis. Pro uicti quotidiani uentrem ad me afferas. Aesti pro æstus. Pacuuius chryse. æsti forte ex arido. Senati, uel senatuis pro senatus. Plautus epidico. Senati qui columen cluent. Sallustius Catilinæ bello. Igitur senati Decreto. Q. Martius Rex fesulas. Metell. Creticus in Appuliam circunq; ea loca misi. Sisenna historiarum libro tertio. Lucius Calphurnius Piso ex senati consulto duas nouas tribus. Idem. Simul & senatis consultis clarissimis amplificati. Varro de uita populi Roma. libro. i. Posteaq;. Q. Fabio Maximo dictatore. Vas pro uades. Mar. Tul. de offic. libro. i. Vas factus est alter eius sistendi, ut si ille non reuertisset, moriendum esset ipsi. Sumpti pro sumptus. Plautus trinumo. Quod ebibit, qđ comest, quod facit sumpti. Turpilius philopatro. Ecce autem tuum ore uti soles uidere mihi ægre id pati, quia hoc dies compluscu los intercapedo sumpti faciundi fuit. Lucilius lib. xxx. Quid dare, quid sumpti facere, ac præbere potisset. Cæcilius plotio. quid hoc futurum obsonio, & ubi tantum sumpti factum. Varro bimargo, cum nouissime mitteret, quantum sumpti fece it. Iteris positum pro itineris, & quidem recte ab eo quod est iter iteris facit itiner itineris. Nouius lycurgo. Ignoti iteris sumus, tute scis. Accius œnomao Præsto etiam adsum exprome quid fers, nã te lõgo itere cerno uadere. Idem thelepho. Studiũq; iteris reprime. Varro περὶ ταφῆς. tua templa ad alta fani properans citus itere. Exercati, uel exercituis pro exercitus. Accius armorum iudicio. In quo salutis, spes'q; summas sibi habet summa exercati. Idem ἐπὶ ναυσὶ μάχῃ. Contra quantum obfueris, si uictus scies, consydera, & quo reuoces summam exerciti. Varro de uita populi Roma. lib. ij. Quibus cum turpe fœdus sine publico consilio dederunt hosti quotquot Decius imperator pro exerciti salute se dijs manibus deuouit. Aspecti pro aspectus. Accius Astyanacte. Abducite intro, nam mihi miseritudine commouit animum excelsa aspecti dignitas. Idem alphesibœa. Odiorum hostificum'q; diem obuium turbã, aspecti atq; horribilem. Scriptio pro scriptura. Cicero de orato. lib. ij. Illud autem est huius institutæ scriptionis ac temporis. Lucti pro luctus. Accius pelopidis. Cesso hinc ire, & rapere lucti uestem in lecto coniugis. Idem nyctegresia. Tunc quod superest, socium mittis leto, an lucti pœnitet? Salti pro saltus Accius menalippo hi menalippum interea traiectus nemorum in salti faucibus. Parti, & partuis pro partus Pacuuius atalanta. Vbi ego me grauidam sentio aggrauescere propinquitate parti. Varro andabatis. Candidum lacte papilla cum fluit, signum putant partuis, quod hic sequatur mulierem è partu liquor. Frons pro fronde, ut Virgilius geor. libro ij. Præterea cum frons tenera, imprudens'q; laborum. Varro Parmenone. Creditur lucos alta frons decidit platanus ramis.

Ibus pro ijs minus latinum putat consuetudo, cum ueterũ authoritate plurimum ualeat. Titinnius gemina. Euæ Castor si moratæ sitis ambæ ibus, ut pro ego maioribus. Plautus milite. Latrones ibus denumerem stipendium. Pomponius papo. Agricola nunc quando uoluisti facere fac uoluptati si es ibus.

Excelsitas Mar. Tul. de offic. lib. iij. Etenim magis est secundum naturam excelsitas animi & magnitudo. Campans pro campanum. Plautus trinumo. Credo ego istuc Stasime, sed cãpans genus multo syrorũ iã antro it patientia. Pernici pro perniciei. Mar. Tul. pro Sexto Roscio. Quorum nihil pernici causa diuino consilio, & ui ipsa ac magnitudine rerum factum putemus. Sisenna historiarum libro sexto. Romanos in re cerne pernici causa uenisse. Hærem pro hæredẽ, Næuius gymna-

stico

ſtico, atq; meis bonis omnibus ego te hærem faciam. Gelu ars monoptoton eſſe uult, contra ſentit authoritas. Lucretius lib. v. Aſſiduuſq; geli caſus mortalibus aufert. Idem libro ſexto. Deniq; ſæpe multus fragor, atq; ruina geli. Vapos & uapor, & timor, & timos, & labos & labor, ita ſunt ut color, & colos. Lucretius libro quinto Peruolitans permanat odos frigusq; uaposq;. Næuius lycurgo. Iam ubi nos duplicant aduenienteis timos, uaposq;. Accius andromeda. Qui neq; terra eſt datus, nec cineris cauſa unquam euaſit uapos. Varro manio. Sternit iuuencus quam labos mollem facit. Peruico pro peruicaci. Accius armorum iudicio. Sed puico Aiax animo atq; morabilioni. Plautus aulul. hic quidam peruicus cuſtodem addidit. Antiſtitam Accius aſtyanacte. Vtinã unicam mihi antiſtitam arcitenens ſuam tutetur. Gemiti. Plautus aulula. Tantum gemiti & mœſtitiæ mihi hic dies obtulit. Specis pro ſpecubus. Accius alcmeone. quid dij interdum inferam penitus depreſſum altis clauſere ſpecis. Gallum pro gallorum. Varro eumenidibus. Puditatem, an pudorem gallum cœpit mihi uideri. Generibus pro generis. Accius alcmeone. Qui ducat cum te uiderit ſocerũ generibus tantam eſſe impietatem?

Argus pro argiuus. Plautus amphitryone. Amphitryo natus argus ex argo patre. Virgilius æneidos libro quarto. Hauriat hunc oculis ignem crudelis ab alto Dardanus.

Augura pro auguria. Accius Telepho pro certo arbitrabor ſortis oracla adytus augura. Humu pro humo. Varro pranſo parato. Contra coactus ſeruus latratu canum fertur biſulcis ungulis ne ſe humu uideant. Varro ταφῆ μενίππου. In pauimento non ædes facere lacunam, & in humu calceos facis elixos. Flucti pro fluctus. Accius telepho. Flucti cruoris uoluerent mihi. Idem Clytemneſtra. Flucti immiſericordes iacere, & ætra ad ſaxa allidere. Pacuuius chryſe. Interea loca flucti flacciſcunt, ſileſcunt uenti, mollitur mare. Piſcati pro piſcatus Pomponius piſcatoribus. Quid habes in ſcyrpiculis calue omne piſcati genus. Turpilius Demetrio. Antehac ſufflabat aquilo, aut auſter inopia tum erat piſcati. Poëmatis. Mar. Tul. lib. iij. quod idẽ in poëmatis in picturis uſu uenit.

Cultio pro cultura. Marcus Tul. de ſenectute. Nũ igitur horum ſenectus miſerabilis, qui ſe agri cultione oblectabantur?

Vulgariam pro uulgarem. Næuius. Zonam, atq; facilitatem uideo utier uulgariam. Turpilius thraſyleone. Non eſt mediocris res, neq; uulgaria fallacia hæc. Afranius priuigno. Dehinc temeritatem repudio uulgariam. Pãnibus pro pannis. Pomponius macchis geminis. bono animo es uideo eripuiſti primitus de pannibus. Indecoris pro indecora. Accius athamante. Cuius ſit uita indecoris, mortem fugere turpe haud conuenit. Virgilius libro. xij. Nec genus indecoris.

Fœtis pro fœtibus. Accius bacchis. Vbi ſanctus Cytheron frondet uiridantibus fœtis. Sublima pro ſublimis. Accius phœniſſis. Aut ſæpe ex humili ſede ſublima euolat. Salluſtius hiſtoriarum libro tertio. Nam terna tunc erat, & ſublima nebula cœlũ obſcurabat. Ab eo quod eſt labos laboſum facit nõ laborioſum. Lucilius ſatyrarum libro tertio. præterea omne iter hoc eſt laboſum. Idem, Tantalus laboſas pœnas. Nefantia pro nefanda. Lucilius ſatyrarum libro tertio. Tantalus, qui pœnas ob facta nefantia pendit. Idem libro. xxix. Diſſociat atq; omnia ac nefantia. Varro σκιομαχία περὶ τύφου. Ego inquit, eam ſuppetias quæ tunc mihi nec res, nec ratio eſt diſſociat atq; omnia nefantia. Gracila eſt pro gracilis. Lucilius ſatyrarum libro octauo.

Quod gracila eſt pernix quod pectore puro.
Quod puero ſimilis.

Bacchanaliorum pro bacchanalium, ut uectigaliorum, & noualiorum, uulcanaliorum. Salluſtius. Exaudiriq; ſonus bacchanaliorum. Idem hiſtoriarum libro quarto. Curio uulcanaliorum die ibidem moratus. Tumulti pro tumultus. Ennius hectoris lytris. Quid hoc hic clamoris? quid tumulti eſt? nomen qui uſurpat meum? Turpilius pedio. Progredior foras uiſere, quid hinc tumulti ante fores. Salluſtius Catilinæ bello. Ille cohorteis ueteranas, quas tumulti cauſa cõſcripſerat in frõtem poſitas, cæterum exercitum in ſubſidio locat. Afranius uopiſco. Hem quid hoc, perij, pertimui, quid tumulti exaudij? Progenij pro progeniei. Pacuuius, paulo pater ſupreme noſtræ progeniei patris. Strepiti pro ſtrepitus. Ennius Hectoris lytris. Quid in caſtris ſtrepiti eſt? Mirabilitas pro admiratio. Marcus Tul. de officijs libro ſecundo. Ergo & hæc animi diſplicentia admirabilitatem magnam facit. Itiner pro iter. Ennius telepho. Deûmq; de conſilio hoc itiner credo conatum modo. Pacuuius atalanta. Dolet pigetq; magis, magisq; me conatum hoc nequicquam itiner. Idem duloreſte. Delphos uenum pecus ſecundæ abſtabula, ac itiner contuli. Ferocia pro ferocitate. Pacuuius teucro. Niſi citia ferocitate, atq; ferocia. Marcus Tul. de Rep. libro quinto. Qui comperit eius uim & effrenatam illam ferociam. Deliritas pro deliratio. Laberius. Quænam mẽs, quæ deliritas uos ſuppilatores facit, cum cano eugio uelitari. Holerorum pro holerum. Lucilius ſatyrarum libro. xv. Tintinabulum abeſt hinc ſurpiculiq; holerorum. Miſtura pro moderatura. Varro de uita populi Romani libro primo. Sed quod ea & propter talẽ miſturam immoderatam ex aquis cunctis, quod temperatura moderatur in Romuli uita tripliceis ciuitates. Guberna pro gubernacula. Lucilius ſatyrarum libro. xx. Proras deſpoliate, & detundite guberna. Singularia pro ſingulari. Turpilius demetrio. Homo unica eſt natura, & ſingularia.

Lubidinitas pro lubidine. Laberius ſcylace. Lubidinitate labitur. Frucli uel fructuis pro fructus. Turpilius canephoro. Satis frucli reddũt Idem hetera. Hæc ſi impetro abs te, ut faciat, ſatis frucli cepero ex te. Varro de re ruſtica libro primo. Eius enim ſaliuam eſſe fructuis ueneno. Menſionem pro menſura. Cicero de oratore. Aures enim, uel animus aurium nuntio naturalem quandam in ſe continet uocum omnium mẽſionem. Volutabundus pro uolutans. Mar. Tul. de Rep. libro ſecundo. Cupido autem & expetenti, & lubidinoſo, & uolutabundo in uoluntatibus. Porti pro portus. Turpilius demiurgo. Neque nautæ cum eſſent circumuenti uentis incerto itinere porti indigentes. Domuis pro domus. Varro ταφῆ μενίππου. Perrexit in interiores partes domuis.

Soni & ſonus pro ſonitus, & ſona. Pacuuius duloreſte. Quidnam autem hoc ſoniti eſt? quod ſtridunt fori. Cæcilius calcis, Nam quidnam fores fecere ſoniti. Siſenna hiſtoriarum libro tertio. Poſtquam in ſonu ſignorum prælium magno cum clamore uirorum commiſſum eſt. Glutino pro glutine. Lucilius libro. xxvi. Præterito tepido glutinator glutino. Cautio pro cautela. Cicero de oratore libro ſecundo. Neq; illa mihi cautio, & timiditas in cauſis propter præſtantem prudentiam. Craſſi negligenda eſt. Terentius andria. Puerum autem ne reſciſcat mihi eſſe ex illa cautio. Gelo pro gelu Varro ſeſquiulyſſe. Pueri dum comesq; tenet cata gelo putri montium laxa. Ceſtis pro ceſtibus. Varro uæ uictis περὶ φιλονεικίας. Pugilis ſpectatoris, qui miſerum putatis uinci, quæro à uobis, ſi aduerſarius ſupercilia ceſtis diſcobinarit, num quis ueſtrum ſuam mihi eſt daturus. Fructuis pro fructibus. Varro Meleagris. Quæro utrũ fructuis, an delectationis cauſa, fructus ut uẽdatis. Idem ταφῆ μενίππου. Aliquot Romæ ſunt, qui cellas uinarias fructuis pa-

rant, ut uendant. Quæsti pro quæstus. Varro prometheo. Aemulum illius artis, atq; obsirigilatorem, quæ propter aliquot annos quæsti nihil fecerit. Senectam pro senectute. Virgilius libro sexto. uires ultra sortemq; senectæ. Lucilius libro. xxviij. Prospiciendum ergo in senecta nunc adolescentia est. Inermis pro inermibus. Sallustius Iugurthæ bello. Neq; quenquam decere, qui manus armauerat, ab inermis pedibus auxilium petere. Sisenna historiarum libro quarto. Pleriq; inermis in castra perfugiunt. Galliæ pro gallicæ. Sallustius historiarum libro quarto. Cum interim lumine etiam tum incerto duæ galliæ mulières conuentum uitantes ad menstrua soluenda montem ascendunt. Effigia pro effigies. Afranius uopisco. Cuius te suscitat imago? cuius effigia cognatus patre? Intemperia pro intemperantia apud ueterem authoritatis obscuræ, has eius intemperias in maritum. Poëmatorum pro poëmatum. Afranius priuigno. Poëmatorum non bonorum. Plautus Asinaria. Nam neq; fictum, neq; pictum, neq; scriptum in poëmatis.

Acritas. Accius neoptolemo uis ueritatis, atq; acritas.

Largitas pro largitio. Terentius adelphis. Quod pro Iuuium? quæ ista hæc subita est largitas? Dextrabus pro dexteris. Laberius odyssea. Deq; manibus dextrabus. Curatura & curatio pro cura. Terentius Eunu. Tametsi bona est natura, reddunt curatura iunceas. Cicero Thusculanarum libro tertio. nam ut medici causa morborum curationem esse inuentam putant. In uerbi pro uerbis. Lucilius libro xxx. Maximus si argēto in uerbi androgyni barbati mœcho cinædi. Varro epistola ad Fabium. Quod facis saturnorum similes sunt, quod maxima fiunt, idemq; in uerbi. Sexcentum pro sexcentorum. Lucilius libro. xxx. Maximus si argenti sexcentum, ac mille reliquit. Idem libro. xxx. Quid uero est centum ac ducentum possideas millium. Pauperies pro paupertate. Ennius Hecuba. Senex sum, utinam mortem oppetam prius quàm eueniat, quod in pauperie mea senex grauiter gemam. Aedis nominatiuo singulari. Varro de uita populi Romani lib. primo. Hæc ædis, quæ nunc est, multis annis post facta sit, in qua omnia regis temporibus delubra parua facta. Victuis pro uictus. Varro de uita populi Romani libro primo. primum de re familiari ab patribus, secundo de uictuis consuetudine primigenia, tertio de disciplinis necessarijs uitæ. Graduis pro gradus. Varro de uita populi Romani lib. secundo. Multo præditi pudore & pudicitia adolescentis, dixerunt cum maiore patre eius graduis, & ætate ad te stipendia facerent. Puerilitas pro pueritia. Varro de liberis educandis. Velim mehercules inquit ipse usu magno puerilitatis formulam audire. Anuis pro anus. Varro de liberis educandis. Eam nutricem oportet esse adolescentem, Anuis enim ut sanguis deterior, sic lac. lac enim, ut quidam dicunt physici, sanguinis spuma est. Præcantrix. Varro de liberis educandis, ut faciunt pleræq; ut adhibeant præcantrices nec medico ostendunt. Rituis pro ritus. Varro de liberis educandis. Itaq; domi rituis nostri, qui per deum fidium iurare uult, prodire solet in compluuium.

Pronis positum pro prona. Varro parmenone. Alia trabs pronis in humum accedens proxime frangit ramos cadens.

Teneritas teneritudo. Cicero de finibus bonorum, & malorum libro quinto. In primo enim ortu inest teneritas ac mollitia quædam.

DE NVMERIS, ET CASIBVS.

Accusatiuus numeri singularis positus pro genitiuo plurali. Sisenna historiarum libro quarto. Qui tamen, quibus litibus fœdera maiorum suum dissolute. Titinnius ueliterna, omnium uitium expertem, consilij plenum prohibui. Idem gemina. Non execratis parasitum, nec uirum aspellit domo. Lucretius libro sexto. Flamma tempestas siculum dominata per agros. Plautus persa. Pol deum uirtutem dicam & maiorem meum. Terē. ecyra. Propè iam remotum ab iniuria aduersarium. Accius eurysace. Reprime parumper. Millia sex numûm in arcam dimisi numariam. Idem ἐπὶ ναυσὶ μάχῃ. Ab classe ad urbem tendunt, neq; quisquam potest fulgentium armorum armatus ardorem obtui. Turpilius epiclero. In caliphonis nunc te miseræ liberum. Pacuuius atalanta, Parentum incertum inuestigandum gratia. Idem periboea. Regnum imperator æternum morum sator. Varro ταπὶς πάππῳ περὶ ἐγκωμίων. Omi optanti ministerio inuidum tabes. Idem de uita populi Romani libro quarto. Hortensius supra decem millia cadū hæredi retulit medimnum uini mille cadum. Sallustius histo. lib. nono. Cuius duas insulas propinquas inter se, & decem stadium procul à Gadibus satis constabat suopte ingenio alimenta mortalibus gignere. Afranius uopisco. Antiquitas petenda in principio est mihi, maiores uestri incupidiores liberum fuere. Marcus Tullius de officijs libro tertio. An emat denario, quod sit mille denarium. Accusatiuus positus pro datiuo. Ignoscamus illam rem, pro illi rei ignoscant. Plautus amphi. Velatis manibus orant, ignoscamus peccatum suum. Terentius eunu. Haud ne comparandus hic quidem ad illum est?

Genitiuus casus positus pro accusatiuo. Titinnius psaltria. Dicis tu quæso, quo à te auortisti mei fastidis. si meæ delitiæ. Plautus Aulularia. Fastidit mei, pro me fastidit. Lucilius satyrarum libro septimo. Tristis difficiles sumus, fastidimus bonorum. Turpilius. Leucadia. Vide nunc fastidit mei. Lucilius libro. xxviij. Cui sæpe imposui mille plagarum in diem. Idem. Si argenti indiges. Plautus aulularia. Deinde egomet mecum cogitare interdum occepi. Sic ueretur illam rem, sicuti & consuetudo, & Terentius phor. author est dicens. Non simultatem meam uereri saltem. Veteribus genitiuum pro accusatiuo poni placet. Afranius compitalibus. si non uerear, nemo uereatur tui Idem simula. Tui ueretur, me ad te misit oratum peteret. Idem emancipato, optandum uxorem, quæ non uereatur uiri. Pacuuius Hermiona. Tyndareo fieri contumeliam, cuius à te ueretur maxime acta gratulatione nihil'ne te populi ueretur, qui uociferare in uia? Varro sardis uenalibus. Non te tui saltem pudet, si nihil mei reuereatur? Accius Alphesibœa. Si tui ueretur te progenitoris, cedo. Accusatiuus, positus pro ablatiuo. Titinnius gemina. Aedepol hominis ignaui functus officium. Plautus menæchmis. Nam parasitus octo hominum munus facile fungitur. Idem trinumo. Sequere hac cine gnata, ut munus fungas tuum. Lucilius satyrarum libro primo. Munus tamen fungi, & muros seruare. Idem libro quinto. Læuius Pauperem ait se ingentia munera fungi. Turpilius epiclero. Sed uola, ut familia nostra officia fungatur sua. Idem pedio, nuptias abieci, amicos utor primores uiros. Pacuuius duloreste. Non'ne officium fungar uulgi, atq; ægre madefactum feram? Accusatiuus, uel nominatiuus positus pro ablatiuo. Turpilius Demetrio, meos parentes careo. Marcus Tullius de Rep. libro quinto. Sed tamē ut bono patrifamilias colendi, ædificandi, ratiocinandi quidam usus opus est. Varro κύνος περὶ ταφῆς, Deniq; si uestimenta ei opus sunt, quæ fers, cur conscindis? Si non opus sunt, cur fers? Idem prometheo li-

bro. i.

bro primo. Id ut scias, audi hoc, quod falsum dicis esse, nemini oculos opus esse, si habet. Sallustius historiarum libro secundo. Ruina, quae pars magna suismet, aut proxumorum telis caeteri uicae pecorum obtruncabantur. Afranius uopisco. Tandem, ut possimus nostra fungi munera. Idem fratrijs. Id aurum me condonat literis. Lucilius libro xxvi. Haec tu si uoles, per aureis pectus irrigarier. Genitiuus positus pro ablatiuo, uel aduerbio loci. Plautus trinummo. Non ego sum dignus salutis. Cicero Thusc. libro quarto. Aliquod malum metuis exanimatus pendet animi. Plautus amph. Ut salui potiremur domi. Pomponius pappo. Agricola domus haec fuerit placiti. Accius erigona. locrorum late uiridia, & frugum ubera. Lucilius satyrarum libro sexto. Hortare illorum si possim capi sortiri. Idem libro octauo. Quarum & abundemus rerum, & quarum indigeamus. Idem libro nono. Si nihil ad faciem, & si olim lupa prostibulum quae numinu opus, atq; absit. Pacuuius periboea. Postquam est honoratus frugũ, & floris liberi. Marcus Tullius de Repu. libro tertio. Noster autem populus socijs defendendis terrarum iam omnium potius est. Afranius excepto. Quod uitae studium, aut quod praesidium in posterum mihi supponebas, mecum priuis tui. Varro de uita populi Romani libro secundo. ut noster exercitus ita sit fugatus, ut galli Romae capitolij sint potiti, neq; inde ante sex menses gesserint significata ad genitiuum in potestatem uenit. Plautus captiuis. Ille alter potius hostis est. Sallustius Iugurthae bello, ut prius quàm legatos conueniret, adherbalis potiretur. Idem eodem Ager autem aridus, & frugum uacuus. Marcus Tullius de officijs lib. primo. Haec sunt opera magni animi, & excellentis, & prudentia aeq;, consilioq; fidentis. Idem. Omnium autem rerum, ex quibus aliquid acquiritur, nihil est agricultura melius. Virgilius aeneidos libro primo. Implentur ueteris bacchi, pinguisq; ferinae. Marcus Tullius in Hortẽsio. Et qui expectat, pẽdet animi, quia semper quid futurum sit, incertum est. Varro eumenidib. Ego autẽ qui essem plenus uini, & ueneris. Sic desipiebam mentis pro mente. Plautus epidico. Desipiebam mentis, cum illa scripta mitterem. Sic mille annorum uiuunt. pro mille annis uiuunt. Plautus milite. Qui mille annorum perpetuo uiuunt. Datiuus pro accusatiuo. Titinnius aratro. Ubi ambitioni uirtuti uideas antecedere, pro uirtutem antecedere. Plautus truculento. quia tu uestimento, & cibo alienis rebus curas. Accius meleagro. Cuius exuuias, & coronam huic numerauit uirgini. Marcus Tullius de Rep. libro quarto. Hic uero mulieribus praefectis reponatur, qui apud graecos creari solet, sed fit censor, qui uiros doceat moderari uxoribus. Sallustius Catilinae bello. Breui spatio legiones numero hominũ expleuerat, cum initio non amplius duobus millibus habuisset. Lucilius libro xxvi. Si miserãtur se ipsi, uide, ne illorũ causa superiore loco collocauerit. Ter. facite ita, ut uobis decet. Titinnius aratro. Ubi ambitioni uirtuti uideas antecedere. Terentius andria. Interea mulier quaedam ab hinc triẽniũ ex Andro commigrauit huic uicinae. Varro de uita populi Romani lib. iiij. Tanta porrò inuasit cupiditas honorum plerisq;, ut uel Coelum ruere, dummodo magistratum adipiscantur, exoptent.

Accusatiuus pro genitiuo. M. Tul. de offi. lib. ij. Dum homines cruenti hastam illam cruentam meminerint, & sperabunt. Virgilius buc. alternos musae meminisse uolebant. Plautus cistellaria. Meminere officium suum. & menaechmis. Propterea illius nomen memini facilius. Accius eurysace. Heu me miserum, cum haec recordor, cum illos reminiscor dies. Idem ἐπὶ ναυσὶ μάχῃ. Eos mortalis foenis libro decimo. Miseror saepe studitos uolo, & adamante, ueritus sum arbitror, atq; utinã memet possim obliuiscier. Et in nyctegres. An ego Ulyssem obliuiscar unquam, aut quenquam praeponi uelim? Turpilius pedio. Iam desine meminisse illius formam. Marcus Tullius de Rep. libro quarto. Atq; ipsa mens quae futura uidet, praeterita meminit. Varro uae uictis περὶ φιλονεικίας. Libet me epigrammata facere, & quoniam nomina non memini, quod in solum mihi uenerit ponam. Inuidit illam rem, pro illa re. Accius menalippo. Unde aut quis mortalis florem liberum inuidit meum? Priuatur illam rem pro illa re. Naeuius pedio. Quot res uis hunc priuari pulchras, quas uti solet. Ablatiuus pro genitiuo. Plautus pseudulo. uino modo cupidae testis. Lucilius satyrarum libro primo. Porrò quaecũq;, & cuicunq;, ut diximus ante, obstiterit primo hoc minuendi refert res. Idem libro sexto. Et id solum aduersae fortunae rei quae resistit. Turpilius pedio. Neq; uirum educta, ut par est, expers malitijs. Virgilius geor. libro primo. Ille ferax oleo est. Accusatiuus pro nominatiuo. Pomponius praecone posteriore. Quot laetitias insperatas modo mihi irrepsere in sinum. Virgilius aeneidos libro primo. Urbem quam statuo, uestra est. Nominatiuus pro datiuo. Naeuius agricola. lernete duo uerbis etiam primo, & postremo. Plautus aulularia. Credo ego illum iam inaudiuisse mihi esse thesaurum domi, id inhiat. Cicero thusculanarum libro primo. Multaq; secula post reuiguit pythagoreum nomen. Varro de re rustica libro primo. Centum iugeribus uinearum opus esse quindecim mancipia. Genitiuus pro datiuo. Accius neoptolemo. Quid si ex graecia omne nomẽ Iliũ par nemo reperiri potest? Turpilius pedio. Neq; uirũ educta, ut par est, expers malitijs metuens sui. Virg. aen. lib. i. Diues opũ, studijsq; asperrima belli. Plau. asina. uolo amori obsecutũ illius, uolo amet me patrẽ. Idem pseudulo. Duorũ labori ego hominẽ parsissem lubens me interrogãdi, & tu respondendi mihi. Cicero de orat. lib. ij. Bonorũ uirorũ plenũ forũ. Varro de uita po. Ro. lib. iiij. Ipsa Italiae oppida sunt uastata, quae prius fuerũt hominũ referta.

Nominatiuus pro genitiuo. Turpilius epiclero. At enim scies, ea quae fuisti inscius. Ter. phor. Ita plerique ingenio sumus omnes, nostri nosmet poenitet. Sic & potior illam rem. Pacu. periboea. Regnum potior, coniugem macto inferis. Ablatiuus pro datiuo. Lucil. quod sumptum, atq; epulas dictu praepones honesto. Virgil. lib. vi. teq; aspectu ne subtrahe nostro.

Genitiuus pro nominatiuo. Mar. Tul. de Rep. lib. vi. Ut quemadmodum scribit ille, quotidiano in forũ mille hominũ cũ pallijs cõchylio tinctis discederent. Ablatiuus pro accusatiuo. Virg. lib. V. Gratior & pulchro ueniẽs in corpore uirtus Adiuuat. Accusatiuus pro genitiuo. Accius myrmidonibus. Mea fata in acie obliti. Sallu. hist. lib. iij. Sed Põpeius à prima adolescentia sermone fautorũ similẽ fore se credẽs Alexãdro regi. Virgil. aen. lib. viij. Et uocẽ Anchisae magni, uultumq; recordor. Accusatiuus pro datiuo. Lucilius lib. xxvi. suspendat ne se, an in gladiũ incũbat ne coelũ uideat. Plau. amph. uelatis manibus orant ignoscamus peccatum suum. Afranius uopisco. Male merentur de nobis heri, q nõ tantopere indulgẽt in pueritia. Caeci. plotio. Dũ ego eius mortẽ inibo. Virg. aen. lib. iij.

Treis adeo incertos caeca caligine soles

Erramus pelago, totidem sine sydere noctes.

Cicero de orat. libro tertio. Locutus esse dicitur homo copiosus aliquot horas. Datiuus pro ablatiuo. Sisenna histo. lib. iiij. Alij saltui, ac uelocitati certare. Varro de re rustica li. i. À quo qđ indigẽt potui poma dicta esse possunt. Idẽ Varro de liberis educandis. Non solum qui primus in alterutra re praestet alios, sed etiam qui sit secundus, & tertius.

Nominatiuus pro ablatiuo. Sisenna historiarum libro tertio. Omnia, quae diximus loca, statim potius. Idem. hostis

loca superiora potiti·Virgilius æneidos libro decimo. saxumq́; undis immane minatur.

DE MVTATIS CONIVGATIONIBVS.

f

Eruit pro feruet· Lucilius libro octauo. Feruit nunc feruit ad annum. Accius nyctegresia. Classis adit, clauditur, feruit· Titinnius setina· Sapientia gubernator nauem torquet non ualentia, cocus magnum ahenũ quando feruit, paula confutat trua. Accius meleagro. Heu cor ira feruit cæcum amentia rapior feruorq́;·Pomponius agricola. Domus hæc feruit flagitiis. Afranius priuigno. Hoc potius, hoc nunc feruit minus, hæc uolo·Varro sexagesi. Quod leges iubent, non faciunt, faciant dosceláue feruit omnino. Ab eo quod est feruit breuiato accentu feruĕre facit, ut spernit spernere. Afranius epistola·ego misso Clandestinorum pietor ferè matera menstra·Feruĕre. Lucilius satyrarum libro octauo. Feruĕre ne longum uero hoc littoribus tradã. Virgilius æneidos libro quarto. Iam littora feruĕre flammis. Lucretius libro secundo· Feruere cum uideas classem, lateq́; uagari·Næuius lycurgo, late, longeq́; trans nostros feruere·Accius telepho. Aere, atq; ferro feruet igni insignibus florere. Varro desultorio περὶ ςρέφειν· Feruere piratis uastariq; omnia circúm· Lauit pro lauat· Virgilius geor·libro tertio·lauit improba teter Ora cruor· Plautus pseudulo·Eas lachrymis lauis·Lucretius libro secundo· Littoris incurui bibulam lauis æquor arenam·Accius phœnissis, salsis cruorem guttis lachrymarum lauit· Varro cosmoterine περὶ φθορᾶς κόσμου· Atq; ægeus fluctus, quam lauit ante aquilò Sebus ubi posuit Neptuni filius urbem. Sallustius historiarum libro secundo. Dubium, an insula sit, quod euri atq; austri superiactis fluctibus circũm lauit. Næuius Danae. Animi iubeo fonte lauere memini manum·Lauere inde tractum est. Enni. telamone·Strata terra lauere lachrymis uestem squalidam, & sordidam·Idem Hecuba· Heu me miserum interii, pergunt lauere sanguinem·Lucretius libro quinto. Lubrica proluuie larga lauere humida saxa. Accius medea. Lauere salsis uultum lachrymis·Varro ἀνθρώπῳ αὐτ περὶ τεθλίψεως. Et Hymeneus, qui primo lauere aluum marsupio solet. Idem ἑκατόμβη περὶ θυσιῶν· Pater, ut cruore laueret ararum aggerem·Afranius suspecta· Vident lauere lachrymis me tuum collum pater· Lauerent etiam inde manauit. Ennius andromeda. Nam ubi introducta est, puerumq́; ut lauerent, locant in clypeo. Afranius phratriis. Aquam ex cœno haurire, qui lauerent manus·Plautus amph· Postquam peperit pueros, lauere iussit nos, occepimus. Inde imperatiuo modo lauite facit·Titinnius psaltria. Manus lauite muliĕris, & capite uelate· Laui etiã positum pro lauari. Pomponius petitore·Hæredem ita uelim facias, iampridem uolo, latrinam laui. Feruat pro ferueat. Pomponius fullone. Facite, ut ignis feruat, ligna in stipite, far cõcidite·Accius Achille, Ne tum cum feruat pectus iracundiæ. Sonit pro sonat. Accius æneadis Aut decio clamore, & gemitu templum resonit cœlitum. idem phœnissis. Ac ubi curuo littore latratu unda sub undis labunda sonit. Ennius hectoris lytris·Et sonit, franguntur hastæ, terra sanguine sudat·Pacuuius duloreste. Hymenæum fremunt æquales, resonit crepitu musico· Expedibo pro expediam. Pacuuius atalanta· Nam quod conabar, cum interuentum est dicere, nunc expedibo. Accius nyctegresia·Cũcta expedibo, id modo iusiurandum date. Pomponius uernionibus, sed qui utroq; error nos agitat, expedibo·Ennius eumenidibus. Id ego æquum aptius fecisse expedibo, atq; eloquar.

À sonit sonere inde tractum est. Lucretius libro primo. Caligare oculos, sonere aureis, succidere artus· Accius Neoptolemo·Atq; adeo ualuas sonere sensi regias. Idem atreo.

Sed quid tonitru turbida toruo
Concussa repente æquora cœli
Sensimus sonere.

Sonuit etiam inde manauit. Ennius andromache, & hermaphrodito. Nam neq; irati, neq; blandi quicquam syncere sonunt·Accius iliona, ibo ad eam, ut sciscam quid uelint, ualuæ sonunt. Nolito pro noli·Lucilius libro. xxx. Nolito tibi me maledicere posse putare· Axim pro egerim·Pacuuius peribœa·Aut qua egi ago, uel axim auerruncem·

Feruitur pro feruit. Afranius uopisco. Quanti uociferati omne feruitur? Hei miseræ mihi· Mantat pro manet·Cæcilius hypobrastaria·In uoltu eodem, in eadem mantat militia· Artiuit pro artauit. Næuius dotata. Artiuit linguam in palatum, cœpit labia sugere·Idẽ hetera. Conatus artiuit matri inter fœmina fortiter· Audibo pro audiam. Ennius telamone. More antiquo audibo, neq; aureis tibi contrariorum utendas dabo·Idem pancratiastis. Quò nunc me ducis? ubi molarum strepitum audibis maximum·Cæcilius nauclero·Num ab eo audibis, præterea si dicis, filia redeat pergamo. Fulgit pro fulget· Lucilius satyrarum libro septimo. Primum fulgit uti caldum, & fornaceum ferrum. Pomponius macco, sequestre simile est, quasi cum in cœlo fulgit propter lunam lucifer. Lucretius libro sexto.

Fulgit item nubes ignis cum semina multa·
Fulgit item cum rarescunt quoq; nubila cœli·

Fulgere correpte pro fulgere. Lucretius libro quinto.

Multa uidemus enim cœlestibus insita flammis
Fulgere, cum cœli donauit plaga uagare·

Pacuuius medo· linguæ bisulcas actu crispo fulgere. Accius bacchis·Lætum in parnasso inter pinos tripudiantem In circulis ludo, atq; tedis fulgere Lucilius satyrarum libro undecimo·Conuentus pulcher baccæ saga fulgere torques·Magni.

Es pro esto·Lucilius libro·xxviii· Coniice te intro, ac bono animo es. Pomponius macchis geminis. bono animo es, uideo de repis primiter de pãnibus· Amplant pro amplificant. Pacuuius teucro. Vbi poëtæ pro sua parte falsa conficta canant, qui causam humilem dictis amplant. Aperibo pro aperiam. Pomponius uernionibus. Aperibo, non possum ciuem pati, orcus est, quem amare cœpi, pinguis non pulcher puer· Cupiret pro cuperet. Lucretius libro primo. perfringere ut arctu Naturæ primum portarum claustra cupiret.

Dicebo pro dicam. Næuius de pathicis. Primum quod dicebo recte, secundum, quod dicebo eo melius· Edim pro edam·Cæcilius asoto·Nihil' ne tibi esse quod edim? Næuius bucula, quod editis nihil est, si uultis, quod cacetis, copia est. Pomponius conditionibus· Vix nunc quod edim inuenio, quidnam fiet, siquam duxero? Plautus pœnulo. Est domi quod edimus, ne nos tam contemptim conteras. Facitur pro fit. Nigidius commentatione grammaticæ libro. xix. Id, quod dico, est huiusmodi, ποιεῖ facit, ποιεῖται facitur·Titinnius libro quinto· Quanta stultitia cupidinis petunt consilium bona gratia, ut paruifaciatur·

Euenat pro eueniat. Ennius Hecuba. Senex sum, utinam mortem oppetam, prius quàm euenat, quod in pauperie mea senex grauiter gemam· Faxim pro fecerim. Ennius phœnice·Plus miser sum, si scelestum faxim, quod dicam fore. Moneris pro monueris·Pacuuius armorum iudi-

cio

cio. Dic quid faciam, quod me moneris, effectum da. Idē chryse. Dij monerint meliora. Niuit pro ninguit. Pacuuius. Paulo sagittis plumbo, & saxis grandinat, niuit.

Obedibo pro obediam. Afranius maritis. Meo ut obsequar amori, obedibo tibi. Operibo pro operiam. Pomponius præfecto morum pater at est negato esse. hic ma operibo caput. Paribit pro pariet. Pomponius buccone authorato, si prægnans non es, paribis nunquam.

Peruenibunt. Pomponius pithone gorgonio. Hominem beatum quo illæ peruenibunt diuitiæ.

Reddibo. Plautus uidularia. Ego seruabo quasi sequestri detis neutri reddibo. Reperibitur pro reperietur. Pomponius annulo posteriore. Id credo metuis, ne inuidia desit, cum nemo, qui à te recipiat, reperibitur. Plautus epidico, quid illa fiet fidicina, igitur aliqua res reperibitur. Cæcilius obolo. Nunc enim uero est cum meæ morti remedium reperibit nemo. Possetur pro posset. Quadrigarius annalium libro primo. Cum non possetur decerni utrius putaretur uictoria esse. Sapiui pro sapui. Næuius uirgine prægnante. Quando ego plus sapiui, quin fullonem compressi quinquatribus. Venibo pro ueniam. Pomponius macchis geminis. Sero est, sexta, si tibi placet, uenibo.

Poteratur pro poterat Cæcilius annali. libro primo. Cū iure sine periculo bellum geri poteratur. Potestur pro potest. Pacuuius chryse. Siqua potestur inuestigari uia. Quadrigarius annali. libro tertio. Adeo memorari uix potestur, ut omnes simul suum quisq; negotium aduorti essent.

Soluerit pro solutus sit. Cœlius annali. libro septimo. Duos & septuaginta lictores domum deportauisse facis, qui ductoribus hostium ante soluerint ferri. Videbo Næuius de pathicis, tibi cum uidebo fidelis ero. Deplorabundus pro deplorans. Plautus aulularia. Homo ad prætorem uenit deplorabundus. Coctum pro coquendum Plautus aulularia. Solet ire coctum. Macet pro macilentus est. Plautus aulularia. Qui ossa, ac pellis totum ita macet.

DE INDISCRETIS ADVERBIIS.

h

Vmaniter. Tullius ad Pansam libro primo. De animo fecisti humaniter, quem quidem ego semper dilexi, meq; ab eo diligi sensi. ad Atticum libro secundo. Inuitus literas tuas scinderem, ita sunt humaniter scriptæ. Diserte & consuetudine dicitur, & Afranio authore diuortio. Quod uult diserte pactum aut dictum. Disertim dicere planè palàm Lucilio authore possumus ueliterna. habui recte disertim. Plautus sticho. Fuit disertim id usu perdidi. Accius eurysace. Disertim id unum incōmodum desit meis. Liuius. Tumq; mihi narrato omnia disertim. Insaniter Pomponio authore. Me tuo illum iocari nescit, ludit nimium insaniter.

Seueriter pro seuere dici authoritas ueterum iubet. Titinnius prælia, Seueriter hodie sermonem amicæ mecum contulit. Communitus pro communiter. Varro rerum diuinarum. Etenim ut deos coleret, debet communitus ciuitas, sic singulæ familiæ debemus. Blanditer pro blande. Titinnius gemina. iucunda primum blanditer comparamus colloquia. Celere pro celeriter. Næuius paulo. Nunc te obtestor celere sancto subueni censori. Ennius satyrarum libro primo. Dum quicquid des celere. Benigniter pro benigne. Titinnius gemina. Nimium te patrocinari censeo benigniter. Festiuiter pro festiue. Næuius geminis. O domus parata pulchræ familiæ festiuiter. Auariter pro auare. Plautus curculione. Hoc uide, ut ingurgitat impura in se merum auariter. Quadrigarius annalium libro uigesimo primo. Crudeliter ille, nos misericorditer, auariter illi nos largimur. Cato de præda militum diuidenda. Fraudulenter, atq; auariter. Amiciter pro amice. Plautus persa. Quam meo amico amiciter hanc commoditatis copiam danunt. Pacuuius duloreste. Nunc ne illum expectes, quando amico amiciter fecisti. Probiter pro probe. Varro octogesi. Post. quam auida libido rapere, ac concidere cœpit, seq; opifice non probiter strepere. Munditer pro munde. Plautus pœnulo. Nam cum sedulo munditer nos habemus, uix, ægreq; amatorculos inuenimus. Sæuiter pro sæue. Plautus pœnulo. Aha tam sæuiter. Idem trinumo. Ah nimium Stasime sæuiter. Accius astyanacte. Ferum feroci contundendum sæuiter.

Sæuum pro sæuiter. Ennius phœnice. Sæuū suspicionem ferre falsam futilium est. Afranius. Simulanter sæuum ferre hæc te simul, & gnatam ab illo abducere. Ennius hectoris lytris. Sæuum. fortuna, ferro cernunt de uictoria.

Mœstiter pro mœste. Plautus rudente. Obsecro tam mœstiter ueste uestitus. Propritim pro proprie. Lucretius libro secundo. Quid genus humanum propritim de quibus actum est. Ampliter. Lucilius libro decimoquarto. Nam sumptibus magnis, & structam ampliter, atq; cum accumbimus mensam. Pomponius hærede petitore. Heu aptate pueri munde, atq; ampliter conuiuium. Plautus sticho. Sat est seruo homini modeste facere sumptum quam ampliter. Accius Diomede. Benigne, & pro beneficio large, atq; ampliter.

Aliquantisper. Quadrigarius annalium libro sexto. Aliquantisper pugnate, nihil promouet pœnus. Cæcilius fallacia. Nam si illi, postquam rem paternam amiserant, egestate aliquantisper iactati forent. Idem fallacia. Velim paulisper experiri te, quantisper, non plus triduum. Pomponius dotata. possum exorare te, ut recedas à me paulisper, modo quantisper sat habes. Duriter pro dure. Terentius andria. Primo hæc pudice uitam parce, ac duriter agebat. Næuius Zona. Duriter me habere uigilasse. Afranius priuigno. Viuax uetus quam duriter nunc consulito tergo meo. Ennius phœnice. Quàm tibi ex ore orationem duriter dictis dedit. Cæcilius fallacia Nam quàm duriter uos educauit, atq; aspere non negat. Cautim pro caute. Accius Alphesibœa. Sed tibi cautim est adeundum ad uirum. Idem philocteta. Contra est eundum cautim, & captandum mihi. Strictim. Cicero de oratore libro primo. Quasi per transennam prætereuntes strictim aspeximus. Sallustius Strictim, ut quæq; memoria digna uidebantur, perscriberem. Firmiter pro firme. Lucilius satyrarum libro decimo. Fluctibus à uentisq; aduersis firmiter essent. Idem libro duodecimo. Firmiter hoc pariterq; tuo sit pectore fixum. Marcus Tullius de Rep. libro sexto. Firmiter enim maiores nostri stabilita matrimonia esse uoluerunt. Fidele pro fideliter. Plautus captiuis. Fac fidele caue fidem fluxam feras. Aequiter pro æque. Pacuuius atalanta. Concertare ac dissentire partim da cursim æquiter. Accius antenoridis. Ad populum intelligo referundum, quoniam æquiter sententiæ fuere. Liuius ægystho. Nam, ut pergam accensa, & prædam per participes æquiter partita est. Publicitus pro publicæ. Lucilius satyrarum libro duodecimo. Huic homini quæstore aliquo esse opus, atq; chorago publicitus, qui mihi atq;

Episco præbeat aurum. Idem libro decimosexto. Publicitus uendit atq; extrema liguris. Plautus amphitryone. Ita peregre ueniens hospitio publicitus accipiar. Cæcilius plotio. Ibo domum ad plebem pergitur publicitus defendundum est. Pompo. campanus. Dat ordo sennio, et fullonibus publicitus cibaria.

Proteruiter. Ennius pancratiaste. Quis est qui nostris foribus tam proteruiter? Ignauiter pro ignaue. Lucilius satyrarum libro decimosexto. Cur tam ignauiter hoc præsertim tempore quæris? Quadrigarius annali libro secundo. Et qui ibi erant non ignauiter putando eum diem pro meliore habuerunt. Mutuiter pro mutuo. Varro octogesimo περὶ νομίσματος. Viue meq; ama mutuiter.

Perspicace pro perspicaciter. Afranius diuortio. Quàm perspicace, quàm benigne, quā cito, q̄ blādo, q̄ miti est pectore.

Asperiter. Næuius pullis, ubi tu nequaquam cubares asperiter. Celeranter pro celeriter. Accius antenoridis, sed quis hic est, qui matutinum cursum huic celeranter rapit?

Dapsile. Pomponius rustico Quid nunc uis fieri? Verrem sume dapsile, ac dilucide. Exquisitim. Varro Aiace, stramentitio acre æger medicos exquisitim conuocabas, ut conualesceret. Hilare. Marcus Tullius de orat. Quis unquam res præter hunc tragicas penè comice, tristeis remisse, serias hilare. Afranius priuigno Et propter patruelem tuam constituit hilare anhelans deiecta coma.

Festinatim pro festinanter. Pomponius Asinaria, exiliui de nocte ad molam fullone festinatim. Sisenna historiarum libro quarto, præter festinatim de castellis ad castra maxima pedites conduxit. Pugnitus pro pugnis. Cæcilius fallacia. Nisi quidam qui se malit pugnitus pessundari.

Futile futiliter. Ennius phœnice. Vt quod factum est futile, amici nos feramus fortiter. Humanitus pro humaniter. Turpilius pedio. Quare esse dicat quisquam illum hominem haud quicquam facere humanitus. Cassius hemina historiarum libro quarto. Quare si omnes artes humanitus aguntur. Afranius repudiato. Quanto facilius ego, qui ex equo uenio adducor ferre humana humanitus.

Inimiciter. Accius didascalicorum libro primo. Placare hostem ferocem inimiciter accensum. Memore pro memoriter. Pomponius philosophia. Sed ne cum ista hæc memore meministi, indicat qui illud aurum abstulerit, non didici ariolari gratis. Immortalitus. Turpilius hetera. Sat me, ut meum cor uoluptatibus dat immortalitus se obtulit mihi hæc facultas. Largitus pro large. Afranius materteris. Quod istuc est? quid fles? quid lachrymas? largitus proloquere. Iracunditer. Cæcilius subditiuo. Quæso ne temere hanc rem agas, & ne iracunditer.

Minutim pro minute. Lucilius libro quinto. Dic quam cogat uis ire minutim per commissuras rimarum noctis nigrore. Pariter pro parce. Pomponius Verre. Salbeolo pariter tanquam frater mihi sis medium abdomē cum diuidam.

Superbiter. Afranius purgamento. Illa superbiter imperat. Næuius belli punici libro sexto. Superbiter contemptim conterit legiones. Longinque, & longiter pro longe. Accius andromache. hæc malo annos multos longinque à domo bellum gerentes summum summa industria. Lucilius libro tertio. Non (ut opinor) id à lecto iam longiter rati.

Perplexim pro perplexe. Plautus sticho. Vtrum ego perplexim lacessam orationem ad hunc modum. Hemina historiarum libro primo. Prudens perplexim scottino scribit. Saniter. Afranius megalensibus. Adesto assentio te amare me adorare saniter. Rarenter. Cæcilius pausimacho. Aedepol uoluntas homini rarenter uenit. Næuius exodio. Multum ames, paulum des crebro, uenias rarenter. Ennius andromacha, sed quasi ferrum, aut lapis durat rarenter gemitum conatur trabem ergastulo longe ab urbe uilliatrier quo herus rarenter uenit. Liuius terco, rarenter uenio.

Contemptim pro contemnenter. Næuius belli punici libro sexto, superbiter, contemptim conterit legiones.

Temeriter. Accius amphitryone. Hoc in re est, quod tu tam temeriter meam beneuolentiam interisse es ratus.

Restrictim pro restricte. Afranius Thaide, ea quæ ferme sedere melius consultoribus, quàm restrictim cogitata atq; omnibus rationibus. Præclariter. Quadrigarius annalium libro quarto. Et ita rebus præclariter gestis Romam reuerterunt. Toruiter. Pomponius authorato. Occidit taurum toruiter me amores amauit. Ennius lupiasta. quem nunc tu tam toruiter increpuisti. Puriter. Pomponius aruspice, fac puriter, uel pectore rustico uti tractes, laui iandudum manus. Næuius uirgine prægnante. Sequere me, puriter uolo facias igni, atq; aqua uolo hunc accipere. Verecunditer. Pomponius macco. Virginem præteriens uidit duos sensim in ludo uerecunditer non docentem discipulum, uerum scalpentem nateis. Certatim. Virgilius æneidos libro quarto. Certatim socij feriunt mare, & æquora uerrunt.

Abunde. Sisenna historiarum libro quarto. Perfuse atq; abunde sparsi usi magnum pondus auri, argentiq;.

Miseriter pro misere. Laberius marco. Mens incorrupta miseriter corrumpitur. Properiter. Catullus Animula miserula properiter abit.

DE DOCTORVM INDAGINE.

Mnes artem secuti negant aduerbijs præpositionem addi oportere, sed authoritas ueterum præponi iubet. Desubito Titinnius prælio. sed amabo, qui desubito tam repente ad me uenisti? Ennius pancratiaste. Cum desubito me orat mulier lachrymās, quæ ad genua accidit. Afranius emancipato. Quàm beatæ scenicæ uidentur mihi mulieres, quæ iurgio, & beneuolentia terrent desubito uiros. Cæcilius asoto. Nam ego duabus uigilijs transactis, duco desubito domum. Quadrigarius annalium libro secundo. His desubito utrisq; nuntiatur ipsorum copias adesse. Næuius tripartita. Postquam se uidit hæredem, desubito diuortium fecerunt. Lucretius libro secundo Vim cupidam tam desubito, quàm mens habet ipsa. Lucilius satyrarum libro decimo. Quamuis desubito trinis deducere scalis. Marcus Tullius de Rep. libro sexto. In his, ut meministis, concursu leuissimæ multitudinis ære congesto funus desubito esset ornatum. Accius eurysace. Tot trophæa tam desubito summam gloriam eurotis fines. Pomponius pappo. Agricola uolo scire ex te, cur urbanas res tam desubito deseris. Idem pistore. Fit desubito hilarus, tristis saltat, ridens ringitur. Næuius danae. Desubito famam tollunt, siquam solam uidere in uia. Derepente. Turpilius bœtuntibus. Eum derepente uxorem audio ducere. Ennius Phœnice. Ibi tum, derepēte ex alto in altum despexit mare. Afranius incendio. Non usquequaq; idoneum inuenias locum. Vbi derepente, cum uelis, facias lutum. Idem. homine. Atq; ille derepente in iumentum exilit. contendit oculos. derepente abit cœlo. Ennius Hectoris lytris. Ecce autem caligo oborta est, omnem prospectum abstulit

abstulit, derepente contulit sese in pedes. Varro sesquiulysse. In Thespiadum ore derepente. Accius Astyanacte. Hic per matutinum lumen tardo properantem gradu derepente aspicio ex nemore pauidum, & properantem egredi. Næuius maxo, scalpis dentes derepente in cœnam si peccaueris. Terentius ecyra. Ita corripuit derepente tacitus ad filiam. Pomponius præcone posteriore. Vis facere, ut nouerat uetulum derepente deserat. Picumnus est auis Marti dicata, quã picum, uel picam uocant, & deus, qui sacris romanis adhibetur. Aemilius Macer in theogonia, Et nunc agrestets inter picumnus habetur. Higinius, picumnus est parua ueste picus Martis. Fabius pictor rerum gestarum libro primo. Et simul uidebant Picum Martium. Idem iuris pontifex libro tertio. Pilumno, & picum. Varro de uita populi Romani libro tertio. Pedius petus cum esset prætor urbanus, & sedens in sella curuli ius diceret, populo picus Martius aduolauit, atq; in capite eius assedit. Veterum memorabilis scientia paucorum numerum pro bonis ponebat, multos contra malos appellabat. Terentius eunucho. Si quisquam est, qui placere se studeat bonis quamplurimis. Accius tereo. Video ego te mulier more multarum utier, ut uim contendas tuam ad maiestatem uiri. Idem. ἶσαι ναυαὶ μάχη. probis probatum potius quàm multis fore. Lucilius satyrarum libro decimoquarto. Non pauci; male ac si à sapientibus esse probatum, καὶ πᾶσιν ἐνεύσαι κατάρθει μένοισιν ἀνδάνειν. Idem libro decimo tertio, Vnus modo de multis, qui ingenio sit. Mar. Tullius de Repu. lib. quarto. Nec in hac dissensione suscepi populi causam, sed bonorum. Idem de Rep. libro sexto. Et uero in dissensione ciuili cum bonis plus quàm multi ualent, expendendos ab his, non numerandos puto. Afranius suspecta. Noli ex stultitia multarum credere esse animum meum. Censere, & arbitrari ueteres cognatione quadam socia, ac similia esse uerba uoluerunt. Varro de Rep. libro uigesimo. Quod uerbum censeo & arbitror idem poterat ac ualebat. Plautus rudente. Non uidisse undas maiores censeo. Idem menæchmis. Demam hanc coronam, atq; abijciam ad læuam manum, ut si sequetur me, hac abisse censeant. Varro de uita populi Romani libro secundo. Itaq; quod hos arbitros instituerunt, populi censores appellarunt. idem enim ualet censeri, & arbitrari.

Affici malis tantum consuetudo præsumpsit, cùm sit positum & bonis. Marcus Tullius de officijs libro primo. Si quo aliquo honore, aut imperio affectos obseruare, & colere debemus. Varro eumenidibus. Coronam ex auro, & gemmis fulgentem gerit luce locum afficiens. Decuriones & centuriones à numero, cui in militia præerant, dicebantur.

Accensi qui his accensebantur. idest attribuebantur. Varro de uita populi Romani libro tertio. Quid ea scripti uis. Cum erant attributi decurionibus, & centurionibus, qui eorum habent numerum, accensi uocabantur. Eosdem etiam quidam uocabant ferentarios, qui depugnabant pugnis & lapidibus his armis, quæ ferrentur, non quæ tenerentur.

Lateres apud quosdam, ut scrobes cuius generis habeantur, incertum est. sunt autem generis masculini. Varro de uita populi Romani libro tertio, Nam lateres argẽtei, atq; aurei primum conflati, atq; in ærarium conditi. in alio loco idem, later, quem conquadrauit regius. Modestia moderatio modus modicum mediocre, hunc habent ordinem, quod modestia fundamentum soliditas basis ipsa uirtutis est, è qua gignitur moderatio, quæ temperat, aurigatq; modos, qui ex supra memoratis disciplinis in factis sunt, & in dictis & cæteris talibus, quæ agendi officia sunt, iunguntur. Modicum uero moderatum est, mediocre quod medium. Ita sæpe post tum in magnis authoribus aucupauimus. Varro de liberis educandis. Omnia inquam in docendis pueris, quæ damna non perbibent uerum bonum fieri, Mediocria modica sunt.

Prouentum etiam malarum rerum dici ueteres uoluerunt. Lucilius libro uigesimo sexto. Deinq; adeo male me accipiunt decimæ, & proueniunt male. Imbuere consuetudo inducere, uel inficere existimat, cum sit proprie maculare, uel polluere, uel inficere. Accius armorum iudicio. Inter quos sæpe & multo sæpe sanguine imbutis. Idem Menalippo. Credite me amici mortem imbuturum manus. Pacuuius peribœa. Nam si te tegeret pudor, siue adeo cor sapientia imbutum foret. Marcus Tullius de Republica libro quinto. Quæ cum Scipio dixisset admodum probans. nimis enim erat odio rhetorum imbutus. Varro ἑκατόμβη περὶ θυσιῶν. At regis ensis sanguine imbutus nigro. Sallustius Catilinæ bello. Quasi uenenis malis imbuta corpus, animumq; uirilem effœminat. Virgilius libro sexto. Quæ sors prima dedit sanguis nouus imbuit arma. Marcus Tullius in Hortensio. Vti qui purpuram uolunt, sufficiunt prius lanam medicamentis quibusdam, sic literis, talibusq; doctrinis ante excoli animos, & ad sapientiam concipiendam imbui, & præparari decet. Varro agathone, ne ideo quod maiores nostri uirginis acerbe aureis ueneris uocabulis imbui uoluerunt.

Compotem bonæ rei solum dici existimatur, cum etiam mala re positum sit. Accius Clytemnestra. Cur me miseram irridet magis compotem & multis malis?

Mira & miracula ueteres pro monstris uel horrendis ponebant. Lucilius satyrarum libro primo. Miracula ciet thelephantas. Plautus amph. Nimia memoras mira, sed uidistin' uxorem meam? Virgilius geor. libro quarto Omnia commutat sese in miracula rerum. Diem uolunt cum fœminino genere dicimus, tempus significare, masculino diem ipsum. Nos contra inuenimus. Turpilius pedio. Quando equidem amorem intercapedine ipse leniuit dies. idest ipsum tempus. Pacuuius duloreste. Gnatam despondit nuptijs, hanc dat diem. Virgilius æneidos libro secundo. Ergo dies infanda aderat mihi sacra parari. Victorem altæ rei superatorem dici uoluit Virgilius geor. libro secundo. Inde secutus Per montes Victor, atq; alta cacumina regnat. Ver sacrum quidam dictum putant, ut plerunq; uitabile, & execrandum, Sed Sisenna Religiosum dicit historiarum libro quarto. Quondam Sabini feruntur nouisse, si res communis melioribus locis constitisset, se uer sacrum facturos. Apud ad Lucilius lib. xxx. Aut cum iter est aliquò & causam commentaui, ut apud aurificem, ad matrem, communem cognatam ad amicam.

Error consuetudinis apud pro in utitur. Itaq; uitiose dicimus, cum nos in foro fuisse dicamus apud forum fuisse se, cum apud iuxta significat. Accius eurysace. Apud ipsum addis. Turpilius leucadia. Vtinam nunc apud ignem aliquem magnum assidam. Marcus Tullius de Rep. libro tertio. Cuius etiam focum. Cato ille noster cum uenerat ad se in Sabinos, ut ex ipso audiebamus, uisere solebat, apud quem sedens Samnitum quòdam hostium tum iam clientium suorum dona relegauerat. Accius Diomede. Adsum apud te genitor. Sallustius Iugurthino bello. Cæterũ apud aquam Syllã cum equitibus nocte agitari iubet. Apud pro in etiam dictum inuenimus. Vt Terentius andria. apud forum modo è Dauo audiui. Marcus Tullius de signis. Cœnam. isti dabat apud uillam in tyndaritano. Pro etiam ante significat. Vt Virgilius libro octauo. Stabat pro templo & capitolia celsa tenebat.

Operari est deos religiose, & cum summa ueneratione sacrificijs litare, uel conuiuari. Pomponius præcone po=

steriore. Ad Veneris profectus est mane uetulus, uotum ut solueret, ibi nunc operatus est. Afranius excepto. Proficiscor, res tempus, locus simul otium hortabatur, ut operatum illum Dianæ degerem sanctum diem. Idem eadem. Iubeo hominem tolli, & collocari, & consueri, soluo operam Dianæ. Virgilius geor. libro primo. lætis operatus in herbis. Lucilius libro xxx. Aut operat aliquo in celebri cum æqualibus fano.

Sexagenarios per pontem mittendo: male diu popularitas intellexit. Varro de uita populi Romani libro secundo. Honestam causam, religiosamq; patefecerit, cum in quintum gradum peruenerant, atq; habebant sexaginta annos, tum deniq; erant à publicis negotijs liberi, atq; otiosi. Ideo in prouerbium quidam putant uenisse, ut diceretur sexagenarios de ponte deijci oportere. idest quod suffragium non ferant, quod per pontẽ ferebãt. Stricturæ proprie dictæ sunt scintillæ, quæ de ferro feruenti micant, cum massa malleis cuditur, unde & incus est appellata, dictæ autem quod strictius emittantur, aut quod oculos sui fulgore perstringant. Virgilius libro octauo. Stricturæ chalybum, & fornacibus ignis anhelat. Proximum dicebant ueteres non solum adhærens, & adiunctum. uerum etiam longe remotum, si tamen inter duo discreta nihil medium extitisset. Virgilius æneidos libro quinto. Proximus huic, longo sed proximus interuallo Insequitur. Sallustius in situ ponti de promontorijs Paphlagonum, & quod κριοῦ μέτωπον appellauit, posuit. Memini illam rem difficilius dictu putant plurimi. Virgilius bucoli. numeros memini, si uerba tenerem. Et alternos musæ meminisse uolebant. Cicero de orat. libro tertio. Quod fuit in Graccho, quem tu melius Catule meministi, quod me puero tantopere ferretur. Turbam, & turbas diuersam uolunt habere significationem, ut sit turba populi conuentus. Turbæ turbationes. Nos contra lectum inuenimus & indiscrete positum. Et pro turbis turbam. Accius athamante. An dubito ah quid agis, caue ne in turbam te implices. Idem. στοιχείοις, uel tropheo. Non uides, quantam turbam, quantosue fluctus concitis? Turpilius thrasyleone. Nemo unquam uidit ebrium ire interdiu, neq; turbam facere, neq; fores exurere. Ter. eunucho Nequam ille hodie insanus turbã faciat, aut uim Thaidi. Marcus Tullius de senectute. cum in illum diuinorum animorum concilium, cœtumq; proficiscar, cumq; ex hac turba, & colluuione discedam. Plautus aulularia. Redeo intro, nequid hic turbæ fiat. Cæcilius imbris. Mirum adeo nisi frater domi ebrius turbam aliquam dedit. Demensum Terẽtius phor. quasi demensuratum posuit. Quod ille unciatim uix demensõ suo suum defraudans genium compersit miser. Cicero de orat. æstimatum, uel æquatum dicit, quæ non ex insidijs, sed aperte palàm elaborat, ut uerba uerbis quasi demensa, & paria respondeant. Superuacuum non putat oportere dici Varro de uita populi Romani libro tertio. Sed superuacaneum, in quo est superuacuum pro superuacaneo. Cæcum ueteres pro improuido dixerunt. Varro de uita populi Romani libro quarto. Neq; id cæci consules fecissent, quæ mandata arcana tam pio sedissent, aut diuidi centum. GN. magnam. Quoties per accusatiuum casum annos uel dies loquimur, iuges annos, uel dies significamus. Quoties per ablatiuum per interuallum interiectis aliquibus annis uel diebus. Itaq; qui optantes multis annis dicũt, multos annos melius dixerint. Virgilius geor. libro secundo.

Ergo non hyemes illam, non flabra, neq; imbres.
Conuellunt. immota manet, multosq; per annos
Multa uirum uoluens durando secula uincit.

Plautus trinummo. Quia ruri dum sum ego, uno sex dies me absente, atq; insciente inconsultu meo ædeis uenales hisce inscribit literis. Turpilius philopatro. Ecce autem tuo more, ut soles uidere mihi ægre pati, quia hos dies complusculos intercapedo sumpti faciundi fuit. Idem hetera. Rus ad illas cõmigrat, habitamus hyemem totam cum mulierculis. Virgilius geor. libro quarto. Septem illos totos perhibent ex ordine menses Fleuisse. Cicero de Rep. libro primo. Nec tantum Carthago habuisset opum sexcentos ferè annos sine consilijs, & disciplinas. Idem de Rep. libro secundo. Itaq; illa præclara institutio Romuli, cum ducentos annos & xxx. ferè firma mansisset. Sallustius hist. libro primo. Et deponere ualidã urbem multos dies restantem pugnando uicit. Lucilius libro xxvi. Qui sex menses uitam ducunt orco spondent septimum. Dubio potius, quàm difficili intellectu uates posuit Mantuanus. Sed misera ante diem, subitoq; accensa furore, cum huic sententiæ aduersetur uersus eius cum opinione sentiens plurimorum. Fortuna omnipotens, & ineluctabile fatum, uerum sensibilitatis eius non leuis ratio est, quæ prima sententia philosophicæ accipit, intellectumq; ait, sui cuiq; mores fingunt. omnipotens fortuna esse desinit, quod Sallustius mire. Fortuna simul cum moribus immutatur. Ac per hoc ex ea similitudine iam fatum ineluctabile esse non poterit, quod ex una causa fortuna fieri uideatur & fatum. Potest etiam fatum morum mutabilitate conuerti, ut ex his aut celere, aut tardum, aut bonum fiat, aut pessimum. Accensa enim furore Dido amoris iniqua uiolẽtia, quæ, ut ipse ait, Omnia uincit amor, ante diem merito uideretur cadere, quod etiam Homeri eiusmodi est, quem Virgilius noster omni æmulatione sectatur σφῆσιν ἀτασθαλίῃσιν ὑπὲρ μόρον ἄλγε' ἔχουσιν. quod ὑπὲρ μόρον. ultra decretum. quod est admittitur ut ulterius protendatur, quoniam id ex moribus factum est, quod significat σφῆσιν ἀτασθαλίῃσιν admittere. Poteritis de moribus properatam etiam fati celeritatem ut intra diem possit admitti, quoniam recepit (ut Homerus ait) magnitudinem ultra uim fati. Impotentiam enim potentiam authoritas dedit. Sisenna hist. libro tertio. Sublatus lætitia nimia, atq; impotentia commotus animi. Inuenimus, & in Varrone multis annis continuis dici πεπεταγμένων. Cuius ibi annis multis masculi uestigium inuentum est. Dona consuetudine hæc habentur, quæ aut propitiandis dantur, aut hominibus pro benefactis redduntur. Sed authoritate pro ultione positum manifestum est. Virgilius bucol.

Aut ut mutatos Terei narrauerit artus?
Quas illi Philomela dapes, quæ dona pararit,

Quando pro quoniam dici potest. Virgil. libro sexto. Vnũ oro quando hic inferni ianua ditis Dicitur. Et rursus idem. Hic tibi fabor enim, quando hæc te cura remordet.

Vel pro etiam est. Marcus Tullius epistola ad Brutũ libro octauo. Et quod te tantum amat, ut uel me audeat prouocare. Lucilius libro xxxix. Hoc inuenisset unum ad morbum illum homini uel bellissimum. Marcus Tullius de officijs libro secundo. Quæ beneuolentia fidelis uel ad perpetuitatem. Idem in hortensio. Vidi in dolore podagræ nihilo ipsum uel omnium maximum stoicorum Possidonium. quàm Nicomacum tyrium hospitem meum fortiorem. Virgilius georgi. libro tertio. Belgica uel molli melius feret esseda collo. Varro eumenidibus. Ex his, atq; eiusmodi institutis, ac uita, uel ad Herculis athletæ facti erant. Virgilius. Carmina uel cœlo possunt deducere lunam. De pro ab. Lucilius libro xxv. Solus iam uim de classe prohibuit Vulcani. Pilumnus, & Picumnus dij præsides auspicijs coniugalibus deputantur. Varro de uita populi Romani lib. secundo. Natus si erat uitalis, ac sublatus ab obstetrice statuebatur in terra, aut auspicaretur rectus esse dijs coniugalibus pilũno & picũno in ædibus lectus sternebatur.

Caducæus

Caduceus pacis signum Varro pronuntiat de uita pop. Rom. lib. ij. uerbēarius ferebat uerbenā. id erat caduceus pacis signū, Nā Mercurij uirgā possumus existimare. Qui liberi fiebant ea causa calui erant, quod tempestatem seruitutis uidebantur effugere, ut naufragio liberati solent. Plautus amph. ut ego hodie raso capite caluus capiam pileum. Luces numero plurali sunt quod dies. Varro hebdomadum sub imagine Demetrij. Hic Demetrius est natus quod luces habet annus absolutus.

Quoties genere neutro plurali numero opera legerimus significantur fabricæ. Virgil. æn. lib. iiij. pendent opera interrupta, minæq; Murorum ingentes. Cum genere fœminino numero singulari, intelligendum est opus, uel labor pro mercede sumpta. Plautus Asinaria. Par pari hostimentum datum est opera pro pecunia. uel occasio, & facultas, aut opportunitas. Plautus aulu. Da mihi operam parum, si opera est. Euclio id quod te uolo. Afranius uopisco. Deinde id quod dedita opera controuersiæ concinno. Vile positum legimus pro frequenti. Varro uirgula diuina. Atabos cum uolucres uenit, apud illos usq; ad limina indica uilis. Virgilius geor. lib. i. uilemq; phaselum.

Præter pro ante, uel per. Varro eumenidibus. En domum præter matrem deûm ædem ex audio cymbalorum sonitum. Cicero Verrinis libro secundo. Præter loculos soli ferebant. Fœciales apud ueteres Romanos erant, qui sancto legatorum officio ab ijs, qui aduersum populū Roma. qui aut rapinis, aut iniurijs hostili mente commouerant, pignora facto fœdere iure repetebant, nec bella indicebantur, quæ tamen pia uocabant, prius quàm fuisset quid fœcialibus denuntiatum. Varro de uita populi Romani lib. ij. Itaq; bella, & tarde, & nulla licentia suscipiebant, quod bellū nullum, nisi pium putabant geri oportere, prius quàm indicerent bellum ijs, à quibus iniurias factas sciebant; Fœciales legatos repetitum mittebant quatuor, quos oratores uocabant. Idem lib. iij. Si cuius legati uiolati essent, qui id fecissent, quamuis nobiles essent, ut dederentur ciuitati, statuerunt, fœcialesq; uiginti qui de his rebus cognoscerēt, iudicarent, & statuerent, & constituerent. Atq; particula, si diligentius intelligitur, multam habet significantiā ut uel illud est Ennij. Atq; atq; ascendit muros romana iuuētus, qđ est festine, & intrepidanter ascendit, significat etiam celeriter, & statim, ut Virgil. geor. lib. i. Si brachia forte remisit, Atq; illum in præceps prono rapit alueus amni. Habet etiam huiusmodi intellectum, ut dicas aliter ego feci, & locutus sum, atq; tu, hoc est aliter ego ac tu uel quàm tu. Intra non solum id significat, quod consuetudine persuasum est, ut intra modum, hoc est à modo minus, sed etiā in ipso modo, ut intra Calendas dies, etiam ipsæ Calendæ accipi debeant, ut intra oppidum, etiam intra cubiculum cum dicitur, in oppido, & in cubiculo dictum esse uideatur. Idq; ita positum in multis ueteribus, sed nō tam claris scriptoribus inuenitur. Negatiuas duas negatiuam noue significantiam habere. Varro bimargo ϕὸ αωσ ποὸ πους. Qui non modo ignorasse me clamat, sed omnino omneis heroas negat nescisse. Ludius, quod ludis pueri præsules essent glabri, ac debiles propter ætatem, quos antiqui Romani lydios appellabant, ut est in lib. i. Varronis de uita populi Romani. Ideo Plautus aulul. Tu istum gallum, si sapis, glabriorem reddis mihi, quàm uulsus ludius. Deinsuper. Sallustius historiarum lib. i. Sertorius Parthis turba orantibus, & nullo ut in terrore semet generis, aut imperij discrimine per calonū corpora ad mediū, quasi deinsuper stantium manibus in murum attollitur. Sifilare, quod nos uilitatem uerbi uitantes sibilare dicimus, & est maledica uocis significatio, uel contumeliosa popularium cum sifilationibus quis explodiur, à græco ducere originem inuenimus. huius rei author est uenerabilis Homerus Iliados.

Nubentes ueteri lege romana asses treis ad maritū uenietes solebāt ferre, atq; unū, quē in manu tenerent, tanquam emendi causa, marito dare, alium quem in pede haberent, in foco larium familiarium ponere, tertium in sacciperione condidissent compito uicinali solere resonare. Inde Virgil. geor. lib. i. Teq; sibi generum Tethys emat omnibus undis. Quos ritus. Varro lib. i. de uita populi Romani diligentissime percurrit. Secundum non solum numeri, & ordinis, uel prosperum, quod plerunq; positum legimus, sed etiā iuxta. Varro de uita populi Romani libro primo. Tullum Hostilium in uelis, ubi nunc est ædis deûm penatium ancuum in palatio ad portam mugioni secundum uiam sub sinistra. Virgili. geor. libro tertio. Pascuntur uero syluas, & plena secundum Flumina. Fornum, & fornaces dicuntur à forno, quod est calido, Inde forcipes, quod candentes teneant ferrū, ut Virgi. lib. viij. uersantq; tenaci forcipe massam. Varro de uita populi Roma. libro primo. Cocula, quæ coquebat panem, primū sub cinere, postea in forno, cuius utriusq; uocabulum à forno ductum. i. à calore. Aerediruti appellabantur milites, quibus propter ignominiam stipendum, idest merces menstrualis, aut annua, quæ esset in numis æris, subtrahebatur. Varro de uita populi Romani libro ij. Stipendium appellabatur, quod æs militi semestre, aut annuum dabatur, cui datum non sit propter ignominiam, æredirutus esset. Negatiuas duas pro negatiua una accipiendas Varro monstrauit de uita populi Romani lib. secundo Qua abstinentia uiri, mulieresq; Romanæ fuerint, quod à rege munera eorum noluerit nemo accipere. Tabernas non solum uinarias, ut nunc dicimus, sed omnes, quæ sunt popularis usus, authoritas Romana patefecit. Varro de uita populi Romani lib. ij Hoc internallo primum forensis dignitas creuit, atq; ex tabernis ligneis argentariæ factæ. Statilinum & Statanum, & Fabulinum præsides deos Varro de liberis educandis puerilitatis affirmat ab Statano, & Statilino, quorum nomina habent scripta pontifices, sic cum primo fari incipiebant, sacrificabant diuo Fabulino.

DE GENERE NAVIGIORVM.

CELOX Est nauigium breue dictum à celeritudine. Plautus asinaria. Vnde sumam? quē interuortam? quo hanc celocem conferam? Idē captiuis. uidi in publica celocem, ibidem illū adolescentulum. Idem pœnulo. Obsecro hercle operam celocem hanc mihi, nec corbitam date. Turpilius lemnijs. Remulis sensim celox ab oppido processerat. Var. Hercules. Tuā fidem procella frigida arte obruat celocem. Idem bimargo. Nautæ remiuagam mouent celocem. Corbita est genus nauigij tardum, & grande. Plautus pœnulo, tardiores, quàm corbitæ sunt in tranquillo mari. Idem eadem. Obsecro hercle operam celocem hanc mihi, nec corbitam date. Lucilius satyrarum libro. xy. Multa hominus portenta in Homeri uersificata Monstra putant, quorū in primis Polyphemus ducentos Cyclopes coclites, & porrò huic maius bacillū, Quàm malus nauis in corbita maximus ulla. Horia dicitur nauicula piscatoria. Plautus rudente. Saluete horia mari fluctuoso. Idem eadem. Mea opera laborare, & rete, & horia. Cercurus nauis est asiana pergrandis. Plautus sticho. Cum percunctor portitores, ecquæ nauis uenerit ex Asia, negant uenisse, conspicatus sum interim cercurum, quo ego me maiorem non uidisse censeo. Lucilius satyrarum libro octauo. Rerum flumē, atq; uti ipso diuortio ligneis pedibus cercurum concurret æquis. Idem

libro.xiiij. Ad regem legatus Rodium, Ebathanam, ac Babylonem ibo, cercurum ſumam. Plautus mercatore. Aedificat nauem cercurum, & merces emit. Lembus nauicula breuis piſcatoria. Accius deiphobo. Eo ante noctem externa retia, ut proueherem, & ſtatuerẽ forte aliquanto ſolitus lembo ſum progreſſus longius. Turpilius leucadia. Hortari noſtros cœpi ilico, ut celerarent lembũ. Idem lemnijs. Lembi redeuntes domum duæ ad nos certam accelerarunt ratem. Virg. geor. lib. i. Quàm qui aduerſo uix flumine lembum Remigijs ſubigit. Siſenna hiſtoriarum libro tertio. Otacilium legatum cum ſcaphis, ac lembis. Plautus mercatore. Dum hæc aguntur, lembo aduehitur tuus pater pauxillulo. Myoparo eſt nauicula piratarum. Mar. Tul. de Rep. lib. iij. Nam cum quæreretur ex eo, quo ſcelere impulſus mare haberet infeſtum uno myoparone, eodem inquit, quo tu orbem terræ. Salluſtius hiſtoriarum libro tertio. Et forte in nauigando cohors una grandi faſelo uecta à cæteris deerrauit, mariq; placado à duobus prædonum myoparonibus circunuenta. Siſenna hiſtoriarum libro quarto. Nauiſq; triginta biremis, totidem myoparones. Faſelus nauigium Campanum. Varro de ſultorio περὶ τρυφῆς. In alijs domini delitias faſelo nactum tonſili remo uilem flictam ſoluit. Salluſtius hiſtoriarũ libro tertio. Et forte in nauigando cohors una grandi faſelo uecta à cæteris deerrauit. Siſenna hiſtoriarum libro quarto. Proræ actuariæ trahi grandes, ac faſelo primo. Lenunculus nauigium piſcatorium. Salluſtius hiſtoriarum libro ſecundo. Primo indicit forte ſuper noctem in lenunculo piſcantis. Actuariæ nauiculæ celeres, dictæ, quod cito agi poſſent. Salluſtius hiſtoriarum libro. ij. Ad hoc pauca piraticæ actuaria nauigia. Siſenna hiſtoriarũ libro tertio. Quibus occiſis actuarias ad uiginti naues, item complures onerarias incendunt. Lintres naues fluminales. Virgil. geor. lib. ij. Cauat arbore lintres. Scaphæ ſunt nauiculæ, quæ maiores naues conſequuntur. Salluſtius hiſtoriarum lib. iiij. Senatus magna induſtria perquirebat, cum per tot ſcaphas, quas ad oſtia cum paucis fides percontatum miſerant.

Codicarias naues etiam nunc conſuetudo appellat, eo quod in fluminibus ſint uſui. Salluſtius hiſtoriarum libro quarto. Quàm maximis itineribus per regnum Ariobarzani contendit ad flumẽ Euphratem, qua in parte Cappadocia ab Armenia diſiungitur, & quanquam ad id naues codicariæ occulte per hyemem fabricatæ aderant. Varro de uita populi Romani libro tertio. Quod antiqui plures tabulas coniunctas codices dicebant, à quo in Tyberi naues codicarias appellamus.

Priſtis nauigij genus à forma priſtium marinarum, quæ longi corporis ſunt, ſed anguſti. Claudius rerum Romanarum libro. xij. quiq; nauigium ea forma à marina bellua dicta eſt. Virgilius libro quinto. Velocem Mneſteus agit acri remige priſtim. &, Frons hominem præfert, in priſtim deſinit aluus. Cymba Afranius excepto. Tum conſcendo cymbam interibi lucas piſcatoriam uenio, iacitur anchora inhibent leuiter. Marcus Tullius de officijs libro ſecundo. Cymbarum ante pedes multitudo, pro ſe quiſque quod cœperat afferebat. Onerarias de oneribus tardas. Siſenna hiſtoriarum libro quarto. Quibus occiſis actuarias ad uiginti naues, item complures onerarias incendunt. Anchoræ uincula, quibus antemnæ tenentur. Lucilius Armamenta tamen uel omnia ſeruo, funis enim præciſus cito, atq; anchora ſoluta. Proſumia nauigij genus. Cæcilius meretrice. Cui progubernator propere uertit proſumiam. Idem amph. De nocte ad portum ſum prouectus proſumia.

DE GENERE VESTIMENTORVM.

VNICA Eſt ueſtimentum ſine manicis. Titinnius uelitema. Tunica & cingula obuncula adimetur, pãnos poſſidebit fœtidos. Cicero in Catilinam. Manicatis, ac talaribus tunicis. Virgil. Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ. Titinnius Quin togis cum candidis tunicis ſordidis ſint, & dicis. Plautus pſeudulo. Manuleatam tunicam habere hominem addecet. Et icirco manuleatam addidit, ne improprie uteretur. Lucilius ſatyrarum libro primo. Prætextæ, ac Tunicæ Lydorum opus ſordidum omne. Idem lib. xv. Scit poëticon eſſe, uidet tunicam, & toga quid ſit. Varro Meleagris. Cum etiam alis Menandri tunicam demiſſam habet ad talos. Ennius probro. Carthagnienſiũ tunicatam iuuentutem uoluit dicere. Varro modio. Quàm iſtorũ, quorũ uitreæ togæ oſtentant tunicæ clauos. Calantica eſt tegmen muliebre, quod capiti innectitur. Mar. Tul. in Clodium. Tu'ne, cum uincirentur pedes faſceis, cum calanticam capiti accommodares?

Penula eſt ueſtis, quam ſupra tunicam accipimus. Pomponius pannuceatis. Penulam in caput induce, ne te noſcat. Lucilius ſatyrarum lib. xv. Penulam ſi quæris, cantherius ſeruus ſegeſtre utilior mihi, quàm ſapiens. Varro uirgula diuina. Non quærenda eſt homini, qui habet uirtutem, penula in imbri.

Aulæa genus ueſtis peregrinum. Varro de uita populi Romani lib. ij. Quod ex hæreditate attica aulæa, chlamydes, pallæ aureæ. Virgil. geor. lib. iij. Purpurea intexti tollunt aulæa Britãni. & eſt tanquam paludamentum barbarici habitus militaris. Plagæ grande linteum tegmen, quod nunc torale, uel lectuariam ſyndonem dicimus, quarum diminutiuum eſt plagulæ. Varro de uita populi Roma. libro tertio. Chlamydes, plagæ, uela aurea. Stolam ueteres non honeſtam ueſtem ſolum, ſed etiam omnem, quæ corpus tegeret. Ennius Thelepho. Cedo & caueo, cum ueſtitus ſqualida ſeptus ſtola Idem eadem. Regnum reliqui ſeptus mendici ſtola. Varro Coſmoterine περὶ φθορᾶς κόσμου. Mulieres aliam cerneres cum ſtola oloſericea. Idem eumenidibus. Partum uenuſta muliebri ornat ſtola. Palla eſt honeſtæ mulieris ueſtimentum, hoc eſt tunicæ pallium. Plautus menæchmis. Pallam ad phrygionem fert confecto prandio. Lucilius ſatyr. lib. xv. Cum tectum eſt quid uis, ſatis eſt uiſuri alieni ſint homines ſpiram Pallas redimicula promit. Virgil. æn. lib. i. pallam ſignis, auroq; rigentem. Strophium eſt faſcia breuis, quæ uirginalem tumorem cohibet papillarum. Turpilius philopatro. Me miſeram qd agam? inter uias epiſtola excidit mihi, infelix inter tunicułã, ac ſtrophium collocarã. Mar. Tul in Clodium. Cũ ſtrophio accurate præcingere. Plautus aulul. Pro illis crocotis ſtrophijs. ſumptu uxorio. Varro ſeſquiulyſſe. Suſpendit laribus marinas mollis pilas reticula, ac ſtrophia. Abolla ueſtis militaris. Varro coſmoterine περὶ φθορᾶς κόσμου. Toga tracta eſt, & abolla data eſt ad turbam, ubi ſera militia in munera uelli, ut præſtarem. Sagum ueſtimentum militare. Salluſtius hiſtoriarum libro ſecundo. Occurrere duci & prælium accendere, adeo uti Metello in ſagum, Herculeio in brachium tela uenirent. Virgilius libro. viij. Virgatis lucent ſagulis. Mar. Tul. ad Cæſarem iuniorẽ libro primo. Pridie nonas Februarias cum ad te literas mane dediſſem, deſcendi ad forum togatus, cum reliqui conſulares ſagati uellent deſcendere. Varro uirgula diuina. Cum neq; aptam mollis humeris fibulam ſagus ferret. Siſenna hiſto. lib. iij. Senatus authoritate ſegaria nunc.

Paludamentum eſt ueſtis, quæ nunc Chlamys dicitur Salluſtius hiſto. lib. iij. Et eodem tempore Lentulus duplici acie longum editum multo ſanguine ſuorum defenſus, poſtquam ex ſarcinis paludamenta aſtari, & delectæ cohortes intelligi cœpere.

Mar. Tul. ad Cæsarem iuniorem libro secundo. Antonius demens ante lucem paludatus. Chlamys. Virgil. æne. libro quarto Sydoniam picto chlamydem circūdata limbo. Varro Hercule socratico. Cubo in Sardinia ista pedibus chlamyda, sed purpurea amicula. Regilla uestis diminutiue à regia dicta, ut & Basilica, an regillam tuniculam indutam, an men diculam. Varro ταλιᾳ τάλλῳ περὶ ἐγκωμίων. Collum procerum fictum leui marmore Regillam tunicam diffingetur purpura. Ralla uestis dicta à raritate. Plautus epidico. Tunicam Rallam, tunicam spissam. Rica est, quod nunc sudarium dicimus. Plautus epidico. Rica basilicum, aut exoticum. Serenus opusculo libro primo. Aut Zonulam, aut acum aut ricam. Nouius pedio. Mollicinam crocotam, chirodotam, ricam. Ricinium. Lucilius satyrarum libro. ij. Ricini aurati ricæ & oraria mitræ. Turpilius ueliterna. Ducit me secum, postquam ad ædem uenimus, ueneratur deos, interea aspexit uirginem gestantem in capite riculam indutam ostrinam. Varro prometheo libro primo. Aliæ mitram tricenam, aut mitram mellitensem. Cæsicium linteolum dicitur purum & candidum à cædendo, quod ita ad candorem perueniat, uel qđ oras ci. cuncisas habeat. Plautus epidico. Linteolum cæsicium.

Indusium est uestimentum, quod corpori intra plurimas uestes adhæret, quasi intusium Plautus epidico. Indusiata, patagiata, caltulam, aut crocotulam. Patagium aurea chlamys, quæ pretiosis uestibus immitti solet. Plautus epidico. Indusiata patagiata. Nouius lycurgo. Pallis patagijs Crocotis manicis mortualibus. Suppară est linteum femorale usq; ad talos pendens dictum, quod subtus appareat. Plautus epidico. Supparum autem subnimium est ricam Basilicam, aut exoticum. Næuius pedio. Supparum purum belliensem interim escam meram. Afranius epistola. Tace, puella non sum supparo si induta sum. Varro eumenidibus. Hic indutus supparum, coronam ex auro, & gemmis fulgentem gerit. Exoticum dicitur peregrinum. Plautus epidico. Basilicum, aut exoticum.

Plumatile, aut clauatum, aut ex plumis factum. Plautus epidico. Cumatile, aut plumatile. Mollicina uestis à mollicie dicta. Næuius epidico. Mollicinam, crocotam, chirodotam, ricam.

Amphitapæ uestes dicuntur utrinq; habentes uillos. Lucilius libro primo. Psilæ, atque amphitapæ uillis ingentibus molles. Idem libro sexto. Pluma, atque amphitapæ etsi aliud quid delitiarum. Varro manio. Alterum bene acceptum dormire super amphitapa bene molli. Toga non solum uiri, sed etiam fœminæ utebantur. Afranius fratrijs. Equidem prandere stantem nobiscum incincta togam. Varro de uita populi Romani libro primo. Præterea quod intellecto togis ante habebant. ante enim olim fuit commune uestimentum, & diurnū, & nocturnum, & muliēbre, & uirile. Læna uestimentum militare, quod supra omnia uestimenta sumitur. Virgilius æneidos libro quarto. tyrioq; ardebat murice læna.

Meretrices apud ueteres sucinctiore ueste utebantur. Afranius excepto. Meretrix cum ueste longa peregrino in loco solent tutandi causa sese sumere. Carbasus pallium, quo fluuij amiciuntur, uel opulentiæ causa, ut sericum, aut lino tenui. Virgilius libro octauo. Eum tenuis glauco uelabat amictu Carbasus. Idem libro undecimo. Tunc croceam chlamydemq;, sinusq; crepătis Carbaseos fuluo in nodum collegerat auro. Mar. Tul. in Verrem de supplicijs. Tabernacula carbaseis intenta uelis collocabat. Varro de uita populi Romani libro quarto. Eadem postea carbasineo magis ut pellibus tegerentur togæ. Prætexta insigne romanum, quod supra tunicas honorati quiq; sumunt. Mar. Tul. de supplicijs. Sentĕtiæ dicendæ loco togam prætextam, sellam curulem uis imaginis ad memoriam, posteritatemq; prodendam. Limbus, ut annotatum inuenimus, muliēbre uestimĕtum, quod purpuram in imo habet. Plautus aulul. Textores limborarij, arcularij. Flammeus uestis uel tegmen, quo capita matronæ tegunt. Plautus aulul. Flammearij, uiolarij, carinarij. Reticulum tegmen capitis muliēbre. Varro sesquiulysse. Suspendit laribus marinas mollis pilas, reticula, ac strophia. Ricinium, quod nunc mafurtium dicitur palliolum fœmineum breue. Varro ταφῆ μενίππου. Nihilo magis dicere muliēbre, quàm de muliēbri ricinio palliolum simplex. Idem de uita populi Romani libro primo. Et quo muliēres in aduersis rebus, ac luctibus cū omnem uestitum delicatiorem, ac luxuriosum postea institutum ponunt, ricinia sumunt. Tapete tegmen unicæ pictum de coloribus uarijs. Varro Hercule socratico. In omnibus rebus bonis quotidianis cubo in Sardinianibus tapetibus. Virgili. libro. ix. qui forte tapetibus altis Extructus toto proflabat pectore somnum. Turpilius. glabrum tapete. Culcitra. Cicero Thusc. libro quarto. Eripiamus huic ægritudinem, quomodo collocemus in culcitra plumea, psaltriam adducamus. Subucula. Varro de uita populi Romani libro primo. Postea quam binas tunicas habere cœperunt, instituerunt uocare subuculam & indusium. Capitia capitum tegmina. Varro de uita populi Romani libro quarto. Tunicas neq; capitia, neq; strophia, neq; Zonas. Idem eodem. Neq; id ab orbita matrum familias instituti, quod eæ pectore, ac lacertis erant apertis, nec capitia habebant, hæc & capitula appellauit. Encombomata, & parnacidis genera uestium puellarum. Varro de liberis educandis. Vt puellæ habeant potius in uestitu chlamydas, encombomata, ac parnacidas, quàm togas.

DE GENERIBVS VASORVM, ET POCVLORVM.

AVLA, uel olla, quā nos ollam dicimus est capacissimum uas. Plautus amph. Optimo iure infringatur aula cineris in caput. Varro γέροντος διδασκάλου. Sed simul manibus trahere lanam, nec non simul oculi obseruare ollam, pultis ne aduratur. Idem bimargo. Vulcanum, nec cum nouæ lagenæ ollarum frangantur, ter precatur. Matella aquarium uas. Plautus amph. Ne tu postules matellā unam tibi aquæ infundi in caput. Varro Endymionibus. Diuitum Apho.aschias ad communem reuocat matellam. Idem manio. Lecto strato matella lucerna, cæteras res huius ubiq; præ se portant. Mortarium, in quo teruntur quæ soluenda sunt. Plautus aulul. Cultrum, securim, pistillum, mortarium. Peluis sinus aquarius, in quo uaria perluuntur, unde ei nomen est. Laberius uirgine. Amore cecidi, tanquam blatta in peluim. Cœlius fœneratore. Peluim sibi poposcit. Fidelia samium uas ad usus plurimos. Plautus aulul. Mulsi congialem, plenam faciam tibi fideliam. Patella. Varro eumenidibus. Patella esurienti posita, prouocat neapolitanas piscinas. Idem manio. Quo circa oportet bonum ciuem legibus parere, & deos colere, in patellam dare μικρὸν κρέας. Cupas, & tinas. Varro de uita populi Romani libro primo. Antiquissimi in conuiuijs utres uini primo, postea tinas ponebant. Idē. Mori longi cum operculo ad cupas, tertio amphoras. Vrnula est uas aquarium. Varro de uita populi Romani libro primo. Item ex ære, ut urnulæ aquales, matulæ sic cæteras. Cadi uasa, quibus uina conduntur. Lucilius libro. xviij. Millia ducentum frumenti tolles medimnum, uini mille cadum. Virgilius æneidos li

bro primo. Vina bonus, quæ deinde cadis onerarat Acestes. Varro de uita populi Romani libro tertio. Hortensio supra decem millia cadum hæredi reliquit. Vrnarium. Varro ταφῆ μενίππου. Sed quæ necessitas te iubet aquam effundere domo tuæ, si uasa habes pertusa, plumbum non habent, ad quam rem nobis est confluuium, ad quam rem urnarium.

Polubrum, quod græci χέρνιβα, nos trullam uocamus. Liuius, argento Polubro aureo, & glutro. Fabius pictor libro xvi. aquam manibus, pedibusq; dato, polubrum sinistra manu teneto, dextera uasum cum aqua. Simpuuium est uas ligneum. Varro est modus matulæ περὶ μέθης. Non uides ipsos deos, siquando uolunt gustare uinum, deripere ad hominum fana, & tamen tum ipsi illi libero simpuuio uinitari.

Lenas uasi genus. Afranius fratrijs. Labella lenis. Laberius cophino. Cum prouincias dispoliauit, columnas monolithas, labella lenis. Obba poculi genus uel ligneum, uel ex sparto. Varro est modus matulæ περὶ μέθης. Dolia, atq; apotheças tricliniares, melicas, calenas, obbas, & cumanos calices. Idem epistola ad Marullium, uerum meridie, an uesperi libentius ad obbam accedas. locus actus aduentus declarauit. Cantharus. Virgilius bucolicis. Et grauis attrita pendebat cantharus ansa. Dolia uasa grandia, quibus uinum reconditur. Varro est modus matulæ περὶ μέθης. Dolia, atq; apotheças tricliniares, melicas, calenas, obbas. Idem manio. Hæc aduentoribus accedunt cællæ, claues, claustra, carnaria, dolia.

Alabaster. Cicero academicorum libro secundo. Quibus etiam alabaster plenus unguenti putere uideatur. Scyphus Virgil. Et sacer impleuit dextrā scyphus. Batiola, Plautus colace. Batiolam auream octo pondo habebat, accipere noluit.

Calices. Varro est modus matulæ περὶ μέθης. Apotheças tricliniares, melicas, calenas, obbas, et cumanos calices. Cicero Thusc. lib. iij. Quid hic calix mulsi impingendus est, ut plorare se desinat? Cymbia. Virg. lib. v. Cymbiaq; argento perfecta, atq; aspera signis. Varro de uita populi Romani libro primo. Item erant uasa uinaria, sicut cymbia aquilinæ pateræ, gutti, sextarij simpuuium. Crateræ uasa uini. Virgilius æneidos libro primo. Crateras læti statuunt, & uina coronant. Crateres uasa olearia. Virgil. bucol. Cratheresq; duos statuam tibi pinguis oliui. Idem æneidos libro sexto. fuso crateres oliuo. Orcas. Varro de re rustica libro primo. Sæpe ubi conditum uinum nouum orcæ, ut in Hispania feruore musti ruptæ. Nassiterna uas aquatile. Varro de re rustica libro primo. Vt ex ære ahena, urceas, & nassiternam, itē alia. Catinus, Varro de re rustica libro primo. Promendum n. frumentum, quod curculiones exesse incipiunt. id enim cum promptum est, in sole ponere oportet aquæ catinos, quod eò conueniunt, ut ipsi se necent. Idē de uita populi Romani libro primo. Dicuntur enim patellæ, salini, acetabula, catini, patenæ. Calamistrum fistula breuis, qua cirri continentur. Cicero oratore. Remouebitur omnis insignis ornatus, quasi margaritarum, nec calamistri quidem adhibebuntur. Carchesia genera poculorum. Virgilius æneidos libro primo. Hic duo rite mero libans carchesia Baccho. Et geor. libro. iiij. mater cape mæonij carchesia Bacchi. Alias summa pars mali. i. foramina, quæ summo mali funes recipiunt. Lucilius, Tertius hic mali superat carchesia summa. Catullus Veronensis. Lucida qua splendent summi carchesia mali. Cyrnea uas uinarium. Plautus amphytrione. Cadus erat uini, inde impleui cyrneam.

Mistarium, quo miscemus. Lucilius libro quinto. Vrceus aut longe gemino mistarius paulo. Calpar nomine antiquo doliū Varro de uita populi Romani libro primo. Quod ante, quàm nomen dolij prolatum, cum etiam id genus uasorū calpar diceretur, id uinum calpar appellatum. Trulleum, quo manus perluuntur. Varro de uita populi Romani libro primo. Itaq; ea sibi modo ponere, ac suspendere, quæ utilitas postularet, trulleum, matelliorem, peluim, nassiternam. non quæ luxuriæ causa esse parata, eius urceolum aquæ manalem uocamus, quod eo aqua in trulleum effundatur. Vnde manalis lapis appellatur in pontificalibus sacris, qui tunc mouetur, cum pluuiæ exoptantur, ita apud antiquissimos manalem sacrum uocari quis non nouerit, unde nomen illius? Armillum urceoli genus uinarij. Varro de uita populi Romani libro primo. Etiam nunc pocula, quæ uocant copulas, ac capides, quod est poculi genus, item armillum, quod est urceoli genus uinarij.

Sinum & galeola uasa sinuosa. Virgilius bucol. Sinum lactis et hæc tibi liba Priape quotānis Expectare sat est. Varro de uita populi Romani libro primo. Vbi erat uinum in mensa positum, aut galeola, aut sinu? Lepistæ. Varro de uita populi Romani libro primo. Vt ferè habent æneum aliqui uenditant oleum, lepistæ etiam nunc Sabinorum fanis pauperioribus plerisq;, aut fictiles sunt, aut æneæ. Craterra est, quam nunc situlam uocant. Nouius lycurgo. Nam ut ludere lætanteis inter se uidimus præter amnē craterris sumere aquā ex ponte. Varro de uita populi Romani libro tertio. Ad sibaritanam prædam, in qua sunt tripodes, craterræ, anaucea populo nobilium Tarentinarum. Cicero de deorum natura libro secundo. In medioq; sinu fulgens craterra relucet.

DE GENERE, VEL COLORE VESTIMENTORVM.

c VMATILIS Aut marinus, aut cæruleus à græco tractum, quasi fluctuum similis. Fluctus enim græce κύματα dicuntur. Titinnius setina, & quē colos cumatius deceat. Plautus epidico. Cumatile, & plumatile. Molochinū à græco color est flori simile maluæ. Cæcilius pausimacho. Carbasina, molochina, amperina. Plautus aulularia infectores molochini coloris molochinarios appellauit. Impluuiatus color, quasi fumato stillicidio impletus, qui est mutinensis, quem nunc dicimus. Plautus epidico. Impluuiatas, ut istæ faciunt uestimentis nomina. Caltulam, & crocotulam utrunq; à generibus florum translatum à calta & à croco. Virgil. bucolicis. Mollia luteola pingit uacinia calta. Plautus epidico. Indusiatam, patagiatam, caltulam, aut crocotulā. Nouius pedio. Mollicinam crocotam, chirodotam, ricam, ricinium. Nouius lycurgo. Pallis, patagijs, crocotis, malatijs, mortualibus, sed caltulā. Varro de uita populi Romani libro primo, palliolum breue uoluit haberi. Castula est palliolum præcinctui, quo nudæ infra papillas præcinguntur. Quo mulieres nunc, & eo magis utuntur, postquam subuculis desierunt. Cerinum à ceræ colore. Plautus Epidico. Plumatile, aut cumatile cerinū, aut melinum. Ferrugineum colorem ferri similem esse uolunt. Vere autem ferrugineus color cæruleus est. Virgilius geor. libro quarto Et ferrugineos hyacinthos. Plautus milite, Palliolum habeas ferrugineum, nam is colos thalassicus est.

Ostrinam ab ostro colore, qui est subrubeus. Turpilius ueliterna. Interea aspexit uirginem gestantem in capite riculam indutam ostrinam. Varro Eumenidibus. Aurora ostrinam hic indutus supparum. Murex color purpureus. Virgilius bucolicis. Ipse sed in pratis Aries iam suaue rubēti Murice. et æn. libro quarto tyrioq; ardebat murice læna. Luteus color proprie croceus est. Virgil. buc. iam croceo mutauit uellera luto. Et æneidos libro septimo. Aurora in roseis fulgebat lutea

bigis. Varro eumenidibus. Nam ut arquatis, & lutea quæ non sunt, æque ut lutea uidentur, sic insanis sani, & furiosis esse uidentur insani. Idem modio. Sed cynicas inuolucrum & pallium luteum non est. Crocota croci coloris uestis. Plautus aulul. Cum incedunt infectores crocotarij. Violatia à uiolæ colore. Plautus aulularia. Flammeari, uiolari, coriari. Pullus color est, quem nunc hispanum, uel natiuum dicimus. Varro de uita populi Romani libro tertio. Vt dum supra terram essent, ricinis lugerent funere ipso pullis pallis amictæ. Anthracinus niger à græco ἄνθρακες enim græce, carbones latine appellantur, & est lugentium uestis. Varro de uita populi Romani libro tertio. Propinquæ adolescentulæ etiam anthracinis proxumo amiculo nigello, capillo demisse se querentur luctum.

DE GENERE CIBORVM, ET POTVVM.

PARAGOS. Varro uirgula diuina, oleũ in lucubrationem seruauimus, quod in sparagos totum legitime uertamus. Blitum est holus lene. Varro Eumenidibus. Empedocles natos homines ex terra ait, ut blitum. Lapathium. Varro modio. Hanc eandem uoluptatem tacitulus taxim consequi lapathio, & ptisana possum. Menæ. Mar. Tul. de finibus bonorum, & malorum libro secundo. Qui enim uoluptates ipsas contemnunt, eis licet dicere, se accipenserẽ menæ non anteponere. Accipenser piscis genus Cicero Thuscu. libro primo. Et siquem tuorum affectum mœrore uideris, huic accipenserem potius, quàm aliquem socraticum libellũ dabis.

Nasturtium, Cicero Thusc. libro. y. Quos negat ad panem adhibere quicquam, præter nasturtium. Mariscæ. Varro de re rustica libro primo. Vt nuces græcæ, ac mariscæ fici.

Ocinum, quod ocimum dicimus. Varro de re rustica libro primo. Primum ocinum ferracinum, uiciam nouissime fœnum uocari. Ocinum dictum à græco uerbo ὠκὺς, quod uæticos similiter quod ocinum in chorto. Lopades genus conchæ marinæ. Plautus parasito medico. Addite lopades echinos, ostreas. & Murrhina potio confecta. Varro antro populi. Non modo uinum dare, sed etiã (ut Plautus ait) murrhina passum, defrutum. Varro de uita populi Romani libro primo. Tu autem murrhina. Loram dicebant in uindemia cum expressissent acinis mustum, & folliculos in dolium coniecissent.

Portulaca. Varro disciplinæ libro octauo. Manducata portulaca cito tollit. Lora confectæ potionis genus grandæuis aptũ. Varro de uita populi Romani libro primo. Antiquæ mulieres maiores natu bibebant loram aut sapam, aut defrutum, aut passum, quam murrhinam quidam Plautum appellare putant. Sapa quod nunc mellacium dicimus, mustum ad mediam partem decoctum. Varro de uita populi Romani libro primo. Sapam appellabant, quod de musto ad mediam partem decoxerant. Defrutum si ex duabus partibus ad tertiam redegerant, deferuefaciendo. Passum. Varro de uita populi Romani libro primo. Passum nominabãt, si in uindemia uuam diutius coctam legerent, eamq; passi essent in sole aduri. Moriolam. Varro de uita populi Romani libro primo. Vino abdito lora passi uocare cœperunt, moriolam nominabant, quod ex uuis expressum erat passum ad folliculos rei, quos & uinacea ea dicebant sapam. Turunda ut libum sacrum quoddam, & ex farre genus paneficij. Varro de liberis educandis. Alij afferunt libum, ac turundam.

DE GENERE ARMORVM.

CATAPVLTA Iaculum celer, uel sagitta. Plautus curculione. Atq; ita te neruo torquebo, ut catapultæ solent. Titinnius setina. Quẽ procul aspexit, mittere uoluit, reuortit, quoniã catapulta uolat. Plautus captiuis. Nã meus est balista pugnus, cubitus catapulta est mihi. Næuius paceuo, ut sole horrescit cera, castra crebro catapulta impulit. Lucilius satyrarum lib. y. Custodem classis catapulta instila sarissas. Sisenna historiarum libro tertio. Propterea catapultas. xix. balistas. xxiiij. plaustra corijs, ac minoribus sagittis onusta. Varro de uita populi Romani libro tertio. Nam postea est C. Lutatio consuli ad ægatis insulas, cum ipse catapulta ictus esset. Veles leuis armatura. Titinnius barbato. Ita Spurius animatur in prælium, ueles equis recepit se, nec ferit quenquam hostem. Sallustius Iugurthæ bello. Cumq; his permisti uelites. Varro ἀμουμετεῖοι περὶ μαρτυρίας. Quem sequuntur cum rotundis uelites leues parmis. Rorarij appellabantur milites, qui ante, quàm congressi essent acies, primo non multis iaculis inibant prælium, tractum quod ante maximas pluuias cœlũ rorare incipiat. Lucilius satyrarum libro septimo. Quinq; hastæ aureolo cinctu rorarius uelox. Idem libro decimo. Pone paludatus stabat rorarius uelox. Varro de uita populi Romani libro tertio. Rorarij appellati, quod imbribus ferè primum rorare incipiat. Antesignanorum proprietas aperta est. Varro ἀμουμετεῖοι περὶ μαρτυρίας. Quem sequuntur cum rotundis uelitis leues parmis antesignani quadratis multis insignibus tecti. Funditores sunt qui fundis magnis dimicant. Sallustius Iugurthæ bello. Ipse cum expeditis cohortibus, dehinc funditorum, & sagittariorũ delecta manu apud primos erat. Sisenna historiarum libro tertio. Ac post armatos funditores, & sagittarios ponit. Glandis est plumbum in modum glandis informatum. Sallustius Iugurthæ bello. Pars eminus glande, aut lapidibus pugnare. Virgilius libro septimo pars maxima glandes Liuentis plumbi spargit.

Scorpio est genus teli. Sallustius historiarum libro tertio. Quarum una epistola forte cum seruo nacti prædatores ualeriani, scorpionam in castra misere. Sisenna historiarum libro tertio. Longus scorpios catapultas concitat. Tragula est hasta. Sallustius historiarũ libro tertio. Auidissimus, atq; promptis ducibus, ut Metellus ictu tragulæ sauciaretur. Varro Meleagris. Aut ille ceruum, qui uolabile currens, sparo secutus tragulaque traicit. Pugio est gladius breuis. Sallustius historiarum libro tertio. At oppius, postquam orans nihil proficiebat, timide ueste tectũ pugionem expedire conatus à Cotta, Vulscioq; impeditur. Aclides iacula breuia. Virgilius libro septimo. teretes sunt aclides illi Tela, sed hoc lento mos est aptare flagello. Ancyle scutum grande, unde etiam nunc arma & ancyle appellantur. Virgilius libro septimo. læuaq; ancyle gerebat. Sparos lanceæ tela sunt non bellica. Sallustius Catilinæ bello. Sed ex omni copia circiter pars quarta erat militaribus armis instructa, cæteri ut quosq; casus armauerat sparos, aut lanceas, alij præacutas sudes portabant.

Phaleræ sunt belli ornamenta. Sallustius Iugurthæ bello. Ac si restitui, & hastas, uexillum, phaleras, alia militaria dona. Virgilius libro. viij. Eurialus phaleras Ramnetis, & aurea bullis Cingula. Parma est scutum breue. Sallustius historiarum libro quarto. Hi locorũ perignari, & soliti nectere ex uiminibus uasa agrestia. ibi tum, quod inopia scutorum fuere, ad eam artem se quisq; in formã parmæ equestris armabat. Virgil. libro octauo. Ense leui nudo, parmaq; inglorius alba. Ferentarij leuis armatura, quod quicquid opus esset, auxilio ferrent excursu leui, armis grauibus nõ impediti. Cato de re mi-

litari. Inde partem equitatus, atq; ferentarios prædatum misit. Sallustius Catilinæ bello. Postquam eò uentum est, unde à ferentarijs prælia committi possent. Verutum est telum breue, & acutum. Sallustius historiarum libro tertio. Saxáq; ingentia, & axe iunctæ trabes per pronum incitabantur, axibusq; eminebant in modum ericij militaris uerutæ binum pedum. Varro ὄνος πρὸς λύραν. Acerbus, qui tibi nihil mali fecit uerutus ob artem præclaram. Cetra scutum breue. Virgilius libro. viij. Lænas cetra tegit. Peltæ scuta amazonica. Virgilius æneidos libro primo. Ducat amazonidum lunatis agmina peltis. Gesa tela galliarum. Virgilius lib. ix. alpina coruscat Gesa manu. Varro de uita populi Romani libro tertio. Qui gladijs cincti sine scuto cum binis gesis essent. Falarica telum maximum. Virgilius æn. lib. ix. Sed magnum stridens contorta falarica uenit Fulminis acta modo. Ennius. Quæ ualide ueniunt falarica missa, & dictum hoc genus teli à falis, idest turribus ligneis. Sparus telum agreste. Virgil. lib. xi. Agrestesq; manus armat sparus. Varro Meleagris. Aut ille ceruum, qui uolabile currens sparo secutus est, tragulaue traijcit. Sisenna historiarum libro tertio. Sparis, ac lanceis eminus peterent hostes. Balistæ saxa maiora, & grauiora, quibus iaciuntur. Lucilius lib. xxviij. Quid fit balistas iactas centenarias. Sisenna historiarum libro quarto. Balistas quatuor talentarias. Venabulum uenantium telum latissimum à ceteris aciei longissimæ. Virgilius libro. ix. Supra uenabula fertur. Varro ὄνος πρὸς λύραν. Nempe suis saluaticos in montibus sectaris uenabula, aut ceruos.

Conti hastæ longiores, & robustæ. Virgilius lib. ix. ac duris detrudere contis. Manipuli sunt manus militum, uel collecti uiri. Sisenna historiarum libro tertio. Conuictus tamen & tempora singula constituit, & sicut steterat, manipulos obuerti iussit. Idem libro quarto. Matereta grauia bellica manipulorum. Lancea, Sisenna historiarum libro tertio. Gallia materibus sani lanceis confingunt. Idem libro quarto. Alij materibus aut lanceis tamen medium perturbant agmen. Malleoli manipuli spartei pice contecti, qui incensi aut in muros, aut in testudines iaciuntur. Sisenna historiarum libro quarto. De quibus partim malleolos, partim fasces sarmentorum incensos supra uallum frequentes.

Cataphrattæ. Sisenna historiarum libro quarto. Custodiæ in muros statuuntur cataphrattarum. Sallustius historiarum libro quarto. Qui prægrediebantur equites cataphratti ferrea omni specie. Falces, & harpagæ armorum genera murorum oppugnationi apta Sisenna historiarum libro quarto. Falces iniectas comminuunt puteos propius collocatis harpagis, deijciunt. mittunt è turribus. Ansatæ iaculamenta cum ansis. Ennius libro quinto. Ansatas mittunt è turribus.

Coriscæ leue missile in modum sagittarum. Virgilius, Corisciq; leues humeris, & letifer arcus.

DE PROPINQVITATE.

C AESARES Dicti, qui cæsa matre nascuntur. Agrippæ, qui cum labore matris eduntur, hoc est per pedes contra naturã, nõ per caput, quasi ab ægro partu. Vopiscus qui ex duobus conceptis, unò abortu excluso, ad partum legitimum deducitur. Glos appellatur mariti soror, atq; eadem fratris uxor. Leuir dicitur frater mariti, quasi leuus uir. Fratriæ appellantur fratrum inter se uxores. Amitini fratrum maris, & fœminæ filij. Patrueles marium fratrum filij. Consobrini ex duabus editi sororibus, quasi consororini. de quibus exempla multa sunt in antiquis authoribus, & maxime in Afranio, & in ris uetustissimis scriptoribus. ΤΈΛΟΣ.

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y. Omnes sunt quaterniones.

VENETIIS IN AEDIBVS ALDI, ET ANDREAE ASVLANI SOCERI, MENSE SEPTEMBRI.

M. D. XXVI.

AL DVS.

CASTIGATIONES IN NONII MARCELLI COMMENTA-RIOS ADNOTATIS OBITER LOCIS ALIQVOT SEXTI POMPEII FESTI ET VARRONIS MICHAELIS BENTINI OPERA, EX VETERVM FIDE CO-DICVM MAGNA EX PARTE.

AD LECTOREM.

Ornucopiæ Commentarios olim à me ſumma diligentia, & cura editos, iterum emittimus ſtudioſiſſime Lector: meliore quidem fortunæ euentu, non maiore ſtudio. ſiquidem & græcarum dictio
c num indicem adiunximus, quando id utile futurum erat tibi, & Michaëlis Bentini in Nonium adnotationes, neq; non in Feſti fragmenta, & Marci Varronis de lingua latina libros, qui nuper ex ipſa Germania ad nos uenere. Dedit ſcilicet operam Bẽtinus ut non nihil ingenio, multum ſanè induſtriæ tribueret ſuæ: cum ueterum codicum ſecutus, laborioſiſſimam fidem multa fœde lapſa in his omnibus reſtituerit. Nos uero, quod noſtrum erat munus, reliqua ita concinnata & abſoluta reddidimus, ut æmulari alij poſt hac facilius poſſint, quàm imitari. Vale.

ANNOTA

TIONES SEV CASTIGATIONES LOCOrum, qui à Sipuntino cornucopiæ autore secus citantur atq; legerit Nonius Marcellus, F. Pompeius, & cæteri scriptores.

Columna 13. uersu 41. Cornibus ara frequens.) Non me fugit Angelum Politianum uirum sanè eruditum aliter sentire hoc loco de ara cornibus frequenti, &, cur in Dianæ Ephesiæ templo molles honores appellentur, sicut & in aliis plerisque, quibus cum locupletes autores adducat, non inuitus accedo. Nemo tamen me sanum iudicet, si eum proscindere parem, quem laudo autorem, & quem commendatissimum haberi uolo. quanquam nec sapientis esset eundem ab omni crimine uindicare uelle. Quotus enim quisq; est, qui non aliquando labatur? Itaq; tantum ea in hoc libro notaui, quæ ex aliis citarentur non optima fide plerunq; uitio ut ego quidem interpretor, exemplarium in quæ incidit, quæ tamen temerarium fuerat mutare, cum & nostri codices æque deprauati nonunquam deprehendantur, aut certe indicaui ea quæ discrepabant ab iis ex quibus suum cornu concinnauit.

Col. 7. uer. 17. Postquam uidi misericordia, & c.) lege, uidit ex Non. 9. 14. Extaq; falsos Porriciam.) lege salsos.

Eadem uersu. 59. Ergo deum sublimes, & c.) Huius loci uariā lectionem ostendi in Nonio, quò te remitto.

11. 15. Mollicinam, crocotam, chiroditā, recinium.) Nonius apud Nonium, lib. de genere uestimentorum, leg. Mollicinam, crocotam, chirodotam, ricam.

Eadem uersu. 37. Testibusq; onerat, & c. lege, textilibus.

16. 46. Simuliter ut murænam) Nonius simulter.

Eadem uer. 56. Vide quid ferat morum similitas.) Omisit suo more, quæ uidebantur absurda in mendoso codice, quo usus est cū hæc scriberet. Nonius legit: Vide Demea hominis quid fert morum similitas.

30. 53. Versus uetustissimi poetæ.) Versus hos ex Ennii satyris citat Gellius lib. xyiii.

31. 29. Reste uelet gulam.) Nonius: Restis est uilis, uelet gulam.

Eadē, uer. 43. Ne uelitatim & saltuatim.) Quidā uellicatim legunt pro uelitatim, quanquā & Gell. uelitatim legere uidea(tur)

33. 38. Si quid loqui uis.) Noni. Siquidem loqui uis, nisi mendum sit in Nonianis codicibus.

35. 32. Deos ego omnes, ut fortunati sint.) Non. ut fortunassint.

36. 38. Foriolus es.) Non. Foriolus esse uideris.

37. 42. Thebani uero, rumiferant, probant.) Noni. quanq̄ adeo ciues Thebani non rumiferant probam.

45. 13. leg. Ab Asturia Hispaniæ regione.

46. 31. Cum de me ista sermonib. & c.) Noni. addit foris, cum de me ista foris sermonibus differs.

60. 52. Propterea, tot tantasq;, & c.) Nonius: propter te.

68. 50. Nunc de me meliusculam spem habeo.) Noni. Nunc de te, inquit, meliusculam spem habeo.

66. 22. In gremium late descendit.) lege lætæ

75. 53. Oculi cæcultantur.) Festus cæcultant scribit actiua uoce

86. 31. Martius: Nec ningulus mederi queat.) Apud Festū hoc testimoniū citatur ex Ennio, nō Martio, quanq̄ et hoc deprauate positū sit hic, ut & alibi nonnunq̄ pro Matio mimographo.

89. 51. Imagenis fortunæ simulachrū.) Non. Virginis fortunæ.

91. 15. lege Acamantida.

112. 37. Longo itere cerno uidere.) Noni. Vadere.

Eadem, uer. 40. Quin tu itiner sequi.) Noni. exequi.

114. 40. Domina atque sodalitia.) Noni. dominia.

115. 35. Corpus solidum inuenis.) lege inuenies, ex eodem.

137. 62. Tu habes portisculū.) Nonius & Plautini codices quos quidem uiderim, habent: Tute ut habeas portisculum.

138. 45. Aut illorum copias fundā in campo, aut naues uestras mactabo in mare.) Noni. Qui aut illorum copias fundam in campo, aut naues uram, aut castra mactabo in mare.

139. 26. Tali macore.) Noni. Tabe, macore.

169. 24. Versus Ciceronis.) Hoc distichon Ciceronianum sic legit Quintilianus.

Fundum Varro uocat quò possim mittere funda
Ni tamen exciderit, qua caua funda patet.

177. 46. Si hanc absente nobis inueniret puer.) Nonius: Si hic absente nobis uenierit puer.

183. 26. Mutilamur, molimur.) Mugmamur legendum cum autoritate Nonii, tum ipsius Sipuntini, qui alio loco ita legit, & interpretatur.

192. 34. Lege: Sustulit in plaustra.

193. uer. 6. Tuniatto scutra popello.) Alii omnes quos quidem uidi scriptores, scruta legunt, non scutra, atq; eam uocē Politianus semel ab uno Horatio hoc uersiculo, & iterum à Sidonio usurpatam putat, cum iam multo ante usus sit Lucilius, citante Gellio, his uersibus: Quid ni?
Et scruta quidem ut uendat scrutarius laudat,
Perfractam striglem, soleam improbus dimidiatam.
quanquam in uulgatis Gellii codicibus pro scruta perperā scuta, & scutarius pro scrutarius scriptū sit, si Io. Parrhasio credimus, qui id primus obseruauit.

Eadem, 40. Varro: Pascœolus sacculus est ex aluta factus.) Hæc sunt uerba Nonii, non Varronis. nam & Varronem postea citat Nonius in eadem dictione aliis uerbis.

193. 41. Pueris in ludo pascœolos furari.) Nonius: Pueri in ludo solent pascœolos furari.

214. 31. Collocemus in culcitra plumea, psaltriam adducamus.) In codicibus uulgatis additur hic, cedrum incendamus, demus scutellam dulciculæ potionis, & c.

217. 25. Cerneres cum stola obsita.) Nonius: Cū stola holoserica.

218. 25. Me miseram, quod inter uias.) Noni. Me miseram quid agam? inter uias epistola, & c.

220. 61. Qua uirtute hic se seruitute exclu serit.) Nonius hoc testimonium ex Lucilio citat, non Accio. præterea legit: Primum qua uirtute seruitutem excluserit.

225. 21. Et intaliari lignum.) Noniani codices, & Varronis, qui hodie extant de re rustica constanter habent intertaliari, qua uoce & Galli utuntur paucis literis commutatis.

227. 55. lege: Hinc secundam fortunam.

229. 19. Ipsum propter uis liberti semitracti.) Non. Ipsum propter uix liberti semiatrati exequiantur.

331. 11. Duabus grandibus obsita conchis cū qua paruus pisculus squilla dictus societatem. Magis studuit sensum reddere, quàm anxie uerba appēdere. locus est ex lib. de natura deorū. ii. ubi nos legimus: Pinna uero, sic. n. Græce dicitur, duabus grandibus patula conchis, cū parua sqlla quasi societatem coit.

236. 12. Hunc in fauces inuasisse.) Noni. inuolasse.

Eadem 15. E` curru trahitur, dilaniatur, eliditur.) Noni. Trahitur, operitur, eliditur, laniatur.

236. 58. Tu à ligello fuisti qua exis foras.) Noni. De suo ligello sumus si quā exio foras.

241. 32. lege: Sandaraca, quæ inuenitur.

244. 45. Impluuiatis facit uestimentis nomina.) Nonius, & codices Plautini, quos uidere contigit, habent: Impluuiatas, ut istæ faciunt uestimentis nomina.

251.47.lege:Et ferrugineos hiacynthos.

252.29.Varro inuenisse se ericiū cum proboscide scribit.) Hoc Varro non de se scribit, sed de alio quopiā, cuius uerba, quo propius inspiciātur, libet asscribere. Sunt autem apud Nonium in dictione ericius, atque etiam alibi. Inuenisse se, inquit, cum dormire cœpisset tam glaber, quàm Socrates, caluum (uel ut alibi scriptum inuenio Gallum) esse factum ericium è pilis cum proboscide.

255.52.Et Porphyriacis figere labra genis.) Hunc uersiculum alibi ex Ouidio, sui oblitus, sic citat:
Sæpeq; purpureis figere labra genis.

259.46.leg.murias siue conchylij.

259.62.Flammeari, uiolari ueste.) Veste addidit de suo. nam Flammearij legendum, & uiolarij. loquitur enim de opificibus & infectoribus uestium, non de uestibus.

261.30.Cerinum, aut gelinum.) Noni. Cerinum aut melinum.

271.41.Extortis, cum crocotilis cruscul is.) Deest talus, extortis talis, &c. Sic enim Festus legit. quanq̄ & alicubi pro crocotilis, todilis scribendum censeat uoce à todis auibus ducta.

264.14. Vxorem meam paucies uidebo.) Non. Tuam uxorem etiam paucies uideo.

268.31.Liberorum lecto.) lege, leto.

272.25.Hæc quidem me hercle præfica est, si mortuū collaudat.) F. Pōpeius: Hæc q̄dē mehercle opinor præfica est, quæ sic mortuū collaudat. Varro uero: Nam mortuos collaudat.

274.11.Permagnā dices ex illa re.) Noni. Permagnā eū dicere.

Eadem, 13. Nec me langoribus dedi.) lege: angoribus dedidi.

275.18.lege: quo facilius efficiant.

278.17.Capit consilium postq̄ sentinat.) Festus addit, cum Mercurio capit consilium, postquam sentinat. &c.

279.44.lege: Hæc herbarum aculeatarum.

286.54.Neuius carmine: Corpore, pectoreq; undiq; obeso ac merito exeso, tardi ingenio senis.) Miror hūc non deprehēdisse saltē hoc loco ista deprauate legi apud Noniū, cum Gellius tā celebris autor id manifeste prodat. Sic enim citat ex Næuij alcestide: Corpore, pectoreq; undiq; obeso, ac mente exsensa, tardigemulo senio oppressum. ubi obesum inquit Gellius proprie magis quàm usitate dictū pro exili atque gracilento, ἀκύρως ἢ κατ᾽ ἀντίφρασιν, obesum pro pingui atq; uberi dicit.

287.2.Quæ ipse comest.) Non. Quæ se ipsa comest.

290.55.Quintus Hortensius dapali cœna.) Apud Varronem nec dapali nec adiiciali scriptum inuenio libro de re rustica tertio, sed augurali.

291.4.συνολίδα appellat.) Athenæus deipnosophistarum lib. ij. hanc συναλίδα uocat, quod ut ipse inquit, ἀλίσκεται τῷ τῶν συνῶν καιρῷ.

297.61.Quando haurire animus musarum fortia gestit.) Hoc ex Nonio hausit sed corrupto. legendum igitur: Musarum è fontibus gestit.

298.34.Qui se magis audiendum.) lege, quis, pro quibus.

Eadem, uer.39.leg. Os cum ore conferunt.

300.27.Impleuit cyrneam.) Noni. Inde impleui cyrneam.

Ibidem. Et epiclusis.) lege, epichysis ex Varrone de lingua Latina, quem hic sequitur Sipuntinus.

301.50.Galeola aut sinu.) legendum sinum, Prisciano autore, & Nonio, neutro genere.

305.54.Nisi quasi terestris.) Legendum, nisi quas terrest. cum ex Cicerone, tum ex Nonio in uerbo conciet.

306.26. In quadam caupona se occultans perpotum domum redit.) Noni. Delituit in quadā caupona, atq; ibi se occultans perpotauit ad uesperū, inde cisio celeriter ad urbē adductus.

327.33.Profecto ad indigitatem lenonem rediget.) Noni. Profecto ad incitas lenonem rediget, si eas abduxerit.

328.37.Congerminascere.) Noni. legit congermanescere.

344.Dum mea me genitrix, &c.) Epigramma est Pulicis antiqui poetæ, quod pari uersuum numero & uenustate græcū fecit Angelus politianus.

360.51.Deserti baubabant in ædibus.) Noni. baubantur.

363.8.Muricida homo ignaue.) Festus: Murcide homo. Atq; ita alibi Sipuntinus legit, & interpretatur, columna 609.58.

368.33.Quid tristiores uideo te esse? &c.) Et hic multa amputauit, quæ integre referuntur à Nonio in dictione uirgindemia. & uersu ab illo quarto: Vertitis magnarum uiriū.) Nonius uiracius scribit.

369.54.Virtus Albine est preciū.) Hos uersus ex Lucilio citat et pulchre interpretatur Lactantius diuinarum institutionū (lib. yi.

374.37.Sit uernilitus.) Noni. hoc aduerbialiter legit: Credo minus tandem hoc fit uernaliter.

374.56.Nec quo catreas ægrius.) lege, caueas.

381.37.Morbus luscio dicitur.) Fest. & cæteri ferè luscitio scribunt.

Eadem, uer.47.Aptari caput, fluitare capronas.) Noni. Aptari caput atque comas fluitare capronas, &c.

413.52.Nec nos nec illæ irriderent.) Noni. Nec uos nec ille irrideret meam grandæuitatem.

414.10. A etate ambo ambobus.) Nonius, & Plautini interpretes ætatem legunt, pro sæpe ac diu.

415.33.Quæ à græca uoce phyluræ et appellantur.) Philuras Politianus nō ab eo q̄d Græci φύλλα, folia uocant dictas cōtendit, sed primigeniā uocem esse, & apud Græcos eandem esse philyrā, quæ Latinis sit tilia, proinde non p, u in prima, sed p iota scribendū. de qua re uide miscellan. caput. lxxiij.

417.28.Cū gallus gallinaceus digitos, primoresq; erigit ungues) Nonius. Gallinaceus cum uictor se gallus honeste
Sustulit in digitos primoresq; erigit ungues.

421.60.Lucilius: Vt arida sæpe torrent. lege, Lucretius.

422.28.Nec tuditantia.) Hoc enim ex Lucretio citat Festus, nō Ennio. ut prius habebatur.

429.46.Perfestinatim.) Noni. præfestinatim.

431.36.Grauedinosos quosdā torminosos.) Legendum, grauedinosos quosdam, quosdam torminosos.

440.54.lege: franguntur hastæ.

443.57.Absynthiū uti bibam graue.) legendum, grauē, genere masculino, si Nonio credimus, qui lib. de indiscretis generibus hoc utitur testimonio. at cū in prima æditione fuerit illa pars omissa, mirum non est hæc & multa non obseruasse Sipuntinum, quæ nunc ex Nonio protrita sunt.

453.15.Quàm paruula pars, quàm multesima constet.) Versus est ex yi. Lucretij non Lucilij, & præterea claudicat nisi legat: Quàm sit paruula pars, & quàm multesima cōstet.

Eadem, 57.Timet ne opulentitate nostra.) Timet ne, nō inuenio in Nonianis codicibus. additum uidetur ad complendū orationis hiatum, quod huic nostro nouum non est.

458.16.Lucil. Non bene pro meritis.) lege, Lucretius.

464.16.Adeo ut ætate.) lege, ætatē, ut paulo superius diximus.

465.56.Adde persica, &c.) Poeta cuius sunt hi uersus à Macrobio Sueuius appellatur, à quo idem uersus non ut hic per partes referuntur, sed integri.

469.20.Non ex iure manu consertum, sed magis errore Res pereūt, regnumq; petunt. &c.) Gellius lib. xx. cap. ix. legit, sed mage ferro Res repetunt, regnumq; petunt.

471.48.Verebar enim ne animos eorum inflaret habentia.) apud Nonium tantum lego: Animos eorū habentia inflarat.

473.38.Non dubitāter immittant.) No. nō dubitatim immittantur.

Eadem, uersu.61.lege præbitere pro praeire.

485.35.Primo in loco consederint.) leg. in luco, autore F. Pomp.

503.47.lege: Quod dentibus frendere non possunt.

510.10. Hinc grunuli lares.) Hos Nonius quidem grundulsis appellat, sed magis placet, quod scribit Diomedes grammaticus ex autoritate Cassij historici, grundules eosdem dici.

512.3. Gingeria uero, &c.) Festus gizeria scribit, ni codex sit (mendosus.

520.14. Cum promitto.) Noni. Quin promitto.

523.5. Neque in puluere coquam.) Nonius addit mythico, Neq; in puluere mythico coquam carnes, siquidem habenda est fides tam suspectis exemplaribus.

Eadem, uer. 13. Satiate uiuendi.) Nonius, uidendi, atque ita exigit metri ratio.

591.58. Perspisso euenit.) Noni. Pro spissouenit, quanquam in uulgatis Plauti codicibus euenit scriptum sit.

601.8. In terram fligit cadens.) Deest saucius. Saucius fligit cadens, ut Nonius legit. Est autem in Liuij Andronici Aegisthone quis alium quempiam Liuium imaginetur.

604.17. Et tabes numeros augificat suos.) Noni. Tabes'ne an numeros augificat suos?

Eadem, 26, Retineat uiatorem meridie prætereuntem.) Hic noster cum non posset se explicare, quod hic locus apud Noniũ mendosissime referatur, omisit quæ offendebant, & pro arbitratu suo mutauit. Nos apud Noniũ in dictione autumnitas, quid legendum sit uiderimus.

558.4. Ad fortem ligurũ. &c.) Versus Græci, siquis requirat, referũtur à Strabone in quarto Geographicorũ, quos ut hic Sipuntinus, ita nec illic curauit interpres carmine reddere.

568.36. Lucil. Polyphemo maius bacillũ.) De Polyphemo quidem loquitur Lucilius, sed non ijs uerbis. Nam citante Nonio, Quorũ imprimis, inquit, Polyphemus trecentos cyclops longus pedes, & porrò huic maius bacillum, &c.

570.32. Camposq; remant.) legendũ remanant, si Festo Pompeio credimus.

572.23. Pluto ipse Cocytus, & Proserpina Cereris filia, &c.) De Cocytò & baptis multa erudite disserit Politiãus in Miscellaneis, ab huius sententia nonnihil dissidentia.

610.21. Si lac perceperit æstus.) Seruius legit præceperit.

618.43. Exanimato expectorat.) Vulgati codices Ciceroniani ferè habent ex animo. quanq̃ & in Nonianis commentarijs exanimato scriptũ repererim, quos sequutus est hic noster.

629.9. Et pendentẽ pugnis cursabo.) Rectius legas incursabo addita præpositione. atq; ita habent Plautina exemplaria.

630.34. Neq; dici præ magnitate potest.) Nonius: Neque dici potest pro magnitate.

636.59. Diuiduo leto offerres.) Noni. Diuidos leto offeres, id an mendose nec ne uiderint alij.

640.45. Primores procerum.) Secus aliquando legitur apud Nonium in dictione cernere.

641.51. Cupis condicere.) Nonius, concidere. quanquam & illic mendum subesse suspicor.

644.23. lege: De uia liceat legant.

646.52. Scribarum uitio factum arbitror, ut hic locus confusus sit. Sic autem distinguendus est. Lucilius:
Cernuus exemplo plantas conuestit honestas. Virgilius:
Eiectóq; incumbit cernuus armo.

647.15. Vocant cocos unde certissent.) Magis placet quod legit Nonius. Atque eccos unde certissent, &c.

648.39. Verberalissimus etiam rogitas?) Paulo superius uerberalissime legit, atque ita habent Plautini codices.

658.2. Iustim flumen Mincium obtruncauit.) Noni. Iuxtim Numicum flumen.

660.50. Theodectes aũt præfractior.) Sic legit et Nonius. Male igitur in impressis libris apud Ciceronem lib. qui orator inscribitur, pro Theodectes Thucydides scriptum est.

661.3. Modum hic secum atque rutellum.) Noni. Modiũ. quod & ex sensu facile percipi potest.

664.10. Seditionibus sanguinolentis urbem perturbauere.) Vrbem perturbauere non est apud Nonium.

665.13. Primetium.) Festus legit præmessum, in dictione sacrima, libro decimoseptimo.

670.14. Tardi, rariq;.) Noni. Tetri, tardiq; caballi. Et eadem uersu. 18. Gradarius optimus est.) Nnni. optimus uictor.

Eadem, 28. Ni tolutim uadas.) Noni. Tolutim ni badizas. & mox doceat tolutim currere.) currere addidit de suo.

671.47. Qui illa in Socrate uitia nõ cognoscebat, quæ ipse ex illius aspectu multa collegerat. ab ipso aũt Socrate subleuatus est.) In nostris codicibus tantũ inuenio: Qui uitia illa in Socrate non agnoscerent. ab ipso aũt Socrate subleuatus est.

672.16. Crassi pater magnus trico fuit numarius.) Huius lectionem ostendimus apud Nonium in dictione tricones.

674.4. Quidã nauicularis irrumpit in curiam.) Noni. Quidam nauicularius semiustulatus irrupit se in curiam.

679.1. Hic uicinus noster peperisse filium.) Rursum mutat quæ offendebant, & addit quæ uidebantur commoda. Locũ require apud Nonium in uerbo parere.

681.2. Vt pariter dispartiamur bona patris.) Noni. Afranium citans autorem legit: Dispartiantur patris bona pariter.

Eadem, uer. 54. Inter seruos copiosus.) Noni. Inter suos.

682.36. Describere eum miror perperos pop.) Noni. Describere in theatro perperos populares.

Eadem. uer. 8. Non qui facit compara.) Noni. Non qui facias.

684.50. Insulta miserum.) Nonio additur præpositio: Insulta miserum tu quoque in me.

690.9. Propter tenuitatem & plenitatem.) Nonius utrobiq; pleuitatem legit per u literam.

691.57. Vnde processit truo.) Festus, unde hic prorepsit truo?

692.17. Tetrices.) Festus retrices scribit, atq; eo nomine non quãuis aquam significari, sed eã quæ est supra uiã ardeatinã inter lapidem secundũ & tertium, qua irrigãtur horti infra uiam ardeatinam & Asinariam usq; ad Latinam.

693.31. lege, præacutas sudes. Est enim fœmininũ, ut & apud Maronem: Quadrifidasq; sudes, &c.

709.6. Et frigido nimbo aqua iacta caducimur ruentis. &c.) Legendum ex Nonio: Et frigidos nimbos aqua icta caduciter ruentes pertimuerunt aquatilæ querquetulæ natantes.

Eadem, uer. 58. Iam iam albicassit ac recentatur.) Primũ Accio falso asscribitur quod, teste Gellio, Matij est ex mimiambis. deinde, omissum est phœbus. Sic enim legendũ: Iam iam albicassit phœbus ac recentatur.

728.16. Nã sartor sine c.) Sartor & sarta tecta Festus, & cæteri ferè sine c scribunt, & haud scio an c ẽtnũ admittant.

716.4. Quid est quod latras? quid rabis?) Nonius: Quid est? quid blateras? quid rabis?

Eadẽ, 59. Inde parectatæ chlamydes.) Noni. Vnde parectatæ

729.12. Lenonem ædibus expuli, dissueui. &c.) Noni. Lenonẽ ædibus absterui, desueui, pro eo quod est, inquit, consuetudinem ei abstuli.

738.41. Quod suternas facere inscius.) No. Qui sutrinas fac,

741.28. Tamen esse adiutã expetunt.) Noni. Aduitã. (&c.

752.38. Vagãtur, pauore pecuda, et in tumulis pastores sedẽt.) Noni. Vagant, pauore pecuda in tumulis deserunt. quanquã & hic locus deprauatus erat uulgo apud Nonium.

753.40. Non hoc quod ualeat, quod'ue intersit.) Apud Noniũ euideutius hæc in uersu distincta sunt huiusmodi:
Non hæc, quid ualeat, quid'ue hoc intersiet, illud
Cognoscis, primum hoc quod dicimus esse poẽma.
Pars est parua poẽma, & cætera in eandem sententiam.

Eadem, uer. 56. Sic. n. parato luto tegulas fingebant.) Nonius:

Vt hirundines figulis oblitis tegulas fingebant.

759.20. Quibus suam delectet ipse amicam, & sese speribus iactet suis.) Noni. Quibus suam delectet ipse amasiam & speribus lactet suis.

Eadem, 36. Ius atque æquum se à malis spernit procul.) Noni: Nam sæpe uirtute mali nanciscuntur ius atq; æquum, se à malis sparsit procul.

764.16. Sed ramis gluuit.) Noni. Sed etiam ramos glubit.

769.33. Oblucuuiasse me puto.) Apud Festum oblucinasse legitur, siquidem codex mendo uacat.

770.10. Sic cito fulgentis splendore pecuniæ.) Ita ferè Nonius, sed paulo diuersus legit Gellius his uerbis: Sic ego
Fulgenti splendore in pecuniam uolo
Elucificatre exitium ætati meæ.

792.45. Clare fulgurauit Iuppiter.) Non. Sonitu claro fulgoriuit Iuppiter, sicut & paulopost fulgoritate pro fulguritate.

797.59. Liquidius quàm uentus est Fauonius.) Apud Nonium additur cultiusq;: Liquidius, cultiusq; quàm uẽtus est Fauo.

803.8. Atq; adeo nolo nudo petiolo.) Noni. pediolo.

Eadem, 27. Iniqua supernia pœni.) Festus pompeius, & eum sequutus Politianus, hoc loco non supernia legendum putant apud Ennium, sed superbia, uelut interpretetur & alludat ad uerbum supernari, cum ait,
His pernas succidit iniqua superbia Pœni.

Eadem, uer. 47. Celebri gradum accelerasse.) Noni. Celebri gradu gressum accelerasse decet. Et mox uer. 62. Et qualiscunq; fama.) Noni. & qualis fuerit.

810.56. Inde impleui cuneam.) Nonio, & cæteris cyrnea per v scribitur, sed magis placet p i scribi, ut sit à uerbo κιρνᾶν.

815.35. Insipientia aũt quasi insanitas, eademq; demẽtia.) No. Quasi insanitas quædã, quæ esset insania eademq; demẽtia.

817.61. Ergo improbus est.) Noni. Ergo improbus esto.

822.57. Saluete geminæ mei cõpages sanguinis.) Noni. Saluete gemini mea propages sanguinis.

827.34. Tutanũ deum Romæ omnes, qui laborant, inuocent.) Rursum ex autore detorquet ad suam sententiã quæ arridẽt, omittit quæ displicẽt. No. sic citat ex Varrone hoc testimoniũ. Hoc Tutanus Romæ nũcupor, hac propter qui laborant in- (uocant.

829.7. Pietatem inuocant.) lege uocant.

834.15. Exime limen superum quod mihi misero, &c.) legendum ex Nonio. Nouius Macco exule: Limen superum mihi misero sæpe confregit caput.

839.43. Cũ simus canopi.) In æditione postrema quæ Aldina dicitur, apud Nonium pro canopi κάπροι scriptum reperi.

840.9. Diuis uos solui uestros sacrare puellos.) Noni. Ille suos diuis mos sacrificatre puellos.

842.57, Neque granditatem, neque merita.) Noni. Neque ætatis granditatem, neq; ea merita.

846.38. Sed caue ne meum taxis.) Noni. Sed ò Petrulle ne meum taxis liberum.

857.39. Nec citatus â tribunis ciuis respondisset. Noni. Nec citatus in tribu ciuis respondisset.

858.58. Ad biuitam uenio.) Noni. ad biuiram.

862.60. Febris hæc attulit mali.) Noni. æstuat mali?

869.10. Quidnã garidiatis dicentes, ò fortuna.) Noni. Ac poëmata eius gargaridans, dices ò fortuna, &c.

870.29. Cantuq; casto corda relaxas.) Apud Noniũ hoc tantum inuenio: Cantu, castaq; poësi.

872.31. Dissipent, distrahant.) Noni. Dissipent, differant.

873.60. Perpetuam conseruetis.) Nonius: Perpetem probitatem conseruetis.

878.50. Gubernator nauem flectit.) Noni. nauem torquet.

899.34. Hecta quasi hieta.) Festus hetta scribit per tt geminũ.

901.18. Perennis herbæ.) lege, perenni serue.

902.20. Vas cum aqua.) Noni. Vasum cum aqua.

Eadẽ, 56. Enni. Sanguine diluitur tellus.) Noni. autorẽ unde hic uersus sumptus est non nominat, tantũ dicit esse apud quendã ignobilis autoritatis, sed ex Gellio cõstat ẽẽ uersum Furij Antatis poëtæ nõ omnino mali, sed non ita receptæ autoritatis.

907.48. Ferro efferri cardines.) Noni. Ferro effringat cardines.

913.24. Erumnulas.) Alij ærũnas & ærumnulas per æ diphthongum scribi malunt, quorum è numero est Festus Pompeius, qui à græco uerbo αἴρω ærumnas dictas putat.

Eadem, uer. 30. Aes à ueteribus rãdus, à quo randuscula porta. utrumq; à ueteribus per au diphthongum scriptum comperi, atq; ita habetur apud M. Varronem, & F. Pompeium.

922.59. Lachrymas de ore negœo.) Festus: Simul ac lachrymas de ore negœo detersit.

930.44. Lucil. Nemo illa uiuit carie.) Noni. hoc citat ex Afran.

942.36. Maximas optimitates.) Nolim equidẽ contẽdere de re non perinde graui, uerũ uix scio an probandus sit Pylades Plauti enarrator, q tantopere flagellet suos antagonistas, qđ sequuti uetustos codices legant apud Plautũ, maximas optimitas pro optimitates, cũ id constanter legatur apud Noniũ, & Aulum Gelliũ. quasi uero ubiq; corruperint oĩa impressores, maxime in ijs quæ antiquitatem quandam resipiunt. Quod si offenditur inflectionis nouitate, quid dicet de mordicibus, & eiusmodi uocibus, quæ apud hunc comicũ crebræ sunt, nec ad certam analogiam reduci possunt? Et paulo post: Opiferasq; offers mihi.) lege oppiparasq; offers mihi.

950.8. Oleas exui optime conscribit Cato.) Noni. De oliuitate oleas esui optime condi scripsit Cato.

977.61. Sicis, sabinisq; fodentes.) Festus: sicis, sibinisq;.

981.23. Martius: In millibus tot ficorum nõ uidebis grossum.) Macrobius Marcum Athiliũ hoc loco citat autorẽ non Martium, sicut & paulo post, Posthumium Albinum de Bruto hæc scribentem: Ea causa sese stultũ brutumq; faciebat, &c. ne quis imprudens hæc de Albino ipso dici putet.

1004.40. Summa fortuna reddidit.) Nonius addit repente: Summa fortuna repente reddidit.

1004.27. Quibus temporibus.) Varro apud Gellium primo hebdomadum: Deinde illos dies, quibus halcyones hyeme in aqua nidulantur, &c. Refertur & à Nonio.

1006.10. Crudelissime catinis subijcere.) Non. subiecerat.

1008.30. Nam clandestina uerborum crebritudine transigi.) Noni. Nam clandestina celeriter transigi, apud notos cogitata dicere decet non explanari.

1030.3. Calones, famuliq;, metalli, caulæq;.) Festus pro metalli, metelli legit. & item illud Accianum hoc modo: Calones, famuliq;, metelli, caculæq;.

CASTIGATIONVM IN
Cornucopiæ, finis.

IN MARCVM VARRONEM DE LINGVA LATINA, ET de Analogia.

c Ol.1057.57. Hic parui rudentum sibilus &c.) Hunc locum ex Criniti commentarijs sic reponendū curauimus: Hinc Pacuuius, rudenti sibilus, hinc incurui ceruicum pecus, hinc clypeat brachium. Quod postremū ex eiusdē autoris Hermiona sumptum est. Sic enim apud Nonium refertur: Currum liquit. chlamyde contorta clypeat brachiū. Quod autē præcessit, incuruiceruicū pecus citatur & Pacuuij nomine à Quintiliano in primo: Nerei repandirostrum, incuruiceruicum pecus.

1058.7. Quæ hæreditate à Romulo uenerunt.) Alijs hic additur rege. Quæ hæreditate à Romulo rege uenerunt.

Eadē, uer. 52. Lucretius: Aetheris & terræ.) Si scriptura mēdo uacat, Lucretiū necesse est aliud uolumen scripsisse, quàm quod hodie extat de rerū natura. Nam neq; initium librorū neque numerus alio qui conueniret cum Varronis scriptis.

Eadem, uer. 61. Cœli ingētes fornices.) Hoc Ennij hemistichium Cicero de oratore citat his uerbis: Quo in genere primū fugiēda ē dissimilitudo: Cœli ingētes fornices. Quamuis sphæram in scenam, ut dicitur, attulerit Ennius, tamen in sphæra fornicis similitudo non potest inesse.

1059.6. Et triuolum qui territur.) Alij codices habebāt tribulū. nam et tribulū neutro genere pro tribula usurpauit idē Var. lib. de re rust. i. Quod fit inqt, apud alios iumentis, hic

1060.22. Stagnū à græco, qđ nomen habet primā (tribulo fit. &c.) Festus Pomp. hunc locū uidetur interpretari lib. xvij. Sed græca uox unde latina stagnū duxit originē, prorsus deprauata est. Festi uerba sunt hæc: Stagnū q dā dici putant, qđ in eo aqua stet, alij qđ is locus à græcis σὺν dicitur, q a bene cō

Eadē, uer. 49. Ex phœnice Mallius scribit.) Mani (tineat aquā. lij historici præter cæteros meminit Gell. et Nonius, atq; alibi Varro ipse. quare uiderit lector num pro Mallio, Manilius

1061.12. Quadrantis ratiti.) Ratiti legendū nō (legendū sit. ratici, manifestum est ex Pompei Festi commentarijs, qui ita scribit: Ratitum quadrātem dictū putant, quod in eo et triē teratis fuerit effigies, ut nauis in asse.

1062.24. Hi dei idē q Aegypti Serapis & Isis et S. Harpocrates digito significat, ut idē princeps.) Politianus in Miscellaneis legit: Serapis & Isis, etsi Harpocrates digito ut taceas.

1067.9. Cū aqua feruēti insipitur.) Recte inspici= (significat. tur nō inseritur, ut quidā putant. nam Festo Pompeio sipo iacio significat, unde insipio inijcio, qua uoce usus est & Pomponius Attellanarū scriptor in Fullone, his uerbis: Facite ut ignis feruat; ligna insipite, far concidite.

Eadem, uer. 13. Quod Græci κόννον.) Sic enim legendū puto, non κρόννν, cum κρόνν longe aliud sit.

Ead. 49. Neq; dispendij facit hilum.) Idē citatur ex Ennio paulo inferius, lib. de analogia. ij. sed deprauate. Quæ dedit ira caput, nec dispendi facit hilum.

Eadem, uer. 55. Mactæ ab eo quod Græci μάπυς.) In quibusdā scriptum inueni, macte, ab eo quod Græci μάνδαν.

1068.7. Quod fominute conctū sit tabellis.) Legitur &, quod minute confectum sit tabellis.

Eadem, uer. 26. Ab eodē appellatum est truellum.) Legi potest trulleū, uel ipso Varrone autore de uita pop. Ro. citante Nonio. atq; ita legit & Sipuntinus. Et uer. 61. lege, simpulum.

1071.16. Maniū Postulionem.) Cœlius Rhodoginus, postulationē postulare rectius legi posse putat, haud scio quàm recte.

Eadē, uer. 26. Cornelius & Luceius.) Pro Luceius alibi Luctatius scriptum offendi.

1073.15. Segestria appellant.) Ita ferè lib. de uita populi Romani citāte Nonio: Hoc, inqt, quod inijcitur, toral dicitur, lecticā qui in uoluebant segestria appellabāt. Atq; his nō dissimilia Pollux de στράτρῳ onomasticôn lib. x. quanq̄ Festus dicat segestria uocari pelles nauticas, quas Græci δέῤῥις appellant.

1074.3. ἄῤῥαβον.) Vsitatius id à Græcis ἀῤῥαβὼν dicitur, nec memini me usquā legisse, quod sciam, ἄῤῥαβον genere neutro.

Ead. 8. A quo ēt intertrigo dicta.) Sic enim legendū, non intrigo. Cuius loci me admonuit Perpetuus Henriotus uir in scrutandis ueterum monumentis diligentissimus.

1076.26. Dies agonales, p quos rex in regia arietē immolat, dicti ab ogon', eo quod &c.) De hoc immolādæ hostiæ ritu & uerbo hoc agon', quo sacerdos minister utebatur, fit mentio apud Senecā, ad quod allusit & Ouidius illo uersu: Semper agāt ne rogat, nec nisi iussus agit. Quod mirū Politianum apud hunc nō animaduertisse cum dicat apud unum duntaxat Senecam eius factam mentionem.

1077.18. Funalia furinæ.) Ea Fest. furnalia scribit appellata

1078.6. Cū Cicero uenustissime dicat ab occæcādo.) Id (fuisse. à Cicerone dici in libello de senect. autor est Non. Eius uerba hæc sunt Sparsum semē cohibet primū id obcæcatū, ex quo occatio, quæ hæc efficit nominata est quanquā in uulgatis codicibus in eo libro pperā occato pro occæcato à typographis

1080.5. Vt se abeat.) Alij, ut ab se abeat. (impressum est.

1081.10. A quo ēt extremum &c.) Hunc locum citat, & pulchre interpretatur Gellius lib. x. cap. xxi. q quoniā ad lectionis integritatem simul & intelligentiā facere uidebatur, non putaui omittendū. Nam causam ostendens quare Cicero his uerbis nouissime, & nouissimus uti uoluerit, cum tamen eo multi sui seculi doctissimi uiri usi fuernt, ait: Quoniam qui doctissimus temporū illorū fuerat, illo ut nouo & improbo uerbo uti uitauerat, propterea id M. quoq; Varronis ex lib. de lingua latina ad Ciceronē sexto demonstrandū putaui. Quod extremum inquit, dicebatur, est dici nouissimum cœptum uulgo, quod mea memoria ut Lælius, sic senes alij, quod nimiū nouum uerbum esset uitabant, cuius origo, ut à uetere uetustius, & ueterrimū, sic à nouo declinatū nouius & nouissimum. Proinde mendū esse suspicor in codicibus typis excusis, in lib. de orato. ubi ea uox semel inuenitur.

1083.32. Ter sub armis mali uitā cernere.) Sic enim legendū uel ex Nonianis cōment. quis mediocriter doctus facile uide

Eadē, uer. 35. Vos epulo postquā spexit.) Id ex Ennio qui (rit. dem citat Festus Pomp. sed paulo diuersius, & fortasse deprauatius: Quos ubi rex paulo aspexit decoribus celsis.

1084.19. Bœotia ostendit, quā comœdiam dicunt alij esse.) De hac comœdia secus scribit Gell. referens iudicium Varronis in Plautinas fabulas. Sed eius uerba ponā. Quasdam item, inquit, alias probauit adductus stilo atq; facetia sermonis Plautini congruentis, easq; iam aliorū nominibus occupatas Plauto uindicauit, sicut istam quā nuperrime legebamus, cui nomen est Bœutia. nā cum illis una & uiginti nō sit. & esse Aquilij dicatur, nihil tn̄ Varro dubitauit quin Plauti foret, neq; alius quisquā nō infrequens Plauti lector dubitauerit.

1086.17. Id esse apparet.) Lege idem esse.

Ead. 53. Quod est terrarū anfractarum uisum.) Arbitror legendū ex Nonio: Terrarū anfracta reuisam. Est enim hemistichium ex Accij Eurysace à Varrone adductū, & à Nonio repetitum lib. de indiscretis generibus. Super Oceani, inquit, stagna alta patris, terrarum anfracta reuisam.

Eadē, uer. 46. Debet eē contra septū.) Alij legūt cōtinuo septū.

1087.61. Sic fiet mutuā mulinā.) Erasmus Roterod. amor et delitiæ humani generis, i lib. quos Chiliadas inscripsit, pro mutuā mulinā putat legēdū, mutuū muli, ut subaudiatur, scabūt

1088.23.Vtinam ne in nemore Pelio securibus Cæsa accidisset abiegna ad terrã trabes.) Sic enim censet legendũ Politianus, cũ explerisq; Ciceronis locis, tũ ex Priscianũ lib.ıÿ. quãq̃ uulgo fere pro accidisset, cecidisset scriptum inuenio.

Eadem, uer.25.Ennius: Cœlitum Camilla expectata aduenis, ô salue hospita Camilla.) Macrobius Saturnaliorũ libro tertio hunc locum citat ex Pacuuio. quẽ quidem cum ad hæc et sequentia de Calimacho plurimum facere uideatur, non grauabor asscribere. Nec nomen, inquit, Virgilius, apud se, quod fortuitũ esse poterat, uacare permittit. Matris'q; uocauit nomine Casmillæ mutata parte Camillam. Nam Statius Tulianus de uocabulis rerũ lib. primo, ait dixisse Callimachum, Thuscos Camillũ appellare Mercurium, quo uocabulo significatur præministrũ deorũ. Vnde Virgilius ait Metabũ Camillam appellasse filiã, Dianæ scilicet præministrã. Nam & Pacuuius cum de Medea loquitur, cœlitũ Camilla expectata aduenis. salue hospita. Romani pueros, puellas'ue nobiles & inuestes Camillos & Camillas appellant, Flaminicarũ et flaminũ præministros. hactenus Macrobius. Vbi obiter uideat lector, num idẽ sibi uelit Varro cum ait, uerbũ esse Casmillus, quod apud Callimachũ inuenit, cũ illo, quod Statius Tullianus scribit, Callimachũ dixisse Tuscos appellare Mercurium Casmillum.

1089.25.Catus Aelius Sextus.) Hoc hemistichium Ennianum citatur à Marco Tullio cum aliâs, tum lib. primo Thusculanarum quæstionum.

Eadem, uer.53.Diabathra in pedibus.) Diabathra genus calciamenti cuius meminit et Festus, unde apud Plautum in Aulularia: Sedentarÿ, sutores, diabathrarÿ.

1090.17.Vide uinices quantas.) Antique uinices pro eo quod nunc uibices dicimus. quod tametsi leue est, cũ uideam tamen in eiusmodi quosdam impingere admonendũ putaui. Cuiusmodi etiã est illud quod apud Noniũ sæpe inuenitur, uiuere pro bibere, & albeus pro alueus.

Eadem, uer.20.Diobolares, schœniculæ, miraculæ.) Hæc & illa quæ mox sequũtur, scrãctiæ, scrupedæ, stritabilæ &c. sumpta sunt ex Plauti Neruularia, quæ comœdia'ut refert Gellius etsi inter incertas est habita, tamẽ mire festiua, et uere Plautina uerborũ antiq̃tate uitia ac deformitates meretricum p̃stringit. Varie aũt legitur apud autores. Nã q̃dã scraptæ quidã stratæ, aliÿ scranctiæ, nonnulli sartæ habebant. unde uix tandẽ uerã lectionẽ elicere potui. Sed placet quod legit Nonius: Scraptæ, scrupedæ, stritabillæ, uel, ut, aliÿ striti-(bulæ, sordidæ.

Eadẽ, uer.31.Ego noui scio axiosam.) Forte le= gendũ, ego nouitio axiosam. et uersu ab illo secundo, pro ingestione, in cestrione. quæ fabula à grãmaticis sæpe Plauti no(mine citatur.

Eadem, uer.51.Quod est apud Cassiũ: Nocte intempesta &c.) Locus est ex Cassÿ poëtæ fabula quæ Brutus inscribitur, ubi ait Lucretia: Nocte intempesta nostram deuenit domũ, quod testatur paulo post ipse Varro.

1091.13.Videbitur, factum uolo, at redito conticiniũ.) Alibi Varro: Videbimus, factum uolo, redito conticinio, atque ita fere legunt Plautini interpretes. Quidam autem: Videbitur factum uolo, huc redito conticinio.

Eadẽ, uer.37.Terẽtius: Scortatur, potat, olet, unguentũ de meo.) Est apud Terẽtiũ in Adelphis. quanquã Donatus et cæteri interpretes eo loco cõstantissime legant obsonat, nõ scortatur, unde certũ est Varronẽ lapsum memoria, aut codices omnes fuisse deprauatos, quod ante nos diligẽter annotauit Politia(nus.

Eadẽ, uer.46.Si unũ epityrum.) Est apud eundẽ in Milite. & mox uer.55. pro p̃uolgans, quidã legunt peruolans.

Eadẽ, uer.48.Quod minimũ ẽ, neq; ut aiũt μυ̃ facere audẽt.) Carmẽ est Ennianũ, ut abũde declaratur ĩ chiliad. Erasmicis.

Eadem, uer.49.Pacuuius: Dÿ monuerint meliora.) Monerint non mouerint, aut monuerint legendũ, autore Nonio, qui tractatu de mutatis coniugationibus scribit, moneris pro monueris usurpatum à Pacuuio in Armorũ iudicio, & rursum in Chryse hisce uerbis: Dÿ monerint meliora.

1092.12.Euax iurgio uxorẽ etc.) Extat apud Plau.ĩ Menæch.

1093.11.Lege: Sine quod libet id faciat.

Eadẽ, uer.18.Versum ex Næuÿ Hesiona quo gladÿ lingulæ meminit adducit Gellius lib.x. capite de telorum uocabulis. Est autẽ iste: Sine mihi gerere morẽ uidear lingua, uerũ lingulæ

Eadem, uer.20.In Lampadione: Protinã à protinus continuitatem significans.) Aut uehemẽter fallor, aut hic est locus quẽ citat Nonius Marcellus lib. de uaria significatione sermonũ, quanquam nõ omnino ÿsdem uerbis. Varro inquit, ẽt de lingua Latina lib. sexto, uel protinam, uel protinus continuatione uel præteritæ uel futuræ longitudinis dicit.

1099.Psalterio & Pandura.) Vtrunq; græcum est, sed παν-δούρας, quod non ita notum est omnibus, meminit Athenæus in quarto Dipnosophistarum.

1100.2.Mille assariũm esse.) Assarium ab asse per diminutionem Græco more deflexũ uidetur, sicut à βίβλος βιβλάριον, quanquam & Græci scriptores quidam præter sacros, etiã ἀσσάριον usurpent, pro minuto asse seu'obolo, eã uocem opinor à Latinis mutuati.

1102.35.Serperastra.) Quid sint serperastra docet quidem Crinitus, uerũ idẽ hũc locũ emendare uolens ita deprauate citat, ut magis inuoluere quàm explicare autorẽ uideatur.

FINIS.

IN POMPEI FESTI LIBRORVM VNDEVIGINTI *fragmenta.*

C Ol.1125.45. Vel quod duratur ut fiat tostum.) Pro duratur q̃dã aduratur scribere malunt, sicut & mox uer.50. per lacinia toga, lacinia togæ.

1126.11. ambaruales hostiæ appellabantur, quæ pro aruis à duobus fratribus sacrificabãtur.) Hic locus aut ab abbreuiatore corruptus est, aut certe nõ est hic Festus quẽ citat Macrobius Saturnaliorũ lib.iÿ. his uerbis: Ambarualis hostia, ut ait Pompeius Festus, quæ rei diuinæ causa circũ arua ducitur, ab ÿs qui pro frugibus faciunt quanquam & alibi eiusdẽ Festi mentionem fieri à Macrobio certum est.

1126.29.At, uel aut.) Aliÿ, at, sed, aut.

Eadẽ, uer.35.Quod uerbũ uenit à græco.) In quibusdã codicibus uerbũ græcũ adiectũ repperi, ἄρρει, q̃d significat ἄγε δὴ

1127.43.Aceris securis.) Sipuntinus aciæris legit.

1128.13.Florem autlabant.) Crinitus, exantlabant.

Eadẽ, uer.35.Quintio poëtæ.) Hic est ille Atta togatarũ scriptor cuius meminit Horatius in epistola ad Cæsarem, quiq; frequenter citatur à Nonio Marcello.

1128.59.Vel q̃a terra oriatur.) Aliÿ: uel q̃a terra operiatur.

1131.40.Vas ab hauriendo.) Ab ἀρύτεσθαι uidelicet. Nã ἀρύταινα græca uox est, nec à Latino uerbo deduci potest. Est autem ἀρύταινα autore Polluce uas quo in balneo utebantur ad aquam hauriendam.

1133.21.Antiquum ueteres etiã pro omnia posuere.) Arbitror legendum pro nobili. Nam & antiquũ nonnunquam pro nobili accipi testis est Virgilius illo uersu:

Nos troia antiqua.

Eadem uer.42.Bilinguis bruttaces.) Sipuntinus legendum putat, bilingues Bruttÿ.

1135.51. Plautus indicat.) In Bacchidibus scilicet

1137.31. Connitentibus palpebris.) Aliàs conniuentibus.

1139.5. lege, calathos. Sic enim Græci, κάλαθος.

1139.21. Cappes & cappedia.) Cæteri ferè cupes, et cupedia per u, & simplex p. cupedia scribunt. nos utrunq; reliquimus nusquã temere ausi mutare scripturam.

Eadem, uer. 56. Clunaclũ cultrũ.) Sipuntinus legit clunaculũ.

1140.8. Cuturniũ.) Idẽ alibi in litera g, guturniũ scribit & interpretatur. et uer. 10. lege: culignã in fœnogræco ponito.

Eadẽ, uer. 17. Cnephosum.) Id paulo post itidẽ à κνέφας deduci & per g scribi præcipit.

Eadẽ, uer. 21. καλλόπιστον.) Id genus uestis Sipuntinus κάλασσον uocat. uter autem rectius, nescio. Nec enim idem esse puto quod Iulius Pollux καλάσσιριν appellat, uestis genus Aegyptiæ & fimbriatæ.

1141.34. Clucidatum.) Quin & hoc alibi per g scribit, uelut à γλυκὺ deflexum.

Eadem, uer. 45. Deus putabatur esse portarũ.) Seruius ex Virgilio, & eum secuti cæteri Portumnum portuum deum faciunt, qui à Græcis Palæmon dictus sit.

Eadem, uersu 54. κέρδονα.) Malim κέρδωνα per ω magnum sicut ab ἄκρος ἄκρωνα. Nã & Athenæus scribit apud Spartanos heroëm quendam nomine κέρδωνα à cocis coli, mirũ ni dictum ab ea lucri cupiditate.

1143.7. Curionẽ pro macro.) Est in Aulularia, ubi id ipsum apte declaratur his uerbis: Volo ex te scire q͂d sit agnus curio. Qui ossa, inq͂t Euclio, atq; pellis totus est, ita cura macet.

Eadem, uersu 34. Quasi lupus ab armis.) Nonius id testimoniũ citat ex Plau. Ambroico, atq; clunes desertos nõ infractos le-

1144.47. Calparij uinũ nouũ.) Libentius credã legendũ (git. esse calpar. quàm calparij. Nam Varro teste Nonio calpar uinum quoddã apud ueteres appellatum ait, ab eo quod uas calpar diceretur, prius quàm nomen dolij prolatum esset.

1147.16. Delicare p. pro dedicare.) Legitur & alibi pro deducere. Atqui Nonius id uerbum pro declarare accipi docet non uno loco, ut est illud Titinnij: Quid istuc? aut quid sibi uult hic sermo, mater delica.

Eadem, uer. 18. Deliquum apud Plautum.) Extat apud Plautũ in Cassina his uerbis: Sine amet, sine quod libet id faciat, quãdo tibi domi nil deliquum, tametsi Varro de lingua Latina lib. sexto deliquiũ legat et interpretetur, nisi mẽdosus sit co

Eadem, uer. 60. Id est externo uino.) Hesterno legendũ (dex. ni fallor. Nam ἕωλος apud Græcos hesternum sonat, sicut ἑωλοκρασία hesternæ crapulæ grauedinẽ, & ut Festus uocat hallucinationem.

1149.45. Sicut enim lictor in quibusdam sacris clamitabat, hostis uinctus.) Quidam pro lictor lector, & uictus pro uinctus legunt hoc loco.

1150.9. Effufilatum exertum, quot scilicet omnes exerto brachio sint.) Magis accedo ijs qui hic legunt: Expapillatum, exertum quod scilicet omen exerto brachio fiat.

1152.27. Sic me subes.) Sipuntinus subis. Et uersu 48. Quod forua capiant, id est feruẽtia.) scribitur & forma, unde Cato formidum pro calido usurpauit.

1153.37. Pandite sultigenas.) Sipuntinus: Pandite quæso genas. Sed rectius sulti genas per collisionem, sulti pro sultis, ut & alibi docet Festus.

Eadem, uersu 57. Ginzeriator tibicen.) Magis placet legere gingritor cum Sipuntino à gingrinis tibijs, quæ & Græcis γίγγραινοι dicuntur, & tibicen γιγγρίτης, quarum meminit & Athenæus lib. quarto Dipnosophistarum.

Eadẽ, uer. 60. Alij ἀπέρματα uocant.) Pro ἀπέρματα, in alijs γένεθλα scriptum repperi.

1154.48. Vinceres cursu ceruum.) Legendũ uinceretis, ut passim apud Plautũ legitur, & ut à M. Varrone citatur, de lingua Latina libro sexto.

1155.43. Cuius adhærentia inspiciebantur exta.) Huius loco in alijs scriptum inuenio: Ad cuius adhærentia inspiciendũ harioli conducebantur.

Eadem, uer. 50. Qui gracilior est.) Sipuntinus, qui grandior est, nonnulli, qui grauior est quàm fru. altus.

1156.12. Halapanta.) Nonius Halophanta legit aliunde deflexa uoce. Est autem apud Plautum in Curgulione.

1157.41. Quæso ne me incomities.) Quid sit incomities satis interpretatur ipse Plautus in eadem fabula. Nam cũ leno dixisset: Quæso ne me incomities, mox respondens trapezita, & ad nominis etymon alludẽs ait: Licet' ne inforare, si incomitiare nõ licet? Non inforabis me quidem, inquit Curculio Non mihi placet tuum profecto nec forum nec comitium.

1158.27. Pro impetrix forte legendũ est impetix, sicut et mox uersu 34. pro immune uulgo ferè immane legitur. & uersu 41. Increata pro intecta.

1159.35. Esca est meretrix, lectus illex est.) Nonius & Plautini interpretes Noniũ sequuti, illix ab illex sic distinguunt, ut illix ab illiciendo qui allicit, illex uero qui sine lege uiuit.

Eadem, uer. 42. Immustulus.) Alijs immissulus potius legi placet. Et uersu 56. Et imbelliam belli inscitiam, pro imbecillam belli inscientiam.

1160.6. Lemnisci id est fasciolæ.) De lemniscis & philyra multa docte disserit Politianus in Miscellaneis suis, partim ex hoc autore, partim ex alijs, sed interim hoc ab eo aut omissum miror, aut non animaduersum de lemniscis, eam uocem esse Græcis & latinis communẽ, qua inter cæteros usus est Athenæus libro quinto, ubi describens splendidam illam pompã Philadelphi regis Aegypti, loquitur ad hunc modum: Ἐκ τούτου περιστεραὶ, καὶ φάσσαι, καὶ τρυγόνες καθ' ὅλην ἐξίπταντο τὴν ὁδὸν, λημνίσκοις τοὺς πόδας δεδεμέναι, πρὸς τὸ ῥαδίως ὑπὸ τῶν θεωμένων ἁρπάζεσθαι.

1160.21. Lesbium genus uasis.) Lesbij uasis meminit idẽ Athenæus in undecimo. Hedylum quendam citans autorem, qui in epigrammate id usurparit.

Eadem, uer. 30. In agris, nunc termini.) Post termini à quibusdam additũ erat, nunc uiæ transuersæ. Et mox uersu 50. pro & mulier auguratrix, legitur garulatrix. Et uersu sequenti, pro furatum furtum.

1161.24. Lapit dolore afficit.) Alij scribunt, lipuit quod tractũ uidetur à græco λυπεῖν, quod est dolore afficere. nã lapit usurpãt autores pro obdurefacit, & in lapidẽ cõuertit. Pacuuius citãte Nonio: Lapit cor cura, erũna corpus cõficit.

Eadem, uer. 28. Qui conducti militabant, ἀπὸ τῆς λατρείας.) Alij quasi λατρεύοντες. & uer. 36. Pars tertia populi Rom. est à Tatio & Romulo appellati.) Dilucidior & syncerior erit lectio, si addas uerbũ. Sic enim in alijs scriptum inuenio: Tertia pars populi Roma. distributa est à Tatio & Romulo, appellati sunt à Lucero Ardeæ rege &c.

1162.14. Lycophes Græci &c.) In Collectaneis Suidæ λυκόφως non lycophes scriptum inuenio pro diluculo. Sic enim interpretatur: τὸ περὶ τὴν αὐγὴν φῶς.

1163.26. Plautus significare uidetur.) Valla Plautinus interpres putat hoc ad illud Plauti referendũ, quo est in Captiuis: Nec mendacij subdolis mihi usquam mantellũ est meis.

1164.27. Munitio morsicatio.) Alij mumectio.

Eadem, uer. 52. Mltam osce dici pœnã quandam &c.) De multæ uocabulo ex Varrone, atque adeo quæ dicatur suprema & minima multa copiose disserit Gellius libro undecimo, capite primo.

1165.22. Quæ græce dicitur μυῤῥίνη.) Sic enim habent quidã codices, ut significetur uinum seu potio myrti odore conditũ, ut est illud apud Plautũ in Pseudulo: Murrhinã, passum, defrutum. Siquidẽ non uideo quid cõmune habeat nectar cũ murrhina, quod hic quidam supposuerant.

1166.2. Quid si ad ludos me pro manducæ locem?) Paulo aliter habetur in exemplaribus typis excusis. Quid si aliquò ad ludos me pro mãducæ locem? Quapropter? quia pol clare crepito dentibus.

Eadem, uersu sequenti, pro eo quod habetur: Mancini fama appellabantur. &c.) Sipuntinus legit: mancinati, damnati appellabantur. & uersũ 46. mimphur pro mamphur.

1167.27. Calceos mulleos allucinatos,) Alij, alutacinatos, uocabulo ab aluta deflexo.

1168.24. Mugnamur.) Huius mentionem fecimus apud Noniũ in uerbo mugnari.

1169.37. Quod Græci μύλικρον.) Opinor legendum μύλακρον, seu μυλακρίς. quod posterius Iulius Pollux significari scribit os illud cauum in quo genu circumagitur, nimirũ nõ longe abludens ab eo quod scribit Festus.

1171.51. Dabo me ad parietẽ, imitabor nepam.) Extat apud Plautum in Cassina. In codicibus impressis legitur: Recessim cedam ad parietem, imitabor nepam.

Eadem, uer. 53. Quia ναυτέαν facit.) Forte ναυτίαν, aut certe quod idem est, nauseam. Nam alioqui non uideo quò pertineat illud mutatione t in s.

1173.28. Et in Tinicularia.) Hæc comœdia à Festo alibi semel aut iterum Tunicularia dicitur, nonnunquam et tegularia. Marcus Varro Neuium citat alicubi in Trucularia, cũ eadem sit opinor.

1174. Afranius in simulantẽ.) Et hæc fabula ut à uarijs grãmaticis citatur, ita uarie & incõstanter scribitur, ut nescias quid sequendũ sit. Nonius aliquoties Afraniũ citat in Simula, nonnunquã in Semela, Gellius in Sella, Macrobius in Selia, sed frequentissime inuenio in Simulante, quod magis arridet.

1174.53. Nuscitiosum.) Hoc & de luscioso scripsit, (ridet. paulo superius in litera L.

1175.26. Nam hic sum gnobilis.) Fuam legendũ non sum. ex Nonio, quanquã hanc Festi lectionem de gnobilis non agnoscat, in librariorũ uitio iputemus, Et uersu 33. pro noxij dij, libentius legerim nixij, atq; ita scriptũ obseruaui in quibusdam libris.

1176.3. Oculissimũ hostiũ amicæ.) Locus est ex Curgulione, tametsi nõ omnino cũ hac cõueniat uulgata æditio. Sic enim habet: Huic proximũ illud hostium oculissimũ. Salue. ualuistin hostium oculissimũ? neque additur amicæ.

Eadem, uer. 10. à græco ὀσμὴ.) Non absurdũ uideatur si legas ὀδμὴ quod idẽ ualet, quandoquidẽ odefacit per δ scribi præcipiat Festus. Et mox uersu 21. pro obnuit, obnubit scribunt alij.

1180.32. Redintegrari, acceptæ uitæ à lucio permotus &c.) Rectius, initio acceptæ uitæ per motus cunarũ &c. Et uersus 39. lege: atque eccum in ipso tempore.

1181.16. Quando me æquum, uxorẽ, quam sauream &c.) Lege: Quâ me, quâ uxorẽ, quâ seruum Sauream potes, circũduce, aufer, promitto tibi non obfuturũ. Et post aliquanto: Tibi optionem sumito leonidam.

1183.6. Perbitere Plautus.) Sipuntinus & Plautini interpretes legunt præbitere. Est autem apud Plautum in Rudente, his uerbis: Malo cruciatu in Siciliam præbiteres.

1184.10. Dolo sciens duit.) Pro dolo duit, legitur in nõnullis morti duit.

Eadem, uer. 54. Præstinare apud Plautũ.) Est cũ alibi, aliquot locis, tum in Captiuis: Alium pisces præstinatum abire.

1185.43. Prosedas meretrices.) Extat apud eũdẽ in Pœnulo his uerbis festiuissimis: An uis inter istas uersarier, prosedas, pistorum amicas, reliquias, alicarias, miseras, schœno delibutas, seruicolas, sordidas?

1189.28. Græci uocant pelles pesce.) πέσκη scilicet. Sic enĩ Hesychius πεσκέων, δερμάτων. Et rursum, πέσκον, κώδιον, ἢ δέρμα.

Eadem, uer. 37. Plautus in Curgulione.) Plauti uerba ex ea fabula ubi pedes pro pediculis usurpat, ascribam. Item genus est, inquit, lenones inter homines meo quidem animo, ut muscæ, culices, pedesq; pulicesq; cimices.

1193.60. Ennius, Achille Aristarchi.) Achilles Aristarchi inter Ennianas fabulas numeratur & à Nonio Marcello lib. de contrarijs generibus uerborũ, in uerbo præliant. de qua intelligere Plautũ putauit Crinitus, cum ait in pœnuli prologo: Achillem Aristarchi mihi cõmentari lubet. Inde mihi capiam initium ex ea tragœdia.

1194.62. Cumq; hic tam formosus homo.) Nonius: Cumq; hic tam formosus tibi, & te dignus puellus.

1195.15. Perenne uocant.) Id genus auspicij supra peramne uocauit, quod & hic posse legi non dubito. quod autem sequitur, ueteres amnem fœminine usurpasse, id abunde docet Nonius libro de indiscretis generibus.

1197.53. Clarus ob obscurã.) Hunc Lucretij locum ante nos annotauit & castigauit Crinitus, ne quis sua laude frustretur.

1198.26. lege: studiosæ etiam antiquæ mulieres fuere. Et uersu 56. ruspari esse crebro quærere.

1199.7. Cephalõ Gergithius.) Huius Cephalonis Græci historici meminit præter cæteros Strab. et Suid. Floruit sub Adriano.

Eadem, uer. 34. Qui Agathocli Siculi.) Agathocli genitiuũ usurpat antique pro Agathoclis. Nã Fab. Quintilianus tradit ueteres Latinos ad imitationẽ Græcorũ, genitiuum nominũ in es, non ut hodie in is extulisse, sicut & Maro cũ ait, Immitis Achilli. Est autem hic Agathocles ille tyrannus qui Calliam Syracusanũ munebris induxit, ut de se historiam scriberet, non ad historiam fidem, sed ad suum arbitrium.

1200.5. Accius in Amphitryone: Cedò ecquid te redostitum cũ meassem obiectet facilius?) Hic locus æque mendose refertur à Nonio in dictione redostit. Sic enim legitur in eadem Accij fabula: Quid hic redostit uiam, cometet, optet facilius?

Eadẽ, uersu 12. Præsul ut ampiruet, inde uulgus redãplauit.) Ex Nonio propemodũ olfacere mihi uideor quæ sit huius germina lectio. Nam is in dictione redandruare hoc Lucilij hemistichium citat: Ut uulgus redandruet inde. Ex quibus legendum hic conijcio apud Lucilium: Præsul ut ampiruet, ut uulgus redandruet inde.

Eadem, uer. 13. Pacu. In promerenda gratia, simul cum uideã Graios nihil mediocriter redãtruare, opibusq; summis prosequi.) apud Nonium tantum inuenio: Græcos nihil mediocriter redandruare.

Eadem, uersu 32. Arbitróue, eo die dissensus esto.) Huius loco apud alios lego: Arbitro, reòue, eo die defensus esto, & uer. 61. pro tollenone, tellenon.

1201.23. Nũc tam diutius.) Pro diutius, diuinitus legit Sipuntinus. Et uer. 35. post uerba illa, quibus mundũ patet. adde, esse.

1203.50. Ennius quoq; à stirpe supremo.) Stirpem masculine reperiri testatur & nonius lib. de indiscretis generibus, hoc ipsum citans ex Ennio testimonium: Homines, Pyrrhus uti memorant, à stirpe supremo.

1203.12. Religiosi dicuntur, qui faciendarũ, præmittendarũq; rerum.) Macrobius de hac re disserens & Festũ citans, sententiã magis retulit quàm uerba, aut certe incidit in aliud exemplar, quàm quod nos habemus. Secundũ Pompeiũ Festum, inquit, religiosi sunt qui facienda et uitanda discernũt. Sed opinor Macrobiũ ad alium Pompei locum respexisse, ubi ait

ubi ait: Religioſi ſunt dies, qui facienda & uitanda diſcernunt. Proinde in Macrobio omiſſum eſt uocabulum, dies, ut in totū conueniat cum Feſti definitione.

1204.41. Roſij appellantur.) Roſcios nunc uulgo tales uocari certum eſt, à nobili illo hiſtrione Roſcio à Marco Tullio tantopere commendato. Sed an hoc ſenſerit Feſtus reclamantibus codicibus, non auſim pronunciare, quanquam ita ſentire uideatur Sipuntinus.

Eadem, uer. 50. Quē nunc ſupinum dicimus ex Græco) ὕπτιος uidelicet, s poſita pro græca aſpiratione, ut uult Feſtus.

1205.13. prouerbices lege uerueces. Et uerſu 28. Ad paupertatē ſimigrāt infamiæ, grauior paupertas ſit fides ſubleſtior.) Apud Plautum uulgo legitur: Nā ubi ad paupertatē acceſſit infamia, Grauior paupertas, fit, fides ſubleſtior.

1206.5. Tūc mamillæ primum ſororiabant.) Et Apud Plautum in comœdia cui Friuolaria nomen fecit, atque uoce Plinium uſum aſſerebat Politianus, quo loco uulgo rigētes ſcriptū eſt. Sic enim apud Pliniū lib. xxx. legendū putabat: Piſcinæ maris mām̄as ſororiātes, præcordia, maciemq́; corporis (corrigunt.

Eadem, uer. 18. lege: Lauandi gratia inſtituti.

Eadem, uer. 29. lege: Paſcali pecore. Nā & Cato paſcales oues pro paſcuales dixit. Et uerſu eodē: Ego ab lana ſolocia ad puram data.) Sipuntinus legit: Lana ſoloci ad purpurā data.

1207.15. Nubes per ego deûm ſubices humidas unde oritur imber aërio ſpiritu.) Non. ſubices nō à ſubijciendo. ſed noue dictas eſſe ſcribit, ab aëris altitudine. Gellius autē cōtra ſubijces à ſubijciēdo, & per ij geminum ſcribendū cenſet, hunc locū citans ſed paulo aliter. Ennius, inquit, in tragœdia quæ Achilles inſcribitur, ſubijces pro aëre alto poſuit, qui in cœlo ſubiectus eſt, his uerſibus:

Ergo deûm ſublimis ſubijces, humidus
Vnde oritur imber ſonitu ſæuo & ſtrepitu.

Eadem, uer. 27. Ennius Thyeſte: Aſpice hoc ſublime candēs, quē uocant omnes Iouem.) Citatur totidem uerbis à Marco Varrone de lingua Latina, & Marco Cicerone de natura deorum libro ſecundo.

1208.29. Tamen eſt eum quo imperant ingratis.) Plautini interpretes legendum contendunt: Tamen eſt eundem quo imperant ingratijs.

Eadem, uer. 45. Et in Andronico.) Forte legendum, Androgyno. Siquidē inter Cæcilianas fabulas ſubinde citatur à grāmaticis Androgynus.

1208. Fœde, ſtupreq́; caſtigor.) Sipuntinus id Ex Ennio citat, additq́; quotidie: fœde, ſtupreq́; caſtigor quotidie.

1210.26. Ennius: Salmacide ſpolia ſine ſanguine & ſudore.) Huius uerſus meminit et Marcus Tullius officiorū lib. tertio.

1211.4. Flagitiū eſt ſi nihil mittetur, quæ ſupercilio ſpicit.) Extat apud Plautum in Milite, ubi pro, quæ ſupercilio, uulgo legitur, quo ſupercilio ſpicit.

1212.39. Palatiar, Quirinali, Veliæ.) De hoc paulo inferius fit mentio.

1213.51. Tum caſu ſub monte altæ ſpecus intus patebant.) Nonius libro de indiſcretis generibus hoc teſtimonium ſic citat: Concaua ſub montis late ſpecus intus patebat.

Eadem, uer. 40. Fugitiuos uocent ceruos.) Ceruos legendum non ſeruos probat Crinitus cum multis alijs argumentis cum autoritate Martialis, qui in quodam epigrammate eleganter id innuere uideatur. Ex quo eſt hoc diſtichon:

Suppoſitam fama eſt quondam pro uirgine ceruam,
At nunc pro ceruo mentula ſuppoſita eſt.

1214.53. Solipungæ.) Sipuntinus legit ſolifugæ. Quidā codices habebant ſolpugæ, quod ipſum & apud Lucanū inuenitur illo uerſu: Quis calcare tuas metuat ſolpuga latebras?

1216.24. Scortes teſticulorū arietinorū.) Politianus ex hoc loco docet quid ſit apud Ciceronem in rhetorico: Medico teſticulos arietinos tenentē, prædicans hoc tantū ſe legiſſe de teſticulis arietinis quod eſt hoc loco apud Feſtum, cū paulo ſuperius idē Feſtus ſcribat. Suffiſcus folliculus teſtium arietinorū quo utebātur pro marſupio à fiſci ſimilitudine dictus.

Eadem, uer. 31. Lucan. Tū ſpara tum murices.) Lucilius apud Nonium: Tum ſpara tum rumices.

Eadem, uer. 29. Quales expiret ſcaptenſula ſubter odores,) Extat apud Lucretium libro ſexto.

Eadem, uer. 61. Siciliſces haſtarum ſpicula &c.) Horum telorū meminit & Gel. lib. x. cap. xv. ſed uulgo pro ſicilices perperam ſilices legitur.

1217.21. Palatio, Velia, fagutali.) Eadē ferè ſupra in dictione ſeptimontio, unde hunc locum conferendo caſtigare poſſis.

1218.19. Tullios.) Hos alij tubulos appellant, quorū unus eſt Sipuntinus.

1219.1. Libaq́; quæ fectores Argeos & tutulatos.) Varro de lingua Latina libro ſexto hūc uerſum ex Saturnio carmine interpretatur & citat hoc modo: Libaq́; fictores Argeos & tutulator. Qui ſint autē Saturnij uerſus abunde docet Feſt.

Eadem, uer. 60. Nonius: Quid ſi taceat.) Librariorū uitio factū arbitror, ut paſſim pro Nouio Nonius ſcriptū ſit. Nouij Atellanarū ſcriptoris teſtimonijs frequētiſſime utitur Nonius Marcellus, Nouij poëtæ nuſquam quod ſciam factam mentionem inueni. (lib. xvij.

1220.55. Næuius in duobus Doſennis: Sequimini præminatæ, ſequere temeti timor.) Crinitus in lib. de poëtis latinis, hunc locū ita accipit, ut à Feſto Dorſennij poëtæ teſtimoniū adductum putet. Sed ipſius uerba ſubſcribam: Feſtus quoque, inquit, Pompeius Afranium & Dorſenum poëtas citat cum de temeto loqtur, & hunc ſenariū lepidiſſimū Dorſeni repetit: Sequimini præminatiæ, ſequimini temeti timor.

Eadem, uer. 62. Et apud Afranium: Hoſtiarij impedimenta titinnire audio.) Ita ferè legit Nonius in uerbo titinnire. Titinnire, inquit dicitur, unde & tintinnabula ſunt appellata. Afranius Vopiſco: Titinnire ianitoris impedimenta audio.

1221.30. In oppido priui &c.) Alij, priuatim. Et uerſu 59. Cū extortis talis, cū todilis cruſculis.) Supra pro todilis crocotilis legit et iterpretatur, ut et i Cornucopiæ monuimus.

1222.17. Tacete & tonſillas litore in leda ædite.) Huic penè ſimile eſt quod citat Priſcianus ex Pacuuio, in Medo: Tonſillas pegi læto in litore.

1223.50. Quærente, at Claudio.) Quidam legunt: Quærēte à Claudio.

1224.11. Plautus Milite, qui talos.) Hæc apud Plautū in Milite duntaxat reperio quæ ad hunc locū faciunt: Ea mihi inſignitos pueros pariat poſtea, Aut uarum, aut ualgum, aut cōpernem, aut pætum, aut brocchum.

CASTIGATIONVM IN
F. Pompeium finis.

IN NONII MARCELLI DE PROPRIETATE SERmonum compendia

c Ol.1229.uer.9. Cæcilius Ephæstione: Tum in senectute hoc deputo & c.) Citantur & hi duo senarij ex Cæcilio à Marco Tullio in libello de senectute, quanquã non omnino ijsdem uerbis.

Versus Cæcilij ex eo libro sunt hi:

Tum etiam in senecta hoc reputo miserrimum
Sentire ea ætate esse odiosum se alteri.

Eadem, uer.18. pro ætas male, ætas mala, & pro reticenti, recenti legendum uidetur.

Eadem, uer.52. Vna ἀπεψία.) Alij, una hernia. & uersu.59. Lucilius lib. xxyiij. Et fœdera iungent.) In alijs integrum carmen asscriptum inueni, quod sic habet: Tutius & temnẽt mortes, & fœdera iungunt.

1230.2. Non modo tollet.) Quod hic deerat suppleuimus ex Nonij lib. qui est de differentijs dictionum.

Eadem, uersu.10. Multorum impunitates scelerum tulissem.) in libris impressis: Nisi multorum impunita scelera tulissemus. & uersu sequenti: Ducet quadrupedum iugo. & c.) In alijs legitur: Ducet quadrupedẽ inuitam, indomitam, infrenam, & iugo ualidam, cuius tenacia infrenari nequit.

Eadem, uer.19. Quam te post multis uideo tempestatibus.) Alibi Nonius: Quam te post multas tueor tempestates.

Eadem, uer.22. Interea tonuit bene tempestate serena.) Cicero alicubi, læuum tonuit & c. sed non ex eodem autore.

Eadem, uer.42. Et musconis manu perscribere possit Aiacem.) F. Pompeius in dictione Tages hunc uersiculum sic citat:
Et mutonis manu perscribere posse tagacem.

Eadem, uer.51. Contristat puluere cœlum.) Apud Virgilium uulgo legitur, contristat frigore cœlum.

Eadem, uer.60. Plautus Asinaria: Par paridatum. hostimentum est opera pro pecunia.) Sic sanè uno cõsensu legunt omnes. nec tamen improbo, si quis legere malit: Par pari. hostimentum est opera & c.

1231.7. Triodite trifolio.) Varie citatur hæc Varronis satyra, & ita proculdubio mendose. Nã nunc Triodite trifolio, nũc Triphalo, aliquando Triphylo scriptum erat, ut non possis te expliare, præsertim cum alij grammatici alio nomine eam citent, si quando citant. Siquidẽ hoc Nonio uelut peculiare est autorum libros non eodem modo quo cæteri citare, ut è libris Ciceronis in Verrem manifestum est.

Eadem, uer.8. Magistro, doceat tolutim.) Alio loco hic additũ repperi, traditur magistro, ut equiso doceat tolutim & c.

Eadem, uer.16. pro præterito, alij, profecto. & uersu.23. Post illud quod attentet, addunt mentem, quod attentet mentem.

Eadem, uer.28. Helio πιοπο & c.) In alijs tantum erat: Quis in omni uita heluo olfacit temetum? Et uersu.29. Temeti à carris modium. forte, temeti ac farris modium.

Eadẽ, uer.31. ἀπὸ τοῦ κινεῖν τὸ σῶμα) Alij, παρὰ τοῦ τὰ αἰδοῖα κινεῖσθαι. Et uersu.37. Ac demissior probandus & c. ac demissior cinædus adsis.

Eadem, uer.60. Contra ille calui ratus.) Sic legit & Priscianus lib. nono de præteritis uerborum.

1232.24. Extricabor, aliquâ inde ex impedimẽtis liberabor.) Postrema clausula in uulgatis Plauti codicibus non habetur. tantum inuenio: Aliqua ope exoluam, extricabor aliquâ.

Eadem, uer.50. Et ostendite.) Legitur & distendite. Et uer.54. βάρδισοι & c. Huius meminit alicubi A. Gellius.

1233.9. lege: Lapathium nullũ uescebatur. et uer.35. Familia tota uestispici.) Apud Plau. pro uestispici uestisplici ĩpressum ẽ.

1234.10. Nouius Lycurgo.) Ne quenq̃ moueat, quod promiscue pro Næuio Nouius citatur, ut contra librariorũ incuria Cn. Næuij fabulæ, Q. Nouio Atellanarum poetæ tribuũtur, uisum est ceu digito indicare quæ sint germanæ imprimis Nouij comœdiæ, quo facilius à Næuianis secerni possint. Sunt autẽ hæ, de quibus minus dubitatur passim à grãmaticis latinis citatæ. In agricola, bubulco cerdõe, dotata, exodio, fullonico, gallinaria, geminis, pappo, ptu, pedio, ĩ uirgine prægnãte.

Eadem, uer.26, Vos ignoscetis, eius ætati.) Concisus & truncus orationis contextus. Apud Ciceronem habetur: Vos ignoscetis. eius enim orationi seruiendum fuit.

1234.39. Tum pauor sapientiã omnem mihi exanimato.) Idẽ citatur & in Thusculanis & alijs plerisq; locis, sed nusquã exanimato scriptũ inuenio, semp aũt ex animo expectorat.

Eadem, uer.42. Multi pelum cedere subsilio.) Puto legendum: Mihi pedum cederem subsidio. Et uersu sequenti: uelle decerpere, pro, uellere, decerpere.

Eadem, uer.46. Cœlius Hypobolimæo.) Forte pro Cœlio legendum Cæcilius. Nam Cæcilij esse ὑποβολιμαῖον, quã ex Cratino, uel alio quopiam Græco transtulit, testantur ad unum omnes Latini grammatici, quam & latine nonnunquam citant in subdito uel subdititio. Porrò quis non uidet quàm facilis lapsus sit in Cœlio & Cæcilio?

Eadem, uer.58. Alia strena strenæ.) Lege: alia strena strenue. Et uersu.60. Canum uero tam.) Hic cum nõ caperet spacij angustia quod desiderabatur, in hunc locum reseruandum erat. Adde itaq; si libet, exemplari tuo: Canum uero tam fida custodia, tamq; amans dominorum adulatio & c.

1235.1. Sublime aduolans.) Sic enim citat M. Tullius Thusculanarũ lib. ij. ex Aeschyli poëtæ Prometheo, seu potius Accij, ut ex hoc loco colligi potest. Sed nihil incõmodi est, si ex utroque citetur, cũ eam fabulã Accius ex Aeschylo mutuatus sit.

Eadem, uer.7. Non secuncia.) Alij sescuntia. Et uersu.10. uector pro uictor.

Eadem, uer.30. Atq; etiã rutellum.) Etiam ociosum est, & eradendũ. Et uer.47. Nec citatus in tribu ciuis respondisset.) Sipũtinus: Nec citatus à tribunis respond. Vt idẽ illud qđ mox seqtur u.57. pro uãnere tũ uis, euãnetur uis legere mauult.

Eadem, uer.52. Palo consuta trua.) Quoniam hic locus sæpe et toties deprauate repetitur, præstat semel absoluere, & syncæram lectionem ostendere. Extat autem integra adhuc lib. de mutatis coniugationibus, his uerbis: Sapientia gubernator nauem torquet non ualentia Cocus magnum ahenum quando feruit paula confutat trua.

1236.11. Agnum inter pecudes aurea clarum coma, quendam Thyestẽ & c.) In Ciceronianis codicibus pro quendã Thyestẽ scriptum erat: quem clàm Thyestem. Extat aũt libro de natura deorũ tertio, siquis plura desiderabit. Et uersu.22. Si uenis sterilẽ illius operæ esse medicinã autumas.) In alijs habetur: Si uenenis sterilẽ esse illius opa medicinã autumas.

Eadem, uer.27. Tanquam colus cernui.) Collus legendũ per geminum ll, & masculine pro collũ, ut autor est Nonus in dictione collus lib. de indiscretis generibus, hoc ipsum Lucilij testimonium citans.

Eadem, uer.42. Nemo uiuit carie & c.) Sipuntinus: nemo illa uiuit carie cariosior. Et uersu.54. Insanum homines et cerebro sum.) Alij: insanum hominem. & paulo post, uer.58. pro quidnam est animi? horrescit, lege animus horrescit.

1237.7. Lucius Cotta senex Crassi pater huius Panæti, Magnus trico fuit numarius.) Sic semel legendũ, cũ ex alijs plerisq; locis apud Nonium, tũ ex probatissimis quibusq; autoribus.

1238.17. Verrucam ne unum dictum.) Melius placet quod in alijs legitur, uerrucam, neuum pictum.

Eadem

Eadē, 15. μεμνήσεταί τις μόνην καὶ μισεῖται.) Quid si legas: μωμήσεταί τις μᾶλλον ἢ μιμήσεται. & uer. 33. papiapapæ, legitur & papia pappo. qđ qdē cū græce scribi malunt, sic ferè scribunt παπίᾳ πάππῳ. & paulo post, uer. 40. sæpius delitijs me istorum.) alij legunt, delitijs meis thorum.

1239. 1. atq; inimicum orco.) Hic à quibusdā additur uerbū demittere. inimicum Orco demittere. & uer. 4. Lepusculi timentes hoc quadrangulum dedit Diana rete.) Sic legitur et alibi in dictione uiscū, lib. de impropris uocabulis. Sipuntinus legit, quadrangulum dedunt sese in rete.

Eadē uer. 20. occurro caute.) Pro caute, in quibusdam scriptum erat ad cœnam. occurro ad cœnam. et uer. 38. pro uestibus, uestitus, & uer. 40. pro ut quampessimū, Sipuntinus legit, quàm quod pessimum.

Eadem, 48. Iam canit extremus effœtos uinitor antes.) Seruius Honoratus Virgilij enarrator, rectius hunc uersum sic legi contendit: Iam canit extremos effœtus uinitor antes.

Eadē, uer. 58. Quanta in altero diritas.) In codicibus impressis apud Tullium pro diritas, constanter duritas legitur.

1240. 3. ὄνος πρὸς λύραν.) Huius uice ferè ubiq; ὄνος λύρας scriptum repperi, quā lectionē & agnoscere uidetur ipse Varro apud Gelliū cū ait: Si mihi filius unus, pluresq; in decē mensibus gignuntur, si sunt ὄνοι λύρας exhæredes sunto. ut mirer equidē mendū tā constanter libris inolere potuisse, aut eorū audaciā, q mutare tā cōstantē scripturā nō uereātur.

Eadem, 15. Cum solis radio olim cū sudum est sol.) Legendū, si Plautinæ uulgatæ æditioni credendū est: Quàm solis radij esse olim, cum sudum est solent.

Eadem, uer. 52. Enni poēta salue.) Sic enim scriptū comperi, alibi, in dictione medullitus, ne quis nos temerasse scripturā calumnietur

1241. 24. pestringere dictum.) Hic uide ne tibi oculorū aciem perstringat scriptorū uarietas. Nam Nonius eadē ferè testimonia citat alibi in uerbo præstringere.

Eadem, uer. 37. Post hæc uerba, in arcum ducat, addendū Lucilius. Nam sequentia autorē suum produnt. Et uersu sequenti. Nā ut arquatis &c.) Si tibi non satisfacit nostra lectio, uide eundē locum de genere & colore uestimentorū, in dictione luteus. & uersu 57. pro, coniugat, communicat.) alij, cōiungat, communicetq;.

1242. 13. Maltas & μαλακὸς.) Apud alios malthas per aspirationē & μαλθακὸς scriptum inuenio. et uer. 21. pro portoribus, portitoribus, et item uersu 26. familijs pro familias.

Eadem, 35. Publicarum rerum assuefiam ut scripturarius.) Melius mea sententia alibi hoc repetitur, in dictione mutare. Publicanus uero ut Asiæ fiam scripturarius pro Lucilio, id ego nolo, & in hoc non muto omnia.

Eadē, 45. quod cōmissum foret neu mittere.) Mutires legendū ex alio loco, ubi sic habetur: At enim dicis clandestino tibi si qd cōmissum, neu mutires, ne'ue hæc mysteria ferres foras.

Eadē, 54. Pompo. cantabit.) Arbitror legendū Campanis pro cantabit. Nam & alibi citatur idem Pomponius in Atellana quæ Campani inscribitur. et mox uersu 58. pro sidere alij sedere legere malunt.

1243. 14. Varro idē antiquotteti. Quid est &c.) Siphas est in re incerta diuinare, legendū censeo Varro in antiqtatibus. Sic enī uocat unū et quadraginta libros diuinarū et humanarū rerū, ut copiose docet Augustinus de ciuitate dei lib. yi.

1244. 6. Sparsum semen cohibet etc.) Hæc eadē ferè Fest. Pom. quanquā secus impressum sit, apud Ciceronem qui hodie in manibus est. eius uerba sunt: Quæ cum gremio, mollito ac subacto sparsum semen excepit, primum id occatum cohibet, ex quo occasio quæ hoc efficit.

Eadem, uer. 37. concinnare maxime.) Alij, concinnere & uersu 43. quod nunquam tabulis clauderetur, additur phanum, quod phanum nunquam tabulis clauderetur. & mox uersu 47. pro aut blatis quidam legunt à balatu.

1245. 17. Aurea cæsaries ollis atq; aurea uestis.) Sic interpretatur & Seruius. Vestis inquit, hoc est barba, unde cōtra inuestes dicimus imberbes.

Eadem. Vnde quod infertur.) Pro infertur legendū puto, quod inferum est. sicut uer. 36. pro effugere, effingere, & rursum uer. 41. properat pro præparat.

Eadem. 47. Eris iterum exporrectus.) Melius quadrat si legas exporrectus, & præterea uer. 59. pro taximusos is soluebat, taxim uxoris cingulum soluebat.

1246. 1. Funus exequiati laude ad sepulch. &c.) Sipūtinus suo more in citandis autorum testimonijs non ualde superstitiosus sic hunc locū adducit: Funus exequuti laude, ad sepulchrū, antiquo more silicernium confecimus, id est cōuiuium, in quo pransi discedentes, dicimus alij alijs, uale.

Eadē, 20. Hic alijs, post dicti sunt, additur quasi, dicti sunt quasi torosuli. & uer. 42. Insanitatē substituimus ex dictione insanitas. & sequēti uersu perperā legitur uetera pro ueterina.

Eadem, 14. In pauimento non audes facere lacunā, at in humū calceos facis elixos.) Humu lege non humū, qua uoce noue & alibi utitur Varro, teste Nonio lib. de mutata declinatione.

Eadem, 24. Inuenisse se cū dormire cœpisset.) Alibi in dictione. Ericius pro caluum scriptum erat, Galbā factum esse ericiū.

Eadem, 47. Si quis melodinis tonos lyras præsepibus se retineat forensibus.) Haud scio an & hic magis conueniret ὄνος λύρας, quàm tonos, cum de præsepibus fiat mentio.

1247. 29. Lictoris proprietatē &c.) Eandē sententiā sequitur Gellius citato eodem Ciceronis testimonio, quanq̃ refragante Tyrone Tullio qui lictorē à lino seu licio dictum mauult.

53. Pacuuius Nyptra uel Nyptris, nō nupta, ut prius falso legebatur. cuius rei locuples autor esse potest Gellius, qui lib. xiij. capite uigesimoseptimo hunc uersum ex pacuuij tragœdia, quæ Nyptra inscribitur, citat his uerbis: Aetate integra, feroci ingenio, facie procera uirum.

Eadē, uer. 62. Ob hāc cognitionē.) Constitutionē legendū ex eiusdē autoris noctibus, q de uestibuli proprietate eadē ferè dissérit quæ Nonius, nisi certe hæc ab eo mutuatus sit Nonius, sicut & plæraq; alia mihi fecisse uidetur, ex quo ēt nō pauca restituimus. Sed Gellij. uerba subscribā. Ab illa ergo, inquit grādis loci constitutione, & quadā stabulatione uestibula appellata spacia grandia ante fores ædiū relicta in qbus starent.

1248. 48. Pōponius Attellana. Mars tibi uoueo &c.) Nomen attellanæ quod hic omissum est, exprimit Gell. lib. xyi. cap. yi. Et an Pomponius, inquit Atellanarū poēta in Gallis transalpinis errauerit, cum hoc scripsit: Mars tibi uoueo &c.

1249. 2. Curius lib. xix.) Lucilij hos uersus ēē uel unius Lactantij testimonio conuincitur, qui lib. diuinarum institutionum. i. Lucilium inducit ridentem eorum stultitiam qui simulachra pro dijs colerent, his uerbis.

Terricolas lamias, Fauni quas pompilij́q;
Instituere Numæ. tremit has, hic omnia ponit
Vt pueri infantes credant signa omnia ahena
Viuere & esse homines, sic isti omnia ficta
Vera putant. & cætera in eandem sententiam.

Eadem, uer. 8. pro milio puto legēdum mulio. & 45. uoluti, pro uoluit, sicut & uer. 58. pro sinus accipi, alij recipi legebant.

1250. 20. in regiam arcam impancrarunt.) In alijs scriptum erat, impancrātur, atq; ita legit Sipuntinus. & uer. 32. pro tectis lege testis.

Eadē, 44. Inde & Sallust. ut ait Appius) Hic additur ab alijs

canina. Canina, ut ait Appius facūdia exercebatur. cui lectioni suffragatur Eras. in adagio cuius initiū, Canina facūdia.

Eadē, 58. Bina iugera.) In libris Varronis qui extāt de re rustica paulo secus legitur. Ante bellū, inquit, Punicum pēdebant bina iugera, quod à Romulo primū diuisa dicebātur uiritim, quæ quod hæreditatem sequerentur hæredium appellarūt.

1251. 2. Lacunam istriam fecit.) In ijsdem Varronis libris uocem istriā non inuenio, nec unde huc irrepserit scio. & uer. 14. pro congeri, conteri scriptum erat, eo quo dixi libro, sed minus recte, opinor.

Eadem, uer. 28. Autores multi sunt miri, sed autoritate deficiūt.) Miror quid sibi uelit illud, autoritate deficiunt cum Varro de lingua latina lib. vi. idipsum ponat, & Plautum citet autorem qui eo usus sit in Asinaria.

1252. 10. Vnde florent fructus.) Videtur legendum, unde florem, fructus, &c. & uersu ab illo secundo, pro extremum in canterem, Sipuntinus legit extremum in carcerem.

Eadem, 46. quas malas opinantur.) In libris typis excusis legitur opinemur. & uer. 56. quæ alios collaudare. trunca lectio & prorsus inuersa. Nam sic distinguenda est: Sine uirtute argutum ciuem mihi habeā pro præfica. Quæ alios collaudat ea sese uero non potest. Quam lectionem sequitur & M. Varro de lingua latina.

Eadē, 59. Dein Nænia cātoris solat, amat tibias.) Vide quid nō permittat sibi librariorū temeritas. Quis enim ex confragosis illis uerbis, tā concinnā & modulatā orationē cōponat, quā hæc erat, nisi adsit exēplar? Atq; cū deesset uetus exēplar, ex dictione Nænia mutuati sumus, ubi hic locus integrior sic repetitur: Ibi à muliere quæ obtutū à uoce esset per quā laudari, deinde næniā cantari solitā ad tibias & fides.

1253. 3. Legitur in quibusdam, mulierq; & Venus. & uer. 14. pro referuntur centurionib. qui referentibus centurionibus.

Eadem, 52. quorū in dubio est autoritas.) Apludā dixit Næuius, si Festo Pomp. credimus, cuius certe autoritas in dubio esse non pōt. Nō hercle apluda, inquit, hodie est, quàm tu neqor.

1254. 11. Pro cogere in alijs lego, cogitare. & uer. 17. Autumnitas inani tetra ordo.) Huius meminimus alio loco.

Eadem, 19. Cape hanc caducam liberi mollem depende frondē &c.) Alibi in dictione capere: Cape hanc caducam liberi mollem dapem.

Eadem. 34. Ethos aut περὶ τύχης.) Alij, Ethos aut νόμοι.

1255. 23. Pacu. medea, leg. medo, quanquam & pro Medo frequēter scriptum sit Medea, ex affinitate uocū confusa scriptura, & autorum penuria quibus dubium tolli possit.

Eadem, 37. Aedituor & Pomponius æditu o: Qui postq̄ tibi appareo atq; æditu or in templo.) Hæc eadē Gellius, nisi quod ubiq;, more ueterum, æditimor & æditimo scribi mauult, qđ postea recentiores æditu o correxerunt, ut docet Varro lib. de re rustica primo, & itē lib. de lingua latina ij. ad Marcellū, ut & pleriq; alij apud eundē Gelliū. lib. xij. capite. x. Illud leuius, quod uer. 41. pro exalbicassit, alibi exalbescit repias.

1256. Cæcilius hymnis.) Mendum suspicor pro Hymnide, quanquā & hymnis aliquoties reperiatur. & uer. 58. sonitu resonantes bount.) Hic addunt quidam codices colles, sonitu colles resonantes bount.

1257. 3. Annos caduci naufragij. & Cicero: Nec quarū &c.) Hic locus misere disiectus & dissipatus est. nos ex fragmentis quantum potuimus resarcire tentauimus hoc pacto: Pinnas caduci naufragij. Item Cæcilius: Hæc quarum bipennis fulminis plumas uapor perursit.

Eadem. uer. 7. Ad biuirā uenio, cum uellē ostendere quid uellē metamelos incōstantiæ filius.) Sipuntinus: Ad biuitam uenio. cum uellem ostendere quid uellem, M. Attilius inconstantiæ filius me reprehēdit. & item uer. 46. qui te plus urget, idē legit: Quippe te maior plus urget &c.

1258. 16. Lege, uetulus canterius. et uer. 39. è cupis acris aceti. et itē uer. 45. adde pallium: Palliū in conspicilio obseruabā.

1259. 21. In culcita plumea.) Angelus Politianus antiquitatis obseruator diligentissimus in quadā epistola asseuerat se in antiquissimis exemplaribus Suetonij & Martialis deprehendisse culcitam scriptum sine r litera, quorū adhuc quædam extent Romæ in bibliotheca Vaticana, quædam Florētiæ in publica Medicæ familæ.

Eadem, 26. Citrus fasces cingit fores.) Lege, fasceis cingit fores. Siquidem infra libro de improprijs Nonius scribit fasceam accipi pro cortice apud Varronē, eodē quo hic, ni fallor, loco, sed tā fœde corrupto, ut uix agnoscas uestigia. Sic enim illic legitur: In quibus libis sacraturi fascijs cingit forem.

Eadem, 36. Senibus crassis humuli &c.) Sipuntinus: Senibus crassis homuli non uidemus quid fiat. & uersu 39. Atticæ philosophiæ alumna.) Qui castigationi nostræ diffidebit hoc loco, excutiat quid scriptum sit in dictione alumnus.

Eadem, 41. Inde cessit celeriter &c.) Ex Cicerone nostro, & eius citatore Gellio lege: Inde cisio celeriter ad urbē adductus, domū uenit, ore inuoluto.

Eadē. 44. Cœlius lib. y. Armis et magno cōmeatu.) Miror Nonium hæc et multa alia citare ex Cœlio quæ Gellius manifeste ex Qu. Claudij annaliū lib. primo sumpta esse pronūciat.

1260. 3. Pacuuius discipulus dicor porrò is fuit.) Alij legunt: Pacuuius discipulus bicorporis fuit. & item uersu 34. cōmonitum pro communitum, nec id meo indicio male.

Eadem, 22. quod re utile.) alij, quod utilis est. & quod ait in eodem, Congenudare est flecti genibus, id supra ex Sisenna congenulati dixit.

Eadem, 53. Alteri alteros inter se castris occidere.) Inter se nō est apud Gellium, qui hunc locū enarrans, ait Catonem ter uerbum cōpluries in eadē oratione posuisse, his uerbis: Compluries eorū milites mercenarij inter sese multi, alteri alteros occidere: Compluries multi simul ad hostes transfugere: compluries in imperatorem impetum facere.

Eadem: 26. Videt facunde causaris patrē.) leg. Vide ut facunde contra causaris patrem. & uer. 34. pro Aquæ eccos, etc. leg. Atque eccos, quanquam alicubi scriptum fuerit, uocatiue cocos, perperam ni fallor.

Eadem, uer. 48. Exemplo egisti fidem &c.) Puto legendū, Aegisthi fidem nuncupantes, & uer. 51. pro congermanescere, Sipuntinus legit congerminascere. & itē uersu sequenti, pro peranna, collabella, perge iam collabella.

Eadem, 46. Accius Medea: Nisi quas terrestris pontus strages cōciet.) Hoc unà cū alijs aliquot uersibus citatur à M. Tullio libro de natura deorū secūdo, de argûs nauis miraculo, quo afficiebatur pastor, qui cum nauē antea nunquā uidisset, ut procul diuinum & nouum uehiculum ex alto conspexit, primo admirans & perterritus loquitur: Tanta moles labitur &c. et post aliquāto: Nisi quas terrestres pontus (strages conciet,

Aut forte Triton fuscina uerrens specus

Subter radices penitus undati infreto

Molē in profundo saxeā ad cœlū ruit. Quod eo libētius cōmemoraui, quod quidā eam tragœdiā unde Cicero hoc carmē sumpsit, putauerint argonautas appellari, cū argonautarū apud Noniū nusquam fiat mentio, sed contra manifeste ex Accij Medea citatā constet. Qui integrū carmen desiderat, petat ex eo, quo dixi, loco, aut è Criniti lib. de poëtis latinis.

1261. 4. Malis mēbra discrepat.) forte, discerpat. sicut 18. pro porta defecerant, paratæ defecerant. & item uersu 29. intra mare pro inter.

Eadem, uer. 53. Scilicet potius.) alij legunt, potus uinum meum cibariũ. Et uersu ab illo tertio: Cui cum peregrinanti, &c.) In codicibus impressis habetur: Peragranti Aegyptum.

1262.4. Legendum, Marius ostio Liris euehitur. Et uer. 9. pro eo quod hic est lato pectore apud Varronem qui æditus est à calchographis, prolato pectore inuenio.

Eadem, 12. Horcitem, Poseam.) Pausiã legit Seruius in illud Virgilij: Et amara Pausia baca, dictã, ut ipse inquit à pauiendo id est tundẽdo. Et uer. 31. pro nequid, quidã legunt, ne quõ.

Eadẽ, 35. Nil credo auguribus qui aureis uerbis diuitãt, &c.) Hæc totidem uerbis legis & apud Gellium lib. xiiij. cap. i. ubi acriter disputat & inuehitur in genethliacorũ, & astrologorum imposturam.

Eadem, 39. Sador, subsellor, desquamor, punicor, ungor, &c.) Legitur & sic: Suador, suppillor, desquamor, pumicor, &c. Et item uer. 42. pro deunctis, deruncinatus.

1263.35. Imò uero hæc sol ante solitus sum res delicat.) Ita ferè & alibi nec minus mendose, in dictione delicat. Si linguas decem habeam, uix habeam te qui laudem Ache. imò uero hic ante solitus sum delicat.

Eadem, uer. 42. Nouissime alebat solos, &c.) In alijs scriptum repperi: Nouisse aiebat se solos demagis, istos ex nimbo austellos, nec nosse nec esse putare.

1264.3. Nõ enim est ex saxo scalptus, aut è robore dolatus.) Sic enim legendum uel ex impresso Ciceronis codice nemini dubium est. quanquam & illic quoque pro robore perperam ebore typographi excudere.

Eadem. 16. Laberius finalium.) fort. legẽ. fullonico. Et uer. 23. Veterẽ prudentẽ, autoritatis incognitæ: Neq; optimũ quemque inter, &c.) Gellius legit: Neq; optimum quempiam inter nos sinunt diurnare. Hoc aũt citat ex Q. Claudij annal. lib. I. unde miror quid uenerit Nonio in mentẽ, cum eũ dicat autoritatis incognitæ, cuius autoritati alibi plurimũ tribuit.

Eadem, 18. Mortuus est anno duodeuicesimo, &c.) Simile quidã citat Gell. lib. y. capite quarto, non ex Varrone, sed Fabij annalib. uetustissimis, in quibus tñ pro duodeuicesimo scriptum erat, duo et uicesimo, his uerbis: Mortuus est anno duo & uicesimo, rex fuit anno primo & uicesimo.

Eadem, 31. Quem nobilem diuinum lyras, &c.) Hoc hulcus præstitisset non tangere quàm tactum non sanare, uerum cũ uideretur ex alio loco posse sanari, noluimus omnino intactum relinquere. Est autem quod dico in dictione ueget, ubi repetitur quidẽ, sed ita ut nihil certi possis elicere. Sic enim habet: Quam mobile diuûm lyram sola roge quædam gubernans motibus dijs ueget. Illud facile conijcio pro sola roge, seu hermoge legendum esse ἁρμονῆ.

Eadem, 36. Tanto passim dispalantur.) Hic additur à quibusdam plures. Tanto plures passim dispalantur. Et uersu. 47. Deintegrare diminuere.) Hæc quæ sequuntur distinctius relata inuenio in alijs codicibus.

Deintegrare diminuere. Cæcilius: Nomen uirginis, nisi mirũ est, deintegrauit.

Deiugare, deiũgere, separare, dissociare. Pac. Chryse: Perq; nostram egregiam unanimitatem quam memoria deiugat.

Denasci, decrescere. Cassius Hemina annal. li. secũdo: Quæ nata sunt ea omnia denasci aiunt.

1265.6. Atque adeo extundo exitio.) Alij, Atque adeo extendo. ex officio datur mihi custodiendus.

Eadem, 28. Est ira nascẽs, & sine modo desistens.) Vulgo apud Ciceronẽ legitur: Ira nascẽs & modo desistens, quæ θύμωσις Græce dicitur. Et uer. 52. Laberius bello. Instria, &c. fort. Lab. bello istrio. Item uer. 55. pro ianienas legunt camœnas.

1266.5. Vbi insilui.) De hoc supra in dictiõe toluti. et uer. 18. Quam nautici equisones per uiam ducerent loca.) leg. loco uerbaliter, ut inferius lib. de improprijs uidere est.

Eadem, 20. Morbi fluctibus.) Alibi, maris fluctibus. Item uer. 27. pro silimus legi potest, sublimus. & 30. pro Galbam, caluum, aut certe gallum.

Eadem, 33. Cæcilius Excino.) lege, Aeschino, uel ut citat Gellius hypobolimæo Aeschino. Et paulo post uer. 38. Equitare quoque Lucilius cũ dicit.) Equũ pro quoq;, legendum ex eodem Gellio facile conijcio, qui hunc locum penè ad uerbũ refert.

Eadem, 47. Posito lecto occubuisset.) Alij, requieuisset. Item uer. 61. Sine eugio & destina(. lege, Sine eugio & hymene.

1267.1. Non omnes possunt olere unguenta exotica.) Olẽre legendum, media correpta, si Prisciano credimus hoc præcipienti lib. de præteritis uerborum.

Eadẽ, 4. Homo ebriacus.) In quibusdã legitur ebriatus, ut uer. 2. pro, deas præsides uult habere, uolunt habere. Et quod sequitur: Cũ pro cibo & potione initiarent pueros sacrificabantur ab edulib. &c.) Infra lib. de contrarijs generibus, in dictione sacrificabantur sic repetitur hoc Varronianum tistimoniũ: Cum primores cibo & potione initiarent pueros, sacrificabantur ab idibus Edusæ, & Potinæ.

Eadem, uer. 34. Dij fortunabunt.) Alij legunt, Dij fortunassint. Et uer. 41. pro flaminis, quidã flammis, nonnulli fimbrijs.

Eadẽ, 43. Quos famulitas.) Sipuntinus: Quos uexat famulitas, uis egestas, fama, formido, pauor. Item uer. 58. pro luporũ ex autorum maluanum, &c. idem legit: Luporum aciẽ claram & fulgoritatem arborum.

Eadem, 45. Fuco eius sumptus fax ex pinu ablata esset.) Huius loco in alijs scriptum inuenio, foco eius sumptus, cum fax ex pinu alba esset, ut eam puer. &c.

Eadem, uer. 49. Quintum Valerium Soranum.) De his prolixius agit Gellius lib. secundo, unde & hic mendũ quod omnes quos uiderim codices occupauerat, sustulimus.

Eadem, 51. Formidolosum & quod ipsum, & qđ, &c.) Hic deerat uerbũ formidat, quod in alijs addebatur. Et quod ipsum formidat, & quod sit formidabile. Et uer. 54. Cœlius lib. I. Domus suas, &c.) Gellius, suo more, pro Cœlio Claudius ponit, at pro Nonio Næuius mendose. Næuius inquit, in Attellana quæ partus inscripta est, hoc uerbo ita utitur:

Quod magnopere quæsierunt, id fruisci non queunt.

Qui nõ parsit apud se fruitus est. Siquidẽ constat inter oẽs Q. Nonium Attillanarum scriptorem non Cn. Næuium.

1268.7. Vim persenserim imperij.) Legendũ uidetur ꝑsenserint. Et uer. 11. pro, perij hercle uero Tyberi nunc testẽ obsecro, ut mihi subuenias, ut ego maialis fiã, Perij hercle uero, ubi nunc tecũ obsecro, ut mihi subuenias, ne ego maialis fuã.

Eadem, 23. Deuincat moue natũ Semela affare, & famulanter pete.) Rectius arbitror legas, qđ postea in uerbo affari repperi: Deũ Cadmo generatũ semel affare, & famulãter pete.

1269.17. Cæcilius ad Pol.) Legendũ Polymenis, siquidẽ Gelliani codices mendo uacant. Quod aũt sequitur uer. 20. Liba cum sunt facta incerni solent farris semine, aliter legebatur in alijs codicibus. Liba cũ fiunt inijcere solent farris semẽ.

Eadem, 39. Nec grandiri frugum secum posse.) leg. Nec grandiri frugum fœtum posse, &c. ut ex dictione mitescere colligi potest, si quis autorem desideret.

Eadem, 44. Lege calobathrarij. & uer. ab illo tertio, loco horũ uerborũ, ab homine isto, qui in ista tangitantur, &c. alij codices habebant, non multo melius scilicet Perticæ lineæ gralæ ab homine qui in illis agitatur. Sicilia gerras. minimi nostri sunt grallatores apud pedes nostros. Atq; ita nõ ueriti sunt citare admirandi illi Plautini interpretes.

Eadem, 59. Demia gracilentis colorẽ.) Alij legunt: Vide graci-

lentis colorem, & quàm cito factus est gracilens.

Eadem, 21. *Quæ gallina peperisset dicere solebant.*) In fragmentis quæ forte in eo libro ab interitu seruata sunt, scriptum erat discernere solebant.

Eadem, uer. 29. pro ad quem quidam legebant, atq; Et itē uer. 37. pro genuæ, gluuiæ. Sipuntinus neutrum, sed geniæ legere mauult, quasi Genio & uentri indulgentes.

Eadē, 43. *Grauedinosos quosdā torminosos.*) Repetenda est particula quosdam: Grauedinosos quosdam, quosdā torminosos.

Eadem, uer. 55. *Qui sese parere apparēt huius legibus profecto.*) Sensus adhuc imperfectus est. Proinde addas licet, nūq̄ bonæ frugi sient. Et quod sequitur uer. 62. Nā quæ uetustas hic est gallantibus? ex alio loco legendū: Nam quæ uenustas hic adest gallātibus? &c. ut suis sibi pedibus constet senarius.

1270. 6. Aptius cohæret, si legas capessunt pro capessiuit. At quod sequitur uer. 12. Ad cœlū suas res, &c. ab alijs legitur, ad cœlum sustulit suas res, Amulius gratulabatur.

1271. 17. *Halophantam an sycophantam, &c.*) Extat in Curgulione. In nonnullis legebatur holophantam, sicut & uer. 33. pro elephanto camillos, elephantocamelos, dictione composita. Et item uer. 39. pro item uereor, Hem uereor.

Eadem, uer. 47. *Abstuleris à uiro.*) Quidam legunt, abstuleris auro. & paulo post, pro inscribit irrepsit. Item uer. 54. *Hūc quod meum amissum nocens hostit, &c.*) In alijs addita cōperi hæc uerba: Nunc id mihi molestum est, quod, &c. Et mox uersu 57. *Et assiduo oscitantem uidit.*) Sipuntinus hoc citat ex M. Varrone.

Eadem, 62. *Quo sensus hilaretur.*) Pro hilaretur apud Ciceronem hiarent impresserunt typographi.

1272. 5. *Ex equis & mulis.*) In quibusdam pro mulis hinnulis scriptum erat. quod certe minus est absurdum, cum mularū sterilitas in prouerbium etiam uenerit.

Eadem, uersu 11, *Cedit hilla.*) Sipuntinus legit, adolescenti nostro cædis hillas. Et uersu 36. Accius Aeneadis decimo, lege: Aeneadis aut Decio, sicut & alibi sæpe citatur, aliquando uero Decio solum, uel Bruto.

Eadem, uersu 33. leg. Quam dereliquit.

Eadem, uer. 53. *Afranius: Simulantem offendit.*) Distinguendum hoc modo: Afranius simulante: Offendit, regit, ut Simulante sit comœdiæ nomen, cuius etiam supra meminimus.

Eadem. 39. *Inanis pro inanitate.*) Pylades Plautinus interpres inanijs legendū uult, mire exagitans Pium antagonistam suum qđ inanis pro inanijs scribere ausus sit. Sic enim apud Plautum: Ita inanijs oppletæ sunt, atq; araneis.

1273. 35. *Lucil. libro xvi. Stultitate summa à scabie summa, in re summa obrutam, &c.*) Cum hic locus ter aut quater repetatur mirum est tam fœde ubiq; corruptum, nec à castigatoribus deprehensum. Alibi non minus mendose habebatur: Scurilitatem summam, scabie summa, erumna obrutam. Nos ex dictione squalor sic legendum animaduertimus: Squalitate, summa scabie, summa erumna obrutam, neque inimicis odiosam, neq; amicis exoptabilem.

Eadem, 38. *Bassus assiduitate, indulgitate uictus.*) Sipuntinus legit: Assidua indulgitate uictus. Et uersu 41. pro quod lege quoad. Et uersu 61. *Turpilius Ethra*) Pro Ethra aliquoties scriptum erat Hecyra, nonnunquam æthera, seu ætera. sed legendum Hetæra.

1274. 1. *Si habuissem ingeniosos coamatores mihi.*) Vtrum hic correctorū supinitatem, an librariorum incuriā magis accusem, nescio. Certe hæc macula deformior erat, quàm ut dissimulari possit, præserti cū alij codices belle hērent hoc loco.

Eadem, uer. 7. *Promiscere.* alij promiscue.

Versu 40. *Quædā animalium alio sensu carent, & à natura gignūtur, &c.* Sipuntinus: Animalium aliud alio sensu caret. quædam enim à natura gignuntur. Item uersu 48. pro uisendi alij discendi legunt.

Eadem, 49. *Cœlius anal. i. Arma pleriq; abijciunt, atq; inermes in latebras se illatebrant.*) Gel. lib. xvij. pro Cœlio Claudiū citat, ijsdē fermè uerbis: Arma, inquit, pleriq; abijciunt, atq; inermi illatebrant sese. Nec exemplarium uitio factum uideri potest, cum & aliâs plus decies Nonius Cœlij nomine citet, quod Gellius Claudij, præsertim in primo illo anali.

Eadem, 54. *Et impuno est rapister.*) Alij: Et impudo est & rapax, quanquam idem in dictione rapinatores sic repetatur: Et impune est rapinator.

1275. 25. *Ludo fluens sub sardibus flumen tulit aurum later quod postrema cōquadrauit religio.*) Huius postremā partem repperi postea in lib. de doctorum indagine, sed nihilo minus deprauatā quàm hoc loco. Sic enim illic legitur: Later quem conquadrauit regius.

Eadem, 34. *Et non alliū, & sardæ, sed panis.*) Iñ alijs: Sed sardæ & panis. quanq̄ longe aliter habebat æditio Veneta. & uersu 48. *Ac me excitastis ex luctu in lætitudinem.*) Hoc & alibi citat Nonius, unde & hunc locum castigauimus.

Eadem, 60. *Gallus poëmatis.*) Lagendum Caluus, non Gallus, qui ætate et autoritate Cornelium Gallum poëtam tametsi non malum longe præcessit, & aliud poëmatis genus tractauit, ut taceam, quod Gellius hoc testimonium nominatim ex Caluo citat, cum ait: Caluus in poëmatis laboriosus dicit, non ut uulgo dicitur qui laborat, sed in quo laboratur. Durum, inquit, rus fugis, & laboriosum.

1276. 14. *Turpilius acta: Atqui scalis cum meretrice, &c.* Sipuntinus hoc ex Accio citat, nec addit scalis: Sic enim legit: Qui cū meretrice ꝑ uias habitu nostro lupātur. Ego sic legendū arbitror. Turpilius Hætera: Qui è scalis cum meretricio nostro ornatu per uias lupantur.

Eadem, 18. *Tametsi autoritatis sit ignobilis.*) Furium Antiatē intelligit, cuius autoritatē ubiq; eleuat, quemadmodum & Cesellius Vindex, apud Gellium, quā cōtra Gellius ab eiusdem Vindicis calumnia fortiter uindicat.

Eadem, 23. *Et Aristoteles Socratem lacessiuit.*) alij, Isocratē lacessiuit. Et uersu 25. pro lenitudine legendum leuitudine, sicut & in Thusculanis hodie legitur, & ut ita legatur exigit sermonis ratio.

Eadem, 39. *Plaut. cornicularia: Latrocinatus annos decem mercede, in Tiberio.*) Terentius Varro lib. de uerbis poëticis hūc Plauti locum exponens, obiter quid hic legendum sit ostendit. Sic enim citat: Qui regi latrocinatus decem annos Demetrio. & uersu 42. pro eo quod est, latrones interserare lego inter se commemorare.

1277. 3. *Subsilis & plaudis & ab aratro posces stiuam oro, &c.*) Stiuam pro astricam scribendum existimauimus autorem sequuti Sipuntinum, uerū cum uideam & alibi pro astricam oro astrictam coronā scriptum, suspicor aliud quppiam subesse quod captum meum fugiat. Sed tu, si quid potēs melius, relege Nonium in uerbo poscere.

Eadē, uer. 5. *Postricipia paulatim recedunt.*) Apparet legendū post principia. & uer. 13. *Ne quædam cogas animi maximitate*) Sipūnt. legit: Nec ad hoc me cogas immani maximitate.

Eadem, 34. *clarissimum domi recordaui.*) Alij, charissimū domi recordari. & uer. 30. *Cœlius annalium lib. 3. &c.* In alijs Cæcilius scriptū erat haud scio an recte, nā utrunq; idētidē citat Nonius, an librariorū uitio incertū. Cœlij sæpe meminit Cicero, quē ait Silenum Græcum in historia imitatum, cum uterq; Hannibalis gesta literis mandarit.

Eadem, 50. *Flāmari & re naues.*) leg. inflammari & ardere naues, &c.

ues &c. Et uer. 62. mordicus lucil.) Quidam addunt à mordendo, mordicus à mordendo.

1278. 1. Mordicus petere aurũ & flãma, &c.) Magis arridet qđ in alijs codicibus legitur: mordicus petere aurũ è flamma expediat & igne cibũ, ad quod alludens Terẽtius in Eunuc. ait parasitum talem esse, ut uel è flamma cibũ peteret.

Eadem, 13. Acta quis caldis.) Legendũ meo quidẽ iudicio, Atta aqs caldis. Nec Crinito assentior qui Atta ad præcedẽtia ptinere putat, & ad eũ uerba ẽẽ Lucilij, quasi dicat, molimur, subducimur Atta, nõ uidens qd sequatur. Nam quò referentur illa, aquis caldis: Atq; ea muginamur hodie? &c. sicut et mox in eodem pro fonte me, simpliciter, fontẽ legi malim.

Eadem, 16. Ostendisse sciã.) Alij, ostendit se iam mihi. uersu uero 27. pro habet habere suspicor legendũ auet, ut magna est affinitas inter b & u, ut ex ueterũ scriptis deprehẽditur.

Eadem, 46. Laberius Callis.) A. Gellius lib. vij. cap. ix. citat hũc Laberij locum ex nimio qui Galli inscribitur: deinde Enniũ de uerbo memordi hæc dicentem: Meum non est. at si me canis memorderit.

Eadem, uer. 50. Ad bellũ excitabat metus, &c.) Idem autor qui supra id sic legit: Id bellum excitabat metus Pompei uictoris Hiempsalem in regnum restituentis. Item uersu ab illo secundo, pro mocimonio mœchimoniũ legendum ex eodem Gellio; sicut & mox uer. 54. ppterã mãstus pro manuatus legitur.

Eadem, 56. quod Delphice canat columna literis suis μηδὲ μέθυ.) Suspicor legendum: Quid est quod Delphis canat colũna literis suis, μηδὲν ἄγαν, quàm nos facere addit mortalem modum medioxime?

1279. 4. Reticulumq; ad nares.) Supra additũ erat pronomẽ sibi: Reticulumq; ad nares ad nares admouebat.

Eadem, 52. Neminis me miseret, qa mei miseret neminẽ.) Plautini codices qui uulgo sunt in manibus hic hñt: Neminis misereri certum est, quia mei miseret nemo. & uersu sequenti: Neminis ingenium tantum confidere.) In alijs legitur, Neminis ingenio quenq̃ confidere oportet.

1280. 1. Sed tñ hoc dicas si quid est nenum molestum est.) Rectius legunt alij: Sed tamen hoc dicas, si nenũ quidem molestũ est. & item uersu 4. pro fortunæ, fortis fortunæ, sicut & mox uersu sexto nigra fit pro nigra facit.

Eadem, uer. 11. Quin id Circæo fonte aduenient &c.) Hoc in alijs sic scriptum inuenio: Quin idcirco fonte adueniũt mũdulæ, nitidãtur uulgo qua præpediuntur ui sonipedum. Et uer. 42. quæ obtusum à uoce esset, leg. quæ obducta uoce esset.

Eadẽ, 28. leg. Quæ in locis nescijs nescia spe sumus. Apud Gelliũ id recensetur ad hunc modũ: Quæ incolis nescius nesciras pessumus, sed mendose. quod miror interpretem eius Mosellanum nõ animaduertisse. Item uer. 52. Nudo pediolo es pus.) Sipuntinus, Nudo petiolo ambules.

1281. 6. Obliterare obscura facere.) Alij. obscure facere, unica dictione. Et paulo post pro, Et tincta tam obliteratas, extinctas & obliteratas renouare.

Eadem, 10. Qui in illas tacta.) legendum uidetur: Quin illa tacta longeq; & multum olat. Et uer. 41. Quo magis in cõptis.) Quo magis in patrijs apud Gellium.

1282. 17. Diu hoc audite.) Fortasse leg. dij hoc aud te. Et uer. 31. A liber totius monilis possestricem.) Id alij codices sic scriptum habebãt: Id Hiberus totus in ouilis possestricem.

Eadem, 34. ut perpetuitas, sint maxime.) Hic belle quadrarit, si legas, perpetua assint maxime. & itẽ mox uer. 47. pro idẽ qui eandem, id est qui eandem perticam tenet.

1283. 11. Quæ desiderio alũnum, pœnitudines quales, capresq; inculta uastitudine.) Miseret me profecto cõditionis humanæ cũ cogito, quantis in tenebris, quantaq; ignorãtia uersemur, quibus non satis erat omniũ penè bonorum autorũ facere iacturã, ni & hoc mali ad malũ accessisset, quod ne fragmẽta qdẽ eorum haberemus integra. Nã ut M. Varronẽ, P. Nigidiũ, Verriũ Flaccũ, & cæteros antiquarum rerũ & uocabulorũ interpretes omittã quota portio F. Pompei, N. Marcelli, Aelij Donati commentariorũ ad nos integra peruenit? Certe quicqd adhuc superest, hoc ita deprauatũ extat, ut citra boni cuiuspiam genij numen castigari posse desperem. Quis nõ ingemiscat cũ uideat hunc locũ, tam crebro inculcatum nã quater aut quinquies ni fallor, à Nonio repetitur, tã misere discerptũ & laceratum? Quid facias cum in dictione scatpres legatur: Scapres pro scabres. Pac. Teucro: Quæ desidero alumnũ, pœnitudines, quales scapres, qua inculta uastitudine? & rursum in dictiõe alumnus: Quæ desideria alũnûm, pœnitudines quales, scabresq; incultas uastitudines? Certe hic Delio quopiã natatore opus ẽẽt. Nos religiosius rẽ tractandã putauimus quàm ut temere qcq̃ citra antiquorũ codicũ fidẽ radere, aut assuere sustinuerimus, quare lectoris iudicio relinquẽtes omnia, lectionũ uarietatẽ ex diuersis locis proposu(imus.

Eadem 17. Non furiarum sed puerorũ.) Ita legis et in dictione atrũ Alibi uero pro furiarũ profugarum posuit, ni, ut ubiq; excipio, codex sit deprauatus. Et uer. 28. pro puitere in alijs cõstanter legitur pernicere sicut & uer. 40. pro quasi ex usu palestræ, scriptũ inueni, callentes usum palæstræ.

Eadẽ, 50. Quin bono animo es uideo, eripis primiter dapes.) In dictione pãnibus lib. de mutata declinatione scribit Nonius, pannibus pro pannis usurpatũ à Pomp. in eadem fabula. Bono animo es, inquit, uideo. eripuisti primitus de pannibus. Atq; ita legitur & alibi in dictione es pro esto. Ex quibus obscurũ esse non potest, quid hic legendum sit.

Eadem, 37. Quæ improba est pro mentis uitio.) Legitur & pro mercis uitio cum aliàs, tum apud Nonium ipsum in dictione uirtus.

1284. 3. Harpazomene.) Sic. n. legendũ, uel si græce mauis ἁρπαζομένη, quã fabulã è Philomone transtulit relicto Græco titu(lo.

Eadẽ, 11. Ennius cupiuncula.) Legi põt et capeduncula, ut cohæreat cum eo qđ sequitur: huic est animus propitiabilis, uel hoc argumẽto quod Cicero de deorũ natura tertio, nescio quid tale innuere uidetur cum ait: Quando enim in hunc locũ deduxerit oratio, docebo meliora me didicisse de collẽdis dijs immortalibus, iure põtifico et iure maiorũ capedunculis, quas Numa nobis reliquit, quàm rationibus stoicorum.

1285. 14. Liuius Aegisto: Tum aũt lasciuium Nereisimum pecus.) In uerbo lustratur, citatur hic locus ex Næuij Aegistho nõ Liuij, unde & hanc lectionem mutuatus sum. Item uersu præcedenti: Non uides referre me uuidum rete? &c.) Priscianus alicubi legit: Non uides proferre me uuidũ retem? &c. masculine scilicet, citans & illud apud eundem: Vt dimisi retem atq; hamum.

Eadem, 18. Lasciuire pecus iussit, rostriq; repandum.) Sic enim corrigit Crinitus, tanq̃ exprimat Lucillius Pacuuianũ illud, Nerei repandi rostrum, incurui ceruicum pecus.

Eadẽ uer. 24. Vagãt. pauore pecuda in tumulis deserũt.) Huic lectioni suffragatur & altera in dictione uagãt, lib. de cõtrarijs generibus uerborum, si quis forte autorem desiderabit.

1286. 16. Ne putisceret.) In uulgatis codicibus M. Tulij putresceret à typographis impressum est. Et uer. 28. ante uerba, eius facti mẽtionẽ proiecit, in quibusdam additum erat, uerbum, egimus, Apud Aeginos & Perusinos egimus &c.

Eadem, 55. Solida terra pauita, maxime si est argil.) In libris qui extant hodie de re rustica paulo aliter habetur. Nã pro

argilla, argillosa, pro situ peminosa, æstu rimosa scriptum offendi, sicut & pro oblitiscant delitescant.

1287.22. *Quia nobismetipsis tũ cœruleũ, tum rauũ uidetur.*) In fragmẽtis Academicarũ quæstionum quæ hodie circũferuntur, huius lectionis uestigia uix leuiter apparẽt. Sic enim habetur: Mare qđ nunc fauonio nascente purpureũ uidetur, idem huic nostro uidebitur. Nec tñ assentietur quia nobismetipsis cœruleũ uidebatur mane, flauũ, quodq; nunc quia sole collucet, albescit, & uibrat dissimile est proximo ei cõtinenti.

Eadẽ, 34. *Exhalas tum acidos ex pectore. &c.*) Aliȷ, Ethalans acidos tum demũ pectore ructus. & uer. 42. pro, Idemq; sanctũ ego à Metello, idẽ, Quum ego à Metello &c. Et uersu 47. *Quid hic redostit uiam.*) Huius supra meminimus in uerbo redostire.

1288.12. *Nemo hæc noster.*) Sipũtinus: Nemo hæc nostræ ruminabitur mulieri. Et uer. 16. *Thebani nõ rumiferãt probãt*) Plautini codices habent: Thebani uero rumiferant probam.

Eadẽ 25. *Matius,*) Sic enim legendũ esse nõ Accius, aut Martius, ut argutiores scilicet quidã corrigũt, manifestius est quàm ut admoneri oporteat, cũ ex aliȷs multis, tũ ex cõmentariȷs Gellianis, in quibus hi uersus ex Matiȷ mimiãbis citãtur. Est aũt lubricus lapsus in Matius & Martius, nisi quis attendat.

Eadem, 22. *Aduocare cũ audeant.*) Aduocare omissum erat alibi, atq; adeo expungendũ uidetur. Et uer. 27. *Homo impudicus & impune est rapinator.*) Idẽ hoc alibi sic retulit Nonius. Impuno, inquit, quod est impudens. Lucilius lib. iȷ. Homo impuratus & impuno est rapister.

Eadem, 51. *Scabre, Varro Manio. &c.*) Quidã hic addunt interpretationẽ. Scabre, inquint, pro scabritie. Varro Manio: De relinquere quàm perire sic uale, scabre atq; illuuie. Operæ precũ est hic uidere librariorũ in scribendo cacoethes, sua uel incuria, uel imperitia nihil nõ corrumpentiũ, qui pro scabre scabie, pro, ac periret squale, asperũ ualde: pro derelinqueretur ac periret, derelinquere quàm pire non uereãtur chartis illinere, ut ne ex multis quidẽ identidẽ citatis elici possit uera lectio. Sed quantũ ex coniectura colligi potest, sic semel legendũ: Ager derelinqueretur ac periret, squale, scabreq; illuuie ac uastitudine, siquidem nõ fallat me scriptura, in dictione scabre & squale pro squalore.

1289.1. *Per ego deûm sublimes subices.*) Vide de his quæ supra diximus. Item, quæ de scraptis ac scrupedis ex M. Varrone, & Festo Pompeio. Et uer. 20. pro suris lege scurris.

Eadem, 30. *Puloq; ut faustum sempiterne sospitẽt.*) Legendũ populoq; faustum &c. ut uel ex uerbo sospitent perspicuũ est. quanquã & illic quoq; qui pro que perperã scriptũ erat. Et uersu 32. leg. idq; uolumen pro eo quod uulgo legebatur, In quod uolumen &c.

Eadem, 35. *Scriptat cõstat esse rarum.*) Arbitror legendũ scripta uel potius scriptas, fœminine, quãdoquidem id rarum dicat. At qui scriptis neutro genere nihil est hodie tritius.

Eadem, 49. *Et ad singulum uideo uestigiũ.*) leg. Atat., singulũ uideo uestigium. Et uer. 57. *Quibus suam delectet. amasiã.*) Amasiam legere malo, quàm amusiã, ut prius legebatur in uerbo lactare, quod & Sipuntinum fefellit.

1290.4. *Cum sat haberet satias manũ.*) In aliȷs legitur tãtum: Cum sat haberet manum de mensa tollere. Et uer. 6. *Ex inopia graui satias facti. & itẽ quod sequitur: Satias te iã omnium rerũ tenet facta.*) Principio facti pro facta perperã positum certũ est, deinde facta, quod seqtur, è margine in contextũ translatum à quopiã, qui facti pro facta scriptũ offenderat.

Eadem, 11. *Strata terra elauere.*) Lauere media correpta nõ elauere legendum hoc loco, autor est Nonius lib. de mutatis coniugationibus.

Et uer. 17. leg. *Vincla, uirgæ molæ. &c.*

Eadem, 44. *Et post auferre non abibis.*) Et post id est, post unũ aut alterũ uerbum subsequitur illud: auferere, nõ abibis. Sic enim legẽdũ cõtendit Pylades Plauti enarrator, nõ efferere. Sed Plautina uerba quo se habent ordine ascribã. Mercur. faciam hodie te superbum nisi hinc abis. So. quonam modo? Merc. Auferere nõ abibis, si ego fustem sumpsero.

1291.1. *Deniq; fluctiuago &c.*) In uulgata Lucretiȷ æditione legitur:

Deniq; fluctifrago suspensæ littore uestes
Vuescunt, tandem candenti sole serescunt.

quæ lectio extat & in Nonio ab Asulano ædito.

Eadem, 5. *Sucerdæ.*) Hic in nõnullis addebatur, id est stercora murũ, quod factum est fortasse à grammatista quopiam, qui id sibi seorsum annotauerat.

Eadem, 12. *An se hæc nescire quæ hero fero.*) Ex his uerbis & si nihil elici potest, tñ coniectura adducor ut credam, id testimonium deprauatũ esse ex illo quod hodie extat in lib. de oratore. iȷ. in hanc ferè sententiã: Quæ cursim arripui, quæ succisiuis operis, ut aiunt, iste à puero, summo studio, summis doctoribus &c.

Eadem, 19. lege sospitent, saluent.

Et 28. *Ne meum taxis liberum.*) Hoc repetit & paulopost in dictione taxis.

Eadem, 59. *Et si hoc humilius dictũ.*) In codicibus impressis sic ferè legitur: Sed ut in prouerbio est, & si humilius est tamen consimile, scopas, ut ita dicã mihi uidẽtur dissoluere.

1292.20. *Hiccine nobis terne tudiculasse &c.*) Sipuntinus, nescio quem autorem sequutus, hunc locũ sic citat: Hæccine nobis ternis hanc mala tudiculasse uetulam?

Eadẽ, 55. *Transenna demissum.*) Hæc lectio pulchre conuenit cum ea quã ex Macrobio ostẽdimus in dictione dimittere.

Eadem, 21. *Alia trabs propius in humum &c.*) Legendũ pronis in humum accedẽs, si Nonio credimus, qui lib. de mutata declinatione, pronis pro prona positum affirmat, à Varrone, in hoc ipso de quo agimus, loco.

1293.3. *Iouis aram sanguine turpari.*) Citatur & totidẽ uerbis Thusculanarũ quæstionum lib. i. ex tragœdia quapiam.

Eadem, 14. *Quod estis pigri cocleas tarditudine.*) Deest uerbũ uincitis. Cocleas uincitis tarditudine.

Et uersu 24. *Hic ubi muscipula tenta.*) Memoriæ lapsum puto, quod Nonius in dictione contentus, hic legit, muscipula contenta, atq; scorpius &c.

1293.38. *Contra à nouo marito &c.*) Quæ ad hunc locum faciunt, uide sequenti libro qui est de uaria significatione sermonum, in dictione felix.

Item uer. 54. *Quam mobilẽ diuum &c.*) Confer cum iȷs quæ diximus superius in dictione diȷs, columna 1264.30.

Eadem, 58. *Ennius, Nemea.*) Fortasse, Medea. & uersu sequenti, Teneor consepta, pro correpta.

1294.11. *Pol ego ut rem uideo &c.*) Extat in captiuis.

Et uer. 18. *Hoc uiscus dederas.*) Hunc uersum alibi sic scriptũ inueni: Quod uiscus dederas hoc tu quidẽ in uiscera largi.

Eadem, 25. *Distractio, discidium.*) Plautini codices habent dissidium per ß geminum.

Et uer. 30. *Quæ desiderio alumnũ &c.*) Huius loci nonnullã mentionẽ fecimus, quod si nõ satisfactum sit tibi, uide colũnæ 1283.12. & 1289.14, item col. 1294.31. rursum col. 1316.16. ubi hæc repetuntur, totidẽ mendis quot syllabis.

Eadem, 32. *Inhorrescunt uel desiderantur.*) Lege, deserantur.

Et uer. 37. *asperitate uastescere.*) Legitur & uastari, sicut paulo post uastus pro uastatus, & rursum in dictione uastitas lib. de uaria significatione sermonum.

Eadem,46. Vt quæ egi,ago,axim, &c.) Sic enim legendū ob seruaui ex lib. de mutatis coniugationibus, in quo axim pro egerim à Pacuuio usurpatū scribit Nonius, eodem quo hic loco, sed non minus antea deprauato.

Eadem,55. Vinnulum sensilocū.) Pylades interpres Plauti sensiloquum hoc loco legendū affirmat, ex autoritate Festi Pompei, Pium ἱ μόσχον suum uirulente insectans quod uaniloquum pro sensiloquum corrigat.

Eadem,uer.59. Inuicem tracto pede quas gubernat. &c.) Alij legunt: Inuicem tractu pedis quasi gubernator existeret.

1295.22. Censeo,inquit, si rem seruare uis, &c.) Huius loci, & sequentis copiose meminit Gellius lib. iij. capite septimo. De uellicatim uero alibi diximus.

Eadem,35. Concoctáq; suo seruare.) Quidam pro concoctas conceptas, Priscianus concretas legit.

Item uersu 44. Quam lepida synthesis, etc.) Mirum est carmen hoc, quod in omnium ore est, toties repetitum à Cicerone, hic tam fœde descerptū, & à nemine castigatum.

Item uersu 61. Quæ sine populo recte fiunt.) Receptius est, quæ populo teste fiunt.

1396.8. Circum impluuium cineraris cludebat.) Alij legunt aliter, sed an melius nescio, circū impluuiū Anienis cluebat.

Item uersu 22. Tuus arbitrius sit.) Codices Plautini & ij quidem qui habentur emendatissimi ad unū habebant arbitratus an rectius nec ne, non ausim pronunciare, cum & Nouiani non minus sint suspecti.

Eadem,24. Curuifrontes solis armentas.) fort. curui frontes, ea compositione, qua Pacuuius repandirostrū delphinum, & Laberius reprocicornem arietem uocarunt.

Eadem,41. Ossa atq; artua comminuam.) Huic lectioni suffragatur & alicubi Priscianus, & præterea nullus quod sciā.

Eadem,48. Varro Acinnius.) Opinor legendū Atacinus, is scilicet qui Argonautica scripsit, imitatus Apolloniū Rhodiū; unde hunc uersum desumptum uerisimile est.

1297.11. Accipitres somno in leui, &c. Si uulgatæ æditioni Lucretianæ credimus, legendum est:

Accipitres somno in leni sic prælia, pugnasq;,
Aedere sunt persectantes, uisæ atque uolantes.

Eadem,30. Quod autumnitas inani tetrachordo.) Aeq; deprauatus erat & alibi in dictione autumnitas hic locus, proinde parum feliciter ex illo corrigi fortasse poterit. Sic enim illic legitur: Retinet uiatorē præter euntem fontem, quod autumnitas inani tetra ordo mensem præterierat.

Eadem,33. Vt quàm frigidissimus aluus.) Priscianus legit, fragilissimus aluus, si tamen codex mendo uacat.

Item uersu 36. Maiores nostri accubitionem.) Vulgo apud Ciceronem accubatio scribitur.

1298.15. Annibal audaci dum pectore de me hortatur, &c.) Gellius legit dehortatur, & interpretatur hos uersus cōtra sententiam Nonij & Cesellij Vindicis, qui putabat hoc loco ab Ennio cor masculine positū, cum relatiuum quem, nō referatur ad cor, sed ad id quod sequitur: Suasorem summū & studiosum robore belli.

Eadem, uersu 47. Clunes desertos gero.) Clunes infractos fero alibi, citante F. Pompeio.

1299.14. Quid tu Decilla mea?) Vulgati codices apud Ciceronem habent: Quid tu Aegilia mea?

Item uersu 58. Modo sursum modo deorsum, tanquam collus cernis.) lege: cernui, hoc est ad terram inclinati, ut interpretatur Nonius noster in dictione cernuus. Et uersu sequenti, pro præcipi, lege præcidi.

Eadem,60. Ad restim res redit imò collus non res.) Sic enim legendum, uel mediocriter eruditus facile intelligat. Quod imitatus Terentius in Phormione: Opera, inquit, tua ad restim mihi quidem res rediit planissime.

1300.12. Lippus edenda acria assidue ceparius, &c.) Hunc locum Priscianus citat, sed uulgo ita corrupte, ut nihil explicet quod ad lectionis integritatē attinet. Sic enim habet: Lippus edenda acri assidue κρομμυοτρώγης ceparius cepa.

1301.43. Neque uitare neq; [illegible].) Gellius legit: quos neque ut apprehendas, neq; ut amittas scias.

Et uersu sequenti: Nā coloratū frontē habet petilus.) Id testimoniū citatur et alibi ex Plau. Plocinona in dictione petilū.

1302.3. Accius œnomao: Augustam adhibeant parētū fauētiā, &c.) Hæc uerba passim aliter atq; aliter citata inuenio, nominatim uero in dictione obscœnum, sic habebatur: Vos ite actutum, atq; opere magno edicite per urbem, & omnes quarcem asteūq; accolunt ciues omnibus faustis augustam adhibent fauentiam, ore obscœna dicta segregent.

Eadem,52. Tum profusus flamine hiberno gelus.) Huic lectioni suffragatur Priscianus in sexto. Et paulo ante, pro uenio, arbitror legendum uento.

1303.47. Trapula, romicæ.) Quidā codices habebāt, crapula, uomicæ. Et uersu 59. Næuius Maccho: Exule, uerberatio populus homini labias pugnis cedere. Idē præcone posteriore.) Puto hoc sic distinguendū, & legendū: Pomponius Maccho exule uerberato, &: Idem præcone posteriore. Nam eæ fabulæ inter Attellanas Pomponij à gramaticis frequetissime citantur.

1304.43. Serenus ruralibus: Ad mercatū eo uillicæ.) Alibi Serenum in opusculis citat, hæc ipsa uerba recensens: Ad mercatū, inquit, eo uillicæ, ecq d us inde uehi aut agi? Est aūt hic Serenus non ille qui de remedijs morborū scripsit, sed poëta lyricus, qui uario et multiplici carmine poëmata cōscripsit.

1305.19. Legauit quidā uxori mundum omne, penumq;.) Sic enim legendū nemini dubium, qui uel Gellij luculentissimas noctes in manus sumpserit, apud quē hæc protrita sunt lib. quarto, capite primo.

Eadem 57. Turpilius & geleros.) Legendum mea sententia: Turpilius, Epiclero.

1306.4. ἐπὶ τῷ φακῷ μύρον.) Sic enim in omnibus quos quidē uiderim exemplaribus scriptū repperi, & ἐπὶ constanter additum. Quare non assentior ijs, seu Hermolaus fuerit, seu quisquis alius, qui hunc titulum de satyra Varronis, qui est apud Gelliū, & uice prouerbij usurpatur, τὸ ἐπὶ τῷ φακῷ μύρον, castigādum putant detracta præpositione ἐπὶ, quasi uero hoc Gelli. ipse cōfinxerit, & nō citet aliena uerba, aut quasi Varro primus fuerit, q̄ hoc, ceu iperite protulerit, cū Athenæus autores Græcos citet, qui ante Varronem hac loquendi forma, ἐπὶ τῷ φακῷ, usi fuerint.

Eadem,17. Neque respondit, neq; excitatus est.) Legendum, neq; excusatus est, teste Gellio qui commentariorū suorum lib. xi. hoc Varronis testimonium citat, et interpretatur, his uerbis: Quādo igitur à magistratibus Po. Rom. more maiorū multa dicitur, uel minima uel suprema obseruari solet, ut oues genere uirili appellentur, atq; ita M. Varro uerba hæc legitima cōcipit: M. Terētio quando citatus neq; respondit, neq; excusatus est, ego ei unum ouem multam dico, ac nisi eo genere diceretur, negauerunt iustam uideri multam.

Eadem,28. De statiuis aquis.) Probabilius est legendū esse, statiuis aquis, cum mox inferat, ut sunt stagna et putea.

Et uersu 58. Pane & assa bubula.) In codice Plautino panis positum erat pro pane, nec id obseruauerunt Plautini interpretes, tam multi.

Eadem, 21. Næuius do facta.) fort. Dotata, quæ comœdia inter Næuianas sæpe numeratur.

1307.11. Manlius Nouius.) In dictione catax, scriptum est, Manlius nobis.

Et uersu 32. Quorũ autoritas non probatur.) Seruius scribit Horatium usurpasse uocabulum penus in neutro genere, illo uersu: Portet frumenta penusq;. Mirũ autẽ si illi huius autoritas non probatur, cuius testimonio ut graui sæpe utatur.

1308.15. Ad nares admouebat.) Sic constanter legit Nonius, quanquã in codice impresso excussum sit, apponebat.

Et uer. 44. scruposam specũ.) Priscianus legit scrupulosam, hunc ipsum locum adducens ex Pacuuio.

1309.2. Cum neque aptam mollibus humeris fibulam sagis.) Legendum, mollis humeris fibulam sagus ferret. alioqui qui internosci posset, an masculine positum esset sagus, si mollibus sagis legas?

Eadem, 16. Non fugiat timido sanguen atq; exalbescat metu.) Versus est Ennij, quemadmodũ citat Priscianus, et Cicero de oratore lib. iij. in hanc sentẽtiã. Aliud genus uocis metus sibi sumat, demissum, & hæsitans, & abiectum:

Multis modis sum circumuentus, morbo, exilio, atq; inopia:
Tum pauor sapientiam mihi omnem ex animo expectorat.
Alter terribilem minitatur uitæ cruciatum & necem,
Quæ nemo est tam firmo ingenio, & tanta confidentia,
Quin refugiat timido sanguen atq; exalbescat metu. &c.

Quanquam in lib. impressis mendose legitur sanguine pro sanguen. quẽ locum ideo prolixius retuli quod ex illis uersibus quidam alijs locis citentur, si quis eos requirat.

Eadem, 21. Pol aut parasitorũ.) Legerim potius, pol haud parasitorum aliorũ simile est, ut & uer. 33. pro, quoddã administrant, qui dum administrant.

Eadem, 44. Calamoq; erecta geniculato.) In Cicerone typis excuso scriptũ erat: Culmoq; erecta geniculato, uaginis iã quasi pubescens includitur, ex qbus cũ emerserit, fundit fruges.

1310.10. Ad stirpem exquirentẽ.) Si exquirentẽ legas, nõ procedet. nam neque sermo est aptus, neq; generis discrimen ullũ deprehendi potest. proinde legendum opinor, exquirendum per nomen gerundiuum.

Eadẽ, 26. Durũ tergũ erit.) Apud Plau. leg. durius tergũ erit. Et uersu 42. Vbi cũ euertit. etc. Hæc Torquati pugna, et uerba Q. Quadrigarij altius repetũtur à Gellio li. ix. ca. xiij.

Eadem, 35. Conuentus pulcher, braches, saga, fulgere torquem Datis magni.) Datis expungendũ. Sic enim legi debet: Bracæ, saga fulgĕre torques magni, ut torques positum sit numero multitudinis. quam lectionẽ alibi repetitam inuenies in uerbo fulgĕre.

1312.35. Quæ mihi ubi domum adueni. &c.) Extant hæc in Cæcilij comœdia quæ Plotium inscripta est, ut abunde Gellius docet, qui iudiciũ ferens de Menandri & Cæcilij ingenio, ac dictione, ita inquit: Cæcil. uero hoc in loco ridiculus magis quàm personæ isti quam tractabat aptus atq; conueniens uideri maluit, sic hæc corrupit:

Sed tua morosá ne uxor quæso est? quam rogas?
Qui tandem? tædet mentionis, quæ mihi ubi domum
Adueni ac sedi, exemplo sauium datat. ieiuna anima?
Nil peccat de sauio, ut deuomas uult quod foris potaueris.

Eadem, uersu 52. Subigamq; domenq;.) Hic cum aliâs tum in uerbo subigere additur ante, subigam ante domenq;.

1313.8. Obuiam mens, idq; aduorsum, &c.) Alij legunt, Obuiã iens, id quidem aduorsum. &c:

Et uersu 17. pro consellas, tonsillas.

Eadẽ, 21. Teneris fructibus. aptus.) Sipuntinus legit cũ uulgatis codicibus, fruticibus aptus.

Et uersu 28. Testibus pro pestibus, quemadmodum & 33. Veterum unum, &c.

1314.5. leg. Vt qui dante tyranno.

Et uersu 32. Vt nostros animos attendere dictis.) Mihi magis placet ut legatur: Vt nostris animos attendere dictis, ut exprimat illud Homericũ, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν, quod & à Seruio alicubi annotatum memini.

Eadem, 41. Appellare est applicare.) lege, appellere.

Et uersu ab illo ij. Si quod est uineis actis opus.) Alibi semel aut iterum inueni, Si quo est in uineis actis opus.

1315.13. Accipere poscere.) leg. pascere.

Et uersu 30. Quod alterius ingeniũ, &c.) In alijs euidentius apparebat hæc lectio recitata in hunc scilicet modum: Quod alterius ingenium, sicut acetum Aegyptium, alterius sit acre, ut mel hymettium.

Et item uersu sequẽti: Pectore curas cãtu, castaq; poësi.) Alibi pro curas, luctus legitur, & sicut nos hic legimus, cum aliâs, tum in dictione, castus.

Eadem, 42. M. Tullius Verrinarũ actione de signis.) Hæc nõ erant in alijs codicibus, neq; adeo huc pertinere uidentur. Nam quod mox subijcitur: Acre, prouidum, diligẽs, certũ est uerba esse Nonij non Ciceronis.

1316.18. Tum uulgus in omne.) Vulgatior lectio habet: Tum uulgus, & omnem miscet agens telis nemora inter frondea turbam Et uersu. 53. leg. aut tumultum accommodati.

1317.19. Ne'ue quis attingat.) Diomedes grammaticus legit: Et custodite hunc uos, ne quis eum attullat, ne'ue attigat.

Item uersu 32. pro enim legunt alij eum.

Eadem, 22. Quis se magis audiendum.) Hunc uersum citat M. Tullius diuinationũ lib. primo, ex Pacuuij Chryse his uerbis: Vt ille Pacuuianus qui in Chryse physicus inducitur minime naturam rerum agnoscere uideatur.

Nam istis qui linguam auium intelligunt,
Plusq; ex alieno iecore sapiunt quàm suo,
Magis audiendum, quàm auscultandum censeo.

Eadem, 42. Aedepol senectus si nihil quicquam aliud.) M. Cicero in libello de senectute paulo aliter citat hos uersus: Melius, inquit, Cæcilius de sene alteri seculo prouidente, quã illud idem:

Aedepol senectus si nihil quicquam aliud uitij
Apportet cum aduenerit, unum id satis est
Quod diu uiuendo multa quæ non uult uidet.

Item uersu 62. Verbum est sacratum.) alij, sacrorum.

1318.19. leg. Socius es hostibus.

Et uersu 24. Barbaricam pestem Sabinus nostris obtulit.) Idẽ citatur in dictione in fabre, sed pro eo qđ hic ẽ, Sabinus nostris obtulit, illic legitur, nauibus nostris obtulit.

Eadem, 35. At enim dicis clandestino.) Huius fecimus mentionẽ in uerbo mutire, & rursum in clandestino.

Eadem, 39. Discumbimus multitudo minus mature. &c.) Hũc locum tot mendis obitũ esse quot syllabis, argumẽto est, quod cum frequentissime citetur, semper tamẽ alio atq; alio modo citatus inuenitur. In dictione maturũ scriptum erat: Discũbimus sati. dominus maturo ouo ad cœnã cõmittit. Sed multo mẽdosius in dictione, dominus: Discumbimus inquit, mussati, dominus mandare nam cõmittit. Nos indicasse contenti in medium relinquimus. Qui bene cõijciet hunc uatem perhibebo optimum.

1318.40. Portam quæ ducis imperio cõmissa.) Seruius cõmissa, non, ut Nonius pro credita accipi uult, sed pro clausa. Eius uerba sunt hæc: Vnde apparet, quod hunc locũ male intel-

lexit Dona

lexit Donatus dicens commissam portã, id est creditam Pandaro & Bitiæ, q duces nõ erant. Cornutus uero melius sensit dicens: Portã quæ ducis imperio cõmissa fuerat hoc est clausa, eam aperuerunt. Cõmissura ẽt dicitur fabularum coniũctio, sicut Cicero in Fundania meminit. Ergo melius, ut commissam clausam dicamus, quã creditam Pandaro aut Bitiæ.

1320.4. Non possum abduci & suscipere.) Lege potest & recti us, adduci & suspicere. Versu uero duodecimo additũ erat in quibusdam porrò: At metuis porrò ne aspectu &c.

Eadem, uer. 21. Malis necesse est hic tu è mensa puer capturus cibum.) Lege: Malis necesse est lautum è mensa &c. ut latius uidebitur in dictione lautus.

Eadem, uer. 51. Samnius spurcus homo &c.) Citatur & hi uersus à Marco Tullio cum aliàs sæpe, tum lib. de optimo genere oratorum, sed ita obscure, ut uix agnoscas Lucilij uerba. Hos si quis requirat, nõ omnino infeliciter referuntur alibi à Nonio in dictione spurcus.

1321.7. Societatem prædare.) Lege: societatem, prædam'ue cum latronibus &c.
Et uer. 20. Quis post uina moliciẽ aut pauperiem crepat?) In uulgata æditione Horatiana legitur: Quis post uina graue militiã aut pauperiem increpat? atq; ita legisse uidetur Acron qui increpat interpretatur, accusat, cõmemorat, quæ sine uino solet.

Eadem, uer. 49. lege: Ita necesse est. Et uersu 54. Vt uestem, atq; alia quæ opus sunt comparet.) Vulgo apud Terentium: Ad nuptias, aurum atq; uestem qui comparet.

1322.4. Callet seniũ arte uiuendi.) Lege, bibendi. nec aliter stat uersus, ut taceã, quod sensui magis conuenit uerbum, bibere, quàm uiuere. Nam senum peculiarem quandã bibacitatem notare uult eo hemistichio. Illud aũt iam monuimus u, & b sæpe à librarijs permutari in scribendo.

Eadem, uer. 20. lege: sibi ac liberis suis. Et uer. 39. More multarum urier.) Lege, utier, consentiente & altero loco minus, ni fallor, corrupto.

1323.37. Tum facto.) Legendum farto, uel ut alij uolunt, ferto. quod genus libi erat, quo frequẽtius in sacris utebantur, & quo furiosi lustrabantur. unde & quidã apud Plautum in Amphitryone, pro facto fertum legũt. Eius uerba sunt hæc: Quæso quin tu istanc iubes pro cerita circunferri? Aedepol quin farto opus est.

1324.2. Vehiculi Epiroti genus.) Legendũ biroti. qua uoce usus est & alibi in uocabulo, cisium. Et uer. 28. quidã legunt: Et cum dixisset uetulus.

Eadem, uer. 45. Patrijs sed nõ & filius armis contentus.) Legitur & aruis in libris typis excusis. Ex Seruio nõ liquet qd potissimum legendum sit. Nam sic interpretatur: Filius uero eius patrijs nõ contentus imperijs transijt ad Campaniã, & multis populis subiugatis suum dilatauit imperium.

1325.15. Sed pauca ocio coacto &c.) Hoc libro superiori, in dictione, legere, æque mẽdose repetitur, in hæc uerba: Sed pan carpineo cibo coacto libamenta legens caduca uictus.

Eadem, uer. 53. Nam quæ uenustas &c.) Supra in uerbo gallare, ostendimus quid hic legamus.

1326.4. Afranius, simulantẽ.) Lege, Afranius simulante: Vellem interuenisse. Item uersu 62. Cæcilius Tithe.) Sæpius citari scio Cæcilium in Tyche, sed mihi non constat utra sit uerior lectio.

Eadem, uer. 27. Plagis confectum dicit à lectoribus tuis pater ante oculos tuos occidisse.) Lege: Plagis confectum dico à lictoribus tuis, pater ante oculos tuos concidisse. quod & alibi repetitur in dictione, plagæ.

1327.31. Cæde hostium grato urgere istam perimus.) Hoc alibi paulo fidelius citatum inuenio. Sic enim in dictione urgere: Cæde hostium, gnato urgere restant, perimus.

Eadem, uer. 33. Lana opus omne perit, squalor tineæ.) Squalor legere malim cũ exemplari, ni me submoneret Nonius, pallor apud Lucilium pro uetustate & negligentia positũ in hoc ipso uersiculo, de quo hic agimus.

Eadem, uer. 51. Lege: spiritu, atque anhelitu.
Et uer. sequenti: Vbi rigida constat crassa caligo in ferũm.) Verba sunt poëtæ cuiuspiam tragici, nisi ea Cicero ipse è Græco traduxerit.

1328. uersu 33. Lege: Cætera sunt sine detrimento.

1329.44. Præseruit, labra delicit.) Alij, presserint &c.

1330.42. Quicunq; dixit.) Lege, qui condixit.

1331.22. In eam rerum comparationem.) Apud Ciceronem, tantum est, in ea comparatione positum putat.
Et uersu 27. Sertorius fortis turba morantibus.) Hunc locũ quære alibi in dictione deinsuper.

1332.10. Ego me duco serium de arbore.) Vulgo legitur: Ego me deorsum duco de arbore. Et uer. 52. Demisso unus accipit aufert.) Legendũ, si quicquam tribuimus uulgatæ æditioni: Quæ timido animo, humili, demisso, fracto'q; fiant.

1333.1. Cum machinis strepitu dimissum.) Macrobius Saturnaliorũ lib. iij. Metelli fastum describens ex Sallustio, quod ad hunc locum attinet, sic citat: Præterea cũ sedenti in trãsenna, demissum uictoriæ simulachrum cum machinato strepitu tonitruum coronam ei imponebat, tum uenienti ture, quasi deo supplicabatur.

Eadem, uer. 32. lege: assido, accurrunt serui. Et uersu 57. forte legi debet: detrusus tota, deiectus'q; Italia.

1334.8. Incertam, definitam uiam.) Alij legunt: Incertam, & infinitam uiam. Et uersu 16. Facio ab lenone uenio.) Sipuntinus uenio non addit.

Eadem, uer. 30. Eripite cui nũc erumnã à libertate paro &c.) Hos duos uersus Aulus Gellius refert non ijsdẽ omnino uerbis, sed mea sententia magis integris. Q. Ennius, inquit, in Erichtheo non longe secus dixit quàm Catullus:
Quibus nunc, inquit, erumna mea libertatem paro?
Quibus seruitutem mea miseria deprecor?

1335.30. Istic manet.) Sipuntinus: Istic maneto. Et uer. 56. legendum apparet, meipsum plane.

1336.55. Lege: Et uim uiribus exit. Vbi obiter Seruius, exit pro euitat interpretatur, non prohibet.

1337.26. lege: Itaque eos uiros suspiciunt.
Et uersu 58. Ex tota Italia excussimus.) Al[illegible], extra Italiã excussimus.

1338.16. Vix hoc exuat se.) Sipuntinus hic addit, periculo: Vix'q; hoc periculo exuat se.
Et uer. 18. pro purges quidam legunt, perurges.

Eadem, uer. 62. Cum item è foco initione ex felici arbore.) Huius loci aliam lectionem pete in dictione, titio, quanquam & illic quoq; corrupta sint omnia.

1339.30. Quid sibi uult, quare fit?) Et huius mentio fit infra in uerbo, spectare.

Eadem, uer. 60. Alta eorũ famam occultabat factio.) P. Mosellanus in scholijs in Aulum Gelliũ putat hunc locum deprauatum fuisse ex illo, qui adhuc emendatior extat apud eundem Gellium libro secundo, cap. xxiij. in hanc sententiam:
Is demum infortunatus est homo pauper,
Qui educit in egestate liberos, cui fortuna
Et res est ut continuo pateat. Nam opulento famam
Facile occultat factio.

Item

Item uersu 58. leg. Vestras cum nostris.

1340.24. Quintus optimus.) Legēdum, Q. Opimius ille &c. Et paulo post, et famosus utrunq; primo adulescens, posterius dictius sese. Huius aūt Opimij meminit, ni fallor, M. Tul. de oratore. ij. ex hoc fortasse loco Lucilij. Eius uerba sunt hæc Q. Opimius cōsularis qui adolescētulus male audisset, festiuo homini Aeglio, q̄ uideretur mollior nec esset, dixisset: quid tu Aeglia mea? q̄n ad me uenis cum colu & lana? Non pol inquit, audeo, nam me ad famosas uetuit mater accedere.

Eadem, uer. 40. Omnes formosi fortes, tibi ergo improbus esto.) Tibi expungendum est, nam nec ad rem facit, nec alibi additum erat.

Eadē uer. 55. leg. Est aperire rursum uel deficere. Et mox: Tamen ante fatiscam, qui tuā implorem fidem.) Pro, tamen ante fatiscam lege: Tamen haud fatiscar. Sic enim legendū præcipit Nonius in dictione fatiscuntur.

1341.22. Quid istuc tā cupide petis?) In alijs ferè pro petis cupis scriptū repperi. Atq; ita legit Var. lib. de uocabulis poëticis: Et uer. 44. De eius liberatione.) Rectius deliberatione.

1342.18. pro purgatiores, in alijs legitur, pugnatores.

Item uer. decimo, Peridoneæ pro peridonea. sicut & uersu 53. culigna pro culina. Est aūt culigna uasis potorij genus, ideóque huic loco magis conuenit.

Eadem, uer. 30. Item populū salute & fictis uersibus quibus potest impetit.) Idem repetitur paulo secus in dictione sedulo.

1343. Et Aeneidos libro secundo: Fusus sine mente ullo subiacerent.) Hæc uerba non erant in alijs codicibus, sed eorum loco hæc inueni: Fusus, sine mente, sine sustentaculo iacens. M. Tullius in Philippicis &c.

Eadem, uersu 41. Et Castorem, leueq; robur.) Castoreū, leuemque robur lege, partim ex uerbo leuare, partim ex uocabulo absynthium.

1344.1. Fors expectabat loco.) Alij, sectabatur.

Et uer. 6. Studia nostra regula metimur.) Additū erat in q̄busdā, naturæ, sic: Studia nostra naturæ regula metiamur.

Eadem, uer. 8: Et egresia.) Hoc ex sequenti titulo huc translatū uidetur. nam nec in alijs erat, nec quicquā pertinet ad rem.

1345.10. lege: Vrbē, agrum'ue. Et uer. 25. Cum faciā uitula.) Hic cum uitulā & recte haberet exēplar, quidā offensi, ut uidetur, loquendi absurditate, mutarunt accusandi casum in ablatiuū; cum teste Macrobio ueteres facio pro sacrifico accusatiuo iungant, ut Plautus: Mulsi congialē plenā faciam tibi fideliā. Quanquam non sim nescius, uulgo apud Virgilium uitula legi per auferēdi casum, & Seruium propemodū uideri ita legere, cū dicat, figurate id dictū, & hæc Horatij uerba citet: Siue poscat agna, siue malit hœdo.

Item uersu 42. Musarum & fortia gestit.) Pro & fortia, lege musarum è fontibus.

1346.15. Nullo honore displeti.) Forte legi possit: nullo honore diffleti. Et item uer. 31. Lucus pro locus.

1347.43. Coniugē, infidam'q; flacitam famil.) Arbitror legendum: Coniugem infidam, quæ flagitiosam familiam. &c.

Eadē, uer. 54. Cum ex uiperino morsu beneuiscerū.) Citantur hi uersus à Cicerone lib. de finibus. ij. & item secundo Thusculanarum quæstionum, sed tacito autoris nomine. quos ideo huc asscribendos duxi, quod aliquāto minus trūci laceriq; in ijs, quos dixi, libris seruati sint. Eius uerba in Thusculanis sunt hæc: Nihil igitur hunc uirum, Philoctetē intelligit, sagittæ quas ab Hercule acceperat, tum consolabantur,

Cum à uiperino morsu uenæ uiscerum
Veneno imbutæ tetros cruciatus cient.

Nec uideo quorsum pertineat quod subdit Nonius, hoc indoctis intellectibus haberemus.

1348.32. Magnus uir imprimis, & qui per indulgēs in patrē, idem acerbe seuerus in filiū.) Ita legitur & in dictione, seuerus, nisi quod illic, inquit, p̄peram additū est ab indocto quopiam scriba. Pro eo autem quod hic cōstanter perindulgens habemus, apud Ciceronē hodie legitur, nuper indulgēs, & similiter pro, acerbe seuerus, acerbus & seuerus.

Item uersu. 47. pro percipere in quibusdam scriptum erat, præcipue.

1439.26. Fax inuoluta incendij.) Paulo superius in dictione, fax, incendio legitur per ablatiuum.

Versu 34. Solicite, diligenter intuentem.) Hic ordo uidetur confusior. Alij sic distinguunt: Intendere est solicite, diligenter intueri. Virgilius libro sexto:

Intenti expectant signum.

Eadem, uer. 51. Tum pseudomenus & soritam.) Alij pseudomenas, ut subaudias, argutias, aut aliquid tale. Est enim ψευδόμενον, sophisticæ cauillationis genus, cuius meminit Laërtius in uita Euclidis.

1350.3. lege. Ad quod animum induxit. Et uer. 26. Quærūt, parasiti autem diuitias.) Alij: Quærunt, rem parasiti ac diuitias.

Eadem, uersu 41. Ferticula, cerebellum, lactes agninas.) Priscianus grammaticarum institutionum libro sexto Titinniū citat in Ferentinati, & lactis agnina legit, numero unitatis, & nominandi casu.

Et uer. 53. De uia liceat legam.) Alibi, liceat legant.

1351.36. Liuius Tereo.) Alij, Næuius Tereo.

Et rursum uersu 41. Frigus per ossa cornus liquida.) Legendum: Phrygios per ossa cantus liquida canit anima, ut alio loco legimus.

Item uersu 52. quidam legunt: Quid est autem?

1352.9. Tū autem lasciuū Nerei simum pecus.) De hoc nonnihil diximus in dictione pecus.

Et uersu duodecimo: Sallustius Catil. libro primo.) Libro primo eradendum est, cum sit unicus liber. Item uersu 62. lege: uictum elegantem.

Eadem, uer. 36. Neq; tuum te ingenium moderat.) Nequis offendatur uoce non perinde usitata, moderat pro moderatur, eundem locum repetit Nonius libro de contrarijs generibus, in uerbo moderat:

1353.12. Cotta senex Crassi pater.) Vide quid superius dictū sit in dictione, tricones.

1354.47. At ego certe cruce.) Plautini codices habent: Ita ego certo cruce & cruciatu mactabo. Et rursus uersū sequenti: Dotatæ mactant & malo & damno uiros.

1356.10. Quia Romanis, inquit, Prusiades.) Alij legunt, præsidibus, nisi potius legas Prusias.

Et uer. 31. Vbi horriferæ & soni stridor &c.) Legendū ni fallor, cū Cicerone: Vbi horrifer aquilonis stridor gelidas molitur niues, quanq̄ autoris non meminerit, cuius uerba sunt in Thusculanis lib. primo: Habitabilem, & cultam, quarū altera quā nos incolimus sub axe posita stellas septem,

Vnde horrifer aquilonis stridor gelidas molitur niues.

Eadem, uersu 53.) Huius lectionis meminimus alibi in dictione properiter.

Et uersu 60. Mirari, mentiri.) Mentiri nec est in alijs, nec hic locum habet.

1357.1. Qui cū in tenebris mices, et eos quas ipse quasi sorte micādo uictus alteri cedit.) Hæc postrema uerba nō sunt Ciceronis, sed Nonij, quanq̄ egregie obscura, & concisa, quibus uidetur interpretari, quod Cicero dixerat, qui cum in tenebris

bris mices, ut legas: idest eum qui ipse quasi sorte, aut micando uictus alteri cedit.

Eadem. 30. His prius mature instituit.) Alibi, mature institit. Et uer. 37. Discumbimus sati) Hoc uarie legi ostendimus in uerbo, committit.

1358. 41. Nā hic suam nobilis.) F. Pompeius gnobilis per praepositionem g literæ scribendū hoc loco tradit.

Et uersu 47. Magis quæ fame obiectarent.) Fort. leg. magisq; famæ obiectarent.

Eadem, 54. Numero te expurgasti.) In fragmētis F. Pompei, huic non dissimile testimoniū ex Accio citatur sed altius repetitū in hunc modū: Ego ut essem affinis tibi, ut te extinguerē tuā petij gnatā, numero te expungat timor.

1359. 16. Fertur bisulcis ungulis nitens humo.) Leg. Nitens humu, aut ut alibi legitur, bisulcis unguibus nitens, ne se humu uideant. Tanta est in unico autore exemplorū diuersitas.

1360. 19. In Verrē actione ij præterea pecunias &c.) In codicibus Ciceronianis impressis extat actione tertia, quæ ē Asconio de prætura urbana

Eadem, 13. Qui omnes bimatrā.) Leg. bilē atrā, ex dictione atrū Et uer. 37. Nouæ nuptæ aures restaurant. Item uersu 42. obscœnas uoluptates. Et itē uer. 45. pro arcana asteumq;, leg. arcem asteumq;.

1362. 13. Næuius Alceſtide: Corpore pectoreq; undiq; obeso ac mente exsensa tardig. &c.) Hos tā crassos errores cuiusmodi hoc loco deteximus, non tā miror in bonis autoribus passim insedisse, quàm aut nō deprehensos, aut non emendatos ab ijs qui castigandi prouinciā susceperant. Certe in promptu est unde peti poterat uera lectio, nimirum ex Gellij lib. xix. cap. yij. quē hoc loco sequi non pœnitebit.

Eadem, 60. Si malos imitabor, tum preciū.) Legendū imitabo, noue, pro eo quod nunc usitatius imitabor dicimus, & dabis pro dabit, ut legit Nonius lib. de contarijs generibus.

1363. 15. Iussi magnis ad memoriā.) leg. Ius magnis admemoriā, etc. Et uer. 34. In explanādis præssior.) Alij, in expli-

1364. 8. Cuius uultu ac facie.) In dictione honor, addi (candistur, cum. Cuius cū uultu ac facie. Et uer. 39. Dele illud, Varro sesquiulysse nam ex eo huc assutum est quod paulo post se

1366. 53. Quid opus est lolio? etc.) Vulgo (quitur ijsdē uerbis. apud Ciceronē sic scriptum cōperi: Quid opus est Lollio? nemo hoc nescit: nemo tuorū amicorum: nemo abs te interrogatus nunc se primum dicet audire.

1367. 19. Nō subtilijs ac plaudis et ab aratro poscis astrictam coronā.) Alibi in dictiōe, mirius, sic legitur: Subsilis ac plaudis & ab aratro posces stuam ·oronunqd enim hoc mirius?

1368. 26. Desiluisse ferūt. Vulgo, dissiluisse. Et uer. 35. Intonuit nemus et syluæ intonuere.) Alij, Et syluæ ísonuere profundæ

1369. 26. Itē est habendū religioni nocentem.) In uulgatis Ciceronis libris hoc distinctius, perfectiusq; scriptū inuenitur, in hunc modū: Nec tamen ut hoc fugiendū est, ita habēdū est religioni contrarium, innocentem aliquando, impiumq; defendere.

1370. 10. Forenses decernunt.) Ita legitur et in uerbo referre.

Et uer. 36. Contemptū cum me ruperim, summa omnia fecerim.) In dictionē contenturū hic locus repetitur, hoc modo: Tu Lucilium credis contenturum cum me ruperim, summa omnia fecerim?

Eadem, 45. Spectandum ne cui nam illud det, neq; roget.) leg. Spectandum ne cui annulum det, neq; roget.

Et uer. 55. Quis unquā leges præter hunc tragicos.) Vulgatior lectio res habet nō leges, atq; ita legitur in dictione hilare. Quis unquā res præter hunc tragicos penè comice, tristes remisse, ferias hilare?

1371. 8. Cyrillum quendā.) Hic in codicibus impressis in Ciceronē, Cyrsilus appellatur.

Et uer. 52. Sublatáq; dextra corruscat.) leg. Sublatáq; procul dextra connixa corruscat.

Eadem. 54. Hic ut muscipula tenta.) Sic enim legitur in dictione, tentus. Item paulo post uer. 58. Idq; dudum dum terga dabant.) leg. Iamq; diu dum terga dabant pallantia Teucri Suffecit

1372. 1. Vt hi qui coniuij purpurā sufficiunt.) Hic libenter fungar ut Horatius ait uice cotis, acutū reddere quæ ferrū ualet ex ors ipsa secandi. Nam cum nodū non possim dissecare, possum tamen ostendere uiam, qua id non incommode fiat. Est aūt ex uerbo imbuere, ubi hoc Ciceronis testimoniū recensetur, sed non sine mendo atq; ideo minus tutum pronunciare. Verba eius subscribam: Vt inquit, qui purpuram uolunt, sufficiunt prius lanā medicamentis quibusdam, sic literis talibusq; doctrinis ante excoli animos & ad sapientiam concipiendam imbui & præparari decet.

Ibidem uer. 5. Caput obnubito, arbori infelici suspenditur.) Extat & in oratione pro Rabirio hæc lex: Caput obnubito, arbori infelici suspendito. Sic enim legendum.

Et uer. 37. tuus sermo.) Alij, tuus seruos.

1374. 10. leg. Stare, ualere & constare.

Et uer. 30. Pro spisso uenit.) Vulgo euenit. Item 35. aut facile est uenire.) Fort. haud facile uenire.

1375. 8. Varro Eumenidibus) Hæc Varronis satyra aliter alio atq; alio loco citatur. Aeditio Asilana fere semper habet Eudæmonibus, ubi in alijs Eumenidibus scriptum erat, non nunquā promiscue in Endymionibus. ne quis imprudēs impingat.

Item uer. 43. pro eripi quidam legunt erigi.

Eadem, 32. Vt neq; spuerentur, neq; emungerentur.) Alibi scriptū repperi spuerēt, nisi noue spuerētur usurpauit pro spuerent, quemadmodū facit in emungerētur pro emungerent, ut annotauit Nonius libro de cōtrarijs generibus uerborū.

1376. 23. Sella surgere.) Quibusdam additur præpositio, de sella surgere.

1377. 29. Subducta esset ad Cythæum.) Rectius Gytheum, quēadmodū legitur & in libris Ciceronis, per g literā & ει mediam. Nam græce id nauale γύθειον dicitur.

Eadē, 32. Et proposita cito non debuit pari) Legendum, ut puto: Proposita ceto, non debuit patri suo homini stupidissimo.

1378. 13. Hæc malos annos, multosq; lōginque.) longinque leg. non longéq; autore Nonio in dictione longinque.

Et uersu. 16. additur à quibusdam, res, si ad perniciem patriæ res spectabit.

Item uersu 58. pro morando, morantem legunt.

1379. 23. Latere pendēs, saxa spargēs.) Cicero Thusculanarū quæstionū libro primo hūc locū nō ex Lucilio, sed ex Ennij Thyeste citare uidetur, ut & stilus ipse nescio quid tragicū sonat. Verba Ciceronis eo quo dixi loco sic se habēt: Execratur luculentis sanè uersibus apud Ennium Thyestes, primū ut naufragio pereat Atreus. Durum hoc sanè. Talis enim interitus non est sine graui sensu illa inania: Ipse summis saxis fixus asperis, euisceratus latere pendens saxa spargens tabo & sanguine atro.

Eadē, 41. Cœlius annalium li. i. Et Latini submixo animo.) Iterū Cœlio tribuit, quod Gellius Qu. Claudio.

1380. 6. Leg. protulit his uocibus.

Et uersu 20. Et regere, qui fossione terrā fumare calentem.) Lege. Et recenti fossione terram fumare recalentem. Sic

enim habent impressi codices.

3181.18. Trahere.) Hic à quibusdā additur uerbū dare, quod interpretetur illud: Et sorte trahebat. Verū Seruius accipit trahebat pro educebat.

Eadem, 36. Quæ nō spectans spectandi studiose.) Credo potius legendū, spectans spectandi studio, sed hominis tetri impulsu. Et uer. 52. Quante post multas tueor tempestates.) Supra legit: post multis uideo tempestatibus, ut alibi monuimus.

1382.4. leg. aut mihi in mundo.

Et uer. 26. Quæ barbara India tollere uastior.) Verbum tollere redundat. Apud Ciceronē Thusculanarū libro quinto hoc tantū inuenio, quod ad hunc locū attinet: Quæ Barbaria, India uastior aut agrestior? in ea tamen gente, primū ij qui sapientes habentur, nudi ætatem agunt & Caucasi niues hyemalem'q; uim perferunt sine dolore.

1383.21. Nec stirpium asperitate uastari.) Legitur & uastescere, ut superius indicauimus. Et uer. 24. tamē etiam qui in ultima.) Hic repetendum est denuo uerbum delectatur sic, delectatur tamen etiam.

Eadem, 27. Vltimū in amicitia putauit.) In codicibus impressis apud Ciceronē inuenio duntaxat, quod Pythagoras uult in amicitia. Tanta est exemplariū inter se dissidentia.

1384.7. Quasi si me ad id beneficium accerseres.) In quibusdam legitur: Quid si nihil ad id beneficium adderes.

Eadem, 20. Venire, imminere.) Hic quidā codices habebant, uenire resistere, imminere. Et uer. 28. ædeis uerrat ac uapulet.) Hic post ædeis uerrat ac uapulet, uerba hæc alibi addita repperi, pensum faciat, ac uapulet.

1385.19. Qui per uirtutē perit, at non interit.) In Plautinis libris scriptū est, peritat unica dictione. Qui per uirtutem peritat, pol non interit.

Et uer. 42. Subito mare subhorrescere.) Libro de improprijs, in dictione cæcum, citatur hoc exemplum ex Sisennæ libro historiarum tertio, ubi et subhorrescre legitur, et eo quo hic legimus modo.

1388.8. Cum in uertice.) Leg. cum in urbe.

Et uer. 61. Non enim philosophi solum.) Hæc lectio nonnihil dissidet cum ea quæ uulgo circumfertur, sed quia sensui nihil affert incommodi huc asscribere supersedi.

1389.26. Prædas, manubias, sectiles.) Si quid uulgatis Ciceronis codicibus credendum, hæc sunt mendosissima. Nam nos sic legimus: Prædam, manubias, sectionem, castra deniq; Cn. Pompei sedente imperatore decemuiri uendent.

Et uer. 31. Nā peruicacē dic. esse.) alij, Nā peruicacē dicis me eē.

1390.35. Nisi portenta, angues'q; uolucres.) Idē & lib. de indiscretis generibus, nisi quod in librorū numero non conuenit.

Et uer. 40. Num nam cælatus in manu dextra scyphus etc.) Hoc citatur & in dictione dolitus.

1391.14. Nec tamem ut hoc fugiendū.) Huius meminimus superius lib. de uaria significatione sermonū in dictione religio.

1392.7. Vbi graues pascantur & pauonum greges.) Hic deest uerbum alantur. Nam ubi alioqui esset illa differētia inter pascere & alere nisi addatur utrumq;? Sic igitur leg. Vbi graues pascantur atq; alantur pauonum greges.

Eadem. 38. Aliud est properare, aliud festinare.) Ex Gell. lib. xvi. capite decimoquarto.

Item uer. 45. Matronæ & matresfamiliâs.) Ex eodem libro xviiij. capite sexto.

1393.8. Insaniam enim censuerunt inconstātiā.) Hic obiter corrige hunc locum apud Ciceronem in libris Thuscu. typis excusis, ubi pro insaniam, perperam legitur Stultitiam.

Eadem, 15. Qui fortis est idem fidens &c.) Non magnopere refert quod in ijs, quos dixi, libris, uerba quædā ab his quæ citat Nonius ut nonnihil discrepant, uerū quærendi fastidiū lectori adimam non grauabor ea apponere. Qui fortis est inquit, idē est fidens, quoniam confidens mala consuetudine loquendi in uitio ponitur, ductum uerbū à confidēdo, quod laudis est. Qui autem est fidens is profecto non extimescit. Discrepat enim à timendo confidere.

Eadem, 49. Aprica prius debet descendere de uite.) Abruptus est sermo et ideo obscurior. Repetā igitur uerba aliquot ex ijs libris, qui adhuc extant de re rustica, quo sensus magis illucescat. Ea sunt huiusmodi: Et quæ ps arbusti ac uineæ magis aprica prius debet descēdere de uite. In uindemiā diligētius uua nō solū legitur ad bibendū, sed eligitur ad edēdū.

Eadē. 45. Squalido auro & purpura textæ.) Gellius libro secundo, capite sexto legit: purpura prætextæ, quo loco multa disserit de squalore & squalere,

1395.19. quidam legunt, tendat unice clausos. Et uersu 46. pro iucundum, ineundem.

1396.9. Doctorū autoritas) alij, ueterum autoritas. Et uersu 17. In quibus libis sacraturi.) Supra in dictione citrus indicauimus hunc locum corrupte legi, posse autē sic utcunq; restitui: In quibus libyca citrus, fasceis cingit forem.

Eadem, 33. Item tragici prodeunt capite.) alij, iterū tragici prodeunt. nec addunt quod sequitur, superficias accedebant.

Eadem, 59. Nactus obscuram noctem, æstu secundo.) Hæc & sequentia loca, de scaphis progressis, & de eo quod est apud Lucretium gradiēs clamor nullus euidētius explicat & corrigit quàm is unde sumpta sunt. Is est autē A. Gellius Noctium suarū libro xi. capite xxvi. ubi candide & erudite sanè defendit Salustium à calumnia, qua eū calumniari conatus erat Asinius Pollio, quod transgressum pro transfretatione, & transgressos pro ijs, qui trāsfretassent posuisset. Salustij uerba sicut extant apud Gelliū, ex quibus Noniani codices emēdentur ascribā. Itaq;, inquit, Sertorius, tenui præsidio relicto in Mauritania, nactus obscurā noctem, æstu secūdo, furtim, aut celeritate præliū in transgressu conatus est. Et paulo post de scaphis: Earū aliæ paululū progressæ nimio simul, & incerto onere, cū pauor corpora agitauerat, deprimebantur. Et quod seqtur ex Lucretio: Præterea pauit uox, &c. sic legendū ex eodem quo dixi libro & capite:

Præter radit enim uox fauces, sæpe, facit'q;
Asperiora foras gradiens arteria clamor.

1397.8. Quicquid occulte geritur.) Hic additur ab alijs, autoritate ueterum, ut sit ordo: Quicquid occulte geritur autoritate ueterum dici potest.

Versu 35. Magis curiosam esse belluā.) In libris Plautinis non belluam, sed bestiam tantum inuenio.

Eadem, uersu 39. leg. Apud mensam. & uersu 43. Arripio & rostrū labe, atq; hoc zeferiat.) Si coniectura uti phas est in re, ut ita dicam penè ἀνεπικάσω, libens legerem: Arripio, & rostrum labeas'q; hocce feriatim percutio dentes'q;.

1398.17. Si albus hic capillus hic uidetur neutiq; etc.) Vulgata Plauti æditio habet: Neutiquam ibi ingenio senex inest, & amussitata indoles, non emussitata, quāquam hoc refragante Festo Pompeio.

1399.31. Neque quas agipennes.) Mihi magis arridet ut legatur agilipennes, uenustiore & magis apta compositione.

1400.8. Et Plautus remos nauium pedes dixit.) Id ubi dixerit cōpertum non habeo, nisi forte in menæchmis illo uersu: Adseruatote sultis nauales pedes.

Et uer. 34. pro pacatos, legitur & placatos.

Eadem, uersu 46. Et famulareut perpetuere.) Lege, famulanter pete, quod ex dictione famulanter probari potest.

Et uersu 52. Et iam absoluto fastigium imponitur.) In libris impressis nō multo secus legitur. Sed quoniam, inquit, operi inchoato, propè tamē absoluto tanquam fastigiū imponimus.

Et item uersu 54. Vir bonus Alexādria Rhodum.) In ijsdē libris habemus, ab Alexandria profectus, Rhodum &c.

1401.15. Agni grundibant dixit grauiter &c.) Huic loco non nihil, opinor, lucis accedet, si Diomedis grāmaticorum facile principis uerba subijciamus. Grunnit porcus, inquit, dicimus, ueteres grundire dicebant, ut sit instans grundio. Cæcilius: Cruento ore grundibat miser. Claudius annaliū libro decimoquinto: Grundibat grauiter pecus suillum. Vide ut hic perperam grumiter pro grauiter legebatur, & ut pulchre explicat quod dixerat Nonius, etiam hominū esse grunnitum.

1402.17. Rure puella rogat audio.) Alij rure uirido. Et uersu 27. lege: Septem numero.

Item uersu 46.) Dum luctat detraxisse. Huius nec meminit Donatus, nec interpretum quisquam, sed ubiq; inuenio luctatur, passiua uoce.

Eadem, uersu 20. Elegantes non solum in consuetudine.) Hoc & ante eum annotauit Gellius lib. xi. capite secūdo, si quis his non contentus plura desideret.

Eadem, uer. 36. Magistratus grauatim seditionibus sanguinolētis.) Scio hunc locum alicubi sic referri, à Sipuntino nostro. Itaque propter amorem imperij magistratus gradatim seditionibus sanguinolentis urbem turbauere.

Eadem, uersu 54. Heu me miserū, interij, pergunt lauare.) Secus citatur hoc testimoniū in uerbo lauit pro lauat. Heu me miserū, inquit, lauere sanguine. Et mox: Pater ut cruore lauere.) Aliter legitur & hoc, eo, quem iam nominaui, loco.

1403.20. Qui falso criminat apud te.) Forte: qui falso criminat te apud. ut imperfecta sit sententia.

Et uersu 23. Quod uiscus dederas.) Consule Nonium in dictione uiscus. Et rursum uersu 46. Aliquem uerbis fatigat.) Alij legunt: uerbis castigat.

1404.12. Pomponius Agamemnone: Supposito ne quis.) Sic potius distinguendum apparet: Pomponius Agamemnone supposito: Ne quis &c.

Et uer. 22. pro, qui sint frustus, legēdū uidetur, qui sine frustis uentrem frustrarent suum.

Eadem, uer. 47. Ita erat gloriosus.) Alij, gulosus.

Et uersu 34. Pomponius Cretula: Vel petiture.) Melius forte sic: Pomponius Cretula, uel petitore: Bene eueniat &c.

1045.47. Varro, heurenulo pastopoma, περὶ τῶν μυκήτων.) Hæc satyra sic citatur alibi: Varro in heurene lapastophonia, περὶ τῶν καθηκόντων

1406.8. Commanducatur totum complexa.) Repete quæ de hoc alibi dicuntur, cum aliâs, tum in uerbo, manducatur.

Eadem, uer. 11. Corrupit ad incita adegit.) Superius incitas legendum ostendit citato hoc uersu, sed arbitror incita' etiam descendi posse per elisionē s literæ, qua utuntur tam ueteres poetæ quàm recētiores. Nam sic omniū consensu legunt illud Virgilianum: Aut ouium fœtu', aut urentes culta capellas.

Eadem, uer. 34. Cum primores cibo & potione.) Secus legimus supra in dictione Edusa.

Et uer. 48. scriptum esse Delphis. Theo hera.) θεῷ ἥρᾳ, hoc est deo Iunoni.

Eadem, uer. 46. Odysseam Homeri ruminari incipis.) Vide dictionem recipere.

1407.12. Regnum potitur trāsmissu patris.) Alij, promissu patris. Et uersu 18. Luna expectans Adria.) Sipuntinus, nescio unde expiscatus, hoc sic legit: Expectant itiner longū sermone leuare.

Eadem, uer. 59. Nam lib. ij. Quæstuis.) Leg. M. Cato libro secundo: quæstuis causa &c.

1408.3. Quod parum aduorti.) Alij, quod parum diuorti.

Et uersu 17. Quia hos dies complusculos. Itē uersu 49. Creditur lucos.) Quidam legunt: cæditur lucus.

Eadem, uer. 52. Nunquam animum quæsti gratia.) Quæsti habent & impressi codices.

Et mox uersu 59. Quorum nihil pernici causa.) Id & Ciceronem scriptum reliquisse testatur Gellius, quem sequuti typographi quidā, pernicij apud Ciceronē excudi curauerūt.

1409.13. Vtinam unicam mihi antistitam.) Hunc sequutus, opinor Marcus Tullius, antististas sacerdotes fœminas dixit, nō antistites, actione in Verrem quinta, in hanc sententiam: Postridie sacerdotes Cereris, atq; illius fani antistitæ, maiores natu, probatæ ac nobiles milieres &c. quod tū, ut nouū aliquod & prius inauditū uerbum à Cicerone usurpatū annotauit Gellius. Vsus est & ea uoce Plautus in Rudente dicens:

Qui propè hic adestis, quiq; auditis clamorem meum,
Ferte suppetias, qui Veneri, ueneriæq; antistitæ.

Eadem, uer. 27. Ne se humum uideant.) Alibi, ungulis nitēs humu. Et uersu tricesimotertio, pro scirpiculis quidam legunt sportulis.

Eadē, uer. 38. Qui se agri cultione oblectabantur.) Vulgati codices suo more nihil minus quàm antiquitatem resipientes, sic habent: Num igitur senectus eorum miserabilis fuit, qui se agriculationem oblectabant? Item uersu 50. Nam terna tunc erat.) Alij, tetra.

1410.10. Pac. Paulo. Pater supreme.) Huius lectionis meminit & Gellius lib. nono. Et mox uer. 14. Ergo hæc animi displicentia &c.) Dispicientia legendum, si Nonio credimus, qui libro de indiscretis generibus scribit despiciētiam noue pro despectu usurpasse Marcū Tullium. atqui despicientia etiam num scriptum comperi in libris typis excusis. Item uer. 19. lege insita ferocitate. Et uersu 56. montium saxa.

1411.9. Galliæ pro gallicæ.) Alij, gallæ pro gallicæ.

Et uersu 22. lege, Liuius Odyssea. Item uersu 34. Priusquam euenat.) Recte euenat, teste Nonio, non eueniat.

1412.6. Nec uirum aspellit domo.) Aspellitis legendū uidetur.

Et uer. 19. Hortensius supra decem millia cadûm.) Id in uocabulo cadi, libro de generibus uasorum scriptum est, Hortensio, dandi casu non nominandi.

Eadem, uer. 26. Quod mille denariûm.) Mendum subesse arbitror in libris Ciceronis, ubi legitur pro millenarium mille denariûm.

1413.17. Post quam honoratus.) Magis quadrat oneratus.

1414.7. Vnde aut quis florem liberûm inuidit.) Ita ferè & Marcus Tul. qui pulchre hunc locum obiter interpretatur ac laudat. Thusculanis lib. iij. in hæc uerba: Ab inuidendo autem, inquit, inuidentia, recte dici potest, ut effugiamus ambiguum nomen inuidiæ, quod uerbum ductum est à nimis intuendo fortunam alterius, ut est in Menalippo:

Florem quisnam liberûm inuidit meûm?

Male latine uidetur, sed præclare Accius. Vt enim uidere florem, sic inuidere florem rectius quàm flori dicitur.

Eadem, uer. 15. Ille ferax oleo est.) Lege: illa ferax. Nam de terra fit sermo. quanquam in uulgatis Virgilij libris oleæ pro oleo impressum sit.

Et uer. 38. lege: uictu præponis honesto. Sic enim legit Gellius libro quarto, cap. xvi. Item uersu 42. pro discederent, alij legunt descenderent.

1415.18. *Ego miſſo clandeſtinorum.*) Hoc in alijs ſic ſcriptum inueni: Miſſo clandeſtino rumpi, & torquere matura mon ſtrat. Et paulo poſt, pro litoribus, lictoribus.

Eadem, uer. 36. *Veſtẽ ſqualam & ſordidam.*) Squalam legen dum non ſqualidã ſuperius oſtẽdimus. Itẽ uer. 42. *Laueret ararũ aggerem.*) Vide num legendũ ſit arenarũ aggerẽ.

1416.14. *Vt quæ egi, ago uel axim, uerrũcent bene.*) Hanc ut lectionem ſequerer in cauſa fuit quod in uerbo auerrunca re aliqt ſimile quale hic legitur colligi poteſt.

Eadem, uer. 40. lege: Video diripis primiter de pannibus, niſi mauis, eripis, quod alibi ſcriptum erat.

1417.6. *Pompo. præfecto: Morũ pater.*) Sic malim diſtingui: Pompo. præfecto morũ: Pater adeſt, negato hic me, operibo ca put. Et uerſu 20. *Quando plus ſapiui.*) Hanc lectionẽ lau dat & Priſcianus.

Eadem, uer. 28. *Soluerit pro ſolutus.*) Imò pro ſolitus ſit, mea quidẽ ſententia, ut ex Cœlij uerbis propemodũ colligi poteſt. Quod autẽ ſequitur fidebo, non uidebo legendũ eſſe, apertius eſt quàm ut declarari debeat.

Eadem, uer. 31. *Homo ad prætorẽ uenit deplorabundus.*) Plau tinum exemplar ab Aſulano æditum habet: Homo ad præ torẽ plorabundus deuenit. Rurſum uerſu ab illo tertio: *Qui oſſa ac pellis totum ita macet.*) Legẽdum, ex eodem codice: Qui oſſa atq; pellis totus eſt, ita cura macet.

Eadem, uer. 41. *De animo feciſti humaniter.*) Legendũ niſi fallor, de Annio feciſti &c. paucul is literis permutatis. Et uer. 47. *Lucilio autore poſſumus in Veliterna.*) Lege, Titinnio pro Lucilio. Nam Veliterna fabula Titinnij nomine cõpluſculis locis citatur, Lucilius uero ſatyras ſcripſit. Idem uerſu 45. *Portarum clauſtra cupiret.*) Sic legit & Priſcianus libro de præteritis uerborum.

1418.7. *Auariter illi nos largimur.*) Mirũ ni largiter pro largi mur legendũ ſit, ut contraria inuicẽ reſpondeant. Et uerſu 30. *Et pro beneficio largi atq; ampliter.*) Largi uerbum eſt hoc loco nõ nomen, ut paulo ſuperius annotauit Nonius. Itẽ uerſu 57. *Quoniã æquiter ſententiæ fuere.*) Hic addunt nõ nulli, pronomen, quoniã æquiter eorum ſententiæ fuere.

1419.54. *Hæc malos annos multosq;.*) Hic quod deerat ex di ctione ſummum ſuppleuimus. Et uerſu 39. *Sed ne cum iſta hæc memorare.*) Priſcianus legit: Sed necum iſthæc memo rare meminit.

1420.4. *Trabem ergaſtulo.*) Huius loco legendum Pomponius Ergaſtulo aut certe ex integro addendũ Pomponij nomen, ſi trabem ad ſuperiora pertineat. Nã in dictione rarenter, & uerbo uillicari hic locus nominatim citatur Pomponij nomi ne. Et uerſu. 51. *Summam gloriam eurotis ſines.*) Apparet legendum, euerti ſines?

1421.2. *In Theſpiadũ ore derepente.*) Lege: in Theſpiadum oro, derepẽte. Et uer. decimo: *Aemilius Macer in theogonia.*) Mihi non ſatis conſtat an idẽ ſit hic Macer cũ eo qui alibi citatur, in Ornithogonia, nec adeo an perperam ſcriptũ ſit theogonia pro ornithogonia, cum utrunq; probabile ſit. Sed magis placet ut ornithogonia legatur. Nam & Seruius ali cubi hos uerſus citat ex Ornithogonia:

Cygnus in augurijs nautis gratiſſimus ales,
Hunc optant ſemper, quod nunquam mergitur undis.

Porro lib. Theogoniæ nuſquam quod ſciam apud Latinos mentionem fieri memini, præterquam hoc loco tantum.

Ead. uer. 47. *Quid ea ſcripti uis.*) Rectius ni fallor: qd de aſcri ptius? Et uerſu 55. *In alio loco idem: Later quẽ conquadra uit regius.*) In alio loco, ideſt, in ἱκατόμβῃ, περὶ θυσιῶν, ut ſuperius citauit in dictione, later.

1422.19. *Vti qui purpuram uolunt.*) Lege: ut hi qui purpurã uolunt. Sed de hoc nonnihil in uerbo ſufficit.

Eadem, uer. 35. *Hanc dat diem.*) Alij, hanc dicit diem. Et uer. 58. *Cœnã iſti dabat apud uillã in Tyndaritano.*) Hoc ſu periori libro paulum alio ordine recenſuit. Cneius, inquit, Pompeius, cum filio q fuit in Tyndaritano, cœnã iſti dabat. Item uer. 60. *Stabat pro templo, & capitolia celſa tenebat.*) Secus ſentit Seruius. Stabat pro templo, inquit, id eſt pro de fenſionem templi. Nam ante templũ non procedit, cum ob ſeſſus intra templum eſſet.

1424.27. *σοφῆσιν ἀπασαλαλίῃσιν ὑπὲρ μόρον.*) De his multa argu tatur Gellius lib. ſexto, capite ſecundo, & rurſum libro duo decimo, capite primo.

1425.19. *Vilemq; phaſelũ.*) Nonianæ interpretationi ſuffraga tur idem Seruius, eundem locum Virgilij enarrans. Vilem, inquit, ideſt abundantẽ, nam omne quod abũdat uile eſt. Et uerſu 32. *Legatos repetitum mittebant.*) Hic alijs additum erant. res, legatos res repetitum mittebant.

Eadem, uer. 37. *Atque atq; aſcendit muros.*) Sic enim legendũ, geminata atq; particula, ut docet Gellius lib. x. cap. ultimo.

Eadem, uer. 57. *Sertorius Parthis turbam orãtibus.*) Superius monuimus pro Parthis turbam orantibus, alibi ſcriptum fuiſſe ſemel aut iterum: Sertorius fortis morantibus, & ſi utrunq; non perinde mihi probetur.

1426.15. *Fornum & fornaces dicuntur à forno, quod eſt cali do.*) Feſt. Pompeius furnũ à furuo, forcipes uero ab eo quod his forma, ideſt calida rapiũtur dicta ſcribit. Vnde uideat lector, utrum, hæc autorũ inter ſe diſſentio iudicio'ne an li brariorum uitio nata ſit.

Eadem, uer. 54. *Polyphemus ducentos Cyclopes coclites.*) Crini tus aliud forte exemplar nactus legit: Polyphemus ducen tos Cyclops longus pedes.

1427.25. *Lenunculus.*) Quidam hic pro lenunculo, remuncu lum legere malunt, quod nauigij genus eſt, cuius meminit Gellius lib. x. cap. xxi. Et uerſu ſequenti lege: per noctem.

Eadem, uer. 51. *Cymbarum ante pedes multitudo.*) Noſtra ædi tio Ciceronis paulo ſecus habet. Cymbarum ante oculos mul titudo. pro ſe quiſque quod ceperat afferebat. ante Pythij pedes piſces abijciebantur.

Eadem, uer. 56. *Armamenta tamen uel omnia.*) in quibuſdam hic addebatur, malum: Armamẽta tamen, malum. Et uerſu 58. *Qui pro gubernator propè euertit.*) Hæc me alicubi ſic legiſſe memini: Qui pro gubernatore ſe gerens, propè euer tit proſumiam.

1428.12. lege: Cum Thais Menandri.

1429.6. *An regillam tuniculam induam.*) In uulgatis Plauti exemplaribus habetur: Quid erat induta? an regillam induculam an mendiculam? Impluuiatam, ut iſtæ faciunt ue ſtimentis nomina.

Ead. 45. *Præterea quod intellecto &c.*) Sipuntinus haud ſcio quo exemplar ſecutus, legit: Quas nunc in foro, prius ẽt in lecto habebant togas.

Eadem, uer. 10. *Tunicam rallam.*) Hunc locũ ex Plauti Epidi co, quandoquidem ad uerbum penè interpretatur Nonius, non alienum fuerit ſub ſcribere, quo uel facilius uterq; in telligatur, uel ſiquid deprauatũ ſit in noſtra æditione, caſti gari poſſit. Verba Plauti ſunt hæc:

Quid iſtæ quotannis nomina inueniunt noua,
Tunicam rallam, tunicam ſpiſſam, linteolum cæſitium,
Induſiatam, patagiatam, caltulam, aut crocotulam,
Supparum, aut ſubminiam, ricam, baſilicum aut exoticum,
Cumatile aut plumatile, aut cerinum. nugæ maximæ.

ex quibus

ex quibus obiter corrige illud uer. 29. Supparũ autem subnimium est, & alia quædam in eodé libro. Item uersu 62. lege ius imaginis.

1430. 9. nihilo magis dicere.) forte legendũ, decere. Et uer. 26 En combomata genera uestiũ puellarum.) Iulius Pollux lib. ὀνομαστικῶν quarto, scribit ἐγκόβωμα uestis genus fuisse, qđ serui exomidi superinduerent.

1431. 13. Libero simpunio uinitari.) Inuitari legendum apparet, atq; ita habebant quidam codices.

1432. 42. crocotis, malatijs.) Legẽdũ, manicis, mortualibus etc. ut paulo post in dictione patagium.

1433. 1. Nam ut arquatis & ueternosis lutea quæ non sunt.) Hic quod desiderabatur suffecimus ex dictione arquati. Et uersu 4. flammearij, uiolarij, coriarij.) Plautini, codices, quos quidem uiderim, pro coriarij constanter habent, carinarij, atq; ita legunt Plautini interpretes, & ipse Nonius in dictione Flammeus.

Eadem, 28. Et si quẽ tuorũ affectum mœrore.) Apud Ciceronẽ afflictum legitur. Itẽ uer. 34. primũ ocinum farracinã.) Si quid credimus æditioni illi quæ Varronis nomine circũfertur de re rustica, sic legendũ est hoc loco: Omne pabulũ, primum ocymum, farragimen, uitiã, nouissimum fœnum secari. Ocymũ dictum à Græco uerbo ὠκὺς quod ualet cito. Similiter quoq; ocymum in horto.

Eadem, 38. Varro antropopuli.) Credo legendũ id quod sæpe occurrit, ἀνθρωπουργία. & uer. 56. Vino addito lora passi uocare cœperunt.) For. lora, passum uocare. Et mox, ad folliculos rei, quos.) leg. ad folliculos reliquos.

1434. 16. ἀμουμενεῖσε περὶ μαρτυρίας.) Hic titulus satyræ alibi sic scriptus erat, ἀμουμετις, περὶ φιλαργυρίας, et rursus alibi, περὶ ἀμότου φιλαργυρίας.

1435. 9. Vigilius lib. viij. lænas cetra tegit.) Erratum est, in librorũ numero, ut facilis est lapsus quando per notas designatur. Extat enim lib. septimo.

1436. 4. leg. prætergrædiebantur.) & uer. 7. legendũ ni fallor, pluteos propius collocatis harpagis, quandoquidem de machinis fit mentio.

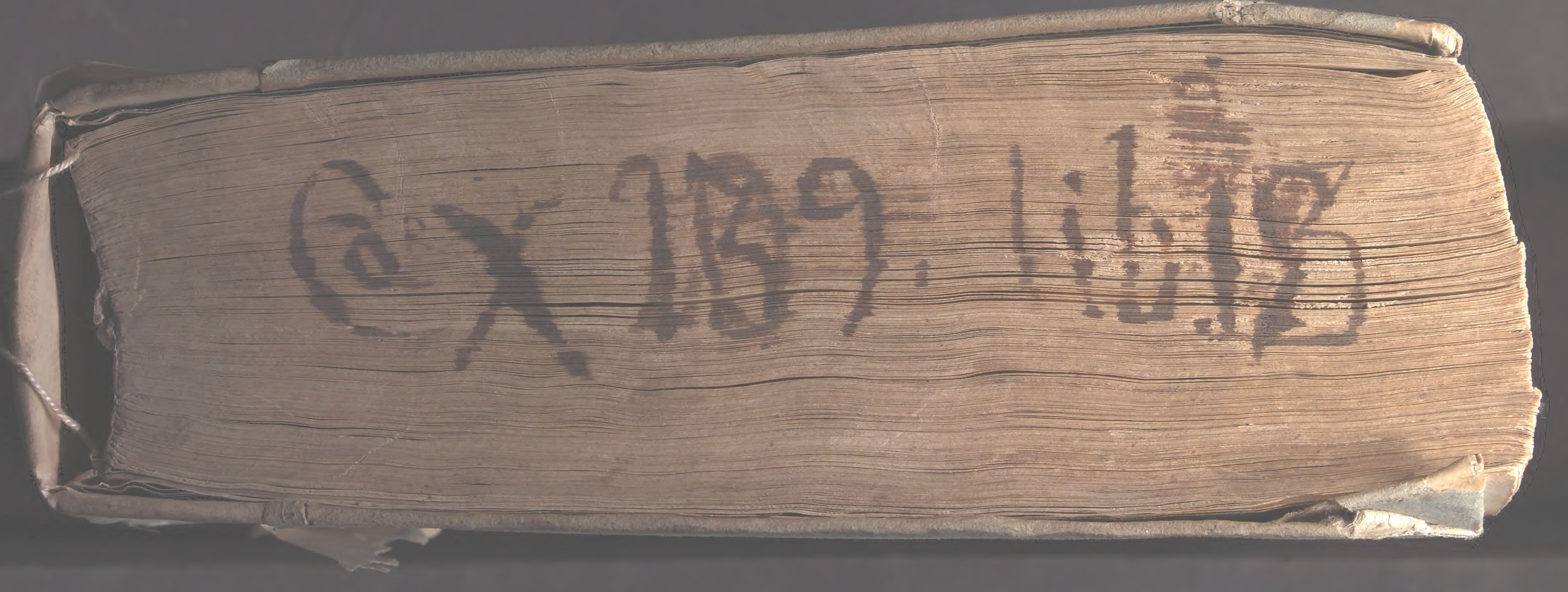
CASTIGATIONVM IN NONIVM MARCELLVM FINIS.

INDEX QVATERNIONVM.

1. 9. 17. 25. 33. 41. 49. 57. 65. 73. a. b. c. d. e. f. g. h. i. K. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. x. y. z. A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V. X. Y. Z. Aa.
Omnes sunt quaterniones præter 73. quinternum, & Z. ternum.

VENETIIS IN AEDIBVS ALDI, ET ANDREAE ASVLANI SOCERI MENSE MARTIO M. D. XXVII.

AL DVS.

X 189. lib

CORnucopia

calibrite
colorchecker CLASSIC
mm